This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

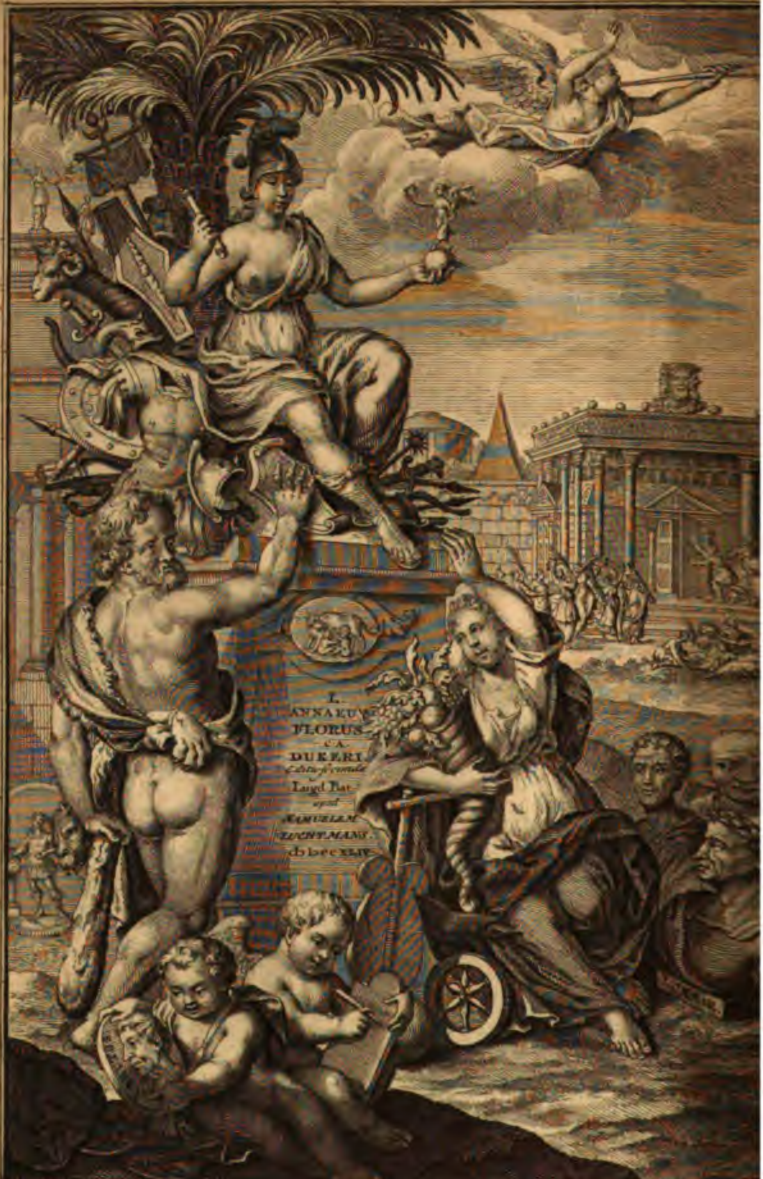
We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES ·

H. van der My inv. F. Bleyswyk fec

UNIV. OF MICH.

Florus, Lucius Annaeus

L. ANNAEI FLORI
EPITOME
RERUM ROMANARUM.

CUM INTEGRIS

SALMASII, FREINSHEMII, GRAEVII,

ET

SELECTIS ALIORUM ANIMADVERSIONIBUS.

RECENSUIT, SUASQUE ADNOTATIONES

ADDIDIT

CAROLUS ANDREAS DUKERUS.

Editio altera Auctior & emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1744.

878
F4e
D88
1744

John S. Lawrence Estate
gt
5-19-1926

CAROLUS ANDREAS DUKERUS

L E C T O R I

S. D.

Editus eſt Amſtelodami ante hos viginti annos L. Annaeus Florus cum integris Salmaſii, Freinshemii, Graevii, & ſelectis aliorum Commentariis, cujus Editionis cum pauciſſima in manibus ſtudioſae juventutis verſarentur exemplaria, nec facile in bibliopoliis invenirentur, quod magna pars eorum, neſcio qua de cauſa, privatis clauſtris contineri dicebatur, ab Joh. vander Linden Bibliopola Leidenſi rogatus jam ante annos ſeptem novae Editionis Flori adornandae conſilium inieram. Et jam tum neceſſaria ad hanc rem praeſidia circumſpicere, manumque operi admovere coeperam, quum mox *aliis*, iisque gravioribus, negotiis intervenientibus *impeditus* cogitationem illam aliquantiſper omiſi. *Deinde* curis, quae me inſtitutum perſequi prohibuerant, magnam partem expeditus, opus aliquamdiu intermiſſum ſerio repetii, telamque quam [illegible] exorſus eram, quamquam inter multas occupationes, pertexui. Atque ita poſt non exigui temporis moram, dum aliud ex alio impedimentum obnaſcitur, tandem prodit nova haec Editio Flori cum eorum, quos dixi, meisque Animadverſionibus. In qua quid a me praeſtitum ſit, priuſquam expono, nonnulla de Editionibus hujus Scriptoris, & *Doctorum Virorum* in eum Commentariis praemittenda ſunt. Nam de Floro ipſo nihil a me dici poteſt, quod non pridem a Voſſio, Salmaſio, aliis-

878
F4e
D88
1744

John S. Lawrence Estate
5-19-1926

CAROLUS ANDREAS DUKERUS

L E C T O R I

S. D.

Editus eſt Amſtelodami ante hos viginti annos L. Annaeus Florus cum integris Salmaſii, Freinshemii, Graevii, & ſelectis aliorum Commentariis, cujus Editionis cum pauciſſima in manibus ſtudioſae juventutis verſarentur exemplaria, nec facile in bibliopoliis invenirentur, quod magna pars eorum, neſcio qua de cauſa, privatis clauſtris contineri dicebatur, ab Joh. vander Linden Bibliopola Leidenſi rogatus jam ante annos ſeptem novae Editionis Flori adornandae conſilium inieram. Et jam tum neceſſaria ad hanc rem praeſidia circumſpicere, manumque operi admovere coeperam, quum mox aliis, iisque gravioribus, negotiis intervenientibus impeditus cogitationem illam aliquantiſper omiſi. Deinde curis, quae me inſtitutum perſequi prohibuerant, magnam partem expeditus, opus aliquamdiu intermiſſum ſerio repetii, telamque quam ex exorſus eram, quamquam inter multas occupationes, pertexui. Atque ita poſt non exigui temporis moram, dum aliud ex alio impedimentum obnaſcitur, tandem prodit nova haec Editio Flori cum eorum, quos dixi, meisque Animadverſionibus. In qua quid a me praeſtitum ſit, priuſquam expono, nonnulla de Editionibus hujus Scriptoris, & Doctorum Virorum in eum Commentariis praemittenda ſunt. Nam de Floro ipſo nihil a me dici poteſt, quod non pridem a Voſſio, Salmaſio,

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES ·
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARTES SCIENTIA VERITAS
1817

nd. Sweynheym, & Arnold. Pannartz, qui eodem volumine Juſtini Epitomen Trogi & Florum conjunxerunt, quod alii deinde plerumque ſunt ſecuuti. Dehinc Ibid. p. 320. Juſtini Epitome Trogi, Lucii Flori Epitoma, cum Luciani & Diodori Siculi quibuſdam Latine verſis, in fol. per Philippum Pincium Mantuanum, Venetiis cIↃCCCCXCIII. Poſt p. 346. Florus, in fol. Venet. cIↃCCCCXCVII. ſine nomine typographi. Inde pag. 374. inter libros, qui ſine indicio anni prodierunt, L. Florus de Geſtis Romanorum, ex emendatione Philippi Beroaldi per Sigiſmundum Rott, in 4. Senis. Ac denique p. 381. inter libros anni, loci, & typographi indicio deſtitutos, primum Luc. Ann. Flori Epitome, & Libellus de commendatione Romani imperii, in fol. ac deinde eadem Edit. in Fol. charactere, ut ſcribit Maittaire, magis ad Gothicum accedente: quae duae Editiones eidem videntur antiquiſſimae. Et haec ſunt apud illum Edd. Flori ante annum cIↃ CCCCC. publicatae. Sequentis ſaeculi Editiones in Tomi ſec. parte priore ab eodem hae recenſentur. Pag. 286. Florus in fol. Lipſ. cIↃCCCCCXVI. per Jac. Thanner. Pag. 316. Florus cum Jo. Camertis Indice & Annotationibus, & Sex. Rufi Hiſtor. Rom. Baſil. cIↃCCCCCXVIII. per Jo. Singrenium, in fol. quam primam Editionem Camertis fuiſſe puto. Pag. 335. Juſtinus, Florus, & Sex. Rufus, Pariſiis cIↃCCCCCXIX. imprimente Anton. Auſſurdo, impenſis Jo. Parvi, in fol. Pag. 597. Juſtinus, Luc. Florus, & Sex. Ruf. ex Officina Minutiana, Mediol. cIↃCCCCCXX. in fol. Pag. 613. L. Florus & Polybii lib. v. Interprete Nicolao Perotto, in aedibus Aldi, & Aſulani Soceri, cIↃCCCCCXXI. in fol. Et poſtremo p. 428. L. Florus de Geſtis Romanor. cum Adnotationibus Jo. Camertis, Pariſ. ap. Chriſtian. Wechelum ſub

H. van der My inv. *F. Bleyswyk sculp.*

quod ſcribit Salmaſius, nemo in dubium vocare poteſt. hoc omnem fidem ſuperare videtur, quod ex illius ad Jungermannum epiſtola adnotavit Clar. Fabricius, eum non plus, quam ſeptem dies, Floro impendiſſe. Sed hoc de comparatione exemplarium ſcriptorum cum editis accipiendum arbitror. Nam de Animadverſionibus omnino incredibile eſt, quas vix ullius ſcribae quantumvis velox manus ſeptem diebus deſcribat. Et Salmaſium eas quaſi generantem non ſimul eodem impetu effudiſſe, & in chartam conjeciſſe, fidem facit exemplar Editionis Commelinianae ſecundae, in quod variantes lectiones Nazariani & Pall. Codd. contulerat: in quo ita multa, quae ei prima cogitatione in mentem venerant, deinde induxerat, aliisque atque aliis ſubſtitutis mutaverat, ut facile adpareat eum haud paullo plus temporis, quam ſeptem dies, illis conficiendis impendiſſe. Quamquam autem ipſe eas pueriles vocat*, & ſe propter multitudinem erratorum foetum illum numquam pro ſuo agnoviſſe dicit; tamen quum deinde multo jam aetate provectior Lugduni in Batavis Florum cum amplioribus & emendatioribus Notis ederet, eum puerilium illarum adeo non puduit, ut pleraſque plane pro ſuis habuerit, paucis exceptis, quas vel omiſit, vel leviter tantum immutavit. Et fatendum eſt plenas eſſe eruditionis, nec quemquam plus ſalutiferae opis huic Scriptori adtuliſſe, quam Salmaſium; niſi quod interdum ingenio plus, quam par erat, indulget, & memoriae, cui nimium confidebat, vitio in laudandis veterum Scriptorum verbis labitur. Ceterum Gruterus quoque deinde poſt Edit. Commel. A. CIↃ IↃCIX. Florum ſuum retractavit, uberioreſque & pleniores in eum Adnotationes, praecipue e Nazariano & duobus Pall. Codd. conſcripſit, e quibus ſunt pleraeque, quas ſub Gruteri

ri nomine in ſuas congeſſit Freinshemius, quarum maximam partem in illa, quam dixi, Editione Gruteri fruſtra quaeras. Eas ſe poſt Bibliothecam Palatinam in Italiam avectam, & tredecim annis poſt Editionem A. cIↄ Iↄcix. confeciſſe ipſe teſtatur ad Flor. I. 17. 4. & IV. 2. 6. De qua Editione Gruteri nihil aliud compertum habeo, quam quod eam memorat Freinshemius ad Flor. IV. 2. 42. Nam neque ipſe eam umquam vidi, nec quemquam adhuc inveni, quamquam e multis quaeſivi, cui viſa, aut cognita fuerit. Itaque hoc aliis quaerendum relinquo. Quid autem de Gruteri Notis ſenſerit Clariſſ. Graevius, intelligi poteſt ex iis, quae ad Flor. I. 13. 3. ſcribit. Et certum eſt, Florum multis partibus plus debere Salmaſio, quam Grutero. Poſt Gruterum & Salmaſium deinde ad Florum edendum animum adjunxit Jo. Freinshemius: qui nullo quidem novo auxilio librorum MSSorum, aut vetuſtarum Editionum, praeterquam unius, quam A. cIↄ Iↄx. prodiiſſe, & cum bonae notae MSSis conlatam videri ſcribit, adjutus, ſed ſolo ingenio ac judicio ſuo, veterumque ac recentiorum Scriptorum lectione fretus, Florum multo emendatius, quam ante legebatur, idque plerumque ex auctoritate librorum veterum, quibus alii ante eum uſi fuerant, edidit, eruditiſſimisque Animadverſionibus inluſtravit; in quibus multas poſt Vineti, Gruteri, & Salmaſii diligentiam adhuc in eo relictas & latentes mendas ſagaciſſime odoratus eſt, & ita feliciter correxit, ut dubitem, an nemo, ſi a Salmaſio diſceſſeris, melius de eo meritus ſit. Nec in Notis ejus quidquam magnopere cuiquam diſplicere poſſit, niſi quod interdum extra oleas vagari, & nimius eſſe videtur in comparandis & cumulandis ſimilibus aliorum ſententiis, & exemplis ex omni hiſtoria

re-

petitis, quibus vel vitae morumque formando-
a praecepta, vel prudentiae civilis monita con-
nentur. Quae res etſi alioqui, ſi modus adhibea-
, utilitate non caret, tamen plerumque magis
fuſam per omne genus Scriptores lectionem ar-
, quam proprie ad ſententiam & verba Scripto-
, cujus interpretatio ſuſcepta eſt, recte perci-
enda pertinet. Idem mihi de poſtumis, & multa
idem eruditione, ſed ſimul non minore audacia
conjecturis & mutanda recepta ſcriptura plenis,
hriſtophori Adami Ruperti Obſervationibus in Flo-
rum, A. cIↄIↄcLIX. publicatis, dicendum videtur.
ed hanc rationem interpretandi Scriptores vetuſtos
m *Doctis* maxime placuiſſe, eouſque non ſolum
rammaticos & Criticos, verum etiam Philoſophos
c Politicos, & neſcio quid non, videri voluiſſe,
ſtendunt illorum Commentarii, in quibus Obſer-
ationum Moralium & Politicarum nec modus, nec
is ullus eſt. Prodiit autem prima Freinshemii
ditio A. cIↄ IↄcXXXII. & mox ſecunda A. cIↄ
IↄcXXXVI. utraque Argentorati in 8. eaque dein-
e *aliquoties* ibidem repetita eſt: quibus Freinshe-
us *praeter* Notas ſuas adjecit Libellum variarum
ionum, Excerptiones Chronologicas, & Indi-
rerum ac verborum, ſatis quidem locupletem,
tamen perfectiſſimum. Nam & non pauca in
omiſſa, & multa loca Scriptorum veterum, quae
in *Notis* legebantur, ſine cauſa repetita, & plu-
ae interpretationes verborum in eum conlatae, &
timoniis aliorum confirmatae ſunt. Quae omnia
lius fuerat in ipſis Notis poni, ne ſemper ad In-
cem recurrendum, & quaerendum eſſet, ſi quid
eo explicaretur. Idque etiam mihi fraudi fuiſſe
ertus ſum. Nam quum ſaepe operis urgentibus
Indice conſulendo non cogitaſſem, deinde de-
hendi, me nonnunquam eadem dixiſſe, iiſdem-
que

que locis aliorum Scriptorum uſum eſſe, quae jam ante in Indice illo ſcripta fuerant. Porro ſub idem fere tempus, quo in Germania Freinshemius, etiam in his terris Jo. Iſaacus Pontanus, & Jac. Zevecotius Florum publicarunt; quorum ille textum Editionis Commelin. A. cIↃ IↃCIX. ſequutus eſt, & Notulas quaſdam non magni momenti ad XV. Capita libri primi addidit; hic etiam Freinshemii aliorumque conjecturas interdum admiſit, & ſilvam Obſervationum Politicarum ad Florum congeſſit, quae quidem ſaepe lectu non injucundae, ſed inſtituto meo non magis, quam Boecleri Diſſertationes ad Librum IV. Flori, adcommodatae erant. Poſt haec Florus aliquoties in Batavis charta & typis nitidiſſimis editus eſt, praecipue ab Elzeviriis, Lugd. Batav. A. cIↃ IↃCLV. in 8. cum auctiore commentario Salmaſii, cum Excerptionibus Chronologicis & Indice Freinshemii, ſed contractiore, cumque Epitomis librorum Livii & Ampelio, & ibidem A. cIↃ IↃCLVII. in 12. ſine Notis. Deinde, curante Schrevelio, Amſtelod. cIↃ IↃCLX. in 8. cum integris Salmaſii & ſelectis Variorum notis, cumque Indice Freinshemii non mutilato, & ceteris, quae ſunt in Editione cIↃ IↃCLV. ac denique ibid. cIↃ IↃCLXXIV. in qua ne apice quidem plus minusve legitur, quam in Schreveliana. Ex his ſecunda fere exhibet contextum Edd. Freinshemii, ceterae Commelinianum Gruteri, quem a Salmaſio correctiſſimum judicatum fuiſſe ſcribit, & pro puriſſimo habet Schrevelius. Inde in Gallia ſequutae ſunt Edd. Tan. Fabri, & Filiae illius Annae: illa Salmurii A. cIↃ IↃCLXXII. quam non vidi; haec Pariſiis biennio poſt in 4. cum Interpretatione & Notis in uſum Delphini, Excerptionibus Chronologicis, integroque Freinshemii, & alio omnium vocabulorum, quae in Floro leguntur, Indice; eaque deinde Londini

dini A. cIↄ Iↄcxcii. in 8. iterata eſt. In hac Anna ſe Editionem Patris, qui multis locis Salmaſianam repraeſentaverit, ſequutam profitetur; reliquas, praeter unam Salmaſii a Commelino emiſſam, ita ſibi ſorduiſſe dicit, ut ne pueris quidem probari poſſe viderentur. Non videtur adhibuiſſe Edd. Elzeviriorum, in quibus textum Commelinianae expreſſum eſſe dixi, & valde emunctas ac delicatas nares habuerit oportet, cui ſordere potuerint Edd. Freinshemii, & Lugdunenſis A. cIↄ IↄcLvii. quas infinitis partibus puriorem contextum exhibere, quam Commelinianae eſt, non facile quiſquam, niſi qui obeſae naris eſt, negabit. Sed fruantur judicio ſuo, qui cum illa ſentiunt: mihi longe alia mens eſt. De opera autem ad hunc Scriptorem ab Anna conlata hoc tantum dicam, me eam nec magnopere laudare, nec plane ſpernere. Nam & in Notis ejus pleraque protrita & Minellianis ſimillima, nec pauca errata, & rurſus quaedam non male animadverſa ſunt: quorum illa non ubique notanda, aut exaggeranda duxi; haec, ubi vaçabat, aut in mentem veniebat Editionem illius inſpicere, non reticui. Alias Editiones, quae interim in his vel aliis terris prodierunt, praetereo; partim, quod non omnes ad notitiam meam pervenerunt; partim, quod de iis, quas vidi, non eſt operae pretium dicere. Sed non ita longe poſt Annam Fabri etiam Floro manum admovit Eruditorum noſtrae aetatis facile Princeps, Jo. Georgius Graevius, qui ope MS. Codicis Ryckiani, & ingenii doctrinaeque praeſidio, atque inſuper Incomparabilis illius Nicolai Heinſii ſollertia adjutus, tetra multa, quibus poſt tot Doctiſſimorum Virorum medicam manum adhuc foedatus erat Florus, ulcera ſanavit, & pleraque intricata & obſcura ſcienter expedivit, claraque antiquitatis & literarum luce perfudit. Edidit au-

tem

tem Florum Trajecti ad Rhenum Anno ſuperioris ſaeculi octogeſimo, eumque, praeter figuras Nummorum & aliorum monumentorum veterum, Doctiſſimis Animadverſionibus, &, Perizonio Animadverſion. C. 11. judice, praeclara, ut mihi videtur, divina Praefatione ornavit; in qua de vitiis dictionis Flori tam docte atque adcurate diſputat, pravumque ac ſaepe pucrile judicium illius tam graviter ac vere reprehendit, ut, etiamſi nihil aliud in illo praeſtitiſſet, vel ob hanc ſolam ei numquam ſatis magnam gratiam ab his, qui ad ſimplicem & veram dicendi rationem viam adfectant, haberi poſſe putem. Poſt annos deinde decem Franequerae prodiit Florus in 4. cum integris Salmaſii, Vineti, Camertis, Stadii, & Gruteri Notis, iis ſcilicet, quae in Editione Commelini legebantur, non auctioribus illis, quas Freinshemius habuit. Eam e recenſione N. B. id eſt, Nicolai Blancardi eſſe, praefert Titulus; quod de Editione Flori, quam ante annos plus quadraginta curaverat Blancardus accipiendum eſt. Nam is A. cIↃ IↃCXC. ſenex decrepitus, ac prope jam repueraſcens, neque Florum, neque alium ullum Scriptorem recenſere poterat. Mox biennio interjecto Henricus Wetſtenius quum ſibi reſidua Editionis Elzevirianae A. cIↃ IↃCLXXIV. exemplaria comparaſſet, ea cum auctioribus Graevii Animverſionibus, ejuſdemque Praefatione, & monumentis antiquis, quae Floro ſuo exornando Idem adhibuerat, variiſque lectionibus ex Edit. Graeviana ut plurimum excerptis, novo praepoſito Titulo emiſit Amſtelodami A. cIↃ IↃCXCII. quam Editionem qui pro Graeviana venditant & habent, quod ſaepe ab imperitis fieri vidi, ex ipſius Wetſtenii Praefatione errorem ſuum agnoſcant licet. Dehinc decem elapſis annis Georgius Galletus, id eſt, Huguetani Amſtelodami Anno hujus ſaeculi ſecundo novam Edi-

..onem Flori dederunt, ex recenſione, ut Titulus ..ert, Graevii, cum ejuſdem Annotationibus ..ge auctioribus, Notisque integris Salmaſii, ..shemii, & Variorum, nec non Numiſmatibus ..tiquis monumentis, item variantibus lectioni.., Indice, & Ampelio. Praefatio ad Lectorem ..per docet textum puriſſimum & correctiſſimum ..e factum a Graevio ſubſidio optimi Codicis MS. . Burgundia miſſi. Sed in his quaedam exaggeran.., quaedam ejuſmodi ſunt, ut de iis non ſine ra..ne dubitari poſſit. Nam & Graevii Annotatio..es vix duabus, aut ſummum tribus pagellis ſunt ..tiores, & Freinshemii Notas non integras in hac ..itione legi, cuilibet eam cum Freinshemianis ..ferenti patet; ac denique variantium lectionum, ..ae promittuntur, nec vola nec veſtigium in ea ..tat. Quod autem de textu a Graevio conſtituto ..ant, id mihi valde ſuſpectum eſt. Quis, aut cu.. notae, ſit Codex ille Burgundicus, mihi inco..itum eſt. Sed hoc ſcio, in hac Editione multas Salmaſii, Heinſii, & Graevii conjecturas nullius ..te *id tempus* noti libri ſcripti fide nixas in con..*tum receptas*, item alia non pauca, & ſaepe per..am, *mutata* eſſe; quae omnia ex auctoritate & ..entia Graevii facta fuiſſe mihi perſuadere non ..ſum. *Sed* quid de his, quae in hac Editione no..a ſunt, ſentiam, dixi ſuis locis ad Florum, quae ..r hic repeterem, cauſa non erat. Poſtrema deni..e omnium, quas vidi, eſt Editio duorum prio..m Librorum Flori Berolini A. CIↃ IↃCCIV. a ..ur. Begero, Conſiliario Regio & Electorali ab ..tiquitatibus & Bibliotheca procurata. Nam mor.. praeventus tertium & quartum edere, ut decre..rat, *non potuit*. In hac Begerus ſe textum cum ..citis *Criticorum* ex libris ſcriptis & MSto Bran..burgico contuliſſe, & textui ipſi primum ratio-

nes,

nes, cur mutationem adgreſſus fuerit, deinde Notas & ſuas, & ex aliorum Commentariis excerptas, ſubjecit; ac denique Nummos & alia monumenta vetuſta, longe plura, quam ante Graevius, Wetſtenius, & Huguetani, *quaecumque* ſcilicet *Authori fulcrum & lucem promitterent*, addidit. Praepoſuit inſuper libro Praefationem, qua Flori dictionem tamquam ſublimem miris laudibus effert, & ſine diſcrimine omnia, quae in ea reprehenſione digna judicaverat Graevius, tuetur, Graeviumque ipſum non obſcure *arrogantiae*, *temeritatis*, *non intellectae ſententiae* Flori, & ad extremum *calumniae* arguit, & *judicandi libidine ultra captus ſui modulum provectum* ſubindicat. Begerum hoc nomine paullo acerbius a Viro Docto in Notis ad Petronium perſtringi ſcribit Celeberr. Fabricius in Bibliotheca Latina. Ita eſt. Perfricat hominem ſale non modico, & ſic meritum putabat, Clariſſ. Burmannus. Nam ad Petron. C. XXXI. ſcribit, eum *vix inter mediaſtinos Eruditorum numerandum*, & ad C. XCIV. *ſine uſu librorum & lectione veterum Scriptorum ex numiſmatibus & ſupellectile antiqua ſapere, & tamen Graevium docere voluiſſe ſtilum Flori minime tumidum & adfectatum eſſe.* Sed quid refert, quam acerbum ſit hoc judicium, dum verum? Equidem non legi omnia Begeri ſcripta, atque ideo non detraho ei laudem peritiae illorum ſtudiorum, quibus praecipue inclaruit, & vulgo cenſetur; quamquam eum Antiquitati Romanae adcurate cognoſcendae non nimium ſtudii impendiſſe, ex iis, quae e duobus nummis veteribus ad Flor. I. 13. 16. & II. 6. 10. nos docere voluit mihi animadvertiſſe videor; ſed non magnum uſum librorum & Scriptorum veterum habuiſſe, plane adſentior Clariſſ. Burmanno. Hoc, ne de ſtilo dicam, manifeſtum facit, cum tota ratio illius Animadverſionum, in quibus vix

um-

umquam locum aliquem obſcurum ex iis declarat, ſed plerumque in explicatione monumentorum veterum occupatur; tum quod in diſputatione adverſus Graevium ita utitur teſtimoniis Scriptorum veterum, ut ea e Lexicis & Indicibus deſcripta & conraſa, non ipſos ab eo inſpectos eſſe, facile cuivis adpareat. Et hoc dudum ante editum a Clar. Burmanno Petronium, quum nonnulla a Begero edita evolviſſem, tacitus de eo opinabar; eoque magis deinde mirabar, eum ſibi Graevium, qui, ſi quiſquam alius, maxime idoneus erat harum rerum arbiter, de virtutibus ac vitiis dictionis Flori ſummo cum judicio diſputantem adverſarium elegiſſe; & quamquam tum nondum videram, quae illi oppoſuerat, tamen dicebam, *Infelix puer*, *atque impar congreſſus Achilli.* Deinde autem, poſtquam mihi ea inſpiciendi, &, cujusmodi eſſent, conſiderandi facultas data fuit, ita in ea opinione confirmatus ſum, ut non Apollinis magis verum reſponſum, quam Burmanni de Begero a lectione veterum imparato ſententiam, putem. Nam quod quis dicat, ex eo, quod non parca manu ſcriptis ſuis Graecorum & Latinorum auctorum teſtimonia inſpergit, intelligi eum non levem in his legendis operam poſuiſſe, id nullo negotio propulſare poſſem. Sed non opus eſſe arbitror in hunc ſermonem ingredi: nec tamen diſſimulabo, eos, qui legerunt, quae ad Petron. C. XCIV. adnotavit Clar. Burmannus, non difficulter animadverſuros quem morem teneant multi minorum gentium heroës, qui in eodem, quo Begerus, ſtudiorum genere verſantur. Quo judicio porro mihi in Floro contra cenſuram Graevii defendendo uſus videatur Begerus, ad ſingula loca, de quibus quaerebatur, oſtendi. In quibus, ſi quid inclementius in eum dixi, id totum expreſſit indignatio, tantillum, in his quidem ſtu-

diis, homuncionem non ſolum Graevio, verum etiam Scaligero, Voſſio, Salmaſio, aliisque harum literarum Principibus auſum fuiſſe barbam vellere. Nam quum hi Flori dictionem & judicium multis locis conſenſu damnent, idemque, quod Graevius, de eo ſentiant, dum huic ob eam cauſam inſultat, eumque arrogantiae, temeritatis, & calumniae reum agit, etiam illos eodem loco habet, & per Graevii latus petit. Nec juvant eum teſtimonia Virorum Doctorum Floro judicium tribuentium, & ſtilum ejus tamquam elegantem, diſertum, & acutum laudantium. Nam hoc uti de quibuſdam locis hujus Epitomes verum eſſe nemo negat, ita non ad omnia produci debet: quum iidem illi, qui virtutes quaſdam ſtili Floriani laudant, eum ad declamatorium ſcribendi genus referant, & putida adfectatione, tumore poëtico, audaciſſimis tranſlationibus, aliisque vitiis laborare oſtendant, quae Begerus, melior omnibus aliis, ſi dis placet, virtutum ac vitiorum ſtili judex, nulla in eo agnoſcit. Ut tamen certiſſima ratione in ſtilo Flori defendendo niti videtur, pro re maxima, & *ad judicium defoecatum perquam neceſſaria, ut quilibet cum fructu poſſit legi & imitatione exprimi*, docet, *Criticos non ad unum dicendi genus Scriptores quoſcunque, ſed ad genium ejus, quo quilibet utitur, exigere debere, primoque omnium inquirendum eſſe an Rhetor? an Hiſtoricus? an Poëta? an ex his mixtus ſit?* Sed quis eſt Criticorum, qui haec non diſtinguenda putet? aut non aeque, ac Begerus, ſciat, *plura eſſe Orationum genera, eaque diverſa, neque in unam formam cadere omnia, Laudationum, Scriptionum, & Hiſtoriarum, & talium Suaſionum, qualem Iſocrates fecit Panegyricum*, quae verba e Ciceronis Oratore ad Brut. c. XI. tantumdem huc facientia, quantum pictura ad ollam,

lam, adpingit? Verum hoc negant Critici, & quotquot ſunt dicendi Magiſtri; omnes has formas orationis in eodem ſcripto miſcendas & confundendas; ex iisque inter ſe conflatis & compoſitis unum aliquod genus dicendi concinnandum eſſe. Nam hoc non minus ridiculum & abſurdum ſit, quam monſtroſa illa apud Horatium pictura, quam qui videant riſum tenere non poſſint. Itaque in eo ipſo, quo Florum ſuum defendi putat Begerus, quod quaſi ex Oratore, Hiſtorico, & Poëta mixtus ſit, maxime, & merito quidem; ab aliis, qui haud paullo melius de his rebus, quam Begerus, judicare potuerunt, reprehenditur. Neque hoc tantum nomine ab his notatur, verum etiam quod ſaepe nulla habita ratione temporis & hominum, hiſtoriam omnem conturbat, & multa confuſe, praepoſtere, ac falſo narrat: quorum etſi nonnulla librariis benigne adſcribi poſſunt, tamen pleraque ab ipſo profecta eſſe, dubitari non poteſt. Sed haec omnia Begerus in illo ſuo Panegyrico, *Apologiam* ipſe vocat, Flori ſibi diſſimulanda cenſuit. Neque id incallide: ſciebat enim ea, quae ad vituperationem pertinent, a ſermone Panegyrico aliena, nec *Apologiae fulcra* eſſe. Neque tamen, quum haec de Floro ſcribo, quemquam putare velim, me eum plane contemnendum, abjiciendum, & e manibus ſtudioſae juventutis excutiendum exiſtimare. Numquam in hac ſententia fui. Non ſequor Begeri & plerorumque aliorum morem, qui quum Sciptorem aliquem in publicum emittunt, ut recto judicio dignum, in quo interpretando ingenii doctrinaeque ſpecimen ederent, elegiſſe videantur, omnia in illo mirantur, & ſermonis elegantiam, ingenii acumen, & judicii rectitudinem laudibus in coelum tollunt. Sed quum judicia Doctorum de Flori erroribus & vitiis ſtili probo, tamen non

eo inficias, multa eſſe in illo, quod & Iidem recte animadverterunt, laudabilia, multaque eleganter, acute, & cum judicio dicta; praecipue ubi cauſas ſeditionum, & converſionis Reipubl. Romanae exponit, quae mihi ſemper pulcherrimae totius Operis partes viſae fuerunt. Ob eamque cauſam, ſimul, quia nullus in hoc genere melior eſt vetus Scriptor, qui ita quaſi in brevi quadam tabella totam Pop. Rom. imaginem amplexus ſit, gradusque omnes ac proceſſus Reipublicae ob oculos poſuerit, omnino ſequor ſententiam Clariſſ. Graevii, dignum eſſe, qui a ſtudioſis adoleſcentibus legatur, & iis diligenter & adcurate exponatur. In qua niſi & alii Viri Magni fuiſſent, numquam eum ſibi vel Commentariis, vel Recitationibus, ut Lipſius, quem etiam Editionem illius meditatum fuiſſe diſcimus ex ejus Epiſtolar. Centur. II. Miſcellan. 61. exponendum judicaſſent. Praeter ea autem, quae de Begero dixi, hoc quoque probare non poſſum, quod contra fidem omnium librorum ſcriptorum & editorum in contextu Flori alia mutare, & conjecturas Eruditorum, easque interdum leves & incertas, recipere, alia ex eo ejicere auſus fuit. Qua licentia ſi in Scriptores veteres graſſari conceditur, eos brevi multo etiam, quam nunc ſunt, corruptiores habebimus.

Sed de his fortaſſis nimis multa, atque etiam nonnullis, ut opinor, parum grata ſcripſi. Itaque nunc quam potero breviſſime, quibus ad hanc Editionem adornandam ſubſidiis uſus fuerim, exſequar. Quum primum de Floro edendo cogitare coepi, habebam conlationem MSi Codicis Ryckiani, cujus uſum mihi *Vir* Doctiſſ. Pancratius Maasvicius, qui tum eum poſſidebat, conceſſerat. Hunc jam ante quidem excuſſerat Celeberr. Graevius, ſed quoniam mihi perſuadebam vix quemquam tam ocu-

la-

latum umquam fuiſſe, qui in libris ſcriptis cum editis conferendis non aliqua praeteriiſſet, quod mihi quoque & in ſcriptorum comparatione, & in conlationum ab aliis inſtitutarum deſcriptione, interdum accidiſſe arbitror, operae me pretium facturum putabam,. ſi & ipſe eum evolverem. Nec me laboris poenituit: quamquam enim eum ſatis diligenter inſpexerat Graevius, tamen mihi paucis quibuſdam locis ſpicilegii nonnihil relictum deprehendi. Habebam item exemplar Edit. Graevianae, cui manus ignota adſcripſerat varietatem lectionis e duobus Codd. MSS. Bibliothecae regiae Pariſienſis, quorum alteri adpoſita erat nota F, alteri Q, credo quod ille erat forma, quam in Folio, hic ea, quam in Quarto vulgo vocant. Comparaveram mihi inſuper praeter Editiones recentiores non paucas, illam, quam veterem & vetuſtiſſimam, & interdum principem, vocat Gruterus, & Pariſienſem Joannis Petiti, ſive Parvi. Ex his prior in folio, charactere ad Gothicum inclinante, & ſine indicio anni, loci, & typographi, ut ex *Mich. Maittaire* ſupra retuli, omnium vetuſtarum, quas vidi, eſt praeſtantiſſima, ejuſque ope Gruterus, qui ſolus ex omnibus Editoribus Flori ea uſus eſt, multas ex illo maculas, etiam antequam MSS. Palatinos contulerat, ſuſtulit; neque tamen omnia animadverſione digna adcuratiſſime perſpexit, aut conſideravit. Poſterior in 4. ſine nota anni tot gloſſis, vitiis ſcripturae, & diſtinctionum ſcatet, ut vix inter mediocres haberi poſſit. Etiam in manus meas inciderat Editio Plantiniana Stadii A. cIↃ IↃLXXXIV. in cujus marginibus Auditor quidam *Lipſii* uſque ad Lib. II. cap. II. adnotaverat conjecturas nonnullas magni illius Viri non contemnendas; *item* Editio Elzevir. A. cIↃ IↃCLVII. quam *Ryckius* totam interpretationibus ſuis, & locis

Scriptorum veterum in uſum, ut videtur, ſcholarum domeſticarum oppleverat; nec non particula Recitationum Lipſii in aliquot capita Libri primi, & Pauli Merulae, quae mihi tamen nihil profuerunt, in totum illum Librum. Praeter haec Vir Clariſſ. Alexander Cuningamius mihi utendam dederat vetuſtam Editionem in fol. in qua Juſtinus & Florus conjuncti fuerant. In hac anni, locique, ac typographi nullum erat indicium, eo quod Florus ab Juſtino avulſus erat; ſed Italicam eſſe oſtendebat forma characterum & charta, praepoſitamque habebat epiſtolam, qua Beroaldus Florum a ſe editum Petro Mariae Rubeo dedicaverat: unde Beroaldinam in Animadverſionibus vocavi. Nec tamen a Beroaldo, ſed ab Juſtiniano quodam Romano recognitam fuiſſe indicabat carmen ſequens, quod in calce voluminis legebatur:

Aurea Juſtini Lucique Epithomata Flori
Aere tibi modico candide lector eme:
Contrahit iſte Titi numeroſa volumina Livi.
Pompeji hiſtorias colligit ille Trogi.
Quam bene conjuncti: namque hic ubi deſinit, ille
Incipit: atque unum pene videtur opus.
Rite recognovit quos Juſtinianus ad unguem
Romanus. Felix lector amice Vale.

Praeterea Vir Clariſſ. Jo. Conr. Rungius, tunc in Gelriae, nunc in Friſiorum Academia Hiſtoriar. Eloq. Profeſſor, mecum communicaverat exemplar Edit. Elzevir. A. cIↃ IↃcLv. cui Vir ſummus Jac. Perizonius quamplurima adſcripſerat: item ſchedas quaſdam ejuſdem manu ſcriptas, in quibus multa loca Flori conjecturis tentabantur, quarum nonnullas jam ante in Animadverſionibus Hiſtoricis publicaverat. Denique Gerardi, Iſaaci,

ci,

ri, & Dionyſii Voſſiorum Adnotationes ad Florum acceperam ab illorum fratris Matthiae Filio, Gerardo Voſſio, quondam in Curia Flandriae Senatore. Deinde, quum Flori edendi curam in aliud tempus distuliſſem, nec tamen interim deſinerem conquirere, quae ad novam illius Editionem meliorem reddendam pertinere putabam, a Viro Eruditiſſimo Henrico Kannegieter, Literarum humaniorum apud Arnacenſes in Gelria Profeſſore, & Gymnaſii Moderatore, nactus ſum exemplar Edit. Graevianae, cum qua Jac. Tollius tres Codices MSS. Berolinenſem, Florentinum, & Magliabechianum contulerat. Hos omnes membranaceos, & Florentinum non valde antiquum, Berolinenſi autem Lipſium quondam uſum fuiſſe ex hujus Centur. Miſc. II. Ep. 6. adſcripſerat Idem Tollius. Hoc de libro Berolinenſi etiam ſcribit alicubi ad Florum Begerus, qui fortaſſis certa hujus rei argumenta habuit: nam quod e Lipſii epiſtola adfert Tollius, plane infirmum eſt. Quum autem ex indicio Tollii, qui id in fronte libri ſui ſcripſerat, cognoviſſem, in Bibliotheca Academiae Duisburgenſis eſſe Codicem MS. papyraceum Flori, etiam hujus uſum per Viros Clariſſ. Everardum Ottonem, & Henricum Brenkmannum, ab humanitate Clariſſ. van Ham, Bibliothecarii, impetravi. Eram autem paullo cupidior eum inſpiciendi, quod Tollius putabat ex optimo Italico Codice deſcriptum eſſe: cujus opinionis ille nullum quidem addiderat argumentum; ſed hoc tamen ſatis pro certo adfirmari poſſet, ſi plane conſtaret Editionem, quam Gruterus principem vocat, Italicam eſſe. ita enim cum e, paucis quibuſdam exceptis, conſentit, ut ex eodem Codice, e quo illa expreſſa eſt, deſcriptus eſſe videatur. Itaque etſi non antiquiſſimus, & fortaſſis non multum ante CCC. annos ſcriptus eſt,

tamen merito inter melioris notae MSS. haberi debet. Poſtea a Viris Spectatiſſimis Theodoro Boendermaker Editionem Philippi de Giunta Florent. A. cIↃ IↃX. & Petro Vlaming Aldinam, cui annus, quo prodierat, adſcriptus non erat, utramque in 8 accepi: e quibus Juntina non mala, Aldina autem, quae Jordanem magis, quam Florum expreſſerat, tot ac tam turpibus gloſſis inquinata erat, ut vix ullam deteriorem viderim. Denique Vir Celeberrimus Petrus Burmannus copiam mihi fecit exemplaris Editionis Elzev. A. cIↃ IↃCLV. in cujus marginibus Nicol. Heinſius quamplurimas conjecturas & emendationes, additis etiam aliorum Scriptorum ad eas confirmandas teſtimoniis, ſcripſerat: quorum quidem pleraque dudum a Graevio publicata fuerant, ſed ſupererant tamen nonnulla, quae Floro lucem adferre, & ob id digna, quae deſcriberem, viderentur. Begeri autem Editionem, quae hic non inveniebatur, & alibi immani pretio, quo vel decem longe meliores & utiliores libri comparari poterant, indicabatur, e Friſia ad me miſit Vir Conſultiſſimus Joannes Balck, JCtus, & Cauſarum in Curia Friſiae Patronus. His auxiliis ſuccinctus opus adgreſſus ſum, quod quum jam uſque ad Libri II. c. II. typis deſcriptum eſſet, Vir Eruditiſſ. Abrahamus Gronovius, Jac. F. Jo. Fr. N. mihi obtulit exemplar Edit. Commelin. A. cIↃ IↃCIX. in cujus oris & chartis inſertis Salmaſius varias lectiones Nazariani & Palatinorum MSS. adnotaverat, quas deinceps in Animadverſionibus meis adhibui; ex iis autem, quas Gruterus & Salmaſius in ſuperioribus praetorierant, paucas, quae mihi memoratu dignae videbantur, ad calcem libri inter Addenda rejeci. Eamdem rationem tenui in varietate ſcripturae Codicis MS. Bibliothecae Academiae Franequeranae, quam

mihi

mihi poſtea, jam fere dimidia parte operis impreſſa, ſuppeditavit Vir Clariſſ. Dominicus Balck, JCtus, & in Academia Friſiorum Anteceſſor. Haec habui, Lector, ad novam hanc Editionem ſubſidia, quae unde nactus eſſem Te & velle & debere ſcire arbitrabar. Iis ſi qua parte melior factus eſt Florus, id praecipue acceptum referre debes humanitati eorum, qui me his inſtruxerunt; quibus ego pro eximio hoc officio, & plena ſtudii erga me & literas noſtras voluntate, quantas poſſum maximas ago habeoque gratias.

Supereſt tandem, ut, quid in Floro praeſtiterim, exponam. Ac primum quidem in contextu edendo plerumque Freinshemii & Graevii Editiones, quae ſunt omnium emendatiſſimae, ſequutus ſum; ſed ita ut neutri earum in omnibus adhaerendum judicaverim. Nam quum utrique multa aliter, quam ante legebantur, ediderint, mediam quamdam viam inter antiquiores & horum Editiones tenui, ut & ea, quae auctoritate librorum veterum nitebantur, admiſerim, & rurſus, ubi ea nulla erat, conjecturas quantumvis probabiles, & quas etiam ipſe pro veris habebam, excluſerim, & veterem ſcripturam corruptam revocare, quam conjecturis locum dare maluerim. Idque mihi omnino faciendum putavi, ubi videbam Doctis inter ſe non convenire, eoſque aliam atque aliam emendandi viam ingredi: quemadmodum in illo, quod exempli cauſa profero, quo Lectori apertius de mea ratione conſtare poſſit, quod L. IV. c. 6. §. 2. vulgo legebatur, *diverſa omnium nota incendia*. Nam quum ibi emendationem Freinshemii veriſſimam eſſe exiſtimem, tamen eam cum Graevio & Amſtelodamenſibus in contextum recipere non volui; quod neque ab ullo libro ſcripto editove confirmabatur, & quod Iſ. Voſſius, Rupertus, aliique, qui

eam non ignoraverant, locum illum aliter conſtituendum eſſe judicarant. Non dubito, quin futuri ſint, qui hanc nimiam miſeramque diligentiam, & prope perverſam religionem exiſtiment. Sed ſequantur illi judicium ſuum. Mihi, uti conjecturae conſpirante omnium Doctorum ſententia probatae etiam contra libros veteres in contextum recipi poſſe videntur; ita ubi Docti in partes eunt, numquam unius alteriusve, quantumvis eruditi, hominis auctoritas perſuaſerit, ut expulſa vetere, quamquam omnium conſenſu corrupta, ſcriptura, pro ea conjecturales emendationes legendas exhibere velim. Nam id exemplo perniciosſum eſt, & indoctis, quae longe maxima turba eſt, feneſtram ad depravandos veteres Scriptores patefacit: qui quum plerumque de facultatibus ſuis amplius ſperent, quam in illis eſt, vel certe non minus bene, quam vere Docti de ſuis, idem ſibi, quod his, licere, & quod exemplo faciunt, etiam jure ſe facere putant. Longe melius feciſſe mihi videntur, qui quum loca corrupta Scriptorum veterum, quos edebant, veris certisque emendationibus corrigerent, tamen receptam, & omnium librorum conſenſu firmatam ſcripturam, in primis ſi in ea tolerabilis aliqua ſententia erat, tamquam terminos veteres, non movendam, ſed in Animadverſionibus de vitio illius diſputandum, & meliorem oſtendendam cenſuerunt. Quod quum a multis ſummis Viris factitatum viderem, idem mihi inſtitutum tenendum putavi. Eaque cauſa eſt, cur in hac Editione nonnulla aliter legantur, quam in Freinshemianis, & Graeviana, ac noviſſima Amſtelodamenſi, in qua etiam pluribus locis, quam in Graeviana, & interdum, mea ſententia, parum recte ſcriptura aliarum Editionum mutata eſt. Animadverſiones porro integras Salmaſii, Freinshemii, Graevii, & aliorum ſelectas

una cum meis dedi. Paucae tamen, duae, aut ſummum tres, opinor, ex Appendice Notarum Salmaſii omiſſae ſunt: quoniam, quum jam ſemel iisdem paene verbis ſuis locis legerentur, non bene idem bis dici poterat. Et miror, cur Salmaſius eadem bis ſcribere voluerit, niſi forte, quum Appendicem ſcribebat, ea, quae ante commentatus fuerat, non inſpexit. Variarum Lectionum Libellum ſeorſim conficiendum, quod Freinshemius fecerat, non putavi, maluique eas in ipſas Animadverſiones, in quibus etiam de iis diſputabatur, conferre, ne, qui talia legere volunt, etſi hi pauci ſunt, plerique enim ad has epulas nauſeant, ne, inquam, illi ſemper libellum variantis ſcripturae indicem evolvere, & quorum librorum ea ſcriptura eſſet, de qua agitur, quaerere cogerentur. Quamquam autem in his deſcribendis & referendis quantam potui adhibui diligentiam, tamen deinde animadverti, me interdum lapſum fuiſſe, & paucis quibuſdam locis, quae in Addendis adnotavi, quaſdam omiſiſſe, vel alium pro alio Codicem nominaſſe. Sed hoc leve eſt, & vulgo omnibus accidit, qui in ingrato & taedii pleno librorum veterum conferendorum labore occupantur; praeſertim quum plures ſcripti conferendi, vel multae conlationes deſcribendae ſunt. Illud Lectorem celatum non volo, me, quum primum credidiſſem Tollium, & eum, qui Codices Regios evolverat, munere conferendi adcurate functos fuiſſe, id eſt ita, ut nihil eorum praeterirent, quae in libris ſcriptis aliter legebantur, quam in Editione Graevii, cum qua illos compoſuerant, deinde certiſſimis argumentis deprehendiſſe, eos nonnulla neglexiſſe. Quae res mihi nonnumquam, maxime in *Libro primo*, errandi cauſam praebere potuit, quum *omnes ſcriptos* in aliquam lectionem conſentire dixi. *Nam poſtquam* id mihi ſemel ſuboluit, de quo in

Ani-

Animadverſionibus monui, deinde nuſquam libro-rum, quibus hi uſi fuerant, ſcripturam laudavi, n ſi ubi ea adſcripta erat. In Adnotationibus meis d conjecturis & emendationibus Interpretum ſenten-tiam ſimpliciter & libere dixi, &, cur alias alii praeferendas judicaverim, rationem reddidi. No ſum mihi quidem tam Suffenus, ut me in his re-bus plus videre & ſapere putem, quam tot Viros ſummos, qui ante me ad hunc Scriptorem tractan-dum acceſſerunt, quibus ego me & ingenio & eru-ditione longe inferiorem eſſe ſi non ſentirem, ad ag-natos gentileſque deducendus eſſem. Sed quemad-modum qui facem aliis praeferunt, interdum non tam longe proſpiciunt, quam qui pone ſubeunt, ita fortaſſis & ego lumen ab his praelatum ſequutus nonnulla, quae illorum aciem effugerant, videre potui. Invitus quidem feci, ut interdum ab iis diſ-ſentirem; ſed aut hoc, quod feci, faciendum, aut Flori edendi conſilium omnino non ſuſcipiendum fuit. Uti autem non volui diſſimulare quid de his, quae me intelligere putabam, ſentirem; ita viciſ-ſim ubi erant, de quibus non liquebat, ignoran-tiam profiteri non dubitavi: quo nomine neminem paullo humaniorem mihi inſultaturum arbitror. Semper probavi ſententiam Glareani, Viri ſua aeta-te doctiſſimi, qui quum ad Suetonii Domitian. C. IV. adnotaſſet, non explicari a Commentatoribus, quo pacto praelium navale in Amphitheatro oſtendi potuerit, antiqua ſimplicitate & ingenuitate haec addit: *Pudet alios fateri ignorantiam. Sed id eſt pa-rum ingenui hominis, & diffidentis ſibi in aliis. Le-ctorem ubi docere non potui, ſaltem admonere non pi-guit.* Si eamdem rationem ſequuti fuiſſent omnes, qui ſibi Scriptores veteres explicandos ſumſerunt, dudum eos multis locis melius, quam nunc, in-telligeremus. Numquam enim deſunt, qui vel cu-

pidirate gloriae, quo aliis doctiores videantur, vel ſtudio eos, qui in literis proficere cupiunt, adjuvandi, occaſione hujuſmodi praebita, omnes ingenii nervos ad nodos, qui aliis explicatu difficiles videntur, expediendos intendant. E monumentis vetuſtis, quibus Graevius ac deinceps alii Editiones ſuas exornaverant, mihi nihil in hanc conferendum viſum fuit praeter Columnam Roſtratam, quae, niſi detractis quibuſdam ex Annotatione Graeviana verbis, omitti non poterat: cum, ne liber, quem ſic quoque ſatis ſpiſſum fore videbam, in nimiam molem excreſceret, tum, ne pretium illius ſupra modum ac neceſſitatem, non maxima cum ementium utilitate, augeretur. Ob eaſdem cauſas neque Epitomas Librorum Livii addendas putavi, praeterquam quod eae plus centies cum ipſo Livio & Floro editae ſunt, & in manibus omnium verſantur. Addidi tamen L. Ampelii Libellum memorialem, magis quia ea erat voluntas Bibliopolae, cui morem gerendum cenſui, quam quia id neceſſarium videbatur, quandoquidem & Graevius eum a ſua Editione Flori excluſerat. Quis fuerit Ampelius eſte, quaerit in Praefatione Salmaſius, qui eum primus publicavit. Nec habeo certiora, quae de eo dicam. Savaro ad Sidonium Carm. IX. v. 301. ubi Ampelius memoratur, ſcribit de Ampelio honorifice loqui Symmachum v. Epiſt. 64. (add. v. Epiſt. 52.) & Ampelii opera MS. exſtare in Bibliotheca S. Benigni Divionenſis. Si exiſtimavit eumdem eſſe Ampelium, cujus meminerunt Sidonius & Symmachus, non videtur valde adcuratam rationem temporis poſuiſſe. Nam Symmachi Epiſtola ad Felicem, in qua de Ampelio agit, ſcripta eſt ſub finem ſaeculi quarti Chriſtiani, ut putat *Jac. Gothofredus* in Proſopographia Codicis Theodoſ. ex eaque, & altera ad Paternum, conſtat Ampe-

pe-

pelium jam tum fato functum fuiſſe; nam *clarae & illuſtris recordationis virum* eum vocat Symmachus Sidonius autem fortaſſis plus triginta poſt annis natus eſt, cui ſi aequalis fuit Ampelius, quae Savaronis ſententia eſt, conſequens eſt, alium eſſe Ampelium, de quo agit Symmachus, alium de quo Sidonius. An quiſquam poſt Salmaſium de Auctore hujus libelli quaeſiverit, mihi incognitum eſt. Ceterum Anton. Clementius in Catalogo librorum a Salmaſio partim confectorum & ad Editionem paratorum, partim adfectorum & inchoatorum, recenſet Commentarium Salmaſii in Ampelium, qui quo poſt obitum illius pervenerit, non ſcio. Mihi hic Scriptor numquam dignus viſus eſt, in quo inluſtrando multum temporis & operae poneretur. Sed quia Heinſius & Perizonius eum levi cura dignati fuerant, & exemplaribus ſuis emendationes quaſdam adleverant, exiſtimavi me rem non ingratam ſtudioſis facturum, ſi has quoque Virorum Clariſſimorum reliquias cum iis communicarem. Addidi his etiam nonnullas aliorum ex illorum ſcriptis conlectas conjecturas, & paucas meas, prout mihi inter legendum in mentem veniebant. Nam ut in emendando tam lacero, corrupto, & magnam partem futili libello multum laborarem, nec otium erat, nec operae pretium videbatur. Vale Lector, & erratis meis pro tua humanitate veniam tribue, quam, ſi quid umquam hujuſmodi inter multas & laborioſas occupationes ipſe tentaſti, me non difficulter a Te impetraturum confido.

Haec praefatus ſum, quum ante duos & viginti annos Florum cum Variorum & meis Notis publicavi. In ea Praefatione, quoniam de pleriſque, quae huic Editioni cum priore communia ſunt, quantum ſatis eſt, dixi, nunc id ſolum ſupereſt, ut pau-

cis,

cis, quae ad hanc proprie pertinent, expo-
nam.

Acceſſerunt ad eam variae lectiones trium Codicum MSSorum Voſſianorum Bibliothecae Leidenſis, & vetuſtae Editionis Sabellici, quae mihi non tantum alicujus, ſed interdum etiam minimi, & prope nullius, momenti eſſe videbantur: nam manifeſtos errores & ſomnia imperitorum ſcribarum, quibus nulla non pagina plena erat, deſcribere operae pretium non duxi. Illas mecum communicavit Vir Celeberr. Petrus Burmannus major, qui primum Codicem in membrana ſatis antiqua in 8., ſecundum in membrana mediae aetatis itidem in 8., tertium chartaceum in fol. & vitioſum ac recentem eſſe adſcripſerat. Sed quemadmodum, quod vulgo dici ſolet, nullus liber tam malus eſt, ut non aliqua parte bonus ſit, ita hic quoque aliquot locis ſolus cum omnium optimo Nazariano convenit, & vexatiſſimi loci IV. 6. 2. haud dubie veram ſcripturam ſervavit. Editionis Sabellici copiam mihi fecit Vir Clariſſ. Jacobus Ode, Philoſophiae & Matheſeos in Academia Trajectina Profeſſor. Ea in fol. ſine nota loci, typographi, & anni eſt; ſed indicia habet, e quibus colligi poteſt eam poſt Beroaldi Editionem Senenſem Venetiis Anno CIↃ CCCCXCVII. cura Sabellici prodiiſſe. Nam in fronte libri legitur Epiſtola Beroaldi ad Petrum Mariam Rubeum, in qua Beroaldus ſe nuper Florum rogatu Henrici Colonienſis, Senis impreſſoris ſolertiſſimi, curioſe diligenterque emendaſſe dicit. Ad hanc autem & Beroaldi Editionem Flori non dubium eſt, quin reſpexerit Sabellicus in Epiſtola ad Jo. Mattheum Contarenum, Venetiis die VIII. Novemb. anni, quem *dixi*, data ſcribens, virum ſui temporis ingenio & eruditione florentem multum operae ad-

hi-

hibuiſſe, ut Florus quam emendatiſſime legeretur, ſed parum, quod voluerat, effeciſſe: ſe autem hunc ſcriptorem quam diligentiſſime ad libros veteres recognoviſſe. Sed ſi veteres fuerunt hi libri, non optimos fuiſſe res ipſa oſtendit. Nam etſi ex iis quaedam recte emendata ſunt, tamen pleriſque locis corruptis Editio illa Beroaldina nihilo melior eſt.

In contextu, quem vocant, novae hujus Editionis perpauca mutata ſunt, nec fere quidquam ſine auctoritate unius alteriuſve libri ſcripti. In Animadverſionibus meis plura mutari propter acceſſionem novarum variarum lectionum neceſſe fuit; interdum etiam, quia nunc aliter atque antea de quibuſdam cogitavi, pro iis, quae prius ſcripta erant, alia a me ſubſtituta ſunt. In hoc tamen parcior fui, non quod putarem me in his, quae intacta reliqui, ita ubique rem acie tetigiſſe, ut nihil melius dici atque explicari poſſit, quod nondum cuiquam omnium, qui vetuſtos ſcriptores illuſtrare aggreſſi ſunt, contigit; ſed quod ea, quae parum recte dicta ſunt, aliis corrigenda relinquere, quam ipſe moleſtum ſingula retractandi & incudi reddendi laborem ſuſcipere mallem.

Nec praeterire potui, quae poſt ſuperiorem Editionem meam Eruditi nonnulli ad Florum vel emendandum, vel illuſtrandum, velut ſymbolas quaſdam, contulerunt; de quorum pleriſque, nam quaedam in medio reliqui, quae ſententia mea eſſet mihi oſtendendum exiſtimavi. Si qui praeter eos, quos nominavi, deinde in explicando, aut corrigendo hoc ſcriptore aliquid operae poſuerunt, eorum ſcripta in manus meas non venerunt. Nam viri docti & amici Animadverſiones ad Aeſchylum, in quibus nonnulla adverſus interpretes Flori diſputantur, ſero, jam omnibus uſque ad librum

quar-

quartum deſcriptis & Leidam miſſis, nactus ſum. Quam ob cauſam quum de iis ſuis locis agere non potuerim, mihi non ab re eſſe viſum fuit ea huc conferre, & paullo accuratius, quod pace illius factum volo, perpendere.

Pap. 553. docet Graecis διὰ etiam idem eſſe, quod Latinis *propter*, ſive *praeter*, & tam de iis dici, quae tranſeuntibus praetereuntibusve ſe ab una tantum parte oſtendunt, quam quae utrimque; & quum inter teſtimonia ſcriptorum Graecorum verba Livii V. 46. *tranſeundum per hoſtium cuſtodias erat*, poſuiſſet, obſervationem hanc ita concludit, *Per* certe ita Graecorum more, quos ſaepius imitetur, habere Florum II. 12. 6. *per Aſtrudem paludem acceſſit*, nec hoc tentare debuiſſe Graevium corrigentem *propter Aſtrudem*. Atque inde ſimul liquere, nec in compoſitis, in quibus *per* eandem exſerit poteſtatem, ſatis tutum eſſe id mutare in *prae*, codd. licet quibuſdam addicentibus, quod faciant v. d. apud eundem III. 8. 3. & Caeſ. III. B.C. 26. Non quaeram hic de uſu illo praepoſitionis διὰ apud Graecos, nec magis an Florus ſaepius imitetur Graecos, quam alii ſcriptores Latini; hoc tantum dico, nihil cauſae videri cur praepoſitioni *per* apud Florum II. 12. 6. inſolita, & fortaſſis adhuc nemini obſervata, ſignificatio tribui debeat. Heinſius quoque ibi malebat *propter*, ut Graevius; vel *praeter*; ſive ut Floro cum Livio conveniret, qui XLIII. 2. *praeter Aſcuridem paludem* dicit; ſive quod putarent paludem altiorem fuiſſe, quam ut pedibus tranſiri potuerit: unde ſimul intelligitur eos neſciviſſe *per* etiam idem eſſe, quod *propter*, ſive *praeter*. Sed hae rationes non nimis firmae ſunt: nam Florus multa aliter narrat ac Livius; nec omnium paludum ea omnibus locis altitudo eſt, ut nuſquam vado tranſiri poſſint; quod praeſertim non

adeo difficile eſt, qua aqua marginem terrae alluit. Adde, quod non abſurde cogitari poteſt, Florum vel vere crediſſe Romanos per paludem tranſiiſſe, vel, quia hoc iis glorioſius erat, quam ſi praeter eam iter feciſſent, rem more ſuo in majus auxiſſe. Itaque & ipſe ob has cauſas hic nihil tentandum, ſed *per* non alia, quam uſitata ac vulgo nota ſignificatione, ut in eo, quod Livius XXII. 2. de Annibale dicit, *propiorem viam* per paludem *petit*, accipiendum credo. Nec *per* apud eumdem V. 46. eſſe *propter*, ſive *praeter*, ex iis patet, quae ibidem leguntur, Gallos ad id tantum intentos fuiſſe, *ne quis hoſtium evadere* inter ſtationes *poſſet*, & Fabium de Capitolio deſcendentem *per* medias *hoſtium* ſtationes *egreſſum* fuiſſe. Quamquam ſi haec ibi ſcripta non eſſent, tamen frequentiſſimus (parum abeſt, quin audeam dicere perpetuus) uſus praepoſitionis *per* cum verbo *tranſire* apud alios ſcriptores, quorum loca pleno modio, ſi opus eſſet, admetiri poſſem, facile evinceret, hic *per* non aliam ſignificationem, quam vulgo apud omnes, obtinere.

Ac neque adhuc probare poſſum, quae de poteſtate praepoſitionis *per* in compoſitis ſcribuntur. Verba Flori de Balearibus III. 8. 3. ſunt: *Aſcendere etiam inconditas rates*, & praenavigantes *ſubinde inopinato impetu terruere.* Hic annotaram *praenavigantes* eſſe *praeternavigantes*, & *prae* in hoc, & aliis quibuſdam cum eo compoſitis, idem valere, quod *praeter*; ſed MS. Ryckianum Flori habere *pernavigantes.* Hoc quum arripit Vir doctus, & *per* in hoc compoſito, & in *pervehi* apud Caeſ. III. B. C. 26. non tuto a V. D., licet Codd. quibuſdam addicentibus, in *prae* mutari dicit, primum vereor, ne in argumentationem illius notum hoc Poëtae conveniat, *In fabrica ſi prava eſt regula prima---Omnia mendoſe fieri, atque obſtipa neceſ-*

ſum

ſum eſt. Neque enim intelligo, qua ratione pro certo adſumi, quod certum non eſt, & ex incerta & nondum demonſtrata poteſtate praepoſitionis per probabile fieri poſſit, quod improbabile eſſe non una ratione oſtendi poteſt. Deinde multo minus adſequor quid ſit, quod in Floro *per* in *prae* mutari ſcribit. Si in omnibus libris Flori, uno excepto, eſſet *pernavigantes*, in uno ſolo *praenavigantes*, non ſine aliqua ſpecie dici poſſet, non tantum eſſe in hoc compoſito unius MSi auctoritate *per* in *prae* mutari. Nunc quum hic non quidam, ſed omnes libri ſcripti & editi, praeter unum, qui habet *pnavigantes*, exhibeant *praenavigantes*, non ſcio qui ſint; a quibus *per* in *prae* mutari dicitur, nec dubito quin plerique exiſtimaturi ſint, in Codi Ryck. perperam, ut ſaepe in aliis MSis, *per* pro *prae* ſcriptum eſſe. Nam quo, probabili ſaltem, argumento contendi poteſt, ex uno illo libro omnes alios emendandos eſſe, ut *pernavigare* omnibus, ni fallor, adhuc incognitam ſignificationem habere poſſit? *Pernavigare* dicit Plinius II. H. N. 67. *Pars tota vergens in Caſpium mare* pernavigata *eſt Macedonum armis*; ſed hoc ibi non eſſe *praeternavigare* nemo non videt. *Praenavigare* autem quum obvium eſſe pro *praeternavigare* doceant viri Eruditiſſimi ad Liv. XXIX. 32., quumque nondum ullius probati ſcriptoris locus prolatus ſit, qui *pernavigare* pro *praeternavigare* dixerit, & praepoſitione *per*, ſive extra compoſitionem, ſive cum verbis quibuſdam compoſita, ſine controverſia pro *propter*, ſive *praeter*, uſus fuerit; ſcriptura Cod. Ryck. tuto rejici poteſt, donec haec vis ac poteſtas illius claris ac certis, nec quidquam loci dubitationi relinquentibus, bonorum ſcriptorum auctoritatibus & exemplis demonſtrata erit

Conjectura Rutgerſii in Caeſ. III. B. C. 26. p Dyrrachium pervehuntur, quod ibi in vetuſtis Ed tionibus erat, legentis praevehuntur, non caret r tione: nam certum eſt, claſſem Caeſaris, de qu ibi ſermo eſt, Dyrrachium, quod Pompejani ten bant, praetervectam fuiſſe. Hoc autem recte di praevehi, & per non raro male pro prae in libris v teribus ſcribi ſciebat, ſed abſtruſam & recondita illam ſignificationem praepoſitionis per in perve ignorabat Rutgerſius. Quae quum mihi quoq tum nondum nota eſſet, tuto potui ſcribere co jecturam illius a MS. Ryck. Flori confirmari. N que tamen eam ita laudavi, ut certam eſſe dix rim; & omnino probo praetervehuntur, quod i in libris ſcriptis eſſe Viri docti teſtantur.

Locus Flori III. 5. 30. *regnare juſſit Hircanum* ARISTOBULO --- CATENAS DEDIT, co ruptus viſus fuit Gerh. Voſſio, Heinſio ac Tolli Heinſius conjiciebat *Ariſtobulo catenas addidit*, v quod Voſſio ac Tollio quoque in mentem venera *Ariſtobulum in catenas dedit*. Non poteſt exputa Vir Doctus quid eos impulerit, ut haec ſollicit rent. *Nam ſi ſcripſiſſet Florus* regnum Hircanc Ariſtobulo catenas dedit, ecquis, ait, *offenderetur Nunc cum ſtructura mutata aliis verbis id ipſum a cat, cur minus feramus?* Non credibile eſt, eo qui hoc ſollicitarunt, non vidiſſe *regnare juſſit Hi canum* in re idem eſſe, ac *regnum Hircano dedi* ſed haud dubie ſuſpectum habuerunt inuſitatum g nus loquendi *catenas alicui dare*, pro in catena in vincula aliquem dare. Nec, ſi ſcripſiſſet Fl rus *regnum Hircano dedit*, minus, opinor, eo c fenſi fuiſſent, quia id non Latine dici credebar quamobrem de emendatione cogitare, quam Floru pro malae Latinitatis auctore haberi maluerur Graevius de conjecturis Heinſii nihil pronuncia

Mih

Mihi, quod nunc ad hunc locum ante viſas Animadverſiones ad Aeſchylum ſignificavi, hoc quoque, ut alia, quae non facile quiſquam in Floro probet, ferendum videtur.

In verbis Flori III, 7. 5. *ut alii* DEDITIONEM *ſuam ad Pompejum* abſentem MITTERENT, nihil intereſt, utrum *mittere*, legatis, an literis miſſis ſignificare, explices: nam utroque modo recte dici oſtendunt Viri Clariſſ. Graevius ad Juſtin. V. 3. 7. J. F. Gronov. & Drakenb. ad Liv. VIII. 23. XXXIV. 29. ſed maluiſſem didiciſſe an alii quoque huic verbo ita, ut hic Florus, accuſativum rei, quae ſignificatur, junxerint, & reſponſum fuiſſe Heinſio, cui hoc dure dictum videbatur. Ei ego, dum quis me aliter docebit, adſentiar, & interim hoc Flori non minus durum atque inſolens eſſe credam, quam ſi quis v. g. dicat, *miſi ad te mortem patris mei*, vel quodcunque aliud, pro literis, aut nunciis miſſis ſignificavi.

Supereſt denique locus Flori III. 15. 6. de C. Graccho: *Inſultatum quoque mortis reliquiis, & illud ſacroſanctum caput Tribuni plebis percuſſoribus auro penſatum eſt*. Hic *reliquias mortis* pro cadavere accipiebam, ſed inſolens genus loquendi eſſe, & fortaſſis in Poëta aliquo, in ſcriptoribus proſae vix inveniri putabam. Animadverſiones ad Aeſchylum pag. 388. nos docent *mortem* in Petronio Cap. LXXXIX. & in Livio II. 7. eſſe *cadaver* & *hominem mortuum*, & his auctoribus ſe hoc Flori tueri dicunt. Verba Petronii de Laocoonte & filiis ejus a ſerpentibus interemtis ſunt: *Invadunt virum jam morte paſti*: Livius autem de funere Bruti ita ſcribit: P. Valerius *collegae funus, quanto tum potuit apparatu, fecit. Sed multo majus morti decus fuit publica moeſtitia, eo ante omnia inſignis, quod matronae eum annum, ut parentem, luxerunt, quod*

tam acer ultor violatae pudicitiae fuiſſet. Si plane certum eſſet in his *mortem* eſſe cadaver, tamen ideo nihil in eo, quod ſcripſi, mutarem. Florus non dicit *inſultatum morti*, ſed *mortis reliquiis*. Si *mors* ei eſt cadaver, quid ſunt *reliquiae cadaveris*? Hae nihil aliud eſſe poſſunt, quam oſſa & cineres cremati cadaveris, quae Graeci λείψανα dicunt. Verum non his, ſed ipſi cadaveri Gracchi, abſciſſo & percuſſoribus auro penſato capite, inſultatum eſt.

Nec tam certum eſt, ut V. D. videtur, mortem in Petronio & Livio eſſe cadaver. Poſſem diſputare verba Petronii etiam aliam, eamque non incommodam, interpretationem admittere; nec neceſſe *morte paſci* exponi *cadaveribus veſci*: nam hoc Euphorion apud Servium ad Virgil. II. Aen. 201. & Hyginus Fab. CXXXV. fabulam hanc narrantes tacent, nec quidquam aliud, quam pueros a ſerpentibus necatos ſcribunt. Sed de eo non multum contendo, quia Poëta Latinus forſitan eodem modo fabulam commentis ſuis exornare voluit, quo Graeculus Q. Calaber, qui Lib. XII. v. 467. & 476. ſerpentes cadaveribus puerorum paſtos fuiſſe ſignificat. Sed in Livio *mortem* eſſe cadaver ut credam, nondum a me impetrare poſſum. Nam quid decoris poteſt dici acceſſiſſe cadaveri Bruti ex moeſtitia publica, & luctu annuo matronarum? Nihil ſane. Nec Livius de cadavere Bruti loquitur, verum hoc dicit, has res, & hos honores memoriae & nomini Bruti habitos, mortuo majori decori atque ornamento fuiſſe, quam ampliſſimum, pro illo tempore, funus. Sic Cicero pro Rabir. perd. reo Cap. IX. de Sex. Titio dicit, *qui imagine* mortem *ejus* (Saturnini) *honeſtaret*. & Propertius II. 1. 84. de Maecenate, *Et vitae*, & morti gloria *juſta meae*. in quibus *mortem* non magis pro cadavere dici, quam apud Livium, apertum eſt.

Sed de his, quae longiorem, quam volueram, hanc Praefationem fecerunt, nec tamen praeteriri, quia ad illuſtrandum Florum pertinent, potuerunt, Lector eruditus judicabit. nunc verbo, quae mihi adhuc dicenda propoſueram, peragam.

Quod in Praefatione prioris Editionis ſcripſi me non potuiſſe reſciſcere, unde Freinshemius uberiores Notas Gruteri, quam in Edit. Commeliniana ſunt, acceperit, id non ita multo poſt, quum Hiſtoriae Auguſtae ſcriptores Latinos minores Gruteri nactus fuiſſem, comperi. Nam in his Notae illius ad Florum plus dimidia parte ab eo auctae ſunt; e quibus nunc ſumſi, quae mihi inſtituto meo convenire videbantur.

Hoc denique monendum putavi Lectorem, emendationem ſpeciminum typographicorum ad curam meam non pertinuiſſe, & errores, qui legentem morari, & interdum turbare poſſunt, poſt indicem Auctorum emendatorum annotatos eſſe. Vianae ad Leccam a. d. IV. Kal. Jun. cIↃ IↃCCXLIV.

PRAEFATIO GRAEVII.

LECTORI BENEVOLO

JO. GEORGIUS GRAEVIUS.

L. Annaei Flori epitome, quo poſterioribus temporibus, cum pro hominum illorum ſocordia praeſtantium ſcriptorum volumina grandiora ſorderent, plurium deſcribebatur & terebatur manibus, tanto flagitioſius fuit corrupta, & foedioribus inquinata maculis. In illis expungendis, & priſtina ſanitate redintegranda, cum poſt tantam & tam longam noctem pulcherrimarum artium lux exoriretur, multum ſtudii operaeque poſuerunt, qui ingenio & doctrina prae ceteris, ſuo quiſque ſeculo, floruerunt, Elias Vinetus, Juſtus Lipſius, Joannes Gruterus, Claudius Salmaſius, Joannes Freinshemius, Adamus Rupertus, & nuperius Anna Tanaquilli Fabri filia. Hoc tamen Augiae ſtabulum non ſic potuerunt purgare, quin multa relinquerentur poſterorum induſtriae ac ſollertiae. Nec nihil ad cumulandos hos naevos ipſa ſcribendi ratio, quam ſecutus eſt Florus, contulit. Nam cum ablatus depravata declamatorum aetatis ſuae dicendi conſuetudine, multum deſciviſſet a nativa illa & infucata caſtitate & candore ſermonis Latini, qui in Tulliani & Auguſtei ſeculi ſcriptoribus effulget, & cincinnis ac calamiſtris declamatoriis, conciſis & abruptis ſententiis, nec non acuminum argutiis ſuam ſaepe coccaſſet orationem, rudes barbarorum ſeculorum homines, quae non capiebant, interpolarunt crebrius, & audacius, quod & Valerii Maximi fatum fuit, qui laborat quoque & ſui, & ſequentium ſeculorum vitiis. Diffiteri nemo poteſt, qui quidem in idoneorum Latinae linguae auctorum, qui nondum a declamatoribus erant corrupti, lectione verſatus eſt, & veram dicendi viam tenet, multa in Floro paſſim occurrere, quae minime ferent aures teretes & religioſae; & tam in ſententiis, quam in verbis eſſe multa κακόζηλα, inſana, μειρακιώδη. Reprehenditur a Marco Seneca,

Phi-

Philoſophi Patre, Muſa Rhetor, quod de ſiphonibus & ſparſione dixerit: *Coelo repluunt imbres odoratos:* & de ſubitis mortibus: *Quicquid avium volitat, quicquid piſcium natat, quicquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus. Quaere nunc cur ſubito moriamur. Mortibus vivimus.* Caſtigatur a Dionyſio Longino Gorgias, quod vultures dixerit *viva ſepulcbra.* Num ſaniora ſunt quae Florus lib. I. cap. 13. de Gallis, qui Romam incenderant, ſcribit, illos ſubito Camillum a tergo aggreſſum adeo cecidiſſe, *ut omnia incendiorum veſtigia Gallici ſanguinis inundatione deleret?* Nec melioris notae ſunt quae libro II, cap. 17. de Decimo Bruto prodidit: *peragratoque victor Oceani littore, non prius ſigna convertit, quam cadentem in maria ſolem, obrutamque aquis ignem non ſine quodam ſacrilegii metu & horrore deprehendit;* quod dudum merito divini Scaligeri obelis eſt confoſſum. Et lib. IV, II. de ingentibus navibus Antonii: *non ſine gemitu maris, & labore ventorum ferebantur.* Nec non lib. II, 6. cum dixiſſet commiſſam aciem ſecutum ingentem tremorem terrae, putidiſſima ſunt quae addit: *niſi illum horrorem ſoli equitum virorumque diſcurſus, & mota vehementius arma fecerunt.* Haec non modo extra ſanitatem, ſed extra naturam ſunt, ut verbis utar Senecae. Romanorum ſcilicet, non orbis terrarum, ſed univerſi dominorum, magnitudini omnia cedebant. Omnia illi poterant, dimicantes terram movent, navigantes gemitum mari exprimunt, ventis laborem afferunt & moleſtias in propellendis eorum navibus, ſed ipſi quoque Oceano leges parendi dixerunt, qui illis iratis non audet iraſci. Quid enim aliud ſibi volunt illa libri III, cap. 10. *Cum majore quam prius praeda revectus eſt, ipſo quoque Oceano tranquillo magis & propitio, quaſi imparem ſe fateretur.* Quippe ni? cum coactus fuerit ad eorum nutum ſe componere, non ſecus ac regulus quidam ſtipendiarius. Nam cum in ponto Euxino, quem, unquam maris mediterranei partem, ex Oceano terras irrumpere veteres, quamvis falſo, credebant, lacerata eſſet Mithridatis claſſis, ſubjicit libro III, 5. *Plane quaſi Lucullus quodam cum fluctibus procellisque commercio, debellandum tradidiſſe regem ventis videretur.* In Poëta hoc licet tolerabile; & vix quidem. Nam & haec hyperbole modum excedit. Vere enim monet Quintilianus in Inſtit. Orat. *Quamvis omnis hyperbole ultra fidem, non tamen eſſe debet ultra modum. nec ulla magis via in κακοζηλίαν itur.* Sunt haec omnia ventoſa ſunt & enormia, qualia illa Ce-

 ſtii,

ſtii, quae Seneca ridet 1. Suaſor. *Fremit Oceanus quaſi indignaretur, quod terras relinquimus.* Putide non nunquam eruditionem oſtentat & non ſuo loco. Libro I. 17. cum dixiſſet Fabium Maximum captis ſuperioribus jugis in ſubjectos ſuo jure detonuiſſe, ſubnectit: *ea namque ſpecies fuit iſtius belli, quaſi in terrigenas e coelo ac nubibus tela mitterentur*, ne ſcilicet praetermitteret occaſionem gigantomachiam inculcandi. Belle ſane & tempeſtive! quaſi omnes qui e loco ſuperiore pugnant ſint Joves, & hoſtes in humiliore ſolo ſint gigantes. Sic lib. II, cap. 2. de Calpurnio Flamma, qui ab hoſtibus inſeſſum collem occuparat, & jam diu ſuſtinuerat impetum hoſtium, donec omnis tranſiiſſet exercitus, ſubtexit ineptiſſime: *Sic pulcherrimo exitu Thermopylarum & Leonidae famam adaequavit, hoc illuſtrior noſter, quod expeditioni tantae ſuperfuit, licet nihil ſcripſerit ſanguine.* Papae quantum eſt doctum eſſe, & ut alii id ſciant teſtatum facere! Unde nobis enim potuiſſet conſtare Florum legiſſe Graecorum hiſtorias, & illas tanquam ungues ſuos tenuiſſe, niſi tam reconditam doctrinam hic venditaſſet nobis? Sed haec oſtentatio vide quo evaſerit. Non ſolum importune hic inculcatus fuit Leonidas, & ſtulte cum illo confertur Calpurnius Flamma, ſed pueriliter hallucinatur, cum Leonidae tribuit, quae dicitur Othryades, tropaeum ſuo ſanguine ſcribens, feciſſe, quem errorem jam alii notarunt. Non minus inſanit importuna commemoratione portus marmorei, & fontis Arethuſae in obſidione Syracuſarum: *Longe illi triplex murus, totidem arces, portus ille marmoreus, & fons celebratus Arethuſae.* Quid iſte fons faciebat ad tutelam urbis? Quid non longe poſt inſani montes ad Sardos vindicandos, quos inepte ingeſſit, ut recte notavit Salmaſius? Exagitatur a Plutarcho Hegeſias in Alexandri Magni vita, quod, cum narraſſet eadem nocte natum Alexandrum, & Epheſiae Dianae templum deflagraſſe, ſubjecerit, minime id eſſe mirandum, quod Diana, cum in partu voluiſſet Olympiadi adeſſe, afuerit domo. Tantum in hoc dicto frigus eſſe praedicat Plutarchus, ut extinguere poſſet ipſum incendium illud, quod templum delevit, quamvis non ignorem id laudari a diſertiſſimo Romuli nepotum, adſcribique Timaeo. Sed judicium Plutarchi hic merito probatur. Verum non minus frigida eſt ſententia Flori lib. II, cap. 8. cum inter prodigia retuliſſet Cumanum Apollinem ſudaſſe, acutiſſime, ſi Diis placet, adjicit: *Sed hic faventis Aſiae ſuae*

nu-

geminis tumidr erat. Murrhedii ſtuporem accuſat Seneca, quod in declamatione de Pompilio ferente cum capite Ciceronis amputatam manum dixerit: *Quanto aliter reus Ciceronis tenebat manum?* Aeque ſtupidum eſt illud Flori in libro I. 10. de Bruto exſpirante in Aruntis, quem occiderat, corpore. *plane*, inquit, *quaſi adulterum ad inferas ſequeretur.* Non minus hebet acumen lib. II, cap. 12. de duobus juvenibus, qui ferebantur ad Juturnae lacum nunciaſſe victoriam de Perſeo, illo die quo parta erat, quos vulgus crediderit fuiſſe Pollucem & Caſtorem, quod gemini fuiſſent; quod ſanguine maderent, bello interfuiſſe. Si hic deſiiſſet, non ineptiiſſet. Sed cum prioribus adnectit, *a Macedonia venire, quod adhuc anhelarent*, nihil potuit dicere inſulſius. Quis ex alius anhelitu conjiciat ex quo loco veniat? Colligas ex anhelitu itinere celeriter eſſe defunctum anhelantem, ſed non unde veniat. Quid? dii ne viae laboribus fatigantur & exhauriuntur, ut anhelent? Praeter haec in verbis & dictione quam multa maculoſa, & quae non ſolum ab emendate loquentium conſuetudine ſunt aliena, ſed & ab omnibus, quos non ſiniſtra in lucem edidit natura, exſibilantur. In libro I, cap. 14. ait Decium Murem, cum ſe devoviſſet Diis Manibus, in confertiſſima hoſtium tela ſe jaculatum eſſe, *ut novum ad victoriam iter ſanguinis ſui ſemita aperiret.* Quid eſt *ſemita iter aperire*? Sed longe corruptius eſt *ſanguinis ſemita iter aperire.* Homo non ineptus, ſi hac ei utendum eſſet ſententia, diceret, *ut ad victoriam ſanguine ſuo viam aperiret.* Tam venuſtum tamen noſtro viſum eſt hoc *ſanguinis*, ut poene repeteret lib. III, 18. *Ipſe Julius Caeſar cum in urbem cruentus referretur, miſerabili funere per mediam etiam urbem viam fecit*; ut ibi legendum oſtendimus. Sed quae ad hunc locum notavimus, ſi tanti ſunt, videnda videri. At quale hoc lib. II, cap. 3. Gallis *quaſi cote quadam populus Romanus ferrum ſuae virtutis acuebat?* Eſſet tolerandum ſi ſcripſiſſet Gallorum bellis perpetuis, tanquam cote quadam, Romanorum virtutem acui. Nam et Graecis haec hauſit, in quorum memoriis traditur, Lacedaemonas hoſtilem urbem vocaſſe cotem juventutis. Sed *virtutis ferrum acuere* non ſani eſſe hominis non magis jurat Oreſtes. Ejuſdem cenſus eſt *fretum adoleſcentiae*, capite ultimo hujus libri: *Talis domi ac foris, talis pace belloque populus Romanus fretum illud adoleſcentiae, id eſt, ſecundam imperii aetatem, habuit.* Nimirum quia ferida Romanorum virtus erat, & quia freta fervent,

vent, credidit ſibi licere iſtam aetatem fervidam dicere *fretum adoleſcentiae.* Sed haec audacia tranſlationum in Rhetorum ſcholis, & ab hominibus non putidis, non damnatur modo, ſed ejus auctores tanquam fatui & nullius judicii homines irridentur. Non poſſum praeterire γοργεῖον illud, & plus quam παιδαριῶδες lib. II. cap. 6. Dicturus erat in Hiſpania ex Sagunti incendio & excidio ſecundum bellum Punicum ortum eſſe. Vide quam abſurdus fuerit in hac ſententia non ornanda, ſed deformanda; *Ubi ſemel,* inquit, *ſe in Hiſpania movit illa gravis & luctuoſa Punici belli vis atque tempeſtas, deſtinatumque Romanis jam diu fulmen Saguntino igne conflavit: ſtatim quodam impetu rapta, medias perfregit Alpes, & in Italiam ab illis fabuloſae altitudinis nivibus, velut coelo miſſa, deſcendit.* Proh quantus ineptiarum cumulus! Haec omnem fidem ſuperant.

> Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
> Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι.

Num tempeſtas, ut alia praetermittam, conflat fulmina, ad inſtar Vulcani, quem in Aetna tanquam officina ſua poëtae fingunt fulmina cudere Jovi. Quanto modeſtior & caſtigatior Juſtinus, qui & ipſe de bello, tanquam tempeſtate, locutus ſimili uſus eſt allegoria lib. XXIX. *Videre ſe conſurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli, videre tonantem ac fulminantem ab occaſu procellam, quam in quaſcunque terrarum partes victoriae tempeſtas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam.* Hoc eſt humane loqui, etſi duriuſculum ſit *victoriae tempeſtas:* illud eſt nubes & inania captare, & magno conatu magnas nugas agere. Qualis παρένθυρσος lib. III, 5. de Lucullo, aut ut alii rectius, Luculli milite: *qui (horribile dictu!) per medias hoſtium naves utre ſuſpenſus, & pedibus iter adgubernans videntibus procul quaſi marina piſtrix evaſerat.* Vides quantos in ſimpulo fluctus moveat, & quaſi res eſſet ſupra humanae potentiae fidem terribilis, temeraria, a nemine viſa & tentata, utribus flumina, & longiores maris tractus tranare, exclamet, *horribile dictu!* cum ars iſta in bellis fuiſſet cognita priuſquam Theognis naſceretur. Jam illud de Mario lib. III, 21. *carcer, catenae, fuga, exilium horrificaverant dignitatem Marii:* Et de Caeſare lib. IV, 2. *quaſi de induſtria proſpera ejus adverſis radiarentur,* quam audax, quam μετέωρον. pro hoc dixiſſent ſaniores, proſpera adverſis illuſtrarentur, pro illo, carcer auxerat dignitatem Ma-

Marii, aut, Marium venerabiliorem reddiderat. Nimirum quia horrore ſacro perfundi dicuntur, qui loca divina & auguſta ingrediuntur, ipſiſque lucis & templis poëtae aſſignant horrorem, noſter exiſtimavit ſe magna cum venuſtate & elegantia novam poſſe voci *horrificare* ſignificationem imponere, pro tam auguſtum & verendum reddere, ut ejus nominis majeſtas omnibus ſacrum incutiat horrorem. Sed quae haec eſt protervia? Virgilius IV. Aeneidos canit, vatum praedicta *horribili monitu horrificare*, hoc eſt, terribilibus rebus, quas futuras nunciabant, horrorem & metum hominibus afferre. Sed noſter noluit via vulgata & trita incedere. Nova, mira; inaudita fuerunt conſectanda. Nam novitatis ſtudium harum inaniſſimarum argutiarum unica eſt cauſſa, ut pulchre docet Longinus, in aureo libello περὶ ὕψους: *ἅπαντα ταῦτα μέντοι τὰ οὕτως ἄσεμνα διὰ μίαν ἐμφύεται τοῖς λόγοις αἰτίαν, διὰ τὸ περὶ τὰς νοήσεις καινόσπουδον, περὶ ὃ δὴ μάλιστα κορυβαντιῶσιν οἱ νῦν. Haec omnia dignitati & gravitati contraria unam ob cauſſam inſeruntur orationibus, nempe ob novitatis in exprimendis ſententiis & conceptibus ſtudium, circa quod maxime hoc aevo ſcriptores inſaniunt.* Addit deinde quae res bonorum cauſa ſit, ab eadem etiam his adverſa proficiſci. Nam cupiditatem nova dicendi maxime ingenia praeclara inflammare ad eximium aliquid & quod ſupra vulgi captum ſit, nihilque plebejum prae ſe ferat, moliendum: Sed qui judicio non valeant, nec ſecomponant ad optimorum imitationem, facile in haec vitia incidere, in quibus ſibi delicias faciant, quaeque ſpecie ingenii & novitatis blandiantur. Ideo κακοζηλίαν vitiorum omnium maximum in oratore eſſe recte praecipit optimus dicendi magiſter Quintilianus VIII, 3. *κακόζηλον vocatur quicquid eſt ultra virtutem, quoties ingenium judicio caret, & ſpecie boni fallitur: omnium in eloquentia vitiorum peſſimum. Nam cetera cum vitentur, hoc petitur.*

Viris quidem magnis interdum quaedam exciderunt, quae, ſi ad ſeveram legem exigantur, culpam & notam laſcivientis ingenii effugere non poſſunt. Non ignorant doctiores quid Dionyſius Halicarnaſſeus in Thucydide, in Platone, in ipſo Demoſthene, ut alios praeteream; quid Seneca & alii apud Senecam in Ovidio: quid Quintilianus, pluresque in Tullio notarint & animadverterint. Sed haec ipſis exciderunt. Homines cum eſſent, humani nonnunquam aliquid paſſi ſunt, quamvis divinitate ingenii ceteros omnes antecellerent. Nemo tam propitia Minerva natus eſt, ut nunquam dormitet. Sed declamatores & κακόζηλοι ſibi

ſibi in his argutiis & ventoſis acuminibus mirifice placent: & in illis captandis toti ſunt. Quo audacius & ineptius aliquid ſunt commenti, modo non ſit dictum populariter tanto magis ſibi plaudunt. Nec immerito. Semper enim invenerunt ſuorum portentorum admiratores, ſed hoc tempore longe plurimos. Saepe ſtupiditatem noſtri ſeculi ſum admiratus, cum audivi a plurimis, & qui ſibi videbantur valde ſapere, Caſparis Barlaei carmina tanti fieri, ut cum optimis veteribus poëtis compararetur, ab aliis anteferretur. Ingenio ſane valuit Barlaeus, & nullo ſuorum aequalium fuit inferior. Sed ingenio nimium indulſit. Quantus enim in illo tumor; quantus optime ſonantium verborum ubique inanis ſtrepitus! Auſim ſacramento contendere vix eſſe paginam, in epicis praeſertim, in qua non aliquot verſus reperiantur, ſonori quidem, & aures implentes, ſed non animum, ſi illum attendas. Nulla enim ſubeſt ſententia. Qui iſtis poſſunt capi, non poſſunt Virgilio, Catullo, Horatio delectari, aut virtutes eorum praeſtantiamque intelligere, nec dijudicare quid diſtent aera lupinis. Si enim noſſent quam longe tumor abeſſet a ſublimitate, nunquam hanc de Barlæo ferrent ſententiam, qui fatetur ipſe ſe non excellentiſſimos ad imitandum poëtas ſibi propoſuiſſe, ſed Claudianum, ſui quidem temporis poëtam omnium praeſtantiſſimum, ſed ſui temporis, quod ab aurea plurimum degenerarat antiquitate. Verum de his agendi locus erit aliquando commodior. Muniendi autem ſunt contra blandos iſtos errores adoleſcentes, in quorum manibus verſatur Florus, & merito, quia meliorem non habent nondum imbuti rerum Romanarum cognitione, qui brevi compendio, tanquam in tabella quadam ortum & proceſſus Romanae reipublicae eis oſtendat, praeſertim cum vitia non una penſet virtute. Providendum igitur ne arripiant corrupta, & his innutriti non modo nunquam poſſint ſecernere a vitioſis ſana, ſed ne vitioſa ſanis praeferant. In temporum quoque notatione, & locorum ſitu, & rerum geſtarum narratione non ſemel impegit iſte ſcriptor, & ſatis quidem graviter, ut cum Capuam annumerat urbibus Italiae maritimis, cum Falernum & Maſſicum montem tanquam duos diverſos montes commemorat, cum unus idemque ſit, & non pauca hujus farinae alia, quae ab iis, qui hunc ſcriptorem interpretantur, ſunt tyronibus indicanda, ne falſa pro veris imbibant. Alioquin animo non ſatis aequo fero ſupercilium nonnullorum hominum, qui in veteribus ſcriptoribus, iisque praeſtantiſſimis,

nis, & ſupra omnem ingenii aleam, ut ſic dicam, evectis, ndis & vituperandis tam ſeveri & ingenioſi volunt vi-, ut quicquid illorum ſuperbo palato non reſpondet, nent & jugulent. Nimirum *ut videantur ſapere eo- vituperant*. At cum ſine populi ſuffragio gerant aedi-em, & nimis intelligendo nihil intelligant, vana & fa-ſa haec edicta in republica litteraria non pluris fiunt, am praeficarum neniae in funere cenſorio. Hunc prae-ea ſtultitiae ſuae fructum ferunt, ut quaſi in aerarios re-antur a veris cenſoribus, & eruditorum circulis ſuaves t ſermones. Heroës illos jam dudum conſecravit con-ens omnium ſeculorum admiratio, & ab horum proca-e & petulantia vindicavit eos majeſtas nominis, immor-bus parta meritis & virtutibus, quas iſti, quae eſt illo-m imperitia, & bonarum artium jejunitas, ne quidem ſſunt intelligere. Sed in iis ſcriptoribus, qui a ſimplici ctoque dicendi genere deflexerunt, & aut ſeculi, aut in-i vitio ſe ipſi depravarunt, meliorum tamen defectu, & propter alias dotes in ſcholis retinentur, coarguenda ſunt a doctoribus corrupta, ne dulcibus vitiis adoleſcentes de-cepti, minutas & pueriles ſententias pro concinnis & ar-gutis; improbas & inverecundas, pro grandibus & magni-ficis; & frigidas ac aridas, pro ſubtilibus & Atticis appe-tant. Sed nimis diu te hic detineo, benigne lector. Pau-cis nunc accipe, quid in hac editione Flori praeſtiterimus. Cum primum illi manum admoverem, conſtitueram non niſi nummos, & monumenta quaedam antiqua, quibus il-luſtraretur, adponere, ut ex iis cognoſci poſſent & viro-rum inſignium vultus, & primo intuitu intelligi, quid eſ-ſent faſces, ancilia, Palladium, Janus bifrons, ſellae cu-rules, & ſi quae ſunt hujus generis alia non pauca. His ſane & ad antiquitatis ſtudium, & ad hiſtorias cognoſcen-das incitari adoleſcentes ſæpius cognoram, & facilius quae legerant & audierant memoriae inſigi. Iſtos nummos ple-roſque ex Familiis & illuſtribus imaginibus F. Urſini ex-cerpſi, ut ex tabulis Croiacis, quae cura Biaei prodierunt Antwerpiae, nec non ex Faſtis Golzii, ac ex Seguini & Caroli Patini numiſmatum veterum penu. Inſerui quoque duos titulos bello primo Punico dedicatos, omnium lin-guae Latinae, quae ſuperſunt, antiquiſſima monumenta. Poſtea vero quam V. Cl. Theodorus Ryckius melioris lit-teraturae Doctor Lugduni Batavorum celeberrimus, mihi-que amiciſſimus, copiam mihi fecit codicis membranacei, manu exarati, non quidem antiquiſſimi, ſed tamen ex op-ti-

qui ſingulorum fere Livii librorum argumenta reliquit, qua hodie extant, etiam librorum, qui deperierunt. Sed, ecce de nomine etiam ſcriptoris litem movent viri eruditi. Scrup lum iis injicit, quod Lactant. lib. VII. Inſtitut. Divin. Seneca appellet. Siquidem, inquiunt, antiquiorem hoc hiſtorico h bemus neminem, qui populum Romanum diviſerit per quatuo aetates. At Senecam ejus rei auctorem laudat is, quem diximu Lactantius, his verbis: *Non inſcite Seneca Romanae urbis tempo diſtribuit in aetates. Primam enim dixit infantiam ſub rege Romu fuiſſe; a quo & genita, & quaſi educata ſit Roma: deinde puer tiam ſub ceteris regibus; a quibus & aucta ſit, & diſciplinis plur bus, inſtitutiſque formata: at vero, Tarquinio regnante, cum ja quaſi adulta eſſe coepiſſet, ſervitium non tuliſſe; & rejecto ſuperba dominationis jugo, maluiſſe legibus obtemperare, quam regibus Cumque eſſet adoleſcentia ejus fine Punici belli terminata: tum de mum confirmatis viribus coepiſſe juveneſcere. Sublata enim Carthagi ne; quae tam diu aemula imperii Romani fuit, manus ſuas in to tum orbem terra marique porrexit: donec regibus cunctis, & natio nibus ſubjugatis, cum jam bellorum materia deficeret, viribus ſui male uteretur, quibus ſe ipſa confecit. Haec fuit prima ejus ſe nectus: tum bellis lacerata civilibus, atque inteſtino malo preſſa, ru ſus ad regimen ſingularis imperii recidit, quaſi ad alteram infantiam revoluta. Amiſſa enim libertate, qu[illegible], Bruto duce, & auctore de fenderat, ita conſenuit, tanquam ſuſtentare ſe ipſa non valeret, ni adminiculo regentium ſuſtentaretur.* Hactenus Lactantius. Ea au tem exſcripſiſſe ajunt ex prologo Flori; ubi haec legas: *Si qui ergo populum Romanum, quaſi hominem conſideret, totamque ejus ae tatem percenſeat, ut coeperit, utque adoleverit, ut quaſi ad quen dam juventae florem pervenerit; ut poſtea velut conſenuerit: quatuo gradus, proceſſuſque ejus inveniet. Prima aetas ſub regibus* CCL *per annos, quibus circum ipſam matrem ſuam cum finitimis luctatu eſt. Haec erit ejus infantia. Sequens a Bruto, Collatinoque, Con ſulibus, in Appium Claudium Quinctumque Fulvium, Conſules,* CC *annos habet: quibus Italiam ſubegit. Hoc fuit tempus viris, armis que incitatiſſimum. Ideo quis adoleſcentiam dixerit. Dehinc ad Cae ſarem Auguſtum* CCL. *anni: quibus totum orbem pacavit. Hic jam ipſa juventa imperii, & quaſi quaedam robuſta maturitas. A Caeſa re Auguſto, in ſeculum noſtrum, ſunt non multo minus anni* CC. *qui bus inertia Caeſarum quaſi conſenuit, atque decoxit, niſi quod ſu Trajano Principe movet lacertos; & praeter ſpem omnium, ſenectu imperii, quaſi reddita juventute, revireſcit.* Haec Florus. Utrum que autem locum integre adſcripſimus ut omnes videant, quam infirmo tibicine nitantur, qui ex Lactantio colligunt, ſcriptorem compendii illius, non Florum, ſed Senecam, dici oportere Ajunt, diviſionem eam, cujus Lactantius Senecam laudat aucto

rem

[De] FLORO ex *Gerardi Joannis Voſſii V. Cl. Lib. I. de Hiſtoricis Latinis.*

EXtremis Trajani temporibus floruit L. Annaeus Florus; qui rerum Romanarum quatuor perſcripſit libros. De aetate, quod dixi, ſatis apparet ex Praefatione operis, cum ait: *A Caeſare Auguſto in ſeculum noſtrum ſunt non multo minus anni ducenti: quibus inertia Caeſarum quaſi conſenuit atque decoxit: Niſi quod ſub Trajano movet lacertos, &, praeter ſpem omnium, ſenectus Imperii, quaſi reddita juventute, revireſcit.* Viri eruditi quidam, eosque inter Jo. Camers, malunt *movit* pro *movet*. Nec diffiteor ſic eſſe in quibuſdam MSSis. Sed rectum eſſe *movet*, oſtendit, tum quod antecedit, *in ſeculum noſtrum*; tum quod ſequitur, *revireſcit*. Sed, inquiunt, Florus ab Auguſto eſſe ad ſua tempora ait annos prope cc. Ab Auguſti autem principatu, uſque ad Trajani imperium, ſunt anni tantum cxv. ſive, ſi putes ad exceſſum Trajani, anni erunt cxliii. Etiam dudum mihi haec meditata. Verum legendum puto apud Florum, anni cl. Nam quiſquis MSSos Flori Codd. verſavit, ſcit quantopere in annis variet prologus iſte. Nec tamen ſolus Trajani aevo arbitror vixiſſe: Sed etiam Hadriani. Plane enim idem videtur, cujus hoſce in Hadrianum verſiculos, & in eum verſus Hadriani Spartianus refert.

Julii Flori.

Ego nolo Caeſar eſſe:
Ambulare per Britannos:
Scythicas pati pruinas.

Reſpondet Hadrian.

Ego nolo Florus eſſe:
Ambulare per tabernas:
Latitare per popinas:
Culices pati rotundos.

Quemque Annaeum Florum Chariſius vocat, & ex cujus ad divum Hadrianum epiſtola gemino in loco citat illa verba, *Poematis delector*. Sane quod Poëmatis delectari ſe ait, id non abhorret ab hujus compendii ſcriptore, quando ſtylus ejus eſt in hiſtoria declamatorius, ac Poëtico propior, adeo ut etiam hemiſtichia Virgilii profundat. Et tamen ea potiſſima eſt Flori noſtri laus, quod ſcriptor eſt elegans, & diſertus, &, ſi paucula exceperis, quae frigidius dicta videntur, vere floridus. Sed *latae eſt* culpae reus, quod in temporum ratione uſque adeo negligens ſit; *ita* ut non poſſit non ſaepius alucinari, qui hunc ducem ſequi velit. Valde autem falluntur, qui eum putant in hiſtoria ſua epitomen nobis Livii dare voluiſſe. Siquidem crebro a Livio recedit. Nec facile dixerim, idemne, an alius ſit,

qui ſingulorum fere Livii librorum argumenta reliquit, quae hodie extant, etiam librorum, qui deperierunt. Sed, ecce, de nomine etiam ſcriptoris litem movent viri eruditi. Scrupulum iis injicit, quod Lactant. lib. VII. Inſtitut. Divin. Senecam appellet. Siquidem, inquiunt, antiquiorem hoc hiſtorico habemus neminem, qui populum Romanum diviſerit per quatuor aetates. At Senecam ejus rei auctorem laudat is, quem diximus, Lactantius, his verbis: *Non inſcite Seneca Romanae urbis tempora diſtribuit in aetates. Primam enim dixit infantiam ſub rege Romulo fuiſſe; a quo & genita, & quaſi educata ſit Roma: deinde pueritiam ſub ceteris regibus; a quibus & aucta ſit, & diſciplinis pluribus, inſtitutisque formata: at vero, Tarquinio regnante, cum jam quaſi adulta eſſe coepiſſet, ſervitium non tuliſſe; & rejecto ſuperbae dominationis jugo, maluiſſe legibus obtemperare, quam regibus: Cumque eſſet adoleſcentia ejus fine Punici belli terminata: tum demum confirmatis viribus coepiſſe juveneſcere. Sublata enim Carthagine; quae tam diu aemula imperii Romani fuit, manus ſuas in totum orbem terra marique porrexit: donec regibus cunctis, & nationibus ſubjugatis, cum jam bellorum materia deficeret, viribus ſuis male uteretur, quibus ſe ipſa confecit. Haec fuit prima ejus ſenectus: cum bellis lacerata civilibus, atque inteſtino malo preſſa, rurſus ad regimen ſingularis imperii recidit, quaſi ad alteram infantiam revoluta. Amiſſa enim libertate, quam, Bruto duce, & auctore defenderat, ita conſenuit, tanquam ſuſtentare ſe ipſa non valeret, niſi adminiculo regentium ſuſtentaretur.* Hactenus Lactantius. Ea autem exſcripſiſſe ajunt ex prologo Flori; ubi haec legas: *Si quis ergo populum Romanum, quaſi hominem conſideret, totamque ejus aetatem percenſeat, ut coeperit, utque adoleverit, ut quaſi ad quendam juventae florem pervenerit; ut poſtea velut conſenuerit: quatuor gradus, proceſſusque ejus inveniet. Prima aetas ſub regibus* CCL. *per annos, quibus circum ipſam matrem ſuam cum finitimis luctatus eſt. Haec erit ejus infantia. Sequens a Bruto, Collatinoque, Conſulibus, in Appium Claudium Quinctumque Fulvium, Conſules,* CC. *annos habet: quibus Italiam ſubegit. Hoc fuit tempus viris, armisque incitatiſſimum. Ideo quis adoleſcentiam dixerit. Dehinc ad Caeſarem Auguſtum* CCL. *anni: quibus totum orbem pacavit. Hic jam ipſa juventa imperii, & quaſi quaedam robuſta maturitas. A Caeſare Auguſto, in ſeculum noſtrum, ſunt non multo minus anni* CC. *quibus inertia Caeſarum quaſi conſenuit, atque decoxit, niſi quod ſub Trajano Principe movet lacertos, & praeter ſpem omnium, ſenectus imperii, quaſi reddita juventute, reviveſcit.* Haec Florus. Utrumque autem locum integre adſcripſimus ut omnes videant, quam infirmo tibicine nitantur, qui ex Lactantio colligunt, ſcriptorem compendii illius, non Florum, ſed Senecam, dici oportere. Ajunt, diviſionem eam, cujus Lactantius Senecam laudat aucto-

ra, apud Florum in prologo legi. In quo manifeſtus eſt error. Nam Seneca adoleſcentiam extendit uſque ad finem [illegible] belli Punici: Florus duntaxat ad primum bellum Punicum. [illegible] haec, Seneca incipit ſenectam a bello civili Pompejano: Florus autem a principatu Auguſti. Unde colligo, Florum quidem imitatum fuiſſe Senecam: aliter tamen, quam Senecam, diviſiſſe. Atque eo magis arriſit Floro ſimilitudo ea, quia non totam alteri deberet; ſed eſſet, quod ſibi vindicaret. Sane toto ad eam opere reſpicit. Nempe ſuum cuique pulcrum, quod dici ſolet. Nec propterea negaro, Florum hunc fuiſſe ex Senecarum familia. Seneca enim vocatur in pleriſque veteribus libris. Adhaec Senecae ſunt ex Annaea gente. At Florus, ut in pleriſque libris Julius, ita Annaeus in vett. vocatur libris, etiam antiqua ac principe, quam habeo, editione. Adhaec Hiſpanum fuiſſe, unde Senecae domo erant, veriſimile facit luculenta ejus terrae laudatio, quae eſt lib. II. cap XVII. & lib. III. cap. XXII. Dictio quoque hanc domum ſapit. Nam ea eloquentiae & poëſios laude inclyta. At dictio hiſtorici hujus, ut ante dictum, eſt diſerta, & poëticae propior. Imo opus ipſum [illegible] aliud, quam declamatio eſt. Fortaſſe igitur Senecae etiam nomen fuit. Sed, ut hoc demus, non eo conſequitur, haud aliter quam Senecam, vocari oportere. Nec enim facile adeo fides eſt deroganda multo maximae parti librorum, & quidem melioris notae, ubi Florus vocatur. Et quid prohibet, quo minus, ut L. Annaei Senecae Philoſophi frater, non tantum L. Annaeus Novatus dicebatur: ſed etiam Junius Gallio (quod nomen habuit poſtquam a Junio Gallione erat adoptatus:) ita hiſtoricum hunc credamus, adoptione nomen mutaſſe, atque inde eſſe, quod idem dictus ſit L. Annaeus Seneca, & L. Annaeus Florus: vel, ut in nonnullis libris legere eſt, Julius Florus?

Alius vero ab hoc eſt Julius Florus, vir itidem diſertus, qui ſub Tiberio vixit. De hoc ita M. Seneca Controv. XXV. *ipſe audivi Florum quendam, auditorem Latronis dicentem, non apud Latronem: neque enim illi mos erat, quemcunque audire declamantem. declamabat ipſe tantum, & ajebat, ſe non eſſe magiſtrum, ſed exemplum. Nec ulli alii contigiſſe ſcio, quam apud Graecos, Nicetae; apud Romanos, Latroni; ut diſcipuli non audiri deſiderarent, ſed contenti eſſent audire.* Paulo poſt excerptum ex Flori declamatione ponit. De eodem, ut puto, ſimulque fratris filio, ſic Fabius lib. X. cap. 3. *Qua de re memini narraſſe mihi Julium Secundum, illum aequalem meum, atque, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi a patruo dictum. Is fuit Julius Florus, in eloquentia Galliarum (quoniam ibi demum exercuit eam) princeps, alioqui inter paucos diſer-*

ſertus, & dignus illa propinquitate. Is, cum Secundum, ſcholae adhuc operam dantem, triſtem forte vidiſſet, interrogavit; quae cauſa frontis tam adductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, ex quo omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens: Nunquid tu, inquit, melius dicere vis, quam potes? &c. * Nec abſurda ſit conjectura; ſi quis opinetur, hiſtoricum eum, de quo fuſe diximus (modo is Julius Florus recte in libris quibuſdam vocatur) ex eadem ſtirpe, imo fortaſſe filium fuiſſe, aut nepotem Julii Flori, viri hujus diſerti: de quo M. Seneca & Quintilianus loquuntur. Sed haec, & alia, quae antea de Senecae cognomento diximus, incerta in medio relinquamus.

* Adde, quae Clar. Burmannus ad hunc locum Quintiliani de genere, patria, & nomine Flori annotat.

Juſtus Lipſius Lib. 2. Elector. Cap. 5.

Lucius Annaeus Florus (ita enim indigitare cum priſcis libris malim quam Julium: quoniam Hiſpana fuiſſe origine colligo, &, ni fallor, ex ipſa Senecarum gente:) is, inquam, Florus compendium non tam Livii, a quo ſaepe diſſentit, quam rerum Romanarum, ſcripſit: ſi quid mei judicii eſt, compoſite, diſerte, eleganter. Subtilitas quidem & brevitas in eo ſaepe mira; & ſententiarum quaedam gemmulae cum judicio inſertae & veritate.

Joh. Iſaacus Pontanus in Oratione Iſagogica ad Florum.

L. Annaeum Florum Volaterranus Julium Florum Secundum maluit nominare: Quod exiſtimaret hunc eſſe eum Secundum, cujus amice meminit Fabius Quintilianus, qui & familiariter a ſe amatum eum addit, virum ut mirae facundiae, ita infinitae curae: Julii cognomen a Patruo Julio Floro retinuiſſe idem conjicit: cujus quoque Quintilianus mentionem facit, inter paucos diſertum eum fuiſſe indicans, utpote in eloquentia, quam in Galliis ſub extremum exercuit, Galliarum Principem. Quam de Floro opinionem, ſi Trajani aevum, quo claruit & Quintilianus & Florus noſter, reſpicimus, non abs re

con-

[illegible]eciſſe Volaterranus cenſeri poteſt. Niſi quod duo obſtare [vi]deantur: Prius eſt ipſe Quintilianus, qui non ut hiſtoricum [n]ec inter hiſtoricos, ſed ut oratorem & inter eloquentiae laude [flo]rentes utrumque & Julium Secundum & patruum ejus Florum [con]celebrat: Alterum eſt codicum veterum ſcriptura, in quibus [no]n Julius, ſed L. Annaeus Florus conſtanter indigitatur. Un[d]e colligendum doctiores voluerunt ex Hiſpania oriundum fuiſſe; [e]t fortaſſe ex ipſa Annaeorum, id eſt, Senecarum gente. Quidquid horum ſit, quod nos in medio relinquemus, illud inte[ge]r ratum eſto; egregium opus eſſe hos ejus quatuor rei Ro[m]anae libros. Quos qui compendium Livii aut breviarium fa[ciu]nt, vel eo, praeter caetera, redargui exiſtimo, quod in iis [a] Livio ſaepenumero ſabeat ac variet ſententia. Potius totius imperii florentis tabulam appellabimus, cum praeſertim ipſe in prologo ſuo fateatur ſe ad exemplum eorum, qui terrarum ſitus pingunt, in brevi quaſi tabella univerſam imperii imaginem ac magnitudinem ob oculos poſuiſſe.

Ex Prologo Claudii Salmaſii in L. A. Florum.

Super auctore bujus elegantiſſimae Epitomae nihil nobis compertum eſt, quod viri docti non norint, atque ipſi pridem obſervarint; nec tam neceſſe eſt nos eum ignorare, quam bonis conjecturis, per quas ſi non verum elicere, falſa tamen refutare poſſimus, inniti. Et ut verum fateamur, facilius poſſumus invenire cujus non ſit, quam cujus ſit boc opus. Si boc invenire eſt, ſemper quaerendo laborare. In quibuſdam veteribus & manu exaratis libris quaedam leguntur ſub prologi titulo, de Lucio Annaeo Seneca, & Lucio Annaeo Mela, quae inepta & aliena eſſe facile omnes, qui legerunt, vident, quae quidem ſint ut ſciamus, ita prologus incipit: Anno tertiodecimo Olympiadis Lucius Annaeus Melas Frater Senecae & Gallionis bona Lucani poëtae filii ſui a Nerone promeruit. *Haec verbatim deſcripta ex Hieronymo, & turpiſſimo mendo deformata. Legendum:* anno tertio undecimae Olympiadis ſupra ducenteſimam. *Hic autem Junius Gallio in vetuſtiſſimo codice Euſebii Palatinae Bibliothecae vocatur* Junius Annaeus Gallio. *Sed ut ad rem redeamus, bujus compendii non poſſe auctorem dici L. Annaeum Senecam, aut L. Annaeum Melam, plus ſatis clarum eſt. Veteres quidam libri, ut illius indicio cognoſcimus, qui prologum ſive argumentum concinnavit, nomen Flori adſcriptum non habebant. Sed in iis Lucii Annaei erat tantum mentio. Ergo quiſnam, inquit, borum libri bujus auctor ſit, Lucius Annaeus Seneca, an Lucius Annaeus Mela, incertum facit communitas nominum Lucii & Annaei; nam Flori non eſt ibi mentio. Cum in bujuſmodi Codices inci-*

diſſit Lactantius Firmianus, & Lucium tantum Annaeum legiſſet ſtatim Senecam cogitavit, quod notiorem eo Lucium Annaeum alium non haberet, & ita imprudens nomen auctoris, quem citabat, mal concepit vir doctiſſimus & diſertiſſimus. Illi enim mea quidem ſententia non leviter errant, qui non hunc auctorem noſtrum, ſed Senecam primum in iis ſcriptis, quae ad nos non pervenerint, hanc Romanae urbis temporum in aetates diſtributionem inſtituiſſe contendunt, neque alium in Lactantio debere intelligi quam Senecam ipſum philoſophum. Sic ſane ſibi perſuaſum habeant, dum aliis ne perſuadeant, ita enim ipſa paene verba Flori producit ille ſanctus Scriptor, ut, qui non hujus, ſed alterius cujuſdam auctoris ab eo verba produci exiſtimet, meras nugas agat. Sed per nos licet, illi judicio ſuo fruantur. Non hodie autem atque heri hos titulos, in quibus Flori nomen extat, exemplaribus a librariis fuiſſe inditos, vere mihi perſuadeo. Licet aliter ſentire videam viros non mediocriter eruditos, qui recentes eſſe ϗ ἐκ παλαιᾶς χειρὸς exiſtimant. Sed unde ineptus illius prologi auctor, qui legitur in quibuſdam vetuſtis exemplaribus, Flori nomen accepiſſet, ſi non ita ut in vetuſtiſſimis, qui hodie extent Codicibus, Flori nomen adſcriptum reperiſſet in illius aevi vetuſtis libris. Qui cum dicat, Nam Flori non eſt ibi mentio, codicem aliquem antiquum & optimae notae ab eo deſignari puto. Nazarianus liber manuſcriptorum omnium quibus uſi ſumus antiquiſſimus, ut quem ante octingentos annos ſcriptum eſſe manifeſta ſit fides, quique bonitate ſuperat agmen illud Codicum quibus adjutus eſt in hujus ἰσχεδίῳ recenſione optimus & doctiſſimus Vinetus, Lucii Annaei Flori, in titulo praefert. Non alius poteſt eſſe Florus quam ille qui Trajani & Hadriani temporibus floruit, qui in Epiſtola ad Hadrianum, cujus Epiſtolae ter aut quater mentionem apud Chariſium reperies, ſcribit ſe poëmatis delectari. Character autem iſtius hiſtorici compendii plane poëticus eſt, & hominis in poëtis non infeliciter verſati, quamvis hoc parum probet, ſi non alia accederent. Et mirum Grammaticis tam inviſum fuiſſe hoc opus, ut nuſquam aliquid ex eo ad teſtimonium citent, cum & Solinum ſaepius, qui longe poſt tempora Annaei Flori vixit, ut alibi pluribus oſtendemus, & alios non vetuſtiores aut meliores Solino ſcriptis ſuis, ut locupletes & idoneos teſtes advocent.

Sed quiſquis eſt hic Lucius Annaeus Florus, quem non tam ipſe me neſcire profiteor, quam aliis hoc ipſum profitentibus aſſentiri me debere ſentio, ad eum illuſtrandum nos opellam quoque, tenuem licet, haud ingratam tamen, contulimus, neque omnino, niſi fallor, inutilem. Quod ſi quis ingenio noſtro tribuendum cenſet, nae is multum fallitur. Hoc ſi eſſet, quid nobis reliqui facere potuerunt ad novam gloriolam ex hujus auctoris emendatione quaerendam, viri ſumma eruditione, ſummo ingenio praediti, qui ante nos in hanc curam fe-

lic-

[illegible] incubuere? Sed illud verum eſt, viros illos, & ingenio nos & eruditione ſuperaſſe, nos item illos fato quodam & felicitate longe anteceſſiſſe, qui eos codices nacti ſumus, ex quibus, quod illi nulla vi ingenii ipſa elicere potuerunt, facile eruimus. Neque ipſi ſane feciſſemus, ſi rem nobis in ſolo ingenio voluiſſemus eſſe poſitam. Sed haec hactenus. Nunc ad ipſum auctorem accingamur.

Ut rectius intelligantur, quae hic Salmaſius de Prologo in libris Flori MSS. diſputat, e Vineti Caſtigationibus in Florum haec adſcribenda duxi. Apponam, quod poſt titulum in membranaceis codicibus ſcriptum reperi.

Incipit Prologus.

ANno tertio decimo Olympiadis Lucius Anneus Melas frater Senecae & Gallionis bona Lucani poëtae filii ſui a Nerone promeruit. Unde colligi poteſt Junium Gallionem & Lucium Anneum Melam fratres fuiſſe. At Marcum Anneum Lucanum poëtam Lucii Annei Melae filium, ac per hoc aliorum duorum nepotem. Ergo quisnam horum libri ejus auctor ſit, an Lucius Anneus Seneca an Lucius Anneus Melas incertum facit communitas nominum Lucii & Annei. Nam Flori non eſt ibi mentio.

Haec de Floro judicia legebantur in Edit. Amſtelodamenſi, & quibuſdam praecedentibus, quibus Begerus ſequentia addidit.

Salmaſius ad Spartiani Hadrianum C. XVI. Florus elegantiſſimum illud Hiſtoriae Romanae Breviarium imperante Hadriano edidit.

Phil. Beroaldus in Literis ad Petrum Mariam Rubeum Floro praemiſſis Legendo pernoſcas, quae Romanus populus domi foriſque per tot annos bella geſſerit: per quos Viros, quibusque artibus imperium pepererit, & partum auxerit, & auctum ad ſummum faſtigium ſuismet viribus everterit, & everſum per Auguſtum tandem Caeſarem ſublimius erexerit. Quae omnia L. Florus quatuor quaſi epitomatis ita ſcite collegit, ita enucleate diſtinxit, ita breviter enarravit, ut cuncta tanquam in illuſtri poſita monumento intueri, & comprehendere facillime queas. Dictus eſt, vehemens, diſtinctus, varius, brevis, concinnus, cum ſplendore ac luce verborum.

Christoph. Colerus in Epiſtola de ſtudio Politico. L. Annaei Flori Compendium rerum Romanarum magis, quam Breviarium Livii. Tabulam enim dixeris haud abſurde, in qua imago totius reipublicae Romanae expreſſa. Ipſe hoc nomen tribuit. Nihilo me hercule injucundius terſiſſimum illum libellum legas, quam Apellis tabulas intueare. Ita compoſitus, ita ele-

 gans

gans eſt. Miror judicium, quod ubique cum ſubtilitate & brevitate ſententiarum in tanto rerum acervo & varietate inſerit.

Job. Ludov. Vives de Tradend. Diſciplin. lib. v. Habemus Flori Opuſculum de Romana hiſtoria, quo nihil poteſt fingi in illo genere vel acutius, vel lepidius.

Erycius Puteanus in Praefatione, quam ſuis Inſubricae Hiſtoriae libris praemiſit: Florus Populi Romani facta a Romulo ad Caeſarem Auguſtum pulcerrimo & ſimul abſolutiſſimo Enchiridio abſolvit, cum aliquo fortaſſe molis damno, nullo veritatis.

Balthaſar Bonifacius in Excerptis de Rom. Hiſtoriae Scriptoribus Cap. XVII. Florus acutus eſt & vehemens, ſententiis praeceptisque undique ſcatens: elegans idem, diſertus, amoenus & vere floridus. *Et paulo poſt*: Perſpicuus eſt ac dilucidus Florus, ſi quis alius, quod ad ejus fieri maxime potuit, cum ſibi multa paucis verbis complectenda proponeret.

Chriſtoph. Adam. Rupertus Obſervationibus in Florum ad Praefat. §. 1. *cum quaedam aliorum de Floro judicia protuliſſet*: His, *inquit*, accedo plane, nec quicquam in dictione deſidero, tanquam venuſta & elegans non ſit; ſed in quavis hiſtoria locum habere, id vero negabo infra. *Idem lib.* 1. *cap.* 10. §. 8. Flori dictio Poëticae propior eſt, imo opus ipſum vix aliud, quam Declamatio. Infra grandiloquentiam iſtam ſubſidere debet Commentariorum ſimplicitas. At tanto excuſatior Florus, quod poſt maxima ingenia, Polybium, Salluſtium, Livium, Dionyſium (cum omnibus exploratis de poſteritatis judicio ſecurus eſſet) res Romanas hoc ornatu veſtivit.

Haec Floro a calumniis vindicando ſufficere putat Begerus. Si calumniae reus eſt Graevius, quod ſtilum Flori carpſit, ejusque errores quoſdam in Hiſtoria notavit, non poſſunt abſolvi ejuſdem criminis plerique Viri Eruditiſſimi, quorum verba infra ponam.

Auguſtinus lib. III. *de Civit. Dei c.* 19. Secundo autem bello Punico nimis longum eſt commemorare clades duorum Populorum, tam longe ſecum lateque pugnantium, ita ut his quoque fatentibus, qui non tam narrare bella Romana, quam Romanum imperium laudare inſtituerunt, ſimilior victo fuerit ille, qui vicit. *Vid. Flor. II. 6.* 1.

Sigonius in Judicio de Romanae Hiſtoriae Scriptoribus. L. Flori, qui ejuſdem Hadriani Imperatoris Principatu vixit, Hiſtoria rerum Roman. quatuor libris diſtincta, Declamatoris mihi, non Hiſtorici videtur. Dum ſingula bella deſcripſit in ſingulis ineptus eſt.

Scaliger ad Euſebii Chronicon num. MDCCCCLXIV. Florus argute ac rotunde more ſuo: *In Africa quoque*. Vid. IV. 2. 34. *Idem ibid. ad num.* MDCCCLXXV. Florus τερατολογία poëtica drama amplificat: *D. Brutus aliquanto latius Gallaecos*, & quae ſequuntur II. 17. 12.

Vi-

Vinetus ad Flor. II. 4. 3. Lege Hiſtoriae veritatem apud Polybium. Multa namque poëtica hic homo interſerit & miſcet.

Ger. J. Voſſius Inſtitut. Orator. VI. 4. 3. Neque tantum peccat, qui nimium hyperbolis indulget; verum etiam quisquis μεγαλολογίᾳ poëtica rem amplificat. Fecit id Florus. Nam quod ſimpliciter dixit Sex. Rufus: *Hiſpanias per D. Brutum domuimus, & uſque ad Gades & Oceanum pervenimus*: id ille inepte admodum ſic narrat *D. Brutus*, cet. *Vid.* II. 17. 12. Scio quantopere haec, & alia id genus, hodie adblandiantur non adoleſcentulis modo, ſed nonnullis quoque eorum, qui ſoli ſapere & ſibi, & multis aliis videntur. Sed neutiquam eſt dubitandum, quin ea putida ſint, & κακόζηλα: in quo qui minus mihi fidem habent, ſaltem credant literarum Principi Joſ. Scaligero.

Ger. Voſſius G. F. ad Vellej. Paterc. II. 6. Parum accurate, ut ſolet, hiſtoriam hanc perſequitur Florus *Lib.* III. *cap.* 15.

Caſp. Barthius Adverſ. XVIII. 18. Rem geſtam omnem ex declamatoria Hiſtoria Flori adſcribemus.

Idem LX. *Adverſ.* 6. Florus non tam Hiſtoriam quamdam, aut Compendium geſtorum, quam victoriarum paeanem deſaltavit, etiam in cladibus anquirens praeconia ſententiolis vibrandis, & erigendis infortuniis, maliſque moribus interſtinguendis ex memoria.

Idem ad Claudian. de Laudib. Stilic. III. 145. Florus Panegyriſta Hiſtoricus.

Auguſtus Buchnerus de Commutata ratione dicendi. lib. I. *cap.* 2. Neque enim illud Flori *lib.* IV. *cap.* II. probem, cum *gemitum maris* dixit, cum de Antonii navibus mira vaſtitate loqueretur: *Caſtellorum & urbium ſpecie, non ſine gemitu maris, & labore ventorum ferebantur.* Itaque hoc inter illa fuerit, quae eruditiſſimo Voſſio *lib.* I. *de Hiſtor. Lat. frigidius dicta* ab eo videbantur. *Idem ibid. c.* XI. Ac habet quidem plurima Hiſtoricorum Oratio cum Poëtis communia: unde Quintilianus *Hiſtoriam ſolutum quodammodo carmen appellat.* Lucianus quoque accuratiſſimus cenſor, concedit Hiſtorico aliquando vento poëtico vehi. Tamen illud Flori *lib.* IV. *cap.* II. *Caſtellorum & urbium ſpecie.* . . . neſcio quomodo diſplicet, quaſi affectatum nimis ac putide laſciviens, quo nomine ejus orationem alibi & ipſe Scaliger reprehendit.

Rupertus ad Flori Prooem. princ. de Floro: Praeterea in Hiſtoria caute legendus eſt, quod multos committat nunc metachroniſmos, nunc prochroniſmos. Id non animadverſum Viros Doctiſſimos in errores multos conjecit, ut a me paſſim obſervabitur.

Idem ad Flor. I. 10. *in fin.* Eſto, Waſſenbergium Florum expreſſiſſe; quod quid erit aliud, quam Hiſtoriae ſuae fidem ſuſpectam facere? Nam, ut de Floro Barthius l. LX. Adverſar.

ſar. veriſſime ſcribit: *non tam Hiſtoriam ....*

Et ad Flor. I. 13. 17. Tumor poëticus, ad quem jure bonu Hiſtoricus erubeſceret.

Daniel Georg. Morboſius Polyhiſtoris Literarii lib. IV. *c.* 13. § 6. Dictionem *Flori* ſi ſpectes, ad aetatem ferream referendu videtur: adeo multa in illo ſunt non tantum non Latine, ſed etiam ſtulte, dicta. Eſt enim in illo neſcio quae ventoſa & panegyrica loquacitas, metaphorae ineptae & pueriles: ut adeo peſſime faciant, quotquot ipſum ad latinitatem tironibus commendant.

Eſt tamen Hiſtoriae Romanae non inutile Compendium, cujus jacturam facilius ferremus, ſi Livium haberemus integrum. *Et paullo poſt* de Praefatione Graevii: Praemiſit & luculentam Diſſertationem de Flori ſtilo, in qua per totum Florum excerpit inepte ac affectate dicta, a quibus cavere ſibi debeant, qui eum legunt.

Idem in Diſſertatione de Patavinitate Liviana Cap. VII. *Quod ſi Ciceronianas tranſlationes*, inquit Robortellus, *& eorum, qui eadem aetate vixerunt, conferas cum illis, qui poſtea ſcripſere jam labefactata ac corrupta Romanorum lingua, ob infuſam peregrinitatem, videas multum diſcrepare, magisque capiere illis, quam bis. Venuſtae illae ſunt, pares ac convenientes rebus, notae, aptae, ac ſuaves, remque ob oculos ponunt, quaſi praeſentem intuearis: hae horridae, obſoletae, & a rebus ignotis ductae, diſpares.* Vel in uno Floro luculentum ejus exemplum eſt, cujus translatis & argutiis, ut caetera ſic ſatis proba, nihil interdum eſt ineptius, quod certiſſimum labefactati ſermonis argumentum. Vide, quid de eo Cenſor harum rerum acerrimus, magnuſque amicus noſter, Graevius in Praefatione Commentarii ſui Doctiſſimi moneat.

Jacob. Perizonius Animadverſ. Hiſtoric. C. II. *p.* 73. Neque etiam de Floro plura addere nunc lubet, quandoquidem ejus in hujuſcemodi rebus oſcitantiam paſſim agnoſcunt Interpretes, & multis nuper arguit Vir Eruditiſſimus meique ſtudioſiſſimus Joh. Georg. Graevius, in praeclara illa Praefatione, quam Editioni ſuae praemiſit.

Ibid. c. VII. *p.* 259. Quod Florus de Aemiliano Scipione II. 17. N. vel parum fideliter ſcripſit, vel declamatoria αὐξήσει laxius & benignius Scipionis gloriam victoriamque interpretari voluit.

Janus Broekhuſius ad Propert III. 21. 26. Ecce Florus quam ſecure ineptit, in hoc ipſo Dioſcurorum negotio *l.* 2. *c.* 12. §. 14. 15. *Eodem die, quo victus eſt Perſes*, cet. O hominem acutum, qui, unde quis venerit, tam perite conjectat ex ſolo anhelitu! Tum quantae ſapientiae eſt iſtud ejuſdem artificis *lib.* I. *c.* II. §. 4. *Ea atrocitas fuit praelii.....* Nullus Mileſiorum choragus tam ſuperbe contemſit judicia poſteritatis. Add. quae ex eodem adnotavi ad *Flor.* IV. II. 5.

Petrus Burmannus ad Petronium c. CXXIII. Florus ſaepius poëtice, quam humane, loquens.

L. AN-

L. ANNÆI FLORI
EPITOME
RERUM ROMANARUM.

CUM INTEGRIS

SALMASII, FREINSHEMII, GRAEVII,

ET

SELECTIS ALIORUM ANIMADVERSIONIBUS.

RECENSUIT, SUASQUE ADNOTATIONES

ADDIDIT

CAROLUS ANDREAS DUKERUS.

Editio altera Auctior & emendatior.

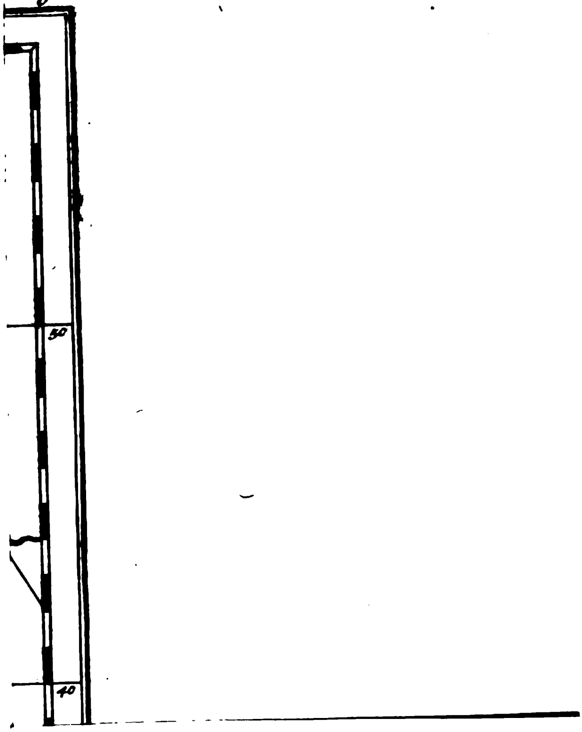
TOMUS SECUNDUS.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1744.

Pag. 1.

L. ANNAEI FLORI,

EPITOME

RERUM ROMANARUM.

LIBER PRIMUS.

PROOEMIUM.

POPULUS Romanus a Rege Romulo in Caeſarem Auguſtum, ſeptingentos per annos, tantum operum pace belloque geſſit, ut, ſi quis magni- 1

Lucii Annaei, ſive Flori &c.] In antiquioribus libris, teſte Salmaſio, varie nomen hoc legitur, ita tamen, ut ſemper Annaeus vocetur, niſi quod in aliquibus *Julium* invenit Lipſius, quibus tamen fidem non habet. Julius etiam Schotto citatur. Nobis ea de re nihil compertum eſt; Nec enim quicquam ſine libris veteribus, vel aliorum auctorum teſtimoniis eruere promptum ſit; quibus utriſque deficimur. Illud videtur, cognomen Flori, ſi alienum ſit, adjectum errore; quo multis idem cum epitomatore Livii noſter habetur. FREINSH. Pleraeque recentiores Edd. hunc titulum praeferunt; *L. Annaei, ſive Senecae*, eo quod hic Scriptor in aliis MSS. *Florus*, in aliis *Seneca* vocatur. Cur ergo non etiam priorem partem ita dederunt, *L. ſive Annaei, ſive Julii?* quum in nomine gentili itidem varient ſcripti. Itaque praetuli titulum Ed. Graev. & aliarum quarumdam, quem etiam Nazar. & Vineti MSS. item Ryck. & Vet. Ed. habent. In aliis olim impreſſis, & in ſcripto Duisb. *L. Florus* vocatur, omiſſo nomine *Annaei*.

1. *Populus Romanus*] Auctor Flori Francici Franciſ hoc aptat, cothurnum Herculis. FREINSH.

Uſque Caeſarem] Ita vetuſtiſſima editio, quam potuiſſemus hoc quidem in loco non ſequi, nam ſcripti omnes, quos vidimus, habent: *in Caeſarem*. Et hanc loquutionem Annaeo familiarem eſſe ſcimus, quod nemo poteſt ignorare, qui totum legerit. cap. 6. hujus libri: *Subſtitutus in locum regis quaſi in tempus*. Vulgati: *ad tempus*. SALMAS.

In Caeſarem] Alii *uſque Caeſarem*, quod praeferrem, niſi ſcripti, quos Gruterus & Salmaſius videre, repugnarent; quibus etiam ſuffragatur non indiligens editio, quae decimo ſuperioris ſaeculi anno prodiit. Ita loquitur noſter infra, fine praefationis: *in ſaeculum no-*

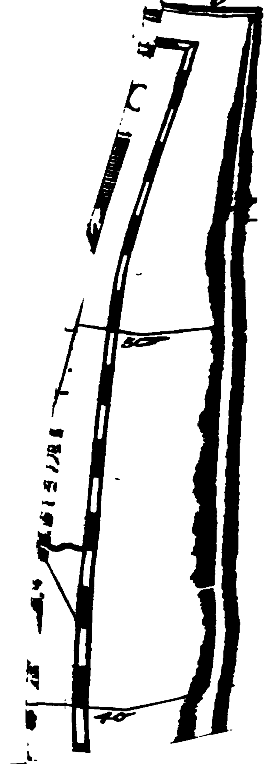

Fig. 1.

L. ANNAEI FLORI,

EPITOME RERUM ROMANARUM.

LIBER PRIMUS.

PROOEMIUM.

POPULUS Romanus a Rege Romulo in Caeſarem Auguſtum, ſeptingentos per annos, tantum operum pace belloque geſſit, ut, ſi quis magni-

Lucii Annaei, ſive Flori &c.] In antiquioribus libris, teſte Salmaſio, varie nomen hoc legitur, ita tamen, ut ſemper Annaeus vocetur, niſi quod in aliquibus *Julium* invenit Lipſius, quibus tamen fidem non habet. Julius etiam Schotto citatur. Nobis ea de re nihil compertum eſt; Nec enim quicquam ſine libris veteribus, vel aliorum auctorum teſtimoniis eruere promptum ſit, quibus utriſque deficimur. Illud videtur, cognomen Flori, ſi alienum ſit, adjectum errore; quo multis idem cum epitomatore Livii noſter habetur. FREINSH. Pleraeque recentiores Edd. hunc titulum praeferunt, *L. Annaei, ſive Senecae*, eo quod hic Scriptor in aliis MSS. *Florus*, in aliis *Seneca* vocatur. Cur ergo non etiam priorem partem ita dederunt, *L. ſive Annaei, ſive Julii?* quum in nomine gentili itidem varient ſcripti. Itaque praetuli titulum Ed. Graev. & aliarum quarumdam, quem etiam Nazar. & Vineti MSS. item Ryck. & Vet. Ed. habent. In aliis olim impreſſis, & in ſcripto Duisb. *L. Florus* vocatur, omiſſo nomine *Annaei*.

1. *Populus Romanus*] Auctor Flori Francici Francis hoc aptat, cothurnum Herculis. FREINSH.

Uſque Caeſarem] Ita vetuſtiſſima editio, quam potuiſſemus hoc quidem in loco non ſequi, nam ſcripti omnes, quos vidimus, habent: *in Caeſarem*. Et hanc loquutionem Annaeo familiarem eſſe ſcimus, quod nemo poteſt ignorare, qui totum legerit. cap. 6. hujus libri: *Subſtitutus in locum regis quaſi in tempus*. Vulgati: *ad tempus*. SALMAS.

In Caeſarem] Alii *uſque Caſarem*, quod praeferrem, niſi ſcripti, quos Gruterus & Salmaſius videre, repugnarent; quibus etiam ſuffragatur non indiligens editio, quae decimo ſuperioris ſaeculi anno prodiit. Ita loquitur noſter infra, ſine praefationis: *in ſaeculum noſtrum,*

magnitudinem imperii cum annis conferat, aeta-
2 tem ultra putet. Ita late per orbem terrarum ar-
ma

ſtrum. FREINSH. *In* Voſſ. 1. Regg. Fran. Ryck. Toll. Duisb. & aliae vetuſtae Edd. praeter primam. Sic mox n. 6. *in App. Claudium*, & II, 17, 5. *in Caeſarem Auguſtum*. Suet. Veſp. VI. *Depoſita ſimultate, quam in id tempus ex aemulatione non obſcure gerebat.* Add. Salm. in Solin. p. 786. a. F. Juſtin. XII. 4. *Quae conſuetudo in ſucceſſores quoque Alexandri manſit*. Hoc Tanaq. Fabro durius, & inſolentius videtur, niſi addatur *uſque:* ſed vid. quae adnotat Clar. Burmannus ad Vellej. I. 8. Horat. II. Epiſt. 1, 159.

— Sed in longum tamen aevum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.

Ovid. V. Faſt. 33.

Hic ſtatus in coelo multos permanſit in annos.

Septingentos] Novem adjiciunt Eutropius lib. VII. in princ. & Faſti Conſulares, decem Oroſius VI, 18. Vellejus II. 65. 4. Tacitus poſt DCCXX. urbis annum, ſolum Auguſtum imperaſſe, principio hiſtoriarum ſcribit. Dio princ. lib. LII. poſt DCCXXV. poſt Actiacam nempe victoriam, quam Panvinius ex Faſtis in viceſimum ſecundum ſupra DCC. refert, qui numerus duodecim annis, quibus cum Antonio Rempub. tenuit, reciſis, idem cum Oroſiano fuerit. Dionyſius Halicarnaſſeus 1, 71. bellorum civilium finem in mediam Olympiad. 187. refert, cum Roma apud eundem 1, 71. & 74. & II. 2. primo ſeptimae Olympiad. condita fuiſſet. fuerint ergo anni DCCX. quot etiam ſubinnuere videtur Livius in praefat. num. 5. Etiam Solinus cap. 1. ad primum Auguſti conſulatum annos DCCX. computat. Sed noſter maluit uti rotundiore numero, quod aliis etiam auctoribus familiare eſt; Livius IX, 18, 8. *P. R. octingenteſimum annum bellare*, ſcribit. & apud Tacitum H. IV, 79, 9. *octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compagem eam* (imperium Rom. dicit) *coaluiſſe* ait Petilius Cerialis. ita Juſtinianus in l. 3. C. de V. I. enucl. ab U. C. ad ſuum uſque imperium pene MCCC. (nam quod in Conſtit. ad Tribonian. §. 5. MCCCC. anni ſunt, ſcribentis, aut deſcribentis, error eſt) annos elapſos ait. Ita etiam in enarrandis cladibus, ubi caeſorum numerus refertur, rara centenorum mentio eſt, ſed tot fere millia caeſa dicuntur. Tales enim minutas diligentias ab hiſtorico non requirimus. Sed nec communis caſus obſervat. ex quo v. g. centumviri dicebantur Romae, qui erant 105. poſtea etiam 180. vide Bernegger. Quaeſt. in Tacit. 64. Sic de Geographis Strabo lib. 1. Καὶ γὰρ ὁ γεωγραφῶν ὅλως πολλὰ παρίησι τῶν ἐν μέρει. Vide etiam notam ad 1, 12, 2. FREINSH.

Tantum operum] *Opera gerere* plerumque dicitur de rebus bellicis. Vid. Freinsh. *Indic.* add. Vell. II, 104. Curt. VIII. 1. Sueton. Domit. II. Sed ſunt tam pacis, quam belli opera. Liv. I, 16. *His immortalibus editis operibus.* quod paullo ante dixerat: *Haec ferme Romulo regnante domi militiaeque geſta. Tantum opum* Voſſ. 3. ut *opibus* pro *operibus* in Caeſ. I. Civil. 32. ubi vid. Clar. Oudendorp.

Aetatem ultra putet] Hoc eſt, putet, tantum operum tam brevi temporis ſpatio geri non potuiſſe. nam quod Stadius *putare* pro computare & numerum inire exponit; id quidem alias probum eſt: ſed huic loco parum convenire videtur: cum hic non de inquirenda, vel computanda aetate ſermo ſit, ſed jam inventa & computata cum rebus in ea geſtis comparetur. Haec eadem Flori verba ad ectrapelos, (ſicut Plinio lib. VII. cap. 16. in fin. vocantur) venuſte refert Berneggerus,

ma circumtulit, ut qui res ejus legunt, non unius populi, ſed generis humani fata diſcant. Nam tot labo-

rus, praeſertim ad eum, cujus Gregorius meminit libr. II. hiſtor. cap. 12. & Seneca ad Marciam cap. 23. fin. FREINSH. *Aetatem ultra putet*] i. e. putare poſſit aetatem Pop. Rom. vel imperii, extendi ultra terminum illum DCC. annorum, atque adeo, ut Freinshem. tantum operum tam brevi ſpatio temporis geri non potuiſſe. Auctor Conſolat. ad Liviam comparans magnitudinem rerum geſtarum Druſi cum ejus annis hanc ſententiam ita expreſſit v. 339.

Vix credent tantum rerum cepiſſe tot annos.

Clar. Perizonius ad oram exemplaris ſui adſcripſerat: *Ultra* abſolute, pro ultra id ſpatium. Sic Plin. Panegyr. XLVII. *Superatisque jam mille limitibus, ultra ſemper aliqua dura, & obſtantia.* Et *citra* ap. Tacit. III. A. 23. *Tela hoſtium citra cadebant.*

2. *Ita enim late ubique per orbem terrarum*] Optimae & vetuſtiſſimae S. Nazarii membranae legunt: *ita late per orbem terrarum.* Nec multum aliter edidit doctiſſ. Vinetus, niſi quod legit: *ita enim.* ſed illud, *enim*, nos ſalva ſententia jubemus abeſſe, ut & illud *ubique.* In altero Palatino eſt: *ita enim ubique per orbem terrarum.* Sed ille ut vetuſtate inferior, ita & bonitate. SALM. Recepi ſcripturam, quam libri & docti viri probant. aliae edd. *ita enim late ubique*, duabus vocibus additis, quae commode abſunt. FREINSH. *Enim* retinent alii omnes ſcripti, & V. E. nec additum quidquam obeſt ſententiae. quia tamen non ſolum a Nazar. ſed etiam ab al. vett. Edd. abeſt, ſecutus ſum Salmaſium, Freinshemium, & Graevium. *Late* non erat in uno e Pall. Flor. Fran. & Voſſ. pr. *Ubique* addunt Pall. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. I. & v. e. In Magl. pro eo eſt *utique*. In Regg. non poſt *late*, ſed poſt *arma* ſcriptum eſt. Videtur eſſe gloſſa τῷ *late*.

Generis humani] Ita magnitudine Romana totus prope orbis involvitur, ut ei nihil accidere poſſit, quin univerſos contingat. ſic infra IV, 3, 8. *cum Romanae dominationis, id eſt, humani generis converſione.* Sic Suetonius, Calig. 13. 1. *Pop. Rom. vel, ut ita dicam, hominum genus.* Apud Tacitum, III. 59. 5. *ſic imbui rectorem generis humani.* FREINSH.

Facta] Codex vetus, quem Chriſtoph. Puteanus, & Regius, quem Samuel Sciaſſius, nec non Sereniſſimae Suecorum Reginae Chriſtinae, quem olim Antwerpiae vidi, *Generis humani fata*, ſcribunt. veriſſime. Qui populi, inquit, Romani res geſtas cognovit, omnium regnorum & rerum publicarum fortunam & conditionem cognovit: Is ſcit & videt, quae ſit omnium gentium, & populorum fortuna & ſtatus, qui a Romano imperio pendebat, victis pleriſque orbis habitabilis & antiquis cogniti gentibus. Non nego vulgatam lectionem poſſe defendi & exponi; ſed haec vetuſtorum librorum ſcriptura elegantior eſt, & ingenio hujus Scriptoris accommodatior. Lib. I. cap. 3. *Horatiis, Curiatiisque, tergeminis hinc atque inde fratribus, utriuſque populi fata permiſſa ſunt.* Et Lib. IV. cap. 2. *Philippicis campis Urbis, imperii, generis humani fata commiſſa ſunt.* Rutil. Itinerar. Lib. I. de ipſa Roma: *Excedis factis grandia fata tuis.* ut recte viri docti. Ubi male quoque in multis editis legitur *grandia facta.* Licet fortuna tua magna ſit, majora tamen ſunt tua facta. Sic & alibi loquitur. GRAEV. Codicibus, quos Celeberr. Graevius laudat, adſentiuntur Voſſ. I. Regg. Berol. Magl. Duisb.

laboribus periculiſque jactatus eſt, ut ad conſtituendum ejus imperium contendiſſe Virtus & For-
tuna

Duisb. & V. Ed. Et ita quoque legendum videbatur Perizonio. *Fatum* & *factum* ſaepe permutata ſunt, ut oſtendit ad Sil. Italic. I, 277. & XI, 9. Clar. Drakenborch. Add. Cujac. XVI. Obſ. 9. Forner. VI. Rer. Quotid. 9. Heinſ. ad Ovid. III. Triſt. 6, 36. & Salmaſ. ad Capitol. Gordian. V. & ſic liber Ryck. I. 3. 3. *facta* pro *fata*. Hoc loco vulgata ſcriptura facile defendi poſſet, ut recte Graev. ſi non obſtarent libri ſcripti. Sed non probo, quod Schefferus in Juſtin. XXXIX, 5. pro *quo facto* legendum putat *quo fato*.

Nam] Puto legendum eſſe *Jam*. FREINSH. Idem conjecerat Nic. Heinſius, adſcriptis etiam locis Flori e lib. I, 13, 9. III, 1, 18. & III, 12, 11. quibus add. I, 8, 5. Nec abſurde. nam *jam*, & *jam vero* inſerviunt tranſitioni, & connectendae orationi. vid. Scheff. & Graev. ad Juſtin. XLI. 5. Et ſic Graev. infr. IV, 12, 23. pro *nam* ſubſtituendum cenſet *jam*. Sed o. s. & e. Flori & hoc, & illo loco habent *nam*. Et hanc particulam ſaepe eamdem vim habere oſtendit Manut. ad Cicer. III. Ep. famil. 11, & V. 20. Add. Gronov. ad Liv. XXIX, 8. & Clar. Noodt II. Probabil. 8. Dioclet. & Maxim. XIV. & de Pact. & Transact. XIII. In poſtrema Ed. Amſtelod. Flori adnotationi Freinshemii haec adſuuntur, MS. Reg. *nam tot in laboribus:* quae unde ſumta ſint non ſcio. Naz. apud Gruterum *quod in laboribus*. Voſſ. 3. *tot in laboribus*.

Contendiſſe] Simile hoc Plutarchi eſt in Demoſth. cap. 4. ὡς γένοιτο τῇ φύσει καὶ τῇ τύχῃ καθάπερ τεχνίταις ἅμιλλα. FREINSH.

Virtus & fortuna] Tam ergo parum ſine fortuna virtus effecerit, quam ſine virtute fortuna. Senſit hoc Brutus, cum exclamaret, apud noſtrum 4, 7, 11. *non in re, ſed in verbo tantum eſſe virtutem*. & Pauſanias, quum ſcriberet lib. I. τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων καλουμένους ἀνδρείους τὸ μηδὲν ἄνευ τύχης εἶναι. Et Maxim. Tyr. diſſertat. 24. ἀρχούσης μὲν τῆς τύχης στρατηγοῦ δίκην· adeoque verum eſt interdum illud: *Vitam regit fortuna, non ſapientia.* quod firmat Salluſtius. Cat. 8, 1. *Profecto fortuna in omni re dominatur.* Et illud alterum Italorum: *Non val virtu, a chi fortuna incontra.* Sic in bello civili, quod ut ait Tacit. Hiſt. 3, 59, 3. *Vitellium retro fortuna vertit, quae Flavianis ducibus non minus ſaepe quam ratio adſuit.* & Curtius 10, 5, 35. *fatetur, Alexandrum, cum multum debuerit virtuti, plus debuiſſe fortunae.* contra *Inguiomerum fortuna magis quam virtus deſerebat*, apud Tacit. 2, 21, 3. Nam *ei, qui ad virtutem tendit, etiamſi multum proceſſit, opus eſt tamen aliqua fortunae indulgentia*, inquit Seneca cap. 16. de vita beata. hinc Plinius *plurimum referre* putat, *in quae cujuſque virtus tempora inciderit, in multis enim virtutis opera magna fuiſſe, ſed majora fortunae.* 7, 28. Haec ergo ſaepiſſime Pop. Rom. juvit, erexit, reſtituit, ut paſſim legimus. unicum Taciti locum H. 3, 46, 6. annotaſſe ſufficiat. *Affuit, ut ſaepe alias, fortuna Pop. Rom.* Ceterum Marcellinus 14, 14. noſtrum imitatur, quem vide ſi lubet, & Plutarchi librum de fortuna Populi Romani, & Albericum Gentilem de armis Rom. 2, 12. & 13. Item Sitzman. in Rutilii itiner. lib. 1. verſ. 62. IDEM. Add. Lipſ. IV. de Magnit. Pop. Rom. 1. & Spanhem. ad Julian. Orat. 1. p. 300.

Videantur] Optimi libri legunt hic: *viderentur*. Quod magis probo ex genio Flori: *Ut ad conſtituendum ejus imperium contendiſſe virtus & fortuna viderentur.* Sic infra cap. IX. *ut plane publicus pa-*
rens

tuna viderentur. Quare quum praecipue hoc quoque, ſicut cetera, operae pretium ſit cognoſcere; tamen 3

rens in locum liberorum adoptaſſe ſibi populum videretur. SALM. Ita Reg. F. Flor. Berol. Duisb. & o. e. Et confirmant hanc ſcripturam Voſſ. 2, 3. Ryck. & Magl. quorum in illis eſt *videretur*, in hoc *viderentur*. Nec tamen deteriorem putem vulgatam, quae eſt in Reg. Q. Fran. & Voſſ. 1. Et ſic edidit Vinetus.

3. *Quare quum praecipue hoc quoque, ſicut cetera*] Optimus S. Nazarii liber: *quare quum ſi praecipue hoc quoque operae pretium ſit cognoſcere.* omiſſis illis, *ſicut cetera.* Forte legendum: *quare quum praecipue hoc quoque operae pretium ſit cognoſcere.* SALM. Duo illa poſtrema verba abſunt a quibuſdam etiam optimae notae: ſed quia in omnibus quas videre contigit editionibus, retinentur, ipſe etiam loco movere nolui. Salmaſius ex Nazariano, qui habet: *quum ſi praecipue*, facit, *quamvis praecipue.* FREINSH. Retinet quidem liber Ryckianus has duas voces, *ſicut cetera*, ſed cum nec Vinetus in ſuis libris, nec Puteanus nec Sciaſſius in Regio, nec Salmaſius in omnium optimo & antiquiſſimo Nazariano illas repererit, merito cenſuerunt homines doctiſſimi delendas eſſe; quibus adſtipulor. Nec ſic tamen locus hic eſt perpurgatus. Nam binae hae voculae perperam inculcatae praebuerunt anſam majorem labem aliis adſpergendi. Codex Ryckianus: *quare quum tam de ſi praecipue hoc quoque ſicut cetera operae pretium ſit, cognoſcere: ſigilatim tẽ.* Vocem *ſigillatim* memini quoque prae ſe ferre membranas pervetuſtas Auguſtae Chriſtinae, Suecorum Reginae. Manus Flori fuit: *Quare cum praecipua quaeque operae pretium ſit cognoſcere ſigillatim, tamen quia ipſa ſibi obſtat magnitudo.* Vides deterſis ſordibus, quas interexerant aut librarii, aut idioli, omnia nunc liquida eſſe. Cum intruſiſſent *ſicut cetera*, interponendum etiam *hoc* fuit, & *quaeque* transformandum in *quoque*, ut & *praecipua* in *praecipue*, ne ſenſu omni careret hic locus. Sic vara vibiam ſequitur. GRAEV. Graevius & Amſtelodamenſ. omiſerant *ſicut cetera.* Sed exiſtimavi vulgatam ſcripturam, quam in pleriſque s. & o. e. ante Graevianam inveni, exprimendam eſſe. Si placet retineri *ſicut cetera*, ea verba non aliter videntur poſſe exponi, quam *ſicut cetera imperia, quae Romanum praeceſſerunt*, ut Gruter. Sed non temere eſt, quod ea non leguntur in multis MSS. cum quibus conſentiunt Voſſ. 1, 2. Fran. & libri Vineti, quorum in uno tantum inter verſus ſcripta erant; nec dubium eſt, quin locus ſit contaminatus. In libro Ryck. ſaepiſſime *de* ſcribitur pro &. ita paullo ante, *virtus de fortuna.* infr. C. I. *primus ille de Urbis, de imperii conditor.* Et ſic compluribus aliis locis. Itaque ſuſpicor in libro illo *tam de ſi* ſcriptum eſſe pro *tametſi*; *cum* autem per errorem ortum e ſequenti *tam*, & in eo codice, unde hic deſcriptus eſt, fuiſſe, *quare tametſi praecipue hoc quoque, ſicut cetera, operae pretium ſit cognoſcere ſigillatim, tamen. Tametſi*, & *tamenetſi*, ſequente *tamen*, ſaepe ponuntur pro quamvis. Vid. Caeſ. VII. B. G. 43. Cicer. IV. Epiſt. famil. 15. & Cujac. I. Obſ. 14. Et ſolet particulae *tamen* aliquid hujusmodi praemitti. Unde & Perizon. inter alias conjecturas, pro *quum* poſuerat *quamvis*; quae etiam Salmaſii conjectura fuerat in primis curis; & adſcripſerat, ſequitur enim *tamen*. Ita partim e libro Ryck. partim ex aliis, partim e conjectura Graevii locus hunc in modum conſtitui poſſet: *Quare tametſi praecipua quaeque operae pretium ſit cognoſcere ſigillatim; tamen,*

tamen quia ipſa ſibi obſtat magnitudo, rerumque diverſitas aciem intentionis abrumpit, faciam quod ſolent, qui terrarum ſitus pingunt: in brevi quaſi tabella totam ejus imaginem amplectar, nonnihil, ut ſpero, ad admirationem principis populi collaturus, ſi pariter atque inſimul univer-
4 ſam magnitudinem ejus oſtendero. Si quis ergo popu-

men, quia ipſa ſibi obſtat magnitudo.

Rerumque diverſitas] Sic apud Ariſtidem in Panathen. *Multae eorundem temporum res*, &c. FREINSH.

Obrumpit] Nazarianus cum duobus Palatinis: *abrumpit*. Profecto, *abrumpit*, cum vetera haberent excuſa, Vinetus ex ſuis libris *obrumpit* repoſuit. omnes tamen libri, quibus uſi ſumus, *abrumpit*, uno conſenſu legunt. SALM. Et ſic o. s. & e.

Faciam quod ſolent] Alia comparatione utitur Sex. Rufus initio breviarii. FREINSH.

Pariter atque in ſemet] Quomodo hic *in ſemet* exponi poſſit nullus video. Quid enim *in ſemet?* omnino emendandum; *in ſemel.* Quod in hoc auctore hominum imperitia depravatum ter aut quater repoſuiſſe memini, ex veterum librorum fide. *Inſemel*, *inſimul*, *ininſtar*, dixerunt veteres, pro ſimplicibus *ſemel*, *ſimul*, & *inſtar*. ut nos alibi pluribus docebimus. Poſſet etiam legi, *pariter atque inſimul*, & magis placet quam *inſemel*. *Inſimul* infra dixit. *Pariter atque inſimul.* ut, *ſtatim e veſtigio.* Et *ſtatim ac ſine mora*, quae ſunt familiares Annaeo loquutiones. *Inſemel* in Pandectis Florentinis, pro *ſemel*. SALM. *Inſimul*] Vocem qua & alias uſus eſt noſter, & hoc in loco doctiſſimis viris uſus putatur, reſtituere natalibus non dubitavi. hactenus editi, *in ſemet*, ex quo Gruterus *in ſemel*, melius quidem, ſed melius adhuc illi. FREINSH. Pro *inſemet*, quod & Regius & Ryckian. retinet, recte repoſuerunt *inſimul*. Dicitur enim eadem forma qua *incoram*, *inante*, *inſemel*. Nec mirum *pariter* ac *inſimul* συνώνυμα conjungi ab Annaeo, cum hoc iſti ſcriptori ut & aliis non ſit infrequens, ut oſtendit ὁ πάνυ Salmaſius. Codicum tamen veterum lectionem tuendam cenſet vir magnae dignitatis, ingenii & doctrinae Marquardus Gudius, cujus judicio in primis multum tribuo. *In ſemet* autem oſtendi magnitudinem, cum tanquam hominis in brevi tabella tota ejus imago oſtendatur, ut ſic ſtatim in ſemet poſſit conſpici, qualis ſit. GRAEV. Quidam libri Vineti & Voſſ. 1. *inſemel*, alii o. s. & e. *in ſemet*, quod propius accedit ad *inſemel*, quam ad *inſimul*. Reg. Q. etiam *in ſemet ipſo*. Locus Pandectarum, quem hic laudat Salmaſius eſt *in l. 35. §. 7. de Contrah. emt. Nec intereſt, unum pretium centum metretarum inſemel dictum ſit, an in ſingulos eos.* Ita ibi a manu vetere fuiſſe, ſed id deinde mutatum in *inſimul*, quod alii MSS. & Vulg. habent, me docuit Vir Doctiſſ. mihique amiciſſimus Henricus Brencmannus JCtus. Sed in Floro ſententia loci potius videtur poſtulare *inſimul*, quam *inſemel*, ut infr. II. 17. 2. *ſimul pariter*. Idque etiam placet Bernartio ad Stat. I. Theb. 440. apud quem ad ejuſdem poëtae I. Silvar. 6. 36, & ap. Raevard. III. Var. 3. plura vid. hac forma compoſita. de *inſimul* Freinsh. in Ind. & Cellar. Cur. Poſter.

4. *Quaſi hominem*] Nam ſicut homines

populum Romanum quaſi hominem conſideret, totamque ejus aetatem percenſeat, ut coeperit, utque adoleverit, ut quaſi ad quendam juventae florem pervenerit, ut poſtea velut conſenuerit, quatuor gradus proceſſuſque ejus inveniet. Prima 5
aetas ſub regibus fuit, propè ducentos quinquaginta per annos, quibus circum ipſam matrem ſuam cum

mines, ita civitates quoque & urbes naſcuntur, creſcunt, decreſcunt, moriuntur; belliſſima igitur haec comparatio eſt. Eadem ratione Papirius Fronto in l. 40. D. de pec. peculium homini comparat. Marcellinus cit. loco eandem ex noſtro ſimilitudinem ſuo operi inſerit, quam Lactantius ex Seneca (ſicut ipſe laudat auctorem) aliter paullo recenſet. Eadem figura Plinius 3, 5. *morientis Caſilini reliquias* dicit. Cicero 5, 14. de finib. pari ſimilitudine utitur. *Earum*, inquit, *etiam rerum, quas terra gignit, educatio quaedam & perfectio eſt, non diſſimilis animantium. Itaque & vivere vitem, & mori dicimus, arboremque & novellam, & vetulam, & vigere & ſeneſcere.* Florum imitatus videtur Nauclerus in praefat. FREINSH. *Totamque aetatem* Regg. Toll. Duisb. & v. e. *totam aetatem* Voſſ. 1. 2. Paullo poſt *juventutis* Regg. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2. & deinde Reg. F. *progreſſuſque.*

5. *Prope ducentos quinquaginta per annos*] Mirum quam diverſe hic numerus concipiatur in antiquis libris. S. Nazarii membranae *CCCC per annos.* Quod & a plurimorum veterum ſententia, & a vero longius abeſt. Alter Pal. *CC.* Alter vero cum Nazariano conſentit. Nullus certe agnoſcit editam lectionem. Vetuſti Jordanis Codices: *CCXLIII.* Quibus ratio nos cogit aſſentiri & ſcriptorum conſenſus. In Anacephalaeoſi, de regibus: *Haec eſt prima aetas populi Romani & quaſi infantia, quam habuit ſub regibus ſeptem, per annos, ut diximus, CCCXIII.* Legendum eſt: *CCXLIII.* Hoc eſt quod ait heic Florus, *prope ducentos quinquaginta.* SALM. Iterum numerum non exacte definit, (vide quae ſupra ad num. 1. notavimus) quem ex auctoribus cum cura eruerunt Camers, & Stadius. quibus adde Livium fine libr. 1. Halicarnaſſ. fine lib. 4. Eadem ratio temporum eſt apud Appianum in praefat. FREINSH. Veteri libri hic quoque valde variabant. Nam alii CCCC. alii CCC. alii CC. habebant. Voſſ, omnes, Ryck. & Regg. conveniunt cum Nazariano. Duisb. & V. E. cum altero Pal. in Fran. eſt *ducentos XLIIII.* In Flor. & Magl, Tollius videtur inveniſſe CCL. Nam nihil adnotarat, niſi in Berol. deeſſe numerum annorum. Idem paullo ante non male legebat *ut adoleverit* rejecta copula *que.* Sic Liv. I. 6. *Originem nepotum, ut geniti, ut educati, ut cogniti eſſent--- oſtendit.* Et Juſtin. I. 5. *ſcribit ei, ut ablegatus in Perſas fuerit*, cet. ubi quater repetitur *ut* ſine copula. Nec neceſſe erat eam in medio poni.

Circum ipſam matrem ſuam] Quis hactenus huic lectioni controverſiam movere auſus eſſet, vel ſaltem de ejus fide & ſinceritate dubitare? Nemo ſane. Nec quiſquam quidquam ex ſuis libris promptit, quod diverſum eſſet ab edita ſcriptura. At omnium optimae Nazarianae ſchedae legunt: *circum ipſam cum ipſa cum finitimis*, &c. quae eſt mera balbuties. ex qua tamen expeditius loqui docebi-

cum finitimis luctatus eſt. Haec erit ejus infan-
6 tia. Sequens a Bruto Collatinoque Conſulibus, in Appium Claudium, Quinctum Fulvium Conſules, ducentos quinquaginta annos patet: quibus Ita-

cebimus hunc vulgum. legimus enim, *circum ipſas cunas cum finitimis luctatus eſt*. omnino eleganter. ab infantibus, qui minus pedibus firmi, longius non audent a ſuis cunis diſcedere, & circum ipſas luſitant. ſic Romani illo tempore circa moenia haerentes ſua, longius progredi non auſi, cum finitimis hinc inde laceſſentibus luctabantur; cum ipſis nulla patrii ſoli gleba eſſet, ſed ſtatim hoſtile pomoerium, ut infra narrat. Si cui libebit vulgatam amplecti, per me liceat. SALM. Nazarianus Salmaſii, *circum ipſam an ipſa*, ex quo facit, *circum ipſas cunas*. Gruterus & Pontanus, *circum ipſam mammam*, quae omnia ratione non carent. verum cum vulgata lectio ſine vitio ſit, non immerito tuemur; alias enim forte nihilo ſecius legi poſſet, *circum ipſa moenia ſua*, quod propius ad Marcellinum accederet, quem, cum ſimilitudine Flori uteretur, nec a verbis longius receſſiſſe credibile eſt: ille enim *circummurana bella*. FREINSH. In chirographo Salmaſii e Nazar. erat *circum ipſam cum ipſam cum finitimis*. In Duisb. & Berol. *circa i. m. ſ.* A Voſſ. 1. abeſt *ſuam*.

Haec erit] In Ed. Graevii & Amſtel. *erat*. Revocavi *erit* ex ſ. & e.

6. *Appium Claud.*] Non intelligit Appium Claudium caecum, de quo infra cap. 18. Sed eum cui cognomen *Caudex*, de quo lib. 2. c. 2. CAMERS. *Quintum Claudium* perperam habent Regg. Fran. & Voſſ. 1.

Q. Fulvium] M. Fulvium Faſti praeferunt, quod etiam Stadius notavit. FREINSH. Vid. Pighium ad A. U. CCCCLXXXIX.

Ducentos annos] Unde unde haec ſcriptura? certe a nullo ſcriptorum exemplarium noſtrorum agnoſcitur, quorum optimum Lauriſſanum habet CL. Cui conſentit alter Palatinus infimae vetuſtatis. Sed alter de nota meliore, plane exhibet CCL. Nec contradici poteſt, quo minus haec ſit vera & ſincera lectio, cum Livius & Dionyſius Halicarnaſſaeus, tempus, quod ſub regibus fuit, ducentis & quadraginta quatuor annis definiant, alii etiam quadraginta tribus. Hic Annaeus, ut numerum rotundum efficeret, ducentos quinquaginta poſuit, quos annos imperii Romani infantiae aſſignavit, mox totidem ejuſdem adoleſcentiae tribuit. Ut igitur quingenti anni integri exorirentur infantiae & adoleſcentiae populi Romani, ſex annos adjicere non eſt veritus praeter veterum ſententiam, atque adeo ipſam veritatem. Neque hoc praeciſe damnandum eſt. Cum enim primus, & jucundiſſima & ſuaviſſima imagine urbis Romanae tempora diſtribuerit in aetates, ut Lactantius loquitur, ita illos gradus & aetates partitus eſt, ut pene per omnia faceret aequales. Dat ducentos quinquaginta annos infantiae, a qua imbecilli aetate tranſitum facit ad adoleſcentiam, cui totidem annos adſcribit. Haec a Bruto Collatinoque Coſs. incipiens, in Appium Claudium, Q. Fulvium Coſs. definit. Deinde juventam ipſam ab iſtis Conſulibus uſque ad Caeſarem Auguſtum totidem annorum, nempe ducentorum & quinquaginta eſſe fingit. Quam haec compoſite & eleganter? Ab Auguſto robuſta illa maturitas, ut ipſe vocat, coepit conſeneſcere. & hanc imperii quaſi ſenectutem eſſe ſtatuit, quam in Trajani tempora, quibus etiam vixit, ducentos annos patere ſcribit. Ut ceteris aetatibus

Italiam ſubegit. Hoc fuit tempus viris armiſque
incitatiſſimum: ideo quis adoleſcentiam dixerit.
Dehinc ad Caeſarem Auguſtum ducenti anni, qui- 7
bus totum orbem pacavit. Hic jam ipſa juventa
impe-

partibus vel potius aetatum gradibus ducentos quinquaginta annos attribuerat, ita huic extimae aetati ſeneſcentis imperii tot aſſignare non potuit, nec enim ulterius vixit, & ad ſuam tantum aetatem perducere debuit, id quod ipſe ſcire poterat. Praeterea, etiamſi diutius vixiſſet, videbatur ſenium eximere ſub Trajano, & hic erat ponendus veluti terminus ejus ſenectutis. Et haec quidem hactenus. SALM. Adeo non diſplicet Stadii & Salmaſii conjectura, qui CCL. hic, & infra num. 7. CC. legunt, ut etiam in textum recipere auſus ſim, quam & noſter firmare videtur, infra, 2, 1. FREINSH. *CCL.* eſt in Toll. Duisb. & V. E. In Voſſianis, Ryck. & Regg. *CL.* In Fran. *CCLVI.*

Patet] Fruſtra ſollicitat lectionem hanc Camers, quae omnino proba eſt. *Patere* dicitur aetas, hoc eſt, habere tot annos, per tot annos extendi. vide, ſi lubet, *Indicem*, in quem talia conjecimus. FREINSH. Add. hic Vinet. & Gronov. ad Senec. Herc. Fur. v. 605. Herc. Oet. v. 165. & ad Liv. XXV. 23. V. E. *per CCL. annos patet.* *Habet* nuſquam inveni niſi in Ald. Camert. & Stadii Edd.

Hoc fuit tempus viris armiſque incitatiſſimum] Ryckianus ſine copula: *hoc fuit tempus viris armis incitatiſſimum*. Eſt hoc priſcae elegantiae. Cic. Philipp. VIII. *Putabam fore, ut omnes inflammati odio, excitati dolore, armis, equis, viris Decimo Bruto ſubveniremus.* Idem IX. ad fam. 7. *Nunc cum confecta ſint omnia, dubitandum non eſt quin equis, viris.* Sic Flor. I. I. *pulſi, fugati Veientes.* ſic MS. Reg. Vulgati, *pulſi fugatique Veientes.* GRAEV. Voſſ. I. *viris armis.* Sed correctum *armis.* Fran. *viris, armis,* & deinde *ideoque quis.* Sententia horum verborum eſt: hac ſecunda aetate Pop. Rom. miro quodam ardore ad bella gerenda incitatus, & ad arma ſtrenue movenda promptiſſimus fuit. *Tempus* pro hominibus, qui ſunt in tempore. Hoc infr. I. 22. ita dicit: hac aetate P. R. *quodam flore virtutis exarſit, ac ferbuit.* Gronov. I. Obſerv. 2. ſed haec interpretatio non placebat N. Heinſio, qui ad oram libri ſui adſcripſerat *inclitiſſimum*, ut Columell. I. 4. *Primo Punico bello dux inclitiſſimus Atilius Regulus.* Gell. ex Catone III, 7. *Claritudo inclutiſſima.* & Idem XIII. 7. *Inclutiſſimi poëtarum.* Sane phraſis Flori inſolens eſt, & fortaſſis nemo praeter eum ſic loquutus eſt.

7. *Ducenti anni*] Vide notam ad num. 6. & infr. 2, 19, 2. FREINSH. Toll. *CC. anni.* Ryck. Regg. Vineti, & Voſſ. *CL. anni.* Duisb. Fran. & o. e. *CCL. anni.* Sed Chronologiae rationem, & Flori ipſius locum a Freinshemio laudatum poſtulare, ut deleatur *quinquaginta*, recte adnotarat Perizonius. Pro *dehinc* in libris Vineti, Ryck. Regg. Fran. & Flor. erat *deinceps.* V. E. *deinde.* Pro *orbem* in Ryck. *imperium.*

Haec jam ipſa juventa] Lege; *Hic jam ipſa juventa imperii, & quaedam quaſi robuſta maturitas.* Ita Nazarianus concinnius quam vulgati: *& quaſi quaedam.* SALM. Quis *hic*? Nam hic de adverbio cogites cum nonnullis editoribus nihil eſt, cum id in ſententia hujus loci Latinae reſpuant aures. Repone ex Ryckiano ſine mora: *Haec ipſa juventa imperii*, ut ante; *Haec erit ejus infantia.* Et: *Hoc fuit tempus viris armiſque incitatiſſimum.* Inferius lib. III, 12. *Haec eſt il-*

imperii, & quaedam quaſi robuſta maturitas. A
8 Caeſare Auguſto in ſaeculum noſtrum haud multo minus

In tertia aetas populi Romani tranſmarina. GRAEV. *Haec* non diſplicebat Perizonio. Et ſic etiam in Fran. eſt, & in Epiſt. Herm. Buſchii quae eſt XXXVI. inter Epiſtolas Philolog. Goldaſti. Nec tamen id paucorum librorum auctoritate recipiendum viſum fuit. Nam & *hic* poteſt dici pro tunc, hoc tempore. Vid. Interpr. Phaedri ad I. *Fab.* 14. Pro *juventa* Voſſ. 1. 2. Regg. & Berol. habent *juventas*, de quo vid. ad II. I. ubi itidem variant libri. Fran. *juventus*, & in eo & Voſſ. 2. ac Magl. deeſt *ipſa*. *Quaedam quaſi* habent plerique ſcripti. Itaque id retinui cum Graevio, qui primus, quod ſciam, ita edidit: etſi non video cur, quod Begero videtur, concinnius ſit, quam *quaſi quaedam*, quod eſt in quibuſdam s. & o. e.

Maturitas] Haec vox ſaepe dicitur de juventa, & conſtanti illa aetate, quae & viribus corporis, & prudentia ſuperat adoleſcentiam. Cicero Orator. ad Brut. c. XXX. *Sunt enim omnia, ſicut adoleſcentis, non tam re, & maturitate, quam ſpe & exſpectatione laudati.* Add. Nic. Heinſ. ad Vellej. II. 116.

Haud multo minus] Libri quidam, *aut non multo minus anni ducenti.* male. Nazarianus *aut* habet. *aut* pro *haut*, vel *haud.* nam haec vera lectio eſt. SALM. *Haud multo* Ryck. Toll. Voſſ. Reg. Q. & Fran. *aut m.* Reg. F. & unus Pal. *haud non multo* Duisb. & v. e. Haec praeteriri potuiſſent, niſi Salmaſio viſum fuiſſet monere de ſcriptura Cod. Nazar. *In noſtrum tempus* Voſſ. 1.

Anni ducenti] Secundum computationem Euſebii, ab initio imperii Auguſti, uſque ad finem Trajani, ſunt fere anni CLXXVIII. & menſes 6. CAMERS. Tacitus G. 37, 4. ab U. C. ad alterum Trajani conſulatum DCCCL. annos colligit. Salmaſius autem putat Florum ſub Hadriano vixiſſe, & per *ſaeculum* iſtud *ſuum* Hadriani tempora intelligere. quapropter etiam mox *movit*, non *movet lacertos* legendum ait. Voſſ. de Hiſtor. Lat. I, 30. mavult corrigere, *anni CL.* FREINSH. Voſſius ſequutus eſt libros, qui tertiae aetati P. R. itidem ut duabus prioribus, adſignant CCL. annos, ob eamque cauſam putavit ab ultima aetate quinquaginta detrahendos; cum illos potius debuiſſet demere de annis CCL. tertiae aetatis, ut appareat ex iis, quae dicta ſunt ad n. 7. Sunt autem ab A. U. IↃCC. a quo quartam aetatem inchoat Florus, ad exceſſum Trajani anni CLXX. ſecundum calculos Petavianos. *Minus annis CC.* Voſſ. 3.

Inertia Caeſarum] Caeſares curam imperii abjiciebant, partim ne a voluptatibus ſuis avocarentur; partim quia ſubditos imbelles eſſe malebant. ZEVECOT.

Quaſi conſenuit] MS. Gudii: *inſenuit.* non ſperno. Quintil. Orat. Inſtit. X. 3. *Quomodo ſufficere civilibus officiis poſſit, qui ſingulis actionum partibus inſeneſcat.* Ceterum ipſa Roma tanquam effoeta Matrona queritur apud Claudianum bello Getico:

Ipſa ego, quae terras humeris pontumque ſubegi,
Deſeror, emeritae jam praemia nulla ſenectae.

GRAEV. Sed alia ſignificatione homo dicitur *inſeneſcere alicui rei;* alia, *imperium, vires, opes, aliaque ſeneſcere* & *conſeneſcere*, i. e. paullatim debilitari, & minui, ut vires hominum minuuntur ſenio. Multa hujus generis congeſſit Doctiſſ. Waſſe ad Salluſt. Catil. C. XXI.

Decoxit] Hoc eſt, decoctum eſt, activo verbo quaſi neutraliter uſurpato, qua loquendi ratione nulla Tacito frequentior, ut merito ceſſat

minus anni ducenti: quibus inertia Caeſarum quaſi conſenuit, atque decoxit; niſi quod ſub Trajano prin-

ceſſit inde corrector ille cum novis ſuis cogitationibus. ſed & alii auctores paſſim ita loquuntur. hoc ipſo verbo Tertullianus ita utitur, adverſus gentes cap. 42. *templorum vectigalia quotidie decoquunt.* ita Livius verbo *abolevit*, 1, 23, 4. vide quae congeſſit Barthius in notis ad nonum verſum Cynegetici Gratii: item, ſi lubet, Indicem noſtrum Juſtinianum in *Convertit.* & Agell. 18, 12. FREINSH. Non eſt, ut doctiſſimo placet Freinshemio, decoctum eſt: ſed decoxit ſuas vires, hoc eſt, minuit, detrivit populus Romanus, ſicut *decoxiſſe* dicitur qui opes ſuas decoxit, hoc eſt, perdidit, & dilapidavit. Saepe caſui quarto additur. Perſ. Sat. v.

Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem putret.

Quintil. 11. 4. *Materiam primam eſſe volo vel abundantiorem, atque ultra quam oporteat fuſam. Multum inde decoquent anni, multum ratio limabit, aliquid vel uſu ipſo deteretur.* Symmachus: *Senectus nihil decoquit firmitatis.* Saepe caſus omittitur, Colum. XI. 1: *Nam quamvis interdum emendatum ſit perperam factum vel imprudentia, vel negligentia, res tamen ipſa jam domino decoxit.* ſcilicet fructus ei debitos. Plin. XXXIII. 10. *Poſtea divites cognominati, dummodo notum ſit, eum, qui primus accepit cognomen, decoxiſſe creditoribus ſuis,* ſcilicet pecuniam, quam illis debebat. Eſt translatio a liquidis, quae decoquendo minuuntur. Nota eſt *decocta* Neronis apud Suetonium. Non haec tot verbis perſecutus eſſem, niſi viris inſignibus hic aquam haeſiſſe vidiſſem. GRAEV. Add. quae de hoc verbo adnotarunt Caſaub. ad Perſ. 1. Sat. 125. & Perizon. ad Sanct. Minerv. IV, 4: 107. Barthius ad Claudian. Conſul. Mallii Theod. v. 181. *decoxit* in h. l. Flori itidem accipit pro decoctum eſt, & alia nonnulla adfert, quae eodem modo dici putat. Sed videndus eſt de his Sanctius in Minerv. IV, 3. & ibi Perizon. n. 13.

Niſi quod ſub Trajano Principe movet lacertos] Lectionem Nazariani Codicis hic revocamus: *movit lacertos.* Ex qua colligimus, Annaeum Florum hanc epitomen ſcripſiſſe atque edidiſſe ſub Adriano, non ſub Trajano. Sane hujus ſcriptoris plurimam ſub Adriano Imperatore mentionem, ſub Trajano nullam invenio. Vide Aelium Spartianum in Adriano, ubi etiam Florus Poëta vocatur. Apud Chariſium, multis in locis, ſcripti cujuſdam, ſive epiſtola ſit, occurrit mentio ad Divum Adrianum. Adriani igitur temporibus hunc floruiſſe pro comperto habeo. Sub Trajano vixiſſe etſi non negem, imo vixiſſe etiam cenſeam, ſub eo tamen admodum notum fuiſſe, aut aliquid ſcripſiſſe non puto. Id maxime evincit, quod hoc loco ſcribit, ducentos annos in ſeculum ſuum ab Auguſto numerari. Qui numerus annorum tempora Trajani multis annis excedit, & ultra Adriani ultima etiam tempora excurrit. Verum eſt igitur, hoc loco legendum eſſe: *ſub Trajano movit lacertos.* SALM. *Movit* legendum putat Camers, & multis defendit Salmaſius: nec ratio Gruteri, qua Camertis lectionem improbat, ſatis in diverſum valet, ideoque in textum recipienda videbatur, praeſertim cum in Nazariano ita legatur Salmaſio teſte. Sed quoniam in praeſenti loqui pergit, *revireſcit*, vix dubito quin illud alterum verum ſit. Praeſertim, quia nec Hadriani mentionem omiſſurus erat Florus, ſi ipſo jam imperante ſcripſiſſet. FREINSH. *Movet* etiam Voſſius l. d. & Gruter. ac Rupert. ad h. l. tuentur mul-

principe movet lacertos, & praeter ſpem omnium ſenectus imperii, quaſi reddita juventute, revireſcit.

multis rationibus, ſed non omnibus, ut mihi quidem videtur, aeque validis. Putant Voſſ. & Grut. repugnare inter ſe, quod dicit Florus *in ſaeculum noſtrum*, & *movit lacertos*. ſed non neceſſe eſt verba *in ſaeculum noſtrum* referri ad res & tempora Trajani, quippe quae non minus de Flori aetate, ac tempore, quo eum ſcripſiſſe putat Salmaſius, accipi poſſunt. Nec quidquam obſtat, quo minus conjungi poſſint *movit* & *revireſcit*, hoc ſenſu, poſtquam ſub Trajano movit lacertos, nunc ſub Hadriano revireſcit. Majorem vim ad tuendam ſcripturam vulgatam habet argumentum Freinshemii, Florum, ſi Hadriano imperante ſcripſiſſet, non videri omiſſurum fuiſſe illius mentionem; quod pluribus urget Rupertus. Et in ea ſententia erat etiam Iſ. Voſſius, qui ita adnotaverat: *Optimus MS.* movet, *& ſequitur* revireſcit. *Unde manifeſtum ſub Trajano ſcripſiſſe.* itaque non muto vulgatam, quam conſenſus aliorum MSS. praeterquam Voſſ. 3. qui cum Naz. conſpirat, & Vett. Edd. tuetur. Verum quidem eſt, quod dicit Salmaſius, terminum CC. annorum poſt Auguſtum & A. U. ɪↄcc., etiam ultra ultimam aetatem Hadriani, qui obiit ſub A. U. ɪↄcccxcɪ. excurrere. Sed Florus in hoc prooemio non conficit rationes Chronologicas, nec praeciſe cc. annos, verum non multo minus quam cc. ab Auguſto ad ſaeculum ſuum eſſe dicit.

Praeter ſpem omnium] Fit tamen nonnunquam. Claud. de bello Getico:

O quantum mutata tuo fortuna regreſſu!
Ut ſeſe pariter diffudit in omnia regni
Membra vigor, vivuſque redit color urbibus aegris. Graev.

Revireſcit] Simili verbo & ſenſu Curtius 10, 9, 5. *Non revireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium.* Freinsh. Sic Ovid. vii. Metam. 305. de ſene, cui reſtituitur vigor juventae:

Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem:

quem locum adſcripſerat Perizon. Et apud eumdem ix. Met. 430. in duobus ſcriptis,

...... Fatis revireſcere debent
Callirhoë geniti.

Sed contra alios, in quibus eſt, *juveneſcere*. Vid. ibi Heinſ. Columell. 11. de R. R. 1. *Quum ſemel invaſit ſenectus, regreſſum non habet, nec revireſcere, aut repubeſcere poteſt.* Fran. *revireſceret*, & paullo ante *moveret*, & *niſi ſub Trajano*.

Cap.

Cap. I.

De Romulo primo Romanorum Rege.

PRimus ille & Urbis & Imperii conditor[1] Romulus fuit, Marte genitus, & Rhea Silvia.

De Romulo primo Romanorum Rege] Hiſtoriam Romuli praeter noſtrum invenies apud Livium 1. Juſtin. 43. Solin. in princ. Victor. cap. 2. de Viris illuſtrib. Sex. Ruffum de vita regia. Eutrop. 1, 4. Oroſ. 2, 5. Plutarch. Dionyſ. Halicarn. 1. & 2. Valer. Max. 3, 2. & 5, 3. Plinium 8, 17. 14, 12. 15, 18. & 29. 16, 45. 18, 2. 34, 6. Auguſtinum de Civit. Dei 2, 17. 3, 6, 13, 15. Lactant. 1, 20. & 2, 7. Virgil. Aeneid. 8, 635. Ovid. 3. & 4. Faſtorum. & 14. Metamorphoſ. Horatius 3, 3. Carm. Propert. lib. 4. Camers. Addatur Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ apud Scaligerum in edit. Euſebii, item alia excerpta Graeca ibid. pag. 387. f. Varro de re ruſt. 3, 1. Freinsh.

1. *Primus ille*] *Illi* legi mavult Pontanus, ut ad P. R. referatur, mihi vulgata verior eſt; ita infra 3, 10. 20. *ille corpore, armis, ſpirituque terribilis*, &c. *Vercingentorix.* quamvis nec illa ſenſu vel ratione careat. Freinsh.

Romulus] *Aruma*, hoc eſt, mamma ita dictus a quibusdam, quod refert, & damnat Feſtus. Eſt autem a ruma Ruminus Jupiter apud Auguſtin. de Civ. D. 7, 11. Idem.

A Marte genitus] Leve hoc quidem eſt, & vix dignum notatu, expungendam eſſe praepoſitionem *a. Conditor Romulus fuit, Marte genitus & Rhea Silvia.* ita lege ex conſenſu veterum omnium Codicum. Nec aliter duo vetuſtiſſimi Jordanis, quorum alter Longobardico charactere ſcriptus eſt. Salm. Hanc ſcripturam, cum in libris reperta etiam viris doctis probetur, & Flori genium ſapiat, recepi lubens, alii *a Marte.* Freinsh.

His ludibriis natalium dedecus occultabant. Herculis pater Juppiter, Alexandri Magni, Seleuci Nicatoris, & Octaviani Auguſti draco. Vere Auſonius:

Martem, Remumque, & conditorem Romulum,
Primos parentes nuncupant.
Credo quod illi nec pater certus fuit,
Et mater eſt vere lupa.

Spurii ſaepe viri maximi evaſerunt. Sic Jugurtha. Salluſt. Jugurt. c. 6. Exempla alia non pauca ſunt in promptu. Graev. Deeſt praepoſitio in o. s. & V. E. De nominibus matris Romuli ſunt epiſtolae Ryckii & Perizonii, ab hoc ad finem L. VII. Aeliani Hiſtor. Var. publicatae.

2. *Hoc de ſe ſacerdos gravida confeſſa eſt*] Ita legit Gruterus ex Mss. & in Jordane reperiri teſtatur. Freinsh. Nullam huic lectioni controverſiam moveo munitae praeſidio veterum librorum, quotquot ipſe aliive inſpexerunt. Non tamen de nihilo eſt, quod apud Jornandem, qui Flori ipſa verba deſcripſit, legatur: *Hoc ſeſe Veſtae ſacerdos gravidatam confeſſa eſt.* Non haec ex Jornandis penu. *Gravidare* pro implere, gravidum reddere, vox eſt optimi ſeculi, ſed vulgo minus nota. Cicero II. de natura Deorum: *Profecto ipſa terra eadem vi continetur & arte naturae: quippe quae gravidata ſeminibus, omnia pariat & fundat ex ſeſe.* Caecilius Titthe apud Nonium: *Per myſteria hic inhoneſte gravidavit probro.* Ubi Nonius: *gravidavit, implevit;* nimirum puellam. Hanc locutionem in Floro cum non intelligerent, mutarunt eam in ſibi magis familiarem,

qui

2 via. Hoc de ſe ſacerdos gravida confeſſa eſt: nec mox fama dubitavit, quum Amulii imperio abjectus in profluentem cum Remo fratre, non potuit extingui. 3 Siquidem & Tiberinus amnem repreſſit: & relictis catulis lupa ſequuta vagitum uber

qui rudibus illis ſeculis iſtum ſcriptorem aut deſcripſerunt, aut ad captum ſuum interpolarunt. GRAEV. Lipſius quoque in Recitationibus ad Florum ſcribit, *gravidare* eſſe puriſſimam & latiniſſimam e Latio vocem, nec improbat ſcripturam quae eſt in Jordane. Ea etiam Petronius videtur fuiſſe uſus apud Sarisber. VIII. Policr. 7. de coena Trimalchionis: *porcum ſic gravidari poſſe miraberis.* Vulgatam habent o. s. & e. nec alia hic eſt varietas lectionis, quam quod a Voſſ. 1. abeſt *gravida*, & quod in Berol. Duisb. Ed. Vet. Sabell. & Junt. pro *hoc* eſt *haec*. *Veſtae* non legitur in Vulcanii & Gruteri Ed. Jordanis, ſed in impreſſis quibusdam Flori.

Abjectus in profluentem] Ita Severus Albini filios *cum matre percuſſit, & in profluentem abjici juſſit.* Capitolin. in Albino cap. 9. FREINSH. Plane iisdem verbis de Romulo Quintilian. III. Inſt. Or. 7. *In profluentem* non habet Fran.

3. *Amnem repreſſit*] Ita legendum. Nec quicquam mutamus. Alter tamen Palatinus habet: *agmen repreſſit.* quod ſi cui placet, poëticum erit: *leni fluit agmine Tybris.* Nimis poëticum, nec probum. SALM. Eſt hoc poëticum & in hiſtorico non ferendum. Tiberinus Deus Tiberis. Claud. Conſulatu Olybrii & Probini.

Accepit ſonitus curvis Tiberinus in antris,
Ima valle ſedens.

Vide ſequentia, ubi eleganter deſcribitur. GRAEV. *Agmen* etiam Berol. Duisb. & V. E. In Floro & alia poëtica ſunt, in bono Hiſtorico non ferenda. Et poſſit hoc ſcribens videri reſpexiſſe ad illa Virgilii, a quo non pauca ſumſit, quae Salmaſ. adnotat e Virg. 11. Aen. 782.

.... Ubi Lydius arva
Inter opima virum leni fluit agmine Tibris.

Itaque non tam ob hanc rationem praefero vulgatam, quam quod ea auctoritate plurimorum & optimorum MSS. & o. e. nititur.

Ubera admovit] Libri quidam & Jornandini veteres: *uberam movit*. forte: *uber admovit. ammovit*, pro *admovit*, ut *ammoveo*, & ſimilia ſexcenta paſſim in ſcriptis libris. SALM. Concinnius veteres, *lupa ſequuta vagitum uber admovit.* IDEM. in Append. Eſt ex vett. Salmaſii haec lectio, quam ipſe probat, nec quisquam improbaverit. Utrum autem vera lupa fuerit Romuli nutrix, diſſentiunt auctores. Affirmant Plutarchus cap. 65. Parall. Virgil. Aen. 1, 279. Cic. de Divin. 2, 20. Naſo 3, 53. Faſt. ſed & Plinius 8, 17. & 15, 18. Juſtinus 43. 2, 6. qui ſimilia recenſet de Cyro 1, 4, 10. de Hierone 23, 4. 7. de Habide 44, 4, 5. ad 11. Sic de Aegiſtho Procop. lib. 2. verſu th. pag. 236. de Jamo Pindarus Olymp. hymn. 6. Contra Livius 1, 4, 8. diverſam opinionem refert, quam omnino amplectitur Lactantius lib. 1. cap. 20. in pr. Eutropius 1, 3. in fin. Vide Conſtant. Manaſſem rerum 1613. Item Excerpta Nicolai Damaſc. apud Valeſium. FREINSH. *Sequuta vagitum* eſt in plerisque ſcriptis, & edd. V. nec non Freinshemii & Graevii. *Vagitum ſequuta* in Voſſ. & al. edd. *Ubera* habent Ryck. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v.

Matremque ſe geſſit] Nazarii Codex: *ſe ceſſit*. *Ceſſit* pro *geſſit*. Jordanes more ſuo explicavit: *matrisque geſſit officium.* Potuit & ſimplicius loqui Florus: *matremque geſſit.* Sic Statio *hominem gerere.* Apu-

ber admovit infantibus, matremque ſe geſſit. Sic
repertos apud arborem, regis paſtor tulit in ca-
ſam, atque educavit. Alba tunc erat Latio ca- 4
put, Juli opus. Nam Lavinium patris Aeneae
contempſerat. Ab his Amulius jam bis ſeptima
ſo-

A::lejus: *aedilem gerit.* Ita paſ-
:: optimi auctores loquuti. SALM.
D: permutatione literarum c, &
; vid. etiam ad 11. 2. 27.

Arborem] Ficum nempe, ſub
qua mammas dederat infantibus
lupa, quae Ruminalis eſt appella-
ta ex argumento, nempe a ruma,
(rumen appellat Plin. 15, 18. *Ru-*
ma eſt Varroni de re ruſt. 2, 1.)
quod eſt mamma. Feſtus & Plu-
tarch. quaeſt. Rom. 57. Livius 1,
4, 5. *Romularem vocatam ferunt*,
:: ita a Romulo nomen acceperit.
meminit ejus Tacitus extremo An-
nal. 13. FREINSH.

Regis paſtor] Quis non damnet
ſcripturam optimi Nazariani, *gre-*
gis paſtor? Eamdem tamen etiam
:inet non peſſimae notae alter
:anus. Jordanes melius: *Regii*
gregis paſtor. & parum abeſt, quin
ita ſcribendum eſſe exiſtimem, cum
propter ſimilitudinem duae illae
voces facile in unam potuerint
coaleſcere. SALMAS. Nazarianus,
ut jam olim monuimus in Notis,
regis paſtor. Jordanes veram le-
ctionem nobis conſervavit, quae
:i, *regii gregis paſtor*. quod cun-
ctanter olim ponebamus, nunc du-
bitatione prorſus carere nobis vide-
tur. Addunt quidam libri nomen
paſtoris. *Fauſtulus regis paſtor*.
:od neſcio an Flori ſit. ſaltem id
Flori minime habere illum ſcio,
: multos nominatim deſignet. lib.
v. *exſtat vox ejus ad trepidum gu-*
bernatorem, quidam etiam libri lo-
co illo addunt, *ad gubernatorem*
Iuiclatem. paullo infra, *ſpolia in-*
ſuper opima de rege. Jordanes ha-
bet, *de rege Acrone*. Haec non
Flori ſunt, ſed aliorum: qui, cum
haec nomina ex hiſtotia tenerent,
: huc intruſerunt, praeter aucto-
ris voluntatem. IDEM in Append.

Nicolao Damaſc. in Excerptis a Va-
leſio editis συοφορβὸς *ſubulcus*.
FREINSH. Reg. Gud. prim. Ex-
cerpta Put. Ryck. aeque ut Nazar.
& Pal. *gregis paſtor*. Nimirum al-
tera vox propter affinitatem littera-
rum intercidit, quam ſervavit Jor-
nandes, in quo recte ſcribitur, *re-*
gii gregis paſtor. GRAEV. Voſſ.
Fran. Regg. Toll. Duisb. & V. E.
gregis paſter. Freculph. Chron.
T. I. l. 3. c. 12. & omnes Edd.
poſt primam *regis paſtor*. Hoc
probabat Gerardus G. J. F. Voſ-
ſius, & Perizon. adſcripſerat eam
lectionem publicam eſſe. Nec ta-
men inconcinnum eſt, *regii gregis*
paſtor. Quod non ſine ratione
praeferunt Viri Docti. Juſtin. 1, 4.
paſtor regii pecoris. Liv. 1, 4. *ma-*
giſter regii pecoris. Hiſtor. Miſc.
Lib. 1. *regii paſtor armenti*. *Fau-*
ſtulus addunt Nazar. Ryck. Flo-
rent. Berol. Duisb. Jord. & o. e. v.
Et ita e MS. ſuo legit Ernſtius ad
Valerii Probi Notas Cap. XVII. Sed
recte Salmaſius.

4 *Lavinium*] De quo Livius 1, 3,
3. Aelian. hiſtor. anim. 11, 16, 3.
ubi pro ἰσίχνους malim legere ἰχνι-
ες. FREINSH.

Contempſerat] Non voluerat La-
vinii habitare, Albam ſedem Lavi-
nio praetulerat, ut Juven. XII. 71.

Atque novercali ſedes praelata
Lavino.

Contemnere rem aliquam, interdum
eſt ea non delectari. vid. Graev. ad
haec Ciceronis 1. de Offic. 1. *Quo-*
rum uterque (Ariſtoteles, & Iſo-
crates) *ſuo ſtudio delectatus contem-*
ſit alterum. Cicer. II. ad Attic.
16. *Te in Arpinati videbimus, &*
hoſpitio agreſti accipiemus; quoniam
maritimum hoc contemſiſti.

Jam bis ſeptima ſobole] Primus
advertit Camers, hic *bis* deſidera-
ri-

ſobole regnabat, fratre pulſo Numitore, cujus ex filia Romulus. Igitur ſtatim prima juventae face, patruum Amulium ab arce deturbat, avum repo-

ri, & mirum in re tam clara, in tanta luce hiſtoriae, ita illud *bis* potuiſſe intercidere. nam ſane neque duo antiquiſſimi Jordanis Codices Bibliothecae Palatinae, nec Flori calamo exarati libri, nullae veteres editiones, *bis*, repraeſentant. quid igitur? putamus olim exaratum fuiſſe: *Ab bis Amulius II. ſeptima prole regnabat*. Hoc eſt, *bis ſeptima*. quod imperitis librariis impoſuit, qui pro eo *jam* ſubſtituerunt. legendum igitur, ut diximus, expuncto illo, *jam*, quod ad ſententiam nihil facit: *Ab bis Amulius bis ſeptima prole regnabat fratre pulſo*. SALM. *Jam bis ſeptima*] Ita legit Camers, & probant Viri Docti. Salmaſius etiam vocem *jam* ejicit. FREINSH. *Ab bis Amulius jam bis ſeptima ſobole regnabat*] In hanc ſcripturam conſpirant omnes libri veteres Annaei. Ineptam tamen eam eſſe & non convenientem Latinae civitati, qui animum advertet Latine doctus, non inficiabitur. Quis enim diceret: *Ab bis quarto decimo filio regnat Amulius?* Jam pridem vidi legendum eſſe *ſoboles*, & hanc lectionem a multis annis probavi hominibus doctiſſimis. Nunc tamen cum hiſce notis conſcribendis manum admoveo, deprehendo ſic Jornandem recte legiſſe: *Ab bis jam bis ſeptima ſoboles regnabat*, hoc eſt, quartus decimus erat rex, ad quem ab Aenea & Julo regnum per ordinem ſucceſſionis deſcenderat. Quin ſic legi apud Jornandem video notaſſe doctiſſimum Vinetum, quod miror non advertiſſe tot viros ſummae doctrinae, qui in hoc edendo & corrigendo ſcriptore deſudarunt. GRAEV. *Jam* eſt in o. s. excepto Fran. in quo eſt *nam VII. ſobole*. &c. Nec facile illud auctoritate Salmaſii ejecerim. Nam aeque ſuſpicari licet *II.* notam numeri, conſulto a librariis omiſſam, quod eam ſupervacuam, & ex ultima litera voculae *jam* repetitam exiſtimaverint; quam pro *II.* ab iis *jam* ſubſtitutum fuiſſe. *Soboles* haud dubie melius eſt, quam *ſobole*: Sed putavi exprimendum, quod erat in o. s. & e. Flori. *Bis* recipiendum poſtulat ipſius rei veritas etſi ab o. s. & Vett. edd. abeſt. V. Ed. hic ſingularis eſt: nam habet *ſeptimus ſobole*. Non habeo quo id defendam. Quaerant alii. Mox Voſſ. 3: *Romulus & Remus*.

5. *Face*] De tranſlata hujus vocabuli ſignificatione, pro omni vehementi adfectu animi, quo quis incitatur, plura Barth. ad Claudian. Conſul. Olybr. & Prob. v. 155. & de Bell. Get. v. 499. Freinshem. *Ind.* Flori. & Interpretes Phaedri ad 1. Fab. 1. qui & ad Fab. 2. ejuſd. lib. docent, *arcem* ſaepe dici pro violenta dominatione, quae libertatem opprimit. *Statim* non habent Ber. Duisb. & Edd. Vett. Pro *juventae* in Regg. eſt *juventutis*, in Voſſ. 1. 2. *juventatis*, in Ryck. *juventutae*. Deinde in Regg. Toll. Ryck. Duisb. & Voſſ. 2. 3. *Amulium Romulus ab a. Patruum* hic dici pro patruo magno obſervavit Ferrandus Add. Lib. 2. Explication. in l. 1. D. de Succeſſ Ed. Sic *avunculus* pro avunculo magno. vid. ad Liv. Epit. CXVH

Fluminis amator] Natale ſolum ſumme diligi, omnia auctorum loca clamant; etiam iſte, cui addatur Sueton. Calig. 8, 13. Veſpaſ 2, 3. Cicero de Il. 2. 1. Ammian. 22, 21. f. GRUTERUS. Adde l. 1 §. 15. Si quid in fraud. patroni Leunclav. Annal. Turc. pag. 405 Albae relictae cauſam addit Plutarch. in Rom. c. 12. quod nimirum neque privati volebant Albae viven

reponit. Ipſe fluminis amator, & montium, apud quos erat educatus, moenia novae urbis agitabat. Gemini erant: uter auſpicaretur, & regeret,

vivere hi gemelli; neque regno avitum maternum exuere. FREINSH.

6. *Uter auſpicaretur, & regeret*] Freinshem. in *Ind.* v. *auſpicari*, ſupplet Urbem, & *auſpicari Urbem* exponit inchoare. Florus hoc vult; uter, uter auſpicato, vel ſuis auſpiciis Urbem conderet; & regnum in ea teneret. Liv. I. 6. ita: *Ut Dii, quorum tutelae ea loca eſſent, auguriis legerent, qui nomen novae Urbi daret, qui conditam imperio regeret.* Dionyſ. Halic. I. 86. *Ut Deorum judicio permitterent, utrius colonia dicenda eſſet, & penes quem futurum eſſet imperium.* Ennius ap. Cicer. I. de Divinat. 48. de eorum contentione:

Certabant Urbem Romam, Remoramne vocarent.
Omnibus cura viris, uter eſſet Induperator.

Et Ovid. IV. Faſt. 811.

. . . . . . *Moenia ponere utrique*
Convenit. ambigitur nomina. (N. Heinſ. *moenia*: ſed alteri lectioni aliquid praeſidii eſſe videtur in locis prolatis) *ponat uter.* Eadem ſcilicet, uter nomen urbi daret, & uter eam auſpicato, vel ſuis auſpiciis conderet. Nam nomen urbi dabat is, cujus auſpiciis ea condita erat. Hoc Florus *Auſpicari* dixit, ſatis obſcure, & inuſitate. In aliis *auſpicari* eſt auſpicia capere, auſpicio operam dare: quod utrique fecerunt. Nam vulgo paſtorum eos aequaliter praefuiſſe imperio, ſed ita, ut de regno pararent inter ſe, ut apud Diomed. Grammat. Lib. I. p. 379. [illegible] Caſſius Hemina, cujus verba e MS. emendat Gronov. I. Obſ. [illegible] Hoc autem illi judicio Deorum, & augurio permiſerunt. Ennius l. d.

Certantes magna cum cura, concupientes
Regni, dant operam ſimul augurio, auſpicioque.

Et ſic Lipſius in Recitationib. interpretatus fuerat: *Uter auſpicaretur*, i. e. uter auſpicato conderet, vel condere inciperet Urbem.

Adhibuere piacula] Aut nos neſcimus quid ſit piaculum, aut vox *piacula*; hoc loco omnino aliena; & vocis hujus τὸ ξένον in hac ſignificatione miramur. Jordanes Epiſcopus etiam in vetuſtiſſimis libris habet: *adhibere placuit Deos.* Quod an repererit in libris, an ipſe excogitaverit, divinare non poſſumus. Livius: *ut Dii, in quorum tutela ea loca eſſent, auguriis legerent, qui novae urbi nomen daret.* SALM. Quid ſibi velit haec vox, eo excuſatius ignoro; quod & Stadio, & ipſi Salmaſio peregrina videtur. de re nulli dubium: ſed quod in hujus locum verbum ſubſtitui oporteat, ambigitur. ego, cum in Jordanis libris reperiatur: *adhibere placuit deos*, nec ab ea ſententia, nec a noſtrae lectionis veſtigiis longe abiturum puto; ſi hic reſcribatur: *adhibuere oracula*. *Oracula enim ex eo ipſo appellata ſunt, quod ineſt in his Deorum oratio*; ſecundum Ciceronem in Topicis cap. 20. Eadem igitur loquendi figura fuerit, adhibere Deos, & adhibere oracula. hoc eſt, orationem Deorum. Cur autem Deos adhibuerint, ratio in praecedentibus verbis eſt; *gemini erant*, & ita nulla aetatis praerogativa; quam in tali caſu obſervari gentium juris eſt. Vide Juſtin. XXI; I, I. & ibi not. Berneggeri. Quanquam enim per naturam ſimul edi non poſſunt, ſed ut alter antecedat neceſſe ſit: tamen interdum ita ambigua ea res eſt, *ut nec judiciali ſubtilitate exquiri poſſit* l. 10. §. I. de reb. dub. quod multo magis hic accidiſſe oportet, ubi partu remotis

B arbitris

ret, adhibuere piacula. Remus montem Aventinum, hic Palatinum occupat. Prior ille ſex vul-
7 tures, hic poſtea, ſed duodecim vidit. Sic victor augurio, urbem excitat, plenus ſpei, bella-

tricem

arbitris edito, mater quae ſola ſcire poterat, jam pridem vita conceſſerat. Adde l. ſi fuerit legatum. in fin. de reb. dub. Joh. Andr. in addit. ad Speculat. l. 4. par. 3. C. de feudis. FREINSH. Nullus dubitavi ſubmovere hanc lectionem nullius ſententiae, jam pridem damnatam a doctis editoribus, quamvis pro illa pugnent Veteres libri. Repoſui autem quae in Jornande Epiſcopo, qui melioribus uſus eſt codicibus, quam nunc ſuperſunt, reperiuntur verba, *adhibere placuit Deos*, hoc eſt, Deos conſulere per aves. Id enim ſimpliciter *adhibere* notat eleganter, ut oſtendi, & pluribus hanc lectionem aſſerui olim in notis ad Luciani Soloeciſtam. GRAEV. Pag. 749. Ed. Amſtel. ubi idem placuiſſe J. F. Gronovio ſcribit. De ſignificatione verbi *adhibere* aliquem, pro in conſilium adſumere, vid. Victor. ad Cicer. XI. Ep. famil. 7. Jo. Schultingium, quem ibid. laudat Graevius, ad Senec. Suaſor. III. p. 35. qui & ipſe ſcripturam, quae eſt in libris Jordanis probat. Et ſic *adhibere Deos* pro conſulere, voluntatem eorum auſpiciis exquirere dicit Liv. XXXVIII. 48. *In ea civitate, quae ideo omnibus rebus incipiendis gerendisque Deos adhibet, quia nullius calumniae ſubjicit ea, quae Dii comprobaverunt.* Etſi autem non dubito, quin praeferendum ſit, quod habet Jordanes; tamen ſcripturam vulgatam ſubmovendam non putavi; quum & Salmaſius, & alii Viri docti, qui idem cenſebant, eam retinuerint, contenti ſententiam dixiſſe in adnotationibus. Nam quod ſcribit Graevius ad Lucian. etiam in antiquis Flori Edd. legi *adhibere placuit Deos*, id quale ſit non intelligo: nondum enim ullum vel ſcriptum, vel editum Flori exemplar extare comperi, in quo non legatur *adhibuere piacula*. Heinſius ita multa loca Veterum de hac voce congeſſerat, ut videatur dubitaſſe, an defendi poſſet vulgatum. *Adhibentur piacula* Fran.

Aventinum] Ita appellatum ab Aventino Rege Albano, ibi ſepulto. Livius 1, 3, 12. Dionyſ. Halicarn. 1, 71. Ab Avente fluvio regionis Sabinae ita vocatum ſcribit Varro in libris de gente P. R. Ab hac hiſtoria, loco in ſummo Aventino, ubi res ea geſta eſt, *Remoria* nomen manſit, teſte Feſto in *Remurinus*. *Remonium* appellat Plutarch. Romulo cap. 13. & cap. 15. *Remoniam*, quod alteri praefero. FREINSH. Locus Varronis eſt apud Servium in Virgil. VII. Aen. 657. ubi & aliae ſententiae adferuntur.

Hic Palatinum occupat] Ita praeferunt Codices quos contulit acer & diligens Vinetus, quam lectionem ſequuti ſunt doctiſſimi viri. Nec damnamus ſcriptos Jordanis Codices, Palatinos, & Flori quos inſpeximus, qui *Palatinum* habent, aut *Pallatinum*. ſed parum intereſt, utro modo legatur. Livius habet *Pallatinos*. SALM. *Palatinum*] Alii *Palatium*. quamvis utraque lectio bona ſit: tamen illam concinniorem puto, ut ad montem referatur. FREINSH. *Palatium*, ſi recte vidi, habet ſolus Fran. ceteri o. s. & e. *Palatinum*. Praeter eos, qui ſcripſerunt de Urbe Roma, vid. quae Docti adnotarunt ad Liv. 1. 5. & 6. ad Juſtin. XLIII. 1. & ad Aelian. XII. V. H. 11.

Prior ille ſex vultures] Non re-

ſpuem-

bricem fore. ita illi aſſuetae ſanguine & praedae
ares pollicebantur. Ad tutelam novae urbis ſuf- g
ficere vallum videbatur: cujus dum irridet an-
guſtias Remus, idque increpat ſaltu, dubium an
juſſu

...unda forte vetus lectio, quam ...s docuit antiquiſſimus Jordanis Codex Longobardicis literis ſcriptus: *Prius ille ſex vultures; hic ...tis, ſed duodecim videt.* Habe... etiam *vidit* in Nazarii ſchedis. ...um. Vide Plutarch. Romulo. cap. 13. Simile augurium Augu... conſuli, urbem intranti obla... notat Appian. III. Civ. I. pag. 16. & Obſequens de prodig. c. 12. FREINSH. *Vultures* Duisb. ...*occupat* Regg. Flor. & Edd. excepta prima, habent *occupavit*, ...congrueret, credo, cum ſe... *vidit*: nam ita Jordanes ...igatus, cum s. & vett. e. o., ...*vidit*, quod eſt in recens edi..., & Naz. Salmaſii; qui tamen ... reliquit *vidit*.

... *Sanguine & praeda*] Ita in edd. Salmaſii & Gruteri. ſic infr. ..., 12, 17. *ſignis militaribus & diſ-...ina, armis etiam Romanis ad-...erat.* ita Curt. 6, 3, 9. *gentes ...rius imperio ac nomine aſſuetas.* FREINSH. Confirmant hanc ſcri...am MSS. Vineti, aliique o. ... V. E. vid. Gronov. ad Liv. ... 35. Scheffer. ad Juſtin. XXXI. ... Schulting. ad Senec. Controv. ... 16

Pollicebantur] Simile loquendi ... infr. 1, 6, 1. *cliborum fore vi-...circa caput flamma promiſerat.* FREINSH. Vid. *Ind.*

1. *Cujus dum irridet anguſtias Remus, idque increpat ſaltu*] Locus hic nos aliquantum exercuit ... quam vexavit. Suſpectum ... ſemper habuimus, jure an ... mondum videre potuimus. Expoſitio Vineti acuta quidem, ... non mihi videtur, qui hunc ... elicit: cum vallum tranſi... Remum occiſum fuiſſe, in... aut juſſu Romuli, an caſu, an acuto vallo; in quem ſe induerit. In vetuſtis Jordanis Codicibus ita ſcriptum reperi: *Cujus dum anguſtias increpat, ſaltu tranſilivit.* In Longobardico, *& ſaltu tranſilivit.* Neutrum probamus, quae manifeſto ita mutilata ſunt ab ipſo Jordane. Nunc culpa vacare excuſam lectionem cenſemus. Hoc ſenſu; cum vallum ut nimis anguſtum irrideret Remus, ἅμα ἔργῳ, ἅμα λόγῳ, ſaltu etiam tranſilivit, ſimul verbo increpans, & re ipſa demonſtrans eas valli anguſtias, ut etiam levi ſaltu tranſiliri poſſent. Haec mens verborum illorum, *idque increpat ſaltu.* SALM. Male Vinetus hunc locum exponit; nec ſatis accurate maximus Salmaſius, qui ait, cum vallum nimis anguſtum irrideret Remus, ἅμα ἔργῳ, ἅμα λόγῳ ſaltu etiam tranſilivit, ſimul verbo increpans, & re ipſa demonſtrans eas valli anguſtias, ut etiam levi ſaltu tranſiliri poſſent. Sententiam quidem vidit, ſed *increpare* minus recte refert ad verba. Nam *increpare ſaltu* eſt tranſiliendo oſtendere reprehendi hoc vallum & contemni, licet nulla vocula contemtum prae ſe ferens emittatur. Venuſte meliores apud ſcriptores quae ſunt orationis traducuntur ad res, ſeu facta. Sic apud Propert. *increpare boves ſtimulo.* Tibull. I. Eleg. 1.

Nec tamen interdum pudeat tenuiſ-
ſe bidentem,
Aut ſtimulo tardos increpuiſſe
boves.

Sic & objurgamus voce; ferulis tamen & flagris objurgare dixit Sueton. Cal. 20: *Eos autem qui maxime diſplicuiſſent, ſcripta ſua ſpongia linguave delere juſſos, niſi ferulis objurgari, aut flumine proximo*

juſſu fratris, occiſus eſt. prima certe victima fuit,
munitionemque urbis novae ſanguine ſuo conſecra-
9 vit. Imaginem urbis magis quam urbem fecerat.
incolae deerant. Erat in proximo lucus: hunc
Aſylum facit: & ſtatim mira vis hominum, La-
tini

xime mergi voluiſſent. Oth. 2: *A prima adoleſcentia prodigus ac procax, adeo ut ſaepe flagris objurgaretur a patre.* Et *ſolea rubra objurgare* apud Perſ. Sat. v. Aſpernamur & laudamus ore & verbis, Tacitus tamen dixit *fremitu aſpernari & armis laudare.* De moribus Germ. 11. *Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur, ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus genus eſt, armis laudare.* Admonere quoque orationis eſt, Columella tamen dixit *admonere flagello*; & Virgilius *admonere telo.* Refutare & confutare eſt redarguere verbis. Cic. tamen de Provinciis Conſularibus: *Semper illas nationes noſtri Imperatores refutandas potius bello, quam laceſſendas putaverunt.* Idem in Tuſcul. Quaeſt. *refutetur ac rejiciatur Philocteteus ille clamor.* id eſt reprimatur. Cato apud Gell. VII. 3. *Ne quid in conſulendo adverſi eveniat, quod noſtras ſecundas res confutet.* GRAEV.

Prima certe victima fuit] Lucanus 1, 95.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri. FREINSH.

Conſecravit] Simili figura D. Hieronym. in epiſt. ad Ruſticum: *Roma, ut condita eſt, duos fratres Reges habere non potuit, & parricidio dedicatur.* In hoc dentem ſtringit Juſtinianus Conſt. ad Tribon. §. 10. ibi: *Romam autem.* IDEM. De nece Remi varie prodiderunt Veteres, Liv. 1. 7. Dionyſ. Halic. 1. 87. Plutarch. Romul. Ovid. IV. Faſt. 837. & Serv. ad Virg. VI. Aen. 780. Veram cauſam aperire videtur Cicero III. de Offic. 10. Add. Auguſtin. XV. de C. D. 5. Ceterum hinc deinde muri ſancti habiti ſunt, ut eſt in *l. ult. D. de Diviſ. rer.* & §. 10. *Inſt. eod* quod ab ipſo Romulo conſtitutum indicat Liv. 1. 7.

9. *Imaginem Urbis*]. Ita apud Appian. de bell. Punic. legati Carthaginienſium reſpondet Cenſorinus: *Vos, non veſtrum ſolum putamus eſſe Carthaginem.* Ita Themiſtocles ait: *Patriam municipes eſſe, non moenia.* apud Juſtin. 2, 12, 14. ubi notam Berneggeri vide. Eodem ſenſu infra 2, 2, 49 hinc apud Tacitum H. 1, 84. 1 *Quid? vos pulcherrimam hanc urbem, domibus & tectis, & congeſt lapidum ſtare creditis?* FREINSH. Speciem aliquam Urbis, ſed vanam, & ſine re, quod incolae deerant. LIV. XXV. 36. *Ut tamen aliquam imaginem valli objicerent, clitellas illigatas oneribus circumdabant.* Vid. Heinſ. ad Vell. II. 30.

Aſylum] De Romuli aſylo notes ex Livio 1, 8, 6. Dionyſio 2, 1 & aliis. Juvenalis in falſos nobiles fin. Sat. 8.

Et tamen ut longe repetas, longque revolvas
Nomen, ab infami gentem dedcis aſylo.

De abuſu autem aſylorum per urbes Graecas ſub Tiberio vide Tacitum 3, 60, 2. & deinceps. qu etiam ad noſtros mores accommodari poſſunt, quando paſſim ſimil abuſus invaluit. In ſacris liter *urbes perfugii* dicuntur aſyla, qu Deus ipſe conſtituit certis quibudam caſibus. Haec Ritterſhuſi ad Guntheri Ligurinum 3, 386. *laribus parvis, & primi regis aſy* fateri enim oportet, per quos pr fecerimus. Meminerunt hujus aſli, locique ubi conditum fuit, praeter citatos Victor de Vir. illuſ

ca

tini Tuſcique paſtores; quidam etiam tranſmarini, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades, qui ſub Evandro duce influxerant. Ita ex variis quaſi elementis congregavit corpus unum: populumque Romanum ipſe fecit. Res erat unius aetatis; populus

cap. 2. Virgilius Aeneid. 8. 342. Lactantius 2, 7. Tacitus H. 3, 71, 4. Suetonius Tiber. 37, 7. Plutarch. Rom. cap. 22. Auguſtinus contr. Creſcon. 2, 13. tom. 6. Gotfrid. Hiſtor. Brit. 2, 17. & alii. Simile aſylum, ſed diſpari eventu apud Joſeph. 18. cap. ult. FREINSH.

Latini Tuſcique paſtores] Alter Palatinus: *Tuſcorumque paſtores.* Quod ne quis ut ſincerum & inculpatum arripiat, quod ita etiam habeatur in excuſis Jordanis, ſciat, optimos & antiquos ejuſdem ſcriptoris codices legere, *Latini Tuſcique paſtores;* nec aliter legendum eſſe. Variant etiam in ſequentibus libri. quidam ita concipiunt: *Latini Tuſcique paſtores, etiam tranſmarini Phryges*, &c. alii quidam: *Tranſmarini*, abjecta voce *etiam*. Sed quis finis futurus eſſet, ſi omnia grandia, parva, quaecunque variant, vellem miſeris chartis illinere? quod cum interdum facimus, non tam ingenio noſtro obſequimur, quam voluntati quorundam, quibus id gratum eſſe ſcio, morem gerimus. SALM. Ejuſdem generis ſunt haec in Voſſ. 1. *illae aſſuetae*, & *mira vix omnium;* in Voſſ. 3. *rex erat unius;* in Fran. *vallum videbat — invidet anguſtias — atque increpat;* & alia alibi tam in ſcriptis, quam in editis: quae, quum ſcribarum errata eſſe nemo non videat, praetereunda duxi. *Tuſcorumque* etiam libri Vineti, Fran. & Regg. *quidam & a.* Fran. & Sab.

Phryges, Arcades] Similiter Salluſt. Catil. C. VI. ſcribit, primos incolas Romae fuiſſe Trojanos, & Aborigines: non quod hi tum nominibus illis diſtinguerentur a Latinis, ſed quod gens Latinorum, quae tum erat, e veteribus Latii incolis, Aboriginibus ſcil. qui ante Evandri & Aeneae adventum in Italiam Latium tenuerant, Arcadibus, & Trojanis miſta erat. Nam Aborigines, & Phryges annis plus CCCC. ante Romam conditam abolitis veteribus nominibus in unam gentem nomenque Latinorum coaluerant, ut Cato 1. Origin. ap. Serv. ad Virgil. 1. Aen. 10. & Liv. 1. 2.

Ipſe fecit] Ut ingenue fatear, ignoro quid faciam hoc loco, nec enim mendo vacare certo perſuaſum habeo, mirorque intactum huc uſque manſiſſe. FREINSH. Hic Freinshem. notavit: Ut ingenue fatear, ignoro quid faciam hoc loco, &c. Difficultas non eſt in ſententia totius loci, ſed in hac locutione *facere populum*, quam tamen probam eſſe, & idem ſignificare quod *colligere populum*, ut *exercitum facere* apud Salluſt. olim oſtendimus in lectionibus noſtris Heſiodeis. Sic *corpus facere*, eſt corpulentum fieri, apud Phaedrum; ut contra *corpus amittere* apud Cic. in epiſt. eſt macilentum fieri. & *ventrem facere* JCtis dicitur paries cum corrumpitur & incipit prominere. Gen. XII. 5. *Animas facere.* Non eſt ergo ut hic locus in poſterum ulli ſit ſuſpectus mendae. GRAEV. *Facere, conficere*, & *efficere* infinitis locis ponuntur pro congregare, colligere, contrahere. Vid. Gebhard. ad Corn. Nep. Hannib. c. X. Gronov. ad Liv. XXIII. 15. & XXIX. 35. Freinsh. ad Flor. III. 19. 6. Sed ſi *fecit* hic ſimpliciter eſt collegit, nihil aliud dicit Florus, quam, quod jam dixerat, *congregavit.* Praefero. alteram inter-

pulus virorum. Itaque matrimonia a finitimis petita: quia non impetrabantur, manu capta ſunt. Simulatis quippe ludis equeſtribus, virgines, quae ad ſpectaculum venerant, praeda fuere, & ſtatim

terpretationem, quam Clar. Graevius adfert ad Heſiod. C. XIII. ex variis elementis congregando corpus unum Pop. Rom. condidit. & ipſe quaſi genuit, ejusque parens fuit. Eaque confirmatur verbis Ennii ibid. ab eo prolatis:

Tu produxiſti nos intra luminis oras,
O pater! o genitor! o ſanguen Dis oriundum!

Parentem & *creatorem* Urbis alii vocant. Liv. I. 16. *Deum Deo natum, regem parentemque urbis Rom. ſalvere univerſi Romulum jubent.* Cic. pro Balb. c. XIII. *Creator hujus urbis Romulus.* De uſu vocis *corpus* vid. *Indic.* & Heinſ. ad Vell. II. 109.

10. *Res erat*] Pulcra huic ſententiae adſtruas ex Stobaei titulo de nuptiis, viſatur quoque Senecae Hippolytus verſ. 477. GRUTER. Talis populus fuit Eſſenorum, apud Joseph. & Plinium 5, 17. Hoc intuitu multa privilegia matrimoniis conceſſere legiſlatores, quae longius exequi, noſtri inſtituti modus non patitur, videatur l. 1. & ibi Dd. D. ſolut. matr. FREINSH. Liv. I. 9. *Penuria mulierum hominis aetatem duratura magnitudo erat.*

Manu capta ſunt] Objicit hoc etiam Mithridates apud Salluſt. in epiſt. ad Arſacem: Romanos nihil *a principio niſi partum* (armis) *habere: domum, conjuges, agros, imperium.* Sic Silonicae virgines choreas ducentes raptae ſunt, Judic. 21, 22. Ne idem auderent Picti in Scotorum filias, horum prudentia vetuit, qui Pictis licet novo populo matrimonia tandem non denegarunt. Joh. Monipen. in compendio Chronic. Scot. Angliae excuſo 1612. FREINSH. *Matrimonia* pro uxoribus, & *manum* pro vi dici notum eſt. De illo Caſaub. ad Suet. Aug. c. XL. Bernart. ad Stat. VI. Theb. 759. & Graev. ad Juſtin. XLI. 2. de hoc Rupert. ad Pompon. de Or. Jur. I. 2. & Broekhuſ. ad Propert. III. 16. 5. Sed vocem *capta* ſuſpectam fuiſſe N. Heinſio ex eo intellexi, quod exemplari ſuo adſcripſerat ex Ovid. I. Art. 260.

Partaque per gladios regna nocente manu.

Et e Varrone in fin. lib. IV. de Ling. Lat. *Praeda eſt ab hoſtibus capta, quod manu parta.* Si quid mutandum ſit, malim *rapta.* Nam quae voluntate aliorum impetrari non poſſunt, melius videntur dici illis invitis *rapi*, quam *capi*, aut *pari*; & Livius, Salluſtius, Ovidius, Virgilius, aliique quam plurimi in hac re narranda utuntur verbo *rapere*, non *capere.* Juſtin. XXVIII. 2. *Qui cum uxores non invenirent, vi publica rapuerint.* Auguſtin. III. de C. D. 13. *Ut ea* (conjugia) *dolo raperent:* Sed & *rapere*, *raptor*, & *raptus* propria ſunt in hac re verba, & *rapere* & *capere* ſaepe permutantur, v. infr. II. 6. 2. Scio recte dici *manu capere*, ut ap. Salluſt. Jug. c. V. *Pop. Rom. quascumque urbes & agros manu ceperat, regi dono dedit*, & quem ibi Rivius laudat, Liv. III. 71. *Quem agrum miles pro virili parte manu cepiſſet.* Sed hoc fere de vi bellica & hoſtili, quod aliter *pugnando capere*, dicitur, de quo Ciaccon. ad Salluſt. Catil. VII. Verum s. & e. o. retinent *capta.*

Praeda fuere] Nazarianus: *praedae fuere.* Palatini: *praeda.* Jordanei veteres: *praeda fuere. haec ſtatim cauſa bellorum.* quae omnes lectiones tolerari poſſunt, nec habet altera cur alteri invideat, aut ſe praeferre illi poſtulet. In quibus-

ſtatim cauſa bellorum. Pulſi fugatique Vejen- 11
tes. Caeninenſium captum ac dirutum eſt oppidum. Spolia inſuper opima de rege Feretrio Jovi manibus ſuis rex reportavit. Sabinis proditae

buſdam libris & particula deeſt. in aliis pronomen, *haec*. ex his variantis lectionem eruebamus, quam veram putamus eſſe, *Praeda fuere, & ſtatim cauſa bellorum*. Eleganter. SALM. Alii *praedae*, neutrum male, de re auctores ſupra citati. Numerus raptarum apud Dionyſ. 2, 31. eſt DCLXXXIII. apud Plutarch. Rom. cap. 22. totidem raptas Juba [illegible]bit. Valerius Antias DXXVII. alii XXX. tantum. Salmaſius hoc loco legit: *praeda fuere, & ſtatim cauſa bellorum*. eleganter certe, & ita Gruterus in duobus Palatinis ſuis legi atteſtatur. FREINSH. Plane Ryckianus *Praeda fuere, & ſtatim cauſſa bellorum*, ut Salmaſius volebat. Recte. Excerpta Put. *Praedae fuerunt, & haec ſtatim cauſſa bellorum*. Paullo ante Reg.: *Simulatis equeſtribus*. quod ferri poteſt. Sic *in equeſtribus ſedere* ſc. ſubſelliis ſeu locis. GRAEV. Conſentiunt cum Ryck. etiam Toll. Duisb. Fran. Pall. Voſſ. 1. 2. & V. E. Itaque potui excludere pronomen *haec*, quod & poſtrema Edit. Amſtelod. omiſerat: etſi nonnihil dubito an potius retinendum ſit ex more Flori. v. Freinsh. ad n. 13. hujus cap. & Salm. ad 1. 13. 6. *Praeda*, an cum Nazar. Voſſ. 3. & edd. vett. excepta prima, *praedae* dicas, parum intereſt. illa forma Liv. XLIV. 6. Juſtin. IV. 3. & XXXIV. 2. & Ovidius ſaepe. Vid. Paſſerat. ad Propert. II. 4. hac Liv. XXIV. 36. Salluſt. Jug. LXIX. & Juſtin. XXXI. 1. Sed ſecutus ſum, quod habebant plures libri.

11. *Pulſi fugatique Vejentes*] Vir doctus, qui emendat *pulſi fugatique vi hoſtes*, non eſt audiendus. Florus ipſe confundit bellum Vejens cum bello, quod cum Sabinis, Caeninenſibus, Cruſtumerinis & Antemnatibus geſſit Romulus. Cum Fidenatibus & Vejentibus multis annis poſt Sabinum bellum Romanis res fuit, longeque alia fuit hujus belli cauſſa. Vide Plutarchum in Romulo & Livium libro primo. Sed v. cl. & doctiſſimus, Perizonius exiſtimat, *Vejentes* imperitia ſcribarum irrepſiſſe, Flori manum fuiſſe: *Pulſi fugatique Caeninenſes; captum ac dirutum eſt oppidum*, nimirum Caeninenſium, ſive Caenina, ut Liv. I. 11. *Fuſi igitur primo impetu & clamore hoſtes; oppidum captum*, ſcilicet hoſtium Antemnatium. vide Animadverſ. Hiſtoric. c. 10. ubi pluribus hanc emendationem aſſerit. GRAEV. Perizonii emendatio congruit cum veritate hiſtoriae. Sed dubitari poteſt, an Florus hic quoque, ut alibi, ordinem rerum geſtarum confuderit. *Pulſi fugati* Voſſ. 1. 2. *pulſati fugati* Reg. Q: *pulſi fugati norentes ſabini ca[illegible]enſium* Fran. Vir doctus apud Graevium eſt Behotius I. Apophoret. 5.

Caeninenſium] Jordanis ſcripti libri, *Genienſium* pro *Cenienſium*, ut videtur. Sed *Caeninenſes* quam *Caenienſes* dicuntur melius. caput ipſorum *Caenina*, a qua *Caeninenſes*. fruſtra ſunt illi qui apud Solinum reponunt *Caenitenſes* ex Stephano, qui *καινίτας* vocat. Stephanus Καίνινα πόλις Σαβίνων, ἡ ἀπὸ Ῥωμύλου ἁλοῦσα· τὸ ἐθνικὸν Καινίται. legendum Καινινῖται. ut a *Caenina* Latini *Caeninenſis* formarunt, ita Graeci a Καινίνη Καινινῖται. Igitur illi falſi ſunt. SALM. *Ac dirutum oppidum* Ryck. Voſſ. 1. Fran.

Opima] Vide infr. ad 2. 17, 11. FREINSH. De his videndus eſt Perizon. C. VII. Animadv. Hiſtor.

Feretrio Jovi] De Jove Feretrio lege praeter alios Valerium III.

12 ditae portae per virginem : nec dolo : ſed puella pre-

2, 3. & ſeqq. Plura Propertius IV. II. CAMERS. Servius ad illud Aen. VI. 859. *Lege Numae prima opima ſpolia Jovi Feretrio debere ſuſpendi, Secunda Marti* (belli praeſidi, cujus templum extra urbem) *Tertia Quirino*, (id eſt, Marti, qui praeeſt paci.) Sed Plutarchus, qui idem narrat in Marcello cap. 11. quod Servius, & plura addit, obtinuiſſe ait, ut omnia Jovi Feretrio ſpolia ſuſpenſa credantur. Feretrium autem illic Plutarch. dictum putat vel παρὰ τὸ φέρειν, quod ad eum ferantur haec ſpolia, vel a feriendo, quod fulmine feriat Jupiter, & quod ferire ſit, manu graviter vulnerare & occidere. unde in bello Romani milites clamant: *Feri, feri.* Feſtus in *Feretrius, a ferendo, quod pacem ferre putaretur, ex cujus templo ſumebant ſceptrum, per quod jurarent, & lapidem ſilicem, quo foedus ferirent.* Dionyſius II. 34. dici poſſe ait τροπαιοῦχον, aut σκυλοφόρον, aut quod ſupra omnem rerum naturam emineat, ὑπερφερέτην. Scaliger hic addit a feretro pompae triumphalis dictum. Valer. Flaccus:

Has, precor, exuvias, & opima cadavera noſtro
Linquite, ait, feretro.

Haec Paſſeratius in Propertium. Mihi ea opinio, qua a ferendo deducitur, magis placet, apud Livium l. 10, 8. *Haec tibi Rex, Regia arma fero.* Unde Apulejus de mundo *Trophaeophoron* vocat. FREINSH. *Rex* deeſt in Voſſ. 1. & Fran.

12. *Sabinis proditae portae*] Una ſaltem porta prodita fuit Sabinis, imo, ſi credimus Dionyſ. Halicarnaſſ. portula tantum poſtica. Φυλάσσουσα τὰς ὑποσχέσεις ἡ Ταρπεία τοῖς μὲν πολεμίοις ἀνέῳξε τὴν συγκειμένην πυλίδα. *Servans promiſſa Tarpeia hoſtibus condictam portulam aperuit.* Clare Plutarchus in vita Romuli: Συνθεμένη δὲ τῷ Τατίῳ νύκτωρ ἀνοίξασα πύλην μίαν, ἐδέξατο τοὺς Σαβίνους. *Pacta cum Tatio unam noctu reſeravit portam, qua recepit Sabinos.* Hinc & Chriſt. Puteanus conjicit hic legendum eſſe *Sabinis prodita porta.*. Poteſt tamen omnium librorum lectio defendi & retineri, quia Dionyſ. Halicarnaſſ. in eodem loco commemorat portulam quidem illam fuiſſe apertam, ſed non per illam admiſſos hoſtes, ſed Tarpejam cuſtodes illius loci excitaſſe, portamque apertam oſtendiſſe, ſimulque ſignificaſſe arcem eſſe captam, quemque ſuae, qua ratione poſſet, debere ſaluti conſulere. Διαφυγόντων δὲ τούτων, τοὺς μὲν Σαβίνους ἀνεῳγμένας εὑρόντας τὰς πύλας καταλαβεῖν τὸ φρούριον ἔρημον φυλάκων. *His dilapſis Sabinos inveniſſe portas apertas occupaſſe arcem ſine cuſtodibus.* GRAEV. Fortaſſis Florus loquutus eſt more Poëtarum, qui *portas* de una porta dicunt. Virg. VI. Aen. 631. *Adverſo fornice portas.* IX. Aen. 308.

.... Quos omnis euntis
Primorum manus ad portas juvenumque ſenumque
Proſequitur.

Et XI. Aen. 499.

Portisque ab equo Regina ſub ipſis
Deſiluit.

Hoc Graecorum eſt. Nam, ut ſcribit Euſtath. in Homer. Il. ι. p. 758. Graeci veteres πύλας πληθυντικῶς dicebant, non πύλην ἑνικῶς. Vid. Caſaub. ad Theophr. Char. c. XV. Sic rurſus apud Virgilium more Graeco II. Aen. 612. *portae Scaeae*, & Stat. VIII. Thebaid. 353. ſeqq. *portae Ogygiae, Homoloides*, &c. Nec tamen ſoli Poëtae ita loquuntur: nam ſic quoque accipi poteſt in Livio v. 45. & XXV. 15.

Per virginem] Valer. Max. IX. 6. 1. *Romulo regnante, Sp. Tarpejus arci praeerat; cujus filiam virgi-*

nem

pretium rei, quae gerebant in ſiniſtris, petierat, dubium

rem aquam ſacris petitum extra moenia egreſſam. FREINSH.

Pretium rei, quam] Ita magno conſenſu vetuſtiores edd. aliae *quae*, ſed illud *quam* pendet adhuc ex praecedente voce *rei*, quae duplicem hic ſignificationem complectitur, *pretium rei*, hoc eſt, proditionis, & rem, *quam gerebant in ſiniſtris*, nec exemplo caret, ut una vox duobus ſenſibus ſerviat. Vide notam Berneggeri ad Juſtinum III. 9, 14. IDEM. Clypei & armillae non ſunt pretium rei, quam gerebant in ſiniſtris, ſed ipſa res, quam gerebant in ſiniſtris. Pretium rei pro pretium proditionis nemo dixerit. Imo licet ſic loquerentur idonei ſcriptores, hic tamen eſſet ineptum. Quid enim poterat dici ineptius, puella petierat pretium rei, rem quam gerebant in ſiniſtris. Nihil igitur certius emendatione magni Doctoris mei Joannis Frederici Gronovii, quam olim adoleſcens ab eo accepi, qui ſic legebat: *puella pretium rem, quam gerebant in ſiniſtris, petierat.* Eſt ἐπεξήγησις, quae ſaepe occurrit. Juſtin. II. 4. *Hercules poſt victoriam Menalippen captivam ſorori reddidit, & pretium arma reginae accepit.* Flor. IV. 11. *Pretium libidinum Romanum imperium petit.* Mox *intra moenia* firmat quoque Ryckianus. Et ſtatim *oraret ut ſoedam* tuetur idem codex. Ceterum armillae, quibus olim viri utebantur, dicebantur proprie *viriolae*. Iſidor. XIX. 3. *Armillae proprie virorum ſunt collatae victoriae cauſſa militibus ob armorum virtutem. Unde & quondam viriolae dicebantur.* Nam Romani quoque utebantur armillis. Hinc inter dona erant militaria & ſaepe legimus in antiquis Inſcriptionibus *donis donato, torquibus, armillis, phaleris.* GRAEV. Ryck. Fran. & plerique o. Ineditі *pretium rei, quam* Jord. *pretium rei, quod.* Libri Vineti, Regg. Toll. Duisb. Voff. V. E. & Sab. *pretium rei, quae.* Et ſic ediderunt Gruter. & Salmaſ. qui quoniam nullam diverſitatem ſcripturae memorant, non dubito, quin etiam in ſuis ita ſcriptum invenerint. Hoc Vinetus ita exponit. *Puella petierat illa, quae gerebant Sabini in ſiniſtris manibus, pretium (appoſitionem hoc dicunt Grammatici) rei, & proditionis.* Probo illius ſententiam, niſi quod malim *rei, id eſt, proditionis.* Et ſic Valer. Max. IX. 6, 1. *Mercedis nomine pactam, quae in ſiniſtris manibus gerebant.* Clar. Graevius recte diſputat adverſus eos, qui legunt *pretium rei, quam.* Sed nondum mihi perſuadet cum Gronovio II. Obſ. 25. legendum eſſe *pretium rem, quam.* Nam primum o. s. & e. habent *rei*, & *quam* e ſcriptis ſoli Ryck. & Fran. adverſus quem conſenſum non facile quid tentandum arbitror. Deinde, quod dicit Gronovius, quaeque ei unica hujus emendationis eſt ratio, ideo hic legendum eſſe *rem*, quod voci *pretium* ea, quae pretium eſſe dicitur, in eodem caſu adponi debeat, id & in recepta lectione fit, in qua ſuppreſſum pronomen *illa*, vel *ea*, eodem caſu ponitur, quo *pretium*; nec quidquam prohibet ea ſuppleri, ut apud Livium de hac re I. 11. *pepigiſſe eam, quod in ſiniſtris manibus haberent*, &, *ex pacto tradendi, quod in ſiniſtris manibus eſſet*; apud Valer. M. l. d. & ſaepe apud omnes alios ſcriptores Latinos, quibus ellipſis horum pronominum eſt uſitatiſſima, ſequente pronomine *qui*, ut vel ipſe Gronovius oſtendit ad Liv. XXIII. 15. & XXVI. 33. item Riv. ad Salluſt. Jug. CVIII. & Douſa I. Explic. Plantin. I. Quod autem addit Graevius, puellam non petiiſſe pretium rei, quam Sabini in ſiniſtris geſtabant, id tantum valet adverſus eos, qui *pretium rei, quam*

 legunt,

dubium clypeos, an armillas. Illi ut & fidem
13 ſolverent, & ulciſcerentur, clypeis obruere. Ita admiſſis intra moenia hoſtibus, atrox in ipſo foro

legunt. Nec video, quare, quum de proditione ſermo praeceſſit, non aeque liceat dicere *pretium rei*, pro *pretium illius rei*, vel *pretium proditionis*, quam abſolute *pretium*, pro *pretium illius rei*, vel *pretium proditionis*, quorum alterutrum in conjectura Gronovii ſupplendum eſt.

Illi ut fidem ſolverent] *Illi ut fidem ſolverent, & ulciſcerentur*. ita veter. SALM. Veteres dicit Pal. 1. & 2. a quibus abeſt copula, quam ſolus Naz. habet, teſte Grutero. Cum eo conſentiunt Ryck. Toll. & fortaſſe Voſſ. 3. in quo eſt, *ut de fidem*, *de* pro *&*, puto, ut ſaepe in Ryck. Ceteri ſcripti & V. E. ut duo Pall. *Solvere fidem* eſt praeſtare promiſſum. v. Freinsh. *Ind.* Ovid. 1. Faſt. 642.

Voverat; & voti ſolverat ante fidem. Sic *fidem exſolvere* Liv. XXIV. 16. & XXVII. 5. Paulus l. 40. pr. D. de contr. emt. *Et, ſi ante eam diem non renunciaſſet, ut venditoris fides ſoluta eſſet.* Terent. Andr. IV. 1. 19. *Tandem inventa eſt cauſa, ſolviſti fidem.* Hoc quidam ibi exponunt, fregiſti, non ſervaſti. Et ſic quoque Manut. ad Cicer. X. Fam. 21. Magis placet ſententia eorum, qui per ironiam dictum putant, niſi oſtendatur *ſolvere fidem* etiam apud alios dici, pro frangere, ut *rumpere fidem*.

Clypeis obruere] Simile factum de Brenno narrat Plut. cap. 15. Parallelorum. FREINSH.

13. *Ita admiſſis ad moenia hoſtibus, atrox in ipſo aditu pugna*] Haec eſt vera & antiqua lectio, inquit Vinetus. nos ſane quam vera, poſſimus dicere. quam antiqua, ille viderit. Veram, & antiquam potius illam eſſe quavis ſponſione contenderim, quae ita habet: *admiſſis intra moenia hoſtibus, atrox in ipſo foro pugna.* Hujus ſcripturae antiquitatem facile probamus: qui teſtamur ultro, eam extare in omnium optimo vetuſtiſſimoque codice S. Nazarii. ita etiam legitur in antiquiſſimo Jordanis exemplari Nazariano, & in altero Longobardico ejuſdem Jordanis, non minus vetuſto. Sed quid ad vetuſtatem provocamus? Plane hanc lectionem confirmat Livius, qui arcem occupaſſe dicit hoſtes, & proinde admiſſos intra moenia intelligit. SALM. Haud aliter Pal. pr. ac tert. Nam ſec. *in ipſo aditu:* quemadmodum erat & in Vineti ſcriptis: ſed praeter omnem hiſtoriam. GRUT. *Intra moenia* Ryck. Toll. Duisb. & o. e. *In ipſo aditu* Ryck. Regg. Magl. Voſſ. 2. & 3. *in ipſo pugna* Fran. & Voſſ. 1. *Aditu* tueri conatur Rupertus; ſed levi argumento. Oſtendit e Liv. 1. 12. & Aurel. Vict. c. 11. pugnatum eſſe eo loco, quo deinde forum Romanum fuit: hoc autem quum tunc non in Urbe, ſed extra moenia illius fuerit, non poſſe dici hoſtes intra moenia admiſſos. Verum Florus non de Urbis, ſed arcis moenibus loquitur; nec minus recte dicit in foro pugnatum eſſe, quam Liv. XXXIV. 5. XL. 46. & Varro IV. de Ling. Lat. p. 36. Auguſtin. III. de C. D. 13. *Admiſſiſque hoſtibus intra moenia, in ipſo foro ſcelerata, & nimis atrox pugna commiſſa eſt.* Fortaſſis tamen ſcripſerat Florus *in ipſo aditu fori*. Nam non apparet cauſa, cur vel ſcribae, vel interpolatores pro *foro*, *aditu*; vel pro *aditu*, *foro* ſubſtituere voluerint. Livius XXVII. 16. *Praelium in aditu fori majore impetu, quam perſeverantia commiſſum eſt.*

Jovem oraret, ut foedam ſuorum] Auctoribus libris melioribus, *ut* delendum: *Jovem oraret, foedam ſuorum fugam ſiſteret.* nec aliter il-

.. pugna, adeo ut Romulus Jovem oraret, *ut [f]edam ſuorum fugam ſiſteret.* Hinc templum & 14
Stator Jupiter. Tandem ſaevientibus intervenere

re

e Jordanes, quem falſo Jornan-
.. vocant. SALM. *Ut* non ha-
.. ſolus Naz. ſed Pall. 1. 2. &
.. o. s. & e. retinent.

Hinc templum & Stator Jupiter] .. docti homines ita repoſitum .., pro *hic*, quod erat in ve- .. editis. Nazarii ſchedae .. *hic* praeferunt. reliqui omnes .. ut & Jordanis libri. neque .. intelligendum eſt verbum *pro-* .., aut aliud ſimile, ut putabat .. Vinetus. SALM. Sic .. Jornandem & lectionem ..d. Vin. etiam Palat. ſec. ac .. nec non vetus noſter: & re- .. GRUTERUS. Mihi etiam veriſ- .. videtur haec lectio. nam ita .. noſter, cum alicujus rei cau- .. originemve praedixit; ut infr. .., 6. *exindecertamen*. FREINSH. .. o. s. & V. E. Toilius ad vo- .. Stator adnotaverat in V. C. .. legi *templum tibi Stator Jupiter*. Sic quoque Fran. niſi quod .. *ſtator* habet *ſtatuam*.

Stator] Praeter ea, quae ſupra .. ſcribunt de Jove Statore lege .. ſtinum cap. 13. III. Civitat. .. Ovid. in fine VI. Faſtor. Sene- .. autem cap. 7. lib. IV. de bene- .. ſic inquit: *Stator, non ut hi- .. tradiderunt, ex eo, quod .. votum ſuſceptum acies Rom. fu- .. ſtetit, ſed quod ſtant be- .. ejus omnia, ſtator ſtabili- .. eſt*. Videtur autem legen- ..: *Hic templum eſto*: ut ſit vo- .. Romuli verbum. Haec CA- MERA: ſed conjectura ejus refelli- tur, ex poſitis nota proxime prae- cedente. Caeterum eadem de cau- .. templum poſtea vovit Atilius Coſ. auctor Livius X. 36, 10. FREINSH.

14. *Tandem ſaevientibus*] Lego .. Jordane: *tandem funeribus in- tervenere, raptae laceris comis*. ma- .. hactenus diſtinctum eſt. nos ita: *tandem ſaevientibus intervenere raptae, laceris comis*. cur Jordani placuerit, *ſaevientibus*, in *funeribus* mutare, neſcio, niſi ita ſcriptum invenerit in libris. quod non putem. SALM. Exinde mihi in mentem venit ſuſpicari, in noſtro, vel Jordane certe, legendum eſſe *furentibus*, quod ſenſui conveniens, nec ab utraque lectione procul diſtat. Ita apud peritiſſimum antiquitatis & Latinae linguae Barclaium, ubi duellum Poliarchi cum Radirobane depingit: *Gallorum atque Sardorum agmina intervenere furentibus*. FREINSH. De hoc loco quid ſentiat Vir & amicus ſummus Nicolaus Heinſius ex ejus ad me datis litteris accipe: Tὸ *ſaevientibus* Freinshemium, ut video offendit. atqui refer ad *atrocem pugnam*; Jornandes tamen *funeribus* nec male. Ita enim & Plutarchus in Romulo. Ante quem locum inſpectum mirabar cur Florus, cum agat de *laceris Sabinarum comis*, de lugubri, ſive ſciſſa illarum veſte nihil addat, uti Livius, Naſo, Dionyſius Halicarnaſſenſis in eadem narratione, quare ſuſpicio erat ſcripſiſſe Florum *in funebribus ſupervenere, laceris comis*. Sic *lugubria* pro veſte lugubri apud Naſonem Metam. XI.

Surge age, da lacrymas lugubriaque indue.

Propert.

Numquam mater lugubria ſumpſi.

In lugubribus igitur ut infra cap. 13. hujus libri *ſicut in trabeis erant*, & apud Valer. Flaccum:

Seu venit in vittis, longaque in veſte ſacerdos.

Ovid. III. Faſt. in hac de Sabinis narratione,

.... *Crineſque reſolvunt*
Moeſtaque funerea corpora veſte tegunt.

Haec ἐ πάνυ GRAEV. *Funeribus* etiam

re raptae laceris comis. Sic pax facta cum Tatio, foeduſque percuſſum: ſequutaque res mira dictu, ut relictis ſedibus ſuis novam in Urbem hoſtes demigrarent, & cum generis ſuis avitas opes

etiam in Freculpho legitur. Freinshemii conjectura jam ante in mentem venerat Lipſio, qui in Recitationibus *ſaevientibus* pro gloſſa habebat. Utrumque defendi poteſt. Virg. VIII. Aen. 700. *Saevit medio in certamine Mavors*. Flor. II. 18. 6. & alibi. ſic *deſaevire* Id. II. 6. 12. & Virg. X. Aen. 569. Nec minus *furere* dicitur de pugnantibus, ut oſtendit Graev. ad c. 16. hujus lib. Sed *ſaevientibus* eſt in o. s. & e. Flori.

Intervenere] Simile quid de Celticis, Plutarchus de Virt. Mul. cap. 10. FREINSH. *Intervenere Sabinae captae* Voſſ. 3.

Novam in urbem hoſtes demigrarent] Uterque ſcriptus Jordanis: *hoſte demigrarent*, quod neſcio quid ſit. ſed legendum: *hoſtes*. quidam etiam: *novam in urbem hoſtium demigrarent*. quod placet magis. ſed quomodo hoſtes pace jam facta & foedere percuſſo? forte legendum: *ut, relictis ſedibus ſuis, in novam urbem ſponte demigrarent*. Sed nihil mutandum nunc pronuncio. SALM. Illud *hoſtes* in *ſponte* mutari voluit Salmaſius propter ſcriptos Jordanis, in quibus *hoſte* legitur. Verum receptam firmant Palatini tres, dictique *hoſtes*, reſpectu animorum, quibus advenerant. Claudius apud Tacitum II. 24, 8. *Conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit*. GRUTERUS. Ita Cicero pro Cornelio Balbo cap. 13. *Romulus foedere Sabino, docuit etiam hoſtibus recipiendis augeri hanc civitatem oportere*. de hac ipſa haud dubie hiſtoria Varro tertio Humanarum; *Poſtea cum his una Rempubl. conjuncti & congerminati*, (quod tamen neſcio quomodo verbo *congermaneſcere* ſubjungatur apud Nonium) *tenuere*. An pro *congerminati* ſcribendum *congermaniti*? FREINSH. Salmaſius hanc conjecturam in prima Edit. Flori ſui A. 1609. propoſuerat, quam deinde in ſecunda repudiavit. Locum Nonii jam ante ſic correxerat Colvius ad Apul. II. p. 30. Sed vid. Salmaſ. ad Solin. p. 22. & 677.

Avitas opes] MS. Gudii non agnoſcit *avitas*. GRAEV.

15. *Auctis brevi viribus*] Berol. Duisb. & V. E. *in brevi*. Lucret. II. 77.

Inque brevi ſpatio mutantur ſaecla animantum.

Sueton. Aug. XXII. *in multo breviore temporis ſpatio*. Sed uſitatius abeſt praepoſitio.

Juventus diviſa per tribus] Atqui etiam ſeniores per tribus diviſi fuerunt: nam nemo civis eſſe poterat ſine tribu. Merula adnotaverat Florum juventuti tribuere, quod alii toti populo. Sed videtur *tribus* dicere pro centuriis Equitum. Vid. ad I. 5. 2.

Diviſa per tribus, in equis & in armis] Et hic quoque agmen producemus variantium lectionum, quas praetermittere non potuimus. Vinetus adnotat ex ſuis, *diſperſa*, pro *diviſa*. Sed melius, *diviſa*, uterque Palatinus. iidem libri: *& in equis & armis ad ſubita bella*. Nazarianae membranae: *in equis & armis ut ad ſubita bella excubaret*. Sic in ſcriptis Jordaneis, omnes, *ſubita bella*, non *belli*. legi in quodam loco apud Tacitum, *Subita belli*. Horatius: *& acuta belli*. Recte igitur ita repoſueris, cum lectione Nazariana: *Juventus diviſa per tribus in equis & armis, ut ad ſubita belli excubaret*. SALM. Lectionem Gruteri quam ex optimo codicum Nazariano habet, recipi

opes pro dote ſociarent. Auctis brevi viribus, 15
hunc rex ſapientiſſimus ſtatum Reipublicae impoſuit: juventus diviſa per tribus, in equis & armis ad ſubita bella excubaret: conſilium Reipubli-

tipi placuit. FREINSH. Omnino hic cum Salmaſio revocandum ex Nazariano *ut*, niſi velis orationem claudicare, & revocavi ſane; ſed turpi lapſu librariorum editum eſt *aut*. In fine capitis clare Ryckianus, ut Palatinus ſecundus, & editio Stadi & Freinshemii: *Quirinum in coelo vocari placitum Diis. Ita gentium Roma poteretur.* Recte ita ſcribi ne dubitari poteſt a quoquam Latinae linguae perito. Senſus eſt, ſi pro Numine haberent colerentque Quirinum, ſe conceptis quaſi verbis promittere ac jurare Romam Orbis imperium conſecuturam. Eſt ſolemnis formula qua ſolebant uti in jurejurando. Plancus ad Ciceronem x. Epiſt. 9. *Ita ab imminentibus malis reſpublica me adjuvante liberetur.* Vide quae ibi notavi. N. Heinſius ex Nazar. in quo ſcribitur *placitum deſiſtat gentium*, colligit praeterea τὸ *eſſe* excidiſſe, legendumque: *Placitum Diis eſſe, ut Roma gentium potiretur.* Paullo ante in codice Regio recte ſcribitur: *Cum concionem haberet apud Capreae paludem e conſpectu ablatus eſt*, quod & firmant Puteān. Excerpta, ipſo probante Puteano. GRAEV. Salmaſius in exemplari ſuo e Naz. adnotarat *in equis & in armis ut*. Gruterus ſcribit in eo non eſſe *ut*. Sed habet id Freculph. itidem poſt *armis*, ut in Naz. & Jord. & eodem loco videtur fuiſſe in Regg. & Magl. In Fran. eſt *ut in equis*. In vett. edd. excepta prima, a qua, itidem ut a ceteris ſcriptis, abeſt, *ut juventus diviſa p. t.* *In armis* Ryck. & eaedem vett. edd. *Subita bella* Pal. 1. 2. Ryck. Toll. Duisb. & o. c. v. *Subita belli* Vineti & ceteri ſcripti. *Hinc* apparet magnam partem *librorum* conſentire in hac ſcriptura: *Juventus diviſa per tribus in equis & armis ad ſubita bella excubaret*; in qua nihil eſt, quod magnopere aliquem poſſit offendere. *Ut* a librariis additum eſſe ſuſpicionem praebere poteſt, quod non eodem loco in ſcriptis & edd. ponitur. Nec puto eo omiſſo hic magis claudicare orationem, quam multis aliis locis optimorum ſcriptorum, ubi *ut* poſt verba *cenſeo*, *ſuadeo*, *moneo*, *decerno*, & alia omittitur, cujus ellipſeos ubique obvia ſunt exempla. Vid. Sueton. Caeſ. XLI. Cicer. XVI. Famil. 4. Liv. XXXI. 8. ubi itidem ſine cauſa unius MS. auctoritate intruditur *ut*, & XLII. 28. Idem XXXIV. 59. *Quintius legationes univerſas Graeciae Aſiaeque quum in Senatum introduxiſſet . . . poſtulata & ſua, & Regis expoſuit. Renunciarent civitatibus ſuis.* Ubi longe inſolentior eſt ellipſis: eſt enim ac ſi ſcripſiſſet, *decreverunt*, *cenſuerunt*, vel *reſponderunt Patres*, *ut renunciarent.* *Subita belli* videtur in editionibus Flori ortum eſſe e libris Vineti, idque deinde certatim adripuerunt Viri Docti. Confirmat id Vinetus e Tacito, V. H. 13. Agric. XXXVII. & Liv. IV. 27. quibus multa addere in proclivi eſt. Et ita etiam h. l. legendum cenſet Gron. ad Liv. VI. 32. Sed aliter videntur dici *ſubita belli*, aliter *ſubita bella*. *Subita belli*, quemadmodum e locis dictis, & aliis, intelligi poteſt, fere dicuntur, quae ante bellum praevideri non poſſunt, ſed eo jam ſuſcepto ſaepe ſubito, & praeter exſpectationem incidunt, quae metuentes cauti duces partem aliquam copiarum a reliquo corpore ſecernunt, & ſelectam ac ſeparatam habent, quae ſubitis illis occurrat. At Romulus, ex ſententia Flori, omnem juventutem ſemper intentam, &

ſtudi-

publicae penes ſenes eſſet, qui ex auctoritate *Pa-*
16 *tres*, ob aetatem *Senatus* vocabantur. His ita ordinatis, repente quum concionem haberet ante Urbem, apud Capreae paludem, e conſpectu abla-
17 tus eſt. Diſcerptum aliqui a ſenatu putant ob aſpe-

equis armisque inſtructam eſſe voluit, ut ſi ſubitum aliquod bellum ingrueret, eam ſtatim ad manum paratam haberet, & opponere hoſtibus poſſet. Sic *ſubitum bellum* apud Juſtin. XXII. 6. *Stupor itaque & admiratio omnes inceſſit, unde tanto imperio tam ſubitum bellum.* Liv. X. 7. *Si quod repens bellum oriatur.* Itaque non potui hic diſcedere a lectione antiqua cum Freinsh. & Graevio, qui ex ſententia Salmaſii ediderunt, *ut ad ſubita belli excubaret:* etſi non nego Florum recte potuiſſe dicere *ad ſubita bellorum.* *Juventus in equis & armis* eſt, equis & armis inſtructa. Vid. Graev. c. XVIII. Lection. Heſiod. ubi hoc genus loquendi e Graecis & Latinis ſcriptoribus illuſtrat. Add. Salmaſ. ad Trebell. Poll. Tyrannos c. XXXII. Heinſ. ad Valer. Flacc. I. 486. & V. 349. Waſſ. ad Sall. Catil. XXXVIII. *Excubare* eſt intentum, paratum eſſe, ut qui excubias agunt: Cicer. IV. Tuſcul. 17. *Qui ſemper animo ſic excubat, ut ei nihil improviſum accidere poſſit, nihil inopinatum, nihil omnino novum.* Et ſic ſaepe Idem alibi. Propria ſignificatione Caeſar VII. B. G. II. *duas legiones in armis excubare jubet.*

Patres] Varias hujus appellationis cauſas afferunt Salluſt. Catil. 6. 5. Dionyſ. II. 8. Plut. Rom. 18. Rutil. Itin. I. 158. mihi potiſſima videtur, quam idem Plutarchus adducit, ita dictos, ut admonerentur ipſi, patria cura & ſollicitudine complectendos inferiores: plebeji vero, amandos & obſervandos eſſe ad inſtar parentum, quo etiam reſpectu principem, *patrem patriae appellavimus, ut ſciret, datam ſibi poteſtatem patriam, quae eſt temperatiſſima, liberis conſulens, ſuaque poſt illos ponens.* Seneca de clem. I. 14. Similem rationem cur Graeci Reges ἄνακτας vocaverint, reddit Plutarchus Theſeo c. 38. Ab hac appellatione, *orba Reſp.* Senatu deſtituta. Juſtin. XXI. 4, 3. *Pater patriae*, infr. IV. 12, 66. FREINSH.

Senatus] Cicero in Catone cap. VI. Plutarch. an ſeni ſit gerenda Reſpub. ita Lacedaem. Senatum Lycurgus *Gerontes*, Apollo *Presbygeneas* appellavit. Iidem ibidem. *Carthaginenſes Seniores* leguntur apud Livium XXXIV. 60, 13. Pertinent huc, quae notantur infr. I. 16, 10. IDEM.

16. *His ita ordinatis, repente*] Nazarii liber: *quum repente concionem haberet*, & uterque Palatinus: minus tamen; ſi quid judico, recte. SALM. Libri omnes *cum repente concionem haberet.* IDEM Append. Vulgatus ordo verborum eſt in Voſſ. In aliis s. & o. e. idem, qui in Naz. & Pall.

Ante urbem, apud Capreae paludem] Sic diſtinxi. Codex Regius non habet *ante Urbem.* Vid. Ovid. II. Faſt. v. 475. GRAEV. Etiam a Vineti libris Voſſ. I. 2. & Franc. aberat *ante Urbem.*

Apud Capreae paludem] Meliores & antiquiores libri: *Caprae.* Graecis etiam αἰγὸς λίμνη dicitur. αἲξ enim capra eſt, non caprea, ſed utrumque tamen, & *caprae* & *capreae paludem* apud veteres dici non ignoramus. Jordanis codices ſic habent: *Caprae paludes*, quod non caret ratione. Sic αἰγὸς ποταμοὶ, cum ſit unicus fluvius. Latine *Caprae fluvius*, aut *Caprae fluvii.* SALM. *Capreae*] Recte: quamvis Palat. prim. & ſecund. *Caprae*, nam utrumque Latinis in uſu; cet-

tc

aſperius ingenium: ſed oborta tempeſtas ſoliſque
defectio conſecrationis ſpeciem praebuere: cui 18
mox Julius Proculus fidem fecit, viſum a ſe Romulum
affirmans, auguſtiore forma, quam fuiſſet: mandare praeterea, ut ſe pro numine acciperent:

te utrumque invenitur in MSS. itaque minus recte illi, qui in poſtremis editionibus Suetonii, mutarunt verſum illum Tib. XLV. 4. *Hircum vetulum capreis naturam ligurire*, minus inquam, recte, qui maluerunt litera minus *capris*. certe a *caprea capreolus*. GRUT. *Caprae* Naz. Pal. 1. apud Grut. libri Vineti, Ryck. Voſſ. 1. 2. & Liv. 1. 16. *Caprae paludes* Feſtus in *Caprilia*. Vid. Heinſ. ad Ovid. II. F. 491.

17. *Diſcerptum*] Romuli interitus varie ſcribitur. Lege Valerium Maximum V. 3, 1. Ciceronem 1. de Leg. Auguſtinum III. 15. Civit. Ovid. Faſtor. II. 491. Item ceteros. Modum novum ex Ariſtobuli ſententia ponit Plutarchus in Parall. cap. 32. CAMERS. Vide etiam Dionyſium II. 57. FREINSH.

Conſecrationis ſpeciem] Idem dicit Dionyſius dicto loco. IDEM. De tribus defectibus ſolis, quos in unius Romuli hiſtoria memorari hic adnotat Stadius, vid. Petav. IX. de Doctr. Temp. LIV. & X. 21. & Scalig. de Emend. Temp. p. 395.

18. *Cui mox Julius Proculus*] Quidam: *cui Julius mox Proculus*. SALM. Livius 1. 16, 5. Lactantius 1. 16. Cicero princ. librorum de Leg. Dionyſ. II. 64. f. Similia legas apud Sueton. Aug. 100. 9. Senec. princ. ἀποκολοκύντωσις. Dionem lib. LIX. de morte Druſillae. Item in ſupplem. Curt. X. 4, 31. de Hephaeſtione. Ad quorum imitationem cuivis veterum comparandus Barclajus Arg. lib. III. in narratione Seleniſſae de Theocrine. *Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles ſive adulatione, ſive inſania motus: Quae autem illa ſpecies, inquit, quam in ſumma arce vidi, cum ex caſtris exciti primum ſumus?* & reliqua quae ſequuntur. Quadrat huc Taciti locus H. 1. 34. 3. *Vagus primum & incertus rumor: mox, ut in magnis mendaciis, interfuiſſe ſe quidam & vidiſſe affirmabant.* FREINSH.

Auguſtiore forma] Sive mendacium hoc hominis fuit, ſive etiam fraus daemonis. Quemadmodum *bello Latino, diabolus in ſpecie viri majoris & auguſtioris, quam pro humano habitu, apparens, victoriam Romanis pollicitus eſt, ſi ſe conſul pro exercitu devoveret.* Dreſſerus millen. IV. pag. 449. IDEM. Reg. F. *auguſtiorem*.

Quirinum] Rationes appellationis hujus varias affert Ovidius Faſtor. II. 477. ſive a genere haſtae, ſive a Curibus, ſive a Quiritibus, quos tamen ab ipſo nomen accepiſſe putat Juſtinianus §. 2. Inſt. de J. N. G. & C. FREINSH. Vocatus etiam fuit Altellus. Vid. Feſtum in *Altellus*. GRAEV. Romani poſt Sabinos in Urbem receptos *Quirites* ſunt appellati, vel a Curibus Sabinorum, ut Liv. 1. 13. & Plutarch. in Romul. & Numa, vel ab incolis Curium, qui jam ante *Quirites* vocabantur, ut Serv. in Virg. VII. Aen. 710. Romulus deinde poſt mortem ex more, quo nomina conſecratorum mutabantur, *Quirinus* eſt dictus, tamquam proprius Quiritium Deus. Plutarch. & Dionyſ. Halic. II. 63.

In, quod ante *caelo* habent Naz. Voſſ. 2. 3. Fran. & Edd. poſt veterem, deeſt in ceteris ſcriptis, & V. E. Videtur excidiſſe ob praecedentem literam *m*.

Placitum Diis ut gentium] Antiqua lectio in Nazariano: *placitum deſiſtat. gentium Roma potiretur.*

alias

rent: *Quirinum* in coelo vocari: placitum diis ita, gentium Roma potiretur. CAP:

alter Palatinus: *placitum diis, ita gentium Roma potiretur*. omnino legimus, *placitum diis ita, gentium Roma potiretur*. Sic loquitur noſter paulo ſupra: *Jovem oraret, foedam ſuorum fugam ſiſteret*. & ita multis in locis, quae taedii fugiendi gratia adnotare ſuperſedeo, lector autem diligens non omittet. Sed, quod me pene effugerat monere, habetur & alia lectio in poſteriore Palatino: *Quirinum coelo vocari placitum, & ut gentium Roma potiretur*; ut hinc diſcamus nunquam defuiſſe, qui ludum putarent bonos auctores corrumpere. SALM. Locum ita reſtituimus ex veteri ſcriptura. nam quidam portentoſe habebant *deſiſtat*. In antiquiſſimo libro *de his ita*, ex quo illud *deſiſtat* manavit. *de hi* pro *dii*, vel *dei* fere ſemper in illis optimis ſchedis ſcriptum obſervavimus, quae eſt ſcribendi antiqua valde conſuetudo, vitioſa tamen. Sic, ut Quintilianus Lib. I. notat, apud antiquos tragoediarum ſcriptores in veteribus libris inveniebatur *mehae*, pro *meae*. Ita apud Quintilianum legimus: nam vulgo perperam ſcriptum *mehe*, pro *me*. Sic infra vel *vehentes* pro *vejentes* in eadem. IDEM in Append. *Diis. ita*] Diſtinctionem hanc menti auctoris convenire putamus, *ita*, hoc eſt, ſi hoc fecerint, ſi ſe pro numine acceperint, ſicut apud alios auctores paſſim occurrit *ſic*. ut Ovidius libr. II. amor. eleg. 13. verſ. 12.

Sic tua ſacra pius ſemper Oſiris amet.

Idem epiſt. 20. verſ. 3.

..... *Diſcedat ſic corpore languor ab iſto.*

Tibullus II. 5. fin.

..... *Sic tibi ſint intonſi, Phoebe, capilli,*
Sic tua perpetuo ſit tibi caſta ſoror.

& alia complura, quanquam nec illa diſtinctio *diis ita plac*. inepta eſt, & loco Taciti XIII. 56, I. juvatur. *Id diis, quos implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent, neque alios judices, quam ſe ipſos paterentur*. FREINSH. Alterius Pal. ſcriptura *placitum Diis; ita gentium Roma potiretur* eſt in Ryck. Toll. Fran. E. V. S. B. & P. *Ut*, non *ita* Vinetum reperiſſe in ſuis libris, apparet ex illius adnotatione, & ſic Duisb. Voſſ. 3. Jord. & ex editis A. & J. Etiam in altero Pal: fuiſſe *ut* dicit Salmaſius: ſed Gruterus ex eo deſcripſit *placitum & omnium gentium R. p.* Voſſ. I. & 2. ut Naz. *placitum deſiſtat gentium R. p.* Ita etiam in Reg. F. primum fuerat, ſed a ſecunda manu emendatum *placitum Diis gentium R. p.* In Q. *placitum ſic gentium R. p.* In his, quod ad diſtinctionem attinet, non multum eſt praeſidii: nam ea a quibuſdam plane abeſt, in quibuſdam non eodem loco ponitur. Diſtinctionem Salmaſii verba, *placitum Diis*, ſeparantis a praecedentibus, *Quirinum in coelo vocari*, adjuvat nonnihil locus Taciti ap. Freinſhem. magis etiam Liv. I. 16. *Abi, nuncia Romanis, coeleſtes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum ſit.* Et ſic placuiſſe N. Heinſio, intelligi poteſt ex iis, quae ad n. 15. ſcribit Graevius. Freinſhemii interpretatio mihi nonnihil coacta eſſe videtur, utpote in qua haec verba reſpondeant remotioribus, non proxime praecedentibus. Pro *ita* cum Vineto & Heinſio mallem *ut*; ſed retinui quod erat in pluribus ſcriptis & editis, & poteſt ferri eadem ſententia, quae eſt in verbis Livii. Itaque e Salmaſii, & Heinſii mente diſtinctionem poſui. *Poteretur* Naz. & Voſſ. 2. a manu prima, e quo corrector fecerat *potiretur*. Florus fortaſſis ſcripſit *poteretur*, & ſcribae pro eo poſuerunt *potiretur*, quod uſitatius erat. Vid. G. Fabric. ad Terent. Phorm. V. 5. 2. Broekh. ad Propert. II. 7. 64. & Burm. ad Ovid. XIII. Metam. 130.

De

Cap. II.

De Numa Pompilio.

SUccedit Romulo Numa Pompilius: quem [1] Curibus Sabinis agentem, ultro petivere, ob inclitam viri religionem. Ille ſacra, & cae- [2] remonias, omnemque cultum deorum immortalium docuit: ille Pontifices, Augures, Salios, cete-

De Numa Pompilio] Numa dictus ἀπὸ τῶν νόμων, hoc eſt, a legibus, quas inſtituit. Numæ geſta ſcribunt Livius, 1. 18. & ſeqq. Plinius (ſive Victor eſt) de Viris illuſtr. cap. 3. Solin. cap. 2. Ruffus de vita regia. Eutrop. 1. 1. Oroſ. in 2. Agell. Valerius Maxim. 1. 2. 1. Lactantius 1. 22. Plinius 13. 13: 14. 12. 18: 29. Auguſtinus de Civit. Dei, 2. 16: 3. 9: 11. 15: 17. 35: 18. 24. Plura Ovid. Metam. xv. fab. 44. Virg. Aen. vi. 808. Plura Plutarch. in vita Numae, & Dionyſ. 11. 59. Camers.

1. *Curibus*] Sabinarum urbium haec tunc opulentiſſima, parvulus vicus Auguſti Caeſaris temporibus. Strabo lib. v. Vinet. *Degentem* Voſſ. 3. Mox *petiverant* Naz. Regg. Flor. Magl. Fran.

2. *Ille ſacra*] Omnia quae ad divinum cultum ſpectabant, Numa in octo partes diſtribuit. Primi erant *Curiones*, qui pro curialibus rem divinam faciebant. Secundi *Flamines*, quos a geſtatione pileorum, quae flammea dicebantur, ita nominabant. Alii a filo derivant, quaſi filamines. Tertio erant *Tribuni Celerum*, qui deſignari ſolebant, ut regum ad bellum euntium ſatellites & cuſtodes. Quarto ordine erant *Augures*, qui non avium tantum, ſed ſigna omnia divinitus miſſa interpretabantur. Quintus ordo habebat *Virgines Veſtales*, quae ſacri ignis cuſtodes erant. Sexto loco habebantur *Salii*, qui ſaltatione & choreis laudabant deos armorum praeſides. Septima in claſſe *Feciales* locabantur. Horum officium erat 1. ut cura gereretur, ne P. R. ulli foederatae civitati bellum injuſtum inferret. 2. Ut cognoſcerent, ſi qui foederatorum ſe a Romanis injuriam paſſos dicerent, an id jure dicerent. 3. Ut imperatorum delicta contra jusjurandum ac foedera commiſſa expiarent. Ultimo & octavo numero habebantur *Pontifices*. Hi a ponte ligneo, ſeu ſublicio reficiendo dicti, de caeremoniis ac religione cognoſcebant, leges ferebant de ſacris, quae non erant ſcripta, aut moribus P. R. recepta, ſacerdotes examinabant, ipſi nulli judicio mulctaeve erant obnoxii, neque ſenatui, neque populo dictorum factorumque rationes reddebant. Pontanus ex Dionyſio 11. 65. & ſeqq. Freinsh. *Caerimonias* Ryck. Ber. Magl. Dulsb. Fran. Voſſ. 2. 3. & o. e. v. & plerique cum diphthongo in prima ſyllaba.

Augures, Salios, ceteraque ſacerdotia] Reperit in ſuis libris accuratiſſimus Vinetus: *ceteroſque per ſacerdotia*, & ita in editione ſua legi voluit, ex quo cognoſcimus quales fuerunt ejus ſcripti codices, & quam vetuſti. Nam ita duo recentiores Palatini legebant, vix ante trecentos annos exarati. Sed vir diligentiſſimus & doctiſſimus lectionem, quam primus in novam editionem intrudebat, debuit explanare, cujus mentem, qualis ſit, me non aſſequi profi-

ceteroſque per ſacerdotia; annum quoque in duodecim menſes; faſtos dies nefaſtoſque deſcripſit.

teor. Nazarianus, omnium facile optimus ac vetuſtiſſimus, habet *ceteraque per ſacerdotia.* Unde facio: *ceteraque populi Romani ſacerdotia.* Scriptum erat compendio notarum: PR. Ex quo fecerunt, *per.* Nihil aeque tralaticium. SALM. *Ceteroſque per ſacerdotia.*] Ita MSS. Vineti, Gruteri, Salmaſii, & defendi poteſt, ut Floro *per ſacerdotia deſcribere* idem ſit, quod Tacito *per cohortes* 4. H. 66, 2. *per manipulos* 2, 78, 4. *componere.* Salmaſius corrigit, *ceteraque fere ſacerdotia.* Rutgers. Variar. 1, 18. *ceteraque P. R. ſacerd.* quae lectio maximam ſpeciem habet. FREINSH. Ryck. cum aliis: *Ceteroſque per ſacerdotia.* Nihil Salmaſii emendatione *ceteraque P. R. ſacerdotia* eſt certius, quam recepi. GRAEV. Non ſcio quid ſit, quod de Vineto ſcribit Salmaſius: nam jam ante eum in o. v. e. erat *ceteroſque per ſacerdotia*, idque e ſcriptis non ſolum Pall. & Ryck. verum etiam Berol. Magl. Duisb. Fran. & omnes Voſſ. habent. Nec convenit Salmaſio cum Grutero, qui hic adnotat Vinetum edidiſſe *ceteraque ſacerdotia*, quum in aliis Edd. eſſet *ceteroſque per ſacerdotia.* & ita eſt. Salmaſii conjectura apud Freinshemium, eſt in prima Edit. illius, a qua hic diſceſſit. Rutgerſius locum Flori non a ſe, ſed a P. Scriverio emendatum ſcribit, probatque emendationem illam, ut haud dubiam, & de ſuo emendationes aliquot locorum apud alios Scriptores, in quibus ſibi non diſſimile mendum deprehendiſſe videbatur, profert. Ceterum, ut ad rem veniamus, cum Salmaſio ſentit etiam Nic. Heinſius ad Vellej. II. 69. eaque conjectura mihi propemodum certa eſſe videtur, cum etiam liber Flor. Jordanes, & Freculph. habeant *ceteraque ſacerdotia*, quod Vinetum quoque in ſuis inveniſſe vix dubito. E Regg. quoque nulla varietas ſcripturae ad Edit. Graevii, qui conjecturam Salmaſii receperat, adnotata erat. Nec tamen eam in contextum inferre volui, cum propter auctoritatem alior. MSS. & Edd. Vett. tum quod Gerardus, & Iſaacus Voſſii nihil mutandum cenſebant. Nam ille ita adſcripſerat: *V. C. ceteroſque per ſacerdotia. Bene. Lactant.* I. 22. *de Numa: Pontifices, Flamines, Salios, Augures creavit, Deos per familias deſcripſit. Vid. tamen, an apud Lactantium legendum ſit & eos, pro Deos: ut per familias deſcribere Lactantio idem ſit, quod Floro per ſacerdotia.* Hic, *per ſacerdotia*, i. e. *per familias*, ut *Lactant. habet.*

Annum quoque] Jordanei veteres: *annumque.* iidemque mox legunt: *faſtos nefaſtoſque.* perperam. SALM. De hac re vide Macrobium, I. 13. Plutarchum in Numa cap. 32. Cenſor. cap. 20. Solinum cap. I. Ovid. Faſtor. I. verſ. 43. FREINSH. *Deſcribere* eſt diſtribuere, apte diſponere, ſuum cuique adſignare. Liv. XXX. 26. & XXXI. 34. Cicer. de Senect. c. II. Vid. Victor. ad Cicer. XII. Famil. I. Graev. ad I. Offic. 34. & Gronov. ad Liv. XXXIV. 56.

3. *Ancilia*] *Ancylia* per *y* ſcribit Plutarch. Numa, c. 25. & appellata ita adjicit, quoniam ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσι, *curvam figuram faciunt.* Ceteras derivationes vide ibid. FREINSH.

Palladium] Erat hoc ſimulacrum Palladis, quod Aeneas poſt excidium Trojae a Diomede acceptum aſportaſſe in Italiam dicitur. Quem ideo *penatigerum* vocat Ovidius Metam. XV. 450. Quamvis alios, bello Mithridatico a Fimbria repertum, auctores eſſe Servius ait, ad Aen. II. 166. Aliorum denique

pſit. Ille Ancilia atque Palladium, ſecreta quaedam imperii pignora, Janumque geminum, fidem 3

que alia eſt ea de re ſententia. Vide Dionyſ. II. 77. Hinc ille nummus, Pontano teſte, cum Veſtae templo, in quo Palladium Romae ſervabatur. In eodem nummo Aeneas fingitur Anchiſen patrem humeris portans, & manu dextra tenens hoc Palladium, ſiniſtra filium Julum. Hoc vero *Palladium, quod occultum Romani neminique videndum colebant, Heliogabalus in cubiculum ſuum tranſtulit.* Herodianus V. 15. quamvis Lamprid. in vita ipſius cap. 6. *non veram imaginem* abſtuliſſe, *ſed ex pluribus, quae ad ſimulacrum illud effictae erant, aliquam*, aſſerat. Poſſet autem Romanis hoc loco objici quod a Strabone lib. VI. Heracleotis. *At multo etiam proterviùs eſt ea ab Ilio allata fabulari, quae ſcriptores ponunt. Nam & Heracleae, & Lavinii, & Luceriae, & Siritide Minerva habetur Iliaca, quaſi ab Ilio allata.* Item Athenis. Vide Pollucem lib. VIII. cap. 10. IDEM.

Imperii pignora] Fata appellat Plautus Bacchid. IV. 9, 29. quibus nempe manentibus ſalus populi ſalva eſſet. Ejuſmodi ſeptem recenſet Servius ad Aen. VII. 188. & ſunt: *Acus matris deûm, Quadrigae fictiles*, (de quibus Plinius XXVIII. 2. & XXXV. 12.) *Vejorum, Cineres Oreſtis, Sceptrum Priami, velum Ilionae, Palladium, Ancilia.* Sic Cicero pro Sext. cap. 8. *Supercilium* Piſonis *Reipub. pignus* illudens appellat. IDEM. In antiqua inſcriptione dicuntur *arcana Urbis praeſidia*, apud Gruterum LXXXIII. 15.

SAECULO. FELICI
PHISIAS. SACERDOS. ISIDI. SALVTARIS
CONSECRATIO.
PONTIFICIS. VOTIS. ANNUANT. DII.
ROMANAE
REIPUB. ARCANAQUE. URBIS.
PRAESIDIA
QUORUM. NVTV. ROMANO. IMPERIO. REGNA. CESSERE.

GRAEV. *Imperii pignora* eadem vocant Liv. V. 52. & XXVI. 27. Ovid. III. Faſt. 346. 354. 422. & VI. 445. Vid. Barth. ad Claudian. de Bello Getic. IV. 103. & Schulting. ad Senec. I. Controv. p. 65. In Servio vulgo vitioſe legitur *paria* pro *pignora*, etiam in noviſſima Edit. Doctiſſ. Maſvicii. Hoc quum ei oſtendiſſem, reſpondit *paria* ibi per errorem relictum eſſe: nam ſe voluiſſe edi *pignora*, idque intelligi poſſe ex Indice in Servium v. *pignora*.

Janumque geminum] In Jordane: *bifrontem*. Non longe: *ad ſimulacrum coeleſtium ſiderum*. Ita habent quantum eſt ſcriptorum librorum. quod & viri docti annotare non omiſerunt, & diu eſt quum recipi debuit. Poſt paulo codices Jordanis habent: *flamma vigilaret*; aut *flamma invigilaret*. Sed, *vigilaret*, retinemus. SALM. Cauſas hujus conſuetudinis docui ex ſententia Macrobii, Servii, Silii, Naſonis, in annotationibus noſtris in Claudianum de laud. Stilic. II. 287. Virgil. Aeneid. VII. 609. Idem ſcribit Florus infra II, 3, 1. & IV. 12, 64. Auguſtin. Civit. III. 9. CAMERS. Vide etiam Plinium XXXIV. 7. & Servium Aen. I. 298. Item Varron. de lingua Lat. lib. IV. ubi leg. *ut ſit aperta*. (ſic bene liber vetus Turnebi) *ſemper, niſi cum bellum ſit nuſquam. Traditum eſt memoriae, Pompilio Rege fuiſſe opertum* &c. FREINSH. Salmaſii adnotatio eo pertinet, quod in quibusdam Edd. legitur *ad ſimilitudinem*, contra ſcriptos & optimas Edd. *Ad ſimulacrum* Florus rurſus IV. 2. 88. & Sueton. Caeſ. LXXXIV. *Ad ſimilitudinem* Fran. & Voſſ. 3. *Fidem pacis ac* belli

dem pacis ac belli: in primis focum Veſtae virginibus colendum dedit, ut ad ſimulacrum coeleſtium ſiderum cuſtos imperii flamma vigilaret. Haec omnia quaſi monitu Deae Egeriae, quo magis

belli dicit Janum, qui fidem faceret, qui indicaret, pax, an bellum eſſet. Freinsh. in *Indic.* Liv. I. 19. ita: *Indicem pacis bellique fecit: apertus, ut in armis eſſe civitatem; clauſus, pacatos circa omnes populos ſignificaret.* *Fides* pro re, quae fidem facit. Juſtin IX. 2. *Ea primum fides inopiae Scythicae fuit.* Liv. XXI. 13. *Veſtra autem cauſa me, nec ullius alterius loqui, quae loquor apud vos, vel ea fides ſit, quod*..... Propert. IV. 6. 60. *noſtri ſanguinis iſta fides.* Vid. Clar. Burm. ad Ovid. XII. Metam. 365.

Focum Veſtae] Vult, ſicut ſidera aeternum lucent, ſic debere virginum aſſidua cura atque opera, hunc ignem. Lipſius de Veſta cap. 8. ubi vide plura, qualia ſolent apud Lipſium. Plutarch. Rom. c. 41. & Dionyſ. II. 66. a Romulo inſtitutas Veſtales referunt, ut Veſtae ſacra curarent, & ignem ejus cuſtodirent. Vide & Ovid. Faſt. VI. 248. & ſeqq. FREINSH. *Focus Veſtae* ſaepe apud Veteres. Ovid. IV. Faſt. 296.

Quaeque colunt ſanctos virginitate focos.

Cicer. II. de Legib. 8. & 12. alii apud Lipſ. in libro de Veſta.

Flamma vigilaret] Statius Sylv. I. 1, 35. *an tacita vigilet face Troicus ignis.* FREINSH. *Flama* Toll. Vid. I. 6. 1.

Egeriae] De Egeria praeter alios Ovid. Faſtor. III. 260. & Metam. XV. 482. Auguſtin. Civit. 7. cap. ult. Lactant. I. 22. Cicero I. de legib. Acron II. Epiſt. Horat. CAMERS. Similia recenſent Valer. Maxim. I. 2. Dionyſ. II. 62. Plutarch. Numa cap. 8. Diodor. I. 94. Nicolaus Damaſcenus in excerpt. Valeſ. pag. 525. Maxim. Tyrius diſſert. 21. p. FREINSH. De Egeria add. Interpretes Virgil. in VII. Aen. 763. Feſtus: *Egeriae ſacrificabant praegnantes, quod eam putabant facile conceptam alvum egerere.* Noviſſimus Editor emendat *conceptum alvo egerere.* Hoc dudum occuparat Turneb. III. Adverſ. 5. Idem adnotat in Gloſſ. Iſidori *Egeriam* exponi *noxiam.* Sed hoc corruptum eſſe, & apud Iſidorum legendum *Egeria, Nixia* docuit Reines. I. Var. Lect. 8.

Barbari] Appellat ita, quod rudes & feroces fuerint, nullis cultioribus inſtitutis mitigati, quod noſter tangit infr. I. 22. I. & Dionyſ. III. 26. ſive quod ex Barbaris, hoc eſt, non Graecis orti. Qua ratione Plautus, *Marcus vertit barbare* in Prologis Aſinariae, & Trinummi: item Captivis, 4, 2, 114. *Quid tu per barbaricas urbes juras?* cum Italas nominaſſet: & in ejuſdem Poenulo III. 2, 21. *Barbariam* pro Italia accipiunt. Dionyſius tamen Romanos a Graecis ortos aſſerit, IV. 31. hoc argumento, quod literis Graecis ſcripta columna in Dianae fano locata fuerit tempore Regis Tullii. Cujus tamen fidem elevat Caeſar de Bell. Gallic. VI. 14. qui Graecas literas in uſu fuiſſe ſcribit apud Gallos, quos tamen nemo facile a Graecis deduxerit. FREINSH.

4. *Ut quod vi & injuria*] Hanc plerorumque, fere dixerim omnium, magnorum imperiorum originem eſſe facile videbunt res ex vero aeſtimantes, ut ridicule facere videantur, qui ab aliis majorum ſuorum acquiſita, ab aliis iterum perdita, longo poſt intervallo, quaſi jure repetunt, ſicut apud Tacitum VI. 31, 3. Artabanus Parthus *Veteres Perſarum ac Macedonum terminos, repoſcit:* & apud Herodian. VI. 6. Artaxerxes Perſa, omnem Aſiam,

ceu

magis barbari acciperent. Eo denique ferocem 4
populum redegit, ut, quod vi & injuria occupaverat imperium, religione atque juſtitia gubernaret.

cem veterem Perſarum poſſeſſionem, ſibi vindicat. Sapor etiam apud Marcell. XVII. 10. Conſtantino Imp. ſcribit in haec verba: *Adusque Strymona flumen, & Macedonicos fines, tenuiſſe majores meos, antiquitates quoque veſtrae teſtantur: haec me convenit flagitare.* Adde noſtrum infra II. 8. 7. Bodin. de Repub. Tac. III. 26, 3. Sic de Peruvianis Pietro de Cieca in Chronic. del Peru I. 117. IDEM. Lipſius IV. de Magnit. Rom. 3. ea, quae apud Salluſt. IV. Hiſtoriar. Mithridates, & apud Tacit. Agric. XXX. Galgacus de injuſtitia armorum Romanorum dicunt, eo elevat, quod illa ab hoſtibus profecta ſint. Pugnet Lipſius pro Romanis, quantum lubet. Ego cras credo, hodie nihil. Hic certe, ſaltem de Romulo, & initiis imperii Romani, eſt ingenua confeſſio hominis Romani, qui panegyricum magis, quam hiſtoriam Pop. Rom. ſcripſit. Minuc. Fel. Octavio c. XXV. *Quidquid Romani tenent, colunt, poſſident, audaciae praeda eſt.* Add. Liv. I. 19.

Religione] Vide de Alcimo Lydorum Rege piiſſimo ſimillima apud Suidam in *Xanthus*. GRAEV.

CAP. III.

De Tullo Hoſtilio.

EXcipit Pompilium Numam Tullus Hoſtilius: 1
cui in honorem virtutis regnum ultro datum. Hic

De Tullo Hoſtilio] Vitam Tulli Hoſtilii regis ſcribunt Livius, I. 22. Dionyſ. III. Eutropius, I. 6. Oroſius, II. 4. Victor de Vir. illuſtr. cap. 4. Valer. Maxim. III. 4. 1: 7. 4. 1: 9. 12. 1. Plinius, 2. 35. 28. 2. Auguſtinus Civit. III. 15. Ruffus. Virgil. Aen. VI. 813. CAMERS.

1. *Cui in honorem virtutis*] Scripti Jordanis mendoſiſſime heic legunt: *cujus honorem virtutis*, & ſupra eadem manu correctum: *ob honorem.* Quod non procedit. SALM. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 4. *quia bonam operam adverſus Sabinos navaverat.* At quomodo potuit, ſi ſub Numa duorum & quadraginta annorum pax fuit? Sed de avo ejus id referunt Livius & Dionyſius, ut ita non tam in honorem ſuae, quam avitae virtutis regnum accepiſſe videatur: licet adeptum poſtea praeclare adminiſtraverit. FREINSH. Infra III. 5. 10. *In honorem mortuorum*, & ſimilia III. 20. 8. & IV. 12. 22. Vavaſſor in libello de Vi & Uſu quorumdam verborum putat, veteres abſtinuiſſe his loquendi generibus, *in honorem, in gratiam, in laudem alicujus facere.* Apud Vellejum II. 18. 3. & II. 41. 2. primum inveniri *in gratiam alicujus facere*, ac dein-

Hic omnem militarem diſciplinam, artemque bel-
2 landi condidit. Itaque mirum in modum exer-
cita juventute, provocare auſus Albanos, gra-
3 vem & diu principem populum: ſed quum pa-
ri robore frequentibus praeliis utrique commi-
nuc-

deinde eas phraſes vulgo coepiſſe uſurpari. Sed Ciceronem aliosque veterum dixiſſe *alicujus cauſa*, *alicujus gratia*, *honoris cauſa*, *honoris mei*, *tui*, *illius cauſa*, *gratiae cauſa*, *in aliquem* denique, ſeu *de laudibus alicujus ſcribere*, aut *loqui*. In Livio tamen plus ſemel legitur, quod Vellejum primum uſurpaſſe putat Vavaſſor. Vid. Liv. XXVIII. 39. XXXV. 2. XXXIX. 26. XL. 17.

Regnum ultro datum] MS. Gud. *regnum ultro datur:* Et mox Reg. *praeliis utrinque*. GRAEV. *Datur* etiam Voſſ. 3. *utrinque* quaedam vett. Edd.

Hic omnem] An non ante eum Romulus? haud dubie. quomodo ergo hic *omnem militarem diſciplinam condidiſſe* dicitur? *Condere* igitur Floro eſt perpolire, corrigere, & quaſi ex integro reſtituere, ſicut Ecbatana Seleucus condidiſſe dicitur apud Plin. VI. 14. gentem Tyriorum Alexander apud Juſtin. XVIII. 4, 1. imperium Carthagienienſium Mago apud eundem, XIX. 1, 1. ita Auguſtus *faciendi* verbo utitur, ubi templum Jovis Feretrii feciſſe dicit, in monumento Ancyrano. FREINSH. *Condere* quidem interdum eſt inſtaurare & reficere collapſa, ſtabilire, confirmare: & ſic Plin. X. Ep. 38. Trajanum *conditorem diſciplinae militaris firmatoremque* vocat. Vid. Lang. ad Cicer. 1. Off. 21. Verum Florus hic non de militiae, ſed diſciplinae militaris, & artis bellandi inſtitutione, & auctore agit, & non militiam, ſed *diſciplinam militarem*, & *artem bellandi* a Tullo *conditam* dicit. Nimirum Romulus jam ante inſtituerat legionem, militumque in ea numerum, & conditionem definiverat: Tullus autem deinde, ut auctor eſt Florus, diſciplinam addidit, quo nomine contineri poſſunt exercitia & tractatio armorum, ordo agminis & aciei, praemia & poenae, multaque alia. Ita h. l. exponit Lipſius in Recitationibus. Idque verum eſſe oſtendunt verba, quibus Florus in hac re utitur. Nam hic *diſciplinam militarem*, *artemque bellandi*, & *exercitationem juventutis* memorat; at infr. c. 8. Tullum *militiae artificem*, non conditorem vocat, & *auxiſſe ratione virtutem* dicit. Itaque *condidit diſciplinam militarem* hic nihil aliud eſt, quam auctor illius fuit, primus eam ordinavit, ut de Magone Juſtin. XIX. 1. *Quum primus omnium ordinata diſciplina imperium Poenorum condidiſſet, viresque civitatis non minus bellandi arte, quam virtute firmaſſet.* Et ſic ad h. l. Perizonius.

2. *Exercita juventute*] Contra dictata Grammaticorum, qui *exercitum* volunt dici eum, qui cum multis moleſtiis & aerumnis conflictatus eſt; *exercitatum*, qui ſibi labore & uſu peritiam rei alicujus comparavit. Agroetius in Grammaticis Vet. Putſchii: *Exercitus laboribus: exercitatus ſtudiis.* Serv. in Virg. III. Aen. 182. *Exercitatus peritus ſignificat.* Sed Scriptores veteres ſaepe negligunt hoc praeceptum Grammaticorum. Tacit. III. A. 20. *Impiger manu, exercitus militia.* Vid. Caſaub. ad Sueton. Tiber. VI. & Clar. Burmann. ad Petron. c. LXXXIII. *Exercitata* Ryck. & Voſſ. 3.

Gravem] Potentem, validum, & qui non facile vinci poſſet; ut qui diu princeps Latii fuiſſet. Liv.

nierentur, miſſo in compendium bello, Hora-
tiis Curiatiiſque, trigeminis hinc atque inde fra-
tribus, utriuſque populi fata permiſſa ſunt. An- 4
ceps & pulcra contentio, exituque ipſo mirabi-
lis. Tribus quippe illinc vulneratis, hinc duo-
bus

Liv. XXXIV. 17. *Segeſticam gravem atque opulentam civitatem vineis & plateis cepit.* Ovid. I. Amor. 9. 19.

Ille graves urbes, hic durae limen amicae
Obſidet.

Caeſar IV. B. G. 3. *Hos quum Suevi multis ſaepe bellis experti, propter amplitudinem gravitatemque civitatis, finibus expellere non potuiſſent, tamen vectigales ſibi fecerunt, ac multo humiliores infirmioresque reddiderunt.* Ita rectius hic Perizonius, quam Ryckius, qui adſcripſerat, inquietum, & in vicinorum injurias promtum: quamquam alibi *gravis* ita recte exponitur. vid. Graev. ad Juſtin. XLI. I.

Principem populum] *Princeps populus* eſt, qui reliquis plus poteſt polletque. hoc ante Romanos in Italia Albani erant, *diu*, CCCC. nempe per annos. Servius ad Aen. I. 276. Nam quod Virgilius, & Juſtinus XLIII. I, 13. CCC. duntaxat mentionem faciunt, hoc eſt, uſque urbem conditam. FREINSH. Cincius ap. Feſtum in *Praetor* ſcribit, Albanos rerum potitos uſque ad Tullium Regem. Albam XXX. annis poſt Lavinium conditam eſſe prodit Dionyſ. Hal. I. 66. Ab ea condita autem uſque ad Numitorem & Amulium CCCC. annos fluxiſſe tradit Strabo Lib. V. p. 229. Et ex annis ſingulorum Regum Albanorum ap. Dionyſ. I. 71. & Euſebium in Chron. colligitur ſumma plus CCCC. annorum ab Alba ad Romam conditam: quibus ſi addantur plus LXXX. a Romulo ad *Tullum*, ſient non minus 10. & *ita Dionyſ.* III. 10. & 23. Idemque III. 31. ſubtiliter numerum exſequens Albam 10. annos minus XIII. ſtetiſſe ſcribit.

3. *Miſſo in compendium bello*] Senec. III. de Ira 2. *Nec in pecuniam, aut lucrum tota civitas ſpem ſuam miſit.* Quintil. Declam. CCCXIII. *Oportet eſſe in civitate & accuſatores; alioqui omnia mittuntur ad manus, omnia mittuntur ad ferrum.*

Horatiis Curatiiſque] Nazarianus: *Curiatiiſque.* SALM. Duisb. Fran. Voſſ. & V. E. *Curatiiſque*: Latini ſcriptores hos vocant *Curiatios*, & e Graecis Plutarch. & Zonaras. Dionyſ. Halic. Keggrίωs. Vid. Sigon. Defenſ. Scholior. ad Liv. I. 11. Pro *tergeminis*, quod recentiores Edd. habent, ex omnibus ſcriptis & Vett. Edd. revocavi *trigeminis*. Et ſic de his Liv. I. 24. Colum. III. 8. Gell. I. 10. Feſtus in v. *Sororium*, Macrob. I. Sat. 5. Aurel. Vict. c. IV. & Jordanes. In Pandectis Florent. l. 3. *Si pars heredit. pet.* iidem dicuntur *tregemini*, quod idem eſt. Et eſt diſcrimen inter *trigeminus*, & *tergeminus*. Nam *trigemini* ſunt tres uno partu editi, ut locis dict., & apud Colum. II. I. III. 10. & VII. 6. l. 7. pr. D. *de Reb. dub.* & l. 137. *de V. S.* Unde etiam Plautus videtur nomen impoſuiſſe Fabulae *Trigeminis*, quam memorat Gell. VII. 9. *Tergeminus* autem dicitur vel pro triformi, triplici, ut, *tergemina Hecate* Virgil. IV. Aen. 511. *tergeminus Geryon* Id. VIII. Aen. 202. *tergemina ſpolia* Liv. I. 26. & alia, de quibus Bernart. ad Stat. VI. Theb. 289. & Bochart. Hieroz. P. I. Lib. II. c. 40. Vel pro ampliſſimo, maximoque, ut, *tergeminum ſophos* Martial. III. 46. *tergemini honores* Horat. I. Carm. I. ex ſen-

bus occiſis, qui ſupererat Horatius, addito ad virtutem dolo, ut diſtraheret hoſtem, ſimulat fugam: ſingulosque, prout ſequi poterant, adortus exuperat. Sic (rarum alias decus) unius manu parta victoria eſt: quam ille mox parricidio foedavit.

tentia Turnebi, & aliorum. In Plinio quidem VII. H. N. 3. *tergemini* dicuntur tres uno partu editi: *Tergeminos naſci certum eſt, Horatiorum, Curatiorumque exemplo*: & contra *trigeminus* pro triplici ap. Liv. VI. 7. *Modo trigeminae victoriae triplicem triumphum egiſtis.* Sed haec mihi ſuſpecta ſunt. Nam & Horatius, qui in Faſtis Pigh. ad A. U. CCC. & CCCII. *Tergeminus* vocatur, in Faſtis Anonym. Noriſianis *Trigeminus*, & Diodor. Sic. Lib. XII. p. 293. Τεργέμινος eſt. Et quod in Epit. I. Liv. editur *Tergeminorum pugna*, id in MS. inveni *Trigeminorum.*

Utriuſque populi fata commiſſa ſunt] Nazarianus & Jordanis Codices: *fata permiſſa ſunt*. Haud paulo melius. SALM. Jordanei *fata permiſſa ſunt*. nec aliter Flori ſcripti Codices. Cur magis placuerit *commiſſa* quam *permiſſa* illis, qui primi hoc pro illo ſubſtituerunt, neſcio. Nos antiquam ſcripturam reponendam cenſemus, quam non antiquitas modo, ſed etiam bonitas tuetur. IDEM. in Append. Ita Pal. pr. Gruteri, veteres Salmaſii, & Jordanes. hactenus editi, *commiſſa.* Rem ipſam quod attinet, ſimilia exempla collegit Zwingerus theatri hiſtor. vol. VIII. lib. IV. pag. 2113. Quale apud Pauſaniam quoque legitur lib. V. in hiſtoria Oxyli, & in lib. III. rer. Vienn. Lazii pag. 91. de Friderico II. Duce Auſtriae. De talibus quid ſentiant JCti, lege apud Ferdin. Vaſqu. quaeſt. illuſtr. lib. I. cap. 40. Ayalam de Jure & officiis bellicis lib. I. cap. 3. FREINSH. Add. Caſaub. ad Athen. IV. 13. Non video cur tam praeciſe damnari debeat *commiſſa*, quod non ſolum tuentur Pal. I. 2. Fran. Toll. Duisb. & o. e., ſed etiam ipſe Florus IV. 2. 43. *Philippicis campis Urbis, imperii, generis humani fata commiſſa ſunt.* Et Livius I. 27. *Quod tribus militibus fortuna publica commiſſa fuerit.* Sed tamen ſecutus ſum Freinshemium & Graevium: nam Naz. ſcripturam etiam Regg. & Voſſ. confirmant. In Ryck. eſt *q commiſſa ſunt.* Hoc videtur pertinere ad conſuetudinem ſcribarum adnotandi variam lectionem, de qua Salmaſ. ad n. 8. huj. cap. & infr. ad c. 13. princ.

4. *Ad virtutem dolo*] Alter Palatinus: *ad virtutes.* SALM. Paullo poſt Voſſ. 2. *adorſus.*

5. *Sic (rarum) unius manu parta victoria*] Ita in vetuſtiſſima editione legi, praeſtantiſſimi viri teſtantur, niſi quod *verum* eam habere dicant pro *rarum*. Scripti libri cum reliquis editionibus: *rarum alias decus.* nec temere ullum vidimus ſcriptum codicem, niſi in hac lectione retinenda conſentientem. Vetuſtiſſimi etiam Jordanei: *Sic rarum alius decus. Alius* pro *alias.* in hoc auctore ita emendavimus paulo infra, lib. II. nam in Longobardico caractere *u* & *a* confunduntur. vidimus qui legeret: *Sic (rarum alias) de Curiatiis manu parta victoria eſt.* abſurde & inepte. Legendum: *Sic rarum alias decus, unius manu parta victoria eſt.* SALM. *Sic (rarum alias decus) unius*] Ita Pall. editionesque pleraeque. GRUT. Et omnes ſcripti. *Rarum al' decus* Duisb. Fran. In Voſſ. I. Super *alias* ſcriptum eſt *aliis.* Gruterus, quem hic

avit. Flentem ſpolia circa ſe ſponſi quidem, ed hoſtis, ſororem viderat. hunc tam immaturum virginis amorem ultus eſt ferro. Citavere leges nefas: ſed abſtulit virtus parricidam: & facinus intra gloriam fuit. Nec diu in fide Alba- 6
nus.

deſignat Salmaſius, in Edit. A. 1609. ſcribit in V. E. eſſe, *ſic ...) mius manu p. v. e.* Re- ... niſi quod *rerum* uncis inclu- ... non eſt. *Rerum* ſic apud Tac. I A. 56. *Nam (rarum illi coelo) ... , & amnibus modicis inoſ- ... iter properaverat.* Et, *ra- ... etiam inter hoſtes*, ibid. c. 39.

Circa ſe] Liv. I. 26. ita: *Cognito ſuper humeros fratris paludamento ſponſi, quod ipſa confecerat.* De hoc more circumferendi ſpolia ... Perizon. Animadv. Hiſtor. c. VIII. p. 237.

Citavere leges nefas] Quis de hac ... dubitet? pro ea tamen ... eſt in vetuſtis Jordanis ... *ultus eſt ferro quod auderet ... nefas.* exerceant ſe, quibus ... ſuum id poteſt concedere. ... ut male otioſis eſſe non li- ..., ita nec occupationes noſtras ... e collocare. SALM. Quanto ... plicius in hac re Livius I. 26. *... in jus ad Regem.* Et Cicer. ... Cluent. & alibi, *Lege citare ...* *Leges*, pro eo, quod fit ex ... Senec. de Brevit. vit. c. ... *Lex a quinquageſimo anno mi- ... non cogit, a ſexageſimo Sena- ... non citat. Nefas* Perizonius ... ebat pro homine nefario, ad- ... ctumque: ſic *ſcelus* ap. Terent. ... *& ergaſtula* Flor. III. 21. ... Hac ſignificatione etiam a- ... Virgilium eſt *nefas* II. Aen. ...

Exſtinxiſſe nefas tamen, & ſumſiſſe merentis
Laudabor poenas.

... in *Ind.* exponit ſcelus, ... Nec male; ut *citare nefas* eodem modo dicatur, quo *accuſare negligentiam, perfidiam, avaritiam* alicujus.

Abſtulit virtus parricidam] Haec veterum codicum omnium, quos docti viri viderunt, lectio eſt. Nullus *parricidium*, quod Doctiſſimo Pontano placebat. Pro *virtus abſtulit parricidam*, Cicero dixiſſet, *virtus eripuit parricidam.* Nam rei eleganter dicuntur eripi, qui aut vi, aut auctoritate ac gratia potentiorum hominum abſolvuntur. Cic. Act. II. in Verr. lib. I. *Non eſt is reus, non id tempus, non id conſilium (metuo ne quid arrogantius apud tales viros videar dicere) ne actor quidem is eſt, cui reus tam nocens, tam perditus, tam victus, aut occulte ſurripi, aut impune eripi poſſit.* Pro quo paulo ante dixerat: *Ex manibus populi Romani eripi. Nam quis hoc non intelligit, iſtum abſolutum Diis hominibusque invitis, tamen ex manibus populi Romani eripi nullo modo poſſe.* In eod. lib. *Tum vero quod pronunciatum eſt, non per Neronem judicatum, ſed per Dolabellam ereptum exiſtimabatur.* hoc eſt, extortum a Dolabella. Sueton. Auguſt. c. 56. *Cunctari ſe, ne, ſi ſupereſſet, eriperet legibus reum.* Cic. pro Cluent. 30. *Condemnatum adducebam, ut ne eripi pecunia quidem poſſet.* quod aliis ſcriptoribus eſt *eripere*, hoc Floro *auferre.* Virtuti vero non invenuſte tribuit, quod alii de gratioſis ac potentibus hominibus dicunt, in quorum gratiam rei damnandi abſolvuntur. GRAEV.

Facinus intra gloriam fuit] i. e. minus gloria. Freinsh. in *Ind.* Non tantum valuit facinus ad eum condemnandum, quam virtus & gloria

nus. Nam Fidenate bello miſſi in auxilium ex
foedere, medii inter duos expectavere fortunam.
7 Sed rex callidus, ubi inclinare ſocios ad hoſtem
videt, tollit animos, quaſi ipſe mandaſſet: ſpes
inde

gloria ad abſolvendum. De hoc genere loquendi vid. Manut. ad Cicer. IV. Famil. 4. Gronov. I. Obſ. 10. & ad Senec. Med. v. 520. & Broekhuſ. ad Propert. III. 7. 2.

6. *Nec diu in fide Albanus*] Ryck. Pal. ſec. Fran. Voſſ. 3. & Edd. Vett. praeter primam, intrudunt gloſſam *manſit Albanus*. Reg. Q. *permanſit*. Jord. *Albanus perſtat*. Non cogitabant hi correctores Florum delectari conciſo genere loquendi. Sic mox, *ſpes inde noſtris, metus hoſtibus*. Add. I. I. 9. III. 10. 18. IV. 2. 67.

Nam Fidenate bello miſſi] *Miſit in auxilium & foedere.* ita vetus Nazarianus & Jordanei. mendoſe prorſus. SALM. Sic apud Tacitum, III. 41. 3. bello Sacroviriano *quidam Galliarum primores tulere auxilium, quo diſſimularent defectionem, magisque in tempore efferrent.* FREINSH. Idem vitium quod in Nazar. & Jord. notat Salm. eſt in Duisb. & V. Ed. niſi quod in illis eſt *ex*. Reg. Q. *bello quos miſit in auxilium ex f.* Voſſ. I. *miſti*.

Expectavere fortunam] Callido conſilio ducis, quod tamen ipſi in exitium vertit. Apud Livium, XXXI. 32, 4. *Damocritus, Praetor Aetolorum, egregie conſultum genti ajebat; nam utrius partis melior fortuna belli eſſet, ad ejus ſocietatem inclinaturos.* Claudian. Metii hujus perſonam pulcre aptavit Gildoni de bell. Gild. verſ. 247. *Subſedit fluitante fide*, &c. Britannorum ſimilis actus, nec ipſe impunitus, refertur in Chronico Scotiae Monipennii, ſub rege Fergusia. FREINSH.

7. *Ubi inclinare ſocios*] Naz. *ſubinclinare ſocios*. male. alter Palatinus: *ſe ſocios ad hoſtem videt*. in altero: *etiam ſe ſuos*. ſed haec levicula taedet chartae mandare. SALM. Nazar. *Rex callidus ſubinclinare ſocios ad hoſtem videt*. Quod damnat Salmaſius, ſed merito vindicat Nicolaus Heinſius, praefatus, ſic *ſubdiffidere*, & *ſubdifficilis*, & mille talia apud Ciceron. inveniri. *Subdeficiens quaſſa adhuc voce* apud Curtium lib. VII. c. 7. apud Paterculum lib. II. *ſubrefectus primo aſpectu cariſſimi ſibi capitis*, de Auguſto, cum graviter jacenti ſuperveniſſet Tiberius. refectum dicere non potuit, cum morbus iſte Auguſto eſſet letalis. *Subimpetrare* Tacito, *ſubinfluere* Senecae in Naturalib. Quaeſtion. *Subexhibere* Arnobio. Non percepta fuit vis & elegantia illius verbi. GRAEV. Si in Nazar. non fuit *ubi*, ut videtur indicare Salmaſ. manifeſte vitioſa eſt illius Cod. ſcriptura. Nam nemo non videt ultimam literam vocis *callidus* temere repetitam, & capiti ſeq. vocis *ubi* adjectam, atque inde illud *ſubinclinare* ortum eſſe. In Berol. Duisb. Voſſ. I. & Edd. Vett. praeter Ald. itidem *inclinare ſe ſocios*.

Quaſi ipſe mandaſſet] Hoc ipſum & ſimilia refert Frontin. Strategem. II. 7. & de Datame Polyaenus libr. VII. de hoc Sidon. Apollin. Carm. 2. verſ. 288. Vide noſtrum infra, IV. 2, 83. Et Frontin. VI. 16, 4. FREINSH.

8. *Metium Fufetium*] Etſi properamus, ὡς παρέργῳ admonere non pigebit, *Mettum* heic ſcribi, in optimis Nazarianis membranis, non *Metium*; & in antiquis Jordanis. quomodo etiam ſcribendum cenſeo apud Virgilium, illo verſu:

. . . . . *citae Mettum in diverſa quadrigae*
Abſtulerant . . . . .

de noſtris, metus hoſtibus. Sic fraus proditorum irrita fuit. Itaque hoſte victo, ruptorem 8
foederis Metium Fufetium, religatum inter duos
currus, pernicibus equis diſtrahit: Albamque ipſam 9
quam-

... a illo Ovidii, a criticis exagitatus.

Sic doluit Mettus, tunc cum in contraria verſus,

Ultores habuit proditionis equos.

Non viri docti, qui perſuaſum habent, a Virgilio & Ovidio, propter metrum, *Metum* pro *Metium* uſurpatum fuiſſe, egregie animi falluntur. *Metum* dixere veteres, & *Mettum*, *Metium* & *Mettium* pro eodem. ut, *Atius* cum ſimplici *t*, & cum duplici, *Attius*. *Metum* dixiſſe veteres, nihil melius probat, quam ὑποκοριστικὸν *Metellus*. Nam ut a Marco, Marcellus, ſic a Meto, Metelius, Graecis Μέττιος. ita ſemper apud illos ſcriptum reperies. Latinis Scriptoribus *Metium* aut *Mettum* frequentius, quam *Metium*, reperies. quod ſciunt ſatis, qui in pervolutandis membranaceis libris aliquid temporis contriverunt. Vide indicem luculentum Inſcriptionum Gruterianarum. SALM. Prius nomen ſine ulla diverſitate ſcripturae in o. s. praeter Naz. qui *Mettum*, & Voſſ. 2. qui *Metum* habet, & e. eſt *Metium*. In poſteriore valde variant libri. Naz. antiquiſſimus Vineti, Reg. F. Toll. & Voſſ. 1. 2. habent *Fufetium*, quod ſe etiam in exemplaribus Oroſii inveniſſe teſtatur Fabric. ad Oroſ. II. 4. Pal. 1. 2. Duisb. & V. E. *Suffetium*, Reg. Q. *Suffetium*, quod etiam in ceteris libris Vineti videtur fuiſſe. Ryck. *Fuffetium*, Fran. *Fuſecium*, Voſſ. 3. itemque *Suffecium*. Omnino ſcribendum eſt *Fufetius*, vel *Fuffetius*, ut oſtendunt Vinet. ad h. l. Pier. ad Virgil. VIII. Aen. 642. Sigon. ad Liv. I. 23. & in Defenſ. illius libri contra Robortellum. Certum ex iis quae Pier. l. d. Vinet. & Salmaſ. ad h. l. ſcribunt, apparet, quam recte ab Jaſitheo,

i. e. Raph. Fabretto in Apolog. p. 74. reprehenſus fuerit Jac. Gronovius, quod in Epiſt. 1. earum, quibus loca quaedam geographica Livii emendat, ſcripſerat *Mettus*. Ovidii diſtichon, quod e l. I. Triſt. 3. 75. hic laudat Salmaſius, pro ſuppoſito habet Nic. Heinſius ad Ovid.

Religatum inter duos currus] Vera eſt haec lectio. alter Palatinus: *inter duos funes.* poſterior: *inter duos currus funes.* cave cenſeas, *currus* heic eſſe patrii caſus. legendum enim: *Inter duos currus, funes.* Eſt varians lectio, quam juxta adſcripſit librarius, ut, qui vellet, eligendi poteſtatem haberet. inde eſt, quod in quoſdam libros propagatum fuit: *inter duos currus.* in alios, *inter duos funes.* de hoc librariorum & antiquariorum more, parum adhuc obſervato, dicemus infra idoneo magis loco; cujus rei ignorantia fecit, ut in multis auctorum locis reſtituendis multi hactenus impune peccaverint, cum id non obſervaſſent. Videri fortean poſſet lectum olim fuiſſe aut legiſſe quoſdam: *religatum inter duos currus fune, pernicibus equis diſtraxit.* id eſt, fune religatum inter duos currus. Quam tamen Flori manum fuiſſe vix cenſeam. SALM.

Pernicibus equis diſtraxit] Nazarii Codex: *diſtrahit.* Ita in Jordaneis. Alter Palatinus: *diſtrahitur.* IDEM. Praeter nominatos lege Agell. XX. 1. Valer. Max. VII. 4. Plutarch. Parall. cap. 7. Claudian. in Gildon. verſ. 254. Virg. Aeneid. VIII. 642. CAMERS. Varro primo de vita P. R. *Imperioſius, quam humanius*, egiſſe hoc facto Tullum dicit. Livius certe, I. 28, 11. *ſupplicium exempli parum memoris legum humanarum* vocat. Id

quamvis parentem, aemulam tamen, diruit, quum prius omnes opes urbis, ipſumque populum Romam tranſtuliſſet: prorſus ut conſanguinea civitas non periiſſe, ſed in ſuum corpus rediiſſe rurſus videretur.

Id ſupplicii Herculem inveniſſe ferunt. Et ab Hermanarico, Gothorum rege, uſurpatum ſcribit Bonfin. dec. I. lib. II. Nec abſimile in Beſſum ſtatuit Alex. FREINSH. *Diſtrabit* o. s. & e.

9. *Quamvis parentem, aemulam tamen*] Ita, ubi de imperio agitur, omnia alia inferiora ſunt, nec parentibus, nec filiis, aliiſve ſanguine aut neceſſitudine junctis parcitur, quorum exemplis plenae omnes hiſtoriae. Vide Tacit. XII. 47, 7. Nam, ut ait Livius, I. 42. 2. *invidia regni, etiam inter domeſticos, omnia infida atque infeſta facit.* nimis quippe alte infixum eſt animis hominum illud apud Sueton. Caeſ. XXX. 9. Euripidis: *Nam ſi violandum eſt jus, regnandi gratia violandum eſt.* FREINSH. Flor. III. 18. 15. *Contra matrem ac parentem ſuam.* De his appellationibus urbium reſpectu coloniarum ab iis conditarum vid. P. Fab. I. Semeſtr. 9. & Freinsh. ad Curt. IV. 2. 10. Graeci eadem ratione μητέρας dicunt. Scalig. ad Catull. Carm. LXVIII. v. 34. Toll. Duisb. & quidam editi *prius cum.* Fran. *prius tamen opes omnes u.* & deinde *tranſtulit.*

Ipſumque Populum Romanum tranſtuliſſet] Manifeſto legendum: *Romam tranſtuliſſet.* Perperam in Nazariano: *Romanum.* SALM.

Rediiſſe rurſus] In Reg. Q. male deeſt *rurſus.* De hoc, & aliis hujus generis pleonaſmis Freinsh. in *Ind.* v. *rurſus*, Buchner. de Commut. rat. dicendi I. 21. & Erhard. ad Petron. c. XXIII. Cod. Berol. *rediſſe.* Ryck. Duisb. Fran. Jord. & V. Ed. *periſſe* & *rediſſe.* Et ſic in aliis verbis plerumque Duisb. Ryck. & V. E.

CAP. IV.

De Anco Marcio.

1 ANcus deinde Marcius: nepos Pompilii, par… inge…

De Anco Marcio] Quae compendioſe hic narrantur lege ap. Liv. I. 32. Dionyſ. III. 49. Eutrop. I. 7. Oroſ. II. 4. Victor. de Vir. illuſtr. cap. 5. Ruffum. Solin. cap. 2. Auguſtin. Civit. III. 15. Euſeb. lib. temporum. Plinium, XXXI, 3. Claudian. in Gild. verſ. 109. Virg. Aen. VI. 815. Dictus autem *Ancus*, ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, id eſt, a cubito, quem incurvum habuit, Servius eſt auctor, Aen. VI. 815. CAMERS. Tales enim *Ancos* appellari Feſtus affirmat. Aliter Conſt. Manaſſes verſ. 1654. τὴν γδ ἀγκύλην τῶ ποδὸς εἶχε πεπηρωμένην. FREINSH. Idem, quod Feſtus & Servius, ſcribi…

ingenio. Hic igitur & moenia muro amplexus 2 eſt,

ſcribit Valerius Antias apud Valer. Max. in Fragm. de Nominib. Marcius porro, non *Martius*, ut male in quibuſdam libris, ſcribendum eſſe docet Sigon. ad Liv. I. 32.

1. *Nepos Pompilii, par ingenio*] Addit Jordanes: *Nepos Pompilii, ex filia.* Quod quidem verum eſt. Atque ita ſcripſit Florus. Idem Jordanes, pro *pari ingenio*, repoſuit *pravo ingenio*. id quoque prave. Pari ingenio cum Pompilio avunculo fuiſſe intelligit, quoad religiones ac caeremonias, quas inſtitutas per Numam, a proximo rege Hoſtilio bellatore intermiſſas vel abolitas, reſtituit. Vide Livium. SALM. Ancus ſemper repetito nomine avi materni *Numae nepos* dicitur. Ita praeter Florum Livius, Aurel. Victor, Dionyſius Halic., Plutarchus, & ceteri omnes, qui nunquam nomini illius addunt, quo patre, ſed qua matre, vel avo fuerit ortus, quia ab his omnis ejus nobilitas. Hinc Seneca Epiſt. CVIII. *Anci pater nullus: Numae nepos dicitur.* Nullum ejus patrem fuiſſe dicit, non, quod patrem non habuerit; ſed quod ignobilem, ſi cum matre compararetur, & Hiſtoricis non memoratum; ideoque poſtea pleriſque ignotum. Perizon. Animadv. Hiſtor. c. III. p. 157. Add. Clariſſ. Noodt I. Probabil. ult. & Patric. ad Fragm. Ciceronis Tom. III. p. 7. qui fruſtra ſe torquet in conſtituenda lectione Senecae. l. d. In Salmaſii animadverſione quaedam prave edita eſſe vel ipſius, vel operarum typographicarum culpa, cuivis apparet. *Ex filia* Freculph. quoque & quaedam vett. Edd. addunt.

Pari ingenio] Nimirum ad pacis artes prompto, quali Numa fuerat: quanquam nec belli gloria caruerit, ſed *cuique ſuperiorum regum, belli pacisque & artibus & gloria par* fuerit, teſte Livio, I. 35, 1. FREINSH.

2. *Hic igitur & moenia muro amplexus eſt*] Libri omnes veteres non agnoſcunt iſtud *hic*. Sed ita hunc locum concipiunt: *Igitur & moenia muro amplexus eſt.* Quid ſit moenia muro amplecti, quaerere poſſent illi, qui putarent muros urbis, & moenia, rem eandem eſſe. Non ita eſt. Moenia heic quaelibet aedificia appellat, ut ſunt, domus, & inſulae urbis. Sic probatos auctores hanc vocem paſſim uſurpare alibi oſtendemus. Quod ait igitur, moenia muro amplexum eſſe Ancum Marcium, de Janiculo id accipiendum, quod muro urbi conjunxit Ancus, ponte quoque ſublicio in Tiberi facto. Livius I. 38. *Janiculum quoque adjectum. Id non muro ſolum, ſed etiam ob commoditatem itineris ponte ſublicio, tum primum in Tiberi facto, conjungi urbi placuit.* Utrumque heic ſimul expreſſit Florus. SALM. *Hic inter moenia* legit Salmaſius. quid autem muro cinctum, oſtendit Livius, I. 33, 8. Dionyſius, III. 45. PONTAN. Ita e Pontano Freinſhemius. Sed haec erat conjectura Salmaſii ad primam Edit. *Hic* eſt in aliis o. s. & e. & Gruterus a ſolo Naz. abfuiſſe teſtatur. *Moenia* pro aedificiis urbium ſaepe dici, oſtendit Salmaſ. ad Lamprid. Commod. c. XVII. Schulting. ad Senec. Controv. VI. & Gronov. II. Obſ. 12. qui putat falli Salmaſium hunc locum e Livio interpretantem de Janiculo. Nam Florum diſſentire a Livio, qui ſolum Janiculum ab Anco muro, & ponte ſublicio Urbi conjunctum dicat: quum Florus velit, Ancum toti Urbi, quae ad id tempus tantum vallo a Romulo facto, de quo ſupr. cap. I. munita fuerat, murum circumdediſſe. Sane hanc eſſe mentem Flori, indicat etiam id, quod de Anco ſcribit c. VIII.

eſt, & interfluentem Urbi Tiberinum ponte commiſit: Oſtiamque in ipſo maris fluminiſque confinio coloniam poſuit: jam tum videlicet praeſagiens animo, futurum, ut totius mundi opes & commeatus illo velut maritimo Urbis hoſpitio reciperentur.

VIII. *Ut urbem ponte jungeret, muro tueretur.* In quo, ſi fides eſt habenda Dionyſio Halic. & Livio, vel erravit, vel rem in majus, ut ſolet, auxit. Nam Dionyſ. III. 43. & 45. ab Anco tantum Aventinum & Janiculum muro cincta dicit: Livius autem I. 33. ſolum Janiculum. Servium Tullium deinde ſeptem montes uno muro amplexum auctor eſt Dionyſ. IV. 14. de quo Liv. I. 44. *Aggere, & foſſis, & muro circumdat Urbem.*

Interfluentem Urbi] Jordanes in veteribus libris: *Influentem urbi.* Non quidem male, ſed non propterea ſollicitanda Flori germana lectio. SALM. Pontis hujus veſtigia hodieque Romae extare, & incolis *Ponte marmorato* vocari, teſtatur Paulus Merula, Coſmogr. part. II. lib. IV. c. 22. ubi vide. FREINSH. Fuit hic pons ille ſublicius, de quo plura Donat. de Urbe Roma III. 21. & Nardin. Rom. Vet. VIII. 3. Freinſhemius in *Ind.* conjungit *interfluentem Urbi.* Potius jungenda ſunt *commiſit Urbi.* Curt. IV. 2. 16. *Jacienda moles erat, quae Urbem continenti committeret.* v. Freinſh. *Ind.* Curt. *Interfluere* autem accuſativo jungitur. Liv. XXVII. 29. *Fretum, quod Naupactum & Patras interfluit.* Et Curt. III. 1. *Media illa tempeſtate moenia interfluebat Marſyas.* Fran. *Tiberim*, quod etiam videtur inveniſſe ſcriba Cod. Ryck. in quo eſt *Tiberini.* Salmaſius e Naz. adnotarat *ponti.* Pro *commiſit* Flor. habet *conjunxit*, & cum Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. *veluti.*

Oſtiamque] Plurima huc facientia lege apud Merulam, d. lib. IV. cap. 19. & 21. FREINSH. Add. Cluver. Ital. Ant. III. 3. Bergier. de publ. & militarib. Imper. Rom. viis IV. 49. n. 8. 9. 10. & quos ibi laudat Henninius.

CAP. V.

De Tarquinio Priſco.

1 TArquinius poſtea Priſcus, quamvis transmarinae

De Tarquinio Priſco] Hiſtoriam regis hujus ſcribunt Livius, I. 35. Dionyſius III. 59. Eutrop. I. 7. Oroſ. II. 4. Victor. cap. 6. de Vir. illuſtr. Valer. Maxim. I. 4. I. & III. 4. 2. Plinius, XXXIII. I. & III. 35. 12. Lactant. II. I. Auguſtin. Civit. III. 15. Lege Ruffum, Solinum, Euſebium. CAMERS. Vide etiam Suidam. FREINSH. Hunc *Priſcum* demum coepiſſe vocari poſtquam alter Tarquinius regnum

nactus

rinae originis, regnum ultro petens accipit ob induſtriam atque elegantiam: quippe qui oriundus Corintho, Graecum ingenium Italicis artibus miſcuiſſet. Hic & ſenatus majeſtatem numero ampliavit, & centuriis tribus auxit, quatenus 2

ractus eſt, adnotat Sigon. ad Liv. I. 34.

1. *Quamvis transmarinae originis*] Patre nimirum Demarato Corinthio natus, cujus praeter citatos Strabo libro V. & lib. VIII. meminit. FREINSH.

Regnum ultro petens accipit] Nazarianus, & Jordanci: *accepit*. SALM. Sic quoque Ryck. Regg. Voſſ. I. & Fran. *Ultro petens* addit, quod hic primus ambitioſe petiit regnum, contra quam Reges ſuperiores, quibus id propter opinionem virtutis ultro delatum fuerat, Liv. I. 35. Idem de priſcis aliarum gentium Regibus ſcribit Juſtin. I. I.

Graecum ingenium] Ita plane Seneca Nat. quaeſt. II. 50. I. *Attalus noſter, egregius vir, qui Etruſcorum diſciplinam Graeca ſubtilitate miſcuerat.* Sic intell. Tacitus de Livia, V. I. 5. *cum artibus mariti, ſimulatione filii bene compoſita.* FREINSH. Add. *Ind.* Graeci ingenio, eloquentia, & artibus, quae ad animi cultum pertinent, aliis nationibus antecellebant, & in omni ratione vitae elegantiores, & cultiores, ſed magnitudine animi, gravitate, & virtute bellica Italis inferiores habebantur. Ovidius: *Graecia facundum, ſed male forte, genus.* Salluſt. Orat. II. de Rep. ordin. *Unius tamen M. Catonis ingenium verſutum, loquax, callidum haud contemno. Parantur haec diſciplina Graecorum. Sed virtus, vigilantia, labor apud Graecos nulla ſunt.* Hirtius de Bell. Alex. c. XV. *Rhodiis navibus praeerat Euphranor, animi magnitudine ac virtute magis cum noſtris hominibus, quam cum Graecis, comparandus.* Add. Horat. Art. poët. v. 323. Cicer. pro Flacc. c. IV. & de Graecarum ac Romanarum artium diſcrimine Virg. VI. Aen. 848. & ſeqq.

2. *Centuriis tribus auxit*] Exercuit hic locus viros eruditos. Difficultas inde oritur, quomodo Florus potuerit tradere Tarquinium tribus voluiſſe augere, cum alii rerum Romanarum ſcriptores teſtentur equitum centurias, ſeu equeſtrem ordinem illum conſtituiſſe augere. Sic ſane Livius lib. I. c. 36. ſic Aurelius Victor aliique. Flori tamen ſententiam, quod obſervavit doctiſſimus Rupertus, tuetur Dionyſius Halicarnaſſ. lib. III. οὗτος ὁ Νίβιος βουλομένου ποτὲ τοῦ Ταρκυνίου τρεῖς φυλὰς ἑτέρας ἀποδεῖξαι ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καταλεγμένων ἱππέων, καὶ ποιῆσαι τὰς ἐπιθέτους φυλὰς ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων ἑταίρων ἐπωνύμους, μόνος ἀντεῖπε κατὰ τὸ καρτερὸν, οὐκ ἐῶν κινεῖν τῶν ὑπὸ Ῥωμύλου καταστάθέντων οὐδέν. *Idem Nevius, cum aliquando Tarquinius ad veteres tribus e delectis a ſe recens equitibus tres novas addere vellet, easque tribus additas a ſe atque ab amicis ſuis denominare, ſolus fortiter contradixit, non ſinens hic quidquam eorum, quae a Romulo inſtituta eſſent, mutari.* Sed hic etiam locus obſcurus eſt, & intellectu difficilis, non minus ac Flori. Dicit is quidem Tarquinium voluiſſe tribus augere, ſed non niſi equitibus, quos ex civibus reliquis modo elegerat. Hoc qui intelligi poteſt ab hiſtoriae Romanae non imperito, qui novit, quid illo tempore, & ſequentibus quoque tribus fuerint? non poteſt ſane vocabulum φυλαὶ ſive tribus accipi in

ea

tenus Attius Navius numerum augeri prohibebat

ea ſignificatione hoc loco, qua Dionyſius libro II. uſus eſt, & mille aliis locis, cum dicit populum diviſiſſe Romulum in tres majores partes, quas dixerit tribus; tribum autem Graecorum lingua dici φυλὴν, τριττύαν. Quis autem credat ex ſolis equitibus recens a ſe delectis voluiſſe novas tribus conſcribere Tarquinium? Hoc tamen Dionyſius dicit. Sed nullae equeſtres fuerunt tribus, ſed ex omnibus civibus conficiebantur tribus: Ex ſingula tribu vero centuriam equitum excerpſerat Romulus. Nulla unquam tribus fuit nec illarum quas Romulus inſtituit, nec quæ poſtea iis acceſſerunt, quae ex ſolis equitibus fuerit conflata. Nulla autem alia ratio hunc nodum expediendi patet, quam ſi dicamus, Florum & Dionyſium ipſas centurias equitum, quae retinuerunt antiqua trium Romulearum tribuum nomina, dixiſſe tribus. Romulus cum omnem populum deſcripſiſſet in tres tribus, unam dixit Lucerum, alteram Ramnetum, tertiam Titienſium. Ex ſingula tribu ſelegit centuriam equitum, quibus ſolis adhaeſerunt ſequenti tempeſtate nomina tribuum, ut equitum centuriae dicerentur Luceres, Tienſes, Ramnenſes: Hinc a Dionyſio & Floro equeſtres centuriae tribus dictae ſint, quod vetus tribuum nomen illis ſolis poſtea fuit datum, quamvis perquam dure. Nam qui accurate loquetur, & qui norit quae fuerint tributa Romanorum comitia, qui in exercitu tribuni militum, qui decuriones, qui alarum praefecti, nunquam centurias equeſtres tribus dixerit. Tribunus enim dicebatur proprie qui tribui praeerat, hinc in copiis tribunus legionis, qui legioni, hoc eſt peditibus, decurio vero, qui turmae, & praefectus qui alae praeerat. Singuli cives adſcripti erant alicui tribui. Ipſi equites quoque ſinguli ſuam tribum habebant. Nunquam vero tribum conficiebant ſoli equites. Iſidorus tamen ſic quoque loquitur lib. IX. Orig. cap. 3. *Turma triginta equites ſunt, Romani enim equites in una tribu trecenti.* hoc eſt in unaquaque Titienſium, Ramnenſium, Lucerum centuria erant tempore Romuli trecenti equites. Nam Romulus primo legerat ex qualibet tribu centum Celeres, ſeu equites, poſtea T. Tatio in urbem recepto centurias illas auxit, ut ſingulae eſſent trecentorum, & totus equeſtris ordo nongentorum capitum, ut ex Livio emendato & Dionyſio Halicarnaſſenſi pluribus aſſerit contra diſſentientes Gronovius Obſervat. III. 25. Hi ſunt illi trecenti, quos in una tribu, hoc eſt centuria fuiſſe Iſidorus ſcribit. Tarquinius non tribus, hoc eſt tres centurias nongentorum capitum a Romulo inſtitutas auxit, ut decreverat facere, & illis centuriis de ſe & ſuis amicis nomina imponere, ſed relicto trium veterum centuriarum numero, capita duplicavit, ut ſingulae centuriae eſſent ſexcentorum hominum. hoc eſt quod Florus dicit Tarquinium tribus auxiſſe centuriis, ſingulam enim tribum, hoc eſt centuriam Romuleam auxit trecentorum hominum numero, quia Navius numerum tribuum augeri prohibuerat. Hoc tamen Tarquinius effecit, ut, quia novas equitum centurias, quibus nova nomina imponeret, conſcribere non licebat, adjecti a ſe prioribus centuriis dicerentur ſecundi Titienſes, Luceres, Ramnes, ſicuti a Romulo creati, dicebantur primi Titienſes, Luceres, Ramnes, ut ex Feſto viri docti pridem oſtenderunt. Ceterum ut Florus aliique abuſi ſunt voce *tribus* pro centuria equitum, quia prima illa tribuum appellatio poſtea apud ſolas equeſtres centurias remanſit, ſic vice verſa propter eandem rationem Livius I. 13. tradit

bat, vir ſummus augurio. Quem rex in experimen-

tum centurias tres equitum a Romulo conſcriptas dictas fuiſſe Ramnenſes, Titienſes, Luceres: *Eodem tempore*, inquit, *& centuriæ tres equitum conſcriptæ ſunt, Ramnenſes ab Romulo, ab Tito Tatio Titienſes appellati. Lucerum nominis & originis cauſſa incerta eſt*, cum tamen non ſolum ex aliis ſcriptoribus graviſſimis, ſed ex ipſo Livio conſtet, a Romulo non centurias equitum, ſed tres partes populi, in quas illum diſcreverat, quae tribus nominabantur, dictas eſſe Ramnenſes, Titienſes, Luceres. Nam lib. x. c. 6. oſtendit olim tres tantum augures fuiſſe Romae, ſingulam tribum unum habuiſſe: *Ut tres*, ait, *antiquæ tribus Ramnes, Titienſes, Luceres, ſuum quæque augurem habeant*. Non poſſunt hic antiquæ tribus de centuriis illis equitum intelligi, de quibus in primo libro loquitur, alioqui ſoli equites habuiſſent augures, ſed de toto populo in tres tribus illas diſtincto, quarum ſingulæ ſuus fuerit augur. Hæc prolixius quam harum notularum ratio fert, ſum executus, quoniam viros eruditiſſimos hic ceſpitaſſe video, & non ita pridem cum homine perdocto de hoc loco mihi fuerit contendendum. GRÆV. Pighius in Annal. ad A. U. CXXXVIII. putat locum mutilum, & ita ſupplendum eſſe, *& equites centuriis tribus auxit*. Sed hoc recte refellit Rupertus ad h. l. Perizonius ad oram libri ſui adnotaverat, *centurias viribus auxit*, & huic conjecturae confirmandae adſcripſerat loca Flori I. I. 15. & III. 18. 3. Liv. I. 30. *Et ut omnium ordinum viribus aliquid ex novo populo adjiceretur, equitum decem turmas ex Albanis legit*. & II. I. *Quo plus virium in Senatu frequentia etiam ordinis faceret*. Si locus non eſt corruptus, non video, quomodo vox *tribus* aliter exponi poſſit, quam ex ſententia Graevii; quae etiam eo confirmari poteſt, quod Florus ſupr. I. I. 15. eam videtur uſurpaſſe pro centuriis equitum. Et tamen ſic quoque alia ratione parum accurate loquitur. Nam ita verba *centuriis tribus*, i. e. centurias equitum *auxit*, nihil aliud ſignificare poſſunt, quam ad veteres centurias novas adjecit, atque adeo numerum centuriarum auxit. Sed hoc negat Livius, verum manente numero trium centuriarum, numero capitum in ſingulis centuriis alterum tantum, a Tarquinio adjectum ſcribit. Itaque hoc quoque interpretatione benigna ita molliendum erit, ut dicamus, Florum CCC. illos equites ſingulis centuriis, in quibus jam ante totidem erant, a Tarquinio additos ob id quoque centurias vocare, quod numero hominum pares erant veteribus, & quod, etſi numerus trium centuriarum ſub Tarquinio manſit, tamen veteres & novi cujuſque centuriae appellationibus inter ſe diſtincti fuerunt, ita ut qui a Priſco adjecti erant, pro novis prope centuriis haberi poſſent. Nam veteres tum dicti ſunt *Ramnenſes, Tatienſes, Luceres primi*; novi autem *Ramnenſes, Tatienſes, Luceres ſecundi*. Nec tamen eae tum ſex erant centuriae, ut non ſatis caute ſcribit Sigon. I. de Ant. Jur. Civ. Rom. 3. ſed tres tantum, nominibus, quibus dixi, inter ſe diſtinctae, quas Servius Tullius deinde ſex fecit. Liv. I. 43. & Gronov. III. Obſ. 25. Ceterum non adſequor, quod ſcribit Graevius, tempore Romuli in ſingulis centuriis CCC. equites, & univerſum ordinem equeſtrem IↃCCCC. capitum fuiſſe. Si hoc verum eſt, quomodo cum Gronovio probare poteſt ſcripturam librorum Livii I. 36. in quibus eſt, poſt duplicatum a Priſco numerum capitum in ſingulis centuriis equitum, in univerſum

rimentum rogavit, *fierine poſſet, quod ipſe mente*
4 *conceperat*? Ille rem expertus augurio, *poſſe*, reſpondit. *Atqui hoc*, inquit, *agitabam, an cotem illam ſecare novacula poſſem*? Augur, *Potes ergo*, inquit,

CIƆ IƆCCC. equites fuiſſe? Nam certe vel in hoc numero error eſt, vel in eo, quem ſub Romulo ponit Graevius. Ita ſcribit poſt Romulum numerum equitum auxit Tullus Hoſtilius Alba diruta, adjectis ad ſingulas centurias CC capitibus, Liv. I. 30. Ita, ſi jam ante IƆCCCC. erant, tum facti ſunt CIƆCC. Hunc numerum porro ſi duplicavit Priſcus, conſequens eſt, ab eo non CIƆ IƆCCC. ſed CIƆ CIƆCCCC. equites factos, quod non puto a quoquam proditum eſſe. Eſt quidem in univerſum haec res admodum perplexa, multiſque difficultatibus involuta, & quod Graevius de numero equitum ſub Romulo tradit, quodammodo defendi poteſt e Dionyſ. Hal. II. 16. & 37. Sed hic numerus non convenit cum eo, quem ipſe poſt Sigonium & Gronovium e MSS. ap. Liv. I. 36. probat.

Quamvis Attius Navius] Repoſui veterem lectionem, quam hactenus neminem ex ſuis libris deprompſiſſe mirum: *Hic & ſenatus majeſtatem ampliavit, & centuriis tribus auxit, quatenus Attius Navius numerum augeri prohibebat*. Ita non ſolum libri ſcripti Flori, ſed & Jordanis. Quæ veriſſima eſt lectio. Grammatici diſtinguunt inter *quatinus* & *quatenus*. Hoc loco *quatenus* in propria ſignificatione ſumitur. ut enim *hactenus* pro huc uſque: ſic *quatenus*, quo uſque. Tarquinius Priſcus Senatum numero ampliavit, & centuriis tribus auxit. quam ad ſummam numerum augeri prohibebat Attius Navius. Hoc eſt, *quatenus*, quam ad ſummam, quo uſque. SALM. Ita veteres, teſtibus Grutero & Salmaſio, melius quam impreſſi. ſenſus eſt: rex tribus cum numero augere prohiberetur, conjectis in eaſdem centuriis auxit. FREINSH. Non intelligo, quae Salmaſius ſcribit de voce *quatenus*. *Quatenus* Pal. I. Flor. Magl. Reg. Q. Voſſ. I. 3. *quatinus* Ryck. Voſſ. 2. & a prima manu Reg. F. ſed deinde a correctore *quamvis*, quod habent Pal. 2. Ber. Duisb. Fran. Jord. & o. e. Feſtus: *quatenus ſignificat qua fine, ut hactenus hac fine; at quatinus quoniam*. Sed utrumque ſine diſcrimine in veteribus libris ſcribitur pro quoniam: vid. Freinsh. in *Ind.* & Vorſt. ad Valer. M. IX. 11. princ.

Prohiberet ſummus augurio] Scribitur in optimo Nazariano: *prohibebatur ſummus augurio*. Unde proclive eſt facere: *prohibebat vir ſummus augurio*. Hic autem Attius Navius augur, *Nevius* & *Navius*, cognominatur in antiquis Codicibus Flori ac Jordanis. Quam ſcripturam & alibi in vetuſtis monumentis reperi. SALM. Ryck. Duisb. Voſſ. 2. 3. & v. e. *Actius*, Fran. *Ancus*, tres Pall. teſte Grutero, & ceteri s. *Attius*. *Nevius* tres Pall. *Nevius* Ryck. Duisb. & v. e. *Manius* Fran. ceteri *Navius*. Apud alios non minus variant haec nomina. vid. Vinet. ad h. l. Sylburg. ad Dionyſ. Halic. III. 70. Gronov. ad Liv. I. 36. & Salmaſ. ad Solin. p. 800. *Vir* in ſcriptis Flori non inveni. Sed erat tamen in eo, quem laudat Pighius ad A. U. CXXXVIII. Et Perizonius eam vocem libro ſuo adſcripſerat. Et ſic infr. II. 17. 13. *ſummus vir aſtu & audacia*. Itaque retinui cum Freinshemio & Graevio: eo magis, quod ita in vetuſtiſſimis libris Jordanis eſſe hic ſcripſerat Salmaſius, & quod in Freculpho eſt.

3. *Quem Rex*] Referunt hoc Dio-

inquit, & ſecuit. Inde Romanis ſacer auguratus.
Neque pace Tarquinius quam bello promptior. 5
Duodecim namque Tuſciae populos frequentibus
armis ſubegit. Inde faſces, trabeae, curules, a- 6
nuli,

Dionyſ. 3. 94. Livius, 1. 36. Cic. de divin. 1. 17. Lactant. 2. 7. FREINSH. Vid. etiam Salmaſ. ad Solin. l. d.

4. *Atqui hoc, inquit, agitabam*] Ita libri omnes Flori. In antiquis Jordanis ſcriptum eſt: *agitaram.* Quod charactere Longobardico idem valet, quod *agitatam.* In iiſdem libris mox legitur: *Et augur, potes, inquit; & ſecuit.* SALM. Vulgata lectio eſt in o. s. & e. praeterquam in Reg. Q. a quo abeſt *ergo.* & Fran. *cogitabam.*

Inde Romanis] *Romani nihil in bello ſine extis agunt, nihil ſine auſpiciis domi habent,* Cicero de divin. 1. 43. Claudius etiam *ad ſenatum retulit, ſuper collegio aruſpicum, ne vetuſtiſſima Italiae diſciplina per deſidiam exoleſceret,* Tacit. 11. 15. 1. FREINSH.

5. *Tuſciae*] Servius in Virg. x. Aen. 164. *Tuſcia dicere non debemus, quia nequaquam in idoneis auctoribus legitur: ſed aut Etruria dicenda eſt, aut Lydia, aut Tyrrhenia.* quae deſcripſit e Servio, ut multa alia, Iſidorus XIV. Orig. 4. Voſſius 1. de Vit. Serm. 7. ſcribit, *Tuſciam* demum coepiſſe dici a ſcriptoribus, qui longe poſt Plinium vixerunt; ſed neque apud ullum Auguſto aequalem, neque apud Plinium, & eo aliquanto juniores legi. Et tamen Florus non ita multo junior Plinio fuit. Quin & apud Varr. Lib. IV. de Ling. Lat. p. 10. legitur, *utrumque, ut Etruria, & Tuſcia.* Sed hoc Scaliger emendat *Tuſci:* nam gentem ſine diſcrimine *Etruſcos* & *Tuſcos* dicunt optimi Scriptores.

6. *Inde*] Cum Tarquinius Etruſcos novennali bello fregiſſet, hac conditione pacem petentibus dedit, ut ſe civitatum ſuarum principem agnoſcerent. Illi facile aſſenſi, principatus inſignia, quibus ſuos reges ornare conſueverant, ad eum detulerunt. Dionyſius, 3. 84. etiam Strabo lib. 5. teſtatur, ornatum triumphalem ac conſularem, omniumque adeo magiſtratuum, a Tarquiniis Romam fuiſſe tranſlatum. Alludit huc Silius Ital. 8. 486.

Biſſenos haec prima dedit praecedere faſces, &c.

& Salluſt. Catil. 51. 33. *Inſignia Magiſtratuum ab Tuſcis pleraque ſumſimus.* Adde Symmach. epiſt. 3. 5. FREINSH. Ryck. Flor. Ber. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *& inde.* Suſpicor ab ultima ſyllaba vocis praecedentis ortum.

Faſces] Magiſtratuum majorum inſignia: quae ipſis a lictoribus praeferebantur. His autem Romulum etiam uſum eſſe, Livius, 1. 8. 2. innuit. Euſebius autem in Olymp. 26. Tullum Hoſtilium, primum Rom. regum faſces habuiſſe aſſerit. Vid. Ael. Hiſtor. animal. 10. 22. 2. FREINSH. De faſcibus & lictoribus vid. quae collegit Lipſ. 1. Elect. 23.

Trabeae] Togae ſpecies ex purpura & cocco, Iſidorus lib. 19. qui Romulo tribuit inventionem ejus; & firmat Plinius, 9. 39. Cedrenus etiam Numam trabea uſum ſcribit, non longe a principio. FREINSH. De his Ferrar. de Re Veſtiar. Part. 1. lib. 2. c. 5. & Analect. c. 5. & Ruben. de Re Veſt. 1. 5.

Curules] Sellas curules ab Etruſcis ſumptas etiam Livius auctor eſt, 1, 8, 4. Macrob. Saturn. 1. 6. Tullum regem accepiſſe ſellam curulem ab Etruſcis memorat. Erat autem ſella, qua ſedebant Coſſ., Praetores, Aedilium etiam qui inde Curules dicebantur. *Senatorum enim, qui curulem magiſtratum geſ-*

anuli; phalerae, paludamenta, praetexta; inde

quoq

ſsent, Baſſus dicit, curru ſolitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent, quae ob eam cauſam curulis appellaretur. Agell. 3. 18. Erat autem ea ſella eburnea, indeque Horatio *curule ebur* dicitur, in Epiſt. 1. 6. 52.

Cuilibet hic faſces dabit, eripietque curule
Importunus ebur.

FREINSH. Voſſ. in Etymol.

Anuli] De anulorum origine, & apud Romanos uſu, prolixe Plinius, 33. 1. ubi vide. Atque ab initio quidem, triumphantes tantum, nec hi quidem omnes, aureis utebantur. mox ad equeſtrem ordinem devenere: vilioribus geſtare non licebat. apud Livium 23. 12. 2. bello Punico ſecundo, dicit Mago: *neminem niſi equitem, atque eorum ipſorum primores, id gerere inſigne.* Adeoque proprium hoc equitibus ornamentum erat, ut qui a Principe anulo aureo donarentur, in ordinem equeſtrem allecti intelligerentur. ita apud Tacit. H. 1. 13. 2. H. 2. 57. 5. Sueton. Caeſ. 37. 2. & 39. 5. & Vitell. 12. 4. Hinc auctor infra, 2. 6, 18. *dignitatem equeſtrem*, pro anulis poſuit. Inferioribus ſeculis ingenuitatis nota erat; quique jus illud adepti erant, ut ingenui habebantur. l. 4. cum ſeqq. de jur. aureor. anulor. l. 10. §. 3. de in jus voc. FREINSH. Ad ea, quae de ordine equeſtri a Principibus per donationem aureorum anulorum conlato ſcribit Freinsh. add. Dion. Lib. XLVIII. p. 385. & Cujac. VII. Obſ. 14. Petrus Faber tamen II. Semeſtr. 6. putat, libertinos anulis aureis donatos ea re quidem equeſtrem dignitatem accepiſſe, ſed Equites nec fuiſſe, nec dici potuiſſe, niſi ſimul equo publico donati fuiſſent. De hoc nonnihil dubito; ſed non eſt de ea re hic quaerendi locus.

Phalerae] Ornamenta equorum, quibus inter dona militaria, equites ob rem bene geſtam donabantur. exempla apud Livium, 39. 31, 14. Plin. 7. 28. ubi Siccium phaleris viginti quinque donatum ſcribit. FREINSH. De phaleris multa lexicographi Graeci. Lipſius v. de Milit. Rom. 17. exiſtimat, etiam peditum dona, nec equorum ſolum, ſed etiam hominum ornamenta fuiſſe, & ad pectus demiſſas pependiſſe. Contra Cerda ad Virgil. IX. Aen. 359. tantum equorum, non equitum ornamenta, nec umquam ad pectus demiſſas fuiſſe diſputat: ſed ſatis confuſe. Nam mox peditibus quoque phaleras concedit, ſed tantum in galea. Verum, ſi etiam peditum ornamenta fuerunt, ſive in galea, ſive alibi, cur non & equitum eſſe potuerunt? Illud quidem manifeſte falſum eſt, quod addit, quoties fit mentio phalerarum apud Scriptores veteres, ſignare etiam equorum mentionem fieri: quum mox ipſe proferat loca Sueton. Aug. XXV. & Dionyſ. Halic. X. 37. ubi tantum phalerarum, nulla equorum mentio eſt. Et phaleras promiſcue tribui militibus e Tacit. I. H. 57. & II. 89. hic adnotarat Perizonius. Add. Flor. III. 10. 26. & Scheffer. de Torquib. cap. XI. Poëtis etiam quaevis ornamenta dici *phaleras* obſervat Barth. ad Claudian. Epigr. XXXIV.

Paludamenta] Haec appellatio ad varias veſtes extenditur; propria tamen eſt imperatoriae. ita noſter infra, 4, 2, 59. Graeci, *φοινικίδα* ſaepius appellant. Appianus de bell. Parth. de Craſſo, οὐχ, ὥσπερ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ἐν φοινικίδι προελθεῖν, & totidem verbis Plutarch. Craſſo cap. 42. *Non, ut moris erat Romanis imperatoribus, purpurata proceſſiſſe.* Et de Antonio idem Appianus eodem lib. ἐν τῇ στρατηγίδι φοινικίδι προελθών, *in imperatoria purpura prodiit.* Tali enim

colore

quod aureo curru, quatuor equis triumphatur; togae

colore differebant a ſagis vulgaribus. *Inde coccum Imperatoris dicatum paludamentis*, ait Plinius, 22, 2. Effigiem Imperatoris paludati exhibet Lipſius de Mil. Roman. fine libri ſecundi. FREINSH. Add. Ferrar. II. 3. 4. & ſeqq. Quod autem vulgo Docti tradunt, etiam militum gregariorum ſaga *paludamenta* fuiſſe vocata, & lictores *paludatos* cum Imperatoribus ad bellum profectos, id refellit J. F. Gronovius ad Liv. XLI. 10.

Praetexta] Veteres quidam: *praetextae*. SALM. Hac etiam Hoſtilium uſum ſcribit Plinius, 9, 39. Livius, 1, 8, 4. nihil aliud quam ab Hetruſcis ſumptam. Macrobius originem praetextarum Romae, etiam ab Hoſtilio arceſſit, Saturn. 1. 6. ita dicta eſt, quod purpura eſſet praetexta, qualem etiam Juſtiniani adhuc tempore in uſu fuiſſe, colligere liceat ex §. 26. Inſtit. de rerum diviſ. Porro praetextis utebantur *in magiſtratibus, in ſacerdotiis. liberi quoque eorum praetextis purpura togis* (unde *praetextati* vocabantur, ut infra, 2, 6, 10.) *utebantur: magiſtratibus in coloniis, municipiisque, Romae infimo genere magiſtris vicorum togae praetextae habendae jus permiſſum erat*. Livius, 34, 7, 2. FREINSH. De praetexta Ferrar. 1. 2. 1. & Ruben. 1. 1. *Praetextae* habent Jord. & Freculph.

Inde quod] Vetus editio habet: *Indeque aureo curru quatuor equis triumphatur*. Quod non bene probat vir eruditus, etſi adſtipulantes habeat haec lectio ambo Palatinos. Rectius Nazarianus: *Inde quod*. Paulo poſt ad finem hujus capitis veteres addunt libri: *ſumpta ſunt*. Idque rejiciendum non eſt. *Togae pictae, tunicaeque palmatae, omnia denique decora & inſignia, quibus imperii dignitas eminet, ſumpta ſunt*. Nempè inde ſumpta ſunt. SALM. *Indeque* eſt in Flor. Berol. Duisb. Fran. at Jord. quod recte rejicit Salmaſius. Magl. *inde aureo*. *Sumpta ſunt* addunt Jord. Freculph. & Ald. Vulgata ſcriptura, quam in aliis o. s. & e. inveni, magis convenit ſtilo Flori.

Aureo curru] Triumphus honor eſt omnium ampliſſimus, qui vel Senatus auctoritate, vel populi juſſu, deferri poterat illi, qui imperium acceptum cum virtute feliciter geſſerat. Hujus vero apparatus, pompaque variata fuit pro Reipublicae incremento, & rerum geſtarum magnitudine. Quis primum apud Rom. triumphum egerit, inter ſcriptores non convenit. Plutarchus Romul. cap. 27, contendit a Romulo inſtitutum pedeſtrem, ſed a Priſco curulem, hoc eſt, ut *aureo curru, quatuorque equis* triumpharetur, eumque triumphum alii a Poplicola conſule primum eſſe actum opinantur. De jure, ordine, pompa triumphi, per opportunitatem latius dicturi ſumus: cui nunc iſta non ſatisfaciunt, is conſulat Valer. Maxim. Cicer. in Piſonem, Zonaram lib. 2. Annal., Livium, Dionyſ., Plutarch., Agell., Dionem, &, hujus ſeculi ſcriptorem elegantiſſimum diligentiſſimumque, Carolum Sigonium, de jure civium Romanorum. STADIUS. Ad equos quod attinet, albos fuiſſe patet ex Livio, 5, 23, 1. Ovidio de Ponto, 2, 8, 49. Claudiano de bell. Get. verſ. 127. Plinio paneg. 22, 1. Propert. 4, 1. 12. Sidonio carm. 2. verſ. 375. & Apulejo in Apologia, *Peram & baculum Philoſophis exprobrares? igitur & triumphantibus quadrigas albas*, &c. Pompejus Magnus elephantis junctis triumphavit, teſte Plinio, 8. 2. FREINSH. Camillum primum Vejis captis albis equis triumphaſſe indicant Plutarch. in Camill. & Liv. v. 23.

togae pictae, tunicaeque palmatae; omnia denique decora & inſignia, quibus imperii dignitas eminet.

& 28. Propertius IV. 1. 32. ſcribens,

Quatuor hinc albos Romulus egit equos,

prolepſi utitur, quae ad veritatem hiſtoriae exigi non debet; cujusmodi multa ſunt in poëtis. Nam ne quadrigis quidem, quod ſcribit Dionyſ. Halic. II. 34. multo minus quadrigis albis Romulum in Urbem invectum concedit Plutarch. Romul. Eadem prolepſis eſt ap. Ovid. qui VI. Faſt. 724. Poſtumium Tubertum, cujus triumphus incidit in A. U. CCCXXII. aliquot annis ante triumphum Camilli niveis equis triumphaſſe ſcribit. vid. hic Rupert. & Panvin. de Triumpho cap. I. ibique Mader.

Togae pictae] Nempe acu, ex invento Phrygum, indice Plin. 8, 48. unde etiam *Phrygiae veſtes* nomen habent. De Sybaritae cujuſdam Alciſthenis veſte picta vide Ariſtotelem de admirab. audit. cap. 83. FREINSH.

Tunicaeque palmatae] Has plerique pro iisdem habent cum togis pictis: ego autem nuſquam legiſſe memini *togam palmatam*, ſed ſemper *tunicam*, niſi apud Iſidorum lib. 19. quem pro idoneo auctore, hoc in loco, non agnoſco. conſtat autem, quid inter togam & tunicam interſit: imo ſimul geſtari ſolitas indicat Livius 30. 15, 8. Praeterea ab auctoribus ita curioſe non diſtinguerentur, ſi eaedem forent. IDEM. Praeter Iſidorum etiam Martialem VII. 1. Schol. Juvenal. ad Sat. X. 35. & Tertullian. de Coron. Milit. c. XIII. *togam palmatam*, & contra, Livium 1. 20. *tunicam pictam* dixiſſe obſervarunt Manut. III. Quaeſit. per Epiſt. 1. & Ferrar. de Re Veſt. 1. 2. 8. apud quos, nec non ap. Ruben. 1. de Re Veſt. 21. & Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. c. XX. plura de his legi poſſunt.

Quibus imperii dignitas] Vide Valer. Maxim. 2. 2, 7. Liv. 1, 8. 2; 5, 41. 7: 45, 29, 2. FREINSH.

CAP. VI.

De Servio Tullio.

1 SErvius Tullius deinceps gubernacula Urbis invadit. Nec obſcuritas inhibuit, quamvis matre

De Servio Tullio] De Rege iſto ſcribunt, Livius 1. 41. Dionyſius, 4. 1. & plerique ſupra citati. FREINSH.

1. *Nec obſcuritas*] Haec enim ad altiora nitenti impedimento eſſe ſolet. quo conſilio Aſtyages, cum ſibi a nepote metueret, filiae ex gente obſcura tum temporis Perſarum, maritum dedit, *ne pe-*

ter-

matre ſerva creatum. Nam eximiam indolem uxor Tarquinii Tanaquil liberaliter educaverat: & clarum fore viſa circa caput flamma promiſerat.

terna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret, Juſtin. 1. 4, 4. Quicquid enim virtute, quicquid induſtria profeceris, quia tamen in aequo videre, fortunae modum cogent. *Aegerrime enim*, ait Dio lib. 41. *homines tolerant ſibi a ſuis aequalibus anteiri*. Cicero de orat. 2. 52. *Invident homines maxime paribus aut inferioribus: cum ſe relictos ſentiunt, illos autem dolent evolaſſe*. IDEM.

Matre ſerva] Et inde *Servio* nomen. Dionyſius dicto loco. Conſentit cum noſtro Juvenalis, Sat. 8. 259. Feſtus in voce, *Servorum dies feſtus erat*; praeter alios, quibus accedere non vult Livius, 1. 39, 10. Leviter in hac re corrigendus Seneca, epit. controverſ. 3. 9. *Servo natum regem habuimus*: imo *Serva*. IDEM. Varie tradunt de hac re veteres. vid. Plutarch. Quaeſt. Rom. XCVIII. & de fort. Rom. prope fin. Horat. 1. *Sat.* 6. 8. M. Senec. Controv. VI. & XXI. L. Senec. Ep. CVIII. & Claudii Imp. Oration. ap. Gruter. Inſcript. p. 1011. *Creare* de matre dicit, ut Virg. X. Aen. 551. & Catull. Carm. LXI. & *creatrix* pro matre rurſus Virgil. VI. Aen. 367. & VIII. 534. ubi vid. Cerd. & Clar. Burm. ad Phaedr. 1. Fab. 6.

Liberaliter] Ut ingenuum ſcil. non ut ſervum Cic. 1. de Orat. 31. *Quod eſt homine ingenuo, liberaliterque educato dignum*. Terent. Andr. V. 4. 8. *Adoleſcentulos libere eductos*. Senec. III. de Benef. 21. *Indulſit dominus ſervo, liberalius educavit, artes, quibus erudiuntur ingenui, tradidit; beneficium eſt*. Columel. 1. de R. R. 3. *Cum in primis cunabulis, ſi modo liberis parentibus eſt oriundus, audiſſe poterit*, Μηδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. Ita ap. Terentium, & alios, *liberalis*, & *liberalitas* ſaepe de his, quae liberis hominibus conveniunt, ac digna ſunt. De Servio Liv. 1. 39. *Inde puerum liberum loco coeptum haberi, erudirique artibus, quibus ingenia ad magnae fortunae cultum excitantur*. *Educarat* Ryck. Reg. F. Ber. Magl. Duisb. Fran. & v. e. Hoc quoque voluiſſe videntur ſcribae Voſſ. 1. 2. in quibus eſt *educararat*. Deinde *flama* Flor. Ber. Duisb. vid. I. 2. 3.

Viſa circa caput flamma] Hiſtoriam hanc ſcribunt Plinius 2. 110. & 36. 27. Cicero de Divin. 1. 53. Valer. Maxim. 1. 6, 1. Livius 1. 39, 1. Dionyſius 4. 2. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 7. Servius ad Aen. 2. 682. ubi Virgilius ſimile de Julo fingit, quod repetit Claudianus in IV. conſulatu Honorii, verſ. 192. & Sidonius Apollin. carm. 2. verſ. 115. & ad Maſiniſſam trahit Silius lib. 16. verſ. 118. Accidit hoc & L. Marcio duci exercituum Cornelianorum, de quo Livius 25. 39, 17. Valer. Max. 1. 6. 2. Item Salvidieno, de quo Dio lib. 48. pag. 430. Philoſophi notant ex naturalibus cauſis oriri poſſe hunc ignem, apud Photium certe Bibliothecae cod. 242. plura recenſet Damaſcius, quae partim prodigiis, partim naturalibus accenſeas. ipſum locum adſcribere fas ſit: *Severi equus, quo multum uſus eſt, tractatus, ſcintillas e corpore multas & magnas ejecit, donec portentum hoc ad conſularem dignitatem Romae eum evexit. Sed & Tiberio aſinus, ut refert Plutarchus Chaeronenſis, adhuc juveni, & in Rhodo operam danti eloquentiae, imperium eodem eventu praeſignificavit. Sed & Balemerin, unum ex Attilae aulicis, de ſuo corpore jeciſſe ſcin-*

2 rat. Ergo inter Tarquinii mortem, annitente regina, ſubſtitutus in locum regis, quaſi ad tempus, regnum dolo partum ſic egit induſtrie, ut
3 jure adeptus videretur. Ab hoc Populus Romanus

ſcintillas. Hic Bakemeris pater fuit Theodorici ejus, qui nunc ſummum totius Italiae imperium tenet. Dicit autem etiam de ſe ipſo auctor, ut etiam mihi, cum & induor & exuor, etſi id raro admodum accidit, accidit tamen, ut ſcintillae ingentes exiliant, aliquando cum ſonitu, interdum etiam flammae integrae veſtem illuſtrent, nihil tamen exurant; & ſe ignorare, quo portentum hoc tenderet. Vidiſſe ſe ait & hominem quendam e capite ſcintillas vibrantem, & flammam, cum vellet, a capite aſperiore veſte attrito excitantem. Adde Wolf. rer. memorabil. pag. 507. Ceterum ſicut ignis clarus eſt & ſplendidus; ita claros etiam futuros, quibus eveniunt, talia prodigia oſtendunt. Eadem ratione apud Dionyſium 5. 45. Romani cum pila arſiſſent, *λαμπρὰν νίκην, ſplendidam victoriam* ſibi portendi interpretantur. Ita *illuſtria Macedonum caſtra Dario viſa, fulgorem Alexandro portendere* augurantur quidam, apud Curt. 3. 3. 6. FREINSH. Plura hujusmodi apud Cerd. ad Virg. Barth. ad Claudian. Freinsh. ad Curt. ll. dd. & Caſaub. ad Sueton. Tiber. XIV.

2. *Quaſi ad tempus*] Nazarianus Flori: *quaſi tempus.* deeſt *in.* Nam ſupra notavimus, legendum heic eſſe: *quaſi in tempus.* quae vera eſt lectio. SALM. Dum nempe Rex convaleſceret, cujus mors tegebatur, donec Servio confirmaretur poteſtas. Ita calliditate Liviae, *ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem, fama eadem tulit.* Tacit. I. 5, 9. Simile exemplum Calligenis, qui mortem Philippi celavit, dum Perſeus regnum invaderet, apud Livium 40. 56, 11. & Mechemetis Baſſae, qui Solymanni obitum preſſit, donec ad Selimum de occupando regno literas daret, apud Thuan. Hiſtor. lib. 38. Adde Juſtin. 30. 2, 6. Leunclav. Annal. Turc. 74. Scalig. Canon. Iſagog. pag. 142. & p. 151. Thuan. Hiſtor. lib. 114. in morte Amuratis. Deſcript. regni Congi, cap. 2. in fine. FREINSH. *In tempus* emendarat Salmaſ. ad prooem. n. 1. Et ſic Tacit. VI. A. 11. *In tempus deligebatur, qui jus redderet,* & XIV. A. 20. *ſcena in tempus ſtructa.* Sed *ad tempus* eſt in o. s. & c. ac Freculpho: idque retinuerat Graevius in Ed. A. 1680. pro quo deinde Amſtelodami dederunt *in tempus.* Retinui vulgatum. Ita Cicer. de Amicit. VIII. II. Offic. 16. Suet. Caeſ. X. Livius XXIII. 48. & alii.

Regnum dolo partum] Ita de Tarquinio Auctor de Viris illuſtr. cap. 6. *regnum intercepit, & ita adminiſtravit, quaſi jure adeptus fuiſſet.* Aſſuevit enim alias fieri, ut reſpondeant initiis regnorum reliqua. Vide infra not. ad 1. 7, 1. FREINSH. De phraſi *agere regnum* Idem in *Ind.* & Gronov. IV. Obſ. 14. ad Senec. Oedip. v. 264. & ad Tac. I. A. 44. Sic *bellum agere,* pro gerere, adminiſtrare, Id. II. Obſ. 3. & Heinſ. ad Ovid. II. Triſt. 230. *Induſtria* Toll. Duisb. Fran. Pal. 1. Voſſ. tres, & Edd. praeter Beroald. *Induſtriae* Ryck. *induſtrie* etiam Jord. & Freculph.

3. *Cenſum*] Vide latius Dionyſ. 4. 19. & Livium, 1. 42, 6. FREINSH. *Cenſus* hic pro tabulis, in quibus ſcribebantur, quae quiſque profitebatur, & in cenſum deferebat. *Volumina cenſualia,* & *libri cenſuales* dicuntur in utroque Codice Legum Rom. Itaque pro

referre

manus relatus in cenſum, digeſtus in claſſes, curiis atque collegiis diſtributus: ſummaque regis ſolertia ita eſt ordinata reſpublica, ut omnia patrimonii, dignitatis, aetatis, artium, officiorum-

referre in cenſum paullo poſt dicit, referre in tabulas. Gronov. IV. de Pecun. Vet. I. Eadem ſignificatione Cicer. pro Arch. c. V. *Cenſus noſtros requiris ſcilicet*, ut ibi adnotat Paſſerat. Et pro Coel. c. XXII. *Qui aedes ſacras, qui cenſum populi Rom. qui memoriam publicam ſuis manibus incendit*. De diſcrimine inter *deferre*, & *referre in cenſum* Gronov. ibid.

Curiis atque collegiis] Jordanes: *decuriis atque collegiis*. prave. SALM. Si ſic Florus ſcripſit vehementer hallucinatus eſt. Nam curias inſtituit Romulus. Nec decuriae, quas ex Jornande nonnulli exſculpunt, hic locum habeant. Sed tamen huic loco mendum inſidere inde licet colligere. Nihil certius emendatione Gronovii τῦ καίρω, qui legendum monuit: *Centuriis atque collegiis*. Nam populum Romanum ſecundum poſſeſſionum & facultatum modum deſcripſit Servius in quinque claſſes; ſingulas claſſes vero in ſuas centurias. Hinc comitia centuriata, in quibus populus centuriatim conveniebat, & ſuffragia ferebat, quae Servius Tullius inſtituit, ſicuti curiata comitia, in quibus curiatim populus ſuffragia ferebat, ſuam debent originem Romulo. Iſtis comitiis omnia ad rempublicam pertinentia ad Servii uſque tempora gerebantur. Sed poſt Serv. Tullium quicquid majoris erat momenti in comitiis centuriatis peragebatur. In his creabantur omnes magiſtratus majores, ferebantur leges, pax bellumve jubebatur. Itaque non potuit Florus praeterire tam celebrem populi diviſionem in centurias, a quibus centuriata comitia. GRAEV. Freculph. & Ald. *decuriis*, ut Jordanes. Et ſic laudat Sigon. II. de Ant. Jur. Civ. Rom. 12. Sed vellem docuiſſet, quae fuerint illae decuriae, in quas Servius populum diſtribuit. Forcaſſis ſcriptura Jordanis ita defendi queat, ſi quis dicat, decurias eſſe partes collegiorum, quae hic memorat Florus. Nam collegia & corpora artificum in decurias diviſa fuiſſe, patet ex Inſcriptionibus vet. & libris Legum Roman. Vid. *Indic.* Inſcription. Gruteri & Reineſii c. VIII. & IX. Reineſ. ad I. Inſc. 19. & Cujac. XXI. Obſ. 10. Sed non conſtat, an tam antiqua fuerit diviſio illa collegiorum in decurias, quarum nullam mentionem circa haec tempora invenio. Rupertus putat retinendum eſſe *curiis*, & Florum longe diverſos auctores ſequutum ab iis, qui curias a Romulo inſtitutas prodiderunt. Sed hoc ideo improbabile eſt, quod nullus in hac re memoratur diſſenſus veterum. Nec puto Florum *curias* & *centurias* pro iiſdem habuiſſe, quo in errore Epitomatorem Feſti verſari adnotat Scaliger ad Feſtum in *Centuriata*. Omnino adſentiendum videtur Gronovio, ob cauſſam, quam hic exponit Graevius. Idem placuerat Perizonio, qui pro *curiis* adſcripſerat *centuriis*. Sic contra in Liv. Epit. I. de Romulo: *in centurias populus diviſus*. Quod recte emendavit Sigonius, *in curias*.

Collegiis] Diſſentiunt a noſtro Plutarch. Numa, cap. 31. & Plinius, 34, I. & 35, 12. qui Numae inſtitutum hoc tribuunt. FREINSH. De collegiis Sigon. l. d. Cujac. VII. Obſ. 30. & Briſſon. I. Antiq. ex Jure Civ. 14.

Officiorumque] Freinsh. in *Ind.* exponit *opificiorum*. Sed haec nomine *artium* continentur, nec te-

rumque diſcrimina in tabulas referrentur; ac ſi maxima civitas minimae domus diligentia contineretur.

mere alibi *officia* pro *opificiis* dici invenias. Puto Florum hoc velle, ex his tabulis patuiſſe, quodnam quiſque civis officium Reipubl. praeſtaret. Nam aliud praeſtabant ſeniores, aliud juniores; aliud divites, aliud pauperes: quorum diſcrimina in tabulis notata erant.

In tabulas] Vetuſtiores editiones praeferunt, *in tabulis*. non abſurde. eo fere modo loquitur Suetonius, *quemadmodum ſummam rationibus vellet referri*. in Veſpaſian. 22. 5. Quod ſequitur, *ac ſic*, ex Nazariano eſt, elegantius utique quam illud impr. *ac ſi*. FREINSH. *In tabulis* eſt in Voſſ. 3. & Junt. Edd. B. S. & P. tranſpoſitis literis habent in *talibus*. Id defendi quidem poteſt, ſed non debet, repugnantibus fere o. s. & aliis Edd. *Referre rationibus* eſt in l. ult. pr. D. *de Reſcind. vend.* & l. 2. §. 6. *de Adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* Sed in Suetonio Graevius recte edidit *inferri*. *Ac ſic* habent etiam Flor. Voſſ. 1. 2. Jord. & Frec. *ac ſi* alii o. s. & e. Flori.

Maxima civitas minimae domus] Cicero ad Attic. 6. 1. *provincia gubernata ut domus*. Quod maximae eſt prudentiae. Nec enim qui domum regere poteſt, poſſit etiam civitatem regere. Vide Ariſtot. Polit. in pr. FREINSH. i. e. eadem diligentia gubernaretur, qua minima domus. Eſt enim boni patrisfam. curare ut in domo ſua quisque rite munere ſuo fungatur, & omnia cum cura in rationes referre. Nam videtur his verbis tangere diligentiam Romanorum in conficiendis tabulis, & ephemeridibus, in quibus tota ratio rei domeſticae perſcribebatur; de quibus Bud. ad l. 48. *D. de Jure dot.* *Diligens* & *diligentia* ſaepe dicuntur de bonis patribusfamil. ut Turneb. ad Cicer. 11. Agrar. 19. & Clar. Burm. ad Petron. c. LXVII. qui & ad eumdem c. 11. oſtendit, *continere* eſſe verbum proprium diſciplinae, & coërcitionis, Senec. de Provid. c. 1. *Illos diſciplina triſtiori contineri*.

CAP. VII.

De Tarquinio Superbo.

1 POſtremus omnium fuit regum Tarquinius, cui cognomen *Superbo* ex moribus datum. Hic

De Tarquinio Superbo] Hujus geſta ſcribunt Livius, 1. 49. & deinceps. Dionyſius 4. 41. & deinceps. Ruffus, Eutrop. Victor de Vir illuſtr. cap. 8. Accius Bruto; cujus tamen paucula fragmenta hodie extant. FREINSH.

1. *Superbo*] Cognominis hujus ratio-

Hic regnum avitum, quod a Servio tenebatur, 2
rapere maluit, quam expectare, immiſſisque in
eum percuſſoribus, ſcelere partam poteſtatem
non melius egit, quam acquiſierat. Nec abhor- 3
rebat

nominem reddit Livius, 1. 49. 1. quod inſepultum ſocerum abjeceret: meliorem noſter, Dionyſ. 4. 41. & 4. 48. Auctor de Viris illuſtr. cap. 8. & Propert. 3. 11, 48. *Nomine quem ſimili vita ſuperba dabat.* hoc eſt, cognomen hoc trahebat, quoniam ſuperbe vixit & imperavit, ut recte interpretatur Gebhardus dicto Propertii loco. Illum Tarquinius vel ob eam unam cauſam *ſuperbus* recte appellari potuiſſet, quam hic e Livio memorat Freinsh. Nam & ſic Horat. 1. Carm. 28. 32. de eo, qui cadaveri inhumato terram non injicit:

Debita jura, vicesque ſuperbae,
(vel, *ſuperbe*, ut Paſſerat. non improbante Celeberr. Bentlejo) *Te maneant ipſum.* Sed Livius non ob id ſolum, verum & ob alia multa eum hoc cognomen accepiſſe ſcribit. *Superbo*, inquit, *cognomen facta indiderunt*, quae deinde per partes exſequitur. Quae Livius *facta*, Florus *mores* dicit. Nam *ſuperbiae* nomine apud veteres multa comprehendebantur vitia, libido, avaritia, crudelitas, & alia, ut e Servio ad Virg. XI. Aen. 15. & Latin. Pacat. in Panegyr. ad Theodoſ. c. XX. adnotat Caſaub. ad Theophr. Charact. c. XXV.

2. *Regnum avitum*] Indicat igitur Tarquinium hunc nepotem fuiſſe Priſci, quod & Dionyſius, 4. 1. & 48. expreſſe teſtatur. Sicut etiam Conſtantinus Manaſſes verſ. 1664. Alii filium ejus faciunt, inter quos Livius, 1. 46. 4. & 1. 47, 2. Onuphrius in Faſtis in Olymp. 67. Agellius, 17. 21. Plutarch. Poplic. cap. 21. filium an nepotem Priſci appellet, ambigit. Vide diſputationem de hac re Laur. Vallae, praefixam notis in Livium. IRLINGH, Diſſenſionem Veterum in hac re memorat Claudius Imp. in Oratione ap. Gruter. Inſcr. p. 1011. Priſci *Filium* vocat etiam Cicero in Bruto cap. XIV, & Strabo Lib. V. p. 231. Sed Dionyſ. Halic. multis, iiſque non infirmis rationibus diſputat, non potuiſſe natura Fil. Priſci fuiſſe, ac tandem utriusque ſententiae conciliandae hanc rationem iniri poſſe putat, ut Superbus natura nepos, adoptione filius Priſci fuiſſe dicatur. Et hoc probat Rupert. ad h. l. Pomponius l. 2. §. 2. D. *de Orig. Jur.* Superbum *Demarati Corinthii filium* fuiſſe dicit contra omnis hiſtoriae fidem, qui locus valde torſit Interpretes. Nodum ſolvit V. A. Cornelius van Bynkershoek in Praetermiſſis ad l. d. per geminationem literarum in Pandectis uſitatam, ſed hic non animadverſam, legens *Demarati Corinthii FILius* i. e. *filii filius.*

Rapere maluit] Videtur alludere ad verba Livii, 1. 47, 2. *qui habere regnum, quam ſperare, mallet.* ſicut & Tacitus, 1. 7, 11. de Germanico; *ne habere imperium, quam exſpectare, mallet.* quae loca ſuſpicionem mihi injiciunt, ita etiam ſcripſiſſe Livium, *expectare*, aut *eſpectare*, pro quo, qui minus intellexere, ſubſtituerint, *ſperare*. FREINSH. In Livio nihil mutandum oſtendit ad eum loc. Gronovius.

Non melius egit, quam acquiſierat] Vetuſtiſſimus Nazarianus: *adquaeſierat. Adquaerere*, pro *adquirere*. quod ſemel notandum proponimus. Sic enim veteres loquuti, *conquaerere* & *adquaerere* dicentes. SALM. Ita ſolet fieri. *Nemo enim unquam imperium flagitio quaeſitum bonis artibus exercuit.* Tacitus H. 1. 30, 6. nam plerumque *imperium iis artibus retinetur*, qui-

rebat moribus uxor Tullia, quae, ut virum re-
gem ſalutaret, ſuper cruentum patrem, vecta
4 carpento, conſternatos equos egit. Sed ipſe in
Senatum caedibus, in omnes ſuperbia, quae cru-
delitate gravior eſt bonis, graſſatus, quum ſae-
vitiam jam domi fatigaſſet, tandem in hoſtes con-
ver-

quibus initio partum eſt. Salluſt. Cat. 2. 5. Qui enim bonis artibus ad regna pervenere, iisdem etiam ſubditorum animos retinere gaudent; qui diverſa irrupere via, quoniam caritatem civium promittere ſibi non poſſunt, metu & terrore, ſolitis tyrannidi vinculis, exprimunt obſequia. Ita, quod ait Seneca de clem. 1. 13. *Scelera ſceleribus tuenda ſunt.* Rariſſimum enim eſt, ut *regnum dolo partum ſic agatur induſtrie, ut jure acceptum videatur.* Vide proxime praecedentem notam ad 1. 6, 2. Eodem prope loquendi modo Clytaemneſtra in Agamemnonem Senecae invehitur, verſ. 174. *Sic auſpicatus bella, non melius gerit.* & Liv. epit. 69. 1, *Saturninus tribunatum non minus violenter, quam petierat, geſſit.* FREINSH. Idem, quod hic de *conquaerere*, & *adquaerere* Salmaſius, de *diſquaerere* adnotat Victor. ad Varr. 1. de R. R. 57. & de *requaerere* Scalig. ad Catull. Carm. ult. *Exquaerere* dixiſſe Plautum in Aulul. IV. 10. 70. ſcribit Priſcian. Lib. 1. p. 561. Vid. ibi Taubm. Et ap. eumd. poëtam in quibusdam libris Capt. II. 2. 43. eſt *exquaeſivero*. & Stich. 1. 2. 50. *exquaeſitum*. l. 1. §. 14. D. de Leg. Corn. de Falſ. liber Florent. *adquaeratur*. Et ſic ſaepe idem in his.

3. *Super cruentum patrem*] Immanitas incredibilis; ſed non tamen ſine exemplo. legimus enim & apud Juſtin. 41. 6, 5. *Eucratides a filio, quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſſimulato parricidio, velut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem ejus currum egit, & corpus abjici inſepultum juſſit.* GRUTERUS. Tulliae facinus praeter Dionyſ. & Liv. recenſet etiam Valer. Max. 9. 11, 1. & Ovid. Faſtor. 6. 603. FREINSH. *Supra* Vineti unus, Flor. Ber. Duisb. Fran. Jord. & v. e.

4. *Ipſe in Senatum caedibus, in omnes ſuperbia*] Amplius habet Jordanes *ipſe in Senatum caedibus, in plebem verberibus, in omnes ſuperbia.* Quod an ſit Flori, dubito. & fortaſſean ita in ſuis codicibus repererit Jordanes. Quod temere non affirmem. SALM.

In Senatum caedibus] Rationem hujus facti reddit Livius 1. 49. Nam cum ſenatus ex optimis & ditiſſimis civibus conſtaret, hunc praecipue ſublatum voluit, tam ut eorum praeda diteſceret, quam ut metum ſibi ab iis demeret, denique ut facilius orbae reipublicae dominaretur. *Regibus enim ſemper boni, quam mali, ſuſpectiores ſunt, ſemperque his aliena virtus formidoloſa eſt*, ait Salluſtius Cat. 7. 2. Et apud Tacit. Agr. cap. 3. *Multi fortuitis caſibus, promtiſſimus quisque ſaevitia principis interciderunt.* Vide notam Berneg. ad Juſtin. 42. 2, 10. ita Graecinum Julium *C. Caeſar occidit ob hoc unum, quod melior vir erat, quam eſſe quemquam tyranno expediret.* apud Senecam de benef. 2. 21. & Tiberius Arruntium *divitem, promptum, artibus egregiis, & pari fama publice, ſuſpectabat.* apud Tacit. 1. 13, 2. Tertiam rationem quod attinet, eo facit Hannonis conſilium apud Juſtinum 21. 4, 3. qui Senatum interfecturus erat, *ut orbam rempublicam facilius invaderet.* FREINSH.

Super.

verſus eſt. Sic valida oppida in Latio capta ſunt, 5
Ardea, Ocriculum, Gabii, Sueſſa Pometia. Tum 6
quoque cruentus in ſuos. Neque enim filium
verberare dubitavit, ut ſimulanti transfugam a-
pud hoſtes hinc fides eſſet. Cui Gabiis, ut vo- 7
luerat, recepto, atque per nuntios conſulenti *quid*
fieri

Superbia] Perdiccae *odium arrogantiae plus nocuit, quam hoſtium vires*, apud Juſtin. 13. 8, 2. ubi notam Berneggeri vide. Adde Hiſtor. Peruvian. Auguſtin. de ç. carate, libr. 6. cap. 5. f. de Gundiſalvo Picarro. FREINSH. *Boni* hic ſunt nobiles, potentes, divites. Vid. Gronov. IV. Obſ. 9. Schulting. ad Senec. Controv. VI. & Graev. Lect. Heſiod. c. VI.

Cum ſaevitiam jam domi fatigaſſet] Lege: *cum ſaevitiam domi fatigaſſet*. expuncto illo *jam*, quod temere adhaeſit ex fine praecedentis vocis *ſaevitiam*. SALM. *Saevitiam*] Ita vetus e. Grut. Palatinique ſec. ac tert. quae lectio etiam Salmaſ. probatur. FREINSH. Sic & Regg. Berol. Duisb. Voſſ. 1. 2. Fran. Magl. & Jord. In Naz. erat *ſaevitii jam*. Ancipitis diſquiſitionis eſt, utrum *jam* temere repetitum ſit e fine praecedentis vocis, an omiſſum a librariis id ſupervacuum putantibus. Hic quidem ſenſui nihil obeſt. *Saevitiam fatigare*, eſt ad ſatietatem ſaevire, fatigari ſaeviendo. Serv. ad Virg. VIII. Aen. 94.

Olli remigio noctemque, diemque
fatigant,

i. e. ipſi fatigantur. Et ad IX. Aen. 605.

Venatu invigilant pueri, ſilvasque
fatigant,

i. e. ipſi fatigantur in ſilvis. Senec. ad Marc. c. 1. *Omnia in ſupervacuum tentata ſunt: fatigatae allocutiones amicorum*. Et 1. de Clem. 11. apud Rupert. *laſſa crudelitas*.

5. *In Latio*] Atqui nulla ſubjectarum urbium *Latina* praeter Gabios? apparet igitur Florum non ſtricte vocabulo *Latii* uſum fuiſſe, ſed quomodo poſterioribus temporibus conſuevit, ut vicini etiam populi comprehenderentur, qua ratione *ſocii Latini nominis* appellati creberrime apud auctores, non Priſci tantum Latini, ſed Italorum plerique, ut a Cluverio non merito reprehenſus videri poſſit noſter, quod *Ocriculum* (pro quo ille *Olliculum* reſcribit) in Latio poſuerit. eadem enim ratione ceterarum quoque urbium nomina mutanda forent. Vide etiam infr. 1. 11, 8. FREINSH. Diſpar eſt Ocriculi & aliarum urbium, quas hic memorat Florus, ratio. Nam hae in Latio, ſaltem adjecto, fuerunt. At Ocriculum in Umbria, ubi Nar fluv. Tiberi miſcetur, locat Strabo Lib. V. p. 227. *Latinorum* nomen etiam interdum Italicis tribui certum eſt; ſed quaerendum eſt, an ſcriptores veteres pleroſque Italorum creberrime vocent *ſocios Latini nominis*: & an *Latii* nomine ita comprehendantur Urbes extra Latium ſitae, ut *Latinorum* nomine interdum Italici extra Latium. *Ocricolum* Naz. Pal. 2. Regg. Voſſ. 2. *Oricolum* Ryck. *Otricolum* Duisb. *Acricolum* liber Vineti. Vid. III. 18. 11.

Ardea] Sed haec oppugnata tantum ab ipſo, nec capta eſt, teſte Dionyſ. extremo lib. 4. Livio extremo lib. 1. nam in obſidione iſta conſpiratio adverſus ipſum facta eſt. FREINSH.

Sueſſa Pometia] Sic legendum fine commate medio, ne videantur urbes eſſe diverſae: de hac enim intelligendus Plin. 7. 16. ubi loquitur de iis, qui naſcuntur cum dentibus: *In feminis ea*
res

fieri vellet, eminentia forte papaverum capita virgula excutiens, quum per hoc interficiendos eſſe principes intelligi vellet (quae ſuperbia!) ſic re-
8 ſpondit. Tamen de manubiis captarum urbium tem-

res inauſpicati fuit exempli, regum temporibus. Cum ita nata eſſet Valeria, exitio civitati in quam delata eſſet, futuram, reſponſo aruſpicum vaticinante, Sueſſam Pometiam, illa tempeſtate florentiſſimam, deportata eſt, veridico exitu conſecuto. GRUTER.

6. *Neque enim filium*] Hanc hiſtoriam praeter citatos ſupra, lege in Ovid. Faſtor. 2. 691. CAMERS. Item apud Valer. Maxim. 7. 4, 2. Plinium 19. 8. Polyaen. ſtrateg. lib. 8. Front. 1. 1, 4. & 3. 3, 3. Simile ſtrategema Zopyri apud Juſtinum, 1. 10, 15. quod Megabyzo adſcribit Cteſias, & Olthaci Plutarchus Lucullo, cap. 31. Vide etiam infra, 3. 11, 7. FREINSH.

7. *Cui Gabiis, ut voluerat, recepto*] Membranae Nazarii: *cui Gabios, ut voluerat, receptos.* lege: *cui Gabios, ut voluerat, recepto.* Sic infra: *Mundam ſe recepit exercitus.* vulgo perperam: *Mundae.* SALM. Nihil hic moverem, niſi Ryckianus liber aliam ſcripturam mihi offerret. In illo enim ſcribitur: *Cui a Gabiis, ut voluerat, recepto.* Lege: *Cui a Gabinis, ut voluerat, recepto.* GRAEV. *Cui a Gabiis* etiam Pal. 2. & Voſſ. 3. *cui Gabii* Voſſ. 1. 2. & v. e. *quo a Gabiis* Jord. Vulgata ſcriptura non eget mutatione. Cicero pro Flacc. cap. XXV. *Illum non modo recipiebant ſuis urbibus.* Phaedr. IV. 11. *Coelo receptus.* Pro *atque* Naz. Ryck. Toll. Duisb. Fran. v. e. & Jord. habent *&*.

Eminentia forte papaverum capita virgula decuſſit] Ita Florum loqui voluere Viri doctiſſimi. Nam alia eſt in omnibus antiquis ſcriptura: *virgula excutiens.* Non quaeram cur ita mutarint adverſus omnium librorum auctoritatem & conſenſum, veterum item excuſorum. Non aliter deſcripſit Jordanes. An verbum *excutere* parum illis idoneum viſum eſt? Saltem debuiſſent *decutiens* reponere. nam *decuſſit*, quod repoſuerunt; cum ſequentibus non cohaeret. Quid enim illis fiet; *quae ſuperbia ſic reſpondit*, ſi ab hac periodo vi avellantur? Totum igitur hunc locum lego & diſtinguo: *Cui Gabiis, ut voluerat, recepto, & per nuntios conſulenti quid fieri vellet, eminentia forte papaverum capita virgula excutiens, quum per hoc interficiendos eſſe principes intelligi vellet, quae ſuperbia! ſic reſpondit.* Jam clara & plana ſunt omnia. Nullo alio reſponſo edito, ſed papaverum tantum eminentia capita excutiens, quum per hoc interficiendos eſſe principes intelligi vellet, quae ſuperbia! ſic reſpondit. Verba illa, *quae ſuperbia!* per parentheſin legenda ſunt. At quod ſuperbiam Florus interpretatur, prudentiam & calliditatem ſummam fuiſſe, ne conſilium evulgaretur, alii volunt. In Jordanis libris eadem ferme lectio invenitur, niſi quod habent, *qua ſuperbia?* Sic autem alibi loquitur Florus. SALM. Conveniunt omnes praeter Ovid. qui dicit, liliorum capita excuſſiſſe, loco modo citato. CAMERS. Ad rem quod attinet, imitatus eſt hoc facto Tarquinius Thraſybulum Mileſium, ut refert Dionyſius, 4. 63. Simile eſt quod Aventinus, propius ab initio libri quarti, de Caroli filio naturali Pipino recenſet. Qui legatis patris, juſſu ejus conſilium poſcentibus, quomodo conjurati puniendi forent, cum forte hortum repurgaret: *Nihil opus eſt verbis*, ait, *herbas inutiles radicitus extirpo, ut fruges bonae creſcant. ite & renuntiate Regi, quae facio.* Adde Aelianum, Hiſtor. var. 1. 34, 7. FREINSH.

templum erexit. quod quum inaugureretur, cedentibus ceteris deis (mira res dictu) reſtitere Juventas, & Terminus. Placuit vatibus contumacia numinum, ſiquidem firma omnia & aeterna 9
polli-

FREINSH. *Decuſſit* a Vineto ortum indicat Gruterus in Edit. 1609. *Excutiens* eſt in pleriſque ſcriptis & editis. In Magl. *concutiens*, in Fran. *decutiens*, in Voſſ. 2. *excuſſit*, in 3. *decuſſit*. *Excutere* ſic quoque Virgil. XII. Aen. 492.

... *Apicem tamen incita ſummum*
Haſta tulit, ſummaſque excuſſit vertice criſtas.

A Ryckiano abſunt omnia inter verba *fieri vellet*, & *quae ſuperbia*. Nempe ſcriba, quum deſcripſiſſet *vellet*, quod eſt ante *eminentia*, deinde oculos conjecerat in poſterius *vellet* ante *quae*, atque ita praeterierat omnia intermedia. Multos hujuſmodi errores ſcribarum dudum obſervarunt Docti. Vid. Clar. Cleric. Art. Critic. P. III. S. I. c. I. §. 4. & toto cap. 5.

Quae ſuperbia] Reduxi lectionem veterem, quaeque firmabatur MSS. Pall. omnibus. GRUTER. & hoc etiam Salmaſio, Schottoque in obſervationibus Philolog. mihi quin etiam, ſi dicere fas eſt, priusquam iſtos viderem, in mentem venit. animadverteram enim multis in locis uſum hac loquendi figura auctorem, ut infra 3. 4, 4. (*ſimile prodigio!*) 3. 5, 23. (*quanta felicitas!*) 4. 12, 24. (*o ſecuritas!*) Quod autem ſuperbiae hoc adſcribit Flor. magis ex odio quodam adverſus ceteram regis ſuperbiam, quam ex vero, agit. prudentiae enim potius adſcribendum fuerat, ne cognitum miniſtro conſilium per eundem proderetur. Alias enim ſuperbiae ſignum eſſe nemo ambigit. (idque innuit apud Livium 42. 40, 2. Q. Marcus) non reſpondere; aut ut viliſſimum illud mancipium Pallas, *nihil unquam, niſi nutu, aut manu ſignificare, vel, ſi plura demonſtranda ſint, ſcripto uti, ne vocem conſociet.* Tacitus 13. 23, 3. Xiphilin. in Nerone. FREINSH. Schotti locus eſt IV. Nodor. Cicer. II.

8. *De manubiis captarum urbium*] Dionyſ. 4. 57. Livius I. 53, 3. Tacitus H. 3. 72, 6. unius Sueſſae Pometiae ſpoliis id factum aſſerunt. Apiolarum manubiis, Plinius 3. 5. ex Antiate. Ea autem ſpolia cum vix ad fundamenta ſuffecerint, (ut Livius quidem computat) Florus autem de erecto templo loquatur, conſulto de pluribus urbibus locutus eſt. Capitolii porro conditionem alii Tarquinio Priſco tribuunt. Euſebius etiam Numae Pompilio. FREINSH. *De manubiis* Cicer. pro Dom. c. XXXVIII. Liv. XXIII. II. & XXXIII. 27. Vid. Wouwer. ad haec Minucii Fel. c. XXV. *Templa omnia de manubiis, id eſt, de ruinis Urbium, de ſpoliis Deorum, de caedibus ſacerdotum.* ſed quid proprie ſint *manubiae* docet Graev. ad Cicer. I. Agrar. 4.

Quod quum inaugureretur] Immo, quum fana Deorum, quae ibi erant, exaugurarentur, *ut libera a ceteris religionibus area eſſet tota Jovis, templique ejus, quod inaedificaretur*, ut Liv. I. 55. Et Serv. in Virg. IX. Aen. 448. *Actum eſt, ut exinde ad alia templa numina evocarentur ſacrificiis, quo poſſet libere, & ſine piaculo templum Jovis exaedificare* Tarquinius. Add. locum Catonis ap. Freinsh. Hoc veteres dicebant *liberare locum*, ut hic e Liv. V. 54. adnotat Rupert. Ulpianus l. 9. §. 2. D. *de Rer. diviſ. Solent, qui liberare locum*
reli-

pollicebantur. Sed illud horrendum, quod molientibus aedem in fundamentis humanum repertum eſt caput, nec dubitavere cuncti, monſtrum pulcherrimum imperii ſedem, caputque terrarum promittere. Tamdiu ſuperbiam regis Populus Romanus perpeſſus eſt, donec aberat libido

religione volunt, ſacra inde evocare. De evocandis ſacris Feſtus in *Novae curiae.*

Cedentibus ceteris Deis] In veteri Nazar. ſcriptum multis locis, ut heic, *de his* pro *deis.* ſic ſupra: *placitum de his ita.* De quo, etſi leve ſit, monendum putavi. SALM. *Diis* Reg. Q. Magl. Ryck. Fran. & v. e.

Juventas] Ita hic haberent omnia noſtra exemplaria, niſi ultimam conſonantem eraſiſſet Camers in impreſſis, & quidam alii emendatores, qui *Juventam* eſſe Deam legerant, & *Juventatem* aetatem in commentario Acronis in oden 30. lib. 1. carm. Horatii: ubi nos contra legimus, quod *Juventas* dea eſt, *Juventa* ſine ſ. aetas. VINETUS. *Juventas* etiam infr. 2. 1, 1. in melioribus libris legitur. & apud Auguſtin. ſemper eſt *Juventas*, *Juventatis* &c. Ovid. ſolum reſtitiſſe *Terminum* meminit Faſt. 2. 669.

Terminus, ut memorant veteres, inventus in aede
Reſtitit, & magno cum Jove templa tenet.

ſicut & Livius 1. 55, 5. quamvis 5. 54, 10. mentionem etiam illius faciat. Cato 1. orig. apud Feſtum in *Nequitum: Fana in eo loco compluria fuere, ea exauguravit: praeterquam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari.* Juventatis etiam meminit Dionyſius 3. 69. tertium Martem adjicit Auguſtinus de Civitate Dei 4. 23. ubi Vives. FREINSH. *Juventa* Pal. 2. Voſſ. 3. Reg. F. Magl. & quidam impreſſi. Fran. & Junt. *juventus.* Haec ſaepe permutantur, ut apud Liv. XXI. 62. *lectiſternium Juventae.* & XXXVI. 36. *Juventutis aedem*, ubi Gronov. e MSS. reſtituit *Juventati*, & *Juventatis.* Munckerus quidem ad Hygin. Fab. pag. 10. & ad Anton. Liberal. c. XLI. etiam *Juventutem* pro dea dici putat. Sed mihi potior eſt auctoritas aliorum. Aetas ſine diſcrimine eſt *juventus*, *juventa*, & *juventas*; ſed *juventas* hac ſignificatione poëtis uſitatius, quam proſae ſcriptoribus. Vid. de his Heinſ. ad Claudian. de Nupt. Honor. v. 84. & Broekhuſ. ad Tibull. 1. 4. 33.

Terminus] De hac re perantiquum aenigma extat apud Agell. 12. 6.

Semel minusne, an bis minus ſit, non ſatis ſcio,
An utrumque eorum, ut quondam audivi dicier,
Jovi ipſi regi noluit concedere.

ubi pro eo, quod in primo verſu legitur *non ſatis ſcio*, cum tranſcendat leges carminis, forte non inepte ſubſtitueretur *neſcio.* Ceterum ſimilis ſcirpus eſt in fine vitae M. Antonini Philoſophi, apud Julium Capitolinum, de Tertullo Fauſtinae adultero, *de quo mimus in ſcena praeſente Antonino dixit, cum ſtupidus nomen adulteri uxoris a ſervo quaereret, & ille diceret ter* Tullus, *& adhuc quaereret, reſpondit ille*, jam dixi, ter Tullus dicitur. FREINSH.

9. *Sed illud horrendum*] Editiones Jordanis: *horrendius.* ſed ſcripti veteres: *horrentius.* Cave tamen putes, ita Annaeum ſcripſiſſe. SALM. Naz. & quidam codd. Vineti Edd. S. P. A. & J. *molientibus ſedem.* In Duisb. deerat *aedem.* *Sedes* & *aedes* ſaepe permutantur. Vid.

bido. hanc ex liberis ejus importunitatem tolerare 11
non potuit. Quorum quum alter ornatiſſimae feminae Lucretiae ſtuprum intuliſſet, matrona decus ferro expiavit. Imperium tum Regibus abrogatum.

CAP.

Vid. I. 13. 10. & III. 10. 3. Liv. V. 42. *Caritate ſedium ſuarum.* vulg. *aedium.* Vid. Cujac. & al. ad L. Inſt. de Mil. teſtam. & Drakenb. ad Sil. Ital. XIV. 652.

Humanum repertum eſt caput] De hac re & quomodo Olenus Calenus augur, fatum illud in ſuam gentem trahere ſit conatus, vide Dionyſium 4. 66. Plin. 28. 2. Servium Aen. 8. 345. Caput autem illud *Toli* cujusdam fuiſſe, & inde *Capitolium* nominatum, ex monumentis vetuſtiorum refert Arnobius contra gentes lib. 6. p. 243. Ita in fundamentis Carthaginis caput bubulum, mox equinum inventum, bellicoſam potentemque fore ſignificavit, apud Juſtinum 18. 5, 15. & 16. Omnia enim ex ſimilitudine rerum interpretabantur veteres. Ita vultures *aſſuetae ſanguine & praeda aves bellatricem fore,* quam conderet urbem, Romulo ſpoponderant, ſupra I. 1. 7. Ita Servium *clarum fore viſa circa caput flamma promiſerat.* ſupra I. 6, 1. Ita Carthaginienſibus bellatoris equi caput, virtutem bellicam, Romanis autem humanum, imperium orbis praeſagiit, cum *omnia* homo regat, hominem autem caput. FREINSH. *Olus* eſt in Arnobii Edit. Lugd. Bat. 1651. & apud Serv. in Virg. VIII. Aen. 345. Alii ap. Rycq. de Capitol. c. X. & Cerd. in IX. Aen. 448. nomen hominis non memorant, ſed tantum caput humanum repertum, ab eoque Capitolio nomen *inditum* dicunt. Scaliger ad Varr. de *Ling.* Lat. p. 167. fabulam ad *nobilitatem* gentis excogitatam, & a Romanis Capitolium appellatum eſſe ſcribit, quam Graeci ἄκραν dicebant, quia eſſet κορυφὴ τῆς πόλεως. Et ſic Voſſius in Etymolog. idque veroſimilius eſt, quam vulgata narratio, quam fabulae propiorem eſſe manifeſtum eſt.

Caputque terrarum] Invidioſos urbis hujus titulos ex multis auctoribus collectos, vide apud Merulam Coſmogr. part. 2. lib. 4. cap. 22. Sizman. in Rutil. Itin. v. 194. FREINSH. Et Lipſ. I. de Magnit. Rom. 2.

10. *Tolerare non potuit*] Multa ex hac cauſa bella, multas ſeditiones ortas, notat Alber. Gentil. de jur. belli lib. I. cap. 20. & ex eadem Decemviratus abolitionem Liv. 3. 44, 1. Hac de cauſa Gotthi Hiſpaniae imperio excidere: Maximus Valentiniani ſucceſſor Romano. ſicut & ipſe Valentinianus. FREINSH. *Ex liberis ejus,* ut I. 16, 9. *Illuſtris ex hac gente clades.* Tacit. Agric. XVI. *Timor ex legato.* Add. Salluſt. Jugurth. c. CII. Terent. Adelph. III. 4, 79. Flor. II. 6, 27. *Liberi* plur. num. de uno. Vid. IV. 3, 2. Quod mox dicit *alter*, videtur exiſtimaſſe, Superbum tantum duos filios habuiſſe: quos tres fuiſſe tradunt Liv. I. 53. 56. & Dionyſ. Hal. IV. 64, 69. Aruntem, Titum, & Sextum.

11. *Lucretiae*] Hoc ipſum aliaque pluria exempla lege apud D. Hieron. ſub fin. lib. I. adverſus Jovinianum. FREINSH. Epitheton *ornatiſſimus* ſaepe adponitur iis, qui praediti ſunt rebus, quae ornamentum aliquod, i. e. decus, gloriam, & exiſtimationem pariunt,

xiunt, quae multae ſunt. Lucretia ergo ornatiſſima virtute, genere, forma, pudicitia. Cicer. I. Verr. 48. *Hominem ornatiſſimum loco, ordine, nomine, virtute, ingenio, copiis.* Hinc *ornamentum* pro honoribus, ac divitiis apud Corn. Nep. Attic. VII. Sed *ornati* & *ornatiſſimi* ſaepe ſpeciatim dicuntur honoribus, ac dignitate conſpicui. Cic. pro Flacc. XXI. Sueton. Caeſ. I. Vid. Lipſ. ad Senec. de Benefic. III. 15. & Clar. Burm. ad Petron. CXXVII. Ceterum Lucretiam coactam quidem, nec tamen invitam ſtuprum paſſam ſcribit Dio in Excerpt. Peireſc. pag. 574. & 577. quem eo nomine ibi reprehendit Valeſius.

Imperium] Diem, quo reges Roma pulſi ſunt, qui *Regifugium* dicebatur, quotannis Romae celebrabant, ſeptimo ſcilicet Cal. Martii, & undecimo Cal. Jul. Auctor Ovidius 2. & 5. Faſtor. Advertendum autem ſerpentem latraſſe, quum pulſus eſt, apud Plinium 8. 41. CAMERS. In Regg. & Fran. eſt *Regi.* in Flor. *regis.* Rectum eſt *Regibus*: nam populus juravit, ſe non modo Tarquinium, *ſed neminem unquam Romae regnare paſſurum.* Liv. II. 1. Cicero Brut. cap. XIV. *paucis annis poſt Reges exactos.* Pompon. l. 2. §. 16. D. de Or. Jur. *exactis deinde Regibus.* Et Flor. I. 10, 1. *Pulſis ex urbe Regibus.* Sigonius ad Epit. Liv. LXVII. argutatur neſcio quid, ac ſcribit, Tarquinio non eſſe imperium abrogatum, ſed exſilio mulctatum, ne in Urbe eſſet. Refellit eum ex h. l. Flori Gronovius. Et Liv. I 59. diſertis verbis: *Multitudinem*, inquit, *perpulit* Brutus, *ut imperium Regi abrogaret, exſuleſque eſſe juberet L. Tarquinium cum conjuge ac liberis.* Poſt *abrogatum* Regg. Toll. Duisb. Voſſ. 1. 2. Fran. Ryck. & V. E. addunt *eſt.*

Cap. VIII.

Anacephalaeoſis de ſeptem Regibus.

1 HAec eſt prima aetas populi Romani, & quaſi
infantia, quam habuit ſub regibus ſeptem,
quadam fatorum induſtria, tam variis ingenio, ut
2 Reipublicae ratio & utilitas poſtulabat. Nam
quid

Anacephalaeoſis] *Conſummationem* vocat Sen. ſuaſ. VI. Alter Seneca, ep. 39. *Oratio haec, quae nunc* breviarium *dicitur, olim, cum Latine loqueremur*, ſummarium *vocabatur.* FREINSH. Quintil. VI. Inſtit. Orat. 1. *Rerum repetitio & congregatio, quae Graece dicitur* ἀνακεφαλαίωσις, *a quibuſdam Latinorum enumeratio. Recapitulationem* dixerunt poſteriores: qua voce Laur. Vallam primum fuiſſe uſum videtur exiſtimaſſe Borrich. in Cogitat. de Ling. Lat. Sed eam in vetuſto Interprete Irenaei inveniri obſervavit Voſſius III. Inſtit. Orator. 6. §. 2. *Anacephalaeoſis* autem non eſt a Floro, ſed ab his, qui Titulos ſingulis capitibus adpoſuerunt.

2. *Ar-*

quid Romulo ardentius? tali opus fuit, ut inva-
deret regnum. Quid Numa religioſius? ita res 3
popoſcit, ut ferox populus deorum metu mitiga-
retur. Quid ille militiae artifex Tullus, bellato- 4
ribus viris quam neceſſarius? ut acueret ratione
virtutem. Quid aedificator Ancus? ut Urbem
colonia extenderet, ponte jungeret, muro tuere-
tur. Jam vero Tarquinii ornamenta & inſignia 5
quantam principi populo addiderunt ex ipſo ha-
bitu dignitatem? Actus a Servio cenſus quid ef- 6
fecit,

2. *Ardentius*] Non damno, forte tamen nihilo abſurdius legi poſſet, *audentius*, ob rationem, quam ſubnectit; ita de Caeſare Sueton. c. 58, 1. *dubium cautior, an audentior*. FREINSH. Libri o. s. & e. *ardentius*: nec quidquam contra eos tentandum eſt. *Ardere* non metaphora transfertur ad omnes vehementes adfectus, & motus animi. Hinc *ardens*, concitatus, vehemens in eo, quod cupit, agitque, urgens propoſiti, & qui vehementer vult, quidquid vult. Flor. IV. 2. 42. de Caeſare: *ardentiſſimi Ducis impetus*, quem paullo ante *ferocem*, & *rei conficiendae cupidum* dixerat. Virgil. 1. Aen. 423. *Inſtans ardentes Tyrii*. Liv. 1. 46. *Juvenis ardentis animi*. Sall. Catil. V. *Ardens in cupiditatibus*.

3. *Deorum metu mitigaretur*] Diagoras, Theodor. Leucippus, Democritus, Epicurus, & ex Rom. Lucretius, putant, terroris ac metus gratia religionem a ſapientibus inſtitutam, quo ſe homines imperiti a peccatis abſtinerent. Lactant. cap. 10. de ira Dei. De Numae religione ſcriptum, Civit. 7. cap. ult. Ex quibus conſtet vera religio, docet D. Auguſtinus, Civit. 10. & Lactant. 4. 28. CAMERS. Eorum, qui de diis opinionem continendorum hominum cauſſa repertam tradunt, meminit & Cicero, de natur. Deorum, 1. 42. Ad quorum ſententiam accedit Euripides apud Plutarch. de placitis Philoſoph. 1. 7. FREINSH. *Ita popoſcit* Pal. 2. Voſſ. 2. Magl. in Reg. F. ſecunda manus addiderat *res*. Reg. Q. *ita poſcebat*. Fran. *ferus populus*.

4. *Militiae artifex*] Ita ſupr. 1. 3. 1. totum autem locum ita ſcripſi, cum in prioribus edd. interrogatio poſt vocem *neceſſarius* poneretur; elumbi, ut videbatur, ſenſu. ita etiam ſeqq. numeris, interrogatio ſemper adjicitur fini. FREINSH.

Ut acueret ratione virtutem] Ut virtutem inſitam diſciplina militari augeret, & efficaciorem redderet. Nam haec ſi abſit, virtus ſola in bello parum valet. Elegans eſt in hanc rem apud Rupert. locus Senecae 1. de Ira 11. Germanos, quum nihil illis ſit animoſius, nihil ad incurſum acrius, nihil armorum cupidius, nihil ad omnem patientiam induratius, tamen facile vinci; quod *ſine ratione ac diſciplina* pugnent. Ita de militia Tulli cum Romuli militia comparata dici potuit, quod de alia re Ovidius:

Et quod nunc ratio eſt, impetus
ante fuit.

Ratio ap. Florum idem eſt, quod diſciplina, quae duo ſaepe conjunguntur. Vid. Schel. ad Hygin. pag. 1108. Tom. x. Theſ. Antiquit. Rom. *Acuere vires* pro augere, eſt ap.

fecit, niſi ut ipſa ſe noſſet Reſpublica? Poſtremo Superbi illius importuna dominatio nonnihil, immo vel plurimum profuit. Sic enim effectum eſt, ut agitatus injuriis populus cupiditate libertatis incenderetur.

Juſtin. xx. 1. *Ut militum vires continuo labore acuerentur.*

5. *Ex ipſo habitu*] Facit huc, quod de Romulo Livius, 1. 8, 2. dicit: & Valer. Max. 2. 2, 7. *Inſtrui*, inquit, *imperia*, *argenteis vaſis*, *& annulis aureis publice praebitis*, *patiebantur*, *quo talium rerum uſu auctoritas magiſtratuum eſſet ornatior.* FREINSH.

6. *Niſi ut ipſa ſe noſceret Reſp.*] Legendum: *niſi ut ipſa ſe noſſet reſpublica.* ſcripti ſane omnes ſic habent, ut & Jordanes. SALM. Sic ed. vetus & Pal. pr. neque aliter fere ſec. ac tert. nempe *noſcet.* GRUTER. & Salmaſius approbat. vulgati habebant *noſceret*, quod & ipſum non reprobum eſt, *noſcere* enim pro *noſſe* aliis auctoribus, ut Tacito 2. 28, 1. ponitur. FREINSH. *Noſſet* Reg. Q. Toll. Voſſ. 2. 3. & V. Ed. *noſcet* Ryck. Duisb. & Fran. *noſceret* Reg. F. Voſſ. 1. & aliae edd. vett.

7. *Importuna dominatio*] *Importunus* eſt impotens, improbus, intolerabilis. Turneb. ad Cicer. II. Agrar. 24. Gronov. ad Senec. IV. de Benef. 3. Graev. ad Cicer. IX. Famil. 21. ubi *importunos* vocat Papirios, quos ante *improbos* dixerat. Sed ſaepe de tyrannis dicuntur *importunus*, & *importunitas*. Liv. V. 2. XXIX. 17. & XXXVIII. 14. Vid. Tan. Fabr. ad Juſtin. XLII. 1. Cicer. Lael. c. XV. de Superbo: *Quamquam mi-* [illegible] *ſuperbia & importunitate ſi quemquam habere potuit* amicum. Et *dominatio* de iiſdem. Freinsh. in *Ind.*

Non nihil, *immo vel plurimum profuit*] Ryck. *Non nihil imo plurimum profuit*, omiſſo *vel.* Calci hujus capitis ſubjicitur in eodem libro: *Finit liber primus & prima aetas. incipit liber ſecundus & prima aetas populi Ro.* Sed lapſa eſt manus ſcribae, pro *prima aetas populi Ro.* enim ſcribendum erat *ſecunda aetas populi Ro.* GRAEV. Reg. F. *nonnihil plurimum profuit.* Reg. Q. & Fran. ita ut Ryck.

Agitatus injuriis] Fruſtra Freinshem. in *Ind.* tentat *fatigatus.* *Agitatus injuriis* eſt preſſus, vexatus, & iis ferendis fatigatus. Cic. III. Verr. 18. *Sedes ſuas patrias iſtius injuriis exagitati reliquerant.* Id. pro Quint. c. 11. *Ut multis injuriis jactatam atque agitatam aequitatem in hoc tandem loco conſiſtere & confirmari patiamini.* Gell. XVII. 21. conjungit *exagitatus* & *vexatus.* Et Serv. in Virgil. VI. Aen. 68.

...... *Agitataque numina Trojae*,

exponit *vexata.* Eſt metaph. a feris, quae *agitari* & *exagitari* dicuntur, quum venatores eas perſequentes conſiſtere non patiuntur. Liv. XLI. 9. Cicer. III. Offic. 17. Ovid.

Et lepus hic aliis exagitandus erit.

Fran. *cup. lib. incitaretur.*

CAP.

CAP. IX.

De mutatione Reipublicae.

IGitur Bruto Collatinoque ducibus & auctoribus, quibus ultionem ſui moriens matrona mandaverat, populus Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitiae decus, quodam quaſi inſtinctu deorum concitatus, regem repente deſtituit, bona diripit, agrum Marti ſuo conſecrat, impe- 1

1. *Bruto*] Cognomentum hoc traxit a ſimulata ſtultitia, cum verum ei nomen L. Junio eſſet. Cum enim, occiſo patre & fratre, ſibi quoque a Tarquinio metueret, ſub hac perſona latuit, donec capta occaſione prorumperet. Vide Auguſtinum, quaeſt. ex utroque teſt. cap. 115. Cum enim ſuſpecta ſit Tyrannis nobilium alacritas, & erectum ingenium, ut ſupra, I. 7, 3. monuimus, nonnulli, ut loquitur Seneca, *in contemptu remedii cauſa delituerunt*, ſicut hic noſter; ut & David, I Samuelis, 21. 13. Archelaus Cappadox, apud Dion. non longe a fine lib. 57. Dionyſius Corinthi, apud Plutarch. Timoleonte, c. 19. & Juſtin. 21. 5, 3. Solon apud Ciceronem de offic. 1. 30. ut & de ſe teſtatur, forte immerenter, Claudius Caeſar, apud Sueton. cap. 38. 6. Unde apparet, haud abſurde dictum illud eſſe: *Stultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt.* FREINSH.

Collatinoque] Tarquinius Egerii filius hic fuit, ita appellatus a Collatia oppido Latino, ubi plurimum morabatur, ut auctor eſt Dionyſ. 4. 72. Hinc Ovid. Faſt. 2. 733.

--- *Cui clarum dederat Collatia nomen.*

IDEM. Egerii, qui Tarquinii Priſci fratris filius erat, filium facit Liv. 1. 57. nepotem Dionyſ. Halic. IV. 64.

Ultionem ſui moriens mandaverat] Ejus generis mandatum eſt Germanici, apud Tacit. 2. 71. & Sueton. Calig. 3. 9. Item Othonis, apud eundem, Veſpaſ. 6. 9. ubi interpretes vide. FREINSH. de verbo *mandare*. Idem in *Ind.*

Ad vindicandum] Unum verbum duplici ſignificatione. vid. Freinsh. *Ind.* Juſtin. III. 1. *Egregius adoleſcens & caedem patris, & ſe ab injuriis Artabani vindicavit.* Plura hujus generis ibi Interpretes, & ad eumd. 1. 9. & XI. 9. *Regem derepente deſt.* Voſſ. 3.

Bona diripit] Juſſu ſcilicet & inſtinctu Patrum, *ut* nempe *plebs contacta regia praeda omnem in perpetuum ſpem pacis cum his amitteret*, Liv. 2. 5. Ita enim obligandi ſunt mobiles animi, & quorum poenitentia metuitur: ita Jugurtha apud Salluſt. 81. 6. *id modo feſtinabat, Bocchi pacem imminuere, ne moras agitando, aliud quam bellum mallet.* ita Rex Vejentium juſſis occidi Romanis legatis, *obſtringi Fidenatium Pop. ne reſpicere ſpem ullam ab Romanis poſſet, conſcientia tanti ſceleris, voluit*, apud Livium, 4. 17, 5. Zonar. Tom. 2. pag. 115. f. & apud eundem Livium 44. 27, 8. Perſeus Gentium *aſſidue ad laceſſendos hoſtili facto Romanos ſtimulat.* Sic apud Ta-

imperium in eoſdem libertatis ſuae vindices trans-
2 fert, mutato tamen & jure, & nomine. Quippe
ex perpetuo annuum placuit, ex ſingulari duplex,
ne poteſtas ſolitudine, vel mora corrumperetur:
Con-

cit. H. 4. 70, 13. *Valentinus ac Tutor in arma Treviros retrahunt, occiſis Herennio ac Numiſio legatis, quo minore ſpe veniae creſceret vinculum ſceleris.* Eadem de cauſſa apud eundem Tacitum 3. 42, 1. Florus *pellexit alam equitum, ut caeſis negotiatioribus Romanis bellum inciperet.* Ita Aſdrubal ultimus Carthaginienſium Imp. in captivos Rom. crudeliter ſaeviit, *ne Carthaginienſibus ſpem ullam pacis a Romanis impetrandae relinqueret,* apud Appianum de bello Punic. propius fine pag. 72. Adde Tacitum H. 4. 64, 5. Plutarch. Ariſtid. cap. 46. Notat autem Livius epit. 67. 3. ab hoc ad C. uſque Caepionem, nullius magiſtratus Romani bona publicata. FREINSH.

Agrum Marti ſuo conſecrat] Unde campus Martius, de quo praeter alios Strabo lib. 5. dicit autem, *Marti ſuo*, quia conditor urbis originem ad eum referebat. IDEM.

Mutato indice & nomine] Sic emendarunt Viri Docti, *Indice* pro *Judice*. ſed minime addicentibus libris, qui *Judice* omnes retinent. &, ſi verum licet dicere, *Indice* hic neſcio quomodo non convenit. in iis enim, quae ſubjicit, nihil ad illud *indice* refertur. ut, cum dixit, *mutato nomine*, ſequitur, *appellavitque conſules pro regibus.* Jordanis lectio omnino vera eſt: *Jure & nomine.* firmant eam ſequentia: *pro perpetuo annuum placuit.* nempe, *jus.* Jus idem quod imperium vel poteſtas. Nihil eſt verius igitur, quam ſcribendum: *mutato jure & nomine.* SALM. *Mutato tamen & jure.* Hanc ex Jordane ſcripturam, cum nemini non probetur, merito recipiendam putavi: nec enim quaequam aliarum congruit, ſive enim *indice*, ſive *judice* legas, neutrum neque ſenſui auctoris, neque verbis convenit, ut ex ipſa conſtructione apparet. FREINSH. Ryck. *mutato tamen nomine & judice.* Sed *jure* recte Salmaſius repoſuit ex Jornande. Ordo verborum eſt perverſus in vulgatis, legendum enim ut codex vetus monet: *mutato tamen nomine & jure.* Sequentia id verba oſtendunt, quae pertinent ad proxime praecedens *jure. Quippe ex perpetuo annuum placuit.* GRAEV. Libri Vineti Voſſ. 2. 3. & Juntina *indice*, tres Pall. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. Ed. Vet. Ber. Sab. & Par. *judice.* Aldus ſolus Jordanem, ut ſolet, ſequutus *jure*, quod etiam in Reg. F. videtur fuiſſe: nam ex eo nihil ad Ed. Graevii, in qua eſt *jure*, adnotatum erat. Nec dubium eſt, quin ea ſcriptura praeferenda ſit. Ex *jure* per errorem ſcribentis fieri potuit *jude*; nam *d* & *r* non raro permutantur: vel, quum pro *jure* ſcriptum fuiſſet *jhe.* quae in MSS. interdum eſt nota literae *r*, ea deinde quaſi compendia vocis *judice* accipi potuerunt; unde mox *indice* pro *judice*: quae voces ſaepe confunduntur. In Reg. Q. ſingularis eſt lectio *mutato tamen & nomine & numero.* Hinc ſuſpicio oriri poſſet, olim ſcriptum fuiſſe *& jure, & numero, & nomine.* Nam tria ſunt, quae mutata eſſe dicit Florus, perpetuitatem imperii, numerum imperantium, & nomen. Sed nihil ex uno libro novandum arbitror: & una voce *jure* & tempus, & numerus comprehendi poſſunt. In Pal. 3. Fran. Flor. & Magl. idem eſt ordo verborum,

*Conſules*que appellavit pro regibus, ut conſulere ſe civibus ſuis debere meminiſſent. Tantumque libertatis novae gaudium inceſſerat, ut vix mutati ſtatus fidem caperent; alterumque ex Conſulibus, tan-

borum, qui in Ryck., eumque adoptavit poſtrema Ed. Ea eſt figura *χιασμὸς* ut apud Sueton. Caeſ. XXVII. XXXV. & XLI. ubi vid. Caſaub. Cujac. XIV: Obſ. 24. & Dan. Heinſ ad Matth. VII. 6. Sic mox in verbis, *ne poteſtas ſolitudine, vel mora corrumperetur:* nam *ſolitudo* refertur ad propius, *duplex* imperium, *mora* ad remotius, [illegible], Reineſ. ad Rupert. Ep. XXIII. Sed reliqui ordinem, qui erat in aliis ſcriptis, & o. v. e., ac ſimul revocavi *&* ante *jure* ab eadem Edit. expulſum, quod a ſolo Ryck. & Freculpho aberat.

2. *Solitudine*] Salluſt. Catil. c. 6. in fin. *annua imperia, binosque imperatores ſibi fecere, eo modo minime poſſe putabant per licentiam inſoleſcere animum hominum.* Imitatus hoc C. Caeſar, Africam in duas partes diviſit, apud Dion. lib. 59. FREINSH.

Mora corrumperetur] Verum enim eſt illud Mamerci, apud Livium, 4. 24, 5. *maximam libertatis cuſtodiam* eſſe, *ſi magna imperia diuturna non eſſent, & temporis modus imponeretur, quibus juris imponi non poſſet.* & illud Latronis, apud Senecam, 7. controverſ. ult. *Nihil tam utile, quam brevem poteſtatem eſſe, quae magna ſit.* Adde Ciceron. pro L. Man. cap. 9. & quae noto ad epiſt. ejus provincialem, 29. Ita cum *ordo Judicum Carthagine dominaretur, eo maxime, quod iidem perpetui judices erant;* Annibal *legem promulgavit, ut in ſingulos annos judices legerentur, ne quis biennium continuum judex eſſet.* Idem Livius, 33. 32. Adde Valerium Maximum, 4. 1. 5. & hoc eſt illud Taciti, 6. 48, 5. *vi dominationis convelli & mutari.* Vide tamen Livium, 9. 18, 11. & 32. 28, 2. & noſtrum infra, 2. 16, 4. item Polyb. in excerpt. Valeſ. pag. 216. IDEM.

Conſulesque] De his primis Coſſ. Livius lib. 1. & 2. Dionyſ. lib. 4. & 5. Auctor de V. I. cap. 9. 10, & 15. Eutropius in 1. Oroſius in 2. Advertendum, annum illum primum habuiſſe quinque Coſſ. auctor Auguſtinus, Civit. 3. 16. Macrobius, Saturn. 1. 12. dicit, primos Coſſ. factos Calend. Jun. quem diem, ut ante annotatum eſt, Romani celebrabant. Plutarchus vero aſſerit, eos creatos Calend. Jan. Hinc ſervatum, ut deinceps ſemper Cal. Jan. Coſſ. crearentur. Lege ipſum Problema 19. CAMERS. Ceterum quod ad appellationem hanc, eandem cum noſtro rationem allegant, Varro, apud Nonium, voce. *Conſules*, l. 2. §. 16. de O. I. Cicero, de leg. 3. 3. & de Orat. 2. 39. Hieronymus ad Eſaïam, cap. 3. ad vocem *Conſiliarius*. FREINSH. De etymo hujus vocabuli Lipſ. c. VII. de Magiſtratib. Pop. Rom., & alii, qui de eodem argumento ſcripſerunt. Voſſius in Etymol. h. v. recte emendat apud Nonium, *quod conſulerent Senatum*, pro vulgato *Senatui*. Nam inde Conſules appellatos eſſe probabilius eſt. Nec verum eſt, quod hic ſcribit Camers, Conſules deinceps ſemper Kal. Januar. creatos fuiſſe. Nam nullum certum fixumque diem ineundo Conſulatui fuiſſe fere uſque ad A. U. IƆC. e Dionyſio & Livio oſtendit Dodwell. de Cyclis Diſſert. VI. §. 15. Et poſtquam Kal. Januar. ſolennes ineundo Conſulatui coeperunt eſſe, tamen non eo die, ſed aliquanto ante creabantur, ſive deſignabantur Conſules.

tantum ob nomen & genus regium, faſcibus ab-4 rogatis, Urbe dimitterent. Itaque ſubſtitutus Valerius Poplicola, ex ſummo ſtudio annixus eſt ad

3. *Tantumque*] Nec immerito; *libertas* enim *inaeſtimabilis res eſt*. l. 106. de R. J. Curt. 6. 6, 11. Ideo cum Graeci liberi pronuntiarentur, *Majus gaudium fuit, quam quod univerſum homines caperent, ut facile appareret, nihil omnino bonorum, multitudini gratius, quam libertatem eſſe*. Liv. 33. 18, 5. & 6. Adde infra, 2. 7, 14. FREINSH. *Inceſſere* abſolute dicit, ut Sall. Catil. XIII. *Libido ſtupri, ganeae, ceterique cultus non minor inceſſerat*. Et Jug. XIII. & XLI. Pro quo etiam dicere potuerat *inceſſerat animos*, & *animis*. Vid. N. Heinſ. ad Valer. Flacc. V. 551.

Alterumque ex Conſulibus] Improbant hoc factum, Auguſtin. Civit. 2. 17. Cic. off. 3. 10. Contra quos diſputat Alber. Gentilis de arm. Rom. 2. 4. FREINSH. Immo probat Cicero l. d. Vid. ibi Graevium.

Ob nomen] Vide Agell. 15. 29. ex Piſone, quem fortaſſis nec recte capit. FREINSH. Plutarch. in Public. & Dionyſ. Lib. V. princ. etiam alias cauſas, cur Patribus ſuſpectus fuerit, memorant.

Faſcibus abrogatis] In Nazarian. legitur: *obrogatis*. Aliud tamen, *obrogare*; aliud, *abrogare*. Legibus obrogatur, quibus contraria lex vel rogatio fit. Leges abrogantur, quae antiquantur. SALM. Parum accurate. *Abrogare legem* eſt legem veterem ante rogatione populi juſſam, & uſu receptam contraria rogatione tollere, leges rogatas abrogare, ut Cicer. V. Phil. 6. *antiquare legem*, novam legem a Magiſtratu latam rejicere, antiquum retinere, neque id mutatum velle. Liv. V. 30. XXVII. 21. & XXXI. 6.

4. *Itaque ſubſtitutus Valerius Publicola*] Mira eſt conſtantia omnium veterum librorum in falſa ac nihili lectione tuenda, quae habet: *Horatius Publicola*. ſic non ſolum Flori ſcripti manu codices, ſed etiam Jordanei habent. SALM. De hoc praeter citatos, vide Plutarchum in vita: & Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 15. CAMERS. *Poplicola* autem ſcribendum eſſe Capit. Tab. teſtantur, idemque convincit nominis ratio, eo quod a *populo colendo* illud cognomen in conſulatu, antea *Voluſus* dictus, invenerit; tum quod δημοκηδὴς, hoc eſt, populum colens, Poplicola, a Plutarch. & Dionyſ. interpretatur. STADIUS. Videtur tamen ipſum *publicum* deductum a *populo*, quaſi *populicum*: eoque alludit §. 1. Inſt. de publ. judic. Quoniam autem Collatinus magiſtratu, non ita multo poſtquam eum ſuſcepiſſet, abiit, Valerium hunc in ejus locum ſubſtitutum, primum Coſ. fuiſſe dicit Cicero in Orat. pro Flacco, cap. 11. & Plin. 16. 15. FREINSH. In *Horatii* nomine conſentiunt o. s. & e., niſi quod varie ſcribitur *Oratius*, *Horvatius*, *Hortacius*. Alterum nomen in Naz. Pall. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & o. e. eſt *Publicola*, in Regg. *Puplicola*, in Toll. Voſſ. 2. & 3. *Poplicola*. Et ita in Faſtis Conſular. ac Triumphal., praeterquam in A. U. CCXCIII. ubi eſt *Poblicola*. In Faſtis Anonym. Noriſ. & Idat. *Publicola*. In Siculis Πυϐλικόλας, & Ποϐλικόλας. In Inſcriptionib. *Poplicola*, *Poblicola*, & *Poplicula*. Apud Plutarch. & Dionyſ. Ποπλικόλας. *Poplicola* ſcribendum contendunt Sigon. ad Liv. II. 8. & Pigh. ad A. U. CCXLIV. cum ratione etymi, tum propter auctoritatem Plutarchi, ac Dionyſii. Vid. Clar. Drakenb. ad Sil. Italic. II. 8. Turnebus XXX. Adver-

[illegible]d augendam liberi populi majeſtatem. Nam & [illegible]aſces ei pro concione ſubmiſit, & jus provoca[illegible]ionis adverſus ipſos dedit. Et ne ſpecie arcis offen-

[illegible]ecſat. 28. exiſtimat non reji[illegible]ndam *Poplicola*, ſed lenius, & [illegible]ommius ſcribi *Publicola*. Nam [illegible] *Publicus*, inquit, ex *Populicus*, & *Publius* ex *Populius* facta ſunt [illegible]ſuetiore ſono. Et ſic libri [illegible]ipti Aurelii Vict. c. xv. ubi vid. [illegible]diſſ. Amtzenium. Eadem ſcri[illegible] eſt in Cicer. II. de Legib. 23. Quintil. III. Inſt. Orat. 7. & Eutrop. I. 9. quibus locis nullam varietatem adnotant Interpretes. In F[illegible] primus, ni fallor, Stadius ed[illegible]dit *Poplicola*, & poſt eum Clar. Graevius; quos ſecutus ſum. Nam & *poplicus*, & *poplicitus* ſcribebant veteres. Vid. Columna. ad Enn. Ann. L. III.

Ex ſummo ſtudio] Jordanes habet tantum: *ſummo ſtudio*. Non [illegible]ellexit veterem elegantiam, & Graecam, ἐκ πάσης σπουδῆς. Sic apud Plautum: *ex ſumma ope*, & *ex ſummis viribus*, apud hunc eundem, & antiquarium Agellium. SALM. Add. Freinsh. in *Ind.* Salmaſ. ad *Solin.* p. 505. Scheffer. ad Juſtin. VI. 3. & Barth. ad Claudian. Praefat. L. II. in Eutrop. v. 25. *Ex* abeſt a Flor. Duisb. Fran. & v. e. pro eo Reg. Q. habet *etiam*. Deinde Naz. Reg. Q. Fran. Voſſ. I. & 2. *annifus*; eoque tendunt *admiſſus* in Pal. I. & *anniſus* in Berol. ac Duisb.

Ad augendam populi majeſtatem] Ryck. *ad augendum populi majeſtatem*. Sic autem veteres locutos eſſe conſtat. Juſtin. XXII. *Poſt haec Poeni ad perſequendum belli reliquias, duces in Siciliam miſerunt.* Virg. XI. Aen. *Pacem Trojano a Rege petendam*. GRAEV. Vid. Perizon. ad Sanct. Min. III. 8. 4. & Graev. ad Juſtin. XIII. 3.

Faſces ei pro concione ſubmiſit] Plutarch. in Publ. τὰς ῥάβδους ὑφῆκε τῷ δήμῳ, καὶ κατέκλινε, ſubmiſit, & inclinavit, i. e. in terram verſus inclinatos a lictoribus teneri, non, lictores tantiſper abire juſſit, quoad concionatus eſſet, ut Bud. ad l. 14. D. *de Offic. Proc.*, &, qui Budaeum in proverb. *ſubmittere faſces* exſcripſit, Braſſicanus. Nam *ſubmittere* eſt deorſum mittere, & inclinare, ut quum gladiatores *ſubmittere arma* dicit Senec. Conſolat. ad Polyb. c. xxv. & aliis locis ap. Lipſ. II. Saturn. 21. Lictores faſces humeris geſtabant, ut Idem putat I. Elect. 23. Unde Virgil. VII. Aen. 173.

Hic ſceptra accipere, & primos attollere faſces
Regibus omen erat.

Hos quum populo ſubmitti voluit Publicola, ea re fatebatur *populi, quam Conſulis, majeſtatem vimque majorem eſſe*, ut Liv. II. 7. Hinc deinde proverbio dici coepit *ſubmittere alicui faſces*, pro cedere, & inferiorem ſe fateri. Et eadem metaphora *ſubmittere arma*, quod proprie dicebatur de gladiatoribus ſe victos fatentibus. Vid. Bud. & Lipſ. loc. dict. & rurſus hunc in Senec. ad Polyb. l. d. & de Provid. c. III. Atque inde *ſubmittere* ſaepe cedendi, ſeque inferiorem agnoſcendi ſignificationem habet. Senec. de Vit. Beat. c. XVII. *Quare ſuperiori verba ſubmittis?* Quintil. Declam. CCLVIII. *Niſi auctoritatem paternam ſubmiſero.* Petron. c. CXXIII.

. . . . *Quem fracto murmure Pontus,*
Et veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda.

Jus provocationis] Legem hanc Antonius apud Ciceronem de Orat. 2. 48. *patronam civitatis, ac vindicem libertatis vocat*; ea enim effectum eſt, ne Conſul pro arbitrio in quemvis, ex odio forte,

 aliave

offenderet, eminentes aedes ſuas in plana ſubmi-
5 ſit. Brutus vero favori civium etiam domus ſuae clade & parricidio velificatus eſt. Quippe quum ſtudere revocandis in urbem regibus liberos ſuos comperiſſet, protraxit in forum, & concione media virgis cecidit, & ſecuri percuſſit, ut plane publicus parens in locum liberorum ado-
6 ptaſſe ſibi populum videretur. Liber jam hinc populus Romanus prima adverſus exteros arma pro

aliave injuſta cauſa animadvertere poſſet, ſed ubi populus comprobaſſet. Vide Livium, 10. 9, 4. Non abſimilem morem Macedonibus, quamvis ſub rege degentibus, olim fuiſſe, indicat Curtius, 6. 8, 25. FREINSH. Cicero & alii ap. Senec. Ep. CVIII. Livius VIII. 33. & Valer. Max. VIII. 1. 1. jam ante a Regibus provocationem ad populum fuiſſe tradunt. Negat Pomponius l. 2. §. 16. D. de O. J. Sed magis credo illis.

Et ne ſpecie arcis offenderet] Quis hanc lectionem jure damnet? Maluit tamen Jordanes: *& ne ſpecies arcis offenderet.* SALM.

Eminentes aedes] Aedificaverat enim in ſumma Veſia, & propterea ſuſpicionem populi incurrerat, quaſi arcem eam regno pararet. Vide Livium, 2. 7. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 15. L. Higinum, lib. 1. quem citat Paedianus in Piſonianam. FREINSH.

5. *Velificatus eſt*] Favorem civium captavit, aucupatus eſt. Vid. Freinsh. in *Ind.* Manut. & Graev. ad Cicer. VIII. Ep. Famil. 10. & Turneb. in 1. Agrar. 9. Add. Salmaſ. in Solin. p. 781.

Quum ſtudere] De conjuratione filiorum Bruti contra rempublicam praeter Liv. & Dionyſ. 5. 7. & 8. 91. lege Valer. Max. 5. 8, 1. item Auguſtin. Civit. 3. 16. Plutarch. Parall. cap. 20. 21. 22. Claud. in Eutrop. 1. 441.

. . . . *Natos* (ita malim, quam *natis*) *hoc dedere poenae*
Profuit, & miſero civem praeponere patri.

Sic enim hunc locum, ut pleroſque alios ejuſdem poëtae, caſtigavimus, quum antea non *patri*, ſed *fratri* paſſim legeretur. Virgilius Aeneid. 6. 820.

. . . . *Natoſque pater nova bella moventes*
Ad poenam pulcra pro libertate vocabit.

CAMERS. *Liberos ſuos revocandis in urbem regibus* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. (ſed hic *filios*).

Protraxit in forum] Haec omnia ex more ſuppliciorum ſumendorum apud Romanos. Vid. P. Fab. 11. Semeſtr. 6. 7. & 10. Briſſon. V. Formul. p. 481. Liv. XXVIII. 29. *Nudi in medium protrahebantur, & ſimul omnis apparatus ſupplicii expromebatur; deligati ad palum, virgiſque caeſi, & ſecuri percuſſi. Trahere, attrahere,* & *protrahere* uſitata ſunt in ea re verba. Petron. c. CV. *Attrahite ocyus nocentes in medium. Pertraxit* Voſſ. 2. *Et in concione* Flor. Fran. & demto *&* Ryck.

6. *Liber jam hinc*] Alio ordine libri: *Hinc jam liber.* SALM. Hoc nuſquam inveni, nec ſcio qua auctoritate in poſtrema Amſtel. ediderint: *Jam hinc liber.* Flor. *liber hinc jam p.* Reg. Q. *liber jam p.* Salmaſius in exemplari ſuo ſcripſerat, *liber hinc jam* vett. lib.

Tum pro gloria] Legunt heic libri: *mox pro finibus, deinde pro ſociis, tum gloria & imperio,* &c. Sequitur abhinc non longe: *quippe*

quum

pro libertate corripuit; mox pro finibus; deinde pro ſociis; tum pro gloria & imperio, laceſſentibus aſſidue uſquequaque finitimis: quippe cui 7 patrii ſoli gleba nulla, ſed ſtatim hoſtile pomoerium, mediusque inter Latium & Tuſcos, quaſi in quodam bivio collocatus, omnibus portis in hoſtem incurreret: donec quaſi contagione qua- 8 dam per ſingulos itum eſt: &, proximis quibusque correptis, totam Italiam ſub ſe redegerunt.

CAP.

quum patrii ſoli gleba nulla, ſed ſtatim hoſtile pomoerium. ita ex veteri editione repoſueras, optime & doctiſſime Grutere, cum antea excuſi legerent: *gleba nulla eſſet.* uterque Palatinus cum Jordaneis: *quippe cum patrii ſoli gleba nulla ſit, ſed ſtatim hoſtile pomoerium.* quae lectio, nec tibi, nec ulli, opinor, qui ſapiet, placebit. Nazarianus habet: *quippe cum patrii ſoli nulla gleba ſit, ſtatim hoſtile pomoerium.* Ex cujus veſtigiis eamdem lectionem, quam tu ex veteri editione, elicimus, *ſit* pro *ſet*, utramque pro *ſed.* quod ita crebro nobis occurrit membranas illas verſantibus, ut dubitare vix poſſimus. Sed & pro *cum*, legimus, *cui*, hoc modo: *quippe cui patrii ſoli gleba nulla, ſet ſtatim hoſtile pomoerium.* *cui*, *populo Romano.* quod indubitanter reponimus. SALM. *Tum gloria* Naz. Regg. & Berol. *Cui patrii* ſolus Magl. *cum patrii* alii o. s. & e. *Gleba nulla ſit ſed ſtatim* Ryck. *gleba nulla ſit ſtatim* Voſſ. 3. *gleba nulla ſed ſtatim* ceteri o. s. etiam uterque Pal. apud Gruterum (etſi hic aliter Salmaſius) & v. e. *Cui* primus, ni fallor, e conjectura Salmaſii edidit Freinshemius, & poſt eum Graevius.

7. *Quippe cui*] *Roma a principio,* ut docet Servius, Aen. 11. 598. *tantum unam Tiberis ripam tenebat.* Juvenal. Sat. 8. 265.

. . . . & quae
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.

Propert. 4. 1, 8.

Et Tiberis noſtris advena bubus erat. CAMERS.

Latium urbi ab ortu, ab occaſu Hetruria erat, a meridie Veientes, Sabini a ſeptentrione, hoſtes Romanorum omnes. STADIUS. Lectio autem iſta, *quippe cui*, pro quo retro editi *quippe cum*, eſt a Salmaſio. FREINSH.

Gleba nulla] Extenuat auctor, non tam hiſtorico more, quam oratoria licentia, ut major inde admiratio oriatur. Jam enim ſub tot regibus, & omnibus, praeter Numam, bellatoribus, aliquantum agri adquiſiverant Romani. FREINSH.

8. *Proximis quibusque*] Ita Macedones, apud Juſtin. 7. 1, 4. IDEM.

Sub ſe redigeret] Scribendum eſt, *redegerunt.* ita Flori ſcripti Codices, ita veteres formis cuſi. SALM. Ita viſitur in omnibus MSS. & vett. edd. male recentiores, *redigeret.* GRUT. *Redigeret* nuſquam inveni. *redigerent* habet ſolus Reg. F. *ſub rege degeret* Voſſ. 1. Ceteri s. & e. *redegerunt.* Tollius in Fortuit. c. XXIX. contra omnes libros praecipit legendum *redegit.* Mirum vero hominem, qui in libro illo ex omni ſtercore aurum vult colligere, hic pro auro nobis ſtercora obtrudere. Salluſt. Jug. XXVIII. *Senatus a Beſtia conſultus eſt, placeretne legatos Jugurthae recipi moenibus; iique decrevere.* Liv. XXVI. 21. *Exercitus Rom. iratus, partim, quod cum*

Impe-

Imperatore non devectus ex provincia eſſet, partim, quod in oppidis hibernare vetiti erant, ſegni fungebantur militia. Id. xxxii. 18. *Elatia clauſit portas: nec, niſi vi cogerentur, recepturi moenibus videbantur aut ducem, aut exercitum Rom.* Vid. plura ap. Gronov. i de Pecun. Vet. 4. & iii. 17.

Cap. X.

Bellum Etruſcum cum rege Porſena.

1 PUlſis ex Urbe regibus, prima pro libertate arma corripuit. Nam Porſena rex Etruſcorum ingentibus copiis aderat, & Tarquinios man

Hiſtoriam hanc ſcribunt Livius, 2. 10. Dionyſ. 5. 21. Auctor de Vir. illuſtr. c. 11, & 12. Eutrop. I. 11. Plut. in Parall. Auguſtin. Civit. 2. 18. Silius, 10. 482. Virg. Aen. 8. 646. Camers.

1. *Pulſis ex Urbe Regibus*] Optimae divi Nazarii membranae: *pulſis ex urbe regni:* alter Palatinus: *regiis.* fortē: *regnis. pulſis ex urbe regnis,* quod eſſet pro *regibus.* ut *ſervitia* pro ſervis, *conjugia* pro conjugibus, ita hic *regna* pro regibus. Hoc dignum eſt elegantia Flori. Salm. *Regna* pro regibus. Salmaſius hoc loco, & in notis ad Trebell. Pollionis Claudium cap. 5. Loquitur certe non abſimiliter Florus infr. 1. 24, 3. *totam eam dominationem.* Freinsh. Inculcat rurſum Salmaſius *regna* pro regibus apud Florum ad Spartiani Peſcenn. Nigr. c. vii. & Trebell. Poll. Claud. c. xiv. Hic Reg. F. & Voſſ. 1. 2. habent *regnis.*

Prima pro libertate] Exſequitur jam per partes, quod propoſuerat ſupra, 1. 9, 6. Freinsh.

Porſena] Libri Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & Edd. *Porſenna,* ut Virg. viii. Aen. 646. Et ſic plerique ſcripti Livii, & aliorum, qui ſoluta oratione ſcripſerunt. Vid. Gronov. ad Liv. ii. 9. Horatius, Silius, & Martialis *Porſena,* media brevi. Salmaſius adnotarat *Porſenna* vet. *Proſenna.* Graeci tantum unum ρ habent Πορσῖνας Dionyſ. Hal. v. 21. Πορσίνας Plutarch. Public. Πορσίνας Polyaen. viii. 8. & 31.

Reducebat] Reducere volebat. Vid. ad 1. 18. 12 *Tarquinium* Regg. & Magl.

2. *Et fame*] Qua tamen invictiſſima quaeque facile expugnantur. *Saepius enim penuria, quam pugna conſumit exercitum, & ferro ſaevior fames eſt,* ait Veget. 3. 3. & iterum, 3. 9. *fames (ut dicitur) intrinſecus pugnat, & vincit ſaepius quam ferrum.* Plura dicam infra, ad 2. 18, 13. Freinsh.

Faucibus incubaret] E propinquo premeret, & urgeret, quemadmodum qui faucibus ita adprehenduntur, ut propemodum ſtrangulentur, ſicut Philippus Coſ. infr. iii. 17. 8. Plaut. Caſin. v. 3. 3.

..... *Omnibus modis occidi miſer;*
Ita manifeſte faucibus teneor.

Cicer. pro Cluent. xxxi. *Quum faucibus premeretur.* Sall. Catil. LIII.

nu reducebat. Hunc tamen, quamvis & armis, 2
& fame urgeret, occupatoque Janiculo ipſis Ur-
bis faucibus incubaret, ſuſtinuit, repulit, noviſ-
ſime etiam tanta admiratione perculit, ut ſupe-
rior ultro cum paene victis amicitiae foedera feri-
ret. Tunc illa Romana prodigia atque miracula, 3
Horatius, Mucius, Cloelia, quae niſi in annali-
bus forent, hodie fabulae viderentur. Quippe 4
Horatius Cocles poſtquam hoſtes undique inſtan-
tes ſolus ſubmovere non poterat, ponte reciſo
trans-

LII. *Catilina cum exercitu in faucibus urget*. Vid. ibi Waſſ. *Ipſius urbis* Fran.

Amicitiae foedera] Non tamen aequis conditionibus, quippe mulctavit eos parte agri, imperavit obſides, cognitionem cauſae de bonis regiis ſuſcepit. Dionyſius, 5. 30. Plutarch. de mulier. virtut. cap. 20. Tacitus *Urbis* etiam *deditae* meminit, H. 3. 72, 2. immo, quod non niſi ſua quoque confeſſione victis imponi poteſt, *in eo foedere nominatim comprehenſum invenimus, ne ferro, niſi in agricultura, uterentur*. Plin. 34. 14. FREINSH.

3. *Quae niſi in annalibus forent*] Melius liber Nazarianus: *qui niſi in annalibus forent*. Mucius Scaevola, Cloelia; non enim ad prodigia refertur. alter Palatinus: *quae niſi in annalibus foret*. ut ad ſolam Cloeliam referatur. male. SALM. Ita infra, 1. 12, 11. de Vejis. In facto Coclitis non abſimili a noſtro figura, Livius, 1. 10, 11. *rem auſus plus famae habituram ad poſteros, quam fidei*. FREINSH. *Qui niſi in annalibus forent*] Hanc libri Nazariani ſcripturam aſſerit quoque Ryckianus: Eſt familiaris optimis ſcriptoribus locutio. Terent. *ſcelus qui me perdidit*. GRAEV. Cum Naz. conſentit Voſſ. 3. &, ut puto, Regg. In Ryck. per compendium ſcriptum eſt q̑, qua nota ſcriba illius libri quamplurimis locis uſus eſt pro *quae*. Sic 1. 7, 7. *q̑ ſuperbia*. II. 6, 7. *q̑ inquit mora*. II. 8, 5. *toto orbe q̑rebat*. Item II. 18, 2. III. 5, 1. III. 10, 11. *Qui* in eodem libro notatur lineola per imam literam *q* ita trajecta *ꝗ*, ut 1. 1, 3. *ſiꝗdem*. 1. 13, 21. *ne ꝗs*. 1. 18, 3. *quodꝗdem*. Ibid. n. 12. *ꝗcum*. Et ſic alibi. Non improbo *qui*, quod Graevius ac deinde alii ediderunt, atque etiam praefero: Cicer. pro Sext. XVII. *Duo importuna prodigia, quos egeſtas, quos aeris alieni magnitudo, quos levitas, quos improbitas tribuno pl. conſtrictos addixerat*. ſed exprimendum putavi, quod inveni in plurimis s. & o. e.

4. *Cocles*] Simile hujus virtuti facinus de Norvegienſi quodam milite, qui Anglos ad Derventam fl. pontem tranſituros ſolus cohibuit, eſt apud Polydor. lib. 8. Procopius etiam, fine primi Gothicorum de Principio & Tarmuto narrat, eos ſolos Gothorum impetum ſuſtinuiſſe. *Coclites* autem appellati ſunt veteribus, *qui altero lumine orbi naſcerentur*, apud Plinium, 11. 37. Tzetzes, Chil. 3. verſ. 828. tales *Coclios* appellatos eſſe ſcribit. FREINSH. Alii in univerſum ita dictos tradunt, qui tantum unum oculum haberent.
ſunt

5 transnatat Tiberim, nec arma dimittit. Mucius Scaevola regem per inſidias in caſtris ipſiu aggreditur: ſed ubi fruſtrato circa purpuratur ejus ictu tenetur, ardentibus focis injicit manum ter

ſine diſcrimine utrum ita nati eſſent, an deinde alterum oculum caſu amiſiſſent. Vid. Varr. VI. de Ling. Lat. p. 77. Serv. in Virgil. VIII. Aen. 650. Dionyſ. Halic. V. 23. & Plutarch. in Public. ubi qui Dionyſio eſt Κόκλης, Κόκλιος dicitur. Idque reponendum eſt ap. eumd. Plutarch. in praecept. gerend. Reip. in fin. pro eo, quod editur, ὁ δὲ Ῥωμαῖος Πόπλιος. Vidit Xylander, quum vertit *Romanus Cocles*. Sed corrupta vox deinde ita eſt in Graecis.

Ponte reciſo] Sublicium intelligit, atque Romanis hoc Coclitis periculo monitis, religioſum fuit poſthac eundem pontem ex alia materia, quam ex ligno conſtruere. STADIUS. Plinius, 36. 15, unde Stadium haec deſcripſiſſe puto, dicit de buleuterio Cyziceno, *aedificium amplum, ſine ferreo clavo, ita diſpoſita contignatione, ut eximantur trabes ſine fultura, ac reponantur. Quod item Romae in ponte ſublicio religioſum eſt, poſteaquam Coclite Horatio defendente, aegre revulſus eſt*. FREINSH. *Ponte reſciſſo*] Lege *reciſo*, ut Viri docti olim praeceperunt. *Recidere pontem* eſt minuere pontem parte dejecta, ut *recidere ſarcinas*, apud Suetonium: ſed *reſcindere pontem* eſt pontem deſtruere. GRAEV. Libri variant. Flor. Berol. Duisb. & V. E. *reſciſſo*. Idque etiam Vinetus, Gruterus, & Salmaſius in ſuis videntur inveniſſe: nam in eorum Edd. eſt *reſciſſo*, nec ulla varietas ſcripturae ab iis adnotata eſt. Magl. Fran. Voſſ. & aliae Ed. *reciſo*. Regg. & Ryck. *reciſſo*, quod eſt, opinor, *reciſo*, ut I. 1, 8. & I. 3, 4. in eodem libro *occiſſus*. Et tamen *reſcindere* etiam de parte pontis dicitur. Caeſ. VI. B. G. 29. *Partem ultimam pontis quae ripam Ubiorum contingebat, in longitudinem pedum CC. reſcindit*. Et Livius II. 10. de hac ipſa re: *exigua parte pontis relicta, revocantibus qui reſcindebant*. Eadem variet eſt III. 10. 3. Mox Ryck. Bero Duisb. & V. E. *tranatat*.

Nec arma] Seneca epiſt. 121 *non minus ſollicitus, ut armatus quam ut ſalvus exiret*. FREINSH. *Arma* κατ᾽ ἐξοχὴν pro ſcuto, u I. 18, 10. & ſaepe apud alios. Vid Serv. ad Virg. IV. Aen. 495. Scaliger. ad Varron. p. 165. Salmaſ. a Trebell. Poll. Claud. c. III. Cu per. I. Obſ. 7. Nam ſcutum amittere inter praecipua delicta militiae erat, de quo Lipſ. V. d Mil. Rom. 18. Horatium in Tiberi periiſſe auctor eſt Polyb. VI 53. Cui, ut antiquiori & veraciori, potius fidem habendam eſſe quam poſterioribus, qui hiſtorian exornare voluerint, cenſet Palmerius in Exercitationib. ad Polyb. p 87. & ad Plutarch. p. 186.

5. *Mucius*] Simile in Plutarch Parall. cap. 2. Nec minore animo quidam Romanus Mithridatem aggreſſus eſt. Dio lib. 35 FREINSH.

Sed ubi fruſtrato circa purpuratum] Scripti omnes, quotquot vidimus, aut evolvimus, *fruſtratum* non *fruſtrato*, habent. non alite veteres Jordanei. & ſane non fruſtratus fuit ictus circa purpuratum quem illo ictu occidit, ſed circ regem. Haerebat animo perſuaſic legi poſſe: *Sed ubi fruſtratum, & circa purpuratum ejus ictu tenetur* Sed, ut verum fatear, acute magis quam vere. nam vulgatam poſſumus defendere & exponere, immo & debemus. SALM. Lectic minime ſollicitanda, utpote ſuſtentata

terroremque geminat dolo. *Ut ſcias*, inquit, 6
quem virum effugeris. Idem trecenti juravimus. quum interim (immane dictu!) hic interritus, ille trepidaret, tanquam manus regis arderet. Sic qui-

tum etiam auctoritate Pal. pr. & sec. ſolumque viſitur illud *fruſtratum* in tertio. GRUTER. *Fruſtratus circa purpuratum ejus ictu*] Sic plane Ryckianus cum vulgatis, & rectius quam omnes alii, quos Salmaſius evolvit. Senſus eſt, eum non vulneraſſe & occidiſſe regem, ut volebat, ſed regium miniſtrum. GRAEV. Salmaſius ſibi non conſtat: nam in exemplari ſuo ita ſcripſerat, *fruſtratum* & *ictum* in pr. Pal. non item in aliis. Sed hoc quoque perperam, ſi Grutero credimus, qui *fruſtratum ictum* tantum in Pal. 3. *fruſtrato ictu* in Pal. 1. & 2. eſſe teſtatur. Et ita eſt in aliis o. s. & V. E. ac Freculpho. *Fruſtrato circa purpuratum ictu* dicitur, pro ipſe ſe fruſtratus & errans, ictu non in Regem, ſed in purpuratum ejus, quem Regem eſſe credebat, directo. *Fruſtratus* paſſive crebrum eſt apud Veteres. Colum. IV. 25. *Qui caeſim vitem petit, ſi fruſtratus eſt*. Siſenna ap. Nonium *in opinio: Popedius opinione fruſtrata*. Sic Sall. Jug. LVIII. Vellei. II. 43. & alii. Nam & *fruſtro* dicebant, ut Diomed. Lib. I. p. 395. & Nonius *in fruſtro*. *Circa* pro in, vel, quod attinet ad, ſaepe dicunt recentiores praecipue Scriptores. Sueton. Caeſ. c. LXIV. *Alexandriae circa oppugnationem pontis*. Et Claud. XIV. *Novo circa Principem exemplo*. Plin. V. Ep. 14. *Quem habuiſſet eventum poſtulatio Nepotis circa Tuſcillum*. Senec. III. de Ira 32. *Circa pecuniam plurimum vociferationis eſt*. Flor. I. 18, 22. & III. 19, 12.

Purpuratum] *Scribam* vocat Livius, 2. 12, 7. & Sidon. carm. 5. verſ. 74. *Dionyſ.* etiam, 5. 28. vocat, *γραμματέα*, quos multae dignitatis fuiſſe elucet inde etiam, quod in pace Aetolis data excipiebatur: *obſes ne eſto praeter, praefectus equitum, ſcriba publicus*. Livius, 38. 11, 6. Adde Curt. 7. 3, 4. & 8. 11, 5. Cornel. Nepot. in Eumene: Arrian. 3. 1, 18. Nec ab his differre putem Hebraeorum Regum ſcribas, quorum frequentiſſima in ſacris libris mentio. FREINSH.

Injicit manum] Toll. Fran. & Duisb. *inicit*. Hoc Gruterus etiam e Naz. Pal. 2. & V. E. adnotat, & nihil certius eſſe dicit, quam ita ſemper unica litera *i* ſcribendum. Sane certum eſt, ſaepiſſime in libris vet. & Inſcriptionibus ſcribi *adicere*, *inicere*, *reicere*, *conicere*, & alia cum *jacio* compoſita. Vid. Serv. ad Virgil. IV. Aen. 549. Ant. Auguſtin. II. Emendat. 3. Carrion. I. Antiq. lect. 5. Giſan. Indic. Lucret. Barth. ad Claudian. III. de Rapt. Proſerp. v. 134. Noriſ. Cenotaph. Piſan. Diſſert. IV. cap. 4. Broekhuſ. ad Tibull. I. 9, 54. Burm. ad Vellej. I. 2. & Muncker. ad Fulgent. Mythol. II. 4. & III. 6. Sic Pandectes Florent. in *l.* 26. §. 6. *de Condict. indeb. Idem Marcellus adicit*, *l.* 25. §. 9. *de Aedil. Edict. In Edicto adicitur*, & *l.* 4. §. 1. *de Evictıon. ſed adicit in id demum*, quae mutata ſunt in *dicit*, *adjicit*, *dicitur*, *addit*. Vid. infr. c. XIII. §. 14.

Terroremque geminat] Alter Palatinus: *ingeminat*. SALM. Sic quoque Flor. & Magl.

6. *Quem virum effugeris*]. Quid hoc ad aeſtimationem viri, CCC, an plus minusve habeat ſociorum? putaveram leg. *quam parum*. Sed cum q. I. habeant, *quem vix*, melius emendat Bernecccer. *quam vix*; Explicatque, *quam vix effugeris*, hoc

7 quidem viri. Sed ne quis ſexus a laude ceſſaret, ecce & virginum virtus. Una ex obſidibus regi data, elapſa cuſtodiam, Cloelia, per patrium flu-
8 men equitabat. Et rex quidem tot tantisque virtutum territus monſtris valere, liberosque eſſe juſ-

hoc eſt, quam vix effugere poteris, ut iſtud, *effugeris*, futurum notet. FREINSH. Tollius Fortuit. c. XXVI. ſcribit, ſibi quoque in mentem veniſſe conjecturam Freinshemii *quam parum*, & ſic legi in Freculpho. Ita fortaſſis eſt in aliis Edd. Freculphi, quod Commeliniana habet, *quem effugeris virum*. Gronovius II. Obſ. 25. putat locum prava diſtinctione laborare, & ita diſtinguendum: *Ut ſcias, inquit, quem virum effugeris. Idem trecenti juravimus.* Nempe Florus duo dixerat: primum, *ardentibus focis injicit manum;* deinde, *terrorem geminat dolo.* His duo alia ſubjicit, quae praecedentibus reſpondeant: priori, *Ut ſcias, quem virum effugeris:* quaſi dicat, hoc ideo facio, ut ſcias, cujus viri manus evaſeris; poſteriori, *Idem trecenti juravimus*, nempe ut caput tuum peteremus, quo terror Regis augebatur. Hanc diſtinctionem ſequutus ſum, quam etiam Ryckius & Perizonius in exemplaribus ſuis probarant.

Quum interim] Sidon. Carm. 5. verſ. 77.

. . . Cum forte ſatelles
Palleret, conſtante reo, tormentaque capti
Is fugeret; qui tortor erat.

Adde Senec. epiſt. 24. FREINSH.

Tanquam manus Regis arderet] Gerard. Voſſius adnotaverat haec inepte videri adjecta. Perizonius uncis incluſerat, & adſcripſerat fort. delenda eſſe. Certe valde frigent; praeſertim vox *Regis*.

7. *Sed ne quis ſexus a laude ceſſaret*] Si plures eſſent ſexus, haberet, quo ſe defenderet haec ſcriptura, ſed cum tantum duo ſint, & de virili jam dixerit, parum apte, *ne quis ſexus.* varietas facit non immerito, ut dubitem. Jordanis unus codex: *Sed ne ſexus alter a laude ceſſaret.* alter Longobardicus: *ſic quidem in viris, & ne ſexus alter a laude ceſſaret.* Nazarianus, qui in omnibus, ἐσχάτη ϗ ἀναγκαία ἄγκυρα nobis eſt: *Sed ne quid ſexus a laude ceſſaret.* Inde aliquis poſſet augurari excidiſſe vocem *alter*, ac legendum contendere: *Sed ne quid ſexus alter a laude ceſſaret.* Sic enim hic auctor alibi loquutus eſt. Ut capite ſequenti: *Inde in aciem profectus, ne quid a ruſtici operis imitatione ceſſaret.* Ita hoc loco: *ne quid ceſſaret a laude ſexus alter.* Sed potius putem cum Nazariano ſcribendum: *ne quid ſexus a laude ceſſaret.* Optimi quidam auctores *ſexum* abſolute pro muliebri ſexu dixerunt. Inde in vetuſtiſſimis Gloſſis, *ſexus*, γυναικεία φύσις exponitur. SALM. Non video, cur quemquam lectio iſthaec offendere debeat, ſubnixa fide O. MSS. tam Vineti, quam Pall. unico excepto Nazario, in quo *quid*; ſed litera poſtrema excurrente extra terminos, ut videatur initio tantum fuiſſe, *qui*. GRUTERUS. Ceterum Romanis hoc loco quadraret, quod de Scythis praedicat Juſtinus 2. 1, 2. *Non virorum imperio magis, quam feminarum virtutibus claruere.*

Ceu ſibi certantes, ſexus quid poſſit uterque.

Claudianus de Conſul. Probini & Olybrii verſu 201. qui tamen mendoſus in ſequenti verſu. nam in omnibus, quae vidi, exemplaribus legitur:

Hunc

juſſit. Tarquinii tamdiu dimicaverunt, donec Aruntem filium regis manu ſua Brutus occidit, ſuperque ipſum mutuo vulnere exſpiravit; plane quaſi adulterum ad inferos uſque ſequeretur.

Hunc legere ad berum.
pro quo aptius ſubſtitueres:
Hunc legere iberum.
quae ſequuntur, luxata ſunt, aut aliquae ex naufragio tabulae. Videtur enim Claudianus matres Romanas Graecasque comparaſſe iſti matronae. FREINSH. Nazar. *Sed ne quid ſexus a laude ceſſaret.* Quod tuetur Salmàſius, docens *ſexum* pro muliebri ſexu ſaepius dici. Sed hoc plurium, nón unius gloſſarii auctoritate firmandum erat. Verius N. Heinſius vidit ſcribendum eſſe: *Sed, ne quid is ſexus a laude ceſſaret, ecce & virginum virtus.* Ad ſequentia enim referendum *is ſexus*, perinde ac ſi Florus ſcripſiſſet: *Sic quidem viri: Sed ecce & virginum virtus, ne quid is ſexus a laude ceſſaret.* GRAEV. Heinſius hanc conjecturam in libro ſuo deleverat, ut videri poſſit eam deinde improbaſſe. *Quis* de duobus recte dicitur. Phaedr. III. Fab. 13. 14.
Apertum eſt, quis non poſſit, aut quis fecerit.
Vid. Aren. ad I. Fab. 24.

Una ex obſidibus] Nota, feminas etiam obſides dari ſolitas antiquis temporibus, ut recte reprehenſus videatur a Lipſio ad Tacit. Germ. 8. 2. Suetonius, Aug. cap. 21. qui appellat *feminarum genus obſidum* novum. Meminit tamen obſidum feminarum etiam Polyaenus, 4. 3, 30. & Dionyſ. 3. 43, 1. FREINSH. Vid. tamen, quae pro Suetonio ſcribit Caſaub. ad l. d. Tollius pro *data* conjecerat *datis*. non abſurde.

Elapſa cuſtodiam] Palatinus unus, *elapſa cuſtodia.* Alter, ut vulgati Jordanis libri: *elapſa cuſtodia.* Nazarianus codex: *lapſa cuſtodiam.* Legendum: *elapſa.* SALM. Jure iſtud probat Vinetus, ante enim *cuſtodia.* intruſeratque Camers, *eluſa cuſtodia.* etiam contra MSS. Pall. in quibus extat lectio prima; niſi quod tert. *cuſtodia*, nam Nazar. habet *date lapſa cuſtodiam*; ſed ſtatim inſerta *a* litera, ab eadem manu. GRUT. *Elapſa cuſtodia* Flor. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *lapſa cuſtodiam* Voſſ. 1. *eluſa cuſtodia* Ald.

8. *Tot tantisque virtutum territus monſtris*] Idem Nazarianus: *monitis.* Cujus ſcripturam confirmat & Palatinus alter. In priore quoque eſt, *monitus.* Sed *monſtris* verum eſt. *Prodigia* ſupra vocavit. SALM. Ita edidi auctore Jordane, nam vulgati o. ut & MSS. *monitis*: interpretamentum ſcilicet alterius vocis. at *monſtrum* etiam in bonam ſumitur partem, ut alibi oſtendi; & habuimus I. 7, 11. *monſtrum pulcherrimum.* GRUTER. *Monſtris* Voſſ. 1. 2. & Freculph. *monitis* alii s. & o. e. *monimentis* Voſſ. 3.

Liberoſque eſſe juſſit] Eadem phraſis in Martialis epigr. 89. lib. 9. FREINSH.

Plane quaſi adulterum] Iſta verborum circuitione Florus ſubindicare videtur, Aruntem Tarquinium Lucretiae vim attuliſſe, quem tamen omnes, quos equidem legerim, (praeter unum Servium, Aen. 8. 646.) Sextum vocant; etſi Dionyſius, 4. 72. eum natu maximum filiorum Superbi regis nominet; Livius, Ovidius in Faſtis, 2. 691. minimum. Brutum hoc anno in magiſtratu caeſum eſſe, ideo Dio lib. 46. & Obſeq.

cap. 139. annotavit, quod omnes, qui collégae imperium abrogaſſent, eodem in magiſtratu periiſſe obſervatum ſit; quod & ipſe exemplis confirmare nititur. STADIUS. Verba, *tamdiu dimicaverunt donec*, indicant hoc ad extremum poſt diuturna bella cum Tarquiniis geſta accidiſſe. Sed e Plutarcho in Public. Dionyſ. Hal. & Livio id non multo poſt exactos Reges, & antequam Porſenna Urbem obſideret, factum conſtat. Praeterea & aliud in his verbis reprehendit Graevius, quem vid. in Praefat.

Ad inferos uſque ſequeretur] Melior eſt & auctior libri Ryckiani ſcriptura: *Plane quaſi adulterum ad inferos uſque inſequeretur.* Eſt enim inſequi ad ulciſcendum perſequi. Cic. pro Sexto c. XI. *Hi non modo negando, ſed etiam irridendo ampliſſimum quemque illius ordinis inſequebantur.* Sic *inſequi ſtricto gladio* apud eundem legitur. GRAEV. *Inſequeretur* etiam Voſſ. 3. *perſequeretur* Reg. Q. Vulgata eſt in aliis o. s. & e. Paullo ante Duisb. *volnere.*

CAP. XI.

Bellum Latinum.

1 Latini quoque Tarquinios aſſerebant aemulatione, & invidia: ut populus, qui foris domi-

Hiſtoriae hujus auctores ſunt Livius, 2. 19. Dionyſius, 6. 2. Plutarch. Coriol. cap. 3. Valer. Maxim. 1. 8, 1. Feneſt. tit. 13. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 16. Lactantius, 2. 8. Eutropius, 1. 11. Oroſ. 2. 13. CAMERS.

1. *Aemulatione & invidia*] Ryck. *Aemulatione & invidia pulſos.* Male mox idem codex *apud Regilum Lacum*, pro *Regillum lacum.* Sic Cicero, Livius aliique ſcriptores idonei ſemper hunc lacum appellant, non *Regilli*, ut editi hic, & apud Victorem. Livius lib. II. *A. Poſthumius Dictator, T. Aebutius magiſter equitum, magnis copiis peditum equitumque profecti ad lacum Regillum, in agro Tuſculano agmini hoſtium occurrerunt.* Cicero II. de nat. Deorum: *Apud Regillum lacum bello Latinorum.* Apud Graecos Ῥηγίλλη λίμνη. Poteſt vulgata defendi, ſi ita accipiatur ut mons Soractis, flumen Rheni. Sequentia *uti peteretur curſu*, merito ſunt ſuſpecta Freinshemio. Nullum enim currentium ſpacium erat: Forte legendum: *uti peteretur incurſu*, hoc eſt impreſſione facta in hoſtilem exercitum magna vi, in quem jaculatus erat ſignum Poſthumius. Propter eandem cauſſam nonnunquam ſigna in hoſtilia oppida fuerunt projecta, ut impetus militum muros ſubeuntium incenderetur & acrior redderetur. Piaculum enim erat Romano militi ſigna in hoſtium poteſtate relinquere, quia ſancta habebantur, & erant quaſi Dii quidam caſtrenſes. *Incurſu* legendum etiam ſequentia docent. Nam propter eandem cauſſam Magiſter equitum exuere frena imperavit equitibus, propter quam dictator ſignum injece-

minabatur, ſaltem domi ſerviret. Igitur omne Latium, Mamilio Tuſculano duce, quaſi in regis ultionem tollit animos. Apud Regilli lacum 2
dimicatur, diu Marte vario, donec Poſtumius ipſe

jecerat in agmen hoſtile. Quae illa fuerit, dicit ipſe Florus, *quo acrius incurrerent*. GRAEV. *Invidia pulſus* etiam Voſſ. 3.

Latium] Hodie *Campagna di Roma*, quaſi territorium Romae dictas: Incolae *Latini* dicuntur, etiam *Priſci* nominati, teſte Dionyſ. & Feſto. Nam priuſquam Roma conderetur fuerunt. Dicti etiam *Caſci*, ut putat Scaliger ad Varronem: poſtea *Aeneïdae* & *Romani*, ut Suidas notat. Dividitur *Latium* in *antiquum* & *novum*. *Antiquum* a Tiberi ad Circeios, *novum* hinc ad Lirim flumen. PONTAN.

Mamilio Tuſculano duce] Perperam in Palatino priore: *Manlio*. Ceteri omnes, & recte quidem, *Mamilio* legunt. Is Mamilius Octavianus Livio. SALM. Ita bene, ſed tamen v. c. & aliae *Manilio*. Pal. ſec. *Manlio*. tert. *Manlio*. reſtat tamen prima lectio in Nazar. GRUT. *Mamilio* Regg. & Voſſ. 1. 2. *Manilio* Toll. Duisb. Voſſ. 3. & edd. vett. *Mallio* Fran. *Manilius*, *Mamilius*, & *Manlius* ſaepe confunduntur. vid. Rivium, & alios ad Sall. Jug. c. XL. Mamilius autem non Octavianus, ut hic Salmaſius, ſed Octavius dicitur Livio. Gronov. ad Liv. 1. 49.

Quaſi in regis ultionem] Hanc nempe cauſſam praetexebant, cum invidia eſſet, & metus augeſcentis Rom. potentiae. quod & Plutarchus tangit in Coriolano cap. 3. Notandum igitur duas plerumque cauſſas bellorum eſſe, aut plures, quarum favorabiliores in vulgus vulgentur; ſecretiores, quae interdum ſolae cauſſarum nomen mererentur, reticeantur. Reſpicit huc Thucyd. 1. 23, 17. quem ex interpretatione illuſtris Enenckelii adſcribere libet: *Equidem veriſſimam cauſſam, ſed minime verbis agitatam, Athenienſes, fuiſſe reor: qui Lacedaemonios, potentiae viriumque ſuarum metu, in arma egerunt. Quae autem in ſpeciem palam ferebantur cauſſae*, &c. Dionyſ. excerpto III. de legat. *Aperta Samnitici belli cauſſa, & cujus praetextus apud omnes ſpecioſius vulgari poterat, erat Lucanorum protectio*, &c. *ſed occulta cauſſa, & quae magis amicitiam dirimere cogebat, erat Samnitum potentia*, &c. Salluſt. Hiſtor. 3. 4, 17 *dicta alia: ſed certatum utrinque de dominatione*. Lege pulcherrimum prudentiſſimi Polybii locum Hiſtoriar. libr. 3. cap. 6. & 7. Vis verbo dicam? nimium parum abeſt a vero illud Platonis Phaedone: διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται. Exempla plura, quamvis non legere tantum, ſed & propemodum cernere liceat, ſunt apud eundem Thucyd. 3. 14, 3. & Juſtin. 4. 3, 5. (ubi nota Berneggeriana) & 30. 3, 6. Itemque noſtrum infra 2. 2, 4. Dion. lib. 40. pag. 136. A. 137. C. 152. A. Sex. Ampelius: *Belli ſpecies magis quam cauſſa fuit, negatus a Senatu Caeſari conſulatus*. Adde Leunclav. Annal. Turc. pag. 458. Zonarae tom. 2. pag. 51. & 98. Livium 36. 6, 1. FREINSH.

2. *Regilli lacum*] Regillus eſt lacus in agro Tuſculano, ad Algidi nemoris ingreſſum. Hodie *Lago di S. Praſſo* appellatur. PONT. De lacu Regillo vid. Holſten. pag. 191. Adnotat. ad Cluverii Ital. Antiq. *Regilli lacum* etiam dicit Aurel. Victor. c. XVI. quemadm. infr. 11. 6, 18. *torrens Vergelli*, & alia hujuſmodi apud alios. Fran. *Regillum*. Reg. F. & Voſſ. 1. *Regelli*.

ipſe Dictator ſignum in hoſtes jaculatus eſt (novum & inſigne commentum) uti peteretur curſu.
3 Coſſus equitum magiſter exuere frenos impera-
4 vit (& hoc novum) quo acrius incurrerent. Ea denique atrocitas fuit praelii, ut interfuiſſe ſpectaculo

Poſtumius] Qui ob hanc victoriam *Regillenſis* eſt appellatus. PONTAN. *Poſtumus* tam commune, quam proprium, & *Poſtumius* ſemper ſine adſpiratione ſcribenda eſſe, dudum docuerunt Sigon. ad Liv. II. 16. Cujac. III. Obſ. 4. & in Notat. ad Roberti Animadverſ. II. 1. & 2. Guil. Canter. Nov. lect. II. 10. Torrent. ad Horat. II. Carm. 14. & Briſſon. de V. S. Ryck. *Poſturmus*, Duisb. *Poſthumus*. Regg. & Toll. *Poſthumius*. Ceteri s. & vett. ed. *Poſtumius*. Freinshem. in *Ind.* fruſtra conatur defendere alteram rationem ſcribendi.

Dictator] Dictatorem dicendum eſſe in rebus trepidis ex SC. ab altero Coſſ. cautum erat. Coſ. itaque nocte ex Conſularibus viris unum dicebat, qui cum ſumma poteſtate, & ſine provocatione, reipublicae praeeſſet. STADIUS. vide Livium, 4, 17, 10. & 9. 38, 14. & l. 2. §. 18. de O. I. FREINSH.

Signum in hoſtes jaculatus eſt] Mirum, unde vitioſa lectio in omnes, etiam optimos, codices irrepſerit: *Dignum in hoſtes*. Non meminit Livius illius ſigni in hac pugna jacti in hoſtes ut repeteretur. Ait tantum, Poſtumium dictatorem cohorti ſuae ſignum dediſſe, ut, quem ſuorum fugientem viderent, pro hoſte haberent. Hoc tamen de ſigno in mediam hoſtium aciem projecto, ut magna vi repeteretur, ab aliis imperatoribus uſurpatum memini. Quod novum & inſigne commentum, a Poſtumio dictatore primum inſtitutum heic vult Florus: quum a Servio Tullio multis ante annis uſurpatum fuerit. SALM. Signum deſeruiſſe ſummum militiae flagitium erat. Ovid. Faſt. 3. 113.

Non illi coelo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua, quae, magnum, perdere, crimen erat.

& propterea maximum ad pugnandum incitamentum, ſigna jeciſſe in hoſtes. Quod ſaepius tentatum Romanis, proſpero eventu. Vide Livium, 3. 70, 12. 4. 29, 3. 25. 14, 5. 34. 45, 11. 41. 4, 1. Caeſarem, de Bell. Gall. 4. 25. Ammianum, 16. 30. Valerium Maximum, 3. 2, 20. Frontinum, Strateg. 2. 8. FREINSH. *Dignum* etiam Ryck. Duisb. Voſſ. 1. & V. E.

Novum] Immo a Servio Tullio multis ante annis uſurpatum. Frontinus loco modo citato. FREINSH.

Curſu] Neſcio quid hoc ad rem faciat? non enim curſu repetendum erat ſignum (nec enim vacabat currere) ſed manu & armis: forte legi poſſet *rurſus*; quamvis nec mihi ſatisfaciat. Vel potius ita; *peteretur. Rurſus Coſſus*, &c. ſenſu quo ſaepius *iterum* legitur. IDEM. Perizonius, & Tollius conjecturam adſcripſerant, *ut repeteretur*. N. Heinſius, *uti repeteretur*.

3. *Coſſus*] Ἀναχρονισμὸς eſt in nomine *Coſſus* pro T. Aebutio Elua. Coſſus enim Magiſter equitum fuit, Aemilio Mamercino Dictatore, anno U. C. 327. STADIUS. Sigonius putat, inhaeſiſſe memoriae Flori facinus illud Coſſi, cum haec ſcriberet, ideoque huc retuliſſe. Erraſſe denique Florum inter omnes convenit, excepto Franciſco Rober-

ſtaculo deos fama tradiderit, duos in candidis equis. Caſtorem atque Pollucem nemo dubitavit. Itaque & Imperator veneratus eſt, pactusque victoriam templa promiſit, & reddidit, plane quaſi ſtipendium commilitonibus diis. Ha- 5 ctenus

bortello, qui vocem illam *Coſſus* expungit. FREINSH. Vid. Robortell. II. Emend. 24. Sigon. II. Emendat. 24. & in Defenſion. Scholior. Livianor. ad Liv. II. 19. Sigonio Florum erroris arguenti adſentiuntur Schott. ad Aurel. Vict. c. XVI. & Perizon. Animadverſ. Hiſtor. c. VII. p. 318.

Exuere frenos] Simile apud Valer. Maxim. 3. 2, 9. Livium, 40. 40. 5. ubi dicit: *id Romanos equites ſaepe cum magna laude feciſſe ſua, memoriae proditum eſt.* FREINSH.

4. *Ea demum atrocitas fuit praelii*] Parum convenit hoc loco haec dictio *demum*. Legitur in priore Palatino: *Eademque*. pronum eſt corrigere: *Ea denique atrocitas fuit praelii.* Sic capite ſequenti: *Ea denique viſa eſt praedae magnitudo.* & alibi paſſim. Sic etiam meliores libri hoc loco legunt. SALM. Ita aperte Nazar. ac Palat. ſec. accedebatque tertius & edd. primae, in quibus *Eademque.* poſt cuſi, *Ea demum.* GRUT. *Ea denique* Regg. Toll. Voſſ. 1. 2. & Fran. *Eademque* Ryck. Duisb. & V. E. *ea demum* Voſſ. 3. Mox plerique ſcripti tranſpoſitis vocibus *praelii fuit*, & *Deos ſpectaculo.*

Caſtorem atque Pollucem] Affirmant hoc uno ore Plutarch. Coriol. cap. 5. Dionyſ. 6. 11. Valer. Maxim. 1. 8, 1. Cicero Tuſcul. Quaeſt. 1. 12. f. & de Nat. Deor. 2. 2. ſ. Frontin. ſtrateg. 1. 11, 8. Similia noſter infra, 2. 12, 16. Juſtin. 20. 3, 8. Cedren. p. 617. 30. Plura congeſſit Zwinger. vol. 3. lib. 11. FREINSH. In Ryck. Duisb. V.Ed. & recentioribus quibuſdam diſtinctio maxima eſt ante *Caſtorem*, non ante *duos*. Et ſic Heinſius, & Perizonius fecerant in ſuis exemplaribus. Ceterum recte Rupertus ad h. l. & Broekhuſ. ad Propert. III. 21. 26. reprehendunt Florum, qui contra praeceptum prudentiſſimi Polybii II. 56. & III. 47. 48. in hiſtoriam & ſeriam narrationem deos & heroas, tanquam in tragoedia ex machina, inducat. Praeterea, dum nimius eſt in exornanda fabula, & oſtentando acumine declamatorio, fortaſſis inepte memorat ſtipendium, quod ea aetate nondum conſtitutum erat militibus.

Dubitavit] Ita olim cuſi; ita triga Palatinorum. Vinetus, *dubitarit.* GRUT. *Dubitarit* Voſſ. & ex editis B. & S. Ceteri 9. & e. *dubitavit.*

Pactuſque] Sic Pall. omnes ſic & V. E., ne cui adhuc placeat Camertis *nactuſque.* GRUT. Ald. etiam *nactuſque.*

Et reddidit plane quaſi commilitonibus diis ſtipendium] Melior etiam hac parte, ut in omnibus, Nazarianus, qui legit: *& reddidit quaſi ſtipendium commilitonibus diis.* Et ſic quoque prior Palatinus. Alter, ut poſterioris aevi, ita etiam deterioris notae, ſincerum incruſtat, vocibus additis: *& reddidit plane quaſi ſtipendium militibus, commilitonibus diis.* ea licentia fuit, aperta vi graſſandi in bonos auctores. SALM. *Et reddidit plane quaſi ſtipendium commilitonibus Diis*] Poſitio verborum pendet a fide trium Pall. niſi quod ſec. interſiciat vocem; *ſtipendium militibus commilitonibus.* Vulgabatur prius; *plane quaſi commilitonibus Diis ſtipendium.* Res quidem eodem redit.

ctenus pro libertate : mox de finibus cum eiſdem Latinis aſſidue, & ſine intermiſſione pugnatum
6 eſt. Sora (quis credat?) & Algidum terrori fuerunt : Satricum atque Corniculum provinciae. De

dit, ſed videbatur repraeſentandus librorum conſenſus. GRUT. Rotundiora haec eſſent & planiora ſi deleretur *diis*. Forte haec vox irrepſit ex interpretatione magiſtri, qui adſcripſerat voci *commilitonibus τὸ diis*, ut tyronibus oſtenderet, quinam fuiſſent illi commilitones, quibus hoc ſtipendium dedit. Sed quoniam veteres libri omnes retinent *diis*, diſtinctione & levi tranſpoſitione poſſemus huic loco mederi, ſcribentes, *& reddidit, plane quaſi commilitonibus, ſtipendium diis*. GRAEV. Sequutus ſum ordinem verborum, qui eſt in Ryck. Regg. Magl. Berol. Duisb. & v. e. Freinshemio quoque & Graevio probatum. Fran. *p. q. commilitonibus diis ſtipendium*. Et ſic Voſſ. ſed hoc diſcrimine quod a ſec. abeſt *diis*, & quod in tert. poſt *plane* repetitur *templa*. Flor. cum Naz. conſentit. *Reddidit* Ryck. & al. Edd. ſine diſtinctione conjungunt cum ſequentibus. Duisb. & V. Ed. poſt eam vocem diſtinctionem habent, nec male. *Pactus victoriam templa promiſit & reddidit* diis, eſt, vovit diis templum, ſi victoriam ſibi darent, ac deinde victoria potitus votum reddidit, templumque iis fecit. *Promittere* & *reddere* ſunt verba votorum. Catull. Carm. LXV. v. 103.

. . . . . Munuſcula divis
Promittens, tacito ſuſpendit vota labello,

& Carm. XXXVII.

Acceptum face redditumque votum.

Vid. Stat. ad Catull. Briſſon. I. Form. p. 103. & Broekhuſ. ad Tibull. III. 5, 33. Et *paciſci* de eadem re ap. Horat. III. Carm. 29. 59.

. . . . . Votis paciſci,
Ne Cypriae Tyriaeve merces
Addant avaro divitias mari.

Livius II. 20. & 42. uni Caſtori a Poſtumio aedem votam ſcribit. Sed ibi nomine Caſtoris etiam Pollux continetur, ut apparet e Dionyſ. Halic. VI. 13. & Aurel. Vict. c. XVI. Vid. Interpretes Suetonii ad Caeſ. c. X.

5. *Mox de finibus*] Alterum membrum diviſionis propoſitae, I. 9, 6. FREINSH.

Sine intermiſſione] Gruterus legit, *ſine miſſione*; quod eſt infra, 3. 20. 14. IDEM.

6. *Sora*] *Soram*, Volſcorum oppidum, in Campania fuiſſe invenio, defeciſſe ad Samnites bello Samnitico, interfectis Romanis colonis, anno U. C. CDXXXVIII; eamque, ob ſitum expugnatu difficilem, Sorani transfugae indicio captam: Colonorum caedis ac deditionis auctores CCXXXV, Romae virgis caeſos ac ſecuri percuſſos. STADIUS ex Livio, 9. 23. & deinceps. FREINSH. Ryck. *Cora*. Duisb. Voſſ. I. 2. & V. E. *Ora*, quod in pleriſque vett. eſſe in exemplari ſuo ſcripſerat Salmaſius. Fran. *Omia ad Algidium locum vicinum urbis r. f.* In Voſſ. I. poſt *Algidum* repetitur *quis credat*.

Algidum] In Jordaneis, *Alſium*, Ptolemaeo, νίον κάστρον, πύργον ἄλσιον. Stephano Ἄλγιδος, quod *Algidum*. Sed aliud *Alſium*. SALM. Oppidum eſt Aequorum, non procul a Tuſculo, in alto monte ſitum. & *mons Algidus*, qui diſtat ab urbe C. ſtadiis, & *ſilva Algida*, in cujus ingreſſu eſt Regillus lacus. Circa hunc locum Gracchus Aequorum dux, L. Minucium Coſ. cum exercitu obſederat, quo nuntio cum Romae trepidatum eſſet, Dictatorem dici placuit, dictus eſt ille

De Verulis & Bovillis pudet, ſed triumphavimus. Tibur nunc ſuburbanum, & aeſtivae Praeneſte 7 deliciae, nuncupatis in Capitolio votis petebantur. Idem tunc Faeſulae, quod Carrae nuper. 8 idem

Ille Quinctius Cincinnatus, cujus hiſtoriam mox proſequetur. STADIUS. ex Livio, 3. 25. & deinceps. FREINSH. De Algido vid. Jac. Gronovii Diſſertat. Epiſtolic. tertiam de Livii locis Geographicis, ejusdemque, & Fabretti ſcripta adverſaria.

Terreri fuerunt] Quidni fuiſſent? vicinae civitates, magnitudine & viribus nihilo tunc inferiores. VINETUS. Sed Florus hoc dicit, ex praeſenti habitu rem aeſtimantibus vix credibile fieri, tantam urbem ita debilem olim fuiſſe, ut haec oppida terrori eſſe potuerint. FREINSH.

Satricum] Urbs Antiatum in Latio, incenſa eſt a Latinis, indignitate irritatis, quod Antiates urbem agrosque dediderant. anno U. C. CCCLXXVII. *Stadius.* ex Livio, 6. 33, 5. IDEM.

Corniculum] Latini nominis oppidum, a *Tarquinio Priſco* expugnatum, *direptum* & *incenſum* invenio. *Latinos*, iſtam cladem agri Romani populatione ulturos, a Priſco rege *coërcitos*, & excurſione in ipſorum agrum facta aequali clade ultum eſſe. *Stadius.* ex Dionyſ. 3. 73. IDEM.

Verulis] Oppidum eſt Hernicorum, in Latio item, haud procul Roma. Male in libris nonnullis eſt *Veis.* Livio eſt *Verulanum*, 9. 42, 12. & 6. 43, 14. [illud tamen Livii, ad incolas, non urbem, referendum, ut, cum *Verulanum* dicit, pop. intelligere videatur, ſicut iisdem locis, *Alatrinatem Ferentinatemque*] Coloniae *Verulae* (ſive *Verulanum*) meminit Frontinus. Nunc *Verulo*, teſte Leandro. PONTAN.

Bovillis] Bovillae hodieque nomine. *Et extant tenuis iſtius* municipii reliquiae, circiter medium ab urbe lapidem, in via Appia. PONTANUS. Aliter Cluver. Ital. Antiq. 3. 4. Vet. interpres Perſii ad Satyram, 6. 55. *ad undecimum lapidem Appiae viae* collocat, & *quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus jam conſecratus ibi comprehenſus* ſit, inde *Bovillas* dictas aſſerit. Propertius propter vicinitatem *ſuburbanas* appellat, 4. 1, 13. ſicut & Ovid.

Orta ſuburbanis quaedam fuit Anna Bovillis.

quemadmodum & noſter, num. ſeq. *Tibur nunc ſuburbanum.* FREINSH. De Bovillis quaedam huc pertinentia habet Sigon. ad Liv. IV. 49.

Pudet, ſed triumphavimus] Eadem figura Martialis, Epigram. 2. 18.

Capto tuam, pudet heu! ſed capto, Maxime, coenam.

FREINSH.

7. *Tibur*] Ad vigeſimum ab urbe lapidem, Martial. Epigram. 4. 57. ubi divites Romani praedia habuere, in quibus aeſtivo praecipue tempore commorabantur, propter aëris ibi temperantiam, ut ex eodem epigrammate patet: itemque Seneca de benefic. 4. 12. Agell. 19. 6. IDEM.

Praeneſte] Diſtat ab urbe in ortum ſtadiis ducentis, ejus ſitus a Strab. lib. 5. deſcribitur. Praeneſtini, anno U. C. CCCLXXIV. ad portam Collinam ſigna intulerant, cum ingenti urbis, quae tunc ſeditione laborabat, trepidatione. Dictator itaque dictus T. Quinctius Cincinnatus, fugat ad Alliam flumen Praeneſtinos, & Praeneſte capto triumphavit. Huic urbi frequenter exitioſa fuiſſe ſua munimenta, idem Strabo teſtatur, pro-

idem nemus Aricinum, quod Hercynius ſaltus: Fregellae, quod Geſoriacum: Tiberis, quod Euphra-

pter Romanorum ſeditiones: ob loci enim firmitudinem eo ſeditioſi ab urbe pulſi confugere ſolebant, & munitione urbis ſeſe tueri: quos dum alii repetunt & expugnant, Praeneſtini nulla ſua culpa miſere affligebantur. STADIUS. Vide etiam noſtrum infra, 3. 21, 49. FREINSH. *Aeſtivas delicias* vocat Praeneſte, quod Romani per aeſtatem aeſtus vitandi cauſa eo ſecedere ſolebant. Erat enim aër ibi frigidior: unde *frigidum Praeneſte* Horat. III. Carm. 4. 22. & *gelida Praeneſte* Juven. III. Sat. 190. vid. Juret. ad Symmach. I. Ep. 2.

Nuncupatis] Nota res; unum tamen Livii locum adſcribere liceat, 41. 10, 7. *quum is* (de Coſ. loquitur) *more majorum, ſecundum vota in Capitolio nuncupata, lictoribus paludatis profectus ab urbe eſſet.* Cui adde alium apud eund. 42. 41. & praecipue 22. 1, 7. FREINSH. Vid. Rutgerſ. v. var. Lect. 5.

8. *Faeſulae*] Cluverius Italiae antiquae lib. 2. pag. 510. ineptiarum arceſſit auctorem noſtrum, quod commemorationi rerum Latinarum, Faeſulas, Hetruſcam urbem, miſceat. Sed quod ſupra, I. 7, 4. pro defenſione noſtri attulimus, hunc quoque locum tutum praeſtet, multoque magis, quod hoc ipſo cap. num. 11. *Aequos & Volſcos pervicaciſſimos Latinorum fuiſſe*, dicat; cum neminem mediocriter in rebus Italicis verſatum, nedum Florum, fallere potuiſſet, diverſas a vetere Latio gentes eſſe Volſcos & Aequos. *Latium enim complectitur multa etiam non Latina: nam Aequi, Volſci, Hernici, & circa ipſam Romam Aborigines, & qui vetuſtam habuerunt Ardeam Rutuli, aliaeque majores minoreſque civitates, quondam circa Romam habitaverunt, cum ea primum conderetur.* Strabo lib. 5. FREINSH. Pro Cluverio idem dici poteſt, quod ſupra ad 7. 4. Volſcos, Aequos, & Hernicos ſaltem in novo, ſive adjecto Latio fuiſſe; Faeſulas autem neque antiquo, neque novo Latio connumerari.

Quod Carrae nuper] Vetuſta huic loco inoleverat menda, *Capreae* pro *Carrae.* quae adeo vetuſta eſt, ut non ſolum uterque Palatinus, ſed & omnium optimus & antiquiſſimus Nazarianus, bona fide, eam agnoſcant. recte viderunt eruditi legendum eſſe *Carrae;* Jordanei: *Charrae*, cum tamen non Graecis χάῤῥαι ſed κάῤῥαι. Inepte vero Jordanes, qui iiſdem verbis haec refert in ſuis hiſtoriae centonibus. ſaltem debuiſſet, *nuper*, omittere. Immane quantum intervallum inter Flori tempora, & Jordanis: Trajani, & Juſtiniani. at quis legens illa apud Jordanem, *quod Carrae nuper*, ſuſpicari poſſit eum ſub Juſtiniano vixiſſe? aut ſi ſciat illis temporibus floruiſſe, non quaerat, quid magnum aut memorabile geſſerint apud *Carras* tunc temporis Romani? SALM. Ryck. Edd. B. & S. *Caprae.* Junt. *Calpae.* Ald. *Taphrae.* Reg. Q. *Carrae.* Ceteri s. & e. *Capreae.* *Nuper* dicit de annis plus CL. Livius X. 37. de annis LX. Et *modo* de XXX. annis Id. VI. 40. *Poſt aliquot annos* de ſpatio plus C. annorum Pompon. l. 2. §. 28. *de Orig. Jur.* *Proxime* de annis XLI. Sueton. Domit. c. IV. Plura hujuſmodi vid. in *Ind.* v. *nuper*, ap. Gronov. IV. Obſ. 18. & ad Cicer. II. de Offic. 21. Rupert. ad Pompon. l. d. & Schulting. ad Senec. Controv. XII.

Aricinum] Aricia urbs fuit Latii, Appia via, a Roma CLX. diſtans ſtadia, auctore Strabone lib. 5. quae

Euphrates. Coriolos quoque (pro pudor) vi- 9
ctos adeo gloriae fuiſſe, ut captum oppidum
Ca-

quae ſunt viginti milliaria, vix quinque leucae Aquitanicae. Plura Strabo ibidem de Aricina ſilva. VINETUS. Confer hunc locum cum 1. 17, 3. FREINSH.

Hercynius ſaltus] Vide multa apud Cluver. Germ. antiq. lib. 3. cap. 47. qui hoc loco ſit inſtar omnium. IDEM. *Hercinius* Ryck. & Fran. ceteri varie, *Hercynius*, *Ericinus*, *Heraunus*, *Herenus*, *Hercinius*.

Fregellae] Oppidum Latinorum non procul a Liri amne, a Samnitibus captum bello Samnitico, & a Romanis receptum anno U. C. CCCXLII. STAD.

Geſoriacum] Fuit portus Morinorum in Gallia Belgica, quod nunc Caletum, ut eſt opinio, dicitur. alii malunt Soiacum eſſe, juxta Audomari fanum. IDEM. Diverſe ſcriptum hoc nomen reperitur. quidam *Gerſoriacum*. Jordanei: *Caeſoriacum*. Editum vulgo in Ptolemaei libris: *γησοριακόν*. Scriptus codex: *τησοργιακόν*. depravatum pro *γησοριακόν*. & ita legendum apud Ptolemaeum. SALM. *Geſoriacum* Ryck. Flor. & Voſſ. 3. *Geſoriacum* & *Geſſoriacum* libri Vineti. *Gerſoriacum* alii & v. e.

Tiberis, quod Euphrates] Perperam in omnibus ſcriptis noſtris habetur, *quod Tigris, quod Euphrates*. Niſi cui reſcribendum videtur: *Tiberis, quod Tigris, quod Euphrates*. Cui tamen mutationi non aſſenſum praebeo. Cujus rei certas habeo rationes. praeterea nemo non videt, Tigris nomen ob viciniam Euphratis irrepſiſſe pro Tiberi. Nam libri, qui *Tigrim* illum praeferunt, non exhibent *Tiberim*. SALM. *Tiberis*] Et iſtud eſt a Jordane. MSS. & I. *quod Tigris, quod Euphrates*. inepte, opponit enim nemora, urbes, flumina. GRUT. Solus Reg. Q. *Tiberis quod*. Reg. F. & Berol. *quod Tiberis quod*. In aliis eadem ſcriptura eſt, quam in ſuis invenerunt Gruterus, & Salmaſius. Et ſic o. ed. praeter Beroald. a qua abeſt *quod* ante *Tigris*.

9. *Coriolus quoque, pro pudor, victus*] Ita edi voluit Vinetus, librorum ſuorum fidem ſequutus, quibus nimium hac in parte credulus. Vera quippe eſt veterum excuſorum lectio: *Coriolos quoque, pro pudor, victos, adeo gloriae fuiſſe*. & quae extat in Nazariano, & vetuſtiſſimis Jordaneis. quid ſi *pro pudor* praeponas, hoc modo: *pro pudor! Coriolos quoque victos adeo gloriae fuiſſe?* ſed ſenſus idem, ex ordine vulgato. Nunquam ſane effecerit Vinetus, ut *Coriolus* ſit idem, quod *Coriolenſis* aut *Coriolanus*. *Corioli* nomen oppidi πληθυντικόν, qua forma aliquot Italiae oppida vocata. Sic *Gabii*, *Carſeoli*, dicti. Unde ἐθνικὸν *Coriolanus*. Nomen urbis hujus Stephano eſt τὰ κορίολα, non οἱ κορίολοι. Nam Graecis nulla urbium nomina ſic terminantur. SALM. Reduxi lectionem vulgatam ante editionem Vineti, tanquam planiorem. Libri ejusdem, *Coriolus q. p. p. victus, a. g. fuit*. ſicque tamen Pal. ſec. ac tert. ſed non prim. bonitate & aetate longe prior; niſi quod is, *induceret*, haud etiam omnino malum. porro videtur vox *Coriolanus*, librarii potius quam auctoris. GRUTERUS. Vineti opinionem, qua *Coriolum* pro populo accipi poſſe putat, arguit Salmaſius, cum ab urbe *Coriolis* incolae non *Corioli* appellari poſſint, ſed *Coriolenſes* aut *Coriolani*. FREINSH. Admodum varia eſt ſcriptura hujus loci. Flor. Berol. Duisb. Reg. Q. Voſſ. 3. & Fran. conſentiunt cum libris Vineti. Reg. F. *Coriolus q. p. p. victus a. g. fuiſſe*. Voſſ. 1. & Magl. *Coriolos – victus – fuit*. Voſſ. 2. *Coriolos*

Cajus Marcius Coriolanus quaſi Numantiam, aut Africam, nomini inducerit. Extant & parta de An-

rıolos — victos — fuit. Solus Ryck. hic conſentit cum Nazar. & Jordaneis Et ſic Edd. vett. praeter primam, quae cum reliquis ſcriptis exhibet lectionem librorum Vineti. Eam probat Voſſius I. de Anal. 12. & a Beroaldo mutatam putat, quem primum poſt inventam typographiam Floro medicam manum, ſed ſaepe nihil minus, quam medicam, admoviſſe dicit. A Beroaldo hoc profectum credibilius eſſet, ſi ante eum nulli fuiſſent ſcripti Codices, in quibus legeretur *Coriolos*, *victos*, & *fuiſſe*. At vero quum certum ſit hos fuiſſe, aequius eſt putare, eum quoque in ſuis inveniſſe, quod edidit. Et hoc vel ideo praeferendum eſt, quod apud Latinos Scriptores, Livium, Valerium Max., Plinium, Aurelium Victor., & Eutropium, nomen hujus urbis ſemper eſt *Corioli*, non *Coriolus*. Sed & veroſimilius eſt, imperitos librarios non intelligentes elegantiam, & nexum orationis infinitae eam mutaſſe in finitam, quae uſitatior & planior ad intelligendum erat, quam e communi & aperto genere loquendi feciſſe id, quod elegantius, & ab uſu paullo remotius eſt. Nec tamen illius exempla deſunt in bonis ſcriptoribus. Terent. Andr. I. 5, 18.

Tantamne rem tam negligenter agere?

& Heaut. IV. I. 17.

O Jupiter! tantam eſſe in animo inſcitiam?

Vid. Gronov. II. Obſ. 14. & III. 9. Graev. ad Juſtin. II. 14. Quod Salmaſius ſcribit Graecis nulla Urbium nomina in *οι* terminari, non intelligo. Et Perizon. adſcripſerat; *quid Λοκροί*?

Cajus Marcius Coriolanus] Non *Cajus*, ſed *Gneus* appellatur in veteribus libris, & apud Jordanem. Titi etiam Livii Epitome *Cn. Marcium* vocat. Graecis ſemper *γάϊος*. ſed de hoc pluribus alias. SALM. Ryck. Regg. & Voſſ. I. praenomen *C.* retinent, alii *Gnaeus*, *Gneus*, *Gn. Cn.* Vet. ed. *Gneus*, aliae omnes *Cn.* a Fran. praenomen abeſt. Gerardus Voſſius adnotaverat ab Aurel. Vict. c. XIX. & Valer. Max. IV. 3. vocari *Cn. Marcium*, a Zonara VII. 16. & Tzetze (Chil. III. Hiſtor. 102. & Chil. VI. Hiſtor. 60. Edit. Baſil.) *Γναῖον*. apud Livium etiam quondam fuiſſe lectum *Cn. Marcius Coriolanus*, ſed id ſola conjectura Sigonii nunc exſulare. Verum Sigonius ad Liv. Epit. Lib. II. oſtendit, libros ſcriptos Livii variare, & ex Dionyſ. Halic. & Plutarch. praefert *Cajus Marcius*. Et ſic Xylander ad Plutarch. Coriol. princ. Eadem varietas eſt in exemplaribus Aurelii Victoris. Gruteri ſuſpicionem vocem *Coriolanus* librarii potius, quam auctoris eſſe, nonnihil confirmat Cod. Duisb. in quo ea minio ſcripta erat, ubi antea vacuum ſpatium fuiſſe videbatur.

Nomen induerit] Lectio haec veterum editorum, quam ſi retinemus, legendum fuerit: *ut capti oppidi Cn. Marcius Coriolanus quaſi Numantiae aut Africae nomen induerit*. ſed nihil neceſſe. Palatinus uterque legunt: *nomini induerit*. nec ſecus Jordanis libri. eleganter dictum, *captum oppidum nomini induere*. non item, *captum oppidum nomen induere*. quod vix ſubſiſtit. Nazarianus habet: *induceret*. ſic quoque placuit Vineto ex ſuis edere. Forte legendum: *ut captum oppidum nomini indueret*. Omnino tamen malim quod in Nazariano eſt, & Vineti libris: *nomini induceret*. Captum oppidum nomini inducere, nihil aliud eſt, quam ex oppido capto cognomen adſciſcere. SALM. *Nomini induerit*] Indicat auctor, tam an-

Antio ſpolia, quae Maenius in ſuggeſtu fori, capta hoſtium claſſe, ſuffixit: ſi tamen illa claſſis:

auguſtas tunc temporis res fuiſſe, ut exiguum oppidulum captum in nomen ceſſerit, cum poſterioribus temporibus talia cognomina, niſi magnorum bellorum victoribus non adſumerentur. Coriolani certe gloria magnitudine poſterorum ita obruta eſt, ut ipſum Livium fugere, aut ſiquidem incurrit, non dimovere potuerit, quin Africanum ſuperiorem *nomine victae ab ſe gentis primum eſſe nobilitatum*, ſcriberet, 30. 45, 8. Idemque Silius, fine operis. Vives, ad Auguſtin. de Civit. Dei, 10. 21. f. Plura exempla ſunt in noſtro infra, 2. 8, 14. 2. 15, 12. 3. 6, 5. 3. 8, 1. vide, ſi libet, quae dicam, 4. 12, 28. FREINSH. *Nomini indueret*] Ryckii quoque Codex aeque ut Nazarianus & Vineti MSS. *nomini induceret*, quod probat Salmaſius. Utraque locutio *induere* & *inducere nomini captum oppidum*, ſatis inſolens. *induere adulationem, ſimulationem, dubitationem* apud Tacitum & Livium leguntur non infrequenter. Sed hoc de ipſis dicitur qui ſimulant, aut adulantur. Nemo vero ſic loquitur, induit alteri ſimulationem, adulationem. Eſt ergo haec Flori cacozelia. Meliores ſcriptores dixiſſent, *capti oppidi nomen induit*, quod in tyronum gratiam moneo. GRAEV. Voſſ. 3. ut Naz. & Ryck. *nomini induceret*. Flor. Voſſ. 1. Edd. B. S. P. & A. *nomini indueret*. Regg. Fran. Magl. *nomini induerit*. Berol. Duisb. Voſſ. 2. v. e. & J *nomen induerit*. Sic Liv. VI. 18. *Hoc*, patroni plebis, *mihi cura mea & fides nomen induit*. De phraſibus *induere ſimulationem*, *adulationem*, *dubitationem* vid. Gronov. 1. Obſ. 2. & ad Tac. 1. A. 7. *Nomen induere* eſt infr. IV. 4. 4. *Induere*, *vel inducere ſoleas pedibus*, & alia hujusmodi latine dici nemo neſcit. Sed vix quiſquam ſibi cum Begero perſuadebit iis exemplis defendi poſſe phraſin, *oppidum nomini induere*, vel *inducere*. Probabilius dixiſſet, non Florum, ſed ſcribas accuſandos eſſe: nam ab his aliquid turbatum indicio eſt, quod in aliis libris eſt *nomen*, in aliis *nomini*.

10. *Antio*] Volſcorum erat in Latio metropolis, maritima urbs. PONTAN.

Quae Maenius] Scriptum in Nazariani codicis membranis ac priore Palatino: *Moenibus*. In altero: *Maenius*. Sed ille *C. Moenius* conſul. Spolia illa de Antio, quae in ſuggeſtu fori ſuffixit, roſtra navium fuere. Inde loco nomen. Vide Liv. lib. VIII. SALM. Ita Caſſiodorus: *His Coſſ. roſtra navium de Antiatibus in foro fixa ſunt.* Seneca tamen, de brevitate vitae, cap. 13. *Duillium primum claſſe viciſſe* dicit: Epitome Liviana XVII. *primum navalem triumphum duxiſſe*. ſicut & Plinius, 34. 5. ubi etiam noſtram hiſtoriam firmat. Polyb. 1. 20. *ante primum bellum Punicum Romanos mare ne cogitaſſe quidem* ſcribit. Alii jam tum An. U. C. CCCXXVIII. *Claſſibus ad Fidenas pugnatum cum Vejentibus in annales retulere*. quos explodit Livius, 4. 34, 6. FREINSH. Sed Livium non animadvertiſſe in vetuſtis illis annalibus *claſſes* pro equitibus dictas, diſputat Tan. Fab. 1. Ep. 47. Sed non perſuadet Phil. a Turre in Monum. Vet. Antii Cap. IV. Freinshemius, & ante eum Lipſ. ad Senec. l. d. videntur diſſenſionem inter Florum, & alios Scriptores ſtatuere. Potius arguenda fuerat vanitas Flori rem contra fidem hiſtoriae Livianae in majus augentis, claſſesque captas, & bellum navale, quae nulla fuerunt, comminiſcentis. Nam naves Antiatum non pugnando captae, ſed Romanis, quum Antiates

ſis : nam ſex fuere roſtratae. Sed hic numeru
11 illis initiis navale bellum fuit. Pervicaciſſimi ta-
men Latinorum Aequi, & Volſci fuere, & co-
12 tidiani, ut ita dixerim, hoſtes. Sed hos praeci-
pue Lucius Quinctius domuit, ille Dictator ab
aratro: qui obſeſſa ac paene jam capta Marci
Minucii Conſulis caſtra egregia virtute ſervavit.
13 Medium erat forte tempus ſementis, quum pa-
tricium virum innixum aratro ſuo lictor in ipſo
opere

tes terreſtri praelio victi fuiſſent, ex legibus pacis traditae ſunt. Liv. VIII. 14. Plinius non confirmat narrationem Flori, nec ullam pugnam navalem cum Antiatibus memorat: tantum dicit, Maenium in conſulatu devictis Antiatibus roſtra in ſuggeſtu fixiſſe. Hos autem terreſtri, non navali praelio vicerat. Liv. VIII. 13. *Menibus* etiam Duisb. Fran. & V. E. aliae Edd. *Moenibus*. Reg. Q. C. *Menius*, Ryck. *Memius*. In Faſtis & apud Livium *Maenius*. Apud Diodor. Sic. lib. XVII. pr. male *Μάνλιος*, ut hic obſervat Vinetus, pro *Μαίνιος*. Sed Interpres ibi recte *Maenius*. In Faſtis Sicul. itidem corrupte *Μύνιος*.

In ſuggeſtu fori] Vide Plinium, 16. 4. Excerpta Dionis, apud Valeſ. pag. 645. Inde illud celebre nomen *Roſtra*: Varro lib. 4. de lingu. Latin. Livius, 8. 14, 12. Iſidorus, 15. 2. Mamertinus, fine Genethliaci. Sic Auguſtus fecit poſt victoram Actiacam. Sueton. 18. 3. Vide Pauſan. in Phocicis, p. 629. FREINSH.

Sed hic numerus] i. e. illis initiis Urbis bellum tam exiguo numero navium gerebatur. Perizon. Animadv. Hiſtor. c. V. p. 194. Poteſt etiam ita accipi: Quum tenuia ſint omnium rerum initia, numerus ſex navium illo tempore pro claſſe habitus, & ea claſſe, quamvis exigua, tum bellum navale geſtum fuit. Naz. *ſex fuere ſolae roſtr.* Regg. Voſſ. 1. & Magl. non habent *bellum*.

11. *Pervicaciſſimi*] De his lege Livium, lib. 3. & 4. Dionyſ. lib. 6. Auctor. de Vir. illuſt. cap. 17. Plin. 18. 3. Auguſtin. Civit. 5. 18. Eutrop. 1. 11. Oroſ. 2. 13. CAMERS. Adde Sigonium, de antiquo jure Italiae lib. 2. cap. 5. FREINSH. *Vulſci* libri Vineti Regg. Fran. Duisb. (hic a ſecunda manu) & V. E. Vid. 1. 18, 27.

Cotidiani] Ryck. Flor. Duisb. & o. e. *quotidiani*. haec ubique variant. Illud probant Laur. Abſtemius in Face Crit. Grut. Tom. 1. p. 887. & Dausq. aliique apud illum in Orthogr. Add. Graev. ad Sueton. Tiber. XXXIV. Hoc Manut. & Cellar. in Orthogr. & Gudius ad Phaedr. III. Fab. 12. quos malo ſequi. Mox Naz. Voſſ. 1. 2. Fran. Ryck. Toll. Duisb. Jord. & o. e. *ut ſic dixerim*.

12. *Lucius Quinctius*] In omnibus libris, etiam antiquiſſimis, mira conſtantia legitur: *Titus Quintius*. Error ergo Flori ipſius fuerit. Sub idem tempus vixere ex eadem gente, Titus Quintius Capitolinus, & Lucius Quintius Cincinnatus. SALM. *Titus* eſt in o. s. & ed. praeter Sab. & Ald. Vinetus nullam varietatem adnotavit, & Edd., quae nomen illius praeferunt, habent *Lucius*. Et ſic ſemper Livius, aliique.

Dictator] In rebus creperis dictaro-

opere deprehendit. Inde in aciem profectus, ne
quid a ruſtici operis imitatione ceſſaret, victos
more pecudum ſub jugum miſit. Sic expeditio- 14
ne finita, rediit ad boves rurſus triumphalis agri-
cola. Fidem numinum! qua velocitate? intra 15
quindecim dies coeptum, peractumque bellum:
prorſus ut feſtinaſſe dictator ad relictum opus
videretur.

Dictatores dicebantur, qui abſoluti imperii eſſent, quod ſaluberrimum a adminiſtratione magnarum rerum, ſi ſumma imperii penes unum, ut loquitur Livius, 3. 70, 1. FREINSH.

Ab aratro] Praeter ceteros Veget. 1. 3. ubi optimos a rure milites hoc exemplo & rationibus probat. Item Maxim. Tyrius in pr. diſſert. 14. Plinius etiam 18. 5. *Fortiſſimi viri & milites ſtrenuiſſimi ex agricolis naſcuntur.* Ad ſimilem hiſtoriam alludit Claudianus in Eutropium 1. 454.

. . . . tuque, o, ſi forte piorum
Jugera, & Elyſios ſcindis, Serrane, novales.

& Plin. 18. 3. de Quinctio vide Livium, 3. 26. & ſeqq. Rutil. Itinerar. lib. 1. verſ. 556.

Et Cincinnatos jugera pauca dabant.
Haec etiam nobis non inferiora feruntur
Vomere Serrani. . . . . IDEM.

Marci Minucii] Livio dicitur *Lucius Minucius*. Nazarianus hoc loco *Marcum Manilium* appellat. Palatini libri, *Manilium*. Jordanes, *Manlium*. SALM. Hoc eidem praenomen eſt apud Zonaram, lib. 2. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 17. *Quintum* vocat: reliqui paſſim, *Lucium*. FREINSH. *M. Manlii* Voſſ. 1. *Marci Mallii* Fran. *M. Manilii* ceteri 2. & *v. e.* Vineti libri *M. Manlii*, & *Manilii*. Paullo poſt Naz. Pall. Ryck. & Fran. *erat tempus forte.*

13. *Innixum aratro*] Incurvo corpore incumbentem. Ovid. VIII. Met. 218.

Aut paſtor baculo, ſtivave innixus arator.

Nam hic eſt habitus corporis arantium. Plin. XLIII. H. N. 19. quem locum adſcripſerat Ryckius: *Arator, niſi incurvus, praevaricatur.* Colum. 1. 9. Prolixior arator *in arando ſtivae paene rectus innititur.*

Lictor] Viator, Plin. XVIII. H. N. 3. Nam horum munus erat Senatores ex agris arceſſere. Cicer. de Senect. c. XVI. Colum. praef. Lib. 1. & Feſtus in *Viatores*. Livius, & alii legatos ad eum a Senatu miſſos ſcribunt.

Jugum] *Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas transverſa una deligata.* Livius, 3. 28, 13. Dionyſ. 3. 28. FREINSH. Berol. Duisb. & v. e. *ſub jugo miſit*, ut Liv. III. 28. *ſub hoc jugo Dictator Aequos* miſit. Fortaſſis ſcriptum fuerat *jugom*, antiqua ratione ſcribendi. vid. ad Liv. l. d. Mox *redit ad b.* Ryck. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & v. e.

15. *Fides numinum*] In Nazariano ſcriptum: *fide numinum*. Suſpectum id habent Viri docti, nec temere. legendum omnino puto: *fidem numinum!* ſic apud Comicos: *hominum fidem! deûm fidem!* ita legebam

gebam vel priusquam incidiſſem in ſcriptos Codices perantiquos Jordanis, in quibus eamdem lectionem reperi, cum vulgo ejus editiones habeant, *numinum fide.* ineptiſſime. noli igitur dubitare quin verum ſit, *numinum fidem!* aut, *fidem numinum!* SALM. Libri Vineti & alii partim *fides*, partim *fide.* *Fide* Ryck. Flor. Magl. Voſſ. 2. 3. *Fides* Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & o. e. add. infr. III. 3. 7.

Qua celeritate, & *inter quind* Berol. Duisb. & v. e.

Bellum: prorſus] Reduxi di ctionem Camertis. nam poſtea netus, *bellum prorſus: ut feſti ſe.* ſic ſupra, 1. 3, 9. & 1. 1c *plane.* GRUT. Ryck. Flor. Be Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *actumque prorſus eſt bellum, ut.* rectius alii ex more Flori. Et ſaepe Juſtinus *prorſus ut*, *pro quaſi.*

CAP. XII.

Bellum cum Etruſcis, Faliſcis, & Fidenatibus.

1 ASſidui vero & anniverſarii hoſtes ab Etrur fuere Vejentes; adeo ut extraordinaria manum adverſus eos promiſerit, privatumqu geſſ

Hiſtoriam 306. Fabiorum ſcribunt, Liv. 2. 4, 8. &c. Dionyſ. 9. 17. Eutrop. 1. 11. Oroſ. 2. 6. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 14. Agell. 17. 21. Euſeb. Ovid. Faſt. 2. 195. Silius, 2, 3. & 7, 40. Servius ad Aen. 6. 845. CAMERS. Adde Plutarch. Camillo, cap. 30. Simile eſt quod ſcribit Suetonius Vitell. 1. 5. *Vitellios coloniam Vitelliam gentili copia adverſus Aequicolos tutandam olim depopoſciſſe.* FREINSH.

1. *Ab Etruria Vejentes*] Ita repoſuit Gruterus noſter ex veteri editione, cujus fidem ſaepe nimis magni fecit. Non erat explodendum quod anteriores retinent editiones, quas confirmant hac parte omnes ſcripti qui legunt: *Aſſidui vero & anniverſarii hoſtes ab Etruria fuere Vejentes.* Pro titulo hujus capitis habet Nazarianus Codex: *Faliſcum & Fidenate.* ne pe, bellum. Hic & haec *Fiden tis* declinarunt, & hoc *Fidena* SALM. Recepi hanc lectionen quam veteres libri, & inter e Ryckianus, nec non editiones p ſtinae propugnant. *Fuere* perp ram expunxiſſe Gruterum recte Sa maſius monuit. GRAEV. Gruter ſcribit in ſolo Naz. legi *fuere*, ſ a duobus aliis Pall. abeſſe. Horu ſcripturam confirmant Regg. Mag Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. *Fuere* facile intrudi potuit ab al quo exiſtimante eam vocem de derari ad perficiendam ſententian Nec abhorret a conſuetudine Flo conciſa illa brevitas. Vid. 1. 17, II. 15, 1. III. 1, 1. & III. 2, Itaque hoc probo. Sed reliqu quod auctoribus aliis libris vol bant Salmaſ., & Graevius. H *Fidenate* dici negat Voſſ. 11. de A na

geſſerit bellum gens una Fabiorum. Satis ſu- 2
perque idonea clades. Caeſi apud Cremeram
trecenti, patricius exercitus, & ſcelerato ſigna-
ta nomine, quae proficiſcentes in praelium por-
ta

al. 21. ac docet hujusmodi neutra ſemper exire in *as*. Salmaſium ... juvat titulus hujus capitis in ... quem a Floro eſſe oſtendi non poteſt. *Hoſtes Etruriae ſ.* Voſſ. ... *Veientes* hic Pal. 1. & n. 4. *Veientes*. Fran. utroque loco *Veientes*.

Privatumque] Privato ſumtu, & ... ut Fabius Coſ. ap. Liv. II. 48. *Noſtrum id nobis velut familiare bellum privato ſumtu gerere in animo eſt. Reſpublica & milite illic, & ſumtu vacet.*

2. *Satis ſuperque idonea clades. Caeſi apud Cremeram trecenti, patricius exercitus, & ſcelerato ſignata nomine, quae proficiſcentes in praelium porta dimiſit*] Nic. Heinſius ſic legi jubet & diſtingui: *Satis ſuperque idonea clades, caeſi apud Cremeram trecenti, patricius exercitus: & ſcelerato ſignata nomine, quae proficiſcentes in praelium porta dimiſit.* Sic lib. II. cap. II. diſtinguit idem: *Prae tanta victoria leve hujus praelii damnum, (tolle fuit) alter conſulum interceptus, &c. atque ita oppreſſus eſt.* Falſam vero eſſe, quae de trecentorum & ſex Fabiorum patricio exercitu tanto conſenſu veteres tradiderunt, oſtendit Cl. Perizonius, quia vix tot numero patricii omnium gentium patriciarum tum temporis; trigeſimo nimirum poſt exactos reges anno, Romae fuerint. Cenſet itaque hoc bellum geſſiſſe Conſulares Fabios Marcum & Caeſonem, & trecentos ſex viros ad illud eduxiſſe, ſed non omnes unius gentis Fabiae, ſed maximam partem ſuae gentis clientes, qui dicti fuerint Fabii, quia non modo illis duces fuerint, & auctores iſtius expeditionis, ſed quia in ſe & ſuam gentem receperint illud bellum, ac per ſe & ſuae gentis clientelas id geſſerint. Vide pluribus haec aſſerentem in elegantiſſimis animadverſionibus Hiſtoricis cap. 5. GRAEV. Vulgata narratio de CCC. Fabiis ad Cremeram caeſis etiam Caſaubono improbabilis viſa fuit, qui ad Sueton. Aug. XXXIV. futile παράχυσμα vocat. *Idonea clades* Freinſhemio in *Ind.* ſatis magna. Eſt talis, quae clades dici mereretur, quae nomine cladis digna eſſet. Ovid. Epiſt. Didon. v. 105. & Sueton. Aug. XXXI. *Idoneus auctor*, pro eo qui dignus eſt nomine auctoris, qui fidem meretur. Gell. V. 6. *Hoſtium nomen humile, & non idoneum:* pro hoſtibus ne quidem dignis nomine hoſtium, quales ſunt ſervi, piratae, & gladiatores. Et *idoneus* pro eo, qui meretur aliquid pati apud Sall. Catil. LI. *Novum illud exemplum ab dignis, & idoneis, ad indignos, & non idoneos transfertur.* Diſtinctio N. Heinſii concinnior videtur vulgata. *Idonea clade* Fran.

Trecenti] Ita feci, cum antea legeretur, *trecenti & ſex.* quia rotundus iſte numerus in tribus Pall. in v. e. & antiquis Vineti libris; decetque Annaeum noſtrum. GRUTERUS. *Sex & trecentos* numerat Livius, 2. 49, 4. 2. 50, 12. eundem numerum habent Dionyſ. 17. 9. & Eutrop. Seneca de benef. 4. 30, 3. *trecentos.* Vide etiam notam ad praefat. 1. FREINSH. Additamentum *ſex* reſpuunt o. s. & E. V.

Scelerato ſignata nomine] Ita egregie Pal. pr. nam ſec. ac tert. *ſignatur.* v. e. *ſignatum.* GRUTERUS. Videtur autem concinnior futura lectio, ſi prior etiam vox muta-

3 ta dimiſit. Sed ea clades ingentibus expiata vi-
ctoriis, poſtquam per alios atque alios duces ro-
buſtiſſima capta ſunt oppida: vario quidem even-
4 tu. Faliſci ſe ſponte dediderunt. Cremati ſuo
igne Fidenates. Rapti funditus deletique Vejen-
5 tes. Faliſci quum obſiderentur, mira viſa eſt
fides

mutetur in *ſceleratae*. Ea autem porta ante *Carmentalis* vocabatur. Ovid. Faſtor. 2. 202. ſed nomen mutavit ob emiſſos Fabios, quaſi ipſa in caedem eorum conſenſiſſet. Ex ſimili argumento *ſceleratus vicus* dictus eſt apud Livium, 1. 48, 7. *ſceleratus collis*, ubi Phalaridis taurus fuerat, apud Diodor. *ſceleratus campus* apud eundem Livium, 8. 15, 6. FREINSH. Dio in Excerpt. Peireſc. p. 578. Romani *portam ipſam, qua ad bellum erant egreſſi* Fabii, *perpetua infamia damnarunt, adeo ut per eam intrare, egredive Magiſtratibus nefas eſſet.* Add. Feſt. in *Religioni*, & *Scelerata porta*. Dicta autem eſt *ſcelerata* ab infelicitate exitus Fabiorum. Nam *ſceleratus* interdum ſignificationem calamitatis habet. Sic *ſcelerata caſtra*, apud Sueton. Claud. 1. in quibus Druſus obiit; *ſceleratum frigus*, in Virg. II. G. 256. auctore Servio, nocens, omnia exurens. Vid. Clar. Burm. ad Petr. c. LVI. Et *ſcelus* pro calamitate, infortunio, Guyet. ad Terent. Eun. II. 3, 34. *Sceleratus vicus*, & *ſceleratus campus* ob aliam cauſam ita dicti ſunt. Vid. Feſt. & Valeſ. ad Exc. Peireſc. l. d. Freinshemii conjectura *ſceleratae* non placet Perizonio l. d. *ſignatur* etiam Ryck. Flor. & Duisb. *teſtatur* Fran.

4. *Rapti*] Freinshem. in *Ind Rapere* ſemper celeritatem notat & violentiam. *Raptos* tamen dicit Vejentes, qui decenni obſidio viꭓ ſubacti ſunt. Sed *rapti* referen dum eſt ad tempus, quo urbs expugnata, ac direpta eſt, ut in illis, quae e Virg. II. Aen. 374. & Stat. VII. Theb. 599. adnotantur in Lexicis. Stat. VI. Theb. 114.

Ut quum poſſeſſas avidis victoribus arces
Dux raptare dedit; vix ſigna audita, nec urbem
Invenias. ducunt, ſternuntque, abiguntque, feruntque.

In Regg. male *capti*.

5. *Faliſci*] Forte rectius, *Faliſcis*. Sunt autem ita appellati ab Haleſo. Ovid. Faſtor. 4. 73.

Venerat Atridae fatis agitatus Haleſus,
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.

Hi autem, immutato H *in* F, *Faliſci dicti ſunt: ſicut* Febris *dicitur, quae ante* hebris *dicebatur:* Formiae *quae* Hormiae *fuerunt*, ἀπὸ τοῦ ὁρμῆς. *Nam poſteritas in multis nominibus* F *pro* H *poſuit*. Servius, ad Aen. 7. 695. Ita *hariolus*, quaſi *fariolus*, a fando. Turneb. Adverſar. 24. 17. Sic *Hanula, parva delubra, quaſi fanula:* Feſtus. Apud Hiſpanos uſitata harum literarum invicem mutatio: ut, *Harto*, quaſi *farto: Hyo* Portugall. *Fyo*. &c. FREINSH. Probat conjecturam Freinshemii Perizon. ad Sanct. Min. II. 12. Quam quum confirmet cod. Fran. non dubito, quin ea ſcriptura vera, & in contextum recipienda ſit. In Servio ad l. d. Virgilii male editur, *Faliſcos Haliſcus condidit*, pro *Haleſus*, ut recte laudat Salmaſ. ad Solin. p. 44. Et ſic eſt in MS. Servio Bibliothecae Daventrienſis, & emendavit Spanhem. Diſſert. II. de Uſu & Praeſt. Num. Antiq. pag. 107. Tamen in Indice Servii poſtrem.

fides Imperatoris, nec immerito: quod ludimagiſtrum, urbis proditorem, cum iis, quos adduxerat pueris, vinctum ſibi ultro remiſiſſet. Eam 6
namque vir ſanctus, & ſapiens, veram ſciebat victoriam, quae ſalva fide, & integra dignitate pareretur. Fidenae, quia pares non erant ferro, 7
ad

ſtem. Edit. recte ſcriptum eſt *Ha-* [illegible]

Fides Imperatoris] Extat hiſtoria apud Livium, 5. 27. Valer. Max. 6. 5, 1. Frontin. ſtrateg. 4. 4, 1. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 23. Plutarch. Camill. cap. 17. FREINSH. Principum Faliſcorum liberos fuiſſe tradunt plerique, & Liv. v. 27. At idem XLII. 47. Regis liberos. Vid. ibi Sigon. & Gron.

Cum iis, quos eduxerat pueris] Iſtud etiam, *eduxerat*, eduxit & extrudit idem ille amicus noſter ex veteri editione, cum anteriores omnes habuerint, *cum iis, quos adduxerat.* Quod non debuit temere rejici. Certe pueros illos ex urbe obſeſſa eduxit magiſter iſte, ſed eoſdem etiam in caſtra Romana ad imperatorem adduxit, ſive, ut loquitur Livius, perduxit. Adde quod meliores libri heic etiam *adduxerat* tuentur. Cum eos ad imperatorem adduxiſſet, vinctus ultro ad urbem remiſſus, cum pueris, quos prodiderat. Varus, lib. II. Excellentium, eam hiſtoriam ſic narrabat his verſiculis:

Tum literator creditos
Ludo Faliſcum liberos,
Cauſatus in campi patens
Extraque muros ducere,
Spatiando paulatim trahit
Hoſtilis ad valli latus.

Primum verſum emendavimus. Nam apud Priſcianum vulgo habetur, *Tum literator creditus.* Eduxit igitur eos primum ex urbe, hoc eſt, ut Varus loquitur, *extra muros duxit*, aut, velut eſt apud Livium, lib. v. *ante urbem produxit*, deinde paulatim trahendo, ad vallum uſque Romanum perduxit, vel adduxit. SALM. Keuchen. ad Frontin. IV. 4. 1. deſcripſit bonam partem eorum, quae hic habet Salmaſius, non nominato auctore; quod illi non inſolens eſt. Leguntur hi verſus in Priſcian. Lib. VIII. p. 823. Ed. Putſch. quos ad hanc hiſtoriam pertinere jam ante Salmaſium viderat, & pro *creditus creditos* emendaverat Schottus ad Aurel. Victor. c. XXIII. Valeſius in Adnotationib. ad Excerpt. Peireſc. p. 82. & alios duos verſus, a Priſciano Lib. XII. p. 947. ex ejuſdem Poëtae Libro II. Excellent. relatos, huc referendos animadvertit, *Seu tute mavis obſides, Seu tute captivos habe:* ita enim emendat, quae apud Priſcian. leguntur *malis, hoſpites,* & *habes.* Ceterum non ſcio, quo auctore Salmaſius Varum vocet, qui Priſciano locis dict. & lib. XVIII. p. 1136. eſt Alpheus Avitus, Terentiano Mauro p. 2437. Alphius Avitus, & Senecae Controv. 1. & X. Alfius Flavus, ut putat Valeſius. *Eduxerat* eſt etiam in Berol. & Duisb. Gruterus e Pal. 2. & v. e. quidem adnotavit *eduxerat*, ſed e Naz. & Pal. 1. probat *adduxerat.* Voſſ. 1. & 2. *abduxerat.*

Vinctum ſibi] Id eſt, Faliſcis. Vide ſimiliter locutos Plautum & Ciceronem, apud Scalig. de cauſ. ling. Latin. lib. 6. cap. 129. quod ideo moneo, ne quis Camertem ſequatur emendantem, *urbi remiſiſſet*, vel, *ſubito remiſiſſet.* PONT. Sic in l. 8. §. 3. D. Mand. *qui ipſe ſibi mandaverat.* Quamquam in hoc Flori loco non poſſum non probare ſententiam Soceri mei p. m.

ad terrorem movendum facibus armatae, & diſ-
coloribus, ſerpentum in modum, vittis, furiali
more proceſſerant: ſed habitus ille feralis ever-
8 ſionis omen fuit. Vejentium quanta res fuerit,
indi-

m. Matthiae Bernecceri, qui putat, non haec dici contra naturam reciprocorum. Nam orationem referri adhuc ad periodi principium hac ſerie: *Faliſcis mira viſa eſt fides Imperatoris, quod ludimagiſtrum* SIBI (Faliſcis) *remiſiſſet*. FREINSH. *Vinctum eis* Reg. Q.

6. *Eam namque*] Tales olim Romani. Vide quae notabo ad 2. 17, 17. FREINSH. *Sciebat eſſe vict.* Ryck. Voſſ. 1. 2. Fran. & edd. quaedam.

Et integra dignitate pararetur] Melius: *pareretur*. Ita eſt in Nazariano. Ita ſaepe noſter, & ſaepius quidem etiam alii auctores *victoriam parere* dicunt, quam *parare*. Supra Florus; *Unius manu parta victoria eſt*. Sic etiam *pacem parere* frequens apud auctores. Aggenus. SALM. Gruterus quidem utrumque *pareretur* & *pararetur* bonum eſſe affirmat, ſed tam propter Nazar. cui omnes plurimum deferunt, quam Salmaſ. auctoritatem, illud recepimus. FREINSH. Ryck. cum multis aliis & edd. *integra dignitate pareretur*. Mox idem Ryck: *direptionem urbis convocaretur*, pro vulgato, *ad direptionem urbis vocaretur*. GRAEV. In Ryck. clare ſcriptum eſt *pararetur*, ut & in Berol. Duisb. Fran. & V. E. Quod etiam in altero Pal. erat; in altero & Magl. *paretur*. Voſſ. 1. 2. quoque *pararetur*, tert. *pateret*.

7. *Ad terrorem movendum*] Vide omnino Gruteri ad Tacitum diſcurſum tertium decimum. FREINSH.

Facibus armatae, & diſcoloribus, ſerpentum in modum, vittis, furiali more proceſſerant] Facium tantum meminit, non etiam ſerpentum, praelatarum a Fidenatibus eo praelio, Livius, lib. IV. *Ignibus armata ingens multitudo, facibusque ardentibus tota collucens, velut fanatico inſtincta curſu in hoſtem ruit*. At in alio Faliſcorum ac Tarquinienſium bello, quod a Marco Fabio Ambuſto iterum conſule profligatum eſt, ſacerdotes eorum populorum, faces ardentes anguesque praetulerunt, ut idem memorat Livius, lib. VII. cujus haec verba ſunt: *Inde terror maximus fuit, quod ſacerdotes eorum, facibus ardentibus anguibusque praelatis, inceſſu furiali militem Romanum inſueta turbaverunt ſpecie*. Veros angues fuiſſe innuere videtur Livius. Florus fictos factosque e diſcoloribus vittis, qui & res diverſas ac tempora miſcet confunditque toto hoc capite. SALM. Etiam Sigonius ad Liv. VII. 17. adnotavit haec aliter referri a Floro, quam a Livio. Nec videtur admittenda conjectura Gruteri & Ruperti in Liv. IV. 33. *anguibus armata*, pro *ignibus*.

8. *Vejentium quanta res fuerit*] Recte in Nazariano: *Vejentium vel quanta res fuerit, indicat decennis obſidio*. Etſi nihil aliud, vel decennalis obſidio poteſt indicare, quanta res Vejentium fuerit. SALM. Hiſtoriam hanc lege apud Livium, 5. 19. &c. Eutrop. fin. lib. 1. Plutarch. Camill. cap. 8. Diodor. 14. 94. Val. Max. 5. 6, 8. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 23. Plin. 2. 98, 3. 5. 12, 17. Auguſtin. Civit. 2. 17. & 3. 17. Sic etiam Troja decennem obſidionem pertulit, ut notum eſt: idem de Lilybaeo legimus in Ecloga 3. ex lib. 24. Diodori. FREINSH. Si hic ea eſſet vis particulae *vel*, quam putat Salma-

indicat decennis obſidio. Tunc primum hiematum ſub pellibus. taxata ſtipendio hiberna. adactus miles ſua ſponte jurejurando, *niſi capta urbe non remeare*. Spolia de Larte Tolumnio rege ad 9 Fere-

narſus, illa potius ad poſteriorem partem orationis transferenda fuiſſet, hoc modo: *indicat vel decennis obſidio*. Poſtremi Editores quidem in contextu expreſſerunt ſcripturam Nazariani; quod mihi repugnantibus omnibus aliis libris faciendum non putavi. Gerardus & Iſaacus Voſſii e Nazar. legebant *Vei quanta res*. Sane *vel* videtur etiam fuiſſe ex *Vei*; & fortaſſis ſcriba hic quoque duas variantes lectiones conjunxit, v. ſupr. 3. 3. & 5. Sed quod addit Iſaacus, *Vejentium* abeſſe a libris vett. non de omnibus verum eſt. In Naz. id non fuiſſe puto, etſi Salmaſius hic ex eo adnotavit *Vejentium vel*: nam in exemplari ſuo vocem *Vejentium* ſubtili linea transverſa trajecerat, & ſcripſerat *vel quanta res fuerit immodicas*. Ita Nazar. Cod. Gruterus quoque e Nazar. ſolum profert. *Vel quanta*, & ex eo conjicit *Veji quanta*. *Vel quanta* etiam Voſſ. 2. habet, *Veji quanta* Voſſ. 3. Sed *Vejentium quanta* Pall. Flor. Reg. Q. & Voſſ. 1. *Vejentium q.* ceteri s. & v. e. Mox Ryck. *obſeſſio*.

Tunc primum] Legatur Lipſii de Mil. Rom. lib. 5. dial. 1. 5. & 16. FREINSH. Milites etiam aeſtate ſub pellibus habebantur; ſed in hac obſidione illud novum fuit, quod quum ante id tempus hieme ſemper arma deponi, & milites domum reduci ſolerent, tum primum obſidionis urgendae cauſa ſub pellibus hiemarunt. v. Lipſ. l. d. & Schel. ad Hygin. p. 1111.

Taxata ſtipendio hiberna] Non ſolum hiberna militum ſtipendio tum taxata, ſed aera in ſtipendium militi Romano conſtituta, qui antea ſuo aere militabat, nec quidquam de publico accipiebat. Hiemare certe tum etiam in bello coepit, & hibernacula ad hoc aedificata tandem habere, cum initio illius obſidionis ſub pellibus hibernaſſent. SALM. Sententia horum verborum eſt; Novus & gravis labor hiemandi ſub pellibus aeſtimatus, & quaſi compenſatus eſt ſtipendio tum primum militibus de publico dato, quum antea ſuo ſumtu militarent. Sed, ſi Livium ſequimur IV. 59. ſtipendium de publico dari coepit anno ante, quam obſiderentur Veji: hiberna autem ut Idem ſcribit Lib. v. c. 1. & 2. demum tertio anno obſidionis facta ſunt. Vid. Schel. Diſſert. III. in Polyb.

Niſi capta urbe non remeare] Nazarianus ſcriptum exhibet: *niſi captá urbe remearet*. Conjicio legendum: *Adactus miles ſua ſponte jurejurandó, ne niſi capta urbe remearet*. Cum ſcriptum eſſet, *ni niſi*, pro *ne niſi*, ex ſimilitudine ac concurſu vicinarum ſono ſyllabarum, duae in unam iverunt. Sic infra: *Extat trepidum*, pro *extat ad trepidum*. Similia & aliis locis notavimus. SALM. *Niſi captá urbe remearet*] Ita Nazar. ubi Gruterus conjicit excidiſſe particulam *ne*, ut fuerit, *ne niſi c. u. remear.* Salmaſ. forte leg. putat, *n. c. u. non rem.* Pro *ut niſi capta u. n. remearet*. ſicut alibi locutum auctorem obſervavit. Quae quamvis omnia ratione non careant, dicere tamen auſim, eam ipſam eſſe ſcripturam Flori, quam Nazar. exhibet; *Adactus miles jurejurando, niſi c. u. remearet*. hoc eſt, ſi remearet niſi capta urbe, aut ſi remearet urbe non capta, omnes il-

Feretrium reportata. Denique non ſcalis, nec irruptione, ſed cuniculo, & ſubterraneis dolis peractum urbis excidium. Ea denique viſa eſt prae-

lae execrationes in caput ejus verterent. Vide ſimiliter locutum in re non abſimili, Liv. 10. 38, 10. *Jurare cogebatur diro quodam carmine, in execrationem capitis familiaeque & ſtirpis compoſito, niſi iſſet in praelium, quo Imperatores duxiſſent: & ſi aut ipſe ex acie fugiſſet, aut ſi, quem fugientem vidiſſet, non extemplo occidiſſet.* Hic *jurare cogebatur niſi iſſet in praelium*, quantum diſtat a phraſi Floriana? idem enim valet, ac ſi dixiſſet, ut iret in praelium; aut ſi noſter, ut capta urbe remearet. Poſſet etiam legi, *niſi capta urbe remeare*, ut *niſi* intelligas pro *non niſi*, ſicut ſcio bonis auctoribus uſurpatum. ita Livius 34. 16, 1. *ubi niſi in virtute ſpem haberent.* Columella lib. 7. cap. 3. *quo magis etiam propter hos caſus, niſi validiſſima, quae non comprehendatur hieme, novaque progenie repleatur numerus.* quemadmodum in Plinio quoque 34, 14. legi vult Salmaſius in Solin. pag. 1084. in fin. Simili juramento ſe aliquando obſtrinxere Lacedaemonii cum Meſſenios obſiderent. Juſtin. 3. 4, 1. & Strabo lib. 6. ubi de Tarent. Caeſaris etiam milites bello civili jurarunt *non redituros ex acie, niſi victores.* Appian. Civil. 2. pag. 473. FREINSH. Freinshemius rurſum adfert conjecturam Salmaſii ex illius Adnotationib. ad primam Edit., quam hic deſeruit. Conſtans omnium ſcriptorum, excepto uno Nazariano, & edd. veterum ſcriptura eſt, *niſi capta urbe non remeare.* nam *remanere*, quod Ryck. habet, error ſcribae eſt. Hanc recte a Graevio expreſſam, ſed ab Amſtelodamenſibus, qui Gruteri & Salmaſii conjecturam receperant, expulſam reduxi, nixus etiam auctoritate J. Fr. Gronovii, qui ad Liv. XXXIV. 16. eam probat, & ex aliis a ſe inſpectis membranis confirmat. Et in hac forma loquendi *niſi* ſaepiſſime adjunctum habet *non*, vel aliam aliquam voculam negantem, ut, *nec*, *neque*, *nemo*. Caeſ. III. B. C. 87. *Juravit, ſe niſi victorem, in caſtra non reverſurum.* Liv. XXVI. 25. *Conjurant, niſi victores, ſe non redituros.* Claudian. de Bell. Get. v. 81.

> .... *Patrii numen juraverat Iſtri,*
> *Non niſi calcatis loricam ponere Roſtris.*

Liv. XXII. 38. *Conjurabant.... neque ex ordine receſſuros, niſi teli ſumendi .... cauſa.* Id. XXXI. 17. *Militaris aetas jurare, neminem vivum, niſi victorem, acie exceſſurum.* Serv. in Virg. VIII. Aen. 1. *Jurabant pro Republ. ſe eſſe facturos, nec diſcedere, niſi completis ſtipendiis.* *Remeare* autem dicit Florus pro *remeaturum*; praeſens pro futuro, ut Claudian. & Serv. Cujus generis quamplurima collegerunt Sanct. Minerv. 1. 14. & ibi Perizon., item J. Fr. Gronov. ad Liv. II. 5. & Obſervat. in Script. Eccleſiaſt. c. XIV. Phraſis Livii in X. 38. multum diſtat a locutione Flori, ut contra Freinshem. oſtendit Gronov. ad Liv. XXXIV. 16. Quod autem Idem putat omnibus locis, in quibus *niſi* pro *non niſi* ſcribitur, excidiſſe particulam negandi, de eo amplius cogitandum exiſtimo.

9. *Spolia*] Quo in honore opima ſpolia de Tolumnio, Vejentium rege, Cornelius Coſſus fixerit, & quo anno, ut aeque ambiguum Livius, 4. 20. in controverſiam trahit. Trib. mil. fuiſſe auctorum ſuffragiis colligit: ſed eam opinionem argumento a legibus ſumpto infirmat, eo quod ſpolia

praedae magnitudo, cujus decimae Apollini Pythio mitterentur: universusque populus Romanus ad direptionem urbis vocaretur. Hoc tunc 11
Veji

ita opima referantur ſolum illa, quae dux duci detraxerit: duxque ille ſit, cujus auſpicio res geritur. Infirmat idem & a titulo, quem ipſius ſpoliis inſcriptum Auguſtus legerit; Coſ. Coſſum opima ſpolia retuliſſe, qui hinc conficit, hoc annos novem ſerius eſſe geſtum, quam ab aliis probatur. Livii argumentis auctoritatem Varronis, noſtri ſeculi ſcriptores opponunt, quem opima ſpolia deſcripſiſſe etiam dicunt illa, quae manipularis miles detraxerit, dummodo hoſtium duci detraxerit: & tanto probabilius fieri potuiſſe, quod opima ſpolia magiſter equitum Coſſus ſub dictatore Aemilio retulerit, praeſertim quum triumphum egiſſe legatur. Alii iterum in conſulatu opima ſpolia ipſum fixiſſe contendunt, ſed hoc ideo infirmant, quia nulla ſit ejuſdem, qui cum imperio fuerit, & ſuis auſpiciis rem geſſerit, triumphi in tab. Capitol. mentio; qui honos imperium gerenti debebatur. Plutarchum quoque *ἀνιστορησίας* arguunt, qui in Romuli vita Coſſum quadrigis in urbem vectum retulerit. Sed non eſt noſtrum tantas componere lites. Titulum tamen quem de Coſ. Coſſo Auguſtum legiſſe teſtatur Livius, ceterorum opinionibus praeferendum putarem. Hic *ad Feretrium* conciſe dictum eſt, pro, ad Feretrium Jovem: Jovi enim Feretrio a feretro nomen fecerat Romulus. STAD. Perizonius in Animadverſ. Hiſtor. c. VII. multis diſputat, Coſſum retuliſſe ſpolia opima A. U. CCCXVII. quum Tribunus militum in legione eſſet. Sed ſive tum, ſive Magiſter Equitum, ſive Conſul ea retulit Coſſus, Florus non caret reprehenſione, qui turbata ratione temporis narrationi de obſidione Vejorum interponat, quod minimum XX. annis ante eam inchoatam geſtum fuerat. *Larte* utrum ſit a recto *Lar*, an *Lars*, non convenit inter doctos. Illud probant Sigon. in libr. de Nominib. Romanor. & ad Liv. IV. 58. & Ferrar. ad Cicer. IX. Philipp. 2. hoc Vinetus ad Auſon. Monoſyll. & Voſſ. II. de Analog. 8. Erat autem *Lar* apud Etruſcos nomen dignitatis, & commune omnibus Principibus. Vid. Scalig. ad Propert. IV. II.

Denique] Cum iterum mox repetatur dictio *denique*, ea hic ſuboffendor, agnoſcunt tamen & noſtri MSS. GRUT.

Nec irruptione] Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. I. Fran. & V. E. *non irruptione*, ut infr. 13. 18.

Cuniculo] Vide quae notat Stewechius ad Veget. 4. 24. FREINSH.

10. *Ut ejus decimae*] Lege, auctoribus libris: *Ea denique viſa eſt praedae magnitudo, cujus decimae Apollini Pythio mitterentur.* SALM. Gruterus quoque lectionem hanc Nazarianam eſſe aſſerit. FREINSH. *Cujus decimae* bene ſcripti, inquit vir ſummus, Nicol. Heinſius, additque: *Τὸ viſa* ſuſpectum, cum modo praeceſſerit *mira viſa eſt fides imperatoris*. Puto, *ea denique diviſae praedae magnitudo, cujus decimae Apollini Pythio mitterentur.* GRAEV. *Ut ejus decimae* Pall. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & V. E. Sequutus ſum Freinshemium & Graevium.

Apollini] Quod nempe ejus ope & conſilio vicerunt. ita Carthaginienſes Herculi Tyrio omnium, quae in proventuum rationes cadebant, mittere decimas ſolebant. Diodor. 20. 14. Vid. Plaut. Bacchid. 4. 4, 15. Dionyſ. I. 18, 4. FREINSH.

11. *Hoc tunc Vejentes fuere*] Sic ſolum

Veji fuere: nunc fuiſſe quis meminit? quae reliquiae? quod veſtigium? Laborat annalium fides, ut Vejos fuiſſe credamus.

ſolum Pal. tert. nam ſec. *Hoc tunc, nunc fuiſſe.* Nazar. *Hoc tunc vel fuere: nunc fuiſſe*, ut dubium vix relinquatur, ſcripſiſſe auctorem; *Hoc tunc Veji* (vel forte *Vel*) *fuere.* nam illa, *quae reliquiae?* &c. oppidanis accommodari minus amant, quam oppido ipſi. Grut. Sic recte Viri docti ex Nazariano codice correxerunt. Vulgati: *hoc tunc Vejentes fuere.* Graev. *Hoc tunc Veji fuere nunc* Flor. & Voſſ. 3. *Hoc tunc Vejentes fuere nunc* Bezol. Magl. Duisb. Voſſ. 1. & o. e. *Hoc tunc nunc* Vin. Regg. & Voſſ. 2. *Hoc tunc fuiſſe quis* Fran. *Haec tunc fuere nunc* Ryck. quod ſpeciem habet formulae Graecis & Latinis uſitatae de his, quae eſſe deſierunt, vel vires, gloriamque amiſerunt, ut ap. Ariſtoph. Veſp. v. 1058. & Catull. c. IV. Praefero *hoc tunc Veji fuere.* Quum pro *Vel* legeretur *vel*, idque huic loco non conveniret, una cum ſequente voce *fuere*, quae & ipſa ſublato *Vei* nullum ſenſum habebat, omiſſum fuiſſe ſuſpicor. *Vejentes* retinet Gronov. ad Senec. Troad. v. 729. ſed *Veji* citat etiam Broekhuſ. ad Propert. IV. 10. 27. qui locus huic non diſſimilis eſt.

Quae reliquiae] Propert. 4. 11, 27.

Et Veji veteres, & vos tum regna (ita Pal. prior Comel.) *fuiſtis.*
Et veſtro poſita eſt aurea ſella foro.
Nunc intra muros paſtoris buccina lenti
Cantat, & in veſtris oſſibus arva metunt.

Adde Fabri Semeſtria, 1. 8. Freinsh. Mox Ryck. Flor. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2. & quaedam Edd. *quodve veſtigium*, adſumto, ut opinor, *ve* a capite vocis ſequentis. pro *ve* Voſſ. 3. habet *ne.*

Laborat] Ita Ammian. Marcellin. 23. 14. *ut ſuadere nobis laboret monumentorum veterum fides; ut has civitates aliquando valuiſſe credamus.* Sic etiam ferme Aventinus, in princ. Hiſtoriar. Bojar. pag. 7. Nempe plurimis exemplis conſtat, quod Rutil. Itiner. 1. 413. ait:

.... *oppida poſſe mori;*

& quod Plin. 14. 6. *Sua quibusque terris tempora eſſe, ſicut rerum proventus, occaſusque.* Sic apud Salluſt. *Omnia orta occidunt.* Senec. ep. 91. 19. *Nihil privatim, nihil publice, ſtabile eſt, tam hominum, quam urbium fata volvuntur.* Vide etiam eundem ep. 71. Hac ratione in Inſt. §. 38. de R. D. *demortuae vineae* pulcre dicuntur. Freinsh. Eodem modo Latinus Pacat. in Panegyr. Theodoſ. c. XXXIII. apud Rupertum; *Tantumque res credita eſt habere novitatis, ut, niſi frequenter iſſet in literas, apud poſteros videatur facti fides laboratura. Laborat fides annalium* eſt, ut Freinsh. in *Ind.* periclitatur, i. e. parum abeſt, quin fidem perdant annales. *Laborare* enim dicuntur, quae in periculum veniunt, ne laedantur, aut pereant; ut qui onus ſibi impoſitum vix ſuſtinent Ovid. 11. Met. 296.

.... *Atlas en ipſe laborat,*
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet orbem.

Vid. Clar. Burm. ad Petron. c. CXV. Pro *Vejos* Ryck. *veros*, *i* in *r* mutato. hinc deinde ortum *vera* in libris Vineti Regg. Fran. & Voſſ. 1. 2. *vera eſſe* Reg. Q.

CAP. XIII.

Bellum Gallicum.

HIc ſive invidia deûm, ſive fato, rapidiſſimus 1
procurrentis imperii curſus parumper Gal-
lorum Senonum incurſione ſupprimitur. Quod 2
tempus populo Romano neſcio utrum clade fu-
neſtius fuerit, an virtutum experimentis ſpecio-
ſius. Ea certe fuit vis calamitatis, ut in experi- 3
men-

Hiſtorici fere omnes hujus belli meminerunt. Livius, 5. 36. Valer. Maxim. 1. 5, 1. Plutarch. Camillo, cap. 27. & Problem. 24. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 23. Agell. 5. 17. Auguſtin. Civit. 2. 22. & 3. 17. Veget. 4. 28. Virgil. Aeneid. 8. 652. Martial. 13. 74. Ovid. Faſt. 6. 351. Servius in Virg. dict. loc. CAMERS. quibus adde Eutropium l. 1. & Oroſ. 2. 19. FREINSH.

1. *Hinc ſive invidia Deûm*] Melius quod iidem libri ſuggerunt: *Hic ſive invidia Deum, ſive fato, rapidiſſimus procurrentis imperii curſus, parumper Gallorum Senonum incurſione ſupprimitur. Hic*, hoc loco. Quod rectius, quam *hinc*. SALM. *Hic* eſt in Naz. Pal. 1. Voſſ. 1. Toll. & Fran. a quo abeſt *deum*. & ſic emendarat in libro ſuo N. Heinſius. *Hinc* & *hic* ſaepe confundi in MSS. docet Celeberr. Bentlej. ad Horat. 1. Carm. 17. 14.

Invidia Deûm] Lege quae notat Gruterus ad illud Livii, 10. 13, 6. *Fortunam ipſam vereri, ne cui Deorum nimis jam in ſe & conſtantior, quam velint humanae res, videatur.* FREINSH. Add. Rupert. ad h. l. ad IV. 2. 79. & ad Vellej. 1. 10. Liv. XXV. 6. *Si non ira Deum, ne fato . . . ; ſed culpa periimus ad Cannas.*

Procurrentis imperii curſus] Senec. Ep. CI. *In ipſo procurrentis pecuniae impetu raptus eſt.* RUPERT.

2. *Virtutum*] Sic quidem editio princeps, & Pal. tert. at enim ſec. *virtus*, prim. *virtutis*, ut exinde cuſi. GRUTER. *Virtutum*. Berol. Duisb. Voſſ. 1. 2. Ceteri *virtutis*; Voſſ. 3. *virtutis ut in experimentum ill.* omiſſis mediis.

3. *Ut in experimentum illatam*] Divi Nazarii optimae membranae *inlatumam*, ea fuit ἀκρίβεια & diligentia illius antiquarii, ut ſtudioſiſſime varietatem lectionum ſemper adnotarit. quod ſexcentis in locis obſervavimus; ut hoc loco, *illatum* & *illatam* lectum fuiſſe oſtendit. quod praeterire non debuimus. SALM. Gruterus abjiciendas putat undecim voces ab inde: *Ea certe* &c. illud omnino contendit adulterinum eſſe, *in experimentum*, cum vox eadem proxime praeceſſerit. Mihi non viderentur aliena, nec a ſenſu Auctoris, nec a phraſi. Adde orat. Ariſtid. pag. 108. FREINSH. Haec minime ſunt expungenda cum Grutero, cujus manus parcior fuit in hoc ſcriptore ſanando, quam in ſecando & urendo. Eſt acuta ſententia quam hauſit Florus ex Silio Italic. lib. 3. ubi Jupiter ad Venerem de bellis

mentum illatam putem divinitus, ſcire volentibus immortalibus diis, an Romana virtus imperium orbis mereretur. 4 Galli Senones, gens natura ferox, moribus incondita, ad hoc ipſa corporum mole, perinde armis ingentibus, adeo omni genere terribilis fuit, ut plane nata ad hominum

Carthaginienſium cum Romanis gerendis:

Hac ego Martis
Mole viros ſpectare paro, atque expendere bello.

Hoc eſt, hoc bello experiar, num Romani ſint digni orbis imperio. Ejuſdem ſententiae eſt quod idem Poëta eodem in libro canit:

Tum pater omnipotens gentem exercere periclis
Dardaniam, & fama ſaevorum tollere ad aſtra
Bellorum meditans, priſcaſque referre labores
Praecipitat.

Imitatus autem videtur Ciceronem Florus, qui Act. IV. in Verrem 31. ibi loquitur de Capitolio incenſo tempore belli civilis Mariani, & refecto a Catulo. Sed vide quam longe differat oratoris naturali pulchritudine nitens oratio a declamatoris calamiſtris, *Tibi*, inquit, *opera ſumenda eſt, ut Capitolium, quomodo magnificentius eſt reſtitutum, ſic copioſius ornatum ſit, quam fuit, ut illa flamma divinitus exſtitiſſe videatur, non quae deleret Jovis Opt. Max. templum, ſed quae praeclarius magnificentiusque depoſceret.* Hoc dictum advertit quoque Lactantius, qui III. Inſtitut. c. 17. *Capitolium, quod eſt Romanae urbis & religionis caput ſummum, non ſemel, ſed ſaepius fulmine ictum conflagravit. Homines autem ingenioſi quid de eo exiſtimarint ex dicto Ciceronis apparet, qui ait, divinitus exſtitiſſe illam flammam, non quae terreſtre illud domicilium Jovis deleret, ſed quae ſublimius magnificentiusque depoſceret.* Vere itaque Seneca Ep. 91. *Saepe majori fortunae locum fecit injuria. Multa ceciderunt ut altius ſurgerent, & in majus.* Ceterum N. Heinſius quia Nazar. pro *illatam* prae ſe fert *inlatumam* arbitratur forte Florum ſcripſiſſe, *cumulatam.* quia multa adverſa ſimul concurrebant. Mox malebat: *ad hoc ipſa corporum mole, perinde armis ingentibus, adeoque omni genere terribilis fuit.* Salluſtii, adjicit, illa reſpexit ex hiſtoriis apud Quintilianum: *Mithridates corpore ingenti, perinde armatus*, ubi perperam Colerus, *animatus*. GRAEV. Omnes libri habent ea, quae Grutero ſuſpecta erant, niſi quod a Pal. 1. & Ryck. abeſt *illatam*. Graevii animadverſioni addo, quae adſcripſerat Ryckius: Philoſophi viros fortes & aerumnoſos proponunt quaſi ſpectaculum Dei exercentis illos ad virtutem. Arrian. in Epictet. I. 24. Plin. IX. Ep. 26. Senec. de Provident. c. II. & alii. Vide Mureti orationem in libr. Senec. de Providentia. De more librariorum, quem hic adnotat Salmaſius, vid. ad n. 8. cap. praeced. & Gronov. IV. Obſ. 4. p. 55.

4. *Perinde armis*] Ita legit Gruterus ex libris. ſimilis res & dictio apud Salluſt. Incert. 4. 39. *Mithridates ingenti corpore perinde armatus.* quamvis eam lectionem ſollicitent, & *animatus* ſubſtituant, ſed vulgata videtur nihil habere vitii. FREINSH. Sollicitavit primus Lipſius ad Vell. II. 18. deinde Colerus ad Salluſt. Sed vid. Douſam ad fragm. Salluſt. & quae alii adnotarunt ad Vellej. De vaſta mole corporum Gallorum.

minum interitum, urbium ſtragem, videretur. Hi 5
quondam ab ultimis terrarum oris, & cingente omnia Oceano ingenti agmine profecti, quum jam media vaſtaſſent, poſitis inter Alpes & Padum ſedibus, ne his quidem contenti, per Italiam vagabantur. Tum Cluſium obſidebant. 6
Pro

num lege, quae congeſſerunt Stewech. ad Veget. 1. 1. & Spanhem. ad Callim. hymn. in Delum. v. 174. Pro *ad hoc* Pal. 2. Duisb. Fran. Berol. & V. E. *ad haec*. Voſſ. 3. *ad hac*. *Ac ante armis* eſt in ſolo Pal. 2.

Omni genere terribilis] De Gallograecis Livius, 38. 17, 4. *Procera corpora, promiſſae & rutilatae comae, vaſta ſcuta, praelongi gladii: ad hoc cantus ineuntium praelium, & ululatus, & tripudia, & quatientium ſcuta in patrium quendam morem horrendus armorum ſtrepitus: omnia de induſtria compoſita ad terrorem.* Similiter de Vercingetorige noſter infra, 3. 10. 20. FREINSH. *Omni generi* Pal. 2. male. *Omni genere* eſt omni modo, omnibus rebus. Cicer. XVI. ad Attic. 5. *Incredibile eſt, quam me in omni genere delectarit.* Catull. Carm. LXIX. v. 52.

. . . . *In quo me torruerit genere.*

Vid. ibi Scalig. & Interpretes Petron. c. XIV. & XXVI. *Nata*, pro a natura facta, ut 11. 2. 20. Cicer. pro Ligar. c. VII. *Africam natam ad bellum contra hanc urbem gerendum.* Liv. XXXV. 12. *De Duce Annibale nato adverſus Romanos hoſte.* Plura apud Gronov. IV. Obſ. 17. & Heinſ. ad Ovid. Remed. Amor. v. 220.

5. *Et cingente omnia Oceano*] Sic Vinetus, ſic quoque v. c.; ſic duo meliores Pal.; ſic Lipſii ſcriptus, quem conſule libr. 2. cap. 19. Electorum: & Sitzmann. in Rutil. Itinerar. I. 56. Inepte alii: *cum cingerentur omnia Oceano.* GRUTERUS in Livius, 5. 37, 2. de hac ipſa re: *inuſitato atque inaudito hoſte, ab Oceano, terrarumque ultimis oris, bellum ciente.* FREINSH. Scriptura librorum Vineti eſt in omnibus MSS. Galliam dicit *ultimas oras terrarum*. ut alii antiqui, qui Gallorum patriam *ultimum Occidentem*, & *ultimas Europae partes vocant*. vid. Spanh. ad Callim. l. d.

Poſitis inter Alpes & Padum ſedibus] Parum vere, ſi Livio credimus. Nam Senones, ut ille ſcribit L. v. c. 35. poſtremi Gallorum in Italiam venerunt, & quum jam omnia inter Alpes & Padum ab aliis Gallis, qui ante eo venerant, occupata inveniſſent, cis Padum ſibi ſedes ceperunt inter Utentem & Aeſim fluvios. Florus autem ita ſcribit, quaſi Senones primi, & ſoli Gallorum in Italiam veniſſent. Fran. *Cum omnia media*, pro *omnia m.*

Per Italiam vagabantur] Jordanes ſcripſit: *bacchabantur*. Ita ſane ſcripſiſſe putavit Annaeum, cum in veteribus ejus exemplaribus reperiſſet ſcriptum: *vacabantur*. Quomodo hodieque nonnulli antiqui exaratum habent. SALM. Non vagabantur tantum, ſed infeſtabant cum maxime Italiam inquit N. Heinſ. Recte Jornandes legebat *bacchabantur*. Poëtice. Sic Claudianus de Bel. Get. v. 155.

. . . . *Vilis cum Spartacus omne*
Per latus Italiae ferro bacchatus & igne.

Hanc vocem alibi quoque Floro reſtituendam eſſe & ipſi oſtendemus inferius. GRAEV. Potuit Jordanes in ſuis exemplaribus inveniſſe

Pro ſociis ac foederatis populus Romanus intervenit. Miſſi ex more legati. ſed quod jus apud barbaros? ferocius agunt. & inde certamen.

Con-

niſſe *bacchabantur*; ſed & e *vacabantur* potuit feciſſe *bacchabantur*, ut putat Salmaſius. Pulcrum eſt *bacchabantur*; ſed alterum habent omnes libri Flori, idque non minus ſaepe dicitur de infeſtatione & populatione hoſtili, quam *bacchari*. Juſtin. II. II. *Per omnia caſtra victores vagantur, caedunt, ſternuntque omnia.* Et XXIV. 7. *Gallorum vulgus . . . per agros ſe ſparſerat, deſertisque ſignis ad occupandam omnia pro victoribus vagabantur.* Liv. XXXVIII. 48. *Si Gallorum exercitus effuſi vagarentur.* Idem XLII. 55. *Quum audiret vagari Macedonas effuſos per Theſſaliam, vaſtarique ſociorum agros.* Caeſ. I. B. G. 2. IV. 6. & V. 19. *Late vagari.* Sic *pervagari* Liv. XXXVIII. 17. Galli *ferox natio pervagata bello prope orbem terrarum.* Et Flor. III. 20. 5. Sed & de Spartaco Horat. III. Carm. 14.

Spartacum ſi qua potuit vagantem
Fallere teſta.

6. *Tum Cluſium obſidebant*] Addit Nazarianus: *Tum Cluſium urbem.* Jordanes: *Tuſcia urbem.* Lego in continenti: *Pro ſociis ac fœderatis Populus Romanus intervenit. Miſſi ex more legati. Sed quod jus apud barbaros? Ferocius agunt. & inde certamen.* Scio, in editis Jordanis vulgo legi: *exinde certamen.* Sed duo perantiquos hujus auctoris calamo exaratos codices vidimus cum Flori Nazariano conſpirantes. Sic in iiſdem libris, cap. XVIII. *Legationem per obſcoenam contumeliam violant. & hinc bellum.* Ubi vulgo edunt: *ex hinc bellum.* Salm. *Cluſium*] Sic noſter primitus cuſus, nam Camers, *Cluſium oppidum*: Vinetus, *Cluſium Tuſcia urbem*, non tam verboſe debuit Florus: etſi & Palat. noſtris adſit, *Cluſium urbem.* Grut. Ryck. aeque ut Nazar. *Tum Cluſium urbem obſidebat*, niſi quod *tunc* in illo ſcribatur. & mox idem: *Miſſi ex more legati*, quod ex Nazar. quoque notavit Salmaſ. dein legendum ex eodem codice, & vetuſtioribus editionibus: *ferocius agunt, movent, & inde certamen.* Salmaſius vidit etiam ſcribendum: *& inde certamen.* Non fuit expungendum *movent*, quamvis in ſuis libris hanc vocem ſe non inveniſſe teſtetur Vinetus. In aliis tamen extitiſſe & editi & Ryckianus oſtendit. Audita legatione longe, inquit Florus, ſuperbius ſe geſſerunt, & ſtatim movent infeſta ſigna in Romanos, inde manus conſeruerunt cum illis. Non intellexerunt hanc vocem, qui eam delevere. Inferius II. 8. *Cum ingenti ſtrepitu ac tumultu moviſſet ex Aſia.* & II. 6. *Igitur ubi ſemel in Hiſpania movit illa gravis & luctuoſa Punici belli vis atque tempeſtas.* Sic MSS. editi: *ubi ſemel ſe in Hiſpania movit.* Sueton. Caeſ. 60. *Praelia non tantum deſtinato, ſed ex occaſione ſumebat: ac ſaepe ab itinere ſtatim, interdum ſpurciſſimis tempeſtatibus, cum minime quis moturum putaret.* vide quae notavi ad epiſtolam 12. lib. V. Ciceronis ad Atticum. Graev. *Urbem* abeſt a Regg. Berol. & Duisb. Aldus Jordanem expreſſit. Aliae Edd. habent *oppidum*, quae diverſitas gloſſae indicium eſt. *Miſſi ex more legati* etiam Florent. & Voſſ. 3. & ex editis B. S. P. & I. *Movent* non recte expunctum eſſe adnotarat quidem Clar. Graevius, ſed in contextum non receperat; quod deinde fecerunt Amſtelodamenſes. Ea vox etiam in Florent. & pleriſque edd. vett. legitur, ſed aberat ab omnibus aliis ſcriptis, excepto Pal. I. in exemplari Salmaſii, quod de

Pal.

Converſis igitur a Cluſio, Romamque venientibus, ad Alliam flumen cum exercitu Fabius Conſul occurrit. Non temere foedior clades. Itaque 7

bi. 2. ſcribit Gruterus, a V. E., a libris Vineti, & Jordane. *Movere* abſolute poſitum recte dici, pro movere caſtra, movere ſigna, certum eſt, & monuit dudum Sigonius ad Liv. XXIII. 1. Sed id hoc loco non convenit. Nam Galli non moverunt infeſta ſigna in Romanos, ut hoc exponit Graevius, ante, ſed poſt certamen, de quo hic Florus; qui agit de praelio inter Cluſinos & Gallos, quum hi legatis Romanis ferociter reſpondiſſent, *ſe jus in armis ferre, & omnia fortium virorum eſſe*, ut eſt apud Liv. v. 36. Et ſi *movent* ita eſt accipiendum, ut vult Graevius, Florus bis idem dicet. Nam ſic moviſſe Gallos, nihil aliud erit, quam quod mox dicit, eos a Cluſio converſos Romam veniſſe. Plane mihi perſuadeo vocem *movent* a ſciolis, qui offendebantur conciſo ſermone Flori, intruſam, quaſi ad explendam & intelligendam ſententiam verborum, *exinde certamen*, neceſſariam. Sed Floro familiaris eſt haec brevitas in ea re. Vid. 1. I. 13. I. 18. 5. & II. 17. 5.

Pro ſociis] Diſſentit tamen Livius, 5, 35, 7. FREINSH. In Jordane non eſt *populus*, quod elegantius eſſe, quam pro illius ſaeculo, cenſet Doctiſſ. Waſſe ad Sall. Jug. LXXXIII. Deeſt etiam in Naz. & Voſſ. 3.

Sed quod jus apud barbaros?] Marcellinus, 17, 27. *Barbaris omne jus eſſe in viribus adſuevit.* Vide eleganter de hac re diſſerentem Piccartum, obſervationum politicarum dec. 17. cap. 8. Nec tamen ad ſolos Barbaros hoc pertinet. Audi ex principe Graecorum urbe Principem Lyſandrum; qui, *Argivis in controverſia de agris adverſus Spartanos juſtiora ſeſe afferre argumenta dicentibus, gladium ſtringens: Qui hunc, inquit, tenet, optime de finibus agrorum diſputat*, Plutarch. in apophthegm. Laconicis, cap. 94. Nec ignotum eſt illud Romanum: *Si vos non dabitis, at hic dabit.* Et illud Parthicum: *Illud in ſumma fortuna aequius, quod validius.* FREINSH. Pompon. Mela III. 3. de Germanis: *Jus in viribus habent.*

Ferocius agunt] Nolim aliquid mutari praeter conſenſum librorum; egregie tamen videbatur dictum, ſi *ferocius* reformare liceret in *ferro cauſſas*. Sic apud Tacit. 6, 22, 5. Germanorum *rixae raro conviciis, ſaepius caede & vulneribus, tranſiguntur*. FREINSH. Sed vid. Liv. v. 36.

Exinde certamen] Salmaſius *& inde*. Gruterus etiam hanc lectionem probat & ita in Palat. prim. extare teſtatur. Neſcio tamen quomodo mihi arrideat iſta lectio, quam poſuimus, quae quidem firmatur etiam Palat. ſec. & tert. MSS. Vineti, itemque v. e. & Jornande. FREINSH. *& inde* Florent. ceteri & o. e. *exinde*. Ryck. *deinde*. ſed ibi *de* fortaſſis pro *&* ſcriptum fuit, ut ſaepe in illo libro. v. ad praef. n. 3. In Jordane eſt, *& inde ad certamen cum exercitu converſi Galli Cluſio Romam*. Infr. II. 16. 3. *Et hinc Achaicum bellum*.

7. *Alliam*] Umbriae fluvius in Sabinis, ex Cruſtumenis montibus in Tiberim defluens. *Caminare* vocat Leander: Blondus *Curteſia* hodie vocari ait. Diſtabat ab urbe XI. lapide. PONT. Ryck. *Ad Aliam flumen* ut in vetuſtiſſimis quibuſque libris hoc nomen ſcribi pridem docti praeceperunt, ut & veteres Grammatici. GRAEV. Sic etiam Regg. Fran. & ex Editis Jun-

8 que hunc diem faſtis Roma damnavit. Fuſci exercitu jam moenibus Urbis appropinquabant. Erant nulla praeſidia. Tum igitur, aut nunquam

Juntin. *Alia* e Plutarchi Camillo, & Serv. in Virg. VII. Aen. 717. ſcribunt Sigon. ad Liv. Epit. v. Scalig. v. de Emendat. Temp. p. 415. Xyland. ad Plut. Camill. Manut. & Dauſq. in Orthograph. & Schottus ad Aurel. Vict. c. XXIII. *Allia* auctoritate Inſcriptionis Piſanae, & librorum Varronis, Livii, Ciceronis, aliorumque Noris. ad Cenotaph. Piſan. Diſſert. IV. c. 6. In Cicerone IX. ad Attic. 5. Graevius edidit *Alienſis*, Jac. Gronov. *Allienſis*. Idemque ad Gell. v. 17. in MS. Reg. Gellii *Alliam* legi teſtatur.

Conſul] Hoc anno urbis CCCLXV. Roma non. Coſſ. ſed Trib. mil. pro Coſſ. habebat. vide Liv. 5. 37, 3. VINET. Idem error eſt Oroſii II. 19. quem ibi notavit Fabricius.

Non Cremerae foedior clades] Cremera hic nullum habet locum, cur enim inſtitueretur comparatio, illius Cremerenſis cladis, & hujus Allienſis? qualis enim illa eſſet? clade ad Cremeram accepta, trecentos tantum homines amiſere Romani, Patricii fuerint omnes licet, quid attinet? Hic quaedam hominum millia caeſa. Pluribus non arguam τὸ ἀχρηστον lectionis. legendum: *non temere foedior clades.* ut ſcripti omnes exhibent tum Flori, tum Jordanis, quos ſtudioſe & diligenter contulimus. Foeditatem & atrocitatem cladis teſtatur ſatis, dies faſtis damnatus, quo accepta eſt. SALM. *Temere*] Hactenus editi, *Cremerae*, quod nec ipſum eleganti ſenſu caret, cum illa clades ante Allienſem atrociſſima fuerit, qua non ſolum florem patriciorum, ſed clientium inſuper quinque millia perdidere. Quam non leviter aeſtimatam, teſtimonio eſt Licinius Macer, apud Liv. 9. 38, 16. qui *clade, quae ad Cremeram accepta eſt, abominandam Fauciam curiam* facit. Praeterea tacite innui videtur una die clades has acceptas, eamque propter duplicatam maxime cladem faſtis damnatam, quod Livius etiam, 6. 1, 15. Sueton. Vitell. cap. II. & Tacitus, H. 2. 91, 1. firmant. Adeoque concinna mihi videtur hæc lectio, ut, niſi illa altera tot libris firmaretur, non admiſſurus fuerim. Vide infra not. 3. 18, 11. FREINSH. *Temere* Pal. 1. libri Vineti, Ryck. Regg. Flor. Magl. & Voſſ. 3. *Cremerae* Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & o. e. idque ſibi recipiendum putavit Begerus. Et confirmari poteſt ex Oroſ. II. 19. *Teſtatur hanc Fabii cladem fluvius Alia, ſicut Cremera Fabiorum.* Is autem alibi aliquot locis ipſa Flori verba ex hoc, & ſuperiori capite habet.

Hunc diem] Sic Turcae *dierum ſortibus dediti* ſunt. Pantaleon in geſtis Joannitarum, pag. 301. pr. FREINSH.

Damnavit] Lucan. 7. 403.

Et damnata diu Romanis Allia faſtis. IDEM.

8. *Erant nulla praeſidia*] De ſuo Jordanes addit: *Jam moenibus urbis abropinquabant, ubi pene nulla erant praeſidia.* fortaſſe credidit imperfectam eſſe orationem. Hoc ſi putavit, fruſtra fuit, quod indicamus, ne quis ambitioſus, quales hodie multi, hinc occaſionem arripiat pingue aliquod, ex hac animadverſione, miſcellaneorum caput conficiendi, & ſimul rectam Flori ſcripturam temere vexandi. SALM.

Tum igitur, aut nunquam alias] Nihil mutamus. Videntur tamen Codices, quibus Jordanes uſus eſt in

quam alias apparuit vera illa Romana virtus. 9 Jamprimum majores natu, ampliſſimis uſi honoribus, in forum coëunt: ibi devovente pontifice, Diis

in ſua compilatione, habuiſſe: *ut tanquam alias*. Nam ipſe ſcribit: *ſicut nunquam alias*. Sic infra, ubi veteres, *in cauſam belli delecta Saguntheus, ut Hiſpaniae urbs, & opulenta*, Jordanes maluit ſcribere, *velut Hiſpania urbs*. quidam etiam hoc loco praeferunt: *Tunc igitur haud unquam alias*. Sic Palatinus alter. perperam. IDEM. *Tunc igitur*] Infra, 2, 2, 22. *Romanae urbis magnitudo calamitatibus fere approbatur*. Nempe verum eſt illud Senecae, de provid. cap. 3. *Magnum exemplum niſi mala fortuna non invenit*. Adde infra, 3. 18, 13. FREINSH. *Tunc* habent plerique ſcripti. Fran. etiam *nuſquam alias*.

9. *Quam primum majores natu*] Iſtud *quam primum* non magis hic probum eſt, quam quod priſcae editiones habuere, *Jam pridem*. & mirum, optimum & eruditiſſimum virum Vinetum, qui tam multa in ſua editione mutarat, hoc non mutaſſe; & juſtius potuiſſet, quam alia infinita, quae loco non erant movenda. Prorſus emendandum eſt: *Jamprimum majores natu*. Nec quemquam eſſe puto, qui expoſitionem hujus vocis, aut emendationis rationem, merito a nobis exigere poſſit, quam ſciant ex ingenio manaſſe primum, & libris poſtea omnibus ſtabilitam. SALM. Repraeſentavi lectionem Palat. prim. quae rectior quam Vineti *Quamprimum*, impreſſi reliqui, *Jampridem*, abſurde. GRUT. Ex libris Vineti alii *jam primum*, alii *quam primum* habebant. Ryck. Flor. Voſſ. 3. *jam pridem*, ceteri s. & o. e. *quamprimum*. Jord. *jamprimum*. & ſic emendatum fuerat in Reg. F. pro *quamprimum*. Reg. Q. *&* primum.

Ampliſſimis uſi honoribus] Hoc eſt, qui curules geſſerant magiſtratus. Hi enim honores ampliſſimi Romae. *Honore uſi* ſimpliciter dicebantur, qui magiſtratum geſſerant, quos & *Honoratos* dixerunt. Inde ſaepe apud veteres & in antiquis ſaxis, *plebs & honore uſi*; de utroque ordine reipublicae, plebeio, & qui in magiſtratu fuere. SALM. Ryck. *Majores natu ampliſſimi, uſi honoribus*. Nihil muta. GRAEV. Formulae *plebs & honoribus uſi* multa exempla ſuppeditat Index Inſcription. Grut. c. v. Salluſt. Catil. XLIX. *Quod extrema aetate maxumis honoribus uſus ab adoleſcentulo Caeſare victus diſceſſerat*. Et Jug. XXV. *Majores natu, nobiles, amplis honoribus uſi: in quis fuit M. Scaurus*. Gruterus, ut ſaepe alibi in Salluſtio ſine cauſa, ita hic quoque urit, & ſecat, ejicitque *uſus*, & *uſi*. Probat illius curationem in loco poſteriore Perizon. Diſſert. de Dict. Cretenſ. ad III. I. §. 39. & contra MSS. additum dicit *uſi*. Atqui Gruterus hic unius tantum MS. auctoritate nititur, priore loco nullius: nec quiſquam Interpretum Salluſtii, qui ingentem numerum librorum calamo exaratorum illius Scriptoris inſpexerunt, has voces a ſuis exemplaribus abeſſe adnotavit, quas & ipſe in ſcripto membranaceo inveni. *Uti honoribus* in Livio, Cicerone, aliiſque optimis Scriptoribus infinitis locis legitur; & magis credo *uſi* in ſcripto, quem ad Jugurth. c. XXV. laudat Gruterus, propter ſimilitudinem literarum in fine praecedentis, & capite ſequentis vocis excidiſſe, quam a Salluſtio omiſſum eſſe.

Ibi, devovente pontifice, Diis ſe Manibus conſecrant] Pro certo ponit,

10 Diis ſe Manibus conſecrant: ſtatimque in ſuas
quiſque aedes regreſſi, ſicut in trabeis erant, &
ampliſſimo cultu, in curulibus ſellis ſeſe poſue-
runt: ut, quum veniſſet hoſtis, in ſua dignitate
11 morerentur. Pontifices, & Flamines, quidquid
religioſiſſimi in templis erat, partim in doliis de-
foſſa terrae recondunt, partim impoſita plauſtris
12 ſecum auferunt. Virgines ſimul ex ſacerdotio
Veſtae,

nit, quam fuiſſe quorumdam opinionem perhibet Livius lib. v. *Sunt qui, M. Fabio*, inquit, *Pontifice maximo praefante carmen, devoviſſe eos ſe pro patria, Quiritibuſque Romanis, tradant.* SALM. Carmen & ritum devotionis vide apud Livium, 8, 9, 5. 8, 10, 11. &c. 10. 28, 15. FREINSH. Add. Scalig. ad Varron. IV. de Ling. Lat. p. 62. & Briſſon. I. Form. p. 109. *Devovente* eſt formulam, & verba, quibus ſe devoverent, praeeunte, ut ap. Liv. ll. dd. *Pontifex* κατ' ἐξοχὴν pro Pontifice Max. quemadmodum hunc vocat Liv. v. 41. Sic Flor. III. 21. 21. *Q. Mucius Scaevola Pontifex.* Nam & hic Pontif. M. erat Appian. I. Civ. p. 404. Vellej. II. 26. & Liv. Epit. 86. Similiter Sueton. Caeſ. c. XIII. & Feſt. in *ignis.* Vid. Boſium de Pontif. Max. Romae Vet. Cap. II. §. 8. Ceterum qua ratione ducti, veteres ſe pro aliis devoverent, exponunt Caſaub. ad Sueton. Calig. XIV. Idemque & Salmaſ. ad Spartian. Hadrian. XIV. Add. Rupert. ad h. l. *Dis ſe m.* Naz. Mox *quiſque ſedes* Fran. Vid. ſupr. Cap. 7. §. 9.

10. *Sicut in trabeis erant & ampliſſimo cultu*] Livius: *quae auguſtiſſima veſtis eſt, thenſas ducentibus, triumphantibuſque, ea veſtiti medio aedium eburneis ſellis ſedere.* Hae trabeae ſunt & togae palmatae. SALM. Toga picta, & tunica palmata propriae erant veſtes triumphantium, & thenſas ducentium, non trabea. Vid. ſupr. c. 5. Ruben. de Re Veſtiar. c. 21. & Ferrar. in Analect. de R. V. c. XXVII. Sed Florus *trabeas* dicit pro ampliſſimo cultu, quemadmodum mox ipſe exponit, & quos hic in trabeis, eos paullo poſt in praetextis ſediſſe dicit. Sic II. 17. 16. *trabeas* pro paludamentis Imperatorum ponit. Apud alios quoque haec nomina interdum confunduntur, nec ſemper pro certa ſpecie veſtis ſumuntur. vid. Graev. ad Sueton. Tiber. c. XVII. De formula, *ſicut erant*, Freinsh. ad III. 10. 22.

In ſua dignitate morerentur] Vult dicere, in ſuae dignitatis inſignibus. SALM. Vellejus, 2. 71, 5. *Varus, liberti, quem id facere coëgerat, manu, cum ſe inſignibus honorum velaſſet, jugulatus eſt.* FREINSH. Solebant morituri ſplendidiſſimo veſtitu indui. vide inferius IV. II. & quae ibi notat Freinshemius. GRAEV. Add. hic Rupert. Liv. v. 41. *ut in fortunae priſtinae, honorumque, aut virtutis inſignibus morerentur.*

11. *Quidquid religioſiſſimum erat*] Gruterus noſter ita repoſuit ex ſua veteri editione. At omnes ſcripti cum aliis editionibus: *quidquid religioſiſſimi erat.* SALM. Ita Palat. pr. & teſte Salmaſ. plures & meliores libri. alii *religioſiſſimum.* FREINSH. Sic Toll. Duisb. Voſſ. I. 2. & v. e. *religioſiſſimi* Ryck. Reg. F. Voſſ. 3. Jord. & ceterae edd. *religioſum* Reg. Q. & Fran.

Deſeſ-

Veſtae, nudo pede fugientia ſacra comitantur. Tamen excepiſſe fugientes unus e plebe fertur Lucius Albinius, qui, depoſitis uxore & liberis, virgines in plauſtrum recepit. adeo tum quoque in ultimis religio publica privatis affectibus antecellebat. Juventus vero, quam ſatis conſtat 13
vix mille hominum fuiſſe, duce Manlio, arcem Capitolini montis inſedit, obteſtata ipſum quaſi praeſen-

Defoſſa terrae recondunt] Hanc lectionem tuetur optimus & antiquiſſimus codex Nazarianus. Jordanes ſcripſit, *refoſſa terra reconderunt.* In priore Palatino legitur: *[illegible] tecta recondunt.* In altero: *[illegible] terra.* Livius: *condita in doliis defodere.* Mutavit hic noſter: *defoſſa in doliis terrae recondunt.* Lectionem Jordanis pro vera accipio, quam videntur etiam [illegible] ſcripti, qui habent, *defoſſa tecta recondunt*, aut *defoſſa terra.* SALM. *Defoſſa terrae recondunt*] Sic omnino quoque Nazar. neque abit Pal. ſec. aut tert. nam quod ille habeat *terra*; hic *tecta*, adhuc depravatius. falluntur [illegible] & fallunt, quibus Palat. ille [illegible] notae melioris. ultimae eſt, [illegible] quidem cenſore. GRUT. *Terra* habent Ryck. Voſſ. & Reg. Q. *terra* alii ſcripti, & o. e. Nihil [illegible] utro modo legatur: nam [illegible] *terrae* & *terra recondere* dicitur. Locus a doliis deinde *Doliola* dictus eſt, ubi exſpui nefas habebatur. Feſtus in *Doliola*, Liv. v. 40. & Varr. IV. de Ling. Lat. p. 37. *quidquid* ſequente neutro plur. eodem modo Liv. xxx. 17. *Et quidquid aliud feceris, quod cordi foret [illegible], ea Patres comprobare, atque laudare.* Naz. *in doleis.* Vid. [illegible] III. 20. 13.

Partim impoſita plauſtris ſecum auferunt] Jordanes: *ſecum plauſtris Vejos auferunt.* Multi certe ex Romanis urbe ſua excedentes Vejos conceſſere, ſed ſacerdotes cum ſacris, quae abſtulerunt, Caere petierunt. SALM. Neſcio unde in Edd. Freinshemii venerit *avehunt*, quod deinde omnes Edd., quas vidi, ſequutae ſunt: nam in o. s. & e. eſt *auferunt.*

12. *Nudo pede*] Reverentiae & ταπεινοφροσύνης ergo. ut notat Caſaubonus ad Sueton. Auguſt. 100, 10. ubi plura huc pertinentia vide. FREINSH.

Lucius Albinus] Vetus Nazarianus: *unus e plebe fertur Albinius.* Livio, 5. 40, 9. quoque dicitur *Albinius*, non *Albinus.* Libri Jordanis vocant eum *Atinium.* SALM. *Albinius*] Ita Livius 5. 40, 9. Valer. Maxim. 1. 1, 10. Nazar. & quidam codices, alii enim *Alvanius.* Jordanei veteres *Atinius.* alii *Albinus.* FREINSH. *Lucius* abeſt a Pall. Ryck. Reg. Q. Berol. Flor. Duisb. Voſſ. 2. 3. Fran. & o. e. praeter Ald. Alterum nomen in Regg. & Magl. eſt *Albinius*, in Ryck. Flor. Berol. Duisb. Pal. 1. 2. Fran. Voſſ. & o. e. *Albinus*, Plutarcho in Camill. Ἀλβίνιος. *Albinius* probat Sigon. ad Liv. v. 40. Hoc retinui ex Edd. Freinshemii & Graevii. Flor. *unus de plebe.*

Adeo tum quoque] Vere igitur Cicero Romanos ceteris gentibus religione multo ſuperiores fuiſſe pertendit. de Nat. Deor. 2. 3. & in Orat. de haruſp. reſp. cap. 9. in fin. FREINSH.

Privatis affectibus] Valer. Max. de Albinio l. d. *Propior publicae religioni, quam privatae caritati.*

Adfectus

praeſentem Jovem, *ut*, *quemadmodum ipſi ad defendendum templum ejus concurriſſent*, *ita ille vir-*
14 *tutem eorum numine ſuo tueretur.* Aderant interim Galli, apertamque Urbem primo trepidi, ne quis ſubeſſet dolus, mox ubi ſolitudinem vident, pari clamore & impetu invadunt. Patentes paſſim domos adeunt: ubi ſedentes in curulibus ſuis

Adfectus ſaepe κατ' ἐξοχὴν pro amore erga proximos. Sueton. Tit. VIII. *Non modo Principis ſollicitudinem, ſed & parentis adfectum unicum praeſtitit.* Tacit. XIII. A. 21. *Silanam numquam edito partu matrem adfectus ignotos habere.* Capitolin. Anton. Pio X. *Neque enim vel philoſophia, vel imperium tollit adfectus.* Unde apud inferioris aetatis ſcriptores *adfectus* pro conjugibus, liberis, propinquis: quemadmodum hic quoque Freinshem. accipit in Ind. Vid. Caſaub. ad Sueton. Aug. XXI. & ad Capitol. M. Anton. Philoſ. XXIV. Savar. ad Sidon. VI. Ep. 4. & VIII. 8. & Barth. ap. Claudian. Epigr. XXXIII. *Affectibus antecelebrat* Reg. F. & Voſſ. 1. ſed hic in marg. alia manu *antecedebat*, quod Reg. Q. & Fran. habent.

13. *Duce*] Non *conſule*, ut putabat Aelianus, hiſtor. animal. 12. 33, 3. FREINSH. Florus hic, & n. 15. ita loquitur de Manlio, quaſi eum cum imperio in arce fuiſſe putaverit: quod falſum eſt. Nam Sulpicius tribunus militum conſ. pot. ibi imperium habebat. Liv. V. 47. 48. & Plutarch. Camillo.

Arcem Capitolini montis] Hinc Sidonius, carm. 5. 81.

. . . . *quodcunque tuum eſt, quodcunque vocaris,*
Jam ſolus Tarpejus erat.

FREINSH.

Quaſi praeſentem] Cicero, 1. in Verrem, 7, 3. *Homines cum* (ſimulacrum Cereris) *viderent, ipſam videre ſe Cererem arbitrabantur.* Plinius, Panegyr. cap. 1. *eodemque loci, quem deus ille tam manifeſtus,* &c. Livius, 45. 28, 3. Sic Veget. lib. 2. ubi de ſacramento milit. *praeſenti & corporali Deo.* IDEM. *Obteſtans* Regg. Magl. Ber. Duisb. Fran. & v. e. *Jovem* non habet Naz.

14. *Trepidi*] Nec injuria. ita apud Livium, 44, 7. Coſ. Marcius Dium urbem a Maced. relictam ingreſſus, *vix ſatis* poterat *credere in tantis rebus ſine cauſa relictis, non aliquem ſubeſſe dolum.* Ita apud Tacit. H. 3. 20. Antonius Primus milites ſuos, Cremonam temere oppugnaturos, dehortatur: *Neque enim ambigua eſſe, quae occurrant, noctem, & ignotae ſitum urbis, intus hoſtes & cuncta inſidiis opportuna, non, ſi pateant portae, niſi explorato, niſi die intrandum.* Adde Curt. 9. 1, 27. IDEM. Et Juſtin. XXV. 2. *Erant interim* Naz. *Ne qui ſubeſſet* idem, & quaedam vett. edd. Vid. infr. Cap. 18. §. 20.

Pari clamore & impetu] *Pari* refertur ad praecedens *primo*, ut paritas illa ſit trepidationis cum clamore & impetu, non autem horum inter ſe, ita ſeq. verſ. *pari vecordia*, ſcilicet, ut ante veneratione. Similis locutio in Tacit. H. 4. 57, 2. *Sabinus feſtinatum temere praelium pari formidine deſeruit.* IDEM. *Domus adeunt* Naz. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & v. e. Haec quoque cum Berol. & Duisb. *patentis paſſent*, ut paullo poſt Ryck. *dignantis.*

Ubi ſedentes in curulibus ſellis] Supra dixit, *in curulibus ſellis ſe poſuerunt.* At heic omnes libri legunt, etiam Jordanis: *In curulibus ſuis.* Notum eſt, *curules* etiam abſo-

ſuis praetextatos ſenes, velut Deos Genioſque venerati, mox eoſdem, poſtquam homines eſſe liquebat, alioqui nihil reſpondere dignantes, pari vecordia mactant, faceſque tectis injiciunt: & totam Urbem, igne, ferro, manibus exaequant. Sex menſibus barbari (quis crederet?) circa montem unum pependerunt, nec diebus modo, ſed nocti-

abſolute dictas, eburneas illas curalium magiſtratuum ſellas. Gloſſae: *Curules, δίφρος ὑπατικός*. SALM. Perplacet lectio veterum codicum a Salmaſio probata, & Ryck. auctoritate firmata: *Sedentes in curulibus ſuis praetextatos ſenes*. Probat etiam N. Heinſius, qui tamen totam hanc periodum refingebat hoc modo: *ibi* (ſic alibi paſſim) *ſedentes in curulibus ſuis praetextatos ſenes, velut Deos, genioſque venerari: mox eosdem ubi homines eſſe liquebat, alloqui, nihil reſpondere dignantes pari vecordia mactant, faceſque tectis injiciunt, totam urbem ferro, igne, manibus exaequant*. Nam *ſolo* abeſt a ſcriptis. GRAEV. Voſſ. 1. & 3. *ſellis*, ceteri o. s. Edd. V. B. S. & J. *ſuis*. Heinſii conjectura mihi non videtur contemnenda. Nam ex eo, quod Florus dicit, *nihil reſpondere dignantes*, intelligi poteſt compellationem praeceſſiſſe. Praeterea ſatis obſcurum eſt, quae in vulgata ſcriptura ſit ſignificatio vocis *alioqui*. Sed & *ibi*, quod Heinſius ſubſtituit pro *ubi*, apud Jordanem eſt.

Velut Deos Genioſque] An ſimul ut Deos majores, & minores? Nam Genius eſt Deus inferioris notae, ac de plebe. Senec. Ep. cx. Liber Ryck. ſine copula *velut Deos Genios*. Non diſplicet. Horat. II. Ep. 2. 187. *Genius .... naturae Deus humanae*. Inſcript. ap. Reineſ. 1. 165. *Deo Genio ſacrum*. Nec Livius in hac re Deos memorat v. 41. ſed, *venerabundi*, inquit, *intuebantur--viros--majeſtate ſimillimos Diis*. Plutarch. in Camillo κρείττονας vocat, i. e. genios. Vid. Procl. ad Heſiod. p. 78. Brod. Miſcell. v. 30. Mox Voſſ. *eſſe homines*, ceteri s. & v. e. tranſpoſitis vocibus *homines eſſe*, quod recepi.

Totam Urbem] Vet. ed. verbo auctior, *totam deinde urbem*; oppido bene, ſi adſentirentur. MSS. GRUT. *Tectis iniciunt* Magl. Ber. Duisb. Fran. & v. e. vid. ſupr. C. x. §. 5.

Igne ferro] Rutil. Itin. 1. 40.

Perpeſſus Geticas enſe vel igne manus.

FREINSH. *Igni* Fl. Magl. Regg. Voſſ. 2.

Manibus ſolo exaequant] Mirabilis librorum conſenſus, ac veluti συναφορίας in repudianda illa dictione *ſolo*. Flori, Jordanis libri, omnes ſine ulla varietate rejiciunt. Et nos quoque, quoniam haec eorum factio eſt, eam hinc ejiciamus. Rectum eſt ac Latinum, urbem ferro, igne, manibus exaequari, quae ad ſolum diruitur. Livius in hac ipſa hiſtoria: *quin etſi haec omnia flammis ac ruinis aequata vidiſſent*. SALM. Hactenus editi, *manibus, ſolo exaequant*; ſed non apparet in v. e. dictio *ſolo*, nec in ullo Pal. ideoque delendum. neque opus tamen mutare illud *exaequant*: utique cum & Latine dicatur, & compareat δίφθογγος clare in Nazar. ſecus quam alii prodidere. GRUTERUS. Diem vaſtationis hujus annotat Tacitus 15. 41, 4. FREINSH. *Solo* nec ſcriptus, nec editus ullus liber habet, praeter Voſſ. 1. & Ald. Sic rurſus *adaequare* infr. III. 10.

noctibus quoque omnia experti: quum tande Manlius nocte ſubeuntes, clangore anſeris exc tatus, a ſumma rupe dejecit, & ut ſpem hoſtib demeret, quanquam in ſumma fame, tamen ſp

23. Add. Schulting ad Senec. Controv. XXX.

15. *Sex menſibus*] *Septem* legi vult Stadius ex auctoribus. *Sex* tamen etiam habet Varro, lib. 2. de vita P. R. *ut Galli Romae Capitolii ſint potiti, neque inde ante ſex menſes ceſſerint.* ita enim legendum, cum in aliquibus exemplaribus legatur, *geſſerint*. Praeterea expungenda videtur vox *Capitolii*. Ceterum Stadium juvat computatio temporum ex auctoribus deſumpta, quoniam Agell. 5. 17. & Macrob. I. 16, 16. pugna ad Alliam commiſſa eſt poſtridie Id. Quint. Galli vero depulſi ſunt Id. Febr. Plutarch. Camill. cap. 48. FREINSH. Servius in Virg. VIII. Aen. 652. habet *octo* menſes. Locus Varronis eſt ap. Nonium c. IX. §. 6. ubi & ante ſic emendaverat Gothofredus, & ediderat Mercerus, quem vid.

Pependerunt] Freinsh. in *Ind.* haeſerunt, morati ſunt. Sed ita videtur dicere, quod adclinata monti habentes caſtra quaſi pendere de eo videbantur; quemadmodum capellas paſcentes *de rupe pendere* dicunt Virgil. & alii. v. Cerd. ad Virg. I. Ecl. 77. Claudian. de Bell. Get. 568.

Credite nunc omnes, quas dira Britannia gentes,
Quas Iſter, quas Rhenus alit, pendere paratas
In ſpeculis.

Circa unum montem Ryck. Toll. Duisb. Fran.

Quum tandem Manlius] Scripti omnes noſtri: *cum tamen Manlius.* SALM. Ryck. *tantum*, Regg. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & edd. vett. *tamen*. Haec varietas eſt e compendio ſcripturae.

Anſeris] Ideo nutriendos in t ribus anſeres praecipit Veget. 26. & Columella, lib. 8. cap. 1 Canes enim fefellerant Galli; *eadem de cauſa ſupplicia annua nes pendunt inter aedem Juveni tis & Summani, vivi in fu ca ſambucea arbore fixi.* Plin. 2 4. FREINSH.

Excitatus] Eſt qui *excitus* co rigit, ſed vulgata lectio bene habet. IDEM. Stewechium de gnari puto, qui ad Veget. IV. 2 & ibi, & h. l. legendum cenſ *excitus*, eo quod Liv. V. 47. Aurel. Victor. c. XXIV. in hac voce illa utantur, & quod ne credibile ſit, Romanos tam ſoco des ac ſomnolentos fuiſſe, ut e citandi fuerint. Unde apparet, eu exiſtimaſſe *excitus* nihil aliud eſſe quam admonitus, vel motus, n id dici de eo, qui dormiens ſomno excitatur. Fallitur. Na & Plutarchus, aliique tradunt v giles Romanos ſomno oppreſſ fuiſſe, & *excitus ſomno* non minu ſaepe apud optimos ſcriptores l gitur, quam *excitatus*. Vid. Gr nov. ad Liv. VII. 36. & Waſſ. a Salluſt. Jug. LXXV.

Panes] Inde Jupiter Piſtor. l ge Ovid. Faſt. 6. 350. Quemadm dum autem efficiatur, *ut quae d ſunt, abundare videantur*, tract Frontin. toto cap. 15. lib. 3. ſtra cui adde Polyaen. lib. 7. de My donio: Caeſar. de Bell. Civil. 48. FREINSH. Liber Ryck. *in ſ fiduciae*. Duisb. Voſſ. 3. & om edd. praeter Ald. *ad ſpem f. Sp* ſaepe vitioſe ſcribitur pro *ſpecie* Vid. Freinsh. in Ind. Lang. & F bric. ad Cicer. II. Offic. 3. Burm ad Vellej. II. 118.

16. *Fabium Pontificem ab ar dom*

ſpeciem fiduciae, panes ab arce jaculatus eſt. Et 10 ſtato quodam die per medias hoſtium cuſtodias Fabium Pontificem ab arce demiſit, qui ſolenne ſacrum in Quirinali monte conficeret. Atque ille per

demiſit] Iidem: *dimiſit*, cum Jordanis. Sed quo jure dimiſit Manlius Fabium Pontificem ab arce? Quia ſcilicet in arce imperabat. Nempe ut ſolenne ſacrum in Quirinali monte hic Pontifex conficeret. Atqui ſciendum eſt non ſolenne illud ſacrum populi Romani fuiſſe, ſed peculiare genti Fabiae. Nec Fabius idem ille Pontifex, quo devovente Diis manibus ſe tum conſecrarant Romani, cui Marco praenomen fuit teſte Livio, ſed C. Fabius Dorſuo hic vocabatur, qui hoc ſacrificium ſuae gentis in colle Quirinali tum ſuſcepit conficiendum. SALM. Idem tamen, quod Florus, etiam Dio ſcribit in *Excerpt.* Peireſc. p. [illegible]. & Fabium non ſolum Pontificem, verum etiam hoc ſacrum publicum, & certo loco Urbis extra arcem faciendum fuiſſe, dicit. Appianus quoque in iiſdem Excerpt. p. 557. Fabium *ἱερέα* vocat, & ab eo ſacrum anniverſarium in templo Veſtae factum fuiſſe tradit: ſed publicum, an gentilicium fuerit, non addit. Mihi potior eſt in hac re auctoritas Livii v. 46. & Valerii Max. I. 1, 11. Dionem, Appianum, & Florum eo lapſos credo, quod in hac hiſtoria memoratur *M. Fabius Pontifex M.* qui ſenibus ſe devoventibus verba praeivit, Liv. v. 41. & Plutarch. Camill. Sed Fabius, de quo hic Florus, erat *C. Fabius Dorſo*, quem Camillus apud Livium v. 52. nullo alio, quam egregii adoleſcentis titulo ornat. Et Appiani narrationem hoc quoque ſuſpectam facit, quod plane veroſimile eſt, templum Veſtae una cum aliis publicis *privatiſque* aedificiis a Gallis incenſum fuiſſe. Begerus hic nova quaedam docet, quae mihi nondum comperta fuerant. Dicit Fabium hoc ſacrum feciſſe non ut Pontificem, ſed ut Flaminem Quirinalem. Nam hoc ſacerdotium Fabiis gentile fuiſſe. Idque intelligi poſſe ex nummo Numerii Fabii, Flaminis Quirinalis, item ex eo, quod in gente Fabia aliquot illuſtres Flamines Quirinales memorentur. Nummus ille eſt ap. Urſinum in gente Fabia. Sed ex eo non magis confici poteſt, Flaminium Quirinale gentile fuiſſe Fabiis, quam Pontificatum, Auguratum, aliaque ſacerdotia iis gentibus, quarum nummi nomina, & inſignia ſacerdotiorum illorum habent. Deinde, quod dicit hoc ſacerdotium gentile fuiſſe Fabiis, id plane falſum puto. Potitiae genti olim familiare fuiſſe ſacerdotium Herculis ſcribit Liv. I. 7. & IX. 29. & Nautios cuſtodes ſacrorum Minervae fuiſſe, Serv. ad Virg. II. Aen. 166. & III. 407. Sed Flaminium Quirinale gentile fuiſſe Fabiis non magis verum eſt, quam Pontificatum, Auguratum, aliaque ſacerdotia publica fuiſſe in certa aliqua gente. Et Begerum in hac re falli conſtat e Livio, qui XXIV. 8. M. Aemilium Regillum Flaminem Quirinalem memorat, & e Cicerone de Aruſp. reſp. VI. qui Sextum Caeſarem. Nam unum tantum Flaminem Quirinalem fuiſſe certum eſt. Ceterum huic Fabio apud Dionem praenomen eſt *Caeſo*, non *Cajus*, ut ap. Livium & Valer. M. idque probat Valeſius, utpote uſitatum in gente Fabia. Eidem non *Dorſuo*, ſed *Dorſo* cognomen fuiſſe oſtendit Sigon. ad Liv. v. 46. & ſic Appian. l. d. Δόρσων. *Dimiſit*, quod e libris

per media hoſtium tela incolumis religionis auxilio rediit; propitioſque deos renuntiavit.
17 Noviſſime quum jam obſidio ſua barbaros fatigaſſet, mille pondo auri receſſum ſuum venditantes, idque

ſu's laudat Salmaſius, habent etiam Ryck. & Reg. F. *ſtatuto quodam d.* Pal. 2. Ryck. Reg. Q. Fran. & Voſſ.

Solenne ſacrum] *Solenne gentis Fabiae*, Livius, 5. 52, 4. alludit ad hunc morem Barclaius, lib. 3. ubi Seleniſſa ad Radirobanem: *inſtabat ſacrificium meae familiae anniverſarium.* Adde Livium, 42. 32, 3. Cic. pro domo, cap. 13. Excerpta Valeſii, p. 556. 2 Sam. 20. FREINSH. De ſacris gentiliciis vid. Sigon. 1. de Ant. Jur. Civ. Rom. 8. *In Quirinali colle* Fran.

Per media hoſtium tela] Livius v. 46. *per medias hoſtium ſtationes.* Appian. & Dio διὰ τῶν πολεμίων. Nec quiſquam tela in eum conjecta memorat. Et ſic fortaſſis etiam verba Flori benigniore interpretatione exponi poſſunt. Neſcio tamen, an more ſuo miraculi augendi cauſa ita loquatur.

Incolumis religionis auxilio] Livius, 5. 46, 3. Æſtyi, apud Tacitum, German. 45. 4. *Matrem Deum venerantur, inſigne ſuperſtitionis formas aprorum geſtant, id pro armis omniumque tutela, ſecurum Deae cultorem etiam inter hoſtes praeſtat.* ſed forte *ſecurum magis, quam tutum*, ut loquitur Morus lib. 1. Utopiae ſuae. aliter evenit apud Virgil. Æneid. 2. 429.

. . . . *Nec te tua plurima, Pantheu,*
Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.

FREINSH. *Auxilio redit* Naz. Pal. 1. Ryck. Toll. Duisb. & v. e.

17. *Obſidio ſua*] Ita v. e. & MSS. Pall. & Vineti. GRUT. Sic quoque omnes alii ſcripti. Quidam olim editi *obſidione.*

Mille pondo auri] Plinius, 33. 1. *Cum a Gallis capta urbe pax emeretur, non plus quam mille pondo effici potuere. Nec ignoro, duo millia pondo auri periiſſe, Pompeji tertio Conſulatu, e Capitolini Jovis ſolio, a Camillo ibi condita, & ideo a pleriſque exiſtimari, duo millia pondo collata: Sed quod acceſſit, Gallorum praeda fuit, detractumque ab his in parte capta urbis delubris.* Sic igitur capiendus etiam Varro citatus a Nonio in voce *Torquem. Auri pondo duo millia acceperunt ex aedibus ſacris & matronarum ornamentis.* FREINSH.

Receſſum venditantes] Quidam habent: *reditum.* Sed illi degeneres ac vilioris notae. Sequitur: *Quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio ſuperbe victis increparent.* Ita teſtantur extare in ſuis libris Viri docti, & nos in noſtris invenimus. Adhuc tamen cum vitio. Nec enim unquam *increpare* cum dandi caſu conſtructum legi. Conſumptam igitur ſyllabam propter ſimilitudinem & affinitatem puto. Omnino certe legendum: *cum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, ſuperbe vae victis increparent.* Scriptum erat *ſuperve ve victis.* Sic infra, *circa Merinenſium ſaltum* exaratum offendimus in membranis pro *circa Camerinenſium.* Item paulo ante notavimus ſcriptum, *niſi capta urbe remearet*, pro *ne niſi.* Neceſſarium ſane, ut illud *vae victis* integrum heic legatur. Livius: *Additus ab inſolente Gallo ponderi gladius, auditaque intoleranda Romanis vox, vae victis.* SALL. *Superbe victis increparent*] Eleganter, nec aliter aut trias Pall. aut MSS. Vineti, qui tamen conjicit, *ſuperbe vae victis increp.* fruſtra. nam iſta intelliguntur

que ipſum per inſolentiam, quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, ſuperbe *vae victis* increparent, ſubito aggreſſus a tergo Camillus adeo cecidit, ut omnia incendiorum veſtigia Gallici

[illegible] tamen, quamvis non expreſſa. [illegible] fere *ſuperbe victos*. at & v. e. [illegible]rum noſtrum retinet. GRUTER. Pro vulgata tamen lectione forte [illegible] locus Livii 9. 2, 15. *laborem* [illegible], *praeterquam quod hoſtes ſuperbe increpabant*. & Plaut. Amphitr. 1. 1, 224. *freti virtute, & viribus*

Superbi, nimis ferociter legatos noſtros increpant.

Ita quidem, ut, [illegible] *victis* retineamus, Vineti emendatio placeat, mutata leviter, pro *ſuperbe, inſuper vae* legendo. FREINSH. *Redi*[illegible] Pal. 2. Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *Superbe vae victis* Flor. & Magl. Itaque retinendum putavi *vae*, quod jam ante edit. Graevii erat in Plantiniana A. CIƆ IƆCLXXXIV. probantibus etiam Nic. Heinſio, Ryckio & Perizonio ad Sanct. Minerv. IV. 5. 1. Erat enim ipſa vox Brenni, ut Liv. V. 48. & Feſtus in *Ve victis*. Freinshemius conjecturam ſuam, quam ſibi quondam in mentem veniſſe ſcribit Salmaſius in Notis prioribus, rurſus inculcat in *Indice*, v. *Increpare*. Non adſentior illi. *Superbe* recte refertur ad praecedens *inſolentiam*, & *ve* facilius excidere potuit poſt *ſuperbe*, quam *in* ante *ſuper*. Abiit autem vox haec *Vae victis* deinde in proverbium, de quo Eraſm. in prov. *Quid niſi victis dolor?* Sed Caſaub. ad Polyb. 1. 6. recte notat Eraſmum, qui proverbium Latinum ex coacta interpretatione verborum Graecorum Plutarchi, quam ſcriptoribus Latinis, & ipſo uſu concipere maluerit.

Aggreſſus a tergo Camillus] Variant in hac re narranda ſcriptores vetuſti. Livius V. 49. & Plutarch. in Camillo ſcribunt, Camillum in ipſo articulo, quum Galli & Romani de ponderibus altercarentur, interveniſſe, aurumque de medio tolli juſſiſſe, & Gallos urbe expuliſſe. Alii Camillum Gallos, auro accepto jam ab Urbe digreſſos, inſecutum praelio fudiſſe, & aurum recuperaſſe tradiderunt. Vid. Serv. in Virg. VI. Aen. 826. & Feſt. in *Ve victis*. Mihi vera videtur eorum ſententia, qui totam hanc Camilli victoriam commenticiam, &, quod Polybius prodidit, Gallos auro accepto obſidionem reliquiſſe putant. Vid. Rupert. ad h. l. & Palmer. in Exercitat. p. 188. Add. Polyb. 1. 6. Polyaenus VIII. 25. 1. ſingularem hiſtoriam de perfidia Romanorum in Gallos refert. *A tergo* non habet Magl.

Ut omnia incendiorum] De hoc Sidonius, carm. 7. verſ. 565.

Texit fumantes hoſtili ſtrage favillas.

FREINSH. Tumor poëticus, ad quem jure bonus Hiſtoricus erubeſceret. RUPERT. Add. Graev. in Praefat. Livius, & Plutarchus, qui Gallos a Camillo Urbe expulſos dicunt, tamen non multum ſanguinis in ea fuſum indicant. Quamquam omnes Galli ibi occiſi fuiſſent, vel ſic inepta eſſet oratio. Sed Floro locus aptus viſus eſt, quem pingeret ex ampulla declamatoria. Begerus haec eodem judicio defendit, quo a Floro ſcripta ſunt. Mox *Dis immort.* Naz.

18. *Caſas*] Varro ταφῇ Μενίππου. *Antiqui noſtri in domibus lateritiis, paululum modo lapidibus ſuffundatis, ut humorem effugerent, habitabant*. FREINSH. Add. Senec. Ep. XC. *Et flama* Ryck. Flor. Berol. Duisb. Vid. 1. 6.

18 lici ſanguinis inundatione deleret. Agere gratias diis immortalibus ipſo tantae cladis nomine libet. Paſtorum caſas ignis ille, & flamma paupertatem Romuli abſcondit. Incendium illud quid egit aliud, niſi ut deſtinata hominum ac deorum domicilio civitas, non deleta, non obruta, ſed
19 expiata potius & luſtrata videatur? Igitur poſt aſſertam a Manlio, reſtitutam a Camillo Urbem, acrius etiam vehementiuſque in finitimos reſurrexit.

Incendium] Cicero in Verr. 4. 31. de incendio Capitolii: *ut illa flamma divinitus extitiſſe videatur, non quae deleret Jovis Opt. Max. templum, ſed quae praeclarius magnificentiusque depoſceret.* Ita Timagenes, *felicitati urbis inimicus, ajebat, Romae ſibi incendia ob hoc unum dolori eſſe, quod ſciret meliora reſurrectura, quam arſiſſent.* Seneca epiſt. 91. FREINSH.

Sed expiata potius, ſed luſtrata] Acutiſſimus Gruterus repoſuit hanc veterum cuſorum lectionem, nec ſcripti diſſentiunt, niſi quod habent: *expiata & luſtrata.* peſſime aliae editiones: *illuſtrata.* Sequitur in libris: *igitur poſt aſſertam.* item in Jordane, non ut vulgo, *ideo.* Sic ſupra: *Ancus deinde Marcius, nepos Pompilii ex filia, pari ingenio. Igitur & moenia muro amplexus eſt.* SALM. *Et luſtrata*] Ita Pal. tres & MSS. Vineti. quomodo fere etiam vetuſte cuſus, niſi quod ille, *ſed luſtrata.* nam Camertis editio, *ſed illuſtrata;* acutius forte quam verius. GRUT. *Potius ſed* etiam Duisb. Voſſ. 2. 3. & v. e. *Illuſtrata* non ſolum eſt in pleriſque editis, ſed etiam in Ryck. Voſſ. 3. & Flor. Male: nam reſpicit ad ſacra luſtralia, quae igne fiebant. Vid. Rupert. Paullo ante Naz. Pal. 2. Voſſ. Ryck. Regg. & Magl. *nec obruta.* Eadem diverſitas eſt in fine ſuperioris Capitis.

19. *Igitur*] Antea legebatur, *Ideo*, ſed alterum erat in tribus Pall. GRUT. Et in aliis s. excepto Voſſ. 2. & in o. e. De Urbe a Camillo reſtituta Liv. v. 49. ſeqq. & Plutarch. in Camillo.

Ac primum omnium] Hic novum caput ordiuntur divi Nazarii membranae, cum hoc lemmate rubricato: GALLICA BELLA. ſed, mea ſententia, ſatius eſt aſſentiri ceteris libris, qui una ſerie connectunt & continuant hoc caput. SALM. Cum Naz. convenit Voſſ. 1.

Naufragia ſua latius traheret] Quum clade accepta tamen adhuc tantae eſſent illorum reliquiae, ut paſſim per Italiam ſparſi ac vagantes eam vexarent. *Naufragium* de clade belli frequens eſt. Liv. XXVIII. 39. *Conſules cum exercitu in Hiſpaniam velut ad colligendas reliquias naufragii noſtri miſiſtis.* Corn. Nep. Them. VII. *Apud quam jam bis claſſis regia feciſſet naufragium.* Mela II. 2. *Flumen Aegos naufragio claſſis Atticae inſigne.* Flor. IV. 2. 64. & IV. 11. 7. Et de aliis jacturis ac detrimentis, ut, *naufragia rei familiaris, fortunarum.* Vid. Manut. ad Cicer. IV. Ep. Fam. 13.

Nulla Senonum veſtigia] Diſtinguendi igitur hi a *Semnonibus*, qui, ut Tacitus in Germania ſua, cap. 39. ait, *vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimosque Suevorum memorant.* Eorum fines, ut recte notavit Vellejus, 2. 106. Albis praeterfluit, niſi quod perperam apud eum pro *Semnonum* exprci-

rexit. Ac primum omnium illam ipſam Gallicam gentem non contentus moenibus expuliſſe, quum per Italiam naufragia ſua latius traheret, ſic perſequutus eſt duce Camillo, ut hodie nulla Senonum veſtigia ſuperſint. Semel apud Anienem trucidati; quum ſingulari certamine Manlius aureum torquem Barbaro inter ſpolia detraxit. inde Torquati. Iterum Pomptino agro, quum in ſimili pugna Lucius Valerius, inſidente galeae ſacra

expreſſum eſt *Senonum*. Ita enim legend. *A Rheno uſque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundorumque fines praeterfluit.* Perperam, inquam, expreſſum ibi *Senonum*. PONTANUS. Velleji locum ita correxit etiam Aldus Manutius. Senonum tamen mentio apud Caeſarem, de Bell. Gall. 5. 2. FREINSH. Mendacium mendacio ſtipatum ingredi dicit Rupertus. Nam Virdungum obſervaſſe, multis poſt Romam captam ſaeculis Senonum mentionem eſſe apud Polybium, Strabonem, Caeſarem, Plinium, & alios. Vana eſt haec criminatio. Nam hi agunt de Senonibus in Gallia Transalpina; Florus de iis, qui transſcenſis Alpibus ſedes in Italia poſuerant, & Romam ceperant. Hos autem jam ante Polybii aetatem a Romanis ſedibus pulſos, ac deinde interiiſſe, conſtat e Polybio II. 19. & 21. Strabone Lib. V. p. 212. 216. & Plinio III. H. N. 15.

20. *Manlius*] Praeter citatos initio capitis lege Cl. Quadrigarium apud Agell. 9. 13. Nonium, in voce *Torquem*. Cic. de Off. 3. 31. Appian. in Excerpt. Valeſ. p. 549. FREINSH. Valerius M. III. 2. 6. eos, cum quibus congreſſi ſunt Manlius, & Valerius, *Duces Gallorum* vocat. Hoc reprehendit Perizon. in Animadv. Hiſtor. c. VII. p. 264. tamquam profectum e ſtudio res geſtas inſignium ſuae gentis virorum amplificandi; quum alii omnes eos tantum *Gallos provocantes* fuiſſe dicant, non *Duces*, praeter Gellium, qui IX. 11. ex vetuſtis Annalibus eum, cum quo pugnavit Valerius, *Ducem Gallorum* vocet. Sed hoc non de ſummo exercitus Duce, ſive Imperatore, verum de ductore ac Regulo partis exercitus, populive accipiendum eſſe. Hoc ſi jam concedamus, tamen non video, quidquam eſſe in verbis Valerii M. unde appareat, eum hos Gallos pro ſummis Ducibus, ſive Imperatoribus exercitus Gallici habuiſſe. Certe nihil prohibet, quo minus eadem interpretatio, qua Gellium exponendum putat Vir Celeberr. etiam ad verba Valerii M. conferri poſſit. Et tamen etiam Suidas in Τορκουάτος eum, qui a Manlio occiſus eſt *Regem*, & Liv. VII. 26. eum, qui a Valerio, *Ducem Gallorum* vocant. Poſt *trucidati* Ryck. Regg. Ber. Magl. Duisb. Fran. & v. e. addunt *ſunt*.

Inter ſpolia detraxit] Livius VII. 10. ita: *Jacentis corpus ab omni alia vexatione intactum uno torque ſpoliavit.* *Detrahere* eſt proprium in hac re verbum. Liv. IV. 19. *Tum exſangui detracta ſpolia.* Idem IV. 20. Claudius ap. Gell. IX. 13. Cicero pro S. Roſcio. C. L. Aurel. Victor c. XXVIII. & Feſtus in *Opima*. De aureis torquibus Gallorum Freinsh. infr. ad II. 4. Naz. & Reg. Q. *auream torq.* Paullo poſt *Pontino agro* Pal.

ſacra alite adjutus, retulit ſpolia. & inde Corvini.

21 Tandem poſt aliquot annos, omnes reliquias eorum

1. 2. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ.

Lucius Valerius inſequente Gallo] *Inſequente Gallo* antiqua lectio, inquit Vinetus. Antiqua ſane, vel etiam antiquiſſima ſit, haud prohibet, quominus ſit falſa, atque etiam falſiſſima. & plane eſt. ſed illi antiquam eſſe haud concedam. Nazarianus, de cujus vetuſtate ſupra diximus, *inſidente galeae*. Sic unus Palatinus, ſic vetuſtiſſimi Jordanei. Alter, fateor, Palatinus, qui eſt, ut ita dicam, inter ſenem & juvenem, hanc ſpuriam obtrudit: *inſequente Gallo*. ſi Gallus inſequebatur, manifeſto fugiebat Valerius, qui tamen vicit, & ſpolia retulit. Livium vide, & ejus Epitomen, in qua haec eadem verba leguntur: *Inſidente galeae corvo, & unguibus roſtroque hoſtem infeſtante, interemit*. SALM. *M. Valerius* eſt in Faſtis, Livio, & aliis Scriptoribus, non *Lucius*. Vid. Pigh. ad A. U. ccccv. *Marcus Valerius inſequente Gallo ſacra a. a.* Fran. *Inſidenti gallo* Voſſ. 3. Ceteri, & V. Ed. ut Naz. & Pal. 1.

Sacra alite] Non corvum nominat, ſed alitis ſacrae nomine intelligit. Sacram alitem vocat ob augurium, cujus gratia multum obſervabatur haec avis. Praepetem appellat Livius in hac hiſtoria, ubi ſic loqui facit Valerium in ſua precatione: *Si divus, ſi diva eſſet, qui ſibi praepetem miſiſſet*. Et paulo ante, cum in galea ejus conſediſſet corvus, *ut augurium coelo miſſum laetus accepit tribunus*. Ex avibus auguria facientibus, aliae oſcines, quae ore; aliae praepetes, quae penna auſpicabantur. Fuere & quae ad utrumque valerent. Ut corvus, quem in hoc Valeriani certaminis miraculo praepetem indigitat Livius, quod volatu feciſſet augurium, non cantu. Ceterum inter oſcines etiam celebratus corvus. Auſonio dicitur *Phoebeius oſcen*. Poetae, *ſacer ales*, de aquila. Graeci accipitrem *ἱέρακα* abſolute vocant, quaſi *ſacram volucrem*. unde quidam volunt nomen *Sacri* ad nos manaſſe. Sic vulgo nuncupamus alitem de accipitrum genere. Quae vox plane origine Arabica eſt. Ut & illa, qua aliam praedatricem avem, ſed degenerem, *buzam* appellamus. Verum de his alibi. SALM.

Et inde Corvini] Nazarianus codex: *Corvinii*. Non tamen *Corvinius*; ſed *Corvinus*, auctoribus Latinis Graeciſque dictus, qui primus hoc nomen adoptavit. Et ſic ceteri deinceps. Paulo poſt melius legas: *Ne quis extaret in ea gente, quae incenſam a ſe Romanam urbem gloriaretur*. Perperam in vulgatis *qui*. Tempore Dolabellae, tametſi ille nullus deleſſet reliquias omnes Senonum, non tamen in ea gente extare potuit aliquis, qui hanc gloriam ſibi vindicaret incenſae a ſe Romanae urbis. Sed eorum nomen extinxit omne, ne quis ſupereſſet ex ea gente, quae gloriabatur Romam a ſe incenſam. IDEM. Totum locum edidimus, quemadmodum in Pal. ſuis legi teſtatur Gruterus. Pighius Annalium Romanor. lib. 4. in MS. Codice antiquo Flori, quem ex bibliotheca S. Amandi habuerit, ita ſe teſtatur reperiſſe: *Iterum Pontino in agro, cum in ſimili pugna Valerius, inſidente galeae ſacra alite adjutus, retulit ſpolia, dictusque eſt ipſe Corvus, & inde Corvini*. Certe Valerium hunc, in ſaxis Capitolinis, & priſcorum monumentis, non *Corvinum*, ſed *Corvum*, ſcribi, Stadius notat. Apud Livium etiam, 8. 16, 4. *Valerius Corvus* eſt. FREINSH.

eorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella delevit: ne quis extaret in ea gente, quae incenſam

FREINSH. *Et* ante *inde* abeſt a Reg. Q. Flor. Ber. Duisb. Fran. & v. e. Pighii liber, quem memorat ad A. U. cccciv. in his, quae in eo poſt vocem *ſpolia* ſunt, [illegible] incedit. Nec indiget locus additamento illo. Eſt enim eodem modo dictum, quo paullo ante, *inde Torquati*: i. e. inde poſtea Valerii acceperunt cognomen Corvinorum. Nam alioqui Valerio ipſi cognomen fuiſſe *Corvum*, non *Corvinus*, e MSS. Livii, & Faſtis Capitolinis oſtendit Sigonius ad Liv. VII. 26. cujus ſententiam probat Pighius l. d. & ad A. U. ccccv. Sed diverſae ſunt de hac re ſententiae Virorum doctorum. Muretus ad Propert. III. 9. & Schottus ad Aurel. Vict. c. XXIX. putant Valerium ipſum etiam *Corvinum* dictum fuiſſe. Sed malo ſequi Sigonium, Pighium, & Graevium ad Cicer. de Senect. c. XVII. quorum ſententiam etiam Faſti anonymi Noriſiani, & Cuſpiniani confirmant.

21. *Tandem*] Eſt a libris Vineti MSS. nam Pal. ſec. ac tert. *Tamen*, quomodo & v. e.; quippe poſteriores, verbis duobus praemiſſis; *Nec non tandem.* uti & expreſſit Jordanes. quod item viſitur in Pal. pr. niſi quod ibi, *tamen.* GRUT. Voſſ. 1. 2. *tandem.* Flor. & Voſſ. 3. *nec non tamen.* Ryck. cum ceteri & v. e. *tamen.* Aliae edd. vett. ut Flor. & Voſſ. 3. vid. ad n. 15.

Poſt aliquot annos] Circiter ſeptuaginta; Anno namque Urbis CDLXXII., haec geſſiſſe P. Cornelius Dolabella putatur, Coſ. cum Cn. Domitio Calvino. VINET.

Omnes reliquias eorum] Plinius, 3. 15. ubi de octava Italiae regione: *In hoc tractu interierunt Boji, quorum tribus CXII. fuiſſe auctor eſt Cato: Item Senones, qui ceperant Romam.* Diſſentire tamen videtur Appianus, in bellis Annibalis, ubi de Apennino: *A ſiniſtro ad Ionium mare nunc quidem Italia eſt (nam & Hetruria Italia eſt) ſed tamen partem ejus circa litus Ionium incolunt Graeci, partem Galli, qui quondam Romam bello adorti incenderunt.* FREINSH.

Lacum Vadimonis] Apud Livium, 9. 39, 6. leges, ad eundem lacum, a Romanis caeſos fuiſſe Etruſcos, ad annum Urbis CDXLV. Plinius Vadimonis ejuſdem meminit, 2. 95. & Seneca Nat. Quaeſt. 3. 25. & Cato in Originibus. Deſcribit alter Plinius, in epiſt. ad Gallum. lib. 8. epiſt. 20. Polybius, 2, 20. Ὀάδμονα, penultima brevi appellat, aut Polybii librarius. Obliqui caſus ubique, rectus nunquam, quod meminerim. Leander Albertus, Italiae deſcriptor, vix agnoſcit hodie lacum hunc: & de illo diſſentit a Blondo. VINET. Fabricio eſt lacus, qui hodie *di Viterbo* appellatur. PONTAN.

Quae incenſam] Sic Pal. pr. melius quam publicati, in quibus *qui.* quamquam id rectius videbatur Bernecçero. Sed iſtud melius reſpondet praecedentibus, *ex ea gente.* FREINSH. Sic quoque Ryck. Regg. & Toll. *Qui* omnes alii, Freculph. Jord. & o. e. Recte Freinshemius. Nam Florus loquitur de internecione totius gentis. Eorum, qui Urbem incenderant, haud dubie nemo etiam ante pugnam Dolabellae cum Gallis ſuperfuit: inter eam enim & Urbem captam interfuerunt anni plus centum. Vid. Salmaſ. Jord. & Freculph. *ex ea gente;* quod non diſplicet. Qui *quae* mutarunt in *qui*, pro *ex* ſubſtituere debuerunt *in.*

ſam a ſe Romanam urbem gloriaretur.

Romam Urbem] Abundare conjeci *Romam*, & probat opinionem Berneccerus. Qua enim ratione Urbs pro Roma ponatur, adeo non ignotum eſt, ut etiam Azo JCtus, in illis humaniorum (ut vocant) literarum tenebris, adverterit, pr. ſummae in Cod. Vide & Stephanum in Ἀλεξάνδρεια. Potuit illa vox e margine, quo forte interpretandi cauſa adpicta fuit, tranſiſſe in textum. Ita apud Livium, 2. 43, 8. legitur: *Fabio aliquanto plus negotii cum civibus, quam cum hoſtibus, fuit; unus ille vir ipſe Coſ. Rempublicam ſuſtinuit, quam exercitus*, &c. *prodebat*. Et apud eundem, 4. 28, 9. *Uni viro Meſſio fortuna hoſtium innititur.* Quis, locis his paulo attentius conſideratis, non ſuſpicetur, voces illas, *ipſe Coſ.*, & *Meſſio*, ab aliena manu irrepſiſſe? FREINSH. Aliter de utroque loco Livii ſentit Vir ſummus J. Fr. Gronovius. Hic quoque nihil tollendum arbitror. Nam *Urbs Roma* infinitis locis apud Veteres legitur. Vid. quae congeſſit Eruditiſſ. Waſſe ad Salluſt. Catil. XVIII. Ceterum quum in Ryck. Toll. Regg. Duisb. Fran. & vett. edd. praeter S. & P. ſit *Romanam Urbem*, idque etiam Jordanes habeat, & Editiones Vineti, Gruteri, & aliae recentiores, revocandum illud exiſtimavi poſt Amſtelodamenſes & Begerum.

CAP. XIV.

Bellum Latinum.

1 CONverſus a Gallis in Latinos, Manlio Torquato, Decio Mure Conſulibus, ſemper quidem aemulatione imperii infeſtos, tum vero contemptu Urbis incenſae; quum *jus civitatis*, *partem imperii* ac *magiſtratuum* poſcerent, atque jam

De hoc bello lege Livium, 8. Val. Max. 6. 9, 1. & 9. 3, 4. A. Gell. 9. 13. Plutarch. cap. 22. Parall. Eutrop. 3. 1. Oroſ. 3. 9. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 26. & 28. CAMERS. Adde Diodor. 16. 91. Plin. 22. 5. Zonaram, tom. 2. Cicer. de offic. 3. 31. FREINSH.

1. *Decio Mure*] Ita in libris ſuis fuiſſe teſtatur Vinetus, cum quibus conſentiunt Naz. Voſſ. & Magl. *Murena* alii o. s. & e. praeter Junt. Idem error eſt in exemplaribus Aurelii Victoris, & Oroſii. Vid. Schott. ad Aurel. Vict. c. XXXVI. Fabric. ad Oroſ. III. 9. & Pigh. ad A. U. CCCCXIII. Deinde Pal. 2. Ryck. Flor. Fran. Voſſ. 2. & o. edd. vett., excepta prima, *aemul. imperii & magiſtratuum infeſtos.*

Cum jus civitatis, partem imperii] De jure civitatis poſtulando, nul-

jam amplius quam congredi auderent. Quo tem-

nullum verbum Legati Latinorum in ſenatu tum, cum de participando imperio egerunt. Duas res tantum petebant, ut alter conſul ex Latio crearetur, & ſenatus pars aequa ex utraque gente eſſet. Hoc eſt, quod heic ait Florus, *cum partem imperii ac magiſtratuum poſcerent*. Certe jus civitatis non pro magno petiiſſent, quod etiam ſubactis a ſe populis in Italia paſſim dederunt Romani, interim cum ſuffragii latione, interim ſine hoc jure. Ut ecce. Hernicis, a conſule Marcio paulo poſt triumphatis, leges ſuas redditas tradit Livius lib. IX. quia hoc maluerunt, quam jus civitatis. Adde quod Latini, qui haec poſcebant, ex coloniis Romanis plerique erant. Quin ille ipſe Annius, praetor Latinorum, qui pro omnibus verba fecit in his poſtulatis exequendis, ex colonia fuit Romana. Atqui certum eſt, colonias Romanas jus civitatis habuiſſe. Legebam igitur aliquando: *cum in jus civitatis partem imperii ac magiſtratuum poſcerent*. Id eſt, ad *jus civitatis*, vel praeter jus civitatis. *Praeter* colonias Romanas nonnu*lli* etiam ex populis Latinorum civitatem jam habebant, ut Tuſculani. Veliterni jam cives erant veteres Romani. Non tamen omnes eo jure gaudebant. Id ex eo liquet, quod poſt varia praelia Romanorum cum Latinis ſaepius rebellantibus, utpote qui neque bellum, neque pacem pati poſſent, Romanis tandem placuit, quo Latinos ſibi populos conſervarent, ne ad extremum delendi eſſent, in civitatem eos accipere, alios alio jure, prout meriti eſſent ſinguli. Hoc narrat Livius, lib. VIII. Quo reſpexiſſe Florum hoc loco dubium non eſt, cum dicit, Latinos jus civitatis petiiſſe. Quod tamen nec eo tempore, nec unquam ab illis factum. Ex aequo ſe cum Romanis gerebant tunc temporis, nec pluris faciebant Romanam civitatem, quam ſuam quiſque. Participare tantum imperia & magiſtratus volebant, & unam ex utraque rempublicam fieri, ex nomine Latino ac Romano; hoc tamen Romae, ut patriae potiori, concedentes, ut Romani omnes ab ea vocarentur. Nihil igitur hoc loco mutandum cenſemus: Sed Flori error, quales alios multos hoc toto opere notavi. SALM. *Jus civitatis*] Hoc pertinaciter ſociis negarunt Romani, donec poſt crudeliſſima bella *victis afflictiſque, ipſi exarmati, quam integri, univerſis civitatem dare maluerunt*, ut Vellejus 2. 17, 1. loquitur. FREINSH. Bellum indixit his verbis *jus civitatis* Salmaſius ὁ πάνυ, praefatus non jus civitatis petiiſſe Latinos, ſed tantum conſortium imperii & magiſtratuum. Sed hoc ipſum eſt *jus civitatis*. Sine jure civitatis nemo poterat Conſul aut ullus Magiſtratus creari. Nam nemo niſi erat jure optimo civis, hoc eſt, qui jus ſuffragii ferendi habebat in comitiis, poterat petere magiſtratus, aut aliis dare. Ubi enim Latinus crearetur Romanus Praetor aut Conſul? Num in municipiis aut coloniis Latinis fiet, & Romam ibi creatus mittetur, ut illius Urbis magiſtratum gerat? Nugae. Recte Livius dicit in omnibus aequari voluiſſe Latinos Romanis. Nolebant diutius eſſe ſocii Latini nominis, ſed cives Romani, & hac quidem lege, ut alter Conſulum eſſet Latinus; hoc eſt, quod Livius dicit, ut alter a Latinis Conſul daretur, ſicut plebs dabat Conſulem, cum Patriciis extorſiſſent jus Conſulare, & effecerunt, ut ex plebe alter Conſulum crearetur. Nec obſtat huic ſententiae quod Antium fuit colonia. Non omnes enim coloniae jus civitatis habebant, ſed erant, quae jus Latii Italiaeve tantum habebant, ut nemo paullo humanior ignorare poteſt. Praeterea Antium toties rebellaverat, ut

noctibus quoque omnia experti: quum tandem Manlius nocte ſubeuntes, clangore anſeris excitatus, a ſumma rupe dejecit, & ut ſpem hoſtibus demeret, quanquam in ſumma fame, tamen ad ſpe-

23. Add. Schulting ad Senec. Controv. xxx.

15. *Sex menſibus*] *Septem* legi vult Stadius ex auctoribus. *Sex* tamen etiam habet Varro, lib. 2. de vita P. R. *ut Galli Romae Capitolii ſint potiti, neque inde ante ſex menſes ceſſerint.* ita enim legendum, cum in aliquibus exemplaribus legatur, *geſſerint*. Praeterea expungenda videtur vox *Capitolii*. Ceterum Stadium juvat computatio temporum ex auctoribus deſumpta, quoniam Agell. 5. 17. & Macrob. 1. 16, 16. pugna ad Alliam commiſſa eſt poſtridie Id. Quint. Galli vero depulſi ſunt Id. Febr. Plutarch. Camill. cap. 48. Freinsh. Servius in Virg. viii. Aen. 652. habet *octo* menſes. Locus Varronis eſt ap. Nonium c. ix. §. 6. ubi & ante ſic emendaverat Gothofredus, & ediderat Mercerus, quem vid.

Pependerunt.] Freinsh. in *Ind.* haeſerunt, morati ſunt. Sed ita videtur dicere, quod adclinata monti habentes caſtra quaſi pendere de eo videbantur; quemadmodum capellas paſcentes *de rupe pendere* dicunt Virgil. & alii. v. Cerd. ad Virg. 1. Ecl. 77. Claudian. de Bell. Get. 568.

Credite nunc omnes, quas dira Britannia gentes,
Quas Iſter, quas Rhenus alit, pendere paratas

In ſpeculis.

Circa unum montem Ryck. Toll. Duisb. Fran.

Quum tandem Manlius] Scripti omnes noſtri: *cum tamen Manlius.* Salm. Ryck. *tantum*, Regg. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & edd. vett. *tamen*. Haec varietas eſt e compendio ſcripturae.

Anſeris] Ideo nutriendos in turribus anſeres praecipit Veget. 4. 26. & Columella, lib. 8. cap. 13. Canes enim fefellerant Galli; *& eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt inter aedem Juventutis & Summani, vivi in furca ſambucea arbore fixi.* Plin. 29. 4. Freinsh.

Excitatus] Eſt qui *excitus* corrigit, ſed vulgata lectio bene ſe habet. Idem. Stewechium deſignari puto, qui ad Veget. iv. 26. & ibi, & h. l. legendum cenſet *excitus*, eo quod Liv. v. 47. & Aurel. Victor. c. xxiv. in hac re voce illa utantur, & quod non credibile ſit, Romanos tam ſocordes ac ſomnolentos fuiſſe, ut excitandi fuerint. Unde apparet, eum exiſtimaſſe *excitus* nihil aliud eſſe, quam admonitus, vel motus, nec id dici de eo, qui dormiens e ſomno excitatur. Fallitur. Nam & Plutarchus, aliique tradunt vigiles Romanos ſomno oppreſſos fuiſſe, & *excitus ſomno* non minus ſaepe apud optimos ſcriptores legitur, quam *excitatus*. Vid. Gronov. ad Liv. vii. 36. & Waſſ. ad Salluſt. Jug. lxxv.

Panes] Inde Jupiter Piſtor. lege Ovid. Faſt. 6. 350. Quemadmodum autem efficiatur, *ut quae deſunt, abundare videantur*, tractat Frontin. toto cap. 13. lib. 3. ſtrat. cui adde Polyaen. lib. 7. de Mygdonio: Caeſar. de Bell. Civil. 3. 48. Freinsh. Liber Ryck. *in ſpe fiduciae*. Duisb. Voſſ. 3. & omn. edd. praeter Ald. *ad ſpem ſ.* *Spes* ſaepe vitioſe ſcribitur pro *ſpecies*. Vid. Freinsh. in Ind. Lang. & Fabric. ad Cicer. ii. Offic. 3. Burm. ad Vellej. ii. 118.

16. *Fabium Pontificem ab arce domi-*

ſpeciem fiduciae, panes ab arce jaculatus eſt. Et 16
ſtato quodam die per medias hoſtium cuſtodias
Fabium Pontificem ab arce demiſit, qui ſolenne
ſacrum in Quirinali monte conficeret. Atque ille
per

demiſit] Iidem: *dimiſit*, cum Jordanes. Sed quo jure dimiſit Manlius Fabium Pontificem ab arce? Quia ſcilicet in arce imperabat. Nempe ut ſolenne ſacrum in Quirinali monte hic Pontifex conficeret. Atqui ſciendum eſt non ſolenne illud ſacrum populi Romani fuiſſe, ſed peculiare genti Fabiae. Nec Fabius idem ille Pontifex, quo devovente Diis manibus ſe tum conſecrarant Romani, cui Marco praenomen fuit teſte Livio, ſed C. Fabius Dorſuo hic vocabatur, qui hoc ſacrificium ſuae gentis in colle Quirinali tum ſuſceperit conficiendum. SALM. Idem tamen, quod Florus, etiam Dio ſcribit in Excerpt. Peireſc. p. 581. & Fabium non ſolum Pontificem, verum etiam hoc ſacrum publicum, & certo loco Urbis extra arcem faciendum fuiſſe, dicit. Appianus quoque in iiſdem Excerpt. p. 557. Fabium *ἱερέα* vocat, & ab eo ſacrum anniverſarium in templo Veſtae factum fuiſſe tradit: ſed publicum, an gentilicium fuerit, non addit. Mihi potior eſt in hac re auctoritas Livii v. 46. & Valerii Max. I. 1, 10. Dionem, Appianum, & Florum eo lapſos credo, quod in hac hiſtoria memoratur *M. Fabius Pontifex M.* qui ſenibus ſe devoventibus verba praeivit, Liv. v. 41. & Plutarch. Camill. Sed Fabius, de quo hic Florus, erat *C. Fabius Dorſo*, quem Camillus apud Livium v. 52. nullo alio, quam egregii adoleſcentis titulo ornat. Et Appiani narrationem hoc quoque ſuſpectam facit, quod plane veroſimile eſt, templum Veſtae una cum aliis publicis privatiſque aedificiis a Gallis incenſum fuiſſe. Begerus hic nova quaedam docet, quae mihi nondum comperta fuerant. Dicit Fabium hoc ſacrum feciſſe non ut Pontificem, ſed ut Flaminem Quirinalem. Nam hoc ſacerdotium Fabiis gentile fuiſſe. Idque intelligi poſſe ex nummo Numerii Fabii, Flaminis Quirinalis, item ex eo, quod in gente Fabia aliquot illuſtres Flamines Quirinales memorentur. Nummus ille eſt ap. Urſinum in gente Fabia. Sed ex eo non magis confici poteſt, Flaminium Quirinale gentile fuiſſe Fabiis, quam Pontificatum, Auguratum, aliaque ſacerdotia iis gentibus, quarum nummi nomina, & inſignia ſacerdotiorum illorum habent. Deinde, quod dicit hoc ſacerdotium gentile fuiſſe Fabiis, id plane falſum puto. Potitiae genti olim familiare fuiſſe ſacerdotium Herculis ſcribit Liv. I. 7. & IX. 29. & Nautios cuſtodes ſacrorum Minervae fuiſſe, Serv. ad Virg. II. Aen. 166. & III. 407. Sed Flaminium Quirinale gentile fuiſſe Fabiis non magis verum eſt, quam Pontificatum, Auguratum, aliaque ſacerdotia publica fuiſſe in certa aliqua gente. Et Begerum in hac re falli conſtat e Livio, qui XXIV. 8. M. Aemilium Regillum Flaminem Quirinalem memorat, & e Cicerone de Aruſp. reſp. VI. qui Sextum Caeſarem. Nam unum tantum Flaminem Quirinalem fuiſſe certum eſt. Ceterum huic Fabio apud Dionem praenomen eſt *Caeſo*, non *Cajus*, ut ap. Livium & Valer. M. idque probat Valeſius, utpote uſitatum in gente Fabia. Eidem non *Dorſuo*, ſed *Dorſo* cognomen fuiſſe oſtendit Sigon. ad Liv. v. 46. & ſic Appian. l. d. Δόρσων. *Dimiſit*, quod e libris

per media hoſtium tela incolumis religionis au-
17 xilio rediit; propitioſque deos renuntiavit. Noviſſime quum jam obſidio ſua barbaros fatigaſſet, mille pondo auri receſſum ſuum venditantes, idque

ſu's laudat Salmaſius, habent etiam Ryck. & Reg. F. *ſtatuto quodam d.* Pal. 2. Ryck. Reg. Q. Fran. & Voſſ.

Solenne ſacrum] *Solenne gentis Fabiae*, Livius, 5. 52, 4. alludit ad hunc morem Barclaius, lib. 3. ubi Seleniſſa ad Radirobanem: *inſtabat ſacrificium meae familiae anniverſarium.* Adde Livium, 42. 32, 3. Cic. pro domo, cap. 13. Excerpta Valeſii, p. 556. 2 Sam. 20. FREINSH. De ſacris gentiliciis vid. Sigon. 1. de Ant. Jur. Civ. Rom. 8. *In Quirinali colle* Fran.

Per media hoſtium tela] Livius v. 46. *per medias hoſtium ſtationes.* Appian. & Dio διὰ τῶν πολεμίων. Nec quiſquam tela in eum conjecta memorat. Et ſic fortaſſis etiam verba Flori benigniore interpretatione exponi poſſunt. Neſcio tamen, an more ſuo miraculi augendi cauſa ita loquatur.

Incolumis religionis auxilio] Livius, 5. 46, 3. Æſtyi, apud Tacitum, German. 45. 4. *Matrem Deum venerantur, inſigne ſuperſtitionis formas aprorum geſtant, id pro armis omniumque tutela, ſecurum Deae cultorem etiam inter hoſtes praeſtat.* ſed forte *ſecurum magis, quam tutum*, ut loquitur Morus lib. 1. Utopiae ſuae. aliter evenit apud Virgil. Æneid. 2. 429.

. . . *Nec te tua plurima, Pantheu,*
Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.

FREINSH. *Auxilio redit* Naz. Pal. 1. Ryck. Toll. Duisb. & v. e.

17. *Obſidio ſua*] Ita v. e. & MSS. Pall. & Vineti. GRUT. Sic quoque omnes alii ſcripti. Quidam olim editi *obſidione.*

Mille pondo auri] Plinius, 33. 1. *Cum a Gallis capta urbe pax emeretur, non plus quam mille pondo effici potuere. Nec ignoro, duo millia pondo auri periſſe, Pompeji tertio Conſulatu, e Capitolini Jovis ſolio, a Camillo ibi condita, & ideo a pleriſque exiſtimari, duo millia pondo collata: Sed quod acceſſit, Gallorum praeda fuit, detractumque ab his in parte capta urbis delubris.* Sic igitur capiendus etiam Varro citatus a Nonio in voce *Torquem. Auri pondo duo millia acceperunt ex aedibus ſacris & matronarum ornamentis.* FREINSH.

Receſſum venditantes] Quidam habent: *reditum.* Sed illi degeneres ac vilioris notae. Sequitur: *Quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio ſuperbe victis increparent.* Ita teſtantur extare in ſuis libris Viri docti, & nos in noſtris invenimus. Adhuc tamen cum vitio. Nec enim unquam *increpare* cum dandi caſu conſtructum legi. Conſumptam igitur ſyllabam propter ſimilitudinem & affinitatem puto. Omnino certe legendum: *cum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, ſuperbe vae victis increparent.* Scriptum erat *ſuperve ve victis.* Sic infra, *circa Merinenſium ſaltum* exaratum offendimus in membranis pro *circa Camerinenſium.* Item paulo ante notavimus ſcriptum, *niſi capta urbe remearet*, pro *ne niſi.* Neceſſarium ſane, ut illud *vae victis* integrum heic legatur. Livius: *Additus ab inſolente Gallo ponderi gladius, auditaque intoleranda Romanis vox, vae victis.* SALL. *Superbe victis increparent*] Eleganter, nec aliter aut trias Pall. aut MSS. Vineti, qui tamen conjicit, *ſuperbe vae victis increp.* fruſtra. nam iſta intelliguntur

que ipſum per inſolentiam, quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, ſuperbe *vae victis* increparent, ſubito aggreſſus a tergo Camillus adeo cecidit, ut omnia incendiorum veſtigia Gallici

tur tamen, quamvis non expreſſa. cui fere *ſuperbe victos*. at & v. e. alterum noſtrum retinet. GRUTER. Pro vulgata tamen lectione forte ſit locus Livii 9. 2, 15. *laborem irritum, praeterquam quod hoſtes ſuperbe increpabant*. & Plaut. Amphitr. 1. 1, 224. *freti virtute, & viribus*

Superbi, nimis ferociter legatos noſtros increpant.

Ita quidem, ut, *vae victis* retineamus, Vineti emendatio placeat, mutata leviter, pro *ſuperbe*, *inſuper vae* legendo. FREINSH. *Reditum* Pal. 2. Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *Superbe vae victis* Flor. & Magl. Itaque retinendum putavi *vae*, quod jam ante edit. Graevii erat in Plantiniana A. CIↃ IↃLXXXIV. probantibus etiam Nic. Heinſio, Ryckio & Perizonio ad Sanct. Minerv. IV. 5. 1. Erat enim ipſa vox Brenni, ut Liv. V. 48. & Feſtus in *Ve victis*. Freinshemius conjecturam ſuam, quam ſibi quondam in mentem veniſſe ſcribit Salmaſius in Notis prioribus, rurſus inculcat in *Indice*, v. *Increpare*. Non adſentior illi. *Superbe* recte refertur ad praecedens *inſolentiam*, & *ve* facilius excidere potuit poſt *ſuperbe*, quam *in* ante *ſuper*. Abiit autem vox haec *Vae victis* deinde in proverbium, de quo Eraſm. in prov. *Quid niſi victis dolor?* Sed Caſaub. ad Polyb. 1. 6. recte notat Eraſmum, qui proverbium Latinum ex coacta interpretatione verborum Graecorum Plutarchi, quam ſcriptoribus Latinis, & ipſo uſu concipere maluerit.

Aggreſſus a tergo Camillus] Variant in hac re narranda ſcriptores veteres. Livius V. 49. & Plutarch. in Camillo ſcribunt, Camillum in ipſo articulo, quum Galli & Romani de ponderibus altercarentur, intervenisse, aurumque de medio tolli juſſiſſe, & Gallos urbe expuliſſe. Alii Camillum Gallos, auro accepto jam ab Urbe digreſſos, inſecutum praelio fudiſſe, & aurum recuperaſſe tradiderunt. Vid. Serv. in Virg. VI. Aen. 826. & Feſt. in *Ve victis*. Mihi vera videtur eorum ſententia, qui totam hanc Camilli victoriam commenticiam, &, quod Polybius prodidit, Gallos auro accepto obſidionem reliquiſſe putant. Vid. Rupert. ad h. l. & Palmer. in Exercitat. p. 188. Add. Polyb. 1. 6. Polyaenus VIII. 25. 1. ſingularem hiſtoriam de perfidia Romanorum in Gallos refert. *A tergo* non habet Magl.

Ut omnia incendiorum] De hoc Sidonius, carm. 7. verſ. 565.

Texit fumantes hoſtili ſtrage favillas.

FREINSH. Tumor poëticus, ad quem jure bonus Hiſtoricus erubeſceret. RUPERT. Add. Graev. in Praefat. Livius, & Plutarchus, qui Gallos a Camillo Urbe expulſos dicunt, tamen non multum ſanguinis in ea fuſum indicant. Quamquam omnes Galli ibi occiſi fuiſſent, vel ſic inepta eſſet oratio. Sed Floro locus aptus viſus eſt, quem pingeret ex ampulla declamatoria. Begerus haec eodem judicio defendit, quo a Floro ſcripta ſunt. Mox *Dis immort.* Naz.

18. *Caſas*] Varro ταφῇ Μενίππῳ. *Antiqui noſtri in domibus lateritiis, paululum modo lapidibus ſuffundatis, ut humorem effugerent, habitabant*. FREINSH. Add. Senec. Ep. XC. *Et flama* Ryck. Flor. Berol. Duisb. Vid. 1. 6.

18 lici ſanguinis inundatione deleret. Agere gratias diis immortalibus ipſo tantae cladis nomine libet. Paſtorum caſas ignis ille, & flamma paupertatem Romuli abſcondit. Incendium illud quid egit aliud, niſi ut deſtinata hominum ac deorum domicilio civitas, non deleta, non obruta, ſed
19 expiata potius & luſtrata videatur? Igitur poſt aſſertam a Manlio, reſtitutam a Camillo Urbem, acrius etiam vehementiuſque in finitimos reſurrexit.

Incendium] Cicero in Verr. iv. 31. de incendio Capitolii: *ut illa flamma divinitus extitiſſe videatur, non quae deleret Jovis Opt. Max. templum, ſed quae praeclarius magnificentiusque depoſceret.* Ita Timagenes, *felicitati urbis inimicus, ajebat, Romae ſibi incendia ob hoc unum dolori eſſe, quod ſciret meliora reſurrectura, quam arſiſſent.* Seneca epiſt. 91. Freinsh.

Sed expiata potius, ſed luſtrata] Acutiſſimus Gruterus repoſuit hanc veterum cuſorum lectionem, nec ſcripti diſſentiunt, niſi quod habent: *expiata & luſtrata.* peſſime aliae editiones: *illuſtrata.* Sequitur in libris: *igitur poſt aſſertam.* item in Jordane, non ut vulgo, *ideo.* Sic ſupra: *Ancus deinde Marcius, nepos Pompilii ex filia, pari ingenio. Igitur & moenia muro amplexus eſt.* Salm. *Et luſtrata*] Ita Pal. tres & MSS. Vineti. quomodo fere etiam vetuſte cuſus, niſi quod ille, *ſed luſtrata.* nam Camertis editio, *ſed illuſtrata;* acutius forte quam verius. Grut. *Potius ſed* etiam Duisb. Voſſ. 2. 3. & v. e. *Illuſtrata* non ſolum eſt in pleriſque editis, ſed etiam in Ryck. Voſſ. 3. & Flor. Male: nam reſpicit ad ſacra luſtralia, quae igne fiebant. Vid. Rupert. Paullo ante Naz. Pal. 2. Voſſ. Ryck. Regg. & Magl. *nec obruta.* Eadem diverſitas eſt in fine ſuperioris Capitis.

19. *Igitur*] Antea legebatur, *Ideo*, ſed alterum erat in tribus Pall. Grut. Et in aliis s. excepto Voſſ. 2. & in o. e. De Urbe a Camillo reſtituta Liv. v. 49. ſeqq. & Plutarch. in Camillo.

Ac primum omnium] Hic novum caput ordiuntur divi Nazarii membranae, cum hoc lemmate rubricato: Gallica Bella. ſed, mea ſententia, ſatius eſt aſſentiri ceteris libris, qui una ſerie connectunt & continuant hoc caput. Salm. Cum Naz. convenit Voſſ. 1.

Naufragia ſua latius traheret] Quum clade accepta tamen adhuc tantae eſſent illorum reliquiae, ut paſſim per Italiam ſparſi ac vagantes eam vexarent. *Naufragium* de clade belli frequens eſt. Liv. xxviii. 39. *Conſules cum exercitu in Hiſpaniam velut ad colligendas reliquias naufragii noſtri miſiſtis.* Corn. Nep. Them. vii. *Apud quam jam bis claſſis regia feciſſet naufragium.* Mela ii. 2. *Flumen Aegos naufragio claſſis Atticae inſigne.* Flor. iv. 2. 64. & iv. 11. 7. Et de aliis jacturis ac detrimentis, ut, *naufragia rei familiaris, fortunarum.* Vid. Manut. ad Cicer. iv. Ep. Fam. 13.

Nulla Senonum veſtigia] Diſtinguendi igitur hi a *Semnonibus*, qui, ut Tacitus in Germania ſua, cap. 39. ait, *vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimosque Suevorum memorant.* Eorum fines, ut recte notavit Vellejus, 2. 106. Albis praeterfluit, niſi quod perperam apud eum pro *Semnonum* capci-

rexit. Ac primum omnium illam ipſam Gallicam gentem non contentus moenibus expuliſſe, quum per Italiam naufragia ſua latius traheret, ſic perſequutus eſt duce Camillo, ut hodie nulla Senonum veſtigia ſuperſint. Semel apud Anienem 20
trucidati; quum ſingulari certamine Manlius aureum torquem Barbaro inter ſpolia detraxit. inde Torquati. Iterum Pomptino agro, quum in ſimili pugna Lucius Valerius, inſidente galeae ſacra

expreſſum eſt *Senonum*. Ita enim legend. *A Rheno uſque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundorumque fines praeterfluit.* Perperam, inquam, expreſſum ibi *Senonum*. PONTANUS. Velleji locum ita correxit etiam Aldus Manutius. Senonum tamen mentio apud Caeſarem, de Bell. Gall. 2. 2. FREINSH. Mendacium mendacio ſtipatum ingredi dicit Rupertus. Nam Virdungum obſervaſſe, multis poſt Romam captam ſaeculis Senonum mentionem eſſe apud Polybium, Strabonem, Caeſarem, Plinium, & alios. Vana eſt haec criminatio. Nam hi agunt de Senonibus in Gallia Transalpina; Florus de iis, qui transſcenſis Alpibus ſedes in Italia poſuerant, & Romam ceperant. Hos autem jam ante Polybii aetatem a Romanis ſedibus pulſos, ac deinde interiiſſe, conſtat e Polybio II. 19. & 21. Strabone Lib. V. p. 212. 216. & Plinio III. H. N. 15.

20. *Manlius*] Praeter citatos initio capitis lege Cl. Quadrigarium apud Agell. 9. 13. Nonium, in voce *Torquem*. Cic. de Off. 3. 31. Appian. in Excerpt. Valeſ. p. 549. FREINSH. Valerius M. III. 2. 6. eos, cum quibus congreſſi ſunt Manlius, & Valerius, *Duces Gallorum* vocat. Hoc reprehendit Perizon. in Animadv. Hiſtor. c. VII. p. 264. tamquam profectum e ſtudio res geſtas inſignium ſuae gentis virorum amplificandi; quum alii omnes eos tantum *Gallos provocantes* fuiſſe dicant, non *Duces*, praeter Gellium, qui IX. 11. ex vetuſtis Annalibus eum, cum quo pugnavit Valerius, *Ducem Gallorum* vocet. Sed hoc non de ſummo exercitus Duce, ſive Imperatore, verum de ductore ac Regulo partis exercitus, populive accipiendum eſſe. Hoc ſi jam concedamus, tamen non video, quidquam eſſe in verbis Valerii M. unde appareat, eum hos Gallos pro ſummis Ducibus, ſive Imperatoribus exercitus Gallici habuiſſe. Certe nihil prohibet, quo minus eadem interpretatio, qua Gellium exponendum putat Vir Celeberr. etiam ad verba Valerii M. conferri poſſit. Et tamen etiam Suidas in Τορκουάτος eum, qui a Manlio occiſus eſt *Regem*, & Liv. VII. 26. eum, qui a Valerio, *Ducem Gallorum* vocant. Poſt *trucidati* Ryck. Regg. Ber. Magl. Duisb. Fran. & v. e. addunt *ſunt*.

Inter ſpolia detraxit] Livius VII. 10. ita: *Jacentis corpus ab omni alia vexatione intactum uno torque ſpoliavit. Detrahere* eſt proprium in hac re verbum. Liv. IV. 19. *Tum exſangui detracta ſpolia.* Idem IV. 20. Claudius ap. Gell. IX. 13. Cicero pro S. Roſcio. C. L. Aurel. Victor c. XXVIII. & Feſtus in *Opima*. De aureis torquibus Gallorum Freinsh. infr. ad II. 4. Naz. & Reg. Q. *auream torq.* Paullo poſt *Pontino agro* Pal.

ſacra alite adjutus, retulit ſpolia. & inde Corvini.

21 Tandem poſt aliquot annos, omnes reliquias eorum

1. 2. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ.

Lucius Valerius inſequente Gallo] *Inſequente Gallo* antiqua lectio, inquit Vinetus. Antiqua ſane, vel etiam antiquiſſima ſit, haud prohibet, quominus ſit falſa, atque etiam falſiſſima. & plane eſt. ſed illi antiquam eſſe haud concedam. Nazarianus, de cujus vetuſtate ſupra diximus, *inſidente galeae*. Sic unus Palatinus, ſic vetuſtiſſimi Jordanei. Alter, fateor, Palatinus, qui eſt, ut ita dicam, inter ſenem & juvenem, hanc ſpuriam obtrudit: *inſequente Gallo*. ſi Gallus inſequebatur, manifeſto fugiebat Valerius, qui tamen vicit, & ſpolia retulit. Livium vide, & ejus Epitomen, in qua haec eadem verba leguntur: *Inſidente galeae corvo, & unguibus roſtroque hoſtem infeſtante, interemit*. SALM. *M. Valerius* eſt in Faſtis, Livio, & aliis Scriptoribus, non *Lucius*. Vid. Pigh. ad A. U. ccccv. *Marcus Valerius inſequente Gallo ſacra a. a.* Fran. *Inſidenti gallo* Voſſ. 3. Ceteri, & V. Ed. ut Naz. & Pal. 1.

Sacra alite] Non corvum nominat, ſed alitis ſacrae nomine intelligit. Sacram alitem vocat ob augurium, cujus gratia multum obſervabatur haec avis. Praepetem appellat Livius in hac hiſtoria, ubi ſic loqui facit Valerium in ſua precatione: *Si divus, ſi diva eſſet, qui ſibi praepetem miſiſſet*. Et paulo ante, cum in galea ejus conſediſſet corvus, *ut augurium coelo miſſum laetus accepit tribunus*. Ex avibus auguria facientibus, aliae oſcines, quae ore; aliae praepetes, quae penna auſpicabantur. Fuere & quae ad utrumque valerent. Ut corvus, quem in hoc Valeriani certaminis miraculo praepetem indigitat Livius, quod volatu feciſſet augurium, non cantu. Ceterum inter oſcines etiam celebratus corvus. Auſonio dicitur *Phoebeius oſcen*. Poetae, *ſacer ales*, de aquila. Graeci accipitrem ἱέρακα abſolute vocant, quaſi *ſacram volucrem*. unde quidam volunt nomen *Sacri* ad nos manaſſe. 'Sic vulgo nuncupamus alitem de accipitrum genere. Quae vox plane origine Arabica eſt. Ut & illa, qua aliam praedatricem avem, ſed degenerem, *buzam* appellamus. Verum de his alibi. SALM.

Et inde Corvini] Nazarianus codex: *Corvinii*. Non tamen *Corvinius*; ſed *Corvinus*, auctoribus Latinis Graeciſque dictus, qui primus hoc nomen adoptavit. Et ſic ceteri deinceps. Paulo poſt melius legas: *Ne quis extaret in ea gente, quae incenſam a ſe Romanam urbem gloriaretur*. Perperam in vulgatis *qui*. Tempore Dolabellae, tametſi ille nullus deleſſet reliquias omnes Senonum, non tamen in ea gente extare potuit aliquis, qui hanc gloriam ſibi vindicaret incenſae a ſe Romanae urbis. Sed eorum nomen extinxit omne, ne quis ſupereſſet ex ea gente, quae gloriabatur Romam a ſe incenſam. IDEM. Totum locum edidimus, quemadmodum in Pal. ſuis legi teſtatur Gruterus. Pighius Annalium Romanor. lib. 4. in MS. Codice antiquo Flori, quem ex bibliotheca S. Amandi habuerit, ita ſe teſtatur reperiſſe: *Iterum Pontino in agro, cum in ſimili pugna Valerius, inſidente galeae ſacra alite adjutus, retulit ſpolia, dictusque eſt ipſe Corvus, & inde Corvini*. Certe Valerium hunc, in ſaxis Capitolinis, & priſcorum monumentis, non *Corvinum*, ſed *Corvum*, ſcribi, Stadius notat. Apud Livium etiam, 8. 16, 4. *Valerius Corvus* eſt. FREINSH.

eorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella delevit: ne quis extaret in ea gente, quae incenſam

FREINSH. *Et* ante *inde* abeſt a Reg. Q. Flor. Ber. Duisb. Fran. & v. e. Pighii liber, quem memorat ad A. U. CCCCIV. in his, quae in eo poſt vocem *ſpolia* ſunt, ſolus incedit. Nec indiget locus additamento illo. Eſt enim eodem modo dictum, quo paullo ante, *inde Torquati*: i. e. inde poſteri Valerii acceperunt cognomen Corvinorum. Nam alioqui Valerio ipſi cognomen fuiſſe *Corvus*, non *Corvinus*, e MSS. Livii, & Faſtis Capitolinis oſtendit Sigonius ad Liv. VII. 26. cujus ſententiam probat Pighius l. d. & ad A. U. CCCCV. Sed diverſae ſunt de hac re ſententiae Virorum doctorum. Muretus ad Propert. III. 9. & Schottus ad Aurel. Vict. c. XXIX. putant Valerium ipſum etiam *Corvinum* dictum fuiſſe. Sed malo ſequi Sigonium, Pighium, & Graevium ad Cicer. de Senect. c. XVII. quorum ſententiam etiam Faſti anonymi Noriſiani, & Cuſpiniani confirmant.

21. *Tandem*] Eſt a libris Vineti MSS. nam Pal. ſec. ac tert. *Tamen*, quomodo & v. e.; quippe poſteriores, verbis duobus praemiſſis; *Nec non tandem*. uti & expreſſit Jordanes. quod item viſitur in Pal. pr. niſi quod ibi, *tamen*. GRUT. Voſſ. 1. 2. *tandem*. Flor. & Voſſ. 3. *nec non tamen*. Ryck. *tn.* ceteri & v. e. *tamen*. Aliae edd. vett. ut Flor. & Voſſ. 3. vid. ad n. 15.

Poſt aliquot annos] Circiter ſeptuaginta; Anno namque Urbis CDLXXII., haec geſſiſſe P. Cornelius Dolabella putatur, Coſ. cum Cn. Domitio Calvino. VINET.

Omnes reliquias eorum] Plinius, 3. 15. ubi de octava Italiae regione: *In hoc tractu interierunt Boji, quorum tribus CXII. fuiſſe auctor eſt Cato: Item Senones, qui ceperant Romam.* Diſſentire tamen videtur Appianus, in bellis Annibalis, ubi de Apennino: *A ſiniſtro ad Ionium mare nunc quidem Italia eſt (nam & Hetruria Italia eſt) ſed tamen partem ejus circa litus Ionium incolunt Graeci, partem Galli, qui quondam Romam bello adorti incenderunt.* FREINSH.

Lacum Vadimonis] Apud Livium, 9. 39, 6. leges, ad eundem lacum a Romanis caeſos fuiſſe Etruſcos, ad annum Urbis CDXLV. Plinius Vadimonis ejuſdem meminit, 2. 95. & Seneca Nat. Quaeſt. 3. 25. & Cato in Originibus. Deſcribit alter Plinius, in epiſt. ad Gallum. lib. 8. epiſt. 20. Polybius, 2, 20. Οὐάδμονα, penultima brevi appellat, aut Polybii librarius. Obliqui caſus ubique, rectus nunquam, quod meminerim. Leander Albertus, Italiae deſcriptor, vix agnoſcit hodie lacum hunc: & de illo diſſentit a Blondo. VINET. Fabricio eſt lacus, qui hodie *di Viterbo* appellatur. PONTAN.

Quae incenſam] Sic Pal. pr. melius quam publicati, in quibus *qui*. quamquam id rectius videbatur Berneccero. Sed iſtud melius reſpondet praecedentibus, *ex ea gente*. FREINSH. Sic quoque Ryck. Regg. & Toll. *Qui* omnes alii, Freculph. Jord. & o. e. Recte Freinshemius. Nam Florus loquitur de internecione totius gentis. Eorum, qui Urbem incenderant, haud dubie nemo etiam ante pugnam Dolabellae cum Gallis ſuperfuit: inter eam enim & Urbem captam interfuerunt anni plus centum. Vid. Salmaſ. Jord. & Freculph. *ex ea gente*; quod non diſplicet. Qui *quae* mutarunt in *qui*, pro *ex* ſubſtituere debuerunt *in*.

ſam a ſe Romanam urbem gloriaretur.

Romam Urbem] Abundare conjeci *Romam*, & probat opinionem Berneccerus. Qua enim ratione Urbs pro Roma ponatur, adeo non ignotum eſt, ut etiam Azo JCtus, in illis humaniorum (ut vocant) literarum tenebris, adverterit, pr. ſummae in Cod. Vide & Stephanum in Ἀλεξάνδρεια. Potuit illa vox e margine, quo forte interpretandi cauſa adpicta fuit, tranſiſſe in textum. Ita apud Livium, 2. 43, 8. legitur: *Fabio aliquanto plus negotii cum civibus, quam cum hoſtibus, fuit; unus ille vir ipſe Coſ. Rempublicam ſuſtinuit, quam exercitus, &c. prodebat.* Et apud eundem, 4. 28, 9. *Uni viro Meſſio fortuna hoſtium innititur.* Quis, locis his paulo attentius conſideratis, non ſuſpicetur, voces illas, *ipſe Coſ.*, & *Meſſio*, ab aliena manu irrepſiſſe? FREINSH. Aliter de utroque loco Livii ſentit Vir ſummus J. Fr. Gronovius. Hic quoque nihil tollendum arbitror. Nam *Urbs Roma* infinitis locis apud Veteres legitur. Vid. quae congeſſit Eruditiſſ. Waſſe ad Salluſt. Catil. XVIII. Ceterum quum in Ryck. Toll. Regg. Duisb. Fran. & vett. edd. praeter S. & P. ſit *Romanam Urbem*, idque etiam Jordanes habeat, & Editiones Vineti, Gruteri, & aliae recentiores, revocandum illud exiſtimavi poſt Amſtelodamenſes & Begerum.

CAP. XIV.

Bellum Latinum.

1 CONverſus a Gallis in Latinos, Manlio Torquato, Decio Mure Conſulibus, ſemper quidem aemulatione imperii infeſtos, tum vero contemptu Urbis incenſae; quum *jus civitatis*, *partem imperii* ac *magiſtratuum* poſcerent, atque jam

De hoc bello lege Livium, 8. Val. Max. 6. 9, 1. & 9. 3, 4. A. Gell. 9. 13. Plutarch. cap. 22. Parall. Eutrop. 3. 1. Oroſ. 3. 9. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 26. & 28. CAMERS. Adde Diodor. 16. 91. Plin. 22. 5. Zonaram, tom. 2. Cicer. de offic. 3. 31. FREINSH.

1. *Decio Mure*] Ita in libris ſuis fuiſſe teſtatur Vinetus, cum quibus conſentiunt Naz. Voſſ. & Magl. *Murena* alii o. s. & e. praeter Junt. Idem error eſt in exemplaribus Aurelii Victoris, & Oroſii. Vid. Schott. ad Aurel. Vict. c. XXXVI. Fabric. ad Oroſ. III. 9. & Pigh. ad A. U. CCCCXIII. Deinde Pal. 2. Ryck. Flor. Fran. Voſſ. 2. & o. edd. vett., excepta prima, *aemul. imperii & magiſtratuum infeſtos.*

Cum jus civitatis, partem imperii] De jure civitatis poſtulando, nul-

cherrima Campaniae plaga eſt. Nihil mollius coelo. Denique bis floribus vernat. Nihil uberius ſolo

pridem occupaſſent homines juris divini humanique peritiſſimi. GRAEV. Deditionem genus foederis eſſe, etiam Rupertus hic adnotat e Sigon. 1. de Ant. Jur. Ital. 1. & Grotio, quem vid. in Adnotatis ad III. de J. B. & P. 8. 4. & II. 25. ubi docet, cur Florus dicat foedus Romanorum cum Campanis horum deditione *ſanctius* factum foedere cum Samnitibus. Vocem *prius* Graevius bene exponit contra Salmaſ. Et hujus ſignificationis quamplurima ſunt exempla in omnibus Scriptoribus, quorum nonnulla adnotavit Schulting. ad Senec. Suaſor. III. Hinc *prior* & *potior*, item *prior* & *probatior* ſaepe conjunguntur tamquam ſynonyma. Vid. Liv. XXII. 28. XXVII. 8. & XXXVI. 7. Tertia reprehenſio Flori (tria enim in eo carpit Salmaſius) quam primo loco a Salmaſio poſitam praeterit Graevius, juſta eſt: utpote quae nitatur diſerto teſtimonio Livii VII. 30. & 31. *Deditione fecerunt* Flor. & quaedam vett. edd.

Sic ergo Romanus] Quidam *pop. Romanus*. Non ita recte. Nam alibi ſic loquitur, *Romanus*, *Germanus*, *Tarentinus*, non addens, *populus*. Exempla paſſim obvia. SALM. Additamentum *populus* eſt in Pall. Ryck. Reg. F. Magl. Berol. Duisb. & V. E. Id ab alia manu intruſum eſſe etiam hoc argumento eſt, quod in aliis libris eſt *pop. Rom.* in aliis *Rom. pop.*

3. *Omnium*] Campaniae laus ſumpta eſt ex Plin. 3. 5. Solin. cap. 8. Strab. lib. 5. Eutropio 2. 1. Eleganter Silius Campaniae laudes cecinit 8. 526. De his populis plura Plinius 3. 5. & 12. CAMERS. Adde Polyb. 3. 91. Dionyſ. 1. 37. Plin. 18. 11. Cicer. pro L. Agrar. Strab. lib. 5. Inde eſt quod Seneca epiſt. 51. ait: *Hannibalem indomitum nivibus & Alpibus virum, enervaverunt fomenta Campaniae.* Pertinet eo proverbium quod hodieque uſurpari Camerar. ſubciſiv. 1. 85. refert. *Il regno Neapolitano e un delicato paradiſo, ma habitato da gli diavoli.* FREINSH. Ryck. *Omnium non modo Italiae, ſed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniae plaga eſt.* Mox idem: *Veſevus* non *Veſuvius*, ut plerumque vetuſtiſſima monumenta. GRAEV. *Italiae* ex hoc loco laudant Catanaeus ad Plin. III. Ep. 7. & VI. 4. & J. Fr. Gronovius ad Liv. XXXIX. 30. Et ſic e Naz. & Pal. 2. adnotarat Salmaſius. Sed *Italia* habent Regg. Fran. Voſſ. Toll. Duisb. & o. e. Mox *terrarum orbe* Ryck. Ber. Flor. Duisb. Fran. & V. E.

Nihil mollius. coelo] Temperatius, clementius. Sic infra lib. III. cap. III. *Sed in Venetia, quo fere tractu Italia molliſſima eſt, ipſa coeli ſolique clementia robur elanguit.* Sic Graeci μαλακὸν uſurpant, quod & mari, cum tranquillum eſt, tribuunt, ut & Latini, cum, voce inde mutuata, *malaciam maris* appellant. SALM.

Nihil mollius coelo. denique bis floribus] Qui corruptum hunc locum cenſent, ipſi ſunt corrupti potius judicii: quod prius emendent licet, quam quidquam hic attentare audeant. Nazarianus diſtinguit: *nihil mollius, coelo denique bis floribus vernat.* Vitioſe. Elegans porro vocis notio *denique*, quae ex abrupto, & ante expectatum, mira brevitate, venit. Nec adeo rara eſt apud antiquos ac probos auctores, ut videri volunt docti criticorum. Hic noſter ea ſaepe utitur. Supra de Vejis captis. *Denique, non ſcalis nec irruptione, ſed cuniculo & ſubterraneis dolis peractum urbis excidium. Ea de-*

tempore quis ceſſiſſe hoſtem mirabitur? quum alter Conſulum filium ſuum, quia contra imperium pugnaverat, quamvis victorem occiderit; quaſi

ut merito jure civitatis, ſi id habuerat, exciderit, ut ex Livio conſtat. Non igitur hic peccavit Florus, aut ejus ſcriptura eſt immutanda. Sed quod paucis verbis dixit Livius, hoc Florus pluribus expoſuit. Cum dixiſſet ille, jus civitatis petiiſſe Latinos, id quaſi pluribus verbis hic explicat, vocatque partem imperii & magiſtratuum. Nam qui petit conſortium magiſtratuum Romae gerendorum, petit etiam jus civitatis. Codex Nazarian. *cum jus civitatis partem imperii ac magiſtratuum poſcerent, apud quam amplius, quam congredi auderent.* quod non temere ſpernendum eſſe Nic. Heinſius putat, & cenſet ex omnium optimi & vetuſtiſſimi libri veſtigiis ſic reſcribendum eſſe hunc locum. *Cum jus civitatis, partem imperii, ac magiſtratuum caput poſcere (quanto amplius quam congredi!) auderent.* Similis locutio apud Liv. IV. 3. *Civitatem, quod plus quam connubium eſt, hoſtibus etiam victis dedimus. Caput magiſtratuum* eſt Conſulatus, ut Senatus *caput publici conſilii* apud Liv. V. 39. ita ſub ipſis loquebantur Imperatoribus: Naſo in Ponticis de Sexto Pompejo Conſule:

Quanquam Martia nullum
Altius imperium Conſule Roma videt.

GRAEV. *Ac magiſtratuum* deſunt in Reg. F.

Partem imperii] Nempe ut alter Conſul Latinus eſſet. Idem poſtea petiere Campani apud Livium, 23. 6, 5. & Silium, 11. 59. FREINSH.

Atque jam amplius quam congredi auderent] Non haec mihi prorſus ſana aut integra videntur. Suſpecta etiam faciunt, quae in libris eſt varietas, & maxime quam praefert Nazarianus liber, qui ſic habet: *aput quam amplius quam congredi auderent.* Nihili facio caeterorum variationes. Nam magis etiam turbat prior Palatinus hac lectione: *pari imperio atque etiam amplius.* In altero ſcribitur: *pari atque etiam amplius.* Si quid veri mens auguratur, totus hic locus ex veſtigiis Nazariani ſic concipiendus fuerit: *Cum jus civitatis, partem imperii ac magiſtratuum poſcere, at id quam amplius quam congredi? auderent.* Plenus noſter hujuſmodi interjectionum admirantium, vel interrogantium. Cum, inquit, auderent poſcere partem imperii magiſtratuumque cum jure civitatis, At id quam amplius quam congredi? Nimirum longe majus fuiſſe ſignificat, quod auſi ſunt poſtulare partem imperii & magiſtratuum, quam ſi Marte tantum congreſſi eſſent. Multi quippe populi ex reliqua Italia bello cum populo Romano contenderunt, at nullus auſus fuerat hactenus petere quod Latini tum popoſcerunt. Nihil mutavimus ex antiqua ſcriptura Nazariani Codicis, niſi quod ex *aput*, fecimus, *at id.* Notum eſt criticis, quibus veteres libri noti ſunt, ſaepe in his *p* pro *t* ſcriptum reperiri, & *t* pro *d.* SALM. *Atque jam amplius*] Hoc omnem audaciam videtur excedere Floro, rem ex Romanis animis aeſtimanti. Et re ipſa amplius hoc eſt, quam congredi. Nam hoc etiam infirmiores ſaepius audent: *Quin* enim *reſiſtendum ſit impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui ſpe victoriae carent*, ait Mithridates apud Juſtin. 38. 4. I. illud, imperare nimirum, ut inconſortium imperii recipiatur, non eſt niſi ejus, qui ſe pro pari, vel ſuperiore gerit. FREINSH. *Poſcerent*

pari

quaſi plus in imperio eſſet, quam in victoria: al- 3
ter quaſi monitu Deorum, capite velato, primam
ante aciem Diis manibus ſe devoverit, ut in con- 4
fer-

pari imperio etiam Ryck. Flor. & Edd. praeter primam. *Atque jam* in Pal. I. & 2. eſſe ſcribit Gruterus, Salmaſius hic *atque etiam*; ſed hoc non adnotarat in exemplari ſuo. In o. s. & e. inveni *atque jam*, praeterquam in Voſſ. 2. qui habet *apud quam*. Poſt *auderent* poſui diſtinctionem maximam e Duisb. & V. E.

2. *Quis ceſſiſſe hoſtem mirabitur*] Iſtam ſcripturam non impugno. Non poſſum tamen quin moneam in Ryckiano haberi: *quis cecidiſſe hoſtem mirabitur*. Plaut. Amphit. *Crebrique hoſtes cadunt*. Ovid. VII. Metam. *Civilique cadunt acie*. Quint. *Cecidere pro patria*. Mox idem codex *occideret*, pro quo in vulgatis eſt, *occiderit*. GRAEV. *Cecidiſſe* etiam Voſſ. 3. omnes alii *ceſſiſſe*. *Cedere* pro vinci, non amplius contendere, uſitatiſſimum eſt omnibus ſcriptoribus. Flor. II. 2. 25. *Quia Carthago non ceſſerat*. Et II. 6, 61. *Sed tamen Annibal ceſſit*. Vid. Freinsh. in *Indic.* Broekhuſ. ad Propert. I. 9, 27. & ad Tibull. III. 6, 4. *Occiderit* habent alii o. s. & e. Recte, ut oſtendit nexus orationis, & ſequens *devoverit*.

Alter Conſulum] Manlium intelligit. Nam aliorum de Poſthumio opinionem, in qua etiam Diodorus, 12. 64. eſſe videtur, & eſt Agellius, 17. 21. refellit Livius, 4. 29, 8. Inde cognomen *Imperioſo* haeſit. Livius ibid. & Plinius, 22. 5. Vide etiam A. gell. 9. 13. & Plutarch. parall. cap. 12. Salluſt. Cat. 52. 27. Porcium Latron. declam. in Catil. Dionyſ. 8. 79. Ælian. Hiſt. anim. 12. 33, 3. ubi tamen Capitolino hoc tribuit, falſo. FREINSH. Nemo omnium Scriptorum, quos laudat Freinshemius, T. Manlium, de quo hic agitur, ex hoc facto *Imperioſi* cognomen accepiſſe tradidit, praeter unum Livium IV. 29. Sed Livium ex ipſo Livio, qui VII. 4. patrem hujus T. Manlii, L. Manlium, ob ſaevitiam in delectu id accepiſſe auctor eſt, refellit, & filios illius etiam cognomen patris uſurpaſſe e Faſtis oſtendit Perizonius c. VIII. Animadv. Hiſtor. p. 350. Idem viderant Rupert. ad h. l. & Caſtilioneus ad Salluſt. Catil. LII. e quo aliiſque ad Salluſtium conſuta eſt adnotatio Thyſii & Oiſelii ad Gell. IX. 13.

Quaſi plus in imperio] Hoc eſt, quaſi aliquid praeter victoriam ex imperio & diſciplina expectandum ſit. ſed amplius eſſe in eo docet iſte Manlius apud Livium, 8. 7, 16. & apud eundem, 8. 34, 2. L. Papyrius. Etiam Alex. Imp. apud Lamprid. cap. 53. *Diſciplina majorum imperium tenet, quae ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus*. FREINSH. Quaſi utilius Reipubl. eſſet, ſi non contemnantur imperia Ducum, quam ſi victoriam miles de hoſte reportaſſet. VIRDUNGUS ap. Rupertum. *Plus eſt in imperio* eodem modo dicitur, quo *omnia in hoc ſunt, totum in hoc eſt*, apud Ciceronem & alios, nempe ſitum, vel poſitum. *Eſſet in imperio* Naz. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

3. *Alter quaſi monitu Deorum*] Immo Deorum monitu id factum Livius teſtatur, cum utrique conſuli viſa in ſomnis ſpecies viri ſupra humanum habitum, denuntiantis, ex una acie exercitum, ex altera imperatorem, diis manibus terraeque matri deberi. Notabis in ſequentibus cacozeliam & poëticam licentiam ſive laſciviam: *novum ad victoriam iter ſanguinis*

ſui

fertiſſima ſe hoſtium tela jaculatus, novum ad victo-

ſui ſemita aperiret. Satis erat dixiſſe: *ut iter ad victoriam ſanguine ſuo aperiret.* Quid enim eſt: *ſanguinis ſui ſemita?* Nec melius aut ſanius, quod in eadem habetur periodo: *in confertiſſima ſe hoſtium tela jaculatus.* Quod idem eſt, ac ſi Graecus diceret, *ἑαυτὸν ἠκόντισεν εἰς τὸ μέσον*. Manilius de petauriſtis & parabolanis ſaltatoribus dixit: *ſeſe jaculantur in auras.* Quod in Poëta & de illo hominum genere tolerabile. At inſanum ac nimis *κακόζηλον* de Imperatore, qui in confertiſſimos hoſtes ſe immittit. SALM. Vide ſupra, I. 13, 9. Alludit huc, fabulaeque ſuae aptiſſime inſerit, nunquam ſine laude nominandus Barclaius, ubi Sitalcen quendam Sardum, pro Radirobane & Sardorum exercitu ſe devoventem facit. Vide etiam Statium, Thebaidos 10. 757. Porro auctores, qui noſtrae hiſtoriae mentionem faciant, annotat Camers, Plutarch. c. 33. Parall. Valer. Max. 5. 6, 6. Plin. 22. 5. & 28. 2. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 26. Juven. 8. 254. (& 14. 239.) Virgil. Æneid. 6. 824. & Claud. de quarto conſul. Honorii, verſ. 404. Idem multis poſt ſaeculis fecit Claudius Imp. apud Victorem, de Caeſ. cap. 34. De Deciorum devotionibus vide Cicer. Philipp. 11. 6, 3. & ejuſdem egregium, &, judicio Bernecceri, veriſſimum judicium, de nat. Deor. 3. 6, 4. FREINSH. Tuetur hujus loci ſcripturam contra Salmaſium non modo Claudianus, judice Nic. Heinſio, ſic enim is in Panegyrico de Conſulatu Mallii Theodori:

Vel qui more avium ſeſe jaculatus in auras,

pro quo *amentare* dixit paullo poſt in eodem Panegyrico v. 321:

Quorum compoſitam puer amentatus in arcem,

ut ibi ille ipſe vir magnus reſtituit: Sed & Florus l. 1. c. 13. *Signum in hoſtes jaculari*, & lib. 1. c. 11. *jaculari ſe in hoſtem.* Sed nimis poëticum, inquit Salmaſius, quo loquendi modo ſolus uſus ſit Manilius, ſi illi credimus. At locus ille, quem tangit, non apud Manilium extat, ſed apud Claudianum de Conſulatu Mallii Theodori. Quid faciemus igitur A. Gellio, qui libro XVI. cap. 19. in Arionis hiſtoria, quam ex Herodoto transfert, ſed liberrimo orationis filo, in noctes ſuas Atticas, hoc inter alia ponit: *Tum inter haec eorum verba Arionem cum fidibus & indumentis, cum quibus ſe in mare jaculaverat, exſtitiſſe.* GRAEV. Hic turbata ſunt quaedam in iis, quae adnotat Graevius. Flor. 1. 11. dicit, *ſignum in hoſtes jaculatus eſt*, & 1. 13. *Panes ab arce jaculatus eſt.* Gellius l. d. *Quibus ſe in ſalum ejaculaverat.* Et ſic Ovid. VI. Met. 259. *Seque ejaculatus in altum* (ſanguis) *Emicat.* Sed tamen *ποιητικώτερον* videtur eſſe, quum homo ſe dicitur *jaculari.* Livius quidem VIII. 9. multo ſimplicius in hac re narranda, *armatus*, inquit, *in equum inſiluit, ac ſe in medios hoſtes immiſit.* *Ἀκοντίζειν* de jactu e navi facto dicit Ach. Tatius lib. III. p. 159. *Πάντα ὁμοίως ἠκοντίζομεν ἔξω τῆς νηός.* Sed probo judicium Salmaſii.

4. *Ut in confertiſſima*] Sic Pal. ſec. ac tert. nam pr. non agnoſcit *ut.* male tamen. ſane ut eidem Pal. pr. aliquis ita attendat, tanquam ſi ſolus errare non poſſet, nimium fuerit ſuperſtitioſi. Hoc enim ipſo capite invenias ibi ſphalmata ſcribae; *quia*, pro *quaſi*, item *devolverit*, &c. quae exempli tantum cauſa produco, infinitis enim locis aliis turpiſſime errat; quod ei cum optimis quibuſque membranis commune. GRUT. *Ut* inveni in o. s. & e. *ſe* abeſt a Regg. Berol. Magl. Duisb.

victoriam iter ſanguinis ſui ſemita aperiret.

Duisb. Fran. & V. E. In Reg. Q. ſingularis ſcriptura eſt, *ut in confertiſſima hoſtium tela equo ra- [illegible]*. Probari poſſet, ſi accederet plurium Codd. auctoritas. Sed tamen vulgatum magis convenit ingenio & ſtilo Declamatoris noſtri, cui nuſquam placuit ſimplicitas. *Aperire iter ad victoriam ſemita ſanguinis ſui* poſt Salmaſium reprehendit etiam Graevius in Praefat. ut inepte dictum. Quae ſit eorum verborum ſententia exponit Burm. ad Phaedr. Prol. Lib. III. v. 38.

CAP. XV.

Bellum Sabinum.

A Latinis aggreſſus eſt gentem Sabinorum, 1 qui immemores factae ſub Tito Tatio affinitatis,

Hujus belli, tanquam parvi momenti, pauci meminerunt. Lege Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 33. & Oroſ. 3. 22. de Sabinis pop. Plin. 3. 12. & Silium, 8. 423. de Sabino enim nomine non idem omnes ſentiunt. CAMERS. Vide etiam Frontin. Strateg. 1. 8, 4. & Euſebium: item Livium, Epit. 11. 6. FREINSH.

1. *A Latinis aggreſſus eſt gentem Sabinorum*] Nuſquam legi, Sabinos in hoc bello ſe Latinis adjunxiſſe, aut, ſtatim poſt Latinos, gentem eorum a Romanis arreptam ac debellatam. Nuſquam hoc factum. Multo etiam magis a ſpecie veri abhorret, quod addit, a Curio Dentato Conſule ſubactos, & omnem eorum agrum igne ferroque vaſtatum. Verum quidem eſt, Curium Dentatum de Sabinis triumphaſſe, ſed nec illi Sabini ſe Latinis iſtis adjunxerant, & bellum Latinorum, de quo hic loquitur, a bello iſto Sabinorum, quo devicti ſunt a Curio Dentato, magno intervallo temporum diſſidet. Latinis debellatis & victos ſe fatentibus, cum ſervari eos placuiſſet, & beneficio, ne amplius rebellarent, demereri, civitas data eſt ex ſententia Furii Camilli, qui conſul fuit anno urbis. . . . At Sabinorum bellum profligatum eſt per Curium Dentatum conſulem Anno urbis . . . . . . Anni ſunt. . . . . . Inter illud ſpatium multa alia bella geſſit populus Romanus, Bellum Auſonum, Bellum Privernas, Neapolitanum, Samniticum, Etruſcum, & alia, de quibus nullam hic mentionem habet Florus, qui duo tempore & cauſa disjunctiſſima bella ſimul conjunxit. Sic, magno diſpendio rerum ac hiſtoriae, fiunt haec hiſtorica compendia. SALM. Curius Sabinos vicit A. U. CCCCLXIII. Bellum cum Latinis geſtum eſt A. U. CCCCXIII. quo Decius ſe devovit. Pax iiſdem data Camillo & Maenio

tatis, quodam contagio belli ſe Latinis adjunxe-
2 rant. Sed Curio Dentato Conſule, omnem eum
tractum, qua Nar ambit, fonteſque Velini, A-
3 driatico tenus mari, igne ferroque vaſtavit. Qua
victo-

nio Coſſ. A. U. CCCCXV. a quo ad bellum cum Sabinis ſunt anni XLVIII. Vid. Panvin. Sigon. & Pigh. ad hos annos. *Aggreſſus gentem* Voſſ. 1. 3. & edd. quaedam recentiores.

Immemores factae ſub Tito Tatio affinitatis] N. Heinſius legendum eſſe contendit: *pactae ſub Tito Tatio affinitatis.* firmatque hanc conjecturam Liv. XXXIV. 32. *cum Philippo hoſte noſtro non ſocietatem ſolum, ſed affinitatem etiam pepigiſti.* ſic etiam apud Vellejum II. 65. *pacta affinitas* ſcribendum eſſe conjecit. Naſo in Faſtis de Caſtore & Polluce: *Leucippo fieri pactus uterque gener.* Vell. I. 1. *Quod pactae ejus Hermiones nuptias occuparat.* Dubitat etiam annon ſcribendum ſit apud Florum lib. 1. cap. 1. *pax pacta*, & *foedus pactum* alibi pro *factum*. Subjicit idem, ſic in notis ad Naſonem in Papinio olim recte ſe correxiſſe *connubia coelo pacta*, ubi ſcripti libri conſtanter, ſed male, *facta.* Sed & apud ipſum Naſonem ſimiles mendas complures ſe ſuſtuliſſe teſtatur. Hinc & *pacta jugalia* Ovid. in fab. Cephali.

Alter agebatur poſt pacta jugalia menſis.

Sic hunc locum correxit, cum optimus codicum *acta* praeferret, vulgati *ſacra*. GRAEV. Vid. Heinſ. ad Vell. l. d. *Factae* eſt in o. s. & c. *Sub Tatio Tito* Pal. 2. *Contagione* Naz. *ſe Latio* Voſſ. 3.

2. *Dentato* Rationem & originem talium cognomentorum lege apud Plutarch. Coriol. cap. 14. & FREINSH. De Curio add. Plin. VII. H. N. 16.

Qua Nar ambit, fonteſque Velini] Mihi ſemper de mendo ſuſpecta viſa haec lectio. Legeram ex conjectura primo: *Qua Nar amnis fonteſque Velini.* Quam mihi poſtea veram adprobavit conſultus codex bonus & antiquus Nazarianus. In antiquis Jordanis exemplaribus hanc ſcripturam inveni: *eorumque loca a Varanio fonte Adriatico tenus mari igne ferroque vaſtavit.* Quaerendum, num aliquis fons Varanius in illis locis. Puto illum hanc lectionem exſculpſiſſe ex antiqua Flori & intricata ſcriptura, dum eam non ſatis aſſequitur: *Qua Naranio fonte Velini.* Inde ipſe fecit: *A Varanio fonte.* Quaſi aliquis ibi locorum fuerit fons Varanius. SALM. Nazar. ſatis clare expreſſit, *qua Nar, Anio, fonteſque Velini, Adriatico*, &c. ut aliquid ſubintelligatur; quae lectio minime profecto contemnenda. GRUT. *Qua Nar ambit fonteſque Velini*] Non poteſt ferri haec lectio. Scribendum enim fuiſſet, *quem Nar ambit, fonteſque Velini.* Recepi Nazariani libri a Ryckiano quoque firmatam, & Salmaſio probatam ſcripturam: *qua Nar amnis fonteſque Velini.* Nec eam tamen eſſe integram facile mihi perſuadeo. Sed cum Grutero ex veſtigiis Jornandis apud quem habetur: *loca a Varanio fonte*, & veterum librorum Flori, in quibus ſcribitur: *qua Naronio fonte Velini* legendum: *qua Nar, Anio, fonteſque Velini.* His enim finibus Sabini circumſcribebantur. Plin. III. Hiſt. 12. *Sabini, ut quidam exiſtimavere, a religione & deorum cultu Seveni appellati, Velinos accolunt lacus, roſcidis collibus. Nar amnis exhaurit illos ſulphureis aquis. Tiberim ex his petens replet, & monte Fiſcello labens juxta Vacunae nemora & Reate in eoſdem conditus. At ex alia parte Anio, in monte Trebanorum

…ctoria tantum hominum, tantum agrorum …actum in poteſtatem, ut, in utro plus e… …ec ipſe poſſet aeſtimare, qui vicerat.

…rum *ortus, lacus tres amoenitate* …*biles, qui nomen dedere Subla*…*eo, defert in Tiberim.* Ceterum … hoc bello deſcribendo Florus …locinatur non tantum in ratio… temporis, ut Salmaſius oſten…t, ſed & in locorum ſitu, cum …bit Sabinorum terras a Nare, A…ione & Velino fuiſſe vaſtatas ad …are Hadriaticum uſque, cum il…orum ager pertineret tantum ab …is amnibus ad Apenninum; ter…ras vero ab Apennino uſque ad Ha…driaticum tenuerint Galli Senones. Rectius itaque auctor de Viris Illuſtribus in M'. Curio Dentato: *Manius Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphavit: quos uſque ad mare ſuperum perpacavit.* Subjicit de his tantum agri, & hominum cepiſſe Curium, de quo & Florus loquitur. Poſtea ſubnectit, illum de Sabinis quoque triumphaſſe. Samnites tunc armorum ſocietate juncti erant Umbris, Gallis & Etruſcis: a Romanis fuſi ſunt in Senonum agro, in quem & poſtea coloniam duxerunt, quae Sena dicitur. Hunc errorem Flori primus animadvertit Ph. Cluverius Ital. antiqu. lib. II. cap. VIII. & pluribus refellit. Ceterum Nicol. Heinſius conjicit legendum eſſe *…as Nar abit fonteſque Velini.* Is …cum fluvius, inquit, ortus in Fi…ſcello monte agrum Sabinum atque Umbrum dividens, in Tibe…rim ſe tandem decurrens exonerat, auctus lacu Velino. GRAEV. Salmaſius in Ed. Commelin. hanc exhibet ſcripturam Codicis Na…rat. *Anarani oſente in vel in A*…*driatico.* Ex ea potius leges… eſt cum Grutero *Nar Anio,* … etiam Salmaſ. ibidem probav… quam *Nar amnis.* Alii libr… valde variant. de Ryck. m… Graevius. Pal. 1. *qua Nar f*… *ambit.* Sic quoque Fran. ſed … pro *qua.* Pal. 2. *qua natura a*… Vineti, Reg. F. Berol. … Duisb. & o. e. *qua Nar am*… *V.* Florent. *qua Nar fluvius* … *f. V.* Voſſ. 1. 2. *Nar abit.* … confirmatur conjectura He… Reg. Q. *qua Nar f. V.* Vo… *qua Nar amnis ambit.* Ex ha…verſitate ſatis apparet. vitium … in voce *ambit.* In Edit. Gr… prave editum erat *Narannis* … *Nar amnis.* Amſtelodamenſe… quuti judicium Gruteri & G…vii ediderunt *Nar, Anio.* … verum puto; ſed non debui …pere.

3. *Nec ipſe poſſet aeſtim.* … Vide Oroſ. 3. 22. refert Au… de Vir. illuſt. c. 33. Curium … de Samnitica victoria ita ad S…tum retuliſſe: *Tantum agri ſ…piſſe, ut ſolitudo futura fuerit,* … *tantum hominum cepiſſet: ta… porro hominum cepiſſe, ut fame… rituri fuerint, niſi tantum agr…piſſet.* FREINSH. Si verum … quod ſcribit Aurel. Victor, Fl… confundit duas victorias Curii … de Sabina dicit, quod ad Sam…cam pertinebat. Sed Oroſius … quoque refert ad victoriam eju… Sabinis. Paullo ante Ryck. Be… Duisb. & V. E. *redactum eſt i*… Pal. 1. Ber. Duisb. & o. e. … *ipſe.*

CAP. XVI.

Bellum Samniticum.

1 PRecibus deinde Campaniae motus, non pro ſe, ſed, quod eſt ſpecioſius, pro ſociis Sam-
2 nitas invadit. Erat foedus cum utriſque percuſſum:

1. Prima pars capitis hujus, de precibus ſcilicet & deditione Campanorum, habetur a Livio, 7. 30. &c. reliquum lib. 9. CAMERS.

Precibus deinde Campaniae motus] Et heic ὑστεροπρότερον χρονικὸν ingens a Floro commiſſum, dum Samniticum bellum, quod precibus Campanorum motus ſuſcepit populus Romanus, tempore poſterius facit Latino ac Sabino bello, de quibus tractat praecedenti capite. Ac de Sabino quidem nullum eſt dubium, cum tot annorum interſtitio praecedatur ab iſto Samnitico, quod ſuſceptum eſt in gratiam Campanorum. Profecto ne Latinum quidem, etſi tanto antiquius Sabino, temporis primas ferre debeat contra Samniticum, quod prius eſt. Ecce enim Campani auxilium adverſus Samnitem petiere, Coſſ. M. Valerio Corvino tertium, & Aulo Cornelio Coſſo, quibus cura hujus belli demandata, qui & ambo de Samnitibus triumpharunt. Hoc initium belli Samnitici, & primus de hoc Romanorum triumphus. At Latini cum Campanis defecerunt, tribus ferme annis poſt conſulatum M. Valerii, & initium belli Samnitici, in conſulatu Manlii Torquati & Decii Muris. Prius certe finem accepit bellum Latinorum, quam Samniticum, quod quinquaginta ferme per annos duravit, cum vix debellati ſtatim rebellarent, utpote de quibus quater & vigeſies triumphatum ſit. SALM. *Precibus deinque* Reg. F. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2. *Sed eo ſpecioſius* Voſſ. & Naz. apud Grut.

Pro ſociis] Tertium membrum diviſionis propoſitae ſupr. 1. 9, 6. De re ipſa vide Lipſ. Polit. 5. 4, 7. Diodor. 22. 1. FREINSH.

Samnites invadit]. Nazarianus cum Jordaneis *Samnitas*, ἀρχαϊκῶς. ſic *Paeanas*, *Acarnanas*, pro *Paeanes*, *Acarnanes*, vide Chariſ. lib. 1. SALM. Ryck. *Samnitas* quod & Naz. & Jornand. prae ſe ferre teſtatur Salmaſius; Sane ſic veteres ſaepe ſcripſiſſe alibi pluribus exemplis oſtendi. Idem codex Ryck. eodem modo paullo poſt: *Samnitas invaſit*. GRAEV. *Samnitas* habent & hic & n. 7. excepto Fran. alii o. s. & e. In Ryck. utroque loco eſt *Sanitas*, n. 2. *Sanniticum*, & n. 7. *Sannium* & *Sanio*. Et ſic varie alibi in eodem libro. Nec minus in aliis, *Sanitos*, *Samites*, *Sampnites*, *Sanium*, *Sannium*, *Sampnium*, interpoſito *p*, ut *dampno*, *tempno*. Eamdem varietatem inveni in MS. Aurel. Victore, in quo etiam ſemper in accuſ. plur. erat *Sanitas* & *Sannitas*, non *Samnites*, ut edidit Schottus. Hi autem Graecis ſunt Σαμνῖται, & Σαυνῖται, Steph. in Σάμνιον, & Σαυνῖται, ubi vid. Holſt. & Scalig. ad Feſt. in h. v. Straboni & Polybio etiam Σαυνῖται, de quo Caſaub. ad Strab. v. p. 250.

2. *Erat foedus cum utriſque percuſſum*] Immo cum ſolis Samnitibus. Ea cauſa repulſi primo Campani,

ſum: ſed hoc Campani ſanctius, & prius omnium ſuorum deditione fecerant. Sic ergo Romanus bel-

pani, auxilium contra Samnitem implorantes, quod negaret Senatus opem dare ſe poſſe, fide foederis illaeſa, externis, adverſus ſocios atque amicos. Ita enim his reſpondit conſul apud Livium ex auctoritate Senatus: *Auxilio vos, Campani, dignos cenſet Senatus, ſed ita vobiſcum amicitiam inſtitui par eſt, ne qua vetuſtior amicitia ac ſocietas violetur. Samnites vobis foedere juncti ſunt.* Vide reliqua apud Livium lib. VII. Coacti itaque Campani ſe ac ſua Romanis dedere, ut ſic illis liberet dediticios ſuos tueri. Falſum igitur quod ſtatim ſubjicit Florus: *Sed hoc Campani ſanctius, & prius, omnium ſuorum deditione fecerant.* Dicit foedus Romano percuſſum cum utriſque populis, Samnitibus & Campanis. Sed Campanorum foedus prius ac ſanctius fuiſſe, quod omnium ſuorum deditione factum ſit. Haec inter ſe plane pugnant, foedus cum aliquo facere, ac deditionem. Si deditionem fecere Campani, foedus illud non eſſe conſtat. Nam per foedus aequatio juris ſit inter foederatos. Per deditionem omnia unius traduntur in poteſtatem alterius. Ne ipſi quidem dediticii ſuae ſunt poteſtatis & arbitrii, ſed illius eſſe cenſentur, cui ſe dediderunt. Demus fuiſſe foedus, quod fecerunt Campani, dedentes ſe Romanis, nec tamen prius fuerit quam Samnitium. Foederati quippe jam tum Samnites erant Romanorum, cum ab his petitum auxilium venere Campani. Nec enim ante id tempus foedere ullo aut ſocietate juncti cum Romanis memorantur. Immo ſi foedus illud fuit tunc, ideo factum eſt, ut defenſores haberent Romanos adverſus Samnites, antiquos amicos & ſocios populi Romani. Sed deditionem ſui & omnium ſuorum facere adacti ſunt, nec aliter auxilium obtinuiſſent. Tunc igitur opem illis pollicitus eſt ſenatus, quia jam inde pro ſuis rebus & hominibus illud auxilium dabatur. Nam dediticii in poteſtate ſunt ac dominio eorum, quibus dediti ſunt. Et recte mox Florus: *Sic ergo Romanus bellum Samniticum, tanquam ſibi, geſſit.* Quia ſcilicet pro ſuis rebus ac ſuis dediticiis illud geſtum eſt. Hinc illa in oratione Campanorum ad Senatum, cum ſe ac ſua dederent ad auxilium impetrandum: *Quandoquidem noſtra tueri adverſus vim atque injuriam juſta vi non vultis, veſtra certe defendetis. Itaque populum Campanum, urbemque Capuam, agros, delubra Deum, divina humanaque omnia in veſtram, Patres conſcripti, populique Romani ditionem dedimus.* Haeccine verba ſunt ac formula aequi foederis ac ſancti? Immo deditionis, qua alterius poteſtatis fiunt, quae olim ſua erant. Sed ipſe ſibi contradicit Florus. Nam qui mox dixerat, bellum illud ſibi geſſiſſe Romanos, quia pro ſuis nimirum dediticiis, idem initio capitis ſcribit, populum Romanum, *precibus Campaniae motum non pro ſe, ſed quod eſt ſpecioſius, pro ſociis, Samnites invaſiſſe.* Haec non poſſunt inter ſe conciliari, ut ſocii ſimul ac dediticii fuerint Campani Romanorum, utque Romani bellum illud, pro ſociis pariter, ac tanquam ſibi, rem ſuam ſcilicet geſturi, ſuſceperint. Varie quidem foedera; alia aequis, alia iniquis legibus. Sed deditio nunquam fuit foedus. SALM. *Hoc Campani ſanctius & prius omnium ſuorum deditione fecerant*] Duo in his Flori verbis reprehendit vir incomparabilis, quod deditionem vocet foedus, & quod foedus Campanorum dicat prius fuiſſe foedere Samnitium. Sed nihil hic in ſe admiſit

3 bellum Samniticum tanquam ſibi geſſit. Omni
non modo Italia, ſed toto orbe terrarum, p
ch

Florus, cujus accuſari merito poſſit. Nam deditionem quoque foedus eſſe, ſed omnium iniquiſſimum, id clare Menippus, Antiochi Legatus apud Livium docet xxxiv. 57. ubi ait: *Eſſe tria genera foederum, quibus inter ſe paciſcerentur amicitias civitates regesque. Unum, cum bello victis dicerentur leges. ubi enim omnia ei, qui armis plus poſſet, dedita eſſent, quae ex iis habere victos, quibus multari velit, ipſius jus arbitriumque eſſe; alterum, cum bello pares aequo foedere in pacem atque amicitiam venirent: tunc enim repeti reddique per conventionem res, & ſi quarum turbata bello poſſeſſio ſit, eas ex formula juris antiqui, aut ex partis utrinſque commodo componi: tertium, cum, qui hoſtes nunquam fuerint, ad amicitiam ſociali foedere inter ſe jungendam coëunt, eos neque dicere neque accipere leges, id enim victoris & victi eſſe.* Eſt igitur inter foedera deditio, ſed iniquiſſima. Hoc Livius etiam docet lib. ix. 20. *Theates Appuli impetraverunt, ut foedus daretur: neque aequo tamen foedere, ſed ut in ditione populi Romani eſſent*, hoc eſt ut eſſent dediticii. Sic & Samnites apud eundem lib. viii. 1. *Sidicinos, qui nec ut Samnites in pace, amicitiam, nec, ut Campani, auxilium in bello petiſſent, nec in fide populi Romani, nec ditione eſſent.* Hoc eſt, qui nec aequo foedere ut Samnites, nec deditione, ut Campani, in amicitiam populi Romani veniſſent. Nam hae erant dedentium ſe ſollemnes formulae. Plaut. Amph. 1. 1.

Dedunt ſe, divina, humanaque omnia
In ditionem atque in arbitratum cuncti Thebano populo.

Et apud Liv. lib. 1. *deditisne vos populum, urbem, agros, aquam, terminos, delubra, utenſilia,
vina humanaque omnia in meam
pulique Romani ditionem.* Pro
ergo in ditione eſſe deditionen
gnificat, quod foedus Livius
cat, ſed non aequum. quia
omnium foederum erat iniqu
mum, ut non longe abeſſet a
vitute ſumma, hinc foederi
nunquam deditio opponitur,
apud Livium eodem in l
*Campanorum aliam conditionem,
non foedere, ſed per deditionem
fidem veniſſent.* Qui locus f
τῷ πᾶν impoſuit, ut affirm
deditionem nunquam fuiſſe
dus; ſed facile huic loco p
occurri, ſi recte explicetur.
enim Latini ajunt, Campanos
foedere, nimirum aequo, ut
licet Latini, ſed deditione,
eſt foedere iniquiſſimo, in Ro
norum ſocietatem veniſſe. Prin
crimen diluimus, alterum l
levius eſt, & minore negotio
teſt amoveri a Floro. Cum
Campanos ſuum feciſſe fo
ſanctius & prius Latinorum
dere, non vult tempore Ca
norum foedus praeceſſiſſe La
rum, ſed deditione ſuorum om
feciſſe, ut illi foederi, quod
Latinis fecerant Romani, pra
retur, & anteponeretur. Quo
ſu dicitur *nihil prius & ant
habere*, hoc eſt, omnibus
anteferre. Phaedrus lib. 1.
cem haberes, nulla prior ales
omnibus avibus anteferreris.
rat. iv. Carm.
Qui color eſt puniceae flore prior
Quod autem in his Flor
Romanis, id Livius lib. v
10. de Nepeſinis narrat, ill
mirum deditionis, quam ſ
tis fidem ſanctiorem fuiſſe.
manos ſane jure dedititios p
fuiſſe ſociis, rationibus po
ſtendi facile, niſi has parte
P

cherrima Campaniae plaga eſt. Nihil mollius coelo. Denique bis floribus vernat. Nihil uberius ſolo

pridem occupaſſent homines juris divini humanique peritiſſimi. GRAEV. Deditionem genus foederis eſſe, etiam Rupertus hic adnotat e Sigon. 1. de Ant. Jur. Ital. 1. & Grotio, quem vid. in Adnotatis ad III. de J. B. & P. 8. 4. & II. 25. ubi docet, cur Florus dicat foedus Romanorum cum Campanis horum deditione *ſanctius* factum foedere cum Samnitibus. Vocem *prius* Graevius bene exponit contra Salmaſ. Et hujus ſignificationis quamplurima ſunt exempla in omnibus Scriptoribus, quorum nonnulla adnotavit Schulting. ad Senec. Suaſor. III. Hinc *prior* & *potior*, item *prior* & *probatior* ſaepe conjunguntur tamquam ſynonyma. Vid. Liv. XXII. 28. XXVII. 8. & XXXVI. 7. Tertia reprehenſio Flori (tria enim in eo carpit Salmaſius) quam primo loco a Salmaſio poſitam praeterit Graevius, juſta eſt: utpote quae nitatur diſerto teſtimonio Livii VII. 30. & 31. *Deditione fecerunt* Flor. & quaedam vett. edd.

Sic ergo Romanus] Quidam *pop. Romanus*. Non ita recte. Nam alibi ſic loquitur, *Romanus*, *Germanus*, *Tarentinus*, non addens, *populus*. Exempla paſſim obvia. SALM. Additamentum *populus* eſt in Pall. Ryck. Reg. F. Magl. Berol. Duisb. & V. E. Id ab alia manu intruſum eſſe etiam hoc argumento eſt, quod in aliis libris eſt *pop. Rom.* in aliis *Rom. pop.*

3. *Omnium*] Campaniae laus ſumpta eſt ex Plin. 3. 5. Solin. cap. 8. Strab. lib. 5. Eutropio 2. 1. Eleganter Silius Campaniae laudes cecinit 8. 526. De his populis plura Plinius 3. 5. & 12. CAMERS. Adde Polyb. 3. 91. Dionyſ. 1. 37. Plin. 18. 11. Cicer. pro L. Agrar. Strab. lib. 5. Inde eſt quod Seneca epiſt. 51. ait: *Hannibalem indomitum nivibus & Alpibus virum, enervaverunt fomenta Campaniae.* Pertinet eo proverbium quod hodieque uſurpari Camerar. ſubciſiv. 1. 85. refert. *Il regno Neapolitano e un delicato paradiſo, ma habitato da gli diavoli.* FREINSH. Ryck. *Omnium non modo Italiae, ſed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniae plaga eſt.* Mox idem: *Veſevus* non *Veſuvius*, ut plerumque vetuſtiſſima monumenta. GRAEV. *Italiae* ex hoc loco laudant Catanaeus ad Plin. III. Ep. 7. & VI. 4. & J. Fr. Gronovius ad Liv. XXXIX. 30. Et ſic e Naz. & Pal. 2. adnotarat Salmaſius. Sed *Italia* habent Regg. Fran. Voſſ. Toll. Duisb. & o. e. Mox *terrarum orbe* Ryck. Ber. Flor. Duisb. Fran. & V. E.

Nihil mollius. coelo] Temperatius, clementius. Sic infra lib. III. cap. III. *Sed in Venetia, quo fere tractu Italia molliſſima eſt, ipſa coeli ſolique clementia robur elanguit.* Sic Graeci μαλακὸν uſurpant, quod & mari, cum tranquillum eſt, tribuunt, ut & Latini, cum, voce inde mutuata, *malaciam maris* appellant. SALM.

Nihil mollius coelo. denique bis floribus] Qui corruptum hunc locum cenſent, ipſi ſunt corrupti potius judicii: quod prius emendent licet, quam quidquam hic attentare audeant. Nazarianus diſtinguit: *nihil mollius, coelo denique bis floribus vernat.* Vitioſe. Elegans porro vocis notio *denique*, quae ex abrupto, & ante expectatum, mira brevitate, venit. Nec adeo rara eſt apud antiquos ac probos auctores, ut videri volunt docti criticorum. Hic noſter ea ſaepe utitur. Supra de Vejis captis. *Denique, non ſcalis nec irruptione, ſed cuniculo & ſubterraneis dolis peractum urbis excidium. Ea de-*

ſolo: ideoque Liberi Cereriſque certamen dicitur.
4 Nihil hoſpitalius mari. Hic illi nobiles portus, Ca-

nique viſa eſt praedae magnitudo, cujus decimae Apollini Pythio mitterentur. Solinus de fonte Hammoniaco. Ad quem locum nos plura. Fruſtra igitur ille Vir doctus, qui corrigebat: *Nihil mollius coelo dieque: bis floribus vernat.* Nec melius illi alteri ſucceſſit, apud Vellejum ſic mutanti: *Nihil mollius coelo, nihil uberius ſolo, denique bis floribus vernat.* Elegantiam ſuam ac venuſtatem huic loco plane ſurripueris, ſi aliam lectionem admittas. Id ut melius conſtet, integrum eum, ut legendum eſt ac diſtinguendum, ponam. *Nihil mollius coelo. Denique bis floribus vernat. Nihil uberius ſolo. Ideo Liberi Cereriſque certamen dicitur. Nihil hoſpitalius mari. Hic illi nobiles portus, Cajeta, Miſenus, & tepentes fontibus Bajae.* Ut coeli mollitiem ac temperiem probet, bis flores ibi dicit emicare. Ut ſoli ubertatem ac fertilitatem oſtendat, Liberum Cereremque de eo certaſſe proditum ait. Ut maris denique hoſpitalitatem teſtetur, portus aliquot nobiles in ejus ora recenſet. Frequentior porro hujus vocis uſus eſt in rebus narrandis, aut cauſis aſſignandis, ubi plures eduntur, ut ultimo loco ponatur ad orationis clauſulam. Ut cum praeponitur, *primo*, deinde ſubjungitur, *praeterea*, & poſtremo additur, ad rem finiendam, *denique*. Saepe tamen ubi res una memoratur, aut cauſa una allegatur, ſtatim per ſe ſolet inferri, ut heic: *Nihil coelo mollius: denique bis floribus vernat.* Quaſi diceret, adeo verum eſt, nihil eſſe coelo mollius, ut bis ver in anno habeat. IDEM. Rara illatio vocis *denique*, cum nihil praeceſſerit, cui ſerviat. JCtis tamen aliiſque etiam ſcriptoribus, non ſemel uſitata; fruſtra ſane reprehenſa a Viro docto, Triboniani manibus iniquiore quam par erat. plane Pal. noſtri tres propugnant hanc ſcripturam; & adſentior amiciſſimo meo Salmaſio, belle ſic ex abrupto inferri, illud *denique*. amicus tamen quidam meus aliquando ſuſpicabatur, *coelo dieque:* acutius quam verius. GRUTERUS. Pluribus exemplis lectionem hanc firmat Salmaſius in Sol. p. 382. D. 2. quib. adde Juſtin. 9. 4, 1. 11, 11, 4. 13, 2, 10. 23, 1, 15. & Papinian. in l. 13. *de adopt.* FREINSH. *Denique* hic eſt, ut paucis dicam. ut verbo dicam, unde reliqua intelligi poſſint. Graev. ad Cicer. x. Ep. Famil. 10. & ad Suet. Aug. XXIII. Add. Jac. Gothofred. ad l. 87. D. *de R. J.* Freinshem. ad Tacit. I. A. 28. & in *Ind.* Flori. Schegkius, quem hic tangit Salmaſius, ad Vell. 1. 4. ſcribit, ſe ita emendare e libris veteribus. Non ſcio, qui ſint hi libri, nulli eorum, qui Floro manus admoverunt, memorati.

Bis floribus vernat] Floribus gignendis bis habet ver. Ut *hibernum* pro hieme, ita & *vernum* pro vere abſolute, dum ſubintelligitur tempus. Sed ut *hibernare* & *hiemare* annus dicitur Latine, cum *hiems* eſt anni; ita & *vernare*, cum eſt *ver*. At coelum bis vernat, cum bis ver facit. Poſſumus tamen heic intelligere, Campaniam bis vernare, bis ver habere. *Coelo nihil mollius.* Inde eſt, quod bis vernat Campania. Alia eſt ſignificatio verbi *vernare*, de avibus cantillantibus, apud Poëtas. Ovidius:

> .... *docili gutture vernat avis.*

'Ευςομεῖ. Quia vere magis garriunt aves. An a vernis pueris, quorum garrulitas placuit veteribus. Unde & vernalis urbanitas, ver-

Cajeta, Miſenus, & tepentes fontibus Bajae: Lucrinus & Avernus, quaedam maris otia. Hic ſ

vernaculorum dicta. SALM. Adde Chron. Altiſſiod. pag. 5. b. & Anctor. mirab. cap. 67. FREINSH. *Vernum* pro tempore verno eſt ap. Caton. de R. R. CXXXII. *Prata verno arare incipito. Vernum tempus* dicit Poëta in Culice ſic.

Et quaecumque novant vernantia
tempora flores.

Sed & flores ipſi *vernare* dicuntur. v. Heinſ. ad Ovid. IV. Faſt. 429. Ovidii locus ap. Salmaſ. eſt III. Tr. 12. 8. ubi legitur *indocili.*

Nihil uberius ſolo] Varro, ubi Italiam extollit, praecipue Campaniam laudat. lib. I. de re Ruſt. cap. 2. *Quod far conferam Campano? quod vinum Falerno? quod oleum Venafro?* nam & iſta ſunt Campana. Iterum, II. Rerum Humanarum: *Ad victum optima fert, ager Campanus frumentum, Falernus vinum.* Livius 7. 38, 7. *agrum Italiae uberrimum, dignam agro urbem.* FREINSH.

Liberi Cererisque certamen] Sic de Campania Plin. III. H. N. 5. apud Stadium, *ut veteres dixere, ſummum Liberi Patris cum Cerere certamen.* Nempe quia tam fertilis erat vini ac frumenti, ut dubium videretur Liberi, an Cereris ibi majora eſſent munera, fabula ferebatur, Deos de ea inter ſe contendiſſe; ut hic e Polyb. III. 91. adnotat Rupertus. *Certamen* pro re, de qua certatur, ut *deſiderium*, pro eo, quod deſideratur, ap. Cicer. XIV. Fam. 2. *amores*, pro eo, qui amatur. Catull. Carm. X. & alibi. *Liberi Venerisque c.* Fran. Voſſ. 1. 2. & libri Vineti.

4. *Nihil hoſpitalius mari*] Ob frequentiam commodorum portuum. Non enim homines tantum hoſpitales, ſed etiam loca. Unde inhoſpita teſqua, deſerta & cultu vacua, ac proinde accipiendis hominibus parum idonea. Ita & *inhoſpita maria* dici queant, quorum littus importuoſum & acceſſu difficile. Sic etiam εὔξεινος πόντος, qui olim ἄξεινος, inhoſpitalis:

Dictus ab antiquis Axenus ille
fuit.

Sed propter incolarum barbariem, non ob portuum penuriam, ita appellatum volunt. Eo tamen reſpexiſſe puto hunc Florum, cum nihil hoſpitalius mari, quod Campaniam alluit, eſſe dixit. Οὐδὲν εὐξεινότερον. Quaſi melius id nominis mereretur, quam cui Graeci hoc inſigne dederunt cognomen. Hoſpitium, pro diverſorio ac πανδοχείῳ, etiam media Latinitas dixit. Et Firmico *Hoſpites* vocantur, qui tabernarum inſtitores & caupones. Quod hodieque in noſtro idiomate retinemus. Portus, hoſpitia quodammodo maris ſunt. Sic & hoſpitale mare, cui frequentia talia hoſpitia. Virgilius *hoſpitium arenae*, appellat plagas vel ſtationes in littore, vel etiam portus, quibus naves excipiuntur. Æneas ſecunda Æneïde apud Didonem conquerens, quod naves ſuae prohiberentur ad littus Africanum appellere:

. . . . *hoſpitio prohibemur arenae.*
Bella cient, primaque vetant conſiſtere terra. SALM.

Contra, *Pontus Euxinus, antea ab inhoſpitali feritate Axenus appellatus.* apud Plin. 6. 1. FREINSH. Nihil portuoſius mari: quia portus ſunt velut hoſpitia navium alto jactatarum. VIRDUNGUS ap. Rupertum. Sic contra *inhoſpitale litus* inſularum, in quas Trajanus delatores relegabat, dicit Plin. Jun. Panegyr. XXXIV.

amicti vitibus montes, Gaurus, Falernus, Maſ-
ſicus,

Cajeta] Cajetam Latio novo, quia citra Lirim ſita eſt, multi adſcribunt: urbs eſt & portus in ora Formiani ſinus occidentali; nomen habet a Cajeta Æneae nutrice, ſive a littoris curvitate, teſte Strabone, & hodie nomen retinet, diſtatque ab Urbe, in ortum aeſtivum, ad ſexageſimum lapidem ab Aquilone. Formias habet adverſas, ad quintum lapidem. Formiano ſinu intermedio. STADIUS. Vide Servium ad Æn. 7. 1. FREINSH.

Miſenus] Portus & promontorium eſt, olim urbs quoque ſatis celebris, quae nunc diruta eſt. Ultra Cajetam in ortum vergit, ad quadrageſimum fere lapidem; dictus a Miſeno Æneae tubicine, teſte Virgil. 6. 234. Cumae eodem tractu ſitae erant, ſed in occaſum aeſtivum XVI. ſtadiis. STAD.

Bajae] Promontorium, & urbs, & portus, ob tepentes aquas ſaluberrima; ab urbe ad centeſimum lapidem in ortum brumalem diſtabat; cingebatur a ſeptentrione Averno; a meridie, Auguſti portu; ab occaſu Lucrinum lacum habebat; ab ortu, Puteolanum ſinum. ita ut nihil eo ſitu amoenius, neque ſalubrius eſſe poſſet. Quare a Romanis frequentiſſime otii cauſa & deliciarum habitabatur: nunc fere ſuis ruderibus obruta jacet, etiamſi ob fontium & aquarum ſalubritatem hodie commendetur. STADIUS. Lege etiam Sidonii Apollinaris carmen XVIII. Chron. Altiſſiodor. pag. 3. & Caſſiodor. lib. 9. variar. epiſt. 6. FREINSH. Add. Dauſq. ad Sil. Ital. XII. 113.

Lucrinus & Avernus] Ex praecedenti Bajarum deſcriptione noti ſunt: & Strabo lib. 5. & Plinius, 3. 5. & 30. 2. & 36. 15. &c. STAD.

Quaedam maris otia] Inter portus maris Campani, Lucrinum & Avernum recenſet. Atqui lacus ſunt, ſed ex eo genere, quas Graeci λιμνοθαλάττας appellant, lacus nempe, quibus mare affunditur, aeſtuaria, quae & ϛομαλίμναι dictae, quod oſtia ad mare habeant, quibus aquam ex mari recipiunt. Hoc videns Jordanes, lectionem antiquam Flori mutaverat, quia vix eam caperet. Igitur pro *quaedam maris otia*, ſicut habent antiqua Flori omnia exemplaria, in omnibus Jordaneis legitur, *quaedam maris oſtia*. Verum quidem eſt, oſtia maris eſſe lacus illos, qui in mare aperti ſunt, & inde marino aeſtu implentur; ſed aliud voluit Florus. Eleganter *quaedam maris otia* eſſe dicit haec aeſtuaria, quibus infuſum mare veluti quieſcit & otiatur. Non movetur quippe mare, nec procellis obnoxium, quod intra illos receſſus conceptum tenetur. De bonis etiam portubus hoc poſſis dicere, quaedam videri maris otia. Quales ſunt in quibus naves haberi poſſunt ab omni ventorum flatu tectae ac tutae, ſic ut vinculis alligari aut anchora fundari ibi opus non habeant. Talem deſcribit Ithacae portum Homerus Odyſſ. XIII. v. 97.

. . . . δύο δὲ προβλῆτες ἐν αὐτῷ
Ἀκταὶ ἀπορρῶγες, λιμένος ποτιπεπτηυῖαι,
Αἵ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα
Ἔκτοθεν· ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι
Νῆες ἐΰσσελμοι, ὅταν ὅρμου μέτρον ἵκωνται.

In ejuſmodi portu *aequora tuta ſilere* canit Virgilius, ut in Africano, quem ad inſtar illius Homerici:

. . . . *geminique minantur*
In coelum ſcopuli, quorum ſub vertice late
Æquora tuta ſilent.

;Silent

[...]cus, & pulcherrimus om[nium Veſev]um Veſevus, Aetnaei

[Sic]ut igitur & quieſcunt in ejuſmodi portubus maria, ac proinde quaſi quaedam maris dici poſſunt. [Qu]a oſtia ſint, nemo ambigit. [...] tamen eſt, ut de Lucrino & Averno tantum intellexerit Florus, non etiam ad praecedentia [...]. Nam in ejuſmodi ſta[gnis], aeſtu marino irriguis, mare [...], plane quietum manet, [...] quaſi otiatur. SALM. Oſtia] Ita [...] in ſuum reponere, ſuadente v. c. quodque annotaſſet Vinetus, ita [e]oque habere aliquot MSS. nihil enim verius aut elegantius dici poteſt. ſicuti pluribus oſtendo [in] Opinionum libellis. Vineti e[...] oſtia, quod quomodo con[...] quam viri eruditi, neſcio. certe [...] reperitur quoque in tri[...] Pal. GRUT. Merito tuentur viri docti hanc lectionem. Plin. Paneg. c. 82. Quantum diſſimilis [...], qui non Albani lacus otium & ſilentium Baianique torporem [...] ferre, non pulſum ſaltem fragoremque remorum perpeti poterat. GRAEV. Et ſic plerique ſcripti & o.e. Oſtia Voſſ. 2. boſtia Fran.

5. Hic amicti vitibus montes, Gaurus, Falernus] Vetus Jordanis: Hic amici vitibus montes, eleganter, modo ita ſcripſerit An[...]. Sic Horatius amicum vi[tibus] Gaurum dixit. de Gau[r]o Symmachus, de Campania loquens:

Ubi Corniger Lyaeus
Operit ſuperna Gauri.

Hos verſus poſuimus, ut ſcribendos putamus. Guttur vulgo, mendoſiſſime. Schedae Palatinae: Gurturi. nos, Gauri. SALM. Vide Indicem, ſi lubet. FREINSH. Salmaſ. ex uno Pal. ſcripſerat amici; ſed amicti eſt in omnibus libris, frequentiſſimo genere loquendi apud poëtas. Vid. N. Heinſ. ad Ovid. x. Met. 100. & I. Faſt. 153. Salmaſius verba Horatii II. Carm. [...] e memoria laudans labitur, [...] 18.

Nam [...] ubi vulgo legitur, *Et amicus* Aulon [...] *Fertili Baccho*; pro quo Clar. [...] Bentlejus edidit *apricus*, quum [...] Heinſius maluiſſet *amictus*. Symmachi locus eſt I. Ep. 8. Edit. Lect. [...] *montes* non habet Fran.

Gaurus] Gaurus mons initium habet a ripa Liris orientali, atque oſtio ejuſdem fluminis, quod a Gauri vicinitate Gaurianus, unde vulgo *Gargiliano* dicitur. Hujus montis pars occidentalis, *Gaurus*; orientalis, & juga ejuſdem, *Maſſicus*; ſeptentrionalis, *Falernus* dicebatur. Falernus ager ejus montis ad ſeptentrionem declivitate porrigebatur. Vinum quod ſummis collibus naſcebatur, *Gauranum*; quod mediis, *Fauſtianum*; quod imis, *Falernum* vocari ſolitum eſt, teſte Plinio, 14. 6. STAD. Vid. Cellar. II. Geogr. Ant. 9.

Pulcherrimus omnium] Jordanes: *cunctorum*. Idem mox: *quondam inter tres maximas, Romam, Carthaginemque, numeranda*. Flori omnes libri vulgo, *numerata*. Quod melius. SALM.

Veſuvius] Nunc *Sumanus* dictus, (*monte di Soma*) diſtat a Neapoli in ortum ad quartum ferme lapidem, clauditque ripam Sarni fluminis: ipſe nobilis generoſiſſimo vino, quod nunc Graecum vocant, & frequenti etiam incendio celebris eſt, eructat enim ſubinde flammas, & cinere quoque laeto pinguique vicina reſpergit, verticem vero habet toſtis & aduſtis ſaxis ſterilem. Flagraſſe ſub Tito maximo incendio Xiphilinus teſtatur & Zonaras, itidem Suetonius Tito cap. 8. antea etiam flagraſſe ex Strabone lib. 5. pag. 170. f. conſtat & Vitruvio. Plinium ſecundum, dum illud ſub Tito incendium Veſuvii, ejuſque cauſas propius inveſtigare contendit, craſſa aëris caligine ſuffocatum interiiſſe, ad Tacitum Plinius ejus nepos

6 tnaei ignis imitator. Urbes ad mare, Formiae, Cumae, Puteoli, Neapolis, Herculaneum, Pompeji, & ipſa caput urbium Capua, quondam inter tres maximas, Romam, Carthaginemque nume-

pos lib. 6. Epiſt. 16. ſcribit. Ætna Siciliae mons, perpetuo incendio in vertice lucet, ejuſque cauſam Juſtinus 4. 1, 14. reddidit. STADIUS. Incendii ſub Tito, meminit etiam Martialis 4. 44. eoque Caeſium Baſſum Poëtam Lyricum cum villa ſua conflagraſſe, ſcribit in vita ejus Petrus Crinitus. Ceterum plura poſt hoc Veſuvii incendia memorantur. Semel cum, Procopio lib. 2. Gotthic. teſte, cineres Byzantium uſque delati ſunt. Pluviam illam cineream refert Caſſiodor. 4. 50. & Zonaras tom. 3. eamque regnante Leone Magno accidiſſe. Iterum imperante Conſtantino quarto, Paul. Diac. 6. 4. Poſtremo anno Χεριστογονίας MDXXXVIII. Munſterus Coſmograph. lib. 2. & noſtra memoria nuper extremo Anno MDCXXXI. FREINSH. Morerius in Lexico Veſuvium ante Auguſti aetatem quinquies arſiſſe ſcribit. Hoc quo auctore dicat, non ſcio: nec legi, qui certum tempus illius incendii ante Titum adnotaverit, praeter Annii Beroſum, qui in rebus Aradi, quem ſeptimum Aſſyriorum Regem facit, Veſuvii incendium memorat. Sed huic quantum fidei habendum ſit, nemo ignorat. Auguſti tempore nullam certam notitiam ac memoriam, ſed tantum veroſimiles quaſdam conjecturas, & vetuſtam famam incendii Veſuviani exſtitiſſe, intelligi poteſt e Strabone, Diodoro Siculo, & Vitruvio, qui ea aetate floruerunt. Nam Strabo Lib. v. p. 247. ſcribit, e facie, quam vertex montis praefert, cavernisque & fiſtulis, ac lapidum colore conjici poſſe eum *quondam arſiſſe*. Et Diodor. Sic. Lib. IV. p. 159. multa eum retinere *inflammationis priſtinae* veſtigia. Ac denique Vitruv. II. 6. eum *antiquitus flammas evomuiſſe* memorari. Plane incendia Veſuvii per aliquot ſaecula ante Auguſtum nulla fuiſſe, etiam ex eo probabile videtur, quod Livius nullam uſquam eorum mentionem facit: qui quum in prodigiis referendis ad ſuperſtitionem uſque diligens ſit, rem tam memorabilem non praeteriturus fuiſſe videtur, ſi quid de ea in vetuſtis monumentis proditum inveniſſet, vel alioqui fama cognitum habuiſſet. Add. Cluverium IV. Ital. ant. 4. & Jul. Caeſ. Recupitum in Libro de Incendio Veſuviano p. 69. & ſeqq. In Cod. Ryck. hic non eſt *Veſevus*, ſed *Veſcenus*. In Naz. Regg. & Voſſ. 1. *Veſuvius*. Pal. 1. Flor. Magl. Berol. apud Begerum, Duisb. Voſſ. 2. & Junt. *Veſevus*. Pal. 2. Voſſ. 3. *Veſeus*. Fran. & v. e. *Veſenus*. Nihil intereſt *Veſuvius* legatur an *Veſevus*; ſed hoc recepi, quod vix poteſt eſſe a ſcribis. Et ita placebat Ger. Voſſio.

6. *Formiae*] Urbs Campaniae, prius *Hormiae* dicta. Strabo lib. 5. Plin. 3. 5. quadraginta ſtadiis a Cajeta. Cluverius illud ipſum oppidum eſſe autumat, quod hodie *Mola* dicitur. FREINSH.

Cumae] Vetuſtiſſima & nobiliſſima civitas, a Chalcidenſibus condita, teſte Vellejo, 1. 4, 2. & Strab. lib. 5. IDEM.

Puteoli] Urbs Campaniae; Averno ab occaſu abluitur, ab ortu ſinu, cui *Puteolano* nomen dedit, ipſa olim *Dicaearchia* dicta fuit, a juſtitia magiſtratuum, teſte Strabone, condita a Samiis, teſte Euſebio, primis Romae Coſſ. Bruto & Collatino. Inde a putore ſulphureo, quem aquae tepentes exhalant,

numerata. Pro hac urbe, his regionibus populus Romanus Samnitas invaſit, gentem, ſi opulentiam quaeras, aureis & argenteis armis, diſcolori veſte, uſque ad ambitum armatam: ſi fallaciam, 7

bitant, *Puteoli* dici coepit, teſte Strabone lib. 5. & Feſto. [Sic Ozolae Locri apud Pauſaniam pag. 615. 10.] alii tamen (ut Varro lib. 4. de ling. Latin.) a puteorum frequentia illud nomen faciunt, hodie *Puzzuolo* voce parum deflexa dicitur. STADIUS. Hujus urbis hiſtoriam deſcripſit Julius Caeſar Capacius. FREINSH.

Herculaneum] Sic ſcribitur hoc & apud Livium, extremo libro decimo: quod eſt *Herculanium*, *i* pro *e* penultima ſyllaba, apud Plinium, 3. 5. Ἡράκλειον vocat Strabo, libro 5. quod nomen idem ſignificat cum *Herculaneo*. Nam ab Hercule, qui Graecis Ἡρακλῆς dicitur, facta *Herculeus*, & *Herculaneus*, idem ſunt, quod Ἡράκλειος, nomen ab illo Ἡρακλῆς derivatum: & quae Graecis Ἡράκλειαι, id eſt, *Heracleae*, ſive *Heracliae*, civitates appellantur, eas recte *Herculeas*, & *Herculaneas*, dicere poſſis. Fuerunt autem hae multae. Viginti tres numerat Stephanus, quarum una Campaniae hic celebrata. VINET. Fuit autem urbs haec Veſuvio monti vicina, ad occaſum non longe a Leucopetra promontorio, Veſuvii montis cineribus ſepulta jacet. STAD.

Pompeji] Veſuvio vicina ab ortu ad Sarnum, pari cum Herculaneo fato deleta. IDEM.

Capua] De nomine hujus urbis variae ſcriptorum ſententiae. *A campeſtri agro appellatam*, credit Livius 4. 37, 2. & Plinius, 3. 5. Plerique a Capy, apud Livium, d. loc. Sueton. Caeſare, 81. 2. Dionyſ. 1. 74. Strabo, lib. 5. Silius, 11. 298.

Tum Capys ut primus dederit ſua nomina muris.

Haec fere Schegkius ad Vellejum, 1. 7, 5. Strabo, lib. 5. ait, *Tyrrhenos, cum duodecim urbes habitarent, quae earum quaſi caput eſſet, ea de cauſa Capuam nuncupaſſe.* FREINSH. A Capye quodam Trojano dictam etiam Virgil. ſcribit x. Aen. 145. ubi vid. Serv. & eumdem ad 11. Aen. 35. Verior videtur ſententia Livii, & Plinii. A Dorico κᾶπος, pro κῆπος, i. e. locus vento perflabilis, ut ſunt omnia loca plana, eſt *capus*, & inſerto *m*, *campus*, e Caninii, & Jul. Caeſ. Scaligeri ſententia. Vid. Voſſ. Etymol. v. *Campus*. Hinc *Capua*, & *Campania*.

Quondam inter tres maximas] Quod & voluit praeter alios Auſonius libello de urbibus, qui amplius canit.

Heu nunquam ſtabilem ſortita ſuperbia ſedem!
Illa potens, opibusque valens, Roma altero quondam,
Comere quae paribus potuit faſtigia conis,
Octavum rejecta locum vix pone tuetur.

GRUTERUS. Alteram etiam ſuis temporibus Romam dixit Cicero Philippica duodecima cap. 3. Apud eundem orat. contra Rullum 2. c. 32. legitur. *Majores noſtri tres ſolum urbes in terris omnibus, Carthaginem, Corinthum, Capuam ſtatuerunt poſſe imperii gravitatem ac nomen ſuſtinere.* Alexandria tamen, (teſte Ariſtea, nec falſo) omnes urbes magnitudine & opulentia ſuperabat. Adde Diodor. 17. 52. FREINSH. Capuam, Carthaginem, & Corinthum conjungit Flor. 11. 8, 1.

7. *Gentem, ſi opulentiam quaeris, aureis & argenteis armis, diſcolori veſte*] Paulo aliter hic locus

ciam, ſaltibus fere & montium fraude graſſantem: ſi

cus deſcriptus in Nazariano antiquo Codice, ad hunc nempe modum: *Gentem, ſi opulentiam quaeras, aureis, atque argenteis armatam miſit diſcolori veſte uſque ad ambitum.* Ex quibus veſtigiis non dubito legendum colligere: *aureis atque argenteis armatam armis, & diſcolori veſte uſque ad ambitum.* Fortaſſean & melius etiam ſcriberetur: *aureis atque argenteis ornatam armis & diſcolori veſte uſque ad ambitum.* Nam verbum *ornari*, tam ad arma, quam ad veſtem, trahi poteſt. Certe & *ornamenta* dicebantur arma. Ut de gladiatore apud Senecam, *qui per ornamenta percuſſus eſt.* Vide porro, quid ſit compendia ſcribere. Nunquam totum dicitur. Vix res, ut ſunt, explicantur. Opulentiam Samnitium ex eo arguere vult Florus, quod aureis & argenteis armis ornarentur, ac diſcolori veſte uſque ad ambitum, hoc eſt, raris ac pretioſis fucorum pigmentis verſicolori. Quis non putet iſto argumento Flori, ita ſolitos ſemper, cum armari, tum indui, Samnites? Atqui ſemel tantum, aut bis, ſic armatos conſtat, ac veſtitos, in eo praelio quod pugnatum eſt ex parte Romanorum, ductu & auſpiciis Papyrii Curſoris dictatoris. Ita rem narrat Livius, lib. IX. his verbis: *Pari ſubinde periculo gloriaeque eventu bellum in Samnitibus erat, qui praeter ceteros belli apparatus, ut acies ſua fulgeret novis armorum inſignibus, fecerunt. Duo exercitus erant. Scuta alterius auro, alterius argento, caelaverunt.* Haec ſunt aurea & argentea arma, quibus armari ſolitos hoc loco Samnites ſcribit Florus. At bene monet Livius, nova armorum inſignia haec tum quaeſiviſſe. Quod ab illis nunquam antea tot pugnis adverſus Romanos pugnatis, nec poſtea niſi ſemel factum. Quod ad diſcolorem veſtem attinet, noli etiam putare talem in quotidiano ac promiſcuo uſu apud Samnitas fuiſſe. Immo, tum primum eam uſurparunt, cum illis armis aureis & argenteis, nec deinceps, uſi ſunt. Quin & diſcolor illa veſtis ei tantum generi militum eo praelio data eſt, qui armis erant ornati aureis. Nam qui argentea habebant, linteas indutui ſumpſere candidas. Quod non debuit omittere Florus. At Livius ibidem non omiſit: *Tunicae auratis militibus verſicolores, argentatis linteae candidae.* Cur non dixit hic Annaeus, Samnites etiam indutui habuiſſe tunicas linteas candidas? Nec tacendum heic, ab illa armatura, quam tum induere Samnites, nomen & ornatum gladiatorum Samnitium apud Romanos proceſſiſſe. Quod a Campanis acceptum eſt. Hi enim, cum ſummo odio proſequerentur Samnites, ad eorum deriſum gladiatores, quod ſpectaculum inter coenam exhibebant ſuis convivis, eo ornatu armarunt. Hinc Tritannus *gladiator ornatura Samnis* apud Solinum. Ad quem locum nos olim plura. Hoc eodem porro apparatu & opulentia inſignium armorum, bellum iterum adornaviſſe Samnites memorat Livius lib. X. Quod bellum profligatum eſt auſpicio ac ductu Papyrii Curſoris conſulis, filii illius dictatoris, qui prius eoſdem Samnites ſimiliter armatos & indutos debellaverat. SALM. Nazar. *aureis & argenteis armatum miſit. diſcolori veſte.* Nic. Heinſius, hinc conjicit Florum ſcripſiſſe: *aureis atque argenteis armis ornatam*: non *armis armatam* ut perperam volebat Salmaſius. Naſo:

Se quoque nympha tuis ornavit Jardanis armis.

Ornare hic eſt inſtruere, ut *ornare claſſem milite* apud optimos ſcriptores. In MS. Ryck. ſane non

arma-

ſi rabiem ac furorem, ſacratis legibus, humaniſque

que

armatam ſed *auratam* legitur. GRAEV. *Quaeris*, quod hic eſt in Edd. quibuſdam recentioribus, habent Ryck. Magl. Regg. & Fran. In ſequentibus nec ſcripti, nec veteres editi abeunt a recepta lectione; niſi quod in Reg. Q. eſt *aureis & argenteis armatam diſcolori*, & in Voſſ. 1. 2. & Fran. *argenteis armatam*, omiſſis mediis. Nic. Heinſius ad librum ſuum ita adſcripſerat: *Ornatam armis. mis* ex *armis*, *is* pro *et*. Idemque remiſerat ad Gronov. ad Liv. XXIV. 48. ubi oſtendit Gronovius *ornare* ſaepe idem eſſe, quod armare; de quo etiam Lipſ. II. Saturn. 17. & Salmaſ. ad Solin. p. 26. ubi & locus Liv. IX. 40. *Campani----gladiatores eo ornatu armarunt*, *Samnitiumque nomine compellarunt*: qui confirmat conjecturam Heinſii. Add. Sueton. Caeſ. LXVII. *Habebatque tam cultos* milites, *ut auro & argento politis armis ornaret*. In Hiſtor. Miſc. Lib. II. haec ita leguntur: *aureis atque argenteis armis*, *& diſcolori veſte uſque ad ambitum ornatos*.

Aureis atque argenteis armis] Livius 7. 29, 2. 9. 40. 10, 39, 11. Commune hoc fuit pleriſque gentibus. 2 Reg. 8. verſ. 7. *Tulit David arma aurea*, *quae habebant ſervi Adarezen*. ita Perſae armati erant, Curtius 3. 10, 15. Juſtin. 11. 13, 11. ita Parthi, Juſtinus 41. 2, 10. Galli, Polyb. 2. Sic Alexander Argyraſpidas inſtituit. Juſtinus 12. 7, 5. quod in ſucceſſores ejus manſit. ita in Antiochi exercitu fuere Argyraſpides. Appianus Syriac. Livius 37. 40, 7. Agell. 5. 5. Macrobius 2. 2. & ejus aemulatione Alexander Imp. etiam chryſoaſpidas, apud Lamprid. cap. 50. Quamvis jam tum ſub Tito fuerint arma militum auro argentoque facta, ut indicat Joſephus de bell. Jud. 6. 15. Aurei gladii mentio eſt in epigr. Graeco Anthol. ſect. 1. titulo, εἰς πλουτοῦντας. Pertinet huc Marcellinus 31. 28. qui deſcribit *arma Imperatoris comitatus*, *auro coloratumque micantia claritudine*. Rationem ejus rei reddit Polybius 11. 7. & Plutarchus cap. 14. in vita Philopoemenis, qui Achaeos eo modo ornavit, aliam in Sertorio, qui Hiſpanos. cap. 22. At Brutus apud eundem cap. 55. *acuere nonnihil putabat gloriae cupidis pectora*, *avaros vero reddere etiam fortiores*, *quod arma ſicut poſſeſſiones retinerent*. Praeter has alia etiam ſubfuiſſe videtur; diſciplinae quaſi quoddam pignus & vinculum; inops enim miles Imperatorem minus quam hoſtem timet. *Idcirco*, ait Lamprid. in Alexandr. Severo cap. 52. *quod mendicitas militaris ad omnem deſperationem vocat armatum*. Vide Curtium 8. 8, 16. FREINSH.

Diſcolori veſte uſque ad ambitum] Non ſimpliciter diſcolorem fuiſſe vult intelligi, ſed ambitioſo & exquiſito luxu. Neceſſitas veſti excogitandae cauſam & originem dedit, ut corpus tegeret. Ornatus deinde acceſſit, ut aptum decensque eſſet hoc tegumentum. Poſtea modum exceſſit haec ornandi cura, & in luxum ambitumque, ex ampliore artis ac materiae pretio, quaerendis veſtibus degeneravit. Scite Tertullianus in libro de Pallio. SALM. *Ambitum* Ryckius hic recte interpretabatur oſtentationem. Et Perizonius adſcripſerat, Sulpic. Sever. II. H. S. 34. *Crux reperta*, *dignoque ambitu conſecrata*. Tacit. I. H. 10. *Novum officii genus*, *& ambitu*, *ac numero oneroſum*. i. e. dum ſe oſtentant in eo, & placere ſtudent Galbae ſua ſeveritate. *Ambitus*, & *ambitio* ſaepe dicuntur pro adſectato, & ad oſtentationem comparato ſtudio. Tacit. Germ. XXVII. *Funerum nulla ambitio*. Idem Agric. XVIII. Senec. de Tranq. an. c. 1. Corn. Nep. Dion.

que hoſtiis, in exitium Urbis agitatam: ſi pertina-

Dion. 11. Sic *ambitioſus* pro eo, qui ſe jactat & oſtentat aliqua re. Plin. XXIX. H. N. 1. Medicina *ambitioſa ars;* de qua mox ibid. *Oſtentatio artis, & portentoſa ſcientiae venditatio manifeſta eſt.* Add. Quintil. Prooem. Lib. VI. Inſtit. Orat. & Petron. c. XVII.

Si inſidiarum fallaciam] Faceſſat hinc vox *inſidiarum*, quam nulli habent libri. Cum hac lectione, ſi attendas, quid aliud dicat auctor, quam, *ſi inſidiarum fallaciam quaeras inſidiis graſſantem?* Atqui generatim fallaces eſſe pronuntiat, deinde, quo genere fallaciae praeſtant, indicat. Gentis igitur ex eo fallaciam adſtruit, quod ſtruendarum inſidiarum ſint callentiſſimi. *Si fallaciam*, inquit, *quaeras, ſaltibus & montium fraude graſſantem.* Sed una hirundo non facit ver. Et male Florus in argumentum perpetuae fallaciae trahit, quod ſemel atque iterum callide ab illa gente pugnatum eſt. Tot praeliis certarunt Samnites cum Romanis, & tamen, ſi furcas Caudinas excipias, vix reperias, quando ſaltuum fraude aut montium victoriam furati ſint. Semel quidem aut iterum in valle inſtructi latere voluerunt, ſed non fefellerunt. Quod ſpectat furcas Caudinas, quis neſcit, non arte aut fraude Samnitum eo delapſos Romanos, ſed ſuamet ipſorum imprudentia. Occaſione ſi uſi ſunt Samnites, officium ſuum certe fecerunt. Non incallide quidem egerunt, ſed fortunam tam bonam ſi amiſiſſent de manibus, ſtupidiſſimi ac inertiſſimi omnium eſſent habiti. SALM. *Si fallaciam*] Sic o. Pall. antea vulgati, *ſi inſidiarum fallaciam* voce ſuperflua. GRUTERUS. Tueri tamen poſſumus vulgatam lectionem ſimilibus exemplis, Livius 31. 36, 1. *fraus inſidiarum.* infra 2. 6, 36. *inſidiae Punicae fraudis.* iterum Livius 8. 24, 13. *diſcrimen periculi.* Juſtinus 31. 6, 3. *adulationes aſſentationum.* Lucan. 6. 548. *Stillantis tabi ſaniem.* FREINSH. Juſtin. 1. 8. *Hoſteſque recenti victoria exſultantes pari inſidiarum fraude circumvenit.* Et VII. 5. *Frater quoque ejus Perdicca pari inſidiarum fraude decipitur.* Sed *inſidiarum* hic nulli libri habent, praeter Edd. Beroald. & Ald.

Saltibus] Ita circumventum & cinctum ſilvarum montiumque indagine Coſ. Cornelii Coſſi exercitum, Decius trib. mil. ſua virtute expedivit. Junius Coſ. exercitui ſpe praedae digreſſo, inſidiiſque ad Bovianum perturbato, armis ſanguineque hoſtium viam aperuit. Iterum Cornelio Arvina Coſ. ita vias ſaltuſque obſepſerant, ut ne qua commeatus ſubveheretur: ſed & ille ferro hoſtes ſubmovit. Nulla autem fraus ipſis ſucceſſit in Rom. cladem pronior, quam ad Caudinas furcas; niſi oblatam occaſionem infelici conſilio corrupiſſent, de qua mox dicturus eſt Florus. STAD. *Fraudem ſaltuum ac montium* dicit, pro inſidiis in ſaltibus ac montibus, quae loca inſidiis aptiſſima ſunt, ſtructis, ut Virg. XI. Aen. 522.

Eſt curvo anfractu valles adcommoda fraudi,
Armorumque dolis.

Et *fraus locorum*, de iniquitate ac difficultate locorum, quae ponendis inſidiis apta, & ea loca ingreſſis fraudi ſunt. Curt. V. 5. *Senſimque & caute progrediendum erat, jam non hoſtium, ſed locorum fraude ſuſpecta.* Et VII. 7. *Nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis.* Virg. IX. Aen. 397. *Fraude loci & noctis oppreſſum.* De verbo *graſſari* vid. Feſt. Non. & Bud. ad l. 16. §. 6. D. *de Poenis.*

Si rabiem ac furorem, ſacratis legibus] Quidam ſcripti: *ſacris legibus.* Semel quoque his legibus uſi

...aciam, ſexies rupto foedere, cladibuſque ...
ani...

...s Samnites. Nec recte Florus, ...d ſuo more facit, dum unum facinus arripit ad rabiem hujus populi arguendam, cum tot alia ...ia iſtius furoris expertia cum Romanis diſpunxerint. Quaſi com...uries hoc genere deteſtationis & ſacratae legis bellum ſumpſerint, ...ſacratis legibus in exitium urbis ...giratos non dubitat heic dicere Noſter. Legem ſacratam hanc in uſu etiam fuiſſe Etruſcis, Livius notat, & ab his uſurpatam adverſus Romanos in ea pugna qua pugnatum eſt ad Vadimonis lacum. Sic enim ſcribit lib. IX. & ſimul explicat vim hujus ſacratae legis, qua vir virum legebat: *Et ad Vadimonis lacum Etruſci, lege ſacrata coacto exercitu, cum vir virum legiſſet, quantis nunquam alias ante ſimul copiis, ſimul animis dimicarunt.* Hoc eodem more ſacrata lege Samnites exercitum ſemel coëgerunt, diriſque & exſecrationibus eum obſtrinxerunt, eo bello quo depugnarunt cum L. Papirio Curſore conſule. Quod clare teſtantur haec ejuſdem Livii verba, lib. X. *Primoribus Samnitium ea deteſtatione obſtrictis, decem nominatis ab imperatore eis dictum, ut vir virum legeret, donec ſexdecim millium numerum confeciſſent.* Haec vis & interpretatio ſacratae legis, qua vir virum legebat. Qui inter primos nominabatur, ut hac ſe lege alligaret, jurabat in verba diri carminis, quo caput ſuum devovebat, niſi iſſet in praelium quo imperator duxiſſet, aut ſi ipſe ex acie fugiſſet, aut ſi quem fugientem vidiſſet, non extemplo occidiſſet. Poſt haec, qui ſic juraverat, hiſque diris ſe defixerat, jubebatur virum legere, mox ſimili exſecrationi obnoxium, deinde ſecundus tertium, atque ita deinceps uſque ad ingentem exercitus numerum. SALM. Vide Livium 10. 38. Adigebantur autem jurejurando niſi victo hoſte non re... quod etiam Romani prius uſ... vere, Coſſ. M. Fabio, Cn. ... lio, apud Livium 2. 45. ita e... Ligures lege ſacrata exercitum ... gerunt, apud eundem 36. 38. ... lis fuiſſe videtur apud Spar... cohors Scirites, cujus meminit ... dorus 15. 32. apud Thebano... cra cohors, inventum Gor... juxta Plut. Pelopid. cap. 31 ... ſeqq. aut Athen. lib. 13. Ep... nondae. Ita Albericus Balb... equites ſuos ſacramento ad... *nunquam ſe terga daturos ex... hoſti.* Jovius in vita Magni ... tiae cap. 9. Sic Labienus in e... citu Pompeji juravit, ſe niſi ... ctorem in caſtra non reditur... Caeſ. de bell. civ. lib. 3. c. ... FREINSH. Huc pertinet, q... de Acarnanibus ſcribit Liv. x... 25. *Sacratae Leges* quae dica... docent Bud. ad l. 2. D. *de Po...* & Perizon. Anim. Hiſtor. c. x... 418. *Sacris legibus* erat in ſolo ... rent.

Humaniſque hoſtiis] Has m... quidem gentibus in uſu fuiſſe ... ne Romani quidem abſtinuer... non nego; de Samnitibus au... nuſpiam me legere memini: ... pius igitur vero ſit, intelli... Florum eos, qui propter al... caeſi jacebant, eo quod juſju... dum abnuerant. FREINSH.

Si pertinaciam, ſexies rupto ...dere] Toties rupiſſe foedus Sa... tes, ex Livio, 10. 31, 12. c... go. Auctor Epitomes Livii, ... XI. in conſulatu Fabii Gurgi... qui de his triumphavit, ſcri... *cum Samnitibus pacem petentibus ... dus quarto renovatum eſſe.* Not... ibidem, ſequentis anni conſu... Curium Dentatum bis triumph... in eodem magiſtratu, *Samni... caeſis, & Sabinis, qui rebell... rant.* Sic tum quinquies fo... fragi Samnites. Et videtur ... quoque foedus cum his inſta...

ti...

8 animoſiorem. Hos tamen quinquaginta annis per Fabios & Papirios patres, eorumque liberos ita ſubegit ac domuit, ita ruinas ipſas urbium diruit, ut hodie Samnium in ipſa Samnio requiratur:

tum, quod tamen mox infregerunt. Nam in ſequenti Epitome traditur, Samnites defeciſſe, & adverſus eos ac Lucanos, Bruttios, Etruſcosque; aliquot praeliis a compluribus ducibus bene pugnatum. Haec defectio Samnitium pro ſexto foedere ab his rupto numeranda venit. Duae etiam ſequentes Epitomae meminere rerum proſpere geſtarum contra Samnites. SALM. Livius 10. 31, 12. *adeo ne infeliciter quidem defenſae libertatis taedebat; & vinci quam non tentare victoriam malebant: quinam ſit ille, quem non pigeat longinquitatis bellorum ſcribendo, legendoque, quae gerentes non fatigaverunt?* FREINSH.

Sexies] Vide Epit. Liv. 11. 5. IDEM. *Septies* Fran.

Cladibusque ipſis animoſiorem] Ita infra, 3. 21, 10. *redit ab Africa Marius clade major.* Et apud Juſtinum, 27. 2, 4. Seleucus *laetus malis ſuis, & damnis ditior redditus:* & ejuſdem Mithridates ita victus eſt, *ut major clariorque in reſtaurando bello reſurgeret, damnisque ſuis terribilior redderetur*, 38. 1, 8. Adde infra, 3. 5, 20. IDEM.

8. *Hos tamen quinquaginta annis*] Quinquaginta annos duraſſe Samnitium bella cum Romanis vult. Ego plus invenio, & ſic colligo. Scribit Livius lib. x. in haec verba: *Superſunt etiamnum Samnitium bella, quae continua per quartum jam volumen, annumque ſextum & quadrageſimum, M. Valerio, A. Cornelio, Conſulibus, qui primi Samnio arma intulerunt, agimus.* Haec ſcripta in conſulatu Q. Fabii, & P. Decii, anno urbis. . . . . Jam tum ſextus & quadrageſimus ibat annus belli perpetis Samnitium ac Romanorum. Oporteret inde uſque ad ejus finem non amplius quam annos quatuor proceſſiſſe, ut ſic fierent anni quinquaginta Annaei, quibus domitos ac ſubactos dicit Samnites. Atqui ab his conſulibus ad Curium Dentatum, qui de his rebellantibus triumphavit conſulatu ſuo, quatuor anni, explendo Flori numero, interſunt. Tribus tamen poſtea voluminibus adverſus eos bellatum, reſque feliciter geſtas memorabat, ut auctor Epitomes ſignificat, qui ea bella uſque ad Pyrrhi regis mortem deducit. Sic enim in decima quarta epitome ſcribit: *Res praeterea contra Lucanos, Samnites & Bruttios feliciter geſtas, & Pyrrhi regis mortem continet.* Et ſane veriſimile eſt, quamdiu Pyrrhus in Italia adverſus Romanos belligeravit, fuiſſe in partibus Samnites, nec occaſionem tam bonam amiſiſſe rebellandi. Ceterum a conſulatu M. Valerii & A. Cornelii, quo primum arma Romana Samnitibus illata ſunt, uſque ad Pyrrhi mortem, anni interſunt ferme..... SALM. Quadraginta novem pro quinquaginta, Eutropius 2. 12. & Oroſius 3. 22. Camers legeret octoginta, pro quinquaginta, quot invenit annos in prooemio Appiani, propter illos viginti quatuor triumphos: ſed vel vicies quater uno anno iſtis, puto, licebat, ſi lubebat, de eadem gente ſemel victa, triumphare. Coſ. Varro apud Livium 23. 5, 5. dicit Rom. cum Samnitibus per centum prope annos belligeraſſe. Ita fortaſſe neque Appianus ſubtilem annorum computationem ibi facere voluit. Livius 7. 32, 2. ſcribit adverſum Samnites mota eſſe primum arma M. Valerio Corvino tertium, A. Cor-

ratur: nec facile appareat materia quatuor & viginti triumphorum. Maxime tamen nota & illuſtris ex hac gente clades apud Caudinas furculas Veturio Poſtumioque Conſulibus accepta eſt.

Cornelio Coſſo Coſſ. quem putamus annum urbis CCCCXI. Eutropius vero auctor eſt, ei bello finem impoſuiſſe Coſſ. Cornelium Rufinum, & M. Curium Dentatum: quorum conſulatum putamus inciſſe in annum Urbis CCCCLXIV. Si haec ergo vera ſunt tempora initii & finis hujus belli Samnitici, id non plus LHI. annos duravenit. VINETUS. Idem Livius, 23. 42, 5. per centum prope annos Samnites bellaſſe cum Romanis repetit. Scaliger ad numerum Euſebianum MDCXCVII. & Stadius colligunt annos LXXI. quae computatio propius ad Appiani & Livianam accederet; proxime autem conſentiret cum ea, quam idem Livius 31. 31, 10. proponit. FREINSH. Add. Faſtorum Enarratores ad A. U. ccccx. & Sigon. ad *Liv.* XXIII. 5. A tertio Conſulatu M. Valerii Corvi & Cornelii Coſſi ad mortem Pyrrhi ſunt anni LXXI.

Per Fabios & Papirios] Non eaedem ſolos, ſed praecipue per bos. Nam horum minimum undecim victorias memorat Livius Lib. VIII. IX. X. & Epit. XI.

Ita ruinas ipſas urbium diruit] Mirum quam diverſa ab hac unius Palatini ſcriptura, qui habet: *Ita ruinas ipſas montium diruit*. Forte pro *moenium* aut *moeniorum*. Aliter non video quis ſit illius lectionis ſenſus. Quin ea ipſa potius falſa ac rejicienda. Sequitur in Nazariano: *Ut hodie Samnium in ipſa Samnio requiratur.* Non ut habent hactenus editi: *In ipſo Samnio.* Figura eſt πρὸς τὸ σημαινόμενον. *Ut, Eunuchum ſuam.* Et apud Poëtam:

. . . defenſa eſt Ilion armis.

Ipſa Samnio] Ita tres Pall. & ſubintelligitur, *regione.* ante cuſi, *ipſo Samnio.* GRUT. De ſuo ſeculo loquitur, ſed illa vaſtitas non a Fabiis & Papiriis, verum a Sylla. Dicit hoc Strabo, lib. 5. ſub finem, pag. 172. Sic Seneca, epiſt. 91. 3. *Lugdunum, quod oſtendebatur in Gallia, quaeritur.* Adde *du Bellay, des antiq. de Rome, Sonnet.* 3. FREINSH. Senec. l. d. *ſi Samnium adſpicias, illud non pro Samnio agnoſcas.* *Quaeri*, & *requiri* eleganter dicuntur, cum quae abſunt, ac deſiderantur; tum quae ita conciderunt, ut periiſſe videantur, & quaeſita vix inveniantur. Colum. 1. de R.R. 4. e Catone c. IV. *Areae tantum complectatur, quantum ne villa fundum quaerat, neve fundus villam.* Virg. III. Georg. 531.

Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quaeſitas ad ſacra boves Junonis.

Et ſic videtur accipiendum in Inſcript. ap. Grut. IↃCXLII. 1. *Quem omnes ſodales ſui querunt*, pro deſiderant; ut Corn. Nep. Cim. IV. *Hunc Athenienſes diu deſiderarunt.* Niſi forte ab imperitioribus *querunt* poſitum eſt pro *queruntur.* Plura Schott. Nodor. Cicer. III. 13. Gronov. ad Liv. XXV. 38. & II. Obſ. II. Graev. Lect. Heſiod. c. IX. & Broekhuſ. ad Tibull. II. 3. 26. *Ruinas ipſas montium* etiam Reg. F. & Magl. *In ipſa Samnio* Magl. Berol. Duisb. Regg. Voſſ. 1. 2. & v. e. Plura hujuſmodi quaere in Sanct. Minerv. IV. 4. in ellipſi v. *herba*, & *urbs*. Heinſ. ad Ovid. 1. Heroid. 47. & Taubm. ad Virg. III. Aen. 3.

Quatuor & viginti] Pighius ad A. U. ccccx. e Faſtis XXX. triumphos de Samnitibus numerat, &

10 eſt. Clauſo enim per inſidias intra eum ſaltum exercitu, unde non poſſet evadere, ſtupens tanta occaſione dux hoſtium Pontius, Herennium patrem conſuluit, & ille, *mitteret omnes*, *vel*
11 *occideret*, ſapienter, ut ſenior, ſuaſerat. Hic armis exutos mittere ſub jugum maluit; ut nec amici

Florum fortaſſis duos aliquoties eodem anno a Collegis Coſſ. ductos pro uno numeraſſe putat.

9. *Clades apud Caudinas furcas*] Vetus editio cum omnibus ſcriptis, qua Flori, qua Jordanis, habet: *apud Caudinas furculas*. Ita etiam ſemel apud Livium vocantur ὑποκοριστικῶς, lib. IX. *Interclusum Romanum exercitum obſideri, cladisque imaginem Furculas Caudinas, memorabant*. SALM. Hiſtoria habetur a Livio 9. 2. &c. Val. Max. 5. 1, 5. ext. 7. 2, 17. ext. Plutarch. cap. 6. Parall. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 30. Auguſtin. Civit. 3. 17. Lucan. 2. 138. Nota ſunt quae Eutropius & Oroſius de hac ipſa clade ſcribunt. Lege quae ſcribit Cicero Off. 3. 30. Geſta ſunt autem haec anno CCCCXXVI. ab U. C. auctore Oroſio. CAMERS. In margine editionis Livianae Gruteri adnotatus eſt annus A. U. C. 433. Pighius in Annal. refert ad annum 432. *Furculas* autem, pro quo vulgo *furcas*, habent MSS. o. tam Gruteri quam Vineti. De his ita Sueyro in verſione Velleji: *La ciudad ſellamana Caudio, y ahora Stretto d'Arpuia*. FREINSH. Vid. Holſten. ad Cluver. Ital. ant. p. 266. Libri Vineti, & alii omnes *furculas*, pro quo Ryck. perperam *ferculas*. Livius non ſemel tantum, ut ſcribit Salmaſius, ſed vel quinquies uno libro IX. *furculas* vocat, c. 2. 3. 11. 14. & 38. Et ſic apud eumdem XXII. 14. & XXV. 6. e ſcriptis reſtituit J. Fr. Gronovius, ubi in vulgatis erat *furcas*. *Furcas* tamen dicunt Valer. M. Lucan. apud Stad. & Epit. Liv. IX.

10. *Clauſo enim per inſidias*] Vox *enim* abeſt a Nazariano, in quo & legitur: *ſtupens tanta occaſione dux hoſtium*. SALM. Expunxi τὸ *enim* ſecutus auctoritatem Nazariani Codicis. Mox Ryckian. *& ut ille dimitteret omnes vel occideret ſapienter ut ſenior ſuaſerat*. Vulgati: *& ille, mitteret omnes, vel occideret ſapienter ut ſenior ſuaſerat*. GRAEV. Mihi retinendum viſum fuit *enim*: nam & recte haec connectit cum praecedentibus, & in omnibus s. & e. legitur, praeterquam in Florent. *Ut* in libro Ryck. prave, ſaltem illo loco, poſitum eſt: nam debebat ſequi vocem *ille*. Sed nullum ejus veſtigium eſt in aliis libris. *Dimittere* quidem etiam Livius dicit in hac hiſtoria IX. 3. *Cenſuit omnes inde quamprimum inviolatos dimittendos*, & Aurel. Victor. c. XXX. Verum ob id hic nihil mutandum eſt contra alios libros, qui, excepto Florent. in quo eſt *emitteret*, omnes habent *mitteret*. Et *mittere* pro *dimittere* ſatis uſitatum eſt bonis Scriptoribus. Liv. XXIV. 8. *Quem neque mittere a ſacris, neque retinere poſſumus*. Et XXX. 3. *Ne Syphacis quidem reconciliandi curam ex animo miſerat*. Cicer. IX. ad Att. 1. *Remotis, ſive omnino miſſis lictoribus*. Itaque & haec ſaepe permutantur. Vid. Gronov. ad Liv. XXX. 3. *Tanta occaſione*, quod Salmaſ. in Nazar. fuiſſe ſcribit, etiam eſt in pleriſque s. & v. e. In Voſſ. & aliis olim excuſis *occaſione tanta*.

Herennium patrem] Unus Jordanis *Herineum* vocat. *Herinus* vel *Herineus*, in veterum Inſcriptionum

amici forent beneficio, & poſt flagitium hoſtes magis. Itaque & Conſules ſtatim magnifice vo- 12
luntaria deditione turpitudinem foederis diri-munt, & ultionem flagitans miles Papirio duce (horribile dictu) ſtrictis enſibus per ipſam viam ante pugnam furit: & *in congreſſu arſiſſe omnium oculos*;

num indice. In altero ejuſdem Herennium. Nomen ignotum eſt, niſi ſit Ἑρέννιος, quod vix puto. Sed, *Herennium*, retinendum arbitror. Et ſic Livio vocatur. SALM.

Sapienter ut ſenior] Plutarch. An ſeni ſit gerenda Reſp. p. c. 19. *Maxime ſalva eſt civitas, ubi conſilia ſenum & juvenum arma obtinent.* Et Eurip. in Menalipp. apud Stobaeum:

Παλαιὸς αἶνος· ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος.
Vetus hoc dictum eſt, faciendo juvenes,
Conſultando autem ſeniores praeſtare.

Alludit huc etiam adag. Eraſm. *Senum conſilia, juvenum lanceae.* Vide etiam Reg. 1. 12, 8. & ſupra l. 1, 15. Interdum & juvenes ſapientia excellunt. Vide Goldaſti rep. cat. pro imperio contra Jeſuit. cap 4. FREINSH.

11. *Ut nec*] Simile quid Pyrrho accidit, quamvis captos Romanos abſque pretio dimiſerit. apud. Val. Max. 2. 7, 15. FREINSH. *Ob flagitium* Fran.

12. *Voluntaria deditione*] Obſervavi, tales deditios nunquam receptos ab hoſtibus, quod ea ratione eludi ſe crederent, cum ei, qui belli gerendi poteſtatem haberet, etiam foederis ſanciendi jus competere naturalis ratio dictitet. Reſpicit eo l. 5. in fin. *de pact.* ubi quod duces belli inter ſe paciſcuntur, *publica conventio* eſſe dicitur. Ita M. Clodium non recepere Corſi, apud Val. Max. 6. 3, 3. nec Mancinum Numantini: Appianus, Hiſpanicis, pag. 301. Zonar. Annal. tom. 2. FREINSH.

Magnifice] Magno animo. Unde & Poſtumium laudibus in coelum latum, qui ſe ultro cruciatibus & irae hoſtium offerret, ſcribit Liv. IX. 8. & 10. Juſtin. IX. 8. *Prudentior ille conſilio, hic animo magnificentior.* Cicer. 1. Offic. 23. *Quod ex animo excelſo magnificoque quaerimus.* *Foedus* dicit Florus, quam Liv. IX. 5. accuratius *ſponſionem*. Nam inter haec diſcrimen eſt. Sed id non ſemper ſervatur, & *ſponſio* quoque interdum *foedus* vocatur. Vid. Sigon. 1. de Ant. Jur. Ital. 1.

Strictis enſibus miles per ipſam viam ante pugnam furit] Imperiti librarii, perverſa licentia, multis modis haec contemerarunt. Palatinus unus: *ante pugnam agit*. Alter: *adiit*. Peſſime uterque. Nec melius, aut prudentius gens docta, ſed infelix, correctorum, qui pro *fuit*, quod erat vera lectio, *furit* ſuppoſuerunt, nec cogitabant id verbi ſibi convenire, quod repoſitum ibant. Nazarianus, & uterque Jordaneus: *fuit*: Optime. Scribendum itaque, *ſtrictis enſibus miles per ipſam viam ante pugnam fuit, & in congreſſu arſiſſe omnium oculos hoſtis auctor fuit.* Dicit, milites, antequam manus conſererent, in ipſa procurſione atque impetu, quo in hoſtem vadunt, ſtrictis enſibus fuiſſe, hoc eſt, ſtrictos enſes habuiſſe. In congreſſu vero ipſo arſiſſe omnium oculos, hoſtis teſtatus eſt. Sic apud Ciceronem in ea pro Roſcio: *Quae ut*

K 2

oculos, hoſtis auctor fuit. nec prius finis caedibus

ne ferretur, *ſenatus fuerat veſte mutata.* Id eſt, Senatus veſtem mutaverat. Falſa igitur Lipſii emendatio, qui *ſubrectis gladiis* correxit ex Camertis editione, in qua legitur, *ſubjectis.* Mos praelii fuit hic militi Romano, ut in concurſu auſpicando, pila prius emitteret, deinde gladiis ſtrictis rem gereret. At in hac pugna adeo avidus manus ſtatim conſerendae & pedis conferendi cum Samnitibus fuit, ut pila, velut ſigno dato, abjiceret, ſtrictoſque gladios in ipſo concurſu praeferret, ne qua mora daretur ardori pugnandi. Livius lib. IX. *Vadunt igitur in praelium urgentes ſigniferos, & ne mora in concurſu pilis emittendis, ſtringendisque inde gladiis, eſſet, pila, velut dato ad id ſigno, abjiciunt, ſtrictisque gladiis curſu feruntur in hoſtem.* Hoc eſt igitur, quod heic vult Annaeus, milites in eo praelio ſtrictis gladiis ante pugnam fuiſſe per ipſam viam, id eſt, in eo procurſionis ſpatio, quod pilis emittendis ſumitur. Nam pilis ex certo intervallo conjectis, ubi ad manus ventum erat, ſtrictis gladiis res gerebatur. SALM. Qui etiam in Notis ad Solinum pag. 585. B. I. & Hiſtor. Auguſt. pag. 214. C. 2. hanc lectionem tuetur. Et ſane loquuntur ita maximi nominis Auctores, quos in *Indice* citabo. Pro vulgata lectione videtur facere Marcellin. lib. 27. c. 10. *Protinusque inde luctantibus itinerum callidis, exploratis acceſſibus, per regiones longe itu* (an *ſitu*) *porrectas, ſenſim gradiens miles irritatior ad pugnandum, velut repertis Barbaris, minaciter infrendebat.* Ubi, pro *ſenſim gradiens*, videtur legendum, *enſem quatiens:* & eſſe imitatiuncula Flori, retinendumque in Floro, *furit*, quod Marcellinus, per illud ſuum *infrendebat*, expreſſerit. Pro *ſtrictis* etiam, niſi memoria me fallit, Lipſius legebat, *ſurrectis*, quae conjectura juvari poteſt loco Vopiſci in Aureliano cap. 37. FREINSH. *Ante pugnam fuit*] Sic Ryck. quam ſcripturam dudum probavit Salmaſ. ex Nazarian. & Jornandeo libro. Sed *furit* retinendum eſſe multis exemplis tuetur Nic. Heinſius ad Valerii Flacci lib. I. v. 144.

Hac Peleus, hac enſe furens agnoſcitur Aeſon.

Ita ex ſcriptis caſtigandum eſſe illic monebit, cum deſideratiſſimas in illum ſcriptorem animadverſiones editurus, & pluribus iſtam locutionem adſtructurus eſt. Nam ſic & Ovidium locutum eſſe & Statium oſtendit mihi. Illum, II. Faſt. v. 752.

Sed enim temerarius ille
Eſt meus, & ſtricto qualibet enſe furit.

Hunc Theb. I.

Et nunc enſe furit, nunc tela natantia raptans
Ingerit. GRAEV.

Lipſii conjectura eſt in II. Elect. 19. Boxhornius in Sylloge Epiſtolar. ab Ant. Matthaeo editarum Ep. XXXIV. itidem legit *ſubrectis*, vel *erectis enſibus*. Barth. ad Claudian. II. in Rufin. 400. *erectis*. Fruſtra ſumunt operam in emendanda corrupta ſcriptura vetuſtarum Editionum, in quarum pleriſque eſt *ſubjectis*. Scripti omnes, & V. E. habent *ſtrictis*, quod non eſt mutandum. In altera voce inſigniter variant ſcripti. Berol. Duisb. margo Pal. 2. teſte Grutero, & Voſſ. 3. *furit*. Reg. F. & Voſſ. 2. *fuit*. Reg. Q. *ibat*. Flor. *adiit*. Magl. *aut*. Fran. *fugit*, quod propius accedit ad *furit*. A Voſſ. I. haec vox abeſt. Editi omnes *furit*, quod retinendum arbitror cum Heinſio, & jam receperant Amſtelod. & Beger. Nam *furere* eſt verbum proprium de militibus cupiditate pugnandi & caedium flagrantibus,

bus datus, quam jugum & hoſtibus & duci capto

bus. Vid. Nic. Heinſ. ad Valer. Flacc. I. 144. & VI. 104. & 198. Broekhuſ. ad Propert. IV. 6. 56. & Burm. ad Petron. c. CXXII. Et *furis* facilius mutari potuit in *fuit*, quam *fuis* in *furis*. Scriba imperitus *r* non bene expreſſum potuit accipere pro *i*, & ſcribere *fuiit*; unde mox prona emendatio in *fuit*. Potuit etiam eadem litera, quum forte non in ſerie literarum ſcripta, ſed lineola, vel ſigno, quod non multum a figura accentus circumflexi abeſt, ſupra *fuit* notata eſſet, ut ſaepe in MSS., a feſtinante, vel non ſatis attento librario praeteriri. Ceterum ſi Florus reſpexit ad locum Livii IX. 13. quem hic laudat Salmaſius (nec eſt alius apud Livium, ad quem ea, quae hic ſcribuntur, potius referri poſſint) pro *Publilio*, quem tum Ducem fuiſſe ſcribit Livius, ſubſtituit *Papirium*, quod nomen in bellis Samniticis notius erat, quam Publilii. De ardentibus militum oculis quod addit, id Livius quoque non de hac pugna, ſed de ea, quae prima omnium A. U. CCCCXI. cum Samnitibus commiſſa eſt, ſcribit Lib. VII. c. 33.

Arſiſſe omnium oculos] Ita cum Aquileiam obſidens Attila, ſpeculaturum ad muros accederet, ab hoſtibus circumventus, duobus interfectis, reliquos audacia & virtute ſua in fugam vertit, qui ſacroſancte affirmarunt, ex illius oculis ignitos radios, fulguris inſtar, emicuiſſe. Nicolas Olahus in ejus vita. Idemque teſtatur P. Callimachus Experiens in Attila. Turno ſuo tribuit hoc Virgil. Aeneid.

> . . . . *Totoque ardentis ab ore*
> *Scintillae abſiſtunt, oculis micat acribus ignis.*

Herculi Apollodorus lib. 2. pag. 84. Alemannis ſuis Henrici legatio apud Choniatem ſub fin. lib. 1. de rebus geſtis Alexii Angeli, *qui Martis alumni, irae flamma oculos ſuffuſi, non ſecus quam gemmae radient.* Et ſuis militibus Julianus apud Marcellinum 21. 27. f. *oculorum veſtrorum vibratae lucis ardorem.* & ipſe auctor Gothis 31. 38. *Sequebantur furore ex oculis lucente Barbari noſtros.* Lege etiam quae notavit Gruterus ad Livium 7. 33. & diſcurſu 13. ad Tacit. Item Virdungus in Taciti Agricolam 41. 5. FREINSH. *Omnium vultus* Voſſ. 3.

Quam jugum & hoſtibus, & duci capto, repoſuerunt] Non pro certo id narrat Livius, nec de eo inter omnes conſtitit Annalium ſcriptores, ut idem ille his verbis teſtatur, lib. IX. *ceterum id minus miror, obſcurum eſſe de hoſtium duce, dedito miſſoque ſub jugum.* SALM. Ambiguitatem, quam Livius, 9. 15, 9. proponit, fueritne res ad Luceriam geſta, & ignominia Caudinae deditionis repoſita, Papirio tertium Coſ., an ipſo equitum magiſtro, dictatore Lentulo? eam Capitolini triumphi dirimunt: qui Papirium de Samnitibus ſecundum triumphaſſe, cum Coſ. tertium eſſet, conſtanter recenſent, anno U. C. CCCCXXXIV. STAD. *Reponere*, pro reddere, rependere, par pari referre, obvium eſt. Virg. XII. Aen. 878.

> . . . . *Haec pro virginitate reponit?*

Cicer. I. Famil. 9. *Cur autem laudarim, peto a te, ut id a me neve in hac re, neve in aliis requiras: ne tibi ego idem reponam, cum veneris.* Add. Juvenal. I. I. Martial. XII. 18. Hanc vocem Iſ. Voſſius etiam Catullo reſtituit. Nam pro eo, quod vulgo legitur Carm. LI.

> *Ne poenas Nemeſis repoſcat a te:*
> *Eſt vehemens Dea: laedere hanc caveto.*

e veteribus, ut ait, libris edidit: *Ne poenas Nemeſis reponat.*

pto repoſuerunt.

Ate Eſt vehemens ------. *Repoſcere ab aliquo poenas* bene Latinum eſt. Et quaerendum cenſeo, qui, aut unde ſint illi libri, quos, praeter Voſſium, nemo eorum, qui Catullum, illuſtrarunt. quod quidem ſciam, memoravit; & an Ate eadem ſit, quae & Nemeſis dicitur.

CAP. XVII.

Bellum Etruſcum, & Samniticum.

1 HActenus populo Romano bellum cum ſingulis gentium, mox acervatim, tamen ſic quo-

Quae hoc capite continentur, ſcribit Livius, 9. & 10. Oroſius, 3. 20. Eutrop. 2. 1. Geſtum autem eſt bellum hoc anno CCCCL. ab U. C. Oroſ. Euſebius autem dicit geſtum Olymp. CXVII. Meminit Auguſtinus, Civit. 3. 17. De duodecim Etruriae populis, ſupra cap. 5. De Calidonio & Hercynio ſaltu infra, 3. 10, 14, 18. & 4. 12, 27. CAMERS.

1. *Hactenus populus Romanus*] Legitur in Nazariano codice: *Hactenus populo Romano.* Sed ſubintelligendum, eſſet res aut bellum. Et ſic plane praefert Palatinus alter: *Hactenus populo Romano bellum cum ſingulis gentium.* Jordanes, pro *acervatim*, mox legit *catervatim.* Minus recte. Ab ipſo Jordane eſt, non a libris, haec varietas. Inter hos populos, qui acervatim populo Romano ſuſtinendi fuere, perperam omiſit Gallos. Nam Etruſci, Umbri, Samnites & Galli, hi quatuor ſimul populi, ſimul conjurarunt adverſus Romanos. Vide Livium lib. x. & ejuſdem libri epitomen, in qua haec verba leges: *Cum adverſus Etruſcos, Umbros, Samnites, Gallos, P. Decio & Q. Fabio ducibus pugnaretur.* Et mirus ſane noſter, cum tres tantum populos heic recenſeat, qui in excidium Romani nominis conſpirarint, mox tamen quatuor agminum ſigna per Etruriam infeſtam volitaſſe dicit. SALM. Ryck. *Hactenus populo Romano bellum cum ſingulis gentibus.* Sic & Palat. ſec. & Nazar. niſi quod hic *bellum* omittat, unde vulgata videtur orta eſſe, & uterque *gentium.* Statim idem Ryck. *tamen ſic quoque par omnibus fuit.* Sic quoque Vineti, aliaeque vetuſtiores editiones. quod quorum librorum auctoritate recentiores editores mutarint, nondum mihi compertum eſt. Reſcribendus eſt totus locus veterum librorum fide: *Hactenus populo Romano bellum cum ſingulis gentium, mox acervatim, tamen ſic quoque par omnibus fuit.* GRAEV. Libri Vineti, Magl. Fran. & V. E. *Populus Romanus bellum.* Berol. & Duisb. *P. R. bellum.*

quoque par omnibus fuit. Etruſcorum duodecim populi, Umbri in id tempus intacti, antiquiſſimus Italiae populus, Samnitium reliqui in excidium Romani nominis repente conjurant. Erat terror ingens tot ſimul tantorumque popu- 2
lorum. Late per Etruriam infeſta quatuor agminum

lum. Flor. & Regg. *populus Romanus cum.* Voſſ. *populo Romano cum.* Probo ſententiam Graevii, ſcribendum eſſe *populo Romano bellum.* Error ortus eſt e Notis *P. R. Fais* excepto Magl. habent o. s. & v. e.

Umbri in id tempus intacti] Secutus ſum editionem Gruterianam, quam etiam Lipſius, Elect. 2. 19. ex libro ſuo confirmat. Umbros enim, antiquiſſimum Italiae populum, etiam Dionyſ. 1. 19; & Plin. 3. 14. appellat. Ceterum ne ſic quidem perſanatum eſſe locum ſuſpicor. Primum quod admodum languere videatur oratio; tum quod de *Gallis*, praecipuo Romanorum terrore, nulla mentio; praeterea quod mox ſubjicitur: *infeſta quatuor agminum ſigna*, videbatur etiam Gallorum mentionem requirere; Itaque ſic tentabam: *Umbri in id tempus intacti, antiquiſſimus Italiae populus, Samnium, Gallique.* Vel ita: *Umbri i. i. t. i. a. l. populus Samnitum, Gallique.* ſed nihil affirmo. FREINSH. Satis apparet locum non integrum eſſe. Nam utique etiam memorandi erant Galli. *Reliqui* non videtur ejiciendum cum Freinshemio, nec mutandum in *Gallique.* Nam quod Florus dicit *Samnitium reliqui*, id eo pertinet, quod Liv. x. 16. & 18. narrat, P. Decium Samnitium exercitum nuſquam ſe praelio committentem finibus expuliſſe, *hos finibus pulſos Etruriam petiviſſe, & Tuſcos*, Umbros, Galloſque ad arma concitaſſe. Porro ſuſpicor poſt *reliqui* excidiſſe *Gallique*: idque eo facilius fieri potuit, quod ſaepe ſcribebant *relliqui*, pro *reliqui.* Begerus edidit *Samnium, Gallique.* Ipſe fatetur ſe audacem eſſe, & verum dicit. *Samnitum* Ryck. & Voſſ. 2.

2. *A latere Etruria infeſta*] Quid opus hac repetitione, Etruriam a latere infeſtam eſſe, cum jam dixerit, duodecim Etruſcorum populos conjuraſſe? Nazarianus: *latere Etruriam infeſtam.* Scribo: *late per Etruriam infeſtam*, &c. Jampridem ex Jordane ita reſtituiſſe optimum Vinetum memini. Vitioſam prorſus eſſe vulgatam, nobis ſatis conſtat. SALM. Recepi lectionem Jordanis antea Vineto, mox Salmaſio probatam. nam illa altera vitio non caret. FREINSH. *A latere Etruriam infeſtam* Ryck. & Voſſ. 3. *a l. Etruriam infeſta* Flor. Ceteri ſcripti & o. e. conſpirant in vitioſam ſcripturam *a l. Etruria infeſta*, praeter Ald. qui Jordanem ſequutus eſt.

3. *Ciminius interea ſaltus*] *Geminius* optimi lib. & vetus editio, pro *Ceminius* aut *Ciminius*, ſolenni errore. *Ciminius* in membranis Jordanis. *Ciminum* & *Ciminium* dictum eſſe conſtat, de quo quidam fruſtra dubitant. Sic *Titus* fluvius & *Titius* pro eodem, ut infra notabimus. Alter Palatinus *Geminus*, pro *Ceminus* vel *Ciminus*. Virgilius Cimini montem & lacum memorat Aeneïde ſeptima: *Et Cimini cum monte lacum.* Mentio apud Livium, in hac eadem hiſtoria, *Ciminiae ſilvae* & *Ciminiorum ſaltuum*, idemque etiam *Ciminii montis* meminit. SALM. Lege Livium

3 minum ſigna volitabant. Ciminius interim ſaltus in medio, ante invius, plane quaſi Calidonius, vel Hercynius, adeo tunc terrori erat, ut ſenatus Conſuli denuntiaret, ne tantum periculi ingre-

vium 9. 36. 1. & noſtrum ſupra I. 11, 8. ubi ſimilis comparatio. FREINSH. *Geminius* Naz. Pal. 1. Fran. Voſſ. 1. 2. Duisb. & v. e. *Ciminius* Toll. & Voſſ. 3. alii *Geminus*. *Geminius* habebat etiam Frontinus MS. Keuchenii I. 2. 2. cujus adnotationem comparanti cum iis, quae hic ſcribit Salmaſius, liquebit unde illa tranſſcripta ſit. Pro *Calidonius* Heinſius, Ryckius, & Perizonius ad oras librorum ſuorum ſcripſerant *Caledonius*. Sane Latini plerumque hoc ſcribunt per *e*, & Graeci per η, Καληδόνιος. Sed o. s. nec non Ed. V. & J. hic & infr. III. 10. 18. habent *i* in ſecunda ſyllaba, quemadmodum etiam in ſcriptis Lucani eſſe teſtatur Vinetus. Jordanes, Naz. & quidam editi Flori male *Calydonius*, quod eſt a Calydone, Urbe Aetoliae. Vid. Clar. Oudendorp. ad Lucan. VI. 68.

Ciminius interim ſaltus, ante invius, plane quaſi Calidonius aut Hercynius] Livium imitatur, a quo ferme haec expreſſa: *Silva erat Ciminia magis tum invia atque horrenda, quam nuper fuere Germanici ſaltus*. SALM. A Ryck. aberant haec, *in medio ante invius*, & relictum erat vacuum ſpatium, ſed quod non plus dimidia parte harum literarum caperet.

Ut ſenatus conſuli denuntiaret, ne tantum periculi ingredi auderet] Hoc eſt, ne ſaltum Ciminium tranſiret. Quod debuit ipſis verbis retineri & exprimi, ſicut denuntiatum eſſe diſerte teſtatur Livius: *Eo forte quinque legati cum duobus tribunis plebis venerant denuntiatum Fabio ſenatus verbis, ne ſaltum Ciminium tranſiret*. SALM. *Ne auderet*, i. e. ne ſuſtineret, ne in animum induceret. *Audere* ſaepe dicitur de re difficili, & plena periculi. Virg. IX. 42.

Neu ſtruere auderent aciem, neu credere campo.

Et ibid. 399.

. . . . *Qua vi juvenem, quibus audeat armis*
Eripere.

Ovid. I. Heroidum 41.

Auſus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere caſtra dolo.

Servius in Virgil. VIII. Aen. 364. *Aude hoſpes contemnere opes: Bene*, inquit, *aude, quaſi rem arduam & difficilem*. Juſtin. II. 4. *Singulare omnium ſaeculorum exemplum auſae*. Vid. ibi Interpr. Turn. XXI. Adverſ. 8. & Taubm. ad Virg. VIII. Aen. 364. Sic apud Graecos τολμᾶν. Kuhn. ad Diog. Laërt. X. 142. & Gataker. I. Miſcell. 3. qui haec etiam interdum πλεονάζειν putat. Sic *ne auderet ingredi*, eſſet, *ne ingrederetur*.

4. *Quin fratre praemiſſo exploraret acceſſus*] In optimo Nazariano ſcribitur: *explorat*. puto ſcribendum: *Sed nihil horum terruit ducem. Quin fratre praemiſſo explorat acceſſus*. Mutavit Jordanes & aliter diſtinxit in ſuis, hoc nempe modo: *Sed nihil horum terruit ducem, quin fratre praemiſſo exploraret acceſſus*. Quomodo hactenus editi retinuere. Non tam bene. Videtur autem his verbis ſentire Florus, Fabium nihil territum denuntiatione ſenatus, exploraſſe tamen acceſſus Ciminiae ſilvae, eamque penetraſſe. Atqui non ita eſt. Jam illa penetrata erat, & victi Etruſci, cum verbis ſenatus haec illi facta denuntiatio eſt. Livius

ingredi auderet. Sed nihil horum terruit ducem. 4
Quin fratre praemiſſo explorat acceſſus. Ille per noctem paſtorio habitu ſpeculatus omnia refert. Tum iter. Sic Fabius Maximus periculoſiſſi- 5
mum

...us de legatis ac tribunis plebis, ... haec denuntiatum venerant: ...*ntai ſerius ſe, quam ut impedi-* ... *bellum poſſent, veniſſe, nuntii* ... *Romam revertuntur*. SALM. ... Ryckianus conſentit Nazar. ... in utroque *explorat*. Suf-... Salmaſio emendanti: *Nihil* ... *terruit ducem. Quin fratre* ... *explorat acceſſus*. nullus, ... genius dictionis Flori non eſt ..., dubitare poteſt, hanc ... manum ejus. Sic quoque in ... editione legeretur, ſi operae ... fuiſſent audientes. Paullo ... Ryck. aeque ut Nazar. *A la-* ... *Etruriam infeſtam*, ubi itidem ... *late per Etruriam in-* ... GRAEV. Retinui quod ... ex Salmaſii, & Graevii ...entia ediderant. Nam etiam ...orent. & Magl. habent *explorat*. ... *exploraret*. Voſſ. 3. *explora-* ...

Fratre] Quem Caeſonem appel-... Frontinus, 1. 2, 2. alii, quos ..., 9. 36, 3. citat, C. Clau-... FREINSH.

...per noctem paſtorio habitu] ..., & contra hiſtoriam, quam ..., hoc ab illo additum, *per* ... Immo interdiu & palam ... ſe immiſcuit, hoc ſolo ... ac diſſimulatus, quod paſto-... praeferret, linguae etiam er-... adjutus, qua ſe hoſtibus pro ...digena inſinuavit. Livius Etru-... literis eruditum fuiſſe hunc Fabii fratrem, qui Ciminiam ſil-vam exploravit, & commercio lin-guae fefelliſſe, non obſcure indi-cat, qui tamen haec poſtremo ad-... : *Sed neque commercium lin-guae, nec veſtis armorumque habi-tu ſic eos texit, quam quod abhor-... a fide quemquam externum Ci-minios ſaltus intraturum*. Quin & audaci ſimulatione eum ſe hoſti-bus immiſcuiſſe, & principum ejus gentis colloquia petiiſſe, clare tra-dit. Tantum abeſt, ut per no-ctem hoc iter fecerit, aut tene-bris explorationem ſuam occultam eſſe voluerit. SALM. *Paſtorius ha-bitus* eſt veſtis pellicea, quam Ro-mani peregrino vocabulo *renonem*, Graeci διφθέραν vocabant. Ovid, 11. Met. 680.

Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit.

Vid. Caſaub. ad Theophr. Cha-ract. c. v. & Graev. Lect. Heſiod. c. XII. Eum habitum autem fere ſumebant exploratores. Burm. ad Vell. 1. 2.

Speculatus omnia: refert totum iter] Ita Vinetus ex Jordane reſti-tuit. Sed Jordanis libri duo vetu-ſtiſſimi & Longobardico charactere exarati legunt: *refert tutum iter*. Ubi acceſſus exploraſſet, & omnia ſpeculatus eſſet, refert, tuto acce-di & tranſiri poſſe. Sed vetuſtiſſi-mus omnium atque optimus Na-zarianus Flori Codex ſcriptum cla-re exhibet, *refert tum iter*. At-que ita etiam habet vetus editio. Alii Flori Codices omittunt illud, *iter*, ac legunt: *Tunc ſic Fabius Maximus periculoſiſſimum bellum ſi-ne periculo explicavit*: Frater du-cis, qui ſpeculatum iverat ad ex-plorandos ſilvae aditus, ubi omnia certa attulit, tum conſul Fabius eam ingreſſus, iter verſus hoſtes facere coepit. Nihil verius. Et confirmat plane Livius his verbis, quae noſter hic adumbravit. *Haec cum relata conſuli eſſent, impedi-mentis prima nocte praemiſſis, legio-nibus poſt impedimenta ire juſſis,*

 ipſe

mum bellum ſine periculo explicavit. Nam ſubito inconditos atque palantes aggreſſus eſt, captisque ſuperioribus jugis, in ſubjectos ſuo jure deto-

ipſe ſubſtitit cum equitatu. Jordanes, more ſuo, cum brevitatem & argutiam Flori non caperet, ſic mutavit, ut in ejus hiſtoria habetur. SALM. *Totum iter*] Ita accurate ex Jordane Vinetus, nec abit nimium v. e. niſi quod truncate, *refert. Tum iter.* at aliae edd. *refert. Tum ſic Fabius* &c. quod & in Pal. ſec. nam pr. medium retinet, item tert. Jordanes qui extat (extitit heu!) in Palatina libraria MSS. habet, *praefert tutum iter.* non male, haereas tamen utrum praeferas: adeo utrique ſcripturae ſuae adſunt rationes. GRUTERUS. Salmaſio magis arridet *tutum iter*, itaque potuiſſe ſcribere Florum, propius fidem eſt. FREINSH. *Speculatus omnia, refert totum iter. Sic Fabius Maximus*] Ryck. *Speculatus omnia refert. Tunc ſi Fabius Maximus.* Sic & alii libri. Nazarian. vero: *refert tum iter.* Omnino prior ſyllaba exciderat, quam retinent duo libri vetuſtiſſimi Jornandis, in quibus legitur, *tutum iter.* Quod merito probatur Tanaquillo Fab. Sed Nic. Heinſius mallet ex veſtigiis veteris libri. *Speculatur, omnia refert tuta, tum inſtitutum iter*, vel *tum inſtituit iter.* Cognationem litterarum has turbas dediſſe putat. Liv. XXVII. 12. *Poſtquam ſatis tuta eſſe omnia exploratum eſt.* Curtius IV. cap. 9. *Deinde ut ſpeculatores praemiſſi tuta omnia nuntiaverunt.* iter inſtitutum ut Horat. Epod. *anguis rumpit iter inſtitutum.* GRAEV. *Tutum*, quod a Salmaſio probari ſcribit Freinshemius, ei in prima Ed. placuerat. Nazariani libri ſcriptura exſtat etiam in Flor. Berol. Magl. Duisb. & V. E. (niſi quod Flor. & Magl. *tunc* habent,) eamque rurſus probat Salmaſ. ad cap. ſeq. n. 11. ut Ryckiani in Fran. Voſſ. & aliis olim editis; ſed in pleriſque eorum eſt *tum*, & in omnibus *ſic.* Regg. *refert totum iter. Sic F. M.* *Tutum* praeferebant etiam Perizonius, & Broekhuſ. ad Propert. III. 9. 72. ubi etiam alibi male *totus* legi pro *tutus* oſtendit; de quo vid. Drakenb. ad Sil. Ital. X. 312. *Tutum iter, tuta via* paſſim leguntur. Loca Livii e XXIII. 34. XXIV. 23. & XLII. 43. adſcripſerat Heinſius. Horat. III. Carm. 16. 7.

. . . . Fore enim tutum iter & patens.

Cicer. pro Planc. XLI. *Iter mihi tutum praeſtiterunt.* Et XIV. Famil. 12. *Et longum eſt iter, & non tutum.* Ovid. Art. Amat. I. 585.

Tuta frequensque via eſt, per amicum fallere nomen.

Et huc facit locus Livii ab Heinſio obſervatus XXVII. 42. *Poſtquam ſatis tuta omnia eſſe exploratum eſt.* Add. XXXVII. 39. *Cn. Domitius ad explorandum iter ---- miſſus poſteaquam omnia certa retulit.* Itaque hoc quidem probo: ſed retinui, quod erat in pleriſque libris. Nam & commodam ſententiam habet, & nec *tutum* uſquam legitur, niſi in Jord. & Ald. nec *totum*, niſi in Regg. & pleriſque edd. recentioribus. In animadverſione Graevii *ſpeculatur* videtur eſſe vitium operarum: nam Heinſius in exemplari ſuo reliquerat *ſpeculatus.*

5. *Periculo explicavit*] Recte quidem hoc. Sicut enim non temere ſubeunda ſunt pericula: ita, ubi periculorum non niſi per periculum effugium eſt, *δεξίσαντας τι κινδυνεῦσαι* (ut in hoc perculoſiſſimo bello) melius certe eſt, verbis Thucyd. I. 4, 5. accidit enim

Au-

...tonuit. Ea namque ſpecies fuit illius belli, 6
quaſi in terrigenas e coelo ac nubibus tela mitte-
rentur. Nec incruenta tamen illa victoria. nam 7
oppreſ-

Audaces fortuna juvet.
...eoque ſaepius valeat illud Ta-
c. ... 59, 4. *Multa experiendo*
..., *quae ſegnibus ardua vi-*
dentur. Freinsh. Cum Ryck.
... omnibus nonnullis ſcriben-
..., *bellum ſine periculo explica-*
... Perperam *ſine* omiſerunt edi-
... nonnulli, quod nolim e-
... hic neglectum eſſe. Bellum
... habebatur periculoſiſſimum
... periculo confecit, quia tutum
... per illum fuit ſalrum, &
... & incompoſitos concidit.
... *bellum* ut *explicuit fu-*
gam apud Phaedrum lib. iv.
... *per artus fratris explicuit*
fugam. Graev.
Freinshemius ſequitur nonnullos
..., a quibus abeſt *ſine.* Sed
... paullo ante probaverit *tu-*
...ter, non recte hic videtur
...piſſe ſcripturam, quae cum il-
... ſtare non poteſt. *Sine* non ha-
... ſolus Voſſ. 2. ſed habent alii
... & V. E. Nec dubito, quin
... fuerit in Nazar. & Pall.
...doquidem Gruter. & Salmaſ.
... eorum Edd. legitur *ſine peri-*
... hic nihil adnotant. *Explica-*
... Quintil. Decl. xi. *Quum*
... ab *explicito bello revertuntur.*
... Decl. v. *Explicare non potui*
...gationem juvenibus quoque for-
...ſe difficilem. Vid. Interpr.
...dr. ad iv. Fab. 6.

... *ſubjectos ſuo more detonuit*] ... lectionem hanc, *ſuo mo-*
... An fulminator hic erat con-
..., aut aliquis tonans Tarpeïus,
... Jupiter ... Flori Nazaria-
... & Jordanis Codices habent,
... *jure.* Quae veriſſima eſt le-
... Licet hinc colligamus,
... non vetuſta nec optimae
... fuerint Vineti exemplaria,
... mendam hanc cum vulgatis
... retinebant. *Suo jure*, id eſt, ſuo arbitrio. Sic ſaepe loquitur noſter. Ita infra, lib. iii. cap. xvii. *Interceptis vectigalibus ſuo jure peculabantur rempublicam.* Salm. *Suo jure*] Sic Jordanes, ſic Pal. pr. & probandum eſt, quamvis Vineti Codd. calamo exarati, ut & Pal. ſec. ac tert. praeferant, *ſuo more*, quod & in vulgatis. Lipſius dict. cap. 19. ſcribendum autumat *Jovis more*, tanquam *ſuo more*, inferat tale quid a Fabio ſaepius factum. Gruterus. Salmaſius etiam *ſuo jure* probat & explicat, ex auctore 3. 17, 3. ubi haec eadem phraſis. Lipſiana tamen conjectura alio Flori loco juvari videtur, infra 2. 6, 9. ubi ſimilis comparatio. Freinsh. Haec non ſunt cum Lipſio ſcribente *Jovis more*, aliiſque ſollicitanda. *Suo jure* eſt, ut voluit, nemine impediente, pro arbitrio, ut recte quoque cepit Salmaſius, & hoc loquendi genus pluribus exemplis aſſeruit Gronovius ad Senecam. Graev. De Tranquill. an. c. iii., & jam ante Budaeus ad l. 44. D. *de Uſufr.* Add. Voſſ. ad Juſtin. ix. 6. Schulting. ad Senec. Controv. iv. Graev. ad Cicer. de Senect. xi. & Burm. ad Petron. lxxviii. Scripti & editi omnes habent vulgatum *ſuo more*, praeter Voſſ. 3. in quo eſt *ſuo jure*, ut in Naz. & Jord. Heinſius ad Silium Ital. xii. 449. legit *ſine more.* In Edit. Amſtelod. hic addita erat adnotatio: Dorleans legendum cenſet *ſummo timore.* Alii *ſuo jure.* Lipſius *Jovis more.* Stadius. Quaſi vero Stadius divinare potuerit, quid poſt aliquot annos ſcripturus eſſet Dorleans. Schrevelius ea adpinxerat Edit. Elzevirianae. An. 1660.

6. *Quaſi in terrigenas e coelo, ac nubi-*

oppreſſus in ſinu vallis alter Conſulum Decius, more

nubibus, tela mitterentur] In Nazariano eſt: *tela jacerentur.* Nimis poëtice haec paratragoediat Annaeus, & praeter veri fidem. Fabius captis ſuperioribus jugis in ſubjectos ſuo jure detonuit, eaque ſpecies & imago certaminis fuit, quaſi in terrigenas ac gigantes a coelo ac nubibus tela Dii jacularentur. Atqui nihil in re, ut eam geſtam narrat Livius, a quo tamen hic accepit, & parum cepit ejus mentem. Fabius, explorato aditu Ciminii ſaltus, prima vigilia copias ſuas traduxit per eum ſaltum, praemiſſis impedimentis, & legionibus poſt impedimenta ire juſſis, ipſe cum equitatu ſubſtitit, & luce orta poſtero die obequitavit ſtationibus hoſtium, quae extra ſaltum erant ordinatae. Mox in caſtra ſe recepit, cum diu morando hoſtem fatigaſſet, caſtris deinde egreſſus porta altera ante noctem agmen, quod praemiſerat, aſſequutus eſt. *Poſtero*, inquit, *die, luce prima, juga Ciminii montis tenebat. Inde contemplatus opulenta Etruriae arva milites emittit. Ingenti jam abacta praeda, tumultuariae agreſtium Etruſcorum cohortes, repente a principibus ejus regionis concitatae, Romanis occurrunt, adeo incompoſitae, ut vindices praedarum, prope ipſi praedae fuerint. Caeſis fugatiſque iis, late depopulato agro, victor Romanus, opulentuſque rerum omni copia, in ea caſtra rediit.* Locum integrum retuli, ut conſtet, eum Floro noſtro lectum & male intellectum, pravamque imaginem praelii inde concepiſſe. Cum enim legeret, Fabium juga montis Ciminii tenuiſſe, & inde milites emiſiſſe, ſic interpretatus eſt, quaſi ex ſuperioribus montis jugis cum toto exercitu in hoſtes, qui in plano erant, impetum fecerit, eoſque deleverit. Non ita ſe res habuit, ut attentius verba Livii conſideranti patebit. Quod dicitur Fabius juga montis Ciminii tenuiſſe, id feciſſe eum apparet, ut conſpectum ex ſuperiori loco caperet, ad contemplandum ſitum & arva Etruriae. Hoc cum feciſſet, milites emiſit extra ſaltum, nempe in agrum eos hoſtium emiſit. Ex quo, ingenti jam abacta praeda, in occurſu habuerunt tumultuarias aliquot cohortes agreſtium Etruſcorum, quas principes ejus regionis ad hoc concitaverant, ut praedas abactas recuperarent. Eas adeo incompoſitas fuiſſe & inconditas dicit Livius, ut vindices praedarum ipſi praedae fuerint. Hinc noſter ſumpſit quod heic etiam habet: *Nam ſubito inconditos atque palantes aggreſſus eſt:* At falſum quod ſequitur: *Jam captis ſuperioribus jugis in ſubjectos ſuo jure detonuit.* In planum jam deſcenderat miles Romanus, & extra ſaltum emiſſus in agro Etruſco ingentem jam abegerat praedam, cum eis occurrerunt illae inconditae ac palantes agreſtium Etruſcorum cohortes, quas fuderunt fugaveruntque. SALM. *Tela mitterentur*] Nazar. *jacerentur*, quod, quia praeſtantiſſimus codex prae ſe fert, recipiendum eſſe contendit Nic. Heinſius, praeſertim cum & alibi ſic locutus ſit Florus, lib. III. 21. *ſudeſque & ſaxa undique a moenibus ac tela jacerentur.* Sic *jacere fulmen*, *jacere tela* ſaepe apud Naſonem & apud Senecam in Tragoediis non ſemel a ſe reſtitutum ait ex optimis membranis. GRAEV. *Jacerentur* etiam Voſſ. I. 3. & Jordanes. Livii locus apud Salmaſium eſt Lib. IX. c. 36. Begerus hic quoque Florum tuetur adverſus cenſuram Graevii; ſed ſuo more. Scripſerat Graevius in Praefatione, Florum interdum putide, & non ſuo loco oſtentare eruditionem, ob eamque cauſam hic Giganto-

ma-

more patrio devotum Diis Manibus obtulit caput:

machiam inculcare. Quid ad haec Defenſor? *Miror*, inquit, *Graevium hoc loco Auctorem exagitare, ac ſi eruditionem oſtentare voluiſſet, cum tamen in Poëta, qualis Florus fuit, hoc ne praeſumi quidem poſſit; fabularum enim notitiam quis tali negaret?* Non intelligo quid ſibi velit haec oratio. Oſtentatio eruditionis in poëta non poteſt praeſumi; quia nemo poëtae fabularum notitiam negat. An poëta ideo non poteſt oſtentator eruditionis eſſe, quia fabularum peritus eſt? nam haec eſt, opinor, verborum illorum ſententia: aut, an inter ſe repugnant, alicujus rei peritum, & ſimul oſtentatorem eſſe? Graevius non detrahit Floro peritiam fabularum; ſed hoc dicit, eum hic intempeſtive memorare Gigantomachiam. Hoc debuerat refutare Begerus, & oſtendere, illius quam maxime opportuno loco mentionem factam: quod ex iis, quae dixit, nondum *apparet*. Sed videtur id velle facere iis, quae deinde adtexit in hunc modum. *Comparatio e loco ſuperiore inferiores debellantium cum Gigantomachia utique in aliquo tertio convenit. Nam & in hac e loco ſuperiore inferiores debellarunt Dii.* Egregie: nam hinc omnino conſequitur & aptam eſſe hanc comparationem, & opportuniſſimo loco a Floro inſtitutam: haud ſecus ac ſi ego nunc Begerum, & alios, qui cum eo in uno tertio conveniunt, in eo comparandos ſuſcipere vellem; quamquam id multo quidem opportuniore loco facerem, quam quo Florus Fabium & Romanos Diis, Etruſcos autem gigantibus comparavit. Multi ſaepe e locis ſuperioribus adverſus hoſtes inferiores pugnarunt, nec ullus eſt Hiſtoricus, qui non crebro tales pugnas memoret. Nec tamen cuiquam, praeter Florum, in mentem venit tam inſanam comparationem inſtituere, eoſque, qui e montibus pugnant, Diis, qui autem ex inferiore loco, gigantibus adſimilare. Sed hujuſmodi deliramenta loquuntur Declamatores.

7. *Nec incruenta tamen illa victoria. Nam oppreſſus in ſinu vallis alter conſulum Decius*] Res diverſas ac diverſiſſima tempora temere hic confundit noſter Annaeus. Nec enim victoria illa, quam tum reportavit Fabius de Etruſcis, penetrato primum ac tranſito ſaltu Ciminio, Decii conſulis morte ac conſecratione foedata eſt. Nec conſul tunc cum Fabio fuit Decius, ſed C. Marcius Rutilus, qui annus urbis erat. . . . Aliquot annis poſt, cum una conſules eſſent Q. Fabius quintum, & P. Decius quartum, haec acciderunt in ea pugna, quam hoc par conſulum adverſus Etruſcos, Umbros, Samnites & Gallos ſimul coactos pugnavit. De qua conſulendus Livius lib. x. Certe hoc caput Florus auſpicatus eſt ab illa quatuor populorum in Romanos conſpiratione, & hunc titulum materiamque capitis praecipuam eſſe voluit. Sed male, in ea re memoranda, multo ante geſta immiſcuit, cum Q. Fabius primum ſilvam Ciminiam aperuit, viamque per eos ſaltus, ante invios, Romano bello fecit. Quam ejus victoriam perperam eamdem facit cum altera, quae multis poſt annis contigit in eadem Etruria, quo tempore alter conſul Decius, cum ab hoſte premeretur, exemplum ſequutus patris, Diis ſe manibus devovit, ut victoriam exercitui lucraretur capitis ſui damno. SALM.

Nam oppreſſus in ſinu vallis alter conſulum Decius] Hoc nunquam factum, nec ulli memoratum. Poëtica haec fictio Flori & vanum commentum. Pugna illa, qua ſe devovit Decius, in agro Sen-

put: ſolennemque familiae ſuae conſecrationem in victoriae pretium redegit.

Sentinate commiſſa eſt, non intra Ciminios ſaltus. Vide Livium lib. x. Mirum, in tanta eruditionis luce, talia in hiſtoria Romana peccare potuiſſe Florum. SALM. Referenda haec ſunt non ad illam expeditionem, qua Ciminii luci clauſtra perrupta ſunt, ſed ad totum bellum: *victoria* enim, ſicut *victor* & *vincere*, tam ad bellum, quam praelium, referuntur. Abſque explicatione confuſio oriretur hiſtoriae, non enim idem in tempus incidit illa victoria cum morte Decii, ſed XIII. annis diſtant. FREINSH. Expeditio Fabii in ſilvam Ciminiam incidit in A. U. CCCCXLIV. Pugna autem, in qua Decius ſe devovit, facta eſt A. U. CCCCLVII. Itaque recte obſervat Salmaſius Florum confundere tempora. Et fruſtra eum defendere conatur Freinshem. Nam e ſerie narrationis, inprimiſque e verbis, *in ſinu vallis*, manifeſtum eſt, Florum pugnam Fabii e jugis montis Ciminii, & devotionem Decii in idem tempus conferre, & exiſtimaſſe Decium, quum ſe de jugo in vallem demiſiſſet, ibi interiiſſe. *Sinum vallis* Freinsh. *in Ind.* recte exponit receſſum, cavitatem. Liv. XXIII. 1. de agro Neapolitano: *Pleraeque cavae ſunt viae, ſinuſque occulti.* Idem XXX. 2. *Terra campeſtri agro in ingentem ſinum conſedit.* Curt. III. 9. *Triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius explicari aciem patiebantur anguſtiae. Paulatim deinde ſe laxare ſinus montium, & majus ſpatium aperire coeperant. In ſinu vallium* Flor.

More patrio] Vide ſupra, I. 14, 3. Auctorem de Vir. illuſtr. c. 27. Plutarch. c. 33. Parall. Val. Max. 5. 6, 6. Auguſtin. Civit. 3. 18. lege quae ſcribit Cicero, de divin. 1. 24. CAMERS. *Dis Manibus* Naz.

In victoriae pretium redegit] Fecit illam conſecrationem pretium victoriae, ſive rem, qua victoria redimi & comparari poſſet. Ita ſaepius Floro vox *pretium*. Schulting. ad Senec. Controv. IX.

CAP. XVIII.

Bellum Tarentinum, & cum Pyrrho rege.

1 SEquitur bellum Tarentinum, unum quidem titulo & nomine; ſed victoria multiplex. Hoc enim

De hoc bello ſcribit Epit. Liv. lib. 12, 13, 14. Valer. Max. 2, 2, 5. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 35. Plut. in vita Pyrrhi. Auguſtin. Civitat. 3. 17. Oroſ. 4. 1. Eutrop. 2.

1. Quo tempore hoc bellum geſtum ſit, docet Agell. lib. 17. cap. ult. & Plin. 8. 6. [& 14, 19.] CAMERS. Adde Juſtin. 18, 1. FREINSH.

enim Campanos, Apulos, atque Lucanos, &, caput belli, Tarentinos, id eſt, totam Italiam, & cum iſtis omnibus Pyrrhum, clariſſimum Graeciae regem, una veluti ruina pariter involvit: ut eodem tempore & Italiam conſummaret, & tranſmarinos triumphos auſpicaretur. Tarentus La- 2
cedaemoniorum opus, Calabriae quondam, & Apuliae, totiusque Lucaniae caput, cum magni-

1. *Campanos, Apulos*] Plutarch. in Pyrrho, Eutrop. II. 7. & Liv. Epit. XII. XIII. & XIV. Tarentinos a Bruttiis, Samnitibus, Lucanis, & Meſſapiis adjutos tradunt. Campanos & Apulos eorum ſocios fuiſſe nondum uſquam inveni. Nam illi quidem plus LX. annis ante hoc tempus ſe in fidem Romanor. dediderant, & eos hoc bello inter ſocios Romanorum adverſus Pyrrhum militaſſe lego ap. Sigon. I. de Ant. Jur. Ital. 10. Apuliam autem ante hoc bellum in ſocietatem Romanor. veniſſe, cognoſci poteſt ex iis, quae ſcribit Sigon. eod. lib. c. 13. Nec eam tum a Romanis defeciſſe conſtat. Quomodo ergo Florus Campanos & Apulos inter ſocios Tarentinorum memorat? Nam *eadem ruina involvi* dicuntur, qui victis & ſubactis iis, quorum partes ſecuti fuerant, eandem ſortem ſubeunt, & acceſſio illorum cladis fiunt, ut infr. II. 11. 1. & III. 5. 21. Fortaſſis Tarentini non publico harum gentium nomine adjuti ſunt, ſed quidam populi Campaniae & Apuliae privatim arma cum iis ſociaverunt. Neque enim amiſſa illa parte hiſtoriae Livianae, qua hoc bellum exponebatur, ſatis certa notitia earum, quae eo geſta ſunt, ad nos pervenit. Sed tamen vel ſic Florus parum accurate Campanis & Apulis in univerſum tribuat, quod ad paucos tantum conveniret. *Campanos* abeſt a Reg. Q.

Pyrrhum] Pauſanias, libr. I. non ita longe ab initio: *Graecum neminem ante Pyrrhum, bellum Romano imperio intuliſſe, ſatis conſtat.* Nempe ex vera illa & veteri Graecia, nam antea cum multis Italiae Graecis populis, ut & ipſis Tarentinis, conflixere Romani. FREINSH.

Totam Italiam] Ruina belli Tarentini involvit eam partem Italiae, quae ad mare Siculum, & Graeciam vergit; qua ſubacta Romani Italiam, quae a mari ſupero Rubicone, ab infero Arno concludebatur, in poteſtate habuerunt, i. e. eam partem Italiae, quae ab illis proprie Italia dicebatur. Vid. Sigon. I. de Ant. Jur. Ital. I. Jordanes hic *totam paene Italiam* dicit, & Florus mox n. 23. *maximam partem Italiae* hoc bello in ditionem Romanor. veniſſe ſcribit. Sic rurſus *Italia*, & *omnis Italia* apud Noſtrum I. 19. II. I. I. & 2. 2. Vid. tamen ad I. 26. fin.

Italiam conſummaret] i. e. omnes illius urbes, regiones, & imperia in unam ditionem redigeret. Translatio petita ab his, qui multas minores ſummas colligunt, & in unam redigunt. Schulting. ad Senec. Suaſor. VII. Colum. III. 9. *A me duo jugera vinearum intra tempus biennii ex una praecoque vite inſitione facta conſummata*, i. e. tota vitibus occupata.

2. *Tarentus Lacedaemoniorum opus*] Optimus Nazarianus habet, *Tarentos*, Graeca forma. Sic infra

gnitudine & muris portuque nobilis, tum mi[ra-]
3 bilis ſitu: quippe in ipſis Adriatici maris fauci[bus]
poſita, in omnes terras, Hiſtriam, Illyricu[m,]
Epirum, Achajam, Africam, Siciliam vela [d]
mittit. Imminet portui ad proſpectum ma[ris]
poſ[-]

fra in eodem libro ſcriptum erat *Saguntos* pro *Saguntus*. SALM. *Tarentus*] Tarenti originem, ſitum, potentiam, &c. lege apud Strab. lib. 6. & Plin. 3. 10. Sil. 12. 432. Quando & a quibus conditum, Euſeb. lib. temp. CAMERS. Adde Juſtin. 3. 4, 11. Servium ad Aen. 3. 551. Praecipue vero Philippum Cluverium Italiae lib. 4. Merulam, 2, 4, 28. FREINSH. Ryck. Magl. Fran. & quidam editi *Tarentum*. De Tarenti conditoribus etiam Pauſan. Phocic. c. x. Torrent. ad Horat. II. Carm. 6. 11. & hic Rupert.

Magnitudine] Alludit huc Seneca, de tranquil. animi, cap. 2. *tecta, vel antiquae ſatis opulenta turbae*. FREINSH. *Cum magnitudine* Naz. Pal. 1. Regg. Voſſ. 1. 3. Ceteri & o. e. excepta Ald. *tum magn*.

Portuque nobili] De quo Polyb. excerpto primo lib. 10. ubi, quanta ſit portuum utilitas, luculenter demonſtrat. Adde Cenſorini orat. apud Appian. in Punicis. In al. edd. eſt, *nobilis*. ſed iſtud praetuli. Sic infra cap. xx. *Brundiſium incluto portu*. FREINSH. Omnino cum Ryckian. & nonnullis editionibus, ſenſu poſtulante, ſcribendum, *portuque nobilis, & mirabilis ſitu*. inferius Ryck. *tot ſimul populi pro Tarentinis in hos conſurgerent*. vulgati ignorant *in hos*. GRAEV. *Nobilis* & *mirabilis* eſt in o. s. & V. Ed.

3. *In ipſis Adriatici maris faucibus*] Raro in membranis hujus auctoris vetuſtiſſimis *Adriaticum mare* ſcriptum occurrit: *Adrianum* quippe ſemper nominat, aut *Adriam*. Ut hoc loco etiam in vetuſtiſſimis Jordanis Codicibus leg[i]tur: *In ipſis faucibus Adriae ma[ris]*. Horatius quoque *Adriam* vo[cat]. Graecis Ἀδρίας & Ἀδρία[κὸς] κόλπος. Noſter *Adrianum* ſem[per] infra vocat. SALM. *Hadriatici ma[ris]*] Ita diſerte Pal. pr. ut & ſupr[a] cap. 15. ubi & alii duo Pall. *A[driatico]* expreſſere: ſed & hoc lo[co] eſt in tertio *Adriatici*, in ſec[undo] *Adriaci*. GRUT. Omnes s. & e[d.] *Adriatici*. Reg. Q. paullo ante *quippe quae in ipſis*.

Siciliam vela dimittit] In Nazariano eſt: *vela admittit*. Quam ſcripturam firmant & Jordanis codices vetuſti, qui ſcriptum habent: *vel admittit*. Duo Palatini: *vela mittit*. Et ſic prima editio. SALM. *Dimittit*] Ita Nazar. Grutero teſte, Salmaſius *vela admittit* legere mavult. FREINSH. Pal. duo *vela mittit*, quod omnino probum eſſe credo Nicolao Heinſio, qui oſtendit *mittere* ſaepe pro dimittere poni a noſtro. Superius cap. 16. *mitteret omnes vel occideret*. Saepe apud Hiſtoricos *miſſus ſenatus* pro dimiſſus. In Nazar. exhibetur *vela admittere* ut & in Jornande, quem errorem natum putat vir doctiſſimus inde, quod *a* ſuperfluum male iteraſſent primo librarii. GRAEV. *Mitteret* Voſſ. 1. 2. *Mittit* etiam Berol. Duisb. Magl. Fran. & v. e. Et ſic Begerus, & Amſtelodamenſes. Heinſius adſcripſerat e Catalect. Virgil. p. 88. *Nos ad beatos vela mittimus portus*. Sed quum in Naz. *dimittit* eſſe ſcribat Gruterus, non *admittit*, ut Salmaſius, idque etiam Ryck. Regg. Flor. Voſſ. 3. & pleraeque Edd. vett. habeant, & Freinshemius ac Graevius in Ed. A. 1680. retinuerint,

poſitum majus theatrum: quod quidem cauſa miſerae civitati fuit omnium calamitatum. Lu- 4
dos forte celebrabant, quum adremigantem litori Romanam claſſem inde vident: atque hoſtem rati, emicant, ſine diſcrimine inſultant. *qui enim,*

tiot, nihil mutandum exiſtimavi. Cicer. v. Tuſc. 14. *Quod multas naves in omnem oram maritimam dimiſiſſet.* Alioqui haec facile permutantur. Vid. ſupra ad 16. 10.

Ad proſpectum maris poſitum, majus theatrum] Haud ſcio an & minus theatrum habuerint Tarentini. Sic recte hic locum teneat iſtud *majus.* Putavi aliquando *majus* & *maris* varias fuiſſe lectiones ab antiquario notatas. Profecto & Jordanes, ſi quid illi fidimus, non agnoſcit iſtud majus theatrum, ac ſic legit: *Imminet portui ad proſpectum maris poſitum theatrum.* Credam, fuiſſe Tarentinis duplex theatrum, majus & minus. Sed brevitati, quam affectat noſter, non ſatis haec diſtinctio convenit majoris ac minoris theatri. SALM. *Majus theatrum*] Cum ita eſſe in MSS. ſuis prodidiſſet Vinetus, id fidenter recepi in contextum, quandoquidem reſtaret quoque in v. e. nec non Pall. o. hactenus excuditur, *urbis theatrum.* GRUTERUS. Salmaſius illud *urbis* eliminandum putat, cum nullius hic uſus ſit. forte non incommode mutari poſſit in *amphi*, ut ſit *amphitheatrum.* Non enim novum eſt ita corrumpi & exteri literulas, ut in alienum verbum degenerent. ſicut hoc ipſum ſibi exemplo eſt, quod in aliis *majus*, in aliis *urbis* legitur. nihil tamen adfirmaverim. Praeſertim quia *majus theatrum* dici potuit reſpectu minoris: ſicut apud Dionyſ. I. 50, 3. mentio eſt *minoris theatri* in oppido Ambraciae. FREINSH. Solus Reg. Q. habet *urbis theatrum.* Mira eſt in illo ſcriptura: *imminet porticui ad portum maris urbis theatrum.* Fran. *poſitum jovis theatr.* Conjectura Freinſhemii nimis abit a ductu literarum. Et fortaſſis non oſtendi poterit amphitheatra Graecis eo tempore fuiſſe cognita.

4. *Adremigantem litori Romanam claſſem vident*] Legitur in Nazariano, numero multitudinis: *adremigantes litori Romanas claſſes vident.* Sic ille mutavit, dum putat, Tarentinos ipſos adremigantes littori, Romanam claſſem vidiſſe. Alia multa non minoris hallucinationis in Flori hiſtoria deſcribenda peccavit. SALM. Gruterus cenſet adſuta nonnulla a librariis, & purius ita legi: *quum, adremigante litori Romana claſſe, hoſtem* &c. Puto veram cenſuram. FREINSH. Nazariani libri ſcriptura etiam exſtat in Ryck. Regg. Flor. Duisb. & v. e. Ab ea alii s. in his abeunt. Pal. 2. *quum navigantes.* Pal. 3. Magl. Fran. & al. edd. vett. *q. remigantes*, & hac praeterea *inde vident*, quod etiam in Flor. eſt. Berol. *q. a. Romanam claſſem* Voſſ. 1. 2. *q. adremigantem l. Romanas claſſes vident.* Voſſ. 3. *q. remigantes l. Romanam claſſem inde v.* Vulgatam ſcripturam, primum puto edidiſſe Vinetum, quem deinde Gruterus & alii ſequuti ſunt. Puto defendi poſſe *adremigantes Romanas claſſes.* Nam veteres ſaepe ſine diſcrimine *claſſis* & *claſſes* dicunt. Catull. Carm. LXVII. 45.

Quum Medi irrupere novum mare, quumque juventus
Per medium claſſi barbara navit Athon.

Adnotat ibi Statius has a Cicero-

5 *enim, aut unde Romani?* Nec ſatis. Aderat ſine mora querelam ferens legatio. hanc quoque foede per obſcoenam turpemque dictu contumeliam
6 violant. ex hinc bellum. ſed apparatus horribilis, quum

ne II. de Finib. 34. & a Claudiano II. in Rufin. 122. *claſſes* dici. Virgilius quoque compluribus locis *claſſem* & *claſſes* permutat. III. Aeneid. 117.

Tertia lux claſſem Cretaeis ſiſtet in oris,

& 651.

. . . *Hanc primum ad litora claſſem*
Conſpexi venientem.

At ibid. 300.

Progredior portu claſſes & litora linquens,

& 403.

Quin ubi transmiſſae ſteterint trans aequora claſſes.

Sic IV. Aeneid. 309.

Quin etiam hiberno moliris ſidere claſſem

& mox ibid. 313.

Troja per undoſum peteretur claſſibus aequor.

Et ſaepe apud eumdem aliis locis. Sed & *claſſem* de una navi dici obſervat Servius in I. Aeneid. 39. VI. Aen. I. & 334. ubi eſt, *Lyciae ductorem claſſis Orontem.* Et ſic *claſſes* pro navibus Flor. III. 6. 8. Pro *littori* e Duisb. & Edd. V. & J. quibus alibi Ald. accedit, ſcripſi *litori;* ut in monumentis vetuſtis, & Pandectis Florent. Vid. Ald. Orthograph. & Drakenb. ad Sil. Ital. I. 25. *Inde* ab Jordane quoque abeſt. Videri poſſit ortum eſſe e ſequenti *vident.* Sed v. infr. ad n. 25. *Hoſtes rati* Ryck. Ber. Duisb. & v. e.

Emicant] Vid. Freinshem. *in Ind.* Barth. ad Claudian. in prim. Conſul. Stilic. v. 315. Taubman. ad Virg. V. Aen. 319. & Rupert. ad h. l.

Qui autem, aut unde, Romani] Correctores, ſi quid unquam & ſtulte atque impune fecerunt, ſtultiſſime & feliciſſime in hoc loco contemerando verſati ſunt. Scripti omnes, & veteres editiones, vocem, *norant*, non norunt, & pro *qui autem*, habent *qui enim.* His notatis, facile nobis, quid verum fuerit, perſpicere. Indubitanter corrigimus: *quum adremigantem litori Romanam claſſem inde vident, atque hoſtem rati, emicant: ſine diſcrimine inſultant. Qui enim aut unde Romani? Nec ſatis. Aderat ſine mora querelam ferens legatio. Hanc quoque foede per obſcoenam turpemque dictu contumeliam violant.* Integrum locum adpoſui, ne de noſtra emendatione dubitaretur, quod neminem paulo humaniorem facturum putamus. SALM. Secutus ſum certiſſimam Salmaſii correctionem, etiam Grutero probatam. hactenus edebant, *qui autem & unde Romani, nec ſatis norant:* cum illud *norant*, non norint o. Pall. Similiter Ovid. epiſt. Phyllidis verſ. 106. *Hei mihi, ſi quae ſim Phyllis, & unde, rogas!* FREINSH. Ryck. & Voſſ. 3. *Qui enim aut unde Romani nec ſatis norant*, alii omnes, Jord. & v. e. ita, ut volebat Salmaſius. In Voſſ. 2. tamen adſcriptum eſt *compertum*, & a Reg. Q. abeſt *enim*. Voſſ. 3. & Fran. *qui autem aut*. ceteri *qui enim aut*. Formula *quis, aut unde*? interdum eſt contemnentis, interdum ignotum compellantis. Contemnentis h. l. & aliis apud Rupert. & Freinsh. quem etiam vid. *in Ind.* & Graev. ad Ciceron. II. Philipp. 30. Ad ignotos & peregrinos pertinent haec Livii XXIII. 34. *Quum quaereret, qui, & unde, & quo tenderent curſum?* Ovid. IV. ex Pont. 5. II.

Si

quum tot ſimul populi pro Tarentinis conſurgerent, omnibusque vehementior Pyrrhus: qui ſemigraecam ex Lacedaemoniis conditoribus civitatem vindicaturus, cum totius viribus Epiri, Theſſa-

Si quis, ut in populo, qui ſitis, & unde, requires.

Et Petron. CXXIV. *Incidimus in turbam heredipetarum ſciſcitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus?* Schefferus in Adverſar. Cap. 25. (Vol. IX. Obſervat. Miſcell. p. 317.) ſcribit Salmaſium auctorem eſſe lectionis, *qui enim aut*, & Edd. Flori ante Freinsh. habere, *qui autem &*; ac deinde conjicit, *inſultans (qui autem & unde?) Romanis.* Nihil opus eſt hac conjectura. Salmaſius ex MSS. *enim* poſuit pro *autem*, & Edd. vett. non &, ſed *aut* habent.

5. *Hanc quoque*] Legationis jus ut ex gentium moribus originem traxit; ita violatores ejus ſemper infames inviſique fuere, maximisque poenis affecti. De qua re tractare profeſſos lege Paſchalium, cap. 26. Gentilem, lib. 2. c. 14. Freder. de Marſelaer, diſſ. 13. &c. exempla praeter hoc ſunt in Noſtro, 2. 5, 3. & 2. 16, 3. Adde Tacit. H. 3. 80, 5, & 6. Zonar. tom. 3. pag. 69. FREINSH.

Obſcoenam turpemque dictu contumeliam] Non tempero mihi, quin inſignem multis de cauſſis hiſtoriam ex Dionyſio excerpt. legat. IV. adſcribam. *Cum Poſthumius legatus ad Tarentinos miſſus eſſet, & quaedam apud eos exponeret; Tarentini non modo non attenderunt animos; verum etiam ſi quid ab eo diceretur, quod non exactiſſimum Graeci ſermonis characterem referret, obſervabant ac ridebant, & barbarum vocitabant, ac tandem e theatro ejiciebant. Cumque abirent, unus ex iis, qui in tranſitu adſtabant Tarentinis, nomine Philonides, homo ſcurrilis, qui a vinolentia, cui per totam vitam deditus fuerat, appellabatur Corylla, heſterna ebrietate etiamnum diſtentus, ut appropinquarunt legati, ſublato amiculo, & corpore ad obſcoeniſſimum habitum compoſito, ſordes nominatu indecoras ſacro legati veſtimento adſperſit, ubi cum totum theatrum in riſum erupiſſet, & petulantiſſimi quique manibus complosiſſent, Poſthumius Philonidem intuitus: Accipiemus, inquit, omen, ô ſcurra; quia datis nobis etiam ea, quae non petimus. Deinde ad multitudinem converſus, veſtem contumelia affectam oſtendit, cumque adhuc majorem ex omnibus riſum oriri cerneret, & voces quorundam illaetantium petulantiamque laudantium audiret: Ridete, inquit, Tarentini, ridete dum licet; nam poſt haec diu flebitis. Ad quas minas cum nonnulli exaſperarentur: Et ut magis, inquit, ſtomachemini, etiam hoc vobis dicimus, vos hanc veſtem multo ſanguine eluturos.* Fateor non convenire inſtituto, tales narrationes inſerere, ſed cum ad explicandum auctoris locum praecipue faciat, nec alibi idem admiſerimus, veniam merebimur. Facit cum Dionyſ. Val. Max. 2. 2, 5. Polyb. 1. 7. non exprimit genus contumeliae, ſed *ἀσέλγειαν* vocat. Quanta vero ea injuria fuerit, & quam juſto pioque bello Romani propterea Tarentinos perſecuti ſint, exinde apparet, quod etiam in privatis hominibus, apud quos reſpectus iſte juris gentium ceſſat, pro atroci contumelia acceperint fimo corrupto perfundi. l. 1. §. 1. D. de extraordin. crimin. juncta l. 9. de injur. Livius epit. 12. pulſatos ſcribit. FREINSH. *Dictu* deeſt in Fran.

Theſſaliae, Macedoniae, incognitisque in id tempus elephantis, mari, terra, viris, equis, armis, addito inſuper ferarum terrore, veniebat.
7 Apud Heracleam, & Campaniae fluvium Lirim, Levi-

Ex hinc bellum] Supra legendum hic docuimus: *& hinc bellum*. Nec ſententiam mutamus. Hoc eodem libro: *ferocius agunt. & inde certamen.* SALM. Vid. ſupr. ad 13. 6. *Et hinc* eſt in Naz. Flor. Voſſ. 3. Jord. & Ald. Idque magis placet. Ryck. *ext. hinc*. Videtur librarius indicare voluiſſe varietatem ſcripturae. de quo more librariorum Salmaſ. ibid. ad n. 3.

6. *Semigraecam*] Ita apud Livium, 7. 19, 9. *Caeritem pop. miſericordia conſanguinitatis Tarquinienſibus adjunctum, fama ferebat.* Pyrrhi verba leguntur apud Diodor. 22. 1. qui etiam, lib. 16. cap. 66. ſimilia refert de Timoleonte. Adde infra 3. 1, 15. FREINSH. Erat Graeca ratione conditorum, ſed ſitu Italica.

Cum totius] Reg. Q. *cum totius Epiri, Theſſaliae, Macedoniae opibus.* Florus more ſuo rem exaggerat. Nam Pyrrhus a Lyſimacho Macedonia ejectus tum ſolam Epirum tenebat, & non multo plus quam xxv. M. militum ſecum in Italiam duxit, quorum pars naufragio periit. Plutarch. in Pyrrho. Mithridates apud Juſtin. xxxviii. 4. eum non amplius quam v. M. Macedonum inſtructum fuiſſe dicit.

Incognitisque ad id tempus elephantis] Epitomes Livianae auctor lib. xiii. *Valerius Laevinus conſul parum proſpere adverſus Pyrrhum pugnavit, elephantorum maxime inviſitata facie territis militibus.* Ita ibi legendum, pro *inuſitata*. Quae vox infinitis variorum Latinitatis auctorum locis pro illa *inviſitata* vitio correctorum viſitur. SALM. Adde Plinium, 8. 6. Veget. 3. 24. Varron. lib. 6. de ling. Latin. Solin. cap. 25. Frontin. Stratagem. 7. 4, 13. Juſtin. 18. 1, 6. Maximum autem hoc fuit belli momentum. Ita, cum Fidenates facibus armati erumperent; *forma inuſitatae pugnae Romanos milites terruit*, Livius, 4. 33, 2. & a Britannis *novo genere pugnae* perterriti ſunt Caeſareani, Caeſ. de bell. Gall. 5. 15. *Subita* enim *conterrent hoſtes, uſitata vileſcunt*, Veget. 3. 26. Livius, 10. 28, 9. Inde *vanis & inanibus militem magis, quam juſtis formidinis cauſis moveri* dicit Curt. 4. 13, 5. FREINSH. Romani elephantos tum *boves Lucas* vocarunt, quod eos primum in Lucania viderant, nec aliam quadrupedem bove majorem noverant, cujus nomen iis poſſent imponere. Vid. Virdung. ap. Rupert. Turneb. xxx. Adv. 9. Salmaſ. ad Solin. p. 218. & ad Flor. 1. 19. Gataker. Adverſ. Poſt. c. xxxv. & Bochart. Hieroz. Part. 1. lib. 11. c. 23. De elephantis primum a Pyrrho in Italiam adductis etiam Pauſan. Atticor. xii.

Viris, equis, armis] Haec ſaepe dicuntur pro totis viribus, omni conatu, & contentione. Vid. Victor. ad Cicer. ix. Ep. Famil. 7. Ferrar. ad Cicer. viii. Philipp. 7. Lang. ad eumd. iii. de Offic. 33. & Henr. Stephan. ad Eraſm. proverb. *velis equiſque*, qui plurima Livii, Ciceronis, & aliorum loca congeſſerunt, in quibus vel *armis, equis, viris*, vel *equis, viris* conjunguntur: quamquam in his interdum nulla metaphora eſt. Add. Liv. xxi. 27. xxvi. 5. & Flor. ii. 7. 8.

7. *Apud Heracleam, & Campaniae fluvium Lirim*] Inſignis allucinatio Annaei noſtri. Ἡράκλεια in Campania nulla, aut, ſi ulla, indi-

vino conſule, prima pugna: quae tam atrox fuit, ut Frentanae turmae praefectus Obſidius, invectus in regem, turbaverit, coëgeritque, projectis inſignibus, praelio excedere. Actum erat,

…dicta ſane veteribus omnibus fuit. *Herculaneum*, vel, ut in ſcriptis habetur, *Herculanium*, in Campania collocatur, quod Graecis Ἡρακλεῖον. At longe aliud Ἡρακλεῖον & Ἡράκλεια. Vir doctiſſimus, & ſummus antiquitatis vindex, annotat, viginti tres numerari Stephano Heracleas, quarum una Campaniae. Stephanum ante annum recenſuimus, & caſtigavimus; Heracleae in Campania nuſquam meminit, ſed inter viginti tres Ἡρακλείας, unam Italiae recenſet: nec ideo magis poſſumus intelligere, illam eſſe Campaniae, quam Tuſciae aut Calabriae. Procul dubio Stephanus Heracleam intelligit, quae prope Metapontum eſt. Non enim alia fuit in Italia Heraclea, juxta Sirim fluvium. Liris in Campania fluvius, Siris ἐν τῇ Βρεττιανίᾳ, ut Graeci loquuntur. Florum igitur decepit error, *Liris* & *Siris*, & *Lirim* pro *Siri* accepit, &, cum Liris ſit fluvius Campaniae, etiam Heracleam in Campaniam traducere, ſine architectis, & ſine moenibus, debuit. Auctores omnes conſentiunt, pugnam primam adverſus Pyrrhum habitam fuiſſe juxta Heracleam & Sirim. Plutarchus, ἐν πεδίῳ τῷ μεταξὺ Πανδοσίας πόλεως καὶ Ἡρακλείας. At Pandoſia non eſt Campaniae. Qui ad veterum errores connivere conſueverunt, etiam hic Florum defendant, & illis duobus locis, de quibus infra diſputamus; ut omittam quos jam ſupra notavimus. SALM. *Heracleam, & Campaniae fluvium Lirim*] Similiter Oroſius 4. 1. Jordanes, Gotefridus Viterbienſis Chronic. lib. 9. Conſtat autem inter omnes Heracleam illam non in Campania, nec ad Lirim ſitam fuiſſe; ſed in Lucania inter Sirin & Acirin. Plinius 3. 11. Strabo lib. 6. pag. 182. Plutarch. Pyrrho cap. 34. Livius Epit. 13. 1. Stephanus de urbibus. Frontinus 4. 1, 24. Ideoque Bongarſius ad Juſtin. 18. 1, 4. in Oroſio 4. 1. & hoc noſtro legi vult: *Heracleam & Pandoſiam urbem, fluviumque Sirim.* Salmaſius ad Solinum pag. 58. D. 1. *Heracleam & fluvium Sirim.* Cluverius Italiae antiquae pag. 510. & 1279. *Lucaniae fluvium:* omnia ex hiſtoria. Sed cum noſtri conſilii haud ſit hiſtorias ex integro condere, ſed ut a Floro conſcriptae ſunt, proponere; rectius videtur accedere alteri ejuſdem Salmaſii opinioni, qua peccatum auctoris eſſe cenſet. FREINSH. Salmaſius ſibi non ſatis conſtat. Hic Florum omnino erraſſe putat. Ad Solinum emendationem proponit, qua culpa in librarios confertur; ſed tamen magis videtur inclinare in priorem ſententiam. Emendationem Salmaſii probarat N. Heinſius ad oram libri ſui, Simſonius in Chronico ad A. M. 3725. & Perizon. in marg. exemplaris ſui Florum erraſſe credunt. Idque verius videtur. Vid. infr. hoc cap. n. 24.

Levino] Sigon. ad Liv. Epit. XIII. & Pigh. in Annalib. ad A. U. CCCCLXXIII. e Faſtis Capitolinis oſtendunt ſcribendum eſſe *Laevinus*. Graecis Λαιβῖνος, ut recte in Plutarch. Pyrrh. Henr. Steph. edidit, pro eo, quod ante vitioſe legebatur Ἀλβῖνος.

Ferentanae turmae praefectus Obſidius.] *Ferentaneae* & *Opſidius* veteres. Vetus Inſcriptio. SALM. Frentanum natione, turmaeque praefectum, nomine Oplacum, Plutarchus, Pyrrho, cap. 36.

erat, niſi elephanti converſi in ſpectaculum belli procurriſſent: quorum cum magnitudine, tum deformitate, & novo odore ſimul ac ſtridore con-

36. vocat: ut dubium eſſet, an de Frentanorum auxiliariorum praefecto loqueretur, niſi teſtaretur Franciſcus Fabricius, Vir doctiſſimus, habere ſe MSS. librum, in quo nomen huic praefecto *Obſidium* ſit adſcriptum, quod Plutarchi ſententiam in Pyrrho quoque confirmaret. STAD. *Ferentanae* Fran. & Voſſ. *Ferentaneae* Duisb. & Edd. praeter Ald. *Ferrantaneae* Ryck. *Frentanae* Toll. & Regg. quod rectum eſt. Plutarcho, & aliis Graecis Φερτανοί. v. Sigon. de Ant. Jur. Ital. I. 14. & Dionyſ. Voſſ. ad Caeſar. I. Civil. 23. Quae ſint illae Inſcriptiones Salmaſio laudatae, in quibus legatur gentile *Ferentaneus*, non ſcio. *Obſidius* quoque non *Opſidius* eſt ap. Gruter. LXXII. 9. Nec aliter ſcripti Flori. Sed Fran. *Oſſidius*. Add. Fabric. ad Oroſ. IV. I. De Praefectis turmarum ſocialium Schel. ad Hygin.

Projectis inſignibus] Nempe ne, per ea monſtratus hoſtibus, periculoſius fugeret. Similia Plutarch. Lucullo, cap. 55. Caeſare cap. 67. Curt. 3. 11, 21. Frontin. 2. 1, 24. Zonaras, lib. 3. de Magnentio. Adde notam Caſauboni & Berneceeri ad Suetonium Auguſto, 10. 9. a. Sic Antonius conſularem veſtem abjecit inter caedem Caeſaris. Dio, lib. 44. p. 283. Ita Nicanor deſcribitur *depoſita veſte gloriae per mediterranea fugiens*, Maccab. 2. 8. Aſinius Pollio, apud Dionem, lib. 45. Trajanus, apud Xiphilinum, pag. 254. Adde Tacitum, Hiſtor. 1. 81, 4. Hiſtor. Miſcellan. 6. 8. Caeſar. de bell. civil. 3. 96. FREINSH.

8. *Actum erat*] Ita Jordanes, & e ſcriptis Florent. & Voſſ. 3. Ceteri & e. o. *factum erat*. Haud dubie rectius eſt *actum*. v. *Indic.* & Briſſon. VIII. Formul. Nec dubito, quin ita in Naz. & Pall. fuerit: nam Salmaſius in exemplari ſuo, in quo eſt *actum*, nihil ex iis adnotaverat, nec Gruterus quidquam de varietate ſcripturae monuit.

Converſi in ſpectaculum belli] His verbis, ſi animum advertas, nulla ſententia ſubeſt. Deletae eſſent Pyrrhi copiae, inquit, niſi procurriſſent, ſive in primam aciem producti eſſent elephanti converſi in ſpectaculum belli. Ad quodnam bellum ſpectandum convertebantur elephanti, & quidnam ad victoriam Romanis extorquendam conferebant elephanti bellum ſeu pugnam intuentes. Nam hoc eſt converti in ſpectaculum alicujus rei, ſe convertere ad aliquid ſpectandum. Nullus alius ſenſus ex his verbis poteſt colligi. Dudum Gronovio, ut erat emunctae naris vir, ſuboluit hunc locum eſſe mendoſum, &, qua erat mira in depravatis reſtituendis ſollertia, ſic emendandum: *Actum erat, niſi elephanti, converſo in ſpectaculum bello, procurriſſent.* hoc eſt, viciſſent Romani, niſi elephanti procurriſſent, & Romanos magnitudine ſua ſic perculiſſent, ut bellum ſeu praelium converteretur in ſpectaculum, ut immemores pugnae ſpectatores eſſent inviſarum antea ſibi belluarum tam monſtroſarum. Interea dum bellum in ſpectaculum convertitur, Romani ab Epirotis caeduntur. Hoc non Gronovii, ſed ipſius Pythii eſt reſponſum. GRAEV. Ita Gronovius II. Obſerv. 25. e Jordane, opinor, apud quem eſt, *niſi elephanti converſo in ſpectacula procurriſſent bello*. Et ſic Ald. contra o. s. & alias edd. Certum eſt, *converti ad ſpectaculum* a Latinis in ſignificatio-

conſternati equi, quum incognitas ſibi belluas amplius, quam erant, ſuſpicarentur, fugam ſtragemque late dederunt. In Apulia deinde apud 9
Aſ-

cratione dici, quam hic adnotat Graevius. Liv. XXVI. 5. *Sublatum alte ſignum converterat ad ſpectaculum cives, hoſteſque.* Idem XXXV. 51. *Ad ſpectacula templi lucique verſi.* Et eadem ſignificatione voci *ſpectaculum* adjunguntur alia verba. Petron. cap. CXI. *Ut vicinarum quoque gentium foeminas ad ſui ſpectaculum evocaret.* Et Juſtin. XXXIV. 2. *Conjuges liberoſque ſuos ad ſpectaculum certaminis in montibus poſuerant.* Et facit pro interpretatione Gronovii locus Juſtini XVIII. 1. de hoc praelio: *Romanos vincentes jam inuſitata ante elephantorum forma ſtupere primo, mox cedere praelio coëgit.* Tamen nonnihil dubito, an Florus *ſpectaculum belli* dixerit pro praelio. Ita certe loquutus eſt ſupr. c. II. *Ea denique atrocitas praelii fuit, ut interfuiſſe ſpectaculo Deos fama tradiderit:* ubi *ſpectaculum* nihil aliud poteſt eſſe, quam praelium. Neque enim Caſtores ibi otioſi ſpectatores fuerunt; ſed, ut plerique veterum narrant, haſtis ora hoſtium fodientes eos in fugam verterunt. *Spectaculum praelii* autem quid ſit, intelligi poteſt e Salluſt. Jugurth. CI. *Tum ſpectaculum horribile in campis patentibus, ſequi, fugere, occidi, capi, equi atque viri adflicti ---- poſtremo omnia, qua viſus erat, conſtrata telis, armis, cadaveribus, & inter ea humus infecta ſanguine.* Similis eſt locus Tacit. Agricol. XXXVII. quem & ad Salluſt. adnotat Waſſ. *Tum vero patentibus locis grande & atrox ſpectaculum: ſequi, vulnerare, capere, atque eoſdem oblatis aliis trucidare.* Ita *converſi in ſpectaculum belli* eſſet, converſi in praelium, cujus atrocitas horribile praebebat ſpectaculum. *Et* fortaſſis Florus *ſpectaculum belli* dixerit pro praelio, ut Horatius bella & praelia *ludum Martis* vocat 1. Carm. 2. 37.

Heu nimis longo ſatiate ludo;

& de iis, qui in praelio cadunt 1. Carm. 28. 17.

Dant alios Furiae torvo ſpectacula Marti.

Praeterea hoc quoque obſtare videtur conjecturae Gronovii, quod, ſi legas *converſo in ſpectaculum bello*, Florus dicit elephantos tum demum procurriſſe, poſtquam Romani ad eorum ſpectaculum jam converſi erant. Sed hoc fieri non potuit: nam prius procurrere debuerunt elephanti, quam Romani ad eos ſpectandos converti potuerint. Si haec fuiſſet mens Flori, debuiſſet ſcribere, *niſi elephantis procurrentibus bellum in ſpectaculum converſum fuiſſet.* Conjectura Tollii Fortuitor. c. XXVI. *Niſi converſae in primam aciem belluae procurriſſent*, vix digna eſt, quae memoretur.

Novo odore] Livius, 30. 18, 6. *Ad quorum ſtridorem odoremque & aſpectum territi equi, vanum equeſtre praelium fecerunt.* Idem de elephantis, locis aliis multis idem Livius. VINETUS. Livium imitatur Ammianus, 25. 3. *ad quorum ſtridorem odoremque & inſuetum aſpectum magis equi terrebantur.* Adde Plutarch. Pyrrho, cap. 37. FREINSH. Item Rupert. ad h. l. & Liv. XLIV. 5. *Colore*, quod pleraeque Edd. vett. habent, etiam libri quidam Vineti & Fran. exhibent.

Dederunt.] Virgil. III. Georg. 246.

. . . . . . Nec funera vulgo
Tam multa informes urſi ſtragemque dederunt
Per ſilvas.

 Et

Aſculum melius dimicatum eſt, Curio, Fabricioque conſulibus. jam quippe belluarum terror exoleverat, & Cajus Minucius quartae legionis haſtatus, unius proboſcide abſciſſa, mori poſſe belluas oſtenderat. Itaque & in ipſas pila con-
geſta

Et rurſus Ibid. v. 556. & xii. Aen. 453. Sic *dare timorem, admirationem, terrorem*, Juſtin. iii, 5. & iv. 1.

9. *Aſculum*] Oppidum hoc in Picentibus locat Plin. 3. 13. & Noſter, proximo cap. Ea propter Camers proxime praecedentia verba, *In Apulia*, delenda cenſuit. Vinetus ita ſubvenire tentat: *In Apulia, deinde apud Aſculum*: ut innuat, duobus iſtis locis pugnatum eſſe. Vegetius, 3. 24. quae hic narrantur, in Lucania accidiſſe ſcribit. FREINSH. Plutarch. in Pyrrh. & Frontin. ii. 3, 21. praelium apud Aſculum factum tradunt; ubi id ſitum fuerit, non addunt. Rupert. ad h. l. & Cellar. ii. Geogr. Ant. 9. duas hoc nomine urbes in Italia fuiſſe oſtendunt, alteram in Piceno, alteram in Apulia, quae hodieque *Aſcoli* dicatur. De hac igitur haec verba accipienda ſunt, non de Aſculo Piceno.

Curio Fabricioque] Manifeſtus hic eſt error. Curio enim nunquam in conſulatu collegam fuiſſe Fabricium, Annales Coſſ. teſtantur. Scribendum itaque, *Fabricio & Aemilio Coſſ.* quibus ad Aſculum cum Lucanis, Bruttiis, Tarentinis, & Samnitibus, pugnatum eſſe, Triumphorum tabulae recenſent. Obſervo namque, Pyrrhum tunc ſpe occupandae Siciliae evocatum fuiſſe, victum tamen paulo ante Fabricii virtute, utpote qui medicum Timocharem, contra regis ſui caput ſpe praemii venenum deferentem, ad dominum ſuum reduci curaverit. ita fere Eutrop. 2, 18. Epit, 13. Livii, Valerius Maximus, Tabulae Capitolinae. Contra Florus, & ſcriptor de Viris illuſtribus, Frontinus, Plutarchus, recenſent, cum Pyrrho bis ad Aſculum eſſe pugnatum, priore die praelium ob noctem fuiſſe diremtum, altero die Pyrrhum, circa humeros pilo laeſum, ex acie deceſſiſſe, victoriam penes Fabricium fuiſſe. Pyrrhum deinde a Syracuſanis in Siciliam, qui a Carthaginenſibus obſidebantur, evocatum, Plutarchus & Pauſanias, lib. 1. auctores ſunt. Nonnulli ſcribunt, dubio Marte, Sulpicio & Decio Coſſ. cum Pyrrho pugnatum eſſe, ſed anno ſuperiore. Pyrrhum fuiſſe vulneratum, ſed Decium Coſ. hoc in praelio cecidiſſe, Cicero in Tuſculan. 1. 37. auctor eſt. STADIUS. Forte diverſos annos intelligit auctor, ut ſupra, 1. 16, 8. *Per Fabios & Papirios patres, eorumque liberos.* FREINSH. Qui ſententiam Freinshemii defendere volet, ei primum oſtendendum erit, non Fabricio tantum, ſed etiam Curio Cos. i. e. non tantum A. U. CCCCLXXV. ſed etiam CCCCLXXVIII. ad Aſculum pugnatum eſſe: quod ſemel tantum Fabricio, non Curio Cos. factum tradunt Veteres. Deinde, quum duorum Conſulum nomina ita, ut hic, conjunguntur, id etiam accipi poſſe de iis, qui non eodem anno Coſſ. fuerunt. Eſt omnino peccatum ſive librariorum, ut putat Pigh. ad A. U. CCCCLXXV. ſive ipſius Flori, ut Sigon. ad eumdem annum, Schott. ad Aurel. Victor. c. xxxv. & Perizon. ad h. l. quibus potius adſentior. Similis eſt error cap. praeced. de Fabio & Decio Coſſ. Quae Stadius hic e Faſtis Triumphalibus refert, ea ibi non leguntur: ſed tantum Fabricium de Lucanis, Bruttiis, Tarentinis, & Samni-
tibus

ſta ſunt, & in turres vibratae faces, tota hoſtium agmina ardentibus ruinis operuere: nec ante cladi finis fuit, quam nox dirimeret: poſtremusque fugientium ipſe rex a ſatellitibus humero ſaucius in armis ſuis referretur. Lucaniae ſu- 11
pre-

ſus triumphaſſe. Aſculi in Faſtis nulla eſt mentio.

Belluarum] Freinſhemius *in Indice* notat, *belluas* hic poni pro elephantis; quod prima fronte ſimile ac protritum videri poſſet: ſed adeo non eſt, ut illud Arnobii lib. VII. mire torſerit viros doctos: *Camelos, belluas, leones.* Meceenam enim crediderunt adhibendum, quum non intelligerent elephantos κατ' ἐξοχὴν dici *belluas.* Simili modo *beſtias* Cicer. lib. VI. ep. 9. dixit. RUPERT. Add. Graev. ad Flor. II. 6. 49. Terent. Eun. III. 1. 25. In vet. lib. Vineti, Flor. Magl. & Voſſ. *Numicius.*

Haſtatus] Centurionem facit Veget. 3, 24. Lipſius de Mil. Rom. lib. 2. cap. 8. de primo haſtato exponit. FREINSH. Lipſius ex Oroſio, qui IV. 1. *quartae legionis primum haſtatum* vocat, recte exponit primum Centurionem haſtatorum. Sic *Princeps* abſolute, pro primo Centurione Principum, ap. Liv. XXV. 14. Sed frequentius *primus princeps, primus haſtatus.* Vid. Lipſ. l. d. Livius XXVI. 6. *Primi principis ſignum.* Ibid. c. 5. *Secundi haſtati ſignum.* Et XXVII. 14. *Signum primi haſtati.* Add. Ald. Manut. Quaeſit. per Epiſt. II. 3. Paullo ante Berol. Magl. & Duisb. *exulcerat*, quo etiam tendit Ryck. ex quo eſt *exulcerat. Beluarum*, & paullo ante, ac deinde *beluas* Duisb. Fran. & v. e.

Unius proboſcide abſciſſa] Graecum quidem eſt, προβοσκίς. Sed Latini veteres, ſolenni mutatione B in M, pro eo magis dixerunt *promoſcidem* vel *promuſcidem.* Et ſic veteres legunt. Hanc tamen mutationem ab Æolibus ſuis potius mutuatos crediderim, quibus frequens fuit aliorum Graecorum βῆτα in μῦ vertere & contra. Sic igitur illis προμοσκὶς dicta, quae aliis προβοσκίς. Inde Latinorum *promuſcis.* SALM. Quod jam ante uſurpaverant Macedones bello Pori Indico. Vide Curtium, 8, 14. Aliam unius militis adverſus elephantem pugnam deſcribit Hirtius de bello Africano, cap. 84. & aliam Plinius, 8, 7. aliam Joſeph. Antiq. 12, 14. FREINSH. Ryck. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. Ed. V. B. P. & S. *promoſcide.* Florent. Voſſ. 3. & Freculph. *promuſcide.* Vid. Vinetum *in Indice*, & Voſſ. Etymol. *Manum* in hac hiſtoria dicit Oroſius. Et ſic ſaepe alii, quorum loca congeſſit Freinſhem. in Indic. Curt. v. *Manus. Abſciſa* eſt in Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & o. e. ut infr. II. 2. 2. in plerisque. *Abciſa* Naz.

Mori poſſe.] Eoque magis Aſdrubal apud Livium, 27, 51, 2. FREINSH.

10. *Ardentibus ruinis operuere*] Idem genus loquendi eſt apud Statium & Silium Italic. Vid. Gronov. Diatrib. Stat. c. XXIII.

Nec ante cladi finis fuit] Vetus editio, ut ſummi viri annotarunt: *nec alius cladi finis fuit.* Quod cohaerere cum ſequentibus non poſſe teſtantur. Scripti omnes id retinent. Sed verum eſt, legendum eſſe: *nec alias cladi finis fuit, quam nox dirimeret.* Omnia jam cohaerent. Sic ſupra iidem veteres habebant: *rarum alius decus*, pro *rarum alias decus.* SALM. *Nec ante cladi*] Ita Pal. tert. Nazar. autem & v. e. *nec alius*, unde Salmaſ. *nec alias.* Verum impreſſorum lectio ſatis conſtat; ſi vero ſollicitanda ſit, ita forte legi poſſet: *nec alius cladi*

prema pugna ſub Aruſinis, quos vocant, campis ducibus iisdem qui ſuperius: ſed tunc ad totam vi-

cladi finis fuit, quam ut nox, &c. FREINSH. Vetus Edit. non habet *alius*, ut ſcribit Salmaſius, verum *an* pro *ante*; & ſic adnotarat ex ea Gruterus in Edit. Commel. nam deinde certiſſimo errore idem ſcripſit, quod hic Salmaſius. *Nec ante* Berol. Magl. & Duisb. *nec ante alius finis* Voſſ. 3. ceteri *nec alius*. Reg. F. Berol. Duisb. & v. c. *cladis. dirimeret* deeſt in Voſſ. 2. Hoc probat, & etiam ab alio Leidenſi MS. abeſſe teſtatur Clar. Oudendorp. ad Lucan. IX. 232. De exitu hujus pugnae varie traditum eſt. Vid. Plutarch. in Pyrrh. & Liv. Epit. XII.

Saucius, in armis ſuis referretur] Neſcio an verum dicat Nazarianus, qui legit: *ſine armis ſuis referretur*. Aliquid ſimile factum ex Plutarcho colligas, cujus, eamdem hanc pugnam deſcribentis, hæc verba ſunt: *ἅπαξ δὲ μέχρι δυσμῶν ἡλίου μαχεσαμένων μόλις ἀπαλλαγῆναι, τοῦ Πύῤῥου τρωθέντος τὸν βραχίονα, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅμα Σαυνιτῶν διαρπασάντων*. Sed ἀποσκευὴ impedimenta & ſarcinas ſignificat, potius quam arma. Deinde, cui veriſimile fiat de magno duce ac tanto bellatore, armis eum exutum fuiſſe? Vera igitur ſine dubio lectio: *humero ſaucius in armis referretur*. Hoc eſt, ſuper armis ſuis, ut moris erat ſaucios plerumque e prælio referri. *Arma* autem hic ſcutum proprie notant vel clypeum. Sic *arma ancilia* ſcuta erant. Sic ſupra de Samnitibus quos aureis & argenteis armis ornatos fuiſſe dicit, de ſcutis accipiendum. Nam Livius eamdem rem narrans, ſcuta habuiſſe perhibet auro & argento cælata. Notum porro illud ἀπόφθεγμα Lacænæ mulieris ad filium, cui arma tradebat in bellum ituro, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τὰν, ſubaudiendum ἀσπίδα. Aut hanc referas ſalvus ad penates, aut ſuper hanc ſaucius mortuusve referaris. Sed lectionem ne ſollicitemus, quæ eſt in editis. nam proba & vera eſt. In altero etiam Palatino legi: *in caſtris ſuis referretur*. An pro *in caſtra ſua referretur*? Sed uni ſtemus vulgatæ cenſeo. Nam & alter Palatinus perperam: *inermis ſuis referretur*. SALM. In Nazar. ultima litera e *ſaucius* in capite ſequentis vocis repetita, atque inde *ſine* ortum eſſe videtur. De more ſaucios & occiſos ſcutis clypeisve impoſitos ex acie efferendi Curt. VI. I. Virgil. X. Aeneid. 506. & 841.

At Lauſum ſocii exanimem ſuper arma ferebant.

Bernart. ad Stat. VIII. Theb. 732. & ad utrumque locum Virgilii Cerda. Dictum Lacaenae mulieris, de quo Salmaſius, eſt ap. Plutarch. in Apophthegm. Lacaenar. & Suid. ἢ τὰν & Λυκοῦργος. Sed pro ἐπὶ τὰν, quod apud hunc eſt, Kuſterus legit ἐπὶ τᾶς, vel τᾶ. Utrumque rectius, & ἐπὶ τᾶς Plutarchus. Naz. *humeros ſaucius*, & ſupra adſcriptum *per* eadem manu.

II. *Lucaniæ*] Philippus Cluverius, Italiæ antiquæ lib. 4. erroris arceſſit auctorem, quod *Lucaniæ* ſcripſerit, cum *Samnii* debuiſſet; Verum ab hac nota facile tueatur eum Strabo, qui cum ex profeſſo hoc agat, fatetur, gentium harum ſitum vix certis finibus diſtingui poſſe. FREINSH. *Lucaniae*, pro in Lucania, ut Salluſt. Jugurth. XXXIII. *Romae, Numidiaeque facinora ejus memorat*. Virg. III. Aeneid. 162. *Cretae juſſit conſidere Apollo*, & alia ap Sanctium IV. Minerv. 9. in ellipſi v. *Urbs*. Nimis disjecta erit oratio, ſi ita ordines, *ſub Aruſinis campis Lucaniae*.

Sub Aruſinis, quos vocant, campis] Fruſtra ſunt Viri docti, qui *Tauraſinos campos* hic comminiſcuntur.

victoriam exitum, quem datura virtus fuit, caſus dedit. Nam productis in primam aciem rur- 12 ſus

tur. En teſtem locupletem Julium Frontinum, qui Aruſinos campos nominat, Lib. IV. Stratagematum cap. I. *Romani deinde, victo eo* (Pyrrhum intelligit) *in Aruſinis campis circa Statuentum, caſtris ejus potiti, & ordinatione notata, paulatim ad hanc uſque metationem, quæ nunc efficta eſt, pervenerunt.* Pro *Statuentum*, vel *Fatuentum*, reponunt *Beneventum*: ſed cum noſter, Lucaniæ eſſe campos ſcribat, quomodo iidem potuerint eſſe circa Beneventum, non video. Stephanus neſcio quam Beneventum in Campania ponit, quam ſcribi per δ perhibet Βενέβενδον, cujus ἐθνικὸν Βενεβενδῖνος, & aliud eſſe a Βενέβεντον. Ridicule. Nam, Βενεβεντὸς & Βενεβενδὸς plane idem. Ut Βερεντήσιον, & Βρενδήσιον, dupliciter ſcribebant, & in veteri Inſcriptione *Badaus* pro *Bataus*, aut *Batavus*. ἐν τοῖς τοιούτοις *Subarri* mendoſiſſime appellantur hi campi apud Jordanem *in* editionibus; nec dubium, quin ſit ex auctore noſtro emendandus, cum ſcripti habeant: *Subaros in his, quos vocant, campis.* Vel puer videat legendum eſſe: *ſub Aroſinis, quos vocant campis. Aroſini*, & *Aruſini*, idem. Eamdem mendi indolem nobis exhibuerat optimus Codicum Nazarianus, paulo ſuperius, ad hunc modum: *cum tot populi portarent in his conſurgerent*, pro *Tarentinis.* Sic, *de his*, pro *deis*, aut *diis*. Beneventum autem Samnii fuit, non Lucaniæ. SALM. Cluverius tamen citato modo loco *Tauraſinis* reponit in omnibus auctoribus, ad quem remiſſum te volo. FREINSH. Sed vid. quae adverſus Cluverium diſputat Cellar. II. Geogr. Ant. 9. *Sub campis* pro in campis, ut dicit Frontinus. Sic *ſub templis* Virg. I. Aen. 453. *ſub Albunea* VII. Aen. 82. pro in templis, in Albunea, Serv. Add. Gronov. II. Obſerv. 15. Ovid. I. Triſt. 3. 19.

Nata procul Libycis aberat diverſa ſub oris.

Flor. IV. 12. 10. *Dalmatae plerumque ſub ſilvis agunt.*

Ducibus iisdem, qui ſuperius] Rectius: *quibus ſuperius.* SALM. *Qui ſuperius*] Videntur hæ duæ voces a mala manu: certe ſupervacaneas res ipſa clamat. GRUT. *Ducibus iisdem, qui ſuperius*] Hæc non ſolum falſa ſunt, & adverſantur idoneis ſcriptoribus aliis, ut recte notavit puella elegantiſſimi ingenii Fabri filia, ſed & ſuppoſititia ſunt & ab homine imperito inſerta, ingratiis Flori, qui illa, ſi ſua poſſet recognoſcere, deturbaret de loco, quem male invaſerunt, & ejiceret, meo quidem judicio. GRÆV. Pyrrhum tum Manio Curio Duce victum eſſe certum eſt. Sed & aliis locis, & in hoc ipſo capite non leviora ſunt errata Flori: qui quum in duabus ſuperioribus pugnis nominaverit Duces Romanos, hic videtur idem voluiſſe facere. *Quibus* quod malebat Salmaſius, eſt in Jordane & Freculpho, pro quo Tollius conjecerat *quis*.

Sed tunc ad totam victoriam exitum] Piget aliquando iſtas λεπτολογίας perſequi, nec immerito levem hanc opellam multi carpunt; ſed quorundam voto ſatisfacimus, & nihil tam tenue eſt & ſordidum in his literis, quod indignum labore noſtro putare debeamus, modo bonum auctorem faciat meliorem. Quod etiam hæc minuta præſtant. Ut hoc loco pro *ad totam victoriam* optimus Nazarianus liber cum altero pariter antiquiſſimo Jordaneo habet: *Sed tunc tota victoria.* Diſtinguendum igitur: *Sed tunc tota victoria. Exitum, quem datura virtus fuit, caſus dedit.* Stilum hæc omnino ſapiunt brevem & argutum Flori. Sic enim ſupra loquutus eſt: *Speculatus omnia refert. Tum iter.* Ni-

ſus elephantis, unum ex his pullum adacti in caput teli gravis ictus avertit: qui quum per ſtragem ſuorum percurrens ſtridore quereretur, mater

Nihil verius. Nec diſſimulavero tamen in altero Jordaneo ſcribi: *Sed tum totam victoriam.* Ex cujus ſcripturæ veſtigiis legendum foret: *Sed tum in totam victoriam exitum, quem datura virtus fuit, caſus dedit.* Quomodo plane exhibet & Palatinus alter. Sed verior antiqui Nazariani lectio. SALM. *Sed tunc ad totam*] Ita Pal. ſec. nam tert. *ſed tunc in totam victoriam*, non placet. melius enim Pal. pr. *ſed tunc tota victoria. Exitum quem &c.* tunc inquit; vicit Romanus, ſed ſine Marte ambiguo, ſine cruore multo. GRUT. Non video quid ſibi velit *ad totam victoriam exitum caſus dedit.* Nec hic quicquam ſubſidii eſt in Ryckianis membranis, quæ non abeunt a vulgatis, niſi quod poſt *ſed* male inſerant *&*. Salmaſius legit ex Nazar. & Jornand. *Sed tunc tota victoria. Exitum, quem datura virtus fuit, caſus dedit.* Forte *exitum* eſt interpretatio quæ margini fuit adſcripta, qua lector aut magiſter ſignificavit, hoc prælium dediſſe exitum belli. Si hanc vocem deleveris commode repones: *Sed tunc totam victoriam, quam datura virtus fuit, caſus dedit.* GRÆV. Non ſolum Ryck. ſed etiam alii ſcripti & V. E. habent vulgatum. Alii olim editi *& tunc tota victoria. Exitum.* Amſtelodamenſes *ſed tunc tota victoria:* quod rectum eſſe puto. *Via, iter, aditus ad victoriam* proba ſunt: Sed *exitus ad victoriam* quam bene dicatur, non ſcio. Certe nuſquam alibi inveni. Retinui tamen, quod erat in Freinshemii, Graevii, & aliorum Edd. propter conſenſum librorum. Plantiniana contra omnes habet, *& tunc toti victoriae exitum*, quod etiam in Voſſ. 2., ſed *totius* pro *toti*, eſt. Begerus conjecturam Graevii in contextum recepit. Malo exemplo: etſi ea, meo quidem judicio, Graevio non indigna eſt. Tollius pro *totam* legebat *plenam*. Sine ratione. *Tota victoria* eſt plena, non dubia, quam mox *ſine controverſiæ victoriam* dicit. Juſtin. v. 2. *Ne aut victoriam totam daret, aut neceſſitatem deponendi belli imponeret.* *Et* a ſcriptore libri Ryck. forte additum eſt ad indicandam varietatem ſcripturae. Nam pro *ſed tunc* Regg. & plerique editi habent *& tunc. Quam datura v. f.* Fran.

12. *Per ſtragem ſuorum percurrens*] Reponendum: *recurrens. Qui cum per ſtragem ſuorum recurrens.* SALM. Merito hæc ſuſpecta ſunt Viris doctis, qui correxerunt *recurrens.* Nemo enim Latine doctus *per ſtragem percurrere* quid ſit intelliget. Legendum autem puto *per ſtragem ſuorum procurrens.* Relictus erat pullus, qui in aciem quærens matrem per ſtragem ſuorum procurrit, multos obterens, & ordines turbans.. paullo ante: *niſi elephanti, converſo in ſpectaculum bello, procurriſſent.* GRÆV. Etiam N Heinſius in libro ſuo emendaverat *recurrens.* Nec tamen id in ullo ſcripto, vel edito inveni. Nam Naz. Pall. Regg. Flor. Ber. Fran. Voſſ. Duisb. & o. e. habent *percurrens*, Ryck. *pcurrens*, i. e. *praecurrens*, Magl. *procurrens.* V. E. omittit *per* ante *ſtragem.* Retinui quod erat in pleriſque libris. Nec auſim damnare *percurrere per ſtragem*, ut minus Latine dictum. Nam ſic Cicero III. Verr. 42. *Per omnes civitates, quae decumas debent, percurrit oratio mea.* Et cur minus ita liceat dicere, quam quod Liv. XXXVIII. 41. & Caeſ. VI. B. G. 40. dicunt, *per medios hoſtes perrumpere*, & rurſus Caeſ. IV. B. G. 33. *per omnes partes perequitare*, & VII. 66. *per hoſtium agmen perequitare?* Tollius Fortuitor. c. XXVI. itidem probat *recurrens*, & ſe-

ter agnovit, & quaſi vindicaret, exiluit: tum omnia circa quaſi hoſtilia gravi mole permiſcuit. 13
ac ſic eaedem ferae, quae primam victoriam abſtu-

ſequentia ſic emendat, *ſtridore quaereret matrem, agnovit ea, & quae ſe vindicaret, exiluit.* Non quaerebat matrem pullus, ſed vulnere accepto ab ea fugiebat, & per ſuos recurrens ſtragem eorum faciebat, ac dolorem e vulnere ſtridore ſignificabat: quod *ſtridore queri* dixit Florus. Nam *queri* & *querelae*, de vocibus omnium animalium dicuntur. Porphyr. ad Horat. Epod. 26. *Pili gravis* 1. Pal. 2.

Et quaſi vindicatura exiluit] Ita maluerunt correctores. Nam hanc lectionem ab illis eſſe, poſſit fidem facere vetus editio, quae, ut eruditiſſimorum virorum teſtimonio ſcimus, habet, *vindicaret*. Scripti omnes cum ea faciunt, quos vidimus. Hanc tu, ſine ullo correctorum odio, reſtituas licet: *mater agnovit, &, quaſi vindicaret, exiluit.* Cujus argutiam non percepere. Jordanis libri: *&, quaſi vindicare, exiluit. Vindicare* male ſcriptum pro *vindicaret*. In editionibus Jordanis operam ſuam ceſſare non paſſi ſunt iidem optimi correctores, & pro illis, *& quaſi vindicare exiluit*, ſubſtituerunt, *ſeſe quaſi vindicare vellet*. Homines egregios, qui tam εὐστόχως καὶ ἐντέχνως ludunt! SALM. *Vindicaret*] Ita & Pall. tres & v. e. recentiores, *vindicatura*. non male, ſi quoque firmaret ſcriptorum codicum auctoritas. GRUT. Scriptura librorum Salmaſii & Gruteri ac v. e. etiam in aliis ſcriptis, & ed. J. eſt. *Vindicaret*, eſt vindicare vellet, ut ſupr. 10. 1. *Porſena Tarquinios manu reducebat*, & infr. II. 18. 12. *Ut deſtinata morte in prælium ruerent.* Multa hujusmodi in optimis ſcriptoribus reperiuntur. Sueton. Caeſ. XXIX. *Cum adverſariis autem pepigit.* Idem Oth. IX. *Ne victis quidem adeo adflictis, ut non in ultionem ignominiae quidvis diſcriminis ultro, & vel ſolae ſubirent.* Liv. XXXVII. 53. *Filiam ſuam in matrimonium mihi dabat, reſtituebat extemplo civitates, quae defecerant a nobis.* Et XL. 58. *Quali tempeſtate Gallos ſpoliantes Delphos fama eſt peremtos eſſe.* Vid. Paſſerat. ad Propert. 1. 4. 2. Caſaub. ad Sueton. Cæſ. XXIX. Gronov. ad Liv. XXXIV. 1. XXXVII. 17. & ad Liv. Epit. XLIX. Clar. Nood. II. Probabil. 6. 3. & III. 11. Scheffeirus l. d. conjicit, *quo ſibi vindicaret*, i. e. pullum ſuum ex imminente periculo, quod ex ſtridore cognoverat, liberaret, ſibique redderet tutum. Mihi pleraeque conjecturae viri doctiſſimi in Floro ejuſmodi eſſe videntur, ut non neceſſe ſit iis refellendis immorari. Satis erit eas verbo retuliſſe, & aliorum judicio reliquiſſe.

Gravi timore permiſcuit] Occupavit hunc locum menda plane ſimilis illi, quæ alium locum lib. II. cap. II. contaminarat: *ut quatenus nec more jungi, nec pontibus poſſet: more* pro *mole.* Hic quoque Nazarianus: *gravi more*, pro *gravi mole.* Cave aliter legi debere cenſeas, & confirmat Jordanes. SALM. Editio princeps, *gravi mole*, quomodo item Pal. ſec. ac tert. ſed non etiam pr. in quo, *tum omnia circa quaſi hoſt.* circa *more permiſc.* ſic inquam Naz. exemplar. niſi quod ſtatim eadem manu prius illud *circa*, mutatum iverit in *circum:* Illud *mole* ineptum eſt. haud tamen me expedio ex Nazar. niſi ſi forte reſtituendum, *caca amore, permiſcuit.* quod lepidum fuerit: proximos enim hominibus ſapientia elephantos, omnibus obvium eſt: itaque ſi homines excæcat amor, quid mirum ſi belluam alioquin prudentiſſimam. Hæc Gruterus, acute & fortean vere. poſſet tamen etiam

ſtulerant, ſecundam parem fecerant, tertiam ſine
14 controverſia tradidere. Nec vero tantum armis, & in campis, ſed conſiliis quoque & domi intra Urbem cum rege Pyrrho dimicatum eſt. Quippe poſt primam victoriam rex callidus, intellecta virtute Romana, ſtatim deſperavit armis

etiam non abſurde ita legi, *cæco timore*. Freinsh. Nazar. *gravi more*, unde recte Salmaſ. *gravi mole*. & ſic clare Regius codex. ſcilicet ſui corporis. Proprie *moles* dicitur de elephantis. Vide notas ad lib. II. cap. 6. Græv. *Mole* etiam alii o. s. excepto Voſſ. 3. in quo vulgatum *timore* eſt. Senec. de Brevit. vit. c. XIII. de elephantis: *ingenti mole animalium exterantur.* Hoc conſentientibus tot ſcriptis poſt Amſtelodamenſes & Begerum recipere potui. Schefferus legit *gravi motu*. *Omnia circa*, ut ap. Liv. IX. 23. *Circa omnia defecerunt*. XXIV. 3. *Templum ſanctum omnibus circa populis*, & eod. lib. c. 41. *Cum expeditis clam profectus ad loca circa viſenda*. Plura Gronov. ad Liv. IX. 2. Graev. ad Flor. III. 19. 12. & IV. 12. 60.

13. *At ſic*] Similes eventus in hiſtoriis paſſim (vide Polyb. in excerpt. Valeſ. pag. 78.) ex quibus Hirtius de African. cap. 27. hanc extruxit regulam: *Elephanti multorum annorum doctrina uſuque vetuſto vix edocti, tamen communi periculo in aciem producuntur.* Alexander quin etiam, apud Curt. 9. 2. 21. *Plus ſuis*, ait, *quam hoſtibus periculi inferre.* Quod multo magis neceſſe fuit fieri, cum alias feras quæ nunquam bona fide manſueſcunt, leones, apros, &c. in aciem producerent, de qua re Lucret. rer. natural. lib. 5. & exemplum extat in Plutarch. Bruto cap. 13. Freinsh. Add. Bochart. Hieroz. I. 2. 25. Freinshem. ad Curt. VIII. 14. 15. & Rupert. ad h. l.

Sine controverſia] Freinsh. in *Ind.* incruentam, impulveream. Rectius Perizon. ad oram exemplaris ſui, haud dubiam. Cicer. III. de Offic. 2. *Panaetius, qui ſine controverſia de officiis accuratiſſime diſputavit.* Et I. de Orator. 55. *Etenim ſine controverſia & magna eſt ars, & late patet.* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Voſſ. 23. & v. e. *tradiderunt*. Fran. & Voſſ. 1. *tradiderant*.

14. *Intra urbem*] A Reg. Q. abeſt *domi*. Majorem ſpeciem gloſſae poſſunt habere verbo *intra urbem*. nam Florus fere ſemper dicit *domi*, pro in urbe, ſine alio additamento, ut I, 7, 4. I, 11, 1. I, 26. 9. & mox hoc cap. n. 16. Sed uſitatiſſimum ei eſt conjungere duo idem ſignificantia. vid. *Ind.* v. *ſtatim*. Sic I. 11. 5. I. 12. 9. II. 12. 1. & alibi. *Sed & in conſiliis quoque* Regg. Voſſ. 2. & demto *&* Flor. Magl. & Voſſ. 1. *Sed etiam in conſiliis q.* Ryck. & Fran. Sed hic omiſſo *in*.

Poſt primam victoriam] Ideoque dixit, *alteri ſibi pari victoria haud eſſe opus*: nimirum optumum quemque e ſuo exercitu occubuiſſe cernebat. Hoc ipſum etiam Annibal, cæſis ad Cannas Romanis, uſurpaſſe fertur, apud Appian. de bell. Annibal. pag. 228. Ludovicus XII. Hiſtoire de France. *Cadmea victoria* vocatur hæc a Diodoro, 22, 4. Freinsh.

Deſperavit armis] Eadem conſtructione Cicero ad Attic. 5, 18. *ſperamus manu.* Idem. Sed poteſt etiam eſſe caſus tertius. Cicer. pro Cluent. XXV. *Saluti deſperare vetuit.* Et ſic Idem alibi, & Caeſar quibuſdam locis, quae leguntur in Lexicis. *Vir callidus* Reg. F. Magl.

ac

nis: ſeque ad dolos contulit. Nam interem- 15
tos cremavit: captivosque indulgenter habuit, & ſine pretio reſtituit. Miſſisque deinde legatis in Urbem omni modo anniſus eſt, ut facto foedere in amicitiam reciperetur. Sed bello & pace, 16
foris & domi, omnem in partem Romana virtus

...ſolidus Ryck. *Romana ſuis deſp.* ... Fran.

Seque ad dolos contulit] Nempe; *ubi non ſufficit leonina pellis, adſuenda eſt vulpina.* Plutarch. in Lacon. cap. 94. FREINSH.

15. *Cremavit*] Ad captandam gratiam Romanorum: quamquam ...tes etiam interdum id faciebant per humanitatem. Kirchmann. de Funeb. Append. c. III. & ...

Captivosque] Sicut prius Alexander (cujus dicta factaque aemulus hic erat) Scythis hoſtibus *captivos ...nes ſine pretio remiſerat, ut ...dem faceret, ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine, non de ira, ...eſſe certamen.* auctor Curtius, 7. 9. 18. Sic Sultanus Liparitem, apud Zonar. in Conſtantino Monomacho. Aſtutus ille Annibal ſocios ...orum Romanos dimiſit, ſed alio ... FREINSH. Pro his Romani ...rem numerum de Samnitibus & Tarentinis captorum reddiderunt, Plutarch. in Pyrrh. ſuos re...tos ignominia notaverunt, Valer. Max. II. 7, 15. Frontin. IV. 1. 1... & Eutrop. II. 7. Severiſſimam ſententiam ab App. Claudio Caeco in eos dictam ſcribit Ulpian. ... §. 5. D. *de poſtul.*

Miſſisque deinde legatis] Hujus legationis praeter ceteros meminerunt Plinius, 7. 24. Solinus cap. ... Cicero Tuſculan. quaeſt. I. CAMERS. Nazarianus Codex: *dein.* ...tem paulo poſt duabus vocibus auctior eſt, quam editus: *omni modo anniſus eſt, ut facto foedere in amicitiam reciperetur.* Quae ſupervacaneae, & otioſae non ſunt. ..., ne quis non genuinas putet, retinet Jordanes, & reliqui libri afferunt. SALM. *Miſſis* Regg. Flor. Magl. Fran. *Dein* Reg. Q. Voſſ. 2. 3. & v. e.

Annixus eſt, ut in amicitiam reciperetur] Sic omnino Pal. ſec. nam pr. *adniſus eſt, ut facto foedere in amic. r.* &c. quod genuinum videri poſſet, niſi & alia adnecteret Pal. tert. in quo, *amiſſus eſt, ut facto foedere in amic. populi Rom. recip.* GRUT. Et hic audiri debuit Salmaſius, qui monuit ex Nazar. Jornand. & veteribus reponendum eſſe: *adniſus eſt, ut facto foedere in amicitiam reciperetur.* Iiſdem litteris exarata eſt haec ... in Ryckiano. Paullo poſt idem: *ſe approbavit* cum Pall. GRAEV. *Facto foedere* addunt Florent. Voſſ. 3. & Ald. Freculphus, *facto foedere, quamvis vinceret, in amicitiam recipi voluit.* *Annixus* Pal. 2. Flor. Magl. & Voſſ. 3. In Epit. Liv. XIII. ſcriptum eſt, Pyrrhum poſt primum praelium legato ad Senatum miſſo petiiſſe, ut componendae pacis cauſa in Urbem reciperetur. Et ſic Pompon. l. 2. §. 36. *de O. J.* Alii hoc non memorant, Regemque nihil aliud, quam amicitiam & foedus per legatos petiiſſe ſcribunt.

16. *Foris & domi*] Sic. cap. ult. hujus libri. Apud alios frequentius *belli domique.* Vid. Nic. Heinſ. ad Ovid. XII. Metam. 185.

Omnem in partem] Omnibus rebus, omni genere. Cicer. pro Sext. c. IX. *Alter multos plane in omnes partes fefellit.* Et III. de Offic. 6. *Ab homine ad nullam partem utili.* Manut. ad Cicer. IV. Ep. Famil. 10.

Roma-

tus tum ſe adprobavit: nec alia magis, qua
Tarentina victoria, oſtendit populi Romani fo
titudinem, ſenatus ſapientiam, ducum magna
17 nimitatem. Quinam illi fuerunt viri, quos a
elephantis primo praelio obtritos accepimus
omnium vulnera in pectore: quidam hoſtibu
ſuis immortui: omnium in manibus enſes, & re
lictae in vultibus minae, & in ipſa morte ira vi
vebat

Romana virtus tum ſe probavit] *Se adprobavit*. N. SALM. Melius hoc, quam vulgatum hactenus, *probavit*: eratque alterum in tribus Pall. GRUT. Et in aliis o. s. exceptis Fran. & Voſſ. 3. & v. e. Quid ſit *adprobare ſe*, vel *aliud quid alicui*, docent Interp. Phaedri ad IV. Fab. 24. Sed idem etiam recte *probare* dicitur. Vid. Fabric. ad Cicer. pro Ligar. 1. & Hotom. ad eumd. pro Rabir. Poſt. XV. Mox omnes ſcripti praeter Florent. & Voſſ. 3. omnesque Edd. praeter Ald. *nec alias magis*. An hoc ſuſpicabimur corruptum eſſe pro *alia res*? an potius aliquid in ſequentibus vitiatum, & pro *Populi Romani* legendum *Populus Romanus*, pro *Ducum*, *Duces*? Mihi quidem non de nihilo videtur, quod libri ita conſentiunt in vocem *alias*. Et ſolet ita loqui Florus ſupr. c. 13. 8. *Tum igitur, aut nunquam alias apparuit vera illa Romana virtus.* Et III. 22. 3. *Nec alias magis apparuit Hiſpani militis vigor, quam Romano duce.* *Romani* abeſt a Magl. & Fran.

17. *Quinam illi fuerunt*] Ex conjectura emendo: *qui enim illi fuerunt?* Quod ſequentia oſtendunt: *qui autem ille ſenatus fuit?* &, *qui porro ipſi duces vel in caſtris.* Quae quam recte cohaereant, & ſibi invicem reſpondeant, vides. *Quinam* ſurrepſit pro *qui enim*, ex conſuetudine ſcribendi, *qui n.* quod eſt, *qui enim*. SALM. *Obrutos accep.* Pal. 1. Magl. Fran. Ryck. Voſſ. 1. 2.

Omnium vulnera in pectore] Quae *honeſta* ſunt *vulnera*. Vid. Tacitum, Hiſt. 3. 84, 7. Ovidium, Faſtor. 2. 211. Confer cum his, quae notant Gruterus ad Ammianum, 31. 36. & Berneccerus ad Juſtin. 9. 3, 10. Non abſimile eſt illud Sidonii, Carm. 5. verſ. 252:

. . . . *mors obruit illos,*
Non timor, invicti perſtant, animoque ſuperſunt
Jam prope poſt animam.

FREINSH. Add. Muret. ad Tacit. 1. A. 49.

Relictae in vultibus minae] Silius, 13. 732.

. . . . *cui frons nec morte remiſſa*
Irarum ſervat rabiem.

FREINSH. Vid. *in Ind. v. Ira*.

18. *O quam facile*] Lege: *quam facile*, & dele τὸ *O*, auctoribus libris melioribus. SALM. *O quam facile*] Sic nullo apice minus Pall. tres: omnes, inquam, agnoſcunt primam literam *O*. vet. edit. addebat a fine; *mihi cum Romanis*, ſed non addicunt ei MSS. noſtri, neque opus erat tali voce. GRUT. *O quam facile erat orbis imperium, aut mihi Romanis militibus, aut me Rege Romanis*] Non abludit ab hoc dicto, quod Demades Rhetor ad Chaeroneam captus Philippo inter pocula jactanti, & quaerenti, ubi nunc eſt nobilitas Athenienſium, reſpondit; cognoſce-

rem

vebat. Quod adeo Pyrrhus miratus eſt, ut di- 18
ceret: *O quam facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis!* Quae autem eorum, qui ſuperfuerunt, 19
in reparando exercitu feſtinatio? quum Pyrrhus, *Video me*, inquit, *plane Herculis ſidere procreatum, cui, quaſi ab angue Lernaeo, tot caeſa hoſtium capita de ſanguine ſuo renaſcuntur.* Qui 20
autem

nes, inquit, Rex, ſi Philippus Athenienſibus, Chares autem Macedonibus imperaret. GRAEV. *O* eſt in o. s. & e. Salmaſius in exemplari ſuo ſcripſerat *O* deeſſe in Naz. Contra Gruterus. *Aut mihi cum Romanis militibus* etiam Berolin. apud Beger. Duisb. & v. e.

Me Rege Romanis] Camers addit *dato*, ſed rejecit Vinetus, nec ſane ullus ejus uſus eſt. FREINSH. Vid. Perizon. ad Sanct. Min. IV. 4. 28.

19. *Quae autem eorum*] Frequentia talis conſtantiae exempla, etiam Annibali confeſſionem hanc extorſerunt, ut diceret: *cum eo nimirum hoſte res eſt, qui nec bonam nec malam fortunam ferre poteſt: ſeu vicit, ferociter inſtat victis; ſeu victus eſt, inſtaurat cum victoribus certamen:* Livius, 27. 16. Et iterum in oratione ad Antiochum, apud Juſtin. 31. 6, 5. *Cum Romano, ſeu occupaveris prior arma, ſeu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum.* Simile Pontii teſtimonium apud Liv. 9. 3, 13. *Ea eſt gens Romana, quae victa quieſcere neſciat,* &c. Adde Horat. 4. Od. 4. FREINSH.

Quum Pyrrhus, video me, inquit] Lectionem non damnamus, & quis merito damnaret? ſed cum in Nazariano legerim, *Cum Pyrrhus idem omne inquit*, optime emendo, & veriſſime: *Cum Pyrrhus idem, O me, inquit,* plane Herculis ſidere procreatum. Ideo dixit, *Cum Pyrrhus idem*, quod tribus lineis ante ſcripſerat; *Quod adeo Pyrrhus miratus eſt.* Recte hic ergo: *Cum Pyrrhus idem.* SALM. Et probat Gruterus. FREINSH. *De ſanguine renaſcuntur* Reg. Q. Ber. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e.

Herculis ſidere] De quarta Luna ſingulare hoc legitur, quod, ex Genethliacorum doctrina & praeceptis, illa nati laborioſam acturi ſint vitam, quemadmodum de Hercule prodit Euſtathius. Tales apud Suidam τετραδισταὶ vocantur, qui quarta Luna editi, laboribus periculiſque adſiduis, ut alteri Hercules, involvuntur. *Herculis ſidus* apud Florum, nihil aliud quam quarta Luna. Adagium, ἐν τετράδι γεγονέναι, ab aliis explicatur. Haec excellentiſſimus compluribus diſciplinis Paulus Merula, Coſmogr. 1. 22, 7. Adde Eraſmum, Adag. 1. 1, 74. & Gilbertum Cognatum, adagio 49. Alio ſenſu eſt *ſidus Herculis* apud Plinium, 2. 8. & Apulejum de mundo. FREINSH.

20. *Quis autem*] *Qui autem.* Ita Nazarianus. SALM. *Qui autem*] Sic Pall. tres. editi *quis* adjecta litera. GRUT. *Qui* eſt in o. s. praeter Voſſ. 1. & e. Videtur mutatum ab iis, qui putabant *qui* non convenire interrogationi. Cicer. 11. Phil. 13. *Qui locus eſt aut tam deſertus, aut tam inhumanus?* Catull. Carm. LXIII. v. 19.

autem ille ſenatus fuit? quum, perorante Appio Caeco, pulſi cum muneribus ſuis ab Urbe legati, interroganti regi ſuo, quid de hoſtium ſede ſentirent: *Urbem templum ſibi viſam, ſenatum,*

Heſpere, qui coelo fertur crudelior ignis?
Vid. Chariſ. I. Inſtitut. Gramm. p. 70. Similiter extra interrogationem. Cicer. IV. Epiſt. Fam. 2. *Perſpicis, qui curſus rerum, qui exitus futurus ſit.* & Catull. XVII. 22. Et *ſi qui.* Cicer. III. Ep. 8. *Quod ſi qui me aſtutiorem fingit.* Item *niſi qui.* Idem XVI. Ep. 12. *Niſi qui Deus, vel caſus aliquis ſubvenerit.* Et *aliqui* pro *aliquis.* Idem VII. Ep. 1. Et Coelius ad Cicer. VIII. Ep. 7. Adi de his Pier. ad Virgil. III. Aen. 608. Fabric. ad Cicer. III. de Offic. 4. Giſan. Ind. Lucret. in *qui*, & Gronov. ad Liv. XXIV. 15. Vid. ſupr. c. 13. §. 14.

Quum, perorante Appio Caeco] Ad haec & ſeqq. imprimis faciunt, quae notant Bongarſius & BernecCer. ad Juſtin. lib. 18. cap. 2. Sententiae Claudii non abſimilis eſt, quam de Cleomene recenſet Plutarch. apophthegm. Laconic. 76. FREINSH.

Pulſi cum muneribus] Pro repulſis, aut non receptis per elationem, aut certe amplificationem dixiſſe videtur. STAD. Plutarch. in Pyrrh. ἔλαβεν οὐδείς. Valer. Max. IV. 3. 14. *Nulla cuiquam dono janua patuit.* Juſtin. XVIII. 2. *Cineas neminem, cujus domus muneribus pateret, invenit.* Livius quoque XXXIV. 4. & Varro apud Nonium, ibi a Sigon. laudatus, nihil aliud, quam ſimpliciter, neminem munera voluiſſe accipere, dicunt. An alii ſimilem ſententiam hujuſmodi verbis, quibus hic utitur Florus, expreſſerint, non ſcio. *Interrogati a rege ſuo* Magl. Fran. & pleraeque edd. vet. *interrogati regi.* Reg. Q.

Quid] Al. ni fallor, *qui;* quod rectum eſt, pro *quomodo.* FREINSH. Quod Freinsh. rectum eſſe dicit, id nuſquam inveni. Multo uſitatius eſt, *quid de hac re ſentis?* quam *qui?*

Urbem templum] Varie referunt Veteres, Plutarch. in Pyrrh. Juſtin. XVIII. 2. Eutrop. II. 7. & Ammian. Marc. XVI. 10. Solus, ni fallor, Florus legatos dixiſſe *Urbem templum* ſibi viſam. Cur autem *templum* vocat Urbem? An, ut Caſſiodor. IV. Varior. 6. *Roma virtutum omnium latiſſimum templum?* An, quod magis puto, ob multitudinem templorum, & eximium cultum Deorum? Sic ſupr. 13. 18. Urbem deſtinatam *domicilio Deorum* dicit. Et Ammian. Marc. XVII. 4. ob eamdem cauſam *templum mundi totius* vocat: *Nihil*, inquit, *committere in religionem, recte exiſtimans, ſi ablatum uno templo miraculum Romae ſacraret, id eſt, in templo mundi totius.* Vid. Barth. ad Claudian. Conſul. Olyb. & Prob. v. 130. & de Bell. Get. v. 507.

Senatum regum eſſe confiterentur] Suſpicionem meam non fruſtra cecidiſſe gaudeo, qua ſemper ſuſpicatus ſum, aliquid huic loco deeſſe. Cum enim hoc legatorum reſponſum ita Plutarchus expreſſerit, ὡς ἡ σύγκλητος αὐτῶν βασιλέων πολλῶν συνέδριον, vere mihi perſuadebam deſiderari hic vocem aliquam ἰσόῤῥοπον illi συνέδριον. Nec ſecus fuit. Nam in Nazariano exemplari fideliſſimo lego: *Senatum regnum Deum eſſe.* Unde ſtatim faciebam: *Senatum regum ſedem eſſe.* Nec aliter ferme Livius, quamvis pars ejus hiſtoriae, qua geſta Pyrrhi cum Romanis

tam, *regum conſeſſum eſſe* confiterentur. Qui an porro ipſi duces, vel in caſtris? quum medicum venale regis Pyrrhi caput offerentem Curius remiſit: Fabricius oblatam ſibi a rege imperii partem

manis deſcripſit, vulgo deperdita ſit. Libro tamen IX. ad illud dictum legatorum Pyrrhi alludens, ita ſcribit: *Ne ſingulos nominem, Senatus ille, quem qui ex regibus conſtare dixit, unus veram ſpeciem Romani ſenatus cepit.* Qui ſenatum igitur Romanum, regum eſſe conſeſſum dixit, ex regibus eum conſtare intellexit. Ita enim Plutarchus expreſſit, βασιλέων εἶναι συνέδριον. Floro ſenatus, *regum ſedes* dicitur, ſi ſcripturam Nazarianam emendamus, quae diſerte & clare exhibet: *Senatum regnum Deum eſſe.* Quod cur ſollicitemus, fortaſſe cauſae non eſt. Aliud certe ſequutus videtur noſter Annaeus. Cum enim hoc dictum referens, urbem templum viſam eſſe legatis memoret, nihil minus de ſenatu pronuntiare debuit, quam ejuſdem templi veluti deos eſſe. Dixerit ergo, urbem Romae templum eſſe, *ſenatum regnum Deum.* Senatores nempe quaſi deos in illo templo regnare. Sic Galli, cum urbem intrarunt a ſe captam, ſenatores in curulibus ſedentes, quaſi genios quoſdam venerati ſunt. SALM. *Senatum Regum conſeſſum*] Laudat reſponſum hoc Livius 9. 17, 12. pro *conſeſſum*, *concilium* legendum ſuſpicatur Stadius. Sed ex MSS. Jureti noſtram lectionem eſſe teſtatur Gruterus. Felippe del Conſejo 16. 4. ridicule locum hunc exponit de coronis triumphalium. FREINSH. Nazar. *Senatum regnum Deum eſſe.* Unde Nic. Heinſius colligit Florum ſcripſiſſe *Senatum regum ideam eſſe.* Si enim frequenter omitti in illo codice, & *a* in *u* degenerare paſſim, teſtari ipſum Salmaſium. Liv. lib. IX. 17. *veram ſpeciem* dixerit, hoc Florum Graeco vocabulo uſum dixiſſe *regum ideam.* Sed hic ego cum Grutero ex Jureti libris recepi *regum conſeſſum eſſe.* quod & confirmat Regius, in quo *conſeſſum* ſcribitur. Sed Gudianus *regnum eſſe conſitetur.* GRAEV. Magna eſt hoc loco varietas librorum. Pal. 1. apud Gruterum *Senatum regnum eſſe conſeſſum.* Ryck. Reg. Q. Berol. Duisb. & Ald. *Senatum Regum eſſe.* Reg. F. Voſſ. Fran. (ſed hic omiſſo *eſſe*) & V. E. cum aliis quatuor olim impreſſis *Senatum regnum eſſe.* Magl. *Senatum regnum eſſe conſeſſum.* Florent. *Senatum Regum conſeſſum eſſe*; plane ut Regius Graevii, & alii, quos ſe vidiſſe teſtatur Juretus ad Symm. 1. Ep. 46. Et hoc cum Grutero, Freinshemio, & Graevio ſequendum putavi, quod etiam omnino conveniat cum Plutarchi verbis graecis. Nec tamen pro certo adfirmare velim ita ſcripſiſſe Florum. Varietas ſcripturae ſatis indicat hic aliquid corruptum eſſe. Et propemodum mihi perſuadeo, ignotius atque inſolentius aliquod verbum, quam eſt *conſeſſum*, in quo non facile videntur potuiſſe aberrare librarii, ſcriptum fuiſſe; quod, quum non intelligerent, praeterierint. De magnificis adpellationibus ac titulis Senatus Romani multa Juret. l. d. Plutarch. in Romul. p. 44. ſenatores etiam ſua aetate ab exteris ἄνδρας ἡγεμόνας vocatos ſcribit, ubi pro τοὺς ἐν συγκλήτῳ τελοῦντας non pejus legatur εἰς σύγκλητον.

21. *Quum Medicum*] Placet vetus lectio: *quod medicum.* Mox lege: *venale caput regis offerentem*, non *afferentem.* SALM. Pall. o.

 av.

22 tem repudiavit. vel in pace? quum Curius fictilia ſua Samnitico praeferret auro: Fabricius decem pondo argenti circa Rufinum conſularem virum quaſi luxuriam cenſoria gravitate damna-
23 ret. Quis ergo miretur his moribus, virtute militum, victorem populum Romanum fuiſſe? unoque

que

& v. e. *quod*, & probat Salmaſ. FREINSH. Sic etiam Regg. & Voſſ. 1. 3. Retinui *quum*. Nam nulla eſt ratio, cur hic aliter loqui voluerit Florus, ac paullo ante, *quum perorante Appio*, & mox, *quum Curius*, ut bene Begerus. Et ſic habent alii libri.

Medicum] Hanc Hiſtoriam praeter ceteros lege apud Valer. Max. 6. 5, 1. & latius apud Agellium, 3. 8. Dictus autem eſt medicus hic Timochares. Multa Cic. offic. 3. 22. CAMERS. Niciam vocat Quadrigarius ap. Gell. l. d. Vid. Interpp. Aeliani ad XII. V. H. 33.

Offerentem] Sic edidit ex Pal. ſec. & Gruterus. alibi eſt *afferentem*, inepte. FREINSH. *Offerentem* etiam Florent. Regg. & Ald. alii *afferentem*. Illud praetuli, quod etiam Heinſius probabat. Juſtin. XXV. 1. *Qui pacem ei venalem offerrent.*

Curius remiſit] De re non ambigitur, circumſtantiae variant, ab utroque Coſ. remiſſum Cl. Quadrigarius apud Agell. 3. 8. auctor eſt: a toto ſenatu Valerius Antias, quem alter Valerius ſequitur. Alii Fabricio tribuunt: Cicero citato loco: Plutarchus, in apophth. ejus: Frontinus, 4. 4, 2. Claudianus, de bell. Gild. verſ. 270. Livius, 39. 51, 11. indiſtincte, *horum patres Pyrrho regi, hoſti armato, exercitum in Italia habenti, ut a veneno caveret, praedixerunt.* Æmulatus autem eſt factum hoc Tiberius Caeſar, referente Tacito 2. A. 88. 3. Vide Piccarti obſervat. Hiſtoricopoliticas, Dec. 10. cap. 2. adde infra, 2. 17, 17. FREINSH.

22. *Fictilia ſua*] Hanc hiſtoriam ſcribunt paſſim omnes. Lege Valer. Maxim. 4. 3, 5. Agellium, 1. 14. Plinium, 33. 12. Auguſtin. Civitat. 5. 18. Plura in annotationibus Claudiani, ex Juvenale, Virgilio, ceteris. CAMERS. Samniticum aurum a Curio contemptum fuiſſe, Ciceronis quoque Cato adfirmat, & Scriptor de Vir. illuſtrib. maximaque pars ſcriptorum. Alii eam continentiae laudem Fabricio adſcribunt: ſed iterum in eo diffident, quod nonnulli munera Pyrrhi regis a Fabricio contempta fuiſſe; alii Samnitium liberalitatem a Curio non fuiſſe receptam referunt. FREINSH.

Rufinum] Hiſtoria habetur Epit. Liv. 14. Valer. Max. 2. 9, 4. Agell. 4. 8. Dicit autem idem Agellius cap. ult. lib. 17. hunc Rufinum fuiſſe bis conſulem, atque antea dictatorem. CAMERS. Ab hoc Rufino ortum Syllae deducit Plutarch. princ. vitae. Cujus avaritiam idem Fabricius eleganti dicto taxavit, apud Ciceronem de Orat. 2. 66. & Agell. 4. 8. fin. Loquitur de hac cenſoria nota etiam Ovidius Faſtor. 1. 208.

Et levis argenti lamina crimen erat.

itemque Seneca de vita beata cap. 21. *ſaeculum illud, in quo cenſorium crimen erant paucae argenti lamellae:* ſcripſi autem *erant* pro *erat*, ob rationem, quam promo ad 4. 23, 88. Sic Plinius 18. 6. *qui triumphali denas argenti libras in ſupellectile crimini dabant.* & 33. 11. *propter quinque pondo notatum a Cenſoribus triumphalem ſenem*, ubi fortaſſis pro V. ſcribendum ſit X.

Caete-

que bello Tarentino intra quadriennium maximam partem Italiae, fortiſſimas gentes, opulentiſſimas urbes, uberrimasque regiones in ditionem redegiſſe? Aut quid adeo fidem ſuperet, 24
quam ſi principia belli cum exitu conferantur? Victor primo praelio Pyrrhus, tota tremente Italia

Caeterum in citato Agellii loco vulgo legitur *quod decem pondo argenti factitaret*, cum legendum ſit *facti haberet*. *Facti*, inquam, hoc eſt, elaborati & in vaſa converſi, quale infecto opponitur l. 19. de aur. argent. &c. hoc eſt, rudi materiae, l. 87. §. 4. de leg. 3. Alia cenſoriae gravitatis exempla lege apud Plinium 18. 3. & 6. Agellium 4. 20. Livium 41. 27, 2. Vellejum 1. 10, 6. & 2. 10. 1. FREINSH. *Argentum* pro argento facto ſaepe dicunt JCti & alii. Vid. Salmaſ. Obſervat. ad Jus Attic. & Rom. c. XXIII. Valer. Max. II. 9, 4. *decem pondo vaſa argentea* dicit. Salmaſ. l. d. ibi pro vulgato, *quod decem pondo vaſa argentea comparaſſet*, jubet legi, *quod ultra decem pondo v. a. c.* Rejicit ejus emendationem Gronov. 1. de Pecun. Vet. 7. Idemque ad Gell. IV. 1. receptam lectionem Senecae tuetur contra Freinshemium: ſed ejuſdem emendationem loci Gelliani IV. 8. probat. De particula *circa* vid. ad cap. 10. n. 5.

23. *Virtute, militia*] Hic ſine dubio corrigendum: *Quis ergo miretur his moribus, virtute militum, victorem populum Romanum fuiſſe.* Ex omnibus libris. SALM. V. e. *virtute militum*, ſicut & Palat, tert. Quam lectionem reſtitutam vult Salmaſius, Pal. ſec. a vulgata ſtat. Mihi duae voces iſtae gloſſam ſapiunt, & explicationem verborum *his moribus*. FREINSH. *Virtute militum*] Sic etiam Ryck. ſubaudiendum autem *hac*. *his* moribus civium ab omni luxu abhorrentium, & *hac* virtute militum. Gravis error librariorum culpa in contextum hic irrepſit, qui, ut vides, eſt emendandus. Nic. Heinſius exiſtimat *hac* reponendum eſſe, ſcribendumque *his moribus, hac virtute militum*. GRAEV. *Militum* etiam Berol. Duisb. Voſſ. 3. & o. e. *his moribus militia* Fran. Conjectura Tollii Fortuitor. VII. *his moribus ducum, hac virtute militum*, nullius libri auctoritate confirmatur.

Intra quadriennium] Sexennium fuiſſe adnotat Stadius. Verum eſt, inter adventum Pyrrhi in Italiam, & reditum in Graeciam ſexennium interfuiſſe. Sed Florus videtur tantum rationem habere illius temporis, quo Pyrrhus in Italia fuit, & bellum adverſus Romanos geſſit, qui quatuor anni ſunt. Et ſic rurſus infr. III. 5, 2. Nam circiter biennium in Sicilia egit a Siculis adverſus Poenos evocatus. Bellum Romanorum cum Tarentinis in decimum annum tractum eſt. Sed Tarentinos aliosque eorum ſocios in nullo numero habet Florus, ac ſolum Pyrrhum memorat, qui hoc bello praecipue gravis & timendus Romanis hoſtis fuit. Quo anno V. C. Pyrrhus in Italiam venerit, rurſusque ex ea exceſſerit, diſquirit Dodwell. de Cycl. Diſſert. X. §. 60. & ſeqq.

In ditionem redegiſſe] Alii partim *deditionem*, partim *dedicationem*: noſtra lectio reſtat in Nazar. ſecunda in Pal. ſec. ac tert. GRUT. Conſentiunt cum Pal. ſec. ac tert. Ryck. Magl. Duisb. Fran. & o. e. Etiam in aliis Scriptoribus obvius eſt error *deditio* ſcribentium pro *ditio*. Vid. Gronov. ad Liv. XXVI. 21. & 43. XXIX. 38. & XXX. 7.

lia Campaniam, Lirim, Fregellasque populatus, prope captam Urbem a Praeneſtina arce proſpexit: & a viceſimo lapide oculos trepidae civita-
25 tis fumo ac pulvere implevit. Eodem poſtea bis exuto

24. *Aut*] Melius, mea ſententia, *At*. FREINSH.

Principia belli] Sic apud Tacit. 2. 3, 1. Artabanus *primo congreſſu fuſus, reparat vires, regnoque potitur*. IDEM.

Totam trementem Campaniam, Lirim, Fregellasque populatus] Si totam Campaniam populatus erat, ergo & Fregellas, & Lirim abſque dubio. Satis itaque dictum eſſet: *totam Campaniam populatus*. Sed omnino legendum: *Victor primo praelio Pyrrhus, tota tremente Campania, Lirim Fregellasque populatus*. SALM. Sic Naz. melius quam ut editi, *totam trementem Campaniam*. GRUT. Ryck. *Tota tremente Italia Campaniam, Lirim, Fregellasque populatus*. Tota Italia tremebat, cum Campaniam, & in illa Lirim & Fregellas popularetur Pyrrhus, verita ne illico progrederetur & reliquas Italiae regiones eodem impetu diriperet & vaſtaret. Non fruſtra *Campaniam* legitur in omnibus veteribus libris. Cum *Italia* ſcriptorum vitio fuiſſet amiſſum, *tota* quoque & *tremente*, ut ſenſum quendam efficerent, in *totam* & *trementem* fuerunt mutata. ſic enim editiones vetuſtiores: *totam trementem Campaniam*, quod & Nazar. prae ſe fert, & tert. Gudianus. Sed primus *totam trementem Italiam, Campaniam*. Nullus dubito veram eſſe lectionem Ryckiani libri, quam & ex conjectura viderat Salmaſius. Paullo inferius legend. ex Ryck. & Nazar. *& tanta de opulentiſſimis tot gentibus ſpolia*. ut monuerunt jam alii. vulgo male: *ſed tanta adeo de opulentiſſimis tot gentibus ſpolia*. Quid hic quod agat habet τὸ *adeo*? Expungatur volentibus Muſis, & Muſarum operis libris vetuſtis. GRAEV. Quae hic Viri docti de ſcriptura libri Nazariani dicunt, parum inter ſe conveniunt. Nam Salmaſ. in libro ſuo ſcripſerat, *tota tremente Campania*. Ita Naz. Cod. Et melius. neque aliter legendum eſt. *Totam trementem Campaniam* eſt in Pall. Regg. Flor. Magl. Duisb. Voſſ. & v. e. *totam trementem Italiam Campaniam* in Fran. *tota tremente Campania* Berol. Sed ſequutus ſum lectionem Ryckiani, etiam Perizonio probatam, & ab Amſtelodamenſibus ac Begero receptam. Et ſic in exemplari Plantiniano, in quo, ut & aliis olim excuſis, & Camertis Edd. eſt, *totam trementem Italiam, Campaniam, Lirim*, emendaverat Auditor Lipſii, haud dubie e magni illius Viri ſententia. Nec veroſimile eſt vocem *Italiam* temere ab aliquo ſine ulla auctoritate librorum ſcriptorum huc intruſam. *Lirim* Freinshem. *in Ind.* pro urbe accipit, quam & Mela II. 4. fin. in Campania memorat. Poteſt etiam accipi pro regione circa Lirim fluvium: ut infr. II. 16, 3. *Toto cecidit Alpheo*. III. 4, 5. *Minucius toto vaſtavit Hebro*, & IV. 12, 9. *Caeſi ſunt in utrisque fluminibus*. Sic *Sinus Aenianus, Maliacus*, pro terris circa illos ſinus, & *Pontus*, pro terris circa Pontum. Vid. Gronov. ad Liv. XXVIII. 5. & XXXVII. 6. Perizon. ad Aelian. II. Var. Hiſtor. 25.

A viceſimo lapide] Numerus rotundus. In Itinerario Antonini ſpatium inter Romam & Praeneſte definitur XXVI. M. paſſuum, i. e. XXVI. lapidibus. Strabo Lib. V. p. 238. Praeneſte CC. ſtadiis a Roma abeſſe ſcribit, quae ſunt XXV. miliaria. Sed Eutrop. II. 7. de Pyrrho; *Ad Praeneſte venit, miliaria*

exuto caſtris, bis ſaucio, & in Graecciam ſuam
trans mare ac terras fugato, pax & quies; &
tanta de opulentiſſimis tot gentibus ſpolia, ut
victoriam ſuam Roma non caperet. Nec enim 26
teme-

rio ab Urbe octavo decimo. Arcem Praeneſtinam dicit, opinor, pro montibus Praeneſtinis, ut ſaepe alii, in primis Poëtae, *arces* pro jugis montium, & collibus. Nam Praeneſte a Pyrrho captum fuiſſe nuſquam proditum invenio.

25. *Bis exuto caſtris*] Secundo & tertio praelio. Sed auget more ſuo rem in majus. Nam hoc de ſecundo praelio nemo, quod ſciam, prodidit. *Bis ſaucio* non habet Reg. Q.

Et tanta adeo] Omnes ſcripti cum priſca editione, quam in conſilium adhibuit Gruterus noſter, legunt: *Et tanta de opulentiſſimis tot gentibus ſpolia.* Abſque illa dictione, *adeo*. Quam per me tollas licet. SALM. *Sed tanta de op.*] Sic iterum plane Nazar. codex. GRUTERUS. malim tamen cum aliis, *& tanta*. FREINSH. Salmaſius in marg. libri ſui ſcripſerat, quidam *ſed tanta*. Ita eſt in Naz. teſte Grutero, & in Regg. Ceteri s. & e. o. *& tanta. Adeo* quoque abeſt a Naz. & Pall., ſi Grutero credimus; nam Salmaſius in exemplari ſuo adnotarat, *adeo* abeſſe a vet. Naz. & vet. pr. Pal. unde intelligitur in ſec. Pal. fuiſſe. Sed neque ulli alii ſcripti, neque v. e. id agnoſcunt, & delendum eſſe in margine adnotaverat Nic. Heinſius. Sed habent illud aliae omnes antiquae, item Camertis, Vineti, & Plantin. Edd. Non poſſum mihi perſuadere Beroaldum, & alios, qui olim hunc Scriptorem ediderunt, id in ſcriptis ſuis non inveniſſe. Nam quid de ſuo infercire voluiſſent vocem, quae addita nihil ad ſententiam planius meliuſque exprimendam facere videbatur? Omnino credo *adeo* in vetuſtis exemplaribus, quibus illi uſi ſunt, lectum fuiſſe. Quod ſi quis quaerat, unde ergo illud ortum ſit, conjectura adferri poteſt a librariis poſt ultimam literam vocis *tanta*, temere repetitas fuiſſe quatuor literas, quae efficiunt *adeo*. Sed cogitent acutiores, utrum veriſimilius ſit, librarios, quum inveniſſent ſcriptum *tant*ADEO*pulentiſſimis*, exiſtimaſſe *adeo* repetendum; an, quum ſcriptum eſſet *tant*AADEODEO*pulentiſſimis*, id rejiciendum eſſe. Multa ſunt hujus generis, in quibus ſaepe accuſantur librarii, ut qui temere geminaverint ea, quae tantum ſemel ſcribenda erant: ſed fortaſſis interdum immerito. Nam ſi hoc plerumque erroribus ſcribarum tribuendum eſt, non facile dici poteſt, qui tamen fiat, ut literae ita repetitae verba efficiant, quae ſi ſententiam clariorem non reddant, tamen neque turbant, ut, mea quidem ſententia, hoc loco. Magis credo librarios, homines plerumque imperitos, nec aliud quam ductus literarum ſequi doctos, ſaepius peccaſſe omittendis literis, quas bis ſcriptas videbant, quod eas per errorem repetitas, & ſupervacuas arbitrarentur; quam iis, quae ſemel tantum expreſſae erant, geminandis. *Adeo* hic quidem ſine detrimento ſententiae abeſſe potuerat; ſed tamen ſic quoque ponitur infr. IV. 7. 10. quem locum etiam Perizonius hic adnotaverat, & ſaepe apud alios Scriptores, ut vel abundare, vel aliarum quarumdam particularum vim habere videatur. Vid. Serv. ad Virgil. 1. Georg. 24. Boecler. Chreſtomath.

temere ullus pulchrior in Urbem, aut ſpecioſior
27 triumphus intravit. Ante hunc diem nihil niſi
pecora Volſcorum, greges Sabinorum, carpenta Gallorum, fracta Samnitum arma, vidiſſes: tum ſi captivos aſpiceres: Moloſſi, Theſſali, Macedones, Bruttius, Apulus, atque Lucanus: ſi pompas, aurum, purpura, ſigna, tabulae,
28 Tarentinaeque deliciae. Sed nihil libentius populus Romanus aſpexit, quam illas, quas timuerat, cum turribus ſuis belluas: quae non ſine ſenſu

Terent. Schulting. ad Senec. Controv. IX. & Interpretes Phaedri ad I. Fab. 4.

26. *Nec enim temere ullus pulcrior*] Sed nec temere rejiciendum quod in iisdem ſcriptis habetur: *Nec enim temere alius pulcrior in urbem aut ſpecioſior triumphus intravit.* SALM. *Alius* etiam Jord. & Freculph. Et placet Tollio Fortuitor. XXVI. Sed *ullus* eſt in o. s. & e. *Temere* deſideratur in Fran. & Edd. B. S. & P.

27. *Nihil niſi pecora Volſcorum*] Vocula una auctior Nazarianus Codex: *Nihil niſi quaſi pecora Volſcorum.* Sed illa nihil habet heic quod agat, ſi quid recte judico. Jordanes habet: *Nihil praeter pecora Volſcorum.* Sic ille pro *niſi* maluit *praeter*. SALM. Nazar. *nihil niſi quaſi pecora.* Et ſane non videtur incommodi ſenſus, ſi tantum leviter trajiciatur; ita: *nihil quaſi, niſi pecora:* ita *quaſi* valeat *fere, propemodum*, ut in Suet. Cal. 58. 1. *hora quaſi ſeptima:* & Tacit. 14. 52, 2. *magnificentia quaſi Principem ſupergrederetur.* FREINSH. Ex Nazarian. qui prae ſe fert *nihil niſi quaſi pecora*, Nicol. Heinſius colligit Florum ſcripſiſſe, *nihil niſi ſi qua pecora*, ut in prooemio lib. II. *ſi qua juventus.* GRAEV. Heinſius conjecturae ſuae confirmandae adſcripſerat loca Liv. VIII. 39. *Nihil earum rerum praeter captivos, ac ſi qua cognita ex praeda ſunt, acceptum.* XXII. 52. ex MSS. *Praeda ingens parta eſt, & praeter equos viroſque, & ſi quid argenti.* Et XXXIII. 10. *Ibi ſubſtitit ad excipiendos, ſi qui praelio ſupereſſent.* Schefferus l. d. legit *nihil niſi quaeſita pecora. Vulſcorum* Naz. Duisb. Fran. & v. e. v. I. II. II.

Si pompas, aurum, purpura, ſigna] Melior fortaſſe lectio librorum: *Si pompam.* Una ſiquidem triumphi pompa fuit, qua illa omnia traducta. SALM. *Si pompas*] Ita tres Pall. non *pompam*. GRUT. *Pompas* etiam ceteri s. & o. e. *Pompam* Jord. & Freculph. Salmaſius in marg. ſcripſerat, *ſi pompam*, ſine nota libri: quod fortaſſis eſt e Jordaneis. Florus *pompas* videtur dixiſſe, vel quod plures triumphi de Tarentinis eorumque ſociis acti ſunt; vel quod unus de his triumphus longe opulentior, & varietate rerum, quae in eo praeferebantur ac ducebantur, multis ſuperioribus magis conſpicuus erat. Hoc probabilius eſt, eo quod paullo ante tantum unum triumphum memoravit.

Tarentinaeque deliciae] *Deliciarum* nomine continentur & ea, quae memoravit, aurum, purpura, ſigna, tabulae, & omnia alia, quae in cultu vitae magis ad luxum & oſtentationem, quam ad uſum habentur; inter quae & ſupellex magnifica eſt, in qua deli-

ciaa

ſenſu captivitatis, ſubmiſſis cervicibus, victores equos ſequebantur.

cias ponit Cicer. 1. Parad. 3. *Quaero, num ullam cogitationem habuiſſe videantur aut ſupellectilis ad delicias, aut epularum ad voluptates.* Lucillius Sat. VI. ap. Nonium in *amphitapae: Pluma, atque amphitapae, & ſi aliud quid deliciarum.* Vid. Interpr. Phaedr. IV. Fab. 4. 26. Tarentini autem luxu infames erant. Undè *molle Tarentum*, Horat. II. Sat. 4. 34. *Coronatum, & petulans madidumque Tarentum*, Juven. VI. Sat. 297. & *Famoſum Oebalii luxum Tarenti*, Claudian. Conſul. Mall. Theod. v. 158. ubi plura Barth. & Jo. Juvenis de Antiquitate, & varia Tarentinorum fortuna Lib. IV. c. 3. *Divicie* Fran. & adſcript. al. *delicie.*

28. *Quas timuerat*] Lepidius Naz. *quas ita timuerat.* GRUT.

Cum turribus ſuis] Vide God. Stewechii notam ad Veget. 3. 24. Hoc autem anno, nimirum CDLXXIX. primum ducti ſunt in triumpho elephanti, ut notant Plinius, 8. 6. & Seneca, de brevit. vitae, cap. 13. FREINSH.

Non ſine ſenſu captivitatis] *Senſus* hic non ita ut ſolet accipitur, ſed pro intellectu; ſicut in illis Plinii, 9. 42. *miror, quoſdam exiſtimaſſe aquatilibus nullum ineſſe ſenſum.* Et apud Senecam, de brevit. vitae, cap. 13. *Ille otioſus eſt, cui otii ſui ſenſus eſt: hic vero ſemivivus, cui ad intelligendos corporis ſui habitus indice opus eſt.* Hac notione dicuntur animalia ſenſu carere, in §. 2. Inſt. ſi quadr. paup. fec. dic. Sic Curt. 6. 2, 25. de Bucephalo: & Agell. 5. 2. Apulei. lib. 3. *pro Lucio jumentum, ſenſum tamen retinebam humanum.* Ovid. Faſt. 3, 221.

> *Et quaſi ſentirent, blando clamore nepotes*
> *Tendebant ad avos brachia parva ſuos.*

Sentiunt autem etiam animalia, κατὰ τὴν ψυχήν, Ariſtoteles, Top. 1. 15, 9. IDEM. Adde huc, quae de elephantis congeſſit Lipſius 1. Centur. Miſc. Ep. 50. & de equis Idem III. Centur. ad Belg. Ep. 56. & Cerd. in Virg. XI. Aen. 90.

CAP. XIX.

Bellum Picens.

OMnis mox Italia pacem habuit. Qui enim 1 poſt Tarentum auderent? niſi quod ultro per-

Quae hoc capite ſcribit Florus, habentur Epit. Liv. 15. Eutrop. 2. 1, 2. *Signanter Oroſius*, 4. 4. Vide Front. 1. 12. 3. CAMERS.

Bellum Picenum] Hic titulus hujus capitis in vulgatis. Sed Picenum non alias temere legi, niſi pro nomine ipſius Provinciae. Nam Pice-

2 perſequi ſocios hoſtium placuit. Domiti ergo Picentes, & caput gentis Aſculum, Sempronio duce:

Picenum Suburbicarium dici coepit, ubi in duas provincias ea regio diviſa eſt ſub ultimis imperatoribus. *Picenum* igitur eſt provinciae nomen. Ἐθνικὸν inde eſſet *Picenicus*. Sed *Picens*, pro eo, ac *Picentinus*, dicitur veteribus. Et recte heic optimus Nazarianus ſcribit: *Bellum Picens.* Sic Plauto *Campans genus*, pro Campano. Sic vetuſtiſſimis *Lucans*, pro Lucano. Atque inde *Lucas*, pro eodem, & *Luca.* Hinc *bos Lucans*, vel *Lucas*, Elephantus dictus priſcis Romanis, quod in Lucania primum viſus eſſet. Ex eo per corruptionem appellari coepit *bos Luca*, qui prius appellaretur *bos Lucans*, vel *Lucas.* Salm. *Bellum Picens*, ut *bellum Gallum*, *bellum Illyrium*, *bellum Dacum*, & alia hujusmodi, de quibus Salmaſius ad Spart. Hadr. c. III. qui & rurſus ad Solin. p. 218. contendit h. l. legendum eſſe *bellum Picens*, non *Picenum*, item Graevius ad Cicer. de Senect. c. IV. Ryck. tamen *Picenum.* Veteres Edd. praeter primam, *Picente*, & ſic adſcriptum erat in marg. libri Duisb. Sed tituli capitum non ſunt a Floro. In Duisb. recentior manus eos ad marginem libri adpoſuit: in V. E. autem plane nulli ſunt. Vid. ſupr. ad cap. 8.

1. *Qui enim poſt Tarentum auderent*] Et alia lectio eſt: *Quid enim poſt Tarentum auderent.* Sed excuſa melior. Salm. Nempe ubi fortior & potentior victus eſt, alii debiliores victorem laceſſere metuunt. Ex eodem fonte eſt, quod infra, 2. 7, 1. dicit; *Poſt Carthaginem vinci neminem puduit.* Et illud alterum, 3. 4, 1. ubi quaſi mirabundus; *Poſt Macedonas, ſi Diis placet, Thraces rebellabant, ipſi quondam tributarii Macedonum.* Sic infra, 4. 2, 29. Freinsh. *Quis enim* Naz. *quid enim* Ryck. & Voſſ. *quis enim ---- auderet* Flor. *qui enim --- auderet* Reg. Q.

Socios hoſtium] Nam duobus potiſſimum modis ex obliquo pax laeditur; cum aut noſtri ſocii infeſtantur, aut hoſtes adjuvantur. Quod alicubi apud Livium, 34. 32, 13. Nabidi Quintius objicit. Ipſeque Senatus legatis Philippi, apud eundem auctorem, 30. 42, 7. Ita apud Thucyd. 1. 6, 7. Corcyrenſes Cyllenen, ubi erant navalia Eleenſium, incenderunt, quod naves pecuniasque Corinthiis praebuiſſent. Freinsh.

2. *Picentes*] Hi populi quintam Italiae regionem occupabant: quondam uberrimae multitudinis, ut 360000. Picentium in P. R. poteſtatem aliquando venerint, ſi verus eſt Plinius, habitantque inter Rubiconem & Aufidum fluvios ad littora maris Adriatici. Sunt & *Picentini* Italiae populi, qui ab ortu Lucanos & Silarim fluvium, a tergo Auſones & Sarnum habent, a latere mare Tyrrhenum. Suntque Picentium coloni, teſte Strabone, quorum iſti *Picentes*, illi *Picentini*, frequentius dicuntur. De Picentibus triumphatum eſſe ab utroque Conſule, Sempronio Sopho, & Appio Claudio, Triumphorum ſeries prodit anno U. C. CDXXCV. Stadius. Sueyro in verſione Velleji, Picentes interpretatur *los del Principato, ſegun Collenucio: o ſegun otros, de la coſta de Amalfi.* Idem. *P. Sempronio* Reg. F.

Aſculum] Oppidum Picentium Apulorum, ſitum erat loco natura munitiſſimo, muro etiam & montibus vix ulli exercitui penetrabilibus incluſum, teſte Strabone, lib. 6. hodie *Aſcoli* dicitur. Stad.

Trementa inter praelium campo] Si credimus Obſequenti, cap. 26. legen-

duce: qui, tremente inter praelium campo, Tellurem deam, promiſſa aede, placavit.

Legendum hic eſt *ante praelium.* apud eundem fine dicti capitis, *Romani quorum pauci evaſerunt, vicerunt*, videtur excidiſſe vox *Picentes*, aut *hoſtes*, aut ſimilis aliqua: ut, *Romani Picentes, quorum* &c. Vide Oroſium, 4. 4. quem eodem modo corrigendum putabam. FREINSH. Haec non ſunt in Obſequente, ſed in ſupplementis Lycoſthenis; quae & infr. c. 21. tamquam ab Obſequente profecta memorat Freinshemius.

Tellurem Deam] Vetuſtiſſimus Graecorum Meliſſeus, Jovis nutritor, Tellurem, Urani uxorem, colere inſtituit. Lege Lactant. I. 22. De ejus in urbe Rom. aede, Plin. 34. 6. Val. Max. 6. 3, I. Multa Auguſtin. Civit. 4. & Ovid. Faſt. 4. Plura Macrobius, Saturn. I. CAMERS. Terram matrem etiam Perſae coluere, Herodot. in Clio. & Scythae, Idem in Melpomene. & ſub nomine *Herthi* etiam Germani, teſte Tacito, Germ. 40. 3. FREINSH. De aede Telluris Donat. de Urbe Rom. III. 6. & Nardin. Rom. Vet. III. 14.

CAP. XX.

Bellum Sallentinum.

SAllentini Picentibus additi, caputque regio- 1
nis Brunduſium cum inclyto portu, Marco Atilio

Hoc bellum ſcribunt, Epit. Liv. 15. Auctor de Vir. illuſt. cap. 4. Eutrop. 2. 9. CAMERS. Meminit ejus etiam Zonaras. FREINSH. *Salentini* in quibuſdam veteribus: ſcripſerat in libro ſuo Salmaſius. Ita Duisb. Fran. Ryck. & Edd. V. B. S. & P. Strabo quoque Lib. VI. p. 282. *Σαλεντίνους* vocat. Et ſic ſcribendum eſſet, ſi certa eſſet origo hujus nominis, quam Lib. II. Rer. humanar. prodidit Varro apud Probum in Virgil. Ecl. VI. 31. Sed vid. Clar. Drakenb. ad Liv. Epit. XV.

1. *Brunduſium cum inclyto portu*] Lege: *Brunduſium inclyto portu.* Nam illud *cum* a ſciolis inſertum eſt, cum veteres eo careant. Infra: *Piraeeus portus, ſex & amplius muris.* SALM. Ennius lib. 6. Annal.

Brundiſium pulcro praecinctum praepete portu.

Porro tam de urbe hac, quam tota regione remitto te ad exactiſſimam, ſaepius nominati nominandique Merulae Coſmographiam, 2. 4, 32. FREINSH. *Brundiſium* Naz. Voſſ. I. Jord. & V. E. Ita ſemper in vetuſtiſſimis quibuſque exemplaribus ſcribi adnotat Torrent. ad Sueton. Caeſ. XXXIV. Et ſic apud Juſtin. III. 4. & XII. 2. omnes

2 Atilio duce. Et in hoc certamine, victoriae pretium templum ſibi paſtoria Pales ultro poposcit.

omnes MSS. Bongarſii, & Codex Duisburg. Add. Nic. Heinſ. ad Sil. Italic. VII. 576. In Pandect. Florentin. tamen *l.* 1. §. 12. *de Exercitor. act. l.* 3. §. *ult. de Act. emt. Brundeſium*, & *l.* 122. §. 1. *de Verb. obl. Brenteſium*, e Graecis Βρενδέσιον, & Βρεντέσιον. *Cum* abeſt a Naz. Pal. 2. Voſſ. 1. 2. Flor. Berol. & Edd. B. S. P. & J. & delendum eſſe adſcripſerat Heinſius. add. Salmaſ. ad III. 5. 10. Paullo ante Naz. Pal. 2. Duisb. & V. E. *caputque regionibus*, Jord. *caputque bis regionibus*: quod non diſplicet. Sic ſupr. c. 1. *Alba tunc erat Latio caput*. Liv. XXIII. 10. *Brevi caput Italiae omni Capuam fore*. Virgil. VIII. Aen. 65.

Hic mihi magna domus celſis caput urbibus exit.

Add. Gronov. ad Liv. XXIII. 10.

Marco Atilio] Nazarianus: *Maſilio*. Corrupte pro *M. Aſilio*; *Aſilio* pro *Atilio*, ut *Biſuiſus* pro *Bituitus*. Multum variant reliqui libri. Alii *Artilio*, alii *Attilio*, Jordanis denique, *Vatilio*. Mendoſe omnes. SALM. Duisb. *Matilio*, V. E. *Macilio*. Ceteri ſcripti & editi partim *Marco Attilio*, partim *Marco Atilio*, quod rectum eſt. Sed a Reg. F. aberat *Marco*. In Fran. *Matilio*, & ſupra ſcript. *Mallio*.

2. *Victoriae pretium*] *Pretium* pro praemio, ut ſupr. c. 1. n. 12. Vid. Graev. ad Juſtin. IX. 2.

Pales] De *Pale* Dea abunde omnes. Lege tamen Ovid. Faſt. 4. 719. Plura Servius, Georg. 3. in pr. & Solinus circa princ. CAMERS. Add. Scaliger ad Virgil. Culic. v. 20. & Broekhuſ. ad Tibull. 1. 1, 14. In Fragm. Petronii *Palemque Paſtorum gaudere manu.*

CAP. XXI.

Bellum Volſinenſe.

1 POſtremi Italicorum in fidem venere Volſini, opulentiſſimi Etruſcorum, implorantes opem ad-

Quod hic ſcribit Florus, lege apud Val. Max. 9. 1. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 36. Oroſ. 4. 5. CAMERS. Adde Plin. 34. 7, 2. FREINSH. Item Joan. Antiochen. in Excerpt. Peireſc. p. 788. & Sarisberienſ. VIII. Polycrat. 6. cujus locum obſervarat Tollius.

Bellum Volſinenſe] Scribendum: *bellum Volſinienſe*, & poſt *Volſinii*; male in vulgatis *Volſini*, quod & Nic. Heinſius vidit. GRAEV. Nomen urbis in Livio VII. 3. & X. 37. eſt *Volſinii*: gentile V. 32. & IX. 41. *Volſinienſis*. At rurſus XXVII. 23. & Epit. XVI. *Vulſinii*, quem-

adverſus ſervos quondam ſuos: qui libertatem a2 dominis datam, in ipſos erexerant: translataque

quemadmodum etiam ſuperioribus locis e MSS. & Faſtis Capit. ſcribendum putabat Sigonius. Sed utrumque rectum eſſe oſtendit Cellar. II. Geogr. Ant. 9. Naz. *bellum Volſinienſe*, Pall. *Vulſinenſe*; deinde Fran. *Vulſinii*, Duisb. & o. e. praeter Ald. *Vulſini*, quemadmodum & ſcriptus Aurelii Vict. c. XXXVI. Vid. hic Vinetum.

1. *In fide manſere*] At quando victi aut adeo amici Romanis? nihil certius eſt, quam ſequendum Jordanem Bibliothecae, *in fidem venere*, pro quo hactenus vulgatae, *in fidei munere*. corrupte quidem, ſed propius a vero, quam Annaeana. GRUTERUS. Livius tamen, lib. 5. & 10. & Zonaras, Annal. tom. 2. (ubi tamen Οὐλσινίως legitur, pro Οὐολσινίως) bellorum cum iis & foederis meminerunt. Quo tamen non obſtante, Gruteri judicium ſequor: ideo, quod *in fidem venire*, idem eſt, quod *in ditionem, poteſtatem*, nec de iis, qui foedere tantum juncti ſunt, apte dicitur, ſicut *in fidem accipere*. Praeterea putida foret oratio, *poſtremi in fide manſere*, ſignificaret enim, omnes Italos deſciviſſe a Romanis ante Volſinios. FREINSH. Nihil certius quam ex Jornande reſcribendum eſſe, ut primus animadvertit Gruterus, & multis aſſeruit doctiſſimus Freinshemius, *in fidem venere*. Nam in Jornandis editionibus eſt *in fidei munere*, in MSS. *in fide munere*. vides *m* ex *fidem* proximo vocabulo adhaeſiſſe, inde *e* ex *munere* intercidiſſe, indeque monſtroſam hanc lectionem natam: cum vero nec in illa quicquam eſſet ſanae ſententiae *munere* in *manſere* refinxerunt, & τὸ *in* infarſerunt homines male feriati. Verum eſt *in fidem venere*, ut apud Liv. VIII. 2. *Campanorum aliam conditionem, qui non foedere, ſed per deditionem in fidem veniſſent.* & ſaepius aliis in locis. GRAEV. Freculphus quoque IV. 28. *in fidem pervenerunt*. Et Auditor Lipſii exemplari ſuo adſcripſerat *in fidem venere*. Vulgata ſcriptura eſt in o. s. & e. Ex ea Schefferus facit *infidi manere*. Fingit nimirum, Volſinienſes poſt impetratam contra ſervos ſuos opem a Romanis, immemores beneficii arma adverſus eos cepiſſe, ac diutiſſime retinuiſſe, & hoc eſſe, quod Florus dicit eos *poenas dediſſe*.

2. *Libertatem a dominis datam*, &c. *erexerant*] Forte non abſurde legeretur, *exercuerunt*. Exercere iram, victoriam, &c. Latine dicitur. Infra, 2. 16, 3. *Critolaus libertate a Romanis data, adverſus ipſos uſus eſt*. FREINSH. Legendum cenſet Nic. Heinſius: *qui libertatem a dominis datam in ipſos exercebant*. Valer. Max. VI. 2. *L. Philippus adverſus eundem ordinem libertatem exercere non dubitavit*. Sic & Livius XXIII. 2. *maxime tamen inter corrupta omnia licentia plebis ſine modo libertatem exercentis*. Sane *erigere in aliquem libertatem* Latinis nihil eſt. & vidit olim doctiſſimus Freinshemius, qui itidem conjecit: *in ipſos exercuerunt*. GRAEV. Heinſio etiam in mentem venerat *exeruerant*. Nam adſcripſerat e Plinio VIII. Ep. 7. *Exeramque in librum tuum jus, quod dediſti*, & remiſerat ad Turnebi Adverſaria, qui XIV. Adv. 17. tuetur lectionem veterum librorum Suetonii Tiber. XXXIII. *Paullatim deinde Principem exeruit*, contra vulgatam *exercuit*. *Exercuerant* confirmari e Livio, *exeruerant* e Quintil. XIII. Declam. 6. *Exerite libertatem fortibus verbis*. Sed ibi quoque in MS. Leid. eſſe *exercete* adno-

3 taque in ſe republica dominabantur. Sed hi quoque, duce Fabio Gurgite, poenas dederunt.

adnotat Clar. Burm. ad Quintil. IX. Declam. 3. Freculph. l. d. *libertate à dominis data contra ipſos ſe erexerant.* Et hoc melius, quam quod vulgatur in Floro. *Se* facile abſorberi potuit a poſtrema litera vocis praecedentis & prima ſequentis. Praefero tamen *exercuerant*. Viri Doctiſſ. Marklandus in Epiſtola Critica ad Franc. Hare pag. 132. & Wopkenſ. in Adverſar. Crit. in Minucium Felicem, Tom. x. Obſervation. Miſcell. receptam ſcripturam tuentur loco Minucii in Octavio cap. XXXVII. de Chriſtiano, qui erecto, forti, & conſtanti animo adverſus minas, tormenta ac ſupplicia eſt, *cum libertatem ſuam adverſus reges & principes erigit*. Facile adſentior Marklando adverſus Graevium diſputanti *libertatem in* vel *adverſus aliquem erigere* aliquid eſſe, ſed Minucio, cujus ſermonem tamen hic non reprehendo, non aliis Scriptoribus Latinis. Neque enim ſcio ulli alii eorum, qui quidem idonei auctores Latinitatis habentur, vel in argumento non diſſimili de libertate & conſtantia Sapientis, vel in alio verſanti hoc aliquid eſſe, hoc eſt, quemquam ita loqui; quod eum oſtendiſſe vellem. Crederem etiam Wopkenſio Minucium hic imitatum fuiſſe ſermonem Flori, ſi e pluribus illius locis conſtaret eum lectione Flori delectatum fuiſſe, & eum ſibi imitandum propoſuiſſe. Haec mihi videntur dubitationem aliquam poſſe injicere, an ex verbis Minucii ſatis certa ratione efficiatur in Floro retinendum eſſe, quod in o. s. & e. eſt: quam hoc quoque nonnihil auget, quod, ſi ita credimus, hoc genus loquendi utique alio ſenſu in Floro, alio in Minucio accipiendum eſt.

Translataque in ſe Rep.] Quod fere accidere ſolet, ubi diverſi ordinis aut nationis, aut religionis adeo, viri, magiſtratus irrepunt. Senſim enim alios aliosque ſuae factionis adlegendo, cum vires adquiſivere, oppreſſis diverſa ſentientibus, ſuae poteſtatis Remp. faciunt. FREINSH.

3. *Duce Fabio Gurgite*] Ducem belli Vulſinienſis Fabium Gurgitem fuiſſe, praeterquam apud Florum, nuſquam me legere memini, nam Fabium etiam, quem ſine cognomine Zonaras prodit, in oppugnatione urbis Vulſiniorum occiſum eſſe refert. Conſulem deinde, qui Vulſinienſium mancipia expugnata in poteſtatem redegit, non nominat; eum veriſimile eſt fuiſſe M. Fulvium, qui conſul de Vulſinienſibus triumphum egit, anno U. C. CDXXCIX. Scriptor de Vir. illuſtr. cap. 36. imperatorem hujus belli Decium Murem vocat. praelio victos, inde obſeſſos, expugnatos, & ſummo cruciatu enecatos eſſe, urbemque everſam, idem Zonaras prodidit. STADIUS. *Fabium Gurgitem* vocat etiam Obſequens, cap. 27. qui tamen mendoſus in voce *Volſinienſium*, pro qua male ibi *Volſcienſium*. IDEM. Non Obſequens, ſed Lycoſthenes Fabium Gurgitem vocat, qui haud dubie e Floro cognomen addidit. Zonaras quidem VIII. 7. Fabium Cos. ſine cognomine Ducem hujus belli memorat: Sed Sigonius & Pighius in Commentar. Ad A. U. CCCCLXXXVIII. probabiliter diſputant, eum Fabium Gurgitem & hoc anno III. Conſulem fuiſſe. Add. hic Vinet. & Schott. ad Aurel. Vict. c. XXXVI.

CAP. XXII.

De ſeditionibus.

HAec eſt ſecunda aetas populi Romani, & quaſi Adoleſcentia: qua maxime viruit, & quodam flore virtutis exarſit ac ferbuit. Ita quae inerat quaedam adhuc ex paſtoribus feritas, quiddam

1. *Exarſit ac ferbuit*] Editi a Vineto, *fervuit*. Quod idem eſt. Nazarianus: *exarſit & acferbuit*. *adferbuit* pro *adferbuit*. Legendum igitur: *exarſit & adſerbuit*. *adferbeſcere* contrarium τῷ *deſerbeſcere*, quod eſt apud Comicum, *deferveſcere adoleſcentiam*. Baſileæ editi, quorum editioni præfuit ventoſus atque ampulloſus corrector, præferunt *ac fremuit*, ineptiſſime. Videri tamen non nemini poſſet, Nazariani Codicis ſcripturam eo inclinare, ut potius legatur: *Exarſit ac ferbuit.* Sane antiquarium illius exemplaris ſæpe obſervavimus duas lectiones ponere ſolitum, cum variantiam in libro unde deſcribebat, reperiſſet. Sic hoc loco, cum quidam libri haberent, *& ferbuit*, alii *ac ferbuit*, utramque adpoſuit [illegible], *& ac ferbuit*. Profecto fervorem hunc adoleſcentiæ idem Florus *fretum* appellavit in fine hujus libri: *Talis pace belloque populus Romanus, fretum illud adoleſcentiæ, id eſt, ſecundam imperii ætatem habuit.* Palam eſt, *fretum* heic ab eo nova notione uſurpari pro fervore. At *fretum*, etiam cum pro mari accipitur, Grammatici quoque a fervendo deducunt. SALM. V. e. *ac viruit*, perperam. nam id præceſſerat, reſtatque alterum in Pal. ſec. ac tert. nam primus *& ac ferbuit*. factumque ſtatim, *adferbuit*, maluiſſem *eferbuit* ut notaret *efferbuit*. GRUT. Valebat Nic. Heinſius: *quodam flore virtutis exarſit ac efferbuit. efſervere* enim Virgilio aliiſque non ſemel uſitatum eſſe. GRÆV. Berol. & Duisb. itidem ut V. E. *ac viruit. Fremuit*, quod Salmaſius videtur exiſtimaſſe Baſileae primum ortum eſſe, jam ante legebatur in aliis omnibus Vett. Edd. *Et fremuit* Fran. *ac fervit* Voſſ. 2. Schefferus putat legendum, *qua maxime vicit quodam flore virtutis, & exarſit ac efferbuit*. Nam quaerit qua ratione flos dicatur excandeſcere & efferveſcere. Non intelligo quid velit. Florus non *florem*, ſed *populum Rom. flore* quodam virtutis exarſiſſe ac ferbuiſſe dicit.

Ita quae inerat] Pertinet huc Licinius, tit. de ſtupratoribus; ex emendatione Bongarſii ad Juſtin. 1, 10, 1. *agreſte illud a priſcis conditoribus robur.* Ceterum, quod auctor ſeditionum harum cauſam facit, agreſtes populi novi mores, nec ſatis adhuc ſubactos & mites; refutant illæ, quæ florentiſſimis temporibus accidere, nec pauciores iſtis, & aſperiores multo: quarum ipſe Florus infra, 3, 14. &c. meminit: & Val. Max. lib. 9. toto cap. 7. FREINSH. Salebroſa & perplexa eſt oratio, nec ſatis apparet, quomodo particula *ita* hanc periodum connectat cum ſuperiore. Omnia planiora eſſent, ſi legeretur, *qua ut maxime viruit --- ac ferbuit; ita quae ---* ſed non juvant hanc conjecturam libri veteres. Omnes s. & e. habent *itaque*. Hoc re-

2 dam ſpirabat indomitum. Inde eſt, quod exercitus Poſtumium Imperatorem, inficiantem, quas promiſerat, praedas, facta in caſtris ſeditione, lapidavit: quod ſub Appio Claudio noluit vincere hoſtem, quum poſſet: quod, duce Volerone, detre-

referri poteſt ad vocem praecedentem *adoleſcentia*, ut dicat Florus, etſi in ea flore quodam virtutis exarſit, tamen adhuc agreſte quiddam & indomitum ſpiravit. Verum ita quoque imperfecta eſt ſententia, nec cohaeret oratio: nam deſideratur *quae*, ac dicendum fuerat, *quae quiddam ſpirabat indomitum*. In Edd. Vineti & Commelin. Gruteri locus ita diſtinguitur: *Itaque inerat quaedam adhuc ex paſtoribus feritas. quiddam ſpirabat indomitum*. Sed hoc valde abruptum eſt. Camertis, & aliae veteres Edd. omnes, praeter primam, omiſſo *inerat*, habent: *Itaque quaedam adhuc ex paſtoribus feritas quiddam ſpirabat indomitum*. Hoc quidem intelligi poteſt, ſed adverſatur omnibus ſcriptis. In Plantiniana primum invenio *ita*, *quae inerat*, *quaedam*, quod deinde Freinshemius & alii ſecuti ſunt. Non dubito, quin locus ſit corruptus. Fran. *Itaque inerat quaedam ex paſtoribus feritas, quae quiddam*.

2. *Poſtumium*] Vide Livium, 4. 50. Idem poſtea accidit Q. Pompejo. teſtes Valer. Max. citato loco, Vellejus, 2, 20, 2. Liv. epit. 77, 4, & fere Catoni, apud Dionem, in excerpt. Valeſ. pag. 641. FREINSH. Add. hic Rupertum.

Lapidavit] Sylvius ad Ciceron. pro Sull. c. v. putat non dici *lapidare aliquem*, pro lapidibus obruere, lapides in aliquem conjicere. Hoc ei concedi poteſt, ſi de optimis illis, quos aureae aetatis Scriptores vulgo vocant, loquitur. Nam Livius *lapidavit*, & *lapidatum eſt* ſemper dicit, pro lapidibus pluit. Sed non eſt dubium deinde *lapidare* coepiſſe dici ea ſignificatione, qua id non dici putabat Sylvius. Sueton. Calig. c. v. *Quo defunctus eſt die, lapidata ſunt templa*. Add. Petron. c. XCIV. & CXIV. & Voſſ. Lib. VII. de Vit. Serm. Quin & jam Scriptor de Bell. Hiſpan. c. XXII. *Concurſu facto eum, qui legatos jugulaſſet, lapidare, & ei manus intentare cœperunt*.

Noluit vincere] Immo *non vincere tantum noluit, ut Fabianus exercitus*, [Liv. 2, 43, 9.] *ſed vinci voluit*. Livius, 2, 59, 2. Adde Dionyſium 9, 60. & Val. Max. 9, 3, 5. FREINSH.

Quod, duce Volerone] Libri omnes ſcriptum habent: *Valerio Nerone*. Haud ſcio utrum ab antiquario, an ab auctore, hic error. Potuit ſane in hoc nomine aliter concipiendo memoria labi auctor, ut ſaepe in aliis lapſum deprehendi. Volero autem Publilius hic tribunus plebis vocabatur. Sed Florum abſolvit, & culpam in librarium transmovet, quod moris ei non eſt, pluribus aliquem appellare nominibus. Aliquando ſolo nomine utitur, interdum vel prænomine, ut in hoc Volerone, & infra, cum *Spurium* tantum nominat, ex ſolo prænomine, qui Spurius Mælius erat. SALM. Reſtituit locum, teſte Camerte, Cuſpinianus, cum antea mendoſus eſſet. Hiſtoriam habet Livius, 2, 55, 5. ſeqq. Dionyſ. 9. 47. Sed hoc etiam poſtea accidit, cum jam longe abeſſet a paſtoribus; nam & Piſonis Cos. faſces fracti ſunt, Dio lib. 36. & Bibuli, Appian. de Bell. Civil. 2. FREINSH. Conſpirant in vitioſam ſcripturam o. s. etiam Vineti, & edd. praeter Ald., in qua eſt *Volerone*. Et ſic emendandum etiam Pighius monuerat in Annalib. ad

A.

detrectantibus pleriſque militiam, fracti Conſulis faſces: inde, quod clariſſimos principes, quum adverſarentur voluntati ſuae, exulatione multavit: ut Coriolanum colere agros jubentem: nec minus ille ferociter injuriam armis vindicaſſet, niſi

A. U. CCCLIV. Nam homini nomen erat *Volero Publilius*. Vid. Pigh. ibid. & Sigon. ad Liv. II. 55. Salmaſius non ſatis caute Tribunum pl. vocat, qui tum privatus erat, ſed ſequentibus comitiis Trib. pl. factus fuit. Liv. II. 55. & 56.

Detrectantibus] De hac voce Budaeus ad *l.* 7. *D. Ad Legem Jul. de adulter.* Freinshemius *in Ind.* etiam apud Liv. III. 49. pro eo, quod vulgo editur, *nunc retractantem arripi*, legendum cenſet *detrectantem*. Sed intercedit Gronovius ad Liv. prolatis locis Livii, Columellae, & Ciceronis, in quibus eſt *retractare*, pro *detrectare*. Idem oſtendit Salmaſ. ad Spart. Hadrian. c. XII. & Get. c. IV. Et ſic *retractare* pro recuſare, non velle praeſtare, quae dicta ac pacta ſunt, ap. Virgil. XII. Aen. II.

- - *Nihil eſt, quod dicta retractent*
Ignavi Aeneadae, nec, quae pepigere, recuſent.

Dubito tamen an etiam alicubi *retractare* per errorem potuerit ſcribi, pro *detractare*, quemadmodum veteres hanc vocem ſcripſiſſe obſervant Pier. ad Virgil. III. Georg. 57. & Broekhuſ. ad Propert. II, 2, II. & ad Tibull. I. 7. 44. Et ſic h. l. Ryck. Voſſ. 3. ed. B. S. & P. *detractantibus*. add. infr. III. 5. 3. III. 6. 12. & IV. 2. 9. Nam *d* & *r* ſæpe permutantur, ut infr. III. 19. 7. *detrahi* & *retrahi*, in Sueton. Tib. XXI. *edit* & *erit*, & in eod. Vitell. XII. & in Juſtin. XXXVIII. 9. *deprehendere* & *reprehendere*. Et *retractare* alioqui fere eſt de integro ac diligentius tractare. Vid. Bernegg. ad Tacit. German. c. XXII. Mox *quod adverſarentur* Ryck. Fran. Voſſ. & o. e. *qui adverſ.* Reg. 2. *Exulatio*, quo mox utitur Florus pro exſilio, nondum uſquam alibi inveni; & non videtur optimae notae eſſe, etſi ſe analogia tueri poteſt. *Multavit* hic & alibi ſemper eſt in pleriſque ſcriptis. *Multavit* & *mulitavit* & *mulctavit* inconſtanter in Duisb. Fran. & v. e. In Pand. Flor. ubique ſcribitur *multa* & *multare*, quam ſcripturam vulgo probant Viri docti. Sed vid. Gronov. ad Plaut. Stich. III. I. 19.

3. *Coriolanum*] Quem Themiſtocli comparat Cicero Bruto, cap. 10. Plutarch., in parallelis, Alcibiadi. FREINSH.

Colere agros jubentem] Neſcio unde alterius Palatini Codicis orta lectio, quæ habet: *colere ortos jubentem*. Niſi quod manifeſto falſam pronuntiare licet. Opinor, hoc illum velle. Per ſeceſſionem plebis, agri inculti manſerant. Inde annonæ caritas. Cujus levandæ gratia frumentum primo ex Etruria venit, quo plebs ſuſtentata eſt. Deinde & ex Sicilia magna vis frumenti advecta. Quo tempore agitatum in ſenatu dicitur, quanti plebi daretur frumentum. Hoc faciebant ad plebem premendam, ut, hac injuria coacta, jus priſtinum patribus redderet, quod ſeceſſione extorſerant, conditione oblata laxandi annonam. Tum plebis inimicus Coriolanus, in oratione, quam habuit in ſenatu, inter alia, hæc verba fecit: *Audeo dicere, hoc male domitos ipſos potius cultores agrorum fore, quam ut armati per ſeceſſionem coli prohibeant.* Inde noſter hoc loco poſuit: *Coriolanum, colere agros jubentem.*

niſi quod jam inferentem ſigna filium mater Ve-
4 turia lacrymis ſuis exarmavit: ut ipſum Camillum, quod inique inter plebem & exercitum diviſiſſe Ve-

Colere agros jubentem] Quod per ſeditiones primo, Liv. 2, 34, 2.) mox frumentarias largitiones, omittebatur. Cui poſteriori cauſam neglectæ agriculturæ Tacitus etiam, 12, 43. imputat: & Auguſtus apud Sueton. in vita, cap. 42. FREINSH.

Nec minus] Male feciſſe Coriolanum judicat Cic. Nam, *ut parentum ſævitia, ſic patriae, ferendo ac patiendo lenienda eſt.* Hiſtoriam lege apud Liv. 2, 39, &c. Dionyſ. 8, 12, &c. Val. Max. 5, 4. 1. Ad hujus forte exemplum, *Populus Muciam, Sex. Pompeji matrem, minis adegit, ut legationem ad eum ſuſciperet* Appian. de bell. Civil. lib. 5. FREINSH.

Niſi quod] Pro, ſed tamen, veruntamen, ut infr. IV. 8. 3. Salluſt. Jug. XCV. *Otio luxurioſo eſſe: tamen ab negotiis nunquam voluptas remorata, niſi quod de uxore potuit honeſtius conſuli.* Vid. Riv. ad Jugurth. LXVII. & Stewech. de Partic. Ling. Lat. *Exarmare* proprie, armis ſpoliare: tranſlate, adimere omnia, quae vim nocendi habent, infirmum ac debilem reddere; quod variis modis fieri poteſt. Vid. Bud. ad *l. 2. D. de Leg. Rhod. de jact.* & Barth. ad Claudian. de Laud. Stilic. III. 353. Sic *exarmatos* Vell. II. 17. opponit *integris* ex emendatione Nic. Heinſii, quam rectam eſſe puto: *Romani victis adflictiſque ipſi exarmati, quam integri univerſis civitatem dare maluerunt.* Hinc etiam ſaepe pro mitigare, placare, exorare. Petron. c. CV. *Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas.* Ubi vid. Cl. Burmann.

4. *Sed hic melior, obſeſſis in capta urbe conſuluit*] Correctores ſapit haec lectio. Nec aliud ſane datur augurari, quam ab eorum commento eſſe. Aliter quippe ſcriptum exhibent omnia exemplaria, in quibus, ut in veteri editione, legere eſt: *Hic melior in capta urbe conſenuit.* Quid illis in mentem fuerit, qui ſic mutaverunt, non video. Nam nihil abſurdius aut ineptius. Non conſuluit obſeſſis Camillus, ſed cum jam auro receſſum ſuum venditaſſent Barbari, jamque Romani obſidione liberati eſſent ex pacto, quod cum Gallis pepigerant, ſupervenit Camillus aurum adpendentibus, & ſtatim occaſione data in Barbaros irruit, eoſque urbe expulit. Sed demus, eum obſeſſos aliquatenus adjuviſſe, quid illis fiet, aut quo referentur, quae ſequuntur: *Et mox ſupplices de hoſte Gallo vindicavit?* Quomodo haec exponemus? Quid igitur vult ſcripta lectione auctor? Hoc; niſi fallor. Dixit, principes clariſſimos aliquot, qui adverſati erant voluntati plebis, exilio multatos eſſe. Duos recenſet nominatim, Coriolanum, & Camillum, qui id paſſi ſint. Et Coriolanum quidem, ut injuriam vindicaret, arma patriae intuliſſe, quem vix mater lacrymis ſuis exarmaverit. At Camillum meliorem, conſenuiſſe in capta a ſe urbe, Vejis nempe, quo exulatum conceſſerat, & unde poſtea tamen ultor ſuis civibus advenit, quos de hoſte Gallo vindicavit. Ceterum quod ait, Camillum in capta urbe conſenuiſſe, non ad moram aut longum tempus exulationis referendum eſt, ſed mœſtitiam, tædium, languoremque & iners otium, quae ſenio afficiebant hunc virum. Homines amantes, ut ait ille, ἓ ἐν ἤματι γηράσκουσι. Praeterea hoc ſumptum e Livio, qui libro V. de Camillo exule, cum audiſſet, Romanos intra Capitolium a Gallis compulſos, ita ſcribit: *Qui mœſtior ibi fortu-*

Vejentem praedam videretur. Sed hic melior, in capta Urbe conſenuit: & mox ſupplices de hoſte Gallo vindicavit. Cum Senatu quoque ve- 5
hemen-

ut publica quam ſua, cum Diis hominibuſque accuſandis ſeneſceret, indignando mirandoque ubi illi viri eſſent, qui ſecum Vejos Falerioſque cepiſſent. Inde igitur ſumpſit Annaeus, quod hic ait, Camillum in urbe capta conſenuiſſe, moerore nempe ac taedio & indignatione, non aetatis exactae vitio. Hinc *ſenium* ſaepe Latini pro re ingrata & odioſa dicunt. Fatendum tamen eſt, non idem dicere Florum, etſi idem fortaſſe dicere voluit. Nam cum dicat, Camillum in capta urbe conſenuiſſe, quis non intelligat, ibi extremum aetatis tempus conſumpſiſſe ac ſenectutem exegiſſe? Atqui falſum eſt, tantum temporis in exilii loco contriviſſe Camillum, ut dici queat ibidem conſenuiſſe. At recte Livius, cum inquit, ibi Camillus moerore ac taedio, Diis hominibuſque accuſandis ob res patriae afflictas, ſeneſceret. Seneſcebat, inquam, ibi Camillus, cum illa pateretur, quae homines ante diem ſenio mature afficiunt, aut, ut Graeci Poëtae loquuntur, *ὑπὸ γήρᾳ δίδοασι*. At non conſenuit. SALM. *In capta urbe conſenuit*] Lectio haec trium Pall. utraque v. e. quam etiam Salmaſius probat; quapropter recipiendam non dubitavi. FREINSH. *Sed hic melior obſeſſis in capta urbe conſenuit*] Secutus ſum codicem Ryckianum in quo non legitur *obſeſſis*, nec in Regio & altero Gudii. quod ex Nazar. pridem notavit etiam Salmaſius, cui hic obtemperari verum erat. Non enim obſeſſis Romanis melior erat, ſed Coriolano, qui injuriam patriae vindicaturus erat armis. Camillus vero magno tulit animo exilium, & reipublicae, cum illius tempora deſideraret ejus operam & conſilium, non defuit. *Conſenuit* vero eſt hoc loco, quod & Salmaſius vidit, exilium plenum ſenii & taedii egit in illa urbe. ſic & *γηράσκειν* apud Heſiodum, & *eſſe ſenio* apud Comicos. GRAEV. Toll. Duisb. & Voſſ. plane ut libri Salmaſii, Gruteri, & v. e. omiſſa voce *obſeſſis*. Ryck. *conſcunit* pro *conſenuit*. Reg. F. *ſed hic melior in capta urbe conſuluit*. Reg. Q. *Sed hic melior obſeſſis in captam urbem conſenuit*. Fran. *ſed hic melior in capta urbe conſuenit*. Vulgata ſcriptura videtur defendi poſſe ex eo, quod Plutarch. in Camill. & Liv. v. 43. ſcribunt, Camillum partem exercitus Gallorum obſidione Capitolii relicta per finitimos populos praedantem auxilio Ardeatium magna clade adfeciſſe. Nam ea re poteſt dici conſuluiſſe obſeſſis, quod ita vires hoſtium minuebantur. Sed non dandus eſt locus quaeſitis interpretationibus contra libros ſcriptos. Et tamen ne horum quidem ſcriptura difficultate caret. Nemo ignorat *ſenium* ſaepe dici pro moerore, taedio, ac ſquallore, & *ſeneſcere* & *conſeneſcere* pro moerore ac taedio conſumi, idque docuerunt etiam Caſaub. ad Perſ. I. Sat. 26. & VI. Sat. 16. Gronov. ad Liv. XXIX. 33. & Schulting. ad Senec. Controv. XI. Verum non aeque apertum eſt, in qua *urbe capta* exſilium plenum moeroris egerit Camillus. Nam quod Salmaſ. *captam urbem* exponit Vejos, id refellitur e Plut. in Camill. Liv. V. 43. & 46. Aurel. Vict. c. XXIII. & App. in Excerpt. Peireſc. p. 549. qui omnes Camillum non Vejis, ſed Ardeae exſulaſſe tradunt. Veniebat in mentem, *captam urbem* de Roma poſſe accipi, hac ſententia: Camillus melior fuit Coriolano: nam quum hic Urbem

 cape-

hementius aequo bonoque certatum eſt; adeo, ut, relictis ſedibus, ſolitudinem & interitum patriae ſuae minaretur.

capere & hoſtibus tradere voluerit, Camillus contra eam captam hoſtibus eripuit, & in ea deinde conſenuit, quum Coriolanus in illam non redierit. Sed hanc interpretationem non patiuntur ſequentia. Nam Camillus primum dicitur in urbe capta conſenuiſſe, ac deinde cives ſuos de hoſte vindicaſſe. Hoc quum videret Rupertus, locum ita emendandum putavit: *Sed hic melior ſupplices de hoſte Gallo vindicavit, & mox abſceſſuros in captam urbem continuit*. Exiſtimat enim Florum eo reſpicere, quod refert Liv. in fin. Lib. v. Camillum urbe liberata prohibuiſſe, ne Pop. Rom. Vejos migraret. At hoc eſt ſecare nodum, non ſolvere. Non video, quomodo *conſeneſcere* quod omnes prope MSS. habent, hic aliter exponi poſſit, quam ex ſententia Salmaſii, & Graevii; aut quomodo *capta urbs* de alia, quam Vejis accipi poſſit. Si erravit in eo Florus, quod Camillum Vejis exſulaſſe putavit, ſocium, & fortaſſis auctorem erroris habet Lucanum, qui v. 27. idem ſcribit:

> . . . . *Tarpeja ſede peruſta*
> *Gallorum facibus, Vejosque habitante Camillo,*
> *Illic Roma fuit.*

Liberari poſſet ea culpa, ſi deleta praepoſitione *in* liceret ſcribi *melior obſeſſis capta urbe* (nempe Roma) *conſenuit*. Sed eam habent omnes libri.

De hoſte vindicavit] Sic III. 21. 19. Quintil. Decl. VII. *Niſi de te vindicor*. Vetuſtiores magis dicunt *ab aliquo vindicare*.

5. *Cum Senatu quoque*] Hanc hiſtoriam ſcribunt Livius, in fine quinti: & Auctor de Vir. illuſtr. cap. 23. Trita ſunt, quae ſcribunt Eutropius & Oroſ. Camers.

Vehementius aequo bonoque] Sic editio Vineti, nec aliter v. e. aut Pall. tres. quomodo etiam invenerat in MS. ſuo amicus noſter Lipſius, uti videre eſt libro ejus II. cap. 19. Elect. Gruterus. Nec tamen abſurda videtur impreſſ. lectio, *vehementius de aequo*. *Siquidem* (inquit auctor. infr. cap. 26. num. 5.) *nunc libertatem, nunc pudicitiam, tum natalium dignitatem, honorum decora, & inſignia, vindicavit* plebs Romana, eaque omnia, poſtrema certe, certamina de aequo & bono erant. Quo reſpectu Florus infra, 3. 14. 3. de Graccho: *Sive aequo & bono motus, ne*, &c. Freinsh. Fruſtra Freinshemius defendere conatur lectionem Vett. Edd. Scripti o. & v. e. omittunt *de*: neque id intrudendum eſt in h. l. Recte Lipſ. interpretatur, acrius, quam aequum bonumque eſſet. Eſt formula vulgo obvia. Terent. Adelph. I. I. 39.

> *Nimium ipſe eſt durus praeter aequumque & bonum.*

Et Phorm. IV. 3. 32.

> *Si tu aliquam partem aequi bonique dixeris.*

quae ſumta videtur ab JCtis, apud quos *aequum* & *bonum* ſummo, ſive ſtricto, juri opponitur. Cicer. pro Caecin c. XXIII. Bud. ad *l.* I. D. *de Juſtit. & Jure*, & Panciroll. Theſaur. Var. Lect. II. I. Ryck. liber ſine copula *vehementius aequo bono*, ut Plaut. Menaechm. IV. 2. 10. & non ſemel Cicero, qui etiam *aequi boni facere* dicit. Vid. Bud. l. d. Et ſic in formula; *Quantum aequius melius*, de qua Briſſon. Lib. V. Formul. p. 372.

Cap.

CAP. XXIII.

PRima diſcordia ob impotentiam foeneratorum: quibus in terga quoque ſerviliter ſaevientibus, in Sacrum montem plebs armata ſeceſſit: aegreque, nec niſi Tribunos impetraſſet, Menenii Agrippae facundi & ſapientis viri auctoritate, revocata eſt. Extat orationis antiquae ſatis

(1 in the right margin by "foeneratorum", 2 by "antiquae")

Haec diſcordia accidit Olymp. 71. Auctor Euſebius, lib. temp. De qua Livius, 2. 32. &c. Dionyſ. 6. 37. &c. Val. Max. 8. 9, 1. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 18. Eutrop. 1. 11. Oroſ. 2, 6. Auguſtin. Civit. 2. 18. & 3. 17. Appian. de bell. Civil. lib. 1. Plura Pomponius l. 2. de O. J. Feneſtella, tit. 25. Lege Ovid. Faſt. 3. 663. CAMERS. Cicero apud Priſcianum, lib. 6. *decimo ſexto* poſt Reges exactos anno haec accidiſſe auctor eſt. Iſidorus, 9. 4. *ſexto*. FREINSH. Iſidorus, ſi non corruptus eſt, errat. Sed illud potius puto. v. Commentar. Faſtor. ad A. V. CCLX.

1. *Foeneratorum*] *Foeneratores Latinis* dicuntur homines pecunioſi, qui aliis pecunias ſub uſuris legitimis & civilibus credunt. Is quaeſtus uti per ſe non inhoneſtus eſt, ita nec nomen foeneratoris. Sed hoc propter avaritiam multorum, modum lege poſitum in foenerando excedentium, & acerbitatem in exigenda pecunia creditam, etiam in malam partem ſumitur, & odioſum eſt. Unde Cicer. I. de Offic. 42. inter quaeſtus, *qui in odia hominum incurrunt*, numerat *quaeſtum foeneratorum*. Et ſocii Catilinae apud Salluſt. Catil. XXXIII. de violentia, crudelitate, & ſaevitia foeneratorum queruntur. Vid. Salmaſ. de Uſur. p. 542. Gronov. IV. Obſ. XXIV. & Graev. ad Cicer. l. d. & ad V. Epiſt. Fam. 6. Eo tempore autem, de quo hic agit Florus, foenus ex libidine locupletum agitabatur. Tacit. VI. A. 16. & Sigon. II. de Ant. Jur. Civ. Rom. II. quem & de ſaevitia foeneratorum in terga civium, & Legibus ad eos coërcendos latis, lege Lib. 1. cap. 6. ejuſdem operis. Liber Ryck. *ab impotentia*, & mox *plebi*, fortaſſis pro *ab impotentia*, & *plebes*. Nam & hoc veteres dicebant pro *plebs*. Infr. c. 25. & 26. Reg. Q. *potentiam*. Voſſ. 3. *intemperantiam*.

Sacrum montem] Quoniam Jovi fuerat conſecratus. Auctores Feſtus, Appianus, Auguſtinus Civit. 2. 18. ubi plur. CAMERS. Adde l. 2. §. 20. de O. J. Alterius ſacri montis meminit Juſtinus, 12. 7, 7. & alterius iterum, 44. 3, 6. alterius item Antigonus \ Hiſtor. Mirab. 144. Sed iſti nihil ad hunc noſtrum. FREINSH. Plebs reſtituta concordia ab hoc monte diſcedens eum Jovi conſecravit: unde poſtea *Sacer* dictus eſt. Feſtus in *Sacer mons*. Eſt ergo prolepſis, quum plebs in Sacrum montem ſeceſſiſſe dicitur, ut Diomed. de Art. Gramm. Lib. II. p. 439. Piſo apud Livium II. 32. hanc ſeceſſionem in Aventinum factam prodit; quem

ſatis efficax ad concordiam fabula, *qua diſſediſſe inter ſe quondam humanos* dixit *artus, quod, omnibus opere fungentibus, ſolus venter immunis ageret: deinde moribundos a ſejunctione rediiſſe in gratiam, quando ſenſiſſent, quod ejus opera redactis in ſanguinem cibis irrigarentur.*

quem ſequitur Salluſt. Jugurth. XXXI. ubi vid. Ciaccon. & Urſin.

Tribunos] De his vide Polletum Hiſtoria Fori, lib. 3. cap. 5. FREINSH. Et Lipſium, alioſque, qui de Magiſtratibus Roman. ſcripſerunt.

Menenii Agrippae] Nazarianus Codex ſcribit, *Maenenii.* Sed primam in *Menenius* breviant Poëtae Latini. SALM.

2. *Fabula*] Hanc narrant Val. Max. 8. 9, 1. & Auctor. de Vir. illuſtr. c. 18. Livius ubi ſupra. Val. autem Max. vocat hunc *Valerium*, non *Menenium*, *Agrippam*. Meminit Agell. 17. 21. CAMERS. Huc etiam reſpexiſſe videtur Antoninus Imp., de vita ſua, *ut unus alterum juvaret in ſuo opere, eo nati ſumus, ut manus, ut pedes*, &c. FREINSH.

Opere fungentibus] Perperam alter Palatinus: *opera fugientibus.* SALM. Alter Pal. *opera fugientibus;* poſſit fieri, *opera fungentibus*, quomodo dicitur; *fungi munera*, apud Tacit. 3. 2, 1. & Suet. Aug. 35. 4. itém *fungi officia*, apud eundem Tacit. 4. 38, 1. &c. FREINSH. Ryck. *opera fungentibus. Immunem* recte opponit *opere fungentibus.* Nam *immunis* eſt, ut Feſtus, & Nonius, *qui munus non praeſtat.*

A ſejunctione rediiſſe] Idem optimum exemplar legit; *ſevinctione.* Quam vocem & alibi hoc ſenſu offendi, pro ſeparatione ac ſegregatione, cui contrarium vinctio & vinculum. SALM. Non multum abit, quod eſt in Ryck. *ſcuinttione:* quamquam hoc etiam poteſt eſſe *ſejunctione.* Vox *ſevinctio* quam auctoritatem habeat, non ſcio: quae, ſi qua eſt, tamen non tanta eſſe poteſt, ut inſolens verbum hic locum habere debeat. Et magis putem in Nazar. *ſeuinctione* ſcriptum fuiſſe pro *ſeiunctione.* Nam *vinctus* & *junctus* infinitis locis permutari dudum a multis obſervatum eſt. Vid. quae Eruditiſſ. Collega noſter Arnold. Drakenb. adnotavit ad Sil. Italic. VIII. 487. *Moribundus a ſejunctione* dicit, ut Cicer. XV. Fam. 17. *Mortuus a latronibus, a cruditate.* Mox libri Salmaſii, Ryck. Berol. Magl. Duisb. Fran. & o. e. *rediſſe.* v. ad cap. 3. fin.

Quando ſenſiſſent, quod ---- irrigarentur] Si Sanctio, aliiſque Viris Doctiſſ. credimus, dicendum fuerat, *quando ſenſiſſent ſe irrigari.* Sed adſentior Perizonio ad Sanct. Minerv. III. 14. 16. & aliis, quos laudavi ad Opuſc. de Latinit. JCtorum p. 352.

CAP. XXIV.

SEcundam in Urbe media decemviratus libido 1
conflavit. Allatas a Graecia leges decem prin-
cipes lecti, jubente populo, conſcripſerant: or-
dinataque erat in duodecim tabulis tota juſtitia:
quum tamen traditos faſces regio quodam furore
retinebant. Ante ceteros Appius eo inſolentiae 2
elatus eſt, ut ingenuam virginem ſtupro deſtina-
ret, oblitus & Lucretiae, & regum, & juris,
quod ipſe compoſuerat. Itaque quum oppreſ- 3
ſam

Secunda diſcordia accidit Anno CCCII. ab U. C. Lege Solinum, cap. 2. Euſebium, lib. temp. Eutrop. 1. 12. Dionyſ. dicit, Olymp. 82. hoc eſt, annis ab A. U. CCC. expletis. Lege ipſum, 11. 31. &c. Livium, 3. 44. &c. Val. Max. 6. 1, 3. Auct. de Vir. illuſtr. cap. 21. Oroſ. 7. 13. Auguſtin. Civit. 3. 17. CAMERS. *Decemvirorum libido* Fran.

1. *Duodecim tab.*] De duodec. tab. quando, & a quo editae, Dionyſ. ubi ſupr. Agell. lib. 17. cap. ult. & lib. 20. cap. 1. Saepiſſime habetur earum mentio in libris Digeſtorum, ſignanter tit. de O. J. Plura Feneſtella. tit. 29. Scriptae autem fuerunt ab Hermodoro Epheſio, cujus ſtatua fuit Romae in Comitio. Auctor Plinius, 34. 5. IDEM. Reliquiae Legum XII. Tabul. a multis congeſtae, & commentariis illuſtratae ſunt. Sed unus inſtar omnium eſſe poteſt Vir ſummus, & literarum humaniorum, ac Juris peritiſſimus Jacobus Gothofredus, in aureolo libello, cui Titulum fecit *Fontes quatuor Juris civilis in unum collecti.* Pal. 1. *in duodecim tabulas.*

Regio quodam furore] *Furorem* de malis civibus, diſcordiarum ac bellorum civilium auctoribus, ſaepe dicunt Latini. Vid. ad III. 12, 7. Decemvirorum furorem *regium* vocat, quia id agebant, ut Regum inſtar perpetuam ſibi dominationem retinerent. *Decemvirale regnum* vocat Claudius Imp. apud Gruter. Inſcr. 1011. Horatius ap. Liv. III. 39. *decem Tarquinios.*

2. *Juris quod ipſe compoſuerat*] Ita *Pompejus* apud Tacit. 3. 28, 1. *ſuarum legum auctor idem ac ſubverſor.* vid. Liv. 3. 5, 5. *leve eſt ſua conſulta ac decreta tollere*, &c. inſpice totum locum. Contra conſilium Laevini apud Livium, 26. 36, 2. *Si quid injungere inferiori velis, id prius in te ac tuos ſi ipſe juris ſtatueris, facilius omnes obedientes habeas.* & monitum Claudiani.

In commune jubes ſi quid, cenſesve tenendum,
Primus juſſa ſubi, &c.

Verum oppido pauci ſunt, quibus vel aliorum conſenſus, (ut Lycurgo, apud Juſtin. 3. 2, 8.) vel ipſorum conſcientia teſtimonio ſit, (ut Caecinnae, apud Tacit. 3. 33, 2.) *ſe, quae in publicum ſtatuerent, domi ſervaviſſe.* Adde Val. Max. 6. 18. Tac. 3. 55, 8. 3. 33, 2. item Agric. 19. 2. FREINSH. Verba Flori pertinent ad caput Le-

ſam judicio filiam, trahi in ſervitutem videret Virginius pater, nihil cunctatus, in medio foro manu ſua interfecit: admotiſque ſignis commilitonum, totam eam dominationem obſeſſam armis, in carcerem & catenas ab Aventino monte detraxit.

gis XII. Tabul. quo cautum erat, ut, ſi de libertate alicujus controverſia eſſet, vindiciae ſecundum libertatem darentur, non ſecundum ſervitutem, i. e. ut poſſeſſio illius, de cujus libertate agebatur, uſque ad exitum judicii penes eum maneret, qui in libertatem vindicabat, non, qui in ſervitutem. Vid. Sigon. I. de Judic. 21. & Jac. Gothofr. ad Tab. VI. Leg. XII. Tabul. Contra hoc caput Appius vindicias dederat ſecundum ſervitutem; cujus decreti cauſam exponunt Liv. III. 44. & ſeqq. Dionyſ. Halic. XI. 31. Pompon. *l.* 2. §. 24. D. *de Or. Jur.* Pal. 2. & Voſſ. *virginis pater.*

3. *Ab Aventino*] Obſcurus eſt nimia brevitate. Nam verba hanc ſententiam habere poſſunt, Decemviros ſe in Aventinum recepiſſe, atque inde a plebe detractos eſſe. Et ſic videtur accepiſſe Ampelius, qui *Virginius*, inquit, *Appium & totam ejus factionem in Aventino circumvenit, effecitque ut abdicato Magiſtratu accuſati, atque damnati variis ſuppliciis punirentur.* Sed Florus fortaſſis hoc voluit dicere: plebem occupato Aventino ab eo, tamquam arce quadam, in Decemviros converſam vi armiſque adhibitis eos in ordinem redegiſſe. Verum ſic quoque non recte rem exponit. Nam plebs primum Aventinum inſedit, & quum nihil proficeret, inde ſe in montem Sacrum contulit, atque ita demum Decemviri coacti fuerunt ſe Magiſtratu abdicare. Et ex iis ſoli Appius, & Oppius in carcerem conjecti, reliqui in exſilium acti ſunt. Liv. III. 56. & ſeqq. *Commilitonum ſignis* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

CAP. XXV.

1 TErtiam ſeditionem excitavit matrimoniorum dignitas; ut plebeji cum patriciis jungerentur:

De hac tertia diſcordia late Livius libro quarto. Meminit Auguſtinus, Civit. 3. 17. ubi plura annotavimus. CAMERS. De connubiis inter patricios & plebem Sigon. I. de Ant. Jur. Civ. Rom. 9.

1. *Ut plebeji cum patriciis*] Repone veterem lectionem: *ut plebes cum patriciis jungerentur.* Ita Nazarianus. Recentiores: *plebs.* Idem Nazar. *Tertiam ſeditionem excitavit*, pro *incitavit.* Sequenti cap. *ut plebes quoque magiſtratus crea-*

tur: qui tumultus in monte Janiculo, duce Canulejo Tribuno plebis, exarſit.

crearentur, legitur in eodem Nazariano; & verum eſt. SALM. Gud. aeque ut Nazar. *ut plebes cum patriciis*. Reg. *ut de plebe cum patriciis*. GRAEV. *Incitavit* eſt in Voſſ. 2. & 3. in ed. Vineti & Commelin. Gruteri, ac deinde recentioribus quibuſdam. *Plebes* Regg. Berol. Magl. Voſſ. 1. 2. & edd. R. & S. *plebs* Pall. Duisb. Voſſ. 3. *plebei* ceteri s. & e. *Jungeret* Pal. 1. *jungeretur* Voſſ. 3.

In monte Janiculo] In Janiculo connubiorum promiſcuorum cauſſa, tumultum fuiſſe Canulejo duce, auctorem, praeter Florum, haud facile invenias. Certarum quidem eam ob cauſam ſeditioſe inter patricios & Trib. pl. contentionibus variis ex Livio conſtat: ſeceſſiſſe autem plebem in Janiculum propter aes alienum, poſt graves & longas ſeditiones, anno U. C. CDLXVII. invenio, atque a Q. Hortenſio dictatore inde deductam, eumque legem tuliſſe in Eſculeto, ut quod plebs juſſiſſet, omnes Quirites teneret, nec aliam tertiae ſeceſſionis cauſam auctores recenſent. STADIUS. Janiculum montem in hac hiſtoria nominat etiam L. Ampelius. FREINSH. Sed is cum Floro errat. Schefferus putat haec gloſſatoris eſſe, ac deleri poſſe, cum praeſertim non conveniant hiſtoriae ceterorum. Si quid judicio illius tribuendum eſt, idem dici debet de loco Ampelii. Sed probabilius mihi videtur, quod dixi.

CAP. XXVI.

QUartam honorum cupido, ut plebeji quo- 1
que magiſtratus crearentur. Fabius Ambu- 2
ſtus duarum pater alteram Sulpicio patricii ſan-
guinis dederat, alteram plebejo Stoloni. Haec 3
quo-

Hanc quartam diſcordiam lege apud Livium verſus finem ſexti: & Val. Max. 8. 6, 3. & Auct. de Vir. illuſtr. cap. 20. CAMERS. Queritur etiam de ea aliisque Tribunorum facinoribus, Q. Tullius apud fratrem, de leg. 3. 8. FREINSH.

1. *Plebeji*] V. e. *plebis*, ut forte ſcribendum ſit, *plebes*, pro *plebs*, mutaverintque, qui nolebant *conjungi* ſingularem numerum cum voce *crearentur*. & vero *plebes* clare extat in Pal. pr. ac ſec. GRUTERUS. Idemque monuit Salmaſius. FREINSH. Vid. ad cap. praec. Regg. Voſſ. 2. & Magl. hic quoque *plebes*. Berol. & Duisb. *plebis*. Ryck. *plebei*. Voſſ. 3. *plebi*. Fran. *de plebe*. Non ſolum *plebs*, ſed etiam *plebes*, & *plebis* in nominat. ſingul. dicitur. Vid. Tanaq. Fabr. & Gudium ad Phaedr. IV. Fab. 5.

2. *Sulpicio patricii ſanguinis dederat*] Ryck. *Sulpitio patricii ſanguinis*

quodam tempore, quod lictoriae virgae ſonum
ignotum penatibus ſuis expaverat, a ſorore ſatis
4 inſolenter irriſa, injuriam non tulit. Itaque na-
ctus tribunatum, honorum & magiſtratuum con-
5 ſortium, quamvis invito ſenatui extorſit. Verum
in his ipſis ſeditionibus principem populum non
immerito ſuſpexeris. Siquidem nunc libertatem,
nunc

guinis declarat, forte, *elocarat*. GRAEV. Niſi tamen potius ſcriptum fuerat *declerat*, pro *dederat*, atque inde *declarat*. Nam *d* in libris veteribus ſaepe diſtrahitur in *cl*.

Alteram plebejo Stoloni. Haec quodam tempore] In Nazariano eſt: *alteram plebejo Stolo. Quodam tempore quod lictoriae virgae ſonum*, &c. In altero etiam Palatino habetur: *alteram plebejo Stoloni quodam tempore*. Nec agnoſcunt pronomen *haec*. Non dubito reponere: *Alteram plebejo Stoloni, quae quodam tempore, quod lictoriae virgae ſonum*. SALM. *Stoloni. Haec*] Camers ex vetuſto codice corrigit. *Stoloni, qui quodam tempore, quod ejus uxor lictoriae* &c. non male, ſi ex vetuſto codice. Ampelius male confundit duos hos Fabii generos in unum *Sulpicium Stolonem*. FREINSH. *Stoloni* habent Flor. Berol. & Voſſ. 3. in Reg. F. deeſt. Ceteri s. & v. e. *Stolo*. *Haec* abeſt a Ryck. Regg. Flor. Duisb. Fran. & v. e. Perizonius non improbabat emendationem Salmaſii, ſed tamen malebat *Stoloni: qua*. Verum ita in fine hujus periodi aliquid ſupplendum relinquetur, puta, *Stolo*, vel *maritus ejus*: quod ſatis durum eſt, & adverſatur Livio, e cujus narratione VI. 34. liquet, verba Flori, *injuriam non tulit*, non ad Stolonem, ſed uxorem ejus referenda eſſe. Idem opponi poteſt ſcripturae, quam ex vetuſto Cod. profert Camers. Eam quidem recepit Begerus; ſed mihi non poſſe ferri videtur. Nam quid hoc eſt, *qui quodam tempore ----- injuriam non tulit*? Saltem dicendum fuerat, *qui, quod quodam tempore ---- injuriam non tulit*. Deinde etiam in ſequentibus hiulca & *ἀσύνδετος* eſt oratio: nam certe requirebatur, *& a ſorore ſatis inſolenter irriſa fuerat*. Nondum video, cur a ſcriptura librorum, qui vulgatum exhibent, recedendum ſit.

3. *Lictoriae virgae ſonum*] Tangit morem hunc Plinius, 7. 30. FREINSH. De hoc more Lipſ. 1. Elector. 23. Petron. c. LXV. quum lictor triclinium intrans ad comiſſationem valvas illius percuſſiſſet, *ego*, inquit, *majeſtate conterritus Praetorem putabam veniſſe*.

4. *Itaque nactus tribunatum, honorum*] Vere putat Nic. Heinſius hic excidiſſe voculam aliquam, & ſcripſiſſe Florum: *Itaque nactus tribunatum maritus, honorum & magiſtratuum conſortium*. GRAEV. Perizonius conjecturam adſcripſerat: *Itaque nactus St.* i. e. *Stolo*, *Tribunatum*. Suſpicatus ſcilicet fuit, *Stolo* duabus literis ſcriptum fuiſſe, & has inter easdem duas excidiſſe. *Honorum & dignitatis & magiſtratuum* Flor. & Fran. ſed hic *dignitatum*.

5. *In his ipſis ſeditionibus*] M. Antonius in cauſa Norbani oſtendit, ſaepe populum fuiſſe concitatum juſtis de cauſis. Cic. vide de orat. 2. 48. FREINSH.

Nunc pudicitiam] Vera eſt altera Camertis explicatio, de Virginia hoc accipiendum. Nam ad poenam Veſtalium quod attinet, eam pro-

nunc pudicitiam, tum natalium dignitatem, ho-
norum decora, & inſignia vindicavit; interque 6
haec omnia nullius acrior cuſtos, quam libertatis,
fuit, nullaque in pretium ejus potuit largitione
corrumpi; quum ut in magno, & in dies majore
populo, interim pernicioſi cives exiſterent. Spu- 7
rium Caſſium agraria lege; Maclium largitione
ſuſpe-

propter nulla unquam ſeditio fuit. FREINSH. De duplici ſignificatione vocis *vindicare* eſt ſupr. ad c. 9. n. 1. Salmaſius e Pal. 1. adnotarat *nunc natalium*. Sed aliter Gruterus. *Nunc* eſt in Ryck. Berol. Duisb. & v. e. *in natalium* in Fran. *Nunc* praeferebat Perizonius: quod ſi placeret, Gruterus etiam quarto iterandum putabat, *nunc honorum decora*, &c. Reg. Q. *tum natalium dignitatem, tum inſignia vind*.

6. *Nullius*] Pro nullius alterius rei. Vid. ad III. 10. 13. & Freinshem. *in Indic.*

In pretium ejus] Id eſt, quae pretium libertatis eſſet; qua, tamquam pretio, libertatem venderet. Buchner. de Commut. rat. dic. I. 22. ubi plura hujusmodi. Flor. II. 18, 4. *In legitimi foederis pretium juſſi arma deponere.* Juſtin. XI. 12. *Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam petit.* Sed ibi Gronov. e MS. Bongarſ. putat expellendum *in*. Is locus in ſcripto Duisburgenſi ita legitur: *Sed Alexander aliis remiſſis epiſtolis omne regnum, non pecuniam petit.*

Ut in magno] Livius, 45. 24, 8. *Nulla eſt civitas, quae non & improbos cives aliquando, & imperitam multitudinem ſemper habeat.* Salluſt. Cat. 51. 30. *In magna civitate multa & varia ingenia ſunt*, &c. Porro recte ſe habet hujus loci lectio: nec adſentio Camerti, qui corrigebat; *jam in magno*. Vide, ſi lubet, *Indicem* voce *Ut*. FREINSH. *Interim* pro interdum. Tacit. I. A. 4. *Qui Rempubl. interim premant, quandoque diſtrahant.* Mela III. 6. 14. *Septem minimum, interim plures meſſes ferunt.* Haec Perizon. ad oram libri ſui. Add. Freinshem. *in Ind.* & Pric. ad Apul. IX. Metam. p. 194. Voſſius idem judicat de hoc uſu vocis *interim* quod de *ſubinde* pro identidem, de quo vid. infr. ad II. 10.

7. *Spurium Caſſium agraria lege; Maelium largitione*] Ita ſcripſit non Florus ipſe, ſed reſcripſere correctores. Indicium facit primum vetus omnis lectio, quae aliter habet. Deinde mos perpetuus Flori, homines unico nomine appellantis. Sic igitur ex libris optimus habet Nazarianus: *Largitione Caſſium, agraria lege ſuſpectum regiae dominationis, praeſenti morte multavit.* Nec aliter exhibet poſterior Palatinus. At in priore ſcribitur: *Sp. Caſſium agraria lege ſuſpectum regiae dominationis.* Quam ſcripturam corruptiſſimam eſſe liquet ac mancam. Altera illa minus vitioſa. Non tamen in ea comparet Maelii nomen, quod heic locum habere debet. Jam illud certum eſt, Florum heic diſtinguere Caſſium a Spurio. Sic enim paulo poſt infert: *Ac de Spurio quidem ſupplicium pater ipſius ſumpſit.* Ergo Spurius illi proprie dicitur, qui Spurius Maelius praenomine ac nomine dictus. Atqui non de hoc ſupplicium pater ſuus ſumpſit, ſed de Caſſio, cui Spurio etiam praenomen fuit. Male itaque Florus noſter, cum uter-

que

ſuſpectum regiae dominationis, praeſenti mort multavit. ac de Spurio quidem ſupplicium pate ipſiu

que Spurii praenomen habuerit, alterum tantum hac nota ſignificat. Quod ad lectionem quidem ejus integrandam attinet, ordo quo uſus eſt, & priſcae lectionis veſtigium, ita eum ſcripſiſſe oſtendunt: *Spurium largitione, Caſſium agraria lege, ſuſpectum regiae dominationis, praeſenti morte multavit. Ac de Spurio quidem ſupplicium pater ipſius ſumpſit. Hunc, Quintii dictatoris imperio, in medio foro magiſter equitum Servilius Ahala confodit.* Nihil verius hac lectione. In qua tamen duplex hallucinatio Flori notanda eſt. Prima, quod unum ex his Spurii praenomine inſignem proprie appellat, cum uterque ſic vocatus ſit. Altera, quod Maelio tribuit, quod Caſſio competebat. Non enim de Maelio, ſed de Caſſio ſupplicium patrem ſumpſiſſe memoratum eſt. SALM. Loci hujus emendatiorem ſcripturam a ſe eſſe, ait Camers. FREINSH. Nec hic deflectit ab optimo Nazar. Ryckianus. Uterque: *largitione Caſſium agraria lege ſuſpectum dominationis regiae praeſenti morte multavit.* Nullus dubito vere Salmaſium emendaſſe: *Spurium largitione, Caſſium agraria lege ſuſpectum regiae dominationis.* GRAEV. Nazariani ſcriptura etiam eſt in Regg. Fran. Voſſ. 2. 3. & Florent. a quibus hoc ſolo differunt Edd. B. S. & P. quod habent *Caſſium largitione*. Palatini prioris in Berol. Duisb. & V. E. In Magl. & Voſſ. 1. eſt *largitione Spurium Caſſium agraria lege ſuſpectum*. Vulgatam primum in Ald. inveni. Non poſſum adquieſcere in emendatione & ſententia Salmaſii. Vocem *largitione* ante *Caſſium* e plurimis & optimis MSS. ponendam eſſe, facile illi largior. Sed non video cauſam cur eidem *Spurium* praeponi, & hoc nomen de Maelio intelligi velit. Nam quod dicit, Florum diſtinguere *Caſſium a Spurio*, quum mox infert, *ac de Spurio quidem ſupplicium pater ipſius ſumſit*, eumque erraſſe, qui Maelio tribuat, quod in Caſſium conveniebat, id nullam rationem habet. Cur enim haec verba non ita potius interpretabimur, ut Floro cum aliorum omnium narratione conveniat? Non poteſt negari multos eſſe Flori errores in hiſtoria: ſed quum certum ſit hunc locum eſſe mutilum, non poteſt ex eo tam gravis ſententia, qualis eſt Salmaſii, in illum ferri. Et propemodum incredibile eſt, eum in tam nota ac celebri hiſtoria ita potuiſſe aberrare, ut Maelium a patre ſupplicio adfectum ſcriberet, quod omnes alii de Caſſio prodiderunt. Confirmat quidem Salmaſii ſententiam de errore Flori V. E. in qua paullo poſt ita legitur, *ac de Mellio ſupplicium pater ipſius ſumpſit*. Sed hoc parvi pendo, ac ſuſpicor *Mellio* ibi e margine in contextum translatum occupaſſe locum vocis *Spurio*. Cujus ſuſpicionis hoc argumentum habeo, quod Begerus adnotat, in Berolinenſi Cod. verbis *ac de Spurio* in margine adſcriptum fuiſſe *Mellio*: quod ab homine hiſtoriae imperito profectum fuiſſe palam eſt. Omnino malo exiſtimare hic excidiſſe aliquid ante vocem *largitione*, quam cum Salmaſio Florum tam turpis erroris inſimulare. Quid autem illud ſit, non facile dictu eſt; niſi quod ex Ampelio, qui Florum ſaepe deſcribit, ſuſpicari poſſumus ſcriptum fuiſſe, *Maelium largitione, Spurium Caſſium agraria lege*. Sic enim ille: *Marcus Maelius frumentaria largitione cum uteretur* (ita recte Freinshemius pro *videretur*) *juſſu Quintii* Cin-

ipſius ſumpſit: hunc Quinctii Dictatoris imperio in medio foro Magiſter equitum Servilius Ahala con-

Cincinnati Dictatoris a Magiſtro equitum in Roſtris occiſus eſt. Spurius, cum agrariis legibus factione dominationem pararet. Nam quod dicit Salmaſius, *Spurium* ideo pertinere ad Maelium, quod perpetuus mos Flori ſit homines unico nomine appellare, id nihil eſt, & e multis locis Flori refelli poterit. Sic vel hujus Libri cap. 11. *Cn. Marcius Coriolanus, Lucius Quintius, Marcus Minucius.* cap. 13. *Lucius Valerius.* cap. 16. *Cajus Minucius*, & c. 20. *Marcus Atilius.* Et eodem modo ſaepe alibi. Illud fortaſſis aliquem movere queat, quod, ſi legatur *Maelium largitione, Spurium Caſſium agraria lege*, pronomen *hunc* in his, quae proxime ſequuntur, non recte videatur referri ad Maelium, cujus nomen in illa conjectura priore loco ponitur: quum potius dicendum fuiſſet *illum*. Sed dudum obſervarunt docti, quum de duobus ſermo eſt, *hic* etiam ad remotius, & *ille* ad propius pertinere, de quo monuerunt Budaeus in Commentar. Ling. Graec. Gronov. III. Obſerv. 16. & Stewech. de Partic. Ling. Lat. Non eſt quidem hic in priore membro *de illo*, ſed *de Spurio*. Verum id parum referre arbitror, & non minus recte vel ſic *hunc* de Maelio poſſe accipi, quam ſi ſcriptum fuiſſet *de illo*. Nec dubito quin etiam apud alios bonos auctores inveniantur exempla nominis proprii pro altero horum pronominum poſiti. Ita ſane Liv. XXXII. 5. *Philippum --- nunc ſociorum, nunc etiam popularium animos timentem, ne & illi ad ſpem amicitiae Romanorum deficerent, & Macedonas ipſos cupido novandi res caperet.* Pro *ſuſpectum* etiam exiſtimo legendum *ſuſpectos*. *Suſpectum* ortum videtur e libris, in quibus ſolus Spurius Caſſius & Lex agraria memoratur.

Agraria lege] Livius, 32, 38, 6. legem hanc numerat inter *faces novantibus res, ad plebem in optimates accendendam.* FREINSH. De Legibus agrariis Sigon. II. de Ant. Jur. Ital. 2.

Largitione] L. Ampelius: *frumentaria largitione cum videretur* (leg. *uteretur*) quo loco duos Maelios agnoſcit. FREINSH. Immo agnoſcit unum tantum M. Maelium, cui Livius Spurio praenomen facit; alterum Spurium, qui non Maelius, ſed Caſſius eſt. Mire quoque Ampelii locum non corrigit, ſed corrumpit Rupertus ad Pompon. I. de Orig. Jur. 5.

Praeſenti morte] Vid. Graev. ad III. I. 6.

Ac de Spurio quidem ſupplicium pater ipſius ſumpſit] Pro vero adfirmat, de quo adeo dubitatum eſt, ut alteram opinionem certiorem adſtruat Livius. Poſtquam enim meminit, auctorem ejus ſupplicii fuiſſe patrem, ſtatim addit, inveniſſe apud quoſdam, idque propius fidem eſſe, a quaeſtoribus Fabio & Valerio diem illi dictam perduellionis, & judicio potius publico populi, quam patris privato, damnatum. SALM. Variant tamen auctores. Vide Livium, 2. 41, 10. & Dionyſ. 8. 91. Florum autem verum dicere, aut veri certe ſimile, credam, nota patriae poteſtatis ſeveritate, quam etiam Brutus, ſupr. I. 9, 8, 10. Torquatus, I. 14, 2. Aulus Fulvius, apud Salluſt. Cat. 39. 5. aliique, de quibus Val. Max. toto cap. 8. lib. 5. in filios exercuere. Sed & alias tali ex cauſa, *ſi filius patrem, aut pater filium occidiſſet, ſine ſcelere, etiam praemio adficiendum omnes conſtituerunt.* ait JCtus in l. 35. de religioſ. Nimirum altiſſime inſe-

8 confodit. Manlium vero Capitolii vindicem, qui
plerosque debitorum liberaverat, altius ſe & inci-
vilius efferentem, ab illa, quam defenderat, arce
9 dejecit. Talis domi ac foris; talis pace bello-
que

inſederat animis eorum, quod Juſtinus, 41. 5, 10. ait; *Patriae potius, quam liberis* (aut patentibus) *conſulendum.* FREINSH. Animadverſio Salmaſii non congruit cum iis, quae ſuperiore adnotatione poſuit. Ibi dicit Florum haec ſcripſiſſe de Maelio: hic de eo, de cujus ſupplicio variare auctores prodit Livius. At is non Maelius, ſed Caſſius eſt. *Quidem* non eſt in Pal. 1. Berol. & Duisb. *Ac de Mellio ſupplicium* v. e. Begerus ex Ald. edidit *ac de Caſſio quidem* contra o. s. & al. edd.

Quinctii Dictatoris imperio] Vide Liv. 4. 14. Valerius Max. 6. 3, 1. Cicero pro domo, cap. 38. addunt; etiam domum ejus dirutam, areamque *Aequimelii* appellationem traxiſſe. FREINSH. Imperio Dictatoris occiſum etiam eſt in Epit. Liv. IV. & Ampelio. Ex ipſo Livio IV. 14. id non apparet. *Hunc Spurium Melium Quintii.* Ryck. *imperio & in m. ſ.* Flor.

Servilius Ahala] Quem pro praemio liberatae Reip. exilium ab ingratis civibus tuliſſe ſcribit Val. Max. 5. 3. FREINSH. Ryck. *Ala.* Voſſ. 3. & quaedam Edd. vett. *Hala.* Xylander quidem ad Plutarchi Brutum, ubi Ἄλας dicitur, defendit *Ala.* Sed rectum eſſe *Ahala* e Faſtis, Nummis, & veteribus libris Livii oſtendit Sigón. ad Liv. Epit. IV.

8. *Incivilius*] Quid ſit *civilis* & *incivilis* exponunt Freinshem. *in Ind.* Torrent. ad Sueton. Caeſ. LXXV. Caſaub. ad ejuſd. Aug. LI. & N. Heinſ. ad Vell. II. 31.

Ab illa, quam def. arce dejecit] Damnati enim de Tarpejo monte praecipitabantur. Acron. 6. 1. ſerm. Horatii. CAMERS. Agellius tamen 17. 21. Nepotem laudat, qui Manlium verberando necatum ſcripſerit. Adjectas mortuo notas, Livius 6. 20, 12. Sex. Pomp. Herodes Atticus apud Agell. 9. 2. auctores ſunt; *alteram publicam, quod cum domus ejus ex populi juſſu ob defenſum Capitolium in arce fuiſſet, ubi poſtea aedes atque officina Monetae, latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret*, domusque ejus. diruta eſt, bona publicata. *Gentiliciam alteram, ne quis ex ea gente Marci praenomine vocaretur*, ita ut vocabulum quoque illud cum ipſo deformatum atque ſepultum videretur. Nam quod ille, qui de Viris illuſtribus Plinii Secundi titulo circumfertur, ſcripſit, gentilitatem Manlii ejuraſſe, ne quis poſtea cognomine *Capitolino* uteretur, *ἀνιστορησία* eſt: conſtat enim ex Coſſ. Annalibus, Capitolinorum cognomina in Manliana gente deinceps frequentiſſima fuiſſe. STAD. De notis his Spanhem. de Numiſm. Diſſ. X. de dejectione de ſaxo P. Faber 1. Semeſtr. 8.

9. *Fretum illud adoleſcentiae*] Nova hic notione *fretum* pro fervore poſuit. Sic enim ſupra dixit: *Haec eſt ſecunda aetas populi Romani, & quaſi adoleſcentia, qua maxime viruit, & quodam flore virtutis exarſit, ac ferbuit.* Idem hoc loco repetens, *fretum adoleſcentiae* vocat, & ſecundam imperii aetatem. Fretum itaque a fervendo. SALM. Adoleſcentes concito mari comparat, *quorum*, ut ait Lactantius, *cum ſit aetas lubrica, frenari ac regi debet.* Tempus enim a Bruto Collatinoque Coſſ. in Appium Claudium Q. Fulvium Coſſ., *viris armisque incitatiſſimum*, in libri exordio adoleſcentiae comparavit.

que Populus Romanus, fretum illud Adoleſcentiae, id eſt, ſecundam imperii aetatem habuit; in qua totam inter Alpes fretumque Italiam armis ſubegit.

navit. Et iſta quidem CAMERS. Mihi vero ſemper ſuſpecta fuit iſta lectio. nec enim qui cohaereat apte, video, nec qui bonus exinde ſenſus enaſci poſſit. Si liceret mutare; *Tale domi ac foris, tale pace belloque, P. R. fatum illud Adoleſcentiae habuit*; jam commodior ſenſus eſt, *tali fortuna, dum adoleſcit, P. R. domi militiaeque ſuus eſt*. Vitatur praeterea durius-cula illa repetitio τοῦ *fretum*; & illa, non nimis apta huic loco comparatio, quam Camers affert. Cur enim fretum Adoleſcentiae Romanae conferre libeat, quae non ita ut ſingulorum hominum, vitiis obnoxia fuit? nec eo reſpexit auctor, cum iſtam comparationem inſtitueret; ſed ad illud tantum, quod iſta aetate hominis robur, & corporis firmitas convaleſcit, & animus inſuper rerum gerendarum cupientiſſimus eſt. *Fretum* autem ſi comparare potuiſſet voluiſſetve Florus, rectius Infantiae Pop. Rom. tribuiſſet. Sic M. Philoſophus apud Herodian. I. 8. *Videtis filium, &c. primas nunc adoleſcentiae metas ingredientem*, καὶ δεόμενον ἀρτίως ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ τῶν κυβερνητῶν. FREINSH. Fretorum aeſtum maximum eſſe ſcimus ex iis, qui de freto Gaditano, Siculo, & aliis ſcripſere. Igitur dubito, an non hic Auctor repetat mentem ſuam cap. 22. §. I. ſupra: *quaſi adoleſcentia, qua quodam flore virtutis exarſit ac ferbuit*. Sane agnoſco hic comparationis elegantiam. RUPERT. Etiam Dionyſ. Voſſio in mentem venerat fortaſſis *fatum* legendum eſſe, pro *fretum*. Sed libri nihil variant in hac voce, & ſatis commodae ſunt interpretationes Camertis, Salmaſii, & Ruperti. Eſt quidem metaphora paullo durior & inſolentior; ſed tamen etiam Lucretius *freta aetatis* dixit, pro fervore adoleſcentiae, Lib. IV. v. 1024.

Tum quibus aetatis freta primitus inſinuantur,
Semen ubi ipſa dies membris matura creavit.

Vid. Turneb. XXVI. Adverſ. 13. Et ſic *fervor* & *fervidus* de illa aetate. Horat. I. Carm. 16. 22.

. . . . Me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor.

Idem IV. Carm. 13. 26. *Juvenes fervidi*. Et Art. Poët. 115.

. . . . An adhuc florente juventa
Fervidus.

Terent. Adelph. I. 2. 72.

Sperabam jam deferviſſe adoleſcentiam.

Et Cicer. pro Coel. XVIII. *Quorum quum adoleſcentiae cupiditates deferviſſent*. Freinshemii conjecturam *tale* adjuvat nonnihil liber Ryck. in quo eſt *tali domi ac foris, tali bello paceque*. Sed nihil tentandum arbitror. Florus *talis* videtur dicere de ingenio ac moribus Populi Rom. ſecunda hac aetate. Schefferi conjecturas *talis p. b. P. Romanus fere tum, illud a. habuit*, & *P. Romanus fere totum illud a. h.*, examinent, quibus lubet.

Totam inter Alpes] Parum vere. nam etiam plus centum annos poſt haec tempora, atque etiam poſt bellum Punicum primum, cum Gallis, Liguribus, aliiſque populis in Italia bellatum eſt. Romani hac aetate eam partem Italiae ſubegerunt, quae peculiari appellatione Italia dicebatur. Vid. ſupr. cap. 18. n. I. *Fretum* κατ' ἐξοχὴν pro freto Siculo dici hic adnotaverat Ryckius, ut infr. II. 2. Sic Caeſ. I. Civ. 29. & Cicer. II. ad Attic. I. ubi Corrad. & Graev.

LIBER SECUNDUS.

Cap. I.

Prooemium.

1 DOMITA ſubactaque Italia, Populus Romanus prope quingenteſimum annum agens,
quum bona fide adoleviſſet; ſi quod eſt robur,
ſi qua juventas; tum ille vere robuſtus & juve-
2 nis, & par orbi terrarum eſſe coepit. Ita (mi-
rum, & incredibile dictu) qui prope quingen-
tis

Pro notitia hujus primi capitis, quod locum prooemii obtinet, lege Appianum in operis prologo, qui, poſt enumerationem terrarum, quas Romani ſubegerunt, ſic inquit: *Harum tantarum innumerarumque nationum, quum tanta ſit magnitudo, Italiam tamen magno labore, ac vix quingentis annis ſtabilem ſibi reddidere*, &c. Ibidem praeterea enumerat fere nationes omnes, quae Rom. paruerunt. Lege Dionyſ. in princ. prim. antiq. Rom. Camers.

1. *Bona fide*] Hoc ſaepe dicitur pro vere, ſerio, exacte, ſine controverſia. Freinshem. *in Ind.* Juriſconſulti *bonam fidem* opponunt fraudi, dolo, malitiae, & ſimulationi. Hinc videtur ſumtum, ut omnia, quae vere, ſerio, accurate, & ſine ulla ſimulatione fiunt, *bona fide* fieri dicantur. Vid. Bud. ad *l.* 11. §. 12. *D. de Act. emt.* Interpretes Petronii ad c. XI. & Schulting. ad Senec. praefat. Lib. V. Controverſ. *Quum jam bona f. a.* Reg. Q. *ſi quid eſt r.* Regg. *ſi quid juventus* Fran.

Si qua juventa] In vetuſtiſſimo & optimo Nazariano lego, *Juventas.* Quomodo ſcripſiſſe Florum non dubitem. Veteres Gloſſae: *Juventas*, ἥβη. Salm. Ryck. Reg. F. Florent. Magl. Voſſ. 1. & Ed. Beroald. *juventas.* Reg. Q. & Fran. *juventus.* Berol. Duisb. Voſſ. 2. 3. & v. e. *juventa.* Similiter variant libri in prooem. Lib. 1. n. 7. Vid. ad 1. 7. 8.

2. *Itaque (mirum & incredibile dictu)*] Omnes libri, Nazarianus, & duo Palatini: *Ita, mirum & incredibile dictu, qui prope quingentis annis domi luctatus eſt.* Salm. Nec mirum, nec incredibile. *ſemper enim facilius creſcit dignitas* (aut potentia) *quam incipit*, &c. Seneca, epiſt. 10. ex P. Syro. *Prima enim dominandi ſpes in arduo: ubi ingreſſus fueris, adſunt ſtudia & miniſtri*; Tacit. 4. 7, 4. Hoc etiam, ubi privatis artibus imperia moliuntur; multo magis cum manu agi coeptum eſt, ubi *prima victoria* ſolet *inſtrumentum* eſſe *ſequentis*, ut bene Juſtinus, 1. 1, 8. Ita Catilina, in orat. ad ſuos ſatellites, apud Salluſt. 20. 7. *Tantummodo incepto opus eſt; cetera res expediet.* Pertinet huc, quod apud Plut. An ſeni ſit ger. Reſp.
cap.

tis annis domi luctatus eſt (adeo difficile fuerat dare Italiae caput) his ducentis annis, qui ſequuntur, Africam, Europam, Aſiam, totum denique orbem terrarum bellis victoriisque peragravit.

Cap.

cap. 13. *Lampis navicularius interrogatus; quomodo divitias conſecutus eſſet? reſpondit; Magnas nōn difficulter, parvas cum aerumna & tarde*, & quae ibi ſequuntur. Verbis iſtis, *mirum atque incredibile*, utitur etiam Sulpitius Severus Hiſt. ſacr. lib. 2. pag. 181. fortaſſis hinc mutuo ſumptis, ut ſolet. FREINSH. *Ita* etiam Ryck. Toll. Duisb. Regg. Fran. Voſſ. i. & v. e.

Qui prope quingentis annis] Legitur in eodem Nazariano: *Qui prope quingentis annis qui ſequuntur, Africam, Europam, totum denique orbem terrarum bellis victoriisque peragravit.* Quae mutila ſunt. Nam integra & vera aliorum Codicum editionumque ſcriptura: *qui prope quingentis annis domi luctatus eſt; adeo difficile fuerat dare Italiae caput, his ducentis annis, qui ſequuntur.* Hanc juventam & robuſtam populi Romani aetatem hoc loco ducentis annis determinat, ad Caeſarem uſque Auguſtum. At in prologo operis huic robuſtae imperii maturitati ducentos quinquaginta annos aſſignat: *Hinc ad Caeſarem*, inquit, *Auguſtum ducenti quinquaginta anni, quibus totum orbem pacavit.* Et certe a Romulo ad Caeſarem Auguſtum ſeptingentos annos numerat. Ex *his* ducentos quinquaginta annos aetati *dat*, quae ſub regibus, quam infantiam imperii ponit. Deinde a primis conſulibus; uſque ad Appium Claudium; & Quintum Fulvium, conſules, ejusdem adoleſcentiam per ducentos annos patere facit. Sic anni quadringenti & quinquaginta exeunt. Reſtant ducenti quinquaginta uſque ad Auguſtum, quibus totum orbem pacaſſe dicit, ut ſeptingenti fiant. Nec ſcio cur heic ducentos tantum aſſignet. Quod tamen etiam infra repetit in Anacephalaeoſi libri tertii, ubi tertiam hanc aetatem populi Romani tranſmatinam, qua Italia progreſſus arma toto orbe circumtulit; ducentis annis rotundis definit. Horum quippe ſuperiores centum, ſanctos; pios & aureos, ſine ſcelere & flagitio fuiſſe dicit. Poſtremos alteros centum in Caeſarem & Pompejum, ſequutumque hos Auguſtum, ut claritate rerum bellicarum magnificos, ita domeſticis cladibus miſeros & erubeſcendos. Ita parum ſibi conſtat noſter. Certe idem utrobique dicere debuit. Simile porro eſt quod heic perhibet; quingentis prope annis domi luctatum eſſe populum Romanum. At in prologo dixerat, prope ducentos quinquaginta per annos circa ipſam matrem cum finitimis luctatum fuiſſe. Hoc eſt; domi. Nam tota Italia; quam intra illos quingentos annos ſubegerunt Romani, non ipſorum proprie domus fuit. Non mirabitur lector, ſi *ἀκρίβειαν* aliquando majorem in hoc auctore nos requirere fateamur. SALM. Vid. ad prooem. Lib. 1. n. 7. Scribae Codicis Nazariani eadem fuit cauſa erroris, quae Ryckiani 1. 7, 7. *Dicti quippe qui prope quing. a.* Flor. *dicti quippe quing. a.* Ryck. Fran.

His ducentis annis] Immo annis LIII. & ne iis quidem totis. FREINSH. Ita Polybius 1. 1. ubi vid. Caſaubon. *His ducentis qui* Flor.

Peragravit] Haec vox habet ſignificationem celeritatis. Liv. xxx.

17. *Numidiam omnem egregia victoria peragratam*. Et XXXII. 13. *Obvias urbes raptim peragravit*. Vid. Manut. ad Cicer. pro Marcell. c. 11.

Cap. II.

Primum bellum Punicum.

1 Igitur victor Italiae Populus, quum a terra fretum uſque veniſſet, more ignis, qui obvias populatus incendio ſilvas, interveniente flumine
2 abrumpitur, pauliſper ſubſtitit. Mox quum videret opulentiſſimam in proximo praedam, quodammodo Italiae ſuae abſciſſam, & quaſi revulſam;

Punicum bellum primum inceptum eſt anno tertio CXXVIII. Olymp. Dionyſ. 1. 8. Manifeſtus error in omnibus Solini codicibus impreſſis hucuſque, quibus aſſeritur, Punicum bellum primum fuiſſe anno CCCXXCIX. ab U. C. Melius Agell. cap. ult. lib. 17. *Anno*, inquit, *poſt Romam conditam CD. ferme & XC. Coſſ. Appio Claudio, cui cognomentum Caudex, Appii illius Caeci fratre, & M. Fulvio Flacco, bellum adverſus Poenos primum ceptum*. Oroſius 4. 8. Livius in princ. triceſimi primi, dicit, primum bellum inceptum anno CDLXXXIIX. ab U. C. Plin. 33. 3. *Argentum*, inquit, *ſignatum eſt an. Urbis CCCCXXCV*, &c. *Q. Fabio Coſ. quinque annis ante primum bellum Punicum*. De hoc primo bello Punico Epit. Livii, 16. & ſeqq. Eutrop. 2. 3. Oroſ. 4. 8. Auguſtin. Civit. 3. 18. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 37. & ſeqq. Appianus in Libyco. Meminit ſaepe Val. Max., ut ſuis locis citabitur. Camers. Praecipue legendus Polybius, lib. 1. & ex Poëtis Silius, lib. 6. Freinsh. Quo anno Urbis hoc bellum inchoatum ſit, vid. apud Pigh. & alios in Commentar. Faſtor. ad A. V. CCCCLXXXIX. *Populus Romanus* Naz. Pall. Ryck. Toll. Fran. & Voſſ. 2.

1. *Incendio*] De incendiis ſilvarum Caſaub. ad Sueton. Tiber. VI. Fran. *pplatus*, fort. pro *perpopulatus*.

2. *Opulentiſſimam in proximo praedam, quodammodo Italiae ſuae abſciſam ac revulſam*] Haec praeda Sicilia eſt, quam Italiae abſciſam mari ac revulſam, cum olim continens illi terra eſſet, inter omnes convenit. Neſcio quomodo tamen haud ſatis concoquo, praedam eam dici abſciſam ac revulſam Italiae, cum aut Siciliam nominari, aut terram, magis conveniret, quae revulſa & abrupta diceretur Italiae ſuae. Sed talium cacozeliarum plenus iſte, qui, dum elegantias affectat, ſaepe in hoc vitium incidit. Salm.

Abſciſam] Q. I. *abſciſſam*, quod aptius videtur, violentius enim quid

ſam; adeo cupiditate ejus exarſit, ut quatenus nec mole jungi, nec pontibus poſſet, armis belloque

quid loquitur Florus, ut ex ſeqq. & *quaſi revulſam*, apparet. Freinsh. *Abſcindere* & *abſcidere*, *abſciſſus* & *abſciſus* ubique in libris vetuſtis permutantur. Vid. Burmann. ad Vell. II. 66. Gronov. ad Senec. de Conſtant. Sap. c. 1. & Pareum in Lexico Crit. *Abſciſus* recte dicitur ab *abſcidere*, quod eſt ab *abs* & *caedo*, idque oſtendit Pareus ex hoc Martialis III. 66.

Abſcidit vultus enſis uterque ſacros.

quod propter ſecundam ſyllabam longam non poteſt eſſe ab *abſcindo*. Et ſic in Epigrammate, quod C. Julio Caeſari tribuitur,

Abſcidit tenerum lubrica teſta caput.

Et *abſcidere caput* MSS. Brandeburg. Valerii Max. ut Vorſtius adnotat ad Valer. M. IX. 4. 3. & IX. 13. 2. *Abſciſam* hic habent Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Nec aliter in Naz. & Pall. fuiſſe puto: nam Salmaſius ex iis nihil monuerat ad Edit. Commel. in qua eſt *abſciſam*; nec Gruterus, qui deinde quoque ſic edidit, ullam varietatem ſcripturae memoravit. Sed mihi magis placet *abſciſſam* quod eſt in aliis. Nam antiquos in hac re potius uſos verbo *abſcindo* intelligi poteſt e poëtis, qui *abſcidit* ſecunda brevi dicunt. Virg. III. Aen. 418.

Heſperium Siculo latus abſcidit, arvaque & urbes . . . .

Horat. I. Carm. III. 21.

Nequidquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras.

Nec aliter Ovidius & Valer. Flaccus, quorum loca ad Horatium laudat Vir ſummae eruditionis Rich. Bentlejus. Nam ille I. Met. 22.

Nam coelo terras, & terris abſcidit undas:

hic II. 615.

Has etiam terras, conſertaque gentibus arva,
Sic, pelago pulſante, reor, Neptunia quondam
Cuſpis, & adverſi longus labor abſcidit aevi;
Ut Siculum Libycumque latus.

Mela II. 7. 120. *Sicilia, ut ferunt, aliquando continens, & agro Brutio annexa, poſt freto Maris Siculi abſciſſa eſt.* Itaque videndum eſt, an etiam ap. Statium & Valer. Flaccum de eadem re loquentes retinenda ſit vetus lectio *abſciſſum*, pro *abſciſum*, quod reponendum cenſet Heinſius ad Valer. Flacc. I. 827. In Statio quidem III. Silv. 2. 68. *abſciſſum* retinet Bentl. l. d. Ceterum de re ipſa, quam tangit Florus, plura poſſunt legi apud eos, quorum loca adferunt Interpretes Virgilii in III. Aen. 414. & Juſtini ad IV. I. Tanaq. Faber I. Epiſt. 14. obſervat Euſtathium ad Dionyſ. Perieg. v. 476. avulſionem Siciliae ab Italia conferre in aetatem Acaſti, quem Jocaſtum alii vocant, Fil. Aeoli. Aeolus autem Hellenis Fil. Deucalionis Nep. non multo minus CCC. annis ante excidium Trojae vixiſſe traditur.

Ut quatenus nec mole jungi] Ita doctiſſimi viri correxerunt. Omnino recte. *More* pro *mole* vitioſe ſcriptum erat. Inde illud *more* in *mare* mutarunt imperiti ſcribae. Sic infra libro tertio, *gravi mole*, pro *gravi more*, repoſuimus, quo loco habebant editi *gravi timore*. In vita Probi ubi legitur: *dejectis in altum navibus*, *naribus* aut *maribus* habent membranae. Ex quo etiam fecimus, *molibus*. Vereor tamen ne adhuc aliquid requirendum ſit ad ſanitatem loci plenius reducendam. Certe Nazarianus codex aliud quid tentandum ſuadet.

loque jungenda, & ad continentem ſuum revo-
3 canda bello videretur. Sed ecce, ultro ipſis viam pan-

det, dum ſic legit: *Ut quatenus nec mare, & nec mole jungi nec pontibus poſſit, armis belloque jungendum & ad continentem ſuam revocandum bello videretur.* Fallor utique aut ſcripſit auctor: *Ut, quatenus mare nec mole jungi, nec pontibus poſſet, armis belloque jungendum, & ad continentem ſuam bello revocandum videretur.* Mare diſcidium fecit ac divortium inter Siciliam ac Italiam, continentemque terram interrupit. Quatenus ergo nec mole jungi nec pontibus poterat illud mare, bello armiſque jungendum, & ad continentem ſuam revocandum, Romano viſum eſt. Melius etiam fortaſſe legeretur: *Ut, quatenus mare nec mole jungi, nec pontibus poſſet, armis belloque jungenda & ad continentem ſuam revocanda bello videretur.* Non enim recte dicatur mare ad continentem ſuam revocari. At belle hoc dicas de ipſa Sicilia, quae olim mari abrupta & continenti ſuae revulſa, mox in continentem ſuam, unde abſciſa olim fuit, revocanda bello & armis, quatenus mare, quod intervenerat, ponte aut mole jungi nequiret. Certe alii Codices hanc correctionem firmare videntur, qui habent: *jungendam* & *revocandam*. SALM. *Mole*] Retinui conjecturam Viri ingenioſiſſimi Simeonis Boſii; etſi MSS. Vineti & libri cuſi, *mare;* quod hic minus convenit; quamvis reſtet idem in Pal. ſec. ac tert. nam pr. ſervat *mare & nec mole*. GRUT. *Ut quatenus nec mole jungi*] Venuſte ex veſtigiis Naz. Codicis, qui ſcribit, *ut quatenus nec mare & nec mole jungi*, Nicol. Heinſius hunc locum ſanavit, dum ſic legendum eſſe docuit: *ut quatenus nec mari injecta mole jungi*. Vell. II. 33. *Lucullum ob injectas mari moles Xerxem togatum vocare aſſueverat.* & ſic alii paſſim. Sane codex primus regius: *nec mari jungi.* Tertius vero *nec mari mergi*. GRAEV. Pall. libri Vineti, & Voſſ. 1. 2. *nec mare jungi;* ſed in altero e Voſſ. correctum *mari;* quod eſt in aliis ſcriptis, e. v. & J. Heinſius adſcripſerat multa loca veterum, in quibus eſt *jacere moles*, Caeſ. I. Civ. 25. Horat. III. Carm. 1. Curt. IV. 2. 3. & 4. & Ammian. Marcell. XXI. 41. Boſii conjectura, quam memorat Gruterus, eſt apud Vinetum ad h. l. *Gravi timore* non eſt in libro III. Flori, ut Salmaſius ſcribit, ſed I. 18, 12. *Quatinus* Ryck. & Fran. vid. I. 5, 2. Schefferus legit *nec mole mare jungi poſſet, nec pontibus*, & deinde *jungendum* & *revocandum*. Hoc ferri poſſet, ſi etiam oſtendiſſet recte dici *mare ad continentem ſuum revocari*, quod negat Salmaſius. Nec magni momenti ad mutandam receptam lectionem eſt, quod putat non Latine dici *praedam jungere:* nam Floro *praedam* eſſe Siciliam apertum eſt.

Armis belloque] Similis cupido Alexandrum ſtimulabat, apud Curt. 7. 7, 14. *quae tam longo intervallo natura videtur diremiſſe, una victoria ſubito committere.* FREINSH.

Jungenda] Naz. habet, *jungendum:* & mox, *revocandum;* alter Pal. *jungendam*, & *revocandam:* quam veram lectionem puto, ut referatur ad *praedam*, praeſertim cum praeceſſerit, *adeo cupiditate ejus* (praedae) *exarſit*, neceſſario igitur ſequentia de eadem re interpretanda. FREINSH. Ryck. quoque & Voſſ. 2. *jungendam* & *revocandam*. Praeferenda puto uſitata ſingularibus.

Ad continentem ſuum] Hanc lectionem magis probavit Gruterus noſter.

pandentibus fatis, nec occaſio defuit; quum de Poenorum impotentia foederata Siciliae civitas Meſ-

noſter. Aliud mihi videtur, & magis placet quod habent noſtri: *continentem ſuam*. Nam, continens cum dicitur, ſemper intelligitur terra. Mela & Plinius integre expreſſere, & *continentem terram* dixere. De quo nos alibi. SALM. *Continentem ſuum*] Ita malui cum Vineti MSS. & v. e. quam quod ipſe edidit, aliique ante eum, *ſuam*. viſitur id quidem etiam in Pal. tert. ſed ſuperſcripta ſtatim eſt altera lectio quae reſtat & in pr. ac ſec. GRUT. O. s. & e. praeter Ald. *ſuum*. Non poteſt negari *continens* hac ſignificatione fere ſemper in foeminino poni, per ellipſin ſubſtantivi *terra*, vel *regio*: nam & ſaepe juncta invenias *continens terra*, vel *regio*. Itaque Heinſius ad Vellej. I. 3. non ſolum h. l. probat *ſuam*, ſed etiam in Curt. IV. 2. princ. legit, *habebatque Rex caſtra in continenti, a qua urbem anguſtum fretum dirimit*, pro vulgato *a quo*. Sed Freinshem. in Ind. Curtii, & Burm. ad Vell. l. d. putant etiam ſuppleri poſſe *ſolum*. Et recte quidem. Nam cur minus liceat dicere *continens ſolum*, quam *continens imperium*, *agmen*, *ſcriptum*, & *continentia tecta*? quae ſunt apud Livium & Ciceronem. Sed in Floro accuſativus *continentem* non patitur ſuppleri ſubſtantivum neutrius generis. Unde vel *agrum*, vel, ſi quid aptius excogitari poteſt, ſupplendum eſt. *Suam* invitis omnibus libris admitti non poteſt. Salmaſius quidem paullo ante ad verba, *ut quatenus*, tamquam e Naz. poſuit *ſuam*: ſed in chirographo ejus erat *ſuum*. Et ita in eo legi conſtat e Grutero. De loco Livii XLIV. 28. *qui propiores continenti litori erant*, vid. ibi Gronov. & Perizon. ad Sanct. Minerv. IV. 4. 55.

Bello] Non dubito quin ex ſuperiori linea hoc verbi haeſerit, praeſertim cum nec in Naz. quem Salmaſ. citat, compareat. Expungas igitur, per me licet. FREINSH. *Bello* & in Nazar. eſt, ut intelligi poteſt ex iis, quae Salmaſius paullo ante adnotavit, & in exemplari ſuo ſcripſit, & in aliis o. s. & e. Sed tamen adſentior Freinshemio.

3. *Sed ecce, ultro ipſis viam pandentibus fatis*] Libri noſtri meliores: *Et ecce ſe ultro viam pandentibus fatis*. Probo quidem illud *&*, pro *ſed*. At ſyllabae *ſe*, locum non invenio. Niſi forte legendum *eccere*, quod pro *ecce* uſurpaſſe quoſdam notat vetus Gloſſarium. *Eccene*, ἰδού. SALM. *Sed ecce ultro*] Pal. ſec. ac tert., nec non rejectitiae edd.: *Sed ecce ſe ultro ipſis viam*, &c. Naz. vero exemplar: *Et ecce ſe ultro*, &c. ut putem reſtaurandum: *Et ecce, ceu ultro ipſis viam pandentibus fatis, nec occaſio defuit*. nihil enim vulgatius, quam unam literam ſemel exprimi, bis tamen legi. GRUTERUS. Nec dubito de correctione; nam ſolet ita Florus, quamvis frequentius voce *quaſi* utatur. vide *Indicem* in *Quaſi*. FREINSH. *Sed* etiam habent alii o. s. & e. Nec tamen huic orationi bene convenit. *Se* abeſt a Ryck. Florent. Fran. Voſſ. 2. & Edd. Junt. & Ald. Praefero Gruteri conjecturam Salmaſianae. Nam quum Florus ſaepe alibi dicat *ecce*, non facile credi poteſt, eum hic voluiſſe uti obſoleto & rancido vocabulo comico *eccere*. Sed fortaſſis ſupervacuum eſt *ſe*, & ortum a ſcriba, qui alio dictante pro *ecce* ſcripſerat *ecſe*; e quo deinde conlatis aliis exemplaribus potuit fieri *ecce ſe*. Schefferus, *ſed haec ſeſe ultro*, (ſcil. offerebant, praebebant) *ipſis*

Meſſana quereretur. Affectabat autem ut Romanus, ita Poenus Siciliam, & eodem tempore, paribus uterque votis ac viribus imperium orbis
4 agitabat. Igitur ſpecie quidem ſocios juvandi, re autem ſollicitante praeda; quanquam territaret novitas rei (tanta tamen in virtute fiducia eſt) ille rudis, ille paſtorius populus, vereque terreſter

viam pandentibus fatis. Nec o. d.

Foederata] Ita etiam Scipio apud Liv. XXX. 31. Polybius Lib. I. c. 10. & 11. nihil hujuſmodi memorat, & III. 26. non obſcure reprehendit Romanos, qui Mamertinis, ſceleſtis hominibus, auxilium tulerint. Vid. Caſaub. ad Polyb. I. 10. & 11. *De Poenorum potentia* Voſſ. 3. & Ryck. vid. I. 23. I.

Affectabat enim] Melius ex iiſdem libris: *Affectabat autem ut Romanus, ita Poenus, Siciliam.* SALM. *Enim* eſt in ſola Ald.

Et eodem tempore,] *In libris veteribus memoria extat, quod par fuit quondam vigor & acritudo amplitudoque Pop. Romani atque Poeni. neque immerito exiſtimatum. Nam cum aliis quidem populis de unius cujuſque Republica, cum Poenis autem, de omnium terrarum imperio decertatum eſt.* Agellius, 10. 27. FREINSH.

4. *Specie quidem*] Vide ſupra, I. 11, I. IDEM.

Sollicitante praeda] Diodor. 23. 2. IDEM.

Tanta tamen in virtute fiducia eſt] Camertis ed. (*quanquam territaret novitas rei, tanta t. i. v. f. eſt*) vetuſtiores totam periodum nulla parentheſi ſecant, unde certius apparet, voculam iſtam *tamen* ab inepti gloſſatoris manu acceſſiſſe, qui, cum vox *quanquam* praeceſſiſſet, neceſſario hanc ſubjiciendam putaverit. Similia gloſſemata infra etiam, 2. 14, 4. & 4. 3, 4. extrivimus. Siquidem igitur me audis, ita ſcribe; (*tanta in virtute fiducia eſt!*) & nimio elegantior erit ſententia. Talem autem fiduciam ſe quoque in militum ſuorum virtute habere Alexander teſtatur, apud Curt. 9. 2, 25. *veſtram virtutem, rerum quas geſturus ſum, vadem praedemque habeo. Quamdiu vobiſcum in acie ſtabo, nec meos nec hoſtium exercitus numeravero.* FREINSH. *Tamen* eſt in o. s. & e. Si quid mutandum ſit, malim trajectis vocibus legere *tamen (tanta in virtute fiducia eſt) ille.*

Vereque terreſter] Τῷ ὄντι ἠπειρώτης & ex illis populis Homericis, *οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν.* Sic terreſtrem heic maritimo opponit. Ita *terreſtre iter* dicitur, quod terra fit, non mari. Ille rudis, ille paſtorius populus, ac vere terreſter. Alias terreſter etiam *γηγενῆ* notat & terra natum, quales ſe haberi volebant rudes & caſci populi illi, quorum ignorabatur origo. SALM.

5. *Appio Claudio*] Qui *Caudex* inde appellatus. Vide Senec. de brevit. vitae, cap. 13. & ibi Lipſium. Meminit ejus Sueton. Tib. 2. 3. Diod. 23. 2. FREINSH. Add. Caſaub. ad Polyb. I. 11.

Primum fretum ingreſſus eſt] Nazarianus cum veteri editione: *Primum fretum tum ingreſſus eſt.* Illud *tum* *παρέλκειν* non eſt dubium, ſi diſtinguimus, ut eſt in editis: *Appio Claudio Conſule primum fretum tum ingreſſus eſt.* Sed mutanda omnino cum hac lectione diſtinctio, ac legendum: *Ille rudis, ille paſtorius populus vereque terreſter,*

ſter, oſtendit nihil intereſſe virtutis, equis an
navibus, terra an mari dimicaretur. Appio 5
Claudio Conſule, primum fretum ingreſſus eſt
fabuloſis infame monſtris, aeſtuque violentum:
ſed adeo non eſt exterritus, ut illam ipſam ruentis
aeſtus violentiam pro munere amplecteretur:
ſtatimque ac ſine mora Hieronem Syracuſanum 6
regem

reſter, oſtendit nihil intereſſe virtutis, equis an navibus, terra an mari dimicaretur, Appio Claudio Conſule. Primum fretum tum ingreſſus eſt. Appio, inquit, Claudio Conſule oſtendit ille, antea terreſter tantum populus, nihil intereſſe virtutis, terra an mari dimicaretur. Tum primum fretum quippe ingreſſus eſt. Appii Claudii conſulatum, quaſi principium firmatae aetatis ac robuſtae maturitatis in populo Romano, notavit, quo Italia progredi auſus, & e terra ſua exire, maritimus repente factus, transmarinis provinciis domandis toto orbe arma circumferre coepit. SALM. Florent. & Fran. *fretum tunc i. e.* Ceteri o. s. & e. *fretum tum i. e.* Sed libri Vineti non videntur habuiſſe *tum*: & vix dubitari poteſt, quin temere repetitum ſit ab ultima ſyllaba vocis praecedentis. Haud ſcio, an Salmaſius haec perperam diſtinguat. In vett. Codd. hic nova periodus, & quaſi ſectio quaedam videtur inchoata fuiſſe a verbis *Appio Claudio*. Hoc ex eo colligo, quod Jordanes poſt narratum bellum cum ſervis Vulſinienſium hiſtoriam hujus belli ita orditur, & cum ſuperioribus connectit: *Domita ſubactaque Italia populus Rom. Appio Claudio Conſule primum fretum ingreſſus eſt.* Item ex eo, quod in Reg. Q. verba *Appio Claudio* plane ſeparabantur a ſuperioribus, quae quaſi praefationis loco poſuerat ſcriba, & poſt *dimicaretur* ſcriptum erat, *Primum caput de bello Punico.*

Fabuloſis infame monſtris] Veteres Jordanei libri: *fabuloſis famae monſtris aeſtuque violentum.* Τὰ πάλαι μυθολογούμενα ϗ φημιζόμενα intelligere. Sed omnino recta eſt librorum Flori ſcriptura. Scyllam porro & Charybdim deſignat, Siculi maris fabuloſa monſtra. SALM. Scyllam intelligit & Charybdim, omnibus notas. Videri tamen poſſit Juſtinus lib. 4. cap. 1. Liv. Ep. 16. FREINSH. Apud Liv. XXIX. 17. Locrenſium legati: *Peſtis, ac bellua immanis, quales fretum quondam, quo ab Sicilia dividimur, ad perniciem navigantium circumſediſſe fabulae ferunt. Fabuloſum* dici non quod totum falſum & commenticium eſt, ſed in quo veri aliquid ineſt fabulis mixtum oſtendit Tanaq. Faber ad Juſtin. 11. 6.

Illam ipſam ruentis aeſtus violentiam] Huic quoque loco ſalutiferam attulit opem Nic. Heinſius, non tolerandum cenſens *ruentis aeſtus*, tanquam Latio inuſitatum loquendi genus, ſed *furentis aeſtus* legendum eſſe, ut apud Virgil. *furit aeſtus arenis*, nec aliter Curtius lib. IV. cap. 2. *Exaeſtuare ſemper fretum, quoque arctius volutatur inter inſulam & continentem, hoc acrius furere.* Haec Vir excellentiſſimus prioribus in litteris ad me datis. In poſterioribus vero ſic de hoc loco diſputat. Nunc minimum abeſt, quin praeferam alteram, quae poſtea in mentem venit, conjecturam, arbitrerque additis duabus litteris *ferventis aeſtus* reponendum eſſe.

regem tanta celeritate vicit, ut ille ipſe ſe prius
7 victum, quam hoſtem videret, fateretur. Duillio Cornelioque Conſulibus etiam mari congredi auſus eſt, cum quidem ipſa velocitas claſſis comparatae

Ita enim paſſim de freti Siculi aeſtu ſcriptores. Juſtinus initio libri IV. *fremitum ferventis aeſtus* dixit de hoc ipſo mari. Naſo Metam. XIV.

Rhegion ingreditur ferventes aeſtibus undas.

Æſtu fervet pelagus apud Cic. III. de oratore, ſic & *fervor maris* apud eundem de provinc. Conſular. & *aeſtus ferventiſſimus* Plinio Hiſt. Natural. XXXI. 3. *furere* & *fervere* conjunxit Silius lib. XIV. v. 144.

Euboici non per ſcopulos illiſa Caphareo
Euripi magis unda furit, pontumque ſonantem
Ejicit anguſto violentior ore Propontis,
Nec fervet majore fretum, rapiturque tumultu
Quod ferit Herculeas extremo ſole columnas.

Mea ſententia *ferventis* omnino reponendum eſt. GRÆV. Heinſius pro priore conjectura adſcripſerat e Juſtino XLIV. 4. *inter furentes aeſtus, ac reciprocantes undas. Ferventis* probabat cum Graevio Tollius, & edidit Begerus. Et ſic etiam Plin. II. H. N. 97. *Utpote quum plura exempla ſint in tranquillo mari, nulloque velorum impulſu, tertio die ex Italia provectorum Uticam aeſtu fervente.* Neque tamen omnino negare velim Latine dici poſſe *aeſtum ruere*. Nam Virgilius in deſcriptione aeſtus dicit *pontum ruere ad terras*, XI. Aen. 624.

Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras, ſcopuloſque ſuperjacit undam.

Pro munere amplecteretur] Explicat, & addit Jordanes, *Quod velocitas navium mari juvaretur.* Quae Flori ſi quis verba eſſe credit profecto fallitur. SALM.

6. *Hieronem*] Polyb. I, II. FREINSH. Hoc varie traditum eſt. vid. Caſaub. ad Polyb. l. d. *Syracuſanum Regem* dicit, ut Corn. Nep. Hann. c. X. *Pergamenus Rex Eumenes* Liv. XXVIII. 43. *Agathocles Syracuſanus Rex.* Virgil. III. Aen. 51. *Threicius Rex* & alii ſimilia apud Muncker. ad Hygin. Fab. CXCI. *Syracuſarum regem* Pal. I. *Quam hoſtem viſum* Reg. Q.

7. *Duillio*] Varie ſcribunt *Duillius*, *Duellius*, *Duilius*, *Bilius*. Vid. Ciaccon. ad Columnn. Roſtrat. Pigh. in Annal. ad A. U. CCCCXCIII. & Schott. ad Aurel. Victor. c. XXXVIII.

Tum quidem ipſa velocitas] Non negabit, verius eſſe, *cum quidem velocitas*, qui Flori imbiberit genium, & ejus loquelæ aſſueverit. Ab omnibus Flori libris vox abeſt *victoria*, Jordanis ſcripti Codices, *& victoria*, ſcriptum habent. Et ſane vocem *victoria* recte abeſſe nullus negem. Nec praeter ſolitum levis Jordanes, qui illam adtexuit. Pro *auſpicium*, etiam *auſpicio* legerim: *Cum quidem ipſa velocitas claſſis comparata, auſpicio fuit.* Etſi *auſpicium* rectum eſſe non neſciam. Ait Florus rem auſpicatam illam fuiſſe Romanis, & bene ominatam, quod tam velociter claſſem comparaverint; ipſi antea τῶν ναυτικῶν ἄπειροι. Qui mihi igitur aſſentiendum putabit, *victoria* ſtatim deleverit. SALM. Auctoribus Gruteri libris, & Salmaſio, vocem *victoria*, quam q. I. habent, omiſi. FREINSH. *Tum quidem ipſa velocitas*] Ryck. *cum quidem ipſa velocitas*, uti legendum eſſe monuit Salmaſius. Sed diſtinctio eſt etiam mutanda; *Duillio Cornelioque Conſulibus etiam mari congredi auſus eſt, cum*

paratae auſpicium fuit. Intra enim ſexageſimum diem, quam caeſa ſilva fuerat, centum ſexaginta navium claſſis in anchoris ſtetit; ut non arte factae, ſed quodam munere deorum converſae in naves, at-

cum quidem ipſa velocitas claſſis comparata victoriae auſpicium fuit. Deeſt *victoriae* in Ryckiano quoque, ut in aliis omnibus MSS. In Jornandis tamen libris non fruſtra reperitur, nec tam a Jornande adtexta, quam ex ipſius Flori, qui tum extiterunt, codicibus hauſta, ſenſu illam vocem exigente. Claſſis tam celeriter comparata fuit omen victoriae. Sic cap. 6. hujus Libri: *Omenque Africanae victoriae fuit, quod tam facile victa eſt Hiſpana Carthago.* Celeritatem hanc miratur quoque Plinius & ſimilia ſubjicit exempla lib. XVI, 39. *mirum apud antiquos primo Punico bello claſſem Duillii Imperatoris ab arbore exciſa* LX. *die navigaſſe. Contra vero Hieronem Regem* CCXX. *naves effectas diebus* XLV. *tradit L. Piſo. Secundo quoque Punico bello Scipionis claſſis* XL. *die a ſecuri navigavit. Tantum tempeſtivitas etiam in rapida celeritate pollet.* GRÆV. *Cum quidem* etiam eſt in Naz. Pall. Toll. Duisb. Voſſ. & o. e. praeter Ald. Fran. *cui* pro *cum*. *Victoriae* in ſolis Regg. & Ald. e Jordane. Non temere eſt, quod plerique libri ita conſentiunt in omittenda hac voce. *Augurium*, *auſpicium*, *omen*, *praeſagium* frequentiſſime ponuntur addito aliquo adjectivo, ut *triſte*, *laetum*, vel genitivo, v. g. *victoriae*, *mali*, *cladis*. Itaque & hic facile addi potuit *victoriae* ab aliquo, qui videbat eam vocem ſententiae hujus loci convenire. Et tamen id non omnino neceſſarium erat, quum ex argumento & ſerie narrationis ſatis intelligi poſſit, Florum loqui de auſpicio victoriae. Nam & alibi haec abſolute dicuntur. Virgil. III. Aen. 537.

Quatuor hic primum omen equos in gramine vidi.

Et XII. Aen. 854.

. . . . *Inque omen Juturnae occurrere juſſit.*

Valer. M. I. 5, 4. *Omen ipſa fecit*, Sueton. Aug. c. *Id quoque magis praeſagium, quam mentis diminutio fuit.* Et Veſpaſ. V. *Nunciabantur & ex Urbe praeſagia.* Begerus & Amſtelod. hic quidem receperant *victoriae*; ſed id mihi ex auctoritate plurimorum librorum, & aliorum Doctorum poſt Ed. Graevii excludendum viſum fuit. Diſtinctio, quam ponit Graevius, etiam in Duisb. & quibusdam Edd. eſt. Schieffero placet *auſpicium fecit*.

Sexageſimum diem quam] Non minus admirabilis Scipionis celeritas, in eadem re, qui *ita inſtitit operi, ut die quadrageſimo quinto, quam ex ſilvis detracta materia erat, naves inſtructa ornataque in aquam deducta* ſint. Livius, 28, 45, 19. FREINSH. Eſt elliptica locutio etiam Livio & aliis uſitata. Vid. Jac. Gronov. ad Liv. XXVIII. 16. & Perizon. ad Liv. XLI. 16. qui ſubtiliter rationem hujus ellipſeos exſequitur ad Sanct. Minerv. II. 9. 5.

In anchoris] Liv. XXXII. 32. *In proram navis in anchoris ſtantis.* Caeſ. III. B. C. 28. *Noſtrae naves contra Liſſum in anchoris conſtiterunt.* Et *ad anchoram ſtare* Liv. XXV. 25. *Qua, propter vim tempeſtatis, ſtare ad anchoram in ſalo Romana claſſis non poſſet.*

Converſae in naves] Alludit ad ἑτεροιώματα & μεταμορφώσεις Poëtarum. RUPERT. Sed hoc Declamatoris eſt, nec ferendum in Hiſtorico.

8. *Praelii fama mirabilis*] Libri Flori: *fama*. Jordanei: *forma*. & melius. Nec aliter ſcriptum reliquit Florus, & ita recte jam obtinere voluerunt Viri docti. SALM.

8 atque mutatae arbores viderentur. Praelii vere forma mirabilis; quum illas celeres volucreſque hoſtium naves hae graves tardaeque comprehenderent. Longe illis nauticae artes, detergere re-

Forma] Secutus ſum Lipſii conjecturam, quam prodit lib. 2. Elect. cap. 19. ante editi, *fama*, a qua ſcriptura non abeunt tres Pal. Gruterus. Lipſianam quoque Jordanes exhibet; Et, ni fallor, Livius, 9. 11, 4. ita loquitur, quamvis apud eum vulgo: *ea vero fortuna, iis locis, qua ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum.* Nam ſenſus inibi aptior: *ea vero forma.* Sic idem, 4, 33, 2. *forma inſolita pugna Rom. parumper exterruit.* Freinsh. *Forma* eſt in Magl. Regg. & Voſſ. 3. in aliis o. s. & e. *fama.* Haec etiam alibi permutantur. Vid. Heinſ. & Burm. ad Valer. Flacc. 1. 100. Recte Viri Docti hic repoſuerunt *forma.* Curt. IX. 4. *Nova forma pugnae erat.* Livii vulgatam ſcripturam, quam hic mutatum it Freinshemius, tuetur J. Fr. Gronovius.

Longe illis nautica artes] Sic Pall. o., ſic Vineti MSS. & miror, cur eis ipſemet non auſcultaverit. Lipſius certe id arripuit, d. capite 19. indicio MS. ſui. nec aliter ed. v. Aliae: *Longe illis plus nautica artis*, male. ſic Virgil. Æn. 12, 52. *Longe illi Dea mater erit*, &c. Imo ſic noſter infra, 2, 6, 34. Gruterus. vide, ſi lubet, *Indicem.* Freinsh. Cum Pall. & Vineti libris conſentiunt omnes alii s. & e. Illuſtrarunt hoc genus loquendi Salmaſ. ad Flor. 11. 6. 34. Interpretes Caeſ. ad 1. B. G. 36. Broekhuſ. ad Tibull. 1. 5. 2. & alii apud Drakenborch. ad Sil. Ital. XVII. 80. Paullo alia forma Caeſar 1. B. C. 79. *Nam tantum ab equitum ſuorum auxiliis aberant, quorum numerum habebant magnum, ut eos ſuperioribus perterritos praeliis in medium reciperent agmen, ultroque eos tuerentur.*

Detorquere remos] Audio doctiſſimum Virum reſcribentem *detergere.* Sed cum renitantur omnes libri, cum veteres excuſi, tum calamo exarati, fortaſſe nihil mutandum. Jordanis ſcripti: *Remos detorqueri.* Nec aliter videtur ſcriptum reperiſſe in Flori exemplaribus, quibus uſus eſt. Græci in eadem re verbo παραστρέφειν utuntur, quod convenit cum verbo *detorquere.* Poſſet tamen vitium videri vetus, *detorguere* pro *deterguere.* Ut *voſter*, *revolſus*, & ſimilia. inde literulae mutatione *detorquere* factum. & hoc verius puto. Salm. *Detorquere*] Ita Pall. o. & v. e. Lipſius reſcribit; *detergere*, quod non improbat Gruterus, Salmaſius etiam ſua conjectura juvat; dum enim veterem lectionem adducit, ſubjungit: poſſet tamen vitium videri vetus, *detorguere*, pro *deterguere*, ut *voſter*, *revolſus*, & ſimilia. quod non acutius magis quam veriſimilius mihi videtur, quapropter vix temperavi mihi, quin illud *detergere* in textum reciperem, praeſertim cum proprium rei ſit verbum, quo & alii optimi auctores utuntur, quos in *Indice* retulimus. Freinsh. *Longe illis nauticae artes, detorquere remos*] Nihil certius emendatione Lipſii ſcribentis: *detergere remos*: Nihil, inquit, proderant Carthaginienſibus artes nauticae, quas optime callebant; Quae artes illae nauticae fuerint ſubtexit, *detergere remos*, *ludificari fuga roſtra.* Eſt proprium loquendi genus *detergere remos*, cum nimirum in praeternavigando hoſtilis navis remos frangerent, ac navem hac ratione inutilem praelio redderent, ut pridem obſervarunt docti Viri. *Ludificari roſtra fuga*, eſt eludere levi flexu impetum navis ho-

remos, & ludificari fuga roſtra. Injectae enim 9
ferreae manus, machinaeque aliae, ante certamen multum ab hoſte deriſae: coactique hoſtes quaſi in ſolido decernere. Victor ergo apud Liparas, mer-

hoſtilis, quae in latus adverſarii roſtro fertur. Has artes tam brevi tempore didicerunt poſtea Romani, ut Carthaginienſes ipſos antecellerent, ſi fides Floro, quem vide in fine hujus capitis. GRAEV. Retinuiſſem *detorquere*, quod in o. s. & e. inveni, niſi conſtaret Latinos in ea re ſemper uti verbo *detergere*, ut oſtenderunt Freinsh. in *Ind.* & ii, quos laudat Drakenborch. ad Sil. Ital. XIV. 382. *Ludificari hoſtem* veteres in deſcriptione pugnarum ſaepe dicunt de his, qui non conſerunt ſtabilem pugnam, ſed modo incurrendo, modo ſe recipiendo hoſtem fatigant. v. Waſſ. ad Salluſt. Jug. LIV. Hoc genere pugnandi maxime utebantur equites. Liv. XXIII. 47. *Infeſtis haſtis concitaverunt equos: dein libero ſpatio inter ſe ludificantes ſine vulnere pugnam extrahebant.* Silius VII. 644.

. . . . Varie nunc laevus in orbem,
Nunc dexter levibus flexo per devia gyris
Ludificatus equo.

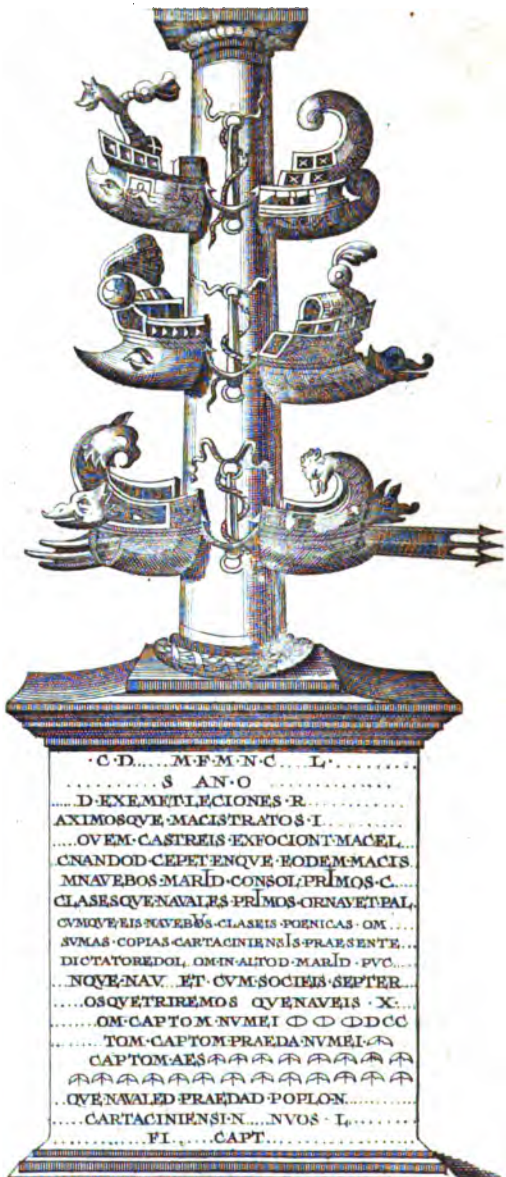
Eadem erat ratio praeliorum navalium, quae equeſtribus comparat Florus in fin. hujus cap. ubi vid. Freinsh. & *in Ind.* v. *Navis.*

9. *Ferreae manus*] *Ii manus ferreas atque harpagones paraverant:* Caeſar de bell. civ. I. 57. *Aſſeres ferreo unco praefixi, harpagones vocant milites* Livius, 30, 10, 13. *Ferreae manus, harpagonas vocant* Curt. 4, 2, 12. Manifeſta autem eſt utriuſque appellationis ratio, *manus* a prehendendo, *harpagones* a rapiendo, attrahendo; quo nomine etiam appellatur uncus, quo e puteo quid extrahitur, qua de re loqui autumo l. 12. §. 21. de inſtr. leg. ubi tamen *arpagones* & *amas* legitur, male, pro *harpagones* & *hamos.* Graecis ἁρπάγη, Heſychius. FREINSH. De his, & aliis machinis navalibus Scheffer. de Milit. Nav. II. 7.

Machinaeque aliae] Jordanis libri veteres: *machinaeque validae.* Quod minus rectum eſt. SALM. His verbis circumſcribit corvos, quos depingit Polyb. 1, 22. Non enim ferreae manus & corvi idem ſunt, quod vel ex Curtio intelligere liceret, citato modo loco, 4, 2, 12. *ferreae manus, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata.* iterum, 4, 3, 24. *Corvos & ferreas manus.* Et 4, 3, 26. *Corvi vero & ferreae manus.* Machinarum autem talium inventionem Tyriis videtur tribuere Curtius citatis locis. Plinius tamen harpagonas Periclis inventum eſſe ſcribit, 7, 56. f. Inconſideranter Appianus de bell. civ. lib. 5. pag. 739. Agrippam inventorem facit. FREINSH.

Ante certamen multum ab hoſte deriſae] Ita, cum Annibal omne ſerpentium genus in fictiles lagenas conjici, eaſque in hoſtiles Eumenis naves mitti juſſiſſet, ridicula ea res hoſtibus viſa, fictilibus dimicari: ſed mox ſenſerunt, quam ſine cauſa riſerint. Vide Juſtin. 32, 4. Eo modo perhibentur etiam Americani riſiſſe armaturam Hiſpanorum, cum ſclopota non niſi cominus uſui eſſe crederent. FREINSH. Eodem modo apud Caeſarem lib. 2. Gall. *Ubi vineis actis, aggere exſtructo, turrim conſtitui procul viderunt, primum irridere ex muro, atque increpitare vocibus, quo tanta machinatio ab tanto ſpatio inſtrueretur? quibus non manibus, aut quibus viribus, praeſertim homines tantulae ſtaturae &c. tanti oneris turrim in muros ſe collocare confiderent? Ubi vero moveri & appropinquare moenibus viderunt, no-*

va-

·C·D...... M·F·M·N·C..... L·..........
..........S AN·O ....
.....D·EXEMET·LECIONES·R..............
AXIMOSQVE·MACISTRATOS·I..........
.....OVEM·CASTREIS·EXFOCIONT·MACEL...
CNANDOD·CEPET·ENQVE·EODEM·MACIS
MNAVEBOS·MARID·CONSOL·PRIMOS·C......
CLASESQVE·NAVALES·PRIMOS·ORNAVET·PAL
CVMQVE·EIS·NAVEBOS·CLASEIS·POENICAS·OM....
SVMAS·COPIAS·CARTACINIENSIS·PRAESENTE...
DICTATOREDOL.. OM·IN·ALTOD·MARID·PVC....
...NQVE·NAV.... ET·CVM·SOCIEIS·SEPTER...
.....OSQVE·TRIREMOS QVE·NAVEIS·X·...
.........OM·CAPTOM·NVMEI ↀ ↀ ↀDCC
...........TOM·CAPTOM·PRAEDA·NVMEI·
CAPTOM·AES
..QVE·NAVALED·PRAEDAD·POPLO·N...........
.....CARTACINIENSI·N.....NVOS·L.........
..................FI.......CAPT......................

merſa & fugata hoſtium claſſe, primum illum maritimum egit triumphum. Cujus quod gaudium fuit? quum Duillius Imperator, non contentus unius diei triumpho, per vitam omnem, ubi

na atque inuſitata ſpecie commoti, *legatos ad Caeſarem de pace miſerunt*. Sic ſuo malo irridebant Annibalem fictilibus pugnantem. vide Liv. XXXII, 4. GRÆV. Vid. Polyb. I. 23.

Liparas] Bochartus I. Chan. 27. e Stephano, Strabone, Obſequente c. LXXXIX. & hoc loco Flori, & Freinshemius hic e Liv. XXI. 49. obſervarunt, inſulam unam e Liparaeis, quae frequentius in ſingulari *Lipara* dicitur, interdum a Graecis & Latinis numero plurali dici *Liparas*. Adde Doctiſſ. Oudendorpius ad Obſeq. l. d. Ampelium, Capite *de Ducibus & Regibus Carthaginienſ. Cornelium Conſulem apud Liparas ceperunt*, & Oroſ. VI. 18. *Agrippa inter Mylas & Liparas adverſus Democharem & Pompejum navale praelium geſſit*. Tamen nonnihil dubito, an Florus *Liparas* noverit pro omnibus inſulis Liparaeorum, non pro una earum *Lipara*. Non exacte definitum invenio locum pugnae; ſed e Polybio I. 23. colligitur, eam factam inter Mylas, & has inſulas. Et ſic Ampelius Cap. *de tribus Punicis bellis: Liparas inſulas* numero multitudinis dicit, non *inſulam: Duillius Conſul apud Liparas inſulas*. In Oroſio quoque haec vox fortaſſis eodem modo eſt accipienda. Nam Pompejum inter Mylas & Naulochum victum eſſe ſcribit Sueton. Aug. XVI. Mylae autem haud procul aberant ab inſulis Liparaeorum.

Merſa & fugata] *Merſa aut fugata*, iidem libri: & magis probem. SALM. *Aut* etiam Ald. *Ac* Florent. *Et* omnes alii.

10. *Duillius Imperator*] Memoriam hujus victoriae Duillianae conſecravit Populus Romanus poſita columna, roſtris captarum navium ornata, in foro, de qua Plinius XXXIV. 5. Quintilian. Inſt. I. 13. Sil. Ital. VI. Punic. 664. Baſis ejus eruta fuit Romae, ſuperioribus hujus ſaeculi annis, quam hic damus. Eſt hoc omnium Latinae linguae monumentorum antiquiſſimum, ex quo videre licet, quaenam illius aetatis fuerit loquendi ſcribendique ratio. Expoſitionem ejus vide apud Ciacconium; qui ſingulari libello hunc titulum illuſtravit, quamvis & alii eruditi in illa exponenda deſudarint. GRÆV. Brevem ejus explicationem vide infra, poſt finem Libri Quarti.

Unius diei triumpho] Optimae membranae: *unius die triumpho*. ἀρχαϊκῶς.

Libra die ſomnique pares. . . . Vide Gellium, 9, 14. SALM. Plura de hujuſmodi genitivis legi poſſunt apud Servium & Pier. ad Virgil. I. Georg. 208. Riv. & Manut. ad Sall. Jug. LII. & XCVII. Torrent. ad Horat. III. Carm. 7. 4. & Voſſ. II. de Anal. 19. Et ſic vetus ſcriptura Pandectarum Florent. *in l. 4. §. 2. de in diem addict. diſſimilem eſſe hanc ſpeciem partus ſpecie*. Ubi, non ſcio quam bene, jam olim emendatum erat *ſpeciei*.

Per vitam omnem] Cato apud Cicer. de Seneſt. cap. 13. *C. Duillium M. F. qui Poenos primus claſſe devicerat redeuntem a coena ſenem ſaepe vidi puer; delectabatur crebro* (ſive, ut Lipſius mallet, *cereo*) *funali, & tibicine, quae ſibi, nullo exemplo, privatus ſumpſerat*, &c. vide etiam Ammian. 26. 8. Val. Max. 3. 6. 4. Plin. 34. 5. Tacit. 2. 49. 4. Hieron. lib. I. adverſus Jovinianum. Porro de vocabulo *juſſit*, quo Florus hoc loco uti-

ubi a coena rediret, praelucere funalia, praecine-re ſibi tibias juſſit, quaſi quotidie triumpharet.
11 Prae tanta victoria leve hujus praelii damnum fuit.

utitur, eſt, qui dubitat, Vir non obſcurus, putatque legendum, *ſenſit:* Sed vulgata lectio ſatis firmatur citato Ciceronis loco. Praeterea novum non eſt, ut qui praeclare quid geſſerat, aliquem honorem ſuo arbitrio ſibi ſumeret; ita *Cornificius tantum ſibi ob ſervatos a ſe milites tribuit, ut Romae, quoties foris deinde coenaret, elephanto domum revectus ſit.* Auctor Dio, lib. 49. paullo poſt princ. FREINSH. *Haec ideo triumphum referebant, quia faces & funalia in eo uſurpata, itemque tibicines ad ſacra in Capitolio peragenda, & qui eum aliis ejus generis praeibant.* Ita Lipſius Centur. IV. Miſcell. Epiſt. 3. Scio uſitatum fuiſſe veteribus in laetitia publica accenſis adpenſiſque luminibus gaudium teſtari; nec facile in his diſſentiendum eſt a Lipſio totius antiquitatis peritiſſimo. Sed tamen nondum ſcio ullius probati Scriptoris teſtimonio demonſtratum eſſe, vulgo omnibus triumphantibus praelata fuiſſe funalia. Suetonius quidem Caeſ. XXXVII. ſcribit, Caeſarem triumphantem adſcendiſſe Capitolium *ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque ſiniſtra lychnuchos geſtantibus.* Sed ſuſpicor in triumpho Caeſaris ideo lumina adhibita fuiſſe, quod fortaſſis axis currus, quo vehebatur, diffractus, adſcenſum in Capitolium moratus, vel quod pompa propter multitudinem rerum, quae transvehebantur, in ſerum diei & poſt occaſum ſolis producta fuerat, antequam Capitolium adſcendere poſſet Caeſar, ita ut neceſſario accendendae fuerint faces praelucendi cauſa. Nam hoc eſt *ad lumina*, ut rurſum Suetonius Calig. XLV. *ad lumina reverſus*, de quo Graevius ad Suet. Domit. XVI. Duillius autem ſibi ob eam cauſam hunc honorem videtur uſurpaſſe, quod moris erat peracto epulo triumphali eos, qui triumphaverant, facibus praeeuntibus domum deducere. vid. Dion. Lib. XLIII. p. 224. Lipſii conjecturam in Cicerone rejiciunt Dauſq. ad Sil. Italic. VI. 668. p. 284. & Gronov. III. Obſ. 6. Vir non obſcurus, de quo hic Freinshemius, eſt Barthius XXXIV. Adverſar. 9. *Per omnem vitam* Ryck. Magl. Reg. Q. Berol. Duisb. Fran. & v. e.

11. *Prae tanta victoria leve hujus*] Leviter trajecta vox *hujus*, quam ita reſtituimus: *prae tanta hujus victoria leve praelii damnum fuit.* Prae victoria hujus Duillii, leve damnum fuit praelii, altero Conſule intercepto. Hoc omnino verum eſt. Puto etiam diſtinctione mutata ſcribendum: *Prae tanta hujus victoria leve praelii damnum fuit, alter conſulum interceptus Cornelius Aſina.* SALM. Pall. tres repetito pronomine, *prae tanta hujus victoria leve hujus praelii damnum fuit.* GRUT. Et ſic Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. 2. 3. edd. vett. praeter Ald. In Reg. Q. *prae tanta hac victoria leve hujus p. d. f.* Perizonius adſcripſerat, fortaſſis delenda eſſe verba *hujus praelii:* nam Cornelius jam ante praelium interceptus fuerat. Non male abeſſent, ſi liceret per libros ſcriptos. *Pre tanta* Ryck. Flor. Ber. Duisb. Voſſ. 3. & v. e.

Fuit. Alter] Malim ita diſtingui: *fuit alter*, ut intelligatur: ipſe Cos. fuit damnum; elegantiore ſenſu. Vide infra, 4, 2, 81. FREINSH. Quia τὸ *fuit* poſt ſequitur denuo, Nicolaus Heinſius conjicit forte Florum ſcripſiſſe: *Prae tanta victoria leve hujus praelii damnum, alter conſulum interceptus Cornelius Aſina.* MSS. Reg. & unus Gudii *prae tanta hujus victoria leve praelii*, ut volebat Salmaſius, ſed nihil muto. GRAEV.

Add.

fuit. Alter conſulum interceptus Aſinà Cornelius: qui ſimulato colloquio evocatus, atque ita oppreſſus fuit; perfidiae Punicae documentum.

Cala-

Add. Graev. ad I. 12. 2. Mox Iſ. Voſſius diſtinctione ante *fuit* poſita legebat, *oppreſſus, fuit perfidiae Punicae documentum.* Begerus recepit conjecturam Heinſii, quod mihi non viſum fuit faciendum contra omnes tam ſcriptos, quam editos libros; etſi eam non improbo.

Cornelius Aſina] Nazarii liber: *Aſina Cornelius.* uterque Palatinus cum vetuſtis Jordanis libris, *Sagina Cornelius*, habet. Sed verum hujus Conſulis cognomen *Aſina.* SALM. *Aſina Cornelius*] Sic bene Pal. tres, non ut editi, *Corn. Aſ.*; amant enim ſcriptores cognomen praeponere; nihil frequentius Tacito, nihil Vellejo, nihil aliis. GRUTERUS. Unde autem cognomentum iſtud Corneliae genti haeſerit, vide apud Macrob. Saturn. I. 6. FREINSH. Hic quoque Salmaſius & Gruterus non idem ſcribunt de libris Pall. *Aſina Cornelius* e Nazar. probarat etiam ad marginem exemplaris ſui Nic. Heinſius. Et ſic Ryck. Toll. Voſſ. & o. e. praeter Ald. in qua, ut & in Regg. eſt *Cornelius Aſina.* Jun. *a ſententia Cornelius.* Cognomina ſaepe praeponi nominibus gentilicis jam olim oſtendit Manutius ad Cicer. II. Epiſt. Famil. 8. Livius IV. 14. *Ahala Servilius.* VI. 18. *Cincinnatus Quintius.* XXX. I. *Paetus Aelius.* XXXIV. 5. *Coriolanus Marcius.* Corn. Nep. Attic. XVIII. *Marcellus Claudius*, & *Scipio Cornelius.* Perizon. Animadv. Hiſtor. c. III. p. 133. putat, Scriptores vetuſtiores Livium, Ciceronem, & Cornel. Nepotem, tum fere cognomina praeponere nominibus gentis, quum omittunt praenomen. Huic obſervationi obſtant loca quaedam veterum, ut Salluſt. Jug. XXVII. *L. Beſtia Calpurnius.* Corn. Nep. Hann. IV. *L. Paullus Aemilius.* & Script. de Bell. Afric. *C. Criſpus Salluſtius* apud Manut. ad Ciceron. VI. Ep. Famil. 8. Sed tamen in Salluſtio & Nepote variat ſcriptura, & cognomina a quibuſdam exemplaribus abſunt. In Scriptore de Bell. Afric. fortaſſis editiones veteres habent *C. Criſpus Salluſtius.* Sed in omnibus, quas vidi, eſt *C. Salluſtius Criſpus*, c. VIII. & XXXIV. Nomina gentilicia itidem praenominibus interdum praeponi adnotavit Gronov. ad Liv. III. I. XXIX. 21. & XXX. I. Et ad L. Senec. Epiſt. XL. De cognomine nomini gentilicio praepoſito idem ad M. Senec. Suaſor. VI. in fin.

Qui, &c. *fuit*] Gruterus mallet abjici voces iſtas, tanquam a gloſſa. optimum judicium. FREINSH.

Simulato colloquio] Qua ratione plures etiam decepti. Ariarathes Cappadox, apud Juſtin. 38, 1, 9. Artavaſdes Armenus, apud Plutarch. Anton. 67. Tyranni Athenienſes, apud eundem Juſtin. 5, 10, 9. Kanutus, quem inter ſanctos poſtea retulerunt, apud Krantzium, Sueciae lib. 5. cap. 17. quod propemodum etiam Manlio uſuveniſſet, apud Livium, 38, 25. & Caeſari, apud ipſum de bell. Gall. 1, 46. & Hadingo Danorum regi, apud Saxonem Sialandum, Hiſt. Dan. lib. 1. pag. 16. m. Adde infra, 3, 11, 9. & Liv. 32, 32, 10. Cornelium quod attinet, Polybius, 1, 21. aliter rem narrat, quamvis alii cum noſtro conſentiant, ut Appianus in Libycis. Val. Max. 6, 6, 2. &c. IDEM. Add. Polyaen. VI. 16. 5.

Perfidiae] Quae in proverbium abiit; quod recenſet Eraſmus, 1, 8, 28. & Gilbertus Cognatus in append. adagio 35. Simile ei eſt *Graeca fides*, de quo Eraſmus, 1, 8, 27. FREINSH.

12. *Dictatore*] Temere hic a Floro adſcribitur dictaturae A. Atilii

lii

12 Calatino Dictatore, fere omnia praeſidia Poenorum Agrigento, Drepanis, Panormo, Eryce,
13 Lilybaco detraxit. Trepidatum eſt ſemel circa Camerinenſium ſaltum: ſed eximia virtute Calpur-

lii Calatini, quod conſulatui ipſius tribuendum erat anno U. C. CDXCIV. Dictator enim ipſe Calatinus ſuffectus eſt, in locum M. Claudii Gliciae, (ſive potius Ilyciae, ut hodie apud Sueton. Tib. 2, 8. legitur) qui ſcriba fuerat, coactusque abdicaverat, anno U. C. DV. atque in ipſius dictatura nihil memorabile geſtum invenio, etſi primus dictator fuerit, qui extra Italiam imperium habuerit. STADIUS. Poſſit aliquis ſuſpicari ſcribendum *ducatore*. de qua voce vide Stewech. in Veget..1, 13. & in Frontin. 2, 1, 4. (quo tamen loco *dictatores* retineam) Item Bulengerum de imp. Romano, titulo de proximis. FREINSH. Non poſſum probare hanc rationem defendendi errorem Flori. Non poteſt oſtendi vocem *Ducator* a paullo vetuſtioribus ſcriptoribus uſurpatam. Nam Tertullianum & eo poſteriores nihil moror. vid. quae adnotavi ad Opuſc. de Latinit. Veter. JCtorum. Stewechium, qui eam vocem in Frontinum contra omnes libros intruſerat, merito reprehendunt Tennulius & Keuchenius.

Agrigento] De locis his omnibus ceteriſque Siciliae, vide deſcriptionem Siciliae, quam Phil. Cluverius edidit. FREINSH. Agrigentum captum eſt a L. Poſtumio, Q. Mamilio Coſſ. quatuor annis ante primum conſulatum Calatini. Polyb. 1. 17. ſeqq.

Drepanis] Ita v. e. & ſcripti, praeter Reg. Q. in quo eſt, *Drepane*, pro *Drepano*, quod aliae Edd. habent. Graeci τὸ Δρέπανον, & τὰ Δρέπανα dicunt. Et ſic interdum Latini. Servius in Virg. III. Aen. 707. *Cato pluraliter haec Drepana dicit.* Et MSS. Livii XXVIII. 41. *ab Drepanis.* Calatinum in primo Conſulatu cum Sulpicio Collega Hippanam, Myttiſtratum, Camarinam & Ennam, in ſecundo Panormum cepiſſe auctor eſt Polyb. 1. 24. & 38. Dictaturam illius non memorat, credo, quod nihil in ea memorabile geſſit, ut Zonaras VIII. 15. & Dio Lib. XXXVI. p. 16. ſcribunt. Aurelius Victor de Calatino c. XXXIX. *Enna, Drepano, Lilybaeo hoſtilia praeſidia dejecit, Panormum cepit.* Sed veroſimile eſt propter continuos trium Atiliorum Conſulatus, & victorias, res ab iis geſtas confundi. Vid. Pighium ad A. V. CCCCXCVI. Cognomen hujus Atilii in Zonara l. d. & cap. 14. perperam editur Καλλατῖνος, & cap. 11. Λατῖνος, pro Καλατῖνος.

Panormo, Eryce] In Nazariano *Eryco*: In altero Palatino *Eryca*, & fortaſſe verum eſt. Ἐρύκη, urbs Siciliae. Latine *Eryca*. Nos *Eryco* tamen retinemus. *Erycus* pro *Eryx*. SALM. Ryck. liber aeque ut Nazar. *Erico*. GRÆV. *Eryco* hic, & ad II. 12. 5. non placebat Nic. Heinſio, & recte, ni fallor. Begerus tamen putavit ſibi licere ita edere. Vulgatum habent Reg. F. Voſſ. 1. 3. & Berol. *Eryci* Reg. Q. Florent. Magl. Duisb. Fran. & V. E. *Panhor mericli Lybeo* Voſſ. 2. Ἐρύκη, quam hic memorat Salmaſius, eſt quidem urbs Siciliae; ſed non ea, de qua hic agit Florus, cui Ἔρυξ nomen eſt. Vid. Holſten. ad Steph. in Ἐρύκη & Ἔρυξ.

Detraxit] Liv. XXVIII. 41. *Ab Drepanis atque Eryce detraxiſſe Amilcarem, quam Italia expuliſſe Poenos atque Annibalem, malis?* & XXX. 20. *Haec accuſans, querensque, ex diutina poſſeſſione Italiae eſt detractus.*

13. Circa

purnii Flammae tribuni militum evaſimus, qui lecta trecentorum manu, infeſtum & inſeſſum ab hoſtibus tumulum occupavit, adeoque moratus hoſtem, dum exercitus omnis evaderet: ac ſic 14
pul-

13. *Circa Camerinenſium*] Naz. Pall. Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & v. e. *circa Merinenſium ſaltum.* Voſſ. 3. *circa Metidenſium.* Vid. Salmaſ. ad 1. 13. 17.

Calpurnii Flamma] De hoc Plin. 22, 6. Livius, 22, 60. 10. & ejus Epit. 17. L. Ampelius: *Trecenti ſub Calpurnio Flamma contra Pœnos: qui in Sicilienſi ſaltu mortuo exercitu,* &c. legerim, *moritur.* M. Cato, apud Agell. 3, 7. *Q. Caditium* vocat; Cl. Quadrigarius *Laberium.* Caute igitur Frontin. Strateg. 4, 5, 10. 1, *cujus varie tradidere nomen.* Diſſentiunt etiam in militum numero. Ceterum ante hunc, ſalvis etiam militibus ſuis, exercitum Rom. Decius liberavit, Liv. 7, 34. &c. Plin. 22, 5. FREINSH.

Infeſtum & inſeſſum ab hoſtibus tumulum] In mentem aliquando venerat, *infeſtum* hoc loco ex variante lectione natum. Hujus mentis mihi auctor Jordanes, qui ita hunc locum ex Floro retulit: *Qui lecta trecentorum manu inſeſſum hoſtibus tumulum occupavit.* Nunc agnoſco nihil ex Flori verbis eſſe tollendum. Non tantum inſeſſus ab hoſtibus ille tumulus, ſed etiam infeſtus & iniquus fuit Romano. Epitomes Livianæ auctor lib. XVII. eamdem hanc rem narrans: *Attilius Calatinus conſul, cum in locum iniquum a Pœnis circumſeſſum temere duxiſſet exercitum, M. Calpurnii tribuni militum virtute & opera evaſit.* Notandum porro, non inſeſſum ab hoſtibus dicere illum tumulum, ſed circumſeſſum, in medio quippe hoſtium ſitus, ad quem, eruptione per medios hoſtes facta, capiendum contendit Calpurnius, ut Pœnos in ſe converteret, & ſpatium daret cetero exercitui evadendi. Quod non ſolum ex illo Epitomes loco noſcimus, ſed etiam ex altero Livii, lib. XXII. ex oratione Manlii Torquati, ubi hæc verba: *Sicut nobis adoleſcentibus priore Punico bello Calpurnius Flamma trecentis voluntariis, cum ad tumulum eos capiendum, ſitum inter medios hoſtes, duceret, dixit, moriamur milites, & morte noſtra eripiamus ex obſidione circumventas legiones.* Non igitur inſeſſus ab hoſtibus ille tumulus, ut heic vult Florus, ſed circumſeſſus, nec deturbandi hoſtes ex eo loco fuere, quem non occupaverunt, ſed his perruptis vacuus fuit capiendus. Ideo infeſtum & iniquum dixit illum tumulum, quia eum hoſtes circumſedebant. SALM. *Infeſtum* a var. lectione eſſe putat Vir doctus in Obſervat. Miſcellan. Vol. III. pag. 134. *Et inſeſſum* non ſunt in Voſſ. 3. *& inſeſſum hoſtibus* Flor. *moratus hoſtes* Ryck. Regg. Fl. Berol. Duisb. Voſſ. 2. 3. Fran. & v. e.

14. *Ac ſic*) Videntur eſſe a gloſſa hæ duæ voces. FREINSH.

Superfuit] Agell. 3, 7. ex Catone; *Eum inter mortuos defatigatum vulneribus atque ſpirantem, quod ſanguen defluxerat, cognovere; eum ſuſtulere, iſque convaluit, ſæpeque poſt illam operam Reip. fortem atque ſtrenuam perhibuit.* Ubi tamen, pro *poſt illam*, reſcribendum putem, *poſt illa*, hoc eſt, poſtea; niſi quis ita malit; *ſæpeque poſt illam operam,* &c. ut ſit ſenſus: exhibuiſſe ſaepe Reip. utilem operam, poſt illam, nempe de qua ſermo erat. IDEM. *Superfuit & ſupervixit*] Alterutrum redundare merito cenſet Nic. Heinſius, & forte *ſuperfuit* eradendum. Dein idem Vir illuſtris non longe poſt ſcribendum cenſet *ſerpente latius bello Sardiniam*

eique

pulcherrimo exitu Thermopylarum & Leonidae famam adaequavit: hoc illuſtrior noſter, quod expeditioni tantae ſuperfuit & ſupervixit, licet ni-

tique annexam Corſicam invaſit. quia τὸ *in* non extet in codice omnium optimo Nazariano. GRÆV. Lipſii auditor in Edit. Plantin. cancellaverat *ſupervixit*. In Gellio jam ante Henr. Stephanus ediderat *poſt illa*. Hoc adeo non impune ignoravit optimus ac doctiſſimus Freinshemius, ut Vir Celeberr. Jac. Gronovius ſibi temperare non potuerit, quo minus ad Gell. l. d. curam ejus vanam vocaret, & non ſine indignatione exclamaret: *Hoc ſcilicet ignorabant illi proceres literarum, qui Anno* 1632. *aevum agitabant.* Sed poſſem profecto, ſi opus eſſet, non paucos enumerare, qui ſuas emendationes vel ab aliis praeceptas, vel dudum in vetuſtis exemplaribus lectas fuiſſe neſciverunt, & tamen merito inter principes literatorum ſuae aetatis habiti ſunt, & ſemper habebuntur. *Hoc illo illuſtrior noſter* Reg. Q. *hoc illuſtrior videtur quod* Ryck. forte n̄r, unde deinde v̄r, pro *videtur*, oriri potuit.

Licet nihil ſcripſerit ſanguine] Hallucinatio Flori, qui Leonidæ imprudens attribuit quod erat Othryadis. Nihil enim ſanguine ſcripſit Leonides, cujus ſaltem reſtet memoria in veterum ſcriptis. Sed ab omnibus id de Othryade proditum, Poëtis & πεζογράφοις. Anthologiæ tertio:

> Ἄρσενι δ᾽ Ὀθρυάδαο φόνῳ κεκαλυμμένον ὅπλον
> Καρύσσει. Θυρέα, Ζεῦ, Λακεδαιμονίων.

Idem in aliis epigrammatis legimus. *Licet nihil inſcripſerit ſanguine*, ſcriptura eſt Jordaneorum Codicum. Vulgo *ſcripſerit* in Floro legitur, ut Florus ſcripſit. SALM. *Licet nihil ſcripſerit ſanguine*] Camers & Stadius putant Leonidae tribui, quod Othryadis proprium erat. GRUTERUS. De Othryade Pauſaniam vide 157, 10. Aliter apud Senecam conſol. ad Marciam 1, 1, 4. *Cordus libros ſuos ſanguine ſcripſit.* Me quod attinet, nunquam adduci poſſum, ut credam ab auctore potius eſſe quatuor illa verba, quam ab inſulſo gloſſatore. Demus enim potuiſſe errare in hiſtoria Florum, demus etiam voluiſſe, ut ſupra 1, 10, 8. ubi Aruntem Tarquinium videtur adulterum facere, ut melius quadret iſtud: *quaſi adulterum ad inferos uſque ſequeretur;* at largiri nunquam potero, adeo inſulſam ſententiam fuiſſe ſubjecturum. egregium enim acumen illud & dignum propter quod mutetur in hiſtoria aliquid, *licet nihil ſcripſerit ſanguine!* quaſi hoc novum eſſet aut inſolens, ſupervivere expeditioni hominem, qui ſanguine nihil ſcripſerit. FREINSH. Probat ſententiam Salmaſii, Camertis, & Stadii Graevius in Praefatione, atque inſuper addit, importune hic inculcari Leonidam, & ſtulte cum illo conferri Calpurnium Flammam. Sed hoc quoque ſibi defendendum ſuſcepit magnus ille Flori Patronus Begerus, & ita quidem, ut non ſolum Florum ab omni culpa eximat, ſed eam omnem in reprehenſores illius conferat. *Emoriar*, inquit, *ſi locum intellexit Graevius.* Adde, quod conſequens eſt, & ante Graevium, Camers, Stadius, Salmaſius, & Freinshemius. *Florus Calpurnium Flammam hic non tantum Leonidae comparat; ſed & Othryadi: illi, quod occupato colle hoſtem ſuſtinuerit; nam hoc & Leonidas fecerat: huic, quod expeditioni ſupervixit, non minus ac Othryades. Ut autem non ſimilitudo tantum cum Leonida & Othryade pateret, addit, Calpurnium Flammam Leonida multo illuſtriorem fuiſſe, quod ſupervixerit, ſcilicet ut Othryades;*

nihil ſcripſerit ſanguine. Lucio Cornelio Scipione, quum jam Sicilia ſuburbana eſſet populi Romani provincia; ſerpente latius bello, Sardiniam an-

dit: *ab Othryade autem eo diſtare, quod nihil ſcripſerit ſanguine.* Non eſt operae pretium his refellendis diu immorari, quae adeo inepta ſunt, ut vel recitaſſe ea, ſit refutaſſe. Numquam ſuis argutiis efficient hic homo, ut quiſquam, cui ſanum eſt ſynciput, credat verba Flori, *quod ſuperfuit, ac ſuperfuit*, de Othryade accipienda eſſe, de quo in ſuperioribus nulla erat facta mentio. Si quis nunc ſermoni Latino, vel alio quocumque ſermone ſcribens ita loquatur, ut Florum loquutum vult Begerus, non dubium eſt, quin eum pro ſtipite & mortalium omnium inſulſiſſimo, qui nec quid dicat, nec quid dicendum ſit, ipſe ſciat, habituri ſint non docti modo, ſed etiam omnes, qui vel communi ſenſu praediti ſunt. Equidem nondum ſciebam Begerum tam Lynceum fuiſſe, ut ſolus ea, quae omnium aliorum oculos effugerant, & nuſquam erant, tamquam in clariſſima luce poſita videre potuerit. Sed ſi in Nummis & Marmoribus ſuis ita omnia vidit, ut in Floro Othryaden, vereor, ne multa in iis viderit, quae neque ibi, neque uſquam alibi ſunt. Nec recte inſtituit comparationem inter Calpurnium & Othryaden. Nam Calpurnius vulneribus curatis poſt illa ſaepe Reipubl. utilem operam praeſtitit: Othryades autem ſupervixit ille quidem pugnae, ſed mox poſt erectum, & ſanguine ſuo inſcriptum tropaeum, vel e vulneribus, vel ſua manu obiit. vid. Herodot. I. 82. Stobaeum Serm. VII. & Suid. in Ὀθρυάδης. Quod autem ſcribit Begerus, *ſe emoriturum, ſi Graevius locum Flori intellexerit*, de eo nihil habeo, quod dicam; niſi nec rem literariam, nec famam Begeri multum detrimenti capturam fuiſſe, ſi ante emortuus fuiſſet, quam ei in mentem veneirat, haec & alia hujusmodi ad Florum ſcribere. Florum non poſſe abſolvi erroris, ſi haec ita ſcripſit, vidit etiam Vir nunquam ſine laude memorandus, & Begero multo oculatior J. Fr. Gronovius, qui in Diatribe ad Statium c. XLII. hanc emendationem propoſuit, *hoc illuſtrior noſter, quod expeditioni tantae ſuperfuit, licet nonnihil ſcripſerit ſanguine.* Nempe oſtendit *ſcribere* ſaepe poni pro pingere, ut apud Stat. III. Silv. I. 95.

Scripto viventes lumine ceras,

& Thebaid. XI. 514.

Arvaque ſanguineo ſcribit rutilantia gyro.

aliosque, quorum loca ibi laudantur. Itaque exiſtimat, ſi legatur, *licet nonnihil ſcripſerit ſanguine*, his verbis idem indicari, quod Cato dicit apud Gellium III. 7. *Calpurnium vulneribus defatigatum atque ſpirantem, quod ſanguen defluxerat, cognitum.* *Scribere* dici pro pingere, etiam Barthius obſervavit ad Statium. Sed tamen mihi non ſatis liquet, an ex eo, quod Statius, Plinius, aliique dicunt, *arva ſanguine ſcribere*, & *imagines ſcribere*, recte confici poſſit, eum, qui multis vulneribus acceptis ſanguine perfuſus eſt, itidem poſſe dici *aliquid ſanguine ſcribere.* Judicabunt acutiores. Ego prope eo inclino, ut cum Freinshemio putem, haec verba a quocumque alio, quam a Floro eſſe: nam incredibile mihi videtur eum potuiſſe ignorare celeberrimam hiſtoriam Leonidae, quae, non minus quam Othryadae, inter praecipua argumenta Declamatorum erat, ut Lucianus auctor eſt in Rhetor. praecept. ac neſciviſſe Leonidam neque tropaeum poſuiſ-

ſe,

16 annexamque Corſicam tranſit. Olbiae hic, ibi Aleriae urbis excidio incolas terruit, adeoque omnes

ſe, neque id ſanguine ſuo inſcripſiſſe. Quod autem Calpurnium cum Leonida comparat, id non magnopere reprehenderim. Nam & hoc ante fecerat Cato ap. Gell. l. d. Clar. Withofius Encaenior. Criticor. lib. 1. cap. 1. culpam omnem a Floro in Interpretes illius transfert, qui non ſenſerint nomen *Othryadae* excidiſſe ob ſimilitudinem praecedentium literarum in nomine *Leonidae*, & Florum ſcripſiſſe dicit, *Thermopylarum & Leonidae, ac Othryadae famam adaequarit ----- licet nihil ſcripſerit ſanguine. Licet ſcripſerit ſanguine* Pal. 1. & in marg. *ſumpſerit* eadem manu. *nihil licet ſcripſerit ſ.* Pal. 2.

15. *L. Cornelio Scipione*] Effoſſa Romae ad portam Capenam eſt inſcriptio, A. Ch. 1616. huc pertinens: Honc, oino ploirume. cet. v. pag. ſeq. Quae explicantur in vita Peiresk. quam ſcripſit Gaſſendus. FREINSH.

Serpente latius bello, in Sardiniam] *In* abeſt omnibus libris. Jordanes etiam legit: *Sardiniam eique annexam Corſicam tranſit.* Quidam libri: *Coſſuram.* Sed *Corſicam* verum eſt. Sequitur: *ubi & ſic Caralae urbis excidio incolas terruit.* Infruniti correctores *Caralam* hic, & urbem quam neſcio ſibi ſomniarunt. Sed illos homines miſſos faciamus, quorum nobis οὐ λόγος οὔτ' ἀριθμός. Optimae & vetuſtiſſimae Divi Nazarii membranae, hac etiam in parte corruptae leviter ſunt, ſed ita, ut non arduum ſit ex illis conjicere veram lectionem. Habent autem: *Olbiae hic Baleriae urbis.* Unde veriſſimam conjecturam eruo: *Olbiae hic, ibi Aleriae urbis excidio incolas terruit.* Hic, in Sardinia nimirum, Olbiam urbem expugnavit. Ibi, nempe in Corſica, Aleriam excidit. Ait, Romanos, ſerpente latius bello, ex ſuburbana tum provincia in Sardiniam, eique adnexam Corſicam, tranſiſſe, & in hac inſula Olbiam, in illa Aleriam cepiſſe. Olbia Sardiniae urbs. Stephanus varias urbes hoc nomine recenſens, ἕκτη, inquit, Σαρδοῦς. At Aleria Corſicae. In Corſica a Ptolemaeo recenſetur Ἀλερία κολωνία. Apparet, colonos in eam urbem a Romanis deductos, poſtquam a Lucio Cornelio expugnata fuit. Notat Epitomes Livianae auctor, *L. Cornelium Conſulem contra Sardos & Corſos & Hannonem Poenorum ducem feliciter pugnaſſe.* Quod de hac victoria, & urbium in Sardinia Corſicaque ſupraſcriptarum excidio intelligendum. Vide quanti ſit momenti bonos & fideles libros inſpexiſſe. Abſque illo Nazariano forte aeternum hic locus in mendo jacuiſſet. Nam ceteri omnes libri, hac parte profligatiſſimi, nihil fere opis dabant ad extricandam veritatem. In priore Palatino legitur: *Ubi & hic Halen & urbis.* Poſterior ita ſcriptum praefert: *Ubi & hic Baleriae urbis.* Vetus editio: *ubi & hic. Halenae.* Correctores porro ex his fecerunt: *Ubi & ſic Caralae urbis.* Proclivius erat facere: *Ubi & ſic Valeriae urbis.* Nam Valeria urbs in Sardinia. Ptolemaeo Οὐαλερία πόλις in ea inſula ponitur. Sed omnino vera lectio, quam ſupra repoſuimus. Flori codices etiam corrupti fuiſſe videntur aetate Jordanis, in cujus libris ita deſcriptum offendi: *Olbiam ibi Aleriae urbis.* Verius puto, cum ſanam in his lectionem reperiſſet, nec intellexiſſet, ita mutaſſe. SALM. Alii *in Sardiniam*, ſed lectionem noſtram o. Pall. v. e. & aſſenſus Gruteri firmant. Nomina vero regionum, ut urbium, ſaepe conſtrui auctoribus, notat Berneggerus ad Juſtin. 14. 5, 9. FREINSH.

omnes terra, mari, Poenos expugnavit, ut jam victoriae nihil niſi Africa ipſa reſtaret. Marco 17
Atilio

FREINSH. *In* neque ſcripti ulli habent, neque editi, praeter Ald. & Heinſio quoque delendum videbatur. *Annexamque ei* Pal. 1. Voſſ. 2. 3. *adnatamque ei* Ryck. *Coſſuram* Pall. Magl. Berol. Duisb. Voſſ. 1. (ſed ſupra ſcript. vel *Corſicam*) 2. & v. e.

Corſicam tranſit] Corſicae Aleriaeque devictae extat monumentum, quod vetuſtate proxime accedit ad Duillianum, inſcriptio ad portam Capenam effoſſa:

HONC OINO PLOIRVME. COSENTIONT. R. DVONOR. OPTVMO FVISE. VIRO LVCIOM. SCIPIONE FILIOS BARBATI CONSOL. CENSOR. AIDILIS. HIC FVET A HEC CEPIT CORSICA. ALERIAQVE VRBE. DEDET. TEMPESTATEBVS. AIDE MERETO.

Hoc eſt, *hunc unum plurimi conſentiunt Romae Bonorum optimum fuiſſe virum, Lucium Scipionem. Filius Barbati, Conſul, Aedilis hic fuit. Hic cepit Corſicam, Aleriamque urbem. Dedit tempeſtatibus aedem merito.* Pluribus hunc lapidem veterrimum illuſtrarunt Jacobus Sirmondus & Hieronymus Aleander. GRAEV.

16. *Ubi & ſic*] Veriſſimam opinor eſſe lectionem Lipſii, quam ad Senecae conſol. ad Helviam, nota 14. profert: *Ibi Olbiae & hic Valeria* (vel *Aleria*) a qua nec Salmaſius ad Solin. pag. 29. A. longius abit, niſi quod mavult: *Olbiae hic: ibi Aleriae.* ſed eodem ſenſu exponit. FREINSH. *Olbiae hic, ibi Aleriae Urbis excidio*] Sic repoſui ex emendatione certiſſima Salmaſii, qui ſecutus veſtigia veterrimorum codicum veriſſime hunc locum ſuae reſtituit integritati. Sunt hujus lectionis indicia quoque in Ryck. *Ubi & hic Valeriae urbis excidio.* Nimirum ex ignoto *Olbiae*, cum forte intercidiſſet, fecerunt *ubi*. Correctores id dein interpolarunt, & perverterunt. Vetuſtiſſima inſcriptio temporum iſtorum indubiam reddit hanc emendationem, quam ipſis Flori verbis ſubjeci. Sed tamen mallem: *ibi Olbiae, & hic Aleriae urbis excidio.* quia veteres libri & editiones: *ubi & ſic Caralae urbis.* Olbia enim eſt Sardiniae oppidum. Aleria vero Corſicae. quamvis non ignorem *ibi* non ſemper reſpondere remotiori, ut nec *hic* viciniori, ut ſciſcunt Grammatici. GRAEV. Libri Veneti, *ubi & ſic Balariae*, & *Baleariae.* Tollius e libro Flor. nihil adnotarat ad Edit. Graev. 1680. ita ut in eo videatur fuiſſe *Olbiae hic, ibi Aleriae*: e Berol. *ubi & haec*, e Magl. *ubi & hic*, & adſcripſerat, *Aleriae* fuerat in his MSS. Duisb. *Ubi & hic balerie.* Voſſ. 1. *ubi & hic Haleriae.* Voſſ. 2. *Olbiae hic Baleriae.* Voſſ. 3. *hic Valeriae.* V. E. *ubi & hic balene.* Fran. *ubi & hic Calare.* Regg. *ubi & hic Caralae.* Iſ. Voſſii liber ſcriptus *Olbia hic baleria.* Emendationem Salmaſii probat etiam Holſten. ad Stephan. in Ὀλβία. Perizonius malebat, *ibi Olbiae, hic Aleriae*, quemadmodum fere & Graevius. Hoc verum eſſe arbitror. Quum ex *Olbiae* factum fuiſſet *Ubi &*, deinde *ibi* abjectum fuit, tamquam perperam ſcriptum pro *ubi*. *Hic* autem ponendum eſſe ante *Aleriae*, liquet e libris ſcriptis, in quorum aliis plane ita legitur, in aliis autem pro eo eſt *ſic*, & *haec*. Reliqui tamen, quod ediderat Graevius ex ſententia Salmaſii. *Aleriae* porro, non *Valeriae* ſcribendum, recte ex Inſcriptione vetuſta oſtendit Graevius. *Urbis incendio* Voſſ. 3.

Mari Poenos expugnavit] Diu eſt, cum ſuſpectum habui hoc ver-

Atilio Regulo duce jam in Africam navigabat bellum. Nec deerant, qui ipſo Punici maris nomine ac terrore deficerent, augente inſuper Tribuno Mannio metum; in quem, niſi paruiſſet, ſecuri

bum, *expugnavit.* Quid enim eſt, *mari Poenos expugnare*? Nec Latina eſt, nec proba loquutio. Nazarianus non plana via veritatem oſtendit, ſed digitum ad eam prorſus intendit, ſcribendo, *repugnavit.* Quod ego ſtatim arripui ac ſcripſi: *repurgavit.* Elegans porro nec protritum loquendi genus, *Poenos mari & terra repurgare*, cum tamen potius dicendum videretur, *mare ac terram Poenis repurgavit.* Sic libro quarto, etſi in re diſſimili ac diverſa, *aurum venis repurgare* dixit. Haec ſcripſeram, cum & veteres Jordanis Codices conſulendos duxi, in quibus plane reperi: *adeoque omni terra & mari Pynos purgavit.* Quae ſcriptura vehementer ſententiam meam ſtabilivit. Sed *purgavit* in Jordane falſum eſt. Nam *repurgavit* omnino ſcribendum, id eſt, tanquam purgamenta rejecit. SALM. Naz. *repugnavit.* Jordanes *purgavit*, ſed lectio vulgata optima eſt. GRUTERUS. Adi etiam *Indicem* noſtrum, ſi lubet. FREINSH. Huic loco non tam ſalutares manus admovit Vir maximus, quam ei, qui modo praeceſſerat. *Expugnavit* non eſt reformandum in *repurgavit*, repugnantibus antiquis libris. Ryck. *adeoque omnes terra marique expugnavit.* Expugnari non tantum urbes dicuntur, ſed & homines cum debellantur, & vi ejiciuntur ex locis, quae tenuerunt. Juſtin. III. 4. de Partheniis: *Diu per varios caſus jactati tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, ſedes ibi conſtituunt.* occupata arce incolae expugnantur, hoc eſt, de poſſeſſione urbis & arcis deturbantur. Id. XII. 8. *Inde Adreſtas, Geſteanos, Praeſidas, Gangaridas, caeſis eorum exercitibus, expugnant.* Idem alibi: *poſt multos deinde annos expugnati.* Sic etiam hoc loco omnes Poeni terra marique ſunt domiti & expulſi, terra quidem cum Sicilia, Sardinia, Corſica ejiciuntur, mari vero cum victis claſſibus, & amiſſis portubus inſularum, quos tenuerant, non auderent illa maria navigare. Nic. Heinſius tamen e Jornandis veſtigiis ſcribendum putat: *adeoque omnes terras maria Poeno repurgavit.* Sic *repurgare iter* Livio XLIV. 4. Curtius VI. 6. *Ac primo repurgari jubet quicquid ingredi poſſunt.* Idem lib. IV. cap. I. *hortum repurgare.* In illo *terras maria*, & ſubintelligitur. Sic Liv. XLI. 3. *terra mari trepidatur.* Auctor Octaviae v. 484.

Nutuque terras maria ſubjecit tuo.

Apud ipſum Florum *compedibus catenis religavit.* lib. III. c. 19. & lib. IV. c. 2. ut emendabam, *vellet tamen auctos honores, opes.* Haec ὁ πάνυ. GRAEV. Salmaſius conjecturam ſuam repetit ad Tertull. de Pall. p. 172. eamque non obſcure probat Gronovius ad Herodot. II. II. Sed adſentior Graevio rectum eſſe quod in o. s. & e. eſt, *expugnavit.* Pro *terra marique*, quod erat in Reg. Q. & ed. Amſtelod. ex aliis s. & o. e. v. reſtitui *terra, mari*, quemadmodum etiam Gruterus, Freinshem. & Graev. ediderant. Liv. XLIV. 22. *qua terra, mari, ſubvehantur commeatus.* Ryck. *omnis terras marique expugnavit.* *Omnis* etiam Flor. Berol. Duisb. & vett. edd.

17. *M. Atilio*] Ultra ea quae ſupradicti ſcribunt, lege Agell. 6, 3. & 4. Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 40. Auguſt. Civit. I. 15. Val. Max.

I. I.

ſecuri diſtricta Imperator metu mortis navigandi
fecit audaciam. Mox ventis remisque propera- 18
tum eſt: tantusque terror hoſtici adventus Poe-
nis fuit, ut apertis paene portis Carthago cape-
retur.

1. 1, 14. & 9. 2, 1. ext. Frontinum 2. 3, 10. Lege Silium, 6. 501. & Horat. carm. 3, 5. Cicer. Offic. 1. 13. & in Paradoxis. Plura congeſſimus Civitatis 1. 15. & 24. CAMERS. Hunc Regulum ſaepius eximie praedicat Seneca. FREINSH. Add. Columell. 1. 4. Naz. Duisb. Ed. V. & B. *Atilio*, quod admiſi: nam ita hoc nomen in lapidibus & nummis ſcribitur. Et ſic ſupr. 1. 20.

Navigabat bellum] Sic & Cicero. Vid. Freinsh. *in Ind.* Plin. panegyr. XII. apud Rupertum: *Quum Danubius ripas gelu jungit, duratusque glacie ingentia tergo bella transportat.* Stat. VII. Theb. 808. *Bellum fluitans*, pro navali. Burm. ad Petron. CXXIII.

Qui ipſe Punico maris nomine] Reſtituenda lectio vetus: *Punici maris nomine.* Nam male in veteri editione *Punico* legebatur. Meliores libri conſtanter *Punici* retinent. Jordanes: *qui in ipſo Punici maris nomine.* SALM. Non eſſe temere Nic. Heinſius obſervavit, quod apud Jornandem legitur: *qui in ipſo Punici maris nomine deficeret.* Naſo: *Nomine in Hectoreo pallida ſemper eram.* Sic alibi idem aliique poëtae. GRAEV. *Deficere* abſolute pro animum deſpondere, abjicere. Caeſar II. B. C. 31. *Neque tanti timoris ſum, ut ipſe deficiam.* Auctor Bell. Afr. c. XI. *Ne illi propter ſuorum paucitatem & hoſtium multitudinem metu deficerent.* Similiter Petron. c. LXXVI. & Sueton. Vitell. XV. Alibi ſaepe *animo deficere.* Ita Caeſ. VII. B. G. 30. I. B. C. 19. II, 43. & III. ult. Pal. 1. Duisb. Voſſ. & v. e. *qui ipſo Punico maris.* Fran. *qui in ipſo bello Punico m.*

Tribuno Mannio] Nomen hujus Tribuni ita varie conceptum in ſcriptis libris, ut arduum ſit aliquid certi ex illa varietate ſtatuere, libris praeſertim Livii deperditis, unde haec ſumpta. Nazarianus: *Nautrio.* Palatini duo: *Naurio.* Jordanis libri: *Natio.* Forte *Nautio.* Nautiorum familia nobiliſſima. Sed otii penuria prohibet pluribus haec diſcutere, quod alias, ſi Deus faverit, facere ſtatui. SALM. Libri Vineti *Nannio* & *Naurio.* Reg. F. Toll. Fran. & Duisb. *Naurio.* V. E. *Maurio.* Voſſ. *Nautrio.* Ryck. plane ut volebat Salmaſius, *Nautio.* In his nihil certi eſt; ſed ut ſupr. 1. 20. libri quidam habent *Macilio* & *Matilio* pro *M. Atilio*; ita & hic *Mannio*, quod eſt in Reg. Q. & vulg. potuit ſcribi pro *M. Annio.*

Navigandi fecit audaciam] Hoc loquendi genus non eſt quod nonnemo admiretur, & ſuſpectum habeat. Sic *facere dolorem* Cic. Epiſt. ad Octavianum: *Nulla enim remedia qua vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quam qua ſunt ſalutaria.* Idem ad Att. IX. 8. *Sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi.* Sic *mirationem facere.* II. de Divinat. GRAEV. Liv. XXI. 56. *Aliis timor hoſtium audaciam ingrediendi flumen fecit.* Id. XXIX. 34. (quem locum adnotarat Nic. Heinſius,) *Quum timoris ſimulatio audaciam hoſti faceret.* *Diſtricta* hic habent plerique s. & o. e. pro quo ſcribendum eſt *deſtricta*, ut in Voſſ. 1. & 2. auctoribus Viris Doctiſſimis, qui ſemper *deſtringere* & *deſtrictus* dicendum volunt, quum de gladiis ac telis ſermo eſt. Ad eos, quos laudavit Drakenborch. ad Sil. Italic. XVII. 164. add. Lambin. ad

19 retur. Prima belli praemium fuit civitas Clypea:
prima enim a Punico littore quaſi arx & ſpecula
procurrit. Et haec, & trecenta amplius caſtel-
20 la vaſtata ſunt. Nec cum hominibus, ſed cum
monſtris quoque dimicatum eſt; quum quaſi in
vindictam Africae nata mirae magnitudinis ſer-
21 pens poſita apud Bagradam caſtra vexaret. Sed
omnium

Cicer. III. in Catil. I. & ad Horat. I. Carm. 35. v. 39. Graev. ad Cicer. II. Offic. 7. & III. Offic. 31. In Pandectis contra ſaepe ſcribitur *deſtringere*, pro *diſtringere*, i. e. diſtrahere. v. Briſſon. de V. S. *Navigandi* non habet Flor.

18. *Ventis remisque*] Pal. tert. ac ſec. *mox de ventis remisque*, pr. *mox dein deventis:* ſuperſcriptumque *denique*. Sed fingendum potius erat *mox deinde ventis*. GRUT. Ita Jordanes. Salmaſius quaedam adſcripſerat, quae non ſatis legi poterant; ſed videbatur voluiſſe *mox dein ventis*. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. I. 2. & o. e. *de ventis*. *Ventis remisque* proverbium, pro omni conatu & feſtinatione. Idem eſt *remis velisque*. Vid. Eraſm. in proverb. *Remis velisque*, & Modium Novantiq. Lection. Epiſt. XLI. Cicer. XII. Epiſt. Famil. 25. *Atque inde ventis, remis, in patriam omni feſtinatione properavi*. Poſſent ibi ſuſpecta eſſe haec, *omni feſtinatione*, tamquam interpretationis cauſa adſcripta. Sed nihil tentandum arbitror contra libros veteres.

19. *Clypea*] Ryck. *Clupeia*. Livio, aliisque *Clupea*. Vid. Cellar. IV. Geogr. Ant. 4. *Civitas* abeſt a Flor.

Quaſi arx & ſpecula] Quae & tuebatur loca vicina, & proſpectum in mare praebebat, utpote in colle poſita. *Specula* pro loco edito, e quo proſpectari poſſunt omnia circumjecta, obvium eſt apud Florum & alios. v. Freinsh. *in Ind.* Cicer. IV. Ep. Famil. 3. Virgil. VIII. Ecl 59. IV. Aeneid. 586. & Catull. Carm. LXVIII. v. 32. *Procurrere* ſic quoque Virgil. V. Aen. 204.

Infelix ſaxis in procurrentibus haeſit.

Mela III. 2. *A Garumnae exitu latus illud incipit terrae procurrentis in pelagus*. Et Minuc. Fel. c. IV. *In altum procurrentibus petrarum obicibus*. ubi vid. Gronov. *Trini laterum procurſus* Avienus Feſtus de tribus promontoriis Siciliae ap. Nic. Heinſium ad Ovid. XIII. Metam. 724. quo loco idem *excurrere* dicit Ovidius:

. . . . *Intrant*
Sicaniam: tribus haec excurrit in aequora linguis.

20. *Nec cum hominibus, ſed cum monſtris quoque*] Reg. Q. & Jord. *Nec cum hominibus modo, ſed* . . . quod adripuit Aldus, ac deinde ſecuti ſunt Camers, & Stadius. Eſt a correctoribus, qui ignorabant in his ſaepe deſiderari *modo*, *ſolum*, *tantum*, ut dudum docuerunt Ant. Auguſtin. II. Emendat. I. Cujac. IX. Obſerv. 17. & XIV. II. & Scalig. ad Varron. III. de R. R. 9. Add. Gronov. ad Liv. XXVIII. II. Idem oſtendit Stewech. de Partic. Ling. Lat. e Cicerone pro Sext. c. XV. pro Planc. c. II. & IV. in Verr. 61. Duobus poſterioribus locis variant libri. Sed in ultimo malim cum Grutero illos ſequi, a quibus abeſt *modo*, quam cum Turnebo, Lambino, & Graevio eos, qui id agnoſcunt.

Mirae magnitudinis ſerpens] De qua Agell. 6. 3. Val. Max. I. 8, 19. ext. Plin. 8. 14. CXX. pedum lon-

omnium victor Regulus, quum terrorem nomi-
nis ſui late circumtuliſſet; quumque magnam vim
juventutis, ducesque ipſos aut cepiſſet, aut ha-
beret in vinculis; claſſemque ingenti praeda onu-
ſtam, & triumpho gravem, in Urbem praemi-
ſiſſet; jam ipſam belli caput Carthaginem urge-
bat obſidio, ipſisque portis inhaerebat. Hic pau- 22
lulum

longitudinis fuiſſe; pellemque ejus & maxillas uſque ad bellum Numantinum, hoc eſt, CXV. annis Romae in templo duraſſe teſtatur, eamque baliſtis tormentiſque, ut oppidum aliquod, expugnatam. STADIUS. Vide Livium epit. 18. Obſequent. cap. 29. Adonis Chronic. ſub anno 4446. FREINSH.

Bagradam] Ita libri Vineti, Toll. Dan. Regg. & v. e. Ryck. *Bargalam*. Fran. *Bragradam*. Voſſ. *Bragadam*, quod etiam in Naz. & Pall. videtur fuiſſe: nam Salmaſius ad Edit. Gruteri in qua eſt *Bragadam*, nihil ex iis adnotaverat. Bochart. Chanaan. 1. 24. ſcribit, nomen hujus fluvii, quod aliis eſt *Bagrada*, in Pompon. Mela, Silio, & Floro eſſe *Bragada*. In Melae pleriſque MSS. ſe inveniſſe *Bragada*, in quibuſdam etiam *Bagrada* adnotavit ad Melam 1. 7. Perizonius. & *Bragada* ibi fere habent Edd. veteres. Silii libri vulgati itidem *Bragada*, pro quo Nic. Heinſ. ad Sil. VI. 141. e ſcriptis repoſuit *Bagrada*. Vid. Cellar. Geogr. Ant. IV. 4.

21. *Quum terrorem nominis ſui*] Vetus quidam liber: *terrorem in omnes ſui circumtuliſſet*. Quae minime mihi arridet lectio, nec mutatam velim, aut rejectam, quae edita eſt, cum & melior ſit, & plures habeat fautores libros vetuſtiſſimos. SALM. *In omnes* eſt in Naz.

Aut cecidiſſet, aut haberet in vinculis] Jordanes legit: *aut cepiſſet*. Cui conſentiunt omnes Flori calamo ſcripti libri. Quam, qui volet, etiam lectionem aſſerat, Mihi ut non reſpuenda videtur, ita nec vulgata mutanda. Nam credibile eſt, non alios habuiſſe in vinculis Regulum, quam quos ceperat. Niſi dicimus, multos, quos ceperat, dimiſiſſe, & ita locum haberet illa Jordanis & librorum veterum γραφή. Sane conſenſum hunc librorum parvi pendere non poſſum, nec dubito quin verior ſit lectio, *cepiſſet*. Sic enim haec procedunt: *Cum magnam vim juventutis, ducesque ipſos, aut cepiſſet, aut haberet in vinculis*. Prius ad prius refertur, ſecundum ſecundo convenit. Ita enim accipiendum, ac ſi ſcripſiſſet: Cum magnam vim juventutis cepiſſet, ducesque ipſos haberet in vinculis. Multos ex juventute captivos abduxerat, duceſque habebat in vinculis. Solos duces in vinculis habitos ſignificat. SALM. Hiſt. de bell. Afr. cap. 26. *principes civitatum aut interfici, aut in catenis teneri*. FREINSH. Ryck. non recedit ab aliarum membranarum ſcriptura, quae conſtanter omnes, *duceſque ipſos aut cepiſſet*, quod belle tuetur Salmaſius. *Magna vis juventutis*, ſunt multi milites. *Juvenes* ſaepe milites dici olim Viri docti monuerunt. GRAEV. In vulgata ſcriptura non pejor, ac fortaſſis melior eſt ſententia. Et potuit primo prave ſcribi *cediſſet*, ac mox *cepiſſet*. Quae Iſ. Voſſii ſententia videtur fuiſſe: nam ſcripſerat *cepiſſet* pro *cediſſet*. Sed quum in omnibus aliis ſcriptis, excepto Voſſ. 3. & Edd. V. B. S. & J. invenerim *cepiſſet*, id relinquendum putavi; quod & ante Begerus fecerat.

lulum circumacta fortuna eſt; tantum ut plura
eſſent Romanae virtutis inſignia: cujus fere ma-
23 gnitudo calamitatibus approbatur. Nam conver-
ſis ad externa auxilia hoſtibus; quum Xanthip-
pum

In Florent. non leguntur haec *Duceſque ipſos*, nec paullo poſt *onuſtam*.

Jam ipſam belli caput Carthaginem urgebat obſidio] Ryck. *& jam ipſam caput belli Carthaginem urgebat obſidione*. Leg. *etiam ipſam caput belli Carthaginem urgebat obſidione*. *Obſidio* non repudiem, quod *obſidium* aliis in locis apud noſtrum etiam occurrat. GRAEV. In Ryck. eſt *etiam jam ipſam*, in Voſſ. 3. *& ipſam*, in aliis ſcriptis, in Jord. & v. e. *jam ipſam*, in reliquis olim impreſſis *etiam ipſam*. Et ſic ediderunt Amſtelodamenſes, de quo non magnopere contenderim: nam prima ſyllaba ex *etiam* potuit abſorberi ab ultima vocis praecedentis. *Caput belli* tranſpoſitis vocibus habent etiam Regg. Flor. Fran. & Magl. & ex editis B. S. & J. *Obſidione* etiam e Pall. ſcripſerat Salmaſius. In ceteris ſcriptis & ed. vet. eſt *obſidio*, qua voce non recentiores modo Scriptores, verum etiam Ennius, Caelius, Varro, & Salluſtius uſi ſunt. Vid. Merul. ad Ennium p. 614. *Obſidione urgere* autem hic non tam eſt munitionibus circumdatis urbem claudere, quam occupatis locis vicinis, & praeſidiis diſpoſitis commeatu privare, & ita includere, ut non facile quidquam eo importari, vel quiſquam ingredi, egredive poſſit. Nam Regulus non cum exercitu ad urbem obſidendam acceſſerat, ſed Tuneta occupaverat, unde Carthago conſpici, & terra marique infeſtari poterat, ut Polyb. I. 30. Sic Cornel. Nep. Alcib. IV. *Deceliam in Attica munierunt, praeſidioque perpetuo ibi poſito in obſidione Athenas tenuerunt*. Et *obſidio* pro cuſtodia apud Juſtin. II. 12. XV. 1. & XXXIX. 1. quemadmodum & *obſidere* in Sueton. Calig. XLVIII. *Quod & patrem ſuum Germanicum ducem, & ſe infantem tunc obſediſſent*, i. e. quaſi in cuſtodia habuiſſent. Naz. & alter Pal. *urguebat*. Hanc antiquam rationem ſcribendi eſſe dudum oſtenderunt viri docti. Vid. Cl. Oudendorp. ad Lucan. I. 147. add. Muret. ad Cicer. III. Philipp. 13. In Pandect. Flor. l. 2. §. 8. Si quis cautionib. in judic. *nulla neceſſitate urguente*. l. 15. de recept. *profectio urguens*. l. 12. §. 14. Mand. *nec urgueret debitorem ſuum*. Et pleriſque aliis locis in illo libro.

22. *Circumacta*] Mutata, converſa, Freinsh. *in Ind.* Liv. XXXVII. 16. *Circumagente ſe vento*. Reſpicit fortaſſis ad effigiem Fortunae, quam rotae inſiſtentem pingebant Romani. Vid. Broekhuſ. ad hoc Tibulli I. 6. 34.

Verſatur celeri Fors levis orbe rotae.

Plin. VIII. H. N. 9. *Circumactus rotarum*. Liv. XLII. 42. *Circumagetur hic orbis*. *Paulum* Ryck. Toll. Voſſ. Duisb. & edd. vett. excepta prima.

Inſignia] Non ſunt quae ſupr. I. 10. *monſtra virtutum*, ut Freinshemius *in Ind.* Sed documenta, & argumenta, ut *inſignia morbi* apud Horat. II. Sat. 3. 254. Nam *inſignia* proprie ſunt ſigna & indicia, quibus aliquid noſcitur, & ab aliis diſcernitur.

Cujus fere magnitudo] Vide ſupra, I, 13, 8. infra, 3, 18, 13. FREINSH.

23. *Xanthippum*] Oroſius, 4, 9. Xanthippum hunc, regem Laced. cum auxiliis accitum ſcribit: quod verum eſſe, praeterquam quod auctores non adſentiunt, ideo etiam non puto, quod non ita ſolebant Spartani. Apud Juſtinum 4, 4, 6. *Syracuſani auxili-*

pum illis ducem Lacedaemon miſiſſet, a viro militiae peritiſſimo vincimur. Tum foeda clades, Romaniſque uſu incognita. Vivus in manus hoſtium venit fortiſſimus Imperator. Sed ille

vilum a Lacedaemoniis petiverunt. Mittitur ab his Gylippus, ſolus quidem. Sic Archidamus Tarentinis miſſus; ſic aliis alii. Qua vero ratione Regulum Xanthippus vicerit, memorat Frontinus, 2, 2. 11. ubi vide. Item Diod. 22, 12. IDEM. Appianus in princ. Punicor. Carthaginienſes a Lacedaemoniis ducem petiviſſe, & ab his Xanthippum miſſum tradit. Nec multo aliter in Epit. Liv. XVIII. Contra Polybius I. 32. nihil aliud, quam unum e mercenariis in Graecia conductis, Lacedaemoniumque & Laconica diſciplina imbutum fuiſſe, ac rei militaris mediocrem uſum habuiſſe auctor eſt. Et Aurel. Victor c. XL. mercenarium militem vocat. Scio, quid adnotaverint Stewech. ad Veget. III. pr. & Jac. Gronov. ad Polyb. l. d. nec lubet quaerere, utrum verba Polybii de mediocri uſu, an ſumma peritia rei militaris ſint accipienda. Sed ex tota narratione Polybii, cui ego in his magis credo, quam recentioribus, liquet, Xanthippum neque imperii cauſa a Carthaginienſibus arceſſitum fuiſſe, neque imperium ullum, quum Carthaginem venit, habuiſſe. Cicero III. de Offic. 26. & Valer. Max. I. I. 14. ſcribunt, Regulum ex inſidiis captum fuiſſe. Polybius nullam inſidiarum mentionem facit.

Tum foeda clades] Ita Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. idque etiam Vinetus in ſuis, & Gruterus in Pall. videntur inveniſſe. Nam uterque edidit *clades.* Jordanes quoque legit *clades*, ſed locum ita incruſtavit: *foedaque clades, Romaniſque uſu incognita. Nam vivus - - -.* In aliis olim editis eſt, *vincimur cum foeda clade, Romaniſque uſu incognita. Vivus . . .* quos ſequuti ſunt Camers & Stadius. *Tum foeda clade, R. u. incognita, vivus* maluerunt Freinsh. & Graevius. Et ita Regg. Probo ſententiam Tollii ad Auſonium IX. Epiſt. v. 38. ita diſtinguentis, *Tum (foeda clades, Romaniſque uſu incognita) vivus . . .* Eſt enim perpetuus mos Floro, ita per exclamationem orationi quaedam interponere, ut oſtendit Toll. Et ſic quoque voluiſſe Perizonium, ex eo intellexi, quod adſcripſerat locum Flori e III, 19. 7. Retinui tamen diſtinctionem, quam inveni in Ryck. Duisb. & v. e.

Par tantae calamitatis] Ita Jordanis & Nazarii libri. Uterque autem Palatinus: *calamitati.* Nec aliter legendum, quamvis aliter viſum ſit Grutero noſtro. Ridiculum enim cenſeo, componi Regulum cum calamitate quaſi gladiatorem. Par fuit illi calamitati, quem non infregit illa calamitas. SALM.

Calamitatis] Ita v. c. quod cur non probem? cum accedat MS. Vineti, & Pal. pr. ac ſec. nec non Jordanes. Vulgatur paſſim, *calamitati.* quod quidem & in Pal. tert. at alterum componit Regulum calamitati, tanquam athletam, aut gladiatorem. GRUT. *Calamitatis* etiam Ryck. Toll. Voſſ. 2. 3. & Duisb. ceteri s. & edd. *calamitati.* Sed Heinſius, Ryckius, & Perizonius malebant cum Salmaſio *calamitati*, nempe ferendae: quod & uſitatius eſt. Nam non facile *par* hac ſignificatione cum genitivo invenias. Gruteri interpretationem probat Freinshemius *in ind.* ſed ea longe quaeſita eſt. Paullo poſt Fran. & edd. vett. praeter primam, *carcere fractus eſt.*

24. *Diverſa*] i. e. contraria, Freinsh. *in Ind.* Ita ſaepe etiam apud alios. Vid. G. Canter. I. Novat.

le quidem par tantae calamitati fuit. Nam nec
Punico carcere infractus eſt, nec legatione ſuſce-
24 pta. Quippe diverſa, quam hoſtes mandave-
rant, cenſuit; ne pax fieret, ne commutatione
25 captivorum reciperetur. Sed nec illo voluntario
ad hoſtes ſuos reditu, nec ultimo ſive carceris,
ſive crucis ſupplicio deformata majeſtas; immo his
omni-

var. Lect. 10. & Gronov. ad Senec. II. de Ira 23.

Ne pax fieret, ne commutatione captivorum reciperetur] Melius quod eſt in Nazariano & Jordaneis: *Ne pax fieret, nec commutatione captivorum reciperetur.* Lege etiam: *commutatio.* SALM. *Ne pax fieret*] LIV. 22. 23. 5. FREINSH. Aut legendum cum Salmaſio *commutatio*, aut *in commutationem*, ipſe nimirum Regulus, *reciperetur.* Sic ille apud Silium lib. VI. v. 475. Haec eſt Nicolai Heinſii de hoc loco ſententia. GRAEV. *Nec*, quod pro *ne* repoſitum vult Salmaſius, neque in ſcripto ullo niſi in Fran. neque in edito ante Vinetum & Stadium invenio. Sed receperunt etiam Graevius, Begerus, & Amſtelod. Nec male convenit huic loco, & poſtrema litera propter eamdem ſequentem facile potuit omitti. *Commutatio* e ſcriptis Florent. & Voſſ. 1. habent, & editiones antiquae poſt primam omnes, etiam Camertis & Stadii, item Begeri & Amſtelod. Reliqui ſcripti, E. V. Vineti, Gruteri, Freinshemii, & Graevii *commutatione.* Hoc retinendum cenſebat Perizonius & poteſt ferri. Nam Carthaginienſes Regulum Romam miſerant ea conditione, ut, ſi ſibi captivi quidam nobiles adoleſcentes, & boni duces redditi fuiſſent, Regulo manere Romae liceret. At hic Reipublicae non utile eſſe putavit, ut pro his omnibus ipſe unus, & jam ſenio confectus commutatione facta reciperetur. Ita Cicero III. Offic. 26. 27. & Valer. Max. I. I. 14. Alii a Carthaginienſibus omnium captivorum commutationem petitam tradunt. Sed vel ſic ſatis recte exponi poteſt ſcriptura vulgata.

25. *Voluntario ad hoſtes ſuos reditu*] Stupenda ſane conſtantia, & prope ſine exemplo, tradere ſe libidini eorum quos laeſeris, cum poſſis domi ſecurus & honoratus agere! Sed nimirum ſenſit Regulus, quod Socratem dixiſſe Epictetus fine Enchiridii ſignificat; *Occidere me poſſunt, laedere non poſſunt.* Quam vocem cum factis imitatus eſt Thraſea apud Xiphilinum; *Nero me occidere poteſt, perdere non poteſt.* In hac doctrina totus eſt Seneca de conſtantia ſapientis, & de tranquillitate animi. FREINSH. *Nec in ultimo* Pall. Ryck. Magl. Duisb. Fran. & v. e. *Carcere* Naz. Pall. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *ſeu crucis* Fran. Voſſ. 1. 2. & Edd. B. S. & P.

Crucis ſupplicio] Vide Appian. de bell. Punic. in orat. P. Lentul. Item Livii Epit. 18. Simile quiddam huic hiſtoriae legas in Elmacino, pag. 148. IDEM. *Crucem* dicit Florus cum Seneca de Provident. c. III. & Epiſt. XCVIII. & Silio II. 344. J. Fr. Gronovius exiſtimat, ab his *crucem* vocari arcam illam clavis ferreis acutis praefixam, in quam Regulum impoſitum, atque ita enecatum tradunt plerique. Nam *crux* etiam pro omni gravi ſupplicio & cruciatu dicitur. Lege illum ad Senec. de Provid. III. Schulting. ad Senec. Controv. III. & ad Calpurn. Flacc. Declam. V. & Drakenborch. ad Sil. Italic.

omnibus admirabilior, quid aliud quam victus
de victoribus; atque etiam, quia Carthago non
ceſſerat, de fortuna triumphavit? Populus au- 26
tem Romanus multo acrior infeſtiorque pro ul-
tione Reguli, quam pro victoria fuit. Metello 27
igitur Conſule ſpirantibus altius Poenis, & rever-
ſo in Siciliam bello, apud Panormum ſic hoſtes
ce-

VI. 539. De genere ſupplicii, quo a Carthaginienſibus adfectus fuerit Regulus, non idem prodiderunt veteres: ſed diris cruciatibus ſublatum omnes conſentiunt. Hanc omnium conſenſu receptam opinionem primus oppugnare adgreſſus eſt Jacobus Palmerius Grentemesnilius in Exercitat. ad Appiani Punica princ., idque rationibus, ut mihi quidem videtur, non contemnendis, quas, quum liber in omnium manibus ſit, huc non transſcribendas duxi.

De fortuna triumphavit] Seneca V. de Benef. 3. *Nemo trecentos Fabios victos dicit, ſed occiſos. Et Regulus captus eſt a Poenis, non victus; & quisquis alius ſaevientis fortunae vi ac pondere oppreſſus non ſubmittit animum.*

27. *Metello Conſule*] Sic etiam Eutropius II. 13. & ex eo Oroſ. IV. 9. At Polyb. I. 40, confert in annum ſequentem, quo Metellus in Sicilia bellum gerebat pro Conſule.

Spirantibus altius] Superbis & elatioribus ab re bene geſta. *Altus* ſaepe dicitur de ſuperbis. Senec. Epiſt. CXV. *Omnes, quos altius incedere vides.* Et Controv. II. *Altius quiddam ſuperbiusque vultu ipſo praeferentem.* Flor. I. 26. & IV. 9. *Spirare* & *ſpiritus* itidem de ferocia & ſuperbia. Cornel. Nep. Dion. V. *Regios ſpiritus repreſſit.* vid. ibi Gebhard. & N. Heinſ. ad Ovid. V. Met. 348. Sed utrumque etiam in bonam partem ſumitur. Gronov. ad Senec. de Tranquill. an. c. I. Schulting. ad Senec. Controv. II. & Broekhuſ. ad Propert. II, 12. 53.

Ut nec amplius eam inſulam concitarent] Lege primum: *Ut ne amplius.* Sic enim legunt optimi libri. Pro *concitarent* divinarat doctiſſimus Lipſius, *cogitarent*, optima ſane cogitatione. Sic enim etiam ſupra legerim: *Affectabat autem ut Romanus, ita Poenus, Siciliam, & eodem tempore paribus uterque votis ac viribus imperium orbis cogitabat.* Conjecturae Lipſii plane ſuffragatur optimus ille Divi Nazarii liber, qui plane *cocitarent* exhibet. *c* pro *g.* ut in eodem, *ceſſit* pro *geſſit*, *recirare* pro *regirare*, & ſimilia eodem modo ſcripta, ut multis locis obſervavimus. Nec aliter olim lectum fuiſſe in Flori libris ex Jordane colligi poteſt, apud quem ſcribitur: *adgredi cogitarent.* Quis non videt illud *adgredi*, additum ab ipſo Jordane, qui non capiebat uſitatum veteribus hoc loquendi genus? SALM. *Ut nec amplius eam inſulam concitarent*] Ita edidit diligentiſſimus Vinetus: nec aliter V. e. aut manuſcript. Lipſii, qui rectum cenſebat dict. cap. 19. *cogitarent*, admodum veriſimiliter. proletariæ edd. *ut ne amplius ea inſula concitaretur.* Pall. ſtant a vulgata, niſi quod Naz. habeat, *ut ne amplius eam inſulam concitarent*, ſuperſcriptumque *vo.* tanquam voluiſſet legi *vocitarent*. GRUTERUS. Lipſii lectionem etiam Salmaſius probat & ſtabilit lectione Naz. & Jordanis. FREINSH. Hunc locum, qui corruptus etiam eſt in Ryck. optime conſtituerunt ex Jornand.
&

28 cecidit, ut ne amplius eam inſulam cogitarent. Argumentum ingentis victoriae, centum circiter elephantorum captivitas; ſic quoque magna praeda, ſi gregem illum non bello, ſed venatione cepiſſet. Appio Claudio Conſule, non ab
29 hoſti-

& libris melioribus Lipſius & Salmaſius, reponentes: *ut ne amplius eam inſulam cogitarent*. quos non ſequi hoc in loco, cum id ſenſus deſideret & ratio, piaculum ſit. GRAEV. Salmaſius in exemplari ſuo ſcripſerat in Naz. quoque eſſe *concitarent*, ſed ſupra *con* ſcriptum *co*. Reg. Q. *ut nec amplius ea in inſula concitaretur*. Et ſic Edd. B. P. J. & A. niſi quod pro *nec* habent *ne*. Vulgata eſt in aliis o. s. & edd. V. & S., ſed in Flor. & edit. Sab. *ne*. Eadem varietas eſt I. 15. 3. & III. 17. 2. Non video maximam cauſam cur pro *nec* ponendum ſit *ne*, quod in uno tantum Florent. erat. Nam *nec* Florus etiam alibi ponit pro *ne quidem*. Vid. ad II. 8. 12. De ſcriptura vocis *concitarent* in Nazar. rurſus diſſentiunt Salmaſius & Gruterus. Sed non dubitavi cum Graevio, & qui poſt eum Florum ediderunt, recipere *cogitarent*: quod etiam legebatur in Edit. Zevecotii. Flor. III. 10. 16. *Quaſi hic Romanis orbis non ſufficeret, alium cogitavit*. Scriptor Bell. Alexandr. c. XXXII. *Quin hoſtes eo praelio audito nihil jam de bello eſſent cogitaturi*. Cic. II. in Catil. 9. *Deſinant furere, ac proſcriptiones & Dictaturas cogitare*. Paullo ante Naz. & Voſſ. I. 2. *Panhormum*.

28. *Centum circiter elephantorum*] Praeter citatos de hac re lege Frontin. I, 7, 1. Plin. 7. 43. De numero varie ſcribunt. Plin. 8. 6. dicit fuiſſe CXLII. Oroſ. 4. 8. (& Adonis Chronic. ſub anno 4446.) CIV. Hoc autem factum eſt anno DII. ab U. C. Plin. 8. 6. CAMERS. Epit. Liv. 19. item Seneca, de brevit. vitae, cap. 14. & Zonaras, tomo ſecundo, CXX. captos ſcribunt: Eutrop. CXXX. Dionyſius, CXXXVIII. Egregiam multitudinem fuiſſe, quamvis non indicato numero, ſignificat Sidonius, carm. 2, 374. FREINSH.

Sic quoque magna praeda, ſi gregem illum, non bello] Scribendum ex veteri editione, & libris chirographis: *ſic quoque magna praeda, ac ſi gregem illum*, &c. Id firmat Jordanes, qui, more ſuo, ſubtile & breve loquendi genus adtextis ſuis pannis amplians, ſcribit: *ſic quoque magnas praedas agit, ut ſi gregem illum*, &c. SALM. V. e. praeponit, *ac ſi gregem*: quod idem in Pal. ſec. ac tert. item à manu ſecunda in prim. ſed ea ſcriptura recepta, perit omnis vis, omnis gratia ſententiæ. GRUT. Ryck. *ſic quoque magna praeda, ac ſi gregem illum*. quod ex Naz. probat Salmaſius. ſed hic non poſſum ei ſuffragari. τῷ *ac* nullus hic locus eſt. Senſus enim eſt, ſatis magna praeda fuiſſet, ſi hos centum elephantes in venatione, ubi complures ſaepe capiuntur, non in praelio cepiſſet. GRAEV. Idem cenſebat Perizonius. Recte Viri docti ejiciunt *ac*, ſententia ipſa poſtulante: quod & a Magl. Voſſ. 3. & ab Edd. B. & P. aberat. Et ſic Florus aliique utuntur hac quaſi formula *ſic quoque*, pro vel ſic, etiam ſic. Vid. *Ind.* & Flor. I. 17. I. IV. 6. 5. IV. 12. 56. Sueton. Caeſ. LXX. Aug. XXXIV. & LXXVIII. & Tib. LXV. Scheffero pro *ac ſi* videtur legi poſſe *etſi*. Non audio illum. *Praeda* & *praedari* non ſolum belli, ſed etiam venationis vocabula ſunt. Burm. ad Phaedr. II. Fab. I.

29. *Publio Claudio*] Jordanes, & omnes libri: *Appio Claudio*. Ita in ſuis legerat Vinetus. Aliis tamen ſcriptoribus dicitur *Publius*. SALM.

hoſtibus, ſed a diis ipſis ſuperatus eſt, quorum auſpicia contempſerat; ibi ſtatim claſſe demerſa, ubi ille praecipitari pullos juſſerat, quod pugnare ab his vetaretur. Marco Fabio Buteone Conſule, claſſem hoſtium in Africo mari apud Aegimu-

SALM. Sic omnes omnium membranae, ſic edd. veter. quippe recentiores *P. Claudio*. GRUT. *Appius* eſt in omnibus ſcriptis, excepto Voſſ. 3. & e. v. In Ald. *Claudius Pulcher Conſul*. In reliquis *Publio*. Etiam in aliis Scriptoribus huic Claudio *Appius*, non *Publius* praenomen tribui adnotat Pigh. ad A. V. ᴉↄᴉv. & librariorum errori adſignat, quibus celebre praenomen *Appii* in gente Claudia notius erat, quam *Publii*. *Ab diis ipſis* Voſſ. 1. *ab ipſis diis* Berol. Duisb. & v. e.

Ibi ſtatim claſſe demerſa, ubi] Liv. 19, 2. Plin. 2, 21, 5. De auſpiciis contemptis vide etiam Tacit. H. 1, 89, 4. Inter cetera, quae de vindicta Deorum obſervarunt veteres, annotarunt etiam, locum ſceleris & poenae eundem ſaepe fuiſſe, ut certius appareat, non caſu tales eveniſſe clades, ſed in ultionem delictorum. Exempla ſunt complura, quae tamen omnia intelligas ex uno iſto apud Joſephum, 13, 19. ubi ſanguis Ariſtobuli fortuito effunditur loco eodem, qui fraterno cruore rubebat. Etiam nobile eſt Achabi & Nabothi. Plura vide apud Lactant. 2, 8. Leunclav. annal. Turc. pag. 74. Val. Max. 1, 1, 19. Dion. lib. 51. pag. 513. Pauſan. pag. 102. pr. FREINSH. De facto Claudii Sueton. *Tiber*. 11. Cicer. 11. de N. D. 3. & Valer. Max. 1. 4. 3. Simile quiddam ex Livio refert Servius in VI. Aeneid. 198. quod mihi ſuſpectum eſt, tamquam ex hac hiſtoria fictum, vel male deſcriptum.

30. *Apud Aegimurum*] Vide Diodor. 22, 12. Liv. Ep. 118. Polyb. 1, 37, 39. FREINSH. Obſervat hic Stadius neminem praeter Florum prodidiſſe A. V. ᴉↄviii. quo Conſ. fuit Fabius Buteo, a Romanis claſſem in Africam miſſam, marique cum Poenis pugnatum fuiſſe. Hoc verum videtur. Et Romanos tum ne claſſem quidem habuiſſe cognoſci poteſt e Polyb. 1. 55. & 59. Nam quod Pighius ad illum annum putat, verba Flori de claſſe privatorum, de qua ad A. ᴉↄvi. ſcribit, accipienda eſſe, id non magnam veri ſpeciem habet: nec probabile eſt, Conſulem Pop. Rom. claſſi privatorum praefuiſſe, & Polybium, qui omnes pugnas navales, & naufragia claſſium Romanarum adcurate recenſet, hanc victoriam & naufragium claſſis eorum praeteriturum fuiſſe. Vix dubito, quin hoc quoque inter errores hiſtoricos Flori referendum ſit.

31. *Opulenta praeda claſſis*] Ut Virg. dixit, Æn. 1, 451. templum Junonis.

... *Donis opulentum & numine Divae*.

VINET. Liv. XXXV. 1. *Opulentum praedae exercitum*. ubi plura Gronov. *Quantus tum* Reg. F. *Quantus bo tunc* Voſſ. 1.

Omnium imperia gentium, inſularum littera implevit] *Imperia* hic locum non habet ſi attendas. nam *praeda implevit omnia imperia gentium*, eſt ditavit omnium gentium imperia. Sed hoc ſtulte diceretur. praeterea praecedens copula in verbis *Africam & Syrtes* hic aliam poſtulat copulam, ſi Latine [illegible] loqui. Videtur igitur Florus [illegible]pſiſſe, *Africam, & Syrtes* [illegible] *mnium ripas gentium, &* [illegible] *littora implevit*. ut in [illegible] *pam* quoque pro littore [illegible] ejuſdem fere ſententiae [illegible] *aliarum gentium ſpolia* [illegible] *ſidae mota ventis* [illegible]

[illegible]

murum, jam in Italiam ultro navigantem ceci-
31 dit. Quantus ô tunc triumphus tempeſtate in-
tercidit, quum opulenta praedà claſſis, adver-
ſis acta ventis, naufragio ſuo Africam & Syrtes,
omnium imperia gentium, inſularum litora, im-
32 plevit! Magna clades, ſed non ſine aliqua prin-
cipis populi dignitate; interceptam tempeſtate
victoriam, & triumphum periiſſe naufragio. Et
tamen, quum Punicae praedae omnibus pro-
montoriis inſuliſque fruſtarentur & fluitarent,
33 populus Romanus & ſic triumphavit. Lutatio
Catu-

GRAEV. Tollius pro *imperia* conjecerat *promontoria*, vel *promontoriorum*; credo, quia paullo poſt dicit Florus *omnibus promontoriis*; vel denique *in circa*. In ſcriptis nihil eſt ſubſidii; ſed *imperia* omnino corruptum videtur. In margine Ed. Plantinianae adſcripta erat conjectura ſub nomine Lipſii: *omnia imperitia regentium inſularum litora*. Non tam conjectura, quam audacia reprehenſione digna eſt, quod id in contextum intulit. Lucretius II. 560. in deſcriptione naufragii,

Per terrarum omneis oras fluitantia apluſtra

memorat. Si hic indulgere vellem conjecturis, quales ſaepe proferri video, unde prima ſyllaba in *imperia* oriri potuerit, & quid ex eo, quod illa ſublata ſupereſt, fieri poſſit, fortaſſis viderer alicui reperiſſe non, quod pueri ſe in faba clamitant, & facerem exemplo virorum bene de re literaria meritorum, in quorum commentariis in Juſtinum vix ulla pagina eſt, in qua non hujus generis aliquid legatur. Sed abſtineo; nec credo ita curari poſſe hunc locum. Eruditiſſimus Marklandus in Epiſt. Crit. ad Fr. Hare pag. 38. deſperatum hunc locum egregia conjectura emendat, *Africam & Syrtes, & omnium inter mari jacentium inſularum l. i.* Mihi quoque in mentem venerat *mari*, ſed quum cetera non aeque expedire poſſem, tacere malui.

32. *Interceptam tempeſtate victoriam*] Sic Vinetus, ſic v. e. & recte. vult enim eo tolerabilius damnum, quod a vi majore proveniſſet, non ab hoſtibus. ante cuſi, *intercepta temp. victoria*, quod ſolum haeret in Naz. GRUT. *Interceptam t. victoriam* eſt in o. s. *Triumphum* dicit pro ſpoliis victoria partis, & in triumpho ferendis. Vid. Freinsh. *in Ind.* & I. 18. 25. *Periſſe* Flor. Berol. Ryck. Duisb. Fran. & v. e. Schefferus merito diſſentit a Freinshemio, qui ad n. 33. probat *intercepta victoria*.

Inſulisque fruſtrarentur] Leve eſt, ſed tamen monitu dignum, ſcribi debere, *fruſtarentur*, non *fruſtrarentur*. Aliud eſt *fruſtrari*, aliud *fruſtari*. Hoc a *fruſtum*, illud a *fruſtra*. *Fruſtarentur* autem eſt, fruſtatim diſcerperentur, & lacerarentur. *Fruſtratim* perperam in Nonio legitur, pro *fruſtatim*; eodem errore, quem hoc loco caſtigamus. SALM. *Fruſtrarentur*] Ita v. e. ita Pal. ſec. ac tert. nam prim. *fruſtarentur*: quod non nemini placebit; imo pleriſque, imo omnibus, niſi quibus nullus acutorum guſtus. hactenus vulgati non habuerunt illud *fruſtrarentur*, ſive malis *fruſtarentur*, in quibuſdam vero erat ejus loco *alliſa*. GRUTERUS. Illud *fruſtarentur* etiam Salmaſius & Linden-

Catulo Conſule tandem bello finis impoſitus apud
inſulas, quibus nomen Aegates: nec major alias 34
in mari pugna; quippe commeatibus, exercitu,
propugnaculis, armis gravis hoſtium claſſis, &
in ea quaſi tota Carthago: quod ipſum exitio
fuit. Romana claſſis prompta, levis, expedita, 35
& quodam genere caſtrenſis; ad ſimilitudinem
pugnae equeſtris, ſic remis, quaſi habenis agebatur;
& in hos, vel illos mobilia roſtra ſpeciem
viventium praeferebant. Itaque momento tempo- 36
ris laceratae hoſtium rates, totum inter Siciliam
Sar-

denbrog. in Marcellinum malunt. FREINSH. Bene Salmaſius hunc locum ſanavit, reſcribens *fruſtarentur*. Sine ſenſu legitur in omnibus editis & ſcriptis *fruſtrarentur*. Triumphi ille ſpecioſus apparatus periit quidem mari tempeſtate, ſed tamen cum magna populi Romani dignitate, quia praeda haec fruſtatim ad omnia promontoria & inſulas appelleretur, & paſſim in littora ejiceretur, ut incolis eſſet argumento, quantam prædæ vim Romani ex Africa deportarint. Non aliter ſcripſit Florus. Quid eſt *fruſtrentur praedae promontoriis & inſulis & fluitant?* At fruſtari praeda in promontoriis dicitur, cum praeda fruſtatim in promontoria a mari evomitur. *Fruſtari* eſt vox *novitius*, quales apud omnes ſcriptores antiquos reperiuntur. Sed N. Heinſius repudiat & rejicit hanc vocem, & Florum ſcripſiſſe cenſet: *inſulisque erullarentur & fluitarent*. Sic lib. IV. cap. II. *Mille aliarum gentium ſpolia in ripam aſſidue mota ventis maria revomebant*. De hoc loco copioſius in Adverſariis acturum ſe promittit. Repoſui etiam ex MS. Gud. & vet. Ed. *& ſic triumphavit*. GRAEV. Lindebrog. ad haec verba Ammian. Marcell. XXXI. 2. *Tunica — non ante deponitur, aut mutatur, quam diuturna carie in pannulos defluxerit defruſtata*, adnotat ex ejuſd. Ammiani XX. 2. *Defruſtandae Meſopotamiae opitulari*, e Gloſſ. Vett. *Conciſus, fruſtatus*, & e Sidonio IX. Ep. 9. *Maxima ex magnis capita defruſtans*. Et ſic ſe jam olim hunc locum Flori reſtituiſſe dicit, quum ante Gallicanam Editionem legeretur *fruſtrarentur*. Potuit ei eodem tempore in mentem venire hic emendandum eſſe *fruſtarentur*, quo Grutero & Salmaſio: nam Ammianus illius, eodem anno 1609. prodiit, quo horum Florus. Sed Gallicanam Editionem Flori, in qua legatur *fruſtarentur*, non vidi. Libri ſcripti & v. e. habent *omnibus promontoriis inſulisque fruſtrarentur & fluitarent*. Sed a Voſſ. 2. abſunt verba *& fluitarent*, a Regg. tantum *&*. Jord. Junt. & Ald. *o. p. inſulisque fluitarent*. Beroald. Sab. & Parv. *omnibus inſulisque fluitarent*. Camers porro ita corrupit *amnibus inſulisque fluitarent* Et Stadius *o. p. inſulisque alliſae fluitarent*. Iſ. Voſſius adnotaverat: *Vide, num melius* fluſtrarentur, *i. e. fluſtris jactarentur: nam tempeſtates deſinunt in fluſtra*. Sed *fluſtrari* multo etiam inſolentius eſt, quam *fruſtari*, & fortaſſis nuſquam legitur. Sed & ſicubi legatur, non videtur id ſignificare, quod vult Voſſius: nam *fluſtra* dici, *quum in mari fluctus non moventur, quam*

Sardiniamque pelagus naufragio ſuo operuerunt.
37 Tanta denique fuit illa victoria, ut de excidendis

Graeci μαλακίαν vocant, ſcribit Feſtus. *Fruſtrarentur* autem quum hic nullum ſenſum habeat, nihil melius eſt, quam, quod pro eo Docti repoſuerunt, *fruſtarentur*, idque etiam Daumio placet de Cauſ. amiſſar. Ling. Lat. radicum cap. xx. & Demſtero ad Roſin. V. 32. *Eructarentur* multis confirmat Nic. Heinſius Lib. III. Adverſarior. Cap. II. quae non ita pridem cura Clar. P. Burmanni Jun. lucem viderunt. Pro *promontoriis* Fran. *promunctoriis*, Duisb. & V. E. *promuntoriis*. Et ſic omnino ſcribendam eſſe hanc vocem volunt Turnebus XIII. Adv. 18. Iſ. Voſſius ad Pompon. Melam I. 13. Idemque & Jac. Gronovius ita ſemper in Mela ediderunt, & J. Fr. Gronov. in Liv. XXI. 35. quem etiam vid. ad Liv. XXVIII. 5. Eadem ſcriptura eſt in Salmaſii MS. Sueton. Aug. XVII. In Notis Tironis Fol. XI. col. I. & XVII. 7. *Promunctorium*. Dausqueius in Orthograph. *Promuntorium per u quum praecipit Turnebus ludos ſe facit.* Non fecit ſe ludos Gronoviis, Iſ. Voſſio, & Cellario, nulla re Dausqueio inferioribus.

Populus Romanus triumphavit] Vetus excuſum, ut ſcimus indicio magni Viri, nam illam editionem non vidimus, voculas adjicit: *& ſic triumphavit*. Scripſerim: *at ſic triumphavit*. ita in Jordane legitur, qui Florum verbatim deſcripſit. Nec aliter optimus Nazarianus habet. SALM. *P. R. & ſic triumphavit*] Eleganter, ſciasque eſſe a primogenia editione, quam firmavit majeſtas cod. Naz. hactenus defuit libris vulgatis *& ſic*: cui tamen non levis ineſt vis ac gratia. GRUTERUS. Porro quæ mea de toto hoc loco ſit ſententia, non verebor ſubjungere. nam ita ſcribendus videtur: *Magna clades, ſed non ſine aliqua principis populi dignitate, intercepta tempeſtate victoria, & triumphum periiſſe naufragio, & tamen cum Punica praeda omnibus promontoriis inſulisque fruſtarentur & fluitarent, Populum Romanum & ſic triumphaſſe.* FREINSH. *Et ſic triumphavit* etiam Berol. Duisb. Regg. & Voſſ. 1. 2.

33. *Lutatio*] Ita recte Toll. Duisb. Regg. Voſſ. Jord. & V. e. Et ſic duo nummi apud Begerum ad h. l. & Inſcriptiones vetuſtae. Vid. Sigon. ad Liv. XXI. 18. & XXX. 19. Pigh. ad A. V. IↃXI. & Drakenborch. ad Sil. Italic. VI. 687. *Luctatio* perperam Ryck. & alii impreſſi. Fran. *Lucacio*.

24. *Propugnaculis*] De propugnaculis navium Stewech. ad Veger. V. 14. & Scheffer. de Milit. Nav. II. 5.

Quod ipſum exitio fuit] Adde Livium, 22, 14, 15. Polyb. 1, 60. Ceterum claſſem expeditam, levem, promtam, utiliorem eſſe, quam quae armis, commeatu, exercitu, propugnaculiſve nimis onuſta eſt, notat Stewechius ad Vegetium, 5, 7. Sic infra, 2, 8, 25. Antiochi apparatus praepeditus magnitudine ſua. & 4, 11. 5. Antonianis navibus *ipſa moles exitio fuit.* Adde Bemeccerum ad Suetonium, Aug. 17, 7. FREINSH.

35. *Quodam genere caſtrenſis*] Paucis & circumciſis ſarcinis, quemadmodum ſolent eſſe milites in caſtris. RYCK. Seneca ad Helv. c. XII. *Militantes quotam partem rerum ſuarum ſecum habent? cum omnem apparatum caſtrenſis diſciplina ſubmoveat.*

Ad ſimilitudinem pugnae equeſtris] Homerus naves vocat *equos marinos*, ἁλὸς ἵππους, Odyſſ. δ. verſ. 708. In pugna ad Actium *erant Caeſariani equitibus ſimiles, modo inruentibus, modo ſe recipientibus*, &c. Dio lib. 50. in fin. Hoc autem eſt *ad ſimi-*

…cis hoſtium moenibus non quaereretur. Super-vacuum viſum eſt in arcem muroſque ſaevire, cuum jam in mari eſſet deleta Carthago.

…*ſtudinem equeſtris pugnae*, ut ho-…ie loquitur, nempe *ſumptis ter-gis & redditis*, quod eſt in Sallu-…ianis fragment. quibus adde Ar-…ian. pag. 62. d. Euſtath. apud …Rader. in Curt. pag. 112. f. Nau-tam *aurigam* vocat auctor veteris verſus apud Chariſium:

> *Typhin aurigam celeris fecere carinae.*

…Sic Varro Marcipore: *Hic in am-…bitu navem conſcendimus paluſtrem, quam nautici equiſones per viam con-…terrent loco.* Ovid. Triſt. 1, 3, 1[illegible].

> *Aurigam video vela dediſſe rati.*

FREINSH. Vid. ſupr. ad n. 8. Poetae multa a re equeſtri & ve-hicularia transferunt ad navalem. Sic navem vocant *equum ligneum*, *currum*, *vehiculum*, *plauſtrum*, & *fraenare navem*, & *habenas immit-tere navi* dicunt. Adi Muret. 1. Va-riar. Lect. 11. Statium & Voſſ. ad Catull. Carm. LXV. v. 9. Sciopp. Ve-riſimil. II. 12. Gataker. Adverſar. Miſcellan. II. 17. & Gronov. ad Senec. Medeam v. 2. Sed apud Hiſtoricos non temere talia reperias. Et hic ſufficiebat, pugnam navium Romanarum ſimilem fuiſſe eque-ſtri, quod etiam Dio de claſſe Au-guſti dicit; ſed omittens declama-toria & turgida illa, quae hic ad-pingit Florus.

37. *Excindendis hoſtium moenibus*] Malebat N. Heinſius *excidendis ho-ſtium moenibus*. GRAEV. Recte Hein-ſius. Et ſic Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. Fran. Jord. & o. e. etiam Camertis, Stadii, & Vineti. Gruterus unde ac-ceperit *excindendis*, quod etiam Freinshemio placuit, non ſcio; niſi fortaſſis e Pall. nam Salmaſius e ſo-lo Naz. adnotarat *excidendis*. Regg. *exſcindendis*. Et ſic Edd. Graevii & Amſtel. Sed verum eſt *excidendis*. Virg. 11. Aen. 637.

> *Abnegat exciſa vitam producere Troja.*

Et XII. 762. *Exciſurum urbem mi-nitans*. Vellej. 1. 12. *Statuit Sena-tus Carthaginem excidere*. Juſtin. XX. *Exciſo Ilio*. In Virgilio quidem 11. Aen. 637. Germanus & Cerda ma-luerunt *exſciſſa*. Sed Pierius nul-lam varietatem ſcripturae adnota-vit e libris ſuis. *Excidendis* hic be-ne revocarat Begerus. *Exſcindere urbem* recte quidem dicitur. Sed non eſt recedendum a libris ſine cauſa.

Carthago] Vide ſupra, 1, 1, 9. FREINSH. Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *in muros arcemque*.

Cap. III.

Bellum Liguſticum.

1 PEracto Punico bello, ſequuta eſt brevis ſane
& quaſi ad recipiendum ſpiritum, requies
argumentumque pacis, & bona fide ceſſantiu
armorum, tunc primum poſt Numam clauſa po
2 ta Jani fuit: ſed ſtatim ac ſine mora patuit. Quip
p

Quae hoc. capite continentur, ſcribunt Epit. Liv. 20. Eutrop. 3, 1. Oroſ. 4, 11, & 12. Auguſt. Civit. 3, 9. CAMERS.

Bellum Liguſticum] Optimae Nazarii membranae habent: *Bellum Ligurium.* Sic ſane & *Ligurius* lapis a Liguribus dictus, apud quos inveniebatur, Theophraſto teſte. *Λιγύριον* Graeci vocant, quod aliis λυγκύριον, quaſi ſit Lyncis urina. Joſepho & aliis vetuſtiſſimis auctoribus vocatur *Λιγύριον*, a Liguribus populis. Poteſt & legi: *Bellum Ligurum.* Nam & *Liguros* infra dixit pro Liguribus. SALM. Naz. *bellum Ligurium.* MS. Gudii *bellum Liguricum.* GRAEV. *Liguricum* etiam Reg. F. *Ligoricum* Voſſ. 1. *de bello Ligurico* Pall. *Ager Liguſticus* apud Plinium & alios: *Liguſtinus* in Liv. XXXI. 10. & XXXII. 31. *Liguſcus* in ſcriptis exemplaribus Varronis 1. de R. R. 18. & III. 9. & *Liguſtus* II. 5. Vid. Victor. & Scalig. ad Varron. 1. de R. R. 18. Et ſic omnibus his locis erat in ſcripto, quem contulerat Politianus, cujus variantes lectiones ab Eruditiſſimo Brencmanno ex Italia ante aliquot annos adlatas, ante, quam in Germaniam mitterentur, ubi tandem poſt longas moras publicatae ſunt, vidi. De titulis capitum vid. ſupr. ad 1. 8. & 19.

1. *Porta Jani*] T. Manlium Torquatum, C. Atilium Coſſ. nominat Caſſiodorus; Torquatum & Bu bum, tabulae Graecae. Qui poſt rior in Oroſio perperam Bubulcu ut in Eutropio Balbus, appellatu Ambo enim adducunt hos Co veluti etiam Plutarchus Numa ca 35. & libro de fortuna pop. R mani cap. 16. ſcribunt enim, h Coſſ. templum Jani Romae clau ſum fuiſſe; id quod poſt Numa tempora non contigerat. Adſtipu lantur Livius 1, 19, 3. Vellejus 38, 4. & D. Auguſtinus Civit. 3 9. annotantes etiam, quam brevi illa a bello quies & pauſa maloru fuerit. Haec ex Annalibus Vina di Pighii ſub Anno Urbis DXVIII Vide infra 4, 12, 64. Emenda dus hac in re Varro de L. Lat. li 4. pag. 40. f. *Tertia eſt Janualis* *cta, ab Jano, & ideo ibi poſit* *Jani ſignum, & jus inſtitutum* *Numa Pompilio, ut ſcribit in ann* *libus L. Piſo, ut ſit clauſa* (ve cod. *aperta*) *ſemper niſi cum bell* *ſit. Nuſquam traditum eſt me* *riae &c.* Turnebus rejicit lecti nem vet. cod. quam ego genu nam puto, & ſic legendum & d ſtinguendum: *ut ſit aperta ſempe* *niſi cum bellum eſt nuſquam. Tr* *ditum eſt mem.* FREINSH *Cla* *ſa porta Jani fuit*] Ita Na quem nunc ſequutus ſum p Freinshem. & Graevium. Ry Duisb. Fran. & v. e. *clauſa Ja* *porta fuit.* Utrumque concinniu

qu

pe jam Ligures, jam Inſubres Galli, nec non &
Illyrii laceſſebant. ſic deſub Alpibus, id eſt, deſub
ipſis Italiae faucibus, gentes deo quodam aſſidue
incitante, ne rubiginem ac ſitum ſcilicet arma
ſentirent: denique utrique cotidiani, & quaſi do- 3
meſtici hoſtes tirocinia militum imbuebant, nec
aliter

quam quod in Voſſ. & al. edd. eſt, *fuit porta Jani*, & in Toll. ac Regg. *porta fuit Jani*. *Jam* quod in Regg. ante *porta* erat, puto e vario ſitu vocis *Jani* in MSS. ortum eſſe. Paullo ante Reg. F. *ad recuperandam ſp.*

2. *Ligures*] Non cum his ſolum, verum etiam cum Sardis, Corſis, Iſtris, & Illyriis bellatum eſt inter primum & ſecundum bellum Punicum. Liv. XXI. 16. Vid. Pigh. in Annalib.

Sic de ſub Alpibus] Legendum unica voce: *Deſub Alpibus, id eſt, deſub ipſis Italiae faucibus gentes.* Non alium memini antiquiorem hoc Floro auctorem, in quo *deſub* reperiatur compoſitum pro ſimplici *ſub*. Frequens hujus praepoſitionis ſic compoſitae mentio occurrit in fragmentis Agrimenſorum veterum. *Deſub monte, deſub lapide*, & ſimilia. Sic *deſuper* dixerunt pro *ſuper*. SALM. In Auctoribus rei agrar. p. 224. *habet de ſub ſe campum extenſum* & p. 226. *de ſub rivo.* Fulgentius Mytholog. III. 6. *Lucernam de ſub modio ejecit.* vid. ibi Muncker. & Salmaſ. ad Capitol. Macrin. c. XI. *Deſub Alpibus Italiae faucibus* Fran. *Aſſidue incitatae* Pal. 2. *Nec non Illyrii* Voſſ. 3.

Ne rubiginem] Livius, 39, 1, 1. de Liguribus: *Is hoſtis velut natus ad continendam inter magnorum intervalla bellorum Romanis militarem diſciplinam erat: nec alia provincia militem magis ad virtutem acuebat*, &c. Adde Juſtinum, 7, 2, 6. FREINSH. Tibull. 1. 11. 50.

Militis in tenebris occupat arma
ſitus.

& alii ibi ap. Broekhuſ.

3. *Denique ita quotidiani hoſtes*] Scripſimus reponendum eſſe, in notis, *denique utrique quotidiani hoſtes:* idque recte ſcripſimus. ſed cum tres hic gentes enumeret Alpium incolas, Ligures, Inſubres Gallos, & Illyrios, & tria ſeorſum bella tribus capitibus ex illis conſtituat, Liguſticum nempe, Gallicum, & Illyricum, miror quare dicat, *utrique hoſtes*. ſcio, nos olim, Ligures & Inſubres Gallos conjunxiſſe, & per *utroſque*, Ligures ſive Inſubres Gallos, & Illyrios, intellexiſſe. nunc aliter cenſemus. *utrique* igitur ſunt Ligures & Inſubres, qui quotidiani hoſtes erant Romanorum, & quaſi ἐπὶ θυρῶν adſtabant Romanis. Illyrii, ut paulo remotiores, non ita aſſidui & quotidiani. Stephanus noſter, ut alii nonnulli, Gallos Inſubres, modo κελτικὸν ἔθνος appellat, modo ἰταλικόν. idem de Liguribus. Hoc nobis olim impoſuerat. SALM. *Denique utrique*] Ita Pall. tres, & e. v. quam ſcripturam Salmaſius etiam probat. FREINSH. *Denique quotidiani* Reg. F. *denique utrique quotidiani* alii o. s. E. V. & Junt. At Beroald. & Parv. *denique itaque quotidiani. Denique ita quotidiani* videtur eſſe a Sabellico, quem ſequuti ſunt Aldus, Camers, Stadius, Vinetus, Gruter. & nuper Amſtelod. Credo eo offenſos eſſe, quod putabant non recte dici *utrique*, quum paullo ante tres populi memorati fuerint. Sed hanc difficultatem tollit interpretatio Salmaſii, quam probabat Perizonius. Et hoc verius puto, quam quod alii Viri Docti exiſtimarunt Florum *utrique* de tribus

aliter utraque gente, quam quaſi cote quadam, populus Romanus ferrum ſuae acuebat virtutis. Ligu-

bus dicere, quorum ſententiam etiam adoptarat Tollius. Loca Flori II. II. 5 & IV. 12. 9. nihil eos juvant: nam in priore *utrique* dicitur de duobus: posterior autem haud dubie corruptus eſt.

Tirocinia militum] Livius IX. 43. mutata forma orationis, *malo tirocinio imbuendum Samnitem*.

Nec aliter utraque gente, quam quaſi cote quodam] Optimi libri, omiſſa voce *quam*, habent tantum: *quaſi cote quadam*. Unde legerim: *Nec aliter utraque gente quam ſi cote quadam*. Atque ita in Palatinis. SALM. Ryck. prorſus ut Salmaſius ex Nazar. conjecit: *nec aliter utraque gente, quam ſi cote quadam*. ſed *quam* alii libri non agnoſcunt. GRAEV. Non intelligo quae ſit ſententia in eo, quod vult Salmaſius, quod etiam in Toll. Duisb. Regg. Fran. & v. e. eſt, *nec aliter u. g. quam ſi cote quadam*. *Non aliter quam ſi* ſatis uſitatum eſt; ſed hic habere locum non poteſt. Nam ſemper adjunctum habet verbum aliquod ſubſequente alio verbo in ſubjunctivo: ut apud Ovid. I. Triſt. 3. 73.

Divider haud aliter, quam ſi mea membra relinquam.

Similiter *non ſecus quam ſi*. Vid. Stewech. de partic. Ling. Lat. Nec animadverto, quid vitii ſit in vulgato *non aliter quam quaſi cote quadam*. *Non aliter quam cote quadam* Latina oratio eſt: eam autem non vitiat adjecta particula *quaſi*, quae durioris & audacioris metaphorae molliendae cauſa addi ſolet, & idem ſignificat, ac quod aliter effertur *ut ita dicam*. Vid. Manut. ad Cicer. III. Ep. Fam. 2. Naz. non habet, quod ſcribit Graevius, ſed *nec aliter u. g. quaſi cote quadam*. Et ſic etiam aliae Edd. vett. quod & ipſum ferri poteſt. Vid. infr. ad c. 13. n. 13. hujus lib. *Quaſi* deſideratur in Voſſ. 1. *jam ſi* Voſſ. 2. & correctum *ſicut*. *quam quaſi* Voſſ. 3. & Vineti, Gruteri, & aliorum poſt eos edd. quos ſequutus ſum. Cauſam omittendo τὸ *quam* potuerunt praebere non multum diſſimilia compendia notarum, quibus ſcribuntur *quam* & *quaſi*, quae etiam in Ryck. Duisb. & V. E. exſtant. Quae in nota Graevii poſt verba *cote quadam* leguntur, ex Amſtelod. ed. ſunt, pro quibus in aliis legebatur, *ſed vulgata non eſt movenda*.

Quaſi cote quadam] Scilicet *ne per otium torpeſceret manus aut animus*. FREINSH. Hic quoque Begerus, arrogantiae ac temeritatis accuſat Graevium, qui in Praefatione auſus fuerit notare hoc genus loquendi Flori *acuere ferrum virtutis*, tamquam intolerabile. Dixerat Graevius: *hoc non ſani eſſe hominis non ſanus juret Oreſtes*. Begerus contra; *ſed ſani eſſe, juret ſanus*. Oportet ergo alterutrum illorum dubiae ſanitatis fuiſſe, quum ita ſcribebant. Sed audiamus Begerum: *Ferrum*, inquit, *hoc loco non pro rudi* metallo, *ſed pro* gladio *ſumi, ut communiter, idemque proinde ſignificare ac* aciem virtutis, *quis non videt? Virtutem* fortitudinem *ſignificare, nemo opinor, negabit. Quidni igitur, inſtrumentum fortitudinis fortitudini jungere licuerit, ut allegoria ſibi conſtaret, cotique ferrum reſponderet?* Haec quam ſana ſint, exiſtimabunt alii. Ego nondum video in iis ullam vim ad evertendum judicium Graevii ineſſe. Primum dicit *ferrum* eſſe *aciem*, nec animadvertit minime adcuratum eſſe *acuere aciem*: neque enim acies ipſa acuitur; ſed ferrum ut aciem accipiat, & acutum fiat. Deinde, quam

Ligures imis Alpium jugis adhaerentes inter Varum & Macram flumen, implicitoſque dumis ſilveſtri- 4

quam frigidum & hoc eſt, *inſtrumentum fortitudinis licere jungi fortitudini*, & ob id recte dici *ferrum virtutis*? Hoc enim perinde eſt, ac ſi quis lapides, ſtipites, ſudes, ſagittas, haſtas, & alia inſtrumenta pugnarum & fortitudinis fortitudini ac virtuti jungat, & *lapides, ſtipites, ſudes virtutis* ac *fortitudinis* dicat: quae neque uſquam leguntur, neque, ut opinor, dici potuerunt. Vidit quidem Begerus inſolentiam hujus phraſeos; ſed nihil hac re motus eam objecturis ita occurrit. *Sed inſolitum hoc eſt? Inſolitum; ſed tamen Floro Scriptori Romano uſurpatum: qui proinde, quod eo tempore viveret, quo Latina lingua adhuc vigebat, neſcio an a nobis, qui Romanorum in his diſcipuli ſumus, ſine arrogantiae & temeritatis nota poſſit culpari.* Ac denique, ut etiam facetus videatur, hanc diſputationem dicto Germanorum claudens interrogat, *an ovum ſapientius velit eſſe gallina?* In his, ut ſine circuitione dicam, ne mica quidem ſalis eſt. Nam quid abſurdius eſſe poteſt, quam exiſtimare omnes, qui florente aliqua lingua ſcribunt, ſemper adcurate & cum judicio loqui? Multi ante Florum, quum adhuc purior & ſimplicior erat ſermo Latinus, nec tam corruptum judicium ſcribentium, Latino ſermone ſcripſerunt, & tamen a Cicerone, Quintiliano, aliiſque reprehenſi ſunt, quod alia vix Latine, alia pueriliter, inepte, ac turgide ſcripſerant. Nunc quidem non habemus eam notitiam ſermonis Latini, ut omnia, quae uſus illius tulerit, ſciamus, aut de iis tamquam e tripode reſpondere poſſimus. Sed qui ſibi diligenti lectione optimorum Scriptorum aliquem uſum illius compararunt, & mediocri facultate judicii praediti ſunt, non difficulter intelligunt, illa, quae ipſa natura rerum copulari non patitur, quaeque a communi conſuetudine loquendi abhorrent, non magis Latino ſermone recte potuiſſe dici, quam eadem nunc a quoquam, ſermone patrio ſibique vernaculo ſcribente, ſine reprehenſione dici, ſcribive poſſunt. In Floro autem eſſe quaedam hujusmodi, & orationem ejus, contra quam ſtilo hiſtorico convenit, ſaepe plus quam poëtico tumore turgere, dudum judicarunt Scaliger, Voſſius, Salmaſius, & quidquid ubique fuit Doctorum. Quae omnia ſi quis tamquam cum judicio ſcripta defendere, aut ſermonem Flori pro norma bene loquendi proponere velit, is quidem genuinus eſt pullus Flori, id eſt, ex eorum genere, quos infelicibus ovis natos dicit Juvenalis. Ego malim diſcipulus eſſe Livii, cui eamdem rem ſcribenti inſana illa metaphora Flori uti non placuit. Vid. verba illius ad n. 2. *Suae virtutis acuebat* Naz. Ryck. Flor. Magl. Fran. & o. v. e. excepta prima.

4. *Ligures*] Hos trans Alpes ad Rhodanum uſque occupaſſe olim Galliam Narbonenſem, itidem ut a Varo, qui Galliae & Italiae terminus erat, ad Arnum Italiam conſtat: quare impedite admodum noſter & obſcure de bello Liguſtino tradidit, dum ſcribit, bellatum cum Liguribus, qui in Italia inter Varum & Macram flumen habitant, quo loco Ingauni & Intemelii ab aliis cenſentur; utpote qui maritima a Nicæa ad vada Sabatia habitarunt; quando paullo poſt, dum enumerat Liguſtinos bello ſubactos, eos quoque cum iſtis confundit, qui trans Alpes ultra Varum partim mediterranea,

veſtribus, major aliquanto labor erat invenire, quam vincere. Tuti locis & fuga, durum atque velox genus, ex occaſione magis latrocinia, quam bel-

partim maritima, in Gallia Narbonenſi habebant; *Deceates* enim ad Vari oſtia, *Oxybii* iſtis orientales, ad oram Gallici maris habitabant, eſtque ibidem portus *Oxybius*, a vicina ejuſdem nominis gente dictus Straboni, lib. 4. *Euburiates* autem Plinius citra Alpes in Liguria numerat. nam quod *Salyes*, ſive *Salvios*, hic etiam aliquot exemplaria recenſent, mendum eſſe credibile eſt: Salvios, enim bello Allobrogico, & primos trans Alpes arma Romanorum expertos, & tunc primum in ditionem a C. Sextio Calvino redactos, Florus, 3, 2, 3. Strabo, libro 4. pag. 140. teſtatur. Epitoma Livii, 61. addit, victa Salviorum gente C. Sextium coloniam *Aquas Sextias* condidiſſe; triumphaſſe autem conſtat de Salviis, anno DCXXXI. STAD.

Imis Alpium jugis] Ryck. *Ligures in viis Alpium jugis adhaerentes.* leg. *Ligures inviis Alpium jugis adhaerentes*, quod & excerpta veteris alius libri confirmant. Invia juga Alpium, in quibus degebant Ligures, dicuntur, quia habitabant in dumetis, & montibus ſylvis inviis obſitis, ſive quas nulli tranſierant exercitus & tranſire difficulter poterant. Hinc ſtatim dicit majorem fuiſſe laborem illos invenire, quam vincere, & illos tutos fuiſſe locis, quae incognitas latebras appellat: ſic n. MSS. pro vulgato *Ingauni tandem Fulvius latebras.* Sed N. Heinſius cenſet, ſi quid mutandum ſit, reſcribi rectius, *Ligures primis Alpium jugis adhaerentes.* A Varo enim flumine Alpium ſtatuere initium Florum, ut alios ſcriptores, finem ad Arſiam flumen: quare & infra cap. V. *Liburni ſub extremis Alpium radicibus agunt inter Arſiam Titiumque flumen.* Vides Liguribus prima Alpium juga *aſſignari*, *Liburnis* extrema. Sic & Plin. lib. III. cap. 19. de Alpibus. Alii ſcriptores a mari infero ad ſuperum eos extendunt, ut Mela. GRAEV. *Primis* malebat etiam Burm. ad Ovid. XV. Metam. 548. Freinſhemius *in Ind. ima juga Alpium* interpretatur non ita excelſa, ſi comparentur cum aliis. Quaero auctoritatem aliorum, qui ſic dixerint *ima juga montium.* Perizonio placebat ſcriptura libri Ryck. quam Tollius peſſimam eſſe adſcripſerat, eo quod Florus paullo ante dixerat, Ligures habitare *de ſub Alpibus.* Sed hoc leve eſt, & levius etiam, quod adferebat e Floro IV. 12. 6. Liber Ryck. hic non eſt contemnendus. Nam & Livius ſaepe memorat *ſaltus invios* ac *devios*, in quibus latitarent Ligures. XL. 27. *Qui hos ipſos Ligures aliquoties pecorum modo fugientes per ſaltus invios conſectati ceciderunt.* Ibid. *Quem, ſcrutantes antea devios ſaltus, abditum ac latentem vix inveniebamus.* & cap. 53. *Q. Fulvius Cos. profectus in Ligures per invios montes vallesque ſaltus cum exercitu transgreſſus.*

Adhaerentes] Propert. II. 23. 17.

Illic adſpicias ſcopulis haerere ſorores.

Vid. ibi Paſſerat. & ſupr. ad I. 13. 15. adnotata.

Invenire] Infra, 3, 8, 6. de Balearibus: *dilapſi in proximos tumulos, quaerendi erant ut vincerentur.* Adde, 3, 10, 14, & 15. & Tac. Agric. 34, 3. FREINSH.

Tutum locis] *Tuti locis* eſt vetus & vera lectio. Ita etiam diſtinguimus: *tuti locis & fuga, durum atque velox genus, ex occaſione latrocinia magis quam bella faciebat.*

In

bella faciebant. Itaque quum diu multumque eluderent Salyi, Deceates, Oxybii, Euburiates, Ingauni, tandem Fulvius latebras eorum ignibus ſep-

In Jordane legas: *tuti ſiquidem locis.* Illud *ſiquidem* eſt ipſius Jordanis. SALM. *Tuti*] Sic Pall. tres, editioque vetus, non *tutum*, ut poſtea editi. GRUTERUS. Vellej. de Rhaetis & Vindelicis: *gentes locis tutiſſimas*, &c. FREINSH. *Tuti* etiam Regg. Toll. & Duisb. Recte. vid. Gronov. ad Liv. XXIII. 26. *Totum locis e. ſ.* Ryck. *tutus locis ſugaque* Fran.

Durum atque velox genus] *Durus* pro eo, qui duro generi vitae adſuetus, qui malorum ac laborum patiens eſt. Virg. III. Aen. 94. *Dardanidae duri.* V. Aen. 730. *Gens dura atque aſpera cultu.* IX. Aen. 468. *Aeneadae duri*, i. e. ut ibi Donatus, durantes in labore. Sic de Scythis Juſtin. II. I. quibus etiam IX. 2. virtutem animi, & *duritiam corporis* tribuit. De Liguribus quoque Virgil. II. Georg. 168. *Adſuetumque malo Ligurem.* Tacit. II. Hiſtor. 13. *Nec capi poterant, pernix genus, & gnari locorum.* Et Liv. XXVII. 48. *Durum in armis genus.* *Genus* pro gente, ut apud Liv. & Tacit. Vid. *Indic.* Graev. ad Lucian. Macrob. p. 467. & Gronov. II. Obſ. 3.

Magis latrocinia quam bella] Haec ſaepe opponuntur. Vid. *Indic.* & Waſſ. ad Salluſt. Jug. CII. Add. Liv. XXXVIII. 32. & Vellej. II. 31. Livius II. 48. *Ex eo tempore neque pax, neque bellum cum Vejentibus fuit; res proxime formam latrocinii venerat. Legionibus Romanis cedebant in urbem: ubi abductas ſenſerant legiones, agros incurſabant; bellum quiete, quietem bello invicem eludentes.* & de Liguribus XL. 27. *Ab Liguribus latronibus verius, quam hoſtibus juſtis.* In Naz. Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *Latrocinia magis quam bella.* Et ea poſitura verborum ſere ſemper Livius. Recte quoque Begerus e Cod. Berol. *faciebant.* Et ſic Florent. & Jord.

5. *Diu multumque*] Strabo lib. 4. pag. 140. *Romani bello per XXC. annos tracto, vix obtinuerunt, ut XII. ſtadiorum amplitudine publica via pateret*, &c. FREINSH.

Multumque eluderent Salyi] Reperio *eluderet*, in omnibus veteribus. Iidem, *ſaltus* non *ſalyi*. Facilis mutatio τοῦ *Salyus* in *ſaltus*. Mihi conſtat numero ſingulorum hanc periodum concepiſſe Florum. Itaque ſcripſerim; *itaque cum diu multumque eluderet Salyus, Deciates, Oxybius, Euburiates, Ingaunus, tandem Fulvius latebras eorum*, &c. In optimo libro, *Euburiatas* pro *Euburiates* legitur: & *Incognitas* pro *Ingaunus*. *A* pro *u* perpetuum in illis membranis, ut in aliis quas vidimus. ſcripſerat Florus, *Ingaunitas* vel *Ingonitas*, hoc eſt ἰγγαυνίτης. ut *Euburiatas*, εὐβουριάτης. aliis dicuntur *Ingauni*, non *Ingaunitae*. *Deciates* eſt Δεκιάτης. Alias *Deciatae* ſcribendum fuiſſet. Ita de ceteris. Stephanus noſter: Δεκίητον πόλις Ἰταλίας, τὸ ἐθνικὸν Δεκιῆται, ὡς Ἀρτεμίδωρος ἐν α΄ γεωγραφουμένων. Galliam vocarunt veteres, & Graeci praecipue, totum illum Ligurum tractum, ut & ipſi Ligures, Inſubres Galli dicti. Italiam tamen etiam appellarunt Ciſalpinam illam Galliam Romanorum. Qui Σάλυες Graecis, hi ſunt *Salyi* vel *Salui* Latinis. Jordani in vetuſtis membranis, *Saluvii*, ut *Saus*, *Savus*, *Draus*, *Dravus*, ſic *Saluus*, *Saluvus*, & *Saluvius*. Jordanes corruptiſſimus eſt in vulgatis editionibus hoc loco, quem liceat emendare ex iis, quae heic diximus. Stephanus in voce Σάλυες, Σα-

ſepſit : Baebius in plana deduxit : Poſtumius ita exar-

Σάλυες, inquit, ἔθνος δυτικὸν πολεμῆσαν Ῥωμαίοις εἰς Χάραξ ἐν δεκάτῳ χρονικῶν. Potuit ita ſcribere Stephanus. Nam illae nationes, ut & tota Italia plane δυτικὴ eſt. Sed omnino corrigendum Λιγυστικόν. Nos de iſtis alibi pluribus. Scripti Jordanis Codices nulla littera minus hunc locum ſic praeferunt : *Cum diu multumque eluderent Saluvii, Decilates, Oxunii, Buriates, Ingauni.* Numero multitudinis horum nomina populorum extulit, quos Florus ſingulariter expreſſit. Ingaunorum Ligurum non rara mentio apud Livium occurrit; qui & Apuanorum Ligurum & Intemeliorum inſuper meminit, qui heic non nominantur. SALM. Repraeſentare libuit lectionem Vineti. variantes lectiones MSS. videantur in caſtigationibus ejus. v. e. ſervat : *eluderet ſaltus detrate. buriates ſexule. incognitas tandem &c.* quae examinare non eſt iſtius temporis, non magis quam Pall. differentias, quorum praecipuus habet; *eluderet ſaltus, deciate ſexubile buriatas, incognitas tandem.* GRUTERUS. His ex lectionibus (*eluderet*, & *ſaltus*, unde facilis in *Salyus* mutatio) conſtare ſibi Salmaſius ait numero ſingulorum hanc periodum concepiſſe Florum. itaque ſcribere ſe; *eluderet Salyus Deciates &c.* De Salyis vide infra, 3, 2, 4. FREINSH. Ryck. *Eluderet ſaltus, Oxubiles, Buriates, Soxulae incognitas tandem Fulvius.* Pleraque ſic etiam in aliis MSS. reperiuntur. Sed vulgata ſaniora ſunt. In hoc vero erravit Florus, quod *Salyos, Deciatas, Oxybios* adſcripſerit Liguriae Ciſalpinae, cum coluerint Galliam Tranſalpinam. GRAEV. Libri ſcripti fere omnes diſcrepant. In Ryck. eſt *Exubiles*, non *Oxubiles*. In Duisb. plane ut in v. e. In Regg. *eluderet ſaltus, Deceates, Oxybii, Euburiates, Ingauni, incognitas tandem Fulvius.* In Berolin. *eluderet ſaltus, Deceate, Buriales, Sexule incognitas t. F.* Florent. & Magl. *eluderent Salyi, Deceates, Oxybii, Buriates, Sexule incognitas t. F.* Fran. *eluderet ſaltus debureate foecubilees incognitae tandem Fulv.* Voſſ. 3. *eluderetur ſaltu Ocxubules Buriates S. i. t. F.* ut in Flor. & Magl. Voſſ. pr. *eluderent Salyi, Deceates, Sexobuli Buriates, i. t. F.* ſec. *Deciates*, cetera ut in editis. Salmaſius hic ita ſcripſerat : *eluderet ſaltus deciates oxubile buriatas incognitas tandem.* Ita optimus Naz. in Pal. 1. *eluderet ſaltus detrate buriates ſexule incognitas tandem.* Et, poſter. Pal. fere conſentit cum Nazar.

Euburiates, Ingauni] Scripti *Incognitas.* Scripſerat Florus *Ingaunitas*, vel *Ingonitas*, hoc eſt ἰγγαυνίτης. ut *Euburiatas* Ἐυβουριάτης. aliis dicuntur *Ingauni*, non *Ingaunitae* SALM.

Fulvius] Aeque impeditum hoc eſt de Fulvio, atque praecedentia. nec enim ſatis liquet, quiſnam Fulviorum, de quo loquitur, fuerit; Varii enim Fulvii cum Liguribus bella geſſerunt. Propior eſt conjectura (eſt enim divinandum, quia rerum cum Liguſtinis geſtarum hiſtoria apud noſtrum Florum impeditiſſima eſt, & ab aliis ſcriptoribus diverſa) Q. Fulvium Flaccum fuiſſe de quo loquitur, qui anno DLXXIV. Cos. de Liguribus triumphaverit, etiamſi magis gratiae, quam rerum geſtarum magnitudini datum fuiſſe Livius, 40, 59, 1. teſtetur : tamen ipſum per devios ſaltus, per invios montes, impeditas valles, cum exercitu tranſgreſſum : acie hoſtem viciſſe, caſtris exſuiſſe, ex collibus in campeſtrem agrum deduxiſſe, praeſidiaque montibus impoſuiſſe, Livius, lib. 40. 53. teſtatur. Apuanos etiam Ligures, qui ad Macran flumen habitabant, in dediti-

exarmavit, ut vix reliquerit ferrum, quo terra coleretur.

tionem acceptos ad 7000 hominum in naves impoſita praeter oram Etruſci maris Neapolim tranſmiſit. indeque agrum ipſis inter populares in Samnio dedit: Victos etiam fuiſſe a Fulvio Nobiliore Ligures Alpinos & Veliates in Capitolinis triumphis extat. Veliates autem inter Ciſalpinos Ligures numerat Plinius, 3, 5, & 15. STAD. In Faſtis Triumphalibus *Eleates* vocantur. Vid. Pigh. ad A. V. IↃCXCV. De bellis cum Liguribus Sigon. 1. de Ant. Jur. Ital. 23. & Noris ad Cenotaph. Piſ. Diſſert. 1.

Ignibus ſepſit] Jordanes: *igni ſepſit*. SALM. Vide infra, 3, 10, 6. FREINSH.

Baebius] Cn. & M. Baebios Tamphilos (aut Pamphilos) fratres cum Liguribus rem geſſiſſe in Conſulatu, quorum iſte collegam Corn. Cethegum anno DLXXIII. ille anno ſuperiore Æmilium Paullum habuerit, ex priſcorum monumentis colligo; & M. de Liguribus triumphaſſe. Apuanos autem Ligures Cornelius & M. Baebius victos & in deditionem acceptos, e montibus in campeſtres agros cogunt; traductique ſunt ex Liguria in Samnium (eo conſilio ne latebras & invios ſaltus repeterent ad rebellionem) 40000 liberorum capitum cum feminis pueriſque publico ſumptu, in agrum Tauraſinorum, quem de Samnitibus Romani ceperant, vocatique ſunt a ducibus iſti Ligures Baebiani & Corneliani, qui in hoc Samnitium tractu a Plinio recenſentur; quare de hoc Baebio loqui Florum veriſimile eſt. Cn. namque Baebium ad comitia Romam reverſum, cum L. Aemilius interea cum Liguribus Ingaunis proſpere dimicaverit, teſtatur Livius, 40, 17, 8. & 40, 38. & Aemilium de iiſdem triumphaſſe Capitolinae tabulae produnt, anno DLXXII. STAD.

In plana deduxit] Adde infra, 3, 5, 28. FREINSH. Varro Lib. IV. de Ling. Lat. c. 8. Ed. Gothofr. *Hi poſt Coelii obitum, quod nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum.*

Poſthumius] Collegam intelligit Calpurnii Piſonis, qui vitricus fuit Fulvio Flacco: quique Piſoni in magiſtratu mortuo ſucceſſit, anno DLXXXIII. etſi tres fuerunt Coss. L. A. Sp. Poſthumii qui bellum Liguſtinum ſortiti fuerint; tamen Livius, 40, 41, 3. de iſto diſerte refert, quae ad Flori relationem conveniunt, cum ita inquit; *Ab A. Poſthumio Montanorum Ligurum vineae caeſae ſunt, frumenta deuſta; donec cladibus omnibus belli coacti ad deditionem venerunt, armaque tradiderunt.* STAD. *Poſtumius* recte erat in Ryck. Duisb. Fran. & v. e. vid. ad 1. 11.

Ut vix reliquerit ferrum] Inter cetera continendis gentibus inventa, hoc etiam fuit: ut ferro privarentur, niſi quantum agrorum cultus poſceret. Ita Philiſtiim cura effectum eſt, *ut non inveniretur enſis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Jonatha, excepto Saule & Jonatha*, 1. Samuel. 13, 22. Etiam inter conditiones pacis cum Porſena hanc fuiſſe ex Plin. 34, 14. ſupra, 1, 10, 2. notatum eſt. Vide etiam infra, 2, 18, 6. FREINSH. Pall. Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *relinqueret*.

CAP.

Cap. IV.

Bellum Gallicum.

1 Gallis Inſubribus, & his accolis Alpium, animi ferarum, corpora plus quam humana erant: ſed experimento deprehenſum eſt, quippe ſicut

De hoc bello ſcribunt Epit. Liv. 20. Eutrop. 3, 2. Oroſ. 4, 13. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 45. Euſeb. lib. temp. Plura Plut. Marcello, cap. 7. &c. Sane in hoc bello P. R. ſociorum Latinique nominis 300000 armatorum habuiſſe dicitur. Epit. Liv. 20. Plin. 3. 20. dicit, equitum 80000. peditum 700000. ſine externis ullis auxiliis, atque etiam ſine Tranſpadanis. Camers. Lege Polyb. 2. 24. Freinsh.

1. *Sed experimento deprehenſum eſt, quippe ſicut primus eis impetus*] Haec invicem non cohaerent. Et turbant hoc loco verba iſta, *Sed experimento deprehenſum eſt*. Quae nec cum praecedentibus, nec cum ſequentibus, conveniente ſenſu necti poſſunt. Gallis, inquit, Inſubribus & his Alpium accolis, animi ferarum, corpora plus quam humana erant, hoc eſt, ultra ſtaturam hominum enormia. Addit ſtatim: *Sed experimento deprehenſum eſt, quippe ſicut primus impetus eis major quam virorum eſt, ita ſequens minor quam feminarum.* Hoc nempe experimento deprehenſum eſt, eos primum impetum habere majorem virili, ſecundum minorem muliebri. Sic ſane intelligendum. Sed ipſa conſtructio ſatis ſana non eſt. Hac re motus Vir eruditus, quatuor illa verba turbantia tollebat: *Sed experimento deprehenſum eſt*. Quod ſi feceris, verba tum cohaerebunt, ſententia ipſa diſcrepabit. Gallis, inquit, corpora plus quam humana, animi vero ferarum. Cauſam deinde ſubjunget: *Quippe primus impetus eis major quam virorum, ſequens minor quam feminarum*. Hoc nihil jam ad beſtias, cum eiuſmodi feris non ſolum primi impetus ferociſſimi ſint, ſed etiam ſequentes, ſed etiam ultimi. Immo multae ex his in ferrum ſponte ſua ruunt, nec ante ferociam animorum deponunt aut impetus ardorem, quam exſpiraverint. Non propterea igitur hoc illis accidit, ut poſt primos impetus elangueſcant, quod animos ferarum habeant. Nam pleraeque ferae tales non ſunt. Ceterum placebat etiam eidem Viro docto, verba haec quatuor retinenti, ſcribere: *Id experimento deprehenſum eſt*. Sed res eodem recideret. Hic nempe ſenſus eſſet: Gallis animos ferarum eſſe. Idque experientia comprobatum. Quippe primum impetum eis eſſe majorem virili, ſequentem minorem femineo. Inde ſemper concluderetur, tales feris animos eſſe. Quod non de omnibus verum eſt, immo falſum in plurimis. Putem ego potius una ſyllaba addita, quae exolevit ob ſimilitudinem praecedentis, ſcribendum: *Sed id experimento deprehenſum eſt: quippe ſicut primus impetus eis major quam virorum eſt, ita ſequens minor quam feminarum.* Sequens periodus non reddit cauſam ejus rei, quae in praecedente continetur, ſed eam potius

ſicut primus impetus eis major quam virorum eſt, ita ſequens minor quam feminarum. Alpina corpo- 2
ra

potius corrigit ab experientiae documento. Gallis dixerat animos ferarum eſſe ac corpora majora humanis. Mox ſe corrigens, experimento deprehenſum eſſe dicit, ex bellis plurimis, quae cum eis Romani geſſere, primos quidem impetus habere belluarum, & majores quam virorum, ſequentes vero minores quam feminarum. Hic igitur non habuere ferarum, quae ad extremum ſpiritum eumdem ſervant ferociae & immanitatis tenorem, haud minus concitatae ſecundo impetu quam primo. SALM. *Sed experimento deprehenſum eſt*] Si ulla velificaretur aura libri MS. pronuntiarem quadrigam iſtam verborum ſpuriam; quod appareret magis, ſi *ſed* mutaretur in *ſcilicet*. poſſunt tamen aliquid habere ſenſus, ſi vox prior transformetur in *id* &c. GRUTERUS. Mihi ſequentia potius ſuppoſititia videntur, ipſiſſima enim verba ſunt Livii 10, 28, 4. quae ſtudioſo cuidam, ut fieri ſolet, promptum fuit in marginem adlinere. quomodocunque enim, retentis iſtis, mutemus aut interpremur reliqua, nullus ſequetur ſenſus commodus. Itaque quibus iſta ſententia probatur, ita ſcribent: *Sed experimento deprehenſum eſt, Alpina corpora humenti coelo educata, habere quiddam ſimile nivibus ſuis, quia &c.* niſi cui forte placeat Camertis emendatio, *quod*, pro, *quippe* reſcribentis. FREINSH. Eſt locus turbidus & valde contaminatus. Sententia non cohaeret, quocunque te vertas, ut pluribus oſtendit ingeniorum princeps Salmaſius. Nolo in aliorum emendationibus & interpretationibus longus eſſe. Mihi videntur poſſe ad integritatem priſtinam haec verba revocari, ſi duas voculas in ſedem ſuam, qua exciderunt librariorum culpa, reponas, & ſic interpungas, *Sed, experimento deprehenſum eſt, ſicut primus impetus eis major quam virorum eſt, ita ſequens minor quam foeminarum. quippe Alpina corpora humenti coelo educata habent quiddam ſimile nivibus ſuis.* Vides nunc omnia liquida eſſe. Galli, inquit, habent animos & impetum ferarum. Sed, quod experimenta docuerunt, ſicut primus impetus eſt plus quam virorum, ſic mox, ſi perduretur in praelio, remittitur & tantopere langueſcit, ut videantur eſſe foeminae. Nam Alpina corpora facile ſolvuntur & diffluunt. Rationem nimirum naturalem ſubjungit, cur tam celeriter impetus ille pluſquam humanus langueſcat. Retinui cum Freinshemio ex Nazar. *ſimile nivibus ſuis*, quod & Gudianus confirmat repudiata vulgatarum editionum lectione: *ſimile cum nivibus*, quod ipſa lingua Latina repudiat. Nam Solini locus, quo Salmaſius utitur, vitioſus eſt, ut facile legenti conſtabit, & licet ſanus eſſet & inviolatus, auctoritas tamen Solini non eſt tanta, ut poſſit impurum loquendi genus civitate donare. Non magis Latine dicitur *ſimile eſt hoc cum illo*, quam tritum vulgo *ſic comparatum eſt cum illo*; quod merito doctiſſimus Vorſtius exploſit. Ceterum Nicolao Heinſio ſic potius hic locus videtur conſtituendus eſſe: *Sed experimento deprehenſum (quippe ſicut primus impetus eis major quam virorum eſt, ita ſequens minor quam foeminarum) Alpina corpora humenti coelo educata habere quiddam ſimile nivibus ſuis.* GRAEV. Tractavit etiam hunc locum Iſ. Voſſius ad Catull. pag. 175. & praefatus Florum, ſi non adfectet, ſaltem uti obſoletis & inuſitatis vocibus, haec ita reformari jubet: *Sed experimento deprehenſum eſt, quod impes ſicut primus eis major quam viro-*

ra humenti coelo educata, habent quiddam ſimile nivibus ſuis: quae mox ut caluere pugna, ſta-

virorum eſt. Addit, ſe non dubitare, quin etiam infr. IV. 2. 66. ubi vulgo legitur, *niſi quod amplior, eoque acrior Caeſarianorum impetus fuit*, reducendum ſit vocabulum *impes*, eo quod optimus liber ibi habeat *impos*. Neſcio quem optimum librum dicat. Ego nullum librum ſcriptum laudari vidi, qui ibi habeat *impos*. Sed etſi ibi in omnibus non modo *impos*, verum etiam *impes* ſcriptum eſſet, tamen inde non confici poſſet, hic quoque ita legendum eſſe. Nam quae ratio eſſe poteſt, cur in hunc locum magis intrudi debeat illa vox, quam in alia loca Flori, ubi itidem atque hic, in omnibus libris legitur *impetus*? *Impes*, pro impetus eſt in nonnullis MSS. Flori IV. 12. 54. Sed ex eo non ſequitur & hic ad eamdem formam emendandam eſſe vocem *impetus*. In Graevii animadverſione, ubi Heinſii ſententiam de hoc loco exponit, credo *eſt* ante *quippe* per negligentiam typographorum omiſſum eſſe: nam Heinſius id in exemplari ſuo, in quo hanc diſtinctionem poſuerat, non deleverat. Perizonius plane eodem modo in libro ſuo diſtinxerat; & pro *habent* e Freinshemio adſcripſerat *habere*. Graevii conjectura, in qua verba *experimento deprehenſum eſt*, accipienda ſunt, quaſi per parentheſin poſita, non adſpernanda eſt; nec tamen ullius MS. auctoritate firmatur. Camertis, Gruteri, Salmaſii, & Freinshemii emendationes partim violentae ſunt, partim contortum & perplexum aliquid in oratione & ſententia relinquunt. Mihi locus ſine ope meliorum codicum non poſſe reſtitui videtur. In Jordane eadem, quae hic, ſcriptura eſt, a qua in hoc ſolo abeunt Auctor Hiſtor. Miſc. III. 3. Urſpergenſis in Chronico, & (qui auctorem horum verborum falſo laudant Eutropium) Bergomenſis ad A. M. 4967. & Nauclerus Generat. LIX. quod pro *quippe* habent *quod*. Sed hoc nuſquam ante Plantinianam Editionem Stadii, quam deinde aliae quaedam ſequutae ſunt, inveni; nec valde hic placet, etſi Florus I. 23. 2. eo etiam ita uſus eſt. In his, quae ſequuntur, Auctor Hiſt. Miſc. habet *Alpina enim corpora*, & pro *humenti, humecto*; Urſpergenſis, *cauſa autem haec eſt, quod Alpina corpora*. Haec bene conveniunt ſententiae hujus loci: nam cauſa, cur ſecundi impetus Gallorum, quamquam iis corpora plus quam humana, animi ferarum erant, tamen minores, quam foeminarum eſſent, vere haec erat, quod vaſta illa corpora poſt effuſum primum impetum ſtatim in ſudorem ibant, quem laſſitudo & impatientia laboris ſequi ſolet; quod de Gallis alii quoque teſtantur. vid. ad Liv. XXXIV. 47. Non male igitur Auctor Hiſt. Miſc. ſive de ſuo, ſive quod ita ſcriptum invenerat, poſt *Alpina* addidit *enim*. Nam oratio vel hanc, vel aliam conjunctionem cauſalem poſtulat, ut haec periodus praecedenti apte nectatur, nec plane abrupta ſit. quam Graevio quoque cauſam fuiſſe puto & *quippe* loco movendi, & ante *Alpina* transferendi. Aliter poſt omnes Editores Flori tractavit hunc locum Clar. Withofius in Specimine Guntheriano pag. 76. Ex illius ſententia hic omnia ſana ſunt, ſi pauca quaedam, quae exciderunt, & negligentia deſcribentium omiſſa ſunt, ſuppleantur. Ea autem affirmat eſſe duo verba *vinci potuiſſe*, & his in ſedem ſuam reſtitutis legi jubet, *ſed experimento deprehenſum eſt*, VINCI POTUISSE.... *Quippe ſicut primus impetus*..... Confirmat deinde conjecturam ex ipſo Floro II. 6. 54. II. 17. 17. & ex multis aliis ſcriptoribus,

ſtatim in ſudorem eunt; & levi motu, quaſi ſole, laxantur. Hi ſaepe & alias, ſed Britomaro duce, 3

non

ribus, e quibus oſtendit loquutionem hanc *vinci poſſe*, *vinci potuiſſe*, velut ex formula adhiberi. Hoc mihi ſatis acute & ingenioſe excogitatum videtur; ſed, quod pace Eruditiſſimi mihique amiciſſimi Viri dictum volo, nondum video cur conjectura Graevii, qua una modo voce, quam tamen libri ſcripti habent, in alium locum tranſlata omnia plana fiunt, poſtponenda ſit huic, quae nec auctoritate ulla Mſſtorum adjuvatur, nec mentem Flori, quam recte perſpexit Graevius, apertius explicat.

Primus impetus eis major, quam virorum eſt] Hoc habet ex Livio, lib. x. qui non de Gallis Inſubribus id dictum memorat, ſed de Senonibus. De his enim ibi loquitur: *prima eorum praelia plusquam virorum, poſtrema minus quam feminarum eſſe.* Item ibidem: *Gallos primo impetu feroces eſſe, quos ſuſtineri ſatis ſit.* In eamdem ſententiam libro v. de Gallis in univerſum pronuntiat, *naturam eis animos & corpora magna magis dediſſe, quam firma.* SALM.

2. *Alpina corpora*] Docent Philoſophi locatum conſequi locorum conditiones. Hinc ait Porphyrius, locum eſſe generationis principium, quemadmodum & patrem. Lege Cicer. lib. de fato, cap. 4. Plin. 8. 58. Serv. Aen. 6. 724. Propert. 2. 3. Virg. Georg. 1. 57. CAMERS. Multa hoc genus congeſſit Creſollius, Vacat. Autumn. lib. 1. cap. 3. ubi vide. FREINSH. Add. infr. II. 11, 4. & III. 2. 2.

Quiddam ſimile cum nivibus ſuis] Melius, ut opinor, in Nazariano legitur ac vetuſtiſſimis Jordaneis: *quiddam ſimile nivibus ſuis.* SALM. *Simile nivibus*] Sic recte Pal. pr. non, *ſimile cum nivibus*, ut antea vulgi. GRUTERUS. Salmaſius tamen in Solinum pag. 87. e. tueri videtur illud alterum. Certe ita habent MSS. FREINSH. *Cum* eſt in libris Vineti, Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & v. e. Voſſ. 1. *quiddam nivibus ſ.* Regg. & Voſſ. 3. *q. ſimile nivibus ſ.* Freinshemius *in Ind.* e princ. Inſtitution. *de publ. judic.* adnotat, *neque omnino quidquam ſimile habent cum ceteris judiciis.* Eſt ſatis inuſitatum genus loquendi, etſi non valde diſſimilia ſunt haec Salluſtii Jug. XIV. *Uti, quem tu parem cum liberis tuis regnique participem feciſti, is potiſſimum ſtirpis tuae exſtinctor ſit:* & Ciceronis 1. Phil. 14. *Illa erat vita, illa ſecunda fortuna, libertate parem eſſe cum ceteris, principem dignitate.* Sed haec non placent Viris doctis. In Salluſtio quidem nihil variant libri; ſed Gruterus tamen ejiciendum cenſet *cum*; & Muretus & Graevius ad Ciceronem adnotant, in MS. Vaticano non eſſe *cum*, nec latine dici *parem eſſe cum ceteris aliqua re.* In Cicerone malim ſequi ſcripturam Cod. Vatic. Et praepoſitionem hic omittunt etiam Hiſtor. Miſc. Urſpergenſis & Bergomenſis. Sed pro eo, quod Jordanes habet, *cum mox caluere pugna*, in illo eſt, *cum calore primae pugnae;* in hoc, *cum mox calore pugnae*, in Hiſt. Miſc. *cum mox calore exarſerint pugnae.* Sed tamen quaeri poteſt, cur omnino non liceat dicere *ſum hac re par cum aliis*, quum recte dicatur *haec res mihi par eſt cum aliis*, ut apud Ciceron. in Bruto LIX.

Ut caluere pugna, ſtatim in ſudorem eunt] Sic Livius, lib. XXXIV. *mollia & fluida Gallorum corpora eſſe* dicit, eoque aeſtus ac laboris intolerantiſſima. Idem lib. x. *Gallorum corpora, intolerantiſſima laboris atque aeſtus, fluere.* Quod Florus heic interpretatur, *in ſudorem ire*, hoc eſt, ſudore diffluere.

Nam

non prius ſoluturos ſe baltea, quam Capitolium aſcendiſſent, juraverant. Factum eſt. Victos e-
4 nim Aemilius in Capitolio diſcinxit. Mox, Arioviſto duce, vovere *de noſtrorum militum praeda*

Nam fluida & mollia corpora levi labore atque aeſtu facile in ſudorem eunt. *In ſudorem ire*, ut apud Melam, *in maciem ire*, hoc eſt, maceſcere: *priuſquam in maciem eant*. Apulejus de Deo Socratis: *Ibit in ſenectutem*, id eſt, ſeneſcet. Sic ibi legendum nos alio loco docemus. SALM. *In ſudorem eunt*] Qualia corpora *fluxa* appellantu. Tacito H. 2, 32, 4. Liv. 10. 28, 4. *Gallorum corpora intolerantiſſima laboris atque aeſtus, fluere.* FREINSH. Melae locus eſt III. 7, 45. e quo exſcripſit Solinus. Vid. Salmaſ. ad Solin. p. 706. *In tabem ire*, Senec. ad Marciam c. XI. *Virtus itura in obſcurum*, Id. de Provid. IV. *Donicum in ſemen videris ire* aſparagum, Cato de R. R. CLXII. *Ire in lacrymas*, Virgil. IV. Aeneid. 413. Pro *quae mox* Perizonius ſcripſerat conjecturam Freinshemii *quia mox*.

Laxantur] Diffluunt ac diſſolvuntur, ut ſole nives. nam laxare eſt aperire, adſtricta, vel denſata ſolvere. Virg. I. Georg. 418.

. . . . *Ubi Jupiter uvidus auſtris*
Denſat, erant quae rara modo, & , quae denſa, relaxat.

Vid. Burm. ad Petron. CXXII. In Fragm. Petronii:

Quum tepidus laxo manavit corpore ſudor.

3. *Hi ſaepe & alias*] Perizonius adſcripſerat, *tentarunt aliquid*, vel talia. Videtur Florus hoc voluiſſe, Gallos ſaepe quidem etiam aliis temporibus magno terrori fuiſſe Romanis; ſed tum praecipue, quum id, quod dicit, juraverant. Nam & Boji, & Inſubres ſe conjunxerant, & magnam vim militum e Tranſalpinis acceſſiverant; quorum tantus terror fuit, ut Romani IↃCCC. M. hominum adverſus eos armaverint, Polyb. II. 21. & ſeqq. & Plin. III. 20. Sed verba nimia brevitate ita obſcura ſunt, ut hanc, vel aliam bonam ſententiam ex iis elicere vix queas. In Jordane eſt: *Hi ſaepe & alias, & Britomaro Duce;* quaſi Galli non tum modo, ſed & ſaepe alias idem juraſſent. Auctor Hiſtor. Miſc. Bergomenſis & Nauclerus haec omiſerunt, quia non intelligebant ſcilicet. Clar. Withofius l. d. p. 78. emendat, *Hi ſaepe & alia, ſed* — nempe, ſaepe alia ejuſmodi vota fecerant, ſed tunc tale. In Jordane literam *s*, quae erat prima vocis ſequentis *ſed*, fini praecedentis *alia* adhaeſiſſe, & inde in eo & pro *ſed* factum fuiſſe putat. Hoc ſatis probabile videtur.

Britomaro Duce] *Britamaro* quidam antiqui codd. Hoc ego nomen apud Polybium legere non memini, ſed alios iſtorum Gallorum Reges *Concolitanum*, & *Aneroeſtum*, a L. Aemilio victos. VINET. *Britomatro* Ryck. *Birto marco*, & in marg. *Britamaro* Duisb. *Brutomaro* Reg. Q.

Non prius ſoluturos e baltea] Uſitatum veteribus, ubi quid efficiendum ſuſcepiſſent, obſtringere ſe tali voto, quo tanquam aſſiduo monitore urgerentur ad maturandam rem, quam propoſuerant. Germani veteres *crinem barbamque ſubmittebant*, ut ex Tacito, H. 4, 61, 1. & G. 31, 1. liquet. contrarium Argivorum votum, comam non alere, apud Herodot. I. 82. Similia ſunt, *induſium non mutare*, &c. Tale quidpiam eſt in Actis Apoſt. 23, 12. &c. Claudian. de bell. Get. verſ. 81.

pa-

ſa Marti ſuo torquem. Intercepit Jupiter votum. Nam de torquibus eorum aureum tropaeum Jovi Flaminius erexit. Viridomaro rege *Romana arma Vulcano* promiſerant: aliorſum vota

. . . . . *patrii nomen juraverat*
Iſtri,
Non niſi calcatis loricam ponere
Roſtris.

FREINSH. Add. ibi Barthium.

Factum eſt] Simile quiddam accidit Amilcari Poeno, Syracuſas obſidenti, apud Diod. 20, 29. & Cicer. de Divin. 1, 24. & Val. Max. 1, 7, 8. FREINSH.

In Capitolio diſcinxit] Lege hiſtoriae veritatem apud Polyb. 2. 34. Multa namque poëtica hic homo interſerit & miſcet. VINETUS. Stat tamen a noſtro Zonaras, tomo 2. pag. 68. *Aemilius, Bojis ſuperatis triumphans, captivorum principes armatos in Capitolium perduxit: inſolentiam eorum irridens, quod ſe thoraces non prius exuturos juraſſent, quam in Capitolium veniſſent.* IDEM. Sic *diſcingere* ap. Martial. IX. 104.

Peltatam Scythico diſcinxit A-
mazona nodo;

quod Auſon. Idyll. XIX. *Threïciam ſpoliavit Amazona baltei.*

4. *Arioviſto*] Recepi nomen in quod plurima exemplaria conſentiunt. nam alias *Ariobiſto* ſcriptum eſt, indicante Grutero. v. c. habet *Arioinſto*, quod & in Pal. ter. Naz. *Ariovito*. Pal. ſec. *Arnovito*. Vineti MSS. *Arioviſtum*. Jordanes, *Ariobiſtum*. hactenus impreſſi, *Aſtrionico*. *Aneroeſtum* quidem Polyb. 2, 22. habet. Utrumque certe Celticum eſt nomen; immo unum idemque, ſi Cluverio credimus, Germ. Antiq. lib. 1. cap. 6. in fin. FREINSH. *Arioinſto* etiam Duisb. *Arcoviſto* Reg. Q. *Arionico* Fran. *Ariovito* Voſſ. 1. 2. & Reg. F.

Marti ſuo] Docet Caeſar de bello Gall. 6, 17. Gallos quinque potiſſimum deos coluiſſe; *Mercurium, Apollinem, Jovem; Martem*, atque *Minervam*. Cauſam lege ibidem. CAMERS.

Intercepit] Non paſſus eſt ad Martem pervenire; quod ei voverant Galli; ſed avertit, & ſibi vindicavit: id enim eſt *intercipere*. vid. Gronov. III. Obſerv. 9. & Perizon. ad Sanct. Minerv. III. 3. 78.

Torquibus] *Gallos cum auro* (quod in torquibus habebant) *pugnare ſolitos; Torquatus indicio eſt*. Plin. 33, 1. Idque tangit Varro, citatus a Nonio in *Torques*. Ita praelio, quo Marcellus, qui A. U. DLIV. Cos. fuit, Gallos cecidit; inter alia etiam *aureos torques multos captos* Valerius Antias ſcribit, apud Livium, 33. 22, 9. & apud eundem, 36. 40, 9. Cornelius Cos. in triumpho de Bojis, *aureos torques tranſtulit mille quadringentos ſeptuaginta*. Nam, auctore Polybio, 2, 17. *opes ſingulorum erant in pecore, vel auro*. Ut nemini mirum videri debeat, *aureum trophaeum* ex torquibus eorum ſtatui potuiſſe. FREINSH. Add. Scheffer. de Torquib. c. XII.

Trophaeum] Cujus quidem imaginem ac memoriam expreſſam pulcre videmus in argenteis nummis; ab uno latere repraeſentantibus in corona laurea caput Jovis Triumphatoris, laurea item obvinctum: & ab altero Victoriam alatam cum palmae ramo in ſiniſtra, quae coronam extendit ſupra trophaeum, arboris trunco ſuſpenſum, quod galea pinnata, clipeo rotundo, gladio & ſago Gallico veſtitum & adornatum eſt, cui adſcriptus eſt titulus: C. FLAMINI. C. F. ROMA. Nummi pictuſam habes in Faſtis Goltzianis. Pighius in Annalibus ad A. U. DXXX.

vota ceciderunt. Occiſo enim rege, Marcellus ter-

Simile trophaeum, devictis itidem Gallis, erexiſſe poſtea Marium, ex Plutarchi Caeſare, cap. 9. Rycquius commentario de Capitolio Romano notat. FREINSH.

Flaminius] Temerarius ille, quem ad Traſimenum cecidit Annibal. Et qui, ſicut ὁ στρατηγὸς τὴν δοκοῦσαν ἀρχὴν, idque ſaepe immerito, triumphum conſecutus eſt induſtria tribunorum, cum imperitia ſua victoriam pene prodidiſſet. Auctor Polyb. 2. 31. IDEM.

5. *Viridomaro*] De hoc nomine Celtico, vide Cluver. Germ. Antiq. lib. 1. cap. 6. Ubi tamen iterum noſtrum perſtringit, ſed nullo jure. IDEM. Ryck. hic, ut & n. 3. *Britomartro*. Reg. Q. Voſſ. 1. & Fran. *Virdomaro*. In Faſtis Triumphalibus, & Propert. IV. 10. 41. *Virdumarus* dicitur. vid. hic Vinet. & Sigon. ad Liv. Epit. XX.

Romana arma Vulcano promiſerant] Romanis id uſitatum ex Livio, 8. 30, 9. 38, 23, 11. 41, 12, 4. 45, 33, 1. itemque noſtro, 4. 12, 9. patet. De Barbaris tale votum mihi nunquam lectum, ſaevius apud Tacitum, 13. 57, 3. ubi *victores diverſam aciem Marti ac Mercurio ſacravere, quo voto, equi, viri, cuncta viva occidioni dantur*. Scripſi locum, uti volebant Daneſius & Lipſius; alias enim non dubito ſcribendum; *cuncta victa*. nam & veſtes, & arma, quin aurum etiam argentumque perdebatur. Vide Hiſtor. Miſcell. 5, 1. FREINSH. Huc pertinent, quae leguntur in P. Fabri Semeſtr. 11. 3. in fin. & apud Voſſ. ad Caeſar. VI. B. G. 17. De Romanis praeterea Liv. 1. 37. XXIII. 46. & XXX. 6. Appian. in Punic. p. 26. & Serv. in Virgil. VIII. Aeneid. 562. ubi Poëta ex Evandri perſona:

> . . . *Scutorumque incendi victor acervos.*

Nec Vulcano ſolum, verum etiam aliis Diis arma hoſtium vovebant Romani. Luae Matri, Liv. VIII. 1. Jovi Victori, Id. X. 29. Marti, & Minervae, Appian. ibid. p. 83. Marti, Minervae, Luae Matri, & ceteris Diis, quibus ſpolia hoſtium dicare jus faſque eſt, Liv. XLV. 33. e quo, & ex Appiano intelligi poteſt, qui ritus in ea re adhibiti fuerint. Apud Gallos non idem mos erat. De his enim Caeſar l. d. *Huic* (Marti) *quum praelio dimicare conſtituerunt, ea, quae bello ceperunt, plerumque devovent. quae ſuperaverint, animalia capta immolant; reliquas res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exſtructos tumulos locis conſecratis conſpicari licet.* Et ad hunc morem Gallorum ſpolia in unum locum conferendi referendum puto, quod ſcribit Liv. V. 39. Galli *caeſorum ſpolia legere, armorumque cumulos, ut mos eis eſt, coacervare*. E quo loco aliiſque, in quibus *acervi armorum* memorantur, forſitan melius apud Caeſarem legatur *cumulos*, quam *tumulos*. Et *cumulos* eſt in Edit. Pariſ. 1528. quod & in aliis vetuſtis Edd. fuiſſe adparet e verbis, quae animadverſioni Rhellicani ad eum locum praeſcripta ſunt, & e Bruti libello variar. lection. Graecus Interpres quoque πολλοὺς σωροὺς vertit, quod eſt *cumulos*. *Tumuli*, qui remanſerant e conjectis olim cumulis earum rerum, quod viris doctis placet, quam recte dicantur *exſtructi*, non ſcio.

Tertia poſt Romulum] Ita Virg. Aen. 6. 869.

> *Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.*

Nam prima Romulus, ſecunda Coſſus ſuſpenderant; de quibus exacte Livius, 1. 10. 4, 20. & Epit. 20. Vide etiam ſupra, 1. 1, 10. Apparet hinc Obſequentem, cap. 30. falſum in hac hiſtoria, aut corruptum eſſe; legitur enim apud

tertia poſt Romulum patrem Feretrio Jovi arma ſuſpendit.

pud eum, *capto Viridomaro rege*; cum ſcribendum fuiſſet, *caeſo*. FREINSH. Rurſus Lycoſthenem emendat Freinshemius; non Obſequentem. *Tertia poſt Romulum*; ſic dicit, ut Juſtin. XVIII. 4. & Hirtius de Bell. Alex. LXVI. *Secundus a Rege*. Reg. Q. *tertius*, alii omnes *tertia*; ut Virgil. l. d. Ceterum erraſſe Virgilium; qui Marcellum ſpolia opima Quirino ſuſpendiſſe ſcribat; multis diſputat Perizon. in Animadverſ. Historic. c. VII. *Suſpendere* propria vox eſt de ſpoliis, donariiſque, quae Diis conſecrata in templis, aliiſque locis figebantur. Vid. Heinſ. ad Valer. Flacc. VII. 29. Senec. Ep. CXV. *Colitur non taurorum opimis corporibus contrucidatis; nec auro argentoque ſuſpenſo.*

CAP. V.

Bellum Illyricum.

ILlyrii, ſeu Liburni, ſub extremis Alpium radicibus agunt inter Arſiam, Titiumque flumen, longiſſime per totum Adriani maris littus effuſi. Hi, regnante Teutana muliere, populationibus non

De hoc bello, & aliis cum Illyriis geſtis, extat liber Appiani, qui *Illyrius* inſcribitur. Lege Livii Epit. 20. Eutrop. 3. 1. Oroſ. 4. 13. CAMERS. Vide etiam Polyb. 2, 8. &c. & Zonaram tom. 2. pag. 67. Quod autem hoc bellum, poſt illud Gallicum Arioviſti deſcribat auctor, cum tamen prius geſtum ſit; facit, ne rerum Gallicarum ſeriem interrumpat, ſicut perpetuo ſolet. Vide infra, 2. 19, 3. FREINSH.

1. *Illyrii*] Ryck. Regg. Toll. Fran. Duisb. Jord. & v. e. *Illyrici*; ut in vulgatis apud Liv. X. 2. Mela quoque II. 3, 115. *Deinde ſunt, quos proprie Illyricos vocant. Tum Pyraei, & Liburni, & Iſtria.* Sed Plin. III. H. N. 22. *Proprieque dicti Illyrii, & Taulantii, & Pyraei.* Recte. nam incolas Illyrici Latini *Illyres* & *Illyrios* vocant. vid. Salmaſ. infr. ad II. 13. & Cellar. Geogr. Ant. II. 8. Et ita videtur fuiſſe in Naz. & Pall. nam Salmaſius ad Edit. Gruteri Commel., in qua eſt *Illyrii*, nihil adnotarat. Pro *radicibus* in Florent. eſt *jugis*, ut cap. 3. *imis Alpium jugis*.

Titium] Antiqui libri *Ticinum* appellabant, ut Galliae fluvium, apud quem caeſi primum ab Annibale Romani. Ptolemaei Graeca Τίτος vocant, id eſt, *Titum*. Pli-

 nius

3 non contenti, licentiae ſcelus addiderunt. Legatos quippe noſtros, ob ea quae deliquerant, jure agentes, ne gladio quidem, ſed ut victimas, ſe-

nius in extremo libro tertio? *Arſiae, gens Liburnorum, jungitur uſque ad flumen Titium.* VINET. Pal. 2. Fran. Voſſ. 3. *Ticinumque*, Florent. *Ticiniumque*, alii omnes & v. e. *Titium*.

Adriani] Ita vetuſtiſſima exemplaria, quomodo id mare etiam M Cicero legitur alicubi appellaſſe. VINETUS. Locus Ciceronis eſt epiſt. ad Atticum, 10. 7. FREINSH. *Adriatici* Reg. Q. & Flor. ſed in hoc emendatum *Adriani*. Et ita cum libris Vineti ceteri s. & edd. V. B. S. & P. Vid. Salmaſ. ad 1. 18, 3. & Malaſp. ad Cicer. l. d. qui ſic quoque apud Cicer. in Piſon. XXXVIII. & Horat. 1. Carm. 16. eſſe obſervat. In monumento Ancyrano ex Edit. Gronov. in fin. *Provincias omnes, quae trans Adrianum mare vergunt*. Add. infr. IV. 2. 31.

2. *Teutana*] Scriptura haec eſt Pall. o. veteriſque editionis, itemque Bongarſii MSS. & Jordanis. FREINSH. Nec non aliorum ſcriptorum, praeter Reg. Q. in quo eſt *Tantana*, Fran. qui *Teucana*, & Voſſ. 3. qui *Theutona* habent. In Polyb. II. 5. & ſeqq. & Juſtin. prol. XXVIII. eſt *Teuta*. in Plin. XXXIV. 6. *Teuca*, ubi Hermolaus ſcribit etiam in antiquis exemplaribus Flori ita legi, quod & Bongarſius adnotat ad Juſtin.

Muliere] Videtur abundare vox iſta, praeſertim cum ſtatim repetatur, *idque mulier imperabat*. Niſi forte ideo expreſſit auctor, ut innueret *in tantum non modo a libertate, ſed etiam a ſervitute degeneraſſe*, quod de populis femineo dominatui ſubjectis Tacitus, G. 45, 11. ait. Quamvis & olim & hodie potentiſſimi fortiſſimique populi muliebrem in imperiis ſucceſſionem admittant, FREINSH.

3. *Legatos*] Quam ſanctum conſenſu gentium jus legationis ſit, quaeque violatores ejus poenae conſequantur, vide apud auctores, quos ſupra, ad 1. 18, 5. citavimus, & Salluſt. Jug. 35. 6. Porro legatorum iſtorum nomina variant apud ſcriptores. *Cajum & Lucium Coruncanios* Polyb. 2. 8. vocat: *Publium Junium & Titum Coruncanium* Plinius, 34. 6. Appianus, Illyrico, unius *Coruncanii* meminit. Porro & de numero interfectorum controverſia eſt; Plinio duos illos, quorum nomen adnotavimus, occiſos adſerente, aliis autem abſolute legatos interfectos dicentibus, numero non addito, quos inter Livius, epit. 20. Oroſius, 4, 13. Eutropius, 3, 1. Polybius minorem natu Coruncanium occiſum ait, quod liberius locutus eſſet. Appianus Coruncanio caeſo, ceteros ſibi manus intuliſſe, idque vivo etiamnum Agrone Teutanae marito factum. IDEM.

Jure agentes] Jure gentium querentes de injuriis illatis, Freinshem. in Ind. Add. Jac. Gronov. ad Liv. XXI. 10.

Nec gladio quidem] Pal. pr. ac ſec. *ne glad. quid.* (quam lectionem Salmaſius praefert) tertius cum vulgatis ſentit. GRUT. *Nec quidem* apud quamplurimos Scriptores legitur. Flor. II. 17. 3. Cicer. pro Arch. V. & III. Offic. 29. Juſtin. VII. 5. & XXXVIII. 4. In Fragm. Catonis ex Orat. in Thermum de virtutib. ſuis. Terent. Eun. IV. 4. 14. Caeſ. 1. B. G. 32. Valer. M. III. 2. ext. 6. Liv. XXVII. 18. XXVIII. 27. XXIX. 12. & XXXI. 31. Colum. II. 18. & apud Curtium & Suetonium ſaepe. ſed Gronovius ad Sueton. Tiber. XV. ad Liv. ll. dd. & Juſtin. XXXVIII. 4. omnibus

ſecuri percutiunt: praefectos navium, igni comburunt. idque, quo indignius foret, mulier imperabat. Itaque, Cnaeo Fulvio Centimalo du- 4
ce,

bus locis Suetonii, Livii, Flori, & Juſtini legendum cenſet *ne quidem*. Nec dubito, quin idem ſenſerit de omnium aliorum Scriptorum locis, in quibus eſt *nec quidem*, vel *neque quidem*, pro *ne quidem*. Valde confirmat ſententiam illius, quod in pleriſque libris variat ſcriptura. Ita in Suetonii ſcripto Salmaſ. ubique *ne quidem* legi, pro *nec quidem*, teſtatur Graev. ad l. d. Sueton. Similiter variant libri Curtii fere omnibus locis, quae vid. *in Ind.* Freinshem. *v. ne*, & in Cicer. III. Off. 29. In Caeſaris pleriſque Edd. vett. itidem eſſe *ne quidem* adnotavit Brutus in libello var. lect. Et ſic ibi eſt in Edd. Pariſ. An. 1525. & 1574. In Valer. M. quoque Edit. Argent. An. 1524. & Baſil. An. 1533. habent *ne quidem*, & ſic in Terentio liber ſcriptus Bibliothecae Trajectenſis. Similiter pro *nec quidem*, quod in recentioribus Edd. Celſi in praefat. Lib. I. aliquoties legitur, veteres habent *ne quidem*. Itaque cum in h. l. Flori etiam Ryck. Reg. F. Florent. Magl. Fran. & Jord. habeant *ne quidem*, non dubitavi id reponere, pro *nec quidem*. Add. ad III. 19. 12. & IV. 2. 4.

Sed ut victimas, ſecuri percutiunt] Ignominioſo mortis genere. Tangit id Livius, 7. 15, 10. *CCCVII. milites Romanos captos Tarquinienſes immolarunt: qua foeditate ſupplicii aliquanto ignominia populi Rom. inſignitior fuit.* Plura Caſaub. ad Sueton. Aug. 15, 2. *beſtiarum more mactatos.* quo tamen non pertinet illud ex Livio, 25, 16, 15. citatum. Victimas porro, ſecuri percuti ſolitas, multis exemplis demonſtrat Briſſonius, formularum libro primo, & poſt eum Taubmannus, ad Virg. Æn. 2, 224. Foeditatem autem hujus ſupplicii in cauſa fuiſſe, ut in militem, qui Papinianum occidi juſſum, non gladio, ſed ſecuri percuſſerat, animadverti juſſerit Caracallus, apud Spartianum cap. 4. & Xiphilinum, conſentiunt Briſſonius in Lexico, Gothofred. ad l. 8. §. 1. de poen. Caſaub. d. loc. & Lipſius ad Tac. 15, 67, 7. FREINSH. Ignominioſius ſupplicii genus fuiſſe ſecuri percutere, quam gladio ferire, etiam P. Faber oſtendit I. Semeſtr. 4. Sed quia eo tempore, de quo hic agit Florus, adhuc uſitatum erat in Republ. Rom. nocentes ſecuri percutere, idque pro atroci ſupplicio non habebatur, Vir eruditiſſimus, Jo. Schultingius ad Quintilian. Declam. I. 10. exiſtimat Florum loqui ex more ſui ſaeculi. Nam poena gladii demum ſub Principibus Romanis in uſum venit, eaque levior, nec tam ignominioſa fuit habita, quam ſupplicium ſecuris. Perizonius quoque hic adnotaverat, Florum ex ſui temporis more ſcribere.

Idque, quo indignius foret, mulier imperabat] Xiphilinus in Nerone, de clade Roman. in Britannia: *Quae clades a muliere illata eſt pop. Rom. ut majore ignominia afficeretur.* feminarum enim juſſa pati, ignominioſum eſt. Vide Tacitum, 12. 40, 7. Ne quis autem miretur aſperitatem imperii, audiat eundem Tac. 3, 33, 8. notantem, mulierem juſſa, *perviacia magis & impotentia* eſſe. FREINSH. Ryck. Fran. & Voſſ. *quod indignius.* Et ſic liber Sigonii in Liv. XXXI. 31. Sed eum non ſine ratione ſprevit Gronovius, ediditque: *Syracuſanis oppreſſis ab externis tyrannis, quo indignius eſſet, quam tuliſſemus opem.*

4. *Cn. Fulvio Centimalo*] Et collega ejus Poſthumio Albino, ſecundum citatos auctores. FREINSH. Regg. omittunt praenomen. Be-

5 ce, late domantur. Strictae in principum colla ſecures, legatorum manibus litavere.

rol. Magl. Duisb. & v. e. nomen *Fulvio*. In Fran. eſt *C. Fulvio Centimano*. *Centumalus* cognomen Fulviae gentis eſt in Liv. xxiv. 43. & xxv. 10. in Faſtis Capitol. Nummis, & Eutrop. iii. 1. de quo hic Vinetus, & Sigonius ad Livium. *Centumalus* etiam Claudiorum cognomen eſt apud Cicer. iii. Offic. 16. & Valer. M. viii. 2. 1. quod & Doctis quibuſdam videtur reponendum in Pompon. *l.* 2. §. 36. *D. de Orig. Jur.* ubi memoratur *Claudius Centemmanus*.

5. *Manibus*] Gentiles credebant dolere manes interfectorum, niſi vindicta levarentur. (Vide, ſi lubet, quae dicemus infra, 4, 6, 2.) Ideoque hac quoque in cauſa principes Illyrios eadem ignominioſa morte confecerunt. Liv. 3, 58, 12. *Manes Virginiae, mortuae quam vivae felicioris*, (apparet ſic legendum, non *feliciores*), *per tot domos ad petendas poenas vagati, nullo relicto ſonte, tandem quieverunt*. Freinsh. *Litarè manibus* eſt eos placare, poena & ultione iis ſatisfacere, ut iii. 18. fin. Vid. Gronov. ad Senec. Trag. Agamemn. v. 577. Aliquanto inſolentius eſt, quod ibi adnotat e Scriptore de Bell. Hiſpan. c. xxiv. *Ita pridie duorum centurionum interitio hac adverſariorum poena eſt litata*. Pro *principum* Ryck. *principium*. Quod non infrequens eſſe in libris ſcriptis oſtendunt Bongarſ. ad Juſtin. 1. 10. & Gronov. ad Liv. xxix. 3. Vid. infr. iii. 21. 13.

Cap. VI.

Bellum Punicum ſecundum.

1 Poſt primum Punicum bellum; vix quadriennii requies, ecce alterum bellum: minus quidem

Bellum ſecundum Punicum ſcribunt fere omnes, tam Latini, quam Graeci. Livius tota decade tertia. Plutarchus in vitis Fabii, Scipionis, Marcelli, Hannibalis, Flaminii. Appianus in Libyco. (Probus in Hannibale.) Auctor de Vir. illuſt. cap. 42, 43, 45, 48, 49, 50. Polybius & Eutropius in tertio. Oroſius in quarto. Auguſtinus ſaepe, maxime tamen 3, 19. Civit. Silius Italicus per totum. Quae ſparſim ſcribuntur ab aliis, ſuis locis adducentur. Camers.

Poſt primum Punicum bellum, vix quadriennii requies] Vult quattuor tantum annorum ſpatium interceſſiſſe inter Punicum bellum primum & ſecundum. Hoc falſiſſimum. Unde hunc errorem hauſerit noſter, neſcio, in hiſtoria tam clara certaque. Fortean ex his Livii verbis: *His anxius curis, ita ſe Africo bello, quod fuit ſub recentem Romanorum*

dem ſpatio (nec enim amplius quam decem & octo annos habet) ſed adeo cladium atrocitate ter-

terum pacem, *per quinque annos, ita deinde novem annis in Hiſpania augendo Punico imperio, geſſit, ut appareret, majus eum, quam quod gereret, agitare in animo bellum.* De Amilcare haec dicuntur, Annibalis patre, (non de Annibale,) qui, ſub recentem pacem cum Romanis factam, per quinque annos bellum Africum geſſit, deinde Hiſpanicum per alios annos novem. Hi ſunt anni quattuordecim. Mortuo Amilcare Aſdrubal, Amilcaris gener, octo annos imperium obtinuit, quod puer eſſet Annibal. Annos jam habemus viginti tres a fine Punici primi belli, quo pax facta eſt, uſque ad initium imperii Annibalis. Quin & cum hoc Aſdrubale, dum in imperio fuit, foedus renovarunt Romani. At ubi dux declaratus eſt Annibal, quaſi ſi mandatum ſibi eſſet bellum cum Romanis, ſtatim ad id ſe comparavit, ac Saguntum in cauſam belli arripuit. Fortaſſe noſter quinque iſtos annos Africi belli ſomniabundus accepit pro intervallo, quod fuit inter primum ac ſecundum Punicum bellum. Quid enim haec aliud ſibi volunt? *Poſt primum Punicum bellum vix quadriennii requies, ecce alterum bellum.* Certe poſt Africum bellum, quod ſub recentem pacem Romanorum ab illo ſuſceptum eſt, & quinque annos geſtum eſt, Hiſpanienſe bellum adgreſſus eſt. Sed non cum Romanis iſtud, verum in ea Hiſpaniae parte geſtum, quae ſub ditione Romanorum non erat. SALM. Recte ſatis putat, quatuor fere annos quieviſſe Romanum, eo tempore ſcilicet quo Jani porta ſecundum clauſa eſt, Manlio Torquato, & Atilio Bulbo, Coſſ. anno DXIX. etſi interea cum Sardis & Corſis ſit bellatum; alioqui, ſi ſupputemus a primo uſque ad ſecundum Punicum bellum, erunt anni intermedii viginti tres. STADIUS. Sive potius *duodeviginti*, ut Cato computat, Orig. 4. hoc eſt, viginti duo. Nonius in *duodeviceſimo*. Nam antiqui hoc ſenſu uſurpabant; poſtea duodeviginti dicebantur viginti detractis duobus, hoc eſt, octodecim. quomodo ſaepe Livius, Tacitus, alii. Hinc corrigendum puto Frontinum de limitibus in princ. & ſcribendum: *Quare Decumanus non a decem potius, quam a duobus, vocatur; cum omnis ager eo fine in duas dividatur partes? ſed ut Duopondium & Duodeviginti, quod dicebant antiqui, nunc dicitur Dupondium & Deviginti; ſic & Duodecumanus factus eſt Decumanus.* FREINSH. Vinetus quoque exiſtimat, hoc ita poſſe accipi, ut Florus ſignificet, Romanos toto illo tempore, quod inter bellum Punicum primum & ſecundum fuit, vix quatuor annis a bellis quieviſſe. Sed ne ſic quidem recte loquetur. nam certum eſt, Janum inter illa duo bella tantum paucis menſibus clauſum fuiſſe. Rupertus putat Florum initium belli ſecundi Punici ab eo tempore repetere, quo Romani Poenis Sardiniam extorſerunt, & tributum auxerunt, quod quarto fere anno poſt finitum bellum primum factum colligit e Polyb. 1. 88. Has enim novorum odiorum atque adeo ſecundi belli cauſas fuiſſe: ideoque Florum ſcribere ab hoc tempore ſurrexiſſe bellum, quo nova ſurrexerat belli cauſa. Mihi hac ratione non melius videtur defendi Florus. Nam ſi bellum dicit pro cauſis odiorum & bellorum, minime adcurate loquitur. Sed haec non eſſe exponenda ea ſententia, quam in his eſſe putat Rupertus, verba ipſa ſatis oſtendunt. Dicit Florus poſt quadriennii requiem ſtatim ortum fuiſſe alterum bellum. Si hoc accipiendum eſſet de cauſis odiorum & alterius belli, ut vult Rupertus, inep-

terribilius, ut, ſi quis conferat damna utriuſque populi, ſimilior victo ſit populus, qui vicit. Urebat

aptiſſime diceret hoc bellum duraſſe annos XVIII. Nam odia illa, quae diu occulta ac tecta fuerant, tandem eruperunt in bellum, quod Annibale Duce Carthaginienſes per XVIII. annos geſſerunt adverſus Rom. De hoc igitur accipienda ſunt verba haec *alterum bellum*; non de cauſis odiorum, quae diu ante bellum exortae fuerant. Camers conatus eſt ſubvenire Floro, emendando *vix* XXIV. *annorum requies*. Sed hunc numerum nulli libri habent. Et Rupertus recte animadvertit huic conjecturae obſtare particulas *vix*, & *ecce*. Nam illa indicat brevitatem temporis, quod interfuit inter haec bella; haec eſt quaſi admirantis illam brevitatem. Non invenio, quomodo defendi poſſit Florus.

Alterum bellum] Quod initum eſt anno DXXXV. Solin. cap. 2. Idem fere ſentit Oroſius, 4, 14. CAMERS. *Bellum* ultimo loco poſitum expungendum eſt, quia modo praeceſſit, ſi Nic. Heinſio adſtipulamur. GRAEV. Similis obſervatio Freinſhemii ad II. 2. 2.

Decem & octo annos habet] Infra, 3, 5, 2. & Oroſius, 4, 20. dicit XVII. Eutropius in fine tertii ait, hoc bellum finem accepiſſe, poſt annum XVIII. quam ceperat. Appianus dicit XVI. fere. CAMERS. Spatium tot annos habere quam Latine dicatur, viderint, qui probant hanc ſcripturam. Mihi certum eſt peccaſſe librarios, aut rudes & imperitos correctores, Florum vero ſcripſiſſe: *decem & octo annos patet*, id eſt, complectitur. ut ſuperius in praefat. lib. I. *Sequens a Bruto Collatinoque Conſulibus in Appium Claudium Quinctum Fulvium conſules, ducentos quinquaginta annos patet*. Sic & apud Pomp. Melam *habet* corrupte legitur pro *patet*. Translata eſt haec vox a ſpatio locorum, ubi propria ejus ſedes, ad ſpatium temporis, ut apud Senecam, *aetas bene diſponenti multum patet*. GRAEV. Etiamſi concedatur non dici Latine *ſpatium habet tot annos*; tamen non plane neceſſaria eſt emendatio. Nam *habet* referri poteſt ad vocem *bellum*. Ita recte Begerus. *Decem & octo* dicendum eſt auctore Priſciano, non *octodecim*. In Ryck. pro eo eſt X. & VIII. in Edd. B. P. & J. XVIII. Hoc quoque confirmat ſententiam eorum, qui putant librarios fere numeros notis ſcriptos integris vocibus, prout ipſis videbatur, ſcripſiſſe. Vid. Voſſ. IV. de Analog. 9. & IX. de Vit. Serm. 15. Cellar. Cur. Poſteriorib. in *Octodecim*. *Adeo gladii atrocitate* Regg. Fran. Voſſ. I. 2. *Habet* abeſt a Ryck.

Similior victo ſit populus, qui vicit] Livii ſimia hoc etiam ab illo mutuatus & imitatus eſt. Sic enim ille, initio lib. XXI. de hoc ipſo bello Punico: *Et adeo varia belli fortuna, ancepſque Mars fuit, ut propius periculo fuerint qui vicere.* SALM. *Similior victo ſit populus, qui vicit*] Idem dicit Livius, 21, 1, 3. Silius, 1, 77. &c.

. . . *Propiuſque fuere periclo,*
Queis ſuperare datum.

Auguſtin. 3, 19. Civitatis. CAMERS. Pal. 2. Berol. Duisb. & v. e. *ſimilior victo ſit victor populus, qui vicit*. Gruterus alterum horum pro gloſſa habet. Mihi *victor* inſiticium videtur. Auguſtinus, qui interdum ipſa verba Flori deſcribit, l. 3. de C. D. 19. *Ita ut, his quoque fatentibus, qui non tam narrare bella Romana, quam Romanum imperium laudare inſtituerunt, ſimilior victo fuerit ille, qui vicit.* His verbis manifeſte Florum tangit.

2. *Pudebat nobilem populum*] Si

bat nobilem populum ablatum mare, raptae inſulae, dare tributa, quae jubere conſueverat. Hinc

ita loquatur Florus, ut loquentem eum fecere correctores, vix Latino coelo natum putem. An, quaeſo, hoc eſt Latine loqui, *pudebat nobilem populum ablatum mare*? Dicerem ego, *pudefaciebat*, *in pudorem dabat*, *nobilem populum ablatum mare*. Aut, *pudebat nobilem populum ablati maris*, *captarum inſularum*, &c. Veram lectionem dabimus ex ſcriptura Nazariana, quae habet: *uberat*. Legimus, & diſtinguimus: *Urebat nobilem populum ablatum mare*, *captae inſulae*, *dare tributa*, *quae jubere conſueverat*. Omnia jam recta ſunt, quae prius claudicabant. Si hoc non verum eſt quod poſuimus, quid verum ſit, neſcio. *Urebat nobilem populum*, *ablatum mare*, *captae inſulae*, *dare tributa*. Et heic Livium imitatur, ſed ad populum Carthaginienſem tranſtulit, quod ille de Annibalis patre Amilcare dixit: *Angebant ingentis ſpiritus virum Sicilia Sardiniaque amiſſae. Nam Sicilia nimis celeri deſperatione rerum conceſſa, & Sardinia inter motum Africae fraude Romanorum, ſtipendio etiam ſuperimpoſito intercepta*. Hic habes omnia quae expreſſit Florus, ablatum mare, inſulas captas, tributum impoſitum. Scripti autem libri Flori & Jordanis hoc loco legunt, *raptae inſulae*, non ut eſt in vulgatis, *captae*. De Sicilia & Sardinia intelligit, quarum alteram conceſſam dicit ab ipſis Carthaginienſibus, alteram interceptam fraude Romanorum. Utraque certe erepta Carthaginienſibus. SALM. *Urebat*] Sic Vinetus edidit, ex MSS. haud dubie, ſic Jordanes ſcripſit, & ex Nazar. reſcripſit Salmaſius. elegantius utique quam illud alterum *pudebat*, quocunque modo exponatur. *Fritingenſ.* 2, 36. videtur legiſſe *urgebat*. potius tamen ille hinc corrigendus eſt. FREINSH. Gruterus ſcribit in Naz. *urebat* a manu emendatrice eſſe. *Pudebat* eſt in Ryck. Toll. Duisb. Pall. Fran. Voſſ. & o. e. E Regg. nihil adnotatum erat ad Edit. Graevii, quae habet *urebat*. Sed ea, quae hic adnotant Salmaſius & Freinshem. non relinquunt locum dubitandi, quin praeferendum ſit *urebat*, quod & Pighius in Annalib. ad A. V. IↃXXXV. ſe in vetuſto Codice Flori inveniſſe teſtatur, & habet Freculphus, ac Viri Doctiſſimi Heinſius & Perizonius ſuis exemplaribus adſcripſerant. Nec infirma eſt conjectura Freinshemii ex Ottone Friſing. Eſt enim ſolenne librariis, ut confundant *urgere*, & *urere*. De quo Heinſ. ad Ovid. IX. Metam. 623. & Bentl. ad Horat. I. Ep. 13. 6. *Urere* porro dici omnia, quae moleſta & acerba ſunt, notius eſt, quam ut multis oſtendi debeat, & diſci poteſt e Jureto ad Symmach. V. Epiſt. 64. Florus exprimere voluit ea, quae ſcribit Liv. in princ. Lib. XXI. Livius autem Polybium, qui III. 13. ita: *Καρχηδόνιοι γὰρ βαρέως μὲν ἔφερον καὶ τὴν ὑπὲρ Σικελίας ἧτταν· συνεπέτεινε δ' αὐτῶν τὴν ὀργὴν τὰ κατὰ Σαρδόνα*, & ſeqq. e quibus itidem adparet hic non eſſe locum verbo *pudebat*. Begerus tamen retinuit *pudebat*, & e conjectura Stadii locum ita edidit: *pudebat nobilem populum ablato mari, raptis inſulis, dare tributa*. Illud ferri poteſt; hoc nequaquam: non enim ſunt intrudendae conjecturae contra ſcripturam omnium librorum, quae commodam interpretationem recipere poteſt. Offendit eum ſcilicet, quod non videbat quomodo haec conjungi poſſint, *urebat populum raptae inſulae*, & quaerit, quae in his conſtructio, quum dicendum eſſet *urebant*. Hoc non

Hinc ultionem puer Annibal ad aram patri jura-
3 verat: nec morabatur. Igitur in cauſam belli Sa-

quaeſiviſſet], ſi legiſſet, quae ad Sanctii Minervam III. 8. 2. tradidit Perizonius. Poſſunt fortaſſis recte explicari nummi & marmora antiqua ſine cognitione ſermonis Latini, ejuſque cauſarum, & earum rerum, quae ad Grammaticam pertinent, etſi tamen eſt, cur de eo dubitem; ſed ſcriptores Latini non poſſunt.

Ablatum mare] Hoc ad leges pacis a Romanis primo bello Punico datas, referendum eſt: quas ita fere Polyb. I. 62. refert: *Poeni Sicilia & omnibus inſulis, quae inter Italiam & Africam ſunt, excedunto; MCC. talenta in annos XX. pendunto:* Livius itidem, lib. 21. *Poeni, navali ad AEgates clade accepta, Sicilia & Sardinia ceſſere, & ſe vectigales ac ſtipendiarios fieri paſſi ſunt.* STAD. In v. e. non eſt *ablato mare*, ut ſcribit Gruterus, ſed *ablatum mare.* ut in o. s. & e.

Captae inſulae] Ryck. Reg. & alter Gud. *raptae inſulae*, hoc eſt celeriter occupatae. Inferius II, 17. *Rapta impetu Hiſpania*, & III. 5. *Primus impetus belli Bithyniam rapuit.* Mox idem Ryck. *Hinc in ultionem puer Annibal.* Et ſic etiam Nazar. unde N. Heinſius conjicit: *Quin ultionem puer Hannibal.* lib. III. cap. 20. ex MSS. *quin jam vindicari volebant.* GRAEV. *Captae* primum in Gruteri Edit. Commeliniana Flori inveni, e Pall. ut ex nota illius ad verba praecedentia apparet, cum quibus conſentiunt Voſſ. *Raptae* eſt etiam in Toll. Regg. Duisb. Fran. & o. e. Et ſic quoque Jord. & Freculphus. Nec video cur non ſit recipiendum, quum & Salmaſius id in MSS. eſſe adnotarit, & Camers, & Vinetus ita ediderint. *Raptas* autem potius accipio vi ereptas, quam celeriter occupatas, ut infr. III. 5. 13. *Quia amiſerat, quaſi raptam belli jure repetebat.* & in Juſtin. XXXVIII. 5. *Raptam tamen ſibi eſſe victoriam.* Pighii liber *raptas inſulas.* Hoc quidem defendi poteſt per ellipſin infinitivi *eſſe* vel *fuiſſe.* Sed retineo aliorum librorum ſcripturam.

Dare tributa, quae jubere conſueverat] Eo pertinet illud Diviconis reſponſum, apud Caeſ. de bell. Gall. I. 14. *Ita Helvetios a majoribus ſuis inſtitutos eſſe, uti obſides accipere, non dare conſueverint.* FREINSH. *Jubere tributa*, nempe *dari*, eadem ellipſi qua *jubere provinciam*, vel *imperium* dicitur, de qua Burm. ad Petron. c. LXXI. *Conſueverant* Flor. *conſuerat* Pal. I.

Hinc ultionem puer Annibal] Iſtud *hinc* hic tantundem facit, quantum aurum in ſacris, quod liquido jurem extuſum eſſe cerebro correctorum. Vetus liber Nazarii unica voce legit: *inultionem.* Nos duas facimus, & ſcribimus: *In ultionem puer Hannibal ad aram patri juraverat. In ultionem jurare* non ſatis Latine dici putarunt egregii ſufflatores. *Ultionem* quidem *jurare* ſcio Latinum eſſe, nec minus ideo Latinum eſt, *in ultionem jurare*, ut *in verba jurare*, & hujuſmodi. Ita igitur hoc loco ſcribendum. nec quod ſibi perſuaſerunt inſani correctores, hoc ſtatim, ut bene ſanum, recipiendum eſt. SALM. Salmaſius a correctoribus ait eſſe vocem *hinc*, corruptam ex veterum ſcriptura *inultionem*, quae dividenda fuerat ita, *in ultionem.* FREINSH. In Naz. & Pal. 2. apud Gruterum eſt *hinc in ultionem.* & ita Ryck. Berol. Duisb. Voſſ. 3. liber Pighii, & o. e. Vulgatam, quam in hac varietate retinendam cenſui, quum Begerus conjecturam Heinſii, Amſtelodamenſes Salmaſii recepiſſent, habent Pal. I. Flor. Magl. Regg. Fran. Voſſ. I. 2. Jord. & Frec. Et ita edi-

Saguntus delecta eſt, vetus Hiſpaniae civitas, & opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem,

ediderant Vinetus, Stadius, & Gruterus, ac deinde alii. *In ultionem jurare* tamen non minus recte dicitur, quam ap. Juſtin. XIII. 2. *Confeſtimque in tutorum obſequia jurant.* & rurſus ap. eumd. XXII. 2.

Ad aram patri juraverat] Jordanis Codices: *Ad aram patris*] Falſum eſt. Patri enim juravit, non ad aram patris. Vivebat enim adhuc pater, & annorum erat ferme novem ipſe Annibal. SALM. Narrat hoc juramentum Silius, I, 77, &c. CAMERS. De hujus geſtis brevem ſynopſin, & verum judicium lege apud Juvenal. ſat. 10. ubi tamen verſu 150. pro *Rurſus*, ſcribendum ajo; *Prorſus*. FREINSH. De ritu jurandi tactis aris Briſſon. VIII. Formul. p. 712. Interpretes Virgilii XII. Aeneid. 201. Juſtin. XXII. 2. & XXIV. 2. & Cornel. Nep. Annib. II.

Nec remorabatur] Melius noſtri libri, & in his optimus Nazarianus: *Nec morabatur*. Puer Annibal novennis adhuc patri blandiens, altaribus admotus, tactis ſacris juraverat, ſe, cum primum poſſet, hoſtem fore populo Romano. *Nec morabatur*. Nec in mora erat Annibal. Obſcura tamen haec brevitas, qualis ferme compendiorum eſſe ſolet. Puer Annibal, novem annos natus, juraverat ultionem patriae ſuae & bellum in Romanos. *Nec morabatur*, inquit. Atqui ab illo jurejurando Annibalis, ad illum diem, quo imperium accepit, & dux declaratus eſt, anni ferme cucurrerant ſeptemdecim. Dicere ſane debuit Florus, ex quo die imperium & ducatum exercitus obtinuit Annibal, nullam moram interpoſuiſſe, quin bellum Saguntinis inferret, & per hujus cauſam Romanis. Sic enim recte Livius, quem & heic adumbrare voluit Annaeus noſter, ſed vitio brevitatis male expreſſit: *Caeterum ex quo die dux eſt declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumque Romanum mandatum eſſet, nihil prolatandum ratus, ne ſe quoque, ut patrem Amilcarem, deinde Aſdrubalem, cunctantem caſus aliquis opprimeret, Saguntinis inferre bellum ſtatuit, quibus oppugnandis haud dubie Romana arma movebantur.* Non dubium eſt quin haec inſpexerit Florus, cum ita hoc loco ſcripſit: *In ultionem puer Annibal juraverat. nec morabatur. Igitur in cauſam belli Saguntus delecta eſt.* Sic hiſtoriae luci plerumque caliginem offundunt iſta compendia, quibus nimia brevitas captatur. SALM. *Morabatur* etiam Regg. Florent. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2. liber Pighii, & Jord.

3. *In cauſa belli Saguntus deleta eſt*] Verum eſt, *delecta*, non *deleta*: &, *in cauſam*, non *in cauſa*. Delegit Saguntum Annibal, cujus everſio cauſam belli praeberet inter ſe & Romanos. Nihil verius hac lectione. Libro tertio de Tribunis: *Scaurum & Philippum reos delegit*. Sequitur: *vetus Hiſpaniae civitas*. Apud Jordanem legitur: *velut Hiſpaniae civitas*. Tale quid procul dubio in Flori libris legerat. Vetuſtiſſimus omnium, quos nunc extare cenſeamus, Nazarianus ita habet: *Saguntus delecta eſt us Hiſpaniae civitas*. *S* pro *t* in illo optimo libro crebro exaratum notavimus. Igitur ex eo legendum: *Saguntus delecta eſt, ut Hiſpaniae civitas & opulenta*. *Ut* in *velut* mutavit Jordanes more ſuo, ut planius eſſet. Quantum illa habeant momenti, *ut Hiſpaniae civitas*, non ignorabunt, qui aliquid in libris aliquando legerunt, quique hanc hiſtoriam tenent. Quia tamen id obſcurum eſt ex narratione Flori, dilucidius explanandum. Ultimo foedere cautum fue-

4 dem, ſed triſte monumentum; quam in libertatem communi foedere exceptam Annibal, cauſas novorum motuum quaerens, & ſuis & ipſorum manibus evertit, ut Italiam ſibi rupto foedere aperi-

fuerat, ut Iberus diſterminaret ditionem Romanorum & Carthaginienſium. Saguntus ultra Iberum quidem, foedere tamen cum Romanis juncta, & ideo excepta, ne quid in eam liceret Carthaginienſium armis, utque libera maneret inter utriuſque populi imperia. Annibal, cui propoſitum erat bellum movere Romanis, ne foedifragus palam videretur, non Saguntinis arma aperte nec ſtatim intulit, ſed in Olcadum fines, quae gens ultra Iberum amnem, in ea parte quam Romani non exceperant, exercitum induxit, ut non recta petiſſe Saguntinos, ſed rerum ſerie ducente, finitimis perdomitis, continentia jungendo, ad oppidum ejuſdem regionis ultra Iberum ſitae oppugnandum quaſi tractus videri poſſet. Ut Hiſpaniae ergo urbem Saguntum in belli cauſam delegit, id eſt, ejus Hiſpaniae, quae ultra finem eſſet imperii Romani, hoc eſt, ultra Iberum amnem. Quod non tacere debuit Florus, rem ſane tanti momenti, ut ſine ea vix intelligi queat, quare dixerit *Saguntum Annibali delectam in cauſam belli, ut Hiſpaniae urbem*. Non admodum autem veterem fuiſſe urbem Saguntum, ex Livio colligere eſt, qui ſcribit lib. XXI. oriundos quidem a Zacyntho inſula ejus incolas, miſtis ab Ardea Rutulis, brevique in eas opes creviſſe, quantae tum fuerunt, cum eos expugnare adortus eſt Annibal. SALM. *In cauſa belli*] Quid ſi ejiceretur illud *in*? Stadius habet *in cauſſam*, ſed alterum reſtat in tribus Pall. quorum primus habet *delecta eſt*. Sed tamen cum ſtatim ſequatur: *quam Annibal cauſſas novorum motuum quaerens*, &c. neque ſoleat auctor eandem rem iterare; ſuſpicer locum ita legendum abjectis intermediis: *nec morabatur. Igitur Saguntos delecta eſt, vetus Hiſpaniae civitas* &c. porro illud *vetus* non eſt mutandum, ſed potius Jornandis *velut* reformandum in *vetus*. frequentiſſime enim illa vox alterius vices ſubit, negligentia librariorum. GRUTERUS. Illud *velut* etiam propter ſequentia, *fideique erga Romanos* &c. locum tueri non poteſt. FREINSH. *In cauſſam belli Saguntus delecta eſt*] Haec eſt lectio Nazar. & Ryck. quam merito probat ὁ πάνυ, & Anna politiſſima. Nam ſi *deleta* legamus, quod in vulgatis omnibus, praeterquam noviſſima Pariſienſi editione, circumfertur, bis idem dixit Florus. Sequitur enim ſtatim, *quam in libertatem communi foedere exceptam Annibal, cauſſas novorum motuum quaerens, & ſuis & ipſorum manibus evertit*. Quaerebat cauſſam belli Hannibal. Hanc urbem delegit ut cauſſam inveniret. GRAEV. *Cauſa belli*, quod Grutero placebat, eſt in Voſſ. 3. *In cauſam* habent Flor. Reg. Q. Pigh. Jord. & Freculph. In Ryck. per compendium ſcriptum eſt *ca*, nec in Nazar. erat *cauſam*, quod ſcribit Graevius. *delecta* cum Nazar. & Ryck. etiam Magl. & Voſſ. 1. 2. quod in Freculpho eſt *electa*. Jac. Gronov. ad Macrob. Somn. Scip. 1. 4. e Nazariano retinendum cenſet *in cauſa*. Contra Buchnerus de Commut. rat. dic. 1. 22. praefert *in cauſam*, cui adſentior. Nam uſitatiſſimum eſt, ut praepoſitioni *in* addatur accuſativus ad finem cauſamque rei denotandam. Flor. IV. 7. 13. *Speculator in id miſ-*

aperiret. Summa foederum Romanis religio eſt: 5 itaque ad auditum ſociae civitatis obſidium, memores icti cum Poenis quoque foederis, non ſtatim ad arma procurrunt, dum prius more legitimo

miſſa. Senec. IV. de Benef. 1. *Inveniuntur, qui honeſta in mercedem colant, quibuſque non placeat virtus gratuita.* Plura apud Buchner. l. d. Muncker. ad Hygin. Fab. XL. & Scheffer. ad Phaedr. prol. Lib. V. Auguſtin. III. de C. D. 20. aliis verbis, ſed eadem ſententia, qua Florus: *Hinc enim Annibal fracto foedere Romanorum cauſas quaeſivit, quibus eos irritaret ad bellum.* *Deleta* Buchnerus dicit communem lectionem librorum, & non ſollicitandam eſſe. Sed exiſtimavi praeferendum eſſe *delecta*, ob cauſas, quae apud Salmaſium & Graevium leguntur, praeſertim accedente auctoritate nonnullorum MSS. & Freculphi, qui quod *electa* habet, id certe indicio eſt, in illius exemplaribus non fuiſſe *deleta*. Et utramque lectionem *in cauſam* & *delecta* Heinſius & Perizonius libris ſuis adſcripſerant. Schefferus verba *cauſa belli* ex marginali gloſſa in textum tranſſumta dicit, & legit: *Igitur in Saguntinis deleta eſt. Vetus H. c. Deleta eſt*, ait, nimirum ultio in Saguntinis. Hic mihi Oedipo opus eſt.

Saguntus] Urbs Hiſpaniae Tarraconenſis, a Zacynthiis condita, diſtabat a mari Balearico ſeptem ſtadiis, ut Polybius, 3, 17. & Livius, 21. 7, 2. numerant. STADIUS. Hodie putatur oppidum, quod *Morvedre* vocatur, FREINSH. Naz. *Saguntos*, Pal. 2. *Saguntum.*

Vetus Hiſpaniae civitas] Quippe CC. ante excidium Trojae annis condita. auctor Plinius, 16, 40. alii *vetus* illud in *velut* mutant: de qua re dictum proxime praecedente nota. FREINSH. *Ut*, quod Salmaſius pro *velut* legendum putat, non placebat Heinſio. Liber Pighii non habebat *vetus*, nec copulam &.

4. *In libertatem*] Naz. Ryck. Voſſ. Reg. F. Florent. & Edd. praeter primam, *in libertate*. Unde occaſio interpolandi nata, adjecto *poſitam*, ut in Pigh. in quo eſt *in libertate poſitam communi ſ. e. Monimentum* Duisb. & v. e.

Communi foedere] Res ita habet. Legibus pacis inter Romanos & Carthaginienſes convenerat, ut utriuſque populi ſocii ab utroque tuti eſſent: de Saguntinis nihil nominatim cautum fuerat. Deinde inter Romanos & Aſdrubalem generum Amilcaris facta erat pactio, qua nominatim comprehendebantur Saguntini. Sed Poeni ſe hac pactione teneri negabant; quod ea ſine auctoritate juſſuque S. P. Q. Carthaginienſis facta fuiſſet. Saguntinos autem ideo legibus pacis non comprehendi dicebant, quod demum poſt pacem factam in ſocietatem Romanorum veniſſent. Polyb. III. 21. 27. & Liv. XXI. 18. Videri poſſunt, quae de jure utriuſque partis diſputat Grotius II. de Jur. Bell. & Pac. 16.

Et ſuis & ipſorum manibus everſit] Haec non intelligebat Jordanes cum reſcriberet: *ſuis & ſuorum manibus.* Tam enim ſuis, quam Hannibalis manibus everſi ſunt Saguntini, qui ſe ſuaque omnia in pyram conjecerunt, nec arbitrium victoris expectarunt. Hoc voluit Florus, nec intellexit Jordanes. SALM. Pigh. perperam *machinis* pro *manibus*.

5. *Summa foederum Romanis religio eſt*] Sextus Caecilius JCtus apud Agell. 20. 1. *Populus Romanus e part*

6 mo queri malunt. Interim jam novem menſibus feſſi fame, machinis, ferro, verſa denique in rabiem fide, immanem in foro excitant rogum: tum deſuper ſe ſuosque, cum omnibus opibus ſuis

e parva origine ad tantae amplitudinis inſtar emicuit: ſed maxime atque praecipue fidem coluit, ſanctamque habuit, tam privatim quam publice. FREINSH.

Procurrunt] Hanc vocem e MS. Gud. delendam cenſet Jac. Gronov. ad Liv. XXV. 37. Non inuſitatae ſunt Floro hujuſmodi elliptica genera loquendi, vid. ad III. 6. 12. Sed hic nihil contra alios ſcriptos & Edd. tentandum reor. Florent. Reg. Q. Fran. & Magl. *concurrunt.* Hoc magis dicitur de repentino motu & conſternatione. Nec tamen *procurrere ad arma* valde frequens eſt.

More legitimo] Hunc morem lege apud Feneſtellam, titulo decimo, ubi plures citavimus. CAMERS. Add. ſupr. I. 13. I. 18. & II. 5.

6. *Interim jam novem menſibus feſſi fame, machinis, ferro*] Aliquid deeſt, inquit Nic. Heinſius, Saguntini nempe, de quibus actum. Sic ὁ πάνυ. GRAEV.

Novem menſibus] *Octavo menſe quam coeptum oppugnari, captum Saguntum*, ait Livius, 21. 15, 2. Polybius, 3, 17. STAD.

Ferro & igne] Si abſque damno chartae poſſem, has duas voces, *& igne*, ſtatim ignibus darem. Has igitur, quantum poſſum, abeſſe jubemus, conſentientibus omnibus libris. Nec enim ignem Hannibal illum admovit, quo cremata eſt Saguntus, ſed ipſi ſuis manibus rogum exſtruxerunt, ut ſtatim ſequitur: *& deſuper ſeque ſuosque impoſuerunt.* Illae voces, *& igne*, ex ſequentibus repetitae: *ſe ſuosque, cum omnibus opibus ſuis, ferro & igni corrumpunt.* Hinc igitur ſunt tollendae. SALM. *Ferro, verſa denique*] Sic v. e. ſic tres Pall. abſque *& igne*, quod in vulgatis poſt vocem *ferro*. GRUT. Cum Pall. & v. e. conſentiunt Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & Jord. Pighii liber *feſſi fame Saguntini verſa denique i. r. f.*

Tum deſuper ſe] Saguntinorum cladem praeter citatos ſcribit Auguſtinus, 3. 20. Civit. Val. Max. 6. 6, 1. ext. Signanter Silius, libro primo. CAMERS. Exempla ſimilia complura congeſſimus infra, 2. 18, 15. FREINSH. Eſt brachylogia, pro ſe ſuoſque cum opibus ſuis ſuper eum rogum injiciunt, & corrumpunt. *Igni corrumpere* Salluſt. Jug. LXXVI. *Domum & ſemet igni corrumpunt.* Liv. XXV. 11. *Alia opera disjecerunt, alia igni corruperunt.*

7. *Auctor Annibal*] Pighianus cum adſuto panno, *auctor per legatos Annibal.*

Dux legationis] Hi autem legati fuerunt Fabius Pamphilus, & Valerius Publicola. Lege Livium 21. 18. Eleganter hanc legationem canit Silius, in principio ſecundi. CAMERS. Haec negligenter e Livio deſcripſit Camers. adi locum.

Tergiverſantibus Poenis dux legationis; Quae, inquit, mora eſt, Fabius?] Sic quidem omnes libri. Sed vereor ne ex interpretatione magiſtri in contextum irrepſerit vox *Fabius*, qui hunc locum exponens diſcipulos docuit, ducem legationis fuiſſe Fabium cujus nomen οἱ φοιτῶντες margini adſcripſerint, ex qua poſtea a deſcriptoribus in contextum fuit tranſlata. Aut ſi a Flori manu eſt, loco, quem Florus ei aſſignaverat, excidit, & in alium fuit parum apte tranſſcripta. Cur enim poſtponeretur intempe-

ſtive

ſuis ferro & igni corrumpunt. Hujus tantae 7
cladis auctor Annibal poſcitur. Tergiverſantibus Poenis, dux legationis, *Quae*, inquit, *mora eſt* Fabius? *In hoc ego ſinu bellum pacemque porto*,

ſive his verbis. *Quae*, inquit, *mora eſt*, & interrumperet continuum ſermonem legati. Niſi vox *Fabius* ſit delenda, ita ſaltem ſcripſiſſe Florum puto: *Tergiverſantibus Poenis dux legationis Fabius: Quae, inquit, mora eſt? In hoc ego ſinu bellum pacemque porto. Utrum eligitis?* Quin ſi MSS. annuerent, expungerem quoque voculam *inquit*, quae cum *Fabius* videtur infarta ab ignaris brevitatis Flori. Rotundior ſane erit oratio & ſcriptoris ingenio convenientior. Et ſaepe haec vocabula *inquit*, *ait*, & ſimilia inculcata eſſe multis ſcriptorum locis perquam importune plurimis poſſet exemplis oſtendi, niſi doctorum curae hac nos opera pridem levaſſent. GRAEV. Reg. Q. Pigh. & Hiſt. Miſc. III. 5. *dux legationis Fabius quae i. m. e.* Naucleras quoque *dux Rom. Fabius, quae i. m. e.* Ceteri libri vulgatam retinent. In Magl. tamen *Fabius* non in contextu, ſed in margine ſcriptum erat poſt *eſt*.

In hoc ego ſinu bellum pacemque porto] Sic omnes noſtri. Et ſic Livius, unde haec ſumpta: *Tum Romanus, ſinu ex toga facto. Hic, inquit, vobis bellum pacemque portamus.* Notandum in his Livii verbis, quod ait, *ſinu ex toga facto*. Antiquae & illorum temporum togae ſinus non habebant, qui poſtea duplices facti. Qui igitur ſinum hoc ex toga facere vellet, aut lacinia ejus in humerum rejicienda, aut brachio ſubjicienda fuit, aut quoquo alio modo replicanda. Diſerte profecto Quintilianus obſervat, antiquiorum Romanorum togas ſinus non habuiſſe. Ideo Livius de toga illorum temporum dixit, *ſinu ex toga facto*. Quod non opus habuiſſet dicere de ſuae aetatis togis, ut nec Florus quidquam tale innuit. Nam ſinum illae duplicem habuerunt, de quibus nos affatim in Notis ad Tertulliani librum de Pallio. Quod ait mox Livius, &, *cum is, iterum effuſo ſinu, bellum dare dixiſſet*, per ſinum effuſum dimiſſam ac laxatam togae laciniam intelligit, quam in ſinum contraxerat. At Florus, temporum ſuorum togas reſpiciens, pro eo *excuſſum in media curia togae gremium* dixit. Id eſt, excuſſo ſinu, qui togis tunc temporis adhaerens & artificio factus, quomodo pera aut marſupium excutitur, cum evolvitur quod intus eſt repoſitum. Alicui tamen placere poſſet, ut per *effuſum ſinum* accipiamus, quaſi excuſſam illam ſinus, quem ex toga formaverat, capacitatem, ut effunderet bellum, quod in eo Fabius ſe attuliſſe ſimulaverat. Ita ſane accepit & interpretatus eſt hoc loco Florus his verbis: *excuſſo in media curia togae gremio, non ſine horrore, quaſi plane ſinu bellum ferret, effudit.* Melius quod prius. SALM. *Sinum* hic, & apud Juvenal. IX. Sat. 33. pro gremio poni docet Ruben. II. de Re Veſt. 12. Et *ſinum* pro gremio dici e Petronio & Ovidio contra Voſſium oſtendit Borrich. in Cogitation. de Ling. Lat. Ita *in ſinu ſedere* apud Lactant. I. 20. quod Ciceroni II. de Divinat. 41. eſt *in gremio ſedere*. Et quod Ovidius apud Borrich. & Lactantius I. 11. dicunt Jovem imbrem aureum *in ſinum* Danaës effudiſſe, id Terent. Eun. III. 5. 37. *in gremium*.

Bellum pacemque porto] Ita reſtituo hunc locum, ſuadente & perſuadente, non tam mea vet. ed., etſi & ea quoque, quam ipſo Jordane,

to; *utrum eligitis?* Succlamantibus; *Bellum*: *Bellum igitur*, inquit, *accipite*: & excuſſo in media curia togae gremio, non ſine horrore,
8 quaſi plane ſinu bellum ferret, effudit. Similis exitus belli initio fuit. nam, quaſi has inferias ſibi Saguntinorum ultimae dirae in illo publico par-

dane, & MS. Vineti, & Membranis Palatinis. pluribus eam confirmavi in Suſpicionibus. GRUTERUS. Ejuſdem autem ſententiae eſt epiſtola Q. Fabii, apud Agell. 10, 27. ſimiles quoque Q. Mucii teſſerae, apud Pompon. in l. 2. §. 37. verſ. *deinde*. de O. J. quem quidam *Fabium* pro *Mucio* appellant, & eundem ducem hujus legationis Romanae eſſe putant: ſed nihil temere mutandum cenſet Andreas Alciatus Parergon 4. 17. VINETUS. Simile quid refert Herburtus, Hiſt. Pol. 4. 4. FREINSH.

Succlamantibus bellum] Diverſus hic abit a Livio ſuo. Non enim, ut bellum daret, ſucclamaſſe Carthaginienſes dicit, ſed utrum vellet: *Sub hanc vocem haud minus ferociter, daret utrum vellet, ſucclamatum eſt. Et, cum is, iterum ſinu effuſo, bellum dare dixiſſet, accipere ſe omnes reſponderunt.* Nihil tamen in Floro mutandum, ut putavit Lipſius. Nam omnes ſcripti ejus codices ſtant pro vulgata. SALM. Hic locus in nonnullis libris a correctoribus interpolatus eſt. Florent. & ſcriptus Lipſii 11. Elect. 19. *utrum eligitis? cumque ſucclamatum eſſet, bellum.* Fran. *pacemque porto ut placet ſumite, cumque ſubclamatum eſſet utrum vellet dare bellum, bellum igitur i. a.* Pighianus, *utrum eligitis? utrum placet? ſumite. Cumque ſucclamatum eſſet, utrum vellet daret: bellum igitur i. a.* Et ſic Edd. Beroald. Sab. Parv. & Junt. Hinc intelligi poteſt, quam verum ſit, quod ſcribit Pighius, tam correctum eſſe ſuum codicem, ut quaevis exemplaria ex eo corrigi poſſint. Urſpergenſis jam ante aliquot ſaecula hunc locum non aliter legit, quam nunc editur, hoc uno excepto, quod cum Voſſ. 3. ſemel tantum ponit vocem *Bellum*. Et ſic etiam Auctor Hiſt. Miſc. Naz. *elegitis*. *Igitur* abeſt a Ryck. & Magl.

Excuſſo in mediam curiam gremio] Jordanes ac ceteri libri Flori meliores: *In media curia*. SALM. Pal. pr. *media curia*. Sed & alteri ſcripturae ſuum robur eſt, ſervatque eam Pal. ſec. ac tert. GRUT. Florent. Pigh. Voſſ. 3. Edd. poſt primam, Hiſt. Miſc. & Urſperg. itidem ut Nazar. *in media curia*. Alii ſcripti, & v. e. ut Pall.

Et, &c. effudit] Duas iſtas voces ſpurias pronuntio. FREINSH. Et omiſit Begerus.

Quaſi plane ſinu bellum ferret, effudit] Melius vetus Vinandi Pighii liber: *quaſi plane ſinu ferret, bellum effudit*. Mallet tamen Pighius: *quaſi pleno ſinu ferret*, cui ſine libris hic non ſubſcribo. GRAEV. In Pighii libro non erat *plane*, ſed *pleno*. de quo ille ſpeciatim judicium ſuum non interponit. ſed *pleno* conjecerat etiam Iſ. Voſſius. Et ſic Nauclerus. V. E. *plano*. Ordinem verborum ex uno Pighii libro immutandum non exiſtimavi. Reliqui autem eum, qui erat in Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. Fran. Hiſt. Miſc. Urſperg. & o. e. ante Graevium, quem ſequuti ſunt Amſtelod. In Regg. *plane quaſi bellum ſinu ferret*. Non ſperno *plane quaſi*. nam ſic ubique Florus. Tamen *quaſi plane* etiam Sueton. dicit Caeſ. LII.

8. *Nam quaſi has inferias*] Non leve

parricidio incendioque mandaſſent, ita Manibus
eorum, vaſtatione Italiae, captivitate Africae,
ducum & regum, qui id geſſere bellum, exitio
parentatum eſt. Igitur ubi ſemel ſe in Hiſpania 9
movit illa gravis & luctuoſa Punici belli vis atque
tempeſtas; deſtinatumque Romanis jam diu ful-
men

leve momentum habere putabantur pereuntium imprecationes, adverſus eos, qui ſalutem eorum, aut impugnaverant injuſte, aut cum poſſent deberentque, opem ferre neglexerant. Ita & Saguntinis, cum a Poenis quidem everſi, a Romanis autem deſtituti eſſent; hinc Italiae vaſtatione, illinc Africae captivitate, ſatisfactum eſt. Similia exempla Druſi apud Tacit. 6. 24, 5, & 6. Peraitae Nigri apud Joſeph. de bello Judaico 5. 1. Epimenidis Cretenſis apud Jamblichum lib. 1. cap. 32. pag. 188. Sic Eumenes ab exercitu proditus infit, apud Juſtinum 14. 4, 12. *Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorreſque omne aevum in hoc caſtrenſi exilio agatis, &c.* Dum in Juſtino ſumus, abſonum forte non eſt, monere, in hac ipſa oratione legi: *Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interempturi, quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis.* Nemo, opinor, negabit concinnius reſcribi: *quod proximum erat, ſedit. agitaſtis.* Sic apud Livium 33. 15, 1. *ad rebellandum neque vires neque ducem habebant: proximum bello quod erat, in latrocinium verſi &c.* Idem vitium commiſſum in concil. legum Nicolai de Paſſeribus, pag. 339. p. edit. Colon. ubi lin. 1. habetur *non potuit dolo carere, aut culpa dolo maxima*, pro *proxima*. FREINSH.

9. *Igitur ubi ſemel ſe in Hiſpania movit*] Ryck. *igitur ubi ſemel in Hiſpania movit illa gravis & luctuoſa Punici belli vis atque tempeſtas.* Sic Florum ſcripſiſſe facile mihi aſſentientur, qui non ignorant ſaepius apud veteres hoc verbum *movere* poni, ut multa alia, omiſſo caſu per ellipſin, qui ad id pertinebat. quod qui ignorarunt *ſe* intruſerunt. vide quae notavi ad lib. 1. c. 13. GRAEV. Non major videtur eſſe cauſa, cur hic tollatur *ſe*, etſi etiam a Voſſ. 1. abeſt, quam cur paullo ante & poſt *ducum* e Magl. deinde *belli* e Ryck. *Romanis* e libris Vineti, Pal. 1. Ryck. Regg. & Magl., ac denique *in* ante *Italiam* e Fran. ejici debeant.

Tempeſtas] Eadem ſimilitudo ſupra, 1. 17, 5. FREINSH. Pleraque quibus hic utitur Florus, etiam apud alios, in primis poëtas, a tempeſtatibus transferuntur ad bella, *tempeſtas*, *procella*, *fulmen*, *fulminare*, *turbo*, *tonare*, *detonare*, *deſaevire*. Vid. Virgil. IV. Georg. 560. VII. Aen. 222. & X. 569. Juſtin. XXIX. 3. Liv. XXIX. 2. & Ammian. Marcell. XVIII. 10. Add. Barth. ad Claudian. tert. Conſul. Honorii v. 63. & Freinsh. *in Ind.* Flori. Sed hunc quoque locum reprehenderat in Praefatione Graevius, tamquam immodico & inani tumore turgeſcentem. At Begerus contra Florum *eleganti omnino allegoria uſum* dicit, *ut oſtenderet Annibalem, cum Romanis bellum deſtinaret, exciſa Sagunto illius cauſas quaeſiviſſe.* Et ut intelligamus quam lepide hae lexeis ſint compoſtae, ut teſſerulae omnes, quamque apte & ad amuſſim hic tranſlata omnia propriis reſpondeant, ex intima philoſophia ſua, nam ſummum Philoſophum fuiſſe

men Saguntino igne conflavit; ſtatim quodam impetu rapta medias perfregit Alpes; & in Italiam ab illis fabuloſae altitudinis nivibus, velut coelo miſſa, deſcendit. Ac primi quidem impetus tur-

bo

etiam ex iis cognoſci poteſt, quae paullo poſt ad n. 14. ſcribit, docet, *tempeſtatibus excuti fulmina*, & *fulminum potiſſimam ſubſtantiam eſſe ignem*, ob eamque cauſam nihil mirum eſſe, *ſi fulmina & tempeſtatibus, & igni dicantur conflari*. Sed haec omnia, & quae plura de generatione fulminum addit, nihil faciunt ad orationem Flori vitio inanis tumoris, quo eam laborare judicat Graevius, purgandam. Generentur fulmina ita, ut vult Begerus: ſed ex eo non oſtenditur, eum, qui velit dicere, bellum, quo Romanis graviſſimae clades inlatae ſunt, ex incendio & excidio Sagunti ortum eſt, hanc ſententiam ita recte efferre, *belli tempeſtas deſtinatum Romanis fulmen Saguntino igne conflavit*. Qui ita loquitur, plus quam tragice, & non humane loquitur; & qui ea probare poteſt, non intelligit, quomodo homines non inepti loquantur. In omnibus utriuſque linguae ſcriptoribus obviae ſunt metaphorae a tempeſtatibus ad bella. Sed non modo nulli proſae ſcriptori, verum ne cuiquam quidem poëtae in mentem veniſſe arbitror, ut in ea re tam inſana allegoria uteretur. Defendat, quantum lubet, hoc, & alia ejuſdem notae in Floro Begerus. Alios, qui id operam dant, ut ſimplicem & rectam viam dicendi teneant, quique cupiunt intelligere, quomodo vitia & virtutes orationis diſcernendae ſint, numquam poenitebit memores eſſe eorum, quae Longinus c. III. de Sublim. & alii veteres Magiſtri eloquentiae de vitando vitio, in quod Florum hic delapſum vere judicat Graevius, praeceperunt.

Medias perfregit Alpes] Tranſitum Annibalis per Alpes deſcribit Silius lib. tert. Virg. Aen. 10. 13. Juven. Sat. 10. 147. Lege Auguſtin. Serv. Livium, Plut. in vita Annibalis. CAMERS. Sic poſt natum Servatorem anno MCDLXXVII. *Turci per abrupta & invia Alpium non ſine admiratione eorum, qui poſtea illius itineris veſtigia obſervarunt, in Germaniam irrupere.* Sabellicus Ennead. 10. lib. 7. Et per eaſdem Franciſcus I. Gallorum Rex, *inuſitatum iter curulibus tormentis aperuit*. Jovius in Leone X. quo etiam nuper uſus Ludovicus ille Juſtus Galliae Rex. Eleganter autem utitur auctor voce *perfregit*; nam aceto maceratas rupes & igni domitas demum ferramentis amolitus eſt. priore modo (aceto) quidam proditores Eleutheram Cretae urbem Metello expugnabilem reddiderunt, apud Dionem libro 36. pag. 9. FREINSH.

Fabuloſae] Livius tamen XXI. 32. *nives prope coelo immixtas*, & alii *juga Alpium coelo vicina* ſaepe memorant apud Rupertum. ſed vid. ad II. 2. 5.

10. *Niſi protectum patrem*] Egregio huic facto verſum iſtum Virgilius, Aen. 10. 800. compoſuiſſe videri poſſit:

Dum genitor nati parma protectus abiret.

Porro fallitur forſan memoria Plinius, 16. 4. qui *apud Trebiam* hoc accidiſſe ſcribit. nam pro noſtro auctore eſt & Livius, 21. 39, 10. & ſeqq. capp. Polyb. 3. 64. &c. Silius, 17. 318. Variat tamen idem Polyb. 10. 3. ubi *ad Padum* ait haec eſſe geſta. L. Ampelius *apud Liſternum*: an eſt reponendum *Ticinum*? FREINSH. Errorem Plinii notavit etiam Lipſius ad Senec. III. de Benefic. 33. Paullo ante e

Ryck.

bo inter Padum & Ticinum valido ſtatim fragore detonuit. Tunc Scipione duce fuſus exercitus. ſaucius etiam ipſe in manus hoſtium veniſſet Imperator, niſi protectum patrem praetextatus admo-

Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *traiſſet* rejeci poſt *hoſtium*.

Praetextatus admodum filius a morte rapuiſſet] Quaſi praetextatus nomen ſit aetatis, ita dicit, *admodum praetextatum*, ſicut aliquis dicitur, admodum puer, admodum adoleſcens. Hoc ſenſu *admodum praetextatus* idem ſignificaret, quod *admodum puer*. Praetextatior quippe is intelligitur, qui ab hoc habitu deponendo per aetatem longius diſtat. Ut *puer admodum* is capiendus eſt, qui longius abeſt ab egreſſu pueritiae. At Livius hunc Scipionem, qui patrem a morte ſervavit, tum primum pubertatis annos attigiſſe oſtendit, quo tempore toga virilis ſumebatur, depoſita praetexta. Verba Livii: *Auxitque paverem, conſulis vulnus; periculumque intercurſu tum primum pubeſcentis filii propulſatum.* Si tum primum pubeſcebat, in exitu utique erat praetextatae aetatis, ac proinde non tam praetextatus videri potuit, quam ſi ingreſſus tum eſſet aetatem: qua praetexta ſumitur. Nec illud ſine nota praetereundum eſt, quod huic auctori in hiſtoria ita familiare eſt, ut ſit perpetuum. Ubi duae incidunt diverſae opiniones, alterius fere ſemper meminit tantum, eamque ſequitur, quae minus certa eſt. Ut hoc loco de ſervato conſule duplex fama ferebatur. Una a filio ereptum neci ferebat; altera, a ſervo. Quae decus in ſervum tranſtulit, eam magis vulgatam fuiſſe Livius teſtatur his verbis, quae ſic ex vetuſtiſſimo codice legenda ſunt: *Malim equidem de ſervo verum eſſe, quod & plures tradidere auctores, ſed fama obtinuit ſervum.* SALM. Vid. Gronov. ad Liv. XXI. 46.

Praetextatus admodum] Hoc eſt, admodum puer. Livius *juvenem* vocat, & certe tum primum pubeſcebat, qui finis eſt praetextatae aetatis. Nec admodum praetextatum fuiſſe oportet, qui tum militabat in contubernio patris. SALM. Recte animadvertit Salmaſius *admodum* hic frigere. Eſt quidem apud Juſtin. *bimus admodum*, hoc eſt, circiter, praeter propter bimus, & *menſes admodum ſeptem*. Sed haec nihil huc faciunt. Vir ſummus J. F. Gronovius conjiciebat *praetextatus modo*, id eſt, qui vix praetextam exuerat, & prima nunc tirocinii rudimenta deponebat in caſtris patris. quod perplacet. Praetextati enim non facile in caſtra ducebantur, multo minus in aciem. GRAEV. *Admodum* hic vix Latine poni nemo negabit. Habent tamen id omnia exemplaria, tam ſcripta, quam edita, etiam Jord. Freculphus, Hiſt. Miſc. & Urſperg.; niſi quod ſoli Begero placuit illud ejicere. Haec eſt nova, & nondum ab aliis tradita regula artis criticae, ut, ſi quid corruptum vel obſcurum in vetuſtis Scriptoribus occurrat, id ſine ulla haeſitatione, exturbari liceat. Immo eſt infrunita & impudens audacia, quam non poterunt non condemnare omnes, qui intelligunt, quanta per eam feneſtra ad corrumpendos Scriptores veteres aperiatur. Sed videamus tamen, qua ratione ductus non probet conjecturam Gronovii & Graevii. Huic placebat ideo legendum *modo*, quod praetextati non facile in caſtra ducebantur, multo minus in aciem. Quid ad haec Begerus? *Cui tamen*, inquit, *exemplum Lepidi contradicit, ejus, qui vel numiſmate teſte praetextatus hoſtem occi-*

11 modum filius ab ipſa morte rapuiſſet. Hic erit Scipio, qui in exitium Africae creſcit, nomen ex
12 malis ejus habiturus. Ticino Trebia ſuccedit. Hic ſecunda belli Punici procella deſaevit, Sempronio Conſule. Tunc callidiſſimi hoſtes, frigidum & nivalem nacti diem, quum ſe ignibus prius

occidit, civem ſervavit: adeo ut vocem admodum *hic tuto omittere liceat.*" Hiſtoria eſt in Valer. Max. III. I. & nummus apud Urſinum in gente Aemilia. Potuerat etiam addere exemplum filii Tarquinii Priſci, relatum a Macrobio I. Sat. 6. Sed haec nihil eum juvant. Nam ſub Tarquinio Priſco nondum definitus erat annus aetatis militaris, cujus rei auctor fuit Servius Tullius. At eo tempore, de quo hic agitur, praetextati non modo militare non ſolebant, ſed ne quidem minoribus XVII. annis licebat dare nomina militiae, & ſi dediſſent, ſtipendia iis non procedebant. Hoc lege cautum fuiſſe indicat Livius XXV. 5. in A V. IↃXL. quam, quum deinde in deſuetudinem abiiſſet, a Graccho relatam fuiſſe docet Plutarch. in Gracch. vid. Lipſ. I. de Mil. Rom. 2. Dodwell. Praelect. Camden. V. 10. & Perizon. ad Aelian. VI. Var. Hiſt. 3. Non recte igitur Begerus ad infirmandam ſententiam Graevii utitur argumento nummi veteris, & exemplo M. Lepidi. Nam quum is aliquanto poſterior fuerit Scipione, eſt enim ex Urſini & aliorum ſententia idem qui A. V. IↃLXVI. & iterum IↃLXXVIII. Cos. & Pont. Max. fuit, Graevius bene pronunciavit de tempore, quo pugna ad Ticinum facta eſt, i. e. A. V. IↃXXXV. praetextatos tum non facile in caſtra & aciem ductos fuiſſe. Sed hoc probabili ratione e nummo illo colligitur, poſt A. V. IↃXL. quum propter inopiam juniorum lata fuiſſet Lex, quam memorat Liv. l. d. *ut, qui minores* XVII. *annis ſacramento dixiſſent, iis perinde ſtipendia procederent, ac ſi* XVII. *annorum, aut majores, milites facti eſſent*, paullatim invaluiſſe morem non modo minores XVII. annis, ſed etiam praetextatos, in militiam legendi. Scipionem autem tum non praetextatum fuiſſe potuerat Begerus diſcere e Polyb. X. 3. qui eum tum circiter XVII. *annos natum* fuiſſe auctor eſt; & e Servio in Virgil. X. Aen. 800. ſcribente *vix* XVII. *annorum fuiſſe.* Et idem numerus colligi poteſt e Livio. Is enim XXVI. 18. prodit Scipionem A. V. IↃXLII. annos ferme XXIV. natum fuiſſe; ad Ticinum autem pugnatum eſt A. V. IↃXXXV. Add. Ryck. ad Tacit. XII. Ann. 41. Et hoc eſt, quod Valer. Max. V. 4. dicit, eum *vixdum annos puerilitatis egreſſum fuiſſe.* Seneca quidem III. de Benef. 33. de hac re agens Scipionem *praetextatum* vocat, Silius Italic. IV. 117. & 130. *puerum*, & Liv. XXI. 46. *primum pubeſcentem*, quod e Sueton. Tiber. VI. exponi poſſet *adhuc praetextatum*. Sed haec non magnum pondus habent ad definiendam illius aetatem. Nam Scriptores veteres nominibus aetatis, *puer, adoleſcens, juvenis*, & ſimilibus, ſaepe indiſcrete utuntur, & *puerum* pro *adoleſcente*, *adoleſcentem*, pro *puero*, & contra, dicunt, quod oſtenderunt Manutii, Paullus ad Cicer. II. Epiſt. Fam. I. & Aldus ad Salluſt. Catil. XLIX. Quin & eumdem modo *puerum*, modo *adoleſcentem*, modo *juvenem* vocant: ut Liv. XXIV. 4. & 5. Hieronymum, Hieronis nepotem, tunc ferme quindecim annorum; qui

prius oleoque foviſſent (horribile dictu) homines a meridie & ſole venientes noſtra nos hieme vi- 13
cerunt. Traſimenus lacus tertium fulmen Annibalis, Imperatore Flaminio. Ibi quoque ars nova Punicae fraudis. quippe nebula lacus paluſtribusque virgultis tectus eques, terga ſubito pugnan-

qui etiam ibid. c. 25. *puer, ac vixdum pubeſcens* dicitur. Sic idem XXI. 3. Annibalem *vixdum puberem* ab Aſdrubale in Hiſpaniam arceſſitum ſcribit, quem tamen ex his, quae ibid. c. 4. & quae Corn. Nep. Annib. III. ſcribit, tum fere XXII. annorum fuiſſe obſervat ad Livium Sigonius. Sed ut ad Florum redeamus; ſi is putavit Scipionem tum ea aetate fuiſſe, qua revera fuit, certum eſt, eum non recte potuiſſe dicere *admodum praetextatus*, nec quidquam melius video conjectura Gronovii. Sin autem vere adhuc praetextatum fuiſſe exiſtimavit, ne ſic quidem bene dixit *admodum praetextatus*, quod, ſi modo Latine dicitur, non alium denotare poteſt, quam qui longe adhuc abeſt a fine pueritiae. Rectius, ut opinor, hoc dixiſſet *praetextatus adhuc tum*, vel, *praetextatus etiam tum*. Cic. pro Arch. Cap. III. & Sueton. Calig. X. *praetextatus etiam tum*. Senec. de Brev. Vit. VI. *Et pupillus adhuc & praetextatus*. Sueton. Calig. XXIV. *praetextatus adhuc*.

11. *Hic erit Scipio, qui in exitium Africae creſcit*] Livium imitatur, ne quis cenſeat ab alio auctore haec accepiſſe, aut, dum in his ſcribendis erat, alium conſuluiſſe. Sic enim ille: eadem re memorata: *Hic erit juvenis, penes quem perfecti hujuſce belli laus eſt, Africanus ob egregiam victoriam de Annibale & de Poenis appellatus.* Ita enim ibi ſcribendum ex auctoritate vetuſtiſſimi codicis. Nam vulgo eſt: *Hic erat juvenis.* SALM. Legendum ex Ryck. *Hic erat Scipio, qui in exitium Africae creſcit.* Non futurus erat Scipio qui in exitium Africae tum creſcebat. Sed ille modo praetextatus, qui patri vitam ſervabat, erat ille Scipio, qui tum adoleſcebat in perniciem Africae. Apud Livium aliter ſe res habet, ubi *erit* legendum, is enim dicit puerum tum primum pubeſcentem, qui propulſaverat periculum, futurum eſſe juvenem, penes quem confecti belli laus ſit futura. GRAEV. *Erit* eſt in Regg. Berol. Magl. Duisb. Voſſ. 1. Bran. Jord. & o. e. & ſic in Florent. correctum fuerat ex *erat*, quod eſt in Voſſ. 2. & 3. Nec dubito, quin etiam ita in Vineti & Gruteri libris fuerit: eo quod & hi ediderunt *erit*, quod probat etiam Gronov. ad Liv. XXI. 46. Tollius Fortuitor. c. XXI. putat, ſi legatur *erit*, mox ſcribendum eſſe *creſcet*. Et ſic Ed. Parv. *Erat* & *creſcet* mavult Schefferus.

12. *Quum ſe ignibus*] Heinſium vide in dedicat. Clementis Alexandrini, ubi de Moſco. FREINSH. Exclamatio *horribile dictu*, hic ſatis frigida videtur. Nam quid in eo horribile eſt, ſi quis membra oleo & igni contra frigus foveat, aut incolae regionum frigidiorum ab iis, qui a meridie veniunt, vincantur? Sed Florus ita crebro illa utitur, ut ei quaſi in deliciis fuiſſe videatur. *Nancti diem* Naz.

13. *Traſimenus lacus*] Veteres ſcribunt, *Traſumenius*, aut *Traſymenius*. ita apud Quintilianum legendum alibi docebimus, lib. 1. cap. V, & *Tarſumenium pro Traſu*

14 gnantium invaſit. Nec de diis poſſumus queri. imminentem quippe temerario duci cladem praedi-

menio multi auctores, etiamſi in eo eſt tranſmutatio, vindicaverunt. Vel *Tranſumenum* pro *Traſumeno.* Hunc lacum intelligit. Perperam vulgo legitur *Thraſomenum* pro *Thraſumeno.* SALM. Lege praeter citatos ſupra Cicer. de Divin. 1, 35. Val. Max. 1, 6, 6. Advertendum quidem, Flaminium ab Annibale ſuperatum IX. Cal. Jul. Ovid. Faſt. 6, 765. CAMERS. Begerus e Berolinenſi libro probat *Traſimenius* quemadmodum etiam Duisb. Fran. & v. e. habent, ſed edidit *Tranſimenius.* Videndum eſt, an haec terminatio apud alios inveniatur. Nam in editis exemplaribus Quintiliani nomen hoc exit in *us*, non in *ius.* Et e Poëtis quorum loca ſunt apud Cellar. II. Geogr. Ant. 9. adparet *Traſimenus* dici non *Traſimenius.* In Polybio III. 82. Θρασυμένη λίμνη, in Strab. V. p. 226. Τρασυμένα Sed hoc a Xylandro & Caſaubono factum eſt e corrupto γῆ πασυμένα. Plutarchus tamen videtur confirmare terminationem in *ius*: nam apud eum H. Steph. & Wechel. in princip. vitae Fabii ediderunt Θρασουνίαν λίμνην, quod videtur corruptum eſſe pro Θρασουμβρίαν. Sed verum eſſe Θρασυμένην, quod ibi in aliis libris legitur, recte monent viri docti in Londin. Edit. Vitarum Plutarchi.

Paluſtribuſque virgultis tectus eques] Haec ars Punicae fraudis, qua paluſtribus virgultis tectus eques terga ſubito pugnantium invaſit, non eſt adhibita ab Annibale in hoc praelio ad Thraſumenium lacum, ſed in altero ad Trebiam flumen. In ea quippe pugna, quae ad Thraſumenum pugnata eſt, nihil aliud fraudis commentus eſt Poenus, nec aliud curavit, quam ut clauſum lacu & montibus, copiiſque ſuis circumfuſum haberet hoſtem. Eumque ſic circumcluſum militi ſuo ad ſatietatem praebuit caedendum. Vide Livium, cujus hiſtoriam qui cognovit, vix huic ignoverit. At ad Trebiam Magonem fratrem cum equitibus in inſidiis locavit, inter vepres ac virgulta, qui in ardore media pugnae ſubito exorti terga praeliantium ceciderunt. *Erat*, inquit, *in medio rivus peraltis utrimque clauſus ripis, & circa obſitus paluſtribus herbis, &, quibus inculta ferme veſtiuntur, virgultis vepribuſque.* Hae paluſtres fortaſſe herbae fecerunt, ut ad lacum Thraſumenium pugnam transferret noſter. Idem Livius paulo poſt: *Et Mago Numidaeque, ſimul latebras eorum improvida praeterlata acies eſt, exorti a tergo ingentem tumultum ac terrorem fecere.* Nihil tale tentatum ad Thraſumenum memorat. SALM.

14. *Nec de diis poſſumus queri*] Sic infra, 3, 11, 1. *Nec de fortuna poſſumus queri, caret ſolatio clades.* Tac. 2, 71, 2. *juſtus mihi dolor, etiam adverſus deos, eſſet.* FREINSH. Eſt frequens formula. vid. Clar. Burm. ad Vell. II. 130. *Nec de dis* Naz.

Inſidentia ſignis examina] Duplex prodigium cladem eam, quae conſule Flaminio accepta eſt, praeceſſiſſe ac praenuntiaſſe vult, examen apum ſignis inſidens, & aquilas prodire nolentes. Duplici quoque prodigio praedictam eam cladem temerario duci prodit Livius, ſed pro examine apum aliud habet, conſulis nempe caſum, ſupra ceſpitantis equi caput evoluti, cum in eum inſiluiſſet. At examen apum pro malo omine fuit Scipioni in eo praelio, quod commiſſum eſt inter Padum & Ticinum. Livius lib. XXI. *Nam & lupus intraverat caſtra, laniatiſque obviis ipſe intactus evaſerat, & examen apum in arbore praetorio imminente conſederat.* Sed haec magni momenti non ſunt

diæerant inſidentia ſignis examina, & aquilae prodire nolentes, & commiſſam aciem ſequutus in-

ſunt, & habere potuit auctorem noſter, qui ſic prodiderit. Et examen iſtud apum ſignis ipſis inſediſſe hoc loco dicit. Quod aliud eſt. SALM. Add. infra, 4, 2, 45. FREINSH. Cicero 1. de Divinat. 35. eodem modo, quo Livius.

Et aquilae prodire nolentes] Qui Romani ac militaris moris rudis eſſet, & hoſpes in lectione auctorum, praecipue hiſtoricorum, quamlibet alias ſagax & acutus, vix divinando aſſequi poſſet, quomodo hoc prodigium factum ſit, ut aquilae prodire noluerint, adeo impropriis, & alio rem ducentibus, verbis hoc expreſſit Florus. Conti, quibus aquilae ſuſtinebantur & alia militaria ſigna, in imo ferrati acuminatam habebant cuſpidem: Graeci in pilis οὐριαχὸν & σαυρωτῆρα appellant. Ea cuſpide in terram defigebantur eo loco caſtrorum, ubi ſigna reponi ſolebant. Cum caſtra movebantur, aut alias e caſtris educebantur in aciem ſigna, convelli ea neceſſe erat, ut refigerentur. Inter evellendum ab humo, ſi ſponte ſequerentur, & facile extraherentur, bonum omen habebatur. Si tenacius haererent, & vis major eſſet adhibenda, ut evelli poſſent, pro triſti omine res accipi ſolita. Flaminio pugnam ad Thraſymenum capeſſere paranti hoc prodigium objectum. Livius rem ſic narrat: *Territis omnibus, qui circa erant, velut foedo omine incipiendae rei, inſuper nuntiatur ſignum omni vi moliente ſignifero convelli nequire.* At conſul, non turbatus nec territus hoc prodigio, ſignum juſſit effodi, ſi convelli nequiret. Quae convelluntur, ſolo niſu vehementius agitata & concuſſa extrahuntur, ut pali validius in terram impacti aut defixi. Arbores vero & virgulta, quae radicae viva humo tenentur, convelli non poſſunt, ideo effodi oportet. Quod mirum non eſt, ſi prodigii inſtar obtineat in conti cuſpide in terram defixa, quae effodienda eſt ut evellatur. Sic prodire nolentes aquilae Flori noſtri explicandae fuerunt, non ut fecit Gallicus interpres, qui etiam pictas in tela aquilas illas imaginatus eſt. SALM. Mali res ominis, quaſi diis expeditionem aſpernantibus. Vide Suet. Claud. 13, 5. FREINSH. Multa de hac re habet Gevartius 1. Elector. 2. qui putat haec fuiſſe auſpicia ex acuminibus, quae in re militari olim obſervata fuiſſe ſcribunt Cicer. 11. de N. D. 3. & 11. de Divinat. 36. & Arnob. Lib. 11. p. 91. Nam ſi ſigna facile humo evellerentur, id pro fauſto omine habitum fuiſſe; contra, ſi difficulter, pro infauſto. Sed nondum ita ſublatus eſt omnis ſcrupulus. Etenim auctor eſt Cicero, auſpicia ex acuminibus jamdudum ante ſuam aetatem deſiiſſe obſervari. At vero ſi ſigna velli non potuiſſent, id non modo aetate Ciceronis, verum etiam diu poſt eam, manifeſtum omen cladis habitum fuiſſe, apertum eſt ex iis, quae ipſe Gevartius e Dione & Valer. Max. adfert & quae Sueton. ſcribit Claud. XIII. Unde & contra credi par eſt, ſi vellentem facile ſequerentur, id iis temporibus, de quibus loquuntur hi ſcriptores, non minus boni ominis fuiſſe, quam olim: e quo porro conſequitur, auſpicia ex acuminibus tum adhuc fuiſſe obſervata, contra quam proditum eſt a Cicerone. Alii, qui in Theſauro Fabri v. *acumen* citantur, alia de his commenti ſunt. Mihi non magis liquet, quae fuerint *auſpicia ex acuminibus*, quam Sigonio 11. de Ant. Jur. Prov. 6. & Theod. Cantero ad Arnobium.

Ingens terrae tremor] Quippe *qui multarum urbium Italiae magnas* par-

ingens terrae tremor : niſi illum horrorem ſoli , equitum virorumque diſcurſus , & mota vehemen-

partes proſtravit , avertitque curſu rapido amnes , mare fluminibus invexit , montes lapſu ingenti proruit: Liv. 22, 5, 10. Eum tamen neminem pugnantium ſenſiſſe, teſtatur idem citato loco , & Plinius , 2 , 84. FREINSH.

Niſi illum horrorem ſoli , equitum virorumque diſcurſus] Terrae tremorem , qui contigit cum acies Romana & Punica ad Thraſumenum pugnaret , ex equitum virorumque diſcurſu & motis vehementius armis factum ſibi videri oſtendit his verbis Annaeus. Quam ineptiſſimam auſim dicere animo ejus incidiſſe ſuſpicionem. Nullus enim tam horribilis motus ac diſcurſus in ſuperficie terrae fieri poteſt , qui ipſam a fundamentis concutiat ac tremefaciat. Praeterea tremor ille terrae non in eo tantum loco factus ubi pugnatum eſt , ſed multas etiam Italiae urbes magna parte diruit , & curſum fluviorum pluribus locis retro abegit. Livius lib. XXII. de hac pugna : *Tantuſque fuit ardor animorum , adeo intentus pugnae animus , ut eum terrae motum , qui multarum Italiae urbium magnas partes proſtravit , avertitque curſu rapido amnes , mare fluminibus invexit , montes lapſu ingenti proruit , nemo pugnantium ſenſerit.* An veriſimile eſt , tantum terrae motum , & qui tanta terrarum ſpatia concuſſit , ex diſcurſu militum ad Thraſymenum pugnantium , & armorum vibratione validiore , cauſam & ortum habuiſſe ? Nonne multo credibilius, mentis emotae fuiſſe tum Florum , cum haec ſcripſit ? Ne in verbis quidem ſatis ſanus. *Horror* medicis in febri recte vocatur , quo totum corpus fere concutitur , frigore ſub cutem ac per omnes venas didito ; unde horror ille gignitur , qui proprie in pilis corporis erigentibus ſe ac capillis horrentibus perſpicitur. *φρίκην* Graeci appellant. Sed & *horrent comae* poëtis , quas magnus pavor & ſubitus erigit , ne ſolum cenſeas febrile frigus , aut brumale , id facere. Quod *φρίσσειν* Graeci appellant. unde & *φρίκη* pro frigore, & antiquum *φρῖκος* , unde Latinum *frigus*. Quin & *horrere ſeges* eleganter Poëtis dicitur , cum vento impulſa nutantibus tremit cacuminibus. *φρίττειν λήϊον* Graeci Poëtae ſimiliter dicunt. At *horrorem ſoli* pro tremore terrae , aut *horrere terram* cum movetur , qui dixerit , neminem adhuc opinor inventum , qui idoneus haberi poſſit Latinitatis auctor. SALM. Ryck. *illum terrorem ſoli.* GRAEV. Voſſ. 2. *errorem.* Hanc ſententiam poſt Salmaſium etiam Graevius in Praefatione reprehenderat. Sed hic quoque , ut conſuetudinem ſuam in tuendo patrocinio ſervet , pro Floro cauſam dicit Begerus ; ſed paullo minus diſerte , quam ſolebat is , ad quem id , quod poſui , ſcribit Vatinius. Nimirum dicit , ſi quis dicat *ingentem fuiſſe terrae motum* , reſponderi poſſe , etiam *ingentem fuiſſe equorum virorumque in praelio diſcurſum , ideoque etſi ultra fidem forſan , tamen non ultra modum eſſe hyperbolen Flori.* Hoc nihilo melius eſt , quam id quod dicit Florus. Non quaeritur , quam magnus diſcurſus pugnantium , aut quam gravis tremor terrae fuerit, ſed an illo diſcurſu equorum virorumque , & vehementiore motu armorum tam gravis terrae motus, qualem hunc fuiſſe ſcribunt Livius, & Cicero 1. de Divinat. 35. excitari potuerit ; quod vel ſuſpicari vere omnem ſtultitiam exſuperat , & communi ſenſu alienum eſt. Poëtae quidem tam Graeci , quam Latini , deſcriptiones pugnarum ita exornant , ut dicant *terram* , in qua pugnatur , *gemere* , *tremere* , & re-

mentius arma fecerunt. Quartum, 'id eſt, paene ultimum vulnus imperii Cannae, ignobilis Apu- 15

reſonare pulſu pedum & motu armorum, quemadmodum in his, quae hic adfert Begerus, & apud multos alios, quorum loca congeſſit Cerda ad Virgil. XII. Aen. 334. Sed nemo eorum tam ſtolidus fuit, ut dixerit gravem aliquem terrae motum, qui urbes ac montes proſtraverit, quod de hoc proditum eſt, e diſcurſu pugnantium fuiſſe ortum. Exiſtimat porro Begerus *horrorem ſoli* non minus recte poſſe dici de motu terrae, quam *horror corporum febricitantium* dicitur. Sed hoc eſt, quod Salmaſius negat ex ullo idoneo auctore Linguae Latinae poſſe oſtendi. Itaque non ſufficit hoc Begeri, *nec horror terrae pro terrae tremore ineleganter dici videtur*; ſed hoc idoneis auctoritatibus demonſtrandum fuerat. Nam alioqui eadem ratione omnia, quae moventur & concutiuntur, eleganter poſſent dici *horrere*, quod quam abſurdum ſit, nemo non intelligit. Sed tamen id peculiari ratione de terrae tremore poſſe dici putat: eſſe enim *metaphoram a microcoſmo in febribus tranſlatam ad macrocoſmum. Horror*, inquit, *Medicis, ut ipſe Salmaſius agnoſcit, in febri recte dicitur, quo corpus concutitur. Quidni ergo dici poſſit & de terra? Nonne eodem ſenſu Catullus* (Carm. LXV. v. 205.) *de aequoribus?*

Quo nunc & tellus atque horrida contremuerunt
Aequora.

Hoc tam acutum atque ingenioſum eſt, ut nihil magis poſſit. Habent hic quod adhuc, ut opinor, ignoratum diſcant Philoſophi, terrae motum eſſe quaſi acceſſionem febris terrae, & terram, quum movetur, quaſi febricitare. Sed quum febris fere incipiat ab horrore, cui deinde ſuccedit calor, ut Celſus ſcribit III. de Medic. 3. atque adeo horror initium febris ſit; velim equidem ſcire, quid in terrae motu finito illo horrore in locum ejus veniat: nam & hoc dicendum eſt, ſi comparationem terrae motus cum febri conſtare & adcuratam eſſe putat. Plane credo Begeri microcoſmum febricitaſſe, quum haec ſcribebat; adeo omnia, quae loquitur, nihil niſi febricitantis ſomnia ſunt. Locus Catulli nihil ad rem facit. *Horreſcere mare* dicit Virgil. 3. Georg. 199. quum ventis impulſum fluctus attollit. Sic *horrida aequora* Catullo ſunt fluctibus agitata, quae & *ſaeva* dicuntur, & *aſpera* Virgil. VI. Aen. 351. Haec autem non magis transferri poſſunt ad omnia alia, quae agitantur & concutiuntur, quam *horror*. Ceterum in Flori verbis hoc quoque animadvertendum eſt, eum non recte videri hunc motum terrae recenſere inter omina imminentis cladis. Nam ſi is demum ſequutus eſt commiſſam aciem, non potuit eo Flaminius deterreri a committendo praelio, quemadmodum aliis prodigiis, quae id praeceſſerant.

15. *Quartum*] Cannenſem cladem ſcribunt late Livius, 22, 45. &c. Polyb. 5, 114, &c. Val. Max. 1, 1, 16. 3, 4, 4. 4, 5, 2. 7, 4, 2. ext. 7, 6, 1. Plin. 15, 18. Lactant 2, 17. Plura Auguſtinus, ubi ſupra. Silius in toto nono. Frontin. 2, 2, 7. CAMERS.

Id eſt, paene ultimum vulnus imperii] Quatuor has populi Romani, bello Annibalis acceptas clades variis nominibus inſignit. Quin & totum illud Punicum bellum gravem ac luctuoſam tempeſtatem fuiſſe dicit. Hujus primi impetus turbinem inter Padum ac Ticinum valido fragore detonuiſſe ſcribit. Inde ſecundam belli Punici procellam ad Trebiam deſaeviiſſe. Mox Thraſymenum lacum tertium fuiſ-

pulíae vicus: ſed magnitudine cladis emerſit, & quadraginta millium caede parta nobilitas. Ibi in exitium infelicis exercitus, dux, terra, coelum, dies, tota denique rerum natura conſenſit.
16 Siquidem non contentus ſimulatis transfugis Annibal,

ſe Annibalis fulmen. Non habuit quartum nomen, quo in eadem metaphora perſtans cladem exaggerare poſſet, ideo coeptam omiſit tralationem, & ad aliam tranſiit, quae, cum rem augere deberet, plane diminuit. *Quartum*, inquit, *imperii vulnus Cannae.* Voluit tamen jacentem figuram extollere addendo, *id eſt*, *paene ultimum.* Atqui Cannenſis haec clades, ſi cum praecedentibus comparetur, nullam relinquit hyperbolen. Hic enim quadraginta hominum millia caeſa. Cui parem ſtragem ne tria quidem reliqua praelia, quae praeceſſerunt, dedere. Quae ſingula tamen turbinibus, procellis ac fulminibus comparavit; hoc poſtremum, quod omnium fuit graviſſimum, vulneris nomine ſatis habuit amplificare. Nec ſatis eſt quod *paene ultimum* dixit. Nam majora omnia verba ſunt, quae extollendis aliis ante conſumpſit. Potuiſſet ſane dicere, reliqua imperii vulnera non ad mortem fuiſſe, hoc ultimum, ad Cannas acceptum, paene mortiferum. SALM. Gud. *quartum*, & *paene ultimum vulnus imperii.* non male. GRAEV.

Cannae ignobilis Apuliae vicus] Vicus hic juxta Aufidum amnem. *Cannam* etiam ibi amnem fuiſſe ex carmine Marcii vatis, quod Livius recitat lib. XXV. colligitur, idemque ex verbis ipſius Livii diſcitur. In carmine ſic habetur: *Amnem Trojugena Cannam Romane fuge, ne te alienigenae cogant in campo Diomedis conſerere manum.* Subjicit poſt totum carmen recitatum Livius: *Et Diomedis Argivi campos & Cannam flumen, qui militaverant in iis locis juxta atque ipſam cladem agnoſcebant.* Ubi tamen Cannenſem pugnam idem auctor deſcribit Cannae fluminis nullus meminit. Forte ab illo amne nomen vico poſitum. Nec dubia res eſt. Cannas quaſdam prope Carthaginem collocat Stephanus: *εἰσὶ ϗ Κάνναι διὰ δύο ν πλησίον Καρχηδόνος, τὸ ἐθνικὸν ϗ Κανναῖος.* Neſcio an has Cannas deſignare voluerit, & per errorem ex Apulia in Africam tranſtulerit. SALM.

Ignobilis vicus] Sic infra, 3, 19. 8. de Euno, *magnitudo cladium facit ut meminerimus.* FREINSH.

Et quadraginta millium caede] Haud paulo elegantius, mea quidem ſententia, quod in optimo habetur Nazariano Codice: *& quadraginta millium caede facta nobilitas.* Nobilis ille factus vicus quadraginta millium caede. Sic loquitur & Livius, lib. XXV. *Sed ad Capuam oppugnandam nobilem ſe conſulatum tam opulentae urbis excidio rati facturos.* Profecto, niſi vetus illam lectionem prodidiſſet, controverſiam vulgatae non moviſſem. Livius: *Majoris partis ſententia ad nobilitandas clade Romana Cannas profecti ſunt. Quadraginta millium caede.* Peditum tantum, eorumque Romani nominis. Nam equitum praeterea duo millia caeſa, & ſeptingenti. Sociorum vero aequata caedes. Livius: *Quadraginta millia peditum, duo millia ſeptingenti equites, & tanta prope civium ſociorumque pars caeſi dicuntur.* Significat, ex ſociis & civibus aequam partem cecidiſſe. Romani tum exercitus ex civibus ac ſociis conſtabant. Auxilia ex ſociis proprie dicebantur. Legiones Romanorum civium. Exercitus ſociorum plerunque numero aequabat le-

bal, qui mox terga pugnantium ceciderunt, inſuper callidiſſimus Imperator, patentibus in campis, obſervato loci ingenio, quod & ſol ibi acerrimus, & plurimus pulvis, & Eurus ab Oriente ſemper quaſi ad conſtitutum, ita inſtruxit aciem, ut,

legiones Romanas. Livius, lib. XXV. *Data pro quinque octo millia militum, pars dimidia cives, pars ſocii.* Utrum igitur verbis illis, quae ſupra poſuimus, quadraginta millia civium caeſa, & totidem ſociorum, ſignificat Livius, an ex quadraginta millibus, quae feruntur occiſa, aequam partem civium & ſociorum interemptam innuit? Hoc verius. SALM. De numero Rom. interfectorum non omnes idem ſentiunt. Lege Plutarch. in Annibale. CAMERS. *Sexaginta millia* ſunt apud Jordanem, ſed de incertis iſtis numeris monuimus in Eutropium. VINET. Nic. Heinſius malebat: *caede ei parta nobilitas.* GRAEV. Livius XXV. 6. ad Cannas plus quinquaginta millia hominum cecidiſſe ſcribit. *Emergere in claritatem nominis* dicit Senec. III. de Benef. 29. *Nec potuiſſem in hanc emergere nominis claritatem, quam civili ac militari induſtria merui.* Juvenal. III. Sat. 164. *Haud facile emergunt* . . . Begerus rejicit ſententiam Salmaſii, qui putabat elegantius eſſe *facta nobilitas*, quam *parta. Aliud eſt*, inquit, *parta nobilitas, aliud facta nobilitas. Parta nobilitas eum ſupponit, cui parta eſt, ſecus autem facta nobilitas.* Haec mihi ſunt folia Sibyllae.

Tota denique] Salmaſius in Edit. Commel. monuit *denique* non legi in optimis libris ſcriptis, neque in Vet. Ed. nec in Jordane. Deſideratur non ſolum in Naz. & Pall. ſed etiam in Ryck. Regg. Duisb. & Voſſ. 2. 3. A Voſſ. 1. abſunt verba *tota denique rerum natura.*

16. *Simulatis transfugis*] Simile Strategema reperies apud Leunclavium, Annal. Turcic. 148. FREINSH.

Obſervato loci ingenio] *Bonum ducem convenit noſſe, magnam partem victoriae, ipſum locum, in quo dimicandum eſt, poſſidere.* Vegetius, 3, 13. Idque multis exemplis comprobat Frontinus, toto cap. ſec. lib. ſec. Inde eſt quod Darius ait: *Quod mearum fuit partium*, &c. *locum, in quo acies explicari poſſet, elegi.* apud Curt. 4, 14, 12. & apud Tacit. H. 5. 17, 3. Civilis: *Quae provideri aſtu ducis oportuerit, providiſſe: campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtibus noxias.* IDEM. Ad ea, quae Freinshemius *in Ind.* adnotat de phraſi *ingenium loci*, add. Interpretes Juſtin. ad 11. 2. & Petron. cap. CXXVI. *In patentibus campis* habent Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. Jord. & v. e.

Quod & ſol ibi acerrimus] Imitatus hoc poſtea Marius, inſignem ex Cimbris victoriam retulit infra, 3, 3, 27. & apud Plut. in vita, cap. 43. Hinc eſt Vegetii, 3, 14. praeceptum, *Ordinaturus aciem tria debet ante proſpicere, ſolem, pulverem, ventum.* Venti adminiculo etiam Bactrianos vicit Artaxerxes, in excerpt. Perſ. Cteſiae, cap. 31. & Saraceni Banem & Baſiliſcum, Conſtantinopolitanos duces, in Saracenicis, quae Sylburgius edidit, pag. 72. FREINSH. *Sol acerrimus* eſt ardentiſſimus, quem etiam *acutum* dicunt Latini, ὀξὺν Graeci. vid. Graev. Heſiod. lect. c. IX. Virg. 1. Georg. 92. *Rapidique potentia ſolis Acrior.* Columell. XI. 2. *Priusquam ſol acrior exurat terram.*

Et Eurus ab Oriente ſemper quaſi ad conſtitutum] Is Volturnus Livio dicitur, qui ab incolis ejus regionis,

ut, Romanis adverſus haec omnia adverſis, quaſi ſe-

nis, ubi tum pugnatum eſt, ita vocari prodit. Ab amne Volturno qui veniebat ventus, quod ab Oriente his flaret, ſic appellarunt indigenae. Hoc quoque nomine notus ſcriptoribus Romanis fuit. De ſole quod ait noſter, contrarium Romanis fuiſſe, id negat Livius qui utrique parti aequum fuiſſe tradit, ex obliquo ambobus accidentem. *Sol, inquit, ſeu de induſtria ita locatis, ſeu forte ita ſtando peropportune, utrique parti obliquus erat, Romanis in meridiem, Poenis in ſeptentrionem verſis.* Luce prima acies inſtructas utrimque idem affirmat. Ita igitur verſis Romanis in meridiem, Poenis in ſeptentrionem, ſol ab oriente accidens utriſque obliquus erat, & e transverſo ingruebat. Atqui indidem quoque Eurus ſpirans, neutri parti poterat contrarius eſſe, utpote ab eadem parte, qua ſol ipſis illatus ex aequo favebat aut nocebat his & illis. Livius tamen, qui ſolem ambobus aequum dicit, Romanis iniquum Volturnum fuiſſe ibidem refert: *Ventus, quem Volturnum incolae regionis vocant, adverſus Romanos coortus multo pulvere in ipſa ora volvendo proſpectum ademit.* At Romanis in meridiem ſpectantibus, ita enim locatos in acie pugnaſſe teſtatur, haud alius ex adverſo ventus flare potuit, & in ora pulverem ferre, quam qui ab ipſo meridie incideret, aut certe ab ea parte, quae inter meridiem & orientem, quem Graeci Euronotum nominant. Qui tamen ventus non recta pulverem in oculos Romanorum importaſſet, ſed ex obliquo. Aut igitur de Volturno falſa veterum Grammaticorum notatio, qui Eurum Graecorum eſſe affirmarunt, aut ipſe Livius falſus in notanda locatione utriuſque aciei. SALM.

Ut, Romanis adverſus haec omnia obverſis] In Nazariano & Palatinis duobus conſtanter & plane habetur: *adverſis.* Atque ita legendum. Indicat, Romanos ſoli & vento adverſos fuiſſe, Poenos averſos. De vento verum eſt, dum Volturnus non ſit Eurus, & ab Oriente flans. De ſole falſum eſſe oſtendimus. Livius: *Prope eum vicum*, Cannas intelligit, *Annibal caſtra poſuerat averſa a Volturno vento, qui, campis torridis ſiccitate, nubes pulveris vehit. Id cum ipſis caſtris percommodum fuit, tum ſalutare praecipue futurum erat, cum aciem dirigerent, ipſi averſi, terga tantum afflante vento, in occaecatum pulvere effuſo hoſtem pugnaturi.* Idem ſitus caſtrorum Annibalis, eademque locatio militum ab eo in acie inſtructorum. Ut illa averſa a Volturno vento, ita ab anteriore caſtrorum parte prodeuntes, ſic ordinati ſunt ac locati ad pugnandum, ut ventus Volturnus his terga afflaret. Atqui frontem ejus aciei directam in Septentrionem idem Livius paulo poſt aſſerit, cum Poenos pugnantes in Septentrionem verſos ait. Neceſſe eſt itaque, ſic Septentrioni adverſis, & a vento Volturno ita averſis, ut terga eorum afflaret, in ora vero Romanis ingrueret, ab ipſa Meridiei plaga ventum illum eis adſpiraſſe. Inde pronuntiandum fidenter ſuccurrit, Volturnum non eumdem cum Euro fuiſſe ventum, ſed ipſiſſimum Notum, aut ab latere proximo Noti flantem. Legebam porro hic aliquando: *Ut, Romanis adverſis, ac Poenis averſis, quaſi ſecundum coelum tenens, vento, pulvere, ſole pugnaret.* Nunc non ſollicito ſcriptam fideliorum Codicum lectionem: *Romanis adverſus haec omnia adverſis.* Id eſt, adverſus ſolem, ventum & pulverem. IDEM. Recepi lectionem Ryck. Reg. & alterius Gud. a Naz. & Salmaſio quoque probatam: *adverſus haec omnia adverſis.* Sed Nic. Heinſius jubet expungi *adverſis*, durum enim eſſe concurſum *adverſus obverſis*, aut

ſecundum coelum tenens, vento, pulvere, ſole pugna-

ant *adverſis*. poſſe autem putat abeſſe *adverſus* elegantiae cauſſa, ut apud Columellam lib. VIII. 3. *Ornithonis tres continuae extruuntur cellae, perpetua frons orientem ſit obverſa*. Ita optimum & antiquiſſimum librum S. Germani habere, vulgo *ſoli obverſa* circumferri. haec Vir Nobiliſſimus. In praecedentibus verbis, *Eurus ab oriente ſemper ad conſtitutum*, non pertinet *ſemper* ad *Eurum ab oriente*, ſed ad *quaſi ad conſtitutum*. Eurus, inquit, ab Oriente flans illum tractum certo diei tempore ſemper quaſi ex compacto infeſtabat. *Quaſi ad conſtitutum* eſt quaſi ita conſtituiſſet cum illo agro, ſive pepigiſſet. *Conſtituere* eſt paciſci, convenire cum aliquo ut ad certum locum certo tempore veniat. Juven.

Hic ubi nocturnae Numa conſtituebat amicae.

Semper ad conſtitutum venire, eſt quotidie certa & dicta hora eſſe praeſto. GRAEV. De Euro & Vulturno multa diſputat Salmaſius ad Solinum, & plus ſemel adfirmat Latinis Vulturnum eſſe, qui Graecis eſt Eurus. Livium in notanda locatione utriuſque aciei falſum, non credo. Nam & Polyb. III. 114. auctor eſt, Romanam aciem meridiem ſpectaſſe, Carthaginienſem ſeptemtrionem. Sed in appellationibus ventorum multum perplexi eſt. Illud non intelligo, quod Colum. v. de R. R. 5. ſcribit, *Eurum* ab incolis Baeticae in Hiſpania *Vulturnum* appellari: niſi incolae Baeticae ei ſunt, qui eo in colonias miſſi vocem illam ex Italia in Hiſpaniam intulerint. De Sole quod dicit Florus, ſatis defendi poteſt. Nam etſi is primo utrique parti obliquus erat, & neutros magnopere offendebat, quum primum exoriebatur, quod etiam Polyb. l. d. ſcribit; tamen quo magis procedente die ad meridiem adſcendebat, eo magis terga eorum, qui in ſeptemtrionem verſi erant, & vultus eorum, qui in meridiem, feriebant radii. In conjectura Heinſii conſtructionem laborare dicit Begerus. Non percepit illius mentem. Nam Heinſius hoc vult, ideo omitti poſſe *adverſus*, quod ſatis Latine dicatur *obverſus omnia*, ut ap. Columell. in MS. *frons orientem obverſa*, quod etiam in ſuis libris invenerat Politianus. Scriptura librorum Flori, quos hic laudant Salmaſius & Graevius, etiam eſt in Toll. Duisb. Fran. Voſſ. I. 2. & o. e. In Regg. & Jord. *obverſis*, quod minus durum videtur, quam *adverſus haec omnia adverſis*. Voſſ. 3. *Romanis haec omnia adverſis*. Verba *quaſi ad conſtitutum* non recte exponit Freinshem. in *Ind*. *quaſi ad ſcopum*. Melius Graevius & Gronov. I. Obſerv. I.

Quaſi ſecundum coelum tenens] Haec ſcriptura eſt omnium noſtrorum codicum longe optima, prae illa quam Vinetus praetulit: *Quaſi ſecum coelum tenens*. Eam etiam adſtruit vetus editio. Non protrita autem nec vulgaris notae haec loquutio. Quaſi ſecundum coelum tenebat Annibal, qui ſecundo ſole, juxta hunc noſtrum, ac ſecundo vento, pugnabat. Secundus porro ventus, qui a tergo ſpirat euntis navis; ut adverſus, qui contrarius. Ita ſecundo amne navigat, qui ſequitur amnis curſum, nec contra, quam rapit ille ac defluit. Sic ſecundo ſole ventum flare Nigidius olim dixit, qui non contra ſolem flat, ſed ab ea regione unde ſol. Quod non intellexit Agellius, ut pluribus ad Solinum dixi. SALM. *Quaſi ſecundum coelum*] Ita v. e. nam Vineti, *quaſi ſecum coelum*; etſi non neget alterum fuiſſe in MSS. ſuis. nec aliter quoque Jornandes, niſi quod ille omiſit particulam, *quaſi*: quae tamen requiritur maxime, comparetque item in Pall. tribus. dixit autem

17 pugnaret. Itaque duo maximi exercitus caeſi ad hoſtium ſatietatem, donec Annibal diceret militi ſuo, *Parce ferro*. Ducum effugit alter, alter occiſus eſt: dubium uter majore animo. Paulum puduit,

autem *ſecundum coelum*, ut infra 3. 20, 1. de ſervis: *quaſi ſecundum genus hominum*. Grut. Sed hoc longe aliud eſt. vid. ibi Graev. De loco Nigidii apud Gell. 11. 22. Salmaſ. ad Solin. p. 890.

17. *Donec Annibal diceret militi ſuo, Parce ferro*] Nihil tale Livius. Nec vero de Annibale veriſimile eſt. Quinimo, ut res fuit, & ridiculum eſt. Tempeſtive ſane Annibal militem ſuum parcere ferro juſſiſſet, internecione deleto jam exercitu Romano, poſt quadraginta millium caedem, ad ſatietatem non magis, quam ad laſſitudinem uſque, caeſorum, cum alterum conſulem, qui ſuperfuit, quinquaginta fere milites fugientem ſequuti ſint! Ubi igitur aut quando in illa pugna locum habuit illud Annibalis ad militem ſuum, *Parce ferro?* Strages ipſa ſatis illuſtre documentum dedit, an pepercerint ferro. Salm. Idem recitat Auguſtinus, ubi ſupra. Camers. Lucan. 7. 729. *parcendum ferro*. Freinsh.

Dubium uter majore animo] Confer Frontin. 4. 5, 5, 6. & diſputat. Cleomenis apud Plutarch. Idem.

Paulum puduit, Varro non deſperavit] Diſputat, ac dubitandum proponit, uter ducum majore animo fecerit, qui ſupereſſe militibus ſuis noluit, an qui fugit ex acie. Animi, hujus qui fugit, magnitudinem ex eo probare nititur, quod de Republica non deſperavit. Certe gratiae illi hoc nomine a civitate actae, quod de republica non deſperaſſet. Et magno animo hoc feciſſe civitatem Livius interpretatur. *Quo quidem*, inquit, *in tempore ipſo adeo magno animo civitas fuit, ut conſuli ex tanta clade, cujus ipſe magna cauſa fuiſſet, redeunti & obviam itum frequenter ab omnibus ordinibus ſit, & gratiae actae, quod de Republica non deſperaſſet. Cui, ſi Carthaginienſium ductor fuiſſet, nihil recuſandum ſupplicii foret.* Magni certe animi hoc factum fuiſſe civitatis lubens aſſentior. At ipſum Varronem, eo ipſo, quod fugerit, magni animi ſpecimen dediſſe, nunquam mihi perſuadebit Florus. Nemo fugacium in bello non ſic laudari poterit, teſte Graeco proverbio: *qui fugit, iterum pugnabit*. Immo, qui ſemel fugit, iterum fugiet atque iterum. Quaſi Paulus, cum vitam ſuam ſervare ſategit ex ea clade, qua tot civium ſuorum fortiter pugnantes caeſi ſunt, hoc cogitarit, idque eo animo fecerit, quod de Republica deſperandum non eſſet. Salm. Hic aliquid excidiſſe judicat N. Heinſius. Si tres, inquit, ultimae litterae τοῦ *puduit* repetantur habebis *vit*, unde *vitae* facio. *Paullum puduit vitae*. De Lentulo Sil. Ital. x. 265., qui vulneratus, cum ſe reciperet e praelio Cannenſi, in Paullum incidit graviter ſaucium:

Mens abiit, puduitque fugae.

Sed & ſcribendum: *Varro de rep. non deſperavit*. In *deſperavit* habes omnes litteras a me inſertas *de rep*. Sic de Varrone & alii ſcriptores. Inſtar omnium unus Livius bis pari modo lib. xxii. cap. ult. & lib. xxv. cap. 6. Graev. *Paullus*, tam proprium, quam commune, in Inſcriptionibus & Nummis geminato *l* legi, hic e Pierio in Virgil. iv. Aen. 649. adnotat Vinetus; quod etiam Sigonius obſervat ad Liv. x. 3. Et Victor. ad Cicer. xii. Famil. 12. in Mediceo Cod. Epiſtolarum Ciceron. *l* in his duplicari ſcribit. Turnebus ta-

puduit, Varro non deſperavit. Documenta cla- 18
dis cruentus aliquamdiu Aufidus; pons de cadaveribus, juſſu ducis, factus in torrente Vergelli; modii duo anulorum Carthaginem miſſi, digni-

tamen xxx. Adverſar. 28. ſcripturam, quae non geminat *l*, defendit auctoritate Priſciani Lib. III. p. 614. Eadem eſt ſententia Velii Longi in fine Libri de Orthographia. Turnebus quidem dicit, Priſcianum in Grammaticis locupletiorem teſtem eſſe, quam ullus Scriptor ſit. Sed mihi potior eſt auctoritas Inſcriptionum & Nummorum Grammaticis illis multo vetuſtiorum; quo tempore non quaeri, nec ignorari poterat, quomodo hoc nomen ſcribendum eſſet. In fine notae Salm. *Quaſi Paulus* error feſtinantis fuit, pro *Quaſi Varro*.

18. *Pons de cadaveribus, juſſu ducis, factus in torrente Vergelli*] Nihil de hoc quoque apud Livium. Et profecto ineptum eſt, documentum magnae cladis ex ea re arceſſere, quod vel minima ſtrages poteſt implere. Quadraginta millia peditum caeſa ſunt Cannenſi acie. Fac octavam tantum partem, fac adhuc minorem cecidiſſe, non erit difficile ex cadaveribus pontem in torrente vel exiguo aliquo amne facere. Vel centum, aut ad ſummum ducenta cadavera id praeſtabunt. Pone, mille opus eſſe. At ex quadraginta millibus cadaverum non pontem feceris, ſed acervum, ſed cumulum paene prae altitudine inſuperabilem. *Documenta*, inquit, *cladis, cruentus aliquamdiu Aufidus; pons de cadaveribus, juſſu ducis, factus in torrente Vergelli; modii duo anulorum Carthaginem miſſi*. Nequaquam par documentum ad indicandam cladis magnitudinem pons de cadaveribus in aliquo torrente factus, cum duobus modiis anulorum Carthaginem miſſis, & cum eo quod dicit, aliquamdiu cruentum fluxiſſe Aufidum. SALM.

Vide Val. Max. 9. 2, 2. Hinc idem apud Lucian. in dial. mort. dial. 12. inquit, *ſe uno die tot Roman. occidiſſe, ut ex cadaveribus eorum pontes fluviis fecerit*. Cornelius etiam Lentulus, apud Appianum Carthaginienſibus objicit; quod captivos Romanos in foſſas fluvioſque conjeciſſent, ut uſum pontium praeberent. STADIUS. Sic in Mundae urbis obſidio, *congeſtis undique cadaveribus agger effectus eſt, quae pilis jaculiſque confixa inter ſe tenebantur, foedum etiam inter barbaros*; infra, 4. 2, 84. De Annibale, Liv. 23. 5, 9. *pontibus ac molibus ex humanorum corporum ſtrue faciendis* FREINSH.

In torrente Vergelli] Hujus torrentis in illa pugna deſcribenda nulla in Livio mentio. Ab alio igitur hanc habet hiſtoriam de ponte facto in torrente Vergelli, ingeſtis & accumulatis cadaveribus. Extat porro apud Valerium Maximum, lib. IX. cap. 2. SALM.

Torrente Vergelli] Libri omnes noſtri heic habent, *torrente Vergelli*. Pro quo Jordanes maluit, communiore & uſitatiore phraſi, *in torrente Vergello*. Nec cauſa erat, cur Pighio magis placeret lectio Jordanis, quam librorum Flori. *Torrens Vergelli*, ut *urbs Romae*, *herba lapathi*, & Graecis Poëtis, πόλις Ὀρχομενοῖο. Nec probo etiam Viri docti ſententiam pro *Vercello* reponentis *Cerballo* apud utrumque, quod amnis Apuliae nomen Plinio. Ego Plinium potius, ſi res eſſet mei arbitrii, ex his duobus auctoribus corrigerem. Nec difficilis tranſpoſitio, ut pro *Vercello* degenerarit in ſcribarum manu, *Cervellus*, aut *Cerballus* amnis. IDEM. Adde eundem in Solinum pag. 373. b. 1. Sic *fons Are-*

19 dignitaſque equeſtris taxata menſura. Dubium deinde non erat, quin ultimum illum diem habitura fuerit Roma, quintumque intra diem epulari

Arethuſae hoc ipſo cap. num. 34. FREINSH. Cerda in Virgil. V. Aen. 504 putat, ſolis Poëtis concedendum ita loqui. Eſt quidem hoc frequentius Poëtis; nec tamen hoc genus loquendi refugerunt proſae Scriptores. Vid. Interpret. Velleji ad II. 130. Juſtini ad XXXVI. 2. & 3. Salmaſ. ad Capitol. Anton. Philoſ. c. XXVI. Sanct. Minerv. II. 3. & ibi Perizon. n. 14. Iſ. Voſſius ad Catull. pag. 211. ſcribit, quum dicitur *flumen Rheni*, *Nili*, & ſimilia, id non ſimpliciter intelligendum eſſe de ipſis fluminibus; ſed de Numinibus, quorum tutelae ea conſecrata ſunt. Mihi eadem ratio in his omnibus eſſe videtur, nec aliter dici *flumen Rheni*, quam *urbs Patavii*, apud Virgil. I. Aen. 247. *mons Synae*, Juſtin. XXXVI. 2. *arbor abietis*, Liv. XXIV. 3. Sarisber. III. 10. *in torrente Vergello*, ut Jord.

Modii duo anulorum] Abit heic diverſus a ſuo Livio. Tantum acervum anulorum fuiſſe dicit, ut metientibus dimidium ſupra tres modios expleſſe quidam auctores fuerint. Addit tamen ibidem, famam tenuiſſe, quae propior vero eſt, haud plus fuiſſe modio. Inter utrumque viam ſecat ea fama, quae duos modios poſuit. Quam hic Florus ſequitur, nec hujus meminit Livius. SALM. Val. Max. 7. 2, 13. extern. Auguſt. 3. 19. Civit. Plin. 33. 1. (& Oroſ. 4. 16.) aſſerunt, fuiſſe modios tres. Livius, 23. 12, 1. recenſet varias ſcriptorum ſententias. CAMERS. Ideoque apud Lucianum in dial. mort. dial. 12. idem jactat, *ſe uno die tot Romanos interfeciſſe, ut eorum anulos modiis metitus ſit.* FREINSH.

Dignitaſque equeſtris] Figurate, pro anulis quibus equites utebantur. vide ſupra, I. 5, 6. IDEM. Nempe pro inſignibus dignitatis, ut I. 13, 10. *Ut in ſua dignitate morerentur.*

19. *Dubium deinde non erat*] Lege: *non erit.* Ita in Jordane legimus, ita in veteribus Flori libris. Lib. III. & *quum ille non evaſerit, certum erit, eam non eſſe perituram.* Supra: *Hic erit, qui creſcit in excidium Carthaginis.* Poſtulat hic locus idem plane tempus. SALM.

Deinde] An *denique*? *Erit* legit Salmaſius ex Jordane & vett. Flori. FREINSH. Sic quoque Florent. Magl. Voſſ. I. 2. Fran. & Duisb. Non video ſatis cauſae, cur recedendum ſit a vulgata, quam habent ceteri ſcripti, & o. e. Salmaſius *erit* e ſolo Naz. adnotarat.

Dixiſſe Adherbalem Bomilcaris ferunt] Quantum eſt librorum Flori, qui modo melioris ſint notae, habent *Adarbalem*. Nec aliter exhibuere ſcriptum ſui Vineto. Jordanes, cum haec e Floro tranſcriberet, *Maharbalem* reſcripſit ex Livio, qui ita vocat. Non propterea tamen Floro reddendus fuit Maharbal pro Adarbale. De Maharbale noluiſſe intelligi Florum, quinimo Adarbali attribuiſſe, quod Livius Maharbali dictum dat, vel illud indicio eſt, quod hunc Adarbalem Bomilcaris filium facit. At ille Maharbal Livii, quem haec de Annibale in os ipſius Annibalis dixiſſe refert, Himilconis erat filius. Hoc cum videret Jordanes, Maharbalem, quem in Floro reponebat, non poſſe dici Bomilcaris filium, lectionem etiam hac parte mutavit ac correxit: *Quod Poenum illum dixiſſe Maharbalem Bomilcari ferunt.* Quaſi id Maharbal iſte Bomilcari dixerit quod ſequi-

lari Annibal in Capitolio potuerit, ſi (quod Poenum illum dixiſſe Adherbalem Bomilcaris ferunt) *Annibal quemadmodum ſciret vincere, ſic uti victo-*

ſequitur, non Bomilcaris filius fuerit. Forraſſe etiam genus iſtud loquendi non intellexit, *Adarbal Bomilcaris*, ubi ſubintelligitur filius. At ſic Livius paſſim in nominibus Punicis uſurpat. Ut, lib. XXVI. *Aſdrubal Amilcaris ad lapides atros caſtra habebat in Auſetanis.* & libro eodem: *Aſdrubal Giſconis uſque ad Oceanum & Gades.* Apud eumdem Livium, libro XXVIII. mentio fit Aderbalis hoc ſecundo bello Punico, qui praetor fuit Carthaginienſium, qui ad Gades cum Laelio claſſe certavit. Nec meminit Livius, cujus patris filius eſſet hic Aderbal, quod alias facere ſolitum non puto, niſi ubi eadem tempeſtate duo ejuſdem nominis clari Viri extarent. Eos, ut diſcernat invicem, a patribus cognominare fere ſolet. Sic cum *Aſdrubalem Amilcaris* vocavit, appoſito hoc ſigno diſtinguere voluit ab altero Aſdrubale, qui filius fuit Giſconis, quem & propterea Aſdrubalem Giſconis appellat. Sic idem, lib. XXI. cum *Maharbalem Himilconis filium* nominavit, eo ipſo indicavit, alium per ea tempora extitiſſe Maharbalem, qui forte hic eſt Maharbal Bomilcaris, quem *Aderbalem* vocare Floro noſtro libuit, neſcio quem alium auctorem ſequuto. Sane, quae heic de illo afferuntur, a Maharbale dicta ad Annibalem teſtatur Livius, lib. XXII. paene iiſdem verbis, cum a Cannenſi pugna conſilium ei daret, ut ſtatim Romam pergeret: *Immo ut, quid hac pugna ſit actum, ſcias, die quinto, inquit, victor in Capitolio epulaberis.* Et, cum hoc conſilium reſpuiſſet Annibal, *non omnia nimirum eidem Dii dederunt, vincere ſcis Annibal, victoria uti neſcis.* Libri porro omnes *Adarbal* heic legunt. Quod אדר־בעל ut Maharbal מהר־בעל. SALM. *Adherbalem*] Ita MSS. meliores, & v. e. alii editi, *Meherbalem*: ſequuti judicium Camertis, quod neſcio an probari debeat. nam etſi ita vocet Livius; at non ideo ſequitur auctorem noſtrum eoſdem ſequutum ſcriptores. certe Meherbal ille dicitur filius Himilconis, non Bomilcaris, ut heic. GRUT. Plutarchus in Fabio Maximo *Barcam* appellat. qui illa dixerit. Cato in Orig. rem ita refert; *Igitur Dictatorem Carthaginienſium magiſter equitum monuit. Mitte mecum Romam equitatum, die quinto in Capitolio tibi coena cocta erit.* eadem fere Caelius apud Agell. 10. 24. STAD. *Adarbalem Bomilcaris*] Ryck. *Maarbalem Bolmicaris* corrupte pro *Bomilcaris*: Sic etiam nominari a Livio, Jornande & aliis bene Viri doctiſſimi monuerunt, qui perperam tamen affirmant in omnibus Flori libris legi: *Adarbalem*, ut vides. Nam optimus Ryckianus plane *Maarbalem* prae ſe fert. Idem mox aeque ac Nazar. *Hannibal ſi quemadmodum ſciret vincere, ſic uti victoria ſciſſet.* vide Salmaſium. Ceterum N. Heinſius legendum exiſtimat in praecedente loco, quod *Poenum in illum dixiſſe Adherbalem Bomilcaris.* quia τὸ *illum* illuſtrius aliquod nomen requirat. GRAEV. *Adherbalem* eſt in Regg. Voſſ. 1, & vett. edd. praeter Ald. in qua *Maharbalem*, quod etiam habet Florent. & geminato *l Maharballem* Voſſ. 3. *Adharbalem* Berol. & Duisb. & detracta adſpirata *Adarbalem* Magl. Voſſ. 2. Fran. & ſic ſupra alia manu *Macharbalem Maarabalem* Ryck. Ex hujus Libri auctoritate Begerus edidit *Maarbalem*; quum tamen ipſe fateatur Maharbalem illum, de quo hoc ſcribit Livius, ab eo vocari Himilconis Fil. Debuerat itaque potius retinere ſcripturam

20 *ctoria ſciſſet.* Tum quidem illum, ut dici vulgo ſolet, aut fatum Urbis imperaturae, aut ipſius mens

vulgatam, quae cur non ſit mutanda bene oſtenderunt Gruterus & Salmaſius. *Illum*, pro quo Heinſius malebat *in illum*, eſt in omnibus libris. Nec videtur quidquam mutandum. *Illum*, i. e. prudentem & clarum illum, ut infinitis locis apud alios Scriptores, & ipſum Florum. v. *Indic.* Non enim erat ille, ſive Adherbal, ſive Maharbal, unus e plebe; ſed ſatis honoratus, & clarus inter Poenos, utpote Praefectus equitum, Liv. XXII. 51. Begerus contra fidem omnium librorum edidit *illi*, quia ſcil. id hiſtoria requirit, ut dicit. Peſſime. Nec melius Idem mox omiſit *Annibal* tamquam ſupervacuum. De ellipſi vocis *filius*, quae eſt in his *Adherbal Bomilcaris*, plura Gronov. ad Liv. XXVIII. 12. & Sanct. Minerv. IV. 4. in ellipſi v. *Filius*. Adnotat ibi Perizonius Latinos vix ita loquutos fuiſſe in deſignanda *Filia*, & nomini mulieris adponentes nomen Viri in genitivo intellexiſſe ejus *Uxorem*, non *Filiam*: ut *Terentia Ciceronis*, & alia hujuſmodi. Non deſunt tamen exempla de *Filia*, ut Virgil. I. Georg. 138. *Lycaonis Arcton*. & VI. Aen. 36. *Deiphobe Glauci*, quae obſervavit Gronov. l. d In Fran. poſt *Bomilcaris* eſt gloſſa *filium*. Pro *Bomilcaris* in Voſſ. 3. *Hamilcaris*.

Si (quod Poenum illum dixiſſe Adherbalem Bomilcaris ferunt)] Duplex *ſi* in hac eadem periodo agnoſcit vetus Nazarianus, qui ad hunc modum legit: *Si, quod Poenum illum dixiſſe Adarbalem Bomilcaris ferunt, Annibal ſi, quemadmodum ſciret vincere, ſic uti victoria ſciret.* Nec putandum, alterum *ſi* ex vitioſa librariorum irrepſiſſe manu. Sic antiqui auctores plurimi loquuti, a recentioribus criticis ſemper male correcti. Ex Juriſconſultis noſtris aliquot exempla, quae ad manum ſunt, proferam. L. XVI. D. *Qui teſtamentum facere poſſunt*, in Pandectis Florentinis ita ſcribitur: *Nam etiam compotibus mentis perſonales actiones, etiam ignorantibus acquiruntur.* Ubi alterum *etiam* abundat. Sic apud Ulpianum *de Peculio*, particula *an* otioſe repetitur, in his verbis: *Quaeſitum eſt, ait Ulpianus, an, licet quis paternae hereditatis nihil attingat, aliquid tamen propter voluntatem patris aut faciat, aut habeat, an creditoribus paternis cogatur reſpondere.* Similiter & apud Pomponium, *de verborum obligatione*, eadem particula bis ponitur, quae ſemel ſatis eſſet: *An etiam ſi me non prohibeas, uxorem autem meam prohiberes, vel contra uxore mea ſtipulata, me prohibeas, an committatur ſtipulatio.* Sic apud Ulpianum, *de extraordinariis cognitionibus*, iteratur iſtud idem *ſi*, &, quod magis mirum eſt in brevi periodo: *Si imprecatus eſt, ſi, ut vulgari verbo impoſtorum utar, ſi exorcizavit.* Idem etiam obſervavi ſaepe apud alios auctores, quos aliquando cum ſcriptis codicibus contuli, qui frequentius hoc faciunt in longioris ſpiritus periodis, aut hyperbato aliquo implexioribus. Quid mirum autem, particulam *ſi* in hac periodo praeter neceſſitatem iterari, cum & nomen Annibalis bis in ea poſitum ſit, ubi ſemel ad ſententiam ſufficeret? *Dubium deinde non erit, quin ultimum illum diem habitura fuerit Roma, quintumque intra diem epulari Annibal in Capitolio potuerit, ſi, quod Poenum illum dixiſſe Adherbalem Bomilcaris ferunt, Annibal, ſi quemadmodum ſciret vincere, ſic uti victoria ſciſſet.* Non opus erat repetito illo *Annibal*, quod ſecundo loco poſitum eſt. SALM. *Si* poſt

mens mala, & averſi a Carthagine dii in diverſum abſtulerunt: Quum victoria poſſet uti, frui maluit;

poſt *Annibal* etiam repetitur in Betol. Duisb. & v, e. ſed in iis paullo ante pro *ſi quod Poenum*, eſt *ſiquidem Poenum*. Tollius Fortuit. c. XXI. e Sariſberienſi ita laudat: *ſi (quod Poenum illum dixiſſe Adarbalem Bomilcaris ferunt) ſi Annibal quemadmodum vincere, ſic & uti victoria ſciſſet.* Nec male, ſi & aliorum librorum auctoritas accederet. Sed imponit lectori Tollius: nam apud Sariſber. III. 10. haec ita leguntur: *eſſetque procul dubio tunc Roma diem ultimum habitura, ſi Hannibal, quemadmodum vincere, ſic & victoria uti ſciret.* Non dubito, quin vera ſit ſcriptura, quae geminat *ſi*: eſt enim idem, ac ſi poſt interjectam parentheſin dixiſſet, *ſi, inquam, quemadmodum*.... Sunt & alibi exempla hujuſmodi geminationum. Si interpoſitis quibuſdam repetit Livius III. 19. 9. *Si quis vobis humillimus homo de plebe veſtra* --- --- *ſi quis ex his.* An ſic repetitur in *l.* 52. *pr. D. de Pecul. quoque l.* 38. §. 4. *D. de Uſur.* & *ut* ſaepiſſime apud Livium, XXXIV. 3. & 56. XLII. 28. & aliis locis apud eumdem, quae adnotat J. Fr. Gronov. ad Liv. XXVIII. 9. Sic in *l.* 5. *D. Quod falſ. tutor.* & *l.* 7. §. 10. *D. de SCto Macedon. tamen* interpoſita parentheſi iterari obſervat Raevard. v. Var. 9. Add. Wopkenſ. Lection. Tullian. Lib. I. Cap. VI. Idem parelcon pronominis *ſe* Scaliger putat eſſe in Catull. Carm. XXXVII.

Et hoc peſſima ſe puella vidit
Joco ſe & lepide vovere Divis.

Sed de eo aliter ſentit Scriverius ad Macrob. I. Sat. 7.

Uti victoria] Simile dictum Caeſaris de Pompejo apud Sueton. in vita, 36 3. FREINSH.

20. *Tum quidem illum, ut dici vulgo ſolet*] Quid eſt, quod vulgo dici ſolitum ait? Nempe Annibalem a Roma, ſtatim poſt pugnam Cannenſem adoriunda, avertiſſe vel fatum urbis, vel ipſius malam mentem. Invertit quod ab ipſo Annibale dictum Livius adfirmat, non quidem tunc, cum deviciſſet pugna Cannenſi Romanos; ſed aliquamdiu poſt, cum, Capua a Romanis obſeſſa, ut eam liberaret obſidione, contendit & ipſe ad Romam obſidio premendam. Quo quidem tempore, cum, caſtris ad tertium lapidem poſitis, bis inſtructa acie decertare paraſſet, tempeſtate immani deſubito exorta, ſemper diremptum eſt praelium. *Quae res*, inquit Livius, *in religionem apud Poenos verſa eſt, auditaque vox Annibalis fertur; potiundae ſibi urbis Romae modo mentem non dari, modo fortunam.* Mentem tum ſibi non datam fuiſſe ſignificat, cum, poſt Cannenſem pugnam, conſilium danti Maharbali recta Romam adire & adoriri, non auſcultavit, & in alia ipſe mente fuit. fortunam vero tunc ejus rei ſibi denegatam innuit, cum Romam expugnare aggreſſo non reſpondit eventus, tempeſtate quaſi coelitus miſſa ſemper eadem praelium coeptum dirimente. Quae diverſorum fuere temporum Florus hic junxit, & utrumque ad illud tempus, quod proxime fuit poſt Cannenſem cladem, tranſtulit. Atqui tunc ſola mens defuit Annibali. Nam fortuna in ipſius erat manu. Fortunam tamen aliter interpretatus eſt, pro fato ejus urbis quae imperare debebat, quod fatum Annibalem tum dementavit. SALM. *Ut dici vulgo ſolet*] Hoc eſt, quod vulgo jactatur de Hannibalis peccato. Hic ſenſus eſt hujus loci, qui immerito ſuſpectus eſt doctis hominibus. GRAEV. Lipſium pro gloſſa

maluit; relictaque Roma, Campaniam Taren-
tum-

gloſſa habuiſſe adnotarat Auditor ejus.

Aut ipſius mens mala] Alio ſenſu heic dicitur *mala mens;* alio apud Comicum, cum dixit, *mala mens, malus animus.* Ibi enim *mala mens* pro improba, heic apud Florum *mala mens* opponitur bonae menti, quae in illo eſſe dicitur, qui ſuae mentis eſt compos. Ut apud Propertium:

Mens bona, ſi qua Dea es, tua me in ſacraria dono.

Qui mentem hanc bonam habet, utique & ſuae mentis eſt. Qui ea caret, is demens vel dementatus. At qui malae mentis eſt, is quidem mentis ſuae potens, ſed malae & improbae. Atqui defectus potius mentis, quam malus ejus affectus, prohibuit Annibalem a Roma potiunda. Mala mens adverſus Romam illi non deerat, immo etiam ſupererat, ſed mentem ad hoc verſam non habuit, cum occaſio in manu fuit. Mens, inquam, defuit illi tunc, cum fortuna adfuit: at fortuna defuit, cum mens adfuit. Hic ſenſus illius dicti, Annibalis, & Livii, fuit, quem alio detorſit & male etiam expreſſit Florus. SALM. Salmaſius argutatur in verbis apertis & ſimplici ſententia. *Mens mala* eſt, non ſana, ſtulta, expers conſilii. Catull. Carm. XV.

Quod ſi te mala mens, furorque vecors,
In tantam impulerit, ſceleſte, culpam.

Et c. XLI.

Quaenam te mala mens, miſelle Ravide,
Egit praecipitem in meos jambos.

Tibull. II. 5. 104.

Et ſe jurabit mente fuiſſe mala.

ubi vid. Douſ. in Praecidan. c. VIII. *Mentem laevam* dicit Virg. I. Ecl. 16. Contra *bona mens.* Liv. XXX. 30. *Quod ſi in ſecundis rebus bonam quoque mentem darent Dii.* Et ibid. 42. *Rarò ſimul hominibus bonam fortunam, bonamque mentem dari.* Add. Interpr. Petron. c. LXI. *Averſi dii* ſunt irati, non propitii, non faventes. Serv. & al. in Virg. I. Aen. 482. & II. 170. & Heinſ. ad Ovid. Ep. Didon. v. 4. Sic *averſis auribus animiſque* ſaepe apud Livium. vid. Gronov. ad Liv. XXIV. 26. *In diverſum abſtulerunt,* i. e. ut Freinshem. *in Ind.* aliud perſuaſerunt, alio impulerunt. *Auferri* dicuntur, quibus mens & conſilium eripitur, ut magis impetum quemdam & adfectum animi ſequantur, quam quod ratio ſuadet, velut qui impetu amnis, aut alia aliqua vi majore trahuntur, atque auferuntur. Virg. VIII. Ecl. 41.

Ut vidi, ut perii, ut me malus abſtulit error.

Ovid. Ep. Hypſip. 131.

. . . O demens, Colchisque ablate venenis.

Quintil. VIII. Inſtit. Orat. 3. *Plerumque ipſa delectatione capiuntur, nonnumquam admiratione auferuntur.* Vid. Gronov. ad Liv. XXXV. 11. & Heinſ. ad Ovid. Ep. Sapph. v. 140.

21. *Quum victoria poſſet uti, frui maluit*] Nec acumen hujus Flori ſententiae capio. Acutius ſane dictum, quam verius. Quo enim tendit haec argutia? Dixerat de Annibale Maharbal, vincere quidem illum ſcire, ſed victoria uti neſcire. Nempe quod occaſionem & fortunam majoris rei, Romae nimirum potiundae, quam illi haec victoria obtulerat, de manibus amitteret, nec ea uti vellet. At quid ſibi vult iſte, dum ait, Annibalem victoria cum poſſet uti, frui maluiſſe? Immo vel fructum hujus victoriae ampliſſimum tuliſſet, ſi Romam cepiſſet, quod illi fortuna tum videbatur quaſi in manum dare, ſi ea uſus eſſet.

Scio

tumque peragrare: ubi mox & ipſe, & exercitus ardor,

Scio quidem aliarum rerum uſum eſſe, aliarum, immo & in eadem re potiunda & uſurpanda, uſum a fructu plerumque diſtingui. Ceterum nihil heic tale fingi aut accommodari poteſt. Aliquid eſſet, ſi Annibal, poſt hanc victoriam Cannenſem, ab armis ac bello in totum ceſſaſſet, atque otio deſidiaeque, ut victoriae bonis frueretur, ſeſe dediſſet. Tum ſane dici poſſet, victoria illum frui maluiſſe, quam uti. Quod enim relicta Roma in Campaniam flexit, non eo id fecit animo ac propoſito, ut deliciis Campanis frueretur, ſed voto ac ſpe nobiliſſimae urbis capiundae Capuae, quae duarum tum toto orbe maximarum, Romae & Carthaginis erat aemula. Sed robur ejus exercitus luxuria Capuana enervatum eſt. Quid tum? Hoc noluerat Annibal, & magno redemptum vellet, non accidiſſe. Certe cum a victoria Cannenſi Romam capere poſſet, rem tantam ſtatim animo concipere non potuit. Sic victoria uti neſciit. *Mora ejus diei*, ut Livius tradit, *ſatis creditur ſaluti fuiſſe urbi atque imperio.* SALM. Quae hic Begerus pro Floro adfert, non intelligo. Dicit, debuiſſe quidem Annibalem victoria uti ad occupandam Romam: eo quippe facto tutiſſime poſtea omni Italia potiturum fuiſſe, & ea tamquam praeda frui potuiſſe: *quod*, inquit, *cum inverſo ordine fecerit, neſcio an adeo male Florus ſcripſerit, victoria eum frui, quam uti maluiſſe.* Si Annibal non potuit frui victoria, niſi Roma expugnata, non admodum bene ſic defenditur Florus. Sed non puto haec ita accipienda, aut verba Flori ad ſummam illam ἀκρίβειαν exigenda eſſe. Annibal non eo propoſito ſprevit conſilium Adherbalis, quod cupiebat frui deliciis Campanis, iiſque milites ſuos enervari. Sed quum potuiſſet ac debuiſſet uti victoria ad occupandam Romam, contentus fuit Campania in ditionem redigenda, non ſolum ut ibi ſe & exercitum tot laboribus feſſum aliquantum reficeret; verum etiam ut in poteſtate haberet regionem illam ad oram maris ſitam, quae ei & ob copiam commeatuum, & propter frequentiam commodorum portuum, multas magnaſque utilitates praebere poterat; unde & jam ante illius occupandae conſilium agitaverat, ut ſcribit Polyb. III. 91. Itaque eum ſatis amplum victoriae ſuae fructum, & victoria Cannenſi ſatis actum eſſe putavit, quod per eam potitus fuit Campania. Quod autem exercitus ejus ibi deinde luxuria & deliciis Campanis corruptus fuit, id ex accidenti, ut vulgo dicunt, & praeter conſilium illius factum eſt.

Ubi mox & ipſe, & exercitus ardor, elanguit] De Annibale ipſo hoc nemo prodidit, ardorem ejus elanguiſſe Capuanis hibernis. Exercitum ejus ea res plane perdidit. In Annibale autem duo praecipue notata ac reprehenſa ducis magni peccata a peritis artium militarium. Quod ex Cannenſi acie non recta Romam duxiſſet. Et quod in hiberna Capuam militem miſiſſet. Ac poſterius quidem hoc peccatum majus illis viſum priore. Nam mora, & cunctatione, tum peccaſſe tantum videri potuit, quae ſolam victoriae dilationem attulerit. Hic ſecundus error inhabilem ad vincendum prorſus reddidit, vireſque ademit. SALM. Vide Strabonem, lib. 5. pag. 173. & quae notamus ſupra, 1. 16, 4. Sic apud Curt. 5. 1, 39. de Babylone: *Inter haec flagitia exercitus ille domitor Aſiae per 34. dies ſaginatus, ad ea quae ſequebantur diſcrimina haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet.* licet etiam Cimbros

ardor, elanguit: adeo ut verum dictum ſit, *Ca-*
22 *puam Annibali Cannas fuiſſe.* Siquidem invi-
ctum Alpibus, indomitum armis, Campaniae
(quis

bros ex Italiae fuiſſe deliciis domitos Dio refert in Excerpt. Valeſ. Adde Diod. Sic. 26, 8. & apud Valeſ. pag. 297. Liv. 7, 38, 4. FREINSH. Malebat Nic. Heinſius *ipſi & exercitui ardor elanguit.* GRAEV. Ryck. Regg. Fran. & Magl. *ubi mox & ipſe exercitus:* ad quam ſcripturam propius accedit *ipſius exercitus*, quam *ipſi & exercitui.* Jordanes, *ubi mox & ipſe, & ipſius exercitus ardor elanguit*, quod non temere rejecerim; nam in vulgata utique ſupplendum eſt *ipſius*, & vox illa propter praecedens *ipſe* praeteriri potuit. Sed forſitan melius fuerit *& ipſius & exercitus.* Nam *ipſe* non optime congruit cum ſequentibus *exercitus ardor.* Tamen nihil muto, & ſatis tolerari poteſt, quod editur. Annibalem ipſum deliciis his emollitum fuiſſe, Polybius, Livius, alique Hiſtorici quidem non produnt: ſed tamen probabile eſt. Et Alexander de eo apud Lucianum in Dial. mort. *ἐκλελῦσθαι μοὶ δοκεῖ, οἷα ἰωόσει ἐν Καπύῃ, ἑταίραις συνὼν, καὶ τοὺς τοῦ πολέμου καιροὺς καθηδυπαθῶν.* Regg. *ardor languit.* Begerus e Cod. Berol. edidit, *ubi mox & ipſe & exercitus ardore languit.* Ut ille exſultaſſet, ſi ſcivisset etiam in Ryck. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. eſſe *ardore languit.* Sed ut non ſolum unius libri auctoritate, verum etiam ratione niti videatur, addit, quod Florus hic dicit Annibalem & exercitum ejus ardore languiſſe, id eſſe, quod mox dicitur, *Campaniae ſoles & tepentes fontibus Bajae ſubegerunt.* Non potuit quidquam inſcitius dici. Nam quid in Campania ardore languerent Afri, qui a meridie & ſole, ut paullo ante Florus, & multo calidiore atque aeſtuoſiore regione venerant? Nec minus abſurdum eſt, quod *ſoles Campaniae* interpretatur ardores ſolis. Nemo ignorat *ſoles* interdum dici pro ſole ardente, nimioque & intenſo calore, ut quum Horat. Epod. II. 41. dicit, *Peruſta ſolibus Pernicis uxor Appuli.* Sed Campaniam non peruri ardoribus ſolis, verum naturali quadam ac perpetua apricitate aëris gaudere, eoque nomine commendari, diſcere potuerat ex ipſo Floro I. 16. & aliis, quorum teſtimonia ibi adnotata ſunt. Et ſic *Bajanos ſoles* laudat Martial. VI. 43. & alii *ſoles* de modico ac temperato calore ſolis, qualis apricantibus aptus eſt, dicunt, quemadmodum Horat. I. Ep. 20. 24. *ſe ſolibus aptum* eſſe ſcribens. Nec rectius *teporem fontium & balnearum* Bajanarum *ardorem* dici poſſe putat. Quis enim umquam audivit *teporem* idem eſſe, quod *ardorem*, aut thermis Bajanis *ardorem* tribui? quas non *ardentes*, ſed *tepidas* & *calidas* dicunt omnes. Niſi forte exiſtimavit, veteres, quum thermis apud Bajas utebantur, aqua fervente perfuſos, aut in eam immerſos fuiſſe; quomodo nonnulli olim in balneis occiſi traduntur. Palam eſt in libris, qui habent *ardore languit*, literam *e* per errorem & imperitiam ſcribentium a capite poſterioris vocis avulſam fini prioris adhaeſiſſe. Omnino rectum eſt, *exercitus ardor elanguit*, ut infr. III. 3. 13. *Soli caelique clementia robur elanguit.* Aurel. Vict. c. XLII. *Cumque urbem capere poſſet, in Campaniam devertit, cujus deliciis elanguit.* Caeſ. II. B. G. 15. Nervios *nihil pati vini, reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri; quod his rebus relangueſcere animos, eorumque remitti virtutem exiſtimarent.* quod Id. IV. B. G. 2. *ea re ad laborem ferendum remolleſcere ho-*

mi-

(quis crederet?) ſoles, & tepentes fontibus Bajae ſubegerunt. Interim reſpirare Romanus, & 23
quaſi ab inferis emergere. Arma non erant; detracta

mines, *atque effeminari* dicit. Ovid. II. Am. 9. 27. *Animoque re languit ardor*. Sed pecco fortaſſis, qui tempus & chartam his tam futilibus refellendis perdam.

Adeo, ut verum dictum ſit] It Flori libri. At in optimis Jordanis ſcriptis: *Adeo, ut vere dictum ſit*. Sequitur in antiquiſſimo Nazariano: *Capuam Annibali Cannam fuiſſe*. Supra notabamus, *Cannam* etiam de fluvio dici, ad quem pugna Cannenſi victi ſunt Romani. Livius, lib. XXV. *Et Diomedis Argivi campos, & Cannam flumen, qui in illis locis militaverant, agnoſcebant*. Praeterea ſcimus, quam frequens ſit enallage numerorum apud auctores in urbium nominibus ſignificandis. Hoc dictum porro, cui veritas fidem adſtruxit: *Capuam Annibali Cannas fuiſſe*, ſumptum ex oratione Marcelli ad milites, quae apud Livium eſt, lib. XXIII. *Reliquias illorum virorum, vix arma membraque ſuſtinentes, pugnare. Capuam Annibali Cannas fuiſſe. Ibi virtutem bellicam, ibi militarem diſciplinam, ibi praeteriti temporis famam, ibi ſpem futuri extinctam*. Vide reliqua. SALM. Verba ſunt Marcelli apud Liv. 23, 45, 5. FREINSH. *Vere* etiam Reg. Q. Nec diſplicebat Heinſio & Perizonio. Et ita Begerus edidit. Nihil muto. Terent. Heaut. IV. 5. 47. *Verum illud, Chreme, dicunt, jus ſummum ſaepe ſumma eſt malitia*. Livius XXXV. 19. *Id me verum dicere, pater Hamilcar & Dii teſtes ſunt*.

22. *Campaniae (quis crederet?) ſoles, & tepentes fontibus Bajae, ſubegerunt*] Haec Poëtica potius elegantia, quam hiſtorica fide dicuntur. Intra muros ac tecta Capuae urbis hibernavit exercitus Annibalis. Ibi maximam hiemis partem in vino, epulis, balneis, ſcortis, transegerunt. Hae res eum perdiderunt, non Campaniae ſoles, aut tepentes fontibus Bajae, quae in Campania quidem, ſed ſatis longe a Capua. Livius, lib. XXIII. *In hiberna Capuam conceſſit. Ibi partem majorem hiemis exercitum in tectis habuit*. Et paulo poſt: *Somnus enim, & vinum, & epulae, & ſcorta, balneaque, & otium conſuetudine in dies blandius, ita ea enervarunt corpora animosque, ut magis deinde praeteritae eos victoriae, quam praeſentes tutarentur vires*. Eadem ferme habentur in oratione Marcelli, cum militi ſuo ad Nolam, degenerem prioribus factis & animis Poenum militem inculcaret: *Non omnes eſſe in acie, praedantes vagari in agro, ſed, qui pugnant, marcere Campana luxuria, vino, ſcortis, omnibusque luſtris per totam hiemem confectos*. Soles Campaniae Floro & tepentes Bajae pro luſtris illis ſunt, & ſcortis, & vinis, & balneis, ſomnoque, quibus totam hiemem intra tecta Capuana traduxere milites Annibalis. Sic ſola naturalia coeli ſolique bona corrumpendo Poeno militi reliquit, ſoles amoenos ac molles Campaniae, tepidoſque ſoli fontes. Quam bene, aliorum eſto judicium. SALM. Non intellexit interpres Gallicus, qui vertit *par les ſoleils*. Cum *ſoles Campaniae* ſignificent apricitatem Campaniae, coelum illud molle ac delicatum Campaniae. Ovid. II. Faſt. *Solibus & campis corpora nuda dabant*. GRAEV.

23. *Ab inferis emergere*] Vid. Freinsh. *in Ind.* & Herald. ad Arnob. p. 112.

Arma non erant; detracta ſunt templis] Exequitur heic quae jam ultimae neceſſitatis tela, ad quae confugerunt Romani, Cannenſis cladis

tracta ſunt templis. deerat juventus; in ſacra-
24 mentum militiae liberata ſervitia. egebat aerarium; opes ſuas libens ſenatus in medium protulit: nec, prae-

cladis vi ſubacti. Sed nonnulla ex his refert, quae longe poſt Cannenſem cladem uſurpata ſunt. Arma ut templis detraherentur, & ſervitia ad delectum empta publice armarentur, neceſſitas & inopia armorum ac liberorum capitum ex Cannenſi coorta ſtrage fecit. Reliqua, quae poſt enumerantur, aliorum ſunt temporum. Livius, lib. XXII. *Et vetera hoſtium ſpolia detrahunt templis porticibusque. Et aliam formam novi delectus inopia liberorum capitum ac neceſſitas dedit. Octo millia juvenum validorum ex ſervitiis, prius ſciſcitantes ſingulos, vellentne militare, empta publice armaverunt.* Quod non alii autem ſumpti, quam qui militare ſe velle reſpondiſſent, inde *volones* appellati. ἐθελουσίους Graeci dicerent. Sic eos perpetuo deinde vocat idem Livius. Ita autem *volones* a volo, ut *colones* a colo Salluſtio, pro clientibus, qui magnates colunt. Ut *accendones* Tertulliano laniſtae, qui pugnae ardorem accendunt inter gladiatores. Diverſi autem hi *volones* a *voluntariis* militibus, quorum etiam frequens apud Livium mentio. Ita vocati qui emeritis ſtipendiis erant, quive per aetatem militare cogi non poterant, hi, ſi voluntate ſua militiae nomen dederant, *voluntarii* dicebantur. Praeter ſervorum delectum non debuit etiam omittere Florus ultimum deſperatae reipublicae auxilium, ad quod tum deſcendere coacti ſunt Romani, cum dictator ita pronuntiavit & edixit: *Qui capitalem fraudem auſi, quique pecuniae judicati in vinculis eſſent, qui eorum apud ſe milites fierent, eos noxa pecuniaque ſe exſolvi juſſurum.* Vide Livium libro XXIII. SALM. Sic Argivorum feminas Cleomenem rejeciſſe, τὰ ἀπὸ τῶν ἱερῶν καθελύσας ὅπλα, legimus apud Plutarch. in apophth. Lac. cap. 73. FREINSH. De more veterum armis hoſtium captis templa ornandi multa Rupert. ad h. l. & Perizon. Animadv. Hiſtor. c. VII.

In ſacramentum militiae liberata ſervitia] Non vero liberata ad delectum, ſed publice empta, diuque in ea conditione retenta, donec, poſt fortem fidelemque in bello navatam operam, meruere libertatem. Qua de re videndus Livius, lib. XXIV. SALM. Liv. 22. 57, 11. Exemplum infra, num. 30. Nam meliori rerum ſtatu ne libertinos quidem militare ſinebant; ſed, ubi neceſſitas ingruit, ſpecioſa cedunt utilibus. Ita poſt Traſimeni quidem cladem libertinos ſacramento adegerunt, ut Macrob. 1. 11. Saturn. auctor eſt; poſt Cannenſem autem cladem etiam ſervis uti coacti ſunt, niſi perire maluiſſent. Fecerant hoc idem antea Lacedaemonii: & poſt ipſos Agathocles apud Juſtin. 3. 5, 6. & 22. 4, 5. Item Miltiades ante pugnam Marathoniam: & ejus exemplo Diaeus, apud Pauſan. in Achaicis, ſunt etiam hujus generis exempla apud Diodor. item apud Natal. Comitem in Hiſtor. pag. 557. Adde infra, 2. 6, 30. FREINSH. *In ſacramentum*, i. e. ſacramenti cauſa; ut ſacramento adigi poſſent. Vid. Buchner. de Commut. rat. dic. 1. 22.

24. *Egebat aerarium; opes ſuas libens ſenatus in medium protulit*] Non hoc eos facere adegit Cannenſis calamitatis neceſſitas, nec ſtatim poſt eam ad id venerunt, ſed diu poſt, cum jam Capua recepta eſſet, ac Sicilia tota, captis Syracuſis, in poteſtatem veniſſet, Marcello & Laevino conſulibus.

In

praeter quod in bullis ſingulisque anulis erat, quicquam ſibi auri reliquerunt. Eques ſequutus exemplum, imitataeque equitem tribus. denique vix

In eorum, inquam, conſulatu, cum ornanda claſſis eſſet, ac de remigum ſupplemento in ſenatu ageretur, nec ad eam rem pecunia in aerario ferret, unde homines pararentur, & ſtipendium his conſtitueretur, decreverunt conſules, ut privati ex cenſu & ordinibus remiges darent, cum ſtipendio cibariisque dierum triginta. Cum ex eo edicto tanta indignatio plebis inſequuta eſſet, ut ad ſeditionem haud dubiam tenderet animus, utpote oneri tanto injuncto ferendo impar, in ea difficultate haerentes patres explicuit Laevinus conſul, qui ſenatui auctor fuit, ut ipſi exemplum plebi monſtrarent, & aurum, argentum, aeſque ſignatum omnes ſenatores in medium proferrent. Sic edictum, ſic factum. Quo de negotio Livius conſulendus, lib. XXVI. SALM. Optimo exemplo, eoque tam privatim quam publice utiliſſimo. Quod imitati ſaepius, Romanorum qua licet aemuli, Veneti, apud Egnatium, 4, 8. 8, 10. Bembum, Hiſtor. Venet. lib. 7. & 10. Juſtinian. Hiſt. Ven. lib. 6. Zwing. theatr. pag. 1799. p. 2. FREINSH.

In bullis ſingulisque anulis] Emendatio eſt a tribus Pall. ut & a veterrima edit. ſequentes enim falſo, *quod in bullis, cingulis atque anulis erat:* unde conjecerat Lipſius d. cap. XIX. *ſingulis atque anulis*; ut fuerit loco corrumpendo copulae tranſpoſitio. ſed noſtra lectio, ut eſt ſimplicior, ita & melior; quaſi nihil ſibi reliquerint Patres praeter anulum ſignatorium. GRUTERUS. Salmaſius mallet; *nec praeter quod in bullis, ſingulis, atque anulis erat*, pro; *nec praeter quod ſingulis, in bullis atque anulis erat.* Lipſius tamen Lib. 3. de Mil. Rom. in analect. ad Dial. tertium, eo, quo ſcripſimus, modo locum hunc citat. pro *ſingulis*, conjiciebat *ſigillis* Krapſius Vangio. FREINSH. Lipſius putat elegantiam eſſe in tranſpoſitione copulae, quod merito rejicit J. Fr. Gronov. ad Gell. 1. 2. Barth. XXXIV. Adverſ. 9. laudat, *in bullis, cingulis, anulisque*, contra omnes s. & e. vett. in quibus eſt *ſingulisque anulis.* Et confirmat hanc ſcripturam Auguſtin. III. de C. D. 19. apud quem paucis immutatis ita legitur: *ut praeter ſingulos anulos aureos, ſingulasque bullas ... nihil ſibi auri ... relinquerent.* Quod de bullis dicit Florus, Lipſius & Barthius non minus de bullis cingulorum, quam puerorum accipi poſſe exiſtimant. Non venerat illis in mentem locus Livii XXVI. 36. hic a Ruperto adnotatus: *Aurum, argentum ...... in publicum conferamus: ita ut anulos ſibi quisque, & conjugi, & liberis, & filio bullam ... relinquant.* Salmaſii conjectura apud Freinsh. eſt e primis illius curis. *Praeter quod*, pro *praeterquam quod.* Caeſ. 1. B. G 5. *Frumentum omne, praeter quod ſecum portaturi erant, comburunt.* Juſtin. XIII. 5. *Epiſtolas in Graeciam ſcripſerat, quibus omnium civitatium exules, praeter caedis damnati, reſtituebantur.* Vid. ibi Graev. *Reliquerunt*, an *reliquere* ſcribas, non multum intereſſe credo. Hoc habent Voſſ. 1. 2. & o. e. v. illud ceteri s. *reliquerit* Voſſ. 3. Sic mox *petiverunt* plerique s. & v. e. *petivere* Voſſ. 1. & al. edd. vett.

25. *Eques ſecutus exemplum, imitataeque equitem tribus*] Hoc quippe proficit dominantium exemplum, ut ſubjecti non gravate ſubſequantur. Ita cum ad ſtipendium mili-

vix ſuffecere tabulae, vix ſcribarum manus, Laevino Marcelloque Conſulibus, quum privatae
26 opes in publicum deferrentur. Quid autem in
eligendis magiſtratibus quae centuriarum ſapientia,

militare conferenda eſſet pecunia, *quum ſenatus ſumma fide ex cenſu contuliſſet, certamen conferendi eſt ortum*, apud Livium, 4. 60, 9. Contra ubi ſuperiores publicas neceſſitates ſubditorum tantum opibus propellunt, ſuas inde eximunt, aut quod iniquius eſt, fieri tamen alibi ſolet, augent: quo putemus animo, tolerari aut conferri ſumptus iſtos? Tac. H. 2. 84, 5. de Muciano, vide. FREINSH. Auguſtin. l. d. *Ut . . . nihil ſibi auri Senatus ipſe, quanto magis ceteri ordines tribusque relinquerent.* Livius poſt Senatum & Equites plebem memorat XXVI. 36. *Hunc conſenſum Senatus Equeſter ordo eſt ſequutus: Equeſtris ordinis plebes.* Sed Florus *tribus* pro plebe, ſive infimo ordine civium Rom. dicit, ut Statius, Martialis, aliique ejus aetatis Scriptores, quorum loca adnotarunt Turneb. VII. Adverſ. 11. & XXVIII. 33. & Caſaub. ad Sueton. Aug. CI. An Vetuſtiores ſic quoque loquantur, mihi nondum conſtat: ſed tamen non omnino novum eſſe hujus vocabuli uſum ea ſignificatione, inde colligi poteſt, quod jam olim, ut obſervat Turnebus, *tributa comitia* ſunt dicta, ad quae ſola plebs vocabatur, excluſis Patriciis, & quod Horatius *tribulem* dicit, pro homine de plebe. Auctor Hiſt. Miſc. de hac re: *Itaque equeſter ordo, ita plebs trepida, oblita ſtudiorum, in commune conſuluit.* Interdum autem nomine *tribuum* apud eoſdem poſteriores Scriptores deſignatur infima & viliſſima pars plebis, quae congiaria, aliaſque liberalitates publicas accipiebat, ad quas honeſtiores non accedebant. Caſaub. l. d. Gronov. ad Stat. c. XXXVIII. & Graev. in Prolegom. ad Tom. I. Antiquit. Roman. p. 16. Paullo poſt Ryck. Reg. F. Florent. & Magl. *in publicum transferrentur.* Livius XXVI. 36. & XXVIII. 26. *in publicum conferre* dicit: idque uſitatius eſt.

Tabulae, vix ſcribarum manus] Referebatur enim in tabulas quantum quiſque contuliſſet, ut meliori Reip. ſtatu redderetur, quod etiam finito hoc bello tribus aequis portionibus factum eſt. STADIUS. ex Livio, 24. 18, 14. Similis in Cicerone locutio Philip. 2. 7. *quis nomen non dedit? quamquam nec ſcribae ſufficere, nec tabulae nomina illorum capere potuerunt.* FREINSH.

26. *Quid autem in deligendis magiſtratibus*] Unde pendet *quid autem?* Novi *quid enim* eleganter interponi nonnunquam. Sed huic loco non poteſt convenire. Vide quam plana ſint omnia, ſi deleas τὸ *quid*, & ſcribas: *In deligendis autem magiſtratibus quae centuriarum ſapientia, cum juniores a ſenioribus conſilium de creandis conſulibus petivere!* GRAEV. *Quid autem* hic videtur habere vim connectendi & tranſeundi ad aliud, ut *jam vero*: quaſi dicat, *quid autem commemorem, quae . . .* Donat. ad hoc Terent. Phorm. 1. 2, 97. *Quid? ſenem quo ad exſpectatis veſtrum? Animadvertite*, inquit, *quid ſecundum morem quotidianum tum dici, quum ſit tranſitus a mentione alterius rei ad alteram.* In interrogatione autem *quid* ſaepiſſime abſolute ita ponitur, ut aliquid ſupplendum ſit; quod interdum etiam integra oratione effertur, *jam quid ego commemorem*, vel *dicam?* Add. infr. ad III. 12. 10.

In deligendis magiſtratibus] Tribus

tia, quum juniores a ſenioribus conſilium de creandis Conſulibus petiverunt? Quippe adverſus hoſtem toties victorem, tam callidum, non virtute tantum, ſed ſuis etiam conſiliis pugnare oporte-

bus praerogativa, Veturia juniorum, Col. T. Manlium Torquatum, anno DXLIIII. declarabat; qui vitio oculorum ſeſe excuſavit, & ut meminiſſent, bellum Punicum in Italia, hoſtiumque ducem Annibalem eſſe. Tanti Viri auctoritate mota juniorum centuria, petiit, Veturiam ſeniorum a Coſ. citari; quos poſtquam in Ovili, (erat is locus ſeptus in comitiis, in quem tranſibant per pontem, qui ſuffragii ſui tabellam in ciſtas demiſiſſent) conſuluiſſent: M. Claudium Marcellum, & M. Valerium Laevinum, ut bello clariſſimos, neque petentes tamen, Coss. renuntiarunt; auctoritatemque praerogativae omnes centuriae ſecutae ſunt. Ante etiam, anno DXXXIX. praerogativa juniorum Coss. rei gerendae imperitos deſignaverat, ſed revocata Fabii Max. auctoritate, mutavit ſententiam, creavitque Coss. M. Marcellum III. Q. Fab. Max. IV. STADIUS. ex Livio, 24, 9. & 26, 22. FREINSH. *Deligendis* primum invenio in Edd. Freinshemii. Retinendum putavi *eligendis*, quod etiam libri ſcripti habent, & Begerus edidit.

Adverſus hoſtem totiens victorem, tam callidum] Vide rationes auctoris, tum etiam, quam conveniant, videbis. Poſt pugnam Cannenſem dicit eam fuiſſe centuriarum in eligendis magiſtratibus prudentiam, ut juniores conſilium a ſenioribus petierint, cuinam potiſſimum mandandus eſſet tum ſummus honos. Rationem addit: *quippe adverſus hoſtem totiens victorem, tam callidum, non virtute tantum, ſed ſuis etiam pugnare conſiliis oportebat.* Eos igitur tum electos ac creatos conſules oportuit, qui non ſolum bellicoſi eſſent, & virtute militari pollerent, ſed etiam qui aſtutia & conſiliorum calliditate praevalerent, ut ſuiſmet ipſius artibus Annibalem premerent. Hoc ſane voluit. Atque illis ipſis comitiis, quibus ſeniores a junioribus conſulti ſunt, conſules creatos eſſe conſtat Marcellum & Laevinum. Cujus electionis ipſam propemodum plebem paulo poſt poenituit, non ob aliam cauſam, niſi quod nimium acres & feroces eſſent Viri creati, ut memorat Livius, lib. XXVI. cap. XXVI. Ad Laevinum quidem quod attinet, ei ſtatim decreta Sicilia provincia, nihilque callide calideque cum Annibale egit. Marcellus aliquot praeliis, imperii, quod ei prorogatum eſt, tempore, cum Annibale commiſſis, partim male pugnavit, partim proſpere quidem, non tamen ulla inſidiarum fallacia aut fraude, quibus artibus ſummus erat Annibal. Quin & accuſatus a Tribuno plebis eodem tempore Marcellus, quod bis caeſus exercitus ejus foret, & quod aeſtiva Venuſiae ſub tectis egiſſet. Ad quam deprecandam ignominiam cum Romam venire coactus eſſet, ita ſe purgavit, ut ſummo conſenſu conſul crearetur. Quo in conſulatu adeo nulla aſtutiae aut calliditatis laude claruit, ut etiam inſidiis ab Annibale circumventus, in quas improvide praecipitaverat, & occiſus ſit. De Fabio quidem, quem primam imperii reviviſcentis ſpem fuiſſe mox dicit, certum eſt, Annibalem aliquando dixiſſe, ab eo duce ſuis ſe artibus premi. Sed ille Fabius in imperio fuit, & haec omnia prudentiae & calliditatis exempla edidit, ante Cannenſem pugnam. SALM. Breviter,

27 portebat. Prima redeuntis, &, ut ſic dixerim, reviviſcentis imperii ſpes Fabius fuit: qui novam de Annibale victoriam commentus eſt, non pugnare. Hinc illi cognomen novum, & Reipublicae

viter, opus erat, ut & *Romani ſuum Annibalem haberent*, quod poſtea in Fabio Max. aſſecuti ſunt, ipſo Annibale confitente, ut Livius ſcribit, 27. 16. 9. FREINSH.

Non virtute tantum, ſed ſuis etiam pugnare conſiliis oportebat] Non hoc tunc allegatum eſt, creandos eſſe conſules, qui Annibalem ſuis artibus & conſiliis petere ac premere poſſent, ſed cum conſulem declaraſſet Veturia Juniorum, quae ſorte praerogativa erat, Manlium Torquatum, cui ab oculis male erat, & is, valetudinem excuſans, redire in ſuffragium eam centuriam juberet, cogitandum ipſis eſſe dixit, bellum Punicum in Italia, & hoſtium ducem Annibalem eſſe. Imprudentem enim & gubernatorem, & imperatorem eſſe, poſtulantem ſibi credi capita & fortunas omnium, cui alienis oculis omnia agenda ſint. Auctoritate tanti Viri mota Veturia Juniorum, velle ſe colloqui cum ſenioribus dixit, & ab his conſilium petere, quos conſules facere deberent. Citata ſeniorum Veturia reſpondit, de tribus conſulendum eſſe, duobus jam magiſtratu perfunctis, Q. Fabio & M. Marcello, & tertio M. Valerio Laevino, qui adverſus Philippum Regem terra marique res egregie geſſerat, ſi novum aliquem vellent adverſus Annibalem creari conſulem. Tum Juniorum Veturia, ex conſilio Veturiae ſeniorum, Marcellum honorum veterem, & novum Laevinum, conſules pronuntiavit. Auctoritatem praerogativae ceterae centuriae ſequutae ſunt. Ceterum adeo certum eſt, Laevinum & Marcellum hac ſeniorum conſultatione ita conſulatum adeptos, non ad hoc creatos fuiſſe, ut dolis cum Annibale certarent, & fraudes ejus paribus fraudibus repellerent, ut poſt mortem Marcelli conſulis, per dolum Annibalis interempti, ea prima cura patres populumque inceſſerit, eos potiſſimum conſules deligendi, quorum virtus tuta eſſe poſſet a fraude Punica. Verba eorum ita refert Livius: *Cum toto eo bello damnoſa, praepropera ac fervida ingenia imperatorum fuiſſe, tum eo ipſo anno conſules nimia cupiditate conſerendi cum hoſte manum in necopinatam fraudem lapſos eſſe.* De Marcello intelligit, & collega ejus Criſpino. Haec fuere enucleatius explicanda; ut conſtet, veritatem hiſtoriae ab hujuſmodi compendiorum ſcriptoribus non eſſe ſemper exigendam, concinnitatis magis ſtudioſis, quam fidei, quae requiritur in cauſis rerum exponendis, & ordine, quo quaeque geſta ſunt, memorando. SALM. Libri ſcripti & v. e. mutato ordine *conſiliis pugnare* quod reducendum viſum fuit cum Begero. De uſu reciproci *ſuus* in h. l. vid. Perizon. ad Sanct. Minerv. 11. 12, 1.

27. *Reviviſcentis imperii ſpes fuit*] Praepoſtere res Fabii geſtas, cunctationiſque ejus artem, qua Annibalis fervorem ludificatus eſt, & impetus ejus tardavit, in id tempus confert, quod ſequutum eſt Cannenſem cladem, cum nihil eorum ille geſſerit, niſi ante Cannenſe praelium, nec poſt id omnino. Quae ſequuntur, poſt Cannenſem pugnam omnia acta ſunt. Paene ultimum vulnus fuiſſe imperii Cannas, ſupra dixerat. Quid fecerint Romani poſtea, ut inde emergerent, narrare inſtituit, quibuſque ducibus praecipue ad res per-

blicae ſalutare, *Cunctator*. Hinc illud ex populo, ut *Imperii ſcutum* vocaretur. Itaque per Sa- 28
mnium totum, per Falernos, Gauranosque ſaltus ſic maceravit Annibalem, ut, qui frangi virtute non

perditas reſtituendas uſi ſint. Arma detracta templis, liberata ſervitia ad militiae delectum poſt illam pugnam narrat. Ducem autem Fabium primam imperii reviviſcentis, & quaſi ab inferis redeuntis, ſpem fuiſſe, cunctando ac ludificando. Marcellum etiam primum cominus congredi auſum. Auſum etiam Sempronium Gracchum per Lucaniam ſequi & premere terga cedentis. SALM. Claudian. de bell. Get. verſ. 138.

Primus fulmineum lento luctamine Poenum
Compreſſit Fabius. . . . .

FREINSH. Etiam Cornelius Nepos Annib. v. ſcribens Fabium ſe Annibali ab Urbe Roma diſcedenti objeciſſe, eumque locorum anguſtiis clauſiſſe, confundit ordinem rerum geſtarum: quod ibi obſervavit Lambinus.

Nolle pugnare] Eadem illi ratio, quae Pompejo infra, 4. 2, 61. *ſimul ut hoſtem interclusum undique inopia commeatuum tereret, utque ardentiſſimi ducis conſeneſceret impetus.* Adde infra, 3. 3, 5. Iſtud *nolle pugn.* eſt ex vet. noſtra editione: aliae ſervant; *non pugnare*. De Fabii conſilio vide etiam Polyb. fragmentum apud Suidam in ἀλίων. FREINSH. Freinshemium ſequuti ſunt Graevius & Amſtelod. Nuſquam inveni *nolle* niſi in Ed. P. *non velle* habent Ald. Camert. & Stad. Reliquae omnes Edd. vet. etiam Vineti & Gruteri, ad quam nullam varietatem e Naz. & Pall. adnotarat Salmaſius, *non pugnare*. Et ſic o. s. & Jord. In Ryck. tamen perperam erat *non repugnare*. *Non* recte revocavit Begerus.

Cognomen novum] Fabio huic quatuor fuere cognomina; *Maximus*, *Ovicula*, *Verrucoſus*, *Cunctator*. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 43. Plut. in vita cap. 1. CAMERS. Ryck. *Hinc illi cognomen verum & reip. ſalutare.* cognomen verum eſt, quod merito ei propter ſalutarem cunctationem fuit impoſitum, quod conveniebat ejus moribus, & rebus geſtis. Sed pro *Cunctator* N. Heinſius malebat *Cunctatori*, quia ſic Latini ſcriptores amant loqui, quod & ipſe oſtendi ad Juſtinum. Mox idem Ryck. *per Falernos Garganosque ſaltus.* Male. Garganus enim mons eſt ad mare Hadriaticum in Apulia, longe a Campania. GRAEV. Tollius Fortuitor. c. XXI. jubet legi *cognomen pravum, at Reip. ſalutare.* Nam initio datum fuiſſe in contumeliam; ſed quia Reip. ſalutare deprehenſum erat, poſtea vertiſſe in gloriam. Non credo ei. *Cunctari* proprie non ponitur in vitio; ſed eſt ſecum deliberare, exigere, cogitare, ut apud Sueton. Caeſ. XXXII. LXXX. LXXXI. & Domit. XVII. vid. Gronov. I. Obſerv. 18. Sic *cunctans* pro eo, qui deliberat, & rem adcurate aeſtimat ac perpendit, & *cunctatio* pro deliberatione. Sueton. Caeſ. LX. *Nec niſi tempore extremo cunctantior ad dimicandum factus eſt: quo ſaepius viciſſet, hoc minus experiendos caſus opinans.* Juvenal. VI. 221. *Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa eſt.* Similiter *cunctator* pro cauto, circumſpecto, qui non niſi deliberato conſilio rem aliquam adgreditur, & qui, ut Auguſtus dicebat apud Sueton. XXV. *βραδέως σπεῦδε*. Livius XXII. 12. Minucius Fabium *pro cunctatore ſegnem, & cauto timidum, adfingens vicina virtutibus vitia compellabat.* Add. Liv. XXX. 26. Tacit. II.

29 non poterat, mora comminueretur. Inde Claudio Marcello duce etiam congredi auſus eſt. Comi-

31. Hiſt. 25. Ammian. Marcell. xvi: apud Rupertum. & Salmaſ. ad Spart. Adrian. c. xiv. Eadem omnia tamen etiam de his dicuntur, qui tardi ſegneſque ſunt, ac plus juſto cunctantur: eo quod nimia, deliberatione occaſio rei gerendae ſaepe elabitur. *Cunctatori* praeferrem, ſi auctoritatem librorum haberet: nam ita fere loquuntur antiqui. Vid. Gronov. ad Liv. I. I. & 3. & Graev. ad Juſtin. xxix. I. quos hic adſcripſerat N. Heinſius, ac ſimul remiſerat ad ſuas Adnotationes in Tacit. v. Annal. de quibus quum mihi antea nihil compertum fuiſſet, deinde partem earum ad I. & II. Annal. in Obſervat. Miſcell. Vol. ix. publicatam vidi. *Garganos* habet etiam Florent.

Imperii ſcutum] Sicut contra Marcellus, *enſis*, quod ex Poſidonio recenſet Plut. in vita Fabii, cap. 36. Alia de cauſa (ob crudelitatem nempe) *gladium* appellatum fuiſſe Ochum, idem auctor ſcribit de Iſide, cap. 1, 3. Freinsh.

28. *Per Falernos Gauranoſque ſaltus*] Hoc falſum. Gaurus fuit mons non longe Puteolis, ſed Falernus fuit pars Maſſici, quem tenuit Fabius, qui eſt ad Sinueſſam. Liv. *per juga Maſſici montis Fabio ducente*. Error inde natus eſt, quod uterque mons praeſtantiſſimum vinum ferat, inde a Floro pro uno eodemque monte habetur, ut doctiſſimus Camillus Peregrinus obſervavit in Campania Felice. Graev.

Mora comminueretur] Tac. H. 2, 32, 4. *Multa bella impetu valida, per taedia & moras evanuiſſe.* Freinsh. Add. Flor. iv. 2. 42. 43.

29. *Auſus eſt. Cominus venit*] Ryckius adnotarat Gronovium delere *eſt*. *Cominus ire* & *venire* eſt manum conſerere, congredi, Flor. iii. 8. 6. *Poſtquam cominus ventum eſt, expertique roſtra, & pila.* Et iii. 22. 7. *Ipſi duces cominus invicem experti.* Propert. ii. 19. (Ed Broekhuſ. 15.) 21.

Non tamen ut vaſtos auſim tentare leones,
Aut celer agreſtes cominus ire ſues.

Et iii. I. 26.

Fluminaque Aemonio cominus iſſe viro.

Vid. Paſſerat. ad haec loca Propertii. *Cominus tendere*, pro propius accedere. Suet. Caeſ. LXIII.

Cominus venit, & pepulit e Campania ſua] Mirum, non animadverſum hujus vitium lectionis a tot ante correctoribus. Ut Marcellus Annibalem e Campania ſua pepulerit? Atqui Capuam, Campaniae caput, non eo anno amiſit Annibal, nec opera Marcelli Campaniae poſſeſſione ceſſit, ſed obſidione tantum Nolae urbis excuſſus eſt. Solus ex noſtris veteribus libris Nazarianus Codex ſinceram retinuit lectionem; qui habet: *Cominus venit, & pepulit in Campania ſua.* Suam jam paene totam fecerat Campaniam Annibal. Nam & Capuam ſedem, & domum, & patriam alteram Annibalis fuiſſe, noſter Annaeus paulo poſt dicit. Quo magis mirum eſt, in ea provincia, in qua tantum poterat, pulſum a Marcello eſſe. Sic proverbii vicem *in caſtris ſuis* aliquis *caedi* dicitur. Nola autem Campaniae urbs. Eamque Livius, ut & Neapolim, inter Campaniae urbes recenſet. Scripſiſſe olim Virgil. volunt Grammatici: *vicina Veſevo Nola jugo.* Mox iratum Nolanis id mutaviſſe, & reſcripſiſſe *Ora* pro *Nola*. Veſevus porro Campaniae mons. Alii Piceno Nolam vindicant. Si ex illis fuit noſter, ſcripſerit: *Repulit in Campaniam ſuam, & ab obſidione Nolae urbis excuſſit.* Sic infra, lib. iii. cap. iv.

minus venit, & pepulit a Campania ſua, & ab obſidione Nolae urbis excuſſit. Auſus & Sem- pro-

IV. *Didius vagos, & libera populatione diffuſos, intra ſuam repulit Thraciam.* Sed priorem cum lectionem, tum expoſitionem magis amplector. Et Nola omnino Campaniae. Bis autem ad Nolam cum Annibale congreſſus eſt Marcellus, ſemel tamen tantum ab Annibale Nola obſeſſa. Nam prima vice ſpes illi hujus urbis potiundae affulſerat proditione plebis. Ad eam ſpem votumque propius urbem caſtra appulerat, a qua repulſus eſt eruptione Marcelli ex urbe. Anno ſequente eamdem urbem legitima obſidione cinxit & corona circumdedit, acieque juſta etiam cum eodem Marcello pugnavit, ac victus eſt, quod hibernis Capuanis militum ejus ardor & robur omne elanguiſſet. De hoc ſecundo praelio hic Florus accipiendus, cum ait, Marcellum cominus auſum congredi cum Annibale, & ab obſidione Nolae urbis eum excuſſiſſe. Tertio quoque eam item rem tentaſſe Annibalem ſcribit Livius, lib. XXIV. cap. XVII. & cum eodem Marcello acie pugnaſſe, victumque eſſe: & exinde ſpem in poſterum omiſiſſe Nolae potiundae. SALM. Marcellus ad Nolam ter pugnavit cum Annibale: primum non multo poſt praelium Cannenſe. Liv. XXIII. 16. deinde anno ſequenti Ibid. 44. & ſeqq. Poſtremo A. V. DXXXIX. Id. XXIV. 17.

Pepulit e Campania ſua] *In Campania ſua;* ita praefert Nazarianus: nec ſcio tamen, quid velit alter Palatinus *a Campania.* optimum factu cenſeo nihil mutare. verum poſſet illius optimi Codicis γραφὴ ſic defendi: *pepulit in Campania ſua;* eodem modo quo dicimus, *in caſtris ſuis aliquem caedere.* Sic Marcellus in Campania ſua cecidit Annibalem pepulitque, * quem ab obſidio Nolae urbis excuſſit. Sed hac lectione legeretur melius, *perculit in Campania ſua.* nos eo tandem redimus, ut NIHIL MUTANDUM pronuntiemus. SALM.

Pepulit in Campania ſua] Libuit arripere ſcripturam Pal. pr. Jordanis. codd. ſcripti, *perpulit in Camp. ſua.* GRUTERUS. Salmaſius, nihil mutandum cenſet in vulgatis, ubi eſt, *e Camp. ſua.* FREINSH. *pepulit in Campania ſua*] Ryck. & Pal. *pepulit a Campania ſua.* rectius editi: *pepulit e Campania ſua.* paullo poſt leg. cum Freinshemio: *libertate donata.* Aut forte ſcripſit Florus *libertate donatos fecerat de ſervitiis Romanos. Servitia* pro ſervis, ut *matrimonium* pro uxore, & ſexcenta talia paſſim. *De ſervitute*, vel *ſervo Romanus*, eſt ut *de conſule Rhetor.* Sed Nicolaus Heinſius conjicit Florum ſcripſiſſe: *fecerant ſe de ſervis virtute Romanos.* Non, addit, debuit dubitare Salmaſius. GRAEV. *A Campania* eſt in Pall. Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 3. Ed. v. & Junt. Jordanes editus habet *e Campania*, quemadmodum etiam Voſſ. 2. Edd. Stadii, Vineti, Gruteri, & recentiores, Ald. *ex Campania.* Edd. Beroald. Sab. Parv. & Camert. *& pepulit, & Campania ſua, & ab obſidione Nolae urbis excuſſit.* Nazariani libri ſcripturam expreſſerunt Elzevirii in Edit. Lugd. 1657. Anna Fabri, & Graevius, quod Lipſio quoque placuiſſe adſcripſerat Auditor ejus, pro quo Amſtelodamenſes revocarunt *e Campania.* Salmaſius infra ad n. 51. ſententia mutata vult legi *in Campaniam ſuam.* Begerus recepit *a Campania.* Forſitan ita ſcripſerit Florus; ſed ratio, qua Begerus inductus ita potiſſimum legendum putavit, nulla eſt. Vulgatam ſcripturam *e Campania*, eo rejicit, quod Annibal Nolam obſidens non jam amplius in Campania, verum in Picentinis fuerit. Si haec ratio firma eſt, etiam

pronio Graccho duce per Lucaniam ſequi, & premere terga cedentis: quamvis tunc (ô pudor!) manu

etiam valere debet contra ſcripturam illam, quam Begerus probat. Deinde, pro confeſſo ponit, Nolam in Picentinis fuiſſe, quam tamen plerique Veterum in Campania locant, Livius multis locis, Strabo Lib. v. p. 249. Plin. III. H. N. 5. Sueton. Tiber. XL. &, ut videtur, etiam ipſe Florus III. 20. 5. aliique. *A Campania* ideo retinendum dicit, quod quamvis eam adhuc praeſidiis ſuis obtineret, tamen ab ea pulſus per Lucaniam Romanis inſequentibus cedere coactus fuerit. Sed primum, ſi quid firmi eſt in hac ratione, id etiam poteſt facere ad tuendam lectionem *e Campania* a Begero improbatam. Deinde, velim ſcire, unde hoc cognoverit, Annibalem a Marcello Nola depulſum coactum fuiſſe per Lucaniam fugere, de quo nec Livius, nec alii, quod quidem ſciam, quidquam tradiderunt. Si exiſtimavit Annibalem ad Nolam a Marcello victum, deinde Graccho premente per Lucaniam fugiſſe, ut prodit Florus, omnino erravit. Nam hoc falſum eſſe oſtendit Salmaſius e Liv. XXIV. 14. e quo etiam intelligi poteſt, pugnam Gracchi cum Poenis ante poſtremam cladem Annibalis ad Nolam factam fuiſſe. Marcellus quidem Annibalem cedentem per Lucaniam ſecutus eſt, & in Apuliam abire coëgit, ut Liv. XXVII. 2. ſed demum A. V. DXLIII. & aliquot annis poſt ultimam pugnam ad Nolam. Quamquam autem praefero ſcripturam Cod. Nazar. tamen mihi propter conſenſum aliorum librorum retinendum viſum fuit *a Campania:* idque eo referri poteſt, quod Livius XXIV. 17. ſcribit, Annibalem poſtremo praelio ad Nolam victum relicta Campania Tarentum profectum fuiſſe. Nam hoc quoque, ut pleraque alia, fortaſſis in majus extulit Florus, & Annibalem Campania pulſum dixit, qui quum magnam partem illius obtineret, nemine impediente in ea manere potuerat, ſed ſpe Tarentinae urbis potiundae ſponte illa exceſſerat. *Sua* deeſt in Berol. Duisb. & v. e. Si Begero credimus, etiam in altero Pal. Non ſcio unde hoc habeat: nam Gruterus & Salmaſius tacent.

Ab obſidione Nolae urbis] Nam Annibal, ſicut apud Liv. 30, 20, 7. ipſe queritur, cum *cruentum ab Cannenſi victoria militem Romam ducere* debuiſſet, *circa Caſilinum, Cumas, Nolamque conſenuit:* & interea Romanis ex tanta clade reſpirandi tempus conceſſit; ſuorum autem ardorem popinis & comeſſationibus & Campana luxuria deteri paſſus eſt: Itaque cum Nolam obſideret, pulſus eſt a Marcello, &, quamvis obſtinate propoſitum urgeret, infecta re diſceſſit. Vide Liv. 23, 14. & deinceps. FREINSH. *Excutere* pro depellere, ejicere, expellere rurſus infr. n. 42. Cicer. II. Phil. 22. *Conſules ex Italia excuſſos.* Virg. VII. Aen. 299. *Patria excuſſos*, & IX. Aen. 68. *Excutiat Teucros vallo.* Begerus hic quoque ſolita ſibi audacia graſſatus excluſit *ab:* quod ne quis putaret errore operarum typographicarum factum, etiam verbis, quae adnotationi Freinshemii praeſcribebantur, particulam illam detraxit.

30. *Auſus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam ſequi*] Nuſquam id legi, Sempronium Gracchum per Lucaniam inſtitiſſe fugienti Annibali, & cedentis terga preſſiſſe, praeſertim cum id dicat eum feciſſe, cum ſervili manu. Volones Livii intelligit, hoc eſt ſervos publice redemptos, qui voluntate ſua ſacramento dixerant, octo millium numero. His militibus Gracchus ad Beneventum praelio decer-

manu ſervili pugnaret. Nam hucuſque tot mala compulerant, ſed libertate donati, fêcerant de ſer-

certavit cum Hannone, eumque devicit, ut narrat Livius, lib. XXIV. At, cum Annibale ipſo eum pugnaſſe, non leges. Multo minus, ut veſtigiis ejus fugientis inſtiterit, aut terga cedentis preſſerit. De Marcello id memorat idem Livius, lib. XXVII. Is per Lucaniam cedentem Annibalem inſequutus eſt, & aliquoties cum eo conflixit, interim vincentis fato, interim victi fortuna. Epitome illius libri, de Numiſtrone Lucaniae oppido, ad quam incerta victoria pugnatum eſt ab Annibale & Marcello: *Inde Annibal noctu receſſit, & ſubinde cedentem preſſit, donec effugeret.* Sempronio igitur Graccho dat noſter, quod Marcellus fecit. Cui porro veriſimile fiat, Sempronium cum ſervili ac parva manu coëgiſſe ad fugam Annibalem, ac cedentem ſubinde preſſiſſe? SALM. Ryck. *Gracho*, Duisb. Fran. V. Ed. Ald. & Sab. *Gracco*. Vid. ad II. 17. 9.

O *pudor!*] Fuerint enim tum *neceſſaria glorioſis praepoſita*, ut apud Vellei. 2, 110. 3. & 2, 113, 3. *utilia ſpecioſis praeferens.* FREINSH. Tollius ad Auſon. Ep. IX. v. 23. & Fortuit. c. VII. ejiciendum cenſet *o*. Sed habent illud o. s. & e.

Manu ſervili] Livius, 22, 57, 11. *Aliam formam novi delectus inopia liberorum capitum, ac neceſſitas, dedit; octo millia juvenum validorum ex ſervitiis, prius ſciſcitantes ſingulos, vellentne militare, empta publice, armaverunt.* Quos tamen *dominis ultro donantibus* collectos, Appianus in Annibalico ſcribit. De hujuſmodi delectibus vide apud Pauſan. pag. 425. Polyb. apud Valeſ. pag. 181. & notata ſupra, 2, 6, 23. FREINSH.

Quamvis tunc (ô pudor!) manu ſervili pugnaret] De his ipſis ſupra dixerat, in ſacramentum militiae liberata ſervitia. Si liberati priuſquam militarent, ergo liberi tum fuere, cum pugnaverunt duce Sempronio Graccho. Verum quidem, etiam tum ſervos fuiſſe, cum eorum opera uſus eſt Gracchus in debellando Hannone. Ita falſum, quod ſupra ſcripſit Annaeus, liberatos illos ſervos ad militiae ſacramentum. Addit ſtatim: *Sed libertate donati fecerant de ſervitute Romanos.* Obſcura omnimodo haec verba. Genus ipſum loquendi non ſatis aſſequor: *Libertate donati fecerant de ſervitute Romanos.* Quis haec intelligit? Servi illi nempe, donati libertate, Romanos fecerunt de ſervitute. Quid eſt, *Romanos de ſervitute facere?* Mitto elegantiam, ſolam quaero Latinitatem. Sed fac Latina eſſe, jam ego de hiſtoria inquiſierim. Quid vult ſibi? Si ſervi tum pugnarunt, quando, aut quomodo libertate donati ſunt? Hoc debuit dicere. In re ita eſt. Gracchus, cum Poenis & eorum duce Hannone pugnaturus, iſtis ſervorum copiis, qui, jam alterum annum ſervi militantes, libertatem taciti ſuſpirabant, cum arbitrio ejus reliquiſſet ſenatus quid de illis faceret, priuſquam cum Poenis manum conſereret, pronuntiavit, eum ſe extemplo liberum eſſe juſſurum, qui caput hoſtis retuliſſet. Cum ſtrenue pugnaſſent, virtutem eorum libertate remuneratus eſt. Sic ergo virtute de ſervis liberi facti. Hoc opinor dicerè voluiſſe Florum, atque etiam dixiſſe, ſi verba ejus integra haberemus, quae ad hanc faciem, ut ab auctore concepta ſunt, reſtituenda cenſeo: *Sed libertate donati. Fecerat de ſervis virtus Romanos.* Vel, quomodo fortaſſe mallet aliquis: *Fecerunt ſe de ſervis virtute Romanos.* Libertatem virtute meruerunt. Ita fecerunt ſe de ſervis Romanos ac liberos propria vir-

31 ſervitute Romanos. O horribilem in tot adverſis fiduciam! ô ſingularem animum ac ſpiritum populi Romani! tam artis afflictiſque rebus, quum de Italia ſua dubitaret, auſus eſt tamen in
32 diverſa reſpicere: quumque hoſtes in jugulo per Cam-

virtute. Perperam coaluerant iſtae duae voces in unam, ob ſoni affinitatem. *De ſervitute*, pro, *de ſervis virtute*. Priorem tamen malo lectionem, ut genio Flori convenientiorem. *Fecerat de ſervis virtus Romanos*. Cum vitio librariorum ſcriptum eſſet *ſervitus*, pro *de ſervis virtus*, correctores praeſto fuerunt, ac *de ſervitute* fecerunt, ut ſoloeciſmum tollerent. Nihil certius noſtra correctione. SALM.

Nam hucuſque tot mala compulerant: ſed libertate donati, fecerant de ſervitute Romanos] Duodecim iſtas voces adulterinum quid & barbarum ſapere, diximus in Suſpicionibus; neque nunc aliter ſapit palatum. ſane horum omnium, nec volam, nec veſtigium extare in Pal. ſec. jam teſtor. GRUTERUS. Si tamen retinere libeat, ita commodius ſonent; *ſed libertate donata fecerant de ſervitute Romanos*. Quomodo Juſtinus, 7, 2, 11. *Captivum de Rege facturi*, & noſter mox: *mediamque de Italia Africam facerent*. FREINSH. Heinſius conjecturam ſuam repetit ad Vellej. II. 26. vel aliter legi poſſe cenſet, *fecerant de ſervis ſua ſe virtute Romanos*. Tollius ad Auſon. Ep. IX. v. 23. & Fortuit. c. VII. *ſed libertate donati fecerant ſe virtute Romanos*. Vulgata ſcriptura eſt in Naz. Pal. 3. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & omnibus Edd. tam vetuſtis, quam recentioribus; a quibus Ryck. in hoc uno abit, quod pro *fecerant* habet *fuerant*, Regg. *data*, pro *donati*. Jordanes: *ſed libertate donatos de ſervitute Romanos fecerunt*. In tanta varietate ſcripturae veteris, & conjecturarum, difficile eſt judicare, quid praeferendum ſit. E libro Ryck. conjectura naſci poſſit, *libertate donati fuerunt de ſervitute Romani*: nam ultima vox per compendium unius vel paucarum literarum ſcribi potuit. Sed magis puto *fuerant*, quod in illo legitur, eſſe a ſcriba errante pro *fecerant*. Freinshemii emendatio quam minimum quidem diſcedit ab aliis ſcriptis, & firmatur a Regiis, in quibus eſt *data*: eamque praeter Graevium etiam Gerh. Voſſius & Ryckius probarant. Nec auſim damnare cum Salmaſio *facere de ſervitute Romanos*, quaſi non Latine dictum: quod nec Iſ. Voſſio damnandum videbatur. Et tamen res ipſa videtur poſtulare, ut fiat mentio *virtutis*, qua libertatem ſibi pepererunt, qui ante pugnam adhuc ſervi fuerant. Itaque potius locum dandum cenſeo conjecturae Salmaſii ab Heinſio probatae. Begerus hic adnotat: *Si conjecturis agendum, quidni ad hiſtoriae filum* fecit de ſervis Romanos? Nec eo contentus, etiam inſigni temeritate id, & *donata* in τὸ κείμενον intulit. Amſtelodamenſes mutata diſtinctione ediderunt: *Sed libertate donati. Fecerant de ſervitute Romanos*. Ego, ut in loco corrupto, credidi relinquendum eſſe, quod ante edebatur.

31. *O horribilem*] De Agathocle Juſtinus, 22, 4, 2. *Mira prorſus audacia, ut quibus in ſolo urbis ſuae par non erat, eorum urbi bellum inferret; & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena; victuſque victoribus inſultaret*. Conſule etiam notam Bernecceri ad Juſtinum. Similis locus eſt Eutropii, 3. 12. Huic autem animo Romanorum prio-

Campaniam Apuliamque volitarent, mediamque
de Italia Africam facerent, eodem tempore &
hunc ſuſtinebat, & in Siciliam, Sardiniam, Hiſ-
paniam, diviſa per terrarum orbem arma mitte-
bat. Sicilia mandata Marcello, nec diu reſtitit. 33
Tota

prioris etiam belli Punici victoriam acceptam refert Polyb. I, 59. FREINSH.

Tam arctis afflictiſque rebus] Tacit. III. H. 69. *Qui circumſideri ipſos, &, ni ſubveniretur, artas res nunciaret.* Sil. Ital. VII. 310. *Quoniam res artae.* Colum. I. R. R. 5. *Spes arctior.* *Anguſtas res* dicit Horat. II. Carm. 10. 21. Duisb. Fran. & V. E. *artis*, ut fere optimi quique libri ſcripti. Vid. Rittershuſ. ad Phaedr. IV. Fab. 5. & Drakenborch. ad Sil. Italic. VII. 280.

Auſus eſt tamen in diverſa reſpicere] Claudianus de laud. Stilicon. 3, 145.

. . . , . *Poſt Cannas major* (Pop. Rom.) *Trebiamque fremebat,*
Et cum jam premerent flammae, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos.

Adde Frontinum, 3, 18. FREINSH. *In diverſa reſpicere* dicit, pro de aliis, iiſque longinquis provinciis, exercitibuſque in eas mittendis, cogitare: ut III. 10. 16. *reſpexit Oceanum.* Liv. XXVI. 24. *Philippum ſatis implicatum bello finitimo, ne Italiam, Poenoſque, & pacta cum Annibale poſſet reſpicere.*

32. *Hoſtes*] Cum ſtatim ſequatur; *eodem tempore, & hunc ſuſtinuit*, maluerim cum Jordaneis: *cumque hoſtis*, &c. GRUT. Scripturam hanc Jordanis ſequutus eſt Begerus.

Mediamque jam de Italia Africam facerent] *Jam*, non habetur in Nazariano, & poteſt vel haberi, vel abeſſe, ſine magno, ut quidem puto, ſententiae detrimento. SALM. Ita Nazar. nam alii; *mediamque jam de Ital.* &c. eodem quidem ſenſu, ſed aſperiore vocum poſitu. FREINSH. N. Heinſio videtur aliquid deeſſe, & forte ſcripſiſſe Florum: *in jugulo reip. per Campaniam Apuliamque volitarent, mediaque de Italia Africam facerent.* In Nazar. abeſt *jam*. GRAEV. *Jam* eſt in Pall. & Voſſ. 3. in editis id nuſquam inveni, niſi in Camertis, Stadii, Gruteri, & recentioribus quibuſdam Edd. Heinſii conjecturam recepit Begerus.

Diviſa per terrarum orbem] Ita v. e. & confirmavi eam loquutionem in Suſpicionum libellis. vulgatur paſſim *diverſa*, quod nec malum tamen. immo malum; cum alteri ſcripturae adhaereant Pall. o. & Jordanes. GRUT. Et alii ſcripti.

33. *Sicilia mandata Marcello*] Scribuntur haec a Livio, 25, 23, &c. Sil. lib. 14. in princip. CAMERS.

Nec diu reſtitit] Immo diu. Nec aliter dicat, qui hiſtoriam oppugnationis Syracuſanae apud Livium legerit. Quot labores, quot pericula circa moenia Syracuſana Marcellus exhauſerit, non uno libro pertexuit. Sed nec in una urbe ſuperata Sicilia eſt. Nam ſucceſſori ſuo Laevino conſuli, quod in ea ageret, reliquit. Agrigentum adhuc tenebatur valido Carthaginienſium praeſidio, quod ille expulit; & ſic quod reliquum erat belli in Sicilia perfecit. SALM. Sicilia reſtitit ab A. V. IϽXXXIX. quo Marcellus in eam miſſus eſt, uſque ad A. V. IϽXLIII. quo M. Valerius Laevinus Agrigento, aliiſque oppidis captis Poenos tota inſula expulit. Liv. XXVI. 40.

In una urbe ſuperata eſt] Liv XXVI. 43. *In una urbe univerſam ce-*

Tota enim inſula in una urbe ſuperata eſt. Grande illud, & ante id tempus invictum caput Syracuſae, quamvis Archimedis ingenio defenderen-

peritis Hiſpaniam. Juſtin. XII. 9. *Si poſſint in uno capite orbis bella finire.* Et XXXII. 1. *Velut in illo omne bellum confeciſſent.* Florus quoque eodem modo alibi. Vid. *Indicem.*

Syracuſae] De nobiliſſima hac urbe ſcitu digniſſima collegit e monumentis veterum doctiſſimus Cluverius, Siciliae antiquae 1, 12. Vide etiam Cicer. in Verr. 4, 53. FREINSH.

Quamvis Archimedis ingenio defenderentur] Archimedis ingenium nihil contra proditionem valuit, qua captae ſunt Syracuſae. Eo ſane uſque proceſſerat ingenio ſuo & machinis Archimedes, ut non ſolum navalem oppugnationis maritimae apparatum Marcelli eluſerit, ſed etiam terreſtrem iiſdem artibus impedierit, & ab oppugnatione eum in totum abſiſtere coëgerit. Nec hic debuit tacere, proditione potiſſimum captas fuiſſe Syracuſas. SALM. *Archimedis*] De quo Claudianus in epigram. ibique Camers. Item Livius, 24. 34, 1. Plut. in vita Marcelli, cap. 20. &c. Silius 14, 343. FREINSH.

Aliquando ceſſerunt] Ryck. *tamen aliquando ceſſerunt.* non male. GRAEV. Sic quoque Florent. & Fran. ſed in hoc *tn* alia manu adſcriptum. Dubito an intruſum ſit ab iis, qui putabant particulis *quamvis, etſi,* & ſimilibus, ſemper ſubjiciendum eſſe *tamen;* quod ſaepiſſime poſt eas deſideratur. Vid. Cicer. 1. Offic. 22. Liv. XXVII. 39. Gronov. ad Liv. XXII. 20. & XXV. 35. & quae vir doctus adnotavit in Obſervat. Miſcell. Vol. VII. p. 141.

34. *Longe illi triplex murus, totidemque arces*] Nuſquam reperio, triplici fuiſſe muro cinctam Syracuſarum urbem. Interpretatione itaque ſublevandus vanus ac nugax ſcriptor. Ampliſſimam quidem civitatem fuiſſe Syracuſas conſtat, ac lato ambitu diffuſam, ſed vaſtam ac ſpatiis diſſipatam, & in plures diviſam partes, quae ſingulae fere inſtar urbium fuere. Eae partes muro etiam invicem diſcluſae & interſeptae. Tres praecipuas videtur facere noſter, qui & totidem arces quaſi ſingularum urbium agnoſcit. Hoc modo & triplicem murum habuiſſe intellexerit. Cum enim unaquaeque harum arcium ac partium urbis Syracuſanae proprio muro ab altera fuerit ſeparata, trinus murus illi fuit ſuperandus: qui totis Syracuſis potiri in animum induxerit. Livius urbem & partem eam, quae proprie *Inſula* vocabatur, diſtinctam fuiſſe docet. Νᾶσος incolae vocabant. Atque ita legendum apud Livium, ubi editiones ejus ubique *Naſſon* cum duplici *ſſ* ſcribunt: Lib. XXIV. *Epicydes ab inſula, quam ipſi Naſon vocant, citato profectus agmine.* Ea inſula muro peculiari ab cetera urbe, quaſi interſepimento, disjuncta. Idem Livius: *murique ea pars, quae ab cetera urbe nimis firmo munimento interſepiebat inſulam.* Jam ceterae urbis, quae ab inſula, ſive Naſo proprie dicta, ſeparabatur, variae quoque partes, & ipſae urbium inſtar. Neapolim, & Tycham, inter has nominat Livius his verbis: *Marcellus, ut Euryalum neque tradi, neque capi, vidit poſſe, inter Neapolim & Tycham, nomina partium urbis, & inſtar urbium ſunt, poſuit caſtra.* Meminit Hexapyli, urbis partis non modicae, a numero portarum ſic dictae. Ex Livio tamen colligo, nomen portae potius fuiſſe. Sic enim ſcribit,

rentur, aliquando ceſſerunt. Longe illi triplex 34
murus, totidemque arces, portus ille marmoreus, & fons celebratus Arethuſae: niſi quod hacte-

bit, lib. XXIV. cap. XXI. *Hexapylo Theodotus ac Soſis poſt ſolis occaſum, jam obſcura luce, invecti, tranſvecti per Tycham.* Item lib. XXV. cap. 24. *Prope Hexapylon eſt portula. Ea magna vi refringi coepta.* Et paulo poſt: *Sub luce Hexapylo effracto., Marcellus omnibus copiis urbem ingreſſus.* Apparet igitur ex his, portam fuiſſe, a numero portarum, vel portularum, ſic appellatam. At Achradina, portio urbis longe maxima ac munitiſſima, ad mare poſita, cujus frequens in oppugnatione Syracuſarum apud eundem Livium mentio. Sic quatuor urbis partes, quas inſtar urbium idem fuiſſe dicit, Naſos, Achradina, Neapolis, & Tycha. Arces trinas fuiſſe hic Annaeus vult. At Livius duas tantum commemorat. Unius arcis primum habet mentionem, quae in inſula erat. Horrea ibi fuere publica. *In inſula,* inquit, *inter cetera Andronodorus praeſidiis firmat horrea publica. Locus ſaxo quadrato ſeptus, atque arcis in modum emunitus, capitur a juventute, quae praeſidio ejus loci attributa erat.* Ea eſt arx, de qua ibidem paulo ante loquutus eſt: *Itaque Andronodorus & inſulam, & arcem, & alia quae poterat, quaeque opportuna erant, praeſidiis firmat.* Haec arx inſulae fuit. Altera porro arx, in extrema parte urbis, a mari verſa, & viae imminens, quae in agros ferebat & mediterranea loca, Euryalus vocabatur. *Ad Euryalum ſigna referri juſſit. Tumulus eſt in extrema parte urbis verſus a mari, viaeque imminens ferenti in agros, mediterraneaque inſulae, percommodus ad commeatus excipiendos.* Praeter has duas arces alterius non meminit auctor ille, cum diligentiſſime exſequatur obſidionem Syracuſarum. Noſter vero triplicem murum, totidemque arces, Syracuſis tribuit, non ſolum obſcure, ſed etiam parum ſcienter loquutus. SALM. De partibus Syracuſarum add. Cicer. IV. Verr. 52. & 53.

Portus ille marmoreus, & fons celebratus Arethuſae] Non video quam magni momenti inſtar efficere potuerit ad defenſionem Syracuſarum, portus, marmoreus potius, quam ex alio lapide factus, & fons Arethuſae Poëtis decantatus. Facile quidem patiar dici, nihil profuiſſe urbi quae capta ſit, triplicem murum, totidemque arces. Sed quid urbi prodeſſe tali in tempore quibat, magnifica portus ſubſtructio, & celebris fontis amoenitas? Portus majoris meminit ad Syracuſas Livius. Ergo & minorem alterum habuerit. Is portus in Achradina. Ibidem & Arethuſae fons. Hic portum cum Arethuſa jungit. Similiter & Livius, ubi memorat, Achradinam ſub tribus praefectis fuiſſe, quorum unus Moerichus Hiſpanus, qui Achradinam tradidit Romanis. Cum Achradinae partes inter tres praefectos diviſae eſſent, & ſuam quiſque tuendam partem ſuſcepit, Moericho obtigiſſe regionem dicit Livius ab Arethuſa fonte ad oſtium magni portus: *Ipſi regio evenit ab Arethuſa fonte uſque ad oſtium magni portus. Id ut ſcirent Romani, fecit.* Haec cum apud Livium legiſſet noſter, fortaſſe inde arripuit, ut diceret, nihil illi profuiſſe, quominus caperetur, portum marmoreum, & fontem Arethuſam. Nempe eam partem obtinuit praefectus ille, qui Achradinam prodidit Marcello, & milites ejus recepti per eam portam, quae prope Arethuſam erat. Qua proditione non ſolum capta Achradina, ſed etiam eadem opera & Naſos ſive inſula. Urbs ipſa ante in ditionem venerat

hactenus profuere, ut pulchritudini victae urbis par-

Marcelli cum arce Euryalo. Magnum autem portum fortaſſe pro magnifico vel magnifice extructo accepit Florus. Nuſquam enim prodidit Livius, ex marmore fuiſſe. Utut ſit, ineptum eſt, quod Florus portum heic marmoreum, fontemque Arethuſam, cum triplicis muri & trinae arcis munimentis jungit, quaſi & in illis ſatis praeſidii eſſe debuerit, ne urbs caperetur; quod tamen parum valuerit: *Longe illi triplex murus, totidemque arces, portus ille marmoreus, & fons celebratus Arethuſae.* Sic ſupra, cum vellet dicere, parum valuiſſe artes nauticas Carthaginienſibus: *Longe illis nauticae artes, detergere remos, & indificari fuga roſtra.* Ceterum, ut *adeſſe* alicui dicitur, qui eum defendit ac protegit, ita *abeſſe*, & *longe eſſe*, a quo non poteſt praeſens auxilium ſperari. Virgilius in duodecima AEneide:

Longe illi Dea mater erit. . . . .

Longinquum auxilium ei, cui praeſens periculum, pro nullo putandum eſt. Ideo vicinos auxiliatores praeferebat Heſiodus longe habitantibus, ſi forte cognatis:

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.

Vicinus, in qualicunque habitu deprehenſus, etiam ſeminudus, etiam diſcinctus, ex proximo poteſt accurrere. Cognatus, qui longe incolat, praeter moram itineris, id etiam temporis moratur, quod in veſtiendo ſe, ac cingendo, ſumere cogitur. Quia nudus ex longinquo per mediam urbem diſcinctus venire non poſſit. Ut ſerum igitur auxilium idem fere quod nullum, ita, qui longe alicui ſunt vel abſunt, in praeſenti periculo conſtitutis parum idonei defenſores. Inde illa loquutio, e medio vulgi ſermone ſumpta. *Longe eſſe aliquid* vel *aliquem*, qui parum prodeſt, vel non defendit. Caeſar de bello Gallico, *Longe illis abfuturum nomen populi Romani.* Ubi etiam emendari poteſt *longe illis futurum.* Etſi nec improbem *abfuturum.* Sic *adſiſtere*, quod adeſſe ac praeſentem eſſe ſignificat, recens Latinitas pro *adjuvare* poſuit. Et ita nos quoque nunc Francoceltae in idiomate noſtro Romanenſi uſurpamus. SALM.

Niſi quod hactenus] Ita tres Pall. & e. v. GRUT. Ita recte Gruterus noſter reſtituit ex veteri ſua editione, cum reliquae recentiores haberent: *Quid niſi hactenus profuere*? cum interrogatione. Veteribus editis noſtri codices ſcripti ſuffragantur. Portum marmoreum, & fontem Arethuſae, hactenus Syracuſis profuiſſe, ut victae urbi parceretur, Flori ſomnium eſt. Pulcritudo urbis ac vetuſta gloria, omnium ferme illa tempeſtate clariſſimae ac pulcerrimae, memoria praeterea beneficiorum Hieronis, ſocii regis, potius effecerunt ut ne deleretur. SALM. Hanc ſententiam Flori poſt Salmaſium etiam improbat Graevius in Praefatione. Begerus hic quoque Florum ab eorum reprehenſione defendit; ſed, ut mihi videtur, parum feliciter. Dicit Flori mentem hanc eſſe, *nec pulchritudinem, nec celebritatem locorum valere adverſus vim, aut proditionem: Sed ad hoc forte, ut victori commiſerationem moveant, ne perdantur: adeoque Romanos nec munitionum robore, nec venuſtatis reſpectu manus ab oppugnatione cohibuiſſe: ſed utriſque poſtea motos fuiſſe, ut captae Urbi parcerent.* Hoc nihil aliud eſt, quam verba Flori quaeſitis ratiunculis in alienam ſententiam detorquere. Apertum eſt, quae ſit mens Flori. Conjungit ille uno tenore muros, arces, portum marmoreum, & fontem Arethuſae, quaſi ea omnia peraeque potuiſſent prodeſſe adverſus vim Romanorum: quod eum non debuiſſe facere, ſed muros & arces, quae ſola valebant adverſus vim hoſtium, a portu marmoreo, &

parceretur. Sardiniam Gracchus arripuit. nihil 35
illi

& fonte Arethuſae, quae nihil faciebant ad defenſionem Urbis, ſeparare, recte diſputant Salmaſius & Graevius. Sed nec munimenta urbis ei profuerunt, quo minus a Romanis capta deleretur, ut putat Begerus. Pulchritudo fortaſſis ei ad hoc prodeſſe poterat: quamquam ne illa quidem praecipua cauſa fuit, cur ei parcendum exiſtimaverint Romani. Rectius Florum defendere potuiſſet Begerus, ſi poſita diſtinctione maxima ante vocem *Portus*, arripuiſſet lectionem Edd. quas memorat Gruterus: *Portus ille marmoreus, & fons celebratus Arethuſae, quid, niſi hactenus, profuere?* Sed ea deſtruitur auctoritate librorum veterum, & excogitata videtur ab iis, qui intelligebant haec non recte conjungi. *Niſi quid hactenus* p. Regg.

35. *Sardiniam*] De hac inſula quoad ejus fieri potuit, accuratiſſime ſcribit modo laudatus Cluverius, in Sardinia ſua antiqua. quo lectorem remiſſum volumus. Freinsh.

Gracchus] Tib. Sempronio Graccho quicquam hoc Punico bello in Sardinia imperii fuiſſe, haud facile invenias, cum neque praetura functus ſit, & praetores hoc fere tempore ſolum in eam provinciam (erat enim in provinciae formam ante hoc bellum annis quatuordecim redacta, per M. Mathonem Coſ.) mittebantur. nam hunc Gracchum in aedilitate magiſtrum equitum a M. Junio Pera dictatore dictum fuiſſe, Livius 22, 57, 9. teſtatur; inde mox Coſ. deſignatum anno DXXXVIII. iterumque poſt biennium, & ſemper illi bellum cum Annibale in Italia, idque in Lucania, mandatum fuiſſe, quoadusque procoſ. ipſe anno DXLI. hoſpitis Lucani ſui fraude, inſidiis circumventus a Magone Poeno interfectus eſt. Sed Conſularis facta eſt, propter belli magnitudinem, Sardinia anno DLXXVI. hoc eſt annis XLI. poſt hujus belli initium, eamque tunc ſortitus eſt Sempronius Gracchus Coſ. hujus, de quo diximus, nepos: deque iis procoſ. Gracchum triumphaſſe teſtantur triumphi Capitolini, tantumque captivorum Romam deportaſſe, ut in proverbium abierit, *Sardi venales*. Quod ſi rem tanto intervallo geſtam cum hoc Punico bello confundit, intolerabilis eſt *ἀνιστορησία*. Verum iſto, quo cum Annibale bellatum eſt tempore, rem bene geſtam adverſus Poenos & Sardos in Sardinia a T. Manlio praetore, qui Q. Mucio Scaevolae valetudinario ſucceſſor datus eſt, Livius 23, 40. teſtatur. ut qui captos a Manlio Aſdrubalem, Magonem, Annonem Poenorum: Harſicoram & Hioſtum Sardorum duces caeſos eſſe ſcripſerit. *Inſanorum* etiam *montium* Livius 30, 39, 3. meminit: Ptolem. *μαινόμενα ὄρη* lib. ſecundo geograph. vocat. Stad. Rupertus *Inſanos montes* ſic dictos ſuſpicatur ab immanitate: nam veteres *inſanum* pro magno dicebant. Sed e Claudiano de Bell. Gild. in fin. intelligi poteſt, eos hoc nomen accepiſſe a nautis, quod ibi mare ſaevum ac ſcopuloſum eſſet. Et infeſta ac periculoſa navigantibus fuiſſe ea loca etiam Livius indicat xxx. 39.

Sardiniam Gracchus arripuit] In Sardinia tum quidquam egiſſe Gracchum, non reperio. Sardiniam a Graccho perdomitam poſt captas Syracuſas, ordo rerum, prout hic narrantur, poſtulat. Atqui nihil in Sardinia geſtum eo anno, quo expugnatae Syracuſae. Tribus aut quatuor annis ante domita fuit Sardinia per T. Manlium praetorem, qui triginta millia Sardorum uno praelio cecidit, duce Hioſto filio Hamſicoris. Qui etiam altera acie Sardos cum Poenis devicit, quibus praeerat imperator Aſdrubal, Cornumque urbem totius

illi gentium feritas, Inſanorumque (nam ſic vo-
cantur) immanitas montium profuere. Saevitum
in urbes, urbemque urbium Caralim, ut gens
contumax, vilisque morti, ſaltem deſiderio pa-
36 trii ſoli domaretur. In Hiſpaniam miſſi Cnaeus
&

tius gentis primam cepit. His perpetratis, ac debellata inſula, Manlius Romam navigavit, perdomitamque Sardiniam patribus nuntiavit. Vide Livium, lib. XXIII. Non poteſt de alia ſubactione Sardiniae Florus intelligi, nec ipſe potuit intelligere. Sed perperam Graccho tribuit, quod a Manlio geſtum eſt. Sempronius Gracchus, tum Conſul, Campanos cecidit: Epitome Liviana: *Sempronius Gracchus Conſul Campanos cecidit. Praeterea in Sardinia feliciter, T. Manlio praetore, adverſus Poenos Sardosque res geſtas continet, a quo Aſdrubal dux, & Mago, & Hanno, capti.* Multa igitur heic a Floro peccata. Primum, quod ſubactam Sardiniam a Gràccho facit, quam Manlius ſubegit. Deinde, quod poſt captas Syracuſas id actum memorat, quo tempore conſtat nondum obſeſſas fuiſſe. At tres annos integros in obſidione Syracuſarum contrivit Marcellus. Poſtremo, quod in Caralim urbem ſaevitum ait, quae Romanorum tunc fuit, & ſedes erat belli Romano imperatori. Ducem Sardorum Livius in editis *Harſicoram* vocat. Sed vetuſtiſſimus liber Bibliothecae Puteanorum modo *Hamſicoram* appellat, modo *Hapſicoram*, Graecis Ἀψικόρας. *Pellidos Sardos* ibidem commemorat, qui debent eſſe *pelliti*, a pellibus, quas gerebant pro veſte. Sic *pelliti Scythae*. Livius, *Hapſicora tum forte profectus erat in pellitos Sardos.* Ita ſcribendum. Pellitos fuiſſe Sardos aliquos vel *maſtruga* veſtis indicio eſt, quam a Sardis acceptam auctores ſcribunt, & pelliceam eſſe volunt. SALM. Ad ea, quae de *pellitis Sardis* ſcribit Salmaſius, add. Gronov. ad Liv. XXIII. 40. & Interpretes Ciceron. ad Oration. de Provinc. Conſul. c. VII. Carales tum in poteſtate Romanorum fuiſſe oſtendit Liv. l. d.

Nihil illi gentium feritas] Hunc etiam locum in mendo cubare N. Heinſius affirmat, quia Sardinia plures populos, unam tantum gentem complecti potuit. Liv. XLI. 17. *Omnes Sardorum populi, qui defecerant, in ditionem redacti.* Scribebat igitur *nihil illa gentis feritas*, ut in libro III. cap. 3. *donec invicta illa rabies & impetus.* GRAEV. Sic de Sardinia Plin. III. H. N. 7. *Celeberrimi in ea populorum Ilienſes, Balari, Corſi.* Et Mela II. 7. *In ea antiquiſſimi populorum ſunt Ilienſes.* Idem de Britannia III. 6. *Fert populos, regesque populorum.* De diſcrimine *gentis* & *populi* Gronov. ad Liv. V. 34. quem locum etiam Heinſius adſcripſerat. Nec tamen hic quidquam mutandum puto. vid. quae adnotata ſunt ad Liv. XXIII. 41. 1.

Nihil illi gentium feritas, inſanorumque immanitas montium profuere] De Syracuſis idem dixerat alio modo: *Longe illi triplex murus, totidemque arces.* Hoc eſt, nihil illi triplex murus profuit, totidemque arces. Frigida porro & abſurda Flori haec conceptio de Inſanis montibus, qui nihil Sardiniae profuere quo minus ſubigeretur. Quaſi Inſani illi montes tam ardui, atque aſcenſu difficiles fuerint, ut prohibere potuerint inſulam adiri, vel domari. Ad mare illi montes, ac cognomine horrendi magis, quam re ipſa. Meminit eorum Livius, lib. XXX. ea inde accepit noſter, quamvis ibi
de

& Publius Scipiones, paene totam Poenis eripuerant; ſed inſidiis Punicae fraudis oppreſſi rurſus amiſerunt, magnis quidem illi praeliis quum Punicas opes cecidiſſent: ſed Punicae inſidiae alterum ferro caſtra metantem, alterum, quum eva-

de alia re mentio ſiat, quam de Sardinia a Manlio ſubacta. *Ilvam inſulam, & ab Ilva Corſicam, a Corſica in Sardiniam trajecit. Ibi ſuperantem Inſanos montes multo & ſaevior, & infeſtioribus locis, tempeſtas adorta disjecit claſſem.* Ex eo loco arripuit Inſanos iſtos montes, quorum immanitatem heic nihil profuiſſe dicit Sardiniae, cum a Graccho perdomaretur. Qua de re nihil ibi Livius, cum Sardiniam redactam in ditionem memorat. Et ſane ineptum eſt. Nullum enim impedimentum aut moram objeciſſe armis Romanis montes illos hiſtoria ipſa perhibet, haud ſane magis, quam fons Arethuſae. SALM. Hiſtoria quidem non tradit montes hos impedimentum adtuliſſe Romanis in ſubigenda Sardinia: ſed tamen montes rectius referuntur inter ea, quae valent ad defendendam regionem, quam fontes. nam montes ſunt naturalia munimenta regionum. Itaque hoc ſpecioſius defendit Begerus, quam quod de portu marmoreo, & fonte Arethuſae dixerat Florus.

Urbemque urbium] *Caput urbium* ſupr. I. 16, 6. Eodem modo IV. 12, 13. *Myſi barbari barbarorum.* Plura hujuſmodi vid. ap. Spanhem. Diſſ. VIII. de Praeſtant. & Uſ. Numiſm. *Calarim* Pal. I. & Fran. *Talarim* Ryck.

Gens contumax, viliſque mortis] Verius legerim, *viliſque morti; vilem morti*, eleganter vocat facilem ad mortem excipiendam, & mortem nihili facientem. SALM. *Viliſque morti*] Sic quidem Pall. tres; non, ut editur, *mortis.* GRUTERUS. Sic *vilis ſibi juventus*, apud Lucan. 4. 276. FREINSH. Cum Pall. conſentiunt o. s. & v. e. *Viles morti* dicit eos, qui projiciunt vitam, & nihili faciunt mortem, ut Lucan. IV. 506. de Opiterginis, *morti faciles animas.* Vid. Burmann. ad Quintil. Declam. CCCLXXVII. *Vilitatem ſui* ſaepe etiam alii de hoc habitu animi dicunt. Freinshem. in *Ind.* Curt.

36. *Cn. & P. Scipiones*] Hiſtoriam hanc ſcribunt Livius, libris 23, 24, 25. Appianus Libyco. Plut. in vita Scipionis. Valer. Max. I. 6, 2. 3. 7, I. Silius, 13, 381. & 15, 3. Servius, Aeneidos 6, 843. Eutropius. Oroſ. 4. 17. CAMERS. Adde infra, 2, 17, 6. FREINSH.

Rurſus amiſerunt] *Amiſerant*, Jordanes. *amiſerunt* probamus. SALM. Pall. & Voſſ. *amiſerunt.* Naz. in exemplari Salmaſii, & ceteri s. & o. e. *amiſerant.* ſed *eripuerunt* Berol. Duisb. & v. e. Vinetus edidit *amiſerunt*, e libris ſuis, ut puto. Idque ſententiae magis convenire videtur. Adnotat hic Begerus e Grutero, in quibuſdam Editionibus eſſe *ſpem paene totam;* ſed in Berol. *ſpem totam.* Idem eſt in Duisb. Fran. Voſſ. 2. Ed. V. B. S. & P. ac deinde Camertis & Stadii. Facile adparet hoc ortum eſſe ex ultima litera vocis praecedentis, & ſequente voce *pene;* quod jam monuit Gruterus.

Sed Punicae inſidiae] Lipſium omnia, quae ſunt inter *eripuerant*, & haec verba, pro gloſſis habere adſcripſerat illius Auditor. Sane non admodum elegans eſt iteratio illa eorumdem prope verborum, *ſed inſidiis Punicae fraudis oppreſſi*, & *ſed Punicae inſidiae alterum . . . oppreſſerunt*, in primiſque particu-

 lae

evaſiſſet in turrim, cinctum facibus oppreſſerunt.
37 Igitur in ultionem patris, ac patrui, miſſus cum exercitu Scipio, cui tam grande de Africa nomen
38 fata decreverant, bellatricem illam, viris armisque nobilem Hiſpaniam, illam ſeminarium hoſtilis exercitus, illam Annibalis eruditricem (incredibile dictu!) totam a Pyrenaeis montibus in Herculis columnas & Oceanum recuperavit, neſcias

lae *ſed*, cujus repetitio plane ingrata eſt. Et omnino mihi perſuadeo hic aliquid vitii latere. Nam & Jordanes ea, quae Lipſio ſuſpecta erant, omittit, apud quem hic locus ita legitur: *paene totam Romanis eripuerant provinciam. Sed inſidentes Punicae fraudis inſidiae alterum ferro*, & reliqua, ut in Floro. Nec tamen credo illa omnia tollenda eſſe, quae ejiciebat Lipſius. Nam videtur genuina phraſis Flori eſſe, *magnis illi praeliis quum Punicas opes cecidiſſent*. Sic II. 17. 6. de Scipionibus: *Praeliiſque ingentibus Annonem & Aſdrubalem ceciderunt*. IV. 2. 75. *Oceanus utramque claſſem naufragio cecidit*. Et alibi.

In turrim] Dubitat tamen Livius, 25. 36, 11. FREINSH. *Turrem* Naz. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & vett. edd.

37. *Scipio*] Quae hic ſcribuntur de Scipione ſuperiori, habentur late a Livio, lib. 26. & ſeqq. Plut. in vita Scipionis. Val. Max. 3. 7, 4. 3, 9, 8. & ſaepe alibi. Plura Gell. 4, 18, 6. 8, 12, 8. (Nam reliqua quae ex hoc auctore citat Camers, ad Aemilianum attinent) Plin. 7, 9, 7. 30, 16, 4. Auguſt. 3, 21. Civit. Silius, lib. 18. uſque ad finem operis. Virgil. Aen. 6. 842. Claudianus. CAMERS.

38. *Bellatricem*] De bellica veterum Hiſpanorum gloria, pleni ſcriptorum libri, quos hic coacervare faſtidio ſit. Occurrent aliqua infra, cap. 17. & 18. hujus libri. IDEM. Add. Liv. XXVIII. 12. & Barth. XXV. Adverſar. 12.

Seminarium] Ita recte per appoſitionem. q. l. *ſeminariam*, quod vix probo. Sic Appulejus, in Apologia, Herennium Rufinum vocat *omnium malorum ſeminarium*. FREINSH. Liv. VI. 12. *Quae loca nunc vix ſeminario exiguo militum relicto, ſervitia Romana ab ſolitudine vindicant*. vid. *Indic*.

Totam a Pyren. montibus] Nam hi ſunt utrinque ejus termini. Juſtinus, 44, 1, 3. *Hiſpania, inter Africam & Galliam poſita, Oceani freto, & Pyrenaeis montibus, clauditur*. FREINSH. Scipio eam praecipue partem Hiſpaniae ſubegit, quae eſt ad mare mediterraneum a Pyrenaeo ad Anam fluvium: Luſitaniam, Callaeciam, Aſturiam, Cantabriam, & alias quaſdam partes Hiſpaniae non attigit. Patet e Livio. Add. Sigon. I. de Ant. Jur. Prov. 5.

Neſcias citius, an facilius] Quod cito fit, etiam fieri facile puto. Scribendum igitur *felicius*, ex veteri editione & optimo Nazariano, utroque Palatino, & Jordane ipſo denique. Sic libro tertio, capite ſexto, *quid prius in hac mirere victoria, velocitatem, quod quadrageſimo die parta eſt; an felicitatem, quod ne una quidem navis amiſſa eſt?* Sic infra lege, *feliciter* pro *facile*. SALM. *Felicius*] Sequenda erat turba, MSS. Pall. confirmata inſuper editionibus antiquitatis. Ceterum paullo poſt, retinui *quam facile*. ſuadente majeſtate codicis

Naz.

...etantem Claudius Nero cum Livio Salinatore
...ebellat. Nero in ultimo Italiae angulo ſummo- 51
vebat

...ae ſcriptores veteres ſaepe per ...onymiam ponunt. *De liburnis* quod dicunt Viri Doctiſſimi, id nihil ad rem pertinet. Nam Aſdrubalem non mari, ſed terreſtri itinere per Pyrenaeum, Galliamque, & Alpes in Italiam veniſſe, conſtat e Livio xxvii. 20. 36. & 39. Praeterea, etſi *belluae* & *moles* de elephantis recte dicuntur; tamen *nova belluae moles*, pro novo agmine elephantorum, eſt genus loquendi ...me inſolens: *nova belli moles* contra uſitatiſſimum.

50. *Si vir ille ſe cum fratre junxiſſet*] Sex. Ampelius: *qui ſeſe cum Annibali junxiſſet, dubitari non potuit, paria eis praeſtaturum non fuiſſe.* Quae corrupta ſunt; & leg. [illegible] *ſi ſe cum Annibale junxiſſet, dubitari non poteſt, parem eis P. R.* (i. e. *populum Romanum*) *futurum non fuiſſe.* Freinsh.

51. *Nero in ultimos Italiae angulos*] Optimus Nazarianus, *ultimo Italiae angulo.* corrupte ſane: nam, *ultimos Italiae angulos*, rectum eſt, ut ſupra, *& pepulit in Campaniâ ſua*, pro *in Campaniam ſuam*: ad quem locum annotationem noſtram videre debes, & pro nulla putare; nam vera lectio illius loci, *pepulit in Campaniam ſuam, & ab obſidione urbis Nolae excuſſit*, quod tunc non videramus. tantum enim abeſt, ut Hannibalem a Campania pepulerit Marcellus, ut vel ad ultimas ...as redactus, Capuam tamen, quae caput eſt Campaniae, non omiſerit. Nola urbs eſt Piceni, cujus obſidionem relinquere coactus eſt Hannibal, & in Campaniam ſuam refugere. vides ut perpetuo nobis cor non recte ſaliat. Salm. *In ultimo Italiae angulo*] ...a omnino tres Pall. & vet. edd. ...ale Vinetus, qui ſubſtituit; *in ultimos Italiae angulos.* Gruterus. Infra 3. 20, 13. eſt *Bruttius angulus.* Freinsh. *In ultimos Italiae angulos ſummovebat Annibalem*] Nazar. & Ryck. *in ultimo Italiae angulo ſummovebat Annibalem*, quam ſcripturam recte ſe habere cenſeo. Nam ſummovere hoſtem eſt arcere. Superius 1. 10. *Poſtquam undique inſtantes ſolus ſubmovere non poterat.* Submovebant itaque & arcebant ibi ab aliis Italiae regionibus invadendis Hannibalem Romani in illo angulo Bruttio. Verum lectionem etiam a Salmaſio conſtitutam poſſumus tueri. Nam & hujus ſententia probari poteſt, cum apud Livium legamus *in ultimam aciem ſubmovent.* Sed conſenſus optimorum codicum me movet, & quod illud, quod recentiores editiones occupat, profectum ſit ex conjectura magni Viri, non ex libris. Accedit & ratio haec, quod Nero non ſubmoverit Hannibalis exercitum in Bruttios, ſed quod Hannibalem, cum ſe jam ante recepiſſet illuc, retineret & arceret a reliqua Italia, & impediret, ne cum Aſdrubalis jungeret exercitu ſuas copias. Graev. *In ultimos I. angulos* habent Voſſ. 2. & 3. ceteri s. & o. e. ante Vinetum & Gruterum *in ultimo I. angulo:* quod cur non ſit mutandum ſatis expoſuit Graevius. Vult autem Florus, Annibalem tum in Bruttiis a Nerone obſervatum fuiſſe: nam hi ſunt *ultimus*, vel *extremus angulus Italiae*, ut paullo ante n. 46. & iii. 20. 13. *Circa Bruttium angulum cluſi*, ubi vid. Freinshem. Liv. xxvi. 41. & xxviii. 42. *Extremus angulus agri Bruttii.* Sed Livius xxvii. 40. & ſeqq. & ult. oſtendit, Annibalem, antequam Nero in provinciam veniret, in Bruttiis fuiſſe, inde in Lucaniam ſe contuliſſe, ibique a Nerone victum ad Canuſium in Apulia conſediſſe, ac denique poſt acceptum nuncium de clade fratris Bruttios repetiiſſe. Itaque tum quum Nero inſcio Annibale egreſ-

chritudinis barbaris reſtituerit, ne in conſpectum quidem ſuum paſſus adduci; ne quid de virginitatis integritate delibaſſe ſaltem oculis videretur.
41 Haec inter diverſa terrarum populus Romanus: nec ideo tamen Italiae viſceribus inhaerentem ſum-

ctoriae etiam adſcripſerat *victori*, mutata, ut videtur ſententia, quum prius delendum cenſuiſſet *victoriae*. Non credo locum indigere mutatione. *Hiſpana Carthago*, ut *Hiſpani agri* ap. Liv. XXVIII. 35. & alia hujus generis ap. Heinſ. ad Ovid. v. Faſt. 580. mox Florus n. 42. *Poenus Dux*. Ovid. IV. Tr. 6. 5. *Poeni leones*. Ryck. Fran. & ed. Sab. *Hiſpania Carthago*. Aldus, Camers, & Plantinus *Hiſpanica*. non recte.

40. *Ad profligandam*] Vid. *Indic.* & ad II. 15. *Sanctitatem* Freinshemius *in Ind.* interpretatur integritatem, & abſtinentiam. *Sanctitas* quidem interdum haec ſignificat, quum de his dicitur, qui in imperiis magiſtratibuſque ſunt, & opponitur avaritiae, rapacitati, & crudelitati, ut in Corn. Nep. Lyſ. IV. Verum hic non tam de illis virtutibus agitur, quam de continentia morum, & abſtinentia a libidine Venerea. Nam & haec *ſanctitas* dicitur. Cic. III. Phil. 6. *Quis hoc adoleſcente caſtior? quis modeſtior? quod in juventute habemus illuſtrius exemplum veteris ſanctitatis?* Liv. XXXIV. 6. *Pudor ſanctitaſque foeminarum*. Et *ſanctus* & *ſancte* eadem ſignificatione ap. Phaedr. III. Fab. 10. & Curt. III. 12. Sed haec in univerſum etiam de vita moribuſque, qui incorrupti, & ſine reprehenſione ſunt, dicuntur. Sic Liv. XXVII. 8. *ſanctitatem vitae* opponit negligenti, diſſolutae, & luxurioſae vitae.

Captivos pueros puellasque] Hiſtoriam hanc habet Livius, 26. 49. & 50. Eutrop. 3. 5. Plut. in vita: Auctor de Vir. illuſtr. cap. 49. Notanter Silius, 15. 268. Val. Max. 4. 3, 1. CAMERS. Quantae autem ad conciliandos hoſtium animos efficaciae ſit iſta continentia & humanitas, patet exemplo Alexandri & Darii apud Curt. 4. 10, 34. & Plut. Orat. de virtute Alex. cap. 14. Itemque Val. Max. 5. 1. toto capite. FREINSH. Valerium Antiatem aliter de hac re adverſus omnes alios Scriptores ſenſiſſe, prodit Gell. VI. 8.

Saltem oculis videretur] Legebatur prius, *ſaltem vel oculis*. Inepte. alterutrum enim tantum probum eſt, alterum ejiciendum. in Flori libris certe omnibus, *vel oculis videretur*, ſcriptum extat. SALM. *Saltem oculis*] Alii: *ſaltem vel oculis*, ſed iſtud *vel* non habet Jordanes: quod & gloſſarion eſſe ſuſpicor. *Saltem* namque hujus *vel* ſignificationem habet tam hoc loco, quam infra 3, 8, 2. ubi *vel* nulla ſubjiciunt exemplaria. VINET. Sed exemplar MS. ut & editi ante, *ſaltem vel oculis*, quod etiam totidem literis in Pall. tribus. GRUT. Et in Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. ante Vinetum. In Voſſ. itidem eſt *vel*; ſed excerpta non ſatis clare indicabant, utrum in iis *delibaſſe vel oculis*, an *delibaſſe ſaltem vel oculis* eſſet. Begerus edidit, *delibaſſe vel oculis*. Mihi quoque veroſimilius videtur *ſaltem*, ut notius, pro interpretatione ꝟ *vel* adſcriptum fuiſſe. Sed retinui *delibaſſe ſaltem oculis*, quod poſt Vinetum Gruterus, Freinshemius, Graevius, & alii ediderunt. & ita Regg. Paullo ante Regg. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *nec in conſpectum quidem ſuum*. Ryck. Voſſ. 1. 2. Jord. & al. e. v. *ne in c. q. ſ.* de quo vid. ſupr. ad cap. 5.

41. *Inter diverſa terrarum*] Tollim

ma confeſſio. Jam certum erat Annibalem etiam 54
ipſius confeſſione poſſe vinci : ſed tot rerum pro-
ſperarum fiducia plenus populus Romanus magni
aeſtimabat aſperrimum hoſtem in ſua Africa de-
bellare. Duce igitur Scipione in ipſam Africam 55
tota mole converſus imitari coepit Annibalem,
& Italiae ſuae clades in Africam vindicare. Quas 56
ille (dii boni!) Aſdrubalis copias, quos Syphacis
exercitus fudit? quae quantaque utriuſque caſtra
facibus illatis una nocte delevit? denique jam
non a tertio lapide, ſed ipſas Carthaginis portas
ob-

In his non minus recte adhiberi potuiſſet *comprimere;* ut in illis *opprimere.*

Difficile dictu eſt] Ryck. ignorat *ro eſt.* paullo ante idem codex *inopinanter*, non *inopinantem* quod vetuſtiores editiones tenent, tuetur. GRAEV.

53. *Agnoſco infelicitatem Carthaginis*] Liv. XXVII. fin. *Agnoſcere ſe fortunam Carthaginis fertur dixiſſe.* quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, ſe intelligere, quid fata decreviſſent de Carthagine: quemadmodum apud Juſtin. XII. 15. *Alexander indubitatam mortem ſentiens, agnoſcere ſe fatum domus majorum ſuorum ait: nam pleroſque Aeacidarum intra XXX. annum defunctos.* in quo ſimul conſolatio quaedam videtur ineſſe.

54. *Magni aeſtimabat*] i. e. plurimum momenti ad debellandos hoſtes in eo futurum putabat, ſi bellum in Africam transferretur. Paullo aliter utitur phraſi *magni aeſtimare*, quam vulgo Latini. Nam alioqui aeque magni aeſtimandum erat, ſive in Italia, ſive in Africa hoſtis debellari, & ad pacem petendam adigi potuiſſet.

55. *In Africam vindicare*] Ita o. ſ. ed. v. & Junt. Alii olim impreſſi, Camers, Stadius, & plerique recentiores *in Africa*, quod etiam Graevius & Amſtelodamenſes ſequuti ſunt. Juſtin. XXXVII. 3. *Facinus in auctores vindicavit.* Paullo ante Voſſ. 3. *in ipſam tota mole.*

56. *Dii boni*] *Dii magni*, *Dii boni*, & ſimpliciter *Dii*, ubique obviae ſunt exclamationes admirantium & obteſtantium. Terent. Andr. II. 2. 1. & Eun. II. 1. 19. Ach. Stat. ad Catull. Carm. LIII. & Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Leand. v. 102. De rebus, quas hic Florus tantum verbo tangit, copioſius agit Livius XXX. 5. 8. 11. & ſeqq.

Non a tertio lapide] Comparat Annibalis factum, idque longe poſtponit huic Corneliano. Ille enim Romam non propius, quam a tertio lapide, vidit (quamvis Plinius, 34, 6. *intra muros* urbis *haſtam emiſiſſe* dicat): hic autem *ipſis* Carthaginis *portis inhaerebat*, ut de Regulo dixit auctor, 2, 2, 21. qui locus me movet, ut prae illo quod ſequitur, *portas obſidione quatiebat;* mihi placeat, *portas obſidio quatiebat.* quamvis nihil interſit quoad ſenſum. FREINSH.

57. *Sic factum eſt*] Adde Frontin. 1, 3, 8. de Langaro, ſupplem. Curt. 1, 12, 14. de Agathocle, Juſtin. 22, 6. Vide Scipionis orationem apud Liv. 28, 43. IDEM.

57 obſidione quatiebat. ſic factum eſt, ut inhaeren-
tem atque incubantem Italiae extorqueret Anni-
58 balem. Non fuit major ſub imperio Romano
dies, quam ille, quum duo omnium & antea &
poſtea ducum maximi, ille Italiae, hic Hiſpaniae
victor, collatis cominus ſignis direxere aciem.
Sed & colloquium fuit inter ipſos de legibus pacis.
59 Steterunt diu mutua admiratione defixi. ubi de
pa-

Incubantem Italiae] Ryck. *incombentem Italiae*, pro *incumbentem*. GRAEV. *Incubantem* dicit, pro tam pertinaciter inhaerentem, ut vix ulla vi inde abſtrahi & avelli poſſet: tranſlatione ſumta ab avibus ova foventibus, Turneb. XXIV. Adverſar. 24. Livius XXX. 20. hoc dicit, *ex diutina poſſeſſione Italiae eſt detractus*. Saepe de his dicitur, qui per vim & injuriam res alienas tenent. Unde *incubator* pro malae fidei poſſeſſore, ac tyranno. Turneb. l. d. Serv. in Virgil. I. Aen. 89. Jac. Gothofr. ad *l.* I. *C. Th. de Fructib. & lit. exp.* & Burm. ad Petron. c. LXXX. *Incumbentem* habent etiam Berol. apud Begerum, qui & ſic edidit, Duisb. & v. e. Haec etiam alibi ſaepe permutantur. Vid. Clar. Burm. ad Petron. c. LXXX. Similiter Tribonianum *in l.* 2. *C. de Fructib. & lit. exp.* pro eo, quod *in d. l.* I. *C. Th.* eſt, *qui poſt conventionem rei incubavit alienae*, poſuiſſe *incumbit* adnotat J. Gothofr. l. d.

58. *Major dies*] i. e. nullo umquam die res major geſta eſt. *Dies* pro rebus, quae aliquo die fiunt. Vid. Gronov. ad Juſtin. IX. 3. Vell. II. 86. de pugna Actiaca: *Quid ille dies terrarum orbi praeſtiterit*.

Ducum maximi] Naz. Ryck. Reg. Q. Voſſ. & Jord. *ducum maximi duces*. Pall. Reg. F. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *ducum clariſſimi duces*. Flor. & Magl. *ducum clariſſimi*. Utrum alterum horum e gloſſa ſit, an Florus utrumque conjunxerit, non facile dictu eſt. Vir doctiſſ. in Animadverſionib. ad Apul. Metam. vol. IV. Obſervat. Miſcell. p. 139. utrumque pro gloſſa habet. Sed non temere rejecerim *duces*: quod retinendum etiam Idem, quem dixi, cenſet vir Doct. Liv. XXX. 30. ita: *Non ſuae modo aetatis maximi duces; ſed omnis ante ſe memoriae omnium gentium cuilibet regum imperatorumve pares*. *Ante* pro *antea* eſt in Naz. Toll. Duisb. Voſſ. I, 2. & v. e.

59. *Steterunt diu*] Quae hic ſcribuntur, lege apud Livium, 30, 30. Plut. Scipione. Silium, libro 17. CAMERS. Livius l. d. *Paulliſper alter alterius conſpectu admiratione mutua prope attoniti conticuere. Defigere* & *defigi* frequenter legas de his, qui admiratione, pavore, aliove quodam animi adfectu ſtupentes nihil proloqui poſſunt. Liv. III. 47. *Primo ſtupor omnes cum admiratione rei tam atrocis defixit: ſilentium inde aliquamdiu tenuit*. Idem. V. 39. *Pavore defixi primum ſteterunt velut ignari quid accidiſſet*. VI. 40. *quum prae indignitate rerum ſtupor, ſilentiumque inde ceteros Patrum defixiſſet*. Et VII. 10. *Defixerat pavor cum admiratione Gallos*. Add. Valer. Flacc. IV. 226. VI. 534. & Senec. I. de Clem. 9. De ira Val. Flacc. VII. 82.

. . . *Et moeſta ſtabat defixus in ira.*

De moerore Liv. I. 29. *Silentium triſte, ac tacita moeſtitia ita defixit omnium animos*. Val. Fl. VIII. 369.

. . . *Viſu moeret defixus acerbo.*

Vid. Barth. ad Claudian. VI. Con-
ſul.

pace non convenit, ſigna cecinere. Conſtat 60
utriuſque confeſſione *nec melius inſtrui aciem*, *nec acrius potuiſſe pugnari*. Hoc Scipio de Annibalis, Annibal de Scipionis exercitu praedicaverunt.
Sed tamen Annibal ceſſit, *praemiumque victoriae* 61
Africa fuit, & ſequutus Africam ſtatim terrarum orbis.

ſul. Honorii v. 257. Freinsh. *in Ind.* & Voſſ. VI. Inſtit. Orator. II. 3.

Signa cecinere] Manut. ad Sall. Jug. XCIX. putat, quum *ſigna* dicantur *canere*, vocem *ſigna* & nominandi, & accuſandi caſu poſſe accipi. Illo modo, *ſigna* eſſe tubas; quia tubae militibus ſigna dant, & ſic *ſigna canunt*, idem eſſe, quod tubae canunt. Nam tubae, buccinae, & alia hujus generis inſtrumenta etiam *canere* & *cantare* dicuntur. Hoc modo, *ſigna canunt* eſſe, tubicines tubarum clangore ſpiritum excitant. Certum quidem eſt, in hoc genere loquendi *ſigna* eſſe accuſativum: idque patet e Sall. l. d. *Tubicines ſimul omnes ſigna canere* jubet. hoc enim idem eſt, ac ſi dicatur, *jubet tubicines cantu dare ſigna*. Idem caſus eſt in Liv. IV. 31. *ſignum aliis dari receptui, aliis cani jubentibus.* Et in Caeſ. III. Civ. 82. *Claſſicumque apud eum cani jubet.* Eodemque modo, quum dicitur *canere bellicum*, vel *receptui*, ſupplendus eſt accuſativus *ſignum*, ut ſit, *canendo dare ſignum*. An haec ut accuſandi, ſic etiam nominandi caſu accipi poſſint, mihi non plane liquet. Nam temere negare non velim. Vid. Doctiſſ. Wopkenſ. in Obſervationib. in Salluſt. Vol. VI. Tom. I. p. 311. Obſervat. Miſcellan. cujus ſententiam maxime juvat locus Statii XI. Theb. 409. *ſigna tacent.*

60. *Nec melius inſtrui aciem*] Pugnam hanc, & aciei ultro citroque inſtructionem, praeter Livium, Plutarch., Silium, lege apud Frontin. 2, 3, 16. Latius Appian. in libro, qui Libycus inſcribitur. CAMERS.

Hoc Scipio de Annibalis] Si licet a Viro magno diſſentire, dicam equidem, nec iſta, nec ultima hujus capitis verba, ſuppoſititia videri. Nam (haec poſtrema praeſertim) optime cohaerent ſeqq. *Poſt Carthaginem vinci neminem puduit.* FREINSH. Gruterum deſignat, qui putabat poſt *pugnari* tantum genuina eſſe *ſed tamen A. c. p. v. A. fuit.*

61. *Ceſſit, praemiumque victoriae*] V. E. *ceſſit. praemium victoriae.* Non abhorret a genio Flori, & Perizonius putabat non deſiderari copulam *que*. *Ceſſit*, eſt victus eſt, victus diſceſſit. Flor. I. 14. *Quo tempore quis ceſſiſſe hoſtem mirabitur.* II. 2. 25. *Quia Carthago non ceſſerat.* Et hoc cap. n. 33. *Syracuſae aliquando ceſſerunt.* Nam non ſequor Freinshemium, qui *in Ind.* *cedere* in his exponit obvenire. Et ſic ſaepe alii *cedere* dicunt pro vinci, victas manus dare, & inferiorem ſe fateri. Vid. ſupr. I. 14. 2.

CAP. VII.

Bellum Macedonicum primum.

1 POſt Carthaginem vinci neminem puduit. Se- 2
quutae ſunt ſtatim Africam gentes, Macedonia,

Ea quae hoc capite continentur, ſcribunt Livius, libris 31, 32, 33, 34. Val. Max. 4, 8, 5. & 5, 2, 6. Juſtin. lib. 29, & 30. Eutrop. 4. 1. Oroſ. 4, 20. Plut. Flaminio, cap. 3. &c. Silius, 15, 286. Geſtum autem eſt bellum hoc, anno DLI. ab urbe condita, ſecundum Eutropium. Oroſius dicit anno DLV. CAMERS.

2. *Sed primi omnium Macedones*] Num ex *ſed* ſit faciendum *ſic*, videamus. ita mihi videtur, adſtipulante veteri ſcriptura, & poſtulante ſententia. duabus enim ante lineis ſcribit, Africam ſtatim Macedones ſequutos eſſe. Recte igitur nunc, quaſi repetens, ait, *ſic primi omnium Macedones*, ſcilicet, cum quibus bellum, Africa devicta, aut pacata, Romani geſſerint. Sequitur, *affectator quondam imperii populus. quondam*, retineo, nec otioſum arbitror, imo maxime ἐνεργεῖ hoc loco. reſpicit ad tempora Philippi & Alexandri Macedonis, poſt quos reges nulla imperia inveniuntur affectaſſe, ut qui multum a viribus & virtute majorum excidiſſent. SALM. *Quondam*] Hoc firmant Pall. o. vetus tamen ed. Gruteri vocem iſtam omittit. in cujus favorem allegari poſſit, quod infra, 2, 12, 2. hos ipſos Macedonas *fortiſſimum populum* vocat. Juſtino quin etiam teſte 29, 3, 8. *Philippus* hic *ſtudio Alexandri aemulationis incenſus* erat, *promptusque in bella & induſtrius*. Pro priori tamen opinione faciunt ſequentia. FREINSH. *Sic*, quod Salmaſio placet pro *ſed*, eſt in Naz. Voſſ. 2. & Vett. Edd. quae poſt primam prodierunt. *Quondam* abeſt a Reg. F. Berol. Duisb. & v. e. Probo ſententiam Salmaſii & Freinshemii. Plin. IV. H. N. 10. *Macedonia inclita quondam terrarum imperio*. Liv. XXXI. 1. de hoc bello: *Magnitudine imperii, quo multam quondam Europae, majorem partem Aſiae obtinuerant armis, prope nobilius* Punico. *Imperium* dicit pro ſummo orbis terrarum imperio, Monarchiam vulgo vocant. Corn. Nep. Eum. III. *Semper habiti ſunt fortiſſimi, qui ſummam imperii potirentur*. Flor. II. 17. 3. *imperium experiri*. Et II. 6. 20. de Roma, *Urbs imperatura*. De imperio Macedonum Liv. XLV. 9.

Itaque quamvis] Explicationem hujus loci pete ex Grutero, diſcurſuum in Tacitum ſeptimo §. 4. FREINSH. Juſtin. XXIX. 3. *Terrebat eos & vetus Macedonum virtus, & devicti Orientis gloria, & Philippus ſtudio Alexandri aemulationis incenſus, quem promtum in bella, induſtriumque cognoverant*.

3. *Nomine amplius, quam exſpectatione*] Hanc pridem vocem explodendam judicaveram, ſubſtituta meliore, quam extare in veteri editione, indicante magno Viro, cognoveram: nempe, *ſpectatione*. *exſpectatione*, ut vulgo legitur, quid heic ſonat? *ſpectatio* eſt conſideratio, & reſpectus, ut dicat, amplius illud bellum nomine fuiſſe, propter nomen & memoriam olim virtutis Macedonum, quam conſideratione, & reſpectu ipſius gen-

nia, Graecia, Syria, ceteraque omnia, quodam
quaſi aeſtu & torrente fortunae: ſed primi o- 2
mnium Macedones, affectator quondam imperii
populus. Itaque quamvis tunc Philippus regno
praeſideret, Romani tamen dimicare ſibi cum
rege Alexandro videbantur. Macedonicum bel- 3
lum nomine amplius, quam ſpectatione gentis
fuit. Cauſa coepit a foedere Philippi, quo rex 4
jam

gentis, quae illo tempore non multum laudata erat. *Exſpectare*, pro *ſpectare*, ſcriptum, millies in veteribus libris animadverti. SALM. *Spectatione*] Ita ſcripſi volentibus trib. Pall. atque editis vetuſte. nam ſeqq. *exſpectatione*. alterum ipſum Latinum eſſe, oſtendi alibi ad Senecae animadverſiones. GRUTERUS. Ita apud Plinium 37. 9. de paederote gemma; *eſt & ſuum genus exſpectatione ſua dignum*. ubi MSS. *ſpectatione*. FREINSH. *Nomine amplius quam ſpectatione gentis fuit*] Egregie hunc locum reſtituit Salmaſius, ſuffragante Ryckiano & Regio. Fama Macedonici belli major erat, quam rebus ipſis Macedones oſtendebant ac experimentis. *Spectatio* eſt experimentum. Cic. Act. II. in Verr. *Ex omni pecunia, quam aratoribus ſolvere debuiſti, certis nominibus deductiones fieri ſolebant, primum pro ſpectatione & collybo*. hoc eſt, probatione nummorum, eſſent ne idonei & juſti ponderis. Sic & *ſpectatus* eſt probatus. *ſpectata virtus* multis documentis probata, Terent. And. *Satis ſpectata erga te eſt amicitia mea*. GRAEV. *Spectatione* etiam Toll. Duisb. Regg. Fran. Voſſ. 1. 2. & o. e. Add. rurſus Salmaſium ad Solin. p. 399. ubi emendatur locus Plinii, de quo hic Freinshemius. *Exſpectare* & *ſpectare* ſaepe permutari oſtendunt Interpretes Juſtini ad XIII. 1. & Munkerus ad Hygin. Poët. Aſtron. I. 6. Sic, ut ex Brencmanno noſtro intellexi, quod in libro Florent. *l.* 33. *D. de Contrab. emt.* legitur, *primum expecari oportet, quid acti ſit*, & in aliis ſcriptis *exſpectari*, id in Edd. eſt *ſpectari*. & recte. Munckerus ad Hygin. l. d. etiam adnotat, eſſe, qui *exſpectare* pro *ſpectare* Latio vindicare velint, interque eos Gruterum, & Freinshemium ad Flor. II. 7. quam recte autem, ipſis videndum eſſe. Non recte eos inſpexit Munckerus: nam nihil dicunt, e quo intelligi poſſit hanc eſſe illorum ſententiam. Ad ea, quae Graevius ſcribit de ſpectatione pecuniae, add. Bud. ad *l. ult. D. de Pigner. act.* & Hotom. ad Cicer. III. in Verr. 78.

4. *Cauſa coepit*] Ryck. Reg. F. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *cauſa belli coepit*. De re vid. Liv. XXIII. 33. Florus confuſe narrat hiſtoriam hujus belli: adcuratius Stadius e Livio l. d. XXIV. 40. & XXIX. 12.

Athenis] Hoc fuit ſecundum bellum cum Philippo. Primum, quum decem ferme annos geſtum fuiſſet, pace facta finitum fuerat A. V. IↃXLVIII. Liv. XXIX. 12. & XXXI. 1. Deinde finito bello Punico ſecundo, de integro bellum adverſus Philippum ſuſceptum eſt A. V. IↃLIII. quod contra leges pacis Carthaginienſibus adverſus Scipionem milites & pecuniam in Africam miſerat, & Athenienſium, aliorumque ſociorum Romanorum agros vaſtaverat. Liv. XXX. 26. & XXXI. 1.

Ultra jus victoriae, in templa] Conſule ſcriptores juris bellici, Grotium,

jam pridem dominantem in Italia Annibalem ſibi ſociaverat: poſtea crevit, implorantibus Athenis auxilium contra regis injurias, quum ille ultra jus victoriae in templa, aras, & ſepulcra ipſa ſaeviret. Placuit Senatui opem tantis ferre ſup-
5 plicibus. Quippe jam gentium reges, duces, populi, nationes, praeſidia ſibi ab hac urbe pete-

tium, 3, 12, 6, & 7. & Gentilem, 2, 24. FREINSH. Add. orationem legatorum Athenienſium in concilio Aetolorum apud Liv. XXXI. 30. Sed Florus non recte ita narrat, quaſi Romani hac ſaevitia & crudelitate Philippi erga Athenienſes impulſi bellum ei intulerint. Nam Philippus demum poſt bellum inchoatum, quum jam Conſul Rom. cum exercitu in Graeciam veniſſet, hanc vaſtitatem agro Attico intulit. Liv. XXXI. 25. & ſeq.

Tantis ferre ſupplicibus] Tam nobili populo ſupplicanti. Senec. Troad. v. 313. *Supplices noſtri patris Hoſteſque eoſdem novimus.* & 732. *Jacet ante pedes non minor illo Supplice ſupplex.* RYCK.

5. *Quippe jam gentium reges*] Clare teſtantur hoc Rhodii apud Livium, 37, 54, 11. *omne genus humanum veſtrum nomen* (an *numen*?) *imperiumque, juxta ac Deos immortales, jam pridem intuetur.* FREINSH. Cicer. II. Offic. 8. *Regum, populorum, nationum portus erat & refugium Senatus.* Conjungit rurſus in Orat. pro Domo XXXIII. *Speciem dignitatemque P. R. quam Reges, quam nationes, quam gentes ultimae pertimeſcunt.* Et Salluſt. in epiſt. Mithridatis IV. Hiſtor. *Romanis cum nationibus, populis, Regibus cunctis una, & ea vetus cauſa bellandi eſt.*

6. *Laevino Conſule*] Legendum videtur, *Laev. praetore*, ex Livio, 31, 3, 2. (& 24, 40.) Juſtino, 29, 4, 4. Item ex Floro hoc ipſo cap. *manifeſtam*, inquit, *victoriam nata in praeteria puppe laurus pollicebatur.* Hujus hiſtoriae meminit Claudian. bello Getico, v. 386. CAMERS. Claudianus tamen eo loco conſulem vocat Laevinum. FREINSH. Quae Florus hic ſcribit, ea pertinent ad primum bellum cum Philippo, quo Romani cognito foedere Philippi & Annibalis A. V. IƆXXXIX. primum M. Valerium Laevinum, tum Propraetorem, cum claſſe Brunduſium miſerunt ad tuendam oram maritimam, & obſervandos motus Philippi, Liv. XXIV. 10. Unde deinde ab Epirotis adverſus Philippum auxilio vocatus in Epirum trajecit, & per aliquot annos eamdem provinciam prorogato imperio habuit, Liv. ibid. c. 40. & 44. XXV. 3. & XXVI. 1. uſque ad A. V. IƆXLIII. quo Conſul factus Siciliam obtinuit, & deinceps ſequentibus aliquot annis Proconſul in ea fuit, Idem XXVI. 22. 29. & 40. Itaque Laevinus neque *Conſul*, ut Florus dicit, neque *Praetor*, ut Camers, rem adverſus Philippum geſſit: etſi qui pro Praetore rem gerit, recte *Praetor* dici poteſt, quemadmodum etiam a Livio Laevinus vocatur.

Claſſe peragravit] Sic improprie de navibus etiam alii. Et Cato *naves ambulare* dicit c. I. de Re ruſt. *Aut mare, aut amnis, qua naves ambulent.* vid. Gell. X. 26. Popm. ad Caton. l. d. Barth. XVII. Adverſ. 9. XXIII. 2. & Heinſ. ad Petron. c. CXIX.

7. *Africae*] Annibal tamen adhuc in Italia erat, Africa nondum ſpoliata, & debellata, quum Laevinus illa gerebat. VINET. Satis ap-

tebant. Primo igitur Laevino Conſule, po- 6
pulus Romanus Jonium mare ingreſſus, tota Graeciae litora veluti triumphanti claſſe peragravit. Spolia quippe Siciliae, Sardiniae, Hiſ- 7
paniae, Africae praeferebat: & manifeſtam victoriam nata in praetoria puppe laurus pollicebatur. Aderat ſponte in auxilium Attalus rex Per- 8
ga-

apparet, Florum exiſtimaſſe, Laevinum finito bello Punico in Graeciam adverſus Philippum miſſum fuiſſe; quod omnino falſum eſt. Confundit & miſcet res primo & ſecundo bello Macedonico geſtas. *Spolia praeferebat* dicit, quia paullo ante claſſem triumphantem memoraverat. Nam *praeferre* eſt vox triumphorum, in quibus praeda & ſpolia ab hoſtibus capta *ferri*, & *praeferri* dicuntur. Liv. XXXI. 49. *Neque captivi ulli ante currum ducti, neque ſpolia praelata.* Idem XXXVII. 46. *Praelata ſunt in triumpho ſigna militaria* CCXXX. . . . *Manifeſta* dici, quae tam certa ſunt, ut de iis dubitari non poſſit, oſtendit Clar. Burman. ad Petron. c. CXIV.

In praetoria puppe laurus] T. Livius paulo aliter refert, 32, 1, 7. Praetoriam puppem non intellige cum Camerte, praeced. nota qua praetor vehitur, ſed eam quam Graeci ναυαρχίδα, hodie vocant *Admiralem*, hoc eſt, qua dux vehitur, quiſquis ille ſit, & quemcunque magiſtratum gerat, ut *praetorium* dicitur tabernaculum ducis, quod de regum etiam tabernaculis dicunt Curt. 5, 2, 7. & Juſtin. 2, 11, 15. Sic poſtea ſub imperatoribus *praetoriani milites*, & *praefecti praetorio*, dicti. ſed hoc ſatis liquet. De ſinceritate ſcripturae paullulum addubito, magisque propendeo, ut pronuntiem ſcribendum *praetoriae* (ſcilicet navis) *puppe*. ut non modo navis, ſed & locus ejus annotetur: & vero in puppi navis enatam laurum etiam Livius prodit. Laurum autem victoriae gloriaeque omen fuiſſe, quis ignorat? quale etiam Caeſari obtigit: *Trallibus in templo Victoriae ſub Caeſaris ſtatua palma enata*, ut referunt, Caeſar ipſe de B. C. 3. 105. Dio, lib. 41. pag. 205. & Obſequens, cap. 125. & quidem, ut hic addit (penes ipſum fides ſit,) *magnitudine matura.* Sic enim ibi legendum puto, non *mature*, ut editur; nam & ſic Val. Max. 1, 6, 12. *juſtae magnitudinis.* Adde Sueton. Aug. 92, 3. Narrat etiam Plutarch. in Sympoſ. 5, 3. in praetoriae Antigoni navis puppi ſponte enatum eſſe apium, quo victores Iſthmiorum ſolebant coronari. FREINSH. Livius refert in A. V. IↃLIV. Sulpicio bellum adverſus Philippum gerente. Camertem recte refellit Freinshemius. Sic rurſum *praetoria navis* Infr. IV. 8. 5. add. Perizon. de Praetor. p. 29. Nec inelegans eſt *praetoriae*, quod placet Freinshemio. Sed Florus fortaſſis more poëtarum *puppem* pro navi ponit.

8. *Rhodii nauticus populus*] Scribit Euſebius, lib. temporum, Rhodios ſaepe maris imperium obtinuiſſe. Faciunt ad hoc, quae ſcribit Gellius, 7. 3. CAMERS. De Rhodiorum imperio maris vid. Selden. Mar. clauſ. 1. 10. & Jac. Gothofred. in Diſſert. de Imper. maris c. VIII. Ceterum Pighius ad Valer. Max. IV. 8. adnotans *ſolatia* pro ſubſidiis dici, id confirmat auctoritate Flori; cujus verba, quia in vulgatis libris non habentur, haec adjungit. *Aderant Rhodii, nauticus populus. Nam Rhodos opinatiſſima inſula, & totius Aſiae*

gamenorum. aderant Rhodii, nauticus populus: qui-

Aſiae inſularum metropolis, cum paene omnibus Cycladibus arma pertimeſcens Romano jam dudum ſe foederatam populo illi conjunxerat, & navali bello ſolatia condonabat. Adnotavit hoc etiam e libello Colomeſii lingua Francica ſcripto, cu. Titulus eſt *Bibliotheque choiſie*, Begerus, & omnia in contextum quaſi genuina recepit. Colomeſius quoque de hoc fragmento ita loquitur, ac ſi haec a Floro ſcripta putet: & Doctiſſ. Waſſe ad Fragm. Hiſtoricor. Veter. p. 248. item Thyſius & Oiſelius ad Gell. 11. 3. in explicanda voce *opinatur*, ita ea laudant, ut qui & ipſi haec pro genuinis habeant. Mihi contra videntur profecta ab homine ne quidem Linguae Latinae ſatis perito. Nihil dicam de voce *opinatus*, de qua Salmaſ. ad Trebell. Poll. Trig. Tyr. c. VI. & Savaro ad Sidon. 1. Ep. 5. niſi falli Barthium XX. Adverſar. 17. ſcribentem, Alciatum obſervaſſe eam apud Ennium legi pro celebri, laudatoque. Nam Alciatus ita e conjectura emendabat verba Ennii apud Gell. XI. 4. & lege metri, ut putabat, poſtulante pro *opulenti*, reponebat *opinati*. Vid. Columna, ad Enn. fragm. Hecub. p. 382. & Jac. Gronov. ad Gell. l. d. Nec quaeram, quae ſit ſententia in his, *Romano ſe jam dudum foederatam populo illi conjunxerat*. Hoc unum mihi oſtendi velim, quis umquam vel mediocris auctoritatis Scriptor Latinus dixerit, *ſolatia condonare bello*, pro auxilium & ſubſidium ferre. Sed, ne diutius morer Lectorem, eſt hic cento libro Pighii adſutus e Jordane de Regnor. Succeſſion. p. 84. Ed. Vulcan. Jordanes ibi agens de regno Attali Romanis teſtamento relicto ita ſcribit: *quod paene non ante Rom. Pop. adiit, niſi & ſuo labore vicina loca cepiſſet, id eſt, Lydiam, Cariam, Helleſpontum, utramque Phrygiam.* Hinc ſubdit verba quae tamquam Flori e libro ſuo refert Pighius; ac deinde addit: *Cum quibus Servilius Proconſul directus, quaſi piratico bello, obtinuit tamen Pamphyliam, Lyciam, Piſidiamque devicit, fecitque provincias.* Expellantur igitur hinc illa tam inſulſa, & auctori ſuo relinquantur. In Jordane porro pro *Aſiae* perperam legitur *Adriae*, pro *Romano* autem rectius *Romana*.

Quibus a mari Conſul, a terris omnia equis] Praviſſima hujus loci diſtinctio, quam jam pridem non meliorem factam miror. omnino diſtinguendum, *aderant Rhodii, nauticus populus, quibus a mari, conſul a terris omnia equis viriſque quatiebat.* aliquid tamen ſubintelligendum, quibus a mari, omnia infeſtantibus & quatientibus, Conſul a terris, equis & viris omnia quatiebat & infeſtabat. qui Florum leget, videbit illum ſaepe ita loqui. SALM. *Qui navibus a mari*] Puto licere ſubvenire bonis auctoribus, etiam ſine libris; quapropter hanc lectionem auſus ſum reſtituere: naves enim viris equiſque opponit, ut Conſulem Rhodiis, terram mari. ſimilis antitheſis ſupra 2, 2, 4. Nec rarum eſt, duas voces in unam coaleſcere, extritis mediis literis. Et ſunt eadem verba apud Livium, 38, 32, 2. Adde eundem, 29, 35, 6. FREINSH. *Qui navibus a mari*] Haec lectio debetur ingenio Freinshemii, qui *navibus* ſine librorum ope in contextum Flori intruſit, quod nimis temerarium eſt. Elegantius perplexum hunc locum ſic conſtituit Nic. Heinſius: *Aderant Rhodii nauticus populus: quibus a mari, conſule a terris omnia equis viriſque quatiente, bis victus rex, bis fugatus.* Omnes MSS. & ed. ante Freinshemianam: *quibus a mari.* GRAEV. Receperunt conjecturam Freinshemii Anna Fabri, & Graevius in Edit. An. 1680. Ea etſi non abſurda eſt, tamen neque ſcripti,

quibus a mari, Conſul a terris omnia equis viriſque

pti, neque editi ullius libri auctoritate confirmatur. Itaque vulgatam lectionem & diſtinctionem Salmaſii retinendam putavi. Anna quidem ſcribit, ellipſin, quam Salmaſius ſtatuit, duriſſimam, & fortaſſis ſine exemplo eſſe. Sed Iſ. Voſſius tamen & diſtinctionem Salmaſii, & eamdem ellipſin probabat: nam ita adnotaverat: *quibus a mari, Conſul a terris. Sic diſtingue, & tum demum omnia plana. quibus a mari omnia quatientibus.* Nec durior eſt haec ellipſis, quam in his Phaedri III. Fab. 12. *Ego .... Nec tibi prodeſſe, nec mihi quidquam potes.* Et Liv. XXX. 30. *Quem modo caſtris inter Anienem atque Urbem veſtram poſitis, ac jam prope ſcandentem moenia Romae, hic cernis .... ante moenia prope obſeſſae patriae, quibus terrui veſtram Urbem, ea pro mea deprecantem.* Ubi correctores poſt vocem *Romae* de ſuo addiderant *videras*; quod intelligi poterat ex ſequente *cernis*. Vid. ibi Gronov. Nec tantum eadem verba omittuntur, quae ex ſententia ſequentium vel antecedentium ſuppleri poſſunt; ſed etiam plane diverſa; ut in illo Livii XXXVI. 17. *Condidit ſe intra rupes; ne ante fauces quidem ſaltus, ut quondam Lacedaemonios fama eſt, ſed intra penitus retractis caſtris.* Ubi in priore parte ſupplendum eſt *poſitis*: nam *retractis* ibi locum non habet. Similis eſt locus Suetonii Aug. LVII. *Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex voto pro ſalute ejus ſtipem jaciebant: item Kalendis Januariis ſtrenam in Capitolio etiam abſenti,* ſcil. *conferebant*, ut in Inſcriptionibus ibi a Caſaubono & Torrentio laudatis. nam *ſtrenam abſenti jaciebant* dici non poteſt. Ejuſdem generis ex ſententia Servii ſunt haec Virgilii III. Aen. 260.

... Cecidere animi, nec jam amplius armis,
Sed votis precibuſque jubent expoſcere pacem.

Et XII. Aen. 435.

Diſce puer virtutem ex me verumque laborem,
Fortunam ex aliis .....

Amſtelodami hic locus ita corruptus erat: *qui a mari navibus Conſul, a terris o e. v. q.*

9. *Bis victus*] Apud Polybium quoque XVII. 11. Legati Graecorum in Senatu dicunt, Philippum ante poſtremam pugnam cum Quintio bis, terra & mari, victum. Navale praelium memorat Idem XVI. 1. Terreſtre illud deſignari arbitror, quum Flamininus Regem ad Aoum amnem anguſtiis, quas inſederat, expulit, de quo Liv. XXXII. 11. & 12. Quae ſequuntur apud Florum de magnitudine vulnerum, ea ad velitationes inter Romanos & Macedonas primo anno belli factas pertinere apparet e Liv. XXXI. 33. & ſeqq. Interim rem ſuo more auget, dum Regem ante adventum Flaminini bis caſtris exutum ſcribit; quem ſolus Valerius Antias a P. Villio, cui Flamininus ſucceſſit, ſemel victum & caſtris exutum prodidit. Liv. XXXII. 6. Vulgatus ordo verborum eſt in Voſſ. Sed in aliis o. s. & e. *bis victus Rex, bis exutus, bis fugatus caſtris.*

Nec ullo Graeculo ferro] Ita in omnibus ferme libris: & haud dubie rectum eſt. verum in quodam Jordanis antiquiſſimo Codice, *gracili* legitur pro *Graeculo*: ſed perperam, ut arbitror. Graeci levioribus & brevioribus utebantur armis & telis: contra Macedones vaſtis clipeis & longis ſariſſis. Inde *Graeculum ferrum* dicit, per contumeliam. nam & *Graecos Graeculos* ignominioſe vocabant. SALM. Add. Burm. ad Petron. c. XLVI. *Nec ſagittis* Ryck. Regg. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2.

Ingentibus pilis] Vide omnino Lipſium

que quatiebat. Bis victus rex, bis fugatus, bis exutus caſtris: quum tamen nihil terribilius Macedonibus fuit ipſo vulnerum aſpectu: quae non ſpi-

Lipſium de Mil. Romana, libr. 3. dialogo 4. FREINSH. Liv. XXXI. 34. Macedones, *qui haſtis ſagittiſque, & rara lanceis vulnera facta vidiſſent, cum Graecis Illyriiſque pugnare adſueti, poſteaquam gladio Hiſpanienſi detruncata corpora brachiis abſciſſis, aut tota cervice deſecta, diviſa a corpore capita, patentiaque viſcera, & foeditatem aliam vulnerum viderunt; adverſus quae tela, quoſque viros pugnandum eſſet, pavidi vulgo cernebant.* Sed haec ille de pugna inter duas alas equitum utrimque exploratum miſſas ſcribit, e qua Florus juſtum praelium inter totos exercitus facit: unde & pila, quae proprium peditum telum erant, memorat, de quibus nihil eſt apud Livium. Quod autem *gladios non minores pilis* dicit, id de totius pili longitudine intelligi non poteſt: nam hoc paullo minus ſeptem pedes longum erat; lamina gladii Hiſpanienſis, quo utebantur Romani, duos: ſed vel cum Lipſio de latitudine laminae, vel de longitudine ferri, quod in pilo duos circiter pedes ex haſtili eminebat, accipiendum eſt.

Ultra mortem] Ita malui, quam ut edidit Vinetus, Jordanis libros ſequutus, *morem*; tum quod illud *mortem* & defendant aliae edd. (quae tamen perperam *potebat*) & Pall. membranae omnes, & imprimis ratio. de ea loquutionis elegantia, nos alibi in Opinionibus noſtris. GRUTERUS. Lege quae notavit iſte doctorum, etiam doctiſſimorum confeſſione, princeps Caſaubonus, ad Perſ. 6, 41. Confer cum hoc loco Livium, 31, 34, 4. FREINSH. Id eſt, majora erant, quam neceſſe eſſet ad mortem inferendam. RYCK. Sententia eſt, tanta fuiſſe vulnera, ut, etiamſi multo leviora fuiſſent, tamen ea mors fuiſſet ſecutura. *Ultra* ſaepe de his dicitur, quae majora ſunt quam convenit, vel neceſſe eſt. Vell. II. 68. *Ultra fortem temerarius.* Claudian. I. in Eutrop. 262. *Verbis ultra nequitiam fractis.* Quintil. Declam. VII. *Animus ultra hominem*, pro majore, aut patientiore, quam fert conditio naturae humanae. Contra *citra* de his, quae minora ſunt. Quintil. Declam. CCXLVI. *Saepe in ſcelere virtutis eſt noſſe veneni modum.... ut fletur citra mortem*, i. e. ut eo dato mors non conſequatur, ut minor illius vis ſit, quam ut eo homo pereat. Vid. ibi Burm. & ad Ovid. XIII. Metam. 537. & Gronov. ad Senec. Oedip. 951. *Ultra mortem* recte habent o. s. & e. v. etſi Lipſius quoque III. de Mil. Rom. 4. malebat *ultra morem*. Ryck. Duisb. Fran. V. Ed. & Sab. perperam *petebant*. *Patere* de vulneribus Liv. XXXVIII. 21. *Foediores patebant plagae.* Et, *Non tam patentibus plagis moventur.*

10. *Flaminino*] *Flaminio* eſt in o. s. & e. idque retinuerant Freinshemius, Graevius, Begerus, & Amſtelodamenſes. Mihi nulla religio fuit poſt Edit. Plantin. Stadii, & Ann. Fabri verum nomen reducere. Idem vitium in plerisque aliis Scriptoribus dudum emendarunt Viri docti. Vid. Pigh. ad A. V. IↃLV. Bongars. ad Juſtin. XXX. 3. Sigon. ad Liv. XXII. 33. & Schott. ad Aurel. Vict. c. LI.

Chaonum montes, Aoumque amnem] Egregie nomen hujus amnis reſtitutum ab optimo, & doctiſſimo Vineto, cum prius in omnibus editis corruptum haberetur. *Aum* vetus lectio in optimo Nazariano, poſtea facili mutatione *a* in *d* mutavit: ex eo alter Palatinus *dum amnem* exhibet, ex quo poſtea *indum*, & *pindum*, & alia quae neſcio,

ſpiculis, non ſagittis, nec ullo Graeculo ferro, ſed ingentibus pilis, nec minoribus adacta gladiis, ultra mortem patebant. Enimvero Flamini- 10
no

ſcio, fecere correctores. Jordanes *Savum* in editis; in ſcriptis *ſaum*: ſed male *ſ* adhaeſit ex praecedentis vocis ultima ſyllaba. Ἀῶος etiam fluvius Cypri, & mons Aous apud Iſidorum. perperam, ſi recte memini, ſcriptum eſt *Alous*, aut alio modo etiam corruptius. SALM.

Aeum] Sicut Philippus Beroaldus repererat, ita ſcriptum hic reliquit, *Indum*. ceterum quisquis locum iſtum foedius poſtea corrupit, Indum, puto, nullum in Europa eſſe audierat, ſed in illo Europae tractu, montem, fluvium, urbem, *Pindum*. *Aeum* autem, non Indum, neque *Pindum*, exiſtimavimus legendum. Primum enim T. Livius 32, 5, 10. & 32, 10, 1. unde haec fuerunt excerpta, ita fluvium appellat, non procul Apollonia in mare Ionium exeuntem. ad quem Flaminio res primum cum Macedone fuit, non *Pindum*, nec *Indum*. Denique Jornandes, qui haec tranſcripſit, uti monuimus, *Savum* hic habet. Cujus vocabuli primam literam *s* video ex fine praecedentis vocis, *montes*, huc eſſe adjectam, ut *molientibus ſedem* fuit ſupra 1, 7, 8. pro *molientibus aedem*, poſteaque *e* in *u* negligentia imperitiaque ſimili mutatam: ut *Aous*, *Savus* ſcilicet omnino eſſet: qui infra 4, 2, 8. memorabitur. Quod autem Plutarchus in Flaminio cap. 4, & 5. *Apſum* nuncupare videtur, quem Livius *Aeum* (*Apſi* etiam meminit idem Livius 31, 27, 1. ſed in rebus Sulpicii Galbae, prioris anni conſulis) item Georg. Agricola de natura eorum quae effluunt ex terra pag. 129. hoc quid ſit, ex Polybio, puto, cognoſci poſſet: ſi extaret integer. Utriusque fluminis mentionem facit Strabo lib. 7. pag. 219. facit & Ptolomaeus lib. 3. Geograph. ſed apud quem,[r] ſicut & in Strabonis epitome Λῶος ſit, pro Ἀῶος, Λ pro Α. VINET. Sic igitur etiam ſcribendum apud Livium lib. 33. nuper reperto, ubi c. 4. *acceptae ad Aovum fluvium in anguſtiis cladi*, pro *ad Aoum fluvium*. Nominat etiam Polyb. apud Valeſ. τὸν λωὸν ποταμὸν in rebus Perſei. ubi in MS. Λωτὸν ubi forſan etiam hic fluvius intelligitur. FREINSH. Libri ſcripti & editi omnes in hac voce corrupti ſunt: nam in iis varie legitur *Indum*, *Indium*, *Pindum*, *Nidum*, *Jnoum*. Voſſ. 1. *Aum omnem* Voſſ. 2. *dumque omnem*, ut Naz. Voſſ. 3. *Indum amnem*. Primus Vinetus, ni fallor, edidit *Aoum*, & ſic emendarat Auditor Lipſii. In loco Polybii apud Freinshemium, qui eſt in Excerpt. Peiresc. p. 130. etiam Palmerius in Exercitationibus emendavit Ἀῷον Idemque in Polyb. v. 110. pro Λωΐον, & in Plutarch. Flamin. pro Ἄψον reſtituit Ἀῷον, & in Pauſan. Meſſen. c. XXXIV. pro Λώῳ, Ἀῴῳ. Apud Cononem Narrat. XXX. itidem male Λῶος pro Ἀῶος ſcribi obſervavit ibi Th. Gale. In Livio l. d. liber ſcriptus habebat *Aunum*, non *Aovum*. *Aoum* autem rurſus vocat Liv. XXXII. 21. *Cur exceſſit faucibus Epiri clauſtrisque illis inexpugnabilibus ſuper Aoum amnem?* Et XXXVIII. 49. *Philippum non eodem modo ſuper Aoum amnem juga tenentem montium T. Quintius dejecit?* Pro *Chaonum* quidam s. & v. e. *Achaonum*, alii *Acchaonum*, & *Athaonum*. In his *a* ab ultima litera vocis praecedentis ortum, ac deinde in quibusdam libris *ante* ſcriptum fuiſſe, indicio eſt, quod in Flor. legitur *ante*.

Per abrupta vadentem] Forte *cadentem* Propert. Et *cadit in patulos lympha Aniena ſpecus.* *Vadere*

X de

no duce invios antea Chaonum montes, Aoum-
que amnem per abrupta vadentem, & ipſa Ma-
11 cedoniae clauſtra penetravimus. Introiſſe victo-
ria fuit. Nam nunquam poſtea auſus congredi
rex, ad tumulos, quos Cynoſcephalas vocant,
uno,

de fluvio poëtis aegre conceſſerim: quibus tamen *ire* fluvii dicuntur, nedum hiſtoricis. Melius Ryck. & Reg. *per abrupta vagantem*. paullo ante idem codex pro *Chaonum montes* ſcribit *Acarnanum montem*. Non longe a fine capitis perperam omiſſa ſunt a librariis haec verba: *quo certavere plauſu*. GRAEV. *Vagantem* etiam Florent. Et ita adſcripſerat Auditor Lipſii. *Ire* fluvios non ſoli poëtae dicunt. Mela I. 9. de Nilo: *Iterum iterumque diviſus ad Deltae acumen it*. Et I. 12. *Amnesque inter eas eunt Lycos, & Paltos, & Orontes*. Add. Broekhuſ. ad Tibull. I. 10. 36. Et ſic Graeci etiam in proſa fluvios dicunt ἔρχεσθαι & χωρεῖν. Etſi autem non ſcio alium ullum Scriptorem, qui dicat *vadere fluvium*; tamen id non omnino damnandum putem. *In mare evadere* fluvios quidem dicunt Mela II. 2. & Curt. III. 4. 9. Sed & fluvios *vadere*, quod poëtis vix concedit Graevius, dicit Seneca IV. de Benef. 5. *Flumina haec amoeniſſimis flexibus campos cingentia, illa praebitura commerciis viam, vaſto & navigabili curſu vadentia*. Nec dubito, quin etiam alii ſic loquantur. Sed propter illa *per abrupta* hoc loco tamen praeferam *cadentem*: quod etiam Clar. Burmannus ad Valer. Flacc. III. 594. videtur probaſſe.

Id eſt, ipſa] Sic auſus ſum reponere, ex ingenio quidem, ſed juvantibus aliis locis doctorum virorum MSS. quae pares corruptiones eadem medicina ſanant. Vide ſupra, 2, 6, 51. & infra, 4, 2, 15. ſed nemo, puto, dubitabit; nam planiſſima eſt ſententia. Similis locus infra, 3, 3, 6. FREINSH. Add. Graev. ad II. 6. 15. Conjecturam Freinshemii receperunt Anna Fabri, Graevius, Begerus, & Amſtelodamenſes. Non improbo eam; ſed non volui diſcedere a libris, quorum in nullo ſive ſcripto, ſive edito, inveni *id eſt*. Aliis locis plerique ſcripti ita habent, ubi id cum ratione praeferri potuit. *Clauſtra* hac ſignificatione ſaepe dicit Florus. vid. *Indicem*. Et Liv. XXXII. 21. XLII. 67. XLIV. 7. XLV. 11. aliique quamplurimi. Adi Heinſ. ad Vell. I. 3. & Broekhuſ. ad Propert. III. 7. 55.

11. *Introiſſe victoria fuit*] Confer, quae notamus infra, 4, 2, 63. vet. ed. noſtra, *victoriae*. non ita bene, nec male tamen. FREINSH. Ita etiam Ryck. & Edd. B. & P.

Quos Cynocephalas vocant] Scribendum contendo, *Cynoſcephalas*: Graece enim κυνὸς κεφαλαὶ illi tumuli vocantur. Stephanus meus, Κυνὸς κεφαλαὶ λόφος τῆς Θεσσαλίας. erat & locus Thebis hoc nomine, unde quidam illum Lyrices principem ortum volunt. Stephanus, ἦν δὲ καὶ χωρίον Θηβῶν, ἀφ' οὗ Πίνδαρος Δαϊφάντου παῖς Βοιώτιος ἐκ Κυνὸς κεφαλῶν μελῶν ποιητής. quem locum Vir doctiſſimus & diligentiſſimus, Lilius Giraldus, in vita Pindari vertens, male ſcribit, *vicum Cynocephalorum*. non enim κυνοκέφαλοι, ſed κυνὸς κεφαλαί, vicus ille appellabatur. debuit igitur dicere, *vico Cynoſcephalis*. quinam populi ſint, qui dicuntur κυνοκέφαλοι, notiſſimum eſt. quos ita deſcribit Apollonius his verſibus, qui, quia corruptiſſimi vulgo leguntur, ut emendari debent, obiter ponam.

Ἡμι-

uno, ac ne hoc quidem juſto praelio opprimitur.
Et illi quidem Conſul pacem dedit, regnumque 12
conceſſit: mox, ne quid eſſet hoſtile, Thebas,
& Euboeam, & graſſantem ſub Nabide ſuo
Lacedaemona compeſcuit. Graeciae vero vete- 13
rem

Ἡμικύνων τ' ἔνδησα γένος περιώσιον ἀνδρῶν
Τοῖς ὤμων καθύπερθεν ἐϋστρεφέων κύνεος κρὰς
Τέτρᾳφι γαμφηλῇσι περικρατέεσσιν ἐρυμνός,
Τῶν μένθ' ὥστε κυνῶν ὑλακὴ πέλει, οὐδέ τι τοίγε
Ἄλλων ἀγνώσσουσι βροτῶν ἐνομάκλυτον αὐδήν.

Elegantiſſimi hi verſus; nec ſatis ſcio, ex quo Apollonii opere ſumpti ſint. nunc ad ordinem redeo. SALM. Vide Liv. 33, 1, 7. FREINSH. Omnes ſcripti (excepto Voſſ. 3. qui habet *Cenocephalas*,) & editi *Cynocephalas*. *Cynoſcephalae* eſt in Liv. XXXIII. 7. 10. 16. & 17. quod hic ſequutus ſum cum Graevio. Giraldum in errorem inductum credo a Thoma Magiſtro, qui in Vita Pindari ſcribit, eum fuiſſe *αὐτὸ κώμης κυνοκεφάλων*. Salmaſius ad Solin. p. 707. rurſus Apollonium facit auctorem horum verſuum Graecorum de Cynoſcephalis. Sed Interpretes Stephani ad v. Ἡμικύνες e Tzetze Chil. VII. c. 144. oſtendunt auctorem eorum eſſe Simmiam Rhodium in Carmine, cui Titulus erat Ἀπόλλων.

Uno, ac ne hoc quidem juſto, praelio] Eleganter in hunc ſenſum infra, 4, 2, 63. *uno (& ut ſic dixerim) non toto praelio*. FREINSH. *Non juſtum praelium* ideo, ut puto, dicit, quod quum neuter ducum eo die decreviſſet dimicare, neque exercitus e caſtris educti, nec acies inſtructae fuiſſent, primo certamen inter paucos contractum, ac deinde ſubſidiis utrimque miſſis paullatim auctum fuerat, ita ut ad extremum omnibus copiis dimicaretur. Polyb. XVII. 17. & Liv. XXXIII. 7. Mox Quintium *Conſulem* vocat Florus; qui Procoſ. erat, Liv. XXXII. 28. De rebus tum in Boeotia geſtis Polyb. Excerpt. Legat. cap. VIII. Liv. XXXIII. 1. 27. & ſeqq. & in Euboea Id. XXXII. 16, 17.

12. *Lacedaemoniam*] Hiſtoriam habes ex Livio 34, 26. &c. Juſtino 31, 3, 1. Eutropio & Oroſio ubi ſupra. CAMERS. Non damno *Lacedaemoniam*, ſed Florum ſcripſiſſe dico *Lacedaemona*, praeeuntibus libris. Sic ſuperiori capite: *cum Xanthippum illis ducem Lacedaemon miſiſſet*. SALM. *Lacedaemona*] Reſtitui quod erat in binis Pall. nec abibat tert. quam quod is, *Lacedaemonia*. editi *Lacedaemoniam*. GRUT. *Lacedaemona* etiam Ryck. Regg. Flor. Magl. Voſſ. 1. 3. & edd. vett. excepta prima. *Lacedaemonia* Voſſ. 2. *Lacedaemoniam*. ceteri s. & v. e. Dictys Cret. 1. 5. *Eademque, qua apud Lacedaemoniam, cupiditate*. Adnotat ibi Barthius; *Lacedaemoniam* eſſe ipſam urbem Spartam, ſeque neſcire, an ullus Latinus Scriptor ita uſurparit. Vindingius *Lacedaemonam* legit; & pro regione ſumi dicit, ut eod. lib. c. 12. & 17. Sed omnibus his locis vulgo aliter editur, nec ſatis apertum eſt *Lacedaemonam*, ut Vindingius vocat, in iiſdem ſemper poni pro Laconica. Certe c. 5. & c. 12. de urbe potius agitur, quam de regione. Vid. Wopkenſ. Adverſar. in Dictyn in Obſervat. Miſcell. Nov. Tom. II. p. 4. Pro *ſub Nabide ſuo* Naz. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. prave *ſumma vi de ſuo*. Reg. Q. etiam corruptius *ſumma vi ſervo*. Ryck. *ſub Onabile ſuo*.

rem ſtatum reddidit, ut legibus viveret ſuis, & 14 avita libertate frueretur. Quae gaudia, quae vociferationes fuerunt, quum hoc forte Nemeae in theatro quinquennalibus ludis a praecone caneretur? quo certavere plauſu? quid florum in Con-

13. *Graeciae veterem ſtatum reddidit*] Quantum proſit iſta victoribus clementia, prolixe oſtendit Gruterus diſc. ad Tacitum, 27. Grotius de jure pacis & belli. 3. 15. FREINSH. De libertate Graeciae reddita Polyb. in Exc. Legat. c. IX. & Liv. XXXIII. 32. Neſcio unde in Amſtelod. editionem venerit turpis error, *ne legibus viveret ſuis*.

14. *Quae gaudia*] Nec immerito. vide ſupra, 1, 9, 3. FREINSH.

Nemeae] *Nemea* ſilva, locus, urbs, ludi. Quatuor Graeciae certamina ſacra fuerunt, quos illi *ἀγῶνας* dictitabant: *Nemea*, *Pythia*, *Iſthmia*, *Olympia*. Quod ergo auctor hic dicit factum in Nemeis, Livius, 33, 18. & 34, 40 & Plut. Flaminino, cap. 17. id dicunt factum in Iſthmiis primum, deinde in Nemeis, & magis etiam in Iſthmiis. VINET. Petavius in Rationar. Temp. IV. 8. hic duplicem Flori errorem notat, primum, quod Graecis libertatem in Nemeis pronunciatam dicit: nam in his eam ſolis Argivis a Nabide oppreſſis pronunciatam fuiſſe; Iſthmiis autem Graeciae: alterum, quod Nemea quinquennalia facit. Verum eſt Nemeis ſolis Argivis libertatem redditam fuiſſe, Iſthmiis autem reliquis Graecis. ita enim de illis Liv. XXXIV. 41. de his XXXIII. 32. Polyb. l. d. Plutarch. in Flamin. & Appian. in Exc. Legation. c. XXIV. Sed Nemeae agonem etiam Auſonius una cum aliis ſacris certaminibus Graecorum quinquennalem facit in fine Eclogarii, quemadmodum Iſthmium Plinius IV. H. N. 5. & Solin. c. XIII. Verum & Nemea & Iſthmia triennalia fuiſſe docent Scaliger ad Euſeb. Chron. p. 91. & 139. in Prolegom. de Emendat. Tempor. p. 4. & Lib. 1. p. 53. Schmidius in Prolegom. ad Pindari Nem. Vinetus ad Auſonium, & Dodwellus de Cyclis Diſſert. VI. & VII. *Cecinisse* praeconem in theatro dicit, pro modulata voce tamquam canentem decretum hoc Senatus pronunciaſſe; quemadmodum comoedi, tragoedi, & declamatores pronunciantes dicuntur *canere*. Vid. Graev. ad Cicer. 1. Offic. 42.

Quid florum in conſulem profuderunt?] Vide omnino Polyb. excerpt. legat. 9, 5. & Appian. Hoc autem fieri ſolitum honoris atque benevolentiae cauſa, *diis*, *hominibusque* bene meritis. *Diis* ut apud Capitolinum M. Antonino cap. 4. *coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus*. *Hominibus*, aut *vivis & videntibus*, ut hoc loco: & apud Pauſan. Meſſen. *Ariſtomenem Andaniam reverſum, acceperunt matronae, taenias in eum quacunque incederet, & ut anni ferebat tempeſtivitas, flores & fructus jacientes.* Adde Arrian. 3, 2, 28. & eundem de reb. Ind. 6, 15. 7, 12. Sic apud Herodian. 4, 15. Alexandrini *florum ſparſionibus imperatorem* (Caracallam) *honorabant*. aut *mortuis*, idque *in feretro*, dum efferrentur, ut apud Plinium 21, 3. cujus locum aliquanto meliorem quam accepi reddam: *Florum quidem Pop. Rom. honorem Scipioni tantum habuit. Serapio cognominabatur, propter ſimilitudinem ſuarii cujuſdam negotiatoris. Obierat* (male lectum hactenus *Ob id erat*) *in Tribunatu plebei admodum gratus, dignusque Africanorum familia. Nec erat in bonis funeris impenſa. Aſſes ergo contulit populus, ac fu-*

nus

Conſulem profuderunt? Et iterum iterumque 15 praeconem repetere illam vocem jubebant, qua libertas Achaiae pronuntiabatur: nec aliter illa conſulari ſententia, quam modulatiſſimo aliquo tibiarum, aut fidium cantu fruebantur.

mus elocavit, quaque proferebatur, flores e proſpectu omni ſparſit. vel *in ſepulcris* quem ritum indicant plurimi omnium fere Poëtarum loci. quomodo & Auguſtus *corpus Alexandri floribus aſperſis veneratus eſt.* Sueton. Aug. 18, 1. Sed iſta luculenter explicat Kirchmannus de funeribus Romanorum. Denique etiam *imagines* floribus ſparſas legimus apud Tacitum 14, 61, 1. & H. 2. 55, 3. FREINSH. Add. Lipſ. ad Tacit. XIV. Ann. 61. Caſaub. ad Sueton. Ner. XXV. & Freinshem. ad Curt. V. 1. 20.

15. *Repetere illam vocem*] Ita Polybius, Plutarchus, & Livius l. d. *Achajam* nunc vocat, quam paullo ante *Graeciam*. Quomodo veteres his nominibus utantur oſtendunt Manut. ad Cicer. IV. Ep. Fam. 12. & Salmaſ. ad Solin. p. 100. & 568.

CAP. VIII.

Bellum Syriacum regis Antiochi

MAcedoniam ſtatim, & regem Philippum 1 Antiochus excepit, quodam caſu, quaſi induſtria, ſic adgubernante fortuna, ut quemad-

Bellum adverſus Antiochum Regem a Romanis geſtum, ſcribunt Livius, lib. 34. & ſeqq. Juſtinus, lib. 31. Appianus, Syriaco. Val. Max. 2, 5, 1. 3, 5, 1. 4, 1, 9. ext. 7, 3, 4. 8, 1, 1. in damnat. 9, 1, 4. ext. Gellius, 5, 5. Plutarchus, Scipione (& Cat. maj. cap. 22.) Auctor de Vir. illuſtr. cap. 34. Eutrop. 4. 1. Oroſ. 4, 20. Frontinus, 4, 7, 30. Quo geſtum ſit tempore, docet Euſebius lib. temporum. CAMERS.

1. *Macedoniam ſtatim*] Videtur inſerenda vox, *Mac. ſtatim Syria,* &c. nam regnum regno, regem opponit regi. FREINSH.

Philippum Antiochus] L. Ampelius: *per Paulum Conſulem, Perſen in Syria vicit regem Antiochum. Per Scipionem Aemil.* Legas *per Paul. Conſulem, Perſen; in Syria vicit regem Antiochum per Scipionem. Per Aemil. &c.* IDEM.

Quodam caſu, quaſi induſtria] Neſcio quomodo minus placet, an aliunde quid acceſſit, & Florus tantum ſcripſit, *quadam quaſi in-*

admodum ab Africa in Europam, ſic ab Europa in Aſiam, ultro ſe ſuggerentibus cauſis, imperium procederet; & cum terrarum orbis ſitu ipſe
2 ordo victoriarum navigaret. Non aliud formidoloſius fama bellum fuit; quippe quum Perſas &

duſtria. ſupra, 1, 8, 1. *quadam fatorum induſtria*, infra, 4, 2, 61. *Plane quaſi de induſtria captante fortuna, &c.* Similis obſervatio in Juſtino, 11, 15, 2. Curt. 6, 1, 10. 8, 10, 42. Tac. H. 2, 1, 1. Adde Acidal. ad Curt. 9, 7, 2. IDEM. Non immerito Doctiſſimo Freinshemio & ante eum Lipſio, cujus Auditor deleverat verba *quodam caſu*, ſuſpecta fuit haec ſcriptura, in qua non multum bonae ſententiae ineſt. Eam Magnus ille Joh. Fred. Gronovius egregia conjectura ita emendat ad Livium XXX. 30. *quadam caſum quaſi induſtria ſic adgubernante fortunae.* Nam *caſum* veteres conſiderabant tamquam effectum fortunae, quae *caſus dare, edere,* & *adferre* dicitur. *Induſtriam fortunae* autem ſic dicit, ut 1, 8. *induſtriam fatorum.* Adi ipſum Gronov. ad l. d. ad Tacit. 1. A. 12. & ad Juſtin. XXVII. 1. Schefferus putat meliorem reddi locum ſublata diſtinctione poſt *excepit.*

Ultro ſe ſuggerentibus cauſſis] Hoc etiam felicitatis magnae eſt, acquirere regna aliena juſto titulo, & abſque noſtra invidia. Eadem ſententia ſupra, 2, 2, 3. *Sed ecce, ceu ultro ipſis viam pandentibus fatis, nec occaſio defuit.* Senſerunt hoc Romani, quantum intereſſet famae, & per hanc potentiae, iniqua bella non gerere. Quapropter etiam, quos inviſiſſimos habebant, bello non petebant, niſi cauſſa oblata. Claret hoc loco Juſtini, 30, 3, 1. *Grata legatio* (Alexandrinorum de Philippo querentium) *Romanis fuit cauſam belli adverſus Philippum quaerentibus.* FREINSH.

Cum terrarum orbis ſitu] Hunc ordinem in deſcribendo ſitu terrarum etiam Dionyſius in periegeſi princ. ſequitur; quod eum amore patriae facere, Strabonem autem primam Europam, poſtremam Africam ponere, ſcribit Euſtathius. Et ſic Plin. prooem. L. III. H. N. Salluſtius Jug. XVII. *In diviſione Orbis terrae plerique in parte tertia Africam poſuere.* Herodotus IV. 36. ſeqq. & Timaeus apud Polybium in Excerpt. Peireſc. p. 59. Aſiam primam, Africam ſecundam, Europam tertiam videntur feciſſe. Non eſt operae pretium adnotare, quae hic conatur Schefferus in Obſervat. Miſcellan. Vol. IX. p. 322.

2. *Non aliud formidoloſius fama bellum fuit*] Confer haec cum ſuperiori cap. num. 3. &c. FREINSH.

Xerxem] De terribili hujus apparatu lege Juſtinum, 2, 10. & ſeqq. Ceterum tria iſta verba, *Xerxem atque Darium*, non injuria ſuſpecta habeas gloſſae. IDEM. Vulgata ſcriptura eſt in omnibus libris, niſi quod Ryck. habet *Xerxemque Darium.* Nullam ſatis probabilem cauſam invenio, cur tollendum ſit *Xerxem.* reliqua ideo ſuſpecta eſſe poſſunt, quod ea quae mox de montibus perfoſſis, & mari velis operto dicit, ad ſolum Xerxem pertinent. De adparatu Xerxis add. Claudian. II. in Rufin. 119. ſeqq. & ibi Barth. *Perſas orientem* Pall.

Perfoſſi] Autores hiſtoriae ſunt Solin. c. 14. Mela lib. 2. Herodot. lib. VII. Cicero 2. de finib. Virg. in Culice, ubi, *non perfoſſus Athos.* Juven. Sat. X. *velificatus Athos.* Juſtin. lib. 2. CAMERS.

3. *Ad hoc coeleſtes minae*] *Ut hoc* ex Nazarii libro. *ut* pro *in*, ut multis locis ſcriptum in illo Codice

& orientem, Xerxem atque Darium cogitarent; quando perfoſſi invii montes, quando velis opertum mare nuntiaretur. Ad hoc coeleſtes minae territabant, quum humore continuo Cumanus Apollo ſudaret. Sed hic faventis Aſiae ſuae numi-

ce deprehendi. libro quarto, *totus ut monſtrum illud deſciſcebat*, pro, *in monſtrum illud*. ſic hoc loco, *in hoc coeleſtes minae*. nihil moverim tamen. *at* pro *ad*. deinde *a* in *u*. ita corruptum *ut* pro *ad*. SALM. *Ut hoc* etiam Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. *ad haec* Berol. Duisb. Pal. 1. & v. e. vid. Burm. ad Ovid. Metam. VI. 459. infr. c. 18. n. 10.

Coeleſtes minae] Prodigia. Livius II. 42. *Acceſſere ad aegras jam omnium mentes prodigia coeleſtia, prope quotidianas in urbe agrisque oſtentantia minas. Dii minantes*, i. e. prodigiis adverſa denuntiantes, Senec. Thyeſt. 704. Et *exta & ſigna minacia* ſaepe apud alios. Vid. Briſſon. 1. Formul. p. 22.

Quum humore continuo Cumanus Apollo ſudaret] Quod hic ſcribit Florus lege apud Divum Auguſt. Civit. 3. 11. Cicero autem de divin. lib. 2. docet hujus rei cauſam: ſed locum aſſignaſſe ſufficiat. Advertendum ſimile prodigium ſaepe viſum ut ibidem Auguſt. annotat. Lege Euſebium in praeparat. Evangelica. CAM. Meminit hujus prodigii Cicero de divin. 1, 43. f. Aliis etiam temporibus ſudaſſe ſimulacra annotatum eſt, ut ejuſdem *Apollinis* bello ſociali. Obſequens cap. 114. apud eum enim pro *Cujus in arce*, non dubitem legere; *Cumis in arce. Antonii* Albae ante bellum Actiacum, per multos dies, nec, cum abſtergeretur, ſudore ceſſante. Plut. Anton. cap. 78. *Calypſus, ſive alterius cujuſdam heroinae* Cumis, bello Auguſti cum Sex. Pompejo. Dio lib. 48. prope a fine. qui naturali cauſſae videtur id tribuere, quod etiam facit Plutarch. Coriolano cap. 37. *Dei cujuſdam Siculi*, Adrani, ſub adventum Timoleontis. Plut. Timol. cap. 17. *Deorum aut heroum quorumcunque*, ante Marſicum. Siſenna ſecundo Hiſtor. *Item* Thebis, ſub adventum Alexandr. Diod. 17, 10. *Averni* Philargyrus ad Virg. Georg. 2, 162. *Eliſae* Carthagine. Silius 1, 98. *Herculis* Lacedaemone, ante Leuctricam calamitatem. Cicer. de divin. 1, 34. *Martis* Romae, inrumpente Italiam Poeno. Livius 22, 1, 12. iterum C. Antonio Coſ. Obſequens cap. 122. *Mercurii* Arretii, C. Valerio M. Herennio Coss. idem Obſequens cap. 111. *Orphei* apud Libethra. Plutarch. Alexandro cap. 23. *Victoriae* Capuae. Cicer. de divin. 1, 43. *Adferunt praeterea, ſaepe ſimulacra ſudaſſe, aliquando gemitus edidiſſe, viſaque etiam advertiſſe, & nictata eſſe.* Plut. Camillo cap. 10. Sic etiam ante mortem Africani minoris flevit Apollo per triduum continuum: ſi fides Dioni in Excerpt. Valeſ. pag. 625. Sic apud noſtratia ſimulacra ante duo tria ſecula adeo haec omnia in conſuetudinem venerant, ut prope ſaepius quam homines flerent, riderent, loquerentur etiam & ambularent, aliaque peragerent opera, quae noſtri homines vix credere poſſunt. Idem Apollo Cumanus etiam lacrumaſſe legitur apud Livium 43, 13, 4. idque triduum ac tres noctes. FREINSH. De ſimulacris lacrymantibus Senec. Thyeſt. 702. *Flevit in templis ebur*, & Virgil. 1. Georg. 480. Add. Bulenger. de Prodig. c. IV. & Broekhuſ. ad Tibull. II. 5. 77.

Aſiae ſuae] Quid ſibi velit hic Florus intelligas ex Obſequente, cap. 87. *Apollinis ſimulacrum lacrumavit per quatriduum. vates por-*

4 numinis timor erat. Nec ſane viris, opibus, armis quicquam copioſius Syria: ſed in manus tam ignavi regis inciderat; ut nihil fuerit in Antiocho ſpecioſius, quam quod a Romanis victus eſt.
5 Impulere regem in id bellum, illinc Thoas Aetoliae princeps, inhonoratam apud Romanos querens adverſus Macedonas militiae ſuae ſocietatem: hinc Annibal, qui in Africa victus, profugus, & pa-

tenderunt, Graeciae fore exitium, unde deductum eſſet. FREINSH. Graevius in Praefatione frigidam eſſe hanc ſententiam judicaverat. Reſpondet Begerus, Deos dici amare ſuos, iisdemque timere. *Cum igitur Apollo ſudaſſet imminente Aſiae tanta bellorum mole, quidni* Florus *Ethnicus potuerit credere & ſcribere, eum Aſiae ſuae timuiſſe?* Florus non ſolum Apollinem Aſiae ſuae timuiſſe ſcribit; ſed ex eo timore ſudorem illius ſtatuae ortum eſſe. Hoc omnino frigide & inepte ſcripſit, &, ſi credidit, ſtulte credidit; nec ullum alium proſae ſcriptorem non ineptum ita loquutum credo. Saniora aliquanto ſunt, quae de ſimili prodigio vates, quamquam inſanum genus hominum, reſpondent ap. Obſequent. l. d. & Auguſtin. III. de C. D. II. *Simulacri Apollinis fletum ideo proſperum eſſe Romanis, quoniam Cumae colonia Graeca eſſet, ſuisque terris, unde accitus eſſet, id eſt, ipſi Graeciae luctum & cladem Apollinem ſignificaſſe plorantem. Terror erat* Flor.

4. *Sed in manus tam ignavi regis*] Quantum momenti ſit in bono duce, teſtatur noſter infra, 2, 18, 11. ubi vide. De Antiochi vero moribus & indole vide judicium Polybii in Excerpt. Valeſ. pag. 66. FREINSH. *In manibus* Naz. Voſſ. 3. Edd. S. & P. *in manu* Ryck.

Nihil ſpecioſius, quam quod a Romanis victus eſt] Nam (quod alibi vetus Comicus Accius ait) *trophaeum ferre me a forti viro pulcrum eſt. Sin autem & vincar, vinci a tali nullum eſt probrum.* Eodem redit iſtud Livii praef. 4. *Si in tanta ſcriptorum turba mea fama in obſcuro ſit; nobilitate ac magnitudine eorum, qui nomini officient meo, me conſoler.* Hinc illud apud Poëtas. Virgil. 10. 829.

Hoc tamen, infelix, miſeram ſolabere mortem.
Aeneae magni dextra cadis.

Ovid. Metam. 12, 80.

Quisquis es, ô juvenis, dixit, ſolamen habeto
Mortis, ab Aemonio quod ſis jugulatus Achille.

Stat. Thebaïd. 9, 556.

. . . non inficiamur honorem
Mortis, ait, refer huc oculos, ego vulneris auctor
Laetus abi multumque aliis jactantior umbris.

Adde Juſtin. 5, 12, 8. FREINSH. *Victus ſit* Pall. deinde iidem, Regg. Magl. Duisb. & v. e. *bellum Thoas.* Flor. *bellum hinc Thoas.*

5. *Inhonoratam*] De querelis Aetolorum, & Thoante Liv. l. XXXIII. c. II. & ſeqq. c. 35. & 49. L. XXXV. c. 12. & Polyb. in Excerpt. Legat. c. VI. & IX. & de Annibale Liv. XXXIII. 45, & ſeqq. Pro *Macedones* repoſui *Macedonas* e Ryck. Berol. Duisb. Fran. E. V. B. S. & J. ut *Samnitas* 1. 16. 1.

6. *Conſiliis ejus*] Cornel. Nep. Annib. c. VIII.

Satis habuit bellum movere] Tac. H. 4, 69, 1. *ſumi bellum etiam ab ignavis, ſtrenuiſſimi cujusque periculo geri.* FREINSH. Reg. Q. *Satis ha-*

pacis impatiens, hoſtem populo Romàno toto
orbe quaerebat. Et quod illud fuiſſet periculum,
ſi ſe conſiliis ejus rex tradidiſſet, id eſt, ſi Aſiae
viribus uſus fuiſſet miſer Annibal? Sed rex ſuis
opibus, & nomine regio fretus, ſatis habuit bel-
lum movere. Europa jam, dubio procul, jure 7
ad Romanos pertinebat. hic Lyſimachiam urbem,
in litore Thracio poſitam a majoribus ſuis, An-
ti-

habuit ſine Annibale bellum movere. Nec diſplicet. Nam Florus iis, quae Antiochus facere debuerat, opponit ea, quae fecit. Debuerat uti conſiliis Annibalis, eique vires tanti regni, & ſummam belli committere. Hoc non fecit, ſed ſuis opibus, & nomine regio fretus, quaſi ea ſatis valerent adverſus Romanos, ſine Annibale ejusque conſiliis bellum movit. Cur autem ſuis potius, quam Annibalis conſiliis bellum geſſerit, exponunt Liv. XXXV, 42. & Juſtin. XXXI. 6.

7. *Ad Romanos pertinebat*] Perizonius adſcripſerat: *improbat Voſſ. de Latin. merito ſuſp.* c. XVI. Voſſius notat eos, qui *pertinere* dicunt pro poſſidere; ut, *hoc ad me pertinet*, pro hoc meum eſt. Sed quum Florus deinde multa bella a Romanis in Europa diu poſt hoc tempus geſta memoret, per quae magna pars Europae. in poteſtatem illorum venit, vox *pertinere*, hic ita accipi non poteſt. Videtur igitur hoc velle, Romanos, utpote tota Europa potentiſſimos, & qui civitates Graecas a Regibus 'aliisque oppreſſas in libertatem vindicare vellent, ut quidem prae ſe ferebant, jure potuiſſe *curare* & *animadvertere*, ut Manlius apud Liv. XXXVIII. 48. loquitur, quid Reges populique in Europa agerent, & utrum jure, an injuria ſibi in ea aliquid vindicarent, atque adeo res Europae ad curam illorum pertinuiſſe. Sic *pertinere* hoc loco eadem ſignificatione dicetur, qua ab aliis probatis Scriptoribus, qui *pertinere ad aliquem* dicunt, quod illius aliquam in partem intereſt, in quo verſatur officium illius, & in quo propterea curam aliquam ponit. Liv. XXXIII. 39. *Adventus* Antiochi in Aſiam *nihil ad* Romanos *pertinens.* & c. 40. *Aſiam nihil ad Romanos pertinere.* Caeſ. III. B. C. 107. *Controverſias Regum ad populum Romanum, & ad ſe, quod eſſet Conſul, pertinere exiſtimans.* Utrum autem ad Romanos jure haec cura rerum Europae pertinuerit, an opum ſuarum augendarum cauſa ſpecioſo praetextu civitates Graecas in libertatem vindicandi, ſibi arbitrium controverſiarum inter Reges & Civitates nihil ad ipſos pertinens adrogaverint, ea alia quaeſtio eſt. *Dubio procul. ad Romanos pertinebat* Magl. *Europae jam d. p. jura ad R. pertineant* Voſſ. 1.

Poſitam a majoribus ſuis, &c. repetebat] Quam ineptus hic ſit belli titulus, tetigimus ſupra, 1, 2, 4. & latius exſequitur Gentilis, de jure belli, 1, 22. FREINSH. Lyſimachiam a Lyſimacho, qui inter Alexandri M. Duces fuit, conditam ſcribunt Steph. de urbib. Pauſan. Attic. 9. Juſtin. XVII. 1. & alii. Deinde Seleucus, Antiochi proavus, Lyſimacho in acie caeſo, Cherſoneſum Thraciam, in qua erat Lyſimachia, occupaverat. Liv. XXXIII. 40. & XXXIV. 58. An autem Lyſimachus inter majores Antiochi fuerit, non ſcio. Sed Antiochum illo titulo in repetenda poſſeſſione uſum fuiſſe non inve-

8 tiochus ut hereditario jure repoſcebat. hoc velut ſidere Aſiatici belli mota tempeſtas. Et maximus regum contentus fortiter indixiſſe bellum, quum ingenti ſtrepitu ac tumultu moviſſet ex Aſia, occupatis ſtatim inſulis, Graeciaeque litoribus,
9 otia & luxus tanquam victor agitabat. Euboeam inſulam continenti adhaerentem tenui freto reciprocantibus aquis Euripus abſcidit. Hic ille poſitis aureis ſericisque tentoriis, ſub ipſo freti murmure, quum inter fluenta tibiis fidibusque conci-

nio. *Urbem* non habet Flor.

Hereditario jure repoſcebat] *Repetebat*, in aliis. SALM. Eſt in Naz. Reg. Q. Voſſ. & edd. vett. praeter primam. Florus non ſatis adcurate haec narrat. Seleuco paullo poſt occupatam Cherſoneſum occiſo, poſteri illius Cherſoneſum neglexerant, & poſſeſſionem ejus amiſerant: deinde Antiochus exiſtimans ea, quae jure belli Seleuci facta fuerant, ſuae ditionis eſſe, trajectis in Europam copiis eam recuperaverat, & Lyſimachiam dirutam inſtauraverat. Sed Romani eum nec in Europa quidquam poſſidere, nec urbes Graecas Aſiae in poteſtate habere volebant. Ita Liv. XXXIII. 38. & ſeq. XXXIV. 58. & XXXV. 16.

8. *Hoc velut ſidere*] i. e. haec controverſia concitavit bellum Aſiaticum, ejusque cauſa fuit, quemadmodum tempeſtates ortu, vel occaſu ſiderum quorundam, ut Arcturi, Hyadum, Pleiadum moventur. Vid. Schulting. ad Senec. Suaſor. III. qui hoc rectius ad alia ſidera refert, quam Freinshem. *in Ind.* ad Solem. Cicer. pro Muren. XVII. *Nam ut tempeſtates ſaepe certo aliquo coeli ſigno commoventur . . . ſic in hac comitiorum tempeſtate populari ſaepe intelligas, quo ſigno commota ſit.* Add. infr. III. 21. 3.

Et maximus] Malim, *Sed maximus*. FREINSH.

Contentus fortiter indixiſſe bellum] Reduxi ſcripturam v. e., quomodo pridem etiam legendum conjecerat Lipſius, d. c. XIX. (Lib. II. Elector.) cum offendiſſet in MS. ſuo, *conventus fortiter indixiſſe*, &c. GRUTER. Confer cum hoc loco Tacit. H. 4, 69. 1. FREINSH. Vitioſa ſcriptura *conventus* etiam in Naz. Pall. Ryck. Fran. Regg. & nonnullis vett. edd. eſt. Ald. junt. & Vinet. quoque vitioſius, *conventus. Fortiter indicto bello quum.* De indictione belli nihil legitur apud Liv. XXXV. fin. & XXXVI. princ. Paullo poſt Perizonius adſcripſerat conjecturam, *otia & luſus*. Sed omnes libri habent *luxus*, nec mutandum videtur.

9. *Continenti adhaerentem*, &c. *Euripus abſcidit*] Inde Plinius, 4, 12. *Euboea & ipſa avulſa Boeotiae, tam modico interfluente Euripo, ut ponte jungatur.* Talis Sicilia, de qua multa Juſtinus, lib. 4. FREINSH.

Reciprocantibus aquis] *Quorundam aeſtuum privata natura eſt, velut Tauromitani Euripi ſaepius, & in Euboea ſepties die ac nocte reciprocantis.* Plinius, 2, 97. IDEM. Idem, quod Plinius, etiam Strabo & alii veteres de Euripo prodiderunt. Aliter Liv. XXVIII. 6. Vid. Tan. Fab. I. Ep. 14. & Wheler. in Itinerario.

Per hiemem roſis] Lucian. Nigrino, pag. 42. τὺς μέσȣ χειμῶνος ἐμπιπλαμένȣς ῥόδων, ϗ τὸ σπάνιον αὐτῶν ϗ παράκαιρον ἀγαπῶντας. FREINSH. Romanorum in hac

cineret, collatis undique, quamvis per hiemem,
roſis, ne non aliquo ducem genere agere videre-
tur, virginum puerorumque delectus habebat.
Talem ergo regem jam ſua luxuria debellatum 10
populus Romanus, Acilio Glabrione Conſule,
in inſula aggreſſus, ipſo ſtatim adventus ſui nun-
tio coëgit ab inſula fugere. Tum praecipitem 11
apud Thermopylas aſſequutus, locum trecento-
rum Laconum ſpecioſa caede memorandum, ne
ibi quidem fiducia loci reſiſtentem, mari ac terra
ce-

hac re luxum ſaepe memorant Veteres, Martial. IV. 29. VI. 80. XIII. 127. Macrob. VII. Sat. 5. & alii apud Torrent. ad Horat. I. Carm. 38. & ap. Livinej. ad Mamertini Panegyr. Juliani c. XI.

Ne non aliquo ducem genere agere videretur] Simile dicterium huic eſt illud in Auguſtum, apud Sueton. cap. 70, 7.

Poſtquam bis claſſe victus naves perdidit,
Ut aliquando vincat, ludit aſſidue aleam.

FREINSH. Lipſius malebat: *ne non aliquo dux genere videretur.* Non aſpernarer, ſi libri addicerent. Videtur enim ex *genere* natum *agere*, librariorum culpa, ingratiis Flori: non quod *ducem agere* non ſit Latiniſſimum, ſed quod durus admodum ſit & auribus valde gravis iſtarum vocum duarum concurſus *genere agere*. Forte tranſpoſitae ſunt voces, ut Florus ſcripſerit, *ne non aliquo genere ducem agere videretur.* ſic ſane vitabitur κακο-φωνία. GRAEV. Tollius Fortuitor. c. X. legit, *ne non aliqua ducem agere videretur*: ut ap. Virgil. III. Ecl. 15.

Et, ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes.

Begerus edidit quod placebat Lipſio. Ego nihil muto invitis libris. *Aliquo genere* eſt, aliqua ratione, aliquo modo. Vid. I. 13. 4. Quae hic ſcribit Florus, pertinent ad nuptias Antiochi cum virgine Chalcidenſi, poſt quas omiſſa omnium rerum cura tempus in conviviis ac luxu traduxit. Appian. in Syriac. p. 96. Liv. XXXVI. II. *Aliquo ducum genere* Naz. Ryck. Voſſ. 2. & Edd. B. S. P. eaedemque *ne cum aliquo*. Deinde Naz. & Voſſ. I. *dilectus*.

10. *In inſula aggreſſus*] Haec non cohaerent cum ſequentibus. nam ſi Antiochus ad primum nuncium adventus Romanorum ab inſula fugit, quo modo populus Rom. eum in inſula adgreſſus eſt?, Livius XXXVI. 15. & Appian. l. d. ſcribunt, Regem cum cognoviſſet urbes Theſſaliae ab Acilio receptas, Euboea relicta Thermopylas occupaſſe. A Magl. abſunt verba, *ab inſula*. Ingrata eſt in tam paucis verbis iteratio vocis *inſula*: Sed hiſtoriae magis convenit, ut tollantur praecedentia *in inſula*. Pro *Acilio* liber Ryck. male *Attilio*. Eſt obvius error in libris veteribus. Vid. Jac. Gronov. ad Liv. XXX. 43. & Bongarſ. ad Juſtin. XXXI. 6. *Ab inſula recedere* Flor.

11. *Tam praecipitem*] Non dubito ſcribere, *tum praecipitem*. ipſa poſtulante ratione & ſententia. SALM. Ita v. c. & Pall. tres. GRUT. Et alii libri ſcripti.

Apud Thermopylas] In hac narratione mendoſus eſt Eutrop. 4, 3. *Habuiſſe fertur armatorum ſexaginta millia, e quibus quadraginta millia caeſa, pluſquam quinque millia fugiſſe referuntur.* Non dubito ex-

cedere coëgit. Statim & e veſtigio itur in Syriam.
12 Claſſis regia Polyxenidae Annibalique commiſſa. nam rex praelium nec ſpectare poterat. Igitur, duce Aemilio Regillo, adremigantibus Rhodiis,
13 tota laceratur. Ne ſibi placeant Athenae; in Antiocho vicimus Xerxem; in Aemilio Themiſtoclem

excidiſſe vocem, & aliam mutatam eſſe, reſtituendumque; *plusquam quinque millia capta fuiſſe referuntur*. quis enim non videt, excerpta haec ex Livio 36, 19, 13. & quam abſurda ſit recepta lectio? FREINSH.

Ne ibi quidem fiducia loci] Sic de Critolao Pauſanias in Achaïcis, pag. 424. 40. IDEM. Et hic Florus abit a Livio & aliis. Nam Livius XXXVI. 17. & ſeqq. auctor eſt, Antiochum in Thermopylis vel maxime fiducia loci reſtitiſſe Romanis, ſed magno praelio ab Acilio victum fuiſſe. Nec aliter Appian. in Syriac. p. 97. & Plutarch. in Cat. maj. Et memorat praelium Acilii cum Antiocho ad Thermopylas etiam Cicer. de Senect. c. x. Errat igitur haud dubie Florus. Aliter errat Euſebius, cum Antiocho hoc bello unum tantum praelium, idque ad Thermopylas, factum putans. Vid. Scaliger. ad Euſeb. Chron. num. CIↃ IↃCCCXXV. Mox noſter in his, quae de claſſe Regis, & navali victoria Romanorum ſcribit, multa confundit non eodem tempore, & a diverſis geſta: quae diſtinctius Livius XXXVI. 41. & ſeqq. & XXXVII. 23. ſeqq.

Statim e veſtigio itur in Syriam] Hoc bello Romanus exercitus non ingreſſus eſt Syriam; ſed aut memoria Florum fefellit, aut ſcripſit, *Statim e veſtigio itur in Aſiam*, ut Lipſio viſum. GRAEV. Et ſic Edit. Plantiniana. Recte quidem ex hiſtoria: ſed de ea Florus ſaepe parum ſollicitus eſt. Itaque non auſim cum Begero in τὸ κείμενον inferre *in Aſiam* contra omnes libros. Copula & abeſt a Berol. & Magl. iidemque, ut & Naz. Reg. F. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. quidam libri Vineti, & v. e. habent *ex veſtigio*.

12. *Polyxenidae*] *Polyxenidas* hic dicitur, ut *Leonidas*, *Palladas*. ita recte igitur *Polyxenidae*, dandi caſu. Nazarianus tamen *Polyxenidi*. cujus rectus caſus eſſet Graecis, πολυξενίδης, ut Λεωνίδης, Σιμωνίδης. Vide Priſcian. lib. 3. Σιμωνίδα fere ſemper ſcribitur pro Σιμωνίδου. Sic Maro dixerat *Belida Palamedis*, pro *Belidae*; ut annotat Cariſius. SALM. *Polyxenidi* etiam Ryck. Berol. Duisb. & o. e. *Polyxeni* Regg. *In Syriam nam rex* Fran. omiſſis mediis.

Nec ſpectare poterat] Prae metu ſcilicet. Sed hoc vanum eſt: nam Antiochus tum Colophonem terra oppugnabat, ac demum victa claſſe ſua obſidione illius abſceſſit. Liv. XXXVII. 26. & 31. Cuperus Exercit. 1. de Elephantis Cap. VII. Florum tuetur; ſed magis conjecturis, quam firmis rationibus. *Nec ſpectare*, pro ne quidem ſpectare. Juſtin. III. 4. *Itaque nec ſalutatis matribus proficiſcuntur*. Et ſic rurſum XII. 16. & XXXVIII. 7. Et Florus I. 15. 3. & IV. 12. 15. Sic Iſ. Voſſius etiam accipit hoc Catulli c. XLIV.

Salve nec minimo puella naſo.

Alii aliter, & rectius puto.

A remigantibus Rhodiis] Ex duabus vocibus unam faciendam cenſeo, *adremigantibus*. & diſtinguendum: *igitur, duce Aemilio Regillo, adremigantibus Rhodiis, tota laceratur*. Libro primo: *adremigantem*

clem aequavimus; Epheſiis Salamina penſavimus. Tum Conſule Scipione, cui frater ille, modo vi- 14
ctor Carthaginis, Africanus, voluntaria legatione aderat, debellari regem placet: & jam toto ceſſerat mari: ſed nos imus ulterius. Maeandrum 15
ad amnem montemque Sipylum caſtra ponuntur. Hic

rum littori Romanorum vident claſſem. Sic, *adgubernare* alibi dixit. SALM. *Adremigantibus*] Sic repoſui, ſequutus fidem codicis Nazar. utique cum & Pal. tert. haberet diviſis vocibus *ad remigantibus*. GRUT. *Adremigantibus* etiam Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. Reg. Q. E. V. & P. *arremigantibus* Reg. F. Florus rurſum III. 9. In Ryck. poſt verba *duce Aemilio* omnia intermedia uſque ad *Alcibiadem aequavimus* deerant: eodem errore ſcribentis, quem ſupra aliquoties animadverti.

13. *Ne ſibi placeant*] Ryckius adſcripſerat, tumor poëticus. Haec merito non placuerunt Viro Doctiſſimo. Nam Florus certe componit multum inter ſe diverſa. *Placere ſibi* dici eos, qui de ſe ac rebus ſuis magnifice ſentiunt, iisque ſe efferunt, atque inſoleſcunt, docent interpretes Juvenal. X. 42. & Petron. c. LXIV.

Themiſtoclem] V. e., immo & Pall. tres, *Alcibiadem*. non valet animus perpendere, utra melior lectio; niſi quod caeco appareat, *Themiſtoclem* magis proprie opponi Perſarum regi *Xerxi*, quam Alcibiadem. GRUT. In Voſſ. pr. & ſec. puto eſſe *Themiſtoclem*; nam ex iis ad Ed. Flori, in qua hoc legitur, e. tert. adnotatum erat *Alcibiadem*, quod in o. aliis ſcr. & e. eſt.

Epheſiis Salamina penſavimus] Legendum: *Epheſo Salamina penſavimus*. hoc eſt pugna ad Epheſum aequavimus praelium Salaminium, ſive laudem, quam in Salaminio praelio Graeci ſunt adepti. Non enim cum Epheſiis conflixerunt Romani, ſed non longe ab Epheſo ad Myoneſum cum Antiochi claſſe. GRAEV. Tollius adnotarat, ſic quoque in codice ſuo emendaſſe virum doctum, ſed ignotum, e Lipſio. Et ita in exemplari ſuo emendaverat Auditor Lipſii. Probo conjecturam, quam confirmat Voſſ. 2. in quo eſt *in Epheſo*; ſed non volui cum Begero mutare ſcripturam receptam. *Penſare* recte & ex uſu Scriptorum veterum interpretatur Graevius. Vid. Freinsh. *in Ind.* & Gronov. IV. Obſerv. 13. & ad Juſtin. V. 2.

14. *Voluntaria legatione*] Amore fratris, utque ei provincia iſta extra ſortem daretur, ut refert Livius, 37, 1, 10. imitatus hac in re Fabium Maximum, Gurgitis patrem, qui eodem modo obtinuit, ne filius, qui male adverſus Samnites pugnaverat, ab exercitu removeretur. apud Epitomatorem Livii, libro II. FREINSH. Forte melius diſtinguatur, *frater, ille modo victor Carthaginis, Africanus*.

15. *Maeandrum ad amnem montemque Sipylum*] Fallitur Florus cum ad Maeandrum poſuiſſe caſtra tradit Romanos. poſuerunt illa ad Magneſiam, quae ad Sipylum eſt, teſte Liv. XXXVII. 37. Fraudi fuit noſtro, quod alia Magneſia fuerit ad Maeandrum, alia ſub Sipylo, quas perperam pro una eademque urbe habuit. Hoc erudite Cl. Virdungus obſervavit. Utraque Magneſia nota eſt tam in Geographorum veterum libris, quam ipſorum mappis. GRAEV.

Montemque Sipylum] Divi Nazarii liber: *montemque Sipylum & Spilum*. In quo fruſtra quis ſe torque-

Hic rex, incredibile dictu, quibus auxiliis, qui-
16 bus copiis conſederat. Trecenta millia peditum;
equitum, falcatorumque curruum non minor numerus. Elephantis ad hoc immenſae magnitudinis, auro, purpura, argento, & ſuo ebore
17 fulgentibus aciem utrinque vallaverat. Sed haec om-

queret. *Spilum* enim varia lectio eſt, ſed mendoſa, quam adpoſuit antiquarius more ſuo, ut nos aliis locis notavimus. SALM. *Conſiderat* Voſſ. 1. 2. ſic in Liv. IX. 37. 7. ubi vid. Clar. Drakenb.

16. *Equitum, falcatorumque curruum, non minor numerus*] Cave intelligas iſta verba, *non minor numerus*, juxta proportionem, ut loquuntur, Arithmeticam; quae enim haec abſurditas? ſed ut ita capias, non minorem equitum curruumque vim adfuiſſe, quam multitudo pedeſtrium copiarum requireret. FREINSH. Appian. in Syriac. p. 107. ſcribit Regem habuiſſe LXX. M. militum: Liv. XXXVII. 37. LXX. M. peditum, equitum plus XII. M. Lipſium ſuſpicatum fuiſſe numerum equitum excidiſſe, adnotatum erat ad Edit. Plant. *Elephantos immenſae magnitudinis* deſignat Indicos, quos Rex habebat numero LIV. quibus & magnitudine corporum & animorum longe inferiores ſunt Africi. Africos autem XVI. habebat Scipio. Liv. XXXVII. 39. & Appian. l. d. *Suo ebure* Naz. *Argento* non habent Regg.

17. *Sed haec omnia praepedita magnitudine ſua*] Scilicet omnibus in rebus ſuus eſſe debet modus. Et bene Tiberius exercitum ſuum, *cum eum majorem, quam ut temperari poſſet, neque habilem gubernaculis cerneret, dimittere ſtatuit*, ut loquitur Vellej. 2, 113, 4. Sed & legimus, Panegyrico dicto Conſtantino, Conſtantii filio, cap. 5. *Magnus Alexander, cum praeter Macedonas ſuos, cunctae Graeciae, univerſo Illyrico, innumerabilem dilectum poſſet indicere; nunquam majores quadraginta millium copias duxit; inhabile regenti ratus, quicquid excederet, & turbam potius, quam exercitum.* Verum de hiſce talibus, plura diſſeruimus ad illa Taciti, 14, 36. 3. *Etiam in multis legionibus, paucos eſſe, qui praelia profligarent.* GRUTER. Adde ſupra, 2, 2, 34. FREINSH.

Ad hoc imbre, qui ſubito ſuperfuſus] Nihil videtur turbidi eſſe in hoc loco niſi animum advertas. Sed non pertinent haec ad praecedentia, quo vulgo referuntur. Non enim omnia praepedita ſunt imbre, ut magnitudine, ſed imber tantum arcus corruperat cum manus conſererent. Vide an non Flori ingenio melius omnia reſpondeant, ſi legas: *Sed haec omnia praepedita magnitudine ſua. Ad hoc imber, qui ſubito ſuperfuſus, mira felicitate Perſicos arcus corruperat.* Levis autem eſt mutatio, duae tantum litterae tranſponuntur. GRAEV. Sed ſi ita legatur ac diſtinguatur, non cohaerebit oratio. Certe pronomen *qui* tum locum habere non poteſt. Begerus tamen conjecturam hanc recepit.

Mira facilitate Perſicos arcus] Lego: *felicitate*. Non enim mirum, ſi imber ſubito ſuperfuſus arcum facile potuit corrumpere. Magis mirum deberet videri, ſi arcus ab imbre & madore vitiati non eſſent. Sed mira profecto felicitas illa Romanorum, pro quorum partibus coelum ſtare videbatur, cum effuſus imber hoſtium arcus inutiles reddidit. Libri ſane veteres, Nazarianus, & Palatinus *felicitate* retinent. SALM. *Felicitate*] Sic omnes

omnia praepedita magnitudine ſua; ad hoc imbre, qui ſubito ſuperfuſus, mira felicitate Perſicos arcus corruperat; primum trepidatio, mox fuga, dehinc triumphus fuerunt. Victo & ſuppli- 18
ci pacem atque partem regni dari placuit, eo libentius, quod tam facile ceſſiſſet.

omnes MSS. & noſtri, & aliorum, nam editi *facilitate*. ſimilia exempla ubi humor arcus fundasque & jaculorum amenta emolliit, victoriamque tradidit adverſariis, poſuimus libro Livii 36. cap. 41. GRUTER. Vide etiam Frontinum 4, 7, 30. & Eutrop. 4, 32. Item Leonis Tactica c. 18, 115. &c. 20, 115. FREINSH. *Facilitate* nuſquam inveni niſi in e. v. & Beroald. Pro *Perſicos arcus* Reg. Q. habet *Parthicos*. Hoc quidem defendi poteſt: ſed non eſt cur vulgatum mutetur.

18. *Eo libentius, quod tam facile ceſſiſſet*] Apud Juſtinum etiam, 1, 7, 6. *quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit.* Livius, 28, 20, 10. *Mitior ea victoria fuit; nec tantumdem noxae admiſſum erat, & aliquantum irae lenierat voluntaria deditio.* Adde Polyb. apud Valeſium pag. 189. Liv. 45, 27, 2. Suppl. Curt. 1. 3, 14. Item Sueton. in vita Tiberii, ubi de Batone. FREINSH. Ademta eſt Antiocho Aſia cis Taurum. Liv. XXXVII. 45. & 55. Appian. in Syriac. p. 112. Cicer. pro Dejotar. c. XIII.

Cap. IX.

Bellum Aetolicum.

Syriatico bello ſucceſſit, ut debebat, Aetoli- 1
cum. Victo quippe Antiocho, Romanus faces

Hoc bellum deſcribunt, Livius, libro 38. Juſtinus, lib. 32. Appianus, Syriaco. Eutropius, 4, 1. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 52. De Aetolia Plinius, 4, 2. Strabo, lib. 10. CAMERS.

1. *Syriaco bello*] Non temere reperi ullum veterem codicem, in quo non frequentius *Syriaticum*, quam *Syriacum* ſcriptum occurreret. Ita ſcribi in Solini vetuſtis exemplaribus, ita in Iſidori, ita denique in Flori libris ſemper viſus ſum animadvertere. Ut hoc loco, *Syriatico bello*, non *Syriaco*, legebatur. Ἐθνικὰ τοῦ σύρος, σύρειος, συρειάτης. Inde συρειατικός. Nec horum tamen mentio in

2 faces Aſiatici belli perſequebatur. Ergo Fulvio Nobiliori mandata ultio eſt. Hic protinus caput gentis Ambraciam, regiam Pyrrhi machinis qua-
3 tit. Sequuta deditio eſt. Aderant Aetolorum precibus Attici, Rhodii: & memineramus auxilii.

in ἐθνικῶν Scriptore, apud quem Θεῦ δίδοτος, περὶ τοῦ τῶν ἐθνικῶν ἤτοι τοπικῶν τύπου multis diſputabimus. Sic *Aſiaticus* dicitur, ut *Syriaticus*. SALM. *Syriaco bello ſucceſſit, ut debebat, Aetolicum*] Repoſui ex Ryck. & aliis veteribus libris, ut reponendum etiam vidit Salmaſius: *Syriatico ſucceſſit, ut debebat, Ae tolicum.* pro *ut debebat* eaedem membranae, *& debebat*, quod & ipſum Salmaſius in aliis reperit, nec rejiciendum putat. GRAEV. *Syriatico* etiam alii MSS. & e. v. & B. Ulpianus *l.* 15. *D. de Teſtam. tut. Si tamen tutor detur rei Africanae, vel rei Syriaticae.* Similiter capitis ſuperioris inſcriptionem in quibusdam vett. libris eſſe, *de bello Syriatico* ibi ſcripſerat Salmaſius. Add. Cap. 11. n. 1.

Ut debebat] *Et debebat*, veteres quidam, non male. SALM. Sic Naz. Pal. 1 Fran. Voſſ. Reg. F. Flor. & Magl. *Succedit* Reg. F.

Faces] Hoc eſt, auctores, de quibus ſupra, 2, 8, 5. Adde ſupra, 1, 19, 1. FREINSH. Vid. *Indicem.* Liv. XXI. 10. de Annibale: *Furiam facemque hujus belli. Victo quippe Romanus Antiocho* Naz. Pall. Toll. Duisb. Fran. Edd. V. S. & J.

2. *Fulvio*] Cujus victoriam Q. Ennius, amicus ejus, inſigni laude celebravit. CAMERS.

Caput gentis] Quanti momenti ſit, initio belli, ſi fieri poſſit, occupare caput hoſtium, abunde docet Gruterus, ad Tacit. diſcurſ. 8. §. 1. FREINSH. Ambracia proprie non erat Aetolorum, ſed Urbs Epiri ad Arethontem fluvium, & ſinum maris, qui ab ea Ambracius dicitur. Itaque & olim Pyrrhi, Regis Epiri, regia fuerat. Sed tum ipſa ſe corpori Aetolorum contribuerat. Liv. XXXVIII. 3. Ryck. *caput belli Ambraciam.*

Regiam Pyrrhi] Sic etiam vocatur a Polyb. in Excerpt. Legat. 28. 2. f. διὰ τὸ γεγονέναι βασίλειον Πύῤῥου τὴν Ἀμβρακίαν. FREINSH. Et a Livio XXXVIII. 9.

3. *Memineramus*] Quod rarum. Tacitum vide, H. 4, 3, 3. FREINSH.

Auxilii] Contra Philippum praeſtiti, cui tantum tribuit Annibal, apud Livium, 36, 7, 7. & ipſe Livius, lib. 33. recens invento, ut ei victoriam Romanorum imputet. Sed & Julianus, de Caeſaribus, extollit Aetolos, eosque *non ſine ingenti diſcrimine* victos a Romanis aſſerit. IDEM.

4. *Omnemque late Cephaleniam, Zacynthon, & quicquid*] Contendo ſcribendum: *Serpſit tamen latius in proximos bellum: omnisque late Cephalenia, Zacynthos, & quicquid*, &c. Mentio horum eſt, en el Viaje de la tierra Santa, del Ceverio, cap. 5. *Paſſamos poi la Iſla de Chefalonia, y fuimos a dar fondo a la Iſla del Zante, que fue la antigua Zazinto del ſagas Uliſſes, muy fertil de azeyte, z vino, y eſterie de pan y carne.* FREINSH. Non laudo Begerum, qui conjecturam Freinshemii in contextum admiſit, quae quidem non aſpernanda eſt, quum manifeſtum ſit haec non cohaerere, ſed tamen non adjuvatur a libris. Quidam Editores diſtinctionem majorem poſuerunt poſt *Zacynthon*: ſed ne ſic quidem recte fluit oratio, niſi copula eidem voci praeponatur. Schefferus improbat conjecturam Freinshemii, ut nimis abeuntem a ſcriptura vulgata. Ipſe legit *fuerat*, & ordinem verbo-

lii. ſic placuit ignoſcere. Serpſit tamen latius in 8 proximos bellum, omnemque late Cephaleniam, Zacynthon, & quicquid inſularum in eo mari inter Ceraunios montes jugumque Maleum, Aetolici belli acceſſio fuerunt.

borum facit, *ſcripſit bellum in Cephaleniam, & quicquid fuerat acceſſio.* Haec neque mens Flori, nec ordo verborum eſt. Salmaſius hic adnotarat *Cephallaniam* Pal.; ſed *Cephaleniam* habent omnes libri Flori uno *l*. Et ſic Mela & Plinius apud Cellar. II. Geogr. Ant. 14. Sed Graeci veteres ſemper geminata liquida ſcribebant Κεφαλληνία, & Κεφαλλῆν, gentile, teſte Euſtathio ad Dionyſ. Periegeſ. v. 431. Cujus rei Idem in Homerum hanc rationem adfert, ut gentile Κεφαλλῆν diſtingui poſſit a κεφαλὴν, accuſativo appellativi κεφαλή: quum alioqui nomen inſulae ſit a Κέφαλος. Et ſic in Livio ſemper edidit Gronovius. XXXVII. 13. *Ad fretum Cephalleniae tuendum*, &, *cum juventute Cephallenum*. Ibid. 50. *In Cephalleniam inſulam*. Et rurſus XXXVIII. 9. & 28. ubi & Sigonium vide. Eamque ſcripturam e libris vetuſtis, & conſuetudine Graecorum probat Manut. in Orthogr. Ryck. & Fran. in tertia ſyllaba habent *e*.

CAP. X.

Bellum Hiſtricum.

HIſtri ſequuntur Aetolos: quippe bellantes 1
eos nuper adjuverant. Initia pugnae pro- 2
ſpera

Iſtris, quia maritimos populi Romani agros latrociniis infeſtaſſent, bellum indictum eſt anno DLXXV. quo A. Manlius Vulſo ſine SCto profectus, ad lacum Timavi fontis caſtris, incurſu Iſtrorum, magna cum militum trepidatione, exutus eſt. Iſtri, cum in Quaeſtorio omnium rerum apparatum viderent expoſitum, ſeſe magna ſecuritate ad epulandum convertunt. interim Romanus miles ex fuga collectus, vino epuliſque ſopitos invadit; ad VIII. M. Iſtrorum in caſtris ſunt caeſa. Aepulo rex raptim a ſuis in equum impoſitus, Neſactium fuga elapſus eſt, quem inſecuti Manlius & Junius Coſs. oppidum vi capiunt: Rex, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret, ſeſe gladio trajecit. Iſtria inde duorum adhuc oppidorum excidio pacata eſt. ita fere Livius, libro 41. ita ut, antequam C. Claudius Pulcer Cos. in provinciam cum imperio legitimo veniſſet, bellum ab iſtis

ſpera hoſti fuerunt, eademque exitii cauſa. Nam quum Cnaei Manlii caſtra cepiſſent, opimaeque praedae incubarent, epulantes, ac ludibundos ple-

iſtis Coss. confectum fuerit. Capitolini tamen triumphi cum Floro conſentiunt, utpote qui C. Claudium Pulcrum de Iſtris triumphaſſe teſtentur, anno DLXXVI. Iſtria a Carnis, ſive Occidente, oppido Tergeſte; ab Ortu, Arſia amne; a Septemtrione, Alpibus, & Japudibus populis; Meridiem claudit Adriaticus ſinus. Iſtam provinciam fuiſſe factam, anno DCXXV. C. Sempronio Tuditano Cos., & cum Illyrico conjunctam, quouſque Auguſtus illam, in decima regione relatam, Italiae cum Carnis & Venetis, teſtibus Strabone, lib. 5. pag. 149. & lib. 7. pag. 217. & Plinio, 3, 1. conjunxerit, obſervo. STAD. Variant in ſcriptura hujus vocis libri ſcripti & editi, *Hiſtri*, *Iſtri*, *Hyſtri*, & Ryck. *HVſtri*. Retinui quod in pleriſque & hic, & 1. 18. 3. erat. Quod autem Florus ſcribit Aetolos ab Hiſtris adjutos fuiſſe, id quaerendum eſt, quo auctore dicat. Mihi non valde probabile videtur, eo quod nec Livius quidquam de ea re memorat, & quod hoc bellum decimo anno poſt Aetolicum geſtum, & ab A. Manlio, cui Gallia provincia erat, Hiſtris ſine S. P. Q. R. juſſu illatum eſt. Liv. XLI. princ.

2. *Initia pugnae proſpera*] Addit particulam & Nazarianus, & *initia pugnae*. quod etiam aliae editiones retinebant. malim, *ſed initia pugnae proſpera hoſti fuerunt*. errori cauſam praebuit *ſet* veteri conſuetudine ſcriptum, pro *ſed*. SALM. *Et initia* etiam Ryck. Voſſ. 1, 2. & Reg. Q. *Igitur initia* Fran.

Initia pugnae proſpera, eademque exitii cauſa] Nam, verbis Livii, 21, 61, 2. *ferme fit, ut ſecundae res negligentiam creent*. Ideoque ſaepius accidit aliis, quod hic Iſtris, ut apud Tacit. H. 2, 15. Inde conſilium Neoptolemi, apud Juſtinum, 13, 8, 5. *laeto ex victoria, & ſecuro fuga ſua, Eumeni ſuperveniant*. Quapropter non imprudenter diſputat Appianus, Civil. 2. *Clade Dyrrachina nihil accidiſſe rebus Caeſaris opportunius; propter eam enim*, inquit, *inflati Pompejani, contra ſuum imperatorem pervicaces ſunt redditi, & ſine arte ad certamen ferebantur*. Sic Plut. in Craſſo, cap. 21. *Haec victoria, quod nimios ſpiritus feciſſet fugitivis, perdidit Spartacum*. FREINSH.

Gnaei Manlii] *Mallii*, an aliis? Graeci Romanorum *Manlium*, *Μάλλιον* fere ſolent ſcribere. SALM. Hunc ita appellant etiam Julius Obſequens & Caſſiodorus. *Aulum* pro *Cnaeo* Livius l. XL. & XLI. veteraque marmora. VINET. Et horum auctoritate potius ſtandum eſſe, recte cenſet Pighius in Annalib. ad A. V. IↃLXXV. *Cnaei* deeſt in Voſſ. 2. & Ryck.

Praedae] Vide Homer. Iliad. 15, 346. FREINSH. Juſtin. XXIV. 7. *Galli vino, velut praedae, incubantes*. In Naz. Reg. F. Berol. Duisb. Voſſ. & v. e. *optimaeque praedae*. Sine dubio male.

Ubi eſſent, prae poculis neſcientes] Hoc modo Scythae etiam perierunt, apud Juſtinum, 1, 8, 7. & temporibus Longobardicis Franci, qui Pertharitum, a Grimoaldo pulſum, reſtituere ſatagebant, apud Sigon. lib. 2. regni Italici. Nempe, quod Juvenalis, Sat. 15, 47. ait:

> . . . . *Facilis victoria de madidis &*
> *Blaeſis, atque mero titubantibus.*

FREINSH. Senec. Ep. LXXXIII. *Non eſt animus in ſua poteſtate ebrietate devinctus*. Et mox: *Adjice il-*

pleroſque, ac ubi eſſent prae poculis neſcientes, Appius Pulcher invadit. Sic cum ſanguine & ſpiritu male partam revomuere victoriam. Ipſe rex

illam ignorationem ſui. Polyphemus apud Lucian. in dial. Cyclopis & Neptuni: Καὶ οὐκ ἔτι ὅλως ἐν ἐμαυτῷ ἤμην. Sic de homine metu perturbato Terent. Phorm. v. 8. 3. *Hiccine ut tibi reſpondeat? qui hercle ubi ſit neſcit.* *Aut ubi* Flor. & Voſſ. 1, 2. *aut ac ubi* Ryck.

Appius Pulcher] Errat haud dubie. Manlius cernens Hiſtros neque Romanum exercitum perſequi, neque ſtationem pro caſtris habere, ratus eos, id quod erat, praeda occupatos eſſe, mox ſuis e fuga collectis caſtra recepit, Hiſtrorum pleriſque vino ac ſomno gravatis. Liv. XLI. 3. & 4. Deinde Anno ſeq. IↃLXXVI. C. Claudius Pulcher Coſ. oppidis aliquot Hiſtrorum captis eos in deditionem accepit, & de iis triumphavit. Liv. ibid. c. 11. & 13. Ita recte hic adnotarat Vinetus. Sed & qui Floro *Appius Pulcher*, is in Faſtis, & ap. Livium *C. Claudius Pulcher, App. F.* dicitur. Vinetus perperam conjuncto utroque praenomine *Cajum Appium Claudium Pulchrum* vocat.

3. *Revomuere victoriam*] Sumſit e loco Virgilii, quem *in Ind.* retulit Freinshemius. Et tamen ſermo poëtae ſimplicior eſt. Hiſtri quoque non tam male pepererant victoriam & praedam, quam male utraque uſi erant.

Ipſe rex Apulo equo impoſitus] Dubitant docti, regis ſit iſtud nomen, an mutari in aliud quid debeat. Lipſius *ab epulo* emendabat. Fuit quando putarem, Apulum equum dici, ex Apulia. De quibus Lucillius apud Feſtum: *Apulidae pedibus ſtlembi*. Nunc vix auſim dubitare, quin *Apulo* ſit Reguli illius nomen. Apulonis mentio in veteri inſcriptione: CAMURIUS APULONI FECIT. *Apulo* igitur nomen proprium reguli hujus, & ſic malim ſcribere, quam *Aepulo*, ut apud Livium legitur, ubi ſic vocatur, lib. XLI. SALM. *Apulo*] Ita v. e. al. *Aepulo*. Lipſius d. cap. XIX. (Elector. Lib. II.) non vult hic ullum regis nomen poſitum a Floro, ſed ſcripſiſſe, *ab epulo*, quod ſcilicet Claudius eum epulantem invaſiſſet. defendi ego illud *Apulo* in Suſpicionibus meis, quae videantur, ſi cui tanti. certe illud *Apulo* conſtanter remanet in Pall. tribus, niſi quod tert. *Appulo*. GRUT. Vet. ed. habet *Appulo*. Et ſic etiam Reg. Q. Berol. & Duisb. In Inſcriptione, quam e Gruter. IↃCCCLXIV. 2. profert Salmaſius, *Apuloni* pro *Apoloni*, i. e. *Apollini*, poni docet Reineſ. 1. Var. lect. 25. & hic retinendum putat *Aepulo*, quo nomine hunc Regulum Hiſtrorum vocat Liv. XLI. 11. *Apolo* pro *Apollo* etiam eſt in Inſcriptione ap. Vignol. p. 339. poſt Commentarium in Columnam Antonini Pii.

Quum ſubinde crapula, & capitis errore, lapſaret] Κραιπαλῶν, καὶ ἀλύων, καὶ γυῖα σαλευόμενος. Liber Nazarii verbum *jactaret*, interſerit, in hunc modum; *quum ſubinde crapula, & capitis jactaret errore lapſaret.* Nec, qui poſſit retineri aut emendari, video, niſi legimus: *quum ſubinde crapula caput jactaret, & errore lapſaret*: vel, *& capitis jactatus errore lapſaret.* Proprium eorum qui crapula laborant, caput jactare & motare. Cui convenienter Grammatici veteres, κραιπάλην dictam ajunt, ἀπὸ τοῦ κάρη πάλλειν τοὺς μεθύοντας. Illa conjectura non leviter mihi placet. SALM. Locus vitioſus. nam Pal. pr. habuit a manu priore, *& capitis & jactaret, errore lapſaret*, ſuperſcriptumque deinde, *& capitis jactatus errore lapſaret*: an fuit?

rex Apulo equo impoſitus, quum ſubinde crapula, & capitis errore lapſaret, captum ſeſe vix &

cum ſubinde, e crapula, capitis jactatus errore lapſaret. GRUTER. Salmaſius conjicit legendum; *cum ſubinde crapula caput jactaret, & errore lapſaret.* proprium enim eſſe eorum, qui crapula laborant, caput jactare & motare. cui convenienter Grammatici veteres, *κραιπάλην* dictam ajunt *ἀπὸ τοῦ κάρα πάλλειν τοὺς μεθύοντας.* FREINSH. *Et capitis errore lapſaret*] Nazar. *& capitis jactaret errore lapſaret.* *Capitis error* quid ſit Latinis nemo facile dixerit. Aſſentior Nic. Heinſii pulcherrimae & certiſſimae emendationi, qui legit ſecutus ductum vetuſtiſſimi codicis: *& capitis jactati fervore lapſaret.* Jactatum caput equitationis motu regem ebrioſum reddebat, ut ſit, magis ebrium. Tertia & ſecunda ante ultimam litterae in *jactaret*, ex ſubſequenti *errore* natae, ſunt eradendae, ut relinquatur *jactat*, cui *i* littera ſi ſubnectatur, quae ſaepe in Nazariano ſolet omitti, habebis *jactati.* & hoc proprie dictum. Liv. XXI. cap. 48. *Scipio nec vexationem vulneris in via jactati ultra patiens, & collegam ratus exſpectandum.* ſic lego e veſtigiis Puteanei codicis, non *jactantis*, aut *jactanti.* Plura illic ad rem Gronovius, quae videantur. Naſo.

Feſſaque jactati corporis oſſa dolent.

Lucan.

Jactando membra fatigat.

Sicut *jactari*, ſic & *fervor capitis* eſt proprium hac in re vocabulum. Horat. l. II. Sat. I. v. 24.

. . . . Saltat Milonius, ut ſemel icto

Acceſſit fervor capiti, numerusque lucernis.

Agit de homine ebrio. Nam quemadmodum mare dicitur fervere cum aeſtuat, & nova muſta cum faecem exſudant, homines denique iracundi cum concitantur, nec ſatis ſunt ſui compotes, ſic & qui ſe vino liberalius ingurgitarunt. Ovid.

Et fervet multo linguaque corque mero.

Quomodo is frequenter. Juvenal.

Cum ſtomachus domini fervet vinoque ciboque.

Haec debes patri elegantiarum Nicolao Heinſio. GRAEV. Alii ſcripti nihil mutant. In Voſſ. 3. tantum eſt *laxaret*, pro *lapſaret*; ut ap. Sueton. Aug. LXXXVIII. *ixi* a legato conſulari ſcriptum pro *ipſi*. Praefero aliorum conjecturis Heinſianam, etſi eam cum Begero recipiendam non exiſtimavi. Ebriorum quidem eſt *jactare caput*; ſed non ſcio eam jactationem *errorem capitis* dici, quemadmodum *errantes pedes*, vel *gradus* ebriorum ſaepe dicuntur. Quod Keuchenius ad Seren. Samonic. p. 193. ſcribit *errorem* de morbo ac dolore dici, idque hoc loco Flori confirmat, plane *ἀπροσδιόνυσον* eſt. *Subinde* pro *crebro*, *identidem*, inter ea, quae decreſcente puritate Latini ſermonis in uſu eſſe coeperunt, refert Voſſius Partit. Orator. IV. I. 46. Nam apud vetuſtiores id idem eſſe, quod *deinde*. Aliter Giſanius in Obſervat. in Ling. Lat. Livium & eo recentiores *ſubinde* dicere pro *paullo poſt*, *mox*: ſed eam notionem Ciceroni & antiquioribus inuſitatam videri. Certum eſt *ſubinde* tam antiquioribus, quam junioribus ſcriptoribus eſſe *mox*, *deinde*, vid. Liv. V. 35. VIII. 27. XXX. 7. Recentiorum loca ſunt in Lexicis, quibus add. Sueton. Galb. X. ubi Bulengerus cap. I. de Prodig., & eo auctore Pitiſcus, pro *ſubinde* perperam ſubſtituunt *ſub ia*. Hos eo quoque non minus ſaepe uti pro *crebro*, *identidem*, oſtendunt Lexica e Vellejo, Suetonio, & Tacito, & e Seneca H. Stephanus II. Proodop. ad Sen. ſection. 9. Sed Voſſius hunc uſum non recte ad tempus decreſcentis puritatis linguae

& aegre, poſtquam experrectus eſt, didicit.

gue Latinae rejicit. Duo loca Livii x. 17. & 27. in quibus manifeſta eſt haec ſignificatio, obſervarunt Viri docti, qui librum Turſellini de Particulis ling. Lat. multis acceſſionibus egregie locupletarunt. Add. his tertium xxxv. 21. *Praedae minus inventum eſt, quod ſubinde ſpolia agrorum capta domos mittebant.*

Vix & aegre] Similia legas in Hiſt. Scot. Buchanani, pag. 211. f. edit. in 8vo. FREINSH. Macrob. 1. Saturn. 7. *Horum alterum vix aegreque a vobis admiſſum audio.* Vid. ibi Jac. Gronov. Haec aliter a Livio XLI. 4. & 11. referri praeter Stadium etiam Vinetus adnotat, & Florum fortaſſis alios auctores ſequutum putat.

CAP. XI.

Bellum Gallograecum.

GAllograeciam quoque Syriatici belli ruina 1 convol-

Hoc bellum late ſcribit Livius, lib. 38. meminit Juſtinus, lib. 23. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 55. Val. Max. 6, 1, 2. ext. Oroſ. 4, 20. Pauca Euſeb. lib. temp. De origine, moribus, &c. Gallo-graecorum, lege Dionyſ. in 6. Faciunt huc, quae ſcribit Juſtinus, lib. 24. & 25. CAMERS.

1. *Syriaci belli ruina*] Et hoc loco *Syriatici* veteres agnoſcunt. Vide quae ſupra notamus. SALM. Ad cap. 9. hujus lib. Vid. & infr. ad cap. 12. n. 1.

Gallograeciam Syriaci belli ruina convolvit] Modus loquendi, inquit N. Heinſius, alias mihi non obſervatus, *ruina convolvit*, pro *involvit*. Excidit, ni fallor, vocabulum: cujus duas priores ſyllabas vox *belli*, utpote ſibi cognatas abſtulit, tertiam *Co* in *convolvit*. Legendum igitur ei videtur: *Syriaci belli ruina illico involvit.* Reddendum Curtio quoque idem vocabulum libri IX. cap. 1. *in colloquium convocaverunt*, ſic codex Modii, reliqui omnes conſtantèr *conlocaverunt*. Opinor, *illico vocaverunt*. Paterculo a me reſtituta eſt, Tacito etiam Livioque non ſemel. Livii locus ille nunc ſuccurrit lib. III. cap. 61. *quin illico congrederentur acie, inclinandamque rem ſemel fortunae darent.* Peſſime *illi* hactenus circumfertur, ſed & e proxime ſubſequenti *congrederentur* duae litterae priores ſunt iterandae, prorſus ut peccabatur apud Florum. GRAEV. Repetit Heinſius conjecturam ſuam ad Vell. II. 28. Reg. Q. *involvit*, quod recte probant Viri Doctiſſimi: nam, quod vulgatur, plane inſolens eſt. Obloquitur tamen Begerus, & *convolvit* efficacius eſſe dicit, quam *involvit*: nam *quod ruina involvit, id non ſtatim ea convolvi.* Significari igitur *Gallograeciam belli Syriatici ruinam non tan-*

 tum

convolvit. Fuerant inter auxilia regis Antiochi.
2 An fuiſſent, an cupidus triumphi Manlius eos vi-

tum bello in ſe tranſlato ſenſiſſe, ſed & ſimul ruiſſe. Haec frivola ſunt & inania. Etenim quum Florus I. 18. 1. ſcribit, bellum Tarentinum *Campanos, Apulos, Lucanos, & Tarentinos una veluti ruina pariter involvit*, & III. 5. 21. Mithridates *totum paene Orientem ac Septemtrionem ruina ſua involvit*, an hoc idem eſt, ac populi illi tantum ſenſerunt bellum, neutiquam vero a Romanis victi ac ſubacti ſunt, ſed ſtatum priſtinae libertatis obtinuerunt? Aut quum Virgil. XII. Aen. 684. e quo loco intelligitur, unde ſumta ſit metaphora, quae eſt in phraſi *ruina involvi*, dicit:

. . . . Montis ſaxum de vertice praeceps,
Quum ruit avolſum,
. . . . Silvas, armenta, viroſque
Involvens ſecum;

an quiſquam putabit hoc eſſe, homines, & pecora, in quae ſaxum incidit, ruina illa non opprimuntur, ſed tantum leviter eam ſentiunt? Si ex aliis probatis Scriptoribus oſtendi poſſit Latine dici, quod hic legitur, ſententiam mutabo. Nam Virgilii locum II. Aen. 474. de ſerpente,

Lubrica convolvit ſublato pectore terga,

abſurde huc trahit Begerus.

Fuerant inter auxilia] Ita nulla litera minus v. e. & Pal. tert. niſi quod diſtinctiones eis aliae: & hanc puto veriſſimam ſcripturam. ut velit eis illatum bellum fuiſſe, quod auxilia tuliſſent Antiocho. illud tamen, inquit auctor, an praetextus fuerit tantum, an veritas ipſa, ambigitur. verum de eo loco nos quoque certiora in Suſpicionibus. Pal. pr. expreſſit: *fuerant inter aux. regis Ant. an fuiſſet cupidus triumphi Manlius, an eos viſos ſimulaverit.* nec aliter Pal. ſec. niſi quod is *cupidior*. Lipſius d. cap. XIX. alia diſtinctione & correctione ſententiam ait expedire: *fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuiſſe, cupidus triumphi Manlius, ac eos viſos ſimulaverit, dubium.* GRUTER. Lipſii emendatio valde probabilis mihi videtur. De ejuſmodi vincendi cupiditate vide infra 3, 7. 1. FREINSH.

2. *An fuiſſent, an viſos eos ſimulaverit*] De ſinceritate hujus lectionis nolim dubitare, quia tamen ab ea paulo in diverſum abeunt veteris ſcripturae veſtigia, dubium excitabimus in re ſatis dubia. Haec eſt lectio veterum, & inter eos Nazariani vetuſtiſſimi: *an fuiſſet cupidus triumphi Manlius, an eos viſos ſimularit, dubium eſt:* quae ſtare non poteſt, ſi ſententiam ſpectes. Nihil conſultius mihi viſum eſt, quam ſi ſcribas, pro *an eos viſos, ac eos viſos*, & ita legas, *an fuiſſet cupidus triumphi Manlius, ac eos viſos ſimulaverit.* optima nunc ſententiae ratio eſt. praecedit, *fuerant inter auxilia regis.* Hoc in dubium revocat, iis quae ſequuntur: an, inquit, triumphi cupiditas eo Manlium impulerit, ut iis attribueret quod fuiſſent in auxiliis Regis Antiochi, ac eos viſos ſimulaverit, dubium. video quid poſſit opponi. nos veterem ſcripturam, qua licet, & qua poſſumus, tueri, ſatis tutum putamus. alter Palat. *an fuiſſet cupidior triumphi Manlius.* SALM. Certiſſima eſt Juſti Lipſii emendatio, quam non dubitavi Floro tanquam veram ſcripturam reddere. Pro *an cupidus* legendum quoque cum Salmaſio *ac cupidus.* Sic igitur hic locus eſt conſtitutus: *Fuerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuiſſe, ac cupidus triumphi Manlius eos viſos ſimulaverit, dubium eſt.* Sententia haec plana eſt & indubia. Perperam omiſerunt operae τὸ *ac* in editione mea. GRAEV. Salmaſius & Lipſius *ac* po-

viſos ſimulaverit, dubium eſt. Certe negatus eſt victori triumphus: quia cauſam belli non approba-

ponunt ante *eos*, non ante *cupidus*, ut ſcribit Graevius, & incaute ediderunt Begerus & Amſtelodamenſes. E Salmaſii exemplari liquet Pall. in ſola voce *cupidus* diſcrepaſſe a Naz. Hujus ſcriptura etiam eſt in Ryck. Flor. (ſed in hoc *cupidus fuiſſet*) Voſſ. 2. & vett. edd. excepta prima. Ab iis in hoc tantum abeunt Magl. Voſſ. 1. 3. & Fran. quod in illo eſt *an fuiſſe cupidus*, in his *an fuiſſent cupidus*. Berol. Duisb. & v. e. habent, quod hic editum eſt. E Regiis nihil adnotatum erat ad Edit. Graevii, in qua ſola, quod quidem ſciam, legitur: *Fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuiſſe cupidus ſ. Manlius eos viſos ſ.* Nic. Heinſius in ora libri ſui ſcripſerat, *fuerint*, *fuiſſe*, & *inviſos*. Videtur voluiſſe *fuerint inter auxilia Regis Antiochi, an fuiſſe cupidus triumphi Manlius eos inviſos ſimulaverit.* Sed *inviſos* nusquam, niſi in Edd. Camertis, invenio. Tollius Fortuitor. c. XXI. totum locum ita conſtituit: *Fuerant inter auxilia Regis Antiochi* (i. e. ea belli cauſa praetexebatur: ſicut praecedentibus quoque duobus capitibus cauſa belli expreſſa eſt) *Fuerintne, an cupidus triumphi Manlius eos ſimulaverit.* quae non poſſunt probari, utpote nimis ab omnibus libris recedentia. Lipſii conjecturam non immerito laudant Freinshemius & Graevius. Et ſic etiam Iſ. Voſſius emendarat, & Perizonius adſcripſerat recte ita emendaſſe Lipſium. Si quis tamen retinendum cenſeat *fuerant*, quod placet Salmaſio, & eſt in omnibus ſcriptis editisque, quos memoravi, ea ſententia, quam exponit Tollius, non magnopere refragabor. Conjecturam Lipſii poſt Graevium receperunt Begerus & Amſtelodamenſes: niſi quod male, ut dixi, poſuerunt *ac cupidus*. Mihi in tanta varietate viſum fuit relinquere quod Gruterus & Freinshemius ediderunt, quos deinde etiam alii ſequuti ſunt.

Manlius] Adſcribere libet optimi & Clariſſimi Viri Jacobi Bongarſii notam ad Juſtini Prol. 32. Miror, inquit, in hiſtoria miſcella Pauli Diaconi, 4, 5. Fulvio hoc tribui, cum Fulvius, qui collega erat Manlii, paene iisdem diebus cum Aetolis bellum geſſerit, quibus Manlius cum Gallis. Plutarchus, de virtut. mul. cap. 45. *Γναῖον* vocat, quod Manlii praenomen eſt: Interpres noſtras de Cnaeo Scipione Plutarchum loqui arbitratus eſt. Hactenus Bongarſius. FREINSH.

Negatus eſt victori triumphus] Immo decretus, non tamen ſine controverſia, Livius, 38, 50. Negatus igitur eſt: non pernegatus. Quamquam ſane Florum hoc ſenſiſſe, ſequentia ſunt indicio. IDEM. Senatus Manlio non ob eam cauſam videbatur negaturus triumphum, quod dubitaretur an Galli inter auxilia Antiochi fuiſſent; nam hoc diſerte produnt Appian. in Syriac. p. 107. & Liv. XXXVII. 40. apud quem etiam Manlius XXXVIII. 48. teſtes ejus rei appellat Scipiones: ſed quod iis injuſſu S. P. Q. R. bellum intulerat. Liv. ibid.

Non approbavit] Ita rurſus v. e. ſine dictione ſequenti, *non approbavit Senatus.* approbat enim & is, qui cauſam ita aliis probat, ut eidem acquieſcant, & ratam habeant: & vero illud *Senatus* in nullo viſitur Palatinorum. GRUT. Ryck. *cauſſam belli non approbavit Senatus*, ſic & veteres editiones ante Gruterianam. Primus tamen Gruterus ex editione perantiqua & codicibus Palatinis *ſenatus* expunxit, cum vero id retineat optimus codex Ryckianus, qui raro recedit a ſcriptione omnium antiquiſſimi Nazariani, & ratio quoque ſtabiliat, nam Senatus probabat cauſſas

3 probavit. Ceterum gens Gallograecorum, ſicut
ipſum nomen indicio eſt, mixta, & adulteratae
reliquiae Gallorum, qui Brenno duce vaſtave-
rant Graeciam; mox Orientem ſequuti, in me-
4 dia Aſiae parte ſederunt. Itaque, ut frugum
ſe-

bellorum & triumphorum, aut improbabat, non video cur ſit ea vox delenda. GRAEV. Tollius adnotarat, ſi quid mutandum, vel addendum ſit, potius legendum eſſe *Senatui*: ſed melius ſubintelligi. Et hoc Perizonius prius in libro ſuo ſcripſerat, additis locis Phaedri IV. Fab. 24. *Opus adprobavit.* Sueton. Aug. XII. *Quo magis poenitentiam prioris ſectae adprobaret.* Et Flor. I. 18. 16. Deinde adpoſuerat; ſed omittit V. E. &, ut videtur, etiam Nazar. Omittit non ſolum Nazar. verum etiam alii Pall. ut e Grutero, & chirographo Salmaſii conſtat, & ceteri omnes ſcripti, praeter unum Ryck. cujus auctoritas non debet valere contra tot alios. Begerus & Amſtelodamenſes ex ſententia Graevii & aliis Vett. Edd. revocaverant vocem *Senatus*, quae mihi ex auctoritate librorum ſcriptorum & e. v. rurſus removenda viſa fuit. Eſt autem potius ſupplendum *Senatui*, ut ſimiliter tertius caſus apud Phaedrum & Suetonium, quam nominativus *Senatus*. Vid. Interpretes Phaedri l. d. Rurſus Sueton. Aug. VIII. *Adprobata cito etiam morum indole.*

3. *Mixta, & adulteratae reliquiae*] Placet ut ita ſcribamus: *ceterum, gens Gallograecorum, ſicut nomen indicio eſt, mixta & adulterata eſt: reliquiae Graecorum, qui Brenno duce vaſtaverant Graeciam.* mixtam & adulteratam gentem Gallograecorum, & reliquias eſſe Gallorum, qui Brenno duce in Graeciam venerant, dicit, plana ſententia & lectione; nec neminem mihi aſſenſurum ſpero. SALM. *Mixta, & adulteratae reliquiae*] Et hoc a veteri editione noſtra; aliae enim *mixta, & adulterata eſt. reliquiae* &c. quibus quidem accedit Pal. pr. at enim ſec. ac tert. alteram tuentur; cujus bonitas magis appareret, ſi abjiceretur particula &. GRUT. *Mixtae & adulteratae reliquiae Gallorum*] Nolim hunc locum ſollicitari a Viro ſummo. nihil edita lectione purius eſt & emendatius. Gallograeci, inquit, ſunt reliquiae Gallorum, qui ſub Brenni ductu infeſtarunt & vaſtarunt Graeciam, ſed ſunt reliquiae mixtae & adulteratae, quibus multi Graeci & Aſiatici acceſſerunt, inde dicuntur Gallograeci. Non inficias tamen eo in Ryckiano ſcribi: *Gens Gallograecorum, ſicut ipſum nomen indicio eſt, miſta & adulterata: reliquiae Gallorum, qui Brenno duce.* Sed vulgata non eſt damnanda. & eam probat etiam N. Heinſius. GRAEV. Non eſt haec vulgata lectio, quam dicit Graevius. Nam omnes edd. vett. praeter primam, item Stadii, Camertis, & Vineti habent ſcripturam Nazariani, quae etiam in Voſſ. 3. eſt, *mixta & adulterata eſt, reliquiae Gallorum.* Primus Gruterus ex e. v. & duobus Pall. dedit, *mixta & adulteratae reliquiae*, quem mox Freinshemius, & alii ſequuti ſunt. Et ita Reg. F. Berol. Flor. Voſſ. 1. 2. Fran. & Duisb. Solus Magl. *mixtae & adulteratae reliquiae.* Reg. Q. *mixta eſt & adulteratae reliquiae*: quod non diſplicet. Nec tamen in lectione Nazariani, quidquam eſt, quod magnopere improbari poſſit. Sed propter turbam librorum expreſſi quod Gruterus & Freinshemius probarant: etſi oratio mihi videtur poſtulare addi *eſt*.

Qui Brenno] Non aliter v. e. Sequen-

ſemina mutato ſolo degenerant, ſic illa genuina feritas eorum, Aſiatica amoenitate mollita eſt. Duobus itaque praeliis fuſi fugatique ſunt: quam- 5
vis ſub adventu hoſtis relictis ſedibus, in altiſſimos ſe montes recepiſſent, quos Toloſtobogi, Tecto-

quentes, *quibus Brenno*, *&c.* quomodo & Pal. ſec. Sed tert. ſtat a noſtra ſcriptura. Naz. heic deficit, & annectit alia ex cap. 18. ſcribit, inquam, *reliquiae Gallorum. Non temere, ſi fateri, &c.* quae jactura ſane dolenda eſt. GRUTER. De Brenno vero quod hic legitur, contra Juſtinum eſt, qui ſcribit, omnes Gallos, qui cum eo fuiſſent, internecione caeſos eſſe. Vide etiam Athenaeum, 6, 6. in fine. FREINSH. Regg. *qui ſub Brenno*, ut 1. 1. *ſub Aenea, ſub Evandro duce.* Fran. quoque, *quibus Brenno*, fort. transpoſitis literis *bus* pro *ſub*.

Mox Orientem ſequuti] In altero Palatino, *in Orientem ſequuti*, perperam. SALM. Sic quoque Ryck. Berol. Duisb. & Fran. fortaſſis pro *inde*, ut *proin*, *perin*, pro *proinde*, *perinde*, alibi in iiſdem libris ſcribitur. *In* etiam voluerunt ſcribae Voſſ. 1. & 2. quorum in illo eſt *morientem*, in hoc *moriente.* Potuit etiam conjunxiſſe Florus *mox inde. Sequi* pro petere, profiuſci, obvium eſt in veteribus. Vng. IV. Aen. 361.

Italiam non ſponte ſequor.

Et ibid. v. 381.

I, ſequere Italiam ventis, pete regna per undas.

Vid. Gronov. ad Senec. Ep. LXXVI. Graev. ad Ciceron. X. ad Attic. ult. & Heinſ. ad Valer. Flacc. I. 66.

Sedernnt] Tollius Fortuit. c. XXI. mavult *in media Aſia conſedernnt*; ut in illo Virgilii X. Aen. 780.

. . . . Atque Itala conſederat urbe.

Conſederant habet etiam Reg. Q. Nec male; nam & uſitatius eſt. Rel'q'ua ſine probabili cauſa mutantur. Voſſ. 3. *ſederant.*

4. *Itaque, ut frugum ſemina*] De generatione ſeminum mutato ſolo notanter Livius, 38, 17, 11. Lege dictum Cyri, Perſarum regis, apud Plut. in Apophth. cap. 3. (itemque Herod. in Calliope, & Xenophontem) Lege quae poſui ſupra, 2, 4. 3. CAM. plura in hunc ſenſum ne adjiciamus, vetat Clariſſ. Gruteri diſcurſ. 45. in Tacitum, ubi pulcerrime more ſuo docet, *Tales eſſe hominum mores, qualis eſt locorum ſitus, ubi degunt.* Adde ſupra, 2, 4, 2. FREINSH.

Aſiatica amoenitate mollita eſt] Ryck. *in Aſiatica amoenitate mollita eſt*, hoc eſt in illis Aſiae regionibus amoeniſſimis. poteſt haec lectio ferri. GRAEV. Liv. XXXVIII. 49. Hoſtem *degenerem & emollitum amoenitate Aſiae.* Salluſt. Catil. XI. de Aſia: *Loca amoena, voluptaria, facile in otio feroces militum animos molliverant.* Add. Liv. XXXVIII. 17. In Ryck. eſt *ingenita feritas*. In Pal. 1. *genita*, in 2. & Reg. F. *gemina*.

5. *Sub adventu*] Sic III. 6. 6. *Sub ipſo hoſtis receſſu.* Liv. XXV. 24. *Sub luce Hexapylo effracto urbem ingreſſus.* Et XLV. 10. *Exceſſerunt urbe ſub adventu Romanorum quidam.* Vid. Salm. ad Spart. Sever. c. XXIII. Perizon. ad Sanct. Minerv. IV. 6. 6. & Burm. ad Vellej. II. 24.

Quos Toloſtobogi, Tectoſagique jam inſederant] Multa habentur in editionibus, de quibus alias dubitare ineptum eſſet, niſi diſcrepantiam oſtenderent antiqui libri. Ut hoc loco ſcripti omnes cum veteri editione concorditer ſcribunt: *Toloſtobogiorum Tectoſagi jam. inſederant.*

Tectoſagique jam inſederant. Utrique fundis ſagittisque acti, in perpetuam ſe pacem dediderunt.
6 Sed alligati miraculo quodam fuere, quum catenas

rant. Tres ſane partes, ſive *μοίρας τῦ Γαλατικῦ ἔθνυς*, facere auctores ſcio, & unam partem, qui Τολοςοβῶγοι dicuntur, alteram *Τεκlοσάγας*, tertiam *Τρόκμυς*, obtinere. At ex hac lectione videretur Florus *Τεκlοσάγας* inter Τολοςοβώγυς reponere, ita ut in his comprehenderentur. An ita auctor ſcripſerit, & hoc, ut alia nonnulla, peccarit, neſcio. Sed juvat potius inclinare in favorem antiqui auctoris, eumque menda ſimul & culpa abſolvere, ſcriptam lectionem ad hunc modum, quem ipſa praemonſtrat, reformando: *Toliſtobogi, Trocmi, Tectoſagae, jam inſederant.* Pro *Toliſtobogi, Trocmi,* imperiti librarii fecerunt, *Toliſtobogiorum.* SALM. Mire hic turbant libri, quorum varietatem vide ſuo loco. Jordanei quidem, quorum lectionem Gruterus exhibuit, propius a vero ſunt, illi enim: *Coleſob egit Olympum tectos agimagubu inſederant.* Totum locum ita conſtituo: *recepiſſent. Toloſtobogii Olympum, Tectoſagi Magaba inſederant: utrimque. Magaba* enim ſive *Magava*, quod idem eſt, literis iſtis ſaepiſſime invicem mutantibus, nomen montis quem inſederunt Tectoſagi. Vide Livium 38, 19, 1. ubi male recentius impreſſi *Magana.* FREINSH. Scriptura V. E. haec eſt, *ſolo ſtologiorum tecto ſagatiani inſederant*, non ea, quam dicit Salmaſius. Nec multo aliter reliqui ſcripti, & Edd. vett. quorum omnium varietatem referre non eſt operae pretium. Vulgata lectio, ſi recte vidit Tollius, in Florent. & Magl. videtur fuiſſe. Sed ſuſpicor illum hic dormitaſſe. Nam & omiſerat adnotare *quos* abeſſe a Cod. Berol. & ex eo ſcripſerat *Toloſtobogiorum*, quum in hoc quoque, teſte Begero, ſit *Soloſtobogiorum*, & *quos* itidem ut in Pall. apud Salmaſ. & Grut. in Ryck. Duisb. Fran. & Edd. Vett. praeter Ald. deſideretur. Jordaneorum librorum ſcripturam hanc exhibuit Vulcanius: *colonos abegit. Olympum tecti ſago & magaba inſederant.* Gruterus: *Coleſobegit Olympum Tectoſagi Magabae inſederant.* Freinshemii emendationem laudat, & divinam vocat J. Fr. Gronovius ad Liv. l. d. Eadem jam ante in mentem venerat Lipſio: nam plane ſic quoque Auditor illius emendaverat, niſi quod pro *Magaba* poſuerat *Magana.* Sed hoc ignoravit haud dubie Freinshemius. Vulgatam primum ab Aldo profectam arbitror, qui multa in hoc ſcriptore peſſime corrupit. Cur *Trocmos* tertium populum Gallorum, non memoret Florus, de quo hic quaerit Salmaſius, probabilem hanc rationem e Liv. XXXVIII. 19. reddit Begerus, quod hi conjugibus ac liberis apud Tectoſagas depoſitis Toliſtoboiis auxiliatum iverant. Sed tamen hoc tantum decreviſſe Trocmos dicit Livius. e quo eos apud Tectoſagas manſiſſe intelligitur ex eod. lib. cap. 26.

Utrique. fundis ſagittisque acti] Lipſius conjiciebat: *utrimque fundis & ſagittis detracti.* Ex Jornande pro *acti* reponit *detracti.* Sed N. Heinſius malebat: *utique fundis ſagittisque adacti.* & id verum videtur. GRAEV. Heinſii conjecturam expreſſit Begerus. Sed *acti* eſt in o. s. & e. & defendi poteſt. Virg. I. Aen. 190.

. . . . *Tum volgus, & omnem*
Miſcet agens telis nemora inter
frondea turbam.

Et IV. Aen. 70.

Quam procul incautam nemora inter Creſia fixit
Paſtor agens telis.

Liv. XXXVIII. 46. de his pugnis iras

nas morſibus & ore tentaſſent: quum offocandas
invicem fauces praebuiſſent. Nam Orgiagontis 7
regis uxor a Centurione ſtuprum paſſa, memora-
bili

ita: *Fundis ſagittisque in fugam conſternati ſunt.*

6. *Alligati*] *Adligare* ſaepe pro ſimplici ligare, vel obligare, poni oſtendit Gronov. ad Liv. v. 27. VII. 24. & ad Senec. Ep. XCIV. Columell. I. de R. R. 8. *Num villicus aut alligaverit quempiam domino neſciente, aut revinxerit.*

Miraculo quodam fuere] Admirationi fuerunt, Schulting. ad Senec. Controv. II. qui putat permutari caſus, ut I. I. 7. *aſſuetae ſanguine & praeda aves.* Tollius adſcripſerat: Lege *quondam*, vel *quidem*, vel *quodammodo*. Sed Sall. Catil. II. *aliquo negotio intentus*, pro alicui. Lipſii auditor *quidam*. Apertum eſt cur exiſtimaverint, vitioſum eſſe *quodam*. Vavaſſor tamen de Vi & Uſu quorumd. verbor. duo obſervat loca Ciceronis, in quibus verbo ſubſtantivo hoc modo poſito ablativus adjungitur, v. Ep. ad Attic. I. *Multa praetereo, quae tum mihi majore ſtomacho, quam ipſi Quinto, fuerunt:* & X. ad Attic. ult. *Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque majore impedimento fuerunt, quam cuſtodiae, quibus adſervor.* Et ſic in Manutii, Car. Stephani, & Plantini Edd. utroque loco legi dicit. Sed Malaſpina ad priorem locum adnotat in veteribus libris eſſe *majori;* idque etiam ibi Gruterus, Graevius, & Gronovius, at poſteriore loco *majore*, ediderunt. Si vel uno loco ita recte ſcriptum eſt, etiam hic *quodam* ferri debet. Tamen magis placet conjectura Lipſii; ut non de omnibus in univerſum, ſed de quibusdam ferocioribus hoc dicat Florus.

Quum catenas morſibus & ore tentaſſent] De feritate Gallorum, plenae omnes hiſtoriae, quae res originem dedit proverbio, quo Plutarchus de Stoïcor. repugn. cap. 52. utitur, ut *facta Galatica* dicantur pro ſaevis & barbaris. FREINSH. *Catenas morſu tentare* rurſus infr. IV. 12. 17. Virgil. II. Georg. 247.

. . . . *Et ora*
Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror.

Phaedr. IV. Fab. 7. *Haec quum tentaret, ſi qua res eſſet cibi, Limam momordit.*

Offocandas] Ryck. antiqua ratione ſcribendi *obſocandas.* Pal. I. Voſſ. 3. & Ed. Parv. *effocandas.* Hoc fortaſſis eſt a correctore, qui in Sen. de Brevit. vit. c. II. legerat, *bonis ſuis effocantur:* pro quo Hermol. Barbarus in Gloſſem. Plin. v. *Praefocatio* videtur legiſſe *offocantur*, ut in h. l. Flori. Sed Borrich. Cogitat. de var. ling. Lat. aetat. vulgatum ibi retinet. *Offocare* rara vox eſt. Sed & alia non non minus rara e praepoſitione *ob* & verbis compoſita reperiuntur, quorum nonnulla adnotavit Heinſ. ad Prudent. Peri Steph. Hymn. in Laurent. v. 191. & Pſychomach. 411.

7. *Orgiagontis uxor*] Male ſcriptum, pro *Ortiagontis.* & hoc ex priſca ſcriptura, *Orciagontis*, *c* pro *t.* deinde etiam *c* in *g*, ut alias, degenerante. SALM. Hiſtoriae meminerunt Val. Max. 6, I, 2. ext. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 55. Livius autem, 38, 24. dicit, non evaſiſſe cuſtodiam, ſed a centurione eductam ad duos neceſſarios mulieris, qui ad flumen eam ſpectabant: a quibus duobus centurio, aurum penſans, interfectus eſt. Idem ſentit Valerius. (Ego autem eos auctores a noſtro diſcrepare non puto, nam iſtis verbis, *cuſtodiam evaſit*, non dicit, eam evaſiſſe inſcio cuſtode, ſed hanc ipſam technam, quam, tanquam notam, longius recenſere noluit,

prae-

bili exemplo cuſtodiam evaſit, revulſumque militis caput ad maritum ſuum retulit.

praeſupponit. *Freinsh.*) Haec ex Galatia oriunda fuit, Chiomara nomine, auctor Plutarchus de virtut. mul. cap. 43. CAMERS. *Ortiagontis* hic habebat ſola Ald. quod rectum eſſe oſtendunt Vinet. ad h. l. & Sigon. ad Liv. XXXVIII. 19. Ὀρτιάγων quoque Excerpt. Peireſc. e Polyb. p. 114. ubi Valeſ. etiam in Juſtini Prolog. L. XXXII. *Ortiagontem* dici obſervat. Pro *nam* in Ed. Plant. e Lipſii ſententia, puto, ſcriptum erat *jam*. Sed Vid. ſupr. ad Praefat. Lib. I. n. 2. & Schulting. ad Senec. II. Controv.

CAP. XII.

Bellum Macedonicum ſecundum.

1 DUm aliae aliaeque gentes Syriatici belli ſequuntur ruinam, Macedonia ſe rurſus ere-
2 xit. Fortiſſimum populum memoria & recordatio ſuae nobilitatis agitabat: & ſucceſſerat Philippo filius Perſes; qui ſemel in perpetuum victam eſſe

Bellum Macedonicum ſecundum ſcribunt paſſim omnes. Livius, lib. 40. & ſeqq. Juſtinus, lib. 33. Plut. Paullo Aemilio. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 36. Appianus, Mithridatico. Euſeb. lib. tempor. Valer. Max. 2, 1. 2, 2, 1. 4, 3, 8. 5, 1, 8. Eutrop. 4, 1. Oroſ. 4, 20. Meminit Plinius, 33, 3. & Gell. 7, 3. CAMERS.

1. *Syriaci belli*] *Syriatici belli*, ſupra de hoc diximus. SALM. Sic quoque hoc loco plerique ſcripti, & V. E.

2. *Suae nobilitatis*] De vetuſtate & nobilitate Macedonum Solinus, cap. 14. Juſtin. lib. 7. Euſeb. lib. temp. Dionyſ. lib. 1. ab init. CAMERS. Quos autem ſpiritus faciat populis avita nobilitas, diſce a Grutero, quem citavimus ſupra, 2, 7, 14. & a noſtro ſupra, 2, 6, 3. FREINSH.

Et ſucceſſerat] Copulam &, quae abeſt ab Edd. Ald. Graev. & Amſtel., habent Pall. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & aliae Edd. *Perſes* idem & *Perſeus* apud alios, & in Voſſ. 1. & *Perſa*. Vid. Gronov. ad Liv. XLII. 25. & Heinſ. ad Vellej. 1. 9.

Semel in perpetuum] Sic rurſus III. 6, 7. *ille diſperſam toto mari peſtem ſemel & in perpetuum volens exſtinguere*. Hoc fortaſſis referendum eſt ad Synonymiam, cujus exempla & alibi apud Florum ſunt. 1. 11. 5. *Aſſidue & ſine intermiſſione*.

eſſe Macedoniam, non putabat ex gentis dignitate. Multo vehementius ſub hoc Macedones, 3 quam

m. II. 2. 6. *Statim ac ſine mora.* II. 8. 12. *ſtatim & e veſtigio.* Sed Clar. Burmanno ad Quintilian. I. Inſt. Orat. 2. ſuſpecta ſunt illa *in perpetuum*, tamquam a mala manu. Et potuerant omitti, ut apud alios probatos Scriptores.

3. *In vires ſuas*] Juſtin. III. 2. *Lacedaemonii communia quondam civitatium auxilia ad vires ſuas trahebant.*

Induſtriam Macedonum &c.] Ita & Vineti editio, & noſtra, quomodo & monuerat ex MS. ſuo Lipſius, d. cap. XIX. Inepte recentiores: *induſtria Macedonum, viribus Thracum, diſciplinam Macedonum temperavere.* neque multo melius Pal. tert.; retinet tamen lectionem meliorem Pal. ſec. De ſimili re dixerat auctor & ſupra, I, 8, 4. *Quid ille militiae artifex Tullus, bellatoribus viris quam neceſſarius? ut acueret ratione virtutem.* de hac mixtura artis ac virtutis, multa diximus in libris Livii. GRUT.

Ferociam Thracum] *Illud in confeſſo eſt*, (verba ſunt Juſtiniani, in pr. Novellae XXVI.) *quod ſi quis Thracum regionem nominet, ſtatim una cum dicto virilitas quaedam animum, & militarium copiarum, bellorum ac pugnae cogitatio ſubeat. Sunt enim iſta ingenita, & quaſi patrio quodam jure huic regioni attributa.* FREINSH.

Diſciplina Macedonum, temperaverunt] Nazarianus liber, *diſciplinam Macedonicam.* lege, *diſciplina Macedonica temperarunt.* SALM. Idem ad Dedicat. Statuae Regillae v. 35. in Nazar. ita ſcriptum eſſe prodit: *induſtria Macedonum, viribus Thracum, ferociam Thracum, diſciplinam Macedonicam temperaverunt.* Et probat eam ſcripturam non tantum ibi, ſed etiam in Adnotationibus MSS. ad hunc locum; ut tertium colon primo, & quartum ſecundo reſpondeat. Fran. habet vitioſam ſcripturam olim vulgatarum Edd. Ryck. quoque & Voſſ. 2. & 3. *induſtria*, & Voſſ. 2. *diſciplinam*; ſed altera eſt in aliis ſcriptis & v. e. Nec video, cur mutari debeat, in qua recte inter ſe reſpondent oppoſita. Vid. ad I. 8. Reg. Q. *temperaverant.* Ryck. *induſtria Macedonum tentaverunt*, omiſſis mediis. *tentaverunt* etiam Voſſ. 3. & *Macedoniam* Ed. B. *temptaverunt.* Hinc apparet unde ortum ſit *tentaverunt.*

4. *Summo ſpeculatus Haemo*] Haemus mons qui Thraciam a Myſia dividit, tantae altitudinis eſſe putatur, ut ex ejus ſummo vertice Adria verſus occaſum, Euxinus verſus ortum cernatur: ita enim Pomp. Mela lib. 2. & apud Strabonem lib. 7. Polybius teſtatur. quod ideo non poſſe fieri Strabo contendunt, quia ingens terrae tractus & montoſus viſum abrumpit. bene quidem & recte Strabo: quum namque per Maedicam Thraciae Philippus cum Perſeo ad Haemum contenderit, ut ex conſpectis locis de bello conſultaret, quod Livius lib. 40, 22. narrat, non potuit longus eſſe proſpectus: obſtant enim verſus Adriam Rhodope, Orbelus, Scardus, montes altiſſimi & perpetui. At ut nihil ſit, quod viſum impediat, cum Haemus centum Germanicis milliaribus ab Adriatico in ortum diſtet, non attollitur ejus perpendiculum ad eam altitudinem, quae devexitatem terreni globi tanto intervallo tribus milliaribus Germanis cum ſextante intumeſcentem, deſpiceret. ſiquidem Plinius 4, 11. Haemi altitudinem VI. M. paſſuum ſupputat: at in tanta ſpecula opus erat XIII. M. paſſuum altitudine. Iſta paullo latius ſum hoc loco proſecutus, ut lector benignus intelligeret, multam veritatis lucem, apud veteres ex tradentium aucto-

ri-

quam ſub patre conſurgunt. quippe Thracas in vires ſuas traxerant: atque ita induſtriam Macedonum viribus Thracum, ferociam Thracum di-
4 ſciplina Macedonum temperaverunt. Acceſſit his conſilium ducis, qui ſitum regionum ſuarum ſummo ſpeculatus Haemo, poſitis per abrupta caſtris, ita Macedoniam ſuam armis ferroque val-

tate eſſe obſcuratam, quae Geometriae beneficio illuſtretur: ita eadem erroris labe Ariſtoteles in Meteoris lib. I. cap. 13. de Caucaſo contaminatur, & Plinius de Caſſio monte, & alii aliter. Quod ad hunc locum attinet, bene Florus conſilium ab ipſo Perſeo inſtitutum narrat, ut aditus obſtrueret commodius Romanis, propter invios ſaltus & praeruptos montes. STAD. Vid. quae diſputat Iſ. Voſſius ad Pompon. Mel. II. 2.

Niſi a coelo venturis] In eadem opinione erat Arimazes, qui altitudine petrae, quam occupaverat, fretus, interrogavit, *an Alexander volare poſſit?* Curt. 7, 11, 5. FREINSH. Idem ad Curt. l. d. hic delendam cenſet praepoſitionem *a*. Non magnopere requirerem eam, ſi abeſſet a vett. libris.

5. *Nam Marcio Philippo Conſule*] Videtur N. Heinſio ſcribendum: *Tamen Marcio Philippo Conſule.* GRAEV. Probabat etiam Perizonius. & Begerus recepit, ſed contra omnes libros. *Philippo* deeſt in Fran.

Marcio] Male apud L. Ampelium, *Marco*. FREINSH. Flor. *aggreſſus*.

Per Aſtrudem paludem] Haec Aſtrudis palus, ſive Aſtruda ſit, ut alii volunt, mihi inaudita eſt, & omnibus Scriptoribus, ſi bene ſcio, indicta. *Aſtimidam*, *Aſtiundam*, *Aſtomdam*: his tot modis variatum habent libri. quarum ſcripturarum varietate bene perpenſa, corrigendum putavi, *Biſtonidam paludem*, vel *Biſtonidem*, quod idem eſt. Hac lectione non longo intervallo relinquimus antiquae veſtigia. *Biſtonis palus* in illis tractibus notiſſima ex Scriptoribus. *Biſtonidam* autem, ut, *Elidam*, *Perſidam*, *Leucadam*, *Chalcidam*, & alia, quae ſupra notavimus. SALM. Livius 44, 2, & 3. *Aſcuridem*, quam Ortelius putat fuiſſe *Lychnitum* lacum. hodie *Lago di Locbrida*. A qua ſententia non abhorret iter Cos. ſicut a Livio deſcribitur, cum tabulis Geographicis collatum. Salmaſius *Biſtonidem* legi vult hoc loco, paludem in illis tractibus notiſſimam ex ſcriptoribus; cum praeſertim iſta lectio non longe diſcedat a libris. Valde diſſentit L. Ampelius, qui *Scyriam paludem* praefert. FREINSH. Corrupta ſunt in hac voce omnia exemplaria. Salmaſius e Nazar. cum quo conſentiunt Berol. Duisb. Fran. Voſſ. I. 2. & v. e., adnotarat *Aſtundam*, e Pal. pr. *Aſtimidiam*, e ſec. *Aſtimidam*. In Ryck. eſt *Abſtundeam*, in Voſſ. 3. *Aſtudeam*, Reg. F. *Aſtimodem*. Flor. *Aſtmudam*. Reg. Q. & Magl. *Aſtridem*. Omnino legendum eſt *Aſcurida*, quod etiam Heinſius libro ſuo adſcripſerat, additis locis Livii e Lib. XLIV. c. 2. & 3. vel cum Dionyſ. & Iſ. Voſſiis *Aſcuridem*, quae terminatio eſt ap. Liv. l. d. Hinc, quum male ſcriptae fuiſſent literae *c*, *r*, *i*, *Aſtundam*, & *Aſtrudem* factum, & mox alia monſtra lectionum enata ſunt. Pro *per* Heinſius quoque malebat *propter*, vel *praeter*, ut Liv. XLIV. 2. *praeter Aſcuridem paludem*, & ibid. 6. *praeter Dium*.

Per acerbos dubioſque tumulos] De

vallaverat, ut non reliquiſſe aditum, niſi a coe-
lo venturis hoſtibus videretur. Nam Marcio 5.
Philippo Conſule eam provinciam ingreſſus po-
pulus Romanus, exploratis diligenter acceſſibus,
per Aſtrudem paludem, per acerbos dubiosque
tumulos, illa, quae volucribus quoque videban-
tur invia, acceſſit: regemque ſecurum, & nihil
tale

De hoc quoque loco non poſſum non tecum communicare ſententiam ſummi Viri & amici Nicolai Heinſii. *Tumulos* iſtos *acerbos*, inquit, non concoquo, nec *tumulos dubios*. *Ancipites montes* legiſſe memini, *dubios* nunquam. Nimirum B & V in vetuſtiſſimis membranis frequenter confunduntur. id duplici errori cauſſam praebuit hic loci. Nam *debios* exaratum quum eſſet, fecerunt inde poſt *dubios*, cum *devios montes* debuiſſent. In altero vocabulo ſi tranſponis litteras habebis *aberecos*, ſive *aberſos*, hoc eſt *averſos*. *Averſi tumuli* a ſolita via averſi ac remoti, deviique, ut ſuis verbis Florum interpretemur. Sic *averſam caſtrorum partem* non modo portam quaeſtoriam, quae praetoriae reſpectu erat averſa, & ab altera caſtrorum parte poſita, ut Viri eruditi volunt, dixere veteres, ſed etiam eam in caſtris partem, unde exitus non dabatur. Vellejus II, 63. *per averſa caſtrorum proruto vallo*. Nam ſi porta illic erat quaeſtoria, quid opus erat *prorui vallum*, ut exitus daretur? Aliud itaque *averſi montes*, aliud *adverſi*. *Averſi montes* ut dicebam, devii & a ſolito itinere remoti, *adverſi*, qui in via occurrunt tranſeundi, quaſi oppoſitos dicas. Sic apud Naſonem Amorum I. El. 9.

Ibit in adverſos montes duplicataque nimbo
Flumina.

Dubitavi aliquando an & huc *averſi montes* eſſent revocandi, ſed membranae ſtant conſtanter pro ſcriptura vulgata, ut & in illis apud Juven. Sat. V.

Per montem adverſum gelidasque cucurri
Eſquilias.

Eſquilinus nimirum mons multa cum difficultate tranſcendendus erat Juvenali amicum ſuum adituro. Sed in illo Naſonis loco Met. XIV. ubi Aeneas cum Sibylla ex inferis revertuntur, codices nonnulli ex his, quibus uſus ſum, veram lectionem praeferunt:

Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus.

Non *adverſo*, etſi locum curis prioribus intactum praetermiſi. Ubi *averſus* trames eſt aut via redux, aut infrequens, nec ſolita calcari, cum rari e vivis inferos accedant; quod poſterius placuiſſe video Gronovio quondam noſtro, qui adeundus ad Livii XXII. 7. Noſter III. 10. *Per invios ad id tempus montium tumulos*, ut recte Salmaſius. lib. II. 7. *invios Chaonum montes penetravimus*. Liv. XXIX. 7. *devii agri*. Et haec quidem de loco peſſime adfecto. Sequentia etiam foede depravata ſunt. Quo enim illa repetitio ejusdem verbi: *acceſſit bis conſilium ducis*, & dein *invia*, cum *devii tumuli* paullo ante praeceſſerint. Deinde MSS. *Aſtimidam*, *Aſtiundam*, *Aſterudam*, quo deſignatur Graeca inflexione paludem hanc eſſe enuntiandam *Aſcurida*, ſive tu cum Salmaſio *Biſtonida* malis. Sic ſupra *Lacedaemona*. Nec aliter in Graecis ſolent Livius, Tacitus, alii ex hiſtoricis praeſtantioribus. Sic lib.

IV. cum

tale metuentem, ſubita belli irruptione terruit.
Cu-

iv. cum veteres libri habeant *ad gubernatorem amiclatem*, Salmaſius *amiclantem* velit legi. Sed Florus ſi hoc nomen inſertum voluiſſet hiſtoriae ſuae *Amyclas* nobis dediſſet. At vero non dedit. Irrepſit enim id gloſſema e Lucano, qui de ſuo finxit id nomen, quod hiſtoricos poſteriorum temporum decepit, ut verum & genuinum nomen eſſe crederent. Sic *Elide* lib. ii. 16. idem Florus, quod non magis a Salmaſio debuit tentari, quam in iis Naſonianis eſt tentandum Metam. xiv.

. . . . *Nec adhuc ſpectaſſe per annos*
Quinquennem poterat Graja quater Elide pugnam.

Nec in lib. eod. cap. 2. *Eryce* manus a Salmaſio ſunt admovendae. Et lib. iv. 11. non *Leucadam* ferendum eſt, ſed *Leucada* dixit Florus: nec in Graecis tantum, ſed in Latinis quoque interdum id licere ſibi voluerunt, ut meliores ſcripti in lib. i, 16. *Samnitas*. Sed ad rem: *Aſcurida* ex Liv. xliv. 3. legendum. Nam *Biſtonidam* Salmaſii longius abit a ſcriptis exemplaribus. Sed & *propter* vel *praeter Aſcurida* legendum, non enim per paludem, ſed praeter eam ductae ſunt copiae. Totus locus ſic in ordinem redigendus eſſe videtur: *Tamen Marcio Philippo Conſule eam provinciam ingreſſus populus Romanus, exploratis diligenter acceſſibus, propter Aſcurida paludem, per averſos deviosque tumulos, illa quae volucribus quoque videbatur inacceſſa, regem ſecurum & nihil tale metuentem ſubita belli irruptione terruit.* Graev. Tollius Fortuit. c. x. conatus eſt defendere ſcripturam vulgatam. Scribit *acerbos tumulos* ſic dici, ut *acerbum vulnus*, *acerbus ictus*. Non addit, quomodo intelligi velit apud Florum *acerbos tumulos*; ſed ſatis patet eum accepiſſe pro montibus, qui non niſi ſummo cum labore, moleſtia, ac difficultate ſuperari poſſunt. Haec mihi non placent. Notum eſt, de quibus proprie dicatur *acerbus*, & ad quae ea vox a propria ſignificatione transferatur. Sed in his adtendendum eſt ad uſum & conſuetudinem Latine loquentium, id eſt, probatorum Scriptorum, qui hanc vocem numquam tranſtulerunt ad omnia, quae quocumque modo moleſta ſunt. Certe *acerbos tumulos*, vel *montes*, ea ſignificatione, quam hic ſtatuit Tollius uſquam apud eos, qui Latine loquuti ſunt, inveniri non ſcio. Itaque hoc non ſine cauſa ſuſpectum fuit Heinſio & Graevio. Neque tamen illorum emendationem hic amplecti poſſum. Nam huic primum obſtat, quod *averſi tumuli* iidem videntur eſſe, qui *devii*. Deinde, quod Florus potiſſimum vult indicare difficultatem ac periculum in ſuperandis illis montibus: id enim ex eo intelligitur, quod loca illa *etiam volucribus invia* fuiſſe dicit. Hoc autem non declaratur eo, ſi dicat illos ab hoſte *averſos* fuiſſe. Non enim ſi ab hoſte *averſi* fuerunt, inde quoque omnino ſequitur, ſummum periculum ac difficultatem in iis ſuperandis fuiſſe. Pro *acerbos* conjeceram *aſperos*. Liv. xliv. 3. in hac hiſtoria: *Adeo ardua, & aſpera, & confragoſa via fuit*, & c. 5. *Quos & ipſos locorum aſperitas hoſtiliter vexavit*. Id. xxv. 36. *Nudus tumulus & aſperi ſoli.* Et xxxvi. 25. *In aſperis locis ſilex ſaepe impenetrabilis ferro occurrebat.* Salluſt. Catil. lix. *Rupes aſpera*, & Jug. xciv. *Ubi paullo aſperior adſcenſus erat*. Juſtin. xii. 7. *Saxum mirae aſperitatis, & altitudinis.* Sueton. Tib. lix. *Quod is a tergo inſulae per aſpera ac devia erepſiſſet ad ſe.* Confirmatus ſum in ea ſententia, quod deinde vidi Perizonium ad vocem *acerbos* adſcripſiſſe, *aſpera* e Liv. xliv. 3. *Dubios tumulos* melius defendit
Tol-

Cujus tanta trepidatio fuit, ut pecuniam omnem 6
in

Tollius e Propert. IV. 4. 81. *Mons erat adſcenſu dubius*, & Sall. Jug. XCIV. *Quae dubia niſui videbantur, potiſſimum tentare:* in quibus *dubius* dicitur pro difficili ac periculoſo; qualis eſt adſcenſus deſcenſusque rupium, ſaxis, quae manibus adprehenduntur, in hos, qui ea prehenderant, recidentibus, vel pede impoſito veſtigium fallentibus; cujusmodi loca *non ſtabilia ad inſiſtendum* recte dicas e Liv. XLIV. 5. Sed horum tamen paullo alia ratio eſt. Nam quum *mons adſcenſu dubius*, & *loca*, vel *ſaxa dubia niſui* dicuntur, ex iis, quae adponuntur voci *dubius*, facile intelligitur, quae ſit ſententia. At hoc loco, quum ea vox ſola ponatur, nulla alia adjecta, qua illius ſignificatio quodammodo definiatur, non perinde facile quisquam intelligat, qui ſint *dubii tumuli*. Praefero igitur emendationem Heinſii *devios tumulos*, quam adſcriptis compluribus e Livio !ocis confirmaverat. Lib. XXII. c. 14. & XXXV. 30. *deviae calles*. XXXIV. 16. *devii montani*. XXXIV. 20. *devia & ſilveſtris gens*. & XL. 17. *devii ſaltus*. Add his Liv. XXV. 32. *avii ſaltus montesque*. XXXIII. 37. *deviae ſilvae*. Curt. V. 6. & VI. 11. *devii montes*, & Sueton. l. d. Clar. Withofius in ſpecim. Guntheriano pag. 79. veram ſcripturam Flori eſſe contendit *per aërios dubiosque tumulos: aërios tumulos* epitheto Poetis, ac proinde Flori genio, congruente, eſſe adeo altos ac ſublimes, ut volucribus prope invii eſſent: & ex eo, quod Florus junctim dicit *aërios dubiosque tumulos*, facile videri notionem vocis *dubios* hoc loco; ſcilicet ut ſimiliter ad *altitudinem*, & viſum oculorum inde caligantium referatur. Hanc emendationem tam certam eſſe ſibi perſuadet V. C., ut, qui de ea dubitet, quam longiſſime a vera mente Flori aberret. Forſſan ab ea aberro dubitando, ſed tamen duas praecipue cauſas dubitandi mihi habere videor: primam, quod in hac emendatione non liquido oſtenditur, *dubius* apud Lucanum & alios eſſe *altus*, & ad viſum oculorum ex *altitudine* caligantium referri; montes enim, etſi non admodum alti, tamen etiam poſſunt dici *dubii*. vid. Clar. Burm. ad Lucan. III. 7. & quos ibi laudat. ſecundam, quod in ea altitudo horum tumulorum tribus idem ſignificantibus adjunctis deſcribitur; nam *aërii*, *dubii*, & *volucribus quoque invii tumuli* ex mente V. C. in re nihil aliud ſunt, quam alti & ſublimes. Sed quum altitudo illorum ex hoc ſolo ſatis intelligi poſſit, quod tertio loco ponit Florus, eos *volucribus* quoque *invios* fuiſſe, non valde probabile eſt, eum ter aliis atque aliis verbis idem voluiſſe dicere. Veteres in narratione ſimili non tantum altitudinem montium memorant, ſed ſaepe quoque eos *aſperos*, *invios* ac *devios* fuiſſe dicunt. Florus ipſe III. 10. 22. *per invios ad id tempus montium tumulos*.

Volucribus invia] Similem de altis ac praeruptis locis loquendi modum Graecis fuiſſe, teſtimonio eſt Ἄορνος petra, quam Alexander cepit, apud Arrian fin. lib. 4. Curt. 8, 11. Nicephori dictum apud Cedrenum, pag. 396. *Nemo noſtrum perniciem evitabit, ne ſi volucres quidem ſiamus*. Julian. epiſt. ad Maximum philoſ. p3g. 277. f. *Vicentio eſt ut in mari rupes excelſa, propemodum ipſis avibus inacceſſa*. FREINSH. Haec quoque ſuſpecta erant N. Heinſio, quem offendebat iteratio verboru:n *acceſſit* n. 4. & mox *acceſſibus*, & *acceſſit*. Sed non ſatis adſequi potui ſcripturam illius, e qua tamen pleraque expreſſit Graevius. Tollius l. d. legit, *illa, qua volucribus quoque videbatur invia, acceſſit. illa*, & *qua*, nempe parte, vel via. Non dubito, quin aliquid corruptum ſit.

in mare juſſerit mergi, ne periret: claſſem cre-
7 mari, ne incenderetur. Paulo Conſule quum majora & crebra eſſent impoſita praeſidia, per alias vias Macedonia deprenſa eſt, ſumma quidem

Pal. ſec. apud Salmaſium, Ryck. & Regg. item Edd. Ber. & Junt. multaeque recentiores, plane habent *videbatur*, quod reſtituebat Tollius. Inſuper Pal. ſec. Regg. Flor. & Magl. *invia via*. Ex his ita hunc locum conſtitui poſſe puto: *illa, qua volucribus quoque videbatur invia via, acceſſit. Illa*, & *qua* ex ſententia Tollii; & *invia via*, ut apud Ovid. XIV. Met. 113. *Invia virtuti nulla eſt via. Quae* autem & alibi male ſcribitur pro *qua*. Vid. Graev. ad IV. 12. 50. Et ſic Tollius in Sall. I. Hiſt. pro eo, quod ibi editur, *omni Gallia cis Rhenum inter mare noſtrum atque Oceanum, niſi quae a paludibus invia fuit, perdomita*, emendat, *niſi qua paludibus*. Recte quidem; ſed potuerat e Carrione ad eum locum ſcire dudum ita in Nonio v. *cis* lectum fuiſſe. *Quae videbatur*, quomodo in emendatione Graevii accipiendum ſit, non perſpicio. Begerus totum locum, ita ut volebat Graevius, edidit; ſed pro *videbatur* poſuit *videbantur*. Fran. *tumulos & illa*.

Subita belli irruptione] Quidam, *eruptione*. *irruptione* retinendum. SALM. Deſignat Salmaſius Nazarianum & Paſ. pr. & ſic quoque perperam Duisb. Reg. Q. Voſſ. 1. 2. & o. e. v. In Ryck. mox *temuit ut tūit*. Credo dubitaſſe ſcribam *temuit* ſcriptum eſſet, an *terruit*; quod indicio eſt Latinae linguae imperitum fuiſſe.

6. *Cujus tanta trepidatio fuit*] Livius 44, 10. *Perſeus tandem a pavore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle imperiis ſuis non obtemperatum eſſe: quum trepidans gazam in mare dejici Pellae, Theſſalonicae navalia juſſerat incendi. Andronicus Theſſalonicam miſſus traxerat tempus, id ipſum quod accidit, poenitentiae relinquens locum: incautior Nicias Pellae, projiciendo pecuniae partem, quod fuerat nactus*: Ubi tamen malim, *quod fugerat, nactus*, indignationem nempe regis, quem jam poenitebat conſilii. Quamquam etiam iſta lectio poſſit ferri, praeſertim, ſi expuncta voce *partem*; ita legas: *projiciendo pecuniae quod fuerat nactus*. Atque ſic mihi ſcripſiſſe videtur ipſe Livius. De trepidatione vero Regis confer etiam Excerpta Diodori, apud Valeſ. pag. 310. & Appiani, ibid. pag. 561. FREINSH.

Pecuniam mergi, ne periret; claſſem cremari, ne incenderetur] Videtur alluſum ad illa Martialis 2, 80.

Hoſtem cum fugeret, ſe Fannius ipſe peremit.
Dic rogo, non furor eſt, ne moriare, mori?

Seneca epiſt. 24. *Tantam hominum imprudentiam eſſe, imo dementiam, ut quidam timore mortis, cogantur ad mortem*. Vide eundem ep. 70. & ibi Lipſ. not. 4. Saxo lib. 16. de Sclavo quodam, qui ſuſpendio ſe necaverat ne hoſtium potiretur, loquens; *Sclavi cujusdam ridicula formido &c.* IDEM.

7. *Crebra*] Malim *crebriora*. IDEM.

Macedonia deprenſa eſt] Alter Palatinus, *depreſſa*. perperam, & recte *deprenſa* ſubſtituit Vir ſummus J. Gruterus, cum editiones aliae *depreſſa* legerent. SALM. Haec vera eſt lectio, nec aliter v. e. nam aliae *depreſſa*. de voce *deprehenſa* eſt dictum quoque nobis in Suſpicionibus, exſtatque alioquin etiam in Pal. tert. GRUTERUS. Sic & Tacit. Agr. 34. 4. FREINSH. *Deprenſa* eſt in Flor. Be-

dem arte, & induſtria ducis, quum alia mina-
tus, alia irrepſiſſet. Cujus adventus ipſe adeo 8
terribilis regi fuit, ut intereſſe non auderet, ſed
gerenda ducibus bella mandaverit. Abſens er- 9
go

Berol. Voſſ. & Duisb. In reliquis alterum illud corruptum.

Quum alia minatus, alia irrepſiſſet;] Scribe: *alias eminatus, alias irrepſiſſet*. Libri etiam, *eminatus* legunt, quibus compar eſt editio vetus. Plautus utitur hoc verbo *eminari*. In ſimili autem re deſignanda paulo aliter loquitur Frontinus, lib. I. ſtratagematum: *reliquit ſuos paucos, qui ſpeciem remanentis exercitus praeberent, & ipſe cum cetera manu, qua non exſpectabatur aditus, intravit*. Haec poſtrema varie emendant docti. Ego vocem *aditus* delendam cenſeo omnibus modis, & legendum: *qua non exſpectabatur, intravit*. Sic ſupra de Scipione: *qua non exſpectabatur, irrupit. Pontes jungunt, inſtrumentaque moliuntur*. nihil cohaeret. SALM. Nazar. *alia eminatus*. Ryck. melius *cum alia ſe minatus, alia irrepſiſſet*. Vir Maximus ſcribendum cenſet *cum alias eminatus, alias irrepſiſſet*. a quo hic, quamvis invitus, non poſſum non diſſentire. Pro *irrepſiſſet* vet. cod. *irrepiſſet*, unde Lipſius conjiciebat ſcribendum eſſe *irrepiſſet*. Sed verior & elegantior eſt vulgata, ſignificans clam quaſi & inſciis Macedonibus in illorum regionem alia via veniſſe, quam qua ſimulaverat ſe venturum. Similis translatio in *adrepere* apud Tacitum: *Nec quicquam grave ac ſerium ex eo metuas, qui ſuorum ipſe flagitiorum proditor, non virorum animis, ſed mulierculorum adrepit*. hoc eſt illarum gratiam aucupatur. Et I. ann. 74. *Cum occultis libellis ſaevitiae Principis adrepit*; eſt ſecretis delationibus Principis gratiam captat. *Alia minatus* eſt alia via minatus. Iſta elipſis Graecis & Latinis non infrequens, intelligitur via. Liv. XLIV. *Alii alia in civitates ſuas dilapſi ſunt*. plura exempla paſſim occurrunt. Tuetur vulgatam etiam Heinſius, & ſubintelligi putat *parte*. addit, in Frontini loco, quem producat Salmaſius & tentet, malle ſe, *quo non exſpectabatur aditu*. Flori loco non diſſimilem eſſe illum Valerii Flacci lib. IV. v. 289.

Emicat, hic dextramque (leg. *laevamque*) *parat, dextramque minatur*
Tyndarides, redit huc oculis & pondere Bebryx
Sic ratus, (leg. *Irritus*) *ille autem celeri rapit ora ſiniſtra*.

GRAEV. *Alias minatus alias* Regg. & edd. vett. excepta prima; *Alias eminatus alias* Magl. Duisb. Fran. Voſſ. I. & v. e. *alias eminatus alia* Naz. & Pall. in exemplari Salmaſii, Flor. & Berol. *alia ſe minatus alias* Voſſ. 2. *alias hemiſaltus* Voſſ. 3. Non intelligo, quomodo *alias* hic locum habere poſſit, pro quo jamdudum in Vineti, Stadii, & Gruteri edd. erat *alia*, pro alia via, ut ſaepe apud veteres. Vid. Burm. ad Quintil. Decl. XVII. 5. Id hic in *alias* mutatum videtur e ſuperioribus *per alias vias*. *Eminatus* quoque non placebat Heinſio, nec ex eo, quod Plautus ſemel dixit *eminor* Capt. IV. 2. 11. ſequitur, Florum quoque ea voce uti voluiſſe. Iſ. Voſſius conjecerat, *quum alia ſe minatus*, nempe irrepturum, *alia irrepſiſſet*. Hanc conjecturam confirmat Voſſ. 2. nec omnino improbabilis eſt. Quum prima litera vocis *ſe* adhaeſiſſet fini praecedentis, ſecunda facile ad caput ſequentis transferri, & pro *alia ſe minatus* ſcribi potuit *alias eminatus*. Vir doctus in Obſervat. Miſc. Vol. VI. p. 286. lectio-

go victus fugit in maria, inſulamque Samothracen, fretus celebri religione, quaſi templa & arae poſſent defendere, quem nec montes ſui, nec arma potuiſſent. Nemo regum diutius amiſſae fortunae conſcientiam retinuit. Supplex quum ſcriberet ad Imperatorem ab illo, quo confugerat, templo, nomenque epiſtolae notaret ſuum

nem Salmaſio probatam pro genuina & a Flori manu profecta habet. Non ſatis capio vim argumenti, quo in eam rem utitur. Pro *irrepſiſſet* Ryck. *irripiſſet*, Duisb. Voſſ. 1. & ex editis Beroald. *irrepiſſet*, Nazar. apud Salmaſ. *increpiſſet*, qui adſcripſerat, *repi* pro *repſi*, ἀρχαϊκῶς. Hoc ergo eodem modo dicatur, quo *clepi* pro *clepſi* apud Ciceronem: de quo Voſſ. III. de Anal. 30. Fran. *irrupiſſet*, ut volebat Lipſius. Voſſ. 2. *increpuiſſet*. Mox pro *adeo* Nazar. Ryck. Regg. Fran. Voſſ. & pleraeque e. v. *eo*, & pro *mandaverit* Regg. *mandaret*.

9. *Samothracen*] De cerimoniis, & religione hujus inſulae, vide latius Diodor. 5, 47. & deinceps. Colligas etiam quaedam ex Livio, 45, 5. Sex. Ampelius: *Gemini, qui Samothraces nominantur, eſſe, quorum argumentum nefas eſt pronuntiare, praeter eos qui in his praeſto ſunt*. FREINSH.

Celebri religione] *Celebri* abeſſe a Pal. pr. adnotaverat Salmaſius. Nec placet Tollio Fort. c. x. Sed locus tam vitioſe editus eſt, ut non adpareat, quid pro eo ſubſtituendum putaverit. Tamen ex iis, quae deinde adjicit, intelligo ei placuiſſe ſcribendum *delubri religione*: ut ap. Vell. 1. 9. *In inſulam Samothraciam profugit, templique ſe religioni ſupplicem credidit*. Et Juſtin. XXXIX. 1. *Cum Tyrum religione templi ſe defenſurus petiſſet*. Et hoc poſtulare putat antitheſin, quae ſequitur, *templa, & arae*, &c. Potuiſſet conjecturam ſuam etiam e Livio confirmare XLV. 4. *ſupplex fani religione, non viribus ſuis, tutus*; & ex his, quae paullo poſt ſcribit Florus, *ab illo, quo confugerat, templo*. Nec tamen quidquam mutandum arbitror. *Celebris religio* Samothraces Floro eſt, quae Livio XLV. 5. *credita ſanctitas*. Nam Samothraces ſanctitas non tantum unius delubri religione cenſebatur, ſed tota inſula ſacra, & auguſti atque inviolati ſoli habebatur, Liv. ibid. Et Perſeus non ſtatim in templum confugit, ſed primum hoſpitio privato uſus, deinde prope jam ab omnibus deſertus demum in templum ſe recepit, Ibid. c. 6.

10. *Supplex cum ſcriberet*] Ita Maroboduus *ſcripſit Tiberio, non ut profugus aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortunae*. Tacitus, 2, 63, 2. Quomodo autem exceptae fuerint eae literae a Cos. lege apud Livium, 45, 4, 3. FREINSH.

Ab illo quo confugerat templo] Idem liber, *ae illo*, forte, *de illo*. SALM. Deſignat librum Nazar.

Nomenque epiſtolae notaret ſuum] Ryck. *nomenque epiſtolae ſuum*. Sed praeſtat cum Anna erudita delere *epiſtolae*, quia Latinae linguae genius eam vocem hic reſpuit. Sed N. Heinſius ſcribendum putat, *nomenque epiſtola denotaret ſuum*, ni malimus *praenotaret*, in ipſo initio epiſtolae, ut ſolebant. Gloſſae Labbei, *praenoto* προσημειῶμαι. ſed altera ſcriptura tutior. GRAEV. *Praenotare* pro titulum praeſcribere, etiam Apulejus aliique recentio-

ſuum, *Regem* addidit. Sed nec reverentior ca- 11
ptae majeſtatis alius Paulo fuit. Quum in con-
ſpectum veniſſet hoſtis, in templum recepit, &
conviviis adhibuit, liberoſque admonuit ſuos, ut
fortunam, cui tantum liceret, revererentur. In- 12
ter pulcherrimos hunc quoque populus Romanus
de Macedonia duxit atque vidit triumphum: quip-

tiores dicunt, quorum loca proſtant in Lexicis. Sed libri hic nihil variant. Conjecturam Annae recepit Begerus, quem mihi ſequendum non putavi, etſi eam vulgatae ſcripturae praefero. Freinshemius *in Ind.* v. *epiſtola*, *notare nomen* exponit ſubſcribere. Sed Florus loquitur de inſcriptione epiſtolae a Rege ad Paulum miſſae, *Rex Perſeus Conſuli Paullo Salutem*. Liv. XLV. 4. Mox pro *captae majeſtatis* mallem, ſi per libros liceret, *capti*. Vulgatum forſitan defendi poteſt: ſed tamen inſolens videtur *capere majeſtatem*, vel *capta majeſtas*.

11. *In templum recepit, & conviviis adhibuit*] Unius voculae depravatio, ſed in qua tota ſententia, ut in cardine ſuo, verteretur, ſatis exercuit hujus aetatis doctiſſimos Viros. Viderunt omnes, mendum tegere vocem hanc *templum*, ſed potuit adhuc nemo id detegere. Si de templo illo Samothraces, ad quod confugerat Rex Perſes, & ex quo ad Paulum deductus fuit, aliquis intelligit, is, ut verbo dicam, nugatur; longe enim Samothracia diſtat ab eo loco, in quo tunc conſtiterat Paulus. ſed verum videamus; ſuſpicor vitioſa illa & veteri ſcribendi forma ſcriptum fuiſſe, *in temptum recepit*, pro *tentum*, ut *tempto* pro *tento*, & *contemptus* pro *contentus*, non ſemel in antiquis libris repperi: ex illo *temptum*, imperiti γραφεῖς *templum* poſuerunt, errore facili. *Tentum*, ut diximus, vera & ſana lectio. ſi quis ignorat, quid ſit *tentum*, docemus illum, eſſe tabernaculum vel tentorium. *Tendere* eſt σκηνὴν πήξασθαι, *tentum* eſt σκηνή. Recentiores Latini genus mutarunt, & pro eo *tenta* dixerunt, & corruptius *tenda*. ſic veteribus *ſtrata viarum* dicebantur, ac recentibus *ſtratae*. apud Suidam, in voce σκηνὴ ἢ σκηνὴν ἐπήξατο, τουτέστι τένδαν, κατὰ γλῶσσαν. alibi idem: τένδα, παρ' ἡμῖν οἰκία ἐκ λίνου. Gloſſae Latinae, quae penes me ſunt, *tentum*, *tabernaculum*. Hanc vocem, ut videtur, vetuſtam uſurpat Florus, quae neſcio an apud alium temere occurrat. ſed & alias voces, quae alibi leguntur nuſquam, in hoc auctore ſuſcitavimus, ope praeſtantiſſimorum codicum: ut ſunt, *inmodum* pro *admodum*, *inſemel*, *impes*, *inſimul*, *intermoenia*, & alia, quae non ſuccurrunt, & hoc loco *tentum*. Tentum aliud eſt in illo verſu Tibulli.

Hunc tu ſed tento, ſcis, puto, quod ſequitur.

Obſcoenum enim eſt. narrat igitur Florus, tanta humanitate ſeſe praeditum oſtendiſſe circa regem captivum, ut tabernaculo ſuo receperit, & conviviis adhibuerit. non multo aliter apud Plutarchum: ſed aliter tamen. quem vide, & diſſenſum inter ſcriptores ſolennem agnoſce. nemo certe negarit, niſi iniquus aut imperitus, quin nos ita recte repoſuerimus. Salm. Non dubito veriſſimam eſſe Salmaſii emendationem, cujus verba leges ſupra. Quem juvant etiam Imp. Leonis Tactica, in quibus tabernaculum eſt Τένδα, ut cap. 10,

13 quippe cujus ſpectaculo triduum impleverit. Primus dies ſigna tabulasque: ſequens arma pecuniasque transvexit: tertius captivos, ipſumque regem attonitum adhuc, tanquam ſubito malo ſtu-

12. Gruterus quidem autumat, retinendam eſſe vocem *templum*, & capiendam pro loco ubi aquilae eſſent, ubi ſigna, allegatque locum ex Tacito 15, 29, 4. & quae ad eum notaverit. FREINSH. Merito *templum* tuentur Gruterus, Rupertus, Gronovius. Templum autem aut vocatur ipſum praetorium ſeu Imperatoris tabernaculum, ut Lipſius cenſet lib. v. de milit. Rom. dial. 2. aut tribunal in principiis caſtrorum, quia loca omnia excelſiora, & quae ſupra alia eminent, unde late proſpici poteſt, templa vocantur. Feſtus: *Contemplari dictum eſt a templo, id eſt loco, qui ab omni parte adſpici, vel ex quo omnis pars videri poteſt, quem antiqui templum nominabant.* Livius lib. 1. *Palatinum Romulus, Remus Aventinum, ad inaugurandum, templa capiunt.* quamvis in his proprie ſignificet locum augurii aut auſpicii cauſſa verbis conceptis finitum. vide & Varronem lib. vi. de Lat. Ling. ubi prolixe de vi hujus vocis diſputat. Nec hunc locum intactum praetermiſit in ſuis ad me litteris plenis officii, amoiis, & doctrinae magnus noſter amicus Nicolaus Heinſius. Salmaſianum *tentum*, inquit, pro tentorio non fero. Forte dederit Florus *in tabernaculum*, quo imperitus librarius, qui *tabernaculi* vocem in ſacris litteris frequenter meminerat occurrere, *templum* credidit deſignari, idque vocabulum quod modo praeceſſerat, huc importune inculcavit. *Tabernaculi* vox Livio familiaris. poſſis & *tentorium*. poſt videtur excidiſſe τὸ *ac*, legendum *attonitum adhuc, ac tanquam ſubito malo ſtupentem*, GRAEV. Begerus hic quoque ſpreto conſenſu librorum e conjectura Heinſii edidit *tentorium*. Livius XLV. 7. in hac re narranda *praetorium* & *tabernaculum* dicit, & Valer. M. v. 1. 8. itidem *tabernaculum*. Hoc cur *templum* dicere potuerit Florus, Rupertus e Lipſio l. d. has rationes adfert, quod praetorium & formam templi haberet, ideoque ab Joſepho ναὸ παρεμβλήσιον fuiſſe dicatur, & templi inſtar in mediis caſtris emineret, quaſi templum aliquod in urbe. Potuerat ex eodem Lipſio & tertiam cauſam addidiſſe, quod ibi erat religio, & pars ſacrorum, atque augurale, auſpicandi cauſa; unde etiam ipſum praetorium interdum augurale vocatur: de quo Schel. ad Tacit. 2. A. 13. & Burm. ad Quintil. VIII. Inſt. Orat. 2. *Tentum*, quod placebat Salmaſio, & Perizonio, non puto apud ullum veterem ſcriptorem inveniri pro tentorio. Nam quod Freinsh. *in Ind.* ex Horat. Epod. XII. 12. adfert *tenta cubilia*, id huc non pertinet. Lipſius II. Elect. 19. e MS. ſuo, in quo erat *receperat*, conjicit: *Cum in conſpectum veniſſet hoſtis (nam templo receperat) & in conviviis adhibuit*; hac ſententia, Conſul Perſen, qui ante in templum confugerat, inde ab Octavio eductum, & ad ſe in praetorium perductum convivio adhibuit. Tollius d. c. x. legit: *Cum in conſpectum veniſſet, & hoſpitaliter eum recepit, & convivio adhibuit.* De his quisque ſentiat, quod lubet: mihi neque hoc, neque illud probatur. Ryck. Reg. F. Voſſ. 3. & pleraeque edd. vett. *in conſpectu.* Hoc quidem ferri poteſt, ut apud Phaedr. v. Fab. 1. *Quinam cinaedus ille in conſpectu meo Audet venire*, ubi plura hujus generis congeſſerunt Interpretes, & doctiſſ. Schraderus Animadverſ. ad Muſaeum Cap. XV. v. 181. Sed non eſt, cur hic a trita via, & ſcri-

ſtupentem. Sed multo prius gaudium victoriae 14
populus Romanus, quam epiſtolis victoris perceperat. quippe eodem die, quo victus eſt Perſes
in Macedonia, Romae cognitum eſt. Duo juve- 15
nes

ſcriptura aliorum librorum recedatur.

Liberosque admonuit ſuos, ut fortunam] Elegantem in hanc ſententiam locum vide apud Polyb. 2, 4. FREINSH. Non ſolum liberos ſuos, verum etiam alios admonuit. Vid. Liv. XLV. 8.

12. *Inter pulcerrimos hunc quoque, &c. triumphum*] Triumphus Paulli *tantum priores exceſſit, vel magnitudine regis Perſei, vel ſpecie ſimulacrorum, vel modo pecuniae, ut bis millies centies HS aerario contulerit, & omnium anteactorum comparationem amplitudine vicerit.* Vellejus, 1, 9, 4. Effigiem iſtius triumphi exhibet nobis Onuphrius Panvinius. FREINSH.

Cujus ſpectaculo triduum impleverit] Nolim hic quicquam mutari. Ovid. VII. Metam. 662.

Talibus atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem.

GRAEV. Idem XIII. Met. 675.

Talibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implerunt.

Et II. Triſt. 161.

Livia ſic tecum ſociales compleat annos.

Plin. IV. Ep. 9. *Obſecrabat impleretur meum tempus.* Add. infr. IV. 12. 62. Flor. & Voſſ. 3. *ſpectaculum.*

13. *Attonitum*] *Attonitus* & *ſtupens* ſaepe conjunguntur. Vid. Serv. in Virgil. III. Aen. 172. & Interpr. Petron. c. CI. Gell. V. I. *Conſiluiſſe univerſos dicit, quaſi attonitos & obſtupidos.* Ovid. I. Tr. 3. 11.

Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitae neſcius ipſe ſuae.

14. *Perceperat*] Ita Pal. tert. Nam ſec. & ed. Vineti, *praeceperat.* male, ut opinor; primo, quod illud, *prius praecipere*, pleonaſmum ſapiat; inde etiam, quia comparatio inſtituitur, verbum adhibendum fuerit, quod utrique ſerviret, & famae, & epiſtolis Paulli. quo tamen *praecipere* non quadrat. FREINSH. Salmaſius e Pall. adnotarat *perceperat*, e Nazar. *praeceperat*, idque probabat. Et ſic Fran. & in exemplari Tollii Berol. Poteſt retineri *perceperat;* ſed prior ratio Freinshemii ad impugnandam alteram ſcripturam non admodum valida eſt. Nam pleonaſmus in his ſatis frequens eſt. Liv. XXI. 32. *Quamquam fama prius praecepta res erat.* Ita ibi e ſcriptis edidit Gronov. pro vulgato *percepta.* Virgil. IV. Aen. 24.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,
Ante, pudor, quam te violo.

Cic. VI. Philipp. 3. *Teſtificor, denuntio, ante praedico.* Tollius l. d. corrigit: *Sed multo prius gaudium victoriae rumore, quam epiſtolis victoris P. R. acceperat.* Putat ſcriptum fuiſſe per notas *P. R. acceperat*, atque inde natum *praeceperat.* Sed nec verba *populus Romanus*, quae notis *P. R.* ſcripta fuiſſe ſuſpicatur, ante *praeceperat* ponuntur, nec vocis *rumore* ullum veſtigium in libris eſt.

Eodem die] Vide Livium 45, 1. Cicer. de natura deorum 2, 2. Plutarchum Aemilio. Plura ejusmodi exempla collegit Zwingerus theatri volum. 5. lib. 6. pag. 1380. quibus adde praelium ad Sagram. Strab. lib. 6. pag. 180. Plinium 7. 22. Victoria Chriſtianorum, in Africa, eodem die in Italia nunciata, circa annum Chriſti M. XXCVIII. Chronic. Caſinenſe 3,

nes candidis equis apud Juturnae lacum pulverem
16 & cruorem abluebant. hi nuntiavere. Caſtorem & Pollucem fuiſſe creditum vulgo, quod gemini fuiſſent:

70. Sic eodem die quo Silvanus Agrippinae diadema ſumſit, innotuit illud factum Mediolani: recenſet neſcio unde Sigonius lib. 6. Imp. Occid. male intellexit, ſi ex Ammiano 15. 11. Ita cum Carolus electus eſſet Imp. Francofurti, dicitur uno die nuntius iſtius rei Barchinonem veniſſe. Sleidan. lib. 1. Adde infra 3, 3, 20. Hi ſunt qui *praecipites nuncii* vocantur Tac. H. 2, 6, 1. FREINSH. Tollius reprehendit Florum, qui dicat, *eodem die*, quo Perſeus victus eſt, id Romae cognitum eſſe, quum Liv. XLV. 1. ſcribat, quarto die, poſtquam cum Rege pugnatum fuerat, quum in Circo ludi fierent, incerto auctore rumorem de victoria Paulli fuiſſe ortum. Sed Livius & Plutarchus aliter hanc rem narrant, nec ullam hujus miraculi mentionem faciunt. Non debebat igitur reprehendi Florus, quum alios auctores ſequutus ſit; a quibus tamen in eo abit, quod dicit, eodem die, *quo victus* eſt Perſes, quod alii de die, *quo captus* eſt, prodiderunt. Vid. Cicer. II. de N. D. 2. & Valer. M. 1. 8. 1. In quo fortaſſis erraverit. Sed gravior eſt error Lactantii, Caſtorem & Pollucem nunciaſſe Perſen *eo die victum atque captum*, quod nemo ſcripſit, nec fieri potuit; nam inter Perſen victum & captum aliquot dies interceſſerunt. Vid. Liv. XLIV. in fin. & XLV. pr. & Plutarch. Aemil.

Quo victus Perſes in Macedonia] Ryck. *quo victus eſt Perſes in Macedonia*. GRAEV. Sic quoque Naz. Tolſ. Duisb. Fran. & o. edd. vett. etiam Camert. & Stad. Vinetus primus, ni fallor, omiſit *eſt*, & ſic deinde Gruterus aliique. Begerus recte id reſtituerat.

15. *Duo juvenes*] Hujus daemoniaci miraculi meminerunt Lactantius, 2, 8. Val. Max. 1, 8, 2. Plutarchus, Aemilio. Lege quae notavi, 1, 11. 4. n. CAMERS. Adde Plin. 7, 20. Suetonius, Ner. in pr. *L. Domitio rure quondam revertenti, juvenes gemini auguſtiore forma ex occurſu imperaſſe traduntur, nuntiaret ſenatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque, in fidem majeſtatis, adeo permulſiſſe malas, ut e nigro rutilum aerique aſſimilem capillum redderent, &c.* Vide etiam infra, 3, 3, 20. FREINSH.

Candidis equis] Habitum Caſtorum diſce ex Pauſaniae lib. 4. ubi de Panormo & Gonippo, Dioſcuros mentitis. IDEM.

Juturnae lacum] De hoc Merula, Coſmograph. 2, 4. 12. IDEM. Vid. Serv. ad Virgil. XII. Aen. 139.

Pulverem & cruorem] Obſervat Rittershuſ. ad Phaedr. IV. 24. Caſtores ſaepe induci ut pulvere ſparſos, & ſudore, vel cruore madentes. Add. Latin. Pacat. Paneg. Theodoſ. c. XXXIX. *Pulverem cruoremque Theſſalicum aquis Tiberis abluentes.* Minuc. Fel. c. VII. *Anheli ſpumantibus equis atque fumantibus.*

16. *Interfuiſſe bello*] Supra, 1, 11, 4. *Ea denique atrocitas fuit praelii, ut interfuiſſe ſpectaculo deos fama tradiderit, duos in candidis equis; Caſtorem atque Pollucem nemo dubitavit. Itaque & imperator veneratus eſt, pactusque victoriam templa promiſit; & reddidit ſane quaſi commilitonibus diis ſtipendium.* FREINSH.

Quod adbuc anbelarent] Hoc notat Graevius in Praefat. tamquam inſulſe dictum. Primum, quia ex anhelitu quidem poteſt colligi aliquem magna feſtinatione in itinere faciendo uſum fuiſſe, neutiquam au-

fuiſſent: interfuiſſe bello, quod ſanguine maderent: a Macedonia venire, quod adhuc anhelarent.

autem, unde veniat. Deinde, quia dii non fatigantur laboribus viae, ut ex iis anhelent. Eadem eſt ſententia Broekhuſii ad Propert. III. 21. 26. qui hominem acutum vocat Florum, qui, unde quis veniat, tam acute conjectet ex ſolo anhelitu. Begerus ad primam reprehenſionem reſpondet, potuiſſe *vulgo credi eos a Macedonia venire, quod victoriam Macedonicam nunciabant.* Eadem ratione Florum defendit Tollius, qui ad Praefation. Graevii haec adſcripſerat: *Nunciaverant victoriam Pauli, & inde creditum eos a Macedonia mox a praelio venire, quod adhuc anhelarent.* Hoc ſpeciem aliquam habet. Sed tamen hoc totum de diis anhelantibus rectius omitti potuiſſet. Nam ex eo ſolo, quod victoriam Macedonicam nunciabant, & adhuc perfuſi erant cruore, ſatis credi poterat, eos a bello, quod in Macedonia gerebatur, & praelio ibi paullo ante facto venire. Si haec non ſatis valebant ad fidem faciendam eos a Macedonia venire, anhelitus certe id multo minus perſuaſurus erat. Secundae reprehenſioni Graevii ita occurrit Begerus; *diis, quum formam hominum adſumſiſſe dicuntur, etiam humanam imbecillitatem poſſe tribui.* Hoc ferri poteſt. Nam & ſudor fere e fatigatione, aliiſque laboribus corporis oritur. Itaque ſi ſudarunt, non video, cur non etiam anhelaſſe dici poſſint.

CAP. XIII.

Bellum Illyricum.

MAcedonici belli contagio traxit Illyrios. Ipſi 1 qui-

Bellum hoc, & ejus cauſam, deſcribit Appianus, Illyric. Item Plutarchus, Aemilio. Meminit Epit. Liv. 43, & 44. (& ipſe Livius) Eutrop. 4, 1. Val. Max. 3, 3, 2. Advertendum Gentium, Illyricorum regem, contra quem hoc bellum geſtum eſt, Gentianam herbam inveniſſe, & ex ſuo nomine *Gentianam* dixiſſe. Auctor Plin. 25, 7. CAMERS. An de eo Aelian. Hiſt. Var. 2, 41, 17. ut pro Γενναῖος legatur Γέντιος. FREINSH. *Macedoni* Naz.

quidem, ut Romanum a tergo diſtringerent, a Perſe rege conducti pecunia militavere.
2 Sine mora ab Anicio Praetore ſubiguntur. Scordam

1. *Traxit*] Liv. x. 18. *Tuſci fere omnes conſciverant bellum. Traxerat contagio proximos Umbriae populos.* Sic loquuntur de bello, tamquam de morbo paullatim ſerpente. Ovid. 1. Metam. 190. quem locum adſcripſerat Perizonius,

. . . . *Immedicabile vulnus*
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.

Senec. c. VII. de Tranquill. an. *In peſtilentia curandum eſt, ne corruptis jam corporibus & morbo flagrantibus aſſideamus: quia pericula trahemus, afflatuque ipſo laborabimus.*

Illyrics] Optimae ſchedae, *Illyros.* Ἰλλυριὲς Graecis, & Ἰλλυριοί. ſic etiam Latinis *Illyres* & *Illyri.* Plauto. . . . *Illyribus, & Megaribus.* ſic *Ligures*, & *Liguri*, *Baleares*, & *Baleari.* Salluſtius, Jugurth. cap. 105. *funditorum Balearorum. Balearorum* pro *Balearium.* vulgo legitur *Baleariorum.* ſcripti codices, ut annotant Viri Docti, ſcribunt, *Baleatorum.* nos *Balearorum* fecimus. SALM. *Illyros* Voſſ. 1. 2. & ita Salmaſius e Naz. adnotarat, non *Illyrros.* Ryck. Magl. Duisb. Fran. & omnes edd. vett. perperam *Illyricos.* vid. ad. II. 5.

Diſtringerent] Liv. XXXV. 18. *Annibalem mittendum in Africam eſſe ad diſtringendos Romanos.* XLIV. 35. *Populatione maritimae orae diſtringere copias regias.* Phaedr. IV. Fab. 25. *Diſtringit quem multarum rerum varietas.* Add. Freinsh. *in Ind. Militaverant* Reg. Q. *militaverunt* Ryck. Reg. F. Flor. Magl. Duisb. Fran. & v. e. Credo rectum eſſe *militaverant.*

Sine mora] Intra XXX. nimirum dies. Livius, 44, 32, 3. FREINSH.

2. *Scordam caput gentis*] Forte *Scodram* melius ſcriberetur. Σκόδραν Ptolemaeus inter Liburniae μεσογείας ponit. alia eſt Σκύδρα apud Stephanum meum, qui ſcribit, Σκύδραν eſſe Μακεδονικὴν πόλιν. poſſet tamen eadem eſſe, Σκύδρα, & Σκόδρα. ut iidem ſunt Σόλκοι & Σύλκοι, Σκωποὶ & Σκυποί. ſed alias hac de re plura. SALM. *Scordam*] Ita membranae Vineti. forte *Scodram* melius ſcriberetur, (quomodo legitur apud Livium lib. 43, 44, 45.) Σκόδραν &c. Vid. Salmaſium. Libenter autem accedo Barletio dicenti *Scodram* hanc eſſe, cujus expugnationem tribus libris nec ineleganter certe conſcripſit. FREINSH. *Scordam* Flor. libri Vineti, Voſſ. 1. 2. & Magl. *Leſcordam* Pal. 1. Berol. Duisb. & v. e. *Leſcordiam* Ryck. & Voſſ. 3. *Scordiam* Fran. Σκόδρα etiam apud Polyb. Ed. Gronov. in Excerpt. Legat. LXXVI. & Appian. V. Civil. p. 709. In Livio ſemper eſt *Scodra*, a quo, item e Ptolemaeo & Plinio III. H. N. 22. ita ubique ſcribendum conſentiunt Docti. Vid. Urſin. & Jac. Gronov. ad Polyb. l. d. Cellarius II. Geogr. 8. ex Holſtenio ad Stephan. de Urb. etiam nummum e Collectione Pyrrhi Ligorii laudat, cum Inſcriptione COL. CLAUDIA AUGUSTA SCODRA. Memorat eumdem Spanhem. Diſſert. XIII. p. 603. de Praeſtant. & Uſu numiſm. ſed addens, *modo Ligorio fides conſtet.* Tamen ap. Gruter. CLXIII. 3. Inſcriptio ad eam urbem reperta REIP. SCODR. Ryck. *dediſſe ſuffecit.* An *obſediſſe?* neque enim deleri, antequam obſideretur, potuit. Sed deditio poteſt accipi de deditione totius gentis, poſt deletam Scodram. Nec tamen eam hoc bello deletam fuiſſe uſquam proditum ſcio. Vid. Liv. XLIV. 31. 32.

Hos

dam caput gentis deleſſe ſuffecit. ſtatim ſequuta deditio eſt. Denique hoc bellum ante finitum eſt, quam geri Romae nuntiaretur.

Hoc bellum ante finitum eſt] Livius, 44, 32, 4. *Hoc unum bellum prius perpetratum, quam coeptum Romae auditum eſt.* FREINSH.

Cap. XIV.

Bellum Macedonicum tertium.

1 QUodam fato, quaſi ita conveniſſet inter Poenos & Macedonas, ut tertio quoque vincerentur, eodem tempore utrique arma moverunt: ſed prior jugum excutit Macedo, ali- 2 quanto, quam ante, gravior, dum contemnitur. Cauſa belli prope erubeſcenda. quippe regnum 3 pariter & bellum vir ultimae ſortis Andriſcus invaſe-

De hoc bello ſcribunt Epit. Liv. 50. Val. Max. 7, 5, 4. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 61. Eutrop. 4, 3. Euſeb. lib. temp. CAMERS. Adde Vellejum Paterculum, 1, 11. FREINSH.

2. *Gravior, dum contemnitur*] Scribit de Marſorum vipera Solinus, cap. 8. *Brevior haec ceteris: ac propterea, dum deſpicitur, facilius nocet*, quod & privatim publiceque quis ſibi quoque haud temere accommodaverit: quippe *citius periculum quod contemnitur*. Monitumque Alexandri Magni apud Curtium, 6, 3, 11. *Parva ſaepe ſcintilla magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreveris, valentiorem negligentia facies.* Sed & effatur Hannibal apud Livium, 21, 43, 13. *Saepe contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & incliti populi regesque perlevi momento victi ſunt*, &c. GRUT.

3. *Ultimae ſortis*] De eodem Liv. Ep. XLIX. *ultimae ſortis homo*, & Vell. I. II. *qui ſe Philippum, regiaeque ſtirpis ferebat, quum eſſet ultimae.* Juſtin. XXXV. I. *Balam quemdam ſortis extremae juvenem.* Curt. IX. 2. *Non modo ignobilem eſſe, ſed etiam ultimae ſortis.* Sic *ultimus* pro contemtiſſimo, viliſſimo, ac peſſimo. Senec. de Brev. Vit. XIV. *Ultimo mancipio transfodiendum ſe praebuit.* Virg. IV. Aen. 537. *Ultima Teucrûm juſſa.* Vid. ibi Serv. & Burm. ad Quintil. Declam. XII. 25.

Invaſerat] Regno per vim ac fraudem occupato bellum concitarat,

vaſerat, dubium liber an ſervus, mercenarius certe: ſed quia vulgo ex ſimilitudine Philippi *Pſeu-*

rat, & capeſſiverat. *Invadere pugnam* Virgilius dicit eos, qui cupiditate pugnae flagrantes certamen adgrediuntur, & in hoſtem ruunt, IX. Aen. 186.

Aut pugnam, aut aliquod jam dudum invadere magnum,
Mens agitat mihi.

Et XII. Aen. 711.

Procurſu rapido, conjectis eminus haſtis,
Invadunt Martem clipeis atque aere ſonoro.

Dubium liber an ſervus, mercenarius certe] Legerim: *dubium an ſervus.* Confer Porphyrii locum apud Euſeb. pag. 229. FREINSH. Pluribus hanc conjecturam confirmat *in Ind.* v. *Dubium.* Largior illi, Latinos, quum duo contraria eloqui volunt, quorum uno poſito alterum per ſe intelligi poteſt, ſaepe vocibus *dubium*, & *incertum* ſic uti, ut tantum alterum exprimant. Nec tamen puto vitioſe loqui eos, qui utrumque conjungunt. Sueton. Aug. XIX. *Circa cubiculum ejus lixa quidam noctu deprehenſus eſt cultro venatorio cinctus, impoſne mentis, an ſimulata dementia incertum.* Satis fuerat dixiſſe *incertum an ſimulata dementia*: nam eo expreſſo alterum facile intelligi poterat. Curt. IV. 15. *Amyntas praefectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus advenerat, incertum ſuone conſilio, an Regis imperio.* Et, ſi licet dicere, *dubito hoc aequum, an iniquum ſit*, etiam recte dici poteſt, *dubito ille liber, an ſervus ſit.* Sed illud Latine dici idoneus auctor eſt Cicero I. Off. 9. *Bene praecipiunt, qui vetant quidquam agere, quod dubites aequum ſit, an iniquum.* Quae ergo ratio eſſe poteſt, cur non aeque liceat dicere *dubium*, vel *incertum eſt ille liber, an ſervus ſit?* Vulgatam ſcripturam Suetonii Aug. XXVIII. quam eadem ratione emendandam cenſet Freinsh. *in Ind.* recte tuetur Gronov. II. Obſerv. 24. Gell. VI. 8. *Verone, an falſo, incertum.*

Pſeudophilippus] Tacitus, 12, 62, 2. *Cui, ut degeneri* (h. e. ſuppoſititio) *Pſeudophilippi nomen impoſitum.* Marcellin. fin. lib. 14. vocat *Adramitenum Andriſcum, in fullonio natum.* Hujusmodi ſubjectitiorum principum exempla aliquam multa lege apud Lipſium, monit. & exempl. Polit. 2, 5. Zwing. theatr. hiſtor. Vol. 7. Berneccerum in Juſtinum, 31, 5, 6. Quales fuerunt Pſeudo-Agrippa, Tac. 2, 39. Pſeudo-Nero, Tac. H. 2, 8, 2. Pſeudo-Balduinus, Zwingeri theatr. 517. in I. Adde Chronicon Hirſaug. Trithemii in Anno MCXL. Hujus *Pſeudophilippi* meminit & Appianus, fine Punicorum; & alterius cujusdam Epit. Liv. 53. FREINSH. Fullonem fuiſſe hunc Pſeudophilippum etiam Lucianus ſcribit in lib. ad indoctum & multos libros ementem p. 389. In libris vett. hic locus varie legitur. Nazar. apud Salmaſium, Ryck. & Voſſ. 3. *Sed quia vulgo Philippus ex ſimilitudine Philippi Pſeudophilippus vocabatur.* Et ſic Berol. Duisb. & v. e. niſi quod in his *ex* ante *vulgo* ponitur. Reg. Q. *ſed quia vulgo ex ſimilitudine oris Philippus Pſeudophilippus vocabatur.* Ab eo in hoc ſolo diſcedit Ed. Plantin. Stadii, quod habet *vulgo Philipus ex.* Vineus, Gruterus, & poſt eos alii ediderunt, quod hic legitur, & eſt in Reg. F. Flor. Magl. Fran. & Voſſ. I. 2. Edd. Beroald. Sab. Parv. & Ald. *Sed quia vulgo Philippus ex* (in Sab. Parv. & Ald. &) *ſimilitudine Pſeudophilippus vocabatur.* Haec indicio ſunt aliquid corruptum eſſe. Begerus putat legendum: *ſed quia vulgo Philippus ex ſimili-*

tu-

Pſeudophilippus vocabatur, regiam formam, regium nomen, animo quoque regio implevit. Igi- 4
tur

tudine Philippi Pſeudophilippus vocabatur. Mihi *Pſeudophilippus* ſuſpectum eſt, tamquam ab aliquo ad marginem adſcriptum. Quum Philippo ſimilis eſſet vultu, & ob id vulgo Philippus vocaretur, regiaque forma corporis praeditus eſſet, etiam animos regios ſumſit, non ideo, quod vulgo Pſeudophilippus vocabatur. Romani eum Pſeudophilippum dixerunt, poſtquam ſimulare coepit ſe ſtirpe Philippi natum. A Macedonibus, qui partes illius ſequuti ſunt, ſic adpellatum, aut pro Pſeudophilippo habitum fuiſſe, non eſt credibile. Puto legendum, *ſed quia vulgo Philippus ex ſimilitudine Philippi vocabatur*. Liv. Ep. XLIX. *Andriſcus quidam, ultimae ſortis homo, Perſei Regis ſe filium ferens, & mutato nomine Philippus vocatur... multis ad falſam ejus fabulam, velut ad veram, coëuntibus, totam Macedoniam aut voluntate incolentium, aut armis occupavit*.

Animo] Certa & clara lectio. quanquam Vir quidam Eruditus ſubſtitueret *mimo*, h. e. habitu, ſermone, geſtu. FREINSH. Valde blanditur mihi conjectura magni Gronovii, quamvis a Freinshemio repudiata, qui Obſervat. in Eccleſiaſt. ſcript. cap. 25. legit: *regium nomen mimo quoque regio implevit*, ſed Gronovius per mimum non intelligit habitum, ſermonem, geſtum, ut Freinshemius ait, ſed brevem & fucatam ſimulatae originis & regalis pompae turbaeque imaginem. Mimum enim docet ſignificare quamvis actionem fictam & ſimulatam. Proxime ad hunc locum accedit ille Plinii, lib. VII. Hiſt. Nat. cap. 12. *Antiocho regi Syriae e plebe nomine Artemon in tantum ſimilis fuit, ut Laodice conjux regia, necato jam Antiocho mimum per eum commendationis regnique ſucceſſionis peregerit*. Sueton. in Othon. *Ne poena acrior mimum omnem divulgaret*. Hanc emendationem duabus rationibus firmat, & quod Florus paucis verſibus poſt hunc Pſeudo-Philippum vocet regem *imaginarium & ſcenicum*, hoc eſt mimicum, & quod dicat *regem implere*, quod loquendi genus ex ſcena ſumtum idem ſignificat quam *perſonam regis in ludo bene gerere, agere*. proprie enim *partes implere* dicuntur mimi, hiſtriones aliique Dionyſiaci artifices, cum perſonam ſibi impoſitam agunt, vid. locum laudatum. Nihil mihi certius videtur clariusque hac emendatione. GRAEV. Emendationem Gronovii rurſus probat Graevius ad Suet. Aug. LXX. & Tollius ad h. l. Eſt ea, ut omnes ſagaciſſimi illius Viri, elegans & acuta, & vocem *mimus* ſaepe etiam apud alios corruptam & in alias vicinas mutatam eſſe, oſtenderunt Pithoeus & G. Canterus apud Schott. I. Obſ. 18. Juretus ad Symmach. VI. Epiſt. 79. Carrio II. Ant. Lect. 7. & Guilielmius Quaeſt. Plaut. in Epidic. c. IV. In Suetonio quoque Tiber. XXIV. pro eo, quod vulgo legitur, *Principatum, quamvis neque occupare confeſtim, neque agere dubitaſſet, diu tamen recuſavit impudentiſſimo animo*, recte emendavit Gronovius *impudentiſſimo mimo*. Sed Ryckius & Perizonius ad h. l. dubitabant an hic potius retinendum eſſet *animo*. Clar. Burmannus quoque ad Quintil. Decl. CCLXXIX. vulgatum tuetur, hoc ſenſu: etiamſi ultimae ſortis, & in ſordibus educatus eſſet, tamen mores regios habuiſſe, ac ſi in purpura eſſet natus. Nec male animadvertit Begerus, jam in eo fuiſſe mimum regium, quod formam regiam habebat, & nomen Regis adſumſerat. Haec igitur *implevit animo regio*, i. e. oſtendit ac praeſtitit animum, qui

con-

tur dum haec ipſa contemnit populus Romanus, Juventio Praetore contentus, virum non Macedonicis modo, ſed Thraciae quoque auxiliis ingentibus validum temere tentavit: invictusque a veris regibus ab illo imaginario & ſcenico rege ſuperatur. Sed Conſule Metello amiſſum cum le-

conveniebat regiae formae & nomini, quique plane Regem decebat. Nam & ſic ſumitur *implere*. Auctor Conſolat. ad Liviam v. 285.

Quam parvo numeros implevit Principis aevo.

Et alii ap. Burm. ad Petron. XCIV. & ad Quintil. l. d.

4. *Juventio Praetore*] Eutrop. 4. 3. nominat praetorem non *Juventium*, ſed *P. Panetium*. CAMERS.

Tentavit] Salluſt. Jug. L. *Numidae alii poſtremos caedere; pars a ſiniſtra ac dextra tentare.* Et ibid. LV. *Poſtremos in agmine tentare.*

Invictusque a veris reg., ab illo] Neminem tam iniquum fore confido ſcriptori tam terſo & florido, ut aegro animo ferat, attextas operi gloſſas ejici. ideoque confidenter ita repoſitum ivimus. fuerat: *invictusque, non a veris regibus, ſed ab illo, &c. non* & *ſed* ſciolus aliquis inſeruit textui; abſunt commode; immo incommodiſſime adſunt. Certe enim invictus non vincitur: aut qui vinci poteſt, invictus non eſt. ergo etiam apud Rutil. Itin. 1, 64. malo cum Vet.

Profuit injuſtis te dominante capi.

quam cum Caſtal. & Sizmanno *invictis*. FREINSH. Hujus loci ſanitas debetur Freinshemio, qui primus illum inſertis vocibus repurgavit, quamvis codex Ryckianus etiam ſtet pro vulgata. Lipſius tamen jam olim quoque hoc vitium eſt ſubodoratus, qui legendum monuit: *invictusque modo a veris regibus, ab illo imaginario & ſcenico rege ſuperatur.* non male quia *τὸ non* omnes retinent MSS. quod in *modo* refingit. Ovid. XII. Metam.

Quod juvenis corpus nullo penetrabile telo
Invictumque a vulnere erat.

multi tamen ibi MSS. *invictumque ad vulnera*. GRAEV. Vid. Heinſ. ad Ovid. l. d. v. 167. Salluſt. Jugurth. XXXI. *Invicti ab hoſtibus*. Pro vulgata lectione hujus loci ſtant etiam alii libri s. & e. excepto uno Magl. in quo plane ita ſcriptum eſt, ut emendabat Freinshemius, cujus emendationem merito ſequuti ſunt, qui deinde Florum ediderunt. Et ſic in ſuo libro ſcripſerat Perizonius.

Imaginario & ſcenico] Vid. Freinshem. *in Ind. Veris Regibus* opponit *imaginarium & ſcenicum*. Nam *imaginarium* eſt, in quo tantum imago & ſpecies rei eſt, non ipſa res; ut *imaginaria militia* ap. Sueton. Claud. XXV. & *imaginariae venditiones* apud JCtos; de quibus Interpretes Inſtitution. ad §. 6. *Quib. mod. jus patr. pot. ſolv.* ad *l. 16. D. de R. J.* & Briſſon. *de V. S.* Supra I. I. 9. *Imaginem urbis magis, quam urbem fecerat.*

5. *Conſule Metello*] Aut praetore, ſi Vellejo, 1, 11, 2. credimus. Conſulem facit & Pauſan. pag. 421. FREINSH. Locus eſt Achaic. c. XIII. Florus ſaepe *Conſules* pro Proconſulibus & Praetoribus dicit, II. 2. 7. II. 7. 6. & 12. & alibi. Metellus, qui Andriſcum vicit, adeo tum Conſul non erat, ut etiam deinde conſulatum petens repulſam tulerit. Valer. M. VII. 5, 4.

Cum legione] Minuit nonnihil cladem. In Epit. Liv. L. eſt caeſum

legione Praetorem pleniſſime ultus eſt. Nam & Macedoniam ſervitute multavit, & ducem belli deditum ab eo, ad quem confugerat, Thraciae regulo in Urbem in catenis reduxit; hoc quoque illi in malis indulgente fortuna, ut de eo populus Romanus, quaſi de vero rege, triumpharet.

ſum cum exercitu Praetorem. Eutrop. IV. 6. internecionem exercitus Romani memorat, & Oroſ. IV. 22. maximam cladem totius Rom. exercitus.

Servitute mulctavit] Victo enim Perſe, libera relicta fuerat, legibusque optimis, quas Paullus praeſcripſerat, utebatur. vide Livium, 45, 29. FREINSH. Errorem Auctoris Epitomes Liv. XLV. Macedoniam a Paullo Aemilio in formam provinciae redactam ſcribentis, notarunt ad eum locum Gronovius, & Perizon. Animadverſ. Hiſtor. c. IX. p. 374. & ante eos Sigon. I. de Ant. Jur. Prov. 8. *Multare ſervitute* dicit Florus, ut ſaepe alii *exſilio*, *morte*, *vinculis*, de poena, quae imponitur. Interdum additur ablativus rei, quae adimitur, *multare bonis*, *libertate*. Schulting. ad Calpurn. Flacc. Declam. XVII.

Hoc quoque illi in malis indulgente fortuna] Ryck. *hoc quoque illis in malis ſuis indulgente fortuna*. GRAEV. Eodem modo Pal. ſec. Flor. Magl. Voſſ. & edd. vett. poſt primam, in qua vulgatum eſt. Reg. Q. *hoc quoque malis ejus indulgente fortuna.* Ryck. etiam voce una auctior eſt, *hoc quoque & illi*.

Ut de eo pop. Rom., &c. triumpharet] Egregium vero ſolatium, quale Antiocho etiam contigit, ſupra, 2, 8, 4. *quod a Rom. victus eſt*. Iis porro, *quaſi de vero rege*, ſimile exemplum, infra, 3, 20, 14. de Spartaco; *quaſi imperator occiſus eſt*. FREINSH.

CAP. XV.

Bellum Punicum tertium.

TErtium cum Africa bellum, & tempore exiguum (nam quadriennio patratum eſt), & 1
in

Bellum Punicum tertium ſcribunt fere omnes. Epit. Liv. 48, & 49. Appianus, Libyco. Auguſtin. Civit. 3, 21. Plut. Catone, Eutropius, 4. 3. Oroſ. 4, 22, & 23. Auctor de Viris illuſtr. cap. 58. CAMERS. Vide omnino Strabonem, lib. 17. pag. 573. Meminit & Themiſtius, orat. 10. de pace ad Valentem: & Zonaras, Annal. tom. 2. FREINSH.

1. *Exi*

in comparatione priorum, minimum labore: non enim tam cum viris, quam cum ipſa urbe, pugnatum eſt: ſed plane maximum eventu. quippe
2 eo tandem Carthago finita eſt. Atque ſi quis trium temporum momenta conſideret, primo com-

1. *Exiguum*] Ita v. e. ſine verbo *fuit*: quod ſequebatur in poſtea vulgatis: neque alioqui comparet in Pal. GRUT. Neque in aliis ſcriptis, praeterquam in Ryck. & Fran.

Patratum] V. E. *Peractum*, quod Gruterus pro interpretamento alterius vocis habebat. Ita tamen etiam Pal. pr. Magl. Berol. & Duisb. & recepit Begerus. Pal. ſec. *Paratum*. Flor. *protractum*, Ryck. *paractum*. Fran. *patum*. *Peragere bellum* ſaepe quidem dicunt Florus & alii. Sed malo hic ſequi Gruterum & Voſſ. *Patrare bellum* uſitatum eſt optimis quibusque ſcriptoribus, Livio, Salluſtio, Vellejo, Suetonio, & aliis. Vid. Ciaccon. ad Salluſt. Jug. XIX. & *patratum* hic habent aliae omnes Edd. Vett., idque etiam Vinetus e libris ſuis, ut puto, edidit. Apud Juſtin. quoque II. 6. haec permutantur, & in Eutrop. II. 10. pro vulgato, *tertio anno in Sicilia contra Hieronem bellum paratum eſt*, Glarean. ad Eutrop. & Waſſ. ad Sall. Jug. XXIV. probabiliter ſubſtituunt *patratum*.

In comparatione priorum] Lege, *in comparationem priorum*. ſic alibi loquitur, ut lib. IV. cap. 10. *nihil acciderat in comparationem cladis, quae in poſterum diem imminebat*. SALM. *In comparatione* habent omnes libri. Curt. III. 11. *Strata erant itinera vilioribus ſarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempſerat*. Juſtin. III. 7. *Prorſus ut in comparatione damnorum longe pluris fuerit ultio, quam injuria*. Quintil. Decl. VII. 2. *Felices illos in mei comparatione patres*. Si omiſſa fuiſſet praepoſitio *in*, nemo dubitaret recte dictum in ablativo *comparatione priorum*, ut ap. Hirt. VIII. B. G. 8. *Quae legio octavo jam ſtipendio functa, tamen collatione reliquarum nondum eandem vetuſtatis ceperat opinionem*. Itaque non minus rectum eſt *in comparatione*: quum in his praepoſitio omiſſa ſemper explenda ſit.

Labore: non enim] Ita diſtinxi, ſuadente ſententia, & volentibus chirographis Palat. GRUTER. Confer infra, 4, 2, 6. FREINSH.

Maximum eventu] Hauſi e v. e. id etiam adprobantibus iisdem Palat., ſententia prorſus volente, ut fuerit ſcilicet bellum tempore quidem exiguum laboreque; ſed tamen maximum eventu. editi, *maximo eventu*. GRUT. *Maximo* eſt in Naz. Voſſ. 3. & aliis vett. edd.

Finita eſt] Deleta, everſa. Homines ſaepe dicuntur *finiri*, pro exſtingui, interire. Senec. ad Marc. III. *Aetati tuae, quod non praecipitet te quamprimum, & finiat, infeſtiſſima eris*. Plin. I. Epiſt. 12. *In illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipſa neceſſitate ſolatium eſt*. Plura Graevius & alii ad Juſtin. XXVII. 3. Hoc Florus ad urbes transfert: nam de his, tamquam de hominibus loquuntur veteres, easque naſci & mori, & cadavera urbium proſtratarum dicunt. Vid. P. Fabr. I. Semeſtr. 8. & 9. & Freinsh. ſupr. ad I. 12. 11. *Eo* a Naz. ac Pall. & ab aliis o. s. abeſt.

2. *Atque ſi quis*] Quidam, *at ſi quis*. nihil muto. SALM. Ryck. ut nonnulli alii *at ſi quis*. GRAEV. *At* erat in Pal. pr. *Atque* in Naz. & Pal. ſec. cum quibus conſentiunt etiam alii 8. & edd. excepta Ald. Tollius Fortuitor. c. XXVI. mavult, *Itaque ſi quis*. Wopkens. II. Lection.

commiſſum bellum, profligatum ſecundo, tertio
vero confectum eſt. Sed hujus cauſa belli, quod 3
contra foederis legem adverſus Numidas qui-
dem ſemel paraſſet claſſem & exercitum, fre-
quens autem Maſiniſſae fines territabat. Sed 4
huic

tion. Tullian. 6. recte probat *at-que.*

Trium temporum momenta] Freinshem. *in Ind.* *momenta* exponit *puncta.* non ſatis aperte. *Momentum*, metaphora a lance ſpetita, ſaepe dicitur id, quo accedente res in alteram partem inclinatur. Liv. XXVII. 45. *Eo ipſos, quantumcumque virium momentum addiderint, rem omnem inclinaturos.* Cicer. V. Phil. 10. *Minimis momentis maximae inclinationes temporum fiunt, cum in omni caſu Reip. tum in bello.* Juſtin. XVII. 2. *Pyrrhus ingens momentum futurus utri parti ſocius acceſſiſſet.* Dicit ergo Florus, ſi quis conſideret, quid tribus temporibus perfectum ſit, quibus veluti gradibus bellum proceſſerit, quaeque per ſingulos gradus inclinatio rerum facta fuerit. Ita fere Quintil. V. Inſtit. Orat. 10. *Ut ſunt autem tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis conſertus eſt. Habent enim omnia initium, incrementum, ſummam: ut jurgium, deinde caedes, & ſtrages.* Vid. etiam Clar. Burmann. ad Vellei. II. 78.

Commiſſum] Eodem modo Liv. XXI. 40. apud Freinshem. *in Ind.* *v. profligare*, diſtinguit *committere, profligare*, & *conficere bellum: hic*, inquit, *forſitan decuit cum foederum ruptore Duce ac populo Deos ipſos, ſine ulla humana ope committere ac profligare bellum: nos autem, qui ſecundum Deos violati ſumus, commiſſum ac profligatum conficere.* Et Auguſtus in monumento Ancyrano *coepta, profligata, ac perfecta opera.* Eſt autem *profligare bellum* prope ad exitum adducere, paene conficere. Cicer. XII. Ep. Fam. 30. *Qui profligato bello, ac paene ſublato, renovatum bellum gerere conantur.* Add. Liv. XXXV. 6. Juſtin. XV. 4. & XXXI. 7. Tacit. II. Hiſt. 4. & alibi. Et ſic etiam aliae res *profligari* dicuntur; quod multis Scriptorum veterum teſtimoniis contra Gellium & Nonium oſtenderunt Muret. & Lipſ. ad Senec. de Vit. beat. I. Lipſ. ad Tacit. II. H. 4. Manut. ad Cicer. VIII. Ep. Fam. 9. Graev. ad Juſtin. XXII. 8. & Freinshem. *in Ind.* Flori *v. profligare.* *Commiſſum eſt bellum* Ryck. Magl. Fran. Voſſ. 2. 3. & edd. B. P. A. & J.

3. *Cauſa belli*] In Epit. Liv. XLIX. quatuor referuntur hujus belli cauſae, ſed omnes aeque juſtae. Vid. Appian. in Punic. Velleji de juſtitia belli tertii Punici hoc judicium eſt I. 12. *Sub idem tempus magis, quia volebant Romani, quidquid de Carthaginienſibus diceretur, credere, quam quia credenda adferebantur, ſtatuit Senatus Carthaginem excidere.*

Territabat] Sic Pall., & editio vetus: nam alii, *territarent*; ex quo quidam, *tentarent.* quod certe non probo. De re vide Appianum, & Epit. Livii. Cauſam autem belli quod attinet, veriorem eam, meo quidem animo, fatetur Vellejus, I, 12, 5. *invidiam* nimirum *imperii.* FREINSH. Tollius l. d. legit, *tertio vero confectum eſſe dicet. Cauſa belli, quod . . . frequens autem Maſiniſſae fines attrectaret.* ut III. 5. 3. *attrectari terminos ſuos a Nicomede.* Videtur quidem paullo inſolentius eſſe *territare fines* alicujus; ſed non tutum eſt aliquid novare contra libros. Nec tamen puto ex eo, quod Statius IV. Silv. 6. 99. ſcribit Herculem *Iliacas ac Geticas domos, & Stymphalum atque Erymanthum*

huic bono ſocioque regi favebatur. Quum bellum ſederet, de belli fine tractatum eſt. Cato inexpiabili odio delendam eſſe Carthaginem, & quum de

thum terruiſſe, cujusmodi & alia apud antiquiores Statio leguntur, effici, hanc phraſin uſitatam eſſe; quod videtur velle Doctiſſ. Schraderus Animadv. ad Muſaeum cap. XVIII. Quin etiam nunc propemodum credo *territabat* corruptum eſſe. Quum enim Carthaginenſibus objectum fuerit eos Maſiniſſae arma intuliſſe, Liv. Epit. XLIX. *territabat* lenius, quam pro ea re, verbum eſt: nam fines alicujus etiam non inlatis armis territari poſſunt. Et haud ſcio an Florus ſcripſerit *tentabat*, id eſt, aggrediebatur, invadebat. ſupr. II. 14. 4. *Virum temere tentavit*. Sueton. Claud. XVII. *Britanniam neque tentatam ulli poſt D. Julium*. In quibus ſuppleri poteſt *bello*. Salluſt. Catil. VI. *Reges populique finitimi bello tentare*. *Territaret* eſt in quibusdam editis, ut ſcil. convenirent *paraſſet* & *territaret*. Nec tamen alterum eſt ſine exemplo. Vid. Terent. And. IV. I. 25. ibique Donat. & Virgil. III. Aen. 367. Salmaſius e Nazar. adnotarat *ſe paraſſet claſſem*, ex eoque conjecerat *reparaſſet*. *Separaſſet* habet etiam Voſſ. 2. In Ryck. eſt, *quod contra foederis legem quippe ſemel paraſſet claſſem*. *Maſiniſſae* nomen varie ſcribitur in omnibus libris vett. *Maſſaniſſa*, *Maſſiniſa*, *Maſiniſſa*. Vid. Sigon. ad Liv. XXIV. 49. Gronov. ad XXV. 34. & Schott. ad Aurel. Victor. XLIX. In fragmento Legis Thoriae ap. Fulv. Urſin. ad Cicer. c. X. de Seneſt. *Maſſiniſſa*. Unde recte conficit Clar. Drakenborch. ad Sil. Ital. XVI. 117. veteres in ſecunda ſyllaba ſcripſiſſe *i*. Eadem ſcriptura, quae in illo fragmento, hic eſt in Duisb. & v. e. In Polybio, Plutarcho, Appiano, Suida, aliisque Graecis itidem varie editur, ſed fere cum *a* in ſecunda ſyllaba. Apud Lucian. Macrob. p. 471. Μασσινισσᾶς.

4. *Sed huic bono ſocioque regi favebatur*] N. Heinſius ſcribit: *Et huic bono ſocioque regi favebatur*. quia *ſed* praeceſſerat. GRAEV.

Quum bellum ſederet] Eleganter & venuſte *bellum ſedere* diceret, quod plane depoſitum & finitum non erat, ſed intermiſſum & pro tempore ceſſatum. quidam tamen heic legunt, *cum bellum ſedaret*, quos minime ſequendos puto. contra enim accipiendum eſt, ac illi putant. *cum bellum ſederet*, exponendum, cum bellum decretum eſſet. ut dicimus, *ſententiam ſedere*; ſic *bellum ſedere*, eadem imagine. & ita accipi poſtulat ſententia. niſi enim bellum decretum fuiſſet, quam ineptum erat dicere, de fine belli tractatum eſt? Acumen eſt Annaei, fiduciam virium Romanarum reſpicientis: cum, inquit, vix bellum ſuſcipiendum eſſe decreviſſent, jam de fine belli tractabant. tota igitur errarunt via, qui, *ſedaret*, heic legebant, nec mentem horum verborum attenderunt. Nazarianus, *bello ſederet*. perperam. SALM. Nazar. *cum bello cederet*. Inde Nic. Heinſius: *cum de bello ſederet, de belli fine tractatum eſt*. Cum de bello gerendo deliberatum eſſet. GRAEV. Perizonius adſcripſerat a Salmaſio notari Acidalium ad Vellej. I. 8. qui e vetuſta editione, neſcio qua, legit *ſedaret*, pro ſedatum eſſet, ſive quieſceret, quod male adripuit Bernegger. ad Juſtin. XXXVI. 2. *Sedaret* nuſquam inveni niſi in Ed. Parv. Voſſ. 2. & 3. *cum bello ſederet*. ut Naz. ſed *bellum* non mutandum arbitror. *Bellum ſedet* pro decretum, certum eſt, ſic dicitur, ut alibi apud Florum *conſilium*, & *ſententia ſedet*. Vid. Freinſh. *in Ind.* & Perizon. ad Sanct. Minerv. IV. 4. 114. Virg. V. Aen. 418. *Hoc* pia

de alio conſuleretur, pronuntiabat. Scipio Naſica ſervandam, ne, metu ablato aemulae urbis, luxuriari felicitas urbis inciperet. Medium ſenatus ele-

pio ſedet Aeneae. & VII. Aen. 611. *ubi certa ſedet Patribus ſententia pugnae.*

Cato] Appianus, Libyco, pag. 38. *Fertur, Catonem nunquam non pro ſententia dixiſſe, delendam Carthaginem: ei Scipionem Naſicam contra dixiſſe, imo ſinendam Carthaginem ut ejus metu diſciplina a majoribus tradita, jam labaſcens, retineatur.* Vide Cicer. de ſenect. 6. 8. Qua autem maxime ratione patres moverit Cato, narrat Plinius, 15, 18. & Plutarch. in vita. Eadem haec pulcre referuntur a Diodoro, in Excerpt. Valeſ. pag. 382. Confer etiam L. Ampelium. Perſpexit hoc Lucanus, 6, 788.

. . . *Major Carthaginis hoſtis*
Non ſervituri moeret Cato fata nepotis. FREINSH.

Et quum de alio conſuleretur] *Erat quippe frequens ſenatoribus, ſi quid e rep. crederent, loco ſententiae promere.* Tacitus, 2, 33, 3. & 13, 49, 3. Obſervavit hoc etiam, ut alia pleraque, celeberrimus merito ſuo Briſſonius, lib. 2. formul. pag. 185. & poſt eum Roſinus, antiquitatum 7, 7. IDEM. Cato nimirum quacumque de re ſententiam dixiſſet, addebat: inſuper cenſeo delendam eſſe Carthaginem. Plutarch. in Cat. maj. Hoc dicebatur, ut hic Perizonius, egredi relationem. vid. Gronov. 1. Obſerv. 22.

5. *Ne metu ablato aemulae urbis*] Hoc *urbis* quia mox reperitur, hic omitti poterat. In re ipſa remittimus lectorem ad eos, qui prius hac de re egerunt. videatur Amiratus differt. polit. 14, 1. & Gruterus ad Livium 2, 21, 6. Quibus addatur Cleomenis dictum apud Plut. Apophth. Lacon. 76. qui, *dicenti, cur Argivos devictos, qui ſaepe bellum contra vos ſuſceperunt, non deleviſtis? Nequaquam delendi nobis, reſpondit, ne deſint, qui juvenes noſtros excerceant.* Eodem lib. c. 4. *Cum Lacedaemonii urbem quandam vi cepiſſent, Ephori dixerunt, periit palaeſtra juvenum non habiturorum concertatores. Aliam urbem, quae ſaepe negotium exhibuerat Spartanis, rege ipſorum pollicente, ſe funditus deleturum, non permiſerunt, inquientes: Noli abolere aut delere cotem juventutis.* Adde Aelian. Hiſt. Var. 14, 25, 2. Sic Epaminondae *morte etiam Athenienſium virtus intercidit. Siquidem amiſſo, cui aemulari conſueverant, in ſegnitiam torporemque reſoluti &c.* Juſtinus 6, 9, 1. Porro in ſcriptura etiam hujus loci eſt quod deſiderem. nam vox iſta *urbis*, cum ſtatim ſequatur convenientiori ſede, aures hic inamoeno ſonore ferit. igitur abjiciendam putem, praeſertim cum nihil juvet ſenſum, ſed inquinet. FREINSH. Optime Ryckianus: *luxuriari felicitas inciperet.* perperam *urbis* repetitur hic, id quod & Freinshemius, & ante Freinshemium Lipſius pridem animadvertit. paullo poſt idem codex Ryck. *ſpe pacis ingeſta.* dein idem: *in armorum officinas.* GRAEV. Tollius l. d. potius tollendum cenſet, *urbis* poſt *aemulae*, idque ibi in exemplaribus ſuis deleverant Heinſius & Perizonius. Et ſic edidit Begerus. at Amſtelodamenſes id, quod eſt in Ryck. Non dubito quin alterutro loco recte tollatur *urbis*: etſi aliter ſentire video bene doctum Graecis & Latinis literis Schraderum in Animadverſionib. ad Muſaeum cap. XIII. Sed nec conjecturas Virorum doctorum, nec unius libri ſcripturam, quam in priore editione operae typographicae ex edit. Amſtel. me invito dederant, exprimere debui. Nec laudo, quod Begerus e Ryck. recepit *ingeſta*, quum nulla auctoritate veterum confirmaverit ita recte

6 elegit, ut urbs tantum loco moveretur. Nihil enim
ſpecioſius videbatur, quam eſſe Carthaginem,
7 quae non timeretur. Igitur Manilio Cenſorinoque Conſulibus, populus Romanus aggreſſus
Carthaginem, ſpe pacis injecta, traditam a vo-
8 lentibus claſſem ſub ipſo ore urbis incendit. Tum evocatis principibus, *ſi ſalvi eſſe vellent*, *ut migrarent finibus*, imperatum. Quod pro rei atrocitate adeo movit iras, ut extrema mallent. Com-
plo-

dici: quod etiamſi potuiſſet, tamen relinquendum fuerat *injecta*.

Loco moveretur] Situ enim maxime opportuno erat Carthago, unde praecipua illi opum initia & incrementa; quod etiam tangit Cenſorinus, in orat. ad Carthaginienſes, apud Appianum, in Punicis. Hac de cauſſa Corinthum, alterum orae maritimae ocellum, ſuſtulerunt Romani, *opportunitatem loci maxime ſequuti*, *ne poſſet aliquando ad bellum faciendum locus ipſe adhortari*. Cicero de officiis, I, II, 4. Freinsh. Hic quoque Tollius delet vocem *urbs*, addita ratione, quia civitas, quae non muris, ſed civibus continetur, loco moveri poteſt, non urbs. Vanum eſt acumen Tollii. Juſtin. XVIII. 5. de Carthagine: *propter quod in alium locum urbs tranſlata*. Graeci quoque eodem modo dicunt *μεταθεῖναι* & *μεθιστῆναι πόλιν εἰς ἕτερον τόπον*, quemadmodum de Sybari Strabo. Lib. VI. p. 263. & Diodor. Sicul. Lib. XII. p. 295.

7. *Manilio*, *Cenſorinoque Coss.*] De nominibus horum Coss. non omnes conveniunt. Eutrop. habet, *L. Mallio Cenſorino*, *M. Mallio*, *Coss.* Oroſ. *L. Cenſorino*, *M. Manlio*, *Coss.* Liv. 49. *L. Martio*, *M. Manlio*, *Coſſ.* Cam. Utcunque ſe res habeat, in nomine vel praenomine vitium ſit oportet, hoc argumento, quod Manlio Capitolino poſt necem illatam haec quoque *gentilitia nota* addita eſt; *gentis enim Manliae*, *decreto cautum eſt*, *ne quis deinde M. Manlius vocaretur*. apud Liv. 6, 20, 12. Vinetus, in ſomnium Scipionis, oſtendit, horum Coss. nomina fuiſſe, *L. Marcius Cenſorinus*, & *Manius Manilius*. Freinsh. Recte Vinetus. Adi Pigh. ad A. V. IↃCIV.

Sub ore] Idem, quod alii ſaepe dicunt *in ore*. Vellej. II. 79. *Gravis ſub ipſius Caeſaris oculis acceptae clades*. Et Juſtin. I. 4. Flor. IV. 2. 52. Vid. Burm. ad Vell. II. 21.

8. *Ut migrarent finibus*] Eandem conditionem Saguntinis etiam obtulit Annibal, quam ipſi non magis acceperunt, quam hoc loco Carthaginienſes. Vide Livium, 21, 13, 6. De Carthagine confer Excerptum Polybii apud Valeſ. pag. 177. Freinsh. Tollius ibidem: *ut migrarent imperatum*, vel, *ut migrarent ſedibus imperatum*. Nam *finibus* eſſe contra hiſtoriae fidem. Non credo. Conſules ex SCto imperaverunt Carthaginienſibus, ut relicta urbe aliam, quocumque loco vellent, in ſua terra conderent, ſed minimum X. M. paſſuum a mari remotam. Appian. Punic. p. 46. & Oroſ. IV. 22. Hoc Florus recte potuit dicere iis imperatum, *ut migrarent finibus* ſuis, i. e. ut puto, finibus agri Carthaginienſis, non finibus omnium terrarum, quas in Africa tenebant.

Comploratum] Liv. XXX. 44. *Tamquam in publico funere comploratis*. Et XXXVII. 7. *Complorantes inutili lamentatione fortunam gentis*. Vid. Freinsh. *Ind.* & de re Appian. in Pun.

Ad

ploratum igitur publice ſtatim, & pari voce cla-
matum eſt, ad arma; ſeditque ſententia, quo- 9
quo modo rebellandum: non quia ſpes ulla jam
ſupereſſet, ſed quia patriam ſuam mallent ho-
ſtium, quam ſuis manibus everti. Qui rebellan- 10
tium fuerit furor, vel hinc intelligi poteſt, quod
in uſum novae claſſis tecta domusque reſcide-
runt: in armorum officinis aurum & argentum
pro aere ferroque conflatum eſt: in tormentorum
vin-

Ad arma] Vox in repentino tumultu ad arma capienda hortantium. Multa de hac Briſſon. IV. Formul. p. 344. Zinzerling. Promulſ. Crit. c. LI. & Heinſius ad Ovid. XI. Metam. 377. *Rebellandum*, eſt repugnandum. vid. ad Liv. XL. 47. Mox Toll. Duisb. Fran. & v. e. *jam ſpes ulla.* Voſſ. *ſpes ulla ſupereſſet.*

10. *In uſum*] Liv. XXX. 10. *Naves in onerariarum uſum verſae.* Tacit. XV. Ann. 44. *Ut in uſum nocturni luminis urerentur.* Appian. Punic. p. 75. ſcribit, naves e vetere materia, quae ſuppetebat, factas. *In uſum navalem cl.* Voſſ. 2.

Aurum & argentum] Idem refert Adonis Chronic. anno 4614. FREINSH. *In officinas*, quod Graevius paullo ante adnotabat e Ryck. etiam Nazar. uterque Pal. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Si haec ſcriptura recta eſt, non poteſt aliter intelligi, quam aliis locis maſſas auri & argenti conflatas, & deinde in officinas armorum delatas. Sed vitioſam credo.

Matronae crines ſuos contulerunt] Haec omnia latius videre eſt apud Appianum. Crinium hac in re uſum quod attinet, ſaepius experti ſunt veteres. Vide Veget. 4, 9. & quos ibi citat Stewechius, ut Capitolin. in Maximinis (ſive Maximo & Balbino, cap. 11, & 16.): Vitruv. 10, 17. Dion. in Severo: Caeſar. Bell. Civil. 3, 9. Appianum, de bell. Punic. quibus adde Frontinum, 1. 7, 3, & 4. Polyaenum de Thaſiis, lib. 8. c. 67. FREINSH. Caſaub. ad Capitolin. Maximin. Junior. VII. & Lipſ. III. Poliorcetic. 3. *In vincula*, ut Terent. Andr. II. 2. 32. *Olera & piſciculos minutos in coenam.* Vid. ad I. 26.

11. *Mancino deinde Cos.*] L. Hoſtilium Mancinum hoc bello non fuiſſe Cos. ſatis certum eſt, ſed proximo anno poſt devictam Carthaginem, Annales Coss., & Plinius, 35. 4. teſtantur; quia L. Mancinus primum cum exercitu Carthaginem irrupit, & pictam Carthaginem, praeliaque facta, in foro propoſuit; proximis comitiis Cos. creatus eſt. quare hic, aut *legato*, aut *claſſis praefecto*, ſcribendum eſt: legatus enim pro collega Sp. Poſtumio Albino datus eſt Calpurnio Piſoni Cos.; & claſſis praefectus fuit, quousque, eum Scipio Aimilianus Romam remiſit. STADIUS. Hic eſt ille Mancinus, qui, ſicut Africanus prior, utero matris exciſus eſt: ita enim videtur legendum apud Plinium, 7, 9. non, ut vulgatur: *Manlius.* & ibidem, *Auſpicatius enecta parente gignuntur*, malim legi *execta*. eadem forma, qua *exciſo utero edere* dixit Ulpianus, l. 141. de V. S. FREINSH.

Operis portus nudatus] Magnum illud Belgicae decus J. Lipſius olim Lugduni Batavorum praecepit hunc locum ſic eſſe legendum & diſtinguendum: *Mancino deinde le-*

II vincula matronae crines ſuos contulerunt. Mancino deinde Conſule, terra marique fervebat obſidio. Operis portus nudatus; & primus, & ſequens,

gato terra marique fervebat obſidio, operis partitis. Nudatus primus, & ſequens & jam tertius murus. Ingenioſe fateor; cui ſubſcriberem, ſi *nudari* ſimpliciter poni, non addita re, qua quid nudatur, pro nudari defenſoribus, conſtaret. Nam apud Tac. IV. Hiſt. 33. nudaſſe latera legionum dicuntur Nervii, quae ſcilicet texerant, ut ſolebant alae in acie ſociorum latera tegere Romanorum, quae ſi non eſſent munita, dicebantur apertum latus habere. Caeſ. II. Bell. Gall. *quorum pars aperto latere legiones circumvenire.* Et lib. VII. *Veriti ne ab latere aperto, & ſuperioribus caſtris circumvenirentur.* Freinshemius exiſtimavit *operis* pro *operibus* poni, aut reſcribendum eſſe *operibus.* Sed non eſt ut contra codicum omnium fidem hic quicquam innovemus. *Operis portus nudatus* eſt operariis privatus, & vacuefactus. Operae ſunt operarii. Suet. Veſpaſ. I. *Petronii patrem e regione Tranſpadana fuiſſe mancipem operarum, quae ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeare ſolebant.* Horat. lib. II. Sat. 7. *Accedes opera agro nona Sabino.* Operarii autem hic ſunt & qui cuſtodiunt ac tuentur portum & muros, & qui navant operam defenſoribus in apportandis neceſſariis rebus & farciendis labefactis operibus vi hoſtili. Dicitur autem murus & portus operis nudari, ut apud Caeſ. de bello Gallico II, 6. *nudari defenſoribus murus.* Si Lipſii emendationem & diſtinctionem ſequaris, nihil erit, quo nudatum portum & murum ſignificet Florus. Si Freinshemio aſſentias, ſententia erit abſurda, *operibus* nudatum eſſe murum. Ipſe enim murus erat opus. Quid enim opus niſi munimentum loci? Hinc apud Liv. *Urbs magni operis*, aut *magnis operibus munita*, eſt egregiis munitionibus firmata. Non eſt ergo ut a lectione priſcorum librorum recedamus. etſi *operae* in hac notione, qui operam praeſtat defendendae urbi, alibi non occurrat. Ceterum *Manilio* pro *Mancino* legato ſcribendum eſſe ait Vir conſultiſſimus & doctiſſimus Florentius Pittenius JC. quia M. Manilius hoc bellum primum ut Conſul, dein prorogato imperio geſſerit pro Conſule per biennium, uti bene obſervavit Sigonius ad Livii epit. L. Cui adſtipulatur Appianus in Libycis pag. 57. *Οἱ δ' ὕπατοι διελόμενοι τὸ ἔργον ᾔεσαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, Μανίλιος μὲν ἀπὸ τῆς ἠπείρου κατὰ τὸν αὐχένα. Conſules partitis operis hoſtem aggreſſi ſunt, Manilius per cervicem a continente.* GRAEV. Emendatio *Manilio Legato* pro *Mancino Cos.* mihi non probabilis videtur. Primum, quia exiſtimo Florum velle indicare quibus Ducibus obſidio Carthaginis inchoata, continuata, & ad finem perducta fuerit, qui, ut ex Appiano intelligitur, Coss. fuerunt, & Procoss., non legati. Nam primo loco memorat Manilium & Cenſorinum Coss. a quibus ea eſt inchoata, tertio Scipionem itidem Cos. ac deinde Procos. a quo confecta. Cur ergo his ſecundo loco medium interponat Legatum? Deinde, quod ea adverſatur narrationi Appiani, qui pag. 59. & 66. auctor eſt, Cenſorino eodem anno, quo in Africam venerat, Romam ad habenda comitia reverſo, Manilium in Africa Procos. non Legatum rem geſſiſſe, donec ei anno ſequente V. IOCV. ineunte vere ſucceſſor venit Piſo Cos. Itaque, ſi quid mutandum eſſet, potius emendandum fuerat *Manilio Proconſule*, quemadmodum eum vocat Valer. Max. V. 2. ext.

quens, jam & tertius murus; quum tamen Byrſa,
quod nomen arci fuit, quaſi altera civitas reſiſte-
bat. Quamvis profligato urbis excidio, tamen 12
fa-

ext. 4. Nam quod dici poſſit, Manilium forſitan deinde Piſoni Legatum fuiſſe, id quum nulla nitatur auctoritate, & in ſola conjectura poſitum ſit, nihil valere poteſt ad ſuperſtruendam tam infirmo fundamento conjecturam. Magis probo ſententiam Stadii, Florum erraſſe, & Mancinum *Conſulem* facere, qui tum *Praefectus claſſis* cum Piſone in Africam venerat, ut Appian., qui etiam *Legatus* dicitur in Epit. Liv. LI. Errori cauſam praebere potuit, quod Mancinus, Piſone ad oppida mediterranea oppugnanda profecto, cum claſſe in ſtatione ad Carthaginem relictus, interim in Urbem irrupit, Appian. Punic. p. 68. ac deinde Romae Carthaginem pictam propoſuit. Nec locus Appiani apud Graevium quidquam facit ad fulciendam conjecturam Pittenii. Nam Florus hic de ſecundo anno obſidionis agit; Appianus autem de primo, & narrat, qua ratione Manilius & Cenſorinus Coss. oppugnationem inter ſe partiti fuerint. Pighius ad A. V. IↃCVI. putat, Mancinum hic errore ſcribarum *Conſulem* dici, qui *Propraetor* fuerit. Sigonius ad Epit. Liv. L. ſcribit Manilium prorogato imperio bellum per biennium in Africa geſſiſſe pro conſule, eique deinde anno tertio obſidionis Scipionem Cos. ſucceſſiſſe. Itaque etiam ex ejus ſententia legendum eſſet *Manilio Procos.* Sed non ſatis conſiderate Sigonius. Nam certum eſt ex Appiano & Zonara IX. 29. Piſonem Cos. A. V. IↃCV. qui erat ſecundus annus obſidionis, Manilio ſucceſſorem in Africam veniſſe, & quidem ineunte vere ejus anni; poſt cujus adventum cum nemo deinde a Manilio quidquam rei in Africa geſtum prodat, ex eo colligi debet, eum tradita ſucceſſori provincia ſtatim Romam reverſum fuiſſe. Libri veteres hic nihil variant. Sola V. E. pro *Mancino* habet *Lucio Manlio*. Haec de conjectura Pittenii. Non magis poſſum probare Graevii interpretationem verborum *operis portus nudatus*. *Operas* dici pro iis, qui operas praeſtant, in confeſſo eſt. Sed non credo uſquam ſic appellari defenſores murorum. Nec video, cur Florus hos inſolita voce maluerit vocare *operas*, quam, ut alii in tali re, *defenſores*. Hi enim potiſſimum ſunt, qui repugnant, & repellunt hoſtes, non operarii. Tollius Fortuit. XXVI. legit: *Per partes nudatus & primus, & ſequens, jam & tertius murus.* Huic conjecturae idem obſtat, quod Lipſianae, & quod longius etiam a ſcriptura librorum recedit. Conjectura Freinshemii in *Ind.* legentis *operibus* pro *operis*, omnibus aliorum ſententiis tolerabilior videtur. *Opera* portus ſunt omnes munitiones ad portum tuendum exſtructae. Hoc quidem non aeque bene referri poteſt ad muros, qui & ipſi ſunt *opera*: ſed tamen etiam turres murorum, propugnacula ante muros poſita, & omne aliud genus munimentorum a muris ipſis diverſum, *operum* nomine adpellari poſſunt; ut quum Tacit. V. H. 11. de Hieroſolymis dicit: *Urbem arduam ſitu opera molesque firmaverant, quis vel plana ſatis munirentur.* Qualia autem fuerint opera portus & murorum multis deſcribit Appian. Punic. 56. 76. 77. Idemque auctor eſt, Urbem ab ea parte, qua arx erat, triplici muro munitam fuiſſe p. 57. *Portus nudatus*, *nudatus & primus* Voſſ. 1. *marus* idem pro *murus*, & *maurus* Voſſ. 2. Schefferus ſuſpicatur *operis paratu nudatus*, ut *paratu operis* ſit *apparatu operis*.

fatale Africae nomen Scipionum videbatur. Igitur in alium Scipionem converſa Reſpublica, finem belli repoſcebat. Hunc Paulo Macedonico procreatum Africani illius magni filius in decus gen-

Byrſa, quod nomen arci fuit] Carthaginis ſitum Appianus, Libycis; & Strabo, lib. 17. (nam apud Liv. lib. 26. deſideratur), deſcribit: ſitam eſſe in peninſula, cujus cervix in meridiem continenti Africae trium fere millium latitudine adhaereat, in qua Byrſa & murus ille triplex. Stadius. Vide & Juſtinum, 18, 5. Freinsh. Fabulam, quae apud Virgil. I. Aen. 367. & alios de origine hujus adpellationis legitur, exploſerunt Scaliger in Not. ad Fragm. Veter. Graecor. poſt libros de Emend. Temp. p. 30. Bochart. Chanaan. I. 24. & Reineſ. Diſſert. de Ling. Punic. c. VIII.

12. *Profligato*] Immo vix quidquam profligatum erat, quo tempore Scipio cum imperio in Africam venit. Vid. Appian.

Fatale Africae nomen Scipionum] Idque ſecutis etiam temporibus creditum: Suetonius, Caeſ. 59. 4. Cicer. de haruſp. reſp. cap. 4. pr. Videtur huc alludere Virg. Aen. I, 401. Freinsh.

Repoſcebat] Compoſitum pro ſimplici. Virgil. XII. Aen. 2. *Sua nunc promiſſa repoſci.* Suet. Aug. XLII. *Populo promiſſum congiarium repoſcenti.* Infr. III. 17. fin.

Hunc Paullo Macedonico pocreatum] *Paullus Aemilius, ex quatuor filiis formae inſignis, egregiae indolis, duos jure adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem tranſlatos, ſibi ipſe denegavit, &c.* Val. Max. 5, 10, 2. Lege Plut. in Aemilio, cap. 7. (& Livium, 45, 41, 10.) in foedum errorem Appianus, Syriac. pag. 105. c. prolapſus eſt, qui hunc Scipionem Aemilianum eum fuiſſe opinatus eſt, qui ab Antiocho puer captus fuit, & P. Scipioni patri reſtitutus. Sed ejus oppoſitum Latini omnes aſſerunt. Lege Val. 3, 5. Camers. Appiani errorem obſervavit etiam Bongarſius, ad Juſtin. 31. 7, 4. Freinsh.

Africani illius magni] Africanum ſuperiorem Latini Scriptores interdum *Magnum* vocant, & Graeci ſaepe Μέγαν. Hoc Henr. Valeſius, Rupertus, & Spanhemius non pro cognomine illius habendum, ſed idem eſſe cenſent, quod *majorem*, *ſuperiorem*, πρεσβύτερον, & hunc ſic dictum ad diſtinctionem alterius Africani, qui *Minor*, *Poſterior*, Νέος, & Νεώτερος dicitur. Contra Perizonius in Animadv. Hiſtor. c. I. in fin. Africano ſuperiori cognomen fuiſſe *Magno* diſputat. Bene, mea quidem ſententia, reſpondet illius argumentis Spanhemius in nupera Editione Operis de Praeſtant. & Uſu Numiſm. Diſſert. X. p. 67, cujus ſententiae etiam hoc aliquid ponderis addit, quod Plutarch. in Cat. Mai. p. 631. Ed. Steph. Scipioni τῷ μεγάλῳ diſerte opponit Scipionem τὸν νέον: *Cum graviter*, inquit, *Scipioni τῷ μεγάλῳ adverſatus fuiſſet in Rep. vitam produxit uſque ad Scipionem τὸν νέον.* Apud Florum epitheton *magni* eodem modo accipio, quo id ſaepe aliis excellentibus & praeclaris viris tribuitur. Ita *Amphitryoniades magnus* Virgil. VIII. Aen. 103. *Amilcar magnus* Liv. XXIV. 41. & *Scipio magnus* Ovid. Art. am. 409.

Ennius emeruit Calabris in montibus ortus
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.

In decus gentis aſſumpſerat] i. e. non, ut eſſet decus gentis; ſed ut frueretur decore, honore, gloria hujus familiae. Freinsh. *in Ind.* Nihilo deterius eſt alterum. Quum ipſe liberos non haberet, adoptavit eum ad propagandum decus & glo-

gentis aſſumpſerat, hoc ſcilicet fato, ut, quam urbem concuſſerat avus, nepos ejus everteret. Sed ut quam maxime mortiferi eſſe morſus ſolent 13
morientium beſtiarum; ſic plus negotii fuit cum ſe-

& gloriam familiae Scipionum. *Adſumere filium* pro adoptare, Plin. Paneg. VIII. *Te filium ſibi, hoc eſt, unicum auxilium feſſis rebus adſumpſit.*

Concuſſerat] Liv. XXVIII. 44. *Concuſſo jam & paene fracto Annibale.* Cornel. Nepos Epam. VI. *Ut non minus illa oratione opes eorum concuſſerit, quam Leuctrica pugna.* Vid. Perizon. ad Liv. XXXIII. 19. Cicero de Haruſp. reſp. IV. *P. ille Scipio natus mihi videtur ad interitum exitiumque Carthaginis, qui illam a multis Imperatoribus obſeſſam, oppugnatam, labefactatam, paene captam aliquando, quaſi fatali eventu, ſolus evertit.*

13. *Sed ut quam maxime mortiferi*] *In gladiatoribus quoque conditio dura victoris eſt, cum moriente pugnantis. Nullum magis adverſarium timeas, quam qui vivere non poteſt, occidere poteſt. Concitatiſſima eſt rabies in deſperatione, & morte ultima in furorem animus impellitur.* Seneca controv. epit. 9. 6. FREINSH. *Sed ut quam maxime mortiferi*] Omnes MSS. omnes edd. ante Freinshemianam ignorant *ut*, quod, ut loco ſententia conſtaret, intruſerunt. Lipſius conjiciebat: *ſed quomodo maxime mortiferi eſſe morſus ſolent.* Non male. GRAEV. Admiſi quidem conjecturam Freinshemii ſequutus omnes, qui poſt eum hunc Scriptorem ediderunt, praeter Begerum, qui maluit *quomodo*; ſed praefero conjecturam Lipſii, ut propius accedentem ad ſcripturam librorum veterum. Et *quomodo* ſequente *ſic*, vel *ita*, non ſemel apud Ciceronem aliosque legi oſtendunt Stewech. & Turſell. de Particul. Ling. Lat. Veniebat in mentem etiam legi poſſe *ſed quaſi maxime.* Nam & *quaſi* in comparationibus ſequente *ſic*, vel *ita* uſitatum eſt. Plaut. Mercat. IV. 2. 5. *Sed coquos, quaſi in mari ſolet hortator remiges hortarier, ita hortabatur.* Cicer. de Senect. XIX. *Et quaſi poma ex arboribus, cruda ſi ſint, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* Haec & plura Iidem l. d. & Giſan. *in Ind.* Lucret. *v. quaſi.* Error inde oriri potuit, quod *quaſi* & *quam* in MSS. ſaepe non omnibus literis, ſed notis quibusdam compendiariis, non multum inter ſe diſſimilibus ſcribuntur. Magl. *ſed quia maxime*, & Berol. Duisb. & v. e. mox *ſoleant.* Doctiſſ. Wopkens. in Adverſar. in Dictyn L. V. C. 1. ſcripturam omnium librorum e Virgil. V. Aen. 459. *Quam multa grandine nimbi Culminibus crepitant, ſic denſis ictibus heros Creber utraque manu pulſat verſatque Dareta.* Videndum tamen puto, cur *quam* ibi magis accipi debeat pro *ſicut, quemadmodum*, quae debet eſſe ſignificatio hujus vocis in ſcriptis Flori, quam II. Georg. 103. *quam multae ſpecies*, & VI. Aen. 309. *quam multa folia.* Nam ſententia loci illius verba poëtae etiam ita exponi patitur, *quam multa grandine tam denſis ictibus.* Sed ſive hoc, ſive illo modo accipias, credo eſſe genus loquendi ſatis rarum. *Non ita quam* & *non ſic quam* dixit Propert. II. 4. 11. & II. 7. 71. quae quidem confirmant conjecturam Viri docti in Dicty, ſed ad defendendam lectionem Flori non multum faciunt.

Cum ſemiruta Carthagine] Voce, *ſemirutum*, Annaeum hunc ſolum uſum eſſe volunt, nec praeterea uſpiam reperiri. ſed falluntur. bis enim aut ter legiſſe apud alios cer-

14 ſemiruta Carthagine, quam integra. Compulſis in unam arcem hoſtibus, portum quoque maris Romanus obſederat. Illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt: nec ut fugerent, ſed quia nemo illos nec evadere poſſe credebat. Inde quaſi enata ſubito claſſis erupit:

to memini. Schedae meae mihi non jam ad manum, ex quibus exempla profer. extare in Vellejo puto, niſi me deficit memoria. optimae gloſſae apud me, *ſemiruta*, *leviter emendata*, quam diverſa ſignificatione: cenſeo legendum, *ſemierrata*, *leviter emendata*. at de illarum gloſſarum bonitate alias dicemus. aliae gloſſae, *ſemirutum*, ἡμίχωϛον. SALM. Adi *Indicem*.

14. *Portum quoque maris Romanus obſederat*] Quis iſte portus maris? An portum maris αὐτόκτιϛον ἢ αὐτοφυῆ ὅρμον, ut Graeci dicunt, vocat? ut opponatur foſſitio portui. ſequitur enim, *illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt*. legebam aliquando, *portum quoque Mars Romanus obſederat*. Sed adhuc haereo. cur non ita loquutus eſt, *portum quoque Romanus obſederat*, ut ſexcentis aliis in locis loquitur? nihil tamen video melius illa lectione, quam etiam confirmant veteres libri. SALM. Merito Salmaſius quaerit, quis ſit portus maris? legendumque conjicit: *portum quoque Mars Romanus obſederat*. Sed hoc poëticum nimis, & alienum a ratione, quia jam ante portum obſeſſum fuiſſe a Romanis dixit, quippe qui operis ſit nudatus ab oppugnantibus. Malim igitur cum Gronovio legere: *portum quoque mari Romanus obſederat*, hoc eſt claſſe. Obſederat ante terra portum Romanus, ſed nunc claſſe quoque obſidet; aut cum Pittenio *obſtruxerat*, praeſat Romanorum naves, quae ante portum in ſtatione fuerint, neceſſitatem alterius portus fodiendi Carthaginienſibus adferre non potuiſſe, nec eruptionem claſſis hoſtilis impedire, cum ne onerarias quidem naves, & annonae illationem poſſent impedire. Qua re motum Scipionem exitum *portus maris* (ita forte ad diſtinctionem interioris portus, de quo Appianus in Libyc. p. 57.) aggeribus molibusque obſtruxiſſe, quod & ipſe poſtea Caeſar ad Brunduſium tentarit, & noſtra memoria Richelius Cardinalis ad Rupellam praeſtiterit. GRAEV. Tota haec periodus eſt contaminatiſſima. *Mars Romanus*, quod Salmaſius in exemplari ſuo e Naz. & Pall. adnotarat, etiam Voſſ. habent. Tollius retinebat *maris*, e Floro III. 6. 11. *per omnes aequoris portus, ſinus, latebras*. Sed illius paullo alia ratio eſt: nam ut recte dicas v. g. *piratae per omnes illius maris portus ſunt incluſi*, ita non eodem modo bene dici videtur *portum maris obſidere*. Heinſius eumdem locum Flori adſcripſerat, ſed pro *maris* poſuerat conjecturam *armis*, cum loco Ciceronis e VII. Philipp. 5. *armis obſedit Senatum Antonius*. Et ſic Florus I. 24. 3. *Totam eam dominationem obſeſſam armis*. Scheffero idem, quod Gronovio, in mentem venerat. Perizonius totum locum ita conſtituebat: *Cum pulſis in unam arcem hoſtibus, portum quoque mari Romanus obſideret, illi alterum ſibi portum ab a. u. p. foderunt*. Eligat quisque quod lubet, vel meliora excogitet. Mihi *maris* non videtur ferri poſſe: Sed e conjecturis, quae ad emendationem hujus loci adferuntur, maxime probo Perizonianam. Tollius quoque legebat *obſtruxerat* e Liv. Epit. LI. *Carthaginienſes portu novo, quia vetus ob-*

pit: quum interim jam diebus, jam noctibus no- 15
va aliqua moles, nova machina, nova perdito-
rum hominum manus, quaſi ex obruto incendio
ſubita de cineribus flamma, prodibat. Deplora- 16
tis noviſſime rebus, quadraginta ſe millia viro-
rum dediderunt, quod minus credas, duce Aſ-
dru-

obſtructus erat a Scipione, facto. Et convenit cum narratione Appiani, qui tradit, Scipionem, quum claſſis Romana, quae ſtationem ante portum habebat, eum non ita poſſet claudere, quin furtim ingrederentur naves commeatum portantes, aggere mari injecto os portus obſtruxiſſe, ac tum demum obſeſſos in alia parte portum fodiſſe. Sed non ideo ſatis tutum eſt mutare ſcripturam omnium librorum. Nam Florus etiam putaſſe potuit portum ita clauſum & obſeſſum fuiſſe a claſſe Romana, ut Carthaginienſes ea re ad novum portum fodiendum adacti fuerint. *Obſiderat* Ryck.

Illi alterum ibi portum] Lege: *illi alterum ſibi portum ab alia urbis parte foderunt.* Hoc & Lipſio placuiſſe, & Nic. Heinſio in mentem veniſſe poſtea didici. Nam *ibi* & *ab alia urbis parte* parum congruunt. GRAEV. Sic quoque Perizonius & Tollius. Schefferus ſuſpicatur verba *ibi portum* ex gloſſa eſſe.

Sed quia nemo illos hac evadere poſſe credebat] Scripti omnes *nec* pro *hac* retinent. ita igitur hunc locum emendamus: *illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt, nec ut fugerent, ſed qua nemo illos, nec evadere poſſe credebat.* manifeſta ſententia. SALM. Ryck. *ſed qua nemo illos nec evadere poſſe credebat.* hoc eſt portum in alia urbis parte foderant, non ut per illum fugerent, ſed ut oſtenderent, ſe ibi portum poſſe facere, per quem poſſent effugere, ſi vellent, ubi nemo unquam non modo portum poſſe fieri, ſed ne terra quidem evadere, ſi fugam adornarent, poſſe cogitaſſet. Sed friget hujus loci ſententia, utcunque legas, & acumen ejus eſt valde hebes. Melior tamen eſt lectio ſcripti codicis, quam videtur Lipſius in ſuo quoque codice inveniſſe. GRAEV. In conferendo Cod. Ryckiano me fugerat in eo legi *qua* pro *quia*. Salmaſius *qua* adnotarat e Naz. cujus ſcripturam Voſſiani quoque habent. In aliis omnibus ſcriptis & editis eſt *quia*, praeterquam in Ed. Plantin. & Amſtelod. quae exhibent *qua*. Praecedentia, *non ut fugerent*, & tota oratio, ut bene animadvertit Begerus, requirunt *quia*. Non ob eam cauſam foderunt portum, ut fugerent, ſed quia... *Hac evadere* Magl. & ex Edd. Vinet. & Grut. Reliqui ſcripti & edd. vett. etiam Camertis & Stadii, *nec evadere*. A Pal. ſec. & Florent. utrumque abeſt: nam habent *quia nemo illos evadere poſſe credebat*. Fran. *quia n. i. hec e. p. c.* in quo *h.* pro *n*, ut ſaepe alibi, ſcriptum puto. Ex nulla harum lectionum ſatis bona ſententia effici poteſt.

Quaſi enata ſubito claſſis] Non abſimilis Curtii, 9, 8, 13. locus: Alexander *validiſſimam* Sabi *regis urbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum: quippe in media ferme urbe e terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto.* Cui loco particulam *id*, poſt verbum *cepit*, excidiſſe, monendum duxi. aliter enim oratio eſſet ſine calce arena. FREINSH. Perizonius conjecerat *renata*. Nam hoc putabat melius convenire iis, quae ſupra ſcripſerat Florus, claſſem ſub ipſo ore urbis *incenſam* fuiſſe a Romanis. Nihil mutandum videtur.

17 drubale. Quanto fortius femina, & uxor ducis? quae, comprehenſis duobus liberis, a culmine ſe domus in medium miſit incendium, imitata
18 reginam, quae Carthaginem condidit. Quanta urbs deleta ſit, ut de ceteris taceam, vel ignium mo-

tur. *enata* eſt quaſi illo loco nata, tamquam res ſubita & inexſpectata, non facta. Vid. *Indic.*

15. *Subita de cineribus flamma*] Ryck. *ſubita in cineribus flamma.* paullo ante idem cum plerisque edd. *Tum interim jam diebus.* GRAEV. *Tum interim* non ſolum omnes vett. edd. ſed etiam Naz. Pall. & plerique alii ſcripti habent. In Magl. tamen, Duisb. Fran. & Voſſ. 2. eſt *quum.*

16. *Quod minus credas*] Acidalius ad Vellejum, 2, 117, 1. mallet *quoque.* poſſet etiam legi *quodque*, ſed puto retineri poſſe vulgatam. FREINSH.

17. *Quanto fortius femina?*] Hanc hiſtoriam, ut alios ſileam, lege apud Valer. Maxim. 3, 2, 8. extern. Appianus, circa fin. Libyci, recitat hujus mulieris ad Scipionem & Hasdrubalem verba. CAMERS. *Quanto fortius femina*] Alter Palatinus, *quanto fortior femina. fortius* magis placet. & retinent melioris notae libri. SALM. *Fortior* etiam Berol. Duisb. & v. e.

Femina & uxor Ducis] Illa verba videntur irreptitia. qualis enim antitheſis? quae ſublatis illis belliſſima eſt. praeterquam quod Flori genium non ſapit haec verboſa narratio, *femina & uxor ducis.* videtur adſcriptum fuiſſe, *id eſt, uxor ducis*, a ſtudioſo quodam. FREINSH. Begerus dicit, ſi quid tollendum ſit, ſe potius ſublaturum vocem *foemina* cum copula *&*: eo quod uxor ſupponat foeminam, non foemina uxorem. Neque illi adſentior, neque Freinshemio. *Uxor ducis* bene addidit Florus, ut intelligeretur liberos, quos mox memorat, fuiſſe communes illius & Asdrubalis liberos: *foemina* autem, ad vituperandam ignaviam, mollemque & fractum animum Asdrubalis, quo multo fortiorem & animoſiorem dicit fuiſſe foeminam: cum alioqui mulieres timidiores & imbecilliores, quam viri, eſſe ſoleant. Sic *mulierem viro* opponunt Cicer. v. Ep. Fam. 16. Juſtin. 1. 3. alii. Copula ſi abeſſet a libris, eam non advocarem. Nec tamen eſt ſine emphaſi. vid. Burm. ad Ovid. xiv. Epiſt. Heroid. 55. & Wopk. Adverſar. Critic. in Vell. Paterc. 11. 60. Vol. viii. Obſerv. Miſcell. p. 68.

18. *Ignium mora*] Nam Carthago incenſa eſt. Horat. Carm. 4, 8, 17.

. . . *Incendia Carthaginis impiae.*

Et Epod. 7. 5.

Non ut ſuperbas invidae Carthaginis
Romanus arces ureret.

Vellejus, 1, 12, 6. *dirutam* ait. Modeſtinus, in leg. 21. quib. modis uſusfr. amitt. *aratrum paſſam.* FREINSH.

Per continuos decem & ſeptem dies] Quamdiu Romae incendium duraverit ſub Nerone, vid. Tac. 15, 40, 1. IDEM. Ryck. *per continuos x & ſeptem dies.* puto *x* irrepſiſſe. Nam Appianus ſeptem tantum dies arſiſſe Carthaginem auctor eſt. GRAEV. In numero o. s. & e. conſentiunt.

Sponte hoſtes immiſerant] Alia ſimilis deſperationis exempla notavimus infra, 2, 18, 15. FREINSH. Appianus nihil hujusmodi ab obſeſſis, quum Urbs caperetur, factum prodit. Suſpicor Florum, id, quod Appianus de templo Aeſculapii, in quod ſe receperant transfugae, ab his, ne in poteſtatem Romanorum venirent, incenſo ſcribit, ad totam urbem tranſtuliſſe.

Triumphus]

mora probari poteſt. quippe per continuos decem & ſeptem dies vix potuit incendium extingui, quod domibus ac templis ſuis ſponte hoſtes immiſerant: ut, quatenus urbs eripi Romanis non poterat, triumphus arderet.

Triumphus] Ita Vineti editio, nec aliter vetus; quomodo & fuiſſe in MS. ſuo prodidit lectiſſimi ingenii Lipſius, Elect. 2, 19. in Pall. duobus Gruterus: & in vetere Florentino Acidalius, ad Vellejum, 2, 68, 4. cui tamen in voce *quatenus* nondum omnino adſentior. Vide noſtrum *Indicem*. Similis locutio ſupra, 2, 2, 32. *triumphum periiſſe naufragio*. FREINSH. Adnotatio Freinshemii pertinet ad refellendam ſcripturam, quae eſt in Beroald. Ald. & aliis quibusdam edd. *triumphis*.

CAP. XVI.

Bellum Achaïcum.

QUaſi ſeculum illud everſionibus urbium cur- 1
re-

Hoc bellum ſcribunt Epit. Liv. 51, & 52. Juſtinus, 34, 1, & 2. Val. Max. 7, 5, 4. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 60. Eutrop. 4. 3. Oroſ. 5, 2. Cicer. pro M. Manil. cap. 5. & Offic. 1, 11. Plin. 35, 12. Capta autem Corinthus eſt, Olympiadis 156. anno 3, anno U. C. 608. Plin. 34, 2. CAM. Vide etiam Strab. lib. 8. Vellej. 1, 13. Zonar. tom. 2. Pauſan. princ. Corinth.; latius in Achaïcis. Item Polyb. apud Valeſ. pag. 181. FREINSH.

1. *Everſionis urbium curreret*] Forte, *quaſi ſeculum illud everſionibus urbium curreret*. SALM. *Everſionibus urbium*] Recte. ad eam formam, ſicut Claudianus, epigr. de ſene Veronenſi:

Frugibus alternis, non conſule, computat annum.

Alii prave, *everſionis urbium*. Simile eſt quod dicit infra, 3, 9, 1. *Aderat fatum inſularum*. FREINSH. *Everſionibus* emendarat etiam Perizonius, & ſic Nazar. Ryck. Magl. Voſſ. & edd. vett. excepta prima. Reg. Q. *everſionum*. Sententia eſt, quaſi ita in fatis eſſet, ut hoc ſaeculum non aliter procederet, quam everſionibus urbium.

Corinthus] De hac urbe vide Strabonem, lib. 8. pag. 260. FREINSH. Add. Ald. Manut. ad Cicer. 1. de Offic. 11. Ryck. Reg. F. Flor. Berol. & Duisb. *Corinthos*. Vid. infr. cap. 17. 1.

Inter duo maria] Inde *bimaris*,

reret, ita Carthaginis ruinam ſtatim Corinthus excepit, Achaiae caput, Graeciae decus, inter duo maria Jonium, & Aegaeum, quaſi ſpectaculo expoſita. Haec (facinus indignum!) ante oppreſſa eſt, quam in numerum certorum hoſtium re-

ἀμφιθάλασσος, dicta Poëtis: Horatio, I. Carm. 7. Ovidio, epiſt. 12, 27. Prudent. contra Symmach. 2, 352. Sidonio, Carm. 2, 476. & epiſt. 9, 13. FREINSH. Conf. Paſſerat. ad Propert. III. 21. Cicer. II. Agrar. 37. *Erat poſita in faucibus Graeciae, ſic ut terra clauſtra locorum teneret, & duo maria maxime navigationi diverſa paene conjungeret, cum pertenui diſcrimine ſeparentur.* Muretum, qui I. Var. Lect. 7. ſcribit, Horatium, Corinthum appellantem *bimarem*, voluiſſe exprimere Graecam vocem ἀμφιθάλαττος, reprehendit Lambinus in Epiſtol. Claror. Viror. ab Joh. Mich. Bruto editis Lib. III. p. 417. nam ἀμφιθάλασσος ſignificare dicit locum *undique mari cinctum*, διθάλασσος *bimarem*. Sed obſervavit Torrentius ad Horat. I. Carm. 7. 2. Corinthum ἀμφιθάλασσον vocari a Polluce IX. 4. 17. ubi & Jungermann. add.

Quaſi ſpectaculo expoſita] Hoc loquendi genus offendit Nic. Heinſium, itaque malebat *ſpeculatui expoſita*, vel *ſpeculatrix poſita*. Loca enim editiora ſpectare potius dicuntur circumjacentem tractum, quam ſpectari: & *ſpeculae* vocabulum hoc ſignificatu noſtro non eſt ignotum. Sic Clupeam *Africae ſpeculam* dixit cap. 2. hujus libri. *Ultima Septentrionis* ſpecula. lib. III. 5. ſed illum locum vix ſanum eſſe opinor. quomodo & Columellae lib. VII. cap. 3. *celſiſſima oculorum ſpecula*. Phaedrus fab. XXXVI.

Caeſar Tiberius cum petens Neapolim
In Miſenenſem villam veniſſet ſuam,
Quae monte ſummo poſita Luculli manu
Proſpectat Siculum & reſpicit Tuſcum mare.

Ita opinor, ut recte Gronovius, vel *deſpicit*; neque enim ab anteriore parte ea villa bina maria poſpexiſſe, reſpexiſſe potuit, ut apud Naſonem in Faſtis:

Reſpicit a tergo ſummum brevis area Circum.

Si *ſpeculatrix poſita* legas, confirmabit hanc conjecturam Papinius lib. II. Silv. 2.

Celſa Dicarchaei ſpeculatrix villa profundi.

Et Valer. Max. IX. 8. *Anguſti atque aeſtuoſi maris alto e tumulo ſpeculatrix ſtatua memoriae Pelori collocatum indicium eſt*. ubi teſte Vorſtio codex unus Brandeburgicus *expoſitum indicium* eſt, ut legendum ſit *expoſita* quomodo apud Florum, vel *collocata indicium* eſt, ſtatua nimirum. Ceterum Florus cum haec ſcriberet in animo habebat Acrocorinthum arcem loco editiſſimo poſitam, de qua cum alii, tum Strabo lib. VIII. Plin. Hiſt. & Liv. XLV. cap. 28. Mela lib. II. c. 3. *ex ſumma arce, quam Acrocorinthon appellant, maria utraque contuens*. mox *atque projectum eſt*, tolle τὸ *eſt*, & continua cum ſequentibus. GRAEV. Plinius quoque IV. 4. eodem modo, quo Mela: *Corinthus e ſumma ſua arce, quae vocatur Acrocorinthus, diverſa duo maria proſpectans*. Amplecterer conjecturam Heinſii, ſi verba nullam aliam commodam interpretationem reciperent. Sed in vulgata nihil vitii, aut obſcuritatis animadverto: nam quemadmodum Corinthus proſpectabat utraque maria, ita viciſſim ſpectaculo erat, ſeque oſtendebat iis, qui illa navigabant; ſicut de Agri-

referretur. Critolaus cauſa belli: qui libertate a 2
Romanis data adverſus ipſos uſus eſt, Legatosque Romanos, dubium an & manu, certe oratione violavit. Igitur Metello ordinanti tum 3
maxime Macedoniam mandata eſt ultio: & hinc Acha-

grigento dicit Virgil. III. Aen. 703.

Arduus inde Acragas oſtentat maxima longe
Moenia.

Et *ſpectaculo expoſita* ſic poteſt dici, ut apud Ovidium *exponere videndum* III. Pont. I. 49.

Expoſuit mea me populo fortuna videndum.

Facinus indignum] *O facinus indignum!* SALM. Ryck. *o facinus indignum!* ſic & inferius idem codex *o fata rerum!* ſed ſaepe omittitur apud noſtrum iſta exclamandi particula. GRAEV. In Naz. & Voſſ. I. 2. non eſt *o* poſt *haec*, ſed eſt in aliis ſcriptis, & v. e. quod recte recepit Begerus. Ceterum non intelligo quid ſit, quod dicit Florus, Corinthum deletam, antequam in numerum certorum hoſtium referretur. Nam quum Achaeis indictum eſt bellum, utique etiam Corinthus, quae corpori Achaeorum tum conjuncta erat, in numerum hoſtium relata eſt: quum praeſertim legati Romani Corinthi, & ab ipſis maxime Corinthiis, violati fuiſſent. Vid. Epit. Liv. LI. LII. Pauſan. Achaic. c. XIV. Strab. L. VIII. p. 381. & Vellej. I. 12.

2. *Critolaus cauſſa belli*] Cicero, de natura deor. 3, 38. *Critolaus evertit Corinthum: Carthaginem Aſdrubal. Hi duos illos oculos orae maritimae effoderunt.* FREINSH. De Critolao Polyb. Excerpt. legat. c. CXLIV. & Pauſan. Achaic. l. d.

Libertate a Rom. data] Supra, 1, 21, 2. *Volſinienſium ſervi libertatem a dominis datam in ipſos exercerant.* Cicer. fam. 11, 12. *Omnino eſt hoc populi, maximeque noſtri, in eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit.* FREINSH.

Legatos violavit] De eorum, qui legatos violant, poena, vide ſcriptores, quos ſupra, 1, 18, 5. citavimus. IDEM.

Dubium an & manu] Venuſtior & rotundior erit haec περιοχουσα' ſi & deleas, auctoritatem ſecutus Ryckiani codicis. GRAEV. *Et* eſt in aliis o. s. & e. De re varie traditum eſt a veteribus. Vid. Polyb. & Strab. l. d. Epit. Liv. LI. & Böcler. ad Vell. I. 12.

3. *Ordinanti tum maxime Macedoniam*] Ita Pal. tert. & o. e. ante Vinetum. Zinzerling. promulſ. Crit. juven. (cap. 22.) legit *cum maxime*, quod cur non omnino probem dicam in *Indice*, voce *Maxime.* FREINSH. Probo Zinzerlingii emendationem, qui in Promulſide corrigit *ordinanti cum maxime Macedoniam.* Nam *cum maxime* Latinis eſt in praeſenti, hoc tempore, uti multis exemplis cum Zinzerlingius, tum ipſe ad Suetonium & Tullium oſtendi. GRAEV. Praeter Zinzerlingum l. d. etiam Rhenan. ad Tac. I. Hiſt. 29. Ryck. ad Tac. III. Hiſt. Hiſt. 4. & Graev. ad Suet. Domit. X. ad Cicer. II. Offic. 7. & I. Epiſt. Fam. 9. rejiciunt *tum maxime*, pro in praeſentia, hoc tempore, & pro eo partim e libris ſcriptis, partim e conjectura, ubique ſubſtituunt *cum maxime.* Quam recte, mihi nondum liquet: quum non animadvertam rationem ſermonis Latini repugnare, quo minus etiam poſſit dici *tum maxime*, pro tum, vel eo potiſſimum tempore. *Maxime* ſaepe ita ponitur, ut prope idem ſit, quod fere, potiſſimum. Liv. VII. 29. *Legati maxi-*

Achaïcum bellum. ac primam Critolai manum Metellus Conſul per patentes Elidis campos toto
4 cecidit Alpheo. Et uno praelio peractum erat bel-

maxime in hanc ſententiam loquuti ſunt. Id. XXXIV. 13. *In hunc modum maxime adhortatus pronunciat.* Curt. III. 2. *Levibusque ſcutis cetrae maxime ſpeciem reddentibus.* Jam etſi facile credo quibusdam locis male ſcribi *tum maxime*, pro *cum maxime*, tamen quaero, cur numquam liceat huic adverbio praeponi *tum*, ac dici *tum maxime* pro fere, potiſſimum, praecipue eo tempore? Etenim ſi recte dicitur *eo maxime tempore*, cur non etiam Latine dici poteſt *tum maxime?* neque enim quisquam, opinor, negabit *tum* idem eſſe, quod *eo tempore.* At iſto modo loquitur Livius XXXI. 14. *Neque enim ipſe Rex Athenas obſidebat, eo maxime tempore Abydum oppugnabat.* Quid ergo cauſae eſt, cur pro eo non poſſit dici *tum maxime Abydum oppugnabat?* Equidem nihil video, & Livius ipſe non dubitavit haec permutare. Nam quod hic *eo maxime tempore*, id paullo poſt *tum maxime* dicit c. 18. *Queſtus Attalo Rhodiisque arma illata, & quod tum maxime Abydum oppugnaret.* Omnino ſentio cum Freinshemio, nec ubique huic particulae manus admovendas puto. *Cum maxime* pro in praeſenti, hoc tempore, nunc, plane recte dicitur; *tum maxime* quare vitioſum ſit, pro tunc, eo tempore, nondum poſſum intelligere. Quin etiam nonnumquam male *cum maxime* ſubſtitui credo, pro *tum maxime*, ut in hoc Terent. Phorm. 2. 1. *quamobrem omnes, cum ſecundae res ſunt maxume, tum maxume meditari ſecum oportet, quo pacto adverſam aerumnam ferant;* ubi Zinzerlingus legit *cum maxume meditari.* In Sueton. Tiberio XIV. quoque nihil mutandum arbitror, etſi codex Salmaſ. habet, *Thraſyllum quoque Mathematicum cum maxime expertus eſt,* pro vulgato *tunc maxime.* Eſt enim ſententia, Tiberium & ſaepe quidem ante, ſed tum maxime expertum fuiſſe veram certamque eſſe Thraſylli artem: vel, (quemadmodum etiam boni Scriptores loquuntur,) ſi umquam alias, tum maxime. Nec Graevius ibi improbat *tum maxime*, atque etiam Tacitum ſic loqui oſtendit IV. A. 27. *Coeptantem tum maxime ſeditionem disjecit*, & Florum male a nonnullis ſollicitari ſcribit. Sed in Tacito Rhenanus, Muretus & Ryckius itidem legunt *cum maxime.* Florum, male ſollicitari mihi omnino perſuadeo; ob eamque cauſam hic reliqui, quod in plerisque ſcriptis & v. e. erat. Nam nullam varietatem ſcripturae inveni, niſi quod in Nazar. erat, *ordinato cu maxime*, in Reg. Q. *ordinanti tum Maced.* & in Voſſ. 2. *cum maxime.* Quod Zinzerlingus ſcribit, in Vineti Edit. eſſe *ordinanti cui tum maxime*, ſed ab aliis omnibus abeſſe *cui*, in eo fallitur. Nam Edd. B. S. P. J. A. & Camertis idem habent. Ceterum non ubique invitis libris ſcriptis pro *tum maxime* ſubſtituendum eſſe *cum maxime*, mecum ſentit, & in Livio compluribus locis legi *tum maxime*, oſtendit Clar. Drakenb. ad Liv. XXVII. 4. 2.

3. *Igitur Metello ordinanti, tum maxime Macedoniae mandata eſt ultio*] Haec quomodo poſſint conſiſtere, ignoro; diſtinctione non minus, quam lectione, falſa. Corinthii ſuperbius appellaverant Legatos Romanos: mandata ultio Metello, qui tunc Macedoniam pro praetore regebat. non autem Macedoniae ultio illi mandata eſt, quae nihil peccaverat, quod verum eſſet, ſi Corinthus in media Macedonia ſit. lege, *Igitur Metello, ordinanti tum maxime Macedo-*

bellum: jam & urbem ipſam terrebat obſidio: ſed (o fata rerum!) quum Metellus dimicaſſet, ad victoriam Mummius venit. Hic alterius du- 5 cis

deniam, mandata ceſſ ultio. SALM. Ita Pal. pr. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *Macedoniae* Naz. & alii, *Macedonio* Voſſ. 3. perperam.

Conſul] Aut *praetor*, vide ſupra, 2, 14, 5. FREINSH. Metellus hoc bellum Propraetor geſſit. Righ. ad A. V. IↃCVI. In his ſaepe minus adcuratus eſt Florus.

Per patentes Elidis campos] Vetus, *Elide.* eſt *Elidae.* ſic alibi *Leucadam* dixit, ut pluribus ibidiſputamus. SALM. Cur Elidem & Alpheum conjungat, intelligas ex Pauſan. pr. tit. 8. Τῆς δὲ γῆς τῆς Ἠλείας πολλὰ μὲν Ὀλυμπίας ἐ τοῦ Ἀλφειοῦ ταῖς ἐκβολαῖς πρὸς τὴν Μεσσηνίαν εἰσὶν ὅροι. τὰ δὲ πρὸς Ἀχαΐαν Δυμαίων εἰσὶν ὅροι. Meminit Eleorum hoc in negotio etiam Polyb. apud Valeſium. FREINSH. Naz. Flor. & Voſſ. *Elidis.* Pal. 1. Berol. Duisb. Edd. V. B. S. & P. *Elide.* Pal. 2. Regg. Magl. & Fran. *Elidos.* Ryck. *Elideos.* Hoc refero ad morem ſcribarum conjungendi varietatem lectionis; de quo ſaepe ſupra. A Salmaſio hic, ad II. 15. 5. & IV. 11. 4. legente *Elidae* diſſentit Heinſ. ad II. 12. 5. *Patentis* Naz. Ryck. Voſſ. 3. & Edd. B. S. & P.

Toto Alpheo] Vid. 1. 13. 24.

4. *Uno praelio*] Metellum cum Achaeis Boeotisque duobus praeliis congreſſum, primo ad Thermopylas, altero in Phocaeis viciſſe, auctores habeo Pauſaniam in Achaicis; & Oroſium, 5. 3. STADIUS. Flori locus ſimilis eſt hic apud Tacitum, H. 2, 38, 5. *ſinguſis velut ictibus tranſacta ſunt bella.* FREINSH. *Bellum* non habet Reg. 1.

Fata rerum] Tollius adſcripſerat, ſe ita correxiſſe ad Auſon. IX. Epiſt. v. 24. quum ante legeretur *fato.* Sed *fata* dudum fuerat in Ed. V. B. & J. Pall. apud Grut. Ryck. Regg. Toll. Fran. Duisb. quoque cum Ed. V. & J. *o fata rerum.* Hoc etiam diſplicet Tollio l. d. qui particulas illas admirationis apud Florum ubique tolli jubet. Mihi aliter videtur. N. Heinſius in exemplari ſuo ſcripſerat, *fata o rerum.* Voſſ. 1. etiam *fata*, ſec. *facta*, tert. *fato.* Sed ab omnibus abeſt *o.* Salmaſius nihil adnotarat ad Edit. Gruteri, in qua eſt *fato.*

Quum Met. dimicaſſet, ad victoriam Mum. venit] Minime novum eſſe, ut interverrantur praemia, alterius conſilio periculoque parta, victoriaque ſucceſſoris novi ſuperventu, non exili ſuggeſtu exemplorum probatum nobis ad Tacit. H. 4, 85. 5. GRUTER. Unde ſaepius invidia decedentium, & rerum gerendarum impedimenta. Vide ſupra, ad 1, 9, 2. item Polyb. apud Valeſ. pag. 178. Salluſtium, Jug. cap. 83. & Val. 9, 3, 7. De Mummio vide etiam Plin. 35, 12, 1. & Pauſan. lib. 5. pag. 336. pr. FREINSH.

5. *Diaei late*] Hactenus omnes, *dignitate.* abſurde. Emendatio eſt eruditiſſimi Pighii, quam ob evidentiam ſuam textui inſeruimus. Hoc enim nomen Achaïci Imperatoris, etiam apud Polyb. in Excerpt. Valeſianis. Vide latius ipſum Pighium, in annalibus Romanis, anno U. C. DCVII. IDEM. Catanaeum quoque ſuſpicatum fuiſſe hic legendum *Diaei*, vel ita in veteribus libris inveniſſe, intelligi poteſt ex iis, quae ad Plin. III. Ep. 1. adnotat, ubi magnam partem hujus capitis deſcribit. *Late vincere, fundere, domare* in deliciis ſunt Floro. Vid. *Indicem.* Nemo ſe neque ſcriptum, neque editum librum Flori vidiſſe teſtatus eſt, in quo non legeretur *dignitate.* E Regg. & Toll. quidem

 his

cis Diaei late exercitum ſub ipſis Iſthmi faucibus fudit, geminoſque portus ſanguine infecit. Tandem ab incolis deſerta civitas, direpta pri-
6 mum, deinde, tuba praecinente, deleta eſt. Quid ſignorum, quid veſtium, quidve tabularum raptum,

hic nihil adnotatum erat ad Ed. Graevii, in qua eſt *Diaei late*. Sed vix credo in iis ita ſcriptum eſſe. Si ita legeretur in Cod. Berol. Begerum id non praeteriturum fuiſſe mihi perſuadeo.

Tandem] Ita Magl. In Nazar. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. Ed. V. P. & J. *tum*: quod non deterius puto illo altero, & Begerus e Berol. recepit. Beroald. *tamen*. Varietas orta videtur e notis compendiariis.

Civitas, &c. deleta eſt] Juſtinus, 32, 2, 6. *Urbs ipſa Corinthus diruitur: populus omnis ſub corona venditur: ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur.* Cui conſentit Zonaras, tomo ſecundo. FREINSH.

Tuba praecinente] Neſcio quid antiqui moris hoc verbo Florus tangit, quod forte (dum certiorem hujus loci explicationem cominiſci, aut velint alii, aut nos poſſimus) non inepte referretur ad veterem illum in cives animadvertendi ritum, quem ad Tac. 2, 32, 8. Lipſius explanat: ut quemadmodum illo caſu, ſic hoc noſtro, tuba cecinerit, quo omnibus innoteſceret, auctoritate juſſuque publico negotium iſtud peragi. Sive potius eo factum, ut eodem modo deſtrueretur, quo condi ſolebant urbes; niſi quod ibi tibiae adhibitae. Vide Pauſan. Meſſen. pag. 268. quemadmodum etiam Athenienſium muros diruit Lyſander, Plut. in vita, cap. 28. & Xenoph. Adde Tzetzen, Chil. 7, 7, 139. Serv. ad iſta Virgil. in lib. 2.

Exoritur clamorque virûm, clangorque tubarum.

Liv. lib. I. ubi de Alba diruta: Suppl. Curt. 1, 14, 7. IDEM.

6. *Incenſum atque projectum*] A militibus nempe, pretium eorum non aeſtimantibus, ſub duce nihilo rerum iſtarum prudentiore. *Mummius enim, ut traditur, magnanimitatis, quam artificiorum, ſtudioſor.* Strabo lib. 8. pag. 263. *& tam rudis fuit, ut cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac ſtatuas, in Italiam portandas locaret, juberet praedici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, novas eos redditures.* Vellejus I, 13, 6. IDEM. *Projectum*, i. e. viliſſimo pretio venditum a militibus pretium rerum a praeſtantiſſimis artificibus factarum ignorantibus. Graev. ad haec Ciceronis XIV. Epiſt. Fam. 2. *etiamne reliquias tuas miſeras projicies?* Pro eo alii, ut Idem obſervat, frequentius dicunt *abjicere*, de quo vid. Interpretes Phaedri ad IV. Fab. 4. 42. Quintiliano Declam. V. 4. eſt *perdere*. *Rus, ſervulos, penates, & omnia utiliora properanti feſtinatione perdentis addixi.* Freinshemius ſimpliciter videtur accepiſſe pro abjectum, vel contemtum, tamquam vile & nullius pretii. Et ſic etiam *projicere* & *projectus* dicunt Latini. Senec. VII. de Benef. 28. *Quaedam beneficia perdidimus, quaedam projecimus*, i. e. ut Lipſius, ultro adſpernati ſumus. Tacit. I. Ann. 42. *Quibus tam projecta Senatus auctoritas.* Senec. Controv. XXIV. *Rhetor ex Aſianis non projecti nominis.* Strabo de hac re Lib. VIII. p. 381. *Polybius, quae in excidio Corinthi evenerunt, narrando deplorans militarem contemtum artificiorum ac donariorum inter alia commemorat. Ait enim ſe praeſentem vidiſſe tabulas in ſolum projectas, ac milites ſuper iis talis ludentes.* Pal. pr. Toll. Duisb.

tum, incenſum atque projectum eſt! Quantas opes & abſtulerit, & cremaverit, hinc ſcias; quod, quicquid Corinthii aeris toto orbe laudatur, incendio ſuperfuiſſe comperimus. Nam & aeris 7
notam pretioſiorem ipſa opulentiſſimae urbis fecit

Duisb. & v. e. *porrectum* ſolenni errore librariorum, quem etiam in Horatio obſervavit Celeb. Bentlejus III. Carm. 10. 3. Epod. X. 22. & II. Satyr. III. 112. *Quids abulatum* Ryck.

Quantas opes] Corinthus antiquitus opulentiſſima, qua de cauſa Homerus, Il. 2, 570.

. . . . *ἀφνειόν τε Κόρινθον.*

FREINSH.

Corinthii aeris] Toto orbe celeberrimi. Cujus memoria pleni ſcriptorum libri. Vide praecipue Plin. 34, 2. & Muretum, var. lect. 3, 5. Hinc Romanis primum ſigna & tabulae pictae in pretio & admiratione; vid. Plin. 33, 11. quamvis Salluſt. Cat. 11, 8. videatur iſtud Sullae temporibus tribuere. Hujusmodi *Corinthia vaſa* cupide corraſit etiam Verres. vide Cic. Verr. 2, 19. & quoniam mentio Verris admonuit, inſignem Plinii locum ne praetereamus. Sic autem ille, 33, 8, 1. *Signis, quae vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut ſecum circumferant; ſicut Hortenſius Orator Sphingem Verri reo ablatam. Propter quam Cicero illo judicio in altercatione neganti ei, ſe aenigmata intelligere, reſpondit, debere, quoniam Sphingem domi haberet.* Aes tamen Corinthium (ſed non hac mixtura) multis antea aetatibus celebre fuiſſe, certum habemus ex Athenaeo, 4, 1. Adde Philandri Vitruvium, pag. 338. IDEM. Bochartus Hieroz. Part. II. L. 6. c. 16. fabuloſa putat eſſe, quae de mixtura Corinthii aeris hoc caſu urbis inventa traduntur. Nec ſine ratione. Nam aes Corinthium, quaecumque demum illius mixtura fuerit, multis ante hanc aetatem ſaeculis celebre fuiſſe conſtat e loco Athenaei apud Freinshemium. Vaſa Corinthia, quae in tanto pretio erant apud Romanos, non credo poſt everſam Corinthum e maſſis ex auro, argento, & aere hoc incendio miſtis & conflatis facta fuiſſe. Veroſimile mihi videtur, Corinthios auctos opibus hoc genus luxus inveniſſe, vel id ab aliis inventum ſequutos fuiſſe, ut ex auro, argento, & aere inter ſe miſtis vaſa facerent, quae a praeſtantiſſimis artificibus caelata, non ſolum propter novitatem materiae, verum etiam ob praeſtantiam artis pretioſiſſima eſſent; & poſtea diruta Corintho apud Romanos primum illa, quae incendio urbis ſuperfuerant, vaſorum Corinthiorum nomine celebrata, deinde autem ut ſcribit Plin. XXXIV. H. N. 2. eam adpellationem etiam ad alia omnia ſigna nobilium fictorum, qui tamen ſaeculo ante Corinthum exciſam eſſe deſierant, productam fuiſſe. Add. Cicer. IV. Verr. 44.

7. *Notam pretioſiorem*] Genus aeris nobilioris, ut ap. Ciceron. de Orator. LXXXIII. *notae optimi vini.* RYCK. De notis amphorarum, quibus indicabatur aetas vinorum, omnia vulgata ſunt. Hinc *nota* ſaepe pro praeſtantia, pretio, ac dignitate. Senec. IV. Nat. Quaeſt. 3. *Ex his me teſtibus numera ſecundae notae, qui vidiſſe quidem ſe negant, ſed audiſſe.* Vid. Schulting. ad Senec. XX. Controv. & Burm. ad Petron. LXXXIII.

Permixtis] Sic & Pall. & v. e.

cit injuria: quia incendio permiſtis plurimis ſtatuis atque ſimulacris, aeris, auri, argentique venae in commune fluxere.

aliae enim fere, *peruſtis* (veſtigio pervrſae lectionis *permiſtis.*) poſtea Vineti ed. omiſerat vocem *venae*, quam revocavi, ſuaſu ceterorum Impr. item Pall. GRUT. *Permixtis* Regg. Berol. Duisb. Fran. al. *permiſtis*. *Venae* o. s. & e.

CAP. XVII.

Res in Hiſpania geſtae.

1 UT Carthaginem Corinthus, ita Corinthum Numantia ſequuta eſt. Nec deinde toto or-
2 be quicquam intactum armis fuit. Poſt illa duo clariſſima urbium incendia, late atque paſſim, nec per vices, ſed ſimul pariter quaſi unum undique bellum fuit; prorſus ut illae urbes, quaſi agi-

Bella quae poſt deletam Corinthum orta ſunt, lege in Epit. Liv. 51, & 52. Juſtin. lib. 34. & inde Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 3. Ceteri locis ſuis citabuntur. CAMERS. Ryck. Reg. Q. Toll. Duisb. Edd. B. & P. *Corinthos*, ut cap. 16. 1.

1. *Nec deinde toto orbe quicquam intactum armis fuit poſt illa*] Ryck. *nec denique toto orbe quicquid intactum armis fuit poſt illa*. quod verum puto. Haec enim ſententia eſt hujus loci: Ut Carthaginis excidium Corinthi interitus, ſic Corinthi everſionem ſecutus eſt finis Numantiae, & ut uno verbo dicam, in omnibus orbis terrarum gentibus tum bella ſunt geſta a Romanis. Hoc ſequentia oſtendunt. Non enim poſt Numantiam extinctam dicit bellum unum undique fuiſſe, ſed poſt deletam Carthaginem & Corinthum. *Denique* eſt ut ſupra 1. 16. *Nihil mollius coelo, denique bis floribus vernat.* Sic & alii ſcriptores, ut alibi notamus. Sed τὸ *fuit* delendum eſſe retur N. Heinſius, cum ſubſequatur denuo. GRAEV. Videtur voluiſſe ita diſtinguendum hunc locum, *intactum armis fuit poſt illa duo clariſſima urbium incendia. Late*... Et ſic in Edit. Begeri. Sed tamen ita pendet quodammodo ſequens periodus, nec ſatis apte cohaeret oratio. *Denique* & *quidquid* nuſquam alibi leguntur. Begerus recepit *denique*, non *quidquid*. Ego neutrum admittendum puto.

2. *Clariſſima*] Nullus dubito, aucto-

agitantibus ventis, diffudiſſe quaedam belli incen-
dia toto orbe viderentur. Hiſpaniae numquam 3
animus fuit adverſus nos univerſae conſurgere:
nun-

auctorem ſcripſiſſe, *clariſſimarum;* nec eſſe puto, ut rem tam claram rationibus aut exemplis firmem. FREINSH. *Duo clariſſima urbium incendia*] Lipſius cenſuit emendandum: *duo clariſſima urbium excidia.* Sed vulgata non eſt movenda. Capite ſequente: *Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto.* GRAEV. *Clariſſimarum* probabant Ryck. & Perizon. Et ita edidit Begerus. *Clariſſima* tuetur Voſſ. ad Vell. II. 4. Conjecturam Lipſii expreſſit Begerus: *quia*, inquit, *vocabulum incendia alias nimis cito repeteretur.* Fran. *clariſſima urbium incendia toto orbe viderentur.* Scribae fraudi fuit bis, non multis interjectis, poſita vox *incendia.*

Sed ſimul pariter quaſi unum undique bellum eſſet] N. Heinſio non videtur ferendum *ſimul pariter.* Itaque totum locum reſcribit: *ſed una pariterque: quaſi unum denique bellum fuit.* GRAEV. Tollius referebat ad Synonymiam: nam adſcripſerat, ſupr. II. 8. 12. *ſtatim & e veſtigio.* Plaut. Pſeud. I. 4. 17. *una ſimul.* *Unum bellum*, ut *una pax* ex ſententia Graevii IV. 12. 64. *Prorſus* deeſt in Voſſ. 2. 3. *urbes* in omnibus Voſſ. & edd. B. S. & P.

3. *Numquam conferre vires ſuas libuit*] Lege Strabonem, lib. 3. pag. 109. Ea peſtis & olim & hodie fortiſſimos florentiſſimosque populos perdidit. Tacit. Agr. cap. 12. Britanni *in commune non conſulunt: rarus duabus tribusve civitatibus ad propulſandum commune periculum conventus. ita dum ſinguli pugnant, univerſi vincuntur.* FREINSH. Liv. XXVII. 39. *Ut uterque hoſtem in ſua provincia contineret, neque conjungi, aut conferre in unum vires pateretur.* Juſtin. II. 12. *Graeci adventu hoſtium occupati praelium collatis viribus capeſſunt.*

Mari Pyrenaeoque vallata eſt] Hiſpaniae ſitus, laus, &c. habetur ab omnibus. Lege Strab. lib. 3. Plin. 3, 1, 2, & 3. Juſtin. lib. 44. Solin. c. 36. plura Silius, 3, 325, &c. Claudian. de laude Serenae: Avienus ibi:

. . . *Hic Hiſpanus ager*, &c.

Et parum infra, locum depravatum ſic caſtigavimus,

Gens agitat (an *habitat?*) *rupis veſtigia Pyrenaeae.*

CAMERS. Solida populorum munimenta ſunt, mare & mons. de quibus utrisque, infinita bonorum auctorum dicta coacervavimus, ad Tacit. 1, 9, 12. item, 14, 23. GRUT. Vide praecipue Ludovici Nonii Hiſpaniam, opus accuratum & multae eruditionis. FREINSH.

Nec adiri quidem] Tantum abeſt, ut oppugnari. dictum enim eſt, ſicut illud Livii, 44, 6, 7. *Sunt enim Tempe ſaltus, etiamſi bello non fiat infeſtus, tranſitu difficilis.* Similia paſſim apud auctores. IDEM. Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. &, ut puto, etiam Naz. & Pall. e quibus nihil adnotarat Salmaſius ad ed. Gruteri, quae habet *nec*, item o. e. *nec adiri quidem.* vid. II. 5. *Ne* primum in Ed. Plantin. inveni. Et ſic edidit Graevius judicium Gronovii ad Sueton. Tiber. XV. ſequutus.

4. *Obſeſſa eſt*] Tollius adnotaverat: Gronovius *poſſeſſa.* leg. *oppreſſa.* Non ſcio ubi Gronovius ita legendum praeceperit. *Oppreſſa* etiam primum conjecerat Perizonius. Sed deinde videbatur mutaſſe ſententiam. Freinshemius *in Ind.* recte exponit occupata, inſeſſa. Virg. VII. Aen. 333.

4. *Neu connubiis ambire Latinum*

nunquam conferre vires ſuas libuit, neque aut imperium experiri, aut libertatem tueri ſuam publice. Alioquin ita undique mari Pyrenaeoque vallata eſt, ut ingenio ſitus ne adiri quidem
4 potuerit. Sed ante a Romanis obſeſſa eſt, quam ſe ipſa cognoſceret: & ſola omnium provincia-
5 ſrum vires ſuas, poſtquam victa eſt, intellexit. In hac prope ducentos per annos dimicatum eſt, a primis Scipionibus in Caeſarem Auguſtum, non continue, nec cohaerenter, ſed prout cauſae laceſſierant: nec cum Hiſpanis initio, ſed cum Poenis in Hiſpania, inde contagio & ſeries cauſaque bel-

Aeneadae poſſint, Italosve obſidere fines.
Liv. III. 50. *Quid ſibi vellent, qui armati Aventinum obſediſſent?* Et XXVIII. 41. *Quum Annibal hoſtis incolumi exercitu quartumdecimum annum Italiam obſideat.* ubi male Sigonius *poſſideat*. Vid. Gronov. *Antea a Rom.* Ryck. Fran. Voſſ. & o. e.

Quam ſe ipſa cognoſceret] Bene igitur noſter, I, 8, 6. cenſum Servii commendat eo, quod effecerit, *ut ipſa ſe noſſet reſp.* Pertinet huc adagium noſtratium, quo dicunt, equum, ſi vires ſuas noſſet, homini, quippe debiliori, non ita patienter pariturum. Eaque de cauſa, *ſententia in ſenatu dicta, ut ſervos a liberis cultus diſtingueret*, improbata eſt, cum appareret periculum, *ſi ſervi dominos numerare*, & inde ſuam multitudinem viresque aeſtimare, *coepiſſent.* Senec. de clement. I, 24. FREINSH.

Sola omnium, poſtquam victa eſt] *Et ſola omnium, poſtquam victa eſt.* Ita libri. SALM. Ita Nazar. & Pall. apud Salmaſium, cum quibus conſentiunt Ryck. & Florent. & ex edd. B. S. P. & J. Nimirum copula abſorpta erat a duabus poſtremis literis vocis praecedentis. Begerus tamen eam removit auctoritate libri Berol.

5. *Prope ducentos per annos*] Conſentiunt Livius, 28, 12, 10. Vel. 2, 90, 3. Strabo, lib. 3, pag. 109. FREINSH. Voſſ. & edd. B. & P. *in primum Caeſarem Aug.* Salmaſius in libro ſuo poſt *cohaerenter* ſcripſerat *primum* ſine nota libri.

Inde contagio & ſeries cauſſaque bellorum] Melius Ryck. *inde contagio & ſeries cauſſaeque bellorum.* GRAEV. Et ita Begero viſum fuit edendum.

6. *Per Pyrenaeum*] Et hoc inter errores Flori refero. Nam primum Cn. Scipio primo anno belli Punici ab oſtio Rhodani profectus, & Pyrenaeos circumvectus claſſem Emporiis adpulit. Liv. XXI. 26. 32. & 60. Deinde frater ejus Publius prorogato poſt Conſulatum imperio cum claſſe triginta navium longarum Tarraconem venit, anno ſequente, Id. XXII. 22. Ita Livius e Polyb. III. 41. 49. 56. 76. & 97.

Scipiones] Vide ſupra, 2, 6, 36. FREINSH.

Raptaque erat impetu Hiſpania] Loquitur de regione, tamquam de urbe caſtrisque, quae quum corona, vel alioqui vi oppugnando capiuntur, *impetu capi* & *rapi* dicuntur. Gronov. ad Liv. I. 57. Et

[illegible]

bellorum. Prima per Pyrenaeum jugum ſigna 6
Romana Publius & Cnaeus Scipiones intulerunt:
praeliiſque ingentibus Annonem & Aſdrubalem
fratrem Annibalis ceciderunt: raptaque erat im-
petu Hiſpania, niſi fortiſſimi viri in ipſa ſua vi-
ctoria oppreſſi Punica fraude cecidiſſent, terra
marique victores. Igitur quaſi novam integram- 7
que provinciam ultor patris & patrui Scipio ille,
mox Africanus, invaſit: iſque, ſtatim capta Car-
thagine, & aliis urbibus, non contentus Poenos
expuliſſe, ſtipendiariam nobis provinciam fecit:
omnem citra ultraque Iberum ſubjecit imperio:
pri-

utraque vox habet ſignificationem celeritatis & violentiae. Liv. VI. 23. *Qui adveniens caſtra urbesque primo impetu rapere ſit ſolitus*. ubi rurſ. GRONOV. Scipiones tamen in ſextum annum bellum adverſus Poenos geſſerunt in Hiſpania. Liv. XXV. 32.

7. *Scipio*] Pro his, quae hic de Scipione ſuperiore narrantur, lege quae ſupra, 2, 6, 37. ſunt annotata. quibus adde quae ſcribit Plut. in apophth. CAMERS.

Statim capta Carthagine] Ita conjungo; innuit enim, eodem die oppugnatam captamque. Vide ſupra, 2, 6, 39. FREINSH.

Provinciam fecit; omnem] V. e. *urbem*. neque ſecus Pal. tert.; ut ſuſpicer, locum hunc coinquinatum gloſſis librariorum. nam ſtatim ſequentia, *omnem citra ultraque Iberum ſubjecit imperio*, non ſatis cohaerent praedictis. poterat quidem fingi, & *omnia citra ultraque*, &c. ſed quis adſtruet ei fidem. GRUT. Salmaſius *omne* legendum ait, idque probat ad Solin. pag. 1191. FREINSH. *Urbem* etiam Pal. pr. in libro Salmaſii, Berol. & Duisb. pro *provinciam*. Tollius putabat utrumque e gloſſa eſſe, cui propemodum adſentior; etſi ſcio Vellejum quoque dixiſſe *ſtipendiariam provinciam*. II. 97. *Sic perdomuit eam* (Germaniam) *ut in formam paene ſtipendiariae redigeret provinciae*.

Omnem citra ultraque Iberum ſubiecit imperio] An *omnem provinciam*? durum eſt. legendum, *omne citra ultraque Iberum ſubjecit imperio*. Id eſt, quidquid ultra citraque Iberum eſſet. Sic infra, *quatuordecim annos omnia*] *citra ultraque Iberum & Tagum ferro & igne populatus*. SALM. *Omnem citra ultraque Iberum ſubjecit imperio*] Hanc lectionem ferri non poſſe viderunt olim viri eruditi. Ineptum enim eſſet omnem provinciam citra ultraque Iberum ſubjecit imperio. Nam ſi provincia fuit, jam ſubjecta erat imperio. Scribendum fuiſſet *omnem citra ultra Iberum terram*, aut *regionem*. Sed quomodo Florus ſcripſerit docet Ryckianus, in quo recte legitur: *omnia citra ultraque Iberum ſubjecit imperio*. Verba ſequentia in eodem codice novam inchoant periodum, omiſſa copula, *Primus Romanorum ducum victor ad Gades & Oceani ora pervenit*. GRAEV. Salmaſius etiam infra n. 15. legebat *omne*, non *omnia*. Sed emendatio illius neque ullius libri ſcripti auctoritate confirmatur, & phraſis *omne citra ultraque Iberum* paullo inſolentior eſt. Praefero quidem *omnia* e

primusque Romanorum ducum victor ad Gades
8 & Oceani ora pervenit. *Plus eſt provinciam retinere, quam facere.* Itaque per partes jam huc, jam illuc miſſi duces, qui ferociſſimas, & ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes jugi, mul-

Ryck. cujus ſcripturam confirmat in Fran. in quo: eſt *omnem*. Et tamen *omnem* tolerari, & orationem ita connecti poſſe puto: Hiſpaniam (nam nihil vetat eam vocem repeti) quaſi novam integramque provinciam invaſit, & ſtipendiariam nobis fecit: omnem citra ultraque Iberum ſubjecit imperio: primusque . . . . in quo ἐξεργασίας quaedam ſpecies eſt. Nec ἀσύνδετον orationis magnopere me offendit. quum mox ſequatur copula *que* poſt *primus*, quam ibi habent omnes alii MSS. Ed. V. S. & J. Eadem erat ſententia Perizonii, qui in ſchedis, in quibus nonnulla ad Florum adnotarat, ita ſcripſerat: In V. E. eſt *urbem* quomodo & Pal. tert. Unde ſuſpicor utrumvis eſſe ex gloſſa. Nam ſane commodiſſime poteſt deeſſe: hac ipſa enim in periodo praeceſſit *provinciam*. Sequentia vero ſic commode cohaerebunt cum praecedentibus, *omnem* ſcil. Hiſpaniam. Ratio, qua Graevius impugnat receptam lectionem, non minus valet contra ſcripturam Cod. Ryck. Nam ſi jam erat provincia facta, etiam jam omnia citra ultraque Iberum imperio ſubjecta erant. Begerus & Amſtelodamenſes ediderunt *omnia*; & hi etiam *Primus Romanorum*, omiſſa copula.

Oceani ora] Ita recte libri Vineti, aliique ſcripti, & v. e. Correctores mutarunt in *oram*, quod eſt in aliis vett. edd. atque etiam Camertis & Stadii. In Theſauro Fabri ſcribit, neſcio quis, *ora* hic accipi poſſe pro oris, & Vorſt. ad Valer. Max. IX. I. I. pro litoribus. Atqui apertum eſt *ora Oceani* hic poni pro freto Gaditano, ut infr. IV. 2. 75. quae Cicer. pro Leg. Manil. XII. vocat *oſtium Oceani*. Add. infr. III. 6. 8. & Burm. ad Vell. II. 101.

8. *Plus eſt provinciam retinere, quam facere*] Eadem ſententia, 4, 12, 29. Similis apud Livium, 37, 35, 5. *Parari ſingula adquirendo facilius poſſunt, quam univerſa teneri.* Curtium, 2, 11, 9. *Facilius eſt quaedam vincere, quam tueri.* Quod ipſum quam difficilem, aut debilem, faciat univerſalis monarchiae conſtitutionem, feliciter oſtendit ille, breviter dicam, literis & armis egregius, Marcus a Rechlingen, in diſſertatione ſua, de Monarchia Univerſali. Cauſſam hujus difficultatis tangit etiam Ovid. de Arte, 2, 21. noto carmine:

Non minor eſt virtus, quam quaerere, parta tueri:
Caſus ineſt illis; hic, erit artis opus.

Pertinet huc conſilium Auguſti apud Tac. & Dionem, *de coërcendis intra terminos imperii finibus*. Adrianus, apud Spartianum, cap. 5. *omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, ut dicebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiavit, quia teneri non poterant.* FREINSH.

Ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes jugi] Malebat N. Heinſius *ideoque impatientes jugi*, vel *atque ideo impatientes jugi*. GRAEV. *Ideoque* eſt in Ryck. Begerus ex auctoritate Cod. Berol. excluſit *ideo*, quae vox etiam a Duisb. & v. e. abeſt. Sed non eſt ſine emphaſi.

Ideo impatientes jugi] Tac. H. 4. 17, 8. *Servirent Syria, Aſiaque & ſuetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia vivere, ante tributa genitos.* FREINSH.

Sae-

multo labore, nec incruentis certaminibus ſervire docuerunt. Cato ille Cenſorius Celtiberos, 9
id eſt, robur Hiſpaniae, aliquot praeliis fregit. Gracchus, pater ille Gracchorum, eosdem centum & quinquaginta urbium everſione multavit. Me-

Servire docuerunt] Claudianus, de bello Get. verſ. 140.

. . . *campo poſt auſus aperto*
Marcellus vinci docuit.

Idem.

9. *Cato*] Geſta hujus Catonis contra Celtiberos, ſcribit Plut. in vita, & in apophth. Val. Max. 4, 3, 11. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 47. Frontin. 1, 1, 1. & 4, 7, 31. Multa Cicero, in Catone majore. Plin. 14, 13. *Cato*, inquit, *quum in Hiſpaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges.* Idem Frontin. 4, 3, 1. Lege quae ſcribit Gellius, 13, 18. Camers. Sed Cato provinciam habuit Hiſpaniam citeriorem, quae tum prope omnis defecerat, eamque rurſus ſubegit. Ulteriori, in qua Celtiberi, eodem tempore praeerat P. Manlius, a quo Cato auxilio vocatus nihil ibi memorabile geſſit, & mox in ſuam provinciam rediit. Ita Liv. xxxiv. 19. Plutarchus in Cat. maj. etiam Celtiberorum auxiliis adverſus alios Hiſpanos uſum ſcribit.

Gracchus] Quod hic dicitur de Graccho patre, habetur c. 57. Auctoris de Vir. illuſtr. De iſto Graccho Val. Maxim. 4, 6, 1. Plinius, 7, 13. Cicero, de divin. 1, 18. & alibi. Camers. Adde Livium, 41, 6, 3. Diod. apud Valeſ. 305. Freinsh. Duisb. Fran. edd. V. & S. *Graccus* & *Graccorum*, antiqua ratione ſcribendi, quae & in multis libris veteribus, & in nummis hujus familiae apud Urſinum eſt. Vid. ſupr. ad 11. 6. 30. Juret. ad Prudent. 1. contra Symmach. & Drakenb. ad Sil. Ital. iv. 497. Begerus tamen hic e Goltzio ad A. V. ıↄxxxviii. profert nummum, in quo eſt *Gracchus*: Et ſic rurſus ap. eumdem ad A. V. ıↄlxxvii. in alio nummo eſt *Ti. Sempronius Gracchus*. At contra ad A. V. ıↄccxliv. *Graccus*. Mihi non veroſimile videtur hoc nomen tam varie in nummis veteribus legi. Apud Mediobarbum quidem ſemper ſine adſpiratione in iisdem ſcribitur. Unde & *Graccuris* Urbs Hiſpaniae, quae male *Gracchuris* in Epit. Liv. & Plinio, urbs Hiſpaniae ab hoc Graccho conſtituta, apud Vaillant. in Numiſm. Coloniar. & Harduin. in Numm. antiq. populor. & urb. Inſigne hujus Gracchi elogium exſtat apud Cicer. 11. de Offic. 12.

CL. Urbium everſione] Livius, 40, 49, 1. *CIII. oppida intra paucos dies in deditionem accepit.* Polybius auctor eſt, everetiſſe Gracchum ccc. urbes Celtibericas: quod tamen comice exagitat Poſidonius, apud Strab. lib. 3. pag. 111. in Gracchi gratiam, inquiens, ab eo turribus urbium nomen inditum. quod noſtro quidem ſeculo non ſemel vidimus, cum effigies ducum paſſim circumferrentur, adjunctis imaginibus locorum quae cepiſſent, inter quae ſaepius ignobiles vici, aut modica oppidula, ſub ingenti titulo conſpiciebantur. Freinsh. *Eosdem* deſideratur in Ryck.

10. *Metellus*] Metelli geſta in Hiſpania lege in Epit. Liv. 53. Val. Max. 7, 4, 5. & Auct. de Vir. illuſtr. cap. 61. Frontin. 1, 1, 12. Camers. Adde Appian. de bello Numant. & Vellej. 2, 5, 2. Freinsh.

Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen] Locus hic non ſatis planus, & mendo, niſi fallor, non vacat. ita ut credam, facit ſcripturarum varietas, quae fere men-

10 Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri, cum Contrebiam memo-

doſi non dubium eſt argumentum. in altero Palatino, *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtiberius fieri.* & ita olim conjecerat praeſtantiſſimus Gruterus. ſed ne ſic quidem omnia erunt ſana: & haec loquutio, *Celtiberius fieri*, neſcio quomodo minus placet, & genium Flori non reſipit. Locum hunc ſic legere & diſtinguere non dubitem: *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat & ex Celtiberia ferre, qui & Contrebiam & Nertobriges memorabili cepiſſet exemplo, majori gloria pepercit.* vel hoc modo: *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruerat & ex Celtiberia ferre: quum Contrebiam & Nertobriges memorabili cepiſſet exemplo, majori gloria pepercit.* Metellus, inquit, ille qui tulerat ex Macedonia cognomen, meruerat & ex Celtiberia ferre, cum duas urbes in Celtiberia cepiſſet, victis pepercit, nec eorum urbes evertit, & ita abſtinuit Celtiberici cognomine, quod ad aeternam gentis maculam & opprobrium retinuiſſet, ſed majorem laudem adeptus eſt ob humanitatem & clementiam, qua erga victos uſus eſt, quam ſi ex victoria cognomen tuliſſet. pro *Contrebiam & Nertobriges*, unus de Palatinis habet, *cum Celtiberiam memorabili cepiſſet exemplo.* nec longe abit veteris editionis ſcriptura, *Cetobriam*; Haec Contrebia neſcio an illa ſit, quae apud Ptolomaeum Contrebita, qui juxta eam *Nertobrigam* ponit. ſed de his alibi erit videndum. SALM. *Qui ex Macedonia*] Haec eſt ed. Vineti; neque ea tamen longe integrior quam aliarum, in quibus: *cui ex Macedonia cognomen, meruerat Celtibericus fieri, cum & Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, & Nertobrigis* &c. Et vero Pall. duo magis accedunt huic ſcripturae, quam priori. quippe eſt in ſec. *qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cum & Trebiam mem. cep. ex. & Nerſobriis &c.* ac tert. habet, *qui ex Maced. cog. mer. & Celtiberius filius: cum & Contreb. mem. cep. ex. & Herſobrigis &c.* Ego his me non expedio. ſuſpicabar tamen legi poſſe voce una bis poſita: *qui ex Macedonia nomen meruerat, meruerat & Celtibericus fieri. cum & Contreb. mem. cep. ex. & Nertobrigibus majore gloria peperciſſet.* Certe omnino mihi perſuadeo, illa *maj. glor. pepercit*, minime accommodanda cognomini: ſed urbi uni cui pepercerat, cum alteram vi captam diripuiſſet. GRUTERUS. De cognomine ſi accipias; juvet locus alius infr. 4, 12, 41. *Potuit & ille redire Marmaricus, ſed modeſtior in aeſtimanda victoria fuit.* Forte nec abſurde legeretur hoc modo: *cui ex Macedonia cognomen meruerat & Celtibericus fieri, cum & Contr. mem. cep. ex. & Nertobrig. maj. glor. peperciſſet.* & ne quem offendat iſta dictio, *Celtibericus fieri*, ea uſus eſt iterum noſter infra, 3, 8, 1. Appian. de bellis Hiſpan. pag. 281. *Nergobrigas* appellat. Val. Max. 5, 1, 5. *Centobricenſes.* Vide Ambroſio de Morales lib. 7. cap. 51. FREINSH. *Metellus ille, qui ex Macedonia cognomen meruit, cum & Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo*] Ryck. *Metellus ille qui ex Macedonia cognomen meruerat & Celtibericus fieri, cum Trebiam cepiſſet, ex Perſobrigis majore gloria pepercit.* Sic fere etiam Palatinus ſecundus. *Celtibericus fieri* habetur etiam in priſtinis editionibus. Ex quorum veſtigiis ſic locum hunc reſtitui: *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri, cum Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo & Nertrobriges, majori gloria pepercit.* Non receſſi hic a veteribus libris, niſi quod *qui* in *cui* mutaverim, quod

&

morabili cepiſſet exemplo & Nertobriges, majori gloria pepercit. Lucullus Turdulos atque Vac- 11 cacos:

& Grutero ſuccurrit. poſſes etiam in fine, quia in MSS. extat, *Nertrobrigis* legitur, ſcribere: *cum Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, & Nertrobriges, iis majori gloria pepercit.* Alioquin hiulca erit haec periodus. Juſſeram edi *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtiberius fieri*, ſed operae graviter hallucinatae ſunt cum ediderunt: *Metellus ille, cui ex Macedonia nomen erat, & Celtiberius fieri meruit*, quod lector benignus emendabit. Nertrobrigibus Metellus conditiones leniſſimas tulit, non ſponte, ſed quod audiret Luculli adventum appropinquare, ideoque vellet omnia tranſigere, ne gloria in Lucullum derivaretur. teſte Appiano in Hiſpanicis. Verum Nicolaus Rubenius, Sereniſſimo Sueciae Regi a bibliotheca, qui nuper bonis dolentibus obiit, legebat: *Metellus, cui ex Macedonia cognomen, meruit & Celtiberius fieri, cum Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, Nertobrigae majore gloria pepercit.* GRAEV. In Ryck. eſt, *cum Trebiam cepiſſet ex*, i. e. exemplo, *Verſobrigis* . . . . Alii ſcripti fere conſentiunt cum Pal. ſec. apud Grut. his exceptis. Berol. Voſſ. *meruit*. Magl. *Celtiberinus fieri*. Berol. Duisb. & v. e. *Celtiberius filius*. Voſſ. *nec Celtibericus fieri*. Fran. *Celtiberius fieri*. deinde Reg. Q. *cum & Trebeam*. Magl. & Voſſ. 1. *cum & Contrebiam*. Voſſ. 2. *cum Trebiam*, & in marg *Celtiberiam*. Flor. & Berol. *cum Contrebiam*. Duisb. & v. e. *cum Cetrebiam*. Pro *Nerſobriis*, quod ex eodem Pal. habet Gruterus, Naz. *Neroſorigis*. Ryck. edd. B. S. & P. *Verſobrigis*. Regg. *Vertobrigis*. Flor. & Voſſ. 3. *Nerſobrigis*. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *Nerſobriges*, Magl. *Nertobriges*. Voſſ. 2. *Neſobrigis*. In Vineti libro vetuſtiſſimo, erat *cognomen meruit, quum & Contrebiam*. Et ita poſt Vinetum ediderunt Gruterus, Freinshemius, Anna Fabri, aliique. Nec improbarem, ſi & alii libri adſtipularentur. Eſt locus vexatus, quem varie tentarunt Viri Docti. Iſ. Voſſius eodem fere modo legebat, quo Graevius; ſed *pepercit* interpretabatur abſtinuit a titulo Celtiberici. Sic etiam Freinshemius ad IV. 12. 41. Mihi *pepercit* potius referendum videtur ad Hiſpanos, de quibus ſermo eſt, quam ad Metellum. Nam verba *majore gloria pepercit* opponi videntur iis, quae de Graccho dixerat, *CL. urbium everſione multavit.* Eſt enim major gloria parcere urbibus captis, quam eas evertere. Vid. IV. 12. 57. Rupertus ad h. l. *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruit & Celtibericus fieri, cum C. m. c. e. & Segobrigae majori gloria pepercisſet.* In hac conjectura, quae Begero in contextum admittenda viſa fuit, cum alia repugnant libris ſcriptis, tum quod *Segobrigam* intrudit: quum ſciret Vinetum hic obſervaſſe, in Itinerario Antonini *Nertobrigam* urbem memorari, quomodo etiam in Plin. III. H. N. I. pro *Vertobriga* legendum cenſet Salmaſ. ad Solin. p. 197. & duas hujus nominis urbes in Hiſpania, ex iisque alteram in Celtiberis, a Ptolemaeo, ac denique *Nertobrigas* in iisdem Celtiberis, vel eorum finibus, ab Appiano in Hiſpan. p. 281. & 283. locari. Et miror Rupertum putaſſe hanc emendationem confirmari e Strabone, qui Lib. III. p. 162. auctor eſt, Metellum & Sertorium bellum geſſiſſe ad urbes Celtiberorum *Segobridam* & Bilbilim. Nam vel caeco adpareat ea non pertinere ad bellum Metelli Macedonici cum Celtiberis, ſed Metelli Pii cum Sertorio diu poſt hoc tempus geſtum, de quo infr. III. 22. Et hoc

caeos; de quibus Scipio ille poſterior, ſingulari certamine, quum rex fuiſſet provocatus, opima re-

hoc ipſe Rupertus ſatis vidit. Aliter Tollius Fortuit. c. XXVI. *Metellus (ille, cui ex Macedonia cognomen: erat enim Celtiberici vilius, vel, nam Celtiberici ſprevit) cum C. m. c. e. Segobrigae majore gloria pepercit.* Idem quod de Ruperti emendatione, etiam de hac ſentio. Salmaſius in exemplari ſuo poſt adnotatas var. lectiones e Pall. ita ſcripſerat: *Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri. Cum Contrebitam* (pro *Contrebiam*) &c. Hoc deinde rejecit; etſi non omnino contemnendum videtur. In tanta varietate ſcripturae veteris & conjecturarum exiſtimavi totum locum ita edendum eſſe, ut eum edi voluerat Graevius, qui a pleriſque ſcriptis non longe recedit. Sed pro *Celtiberius* ex iiſdem & v. e. poſui *Celtibericus*. A *Celtiberia* enim eſt *Celtibericus*, non *Celtiberius*, ut ab *Iberia Ibericus*. *Cui* pro *qui* jam ante ediderat Stadius, idque probarant Rupertus, Voſſius, Heinſius, Ryckius, & Perizonius. Et facilis eſt horum permutatio. Quia tamen adhuc ſcabra eſt oratio, nec optime cohaeret, verba *meruerat & Celtibericus fieri*, parentheſi includenda exiſtimo; qua ratione paullo apertior erit ſententia. Pro *Nertobriges* quoque ſi quis malit *Nertobrigam*, non repugnabo. Schefferus itidem legit *cui*, deinde omnia poſt *cognomen* usque ad *majori* parentheſi includit, & poſt *Nertobriges* addit *eis*, quod excidiſſe putat ob praecedentes literas *es*, & refert ad ſuperiora de Catone, *Celtiberos fregit*. & de Graccho, *eosdem multavit*. Quae Graevius hic de leniſſimis conditionibus Nertobrigibus a Metello latis ſcribit, ea Appianus in Hiſpan. p. 282. de Marcello narrat, qui A. V. IↃCI. decem annis ante Metellum Cos. fuit. Marcello autem ſucceſſit Lucullus. *Majore* habent Pall. Ryck. Toll. Voſſ. & Fran.

11. *Lucullus*] Luculli geſta in Hiſpania ſcribit Val. Maxim. 3, 2. Epit. Liv. 48. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 58. Ab his eiſdem habetur, quod hic de Scipione Aemiliano. CAMERS. Erat enim Scipio corpore valido. Dio apud Valeſ. pag. 614. Similia de Marcello refert in ejus vita Plutarchus, cap. 2. Scipionis autem pugnae meminit etiam Plutarch. in praecept. reip. gerendae, cap. 21. Item Plinius, 37, 1, 8. adverſarium ejus Intercatienſem fuiſſe ſcribens: & accedit L. Ampelius. FREINSH. Quaerit Tollius: ubi verbum? an *ſervire docuit* e. n. s.? Poteſt etiam e ſuperioribus ſuppleri *fregit*: quamquam id non convenit omnibus: quae mox ſequuntur.

Cum a rege fuiſſet provocatus] Ita Viri docti emendarunt, cum in omnibus libris conſtans ſcriptura eſſet, *cum rex fuiſſet provocatus*. Sed hac ſuperſedere poterant: vera eſt enim & proba haec lectio, *cum rex provocatus fuiſſet*: hoc eſt, cum rex provocaſſet. *provocari*, pro *provocare*, hoc loco activam habet ſignificationem. vide Priſcianum, lib. 8. qui plura ejusdem modi ex optimis & vetuſtis auctoribus recenſet. apud Solinum ſimiliter *honoratus eſt*, pro *honoravit*. vulgo locus ille corruptiſſimus, ubi de Dionyſio loquitur, Siciliae Tyranno, cum Platonem accitum ad ſe exciperet. Sed in noſtris lectionibus plura dicturi ſumus. SALM. *Rex fuiſſet provocatus*] Ita Pall. duo, & e. v. & probavit olim Salmaſius: ad eam formam Varro apud Diomed. lib. 1. *affectatus eſt regnum* dixit, Liv. 4, 24, 2. *communicati ſunt*. Ovid. de Ponto 1, 3.

Hanc probat, & primis dilectam ſemper ab annis,
Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.

Suc-

retulerat. Decimus Brutus aliquanto latius Celticos Luſitanosque, & omnes Gallaeciae populos, for- 12

Suetom. Auguſt. 21, 9. *mulcatus eſt rebellantes*. Apulej. 207, 17. *Punita ſum funeſtum nuptiarum mearum praedonem*. ſicut Cic. pro Mil. cap. 13. *punitus es inimicum*. Nam apud Val. Max. 5, 1, 3. ext. malim legere *quodam Tarentinorum in convivio parum honoratum de ſe ſermonem habitum*. Ne vero quid diſſimulem, videtur mihi Florus aliter ſcripſiſſe. quis enim iſte rex, cujus nec Livii epit. nec Vellejus 1, 12, 4. nec Appian. 284. e. meminerunt? non omiſſuri puto, ſi quid ejus rei fuiſſet. quid ergo ſi literas iſtas *Rex* ita ſcriberem, *cum R. ex. fuiſſet provocatus*: h. e. *Rom. exercitus*, quod aperte Appianus. nec obſtat illud *opima*, quo abuſum opinor auctorem, & hoc nomine decoraſſe inſignia, celebria ſpolia: quod & hoc evincet, quod Scipio tum non imp. erat, ſed Trib. tantum militum; deinde quod Plut. ſcribit Rom. cap. 27. & Marcello cap. 10. tria tantum ad ſua uſque tempora opima ſpolia fuiſſe. Proprie opima quae ſint, notum ex Livio 4, 20, 7. quamvis Varro apud Feſtum in *Opima ſpolia* ea etiam ſic vocari dicat, quae miles detraxerit, dummodo duci hoſtium. quod ita non obſervatum fuiſſe, & Livius indicio eſt, & hoc ipſum Scipionis, parque Licinii Craſſi certamen, qui ſimiliter ducem hoſtium in Thracia, ſed imperatore Auguſto confecit, nec idcirco ſpolia opima more majorum retulerunt. Vide Val. Max. 3, 2, 6. ubi leg. *quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant*. Eandem ſcripturam *rex* pro *Rom. exerc.* extare in libris Livii notavit Beatus Rhenanus, ad Liv. 1, 25, 7. FREINSH. *Cum rex fuiſſet provocatus*] Sic Ryckian. cum aliis libris omnibus, quibus invitis in editionibus nunc circumfertur: *cum a rege fuiſſet provocatus*. Mentem quidem Flori editores aſſecutos eſſe puto, ſed non verba, quae ὁ πάνυ Gronovius, qua erat ſollertia, feliciter in lucem revocavit, cum ſcribi juſſit: *Cum rex fuiſſet provocator*: Facile *or* tranſiit in *us* oſcitantia librariorum. Sed Jacobus Perizonius in Animadverſionibus Hiſtoricis cap. 7. cum Regis nullius ceteri hiſtorici meminerint, putat *Rex* a ſciolo intruſum eſſe, delendumque. Provocatus enim fuit a barbaro quodam ad ſingulare certamen Romanorum aliquis. idque ſubiit Scipio. GRAEV. Conſpirant in ſcripturam Nazar. Pall. & Ryck. omnes alii MSS. & v. e. excepto Voſſ. 3. qui habet *a rege*, & Reg. Q. in quo eſt *rex fuiſſet*, omiſſa particula *cum*. Begerus expreſſit conjecturam Freinshemii, quae hic locum habere non poteſt. Non enim *Romanus exercitus*, ſed unus e Romanis, quicumque vellet, ab Intercatienſi quodam provocatus fuerat. Et ita Appianum in Hiſp. p. 284. ſcribere, obſervat Perizon. Animadv. Hiſtor. p. 267. non, quod Freinshemius dicit, exercitum Rom. provocatum fuiſſe: quod quomodo unus homo facere potuerit, ne quidem intelligi poteſt. Salmaſius interpretationem ſuam verborum *provocatus eſſet*, repetit ad Lamprid. Commod. c. XI. multaque ibi, & ad ejuſdem Diadum. C. VII. ad Solin. p. 38. & 78. profert eadem forma, ut putat, dicta: quae tamen non omnia ab aliis probata ſunt. Multa hujus generis congeſſerunt & alii apud Clar. Burm. ad Vell. II. 97. & ad Quintil. IX. Inſtitut. Orat. 3. quibus add. Lang. ad Cicer. I. Offic. 25. & Lipſ. ad Tacit. I. A. 5. Mihi maxime adridet ſententia Perizonii, quam pluribus rationibus confirmat l. d. Freinshemius quoque non recte ex ſententia Lipſii accepit illud Ovidii *cenſa eſt*: cujus aliam ſignificationem eſſe oſtendunt Gronov.

in

formidatumque militibus flumen Oblivionis: peragratoque victor Oceani litore, non prius ſigna convertit, quam cadentem in maria ſolem, obrutum-

in Add. L. IV. Obſervat. pag. 427. & Perizon. ad Sanct. Minerv. III. 2. 3.

Opima retulerat] Quomodo opima, cum Scipio & alienis auſpiciis rem gereret, nec eſſet ipſe Imperator, nec in ipſa acie detraxiſſet barbaro ſpolia, nec barbarus ille fuiſſet dux hoſtilis exercitus imperator? Haec enim requiri volunt ad opima ſpolia Jovi Feretrio ferenda & conſecranda. Laxe igitur haec vox hic accipitur, non proprie, pro ſpoliis ampliſſimis, & quae pene opimis fuerint paria, ut cenſet ingenioſiſſimus Perizonius, in elegantiſſima diſſertatione de ſpoliis opimis, quae reperitur in Animadverſionum hiſtoricarum capite ſeptimo, pag. 250. GRAEV. Hoc ita exponendum eſſe etiam Freinshemius vidit: ſed non adſignat veram cauſam cur haec proprie *opima* dici non potuerint. Nam *opima ſpolia* quoque dicta fuiſſe, quae manipularis miles Duci hoſtium detraxiſſet, certis quibusdam conditionibus accedentibus, docet contra Livium Perizon. l. d. p. 253. Earum autem conditionum hic nulla aderat.

12. *Decimus Brutus*] Quae de Decimo Bruto dicit Florus, ſumpta ſunt ex epit. Liv. 55. & 56. meminit Val. Max. 8, 15. ſi tamen non eſt alius. CAMERS. *Decimus* autem ſcribendum, non *Decius*; hoc enim proprium nomen eſt, alterum gentilitium. Appian. *Sextum* appellat. Vellej. 2, 5, 1. *Aulum*, *Decimum* autem, praeter noſtrum, Livii epit. 59, 11. Plutarchus, quaeſt. Rom. cap. 34. Tabulae Capitolinae conſulares & triumphales: Caſſiodorus; ac Panvinius; quin & nummus quidam argenteus, denarius, qui D. CALLAIC. habet; quem penes ſe eſſe dicit Franciſcus Fernandius de Cordoua, in didaſcalia ſua multiplici, pag. 45. Apud Plinium, 36, 5, 21. ſine praenomine eſt, *Brutus Callaïcus*. L. Ampelius ſemper *Decimum*; ſemel atque iterum *Calaecium* pro *Callaïco* vocat. FREINSH. De praenomine Bruti Interpretes ad Vellej. II. 5. Salmaſius in exemplari ſuo e Pal. pro *Celticos* ſcripſerat *Celtiberos*. Ita etiam Perizonius conjecerat; maxime, quia in ſequentibus de his tribus populis *Celtiberis*, *Luſitanis*, & *Callaïcis* agit Florus. Mihi nihil mutandum videtur. Vicini Callaïcis erant Celtici, quorum ſedes ad promuntorium Celticum fuiſſe ſcribit Strabo. Pro *Gallaeciae* Pal. pr. apud Salmaſium, Duisb. & v. e. habent *Galliciae*, Pal. ſec. & Ryck. *Gallatiae*, Fran. *Gallaciae*, Voſſ. 1. & 3. *Galaciae*. Voſſ. 2. *Callaïcae*. Vlitius ad Grat. Cyneget. v. 514. & ad Nemeſian. v. 253. Dauſq. in Orthogr. & Heinſius ad Sil. Ital. III. 345. volunt ſcribendum eſſe *Callaeciae*. Haec fortaſſis eſt vetus ſcriptura: nam deinde etiam coepiſſe ſcribi *Gallaecia* liquet ex Inſcriptionibus Gruteri, Gudii, & Donii. Cellarius II. Geogr. Ant. I. ſcribit in Gruterianis utrumque legi. Ita eſt: ſed in iis, quas citat, prima litera eſt C. *Omnes* malui e Regg. Flor. Berol. Duisb. & v. e. quam *omnis*, quod erat in Magl. & aliis vett. edd. ad vitandam amphiboliam.

Formidatum militibus] Chronicon Hiſpanum Floriani de Ocampo 3, 37. cum diſſenſum Celticorum & Turdulorum narraſſet, addit: exinde perſuaſionem fuiſſe apud gentes, eos qui tangerent aquas iſtas, ſui ſuorumque commodorum obliviſci, ſed verba auctoris ſic ſe habent: *ſiguioſe junto con eſto, que las gentes comarcanas, y*

todos

tumque aquis ignem non ſine quodam ſacrilegii metu & horrore deprehendit. Sed tota certaminum moles cum Luſitanis fuit, & Numantinis. nec

todos los otros eſpannoles, quantos del tuvieron noticia, rebuſavan deſpues deſto muchos ſiglos adelante de tocar en ſus aguas, creyendo ſer de tal propiedad, que ſi lo hizieſſen, perderian la memoria de ſi meſmos y de ſus provechos, con olvido perpetuo, de quanto les cumplieſſe, como tanbien avian hechoc los Galos ſobredichos quando le paſſaron, la qual ſuperſtition duro por alli caſi todos los tiemps dela gentilidad, haſta que ſus naturales y vezinos reciobieron nueſtra ſanta fè Catholica. quod equidem ex parte confirmat Epit. Liv. 55. FREINSH.

Flumen oblivionis] *Ferunt, inter Celticos & Turdulos, cum feciſſent expeditionem eo, Limaeo flumine tranſito, ortam ſeditionem; ad quam tum acceſſiſſet ducis obitus, manſiſſe illos ibi diſperſos, indeque Oblivioni fluvio factum nomen.* Strabo, lib. 3. pag. 106. Florianus neſcio quem Julianum Lucam diaconum citat, qui praelium inter eas gentes commiſſum, & Celticum ducem occubuiſſe, narrat. Alium fluvium Lethen conſtituit idem Chronicon, 2, 14. quod refellitur a Cordona dicto loco. Alius item eſt hoc nomine, qui circa Syrtes delabitur. ſed de eo non eſt ſermo hoc loco. IDEM. Mela III. I. *Et, cui Oblivionis cognomen eſt, Limia.* Add. Bochart. Chanaan. I. 34. & Cellar. II. Geogr. Ant. I. Ceterum accuſativus *flumen* non habet, unde pendeat. Non enim, ut in ſuperioribus, ita hic quoque poteſt ſuppleri *fregit*, vel *ſubegit*. Ex Epit. Liv. LV. intelligitur deſideratur, *tranſiit*. Non rarum eſt, ut pluribus nominibus unum verbum apponatur, quod tantum uni eorum nominum reſpondeat: cujus generis multa habent Sanctius in Minerv. IV. 8. ibique Perizon. n. 8. & Graev. ad Flor. III. 21. 26. nonnulla etiam adnotata ſunt ſupr. ad II. 7. 8. Sed hoc omnino inſolens eſt & durum, ut in eadem periodo duorum verborum elelipſis ſit. Nam aliter explenda ſunt illa, *Celticos, Luſitanesque, & Gallaeciae populos*, aliter *flumen Oblivionis. Victor* non eſt in Fran. De Juliano Luca vid. Notas Ramireſii ad Luitprand. Adverſaria n. 36.

Cadentem in maria ſolem] Poëtico more, ſed & ex opinione communi. vide quae notat Lipſius ad Tacit. de mor. Germ. 45, 2. *ſonum emergentis* (ſolis) *audiri*. & Paneg. Vet. 2, 2. Strab. pag. 95. FREINSH. Add. Stat. II. Silv. 7. 27. & Delr. ad Senec. Thyeſt. v. 819. Sed in Tacit. l. d. Lipſius legit *ſe mergentis*, probantibus cum aliis, tum uno inſtar omnium Nic. Heinſio ad Vell. I. 17. Nam veteres hoc non de ſole oriente, ſed occidente tradiderunt. *Cadere* propria eſt de hac re vox Poëtis. Vid. Turneb. VI. Adverſ. 21. & Broekhuſ. ad Propert. I. 16. 23.

Non ſine quodam ſacrilegiii metu] Divinus ille Scaliger, ad Euſebium pag. 134. putida haec cenſet & κακόζηλα. & videntur ſane. niſi forte Florum tueatur Tacitus, de mor. Germ. 34. 7. dicit, *Sanctius ac reverentius viſum, de actis deorum credere, quam ſcire.* ideo ſacrilegium paene fuiſſe ait Florus, praegrande illud myſterium coram deprehendere. Quo etiam alluſiſſe videtur exquiſitiſſimus adulator L. Vitellius, qui Cajo percontanti, *vidiſſetne ſe cum Luna congredi? oculis in terram demiſſis, tremens, velut attonitus, exigua voce: ſolis, reſpondit, Domine, vobis diis licet invicem videre.* Dio, lib. 59. fin. FREINSH. Poſt Scaligerum ita de hoc loco judicat Voſſius VI. Inſtit. Orat. 4. 13. Florum, quum ſimpli-

ci,

nec immerito. quippe ſolis gentium Hiſpaniae duces contigerunt. Fuiſſet & cum omnibus Celtiberis, niſi dux illius motus initio belli oppreſſus eſſet, ſummus vir aſtu & audacia, ſi res ceſſiſſet,
14 Salondicus, qui haſtam argenteam quatiens, velut coelo miſſam, vaticinanti ſimilis, omnium in ſe men-

citer potuiſſet dicere, quod Sex. Ruffus, *Hiſpanias per D. Brutum obtinuimus, & uſque ad Gades & Oceanum pervenimus*, τερατολογίᾳ poëtica rem amplificare. Hos ſequitur Graevius in Praefat. & merito quidem. Begerus tamen, ut plus ſapere videatur, Florum eadem ratione defendit, qua uſus fuerat Freinshemius. Sed ea neque perſonae Bruti convenit, qui milites invitos coëgit tranſire flumen Oblivionis, & peragrare litora Oceani; nec efficit, ut Hiſtorico liceat hujusmodi portenta ac prodigia loqui. Tollius quoque ad Praefation. Graevii adſcripſerat, Lipſium ad Tacit. l. d. excuſare, vel tueri Florum exemplo Hieronymi & aliorum. Verum Lipſius ibi nihil pronunciat de oratione Flori, nec vitium illius a Scaligero notatum tueri conatur: ſed poſtquam oſtenderat, etiam alios memorare ſtridorem ſolis in Oceanum cadentis, addit, Hieronymum in eodem errore, aut ſermone eſſe in Eccleſ. c. 1. *Sol ipſe poſtquam ardentem rotam Oceano tinxerit, per incognitas nobis vias ad locum, unde exierat, regreditur*. Haec non magis pertinent ad defendendum vitium κακοζηλίας & τερατολογίας in oratione Flori, quam quod Bochartus, cujus locum itidem adſcripſerat Tollius, Phaleg. III. 7. dicit, multas nugas de ſolis occaſu, & ſtridore occidentis a Graecis & Latinis, in iisque etiam a Floro, referri. Viro docto locus Taciti videtur ſufficere ad defendendum Florum.. Vid. Obſervat. Miſcell. Vol. I. Tom. 2. p. 174.

Horrore] Suet. Aug. cap. 6. de loco ubi natus fuit Aug. *concepta opinione veteri, quaſi temere adeuntibus horror quidam & metus objiciatur*. FREINSH.

13. *Duces*] *Tanti eſſe exercitum, quanti imperatorem, vere proditum eſt*. noſter infra, 2, 18, 15. ubi vide. IDEM.

Si res ceſſiſſet] Sequimur lectionem optimi & doctiſſimi Vineti, *ſi res ceſſiſſet*. SALM. Sic emendat Vinetus adprobantibus viris doctis. Ita mox, *ſi fortuna ceſſiſſet*. & infra 3, 1, 2. FREINSH. Libri ſcripti, & Edd. Vett. *receſſiſſet*. Voſſ. 2. *ſi recenſiſſet*. Voſſ. 3. *niſi deceſſiſſet*. Ald. tamen *res ceſſiſſet*, idque etiam videtur fuiſſe in Reg. Q. nam ex eo ad Edit. Graevii, quae hoc habet, nihil adnotatum erat, e Reg. F. *receſſiſſet*. Recte Servius ad hoc Virgil. XII. Aen. 148. *Cedere res Latio*, i. e. *feliciter cuncta procedere*. Petron. XXXI, *Vota mihi cedunt*. Vid. ibi Burm. & ad Ovid. II. Faſt. 380. Dicitur autem abſolute *cedere* in utramque partem. Suet. Calig. LIII. *Prout ſtilus ceſſerat*. Liv. XXIII. 43. *Nolle ominari, quae captae Urbi ceſſura forent*. Sed frequentius addito aliquo adverbio *bene*, *male*, *proſpere*, vel ſimili. Multa hujus generis Heinſ. ad Ovid. II. Faſt. 380. & Bentlej. ad Horat. II. Sat. I. 31. Sed non ſatis capio, quomodo verba, *ſi res ceſſiſſet*, conveniant cum praecedentibus, *ſummus vir aſtu & audacia*. Erat enim, ut eum deſcribit Florus, ſummus aſtu & audacia, etiam ſi res non ſucceſſit. Perizonius explicabat, *ſummus futurus, ſi res ceſſiſſet, ut erat aſtu & au-*

mentes converterat. Sed quum pari temeritate ſub nocte caſtra Conſulis adiiſſet, juxta tentorium ipſum pilo vigilis exceptus eſt. Ceterum Luſita- 15
nos Viriatus erexit, vir calliditatis acerrimae: qui ex venatore latro, ex latrone ſubito dux atque imperator, &, ſi fortuna ceſſiſſet, Hiſpaniae Ro-

& audacia. Hoc forſitan non omnes probabunt. Poſſent haec verba videri loco mota, & opportuniore poſt vocem *Celtiberis* collocanda. Sed vereor, ne hic aliquid adpictum ſit e ſequentibus, *ſi fortuna ceſſiſſet.*

Salondicus] Vinetus e ſuis *Solondicus.* Et ita Naz. Berol. Fran. Duisb. & v. e. *Solundicus*. Voſſ. 2. Veroſimile eſt eſſe eum, qui in Epit. Liv. XLIII. dicitur *Olonicus.* Vid. hic Vinet. Gronov. ad Liv. l. d. & Pigh. ad A. V. IↃLXXXIII.

14. *Velut coelo miſſam, vaticinanti ſimilis*] Ejusmodi ſuperſtitio quantum roboris habeat in animis imperitae plebis, praeter hoc exemplum, etiam teſtimonio ſunt, Eunus apud noſtr. infra, 3, 19. 4. ubi plura dicemus. Sertorius, qui cervam, quam manſuefecerat, Dianae mandata ad ſe perferre ſimulabat, apud Plut. in vita, cap. 16. Maricus Bojus, apud Tacit. H. 2, 61. Munzerus, bello ruſtico. Anabaptiſtae Monaſterienſes &c. FREINSH. De Euno infr. III. 19. *fanatico furore ſimulato.*

Juxta tentorium ipſum] Lipſius vult Florum ſcripſiſſe *juxta tentorium ipſius.* In Ryckiano mox eſt *cecidiſſet,* & *fixiſſet*, ut & in editis. GRAEV.

15. *Viriatus*] Hiſtoriae hujus auctores ſunt, Epit. Liv. 52. & 54. Cicer. de Offic. 2, 11. Val. Max. 6. 4, 4. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 71. Oroſ. 5, 4. Eutrop. 4, 15. Silius, 3. 354. Victi autem ſunt a Viriato M. Vetilius praetor, C. Plancius praetor, Claudius Unimanus. Auctores qui ſupra. CAMERS. Frontinus, 2, 5, 7. *Celtiberorum ducem* facit; falſo, ut credo. Add. de Conſtantin. Porphyrogen. 55. FREINSH. Item Sueton. Galb. III. Apud Appian. in *Hiſpan.* Strabon. L. III. & VI. & alios Graecos in Excerpt. Peireſc. ultima ſyllaba hujus nominis ſemper eſt θος. Latine quoque *Viriathus* ſcribi jubent Docti, non *Viriatus.* Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. X. 220.

Ex venatore latro] Sic Antonius Ciceroni, Philipp. 3, 22. dicitur *ex mirmillone dux, ex gladiatore imperator.* Simile infra, de Spartaco, 3, 20, 8. adde Ammian. 23, 16. Dio apud Valeſ. 614. Tac. 2, 52. 1. FREINSH. Epit. Liv. LII. *Ex paſtore venator, e venatore latro, mox juſti quoque exercitus Dux.*

Si fortuna ceſſiſſet] Ryck. *cepiſſet.* Reg. Q. & Fran. *geſſiſſet*, eodem errore, quem in Nazar. 1. 1. 3. notavit Salmaſius, & in Ovidii & Horatii libris Heinſius & Bentlejus locis ad n. 13. laudatis.

Hiſpaniae Romulus] Hoc eſt, fundator & conditor imperii Hiſpani, ſicut Romani fuerat Romulus. Σωτῆρα vocat Diod. apud Valeſ. pag. 346. FREINSH.

Per XIV. *annos*] Qui plurimum numerarunt, annos fecerunt XIV. belli Viriatini: ut Livii epitoma 54. & Florus. At Appianus pag. 297. *annis* duntaxat *octo id bellum geſtum* aperte ſcribit. Aperte inquam, atque etiam exacte. Nam ille numerat ab anno DCVI. quo proprie id coepit: Livius & Florus anno DCI. quo Luſitani rebellarunt, non tamen Viriato duce: ſed quia connexa bella fuerunt, confundunt. Quorſum haec? ut

Romulus, non contentus libertatem ſuorum de-
fendere, per quatuordecim annos omnia citra
ultraque Iberum & Tagum igni ferroque popu-
16 latus; caſtra etiam Praetorum & Praeſidum ag-
greſſus, Claudium Unimanum paene ad inter-
ne-

praelargum falſumque eſſe Velleja-num numerum conſtet, & parte altera truncandum: *Contumelioſo X. annorum bello* legito: & Juſtinum 44, 2, 7. auctorem habeto. Haec Lipſius ad Vellej. 2, 90. 4. IDEM. *Undecim* annos Viriathum Luſitanis praefuiſſe eſt in Excerpt. Peireſc. Diodori p. 361. ubi Juſtini, aut Diodori ſententiam veriorem eſſe putat Valeſius. Vid. tamen Voſſ. ad Vell. l. d.

Omnia citra ultraque Iberum] Salmaſius ad Spartian. Adrian. c. XI. & Heinſ. ad Ovid. Ep. Med. v. 27. haec verba ita laudant, *Omne intra Iberum & Tagum flumen depopulatus.* Nempe *omne*, pro *omnia*, hic quoque volebat Salmaſius, ut ſupr. n. 9. Hoc fortaſſis ſine vitio dici poteſt, ut in iis quae habet Broekhuſ. ad Propert. IV. 8. 30. Sed non ſine cauſa abeundum eſt a ſcriptura librorum, in qua nihil reprehendi poteſt. In Flor. erat; *ultraque Iberum amnem igni.* in Nazar. *u. I. & Tagrum.* In Regg. Voſſ. 1. 2. & v. e. pro *Tagrum*, *agrum*, in Duisb. *Agrbum*, in Fran. *agrium.*

16. *Caſtra etiam Praetorum & Praeſidum aggreſſus*] *Praetorum praeſidium*, in altero Palatino, alter vero, *praetoriorum praeſidium*, uterque male. SALM. *Praetoriorum praeſidium* etiam Nazar. apud Salmaſ. item Ryck. Duisb. Fran. & v. e. *Praetoriorum & praeſidium* Flor. Edd. B. P. & J. *Praetorum & praeſidium* Berol. Magl. & Ald. *Praetoriorum praeſidum* Voſſ. ſed ſec. perperam *praetoriarum.* Fortaſſis ita ſcripſerit Florus, ut III. 19. 7. *Praetorios duces profugos praelio ipſi ſequebantur.* Et omnes quos a Viriatho gravibus cladibus adfectos tradunt Veteres, Praetores fuerunt, Vetilius, Claudius, & Plautius. Vid. Epit. Liv. LII. Oroſ. v. 4. & Aurel. Vict. c. LXXI. *Praeſides* pro Praefectis provinciarum Florum e more ſui temporis dicere obſervat Schulting. ad Senec. Controv. XXV. Hoc bene animadverſum arbitror. nec enim ſcio Ciceronem, Livium aliosque vetuſtiorum ita loqui.

Claudium Unimanum] De hoc Livius nullam facit mentionem, ſed Auctor de Vir. illuſtr. Oroſius, Eutropius, idem cum Floro dicunt. CAMERS. *Vitellium* nominat Diodor. lib. 32. Claudiorum alias cognomen fuit *Centimanus*, l. 2. §. 36. de O. J. FREINSH. *Claudium inhumanum* Voſſ. 3.

Paene ad internec. cecidit, & &c. fixit] Hactenus omnes, *cecidiſſet, & &c. fixiſſet.* nullo ſenſu: quod etiam Vinetus animadvertit, & propterea particulam *quum* inſerendam putavit. Sed hac noſtra emendatione, quam & Berneggerus pro veriſſima habet, res expedita eſt. Cecidit enim praetorem & trophaea illa fixit ſine dubio. ſic Auctor de Vir. illuſtr. Oroſ. & Eutrop. ſupra citati. Item Adonis Chronic. ſub anno 4631. Corrupit locum particula *paene*, quae correctoribus videbatur aliam conſtructionem requirere: quapropter verborum ſubſequentium caſum mutarunt, cum ea vox cum ſequentibus conjungenda fuerit. Simile corruptionis exemplum oſtendemus in Livio, 4, 31, 8. Loquitur de Mamerco Aemilio, quem ob imminutam cenſoriam poteſtatem, notatum & aerarium factum, urgentibus bellis dictatorem dixerant. legitur itaque: *Adeo, ſimul fortuna civitatis virtute vera eguit,*
ut

necionem exercitus cecidit, & inſignia trabeis & faſcibus noſtris, quae ceperat, in montibus ſuis tropaea fixit: tandem etiam Fabius Maximus 17
Conſul oppreſſerat: ſed a ſucceſſore Popilio violata victoria eſt: quippe qui conficiendae rei cu-

ut nihil cenſoria animadverſio effeceris, quo minus regimen rerum ex notata indigne domo peteretur. Hic particula *adeo* idem operata eſt, quod in noſtro illa altera. ſcripſit enim Livius *eguit, nihil cenſoria animadverſio effecit &c.* praeterea non intellexerunt correctores vim vocis *ſimul*, quae valet *ſimulatque*, *quamprimum.* ita Salluſtius Cat. 7. 3. *Juventus, ſimul* (ſic vetuſtiores edd. non *ſimul ac*) *belli patiens erat, in caſtris per laborem uſu militiam diſcebant.* FREINSH.

Cecidit &] Duae voces in unam coaluerant, librariorumque opera factum erat *cecidiſſet.* male. Simile mendum in Juſtino 10, 3, 3. annotavimus, in voce *proceſſiſſet*, pro qua reſcribendum: *proceſſit &.* Item in l. 2. de feriis ubi legitur, *ceſſantes, excuſationes allegentur*, pro *ceſſ. exc. allegent, ut &c.* Similiter corrigendus Obſequens cap. 122. *Cum in agro Piſtorienſi Catilinam deviciſſet laureatos &c.* Putem legend. *C. Ant. in a. P. Cat. devicit, & laur. &c.* Sicut apud Paul. Diac. lib. 15. pr. *Attila dum cum fratre Bleda &c. devaſtaret &c. peremit &c. compulit.* lego: *Attila d. c. f. Bl. devaſtat &c. perimit. &c. compellit.* IDEM. *Cecidiſſet* & *fixiſſet*, fere omnes libri ſcripti & editi. E Regg. adnotatum eſt *cecidit inſignia.* Iidem tamen habent *fixiſſet*, ut alii. Vinetus recte animadvertit ita non conſiſtere orationem, niſi inſerto *quum*: qui quum cecidiſſet Unimanum, & tropaea fixiſſet, tandem eum Fabius. . . . Sed hoc propemodum intolerabile hyperbaton foret. Itaque malui ſequi Freinshemium, cujus conjecturam etiam Graevius & alii receperunt, etſi non velim praeſtare ita ſcripſiſſe Florum. *Internicionem* hic erat in libris Vineti, in Pal. ſec. ap. Salm. Ryck. Regg. Toll. & o. e. v. item Gruteri, Freinshemii, & Graevii. In Cicerone quoque multis locis ita e vett. libb. ediderunt Gruterus & Gronovius. *Internecio* tamen e Priſciano praefert Voſſius in Etymol. In Pal. pr. hic & cap. ſeq. n. 6. *ad interemptionem*: ut in nonnullis libris Ciceronis pro Leg. Manil. c. XI. pro Sull. XI. & pro Dom. XXIV. Vid. Graev. ad ea loca.

Inſignia] Sic Pal. & I. Vetus tamen editio, *inſignita*: ſed illud alterum praeplacet. dictum enim eſt ſicut illud Virg. Aen. 7. 612.

. . . . *Quirinali trabea, cultuque Gabino*
Inſignis.

FREINSH. *Inſignita* etiam Berol. & Duisb. Recte Nazar. Regg. Voſſ. Flor. Fran. & Magl. *inſignia*, pro quo perperam Ryck. *inſigna.* Reg. Q. *inſignia cladis ex faſcibus noſtris & trabeis.* Freculph. 1. 6. 3. *Trabeas, faſces, ceteraque inſignia Romana in montibus ſuis trophaea praefixit.* Ex his Tollius Fortuitor. XXVI. facit, *ceteraque inſignia imperii in montibus ſuis tropaea fixit.* Ego antiquo. *Trabeas* hic pro paludamentis Imperatorum poni adnotarat Ryckius. Et ad hos pertinere oſtendit vox *faſcibus.* Sic 1. 13. 10. *trabeas* pro ampliſſimo veſtitu dicit. Nam alioqui trabea non erat propria veſtis Imperatorum.

In montibus ſuis trophaea fixit] Servius ad Aen. 11, 6. *Trophaea non figebantur niſi in eminentioribus locis. Salluſt. de Pompejo (incert. 5, 7.) Devictis Hiſpanis, trophaea in Pyren. jugis conſtituit. Ex quo more trophaea arcubus exaedificatis*

cupidus, fractum ducem, & extrema deditionis agitantem, per fraudem, & inſidias, & domeſti-

in urbibus figuntur. Scilicet ut magis ſint conſpicua. Sic infra 3, 2, 9. *Domitius Aenobarbus & Fabius Maximus ipſis quibus dimicaverant locis, ſaxeas erexere turres, & deſuper exornata armis hoſtilibus trophaea fixere.* apud Tacit. 2, 18, 4. *Miles* (Germanici) *ſtruxit aggerem, & in modum trophaeorum, arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, impoſuit.* apud Silium 15, 482.

Pyrenes tumulo clipeum cum carmine ſignat,
Haſdrubalis ſpolium, Gradivo, Scipio victor.

De trophaeis Pompeji etiam Dio lib. 41. pag. 185. Et Plin. 37, 2, 3. *imago, quam Pyrenaeis montibus impoſuiſti.* FREINSH.

17. *Etiam*] Ita v. e. & codd. quidam ſcripti Vineti. ut & Pall. alii editi, *eum.* IDEM. *Etiam* omnes ſcripti & Ed. V. B. S. & P. *Eum* Junt. & Ald. Et hoc in quibusdam ſuis inveniſſe videtur Vinetus. Nam ita ſcribit: *Vetuſti quidam libri ſcribunt* etiam *pro* eum. Non video, quam ſententiam habeat *etiam*, putoque, locum ita diſtinguendum: *tropaea fixit. Tandem eum Fabius* ... ut in Edd. Camertis & Stadii. Et ſic videbatur Perizonio. Mox V. E. *oppreſſit.* Retineo vulgatum. Vid. ad IV. 2. 19.

Pompilio] Diodoro, lib. 32. eſt Σκηπίων. Forte leg. Κηπίων, & apud Florum, *Servilio*, pro *Pompilio.* FREINSH. Hic quoque aut turpiter erraſſe Florum, aut foede fuiſſe interpolatum erudite docet ingenioſiſſimus Perizonius Animadverſionum Hiſtoricarum cap. 10. teſtatus, Q. Servilium Caepionem Conſulem anni 613. Fabio Maximo Serviliano ſucceſſiſſe, & ab hoc fraude ſublatum Viriathum, quod conſtet ex Appiano, Livio, Velleio Paterculo & Valerio Maximo. Neque verum eſſe Viriathum a Fabio fuiſſe oppreſſum, cum contra Viriathus Fabium ad pacem ſecum aequis conditionibus faciendam adegerit teſte Appiano, qui iſta pace labem rebus proſpere ceteroquin a ſe geſtis in Hiſpania impoſuerit, idque epitomen Livii docere. Praeterea nullos tum fuiſſe Romae Pompilios, ſed Florum ſcripſiſſe *Popilio.* Fuiſſe autem M. Popilium anno poſt Caepionem Conſulem, & ex Hiſpania quoque tenuiſſe provinciam alteram. Sed eum non contra Viriathum, ſed contra Numantinos bellum geſſiſſe, neque id illum confeciſſe, ſed fuſum fugatumque cum ignominia ſucceſſori hoc bellum tradidiſſe. Poſſe autem tot erroribus Florum liberari, ſi pro *ſucceſſore Pompilio* ſcribamus *ſucceſſore Caepione Servilio*, quod facile potuiſſe fieri pluribus in loco laudato oſtendit Perizonius. Nec improbo ſollertiam Viri & amici eximii, vero ſimilius tamen mihi videtur Florum hic ut innumeris aliis in locis dormitaſſe. Caepionem oppreſſiſſe Viriathum praeter laudatos a Perizonio ſcriptores clariſſime docet Aurelius Victor c. 71. *Pacem a Pop. Rom.* (ſic recte ex MSS. Schottus, cum perperam legatur in vulgatis *Popilio*) *maluit integer petere, quam victus: & cum alia dediſſet, & arma retinerentur, bellum renovavit. Caepio cum vincere eum aliter non poſſet, duos ſatellites pecunia corrupit, qui Viriathum humi depoſitum peremerunt. Quae victoria quia emta erat, a ſenatu non probata.* GRAEV. Quinque libri Vineti Magl. Fran. edd. B. S. P. & J. *Pompilio.* Nazar. Pal. ſec. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. & v. e. *Popilio.* Ryck. *populo.* Florum, ſi *Popilio*, vel *Popillio*, ita enim eſt in Faſtis, ſcripſit, erraſſe certiſſimum eſt. Sed nondum pro certo adfirmari poteſt hoc ab ipſo Floro profectum eſſe. Nam in Regg. diſerte ſcriptum eſt *Serv. Caepione*, & in

ſticos percuſſores aggreſſus, hanc hoſti gloriam dedit, ut videretur aliter vinci non potuiſſe.

in Pal. pr. apud Salmaſium, quem Gruterus tertium vocat, *Caepione*, Ald. Camert. & Stad. Edd. *Servilio*, quod Gruterus a Criticis inrufum dicit. Begerus edidit *Caepione Servilio*. Recte quidem ex Hiſtoria. Sed non debuerat ſine ullo praeſidio librorum conjecturam Perizonii admittere, qui, quod miror, ne ipſe quidem ad ſcripturam Pal. pr. in quo eſt *Caepione*, provocat. Magis inclino ad Florum culpa liberandum, quam condemnandum. Sed reliqui, quod plerique ſcripti, Ed. vet. ac recentiores habebant.

Violata victoria] Infra, 2, 20, appellat: *violare arma Romana*. FREINSH. *Violata* non erat in Regg.

Qui conficiendae rei cupidus] Cur ejecerint τὸ *quippe* cauſſam nullam video. In Ryckiano enim & omnibus editis antiquioribus legitur, *quippe qui conficiendae rei cupidus*. GRAEV. Flor. *eſt, qui confic*. Fran. Voſſ. 1. 3. *eſt, quippe confic*. ceteri ſcripti & o. e. v. *eſt, quippe qui confic*. *Quippe qui* rurſus bis cap. ſeq.

Extrema deditionis] Agitantem de deditione, quod extremum eſt in bello. Rurſus IV. 5. *compulitque ad extrema deditionis*.

Domeſticos percuſſores] Amicos Viriati, quos pro pace conſequenda miſerat. vide Appian. pag. 296. m. quod item Metellus imitatus eſt, apud Salluſt. Jug. 46, 4, & 61, 3. vergentibus jam populi Romani moribus. Prius enim minime Romana ars putabatur, fraus ac dolus. Hinc cum Q. Marcius gloriaretur decepto per inducias & ſpem pacis Perſe, *veteres, & moris antiqui memores, negabant, ſe in ea legatione Romanas agnoſcere artes*. Livius 1, 53, 4. & 42, 47, 5. Quamvis ne hoc quidem Servilii factum probatum, praeter ceteros etiam Val. Max. 9, 6, 4. indicet. Vid. quae notavimus ſupra 1, 18, 21. Inſidias hujusmodi *degeneres* vocat Tacitus 11, 19, 4. FREINSH.

Hanc hoſti gloriam dedit, ut videretur aliter vinci non potuiſſe] Plutarchus, de Sertorio, ſimili fraude caeſo, in Eumene, c. 37. *Neque vero Sertorii vitam dehoneſtavit exitus, cui quaeſitum eſt ab ſociis, quod hoſtium inferre potuiſſet nullus*. Quo Lucianus reſpexerit, cum in Jove Tragoedo dixit, *adverſarium ante pugnam ſublatum, invictum mori*. IDEM.

CAP. XVIII.

Bellum Numantinum.

1 NUmantia, quantum Carthaginis, Capuae, Corinthi, opibus inferior, ita virtutis nomine & honore par omnibus, ſummumque, ſi viros

Bellum Numantinum ſcribunt Epit. Liv. 57, & ſeqq. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 58, & 59. Valer. Max. 2, 7, 1. 3, 2, 7. ext. 7, 6, 2. ext. Auguſt. Civit. 3, 21. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 6. CAMERS. Adde Strabon. lib. 3. pag. 122. Vellej. 2, 4, 3. Appian. in Hiſpanicis: Frontin. 4, 1, 1. Plut. Mario, cap. 3. Vegetium, 3, 10. Diodorum, in Excerpt. Valeſ. pag. 381. FREINSH.

1. *Ita virtutis nomine*] Quaero exempla probatorum Scriptorum, apud quos, praecedente adverbio *quantum*, *ita* fungatur vice redditivi *tantum*. Tentavit hunc locum Tollius Fortnitor. c. XXI. Sed admodum obſcura ſunt, quae ſcribit, culpa, credo, typographorum. Primum putat legendum, *Numantia, quam Carthagini, Capuae, & Corintho opibus inferior; ita* . . . Deinde dicit, ſe pro *ita* repoſiturum fuiſſe *in tantum*, niſi ſciviſſet iſta aetate *quantum* uſurpatum pro quemadmodum: ut in Suet. Veſp. IV. *Id de Imperatore Romano, quantum eventu poſtea paruit, praedictum Judaei ad ſe trahentes rebellarunt.* Hinc adparet eum in Floro voluiſſe retineri *quantum*, & pro eo operas male dediſſe *quam*. Verum *quantum* non Suetonii modo, ſed etiam Terentii & Ciceronis aetate ita uſurpatur. Terent. Andr. 1. 3. 2. *Quantum modo intellexi ſenis ſententiam.* Cicer. III. Epiſt. Fam. 8. *Etſi, quantum ex tuis literis intelligere potui, videbam.* Ac neque *quantum* in his plane idem eſt, quod quemadmodum, neque particulam redditivam, quam Grammatici vocant, poſt ſe habet. Suſpicor *quemadmodum* fuiſſe ſcriptum compendio literarum, & ex eo deinde ortum *quantum*. *Quemadmodum* obvium eſt in Cicerone & aliis, *ita* vel *ſic* ſequentibus. Ipſe Flor. II, 6. 19. & II. 8. 1. *quemadmodum* . . . . *ſic*. Vid. Stewech. de Particul. Ling. Lat. Doctiſſ. Wopkens, ut probet hunc locum non fuiſſe tentandum, in Adverſar. in Dictyn profert locum Venantii Fortunati Lib. III. 495. (eſt in Poëtis Chriſtianis Fabricii pag. 705.) *Quantum nocte dies diſtat, ſol lampade Lunae, Factori cedunt ſic tua facta ſuo.* Si Florus eſſet ſcriptor medii ſaeculi ſexti, ipſe quoque hic nihil tentandum putarem. *Inferior, tantum virtutis n.* Magl. Paullo poſt Berol. Duisb. & v. e. *ſi vires.*

2. *Sine muro*] *Nec enim eſt magnus murorum uſus urbibus cum viris vincendi gnaris.* Plut. Symp. 2, 5. Sic ad hoc quoque caput pertineat, quod Strabo, lib. 3. pag. 106. ait: *Quosdam eorum, qui ad Durium amnem accolunt, Laconica uti vitae ratione.* Nam Sparta ſine muris, ad Antigonum uſque, ſi credimus Juſtino, 14, 5, 6. FREINSH. Strabo Lib. III. p. 162. & Appian. in Hiſpan. p. 281. & 307. tamen memorant muros & munitiones Numantiae, & Oroſ. V. 7. arcem. Vid. Cellar. II. Geogr. Ant. 1.

Apud

ros aeſtimes, Hiſpaniae decus. quippe quae ſine 2
muro, ſine turribus, modice edito in tumulo
apud flumen Durium ſita, quatuor millibus Cel-
tiberorum quadraginta millium exercitum per
annos quatuordecim ſola ſuſtinuit: nec ſuſtinuit
modo, ſed ſaevius aliquanto perculit, puden-
diſque foederibus affecit. Noviſſime quum in-
victam eſſe conſtaret, opus quoque eo fuit, qui
Carthaginem everterat. Non temere, ſi fateri 3
li-

Apud flumen Durium ſita] Sic quidem recenter editi, aut *ſituata*. at noſter antiquus tantum habet, *apud flumen ſublata*. & vere: MSS. Vineti aberat etiam vox *Durium*, eratque in pleriſque, *apud flumen ſilata*. Pal. ſec. praefert, *apud flumen Sytata*: tert. *apud flumen ſituata*. GRUTERUS. Sueyro, in verſione Velleji: *La Numancia ciudad puesta segun Morales en el fin ſeptentrional de los Celtiberas, en los pueblos llamados Arenacos, poco mas de una legua mas arriba, de donde ahora eſta la ciudad de Soria, a la ponente que llaman de Guaray, lunte el riò Duero.* FREINSH. *Apud flumen Durium ſita*] In Ryckiano ut & in aliis libris, docente Grutero, deſideratur *Durium*. GRAEV. *Durium* nec Vineti, nec alii ſcripti, excepto Reg. F. nec vett. editt. habent. Sequens vox varie ſcribitur. Naz. Vineti quidam, Reg. F. Magl. Voſſ. I. & 3. *ſilata*. Pal. 2. apud Salm. *Sylata*. Voſſ. 2. *Siladam*. Pal. 1. Flor. Edd. B. S. & P.[s] *ſituata*. Berol. Duisb. & v. e. *ſublata*, quod edidit Begerus. In Fran. ſcriba conjunxerat duas varias lectiones *apud flumen ſilata, vel ſita*. Et ita etiam in quibuſdam libris Vineti erat. Viderint acutiores, ſi ex his aliquid ad hunc locum emendandum poſſint exſculpere. Mihi nomen fluvii vix videtur poſſe abeſſe. *Situatas* barbarum eſſe recte pronunciat ad h. l. Vinetus. Nec dubito, quin pro eo legendum ſit *ſita*. ut in Ryck. Reg. Q. & nonnullis Vineti.

Quatuor millibus] Variat Strabo dicto libro. FREINSH. Numantinorum numerum alii majorem, & contra Romanorum minorem faciunt. Vid. hic Vinet. Interpretes Velleji II. I. & Perizon. Animadv. Hiſtor. c. VI. p. 208. Mox *millium* non legebatur in duobus. Pall. Duisb. Fran. & edd. V. S. & P. In Ryck. $\stackrel{m}{\text{XL}}$. unde error oriri potuit. In ſec. Pal. & Regg. male *exercituum*, & in Reg. Q. pejus *quadraginta millium exercituum per annos* XIV. *ſola vires ſuſtinuit*.

Per annos quatuordecim] Strabo Lib. III. p. 162. bellum Celtibericum, quo etiam Numantinum comprehendit, viginti annos duraſſe ſcribit. Et Numantinos jam inde ab initio hoc bello implicatos fuiſſe, & jam A. V. IↃC. i. e. XX. annis ante excidium urbis eorum, cum Rom. pugnaſſe, conſtat ex Appian. Hiſpan. p. 280. 281. Sed cum ſola Numantia ne quidem per XIV. annos bellum geſtum eſt. Petavius IV. Ration. Temp. II. hoc numero etiam bellum cum Viriatho comprehendi cenſet. Sed ita Florus etiam XX. annos ponere potuerat.

Saevius aliquanto perculit] Lipſio rectius videbatur: *ſaepius aliquando perculit*. non laudo. Saevius perculit Romanos Numantia, quam Carthago, aut Corinthus. Mox

licet, ullius cauſa belli injuſtior. Segidenſes, ſocios, & conſanguineos, Romanorum manibus
4 elapſos exceperant. habita pro eis deprecatio nihil valuit. quum ſe ab omni bellorum contagione removerent, in legitimi foederis pretium juſſi *arma deponere*. hoc ſic a barbaris acceptum, quaſi ma-

pro edito *pudendisque foederibus affecit*. hoc eſt cladibus, ut ſaepe loquuntur auctores. *Affici clade*, aut *vulnere*, nemo neſcit quam bene dicatur, ſed quam bene dicatur *affici foedere* viderint alii. GRAEV. Perizonius *foederibus* defenderat, adſcripto loco Flori III. 21. 13. Vellej. II. 1. *Pompejum ad turpiſſima deduxit foedera, nec minus turpia ac deteſtabilia Mancinum*. Et poteſt Florus videri praecipue reſpicere ad turpia illa foedera, quae mox memorat. Sed eſt tamen inauditum genus loquendi *foederibus aliquem adficere*. Itaque *vulneribus* recte praetulit Graevius vulgato *foederibus*, quod habent alii o. s. & e. *Vulnus* pro clade notiſſimum. Et *pudenda vulnera*, ut *pudendae clades* apud Liv. XXV. 6. *Vulnere adficere*, Tac. IV. A. 45. *Piſonem uno vulnere in mortem adfecit*. Et Scriptor de Bell. Hiſp. c. XII. *Compluresque vulneribus adfecerunt*. *Clade adficere* Curt. X. 6. Et ſic forſitan melius legatur in Vell. II. 30. ubi de bello gladiatorio ſcriptum eſt: *Gravibus variisque caſibus adfecere Italiam*. Nam *caſibus aliquem adficere* non memini me uſquam alibi legere. Sueton. Caeſ. XXV. *Germanos maximis adfecit cladibus*. Curt. X. 6. 6. *clades, qua adfecti ſumus*. Si tamen *caſibus* videbitur retinendum ex Sulpicio Severo, quem in vita B. Martini Cap. XXI. ita loquutum oſtendit Wopkens. In Adverſar. in Vellejum, per me licet maneat cum aliis ſingularibus Velleji, quae Sulpicium imitatum eſſe dicit. Begerus hic *vulneribus* in contextum intulit, quod non fecerat Graevius, contentus ſententiam in Animadverſionibus dixiſſe.

3. *Si fateri licet*] Apud aures inſuetas audire vera. Simili praefatione utitur infra, 3, 7, 1. FREINSH.

Sedigenſes ſocios] Omnino verum eſt, *Segidenſes*: quod cum alii jam vidiſſent, mirum eos retinuiſſe. tres ſcripti Codices, *Segidenſes* ſcribunt. SALM. *Segulenſes*] Sic Pall. tres. nam nunc iterum in ſcenam redit ille Nazarianus. GRUTERUS. Hoc autem ipſum cum, Thebis dirutis, Athenienſes feciſſent, *ita graviter tulit Alexander, ut ſecunda legatione bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur*. Juſtin. 11, 4, 10. ut ita non adeo injuſta belli cauſſa videatur, receptatores hoſtium invadere. FREINSH. Hic quoque de ſcriptura Codd. Pall. in diverſa eunt Salmaſius & Gruterus. *Segidenſes* Toll. Regg. Voſſ. Fran. Duisb. & Edd. vett. ſed Ald. *Segedenſes*. Ryck. *Sedigentes*. *Segida* urbs Celtiberiae eſt apud Stephanum. Eam non longe abfuiſſe Numantia intelligitur e Strab. Lib. III. pag. 162. & App. in Hiſpan. pag. 279. Sed huic & Plinio III. H. N. eſt *Segeda*. Vid. hic Vinet. & Rupert.

4. *Deprecatio*] De hac nihil ſcribit Appianus, ſed Numantinos una cum Segidenſibus adverſus Rom. pugnaſſe auctor eſt, in Hiſpan. p. 279.

Hoc ſic a barbaris acceptum] De Hiſpanis in genere Juſtinus, 44, 2, 5. *plurimis militares equi & arma ſanguine ipſorum cariora*, ubi notam Bernecceri vide: & quae notamus ſupra, 1, 10, 2. & 2, 3, 5. Item Dionyſ. apud Valeſ. 529. & ſuppl.

manus abſcinderentur. Itaque ſtatim, Megara viro fortiſſimo duce, ad arma converſi, Pompejum praelio aggreſſi. Foedus tamen maluerunt, quum debellare potuiſſent. Hoſtilium deinde Mancinum. hunc quoque aſſiduis caedibus ita ſubegerunt, ut ne oculos quidem aut vocem Numan-

ſupp. Curt. 1, 14, 6. FREINSH. Livius lib. 34. c. 17. oſtendit omnes Hiſpanos hoc ingenio fuiſſe, pleroſque manus ſibi attuliſſe ob adempta arma, *ferox gens*, inquit, *nullam vitam rati ſine armis eſſe*. GRAEV. Nazar. Fran. Toll. Duisb. Voſſ. 1. 2. & v. e. *abſciderentur* ab *abſcido*: quod probabat Tollius.

Megara viro fortiſſimo duce] Illud *viro* mihi ſuſpectum eſt; nec temere. ſatis fuiſſet dicere, *Megara fortiſſimo duce.* Hoc leve tamen argumentum: illud fortius, quòd omnes libri *victo*, non *viro*, ſcribunt. an legendum, *Megara invicto & fortiſſimo duce?* an potius *Megaravicto*, aut *Megáravicto*, ut *Megaraviſtus* ſit nomen proprium illius ducis? Quibus otium eſt, verum quaerere non omittent, nos ad ſequentia pergimus. SALM. *Megara viro*] Videtur reſtituendum, *Megaravicto.* nam ſic ſane Pall. tres. niſi quod fere duabus vocibus exararint, *Megari victo.* GRUT. Ryck. etiam *Megara victo fortiſſimo duce.* Videntur Salmaſius & Gruterus non abſurde conjeciſſe *Megaraviſto fortiſſimo duce.* GRAEV. *Megara viro* ſolus Florent. Ceteri ſcripti & o. e. *Megara victo.*

Converſi, Pompejum] Ἀσύνδετον cum hac diſtinctione non magnopere placet. Malim cum Perizonio *converſi. Pompejum praelio aggreſſi foedus* r. m. De Pompeji rebus geſtis adverſus Numantinos Pigh. ad A. V. IↃCXIII. Add. Cicer. III. de Offic. 30. De Mancini Pigh. ad A. V. IↃCXVI. Apud Appian. in Hiſpan. p. 300. male *Atilius Mancinus.*

5. *Ne oculos quidem*] Scio quidem, a Viris doctiſſimis exponi haec de ardore vultus & oculorum, de quo ſupra, 1, 16, 12. quaedam notavimus. ſed hoc loco videntur ſimplicius intelligenda, ut dicat auctor, non auſos appropinquare Numantinis. *Sie haben ihnen nicht getrauet under die augen zu tretten.* FREINSH. Tantum terrorem offundunt animis clades. Similia de Maſaeſylis Livius narrat lib. 30. *Tum vero Maſaeſyli, non modo primum impetum, ſed ne conſpectum quidem ſignorum atque armorum tulerunt. Tantum ſeu memoria priorum cladium, ſeu praeſens terror valuit.* GRAEV. Recte Freinshemius & Graevius. Eſt enim hic extremus gradus timoris. Corn. Nep. Epam. VIII. *Quod eos coëgit apud Leuctra ſuperare Lacedaemonios, quos ante ſe Imperatorem nemo Boeotiorum auſus fuit adſpicere in acie.* Vid. ibi Gebhard. Herald. II. Adverſ. 4. Rupert. ad h. l. & Bentlej. ad Horat. 1. Carm. 3. 18.

6. *Armorum manubiis*] Non intelligo quae ſint *armorum manubiae*, nec quiſquam Interpretum id expoſuit. Sententia verborum vix alia eſſe poteſt, quam Romanos a Numantinis coactos fuiſſe arma tradere. nam ſic *armorum manubiae* dicerentur, ut Livio in XXXI. 37. *ſpolia armorum*. Sed hoc nemo prodidit. Appian. p. 300. ſcribit Mancinum a Numantinis loco iniquo circumventum pacem cum iis aequis conditionibus feciſſe. Plutarchus in Ti. Graccho addit, Numantinis omnia, quae in caſtris erant, in praedam conceſſa fuiſſe. Dubito ergo an Florus ſcripſerit *armatorum manubiis*; ad augendam ignominiam Romanorum, qui

6 mantini viri quiſquam ſuſtineret. Tamen cum hoc quoque foedus maluere, contenti armorum manubiis, quum ad internecionem ſaevire po-
7 tuiſſent. Sed non minus Numantini, quam Caudini illius foederis flagrans ignominia ac pudore populus Romanus, dedecus quidem praeſentis
8 flagitii deditione Mancini expiavit: ceterum duce Scipione, Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto, tandem etiam in ultionem ex-
9 canduit. Sed tunc acrius in caſtris, quam in cam-

quum arma haberent, tamen hoſti omnia ſua diripienda dare coacti fuerint, quae ferro defendere debuerant.

Ad internecionem] Epit. Liv. 55, 5. *quum ſpes nulla ſervandi exercitus eſſet*. FREINSH. *Cum ad internecionem ſaevire potuiſſent*] Ryck. *cum ad internecionem delere potuiſſent*. hoc eſt occidere, ut alii loquuntur. GRAEV. Sic quoque Voſſ. 3. *Internicionem* rurſus Ryck. Toll. Duisb. & o. e. *interemptionem* Pal. pr. Vid. Cap. praeced. n. 16. Mox Reg. Q. *foederis ignominia flagrans pop. Rom.*

7. *Deditione Mancini*] Adde Vellej. 2, 90, 5. & quae notamus ſupra, 1, 16, 12. FREINSH. De deditione Mancini Appian. & Plutarch. l. d. Cicer. III. de Offic. 30. Flor. III. 14.

8. *Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto*] Nimirum, *Iter eſt, quacunque dat prior veſtigium*: ut loquitur P. Syrus: & vere Paterculus, 2, 3, 5. *Non ibi conſiſtunt exempla, unde coeperunt: ſed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime evagandi ſibi viam faciunt.* de qua re luculentiora promiſimus, ad Tacit. 13, 16, 5. GRUT.

9. *Acrius in caſtris*] Hunc locum Begerus, ſi ei credimus, reſtituit e Cod. Berol. At ego neque in ſcripto ullo libro, neque in edito aliter inveni; praeterquam in quibusdam Edd. Elzeviriorum, & iis, quas curavit Schrevelius, in quibus negligentia operarum editum erat *acrius in caſtris, quam cum Numantino.*

10. *Quippe*] Diſciplina militaris quibus artibus revocari poſſit, hoc ipſo, aliorumque ducum exemplis, docent, Veget. 3, 11. Frontin. 4, 1. Val. Max. 2, 7. FREINSH.

Injuſtis] Hoc contra neſcio quos, qui malebant *inſuetis*, recte tuetur Anna ex illo Virgil. III. Georg. 346.

Haud ſecus ac patriis acer Romanus in armis
Injuſto ſub faſce viam dum carpit.

quae in eamdem ſententiam laudat Veget. 1. de Re milit. 19. Nempe ut *juſtum* dicitur pro eo, cui modus ineſt; ita *injuſtum* pro immodico & nimio. Add. Gronov. ad Quintil. Declam. III. 16.

Servilibus maxime operibus] Imitatus hoc eſt Sylla. Vide Plutarch. in vita. FREINSH. Haec ſe non aequis oculis legere ſcribit Lipſ. v. de Milit. Rom. 6. Nam milites Rom. ipſos omnia opera caſtrorum feciſſe, numquam ſervos, niſi ſemel aut iterum, ob cauſas: quamquam iidem interdum adjuverint, milites ipſos omnia onera ſua portaſſe, nec iis ab Imperatoribus diſciplinae ſtudioſis permiſſum fuiſſe ſervum, aut iumentum ad eam rem habere, docet Ibid. Dial. 11. Sed Florus haec nunc ideo *ſervilia opera* vocat, quia ſub Ducibus diſciplinae militaris negligentibus, qua-

campo, noſtro cum milite, quam cum Numantino praeliandum fuit. Quippe aſſiduis & inju- 10
ſtis & ſervilibus maxime operibus attriti, ferre plenius vallum, qui arma neſcirent; luto inquinari, qui ſanguine nollent, jubebantur. Ad hoc ſcorta, calones, ſarcinae niſi ad uſum neceſſariae, amputantur. *Tanti eſſe exercitum*, 11
quanti imperatorem, vere proditum eſt. Sic redacto in diſciplinam milite, commiſſa acies: quodque nemo viſurum ſe unquam ſperaverat, factum eſt,

quales fuerant, qui ante Scipionem bellum cum Numantinis geſſerant, lixae & calones ſemper magno numero in caſtris erant, & opera caſtrorum faciebant. Ita Salmaſ. ad Spartian. Adrian. XIII.

Ferre plenius vallum] i. e. plures vallos, quam pro more, geſtare. Vallos ſecum ferebant milites, ut ſtatim ſe vallare ac munire poſſent, ſi caſtra ſubito locanda, aut alia neceſſitas eſſet. Lipſ. V. de Mil. Rom. II. Liv. XXXIII. 6. *Quintius poſtridie, vallum ſecum ferente milite, ut paratus omni loco caſtris ponendis eſſet, progreſſus.* Serv. in Virg. VI. Aen. I. *Conſuetudo erat militis Romani, ut ipſe ſibi arma portaret, & vallum.* Ferebant autem ſinguli plerumque ternos vel quaternos vallos in unum faſcem compoſitos. Polyb. XVII. 14. Pro his Scipio eos coëgit ſeptenos ferre. Epit. Liv. LVII. vid. Lipſ. l. d. *Plenus* pro copioſo & abundante obvium eſt. Sed non ſcio, quis praeterea *hoc vallum* dixerit pro *hic vallus.* Munitio tota caſtrorum & alia munimenta ſine diſcrimine *vallum* & *vallus* dicuntur. Scriptor Bell. Alexandr. c. II. *Omnibus viis atque angiportis triplicem vallum obduxerant; erat autem quadrato exſtructus ſaxo.* Gronov. III. Obſerv. 18. Vid. quae adnotantur ad Liv. VIII. 38. 7.

Scorta] Polyb. apud Valeſ. 208. Οὓς Σκιπίων ἑταίρας καὶ θύτας καὶ μάντεις ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου. FREINSH. Epit. Liv. LVII. *Duo millia ſcortorum caſtris ejecit.* Lipſius V. de Milit. Rom. 18 exponit mulieroſos. Sic Quintil. Declam. III. 3. *Inter Romanarum legionum manipulos ſcorta deligere, & ad ſtuprum trahere ſacramento rogatos.* Et ibid. II. *Itane tandem ſcorta ſua ſtipendium merentur, & ſub ſignis exoletos trahis?* Et *ſcortum* hac ſignificatione ſaepe apud Latinos. Curt. 10. I. *Amicos Regis non ſcorta ſe colere: nec moris eſſe Perſis mares ducere, qui ſtupro effeminarentur.* Liv. XXXIX. 42. *Philippum Poenum, carum ac nobile ſcortum.* Vid. Ald. ad Cicer. de Senect. XII. Torrent. ad Suet. Vitell. III. & Burm. ad Quintil. l. d. Appianus tamen, nam in eo leguntur, quae habet Suidas in ἑταίρας, fortaſſis e Polybio, cui Valeſius & Freinshemius haec tribuunt, p. 303. a Scipione ἑταίρας, meretrices, caſtris ejectas dicit. Sed praefero ſententiam Lipſii: nam femineus ſexus plane removebatur a caſtris Romanis. Et haec cauſa nefandae libidinis cum maribus in caſtris. Nec movet me auctoritas Appiani; nam hic vocem Latinam *ſcorta*, quae de utroque ſexu dicitur, tantum de ſequiore dici putare potuit. Add. annotata ad Liv. Epit. LVII. A Graeca militia quoque non abfuiſſe eam foeditatem,

ac-

eſt], ut fugientes Numantinos quiſquam videret.
12 Dedere etiam ſeſe volebant, ſi toleranda viris imperarentur. Sed quum Scipio veram vellet & ſine exceptione victoriam, eo neceſſitatum compulſi, primum, ut deſtinata morte in praelium rue-

argumento eſt Cinaedopolis, inſula parva Ceramici ſinus, ita dicta, quod in ea Alexander M. probroſos ex exercitu ſuo reliquit. Plin. v. H. N. 31. *Ad haec ſcorta* Ryck. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. Supr. c. 8. §. 3.

Neceſſariae] Nazar. Florent. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & vet. *neceſſaria*: quod Salmaſio melius videbatur. Nihil muto: ne quis ad omnia praecedentia referat.

Amputantur] Tolluntur, adimuntur. XXIV. 7. *Amputari moras jubent.* Cicer Somn. Scip. VI. *Quibus amputatis, cernis profecto, quantis in anguſtiis veſtra gloria ſe dilatari velit.* *Circumcidere* dicit Celſ. IV. 20. *Circumcidendum vinum eſt in totum annum.* Et VI. 9. *Vinum ex toto circumcidendum eſt.*

11. *Tanti eſſe exercitum*] Hinc Livius, 2, 39, 1. *rem Romanam, ducibus quam exercitu, fortiorem.* & 5, 28, 5. *multitudinem ſemper ferme regenti eſſe ſimilem.* Antigonus Gonatas, ſine literarum ad Zenonem, quae apud Laërtium leguntur: *qualis princeps fuerit, tales quoque illos, qui ejus imperio parent, plerumque evadere veriſimile eſt.* Claudian. in Eutrop. 2. 415:

Cum duce mutatae vires. . . .

& ita plane Livius, 5, 19, 3. Vide omnino Grut. ad Tacit. diſcurſum ſextum, & decimum. Adde ſupra, 2, 17, 13. Plutarch. Lucullo, cap. 30. Senec. ep. 104, 40. Juſtin. 4. 4, 7. & 6, 8, 2. Tac. H. 2, 68. H. 2. 73, 2. Claudian. de laud. Stilic. 1, 168. Salluſt. Jug. 32. Eccleſiaſt. 10, 2. Proverb. 29, 12. Freinsh.

12. *Viris*] Vid. *Indicem*, & Graev. ad III. 3. 8. Poſtulabant ſibi aequa imperari, quo nomine libertatem intelligebant, ut qui nullius imperio parere didiciſſent. Appian. in Hiſpan. p. 309.

Veram & ſine exceptione victoriam] Sic legati fatentur; *Jugurtham ſine ulla pactione, ſeſe regnumque ſuum in illius fidem tradere.* Salluſt. Jug. 62, 4. de qua deditionis ſpecie abunde diximus ad Livium, 42, 8. Gruter. Hodie vocant *ſich auf gnad und ungnad ergeben.* Freinsh. *Sine exceptione*, i. e. ſine conditione, pactione ulla. Senec. IV. de Benef. 34. *Ad omnia cum exceptione veniet, ſi nihil inciderit, quod impediat.* Petron. c. LXXXVI. *Cum hac tamen exceptione, ſi ille conſenſerit.* Plin. 1. Epiſt. 2. *Nec eſt, quod putes, me ſub hac exceptione veniam poſtulare.* Sueton. Caeſ. LXXVIII. *Nec deſtiterit per continos dies quidquam cuiquam, niſi ſub exceptione, polliceri, ſi tamen per Pontium Aquilam licuerit.* *Excipere* in venditionibus, aliiſque pactionibus proprie dicuntur, qui ſibi aliquid retinent, vel conditionem aliquam adponunt. Unde *exceptio* pro conditione & pactione. Vid. Raevard. II. Varior. 13. Briſſon. de V. S. Torrent. ad Horat. II. Sat. 285. & Gronov. ad Senec. Epiſt. XXX. & ad Controv. II. Ita ſupr. II. 6. 3. *Saguntus foedere in libertatem excepta.*

Primum] Ea vox non ab auctore; nec ulli rei videtur eſſe. Freinsh. Sane non magnae rei eſt, & omiſit eam Begerus; ſed tamen contra omnes libros. Et poteſt ita accipi, eos primum voluiſſe pugnantes mori: deinde, ubi hoc non concedebatur, alia iniviſſe conſilia, quae mox referuntur. Apertior eſſet ſen-

tuerent, quum ſeſe prius epulis, quaſi inferiis, impleviſſent, carnis ſemicrudae, & celiae: ſic vocant indigenam ex frumento potionem. Intel- 13
lectum ab Imperatore conſilium: itaque non eſt permiſſa pugna morituris. Quum foſſa atque lori-

ſententia, ſi paullo poſt ſcriptum fuiſſet, *deinde, quum foſſa* .... ſed *primum* etiam apud alios ſaepe ſolum ponitur, non ſequentibus particulis *deinde, poſtea*, aut ſimilibus. Vid. Manut. ad Cicer. II. Epiſt. Fam. 9. & VII. 23. Fabric. ad Cicer. I. Offic. 14. & Stewech. de Partic. Sed tamen non bene fluit oratio.

Deſtinata morte] Juſtin. XX. 3. *Omiſſa ſpe victoriae in deſtinatam mortem conſpirant.*

Epulis, quaſi inferiis] Paſſim animadvertas hunc morem apud noſtrum, 4, 2, 69. 4, 12, 50. & Tacit. 2, 31. Appian. I. Civil. pag. 379. Oroſ. 5, 18. & alios. rationem reddit Salomon ille ſapientiſſimus, Proverb. 31, 6. & Livius, 26, 14, 3. *Ut alienentur mentes ab imminentis ſenſu mali.* Hodie Turcis in praelium profecturis familiare eſt, ex albo papavere confecti opii eſu munire pectus adverſus incerta eventuum, quod *Maſſac* vocant, referente Bauhino, in Pinace ſuo Medico. Adde Caſaub. ad Baronium, 16, 80. FREINSH. Item Rupert. ad h. l. & Cuper. ad Auctor. de Mortib. Perſecut. c. XLIX. Senec. I. de Ira 13. *Multi meliores ad ferrum fuere male ſobrii.*

Celiae] Cereviſiae, ut fere vocatur, genus. Vide late de hac re Hadrianum Junium, animadverſionum 2, 12. & Lindenbrogium, ad Ammian. 26, 22. Quibus adde lepidum epigramma Juliani, ab Eraſmo verſum hoc modo:

Bacche quis? unde venis? verum tibi dejero Bacchum,
Te haud novi, tantum eſt cognitus ille Jovis.
Is nectar redolet, hircum tu: dic, age, num te
E ſpicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et frumentigenam, nec Bromium, imo Bromum.

Item Plinium, 14, 22. in fine. FREINSH. De *celia* eſt Epiſtola Boxhornii ad Blancardum in Epiſtolis Boxhornii, & Crenii Analect. p. 215. *Caeliae* Naz.

Sic vocant indigenae ex frumento potionem] Hoc ſequor: ſed habetur in libris optimis: *Sic vocant indigenam ex frumento potionem.* Indigenam potionem, ἐπιχώριον πόμα, & fortean ita ſcripſerit Florus. quod temere non affirmarim. SALM. Nazar. *indegenam*. Pall., quidam libri Vineti, Fran. Magl. Berol. Duisb. Voſſ. I. & V. e. *indigenam*. Hoc prius probaverat Salmaſius. Et recte quidem. Plin. XIV. H. N. 6. *De indigena vino.* Sidon. XXII. Carm. 27. *Indigenam fulminis ignem.* Gell. II. 24. *Neque vino alienigena, ſed patrio uſuros.* Valer. Max. I. 5. *Extera, id eſt, alienigena exempla. Vocat indigena* nonnulli libri Vineti & Voſſ. 2.

Ex frumento] Tac. in Germ. 23. I. *potui humor, ex hordeo & frumento, in quandam ſimilitudinem vini corruptus.* FREINSH. Etiam aliae gentes potione e tritico, hordeo, pane, vel milio utebantur. Vid. Vinet. & Rupert. ad h. l. & Pichen. ad Tacit. l. d. Add. huc, quae ad *l.* 9. *D. de tritic. vin. ol. leg.* ſcribit Cujac. XXIV. Obſ. 39.

13. *Non eſt permiſſa pugna morituris*] Prudenter; cum deſperatis enim

lorica, quatuorque caſtris circumdatos fames
premeret; ab duce orantes praelium, ut tan-
14 quam viros occideret, ubi non impetrabant, pla-
cuit eruptio. ſic conſerta manu plurimi occiſi: &
quum urgeret fames, aliquantiſper inde vixere.
Noviſ-

enim pugnare, nihilo ſanioris ſit. quapropter id ſedulo caverunt maximi duces. Ageſilaus pugnare ob hanc cauſam noluit cum Meſſeniis, apud Polyaen. lib. 2. Frontin. 2, 1, 10. & cum Thebanis, apud Diodor. 15, 33. Emperamus Spartanus cum Meſſeniis, apud Pauſan. Meſſen. pag. 257. Pelopidas cum Phocenſibus apud eundem Polyaenum dicto libro. Omnesque ii quos recenſet Frontinus 2, 6. quibus adde Aribaeum apud Polyaen. lib. 7. Syracuſanos apud Thucyd. 7, 15, 10. Locris certe a Crotoniatis pugnare coactis, *non alia cauſa victoriae fuit, quam quod deſperaverant.* Juſtin. 20, 3, 6. Marius *forti deſperatione viam ſpei fecit.* Oroſ. 5, 15. Adde infra 3, 3, 8. Adde Tac. H. 3, 60, 5. Latron. declam. in Catilin. 3, 8. Tac. 12, 31, 8. Juſtin. 1, 6, 12. Cronic. del Peru 2, 213. Xenoph. pag. 643. ubi Epaminondam Spartae imminentem a paucis oppidanis pulſum refert; addens ὡς τοὺς ἀπονενοημένους οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. Inſigne rei hujus exemplum apud Fulgoſ. 6. 11. de Gandavenſibus. Ii enim a Ludovico Flandriae Comite obſidio preſſi, cum dedere ſe vellent, ſi toleranda viris imperarentur: ille autem, pedibus nudis, abjectis exterioribus indumentis, aperto capite, fune in collum accepto, veniam petere juberet: indignitate rei ad deſperationem acti, cum quinque millibus eruptione facta, hoſtilem exercitum 30000. ceciderunt. FREINSH.

Lorica] Adde infra, 3, 10, 25. Plura in *Indice*. FREINSH. *Loricam* hic & III. 10, 25. pro toto aggere ponit. Vid. Lipſ. in *Indice*, & Schel. ad Hygin.

Quatuorque caſtris] Appian. in Hiſpan. p. 306. tradit, a Scipione gemina caſtra ad Numantiam facta, & eorum alteris ipſum, alteris Fabium fratrem ejus praefuiſſe. *Quatuor caſtris* dicit, pro quaternis, & IV. 12. 54. *tria caſtra* pro ternis, contra canonem Grammaticorum, qui ſingulari carentibus diſtributiva jungenda dictant. Servius ad Virg. VIII. Aen. 168. *Cicero per epiſtolam culpat filium dicens male eum dixiſſe, direxi litteras duas.* Sed hoc non eſt perpetuum. Tacit. 2. A. 71. *Numerate ſex liberos.* Sueton. Caeſ. L. *Poſt tres liberos.* Sic *jus trium liberorum* ex Lege Jul. de Maritand. ordin. apud Plinium & alios. Et *tres, quatuor, quinque liberi* in libris JCtorum ſaepe.

Fames] Vide ſupra, 1, 10, 2. & infra, 3, 22, 9. FREINSH.

Ab duce orantes praelium] Scripta lectio, *orante.* Lege, *orant.* ſequitur enim in iiſdem ſcriptis, & *ubi hoc non impetrabant.* quod magis placet. SALM.

Tanquam viros] Nam ille alter pereundi modus, viliſſimos fortiſſimosque non diſtinguit. Senſerunt hoc Alexandri milites cum *quererentur clariſſimum regem non in acie ſaltem, non ab hoſte dejectum, ſed abluentem aqua corpus ereptum eſſe.* Curt. 3, 5, 5. Non pigebit ſubjicere verba Heinſii: quem literarum hac tempeſtate principes inter, conſenſus doctorum numerat. ea ſunt autem in laudatione funebri Principis Mauritii, de obſidione Bredana. *hoſti nova haec obſidionis ratio placere coepit, qua de fame ac egeſtate militis, non de virtute, triumphatur, qui nihil gravius indigniusque tulit, quam quod praeliis ab hoſte intercluſus, ad ignaviam*

Noviſſime conſilium fugae ſedit: ſed hoc quoque, ruptis equorum cingulis, uxores ademere, ſummo ſcelere, per amorem. Itaque deplorato exitu, in ultimam rabiem furoremque converſi, poſtremo mori hoc genere deſtinarunt. Duces

viam redigeretur, expugnatus antequam oppugnaretur. FREINSH.

Ubi non impetrabant] Ryck. *ſed ubi hoc non impetrabant.* quod vulgatae praefero. GRAEV. In Ryck. *hoc* legi non videram. Salmaſius e Naz. adnotarat *ubi hoc n.* e Pal. 1. *ſed ubi hoc n.* e Pal. 2. *& hoc ubi n.* quod etiam in Fran. & Magl. eſt. *& hinc ubi* Voſſ. 2. *ſed ubi non* Regg. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *ubi non* Flor. & Voſſ. 1. Sed haec levia ſunt. *Orantes* non video quomodo retineri poſſit: nam non cohaeret oratio haec, *ab duce orantes praelium placuit eruptio.* Perizonius pro eo quoque ſcripſerat *orant.* Videtur ſcribendum ac diſtinguendum, *ab Duce orant praelium, ut t. v. occideret. ubi non impetrabant, p. e.* Neſcio tamen an *orantes* relinqui, & hoc totum ita accipi poſſit, *ubi ab Duce praelium orantes non impetrabant, placuit eruptio.* Hoc placet Wopkenſio II. Tullian. Lect. 15. ut ſuppleatur *iis*, quod ego quoque excludi non volebam. Non diſſimile eſt hoc Livii III. 70. *Unde quum eadem reverti poſſet ad ſuos -- terga impugnare hoſtium ſatius viſum eſt.* Begerus *orant praelium . . . & ubi non i.*

14. *Inde*] Hoc eſt, ex cadaveribus occiſorum. meminit Val. Max. 7, 6, 2. ext.: *capta jam urbe complures inventos, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes* Idem Petronius, fine Satyrici. utrobique ſimilia invenies exempla. quibus accenſeas & illud Perſarum ſub Cambyſe, apud Senecam de ira, 3, 20. Adde quod ex Olympiodoro narrat Photius, biblioth. cod. 80. *Dum Vandali Hiſpanias vaſtarent, qui in muratas ſe urbes Romani receperant, eo inedia adacti ſunt, ut invicem ſe laniando edere cogerentur. Ibi mulier una, quatuor liberorum mater, omnes devoravit.* Nota ſunt quae acciderunt Hieroſolymorum obſidio. Adde Reg. 4. 6, 15. & Tac. Agric. 28, 3. de Uſipiis. FREINSH.

Ruptis equorum cingulis] Nempe, quibus ſtragula & ephippia adligabantur; de quibus Ovid. Remed. Amor. v. 238. Apulej. de Deo Socr. pag. 54. Ed. Elmenh. Claudian. Epigr. XX. XXI. & XXIV. ubi etiam *zonas* & *balteos* vocat. Non ſcio unde hoc acceperit Florus. Sed mihi valde ſuſpectum eſt. Nam primum plerique veterum ita periti erant equitandi, ut nullo negotio etiam ſine ſtragulis & ephippiis equis vehi poſſent. Vid. Lipſ. III. de Mil. Rom. 7. Deinde, non facile credi poteſt, Numantinos tam arcta obſidione preſſos, qualem deſcribit Appianus, conſilium per munitiones hoſtium cum equis erumpendi capere, vel de ejus ſucceſſu quidquam ſperare potuiſſe. Denique, ſi jam tanta fames in urbe erat, ut ne humanis quidem cadaveribus abſtinerent obſeſſi, quod etiam alii prodiderunt, nequaquam credibile eſt, iis equos ad fugam ſuperfuiſſe. Appian. quidem in Hiſpan. p. 309. eos nec pecudem, nec herbam amplius, qua veſcerentur, habuiſſe ſcribit.

15. *Itaque etiam deplorato exitu*] Illud *etiam* non agnoſcit optimus librorum Nazarianus. & iſto auctore expungere debes. adde, ſi vis, & veterem editionem, quae cum Nazariano convenit, ut ita pluribus auctoribus expungas. SALM. Adde Nazarian. & veteri editioni Ryckia.

ces ſuos, ſeque, patriamque, ferro & veneno,
16 ſubjectoque undique igne peremerunt. Macte fortiſſimam, &, meo judicio, beatiſſimam in ipſis malis civitatem! aſſeruit cum fide ſocios, populum orbis terrarum viribus fultum ſua manu, aeta-

Ryckianum, qui *etiam* aeque ut illi ignorat. GRAEV. Ignorant & alii ſcripti. E Voſſianis quidem adnotatum erat; ſed ſuſpicor ibi aliquid erroris eſſe: nam *etiam* erat in Ed. quae cum Voſſ. collata erat.

Hoc genere] Theogenem quendam hujus facinoris auctorem facit Val. Max. 3, 2, 7. ext. Vide & Senec. de ira, 1, 11. Simili ratione, vel furore potius, a victorum poteſtate ſe ſuaque vindicarunt, *Abydeni*, apud Polyb. 16, 16. *Aſtapenſes*, Liv. 28, 22. *Axiothea* Nicoclis, apud Polyaen. lib. 8. *Butes* Perſa, Plut. Cimone, cap. 13. quam *Borgen* vocat Polyaen. lib. 7. *Cantabri*, infra, 4, 12, 50. *Cappadoces*, Juſtin. 13, 6, 2. *Carthaginienſes*, Florus, 2, 15, 17. Val. Max. 3, 2, 8. ext.: *Cimbricae* feminae, infra, 3, 3, 29. *Gallica quaedam gens*, Oroſ. 5, 14. Adonis Chronic. ſub anno 4690. *Iſaurenſes*, Diodor. 18, 22. *Iſtri*, Livius, 41, 11. *Judaei*, Joſeph. de bell. Jud. 6, 28. & 7, 18. *Magdeburgenſes*, ſi vera eſt quorundam narratio, nuper: *Marmarenſes*, Diodor. 17, 25. *Metulii*, Appian. Illyrico: *Saguntini*, ſupra, 2, 6, 4. *Scapula*, Hirtius de B. H. cap. 33. *Sidonii*, Diodor. 16, 45. *Sobii*, Curt. 9, 4, 6. *Taochori*, Xenophon, de exped. Cyri, lib. 4. *Thalenſes*, Salluſt. Jug. 76, 6. *Theoxena*, Liv. 40, 4. *Turci*, in expugnatione Naupacti, Jovi. Hiſt. lib. 31. *Vaccaei*, Liv. epit. 53. *Xanthii*, Plut. Bruto, cap. 74. Quibus adſcribam quae in citato opere de nautis Belgicis, ab hoſtibus oppreſſis, praedicat Heinſius: *navibus accenſis, pulvere icti, & cum hoſte in aërem eliſi, quia non vincuntur, ex opinione ſua vincunt.* FREINSH. Aliter nonnihil de Numantinorum exitu narrant Appian. p. 310. Valer. M. l. d. & Oroſ. 5. 5.

16. *Macte fortiſſimam*] Ita quidem edendum curavi; ſi cui minus placeat, non impedio quin reſcribat antiquam lectionem, quam in variis inveniet. *macte fortiſſimam civitatem*, videtur dixiſſe, ſicut dicitur, *bene me*, *bene te*, *bene nos*, &c. apud Plautum: ſic Tibull. lib. 2.

Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.

hinc *benedicere aliquem*. nam illud, *aſſeruit*, ad ſequentia pertinet, *cum fide ſocios. aſſeruit ſocios cum fide*, h. e. *fideliter*, *bona fide*. ita loquuntur auctores. ſicut *cum ſummo ſtudio*, Salluſt. Cat. 51, 33. *cum cura*, Livius, 3, 4, 4. *cum bona fide & gratia*. qualia loca multa notavi in Indice Taciti. Ceterum, hunc μακαρισμὸν Florus, non ut Rom., ſed ut Hiſpanus, aut Hiſpanienſis, addit. FREINSH. Magl. *macte fortiſſimam*. Ryck. *macteque etiam fortiſſimam*. Ceteri ſcripti, & o. e. v. *macte eſſe fortiſſimam*. Credo *eſſe* illud partim ortum a prava diſtinctione, quae eſt in Duisb. Fran. & v. e. in quibus *aſſeruit* conjungitur cum ſuperioribus; partim ex eo, quod non ſatis intelligerent rationem & uſum vocis *macte*. Eſt quidem ſupplendum *eſſe*, ut integra oratio ſit, *macte eſſe jubeo fortiſſimam civitatem*, quemadmodum ap. Liv. 11. 12. *Juberem te macte virtute eſſe*: ſed non neceſſe eſt addi. De formulis *macte*, *macte eſto*, *macte eſſe jubeo*, multa Scalig. 1. Epiſt. 20. Catan. ad Plin. Panegyr. XLVI. & Noriſ. Cenotaph. Piſan. Diſſert. III.

C.

aetate tam longa ſuſtinuit. Noviſſime maximo duce oppreſſa civitas, nullum de ſe gaudium hoſti reliquit. Unus enim vir Numantinus non 17
fuit, qui in catenis duceretur. Praeda, ut de pauperibus, nulla: arma ipſi cremaverant: Triumphus fuit tantum de nomine.

c. 5. Ryck. deinde *beatiſſimam etiam in i. m.*

17. *Unus enim vir*] Diſſentit Strabo, lib. 3. & Appianus, pag. 311. ſed a noſtro ſtat Veget. 3, 10. ubi vulgatum alteri praefero; nec enim tam abſurdus inde enaſcitur ſenſus, ut videbatur Viro docto, ſed germanus omnino & probus: *Scipio*, ait, *Africanus ſub aliis imperatoribus Hiſpanienſes exercitus frequenter victos accepit: hos diſciplinae regula cuſtodita, &c. cum ipſis denique Numantinos capta civitate ſic concremavit* (alii, *ſuperavit*) *ut nullus evaderet. cum ipſis*, ſubaudi *exercitibus*. Sic Tac. 1, 25, 5. *praecipuam ipſi fortiſſimarum legionum curam, quibuscum tot bella toleraviſſet*. De triumpho Scipionis Plin. 33, 11. FREINSH. Haec verba *unus enim vir* Grutero videntur irrepſiſſe ex gloſſa. GRAEV. Sed ſunt in omnibus libris. Salmaſius adſcripſerat, *unus non fuit*, οὐδ' εἷς, more Graecorum ſcilicet.

CAP. XIX.

HActenus populus Romanus pulcher, egregius, pius, ſanctus, atque magnificus: reliqua ſeculi, ut grandia aeque, ita vel magis turbida 1

Quae hoc capite continentur, patent ex ante habitis, & poſt habendis capitibus. Unde Romam vitia irrepſerunt, docet Auguſt. Civit. 2, 21. & 3, 21. ſic ad idem: *Tunc primum*, inquit, *per Cn. Manlium Procoſ. de Gallograecis triumphantem, Aſiatica luxuria Romam omni hoſte pejor irrepſit. Tunc enim primum lecti aerati, & pretioſa ſtragula viſa perhibentur: tunc inductae in convivia pſaltriae, & alia licentioſa nequitia.* Plura Livius, 39, 6. Plinius, 33, 11. Notanter Juſtinus, 36, 4, 12. (ubi Berneccerus.) Lege Juvenalem, *Sat.* 3, 58. &c. & 6, 298. &c. CAMERS. Confer cum hoc capite infra, 3, 12. FREINSH.

1. *Reliqua ſecula ut grandia aeque*] Grande ſane vitium hujus lectionis; quod minimo tamen labore poteſt tolli. An ab hoc tempore tot ſecula fluxerunt uſque ad Caeſaris & Pompeji furores civiles? Vix profecto triginta anni, plus aut minus, interjacent, ab hac Numantiae everſione uſque ad illa bella civilia. Scribendum itaque: *Reliqua ſeculi, ut grandia aeque, ita*

bida & foeda, creſcentibus cum ipſa magnitudi-
2 ne imperii vitiis: adeo ut ſi quis hanc tertiam ejus
aetatem tranſmarinam, quam ducentorum annorum fecimus, dividat, centum hos priores, quibus Africam, Macedoniam, Siciliam, Hiſpaniam domuit, *aureos* (ſicut Poëtae canunt)
3 jure meritoque fateatur: centum ſequentes *ferreos* plane & cruentos, & ſi quid immanius: quippe qui Jugurthinis, Cimbricis, Mithridaticis,

ta vel magis turbida & foeda. SALM. *Saeculi*] Sic Pall. o. hactenus editi, *ſaecula*: nihilo forte pejus, niſi obſtarent tot membranae. GRUT. *Reliqua ſeculi*] Firmat Ryckianus hanc ſcripturam a doctis redditam Floro. N. Heinſius tamen malebat *reliqua ſecuta, ut grandia aeque, ita vel magis turbida & foeda.* Paullo poſt idem codex: *quae etſi juncta inter ſe ſunt omnia atque confuſa.* Cum & in aliis codicibus ſic legatur, merito pridem probarunt eruditi editores. GRAEV. *Seculi* etiam Magl. Duisb. Berol. & vett. edd. Fran. *ſecundi*, quo ipſo tamen confirmatur id, quod probant Viri docti. Vulgata ſcriptura ſequentium verborum eſt in Naz. Berol. Duisb. Voſſ. 1. & 2. (niſi quod hic pro *aeque* habet *atque*) & o. v. e. In ceteris valde variat. Pal. 1. *ut ſeculi* & *aequa*, Pal. 2. *ita aeque vel.* a Regg. & Fran. abſunt *ita vel*, a Ryck. *ita*, a Flor. & Magl. *vel*, a Voſſ. 3. *aeque*. Flor. & Magl. etiam *ita aeque.*

Creſcentibus cum ipſa magnitudine imperii vitiis] Ea mente Tacit. H. 2, 38, 1. *Vetus ac jam pridem inſita mortalibus potentiae cupido, cum imperii magnitudine adolevit,* &c. Adde infra, 3, 12, 11. FREINSH.

2. *Quam ducentorum annorum fecimus*] Supra Prologo num. 8. unde magis apparet, ipſius auctoris eſſe lectionem, quam ibi repoſuimus. IDEM. *Ejus* abeſt a Ryck. Berol. Duisb. & v. e.

Aureos] De aurea aetate, & aliis, & cur ſic dicta, notavi multa, primo in Ruffinum, in annotationibus Claudiani. CAMERS.

3. *Centum ſequentes*] Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *centum vero ſequentes.* Magl. *centum quoque ſequentes.*

Quippe qui Jugurthinis] Tollius Fortuit. XXIX. *Quippe quis Jugurthinis . . . immiſcuerit.* Nam putat haec referenda eſſe ad Populum Rom. de quo paullo ante dixerat, *quibus Africam, M. S. H. domuit*; non ad annos. Vulgata ſatis ferri poteſt. nam *tempus* ſaepe ponitur pro hominibus. Vid. ad Praefat. Lib. 1. n. 6. Cicer. pro Sext. VI. *Fuerat ille annus in Reipubl. magno metu & multorum timore, tanquam intentus arcus in me unum.* Paullo poſt Duisb. Fran. & v. e. *Graccanas.*

Ne quid turpitudini deſit] Nam haec etiam turpiora erant, quam Servilia. Infr. III. 20. 1.

4. *In ſe ipſe converſus*] Juſtin. 44, 2, 2. de Hiſpanis: *Si extraneus deeſt, domi hoſtem quaerunt.* Ubi vid. not. Bernec. FREINSH.

Caeſaris manibus] *Manibus* deſideratur in Berol. Duisb. & v. e. probantibus Tollio & Begero, qui id ab Edit. ſua excluſit. Poterat abeſſe, & e ſuperioribus repeti *bellis.* Sed metaphora a furentibus, qui manus in viſcera ſua convertunt, poſtulat ut retineatur.

Et nefas] Non diſplicet ſententia Acidalii, qui, ad Vellej. 2, 59.

1. *hi*

cis, Parthicis bellis, Gallicis atque Germanicis,
quibus coelum ipſum gloria aſcendit, Gracchanas,
Druſianasque caedes, ad hoc Servilia bella miſ-
cuerunt: &, ne quid turpitudini deſit, Gladia-
toria. Denique in ſe ipſe converſus Marianis, 4
atque Syllanis, noviſſime Pompeji, & Caeſaris
manibus, quaſi per rabiem, & furorem, & ne-
fas, ſemet ipſe laceravit. Quae etſi juncta inter 5
ſe ſunt omnia atque confuſa, tamen quo melius
appa-

1. *hei nefas* reſcribendum arbitratur, quamvis etiam abjici poſſit iſtud *&*, ut legatur (*nefas!*) ſicut infra 2, 20, 7. & 4, 2, 14. & alibi. FREINSH. Poſterius placebat Tollio, Ryckio, & Perizonio. *Nefas* ita poſitum eſt abominantium & averſantium rem aliquam. Infr. III. 21. 1. Virgil. VII. Aen. 73.

Viſa (nefas) longis comprendere crinibus ignem.

Et VIII. 687.

. . . . ſequiturque (nefas) Aegyptia conjux.

Catull. Carm. LXIX. 89.

Troja (nefas) commune ſepulcrum Europae Aſiaeque.

Add. Toll. ad Auſon. Epiſt. IX.

Semet ipſe laceravit] More furentium ſuos ipſe artus & ſua membra caedens, quod de Macedonibus dixit Juſtinus, 13, 6. 17. Quomodo Sidonius, Carm. 5, 511.

. . . . Pharſalica Caeſar
Arva petens, ſubitas ferro compeſcuit iras.
Sed ſua membra ſecans . . .

FREINSH.

5. *Quae etſi involuta inter ſe*] Quis hujus lectionis auctor fuerit, ignoro. Nam prima editio & libri calamo exarati habent, *quae etſi juncta inter ſe ſunt omnia, atque confuſa.* Atque ita reponendum cenſeo. SALM. Sic v. e. ac fere Pall. nam Naz. habet *quae ſi juncta.* GRUTERUS. Acidalius tamen ad Vell. 2. 99. 4. *ſi* retinet, & per ob explicat. FREINSH. Acidalius laudat Edit. Florentinam, quae eſt, opinor, Juntina, in qua *ſi* legitur, ut & in Ed. B. S. P. & A. Gronovius quoque IV. de Pec. Vet. 4. ſcribit in Naz. *ſi* eſſe, & audiri debuiſſe doctos, qui id probarunt. Gruterus quidem e Naz. profert *ſi*, ſed Salmaſius ex eo adnotaverat *etſi*. Et hoc etiam alii ſcripti habent. *Si* infinitis locis veteres dicunt pro *etſi*. Sed ideo non ſtatim pro *etſi* contra libros vett. ſubſtituendum eſt *ſi*. *Involuta* habet Voſſ. 3. & al. edd. vett. fortaſſis etiam quidam libri Vineti, qui ita edidit; *juncta* ceteri s. & v. e.

Quo melius appareant] Recte, nec ſine exemplis optimorum ſcriptorum. Vide Curt. 5, 1. 1, & 2. Tac. 12, 40, 11. & 13, 9, 7. Vellej. 1, 14, 1. Sic Appianus bellum Viriathicum ſeorſim congerit, &, ſi quid eodem tempore in Hiſpania geſtum eſt, in alium locum rejicit. Adde infra, 3, 12, 14. & Suetonium, Auguſto, 9, 1. Eodem conſilio Ovid. Faſt. 1, 61.

Haec mihi dicta ſemel, totis haerentia faſtis,
Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.

Aliter tamen Siſenna, apud Nonium, verbo *Saltuatim*. FREINSH. Similis locus in Sueton. Ner. XIX.

Virtutibus obſtrepant] Anna Fabri παρεμφερίζειν, ne ſceſera ſint impedimento virtutibus. Potius, ut ne, ſi ſcelera cum virtutibus miſceantur, & ſimul commemorentur,

appareant, ſimul & ne ſcelera virtutibus obſtre-
6 pant, ſeparatim proferentur: priuſque, ut coepimus, juſta illa & pia cum exteris gentibus bella memorabimus, ut magnitudo creſcentis in dies imperii appareat: tum ad illa civium ſcelera, turpesque & impias pugnas revertemur.

ea re virtutes minus adpareant, & minus conſpici atque intelligi poſſint. Eſt ſermo ab auribus ad mentem tranſlatus: nam *obſtrepere* proprie eſt ſtrepitu facto turbare & impedire.

6. *Juſta & pia bella*] Eodem modo III. 12. 14. *domeſticos motus* opponit *externis & juſtis bellis*. Briſſon. IV. Formul. p. 344. frequens illud apud veteres epitheton *juſti piique belli* ex ſolenni apud Romanos ſciſcendi, decernendi, & indicendi belli ritu ortum putat. Haec fortaſſis olim cauſa illius adpellationis fuerit. Sed Florum eo reſpicere non arbitror. Nam is inter pia & juſta bella etiam bella Caeſaris cum Germanis & Gallis, Pompeji cum Tigrane, & Craſſi cum Parthis ponit, quibus bellum publice juſſum, & indictum fuiſſe non facile probari poterit. *Juſta ac pia bella* Floro, ut ipſe ſatis oſtendit, ſunt omnia, quae geruntur adverſus gentes exteras; quas illi, teſte Salluſtio in Orat. I. de Ordin. Republ. natura hoſtes putabant: ut Graeci alienigenas & barbaros, quod dicit legatus Philippi in concilio Aetolorum apud Liv. XXXI. 29. add. Demoſth. & Schol. illius in Mid. pag. 331. Ed. Lamb. Contra *impia*, quae geruntur adverſus patriam, ut Virg. VI. Aen. 612.

. . . . *Quique arma ſequuti*
Impia. . . . .

Quae adverſus tyrannos ſuſcipiuntur, itidem *juſta ac pia* ſunt: nam hi hoſtes ſunt patriae. vid. Sueton. Galb. c. X. *Cum externis* Ryck.

CAP. XX.

Bellum Aſiaticum.

1 VIcta ad occaſum Hiſpania, populus Romanus

Vetus e. orditur hinc librum tertium: neque aliter Pal. tert. non male. (immo optime.) retinui tamen vulgatam diſtinctionem, ob hujus ſuperiorisque ſaeculi Viros, qui in ſcriptis ſuis capitum numerum alterum producunt allegantque: tanto quidem magis, quod caput iſtud ſuperioribus adnectant Pal. pr. ac ſec. GRUTERUS. Qua[e] hi[c]

nus ad Orientem pacem agebat; nec pacem modo, ſed inuſitata & incognita quadam felicitate, relictae regiis hereditatibus opes, & tota inſimul regna veniebant. Attalus rex Pergamenorum, regis 2
Eumenis filius, ſocii quondam commilitonisque no-

hic de Attali regis teſtamento dicuntur, habentur a Plinio 33, 11. Val. Max. 5, 2, 3. ext. Epit. Liv. (58, &) 59. Juſtin. 36, 4, 5. Strab. lib. (13. pag. 429. &) lib. 14. pag. 444. Euſeb. lib. temp. Auguſt. Civit. 13, 11. Appian. Mithridat. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 8. Advertendum, Aſiam bello captam, Attalo regi muneris loco poſſidendam pop. Rom. tribuiſſe &c. Lege Valer. Max. 4, 8, 4. Attalus enim contra Philippum Maced. regem, & contra Antiochum pro Rom. pugnaverat. Acron Carm. 2, 18, 5. vult ex Horatii ſententia, Romanos non jure factos Attali heredes. CAMERS. Adde Vellej. 2, 4. & Sext. Ruffum. FREINSH.

1. *Victa ad occaſum*] Alter Palatinus ab hoc capite exorditur librum tertium hujus operis: alii libri tantum a ſequenti, ut hactenus omnes editi. SALM. In libro Duisb. quoque huic capiti praeſcribitur: *Incipit Liber tertius;* eamque diviſionem non ſine ratione probant Voſſ. ad Vell. II. 51. & Ryck. & Perizon. ad h. l. In Reg. Q. ad caput praecedens ſcriptum erat, *Argumentum in ſequentia hujus tertii libri.* In Voſſ. 3. ibidem, *Incipit novus liber.*

Pacem agebat] Sic ſaepe veteres. & contra, *bellum agere.* Vid. Gronov. II. Obſerv. 3. & Heinſ. ad Ovid. II. Triſt. 230. Reg. Q. *ab oriente.*

Et tota inſimul regna] Nazarianus, *inſemel.* & fortaſſe melius, de qua voce in librum primum diximus. SALM. *Inſemel* etiam Magl. & Voſſ. 1. *in ſemet* Fran. *in ſemu* Voſſ. 2. vid. ad Praefat. l. 1. n. 3. Tollius pro *veniebant* malebat *obveniebant.* Si id eſſet in libris Flori, nihil mutandum foret. Nam & ita Juſtin. XXXVIII. 5. Plin. VII. Ep. 11. & Cicero ipſe, aliique optimi Scriptores. Sed non minus rectum eſt *venire.* Cicer. II. Verr. 14. *Huic hereditas facile ad HS. tricies venit teſtamento propinqui ſui.* Et rurſus ibid. c. 18. & 22. Id. II. Phil. 16. *Hereditates mihi negaſti venire.* Add. Graev. ad Lucian. Dial. Zenophant. & Callidem. & ad Iuſtin. XIII. 4. Haec autem potiſſimum dicuntur de hereditatibus teſtamento relictis; *redire* de legitimis. Vid. Briſſon. de V. S.

2. *Regis Eumenis filius*] Ita quidem Strabo etiam, & Oróſ. 5, 8, ſed Juſtinus, 36, 4, 1. patruum ei facit Eumenem. FREINSH. Juſtinum erraſſe conſentiunt Docti. Conſulendi ſunt Bongarſ. ad l. d. Reineſ. III. Var. Lect. 2. Rupert. ad Beſold. c. XII. & Spanhem. de Praeſtant. & Uſu Numiſm. diſſ. VIII. c. 6.

In bonis regis haec fuerant] Larga quidem & liberali interpretatione Romanorum. nam aliter ſecus videri poſſit; ut privatum tantum inſtrumentum intellexerit Attalus. Regna enim, niſi quae aliquis acquiſiverit armis, regum ita non eſſe videntur, ut in externos transmitti poſſint, abſque conſenſu populi. Eodem tamen modo poſtea Romanis legata dicuntur regna; *Aegypti*, apud Cicer. de L. Agrar. 1, 1. & 2, 16. *Bithyniae*, Epit. Liv. 93. Vellej. 2. 4, 1. Cicer. de Agrar. 2, 15. Eutrop. 6, 4. Sex. Ruff. *Cappadociae*, Jordan. de ſucceſſ. regn. cap. 55. *Cyrenarum*, Epit. Liv. 70. Appian. fine Mithrid. Juſtin. 39, 5, 2. Ammianus, extremo libro 22. quod male confundunt, ad dicta Ciceronis loca

noſtri, teſtamentum reliquit: *Populus Romanus bonorum meorum heres eſto.* in bonis regis haec fue-
3 runt. Adita igitur hereditate, provinciam populus Romanus non quidem bello, nec armis; ſed quod
4 eſt aequius, teſtamenti jure retinebat. Sed hanc, difficile dictu eſt, utrum facilius amiſerit, an recu-

cum Alexandrino, interpretes. *Paphlagoniae*, Jordan. dict. loc. *Thraciae*, Dio 47, 4, 9. FREINSH. Virdungus apud Rupertum exiſtimabat hic nonnulla excidiſſe. Perizonius contra haec verba ſuſpecta habebat, tamquam e gloſſa. Non multum bonae ſententiae in illis inveniri poſſum. Sed ſunt in omnibus libris.

Haec fuerant] Melius, *in bonis regis haec fuerunt.* SALM. *Fuerant*] Ryck. *fuerunt*, ut Salmaſius legendum vidit, ex libris, an conjectura incertum. GRAEV. Salmaſius ita legi volebat e Nazar. & Pall. cum quibus praeter Voſſ. 1. conſentiunt omnes alii ſcripti, & vett. edd.

Retinebat] i. e. tenebat, compoſitum pro ſimplici. Voſſ. ad Vellej. II. 51. Liv. XXI. 45. *Agnum laeva manu, dextra ſilicem retinens.* Catull. Carm. LXV. v. 8.

Diva retinens in ſummis urbibus arces.

Vid. ibi Statium. Sic alibi *reddere* & *recipere*, pro dare & capere.

4. *Amiſerit, an recuperaverit*] Sic v. e. nam ſeqq. interſerunt, *amiſerit pop. Rom. an rec.* non neceſſario: cum proxime eaedem voces praeceſſerint. reſtat tamen ultimum quoque in Pal. pr., ſed non item in ſec. aut tert. GRUT. Eſt etiam in Ryck. & edd. vett. excepta prima.

Regii ſanguinis] Quippe filius Eumenis. teſtes Livius, 45, 19, 10. Juſtinus, 36, 4, 6. Eutropius, 4, 25. alii. niſi quod Vellej. 2, 4, 1. *mentitum* ait *regiae ſtirpis originem*, quo forſan etiam referas haec Diodor. ex lib. 34. apud Valeſ. *Ἀριστόνικος μὲν ἀντιποιησάμενος τῆς μὴ προσηκούσης βασιλείας.* Mithridates, apud Salluſt. H. 4, 2, 10. Attali filium facit, ſiquidem vulgatae lectioni credimus, quam tamen corrigendam putaverim, hoc modo; *Attalum ex rege miſerrimum ſervorum effecere ſimulatoque impio teſtamento, filium Eumenis Ariſtonicum, quia patrium regnum petiverat*, &c. hactenus enim legebatur, *filium ejus Ariſtonicum.* FREINSH. De Ariſtonico Ep. Liv. LIX. *Ariſtonicus regis Eumenis filius.* Strabo l. XIV. p. 646. ambigue: *δοκῶν τοῦ γένους εἶναι τοῦ τῶν βασιλέων.* Tollius Fortuit. c. XXIX. addita copula legit, *regii ſanguinis, & ferox juvenis.* Sed ſine auctoritate librorum.

Urbes regibus parere conſuetas, partim facile ſollicitat] Tacitus, H. 4, 17, 8. *Suetus regibus Oriens.* Mirum autem non eſt, urbes iſtas facile praepoſuiſſe regium dominatum Romano, cum eum etiam libertati poſtea antehabuerint Cappadoces, ut referunt Strabo, lib. 12. pag. 273. & Juſtinus, 38, 2, 8. Nempe verum eſt illud Mithridatis apud Salluſtium, H. 4, 2, 26. *Pauci libertatem, pars magna juſtos dominos volunt.* Plut. Anton. cap. 113. Orientales vocat, *homines ſervire aſſuetos, & regnari quaerentes.* FREINSH.

Myndum] De his Strabo, ubi ſupra. Plinius, 2, 28. CAMERS.

Paucas reſiſtentes Myndum, Samon, Colophona vi recipit] Ryck. una voce auctior eſt, *Paucas reſiſtentes invenit, Myndon, Samon, Colophona vi recipit.* ſed editam non ſollicito. dein idem Ryck. *Craſſi quoque praetoris excidit exercitum.* Latet aliquid ſub hac ſcriptura, quae in aliis etiam libris eſt vi-

cuperaverit. Ariſtonicus regii ſanguinis ferox juvenis, urbes regibus parere conſuetas partim facile ſollicitat: paucas reſiſtentes, Myndon, Samon, Colophona vi recepit. Craſſi quoque Praetoris cecidit exercitum, ipſumque cepit. ſed 5
ille memor & familiae, & Romani nominis, cuſto-

vitioſa [illegible], quod eruendum acutioribus committo. Poſt ex hoc libro ſaepius laudato ſcribo, *cuſtodem ſuum*. vulgati male *cuſtodem ſui*. GRAEV. Voſſ. 3. *reſiſtentes invenat*. *Samon* Graeca terminatione habent o. s. & e. *Myndon* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *Colophona* iidem & Voſſ. 1. 2. ſed ille *Caleſona*, hic & Fran. *Coloſona*. Pro *recepit* Pal. pr. & Flor. *cepit*, Ryck. *recipit*. Ita volebat Tollius. & rectum puto.

5. *Craſſi quoque Praetoris*] Hujus tria nomina apud Livium, Epit. 59, 2. & Eutrop. 4, 25. *P. Licinius Craſſus*. quartum *Mucianus*, apud Vellej. 2, 4, 2. & A. Gellium, 1, 13. Hunc omnes eſſe putant Craſſum, quem in Chronicis conſulem invenies ſcriptum, anno U. C. DCXXIII. Appellat tamen hic auctor praetorem, & Vellejus procos., quem Strabo, lib. 14. pag. 445. Liviana epit. 59. (Cicero Philipp. 11, 8. Frontin. 4, 5, 16.) Juſtinus, 36, 4, 7. & Oroſius, 5, 10. conſulem. Craſſus ille, qui in Aſiam conſul venerat, fortaſſe inſequenti anno, qui M. Perpernam habuit conſulem, non jam amplius conſul, ſed procoſ., aut praetor, caeſus fuit, ante quam Perperna coſ. in Aſiam perveniſſet, ei in illa provincia ſucceſſurus. Vellejus enim quando hunc Craſſum procoſ. caeſum dicit, addit decedentem ex Aſia. VINET. Eruditiſſimus Noriſius Cenotaph. Piſan. Diſſert. 11. cap. 11. Florum erroris ex eo arguit, quod Praetores demum poſt hoc tempus, Aſia jam pacata, in eam miſſi fuerint; tum autem, quum adhuc bellum in ea gerebatur, Procoſſ. ut poſt Craſſum, Perperna & Aquilius. At Voſſius ad Vellej. 11. 4. putat Craſſum a Floro *Praetorem* dici, quia *Proconſulis* & *Praetoris* adpellatio promiſcue ſumatur. Hoc verum eſt; atque etiam ſaepe omnem Praefectum exercitus, & provinciae *Praetorem* vocari. Haud ſcio tamen, an rectius ſentiat Noriſius. Nam Florus in his parum adcuratus eſt, & hic eodem errore *Praetorem* vocare potuit, qui *Procoſ.* erat, quo ſupra ſaepe *Conſules* eos, qui *Procoſſ. Praetores*, & *Propraetores* erant. Vid. 11. 2. 27. 11. 7. 6. 11. 15. 11, & 11. 16. 3. Nec tamen ſatis caute Noriſius Craſſum ex conſulatu Aſiam ſortitum ſcribit, quam ei in conſulatu a populo tributis comitiis datam eſſe auctor eſt Cicero XI. Philipp. 8.

Cecidit exercitum, ipſumque cepit] Nazariani, & veteris editionis lectio. *Craſſi quoque praetoris caede exercitum ipſumque cepit*. ex qua nihil eliciam; forte tamen, *caedit exercitum*. SALM. *Caede* etiam Pall. Voſſ. 1. 2. Fran. Regg. Duisb. & v. e. *Excidit exerc*. Voſſ. 3. *Caedit*, quod conjiciebat Salmaſius, eſt in Edd. B. S. P. & J. Et ſic legebat Tollius, & mox *capit*.

Ipſumque cepit] Idem Val. Max. 3, 2, 12. & Frontinus, 4, 5, 16. Strabo, ubi ſupra, occiſum ſcribit fortiter praeliantem. Vide & Adonis Chronic. ſub anno 4655. FREINSH.

Familiae] Non tam adoptivae, quam agnatae, Muciae nimirum, unde *Mucianus* appellatus eſt; ſolebant enim Romani adoptantis quidem adſumere nomen, ſed & ſuae

ſtodem ſui barbarum virgula excaecat: in exitium
6 ſui, quod volebat, ita concitat. Mox a Perperna domitus, & captus, & per deditionem in vin-
7 culis habitus. Aquilius Aſiatici belli reliquias con-

ſuae familiae retinere, quamvis aliquantum deflexum. quod & Appianus notavit de bell. civ. lib. 3. pag. 532. cujus verba ita reddiderim: *Moris enim eſt apud Romanos, ut adoptivi adoptantis nomen adjiciant ſuo. hic autem non adjecit ſuo*, (ſed ſolum uſurpavit), *quin ſuum nomen patriſque penitus immutavit, pro Octavio Octavii filio, Caeſar Caeſaris* (Divi) *filius in poſterum appellatus.* ita *Craſſus Mucianus* eſt Craſſus ex familia Mucia, ſicut *Scipio Aemilianus, Fabius Aemilianus, Cotta Meſſallinus, Nero Domitianus, &c.* Hinc Pomponius JCtus in l. 2. §. 40. de O. J. *Lucius Craſſus, frater P. Mucii, qui Mucianus dictus eſt.* Ubi tamen, pro *Lucius*, omnino reſcribendum *Licinius*; cum praenomen ejus non *Lucium*, ſed *Publium*, fuiſſe, inter omnes conſtet. Vide Cicer. Bruto, cap. 26. In Indice quoque JCtorum Digeſtis praefixo, pro Μουκιάνῳ videtur leg. Μουκιανοῦ. IDEM. Rupertus ad Pompon. l. d. emendat *Publius Craſſus.* Contra Perizonius Animadv. Hiſtor. c. IX. contendit, ibi retinendum eſſe *Lucius Craſſus*, & Pomponium per errorem *Lucio Craſſo* tribuiſſe, quod debebat *Publio*. Add. quae de loco Pomponii ſcribit Guil. Grotius de Vitis JCtor. 1. 6. 9. Poſterior conjectura nollem excidiſſet Doctiſſimo Freinshemio. Nam, ut alia taceam, vel ex eo ſolo, quod *Mucianus* ibi dicitur ſcripſiſſe libros XVI. Fideicommiſſorum, liquet non poſſe cogitari de ſubſtituendo in ejus locum *Muciano*; quum certum ſit e §. 1. *Inſtit. de Fideicomm. hered.* Craſſi Muciani aetate Fideicommiſſa eorumque jura nondum cognita fuiſſe.

In exitium ſui, quod volebat, ita concitat] Legebam, *ira concitat.* nunc nihil muto. praepoſitio *in* abeſt Nazariano, non male. hoc modo: *exitium ſui, quod volebat, ita concitat.* editum tamen praetulerim. SALM. Lipſius conjicit: *Barbarum virgula excaecat. inque exitium ſui, quod volebat, ira concitat.* N. Heinſius autem: *Barbarum virgula excaecatum in exitium ſui, quod volebat, ita concitat.* GRAEV. *Excaecat, & in e. ſui, q. v. ira c.* Reg. Q. Hoc Tollius non male tuetur e Freculpho, qui 1. 6. 5. de barbaro illo: *Cum ira*, inquit, *& dolore exarſiſſet.* Et ſic Oroſ. V. 10. e quo, ut multa alia, deſcripſit Freculphus. Valer. M. III. 2. 12. Rom. Barbarus *vi doloris accenſus.* Et Frontin. IV. 5. *Ab eo per dolorem concitato transverberatur.* Nec Perizonio diſplicebat *ira*; idemque legebat *cuſtodem barbarum*, omiſſo pronomine *ſui*, pro quo Graevius e Ryck. mavult *ſuum*. *ſui* defendi poteſt e Virg. IV. Aen. 654.

Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.

Et ex Ovid. 1. Met. 30. *Et preſſa eſt gravitate ſui*: aliiſque apud Sanct. Minerv. II. 13.

6. *Perperna*] Marco praenomine, ut appellavimus. Iſtos autem *Perpennas, PERPERNAS, R* pro priori *N*, inveniſſe ſcriptos in vetuſtis marmoribus, tradunt antiquarii, & in libris Varronis de lingua Latina. VINETUS. Meminit hujus Perpernae Val. Max. 3, 4, 5. & Tacit. 3, 62, 6. Vide Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν, Euſebio ſubjunctam. FREINSH. *Perperna* Cod. Flor. *Perpena* Nazar. ceteri *Perpenna*, ut in Plutarch. Sertorio, & Appian. 1. Civil. Rectum eſſe *Per-per-*

confecit, mixtis (nefas!) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium. Quae res, ut maturam, ita infamem fecit victoriam: quippe quum contra fas Deûm, moresque majorum, medi-

perna e Faſtis & Nummis vett. docent Pigh. ad A. V. ꟾↃCVIII. & Sigon. ad Liv. XLIV. 27. Add. Interpr. Juſtin. XXXVI. 4. & Clar. Burm. ad Vell. II. 4.

7. *Aquilius*] In Faſtis & Nummis *Aquillius*. Et ita hoc nomen ſcribendum eſſe cenſet Sigon. ad Liv. II. 4. Turnebus XXX. Adverſ. 28. contra *Aquilium*. In Inſcriptionibus eſt *Aquilius* & *Aquillius*. Graeci quoque varie Ἀκύλιος, Ἀκυΐλιος, & Ἀκύλλιος.

Mixtis (nefas!) veneno fontibus] *Cliſthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum Criſeorum ferentem rupit: mox affectis ſiti reſtituit aquam elleboro corruptam, qua uſos profluvio ventris decipiens, cepit.* Frontin. 3, 7, 6. cujus lectionem uno loco tueor, altero ſollicito. *Criſeorum* enim vera ſcriptio eſt; nec opus mutatione, nam eadem urbs *Cirra* & *Criſſa*. Vide Pauſan. in Phocicis pag. 684. Stephanus Criſam vocat. Inde bellum Criſeum in Juſtini Prologo tertio. Sed quod in fine exempli Frontiniani *decipiens* ſcribitur, corruptionis manifeſtum eſt. ſubſtitui forte poſſit, *deficientes*. Quo verbo utitur idem auctor 3, 8, 2. De hoc Cliſthene ſcribit etiam Pauſan. pag. 99, 10. Adde Zwing. theatr. 506. f. 1. Buchanan. Hiſt. Scot. pag. 211. in 8. Galfrid. Hiſt. Brit. 8, 24. Hodie quidam retulerunt tot ſaeculis inauditum ſcelus, ut vinum infuſo pharmaco corrumperent: ſed non impune tulerunt. Quod enim Baldus 2. Conſ. 188. hoſtem veneno occidere, non illicitum putat, jam dudum meliorum gentium conſenſus abhorret. FREINSH. *Mixtis nefas veneno fontibus*] Ryck. *iniſtis nephas veneno phontibus*, forte; *infectis nefas veneno fontibus*. GRAEV. Magis puto eſſe errorem ſcribae pro *miſtis*, ut ſunt infiniti hujusmodi in omnibus libris. In eadem, qua Baldus, ſententia fuit Auctor primae vitae Clementis VI. in Baluzii vitis Paparum Avenionenſ. p. 251. de Carolo IV. Imp. ſcribens: *Carolus dicitur procuraſſe, quod dictus ſuus adverſarius* (Guntherus Swartzemb.) *ſatis cito mortuus eſt; an autem toxico, ſive alio modo, varii varia ſunt locuti, ſed qualitercunque fuerit, non eſt ſibi ad culpam imputandum, juxta illud dictum vulgare:* Non refert an armis habeatur palma dolisve. Sed vid. Grot. III. de J. B. ac P. 4. 15.

Contra fas Deûm] Perizonius hic ſcripſerat: *Fas eſt a fari, & videtur eſſe jus, quod Magiſtratus dicit. Unde & dies faſti, & nefaſti. Sed tamen majorem habet ſignificationis emphaſin, quam jus.* Omnino majorem emphaſin habet. Servius in Virg. I. Georg. 269.

Quippe etiam feſtis quaedam exercere diebus
Fas & jura ſinunt.

fas interpretatur jura divina; *jura*, humana. & *fas* ad religionem, *jura* ad homines pertinere dicit. Livius quoque XXVII. 17. haec eodem modo videtur diſtinguere. Nam quod primo *fas ac jus*, id deinde *divinum & humanum* vocat. Ita *contra fas Deûm* eſt contra jus divinum. Grotius de J. B. & P. III. 4. 16. putat Florum ſic loqui, quia Jus gentium, quod talibus factis violatur, Diis auctoribus adſcribitur: ejusque ſententiam probat Schulting. ad Dial. de Oratorib. c. XXXVI. Rupertus ad h. l. refert ad ſuperſtitionem Veterum, qui lacus, fluvios, & fontes Diis ſacros putabant. Sed credo gentes

dicaminibus impuris, in id tempus ſacroſancta Romana arma violaſſet.

cultiores hujusmodi flagitia improbaſſe ſine reſpectu ad numina fluviorum & fontium. Et fortaſſis quoque non omnes ea ſuperſtitione tenebantur. *Morem* & *fas* etiam Tacitus conjungit 1. Ann. 19. *Cur contra morem obſequii, contra fas diſciplinae vim meditentur?*

In id tempus ſacroſancta Rom. arma] Hoc eſt, nullis flagitiis conſcelerata. Supra tamen, 2,17,17. ipſe tale quid de Caepione retulit, ubi notata noſtra vide. FREINSH. *Imp. ad id tempus incognitis ſacr.* Reg. Q. Seneca 11. de Ira 8. *violatos fontes venenis.*

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

Bellum Jugurthinum.]

Haec ad orientem. Sed non ad meridianam 1
plagam eadem quies. Quis ſperaret poſt
Carthaginem aliquod in Africa bellum? Atqui 2
non leviter ſe Numidia concuſſit: & fuit in Jugurtha, quod poſt Annibalem timeretur. Quippe rex callidiſſimus populum Romanum, armis inclytum & invictum, opibus aggreſſus eſt: & citra ſpem omnium fortuna ceſſit, ut rex fraude prae-

De bello contra Jugurtham geſto, extat liber integer Saluſtii. Epit. Liv. 62, & ſeqq. Auctor de Vir. illuſtr. c. 62. 67, & 75. Plutarch., Mario, & Sylla, cap. 3. Frontin. 1, 8, 9. 2, 1, 23. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 15. Meminit Euſebius libro temporum. CAMERS.

1. *Quis ſperaret*] 'Ανώμως, dicit in *Ind.* Freinshemius: ut in illo Virgil. IV. Aen. 419.

Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem.

Videtur accepiſſe pro timere, ut vulgo in Virgilio exponunt. Sed & ibi, & hic, & multis aliis locis *ſperare* eſt exiſtimare, exſpectare, credere: ut apud eundem Poëtam II. Aen. 657.

Mene efferre pedem, genitor, te poſſe relicto
Speraſti?

Et *ſpes* pro quacumque exſpectatione rei alicujus, ſive bonae, ſive malae. Liv. XXI. 6. *Omnium ſpe celerius Saguntum oppugnari allatum eſt.* Stat. IX. Theb. 129. *Spes necis.* Sic apud Graecos ἐλπὶς & ἐλπίζειν. Hoc dudum docuerunt Caſaub. ad Suet. Caeſ. LX. Schott. II. Obſerv. 36. Voſſ. Inſtit. Orat. IV. 12. 3. & Gronov. Obſerv. in Script. Eccleſ. c. XIV. Add. Waſſ. ad Sall. Catil. XLI. & Reitz. in Ambiguis.

2. *Se Numidia concuſſit*] Commota, concitata eſt ad bellum. Freinsh. in *Ind.* Petron. c. CXXIV. *Tu concute plebem Curio.* Juvenal. X. 327. *Et ſe concuſſere ambae.* Libri nonnulli Vineti, Ryck. Duisb. Voſſ. 2. 3. & v. e. *Numida.*

Citra ſpem omnium] i. e. praeter ſpem. *Citra* ſaepe pro extra, praeter, etiam apud alios invenias. Gell. II. 3. *Citra morem gentium Graeciae ceterarum:* quod Terentio Andr. V. 3. 8. eſt *praeter morem.* Sueton. Aug. XLIII. *Solebat etiam citra ſpectaculorum dies, ſi quando quid inuſitatum dignum-*

que

3 praecipuus, fraude caperetur. Hic, avo Maſiniſſa, & Micipſa patre per adoptionem, quum interficere fratres ſtatuiſſet, agitatus regni cupiditate, nec illos magis, quam ſenatum populumque Romanum, quorum in fide & clientela regnum erat, metueret: primum ſcelus mandat
4 inſidiis: potitusque Hiempſalis capite, quum ſe in Adherbalem convertiſſet, iſque Romam profugiſſet, miſſa per legatos pecunia, traxit in ſententiam ſuam Senatum. Et haec fuit de nobis
5 ejus prima victoria. Miſſos deinde, qui regnum inter illum Adherbalemque dividerent, ſimiliter ag-

que cognitu advectum eſſet, id extra ordinem quolibet loco publicare. Hoc ibi quidam inepte, ne quid gravius dicam, interpretatus eſt ante dies. Sed ſunt in illo Commentario infinita non modo *ἀκυρολογίας*, ſed etiam inſcitiae hujus Magiſtri argumenta. In Fran. & quibusdam libris Vineti pro *citra* eſt *contra*. Pro *ceſſit* Regg. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *geſſit*, ut ſupra aliquoties. N. Heinſius pro & legebat *ſed*. bene, mea ſententia. nec male Schefferus *at*.

Rex fraude praecipuus] Vide infra, num. 10. FREINSH.

4. *Interficere fratres ſtatuiſſet, agitatus cupidine regni*] Vide quae notavimus ſupra, 1, 3, 9. Vide Tac. Indicem: *Niſi cupido dominandi quovis affectu flagrantior.* IDEM.

In fide & clientela] Haec ſaepe conjunguntur tamquam ſynonyma. Terent. Eun. v. 9. 9. *Thais patri ſe commendavit in clientelam & fidem.* Cicer. pro Roſc. Amer. XXXIII. & XXXVII. Liv. XXVI. 32 & XXXVII. 54. Gell. v. 13. *Clientes, qui ſe in fidem patrociniumque noſtrum dediderunt.* Quid autem ſit *in fidem & clientelam alicujus venire, ſe dare, conferre* exponunt Bud. ad *l.* 63. *D. de Evictione.* & H. Steph. IV. Schediaſm. 9. & 10.

Scelus mandat inſidiis] Per inſidias exſequi ſtatuit, & iis quaſi peragendum committit ſcelus. Sic Juſtin. v. 2. verbo *mandare* a perſonis ad res translato: *quam interficiendum inſidiis mandaſſent.* Vid. Schulting. ad Senec. Controv. XVI.

4. *Iſque Romam profugiſſet*] Claudian. de bell. Gild. 408.

Si moeſtas ſqualore comas, lacrymiſque Senatum
In Numidas pulſus ſolio commovit Adherbal.

CAMERS. Qui tamen non advertit latens in priori verſu vitium; legendum enim:

Si moeſta ſqualore coma, lacrymiſque, &c.

Habitum enim ſupplicantium exprimit, quo ſenatum moverit. de quo vide Juſtinum, 4, 4, 1. Livium, 27, 36, 4. & quae notavit ad Juſtin. 36, 4, 2. Berneccerus. FREINSH. Ryck. *cum ſe in Adherbalemque dividerent*, omiſſis omnibus intermediis. Similis error ſupr. Cap. XVII. §. 2. & alibi in illo libro.

5. *In Scauro*] Similiter II. 8. 13. *In Antiocho vicimus Xerxem.* Petron. c. CXIX. *In uno victa poteſtas, Romanumque decus.* add. ſupr. II. 6. 33. Sed rem ipſam non recte narrat Florus. Nam Scaurus non fuit inter legatos regni inter Ad-

aggreſſus, quum in Scauro ipſos Romani impe-
rii mores expugnaſſet, inchoatum nefas perfecit
audacius. Sed diu non latent ſcelera. Corruptae 6
nefas legationis erupit: placuitque bello perſequi
parricidam. Primus in Numidiam Calpurnius 7
Beſtia Conſul immittitur: ſed rex peritus, fortius
adverſus Romanos aurum eſſe, quam ferrum,
pacem emit. Cujus flagitii reus quum interve- 8
niente publica fide a ſenatu arceſſeretur, pari
audacia & venit, & competitorem imperii Ma-
ſiniſſae Maſſivam immiſſo percuſſore confecit.
Haec altera contra regem fuit cauſa bellandi. 9
Igi-

Adherbalem & Jugurtham dividendi cauſa in Africam miſſos; ſed inter eos, qui deinde, Jugurtha Adherbalem in urbe Cirta obſidente, a Senatu miſſi ſunt. Ac ne tum quidem pecuniam ab Jugurtha accepit; ſed poſtea demum, quum decreto adverſus Jugurtham bello cum Calpurnio Cos. legatus in Africam venit. Salluſt. Jug. XVI. XXV. & XXIX. Et Jugurthae non tam ob legationem corruptam, quam propter ſcelus occiſi Adherbalis bellum inlatum eſt. Ibid. c. XXVII.

Ipſos Rom. imperii mores] Quia Scaurus omnium videbatur graviſſimus & abſtinentiſſimus. Simili ferme figura Nicolaus Damaſc. apud Valeſ. pag. 458. *συναπόλλυται Κράσσῳ πάντα ἀνθρώπων εὐσέβεια*. FREINSH. De moribus Scauri aliter ſentit Cicero pro Font. VII. aliter Salluſt. Jug. XXV.

6. *Diu non latent ſcelera*] Quamquam ſollicite tegantur. Senecam vide, epiſt. 97, 12, &c. FREINSH.

7. *Peritus*] Reduxi in poſſeſſionem antiquam v. e. lectionem, eo magis, quod & illam inveniſſet in membranis ſuis Vinetus. Vulgabatur antea, *praemonitus*, quod hic non conſiſtit, cum expertus eſſet ipſemet, quid poſſet aurum. notet ergo Criticus, *peritum* etiam poni pro experto, pro eo qui didicit, qui periculum fecit. nam & noſter infra, 3, 5, 18. *rex callidus, Romanaeque avaritiae peritus*. GRUTERUS. *Se peritum & hoſtium & regionis*, Liv. 25, 18, 9. FREINSH. *Peritus* eſt in uno Vineti & ceteris o. s. & Ed. v. ac J. Liv. XXV. 33. *peritus omnis barbaricae perfidiae*. Paullo ante *in Numidia* Magl. Berol. Duisb. & v. e. ceterae, & cum his Graeviana, *in Numidam*, quod in nullo ſcripto inveni. *Conſul immittitur* Naz. Pall. & alii o. s. praeter Fran. *Immittitur* etiam e. o. ante Vinetum & Gruterum, quod poſt eos revocarunt Freinshemius & Graevius, quos nunc ſequi malui, etſi *mittitur* uſitatius puto, ſi retineatur *Numidiam*.

8. *Interveniente fide publica*] Sall. Jug. XXXII. *interpoſita fide publica*. *Salvum conductum* vulgo barbare vocari adnotant Bud. *ad l. 1. D. ad L. Jul. Maj.* & Cellar. in Cur. poſter.

Confecit] Infr. III. 7. 5. *Ut veneno ſe plerique conficerent*. Tac. I. A. 6. *Quem centurio aegre confecit*. Liv. XXV. 18. *Ut pedes jacentem conficeret*. Eſt proprium gladiatorum & beſtiariorum. Donat. ad Eun. V. 4. 6. De Maſſivae nece Salluſt. Jug. XXXV. Perizonius ſuſpi-

Igitur ſequens ultio mandatur Albino. Sed hujus quoque (pro dedecus!) ita corrupit exercitum, ut voluntaria noſtrorum fuga vinceret Numida, caſtriſque potiretur: addito etiam turpi foedere in pretium ſalutis, quod prius emerat, dimiſit exercitum. Eodem tempore in ultionem non tam

ſpicabatur excidiſſe *nepotem*, ut eſſet, *Maſiniſſae nepotem Maſſivam.* Videtur exiſtimaſſe Florum non debuiſſe praeterire titulum, quo Maſſiva regnum Maſiniſſae petiit. Hoc non caret ratione: ſed nullum veſtigium illius vocis eſt in libris.

9. *Igitur ſequens ultio mandatur Albino*] Haec ſuſpecta ſunt N. Heinſio eaque interpolata putat a ſciolo neſcio quo. ſubnectit dein: *praeſens ultio* dicitur Latine ſcribentibus, quae maturatur, & ſic Florum hic loci dediſſe arbitror.' Nec aliter Liv. XL. 7. *Omnes ſe ire conclamarunt, praeter eos, qui ſpeculatoris abs ſe pulſati praeſentem ultionem metuebant.* Sil. XIV, 220.

Et qui praeſenti domitant perjura Palici
Pectora ſupplicio.

Pari modo *poenam praeſentem* habes apud Ciceronem lib. II. de divinat. *praeſens periculum* paſſim ſcriptoribus, & *praeſens mors.* ita Curtius lib. IX. 1. Maro Aen. 1. Florus ipſe ſub finem libri primi. Unde fit ut & libro III, 14. apud Florum eundem malim *adeoque praeſentis metu mortis exterruit* quam *praeſenti.* non enim recordor alibi *metum praeſentem* me legiſſe. GRAEV. Non valde probo hoc genus loquendi Flori: nec tamen quidquam mutandum puto. *Sequens ultio* eſt, opinor, ultio ſequentis, ſive ſecundi ſceleris. Sic prima ultio fuit mandata Calpurnio, ſequens Albino. Etiam praecedens vox *altera* videtur confirmare lectionem receptam.

In pretium ſalutis, quod prius emerat] Nemo facile dixerit, quid ſit *emere pretium ſalutis.* itaque legam, *addito turpi foedere in pretium ſalutis, quem prius emerat, exercitum dimiſit.* Emerat exercitum Albini Jugurtha, quem corruperat pecunia, ut facili victoria potiretur. Haec lectio eſt alterius Palatini bonae notae. Nazarianus autem habet, *quod prius emerat*: Hoc etiam explicemus licet. Primus Jugurtha ſalutem ſuam pretio redemerat, corrupto Albini exercitu; ne ſcilicet vinceretur a Romanis. poſt illi ipſi Romani, cum voluntariam fugam feciſſent, turpi foedere in pretium ſalutis ſancito, a Jugurtha dimiſſi ſunt: & ita ſalutem etiam redemerunt, quod prius fecerat Jugurtha. *quod* igitur retinendum cenſemus. *Primus*, an *prius*? *Prius* malo. SALM.

Quod prius emerat] Ita v. e. & Vineti. mihi quidem, cum Salmaſio, magis placeret Pal. ſec. lectio, *quem prius emerat.* Ita Val. Max. 9, 6, 4. *emere victoriam.* Tacit. 11, 14, 2. *miſſis corruptoribus hoſtes ad exuendam fidem emercari.* Adde Tac. 12, 45, 6. FREINSH.

Quem prius emerat] Hoc eſt, exercitum corruperat. Recepi hanc lectionem cum Anna doctiſſima, ex Palat. ſecundo. Vulgo male: *quod primus emerat.* GRAEV. Uterque Reg. Edd. vett. quae primam proxime ſequutae ſunt, ac deinde Camertis & Stadii, *quem quod prius emerat*, quod puto pertinere ad morem ſcribarum duas variantes lectiones conjungendi: de quo ſupra aliquoties monitum eſt. ceteri libri & v. e. *quod prius emerat.* Salmaſius in exemplari ſuo ſcripſerat, ſe non videre quo re-

tam imperii Romani, quam pudoris, Metellus aſſurgit: qui callidiſſime hoſtem nunc precibus, nunc minis, jam ſimulata, jam quaſi vera fuga eludentem artibus ſuis aggreſſus eſt. Agrorum 11
atque vicorum populatione non contentus in ipſa Numidiae capita impetum fecit, & Zamam quidem

referri poſſit illud *quod*, quam ad *pretium*: hic aliter illud interpretatur; ſed ita, ut non poſſim probare illius ſententiam. nam non intelligo, quomodo verba, *quod prius emerat*, poſſint exponi, *quod Jugurtha prius fecerat*, quem tum ſalutem redemiſſe corrupto exercitu Romano, cui frater Albini Cos. praeerat, non conſtat. Dederat ille tum multis ex exercitu Rom. pecunias, partim, ut transfugerent, partim, ut ſigno dato locum deſererent, non ſalutis ab iis redimendae cauſa: quod ſi vel maxime feciſſet, tamen verba, *quod prius emerat*, non admitterent interpretationem Salmaſii, *quod Jugurtha prius fecerat*. *Quod* referri poteſt ad *foedere*, hoc ſenſu: quum potitus fuiſſet caſtris Romanorum, exercitum eorum quidem dimiſit, ſed non niſi addito turpi foedere in pretium ſalutis, quod foedus tamen prius emerat, multis in exercitu Romano corruptis, qui, quod pecunias ab eo acceperant, ſponte turpes illas conditiones acceperunt. Tamen cum Freinshemio & Graevio praefero *quem*, in quo haec ſententia eſt: Rex caſtris Rom. potitus iis turpe foedus impoſuit, quo ſalutem redimerent, atque ita dimiſit exercitum, quem prius emerat corruptis centurionibus, ducibusque turmarum, & aliis. Sall. Jug. XXXVIII. Sed ſive *quem* legas, ſive *quod*, tamen praeterea aſpera & ſcabra eſt oratio, & periodus, quae inchoatur ab *addito*, non optime cohaeret cum ſuperiore. Perizonius adnotaverat: alii codd. habent *quod*, alii *quem*. Fort. *quo* (ſcil. foedere). *quem prius emerat, dimiſit exercitum*, vel, *ſalutis, quam prius emerat*, *d. e.* Scheſferus retinet *quod*, idque interpretatur quam rem, id eſt, ſalutem.

10. *Eodem tempore*] Puto legendum *Eo demum temp.* h. e. *tum demum*: ſero quidem, at tandem. FREINSH. Non male. Idem vitium in Liv. XXXII. 14. animadvertit Perizon. Animadv. c. II. p. 65.

Pudoris] i. e. exiſtimationis, quam laeſam, vel amiſſam pudor conſequitur. Infr. III. 20. 12. *Pudorem Romanum Craſſus aſſeruit*. Plin. II. Ep. 4. *Debes famam defuncti pudoremque ſuſcipere*.

Callidiſſime] Malim *callidiſſimus*; hoc enim & ordini elegantiaeque verborum magis convenit, & Floro; quippe qui ita etiam loquitur ſupra, 2, 6, 12, & 16. FREINSH. Flor. & Magl. *callidiſſimus*; idque praeferendum videtur.

Jam quaſi vera fuga] *Jamque quaſi vera*, alter Palatinus. SALM. *Jam ſimulata, jam quaſi vera fuga*] Repraeſentavi editionem Veneti, quam firmant duo Pall. meliores, ad quam proxime adit v. e. nihil enim demutat, niſi quod, pro *jam quaſi*, praeferat, *jamque*: quod & in Pal. tert. reliqui editi, *jam quaſi ſimulata vera fuga*: aut, *jam ſimulata quaſi vera fuga*. GRUT. Etiam Berol. & Duisb. *jamque vera fuga*. Hoc e vett. ed. probabat Perizonius addito loco Liv. II. 50. *Saepius ſimulato, quam vero, pavore refugerunt*. Nec magis intelligo quid *quaſi vera fuga* differat a *ſimulata*, quam Perizonius, qui putabat *quaſi veram fugam* nihil aliud eſſe, quam *ſimulatam*

dem fruſtra diu voluit; ceterum Thalam, gravem
12 armis, theſauroſque regis diripuit. Tunc urbibus exutum regem, & jam finium ſuorum regnique fugitivum, per Mauros, atque Getuliam ſeque-
13 batur. Poſtremo Marius, auctis admodum copiis,

latam. Nunc ſimulata Berol. Duisb. & v. e.

Artibus ſuis aggreſſus eſt] Haec ex Salluſt. Jug. 48, 1. Centenius Penula, apud Livium, 25, 19, 9. petito a patribus milite promiſit, ſe, *quibus artibus ad id locorum Romani & duces & exercitus capti forent, iis adverſus inventorem uſurum.* eundem, 27, 18, 9. Annibal: *Eadem qua ceperamus arte, Tarentum amiſimus.* Vocula apud Tacit. H. 4, 56, 6. *optimum ratus* eſt, *mutua diſſimulatione, & iisdem quibus petebatur, artibus graſſari.* Adde infra, 3, 4, 7. FREINSH.

11. *Vicorum populatione non contentus*] Omiſſa negatio in veteribus excuſis, & ſcriptis libris. In Nazarii libro, *populatione contemptus.* forte, *Virorum & vicorum populatione contempta. in ipſa Numidiae capita impetum fecit.* SALM. V. e. omiſit negativam, *non*; quam neque agnoſcunt Pall. ſed pr. habet *contemptus*, quod heic non male conveniat. GRUTERUS. Forte ex Nazar. ſcriptura fieri poſſit, *contemptis*, populatione nimirum agrorum, & populatione vicorum. FREINSH. Solus inter libros ſcriptos Ryck. habet negationem, cui omittendae occaſionem praebere potuit praecedens ſyllaba *ne*, vel ſequens *con*. Freinshemii conjecturam tamen conſiderandam puto.

Diu voluit] N. Heinſius pro *voluit* ſcripſerat *volvit*. Sic quoque Freinsh. in *Ind.* v. *volvo* accepit, & exponit, tentavit oppugnando. Scio recte dici *volvere aliquid*, *volvere aliquid animo*, & *volvere cogitationes*, pro agitare animo: ſed vix credo Latinos ſcriptores *volvere urbem* hac ſignificatione dixiſſe. Potius puto ſupplendum eſſe verbum conveniens ſententiae, puta, *capere*, *occupare*, vel ſimile quiddam: ut apud Terent. Eun. 1. 2. 27. *Eunuchum porro dixti velle te.* Liv. XXI. 18. *Daret utrum vellet.* Martial. IX. 33. *Hanc volo.* Schefferus legit *fruſtra tradi voluit.* Sed hoc repugnat narrationi Salluſtii Jugurth. Cap. LVI. & ſeqq.

Gravem armis theſauroque regis] Nihil eſt, quod hanc lectionem improbemus. ſed nec reſpuenda vetus, *Thalam gravem armis, theſauroſque regis diripuit.* quam libenter praetulerim vulgatae. SALM. Pall. tres, *theſauroſque.* praetulerim prius. GRUTERUS. Quae autem *Zona* apud Dionem, lib. 48. pag. 423; an & ibi *Zama* ſcribendum? Cujus etiam meminit Vitruv. 8, 4. FREINSH. Nec hic Ryck. recedit a Nazar. in quo ſcribitur: *Thalam gravem armis theſauroſque regis.* GRAEV. *Theſauroſque* etiam Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Nec dubitavi poſt Amſtelodamenſes ſcripturam tot librorum fide ſubnixam admittere: etſi vulgata, quam habent Regg. ſatis defendi poteſt.

12. *Regnique fugitivum*] Valer. M. II. 7. 12. *Tanquam patriae fugitivos crucibus affixit.* Plin. IX. Ep. 28. *Futurum te fugitivum rei familiaris, ſtatimque ad nos evolaturum.* Sic *exſul* & *profugus* cum genitivo. Vid. Clar. Burm. ad Petron. LV. *Jam* non eſt in Magl. & Ryck. *Gaetulia*, ſi Graecorum rationem ſcribendi ſequimur, diphthongum in prima ſyllaba habere debet: de quo hic Vinet. & Pier. ad Virgil. IV. Aen. 40. In Inſcriptionibus promiſcue eſt *ae* & *e*.

13. *Auctis admodum copiis*] *Auctis inmodum copiis*, germanam Flori ſcri-

piis, quum pro obſcuritate generis ſui capite cen-
ſos ſacramento adegiſſet, jam fuſum & ſaucium
regem adortus, non facilius tamen vicit, quam
ſi integrum & recentem. Hic & urbem Herculi 14
conditam Capſam, in media Africa ſitam, an-
gui-

ſcripturam eſſe putamus, auctoribus libris. *Inmodum* idem quod *admodum*, quae eſt Annaeana χρῆσις. Sic *in tempus* pro *ad tempus*: de quibus ſupra diximus. SALM. Hoc ex uno tantum Pal. poſt. adnotarat Salmaſius, cum quo conſentit Magl. Retineo vulgatum, quod eſt in aliis. Vid. infr. 5. 14. & 10. 18.

Pro obſcuritate generis ſui] Solus Vellejus II. II. contra omnes alios ſcribit, Marium equeſtri loco natum fuiſſe. Eum locum varie tentant Doctiſſimi Interpretes. Perizon. ad Aelian. XII. Var. Hiſt. 6. nihil mutandum cenſet.

Capite cenſos] Salluſtius, Jug. 86, 2. Val. Max. 2, 3, 1. Agell. 16, 10. Videtur hac de re loqui Caſſius Hemina, apud Nonium, in voce *Proletarii*. *Tunc Marcus praeco primum proletarios armavit.* Videtur, inquam, legend. *Tum C. Marius, PR. CO.* (hoc eſt, *primum Coſ.* aut *primo conſulatu*) *primum proletarios armavit*, qui autem fuerint proletarii iſti, explicat idem Nonius in *Proletarii cives.* Eo uſque enim proletarii & capite cenſi, quos in unam claſſem congeſſerant, ex inſtituto Servii Tullii, ſicut aliorum onerum & honorum, ita militiae, expertes erant. Vide Dionyſium, 4, 22. & Agell. 16, 10. FREINSH. Add. Lipſ. 1. de Milit. Rom. 2. Quod Florus dicit, Marium hos pro obſcuritate generis ſui ſacramento adegiſſe, id interpretationem capit e Salluſt. l. d. De loco Caſſii Heminae aliter ſentiunt alii. Vid. quae adnotantur ad fragm. Hiſtoricorum Vet. in Salluſtio Waſſ. p. 238.

Fuſum] Omnino melius dixiſſet, an dixit? *feſſum*. Ita Tacit. frequenter, ut H. 5, 16, 5. *feſſi bello*. Adde Claudian. de bello Get. verſ. 129. FREINSH. Confirmat hanc conjecturam multis teſtimoniis aliorum in *Ind.* v. *feſſus*. Sed *fuſum* eſt in omnibus libris. *Saucius* pro fracto ac debilitato, ut *vulnus* pro clade. Infr. III. 23. 4. *aegra ſauciaque Reſpubl.* Juſtin. XXVII. 3. *Nec difficile ſaucios adhuc ex ſuperiore congreſſione integer ipſe viribus ſuperat.*

Non facilius tamen vicit] Supra, 2, 15, 13. *quomodo maxime mortiferi morſus eſſe ſolent morientium beſtiarum; ſic plus negotii fuit cum ſemiruta Carthagine, quam cum integra.* FREINSH.

Quam integrum & recentem] Probamus magis veterem, *quam ſi integrum & recentem.* Jam, inquit, fuſum & ſaucium regem adortus, non facilius tamen vicit, quam ſi integrum & recentem: hoc eſt, adortus eſſet. Marius nunquam vicerat Jugurtham integrum & recentem, ut ex comparatione dici poſſet, tam facile de eo victoriam obtinuiſſe, cum integer & recens eſſet, quum cum ſaucium, & fuſum multoties ab aliis Imperatoribus adortus eſt. SALM. *Si* eſt in Nazar. Ryck. Reg. F. Magl. & omnibus Edd. vett. praeter primam. Altera ſcriptura tamen ita exponi poteſt, quam integrum & recentem victurus fuiſſet.

14. *Hic & urbem*] *Qui & urbem* Toll. Regg. Duisb. Fran. & v. e. *Hic & urbem* Nazar. Pall. Ryck. Voſſ. & aliae omnes Edd. veteres ac recentiores ante Freinshemium. In Freinshemiana primum invenio *hic urbem*, excluſo &, contra o. s. & e. quod Graevius & Amſte-

guibus arenisque vallatam; mira quadam felicitate ſuperavit: & ſaxeo inditam monti Mulucham urbem, per Ligurem, aditu arduo inacceſſoque, penetravit. Mox non ipſum modo, ſed Bocchum quoque Mauritaniae regem, jure ſanguinis Nu-

lodamenſes ſequuti ſunt. *Hic* melius convenit orationi, quam *qui.* Cur & ſuſtulerint, non ſcio. Capſam ab Hercule Libye conditam auctor eſt Sall. Jug. LXXXIX. Vid. Bochart. Chanaan. I. 24. & Cellar. Geogr. Ant. IV. 4. 5. & 8.

Anguibus arenisque vallatam] Ita eſt; ſolitudo munimenti locum obtinet, dum hoſtis ejus aſperitatem ſuperare non poſſe praeſumitur. Inde Mithridates, apud Juſtin. 3, 7, 4. *Scythiae, praeter arma, virtutemque animi, locorum quoque ſolitudinibus, vel frigoribus, inſtructae.* Verum de his naturae propugnaculis alibi plura. GRUTERUS. Operae pretium eſt addere, quae ad Juſtini locum notavit Bernecccerus. Plinius, Paneg. c. 14. Germaniam veterem *prope infinita vaſtitate interjacentis ſoli muniri dirimique* dicit. Herodianus, lib. 2. ſcribit, Imp. Auguſtum muniviſſe imperium, cum aliis rationibus, tum ἐρήμῳ γῇ ϗ δυσβάτῳ, *terra deſerta & aegre pervia.* FREINSH. Capſam inter ingentes ſolitudines ſitam, & loca circa vaſta, inculta, egentia aquae, & infeſta ſerpentibus fuiſſe ſcribit Salluſt. l. d. Hoc Florus tumide *anguibus arenisque vallatam* fuiſſe dicit.

Saxeo inditam monti] Quidam libri, *editam.* eſſet legendum, *ſaxeo editam monte:* ſed non placet. SALM. *Editam* Pal. pr. Berol. Duisb. & v. e. & haec inſuper *ſaxam ſaxeo. Saxeus mons* pro rupe ap. Sall. Jug. XCII. & Front. III. 9. 3.

Mulucham] Fluvius eſt *Mulucha* apud Salluſtium, Jug. 92, 6. Melam, 1, 5. Plinium, 5, 2. Priſcianum, libro ſexto; qui Straboni, lib. 17. pag. 569. & Ptolemaeo dicitur barbare, *Μολοχάθ*, id eſt, *Molochath. Molochat* etiam urbs apud eundem Ptolemaeum, quae, non ſatis mihi liquet, an ſit hujus auctoris *Mulucha.* Quem autem locum Marius Liguris opera cepiſſe bello Jugurthino, cap. 93. legitur, eum Salluſtius non *Mulucham*, ſed caſtellum appellat, non longe a flumine *Mulucha* in monte ſaxeo ſitum. VINET.

15. *Jure ſanguinis*] Etenim & adfinitatis jure obtineri auxilia, jus & fas ſuadet. Juſtin. 11, 3, 1. *In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat, beneficiorumque Philippi patris, maternaeque ſuae cum his ſub Aeacidarum gente neceſſitatis admonuerat, cupide haec Theſſalis audientibus.* Hinc intelligenda illa Suetonii, Julio, 1, 1. *Corneliam, Cinnae IV. Cos. filiam, duxit uxorem; ex qua illi mox Julia nata eſt. neque, ut repudiaret illam, compelli a dictatore Sulla ullo modo potuit. quare & ſacerdotio, & uxoris dote, & gentilitiis hereditatibus multatus, diverſarum partium habebatur.* Scilicet quia Caeſar adfinis erat Cinnae, adverſario olim Sullae, putabatur item alienus futurus ab eodem Sulla. Sed de hoc vinculo neceſſitudinis, uberiora promſimus ad Livium, 24, 41. GRUTERUS. Adde ſupra, 1, 18, 6. FREINSH.

Numidiam] An *Numidam?* IDEM. Confirmant conjecturam Freinshemii, Ryck. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. 1. 2. & v. e. In Pall. idem videtur fuiſſe. Nam Salmaſius ad librum ſuum, in quo erat *Numidam*, nihil ex illis adnotaverat. Itaque illud cum Amſtelod. recepi: quod & jam ante in Vineti, Stadii, & Gruteri Edd. erat.

16.

Numidam vindicantem, apud oppidum Cirtam graviter cecidit. Qui ubi diffiſus rebus ſuis alie- 16
nae cladis acceſſio fieri timet, pretium foederis atque amicitiae regem facit. Sic fraudulentiſſimus 17
regum fraude ſoceri ſui in inſidias deductus eſt, &

16. *Alienae cladis acceſſio fieri timet*] Ita prorſus v. e. Pall. o. egregia & clara ſententia. GRUTER. Ita plane Minutius Felix, Octavio: *Dum fieri malunt alieni erroris acceſſio, quam ſibi credere.* FREINSH. Reg. Q. Ald. & Camers *acceſſionem fieri timet.* Vineti Ed. *acceſſionem timet.* Plantiniana Stadii *acceſſio ne fieret, timet.* Ita variis modis hoc corruperunt. Rectum eſt *acceſſio fieri timet*, quod habent alii o. s. & vett. edd. Multis inluſtrant hoc genus loquendi Gronov. ad Liv. XLV. 7. & Heinſ. ad Vellej. II. 26. Sunt autem *accedere* & *acceſſio* verba juris, de rebus quae in contractibus adpendicis & additamenti loco principali adjiciuntur. Vid. Hermol. Barb. ad Plin. XXXIII. H. N. prooem. Popm. ad Caton. de R. R. CXLV. & Briſſon. de V. S.

Pretium] Liv. XXIV. 15. *Capita hoſtium pretia libertati facta.* Add. Graev. ad Juſtin. I. 7.

17. *Fraudulentiſſimus regum fraude ſoceri ſui in inſidias deductus eſt*] Juſto Dei judicio quandoque evenit, ut vulpes iſtae ſuis dolis capiantur. Exemplo ſit famoſiſſimus ille Pontifex Alexander Borgia, ejuſque dignus tali patre filius. quorum alterum ferunt nunquam dicere ſolitum quae facturus eſſet: alterum nunquam facere, quae dixiſſet: utrumque vero in idem illud conſenſiſſe; nemini fidem non dare, nemini datam non fallere. Pater enim veneno, quod in amicorum necem confecerat, extinctus eſt: filius eadem fraude, qua hoſtes conſueverat, a Conſalvo circumventus. Vide Bodin. de Republ. 5, 6. Alia cauſſa Datamis apud Corn. Nepot. qui tamen & ipſe *tam callidus vir extremo tempore captus eſt.* FREINSH.

Soceri ſui] *Generi* ſcribendum eſt, quia Bocchus, cui Jugurthae filia nupſerat (ut Salluſtius, cap. 80. teſtatur), gener erat Jugurthae. atque is a Boccho proditus eſt L. Sullae, tunc Quaeſtori Marii conſulis. STADIUS. Quid ergo? damnabimus auctorem oſcitantiae tam ſupinae, aut, ſi qua poſſumus, ſubveniemus? Extat certe in Jugurth. Salluſt. 80, 6. *Jugurthae filia Bocchi nupſerat.* Sed ea verba corruptioni ſatis opportuna ſunt, noſtri auctoris non item. Poteſt ergo legiſſe Florus in Salluſtio, immo poteſt ita legendum eſſe: *Jugurthae filia Bocchi nupſerat.* praeterquam enim quod credibilius eſt, majorem annis inter duos fuiſſe ſocerum, etiam Plut. Mario, cap. 12. expreſſe Bocchum Jugurthae ſocerum facit. Βόκχος ὁ τῶν ἄνω βαρβάρων βασιλεύς, ἦν πενθερὸς Ἰυγούρθα. perperam enim interpres ibi; *gener erat Jugurthae.* πενθερὸν enim Plutarcho ſocerum eſſe, ejuſdem ipſius locus documento eſt, quaeſt. Rom. cap. 8. ubi πενθερὸν & γαμβρὸν, ut ſocerum & generum, diſerte opponit. quomodo etiam vertendum erat in vita Catonis Majoris, cap. 39. unde mihi ſuboritur ſuſpicio, alterum etiam ejuſdem Plutarchi locum, Sulla, c. 3. Ὁ δὲ Βόκχος ἐτύγχανε μὲν ἔτι γε πάλαι γαμβρὸν ὄντα μισῶν καὶ φοβούμενος τὸν Ἰυγούρθαν. exponendum eſſe, Bocchus jampridem *generi* Jugurthae odio & metu laborabat. Sed interpretes in errorem induxerat Salluſtiani nominis auctoritas. FREINSH. Libri Salluſtii variant. Sed in eo le-

& Syllae in manum traditus: tandemque opertum catenis Jugurtham in triumpho populus Roma-
18 nus aſpexit. ſed ille quoque, quamvis victus & vinctus, vidit Urbem, quam venalem, & quandoque perituram, ſi habuiſſet emptorem, fruſtra cecinerat. Jam ut venalis fuiſſet, habuit emptorem: & quum ille non evaſerit, certum erit, eam non eſſe perituram.

legendum eſſe *Bocchi* ſuadet auctoritas Plutarchi & Flori, quo etiam inclinat Spanhem. de Praeſt. & uſu Numiſm. diſſ. VIII. pag. 539. & diſſert. X. p. 226. Vid. Waſſ. ad Salluſt. Mox Nazar. Pall. Reg. Q. Toll. Fran. Duisb. Voſſ. 2. & v. e. *traditur*.

18. *Sed ille quoque*] Non bene perſpicio, quae ſit horum verborum ſententia. Si haec eſt; quemadmodum populus Rom. Jugurtham, ita ille quoque Urbem Romam vidit: (nec video aliam eſſe poſſe:) ea mihi aliquantulum frigere videtur.

Vidit urbem] Legitur in optimis Nazarii membranis, *ut vidit urbem quamvis vinctus, & victus*. Facile conjicio legendum *at vidit urbem*, *u* pro *a*. quarum invicem literarum crebra mutatio eſt. SALM.

Venalem] Iſtam Jugurthae vocem annotarunt etiam Salluſt. Jug. 35, 25. Epit. Liv. 46. Oroſ. 5, 15. & Adonis Chron. ſub anno 4690. Non valde abſimiliter Tiberius, apud Tacit. 3, 65, 3. *quoties curia egrederetur, Graecis verbis in hunc modum eloqui ſolitus eſt; O homines ad ſervitutem paratos!* Jugurthae dictum credo in animo fuiſſe Sidonio, cum ſcriberet, Epiſt. 7. 5. *rem jamdudum in nundinam mitti auctionemque potuiſſe, ſi quam paratus invenitur emptor, venditor tam deſperatus inveniretur*. FREINSH.

Tamen ut venalis fuiſſet] Haec pro ſpuriis habent Viri eruditione praeſtantiſſimi. pace licet eorum dicere, aliter cenſeo. ſi mendas ſuſtuleris, quae totam periodum inquinarunt, hanc *γνῶσιν ἐν ταῖς μάλιστα* praeſtabo. *Tamen ut venalis fuiſſet*: Nazarii optimus liber, *jam ut venalis fuiſſet*. optime. ſic igitur lege: *jam, ut venalis fuiſſet, habuit emptorem, & quum ille non evaſerit, certum erat, eam non eſſe perituram*. vulgo perperam legebatur, *certum erit*. Hoc ſenſu: Jugurtha venalem & quandoque perituram, ſi emptorem nacta eſſet, Romam praedixerat: ſed fruſtra. etiamſi, inquit, venalis fuiſſet Roma, emptorem habuit, Jugurtham: ſed cum ille emptor victus ſit & captus, certum erat, eam non eſſe perituram (quod fruſtra cecinerat Jugurtha) ſublato emptore de medio. SALM. Gruterus tamen perſiſtit in ea ſententia ſpuriam eſſe hanc periodum, inque Suſpicionibus ſuis id demonſtratum ſibi ait. FREINSH. Optime Nazar. *Jam ut venalis fuiſſet*. Solent enim hac particula uti in connexionibus, ut ad Juſtinum oſtendi. GRAEV. Etiam libri Vineti, Pal. ſec. Regg. Magl. Voſſ. 1. 2. & Fran. *jam ut*. Pal. pr. Berol. Duisb. & v. e. *nam ut*. Ryck. Flor. Voſſ. 3. & ceterae edd. vett. *tamen ut*. Anna Fabri putabat legendum eſſe *nam ut*: quia reddatur ratio horum verborum, *fruſtra cecinerat*. Accedo ad illius ſententiam. Schefferus volebat *nam &, ut ven. f.* Et Perizonius inter alias conjecturas etiam adſcripſerat, *nam utut*. *Erat*, quod Salmaſius e conjectura, ut puto, legit, habet Voſſ. 3.

CAP. II.

Bellum Allobrogicum.

SIc ad meridiem populus Romanus. Multo 1
atrocius, & multipliciter, & magis a Septen-
trio-

De hoc bello Liv. Epit. 61. Oroſ. 5, 13, & 14. Vellej. 2, 10, 3. Strabo, lib. 4. pag. 132. Val. Max. 9, 6, 3. Sueton. Ner. cap. 2. Caeſ. de bell. Gal. 1, 45. FREINSH. *Bellum Allobrogium* Naz. *B. Allobrogum* Pal. 1. Reg. Q.

1. *Et multipliciter magis, & a Septentrione, ſaevitum*] Particula &, leviter trajecta, tu ſcribe, & *multipliciter, & magis a Septentione, ſaevitum.* SALM. Pall. o. & *mult.* & *magis a ſept.* qui ordo Grutero non placet. Putem ego abjiciendum alterum &, ut legatur; & *multipliciter magis*, clara ſententia ex ſeqq. *omni igitur tractu.* FREINSH. Pall. & Ryck. *Multo atrocius, & multipliciter, & magis a ſeptentrione.* Merito probat Salmaſius. Nam aut ſic legendum, aut in vulgatis copula ultimo loco poſita delenda, ante τὸ *magis.* Nic. Heinſius aliter caſtigandum arbitratur hunc locum', nimirum, *Multo atrocius & multipliciter magis, ut a ſeptentrione, ſaevitum.* Ita enim ſubjicit ſolere, qui eleganter loquantur. Curtius lib. XII. 2. *Hyrcani egregii, ut inter illas gentes.* lib. IX. c. 1. *ad magnam deinde, ut in illa regione, urbem pervenit.* Flor. III, 17. *Druſum matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit.* Sic ille crebro. Phrenetici enim ſeptentrionis filii aliis gentibus ſaeviores barbarique magis habiti. GRAEV. Reg. Q. & *multipliciter magis*, ut volebant Freinsh. & Perizonius. Ryck. Reg. F. Toll. Duisb. Fran. Voſſ., niſi quod tert. habet *in Sept.*, & Edd. vett. cum Pall. conſentiunt, praeter ſolam Junt. quae habet ſcripturam vulgatam. Gruterus adnotat in Pall. pro *ſaevitum* fuiſſe *venientem.* Idem eſt in Ryck. Regg. Voſſ. & edd. B. & S. *ſaevientem* in ed. P. *Veniente* in Duisb. Fran. & v. e. Tollius totum locum intactum praeteriit. Nec tamen credo in omnibus illius libris fuiſſe *ſaevitum.* Nam codex Berolinenſis in pleriſque cum Duisb. & v. e. convenit. Iſ. Voſſius ad Catull. p. 175. praefatus multa ſine diſcrimine in *es* & *or* exire, ut *turges* & *turgor*, *ſqualles* & *ſquallor*, inter ea etiam refert *terres* & *terror*; ac proinde h. l. ita legit: *multo atrocius & multiplici terre magis a ſeptentrione veniente.* Et ſimiliter infr. IV. 9. 2. *tandem etiam terre ſeculum liberavit*, pro *terrore ſui.* Habuit fortaſſis Voſſius auctoritatem Veterum, qui *terres* pro *terror* dixerint. Si ea deſtitutus fuit, quod credo, quum nullam proferat, non poteſt ex illius conjectura recipi vox Latinis Scriptoribus incognita. Non dubito tamen, quin hic aliquid vitii lateat. Sed hoc acutioribus indagandum relinquo.

2. *Perinde ingenio*] In aliis editionibus erat, *pervicaci ingenio. Perinde* ex prima editione vidit ſummus Vir, J. Gruterus, quem honoris cauſa nomino. nondum tamen ex toto menda vacat. emendo, *atrox coelum, perinde ingenia*; vel *perinde ingenium.* omnino aut *ingenium*, aut *ingenia*, ſcribendum. SALM. *Perinde ingenia*] v. e. *perinde ingenio.* nuperae enim *pervicaci ingenio.* ſcias non percepiſſe vim vocis *perinde*, quae item comparet in Pall. o. quorum primus habet etiam a manu ſecunda, *per-*

2 trione ſaevitum. Nihil hac plaga infeſtius. atrox coelum, perinde ingenia. Omni igitur tractu violentus hoſtis, a dextris, atque laevis, & me-
3 dio Septentrionis, erupit. Prima trans Alpes arma noſtra ſenſere Salyi, quum de incurſionibus eo-

inde ingenium. GRUTERUS. Simile eſt illud Senecae ad Helviam cap. 6. *hominum ingenia ad ſimilitudinem coeli ſui rigentia.* Tacit. Germ. 29, 4. *Mattiaci ipſo terrae ſuae ſolo & coelo acrius animantur.* Liv. 5, 33, 12. *Rhaetos loca ipſa efferarunt.* Alludit autem Florus ad illud, quod ait Curtius 8, 9, 20. *ubique locorum ſitus ingenia hominum format.* relege notata ſupra 2, 11, 4. FREINSH. Add. hic Rupert. & Caſaub. ad Theophr. Charact. c. 1. *Perinde* (Fran. perperam *peruidere*) *ingenio* habent etiam alii omnes ſcripti. *perinde atroci ingenio* Voſſ. 2. Vid. ad 1. 13. 4. & Salmaſ. ad Solin. p. 175.

A dextris] Videtur intelligere eos populos ſeptentrionalis plagae, qui verſus ortum ſunt Italiae reſpectu, ut Thracas, Dacas, Getas, Pannonios, Illyrios, &c. Haec Virdungus. RUPERT.

Atque laevis] Hic vero deſignat Gallos & Germanos, aliosque ad ſeptentrionem vergentes; ut opinatur Idem. IDEM.

3. *Prima*] Pighius ad A. V. IↃCXXXI. non male conjicit *primi.*

Salyi] Salyi hoc loco, & ſupra, 2, 3, 5. etiam *Salvii*, & *Saluvii*, perperam ſcripti nonnunquam apud Livium & alios, Graecis *Σάλυες* appellantur, gens Galliae Narbonenſis, cujus urbes aliquot, quas Strabo, Ptolemaeus, aliique memorarunt, adhuc manſerunt, vetus ſuum vocabulum retinentes: atque in iis clariſſimae, Aquae Sextiae, & Arelatae, non procul Maſſilia. Hi igitur primi Gallorum Tranſalpinorum fuere, qui ſenſerint arma Romana: primusque Roman. M. Fulvius Flaccus Tranſalpinos Ligures bello domuit, ut habet Epit. Liv. 60. & Salyos Gallos (ſic enim ibi legendum arbitror, *Salyos*, ſive *Salvios*, pro *Falanios*) miſſus in auxilium Maſſilienſibus. De quibus populis triumphaſſe procos. anno U. C. DCXXX. ſcribitur in antiquis marmoribus. VINET. Miror Vinetum exiſtimare corrupte dici *Saluvios* apud Livium & alios, eamque ſententiam recepiſſe Freinshemium. In Regio exemplari Ammiani XV. 11. nominantur *Saluvii*, teſte Valeſio ad d. l. Nec abit fragmentum marmoreum triumphorum Romanorum: SALLUVEISQ ---- VI. ---- DE LIGURIBUS. VOCONTIEIS. SALLUVEISQ. --- RUPERT. Libri ſcripti varie *Salvi*, *Salri*, *Salvii*, *Salini*. ut ſupr. 111. 3. Vetus lib. Pighii *Saluyi*. Vid. ejus Annales ad A. V. IↃCXXX. & IↃCXXXI. *Sentire* ſaepe habet ſignificationem damni ac mali. Horat. III. Carm. 23. 5.

Nec peſtilentem ſentiet Africum
Foecunda vitis.

& IV. 6. 1.

Dive, quem proles Niobaea magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Senſit.

Plura Paſſerat. ad Propert. II. 10. & IV. 7. & Burm. ad Petron. CXL.

De incurſionibus eorum] Vicini quippe erant, &, praeter ſolita inter accolas odia, antiquitus hoſtes. vide Livium, 5, 34, 8. Talibus autem de cauſis Romani pluries bella ſumpſerunt. vide infra, 3, 10, 10. & 14. FREINSH.

Maſſilia] De hac urbe lege exactiſſi-

eorum fidiſſima atque amiciſſima civitas Maſſilia
quereretur. Allobroges deinde, & Arverni, quum 4
adverſus eos ſimiles Aeduorum querelae opem &
auxilium noſtrum flagitarent. Varusque victoriae teſtis, Iſara & Vindelicus amnes, & impiger

ctiſſimum Merulam, Coſmogr. 2, 3, 39. IDEM.

4. *Arverni*] Corrigendus leviter in hac voce Plinius, 7, 50. *Q. Fabius Maximus Coſ. apud flumen Iſaram praelio commiſſo, adverſus Allobrogum Avernorumque gentes, ad VI. Idus Auguſtas CXXX. M. perduellium caeſis, febri quartana liberatus eſt in acie.* Scribendum enim eſt *Arvernorum*, ſicut omnibus, & ipſi Plinio, vocantur. IDEM. In ſcriptis *Arvenni*, *Alverni*, & *Averni*. Ryck. & Voſſ. 1. 2. recte *Arverni*, ut in Faſtis triumphalibus, aliiſque Inſcriptionibus. Hi autem victi ſunt A. V. IↃCXXXII. a Cn. Domitio Ahenobarbo Procos. non ab ejus patre, ut perperam ſcribit Sueton. Ner. II. cujus errorem ibi Caſaubonus, & Pighius in Annalib. ad A. V. IↃCXXXIII. notarunt.

Varus victoriae teſtis] Cum ſcripti libri, tum veteres excuſi, *Varusque victoriae teſtis.* forte, *Varus quoque victoriae teſtis.* mox lego, *Iſara & Vindelicus amnes.* ex fide librorum. SALM. *Varusque*] Ita reſcripſi volentibus membranis, & ordine melius cohaerente. ita enim v. e. & Pal. tert. alluduntque ceteri. FREINSH. Pal. ſec. *Varus quoque.* Libri Vineti aliique, Edd. V. B. S. & P. habent *que*, ſed nomen fluviorum varie in iis ſcribitur, *Varus*, *Varius*, *Iſaura*, *Iſauria*, & *Iſata*. Ryck. & Voſſ. 3. *utriuſque*. Junt. Ald. & recentiores *Varus victoriae teſtis Iſaraque.* Nec inconcinne: nam non eſt opportunus locus copulae in principio. Heinſius ad Vellej. 1. 8. legit, *Varusque victoriae teſtis, Iſaraque*, & locum a Salmaſio non debuiſſe tentari dicit. Sed hic non multa tentavit contra MSS. quorum nullus copulam *que* poſt *Iſara* habet. Non eſt mihi nunc otium quaerere, an hoc bello ad Varum praelium factum fuerit. Ad Iſaram pugnatum fuiſſe Fabio, ad Sulgam Domitio, & ante adverſus Salyos ad Aquas Sextias C. Sextio Calvino ducibus conſtat. Itaque diligentius cogitandum cenſeo de ſcriptura libri Ryckiani, & Voſſ. 3. Nam Florum praecipue reſpicere ad victorias Fabii & Domitii indicio ſunt, quae mox ſcribit n. 6. Si cui probanda videbitur haec ſcriptura, ei etiam legendum putem *teſtes*; quod in vetuſtioribus quibusdam libris fuiſſe ex eo ſuſpicor, quod in Naz. apud Salm. & Fran. eſt *teſtis eſt*. Interim exprimendum putavi id, quod alii libri habent, etſi mihi valde ſuſpectum eſt.

Vindelicus] Hodie *Sorga*; Straboni *Sulgas*. Florus appellavit eum ab urbe propinqua Vindelio, ut Joſephus Scaliger ad Auſonium 1. Lection. c. 30. Merula in Coſmogr., Welſerus in rebus Vindelicis, extremo libro primo, docent. FREINSH. Cellar. II. Geogr. Ant. 2. putat legendum *Vindalicus* ab oppido *Vindalo*, vel *Vindalio*. ita enim illud vocant Veteres, non *Vindelium*.

Impiger fluminum Rhodanus] Lucanus, 1, 433.

------ Qua Rhodanus raptum velocibus undis
In mare fert Ararim.

Plin. 3, 4, & 20. Strabo, lib. 4. Caeſar de bell. Gall. 1, 1, 2, &c. Varro in tribus primis Europae fluminibus Rhodanum ponit. Gellius, 10, 7. CAMERS. *Impiger fluminum* litotes poëtica pro rapidiſſi-

5 ger fluminum Rhodanus. Maximus barbaris terror elephanti fuere, immanitati gentium pares. Nil tam conſpicuum in triumpho, quam rex ipſe Bituitus, diſcoloribus in armis, argenteoque
6 carpento, qualis pugnaverat. Utriuſque victoriae quod quantumque gaudium fuerit, vel hinc exi-

diſſimus. De rapiditate Rhodani multa habet Barth. ad Claudian. II. in Rufin. III.

5. *Elephanti*] Uſus enim elephantis hoc bello Domitius: unde intelligas illa Suetonii, Ner. cap. 2. *Allobrogibus Arvernisque ſuperatis, elephanto per provinciam invectus eſt: turba militum, quaſi inter ſolemnia triumphi, perſequente.* Quando autem primum elephantis uſi Romani, notat Liv. 31, 36, 3. FREINSH. *Elephantes* Magl. Fran.

Rex ipſe Bituitus] *Biſuiſus*, quod obtinuerat in plerisque editionibus, ex verbi ſcriptura manavit, *Biſuiſus* pro *Bituitus*. *ſ*, pro *t*, frequens erat in illis optimis membranis, quibus uſi ſumus, ut *poſitus* pro *potitus*. *ulſus* pro *ultus*. & ſimilia. reliqui libri corruptiſſime aut *bis victus* duabus vocibus, aut *bis viſus*, praeferunt. Hic *rex Betultus* dicitur in veteri inſcriptione: SALM. Adonis Chronic. ſub anno 4690. *Bitoitum* vocat. exemplaria Floriana varie. Vetus Inſcript. apud Gruter. CCXCVIII. 3, *BETULTUM*. Athenaeus, 4, 13, Βιτυῖτον. Vide Scalig. ad Euſeb. pag. 156. Appian. fragment. II. (apud Voſſ. de idol. pag. 1058.) *Bitultus*. Adde Pigh. Annal. II. 633. FREINSH. Flor. & Magl. *Bituitus*. Pall. Ryck. & Voſſ. 3. *bis victus*. Nazar. & Berol. *Biſuiſus*. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & o. e. *bis viſus*. Stadius primus, quod quidem ſciam, edidit *Bituitus*. qua auctoritate non prodidit: quod ſe mirari dicit Pigh. ad A. V. IↃCXXXIII. Sed credibile eſt eum ſequutum auctoritatem Epitomes Liv. Valerii M. & aliorum, quos hic laudat Vinetus. Pighius verum hujus Regis nomen putat eſſe, quod legitur in Faſtis triumphalibus, *Betultus*, a voce Celtica *Betultich*, i. e. patiens, vel modeſtus. Contra Scaliger ad Euſeb. n. MDCCCXC. lapicidam, vel deſcriptorem lapidis erraſſe, & ſcribendum eſſe *Betuitus*. Sed Pontanus in Append. Itinerarii Galliae Narbon. p. 44. in arcu triumphali apud Arauſionenſes, quem non Marii, ut vulgo, ſed Fabii Max. eſſe credit, qua in ſententia etiam Peireſcium fuiſſe in vita illius prodit Gaſſendus, hoc nomen BVDVACVS ſcribi auctor eſt. Idque nomen gentis Arvernae eſſe oſtendit ex aliis Inſcriptionibus, in quibus ex eadem gente memorantur BODVACII. Quod Florus ſcribit Bituitum in triumpho ductum fuiſſe, non omnino certum eſt. vid. adnotata ad Liv. Epit. LXI.

Carpento] Tale pugnae genus Britannis inprimis familiare fuit. vide quae dicemus infra, 3, 10, 17. FREINSH. Carpenta Gallorum in praeliis ſaepe memorat Livius, X. 30. XXXI. 21. XXXII. 30. & alibi. add. Flor. ſupr. 1. 18. 27. Eſſeda Britannorum Caeſ. IV. Gall. 33. & Cicer. VII. Ep. Fam. 6. & 10. e quibus pugnandi modum deſcribit Broekhuſ. ad Propert. IV. 10. 42. Antiquiſſimum morem fuiſſe, ut Reges Ducesque e curribus pugnarent, intelligi poteſt e ſacris literis, & aliis vetuſtis Scriptoribus.

Qualis pugnaverat] Quid, ſi, *argenteo carpento, quali pugnaverat?* Sed nihil mutamus. vetus: *o qualis pugnaverat!* inepte. SALM.

6. *Aenobarbus*] De quo Sueton. Ner. 2, 1. FREINSH. *Abenobarbus*

exiſtimari poteſt, quod & Domitius Aenobarbus, & Fabius Maximus, ipſis quibus dimicaverant in locis, ſaxeas erexere turres, & deſuper exornata armis hoſtilibus tropaea fixere: quum hic mos inuſitatus fuerit noſtris. Nunquam enim populus Romanus hoſtibus domitis victoriam ſuam exprobravit.

bus eſt in Nummis & Inſcriptionibus. Graecis Ἀηνόβαρβος. Vid. hic Viner. Sigon. ad Liv. XXXIII. 42. & Urſin. in Nummis gentis Domitiae. Fabius Max. ab hac victoria Allobrogicus dictus, Scipionis Aemiliani fratris Fil. fuit. Nam Plinius, & alii veterum, qui Aemiliani fratrem fuiſſe dicunt, haud dubie errant. Vid. Perizon. Anim. Hiſtor. c. 11. p. 62.

Saxeas extruxere turres] Scripti *erexere*. SALM. Vide quae notavimus ſupra, 2, 17, 16. Plutarchus autem, quaeſt. Rom. 37. *parum laudis adeptos*, ait, *qui primi lapidea aut aenea ſtatuerunt trophaea*. Cui adde locum Diodori, 13, 24. FREINSH. Extat etiam nunc pars talis turris in Principatu Arauſionenſi, in qua belli hujus hiſtoria & facies eſt expreſſa. Militum Allobrogicorum ſcutis inſcriptum eſt nomen *Bituiti*, eorum ducis. Vere autem cenſuit magnus ille Peireſcius fuiſſe arcum triumphalem Fabii, non Marii, ut vulgus credebat. GRAEV. *Erexere* habent omnes ſcripti & vett. edd.

Trophaea] Ita appellantur ſpolia fixa in ſtipitibus, teſte Nonio. inde etiam monumenta victoriae erigi coepta ex marmore ſaxoque, in jugis montium & editioribus locis. eadem cum Floro ſcribit Strabo, lib. 4. pag. 128. erectaque haec trophaea juxta Cemmenum montem ad confluentem Iſarae & Rhodani. STAD. Add. Caſaub. ad Strab. l. d.

Nunquam enim P. R. hoſtibus dom. victoriam ſuam exprobravit] Similis & Macedonibus moderatio, Pauſania teſte in Boeoticis, fine libri. Neſcio quid Livius, 8, 30, 10. ſenſerit, cum ſcriberet, Fabium arma Samnitium cremaſſe, metu, *ne ſuae gloriae fructum dictator* (Papirius) *caperet, nomenque ibi ſcriberet.* quod equidem de trophaeo intelligendum, erigentium exempla docent. iis enim nomina ſua inſcribere moris erat. quod deinde ſub Caeſaribus factum. Tac. Ann. 2, 22, 1. FREINSH. Locus Livii forſitan accipiendus eſt de ſpoliis poſt triumphum in templis Deorum cum ſolenni Inſcriptione fixis. Nam Romanos alioqui iis locis, quibus victi fuerant hoſtes, non ſolitos fuiſſe tropaea ponere more Graecorum, indicio eſt ſilentium Scriptorum Latinorum de ea re: quum in Graecis nihil frequentius ſit, quam ut, poſt relatam alterius partis cladem, de victoribus dicant τρόπαιον ἱστάναι Romulum quidem ſpolia Acronis ad quercum in modum tropaei truncatam ſuſpendiſſe dicunt Veteres, & Flaminium Jovi aureum tropaeum de torquibus Gallorum poſuiſſe etiam Florus II. 4. 4. Sed haec alia ſunt. Nam Florus, ut recte animadvertit Rupertus, hic de tropaeis ac monumentis in hoſtico excitatis loquitur: illa ſuperiora autem Romae poſita fuerant. Nec ſatis cauſae eſſe puto, cur ob id, quod de Romulo proditum eſt, Vir Eruditiſſimus, Benedictus Averanius Diſſert. XXIV. in Livium ſcribat, falſum eſſe, quod hic tradidit Florus.

Cap. III.

Bellum Cimbricum, Theutonicum, ac Tigurinum.

1 Cimbri, Theutoni, atque Tigurini, ab extremis Galliae profugi, quum terras eorum inun-

De bello Cimbrico Epit. Liv. 67, & 68. Plut. Mario, cap. 36, &c. & Parall. cap. 20. Appian. Celtico. Val. Max. 5, 8, 4. Auctor de Vir. illuſtr. c. 67. Plin. 7, 22. 16, 33. 17, 1. 36, 1. Frontin. 1, 3, 6. 1, 5, 3. 2, 2, 8. Eutrop. 5, 1. Oroſ. 5, 16. Euſeb. lib. temp. Camers. Lege Vellej. 2, 12. Caeſar. de bell. Gall. 1. 33, & 40. 7, 77. Vegetium, 3, 10. fin. Val. Max. 6, 9, 14. & praecipue Pontanum, princ. hiſtoriae Danicae, qui totam hanc hiſtoriam accuratius & copioſius ex ſcriptoribus probatis congeſſit. De Cimbrorum origine vide Dreſſer. Millen. 1. pag. 85. Freinsh.

1. *Theutoni*] Horum mentionem facit Pytheas, apud Plinium, 37, 2, 21. Idem. Ryck. & Fran. *Teutoni*. v. §. 7.

Galliae] *Germaniae* legendum docet Cluver. German. antiq. 1, 10. 2, 4. & 3, 22. qui hac de re copioſiſſime. *Galliae* retinet & explicat B. Rhenanus, rer. Germ. lib. 1. pag. 19. f. Idem. *Ab extremis Galliae profugi*] Verum eſt de Tigurinis, non de Cimbris, & Teutonis. Sed Florus videtur etiam Germaniam dixiſſe Galliam, quod antiquiſſimi Galliae incolae fuerunt Germani; ſicuti Graeci Celtas dixerunt Germanos & Gallos, cum proprie Hiſpani ſint Celtae. Graev. Non video, quomodo haec ratio procedat. Si antiquiſſimi Germaniae incolae fuiſſent Galli, adpellatione Galliae etiam comprehendi poſſet. Verum quum Germanos priſcis temporibus Galliam habitaſſe dicat Graevius, utique convenientius erat, nomine Germaniae etiam Galliam contineri. Cimbros & Teutonos non e Gallia, ſed ab extremis Germaniae oris veniſſe certum eſt. Nec tamen ideo audiendum eſſe Cluverium hic emendantem *Germaniae*, oſtendit Voſſius ad Vellej. II. 19. Nam veteres, quibus regiones populique ad Septemtrionem non ſatis cogniti erant, ſaepe nomina & fines Gallorum & Germanorum confundunt, & Septemtrionales, etiam Cimbros ac Teutonos, communi nomine Celtarum, Galatarum & Gallorum adpellant. Vid. Interpretes Velleji l. d. & II. 12. Lipſ. ad Plin. Panegyr. c. XIV. & Perizon. ad Aelian. XII. Var. Hiſt. 23. De Cimbris ac Teutonis Quintil. Decl. III. *Ex ultimo litore Oceani, & dirempta frigoribus plaga, gens a rerum natura paene relegata .... Italiam inundavit*. Et Claudian. de Bell. Get. in fin.

.... *Oceani ſtagnis excita ſupremis*
Cimbrica tempeſtas.

Quum terras eorum inundaſſet Oceanus] Abſurdam eſſe hanc rationem ſcribit hic Rupertus. Nam non credibile eſſe Cimbros tam ſtolidos fuiſſe, ut non animadvertere potuerint, aeſtum maris naturalem eſſe, & ſtatis in dies horis recurrere, nec cuiquam nocere. Et ita judicare dicit Valeſium ad Ammian. Marc. XV. 9. Sed Valeſius illa non diſputat adverſus Florum, ſed alios quosdam vetuſtos Scriptores, qui Cimbros aeſtu maris perterritos patriam reliquiſſe tradiderant; quos a Poſidonio jure reprehenſos

undaſſet Oceanus , novas ſedes toto Orbe quae-
rebant : excluſſque Gallia & Hiſpania , quum in 2
Italiam remigrarent , miſere legatos in caſtra Si-
lani , inde ad Senatum ; petentes , *ut Martius
populus aliquid ſibi terrae daret , quaſi ſtipendium:
ceterum , ut vellet , manibus atque armis ſuis ute-
re-*

ſos ſcribit Strabo Lib. VII. p. 293. Florus autem non de aeſtu, ſed inundatione Oceani loquitur : qua etiam Ambrones, qui deinde Cimbris Teutoniſque ſe conjunxerunt, ſedibus expulſos fuiſſe auctor eſt Feſtus in *Ambrones*. De vetuſtis ſedibus & erroribus Cimbrorum, antequam in Italiam iter intenderunt, Strabo l. d. & Plutarch. in Mario. Homines vagos ac praedones fuiſſe dicit Poſidonius apud Strabonem, & Plutarchus iis nomen *Cimbrorum* datum, quod Germani latrones vocarent *Cimbros*, quod Feſtus in *Cimbri* de lingua Gallica dicit. Probabilior eſt ſententia Scaligeri ad Feſtum, quia Cimbri fuerunt praedones, inde ab eorum nomine ſic dictos fuiſſe, qui itidem tales erant.

2. *Quum in Italiam remigrarent*] Eodem modo corruptum hoc verbum infra, libro quarto, emendamus; nam hic ſimiliter, *regyrarent*, corrigendum : nec *remigarent* placet. vide quae de hac voce *regyrare* alibi dicemus. cujus ignorantia fecit, ut bis corrupte legeretur in optimo auctore. SALM. *Remigarent*] Sic Pall. o. & v. e. Salmaſius malebat, *regirarent*. poſſet etiam legi, *demigrarent*. FREINSH. *Quum in Italiam remigrarent*] Qui poterant remigrare in Italiam, in qua nunquam fuerant? Remigramus ſive redimus in regionem, ex qua ſumus ante profecti. Vitioſa haec eſſe verba, quae in omnibus leguntur tam editis quam exaratis manu, dudum deprehenderunt homines elegantes. Nec dubito quin recte reſtituerit hunc locum magnus Salmaſius, qui ſcribendum cenſet *regyrarent*, hoc eſt, reflecterent iter ſuum ex Hiſpania per Galliam in Italiam. Invaſerant primo Galliam, & per eam petebant Hiſpaniam, ſed cum aditus eis in illam non pateret, convertebant iter ſua veſtigia relegentes, & per eaſdem terras, quas peragrarant, contendebant in Italiam, hoc eſt regyrare per Galliam in Italiam. Idem vocabulum repoſuit ὁ πάνυ in lib. IV. cap. 2. *poſtremo in Hiſpaniam regyravit*, hoc eſt bellum iterum converſum eſt. Dixerat enim in Italia bellum commiſſum eſſe, deinde ſe in Galliam Hiſpaniamque deflexiſſe, cum ſubjeciſſet de Epiro, Theſſalia, Aegypto, Aſia, Africa, tandem addit *poſtremo in Hiſpaniam regyravit*, ubi itidem male legitur in editis pleriſque *remigravit*, ſed *regyravit* ex emendatione Salmaſii dudum repoſuit doctiſſimus Freinſhemius. Quod & Ryckianus liber firmat, in quo ſcribitur *poſtremo in Hiſpaniam regiravit*. Vidit olim Lipſius quoque, cum Lugduni hunc ſcriptorem explicaret pro Academica concione, legendum *regyravit*. Haec tacitus praeteriiſſem, niſi viros χαρίεντας nondum a Salmaſio potuiſſe perſuaderi vidiſſem, ut ejus ſubſcriberent emendationi, quam eis ſtudui reddere probabiliorem. Idem Lipſius cenſuit alio loco, pro *remigravit*, legendum *demigravit*. GRAEV. *Remigarent* etiam Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. *remigrarent* Ryck. Regg. Edd. B. S. P. A. & deinde aliae. Amſtelodamenſes receperunt *regyrarent*. Non magnopere improbo con-

3 *retur.* Sed quas daret terras populus Romanus,
agrariis legibus intra ſe dimicaturus? Repulſi igi-
tur, quod nequiverant precibus, armis petere
4 conſtituunt. Sed nec primum quidem impetum
barbarorum Silanus, nec ſecundum Manlius, nec
ter-

conjecturam Virorum Doctiſſimorum; nec tamen recipere debui. Et *remigrarent* mihi eodem modo videtur poſſe accipi, quo *regyrarent* exponit Graevius; videlicet, quum ex Hiſpania remigrarent in Galliam, ea mente, ut inde Italiam peterent.

In caſtra Silani] *Mallium*, ſive *Manlium*, appellat Dionis fragment. apud Valeſ. pag. 633. FREINSH. Dio ibi agit de Cn. Manlio, qui Conſul A. V. IↃCXLVIII. cum Caepione Procos. a Cimbris victus eſt. Hic eſt M. Junius Silanus Cos. A. V. IↃCXLIV.

3. *Quas daret terras*] Ammianus, 25, 31. obſervat, *nunquam, ab urbis ortu* ad Jovianum Imp. uſque, *inveniri poſſe, annalibus replicatis, terrarum partes ullas noſtrarum ab Imp. vel coſ. hoſti conceſſas.* quem tamen arguit Caſaub. ad Spartiani Hadrianum, cap. 5. Friſios quidem eodem modo terram petentes, quam jam occupaverant, *Nero decedere agris juſſit.* apud Tacit. 13, 54. ubi plura in hanc rem. FREINSH. *Quas daret terras populus Romanus, agrariis legibus intra ſe dimicaturus?*] Jam diu ante dimicarant Romani de diviſione agrorum, nimirum A. U. C. 619. duce Sempronio Graccho & A. U. C. 629. auctore C. Graccho, cum hoc bellum contra Cimbros gereretur A. U. C. 647. & ſequente. Vides ergo Florum ut ſententiolam frigidam adſpergeret hiſtoriae ſuae, maluiſſe impingére in temporum rationem. GRAEV. *Intra* Ryck. Regg. Voſſ. quod etiam in Nazar. & Pall. fuiſſe puto: Nam Salmaſius ad exemplar ſuum, in quo eſt *intra*, nullam varietatem adnotaverat. Flor. III. 21. 1. *Ut jam ipſe intra ſe parricidale bellum ſtringeret.* Toll. Duisb. Fran. & v. e. *inter*, quod itidem defendi poteſt. Pighius ad A. V. IↃCXLIV. ſcribit in vulgatis deeſſe *mox*, legitque *mox inter ſe dimicaturus*, e Cod. S. Amandi, opinor, quem ſaepe laudat.

Quod nequiverant precibus] Ita Carthaginienſium milites in urbem mandant; *quod precibus nequeant, armis ſe conſecuturos.* Juſtin. 18, 7, 3. ubi notata Berneccero vide. & Tac. 4, 46, 12. FREINSH. *Quod nequiverunt precibus*] Melius Ryck. *quod nequierant precibus.* Mox idem: & *tanta erat capiundae urbis fiducia.* GRAEV. Nuſquam inveni *nequiverunt*, quod eſt in Ed. Graevii & Amſtelod. Scripti *nequiverant* & *nequierant.* Edd. omnes *nequiverant.*

4. *Silanus*] Omittit ergo cladem Carbonianam, quae prior Silaniana accidit; item Caſſianam. Liv. Epit. 63. Vellej. 2, 12, 2. alii. Tacit. Germ. 37, 8. *Germani, Carbone, & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Servilio Caepione, M. quoque Manlio, fuſis vel captis, quinque ſimul conſulares exercitus pop. Rom. abſtulerunt.* Caeſar etiam de bell. Gall. 1, 7, & 12. ait: *L. Caſſium Coſ. occiſum, exercitumque ejus ab Helvetiis*, & nominatim Tigurinis, *pulſum, & ſub jugum miſſum.* Pugnant igitur inter ſe Caeſar, & Tacitus: niſi forte ideo Germanis contribuit Helvetios Tacitus, quod terram Germanam incolerent. FREINSH. Occurrit huic difficultati Pighius ad A. V. IↃCXLVI. Add. Davis. ad Caeſ. 1. B. G. 12. Heinſius pro *nec* ſcripſerat *ne.* Vid. ad 11. 4. *Quidem* abeſt a Voſſ. 1. 3. & Edd. B. S. P. & A.

Nec

tertium Caepio ſuſtinere potuerunt. Omnes fugati, exuti caſtris. Actum erat, niſi Marius illi ſeculo contigiſſet. Ille quoque non auſus congredi ſtatim, militem tenuit in caſtris, donec invicta illa rabies & impetus, quem pro virtute barbari habent, con-

Nec ſecundum Manlius] *Manilius* ſcripti omnes. SALM. In praenomine quoque plurimum variant ſcriptores: Pighius, in Anno U. C. DCXLVIII. Cn. fuiſſe oſtendit, Liv. Epit. 67, 2. *Cajum* appellat. Illud certum eſt, ſicut ſupra, 2, 15, 7. monuimus, *Marci* praenomen alienum hic eſſe; quod alterius cujusdam loci me admonet apud Zoſimum, lib. 2. hiſtor. in pr. ubi ludi ſeculares celebrati dicuntur L. Cenſorino, *M. Manlio* Coss. cum tamen conſtet, eo anno, qui fuit U. C. DCIV. L. Marcio Cenſorino collegam fuiſſe *Manilium*. Vide etiam Caeſ. de bell. Gall. 3, 20. FREINSH. *Manilius* etiam plerique alii ſcripti & edd. vett. *Manlius* Flor. Magl. Regg. & Voſſ. 3. In Faſtis & Inſcriptionibus eſt Cn. *Mallius*. Vid. Pigh. ad A. V. IↃCXLVIII. & Sigon. ad Liv. Epit. LXVII. Μάλλιος quoque in Excerpt. Peireſc. p. 633. Sed Graeci *Manlius* plerumque ſcribunt Μάλλιος.

Caepio] Quantum hoc duce cladis acceptum ſit, vel inde colligi poſſit, quod inter nefaſtos ille dies habitus ſit, ut patet ex Plutarcho, Lucull. cap. 59. Adde Sidonium, Carm. 2, 227. FREINSH. *Scipio* Fran. *Cipio* Voſſ. 1.

5. *Niſi Marius*] *Niſi M. Marius* in altero Palatino. SALM. Salluſt. fine Jugurthini: *Marius cos. abſens factus eſt, & ei decreta provincia Gallia, &c. ex ea tempeſtate ſpes atque opes civitatis in illo ſitae.* Cicero, pro l. Manil. cap. 20. FREINSH.

Non auſus congredi] Vide Plutarch. Mario, cap. 22. IDEM.

Donec invicta illa rabies] Prudens conſilium, quod imitaturus erat Pompejus, ſi licuiſſet, infra, 4, 2, 42. Adde ſupra, 2, 6, 82. IDEM.

Habent] Hoc eſt, non habent veram virtutem, ſed illius loco rabiem iſtam; quod moneo, ne quis *habere* pro putare vel aeſtimare capiat, ut fieri video. IDEM. Senec. 1. de Ira 11. *Quid Cimbrorum Theutonorumque tot millia ſuperfuſa Alpibus ita ſuſtulit — niſi quod erat illis ira pro virtute?* Et 1. de Benef. 13. de Alexandro M. *Cui pro virtute erat felix temeritas.*

6. *Conſulentes*] i. e. interrogantes, quaerentes. Freinsh. in *Ind.* Sueton. Aug. XVIII. *Conſultusque num & Ptolemaeum inſpicere vellet.* Et rurſus ibid. c. XCIX. *Si quid*, pro num quid. Liv. XXIX. 25. *Primum ab iis quaeſivit, ſi.* Ovid. Epiſt. Hypſip. v. 37.

— *Iterum, ſi vivat Jaſon,*
Quaerimus.

Cic. IX. Epiſt. Fam. 26. *Quum ille, ſi quis quidquam quaereret, dixiſſet.* Valer. M. 1. 8. 10. ext. *Interpellatus ab eo, ſi quid aut mandaret, aut dicere vellet.* Ita melius liber P. Danielis, quam alii *ecquid*, obnitente licet Vorſtio. In Gellio quoque 1. 19. MS. Reg. *Et, ſi reliquos eodem pretio emere vellet, Regem interrogavit.* pro vulgato, *& ecquid reliquos.* ubi aliter, quam ad Valerium Vorſtius, judicat J. Fr. Gronovius, adnotans notum eſſe, *ſi* pro *an* imitatione Graecorum dici. Plura hujus generis vid. apud Graev. ad Cicer. III. Ep. Fam. 9. & Perizon. Anim. Hiſtor. c. VII. p. 279. *Mandare aliquid alicui*, vel *ad aliquem*, ſaepe eſt vel literis, vel nuncio miſſo ſignificare, & jubere nunciari. Liv.

XXXI.

6 conſeneſceret. Receſſere igitur increpantes, &
(tanta erat capiendae Urbis fiducia) conſulentes,
ſi quid ad uxores ſuas mandarent. Nec ſegnius,
quam minati fuerant, tripertito agmine per Al-
7 pes, id eſt clauſtra Italiae, ferebantur. Marius,
mira ſtatim velocitate occupatis compendiis,
praevenit hoſtem. prioresque Theutonos ſub ipſis
Alpium radicibus aſſequutus, in loco, quem
aquas

XXXI. 11. *Haec ad Carthaginienſes mandata.* Sueton. Calig. XXV. *Adbibitum coenae nuptiali mandaſſe ad Piſonem contra accumbentem: noli uxorem meam premere.* Juſt. XXIV. 2. *Non credenti mandat, velle ſe cum filiis ejus regni conſortium jungere.* Add. Freinsh. in *Ind.* & Broekhuſ. ad Propert. III. 21. 11.

Nec ſegnius, quam minati fuerant] Sic Juſtin. 2, 3, 13. *nec dicta res morata.* Livius, 30, 15, 5. *nec locuta eſt ferocius, quam fecit.* Saxo Sialandicus, lib. 4. pag. 55. *Nec animoſius locutum eum, quam praeliatum, expertus eſt.* FREINSH. *Nec ſequius* Voſſ. 1. & 3.

7. *Compendiis*] Ovid. III. Met. 234.

--- Sed per compendia montis
Anticipata via eſt.

Sub ipſis Alpium radicibus] Perizonius hic adſcripſerat: *adhuc in Gallia.* Videtur exiſtimaſſe hoc non convenire cum eo, quod paulo ante dixit Florus, *per Alpes ferebantur.* Sed *ferebantur* ibi accipio, ut ſupr. 1. 10. 1. *reducebant*, & 1. 18. 12. *vindicaret.*

In locum, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum, praelio oppreſſit] Hunc etiam locum purgavit maximus virorum, Claudius Salmaſius, & pridem doctis fidem fecit emendationis ſuae, ut in emendatioribus editionibus jam diu refulgeat. Sed nondum tamen eſt perpurgatus. foedum etiam nunc mendum ei inſidet. Quis enim ferat, *Teutones in locum oppreſſit?* Ephebi ſane norunt dicendum eſſe; *Teutones in loco, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum! praelio oppreſſit.* Et ſic legendum eſſe praeter rationem linguae Latinae auctor mihi eſt vetus Ryckianus, in quo ſic legitur, omiſſa tamen praepoſitione: *Prioresque Teutonas, ſub ipſis Alpium radicibus aſſecutus, loco, quem Aquas Sextias vocant, quo, fidem numinum! praelio oppreſſit.* Quod & ipſum non improbandum. Saepe enim *loco* ponitur ellipſi pervulgata pro *in loco.* Sed quoniam alii libri praepoſitionem retinent, non ſuſtinui illam unius libri auctoritate delere. *Teutonas* quoque ſcribi vides in hoc libro pro vulgato *Teutones* aut *Teutonos.* GRAEV. *In loco* Flor. Berol. Duisb. Fran. & v. e. Vinetus tamen in ſuis, & Gruterus in Pall. videntur inveniſſe id quod ediderunt, *in locum.* Et ſic Magl. & Voſſ. Mihi in mentem veniebat: *ſub ipſis Alpium radicibus adſecutus (locum aquas Sextias vocant) quo ---* Pronomina *is*, & *qui* non raro omittuntur, in primis in his, quae per parentheſin poſita ad perſonas, vel res, de quibus ſermo eſt, referuntur. Et ea multis locis contra libros veteres intruſa eſſe oſtenderunt Gronovii, Pater ad Liv. 1. 1. & XXXIV. 56. & Filius ad Liv. XXII. 46. Sic in Liv. XXVIII. 3. *Ad oppugnandam opulentiſſimam in iis locis urbem, Oringin barbari appellabant, mittit*, itidem intruſum erat *quam.* *Teutonas* hic etiam Nazar. Toll. Duisb. Fran. Voſſ.

aquas Sextias vocant, quo, (fidem numinum!) praelio oppreſſit? Vallem fluviumque medium 8
hoſtes tenebant. noſtris aquarum nulla copia. conſultone id egerit Imperator, an errorem in conſilium verterit, dubium. certe neceſſitate aucta virtus cauſa victoriae fuit. Nam flagitante aquam 9
exercitu, *Viri*, inquit, *eſtis: en illic habetis*. Itaque tanto ardore pugnatum eſt, eaque caedes ho-

Voſſ. & edd. vett. excepta Ald. ſed cum adſpiratione in prima ſyllaba. Sed in Faſtis triumphalibus, & Inſcriptione apud Grut. CCCCXXXVI. 3. & Pigh. ad A. V. IↃCLII. *Teutoni* dicuntur. Et ita hic Regg. *Theutonos* non inveni ante Ald. deinde in Vineti, Freinsh. & Graevii Edd.

Aquas Sextias] Urbem C. Sextio ſitam, bello, quod ſuperiori capite deſcribitur. Epit. Liv. 61. Strabo, lib. 4. pag. 124. f. De hac Sidonius, Carm. 23, 13.

---- Phocida, Sextiasque Bajas,
Illuſtres titulisque praeliisque
Urbes, per duo conſulum tropaea:
Nam Martem tulit iſta Julianum,
Et Bruto duce, nauticum furorem:
Aſt haec, Teutonicas cruenta pugnas,
Erectum & Marium, cadente Cimbro. FREINSH.

Qua fide numinum, praelio oppreſſit] Hic locus & varie vexatus a doctis, & varie ipſos vexavit. me non multum, ſi verum licet dicere, exercuit. optimus liber, *quaſi de numinum praelio*. mendoſiſſime: ſed ne nugas agam, aut fruſtra tempus teram, legendum ajo, *quo, fidem numinum! praelio oppreſſit?* *qua* corruptum pro *quo*, ut libro quarto, *qua poſſet aſcendere*; ubi repoſuimus, *quo poſſet aſcendere*. & contra *a* in *o* degeneraverat, ut *ingenio* pro *ingenia*. locum hunc tetigimus, notis in librum primum, in quo ſimile vitium inhaeſerat; *fide numinum*, pro *fidem numinum*. itaque vide quae ibi ſcripſimus. SALM. *Quo, fidem numinum, praelio*] Salmaſii correctio iſta, quam in textum recipere cunctatus non ſum, ob evidentiam, ſicut & ſupra 1, 11, 15. fecimus. alii aliter, ut in variis retulimus. FREINSH. In aliis omnibus ſcriptis & v. edd. eſt, *qua fide numinum praelio oppreſſit*.

8. *Errorem in conſilium verterit*] Livius, 28, 44, 14. *Oblata caſu flectenda ad conſilium*. Vide infra, 4, 2, 84. FREINSH. Doctiſſimus Waſſe ad Salluſt. Jug. XCIX. mavult *error*. Non dubium eſt, quin ſaepe ita loquantur veteres. Congeriem exemplorum vid. ap. Manut. ad Salluſt. Catil. VI. Riv. ibid. LII. & Waſſ. LVI. Add. Heinſ. ad Claudian. 1. in Eutrop. 251. & II. de Conſul. Stilic. 118. Sed hic nihil mutandum puto. Utrumque verbum *egerit*, & *verterit* pendet a nominativo *Imperator*. Et ita frequenter alii. Tacit. II. Ann. LI. quem locum ipſe Waſſe laudat: *Pergerent, properarent culpam in decus vertere*. Idem I. Ann. XXVIII. *Quae caſus obtulerat in ſapientiam vertenda ratus*. Et Agric. XXXVII. *Ita conſilium Britannorum in ipſos verſum*. Phaedr. 1. Fab. ult. *Conſilium raptor vertit ad fallaciam*. Juſtin. II. 13. *Timens ne interclusi hoſtes deſperationem in conſilium verterent*. Add. Vorſt. ad Juſtin. III. 3.

Neceſſitate aucta virtus] Vide quae notamus ſupra, 2, 18, 13. FREINSH.

hoſtium fuit, ut victor Romanus de cruento flumine non plus aquae biberit, quam ſanguinis Barbarorum. Certe rex ipſe Theutobochus, quaternos ſenosque equos tranſilire ſolitus, vix unum, quum fugeret, aſcendit; proximoque in ſaltu comprehenſus, inſigne ſpectaculum triumphi fuit.

Freinsh. Nazar. Flor. Reg. F. Berol. Duisb. Ed. V. B. S. & P. *acta*.

9. *Viri, inquit, eſtis*] Si per alios liceret, interrogationis notam iſtis apponerem, hoc modo: *Viri, inquit, eſtis?* Gruterus. Adde Frontinum, 2, 7, 12. Freinsh. Gruterus malebat, *viri, inquit, eſtis?* Sed N. Heinſius, *ſi viri, inquit, eſtis*. Liv. 11, c. 38. *bellum nobis indictum eſt magno illorum malo, ſi viri eſtis*. Lib. xxv. 18. *Si vir eſſet, congrederetur*. Lib. 1. c. 41. *Tuum eſt, Servi, ſi vir es, regnum*, quod Naſo Faſt. vi. in eadem hiſtoria reſpexit:

Si vires, i, dictas exige dotis opes. Ubi male circumfertur *indictas*. Idem Liv. lib. 1. c. 58. *Sextus Tarquinius mihi ſibique, ſi vos viri eſtis, peſtiferam attulit vim*. Sic & alii frequenter. Graev. Add. Pric. ad Apul. 11. Metam. p. 32.

10. *Theutobochus*] Sine aſpiratione in veteribus *Teutobocus*. Salm. Anno Chriſti mdcxii. monſtrabantur oſſa quaedam portentoſae magnitudinis, quae Teutobochi hujus vulgo credebantur, donec doctorum hominum ſcriptis error iſte detegeretur. *Mercurius Gallicus*. Vide Scalig. in Euſeb. pag. 138. p. 1. Item Gaſſend. in vita Peireſcii, pag. 250. Freinsh. Duisb. Voſſ. 1. 2. & v. e. *Teutobocus*. Ryck. quoque & Fran. ſine adſpiratione: ſed ille *Teutolocus*, hic *Tendobocus*. In Eutropii libris v. 1. *Teutobodus* & *Teutomodus*. Oroſ. v. 16. *Teutobodus*. Sic etiam ſcribit Freinshemius in ſupplem. Liv. lxviii. & muneris potius, quam hominis nomen fuiſſe, nec quidquam aliud, quam Teutonorum Imperatorem ſignificare putat. Plura de eo Rupert. ad h. l.

Quaternos ſenosque equos tranſilire] Luculentam hujus loci explicationem pete ex Salmaſio, ad Vopiſci Carinum, cap. 19. pag. 505, & ſeq. Vide Livium, 23. 29, 5. Freinsh. Livius ibi de Numidis equitibus: *quibus deſultorum in morem binos trahentibus equos inter acerrimam ſaepe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis tranſultare mos erat*. Add. Lipſ. de Mil. Rom. iii. 8.

Proceritatis eximiae] Vide Pontanum, lib. 1. hiſt. Danicae, p. 55. Freinsh.

Super trophaea ipſa eminebat] *Super trophaea ſua*, ex fide Nazariani & alterius Palatini reſcribe. *Trophaea ſua*, eleganter, quae de ipſo victo & ſuis ſpoliis inſtructa erant. minus recte & concinne *ipſa* vulgo editum eſt. Salm. *Super tropaea ſua eminebat*] Sic repoſui ex Ryck. & aliis codd. quos & Salmaſius ſequi praecepit, quem vide. Fuiſſe autem hunc Theutobochum altum pedes decem duodecimve Gallicos vulgares, cujusmodi fuerint tropaea, quae in triumphis circumferebantur, erudite docuit Nobiliſſimus Peireſcius. vide vitam ejus a Gaſſendo deſcriptam lib. 11. ubi refellit impoſtorum nugas, qui diſſeminarant non longe a Confluente Rhodani & Iſarae ſepulchrum lateritium inventum fuiſſe, triginta longum pedes, latum duodecim, altum octo, cui impoſitus fuerit lapis cum titulo THEUTOBOCHUS REX, in quo

fuit. quippe vir proceritatis eximiae ſuper tropaea ſua eminebat. Sublatis funditus Theutonis, 11
in Cimbros convertitur. Hi jam (quis crederet?) per hiemem, quae altius Alpes levat, Tridentinis jugis in Italiam provoluti ruina deſcenderant.
Atheſim flumen non ponte, nec navibus, ſed 12
qua-

quo cadaver humanum inventum ſit longum pedes viginti quinque cum ſemiſſe, latum ad ſcapulas decem. Sed quae de inſcriptione & ſepulchro jactent, mendacia eſſe; oſſa vero non hominis fuiſſe, ſed elephanti, oſtendit Peireſcius. vide vitae ejus librum III, ad annum 1613. GRAEV. *Inter tropaea* habent Pall. Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. ceteri s. & e. *ſuper tr.* *Ipſa* nuſquam eſt, niſi in Edd. poſt primam. Ryck. mox *Teutonis*.

11. *Per hyemem, quae altius Alpes levat*] Infra, 3, 10, 22. *hyeme creverant Alpes.* FREINSH. Id veriſſimum. Nam nix nivi offunditur, quam in ſaxum verti ſcribunt. Inde Panegyriſta, *nivium denſitatem duriorem ſaxis* dicit. GRAEV.

Tridentinis jugis in Italiam provoluti ruina deſcenderant] Plutarchus ad verbum in eadem Hiſtoria: εἶτα ἀφέντες αὑτοὺς κατὰ κρημνῶν, ὀλισθήματα καὶ λισσάδας ἀχανεῖς ἐχόντων. perperam in meo libro, ut hoc obiter moneam, ſcribitur, καὶ λυσσάδας. & in uno aut altero ejusdem Plutarchi locis, λυσσάδες vitioſe legitur. ſed puto emendatum in recentioribus editionibus. verum neſcimus tamen. nam eas ad manum non habemus. SALM. Plutarchus Mario cap. 36. Cimbri *per glaciem altamque nivem ad juga Alpium contenderunt. Inde ſubjicientes corporibus lata ſcuta, ex ſummo ſe confrageſarum rupium, in immenſum abruptarum, faſtigio demiſerunt.* Seneca de ira, 3, 3, 1. *barbari, qua dolor traxit, ruinae modo regionibus incidunt.* Confer Liv. 44, 5, 4. ubi de Elephantis, & verſ. 6. de ipſis militibus FREINSH. Regg. Magl. Fran. *devoluti*. Ryck. *p devoluti*.

12. *Ateſim flumen non ponte*] *Ad hoſteſim flumen*, quod nobis exhibet Nazariana ſcriptura, non facile inveni quid eſſet. *Atiſonem*, vel *Natiſonem* tranſpoſititie poſſet eſſe, qui fluvius in illis tractibus reperitur: Plutarchus ſane *Atiſonem* nominat, cum eandem rem tractat. at qui putant, *Ateſim*, & *Atiſonem*, eundem eſſe, falluntur. Plutarchus Ἀτισῶνα vocat, Ptolemaeus Νατισῶνα. ſed redeamus ad veterem ſcripturam noſtram. *hoſteſim* pro *Ateſim* mendoſe exaratum: *o* loco *a*, deinde aſpiratio. *ſ* pro *t*, aliquando ſimul poſita: itaque *hoſteſim* eſt *Ateſim*. ſed quid faciemus illo *ad*? ſic cenſeo: *ad flumen adgredi*, ἀρχαϊσμὸς, ut *ad aliquem adire*, & ſimilia: videndus Gellius. *Adgredi* igitur *ad Ateſim flumen*, proba & antiqua loquutio eſt, quales multas in hoc auctore reſtituimus. aliud dicimus: *ad* pro *ac* videri poſſet corruptum: libro quarto, *imasque valles earum, ad quaſi clauſtra quaedam ſuffodiebant*, ibi docemus legendum, *ac quaſi clauſtra quaedam*. idem accidere potuit hoc loco: videamus igitur, num ita legi & diſtingui debeant, *Tridentinis jugis in Italiam provoluti ruina deſcenderant, ac Ateſim flumen non ponte, nec navibus*, &c. & hanc in partem inclinamus magis. SALM. Salmaſius ex ſcriptura membranarum effingit *ad Ateſim* ἀρχαϊκῶς, aut *ac Ateſim*. Idem autem etiam *Ati-*

 ſo-

quadam ſtoliditate barbarica primum corporibus aggreſſi; poſtquam retinere amnem manibus & clipeis fruſtra tentaverant, ingeſta obrutum ſilva-
13 tranſiluere: &, ſi ſtatim infeſto agmine Urbem petiſſent, grande diſcrimen eſſet: ſed in Venetia, quo fere tractu Italia molliſſima eſt, ipſa ſoli coe-

ſonem hic legendum putat, quam opinionem tuetur quoque Merula Coſmogr. 2, 4, 11. FREINSH. E veſtigiis Nazariani N. Heinſius putat ſcribendum *in Italiam proveluti veluti ruina deſcenderant ad Athesin: flumen non ponte, nec navibus, ſed quadam ſtoliditate barbarica primum corporibus aggreſſi. Poſtquam.* Dictys Cretenſis lib. II. *Cum ſuper alium alius ruinae modo praecipitarentur.* Id. lib. III. *Effuſi ruinae modo clamorem tollunt.* lib. VI. *Clamore ingenti ruinae in modum erumpunt.* Curt. III, 11. *Tum vero ſimilis ruinae ſtrages erat.* GRAEV. *Ad hoſtes in flumen* etiam Pal. pr. Duisb. Fran. & v. e. Tollius e ſuis nihil monuerat. Mihi veroſimile videtur, quum in prima ſyllaba vocis *Atheſim ad* ſcriptum fuiſſet pro *at*, ut ſaepe ſolet, *hes* pro compendio τῦ *hoſtes* acceptum, atque inde *ad hoſtes in* natum fuiſſe, pro *Atheſin*, vel *Atheſim*. Nam Pal. ſec. Regg. & Voſſ. 1. 2. habent, *at hoſtes in flumen.* Amſtelodamenſes e conjectura Heinſii ediderunt *deſcenderant ad Ateſim. Flumen* --- Ego retinendam putavi ſcripturam vulgatam, quam habent Ryck. & aliae Edd. vett. a quibus non multum abit Voſſ. 3. in quo eſt *Theſim fl.* Sed ex iiſdem *Atheſim* ſcripſi cum adſpiratione, ut in Virg. IX. Aen. 680. Sil. VIII. 597. & Epit. Liv. LXVIII. cujus veſtigia ſunt in corrupta ſcriptura librorum vett.

Quadam ſtoliditate barbarica] Idem fere Germanis adfingit Aelianus, var. hiſt. 12, 23. ſed libet tamen potius adſcribere imperitiae; quod nimirum putarent, flumina Italiae ſuis ſimilia. ita ſane eosdem excuſat Herodian. 8, 4. qui conſulatur. GRUT. Haec inepte Florus, quaſi nulla unquam vidiſſent flumina Cimbri. Si fecerunt, imperitia potius fecerunt, quam ſtultitia, quia crediderunt Italiae fluvios ſuis eſſe ſimiles, uti apud Herodianum, qui lib. VIII. narrat, cum neque ponte neque navigiis tranſire exercitus potuiſſet, ſubſtitiſſe incertum conſilii; Germanos vero aliquot ignaros quam rapido abruptoque impetu Italiae flumina deferantur, crediviſſe ſenſim eos influere campos, quemadmodum & apud ipſos ſoleant, unde etiam, quia minimum ſe concitent, perfacile congeleſcant, auſos ſe equosque natandi peritos alveo credere, vi fluminis ablatos periiſſe. Quam vero Celtae contemnant mortem vide apud Aelian. Var. Hiſt. XII, 23. GRAEV.

Ingeſta obrutum ſilva] Quemadmodum flumina, quae majora ſunt, tranſeantur, docet Vegetius, 3, 7. & ad eum Stewechius. FREINSH. Naz. geminato *s tranſſiluere*, & paullo ante *tranſſilire.* Regg. Toll. Duisb. & v. e. *tranſiliere.* vid. infr. 6. 6. & Clar. Cannegiet. ad Avian. XXV. 6.

13. *Diſcrimen eſſet*] Pro fuiſſet: ut infr. III. 21. 12. *Niſi naturam ſuam ſaevitia corrumperet*, & III. 23. 2. *Si tamen poſſet.* Plura hujus generis vid. apud Gronov. ad Liv. XXXIV. 11. & Perizon. ad Sanct. Minerv. I. 13. 5. Mox *petiſſent* Naz. Ryck. Toll. Duisb. Fran. & o. e. v.

Ipſa ſoli coelique clementia] Vide omnino Gruterum, ad Tacit. diſcurſu 38. Adde ſupra, 2, 6, 23. Et in hac hiſtoria Dionis excer-

ptum

coelique clementia robur elanguit. ad hoc panis uſu, carniſque coctae, & dulcedine vini mitigatos Marius in tempore aggreſſus eſt. Jam diem 14 pugnae a noſtro Imperatore petierunt, & ſic proximum dedit. In patentiſſimo, quem Raudium vocant, campo concurrere. Millia inde ad ſexaginta

ptum apud Valeſ. p. 634. FREINSH. Lucan. VIII. 366.

Emollit gentes clementia coeli.

Panis uſu] Non intelligo, quid hoc ſit. Nam etiamſi iis in patria, & aliquanto poſt, ignotus fuiſſet uſus panis; tamen illum ſaltem in Gallia & Hiſpania, quarum incolas pane uſos fuiſſe non dubito, potuiſſent diſcere. Nec uſu panis vires animi corporiſque enervari a quoquam proditum ſcio. Dio in Excerpt. Peireſc. p. 635. ſcribit, eos ante ſub dio agere, frigida lavari, & crudis carnibus veſci ſolitos; in Italia autem ſub tectis agitaſſe, & balneis calidis, condimentiſque & ſcitamentis illius regionis uti coepiſſe, & vino praeter morem indulſiſſe, iiſque rebus omne animorum & corporum eorum robur elanguiſſe. Et Oroſ. v. 16. rigidum genus in Italia blandioribus auris, poculis, cibis, ac lavacris emollitum fuiſſe. Si Florus *panem* vocat, quae Dio τρυφαῖς & ἡδύσματα, plane improprie & obſcure loquitur. Sed fortaſſis aliquid de *balneis* dicere voluit, quibus etiam Annibalis exercitus robur fractum fuiſſe tradiderunt veteres. *Ad haec* Flor. Berol. Duisb. vid. II. 8. 3.

14. *Jam diem pugnae a noſtro Imperatore*] Ante haec verba deeſſe aliquid, ſi qui antea non adverterunt, nunc cogentur ſaltem fateri. ſtatim poſt *aggreſſus eſt*, ſequitur in illo laudatiſſimo & inculpatiſſimo libro, *venere illi quam & in barbaris multa veſtigia, diem pugnae a noſtro Imperatore petierunt.* quae ſcribae imperiti, ut corruptiſſima, abſcindere maluerunt, quam infelices conatus in corrigendo prodere. verum quid ex illis, quae poſuimus, poſſit elici, parum me ſcire, ingenue fateor: nec enim auſim dicere, me ipſa verba Flori ponere, ſi ita legam: *venere illi. quam metus in barbaris nulla veſtigia! diem pugnae ab Imperatore noſtro petierunt.* non, inquam, auſim affirmare, αὐτοτελῶς ſic ſcripſiſſe Florum; puto tamen, ab ea ſententia, quam olim reliquit, hac lectione me minimum abeſſe. SALM. Eodem modo, quo Salmaſius, ſed ſine ulla illius mentione, hunc locum conſtituit Tollius ad Auſon. IX. Ep. 24. ac praeterea pro *ſic* legit *hic*, quod etiam Perizonius conjecerat.

Et ſic proximum dedit] Plutarchus, τὴν ἀπ' ἐκείνης τρίτην. SALM. *Dare diem* eſt conſtituere. Plutarch. de hac re in Mario, ἔθεντο, conſtituerunt. Liv. XXXIII. 13. *Tempe (is datus erat locus colloquio) venit.* Gronovius ibi mavult *dictus*, ut ſaepe alibi. Mihi nihil mutandum videtur. Cicer. XI. Phil. 10. *Ante provinciam ſibi decretam audiet, quam potuerit tempus ei rei datum ſuſpicari.* Et ap. eumdem I. ad Attic. 10. *Tulliola tibi diem dat*, Graevius exponit conſtituit. Pacuvius ap. Nonium v. *diem: Gnatam deſpondit, nuptiis hanc dat diem.* Corn. Nep. Pelop. II. *A quo & tempus & dies erat datus.* Oroſ. v. 16. *Die ad pugnam & campo dato.* Paulus *l.* 12. *D. de Uſur. Si die data uſurae non ſolverentur.*

Campo, quem Raudium vocant] *Raudium* quidem *campum* Plutarchus non nominat, ſed tantum χώραν τε καὶ πεδίον τὸ περὶ Βερκέλλας. alter Palatinus *Kaudium* la-

ginta ceciderunt, hinc trecentis minus: per omnem diem conciditur barbarus. Iſtic quoque Imperator addiderat virtuti dolum, ſequutus Annibalem, artemque Cannarum: primum, nebu-

legit, cui non aſſentior. mox non *procurrere*, ſed *concurrere*, optimi habent libri; & melius: nam *procurrere* neſcio an legerim pro *concurrere*. SALM. Magna varietas in hujus campi nomine. Pighius, in Hercule Prodicio, pag. 291. *Raudium* retinendum cenſet; *raudos* enim locos antiqua voce vocari rudes & aſperos, quales iſti campi. Merula, Coſmogr. 2, 4, 7. in fin., *Caudium* legit, quod hodieque campus quidam iis locis *Caudia* dicatur. ſed quis in re tam incerta certi quid pronuntiet? FREINSH. In Pal. poſter. ſupra *K* ſcriptum erat *R*. *Raudium* habent libri Vineti & alii. Duisb. Fran. & v. e. levi errore *Randium*. & Voſſ. 3. *Radium*. in aliis ſcriptis recte *Raudium*. Vid. Interpretes Velleji ad II. 12. & Cellar. Geogr. Ant. II. 9. qui circa Vercellas, non ad Veronam & Atheſim, fuiſſe e Plutarcho docet contra Schottum ad Aurel. Vict. c. LXVII.

Procurrere] Ita Pall. o. & q. I. al. *concurrere*. FREINSH. *Procurrere* pro confligere nuſquam leges. Sed *concurrere* in hac notione frequens eſt & tritum. Et ſic Ryckianus & optimi quique, ut pridem notavit Salmaſius. GRAEV. Quod de ſcriptura Pall. dicit Freinshemius, non ſcio unde acceperit. Nam Salmaſius in exemplari ſuo adnotarat in Nazar. & Pall. eſſe *concurrere*, quod de iiſdem teſtatur Gruterus. Et hoc eſt in Toll. Duisb. Fran. Regg. Voſſ. I. 2. v. e. & aliis libris vett. apud Sigon. ad Liv. Epit. LXVIII. *Procurrere* habet ſolus Voſſ. 3. N. Heinſius tamen ad Sil. Ital. VII. 566. hoc loco *procurrere* defendit e multis Scriptoribus, & Salmaſium e membranis peſſime dicit emendare *concurrere*. Verum eſt *procurrere* etiam dici de praeliantibus. Caeſ. III. B. C. XCI. Craſtinus *primus ex dextro cornu procurrit*. Et ibid. XCIII. *Sed noſtri milites dato ſigno quum infeſtis pilis procucurriſſent*. Item, *equites a ſiniſtro cornu Pompeji univerſi procucurrerunt*. Flor. I. 18. *Niſi elephanti converſi in ſpectaculum belli procurriſſent*. Et ſic alii apud Heinſ. l. d. Sed in his omnibus fere alia ratione dicitur *procurrere*; nimirum de impetu, qui, acie inſtructa ac directa, ab uno, paucisque, vel parte exercitus in aciem adverſam fit: non ſimpliciter pro pugnare, ſive confligere; quod hic locus poſtulat. Sic Flor. III. 21. I. *Et in urbe media ac foro cives cum civibus ſuis gladiatorio more concurrerent*. Ibid. n. 19. *Prima apud Capuam ſub amne Vulturno ſigna concurrunt*. IV. 2. 74. *Nuſquam atrocius, nec tam ancipiti Marte concurſum eſt*. Et infinitis locis apud alios, in quibus *procurrere* & *concurrere* permutari non poſſunt. Plane nulla ratio eſt, cur hic a ſcriptis diſcedamus.

Millia inde ad ſexaginta] Male haec adfecta ſunt. quae nemo adhuc ſanare quitus eſt. Prava non minus diſtinctione laborant, quam prava lectione. utrumque, puto, corrigemus. *hinc*, *inde*, perperam intellecta. *Inde*, eſt ex parte Barbarorum; *hinc*, ex parte Romanorum. non aliter loqui ſolet Annaeus. ſexaginta millia ex Barbaris ceciderunt in ipſo conflictu, ex Romanis vix trecenti. locus ſic debet caſtigari: *Inde ſexaginta millia ceciderunt*. *Hinc trecentis minus*. *per omnem diem conciditur Barbarus*. Plutarchi rationes huic numero conveniunt: qui ſcripſit, Bar-

buloſum nactus diem, ut hoſti inopinatus occurreret: tum ventoſum quoque, ut pulvis in oculos & ora ferretur: tum acie converſa in Orientem, ut, quod ex captivis mox cognitum eſt, ex

Barbarorum ſex myriadas in ardore praelii abſumptas. quae, ut nemo neſcit, efficiunt ſexaginta millia; ſed immaniorem longe numerum eorum fuiſſe, qui interfecti ſunt finito praelio, hinc & inde variis locis diſperſi. Ideo etiam Florus dicit, *per omnem diem conciditur barbarus*: hoc eſt, poſt praelium uſque ad noctem, quo ſpatio temporis infinita barbarorum multitudo caeſa eſt. Quod autem, pro *tertio*, *trecentis* ſcripſimus, hoc recte fecimus; error enim ex notis numerorum natus. *Hinc III. minus*, pro *hinc CCC minus*. SALM. *Hinc trecentis minus*] Recepi lectionem Pal. tert. & v. e. quam Salmaſius ſequitur. praeſertim cum abſurda ſit aliarum lectionum ſententia, haec bona imprimis & vera. idem enim Eutrop. 5. 3. prodidit: *Romani milites ex utroque exercitu trecenti periere*. quamvis in reliquo numero diſcrepent auctores, quos tamen optime conciliat noſtro Salmaſius, eum numerum praelio caeſorum eſſe, quod ſuperſit, comprehendi Floro verbis ſequentibus; *per totum diem conciditur barbarus*. Ex Cimbrorum oſſibus ſepes tum eſſe factas a Maſſilienſibus ad vinearum ſuarum cuſtodiam, ſcribit Nicetas fin. lib. 1. de Manuele Comneno. FREINSH. Potuiſſem delere *ad* auctoritate Nazar. Pall. omniumque aliorum ſcriptorum, & v. e. niſi id in libris ſuis fuiſſe teſtaretur Vinetus. iiſdem erat *tertio minus*, ut & in Nazar. Pall. Ryck. Fran. Voſſ. 1. 2. & libro Sigonii ad Epit. Liv. LXVIII. Sed Pal. poſter. ſuper *tertio* adpictum habebat *CCC*. Duisb. & v. e. *trecenti minus*, i. e. minus quam trecenti, ut adſcripſerat Perizonius. Tollius e ſuis nihil adnotaverat ad Ed. Graevii, in qua, ut & in Freinſhemianis, eſt *trecentis*. Et ſic quoque Regg. & Voſſ. 3.

Per omnem diem] *Vincentium ira virtusque deſaeviit*. Marcellin. 17, 30. FREINSH. Uterque Pal. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *per totum diem*. Parum intereſt. Vid. Serv. ad Virgil. 1. Aen. 185. & IV. 122.

15. *Iſtic quoque*] Salmaſius in ſuis videtur inveniſſe *iſti*, nam nullam varietatem adnotaverat in exemplari ſuo, in quo ita legitur. Toll. Ryck. Reg. F. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. *iſte*. Reg. Q. *hic*.

Artem Cannarum] De qua ſupra, 2, 6, 16. Frontin. 2, 2, 7, & 8. Nonnulla autem huc facientia lege apud Gruter. in Tacit. diſcurſu 13, §. 6. FREINSH.

Inopinatus] Apertius hoc exponit Oroſ. v. 16. Marium, Gallis minime putantibus, in nebula matutina inſtruxiſſe aciem, atque ita inopinantibus occurriſſe. Naz. *nanctus diem*. deinde Regg. Toll. Duisb. Fran. & o. e. *in oculos oraque*.

16. *Nec minor cum uxoribus eorum pugna*] Feminae Germanorum antiquitus adſuctae aciebus & pugnis, in quas viros patrio more comitabantur, Tacit. Germ. cap. 7, ut ita mirum non fuerit, audacius reſtitiſſe, praeterea rabie & deſperatione armatas. Quin & inter viros praeliis ſe miſcuiſſe leguntur variarum nationum feminae; quod de Romanis tamen me legere non memini; nam quod tit. Cod. de uxor. milit. huc trahunt JCti quidam, non de talibus viraginibus, quae & ipſae pugnare, & cum Arioſtiana illa Marfiſa dicere poſſint:

ex ſplendore galearum, ac repercuſſu, quaſi ar-
16 dere coelum videretur. Nec minor cum uxoribus eorum pugna, quam cum ipſis fuit: quum objectis undique plauſtris atque carpentis, altae deſuper, quaſi e turribus, lanceis contisque pugnarent. Perinde ſpecioſa mors earum fuit, quam
17 pugna. Nam quum miſſa ad Marium legatione, libertatem ac ſacerdotium non impetraſſent (nec fas

Sò ſcudo & lancia adoperare anch'io.

ſed quae vergente diſciplina maritos ſuos, ut hodiernis bellis ſolet, ſequebantur. FREINSH.

Objectis undique plauſtris atque carpentis] Germanorum aliorumque more, quem vide apud Caeſar. de bellis Gallicis. Veget. 3, 10. *Omnes barbari, carris ſuis in orbem connexis ad ſimilitudinem caſtrorum, ſecuras a ſupervenientibus noctes exigunt.* Id genus munimenti appellabant carraginem. Ammianus, 31, 20. IDEM. De Germanis & Gallis hoc narrat Caeſ. I. B. G. 26. & 51. de aliis barbaris Trebell. Poll. Gall. XIII. & Vopiſc. Aurel. XI. Vid. Caſaub. ad Trebell. l. d. Lindebrog. ad Ammian. Marcell. XXXI. 7. & Heinſ. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. 456.

Altae deſuper quaſi e turribus] N. Heinſius mavult, *elatae deſuper quaſi e turribus*. GRAEV. Diphthongum in *altae* habent Magl. Ed. Junt. Vinet. Stad. & Grut. ad quam Salmaſius nihil adſcripſit e Pall. Ceteri ſcripti & edd. vett. *alte*. Sed in iis ubique fere eſt *e* pro *ae*. *altae* Tollius hic confirmabat e Virg. XII. Aen. 294.

--- *Teloque orantem multa trabali*
Deſuper altus equo graviter ferit.

Pal. ſec. Flor. Berol. Duisb. & v. e. paullo poſt *ſpecioſior*. Ryck. & aliae vett. edd. *plus ſpecioſa*. Voſſ. 3., *proinde magis ſpecioſa*. In Voſſ. 2. *magis* ſuperſcriptum eſt poſt *fuit*. Ryck. quoque *proinde*.

17. *Nam cum miſſa*] Praeter citatos in hoc capite lege Val. Max. 6. 1. in fin. CAMERS. Non cupiebant privatum aliquod, nec aliis ſacerdotibus commune, collegium componere, ut hic putat Anna Fabri: ſed petebant a Mario, ut donarentur Veſtalibus. Valer. M. l. d. *Nefas erat* Voſſ. 1, 2.

Eliſisque] Freinshem. in *Ind.* exponit enectis. Florus conjungit duo ſynonyma, ut ſaepe: nam *elidere* hic eſt premendo comprimere, & conſtringere. Virg. VIII. Aen. 288.

---- *Ut prima novercae*
Monſtra manu geminosque premens eliſerit angues.

Sic *elidere collum*, *fauces*, *guttura*, de quibus Heinſ. ad Ovid. IV. Faſt. 371. & Bentl. ad Horat. III. Carm. 27. 60. & *oblidere*, Heinſ. ad Ovid. XIV. Met. 208.

Vinculo e crinibus] De hoc nihil habent Plutarch. & Oroſius, qui funibus ſe ſuſpendiſſe dicunt. Et quomodo in tanta copia plauſtrorum ac jumentorum funes iis deeſſe poterant, ut e crinibus vincula facere cogerentur? Addit Plutarch. quum arbores non ſufficerent, viros colla cornibus boum adligaſſe, atque ita raptatos periiſſe. Hoc eſt, puto, quod de jugis plauſtrorum hic nobis narrat Florus.

18. *Beleus rex*] Corrupte *Beleus*. optimae membranae, *Boeleris*. verius eſſet *Boeoris*, vel *Boeorix*. Nam ita Plutarcho vocatur hic rex Barbarus, in Mario: *Βοιώριξ δὲ ὁ τῶν Κιμβρῶν βασιλεὺς ὀλιγοστὸς προσιππεύσας τῷ στρατοπέδῳ, προ-*

ſis erat) ſuffocatis eliſisque paſſim infantibus ſuis, aut mutuis concidere vulneribus, aut vinculo e crinibus ſuis facto, ab arboribus jugisque plauſtrorum pependerunt. Bojorix rex in acie dimi- 18
cans impigre nec inultus occubuit. Tertia Tigurinorum manus, quae quaſi ſubſidio Noricos inſederat Alpium tumulos, in diverſa lapſi, fuga ignobili & latrociniis evanuit. Hunc tam laetum, 19
tam-

κυλαῖτο τ̃] *Μάριον ὑμίεργ ἀρίστευσα ϗ τόπον*, &c. quid, ſi in Plutarcho *Βοιλῆριξ* legimus? habebimus noſtrum *Boeleris*; nam *Boeleris* pro *Boelerix*: ſic infra, cap. x. *Vercingetoris*, ſcripti libri pro *Vercingetorix*: ſed ineptum eſt diſputare de his nominibus barbaricis, quae aliter atque aliter apud alios atque alios enuntiantur. SALM. *Bojorix*] Secutus ſum judicium ſummi Viri Gruteri, nixum auctoritate Plutarch. Mario cap. 40. Eutropii 5, 3. Oroſ. 5, 16. addo etiam Livii Epit. 67. nam quod ibi ſcribitur *a Bolo rege*, nullus dubito corruptum eſſe, & legendum *a Bojorige*. Eſt alius hoc nomine apud Liv. lib. 34. c. 46. Simile mendum eſt in Adonis Chronico ſub anno 4754. ibi enim pro *Orgetorix* male ſcriptum eſt *Orgeta rex*. Sic in Itiner. Antonini *Boloderum* eſt pro *Boioduro*. FREINSH. Ryck. *Beleris rex*. Hujus loci reſtitutio debetur Grutero, qui primus ex veſtigiis veterum librorum & Plutarcho verum Regi huic nomen reſtituit, cum male legeretur hic *Beleus Rex*. Mox idem codex perinde ut Nazar. *quaſi in ſubſidio Noricos inſederat tumulos*. GRAEV. Pal. ſec. liber unus Vineti, Regg. Voſſ. 1. 2. & Fran. *Boleris*, Florent. *Toleris*. ceteri & v. e. *Beleris*. Voſſ. 3. *Bleris*. Freinshemii emendationem Epitomes Liv. probat ibi Gronov. Nec Plutarchus eſt emendandus e Floro, ſed hic ex illo.

Nec inultus] Livius de Siccio, 3, 43, 4. *Haud inultum interfecere*. Magnum id morientis ſolamen, inultum non mori; Hinc illae adhortationes, miſerationes, querelae, &c. Virg. Aen. 2, 670.

---- *Nunquam omnes hodie moriemur inulti.*

Ovid. Metam. 9, 131.

---- *Neque enim moriemur inulti*:

Livius 25, 16, 15. *id referre, utrum praeſenti torpore pecorum modo inulti trucidentur*. Curtius, 5, 3, 19. *miſerrimum fortibus viris erat, quod inulti ferarum ritu, velut in fovea deprebenſi, caederentur*. Virg. iterum, 4, 659.

---- *Moriemur inultae?*

Vegetius 1, 21. *confidentes ſine caſtris more animalium inulti cadunt*. (Sic emendavit Stewechius. optime.) Marcellinus, 14, 6. de Iſauris; *nec exertare lacertos, nec criſpare permiſſi tela, quae vehunt bina vel terna, pecorum ritu inertium trucidantur*. Affectum hunc ſe ulciſcendi expreſſit graphice in perſona Tydei Statius. FREINSH.

Quaſi ſubſidio Noricos inſederat] Nazarii ſchedae, *quaſi in ſubſidio*: quid, ſi *in ſubſidium*? SALM. Cum Nazar. conſentiunt duo Pall. unus Vineti, aliique o. s. & e. Probo ſententiam Salmaſii. Voſſ. 1. & 2. *inſiderat*.

In diverſa lapſi] Vinetus monet, notandum eſſe, *tertia manus in diverſa lapſi evanuit*. Credo voluiſſe ſignificare, uſitatius dici *evanuerunt*. Nam ita plerumque veteres praecedente collectivo, & ſequente maſculino plurali. Liv. XXIII. 44. *Itaque, quamquam utraque pars avidi certaminis erant, eo die tenu-*

tamque felicem liberatae Italiae aſſertique imperii nuntium non per homines, ut ſolebat, populus Romanus accepit, ſed per ipſos, ſi credere
20 fas eſt, deos. Quippe eodem die, quo geſta res eſt, viſi pro aede Caſtoris & Pollucis juvenes laureati Praetori literas tradere: frequensque in ſpecta-

nuerunt ſeſe tamen munimentis. Id. XXVI. 18. *Moeſta itaque civitas prope inops conſilii comitiorum die tamen in campum deſcendit, atque in Magiſtratus verſi circumſpectant ora principum.* Ibid. 21. *Exercitus Rom. iratus, partim quod cum Imperatore non devectus ex provincia eſſet, partim quod in oppidis hibernare vetiti erant, ſegni fungebantur militia.* & 35. *Haec ingens turba circumfuſi fremebant. In diverſa labi* ſic quoque dicit Juſtin. XXXVIII. 8. 6. *Populus in diverſa labitur, patriamque metu mortis exul relinquit.* Hoc Livius & Com. Nepos fere uno verbo *dilabi* dicunt.

19. *Ut ſolebat*] Atqui non tam inſolens erat, ſi Floro aliiſque credimus; victoriam Romae a Diis nunciari. Vid. ſupr. II. 12. 14. & ibi Freinshem. Mihi frigere videntur haec verba.

20. *Eodem die*] Juſtinus, 20, 3, 9. de praelio ad Sagram: *eadem die, qua in Italia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedaemone, nuntiata eſt victoria.* Vide ſupra, 2, 12, 14. Sed & arte juvari poteſt adeo famae celeritas, ut miraculo ſimilis ſit, exempli ergo, per continuos curſores, quam rem Cyrus primum inſtituiſſe legitur apud Xenoph. lib. 8. pag. 232. clamore ab aliis excepto, ſicut Galli, Caeſar de bell. Gall. 7, 3. avibus, Plinius, 10, 24. quod hodieque non inſolens nec inauditum eſt. aliiſque multis modis. Inprimis autem fidem excedit, quod Herodoto, & Cleomedi, in libro de contemplatione orbium coeleſtium, memoratur, Xerxem, cum in Graecia bellum gereret, a Suſis Athenas uſque diſpoſitas habuiſſe ſtationes, per quas excepta voce, aliiſque tradita, quadraginta octo horarum ſpatio in Perſia ſciri potuerit, quid in Graecia Xerxes gereret. Alterius cujusdam modi, per faces incenſas, meminit Apulej. de Mundo, pag. 70. Ad quem locum adſcriptam ab Elmenhorſtio Caſauboni epiſt. leg. Adde ſimilia apud Agoſtino de Carate, in Hiſt. del Peru 2, 6. Item Cron. del Peru 2, 1, 14. de Barros, pag. 78. b. Appian. de bel. Hiſp. pag. 307. f. Aelian. Hiſt. var. 9, 2, 2. Zonar. in Michaële Theophili F. Pauſan. pag. 130, 40. FREINSH. Add. & alia apud Rupert. ad h. l. Fuit autem dies III. Kalend. Sextil. Plut. in Mario.

Pro aede Caſtoris & Pollucis] Veteres, *Pollucis & Caſtoris*, omnes retinent. SALM. In Voſſ. eſt vulgatus ordo. in ceteris ſcriptis & v. e. idem, qui in libris Salmaſii.

Laureati] Divinabam aliquando *laureatas*. ſed nunc non pertendo, cum non juvent MSS. ita tamen concinniorem eſſe periodi ſonum, neque a more Romano abiri, omnes vident. GRUT. Praetorem intellige urbanum. Is enim interdum κατ' ἐξοχὴν *Praetor* dicitur, ut ap. Liv. XXVII. 11. *C. Hoſtilius Praetor*; & abſentibus Coſſ. conſulare munus ſuſtinebat more majorum, Cicer. X. Famil. 12. Itaque ad eum etiam literae publice ſcriptae deferebantur. Liv. XXVII. 5. XXXIII. 21. & Plutarch. in Fabio. Aberat autem tum ab Urbe etiam alter Cos. M' Aquilius in Sicilia, ubi bellum adverſus ſervos gerebat.

ſpectaculo rumor, *victoriae Cimbricae Feliciter*, dixit. Quo quid admirabilius, quid inſignius 21
fieri poteſt? Quippe velut elata montibus ſuis Roma ſpectaculo belli intereſſet, quod in gladiatorio munere fieri ſolet, uno eodemque momento, quum in acie Cimbri ſuccumberent, populus in urbe plaudebat.

Victoriae Cimbricae feliciter Diſtinxerim; *victoriae Cimbricae feliciter*, ut videlicet tria iſta verba in theatro ſonuerint. GRUTERUS. Ita certe apud Sueton. Claud. cap. 7. *feliciter patruo imperatoris, feliciter Germanici fratri*, & Domitian. cap. 13. *domino & dominae feliciter*. quapropter ita diſtinxi, ut Gruterus voluit. FREINSH. Haec eadem diſtinctione leguntur in Lipſ. II. Elect. 10. Potius conjunxerim *rumor victoriae Cimbricae*, quemadmodum apud Briſſon. VIII. Form. p. 719. ut *victoriae* ſit caſus ſecundus. Nam hoc dicit Florus, quamquam aliquanto inſolentiore genere loquendi, vulgato per ſpectaculum rumore victoriae Cimbricae ſpectatores frequentes adclamaſſe *Feliciter*: qua formula etiam abſolute nullo addito caſu utebantur. vid. ad Phaedr. V. Fab. 1. *Feliciter ſubclamant*. Nec loca Suetonii multum juvant Gruterum & Freinshemium. Nam in his, & apud Petron. Cap. L. & LX. adclamationi huic additur dativus perſonae, quod eſt optantium ut ei feliciter eveniat, quod agit, vel quod ei accidit: qua ratione recte quidem dici poteſt, *Feliciter populo Romano*, vel *Reipublicae*; non item *Feliciter victoriae Cimbricae*. Idem Scheffero viſum fuit.

21. *Quidque inſignius*] *Quid inſignius*, iidem. SALM. *Que* ignorant etiam alii libri, & edd. V. B. & I.

Elata montibus ſuis Roma] Sic Cicero: *Mihi ipſa Roma, prope ſedibus ſuis convulſa, obviam procedere viſa eſt*. In Piſon. cap. 22. Sic D. Hieron. epiſt. ad Laetam: *Movetur urbs ſedibus ſuis, & inundans populus ante delubra ſemiruta, currit ad martyrum tumulos*. FREINSH.

In gladiatorio munere] Reſpicit ad ſtudia ſpectatorum in muneribus gladiatoriis, in quibus alii alii generi gladiatorum favebant, & vincentibus his, quorum ſtudium prae ſe ferebant, adplaudebant. Vid. Lipſ. II. Saturn. 24.

Cum in acie Cimbri ſuccumberent] Praefero Ryckianum codicem, in quo ſcribitur, *cum in acie Cimbri occumberent*. GRAEV. Sic quoque Voſſ. 3. & vett. edd. quae poſt primam prodierunt, nec non Camertis & Stadii. Retineo *ſuccumberent*, quod eſt in aliis ſcriptis, & v. c. ut de gladiatoribus Sueton. Calig. XXX. *Retiarii tunicati quinque numero gregatim dimicantes ſine certamine ullo totidem ſecutoribus ſuccubuerant*.

 Nul

CAP. IV.

Bellum Thracium.

1 POſt Macedonas, ſi diis placet, Thraces rebellabant, ipſi quondam tributarii Macedonum:

Hujus belli meminerunt, Epit. Liv. 63. Eutrop. [4, 33, 75, 12, &] 6, 3. notanter. Plura Sex. Ruffus, de reg. poteſt. Meminit Euſeb. lib. temp. Aliqua Appianus in Illyrico. CAMERS. *Bellum Thracum* Naz. *de bello Traco* Pall.

1. *Si diis placet*] Vetuſtae edd. etiam noſtra, *ſic Diis*; ſed male. quamvis ſic quoque Pal. tert. ſtant enim duo alii a noſtra, quam & tuetur ipſa ratio. GRUTERUS. Indignantis enim haec vox eſt, & aſpernantis. Appius apud Livium, 6, 40, 6. *perpetuos, ſi Diis placet, tribunos.* Apud eundem, 34, 2, 12. Cato: *Nos, ſi diis placet, jam remp. etiam capeſſere eas* (feminas) *patimur.* & 34, 32, 14. *non ſocietatem modo, ſed, ſi diis placet, affinitatem etiam.* Simile porro eſt quod ſupra, 3, 1, 1. *Quis ſperaret poſt Carthaginem aliquod in Africa bellum?* FREINSH. Fran. *ſicut diis*, ceteri s. *ſic diis. Si diis* etiam Magl. Reg. F. Voſſ. & ed. Junt. Sic paſſim Plautus & Terentius. Livius XXXVIII. 47. XXXIX. 28. & 36. XL. 13. XLI. 23. Add. *Indic.* & Donat. ad Terent. Eun. V. 3. 10. In Ryck. & Flor. *rebellant.*

Mare uſque venerunt] N. Heinſius mavult: *Mare uſque irruerunt.* GRAEV.

Eoque fine contenti] Si hoc fine contenti erant cur indignantes Adriaticum telis petebant? Vides iſtam ſententiam aliud poſtulare verbum, niſi velit ineptiarum redargui. Nihil autem hic ſubſidii in veteribus libris. Forte ſcripſit Florus: *Eoque fine retenti.* Cum illos Adriaticum non ſineret ulterius progredi, excandeſcentes iram ſuam teſtabantur jaculis in ipſum mare, quo retinebantur, barbara quadam ſtultitia miſſis. Si cui tamen magis arrideat Gronovii conjectura, qui legendum olim cenſebat: *eoque fine non contenti*, ei non repugnabo, nam & inferius in capite ſexto hujus libri eadem macula obſidet editiones, quam abſterſi ope veteris libri. Sic & Heinſium conjeciſſe poſtea ex ejus litteris cognovi. Firmat autem hanc opinionem duobus Flori locis. Alter eſt in cap. 1. hujus libri; *agrorum & vicorum populatione non contentus.* Alter eſt in cap. 6. *ſed nec mari ſubmoviſſe contentus.* IDEM. Etiam aliis multis locis ſic loquitur Florus. Sed ea non multum faciunt ad confirmandam conjecturam Gronovii. Nam alibi omittit negationem, ut & ſaepe alii. Ita, ut hoc unum proferam, Ovid. 11. Met. 131.

Zonarumque trium contentus fine.

Itaque de hoc non tam ex conlatione plurium locorum, quam ex ſententia ſingulorum ſtatui poteſt, quae hic videtur poſtulare, ut addatur negatio; quam & Pighius addidit ad A. V. IↃCXXXIX. Nec Perizonio placebat vulgatum: pro *contenti* enim adſcripſerat, an *cohibiti?* Et rurſus, fort. *retenti.* Vir Eruditiſſimus Joh. Schultingius ad Senec. Suaſor. IV. *contenti* accipit pro retenti. Hanc ſignificationem interdum habet *continere.* Virg. 1. Georg. 259.

Frigidus agricolam ſi quando continet imber;

ubi

num: nec in proximas modo provincias contenti incurrere, Theſſaliam, atque Dalmatiam; in Adriaticum mare uſque venerunt: eoque fine contenti, quaſi interveniente natura, contorta in ipſas aquas tela miſerunt. Nihil interim per id 2 omne tempus reſiduum crudelitatis fuit in captivos ſaevientibus: litare diis ſanguinem humanum: bi-

ubi Servius, detinet & impedit. Et x. Aen. 685.

Ter conatus utramque viam: ter maxima Juno
Continuit, juvenemque animi miſerata repreſſit.

in quibus *continuit* & *repreſſit* junguntur tamquam ſynonyma. Sed tamen in his *continere* notat vim aliquam majorem & extrinſecus advenientem, qua quis detinetur, & prohibetur progredi: quomodo etiam *contineri* dicuntur, qui undique clauſi & conſtricti tenentur, ut expedire ſe non poſſint; veluti quum Cicero XIII. Phil. 3. dicit, *quibus enim ſeptis tam immanes belluas continebimus?* Et Juſtin. v. 6. *quos vincula, non caſtra, continuerant.* Non hic facile intercidere potuit, vel propter ultimam ſyllabam vocis praecedentis, vel propter primam ſequentis, vel denique, quod ſcriptum fuerat, *n*, ut ſaepe, pro *non*.

Interveniente natura] Ita ſupra, 2, 2, 1. FREINSH.

2. *Crudelitatis*] Qua nota infames olim Thraces fuiſſe, vel inde liquet, quod Alexandrum regem ſuum, *Thracidam* cognominavere Judaei, propter crudelitatem, auctor Joſephus antiquit. 13, 23. Adde Thucydidem, 7, 4, 16. IDEM.

Litare diis ſanguinem humanum] Rem multis nationibus, ipſiſque adeo Romanis, uſitatam, ut potuiſſet tacere de aliis auctor, quod in ſuam civitatem retorqueri poſſet. Tertullianus, in Scorp. cap. 7. *Scytharum Dianam, aut Gallorum Mercurium, aut Afrorum Saturnum, hominum victima placari, apud ſeculum liquet. Et Latio in hodiernum Jovi, media in urbe humanus ſanguis inguſtatur.* Adde ſupra, 1, 16, 7. & Notas ad Juſtinum, 18, 6, 12. IDEM. Ryck. *litare diis ſanguine humano.* Sed litare pro ſacrificare aut offerre apud ſcriptores temporum meliorum, qui uſi ſunt oratione pedibus ſoluta, inveniri non puto. *Litare* enim, ut recte notavit Macrobius lib. III, c. 5. *ſignificat ſacrificio facto placaſſe numen.* Plaut. Poen. II, 1.

Nam ego hodie infelix diis meis iratiſſimis
Sex immolavi agnos, nec potui tamen
Propitiam Venerem facere uti eſſet mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc illico
Iratus.

Et non longe poteſt:

Si hercle iſtud unquam factum eſt, tum me Juppiter
Faciat, ut ſemper ſacrificem, neque unquam litem.

Suet. Jul. *Dein pluribus hoſtiis caeſis cum litare non poſſet.* Hinc & Servius ad illa IV. Aen.

Tu modo poſce Deos veniam, ſacriſque litatis,
Indulge hoſpitio, cauſſaſque innecte morandi,

notavit: *diis litatis*, debuit dicere. *Non enim ſacra, ſed deos ſacris litamus.* hoc eſt *placamus.* Poëtae tamen nonnunquam ſic loquuntur, ut Senec. Med.

Plura non habui, dolor,
Quae tibi litarem.

Sed

bibere in oſſibus capitum, & cujusquemodi ludibrio foedare mortem tam igni quam fumo: par-

Sed apud ſcriptores probatiores, qui non poëtice loquuntur, hoſtiae dicuntur litare. Nam quod apud Suetonium legitur in Othone cap. 8. *victimam Diti patri caeſam litavit*, oſtendimus in notis ad illum locum, corruptum eſſe, & ex vetuſtiſſimo Memmiano & Roberti Stephani optima editione repoſuimus: *victima Diti patri caeſa litavit*. Mallem itaque, quod Gronovio quoque placebat, *libare diis ſanguinem humanum*. Tacitus xv. ann. *Libare ſe liquorem illum Jovi Liberatori*. Liv. xxiii. *Idque ſacrum vas iis erat, quo ſolemnibus libarent*. Virg. Aen. v. 77.

Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho.

Nunc nihil mutandum cenſeo. Florum enim aliosque hujus aetatis ſcriptores *litare* pro ſacrificare, offerre, poſuiſſe certum eſt. Inferius iii. 18. *Non prius fidem caedium fecit, quam Aſculi everſione manibus tot exercituum conſularium, direptarumque urbium diis litaretur*. & iv. 12. *Concepere votum, ut caeſorum extis ducum & litarent & veſcerentur*. Tac. de moribus Germanorum 9. *Cui* (Mercurio) *certis diebus humanis quoque hoſtiis litare fas habent*. Paullo inferius Ryck. *Moeotin* maluit quam *Moeotim*. GRAEV. Adnotat Scioppius ad Priap. Carm. LXXI. *litare* pro ſacrificare non temere alibi, quam ibi inveniri. Et in *Ind*. plane damnat *litare* pro ſacrificare, tamquam non Latinum. Fallitur. Recte & latine dici *litare Diis hoſtias* contra Servium etiam Salmaſius docuit ad Solin. p. 9. e Propert. iv. 1. 24.

Paſtor & ad calamos exta litabat ovis.

& e Juſtin. xx. 2. *Litatis hoſtiis*. quibus add. quae habent Broekhuſ. ad Propert. l. d. & Heinſ. ad Ovid. vi. Faſt. 629. Sed quum inter ea, quae ad refellendum Servium adferuntur, nullum ſit teſtimonium probatorum Scriptorum proſae ex optima illa & aurea aetate Latini ſermonis, non videtur ratione carere obſervatio Clar. Graevii. Et tamen eos, qui ante illam ſoluto ſermone ſcripſerunt, *litare* dixiſſe pro ſacrificare, cognoſci poteſt e fragmento Valerii Antiatis apud Gell. i. 7. *Si hae res divinae factae, riteque perlitatae eſſent*. In Nazar. hic quoque erat *ſanguine humano*, ſed ſupra *e* correctum *m*, & ſupra *o u*. Florent. *ſanguine humanum*. *Sanguine humano* etiam Voſſ. 3. & edd. poſt vet. *ſanguinem humanum* ceteri s. & v. e.

Bibere in oſſibus capitum] Eo refero verba haec, ut intelligantur Thraces ex craniis interfectorum feciſſe ſibi pocula more barbarico: quem & Livius exponit, 23, 24, 15. Boji *purgato capite* Poſthumii, *ut mos iis eſt, calicem auro caelavere. idque ſacrum vas iis erat, quo ſolennibus libarent, poculumque idem ſacerdoti eſſe* (quae vox forte rectius ommitteretur) *ac templi antiſtitibus*. & Silius, 13, 481.

At Celtae vacui capitis circumdare gaudent
Oſſa (nefas) auro, & menſis ea pocula ſervant.

de ſimili re, & forte eadem Poſthumii hiſtoria, Gellius, lib. 30. apud Priſcian. lib. 7. pag. 239. Seneca Tragoedus, Thyeſte, verſu 453.

Venenum in auro bibitur.

(Maccab. 1, 11, 50.) Virgilius ſine praepoſitione:

Ut gemma bibat . . . .

FREINSH. Vid. *Ind*. & interpp. Phaedri i. 24. ἐν χρυσῷ, ἢ ἀργύρῳ πίνειν Lucian. de Merced. cond. p. 468.

Et hujuſcemodi ludibrio] Optimus liber, *cujusque modi ludibrio*, exi-

partus quoque gravidarum extorquere tormentis. Saeviſſimi omnium Thracum Scordiſci fuere: ſed 3
cal-

eximie. Hoc eſt, *omni ludibrii genere*. SALM. *Cujuscemodi ludibrio*] Ita Pal. pr. nec recedunt reliqui, niſi quod ipſi aut *cujusmodi*, aut *ejusmodi*. GRUT. Senſus autem verborum videtur, non contentos ſimplici morte, foedaſſe etiam inſuper ſuppliciis, aliosque igni, fumo alios, necaſſe. Sicut Nero ſaeviit ludibriis in Chriſtianos, apud Tacit. 15, 44. FREINSH. Magl. *cujusquemodi*; Voſſ. *cujuſcemodi*, ceteri *ejusmodi*, &, quod e Pall. adnotarat Salmaſius, *ejuscemodi*; ſed fere omnes demta copula &. *Cujusquemodi* pro cujuscumquemodi eſt apud Cicer. pro Flacc. XVII. *Cum tabulae illae ipſae, cujusquemodi ſunt, proferuntur.* Item ap. Lucretium, Salluſtium & alios. Vid. Giſan. Ind. Lucret. Mercer. ad Dict. Cret. II. 18. & Waſſ. ad Sall. Catil. XL.

Tam igni, quam fumo] Idem Doctiſſ. Waſſe l. d. legit, *tam igni, quam ferro*. Nam putat Florum his verbis reſpicere ad praecedentia *litare Diis ſanguinem humanum*, & *bibere in oſſibus capitum*; & *igni* referri ad hoſtias humanas, *ferro* ad capitum excavationem. Mihi verius videtur, haec recenſeri tamquam nova exempla crudelitatis Thracum, eo ſenſu, quo exponit Freinshemius. Nam fumum quoque inter genera cruciatus & ſuppliciorum fuiſſe, conſtat e Cicer. I. Verr. 17. e Vulcat. Gall. Avid. Caſſ. IV. & aliis, quos ibi laudant Caſaub. & Salmaſius. Nec quidquam impedit, quo minus credamus Thracas quoque hoc genere crudelitatis in captivos fuiſſe uſos. Adfert quidem Vir Eruditiſſimus ad firmandam conjecturam ſuam ea, quae leguntur in fine hujus cap. Thracas *ſuis moribus* domitos, & in captivos *igne ferroque* ſaevitum eſſe: nam ait, ſi hic legatur *fumo*, Florum etiam deinde dicere debuiſſe, in captivos *igne fumoque*, non *ferro*, ſaevitum eſſe. Verum hoc non procedit. Etenim ſi, quod in poſtremis verbis hujus cap. de ferro dicitur, id ita, ut ſupra ex illius ſententia, accipiendum eſſet, conſequens foret, Romanos etiam crania hoſtium exemto cerebro purgaſſe, & ad uſum poculorum adhibuiſſe.

Partus quoque gravidarum] Ita Berol. & Voſſ. I. ſed Nazar. Pall. & alii omnes ſcripti, item v. e. *gravidarum mulierum*. *Tormenta* accipio funes circum ventrem tenſos & ligatos. *Tormento tenſior* Priap. Carm. V. Vid. ibi Scalig. Colv. & Scip. Gentil. ad Apul. Apol. non longe a princ. Quamquam etiam aliis modis compreſſo ventre partus extorqueri poteſt.

3. *Scordiſci*] Gens originis Gallicae, Epit. Liv. 63. Juſtin. 32, 3, 5. De ea, quae ſupra de Thracibus in commune dicuntur, recenſet Marcellin. 28, 7. & alii qui addunt, *in oſſibus capitum humanorum ſanguinem bibere ſolitos*. Meminit hujus gentis Dio, pag. 622. B. Sueyro, in verſione Velleji, facit eos, *Pueblos de la Pannonia inferior, Caſtaldo* (addit) *los atribue la Raſcia; llamanſe, ſegun Dominico Negro, Bosnachi, en Tudeſco Boſſen*. FREINSH. Add. Ammian. Marc. XXVII. 4. Gronov. ad Liv. XXXIII. 11. & Cellar. Geogr. Ant. II. 8.

Calliditas quoque ad robur acceſſerat] Ita ſupra 1, 3, 4. Horatius ſolus tres Curiatios vicit, *addito ad virtutem dolo*. infra, 3, 11, 3. Parthi *praeter armorum fiduciam ſimulant trepidationem, & in campos fugam*. FREINSH.

4. *Silvarum & montium ſitus cum ingenio conſentiebant*] Supra, 3, 2, 2. *Atrox coelum, perinde ingenia*. IDEM. Excidiſſe propter affinitatem litterarum vocabulum *gentis* exiſtimat N. Heinſius, legique jubet: *Silvarum & montium ſitus cum in-*

4 calliditas quoque ad robur acceſſerat. Silvarum & montium ſitus cum ingenio conſentiebant. Itaque non fuſus modo ab his, aut fugatus, ſed (ſimile prodigio) omnino totus interceptus exer-
5 citus, quem duxerat Cato. Didius vagos, & li-

ingenio gentis conſentiebat. GRAEV. *Conſentiebat* Ryck. & Flor. Nihil mutandum arbitror. Flor. prooem. l. 1. *Qui terrarum ſitus pingunt*. Sueton. Caeſ. LVIII. *Perſpeculatus locorum ſitus*.

Modo] Puto ab aliena manu eſſe: nec enim juvat ſenſum; ſed aperte turbat. FREINSH. Non intelligo, cur hoc offenderit Freinshemium. Non videtur ei in mentem veniſſe, *ſed* hic dici pro *ſed etiam*, ut ſaepe praecedentibus *non modo*, *non ſolum*, & *non tantum*. Liv. XXIII. 7. *Id non obedienter modo, ſed enixe factum eſt*. Et XXVII. 46. *Nero non ſuadere modo, ſed ſumma ope orare inſtitit*. Pompon. L. 48. §. 6. D. de Aedil. Ed. *Non ſolum de mancipiis, ſed de omni animali hae actiones competunt*. Et Cicer. I. de Senect. & II. Phil. 14. Vid. Ant. Auguſtin. II. Emend. I. & Stewech. de Partic. Ling. Lat. Magis ſuſpecta eſt mihi particula *aut*, eo quod haec in obvio hoc genere loquendi conjunctione copulativa jungi video. Fort. *ac fugatus*. Vell. II. 32. *Praedoneſque fudit ac fugavit*. Flor. ſupr. II. II. 5. & omnes alii. Solet autem priore loco poni *fundere*, id eſt, *pellere*, (ut e Caeſ. I. Gall. 52. 6. Auct. Bell. Afric. XXVIII. 2. & Flor. I. I. II. intelligitur; vel, ſi quis hoc mavult, *diſſipare*, *diſpergere*. Curt. VIII. 2. 22. *quos ubi diſperſos fugavit*:) poſteriore *fugare*. Sed hunc ordinem Vellejus praeter ſuum & aliorum morem mutavit. II. 46. *Ut tranſgreſſos in eam Parthos felici rerum eventu fugaret ac funderet*. Et Auctor Bell. Afric. XXXI. 3. *ſaepe a ſe fugatis, pulſis, perterritiſque*.

Simile prodigio] Sic editio Stadiana, quemadmodum ante eam viſam legendum conjecerat Gruterus. FREINSH. Solus Flor. habet *ſimile*. Et ſic Pigh. ad A. V. IↃCXXXIX. alii s. & e. *ſimili*. Cicer. pro Ligar. IV. *Haec non modo mirabilia ſunt, ſed prodigio ſimile eſt, quod dicam*. Terent. Eun. II. 3. 42. *monſtri ſimile*. Vid. Freinshem. in *Ind*. Tollius ad Auſon. Ep. IX. 24. actum agit.

Interceptus] Tacit. Agric. V. *Trucidati veterani, incenſae coloniae, intercepti exercitus*. Corn. Nep. Iphicr. II. *Moram Lacedaemoniorum intercepit*. Ubi fruſtra Gebhardus *interfecit*.

Cato] Vide Epit. Liv. 63. & Eutrop. 4, 29. Hujus aliorumque impp. qui cum Thracibus bellarunt, meminit Ammianus, 27, 8. Dio in Excerpt. Valeſ. pag. 628. FREINSH. Cato ipſe tamen evaſit: nam deinde repetundarum damnatus eſt e Macedonia. Vell. II. 8. & Cicer. III. Verr. 80. & IV. 10.

5. *Didius*] Vide Ruffum, cap. 9. Triumphum inde conſecutum eſſe patet ex Cicer. in Piſon. c. 25. FREINSH. De Didio Pigh. ad A. V. IↃCXXXIX. & IↃCXLI. *L. Didius* Fran. *Titum Didium* vocat Cicero in Piſon. XXV. Vid. Pigh. ll. dd. & ad A. V. IↃCLV. & IↃCLX.

Druſus] Epit. Liv. 63. Ruffus ubi ſupra. Dio apud Valeſ. pag. 628. Ad hunc pertinet haec periocha ex Ὀλυμπ. ἀναγρ. ad Ol. 167. *Μάρκος Λίβιος τοὺς Σκορδίσκους ἐνίκησε*. FREINSH. Pigh. ad A. V. IↃCXLI. & IↃCXLIII. Quod Florus dicit, *vetuit tranſire Danubium*, non intelligo. nam ſic loquitur quaſi Danubius fuerit inter Thraciam & Macedoniam, alias.

libera populatione diffuſos intra ſuam repulit Thraciam. Druſus ulterius egit, & vetuit tranſire Danubium. Minucius toto vaſtavit Hebro, multis quidem amiſſis, dum perfidum glacie flumen equitatur. Piſo Rhodopen Caucaſumque pene-

liaſque provincias Romanas, quas Thraces incurſabant: quod manifeſto falſum eſt. Danubius enim Thraciam a Dacia dividit, & non minus ipſi Thraciae, quam Macedoniae aliiſque provinciis Rom. a Septemtrione eſt, nec opus erat Thracibus eo trajecto, ut in Macedoniam, quam Druſus A. V. IↃCXLI. provinciam habuit, venire poſſent.

Minucius] Epit. Liv. 65. Eutrop. 4, 33. Ruffus, Frontinus, 2, 4, 3. FREINSH. *Minucius toto vaſtavit Hebro*] Mirum loquendi genus pro omnes gentes ad Hebrum ſitas vaſtavit. Lipſius conjiciebat, *toto vallavit Hebro*. Non probo. Nam & adverſatur hiſtoriae & Latinae linguae. *Vallari Hebro* poſſent forte Thraces dici ab hoſte, ſi ab illo cogerentur non trajicere Hebrum, ſed intra illius ripas ſe continere, quamvis & hoc valde dure, & improprie: Sed *toto Hebro vallari* quid ſit, nemo facile explicarit. Non eſt, ut omnium librorum ſcriptura convellatur. Virgil. *totis uſque adeo turbatur agris*. Simile tamen loquendi genus occurrit ſuperius lib. II, 16. *Critolai manum per patentes Elidis campos toto cecidit Alpheo*. GRAEV. Vid. ad I. 18. 24. De Minucio Vell. II. 8. & Pigh. ad A. V. IↃCXLIV. & ſequentem.

Dum perfidum glacie flumen equitatur] Flumen equitare, aut campum equitare, pro per campum aut flumen equitare, neſcio an Latinum ſit. nemo ſane ita loquitur. Scribimus, *dum per perfidum glacie flumen equitatur*, praepoſitionem *per* abſorpſerat prima ſyllaba dictionis *perfidum*. id in aliis locis factum quam multis, alibi oſtendimus.

per perſtrictum glacie flumen ediderat optimus Vinetus, ex opinione ſua. ut ſuſpicor. nam in libris non extat. *perfidum glacie flumen* vocat, quod Minucius, dum flumini congelato exercitum ſuum fideret, multos amiſerit, propter glaciei nondum ſatis firmatae fragile & lubricum. Hoc ſi penſitaſſet Vir doctiſſimus, nihil temere mutaſſet. SALM. *Per perfidum glacie flumen*] Ita Naz. alii *perfidum gl. fl. equitatur*. quod eſſet dictum ut illud Horat. 4. Od. 4.

Eurus per Siculas equitavit undas.

Claudiani de bell. Get. v. 194.

. . . . equitataque ſummi
Culmina Taygeti.

Et illud Virg. Aen. 1, 71.

Tyrrhenum navigat aequor.

Nec abſimiliter Gallus 1, 32.

Innabam gelidas Tiberini fluminis undas.

Et Sidonius epiſt. 8, 12. *Si nunc etiam tuae naves ſtagna Niliotidis aquae per indigenas formidata crocodilos transfretarent*. idem Carm. 3, 6. *Nam famae pelagus ſidere curro ſuo*. & Carm. 9, 13. *Non nos currimus aggerem vetuſtum*. Verum enimvero nec hoc nec illud ſatis placet, ſed omnino ſcriptum fuiſſe videtur; *per infidum glacie flumen equitatur*. ſic Plin. 36, 15. *ſedere auſe tam infida inſtabilique ſede*. Niſi quid obſtat Marcellinus, qui & ipſe *perfidas glacie valles* dixit 15, 25. FREINSH. *Perfidum glacie flumen equitatur*] Salmaſius dubitat ſit ne Latinum *equitare flumen*. Atqui Claudianus: *equitataque ſummi Culmina Taygeti*. Curt. IV. 9. *equitabiles campos* dixit, & lib. VIII. 14. *inequitabiles*. poſt inſere τὸ &, *quam quod abſciſſis ma-*

nib

penetravit. Curio Dacia tenus venit: ſed tenebras
7 ſaltuum expavit. Appius in Sarmatas uſque pervenit: Lucullus ad terminum gentium Tanaïm, lacumque Maeotim. Nec aliter cruentiſſi-

nibus relicti vivere, & *ſuperſtites poenae ſuae jubebantur*. Sic Latini ſcriptores ſolent. Haec Nic. Heinſius. *Per perfidum* non eſt in Nazar. ſed eſt conjectura Salmaſii. GRAEV. Immo Salmaſius exemplari ſuo & Gruterus in Notis auctioribus ſcripſerat ita eſſe in Nazar. E Regg. nulla varietas ad Ed. Graevii, quae *per* habet, adſcripta erat. in aliis ſcriptis, & e. v. id non inveni. Sed eſt in omnibus aliis Edd. ante Gruterum, qui primus, ut puto, omiſit. Potuit Florus hic quoque illud addidiſſe, ut ſupr. I. 10. *per patrium flumen equitat*. Sed de eo nihil definiri poteſt!, cum utrumque recte dicatur. Voſſ. 3. *dum p. g. f. equitavit*. Conjecturae Freinshemii omnino obſtat locus Ammiani. *Perfidum glacie flumen* eſt, cujus glacies, quae ſatis firma videbatur, fracta inequitantes fefellit: ut Virgilio XII. Aen. 731. *perfidus enſis*, qui ex ictu in galeam fractus fuerat. Add. Clar. Burm. ad Petron. c. CXXIII.

6. *Piſo*] Quis iſte ſit, quaerunt Viri docti; quidam eum eſſe putant qui ſub Auguſto Thraces vicit. De quo Dio, 624. B. Sed nimis diſcordat temporum ratio: crediderim, fuiſſe eum, in quem acerrima Ciceronis extat. Qui imperatorem eum appellatum ait, praelio legatorum ſuorum, cum ipſe longe abeſſet. c. 25. orat. in Piſon. Etiam Julius Obſequens, cap. 103. prodigiis ejus anni, quo hic Piſo Macedoniam obtinuit, ſubnectit: *In Macedonia Thraces ſubacti*. FREINSH. Refellit Freinshemium Rupertus, eo quod Obſequens Thraces C. Mario, & C. Flacco (L. Flacco legit Rupertus, alii C. Flavio) Coſs. ſubactos dicit, i. e. plus XL. annis ante, quam Piſo, inimicus Ciceronis, Macedoniae praefuit. Nec eum deſignari a Floro etiam hoc argumento eſſe poteſt, quod in aliorum rebus referendis fere ſequutus eſt ordinem temporis a Catone ad Lucullum uſque, qui XV. annis ante Piſonem, de quo agi putat Freinshemius, Cos. fuit. Nam quod Curionem poſt Appium ponit, levis, & tantum unius anni metachroniſmus eſt. Pighius putat Thraces a Piſone Praetore A. V. IↃCL. victos eſſe: ſed nullo ſatis certo argumento. Mihi non magis liquet, quis Piſo fuerit, quam Stadio & Vineto, qui ſe de illo nihil certi poſſe tradere fatentur.

Rhodopen Caucaſumque penetravit] Lipſius cenſebat emendandum eſſe *a Rhodope ad Caucaſum penetravit*. ſed non intellexit vim verbi. Nam penetrare eſt tranſire. Inferius III, 10. *Nec ſemel Rhenus, ſed iterum quoque & quidem ponte facto, penetratus eſt*, hoc eſt trajectus. Suet. Caeſ. *Eadem nave thalamego paene Aethiopia tenus Aegyptum penetravit*. hoc eſt tranſiit Aegyptum. Vell. II, 40. *Penetratae cum victoria Media, Albania, Iberia*. GRAEV. Add. Bentl. ad Horat. I. Carm. 37. 24.

Curio] Pertinet huc fragmentum illud Salluſtianum, H. 2, 1, 14. *Eodem anno in Macedonia C. Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam*. & forte illud alterum, H. 3, 5, 14. *Atque eum Curio laudatum accenſumque praemiorum ſpe quibuſcum optaviſſet, ire jubet*. Videndi ſunt Epit. Liv. 92, & 95. Front. 4, 1, 43, Eutrop. 6, 3. Jordan. de regn. ſucceſſ. cap. 50. Ruffus,

ſimi hoſtium quam ſuis moribus domiti. quippe in captivos igne ferroque ſaevitum eſt. Sed nihil Barbaris atrocius viſum eſt, quam quod abſciſſis manibus relicti, vivere ſuperſtites poenae ſuae jubebantur.

ſus, cap. 7. Cicero, in Piſon. c. 19. etiam hunc triumphaſſe refert. Videtur autem hic poſtponendus Appio, nam ei ſucceſſit. FREINSH. In Annalibus Pighii ad A. V. IↃCLXXVIII. perperam ſcriptum eſt Curionem ex praetura Macedoniam ſortitum, pro ex Conſulatu. Nec recte ad A. V. IↃCLXXXII. C. *Servilius* Curio vocatur, qui erat C. *Scribonius* Curio.

Curio Dacia tenus venit] Tollo τὸ *venit* inquit N. Heinſius, & paullo ante ſcribe: *multis ibidem amiſſis*, non *quidem*. GRAEV.

Appius] De quo Eutrop. 6, 2. FREINSH. Et Liv. Epit. XCI. Oroſ. V. 23. & Sex. Ruffus. Add. Petav. XII. de Doctr. Temp. 38.

In Sarmatas] De his vide Dreſſer. Millen. I. pag. 88. FREINSH.

Lucullus] De hoc Cicer. d. cap. 19. Paedianus, Ruffus, Eutrop., Oroſius. IDEM.

Terminum gentium Tanaïm] Non intelligit, ultra Tanaïm nullas gentes colere; ſed Thraces omnem eum tractum habitare ad uſque Tanaïm: Tanaïs enim *Europam & Aſiam medius interfluit*. Curt. 6, 2, 14. IDEM.

7. *Suis moribus*] Adde ſupra, 3, 1, 17. IDEM. *Igni* Ryck. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e.

Quod abſciſſis manibus, &c. jubebantur] Ita Vineti ed. & placet prae aliorum *videbantur*, quod extat quidem in Pal. tert. non etiam in pr. ac ſec. De re ipſa ſic quoque Zeno, in ſermonibus: *Incidantur ab articulis manus, a cruribus pedes: vivum ſe cadaver inſpiciat*. GRUTERUS. Iſtud autem poenae genus apud Perſas olim uſitatum fuiſſe, liquet ex Curtio, 5, 5, 6. Eodem Fabius Aemilianus latrones Hiſpanos affecit apud Appian. in Hiſpan. pag. 293. & Joſephus Clitum quendam tumultuantem, de bell. Jud. 2, 26. Alia exempla vide apud Tac. 12, 14, 8. Marcellin. 29, 26. f. Zonar. tom. 8, p. 85. Poſſent vero Thracibus iſtis applicari verba Lamachi, apud Apulej. lib. 4. *Cur enim manui, quae rapere & jugulare ſola poſſet, fortem latronem ſupervivere?* In eodem Apuleji loco mendum eſt, quod eadem opera tollemus. Legitur; *Vix enim Thebas Heptapylos acceſſimus, quod eſt huic diſciplinae primarium ſtudium: ſed dum ſedulo fortunas inquirebamus populareis, nec nos denique latuit Chryſeros quidam, &c.* ridicule. quaſi ſumma latronum ars eſſet Thebas accedere. malim; *Vix enim Th. Hept. acceſſimus, quum (quod eſt huic diſciplinae primarium ſtudium) ſedulo fortunas inquirebamus populareis. nec nos denique latuit Chryſeros quidam, &c.* ubi adverte, vocabulum *denique* eodem etiam modo uſurpatum, ut notavimus in Indice. FREINSH. *Jubebantur* etiam Regg. Magl. Fran. & Voſſ. 1. 2. *juberentur* Ryck. A Pal. tert. inſuper aberat *vivere*. *Abſciſis* in veteribus eſſe ſcripſerat hic Salmaſius. Ita Berol. Duisb. Fran. & v. e.

Vivere ſuperſtites] Vide Sen. in Controv. *Vir fortis non habens manus*. FREINSH.

CAP. V.

Bellum Mithridaticum.

1 Ponticae gentes ad Septentrionem in mare ſiniſtrum

Hoc bellum ſcripſit Livius, a lib. 76. uſque ad 102. ſed temporis injuria non extant niſi eorum argumenta. Late de hoc bello Appianus. Plura Plut. in vitis, Sullae, L. Luculli, Cn. Pompeji. Multa Auctor de Vir. illuſt., quatuor ultimis capp. Val. Max. 4, 6, 2. ext. 8, 7, 16. ext. 9, 2, 3. ext. Front. 2, 1, 12, & 14. & 2, 2, 4. Aug. Civit. 3, 22. Plin. 2, 97. 7, 24. 25, 2. 33, 3. & 12. Plura Cic. pro L. Manil. Juſtinus, lib. 37, & 38. Eutrop. 5, 2. Oroſ. 5, 19. &c. CAMERS. Lege Dionis quae reſtant. meminit & Athenaeus, 5, 13. FREINSH.

1. *Ponticae gentes ad ſeptentrionem in mare ſiniſtrum jacent*] Sana haec eſſe nemo, qui attendit, & non rudis eſt artium bonarum, ſibi poterit perſuadere. Quis enim in animum inducat non plane infantem ſcribere: *gentes in mare ſiniſtrum jacent a mari Pontico cognominatae*, cum illud ipſum mare ſiniſtrum ſit Ponticum, a quo ſunt cognominatae, ne dicam de ejuſdem vocis inepta & inſulſa repetitione. Non hoc fugit Lipſium, qui conjecit delendum eſſe τὸ *mare*, & ſcribendum: *Ponticae gentes ad ſeptentrionem in ſiniſtrum jacent, a Pontico cognominatae mari.* quod & mihi arridet, niſi forte ſcripſit Florus, *in ſiniſtro jacent.* Ponticae gentes ſunt Septentrionales, & quidem ad ſiniſtrum latus, ſi qui ex oriente verſus occaſum proficiſcantur, aut a Septentrione reſpiciant Auſtrum; nomen habuerunt a Pontico, quod accolunt, mari. ſi quis vero ex Europa per Aſiam minorem in illum terrarum tractum contendat, aut ex terris occidentalibus, ad dextram hae gentes Ponticae in Aſia ſeptentrionali jacent, unde & dicuntur dextra Ponti incolere aliis ſcriptoribus. Sic eleganter de ſitu Europae Mela II. 1. *Per eundem amnem* (Tanaim) *in Maeotida remeantibus ad dextram Europa eſt, modo ſiniſtro latere innavigantium appoſita.* Ubi ſcribendum *ſiniſtro lateri.* dixit *modo appoſita ſiniſtro lateri innavigantium*, quia paullo ante in libro I. cap. 5. ſcripſerat: *Hinc* (ex Oceano Atlantico) *in noſtrum mare pergentibus laeva Hiſpania, Mauritania dextra eſt.* GRAEV. Non adſequor omnia, quae hic diſputat Graevius de ſitu regionum Ponticarum. Id puto me ſcire, Pontum Euxinum & gentes, quae hoc mare adjacent, ab Europa in Aſiam venientibus ad ſiniſtram, & contra ex Aſia dextram eſſe. Quod Ponticae gentes dicuntur incolere dextra Ponti eo fit, quod pars illa Aſiae, quam tenent, eſt ad dextrum latus Ponti, ut oppoſita Europae ad ſiniſtrum. Unde Vell. II. 40. dicit Colchos, & alios iis vicinos *dextra Ponti* incolere. Et Ovid. II. Tr. 197. IV. 1. 60. IV. 10. 97. & alibi partem oppoſitam Europae, in qua exſulabat, *ſiniſtra* & *laeva Ponti* vocat. Si recta ſcriptura recepta, quam omnes libri habent, non video quis alius ſenſus horum verborum eſſe poſſit, quam Ponticae gentes jacent ad mare Ponticum, quod ex Europa in Aſiam venientibus ad ſiniſtram eſt: vel potius, ut

niſtrum jacent, a Pontico cognominatae mari. Harum gentium atque regionum rex antiquiſſimus Aeetas: poſt Artabazes, a ſeptem Perſis oriundus: inde Mithridates, omnium longe maximus; 2 quippe quum quatuor Pyrrho, decem & ſeptem anni Annibali ſuffecerint, ille per quadraginta annos reſtitit, donec tribus ingentibus bel-

ut Anna Fabri & alii, Pontum Euxinum a ſiniſtra habent reſpectu Orientis. Sed nondum apud alios inveni hoc genus loquendi, *regio*, vel *gens in mare jacet*, eo ſenſu, quem hic habere debet. Flor. *a Septemtrione*.

Rex antiquiſſimus Atheas] Scytharum rex quidam, apud Frontinum, *Atheas*, qui hic non eſt, niſi vehementer fallimur. *Aeeas* ſine aſpiratione ſcribendum. nam ille Scytharum Rex, *Anteas*, vel *Antias*, a Plutarcho vocatur. optimae membranae hoc loco legunt *aetas*. nimirum eſt *Aetas*, vetus ille Rex Ponti, Medeae pater Ἀιήτης. nam *Aeetes* & *Aeetas* extulerunt Latini. Ovidio etiam *Aetas*. *Pater Aeta relictus*. Quin de *Aeete* accipiendum ſit, nolim dubitare, qui fuit antiquiſſimus Rex Ponticarum regionum. vulgo *Atheas* vel *Ethas*. male. SALM. *Aeetas*] Ita videbatur reſcribendum eruditiſſimis Viris, non immerito; nec enim praeter hujus regis aetatem, (Medeae autem patrem ajunt) ulla gentium iſtarum mentio occurrit. FREINSH. *Aeetas*] Sic recte hunc locum correxiſſe doctos viros auctor etiam eſt liber Ryckianus, in quo ſcribitur *Oetas* corrupte quidem, ſed proxime verum. Vulgati *Atheas*. GRAEV. *Oetas* etiam Reg. Q. & Voſſ. 3. ut quidam libri apud Valer. Flacc. I. 43. Reg. F. & Voſſ. 2. *Etas*. Pall., libri Vineti, Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *Ethas*. Tollius nihil adnotarat. *Aeta* eſt in vulgatis Ovidii Epiſt. Med. v. 29. & VII. Metam. 170. quod ibi, & ad Epiſt. Hypſip. v. 103. e MSS. emendat Heinſius. In Varr. II. de re ruſt. I. ante Rob. Stephan. edebatur *Oeta* pro *Aeeta*; quod in MS. Politiani erat *Aeata*.

A ſeptem Perſis oriundus] Adde Polyb. 5, 43. Joſeph. undecimo orig. Judaïc. & Auctor. de Vir. illuſtr. cap. 76. VINET. Iis nimirum, qui cum Dario ad recipiendum a Magis regnum conjuravere, de quibus vide Bongarſium, & Berneccerum], ad Juſtin. 1, 9, 9. Item Diodor. lib. 31. Juſtinus récidit hanc partem ex lib. 37. Trogi, ut Prologus arguit. FREINSH. Eodem modo Curt. IV. 12. *Orſines a ſeptem Perſis oriundus*. Vid. ibi Freinshem. Quem Florus hic *Artabazem* vocat, & Ampelius, auctore, ut dicit, Salluſtio, *Artabanem*, is aliis eſt *Mithridates*, conditor regni Pontici. Is enim erat e ſtirpe regia Perſarum, & genus referebat ad unum e ſeptem illis Principibus, qui adverſus Magos conjuraverant. Appian. Mithrid. pag. 176. & Diodor. Sic. Lib. XIX. p. 692. Add. Rupert. ad h. l. & Spanh. de Uſu & Praeſt. Numiſm. Diſſ. VIII. §. 4. ubi & alia leguntur huc pertinentia. Seriem generis Mithridatis hic exhibet Rupert. Palmerius in Exercitat. p. 160. & Reineſ. ad Rupert. Epiſt. XXI. & XXIII.

2. *Mithridates*] Quem *Magnum* vocat Sueton. Caeſ. XXXV. In Nummis Graecis *Mithradates*; de quo rurſum Spanhem. dict. oper. Diſſ. II. §. 3. & Bongarſ. ad Juſtin. XXXVII. I. Duisb. & v. e. *Art. a ſep-*

bellis ſubactus, felicitate Sullae, virtute Luculli,
3 magnitudine Pompeji conſumeretur. Cauſam quidem illius belli praetenderat apud Caſſium legatum, *attrectari terminos ſuos a Nicomede Bithynico*: caeterum elatus animis ingentibus, Aſiae totius, &, ſi poſſet, Europae cupiditate flagra-
4 bat. Spem ac fiduciam dabant noſtra vitia: quippe, quum civilibus bellis disjungeremur, invitabat occaſio: nudumque imperii latus oſtendebant

ſertis P. o. Fran. *A. aſſertis P. o.* unus e Voſſ. *A. Aſſyrius P. o.*

Decem & ſeptem anni Annibali] Vide ſupra, 2, 6, 1. FREINSH. Hunc numerum habent Flor. Magl. & Voſſ. 3. alii *quatuordecim*. In Flor. quoque deſideratur *anni*, & poteſt abeſſe.

Quadraginta annos] Adonis Chronic. ſub anno 4718. *Quod triginta annis, vel, ſicut aliqui ſcribunt, quadraginta, geſtum eſt.* Vide Bongarſ. ad Juſtin. 37, 1, 7. & Plin. 7, 26, 5. FREINSH. Add. Petav. IV. Rat. Temp. 16.

Felicitate] Reſpicit ad cognomina Syllae & Pompeji. In Lucullo, quia is nihil ſibi proprium habebat, coactus fuit confugere ad generale nomen virtutis.

3. *Attrectari*] Carpi, minui, aliquid ex his detrahi. Nam *attrectare* non modo eſt ſimpliciter contingere, ſed etiam animo rem alienam ſibi habendi, & vindicandi. LIV. XXVIII. 24. *Inſignia etiam ſummi imperii, faſces ſecuresque, attrectare auſi.* Idem XXXIV. 4. *Et jam in Graeciam Aſiamque tranſcendimus, & regias etiam attrectamus gazas.* Solin. c. 11. *Dum etiam ea attrectare auderet, quae conceſſerant in Arcadum jura.* Ita vulgo ibi legitur pro quo Pier. in Virg. VIII. Aen. 206. habet, *dum tractat etiam ea.* Sic *contrectare* apud JCtos, & furtum *contrectatio fraudulosa lucri faciendi gratia.* Magl. *atractari*, pro *attractari*, vel *adtractari*, ut ſcribebant veteres. Vid. ſupr. ad 1. 22. 2. & Pier. ad Virg. 11. Aen. 719. *Illius belli parce praetenderat* Voſſ. 2.

4. *Spem ac fiduciam dabant noſtra vitia*] *Civilis, non minus vitiis hoſtium, quam virtute ſuorum, fretus.* Tacit. H. 4, 34, 10. & Agr. 32, 2. ubi Galgacus de Rom.: *Noſtris illi diſceſſionibus* (al. *diſſenſionibus*) *clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertunt.* h. e. ſuae virtuti imputant victos hoſtes, cum ipſorum diſſenſionibus debuiſſent. Sic infra, 4, 2, 62. hujus Mithrid. filius magis diſcordiae Romanae *fiducia, quam ſuae virtutis*, bellum coepit. Inde Plinius, 7, 27. *bello civili, quod omnia externa conciebat.* Liv. 3, 38, 4. *Sabini ſpem in diſcordia Romana ponentes.* Adde infra, 4, 12, 1. FREINSH.

Invitabat occaſio] Terent. Eunucho, 3, 5, 57.

. . . . An ego occaſionem
Mihi oſtentatam, tam brevem,
tam optatam, tam inſperatam,
Amitterem? . . . .

Pertinet huc quod Ariſtot. Rhet. 2. refert, *προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία.* Suet. Caeſ. 35, 4. *occaſione temporum bellantem.* Vid. cap. ſequ. in pr. IDEM. Cic. X. Famil. 4. *Ne inter aliena vitia hae gentes noſtra mala ſuam putent occaſionem.* Sed Mithridates jam ante diſcordiam Syllae ac Marii arma adverſus Romanos moverat. Nam belli civilis haec cauſa & ori-

go

bant procul Marius, Sulla, Sertorius. Inter haec 5
Reipublicae vulnera, & hos tumultus, repente,
quaſi captato tempore, in laſſos ſimul atque di-
ſtrictos ſubitus turbo Pontici belli ab ultima vel-
uti ſpecula Septentrionis erupit. Primus ſtatim 6
impetus belli Bithyniam rapuit. Aſia deinde pa-
ri terrore correpta eſt. Nec cunctanter ad re-
gem ab urbibus noſtris populisque deſcitum eſt.
Aderat, inſtabat, ſaevitia quaſi virtute utebatur.
Nam

go fuit, quod Marius bellum Mithridaticum, & provinciam Syllae decretam ei eripere conabatur. Bellum Sertorianum autem demum aliquot poſt annis exortum fuit, Mithridate iam dudum a Sylla victo. Itaque haec Mithridatem non ad bellum primum adverſus Romanos ſuſcipiendum invitarunt. Pro *disjungeremur* Perizonius malebat *diſtringeremur*, ut mox, *in laſſos ſimul atque diſtrictos*.

Nudum imperii latus] Non munitum praeſidiis militum, qui bellis civilibus inde abſtracti alibi detinebantur, ut putat Florus. Lucan. VIII. 424.

—— Arctoum Dacis Rhenique catervis
Imperii nudare latus.

Metaph. a gladiatoribus, qui *latus*, & *latus nudum dare*, vel *praebere* dicuntur, quum id ad ictus patet: cui contrarium eſt *tectum latus*. Vid. Lipſ. II. Saturn. 20. & Broekhuſ. ad Tibull. I. 4. 46.

Oſtentabant] Nazarianus, *oſtendebant*, & alter Palatinus. quod plurimae editiones erant ſequutae, ſimplicius & melius arbitror. Salm. Sic quoque Ryck. Flor. Magl. Regg. & Voſſ. I. 2. Nihil intereſt. nam haec inter ſe permutantur. Vid. Heinſ. ad Ovid. I. Art. am. v. 627. Drakenb. ad Liv. XXVIII. 3. 11. *Oſtendere* pro *oſtentare* dici docet Clar. Burm. ad Phaedr. I. Fab. 13. Et ſic *oſtentare* pro oſtendere. Suet. Aug. LXXXVII. *Quotidiano ſermone quaedam frequentius & notabiliter uſurpaſſe eum, literae ipſius autographae oſtentant.* Cicer. IV. Ep. Fam. 14. *Caedem ex altera parte belli exitus oſtentat, ex altera ſervitutem.* Terent. Eun. III. 5. 57. *Occaſionem mihi oſtentatam.* Flor. III. 21. 19. *oſtentata ſpe pacis.* pro quo *oſtendere ſpem* dicunt Teren. Phorm. V. 4. 7. & Suet. Aug. XXV.

5. *Captato*] Sic o. s. & e. praeter Voſſ. I. in quo eſt *capto*, & Ryck. qui *capro* habet, pro *capto*. I. Fr. Gronovius ad Liv. XXVI. 12. & XXXV. 19. multis locis Livii, in quibus legitur *captatum tempus*, & *captato tempore*, partim e MSS. partim e conjectura emendat *captum* & *capto*, & Florum hic quoque ſcripſiſſe putat *capto tempore*. Certum eſt veteres ſaepe ita loqui, & ſic *capta occaſione* dicunt Auct. Bell. Afric. LVI. & Bell. Hiſpan. XXVI. Sed non exiſtimo ubique emendationem tentandam. Ovid. III. ex Pont. I. 129.

Eligito tempus captatum ſaepe rogandi.

Cic. c. XXV. de Aruſp. reſp. *Captatur occaſio.* Senec. Ep. XLVII. in fin. *Occaſionem nocendi captant.* Sueton. Veſp. XXI. *Eaque momenta domeſtici ad aliquid petendum magnopere captabant.* Add. adnotata ad Liv. XXXV. 19. 2.

7 Nam quid atrocius uno ejus edicto, quum omnes, qui in Aſia forent, Romanae civitatis homines interfici juſſit? Tum quidem domus, templa, & arae, humana omnia atque divina jura
8 violata ſunt. Sed hic terror Aſiae Europam quoque

que

Ab ultima velati ſpecula Septentrionis] Haec non ſatis ſana videntur Graevio ad II. 16, 1. Non video, cur cuiquam ſuſpecta eſſe poſſint. Notum eſt omnia loca alta dici *ſpeculas*. Vid. ſupr. ad II. 2. 19. Septemtrionales regiones autem omnibus terris editiores eſſe putabant veteres, ibique altiſſimos montes Riphaeos ponebant. Virg. I. Georg. 240.

Mundus ut ad Scythiam Riphaeasque arduus arces
Conſurgit; premitur Libyae devexus in Auſtros.

Juſtin. II. I. *Scythiam adeo editiorem eſſe omnibus terris, ut* --- Plin. VI. H. N. 5. *Subjicitur Ponto regio Colchica, in qua juga Caucaſi ad Riphaeos montes torquentur.* Paullo poſt Naz. *Aſia inde*; nihilo deterius, ait Gruterus. ſic etiam Voſſ.

6. *Aderat*] Haec vox adeſt quidem editt. quamplurimis, ſed non extat in vetuſtiſſima. male, agnoſcuntque Pall. o. GRUT. Et alii o. s. & e. Sall. Jug. L. *Numidae alii poſtremos caedere: pars a ſiniſtra ac dextra tentare: infenſi adeſſe atque inſtare.*

Saevitia, quaſi virtute] Sic de Sylla Dio, apud Valeſ. pag. 658. *ὥσπερ τινὰ ἀρετὴν οὖσαν, τὸ μηδ᾽ ἐν ταῖς μιαιφονίαις τινὸς ἡττᾶσθαι.* C. Caſſius, in Cic. famil. 15, 19. *Scis, Cnaeus quam ſit fatuus: ſcis, quomodo crudelitatem virtutem putet.* FREINSH.

7. *Edicto, quum omnes*] Idem liber, *ut quum omnes.* legerim, *ut quo omnes. quid atrocius uno ejus edicto? ut quo omnes, qui in Aſia forent, Romanae civitatis homines, interfici juſſit.* nec malum eſſet, *uno ejus edicto, quo omnes, &c.* aſſentientibus quibusdam libris. SALM. Edictum Mithridatis hujusmodi erat, ut ad triceſimam diem obſervationis omnes pariter Romanos, qui apud eos eſſent, & Italos, eorumque mulieres cum pueris & liberis, qui Romani ſanguinis eſſe cenſerentur, interficerent. Auctor Appianus. Interfecta autem ſunt hominum 150000. auctore Plut. Sulla cap. 48. Val. autem Max. 9, 2, 3. ext. dicit 80000. civium Rom. Auguſt. ubi ſupra. CAMERS. Idque eadem die atque hora. Vellej. 2, 18, 2. D. Hieron. de errorib. Orig. *quaſi ad Mithridatis literas, omnis veritas uno die de voluminibus ejus raderetur.* Adde Dionem apud Valeſium 657. Eo tempore Coi cives Rom. templo Aeſculapii inductos ſalvos praeſtiterunt. Tac. 4, 14, 3. Simile huic edictum fuit, quod Haman adverſus Judaeos procuraverat. Eſther. 3, 13. Joſeph. Antiqu. 11, 6. Imitatus videtur Mithridatem Julius magiſter militiae trans Taurum, qui Gothos per Thracias diſperſos *datis ſectioribus literis ad rectores civitatum & caſtrorum Romanos, omnes uno eodemque die mandavit occidi.* Marcellin. fine hiſtoriar. Dioclet. uno die deſtruxit Eccleſias. Theodorit. Hiſt. Eccleſ. 5, 38. Hunerichus omnes Africae Eccleſias uno die clauſit. Victor. Uticenſ. lib. 3. Cato multas Hiſpaniae urbes uno die muris nudavit. Zwing. 65. m. 2. ex Livio 34. & Frontino. Pertinent etiam huc Veſperae Siculae, nuptiae Pariſienſes, &c. FREINSH. *Quum omnes* eſt conſtans lectio librorum, praeter Naz. e quo Salmaſius adnotarat *ut omnes.* nam eum male vidiſſe,

quum

que regi aperiebat. Itaque miſſis Archelao Neoptolemoque praefectis, excepta Rhodo, quae pro nobis firmius ſtetit, ceterum Cyclades, Delos, Euboea, & ipſum Graeciae decus Athenae tenebantur. Italiam jam, ipſamque urbem Romam 9
re-

quum in Notis ex eo deſcripſit *ut quam omnes*, dicit Gruterus. N. Heinſius ad marginem libri ſui etiam ſcripſerat *ut qd*, & mox *juſſ.* Edictum Mithridatis dicit epiſtolas illius Aſia occupata ad Satrapas & Magiſtratus urbium miſſas, ut poſt trigeſimum diem, quam eae literae ſcriptae erant, omnes cives Romani & Italici cum conjugibus & liberis interficerentur. Ita ii, quos laudat Camers, quem non intelligo. De numero occiſorum Voſſ. ad Vell. II. 18.

Templa] Vid. Appian. Mithrid. pag. 185. FREINSH.

8. *Aperiebat*] Vid. *Indic.* Liv. XLII. 52. *Qui transgreſſi in Aſiam incognitum famae aperuerunt armis orbem terrarum.* Et XLIV. 4. *Attalum & Miſagenem praeſidio eſſe ſaltum aperientibus jubet.*

Firmius ſtetit ceteris] *Excepta Rhodo, quae pro nobis ſtetit, ceterum Cyclades, Delos, Euboea, & ipſum Graeciae decus Athenae tenebantur.* addicentibus omnibus ſcriptis exemplaribus, ſic legimus. SALM. Rhodum eo nomine magnopere commendat Vellejus, 2, 18, 3. FREINSH. *Excepta Rhodo, quae pro nobis ſtetit, ceterum Cyclades, Delos, Euboea*] Haec ſic emendavit ex vetuſtis codicibus Salmaſius, quod amplexae ſunt recentiores editiones. In antiquioribus editis legitur; *quae pro nobis firmius ſtetit ceteris.* In Ryck. *firmius* etiam reperitur. Sane *ceterum* hic poni non apte videtur. Veterum igitur editionum lectio non eſt explodenda. GRAEV. Salmaſius non adnotarat a Naz. & Pall. abeſſe *firmius*. Itaque ſuſpicor eam vocem, quae in aliis o. s. & e. eſt, in animadverſionibus ejus vel typographorum, vel ipſius culpa excidiſſe. Nec ulla cauſa eſt, cur rejici debeat. Liv. XXII. 61. *Qui ſociorum ad eam diem firmi ſteterant, tum labare coeperunt.* *Conſtantius ſtare* dicit Cicer. Brut. LXXIX. *Ut nemo contra civium perditorum popularem turbulentamque dementiam a Senatu & bonorum cauſa ſteterit conſtantius.* *Ceterum* non apte hic poni, recte, mea ſententia, judicat Graevius. Habent tamen illud omnes MSS. praeter Voſſ. 1. & 3. & Edd. vett. excepta Ald. in qua ut in Voſſ. 2. eſt *ceteris*: quod deinde ediderunt Camers, Stadius, & alii.

Athenae] Liv. Epit. 78. Hinc Piſo: *hos eſſe Mithridatis adverſus Sullam ſocios.* apud Tacit. 2, 55, 2. Quos tamen defendit Vellej. 2, 23, 5. Multa quae huc faciunt, petere poſſis ex eruditiſſimo tractatu Joann. Meurſii, de fortuna Athenienſium. FREINSH.

9. *Afflabat*] Freinshemius in *Ind.* exponit de propinquitate, quaſi qui tam propinquus Italiae eſſet, ut etiam ſpiritu contingere eam poſſet. Ovid. 1. Met. 542.

Imminet, & crinem ſparſum cervicibus adflat.

Videtur etiam ita poſſe accipi: terror Regis jam Italiam & Romam ipſam percellebat, & attonitam reddebat: quemadmodum qui fulmine tacti ſunt, *adflari* dicuntur. Vid. Barth. ad Claudian. 1. de Rapt. Proſerp. 1. *Italiam ipſamque urbem* Voſſ. 3. *Italiam jamque ipſam urb.* Ryck.

Vir armis optimus] Idemque pace peſſimus. Inde Valer. Max. 9, 2, 1. *L. Sylla, quem neque laudare, neque vituperare quiſquam ſatis digne poteſt, quia dum quaerit victo-*

regius terror afflabat. Itaque Lucius Sulla feſtinat, vir armis optimus: parique violentia ruentem ulterius hoſtem quadam quaſi manu repulit:
10 primumque Athenas urbem (quis crederet!) frugum

rias, Scipionem ſe populo Rom., dum exercet, Annibalem repraeſentavit. Simile Marii elogium, in ep. Liv. 80. *haud facile eſt dictu, utrum bello melior, an pace pernicioſior fuerit.* & Antonii primi, apud Tacit. H. 2, 86, 5. *Pace peſſimus, bello non ſpernendus.* *Syllae* autem cognomentum unde tranſierit in Cornelios, diſce ex Macrob. Saturn. 1, 17. FREINSH.

Quaſi manu] i. e. facile, nullo negotio. Infr. IV. 2. 49. *Quaſi quadam manu* Berol. Duisb. & v. e. *manu quaſi quadam* Ryck.

10. *Frugum parentem*] Ita loquitur propter fruges Athenienſibus primitus inventas aut invectas. vide Diodor. 5, 69. FREINSH. Haec inepte dici videntur. quaſi ſcilicet fieri non potuerit, vel debuerit, ut, quia in Attica primum inventa fertur ratio frumenti ſerendi, ibi umquam illius eſſet inopia: quum notum ſit, eam regionem propter exilitatem & maciem ſoli etiam in pace ſaepe laboraſſe penuria annonae. Vid. Spanhem. ad Julian. Orat. I. p. 78. Appian. Mithridat. p. 195. ſcribit, tantam famem fuiſſe, ut quidam non abſtinuerint cadaveribus. Hi Floro ſunt *humani cibi*, ut Ovidio IX. Heroid. 68. & Ibi 429. quae loca indicavit Reitz. in Ambiguis, *humanae dapes*, pro carnibus humanis. *Humanorum corporum dapes* Val. Max. VII. 6. ext. 2. Aliter *humani cibi, humanus victus, humanae dapes* dicuntur, quibus homines a ferino victu cultuque ad mitiorem & manſuetiorem vitam traducti veſci didicerunt. vid. fragm. e Ciceronis Oeconom. apud Columell. Prooem. Lib. XII. de Re ruſt. Plin. XVII. H. N. 9.

Subruto] Suffoſſo, Liv. XXI. 11. *Afros cum dolabris ad ſubruendum ab imo murum mittit.* Vel, muris ariete everſis. Idem XXXI. 46. *Muri quoque pars ariete incuſſo ſubruta multis jam locis prociderat.* Utroque genere oppugnationis uſus eſt Sylla. App. ibid. p. 193. & ſeqq.

Sex quoque & amplius muris] Quidam ſcripti addunt, *munitum*, eo ipſo pejores. eleganter, *Piraeeus ſex & amplius muris:* ſic alibi dixit, *Brunduſium inclito portu.* quo loco etiam de ſuo, *cum inclito portu*, correctores imperiti addiderunt. SALM. V. e. auctior, *muris munitum, poſtquam.* nec aliter Pall. porro primus hic luxatus eſt, quippe qui ei, quod praeceſſit, *mox ſubruto Piraeei portu*, adjecerit ſtatim illa quae habemus poſt medium capitis, *mox ſubruto Piraeei portu Colchis tenus &c.* ceterum intermedia perſequitur ante medium capitis ſexti. GRUT. Ryck. *Subruto quoque Piraeei portu, ſex quoque & amplius muris munito.* Sed merito codicum aliorum ſcriptionem aſſeruerunt Viri docti. Qui ſunt illi ſex muri qui ſubruti ſunt a Mithridate? Longo tantum muro portum illum fuiſſe firmatum, (qui triplex erat borealis & meridianus, altus quadraginta cubitos, longus totidem ſtadia, tam latus ut duo currus ſibi obvii in illo ſine noxa & alterutrius periculo decurrere poſſent; Juſtino dicuntur muri brachia Piraeeum urbi jungentia, Graecis σκέλη; his accedebat tertius, qui medius erat inter urbem & portum, & hinc dicebatur διὰ μέσου, de quo vide Harpocrat. Διὰ μέσου.) ex priſcorum monumentis conſtat. Beda tamen de Nom. locorum in Act. Apoſt. ſeptemplicem murum hunc portum habuiſſe contendit. *Athenae*, inquit, *civitas in Achaia Phi-*

lo-

gum parentem, obſidione ac fame ad humanos cibos compulit. Mox ſubruto Piraeei portu, ſex quoque & amplius muris, poſtquam domuerat ingratiſſimos, ut ipſe dixit, hominum, in honorem

loſophiae dicata ſtudiis, &c. cujus Piraeus portus, ſeptemplici quondam muro communitus fuiſſe dicitur. Haec Beda hauſit ex Floro, apud quem cum legiſſet Piraeeum ſex & amplius muros habuiſſe, tradidit ſeptemplicem ejus murum fuiſſe. Sed per ſex muros credo Florum intellexiſſe muros interiores transverſos, aut potius munitiones intus excitatas, quibus intra muros illos longos diſſepſerant illud ſpatium, quod brachia muri longi complectebantur, ut una parte capta, alteri, quae novo opere erat munita, expugnandae viros & tempus impendere cogerentur obſeſſores. Noſtri hodie vocant *affnydingen.* Haec vera eſſe clare docet Appianus Alexandrinus de bello Mithridat. Nam cum narraſſet Sullam partem muri Piraeei ſubruiſſe, Ἀρχέλαος αὐτίκα νυκτὸς τὰ πεπτωκότα τοῦ τείχους ἀνῳκοδόμει, μηνοειδῆ αὐτοῖς πολλὰ περιθεὶς ἔνδοθεν. *Archelaus ſtatim noctu muros collapſos erexit, multis operibus lunatis intus eos [illegible]iens.* μηνοειδῆ videntur opera fuiſſe, quorum forma non diſſimilis fuit illis, quae hodie vocantur *Halve maenen.* at ſequitur ſtatim: οἷς δὴ νεοικοδομήτοις ὁ Σύλλας αὖθις ἐπεχείρει παντὶ τῷ στρατῷ, νομίσας ἀσθενῆ καὶ ὑγρὰ ἔτι ὄντα ῥᾳδίως καθαιρήσειν. κάμνων δὲ ὡς ἐν στενῷ, καὶ βαλλόμενος ἄνωθεν ἔκ τε μετώπου καὶ τῶν κεράτων, ὡς ἐν μηνοειδέσι χωρίοις, τῷ μὲν ἐπιχειρεῖν ἔτι τῷ Πειραιεῖ πάμπαν ἀπέστη τῇ γνώμῃ. *Has tanquam recenter exſtructas oppugnavit Sulla omnibus copiis; ratus infirmas adhuc & humidas eas eſſe, & facile poſſe everti. Cum vero fruſtra laboraſſet tanquam in anguſtiis, & a fronte pariter & a lateribus infeſtaretur telis, tanquam ex lunatis munimentis, ab oppugnatione omnino deſtitit.* χωρίον eſt caſtellum. Et inferius urbe capta cum rurſus Piraeum tentaret Sulla. καθήρει ψέ τι τῶν μηνοειδῶν, ὑγρῶν ἔτι καὶ ἀσθενεστέρων ἔτι ὄντων, ἅτε νεοδμήτων. ὑπιδομένου δὲ πρότερον τοῦ Ἀρχελάου, καὶ προεικοδομήσαντος ἔνδοθεν ὅμοια πολλά, τὸ μὲν ἔργον ἦν τῷ Σύλλᾳ διηνεκές, ἐμπίπτοντι εἰς ἕτερον ὅμοιον ἐξ ἑτέρου. *Subruit aliquid illius operis lunati, quod erat humidum & infirmum; quippe nuper poſitum erat. cum vero Archelaus hoc ante providiſſet, interius multis ſimilibus aliis operibus factis, nullum laboris finem inveniebat Sulla, incidens in aliud aliudque ſimile opus.* paullo poſt vocat τείχη. τοῖσδε τειχῶν κρατῆσαι φιλοτιμούμενοι. *hos muros ſuperare nitentes.* & ſtatim dicitur Archelaus, cum videret ſe non poſſe ſuſtinere impetum Romanorum, & haec opera tueri, ἐκλιπεῖν αὐτοῖς τὰ τείχη, deſeruiſſe hos muros, & in munitiſſimum Piraeei locum, qui undique mari cingebatur, ſe contuliſſe. Vides variis operibus fuiſſe munitum intus Piraeeum, non ſemper, ſed tempore illo, quo obſidebatur. quod ſi aliter ſenſit Florus & Beda, paſſi ſunt aliquid humani. Cogitavi quidem aliquando per ſex illos muros Florum fortaſſe intellexiſſe duo illa muri longi brachia ſeu latera, Auſtrale & Septentrionale, nec non illum murum quo Munychia cingebatur, nam & ille portus erat muro firmatus, qui tamen adnectebatur muris Piraeei, & tres ſeptos illos portus, ſive ſtationes navium quae in Piraeeo erant, de quibus Scylax Caryandenſis in Periplo, ſeu quicunque antiquus illius Peripli auctor eſt: Πειραιεὺς λιμένας ἔχει γ. *Piraeeus portus habet*

rem tamen mortuorum, ſacris ſuis famaeque do-
11 navit. Mox quum Euboea atque Boeotia praeſidia regis depuliſſet, omneis copias uno apud Chaeroneam, apud Orchomenon altero bello diſſipavit: ſtatimque in Aſiam tranſgreſſus ipſum opprimit. & debellatum foret, niſi de Mithridate
12 triumphare cito, quam vere maluiſſet. Ac tunc qui-

tret; & Heſych. ἔχει δ' ὁ Πειραιεὺς λιμένας τρεῖς κλειστούς. *Habet Piraeeus tres portus clauſos*, hoc eſt, ut exiſtimo, munitos. Ab his portibus Piraeeum triplicem dici olim monuit Vir incomparabilis, Iſaacus Voſſius ad hunc Periplum, oſtendens alterum portum in Piraeeo Κανθάρωνα, alterum Ζέαν, appellari. Eodem modo autem hic ſex muris munitum eſſe Piraeeum ſcribi a Floro, ut ſuperius 11, 6. ſcripſit Syracuſis fuiſſe triplicem murum, quia tres erant Syracuſarum partes, Inſula, Tyche, Acradina, ſingulae ſuis muris cinctae, quamvis alii recte quartam addant, Neapolin nimirum. Sed prior ſententia verior eſt. GRAEV. *Munitum* etiam Toll. Duisb. & Fran. *munitam* Reg. Q. *munito* Voſſ. 3. A Nazar. Reg. F. Voſſ. 1. 2. Edd. B. S. P. A. & recentioribus, haec vox abeſt; quam additam ſuſpicor a correctoribus, qui putarint Florum voluiſſe dicere, Piraeeum ſex, & amplius, muris munitum fuiſſe: quemadmodum etiam accepit Oroſ. VI. 2. *Piraeeum ſeptemplici muro communitum diu obſedit.* Nec video quomodo aliter, quam ex ſententia Graevii, exponi poſſit, quod de *ſex*, *& amplius*, *muris* ſcribit Florus, quas *multiplices Piraeei munitiones* vocat Vell. II. 23. Sed magis puto ſupplendum eſſe *ſubrutis*, quam haec verba, ita ut Salmaſio placet, accipienda.

In honorem mortuorum] Majorum nempe, rebus pace belloque geſtis, adhaec, artium multarum inventione cultuque, nobiliſſimorum. Ob eandem cauſam poſtea etiam Caeſar his pepercit. Appian. de bell. civil. lib. 2. pag. 482. *Athenienſibus quoque ſupplicibus dedit veniam, his verbis: Quoties tandem vos, veſtrapte culpa pereuntes, ſervabit majorum veſtrorum gloria?* Idem Caeſar de Maſſilienſibus in Comm. bell. civil. 2, 22. *Caeſar eos magis pro nomine & vetuſtate, quam pro meritis in ſe civitatis, conſervans.* Porro majorum celebritatem delinquentibus ſaepius praeſidio eſſe notavit Berneccerus ad Sueton. Auguſt. 5, 2. m. Ceterum Athenienſes excuſat Vellej. 2, 23, 5. FREINSH. Excuſat quidem, ſed non perſuadet omnibus. Vid. ibi Interpretes.

Donavit] Veniam iis dedit, & pepercit ob ſacra & priſtinam majorum gloriam. Senec. II. de Ira 21. *Cauſae ſuae, & prioribus factis, & bonis in futurum p[illegible]iſſis donetur.* Juſtin. XXXVIII. 6. *[illegible]t ne victum quidem* (Jugurtham) *memoriae patris donarent.* Cicer. XIII. Ep. Fam. 73. *Peto, ut ejus filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones.* Add. Freinſh. in *Ind.* & Graev. ad Cicer. V. Ep. Fam. 7. Sic *dare* apud Liv. VII. 20. *Caere ſacrarium populi Rom. hoſpitio Veſtalium cultisque Diis darent.* χαρίζεσθαι dicit in hac re narranda Plut. in Syll. ἐγκώμιόν τι τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων εἰπὼν, ἔφη χαρίζεσθαι πολλοὺς μὲν ὀλίγοις, ζῶντας δὲ τεθνηκόσι. *Sacra* hic non tantum Eleuſinia intelligo, ut quidam, ſed & alia. Erant enim Athenienſes, ut ſcribit Pauſan. Attic. XVII. & XXIV. religioſiſſimi, cultuque Deorum & ſtudio re-

quidem hunc Aſiae ſtatum Sulla dederat. Ictum cum Ponticis foedus: recepit Bithyniam a rege Nicomede, ab Ariobarzane Cappadociam: ac ſic erat Aſia rurſus noſtra, ut coeperat: Mithridates tantum repulſus. itaque non fregit ea res Ponticos, ſed incendit. Quippe rex Aſia & Europa quodammodo ineſcatus, non jam quaſi alie- 13

religionis omnes Graecos ſuperabant. Unde Athenae ἱερὰ & ἱερωτάτη πόλις ap. Ariſtoph. Equit. v. 579. & 1034. & Pac. 1036. Quod autem Syllam Athenienſibus pepercîſſe dicit Florus, id de urbe verius eſt, quam de civibus; nam in hos primum ſatis crudeliter victoriam exercuit. Vid. Plut. in Syll. & App. Mithrid. p. 195.

11. *Mox cum*] Vide Vellej. 2, 23, 4. FREINSH.

Cum Euboea atque Boeotia praeſidia Regis diſpuliſſet] Longe verius Ryckianus: *c. E. a. B. praeſidia Regis depuliſſet*. GRAEV. Hoc recipiendum putavi: quod vulgatum non Latine dici credo. Idem Codex, libri Salmaſii, Berol. Duisb. Fran. & v. e. *Chaeroniam*.

Ipſum opprimit] Nazarianus: *ipſam opprimit*. & mox, & *debellata foret*. ut de Aſia intelligatur. ſed praeſtat vulgatam ſervare, & de ipſo Mithridate accipere. SALM. Vulgata eſt in omnibus aliis libris. Sed Mithridatem in Aſia a Sylla victum fuiſſe Floro non credo. Nam Sylla in Aſiam transgreſſus eſt invitatus a Rege pacis faciendae cauſa. Plut. & App.

Cito, quam vere] Hic quoque idem accidit Floro, quod ſupr. III. 3. 3. in eo notavit Graevius. Nam Sylla non niſi poſt aliquot annos confecto jam bello civili de Mithridate triumphavit. Nec triumphi cupiditate pacem cum Mithridate fecit; ſed ut adverſus factionem Marianam in Italia dominantem arma converteret, quum ſe utriſque parem non eſſe intelligeret. Plutarch. in Syll. & App. Mithrid. p. 204. & ſeqq.

12. *Recepit Bithyniam a rege Nicomede*] Hoc manifeſto mendoſum, ut aliis jam obſervatum eſt. Aberrantia paululum haec veſtigia ſequutus, colligo legendum: *Recepit Bithyniam Regi Nicomedi, Ariobarzani Cappadociam*. Vitioſa ſcribendi ratio *rege* pro *regi*. Deinde imperitiores correctores praepoſitiones adjecerunt. SALM. Lipſius bene emendat, Electorum 2, 19. *Nicomedes, Ariobarzanes Cappadociam*. GRUT. Vir doctus legit *Bithyniam Regi Nicomedi, Ariobarzani Cappadociam*. FREINSH. Conſpirant in hac foediſſima macula, dudum a doctis animadverſa, omnes libri adhuc viſi. Juſtus Lipſius rem acu tetigit, & minima mutatione huic loco ſuum nitorem reddidit, ſcribendum praecipiens: *Recipit Bithyniam a Rege Nicomedes, Ariobarzanes Cappadociam*. Alii longius abeunt. Idem etiam viſum fuit politiſſimo, &, cum ſupereſſet, mihi amiciſſimo viro Tanaquillo Fabro. GRAEV. Item Ryckio, Perizonio, & Tollio. Nec ſcripti nec editi libri variant, niſi quod in Ed. P. non eſt *ab*.

Ut coeperat] Sunt a gloſſa haec duo verba, meo quidem animo. FREINSH.

13. *Quippe Rex Aſia & Europa quodammodo ineſcatus*] Si ſic ſcripſit Florus, inepte ſcripſit. Verum & *Europa* a ſciolo inſertum eſſe puto. Nam Aſiam repetebat, ut oſtendunt ſequentia, tanquam immerito ſibi ereptam, non vero *Europam*. Itaque cenſeo hunc inutilem centonem exſcindendum eſſe.

alienam, ſed, quia amiſerat, quaſi raptam belli
14 jure repetebat. Igitur ut extincta parum fideliter incendia majore flamma reviviſcunt; ita ille de integro, auctis majorem in modum copiis, tota denique regni ſui mole, in Aſiam rurſus
15 mari, terra, fluminibusque veniebat. Cyzicum

eſſe. Haec etiam ſententia fuit Annae χαριτσάτης. GRAEV. Mihi nondum liquet de veritate hujus emendationis. Sequentia quidem non oſtendunt eum repetiviſſe Europam, ſed Florus tamen recte dicere potuit eum *Europa* quoque *ineſcatum fuiſſe*. Nam ſuperiore bello non tantum Aſiam, verum etiam Europae partem occupaverat. In eam, niſi Aſia prius occupata, tranſire non poterat: quod facturum, & Europam quoque repetiturum fuiſſe, quam jam plane fractis viribus invadere voluit, n. 25. credibile eſt, ſi ei in repetenda Aſia fortuna faviſſet.

Sed quia amiſerat, quaſi raptam belli jure repetebat] Ea nimirum humani ingenii conſuetudo eſt, quae ſemel poſſederunt, jure ſive injuria, putare pro ſuis. Cebetis tabula, pag. 53. Quadrat huc Livii locus, 33, 32, 12. ubi de principibus Carthaginienſibus, qui, Remp. aliquamdiu peculati, induſtria Annibalis eo compendio exciderant: *Tum vero iſti, quos paverat per aliquot annos publicus peculatus, velut bonis ereptis, non furto eorum manibus extorto, infenſi & irati, &c.* Simile eſt illud Cicer. in Verr. 4, 18. *quia non potuerat argentum eripere, ipſe a Diodoro erepta ſibi vaſa optime facta dicebat.* Livius, 34, 35, 7. *Qui exulum conjuges in matrimonio habebant, aut ex bonis eorum aliquid poſſederant, tanquam amiſſuri, non reddituri, indignabantur.* Meuriſſus, de Ep. Metenſ. pag. 308. *veluti de paternis reditibus.* Hieron. ep. 2, 17. *Quicquid non tulerint, ſibi ablatum putant.* FREINSH. Lipſius malebat: *ſed quia captam amiſerat, quaſi belli jure repetebat.* Nulla neceſſitas hic omnibus codicibus obſtrependi. Quia cogebatur Aſiam reddere quam occupaverat, ac ſi vi ei & injuſte eſſet erepta, vi & armis illam ſibi denuo vindicabat. In hoc capite ſuperius: *Primus impetus belli rapuit Bithyniam.* N. Heinſius cenſet concinnius eſſe, ſi ſcribatur, *quaſi ſibi raptam.* GRAEV. Quidam olim editi *captam.* Scripti & v. e. *raptam,* i. e. ereptam. Vid. 11. 6. 2. Pro *repetebat* Pall. Berol. Magl. Duisb. & v. e. *repoſcebat.*

14. *Extincta parum fideliter incendia*] Eodem ſimili, de incendio, utitur auctor ſupra, 2, 15, 15. & infra, 4, 2, 53. Eodem Curtius, 6, 3, 11. *Parva ſaepe ſcintilla contempta, magnum excitavit incendium.* FREINSH. *Parum fideliter*] Alibi *mala*, & *non bona fide.* Vid. II. I. I. Ovid. Remed. am. v. 649.

Sed meliore fide paullatim exſtinguitur ignis,
Quam ſubito.

Reviviſcere de flamma, Idem VII. Met. 77.

. . . . *Exſtinctaque flamma revixit.*

Vid. ibi Heinſ. Naz. *reviveſcunt.*

Majorem in modum] Suſpicor illud *majorem* adjectum a librariis, qui non intelligerent vim vocis *inmodum.* quod & poſitum ſupra. FREINSH. Hoc merito rejicit Rupertus. *Majorem in modum* quamplurimis locis dicit Cicero, quibus omnibus, ſiquidem haec ratio valeret, detrahendum eſſet *majorem.* *Inmodum* nulli libri habent; & velim doceri an ea vox apud probatos Scriptores invenia-

tur

cum nobilis civitas, arce, moenibus, portu, tur-
ribusque marmoreis, Aſiaticae plagae litora illu-
ſtrat; hanc ille, quaſi alteram Romam, toto in-
vaſerat bello: Sed fiduciam oppidanis reſiſtendi 16
nuntius fecit, docens adventare Lucullum: qui
(horribile dictu!) per medias hoſtium naves utre
ſuſ-

ur pro *admodum*. Vid. ad III. 1. 13.

Tota denique regni ſui mole] Ita loquitur Tacitus, 6, 36, 1. *Mox Artabanus tota mole regni ultum iit*. FREINSH.

Mari terra fluminibusque veniebat] Hic quoque ut ſupra *veniebat* nimis leve putat verbum eſſe N. Heinſius, ſcribendumque *irruebat*. GRAEV. *Que* non eſt in Fran. & paullo poſt in eodem, Duisb. & v. e. deſideratur poſt *turribus*.

15. *Cyzicum*] Quae hic dicuntur, praeter alios lege Frontin. 2, 1. & 4, 5, 21. Cicer. ubi ſupra, Plin. 5, 32. & 36, 15. Plura ad hanc hiſtoriam ſcribit Strabo, lib. 12, pag. 396. CAMERS. Meminit & Tacitus, 4, 36, 3. & Obſequens, cap. 121. FREINSH. Haec geſta ſunt tertio bello adverſus Mithridatem, quod is aliquot annis poſt pacem cum Sylla factam, atque etiam poſt hujus mortem, praecipue a Sertorio impulſus ſuſceperat ſub A. V. IↃCLXXVIII. *Portu* non eſt in Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e. Non videtur debuiſſe omitti. Nam Strabo Lib. XII. p. 575. inter alia, quibus Cyzicum nobilem fuiſſe dicit, duos portus, & navalia plus quam ducenta memorat.

Toto invaſerat bello] Tota mole belli. II. 6. 55. *In ipſam Africam tota mole converſus*. III. 10. 24. *Circa Gergoviam tota belli moles fuit*. IV. 8. 3. *Tanta mole belli*.

16. *Lucullum*] Quem inter ſummos imperatores merito ſuo numerat Juſtin. 37, 1, 8. cujuſque ingentes, ſed verae laudes, apud Cicer., Quaeſt. Acad. 4, 1. FREINSH.

Horribile dictu] Hoc reprehendit Graevius in Praefat. tamquam tragoediam in re parva. Reſpondet Begerus, veteres dicere *horribilem metum*, & utique horribile fuiſſe natare inter fluctus & medias naves hoſtium, cum duplici metu mortis. Prius nihil ad rem, de qua quaeritur, pertinet. Nam ex eo non conſequitur hic opportune adhiberi illam ecphoneſin. In poſteriore paullo plus ponderis eſt ad Florum defendendum. Sed qui perſpectum habet genium & rationem ſcribendi hujus Declamatoris, facile ſibi perſuadebit, eum hic exclamatione illa non tam ideo uſum quod ea praecipue huic loco conveniret, aut quaſi res, quam narrat, tam horribilis fuerit; quam conſuetudine ſua, qua eam etiam alibi, tamquam ſplendidum aliquod emblema ſatis frigide & intempeſtive orationi infercire ſolet, quo illa quaſi gemmula quadam ei diſtingui videbatur. Vid. ſupr. I. 16. 12. & II. 6. 12. Certe nemo veterum Scriptorum in ea re narranda, quae tum notiſſima & uſitatiſſima erat, quidquam addit, unde intelligi poſſit, id iis tam horribile viſum fuiſſe. Keuchenius ad Frontinum ſcribens Florum hoc non nuncio Luculli, ſed ipſi Lucullo tribuere, mentem alibi habuit: quo nomine ei non leviter inſultat Tennulius.

Utre ſuſpenſus] Suetonius, de Caeſare, 57, 4. *Si flumina morarentur, nando trajiciens, vel innixus inflatis utribus, perſaepe nuntios de ſe praevenit*. ubi Caſaubonum vide. Hiſtoriam recitant etiam Salluſt. H. 3, 3, 7. Frontin.

ni

ſuſpenſus, & pedibus iter adgubernans, viden-
17 tibus procul quaſi marina piſtrix evaſerat. Mox clade converſa, quum ex mora obſidentem regem fames, ex fame peſtilentia urgeret, receden-

3, 13, 6. Sidonius, carm. 22, 167. FREINSH. Multa hujus rei exempla congeſta vid. apud Lipſ. II. Poliorc. ult. & Stewech. ad Veget. III. 7.

Et pedibus iter adgubernans] Frontinus: *& pedibus velut gubernantis dimiſſis*. Lego: *demiſſis*. Sequitur, *velut marina piſtrix*. Piſtores, ſeu piſtrices, an mare habeat, neſcio. Legendum *priſtrix*. In optimo libro *iſtris*, *piſtris* pro *priſtis*, & melius eſt. *Priſticem* tamen dixerunt veteres, & *priſtim*. *Priſtis* & *priſtrix*, pro quo corrupte ſemper ſcribitur *piſtrix*. Actius *priſtices* etiam dixerat. Noſtrae Gloſſae: *Priſtrix bellua maris. Actius priſtices dixit*, Paulus, mutilator Feſti:, *Balenam, belluam marinam, ipſam dicunt eſſe priſticem, & cetum*. Locum illum ita legimus. Nec mirum debet videri, ſi *priſtix* Latini dixerunt. πρίστις *priſtix*, ut Αἴας *Ajax*. In veteri inſcriptione *Tigrix*. Vide Indicem Inſcriptionum Gruterianarum. Suidam πρίστις pro bellua marina. Unde & πριστίδες νῆες, quae & πρίστεις apud Polybium. Latini *priſtes*, quae etiam dicebantur *Cetenae* a Ceti magnitudine. Heſychius: κητῶν εἶδος πλοίου. SALM. *Piſtrix*] Sic & Pall. duo. idem eſſe quod *priſtis*, dudum monuit Sylburgius. eſt in Naz. *Iſtris*, quod eſſe poterat *biſtrix*. GRUT. Ryck. Voſſ. 1. 2. edd. B. S. & P. *piſtris*. Flor. Magl. Duisb. Voſſ. 3. Fran. & v. e. *piſtrix*, quod mihi poſt Camertis, Stadii, & alias recentiores Editt. revocandum viſum fuit, pro *priſtix*, quemadmodum Graevius & Amſtelod. ediderant, & habent Regg. In libris Plinii plerumque eſſe *priſtis* aliquot locis adnotavit Hermolaus. In Virgilio eſt *piſtrix* & *priſtis*. Vid. Hadr. Jun. II. Animadv. 13. cui eadem ſunt *piſtrix* & *priſtis*, & Gronovio I. Obſ. 17. *piſtris*, *piſtrix*, & *priſtis*. Add. Voſſ. Etymol. *Priſtrix* rurſus Salmaſ. ad Solin. p. 200. & 227.

17. *Clade converſa*] Hoc Rupertus e Memnone Cap. XLI. Hiſtor. Heracleae Ponticae ap. Photium, accipit de clade, qua Romani duce Cotta, qui ante Luculli adventum bellum cum Mithridate geſſerat, a Ponticis adfecti fuerant. Ryckius quoque adſcripſerat, clade a Romanis converſa in Mithridatem. Sed quum Florus hanc cladem Cottae non memoret, dubito an hoc potius dicat de damnis ac malis, quae Cyziceni arctiſſima obſidione clauſi patiebantur, inter quae fames & morbi fere prima ſunt.

Et ex fame peſtilentia, urgeret] Particula & non adeſt melioribus libris; manifeſto vox excidit, ſine qua ſenſus non poteſt eſſe integer. ſuſpicor deeſſe verbum *fames*. verba Flori: *mox clade converſa, quum ex mora obſidentem regem fames, ex fame peſtilentia, urgeret*. vocem *fames*, ut arbitror, recte ſupplevimus; ut vulgo hactenus lectum eſt, nihil cohaerere facile animadverti. SALM. *Obſidentem regem fames, & ex fame peſtilentia*] Correctio eſt a Salmaſio, proba, niſi me fallunt omnia. prius legebatur: *regem, & ex fame peſt.* male. ut enim duas peſtis cauſſas ſimul proponere voluiſſet Florus. ita certe locutus non eſſet; dixiſſet potius, *ex mora & fame*. Sic ferme apud Curt. 9, 10, 13. *Famem deinde peſtilentia ſequuta eſt*. Pertinent huc verſus Sidonii Apollinaris carm. 2, 513.

Segnis

dentem Lucullus aſſequitur: adeoque cecidit, ut Granicus & Aeſapus amnes cruenti redderentur. Rex callidus, Romanaeque avaritiae peritus, ſpargi a fugientibus ſarcinas & pecuniam juſſit, qua

Segnis ad inſignem ſedit cum Cyzicon hoſtis,
Qui cogente fame, cognata cadavera mandens
Vixit morte ſua.

Et carm. 22, 165.

Compulſusque famis diſcrimina ſumma ſubire
Invidet obſeſſo miles Mithridaticus hoſti.

FREINSH. Debetur laus loci hujus reſtituti non libris, ſed ingenio maximi Salmaſii. Nam Ryck. & alii omnes: *cum ex mora obſidentem regem fames, ex fame peſtilentia urgeret.* Cum nulla eſſet horum verborum ſententia editores & intruſerunt. Sed verum vidit ὁ πάνυ, cui merito applauſerunt recentiores editores. N. Heinſius tamen conjicit ſcripſiſſe Florum: *Mox clade converſa, cum exorta obſidentem regem e fame peſtilentia urgeret.* εὐστόχως hercule! Mox contra eoſdem libros doctiſſimus Freinshemius bene quoque correxit: *apparatuque belli gravem.* Dein *Pompejo ſuo* firmat etiam Ryckian. GRAEV. *Fames* non ſolum in Naz. & Pall. verum etiam in Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 3. & o. e. deſideratur. Itaque tollenda eſt haec vox, quae in ſolo Voſſ. 2. eſt, e verbis Flori in animadverſione Graevii. Tollius e ſuis nihil adnotaverat, quod negligentiae tribuo. Copula &, quam deletam vult Salmaſius e Naz. abeſt etiam a Ryck. & Berol., ſed eſt in Pall. apud Gruterum, ceteriſque ſcriptis, & o. e. Conjectura Salmaſii inſerentis *fames* confirmatur e Curtio ap. Freinshem. *Macedones primo inopiam, deinde famem ſentire coeperunt*, & interjectis nonnullis, *famem deinde peſtilentia ſequuta eſt.* Et Juſtin. 11. 13. *Quotidiano labori etiam fames acceſſerat. multorum deinde dierum inopia contraxit & peſtem.* Ac denique Mamert. in Panegyr. Maxim. v. *Ire paſſus es in profundam famem, & ex fame in peſtilentiam.* Quae duo loca Doctiſſ. Davies. ad Caeſar. III. B. C. 84. ſimili cuidam ſuae conjecturae in Appiano ſtabiliendae cauſa adfert. *Mora*, quod conjectura Heinſii contra o. s. & e. mutat, retinendum eſſe ſuadent verba Mithridatis in epiſt. ad Arſacen apud Salluſt. IV. Hiſtor. *Apud Cyzicum magno cum exercitu in obſidione moranti frumentum defuit.*

Et Aeſapus amnes] *Exopus, eſopus, eſopus, Aeſopus:* tot modis corruptum hujus fluvii nomen in antiquis libris. SALM. Hic quoque nihil erat e Toll. *Aſopus* Ryck. *Aeſopus* alii o. s. & e. Graecis Αἴσηπος. Qui perperam in Eclogis Memnonis c. XLII. Αἴσιπος dicitur. Plinio v. H. N. 32. eſt *Aeſepus*, qui aliis *Aeſapus*: nam Latini η Graecum ſaepe in α mutant.

18. *Romanae avaritiae*] Adde ſupra, 3, 1, 13. Idem crimen Romanis Galgacus objicit, apud Tacit. Agr. 30, 10. *ſi locuples hoſtis eſt, avari ſunt Romani.* FREINSH. Florus parum ſollicitus eſt de ordine rerum geſtarum. Nam Rex navibus a Cyzico avectus praelio, quo Lucullus copias ejus ad Aeſapum delevit, non interfuit. Quod hic narrat, poſtea factum eſt, quum Mithridates poſt ſolutam obſidionem Cyzici reparato exercitu caſtra in Cabiris poſuiſſet. Appian. in Mithrid. p. 222. & 226. Pro *qua* N. Heinſius ſcripſerat *quo.* Idem in mentem venerat Perizonio Anim. Hiſtor. c. x. p. 441. Et ſic

erat

qua ſequentes moraretur. Nec felicior in mari, quam in terra fuga. quippe centum amplius navium claſſem, apparatuque belli gravem, in Pontico mari aggreſſa tempeſtas, tam foeda ſtrage la-

erat in Nazar. In Flor. & Magl. *quas ſequentes*, & in Pall. Duisb. Berol. & v. e. *morarentur*. Unde Perizonius ad hunc locum putabat etiam legi poſſe, *quae ſequentes morarentur*.

Spargi a fugientibus] Idem Tryphon, Syriae rex, feciſſe dicitur, qui victus per totum iter fugiens pecuniam ſparſit, eaque inſectanda Antiochi equites moratus, effugit. Frontin. 2, 13, 2. Idem fecit Alaricus, Gothorum rex, a Stilicone victus. Lege Claudian. de ſexto conſulatu Honorii. Item de bello Getico, verſ. 610. ubi plura dictavimus. CAMERS. Tribuit hoc etiam Mithridati ſatrapae Polyaenus, lib. 7. & Frothoni ſuo Saxo Sialand. primo Hiſt. Dan. pag. 23. Pertinet eo Syrorum exemplum in ſacris literis, 4 Regum, 7, 7. Adde Polyb. 18, 5. Willermum Tyrenſ. 18, 9. FREINSH.

Nec felicior in mari, quam in terra fuga] τὸ *fuga* delendum merito cenſet ingenioſiſſimus Perizonius animadverſionum Hiſtoricarum cap. 10. quia nullam in mari fugam Mithridatis narret deinceps Florus, ſed claſſem ejus tempeſtate disjectam ac laceratam, non fugatam ab hoſte, quem illa ne quidem vidiſſet, ut ex verbis ſequentibus ſtatim pateat. GRAEV. Mihi nondum plane perſuadent rationes Perizonii *fuga* eſſe a mala manu. Apertum eſt Florum exiſtimaſſe Mithridatem interfuiſſe praelio ad Aeſapum, eoque victum navibus fugiſſe. Hoc poſtquam ſemel dixit, nihil erat, cur deinceps alia, quam quae de naufragio claſſis regiae memorat, de fuga illius in mari narraret. Deinde, ex eo, quod claſſis Regis non ab hoſte fugata, ſed tempeſtate lacerata eſt, non conſequitur vocem *fuga* huic loco non convenire. Nam *fuga* & *fugere* etiam de omni feſtinato ac praecipiti diſceſſu, quamquam nemine inſequente, dicuntur. Ita Virgil. 11. Aen. 176. diſceſſum Graecorum a Troja *fugam* dicit:

Extemplo tentanda fuga canit aequora Calchas.

Et Florus ſupr. 11. 6. 46. Hannibalem ab Urbe Roma *fugiſſe* dicit, pro praecipiti itinere diſceſſiſſe. Vid. quae ibi adnotavi. Nec video, cur Florus diſceſſum Mithridatis a Cyzico minus potuerit adpellare *fugam*, quam Appianus & Plutarchus, qui quum, aeque ac Florus, Regem Pontum claſſe petentem non ab hoſte fugatum, ſed magnam partem navium tempeſtate amiſiſſe, ſcribant, tamen in ea re *fugae* vocabulo utuntur, & *fugiſſe* eum dicunt. Appian. Mithrid. p. 222. δρασμὸν ὁ Μιθριδάτης ἐβούλευε, καὶ ἔφευγε νυκτὸς, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῶν νεῶν ἐς Πάριον. Et Plut. in Luc. p. 911. ἐκ τούτου Μιθριδάτης μὲν ἔφυγεν ἐπὶ θάλασσαν. Magis me movet tertia ratio Perizonii, a Graevio praetermiſſa, non poſſe infelicem dici fugam Regis in terra, utpote in qua eluſis ſtrategemate perſequentibus feliciter evaſerit. Hoc confirmari potuiſſet e Livio, qui XXVIII. 8. 4. *felicem* dicit *fugam* eorum, qui e manibus hoſtium elabantur. Sed reſponderi poteſt, Florum non tam reſpicere ad ſolius Regis perſonam, quam ad calamitatem, quae exercitui ejus in hac fuga accidit. Mithridates relicta obſidione cum exercitu ad Aeſapum fugit, ex ſententia Flori. Ibi eum adſecutus Lucullus copias ejus prope ad internecionem delevit, & ipſe vix

fuga

laceravit , ut navalis belli inſtar efficeret : plane 19
quaſi Lucullus , quodam cum fluctibus procel-
liſque commercio , debellandum tradidiſſe re-
gem ventis videretur. Attritae jam omnes vali- 20
diſſi-

fuga elapſus eſt. Qui ita fugit, etſi ipſe manus hoſtium evadit, tamen non admodum feliciter fugiſſe dici poteſt; certe non magis, quam Xerxes, cujus fugam e Graecia, & reditum in Aſiam, Helleſponto navicula piſcatoria trajecto, *non felix iter* vocat Juſtinus II. 13. II. Praeterea, ſi ideo quod Rex e manibus hoſtium elapſus eſt, fuga illius in terra felix fuit, eadem neque in mari infelix dici poteſt: quamquam enim in ea circiter X. milia hominum, & LX. naves amiſit, & ipſe navi, qua vehebatur, fatiſcente in maximum periculum venit, tamen, ut Appianus & Plutarchus tradunt, conſcenſo myoparone piratico evaſit.

Apparatumque] Non dubito legendum *apparatuque*. nam vox *gravis* commodius ad claſſem, quam apparatum, referatur. Nec exempla deſunt: ſupra, 2, 2, 34. *commeatibus, exercitu, propugnaculis, armis gravis hoſtium claſſis.* & 3, 1, 11. *Thalam gravem armis theſauroque regis.* FREINSH. Probabat etiam Perizonius. Hoc quidem praefero vulgato, atque etiam melius eſſe credo *apparatu*, detracta copula. Nec tamen quidquam in contextu mutandum cenſeo. Antea quoque e libris ſcriptis & edd. ante Graevium volueram edi *apparatumque*, ſed operae ſequutae fuerant Edit. Amſtelodamenſem, quae Graevianam expreſſerat.

19. *Quodam cum fluctibus procelliſque commercio*] Ad hanc formam Claudianus:

O nimium dilecte Deo, tibi militat aether,
Et conjurati veniunt ad claſſica venti.

FREINSH. In his Rupertus adulationem, vel pompam, Ryckius tumorem poëticum agnoſcit. Graevius in Praefat. ventoſa, ultra modum hyperbolica, & κακόζηλα eſſe pronunciat. Begerus notam κακοζηλίας vocabulis *quaſi*, & *videretur*, praecaveri dicit; *fluctuſque & procellas tunc ſecundum Luculli vota operantes idem effectui dediſſe, quod ipſius juſſui potuiſſet magnus exercitus;* ac denique, *eadem ratione loqui Claudianum* ad Theodoſium III. Conſul. Honor. v. 97. Haec non probant nullam in his eſſe κακοζηλίαν. Nam de hujuſmodi commercio ne cogitare quidem, multo minus ſuſpicionem, aut mentionem ullam injicere debet Hiſtoricus. Nec ignorabat Graevius illa Claudiani, quae ei opponit Begerus, ob eamque cauſam in poëtis talia tolerabilia eſſe dicit; ſed tamen & hanc hyperbolen modum excedere. Et hoc verum eſt. Nam nec Claudianus, nec alii poëtae ibi a Barthio laudati, qui ſimilibus figuris carmina ſua ornarunt, ullum commercium hominum cum coelo ac mari, aut imperium in ea memorant: hoc enim omnem modum fingendi excedit. Schefferus tollit *videretur*, & legit *tradidiſſet regem ventis*. Nam, dicit, *ſi viſus* eſt tradidiſſe, non *quaſi viſus* eſt. Eſt inanis argutiola. *quaſi tradidiſſe videretur*, idem eſt, ac *quaſi tradidiſſet*.

20. *Animus malis augebatur*] *Magis* Palatinus, perperam. SALM. Vide ſupra, 1, 16, 7. FREINSH. *Magis* etiam Berol. Duisb. & v. e. Salmaſ. hic ſcripſerat, Nazar. *agebatur*. Sic ſupr. *acta* pro *aucta*. Hoc pertinet ad III. 3. 8. *neceſſitate aucta virtus*. Paullo ante Reg. Q. *regni opes*.

bellatus eſt. nihil enim poſtea valuit; quanquam omnia expertus, more anguium, qui, obtrito capite, poſtremum cauda minantur. Quippe quum effugiſſet hoſtem Colchos, Siciliae quoque litora, & Campaniam noſtram ſubito adventu terrere voluit: Colchis tenus jungere Boſporon: inde

mentionem fieri Siciliae & Campaniae, cum paullo poſt rectius, & ſuo loco dicat illum cogitaſſe Italiam inopinantem invadere. Legendum itaque cenſet, *Quippe cum effugiſſet hoſtem, per Colchos, Scythiae quoque littora & clauſtra, noſtra ſubito adventu terrere.* Hanc emendationem auctoritate Appiani, & epitomes Livianae tuetur. Haec lib. 101. docet Mithridatem *per Colchos intendiſſe fugam.* Ille narrat Regem ad Euphratis fontes properaſſe Colchos petiturum, & perluſtrata in circuitu ora Pontica, Scythisque maris ejus accolis & paludis Moeotidis, pervadere in Boſporum, pulſoque Machare ingrato filio, rurſus apertum cum Romanis bellum gerere, & ex Europa impugnare Aſiam diremptam freto modico. Idem dicit, Mithridatem tot feras gentes & quae vocantur clauſtra Scythiae, nulli antea permeata, tranſiſſe. Florum autem *noſtra* dixiſſe pro noſtri juris & ditionis provincias, ſeu Romanas. GRAEV.

Mox ſubruto Piraeei portu] Recte feceris, ſi mihi expungas haec quatuor verba: quae ex ſuperioribus illis irrepſere. *mox ſubruto Piraeei portu ſex quoque & amplius muris, &c.* quis vero aut qui ea in hunc locum tranſtulerit, non poſſum ſcire. lego igitur, & diſtinguo, illis ejectis quae diximus: *Quippe cum effugiſſet hoſtem Colchos, Siciliae quoque litora, & Campaniam noſtram ſubito adventu terrere voluit, Colchis tenus jungere Boſphorum, inde per Thraciam, Macedoniam, & Graeciam, tranſilire, ſic Italiam nec opinatus invadere tantum cogitavit.* in Palatinis; *tamen cogitavit.* SALM. Salmaſio Gruteroque monentibus omiſi iſta verba, *mox ſubruto Piraeei portu,* quae inferciunt Impr. errore cod. Naz. qui notatus eſt ſupra, num. 10. FREINSH.

Colchis tenus jungere Boſporon] In omnibus vett. edd., excepta prima, poſt *terrere voluit* leguntur haec verba, *mox ſubruto Piraeei portu Colchis tenus jungere Boſphorum*, e quibus quatuor priora e ſuperioribus n. 10. temere repetita eſſe omnes conſentiunt. Eorum, quae deinde ſequuntur, ſententiam ſola ex Interpretibus Anna Fabri explanare tentavit, quae ita exponit: *Boſphori ripas ponte ex navibus committere, ut pedibus a Colchis Thraciam tranſiliret, a Thracia Macedoniam, a Macedonia Graeciam, Epirum ſcilicet, & ab Epiro poſtea Calabriam nec opinantem invaderet.* Appianus in Mithrid. p. 240. de conſilio Mithridatis ita ſcribit, eum in animo habuiſſe perluſtrata ora Pontica, Scythisque ad Pontum, & Maeoti palude, in Boſporon pervadere, pulſoque Machare filio, rurſus apertum cum Rom. bellum gerere, & ex Europa Aſiam impugnare. Et mox, eum ingreſſum regiones Maeoticas multis regulis ſubditas, eos in ſocietatem pertraxiſſe, & miram expeditionem agitantem per Thraciam in Macedoniam, indeque in Pannoniam penetrare, & ſuperatis Alpibus Italiam petere cogitaſſe. Haec intelligi poſſunt: Flori verba obſcuritate non exigua laborant. Si cum Anna *jungere Boſporon*, exponas pontem facere in Boſporo, non facile dictu eſt, quid ſibi velint haec *Colchis tenus.* Nam quid hæc

inde per Thraciam, Macedoniam, & Graeciam
tranſilire: ſic Italiam nec opinatus invadere tan-
tum cogitavit. Nam per defectionem civium, 26
Pharnacisque filii ſcelere praeventus, male tenta-
tum veneno ſpiritum ferro expulit. Cnaeus in- 27
terim Magnus rebelles Aſiae reliquias ſequens,
per

hoc eſt, *uſque ad Colchos ponte jungere Boſporon?* Deinde, neque hoc facile erat pontem in Boſporo facere, neque Appianus de hoc conſilio Regis quidquam ſcribit. Mihi Florus nihil aliud videtur voluiſſe ſignificare, quam quod Appianus dicit, Mithridatem in animo habuiſſe ſibi adjungere gentes inter Colchos & Boſporon interjectas, earumque auxilio bellum in Europam transferre. Sed hanc ſententiam non ſatis aperte expreſſit his verbis *Colchis tenus jungere Boſporon.* Nec eam multo planiorem facit emendatio Tollii Fortuit. c. XXIX. *Colchis etenim jungere Boſporon*, i. e. ut ipſe exponit, *e Colchis in Tauricam tranſire Cherſoneſum.* In libris Vineti, Pall. omnibusque aliis ſcriptis (excerptorum e Voſſ. ſcripturam adſequi non potui) praeterquam Nazar. & Ryck. item in v. e. deſiderantur non modo, illa, *mox ſubruto Piraeei portu*, verum etiam haec, *Colchis tenus jungere Boſporon.* Sed Florum hujusmodi aliquid ſcripſiſſe, indicio eſt particula *inde*, quae ſublatis intermediis illis nullum ſenſum habet. In Nazar. porro recte erat *Boſporon*, non *Boſphoron*, quod habebat Ryck. Nam Graecis eſt Βόσπορος. Vid. Lamb. & Torr. ad Horat. II. Carm. 13. 14. & Tan. Fab. ad Juſtin. XXXVIII. 7.

Italiam nec opinatus invadere] Antea invitatus ab Italis. Diodor. in Excerpt. lib. 37. FREINSH.

Tantum] Pall. *tamen.* quod forte verum. *Tamen* enim quandoque pro *tantum* ſumitur. ut apud Livium, 29, 35, 12. Vellej. 2, 28, 5. Frontin. 1, 1, 4. IDEM. Haec facile permutantur propter compendia ſcribendi *tm̄* & *tn̄.* Nazar. Toll. Duisb. Regg. Voſſ. & v. e. *tantum*, quod retineo. *Tamen* an pro *tantum* ſumatur in locis a Freinshemio laudatis, item in Catull. Carm. LXII. 81. in Horat. I. Carm. 3. 23. ut placet Scaligero ad Catull. l. d. & ad eundem c. LXV. 294. mihi nondum liquet. De Velleji quidem loco aliter ſentiunt doctiſſimi illius Interpretes.

26. *Male tentatum veneno ſpiritum*] Hoc eſt, *nequicquam*, *fruſtra.* Inſidias enim tutorum metuens, *antidota ſaepius bibit, & ita ſe exquiſitis tutioribus (an exquiſitioribus?) remediis ſtagnavit, ut ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit.* Juſtin. 37, 2, 6. Plinius, 25, 2. & 23, 8. Hinc certum antidoti genus hodieque *Mithridaticum* appellant. FREINSH. Potuiſſet abſtinere Florus his tam inflatis ac turgidis, e quibus ne quidem liquet utrum Mithridates ipſe manus ſibi intulerit, an alieno miniſterio in ea re uſus fuerit. Rem ſine illo tumore narrat Auctor Epit. Liv. CII. *Quum veneno ſumpto parum profeciſſet ad mortem, a milite Gallo, nomine Bitoeto, a quo, ut adjuvaret ſe, petierat, interfectus eſt.*

27. *Rebelles Aſiae reliquias ſequens*] Malim, *rebellis Aſiae reliquias ſequens.* SALM. Pall. tres, *rebellis*, ſed primus ſtatim, ab eadem manu emendatus ad faciem alteram: & bene. GRUT. *Rebelles* etiam Ryck. *rebellis* Regg. Toll. Duisb. & edd. vett. Fran. *rebell* pro *rebellis*, ut mox *ſtell.* E Voſſ.

per diverſa gentium terrarumque volitabat. Nam ſub Orientem ſequutus Armenios, captis ipſo capite gentis Artaxatis, ſupplicem juſſit regnare
28 Tigranem. At in ſeptentrionem Scythicum iter, tanquam in mari, ſtellis ſequutus, Colchos cecidit. ignovit Iberiae. pepercit Albanis. regem Colchorum Orodem, poſitis ſub ipſo Caucaſo ca-

quoque adnotatum eſt *rebellis*, ſed non addita nota libri. Adſentior Salmaſio. Mox Naz. Pall. Ryck. Regg. Flor. Duisb. Fran. Voſſ. I. 3. & o. e. *nunc ſub Or.* Voſſ. I. etiam *ſub Oriente*.

Captis ipſo capite gentis] *In ipſo capite gentis*. N. non male. ſed nec mala in vulgum edita. ſupra, *nec vicorum populatione contentus, in ipſa capita Numidiae impetum fecit*. SALM. Nazariani libri ſcripturam exhibent Pal. ; ſec. Ryck. Reg. F. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. 2. 3. & o. e. praeter Junt. quam qua ratione probari poſſe putaverit Salmaſius, non intelligo. Pompejum Artaxata cepiſſe nec Plutarchus, nec Appianus prodiderunt. Tigranem Pompejo eam petenti obviam progreſſum ſe ac ſua omnia permiſiſſe auctor eſt App. Mithrid. p. 242. Add. Vell. II. 37.

Tigranem] Hunc tertio Punico bello perdomitum ſcribit L. Ampelius, *Mancino Cos. & Scipione Aemiliano*. Qui error manaſſe videtur ex corrupta ſcriptura auctoris, quem ſequutus ſit Ampel., & apud eum *tertium Punicum bellum*, pro *tertio Pontico* legerit. FREINSH. *Juſſit regnare Tigranem*] Meminit Cicero pro Sextio, & Val. Maximus V. I. GRAEV.

28. *Iter tanquam in mari ſtellis ſequutus*] Proverbio Graeci dicebant de iis, qui longum iter, & per deſertas terras, faciebant, διὰ τῶν ἀστέρων ἀποσημαίνεσθαι τὴν ὁδόν. cujus meminit ſcholiaſtes Aeſchyli in Agamemnone. vide etiam Suidam. SALM.

Stellis] Ita & v. e. & Pall. tres, quomodo etiam ediderat Vinetus, al. edd. *ſtellas*. prius e libro ſuo itidem prodidit Lipſius, d. c. XIX. & nonnulla ego de eadem re, Suſpicionum lib. 23. cap. 2. GRUTERUS. Simile eſt illud Luciani pr. Icaromenippi : ἀλλ' ὦ 'γαθὲ, καθάπερ οἱ Φοίνικες, ἄστροις ἐτεκμαιρόμην τὴν ὁδόν. Lucan. 9, 495.

Sideribus novere vias . . . .

Adde Plin. 5, 4, 6. Arrian. 6, 4, 31. & Aelian. Hiſt. Anim. 7, 48, 2. Simile quid videtur dicere voluiſſe Arrian. lib. 3. pag. 53. f. quo loco vitium reſidere videtur in εἰς ἕω pro quo forte legi poſſit, ὡσεὶ Ε, & pro τεκμαιρόμενοι, τεκμαιρομένοις. FREINSH. Malit N. Heinſius: *At in Septentrione Scythico iter tanquam in mari ſtellas ſecutus*. Alludit ad Helicen & Cynoſuram Septentrionis ſtellas navigantium duces. quae Salmaſius adfert nimis longe ſunt quaeſita. GRAEV. *Stellis* etiam omnes alii ſcripti. Quid ſit *iter ſequi tanquam in mari ſtellas*, non adſequor. Ferri poſſet *ſtellas*, ſi Florus ſcripſiſſet *itinere*. Heinſius in exemplari ſuo non mutaverat *ſtellis*. unde ſuſpicor in adnotatione Graevii *ſtellas* per errorem operarum poſitum eſſe, & Heinſium voluiſſe legi *in Septemtrione Scythico iter, t. i. mari, ſtellis ſ.* quod non contemnendum eſt. Ad ea, quae hic habet Freinshemius, add. quae Idem congeſſit ad Curt. VII. 4. 28. Sed conjecturas illius in Arrian. III. 3. & VI. 26. rejicit Vir Celeberr. Jacobus Gronovius ad Arrianum.

Pr-

caſtris, juſſit in plana deſcendere: Arthocen, qui Iberis imperabat, & obſides liberos dare. Orodem etiam remuneratus eſt, ultro ab Albania ſua lectulum aureum, & alia dona, mittentem.
Nec non & in Meridiem verſo agmine, Libanum 29
Syriae Damaſcumque tranſgreſſus, per nemora illa odorata, per turis & balſami ſilvas, Romana

Pepercit Albanis] Quippe fratribus, Juſtinus, 42, 2, 4. FREINSH.

Orodem] *Olthacem* vocat Appianus, pag. 253. & in triumpho ductum ſcribit. IDEM. Scribe: *Regemque horum Orodem.* nimirum Albanorum. Sequentia docent: *Orodem etiam remuneratus eſt, ultro ab Albania ſua lectulum aureum, & alia dona mittentem.* Appiano in bello Mithridatico vocatur Ὀροίζης. Ὀροίζης δ' ὁ τῶν Ἀλβανῶν βασιλεὺς. *Oroezes Albanorum Rex.* Sed in fine ejusdem libri, vocatur Ὀρέζης Ἀλβανός. *Orazes Albanus*, forte corrupte pro Ὀρώδης. Sicut in eodem libro corrupte Ὄτακος Ἰβήρων depravate ſcribitur, cum tamen recte alibi ab eodem Ἀρτώκης Ἴβηρ appelletur. Colchorum ſane regem, qui Othalces dicebatur, non videtur remuneratus eſſe Pompejus, quippe quem in triumpho duxit. Orodes vero eſſe nomen Orientalibus populis uſitatum nemo ignorat, qui Parthorum res geſtas legit. GRAEV. Tollius legebat *Olthacem*, nulla ratione. *Orodes* etiam Oroſ. VI. 4. & Eutrop. VI. 11. Rex Albanorum. *Herodem* & *Horodem* hic & paullo poſt habebant quidam libri, ut in Oroſ. l. d. *Hierodem* & *Horodem.* Sic *Orodes* Rex Parthorum apud Plut. in Craſſ. Ὑρώδης, & in Anton. Ἡρώδης. Bongarſ. ad Juſtin. XLII. 4. Mox Naz. Vinet. & Reg. F. *Adartocem.* Toll. Duisb. & v. e. *Adarthocen.* alii paullo aliter. ſed omnes addito *ad* vel *at* in capite vocis.

In plana deſcendere] Ne videlicet fiducia montium rebellaret. ita factum ſupra, 2, 3, 5. & infra, 4, 12, 59. Similia denique exempla paſſim in hiſtoria Romana invenias. pertinent huc notata ſupra, 2, 15, 6. FREINSH.

Et obſides liberos dare] Putabam excidiſſe aliquid ante has voces: ſed docuit me Berneccerus, ſenſum eſſe: Arthocen juſſum non ſolum in plana deſcendere, ſed etiam obſides liberos dare. IDEM.

29. *Trangreſſus*] Hoc non ita de urbe dici poteſt, ut de monte. Vid. ad II. 17. 12. *Nemora odorata*, ut Virg. VI. Aen. 658.

Inter odoratum lauri nemus.

De balſamo Juſtin. XXXVI. 3. & ibi Interpr.

Si quid imperaret] *Si quod imperaret.* N. SALM. *Praeſto eſſe* & *adeſſe* ſaepe dicuntur, qui officii, vel adjuvandi cauſa, vel ad mandata accipienda adſunt. Cicer. pro Dejot. IX. *Tibi victori non ſolum ad hoſpitium, ſed ad periculum etiam atque ad aciem praeſto fuit.* & XV. *In primis finibus tibi ſe praeſto fuiſſe dicit.* Caeſ. V. B. G. 26. *qui quum ad fines regni ſui Sabino Cottaeque praeſto fuiſſent.* Tacit. II. H. 59. *Praeſto fuere Lugduni victricium victarumque partium duces.* Add. Graev. ad Cicer. IV. Ep. Fam. 14.

30. *Hanc quoque intravit*] Vide Tacit. H. 5, 9, 1. Auguſtin. de civit. Dei 18, 44. Otton. Friſingenſ. 2, 46. Idacium, chronolog. 2, 29. Sulp. Severum, Hiſtoriae ſacrae lib. 2. Adonis Chronic. ſub anno 4718. FREINSH. Tollius e Cod.

na circumtulit ſigna. Arabes, ſi quid imperaret, praeſto fuere. Hieroſolymam defendere tentavere Judaei: verum hanc quoque intravit, & vidit

Flor. legebat *huc quoque.* Ryck. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *hoc quoque.* Voſſ. 1. & 2. *haec quoque.* Fortaſſis ſcripſerat Florus *Hieroſolyma*, & *haec quoque*, ut eſt in plerisque aliis vett. Edd. quorum quum illud mutatum fuiſſet in *Hieroſolymam*, quae flexio uſitatiſſima eſt recentiorum temporum Scriptoribus, ex *haec* in aliis libris factum fuit *hanc*, in aliis *hoc* e compendio ſcripturae ortum pro *haec*: nam *haec* & *hoc* non' multum diverſis compendiis in libris manu exaratis ſcribuntur. Dionyſius Voſſius quoque adnotaverat e lib. vet. legendum eſſe *Hieroſolyma*, & *quae*. Idemque placebat fratri ejus Iſaaco. Sed Vineti & omnes alii ſcripti & Edd. habent *Hieroſolymam*: qua declinatione etiam Cicero, Tacitus, & Eutropius efferunt. De bello Pompeji cum Judaeis Joſeph. XIV. Antiquit. & I. B. J.

Impiae gentis] Confer. Tacit. 15, 44. FREINSH. Et v. Hiſt. 5. *Nec quidquam prius imbuuntur, quam contemnere Deos.*

Sub aureo uti coelo] Lipſius ille, *ſub aureo vitem coelo*, ingenioſe emendaverat: ſed quam vere, adhuc neſcio. antiquum mendum eſt, ut veteres libri monſtrant: qui illud *uti* omnes agnoſcunt. optimae ſchedae Divi Nazarii, *ſub aureo uti ſcaelo.* fallor omnino, niſi ex illis veſtigiis veſtigium verae lectionis colligo, quae eſt, *ſub aureo vitis coelo*: & tollenda diſtinctio, *vidit illud grande impiae gentis arcanum patens ſub aureo vitis coelo.* coelum aureum eſt οὐρανίσκος χρυσοῦς, ſub quo illa vitis ipſa etiam aurea: ideo dicit *Arcanum vitis patens ſub aureo coelo.* SALM. Nihil certius hac conjectura Lipſiana, quam vide Elector. 2, 5. GRUTERUS. Quae porro de Judaeis hic narrantur, recenſet Joſephus, 14, 5, 6. &c. Ariſtobulus Romae in Capitolio auream vitem dedicavit. FREINSH. *Sub aureo vitem coelo*] Haec non eſt librorum veterum ſcriptura, ſed Lipſii conjectura, quam receperunt editores nuperi. Vere tamen illam damnarunt Viri ſummi Salmaſius & Seldenus, ille in notis ad hunc locum, hic lib. II. cap. 8. de Jure Naturae & gentium ſecundum Hebraeos. qui oſtendit in templo Zorobabelico nullam fuiſſe vitem, ſed in Herodis, ſed nec illam pertinuiſſe ad penetrale templi ſanctiſſimum, de quo hic Florus agat: nec vitem illam auream poſſe dici arcanum, quippe quae in fronte templi in omnium oculis fuerit expoſita: Vitem autem Ariſtobuli auream, quam donarit Pompejo Ariſtobulus, fuiſſe cimelium domus Haſmonaeorum, quod nunquam in templo fuerit dedicatum. quod & Rupertus & Jacobus Capellus monuerunt, oſtenderuntque hanc vitem ab Ariſtobulo ad Pompejum dono miſſam fuiſſe antequam Hieroſolyma eſſet ingreſſus. Ryck. cum reliquis omnibus, *ſub aureo uti coelo.* Coelum Salmaſius & Lipſius volunt eſſe οὐρανίσκον. Sed quis Latinorum vocabulo *coelum* ſic uſus eſt, uti Graecis οὐρανίσκος accipitur? Locus eſt corruptus. Qui num ſanari poſſit, incertum eſt. Vides enim, ut maximos Viros exercuerit. Mihi num propitius fuerit Apollo in invenienda vera ejus lectione, tu, erudite lector, exiſtimabis. Scripſiſſe autem Florum cenſeo: *vidit illud grande impiae gentis arcanum patens ſub aureo utique velo.* Intravit adytum templi, quod Sanctum Sanctorum vocatur, & vidit in illo nihil niſi patens ſpatium, ſeu inane, cui oppanſum erat velum aureis filis pictum. *Arcanum pa-*

tens

dit illud grande impiae gentis arcanum patens, ſub aureo uti coelo. Diſſidentibusque de regno fratribus arbiter factus, regnare juſſit Hircanum. Ariſto-

ius eſt quod Tacitus v. Hiſt. 5. *vacat nulla intus Deum effigie vacuam ſedem, & inania arcana.* Velum quod praetendebatur penetrali fuit quidem, ut non uno loco docent Joſephus & Philo, hyacintho, byſſo, cocco, & purpura variegatum, ſed & auro fuiſſe excultum ex Joſepho quoque conſtat, qui lib. vi. Haloſ. c. 15. ἡ δὲ τὸ ἔνδυμα τῶν ἱερέων περισφίγγουσα ταινία πέντε διηνθισμένη ζώναις πεποίκιλτο, χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας, καὶ κόκκου, πρὸς δὲ βύσσου, καὶ ὑακίνθου, δι' ὧν ἔφαμεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ καταπετάσματα συνυφάνθαι. *Pectoris autem veſtimentum vitta cingebat, quinque variata coloribus, hoc eſt auri, purpurae, cocci, byſſi, & hyacinthi: quibus etiam vela templi diximus eſſe contexta.* Noſtra emendatio quam prope accedat ad priſcorum librorum ſcripturam nemo non videt. Libri habent *uti coelo. que* revulſum fuit librarii oſcitantia ab *utique*, & a ſequente ſyllaba earundem litterarum abſorpta, quod vitium eſt frequentiſſimum, ex *que lo* ortum eſt *coelo*. Haec mea de hoc loco ſententia. Arcanum patens, ſeu inane adyti deſcribit etiam Joſephus vi. 14. ἔκειτο δὲ οὐδὲν ὅλως ἐν αὐτῷ, ἄβατον δὲ καὶ ἄχραντον καὶ ἀθέατον ἦν πᾶσιν. *Nihil prorſus in illo penetrali erat poſitum, inacceſſum vero erat, inviolabile, & quod a nemine videri poterat.* Seldenus tuetur lectionem veterum codicum, *ſub aureo uti coelo*. Grande arcanum eſſe putat ipſum Sanctum Sanctorum, quod a Pompejo viſum, patuiſſe ſub aureo coelo, ſeu ſe oculis ingreſſi Pompeji admodum ſplendide ac magnifice exhibuiſſe, ſub tentorio ſeu concameratione aurea coelum imitante, ſeu inſtar tentorii atriive aurei coeli nomine notiſſimi, quod ſummae dignitatis ac magnificentiae cauſſa Principibus Supremis maxime Orientis, ut hodieque aliis, ſit in uſu. Haec eſt Seldeni ſententia. Sed apud Latinos *coelum*, ut apud Graecos οὐρανίσκος, pro tentorio & atrio, ſub quibus Principes Aſiatici ſedere ſolebant, non uſurpari jam ſupra monuimus. Deinde *uti* ſic poni, ut hic poſitum eſt, nemo Latine ſciens probaverit. Novi illa *fugit uti cervus*, *furit uti Thyas*, & ſimilia apud Horatium, ſed *vidit arcanum patens uti ſub coelo aureo* reſpuunt aures Latinae. N. Heinſius conjiciebat: *ſub aureo utique tholo*. Vulgatam tamen tuetur Vir ſumme Reverendus, & magnae doctrinae Fridericus F. F. Spanhemius in elegantiſſima Introductione ad Geographiam ſacram, ubi *arcanum patens* explicat jam patens, cum ſcilicet adytum templi ingreſſus eſſet Pompejus, aut, *vacuam ſedem, inane arcanum*, ut vocetur apud Annalium ſcriptorem, & Joſephum de Bello Judaico Lib. vi. cap. vi. *ſub aureo uti coelo*, veluti ſub aureo coelo, inauratis laquearibus. Non poſſum, quin & tecum communicem ſententiam Collegae Spanhemii, Viri itidem doctiſſimi & celeberrimi, Stephani Le Moyne, quam ad me perſcripſit, cum meam de hoc loco conjecturam illi examinandam commiſiſſem: In anteceſſum ſcias velim, inquit, conjecturam tuam de loco Flori admodum ſe mihi probaſſe. Sola fere mihi placebat Lipſii ſententia, ſed tua jam mihi videtur palmam facere dubiam. *Utis* Samuelis Petiti eſt omnium ineptiarum cumulus, & faſtigium. Eodem forſan vituperio onerabis noſtram circa hunc locum conjecturam, neque enim in hac materia ἀσύμβολος eſſe voluimus, in qua non agitur

na circumtulit ſigna. Arabes, ſi quid imperaret, 30 praeſto fuere. Hieroſolymam defendere tentavere Judaei: verum hanc quoque intravit, & vidit

Flor. legebat *huc quoque*. Ryck. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *hoc quoque*. Voſſ. 1. & 2. *haec quoque*. Fortaſſis ſcripſerat Florus *Hieroſolyma*, & *haec quoque*, ut eſt in plerisque aliis vett. Edd. quorum quum illud mutatum fuiſſet in *Hieroſolymam*, quae flexio uſitatiſſima eſt recentiorum temporum Scriptoribus, ex *haec* in aliis libris factum fuit *hanc*, in aliis *hoc* e compendio ſcripturae ortum pro *haec*: nam *haec* & *hoc* non' multum diverſis compendiis in libris manu exaratis ſcribuntur. Dionyſius Voſſius quoque adnotaverat e lib. vet. legendum eſſe *Hieroſolyma*, & *quae*. Idemque placebat fratri ejus Iſaaco. Sed Vineti & omnes alii ſcripti & Edd. habent *Hieroſolymam*: qua declinatione etiam Cicero, Tacitus, & Eutropius efferunt. De bello Pompeji cum Judaeis Joſeph. XIV. Antiquit. & 1. B. J.

Impiae gentis] Confer. Tacit. 15, 44. FREINSH. Et v. Hiſt. 5. *Nec quidquam prius imbuuntur, quam contemnere Deos.*

Sub aureo uti coelo] Lipſius ille, *ſub aureo vitem coelo*, ingenioſe emendaverat: ſed quam vere, adhuc neſcio. antiquum mendum eſt, ut veteres libri monſtrant; qui illud *uti* omnes agnoſcunt. optimae ſchedae Divi Nazarii, *ſub aureo uti ſcaelo*. fallor omnino, niſi ex illis veſtigiis veſtigium verae lectionis colligo, quae eſt, *ſub aureo vitis coelo*: & tollenda diſtinctio, *vidit illud grande impiae gentis arcanum patens ſub aureo vitis coelo.* coelum aureum eſt *οὐρανίσκος χρυσοῦς*, ſub quo illa vitis ipſa etiam aurea: ideo dicit *Arcanum vitis patens ſub aureo coelo*. SALM. Nihil certius hac conjectura Lipſiana, quam vide Elector. 2, 5. GRUTERUS. Quae porro de Judaeis hic narrantur, recenſet Joſephus, 14, 5, 6. &c. Ariſtobulus Romae in Capitolio auream vitem dedicavit. FREINSH. *Sub aureo vitem coelo*] Haec non eſt librorum veterum ſcriptura, ſed Lipſii conjectura, quam receperunt editores nuper. Vere tamen illam damnarunt viri ſummi Salmaſius & Seldenus, ille in notis ad hunc locum, hic lib. 11. cap. 8. de Jure Naturae & gentium ſecundum Hebraeos. qui oſtendit in templo Zorobabelico nullam fuiſſe vitem, ſed in Herodis, ſed nec illam pertinuiſſe ad penetrale templi ſanctiſſimum, de quo hic Florus agat: nec vitem illam auream poſſe dici arcanum, quippe quae in fronte templi in omnium oculis fuerit expoſita: Vitem autem Ariſtobuli auream, quam donarit Pompejo Ariſtobulus, fuiſſe cimelium domus Haſmonaeorum, quod nunquam in templo fuerit dedicatum. quod & Rupertus & Jacobus Capellus monuerunt, oſtenderuntque hanc vitem ab Ariſtobulo ad Pompejum dono miſſam fuiſſe antequam Hieroſolyma eſſet ingreſſus. Ryck. cum reliquis omnibus, *ſub aureo uti coelo*. Coelum Salmaſius & Lipſius volunt eſſe *οὐρανίσκον*. Sed quis Latinorum vocabulo *coelum* ſic uſus eſt, uti Graecis *οὐρανίσκος* accipitur? Locus eſt corruptus. Qui num ſanari poſſit, incertum eſt. Vides enim, ut maximos Viros exercuerit. Mihi num propitius fuerit Apollo in invenienda vera ejus lectione, tu, erudite lector, exiſtimabis. Scripſiſſe autem Florum cenſeo: *vidit illud grande impiae gentis arcanum patens ſub aureo utique velo*. Intravit adytum templi, quod Sanctum Sanctorum vocatur, & vidit in illo nihil niſi patens ſpatium, ſeu inane, cui oppanſum erat velum aureis filis pictum. *Arcanum patens*

dit illud grande impiae gentis arcanum patens, ſub aureo uti coelo. Diſſidentibusque de regno fratribus arbiter factus, regnare juſſit Hircanum. Ariſto-

ſtat eſt quod Tacitus v. Hiſt. 5. *vacat nulla intus Deum effigie vacuam ſedem, & inania arcana.* Velum quod praetendebatur penetrali fuit quidem, ut non uno loco docent Joſephus & Philo, hyacintho, byſſo, cocco, & purpura variegatum, ſed & auro fuiſſe excultum ex Joſepho quoque conſtat, qui lib. VI. Haloſ. c. 15. ἡ δὲ τὸ ἔνδυμα τῷ στέρνῳ συσφίγγουσα ταινία πέντε διηνθισμένη ζώναις πεποίκιλτο, χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας, καὶ κόκκου, πρὸς δὲ βύσσου, καὶ ὑακίνθου, δι᾽ ὧν ἔφαμεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ καταπετάσματα συνυφάνθαι. *Pectoris autem veſtimentum vitta cingebat, quinque variata coloribus, hoc eſt auri, purpurae, cocci, byſſi, & hyacinthi: quibus etiam vela templi diximus eſſe contexta.* Noſtra emendatio quam prope accedat ad priſcorum librorum ſcripturam nemo non videt. Libri habent *uti coelo. que* revulſum fuit librarii oſcitantia ab *utique*, & a ſequente ſyllaba earundem litterarum abſorpta, quod vitium eſt frequentiſſimum, ex *que lo* ortum eſt *coelo*. Haec mea de hoc loco ſententia. Arcanum patens, ſeu inane adyti deſcribit etiam Joſephus VI. 14. ἔκειτο δὲ οὐδὲν ὅλως ἐν αὐτῷ, ἄβατον δὲ καὶ ἄχραντον καὶ ἀθέατον ἦν πᾶσιν. *Nihil prorſus in illo penetrali erat poſitum, inacceſſum vero erat, inviolabile, & quod a nemine videri poterat.* Seldenus tuetur lectionem veterum codicum, *ſub aureo uti coelo.* Grande arcanum eſſe putat ipſum Sanctum Sanctorum, quod a Pompejo viſum, patuiſſe ſub aureo coelo, ſeu ſe oculis introgreſſi Pompeji admodum ſplendide ac magnifice exhibuiſſe, ſub tentorio ſeu concameratione aurea coelum imitante, ſeu inſtar tentorii atriive aurei coeli nomine notiſſimi, quod ſummae dignitatis ac magnificentiae cauſſa Principibus Supremis maxime Orientis, ut hodieque aliis, ſit in uſu. Haec eſt Seldeni ſententia. Sed apud Latinos *coelum*, ut apud Graecos οὐρανίσκος, pro tentorio & atrio, ſub quibus Principes Aſiatici ſedere ſolebant, non uſurpari jam ſupra monuimus. Deinde *uti* ſic poni, ut hic poſitum eſt, nemo Latine ſciens probaverit. Novi illa *fugit uti cervus, furit uti Thyas*, & ſimilia apud Horatium, ſed *vidit arcanum patens uti ſub coelo aureo* reſpuunt aures Latinae. N. Heinſius conjiciebat: *ſub aureo utique tholo.* Vulgatam tamen tuetur Vir ſumme Reverendus, & magnae doctrinae Fridericus F. F. Spanhemius in elegantiſſima Introductione ad Geographiam ſacram, ubi *arcanum patens* explicat jam patens, cum ſcilicet adytum templi ingreſſus eſſet Pompejus, aut, *vacuam ſedem, inane arcanum*, ut vocetur apud Annalium ſcriptorem, & Joſephum de Bello Judaico Lib. VI. cap. VI. *ſub aureo uti coelo*, veluti ſub aureo coelo, inauratis laquearibus. Non poſſum, quin & tecum communicem ſententiam Collegae Spanhemii, Viri itidem doctiſſimi & celeberrimi, Stephani Le Moyne, quam ad me perſcripſit, cum meam de hoc loco conjecturam illi examinandam commiſiſſem: In anteceſſum ſcias velim, inquit, conjecturam tuam de loco Flori admodum ſe mihi probaſſe. Sola fere mihi placebat Lipſii ſententia, ſed tua jam mihi videtur palmam facere dubiam. *Utis* Samuelis Peciti eſt omnium ineptiarum cumulus, & faſtigium. Eodem forſan vituperio onerabis noſtram circa hunc locum conjecturam, neque enim in hac materia ἀσύμβολοι eſſe voluimus, in qua non agitur

Ariſtobulo, quia renovabat eam rem, catenas de-

de reipublicae aut litterarum ſalute. Mutabam ergo *coelo* in *cillo*, & Aſininum Numen innui exiſtimabam. Noſti illud Petronii: *Et Cilli ſummas advocat auriculas*, & iſtud Juvenalis: *Et Cilli numen adorat*, & *Ancberium* Voſſii, & *Aſinarios* tam Chriſtianos quam Judaeos. Intravit ergo Hieroſolymam Pompejus, vidit *Arcanum impiae gentis patens ſub aureo Cillo*, aſino nimirum aureo, cujus cultu gens impia vicinis & aliis gentibus ſe deridendam proſtituebat. Sic, ſi famae credimus, Antiochus invadens penetralia templi Hieroſolymitani incidit in aſinum, vel caput aureum aſini, magisque eſt efferatus in miſeram iſtam gentem, quae tam foedo cultui ſe adligare non erubeſcebat. Quod fluxiſſe crediderim ex Cherubinis Arcae, qui cum vitulos referrent, ſed pingui craſſaque coelatura efformatos & elaboratos, aſinos referre exiſtimabant, & voluerunt ethnici, & jocoſa petulantique calumnia aſinorum cultum Judaeis improperarunt. Haec eſt Viri Eximii mihique amiciſſimi de loco hoc vexato ſententia. Vide quoque Seldenum lib. II. cap. 8. de jure naturae & gentium ſecundum diſciplinam Hebraeorum, ubi multis de hoc loco diſputat, & vulgatam contra Lipſium tuetur. Cl. Bernardus mihi ſignificavit, ſe in ſuis ad Joſephum notis non longe receſſurum a mea ſententia. Vide etiam & Iſaacum Voſſium in notis ad Catulli epithalamium Thetidis & Pelei. GRAEV. Qui Florum ad duos Codd. Reg. contulerat, hic ſcripſerat, ſe & in his, & praeterea quatuor aliis inveniſſe *ſub aureo uti coelo*. Ita quoque habent alii o. s. & e. ante Freinshemium, qui primus, ni fallor, recepit conjecturam Lipſii, quam recte rurſus expulit Graevius. Praeter eos autem quos Idem hic memorat, etiam alii Viri Doctiſſ. ſymbolas ad hunc locum illuſtrandum contulerunt; Rupertus hic, Thyſius in Exercitat. Miſcell. c. IX. Tollius Fortuit. XXIX. Pontanus in Epiſt. ad Conſtantinum l'Empereur, quae eſt XLV. in Sylloge Epiſtolarum Ant. Matthaei, Clericus in Biblioth. Antiq. & Hod. Tom. V. p. 144. & Heumannus in Libro, cui titulum fecit Poecile, Tom. I. Lib. 3. p. 423. Longum eſt omnium ſententias recenſere, de quibus ita ſentio: facilius eſſe, quod adverſus ſingulas dicas, invenire, quam certi aliquid conſtituere. Mihi maxime probatur ſententia Spanhemii in Hiſtor. Eccleſ. V. T. Epoch. IX. Sect. VIII. §. I. cujus interpretatio ſimpliciſſima eſt. *Arcanum patens*, i. e. apertum, vel, in quo nihil erat, niſi patens & inane ſpatium, ut *patentes* & *apertos campos* dicunt Latini. *Vacuae ſedes & inane arcanum* Tacito. *Coelum aureum* pro laqueari aureo Latine dici non dubito: nam & Vitruvius, cujus locum hic obſervarat Ryckius, VII. 3. *coelum cameratum* dicit. *Uti*, ſi Spanhemium ſequimur, non poteſt habere eam ſignificationem, quam tangit Graevius; ſed idem debet eſſe, quod alibi *veluti*, & *quaſi*, quum eae particulae junguntur verbis tranſlatis, ad leniendam tranſlationem, quae aliquanto durior videri poterat: ut quum Florus I. 4. ſcribit, *illo veluti maritimo Urbis hoſpitio:* & II. 7. I. *quodam quaſi aeſtu ac torrente fortunae*: item hoc cap. n. 5. *ab ultima veluti ſpecula ſeptemtrionis*. Ita *ſub aureo uti coelo* foret, ſub aureo, ut ita dicam, coelo. Non habeo quidem auctores, qui ſic utantur particula *uti*, nec tamen praeciſe negandum putem eam uſquam hac ſignificatione inveniri. Nam & Perizonius, cui in talibus aliquid tribui poteſt, *uti* hic itidem, ut Spanhemius, accipiebat, pro *veluti*, & *coelum* improprie dici, ac Florum ſaepe ſic uti hac particula, ut

dedit. Sic Pompejo duce populus Romanus to- 31
tam

ut & *quaſi*, adnotaverat. ſic II. 8. 8. *Hoc velut ſidere Aſiatici belli mota tempeſtas.* III. 20. 4. IV. 12. 24. & alibi. Et Liv. XXXVII. 41. *Cuſpides ab jugo exſtantes velut cornua habebant.* Haec ille. Quidquid eſt, omnino tolerabilius puto *uti* pro *veluti*, quam, quod Graevius ſubſtituit, *utique*. Id enim huic loco non convenire, nec quidquam bonae ſententiae, ut recte animadvertit Clar. Clericus, habere poteſt. Utrum autem adytum templi Hieroſolymitani, quod Tacito, Floro, & Freculpho I. 7. I. *arcanum* dicitur, revera laquear aureum habuerit, an non habuerit, de eo parum laborandum arbitror. Nam etiamſi non habuit, tamen Florus ita putaſſe potuit, ex more Romanorum, apud quos non ſolum templa, ſed etiam domus privatorum, lacunaria aurea habebant. Quod Lipſii conjecturae opponitur, vitem auream demum ab Herode, nec in adyto, ſed atrio templi fuiſſe poſitam, plus valere poſſet, ſi Florus rationem temporum & hiſtoriae haberet. Sed quum harum rerum ubique ſit negligentiſſimus, telum hoc adverſus Lipſium levius eſſe arbitror. Magis me in illius conjectura offendit ἀσύνδετον: nam *arcanum patens*, *vitem*, quomodo cohaereant non video. Si vel unus liber ſcriptus copulam haberet poſt *patens*, conjectura haec aliquanto probabilior videri, & hoc quoque inter errores Flori referri poſſet, qui haud dubie de vite aurea in templo Hieroſolymitano reperta aliquid inaudiverat: & tamen vel ſic ei obſtaret, quod non ſolum *coelum aureum*, verum etiam *vitem auream* dicere debuiſſet Florus.

Quia renovabat eam rem] Alter Palatinus *qui renovabat eam rem*. SALM. *Renovabat*] Reſtitui lectionem v. e. nam ſeqq. *renuebat*, quod hic vix toleret Latinae linguae peritior; certe hiſtoriae Judaicae, & vere priorem firmant Pall. tres. GRUT. *Quia renovabat eam rem, catenas dedit*] Sic quidem Palatinus unus, & Ryck. & editio vetus: Sed libri alii & editiones nonnullae *quia renuebat eam rem*. quod non erat immutandum. Non quidem tam accurate narrat Florus hanc hiſtoriam, tanquam in epitome, & quidem in qua ſaepe hallucinatur, ut Joſephus: ſed tamen ſententia liquida eſt. Ex lectione autem quam reduxit Gruterus, & qui illum ſequuntur, quam ſententiam colliges bonam? Quam rem enim novavit? Num diſſidium inter ſe & fratrem? Nunquam hoc extinctum erat & ſopitum. Regnare juſſit Hircanum Pompejus. Et quia renuebat eam rem Ariſtobulus, & nolebat Pompejo obſequi, in vincula conjectus eſt, & in iis Romam ductus. N. Heinſius malebat, *Ariſtobulo, quia res novabat, catenas addit*. Ovid.

Adde manus in vincla meas, meruere catenas.

Aut ſi hoc malis: *Ariſtobulum, quia res novabat, in catenas dedit.* Lib. III. c. X. *Unum ex Regibus Cavillanis in vincula dedit.* GRAEV. *Renovabat* non tantum unius Pal. & Ryck. ſed trium Pall. & omnium aliorum ſcriptorum, excepto Voſſ. 3., & v. e. lectio eſt. Recte tamen Graevius cenſet, *renuebat*, quod in aliis vett. edd. eſt, melius convenire ſententiae hujus loci. Nam Gruterus non Latine dici putans *renuere rem aliquam*, fallitur. Vid. Heinſ. ad Ovid. IX. Met. 506. & ad Valer. Flacc. I. 529. Heinſius *in catenas dedit* confirmarat e Liv. XXII. 7. *Romanis in vincula datis.* Sic Cicer. IV. Catil. 3. *dare in cuſtodiam.* Et JCti *dare in metallum, in latomias, ad opus publicum.* Gerard. Voſſius malebat, *Ariſtobulum, quia res novas tentaret, in catenas dedit.* Iſaacus, *Ariſtobulo*,

tam, qua latiſſima eſt, Aſiam pervagatus, quam extremam habebat imperii provinciam, mediam fecit. Exceptis quippe Parthis, qui foedus maluerunt, & Indis, qui adhuc nos non noverant; omnis Aſia inter Rubrum mare, & Caſpium, & Oceanum, Pompejanis domita vel oppreſſa ſignis tenebatur.

lo, qui turbaret Nabathaeam rem, i. e. quod turbaret Nabathaeam, de quo Joſephus, *catenas dedit.* Tollius, *Ariſtobulum, quia res novabat, in catenas dedit.* Nazar. Pall. Duisb. Berol. Fran. & pleraeque edd. vett. *Ariſtobolo. Qui* pro *quia* Ryck. Pal. 2. & ed. Sab. *Quia tenuerat eam rem* Voſſ. 3. Quia res conjecturis agitur, poteſt etiam haec adferri, *Ariſtobulum catenis dedit.* Horat. 1. Carm. 37. 20. *Daret ut catenis Fatale monſtrum.* Sed quia omnes libri habent *catenas*, vero ſimilior eſt conjectura *Ariſtobulum in catenas dedit.* Nam quum *in* excidiſſet propter adfinitatem literae praecedentis, *Ariſtobulum* mutari debuit in *Ariſtobulo*. Si quis tamen putabit vulgatam ſcripturam a Floro eſſe, non repugnabo: nam potuit ei hoc eleganter dictum videri.

Catenas dedit] Et in triumpho duxit. Plut. Pompejo, cap. 73. FREINSH. Et Appian. in Mithrid. p. 253. De fatis illius poſt id tempus Joſeph. XIV. Antiq. 11. & 13. & 1. B. J. 6. & 7.

31. *Sic Pompejo duce*] Geſta Pompeji compendioſe habes a Plinio, 7, 26. & 37. 1. Val. Max. 8, 15, 8. Auctore de Vir. illuſtr. cap. ult. Geſta Pompeji eleganter ſcribit Lucanus, 2, 576. CAMERS.

Quam extremam] Plinius, 7, 26. *Summa ſummarum in illo gloria fuit (ut ipſe in concione dixit, cum de rebus ſuis diſſereret), Aſiam ultimam provinciarum accepiſſe, eandemque mediam patriae reddidiſſe.* FREINSH. *Imperii* non eſt in Reg. Q.

Qui foedus maluerunt] Primus Sylla cum Parthis amicitiam fecit. Liv. Ep. LXX. & Vell. II. 24. Eam renovavit Pompejus. Liv. Ep. C. Paullo poſt *Oceanum* vocat mare mediterraneum, more poëtarum, qui Oceanum dicunt pro quocumque mari.

CAP. VI.

Bellum Piraticum.

INterim dum populus Romanus per diverſa terrarum diſtractus eſt, Cilices invaſerant maria:

De Piratico bello multa Cicero in oratione, quam habuit de laudibus Magni Pompeji. Livii Epit. 99. Plura Plutarch. Pompejo, cap. 37. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 77. Val. Max. 8. 15. 8. CAMERS. Vide Dionem, lib. 36. ubi refert, piratas iſtos non alias tantum Italiae urbes, ſed & ipſam Hoſtiam intraviſſe, loco tamen forte corrupto, certe male Latine facto; eſt ἐς αὐτὰ τὰ ὤστια ἐσέπλεον. niſi enim Hoſtia, aut Oſtia, pluraliter quoque capitur pro colonia Anci regis, legendum eſt ἐς αὐτὴν τὴν ὤστιαν. omnino autem vertendum, *ipſam etiam Hoſtiam*; non uti vulgo, *ipſa etiam oſtia*. Nam Oſtienſe incommodum eſt, de quo Cic. pro L. Manilia, cap. 12. FREINSH. Locus Dionis non eget emendatione. Et Graeci & Latini neutro plurali hoc nomen efferunt. Vid. Gronovium Patrem ad Liv. IX. 19. & Filium ad Liv. XXVII. 23. Strabo Lib. V. compluribus locis τὰ ὤστια dicit, & Lib. III. τὰ ὤστια τῆς Ῥώμης ἐπίνειον, apud Stephanum. Ubi fruſtra Holſtenius & Berkelius corrigunt ἐν ἐπινείῳ. Nam verba Strabonis, quae laudat Stephanus, ſunt e Lib. III. p. 145. Alius eſt ordo verborum Lib. V. pag. 219. quem locum illi Stephano deſignari putabant.

1. *Dum. pop. Rom. per diverſa terrar. diſtractus eſt*] Occaſio illa frequenter cauſſatur bella. Vide Salluſt. Cat. 16, 6. Florum, 3, 5, 4. Plura de hac re ad Livium, 10, 43, 3. Haec Gruterus, ad Ammianum, 15, 20. FREINSH.

Cilices] Sic appellati ab auctoribus, &, ut ita loqui liceat, principalibus, cum plures populi in ſocietate fuerint. vide Appian. Mithrid. pag. 234. IDEM. Et Plutarch. Pomp.

Rupto foedere generis humani] Ea de cauſa Cicero, in Verr. 4, 9. & 5, 29. appellat piratas *communes hoſtes gentium nationumque omnium*. & Plinius, 2, 46. *omnium mortalium hoſtes*. Adde Cic. offic. 3, 29. de Leg. 3, 29. Buchanan. Hiſt. Scot. pag. 150. m. FREINSH. Sic vocat jus gentium, quo omnes homines tenentur, & quod ſtatuis mare debere liberum eſſe, & patere omnibus gentibus. *Foedus* hic eſt jus, fas, ut apud Senecam Herc. Furente *foedus umbrarum perit*, ut recte locum illum emendavit & expoſuit magni judicii & doctrinae Vir J. Fr. Gronovius, quem vide. GRAEV. ad v. 49. Add. Grot. II. de J. B. & P. 2. 13.

Quaſi tempeſtate praecluſerant] Ryckius adnotarat hoc pertinere ad morem Romanorum, de quo Veget. V. 9. Nempe Romani hieme, qua fere graviſſimae tempeſtates excitantur, non navigabant, & *mare claudi* dicebant. Id erat ex d. III. Id. Nov. uſque in d. VI. Id. Mart. quo tempore *maria aperiri* dicebantur. Vid. Bud. ad *l.* 16. *D. de Rei vindicat*. Turneb. XVIII. Adverſar. 24. & Cerd. ad Virg. II. Aen. 110. Piratas *maria claudere* etiam Cicer. pro Leg. Manil.

ria : ſublatiſque commerciis , rupto foedere generis humani , ſic maria bello , quaſi tempeſtate ,
2 praecluſerant. Audaciam perditis furioſiſque latronibus dabat inquieta Mithridaticis praeliis Aſia : dum ſub alieni belli tumultu, exterique re-
3 gis invidia, impune graſſantur. Ac primum duce Iſidoro contenti proximo mari , Cretam inter atque

nil. cap. XII. Liv. XXXVII. 13. & Senec. Controv. VI. dicunt. Ryck. & Voſſ. 2. *praeduxerant*. hic quoque alio lordine , *bello praeduxerant quaſi tempeſtate*.

2. *Latronibus*] Hoc eſt commune nomen tam maritimis , quam terreſtibus praedonibus. Ulpian. l. 3. §. 2. *D. de Incend. ruin. naufr. Non enim minus in mari , quam in villa , per latrunculos inquietamur , vel infeſtari poſſumus.* add. Liv. l. d.

Mithridatis praeliis Aſia] Ryck. *Mithridaticis praeliis*. Sed *bellis* eadem manus delevit. *Mithridaticis* editiones vetuſtiores omnes oſtentant, quod neſcio cur damnarint recentes , quamvis tanti non ſit , utro modo legatur. GRAEV. Eſt etiam in Regg. Magl. Berol. Duiſb. Fran. & v. e. quorum auctoritate recipiendum putavi , etſi ex aliis edd. in ſola Plant. vidi , quae habet *Mithradaticis* , & ubique *Mithradates*. Graevius e Ryck. voluerat ſcribere, *Mithridaticis bellis praeliis.*

Exterique regis invidia] Similis ſententia Taciti in cauſſa diſſimili, 3, 53, 6. *Cum recte factorum ſibi quiſque gratiam trahant , unius invidia ab omnibus peccatur*. FREINSH. Add. hic Rupertum , & Bernegg. ad Juſtin. XXII. 8.

3. *Ac primum duce Iſidoro , contenti proximo mari*] Mare proximum eſt mare Cilicium , Pamphylium, Lycium , Carpathium : ſed mare Aegaeıнm , & omne quod inter Aegyptum , Cyrenen , & Graeciam eſt, quomodo poſſit proximum mare dici non video. Legendum ex veſtigiis Ryckiani codicis: *ac primum duce Iſidoro non contenti proximo mari.* Superius II. 5. *populationibus non contenti*. Sequens ſyllaba in *contenti* earundem fere litterarum vocuſam abſorpſit. Nihil certius hac emendatione. Sic & ſuperius cap. 4. reſtitui *eoque fine non contenti* : Ante Iſidorum contenti fuerunt proximo mari , ſed Iſidoro duce alia etiam infeſtarunt maria. GRAEV. Recepta lectio ſtare non poteſt ſ nam maria, quae memorat Florus , Ciliciae proxima non fuerunt. Nec tamen admiſſa ſcriptura Cod. Ryck. quae etiam in Berol. eſt , locus mihi videtur perſanatus. Eſt enim perplexa oratio & ſententia, quam eſſe putat Graevius , ante contenti proximo mari, primum duce Iſidoro non contenti proximo mari eſſe coeperunt. Ego *ante* & *primum* idem eſſe exiſtimo , & ex eo quod dicit Florus *primum* , ſuſpicor hinc aliquid excidiſſe , & fortaſſis ſcriptum fuiſſe , *primum duce Iſidoro contenti proximo mari, mox Cretam inter*. Nam ita ſaepe ſolet Florus. II. 8. 17. *Haec omnia primum trepidatio , mox fuga, dehinc triumphus fuerunt*. III. 10. 15. *Primam fame domuit , mox audentem eruptiones in vallo gladiis ſudibusque concidit*. Et rurſus III. 19. 6. & IV. 2. 59. Et ſic idem dicet , quod Appian. in Mithrid. p. 234. & Plutarch. Pomp. *Mox* autem pro *deinde*, *poſtea*, dici notum eſt. vid. ad III. 10. 8. Nec abſurda ſuſpicio eſt, cauſam omittendae huic particulae ortam a praecedente voce *mari* , eamque

ab

atque Cyrenas, & Achajam, ſinumque Maleum, quod a ſpoliis *Aureum* ipſi vocavere, latrocinabantur. miſſusque in eos Publius Servilius, quam- 4
vis leves & fugaces myoparonas gravi & Martia claſſe turbaret, non incruenta victoria ſuperat. Sed nec mari ſubmoviſſe contentus, validiſſimas 5
urbes eorum, & diutina praeda abundantes, Pha-

ab imperito librario primum ita ſcriptam, ut inter *mox* & *mari* non multum intereſſet, ac deinde, quaſi ſupervacaneam, neglectam fuiſſe. Forſitan etiam ſcripſerat Florus: *At primum contenti p. m. mox duce Iſidoro.* Sed quum harum rerum, & belli cum piratis tantum ſumma capita nota ſint, nihil pro certo ſtatui poteſt. Graevius e Ryck. recepit *non*, quem non ſequutus ſum, quod illius & libri Berol. ſcripturam non minus vitioſam puto, quam ceterorum MSS. & o. e.

Piraeeum & Achajam] Mirum vero *Piraeeum*, qui eſt tantum portus, & ἐπίνειον, inter provincias locum habere: nihil tamen nos adjuvant libri. puto emendandum, *Epirum & Achajam.* *Pireum* in quibuſdam libris: ex quo videre licet levicula unius literae trajectione depravatum fuiſſe. Plutarchus, ubi enumerat urbes aut loca ſacra ab illis ducibus everſa: ϗ τὸ Ἰσθμοῖ ϗ Ταινάρῳ ϗ Καλαυρίᾳ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος, τὸ ἐν Ἀκτίῳ ϗ Λευκάδι. Ambracium igitur tenebant ſinum, & ex eo Epirum infeſtabant latrones. Emendatione noſtra nihil eſſe certius puto. SALM. Non comparet illud *Pyraeeum* niſi in Pal. tert. non optimi commatis libro, & vero nihil hic habet quod agat. itaque abjiciatur licet. GRUTERUS. Si tamen retinenda ſit iſta vox, omnino certa eſt Salmaſiana correctio, *Epirum*. FREINSH. Delendam eſſe vocem *Piraeeum* Stadius olim vidit, & Gruterus MSS. fidem ſecutus deleri juſſit, qui affirmat in nullo vetuſtorum codicum, præterquam Palatino tertio eam reperiri, & ipſe Flori contextus oſtendit. Cur enim huic ſoli voci nulla praemittitur copula ut praecedenti & ſequentibus? Ne dicam, quod monet Salmaſius, inepte portus inter provincias memorari. Praeterea Piraeeus erat portus Achajae, tum enim Achaja dicebatur, quae veteribus erat Hellas. Deleatur ergo in poſterum ex omnibus editionibus. GRAEV. Salmaſius ſcripſerat *Piraceum* abeſſe a Nazar. & Pal. poſter. qui Grutero eſt tertius. Aberat etiam a libris Vineti, Regg. Toll. Voſſ. 1. 2. & Fran. Sed eſt in Ryck. Duisb. Voſſ. 3. & omnibus v. e. Dubito nonnihil *Epirum*, an aliud quid ſub hac voce lateat. Sed omiſi eam poſt Graevium & Amſtelodamenſes, ſuadente maxime numero librorum MSS.

Sinumque Maleum, quod] Vinetus *quod* refert ad *mare: quod* ſcil. *mare.* Non valde diſſimilia ſunt nonnulla aliorum Scriptorum apud Sanct. Minerv. IV. 4. in ellipſ. v. *negotium*, & IV. 10. & apud Perizon. ad utrumque locum. Scriptor Bell. Alex. C. LXXVIII. *Mithridatem Pergamenum Regem Boſpori conſtituit, quod ſub imperio Pharnacis fuerat.* Ryck. tamen & vett. edd. excepta prima, *quem.* *Sinus Maleae* etiam ap. Ovid. II. Amor. II. 20.

Quo lateant Syrtes, quove Malea ſinu.

& II. Amor. 16. 24.

Nec timeam veſtros, curva Malea, ſinus.

4. *Miſſusque in eos Publius Servilius*]

Phaſelin, & Olympon evertit, Iſauronque ipſam arcem Ciliciae: unde, conſcius ſibi magni laboris,
5 *Iſaurici* cognomen adamavit. Non ideo tamen tot cladibus domiti terra ſe continere potuerunt: ſed ut quaedam animalia, quibus aquam terramque

lius] Ryck. *miſſusque Publius Servilius*, niſi quod pro *Publius* corrupte ſcriptum ſit *populus*. Mox idem: *nec mari ſubveniſſe*. editi, *nec mari ſubmoviſſe*, & quidem verius. GRAEV. Non editi ſolum, ſed etiam omnes alii ſcripti.

Servilius] Hiſtoriam praeter ſupradictos habent Sex. Ruffus. Val. Max. 8, 5, 6. Frontin. 3, 7, 1. Claudian. in Eutrop. 1, 2, 17. Eutropius plura, 6. 1. CAMERS. Cic. in Verr. 5, 26. *Unus plureis praedonum duces vivos cepit P. Servilius, quam omnes antea*, etiam ibidem addit de ejus triumpho. Hujus filiam, an neptem, duxit Auguſtus; Sueton. Aug. 62, 1. FREINSH. Suetonius ſcribit Auguſtum filiam Servilii ſponſam habuiſſe.

Leves & fugaces] Confer ſupra, 2, 2, 12. FREINSH. Turneb. III. Adverſar. 1. *myoparones* a *Paro* inſ. & *Myunte* urbe dictos putat. Magis placet ſententia Scaligeri ad Feſt. h. v. nomen accepiſſe a μῦς & *Paros* (a qua etiam navigia quaedam *parones* vocata fuere) eo quod anguſti & oblongi eſſent, qualia ſunt murium & muſtelarum corpora. Add. eumdem ad Auſon. Epigr. XXX. De his multa Savaro ad Sidon. VIII. Ep. 6. & Scheffer. II. de Milit. nav. 2. *Martia claſſis* eſt apta & inſtructa ad Martis opus, i. e. ad pugnas, quum piraticae ad praedandum, quam ad pugnandum aptiores eſſent. Manlius apud Liv. XXXVIII. 17. Romanos Gallograecis Aſiatica amoenitate mollitis opponens *Martis viros* vocat. *Vobis, mehercule, Martis viris, cavenda ac fugienda quamprimum amoenitas eſt Aſiae.* Ubi fortaſſis non pejus legatur *Martiis*. Flor. III, 3. 2. de Romanis, *Martius populus*.

Non incruenta victoria] Quod in cauſſa fuiſſe putat magni, nec immerito, nominis politicus, cur Pompejo bellum iſtud decerneretur. falſo. Idem enim Pompejus Lucullo, quo nemo Roman. incruentius vicerat, ſucceſſor miſſus eſt. quid autem Pompejum exciverit, memorat auctor, ſeq. mox numero 6. FREINSH.

5. *Phaſelin, & Olympum*] Urbes ſunt Lyciae maritimae & maximae, quae piratarum & praedonum ſemper domicilium & receptaculum fuerunt, & ea de cauſſa hoc bello etiam, & a Servilio, expugnatae & deletae ſunt. Strabo lib. 14. p. 457. Cicer. in Verrem, 4, 10. STADIUS. Adde Cic. in Verr. 1. 21. & Euſtath. ad Iliad. α. Salluſt. Hiſt. 1. FREINSH. Et Cellar. III. Geogr. Ant. 3. Ryck. Duisb. & v. e. *Phaſelim*. Fran. *Phaſelum*.

Iſauron] Quae poſtea *Claudiopolis*, a Claudio, qui eo coloniam deduxit. FREINSH. *Iſaurumque* Fran. Voſſ. 2. & nonnulli Vineti. *Iſauramque* Voſſ. 3. Claudiopolin coloniam a Claudio in Iſauriam deductam ſcribit Ammian. XIV. 8. Sed dubitari poteſt, an eodem loco fuerit, quo olim urbs Iſaurus. Eſt de ea apud Cellar. III. Geogr. 6.

Arcem Ciliciae] Florus Iſauriam fortaſſis Ciliciae adtribuit, ut vicinam, & auctore Stephano, inter Ciliciam & Lycaoniam ſitam: quemadmodum Auctor Epit. Liv. XCIII. P. Servilium Procoſ. *in Cilicia Iſauros* domuiſſe ſcribens, has regiones videtur confundere. Haud ſcio tamen an melius ſit *arcem Ciliciam*, i. e. piratarum, qui omnes communi nomine *Cilices* dicebantur.

Ho-

que incolendi gemina natura eſt, ſub ipſo hoſtis receſſu impatientes ſoli in aquas ſuas reſiluerunt; & aliquanto latius, quam prius. Sic ille quoque 7 ante felix, dignus nunc victoria Pompejus viſus eſt, & Mithridaticae provinciae facta acceſſio. Ille

Horum *arx* erat Iſauros, i. e. receptaculum & quaſi tutiſſimum perfugium, unde & facile excurſiones facere, & ſe adverſus hoſtes tueri poterant. Sic enim Latini utuntur voce *arx*. Liv. XXVIII. 3. *Ea* urbs *arx fuit Aſdrubali ad excurſiones circa in mediterraneos populos faciendas*. Et XXXIII. 14. *Eam urbem pro arce habiturus Philippus adverſus Graeciae civitates*. A Graecis ὁρμητήριον dici docet Caſaub. ad Polyb. I. 17. Erat autem tota Iſauria & tunc, & diu etiam poſt id tempus, domicilium & receptaculum latronum. Vid. Duaren. Diſput. Anniverſ. II. 12. Unde in Epit. Liv. *Iſauros* quoque potius pro piratis dici, quam Ciliciam & Iſauriam confundi puto.

Iſaurici cognomen] Val. Max. 8. 5, 6. *majorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adjecit*. De cognomentis hujuſmodi dictum aliquid ſupra, 1, 11, 9. p. FREINSH.

6. *Quaedam animalia*] Facit ad hoc quod ſcribit Plin. 9. Item in libro qui de admirandis in natura inſcribitur, & Ariſtoteli falſo adſcribitur: eſt enim non Ariſtotelis, ſed Theophraſti opus; ut ex citatione Plinii deprehendimus. Plinius enim, 9, 57. citat Theophr. in his quae habentur, cap. 61. & ſeqq. in eo libro. CAMERS. Hanc autem ſimilitudinem elegantiſſime uſurpat Heinſius, in laudatione Mauritii, pag. 26. FREINSH.

Aquam terramque incolendi] Ryck. *aquam terramque collendi*. leg. *colendi*. *Colere* enim veteribus ſaepe idem eſt quod *incolere*. Liv. XXIV. 49. *Maurufii extremi prope Oceanum verſus Gades colunt*. Juſtin. II, 1. *Aegyptus autem nihilominus coli, niſi excluſo Nilo, non potuerit*, hoc eſt incoli, habitari. Plaut. Pſeud. 1, 2. *Hunccine hic hominem pati colere juventutem Atticam*, hoc eſt habitare hic. Sic & *cultor* pro incola Juſtino XLIII, 1. *Italiae cultores primi Aborigines fuere*. Phaedrus lib. 1. *Sus nemoris cultrix*, quae in nemoribus habitat. Recondita ſignificatio τȣ͂ *colere*, quam ignorarunt aut librarii, aut editores, locum hunc corrumpendi cauſſa fuit, ut notius *incolendi* ſupponeretur. Inferius recte Ryck. *quaſi portam obſeravit*, quod merito tuetur Salmaſius. GRAEV. Non volui, nec debui cum Amſtelodamenſibus unius libri ſcripturam contra omnes alios s. & e. admittere. *Incolere terram* nihilo deterius eſt, quam *colere*. Nec tam recondita eſt ſignificatio τȣ͂ *colere*, ut ignotior debeat haberi τȣ͂ *incolere*.

In aquas ſuas reſiluerunt] De hac gente Ammianus, 14, 5. *Atque (ut Tullius ait) ut etiam ferae monitae plerunque ad eum locum, ubi aliquando paſtae ſunt, revertuntur: ita omnes inſtar turbinis digreſſi montibus impeditis & arduis, loca petivere mari confinia*. FREINSH. Salmaſiani, Ryck. Voſſ. & Reg. Q. *reſiluerunt*. ceteri & v. e. *reſilierunt*. v. ſupr. 3. 12. Mox Reg. Q. addita gloſſa, *quam prius graſſabantur*.

7. *Sic ille quoque ante felix, dignus nunc victoria Pompejus viſus eſt*] Sententia hujus loci eſt inficeta & inſulſa, ſi non tranſpoſueris verba, ut a Floro fuerant poſita, & poſtea a librariis labefactata & perverſa. Inepta enim eſt conſecutio: *Ille ante quoque felix dignus nunc victoria videtur*. Si vis Flori manum videre, ſcribe: *Sic ille an-*

Ille diſperſam toto mari peſtem ſemel & in perpetuum volens exſtinguere, divino quodam apparatu aggreſſus eſt.
8 Quippe quum claſſibus, ſuis, & ſocialibus Rhodiorum, abundaret, pluribus

te felix Pompejus, nunc quoque dignus victoria viſus eſt. 'Nic. Heinſius huic loco ſanitatem redditam eſſe putat ſi ſcribatur:' *Pompejus Dis viſus eſt.* Liv. I, 10. *ita deinde Dis eſt viſum.* Naſo: *non ita Dis viſum eſt.* GRAEV. Corruptum eſſe hunc locum indicio eſt varietas ſcripturae veteris. Vulgata eſt in Magl. Edd. Junt. Cam. Stad. & recentioribus, a quibus in hoc ſolo abeunt Pall. quod in pr. eſt *ſcylla*, in ſec. *ſic illa*. Cum hoc conſentiunt Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. I. 3. & v. e. Sed in Voſſ. tert. deſideratur *nunc*; ſec. habet, *Sic ille quoque ante & felix dignus victoria P. v. e.* Nazar. aliquot vocibus minus *ſic felix & dignus victoria Pompejus.* Et ſic aliae edd. vett. ſed relicto *ille* poſt *felix*. Rupertus hunc ordinem verborum conſtituit: *Sic ille & ante felix, & Mithridaticae provinciae factus acceſſio, dignus nunc quoque victoria Pompejus viſus eſt.* Putat in his verbis eſſe aculeum in Pompejum, eumque Mithridaticae provinciae acceſſionem dici, quia Luculli gloriam ex victoria Mithridatica interceperit. Probet, qui volet. Ego ne Latine quidem hac ſententia dici exiſtimo, *Pompejus eſt factus acceſſio provinciae Mithridaticae.*

Et Mithridaticae provinciae factus acceſſio.] Ridiculum mendum, cujus hic ſenſus: Pompejum factum eſſe acceſſionem Mithridaticae provinciae. Hoc quale ſit, neſcio. Vel puer videret legendum eſſe: *dignus nunc victoria Pompejus viſus eſt, & Mithridaticae provinciae facta eſt acceſſio.* Quod jam non explico, cum ſatis multi ſint, qui hiſtorias norunt. SALM. *Mithridaticae provinciae factus acceſſio*] Ridiculum eſſe mendum Salmaſius ὁ πάνυ ait, & vere ait. Nullam enim commodam ſententiam ex his verbis efficias. Sed nec ejus ratio, qua huic loco medetur, poteſt probari. Reſcribit, *& Mithridaticae provinciae facta eſt acceſſio.* quae facta eſt acceſſio Mithridaticae provincae? Num victoria qua dignus viſus eſt Pompejus? Nemo hoc dixerit. *Nam dignus victoria eſt viſus* ſignificat, dignus viſus eſt qui vinceret. Si Florus ſcripſiſſet expeditio in piratas Mithridaticae provinciae facta eſt acceſſio, nihil moveremus. Sed verba, quae praecedunt, hanc correctionem reſpuunt. Praeterea in omnibus libris veteribus *factus eſt* legitur, non *facta eſt.* Mihi itaque perſuaſit Vir ſummi ingenii & dignitatis, Nicolaus Heinſius, intercidiſſe hic voculam culpa librariorum, & forte inſcitia correctorum, legendumque: *& pirata Mithridaticae provinciae factus eſt acceſſio.* hoc eſt bellum piraticum. quod elegans loquendi genus pluribus aſſeruit in notis nuperrimis ad Vellejum Paterculum. Praeter illa exempla in caſtigationibus Vellejanis allata, haec quoque in epiſtolam ad me datam conjecit. Florus lib. IV. cap. 8. ubi de Sexto Pompejo: *O quam diverſus a patre! ille Cilicas exſtinxerat: hic ſe pirata navalis agitare.* ita liber Nazarian. Salmaſius, inquit, nec conjecturam ſuam mihi approbat, nec interpretationem de piratis navalibus. Si permittis mihi ut inſeram huic loco τὸ *praedas*, a librario perperam omiſſum, omnia erunt expedita. *Hicce pirata praedas navalis* (pro *navales* antiquo more) *agitare.* Eſt autem Salluſtianum *praedas agitare*, ut noſti. Reſpexit & illa Lucani ſui Florus, qui eodem modo de hoc ipſo Sexto:

Pub

ribus legatis atque praefectis utra[que] Porcius Cato
Oceani ora complexus eſt. Gellius [...]
impoſitus; Plotius Siculo. Gratilius Li[g...]avit. Sic 11
ſinum, Pompejus Gallicum obſedit, Tor[...]as, re-
[...]cquid
[...]op-

Palluit aequoreos Siculus pirata triumphos.
GRAEV. Nazar. Pall. (apud Salmaſium, nam Gruterus e pr. habet *factus eſt*) Ryck. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & o. e. v. *& Mithridaticae provinciae facta acceſſio*, quod revocandum putavi, etſi ad explendam ſententiam aliquid deeſſe videtur. *Factus acceſſio*, quod eſt in Regg. Magl. Voſſ. 1. 2. & Fran. non inveni in editis ante Cam. Vinetum & Gruterum in Ed. ann. 1609. quos ſequuti ſunt Amſtelodamenſes. Graevius edidit *facta eſt acceſſio*. Sed *eſt* neque in ſcripto, niſi forſitan in Pal. 1. neque in edito ullo ante eum comparet. Heinſius conjecturam ſuam rurſus proponit ad Vell. II. 26. Tollius conjiciebat, *& Mithridaticae provinciae Cilicia facta acceſſio*. De illa non judico. hanc non probo: quod bellum piraticum non recte Ciliciam dici puto. Poſſet etiam minori mutatione fieri, *& haec Mithridaticae provinciae facta acceſſio*: vel, *& Mithridaticae provinciae haec facta acceſſio*. Schefferus conjiciebat *facta haec acceſſio*. Wopkens. I. Lection. Tullian. 16. videtur probare conjecturam Heinſii. Sed in re ipſa errat Florus, quod bellum piraticum acceſſionem, & quaſi adpendicem Mithridatici fuiſſe dicit. Nam Pompejum demum finito bello cum piratis adverſus Mithridatem miſſum fuiſſe, conſtat e Cicer. pro Leg. Manil. Plutarcho, & Appiano.

8. *Pluribus legatis*] XXV. numerat, nec tamen ultra XV. nominat Appian. pag. 236. vide Vellej. 2, 31. 3. FREINSH.

Utraque Ponti & Oceani ora] Utrumque fretum, & Ponticum, ſive Boſporum Thracium (*os Ponti* vocat Appian. de hac re agens, & Florus mox *Propontidis fauces*) & Gaditanum. quamquam nihil vetat *utraque Ponti ora* accipi de utroque Boſporo, Thracio & Cimmerio. Vid. ad II. 17. 7. & Clar. Burm. ad Vell. II. 101.

Impoſitus] Vid. *Indic.* Salluſt. Jug. Cap. C. *Conſul, quaſi nullo impoſito, omnia providere.*

Plotius] Ita etiam Appianus hunc vocat in Mithr. p. 236. Apud Fulv. Urſinum in nummis gentis Publiciae quidam putabat, hic & in App. legendum eſſe *Poblicius*, e denario M. Poblicii, qui in eo Pompeji Imp. legatus Propraetore fuiſſe dicitur. Mediobarbus quoque in Numiſmatib. Imperator. p. 2. ad denarium illum adnotat, de hoc Poblicio agere Florum L. III. & Appian. in Mithrid. Sed errore librariorum apud eos legi *Plotius*, non *Poblicius*: & de textu Flori eruditiſſime ſcribere Fulv. Urſinum in notis ad hunc denarium familiae Publiciae. Admodum negligenter inſpexit Urſinum. Nam hic oſtenderat vanam eſſe illam amici ſui conjecturam, eo, quod e nummo ipſo conſtet, Poblicium Pompeji legatum Propraet. in Hiſpania, non bello piratico fuiſſe. Et ipſe Mediobarbus eum refert ad A. V. IↃCXCIX. quo dudum finitum erat bellum piraticum. De nomine *Plotii* autem ita ſcribit Urſinus, ſi in Appiano retineatur πλώτιος, etiam in Floro retinendum eſſe *Plotius*, pro *Plotinus*, quod ibi habebant Urſini exemplaria Flori. Sed omnino retinendum eſt *Plotius*, cujus etiam apud Ciceronem & alios mentio eſt. Vid. Pigh. ad A. V. IↃCLXXVII.

9. *Gratilius*] J. F. Gronovius legit *P. Atilius*. GRAEV. Libri quidam Vineti, Berol. Duisb. & o. e. v. *Gratillius*. Ryck. *Graculus*. Sal-

Ille diſperſam ... petuum vol... paratu. a... ſuis, & ... Nero Gaditanum fretum, ... i limen aperitur: Lentu-... lus Aegyptium; Pompeji ... arro Terentius Aegaeum, ... lium Metellus; Aſiaticum Cae-

VI. ... Ponti & Tuſco mari ... Hadriaticum ... quatus ... Ba-

... d- ... e- ... ta- ... re- ... Li- ... mpo- ... Afri- cum ... a & vicinis inſulis Lentulo Marcellino, & Publio Atilio. Itaque forſitan *Atilius* ſcripſit Florus, ut volebat Gronovius. Nam nec uſquam *Gratilios* memorari invenio. Pro *Pompejus* etiam ſuſpicor legendum *Pomponius*, ut in App.

Fretum, qua primum] Diſſentit hoc loco Florus a ceteris, non voluntate ſua, ſed vitio librariorum. Diſtinctione res conveniet, ſi ita ſcribas; *fretum: qua primum maris noſtri limen aperitur, Lentulus; Libycum Marcellinus; Aegyptium Pompeji juvenes; Adriaticum Varro Terentius; Aegaeum, Ponticum, & Pamphylium Metellus.* FREINSH. Verba, *qua primum maris noſtri limen aperitur*, non ſunt ſeparanda a praecedentibus *Gaditanum fretum*. Nam idem eſt *Gaditanum fretum*, & id, *qua maris noſtri limen aperitur*, i. e. Gaditanum fretum, qua Oceanus irrumpens & intrans in mare noſtrum diffunditur, ut loquitur Plin. prooem. Lib. III. H. N. Idemque rurſus III. 5. & Mela I. I. quae loca lege ap. Waſſ. ad Sall. Jug. XX. Hoc *limen* maris mediterranei vulgo vocabant. Plin. dict. prooem. *Tam modico ore tam immenſa aequorum vaſtitas panditur. Qua de cauſa limen interni maris eum locum appellavere.* Appianus ſcribit Neronem & Torquatum columnas Herculis curare juſſos: quod aliis verbis, ſed eadem ſententia expreſſit Florus. nam columnae Herculis ſunt ad fretum Gaditanum, ubi incipit mare mediterraneum, pro quo Scriptores rerum Romanarum ſaepiſſime dicunt *noſtrum mare*. Liv. XXVI. 42. & XXVIII. I. Caeſ. V. B. G. I. Salluſt. Hiſtor. I. & plerique alii. vid. Waſſ. ad Sall. Jug. XX. & Grot. in Adnot. ad II. 3. 13. de J. B. & P. In ſequentibus quoque non neceſſarias puto diſtinctiones Freinshemii: nam non omnia hic ad narrationem Appiani componi poſſunt, a quo Florum in multis abire manifeſtum eſt. Sed quod duos facit *Lentulum* & *Marcellinum* vel ipſius, vel ſcribarum peccatum eſt. *Marcellinus* enim quartum nomen Lentulorum eſt, & Appian. hunc recte vocat *Lentulum Marcellinum*. Anna Fabri Florum culpa liberat, legendo *Lentulus Marcellinus Libycum & Aegyptium*.

10. *Terentius Aegaeum*] Jonium ei tribuit Appianus, cui ſane conſentit Plinius, 3, 11. Ut appareat, corruptum eſſe hac in parte Florum; quod & Vinetus opinatur. Eidem Varroni Plinius, 7, 30. & 16, 4. navalem coronam hoc bello contigiſſe tradit, quod equidem nemo, quod ſciam, auctorum dicit. Vellej. etiam, 2, 81, 3. *coronâ navali neminem unquam Roman.* ante Agrippam, *donatum* expreſſe affirmat. Item Seneca benef. 3, 32. hoc ſenſu videtur appellare coronam navalem, *unicum inter dona militaria decus*. FREINSH.

Pamphylium Metellus, Aſiaticum Caepio] In omnibus ita diſtinctum reperi: *Varro Terentius Aegaeum & Ponticum & Pamphylium, Metellus Aſiaticum.* Sed non ſine vitio. Nam verum eſt: *& Pamphylium Metellus; Aſiaticum Caepio.* SALM.

Cae-

Caepio; ipſas Propontidis fauces Porcius Cato ſic obditis navibus quaſi portam obſeravit. Sic 11 per omnes aequoris portus, ſinus, latebras, receſſus, promontoria, freta, peninſulas, quicquid piratarum fuit, quadam indagine incluſum & oppreſ-

Caepio] Duisb. & v. e. *Scipio*, ſolenni errore librariorum, de quo Perizon. Anim. Hiſt. c. x. p. 415. Mox Fran. *Propontidos*, pro quo Duisb. levi errore *Propontidas*.

Quaſi portam, obſervavit] Ille Lipſius: *quaſi porta obſeravit*. Alii paulo aliter. Nobis verum videtur: *Sic obditis navibus, quaſi portam, obſeravit*. Ut obditis peſſulis vel clauſtris portae obſerantur, ſic ille obditis navibus Propontidis fauces quaſi portam obſervavit. Non potuit uti elegantiore & congruentiore metaphora. SALM. *Quaſi portam obſervavit*] Ita & v. e. nam Camertis, *portum*; Stadii, *obſeravit*. quomodo & Pal. tert. nam pr. ac ſec. accedunt lectioni primae. Lipſius d. c. XIX. dicit, legere ſe illuſtri imagine, *quaſi porta obſeravit*. non male. vulgato tamen patrocinatus ſum in Suſpicionibus lib. 5. cap. 1. neque mutari debet. GRUTERUS. Salmaſius legebat *quaſi portam obſeravit*, navibus videlicet obditis quaſi peſſulis. FREINSH. Ryck. cum Pal. ſec. *quaſi portam obſeravit*. E Regg. & Toll. nihil ad Edit. Graevii, in qua eſt *obſeravit*, adnotatum erat. Duisb. Fran. & Voſſ. *obſervavit*. Gruterus in Suſpicionibus dicit, Florum alludere ad morem veterum, apud quos pars ſervitii erat cuſtodiae oſtiorum praeeſſe, & januam obſervare. Itaque Catonem multitudine navium non ſecus illas freti anguſtias obſervaſſe, quam ſervus januam ſolet. Et ſic infr. IV. 2. 70. rurſus loqui Florum; *poſitiſque apud Bagrada caſtris Uticam, velut altera Africae clauſtra, ſervabat*. Eadem eſt hic ſententia Ruperti, & Parei in Lexico Critico, qui poſt Gruterum & Guilielmium Cap. V. Quaeſtion. in Plauti Aſinar. oſtendit, *obſervare fores* dici de ſervis cuſtodiae earum praepoſitis. Ego cum Lipſio, Salmaſio, Graevio, N. Heinſio & Perizonio ſentio, & poſt Graevium & Amſtel. admiſi *obſeravit*. Idque etiam praefert Freinshem. ad Curt. X. 7. 16. etſi *obſervavit* tolerari poſſe putat. Poteſt hoc quibusdam locis melius convenire, quam *obſeravit*. Hic *obſeravit* legendum eſſe, ſatis oſtendunt verba *obditis navibus*. eſt enim tranſlatio ab his, qui peſſulo vel ſera obdita fores claudunt. Terent. Heaut. II. 3. 37. *Anus foribus obdit peſſulum*. Ovid. II. Art. 636.

Et centum duris poſtibus obde ſeras.

ubi plura Heinſ. Ita pulchre continuat metaphoram, quum addit *obſeravit*. Pro *obditis nav*. Regg. habent *obductis n*. pro *omnes* Berol. Duisb. & o. e. ante Freinshemium *omnis*. Iidemque ſcripti & v. e. *promuntoria*, de quo vid. ad II. 2. 32. Reg. F. Voſſ. & Fran. etiam *pene inſulas*, & Salmaſius ad marginem libri ſui ſcripſerat, *pene inſulas vetuſtiſſimi*, & *ita ſemper*. Vid. IV. 2. 59. Reg. Q. *freta*, *inſulas*.

11. *Receſſus*] Vellej. II. 32. *Deſcripto in omnes receſſus maris praeſidio navium*. *Latebras* & *receſſus* conjungit etiam Cicer. pro Marcell. VII. *Quum in animis hominum tantae latebrae ſint, tanti receſſus*. Nam *receſſus* ſunt loca ſecreta & remotiora, in quibus facile quid latere & occultari poſſit; cujusmodi loca etiam *recedere* dicuntur. Vid. Cerd. ad hoc Virg. II. Aen. 300.

12 preſſum eſt. Ipſe Pompejus in originem fontemque belli Ciliciam: nec hoſtes detrectavere certamen, non ex fiducia, ſed quia oppreſſi erant,
13 auſi videbantur. ſed nihil tamen amplius, quam ut ad primum ictum concurrerent. Mox ubi circumfuſa undique roſtra viderunt, abjectis ſtatim telis remiſque, plauſu undique pari, quod ſuppli-

- - - *Quamquam ſecreta parentis*
Anchiſae domus, arboribuſque obtecta receſſit.

Quicquid piratarum fuit] Ryck. *quicquid piraticum fuit*. Mox *verſus eſt* & hic codex ignorat, aeque ut alii. GRAEV.

Quadam indagine] Eadem ſimilitudine utitur infra, 4, 2, 32. & 4, 12, 48. FREINSH. Vid. *Indic.* *Indaginem* eſſe ſeriem retium & plagarum, qua venantes ſilvas circumdant, contra Servium, qui ad Virgil. IV. Aen. 121. inquiſitionem ferarum exponit, oſtendunt Bud. *ad l.* 11. §. *ult. D. de Act. empt.* Salmaſ. de Mod. Uſur. p. 352. & Vlit. ad Nemeſian. Cyneget. v. 308. & hoc cognoſci poteſt e verbis *cingere*, *claudere*, *includere*, & *circumdare*, quae huic voci, ſive propria, ſive translata ſignificatione poſitae, addi ſolent.

12. *Ciliciam verſus eſt*] *Verſus eſt* ignorant vetuſtiſſimi Codices. oratio forte pendet a ſuperioribus, & legendum: *ipſe Pompejus originem fontemque belli Ciliciam*, ἀπὸ κοινοῦ, obſedit, occupavit: vel retinendum, *ipſe Pompejus in originem fontemque belli Ciliciam*. ut eleganter ſubintelligatur, vel *impetum fecit*, vel aliud quid. SALM. Hujus generis exempla in hoc auctore ſunt infra 3, 10, 18. 4, 2, 64, & 67. ſic apud Virgil.

Ecquis erit mecum, juvenes, qui primus in hoſtem?

FREINSH. Verba *verſus eſt* neque in ullis ſcriptis, excepto Voſſ. 3. neque in v. e. leguntur: quapropter ea tuto deleri poſſe exiſtimavi. In quo etiam ſequutus ſum judicium Viri ſummi, J. Fr. Gronovii ad Senec. Troad. v. 844. qui ibidem verba *ire*, *proficiſci*, & alia hujuſmodi ſaepe omitti oſtendit. Non multum diſſimilia ſunt exempla ellipſeos a Victorio ad Cicer. IV. Ep. Fam. 12. obſervata. Paullo poſt Ryck. Edd. B. S. J. & P. *detractavere*. Vid. I. 22. 2. III. 5. 5. & doctiſſ. Cannegieter. ad Avian. XXVIII. 9.

Non ex fiducia] Eodem ſenſu apud Livium, 21, 40, 6. *Nec nunc illi, quia audent, ſed quia neceſſe eſt, pugnaturi ſunt*. & Tacitum Agr. 34, 4. *reliquus eſt numerus ignavorum & metuentium, quos quod tandem inveniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi ſunt noviſſimi, &c.* An & in Floro legas rectius *deprenſi*, quam *oppreſſi*? certe elegantius. FREINSH.

Quia oppreſſi erant auſi videbantur] Scribe cum Nic. Heinſio: *quia oppreſſi erant auſuri videbantur*. GRAEV. Non video, quomodo futurum conveniat huic orationi. Mox *tamen* non eſt in Reg. Q.

13. *Quod ſupplicantium ſignum fuit*] *Fuit* N. Heinſius redundare putat. GRAEV. Ryck. & (an id?) *ſupplicantium ſignum fuit*.

14. *Non alias tam incruenta victoria*] Legeres ex Nazariano, ſi velles, *non alia tam incruenta victoria*. nihil ego mutem. SALM. *Non alia* eſt in Voſſ. 2. 3. & Edd. vett. quae poſt primam prodierunt. Uſitata ſunt Floro *non alias*, & *non alias magis*. Vid. I. 18. 16.

Idque proſpectum] Quidam, nec pejoris notae Codices, *idque reproſpectum*. quidni Latinum poſſet eſſe ver-

plicantium ſignum fuit, vitam petiverunt. Non 14
alias tam incruenta victoria uſi unquam ſumus:
ſed nec fidelior in poſterum reperta gens ulla eſt.
Idque proſpectum ſingulari conſilio ducis, qui
maritimum genus a conſpectu longe removit ma-
ris, & mediterraneis agris quaſi obligavit. Eodem- 15
que tempore & uſum maris navibus recuperavit,
&

verbum *reproſpicere*, ſicut *repromittere*? de quo nos alias pluribus. SALM. *Proſpectum*] Sic Naz. recte. nam ſec. *idque repertum*. tertio vero ſuperſcriptum *idque re perſpectum*. GRUT. Cum Pal. pr. conſentiunt Reg. Q. Flor. Magl. & Fran. *conſpectum* Ryck. *receptum* Reg. F. Tollius Fort. XXIX. verba *idque proſpectum* habet pro gloſſemate, quod e margine in textum irrepſerit, & legendum cenſet, *reperta gens ulla eſt; ſingulari conſilio ducis*. Mihi *repertum* in quibusdam libris videtur per errorem repetitum fuiſſe e verſu ſuperiore, unde deinde potuit naſci *receptum*, *reſpectum*, & conjunctis duabus lectionibus *reproſpectum*.

Singulari conſilio ducis] Simile infra, 4, 12, 59. FREINSH. Add. Vellej. II. 32.

Maritimum genus a conſpectu longe removit maris] Pulchre hujus conſilii rationes reddit Plutarchus in Pompejo, qui ait, Pompejum reputaſſe, hominem natura neque naſci, neque eſſe indomitum animal, ſed efferari, ſi vitiis ſe praeter naturam dederit, conſuetudine vero locorumque & vitae commutatione cicurari, vel belluas uſu victus mitioris feritatem & ſaevitiam deponere. Itaque Pompejum conſtituiſſe ſapienter piratas a mari in continentem terreſtrem transferre, & vita illos imbuere humaniore, ſi aſſueſcerent urbes & agros colere. GRAEV.

Et mediterraneis agris quaſi obligavit] Hoc *quaſi*, cujus vim ex frequente χρήσει Annaei didicimus, neſcio quid amplius requirere videtur. ut libro quarto, *ſic ſomno, quaſi morte, ſoluta eſt*. paulo ſupra, *ſic obditis navibus, quaſi portam, obſeravit*. ſic hoc loco, & *mediterraneis agris, quaſi aquis, obligavit*. ita quidem unus Palatinus. prima editio, cujus collatione feliciſſime defunctus eſt Vir Clariſſ. & doctiſſimus J. Gruterus, *aquis* repraeſentat. ſed, ut verum fateamur, nobis magis placet quod in vulgum vulgatum eſt, ut cum Ennio loquar. SALM. Non intelligo, quid *quaſi* hic amplius requirat. Nam Florus hic illa particula non aliter utitur, quam alibi, quum eam verbis, quae a propria ſignificatione ad alienam transfert, adponit. Vid. III. 5. 30. Quae ſit horum verborum ſententia ſatis intelligitur ex iis, quae e Plutarcho adfert Graevius. Nempe Pompejus piratas a mari in loca mediterranea tranſlatos, & ad genus vitae humanioris traductos, adſuefecit urbes & agros colere; ut facultate ſine rapto vivendi data, rapinis abſtinerent, & novarum ſedium caritate, quaſi vinculo quodam, adſtricti priſtinam feritatem deponerent. *Mediterraneis aquis quaſi obligavit* etiam Duisb. *aquis* pro *agris*, ut recte Grut. Freinshemius in *Ind. obligavit* e Plaut. Menaechm. I. 1. 12. & 17. interpretatur. Si vel unius MS. auctoritatem haberem, praeferrem *adligavit*, id eſt, effecit, ne mare repetere poſſent, ſed quaſi glebis inhaerere cogerentur, & agrorum vinculis adſtricti tenerentur: quod de adſcripticiis dicunt Impp. l. 15. Cod. de agri col. & l. 3. C. de fugitiv. colon.

& terrae homines ſuos reddidit. Quid prius in hac mirere victoria? velocitatem, quod quadrageſimo die parta eſt? an felicitatem, quod ne una quidem navis amiſſa eſt? an vero perpetuitatem, quod amplius piratae non fuerunt?

15. *Homines ſuos*] Quaſi progeniem ſuam, & alumnos ſuos, quibus natura ſuam ac propriam ſedem voluit eſſe terram, non mare. Colum. Praefat. Lib. I. de Re ruſt. *Ut rupto naturae foedere, terreſtre animal homo ventis & maris objectus irae ſe fluctibus audeat credere.* Stat. III. Silv. 2. 61.

Quis rude & abſciſſum miſeris animantibus aequor
Fecit iter? ſolidaeque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus pelagoque immiſit hiantes?

Reddidit homines terrae ſic dicit, ut Horat. III. Carm. 4. 37.

Vos Caeſarem altum, militiâ ſimul
Feſſas cohortes reddidit oppidis.

Nam hoc ibi e MSS. recte reſtituiſſe puto Celeberr. Bentlejum, pro vulgato *abdidit*. Et ſic vetus Edit. Veneta Donini Pincii Mantuani. Tacit. I. A. 30. *Relinquerent caſtra infauſta temerataque, & ſoluti piaculo ſuis quiſque hibernis redderentur.*

Quid prius mirere] Similiter locutus Papinius, Silvarum 2, 279.

- - - - - - - Locine
Ingenium, an domini, mirer prius? . . .

Plinius, 36, 15. de theatro Curionis: *Quid enim miretur quiſque in hoc primum, inventorem, an inventum?* &c. FREINSH. Fran. *mireris.* Ryck. Regg. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. I. 3. & v. e. *mirer.* Non placet. nam non ſolet Florus ita ex ſua perſona loqui. I. 18. 23. *quis ergo miretur?* II. 6. 44. *quid miramur?* Paullo poſt c. 8. n. 2. *mireris*, & ibid. n. 5. *certos eſſe quis miretur ictus?*

Quadrageſimo die] Ita Zonaras, ſecundo Annal. *Undequinquageſimo* eſt apud Cicer. pro L. Manilia, cap. 12. Similem in eodem celeritatem notat Plutarch. in vita, cap. 20. *quadraginta diebus, annum tunc agens quartum & vigeſimum, hoſtes oppreſſit, Africam ſubegit, regna regumque negotia compoſuit.* Celeritatem autem in duce quantivis pretii eſſe, ſatis indicat Curtius, 5, 5, 3. *Nullam virtutem regis iſtius magis, quam celeritatem, laudaverim.* & magis etiam Dio, ſub finem lib. 42. Caeſar *in omnibus negotiis celeritate plurimum conſecutus eſt; neque ulla alia cauſſa fuit, cur omnes ea tempeſtate duces tantum rei bellicae gloria praecelleret.* FREINSH. *die peracta eſt* Flor. *ne una navis* Reg. Q.

Cap. VII.

Bellum Creticum.

Creticum bellum, ſi vera volumus noſcere, 1
nos fecimus, ſola vincendi nobilem inſulam
cupiditate. Faviſſe Mithridati videbatur: hoc pla-
cuit armis vindicare. Primus invaſit inſulam Mar- 2
cus Antonius, cum ingenti quidem victoriae
ſpe

De hoc bello Liv. Epit. 99. Euſeb. lib. temp.: Eutrop. 6, 4. Val. Max. 7, 6, 1. ext. Lege quae de Creta inſula ſcribunt Solinus, cap. 6. Plin. 4. 12. Diodor. 5, 64. &c. Plura Strabo, lib. 10. Virgil. Aen. 3, 104. Avienus:

. . . *Nutrix hinc Creta tonantis,*
Multa latus glebaeque ferax, &c.

Sic enim legendum eſt, non *glebam*. Camers.

1. *Si vera volumus noſcere*] Sic duo Pall. e. v. Naz. autem, *noſce*, ut videatur fuiſſe, *noſſe*. Verbum tamen *noſcere* eadem ſignificatione reperiri, ſupra, 1, 8, 6, exemplo Taciti demonſtravimus. Simile autem protulit noſter, ſupra 2, 18, 3. & infra, 3, 18, 1. ita apud Curt. 6, 3, 6. *ſi verum fateri volumus*. 7, 1, 28. *ſi verum audire vis.* ita apud Livium, 31, 18, 3. *inſuetus audire vera* Philippus. & 34, 2, 15. *ſi vera dicere volumus*. ita, *ſi verum audire velis*, Apulej. in apolog. *Si diſcuſſa opinionum caligine verum volumus.* Baro und. in Hiſt. Belg. ubi de Hornano injuria adfecto a Granvellano. Aures quippe hominum ita plerumque formatae ſunt, ut aſpera quae vera, nihilque niſi jucundum & adulatorium accipiant. Quo pertinet illud Agathonis, quod refert Athenaeus, 5, 13.

Εἰ μὲ φράσω τἀληθὲς, οὐχὶ σ' εὐφρανῶ·
Εἰ δ' εὐφρανῶ τί σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω·

Adde Cic. ad Brutum epiſt. 15. Freinsh. Ryck. *Si vera velimus noſcere*, & mox, *faviſſe Mithridati videbantur*. N. Heinſius malebat, *ſi vera volumus agnoſcere*, quod ſit, ſi vera volumus fateri. Graev. *Noſce* in Naz. pro *noſcere*, ut 1. 8. 6. in quibuſdam libris *noſcet*, pro *noſceret*. Hoc ex eo ortum credo, quod ſcribae non animadverterunt notam, quae ſaepe in MSS. ſuperſcribitur pro *re*. Dionyſio Voſſio ſuſpectum erat *noſcere*, & Tollius Fort. xxix. a mala manu eſſe putat: eo quod Flor. iii. 18. 1. dicit, *ſi verum tamen volumus*. Non dubium eſt, quin abeſſe potuiſſet, ut ſaepe apud alios. Vid. Gronov. ad Senec. Controv. xi. Sed non magis neceſſarium arbitror, ſi adſit, deleri, quam in iis, quae hic apud Freinshemium leguntur, *fateri*, *audire*, & *dicere*.

Nos fecimus] Similem Roman. iniquitatem arguit infra, 3, 9, 2. Freinsh. Sed tamen Creta, ut Plutarch. in Pomp. ſcribit, receptaculum & fons alter latronum erat. *Nobilem inſulam* non habebat Reg. Q.

Faviſſe Mithridati] Adde ſupra, 2, 11, 2. Bellum ut decerneretur Cretenſibus, jam dudum potentes quoſdam homines Romae laboraſſe, intelligas ex Cic. Verr. 2, 31. Freinsh.

2. *M. Antonius*] Cujus meminit Cicero, in Verrina quarta; & ſcribit Aſconius, iſto Cretenſi bello, morbo interiiſſe, nihil meliorem M. Antonio triumviro, de quo

Phaſelin, & Olympon evertit, Iſauronque ipſam arcem Ciliciae: unde, conſcius ſibi magni laboris,
5 *Iſaurici* cognomen adamavit. Non ideo tamen tot cladibus domiti terra ſe continere potuerunt: ſed ut quaedam animalia, quibus aquam terramque

lius] Ryck. *miſſusque Publius Servilius*, niſi quod pro *Publius* corrupte ſcriptum ſit *populus*. Mox idem: *nec mari ſubveniſſe*. editi, *nec mari ſubmoviſſe*, & quidem verius. GRAEV. Non editi ſolum, ſed etiam omnes alii ſcripti.

Servilius] Hiſtoriam praeter ſupradictos habent Sex. Ruffus. Val. Max. 8, 5, 6. Frontin. 3, 7, 1. Claudian. in Eutrop. 1, 2, 17. Eutropius plura, 6. 1. ÇAMERS. Cic. in Verr. 5, 26. *Unus plureis praedonum duces vivos cepit P. Servilius, quam omnes antea*, etiam ibidem addit de ejus triumpho. Hujus filiam, an neptem, duxit Auguſtus; Sueton. Aug. 62, 1. FREINSH. Suetonius ſcribit Auguſtum filiam Servilii ſponſam habuiſſe.

Leves & fugaces] Confer ſupra, 2, 2, 12. FREINSH. Turneb. III. Adverſar. 1. *myoparones* a *Paro* inſ. & *Myunte* urbe dictos putat. Magis placet ſententia Scaligeri ad Feſt. h. v. nomen accepiſſe a μῦς & *Paros* (a qua etiam navigia quaedam *parones* vocata fuere) eo quod anguſti & oblongi eſſent, qualia ſunt murium & muſtelarum corpora. Add. eumdem ad Auſon. Epigr. XXX. De his multa Savaro ad Sidon. VIII. Ep. 6. & Scheffer. II. de Milit. nav. 2. *Martia claſſis* eſt apta & inſtructa ad Martis opus, i. e. ad pugnas, quum piraticae ad praedandum, quam ad pugnandum aptiores eſſent. Manlius apud Liv. XXXVIII. 17. Romanos Gallograecis Aſiatica amoenitate mollitis opponens *Martis viros* vocat. *Vobis, mehercule, Martis viris, cavenda ac fugienda quamprimum amoenitas eſt Aſiae*. Ubi fortaſſis non pejus legatur *Martiis*. Flor. III. 3. 2. de Romanis, *Martius populus*.

Non incruenta victoria] Quod in cauſſa fuiſſe putat magni, nec immerito, nominis politicus, cur Pompejo bellum iſtud decerneretur. falſo. Idem enim Pompejus Lucullo, quo nemo Roman. incruentius vicerat, ſucceſſor miſſus eſt. quid autem Pompejum exciverit, memorat auctor, ſeq. mox numero 6. FREINSH.

5. *Phaſelin, & Olympum*] Urbes ſunt Lyciae maritimae & maximae, quae piratarum & praedonum ſemper domicilium & receptaculum fuerunt, & ea de cauſſa hoc bello etiam, & a Servilio, expugnatae & deletae ſunt. Strabo lib. 14. p. 457. Cicer. in Verrem, 4, 10. STADIUS. Adde Cic. in Verr. 1. 21. & Euſtath. ad Iliad. α. Salluſt. Hiſt. 1. FREINSH. Et Cellar. III. Geogr. Ant. 3. Ryck. Duisb. & v. e. *Phaſelim*. Fran. *Phaſelum*.

Iſauron] Quae poſtea *Claudiopolis*, a Claudio, qui eo coloniam deduxit. FREINSH. *Iſaurumque* Fran. Voſſ. 2. & nonnulli Vineti. *Iſauramque* Voſſ. 3. Claudiopolin coloniam a Claudio in Iſauriam deductam ſcribit Ammian. XIV. 8. Sed dubitari poteſt, an eodem loco fuerit, quo olim urbs Iſaurus. Eſt de ea apud Cellar. III. Geogr. 6.

Arcem Ciliciae] Florus Iſauriam fortaſſis Ciliciae adtribuit, ut vicinam, & auctore Stephano, inter Ciliciam & Lycaoniam ſitam: quemadmodum Auctor Epit. Liv. XCIII. P. Servilium Procoſ. *in Cilicia Iſauros* domuiſſe ſcribens, has regiones videtur confundere. Haud ſcio tamen an melius ſit *arcem Cilicum*, i. e. piratarum, qui omnes communi nomine *Cilices* dicebantur.

Ho-

que incolendi gemina natura eſt, ſub ipſo hoſtis receſſu impatientes ſoli in aquas ſuas reſiluerunt; & aliquanto latius, quam prius. Sic ille quoque 7
ante felix, dignus nunc victoria Pompejus viſus eſt, & Mithridaticae provinciae facta acceſſio.

Ille

Horum *arx* erat Iſauros, i. e. receptaculum & quaſi tutiſſimum perfugium, unde & facile excurſiones facere, & ſe adverſus hoſtes tueri poterant. Sic enim Latini utuntur voce *arx*. Liv. XXVIII. 3. *Ea* urbs *arx fuit Aſdrubali ad excurſiones circa in mediterraneos populos faciendas.* Et XXXIII. 14. *Eam urbem pro arce habiturus Philippus adverſus Graeciae civitates.* A Graecis *ὁρμητήριον* dici docet Caſaub. ad Polyb. 1. 17. Erat autem tota Iſauria & tunc, & diu etiam poſt id tempus, domicilium & receptaculum latronum. Vid. Duaren. Diſput. Anniverſ. 11. 12. Unde in Epit. Liv. *Iſauros* quoque potius pro piratis dici, quam Ciliciam & Iſauriam confundi puto.

Iſaurici cognomen] Val. Max. 8. 5, 6. *majorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adjecit.* De cognomentis hujuſmodi dictum aliquid ſupra, 1, 11, 9. p. FREINSH.

6. *Quaedam animalia*] Facit ad hoc quod ſcribit Plin. 9. Item in libro qui de admirandis in natura inſcribitur, & Ariſtoteli falſo adſcribitur: eſt enim non Ariſtotelis, ſed Theophraſti opus; ut ex citatione Plinii deprehendimus. Plinius enim, 9, 57. citat Theophr. in his quae habentur, cap. 61. & ſeqq. in eo libro. CAMERS. Hanc autem ſimilitudinem elegantiſſime uſurpat Heinſius, in laudatione Mauritii, pag. 26. FREINSH.

Aquam terramque incolendi] Ryck. *aquam terramque collendi.* leg. *colendi.* *Colere* enim veteribus ſaepe idem eſt quod *incolere*. Liv. XXIV. 49. *Maurusii extremi prope Oceanum verſus Gades colunt.* Juſtin. 11, 1. *Aegyptus autem nihilominus coli, niſi excluſo Nilo, non potuerit,* hoc eſt incoli, habitari. Plaut. Pſeud. 1, 2. *Hunccine hic hominem pati colere juventutem Atticam*, hoc eſt habitare hic. Sic & *cultor* pro incola Juſtino XLIII, 1. *Italiae cultores primi Aborigines fuere.* Phaedrus lib. 1. *Sus nemoris cultrix*, quae in nemoribus habitat. Recondita ſignificatio τοῦ *colere*, quam ignorarunt aut librarii, aut editores, locum hunc corrumpendi cauſſa fuit, ut notius *incolendi* ſupponeretur. Inferius recte RYCK. *quaſi portam obſeravit*, quod merito tuetur Salmaſius. GRAEV. Non volui, nec debui cum Amſtelodamenſibus unius libri ſcripturam contra omnes alios s. & e. admittere. *Incolere terram* nihilo deterius eſt, quam *colere*. Nec tam recondita eſt ſignificatio τοῦ *colere*, ut ignotior debeat haberi τοῦ *incolere*.

In aquas ſuas reſiluerunt] De hac gente Ammianus, 14, 5. *Atque (ut Tullius ait) ut etiam ferae monitae plerunque ad eum locum, ubi aliquando paſtae ſunt, revertuntur: ita omnes inſtar turbinis digreſſi montibus impeditis & arduis, loca petivere mari confinia.* FREINSH. Salmaſiani, Ryck. Voſſ. & Reg. Q. *reſiluerunt.* ceteri & v. e. *reſilierunt.* v. ſupr. 3. 12. Mox Reg. Q. addita gloſſa, *quam prius graſſabantur.*

7. *Sic ille quoque ante felix, dignus nunc victoria Pompejus viſus eſt*] Sententia hujus loci eſt inficeta & inſulſa, ſi non tranſpoſueris verba, ut a Floro fuerant poſita, & poſtea a librariis labefactata & perverſa. Inepta enim eſt conſecutio: *Ille ante quoque felix dignus nunc victoria videtur.* Si vis Flori manum videre, ſcribe: *Sic ille an-*

ſtes jus victoris exercuit: victisque Laſthene & Panare Cydoneae ducibus, victor rediit. nec quicquam amplius tamen de tam famoſa victoria, quam cognomen *Creticum* reportavit.

igitur ſic refingenda: *Cum ille res in Aſia gerens eo praefectum miſiſſet Antonium, in aliena provincia irriſui fuit;* aut potius pro *Antonium* legendum *Octavium;* ſic enim a Dione vocatur, ut notavit Freinshemius, & a Plutarcho, niſi ipſe Florus eſt hallucinatus. GRAEV. Non video, cur delendum ſit & quod habent omnes libri. Pro *eo quoque* Magl. & Fran. *eoque. quoque* abeſſe poteſt ſalva ſententia, ſed additum nihil ei officit. *Irritus* eſt in Voſſ. 1. & edd. quae primam ſequutae ſunt. *Inclitus* in aliis o. s. & v. e. Sequor numerum MSStorum. Pompejum *in aliena provincia inclitum* factum fuiſſe, ita potuit dicere, ut cap. 5. 21. *per omnia decus, & nomen, & titulos Pompejo ſuo fortuna quaerebat.* Et Pompejus, ſi non omnia, quae volebat, tamen quaedam in Creta adverſus Metellum effecit, & ſaltem partem aliquam gloriae illius in ſe tranſtulit, non tantum opinione Cretenſium, qui eum Metello praetulerant, ut Gruteri ſententiam interpretatur Rupertus, ſed etiam rebus ipſis: nam & captivos Duces triumpho Metelli ſubduxit. Vellej. II. 40.

Jus victoris] Amſtelodamenſes *jus victoriae.* Hoc nuſquam inveni niſi in quibuſdam Edd. Elzevir.

Laſthene & Panare, Cydonae ducibus] Ex iis, quae ſupra docuimus, *Cydoniae* ſcribendum. In altero Palatino, *Laſthene, Panace, Cydoce.* Quaſi tres eſſent ſimul duces. Male. SALM. Forte *Cydoneis ducibus*, inquit N. Heinſius. Sic *Cydoneae pharetrae, juvencae Cydoneae* Naſoni, Maroni *Cydoneum cornu.* deinde pergit: inconcinnum illud *victis victor rediit*, ut expungenda videantur *victor rediit.* Sic totus locus conſtituendus. *In hoſtes jus victoriae exercuit, victis Laſthene & Panare Cydoneis ducibus, nec quicquam amplius tamen de tam famoſa victoria, quam cognomen Creticum reportavit.* GRAEV. Hos Duces Cretenſium etiam Vell. II. 34. memorat. Ryck. Magl. & Berol. hic *Cydonae.* Fran. *Cydones.* A Duisb. & v. e. aberant omnia inter *exercuit*, & *nec quidquam.*

Victor rediit] *Redit.* SALM. Sic Nazar. & Edd. B. & P.

Nihil amplius, quam cognomen Creticum] Tamen etiam de Creta triumphavit Vell. II. 40. Flor. IV. 2. 9. *Cognomen Creticum* ut Liv. XXX. ult. *Africanum cognomen militaris prius favor, an popularis aura celebraverit, parum compertum habeo.* Valer. M. II. 10. 4. *Ut ſuperius cognomen Africanum capta* Carthago, *poſterius everſa Corneliae genti dedit.* Sueton. Galb. IV. *Mutato praenomine. nam & Lucium mox pro Servio uſurpavit.* Add. Gronov. ad Liv. I. 3. *Famoſum* Angel. Decembrius Polit. literar. Lib. III. ſcribit tantum turpe & infame denotare. Non diſtinxit tempora. recentiores Scriptores *famoſum* pro celebri in utramque partem dicunt; veteres vix aliter, quam in malam, ut *famoſa ſcripta, famoſi libelli.* Vid. Bernart. ad Stat. I. Silv. I. 67. Barth. ad Claudian. IV. de Laud. Stilic. 285. Withof. Specim. Gunther. pag. 42. & Reitz. de Ambig.

CAP.

CAP. VIII.

Bellum Balearicum.

Quatenus Metelli Macedonici domus bellicis 1 nominibus aſſueverat, altero ex liberis ejus Cre-

De hoc bello Epit. Liv. 60. De his inſulis lege quae ſcribunt Plinius, 3, 5. & Strabo, lib. 3. pag. 115. a Graecis enim *Baleares* dicuntur, a fundarum iactu, quibus homines iſti maxime utebantur. Auctor, Dionyſius poëta, verſu 457. Alio nomine *Gymneſiae* dicuntur, quoniam earum incolae nudi ſunt: γυμνὸς enim nudus appellatur. Plura ſcribit Diod. 5, 17, &c. CAMERS.

1. *Altero ex liberis ejus*] Magna eſt apud Florum *ἀνιστορησία*, quod Balearicum faciat Cretici fratrem, & utrumque Metelli Macedonici filium. nam Balearicus fratrem habuit L. Metellum Dalmaticum, a Dalmatia devicta cognominatum: ita ut funus Macedonici patris a duobus filiis triumphalibus elatum fuerit. ſed Creticum, cujus ſuperiore bello cognomen a Creta devicta ſumptum eſt, fuiſſe L. Metelli Dalmatici filium, Macedonici nepotem, ex tab. Capitol. veriſimile eſt. ita ut hic ſexaginta annorum intervallo in tempore digerendo ex nominum confuſione aberratum ſit. Auctores Strabo libro tertio: Epit. Liv. 60. Oroſius, 5, 13. Plinius, 7, 44. Vellejus, Valerius Maximus. Hactenus Stadius. Pro Floro dixerim, liberorum appellatione etiam nepotes & pronepotes, ceteroſque deſcendentes, contineri. ut in l. 220. de V. S. FREINSH. Q. Metellum Creticum filium L. Metelli Dalmatici, huic autem patrem fuiſſe Q. Metellum Macedonicum etiam Panvinius & Sigonius in Faſtis ad A. V. IↃCXXXVI. IↃCXXXVII. & IↃCLXXXIV. exiſtimarunt. Eos falli oſtenderunt Rupert. ad h. l. & ad Valer. M. VII. 1. & Noris. Cenotaph. Piſan. Diſſ. 1. cap. 5. e fragmento Faſtorum triumphal. apud Gruter. CCXCVIII. 3. in quo Metellus Dalmaticus L. F. vocatur, non Q. F. quod fuit Metelli Macedonici praenomen. Patrem autem Metelli Dalmatici fuiſſe L. Metellum Calvum, Q. Metelli Macedonici fratrem. Creticum porro non fuiſſe filium Macedonici in confeſſo eſt. Nepotem illius fuiſſe conſentiunt docti: ſed quisnam e quatuor filiis Macedonici ei pater adſignandus ſit, ignorare ſe fatetur Noriſius. Erravit igitur haud dubie Florus, quum Creticum filium facit Macedonici, & Balearici fratrem. Idque etiam obſervarunt Manut. ad Cicer. 1. ad Attic. 19. & Perizon. Animadv. c. 11. p. 72. Nec puto eum cum Vineto & Freinshemio defendi poſſe e *l.* 220. *D. de V. S.* Nam quod Leges certis in caſibus conſtituerunt, ut *filiorum* & *liberorum* vocabulo etiam nepotes, pronepotes, ceterique deſcendentes contineantur, quos Lex XII. Tabular. appellatione ſuorum comprehendit, id non ad omnia proferri, nec ubique, certe non in ſimplici & hiſtorico ſermone, locum habere poteſt. Ferri forſitan ea interpretatio poſſet, ſi Florus Creticum & Balearicum pro nepotibus Macedonici habuiſſet. Sed ſi quis conjungat nepotem & filium, ut hic ex ſententia Vineti & Freinshemii factum eſt, plane abſurdum videtur voce *liberorum* ſic uti, ut ea uno loco nepos, altero filius deſignetur. Omni-

Cretico facto, mora non fuit, quin alter quo-
2 que *Balearicus* vocaretur. Baleares per idem tempus inſulae piratica rabie corruperant maria. Homines feros atque ſilveſtres: mireris auſos a
3 ſcopulis ſuis ſaltem maria proſpicere. Aſcendere etiam inconditas rates, & praenavigantes ſubin-
4 de inopinato impetu terruere. Sed quum venientem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent, praedam putantes, auſi etiam occurrere: & primo

Omnino veroſimile eſt Florum Creticum & Balearicum habuiſſe pro fratribus, & Macedonici filiis, eo quod Balearicum, qui Macedonici filiorum natu maximus fuit, Cretico poſtponit, & Balearici cognomen accepiſſe dicit, poſtquam alter ex liberis Macedonici Creticus adpellatus fuerat: in quo intolerabilis eſt ἀνιστορησία. Nam Balearicus triumphavit de Balearibus A. V. IↃCXXXII. Creticus Cos. fuit A. V. IↃCLXXXIV. & poſt Conſulatum in Cretam miſſus in ea, Eutropio auctore, in tertium annum bellum geſſit. *Quoque* non eſt in Reg. Q. Berol. Magl. Duisb. & v. e.

2. *Per idem tempus*] Mallet Lipſius, *per id tempus*. GRAEV. Ita Reg. Q. *Idem tempus* non poteſt accipi de alio, quam quo Servilius, Pompejus, & Metellus, quorum res geſtas ſupra expoſuit, bellum geſſerunt cum piratis. Nec aliam interpretationem admittit *id tempus*. Hoc quidem repugnat rationi temporis. Sed Florum exiſtimaſſe bellum Balearicum poſt illa ſuperiora geſtum eſſe, argumento eſt, quod illorum hiſtoriam prius exſequitur, & quod in hoc cap. Metellum Balearicum cognomen accepiſſe dicit poſt Creticum.

Inſulae] Vox iſta non videtur genuina; ſenſus certe ejecta ea longe fiat venuſtior. FREINSH. Freinshemii judicium probant Perizon. ad h. l. & Toll. Fortuit. XXIX. Mox Salmaſius e ſuis adnotarat *maria corruperant*. Sic etiam Ryck. Berol. Magl. Duisb. Fran. & v. e. & mollius videtur. vulgatum paullo aſperius eſt. Tollius emendat *corripuerant*, ex I. 9. 8. & IV. 2. 3. Strabo Lib. III. p. 167. indicat non ſatis juſtam fuiſſe hujus belli cauſam. Nam quum perditi quidam e Balearibus ſocietatem feciſſent cum piratis, e paucorum ſcelere crimen publicum gentis factum, & Balearibus bellum inlatum fuiſſe.

3. *Inconditas rates*] Vide Zonar. tom. 2. pag. 92. FREINSH. *Incond. naves* Pal. 1.

Praenavigantes] Pro *praeternavigantes*. Sic Senec. III. de Ira 22. Valer. M. aliique. Similia ſunt *praelabi*, *praevehi*, & alia hujus generis, de quibus vid. quos laudat Clariſſ. Burmannus ad Petron. XCIX. Ryck. *pernavigantes*. Hoc confirmat conjecturam Rutgerſii c. XIV. Venuſin. Lect. in Caeſare III. B. C. 26. ex eo, quod ibi in vett. libris eſt *pervehuntur*, legentis *praevehuntur*, pro quo in vulgatis eſt *praetervehuntur*. Vid. ibi Clar. Oudendorp.

Inopinato impetu terruere]. Ryck. *inopinato impetu terrere*. poſſis explicare, ſed vulgata vera eſt. GRAEV. Conſentiunt cum Ryck. Pal. pr. Flor. Berol. Duisb. & v. e. Deinde Schefferus legit *Et cum venientem*.

4. *Ingenti lapidum ſaxorumque nimbo*. Ryck. *ingenti lapidum ſaxorum nimbo*. Videtur *lapidum* eſſe interpretatio τ. *ſaxorum*, & ex mar-

mo impetu ingenti lapidum ſaxorumque nimbo claſſem operuerunt. Tribus quiſque fundis prae- 5
liatur. Certos eſſe quis miretur ictus, quum haec ſola genti arma ſint, id unum ab infantia ſtudium? Cibum puer a matre non accipit, niſi quem, ipſa monſtrante, percuſſit. Sed non diu 6
lapidatione terruere Romanos: poſtquam comminus ventum eſt, expertique roſtra, & pila venientia, pecudum in morem clamore ſublato petie-

margine irrepſiſſe in contextum. Mox idem codex bene, *niſi quem ipſa monſtrante percuſſerit*. GRAEV. *Lapides* & *ſaxa* jungi poſſunt per ſynonymiam, quae figura frequens eſt Floro. Nam inter *lapidem* & *ſaxum* ſaepe non multum intereſt. Tacit. I. A. 27. *Simul ingruunt, ſaxa jaciunt. jamque lapidis ictu cruentus.* Si diſcrimen, quod Grammatici quidam inter haec ſtatuunt, ſequimur, *lapides* poſſunt eſſe minores, *ſaxa* majora. Nam Diodor. Sic. Lib. V. p. 207. ſcribit, Baleares fundis lapides multo majores, quam ullos alios, jacere, idque tam valido ictu, ut catapulta emitti videantur. Ita quoque haec diſtingui videntur *in l.* I. §. 17. *D. de SCto Silan. vel ſaxo, vel fuſte, vel lapide percuſſum.*

Nimbo] Vid. *Indic.* Liv. XXXVI. 18. *Fundis, velut nimbum, glandes inferebant. Grandinem* vocat XXVII. 37. de Balearibus agens: *tanta vis lapidum creberrimae grandinis modo in propinquantem jam terrae claſſem effuſa eſt.* Eadem metaphora *nimbus arenae, florum, verborum*. Vid. Gevart. ad Stat. I. Silv. 2. 21. & V. 3. 103.

5. *Tribus fundis*] Quae tam ad Baleares noſtros, quam alias funditorum nationes, attineant, invenias apud Lipſium, Poliorc. 4, 2, & 3. FREINSH. Longa funda uſos ad ictus longius dirigendos, brevi ad propinqua ferienda, & mediocri ad mediocres miſſus, ſcribit Strabo l. d. Baleares fundarum uſum reperiſſe tradit Serv. in Virg. I. Georg. 309. Verius Strabo, eos artem illam magnopere exercuiſſe, ex quo Phoenices inſulas illas occuparunt. Vid. Bochart. I. Chanaan. 35. Quod Vir Doctus ad Strabon. Lib. VIII. p. 357. adnotavit, Florum hic tradere fundam a Balearibus inventam eſſe, quomodo in hoc loco invenire potuerit, non intelligo.

Certos ictus] Quales Liguſticis funditoribus tribuit Ariſtot. mirab. cap. 77. FREINSH. Fundas olim ſola arma Balearibus fuiſſe, deinde eos etiam aliis, ſed tamen plurimum funda uſos, auctor eſt Liv. XXVIII. 37. *Gentis arma* Voſſ. I.

Cibum puer a matre non accipit] Vegetius, I, 16. Lycophron Caſſandra:

> Οὐ γάρ τις αὐτῶν ψίεται πύργον γνάθῳ,
> Πρὶν ἂν κρατήσῃ ναστὸν εὐστόχῳ λίθῳ
> Ὑπὲρ τράφηκος σῆμα κείμενον σκοπῶ.

Idem hoc Tartaris adſcribit Bonfinius, Decad. 2. lib. 8. & Specula Suecorum, cap. 18. Lapponibus autem Damianus a Goës, in deſcriptione Lapponiae. FREINSH. Idem de pueris Balearum eſt apud Diodor. Sic. l. d. Ryck. *percuſerit*, pro *percuſſerit*, quod eſt in Reg. Q. Nec tamen illud cum Amſtelodamenſibus contra omnes alios libros recipere volui.

6. *Expertique roſtra, & pila venientia*] *Tὸ venientia* corruptum videtur

tierunt fugâ litora: dilapſique in proximos tumulos, quaerendi fuerunt, ut vincerentur.

videtur. an *ſaevientia* aut *ingruentia?* Sic Nicol. Heinſius. GRAEV. Etiam Ruperto ſuſpectum erat *venientia*, qui conjiciebat *vehementia* e Liv. IX. 19. Non moveo vulgatum. Virgil. VII. Aen. 498.

..... *Actaque multo*
Perque uterum ſonitu, perque ilia venit arundo.

Et IX. 411.

... *Haſta volans noctis diverberat umbras,*
Et venit adverſi in tergum Sulmonis ....

Add. ibi Cerd.

Dilapſique in proximos tumulos] Ryckianum codicem qui copulam omittit, hic quoque praetulerim vulgato. ſed & diſtinguendum cum illo. *Clamore ſublato petierunt fuga littora. Dilapſi in proximos tumulos quaerendi fuerunt ut vincerentur.* GRAEV. Voſſ. 3. *elapſique.*

Quaerendi fuerunt ut vincerentur] Vide ſupra, 2, 3, 6. FREINSH.

CAP. IX.

Expeditio in Cypron.

1 ADerat fatum inſularum: igitur & Cypros re-
2 cepta ſine bello. Inſulam veteribus divitiis abundantem, & ob hoc Veneri ſacram, Ptole-

maeus

Quod hoc capite continetur, habetur abunde a Plut. in vita Catonis junioris. Meminit abbreviator Livii, lib. 104. CAMERS.

1. *Aderat fatum inſularum*] Eodem redit illud ſupra, 2, 16, 1. *Quaſi ſeculum illud everſionibus urbium curreret.* FREINSH.

Cyprus] Plerique ſcripti *Cypros*, ut ſupr. I. 18. quidam *Tarentos*, II. 6. *Saguntos.* II. 16. & 17. *Corinthos*, & III. 6. *Olympos* & *Iſauros.* Sic ſaepe & apud alios. Vid. Gronov. ad Senec. Herc. Fur. v. 334. & Thyeſt. 117. Pier. ad Virg. II. Aen. 21.

2. *Veteribus divitiis abundantem, & ob hoc Veneri ſacram*] Non video quaenam haec aſſertionis ratio ſit: dives eſt, ergo Veneri ſacra; potius Junoni fuiſſet. apparet ergo legendum *adhoc*, id eſt, inſuper, quo verbo & alias utitur. *Veneri* vero *ſacram*, ſicut & Camers notavit, ideo fuiſſe putant, quod mos eſſet Cypriis virgines ante nuptias proſtituere, ut dotalem pecuniam quaererent. Juſtin. 18, 5, 4. quem ab ipſa Venere inſtitutum Lactantius, 1, 17. aſſerit. Sed hic mos cum & aliis gentibus fuerit, ut citato Juſtini loco Berneccerus indicat; magis ideo Veneri ſacra dicta fuit haec inſula, quod ibi praecipuo honore coleretur: quod praeter alia notiora, etiam ex Tacito,

maeus regebat. Sed divitiarum tanta erat fa-

ma,

cito, 3, 62, 7. claret. Hinc etiam *Cypris*, & *Cypris*, creberrime vocatur Poëtis. Hoc enim magis crediderim, quam quod Annal. tom. 1. Inſulam a Dea nominatam Zonaras prodit. FREINSH. Lipſius ingenioſe legendum conjiciebat, quod & doctiſſimae foeminarum incidit, *inſulam veteribus deliciis abundantem*. Quia hoc videtur ratio poſcere, quam ſubnectit: *& ob hoc Veneri ſacram*. Nam haec aſſertio annon claudicabit? *Dives eſt, ideo Veneri ſacra eſt*. Hoc etiam Freinshemius ille pereruditus animadvertit, qui conjicit legendum eſſe: *& adhoc Veneri ſacram*. Cui aſſentior, non ſolum quia codicis Ryckiani veſtigia eo ducunt, in quo ſcribitur: *ab hoc Veneri ſacram*, ſed & quia quid *veteres deliciae* ſibi velint non intelligo. Si Florus voluiſſet delicias inſulae laudare, non addidiſſet *veteres*, id enim abſurdum eſt. Nec Romani tam delicias captabant, quam divitias, qui voluptarias poſſeſſiones ſociis relinquebant, utiles vero & fructuoſas ſibi vindicabant. De Romanorum avaritia non repeto querelas, quae apud ipſos Romanos ſcriptores paſſim reperiuntur, & dudum congeſſere belli homines. Non poſſum etiam Ruperti conjecturam hic praeterire, qui putat verborum ordinem hujus loci librariorum vitio eſſe perturbatum, qui ſic debeat componi: *Inſulam Veneri ſacram, & ob hoc veteribus divitiis abundantem, Ptolemaeus regebat*: quia divitias has Cyprias pepererint anathemata & dona Regum & gentium, quod cum ex Tacito, tum aliis ſcriptoribus aſſerit. Non inepte hercle, nec invenuſte. Sed quia tamen a veterum codicum ſcriptura longius abit haec ſuſpicio, Freinshemianam ſententiam magis probo. Non deliciis inſulae, ſed divitiis fuiſſe ſollicitatos Romanos ſequentia clamant. Ideo enim divitiarum toties meminit Florus hoc perbrevi capite, ut oſtendat ſolas divitias cauſſam fuiſſe hujus belli. Sic enim rationem init. Quamvis Veneri eſſet ſacra Cyprus, quamvis a Ptolemaeo ſocio regeretur, tanta tamen erat divitiarum ejus fama, ut victor gentium populus Romanus, qui donare regna conſueverat, illam invaſerit ſine ulla juſta cauſſa, & propter has opes ſocii vivique Regis hereditatem contra jus faſque confiſcarit. Inde majores opes Romanum in aerarium ex hac inſula importatas eſſe ait, quam ullo alio triumpho. Florus hallucinatur. Verius enim Strabo lib. XIV. odio Clodii in Regem Ptolemaeum hoc tribuit bellum, qui a piratis captum Clodium voluerit redimere. Quamvis faces populo ad hanc legem jubendam, qua confiſcatio bonorum Ptolemaei mandabatur, ſubdiderit divitiarum fama & cupiditas. Ptolemaeus autem iſte fuit Ptolemaei Auletae, qui & Dionyſius dictus eſt, frater, Ptolemaei Soteris, qui & Lathurus appellabatur, filius. Solebant autem filii natu minores a Regibus Aegypti mitti in Cyprum, ut illam inſulam regerent, cum natu majores Aegypto praeeſſent. GRAEV. Si priore loco retinetur *divitiis*, vix poteſt locum habere *ob hoc*. Non incommode in mentem venit Freinshemio *ad hoc*: nam *ad* & *ob* facile permutari poſſunt, ut hoc cap. n. 4. Et probat etiam Clar. Burm. ad Ovid. VI. Metam. 459. Nec tamen contemnendam puto conjecturam Lipſii, quae etiam confirmari poteſt e Valer. M. qui IV. 3. 2. *fertiliſſimas deliciarum tot egregias urbes* Cypri dicit; quemadmodum Flor. I. 18. 27. *Tarentinas delicias*. Verum quidem eſt, Romanos non tam petiviſſe delicias, quam divitias aliorum. Sed dici poteſt Florum prioribus verbis non reſpicere ad cupiditatem Romanorum; ſed ipſam inſulam deſcribere, ac dein-

ma, nec falſo, ut victor gentium Populus, & donare regna conſuetus, Publio Clodio Tribuno duce, ſocii vivique regis confiſcationem manda-
4 verit. Et ille quidem ad rei famam veneno fata prae-

de de avaritia Romanorum dicere. Idque etiam indicat particula *ſed*, a qua ſequens periodus inchoatur, quae ibi non ſatis apte ponitur, ſi in ſuperioribus relinquatur *divitiis*, pro quia, eo retento, convenientius erat &, quod eſt in Nazar. Voſſ. 3. & vett. edd. praeter primam. Nec video cur magis abſurdum ſit *veteres delicias* dicere, quam *veteres divitias*. In ſcriptura Cod. Ryck. quae etiam eſt in Voſſ. 3. & Ed. Junt. non multum praeſidii eſt conjecturae Freinshemii, nam *a* & *o* ſaepiſſime confunduntur, ut ſupr. hoc lib. c. 2. n. 2. de quo etiam Salmaſius monet ad III. 3. 18. Nec ſine exemplo eſt permutatio harum vocum in MSS. Vid. ſupra ad I. 18. 27. & Burm. ad Ovid. XIII. Metam. 831. Ptolemaeum hunc patruum fuiſſe Cleopatrae, eſt ap. Strab. Lib. XIV. in fin. Patrem Cleopatrae *Dionyſum* habuiſſe cognomen, non *Dionyſium*, ut vulgo plerique ſcribunt, oſtendit Spanhem. de Uſu & Praeſt. Numiſm. Tom. 1. pag. 435. Ryck. Duisb. Franc. & v. e. *Ptolomaeus*. Id rectum putat, & ita ſemper in Vett. MSS. eſſe, ſcribit Bongarſius ad Juſtin. XXVI. 1. Sed mihi non perſuadet.

3. *Divitiarum tanta erat fama*] Haec igitur haud dubie cauſſa fuit ejus rei, quamvis excuſent alii, & in Ptolemaeum Clodiumque rejiciant, ut Strabo extr. lib. 14. Vellej. 2, 45, 8. Dio, lib. 38. Sed Clodio eam privatim fuiſſe cauſſam non negem: populo Rom. quae alia niſi divitiarum cupido? nec enim latet Rom. eo tempore avaritia, quam exprimit Galgacus, apud Tacit. Agr. 30, 10. *Romani, ſi locuples hoſtis eſt, avari: ſi pauper, ambitioſi*. Improbant certe factum illud ſummopere Cicero pro domo, cap. 8. Ammianus Marcell. 14, 27. Ruffus, cap. 13. FREINSH. Multis exitio fuerunt nimiae divitiae. Philippus apud Stobaeum a Byzantiis interrogatus, cur nulla injuria affectus ipſos obſideret, reſpondit: ſtolidos eſſe, & ſimiles illis, qui formoſam alterius uxorem frequentius & laſcivius accedentes, cur id facerent, rogarent. GRAEV.

Victor gentium Populus] Ryck. *Victor gentium populus Ro.* IDEM. *Romanus* gloſſam eſſe arbitror. Nam ſolet hoc plerumque in hac formula omittere Florus. Vid. infr. cap. 13. n. 2. & cap. 14. n. 3. Sic mox in eod. Ryck. *Porcius Cato Uticenſis*: ubi itidem poſtremam vocem eodem loco habeo.

Donare regna conſuetus] Ejus rei non unum occurrit exemplum in Romana hiſtoria; quae haud parca manu cumulavi ad illa Tacit. 4, 5, 5. *Mauros Juba rex acceperat, donum pop. Rom.* quatenus autem donatio iſthaec eis lucroſa fieret, prodidimus large etiam ad ejuſdem Taciti Agric. 14, 2. GRUTERUS. Adde Manlii verba apud Liv. 38, 47, 13. Porro videatur auctor noſter imitatus Cicer. pro Sextio, cap. 26. Ille enim ita: *ut ſedens cum purpura & ſceptro, & illis inſignibus regiis, praeconi publico ſubjiceretur: & imperante pop. Romano, qui etiam bello victis regibus regna reddere conſuevit, rex amicus, nulla injuria commemorata, nullis repetitis rebus, cum bonis omnibus publicaretur.* FREINSH.

Socii vivique regis confiſcationem] Cicer. pro Sext. XXVII. de hoc Rege: *Vivus, ut ajunt, & videns cum victu ac veſtitu ſuo publicatus. Confiſcationem Regis* pro bonorum Regis dicit, ut Cicer. l. d. & pro Dom. c. VIII. *Rex eſt* pu-

praecepit. ceterum Porcius Cato Cyprias opes 5
liburnis per Tiberinum oſtium invexit. quae res latius aerarium populi Romani, quam ullus triumphus, implevit.

publicatas; & Suet. Tiber. XLIX. *Syriae & Graeciae Principes conſiſcatos.*

4. *Ad rei famam veneno fata praecepit*] Canidium, familiarem ſuum, in Cyprum praemiſerat Cato, qui Ptolemaeo, ut ſponte legi Clodiae cederet, perſuaderet: daturum ipſi Pop. Rom. Veneris Paphiae ſacerdotium; quod ut opulentiſſimum, ita praecipuae dignitatis apud Cyprios habebatur. Rex hauſto veneno ab ea contumelia ſeſe liberavit. Stadius ex Plut. Caton. Utic. cap. 48. &c. Vide etiam Dionem, lib. 39. & Val. Max. 9, 4. ext. FREINSH. Duisb. & v. e. perperam *ob rei famam*. Liv. XXVI. 19. *ad famam adventus ejus*. Flor. III. 10. *ad nuncium*. Add. ſupr. II. 6. 5. & IV. 11. 4. Pro *praecepit* v. e. etiam male *percepit*: quo modo ſaepe quoque in aliis peccarunt ſcribae. Vid. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Helen. 107. ad Valer. Flacc. IV. 341. & 751. & Broekhuſ. ad Propert. IV. 2. 11.

5. *Cyprias opes*] Confectam pecuniam 7000. talentorum ſcribit Plut. Cat. cap. 54. Lucanus certe inter maximas pop. Rom. ope recenſet, 3, 164.

Quod Cato longinqua vexit ſuper aequora Cypro.

FREINSH. De liburnis multa Graevius ad II. 6. 49. *Liburnas* ea aetate vocatas, quae ante triremes, quadriremes, quinqueremes dicebantur, docet Scheffer. II. de Milit. Nav. 2.

Quae res latius aerarium populi Romani, quam ullus triumphus implevit] Pro *latius* Lipſius *laetius*, perperam. Sed malit Nic. Heinſius *cumulatius*, aut *lautius*. Noſter tamen lib. IV. cap. 2. *ut latius vinceret Caeſar.* ſed ita & *late victor* dicitur. GRAEV. Sic apud alios *late poſſidere, tenere, regnare*. Vid. *Indic.* in *late*, & Burmann. ad Petron. LXXXII.

CAP. X.

Bellum Gallicum.

1 ASia Pompeji manibus ſubacta, reliqua, quae reſtabant in Europa, fortuna in Caeſarem
2 tranſtulit. Reſtabant autem immaniſſimi gentium Galli, atque Germani, & quamvis toto orbe diviſa, tamen qui vinceret, habuit Britannia. Primus Galliae motus ab Helvetiis coepit: qui

Quae hoc capite continentur, ſcribit Livii abbreviator, lib. 103. & ſeqq. Plutarch. Caeſare, cap. 26. &c. Sueton. Caeſ. cap. 25. Appianus, in Celtico, Lucanus, in primo, & latius Caeſar ipſe, in ſeptem libris ſuorum commentariorum de bello Gallico. Geſta Caeſaris compendioſe, more ſuo, lege ex Plin. 7, 25. Non obſcura ſunt quae Eutropius, Oroſius, ceteri ſcribunt. CAMERS.

1. *Reliqua, quae reſtabant*] Unus Palat. *reliquas*. alter *reliquias*. optimus omnium Nazarian. *reliqua*. inviti haec minuta perſequimur, & maxime cum feſtinamus. SALM. *Reliqua* etiam Ryck. Regg. Voſſ. 3. & edd. vett. poſt primam, quae cum ceteris ſcriptis habet *reliquias*.

2. *Immaniſſimi gentium*] Pleni hoc elogio auctorum libri. unicum adſcribam Hegeſippum, 2, 9. *Galliarum incolae, populi naturâ feroces.* & mox: *immanes Germani, qui magnitudine corporum, & contemptu mortis, ceteris validiores.* FREINSH. Add. Flor. I. 13. 4. & III. 2. 5.

Et quamvis toto orbe diverſa, tamen] *Finis erat orbis ora Gallici litoris, ni Britannia inſula, non qualibet amplitudine, nomen pene alterius orbis mereretur.* Solin. cap. 35. Virg. Eclog. 1, 67.

Et penitus toto diviſos orbe Britannos.

Claudianus, de laud. Stilicon. 3, 149.

Vincendos alio quaeſivit in orbe Britannos.

CAMERS. Appianus, in Praefatione: *Brit. inſula, quae prae magnitudine videri poſſit alia terra continens.* Hegeſippus, loco modo citato: *Britannia extra orbem poſita, ſed Rom. virtute in orbem redacta. Quos aetas ſuperior ignoravit, didicit Rom. victoria.* Ex hac ratione D. Hieron. ad Gerontiam, ſub fin. *extremos hominum* vocat *Morinos*. Si tamen Saxoni, & Alberto Cranzio, Norvagiae 1, 28. credimus, diu ante Romanos Britanniam irrupere Dani, aliique Septentrionales, ut Romani eam ſibi primitus cognitam falſo glorientur. FREINSH. Haec in ſcriptis & vett. edd. aliter leguntur. Nazar. Ryck. & Voſſ. 3. *diviſi*, Pal. 1. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *diviſam*, Pal. 2. *diviſa*. deinde Fran. & Voſſ. 3. *quam vinceret*, & omnes, praeter Voſſ. 3. *Britanniam*. Ryck. etiam *diviſi Britbani t. qui v. h. Britaniam*. Tollius e ſuis nihil adnotarat. Edd. B. & P. *diviſi* & *Britannia*. J. *diviſi* & *Britaniam*. Vulgatam primum in Sab. ac deinde Ald. Camert. & Stad. inveni.

I

Se

qui Rhodanum inter & Rhenum ſiti, non ſuffi-
cientibus terris, venere ſedem petitum, incenſis
moenibus ſuis. hoc ſacramentum fuit, ne redi-
rent. Sed petito tempore ad deliberandum, 3
quum inter moras Caeſar, Rhodani ponte re-
ſciſſo, abſtuliſſet fugam, ſtatim bellicoſiſſimam
gentem ſic in ſedes ſuas, quaſi greges in ſtabula
paſtor, deduxit. Sequens longeque cruentior 4
pugna Belgarum, quippe pro libertate pugnan-
tium. Hic quum multa Romanorum militum
inſignia, tum illud egregium ipſius ducis: quod,
nu-

Sedes petitum] *Sedem* manuſcripti cum vetuſta editione. SALM. Ryck. cum aliis *ſedem*. inferius idem quoque codex, *Edui de incurſionibus eorum querebantur*, pro *Haedui*, firmans veram lectionem a Salmaſio revocatam. Sed ejus codicis auctoritate delevi etiam *τὸ enim*. GRAEV. *Sedem* Naz. Pal. 1. (apud Salmaſ. ſed Gruter. Pall.) Flor. Magl. Duisb. Voſſ. 2. Regg. Fran. & v. e. *Sede* Voſſ. 1. *Sedes* Pal. ſec. Berol. Voſſ. 3. & aliae edd. vett. & ſic ſolet Florus. vid. 1. 1. 14. III. 3. 1. mox hoc cap. n. 3. & infr. cap. 13, 5. Quid ſit, quod dicit *non ſufficientibus terris*, intelligi poteſt e Caeſ. 1. B. G. 2.

Moenibus ſuis] Forte ſic leg. in Petronii Carmine, de bello civili, verſu 282. FREINSH. Sed lege Clar. Burm. ad Petron. c. CXXIV. *Moenia* hic pro urbibus. Vid. ad 1. 4. 2.

Sacramentum] Vid. *Indic.* Gronov. ad Quintilian. Declam. CCCXIX. & Burm. ad Declam. XVII. in fin.

3. *Abſtuliſſet fugam*] Non ſcio, quam *fugam* dicat. Nam Caeſar non ideo pontem Rhodani reſciderat, ut Helvetiis facultatem fugiendi adimeret, ſed ut eos tranſitu fluminis in fines Allobrogum prohiberet. Caeſ. 1. B. G. 7. Ryck. *ponte reciſo*, Voſſ. 3. *reſciſo*. vid. ſupr. 1. 10. 4.

Quaſi greges in ſtabula paſtor deduxit] Eadem ſimilitudine utitur Juſtinus, 8, 5, 7. FREINSH. Praeſtat *reduxit*, ut ſentit N. Heinſius. GRAEV. Et Perizonius ad h. l. qui non viſa conjectura Heinſii ita emendaverat, adſcriptis locis Livii XLIII. 10. *Ad Lychnidum reliquias cladis reduxit*. XLV. 42. *Qui obſides in Thraciam reduceret*. Et Valer. M. IV. 1. ext. 4. *Thraſybulus populum Athenienſem ſedes ſuas relinquere coactum in patriam reduxit*. Et ſic Gronovium in Liv. XXV. 7. pro *deducti* reſtituiſſe *reducti*, & XL. 41. *reduxit* pro *deduxit*. *In aedes s.* Pal. 1. *in edes s.* Voſſ. 2. Vid. 1. 7. 9. *deduxit, & atroci praelio commiſſo muro cinxit*. Voſſ. 3.

4. *Sequens longeque cruentior*] Quidam libri novum caput hic incipiunt, *De Bello Belgarum*, & ſine copula legunt, *ſequens longe cruentior*. SALM. Pal. poſter. hic incipit novum caput. Copula *que* eſt in Nazar. Ryck. Regg. Voſſ. & Flor. Libri Vineti, reliqui ſcripti & v. e. eam non habent. Tollius Fortuit. XXIX. delet vocem *pugna*, tamquam gloſſam, & ex iis quae paullo ante leguntur, *primus Galliae motus ab Helvetiis coepit*, ſupplet *motus*. Nihil tentandum arbitror contra libros, nec ſcio, quam bene dicatur *cruentus motus*.

nutante in fugam exercitu, rapto fugientis e manu ſcuto, in primam volitans aciem, manu praelium reſtituit. Inde cum Venetis etiam navale bellum: ſed major cum Oceano, quam cum ipſis navibus rixa. quippe illae rudes & informes, & ſtatim naufragae, quum roſtra ſenſiſſent. ſed haerebat in vadis pugna, quum aeſtibus ſolitis cum ipſo

Belgarum] Ex verbis Flori hic poſitis, item Caeſ. comment. 2, 17, &c. rurſus ex Val. Max. 3, 2, 19. item ceteris, deprehendimus, hunc locum inſigniter depravatum, ut non *Belgarum* legendum ſit, ſed *Nerviorum*. ait enim hic Florus: *In hac pugna multa Rom. inſignia fuiſſe, tum illud egregium ipſius ducis, quod nutante in fugam exercitu, &c.* Hoc autem non in pugna cum Belgis, ſed cum Nerviis, accidiſſe, ſcribit Caeſar, & Val. Max. Accedit ad hoc, quoniam Belgae facili pugna a Caeſare ſuperati ſunt. Lege Caeſ. de bell. Gall. 2, 10, &c. & Livium, lib. 104. CAMERS. Sed videtur oblitus ille, Nervios ex Belgis eſſe. VINET. *Nerviorum* eſt in Ald.

Nutante] Inclinante. Claudian. de Bell. Get. 595.

Totaque praeciſo nutaſſent agmina cornu.

Sueton. Caeſ. IV. *Nutantes ac dubias civitates retinuit in fide.* *In fugam* Flor. Voſſ. 3. & Berol. *in fuga* ceteri ſcripti, Edd. V. S. P. & J.

Rapto fugientis e manu ſcuto, in primam volitans aciem] Similia Caeſaris facta, apud Val. Max. 3, 2, 19. Sueton. 62, 1. & noſtrum infra, 4, 2, 82. FREINSH. Et de Auguſto Flor. IV. 12. 7. *Manu praelium reſtituit*, poſſet exponi e Sueton. l. d. *Inclinatam aciem ſolus ſaepe reſtituit, obſiſtens fugientibus, retinensque ſingulos, & contortis faucibus convertens in hoſtem.* Sed potius puto cum Freinshemio in *Ind.* Ryckio, & Perizon. ad h. l. idem eſſe, quod pugnando; ut Florus dicat eum cominus pugnando, & militis etiam, non ducis modo, officio fungendo praelium reſtituiſſe: ſic *manu ſternere*, pro cominus gladio ferire, Virgil. IX. Aen. 702. Et *manu fortis*, *manu promtus* ap. Cornel. Nepot. & alios eadem ſignificatione.

5. *Major cum Oceano*] Sic infra, 4, 2, 75. FREINSH. Deſcribit hoc bellum Caeſar III. B. G. 8. & ſeqq.

Naufragae] *Laceratae* ſupr. II. 2. fin. Ovid. Ep. Phyll. v. 16.

Merſa foret cana naufraga puppis aqua.

& I. Art. 412.

Vix tenuit lacerae naufraga membra ratis.

Senſiſſent, ut ſupr. III. 2. 3. *Arma noſtra ſenſere Salyi.* Sed quod naves Venetorum impactis in eas Romanarum navium roſtris ſtatim fractas & ſolutas ſcribit, id aliter narrat Caeſ. III. B. G. 13. Add. Dion. lib. XXXIX. p. 110. & Davies. ad Caeſ.

Haerebat in vadis pugna] Naves aeſtu decedente in locis vadoſis ſedebant, qua re pugna dirimebatur, ac prohibebatur. Curt. VI. 1. *Anguſtiae loci, in quo haeſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus.* Petron. c. CIX. *Haec ut turbato clamore mulier effudit, haeſit paulliſper acies, revocataeque ad pacem manus intermiſere bellum.* Pal. 1. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *aeſtibus ſolutus*. Pal. 2. *aeſt. ſolutis*.

Intercedere bello] Ita ſupra, 3, 4, 2. FREINSH.

ipſo certamine ſubductus Oceanus intercedere
bello videretur. Illac quoque acceſſere diverſi- 6
tates pro gentium locorumque natura. Aquitani,
callidum genus, in ſpeluncas ſe recipiebant: juſſit
includi. Morini dilabebantur in ſilvas: juſſit in-
cendi. Nemo tantum feroces dixerit Gallos; 7
fraudibus agunt. Induciomarus Treviros, Am-
bio-

6. *Aquitani, callidum genus*] Abbo, de obſidione Lutetiae, lib. 2.

Calliditate venis, acieque Aquitania linguae.

IDEM. De bello duce P. Craſſo legato cum Aquitanis geſto Caeſ. III. B. G. 20. ſeqq. Dio Lib. XXXIX. p. 112. & Oroſ. VI. 8. De ſpeluncis, in quas ſe receperint, hi nihil dicunt. Caeſ. III. B. G. 21. ſcribit, Sotiates, Craſſo oppidum eorum obſidente, cuniculos ex urbe ad aggerem vineasque Romanor. egiſſe, ejusque rei peritiſſimos fuiſſe Aquitanos, quod multis locis apud eos aerariae ſecturae eſſent. Ea verba Caeſaris Florum hic interpretari voluiſſe putat Hotmanus ad Caeſ. l. d. Hoc ſi ita eſt, nihil ſtultius Floro dici, aut cogitari poteſt.

Juſſit includi] Diverſas in tali caſu artes adhibuere diverſi. ſupra, 2, 3, 8. *Baebius latebras hoſtium ignibus ſepſit.* quemadmodum Alex. etiam eos, qui cum Satisbarzane defecerant, & in praeruptam rupem ſe receperant, ignibus & fumo expugnavit; Curt. 6, 6, 24. quae forte hiſtoria eſt, quam tangit Simocatta, 9, 7. Sertorius, apud Plut. in vita, cap. 26, & 27. multo pulvere excitato, quem ventus in os ſpeluncae impingeret, latentes ad deditionem compulit. Herodes apud Joſeph. 14, 27. arcis quibusdam, ubi milites incluſerat, ad oſtia ſpeluncarum, alias inacceſſibilia, ſuperne demiſſis. Inprimis autem huic ſimilis eſt Taciti locus, 14, 23. *Barbari pro ingenio quiſque, alii preces offerre, quidam deſerere vicos, & in avia digredi: ac fuere, qui ſe ſpeluncis ac cariſſima ſecum abderent. Igitur dux Romanus diverſis artibus, miſericordia adverſus ſupplices, celeritate adverſus profugos, immitis iis qui latebras inſederant, ora & exitus ſpecuum ſarmentis virgultisque completos, igni exurit.* FREINSH.

Morini dilabebantur] Naz. *moru dilabebantur*, & ſupra *mora* eadem manu ſcriptum *nec.* & ita Pal. pr. *nec mora dilabebantur.* Tollius hunc locum praeteriit. Ceteri o. s, etiam Vineti, & vett. edd. praeter Voſſ. 3. & Ed. Ald. in quibus eſt *mox dil.* exhibent *mora.* Recte emendatum eſſe, a Vineto opinor, *Morini*, conſtat e, Caeſ. III. B. G. 28. 29. & Dione Lib. XXXIX. p. III. Sed quod Florus dicit Caeſarem ſilvas eorum juſſiſſe incendi, apud illos non legitur.

7. *Induciomarus*] In nonulliis Vineti tertia ſyllaba erat *ti*, quod e ſuis etiam adnotarat Salmaſius; in aliis *cti*, cum quibus conſentiunt Duisb. & v. e. *Treveros* quoque libri Vineti, Salmaſii, Duisb. Fran. & v. e. In nummis & marmoribus per *e* & *i* ſcribi oſtendit Cellar. in Geogr. Ant.

Convocavit] Malim *commovit*, aut *concitavit.* FREINSH. Si quid mutandum ſit, malim *concitavit.* Caeſ. V. B. G. 26. *Induciomari nunciis compulſi ſuos concitaverunt.*

Conjuratione facta invenere legatos] Lipſius conjecit: *conjuratione facta invaſere legatos.* Mox pro *Dolabella* idem Vir magnus cenſet reponendum eſſe *Tito Labieno*,

biorix convocavit Eburones. utrique, abſente
8 Caeſare conjuratione facta, invenere legatos. ſed
ille fortiter a Dolabella ſummotus eſt, relatumque regis caput. hic, inſidiis in valle diſpoſitis, dolo perculit. itaque & caſtra direpta ſunt, & aurum ablatum. Cottam cum Titurio Sabino legato ibi amiſimus. Nec ulla de rege mox ultio. quip-

aut errorem ipſius Flori, quod Anna quoque monuit. Sed in loco praecedente N. Heinſius malebat: *circumvenere legatos.* GRAEV. *Invaſere* Scheffero quoque in mentem venit. Heinſius conjecturam ſuam confirmarat ex Epit. Liv. CVI. *Cotta & Titurius, legati Caeſaris, circumventi inſidiis cum exercitu, cui praeerant, caeſi ſunt.* Perizonius adſcripſerat, *invenere* ideo dici, quia Caeſar aberat. Hoc verum puto. Auctor Epit. Livianae tantum de Cotta & Sabino, qui in Eburonibus hiemabant, loquitur: Florus etiam de Labieno, qui in Treviris erat, & ab Induciomaro, ita ut illi ab Ambiorige, circumventus dici non poteſt. Vid. Caeſ. V. B. G. in fin. *Dolabellam* Caeſar nuſquam inter legatos ſuos numerat. Pro eo an ſubſtituendum ſit *Labieno*, quo duce haec geſta ſunt, mihi non liquet. Anna Fabri ad h. l. & Davies. ad Caeſ. V. B. G. ult. putant erraſſe Florum, quibus propemodum adſentior. Nam & alia in hoc capite contraria iis, quae leguntur apud Caeſarem, & falſa ab eo tradi, ut quae de navibus Venetorum, de ſpeluncis Aquitanorum, de ſilvis Morinorum, & querelis Tencterorum ſcribit, hic obſervat Rupertus.

8. *Aurum ablatum*] Hoc intactum praetereunt Interpretes. Nec tamen facile dictu eſt, quodnam ſit illud *aurum ablatum*. Vix dubito, quin vera ſit conjectura ſagaciſſimi Perizonii, qui pro his verbis in margine libri ſui ſcripſerat *Aurunculejum*. Hoc enim nomen erat Cottae. Caeſ. V. B. G. 24. & alibi. Julius Celſus: *Ibi Aurunculejus Cotta fortiſſime dimicans occiditur.*

Cottam cum Titurio] *Cottam* in Nazariano. verius alter Palat. *Lucium Cottam.* SALM. *Marcum Cottam* voluit ſcribere Salmaſius: nam ita e Naz. & Pal. ſec. adnotaverat. *Marcum* etiam libri Vineti, Regg. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Sed is Caeſari eſt *Lucius*. & ita Pal. I. Praenomen *M.* ex ultima litera vocis praecedentis ortum puto.

Cottam cum Titurio Sabino legato ibi amiſimus] Num ſolus Titurius fuit legatus? Nihil ſane aliud haec verba prae ſe ferunt. Cotta tamen aeque legatus fuit ac Titurius. Itaque olim monuit Vir ſummus J. F. Gronovius, cujus memoria mihi ſemper erit ſanctiſſima, ut omnibus eſſe debet, quibus interiores litterae ſunt curae, legendum eſſe: *Cottam cum Titurio Sabino legatos ibi amiſimus.* Idem in mentem venit N. Heinſio. Ignorarunt interpolatores venuſtum loquendi genus, veteribus frequens; qui Cottam cum Titurio dixerunt pro Cotta & Titurius, ut apud Virg. I. Aen.

. . . *Remo cum fratre Quirinus*
Jura dabunt,

hoc eſt Remus & Quirinus jura dabunt. In Codice Ryck. ſcribitur *Marcum Cottam.* GRAEV. *Legatos* probat Perizon. ad Sanct. Minerv. IV. 10, 4. Sueton. Caeſ. XXV. *Titurio & Aurunculejo legatis* per

quippe perpetua trans Rhenum ſuga latuit. Nec 9
Rhenus ergo immunis. nec enim fas erat, ut liber
eſſet receptator hoſtium atque defenſor. ſed 10
prima contra Germanos illius pugna, juſtiſſimis
quidem ex cauſis. Haedui de incurſionibus eorum
querebantur. Quae Arioviſti ſuperbia? 11
Quum legati dicerent; *Veni ad Caeſarem: Quis eſt*

per inſidias caeſis. *Legato* non habet Reg. Q.

Nec ulla de rege mox ultio] Lege: *nec ulla de rege noxae ultio.* *Mox* non poteſt ferri. Nam nulla ſubſecuta eſt unquam ultio, ne ſera quidem, cum *perpetua trans Rhenum fuga latuerit*, ut ſtatim Florus teſtatur. Tacit. XI. annal. 22. *Interea Romae nullis palam neque cognitis noxae cauſſis Cn. Nonius* (ſic Medicaeus liber, non *Novius*) *eques Romanus ferro accinctus reperitur in coetu ſalutantium principem. Nam poſtquam tormentis dilaniabatur de ſe noviſſime confeſſus conſcios non edidit.* Scripſi primo *noxae cauſſis* pro *mox cauſſis.* deinde *noviſſime*; perperam *Novius* iterabatur in vulgatis. *Confeſſus* e codice Rodolphi Agricolae eſt, cum hiatum hic aliae membranae oſtentarent. Poteſt & abeſſe, ut *de ſe noviſſime* referatur ad τὸ *edidit.* Et eſt vocabulum *noxae* Tacito in frequenti uſu. Hanc etiam obſervationem de his Flori & Taciti locis, debes Viro Perilluſtri Nicolao Heinſio, quem & vide de vocabulo *noxa* ad Vell. lib. I. cap. 12. ubi pluribus in locis eam in *mox* degeneraſſe oſtendit. GRAEV. Videndum tamen cenſeo, an *mox* hic accipi poſſit pro *poſtea*, *deinde.* Sueton. Aug. XLVII. *In has trajicere apparantem tempeſtates prohibuerunt, nec mox occaſio, aut cauſa trajiciendi fuit.* Idem Tiber. XXVI. *Nec amplius quam mox tres conſulatus geſſit.* Et ibid. LIII. *Nec ullo mox ſermone dignatus eſt.* Flor. I. I. 2. *Nec mox fama dubitavit.* Add. Serv. ad Virg. I. Georg. 24. & Torrent. ad Suet. Aug. l. d. Vid. & ſupr. ad Cap. 5. n. 3. Julius Celſus pro *mox* dicit *in finem*: *Inultum ſcelus in finem fuit.*

9. *Immunis*] Liber, intactus bello. Virg. XII. Aen. 558.

. . . . † . . . . *Adſpicit urbem*
Immunem tanti belli, atque impune quietam.

Vell. II. 115. *Per gentes integras immunesque adhuc clade belli.* Aliter Ovid. II. Amor. 14. I. *immunes belli puellae.*

Receptator hoſtium] Receptatores enim perinde puniuntur, ac meruerunt ii, quos receperunt. l. I. de recept. in cujus fine leve mendum eſt, ſed quod ſenſum vehementer pervertit. legitur enim: *In pari cauſſa habendi ſunt, quia cum adprehendere latrones poſſent, pecunia accepta, vel ſubreptorum parte, dimiſerunt.* Scribendum enim: *In pari cauſſa habendi ſunt, qui, cum, &c.* ut bimembris ſit haec lex, agatque de receptoribus primo; tum etiam de iis, qui non recipiunt quidem latronem, ſed accepta pecunia, cum poſſent adprehendere, dimittunt. FREINSH.

10. *Sed prima*] Bellum cum Arioviſto geſtum eſt paullo poſt Helvetios victos, ante alia bella, quae memoravit Florus. Caeſ. I. B. G. 31. ſeqq.

Sequani enim de incurſionibus eorum] Doctiſſimus Vinetus Cuſpinianum reprehendit, tanquam audaculum, qui *Haedui* emendaverat, ipſe potius caſtigandus, quod aliter emendandum cenſeat. An-

eſt autem Caeſar? &, *Si vult, veniat*, inquit, &, *Quid ad illum, quid agat noſtra Germania? num*
12 *ego me interpono Romanis?* Itaque tantus gentis novae terror in caſtris, ut teſtamenta paſſim etiam in principiis ſcriberentur. Sed illa imma-

tiqua ſcriptura in Nazariano *Haecavi.* ex cujus veſtigiis puer diceret eſſe faciendum *Haedui*, ſi tantum, quid eſſent *Haedui*, ſciret. ipſe Vinetus *Sequani* voluit, & ſic edidit. In vetuſtiore Palatino omnibus literis *Hedui* plane ſcriptum. nemo legerit primum librum commentariorum Caeſaris, quin ſtatim huic emendationi aſſentiatur. itaque nihil addam amplius. SALM. *Haedui*] Sic Pal. tert. & alludunt ceteri. Camers ita reſtitutum a Cuſpiniano ſuo ſcribit. Vinetus *Sequani* mallet, ſed illud verum eſt. FREINSH. *Haedui* Reg. Q. &, ut videtur, Toll. nam ex iis nihil ad Ed. Graevii adnotatum erat. Ryck. & Ald. *Edui.* Voſſ. 1. *Haecavi*, Pal. ſec. apud Grut. & v. e. *Heccavi*, Duisb. & Fran. *Heccani*, Vineti exemplaria *Eccani* & *Heccani*, Voſſ. 2. *Haec autem*, Voſſ. 3. *Haec avide;* & ita aliae edd. vett. ſed Sab. *Cecani de*, Reg. F. *Sequani de.* *Enim* abeſt a plerisque ſcriptis & edd. vett. Cuſpiniani emendatio nititur auctoritate Caeſaris I. B. G. 31. quamquam ex eodem c. 32. intelligitur, Sequanos quoque fuiſſe inter principes Gallorum, qui apud Caeſarem de Arioviſto querebantur, & Dio Lib. XXXIX. p. 81. utrosque conjungit.

11. *Arioviſti ſuperbia*] Ita v. e. aliae amplius; *Ariov. regis ſup.* quod cum abſit Pal. ſec. ac tert. haeret tamen in Nazariano. GRUT. Nec non in Ryck. Fran. Voſſ. & Magl. ſed in hoc adſcriptum. habent etiam aliae edd. vett.

Quis eſt] Vid. I. 18. 4. De uſu particulae *autem* in hac forma ſermonis Burmann. ad Petron. cap. LVIII. *Quis eſt, ait Caeſar?* Reg. Q.

Si vult, veniat] Auguſtin. ep. 163. ex Val. Max. *M. Druſus cum a ſenatu vocaretur, ſenatum potius ad ſe venire juſſit.* Vives, ad Auguſt. de Civ. 3, 26. contra centurio noluit Servatorem noſtrum ingredi tectum ſuum; cujus dicti cauſſam hic vides. Simile quid notavit Polyb. in excerpt. apud Valeſ. pag. 177. de Haſdrubale & Guluſſa: *κατάνιως* (Haſdrubal nimirum) *τῷ βασιλεῖ* (Guluſſae) *συνεῖναι πρὸς αὐτὸν, καθῆκον γίνεσθαι τοὐναντίον.* FREINSH. *Si quid vult* Voſſ. 3.

Num ego me interpono Romanis?] Idem reſponſi reddidit iis olim Antiochus, apud Livium, 33, 26, 2. & Appian. princ. Syriaci, pag. 88. itemque praetor Achaeorum Lycortas, apud eundem Livium, 39, 37, 7. FREINSH. Ryck. *Non ego me interpono Romanis.* Mox idem: *tantus gentis terror in caſtris*, omiſſo *novae.* GRAEV. Cicer. II. Phil. 4. *Quid enim me interponerem audaciae tuae?* Valer. M. IV. 1. 6. *Non oportere P. C. ſe Reip. Carthaginienſium interponere.* Liv. XXXV. 35. *Qui cunctatus fuerit, & ſuum conſilium meo interponet.* *Novae* a Magl. quoque primo abfuerat, ſed deinde adſcriptum erat. *Nova gens* eſt, cum qua nondum bellum geſtum fuerat, ut alibi *novi hoſtes.*

12. *Teſtamenta paſſim etiam in principiis*] Expreſſit verba Caeſaris, de bell. Gal. 1, 39. *Principia* enim hoc loco pars caſtrorum eſt, non aciei, ut in *Indice* latius notabitur. Porro teſtamentorum militarium duo reperiuntur genera: prius, ad quod hoc exemplum pertinet, quod pugnam ingreſſuri faciebant; quod etiam *procinctum.* §. 1. Inſt. de teſtam.

mania corpora, quo erant majora, eo magis gladiis ferroque patuerunt. Qui calor in praelian- 13
do militum fuerit, nullo magis exprimi poteſt, quam quod, elatis ſuper caput ſcutis, quum ſe teſtudine barbarus tegeret, ſuper ipſa Romani ſcuta

ſtam. ord. vel *in procinctu* (vide Feſtum) appellatur: Alterum, quod milites in caſtris degentes condebant, de quo tituli Inſt. D. & C. Prioris exemplum eſt apud Vellej. 2, 5, 2. quod ſua jam tum aetate deſiiſſe Cicero, de natura deor. 2, 3. queritur. Datur etiam caſus, ubi in medio periculo tale teſtamentum fit, ut apud Joſeph. de bell. Jud. 7, 6. Simile eſt primo, quod apud Juſtin. 3, 5, 10. de Spartanis refertur: eos praelium inituros, *teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligaſſe, ut, ſi omnes adverſum praelium conſumſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturae poſſent.* Quamvis enim ſolius ſepulturae cauſſa feciſſe Juſtinus putet: nullus tamen dubito, quin hereditates etiam & legata aliqui eorum eadem ratione reliquerint. Teſtamenta autem ea magni timoris erant indicia. nam qui ſe mox perituros exiſtimabant, hoc curabant, ut Scevinus apud Tac. 15, 54, 2. FREINSH. *In principiis* quum dicit, ſignificat vel Principes caſtrorum, tribunos milit. praefectos, aliosque, qui in principiis tendebant, teſtamenta feciſſe; vel etiam vulgus militum terrore captum in conſpectu ipſius Imperatoris & aliorum Principum teſtamentis condendis timorem ſuum prodidiſſe, tamquam mox morituros. Perizon. Diſſ. 1. de Praetor. §. 29. De principiis caſtrorum add. ad eos, quos in *Ind.* laudat Freinshemius, Lipſ. IV. de Mil. Rom. 4. Duisb. & v. c. *etiam principibus.* hoc ortum videtur ab iis, qui ignorabant, quid eſſent principia caſtrorum. *Et in princ.* Ryck. Flor. Voſſ. 3. & edd. vett. excepta prima.

Eo magis gladiis] Adde Liv. 38, 22, 8. Tacit. 2, 20, 4. FREINSH. *Patuerunt*, eſt opportuna & expoſita fuerunt. vid. Scalig. ad Cullic. v. 195. Liv. XXXI. 39. *In patentem vulneri equum equitemque.* Sic *noxae patere* Celſ. VIII. in fin. *occaſioni fraudis* Liv. XXIV. 37. *caſibus* Stat. II. Silv. 7. 91.

13. *Calor*] *Ardorem* dicit IV. 2. 80. Silius Ital. I. 549. *Primos in Marte calores*, & XII. 389. *bellantum calor.* Paulus *l.* 9. *pr. D. de Publican. calor licitantis.* Vid. Briſſon. de V. S.

Nullo] Pro *nulla re.* Sic & alii in *Ind.* Senec. V. Controv. & Papinian. *l.* 40. §. 1. *D. de Pact.* apud Ernſtium 1. Obſerv. 4. Columell. II. 15. *Nullo alio magis fructus exuberat.* Juſtin. V. 1. *Initiorum ſacra nullo magis, quam ſilentio, ſolennia*, ubi id non recte improbat Schefferus. Similiter *nullius*, pro *nullius rei.* vid. *Indic.* *Nullum*, pro nihil, in Inſcriptione apud Celeberr. Montfaucon. Diar. Ital. c. VIII. ANIA L. (i. e. ex ſententia Montfauconii *Annia liberta*) INGRATIUS HOMINE NULLUM EST. Sed dubito an prima vox fuerit ANIMAL. Et *aliquo*, pro *aliqua re.* Ulpian. *l.* 11. §. 2. *D. Locat. Proſpicere debet conductor, ne aliquo vel jus rei, vel corpus deterius faciat.* Ita eſt Florentiae. Vulg. *in aliquo.* Haloand. *aliquod.* Salmaſius ad Tertull. Pall. p. 264. ſcribit, *aliquo* ita ſaepe occurrere in Floro. Credo eum falli.

Quum ſe veluti teſtudine] Expuncto illo *veluti*, lege: *elatis ſuper caput ſcutis, quum ſe teſtudine barbar.*

ſcuta ſalierunt: & inde in jugulos gladiis deſcen-
14 debant. Iterum de Germano Tencteri querebantur. Hic vero jam Caeſar ultro Moſulam navali ponte transgreditur, ipſumque Rhenum: & Hercyniis hoſtem quaerit in ſilvis; ſed in ſaltus & palu-

lu-

barus tegeret. veluti plane ſupervacuum. nam illa elatio & coarcuatio, ut ita dicam, ſcutorum ſuper caput, teſtudo proprie eſt, non veluti teſtudo. SALM. Edit. poſteriores *veluti teſtud.* Sed id vocis non comparet in vet. ed. aut ullo Pall. GRUTERUS. De teſtudine vide Lipſium, Poliorc. I. 5. FREINSH. Haec quoque N. Heinſio ſuſpecta ſunt, qui ſcribendum judicat: *cum ſe veluti vallatum teſtudine barbarus tegeret*, quia revera teſtudo erat, qua ſe barbarus veluti vallaverat. non longe poſt idem cenſet excidiſſe *viſa* in illis verbis: *Tantum pavoris incuſſit intra ripam ſubito Romana vis viſa.* In libris enim *viſa* non extat, abſorptum a praecedente vocula earundem litterarum. GRAEV. *Veluti* eſt in ſolo Reg. F. & ex edd. in Ald.

Gladiis deſcendebant] Deſuper gladios immittebant in jugulos. Eadem phraſis in Claudian. de Bell. Get. 601.

Altius haud unquam toto deſcendimus enſe
In jugulos Scythiae.

ubi vid. Barth. Aliter Liv. I. 41. *Ferrum haud alte in corpus deſcendiſſe. Deſuper vulnerare* dicit de hac re Caeſ. I. B. G. 52. *Reperti ſunt complures noſtri milites, qui in phalangas inſilirent, & ſcuta manibus revellerent, & deſuper vulnerarent.*

14. *Iterum de Germanis Tencteri*] Vetus, *iterum de Germano.* & hoc magis Flori χρῆσιν reſipit. SALM. Ita Pall. & plerique ſcripti & editi. *de Germanis* libri Vineti & Fran. poſt *iterum* Ryck. Berol. Duisb. & v. e. addunt *vero. Tencteri* in pleriſque libris ſunt *Centeri.* in Reg. Q. *Treviri*: Rem ipſam non recte narrat Florus. Vid. Caeſ. IV. B. G. I.

Ultro] Conjeceram ita legendum, & firmant Pal. pr. & tert. item ed. noſtra vetus; quo minus ita reponere dubitavi. Dicit enim Florus, jam ſua ſponte tranſiſſe Caeſarem, non laceſſentibus Germanis. Sic Tacitus 13, 7, 2. *Duoſque veteres reges, Agrippam, & Iocchum, expedire copias, queis Parthorum fines ultro intrarent.* Sic etiam noſter ſaepius. FREINSH. *Ultra* eſt in Pal. 2. apud Grut. in libris Vineti, Voſſ. & ed. Junt. in ceteris s. & e. *ultro.*

Moſulam] Hoc repoſuit Vinetus, cum ſervarent MSS. ejus, *Maſſiliam*, quod & in v. e. & Pall. tribus; ita tamen, ut reſtet a prima manu in tertio, *Moſellam.* GRUTERUS. *Moſula* flumen nuſquam lectum mihi, niſi quod Guliel. Brito, lib. 10. Philippidos:

Ut miraretur fieri ſe Moſula rubrum
Sanguine ſanctorum.

Totum autem locum ita corrigit doctiſſimus Cluverius, Germ. ant. 2, 4. *infra Moſellam navali ponte tranſgreditur ipſum Rhenum.* Cujus tamen rationes curatius expendere jam non vacat. FREINSH. Salmaſius e Pal. pr. adnotarat *Moſellam.* Ryck. Reg. F. Voſſ. Duisb. itidem *Maſſiliam*, ſed hic in margine recentiore manu *Moſellam.* Fran. *Maſſilam.* Reg. Q. *Moſellam.* Cellarius II. Geogr. Ant. 3. ſcribit hunc fluv. non modo ab inferioris aevi Scriptoribus, verum etiam a Floro *Moſulam* vocari. Sic enim hic emendaſſe Vinetum; nec eſſe, quod ex uno Pal. ſubſtituatur *Moſellam*, quum aeque Latine per modum deminuendi dici poſſit *Moſula* & *Moſella.* Non poſſum adſentiri Viro Eruditiſſimo. Nam

Vi-

ludes genus omne diffugerat. Tantum pavoris incuſſit intra ripam ſubito Romana vis. Nec ſe- 15
mel Rhenus, ſed iterum quoque, & quidem ponte facto, penetratus eſt. Sed major aliquanto trepidatio: quippe quum Rhenum ſuum ſic pon-

Vinetus ita emendavit ſine auctoritate ullius libri ſcripti, quum in ſuis inveniſſet *Maſſiliam*. Jam vero conſentaneum erat illius conjecturae praeferri ſcripturam vel unius libri veteris, in quo hoc nomen ita ſcribitur ut in Tacito, Auſonio, Vibio Sequeſtre, aliiſque paullo vetuſtioribus ex inferiore aevo. Nam qui *Moſulam* dixerit, praeter Guil. Britonem, ſaeculi duodecimi Scriptorem, nullum protulit Cellarius. Et quum Vinetus ipſe ad principium Moſellae Auſonii ſcribat, Latinos cunctos hunc fluvium *Moſellam* adpellaſſe, non recte hic ex *Maſſiliam* fecit *Moſulam*. Omnino praeferendum cenſeo *Moſellam*, quod totidem literis etiam in Reg. Q. & margine Duisb. ſcriptum eſt: eoque propius, quam ad id, quod conjecit Vinetus, accedit, quod habet Jul. Celſus Flori verba exſcribens, *Oſſellam*; e quo Dionyſ. Voſſius quoque hic reponebat *Moſellam*. *Moſulam* nuſquam legi, niſi apud Ald. Tollius quidem hic nullam varietatem ſcripturae adnotarat ad Ed. Graevii, in qua eſt *Moſulam*. Sed hoc nihil me movet. Nam is & in hoc capite, & alibi negligentius in conferendis libris ſcriptis verſatus eſt. An autem Caeſar Moſellam tranſgreſſus fuerit, ea alia diſceptatio eſt.

Navali ponte] Hujus pontis ſtructuram ut Caeſar de bell. Gall. 4, 17. elegantiſſime & abſolutiſſime deſcribit, ita eum Jocundus Veronenſis corrupte depingit, Cardanus in ſubtilitate ſua futiliter, Jo. Buteo in Geometricis diligenter & fideliter. STADIUS. Vide omnino Magium miſcellan. 4, 20. FREINSH. Et Lipſ. II. Poliorcet. ult. Sed Florum reprehendit Jul. Celſus, & Caeſarem non *ponte navali*, ſed *ſtabili* Rhenum tranſiiſſe oſtendit ex ipſo Caeſare IV. B. G. 17. Caeſar quoque *Hercynias ſilvas* non memorat; ſed ſe Rheno trajecto in Sicambrorum fines veniſſe, eoſque ſe cum omnibus ſuis in ſolitudinem ac ſilvas abdidiſſe ſcribit. *In ſilvas & pal.* Pal. 2. Regg. & Magl. *in ſilvis* Fran.

Intra ripam] Suam, ſive Germanicam Rheni ripam. *citeriorem* dicit Liv. XXXIX. 31. *Hiſpani poſtquam in citeriore ripa duo Romanorum agmina conſpexerunt.* Qui locus nonnihil facit ad confirmandam conjecturam Heinſii. Sed vulgata lectio eſt in omnibus libris Flori & Jul. Celſo.

15. *Nec ſemel*] Jactat hoc Caeſar apud Julianum: *ſemel ille* (Alexander) *Iſtrum tranſiit; ego bis Rhenum.* FREINSH. Salmaſ. e Naz. adnotarat *& iterum.* Sic quoque Ryck. Regg. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v. Nihil muto. Non ſemel tantum, ſed iterum quoque penetratum dicit.

Ponte facto] *Nota atque inſtituta ratione*, ait Caeſ. de bell. Gall. 6, 9. Quomodo autem Romani quam facillime fluvios transgredi conſueverint, refert Suidas in voce ζεῦγμα. De hiſtoria Sueton. Caeſ. 25, 3. *Germanos, qui trans Rhenum accolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggreſſus, maximis cladibus affecit.* FREINSH. De uſu verbi paſſivi *penetrari*, & aliorum hujusmodi paſſivorum, vid. quae diſputat Perizon. ad Sanct. Minerv. III. 3. 102.

Et quod acerbiſſimum] *Sed quod* e Naz. & Pall. in exemplari ſuo ſcripſerat Salmaſius. Et ita ceteri

a. &

ponte, quaſi jugo, captum viderent, fuga rurſus in ſilvas ac paludes: ſed, quod acerbiſſimum
16 Caeſari fuit, non fuere, qui vincerentur. Omnibus terra marique captis, reſpexit Oceanum, & quaſi hic Romanus orbis non ſufficeret, alterum cogitavit. Claſſe igitur comparata Britanniam tranſit

s. & o. e. In Vineti & Stadii Edd. primum lego *&* *quod.* Reſtitui *ſed.* Librarii neglexerunt repetere ultimam literam vocis praecedentis.

16. *Et quaſi hic Romanis orbis non ſufficeret*] Melius legerim, *& quaſi hic Romanus orbis non ſufficeret, alterum cogitavit.* Romanorum orbem vocat τὴν οἰκουμένην. nam ita Romanos vocat *Gentium dominos, orbis dominos.* Caeſaris ambitionem & φιλαρχίαν tangit; cui exſaturandae non erat ſatis orbis terrarum, & quidquid parebat Romanis, niſi alterum orbem quaeſiſſet. Alterum orbem Britanniam intelligit, de qua in continenti ſequitur, quam novum orbem, & alterum orbem, appellabant Romani, ut notum eſt. SALM. *Romanus orbis*] Sic repoſui ex codice Ryckiano, qui diſerte ſic ſcribit, ut ſcribendum eſſe vere & εὐστόχως conjecerat Salmaſius. *Romanus orbis* eſt Romanum imperium. GRAEV. Nazar. & Pal. poſter. in exemplari Salmaſii, & Voſſ. 1. *Romanus.* Et ſic fuerat in Fran. a manu prima, ſed deinde factum *Romanis*, cancellato altero brachio literae *u*. *Romanus* etiam Edd. B. S. & P. E Toll. rurſus nihil erat. Regg. Duisb. Voſſ. 2. 3. edd. V. A. & J. *Romanis.* Perizonius hic ſcripſerat ſe ἐπίχειν. Mihi probandum videtur *Romanus.* Vid. ad n. 2. Eumenius Paneg. Conſtant. c. XI. ap. Rupert. ad h. l. *Quam* (Britanniam) *quum Caeſar ille auctor veſtri nominis intraſſet, alium ſe orbem terrarum ſcripſit reperiſſe.* Vell. 1. 2. *In extremo noſtri orbis termino inſulam circumfuſam Oceano Gades condidit.* Ulpian. *l.* 17. *D. de Stat. hom. In orbe Romano qui ſunt.*

Britanniam tranſit] Sic erat in v. e. reciſis reliquis. aliae enim, *Britanniam petit, in Britanniam tranſit, &c.* quae ſane ſupervacua, quamvis item compareant in omnibus Pall. GRUTERUS. Porro ne quem offendat iſta dictio, *Britanniam tranſit*, ita loquuntur optimi auctores, quos modo notavit Berneccerus, ad Juſtin. 14, 5, 9. Sic D. Hieron. ad Gerontiam, ſub finem: *Annibal Bithyniae mortem veneno reperit.* pro *in Bithynia.* FREINSH. Multa hic reciderunt Viri inſignes. Ryck. & ceteri MSS. *Britanniam petit. In Britanniam tranſit.* Non nego hic abundare voces, ſed nullas praeter *in Britanniam.* Sic enim legendum & diſtinguendum. *Claſſe igitur comparata Britanniam petit. Tranſit mira celeritate.* Huic *tranſit* magiſter adjecerat, *in Britanniam*, hoc poſtea irrepſit in contextum. GRAEV. Scriptura Pall. etiam eſt in Regg. Toll. Duisb. Voſſ. 1. 2. & Fran. E Cod. Ryck. adnotaram *Britaniam petit mira celeritate.* Sed potui aberraſſe in eo conferendo, quum Clariſſ. Graevius teſtetur, eum non abire ab aliis. Editio Parvi itidem ut prima, *Britanniam tranſit.* Et ſic quoque Voſſ. 3. Itaque etſi non improbo emendationem Graevii, tamen malui relinquere ſcripturam Vett. Edd. quam reduxerat Gruterus, & poſt eum omnes retinuerant, quam cum Amſtelodamenſibus conjecturam Graevii recipere. *Britanniam tranſit* Latine dici oſtendunt etiam Sanct.

Mi-

tranſit mira celeritate : quippe qui tertia vigilia
Morino ſolviſſet a portu , minus quam medio die
inſulam ingreſſus eſt. Plena erant tumultu ho- 17
ſtico litora : & trepidantia ad conſpectum rei no-
vae carpenta volitabant. itaque trepidatio pro vi-
ctoria fuit. Arma & obſides accepit a trepidis :
&

Minerv. IV. 6. & ibi Perizon.

Quippe quum tertia vigilia] Malo, *quippe qui tertia vigilia Morino ſolviſſet a portu, minus quam medio die inſulam ingreſſus eſt*; ut vetus habet editio, & Nazarianus liber. SALM. Et plerique alii ſcripti & edd. vett.

Morino ſolviſſet a portu] Apparet, hinc iter fuiſſe Britanniam petentibus, quo reſpexerit Virg. Aen. 8, 777. & ex eo D. Hieron. citato ſupra loco. & magis Gratius, Cynegetici verſu 174.

Quid freta ſi Morini dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipſos libeat penetrare Britannos?

Ceterum hoc loco quidam pro *Morino* ſubſtituebant *Monino*, quos tamen refutant Caſaub. ad Strabon. pag. 79. & Merula, Coſmogr. 2, 3, 20. FREINSH. Quem hic deſignat Freinshemius, eſt Franc. Hotmanus ad Caeſ. V. B. G. 8. Ejus errorem poſt Caſaubonum notavit etiam Dionyſ. Voſſius ad Caeſ. ibid. c. 12. De portu Morino varias ſententias Doctorum recenſet Cellar. in Geogr. Ant. *Marino* Ryck. & Reg. F. *Mario* Voſſ. 3. *Mona* Voſſ. 1. 2. *A portu*, ut apud Liv. XXII. 31. *Claſſis a litoribus hoſtium plenis trepide ſoluta.* XXIX. 5. *Naves praeda onuſtas ab Hippone ſolvit.* Et XXXI. 7. *Quinto die, quam ab Corintho ſolverit naves.* *In inſulam* Flor. Magl.

17. *Carpenta*] Quis ille pugnandi modus ſit, luculenter deſcribitur Caeſari, de bell. Gall. 4, 33. adde ſup. 3, 2, 5. FREINSH. Idem in *Ind.* *trepidantia* recte exponit cum cura & metu feſtinantia. Nam *trepidare* ſaepe eſt cum pavore quodam feſtinare ac diſcurrere. Liv. I. 7. *Concurſu paſtorum trepidantium circa advenam manifeſtae reum caedis.* Id. IX. 37. *Alios immobiles, alios ſemiſomnos in cubilibus ſuis, maximam partem ad arma trepidantes, caedes oppreſſit.* XXIII. 7. *In foro otioſe inambulavit, trepidante tota civitate ad excipiendum Poenum, viſendumque:* Add. XXVII. 28. & XXXI. 24. Et *trepidatio* eadem ſignificatione XXII. 19. *Raptimque omnia praepropere agendo militum apparatu nautica miniſteria impediuntur; trepidatione nautarum capere & aptare arma miles prohibetur.* Vid. Gronov. ad Liv. XXVII. 1. & Gud. ad Phaedr. IV. Fab. 5. Mox Salmaſius in marg. adſcripſerat *iſſet*. & ita Duisb. Fran. & o. e. v. ſed Ryck. *eſſet*.

Improbam claſſem] Freinshem. in *Ind.* audacem, nimis avidam. *Improbus* ſaepe notat aliquid nimium, ut in noto illo Poëtae I. Georg. 145. *Labor omnia vicit Improbus.* Sed praecipue audaciam & temeritatem plus adpetentium & audentium, quam decet. Vid. quae adnotantur ad Virg. l. d. & v. 119. ibid. & ad Phaedr. I. Fab. I. & 5. Gronov. IV. de Pecun. vet. 8. ad Senec. Med. 84. ad Herc. Oet. 1081. & Diatr. in Stat. c. XXIX.

Naufragio caſtigaſſet Oceanus] Eadem phraſis infra, 4, 2, 75. FREINSH. Lege Caeſar. IV. B. G. 29.

18. *Auctiſque admodum copiis*] Idem liber, *admodum*, non habet. ſupra ita loquutus eſt, *auctis admodum copiis*: ubi admonuimus etiam legi, *immodum*. SALM. Illud

ad-

& ulterius iiſſet, niſi improbam claſſem naufra-
18 gio caſtigaſſet Oceanus. Reverſus igitur in Galliam, claſſe majore, auctisque copiis, in eundem rurſus Oceanum, eoſdemque rurſus Britannos Calidonias ſequutus in ſilvas, unum quoque
19 e regibus Cavelianis in vincula dedit. Contentus his (non enim provinciae, ſed nomini ſtudebatur)

admodum additum a me ex v. e. & Pall. duob. aberat aliis, neque viſitur] in Nazario. ſed novum non eſt negligi voculam praecipitantia librarii. GRUT. Delevi *admodum* auctoribus libris, quos Salmaſius vidit, quibus accedit Ryckianus. ſtatim in hoc ipſo quoque legitur *Cavelianis*. Optime Freinshemius *e regibus Caſſivelauni*, aut *e regibus Caſſivelaunum*. Nam quamvis ipſum Caſſivelaunum non ceperit Caeſar, forte tamen intelligit Florus ducem aut regulum Caſſivelauni, qui Rex regum, quendam. Aut Florus more ſuo hic oſcitavit. GRAEV. Voſſiani non habent *admodum*, & poſt primam Editionem omnes aliae ante Gruterum id repudiarunt. Eſt tamen in Regg. Duisb. Fran. Berol. & Flor. Tollius e Magl. adnotarat *in modum*, de quo vid. III. I. 13. & III. 5. 14. Obſequutus ſum Graevio, quamquam non ſatis cauſae video, cur hic omnino magis debeat abeſſe *admodum*, quam III. 1, 13. & *majorem in modum* III. 5. 14.

In eundem rurſus Oceanum] Similis locutio ſupra. FREINSH. III. 6, 12. De *Calidoniis ſilvis* quod dicit Florus, non intelligo. Nam Calidoniam non tenebant Britanni, & Caeſar circa Tameſin, & in vicinis regionibus bellum cum Britannis geſſit, nec in Calidoniam venit. Rupertus hic ita adnotat: *Sicut in immenſum foecunda licentia vatum creſcit, ita Flori noſtri, qui Poëta fuit. Certe numquam Caledonias ſilvas vidit Caeſar.* Pro *in ſilvas* Pal. ſec. apud Salm. Regg. Ryck. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. habebant *inſulas*. Pal. 1. *ſequutus ſilvas*.

E regibus Cavelanis] *Caveſianis*, aliis libris. SALM. *E regibus Cavelanis*] Plurimum variant hoc loco libri: ſed ad Caeſarem ſi revertamur, ex quo Florum haec exſcripſiſſe verum ſit, videatur legendum *e regulis Caſſivelauni*. Nam ita Caeſ. de bell. Gall. 5, 22. *capto nobili duce Lugotorige*, qui erat inter duces Caſſivelauni; quem κασσόλαυλον vocat Polyaenus, lib. 8, aut ejus librarii. FREINSH. Vineti libri *Callidonianis*, *Cavelianis*, & *Cavelianum*. Naz. Pall. Ryck. Duisb. Voſſ. 2. & edd. B. S. P. J. *Cavelianis*. Regg. *Cavelianum*. Fran. *Calidonianis*. Voſſ. 1. *Claudianis*. Berol. Magl. Voſſ. 3. & v. e. *Cavelanis*, Ald. *Caſſivellaunum*. Eruditiſſimus Davies. ad Caeſ. v. B. G. 22. legit *e regibus Cantianis*, & Lugotorigem, de quo hic Freinshemius, deſignari putat, quem nobilem ducem Cantiorum vocat Caeſar, Regem Jul. Celſus. Freinshemii conjecturam eo refellit, quod & nimis abeat a veſtigiis lectionis receptae, & mira locutio ſit, *unus e regibus Caſſivelauni*, pro *e regibus*, *qui Caſſivelauno ſuberant*. Non ſine cauſa offendit Virum Clariſſ. inſolitum genus loquendi, quod nec Ruperto placebat, qui conjecerat *e regibus Caſſivelauni ducibus*, vel *e regibus Catuelanis*; ut Lugotorigem illum Catuelanorum fuiſſe dicat Florus, quem Britanniae populum nominant Dio Lib. LX. p. 678. & Ptol. II. 6. Sed *Cantianis* non minus longe abit a veſtigiis lectionis ſcriptae,

tur) cum majore, quam prius, praeda revectus
eſt; ipſo quoque Oceano tranquillo magis, &
propitio, quaſi imparem ſe fateretur. Sed ma- 21
xima omnium eademque noviſſima conjuratio
fuit Galliarum: quum omnes pariter Arvernos
atque Biturigas, Carnutas ſimul Sequanoſque
contraxit, ille corpore, armis ſpirituque terribi-
lis,

ſcriptae, quam *Caſſivellauni*, quo proxime accedit ſcriptura libri Flor. *Caſſivelaunis.* Ego quid ſcripſerit Florus divinandum aliis relinquo. Sed mihi omnino videtur aliquid voluiſſe dicere de Caſſivellauno, cui Britanni communi conſilio ſummam belli imperiique adminiſtrandi detulerant, & cujus, tamquam ſummi Ducis in hoc bello, frequentiſſima mentio eſt in Caeſare. Graevii ſuſpicio, Florum fortaſſis per oſcitantiam ſcripſiſſe *Caſſivellaunum*, rationem habet. Firmant eam libri, in quibus eſt *Cavelianum*, & alia quamplurima exempla turpiſſimorum illius errorum in Hiſtoria: & ſic quoque ad h. l. legebat Dion. Voſſius. Sed quia locum corruptum eſſe conſtat, nolo ex eo graviorem ſententiam in Florum pronunciare.

19. *Non enim provinciae, ſed nomini, ſtudebatur*] Juſtinus, 1, 1, 7. de Vexore, & Tanao: *Longinqua non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam, quaerebant.* FREINSH. *Studebat* Voſſ. 2. 3.

Quaſi imparem ſe fateretur] De hoc recte judicat in Praefat. Graevius. Quod Begerus Florum defendit, *hyperbolen molliri adjecto vocabulo* quaſi, & *Oceanum conſiderari tamquam hoſtem Romanorum, cum quo non ſemel plus dimicandum fuerit, quam cum hoſtibus; adeoque nihil mirum eſſe, ſi, metaphora ab hoſte devicto ſumpta, tranquillitate ſua ſe imparem faſſus dicatur;* id aeque inane eſt, atque ea, quae ad hujus libri cap. 5. 19. adverſus Graevium diſputat. Non quaerimus, quomodo Florus conſideraverit Oceanum; ſed quomodo debuerit, & an ſtilo hiſtorico conveniat tumor iſte paene plus quam poëticus. In Poëtis interdum quaedam hujusmodi reperias, ut in Petron. c. CXXIII. in Carm. de bello civili:

> .... *Modo quem ter ovantem*
> *Jupiter horruerat: quem fracto*
> *gurgite Pontus,*
> *Et veneratus erat ſubmiſſa Boſporus unda:*

& in aliis, quorum loca ibi adnotant Viri Docti. Sed in proſae Scriptore ea ferri non poſſunt. Neque hoc nomine ſolum reprehendendus eſt Florus, verum etiam quod priorem & poſteriorem trajectum Caeſaris e Britannia in Galliam comparans in hoc *tranquillum magis* dicit fuiſſe Oceanum: unde conſequitur in priore ſaevum ac procelloſum fuiſſe. At de hoc nihil eſt apud Caeſarem, qui IV. B. G. 36. ſcribit, ſe idoneam tempeſtatem nactum e Britannia ſolviſſe, navesque omnes incolumes ad continentem perveniſſe. Sed haec ſcilicet comminiſci maluit ventoſus Declamator, quam enormi ac tumidae ſententiae inculcandae locum praetermittere.

20. *Nomine etiam, quaſi terrore, compoſito*] Palatinus alter, cui veterem editionem addimus, legit, *nomine atque terrore etiam compoſito.* melius erit: *nomine ad terrorem quaſi compoſito.* ſi cui tamen placeat nihil mutari, me non quaſi invitum trahet, ſed volentem ducet. SALM. Stadius *terrori.* [ſicut corrigi voluerat Rhenan. in The-

lis, nomine etiam quaſi terrore compoſito, Ver-
21 cingentorix: ille feſtis diebus, & conciliabulis,
quum frequentiſſimos in lucis haberet, ferocibus
22 dictis, ad jus priſtinum libertatis erexit. Aberat
tunc

ſauro locution. Taciti pag. I. in fin.] v. e, *nomine atque terrore etiam quaſi compoſito.* quomodo & Pal. tert. ſed duo alii adhaerent vulgato. GRUTERUS. Videbatur legendum *ad terrorem.* ſicut in ſimili fere loco Livii quem citavimus ſupr. I, 13, 4. FREINSH. N. Heinſius, ex codice Palatino qui prae ſe fert *nomine adque terrore etiam compoſito*, elicit hanc emendationem: *nomine ad aeque in terrorem etiam compoſito.* GRAEV. In Pal. erat *nomine adque terrore etiam quaſi compoſito.* Et ſic Berol. Duisb. & v. e. niſi quod pro *adque* habent *atque.* In ceteris eſt vulgatum, ut & in Jul. Celſo, qui ſe Flori verba deſcribere teſtatur. Salmaſii & Freinshemii conjecturam ſatis juvat locus Livii XXXVIII. 17. *Omnia de induſtria compoſita ad terrorem.* Aliquantum etiam Flor. IV. 2. 50. *Vox ad jactationem compoſita*, & Tacit. III. Ann. I. *Cunctis ad triſtitiam compoſitis.* Nec tamen eam in contextum admittendam exiſtimavi, quod primi fecerunt Amſtelodamenſes. *Quaſi*, quod excludit Heinſius, eſt in omnibus libris. Nomen Ducis Gallici in ſcriptis eſt *Vergincetoris*, *Vergigentoris*, *Vergugecoris*, *Vergingetorix*, *Vergingetorrix.* in Ryck. *Bergentorix.* De his Vinetus: *Vercingetorix*, *Avaricum*, *Alexia*, *Gergovia*, *ſicut in Caeſaris Commentariis, ita hic vulgo imprimuntur. Sed quis ſcit, an ita recte barbarica vocabula?* Naz. Duisb. Fran. & Voſſ. I. *Carnuntas.*

21. *Ille feſtis diebus, & comitialibus*] Ἴχνια φωρὸς φὼρ ἔμαθεν, ut Graeci dicunt: ſic ego novi correctorum veſtigia. *conciliabibus* erat in veteri ſcriptura, quam in *comitialibus* pervertorunt. omnino cum feſti dies praeceſſiſſent, comitiales ſequi debere, ſibi perſuaſerunt: quod falſiſſimum eſt. Vercingetorix, & ejuſdem factionis homines, dies tantum feſtos, quibus ſua conciliabula indicerent, eligebant: ut melius latere poſſent. quod comitialibus diebus non ita facile illis factum fuiſſet. Caeſar eadem de re loquens, *indictis inter ſe principes Galliae conciliis, ſylveſtribus ac remotis locis. conciliabulis* igitur verum eſt. Feſtus: *conciliabula ſunt loca ubi in concilium convenitur.* Caeſar *concilia* vocat. SALM. V. e. *& conciliabulis;* quod etiam in Pal. pr. ac tert. nam ſec. *& concilialibus;* quod ultimum non diſpliceret; placeret etiam, ſi fulciretur plurium librorum auctoritate. GRUTERUS. Et videtur certe requiri vocem, quae praecedenti *diebus* applicari poſſit. Quod tamen etiam poſſunt *comitiales*, quos ſic dixiſſe videtur Florus more Rom. apud quos *comitiales dies* erant, quibus comitiorum cauſſa populus conveniebat. Vide Roſin. Antiquit. R. 7. 6. FREINSH. *Conciliabulis*] Recepi hanc lectionem, quam Ryck. & omnes melioris notae codices tuentur cum Salmaſio; rejecto correctorum *comitialibus* ſubſtituentium commento. Sed pro *frequentiſſimos* legendum *frequentiſſima.* Aut ſi *comitialibus* retineas, videtur ſcribendum: cum *frequentiſſimos in lucis ageret.* Nam *agere diem feſtum* frequens, non vero *habere diem feſtum.* Sic *agere conventum* inferius lib. IV. 12. GRAEV. *Concilialibus* etiam Reg. Q. Fran. Voſſ. I. & 2. *conſiliabilibus* Reg. F. *Conciliabulis* Duisb. Voſſ. 3. & Junt. In Toll. quid fuerit ignoro: nam Tollius hunc quoque locum praeterierat. Perizonius adſcripſerat, ſibi videri praeferendum *comitialibus:* idque etiam probaſſe videtur Gronov.

tunc Caeſar, Ravennae delectum agens: & hieme creverant Alpes: ſic intercluſum putabant iter. Sed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſimae temeritatis per invios ad id tempus montium tumu-

nov. ad Tacit. III. Ann. 40. Sed ut jam concedamus Florum potuiſſe dicere dies *comitiales* Gallorum, more Romanorum, ut putat Freinshemius, tamen prius videndum eſt, quid ſit in libris ſcriptis, quorum quum nullus habeat *comitialibus*, non infirma ſuſpicio eſt, eam vocem a correctoribus ortam eſſe. *Conciliabulis* autem, quod cum Graevio recepi, non ſolum aliquot MSSorum, ſed etiam vett. edd. auctoritate nititur, & manifeſta illius veſtigia ſunt in corrupta ſcriptura aliorum librorum. Adde quod etiam alii, quum de conjurationibus loquuntur, *concilia* & *conciliabula* memorant. Caeſ. v. B. G. 53. *Nocturnaque in locis deſertis concilia habebant*, & VII. B. G. I. in adnotatione Salmaſii. Liv. XXXIV. 56. *Ligurum viginti millia armatorum, conjuratione per omnia conciliabula univerſae gentis facta, Lunenſem agrum depopulatos.* Et Tacit. III. Ann. 40. *Per conciliabula & coetus ſeditioſe diſſerebant.* In lucis porro concilia populorum olim haberi ſolita notum eſt e Liv. I. 50. VI. 20. VII. 25. & 41. Obſtat tamen huic lectioni, quod viderunt Freinshemius & Graevius, *frequentiſſimos*. Sed hoc Perizonius, quamquam retinebat *comitialibus*, non ad dies, verum ad homines referebat, hac ſententia, quum frequentiſſimi & maximo numero conveniſſent ad dies feſtos & in lucos. Nec diſplicet tamen conjectura Graevii *frequentiſſima*. *Conciliatibus*, quo Gruterus inclinat, quodque etiam ad h. l. probabat Iſ. Voſſius, ferri poſſet, ſi ea vox Latina eſſet, de quo mihi non conſtat.

22. *Hieme creverant Alpes*] Supra 3, 3, 11. *per hiemem, quae altius Alpes levat.* FREINSH. De *Alpibus* dicit, quod Caeſar VII. B. G. 8. de *Cebenna* monte inter Arvernos & Helvios. Davieſ. ad Caeſ. VII. B. G. I.

Sed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſimae temeritatis?] Hic locus nobis paulo perturbatior apparet; mendoſum non audeo dicere. Palatino alteri, & bonitate priori, non adeſt vox *temeritatis*, & *feliciſſime* legit. ſi alii accederent, cenſerem ita legendum: *ſed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſime per invios ad id tempus montium tumulos, per intactas vias & nives expedita manu emenſus occupat Galliam. qualis erat*, ὡς εἶχεν. eodem ſenſu, eademque ſervata diſtinctione, ſcribi poſſet, *feliciſſima temeritate.* & valde placet. vulgatum ſane non poſſum concoquere cum illis interrogationis notis. SALM. Belle quidem Salmaſius locum ſcribit & explicat: *qualis erat, ad nunciam rei feliciſſime per invios &c.* cum ita legatur in optimo Pall. *qualis erat.* ὡς εἶχεν. quomodo loquitur Appianus de bell. civ. 3. pag. 568. a. ſive *feliciſſima temeritate.* Videtur tamen aliud ſentire Florus, & tribuere Caeſari, quod Alexandro Seneca de benefic. 1, 13, 3. *felicem temeritatem.* ut ita ſcribendum ſit; *qualis erat feliciſſimae temeritatis ad nuncium rei*, hoc eſt *ut erat fel. temer.* fateor quidem non ſuccurrere, vocem *qualis* uſpiam hoc modo uſurpatam: ſed nec iſto altero ſenſu legiſſe me memini (nam etiam apud Papin. Theb. 10, 199. aliter explicari poteſt) verum ſemper *ut*, vel *ſicut*. Liv. 27, 53, 11. *vinctos, ut erant.* Ovid. amor. 2, 5.

Sicut erant, & erant compti, laniare capillos,
Et fuit in teneras impetus ire genas.

Idem in epiſt. Paridis verſ. 119.

mulos, per intactas vias & nives, expedita manu emerſus occupat Galliam, & ex diſtantibus hibernis caſtra contraxit; & ante in media Gallia fuit,

Et ſoror effuſis, ut erat, Caſſandra capillis,
Quo ruis? exclamat . . . .

Curtius 8, 2, 10. *ſicut erat, cruenta veſte*. Sueton. Othone 8, 5. *ſicut erant cruenti*. Xenoph. ed. Steph. pag. 63. C. ᾗπερ εἶχεν & pag. 511. A. Suet. Ner. 28, 1. Thucyd. 8, 7, 11, & 13. Herodot. 6, 17. Porro ne quid deſideret lector, etiam Gruteri conjecturas ſubnectam. arbitrabatur autem legi poſſe: *Sed ille, qualis erat, ad nuncium rei* (*ſeliciſſimae temeritati par*) *invios ad id tempus montium tumulos, intactas vias emenſus* &c. ut *per* ſecundum natum fuerit a priori *par*, poſtea degenerante in *per*. ſane *emetiri per tumulos, per vias*, inſolens locutio. Aut ſi iſtud diſpliceret, forte fuiſſe: *ſed ille, qualis erat, ad nuncium rei feliciſſimae temeritatis, per invios ad id tempus tumulos, per intactas vias emerſus*: ſicque plane exhibet Pal. ſec. FREINSH. Hujus etiam loci reſtitutio veriſſima debetur magno doctori noſtro Gronovio, qui pulchre vidit legendum eſſe: *Sed ille qualis erat ad nuncium*, (*rem feliciſſimae temeritatis!*) *per invios ad id tempus montium tumulos. Qualis erat ad nuncium*, eſt quo in habitu erat cum nuncius conjurationis Gallorum ad ſe perferretur. *Qualis erat* eodem ſenſu ponitur ac illud *ſicut erat, ut erat*. Sed *rem feliciſſimae temeritatis!* interpoſuit Florus admirans, ut ſaepe ſolet in admiratione, omiſſis tamen exclamandi particulis, proh! o! Inferius cap. 21, *Nam Sulmonem vetus oppidum ſocium atque amicum* (*facinus indignùm!*) *nondum expugnatum*. Et cap. 3. *quo* (*fidem numinum!*) *praelio oppreſſit*. Et 1, 11. *Sic expeditionè finita rediit ad boves rurſus triumphalis agricola*, (*fidem numinum!*) *qua velocitate?* Exempla plura legenti hunc ſcriptorem occurrent paſſim. Nic. Heinſius praeterea in ſequentibus *vias* delendum vidit, & legendum: *per invios montium tumulos; intactas nives expedita manu emenſus. vias* natum cenſet ex *invios* praecedenti: *intactae nives* ubique apud poëtas occurrere. Mart.

Et toga non tactas vincere juſſa nives.

Sic Heinſius. & recte. Nam *emetiri terras, montes* Latine ſcientes dicunt, *emetiri per loca* quid ſit nemo intelligit. Recte Palat. ſecundus: *per intactas nives expedita manu emerſus*, quod probat & pluribus vindicat Freinshemius, quem vide. GRAEV. Aliis conjecturis hunc locum tentat Salmaſius Epiſt. CXXII. Ryck. *Sed ille, erat quaſi ad nuncium rei feliciſſimae temeritatis*. Ceteri ſcripti non abeunt a vulgata. Gronovii emendatio eſt in illius Lib. II. Obſerv. c. 25. Sed pro *rem* ibi eſt *res*. Perizonius malebat cum Salmaſio *feliciſſima temeritate*. Et ſic Heinſius in libro ſuo fecerat e vulgato, atque inſuper *quali*. Nec Ruperto diſplicet *feliciſſima temeritate:* ſed praefert tamen conjecturam Gronovii, in qua certe eſt genius dictionis Flori. *Qualis erat* eodem modo dici, quo *ut*, & *ſicut erat*, Freinshemius deinde obſervavit in *Ind*. e Tibull. I. 3. 91.

Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos
Obvia nudato, Delia, curre pede.

Et Gevart. e Stat. ad II. Silv. I. 157. & IV. Theb. 314. Quamquam autem valde adridet conjectura Gronovii, tamen eam cum Amſtelodamenſibus recipiendam non magis exiſtimavi, quam quod placebat aliis Doctis.

Per invios montium tumulos] Scripſimus, *invios*: & recte, ut arbi-

fuit, quam ab ultima timeretur. Tum ipſa capita belli aggreſſus, urbes; Avaricum cum quadraginta millibus propugnantium ſuſtulit; Aleſiam 23

du-

arbitror. nam *invitos* vitio non carebat. SALM. *Invios* eſt in o. s. & v. edd. *Invios in id tempus* Reg. Q.

Emerſus] Ita Pal. ſec. recte, ut puto. argumento eſt vox *per*, quae illi *emenſus*, quod alii praeferunt, minus congruit. Similis prope locus apud Cicer. pro Sextio, cap. 5. *cum e pruina Apennini atque e nivibus illis emerſiſſet*. Ibid. cap. 9. *emerſum ſubito ex tenebris*. Idem de divin. 2, 68. *ſubito ſum viſus emerſus ex flumine*. Marcellin. 19, 18. *terrigenas illos non ſinibus terrae emerſos*. Val. Max. 1, 4. 1. ext. *ingens avium multitudo proximo lacu emerſa*. Utitur hac voce Livius, 1, 13, 4. & 8, 7, 22. & Tacitus, 1, 65, 3. *paludibus emerſum* dixit. Forſitan & apud eundem Liv. 38, 17, 10. legendum ſit: *per aſperrimam Illyrici oram, Paeoniam inde & Thraciam, pugnando cum feroeiſſimis gentibus emerſi*. pro quo vulgo legitur, *emenſi*. Sic apud Frontin. 3, 1, 2. & apud Senec. natur. quaeſt. 5, 13. *eruptus*. FREINSH. Gruterus e Pal. 2. non adnotavit *per intactas nives emerſus*, quod ad verba, *ſed ille qualis erat*, tradit Graevius, ſed *per intactas vias emerſus*. Salmaſius in exemplari ſuo nihil de his monuerat. tantum pro *emenſus* ſcripſerat *emenſas*, ſed e quo libro non addiderat. Itaque parum tutum putavi, hic ſequi Amſtelodamenſes, qui omiſſa voce *vias* ediderunt *per intactas nives*. *Emenſus*, quod ante Freinshemium in omnibus editis legebatur, etiam habent Ryck. Duisb. Voſſ. & Fran. E Regg. & Toll. nihil adnotatum erat ad Edit. Graevii, in qua eſt *emerſus*. Et ita in aliis exemplaribus Flori ſcriptum fuiſſe certum eſt e Jul. Celſo, apud quem haec leguntur: *Juvat aliter hanc rem ipſam Flori verbis exponere. Per invios - - - per intactas vias & nives expedita manu emerſus occupat Galliam*. Praepoſitio *per* eſt in omnibus libris. Ea ſi retinenda eſt, ſine dubio melius eſt *emerſus*. Nam quod Anna ſcribit, Freinshemium ſe peſſime dediſſe, qui *emerſus* legat, id vereor, ne magis in ipſam conveniat. *Metiri*, & *emetiri iter*, & interdum *metiri* ſolum, quae adfert Anna, pro *ire* dici non ignorabat Freinshemius; ſed putabat non Latine dici addita praepoſitione *emetiri per tumulos*, *per vias*, & *per nives*. Hoc adverſus eum oſtendere debuerat Doctiſſima foemina, non ſcribere, quae ab re aliena ſunt. *Emerſus* in hoc loco etiam legit, & ſimul Livii locum a Freinshemio hic ſollicitatum tuetur J. Fr. Gronov. ad Liv. XXXVIII. 17. Nec illi ſolum, quorum loca hic congeſſit Freinshemius, verum etiam alii ſic uſi ſunt voce *emerſus* apud Heinſ. ad Ovid. III. Faſt. 399. Non habeo quidem auctoritatem aliorum, qui dixerint *emergere* cum praepoſitione *per*; niſi quod ea videtur ſupplenda in hoc Ovidii III. Faſt. 367. *dum loquitur, totum jam ſol emerſerat orbem:* ſed longe intolerabilius eſt *emetiri per*. Nec puto *emenſus* hic retineri poſſe, niſi conjecturae indulgendo legatur, *temeritatis*, *iter per invios*; ut in Liv. XXI. 43. *Tantum itineris per tot montes fluminaque, & tot armatas gentes emenſos*. Verba ſequentia, *occupat Galliam*, Tollius putabat e gloſſa eſſe. Sine cauſa, opinor. Nam ſententia eſt, praevenit & oppreſſit Gallos nondum ſatis paratos. Vid. *Indic*. v. *occupo*, & Gronov. ad Senec. Thyeſt. 270.

Ex diſtantibus hibernis] *Et ex diſtantibus hibernis*. libri. SALM. Vocula & inſerta volentibus tribus Pall. GRUT. Poterat abeſſe ſine detrimento ſententiae, & abeſt a

ducentorum quinquaginta millium juventute ſub-
24 nixam flammis adacquavit. Circa Gergoviam Arvernorum tota belli moles fuit: quippe quum octoginta millia muro, & arce, & abruptis de-
25 fenderent, maximam civitatem vallo, ſudibus, & foſſà, inductoque foſſae flumine, ad hoc decem

Voſſ. 3. ſed eſt in aliis ſcriptis & v. e.

23. *Alexiam*] Meminit praeter citatos auctores Polyaenus, lib. 8. ubi idem hoſtium numerus, qui apud noſtrum, nempe *μυριάδες κέ*, hoc eſt, ducenta quinquaginta (non ut vulgo editur, quinque) millia. FREINSH. *Alvaricum* & *Aleſiam* libri Vineti & plerique alii. *Avaricum* Ryck. & Voſſ. 1. *Aleſiam* rectius ſcribi, quam *Alexiam*, oſtendunt Voſſ. ad Vellej. II. 47. & Cellar. Geogr. Ant. 2. 2. Et ita hic quoque plerique ſcripti, & Edd. vett. Pro *Gergoviam* in libris Vineti erat *Georgoviam*. Et ita Voſſ. 2. Sed Duisb. & v. e. *Georgoviam*. Fran. *Gergoniam*. Voſſ. 1. *Gorgoviam*. *Propugnare* proprie dicuntur, qui urbibus, caſtris, locisve praeſidio ſunt. Gronov. IV. Obſ. 19.

24. *Quum octoginta millia muro, & arce*] *Quippe cum milite, muro & arce & abruptis defenderent maximam civitatem*; ſi quis ſequeretur optimum Codicem Nazarianum, ita legeret; nec diſplicet mihi. otium tamen non eſt, qui illam alteram editam conſiderem. SALM. Pal. ſec. ac tert. *defenderit*. at pr. *Quippe cum milite, muro, & arce, & abruptis defenderent maximam civitatem*, quae lectio non inepta. GRUTERUS. De Gergovia vide etiam Polyaenum lib. 8. FREINSH. Ryck. *octuaginta milia . . . defenderet*. Reg. Q. *defenderant*. Flor. LXXX. *millibus . . . defenderetur*. non abſurde. Voſſ. 1. *millia militum*. Voſſ. 3. *defenderet*. Erraſſe Florum, qui de Gergovia ſcribat, quae Caeſar de Aleſia, hic animadverterunt Stadius & Anna Fabri, & Voſſii, alter ad Voll. II. 47. alter ad Caeſ. VII. B. G. 89. Nam Caeſar Avarico capto Gergoviam irrito conatu obſedit: deinde ad Aleſiam profectus Vercingentorigem, qui ſe cum LXXX. millibus armatorum in eam incluſerat, ad deditionem adegit. Caeſ. VII. B. G. 53. 71. & 77. Sed quum in Caeſare idem ſit numerus militum, qui hic, ceterorum librorum Flori ſcriptura Nazar. praeferenda eſt.

25. *Vallo, ſudibus, & foſſa*] De his Lipſ. v. de Mil. Rom. 5. de *lorica* vid. ſupr. II. 18. 13. Caſtella XXIII. dicit Caeſar VII. B. G. 69.

Ingentique quaſi lorica circumdatam] Dele vocem *quaſi*, poſtulantibus omnibus libris. ſic ſupra, *foſſa loricaque urbem circumdedit*. SALM. *Ingentique lorica*] Sic Pall. tres, & v. e. aliae enim *ingenti quaſi lorica*. inepte. GRUTERUS. De loricis, incredibili labore per maximum ſpatium ductis, exempla ſunt in noſtro ſupra, 2, 18, 13. & infra, 4, 2, 39. Vide etiam Veget. 4, 28. & ibi Stewechium. FREINSH. *Quaſi* in nullis ſcriptis eſt, & ex edd. vett. in ſola Ald. Lipſius quoque jam ante Salmaſium & Gruterum deleri juſſerat auctoribus libris, II. Poliorc. 2.

Sudibuſque concidit] Caeſ. VII. B. G. 81. de Romanis caſtra defendentibus: *Noſtri fundis librilibus, ſudibuſque, quas in opere diſpoſuerant, ac glandibus Gallos perterrent*. Livius quoque in defenſione caſtrorum & urbium *ſudes* memorat XXIII. 37. XXVII. 28. & XXXIV. 15. Vid. Lipſ. Poliorcet. IV. 4.

26. *Rex maximum victoriae decus*]

cem & octo caſtellis, ingentique lorica circumdatam, primum fame domuit: mox audentem eruptiones in vallo gladiis ſudibuſque concidit: noviſſime in deditionem redegit. Ipſe ille rex, 26
maximum victoriae decus, ſupplex quum in caſtra veniſſet, tum & phaleras, & ſua arma ante Caeſa-

cus] Ita ſupra, 3, 2, 5. 3, 3, 10. FREINSH.

Tum & phaleras] N. *cum & phaleras.* Palatini non habent. SALM. V. e. non habet *tum &*, ut nec Pal. ſec. aut tert. nam eſt in pr. *cum & phal.* an fuit, *ſecum & phaleras.* GRUT. Verba *tum &* etiam abſunt a Magl. Berol. Duisb. & Fran. In Voſſ. 1. 2. tantum deſideratur *tum*. Voſſ. 3. *cum & phal.* Gronovius 11. Obſerv. 25. non improbat conjecturam Gruteri *ſecum.*

Habes inquit, fortem virum vir fortiſſime, viciſti] Huic loco ſanitatem reddidit Rupertus. qui accurate haec verba legit, facile deprehendet, valde frigere τὸ *habes*. Quis enim hac voce ſic poſita utitur, non addito quid habeat? Dein quam nullum acumen in hac ſententia, habes meas phaleras & arma. Legendum itaque ut Vir ille doctiſſimus praecepit, *Habet. Fortem virum vir fortiſſime viciſti.* Idem eſt *habet* τῷ victus eſt. Noſti illud Comici *Habet. captus eſt.* Proprie dicebatur de gladiatoribus, qui vulnerati erant. Ad τὸ *habet* enim intelligitur *vulnus*, quod elegantiores non ignorant, & pluribus docet Donatus ad Terentium. Transfertur deinde ad illos, qui aut ipſi fatebantur ſe periiſſe, & in grave malum incidiſſe, aut quibus exprobrabatur haec calamitas ab aliis. Senec. Herc. *Habet, peractum eſt, quas petis, poenas dedit.* Virg. XII. Aen.

--- At fervidus advolat haſta
Meſſapus, teloque orantem multa trabali
Deſuper altus equo graviter ferit, atque ita fatur,
Hoc habet, haec melior magnis data victima divis.

Vide ibi Servium. Prudent.

Hoc habet, exclamat victrix Regina.

Quem locum perperam ſolicitant, N. Heinſius malebat: *Habe inquit*, ſcilicet arma projecta. ut apud Maronem:

Arma quibus laetatus habe tua.

GRAEV. Gronovius quoque l. d. eadem, qua Rupertus, ſententia legendum cenſet *habet*, & totum locum ita conſtitui poſſe putat: *Quum in caſtra veniſſet, ſecum & phaleris & ſuis armis ante Caeſaris genua projectis, Habet, inquit. Fortem virum*, vel *fortes viros, vir fortiſſime viciſti. Habet* ea ſignificatione dici, qua Viri Doctiſſimi hic exponunt, etiam alii oſtenderunt apud Broekhuſ. ad Tibull. 1. 5. 2. Et potuit aliquid hujuſmodi ſuo, i. e. Gallico, ſermone dixiſſe Vercingentorix, quod Florus Latine expreſſerit *habet*. Sed quum hoc totum in conjectura & ſuſpicione poſitum ſit, & in o. s. & e. legatur *habes*, non putavi cum Amſtelodamenſibus edendum eſſe *habet*. *Habe*, quod Heinſius conjiciebat eſt in Jul. Celſo, in quo haec ita leguntur: *Projectis inſignibus regibus* (recte emendant *regiis*) *armiſque & phaleris ante genua victoris, notiſſimam illam vocem edidit: & habe, inquit, fortem virum vir fortiſſime viciſti. Et hoc quidem dictum hancque deditionem Florus brevis & comptus hiſtoricus ad Gergoviam factam dicit.* Quod dicit, *notiſſimam illam vocem edidit*, nonnihil confirmat conjecturam legentium *habet*. Nam hoc erat vulgatum verbum eorum, qui periiſſe ſe fate-

ſaris genua projecit: *Habes*, inquit. *Fortem virum, vir fortiſſime, viciſti.*

fatebantur. Nec tamen omnino neceſſarium arbitror id ita accipi. Nam & haec verborum Celſi ſententia eſſe poteſt, eam vocem, id eſt, omnia, quae tum ad Caeſarem dixit Vercingentorix, deinde celebratam fuiſſe, tamquam indicium magni & generoſi illius animi, qui non degeneribus precibus apud Caeſarem uſus fuerit, ſed magnifice de ſe ac Caeſare ſenſerit; & quum ſibi fortitudinem tribueret, tamen hoſtem ſe fortiorem eſſe ingenue agnoverit. Mihi partim ex hoc Scriptore, partim e libris vett. qui non habent *tum* &, videtur legi poſſe: *Quum in caſtra veniſſet, phaleras & ſua arma ante Caeſaris genua projecit: &, Habe, inquit. Fortem virum vir fortiſſime viciſti. Habe*, nempe has phaleras, & haec arma mea, quomodo Anna interpretatur vulgatum *habes*. *Et* poſt *projecit* ſententia ipſa poſtulat, quocumque modo vox ſequens legatur. Et facile potuit excidere propter praecedens *it* in *projecit*. Perizonius quoque hic ſcripſerat: fort. *habe. Sic & Heinſius*. Reg. Q. *fortiſſimum virum*.

CAP. XI.

Bellum Parthicum.

1 Dum Gallos per Caeſarem in Septentrione debellat, interim ad Orientem grave vulnus
2 a Parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri poſſumus: caret ſolatio clades. Adverſis & diis & hominibus, cupiditas Conſulis Craſſi,

De hoc bello ſcribunt fere omnes. Epit. Liv. 106. Appianus late libro, qui Parthicus inſcribitur: Plutarch. in M. Craſſi vita: Juſtin. 42, 4, 4. Eutrop. 6, 6. Oroſ. 6, 13. Valer. Max. 1, 6, 11. CAMERS. Tangit etiam Plinius, 2, 5, 6. & 5, 24, 6. Lucanus paſſim. Propertius, 4, 6, 83. FREINSH. Berol. Duisb. & v. e. non habent *a Parthis*.

2. *Nec de fortuna poſſumus queri*] Supra, 2, 6, 14. *nec de diis poſſumus queri*. FREINSH. Magl. *averſis diis*. Fran. & Voſſ. 3. *averſis & d.* Regg. & v. e. *adverſis diis*. Haec ſaepe permutantur. Vid. Clar. Oudend. ad Lucan. VI. 314. Sed hic nihil muto. Freinsh. in *Ind.* v. *dii* non recte habet *adverſa*.

Cupiditas] *Avaritiam* exponit Freinshem. in *Ind.* de qua ſignificatione hujus vocis vid. Obſervat. Halens. Tom. IV. obſ. 6. Scio quae Broekhuſius ad Tibull. 1. 1. 90. diſputat adverſus eos, qui ex-

Craſſi, dum Parthico inhiat auro, undecim ſtra-
ge legionum, & ipſius capite multata eſt: & Tri- 3
bunus plebis Metellus exeuntem ducem hoſtilibus
diris devoverat: & quum Zeugma tranſiſſet
exercitus, rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit
Eu-

pidos pro avaris, & *cupiditatem* pro avaritia dici putant. Et facile quidem illi adſentior, avaritiam numquam ſine cupiditate eſſe, cupiditatem autem poſſe eſſe ſine avaritia. Sed quum in avaris taxatur *cupiditas*, non omnino negandum videtur, vocem illam poni pro avaritia: ut quum hic Florus Craſſi, quem avarum Cicero & Plutarchus vocant, & Suetonius Veſpaſiani, cujus ſordes notiſſimae ſunt, *cupiditatem* notat in vit. illius c. XVI. & XIX. Et quum Sueton. Galb. XIV. T. Vinium *cupiditatis immenſae*, & Tacit. I. H. 12. eumdem *hianti cupiditate* fuiſſe dicunt, id de avaritia accipi recte poteſt. Nam quam ibi Tacitus *cupiditatem*, eam deinde c. 37. *avaritiam* Vinii dicit. add. infr. IV. 12. 12. Qui *quaerere ut abſumant, abſumta requirere certant*, quo ingenio Nero, aliique, quos ibi memorat Vir Clariſſ. fuerunt, haud dubie rectius *cupidi*, quam *avari* dicuntur: etſi hi quoque avari dici poſſunt. Cicero pro Coel. cap. VI. de Catilina: *Quis in rapacitate avarior? quis in largitione effuſior?*

Dum Parthico inhiat auro] Plinius 33, 10. *M. Craſſus negabat divitem eſſe, niſi qui reditu annuo legionem* [*exercitum* habet Cicero, Offic. 1, 8. & Plut. Craſſo cap. 3. ut appareat, *legiones* in Plinio reſcribendum] *tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertium MM. poſſedit, Quiritium poſt Syllam ditiſſimus. Nec fuit ſatis, niſi totum Parthorum eſuriſſet aurum.* CAMERS. Valde auget cladem exercitus Romani. Nam Craſſus habuit in exercitu ſeptem legiones, equitum quatuor fere millia, totidemque levis armaturae, e quibus XX. M. caeſa, X. M. capta ſunt. Ita Plutarch. Craſſ. & Appian. in Parth.

3. *Metellus*] Reſcribendum *Atejus*, ſi Plutarcho, in vita, cap. 29. Appiano, in Parth. pag. 135. & Dioni, lib. 40. credimus. Et certe non difficilis, ex hac voce in notiorem, librariorum lapſus, cum literae non admodum diſcrepent. FREINSH. Hic aut denuo impegit Florus, aut ſcribendum *Atejus*, ut Freinshemius oſtendit. GRAEV. Apud Dionem Lib. XXXIX. pag. 105. ei cognomen eſt *Capito*, quod Atejorum erat, *Metellus* Caeciliorum. Add. Cicer. 1. de Divin. 16. Perizonius volebat deleri & ante *tribunus*. Tollerem, ſi liceret per libros ſcriptos, cum quibus conſentit v, e. Ceterae uſque ad Vinetum, qui & revocavit, habent *quod tribus*. Perizonius in ſchedis etiam aliam conjecturam ſcripſerat, *Etenim Tribunus*.

Cum Zeugma tranſiſſet] *Cum ad Zeugma tranſiſſet*. paullo poſt Ryck. *Maſſarae Syro*. GRAEV. Non ſcio e libris, an e conjectura emendaverit Clar. Graevius *ad Zeugma*. Sed magis placet, quam vulgatum. Dio Lib. XL. p. 128. Appian. in Parth. p. 138. & Plut. in Caſſ. κατὰ τὸ Ζεῦγμα dicunt, urbem nimirum, cui *Zeugma* nomen. Graecis quidem Ζεῦγμα etiam pons eſt, unde & urbs haec dicta: ſed Florus Latine ſcribit.

Rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit Euphrates] Obſequens cap. 123. Multa in hac expeditione omina notarunt Cicero de divin. 2, 40. Plin. 15, 19. quibus Plutarch. cap. 36. Appian. pag. 139. Dio lib. 40. pag. 144. ipſius etiam Craſſi vocem addunt; qua *ſe pontem ideo reſcindere* militibus dixit,

4 Euphrates: & quum apud Nicephorium caſtra poſuiſſet, miſſi ab Orode rege legati denuntiavere, *percuſſorum cum Pompejo foederum Sullaque*
5 *meminiſſet*. Regiis inhians ille theſauris, nihil, ne imaginario quidem jure, ſed *Seleuciae ſe reſpon-*

ne quis eorum reverteretur. Quae vox valde terruit animos Rom. Nam antiquitus ex verbis temere prolapſis captabantur omina. ut ejus rei exemplum eſt in Valer. Max. 1, 5, 4. & Tac. 15, 74, 3, Quapropter ſedulo dabant operam, ne quid ominoſae vocis excideret. Sic *abitionem antiqui dicebant mortem*. Feſtus. Hinc urbium etiam immutata vocabula *Hirpinorum colonia una Beneventum, auſpicatius mutato nomine, quae quondam appellata Maleventum*. Plinius 3, 11. adde Livium, 9, 27. *Epidamnum colonia, propter inauſpicatum nomen a Romanis Dyrrachium appellata.* Adſcribam Helladium in Biblioth. Photii Cod. 279. pag. 1594. *Antiqui ſolliciti fuerunt, ne male ominoſa dicerent, maxime vero Athenienſes, ideo & δεσμωτήριον, οἴκημα appellabant; δήμιον, κοινὸν vocabant; & ἐριννύας, εὐμενίδας, vel σεμνὰς θεάς; μύσος* vocabant *ἄγος; ὄξος, μέλι* nominabant; *χολὴν, γλυκεῖαν; βόρβορον, ὀχετόν.* &c. Cujus originem ad Solonem Plutarchus refert in vita cap. 21. *ἃ δ' οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστείως ὑποκορίζεσθαι, τὰς μὲν πόρνας, ἑταίρας, τοὺς δὲ φόρους, συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας, πρῶτον Σόλωνος ἦν (ὡς ἔοικε) σόφισμα, τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος.* Pertinent eodem haec Pauſaniae ex Corinthiacis: *ναὸς θεῶν, ἃς Ἀθηναῖοι, σεμνὰς, Σικυώνιοι δὲ Εὐμενίδας ὀνομάζουσι.* Huc pertinet quod in religioſis locis dedicandis *fauſta nomina requirebantur*. vide Tacit. H. 4, 53, 3. FREINSH. Vir Clariſſ. Jac. Gronovius ad Arrian. VII. 21. putat hoc accipiendum eſſe de repentino incremento aquarum Euphratis, quem hieme ripis contineri, aeſtate autem ſuper eas effundi, & campos Aſſyriorum inundare ſcribit Arrianus. Ego ſequor Dionem, qui Lib. XL. p. 139. magnum vexillum *vi vehementis venti raptum, & in flumen dejectum* ſcribit. Et Jul. Obſequens c. CXXIV. *in tranſitu Euphratis coortam tempeſtatem ſignifero ſignum ereptum gurgiti merſiſſe* auctor eſt. Nec probo, quod Freinshemius in *Ind. turbines fluvii* ponit: quaſi Florus de vorticibus fluvii loquatur. Vel adjectum *ſubitis* indicat de vento agi. Et cur *turbines* hic aliter interpretabimur, quam violentiam venti omnia proſternentis? ut infinitis locis aliorum Scriptorum. Virg. 1. Aen. 86.

- - - Venti, velut agmine facto,
Qua data porta ruunt, & terras turbine perflant.

Vid. Senec. VII. Natur. Quaeſt. 5. & alios ap. Beroald. ad Apul. 11. Met. p. 169. Tacit. 1. A. 30. *Ut vix tutari ſigna poſſent, quae turbine atque unda raptabantur.*

4. *Et*] Malim *ſed*. FREINSH.

Apud Nicephorum] Lege: *Nicephorium*, ut vidit Vinetus. Vide Plin. VI, 26. poſtea *Conſtantina* dicta teſte Stephano de Urbibus. GRAEV. Scripti & olim editi omnes quidem habent *Nicephorum*; ſed malui ſequi Vinetum, Stadium, Annam, & Amſtelodd. qui recte *Nicephorium* ediderunt: quod eſt verum nomen hujus urbis apud omnes alios, & Graecos, & Latinos Scriptores. Vide Cellar. III. Geogr.

ſponſurum eſſe, reſpondit. Itaque dii foederum 6
ultores, nec inſidiis, nec virtuti hoſtium defuerunt. Jam primum, qui ſolus & ſubvehere commeatus & munire poterat a tergo, relictus Eu- 7
phrates: tum ſimulato transfugae cuidam Mazarae Syro

Geogr. Ant. 15. Nomen *Orodis* hic quoque varie ſcriptum erat, ut ſupr. III. 5. 28.

Cum Pompejo Syllaque] Vid. III. 5. 31. Naz. Pal. pr. Voſſ. 2. 3. & Fran. *Sullamque*. Salmaſius primum conjecerat *Syllanique*. deinde vulgatam retinendam putavit. Pro *regiis* Amſtelodamenſes e quibuſdam Elzevirianis ediderant *Regis*. Hoc eſt in Ryck. & Voſſ. 3. in ceteris ſcriptis & editis *regiis*. Et ita emendarat Heinſius in exemplari ſuo.

5. *Imaginario jure*] Sic Antonius infra, 4, 10, 2. *neque cauſſa, neque conſilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, in Parthos impetum facit*. FREINSH. i. e. in quo vel imago ac ſpecies quaedam juris eſſet. Senec. de Conſtant. c. III. *Imaginarius honor verborum*. Liv. XLI. 8. *Poſtea his quoque imaginibus juris ſpretis*. Vid. II. 14, 4. Tollius Fort. XXIX. legit, *nullo, ne imaginario quidem jure, Seleuciae ſe reſponſurum eſſe, reſpondit*. Nam *quomodo*, inquit, *nihil reſpondit, qui ſe Seleuciae reſponſurum reſpondit?* Hae ſunt argutiae. Nihil reſpondit, quod ad ea, quae denunciabantur, pertineret. A Nazar. hic aberat *ne*, a Magl. *ſed*. Cum Naz. conſentiunt Voſſ.

Seleuciae ſe reſponſurum] Ita Dio, Appianus, Plutarchus. *apud Cteſiphontem*, Sextus Ruffus. VINETUS. Similis ſuperbiae ſimiles eventus habuere Democritus, Aetolorum praetor, qui reſpondit Quintio, *decretum reſponſumque brevi in Italia, caſtris ſuper ripam Tiberis poſitis, daturum*. Liv. 35, 33, 16. poſtea captus. Idem, 36, 25, 4. & ſuamet manu interfectus *in eadem ripa Tiberis*. Idem, 37, 46, 5. Et Manuel Comnenus Imp. qui Sultano Turcico pacem petenti per legatos, *Iconii ſe reſponſurum* dixerat, ab eodem poſtea maximis cladibus attritus, & ad extrema deductus. Auctor Choniates. FREINSH.

Reſpondit] Abeſſe poterat haec vox. IDEM.

6. *Dii foederum ultores*] Pertinet huc Cleomenis exemplum, apud Plutarch. apophth. Lacon. cap. 73. Apud Liv. 30, 42, 17. *Quum flecti miſericordia Patres appareret, ſenatorum unum infeſtum perfidiae Carthaginenſium ſucclamaſſe ferunt: per quos Deos foedus icturi eſſent, quum eos, per quos ante ictum eſſet, fefelliſſent? Per eoſdem, inquit Aſdrubal, qui tam infeſti ſunt foedera violantibus*. IDEM.

7. *Et ſubvehere*] Hinc fluminum praecipua cura maximis Impp. Exemplum Germanici, apud Tac. 2, 5. IDEM.

Munire poterat a tergo] Ita conjunxi. prius diſtinguebatur; *munire poterat, a tergo relictus Euphrates*, ut ſenſus eſſet, Euphratem a tergo relictum: contra hiſtoriam, & mentem Flori: quae eſt, Euphratem, niſi relictus, & in aliam partem iter verſum eſſet, potuiſſe tutum praeſtare Rom. exercitum a tergo. IDEM.

Cuidam Mezerae Syro] *Mazzare Syro*, Nazarian.: uterque Palatinus, *Mazarae*. SALM. *Agbarum Arabum praefectum* Appian. Parth. pag. 140. a. vocat: *Augarum Oſroënum* Dio, lib. 40. pag. 145. *Ariamnem* Plutarch. Craſſo, cap. 37. *Marachum* & *Macorum* Sextus Ruffus. Conſtat apud omnes, hunc transfugam, quocunque nomine fuerit, ſubornatum a Perſis fuiſſe, ut Craſſi credulitate in ipſius perniciem abu-

Syro creditur, dum in mediam camporum vaſtitatem eodem duce ductus exercitus undique
8 hoſti exponeretur. Itaque vixdum venerat Carras, quum undique praefecti regis, Sillaces & Surenas oſtendere ſigna auro ſericiſque vexillis vibrantia. Tum ſine mora circumfuſi undique equitatus, in modum grandinis atque nimborum denſa pariter tela fuderunt. Sic miſerabili ſtrage
9 deletus exercitus. Ipſe in colloquium ſollicitatus, ſigno

abuteretur. STADIUS, & VINETUS. Et haec quidem tuta frequensque via eſt fallendi hoſtem; qua uſi Riſaces Darium, Aethis Lyſimachum, apud Polyaen. lib.. 7. Popedius Caepionem, apud Appian. de bell. Civ. lib. 1. pag. 377. Perſa quidam Julianum, apud Hieron. in Chron. Euſeb. num. 2379. Damaſcium, in Bibl. Photii, Cod. 242. Jordanem, de regn. ſucceſſ. cap. 89. in loca iniqua deductos hoſtibus ſuis caedendos capiendosque praebuere. Alii urbes cepere, quos notamus ſupra, 1, 7, 5. Alii (ut Hannibal) per numeroſiores transfugas, ipſos ad quos transfugerant, cecidere. FREINSH. In Vineti & aliis libris & v. e. eodem modo hoc nomen ſcribitur, quo in Pall. niſi quod in quibuſdam tertia litera eſt *c*, in aliis *s*. Voſſ. ſec. *Mazadare*, tert. *Mararo*. Pro *creditur* mallem *creditum*, ut ſuppleatur *eſt*.

Undique hoſti exponeretur] Sic Nazarius. alteri Palatino, *opponeretur*. SALM. Cur non *exponitur* ſcripſit Florus? Sic ſane ſcribendum erat, ſed excidit particula, quam ex Ryck. repone, ut verba haec integrentur: *ut undique hoſti exponeretur*. Sic enim ſcripſit Florus: *dum in mediam camporum vaſtitatem eodem duce ductus exercitus, ut undique hoſti exponeretur*. GRAEV. Scripturam Cod. Ryck. quae etiam eſt Voſſ. 3., probabat etiam Perizonius. Vulgatam tuentur alii o. s. & e. cujus haec poteſt eſſe ſententia, creditum fuiſſe Mazarae, donec ad extremum perducto in vaſtiſſimos campos exercitu Romano fraus proditoris adparuerit. Hac ſignificatione particulae *dum* recte additur ſubjunctivus. Phaedr. 1. Fab. 19.

---- *Tempus exorans breve,*
Dum firmiores poſſet catulos ducere.

Et Corn. Nep. Pauſan. III. *Exſpectandum, dum ſe ipſa res aperiret.* Pro *interim dum*, ut, *dum haec in Italia geruntur*, cum ſubjunctivo poſitum σολοικίζειν putat Gronov. ad Liv. 11. 47. & XXXV. 8. Pro *donec* hic etiam accipiebat Tollius, qui adſcripſerat e Livio: *Paucos morati dies, dum ſocii venirent.* Amſtelodamenſes receperunt *ut*; quod nunc non magis faciendum exiſtimo e duobus libris, quam ante ex uno. In Ryck. ita ſcriptum eſt, *ductus eſt exercitus, ut undique hoſti exponeretur. Opponeretur* etiam Berol. Duisb. & v. e.

8. *Signa auro ſericeiſque vexillis vibrantia*] Vir doctus ad poëtas venaticos cenſet alludi hoc loco morem Romanum, (quos potius a Parthis id deſumpſiſſe credibile fiat. Vide Cedren. pag. 140.) at cur Parthis idem non conveniat, fateor me neſcire. cum enim ſigna vexillaque habuiſſe ratio & ſcriptorum loca dictent, cur eadem auro ſericoque facta fuiſſe non potuerint? apud opulentiſſimam certe gentem, quaeque divitias ſuas, ut Juſtinus, 41, 2, 10. auctor eſt, nuſpiam magis

ſigno dato, vivus in hoſtium manus incidiſſet,
niſi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari
ferro occupaſſent. Sic quoque relatum caput
ludibrio hoſti fuit. Filium ducis pene in con- 10
ſpectu patris eiſdem telis operuere. Reliquiae
infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga,
in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractae,
vix nuntium cladis retulerunt. Caput ejus re- 11
ciſum cum dextera manu ad regem reportatum,
lu-

gis quam in armis oſtentavit. Hinc apud Tac. 15, 29, 4. Parthi repraeſentantur *inſignibus patriis fulgentes.* FREINSH. Vinetus, quum in quibusdam ſuis inveniſſet *ſericeis*, ita edendum putavit, idque deinde occupavit omnes editiones. Repoſui *ſericis*, quod erat in Nazar. altero Pal. Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. ante Vinetum, ut ſupr. II. 8. 9. & apud Horatium, Propertium, Martialem, & Statium. Et ſic in compoſitis *boloſericus*, & *ſubſericus*. *Sericeus* tamen dixit Eucheria in Catalect. Pithoei:

Sericeum tegmen, gemmantia texta Laconum.

Vibrantia Freinshemio in *Ind.* ſunt nitentia, micantia. Accepit pro fulgentibus, quod vexillorum epitheton eſt apud Tacit. III. H. 69. *Vibro*, & *vibrans* per ellipſin reciproci ſaepe ponuntur pro *vibror*, & *vibratus.* Cicer. IV. Academ. 33. *Mare, quia a ſole collucet, albeſcit, & vibrat.* Virg. IX. Aen. 769. *Vibranti gladio.* Valer. M. VIII. 9. 2. *Vibrantes gladios.* & alii eodem modo apud Heinſ. ad Ovid. III. M. 34. Sed haec magis motum quemdam, agitationemque, & jactationem ſignificant, quam ſplendorem. Ita Serv. in Virg. II. Aen. 211. ſerpentum *linguas vibrantes* de celeritate motus accipit, & mobiles exponit. Itaque *ſigna vibrantia* potius eſſet agitata, concuſſa, jactata. Sed quum in tali agitatione fere ſit ſplendens aliquid & micans, *vibrantia* hic dictum videtur pro fulgentia, ſplendentia; & *ſigna* pro exercitu, ut I. 17. 2. & III. 5. 31. Nam ſi de ſignis militaribus interpreteris, ut Freinshem. in *Ind.* valde obſcurum & difficile intellectu eſt, quid ſint *ſigna militaria vibrantia vexillis.* In pleriſque ſcriptis & v. e. eſt *Silaces*, in Ryck. *Syllaces*, in Voſſ. 1. *Sylaces.* Vir doctus, quem dicit Freinshemius, eſt Barthius ad Nemeſ. Cyneget. v. 84.

Equitatus] Salluſt. Jug. XLVI. *Uti cum bis permixti velites equitatus hoſtium propulſarent.* Caeſ. I. B. C. 61. *Magnos equitatus.* Add. Cicer. pro Font. II. & Scriptor. Bell. Afric. XIV. Auctor Belli Hiſpan. c. XXXVII. etiam ſic dicit *peditatus: Partim peditatibus & equitatibus ad perſequendum celeriter iter faciens.*

Sic miſerabili ſtrage deletus exercitus] Ryck. *Sic prob! miſerabili ſtrage deletur exercitus.* dein idem: *in Armeniam, Ciliciam, Syriam diſtractae*, ſine copula. GRAEV. *Sic prob!* etiam Junt.

9. *In colloquium ſollicitatus*] De inſidioſis hoc genus colloquiis dictum ſupra, 2, 2, 11. FREINSH.

10. *Filium*] Tollius putabat, haec ponenda ante ſuperiora illa, *ipſe in colloquium ſollicitatus.* Sed verba *eiſdem telis* indicio ſunt Florum putaſſe in eodem colloquio, quo pater caeſus eſt, etiam filium interfectum fuiſſe, quem jam ante in praelio cecidiſſe tradunt Plutarch. & Appian.

Quo quemque rapuit fuga] Sic apud

lis, nomine etiam quaſi terrore compoſito, Ver-
21 cingentorix: ille feſtis diebus, & conciliabulis,
quum frequentiſſimos in lucis haberet, ferocibus
22 dictis, ad jus priſtinum libertatis erexit. Aberat
tunc

ſauro locution. Taciti pag. 1. in fin.] v. e. *nomine atque terrore etiam quaſi compoſito.* quomodo & Pal. tert. ſed duo alii adhaerent vulgato. GRUTERUS. Videbatur legendum *ad terrorem.* ſicut in ſimili fere loco Livii quem citavimus ſupr. 1, 13, 4. FREINSH. N. Heinſius, ex codice Palatino qui prae ſe fert *nomine adque terrore etiam compoſito*, elicit hanc emendationem: *nomine ad aeque in terrorem etiam compoſito.* GRAEV. In Pal. erat *nomine adque terrore etiam quaſi compoſito.* Et ſic Berol. Duisb. & v. e. niſi quod pro *adque* habent *atque.* In ceteris eſt vulgatum, ut & in Jul. Celſo, qui ſe Flori verba deſcribere teſtatur. Salmaſii & Freinshemii conjecturam ſatis juvat locus Livii XXXVIII. 17. *Omnia de induſtria compoſita ad terrorem.* Aliquantum etiam Flor. IV. 2. 50. *Vox ad jactationem compoſita*, & Tacit. III. Ann. 1. *Cunctis ad triſtitiam compoſitis.* Nec tamen eam in contextum admittendam exiſtimavi, quod primi fecerunt Amſtelodamenſes. *Quaſi*, quod excludit Heinſius, eſt in omnibus libris. Nomen Ducis Gallici in ſcriptis eſt *Vergincetoris*, *Vergigentoris*; *Vergugecoris*, *Vergingetorix*, *Vergingetorrix.* in Ryck. *Bergentorix.* De his Vinetus: *Vercingetorix, Avaricum, Alexia, Gergovia, ſicut in Caeſaris Commentariis, ita hic vulgo imprimuntur. Sed quis ſcit, an ita recte barbarica vocabula?* Naz. Duisb. Fran. & Voſſ. 1. *Carnuntas.*

21. *Ille feſtis diebus, & comitialibus*] Ἴχνια φωρὸς φὼρ ἔμαθεν, ut Graeci dicunt: ſic ego novi correctorum veſtigia. *concilialibus* erat in veteri ſcriptura, quam in *comitialibus* perverterunt. omnino cum feſti dies praeceſſiſſent, comitiales ſequi debere, ſibi perſuaſerunt: quod falſiſſimum eſt. Vercingetorix, & ejuſdem factionis homines, dies tantum feſtos, quibus ſua conciliabula indicerent, eligebant: ut melius latere poſſent. quod comitialibus diebus non ita facile illis factum fuiſſet. Caeſar eadem de re loquens, *indictis inter ſe principes Galliae conciliis, ſylveſtribus ac remotis locis. conciliabulis* igitur verum eſt. Feſtus: *conciliabula ſunt loca ubi in concilium convenitur.* Caeſar *concilia* vocat. SALM. V. e. *& conciliabulis;* quod etiam in Pal. pr. ac tert. nam ſec. *& concilialibus*; quod ultimum non diſpliceret; placeret etiam, ſi fulciretur plurium librorum auctoritate. GRUTERUS. Et videtur certe requiri vocem, quae praecedenti *diebus* applicari poſſit. Quod tamen etiam poſſunt *comitiales*, quos ſic dixiſſe videtur Florus more Rom. apud quos *comitiales dies* erant, quibus comitiorum cauſſa populus conveniebat. Vide Roſin. Antiquit. R. 7. 6. FREINSH. *Conciliabulis*] Recepi hanc lectionem, quam Ryck. & omnes melioris notae codices tuentur cum Salmaſio; rejecto correctorum *comitialibus* ſubſtituentium commento. Sed pro *frequentiſſimos* legendum *frequentiſſima.* Aut ſi *comitialibus* retineas, videtur ſcribendum: cum *frequentiſſimos in lucis ageret.* Nam *agere diem feſtum* frequens, non vero *habere diem feſtum.* Sic *agere conventum* inferius lib. IV. 12. GRAEV. *Conciliabilibus* etiam Reg. Q. Fran. Voſſ. 1. & 2. *conſiliabilibus* Reg. F. *Conciliabulis* Duisb. Voſſ. 3. & Junt. In Toll. quid fuerit ignoro: nam Tollius hunc quoque locum praeterierat. Perizonius adſcripſerat, ſibi videri praeferendum *comitialibus:* idque etiam probaſſe videtur Gronov.

tunc Caeſar, Ravennae delectum agens: & hieme creverant Alpes: ſic interclusum putabant iter. Sed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſimae temeritatis per invios ad id tempus montium tumu-

nov. ad Tacit. III. Ann. 40. Sed ut jam concedamus Florum potuiſſe dicere dies *comitiales* Gallorum, more Romanorum, ut putat Freinshemius, tamen prius videndum eſt, quid ſit in libris ſcriptis, quorum quum nullus habeat *comitialibus*, non infirma ſuſpicio eſt, eam vocem a correctoribus ortam eſſe. *Conciliabulis* autem, quod cum Graevio recepi, non ſolum aliquot MSSorum, ſed etiam vett. edd. auctoritate nititur, & manifeſta illius veſtigia ſunt in corrupta ſcriptura aliorum librorum. Adde quod etiam alii, quum de conjurationibus loquuntur, *concilia* & *conciliabula* memorant. Caeſ. V. B. G. 53. *Nocturnaque in locis deſertis concilia habebant*, & VII. B. G. I. in adnotatione Salmaſii. Liv. XXXIV. 56. *Ligurum viginti millia armatorum, conjuratione per omnia conciliabula univerſae gentis facta, Lunenſem agrum depopulatos.* Et Tacit. III. Ann. 40. *Per conciliabula & coetus ſeditioſe diſſerebant.* In lucis porro concilia populorum olim haberi ſolita notum eſt e Liv. I. 50. VI. 20. VII. 25. & 41. Obſtat tamen huic lectioni, quod viderunt Freinshemius & Graevius, *frequentiſſimos*. Sed hoc Perizonius, quamquam retinebat *comitialibus*, non ad dies, verum ad homines referebat, hac ſententia, quum frequentiſſimi & maximo numero conveniſſent ad dies feſtos & in lucos. Nec diſplicet tamen conjectura Graevii *frequentiſſima*. *Concilialibus*, quo Gruterus inclinat, quodque etiam ad h. l. probabat Iſ. Voſſius, ferri poſſet, ſi ea vox Latina eſſet, de quo mihi non conſtat.

22. *Hieme creverant Alpes*] Supra 3, 3, 11. *per hiemem, quae altius Alpes levat*. FREINSH. De *Alpibus* dicit, quod Caeſar VII. B. G. 8. de *Cebenna* monte inter Arvernos & Helvios. Davieſ. ad Caeſ. VII. B. G. I.

Sed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſimae temeritatis?] Hic locus nobis paulo perturbatior apparet; mendoſum non audeo dicere. Palatino alteri, & bonitate priori, non adeſt vox *temeritatis*, & *feliciſſime* legit. ſi alii accederent, cenſerem ita legendum: *ſed ille qualis erat ad nuntium rei feliciſſime per invios ad id tempus montium tumulos, per intactas vias & nives expedita manu emenſus occupat Galliam. qualis erat*, ὡς εἶχεν. eodem ſenſu, eademque ſervata diſtinctione, ſcribi poſſet, *feliciſſima temeritate*. & valde placet. vulgatum ſane non poſſum concoquere cum illis interrogationis notis. SALM. Belle quidem Salmaſius locum ſcribit & explicat: *qualis erat, ad nuncium rei feliciſſime per invios &c.* cum ita legatur in optimo Pall. *qualis erat.* ὡς εἶχεν. quomodo loquitur Appianus de bell. civ. 3. pag. 568. a. ſive *feliciſſima temeritate*. Videtur tamen aliud ſentire Florus, & tribuere Caeſari, quod Alexandro Seneca de benefic. I, 13, 3. *felicem temeritatem*. ut ita ſcribendum ſit; *qualis erat feliciſſimae temeritatis ad nuncium rei*, hoc eſt *ut erat fel. temer.* fateor quidem non ſuccurrere, vocem *qualis* uſpiam hoc modo uſurpatam: ſed nec iſto altero ſenſu legiſſe me memini (nam etiam apud Papin. Theb. 10, 199. aliter explicari poteſt) verum ſemper *ut*, vel *ſicut*. Liv. 27, 53, 11. *vinctos, ut erant*. Ovid. amor. 2, 5.

Sicut erant, & erant compti, laniare capillos,
Et fuit in teneras impetus ire genas.

Idem in epiſt. Paridis verſ. 119.

Et

CAP. XII.

Anacephalaeoſis.

1 Haec eſt illa tertia aetas populi Romani transmarina, qua Italia progredi auſus orbe
2 toto arma circumtulit. Cujus aetatis ſuperiores centum anni ſancti, pii, &, ut diximus, *aurei*, ſine flagitio, ſine ſcelere, dum ſincera adhuc & innoxia paſtoriae illius ſectae integritas, dumque Poenorum hoſtium imminens metus diſciplinam
3 veterem continebat. Poſtremi centum, quos a Carthaginis, Corinthi, Numantiaeque excidiis, &

Perverterat Florus ante hiſtoriarum & temporum ordinem, cujus facti cauſſa ſupra, 2, 19, 5. & in hac anacephalaeoſi rationem aſſignat, ut ſcilicet hos populi Romani omnes motus domeſticos, ſeparatos ab externis juſtiſque bellis ex ordine proſequatur. Continet autem hoc caput compendioſe materiam 17. capitum immediate praecedentium, & 13. immediate ſequentium. Plura ex his quae hoc capite continentur, lege apud D. Auguſt. Civit. 3, 26. CAMERS.

2. *Paſtoriae illius ſectae integritas*] Juſtinus ita de Scythis, 2, 2, 15. *Plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his* (Graecis) *cognitio virtutis.* Tacit. Germ. 26, 1. *Foenus agitare, & in uſuras extendere, ignotum: ideoque magis ſervatur, quam ſi vetitum eſſet.* FREINSH. *Sectam* pro ratione & inſtituto vitae dici, notum eſt. Hic *ſectam* vocat homines ipſos, ſectam, i. e. vitam paſtoriam & ruſticam, quae omnium maxime ſincera & innoxia eſt, ſequentes.

Poenorum hoſtium imminens metus] Vide Aldum Manutium, de quaeſitis per epiſt. 2, 9. cui adde Vellej. 2, 1, 2. Claudian. de bell. Gild. Eleganter Juvenal. 6, 291.

Nunc patimur longae pacis mala: ſaevior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.

Elucet igitur hinc, quam prudens fuerit Naſicae conſilium, de quo ſupra, 2, 15, 8. Scite autem Camers explicat auctorem dicere, mala ſequentia ex otio accidiſſe Romanis, Appiique Claudii dictum ex Val. Max. 7, 2, 2. citat; *Negotium populo R. melius quam otium committi.* Huc igitur reſpexerit Catullus, Carm. LII. cum cecinit:

Otium reges prius & beatas
Perdidit urbes.

Non ſunt hinc aliena quae notavit Berneccerus ad Juſtin. 20, 1, 1, & 16, 4, 3. FREINSH. Liv. I. 19. *Poſitis externorum periculorum curis, ne luxuriarentur otio animi, quos metus hoſtium diſciplinaque militaris continuerat.* Et XXXIV. 9. Diſciplinam *inter validiores optime timor continet.* Sall. Jug. XLI. *Ante Carthaginem deletam metus hoſtilis in bonis artibus civitatem retinebat.*

3. *Ut claritate*] V. e. & *celeritate*, quod & in Pal. pr.; ſecundus enim, *in claritate.* GRUTER. Haud obſcurum eſt, ex priori ſcri-

& Attali regis Aſiatica hereditate deduximus in Caeſarem & Pompejum, ſequutumque hos, de quo dicemus, Auguſtum, ut claritate rerum bellicarum magnifici, ita domeſticis cladibus miſeri, & erubeſcendi. Quippe ſicut Galliam, Thra- 4
ciam, Ciliciam, Cappadociam, uberrimas validiſſimasque provincias, Armenios etiam, & Britannos, ut non in uſum, ita ad imperii ſpeciem, magna nomina acquiſiiſſe, pulcrum atque decorum: ita eodem tempore dimicaſſe domi 5
cum civibus, ſociis, mancipiis, gladiatoribus, totoque inter ſe Senatu, turpe atque miſerandum. Ac neſcio an ſatius fuerit populo Ro- 6
mano, Sicilia & Africa contento fuiſſe, aut his etiam

ſcriptura legendum *celebritate*. FREINSH. *Celeritate* etiam Berol. & Duisb.

4. *Armenios & Britannos*] Ryck. *Armenos & Britannos*. ut a Germania Germanus, ſic ab Armenia Armenus. GRAEV. Hoc receperunt poſtremi Editores. Etiam infr. IV. 2. 8. Ryck. & Pal. poſt. *Armenos triumphos*, & IV. 12. 42. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *cum Armenis*. In Mela quoque I. 2. ſcripti quidam habent *Armeni*. Alii omnes tam Graeci, quam Latini, *Armenius* dicunt, non *Armenus*. Et in Nummis REX ARMENIIS DATUS. Eruditiſſ. Cortius in Salluſt. Jugurth. XVIII. 4. & 9. e MSS. quibuſdam edidit *Armeni* & *Armenis*: non quod dicatur *Armenus*, ſed quod Salluſtius pro *i*. duplici unum ſcribere ſoleat. Mox Pal. I. *in uſus*, Naz. *adquaeſiſſe*: de quo vid. ad I. 7. 2. Ryck. Magl. Fran. Edd. B. S. P. I. & A. *acquiſiſſe*. v. e. *acquiſiviſſe*. Sententia Flori eſt, ex victis his gentibus, quarum magna & clara erant nomina, plus gloriae exiſtimationisque, quam utilitatis, imperio acceſſiſſe. Paullo poſt Salm. in exemplari ſuo ſcripſerat *ac decorum*. Ita quoque alii o. s. & v. e. Deinde etiam Duisb. Fran. Voſſ. I. 3. & v. e. *ac miſerandum*. Pro *toto inter ſe Senatu* Perizonius legebat *totumque i. ſ. Senatum*. Quis enim, inquit, dimicavit cum ſenatu, niſi ipſe ſenatus inter ſe?

6. *Ac neſcio an ſatius*] Vide omnino diſcurſuum Gruteri in Tacitum decimum octavum. FREINSH. Egregie in hanc ſententiam ipſa Roma apud Claud. de bello Gildonico:

- - - Heu proſpera fata!
Quid mihi ſeptenos montes, turbamque dediſti,
Quae parvo non poſſet ali? felicior eſſem
Anguſtis opibus. mallem tolerare Sabinos,
Et Vejos breviter. duxi ſecurius aevum.
Ipſa nocet moles, utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & moenia pauperis Anti.
Sufficerent Etruſca mihi, Campanaque culta,
Et Quincti Curiique ſeges, patriaeque petenti
Ruſticus inferret proprias dictator ariſtas.

ſaris genua projecit: *Habes*, inquit. *Fortem virum*, *vir fortiſſime*, *viciſti*.

fatebantur. Nec tamen omnino neceſſarium arbitror id ita accipi. Nam & haec verborum Celſi ſententia eſſe poteſt, eam vocem, id eſt, omnia, quae tum ad Caeſarem dixit Vercingentorix, deinde celebratam fuiſſe, tamquam indicium magni & generoſi illius animi, qui non degeneribus precibus apud Caeſarem uſus fuerit, ſed magnifice de ſe ac Caeſare ſenſerit; & quum ſibi fortitudinem tribueret, tamen hoſtem ſe fortiorem eſſe ingenue agnoverit. Mihi partim ex hoc Scriptore, partim e libris vett. qui non habent *tum &*, videtur legi poſſe: *Quum in caſtra veniſſet*, *phaleras & ſua arma ante Caeſaris genua projecit*: *&*, *Habe*, *inquit*. *Fortem virum vir fortiſſime viciſti*. *Habe*, nempe has phaleras, & haec arma mea, quomodo Anna interpretatur vulgatum *habes*. *Et* poſt *projecit* ſententia ipſa poſtulat, quocumque modo vox ſequens legatur. Et facile potuit excidere propter praecedens *it* in *projecit*. Perizonius quoque hic ſcripſerat: fort. *habe*. *Sic & Heinſius*, Reg. Q. *fortiſſimum virum*.

Cap. XI.

Bellum Parthicum.

1 Dum Gallos per Caeſarem in Septentrione debellat, interim ad Orientem grave vulnus
2 a Parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri poſſumus: caret ſolatio clades. Adverſis & diis & hominibus, cupiditas Conſulis Craſſi,

De hoc bello ſcribunt fere omnes. Epit. Liv. 106. Appianus late libro, qui Parthicus inſcribitur: Plutarch. in M. Craſſi vita: Juſtin. 42, 4, 4. Eutrop. 6, 6. Oroſ. 6, 13. Valer. Max. 1, 6, 11. Camers. Tangit etiam Plinius, 2, 5, 6. & 5, 24, 6. Lucanus paſſim. Propertius, 4, 6, 83. Freinsh. Berol. Duisb. & v. e. non habent *a Parthis*.

2. *Nec de fortuna poſſumus queri*] Supra, 2, 6, 14. *nec de diis poſſumus queri*. Freinsh. Magl. *averſis diis*. Fran. & Voſſ. 3. *averſis & d.* Regg. & v. e. *adverſis diis*. Haec ſaepe permutantur. Vid. Clar. Oudend. ad Lucan. VI. 314. Sed hic nihil muto. Freinsh. in *Ind*. v. *dii* non recte habet *adverſa*.

Cupiditas] *Avaritiam* exponit Freinshem. in *Ind*. de qua ſignificatione hujus vocis vid. Obſervat. Halens. Tom. IV. obſ. 6. Scio quae Broekhuſius ad Tibull. I. 1. 90. diſputat adverſus eos, qui em-

ph

Craſſi, dum Parthico inhiat auro, undecim ſtrage legionum, & ipſius capite multata eſt: & Tri- 3
bunus plebis Metellus exeuntem ducem hoſtilibus diris devoverat: & quum Zeugma tranſiſſet exercitus, rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit Eu-

pides pro avaris, & *cupiditatem* pro avaritia dici putant. Et facile quidem illi adſentior, avaritiam numquam ſine cupiditate eſſe, cupiditatem autem poſſe eſſe ſine avaritia. Sed quum in avaris taxatur *cupiditas*, non omnino negandum videtur, vocem illam poni pro avaritia: ut quum hic Florus Craſſi, quem avarum Cicero & Plutarchus vocant, & Suetonius Veſpaſiani, cujus ſordes notiſſimae ſunt, *cupiditatem* notat in vit. illius c. XVI. & XIX. Et quum Suetonius Galb. XIV. T. Vinium *cupiditatis immenſae*, & Tacit. I. H. 12. eumdem *hianti cupiditate* fuiſſe dicunt, id de avaritia accipi recte poteſt. Nam quam ibi Tacitus *cupiditatem*, eam deinde c. 37. *avaritiam* Vinii dicit. add. infr. IV. 12. 12. Qui *quaerere ut abſumant, abſumta requirere certant*, quo ingenio Nero, aliique, quos ibi memorat Vir Clariſſ. fuerunt, haud dubie rectius *cupidi*, quam *avari* dicuntur: etſi hi quoque avari dici poſſunt. Cicero pro Coel. cap. VI. de Catilina: *Quis in rapacitate avarior? quis in largitione effuſior?*

Dum Parthico inhiat auro] Plinius 33, 10. *M. Craſſus negabat divitem eſſe, niſi qui reditu annuo legionem* [*exercitum* habet Cicero, Offic. 1, 8. & Plut. Craſſo cap. 3. ut appareat, *legiones* in Plinio reſcribendum] *tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertium MM. poſſedit, Quiritium poſt Syllam ditiſſimus. Nec fuit ſatis, niſi totum Parthorum eſuriſſet aurum.* CAMERS. Valde auget cladem exercitus Romani. Nam Craſſus habuit in exercitu ſeptem legiones, equitum quatuor fere millia, totidemque levis armaturae, e quibus XX. M. caeſa, X. M. capta ſunt. Ita Plutarch. Craſſ. & Appian. in Parth.

3. *Metellus*] Reſcribendum *Atejus*, ſi Plutarcho, in vita, cap. 29. Appiano, in Parth. pag. 135. & Dioni, lib. 40. credimus. Et certe non difficilis, ex hac voce in notiorem, librariorum lapſus, cum literae non admodum diſcrepent. FREINSH. Hic aut denuo impegit Florus, aut ſcribendum *Atejus*, ut Freinshemius oſtendit. GRAEV. Apud Dionem Lib. XXXIX. pag. 105. ei cognomen eſt *Capito*, quod Atejorum erat, *Metellus* Caeciliorum. Add. Cicer. 1. de Divin. 16. Perizonius volebat delere & ante *tribunus*. Tollerem, ſi liceret per libros ſcriptos, cum quibus conſentit v, e. Ceterae uſque ad Vinetum, qui & revocavit, habent *quod tribus*. Perizonius in ſchedis etiam aliam conjecturam ſcripſerat, *Etenim Tribunus*.

Cum Zeugma tranſiſſet] *Cum ad Zeugma tranſiſſet*. paullo poſt Ryck. *Maſſarae Syro*. GRAEV. Non ſcio e libris, an e conjectura emendaverit Clar. Graevius *ad Zeugma*. Sed magis placet, quam vulgatum. Dio Lib. XL. p. 128. Appian. in Parth. p. 138. & Plut. in Craſſ. κατὰ τὸ Ζεῦγμα dicunt, urbem nimirum, cui *Zeugma* nomen. Graecis quidem Ζεῦγμα etiam pons eſt, unde & urbs haec dicta: ſed Florus Latine ſcribit.

Rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit Euphrates] Obſequens cap. 123. Multa in hac expeditione omina notarunt Cicero de divin. 2, 40. Plin. 15, 19. quibus Plutarch. cap. 36. Appian. pag. 139. Dio lib. 40. pag. 144. ipſius etiam Craſſi vocem addunt; qua *ſe pontem ideo reſcindere* militibus dixit,

4 Euphrates: & quum apud Nicephorium caſtra poſuiſſet, miſſi ab Orode rege legati denuntiavere, *percuſſorum cum Pompejo foederum Sullaque*
5 *meminiſſet*. Regiis inhians ille theſauris, nihil, ne imaginario quidem jure, ſed *Seleuciae ſe reſpon-*

ne quis eorum reverteretur. Quae vox valde terruit animos Rom. Nam antiquitus ex verbis temere prolapſis captabantur omina. ut ejus rei exemplum eſt in Valer. Max. 1, 5, 4. & Tac. 15, 74, 3, Quapropter ſedulo dabant operam, ne quid ominoſae vocis excideret. Sic *abitionem antiqui dicebant mortem*. Feſtus. Hinc urbium etiam immutata vocabula *Hirpinorum colonia una Beneventum, auſpicatius mutato nomine, quae quondam appellata Maleventum*. Plinius 3, 11. adde Livium, 9, 27. *Epidamnum colonia, propter inauſpicatum nomen a Romanis Dyrrachium appellata.* Adſcribam Helladium in Biblioth. Photii Cod. 279. pag. 1594. *Antiqui ſolliciti fuerunt, ne male ominoſa dicerent, maxime vero Athenienſes, ideo & δεσμωτήριον, οἴκημα appellabant; δήμιον, κοινὸν vocabant; & ἐριννύας, εὐμενίδας*, vel σεμνὰς θεάς; μύσος vocabant ἄγος; ὄξος, μέλι nominabant; χολὴν, γλυκεῖαν; βόρβορον, ὀχετόν. &c. Cujus originem ad Solonem Plutarchus refert in vita cap. 21. ἃ δ᾽ οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστείως ὑποκορίζεσθαι, τὰς μὲν πόρνας, ἑταίρας, τοὺς δὲ φόρους, συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας, πρῶτον Σόλωνος ἦν (ὡς ἔοικε) σόφισμα, τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος. Pertinent eodem haec Pauſaniae ex Corinthiacis: ναὸς θεῶν, ἃς Ἀθηναῖοι, σεμνάς, Σικυώνιοι δὲ Εὐμενίδας ὀνομάζουσι. Huc pertinet quod in religioſis locis dedicandis *fauſta nomina requirebantur*. vide Tacit. H. 4, 53, 3. FREINSH. Vir Clariſſ. Jac. Gronovius ad Arrian. VII. 21. putat hoc accipiendum eſſe de repentino incremento aquarum Euphratis, quem hieme ripis contineri, aeſtate autem ſuper eas effundi, & campos Aſſyriorum inundare ſcribit Arrianus. Ego ſequor Dionem, qui Lib. XL. p. 139. magnum vexillum *vi vehementis venti raptum, & in flumen dejectum* ſcribit. Et Jul. Obſequens c. CXXIV. *in tranſitu Euphratis coortam tempeſtatem ſignifero ſignum ereptum gurgiti merſiſſe* auctor eſt. Nec probo, quod Freinſhemius in *Ind. turbines fluvii* ponit: quaſi Florus de vorticibus fluvii loquatur. Vel adjectum *ſubitis* indicat de vento agi. Et cur *turbines* hic aliter interpretabimur, quam violentiam venti omnia proſternentis? ut infinitis locis aliorum Scriptorum. Virg. 1. Aen. 86.

- - - Venti, velut agmine facto,
Qua data porta ruunt, & terras
turbine perflant.

Vid. Senec. VII. Natur. Quaeſt. 5. & alios ap. Beroald. ad Apul. 11. Met. p. 169. Tacit. 1. A. 30. *Ut vix tutari ſigna poſſent, quae turbine atque unda raptabantur.*

4. *Et*] Malim *ſed*. FREINSH.

Apud Nicepborum] Lege: *Nicepborium*, ut vidit Vinetus. Vide Plin. VI, 26. poſtea *Conſtantina* dicta teſte Stephano de Urbibus. GRAEV. Scripti & olim editi omnes quidem habent *Nicepborum*; ſed malui ſequi Vinetum, Stadium, Annam, & Amſtelodd. qui recte *Nicepborium* ediderunt: quod eſt verum nomen hujus urbis apud omnes alios, & Graecos, & Latinos Scriptores. Vide Cellar. III. Geogr.

ſponſurum eſſe, reſpondit. Itaque dii foederum 6
ultores, nec inſidiis, nec virtuti hoſtium defuerunt. Jam primum, qui ſolus & ſubvehere commeatus & munire poterat a tergo, relictus Eu- 7
phrates: tum ſimulato transfugae cuidam Mazarae Syro

Geogr. Ant. 15. Nomen *Orodis* hic quoque varie ſcriptum erat, ut ſupr. III. 5. 28.

Cum Pompejo Syllaque] Vid. III. 5. 31. Naz. Pal. pr. Voſſ. 2. 3. & F.an. *Sullamque*. Salmaſius primum conjecerat *Syllanique*. deinde vulgatam retinendam putavit. Pro *regiis* Amſtelodamenſes e quibuſdam Elzevirianis ediderant *Regis*. Hoc eſt in Ryck. & Voſſ. 3. in ceteris ſcriptis & editis *regiis*. Et ita emendarat Heinſius in exemplari ſuo.

5. *Imaginario jure*] Sic Antonius infra, 4, 10, 2. *neque cauſſa, neque conſilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, in Parthos impetum facit.* FREINSH. i. e. in quo vel imago ac ſpecies quaedam juris eſſet. Senec. de Conſtant. c. III. *Imaginarius bonor verborum.* Liv. XLI. 8. *Poſtea bis quoque imaginibus juris ſpretis.* Vid. II. 14, 4. Tollius Fort. XXIX. legit, *nullo, ne imaginario quidem jure, Seleuciae ſe reſponſurum eſſe, reſpondit.* Nam *quomodo*, inquit, *nibil reſpondit, qui ſe Seleuciae reſponſurum reſpondit?* Hae ſunt argutiae. Nihil reſpondit, quod ad ea, quae denunciabantur, pertineret. A Nazar. hic aberat *ne*, a Magl. *ſed*. Cum Naz. conſentiunt Voſſ.

Seleuciae ſe reſponſurum] Ita Dio, Appianus, Plutarchus. *apud Cteſiphontem*, Sextus Ruffus. VINETUS. Similis ſuperbiae ſimiles eventus habuere Democritus, Aetolorum praetor, qui reſpondit Quintio, *decretum reſponſumque brevi in Italia, caſtris ſuper ripam Tiberis poſitis, daturum.* Liv. 35, 33, 16. poſtea captus. Idem, 36, 25, 4. & ſuamet manu interfectus *in eadem ripa Tiberis*. Idem, 37, 46, 5. Et Manuel Comneaus Imp. qui Sultano Turcico pacem petenti per legatos, *Iconii ſe reſponſurum* dixerat, ab eodem poſtea maximis cladibus attritus, & ad extrema deductus. Auctor Choniates. FREINSH.

Reſpondit] Abeſſe poterat haec vox. IDEM.

6. *Dii foederum ultores*] Pertinet huc Cleomenis exemplum, apud Plutarch. apophth. Lacon. cap. 73. Apud Liv. 30, 42, 17. *Quum flecti miſericordia Patres appareret, ſenatorum unum infeſtum perfidiae Carthaginenſium ſucclamaſſe ferunt: per quos Deos foedus icturi eſſent, quum eos, per quos ante ictum eſſet, fefelliſſent? Per eoſdem, inquit Aſdrubal, qui tam infeſti ſunt foedera violantibus.* IDEM.

7. *Et ſubvehere*] Hinc fluminum praecipua cura maximis Impp. Exemplum Germanici, apud Tac. 2, 5. IDEM.

Munire poterat a tergo] Ita conjunxi. prius diſtinguebatur; *munire poterat, a tergo relictus Euphrates*, ut ſenſus eſſet, Euphratem a tergo relictum: contra hiſtoriam, & mentem Flori: quae eſt, Euphratem, niſi relictus, & in aliam partem iter verſum eſſet, potuiſſe tutum praeſtare Rom. exercitum a tergo. IDEM.

Cuidam Mezerae Syro] *Mazzare Syro*, Nazarian.: uterque Palatinus, *Mazarae*. SALM. *Agbarum Arabum praefectum* Appian. Parth. pag. 140. a. vocat: *Augarum Oſroënum* Dio, lib. 40. pag. 145. *Ariamnem* Plutarch. Craſſo, cap. 37. *Marachum* & *Macorum* Sextus Ruffus. Conſtat apud omnes, hunc transfugam, quocunque nomine fuerit, ſubornatum a Perſis fuiſſe, ut Craſſi credulitate in ipſius perniciem abu-

Syro creditur, dum in mediam camporum vaſtitatem eodem duce ductus exercitus undique
8 hoſti exponeretur. Itaque vixdum venerat Carras, quum undique praefecti regis, Sillaces & Surenas oſtendere ſigna auro ſericisque vexillis vibrantia. Tum ſine mora circumfuſi undique equitatus, in modum grandinis atque nimborum denſa pariter tela fuderunt. Sic miſerabili ſtrage
9 deletus exercitus. Ipſe in colloquium ſollicitatus, ſigno

abuteretur. STADIUS, & VINETUS. Et haec quidem tuta frequensque via eſt fallendi hoſtem; qua uſi Riſaces Darium, Aethis Lyſimachum, apud Polyaen. lib.. 7. Popedius Caepionem, apud Appian. de bell. Civ. lib. 1. pag. 377. Perſa quidam Julianum, apud Hieron. in Chron. Euſeb. num. 2379. Damaſcium, in Bibl. Photii, Cod. 242. Jordanem, de regn. ſucceſſ. cap. 89. in loca iniqua deductos hoſtibus ſuis caedendos capiendosque praebuere. Alii urbes cepere, quos notamus ſupra, 1, 7, 5. Alii (ut Hannibal) per numeroſiores transfugas, ipſos ad quos transfugerant, cecidere. FREINSH. In Vineti & aliis libris & v. e. eodem modo hoc nomen ſcribitur, quo in Pall. niſi quod in quibuſdam tertia litera eſt *c*, in aliis *s*. Voſſ. ſec. *Mazadare*, tert. *Mararo*. Pro *creditur* mallem *creditum*, ut ſuppleatur *eſt*.

Undique hoſti exponeretur] Sic Nazarius. alteri Palatino, *opponeretur*. SALM. Cur non *exponitur* ſcripſit Florus? Sic ſane ſcribendum erat, ſed excidit particula, quam ex Ryck. repone, ut verba haec integrentur: *ut undique hoſti exponeretur*. Sic enim ſcripſit Florus: *dum in mediam camporum vaſtitatem eodem duce ductus exercitus, ut undique hoſti exponeretur*. GRAEV. Scripturam Cod. Ryck. quae etiam eſt Voſſ. 3., probabat etiam Perizonius. Vulgatam tuentur alii o. s. & e. cujus haec poteſt eſſe ſententia, creditum fuiſſe Mazarae, donec ad extremum perducto in vaſtiſſimos campos exercitu Romano fraus proditoris adparuerit. Hac ſignificatione particulae *dum* recte additur ſubjunctivus. Phaedr. 1. Fab. 19.

---- *Tempus exorans breve,*
Dum firmiores poſſet catulos ducere.

Et Corn. Nep. Pauſan. III. *Exſpectandum, dum ſe ipſa res aperiret*. Pro *interim dum*, ut, *dum haec in Italia geruntur*, cum ſubjunctivo politum σολοικίζειν putat Gronov. ad Liv. II. 47. & XXXV. 8. Pro *donec* hic etiam accipiebat Tollius, qui adſcripſerat e Livio: *Paucos morati dies, dum ſocii venirent*. Amſtelodamenſes receperunt *ut*; quod nunc non magis faciendum exiſtimo e duobus libris, quam ante ex uno. In Ryck. ita ſcriptum eſt, *ductus eſt exercitus, ut undique hoſti exponeretur*. *Opponeretur* etiam Berol. Duisb. & v. e.

8. *Signa auro ſericeiſque vexillis vibrantia*] Vir doctus ad poëtas venaticos cenſet alludi hoc loco morem Romanum, (quos potius a Parthis id deſumpſiſſe credibile fiat. Vide Cedren. pag. 140.) at cur Parthis idem non conveniat, fateor me neſcire. cum enim ſigna vexillaque habuiſſe ratio & ſcriptorum loca dictent, cur eadem auro ſericoque facta fuiſſe non potuerint? apud opulentiſſimam certe gentem, quaeque divitias ſuas, ut Juſtinus, 41, 2, 10. auctor eſt, nuſpiam ma-

gis

ſigno dato, vivus in hoſtium manus incidiſſet, niſi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupaſſent. Sic quoque relatum caput ludibrio hoſti fuit. Filium ducis pene in con- 10
ſpectu patris eiſdem telis operuere. Reliquiae infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractae, vix nuntium cladis retulerunt. Caput ejus re- 11
ciſum cum dextera manu ad regem reportatum lu-

gis quam in armis oſtentavit. Hinc apud Tac. 15, 29, 4. Parthi repraeſentantur *inſignibus patriis fulgentes.* FREINSH. Vinetus, quum in quibusdam ſuis inveniſſet *ſericeis*, ita edendum putavit, idque deinde occupavit omnes editiones. Repoſui *ſericis*, quod erat in Nazar. altero Pal. Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. ante Vinetum, ut ſupr. II. 8. 9. & apud Horatium, Propertium, Martialem, & Statium. Et ſic in compoſitis *holoſericus*, & *ſubſericus*. *Sericeus* tamen dixit Eucheria in Catalect. Pithoei:

Sericeum tegmen, gemmantia texta Laconum.

Vibrantia Freinshemio in *Ind.* ſunt nitentia, micantia. Accepit pro fulgentibus, quod vexillorum epitheton eſt apud Tacit. III. H. 69. *Vibro*, & *vibrans* per ellipſin reciproci ſaepe ponuntur pro *vibror*, & *vibratus*. Cicer. IV. Academ. 33. *Mare, quia a ſole collucet, albeſcit, & vibrat.* Virg. IX. Aen. 769. *Vibranti gladio.* Valer. M. VIII. 9. 2. *Vibrantes gladios.* & alii eodem modo apud Heinſ. ad Ovid. III. M. 34. Sed haec magis motum quemdam, agitationemque, & jactationem ſignificant, quam ſplendorem. Ita Serv. in Virg. II. Aen. 211. ſerpentum *linguas vibrantes* de celeritate motus accipit, & mobiles exponit. Itaque *ſigna vibrantia* potius eſſet agitata, concuſſa, jactata. Sed quum in tali agitatione fere ſit ſplendens aliquid & micans, *vibrantia* hic dictum videtur pro fulgentia, ſplendentia; & *ſigna* pro exercitu, ut I. 17. 2. & III. 5. 31. Nam ſi de ſignis militaribus interpreteris, ut Freinshem. in *Ind.* valde obſcurum & difficile intellectu eſt, quid ſint *ſigna militaria vibrantia vexillis.* In plerisque ſcriptis & v. e. eſt *Silaces*, in Ryck. *Syllaces*, in Voſſ. I. *Sylaces.* Vir doctus, quem dicit Freinshemius, eſt Barthius ad Nemeſ. Cyneget. v. 84.

Equitatus] Salluſt. Jug. XLVI. *Uti cum his permixti velites equitatus hoſtium propulſarent.* Caeſ. I. B. C. 61. *Magnos equitatus.* Add. Cicer. pro Font. II. & Scriptor. Bell. Afric. XIV. Auctor Belli Hiſpan. c. XXXVII. etiam ſic dicit *peditatus: Partim peditatibus & equitatibus ad perſequendum celeriter iter faciens.*

Sic miſerabili ſtrage deletus exercitus] Ryck. *Sic prob! miſerabili ſtrage deletur exercitus.* dein idem: *in Armeniam, Ciliciam, Syriam diſtractae*, ſine copula. GRAEV. *Sic prob!* etiam Junt.

9. *In colloquium ſollicitatus*] De inſidioſis hoc genus colloquiis dictum ſupra, 2, 2, 11. FREINSH.

10. *Filium*] Tollius putabat, haec ponenda ante ſuperiora illa, *ipſe in colloquium ſollicitatus.* Sed verba *eiſdem telis* indicio ſunt Florum putaſſe in eodem colloquio, quo pater caeſus eſt, etiam filium interfectum fuiſſe, quem jam ante in praelio cecidiſſe tradunt Plutarch. & Appian.

Quo quemque rapuit fuga] Sic apud

ludibrio fuit, nec indigno. Aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt: ut, cujus animus ar-

pud. Curt. 3, 11, 12. *Qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt.* FREINSH. Liv. XXXVIII. 27. *Qua quemque impetus tulit, fugerunt.*

Vix nuntium cladis retulerunt] Sic olim in clade Cyri a Scythis accepta, *etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantae cladis ſuperfuit.* Juſtin. 1, 8, 12. Excerptum Velleji ex Gallica hiſtoria, quod Lazius reperit, & genuinum credidit, repugnante Welſero in Vindelicis, pag. 147. *Legionem divinam, ut ne nuntius ſupereſſet, funditus deleruns.* talia quidem paſſim occurrunt in auctoribus. Vide Sen. de ira, cap. 1, 11, 4. Willerm. Tyrenſ. 12, 10. Quanta porro haec fuerit clades, ſatis explicat Appianus, de bell. civilib. 2. pag. 438. a. *nam ex centum millibus vix decem millia refugerunt in Syriam.* Adde Hiſt. Miſcell. 4, 5. FREINSH. Vid. ad n. 2.

11. *Caput ad Regem reportatum* Quando fuit ablatum ut reportandum fuerit? Optime Ryck. *Caput ad Regem deportatum.* Sic *deportare victoriam* veteres dixerunt, pro quo vulgus nunc *reportare victoriam.* Ceterum cum hic de ludibrio capitis Craſſi reciſi loquatur Florus, nullus dubito quin verba, quae paullo ante praeceſſerunt, *ſic quoque relatum caput ludibrio hoſti fuit*, a mala manu fuerint inſerta loco valde alieno, eaque ſint delenda. GRAEV. Recepta lectio, mea ſententia, non deterior eſt ea, quam habet Cod. Ryck. *Reportari*, ut *referri*, dicuntur etiam ea, quae ante ablata non ſunt. *Spolia opima Feretrio Jovi reportata* dicit Flor. I. I. 12. & I. 12. 9. Et III. 7. 6. *Nihil amplius ex tam famoſa victoria, quam cognomen Creticum reportavit.* Juſtin. XXXIV. 2. *Vehicula ad ſpolia hoſtium reportanda duxerunt.* Virgil. III. Georg. 374. de Thracibus cervos, vix ſummis cornibus e mole nivium exſtantes, interficientibus:

- - - *Graviterque rudentes*
Caedunt, & magno laeti clamore
reportant.

Et VII. Aen. 167.

Nuncius ingentes ignota in veſte
reportat
Adveniſſe viros . . .

Ubi Servius: *aut re vacat, aut re pro ad poſuit, ut ſit adportat.* Itaque non ſemper *reportari* dicuntur, quae ante ablata ſunt. Nec ulla ratio eſt, cur praepoſitioni *re* in hoc verbo magis tribuenda ſit haec ſignificatio, quam in *refero, recipio, reddo*, & aliis. Ita: *Mulier revulſum militis caput ad maritum ſuum retulit*, Flor. II. II. 7. *Relata proſcriptorum capita*, Sueton. Caeſ. XI. At ea ante ablata non erant. Haec ſi recta ſunt, ut ſunt, nihil neceſſe eſt hic *deportatum* ſcribi, pro *reportatum.* Et ſic videbatur Perizonio, qui in libro ſuo ſcripſerat, *reportatam, ut relatam. Reportare victoriam*, pro *deportare* rurſus damnat Clariſſ. Graevius ad Cicer. II. Agrar. 23. & loca veterum, quae illam locutionem firmare videantur, corrupta eſſe dicit. Sequitur Mercerum, qui ad Tacit. II. A. 26. ſcribit, *deportari lauream* dicendum eſſe, non *reportari*: quia *deportantur, quae portata fuerant.* Contra Scioppius in Infam. Famian. p. 107. reprehendit Stradam, qui *relatam victoriam* dixerit, quum Latinius potuiſſet *reportatam*, ut Cicer. pro Leg. Manil. III. *Etenim adhuc ita veſtri cum illo Rege contenderunt Imperatores, ut ab illo inſignia victoriae, non victoriam reportarent.* Sed hunc recte refutavit Borrich. pro Strada §. 24. Merceri rationem autem, cur non ſit dicendum *reportare lauream*, nullius momenti eſſe, intelligi poteſt ex iis, quae dixi. Quae leguntur in ſuperioribus, *ſic quoque relatum caput ludibrio hoſti fuit*, ibi omnino importune

arſerat auri cupiditate, ejus etiam mortuum & exangue corpus auro ureretur.

tuno loco poſita ſunt. Sunt tamen in o. s. praeterquam in Ryck. cujus ſcriba poſt *ducis*, quod eſt ante *barbari*, tranſierat ad ea, quae leguntur poſt *filium ducis*, omiſſis intermediis: quem errorem etiam alibi ab eo admiſſum notavi. Tollius quoque Fort. XXIX. ab elegantia Flori alienum eſſe putat eadem bis inculcare, ob eamque cauſam haec priore loco delenda cenſet. Probo. non item, quod mox legit: *Sic quoque recisum cum dextera caput relatumque ad regem, ludibrio fuit;* & quod ea, quae leguntur n. 10. *reliquiae infelicis* .... in finem capitis poſt *ureretur* rejicit.

Aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt] Quod ipſum modo acciderat Aquilio, ut refert Appianus Mithrid. p. 184. & Plinius 33, 3, 13. qui bellum epiphonema addit: *Hoc parit*, inquit, *habendi cupido*. Simile exemplum in Geſtis DEI per Francos, quae Bongarſius edidit, part. 2. pag. 238. m. Videntur autem hi reges a Scytharum Regina docti, quae *caput Cyri amputatum in utrem humano ſanguine repletum conjici juſſit, cum hac exprobratione crudelitatis, Satia te, inquit, ſanguine, quem ſitiſti, cujusque inſatiabilis ſemper fuiſti.* Juſtin. 1, 8, 13. Sic equites Hungari, qui Geyſam & Ladiſlaum fratres, contra Salomonem Hungariae regem ſecuti fuerant, cadaver Vidi, qui bellum id conciverat, mulctarunt. *In patefactum enim pectus pulverem objecerunt, eoque oculos oppleverunt, exclamantes: Nunquam, Vide, tui oculi honoribus ac donis ſatiari potuere: conjecta nunc terra avidum pectus & lumina exple.* Bonfin. Dec. 2. lib. 3. in fine. Indi ſive Americani Hiſpanis aurum ſic infuderunt. Benzoni hiſt. del mondo nuovo lib. 1. pag. 49. Item Sigiſmundus Imp. Piſo Florentino. Bonfin. 3, 3. Exemplum avaritiae poſt mortem alio modo exprobratae eſt Ruffinus, cujus *manum abſciſſam ubique per urbem circumgeſtarunt, ab occurrentibus petentes, inſatiabili ſtipem ut darent*, Zoſimus lib. 5. Quod venuſte ſuo more deſcribit Claudianus in Ruffin. 2, 436. FREINSH. Plutarch. & Appian. nihil de hac re produnt. Dio ita a quibuſdam relatum eſſe ſcribit. Non recte Servius ad Virgil. VII. Aen. 606. *Captus cum filio eſt, & necatus infuſo in os auro, cujus amore pugnaverat.*

In rictum oris infuſum eſt] Ryck. *in rictum oris effuſum eſt.* forte *offuſum eſt*. GRAEV. *Effuſum* etiam Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

Ureretur] Ita editio Vineti, neque ſecus antiquiſſima. intermediae, *uteretur*. GRUT. Sic quoque uterque Pal. & Fran. Plerique alii ſcripti & Junt. *ureretur*.

Cap. XII.

Anacephalaeoſis.

1 Haec eſt illa tertia aetas populi Romani
transſmarina, qua Italia progredi auſus orbe
2 toto arma circumtulit. Cujus aetatis ſuperiores
centum anni ſancti, pii, &, ut diximus, *aurei*,
ſine flagitio, ſine ſcelere, dum ſincera adhuc &
innoxia paſtoriae illius ſectae integritas, dumque
Poenorum hoſtium imminens metus diſciplinam
3 veterem continebat. Poſtremi centum, quos a
Carthaginis, Corinthi, Numantiaeque excidiis,
&

Perverterat Florus ante hiſtoriarum & temporum ordinem, cujus facti cauſſa ſupra, 2, 19, 5. & in hac anacephalaeoſi rationem aſſignat, ut ſcilicet hos populi Romani omnes motus domeſticos, ſeparatos ab externis juſtiſque bellis ex ordine proſequatur. Continet autem hoc caput compendioſe materiam 17. capitum immediate praecedentium, & 13. immediate ſequentium. Plura ex his quae hoc capite continentur, lege apud D. Auguſt. Civit. 3, 26. Camers.

2. *Paſtoriae illius ſectae integritas*] Juſtinus ita de Scythis, 2, 2, 15. *Plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his* (Graecis) *cognitio virtutis*. Tacit. Germ. 26, 1. *Foenus agitare, & in uſuras extendere, ignotum: ideoque magis ſervatur, quam ſi vetitum eſſet.* Freinsh. *Sectam* pro ratione & inſtituto vitae dici, notum eſt. Hic *ſectam* vocat homines ipſos, ſectam, i. e. vitam paſtoriam & ruſticam, quae omnium maxime ſincera & innoxia eſt, ſequentes.

Poenorum hoſtium imminens metus] Vide Aldum Manutium, de quaeſitis per epiſt. 2, 9. cui adde Vellej. 2, 1, 2. Claudian. de bell. Gild. Eleganter Juvenal. 6, 291.

Nunc patimur longae pacis mala: ſaevior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.

Elucet igitur hinc, quam prudens fuerit Naſicae conſilium, de quo ſupra, 2, 15, 8. Scite autem Camers explicat auctorem dicere, mala ſequentia ex otio accidiſſe Romanis, Appiique Claudii dictum ex Val. Max. 7, 2, 2. citat; *Negotium populo R. melius quam otium committi.* Huc igitur reſpexerit Catullus, Carm. LII. cum cecinit:

Otium reges prius & beatas
Perdidit urbes.

Non ſunt hinc aliena quae notavit Berneccerus ad Juſtin. 20, 1, 1, & 16, 4, 3. Freinsh. Liv. 1. 19. *Poſitis externorum periculorum curis, ne luxuriarentur otio animi, quos metus hoſtium diſciplinaque militaris continuerat.* Et XXXIV. 9. Diſciplinam *inter validiores optime timor continet.* Sall. Jug. XLI. *Ante Carthaginem deletam metus hoſtilis in bonis artibus civitatem retinebat.*

3. *Ut claritate*] V. e. *& celeritate*, quod & in Pal. pr.; ſecundus enim, *in claritate*. Gruter. Haud obſcurum eſt, ex priori ſcri-

& Attali regis Aſiatica hereditate deduximus in Caeſarem & Pompejum, ſequutumque hos, de quo dicemus, Auguſtum, ut claritate rerum bellicarum magnifici, ita domeſticis cladibus miſeri, & erubeſcendi. Quippe ſicut Galliam, Thraciam, Ciliciam, Cappadociam, uberrimas validiſſimasque provincias, Armenios etiam, & Britannos, ut non in uſum, ita ad imperii ſpeciem, magna nomina acquiſiiſſe, pulcrum atque 4
decorum: ita eodem tempore dimicaſſe domi 5
cum civibus, ſociis, mancipiis, gladiatoribus, totoque inter ſe Senatu, turpe atque miſerandum. Ac neſcio an ſatius fuerit populo Ro- 6
mano, Sicilia & Africa contento fuiſſe, aut his etiam

ſcriptura legendum *celebritate*. FREINSH. *Celeritate* etiam Berol. & Duisb.

4. *Armenios & Britannos*] Ryck. *Armenos & Britannos*. ut a Germania Germanus, ſic ab Armenia Armenus. GRAEV. Hoc receperunt poſtremi Editores. Etiam infr. IV. 2. 8. Ryck. & Pal. poſt. *Armenos triumphos*, & IV. 12. 42. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *cum Armenis*. In Mela quoque I. 2. ſcripti quidam habent *Armeni*. Alii omnes tam Graeci, quam Latini, *Armenius* dicunt, non *Armenus*. Et in Nummis REX ARMENIIS DATUS. Eruditiſſ. Cortius in Salluſt. Jugurth. XVIII. 4. & 9. e MSS. quibuſdam edidit *Armeni* & *Armenis*: non quod dicatur *Armenus*, ſed quod Salluſtius pro *i*. duplici unum ſcribere ſoleat. Mox Pal. I. *in uſus*, Naz. *adquaeſiſſe*: de quo vid. ad I. 7. 2. Ryck. Magl. Fran. Edd. B. S. P. I. & A. *acquiſiſſe*. v. e. *acquiſiviſſe*. Sententia Flori eſt, ex victis his gentibus, quarum magna & clara erant nomina, plus gloriae exiſtimationisque, quam utilitatis, imperio acceſſiſſe. Paullo poſt Salm. in exemplari ſuo ſcripſerat *ac decorum*. Ita quoque alii o. s. & v. e. Deinde etiam Duisb. Fran. Voſſ. I. 3. & v. e. *ac miſerandum*. Pro *toto inter ſe Senatu* Perizonius legebat *totumque i. ſ. Senatum*. Quis enim, inquit, dimicavit cum ſenatu, niſi ipſe ſenatus inter ſe?

6. *Ac neſcio an ſatius*] Vide omnino diſcurſuum Gruteri in Tacitum decimum octavum. FREINSH. Egregie in hanc ſententiam ipſa Roma apud Claud. de bello Gildonico:

- - - Heu proſpera fata!
Quid mihi ſeptenos montes, turbamque dediſti,
Quae parvo non poſſet ali? felicior eſſem
Anguſtis opibus. mallem tolerare Sabinos,
Et Vejos breviter. duxi ſecurius aevum.
Ipſa nocet moles, utinam remeare liceret
Ad veteres fines, & moenia pauperis Anti.
Sufficerent Etruſca mihi, Campanaque culta,
Et Quincti Curiique ſeges, patriaeque petenti
Ruſticus inferret proprias dictator ariſtas.

Hinc

etiam ipſis carere, dominanti in Italia ſua, quam eo magnitudinis creſcere, ut viribus ſuis conficeretur.
7 Quae enim res alia furores civiles peperit, quam nimia felicitas? Syria prima nos victa corrupit: mox Aſiatica Pergameni regis hereditas. illae opes atque divitiae afflixere ſeculi mores: merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentina, rempu-

Hinc & Nazar. in Paneg. *Quo major Roma, eo miſerabilior.* GRAEV.

Neſcio an, haud ſcio an, dubito an, ſpeciem dubitationis, ſed plerumque ſignificationem adfirmandi habent, Liv. II. 2. *Neſcio an nimis undique libertatem minimis quoque pebus muniendo modum exceſſerint.* i. e. fortaſſis modum exceſſerunt, puto eos modum exceſſiſſe. Cicer. III. Off. 2. *Quod cum omnibus eſt faciendum, tum haud ſcio an nemini potius, quam tibi.* Senec. ad Helv. XII. *Neſcio an eo laetiores ſint pauperes, quo animus eorum in pauciora diſtrahitur.* Add. Liv. XXIII. 16. Cicer. pro Ligar. IX. & Quintil. XI. Inſtit. Orat. I. Interdum tamen ſimpliciter ſignificatione dubitandi dicuntur. Plin. VI. Ep. 21. *Neſcio an noris hominem, quamquam noſſe debes.* Vid. Manut. ad Cicer. IX. Ep. Fam. 9. 14. & 15. Schulting. ad Senec. Controv. II. & Vorſt. de Latin. mer. ſuſp. c. XXVIII. Paullo poſt Voſſ. 3. & Edd. vett. poſt primam uſque ad Vinetum *contentum fuiſſe.* ceteri ſcripti & v. e. *contento fuiſſe*, quod propter ſequens *dominanti* hic retinendum eſt. Vid. de hoc genere loquendi Voſſ. de Conſtruct. c. XX. Heinſ. ad Ovid. Ep. Hypermn. 64. & Nuc. 107. & Perizon. ad Sanct. Minerv. II. 6.

In Italia ſua] Quidam Impr. *Italia ſua*, non minus bene: niſi forte melius ſit, *Italiae ſuae.* FREINSH.

Viribus ſuis] Horat. Epod. 16.

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

CAMERS, Propert. III. XI. 60.

Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Add. Auguſtin. XVIII. de C. D. 45. & Rupert. ad h. l.

7. *Furores civiles*] *Furor*, *furere*, & *furioſus* ſaepe dicuntur de pernicioſis civibus, qui ſeditiones & bella civilia movent. Infr. III. 16. 4. *furor* Apuleji. IV. 2. 2. *furor Caeſaris & Pompeji*, & ibid. n. 75. *furor civium.* Vid. Manut. ad Cicer. X. Ep. Fam. 11. & Gronov. ad Liv. II. 34. Hi enim ſimiles ſunt furioſis, qui ipſi ſua viſcera laniant. Unde turbarum & bellorum civilium auctores *in viſcera ſua armari* & *converti* dicuntur. Virg. VI. Aen. 833.

Neu patriae validas in viſcera vertite vires.

Juſtin. III. 2. *Graecia omnis in duas diviſa partes ab externis bellis, velut in viſcera ſua, arma convertit.* Add. ſupr. II. 19. 4. & ibi Freinshem.

Nimia felicitas] Infr. 4, 2, 8. *Cauſſa tantae calamitatis eadem quae omnium, nimia felicitas.* Seneca, epiſt. 91, 14. *Cladis cauſſas, ſi alia deficiunt, nimia ſibi felicitas invenit.* FREINSH.

Syria] Vide omnino notas Bernecceri ad Juſtin. 31, 8, 9. & 36, 4, 12. ipſumque Juſtinum, 2, 14, 6. & Plin. 34, 7, 2. Nec non Piccartum, obſerv. hiſtoricopol. 18, 4. IDEM. Et Catonem apud Liv. XXXIV. 4.

Illae opes] Adde Curt. 3, 2, 15. Diodor. lib. 36 apud Valeſ. ἐπεπτώκεισαν γὰρ οἱ νέοι μετὰ τὴν ἐκ τῶν πολέμων ἄνεσιν εἰς τρυφὴν καὶ ἀσέλγειαν,

publicam peſſum dedere. Unde enim populus 8
Romanus a Tribunis agros & cibaria flagitaret, niſi per famem, quam luxu fecerat? Hinc ergo Gracchana & prima & ſecunda, & illa tertia Apulejana ſeditio. Unde regnaret judiciariis legi- 9
bus divulſus a Senatu eques, niſi ex avaritia, ut vectigalia reipublicae, atque ipſa judicia in quaeſtu

νίαν, χορηγὸν ἔχοντες τὸ πλῆθος ταῖς ἐπιθυμίαις. FREINSH.

Merſamque vitiis ſuis] Petronius, carmine de bello civili:

Hoc merſam coeno Romam.

IDEM. Add. Heinſ. ad Vellej. II. 91.

8. *Quam luxus fecerat*] *Luxu* in omnibus libris calamo exaratis, & veteribus excuſis. SALM. *Quam luxu fecerat*] Sic edidi, volentibus o. Pall. & ed. vetuſtiſſima. Similis locutio in Livio, 2, 34, 12. *rapiant frumenta ex agris noſtris, quemadmodum tertio anno rapuere: fruantur, utantur annona, quam furore ſuo fecere.* Ubi tamen non dubitem reſcribere, *quam furto ſuam fecere.* Sic Apul. Metamorph. 7. pag. 223. *Piſtor ille, qui me pretio ſuum fecerat.* Prius erat, *quam luxus fecerat.* Adde infra, 4, 1, 1. FREINSH. Sic in omnibus libris calamo exaratis & omnibus excuſis haberi Salmaſius prodit. Ryckianus tamen cum pleriſque editionibus: *quam luxus fecerat.* Nec tamen hunc librum tot aliis obduco; ſed haec noto ut cognoſcatur vulgatam lectionem non tam ex editorum ingenio profectam eſſe, quam ex libris nonnullis vetuſtis, quos tamen illis non praefero. GRAEV. *Luxu* etiam plerique alii ſcripti, ſed Voſſ. 1. 2. *luxus.* Voſſ. 3. *luxu a luxus effecerat.* Vir Doctus ad Salluſt. Catil. XIII. videtur putare Florum loqui de iis, qui famem non exſpectabant, ſed irritamentis quibusdam arceſſebant ac faciebant, quos Salluſt. l. d. *famem luxu antecapere* dicit. Non credo ad eos pertinere hunc locum. *Fames* eſt egeſtas. Terent. Phorm. prol. 18. *Ille ad famem hunc ſtuduit rejicere.* Ad hanc populus reciderat luxu, quem ſemper egeſtas comitatur. Sic Flor. infr. IV. 1. 1. de Catilina, ubi plura in hanc ſententiam ap. Camert. & Freinshem. & apud Barth. ad Claudian. 1. in Rufin. 35. De loco Livii, quem hic tentat Freinshemius, aliter ſentit Gronovius ad Liv. Paullo ante Magl. a prima manu habebat, *Unde enim populus a Trib.* deinde adſcriptum erat *Romanus.* Poteſt non minus hic abeſſe, quam aliis locis, quibus inculcatum eſſe oſtenderunt Viri docti. Vid. III. 9. 3. & III. 14. 3.

Apulejana] Ita Ryck. Toll. Duisb. Fran. & edd. vett. praeter Beroald. uſque ad Vinetum & Stadium, qui geminare maluerunt p. quod etiam poſtrema Editio habet. Apud Polybium, Dionem, Plutarchum, & Appianum ſemper eſt Ἀπουλήϊος. In Faſtis *Appulejus*, e quibus ita ubique in Livio ſcribit, & etiam nummorum veterum auctoritatem advocat Sigon. ad Liv. Epit. v. In aliis Inſcriptionibus ſine diſcrimine *Appulejus* & *Apulejus*. Infra Cap. 16. iidem s. & e. rurſus *Apulejus*, quod ibi Salmaſius quoque e ſuis ſcripſerat. *Graccana* etiam Duisb. Fran. & v. e. Et ſic fere ubique in iisdem, ut & *Graccus*.

9. *Regnare juſſus a Senatu eques*] Quale hoc ſit, non intelligo: quis enim

ſtu haberentur? Hinc rurſus & promiſſa civitas
10 Latio, & per hoc arma ſociorum. Quid autem bella ſervilia? unde nobis, niſi ex abundantia familiarum? Unde gladiatorii adverſus dominos ſuos exercitus, niſi ad conciliandum plebis favorem

enim ita intelligat, ſenatum ipſum juſſiſſe equites regnare? diu hic haeſiſſem, niſi me cito exſolviſſent illae optimae membranae, in quibus legi, *judiciariis legibus divulſus a ſenatus eques.* ſed in iiſdem lacuna erat ſtatim poſt *Appulejana ſeditio;* quid olim ſuerit, non conjicio. puto tamen nihil aliud fuiſſe quam *unde*, & ſenſum ſic haberi integrum, *unde judiciariis legibus divulſus a ſenatu eques, niſi ex avaritia*, &c. cap. ſequenti: *quid ad jus libertatis aequandae magis efficax, quam ut, ſenatu regente provincias, ordinis equeſtris auctoritas ſaltem judiciorum regno niteretur?* SALM. *Regnaret*] Appoſite. *nam*, quod Memmius ait, apud Salluſt. Jug. 31, 32. *impune quaelibet facere, id eſt regem eſſe.* Jam autem tale erat *judiciorum* hoc *regnum*, ut iterum appellat noſter, 3, 13, 3. ut ea *poteſtate ſubnixi, fata fortunaſque principum haberent in manu.* infra, 3, 17, 3. totum autem locum ſic edidimus, ut erat in veteri quodam impreſſo, quem diligenter collatum fuiſſe bonae notae MSS., multis argumentis deprehendimus. FREINSH. Optime Freinshemius ex editione vetere repoſuit *regnaret*, cum in omnibus aliis editionibus, & MSS. ſicut & in Ryckiano, peſſime legeretur *regnare.* Reliqua ex veteribus membranis bene conſtituit Salmaſius, cui adſtipulantur Ryckianae. GRAEV. *Regnaret* & *divulſus* etiam Berol. ſi hic diligens fuit Tollius. *divulſus* quoque Ryck. & Voſſ. 3. *diviſſus* Flor. *ſeditio judiciariis legibus juſſus* Voſſ. 2. ceteri ſcripti & v. e. *regnare*, & *juſſus.* Aliae Edd. vett. *unde regnaret de judiciariis legibus divulſus*, & rurſus aliae *unde ut regnaret*, interque eas Ald. a qua etiam abeſt *de.* Alia huc pertinentia vid. ad cap. ſeq. n. 6. Perizonius retinebat *regnare*, ſcil. *flagitaret*, quod e ſuperioribus repetendum putabat.

Judiciariis legibus] De quibus latius Livius, 70, 71, 97. Appianus, bell. civ. lib. 1. Plut. Gracchis. Aſconius in divinationem Ciceronis. Suetonius Caeſare, 41, 5. (ubi Berneccerus) & noſter mox auctor. VINETUS. Adde Tacit. 11, 22. Plin. 33, 2, 6. Ex quibus auctoribus latius apparet, quantum e rep. petitum ſit iſtis legibus, quantumque turbarum ſaepius in urbe concitaverint. Vides etiam Sigonium de antiquo jure Italiae, 2, 18. FREINSH. Add. rurſus cap. ſeq. n. 1. & c. 17. n. 3.

Vectigalia reip.] Infra, 3, 17, 3. *Equites Rom. interceptis vectigalibus ſuo jure peculabantur rempublicam.* FREINSH.

Promiſſa civitas Latio] Per Druſum infra, 3, 17, 6. IDEM.

10. *Ex abundantia familiarum*] Aliquot exempla huic rei congeſſit Arniſaeus, de rep. 1, 3, 29. Quibus junge notam Bernecceri ad Juſtin. 18, 3, 6. e. & noſtrum ſupra, 1, 21. Item Athenaeum Caſaub. pag. 264, & 265. Auctori belle accommodes verba Plinii, 33, 1. *Hoc profecere mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus.* Juvenalis, 14, 305. vocat *cohortes.* Seneca pater Controv. 2, 9. & Petronius, *greges ſervorum*, & *ancillarum greges* idem Sen. pater Epit. Controv. 2, 7. Filius, de tranqu. animi, cap. 8. *exercitus.* Tacit. 12, 65, 1. *agmina.* & 14, 44, 6. G. 38. 1. *nationes.* Confer Ammianum,

rem effuſa largitio, quum ſpectaculis indulget, ſupplicia quondam hoſtium artem facit? Jam ut 11
ſpecioſiora vitia tangamus, nonne ambitus honorum ab iiſdem divitiis incitatus? Atqui inde Mariana, inde Sullana tempeſtas. Aut magnificus 12
ap-

ſum, 17, 27. & Tacitum, 4, 27, 4. IDEM. Addit Rupertus Lipſ. II. de Magnit. Rom. ult. & ad Tacit. III. A. 53. Vid. etiam Reineſ. ad Petron. XXXVII. & Senec. de Brev. vit. XII. Perizonius praecedentia melius, mea ſententia, ita diſtinguebat: *Quid autem? Bella ſervilia unde nobis.* Et eodem modo ſupr. II. 6. 26. *Quid autem? in deligendis Magiſtratibus quae centuriarum ſapientia.* Sic Graecos dicere τί δέ. Aelian. VII. V. H. 14. & XII. 31. Et Terent. Adelph. III. 5. 16. & Phorm. V. 3. 5. ſimpliciter, *quid autem?* Et *quid?* ſaepiſſime ita eſſe apud alios, quorum multa loca adnotaverat, emendaveratque Valer. M. VII. 2. 4. & VII. 4. ext. 2. ſigno interrogandi poſt *quid*, & quidem poſteriore loco ex auctoritate MS. Copeſ. & edit. Ald. poſito.

Ad conciliandum plebis favorem] Vide Lipſium, Saturnal. I, 9. Plebs enim Romana talibus ſpectaculis ad furorem uſque dedita fuit; eoque nomine paſſim apud ſcriptores vapulat, quos inter inſignis cum primis locus eſt, quem adſcribimus ex auctore de cauſſis corruptae eloquentiae, 29, 4. *Propria & peculiaria hujus urbis vitia pene* (malim, *vitia, quae pene*) *in utero matris concipi mihi videntur, hiſtrionalis favor, & gladiatorum equorumque ſtudia.* Juven. Sat. 10. de pop. Romano:

... *Duas tantum res anxius optat,*
Panem, & Circenſes. . . . . .

FREINSH. *Effuſas largitiones ambitus* etiam Corn. Nep. Attic. VI. dicit. Cicer. pro Coel. VI. *Quis in largitione effuſior?*

Indulget, ſupplicia quondam hoſtium artem facit] Scripſerim, *indulget*, & &c. Ceterum ſimile de coquinaria, in Livio, 39, 6, 9. *quod miniſterium fuerat, ars haberi coepta.* Quod *ſupplicia* vocat Florus, ea tempora reſpicit, *cum ſontes ferro depugnabant*, ut ait Cic. Tuſc. quaeſt. 2, 17. FREINSH. De origine horum ludorum Lipſ. I. Saturn. 8. Anna Fabri hic emendat *ſpectaculis indulgens.* Mihi neque illius, neque Freinshemii conjectura locus ſanatus videtur, cujus ſententiam turbat particula *quum*. Ryckius malebat, *dum ſpectaculis indulget, & ſupplicia quondam hoſtium artem facit.* Nec diſplicet: ita enim omnia planiora ſunt, & hic ſenſus eſt. Unde gladiatorii exercitus? niſi ex eo, dum ambitioſi homines frequentibus muneribus gratiam plebis captant, & id, quod olim erat ſupplicium hoſtium captorum, artem faciunt, gladiatores ſub laniſta doctos edentes, quum ante captivi ſine arte depugnarent. Tollius Fort. XXII. legit; *niſi quod ad c. p. f. e. l. dum ſpectaculis indulget ſ. q. h. a. facit.* Non improbarem, ſi quis vetus liber haberet *quod.* Sed recte *dum* pro *cum* ſubſtitui arbitror. Et haec etiam alibi permutantur. Vid. Gronov. ad Liv. XXV. 36. & Bentlej. ad Horat. II. Sat. 3. 211. Doctiſſ. Wopkens. in Adverſar. ad Dictyn Tom. II. Obſervat. Miſcellan. Novar. p. 63. non placet reſcribi *dum* pro *quum*. Cur Ryckius & Tollius ita voluerint ſcribi, non ſcio. Mihi *dum* melius videbatur convenire formae hujus ſermonis. Liv. 41. 64. *Dum ſe putant vincere, vicere.* Flor. ſupr. II. 2. *dum Parthico inhiat auro.* Et IV. 2. 84. *Dum ſe putant vincere, fortius ſequi coeperunt.* Add. IV. 3. 3. Horat. I. Serm.

apparatus conviviorum, & ſumptuoſa largitio, nonne ab opulentia paritura mox egeſtatem?
13 Haec Catilinam patriae ſuae impegit. Denique illa ipſa principatus & dominandi cupido, unde, niſi

Serm. 2. 24. *Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.* Phaedr. I. 13. *Dum vult vocem oſtendere, Emiſit ore caſeum.* Et ſic ſaepe apud alios. In iis, quae e Terent. Eun. IV. 4. 58. & Flor. IV. 12. 42. proferuntur, *quum* aliter dicitur. Vellem Vir Doctiſſ. expediviſſet nexum & ordinem verborum hujus loci, in quo nunc quoque nonnihil haereo.

11. *Specioſiora vitia tangamus*] Vetus illa, quam laudavi ſaepius, editio, *ſp. uſi ea tang.* unde legerim *ſpec. ulcera tang.* FREINSH. Non adſentior Tollio l. d. contra omnes libros delenti *vitia*, tamquam gloſſam. *Specioſa vitia* ſunt ſpeciem quamdam pulchri & virtutis habentia, & ſpecie umbraque virtutis fallentia. Salluſt. Catil. XI. e quo loco etiam Rupertus recte defendit ſcripturam vulgatam contra Freinshemium: *Sed primo magis ambitio, quam avaritia, animos hominum exercebat: quod tamen vitium propius virtutem erat.*

Ambitus honorum ab iiſdem divitiis] Salluſt. Catilin. 10. 3. *Primo pecuniae, dein imperii, cupido crevit: ea quaſi materies omnium malorum fuere.* Nam, ut ait Tacit. H. 2, 38, 2. *rebus modicis aequalitas facile habebatur.* FREINSH.

Atqui] Malim, *atque.* IDEM. Ita Ryck. & Magl. & mox Reg. Q. & Magl. *atque haec Caeſarem.* Nihil muto. *Atqui* non ſemper eſt adverſantis, ut hic accepit Freinshemius; ſed praecedente interrogatione ſaepe declarat & confirmat ea, quae dicta ſunt. Vid. Cicer. II. de N. D. 7. & pro Milon. IV. & XV. Naz. hic *atquin inde*, & deinde *adquin haec Caeſ.* ubi Ryck. quoque *atquin h. C.* Paullo poſt Tollius quoque legendum putabat *atqui haec Catilinam*, quemadmodum in antapodoſi praecedentis & ſequentis ſententiae. Non male.

12. *Apparatus conviviorum*] Obvia ubivis exempla, quae recenſere piget. Vide tamen Lipſium, admirand. 4, 7. FREINSH.

Largitio] Ryckius & Perizonius adnotarant Gronovium legere *ſumtuoſa luxuria.* Sane *largitio*, quae pertinet ad concilianda ſtudia plebis, & emenda ſuffragia, non bene videtur conjungi cum ſumtibus conviviorum privatorum, & Florus jam ante de ea dixerat. Sed *luxuria* longius abit ab omnium librorum ſcriptura, ad quam propius accedit *largitas*, quae & ipſa interdum effuſa & prodiga eſt. Terent. Adelph. V. 9. 28. *Quod proluvium? quae iſthaec ſubita eſt largitas?* Sed fortaſſis nihil mutandum eſt: nam *largitio* etiam de privata liberalitate [illegible]citur. Vid. Cicer. II. Offic. 15.

13. *Catilinam patriae ſuae impegit*] Expunxi vocem, quae erat in aliis ed., ſuaſu Pall. & v. e. nam ante, *Catilinam hoſtem patr. ſ. impegit.* GRUT. Nulli ſcripti habent *hoſtem.* *Patriae impegit* Freinshem. in *Ind.* interpretatur contra patriam impulit. Sed Florus indicat Catilinam propter magnitudinem aeris alieni in eam neceſſitatem compulſum, & quaſi coactum, ut arma patriae inferret: quemadmodum Caeſar apud Sueton. Caeſ. XXVII. dicebat, iis, *quos major criminum, vel inopiae luxuriaeve vis urgeret, quam ut ſubveniri poſſet a ſe, plane bello civili opus eſſe.* Nam *impingere* vim graviorem notat. Liv. XXVII. 18. *Hoſtem expulerant loco, & eum eadem*

niſi ex nimiis opibus, venit? Atqui haec Caeſarem, atque Pompejum, furialibus in exitium reipublicae facibus armavit. Hos igitur populi Romani omnes domeſticos motus, ſeparatos ab externis juſtisque bellis, ex ordine proſequemur. 14

caede magna in aciem altieri ſuperſtantem tumulo impegere. Quintil. Declam. XIX. princ. *Ardor ille, qui me modo impegit in filium, ipſa ſui immanitate conſumtus eſt.* Senec. Herc. Fur. v. 991. *Quo ſe coecus impegit furor?* Vid. ibi Gronov. & quae Docti adnotarunt ad Sil. Italic. I. 647. Mox Tollius non ſine ratione delendum cenſet *venit.* Sed hoc jam ante Annae in mentem venerat.

14. *Separatos ab externis juſtiſque bellis*] Vide ſupra, 2, 19. FREINSH. *Ex* deeſt in Ryck. & Voſſ. 2. qui & *perſequemur* habet.

CAP. XIII.

Cauſa ſeditionum tribunicia poteſtas.

SEditionum omnium cauſas Tribunicia poteſtas 1 ex-

1 Ab hoc capite incipit Liber quartus in altero Palatino. titulus capitis conceptus in vetuſtiſſimo libro, *de legibus Gracchanis.* SALM. Hinc orditur librum quartum Pal. tert. & ed. antiquiſſima. nec male. GRUT. Conſentit cum his Cod. Duisb. Titulum hujus Capitis a Graevio eſſe opinor. In Gruteri, Freinshemii, aliisque recentioribus Edd. erat, *Seditioſitas Tribuniciae poteſtatis.* Non ſcio quis tam belli tituli auctor ſit, quem in Gruteriana primum inveni. Sed non utimur liberalitate illius, quiſquis ille fuit, qui nobis de ſuo largiri voluerit vocem Latinis, ut hic bene adſcripſerat Ryckius, incognitam. In Reg. Q. erat *Seditiones.* in Ryck. *Cauſae ſeditionum.* In Reg. F. Duisb. Fran. & v. e. nihil ſcriptum erat, quod ſequutus eſt Vinetus. Ceterae edd. vett. & Camertis, Stadiique habent; *De Legibus Gracchanis.*

Tribunicia poteſtas] De tribunicia poteſtate lege Feneſtellam, tit. 25, & quos ibi citavimus. Huc faciunt quae ſupra, I. cap. 23. annotata ſunt. Gracchanas leges tres fuiſſe conſtat: *Frumentariam*, ut ſcilicet ſemis & triente frumentum plebi daretur: *Agrariam*, ut nemini liceret ultra 50. [immo 500.] telluris jugera poſſidere: *Tertiam*, ut equeſter ordo bis tantum virium in ſenatu haberet, quam ſenatores ipſi. Statuerat enim ut 300. ſenatores eſſent, equites 600. Sic enim equeſtrem ordinem, cum ſe-

excitavit : quae ſpecie quidem plebis tuendae, cujus in auxilium comparata eſt, re autem dominationem ſibi acquirens, ſtudium populi ac favorem agrariis, frumentariis, judiciariis legibus au-

ſenatu conſentientem, corrumpere nitebatur. Auctores ſunt, Livius, 58. & 60. & Appian. bell. Civ. lib. 1. Agraria lex quando, & a quo, primum lata, docet Livius, 2, 14, 4. quam tandem M. Tullius penitus ſuſtulit. Extant plures Cic. orationes. Quae mala ex agraria lege ſequantur, docet idem Cic. Offic. 2, 21. CAMERS. De legibus agrariis Sigon. 11. de Ant. Jur. Civ. Rom. 18. de frumentariis Lipſ. 1. Elect. 8.

1. *Cauſſas*] Editio mea vetus, *cauſſa*. unde ſuſpicari licet ita legendum: *Seditionum omnium cauſſa tribunicia poteſtas.* ut illud, *excitavit*, abjiciatur. quod certe ſtylum auctoris non mediocriter reſipit. Sic enim ille, 2, 6, 1. *Poſt primum Punicum bellum vix quadriennii requies.* & 1, 17, 1. *Hactenus P. R. cum ſingulis gentium; mox acervatim; tamen ſic quoque par omnibus.* amat, inquam, noſter ellipticas iſtas loquendi formas. FREINSH. Ed. Sab. habet *cā*, i. e. *cauſa*. Perizonio non mala videbatur conjectura Freinshemii. Nec multum abeſt, quin eam probem. Nam hic eſt genius ſtili hujus Scriptoris. Vid. II. 14. 3. II. 15, 3, III. 21. 6. & IV. 2. 8.

Tribunicia poteſtas] Idem queruntur Quintius Cos. apud Liv. 3, 19. Coss. apud eundem, 4, 2. & Appius Claudius apud eundem, 5, 3. FREINSH. De ea iisdem prope verbis Liv. III. 9. *Poteſtatem iſtam ad ſingulorum auxilium, non ad perniciem univerſorum comparatam eſſe.* Ceterum Salluſt. Catil. XXXVIII. eos, qui a Senatus partibus ſtabant, in eadem cauſa ponit, in qua Florus Tribunos pl. *Per illa tempora*, inquit, *quicumque Rempubl. agitavere, honeſtis nominibus, alii ſicuti jura populi defenderent, pars, quo Senatus auctoritas maxima foret, bonum publicum ſimulantes, pro ſua quiſque potentia certabant.* Flor. *comparata erat.* Deinde Regg. & Voſſ. 1. 2. *populi ad favorem*, quod e ſuis quoque ſcripſerat Salmaſius. Ryck. *Populi ſibi ad favorem.*

3. *Recipere plebem jus ſuum*] Quodnam erat illud jus, quod eripuerant plebi nobiles? Agri & poſſeſſiones qui jus poſſint dici, quamvis jure habeantur, equidem nullus video. Hoc & Fridericus Gronovius plurimos ante annos recte obſervavit, ac cenſuit ſcribendum eſſe: *recipere plebem rus ſuum*, hoc eſt ſuos agros. Agit enim de legibus agrariis. Inferius in hoc capite: *reduci plebs in agros unde poterat ſine poſſidentium everſione?* cap. ſequ. *quia depulſam agris ſuis plebem miſeratus eſt.* Nicolaus Heinſius ejusdem eſt ſententiae, ſed praeterea recte vidit aliquid excidiſſe, ac forte Florum reliquiſſe: *rus ſuis poſſeſſum a patribus.* quod valde blanditur. Non enim ſoli patres tenebant avitas plebis poſſeſſiones, ſed & equites, & multi opulenti homines plebei. & *patribus* eſt a majoribus ſuis. GRAEV. Tollius Fortuit. XXII. ſe vulgatam lectionem a Doctiſſ. Virorum ſuſpicionibus vindicare dicit, duobus locis Salluſtii. Eorum alter eſt e Catil. XXXVIII. in ſuperiore animadverſione deſcriptus; alter e Jug. XXXI. *Sed ſane fuerit regni paratio, plebi ſua jura reſtituere.* Potuerat etiam adhibuiſſe verba Juſtini V. 3. *Se cum exercitu venturum, recepturumque a quadringentis jura populi, ni ipſi redderent.* Sed haec ab re aliena ſunt, nec *jura plebis*, quae Tribuni defendebant adverſus Patres, a quibus

aucupabatur. Inerat omnibus ſpecies aequitatis. 2
Quid enim tam juſtum, quam recipere plebem 3
jus ſuum a patribus? ne Populus, gentium vi- 4
ctor, orbisque poſſeſſor, extorris aris ac focis ageret.

ea imminui criminabantur, ut contra Patres ſua jura a Tribunis, ad hunc locum quidquam pertinent; in quo de Legibus agrariis, & agris plebi ereptis per eas recuperandis agitur. *Rus ſuum* cum Gronovio & Graevio legendum eſſe etiam Perizonius hic ſcripſerat; quorum & Heinſii judicio ego paullo plus, quam Tollii, tribuo. Ovidius his, qui paſcua publica uſurpaverant, condemnatis, populum *rem ſuam recepiſſe* dicit v. Faſt. 283.

Venerat in morem populi depaſcere ſaltus:
Idque diu latuit, poenaque nulla fuit.

Et mox v. 289.

Rem populus recipit: mulctam ſubiere nocentes.

Eodem errore *ſuum jus* ſcribebatur in l. 23. §. 2. C. de agricol. *Nemini autem liceat vel adſcripticium, vel colonum alienum, ſcienti prudentique in ſuum jus ſuſcipere:* quod Cujacius emendavit *in ſuum rus.* Idem Tollius delet *a patribus*, ut gloſſam. Poſſent abeſſe. Sed Florus *Patres*, ut puto, dicit, quod plerique poſſeſſores agrorum, nobilesque ac divites, qui vel furtim agrum publicum occupaſſe, vel tenuiores cives privato expuliſſe dicebantur, e Senatu, vel certe e factione Senatoria erant. Heinſius pro conjectura ſua adpoſuerat e Liv. XL. 17. *Maſiniſſa paterni regni agrum ſe & recepiſſe, & habere jure gentium ajebat.* Et e Cicer. II. Agrar. 30. *Vobis gleba nulla de paternis atque avitis poſſeſſionibus relinquetur.*

4. *Extorris aris ac focis ageret*] *Ageretur*, Palatini. ſed melius excuſi. Haec periodus tamen tota mihi videtur ex loco penitus exſecanda, cum paulo poſt iisdem verbis concepta ſequatur ſuo & magis idoneo loco. idem ſenties, ſi ordinem & ſeriem verborum Flori conſideres. *Quid tam juſtum, quam recipere plebem jus ſuum a patribus? Quid tam aequum, quam inopem populum vivere ex aerario ſuo? Quid ad jus libertatis aequandae magis efficax*, &c. SALM. Quibus haec periodus tota videtur exſecanda, tanquam quae iisdem concipiatur verbis cap. ſeq., auctoris partitionem exſecant. pertinet enim haec ſententia ad ll. agrarias; ut ſequens ad frumentarias; tertia deinde ad judiciarias: quod ipſum tam clarum eſt, ut pudeat monere. ſequenti cap. iſthaec plane eſſe ſupervacua, omnia fere vociferantur. Et haec quidem adhuc mea eſt opinio; eam mutare paratus, ubi rationes audivero. GRUT.

Aris ac focis] Ita quidem ſcripſere, quibus nefas putabatur iſthaec duo dirimi, quod alias ſolerent conjungi. Sed huic loco nihil cum aris. quin igitur *agris* reſcribendum ſit, non dubito, nec quiſquam, puto, dubitabit. FREINSH. *Aras ac focos* ſaepe quidem conjungunt Veteres; ſed alia ſignificatione. nam per *aras & focos* intelligunt omnia divina & humana; ut in noto illo, *pro aris & focis pugnare*: quae expoſitio huic loco convenire non poteſt. Et recte animadvertit Anna, fortaſſis ne Latine quidem dici *extorris aris. Extorris agris* autem, quin bene dicatur, ut *extorris agro Romano* Liv. XXVII. 37. *ſedibus* Id. XXXII. 13. *patria* Sall. Jug. XIV. *finibus* Virg. IV. Aen. 616. nemo dubitat. Nec veteres in hac re *aras*, ſed *agros* memorant. Floro cap. ſeq. *depulſam agris ſuis plebem*, & IV. 5. *depulſos agris colonos.* Cicer. II. Agrar. 31. *Exturbari & expelli plebem*

5 ret. Quid tam aequum, quam inopem popu-
6 lum vivere ex aerario ſuo? Quid ad jus libertatis
aequandae magis efficax, quam ut, Senatu re-
gente provincias, ordinis equeſtris auctoritas ſal-
7 tem judiciorum regno niteretur? Sed haec ipſa in
per-

bem ex agris. Et Sall. Orat. II. de Republ. ordin. *Ubi eos* (plebem) *paullatim expulſos agris inertia atque inopia incertas domos habere coëgit*. Et *foci* bene junguntur *agris*: nam plebs ruſtica plurimum in agris habitabat. Unde Tribuni pl. apud Liv. VI. 36. queruntur, *plebejis hominibus vix ad tectum necessarium, aut locum ſepulturae, ſuum patere agrum*. Itaque etſi omnes libri habent *aris*, tamen non dubito praeferre *agris*. Et hoc jam ante Freinſhemium etiam Barthio in mentem veniſſe intelligi poteſt ex ejus Lib. XXXIV. Adverſar. c. 10. ubi de voce *exterris* agens verba Flori ita deſcribit: *exterris agris ac focis*. Voſſ. 2. *ſacris vel aris*.

Ageret] Sic Pal. pr. At ſec. & tert. *ageretur*. minus recte. GRUTERUS. Optimum judicium. non enim hic de conſervanda in agris plebe, ſed reducenda in eos quaeritur: ut oporteat ejectam intelligi. Diverſum in Sueton. Aug. 12, 8. *Nurſinos extorres oppido egit*. FREINSH. *Ageretur* etiam Florent. & Magl. Hoc probaſſe videbatur N. Heinſius: adſcripſerat enim loca quaedam Livii & Juſtini, in quibus eſt *agere aliquem extorrem*, *agere in exſilium*, *in exſilium actus*, & ex Ovidio, *exſul agor*. Sequor Gruterum & Freinſhemium. Virgil. v. Aen. 51.

. . . *Gaetulis agerem ſi Syrtibus exſul*.

Juſtin. III. 3. *Proficiſcitur autem Cretam, ibique perpetuum exſilium egit*.

5. *Vivere ex aerario ſuo*] Nam ex iſto depromebatur pecunia, qua coëmeretur frumentum, quod poſtea viliſſimo pretio vendebatur plebi. Vide de tota hac re, Frumentaria Romanorum largitione, librum Vincentii Contareni. FREINSH. Et Lipſ. I. Elect. 8.

6. *Judiciorum regno*] Vide ſupra, 3, 12, 13. FREINSH. Qui in *Ind.* docet *regnare* & *regnum* ſaepe de his dici, qui in libera Republ. impotenter utuntur poteſtate. Liv. XXXIII. 46. *Judicum ordo ea tempeſtate Carthagine dominabatur . . . . Res, fama, vitaque ordinum in illorum poteſtate erat . . . . Horum in tam impotenti regno (neque enim civiliter nimiis opibus utebantur) Praetor factus Annibal*. Id. XXXVIII. 54. *Regnum in Senatu Scipionum*. XXXIX. 5. *Regnum conſulare*. Sueton. Caeſ. IX. *Caeſarem in conſulatu confirmaſſe regnum, de quo Aedilis cogitarat*. Add. Freinshem. III. 16. 3.

7. *In exitium ſuum merces erat*] Acute. quomodo etiam Vellej. 2, 22, 7. *ut ſui quiſque periculi merces foret*. Idem 2, 28, 4. *fieretque quiſque merces mortis ſuae*. Quintil. declam. VI. pag. 18. f. *civis Romanorum merces fio*. Seneca, de benef. 1, 9. *qui pretium ſe ſui fecit*. Petron. carmine de bello civili, verſ. 50. *Roma ipſa ſui merces erat*. Claudian. princ. Paneg. de conſul. Mallii Theodori: *Ipſa quidem virtus pretium ſibi*. Et elegantiſſimus Barclajus, de populo ſuo Siculo, *proditor ſui & proditionis merces*. Idem plane cum noſtro dicit Val. Max. 7, 6, 4. *quo tempore non reip. victoria quaerebatur, ſed praemium victoriae res erat publica*. FREINSH. Cujus rei erat merces? Scribe: *in exitium ſuum ſui merces erat*, ut Petronius de eadem re: *Roma ipſa ſui merces erat*. Ipſa reſpublica praeda erat illorum, qui eam diſtra-

perniciem redibant: & miſera Reſpublica in exi-
tium ſuum merces erat. Nam & a Senatu in equi- 8
tem tranſlata judiciorum poteſtas vectigalia, id
eſt, imperii patrimonium, ſupprimebat; & em- 9
ptio frumenti, ipſos Reipublicae nervos, exhaurie-
bat

ſtrahebant. Alterum *ſui* deglutierat quod praecedebat *ſuum*. GRAEV. Sic quoque Tollius Fortuit. XXII. Serus ad praecepta venit. Magl. *in exitium ſui m. e.* In Quintil. VI. Declam. 17. Viri Clariſſ. Schultingius & Burmannus rectius legunt: *civis Romanus merx fit.*

8. *Vectigalia*] Vectigal pecunia erat, quae vel portus, vel venditionis, vel circumvectionis nomine exigebatur. Hinc nomina *Vectigalium*, *Portorii*, *Decumarum*, & *Scripturae*, vel *Salis* & *Macelli*, vel *Viceſimae* apud ſcriptores obvia ſunt. *Portoria* pecuniae erant, quae portitoribus pendebantur, id eſt, iis, qui mercedes ex mercibus devehendis aut trajiciendis exigebant. *Decumas* ſolvebant fructuum, qui agrum publicum arabant. *Scriptura*, erat vectigal, quod ab iis pendebatur, qui ſilvis & paſcuis publicis fruebantur. *Macelli* nomine res omnes, quae ad victum hominum pertinebant, comprehenderunt. ea vectigalia, ut civibus ditato aerario remiſſa ſunt; ita *Viceſima*, quae ab iis, qui manumittebantur, exigebatur [de cujus origine Livius, 7, 16, 9.] ſemper remanſit. At vectigalia provinciis ſunt impoſita, quae aut certa erant, & *ſtipendia* dicebantur: aut incerta, quae iis, quae expoſuimus, nominibus pendebantur, eaque publicani ad haſtam a cenſoribus redimebant, idque quaeſtus ſui cauſſa, ut ea a provincialibus ſuo periculo exigerent, & reip. datis ſponſoribus repraeſentarent, atque quum publicani fere equites fuerint, & ad ipſos judicia lege Gracchi tranſlata eſſent, facile erat ſuae ſocietati favendo vel ludificare locationem, vel remittere, vel redemtionis parte relevare: atque tali coitione pecuniam publicam depeculari. STADIUS. Vide Excerpta Valeſiana, ex Diodori lib. XXXIV. Porro eleganter vectigalia, *patrimonium imperii* vocat auctor. his enim *Reſp. ſuſtinetur*: ut apud Tacitum, 13, 51, 2. Senatores Neroni, abolitionem eorum molienti, inculcant. *Nam* (verba Taciti H. 4, 74, 2.) *neque quies gentium ſine armis; neque arma ſine ſtipendiis; neque ſtipendia ſine tributis, haberi queunt.* Igitur augendi potius, quam minuendi, reditus, ſi tamen honeſte, & abſque ſubditorum incommodo poſſit fieri. Pertinet huc Auguſti factum, apud Dion. lib. 56. pag. 674. Adrianus tamen Caeſar SESTERTIUM. NOVIES. MILLIES. CENTENA. MILLIA. fiſco debita remiſit, teſte veteri inſcriptione apud Gruterum, pag. 10. num. 6. & Spartiano in vita, cap. 7. FREINSH. Arationes & vectigalia *populi Rom. patrimonium* ap. Cicer. II. Phil. 39. & II. Agrar. I. *Suppreſſa* vectigalia ſunt intercepta & in privatos uſus converſa. *Supprimere pecuniam*, pro intervertere & ſibi retinere, Cicer. pro Cluent. XXV. & XXXVI. Et Calliſtratus *l.* 3. §. *ult. D. de Jure Fiſc. Qui partem ad fiſcum pertinentem ſuppreſſerit.* Vid. Briſſon. de V. S.

9. *Reip. nervos*] Sic in Tac. H. 2, 84, 2. pecuniam *eſſe belli civilis nervos dictitat Mucianus.* Adde Thucyd. 2, 2, 4. &c. FREINSH. Eadem metaphora Cicer. II. Agrar. 18. *incidant nervos Populo Romano, adhibeant manus vectigalibus veſtris, irrumpant in aerarium.* E

pro

bat aerarium. Reduci plebs in agros unde poterat ſine poſſidentium everſione, qui ipſi pars populi erant? & tamen relictas ſibi a majoribus ſedes aetate, quaſi jure hereditario, poſſidebant.

pro Leg. Manil. VII. *Vectigalia nervos eſſe Reipubl. ſemper duximus.* Add. Cujac. VI. Obſerv. 19.

Aerarium] Locus erat, in quo pecunia publica in aede Saturni cuſtodiebatur: quod triplex apud ſcriptores obſervavi. STADIUS. Vide latius Demſterum, ad Antiquitates Roſini, 7, 31. FREINSH. Paullo poſt Pal. I. in exemplari Salmaſii, Berol. Duisb. & v. e. *non poterat.* Hoc non diſplicebat Perizonio, quamquam etiam *unde* retineri poſſe exiſtimabat. *Non* poteſt ortum eſſe ex *un*, quod ſaepe in libris vett. eſt pro *unde.* Mox idem malebat *& jam relictas ſibi*, ut *jam* jungatur cum τῷ *aetate.* Si quid mutandum eſſet, praeferrem conjecturam Freinshemii. *Hereditario* deeſt Voſſ. I. & 2.

10. *Aetate, quaſi hereditario jure, poſſidebant*] Lipſius, dict. cap. XIX. dicit abeſſe MS. ſuo dictionem *aetate*, quo duce deinceps conjicit, *hereditario jure poſcebant*, tanquam Florus exponat, quod pro ejecta plebe dici poſſet: at ego alibi, in Suſpicionibus, lib. 29. cap. 7. defendi lectionem vulgatam; ſubnixam nunc quoque Pall. trium auctoritate. arbitror enim, omnino propugnari a Floro poſſeſſores, utique cum plebis jus ſupra explicuerit, illis, *quid enim tam juſtum*, &c. GRUTERUS. Cujus opinio vel inde firmatur, quod hac poſteriore capitis parte recenſet incommoda & iniquitatem quae ſequerentur leges iſtas, cum prius commoda earum aequitatemque propoſuiſſet. Hoc addo, videri voculam *tamen* trajiciendam ita; *qui tamen ipſi pars populi erant, & relictas ſibi*, &c. Porro ſimiles in ſua Rep. turbas, optimo ſane modo, ſed aliis non ſemper perinde prompto, diſcuſſit Aratus Sicyonius, apud Ciceron. de Officiis, 2, 23. FREINSH. *Aetate* eſt in o. s. & e. id eſt, longo tempore. ſupr. II. 18. 16. *aetate tam longa.* Et *aetatem* pro diu, longo tempore, ap. Lucret. VI. 235. & Terent. Heaut. IV. 3. 38. & Eun. IV. 5. 8. ubi vid. Donat. Flori ſententiam recte exponunt Gruterus & Freinsh. Nam haud dubie multi agros a majoribus acceptos bona fide poſſidebant, etſi fortaſſis ignorabant juſto titulo, nec ne, ii ad majores ſuos perveniſſent. His autem eos adimi, quorum dominium iis per longi temporis poſſeſſionem adquiſitum fuerat, iniquum fuiſſe exiſtimat Florus. Et ſic Cicer. II. Offic. 22. *Quam habet aequitatem, ut agrum multis annis, aut etiam ſaeculis, ante poſſeſſum, qui nullum habuit, habeat; qui autem habuit, amittat?* Vid. Grot. II. de J. B. ac P. 4.

CAP. XIV.

Seditio Tiberii Gracchi.

PRimam certaminum facem Tiberius Gracchus 1 accendit, genere, forma, eloquentia, facile prin-

Seditionem Tib. Gracchi ſcribunt Liv. epit. 58. Latius Appianus, de bell. civ. lib. 1. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 64. Plura Plut. in vita Gracchorum. Auguſt. Civit. 3, 24. Val. Max. 1, 4, 2. 3, 2, 17. 4, 7, 1. 7, 2, 6. Oroſ. 5, 7, & 8. CAMERS. *Tiberius* abeſt a Ryck. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e.

1. *Genere, forma, eloquentia*] De Gracchis plerique auctores; ſufficiat impraeſentiarum breve judicium Senecae, ſed ſolidum. is igitur, conſol. ad Marciam cap. 16. de illis: *quos etiam qui bonos viros negaverit, magnos fatebitur.* Adde Plutarch. in vita, cap. 27. Diodor. apud Valeſ. pag. 373. p. FREINSH.

Facile princeps] Hoc eſt, egregius, eximius. Hoc enim verbi civiliter capiendum eſt, non ita ſtricte, quaſi Florus eum omnibus aliis, ipſique fratri, praeponat. Quem ei errorem Vir doctus ad Vellejum impingit. Sic cum aliquem fortiſſimum, doctiſſimum, &c. dicimus, non continuo ſequitur, neminem ad idem fortitudinis doctrinaeve perveniſſe. Sic Cicero pro Cluentio, cap. 5. *A. Cluentius, homo non ſolum municipii Larinatis, ex quo erat, ſed etiam regionis illius, & vicinitatis, virtute, exiſtimatione, nobilitate, facile princeps.* Idem Cicero Gracchum hunc *ſummum Oratorem* fuiſſe dicit. Bruto, cap. 27. IDEM. *Facile* ſaepe eſt haud dubie, ſine controverſia, ſine haeſitatione. Donatus ad Terent. Andr. IV. 3. 5. interpretatur liquido, manifeſto, certo. Cic. VI. Ep. Fam. 6. *Homo facile omnium nobiliſſimus.* Et II. Offic. 19. *Qui omnes ſuperiores, quibus honore par eſſet, ſcientia facile viciſſet.* Sueton. Caeſ. LXXX. *Facile tempus & locum praetulerunt.*

2. *Mancinianae deditionis*] Locum hunc tibi Vellej. 2, 2. explicet. VINETUS. Porro cauſſas, quae non hujus modo, ſed ſequentium etiam ſeditionum, concitores impulerint, refert Cicero, de haruſp. reſponſ. cap. 20. Pertinet huc locus ex Marciano Capella, lib. V. *Remotio eſt, cum de facto confeſſo culpam in eum qui pertulit* (leg. *perpulit*) *refert: ut Tib. Gracchus in Mancinum, qui auctor faciendi foederis fuit.* FREINSH.

3. *Ne populus gentium victor*] Ryck. *ne populus Romanus gentium victor.* Inferius idem: *cum Capitolium profugiſſet.* & tandem in fine capitis: *quaſi jure occiſus eſt*, alii *oppreſſus eſt.* GRAEV. *Romanus* etiam Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. & J. V. ad III. 9. 3.

Ne populus gentium victor] Diximus ſupra, non videri nobis hanc periodum ex praecedenti capite tranſlatam, ſed contra. optimo libro portentoſe ſcribitur, *nemo cum gentium victor.* quam vitioſam ſcripturam putamus conflatam ex iſtis, *ne po oium gentium victor:* hoc eſt, *ne populus omnium gentium victor.* SALM. Non minus portentoſe in Voſſ. 3. *& populus Ro. gentium orbis victorque poſſeſſorem.*

Miſeratus eſt] Sequebantur quaedam ex praecedenti capite repetita; *ne pop. gentium victor &c.* quae omiſi, ſecutus judicium Gruteri, cujus ipſa verba ſubnectam. Miror, tot hujus auctoris correctores, tot editores, ne ſuſpicatos quidem, & verbulo uno indicaſſe, totam hanc periodum tranſcriptam fere verbotenus ex praecedenti capite.

2 princeps. Sed hic, ſive Mancinianae deditionis, quia ſponſor foederis fuerat, contagium timens, 3 & inde popularis: ſive aequo & bono ductus, quia depulſam agris ſuis plebem miſeratus eſt, ne Populus gentium victor, orbisque poſſeſſor, laribus ac focis ſuis exſularet, quacumque mente, 4 rem auſus ingentem. Poſtquam rogationis dies aderat, ingenti ſtipatus agmine Roſtra conſcendit:

pite. ego ſane id jam nunc enuntio, obelo etiam fixurus, niſi feſtinatio iſthaec vetaret. Conſpiciuntur quidem in Pall.; ſed quid tum? non hodie & heri primum nata librariorum ſiniſtra liberalitas. Hactenus Gruterus. FREINSH. Veroſimile eſt haec alterutro loco temere repetita eſſe. Utrum hic, an ſupra, judicent alii. Freinshemius ea hinc excluſerat; ſed revocavit Graevius, quem, quia hic quoque in o. s. & e. leguntur, ſequutus ſum.

Laribus ac focis ſuis] Neſcio qua ratione ductus Clariſſ. Graevius hic rurſum ediderit *extorris aris ac focis*, quod deinde etiam Amſtelodamenſes amplexi ſunt. Reduxi veterem ſcripturam omnium Editionum, & MSSorum, exceptis forſitan Florent. & Magl. e quibus Tollius nihil adnotaverat. Sed cauſa eſt, cur eum hic quoque negligentiae ſuſpectum habeam. Claudian. I. in Rufin. 191.

- - - - - Metuenda colonis
Fertilitas. laribus pellit, detrudit avitis
Finibus - - - - - -

Quintil. Declam. XIII. *Poſtquam proximos quoſque revellendo terminos ager locupletis latius inundavit: aequatae ſolo villae, exciſa patria ſacra, & cum conjugibus parvisque liberis reſpectantes patrium larem migraverunt veteres coloni.* De plebe a potentioribus agris expulſa Appian. I. Civ. 353. Vid. Graev. ad Cicer. VI. Parad. 2. ubi Craſſo *expulſiones vicinorum* objicit.

Quacumque mente rem auſus ingentem] Huic loco laboranti interpunctione vitioſa ſanitatem reddidimus. GRAEV. In Gruteri & aliis quibusdam Editionibus erat diſtinctio maxima ante *quacumque*, quam Graevius inde ſublatam poſt *ingentem* poſuit. Sed ne ſic quidem locus ſatis purgatus videtur. Nam non bene fluunt haec, *hic ſive timens . . . ſive ductus . . . rem auſus*, niſi addatur *eſt*, ut ſit, *rem ingentem auſus eſt*. Aliae Edd. interque eas etiam Freinshem. omnia minoribus diſtinctionibus ſeparaverant, uſque ad verba, *nec decrat*. Ita omnes nominativi praecedentes pendent a *conſcendit*: quod etiam minus placet.

Rem ingentem] Ti. Gracchus complures Leges nobilitati adverſas tulit: ſed Florus hic agit de Lege agraria, ne quis plus IↃ. jugera agri poſſideret, &, quod ſupereſſet, pauperibus civibus divideretur. Lex de IↃ. jugeribus diu ante id tempus a Licinio Stolone lata, ſed cupiditate & potentia divitum eluſa, & inrita fuerat. Eam Tiberius retulit, & alia quaedam addidit. Appian. I. Civil. 355. & Sigon. II. de Ant. Jur. Ital. 2.

4. *Ingenti ſtipatus agmine*] A. Gell. 2, 13. recitans verba Sempronii Aſellionis, de Tib. Graccho: *Gracchus*, inquit, *domo cum proficiſceretur, nunquam minus terna aut quaterna millia hominum ſequebantur*. CAMERS.

Ob-

dit: nec deerat obvia manu tota inde nobilitas,
& Tribuni in partibus. Sed ubi intercedentem 5
legibus ſuis Cnaeum Octavium videt Gracchus,
contra fas collegii, jus poteſtatis, injecta manu,
depulit Roſtris, adeoque praeſenti metu mortis
exterruit, ut abdicare ſe magiſtratu cogeretur.
Sic triumvir creatus dividendis agris, quum ad 6
perpetranda coepta die comitiorum prorogari ſi-
bi

Obvia manu] Tollius l. d. haec delenda cenſet, quia mox ſequitur *manu*, ac dein *obvia nobilium manu*, quod ei ab elegantia Flori alienum eſſe videtur. Non valde grata eſt hoc & ſequenti capite eorumdem verborum repetitio; hic eorum, quibus offenſus fuit Tollius, & *rem auſus ingentem*, ac paullo poſt *ingenti agmine*. cap. ſeq. *comitum manu*, & *obvia Senatus manu: inde proximorum caede*, & *inde quoque*: e quibus nonnulla corrupta eſſe probabile eſt. Sed ſequendi ſunt libri. Reg. Q. *nec deerat obvia manus. Tota deinde nobilitas*. Voſſ. 3. quoque *deinde*. a Ryck. abeſt *inde*. *Obvius* ſaepe eſt contrarius, reſiſtens; ut *obviam ire*, reſiſtere. Vid. Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. 484. Perizonio elegantius & commodius videbatur legi poſſe, *Nec deerat obvia manus? Tota inde nobilitas: & Tribuni in partibus*, hoc ſenſu: non defuiſſe, qui ſe illi opponerent, & habuiſſe adverſarios omnes nobiles. Tribunos vero non omnes illi adfuiſſe, ſed eos diviſos fuiſſe in partes ſuas, & nobilitatis.

5. *Cn. Octavium*] Livius, 58. & Appianus, civilium I. pag. 356. & Plut. in vita, cap. 14. *Marcum* pro *Cn.* vocant hunc Octavium. Trib. pl. erat & hic, atque ita Tib. Gracchi Collega. Tribunorum autem plebis, inquit in hac hiſtoria Plut., haec poteſtas erat, ut, uno intercedente, alii, etiamſi plures eſſent, nihil agerent. VINETUS. Idque ſolum patribus adverſus vim tribuniciam telum erat; *publicis* (verba ſunt Livii, 6, 35, 9.) *privatiſque conſiliis nullo remedio alio, praeter expertam multis jam ante certaminibus interceſſionem, invento*. Intercedentium ſolennis vox erat, *veto*, ut colligitur ex eodem Livii loco, num. 12. FREINSH. Regg. *Gn. Octav.* Duisb. & Fran. *G. Octavium*. Ryck. *C. Octavium*. v. e. *Gajum Octavium*. In Cicer. Brut. XXV. & I. de Nat. Deor. 38. eſt *M. Octavius*. *Gracchus* abeſt a Flor. Idem, Pal. Ryck. & Ed. Junt. *contra fas omne collegii*. Tollius legit *contra fas collegii, & jus poteſtatis*, vel, *contra ſacroſanctae jus poteſtatis*. Voſſ. 3. *juſque pot.* Vellem etiam alii ſcripti haberent copulam. Sed non ſatis intelligo, quomodo Florus *fas* & *jus* diſtinguat, & a Graccho hac re *fas* quidem *collegii* tribunicii, ſed *jus poteſtatis* tribuniciae violatum dicat. Nam quum *fas* & *jus* conjunguntur, *fas* de jure divino, *jus* de humano dicitur. Vid. ſupr. ad II. 20. 7. & Clar. Burmann. ad Petron. CVIII.

Praeſenti metu mortis exterruit] Tac. H. 5, 26, 1. *ſic ſpes vitae magnos etiam animos infringit*. FREINSH. N. Heinſius in libro ſuo ſcripſerat *praeſentis*, addito loco Flori I. 26. 7. *praeſenti morte multavit*. Et ſic Graevius ſupr. ad III. I. 9. qui ſcribit, ſibi numquam alibi lectum *praeſens metus*. Hoc quidem eſt ap. Liv. XXXVI. 10. ubi vid. adnotata, item XLII. 53. & ap. Senec. in Octav. v. 761. Sed prae-

bi vellet imperium, obvia nobilium manu, eorumque, quos agris moverat, caedes a foro coe-
7 pit. Inde quum in Capitolium profugiſſet, plebemque ad defenſionem ſalutis ſuae, manu caput tan-

praefero tamen *praeſentis*, quod & in Regg. eſt. In re ipſa errat Florus. nam Gracchus Octavio abrogationem Magiſtratus, non mortem minatus eſt: nec Octavius ſe tribunatu abdicavit; ſed Gracchus ei plebiſcito magiſtratum abrogavit. Plutarch. Ti. Gracch. & Appian. I. Civil. p. 337. Vellej. II. 2.

6. *Sic triumviratus creatus*] Meliores & vetuſtiores libri, *ſic triumvir creatus.* quod niſi verius aut melius eſt, jucundiorem ſaltem habet ſonum illo vulgato. SALM. *Triumvir*] Sic Pall. duo meliores. Nam tert. ut & v. e. *triumviratus.* quod quamvis haud improbem, alteri tamen non praepoſuerim, ob antiquitatem & fidem librorum calamo exaratorum, quibus, ut jam aliquoties dixi, inferior eſt Pal. tert. GRUTERUS. Diſtinctionem hic loci mutavi, ſenſu ſic exigente. FREINSH. *Triumviratus* etiam Ryck. Regg. Duisb. & Fran. Alii ſcripti & Edd. vett. *triumvir.* Freinſhemius ſuſtulerat diſtinctionem maximam poſt *agris.* Ea deinde ibi repoſita eſt in Edit. Graevii & Amſtel. Malui ſequi Freinſhemium. nam & in quibusdam vetuſtis, & Stadii, Camertis, Vinetique Editionibus locus ita diſtinguebatur.

Imperium] Ex hoc loco Flori, & e Vell. II. 2. Gruchius cap. I. & II. *Refutat. ad poſteriorem Sigonii Diſputat. de Lege curiata*, oſtendit *imperium* etiam dici de Tribunis plebis; quod negaverat Sigonius in *poſter. diſputat. cum Gruchio*, ac ſcripſerat, de Tribunis pl. & Aedilibus numquam niſi *poteſtatem* dici; de Conſulibus autem & Praetoribus etiam *imperium*. Reſpondet ei Sigonius III. de Ant. Jur. Provinc. 5. Major eſt lis de verbis, quam de re: de hac enim utrique idem ſentiunt. Sed Sigonius mihi primum non ſatis caute videtur negaſſe *imperium* umquam de Tribunis pl. dici.

Quos agris moverat] Expulerat, ejecerat. Cicer. XIII. Famil. 5. *Minimeque convenit, ex eo agro, qui Caeſaris juſſu dividatur, eum moveri.* Et II. Agrar. 21. *moveri poſſeſſionibus.* Terent. Phorm. prol. 32. *Quum per tumultum noſter grex motus loco eſt.* Sic *Senatu, tribu movere.* Voſſ. I. *q. i. C. confugiſſet.*

7. *Praebuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis*] Similem ex geſtu errorem prodit Suetonius, Caeſ. 33, 2, & 5. ubi Caeſar *exiſtimatur equeſtres cenſus pollicitus ſingulis* (militibus): *quod accidit opinione falſa. Nam, cum in alloquendo, exhortandoque, ſaepius digitum laevae manus oſtentans, affirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, anulum quoque aequo animo detracturum ſibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur; promiſſumque jus anulorum cum militibus quadringentis fama diſtulit.* FREINSH. Haec erat calumnia Senatus. Vid. Plutarch. & Appian. Iidem comitia creandis novis Tribunis pl. in Capitolio habita, iiſque Gracchum interfuiſſe, tradunt. Itaque Florus paullo ante fortaſſis non recte ſcribit, *quum in Capitolium profugiſſet.*

Duce Scipione] Diodor. apud Valeſ. pag. 382. f. Τιϐ. Γράκχος τυ-

ϐσ:

tangens, hortaretur, praebuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis: atque ita, duce Scipione Naſica, concitato in arma populo, quaſi jure oppreſſus eſt.

τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντα ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἀπέκτεινε, συνηγορούμενος τῆς συγκλήτου. FREINSH. Duisb. *concito i. a.*

CAP. XV.

Seditio Caji Gracchi.

Statim & mortis & legum fratris ſui vindex 1
non minore impetu incaluit Cajus Gracchus.
qui cum pari tumultu atque terrore plebem in 2
avitos agros arceſſeret: & recentem Attali hereditatem in alimenta populo polliceretur: jamque 3
nimius & potens altero tribunatu, ſecunda plebe vo-

Quae hic ſcribuntur, habentur latius a Livio, lib. 60. & 61. Appiano, de bell. civ. lib. 1. Plut. in Vita Gracchorum, Oroſ. 5, 12. Val. Max. 1, 7, 6. 4, 7, 2. 6, 8, 3. 8, 10, 1. 9, 4, 3. Diſtingue tu hiſtorias, prudens lector, quoniam ſtuduimus brevitati, & praecipua in citandis auctoribus noſtra impraeſentiarum verſatur intentio. Item A. gell. 11, 13. meminit Plin. 33, 2. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 65. Auguſt. Civit. 3, 24. lege quae notavimus ſupra, 3, 13. CAMERS.

1. *Vindex*] Ultor mortis, & defenſor legum fratris ſui. Sic *vindicare* duplici ſignificatione 1. 9. 1.

2. *Pari tumultu atque terrore*] Comparatio hic inter Gracchos eſt, non inter tumultum & terrorem. Vide ſupra, 1, 13, 14. FREINSH. Mox Berol. Flor. Duisb. Fran. *accerſeret.* v. e. *accerſiret.* utrumque male. aliae edd. recte *arceſſeret.*

Attali hereditatem] Hoc de Tiberio, non Cajo Graccho produnt Plutarch. Ep. Liv. LVIII. & Aurel. Vict. c. LXIV. Ferebat autem Tiberius, ut pecuniae regiae inter cives agros ſortitos dividerentur, quibus pararent ea, quae ad agriculturam pertinebant. Ita Plutarch. De Tiberii Legibus Pigh. ad A. V. IↃCXX. de Caji Idem ad A. V. IↃCXXX. & ſeq.

3. *Nimius*] Ferox, impotens, intolerabilis. Vid. *Indic.* & Burmann. ad Vell. II. 32. Anna cum patre Tanaquillo infelici conjectura, *nimium potens.*

Potens altero tribunatu, ſecunda plebe] N. Alter autem Palatinus, *altero tribunatu, comitum manu fretus*, reliquis, quae interjacent, omiſ-

4 volitaret: obrogare auſo legibus ſuis Minucio Tribuno; fretus comitum manu, fatale familiae ſuae
5 Capitolium invaſit. Inde proximorum caede depul-

miſſis. cui parem fuiſſe veterem ordinem didicimus ex Viri Doctiſſimi notis. SALM. V. e. habet *altero tribunatu fretus comitum manu* &c. excluſis intermediis, quomodo & Pal. tert. Servant tamen duo Pall. reliqui. & recte. GRUTER. *Nimius & potens altero tribunatu*] Praeclare Nicolaus Heinſius monuit legendum eſſe: *Jamque nimius & impotens altero tribunatu*. Vell. II, II. de Mario: *Immodicus gloriae, inſatiabilis, impotens, ſemperque inquietus*. Apud noſtrum lib. I, 23. *Prima diſcordia ob impotentiam foeneratorum*. GRAEV. A Duisb. eadem abſunt, quae a Pal. tert. & v. e. Videtur error ſcribae eſſe, qui quum ſcripſiſſet *tribunatu*, deinde conjecit oculos in *tribuno*, quod fortaſſis *trib.* ſcriptum fuerat: quemadmodum cap. praeced. ſcriba Cod. Ryck. ab *agris*, quod eſt poſt *dividendis*, transierat ad *moverat*; quod ante eam vocem rurſus erat *agris*, omiſſis omnibus, quae in medio erant.

Secunda plebe volitaret] *Secundus* pro favens, laetus, felix, obvium eſt. Lexica ſcribunt, hic pro favente, vel ſerviente poni, metaphora ſumta a ſervis, qui ſequuntur dominos, ut ad nutum eorum praeſto ſint. Cerda ad Virg. II. Aen. 617. & III. 36. rationem translatae ſignificationis in hac voce putat petendam a *ſecundis auguriis*, quae poſt prima captabantur; ut, ſi primum infelix eſſet, ſecundo mutaretur; ſi felix, confirmaretur. Hoc concedi poteſt, quum *auguria*, vel *omina ſecunda* dicuntur. In reliquis ſemper unam & eamdem rationem metaphorae eſſe arbitror, a vento, flumine, vel aeſtu ſecundo: unde etiam eſt translata ſignificatio contrariae vocis *adverſus*. *Volitare* ſecuritatem quamdam cum arrogantia & impudentia conjunctam ſignificare, adnotat Manut. ad Cicer. pro Sext. c. I. Nempe *volitare* dicuntur, cum illi, qui huc illuc diſcurſantes ſe jactant & oſtentant, tum ſaepe homines turbulenti & factioſi. De illis Cicer. pro Roſc. Amer. XLVI. & in Piſon. IV. De his Idem pro Sext. I. XLIII. XLIV. pro Dom. XIX. & II. Catil. 3.

4. *Abrogare auſo legibus ſuis*] *Obrogare*, quidam melioris notae. SALM. Hic rurſus Tollius nihil ex ſuis adnotarat ad Ed. Graevii. In Naz. & altero Pal. videtur fuiſſe *obrogare*. Ceteri o. s. & edd. vett. *abrogare* habent; Vineti, Stadii, Freinſhemii & Graevii edd. *obrogare*. Haec ubique permutantur. vid. Sigon. ad Liv. IX. 34. Ferrar. ad Cicer. I. Phil. 9. Pith. ad Collat. Leg. Moſaic. & Rom. Tit. IV. §. 2. Briſſon. de V. S. in *abrogare*, Torrent. ad Suet. Claud. XXIII. & Schott. ad Aur. Vict. LXV. Non ſatis convenit inter Doctos, quid quoque loco ſcribendum ſit: nec de ſignificatione verbi *obrogare* idem traditum eſt a veteribus. *Abrogare legem* eſſe, quum lex prior alia poſteriore prorſus tollitur, omnes conſentiunt. Sed *obrogare legi* Feſtus eſſe ſcribit, *legis prioris infirmandae cauſa legem aliam ferre*: Ulpianus contra in Fragm. Tit. I. §. 3. *mutare aliquid ex prima lege*. Haec, non facile conciliari poſſunt. Eſt praeterea & alius in hac re ſcrupulus. Nam ſi *obrogare legi* eſt, ut Feſtus dicit, legis prioris infirmandae cauſa aliam ferre, non ſatis liquet, quodnam potiſſimum diſcrimen ſit inter *abrogare legem*, & *obrogare legi*: quum utriuſque rei idem ſit effectus, & non minus *obrogatione* prior lex infirmata tollatur, quam *abrogatione*. Manutius c. XLII. de Legib. Rom. hoc ita expedit: *ab-*

ro-

pulſus, quum ſe in Aventinum recepiſſet; inde quoque obvia Senatus manu, ab Opimio Conſule oppreſſus eſt. Inſultatum quoque mortis reliquiis: 6 &

rogari legem, quum alia lege nominatim tollitur; *obrogari legi*, quum nulla ſuperioris legis mentione facta aliquid contrarium poſteriore lege rogatur. Sed neque ulla auctoritate veterum confirmat hoc diſcrimen inter *abrogare* & *obrogare*; nec probabile videtur hoc praecipue ſpectatum fuiſſe in diſtinguendis rebus, quarum idem effectus eademque vis erat. Vir Celeberrimus, & non minus literarum noſtrarum, quam Juris civilis peritia inſignis, Antonius Schultingius, Doctor meus mihi multis nominibus colendus, ad Ulpianum ſcribit, veteres non ſemper eodem modo loquutos: ſed Ulpianum haec accurate diſtinxiſſe, ut JCtum, & proprietatis verborum ſtudioſum. Plane probo illius ſententiam, atque ita puto: pleriſque locis veterum, in quibus ſine controverſia legitur *obrogare*, eam vocem ex Ulpiani ſententia interpretandam eſſe: ut in capite Legis tribuniciae apud Cicer. III. ad Attic. 23. *Quod per Legem Clodiam promulgare, abrogare, derogare, obrogare, ſine fraude ſua non liceat;* & in eo, quod ex ejuſdem Lib. III. de Republ. deſcribit Lactantius VI. 8. *Huic Legi nec obrogari fas eſt; neque derogari ex hac aliquid licet; neque tota abrogari poteſt.* Nam in his fruſtra conjungerentur *abrogare* & *obrogare*, ſi utrumque eſſet legem priorem totam tollere & infirmare. Idem cenſeo de multis aliis locis, in quibus alii MSS. habent *abrogare*, alii *obrogare*. Nec ſcio, quam bene Briſſonius, aliique, quibuſdam locis veterum, ubi de tota lege ſublata agitur, ut in Liv. IX. 34. & Sueton. Caeſ. XXVIII. *obrogare* legendum contendant, pro *abrogare*. Hic quidem *obrogare legibus* Gracchi eſt, eas lege contraria tollere: nam Minucius ex SCto legem tulit de abrogandis nonnullis legibus C. Gracchi. Sed neque certum eſt Florum ita ſcripſiſſe; &, ſi vel maxime de eo conſtaret, tamen non magnam illius rationem habendam exiſtimarem, quamdiu non proferuntur indubitata teſtimonia Scriptorum probatorum, qui *obrogare legi* dixerint, pro totam legem tollere & infirmare. *Obrogare de legibus* eſt infr. c. 17. ſed ibi non minus ſcriptura variat, quam hoc loco.

Fatale familiae ſuae Capitolium] Sic ſupra, 1, 14, 7. *ſolemnem familiae ſuae conſecrationem*, & infra, 4, 7, 6. *fatalis Cn. Pompejo harena.* Apud Lucan. 7. 591. *fatales Philippos.* apud Sueton. Caeſ. 59. 4. *invictum in Africa fataliter Scipionum nomen.* Credebant enim veteres, quibuſdam gentibus, familiis, hominibus, loca alia aliis feliciora eſſe, aut iniquiora. FREINSH. De Minucio vid. Pigh. in Annal. ad A. V. IↃCXXXII.

5. *Inde*] Cum mox ſequatur eadem dictio, *κακοφωνίας* vitandae cauſſa, malim hic, *Unde*. FREINSH. Voſſius ad Vellej. II. 6. hic retinet *inde*, & mox pro *inde quoque* legit *undique*. Hoc non immerito probabat Perizonius.

Caede pulſus] *Repulſus* in Nazarii ſchedis. Palatinus, *depulſus*. SALM. Pal. poſt. & Regg. *pulſus*. Pal. pr. Toll. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & Edd. vett. excepta Ald. quae *pulſus* habet, *depulſus*: quod revocavi. In Naz. *r* pro *d* eſt, ut ſaepe in MSS.

Ab Opimio conſule] Gracchum ab ſocero ſuo D. Bruto Callaico & Opimio Cos. oppreſſum, ſemel atque iterum ait Ampel. Salluſt. Jug. 16, 3. *L. Opimius, qui* [ſic forte aptius quam *quia*] *Cos. C. Graccho & M. Fulvio interfectis, acerrume victoriam nobilitatis in plebem exer-*

& illud ſacroſanctum caput Tribuni plebis percuſſoribus auro penſatum eſt.

cuerat. Refert autem Val. Max. 6, 8, 3. a ſervo ſuo interfectum, ne deveniret in hoſtium poteſtatem. cujus rei exemplum infra, 4, 7. de Caſſio, & Bruto; & paſſim apud auctores. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 65. Gracchum *ſua*, *vel ſervi manu* interfectum ſcribit. ut ita in medio relinquat. FREINSH. Varie relatum eſt. Vid. Plutarch. Servo cervicem praebuiſſe ſcribit Vell. II. 6.

6. *Mortis reliquiis*] Eaedem ſchedae *reliquis*. *reliqua* hic auctor non ſemel uſurpavit, ἀντὶ τῶν λειψάνων. SALM. Solus Nazar. *reliquis*. Tollius hic quoque tacuerat. nec tamen mihi perſuadere poſſum eum in tribus ſcriptis, quibus uſus eſt, inveniſſe *reliquis*, quod ſola Ed. Graevii habet; ceterae o. e. & s. *reliquiis*. Eſt tamen inſolens loquendi genus *reliquiae mortis*, pro eo, quod poſt mortem reliquum eſt, i. e. cadavere. Forſitan poëta aliquis ita loquutus fuerit. apud probatos Scriptores proſae inveniri vix credo.

Sacroſanctum caput Trib. pl.] Tribuni quippe plebis ἱεροὶ erant καὶ ἄσυλοι, verbis Appiani de bell. civ. lib. I. pag. 370. Hinc apud Plin. 7, 44. cum Catinius Labeo Trib. pl. ſummum virum & honoratiſſimum Metellum, ad Tarpejum praecipitandi cauſſa raperet, *reſiſtendi, ſacroque ſanctum repellendi jus non fuit*. Sic ad Scipionem, criminis inſimulatum, miſſi tribuni pl. ut eum *comprehendere juberent, ac jure ſacroſanctae poteſtatis reducerent*. Livius, 29, 20, 10. De jure ſacrum ſanciendi vide Liv. 3, 55. & auctores quos notavimus ſupra, 3, 13. & 1, 23, 1. FREINSH. Add. Bud. *ad l.* 1. *D. de Juſtit. & jur.*

Tribuni pl.] Errat in eo Florus: jam enim tribunatu abierat Gracchus, quare abdicato magiſtratu ſacroſanctus eſſe deſierat. STAD.

Percuſſoribus auro penſatum eſt] Sicut Appianus, lib. IV. apud Valeſ. ſcripſit, Syracuſanos idem pretium in capita Hippocratis & Epicydis conſtituiſſe. Plin. 33, 3. *Septimulejus, C. Gracchi familiaris, auro repenſum caput ejus exciſum, ad Opimium tulit; plumboque in os addito, parricidio ſuo remp. etiam circumſcripſit*. Diodor. apud Valeſ. haec tradit de L. Vitellio. Sed plus accredam Latinis hiſtoriis. Extat elegans in hunc Septimulejum jocus Scaevolae, apud Cicer. de orat. 2, 67. qui *roganti* Septimulejo, *ut ſe in Aſiam praefectum duceret*, *Quid tibi vis*, inquit, *inſane? tanta malorum eſt multitudo civium, ut tibi ego confirmem, ſi Romae manſeris, te paucis annis ad maximas pecunias eſſe venturum*. Non tempero quin adſcribam ſimile huic dicto, quod habet il Cortegiano del Caſtiglione, lib. 2. pag. 89. *Don Giovanni di Cardona diſſe d'uno, che ſi voleva partir di Roma: Al parer mio coſtui penſa male, perche e tanto ſcelerato, che ſtando in Roma anchora col tempo potria eſſer Cardinale.* FREINSH.

CAP.

CAP. XVI.

Seditio Apulejana.

Nihilominus Apulejus Saturninus Gracchanas 1 aſſerere leges non deſtitit. Tantum animorum viro Marius dabat. Qui nobilitati ſemper inimicus, conſulatu ſuo praeterea confiſus, occiſo palam comitiis Annio competitore tribunatus,

De Apulejana ſeditione ſcribunt Liv. 69. Appian. de bell. civ. lib. 1. Plut. in Mario. Val. Max. 3, 2, 18. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 67, & 73. Oroſ. 5, 17. CAMERS.

1. *Deſtitit. Tantum*] In his omnibus non ſatis expeditus eſt ſenſus, cui forſan ita quodammodo ſubveniri poſſit: *deſtitit: Qui (tantum an. viro Mar. dabat, nob. ſ. inim. conſ. ſuo pr. confiſus) occiſo,* &c. FREINSH. Idem videbatur Annae Fabri. Nec ſine ratione. Nam ſi vulgatus ordo verborum & diſtinctio retineantur, omnia tribuuntur Mario, quae Florus ab Apulejo facta voluit dicere. Ryckius malebat tolli *qui*, & diſtinctionem maximam poni poſt *confiſus*. Sed ita pendet ſequens periodus.

Nobilitati inimicus] Forte ſcripſerit auctor, *inicus*, h. e. *iniquus*. Idem enim mendum in Sallust. Jug. 54, 6. *inimicum ſibi certamen cum hoſtibus*. ubi patet *iniquum* eſſe legendum. Sicut apud Virg. 10, 889. --- *pugna congreſſus iniqua*. praeterea hoc vocabulo in ea re uti amant ſcriptores. Varro apud Nonium in *Biceps: ſenatui iniquus*, ut recte citatur a Stadio, infra, 3, 17, 3. Tacit. 14, 52, 4. *oblectamentis principis palam iniquum*. Horat. carm. 1, 2, 51. *te noſtris vitiis iniquum*. Sic ex diverſo, *aequus* apud Tacit. 4, 14, 3. *Druſus aequus adoleſcentibus, aut certe non adverſus, habebatur*. Rem quod attinet, teſtantur id omnes fere. Val. Max. 2, 2, 1. *C. Marius, civis alioquin magnificus, ſed novitatis ſuae conſcientia vetuſtati non ſane propitius*. Tangit Salluſt. Jug. 84, 8. *hortandi cauſſa, ſimul & nobilitatem, uti conſueverat, exagitandi, concionem populi advocavit*. FREINSH. *Inimicus* & *iniquus*, ſaepe confundi obſervat Gronov. ad Liv. XXVIII. 29. Hic nullam rationem video, cur *iniquus* potius legendum ſit, quam *inimicus*. Emendationem loci Salluſtiani occupavit Rivius.

Conſulatu ſuo] Legendum *conſ. ſexto* ex Epit. Liv. niſi forte ſuum vocat, quod emerit, ut eſt ibidem. qualis jocus Caeſaris apud Plutarch. in Sylla, cap. 6. in aliquem magiſtratum, qui quum diceret, ſua ſe in eum poteſtate uſurum: recte, inquit, tuum dicis, quod emeris. Sed verius hoc loco puto *ſexto* legere. FREINSH.

Annio competitore] *Mumio* Palatinus. SALM. Advertendum, plurimum differre ſcriptores in nomine hujus. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 73. vocat *A. Mumium*: Livius, epit. 69. *A. Numium*: Val. Max. 9, 7, 3. & Oroſius, 5, 17. Appianus de bell. civ. lib. 1. pag. 367. c. *Nonium*. CAMERS. *A. Mumium* vocari etiam Gruterus mallet. FREINSH. *Anio* Naz. *Mumio* Pal. poſt. *Annonio* Reg. F. *Anneio*

tus, ſubrogare conatus eſt in ejus locum Cajum Gracchum, hominem ſine tribu, ſine nomine: ſed ſubdito titulo, in familiam ipſe ſe adoptabat.
2 Quum tot tantiſque ludibriis exultaret impune, rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, ut Senatum quoque cogeret in verba jurare; quum abnuentibus aqua & igni interdicturum

Reg. Q. ceteri ſcripti & o. e. *Annio*, praeter Plantin. in qua eſt *A. Nonio*. Et ita hic & in Oroſio v. 17. recte emendavit Fabricius. Nam Plutarchus & Appianus *Nonium* vocant, & praenomen *A.* eſt in Valer. M. & Aurel. Victor. LXXIII. ubi vid. Schott. & Pigh. ad V. IϽCLIII.

C. Gracchum] *Quinctium* quendam, qui ſe Gracchorum fratrem ob oris ſimilitudinem mentiebatur, *Q. Metellus inſiticium cenſu contra vim incitatae multitudinis prohibuit:* eum Saturninus, quia populo gratum ob Gracchorum memoriam ſciebat, ſibi collegam, tertio quem ceperat tribunatu, cooptavit: quem primo magiſtratus ſui die periiſſe in ſeditione invenio. Haec ex Cicer. pro Sextio, cap. 47. Val. Max. 9, 7, 2. Appian. de bel. civ. lib. 1. pag. 369. STADIUS. Val. Max. citato loco, & 3, 2, 18. & 3, 8, 6. hominem *L. Equitium* appellat: Cicer. pro Sextio, cap. 38. *Numerium*, & *Quinctium*. FREINSH. Cicero de alio Graccho agit, quem diu poſt hoc tempus inimici P. Sextii in tribunatu illius occidere voluerant, A. V. IϽCXCVI. Hic in Auctore de Vir. Illuſtr. Cap. LXII. *Quinctius* vocatur. Ex hoc Manut. ad Cicer. pro Sext. Cap. XXXIII. apud Valer. Max. pro *Equitius* ubique legendum cenſet *Quinctius*; Pighius contra ad A. V. IϽCLI. illum a Valerio Max. emendandum. Sed Florus non recte ſcribit, Saturninum ſubditicium hunc Gracchum in locum Nonii ſubrogare voluiſſe. Nam ipſum ſibi alterum tribunatum petiiſſe, & in Nonii occiſi locum Tribunum pl. factum eſſe, tradunt omnes alii. Deinde Saturninus tertium Trib. pl. creatus eſt in annum ſequentem una cum falſo illo Graccho. Appian. 1. Civ. p. 369.

Hominem ſine tribu] Hoc eſt ſervum, aut, ut alii ſcribunt, fugitivum. Libertini enim tribum habebant Eſquilinam, aut quamcunque Urbanam, in qua cenſebantur. STADIUS. Auct. de Vir. Illuſtr. cap. 12. FREINSH. *Hominem ſine nomine* Perizon. Orig. Babyl. c. XI. exponit obſcurum, ignotum. Ita hoc ſaepe ſumitur, ut apud eos, quorum loca ibi laudantur, & alios. Hic *hominem ſine tribu, ſine nomine*, interpretari poſſumus hominem, qui nec civis Rom., nec liber erat. Qui tribum Romae habebat, civis erat; qui nomen Romanum, liber. Quintilianus VIII. Inſtit. Orat. 3. addictorum & ſervorum differentias recenſens: *Propria*, inquit, *liberi, quae nemo habet, niſi liber, nomen, cognomen, tribum; habet haec addictus.* Gracchum hunc autem pro fugitivo habitum fuiſſe ſcribit Appian. 1. Civ. p. 369. & *ex compedibus & ergaſtulo* hominem vocat Cicer. pro Rabir. perduell. reo c. VII.

In familiam ipſe ſe adoptabat] Lipſius malebat: *in familiam ipſe ſe adoptarat*. GRAEV. Omnes vett. edd. perperam *ſubito titulo*. nec melius Voſſ. 3. *ſubducto*. *Subdito titulo* eſt falſo, adſcito, ſuppoſito nomine, ut *ſubditus filius* pro ſuppoſito, apud Terent. Heaut. v. 3. 12. & Liv. XL. 9. Nam falſo ſe gerebat pro filio Ti. Gracchi, & per

rum ſe minaretur. Unus tamen extitit, qui mallet exilium. Igitur poſt Metelli fugam omni no- 3
bilitate perculſa, quum jam tertium annum dominaretur, eo veſaniae progreſſus eſt, ut conſularia quoque comitia nova caede turbaret.
Quippe ut ſatellitem furoris ſui Glauciam, Con- 4
ſulem faceret, Cajum Memmium competitorem in-

per mendacium familiae Gracchorum inſerebat. Cicer. Brut. LXVIII. *C. Stajenus, qui ſe ipſe adoptaverat, & de Stajeno Aelium fecerat.*

2. *In verba ſua jurare*] *In verba jurare*, vetus editio: cui conſentiunt ſcripti omnes. poſſumus igitur *ſua* ejicere, tot conſentientium auctoritate id jubente. SALM. Sic o. Pall. & e. v. Gruteri, itemque noſtra. aliae *in verba ſua jurare.* FREINSH. *Sua* nuſquam invenio ante Edd. Vineti & Stadii. Nec opus erat addi. Vid. Liv. III. 20. & XXII. 11. *In verba jurare* eſt jurando repetere verba, quae alius, ſive ſuo, ſive alterius nomine praeit. Liv. VII. 5. *Niſi in quae ipſe concepiſſet verba juraret.* Ovidio Ep. Acont. 27. eſt *compoſitis ab alio verbis ſe adſtringere.* Proprium militum, qui jurabant in verba, quae Imperator, vel alius ejus nomine, praeibat. Gronov. ad Tacit. I. A. 7. & Schel. Diſſerr. I. ad Polyb. Sed Saturninus non tam in verba ſua jurari volebat, quam in legem. Addiderat enim legi agrariae ſanctionem, ut intra quintum diem, quam plebs eam ſciviſſet, Senatus in illam juraret: qui jurare non vellet, is Senatu moveretur, & pecunia multaretur. Plutarch. in Mario, & Appian. I. Civ. p. 367.

Aqua & igni] Idem ſcribit Aurel. Victor c. LXXIII. quod tamen alii ſanctione legis comprehenſum fuiſſe non dicunt. Et Saturninus demum poſt diſceſſum Metelli ab Urbe ad plebem tulit, ut ei aqua & igni interdiceretur. Plutarch. Appian. & Epit. Liv. LXIX. De interdictione aquae & ignis Bud. ad *l.* 2. *D. de Poen.* Manut. de Legib. Rom. c. XIX. Sigon. II. de Judic. 3. Briſſon. III. Antiquit. 5. & Interpretes Caeſaris ad VI. B. G. ult.

Unus] Metellus Numidicus. Vide Cicer. pro Sextio, cap. 16. Vellej. 2, 15, 5. Val. Max. 3, 8, 4. Appian. de bell. civ. lib. I. pag. 369. Auct. de Vir. Illuſtr. cap. LXXIII. FREINSH.

3. *Perculſa*] Regg. Florent. Fran. Edd. B. S. J. & A. *percuſſa.* Haec quoque ſaepe commutantur. Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. II. 213. Hic retineo *perculſa.* Sall. Jug. XXXII. *perculſa omni nobilitate*, & rurſus ibid. XLI. & LXXIII. In Sueton. Calig. XXXV. *Ptolemaeum non alia de cauſa repente percuſſit*, Perizonius recte emendabat *perculit*, ut ap. eumd. Tiber. LV. & Ner. XXXV. Nam eſt idem atque *adflixit*, quo eadem ſignificatione utitur Sueton. Aug. LXVI. Tiber. LI. & LII. Add. Reitz. in Ambiguis.

Quum jam tertium annum dominaretur] Idem Appius Claudius, apud Livium 6, 40. de tribunis ſaepius refectis, *L. illum Sextium, & C. Licinium, perpetuos (ſi Diis placet) tribunos, tantum licentiae novem annis, quibus regnant, ſumpſiſſe*, &c. FREINSH. Deſignatus quidem erat tertium Tribunus pl. in annum ſequentem, ſed non multo poſt occiſus eſt. Plut. & App. Magl. *jam in t. a.*

4. *Ut Glauciam Coſ. faceret*] Eadem Appianus, de bell. civ. lib. I. pag. 36[illegible] Quod tamen non per-

 ten-

interfici juſſit: & in eo tumultu regem ex ſatelli-
5 tibus ſuis ſe appellatum laetus accepit. Tum vero jam conſpiratione Senatus, ipſo quoque jam Mario Conſule, quia tueri non poterat, adver-

ſo

tendit: Cic. Bruto, 62, 8. nec Florus id ait, ſed de conatu tantum teſtatur; ſecus quam locum hunc intellexit Vir doctus, in animadverſ. 2, 7. qui fallitur ipſe, dum Florum autumat falli. FREINSH. Eſt ille Hadr. Junius.

Regem ex ſatellitibus ſuis ſe appellatum laetus accepit] Summum crimen in libera rep. praeſertim Romana, quae nomen hoc abominabatur: quale etiam Caeſarem afflixit; quamvis nec accepto regis nomine, ſed levi quadam ſuſpicione: quaſi oblatum non ſatis bona fide rejiceret. Hinc Cicero, Phil. 11, 19, 6. ad Antonium, qui Caeſari Lupercalibus diadema impoſuerat: *Tu, tu, Caeſarem occidiſti Lupercalibus.* Suetonius item, in vita, 80, 1. huic rei necem Caeſaris maturatam adſcribit: *Quae cauſſa conjuratis*, inquit, *maturandi fuit deſtinata negotia.* FREINSH. Oroſ. v. 17. ab aliis *Regem*, ab aliis *Imperatorem* vocatum ſcribit. *Suis* abeſt a Magl. Berol. Duisb. Fran. & e. v. *Se* a Naz. Ryck. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. & J. Illud abeſſe poteſt; hoc nequaquam.

5. *Conſpiratione Senatus*] Vid. Appian. 1. Civ. p. 369. & Cicer. pro Rabir. VII. *Conſpiratio* pro conſenſu, in bonam partem, Freinsh. in *Ind.* Locus Juſtini ibi adnotatus eſt XXXIV. 1. Sic Cicer. X. Ep. ad Famil. 10. & 11. Offic. 5.

Ipſo quoque jam Mario Cos., quoniam tueri non poterat, adverſo] Eandem Mario culpam impingit Epit. Liviana, 69. loco vulnerato, quem ita conſtituo: *Quibus rebus concitato ſenatu (in cujus cauſſam & C. Marius, homo mutabilis, & varii conſilii, ingeniique ſemper ſecundum fortunam, tranſierat, cum eum tueri minime poſſet) oppreſſus armis*, &c. de Saturnino loquitur. Reliqui non attingunt hoc ulcus, ſed tantum plenis buccis prædicant, Saturninum a Mario everſum, quos inter Vellejus, 2, 12, 6. Val. Max. 8, 6, 2. FREINSH.

Directae in foro acies] Ryck. *directa in foro acie.* Paullo ante: *Tum vero conſpiratione Senatus.* Sic Lipſius ſcribendum cenſuit deleto τῷ *jam.* GRAEV. In Ryck. eſt *tum vero jam conſp. Senatus ipſo quoque etiam Mario Cos. q. t. n. p. adverſa directa acie in foro acie expulſus.*

Expulſus inde, in Capitolium] *Expulſus, inde Capitolium invaſit*, omnes ſcripti. SALM.

Inde Capitolium] Sic o. Pall. Gruteri, & nonnulli MSS. Vineti. Sed Impr. q. *inde in Capit.* quod ſi recipias, *invaſit* mutandum ſit in *evaſit.* Obſervandum autem, ſolenne fuiſſe hoc refugium ſeditioſis & tumultuantibus. Exempla apud Liv. 3, 15, 7. noſtrum ſupra, 3, 14, 7. Tacit. 3, 69, 7. FREINSH. *In* neque in aliis ſcriptis, neque in editis ante Vinetum, cujus libri quidam id habebant, legitur. Cap. praeced. *fatale familiae ſuae Capitolium invaſit.*

6. *Abruptis fiſtulis*] Cicer. pro Rabirio fine fragm. Vide Rycquium, de Capitolio, cap. 37. FREINSH. Cicer. l. d. *C. Marius, quod fiſtulas, quibus aqua ſuppeditabatur Jovis O. M. templo, praecidi imperarat.* Pompon. *l.* 18. *D. de Servitut. praedior. urb. Fiſtulas, per quas aquam ducas.* Vid. Briſſon. de V. S. & VI. Formul. p. 552. *Fiſtolis* Naz.

Per legatos] An hi vere legati fuerint, diſputat Gentilis, de le-

gat.

ſo, directae in foro acies: expulſus inde Capito-
lium invaſit. Sed quum abruptis fiſtulis obſide- 6
retur, Senatuique per legatos poenitentiae fidem
faceret, ab arce degreſſus cum ducibus factionis
re-

gat 2, 9. FREINSH.

Poenitentiae fidem faceret] I. e. faceret, ut Senatus crederet eum poenitere eorum, quae fecerat. Plin. IX. Epiſt. 21. *Libertus tuus, cui ſuccenſere te dixeras, venit ad me, advolutuſque pedibus meis, tamquam tuis, haeſit, flevit multum, etiam tacuit: in ſumma fecit mihi fidem poenitentiae Vere credo emendatum, quia deliquiſſe ſe ſentit. Fidem facere alicui* eſt facere, ut is, cujus perſona in dativo exprimitur, credat ei, qui *fidem facere* dicitur; non, quod Vir doctus putavit, facere ut credatur illi, cui aliquis *fidem facere* dicitur. Neque enim Saturninus legatis ad Senatum miſſis faciebat, ut Senatui crederetur; ſed ut Senatus ipſi crederet: nec libertus ille, ut Plinio crederetur; ſed ut Plinius liberto crederet. Ita ſemper alii utuntur hoc genere loquendi: Vid. Cicer. ad Attic. VII. 8. Liv. XXI. 47. & XXV. 8. Caeſ. IV. B. G. II. Curt. IV. 9. Similiter *fides alicui fieri* dicitur, quum fit, ut aliquis credat, quum alicui perſuadetur. Caeſ. III. B. C. 101. *Neque multo poſt de praelio facto in Theſſalia cognitum eſt: ut ipſis Pompejanis fides fieret.* Et in his ſaepe omittitur dativus perſonae. Flor. IV. 10. 4. *quum fidem ipſo feciſſet*, nempe *Romanis.* Caeſ. V. B. G. 41. & Liv. XXXIII. 31. Nec adhuc inveni quemquam aliter loquutum, quam Juſtinum XXXVIII. 9. *Interjecto tempore, quum fidem illi* (Demetrio) *etiam ſuſcepti liberi feciſſent, eodem comite repetita fuga eſt.* I. e. quum liberi feciſſent, ut crederetur illi, nec deinceps fugam tentaturus videretur. Sed apud alios ea ſignificatio hujus phraſeos eſt, quum illi additur dativus rei. Mela I. 7. *Faciuntque ei fabulae aliquam fidem.* Curt. VI. 2. *Fecerant fidem rumori temere vulgato Graeci milites.* Juſtin. I. 7. *Ut affirmationi ſuae fidem faceret*, ubi fruſtra Schefferus *affirmatione ſua.* Flor. I. I. 17.

Degreſſus] Ita libri Vineti & plerique alii. Sed Pal. pr. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & Edd. vett. excepta Ald. *digreſſus.* Male; ut ſaepe a-pud alios. Vid. hic Vinet. Sigonium ad Liv. V. 46. VII. 24. XXIII. 27. & XXIX. 2. Pichen. & al. ad Tacit. II. H. 66. & Rittershuſ. ad Oppian. II. Cyneget. 80. poſt Commentarium. Nec recte Ciaccon. in Sall. Jug. XLIX. tuetur *monte digrediens.*

Cum ducibus factionis receptus in curiam eſt] V. e. *factionis in curiam aggreſſus eſt:* ut forte fuerit, *congreſſus eſt*, vel aliud quid. nam nec Pall. conſpirant, quippe tert. *regreſſus*, ſtant tamen duo alii pro vulgata. GRUTERUS. Editio noſtra praefert, *receptus in curiam eſt.* non abſurde, praeſertim cum illud *aggreſſus*, videatur repetitum ex ſuperiore linea, ubi fuerat *degreſſus.* & conſentit hiſtoria. Appian. de bell. civ. lib. I. pag. 370. *Conſul in curiam eos* (Apulejum, & ſocios) *incluſit, velut legitime ſumpturus de eis ſupplicium.* FREINSH. Berol. & Duisb. perperam cum Pal. tert. *regreſſus.*

In curiam] *Hoſtiliam*, ut patet ex Vellej. 2, 12, 6. modo citato. De hac, aliiſque curiis, vide Pomponium Laetum, in opuſculo de antiqu. Rom. 3, 26. FREINSH.

7. *Ibi eum facta irruptione populus*] Appian. de bell. civ. lib. I. pag. 370. modo citata: *plebs curiae tegulas convulſas jaciebat in incluſos.* Quidam tamen nominatim in Rabirium caedem ejus conferunt, ut epit.

7 receptus in curiam eſt. Ibi eum, facta irruptione, populus fuſtibus ſaxiſque coopertum in ipſa quoque morte laceravit.

epit. Liv. 69. ſi modo ſana ejus loci lectio; nam in antiquioribus edit. eſt; *bello quodam interfectus eſt:* ex quo Sigonius effinxit *a Rabirio quodam*, quod ceteri deinceps editores receperunt, temere fortaſſis; cum non a Rabirio interemptus ſit, ſi Ciceroni, in defenſione ejus, credimus, ſed Scaeva quodam ſervo: quod equidem magis credibile eſt, quam Rabirium immixtum fuiſſe iſti coetui. putem igitur potius reformandum fuiſſe in epit. Liv. *telo quodam interfectus eſt.* IDEM. A Rabirio caput ejus per convivia circumlatum fuiſſe ſcribit Aurel. Victor. c. LXXIII.

CAP. XVII.

Druſiana ſeditio.

1 Poſtremo Livius Druſus non Tribunatus modo viribus, ſed ipſius etiam Senatus auctoritate, totiusque Italiae conſenſu, eaſdem leges aſſe-
2 rere conatus, dum aliud captat ex alio, tantum conflavit incendium, ut ne prima illius flamma poſ-

Scribunt hoc idem Epit. Liv. 70. & 71. Val. Max. 9, 5, 2. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 66. Oroſ. 5, 18. Appian. de bell. civ. lib. 1. pag. 371. CAMERS.

1. *Livius Druſus*] Senecae de hoc judicium vide, Conſol. ejus ad Marciam, 16, 5. Plut. in C. Graccho, cap. 11. eſt *ἀνὴρ οὔτε γεγονὼς τινος Ῥωμαίων, οὔτε τεθραμμένος χεῖρον.* Similia Dio in Excerpt. apud Valeſ. pag. 638. De hoc Obſequens, cap. 114. *Libius Troſo, P. Tarquinius leges ferentes cum bellum Italicum conſurgeret.* ubi forte legend. *Livio Druſo Pl. tribuno, leges ferente.* FREINSH.

2. *Ut nec prima illius*] Probo ex iiſdem veteribus, *ut ne prima illius flamma.* SALM. Sic o. Pall. quod probat Salmaſius. FREINSH. Sic quoque alii o. s. & vett. Edd. *Nec* a Vineto, puto, ortum deinde per alias Editiones propagatum eſt. Hoc quidem praeferebat Tollius, & Florus etiam alibi eo uſus eſt, pro *ne quidem.* Vid. ad 11. 8. 12. Sed apud alios quoque *ne* eadem ſignificatione inveniri oſtendit Clar. Burmann. ad Quintilian. VI. Inſt. Orat. 1. Schottus quoque IV. Nodor. Cicer. 16. ex antiquis membranis Ciceronis 1. Tuſc. 29. adfert: *nec ſecerni, nec dividi, nec diſcerpi, nec diſtrahi poteſt: ne interire igitur.* Hoc alii in ſuis non vi-

poſſet ſuſtineri; & ſubita morte correptus, hereditarium in poſteros ſuos bellum propagaret. Judiciaria lege Gracchi diviſerant populum Romanum, & bicipitem ex una fecerant civitatem. 3
Equites Romani tanta poteſtate ſubnixi, ut qui fata fortunasque principum haberent in manu, in-

videntur invehiſſe. In Livio XLIV. 36. quem locum laudat Schottus, conſtanter ſcribitur: *neque enim ne bis cunctationem aperuerat ſuam.* Gronovius tamen ibi mavult: *nam ne bis quidem cunctationem aperuerat ſuam.* *Prorogaret*, quod habent Edd. B. S. & A. in nullis alus inveni.

3. *Gracchi*] Ejeci vocem, quam inculcaverant alii. nam omnes, quos vidi, retinent *Caji Gracchi.* male omnino, quo enim referas illud *diviſerant*? nempe ad utrumque Gracchum, non alterutrum, multo minus etiam ad equites Romanos. totum igitur locum alio modo interpunxi. Vide Dionis excerpta apud Valeſ. pag. 625. FREINSH. Praenomen eſt in Naz. Pall. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. Nec dubito, quin etiam in Toll. ac Regg., ſaltem quibuſdam horum, fuerit, etſi ex iis nihil adnotatum eſt. Colerus ad Sall. Orat. II. de Rep. ordin. legit, *C. Gracchus diviſerat*, & *fecerat*. *Fecerat* habet etiam Ryck. Sed praefero conjecturam Freinshemii. Ti. Gracchus non tulit quidem legem de judiciis a Senatu ad Equitem transferendis; ſed tamen, ut auctor eſt Plutarchus, promiſerat ſe legem judiciariam de judiciis inter Senatum & Equites communicandis laturum. Et Dio de eo in Excerpt. Peireſc. καὶ τὰ δικαστήρια ἀπὸ τ̃ βουλῆς. ἐπὶ τοὺς ἱππέας μετῆγε, *tranſtulit*, i. e. transferre voluit, ut in Suet. Caeſ. XV. *transferebat*, & ibid. XXIX. *pepigit*. Non enim Tiberius hoc effectum dedit, ſed deinde frater ejus Cajus: quod quum fortaſſis Magiſter aliquis paullo doctior ſciret, potuit is hic adpingere praenomen *Caji*. Perizonius ad h. l. ſcripſerat. Leg. *Judiciariae leges Gracchi.* Sic ſupr. I. 3. *Citavere leges nefas.* Liv. XXX. 31. *Mamertinorum periculum & Sagunti excidium nobis pia ac juſta induerunt arma.* Diſtinctio a Freinsh. ante *Equites* poſita eſt in Ryck. Fran. Edd. V. B. P. & Plant. Ceteri Editores eam rejecerant poſt *Romani*.

Bicipitem ex una fecerant civitatem] Varro apud Nonium in dictione *Biceps*, eiſdem fere verbis citatur: *Gracchus ſenatui iniquus, equeſtri ordini judicia tradidit, ac bicipitem civitatem fecit, diſcordiarum civilium fontem.* STADIUS. *Ductam civitatem* nominat Tac. 4, 17, 4. FREINSH. Plutarchus ſcribit C. Gracchum judicia inter Senatum & Equites communicaſſe, & CCC. Senatoribus totidem ex Equeſtri ordine judices addidiſſe. Eum falli multis teſtimoniis veterum oſtendit Manut. de Legib. Rom. c. XV. Nam hoc Druſus fecit. C. Gracchus ſolos Equites judicare voluerat. Itaque forſitan etiam in eo erravit, quod de Ti. Gracchi lege judiciaria prodidit.

Fata fortunaſque principum] Sic v. e. ſic Pall. tres. quo quid clarius? & tamen poſterius impr. intruſerunt, *patrum, vitaſque. fata fortunaſque patrum, vitaſque principum.* GRUT. Haec res inter cauſſas belli ſervilis in Sicilia ponitur, in Diod. lib. 34. ecl. 2. FREINSH. Lectio illa, quam merito damnant Viri docti, eſt in Regg. Edd. Ald. Camert. & Vineti. In Edd. B. S. P. & J. *fata Patrum, vitaſque principum.* Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. conſentiunt cum Pall. Tollius hic

interceptis vectigalibus, peculabantur ſuo jure Rempublicam. Senatus exilio Metelli, damnatione Rutilii debilitatus omne decus majeſtatis
4 amiſerat. In hoc ſtatu rerum pares opibus, animis, dignitate (unde & nata Livio Druſo aemulatio acceſſerat) Equitem Servilius Caepio, Senatum

hic rurſus ſiluerat. Amſtelodamenſes, neſcio qua auctoritate, *fata fortunaſque principum*, *vitaſque principum*.

Interceptis vectigalibus] Vide ſupra, 3, 12, 13. FREINSH.

Pecularentur ſuo jure remp.] Qui ordinem ſeriemque, quae hunc locum nectit, videat, certo pronuntiet, ſcribendum eſſe, *peculabantur*, cui ſcripturae robur addit favor optimorum librorum & veteris editionis. paulo ſupra, illa verba, *vitaſque patrum*, foras ſunt ejicienda. quae pro certo habeo eſſe ab aliquo inepto adtexta. brevius & verius libri, *ut qui fata fortunaſque principum*. vox *patrum*, quam intruſerant, quibus rationibus permoti? nonne tunc patres, principes erant in rep.? deinde illud, *vitaſque*, nonne eſt plane ſupervacaneum, cum praeceſſerit, *fata*? omnino ſtudioſus aliquis ad oram libri adleverat haec verba gloſſae inſtar obtinentia: quae poſtea neſcientes librarii temere reconcinnata in contextum receperunt. SALM. *Peculabantur*] Sic reſcripſi. Pall. o. itemque vet. ed. Viriſque doctis volentibus. Impr. *pecularentur*. male. FREINSH. *Peculabantur ſuo jure rempublicam*] Hoc eſt, corripiebant & furabantur pecuniam publicam, nemine impediente. Superius lib. 1, 17. *Captiſque ſuperioribus jugis in ſubjectos ſuo jure detonuit*. ubi vide quae notavi. GRAEV. *Pecularentur* non inveni ante Vinetum. Voſſ. 1. & 2. tamen *ſpecularentur*. Fran. *ſpeculabantur*. *ſ* adjectum eſt capiti hujus vocis e fine praecedentis. *Suo jure* perperam omiſſa erant in Nazar.

Exilio Metelli] De quo ſupra, 3, 16, 3. FREINSH.

Damnatione Rutilii] *P. Rutilius Ruffus*, qui Cos. fuerat cum C. Manlio, anno DCXLIIX. vir innocentiſſimus, lege repetundarum interrogatus, & conſpiratione equitum, qui tunc judicabant, ex invidia condemnatus eſt: quod cum Q. Mucio Scaevolae in Aſia legatus fuiſſet, Aſiaticos a publicanorum (qui equites erant) injuriis defendiſſet: quare omnes civitates Aſiae legatos, ſeceſſum ejus opperientes, & ad ſe ut veniret invitantes, obviam miſerunt. a Sulla etiam revocatus, longius, ne quid contra leges faceret, in exilium receſſit. Smyrnae eum exulaſſe, in Bruto ſcriptum eſt. STADIUS. Ex Vellej. 2, 13, 2. Aſcon. in divinat.: Liv. epit. 70. Seneca de provid. cap. 3. Val. Max. 6, 4, 4. Cicer. in Bruto. Egregium hujus dictum recenſet Senec. de benef. 6, 37. mortem & bona Smyrnaeis relicta. Tacit. 4, 43, 8. brevem, ſed egregiam laudem Cicero, pro C. Rabirio Poſthumo, cap. 10. de oratore, 1, 53. & pro Fontejo, cap. 13. Meminit & Dio, in Excerpt. apud Valeſ. pag. 637. FREINSH. Solus Aſcon. in Divin. Cicer. in Verr. XVII. ſcribit Rutilium Q. Mucii Quaeſtorem in Aſia fuiſſe: de quo diſputat Perizon. Animadv. c. 11. p. 58.

4. *Pares opibus, animis, dignitate*] Juſtin. 16, 3, 1. *inter pares aſſiduum diſcordiae malum*. adde eundem, 13, 2, 3. hinc apud Tacit. 2, 47, 7. cum in Aſiam ad introſpiciendas ſociorum res aliquis mittendus eſſet, *delectus eſt M. Aletus e praetoriis, ne conſulari obtinente Aſiam, aemulatio inter pares, & ex*

tum Livius Druſus aſſerere: ſigna, & aquilae, 5
& vexilla aderant. Ceterum ſic urbe in una, quaſi in binis caſtris, diſſidebatur. Prior Caepio in Senatum impetu facto, reos ambitus Scaurum & Philippum, principes nobilitatis elegit.
His motibus ut reſiſteret Druſus, plebem ad ſe 6
Grac-

eo impedimentum, oriretur. Idem, 14, 46, 2. *aemulis inter ſe per nobilitatem, Voluſio, atque Africano.* Praeter has aliam diſcordiae Caepionis cum Druſo cauſſam adfert Plinius, 33, 1, 18. cum ait, coeptam *ex anulo in auctione venali.* Vide etiam Dionis excerp. Valeſ. p. 638. Liv. Epit. 70, 5. FREINSH.

Unde & nata Livio Druſo aemulatio acceſſerat] Mirum hoc ulcus intactum reliquiſſe tot eruditos editores, qui huic ſcriptori tantum olei operaeque imponderunt. Sane ſi attendiſſent, non potuiſſent non improbare genus loquendi Latinis auribus inauditum. Quis enim conjungit haec, *ex his rebus nata Livio Druſo aemulatio acceſſit.* Aut quis dicit *huic ex hac re nata acceſſit aemulatio*? Nullus dubito quin *acceſſerat* ſit interpretatio τȣ̃ *nata*, quae ex margine a magiſtro adſcripta intruſa eſt in contextum, ex quo, ſi ſalvum velimus Florum, ejicienda eſt, legendumque: *In hoc ſtatu rerum pares opibus, animis, dignitate (unde & nata Livio Druſo aemulatio) equitem Servilius Caepio, Senatum Livius Druſus aſſerere.* Saepius ſcioli & indocti voces quaſdam interpoſuerunt, ut & aliis in locis oſtendimus, & in hoc ipſo capite non unum exemplum occurrit. Nicolao Heinſio, quo cum de hoc loco egeram, commodius videbatur, ſi τὸ *acceſſerat* mutaremus in *exarſerat* interjecto τῷ &, nec tamen prorſus neceſſarie. Legebat igitur: *Unde & nata Livio Druſo aemulatio exarſerat. Tanta exarſit ambitio* apud Liv. III, 35. GRAEV. Tollius Fort. XXII. vel *acceſſerat*, tamquam gloſſam, ejiciendum cenſet, vel legendum, *& inde nata Druſum aemulatio accenderat.* Nam nomen *Livii* hic & paullo poſt tollendum putat. De ſtudio Caepionis erga ordinem Equeſtrem etiam Cicer. Brut. LXII.

5. *Signa, aquilae & vexilla aderant. Ceterum ſic urbe in una quaſi in binis caſtris diſſidebatur*] Quid hic *ceterum?* Hac vocula utuntur cum ad aliam narrationem tranſeunt, non in eadem periodo, de eadem re loquentes. Si illam expunxeris, Floro ſua conſtabit integritas. Ideo *ſigna, aquilae, & vexilla aderant*, ut in urbe pugnarent aeque ac in campo de principatu. Equidem *ceterum* hic alienum eſt. GRAEV. *Ceterum* pro *ſed* ſaepe Florus & alii ponunt: verum id huic loco non optime convenit. Reg. Q. *ſigna vexillaque aderant.* Mox Ryck. Fran. & v. e. *in urbe una.* Toll. *in una urbe.*

Nobilitatis elegit] Meliora exemplaria *delegit* habent. nec veteri editioni, aut alteri Palatino, aſſentiendum eſt, *abegit* praeferentibus. ubi libri II. cap. IV. *in cauſa belli Saguntus electa eſt, vetus Hiſpaniae civitas*, eadem loquutio. SALM.

Elegit] Aliae edd. aut *eligit*, aut *egit*. vetus vero *abegit*, quod ultimum quoque in Pal. tert. Sed primo loco poſitum adſerunt Pall. duo reliqui. GRUTERUS. Nimis tamen languere videatur oratio retenta hac voce. quapropter ex ductu literarum reformem, *ejecit*, eleganti ſenſu; multo tamen meliore illo, quem ex ſcriptura, quam Salmaſius indicat, effingo. Veteres enim illi *delegit* habent. unde legendum ajo, *dejecit:* conſideretur tota loci ſententia, hujuſque

etiam

Gracchanis legibus, eiſdem ſocios ad plebem ſpe civitatis erexit. Extat vox ipſius, *Nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe, niſi ſi quis aut coenum di-*

etiam verbi proprietas: nemo negabit quin illi alteri praecellat. Vide Aſconium, pag. 5. Apud Senec. etiam ad Marciam cap. 2. malim, *jecerat nulli ceſſura ponderi fundamenta*, quam *legerat*. FREINSH. Nec hoc fert Latina lingua *reum eligere*. Rectius editiones nonnullae: *reos egit*. GRAEV. Non ſcio, quae ſint illa meliora exemplaria apud Salmaſium. Nam ipſe in libro ſuo e Nazar. & Pal. poſt. adnotarat *elegit*, e Pal. pr. *abegit*. Nec video, quae praecipua elegantia ſit in *ejecit*, vel *dejecit*, quae ſubſtitutum it Freinshemius. *Elegit* eſt in aliis o. s. & e. praeterquam in Junt. & Cam. quae habent *eligit*. *Reos egit* latiniſſimum eſt. Ovid. Epiſt. Hypermn. 120.

Quid fiet ſonti, ſi rea laudis agar?

Idem Remed. Am. 388. Nuc. 56. & Liv. XXIV. 25. Add. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Parid. 324. Fateor tamen me non intelligere, cur ratio linguae Latinae non patiatur dici, *elegit reos principes nobilitatis*, pro e magno numero nobilitatis duos illius principes elegit, quos reos faceret. Scaurum a Caepione repetundarum, non ambitus, poſtulatum eſſe in Orat. Cicer. pro Scauro ſcribit Aſconius, cui tutius credi poteſt. Vid. Clar. Weſſeling. 1. Obſervat. 11. Philippum ab eodem ambitus reum factum, quod hic prodit Florus, nondum alibi legi.

6. *Gracchanis legibus, eiſdem ſocios*] Altera lectio in uno Palatino, quam tamen mendoſam cenſeo, haec eſt: *plebem ad ſe Gracchanis legibus evocavit, ſocios ad plebem ſpe civitatis erexit*. viderint illi, quibus guſtus ſapit, quid ſapiat haec lectio. nobis religioni eſt vulgatam ſollicitare. SALM. In fine periodi pro *erexit*, commodius videatur *traxit*. FREINSHEM. Pal. & Ryck. *Plebem ad ſe Gracchanis legibus evocavit, ſocios ad plebem ſpe civitatis erexit*. Damnat hanc lectionem maximus Virorum Salmaſius, & vulgatam non eſſe ſollicitandam praecipit. Inviti diſſentimus ab eruditorum Principe. Sed lectio vulgata quid ſibi vult? Quid eſt *ad ſe plebem erigere*: & *ſocios ad plebem erigere?* quis ita loquitur? Vidit Lipſius etiam abſurditatem hujus ſcripturae, qui olim in cathedra Leidenſi monuit in vetere ſuo libro pro *eiſdem* ſcribi *advocavit*, & pro *erexit* legendum eſſe conjicit *allexit*. Sed Ryckianus & Palatinus veram nobis ſcripturam ſervarunt, priorum dumtaxat verborum. *Evocare ad ſe plebem* eſt concitare ſeu perpellere plebem ad arma capienda nullo habito delectu. Nam haec proprie dicitur evocatio, ut de tumultu, cum, ut notat Donatus ad Eunuchum Terentii, *Dux alloquitur cives: Qui rempublicam ſalvam eſſe vultis me ſequimini*. Veterani etiam, qui ſine tumultu ſollicitantur a ducibus, & ex agris ad arma vocantur, non conſcribuntur, evocati dicti ſunt. Suet. Aug. 56. *Adfuit & clientibus, ſicut ſcutario cuidam, evocato quondam ſuo, qui poſtulabatur injuriarum*. Sed evocatos quis ignorat? Cic. pro Rab. *De te ipſo, inquam, Labiene, quaero, cum ad arma Conſules ex ſenatusconſulto evocaſſent*. ſic enim recte ibi veteres libri. Hinc & ab hominibus ad res transfertur. Cic. de fin. *probitatem praemiorum mercedibus evocatam*. Id. x. ad Att. 8. *Sed ſuper hac re nimis; ne meam ipſe* [illegible] *jam evocem*. Totum itaque locum ſic conſtituendum puto: *Plebem ad ſe Gracchanis legibus evocavit, eiſdem ſocios ad ſpem civitatis erexit*. cap. ſequ. *ad quam ſpem eos cupidi-*

ne

dividere vellet, aut coelum. Aderat promulgandi dies, quum ſubito tanta vis hominum undique apparuit, ut hoſtium adventu obſeſſa ci- 7

ne dominationis Druſus erexerat. Cum excidiſſet in nonnullis libris vox *evocavit*, labes illa ſecuta eſt, conjunxerant tum *erexit ad ſe plebem*, inde neceſſario inſerendam eſſe crediderunt vocem, ut poſteriora verba prioribus reſponderent, ad quam etiam ſocios erigerent; Nullam autem invenerunt aptiorem ut poſteriora verba prioribus reſponderent, quam quae in ſuperiore verſu legebatur, *plebem.* hoc ſenſu, niſi fallor, ad plebem aggregabat ſocios ſuis legibus Gracchus. ſed inepte hercule, & perquam abſurde. *evocavit* probat quoque N. Heinſius, ſed ſequentia hoc modo refingit: *eiſdem ſocios ad plebem additos ſpe civitatis erexit.* τὸ *additos* nimirum vult inſeri, quod exciderit. GRAEV. Freinshemius in *Ind.* exponit, plebem ſibi, & ſocios plebi reddidit faventes. Eodem modo Rupertus; adjunxit ſibi plebem, & rurſus plebi ſocios. Sed hoc recte rejecerunt Graevius, & Tollius Fortuit. XXII. tamquam Latinis incognitum genus loquendi. Scriptura Pal. pr. & Ryck. etiam eſt in Florent. vulgata in aliis ſcriptis, & o. e. Non poſſum mihi perſuadere *evocavit* a Floro profectum eſſe. Nam quae de *evocatione militum* dicuntur, mihi ab hoc loco aliena eſſe videntur. Neque enim hic ſermo eſt de militia, aut civibus ad arma ſine delectu concitandis, ſed de ſtudio Druſi in conciliandis ſibi plebis & ſociorum animis; idque manifeſte indicant illa, quae mox de largitionibus Druſi dicuntur. Altera pars emendationis Graevianae non ſpernenda eſt: nam *erigere aliquem ad ſpem* frequens eſt optimis Scriptoribus. Tollius legit *plebem ad ſe Gracchanis legibus, ſocios ad plebem ſpe civitatis traxit. Eiſdem*, quod eſt in pleriſque MSS. abeſt a libris, qui habent *evocavit.* Et poteſt ſine detrimento ſententiae abeſſe: quamquam, ſi retineatur, nihil erraverit Florus. Nam quod Rupertus ſcribit, ſe nullam legem Gracchi de civitate Italicis danda noſſe, id non cogitanti excidit, nec memori eorum, quae in Vellej. II. 6. & Appian. I. Civ. p. 363. legerat. *Traxit* Tollius ſumſit a Freinshemio. Hoc Perizonio quoque non diſplicebat, & habet, quo ſe tueatur. Liv. XLIII. 17. *Adverſus amentiam eorum, qui ad Macedonas gentem trahebant.* Add. ſupr. ad II. 12. 3. & Gronov. IV. Obſerv. 4. *Erexit* retineri non poteſt, niſi, quod hic adnotarat Perizonius, ſtatuatur ellipſis unius verbi. Nam ſcripſerat, *erexit* vel tantum reſpicere ultima verba, vel pro eo legendum eſſe *traxit.* Vid. ſimilia ſupr. III. 21. 26. Sed ne ſic quidem quidquam bonae ſententiae eſt in verbis *ad plebem. Allexit*, quod malebat Lipſius, Tollius obſervat confirmari e Freculpho, qui I. 6. 12. dicit Latinos a Druſo *ſpe libertatis illectos.* Amſtelodamenſes ediderunt conjecturam Graevii. Ego de hoc loco nihil poſſum conſtituere, ob eamque cauſam ſcripturam veterem, quamvis corruptam, revocandam exiſtimavi. Sed conjectura Freinshemii mihi probabilior videtur ceteris.

Exſtat vox ipſius] Etiam in Auct. de Vir. Illuſtr. cap. LXVI. FREINSH.

7. *Aderat promulgandi dies*] Errat Florus. Non promulgandi, ſed rogandi ſeu ferendi legem dies aderat. Promulgata jam antea lex erat. Mox merito inſolentiae accuſant hoc loquendi genus *obrogare de legibus.* omnes enim ſcriptores idonei, & ipſe Florus alibi mavult *obrogare legibus.* Nam *obrogare legi* eſt legem priori legi contrariam ferre, ut *obducere alicui aliquam.* GRAEV.

8 civitas videretur. Auſus tamen obrogare de legibus
Conſul Philippus: ſed apprehenſum faucibus viator non ante dimiſit, quam ſanguis in ora & ocu-
9 los redundaret. Sic per vim latae, juſſaeque leges. Sed pretium rogationis ſtatim ſocii flagitare:

GRAEV. Non ſcio, quis praeter Florum dicat Legem eo die *promulgari*, quo populus eam, poſtquam per trinundinum promulgata fuerat, in comitiis jubebat. Rectius ſupr. c. 14. dicit, *poſtquam rogationis dies aderat*. Liv. V. 30. *Quum dies ferendae legis veniſſet*. Vid. Gruch. Lib. I. de Comit. & Manut. de Legib. Rom. c. XXXIV. & ſeq. add. tamen n. 9.

8. *Obrogare de legibus*] Inſolens loquendi forma; mihi quidem uſu incognita: ſupra, 3, 15, 4. fuit; *obrogare auſo legibus ſuis Minucio tribuno*, quomodo quin hic quoque ſcribatur, non video quid vetet. FREINSH. Pal. pr. *abrogare de lege*. Pal. poſt. Ryck. Magl. Voſſ. 1. 2. Edd. B. S. P. A. & Camert. *abrogare de legibus*. Junt. *abrogare legibus*. *Obrogare de legibus*, quod habent ceteri s. & v. e. non credo uſquam alibi legi, & Ryckius ac Perizonius quoque delendum cenſebant *de*. Philippo collum obtortum, quod legi agrariae reſiſteret, ſcribit Aurel. Vict. LXVI. At Valer. M. IX. 5. quod Druſum concionantem interfari auſus fuiſſet.

Sed apprehenſum] Nota immanem Tribunorum potentiam, qui ad Cos. etiam ſummum honorem gerentem, viatorem audebant mittere. Exempla apud Liv. 2, 56, 15. 4, 26, 9. 5, 9, 5. immo cenſorem in vincula ducere, apud eundem, 9, 33, 23. etiam triumphaturos vetare. Sueton. Tib. 2, 14. pertinent huc quae notavi ſupra, 3, 15, 6. FREINSH.

Viator] Diſſentit expreſſe Val. Max. 9, 5, 2. *obtorta gula, & quidem non per viatorem, ſed clientem ſuum.* locum indicavit Camers. IDEM.

Sanguis in ora & oculos redundaret] Sic Pall. o. & v. e. Videatur tamen etiam legi non male poſſe, *in aures*: cur enim *in ora* potius, quam *in os*, auctor ſcripſerit? Plinius, 7, 44. *tanquam parum eſſet, faucium certe intortarum, expreſſique per aures ſanguinis, poenam exactam eſſe.* hoc autem erat *obtorto collo duci.* Auctor de Vir. illuſt. cap. 66. de hoc ipſo facto; *conſuli legibus agrariis reſiſtenti, ita collum in comitio obtorſit, ut multus ſanguis efflueret e naribus.* quod alii aliter efferunt. Tacit. 4, 70, 2. *quantum obducta veſte, & adſtrictis faucibus niti poterat.* Cicero, in Verr. 4. 10. *quem obtorta gula de convivio in vincula atque in tenebras abripi juſſit.* Vide Comment. ad Juvenal. 10. 88. IDEM. Et Turneb. XXVIII. Adverſ. 34. *Ora* eſt in omnibus libris, nec video, cur mutandum ſit.

9. *Latae juſſaeque leges*] *Latae leges* interdum dicuntur, quae tantum promulgatae ſunt. Liv. XXVI. 2. *Agendum cum Tribunis pl. eſſe, primo quoque tempore ad plebem ferrent, quem cum imperio mitti placeret in Hiſpaniam. Ea res cum Tribunis acta promulgataque eſt.* Et apud Livium alioſque ſaepe *leges latae* dicuntur, quae numquam a Magiſtratibus perlatae, nec a populo juſſae fuerunt. Interdum contra *latae leges* ſunt perlatae. Nam & *ferri lex* dicitur, quum populi ſuffragiis committitur, & *lata lex*, quae a populo juſſa & comprobata eſt: ut quum illis, vel illis Coss. legem aliquam latam legimus, quod plerumque cum effectu accipitur, pro eam a populo juſſam & acceptam eſſe. Nam qui rogabant populum, quod fiebat die comitiorum, quo populus in ſuffragia mittebatur, eodem die etiam *ad populum ferre* dicuntur. Vid. Briſſon. 11. Formul. p. 131. Nec aliter poteſt intelligi,

quum

re: quum interim imparem Druſum aegrumque rerum temere motarum, matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit: nec ideo minus ſocii promiſſa Druſi a populo Romano repoſcere armis deſierunt.

quum dicitur *dies ferendae legis*. Gruch. 1. de Comit.

Statim ſocii flagitavere] Placet *flagitare*, ut optimae membranae exaratum habent. Salm. Ryck. ut optimae membranae aliae: *ſocii flagitare*. Graev. Sic etiam Regg. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v. Et una voce amplius Regg. *flagitare ſibi*.

Aegrumque rerum] i. e. ob res temere motas. Lucan. VII. 240. *Aeger quippe morae*. Valer. Fl. III. 737. ex emendatione Heinſii: *Lea prolis ademtae Aegra*. ubi vid. plura hujuſmodi, & rurſus ap. eumd. ad Vell. II. 88. Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. 167. & I. in Rufin. 377. & Freinshem. in *Ind*. Fran. & Voſſ. 1. 2. non habent *imparem*.

Matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit] Simillimum illud Livii, 6, 1, 9. de Q. Fabio: *cui judicio eum mors, adeo opportuna, ut voluntariam magna pars crederet, ſubtraxit*. Idem, 23, 30, 9. de Gelone dicit. de Piſone Tac. 4, 21, 6. De ipſo Druſo hoc Seneca, de brev. vitae, 6, 3. *ſubito vulnere per inguen accepto collapſus eſt: aliquo dubitante, an mors voluntaria eſſet; nullo, an tempeſtiva*. Sic Plinius, epiſt. 2, 1. *Honoratum cognitioni Senatus mors opportuna ſubtraxit*. Ante complures annos de clariſſimo quodam duumviro Vindelico ſimilia quaedam ferebantur. Ceterum de morte Druſi referunt omnes quos vidi, incerto auctore caeſum; praeter Cicer. de nat. deor. 3, 33. qui percuſſorem ejus nominat. *Summo cruciatu*, inquit, *ſuppliciοque, C. Varius, homo importuniſſimus, periit: ſed, quia Druſum ferro, Metellum veneno, ſuſtulerat, illos conſervari melius fuit, quam poenas ſceleris Varium pendere*. in quibus tamen expeditior ſententia fuerit, particula leviter trajecta, ſic; *periit, quia Dr. fer. Met. ven. ſuſtulerat: ſed illos*, &c. Ampelius *per inſidias Philippi Conſ. interfectum* ſcribit. Freinsh.

Nec ideo minus ſocii deſierunt] Videtur dicendum fuiſſe, *nec ideo ſocii deſierunt*, vel *nec ideo magis deſierunt*, ut *l*. 17. §. 12. *D. de Aedil. Edict. non ideo magis fugitivus eſſe deſinit*. Perizonius adſcripſerat omnino delendum eſſe *minus*, vel *deſierunt*. Mihi placet ſententia Freinshemii in *Ind*. negationes duas pro una poſitas eſſe. Hoc enim non infrequens eſſe oſtendi ad Opuſc. de Latinit. JCtor. pag. 866. Add. Turn. XVI. Adv. 19. & XXX. 9. Muret. ad Catull. Carm. IV. & Schott. V. Obſerv. 16. idem obſervavit Jac. Gothofred. in *l*. 2. *C. Th. de Veteran. l*. 22. *de Cohortalib*. & *l*. 189. *de Decurion*. Flori phraſi non diſſimilis eſt haec Suetonii Ner. XLII. *Nec eo ſecius quidquam ex conſuetudine luxus atque deſidiae omiſit, vel imminuit*, pro eo magis. Nam *nec eo ſecius* eſt, nec eo minus. Corn. Nep. Milt. II. *Neque eo ſecius Athenienſibus, a quibus erat profectus, officia praeſtabat*. Et Attic. II. *Neque eo ſecius adoleſcentem Marium hoſtem judicatum juvit opibus ſuis*. Add. Doctiſſ. Reitzium in Ambiguis, v. *magis*.

CAP. XVIII.

Bellum Sociale.

1 SOciale bellum vocetur licet, ut extenuemus invidiam: ſi verum tamen volumus, illud civile bellum fuit. quippe quum populus Romanus Etruſcos, Latinos, Sabinosque miſcuerit, & unum

Bellum ſociale ſcribunt Epit. Liv. 71. & ſeqq. Latius Appian. de bel. civ. lib. 1. pag. 373. &c. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 63, & 75. Valer. Max. 8, 6, 4. Auguſt. Civit. 3, 17, & 26. Plin. 33, 1. Eutrop. 5, 1. Oroſ. 5, 18. Euſeb. lib. temporum. Solin. cap. 2. Plut. Sulla cap. 8, &c. Strabo, lib. 5. pag. 166. CAMERS. Hujus belli hiſtoriam Lucullus etiam, celeberrimus ille imperator, Graece compoſuit. Plut. in vita, cap. 2. Lucceius Latine. Cic. ep. fam. 5, 12. Adde Diod. lib. 37. FREINSH.

1. *Sociale bellum*] Ita edd. antiquae. nam Stadiana & Vineti praeponit; *Bellum, quod adverſus ſocios geſtum eſt, ſociale bellum*, &c. ſed iis reſectis, ſuus tamen conſtat auctori ſenſus; neque agnoſcunt illas voces Pall. codd. GRUT. Nec ulli alii ſcripti, nec v. e. Eſt haud dubie gloſſa, inde orta, quod in nonnullis Vett. Edd. Titulus hujus cap. eſt, *Bellum quod cum ſociis geſtum eſt*. Tollius Fort. XXII. priore loco delet *bellum*, & mox *illud*: quia, ut dicit, *reſpicit oratio Inſcriptionem capitis, quae a Floro ipſo fuerat notata* BELLUM SOCIALE. Si quid mutandum eſſet, potius poſteriore loco tollerem *bellum*. Sed nihil opus eſt mutatione. Florum ipſum auctorem Titulorum eſſe nemo facile oſtendere poterit.

Si verum tamen volumus] De hac loquendi forma vide ſupra, 3, 7, 1. FREINSH. Aliquid deeſt, opinione N. Heinſii. Forte addendum *noſcere*, ut ſuperius cap. 7. GRAEV.

Corpus fecit ex membris] Supra, 1, 1, 9. *ex variis quaſi elementis congregavit corpus unum*. FREINSH.

2. *Flagitio*] Non ſatis conſtare ſibi videtur. Nam ſi hoc fuit *flagitium*, quomodo ergo mox dicit, ſocios *juſtiſſime* poſtulaſſe jus civitatis, quod & alii prodiderunt? Niſi fortaſſis hoc vult, juſtam quidem fuiſſe ſociorum cauſam, ſed ut liberis parentum, ita illis quoque matris ac parentis ſuae Urbis injuriam ferendam fuiſſe: nec ideo eos ad arma adverſus illam debuiſſe ire. Vid. Boecler. ad Vellej. II. 15. Mox Regg. Flor. Berol. Duisb. Fran. & v. e. mutato ordine verborum *cives intra Urbem*.

3. *Itaque quum jus civitatis, quam*] Sequor ed. Stadii, manifeſto & probo ſenſu. neſcio quid ſibi velint aliae, in quibus: *Itaque quum Tuſciae civitates, quas*. Vellej. iisdem prope verbis, 2, 15, 4. *Quorum ut fortuna atrox, ita cauſſa fuit juſtiſſima.* *petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur*. FREINSH. Haec in pleriſque editionibus ſic leguntur ſine ſenſu, etiam in recentiſſimis Amſterodamenſibus. Stadius bene reſtituit: *Itaque cum jus civitatis, quam*

unum ex omnibus ſanguinem ducat, corpus fe-
cit ex membris, & ex omnibus unus eſt. Nec 2
minore flagitio ſocii intra Italiam, quam intra
urbem cives, rebellabant. Itaque, quum jus 3
civitatis, quam viribus auxerant, ſocii juſtiſſime
poſtularent, ad quam ſpem eos cupidine domi-
nationis Druſus erexerat; poſtquam ille domeſti- 4
co ſcelere oppreſſus eſt, eadem fax, quae illum
cremavit, ſocios in arma & oppugnationem Ur-
bis accendit. Quid hac clade triſtius? quid ca- 5
lami-

quam viribus auxerant, ſocii juſtiſſime poſtularent. quod merito in ſuam quoque recepit Freinshemius. N. Heinſius in *Tuſciae* praeterea latere putat *ejus*, ſcribitque: *Itaque tum jus ejus civitatis, quam viribus auxerant*. Viri illuſtris ſententiam firmat Vellejus de eadem re loquens II, 15. *Quorum ut fortuna atrox, ita cauſſa fuit juſtiſſima. petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur*. GRAEV. *Tuſciae* eſt in Pal. poſt. & edd. o. poſt primam. Tollius ex ſuis nihil adnotarat ad Ed. Graevii, quae habet *jus civitatis*. ceteri ſcripti, excepto Reg. Q., & v. e. *Tuſci civitates quas*. Syllaba prima in *civitatis* primum male voci praecedenti adglutinata, ac deinde e *juſci Tuſci* factum eſſe videtur. Reg. Q. *Tuſci civitatem qua*. Hinc altera conjectura ſubnaſcitur, Florum forſitan ſcripſiſſe *quum civitatem quam*, quumque in margine explicationis gratia adſcriptum fuiſſet *jus*, i. e. jus civitatis, eam vocem deinde in contextum veniſſe, & loco corrumpendo occaſionem praebuiſſe. Sic etiam Vellejus *petebant eam civitatem:* & veteres frequentius dicunt *civitatem*, quam jus civitatis; ut *dare*, *adimere*, *amittere civitatem:* quamquam *jus civitatis* non minus rectum eſt. *Jus ejus civitatis* etiam G. Voſſius legebat. Paullo poſt Tollius putabat delendum *ſocii*, quod eſt ante *juſtiſſime*. Nec male: non enim erat, cur hic repeteretur.

4. *Eadem fax, quae illum cremavit*, &c. *accendit*] Sic infra, 3, 23, 2. *Fax illius motus ab ipſo Syllae rogo exarſit*. Non abſimilis locutio in Juſtino, II, I, 4. *nonnulli facem nuptiis filiae accenſam, rogo patris ſubditam, dolebant*. FREINSH. Plura hoc genus in *Ind.* & apud Paſſerat. ad Propert. IV. II. 46. Pro *& oppugnationem* multi s. & e. *expugnationem*, quidam etiam *& in expugn.* habent.

5. *Quid hac clade triſtius?*] Plin. 2, 83. *Bellum ſociale, quod haud ſcio, an funeſtius ipſi Italiae fuerit, quam civilia*. Vellej. II, 15, 4. *id bellum amplius CCC. M. juventuti Italicae abſtulit*. FREINSH.

Omne Latium] Populos, qui a Rom. hoc tempore deſciverunt, recenſet Appianus de bell. civ. lib. I. pag. 374. IDEM. Non perſuadet mihi Florus, totum Latium & Etruriam hoc bello a Romanis defeciſſe. Italiam paene totam ad mare ſuperum & Apenninum, & ad mare inferum a Liri fluv. uſque ad mare Adriaticum arma adverſus Rom. ſuſcepiſſe intelligi poteſt ex App. I. Civ. p. 374. Diodor. Sic. in Ecl. Lib. XXXVII. & Epit. Liv. LXXII. Unde & *bellum Italicum* dictum eſt, a ſociis Italicis ſcil. motum, inter quos Latini non connumerabantur. Nec uſquam

 alibi

lamitoſius? quum omne Latium, atque Picenum; Etruria omnis, atque Campania, poſtremo Italia, contra matrem ac parentem ſuam Urbem con-

alibi inveni Latinos tum conjuraſſe cum Italicis, & in Epit. Liv. ſcriptum eſt, eos inter *auxilia Romanorum* fuiſſe. Sigonius I. de Ant. Jur. Ital. 2. ſcribit, inter omnes Romanae hiſtoriae Scriptores conſtare, Latinos hoc bello pro Romanis contra Italicos ſtetiſſe. Ei Rupertus ad h. l. opponit auctoritatem Flori. Haec me parum movet: quandoquidem Florus is eſt, cui, ſi ſolus teſtis ſit, non multum credi poſſit. Nec recte Rupertus ſcribit, Sigonium male invehi in Valerium Max. quod is Latinos bello ſociali de civitate decertaſſe dicat. Nam nec Valerius hoc dicit, nec Sigonius eum hoc nomine reprehendit, verum ex eo, quod III. I. 2. Poppedium *Latinorum principem* vocat, oſtendit etiam *Italicos* interdum *Latinorum* nomine comprehendi. Paullo plus ponderis eſt in eo, quod deinde adverſus Sigonium diſputat Rupertus, Latinos omnino miſcuiſſe conſilia cum Italicis, eo quod ad ferias Latinas, per quas Conſules interficiendi conſilium initum fuit, non alii, quam populi Latini veniebant. Hoc probabile eſt. Nec tamen ex eo conſequitur, Latinos, poſtquam id conſilium diſcuſſum eſt, in Italicorum partibus manſiſſe. Sed quia alii eos hoc bello inter ſocios Italicorum non numerant, inde potius colligi debet, Latinos ſe deinde a conſiliis Italicorum removiſſe. An verum ſit, quod de tota Etruria dicit Florus, mihi non magis liquet. Etruſcos arma cum Italicis ſociaſſe praeter Florum etiam Oroſius ſcribit. Sed Appian. I. Civ. p. 380. auctor eſt, quum poſt cladem Rutilii Cos. Etruſci & Umbri ad defectionem ſpectarent, Romanos ſociis, qui adhuc in fide manſerant, civitatem dediſſe, eoque beneficio dubios in fide retinuiſſe, & Etruſcos; qui ante ad Italicos inclinarant, eo delenitos ſententiam mutaſſe. Et eo fortaſſis pertinet, quod Siſenna in hiſtoria hujus belli apud Nonium in *Senati* ſcripſit, *L. Calpurnium Piſonem ex SCto duas novas tribus* veteribus addidiſſe, & in *ergo*, milites ex lege Calpurnia *virtutis ergo civitate donatos*: Si quid in eo veri eſt, quod Latini & Etruſci ſocii Italicorum fuiſſe dicuntur, id non tam ad totam utramque gentem, quam nonnullos utriuſque gentis populos pertinere crediderim. De Peruſinis in Etruria quidem hujuſmodi aliquid videtur indicare Siſenna ap. Non. in *projicere*. De Umbris vid. ad n. 6.

Contra matrem ac parentem ſuam urbem] Ecquod diſcrimen inter *matrem* ac parentem? Perinde eſt ac ſi dixiſſet *contra patrem & parentem ſuum conſurrexit*. Non poſſum in animum inducere tam ineptae ταυτολογίας Florum reum eſſe, & quidem in tanta brevitate. Ne dicam duram admodum ἀπεξήγητον eſſe: *contra matrem ſuam urbem*. Fallor, aut Florus ſcripſit: *contra matrem ſuarum urbium*, ut ſuperius, hoc eſt, contra metropolin Italiae, cap. 7. hujus libri: *urbium matrem Cydoniam*. GRAEV. Mihi Florus videtur uſus ſynonymis, ut ſaepe alibi. Sic Liv. XXXVII. 54. conjungit *parentes* & *conditores* urbium. Aliter Freinshem. in *Ind.* In Freinsh. & Graevii Edd. puto vitio operarum legi *conſurgeret*.

6. *Fortiſſimorum fideliſſimorumque*] Haec ſunt ſolennia epitheta ſociorum apud Scriptores Romanos. Interdum eos *bonos & fideles ſocios*, & *Rempubl. forti ac fideli opera eorum uſam*, vel *adjutam* dicunt. Vid. *Ind.* Briſſon. II. Form.

P.

conſurgerent. quum omne robur fortisſimorum 6
fideliſſimorumque ſociorum ſub ſuis quiſque ſignis haberent municipalia illa prodigia: Popedius Mar-

p. 240. & Gronov. ad Liv. XXVIII. 9.

Sub ſuis quoſque ſignis] Sic reſcripſi, alii omnes, quantum ſcio, *ſub ſuis quiſque ſignis.* quod ego quidem haud intelligo. Senſus eſt, illa municipalia prodigia (ut vocat duces Italicos) ſocios adverſus Romanos duxiſſe, *ſub ſuis quoſque ſignis.* ita Curtius, 3, 3, 26. *ultimi erant cum ſuis quiſque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati.* FREINSH. Locus Curtii magis facit ad ſtabiliendam ſcripturam omnium librorum Flori, quam ad eam rejiciendam. Et infinita hujus generis inveniuntur per Syllepſin, quam vocant Grammatici, dicta. Cicer. pro Sext. XVII. *Duo prodigia, quos.* Id. I. Offic. 41. *Pictores, & ii, qui ſigna fabricantur, & vero etiam poetae, ſuum quiſque opus a vulgo conſiderare vult.* Liv. XXI, 45. *Tum vero omnes, velut Diis auctoribus in ſpem ſuam quiſque acceptis, rati.* Ovid. I. Art. 267.

Quiſquis ubique viri dociles advertite mentes.

Add. Burm. ad Vell. II. 113. *Municipalia* ad contemtum pertinet. Vid. Turneb. III. Adverſ. 9. & X. 27. & Lipſ. ad Tacit. IV. A. 3.

Popedius] *Quintum Popedium* vocat App. p. 375. *Pompedium* vocat Strabo, lib. 5. p. 167. in Oroſio tamen, 5, 9. eſt *Popedius.* *Silonem* cognomento, Vellej. 2, 16, 1. Ep. Liv. 76. Diodor. excerpt. ex lib. 37. qui tamen *Q. Pompaedium* vocat. Plut. Mar. cap. 54. ubi tamen editur *πόπλιος*, pro *ποπίδιος*. & de fort. Roman. cap. 15. Obſequens, cap. 116. ubi *Pompejus Sylo*, pro *Popedius Silo.* quod vitium etiam in Diod. lib. 37. ſub fin. excerpti reperias. eſt autem alius Pompejus Silo in editis Senecae ſuaſoriis. In Plutarchi Cat. Min. cap. 3. eſt *Πομπαίδιος Σίλων, ἀνὴρ πολεμικὸς, ϗ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα.* FREINSH. Naz. Pal. I. Duisb. Fran. Voſſ. I. & v. e. *Poppedius.* Ryck. *Pompedius.* Voſſ. 3. *Pompejus.* Fabricius ad Oroſ. V. 18. & Voſſ. ad Vell. II. 16. praeferunt *Pompaedius.* nam Graecis eſt *Πομπαίδιος*. Diſtinctiones in o. e. v. & nonnullis ſcriptis ita poſitae ſunt, ut paullo poſt adnotat Freinshemius.

Marſos] Fortiſſimum populum, *de quibus ferunt: ad id temporis nec ſine Marſis, nec de Marſis, triumphum viſum;* Appian. pag. 378. & hinc bellum iſtud *Marſicum* appellatum fuit, a praecipua gente. FREINSH.

Et Latinos Afranius] In al. edd. *Pop. Marſos & etiam Latinos, Afranius Umbros,* &c. Ut videantur iſtae voces, *& etiam*, abſorpſiſſe nomen alicujus ducis. IDEM. Rupertus defendit *etiam* e Virg. I. Aen. 5. & Lamprid. Commod. I. Add. Liv. XXI. 54. & Sueton. Caeſ. LXXVI. Sed abeſt ea vox ab o. s. & e. v.

Afranius] *Titus Afranius* eſt apud Appian. pag. 375. FREINSH.

Totus Senatus & Conſules] Vellem juviſſent hac in parte qui MSS. codices poſſident, varietatem lectionum promendo. quam ſaepe magno uſui eſſe, in Salviani locis aliquot Rittershuſius admonuit. Quamvis enim non obſcurum ſit, auctorem Senatum conſulesque, quos inſtituerant Itali, dicere (qua de re Strabo, lib. 5. pag. 167. & Diodorus, lib. 37.) male tamen cohaerere ſententiam, nemo paullum attentior non videt. Porro conſilium eſt omnium ducum, qui memorantur, nomina ſubjungere, ſi quae forte medela huic auctori inde quaeri poſſit. Sunt igitur pra-

Marſos, & Latinos Afranius? Umbros totus Senatus, & Conſules: Samnium Lucaniamque Teleſi-

praeter jam nominatos: *Herius Aſinius* Vellejo, 2, 16, 1. & Appiano, pag. 375. Eutropio, lib. 5. *Hierius Aſinius*: ejuſque interpreti Graeco Ἱέρι؏ Ἀσίνι؏, pro quo *Hirnus Aſinius* eſt in epit. Liv. 73. ubi *praetor Marrucinorum* vocatur. *Inſtejus*, ut Vellej. appellat, vel, *P. Vettius*, ut Appianus, *Cato*, qui *P. Vettius Cato*, & in aliis exempl. *Vettius Scato* eſt Ciceroni, Philippica 12, 11. *C. Vettius* apud Senec. de benef. 3, 23, 6. ubi *praetor Marſorum* dicitur: *Titus Vettius*, Eutropio, & ejus interpreti, Τίτι؏ Βέτλι؏. *C. Pontidius*, apud Vellej. *Marius Egnatius*, apud Vellej. Appian. & epit. Liv. 75. *Pontius Teleſinus*, infra, 3, 21, 22. Vellej. 2, 27, 1. Plut. Sylla, cap. 57. Appian. pag. 405. *C. Papius*, apud Appian. cognomento *Mutilius*, ut Vellejus, & forte Plut. de fort. Roman. cap. 15. nam ibi Μύλι؏: vel, ut Oroſ. 5, 18. habet *Mutilus*, Samnitium dux. Apud Diodor. Ἀπώνι؏ Μότυλ؏ eſt: item, M. Ἀπώνι؏. *M. Lamponius*, Appian. & noſtro infra, 3, 21, 22. quem Lucanorum ducem facit Diod. lib. 37. Plut. Sylla, cap. 57. & Appian. hic videtur pater fuiſſe Ventidii, qui Parthos vicit. vide Vellej. 2, 66, 1. Plin. 7, 43, 2. *Gutta Capuanus*. Appian. pag. 405. *C. Judacilius*, Apulorum dux. Appian vel ſecundum Oroſ. & Eutrop. Picentium. *P. Praeſentejus*. App. *C. Apponius Motulus*. Diodor. *Tib. Cleptius*. Diod. de quo idem, lib. 36. *Lucanis Cleptius, vir ſcientia rei militaris & fortitudine clariſſimus, praeerat.* *Agamemnon* archipirata, Marſorum dux, Oroſ. & Eutrop. *Francus*, Marſorum dux, Oroſ. & Eutrop. *Juventius*, Eutrop. 5, 9. *Obſidius*, Oroſ: *Titum Herennium*, & *Aulum Cluentium* addit Eutropius. Legitur & *Duillius* apud Frontin. 1, 5, 17. Hi ſunt quos reperire licuit, unde ſi quis auctori lucem foenerari poſſit, gauderem utique; nam ego minor ſum. FREINSH. Sic Ryck. & omnes MSS. Poſſis explicare conſules & ſenatus ille, quem Corfinii ex ſuo corpore crearunt. Sed merito hunc locum mendi ſuſpectum habuerunt Viri doctiſſimi, Joannes Freinshemius, Tanaquillus Faber, & ante utrumque Juſtus Lipſius. Faber conjecit legendum eſſe: *Vettius Cato Samnium:* Lipſius vero: *Titus Egnatius Etruſcos.* Hic quidem proxime libros. Sed unde exſculpſerit praenomen *Titi* non exputo. Nam ab aliis omnibus vocatur Marius Egnatius, qui Venafro per proditionem capto duas Romanorum cohortes delevit. Et ſic forte legendum: *Marius Egnatius Etruſcos.* Nobiliſſimum ſane hoſtium ducem vocat epitome Livii lib. LXXV. quem non credibile eſt Florum praeteriiſſe ſilentio, cum ignobiliorum nomina prodiderit. Etruſcos tamen ſunt qui civitate donata Romanorum a partibus ſtetiſſe tradant, ſed aliter ſenſit Florus. Hinc inferius: *Cato diſcutit Etruſcos.* Ceterum Faber vidit ut non ſuo loco poni in editis, recteque cenſuit ſcribendum: *ut cum regum & gentium arbiter populus ipſum ſe regere non poſſet, victrix Aſiae Europaeque a Corfinio Roma peteretur.* Aliter hunc locum etiam conſtituit Rupertus, ſed ſagax hic non fuit. GRAEV. Anna dicit patrem ſuum in vetuſta Editione legiſſe *Vettius Cato Samnium.* Non ſcio, quae illa editio ſit; ſed in margine Ed. Plantin. ita adnotatum inveni. Rupertus ad Reineſ. Ep. XXVIII. ſcribit, Freinshemio videri male cohaerere ſententiam, eumque putare ſub his nomen Ducis cujuſdam quaerendum eſſe. Prius recte, poſterius male: nam Freinshemius ſuſpicatur nomen Ducis latere, in verbis

&

leſinus : quum regum & gentium arbiter Populus 7 ipſum ſe regere non poſſet, ut victrix Aſiae Europae-

& etiam, quae paullo ante leguntur. Quae reſpondet Reineſius Ep. XXXI. non juvari hoc loco ſententiam quorumdam de Conſulibus municipalibus, nec Freinshemio laborandum fuiſſe de Duce in Florum reducendo, cujus nomen exciderit, nihil huc faciunt. Nam neque tollunt difficultatem, quae in his verbis eſt, & Freinshemio eamdem ſententiam tribuunt, in qua eum eſſe perperam ſcripſerat Rupertus. Recte Freinshemius & Graevius viderunt corruptam eſſe hanc ſcripturam: nec opus eſt pluribus exponere, quae in ea abſurda ſint. Hoc deinde in Commentario ad h. l. etiam ipſe Rupertus animadvertit, & Freinshemium bene judicaſſe pronunciavit. Putat autem locum ita conſtituendum; *Afranius Umbros: Samnium Lucaniamque Teleſinus; totus Senatus & Conſules Corfinium*. Sed de hoc recte judicat Graevius. Eſt enim pro arbitrio quidlibet e quolibet facere. Nec magis ita cohaeret ſententia, quam in ſcriptura vulgata; quum non ſit, quo referatur *Corfinium*. Perizonius conjiciebat, *Poppedius Marſos & Latinos, Afranius Umbros, Egnatius Samnium, Lucaniamque Teleſinus*. Tollius Fortuit. XXII. putat verba, *Umbros totus Senatus & Conſules*, ex eo in contextum veniſſe, quod quidam in margine libri ſui ex Epit. Liv. LXXIV. ubi de Umbris & Marſis debellatis agitur, adſcripſerat, *Umbros Plotius legatus*. De hac conjectura idem ſentio, quod de Ruperti Graevius, & locum pro deſperato habeo, nec umquam ſine auxilio meliorum codicum reſtitutum iri arbitror. Hoc quoque dubitationem habere poteſt, quod Umbros cum reliquis Italicis bellum adverſus Rom. geſſiſſe prodit Florus, propter ea, quae ad n. 5. ex Appiano relata ſunt. Sigonius III. de Ant. Jur. Ital. I. exiſtimat, lege, qua poſt necem Rutilii ſociis civitas data eſt, etiam Umbros comprehenſos, eosque, quum in tanto tumultu nihil moviſſent, tum quoque in civitatem Rom. adſcitos fuiſſe. Tamen non ſolum Florus & Oroſius, verum etiam Auctor Epit. Liv. LXXIV. Umbros hoc bello adverſus Rom. pugnaſſe produnt. Et hoc verum videtur. Appianus quidem ſcribit Umbros ante necem Rutilii, i. e. primo anno belli ſocialis, nihil adverſus Rom. moviſſe: ſed eos beneficio civitatis ſociis, qui ad eam diem in fide manſerant, datae uſos fuiſſe, ex Appiano non conſtat. In Epit. Liviana, in rebus ſecundi anni hujus belli ſcriptum eſt, *L. Plotium Legatum Umbros, & L. Porcium Praetorem Marſos, quum uterque populus defeciſſet, viciſſe*. Unde probabile eſt, eos ſpreta civitate Romana deinde Italicis ſe adjunxiſſe. Nec tamen omnes Umbros adverſus Romanos ſtetiſſe ex eo colligi poteſt, quod Siſenna ap. Non. in *juſſo* Tudertibus hoc bello civitatem datam fuiſſe ſcribit. In enumeratione Ducum Italicorum Freinshemius praeteriit *Trebatium* Ducem Samnitum apud App. I. Civ. p. 381. Sed pro Τρεβάτιος Perizon. hic recte, ni fallor, conjecerat Ἐγνάτιος. *Cluentium* memorat etiam Appian. I. Civ. p. 380. & *Herennium* Serv. in Virg. IX. Aen. 590.

7. *Se ipſum*] Obſervarunt Docti pronomen *ipſe* aliis pronominibus adpoſitum, plerumque in alio caſu, & fere nominativo poni. Liv. II. 19. *Suiſmet ipſi corporibus dimicantes miſcuere certamen*. Cicer. III. Ep. Fam. 7. *P. Lentulum, quem mihi ipſe antepono*. Cornel. Nep. Pauſ. IV. *Neque prius vim adhibendam putaverunt, quam ſe ipſe indicaſſet*. Vid. Riv. ad Salluſt. Catil. XX. ad Cicer. VII. Epiſt. Fam. I. & Gronov. ad Liv. l. d. & ad Ju-

8 ropaeque a Corfinio Roma peteretur. Primum fuit belli in Albano monte conſilium, ut feſto die Latinarum Julius Caeſar & Marcius Philippus
9 Conſules inter ſacra & aras immolarentur. Poſtquam id nefas proditione diſcuſſum eſt, Aſculo fu-

Juſtin. xiii. 1. Celeberr. Graevius ad Juſtin. xii. 8. ſcribit, Ciceronem aliosque optimos Scriptores ſemper ita loqui; ſed vulgus utrumque pronomen eodem caſu ponere: & rurſus ad Cicer. iii. Offic. 15. eos, qui ita loquuntur, corrupte loqui. Certum eſt multis locis Scriptorum veterum, quibus libri vulgati *ipſe* eodem caſu ponunt, quo alterum ei adjunctum pronomen, MSS. variare. Sed ſunt tamen non pauca, ubi nulla varietas ſcripturae adnotata eſt. Liv. x. 40. *Si quid falſi nunciat, in ſemet ipſum religionem recipit.* Cicer. i. Offic. 32. *Quarta* (perſona) *quam nobismet ipſis judicio noſtro accommodamus.* Id. i. Catil. 8. *Qui ſe ipſum jam dignum cuſtodia judicaverit.* Et ſic rurſum i. de Legib. 10. pro Marcell. iv. & pro Ligar. ii. Add. Caeſar. vii. B. G. 20. Columell. viii. de R. R. 8. & xi. 1. Senec. Ep. civ. Phaedr. iv. 19. Curt. vi. 5. 9. & Valer. M. i. 1. 1. ext. & iii. 8. 4. ext. Nec dubito, quin ſimilia ſaepe apud eoſdem atque alios occurrant. Verum, ſi ſuperior illa regula ſine exceptione eſt, ea omnia, una cum hoc loco Flori, emendanda ſunt. De hoc ego nihil pronuncio. Sed Manutius in Cicer. vii. Epiſt. Famil. 1. ſe utramque formam loquendi probare ſcribit. *Ut* non ſuo loco poſitum eſſe ante Fabrum viderat Rupertus. Amſtelodamenſes Virorum doctorum conjecturam ſequuti ſunt. Eam quidem rectam puto, nec tamen a ſcriptura omnium librorum recedere volui.

Corfinio] Urbe Peligna, quam communi conſilio muniverant Itali, *Italicam*que vocaverant. Appian. Diodor. FREINSH.

8. *In Albano monte*] Ubi fieri ſolebat Jovi Latiali feriis Latinis. Livius, 21, 63, 10. *ne Latinas indiceret, Jovique Latiali ſolenne ſacrum in monte Albano faceret.* IDEM. De feriis Latinis Sigon. i. de Ant. Jur. Ital. 3. In pleriſque s. & e. perperam eſt *Martius.* In Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. recte *Marcius.*

Inter ſacra & aras immolarentur] Auct. de Vir. Illuſt. cap. LXVI. Eoſdem conceptus habuit Val. Max. 9, 7, 2. de Q. Pompeji Coſ. nece: *ſacrificare incipientem adorti, in modum hoſtiae necaverunt.* Adde Caſaubonum in notis ad Suetonium Auguſto 15, 2. FREINSH. *Intra ſacra* male Fran. Voſſ. 1. Edd. B. S. & recentiores quaedam.

9. *Diſcuſſum eſt*] Irritum fuit, effectum non habuit. Liv. xxix. 37. *Ea res conſenſu Patrum diſcuſſa eſt.* Et xxxv. 45. *Diſcutere apparatum belli.* Vid. Bud. ad *l.* 14. §. 8. *D. de Aedil. Ed.* Burm. ad Petron. XLVII. & ad Quintilian. Decl. xvii. 6. & Freinshem. in *Ind.*

Aſculo furor omnis erupit] Sic etiam Appianus. ſed initium belli a Picentibus ortum eſt, in ep. Liv. 72. Appianus idem, & Strabo Marſos defeciſſe primos memorant. Sed poteſt non magno negotio hic nodus diſſolvi. Primum enim Aſculum in Piceno eſt, auctore Plinio, 3, 13. neque ullum relinquit dubitandi locum ep. Liv. in qua ſic ſcriptum eſt: *Italici populi defecerunt, initio belli a Picentibus orto.* hoc autem initium quale fuerit narrans, haec addit: *Q. Servilium* pro-

furor omnis erupit, in ipſa quidem ludorum frequentia trucidatis, qui tum aderant ab Urbe, legatis. hoc fuit impii belli ſacramentum. Inde jam paſſim ab omni parte Italiae, duce & auctore belli diſcurſante Popedio, diverſa per populos &

procos. in oppido Aſculo, cum omnibus civibus Romanis, qui in oppido erant, occiſus eſt. Deinde Marſi reliquis populis auctores defectionis fuere, Popedius praecipue, quem, Romanos imitati, cos. crearunt. Florus. Strabo. Diodorus. Eoſdem ante alios arma ſumpſiſſe indicare videtur Paterculus, 2, 15, 3. has omnes ob cauſſas bellum Marſicum eſt appellatum, non Samniticum, quamvis ex ea gente alter eſſet cos. creatus. Haec Vincentius Contarenus, variar. lect. initio. FREINSH. De Aſculo eſt ſupr. ad 1. 18. 9.

In ludorum frequentia] Idem vult Obſequens, cap. 114. *Aſculi* (ſic enim malo, vel certe *a Silone*, quam quod inibi legitur *A Sylo*) *per ludos Romani trucidati*. Appian. pag. 374. *Servilius propere oppidum ingreſſus, Aſculanoſque, ſolemne patrium celebrantes, minis deterrere conatus, ab eis interficitur*, &c. FREINSH.

Legatis] Oroſ. 5, 17. *C. Servium pratorem, legatum ad ſe miſſum apud Aſculum occiderunt, ſtatimque clauſa civitate omnes cives Rom. indicta* (an *indigna?*) *cade jugulaverunt*. At qualis ille legatus? qua de cauſſa miſſus? quo more? an legatus hic eſt pro praeſide? quod poſterioribus ſeculis nomen obtinuit: videretur, niſi repugnaret veteris reip. conſtitutio, qua praeſides propria habebant auſpicia, propriam juriſdictionem ex lege, non demandatam, ut poſtea Caeſaribus imperantibus. Prope igitur eſt, ut cenſeam, Florum, & Oroſium (modo ſic ſcripſerint uterque) lapſos ſui ſeculi conſuetudine, *legatos* appellaſſe qui pro conſulibus, aut pro praetoribus erant. Hoc enim expreſſe Appianus, pag. 374. cum imperio fuiſſe in iis regionibus; &, ne putes oſcitanter hoc dixiſſe, addit; *apparet enim, tunc quoque regiones Italiae diſtributas fuiſſe proconſulibus. quem morem imitatus Adrianus imperator, retulit poſt aetates aliquot.* Reſtat alia auctorum pugna, de nomine & honore caeſorum. Vellej. enim, 2, 15, 3. *Servium praetorem*, ut & modo citatus Oroſius, vocant. epit. Liv. *Q. Servilium proconſulem*; cui accedit Appianus, qui Fontejum etiam, legatum ejus, caeſum refert: quod & ipſum Vellejus. Poſt horum necem omnes, qui tum in oppido erant, Romanos promiſcua caede ſtratos, omnes conſentiunt. IDEM. Potuit erraſſe in hac re Florus. Videtur tamen, quod de legatis Rom. ab Aſculanis interfectis ſcribit, exponi poſſe ex Appiano, qui 1. Civ. p. 373. auctor eſt, Romanos cognita conſpiratione Italicorum circum urbes Italiae miſiſſe viros, qui aptiſſimi viſi fuerint clanculum explorandis ſociorum conſiliis. *Servilium* pro *Servium* in Vellejo legunt Manut. & Heinſ. & in Oroſio Fabricius. Hoc non placet Viro Clariſſ. Jac. Gronovio ad Liv. Epit. LXXII. eo quod omnes MSS. ibi habebant *Servius*, vel *Servatus*. Ego vix dubito, quin libri illi corrupti ſint. Primo, quod non credo oſtendi poſſe Romae tum fuiſſe gentem *Serviam*: nam hoc nomen gentis eſſe ex eo intelligitur, quod Epit. Liviana huic praenomen facit *Quintum*, & Oroſius *Cajum*. Deinde, quod Freculphus, qui haec ad verbum deſcripſit ex Oroſio, 1. 6. 12. habet *Cajum Servilium*. Ac denique, quia in MS.

11 & urbes ſigna cecinere. Nec Annibalis, nec Pyrrhi, fuit tanta vaſtatio. Ecce Ocriculum, ecce Grumentum, ecce Faeſulae, ecce Carſeoli, Reate, Nuceria, & Picentia caedibus, ferro, &
12 igne vaſtantur. Fuſae Rutilii copiae, fuſae Caepionis. Nam ipſe Julius Caeſar ſexercitu amiſſo,

quum

Epitomarum Liv. inveni *Q. Servilius*. Ceterum haec etiam alibi permutari obſervat Perizon. Animadv. Hiſt. c. x. p. 428.

Belli ſacramentum] Sic apud Tac. H. 4, 64, 5. FREINSH.

10. *Duce & auctore belli Popedio*] Conſentiunt epit. Liv. 76. Strabo, lib. 5. pag. 167. alii. IDEM.

11. *Nec Annibalis, nec Pyrrhi, fuit tanta vaſtatio*] Rotundius ita: *Non Annib. non Pyrrhi tanta vaſtatio*. Sic ſupra, 1, 13, 7. *Non Cremerae foedior clades*. Sic enim, ut jam monui, lubentius ſcripſerim. ad quas rationes accedit Sidonii auctoritas, quem ſic etiam ſenſiſſe apparet ex carm. 9, 239.

Tantum dans lacrymas ſuis Philippis,
Ut credat Cremerae levem ruinam,
Infra & cenſeat Alliam dolendam.

IDEM. Conjungit hos etiam III. 5. 2. & III. 21. 22. & Liv. XLII. 3. Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *tanta fuit vaſtatio*.

Reſeratae Nuceria] Nemo vel de mendo admonuit, quod tamen graviſſimum ſuper hoc loco ſidit. optimus liber, *reſerat Nuceria*. in uno Palatino, *reſerata*. alter, *roſerata*. omnino debet nomen Italicae urbis reponi; &, niſi fallor, ſcribendum *ecce Carſeoli, Reate, Nuceria*, &c. alii melius conjiciant, & viri ſunto. pro *Nuceria*, quidam *Luceria*: & *Nuceria*, & *Luceria*, in Italia ſunt. SALM. Ryckianus liber firmat Salmaſii emendationem quam recepi. In eo enim ſcribitur: *Ecce Carſeoli, reſerare Nucerie, Picentia*. copula etiam in hoc libro, quae praecedit in editis τὸ *Picentia*, melius omittitur. GRAEV. Libri Vineti *res erat a Nuceria & Picentia caedibusque ferro e. i. v.* Nazar. *res erat Nuceria*. Ryck. *reſerate*. Regg. & Fran. *reſeratae*. Florent. *Teſerata*. Berol. *Teſeratum*. Duisb. & Voſſ. 1. 2. *reſerata*. Voſſ. 3. *resque erant*. V. ed. *Carſeoli caedibus ferro & igne vaſtantur*, omiſſis intermediis & *ecce* ante *Carſeoli*. Aliae vett. edd. *reſeratae Nuceriae & Picentii*. Satis adparet locum corruptum eſſe. *Reate* receperant Graevius & Amſtelodamenſes: quod, quia Tollius in Magl. quoque videtur inveniſſe, reliqui. Perizonius adſcripſerat *ecce Reate*. In Berol. & Duisb. verba, *ecce Feſulae ecce Carſeoli*, poſita erant inter *Picentia* & *caedibus*. Paullo ante Ryck. *Otriculum*, Duisb. *Ocricolum*, Fran. *Otricolum*. Vid. 1. 7.

12. *Rutilii*] Reponendum hoc nomen Obſequenti, cap. 115. loco quem *Lucilius Lupus* obſedit hactenus. FREINSH.

Julius Caeſar] Alios eſſe ſecutum annales Florum oportuit, qui ea de L. Julio Caeſare ſcribit, quae alii de Rutilio Lupo memoriae prodiderunt. accedit ad criminationem Flori, quod Annales Coss. hunc Julium cenſorem ſcum Licinio Craſſo in proximum annum nuncupent, & Rutilium Lupum in praelio occiſum teſtentur. STADIUS. Talia conſideranti ſuboritur ſuſpicio, librariis redonandum hunc Julium Caeſarem, quem forſan ex notis male intellectis effinxerant; quid enim propius, quam ex his literis *Cos.* fieri *Caeſ.*?

nec

quum in Urbem cruentus referretur, miſerabili
funere mediam etiam Urbem perviam fecit. Sed 13
magna populi Romani fortuna, & ſemper in malis major, totis denuo viribus inſurrexit: aggreſſique ſinguli populos; Cato diſcutit Etruſcos; Gabinius Marſos; Carbo Lucanos; Sulla Samnites.

nec *Julius* & *Rutilius* ſcriptura multum diſcrepant. praeterea quid iſta vox *ipſe*? cui bono? aut quis ita loquitur? cur ergo diffitear, videri legendum: *nam ipſe Rutilius Cos.* ? Freinsh. Omnes libri habent *Julius Caeſar*. Si Florus ita ſcripſit, omnino erravit. Et vellem Heinſium non conjeciſſe apud Ovid. vi. Faſt. 568. ex hoc loco Flori pro *Didius* forſitan reponendum eſſe *Julius*. Nec video, cur ibi Viros doctos offendat *Didius*, quem inter duces Rom. hoc bello recenſet Vell. ii. 16. & Legatum Caeſaris Cos. fuiſſe ſcribit App. i. Civ. p. 375. Hunc eodem die, quo Rutilium, ſed anno interjecto, ab Italicis occiſum dicit Ovidius, cui cur credere non velimus, nulla cauſa eſt. Habuit ille ſine dubio auctores hujus hiſtoriae, quibus nos dudum caremus.

Perviam fecit] Ingenioſe Lipſius, dicto cap. xix. emendabat, *permadefecit*. Pall. tres nihil abeunt a vulgato. Grut. Haec eſt librorum veterum ſcriptura, niſi quod pro *funere* in Ryck. *fune*, & pro *etiam*, & habeatur, unde non nemo ſuſpicetur legendum eſſe *fine* pro morte. Sed nihil novandum. Ingenium Lipſii laudo, Florum tamen ſcripſiſſe puto: *Miſerabili funere per mediam etiam urbem viam fecit*, hoc eſt ſuo funere per mediam urbem ſemitam fecit quaſi cruentam. Sanguinis in vias, per quas deportabatur, ex cadavere delapſi veſtigia, viam vocat, inepta quidem κακοζηλίᾳ, ſed quae tamen ab ingenio Flori non eſt aliena. Germana huic κακοζηλίᾳ eſt in lib. i, 14. *In confertiſſima ſe hoſtium tela jaculatus, novum ad victoriam iter ſanguinis ſui ſemita aperiret.* Graev. In ſcriptis nihil eſt ſubſidii ad emendandum hunc locum. *Urbem per viam cruentus* Voſſ. 2. *Etiam* non habent Nazar. Pal. poſt. Reg. Q. Magl. & poterat abeſſe. Nec valde placet repetitio τοῦ *Urbem*, quod paucis ante verbis legitur. Gutherium i. de Jure Man. 5. ſcribentem Conſulis, vel alterius cujuſcumque, qui cum imperio eſſet, ſive in praelio, ſive in caſtris defuncti, cadaver non potuiſſe in Urbem inferri, refellit eminentiſſimus doctrina ac dignitate Noriſius Cenotaph. Piſan. Diſſert. iii. cap. 2.

13. *Populi Romani fortuna*] J. Fr. Gronovius ad Liv. vi. 30. adnotat, Scriptores Rom. quum in magnis periculis Reipubl. inſperata ſalus oblata eſt, id *fortunae Pop. Rom.* tribuere. Loca multa congeſſerunt Schott. iv. Nodor. Cicer. 14. Ciaccon. & Waſſ. ad Salluſt. Catil. xli. Mox Nazar. Regg. Duisb, Voſſ. Edd. V. S. B. & P. pro *denuo*, *de ſuo*: ac deinde Edd. S. P. & J. *ſingulos*. Tollius conjecerat *ſingulos ſinguli populos*.

Et ſemper in malis major] Vide ſupra, 1, 2, 22. Freinsh.

Etruſcos] Etruſcorum animos, dum moliuntur bellum, a Senatu Romano in amicitiam, civitatis donatione, fuiſſe praeoccupatos alii ſcribunt. [Appianus, pag. 379.] ſed L. Porcium Catonem Cos. rebus proſpere geſtis, fuſiſque aliquoties Marſis, dum caſtra eorum ad Fucinum lacum expugnat, fraude C. Marii, cujus patris victoriam Cimbricam Cato dicteriis extenuaverat, in turba occiſum eſſe,

Oro-

14 nites. Strabo vero Pompejus, omnia flammis ferroque populatus, non prius finem caedium fecit, quam Aſculi everſione, Manibus tot exercituum, Conſulum, direptarumque urbium diis litaretur.

Oroſius, 5, 17. ſcribit. STAD. *Diſcutit*, pro diſſipat, disjicit, ut *diſcutere noctem, caliginem.* Vid. n. 9.

Sylla Samnites] Siſenna apud Cicer. de divin. 1, 33. *Cum Sylla in agro Nolano immolaret, ante praetorium, ab infima ara, ſubito anguis emerſit: cum quidam C. Poſthumius haruſpex oraret illum, ut in expeditionem exercitum educeret; id cum Sylla feciſſet, tum ante oppidum Nolam florentiſſima Samnitum caſtra cepit.* Idem Val. Max. 1, 6, 4. Plut. Sylla, cap. 17. Obſequens, cap. 116. FREINSH. Add. Strab. L. v. in fin.

14. *Strabo vero Pompejus*] Vellejus, 2, 21, 1. *Magni pater, cujus praeclara opera, bello Marſico, praecipue circa Picenum agrum, uſa erat reſpubl. quique Aſculum ceperat, circa quam urbem cum in multis aliis regionibus exercitus diſperſi forent, V & LXX. M. civium Rom. amplius LX. M. Italicorum, una die conflixerant.* FREINSH.

Tot exercituum conſularium] Melius ex libris legam: *manibus tot exercituum, conſulum, direptarumque urbium*, &c. SALM. Ryck. *Manibus tot exercituum, conſulum, direptarumque urbium diis litaretur.* quod ex ſuis quoque libris probarant Salmaſius & Lipſius, qui praeterea cenſet primam ſequentis capitis vocem huc revocandam eſſe, & ſcribendum: *direptarumque urbium diis litaretur utcunque.* εὐςόχως GRAEV. *Conſularium* Voſſ. 1. 2. *Conſulum* alii. o. s. & v. e. Barthius ad Stat. 1. Thebaid. 506. oſtenſurus etiam *Deos* dici *litari*, ut vult Serv. in Virgil. IV. Aen. 50. id confirmat hoc loco Flori, quem in optimis & antiquiſſimis membranis ſic legi teſtatur: *quam Aſculi everſione Manibus tot exercituum Conſularium direptarumque Urbium dii litarentur.* Addit, ſibi omni miraculo mirius eſſe, hoc non animadvertiſſe Gruterum, e cujus manibus liber ille ad ſe pervenerit. Mihi omni miraculo mirius videtur, Barthium non animadvertiſſe ſcripturam hujus libri corruptam eſſe: nam haec non poſſunt ſimul ſtare, *Manibus* & *Dii litarentur.* Vel puer videat non poſſe legi *Manibus & Dii litarentur*: ſed vel legendum eſſe *Manibus & Diis litaretur*, vel *Manes & Dii litarentur.* Sed non eſt, cur Florum hic aliter loquutum putemus, quam ſupr. II. 5. 4.

CAP.

CAP. XIX.

Bellum Servile.

UTcumque, etſi cum ſociis (nefas) cum liberis 1
tamen & ingenuis, dimicatum eſt. quis aequo
animo ferat in principe gentium Populo bella ſer-
vorum? Primum ſervile bellum inter initia Ur- 2
bis, Herdonio Sabino duce, in ipſa Urbe tenta-
tum eſt: quum, occupata Tribuniciis ſeditioni-
bus civitate, Capitolium obſeſſum eſt, & a Con-
ſule

Servile bellum, quod in Sicilia geſtum eſt, ſcribunt ep. Liv. 56. Plut. Craſſo, cap. 18. Oroſ. 5, 8. Eutrop. 4, 3, Euſeb. lib. temp. Auguſt. Civ. 3, 26. Animadvertendum, hoc bellum geſtum ante bellum ſociale, ut ex proceſſu ſcriptorum videre licet. Eutrop. praeterea dicit geſtum anno DCL. Sociale vero anno DCLXII. ab U. C. auctor Solin. cap. 2. Tempore igitur ſociale bellum poſterius eſt, ſed dignitate prius. CAMERS.

1. *Utcumque etſi cum ſociis, nefas! cum liberis tamen & ingenuis dimicatum eſt*] Ryck. *Et cumque & cum ſociis*. Sed aeque haec mendoſa ſunt ac edita. Quis hic locus eſt τῷ *utcunque*? Quid ſibi vult *utcunque dimicatum* eſt? Non ſane utcunque, ſed acerrime dimicatum eſt. Si ſcripſiſſet Florus, poſſet utcunque ferri bellum illud, quod etſi cum ſociis, nefas! cum liberis tamen geſtum eſt, non haereremus. Sed hanc ſententiam ex his verbis nullis fidiculis extorqueas. Itaque Lipſio conſentio, qui hanc vocem ad finem praecedentis capitis rejicit, ut ibi notavi. GRAEV. Anna Fabri haec ita interpretatur: Etſi nefas eſt cum ſociis dimicare; tamen utcunque hoc ſe habet, cum liberis hominibus dimicatum eſt. Sive hoc, ſive illud, quod Graevius ponit, voluit ſignificare Florus, non bene mentem ſuam expreſſit, ſi haec ita ſcripſit, ut in omnibus libris leguntur; & ſententia verborum, *utcumque* hic retento, ſemper obſcura erit.

2. *Primum ſervile bellum*] De quo Liv. 3, 15. 7. Dionyſius, 10, 16. Diod. apud Valeſ. pag. 362. Zonaras in conſulatu Poſthumii Comini, & T. Largii. FREINSH.

Inter initia Urbis] A. V. CCXCIII. Deſignat igitur initia Urbis liberae poſt Reges exactos; ut hic Perizon. Scripti & vett. edd. excepta Ald. *Herdonio*. Si quid huc intruſum eſt, potius putem *Sabino* gloſſam eſſe, quam *Herdonio*. Paullo poſt *mox* dicit, pro deinde, poſtea: nam interjecti fuerunt anni plus CCC. Sic *modo*, & *nuper* de longiore ſpatio. Vid. ad 1. 11. 8.

3. *Terra frugum ferax*] Quo reſpectu *ille M. Cato ſapiens, cellam penariam reip. nutricem plebis Romanae, Siciliam nominavit*. Cic. in Verr. 2, 2. *benigniſſimam urbis nutricem*. Val. Max. 7, 6, 1. *fiſcalia borrea & vitales portas*. Salvian. lib. VI. καὶ δὴ ἐκάλεσεν αὐτὴν ταμεῖον τῆς Ῥώμης. *atque adeo penum urbis appel-*

ſule captum: ſed hic tumultus magis fuit, quam bellum. Mox, imperio per diverſa terrarum occupato, quis crederet Siciliam multo cruentius
3 ſervili, quam Punico bello eſſe vaſtatam? Terra frugum ferax, & quodammodo ſuburbana provincia, late fundis civium Romanorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergaſtula, cate-

pellant: Strabo, lib. 6. pag. 188. &, ſi recte memini, a quodam auctore *horreum pop. Rom.* vocatur. infra, 4, 2, 22. *annonae pignus*. Plura de ejus fertilitate Claudian. de raptu Proſerp. lib. 1. Lucretius, lib. 1. Silius, 14, 23. Diodorus, 5, 2. Polybius, lib. 1. Solin. cap. 11. Mela, lib. 2. FREINSH.

Latifundiis civium Latinorum tenebatur] Pro *Latinorum*, Lipſius ille (11. Elector. 15.) *lautiorum* legebat: ingenioſe, niſi aliud ſuaderent libri; quorum optimus, eorum ſaltem quos vidimus, Nazarianus ita habet, *civium Romanorum Latinorum*. certum eſt duplicem in libris olim lectionem fuiſſe, *Romanorum*, & *Latinorum*. utramque more ſuo eximius ille liber conſervavit: cum ſequiores librarii alterutrum tantum retinendum putaverint. inde eſt quod alii libri, *Romanorum*, alii nonnulli, *Latinorum*, ſcriptum habeant. *Latinorum* ejicimus: *Romanorum* verum putamus. ita etiam habetur in utroque Palatino. SALM. MSS. Vineti, *late fundis*, quod & in vet. noſtro. non male, ut opinor, imo optime. FREINSH. *Latifundia* dicunt Valer. M. VIII. 6. 1. Senec. Ep. LXXXVIII. & LXXXIX. Plin. XVIII. H. N. 6. & Petron. LXXVII. Servius ad Virg. II. Georg. 412. etiam Ciceronem in Oeconomicis *praedia latifundia* laudare dicit; ſed fortaſſis magis ſententiam, quam verba Ciceronis referens. Tollius hic e libris ſuis nihil adnotaverat ad Ed. Graevii, in qua eſt *latifundiis*. Ceteri omnes s. & e. ante Camertem, Stadium, & Vinetum habent *late fundis*, quod tuto revocari poſſe exiſtimavi. Reg. Q. etiam *late civium Romanorum fundis tenebatur*. Vid. ſupr. III. 9. in fin.

Civium Romanorum] Firmat hanc lectionem Ryckianus. Mox vero Lipſius *Hinc ad cultum agri* pro vulgato *hic ad cultum agri*. hoc eſt, ideo in illa feraci terra multa habebant ergaſtula & mancipia Romani. Dein pro *mox jure belli* Ryck. *ex hoc jure belli*. quod non improbem. Primo collegit fanaticis illis ritibus duo millia hominum, ex illo tempore tanquam imperator exercitus jure belli refregit ergaſtula. Sibi arrogabat imperatoriam dignitatem ac jus belli. Eſt & hoc inter obtuſiora Flori acumina. ſed vulgata quoque ferri poteſt. GRAEV. *Latinorum* Voſſ. *Romanorum* alii s. & v. e.

Catenatique cultores] Vide Lipſium Electorum 2, 15. Excerpta Diod. apud Valeſ. pag. 362. & 365. FREINSH. Add. Briſſon. 11. Antiq. 9. Dabantur autem in ergaſtula fere noxii, vel alioqui viles & barbari, ut oſtendit Lipſius. Nam durior erat conditio ſervorum in agris, quam in Urbe. Senec. III. de Ira 29. *Si ruſticum laborem recuſat, aut non fortiter obit, a ſervitute urbana & feriata translatus ad durum opus.* Et ob eam cauſam etiam ſaepe ſervi, qui dominos offenderant, in agros relegabantur. Lipſ. l. d. & P. Fab. II. Semeſtr. 5.

4. *Eunus*] Hujus meminit etiam Mar-

catenatique cultores, materiam bello praebuere. Syrus quidam nomine Eunus (magnitudo cla- 4
dium facit, ut meminerimus) fanatico furore ſimulato, dum Syriae deae comas jactat, ad libertatem & arma ſervos, quaſi numinum imperio, concitavit; idque ut divinitus fieri probaret, in 5
ore abdita nuce, quam ſulphure & igne ſtipaverat, le-

Marcellinus, fine lib. 14. & fuſe Diodorus, lib. 34. Eclog. 2. FREINSH.

Magnitudo cladium facit, ut meminerimus] Similis fere ſententia ſupra, 2, 6, 25. *Cannae, ignobilis vicus, ſed magnitudine cladis emerſit, & XL. M. caede parta nobilitas.* Plutarch. Sylla, cap. 72. inter eos Eunum hunc numerat, *qui, nulla quidem virtute, nobilitati ſunt tamen.* IDEM.

Fanatico furore ſimulato] Simulans ſe numine Deorum adflatum, & habitu geſtuque furioſorum, ut vates ſolebant, oracula edens. *Furor*, & *furere* propria ſunt vatum inſpiratorum, quos & Graeci *μάντεις* dixerunt *ἀπὸ τῆς μανίας*. Vid. Serv. ad Virg. III. Aen. 443. German. ad II. Aeneid. 345. & Juſtin. XLIII. 1. *Fanaticus* JCto in *l.* 1. §. 10. *D. de Aedil. Edict.* eſt, *qui circa fana bacchari ſolet, & quaſi demens reſponſa dat.* Nam hoc genus hominum plurimum circa fana verſabatur. Vid. ibi Bud. & Herald. ad Arnob. p. 21.

Syriae deae] De hac vide Salmaſii Plinianas exercitationes in Solinum, pag. 574, &c. Eam attingit vetus inſcriptio apud Gruterum, pag. 5. num. 1. JOVI. O. M. ET. DEAE. SURIAE. FREINSH. Add. qui de Diis Syriis ſcripſerunt, & quos hic nominat Rupertus.

Comas] Paſſim edd. *cerimonias.* at vetus, *comas.* utrumque quomodo defendatur, habet. ſed admiſi illud *comas*, quod ita quoque extaret in MSS. Vineti & Palatinis. GRUTERUS. Pontano autem reſcribendum videtur, *comos.* *comus* enim eſt ſaltationis genus, quod tibia & fiſtula in comeſſationibus, cujuſmodi erant Syriae iſtius deae, paſſim agitabatur. Vide Caſaub. ad Baron. 14, 9. FREINSH. *Comas* eſt in o. s. & v. e. *Comos* Pontani recte rejicit Broekhuſ. ad Tibull. II. 5. 66. Notiſſimum eſt fanaticos caput & comam jactare ſolitos. Ulpian. *d. l.* 1. §. 9. *Si ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret, & aliqua profatus eſſet.* Vid. ibi Bud. Briſſon. II. Antiq. 13. Caſaub. ad Lamprid. Elagab. VII. Colv. ad Apul. VIII. Met. p. 108. & in Omiſſ. & alios apud Rupertum ad h. l.

5. *In ore abdita nuce*] Idem Diodorus, ubi ſupra. Sic *Barchochabas, auctor ſeditionis Judaicae, ſtipulam in ore ſuccenſam anhelitu ventilabat, ut flammas evomere putaretur.* D. Hieronym. apologia adverſus Rufinum. Adde Lucian. de Alexandro Abonotichite, tom. I. pag. 868. &c. El Viaje de la Tierra Santa del Ceverio, cap. 13. f. FREINSH.

Leniter inſpirans] *Leviter inſpirans*, in aliis. utrumque probum eſt. SALM. *Leviter* etiam Flor. & o. e. v. praeter primam.

6. *Hoc miraculum*] Non dubito quin ſcripſerit Florus, *hoc miraculo.* ut ſequentia, *fecit exercitum*, referantur ad Eunum. Sic Salluſtius, apud Senec. epiſt. 114. *exercitum argento fecit.* Auctor de Vir. Illuſtr. cap. 67. *ruptis ergaſtulis exercitum fecit.* FREINSH. Non improbanda videtur haec conjectura. Pal. pr. & Flor. *duorum milium*, ut con-

leniter inſpirans, flammam inter verba fundebat. 6 Hoc miraculum primum duo millia ex obviis, mox jure belli refractis ergaſtulis, ſexaginta amplius millium fecit exercitum; regiisque, ne quid malis deeſſet, decoratus inſignibus, caſtella, oppida, vicos, miſerabili direptione vaſtavit. Quin

conveniat cum ſequenti *exercitum*. Non eſt cauſa idonea mutand ſcripturam vulgatam. Florus ma num duorum millium non habuit pro exercitu. *Milia*, *milium*, & ſic in ceteris caſibus, non geminata liquida, fere ubique habent MSS. & v. e.

Jure belli] Quod igitur jus belli ſervis? aut porro jus belli conſiſtit in refringendis & armandis ergaſtulis? nihil tamen expedio, niſi debiles conjecturas. quid, ſi *more belli*? nam hoc ſaepius factum legimus, nullo tamen jure. nec enim continuo mos in jus tranſit. quid, ſi *vi rebelli*? quid, ſi *vi & bello*? aut inſeramus vocem, ut ſolet Florus, *quaſi jure belli*? elige vel corrige. Freinsh.

Refractis erg.] Iiſdem prope verbis Auct. de Vir. illuſtr. cap. LXVII. Idem.

Sexaginta] Sic v. e. vulg. *quadraginta*; quod rejeci ob MSS. Vin. qui alterum firmabant. neque ſecus Pall. duo meliores, nam tert. retinet XL. Gruterus. Oroſ. 5, 6. LXX. dicit: quin CC. Diodorus, lib. 34. Freinsh. *Sexaginta* alii o. s. & edd. vett.

Regiisque] Inſuper mutato nomine, *Antiochum* ſe vocavit, alios ſervos ſibi ſubditos *Syros*. Diodorus. Sicut apud eundem alter ſervorum dux *Tryphonem* ſe dici juſſit. Nam in hac quoque re nonnihil eſt momenti. tangit Juſtinus, 10, 3, 5. *Codomannus quidam rex a Perſis conſtituitur, Darii nomine, ne quid regiae majeſtati deeſſet, honoratus.* Tarquinius Collatinus pulſus eſt ob nomen regium. Regillianus quidam Imp. factus, nominis ſuffragio. Blanca prae ſorore Urraca, (Gallorum regis hae filiae fuerunt,) regias nuptias ſortita eſt, rebus cum omnibus, praeterquam nominis elegantia, vinceretur. Freinsh. *Que* non eſt in Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e.

Ne quid malis deeſſet] Pal. pr. Flor. & Voſſ. 3. *mali*. Non ſolet ita Florus. Vid. *Ind.* in *ne*. Alia ratione Juſtin. XVI. 5. *Ne quid mali afflictis honeſtiſſimis domibus deeſſet.*

Caſtella, oppida, vicos] Haec ſaepe conjungi, quum de vaſtationibus regionum agitur, obſervat Heinſ. ad Vellej. II. 115. Regg. Toll. Duisb. & v. e. *caſtella, vicos, opida.*

7. *Quin illud quoque (ultimum belli dedecus) capta*] Ita diſtinxi, quod totidem literis verba inveniſſem in vet. ed. Freinsh. *Quin illud quoque*, ſcil. accidit. II. 2. 23. III. 10. 4. Dele hic parentheſeos notas. Sic plane IV. 2. 81. & II. 12. 50. ubi perperam parentheſeos nota. Ita Perizon. ad h. l. Heinſius quoque hic deleverat eam notam. Naz. Ryck. Voſſ. 1. 2. & edd. vett. excepta prima, *in ultimum.*

Caſtra praetorum, nec nominare ipſos pudebit, caſtra Manilii, Lentuli, Piſonis, Hypſaei] Non opus eſſe ut *caſtra* poſteriore loco repetatur, jureque eam vocem perperam iteratam eſſe adſentior Nicolao Heinſio. Graev.

Nec nominare] Contra Tac. 14, 14, 8. Freinsh. Vinetus ſcribit, ſe hos Praetores non ſatis noſſe, qui ſint, neque quid contra ſervos geſſerint: ſed Hypſaeum a ſervis victum, eſſe in Diodor. Sic fragm. L. XXXIV. Pighius quoque nihil aliud

Quin illud quoque (ultimum belli dedecus) capta 7
ſunt caſtra Praetorum; nec nominare ipſos pudebit, caſtra Manilii, Lentuli, Piſonis, Hypſaei. Itaque qui per fugitivarios retrahi debuiſſent, Praetorios duces profugos praelio ipſi ſequebantur. Tandem Perperna Imperatore ſupplicium 8
de

aliud de his apud Scriptores veteres invenit. Vid. eum ad A. V. IↃCXVI. & tres ſeqq. Voſſ. 3. non habet *nec*.

Fugitivarios] Graeci eleganter φυγαδοθήρας. [Plut. Demoſth. cap. 4?.] recentior Helleniſmus διωγμίτας. [qui forte fuerint *Diocmitae* Marcellini, 17, 30.] Metaphraſtes in vita S. Athanaſii; *ζημίαν ζωῆς ὑφέξειν τοὺς διωγμίτας, εἰ μὴ τὸν Ἀθανάσιον ζῶντα παραστήσωσι.* Juſtinianus ἐρευνάδας Graece nominat illos Quaeſtores a ſe inſtitutos, quorum officium deſcribit, Novella 80. Haec Caſaubonus ad Sueton. Caeſ. 1, 2. ibi: *ſeque ab inquiſitoribus pecunia redimere.* De *fugitivariis* porro proprie ſic dictis vide Gothofredi notam ad l. 18. de praeſcr. verb. Quod autem ex l. 15. eod. tit. *fugitivarios* eos etiam quidam faciunt, qui noverunt, ubi deliteat ſervus, eumque indicant; cauſſam non video. nec enim magis iſti fugitivarii, quam quivis alius, qui latentem latronem aut praedonem quemcunque indicat, quod omnes facere tenentur per l. 1. de receptat. FREINSH. In *l.* 1. *C. Theod. Si vagum petat. mancip.* tamen *fugitivarii* ſunt ſervorum fugitivorum occultatores; ut ibi Jac. Gothofr.

Per fugitivarios diſtrahi] Sic Ryck. & omnes veteres libri & editiones ante Freinshemianam. Illa prima & recte quidem, ſive ex ingenio, ſive ex libro quodam, nam mutationis nulla in notis mentio, *retrahi* habet. GRAEV. *Detrahi* habebant duo libri vett. Cujacii v. Obſ. 8. item Pall. Reg. F. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *diſtrahi* Nazar. Reg. Q. Voſſ. 1. 2. & aliae o. e. E Toll. nihil adnotatum erat. Freinshemius recte recepit *retrahi* e Plantiniana, & ita ex h. l. Pigh. ad A. V. IↃCXVI. Eſt enim proprium in hac re verbum. Liv. XXV. 7. *Ab Tarracina comprehenſos omnes retraxerunt.* Juſtin. XIV. 3. *Eumenes cum paucis fugere tentavit: ſed retractus.* Plin. II. Ep. 10. *Enotuerunt quidam tui verſus, & invito te clauſtra tua refregerunt. Hos niſi retrahes in corpus, quandoque, ut errones, aliquem, cujus dicantur, invenient.* Vid. Turneb. XXIV. Adverſ. 29. Waſſ. ad Salluſt. Catil. XL. & Tan. Fab. ad Juſtin. XXXVIII. 9. D. & R. autem ſaepe permutari oſtendunt Torrent. ad Suet. Vit. XII. Heinſ. ad Ovid. XV. Met. 526. & Gronov. Diatr. ad Stat. LII. *Retrahi* legendum eſſe etiam Perizonius hic ſcripſerat, & multis teſtimoniis confirmaverat. In Valer. M. quoque III. 2. 19. legebat, *ineundae fugae gratia jam converſum, faucibus comprehenſum in contrariam partem retraxit*, pro vulgato *detraxit*. Et pro eo, quod apud Liv. XL. 4. editur, *lembum armatum ad pertrahendam eam navem miſerunt*, legendum conjecerat *ad retrahendam*. De *fugitivariis* habet etiam Cujac. XXI. Obſerv. 11. & Turneb. l. d. Pro *ſequebantur* Pal. ſec. *perſequebantur*. Pighius l. d. malebat *inſequebantur*.

8. *Perperna*] Florum Romanae hiſtoriae callentiſſimum, haec non de *M. Perperna*, qui paulo poſt cum Ariſtonico debellavit; ſed de *P. Rupilio* ſcripſiſſe mihi perſuadeo, qui, omnium auctorum conſenſu, hoc bellum ſervile confecit. Ceterum in Flori vulgatis exempla-

 ribus

de eis ſumptum eſt. Hic enim victos, & apud Ennam noviſſime obſeſſos, quum fame, quaſi peſtilentia, conſumpſiſſet, reliquias latronum compedibus, catenis, religavit, crucibusque pu-

ribus librariorum culpa lata perperam *Perpernae* nomen pro *Rupilio* ibidem irrepſiſſe videtur: ſicut etiam Sigonium, alioſque hiſtoriae Romanae peritos, opinari intelligo. Haec Pighius in annalibus Romanis ſub anno DCXXII. FREINSH. *Tandem Perperna imperatore ſupplicium de eis ſumptum eſt*] Satis frigida periodus, inquit N. Heinſius. Aut fallor, aut Florus voluit: *ſupplicium, ut de reis* (vel *de reis*) *ſumptum eſt*. Sequentia id evincunt, & ſic ſub finem capitis forte reſcribendum putat idem, *circa deprehendendum reum multitudo contendit*. Claud. de Maximo & Eugenio tyrannis a Theodoſio Magno victis:

Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos.

GRAEV. Si hic per errorem librariorum *Perperna* legitur pro *Rupilio*, hi bis in eodem nomine erraverint oportet. Nam rurſus mox n. 11. *Aquillius Perpernae uſus exemplo*. *Perpenna* quoque hic plerique libri, ut II. 20. Pro *Ennam* quidam ſcripti & v. e. *Ethnam*, Ryck. *Ethenam*. *Aetna* & *Aetnaeus* ſaepe male ſcribi, pro *Enna* & *Ennaeus*, dudum docuerunt Docti, quos recenſet Clariſſ. Drakenb. ad Sil. Ital. I. 93. Add. Lindebrog. ad Catalect. veter. poet. p. 81. Gronov. Diatr. ad Stat. LIX. Broekhuſ. ad Propert. I. 3. I. & omnibus antiquiorem Marinum Becichemum Scodrenſem Epiſt. quaeſtion. c. LXVII. Item Laur. Abſtemium in Tom. I. Fac. Gruteri p. 889, Cod. Fran. *Hennam*. recte: nam *Henna* cum adſpiratione potius ſcribendum, quam *Enna*, oſtendit Heinſ. ad Claudian. II. de Rapt. Proſ. 122. & ad Ovid. IV. Faſt. 422. aliique apud Drakenb. l. d. Graecis ſemper eſſe Ἕννα, ſed Latinos ſaepius adſpirare, adnotat etiam Harduin. in Numm. ant. popul. & urb.

Quum fame quaſi peſtilentia conſumſiſſet] Si Florus ita ſcripſit, putide ſcripſit. Sed malunt Eruditi Viri librariis hoc adſignare. Lipſius ſuſpicatur legendum eſſe: *qua fame, qua peſtilentia conſumſiſſet*. Tanaquillus Faber: *quum fame, ex qua peſtilentia, conſumſiſſet*. quod minus recedit a libris veteribus. GRAEV. Poteſt tamen ita exponi recepta lectio, fame, qua non minus multi interibant, quam peſtilentia. Nam Diodor. Sic. ſcribit, eos ad tantam famem redactos fuiſſe, ut manu injecta alii alios interfecerint, ac devoraverint. Tollius quoque putabat, Florum tantum de fame loquutum eſſe, ex eo cognoſci poſſe, quod mox dicit, Aquillium *exemplo Perpernae eos fame domuiſſe*. Nec intelligo, quid hic praecipue putidum ſit. Et ſi jam paullo putidior eſſet ſermo Flori, id non valde mirum videri debuiſſet Viris Doctiſſimis; quum eum non raro hujus vitii accuſent.

Reliquias compedibus & catenis religavit] Copulam, quam recentiores edd. interpoſuerunt, ignorant omnes veteres libri, tam editi, quam manu ſcripti. Vereor ut compedibus ſit interpretatio τοῦ *catenis*, & ex margine irrepſerit in contextum. Hinc *catenatos cultores*, ſuperius dixit mancipia, quae in ergaſtulis cuſtodiuntur. GRAEV. *Et* e ſcriptis ſolus Voſſ. 3. ex editis ſola ed. Junt. habet. Camers & Stad. *compedibus cateniſque*. Alterutrum videtur e gloſſa eſſe.

Crucibusque punivit] Servili ſupplicio. Vide Lipſium, de Cruce, I, 12. FREINSH.

Ovatione] Minoris triumphi genus

punivit. fuitque de ſervis ovatione contentus, ne
dignitatem triumphi ſervili inſcriptione violaret. I
Vixdum reſpiraverat inſula, quum ſtatim ſervi, 9
& a Syro reditur ad Cilicem. Athenio paſtor, in-

nus eſt, quod concedebatur imperatoribus, *cum aut bella non rite indicta, neque cum juſta hoſte geſta eſſent: aut hoſtium nomen humile & non idoneum eſt, ut ſervorum piratarumque: aut deditione repente facta, inpulvere (ut dici ſolet) incruentaque victoria evenit.* Agell. 5, 6. Ovans nec curru vectus, nec trabeam, nec togam pictam indutus, pedibus urbem, exercitu praeeunte, ingreditur, ut Dionyſius, 5, 46. [qui *pedeſtrem triumphum* vocat ovationem, extremo lib. 9.] teſtatur. itidem Maſſurius Sabinus, apud Agell. dicto loco prodidit: ſequentibus eos non militibus, ſed univerſo ſenatu. Myrtea coronatos fuiſſe, & uſos, qui ovantes ingrederentur: ut, qui triumphantes veherentur, laurea, Plutarchus, Marcello, cap. 35, & 36. Plinius, 15, 29. Feſtus, Agell. teſtantur. Ovationem Plut. ab ove, quam immolabant ovantes, ut triumphantes in Capitolio taurum, dictam contendit. STADIUS. Dionyſius, 5, 46. *a Graeco* θρίαμβος *vocabulo, in obſcuritatem corrupto,* deducit. Symmachus, ep. 10, 22. ovantes *equo vectos* ſcribit. FREINSH. Etiam Dio & Servius. Vid. Panvin. de Triumph. c. IV. Buchnerus, ſive quis alius eſt, in Theſauro Fabri ſcribit e Suet. Tib. IX. Tiberium adſpernatum morem vetuſtum *ovantem curru invectum* fuiſſe. Non recte percepit mentem Suetonii, quae haec eſt, Tiberium ex aliis bellis ovantem, ex aliis curru Urbem ingreſſum eſſe; quemadmodum Id. Aug. XXII. ovationem a curuli triumpho diſtinguit.

Contentus] Sic Aquilius, apud Cicer. de orat. 2, 47. Craſſus, apud Plin. 15, 29. ex hac cauſſa ovantes urbem ingreſſi. FREINSH. De titulis in triumpho praelatis, qui acta belli continebant, Appian. Mithrid. pag. 253. & Briſſon. IV. Form. p. 353.

9. *Quam ſtatim a ſervis, & a Syro*] Lectio parum proba. corrigo, *quum ſtatim ſervi, & a Syro reditur ad Cilicem.* SALM. Repraeſentavi lectionem Pal. pr. & ſeq. itemque MSS. aliquot Vineti. hactenus impr. *quum ſtatim a ſervis.* Nullo ſenſu. FREINSH. *Cum ſtatim a ſervis*] Non integrum eſſe hunc locum obſervavit N. Heinſius. Nulli enim hic exprimuntur, ad quos redibatur. A Syro quidem ad Cilicem reditur, ſed a ſervis ad quos reditum fuit? Opinatur inde vi ſententiae adactum Florum ſcripſiſſe: *Cum ſtatim a ſervis ad ſervos, & a Syro reditur ad Cilicem.* GRAEV. Naz. Pal. 2. Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *ſtatim ſervi.* Flor. Voſſ. 1. 3. *ſtatim ſervis.* Pal. 1. Voſſ. 2. & al. edd. *ſtatim a ſervis.* Ryck. *ſtatim ſervius.* Libri Vineti partim *ſtatim ſervi*, partim *ſtatim a ſervis.* Tanaq. Faber *ſervi* exponebat per ellipſin verbi *adſunt*, vel alterius: ſed malebat deleri *a ſervis*, tamquam interpretationis loco adſcriptum verbis *a Syro.* Praefero prius: nam Florus & alibi hujuſmodi conciſa oratione utitur: ut III. 6. 12. & III. 19. 18. nec video, cur hic de ſolis ducibus, non etiam de militibus dicere voluerit. *Statim* eſt poſt annos fere triginta. Nam Rupilius Eunum debellavit A. V. IↃCXXII. hoc bellum motum eſt A. V. IↃCL. V. ſupr. n. 2.

Athenio paſtor] Nam varia ſervorum erant officia, quae copioſe exequuntur, Pignorius, in tractatu de ſervis; & Popma, de operis ſervorum. De hoc vide etiam Dionem, apud Valeſ. pag. 632. FREINSH. De ſceptris ex auro, ar-

interfecto domino, familiam ergaſtulo liberatam 10 ſub ſignis ordinat. Ipſe veſte purpurea, argenteoque baculo, & regium in morem fronte redimita, non minorem, quam ille fanaticus prior, conflat exercitum: acriuſque multo, quaſi & illum vindicaret, vicos, caſtella, oppida diripiens, in dominos, in ſervos infeſtius, quaſi in trans- 11 fugas, ſaeviebat. Ab hoc quoque Praetorii exerci-

argento, ebore, ligno, Reineſ. ad Rupert. Epiſt. XXIII.

10. *Regium in morem fronte redimita*] hoc eſt, diademate revincta. Diadema enim erat faſcia candida, qua frontem circumligabant. Hinc illud Favonii, in Pompejum, apud Val. Max. 6, 2, 7. Vide omnino Lipſium ad Tacit. 6, 37, 3. & Briſſonium, de regno Perſ. lib. 1. pag. 35. De hac autem hiſtoria lege Diodor. 36, 7. FREINSH.

Acriuſque multo] Si mei res ſit arbitrii (quod ſine MSS. ope non licere novi) conſtituerem periodum hanc hoc modo: *acriuſque multum, quaſi & illum vindicaret, ſaeviit; in ſervos infeſtius, quaſi transfugas.* Habes auctoris ſtylum, pauculis tranſpoſitis, aliis, quae ex ſuperiore numero 6. attexta videbantur, eliminatis. IDEM. Non optime cohaeret oratio. Ryck. *acriuſque multo quaſi in transfugas ſaeviebat*, omiſſis intermediis. Berol. Duisb. & v. e. *quaſi illum vindicaret*, excluſo &.

11. *Ab hoc quoque*] Diodorus, lib. 36. tribuit haec Salvio cuidam, cui Athenio, velut imperator regi, audiens fuerit. FREINSH.

Praetorii exercitus caeſi] *Praetoris exercitus*. N. SALM. Sic quoque Ryck. Reg. F. Duisb. Fran. Voſſ. 4. 2. & edd. vett. praeter Ald.

Aquilius] Quem ab egregia fortitudine laudat Diodorus, ſine narrationis hujus; & Athenionem ſua manu confeciſſe ſcribit. Hic eſt, quem mox Mithridates cepit, necavitque: de quo Athenaeus, 5, 14. *Manius Aquilius, qui conſulatum geſſit, & de Sicilia triumphavit.* Qui capiendus de minori triumpho, hoc eſt, ovatione, quod etiam Caſaubonus monuit. vide ſupra, 3, 19, 8. FREINSH. *Uſus* non eſt in Voſſ. 1.

Communitaſque copias armis] i. e. armis probe inſtructas, Freinshem. in *Ind.* quaſi hoc dicat Florus, ſervos armis facile repuliſſe hoſtem, ſed fame domitos fuiſſe. Si in vulgata lectione nihil vitii eſt, vix alia poteſt eſſe horum verborum ſententia. Sed Ryck. Toll. Duisb. e. v. & Plantin. habent *comminutaſque.* Idque etiam Heinſius in exemplari ſuo ſcripſerat, & Anna ita legendum exiſtimabat; quod & in Annalib. Pighii ad A. V. IϽCLIII. ex hoc loco legebatur. Et ſic Flor. 1. 3. 3. & 11. 6. 28. Cicer. 11. Offic. 11. *Quem* (Viriathum) *C. Laelius Praetor fregit, & comminuit.*

Niſi ſuppliciorum metui] Mors non praefertur ſuppliciorum metui, ſed ſuppliciis; quibus quidem ut mortem praeferamus, metus ipſorum facit: non tamen metui tantum illam praeoptamus. optimae membranae, *niſi ſuppliciorum metu ac voluntariam mortem praetuliſſent.* addita ſyllaba lego, *niſi ſuppliciorum metu acti voluntariam mortem praetuliſſent*: alias legendum eſſet, *niſi ſuppliciorum metu voluntariam mortem praetuliſſent.* SALM. *Metu*] Sic editio noſtra vetus: bene,

citus caeſi, capta Servilii caſtra, capta Luculli.
Sed Aquilius, Perpernae uſus exemplo, interclu-
ſum hoſtem commeatibus ad extrema compu-
lit, communitaſque copias armis fame facile de-
levit: dedidiſſentque ſe, niſi ſuppliciorum metu
voluntariam mortem praetuliſſent. Ac ne de du- 12
ce quidem ſupplicium exigi potuit, quamvis in
manus venerit: quippe, dum circa ad deprehen-
den-

ſi quid video. quod eo fidentius recepi, quod Salmaſius ita legi vellet; & vero Naz. etiam habeat; niſi quod adnectit, *ſuppliciorum metu ac vol.* ex quo idem Salmaſius *metu acti vol.* Rem etiam habes in Lib. XXXVI. Diodor. FREINSH. *Metu*] Sic & Ryck. quod merito probavit Freinshemius. ſed quia in Nazar. *ac* interſeritur, Salmaſius & N. Heinſius collegerunt ſcriptum fuiſſe a Floro: *ſuppliciorum metu acti.* GRAEV. Pal. 1. Ryck. Magl. Berol. *dediſſentque ſe.* Duisb. Fran. & v. e. *dediſſent ſe.* Regg. & Voſſ. 2. *dedidiſſent ſe.* Voſſ. 3. *dedidiſſent & niſi.* Copula non neceſſaria eſt. *Metu* etiam Regg. Voſſ. 1. 3. & edd. vett. excepta Junt. *metui* ceterii 8. & Junt. ſed perperam. Mox Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. male *ac nec de duce q.* Vid. II. 5. 3. & IV. 2. 4. *Voluntariam* Naz.

12. *Dum circa deprehendendum eum*] Eaedem membranae, *dum circa adprehendendum.* lego, *circa adprehendendum eum.* qua lectione nihil verius. SALM. V. e. & aliae, *dum circa ad depreb.* neque aliter Pall. *Deprehendendum* illud habuerim pro ſcribae gloſſa. GRUTERUS. Ryck. & alii MSS. *dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit.* Quod non fuit repudiandum. *Circa deprehendendum aut capiendum contendere* Latinis ignotum eſt. *Circa aliquem eſſe, circa ſe habere* bene dicitur, ut & *circa aliquem pugnare.* Sed *circa aliquem capiendum, occidendum contendere,* non admittit purior aetas Latinae linguae. Veterum itaque librorum ſcriptura retinenda eſt. *Circa* abſolute ponitur, pro circa eum, ad eum capiendum. Liv. IX. *Nam & circa omnia defecerunt unde ſubvehi commeatus poterat.* Inferius IV. cap. 12. ex emendatione noſtra, & Nicolai Heinſii: *Natura regionis circa omnis aurifera.* de quo loquendi genere plura notavit Vir ſummus in notis ad Vellejum Paterculum. *Deprehendere* vero eſt ſubito & inopino aliquem opprimere, non capere in praelio, ut ſciunt Latine docti. Legendum itaque aut cum Lipſio *adprehendendum,* aut cum Tanaquillo Fabro, *prehendendum,* quod in membranis Lipſius invenerat. GRAEV. In his animadverſionibus quaedam ita ſcripta ſunt, ut non facile intelligi poſſint. Salmaſius dicit, in Nazar. eſſe *circa adprehendendum.* Hic eſt error operarum: nam in libro ſuo adnotarat in illo Cod. una voce ſcribi *addeprehendendum*, in Pall. autem duabus *ad deprehendum*, & conjecerat forte legendum eſſe *adprehendendum.* Graevius non putat Latine dici *circa aliquem deprehendendum, occidendum, capiendum contendere.* Quomodo ergo poteſt probare conjecturam Lipſii *circa adprehendendum eum*, vel Fabri *circa prehendendum eum?* Niſi forte & hunc ordinem verborum eſſe voluit, *dum multitudo circa*, i. e. quae circa erat, *contendit eum adprehendendum:* quam ego ſententiam Flori eſſe non credo. Nam non poterat in tali re locus eſſe contentioni utrum adprehen-

dendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus praeda lacerata eſt.

hendendus eſſet, nec nc. Ryck. quoque Duisb. Regg. & o. e. v. uſque ad Vinetum & Gruterum, qui ediderunt *circa deprehendendum eum*, habent *circa ad deprehendendum eum*. Fran. *dum circa ad comprehendendum eum*. ſed ſupra *com* alia manu ſcripto *de*. Voſſ. *circa adprehendendum eum*. Puto Graevium recte judicaſſe *deprehendendum* hic locum habere non poſſe. Nam *deprehendere* eſt incauto, inopinanti, vel latitanti ſupervenire. Sed *circa* an abſolute poſitum ſit, mihi nondum liquet: quamquam etiam Perizonius ita accipiebat, qui remiſerat ad Sanct. IV. 13. 6. Si haec eſſet ſignificatio τ̃ *circa* in hoc loco, verborum *dum adprehendendum eum multitudo contendit* ſententia eſſet, contentionem de illo adprehendendo fuiſſe ortam, quod cur probare non poſſim, jam dixi. Magis placet conjectura Salmaſii, *dum circa adprehendendum eum multitudo contendit*, i. e. dum quilibet contendit & rixatur circa ejus adprehenſionem. *Circa* ſaepe occupationem in aliqua re notat. Senec. VII. de Benef. 28. *Circa conſularia occupato comitia*. Valer. M. VI. 8. 7. *Quum omnes domeſticos circa rapinam & praedam occupatos videret*. Suet. Ner. XXIII. *Circa haec occupatum*. Quintilian. Declam. VI. *Dum nos litigamus, dum circa cadaver noſtrum orbi rixamur*. Et Decl. CCCVI. *Legiſtine circa decennis belli exuvias contendiſſe clariſſimos Reges?* Hic ſi Suetonius dixiſſet, *circa haec agenda occupatus*, vel Quintilianus, *circa cadaver abjiciendum*, vel *ſepeliendum rixamur*, &, *circa exuvias dividendas contendiſſe Reges*, nemo, opinor, illorum dictionem repreenderet. Cur ergo reprehendemus *circa aliquem adprehendendum, capiendum, occidendum contendere?* etſi fortaſſis purior aetas linguae Latinae hoc genus loquendi ignoravit. *Circa* non aliter ex ſententia Graevii accipi poteſt, quam ſi ex *adprehendendum* duae voces fiant, & legatur, *dum circa ad prehendendum eum multitudo contendit*, i. e. dum multitudo, quae circa erat, feſtinat eum prehendere. Amſtelodamenſes receperunt *circa adprehendendum eum*. Sed malui repraeſentare lectionem MSS. & edd. vett. quam conjecturas quantumvis probabiles.

Inter rixantium manus praeda lacerata eſt] Sic infra, 3, 21, 26. *Baebius inter manus laceratus eſt*. Simile in Plutarcho mihi lectum memini, de quodam formoſo puero, duarum partium manibus, dum utrinque trahitur, diſtracto. Acteon ei nomen fuit. Vide etiam Maximum Tyrium, ſerm. 8. in pr. & Diod. apud Valeſ. p. 229. FREINSH. Diodor. Sic. ſcribit Athenionem in praelio ab Aquillio interfectum eſſe.

Capi

CAP. XX.

Bellum Spartacium.

Enimvero ſervilium armorum dedecus feras: 1
nam & ipſi per fortunam in omnia obnoxii; tamen quaſi ſecundum hominum genus ſunt, & in bona libertatis noſtrae adoptantur. bellum Sparta-

De bello contra Spartacum geſto ſcribunt ep. Liv. 95. Oroſ. 5. 24. Eutrop. 6. 2. Front. 1, 5, 20, & 21. 1, 7, 5. [2, 5, 34.] Auguſt. Civ. 3, 26. Copioſe Plut. in Craſſo. Appian. de bel. civ. lib. 1. pag. 423. Claudian. de bello Getico, verſ. 155. Lucanus, 2, 554. CAMERS. meminit & l. 3. §. 10. de acquir. poſſeſſ. Item Themiſt. Serm. IX. FREINSH. Eſt VII. in Edit. Harduini, ubi Petavius p. 86. quaedam explicat ad hiſtoriam hujus belli pertinentia.

1. *Nam & ipſi per fortunam in omnia obnoxii*] Lipſius & *ipſi* volebat expungi. T. Faber malebat: *Nam etſi ipſi;* ex utriuſque ſententia vera ſcriptura conficitur. *Etſi* ſcribendum, oſtendit quod ſequitur *tamen*. Sed offendit aures & ſententiam hoc *ipſi* iſto quidem in loco. Sine ullis ſalebris fluet oratio ſi ſcripſeris: *Nam etſi per fortunam in omnia obnoxii, tamen quaſi ſecundum genus hominum ſunt.* Sic Florum ſcripſiſſe puto. *Per fortunam in omnia obnoxii* non eſt ſollicitandum. hoc enim dicit Florus, etſi fortuna eos addixit ſervituti, per quam omnia coguntur ferre, ac omnes pati injurias ac contumelias, ſunt tamen homines, licet deteriores. Phaedrus:

- - - - Servitus obnoxia
Quia quae volebat non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas tranſtulit.

Secundum genus hominum ſunt homines inferiores, & quaſi deterioris notae. Sicut apud Heſiodum in ἔργοις, δεύτεροι δαίμονες, quos Seneca ep. CX. vocat *inferioris notae: Unicuique noſtrum paedagogum dari Deum, non quidem ordinarium, ſed hunc inferioris notae, ex eorum numero, quos Ovidius ait de plebe Deos.* Idem Seneca ep. 92. hominem vocat animal pulcherrimum & *diis ſecundum*. vide quae de hoc loquendi genere notavi in lectionibus Heſiodeis, cap. IV. GRAEV. Add. Gronov. ad Senec. V. de Benef. 25. & Burm. ad Petron. XXXIX. & XL. *Etſi ipſi* eſt in Junt. ſed melius Graevius, cujus conjecturam probabat Perizonius. Non ſcio, quis ſollicitaverit verba *per fortunam in omnia obnoxii. Obnoxii* qui dicantur recte hic, item infr. IV. 4, 2. & Cap. IX. Lection. Heſiod. exponit Graevius: de quo etiam Freinſhem. in *Ind.* Gronov. ad Senec. III. de Ira 8. Interpretes Phaedri III. Fab. prol. & Waſſ. ad Sall. Catil. XXIV.

Quaſi ſecundum genus hominum ſunt] Sic ille apud Juven. 6. 221. *O demens, ita ſervus homo eſt?* Homines autem eos eſſe, parumque diſcriminis inter eos & dominos, pulcre oſtendit Seneca, epiſt. 47. Vide Macrob. Saturn. I. II. FREINSH.

Adoptantur] Per manumiſſionem in libertatem adſciſcuntur, & ejus bonis una nobiſcum fruuntur: ſive, per

taco duce concitatum quo nomine ſappellem ne-
2 ſcio. quippe quum ſervi militaverint, gladiatores
imperaverint, illi infimae ſortis homines, hi peſ-
3 ſimam auxere ludibrio calamitatem. Spartacus,
Cri-

per manumiſſionem omnia bona & commoda hominum liberorum adipiſcuntur. *Adoptare* pro adſciſcere, adſumere. Plaut. Ciſtell. IV. 2. 78. *Sociam te mihi adopto ad meam ſalutem.* Eum locum adſcripſerat Perizonius, & inſuper, gladiatores ad libertatem non fuiſſe admiſſos. Certe multo difficilius ad eam admittebantur, quam alii ſervi, eratque longe deterior illorum, quam horum, conditio. Calpurn. Declam. L. *Neque enim conditione gladiatoria quidquam eſt humilius in vulgo.* Vid. Lipſ. II. Saturn. 23.

2. *Hi peſſimam*] Quid, ſi legas: *Illi infimae ſortis homines, hi peſſimae, nam* &c.? &, *auxere ludibrio calamitatem*, huc facit. cum enim calamitoſiſſimum ſit ſervire, miſerius adhuc eſt gladiatorem eſſe: cujus vita, viliſque ſanguis, ludicris & ſpectaculis impenditur. FREINSH. Fatua eſt ſententia horum verborum. Recte monuerunt Freinshemius, Virdungus, T. Faber, legendum eſſe *hi peſſimae, auxere ludibrio calamitatem.* Id quoque vidit olim J. Lipſius. GRAEV. Idem videbatur G. Voſſio, Heinſio, Perizonio, Ryckio, & Burmanno, ut intelligo ex illius animadverſione ad Petron. XLIII. quo loco de ſignificatione vocis *peſſimus* agit. Et ſic ediderunt Amſtelodamenſes. Non dubito, quin hoc praeferendum ſit vulgato. Sed ne ſic quidem locus videtur perpurgatus. Nam illa, *auxere ludibrio calamitatem*, plane abrupta ſunt, niſi cum Freinshemio addatur *nam*; nec adparet, cur verbo perfecti temporis dixerit *auxere*, quum vellet, ad horum calamitatem accedit ludibrium, horum calamitas augetur ludibrio. In Ryck. & Voſſ. 3. pro *illi infimae*, eſt *viliſſime*, & mox in Ryck. *hi & peximam.* Voſſ. 1. 2. *in peſſimam.*

3. *Crixus*] Libri variant. *Criſſus, Chryſus.* ſed meliores, *Crixus.* SALM. *Crixus* Regg. Magl. Flor. Voſſ. 1. 2. *Criſus* Ryck. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. deinde Ryck. & Voſſ. 3. *& Denomaus.* De ludis gladiatoriis Lipſ. 1. Saturn. 14. & Torrent. ad Sueton. Caeſ. XXVI.

Cum triginta aut amplius] Ita MSS. Vineti ac Pall. ut & v. e. ideoque malui, quam quod hactenus cuſi, *cum ſeptuaginta*: etſi ita plerique ſcriptorum. immo adhuc illud *aut* mutarim in *haud* [obſecutus ſum judicio] ut neget, amplius fuiſſe quam XXX; quem numerum invenies quoque apud Cicer. lib. 6. epiſt. ad Atticum. GRUTERUS. Ciceronis ad Atticum, 6, 2. verba ſunt haec: *non amplius, inquit, quinquaginta. Cum Spartaco minus multi primo fuerunt.* De numero porro iſto varietatem auctorum proponere libet. LXXIIX. fuiſſe Plutarchus, Craſſo, cap. 14. ſcribit: Appianus, de bell. civ. lib. 1. pag. 423. LXX. Epit. Liv. 95. Vellej. 2, 30, 6. Eutrop. 6, 2. Oroſ. 5, 25. & Frontin. 1, 5, 21. LXXIV. Pacatus, Paneg. Theod. cap. 23. indefinite, *effracto Cn. Lentuli ludo mirmillonum agmen emicuit.* Idem poſtea accidit imperante Probo, ut, effracto ludo, LXXX. gladiatores turbas darent. Zoſimus fine primi libri quod extat. FREINSH. Scripti & v. e. *triginta*, pro quo Ryck. & Duisb. *treginta* habent. *Aut*, forſitan ita defendi queat, ut dicamus, Florum voluiſſe ſignificare veteres in numero diſſentire. Sed probo judicium Gruteri, cujus emendationem receperunt, qui poſt eum

hunc

Crixus, Oenomaus, effracto Lentuli ludo, cum triginta aut amplius ejuſdem fortunae viris eruperunt Capua; ſerviſque ad vexillum vocatis, quum ſtatim decem amplius millia coiſſent hominum,

hunc Scriptorem publicarunt. Nam Florus videtur velle oſtendere, quam parva fuerint initia tam gravis belli, & quam exiguus numerus eorum, a quibus id ortum eſt. Itaque numerum definiri potius oportebat, quam in incerto relinqui. Sic Cornel. Nep. Thraſyb. II. *Non plus habuit ſecum, quam triginta de ſuis. Hoc initium fuit ſalutis Atticorum.* Et ſaepe perperam *aut* pro *haud*, ſive *haut*, ſcribi obſervarunt Salmaſ. ad Capitol. Anton. Philoſ. XXVIII. & Rutgerſ. c. XIV. Venuſin. Lection. In Livio quoque XLI. I. pro *tribus, aut amplius, millibus*, Sigon. & Gronov. emendant *haud amplius*. Nam Livius poſt numeralia ſaepe ponit *haud amplius*, ut e XXIX. 29. & XLV. ult. oſtendit Sigonius. Add. ſupr. ad Prooem. Lib. I. n. 8. Retinui tamen hic ſcripturam veterem, exemplo Sigonii & Gronovii in Livio. Si vel in uno libro ſcripto, immo vel in uno edito vetuſto, inveniſſem *haud*, non dubitaſſem id recipere. E Regg. quidem nihil adnotatum erat, ſed ſuſpectus eſt mihi negligentiae, qui ad eos contulit Edit. Graevii, in qua eſt *haud*.

Ejuſdem fortunae viris] Ἄνδρας vocat, qui potius ἀνδράποδα erant. optime vetus liber *cum ejuſdem fortunae ludis*. facilis emendatio: *ludiis* enim lego. *Ludii* vulgo ſunt ſaltatores: Ovidius,

> *Ludius aequatam ter pede pulſat humum.*

ſed *ludii* etiam ſunt gladiatores, a ludo dicti, ut manifeſto indicat hic locus. Trebellius Pollio, Claudio: *At ego ſcio, ſaepius inter gladiatores bonis propugnatoribus hoc nomen adpoſitum. habuit proxime ſuus libellus munerarius hoc nomen in indice ludorum.* ita vulgo legitur peſſime. nam ſcribendum, *in indice ludiorum*. ludii ſunt gladiatores. Ille libellus munerarius nomina continebat gladiatorum. In eo catalogo gladiatorem nomine Aureolum conſcriptum fuiſſe ſcribit Pollio. nec diſſimulandum eſt, nos *ludiorum* reperiſſe in optimis membranis Palatinis, quas ſtudioſe contulimus. Gloſſae veteres, *Laniſta*, λυδοτρόφος, μονομαχοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων. legendum, λυδιοτρόφος. *Ludius* enim idem eſt, quod μονομάχος. inde λυδιοτρόφος dicitur laniſta, qui ludios, hoc eſt, μονομάχους, inſtituit. *Ludii* igitur ſunt gladiatores. quod nos primi nunc docemus. SALM. *Viris*] Ita Pal. prim. ac tert. nam ſec. *ludis*: quod proclive quidem mutare in *ludiis*; ſed an ideo etiam convenit? mihi non videtur Flori aevo id nomen datum gladiatoribus; etſi negare nolim potuiſſe invaluiſſe ſeculo ſequenti. Haud eis diſconvenire nomen *virorum*, liquet ex ſequentibus, ubi iterum, num. 4. (& 14.) iiſdem tribuitur. GRUTERUS. Sic Plutarcho paſtores, qui poſtea Spartaco aggregati ſunt, appellantur πλῆκται καὶ παδώκεις ἄνδρες. Sic noſter, 2, 14, 4. Andriſcum appellat *virum*. Julianus autem, in Caeſarib. refert τὸν δουλικὸν δ' ἐκεῖνον πόλεμον, οὐδὲ πρὸς ἄνδρας γενόμενον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς χειρίστους τῶν οἰκετῶν. FREINSH. N. Heinſio non placet *viris*. MSS. *ludis*. forte *propudiis*, quo vocabulo Plautus, Petronius, alii utuntur. Certe, addit, latet quid contumelioſae vocis, quod ex praecedentibus ſatis liquet. Ne illud quidem mox ei placet: *prima velut ara viris*

num, non modo effugiſſe contenti, jam vindicari vo-

mons Veſuvius. Malit *ara juratis*, pro conjuratis, ut apud Naſonem:

Primaque juratis induis arma viris.

GRAEV. Repetit eadem de *ludiis* Salmaſ. ad Trebell. Poll. Claud. v. Non quaero, an demonſtraverit gladiatores, ſaltem Flori aetate, *ludios*, fuiſſe dictos; ſed non poſſum probare illius ſententiam de hoc loco Flori. Nam ex eo, quod dicit *ejuſdem fortunae viris*, intelligi poteſt, eos gladiatores fuiſſe. Quis autem ita loquatur *cum ejuſdem fortunae gladiatoribus*? Pro *eruperunt* Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *erupere*. Fran. etiam *Capuam*. Sic Virg. I. Aen. 580. *Erumpere nubem*, & in Sueton. Aug. XIV. MS. Torrentii, *qui oppidum eruperant*.

Serviſque ad vexillum & ad auxilium vocatis] Eadem hunc locum corrupit ratio, de qua ſupra ſaepius diximus. διπλογραφούμενον in libris, *ad auxilium*, *ad vexillum*. quorum alterum verum, alterum falſum & expungendum. nam optimus codex ita ſcriptum exhibet, *ſervis ad vexillum*, *ad auxilium vocatis. ad auxilium* depravatum erat in antiquis libris pro illis, *ad vexillum*. Antiqui ſcribae religioſe ϗ ἀδιάφθορον ϗ διεφθαρμένην γραφὴν adſcribebant. recta ſcriptura eſt, *ad vexillum*. altera, ut diximus, depravata. legendum igitur, *ſerviſque ad vexillum vocatis, quum ſtatim decem amplius millia coiſſent hominum*, &c. SALM. *Serviſque ad vexillum vocatis*] Sic omnino legendum fide Palat. ſec. ac tert. GRUT. Ryck. ut multi alii: *Serviſque ad vexillum & auxilium vocatis*. Unde Johannes Fridericus Gronovius perquam ſollerter colligebat Florum dediſſe: *ſerviſque ad vexillum & pileum vocatis*, hoc eſt libertatem. Sueton. Tib. 4. *ſerviſque ad pileum fruſtra vocatis in Siciliam fugit*. GRAEV. Tollius huc nihil e ſuis contulerat. Reg. F. & Voſſ. I. cum Palatinis conſentiunt. Reg. Q. Fran. Voſſ. 2. cum Ryck. nec aliter Voſſ. 3., niſi quod habet & *ad auxilium*. Duisb. & v. e. *ſerviſque ad auxilium vocatis*. Vix dubium eſt, quin *ad auxilium* ſit e gloſſa. Nam *ad vexillum vocare*, idem eſt, quod *ad auxilium*. Vid. Serv. ad Virg. VIII. Aen. I. In Duisb. & v. e. autem interpretatio etiam veram ſcripturam expulſa locum illius occupavit, quod in aliis ſcriptoribus quoque interdum factum obſervarunt Docti. Grutero quoque, quod adnotavit Schottus in Annalib. Pighii ad A. V. IↃCLXXX. in Notis ad h. l. e Valer. M. VIII. 6. 2. in mentem venerat *ad vexillum & ad pileum*. De ſervis ad pileum vocatis Forner. IV. Rer. quotidian. 8. Mox Nazar. Pall. Toll. Ryck. Duisb. Fran. & edd. vett. uſque ad Ald. *homines*. Aldum deinde ſequutae ſunt omnes, quas vidi, Editiones. *Homines* videtur defendi poſſe ex iis, quae leguntur apud Perizonium ad Sanct. Minerv. IV. 8. 2. Vid. tamen Graev. ad Cicer. X. Ep. Fam. 17.

Jam vindicare volebant] Haec lectio melior non eſt illa altera, *jam vindicari volebant*; idque χρῆσις hujus auctoris docet. N. 2. I. liber, *quin jam vindicari volebant*. ita reponendum cenſeo. SALM. *Jam vindicari volebant*] Ita Pal. pr. ac ſec. nam tert. editioque princeps, *jam vindicare vol.* ſequentes, *jam vindicare etiam volebant*. Pal. pr. habebat a manu recentiori; *quin jam vind.* ſed annon *quin* ſuperfluum? GRUTERUS. Ceterum ex praecedentibus etiam, *non modo eff. cont.* iſtud *modo* ejecerim. niſi forte, pro *non modo non* poſitum eſt? cujus rei exempla in Indice Juſtiniano notavimus. Sed iſto ſenſu non reperi, niſi ſubſequentibus *ſed ne*, aut aliquo ſimili, ut in illo Cicer. in Piſ. cap. 40. *non modo quid geſſeris, ſed ne quibus in locis quidem fueris, dicere audes*,

volebant. Prima velut ara viris mons Veſuvius pla-

des. Similis eſt autem huic loco Livianus, 24, 29, 10. *nec jam libertate contentos eſſe, niſi etiam regnent ac dominentur.* FREINSH. *Vindicare* Reg. Q. & Flor. ceteri s. & e. etiam Camertis, Vineti & Stadii, recte *vindicari*, & edd. una voce amplius quam ſcripti, *jam vindicari etiam volebant.* Ceterum ſententia loci poſtulat, vel ut interſeratur *non* ante *contenti*, quemadmodum Graevius Florum emendandum cenſet III. 4. 1. & III. 6. 3. vel ut cum Freinshemio tollatur *modo*. Neque enim ſcio uſquam alibi *non modo* dici, pro *non modo non*, niſi ſubſequentibus certis quibuſdam particulis, maxime negativis, quae hic nullae ſunt. Si ullum haberem exemplum inter eas etiam *quin* eſſe, amplecterer ſcripturam libri Nazar. & *quin* acciperem pro *immo etiam*, *ſed etiam.* Nam Perizonio ad Sanct. Minerv. IV. 7. 5. exiſtimanti non poſſe dici *non modo*, pro *non modo non*, niſi ſubſequente particula negativa, praeter locum Varronis, quem ille non alia ratione corruptum pronunciat, quam quia ſibi perſuaſerat ſuam ſententiam veram eſſe, opponi poteſt locus Livii XXIV. 40. *Tantus terror pavorque omnes occupavit, ut non modo alius quiſquam arma caperet, aut caſtris pellere hoſtem conaretur: ſed etiam ipſe Rex, ſicut ſomno excitus erat, prope ſeminudus fugiens, militi quoque, nedum Regi, vix decoro habitu ad flumen naveſque perfugerit.* Fatendum quidem eſt, quum ſequitur particula adfirmativa, non ita adparere rationem omiſſi in priore membro *non*, ut in altera forma, quum ſequitur negatio. Sed, quod JCti in ſua diſciplina dicunt, multa a majoribus conſtituta eſſe, quorum ratio reddi non poſſit, id cum multis aliis in rebus, tum praecipue in omnibus linguis locum habet. Add. Reitz. in Ambiguis v. *non.*

Harena] Nemo me accuſabit, opinor, ſi veram lectionem reddam auctori, tametſi ſine libris. Igitur ejecta *ara* harenam ſubſtitui. Quid enim cum *ara* gladiatoribus, aut quaenam iſta comparatio? non dubito quin ipſa veritas ſit noſtra conjectura. Sic idem, ſeq. cap. princ. & 4, 2, 18. cum cives gladiatorio more concurriſſe ait, *arenam* vocat, iiſdem pene verbis, quantum enim ad gladiatores pertineat harena, vulgo notum eſt. FREINSH. Sic contra librorum omnium fidem edidit Freinshemius conjecturae ſuae plus juſto tribuens. Non eſt codicum antiquorum & ſimul editorum lectio hic interpolanda. Eleganter Veſuvium, in quem ſervi fugitivi ſe receperant, vocat aram. ſolebant enim ſervi cum graviter deliquiſſent ad aras fugere. Plautus Rudente III, 3.

TR. *Ne, inquam, timete, aſſidete hic in ara:* AM.
Iſthaec quid ara
Prodeſſe nobis plus poteſt, &c.
TR. *Sedete hic modo: ego hinc vos tamen tutabor.*
aram habete hanc
Vobis pro caſtris.

Crebra exempla apud Comicos occurrunt. Hinc *aram ſibi parare* de ſervo apud Terent. Heaut. V. 2, 22. eſt ſuffugium. & ad alia quoque transfertur, ut quodvis ſit perfugium. Ovid. V. Triſt. el. 7.

Quae patuit dextrae firma ſit ara meae.

Cic. V. Verr. *Hic locus eſt igitur unus quo perfugiunt, hic portus, haec arx, haec ara ſociorum.* Florus dicit Veſuvium fuiſſe velut primam aram, primum locum perfugii, in quem ſe receperint illi ſervi fugitivi, ad pileum & vexillum vocati. Nic. Heinſius malit: *Prima velut arx furoris.* Liv. VII, 34. *Conſpicit unum editum in ſaltu collem, & videſne tu cacumen ſuper hoſtem? arx illa eſt ſpei ſalutiſque noſtrae.* GRAEV. Non deſunt tamen, quae pro Freinshemii conje-

ctu-

4 placuit. Ibi quum obſiderentur a Clodio Glabro, per fauces cavi montis vitineis delapſi vincu-

ctura dici poſſint. Nam & Florus aliis locis, quae in *Ind.* ſunt, eodem genere loquendi utitur, &, ſi *aris* ſcripſiſſet, non videtur additurus fuiſſe *viris*, quae vox minime convenit huic rei. Non enim confugerant in Veſuvium, ut ibi, tamquam ſupplices in ara ſedentes, auxilium Deorum implorarent; ſed ut armis ſe tuerentur, & vim propulſarent, ut e Plutarcho & App. intelligitur; quod non eſt eorum, qui ad aram confugiunt. Et hoc indicat ipſe Florus, quum paullo ante ſcribit, eos *non contentos effugiſſe, etiam vindicari voluiſſe.* Si hoc non placet, tamen vulgatae praetulerim conjecturam Heinſii *arx*, quam ille multis Livii locis confirmaverat. VI. 37. *Conſulatum ſupereſſe plebejis, eam eſſe arcem libertatis, id columen.* VII. 11. *fuga Tibur, ſicut arcem belli Gallici petunt.* X. 1. XXXIII. 14. XXXIX. 37. XLIV. 31. & aliis. Add. quae adnotavi ſupr. III. 6. 5. Et juvat eam, quod Gronov. IV. Obſerv. 4. obſervat apud Livium ſaepe *a* pro *x*, & XXIII. 30. *ara* pro *arx* ſcribi. Nihil hic tentandum fuiſſe dicit Doctiſſ. Wopkenſ. in Adverſar. in Vellejum Vol. VIII. Obſervat. Miſcellan. p. 40. Adſentirer ei, ſi oſtendiſſet infirma eſſe argumenta, quae ſcripturam vulgatam, quam o. s. & e. habent, ſuſpectam facere poſſunt. Ryck. Fran. & Voſſ. 1. 2. *Veſubius.*

4. *Clodio Glabro*] In epit. Liv. 95. *Claudius Pulcer* eſt. Appiano *Varinius Glaber.* FREINSH. Add. hic Vinet. & Sigon. ad Liv. Epit. XCV. qui ex Appiano oſtendunt, non Clodio, ſed Varinio, qui poſt Clodium victum adverſus gladiatores miſſus eſt, cognomen fuiſſe *Glabro.* Nec ſcio alibi hoc cognomen genti Claudiae tribui. Nam quae Keuchenius ad Frontin. I. 5. 21. ſcribit, inepta ſunt.

Vitineis delapſi vinculis] *Vitinea vincula* unica voce Graeci vocant *κλημματίδας.* qua voce etiam uſus eſt Plutarchus in ejuſdem hiſtoriae narratione. libri quidam *vixinis*, aut *vixineis.* poſſet eſſe, *buxinis*, aut *buxineis.* *Buxinum* enim dicebant Latini a buxo. ut Graeci *πύξινον ἀπὸ τῆς πύξου.* Gloſſarum ſcriptor, *Buxinum*, *πύξινον.* in Catalectis Virgilianis, in illa parodia de mulione:

- - - - *Pectinemque buxinum.*

vulgo ſcribitur monſtroſe prorſus, *proximum.* antiqua *γραφὴ*, *puxinum* aut *poxinum* poſtea in *proximum* corruptum eſt. SALM. *Vitigineis*] Ita Vineti MSS. al. *vixinis* aut *vixineis.* putes legendum, *Vimineis*, Frontinus, 1, 5, 21. *ex vimine ſilveſtri catenas conſeruit.* Sed quodnam illud *vimen ſilveſtre*? cur ea differentia additur? Plut. Craſſo, cap. 15. *e labruſca* contextas fuiſſe catenas iſtas ait. eſſe igitur in Frontino ſcribendum: *ex vite ſilveſtri.* FREINSH. Vinetus in libris ſuis *vitineis* fuiſſe ſcribit, non *vitigineis.* Et ſic Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. & v. e. eoque propius accedunt etiam alii: nam Nazar. ambigue *uitineis vel urtineis*, Pal. pr. *uirineis*, Pal. poſt. *viteneis.* Fran. *itineris.* Reg. Q. *vimineis*, quod conjiciebat Freinshemius. Reg. F. *vitigineis.* Iſ. Voſſius hic ita adnotarat: *Juncineis* MS. noſter. *Juncina*, etiam *juncea*, vincula notiſſima. Attamen, cum in Veſuvio non proveniant junci, praeferenda alia lectio *vitineis*, cum mons iſte vineis conſitiſſimus. Haec Voſſius. *Vitigineis* tamen eſt in Cat. de R. R. XLI. *Duos ſurculos vitigineos.* De vitibus ad vincula facienda adhibitis Barth. ad Claudian. IV. Conſul. Honor. 611. *Delapſi*, ut Virgil. II. Aen. 262. *Demiſſum lapſi per funem*, ubi ſimilem locum Petronii c. CII. adnotarunt.

culis, ad imas ejus deſcendere radices: & exitu invio, nihil tale opinantis ducis ſubito impetu caſtra

Et exitu invio] Non poſſum audire qui *inviſo* legunt: neque *invio*, quod editum eſt, probo: quod fortaſſe mirum videbitur. ille liber, quem fere in omnibus ſequimur, *in uno* habet. qui Plutarchi haec verba legerit, id optimum fortean putet: ἔπειτα Κλωδίου στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Ῥώμης καὶ πολιορκοῦντος αὐτοὺς ἐν ὄρει, μίαν ἔχοντι καὶ χαλεπὴν καὶ στενὴν ἄνοδον, ἣν Κλώδιος ἐφρούρει, τὰ δ' ἄλλα κρημνοὺς καὶ λισσάδας. Sed non dubito quin legendum ſit, *exitu non uno*. Et facile probabo. Illa μία ἄνοδος, quam Plutarchus dicit, ad hunc locum nihil facit. Cuſtodiebat eum Clodius. Latrones, cum ceteras omnes vias τὸ ἀπότομον loci intercluderet; unica autem quae erat, teneretur a Clodio; per fauces cavi montis delapſi ſunt vinculis vitineis. Ad imas autem radices in multas partes ſciſſo aut forato monte, non uno exitu ſubito invaſerunt caſtra. *Non uno* igitur legimus, pro *in uno*, facili etiam in aliis lapſu. SALM. Pall. tres *exitu in uno*, aut *inuno*, quod facile mutetur in *exitu inviſo*. ſed aliud quid latet, quod conjectura non adſequetur; certe non mea, qui Davus ſum, non Oedipus. GRUTERUS. Salmaſius tamen valde probabiliter corrigit *non uno*; niſi forte obſtet, quod videatur haec lectio dicere, diſperſos fuiſſe multos in exitus, ut putari queat, non potuiſſe tam facile rurſus conjungi, multo minus propter paucitatem pluribus ex partibus caſtra aggredi. Forte non abſurdum fuerit legere, *exitu in ipſo*, ut referatur ad caſtra in ipſo exitu oppoſita, malim, *exitu in imo*, niſi modo praeceſſiſſet id vocis. FREINSH. Nazar. *exitu in uno*. Cur damnamus? τὸ *in* eleganter redundat. *exitu uno* una eruptione. *in unum exitum ſpectans*. Cic. de Orat. etſi diverſa non nihil ſententia. GRAEV. *In uno* etiam Ryck. Regg. Voſſ. &, excepta prima, o. e. uſque ad Vinetum, qui primus, ut puto, dedit *invio*, haud dubie e libris ſuis. Et ſic ceteri s. & v. e. *Inviſo*, pro *non viſo* corrigit Pigh. in Hercul. Prodic. p. 469. probante ad h. l. Ruperto. Iſ. Voſſius ita: *In uno* omnes habent MSS. & haec veriſſima lectio. *Exitu in uno*, i. e., quum unus tantum eſſet exitus, quem cuſtodiebat Clodius, non putabat eos alia ratione aut via poſſe egredi. *In uno* etiam Heinſio placebat, qui *in* eleganter abundare adſcripſerat. *Imo* admitti poſſet: nam ſcribae id ſaepiſſime poſuerunt pro *uno*. Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. XV. 590. ſed obſtat ea ratio, quam dicit Freinshem. Mihi non abſurda videtur lectio librorum, qui habent *invio*, hac ſententia: ſubito impetu rapuerunt caſtra Romanorum, Clodio nihil tale metuente, quod putabat exitum, qui unus tantum erat, iis invium, i. e. oppoſita manu militum ita clauſum, ſive, ut Liv. XXX. 36. exitum fugae ita intercluſum eſſe, ut evadere ea non poſſent. Nec tamen rejicio *uno*, quo recepto eadem erit ſententia. Sed quae hic ſit praecipua elegantia in pleonaſmo τοῦ *in* non adſequor.

5. *Caſtra. Deinceps*] Videtur utique non expers injuriae locus. Ad ſenſum rectius conſtituendum haec ſcriptura profecerit: *Inde alia caſtra. deinceps Coram, totamque pervagati Campaniam, non vill.* &c. FREINSH. Suſpectum eſt mihi *alia*, ac dubito, an ortum ſit ex aliquo nomine proprio *Varinii*, *Arrii*, *Valerii*, vel *Manlii*, quos a Spartaco victos produnt Veteres. Plutarchus, Auctor Epit. Liv. & Frontinus, poſt cladem Clodii P. Varinium adverſus Spartacum miſſum ſcribunt, & Oroſius, primum Ducum Romanorum, Clodium a Spar-

5 caſtra rapuere. Inde alia caſtra. Deinceps Coram, totamque pervagantur Campaniam. Nec villarum atque vicorum vaſtatione contenti, Nolam, atque Nuceriam, Thurios, atque Meta-
6 pontum, terribili ſtrage populantur. Affluentibus in diem copiis, quum jam eſſet juſtus exercitus, e viminibus, pecudumque tegumentis, inconditos ſibi clipeos; e ferro ergaſtulorum reco-
cto

Spartaco fugatum tradit. Itaque non videtur credendum Appiano, qui I. Civ. 423. primum adverſus gladiatores Varinium Glabrum male pugnaſſe narrat.

Inde alia caſtra. Deinceps Coram totamque pervagantur Campaniam] *Deinceps Coram* depravata eſſe pridem viderunt homines politi. Ryck. & alii cum multis edd. *Deinceps Thoram*. J. Lipſius ſuſpicabatur: *Inde alia caſtra Varinii, totamque pervagantur Campaniam*. Cum *Cora* ſit Urbs Volſcorum in Latio, quo non pervenit Spartacus, ſcribendum *Deinceps Coſam*. Ea enim eſt Urbs Campaniae, cujus meminit Vell. Paterc. II, 16. Strab. V. Recte vero, qui ex libris retinent *Luceriam*. Nam Nuceria eſt in Samnitibus, Luceria in Campania. GRAEV. Nazar. *Horam*. Vineti & plerique alii, ut & edd. vett. *Thoram*. Berol. *Coram*. Etiam in Tacit. II. A. 39. quondam male ſcribebatur *Cora* pro *Coſa*, vel *Coſſa*. Sed quod Graevius Coſam in Campania locat, de eo amplius quaerendum eſt: nam alii in Etruria ponunt. Vid. Lipſ. & Freinsh. ad Tacit. l. d. & Cellar. II. Geogr. Ant. 9. Salmaſius in exemplari ſuo conjecerat *Soram*. Haec quoque interdum permutantur, ut in Liv. XXVII. 9. & XXIX. 15. Sed Sora quoque in Latio fuit. Perizonio videbatur legendum *oram*, ſcil. montis. Nam nomen urbis hic locum habere non poſſe, quum in ſequentibus demum agatur de urbibus. Non ſcio quam bene ita abſolute dicatur *ora* pro ora montis. Deinde, quid eſt *ora montis?* Si de hac ſenſiſſet Florus, potius dixiſſet, opinor, *oram vicinam*, ut Poëta, *vicina Veſevo Ora jugo*. *Oram* probari vix poteſt, niſi e ſequentibus ſuppleatur *Campaniae*; quod tamen & ipſum quum aliquanto durius ſit, tolerabilius foret, *deinceps oram totam pervagantur Campaniae*. Sed ſi retineatur nomen urbis, quodcumque demum illud ſit, locum tamen laborare bene animadvertit Freinshemius. Nam, ut recte dicitur *pervagantur Campaniam*, ſic non item, *pervagantur Coram*, vel *Coſſam*. In Ryck. eſt *deinceps Thoram. totamque pervagantes Campaniam*. Sed ſequens *nec* videtur poſtulare, ut ab eo inchoetur nova periodus, & *pervagantur* retineatur. Omnino credo vitium eſſe in *Coram*, & pro eo vel nomen regionis, vel aliud, cui *pervagantur* conveniat, ſcriptum fuiſſe.

Atque Nuceriam] Etiam hoc loco ex libris quidam *Luceriam* retinent. SALM. Ita ſolus Pal. pr. quod cur aliorum librorum ſcripturae praeferendum ſit, non perſpicio. Luceriam in Apulia fuiſſe conſtat. An in Campania quoque urbs hoc nomine fuerit, ignoro. Sed Nuceriam, cognomine Alfaternam, in ea fuiſſe certum eſt. De crudelitate, quam invito Spartaco exercuerunt ſervi, eſt in Fragm. Salluſt. in fin.

6. *E viminibus, pecudumque tegumentis*] Frontinus, *Spartaco copiiſ-*
que

cto gladios ac tela fecerunt. Ac ne quod decus 7
juſto deeſſet exercitui, domitis obviis gregibus
paratur equitatus, captaque de Praetoribus inſig-
nia & faſces ad ducem detulere. Nec abnuit 8
ille de ſtipendiario Thrace miles, de milite deſer-
tor, inde latro, dein in honore virium gladiator.
qui defunctorum quoque praelio ducum funera 9
imperatoriis celebravit exſequiis, captivoſque circa
ro-

que ejus ſcuta ex vimine fuerunt, quae coriis tegebantur. SALM. Nota conficiundorum ſcutorum ratio, & urgente neceſſitate ſaepius uſurpata. Caeſar, de bell. Gall. 2, 33. de Atuaticis: *Scutis ex cortice factis, aut viminibus intextis, quae ſubito (ut temporis exiguitas poſtulabat) pellibus induxerant.* Ad talia ſcuta tirones exercebantur apud antiquos. De Spartaco loquitur Frontinus, 1, 7, 6. Salluſtius etiam videtur accipiendus, H. 4, 3, 14. *Hi locorum pergnari* (ſic enim legendum eſt: non *perignari*), *& ſoliti nectere ex viminibus vaſa agreſtia; ubi tum quod inopia ſcutorum fuerat, ad eam artem ſe quiſque in formam parmae equeſtris armabat.* Adde Tacit. 2, 14, 6. FREINSH. Et Lipſ. III. de Milit. Rom. 2. *Tegumentum* Virgilio 1. Aen. 275. eſt *tegmen*:

Lupae fulvo nutricis tegmine laetus.

ubi Servius: *multi tegmine antique dictum adſerunt, quia tegumentum dici debere affirmant.* Utroque utuntur boni Scriptores.

E ferro] N. *& ferro.* SALM. V. e. *a ferro*, ceterae vett. edd. ut Nazar. *Ferrum coquere* eſt ap. Juvenal. Sat. XV. 166.

- - - Raſtra & ſarcula tantum
Adſueti coquere.

Recoquere Virg. VII. Aen. 636.

Recoquunt patrios fornacibus enſes.

& al. apud Bentlej. ad Horat. I. Carm. 35. 39. & Drakenb. ad Sil. Ital. IV. 15.

7. *Domitis obviis gregibus*] Hoc puto pertinere ad feros equos, qui multi erant in ſaltibus Apuliae, quam tum quoque vaſtarunt gladiatores. Liv. XXIV. 20. ſcribit, Annibalem ad quatuor millia inde abducta equitibus ſuis domanda diviſiſſe. *Deeſſet exercitu* Duisb. Vid. ad Liv. IX. 5. §. 6.

8. *De ſtipendiario Thrace miles*] Similis climax ſupra, de Viriato, 2, 17, 15. FREINSH. *Stipendiarius Thrax* Freinshemio in *Ind.* eſt auctoratus gladiator, ex eo genere gladiatorum, qui Thraces vocabantur. Sed neque auctorati gladiatores *ſtipendiarii* dicuntur, neque Spartacus gladiator fuit antequam miles fieret: verum primum miles, tum deſertor, inde latro, ac denique captus, ut Appianus ſcribit, arenae deſtinatus fuit. *Stipendiarius Thrax* eſt, ut hic Ryckius, natus in Thracia, provincia ſtipendiaria, & ipſe quoque ſtipendiarius; ut in Sueton. Aug. XL. *tributarius Gallus.*

In honore virium] Ob praeſtantiam virium & robur corporis in numerum gladiatorum adſcriptus. *In honore* o. s. praeter Reg. F. & Magl. in quibus erat *in honorem.* Hoc equidem frequentius eſt. Vid. I. 3. I. III. 5. 10. IV. 12. 22. Nec tamen alterum exemplis caret, ſi modo recta eſt ſcriptura librorum. Plin. X. Epiſt. 24. *Illi in honore ipſius electionem loci mihi obtulerant.* Dict. Cret. V. 10. *Convivium publice coeptum in honore Ducum.* Macrob. I. in Somn. Scip. 4. *Nullas Naſicae ſtatuas in publico in-*
ig-

rogum juſſit armis depugnare, quaſi plane expiaturus omne praeteritum dedecus, ſi de gladiatore
10 munerator fuiſſet. Inde jam conſulares quoque aggreſſus, in Apennino Lentuli exercitum percecidit: apud Mutinam Caji Caſſii caſtra delevit.
11 Quibus elatus victoriis de invadenda urbe Romana (quod ſatis eſt turpitudini noſtrae) de-
12 liberavit. Tandem etiam totis imperii viribus contra mirmillonem conſurgitur: pudoremque Romanum Licinius Craſſus aſſeruit: a quo pulſi fu-

interfecti tyranni remuneratione locatas. ubi V. C. Jac. Gronov. ſimilia adfert e Trebell. Poll. xxx. Tyrann. c. IV. & Solin. c. II. Perizonius tamen ad h. l. & Burmann. ad Quintil. II. Declam. 10. hic malunt *in honorem*, & ſimiliter Vindingius in Dicty. In Solino quoque Ald. & al. vett. edd. *Heretum a Graecis in honorem Herae.* Sed ibi in ſcripto Cod. inveni *in honore.* Doctiſſ. Wopkenſius Adverſar. in Dictyn Tom. II. Obſervat. Miſcellan. Novar. p. 90. putat haec propemodum omnia librariis potius quam auctoribus tribuenda eſſe. Non multum abeſt, quin ei adſentiar, nec ſcio unde collegerit, mihi hic ſecus viſum fuiſſe; quum non obſcuro ſignificaverim, mihi ſuſpectam eſſe ſcripturam librorum, qui in his ablativum loco accuſativi habent.

9. *Qui*] Forte rectiusq, *quin.* FREINSH. Hoc placebat Perizonio.

Circa rogum] *Crixi.* Vide Appian. de bell. civ. lib. I. pag. 424. FREINSH. Appianus mactatos ſcribit. Utramque in uſu erat. Vid. Serv. ad Virg. III. Aen. 67. X. Aen. 519. & XII. 606.

Munerator] Hoc eſt, qui praebet ſpectacula, munus, gladiatores. *ἀγωνοθέτης* eſt Graecis. Auguſtus *munerarium* dixit. Vide latius Lipſium, Saturn. I, 7. FREINSH. Reg. F. *omne priſtinum dedecus.*

10. *Conſulares*] Sidonius, carm. 9, 249.

Vel qua, Spartace, conſulum ſolebas
Victrici gladios fugare, ſicam.

ſic enim in Sidonio malim, quam *Vel quos*, & *ſica.* ratio correctionis eſt in contextu. FREINSH.

Caji Caſſii] *Craſſi*, & *Craſſii*, veteres nonnulli. SALM. *Craſſii* ſolus Pal. pr. male. Paullo ante Pal. pr. *praecidit.* Voſſ. I. & v. e. *percidit.* Ryck. *pcedit*, idemque mox, *quod ſatis turpitudini noſtrae.* De conſilio invadendi Urbem, & cur id abjecerit Spartacus, Plutarch. & Appian.

12. *Contra mirmillonem*] Species pro genere. Nec enim mirmillo fuit iſte Spartacus; *Thrax* genere, & ut Sidonius modo dicebat, *ſica* armatus, propria Thracibus ornatura. vide Lipſ. Saturn. 2, 9, & 13. FREINSH.

13. *Circa Bruttium angulum*] *Brittium*, *ἀρχαϊκῶς*, ſcriptum in veteribus. Graecis Βρέττιοι & Βρέττιοι. ſic & Brindiſium non raro occurrit in ſcriptis libris. eſt Graecis Βρεντέσιον. mox *cluſi*, Nazarianus, non *occluſi*: & melius. *cluſi* pro *clauſi*. *Bruttium angulum* hic vocat Florus. Plutarchus, *τὴν Ῥηγίνων χεῤῥόνησον.* SALM. Adde Suet. Aug. cap. 7. Sic ſupra, 2, 6, 51. *Nero in ultimum Italiae angulum* (iidem Bruttii erant) *ſubmoverat Annibalem.* Livius etiam, ſine

fugatique (pudet dicere) hoſtes in extrema Ita-
liae refugerunt. Ibi circa Bruttium angulum clu- 13
ſi, quum fugam in Siciliam pararent, neque navi-
gia ſuppeterent, rateſque ex cratibus, & dolia con-
nexa virgultis in rapidiſſimo freto fruſtra experi-
rentur, tandem eruptione facta, dignam viris 14
obiere mortem: & quod ſub gladiatore duce
oportuit, ſine miſſione pugnatum eſt. Spartacus
ipſe in primo agmine fortiſſime dimicans, quaſi
Imperator, occiſus eſt.

fine libri 27. *extremum Italiae angulum Bruttios* dixit. FREINSH. *Brittii* in Inſcr. ap. Grut. MXCIV. 3. CORR. LVCANIAE: ET: BRITTIORVM.

Cluſi] Sic Naz. & v. ed. noſtra. aliae *occluſi*. male. nam & reliqui Palatini, *clauſi*. FREINSH. *Clauſi* etiam Flor. & Magl. *cluſi* Regg. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v. *diuſi*, quod eſt in Ryck. ortum eſt e coalitione *cl* in *d*. *occluſi* eſt a Vineto. *Cludere*, *cludi* & *cluſus* infinitis locis leguntur. Vid. Ant. Auguſtin. 1. Emend. 2. Fabrott. ad Cujac. Paratitl. Cod: *de Caduc. tollend.* & Rhod. Lexic. Scribon.

Ex cratibus] Ita tamen elephantos trajecit Metellus, apud Frontinum, 1, 7, 1. Nec multo aliter Annibal: apud Liv. XXI. FREINSH. Nazar. & Voſſ. 2. *dolea*. Sic in Kalendario vet. ap. Grut. CXXXIX. menſe Sept. Et in vet. lib. Varronis 1. de Re ruſt. 61. *in oleis*, pro *in doleis*, & III. 15. *poſitum eſt in doleis*. Vid. Victor. ad Varr. Priore loco Varronis etiam unus codex Politiani *in oleis*. *Dolearium* Gajus *l.* 35. §. 7. *D. de contrab. emt. Si ex doleario pars vini venierit*, & Inſcript. ap. Grut. IↃLXXXIII. 1. SER. DOLEAR. Add. ſupr. 1. 13. 11. Similia ſunt *patena*, *intellego*, & alia, in quibus *e* pro *i* ponitur.

14. *Sine miſſione*] Hoc eſt, ad necem uſque. Miſſio enim erat gratia deſerendi pugnam, quae dabatur quandoque victis gladiatoribus: cum autem placeret, ut eouſque pugnaretur, quoad alteruter occumberet, dicebatur pugna *ſine miſſione*. Vide Lipſium Saturn. 2, 21. qui, ſicut in aliis multis, ita hic quoque loci, erit inſtar omnium. Hoc addo, quae reperiuntur apud Apulej. lib. 2. videri ipſiſſima verba, gladiatoribus occini ſolita, ab iis forte, a quibus producebantur: *occide moriturus*, *pugna haec non habet miſſionem*. Adde Lipſ. ad Senecam de ira, 1, 16, 41. Porro *gladiatores ſine miſſione edi probibuit* Auguſtus, Suet. in vita, 45, 7. FREINSH.

Quaſi imperator] Simile eſt ſupra, 2, 14, 9. de Pſeudophilippo; *ut de eo pop. Rom., quaſi de vero rege, triumpharet*. FREINSH. Doctiſſ. Waſſe ad Salluſt. Catil. LXIII. putat, Florum ſignificare Spartacum in hoc praelio & militis & Ducis officio functum fuiſſe. Ego cum Freinshemio ſentio.

Cap. XXI.

Bellum civile Marianum.

1 Hoc deerat unum populi Romani malis, jam ut ipſe intra ſe parricidale bellum domi ſtringeret, ut in urbe media ac foro, quaſi harena, ci-

Bellum Marianum ſcribunt fere omnes. Epit. Liv. 77. & ſeqq. Plutarchus, in vitis Marii & Syllae. Auguſt. Civit. 3, 27, & 28. Eutrop. lib. 5. per totum: Oroſ. 5. 19. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 67, 68, 69. & 75. Copioſe Appianus de bell. civ. lib. 1. pag. 383, &c. Val. Max. 1, 5, 5. 2, 3, 1. 6, 8, 2. 6, 9, 14. 9, 2, 2. Solin. cap. 40. Plura Lucanus, 2, 67. CAMERS.

1. *Ut jam ipſe*] *Jam ut ipſe*, ipſiſſimus eſt Flori character. SALM. Ita Nazar. Pall. Ryck. Fran. Flor. Magl. Voſſ. 1. 3. & Edd. P. J. A. Et ſic ediderant Freinshemius & Graevius, quod non debuerant mutare Amſtelodamenſes.

Bellum] Convenientius eſſet, *telum*. FREINSH.

Ut jam ipſe intra ſe parricidale bellum ſtringeret] Mirificum loquendi genus *intra ſe bellum ſtringere*, quod dudum advertit doctos editores & interpretes. Aſſentior Lipſio qui Lugduni olim monuit legendum eſſe: *ut jam in ſe parricidale ferrum ſtringeret*, quod & N. Heinſio placebat. aut: *ut jam contra ſe parricidale ferrum ſtringeret.* Decus ſexus Anna Tanaquilli filia vidit etiam *ferrum* eſſe legendum. Ryck. MSS. *parricidiale*, ſed ſcribendum *parricidale* ut Salmaſius, Sirmondus aliique viderunt. Sicut enim a conjugium eſt conjugalis, a convivium convivalis, ſic a parricidium parricidalis. Mox *ſuis* παρ-έλκει & delendum eſt in his verbis, *cives cum civibus ſuis gladiatorio more concurrerent.* Multis multorum ſcriptorum locis hoc vocabulum infarſerunt ex idiotiſmo linguarum, quae vernaculae fuerunt librariis Florum deſcribentibus. In lib. IV. cap. 5. legitur: *Lepidus L. Paullum fratrem ſuum proſcripſerit.* Ubi recte Nicolaus Heinſius vidit *ſuum* redundare. GRAEV. Non ſatis intelligo, cur *intra ſe* hic magis offenderit Viros Doctiſſimos, quam ſupr. III. 3. 3. *Agrariis legibus intra ſe dimicaturus*, vel in Vell. II. 111. *Intra ſe furens.* Nam *intra ſe ferrum ſtringere*, nihil aliud eſt, quam intra ſe dimicare: quod *intra Urbem rebellare* dicit Flor. III. 18. 2. *Parricidale* eſt in Naz. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Hoc Salmaſius eadem ratione dici adnotaverat, qua a *conjugium* eſt *conjugalis.* Sed Perizonius haec omnia potius a *conjux*, *conviva*, *parricida*, fieri putabat. In Juſtino quidem XXVII. 1. & XXXIX. 3. editur *parricidialis.* Sed haec quoque emendanda arbitror. Nam & Juſtini liber ſcriptus Duisb. poſteriore loco habet *parricidales diſcordias.* *Bellum ſtringere* inauditum eſt, nec videtur ea ratione defendi poſſe, quam ſequitur Vir Eruditiſſimus ad Senec. Suaſor. VII. *Ferrum* & *gladium ſtringere* contra uſitatiſſima. Petron. LXXX. *Ille gladium parricidali manu ſtrinxit.* Nec tamen contemnendum eſt *telum*, quod conjiciebat Freinshemius, & propius accedit ad *bellum*, quam *ferrum*. Liv. III. 50. *Strictum telum,*

cives cum civibus ſuis, gladiatorio more concurrerent. Aequiore animo utcumque ferrem, ſi 2
plebeji duces, aut ſi nobiles, mali ſaltem ducatum ſceleri praebuiſſent: quum vero, pro facinus! qui viri! qui imperatores! decora & ornamenta ſeculi ſui, Marius, & Sulla, peſſimo facinori ſuam etiam dignitatem praebuerunt. Tribus, ut 3
ſic dixerim, ſideribus agitatum eſt: primo & levi, & modico, tumultu magis, quam bello, intra ipſos

lum. Et Sueton. Calig. LIII. translate: *Strictururum ſe lucubrationis ſuae telum.* Mox *ſuis* in Florent. alia manu adſcriptum erat.

2. *Aequiore animo utcumque*] Synonymia non inſolens Floro. Sed Ryck. *utrumque.* Hoc referri poteſt ad ea, quae ſequuntur, *plebeji duces, aut, ſi nobiles, mali ſaltem.* nec temere rejecerim.

Ducatum ſceleri praebuiſſent] Satis inſolenter, pro duces ſceleris fuiſſent. Nec valde elegans videtur, *duces ducatum ſceleri praebent.* Aliis *ducatus* fere eſt dignitas vel imperium ducis. Juſtin. IX. 6. *Honoratum inſuper ducatu adverſarium.* Vid. ibi Bongarſ. & Bernecc. Voſſius hanc vocem rejecerat ad aetatem Curtii & Suetonii. Borrichius in Cogitation. de Ling. Lat. antiquiorem, & Manilium ea uſum eſſe contendit; ſed pro vetere ſcriptura Manilii conjecturam ſuam obtrudit. Vid. adnot. ad Liv. XXIX. 20. Salmaſius de Helleniſtica p. 90. ſcribit poſteriorem aetatem a *duce* finxiſſe *ducatum*, pro ducis officio; & inde eſſe *ducatum alicui praebere*, pro ſe ducem praebere. Viri docti e Zenone Veronenſi protulerunt, *Deus illi ducatum praebuit*, i. e., dux fuit. Sed quum genus aliquod loquendi inſolens eſſe dicimus, intelligimus inuſitatum eſſe probatis auctoribus purae Latinitatis; in quibus Zeno, quem alii plus C., alii plus CC. annis poſt Florum vixiſſe volunt, numerari non poteſt. Adde, quod ne quidem ſatis certum eſt Zenonis eſſe; nam ei multa, quae ſub nomine illius circumferuntur, a recentioribus ſuppoſita eſſe dudum obſervatum eſt. Nec tamen in Floro me tam offendit *ducatum praebere ſceleri*, quam *duces ducatum praebuerunt ſceleri*: hoc enim idem eſt, ac ſi dixiſſet, *duces praebuerunt ſe duces, duces fuerunt duces ſceleris*; quod mihi non valde eleganter dictum videtur.

Quum vero] Parum congruere periodum iſtam quilibet attentus facile perſpiciet. putem autem concinniorem fore, ſi legatur; *jam vero.* FREINSH. *Quum vero*] Pendet ſententia. Aut *tum* ſcribendum cum Anna & Lipſio, aut *jam* cum Freinshemio, aut cum editionibus antiquioribus, ſic diſtinguendum: *quum vero, pro facinus! qui viri! qui imperatores! decora & ornamenta ſeculi ſui, Marius & Sulla peſſimo facinori ſuam etiam dignitatem praebuerunt, tribus, ut ſic dixerim, ſideribus agitatum eſt.* Verum qui genium Flori novit, facilius credet aliquid hic excidiſſe librariorum culpa, cujus criminis jam ſaepius ſunt convicti. GRAEV. *Quum* retineri non poteſt. Nec probo diſtinctionem nonnullarum vett. Edd. Nam ea, quae ante *Tribus* ſunt, quaſi prooemii locum obtinent, & ad totam orationem adtendenti ſatis adparet ab ea voce novam periodum inchoandam eſſe. Tollius quoque locum mutilum eſſe putabat. Scripti nihil variant,

4 ipſos armorum duces ſubſiſtente ſaevitia: mox atrocius & cruentius per totius viſcera Senatus
5 graſſante victoria: ultimum non civicam modo, ſed hoſtilem quoque rabiem ſupergreſſum eſt; quum armorum furor totius Italiae viribus niteretur, euſque odiis ſaevientibus, donec deeſ-
6 ſent, qui occiderentur. Initium & cauſa belli, inexplebilis honorum Marii fames, dum decretam

nisi quod in Berol. Duisb. & v. e. eſt *praebuerint*, & in hac inſuper *eumque vero*.

3. *Tribus ſideribus*] Tres fuerunt diſtincti motus & quaſi tempeſtates hujus belli. Vid. ſupr. II. 8. 8. Quod in priore Edit. Viros Doctos ſequutus hic ſcripſeram, in Petron. Cap. CXXII. v. 134. Carm. de Bello Civ. *trina ſidera* quoque per metaphoram poſſe accipi, id nunc indictum volo. Nam *ſidera* ibi propria, non tranſlata, ſignificatione diei, e praecedentibus apertum eſt. Verior eſt illius loci ſcriptura, inter varias lectiones, & in quibuſdam editis. *Et tuba Martem Sideribus tremefacta ciet;* quam non ita pridem etiam e Cod. Colbertino confirmavit, & probavit Ampliſſ. Bouhierius in Commentar. ad hoc Carmen Petronii.

. *Tumultu magis, quam bello*] Editiones anteriores habebant, *tumultu majore, quam bello*. ſcio unde enatum ſit illud vitium lectionis: vitioſe ſcriptum erat, *majus* pro *magis*: deinde illi, qui operam ſuam dicant corrumpendis libris, ex *majus* fecerunt *majore*. cap. XIX. hujus libri, *Tumultu majus, quam bello*. ita ſcriptum erat in antiquiſſimo Codice, *majus*, pro *magis*. SALM. *Tumultu magis, quam bello*] Ita v. e. nam ſeqq. *tumultu majore, quam bello*, quomodo item tres Pall. At infra, 4, 12, 40. fuit: *ſub meridiano tumultuatum magis, quam bellatum eſt*. immo ſupra, 3, 19. 2. *ſed hic tumultus magis, quam bellum*. GRUTERUS. Liv. 25, 26.

6. *Tumultum tamen majorem hoſtes praebuerunt, quam certamen*. Cum hac autem periodo confer, quae ſcribuntur infra, 4, 2, 2, & 3. FREINSH. *Majore* etiam Ryck. Flor. Magl. Fran. Voſſ. Edd. B. S. P. & J. In his quoque, quae proxime praecedunt, nonnihil variant libri. Nam Pal. pr. Flor. Fran. & edd. vett. praeter primam, *primo & levi & modico*. Reg. F. & Voſſ. 3. *primo levi & modico*. ceteri s. & v. e. *primo & levi modico*. Voſſ. 1. 2. *in levi modico*. Fortaſſis alterum horum eſt ab interpretatione ad marginem ſcripta. Paulo poſt Voſſ. 3. *non civicam modo, hoſtilem q.* & Voſſ. 2. *ſuperegreſſum eſt*.

6. *Sulpicia lege*] L. Ampel. *Civile bellum primum Sulpicius Tribunus excitavit, quod ſubſcriptam provinciam Mithridaticam Sylla in Marium transferre noluiſſet.* Ubi *ſibi ereptam* leg. & *transferri*. FREINSH. Idem Ampelius: *Inexplebilis honoris* (fort. *honorum*) *Marii cupiditas decretam Syllae provinciam voluit eripere rogatione Sulpicii Trib. pl.* *Honorum fames*, ut *auri fames* apud Virgil. III. Aen. 57. Plura hujuſmodi Heinſ. ad Vell. II. 33.

Circumegit] Ad urbem reduxit. Freinsh. *Ind.* e Campania ſcil. ubi cum exercitu erat ad conficiendas reliquias belli ſocialis. Vell. II. 18. Plut. & App. Valde errat Aurel. Vict. c. LXXV. Syllam poſt victos in Graecia Duces Mithridatis in Italiam regreſſum ſcribens, quod rogatione Sulpicia imperium ejus transferretur in Marium.

tam Sullae provinciam Sulpicia lege ſollicitat. Sed
impatiens injuriae ſtatim Sulla legiones circume-
git: dilatoque Mithridate, Eſquilina Collinaque
porta geminum agmen Urbi infudit. Unde quum 7
conſulto Sulpicius & Albinovanus objeciſſent ca-
tervas, ſudeſque & ſaxa undique a moenibus ac
tela jacerentur; ipſe quoque jaculatus incendio
viam fecit, arcemque Capitolii, quae Poenos,
quae-

Geminum agmen urbi infudit] Ryck. ſuavius: *Geminum urbi infundit agmen*. GRAEV. *Infundit* etiam Salmaſiani, & Voſſ. 1. 3. qui & *circumagit* habet. ceteri s. & e. mutato ordine verborum *infudit Urbi agmen*.

7. *Unde, quum ſubito*] Repone antiquam & veram lectionem, *Unde, quum conſulto*. quam ut mutarent, quid moverit correctores, neſcio: niſi ſit cujusdam libri prava ſcriptura, quae cum haberet, *Unde conſulto*, illi mutandum putaverunt *ſulto* in *ſubito*. nos tales ſyllabarum ſimiliter abſorptus notavimus multoties in hoc tantulo libro. SALM. *Quum conſulto*] Haec eſt lectio trium Pall. immo & primogeniae editionis. male poſteriores *quum ſubito*. GRUT. *Conſulto* etiam alii s. excepto Reg. Q. qui *inconſulto*. Annae non placet *conſulto*, & ex aliis Edd. in quibus dicit eſſe, *unde quum ſubito Servius*, legendum videtur, *unde quum Servius Sulpicius*. Non vidi ullam editionem, in qua ſic legatur. Ryckius & Perizonius in libris ſuis ſcripſerant *SCto*. Non ſcio, utrum ita legendum putaverint, an *conſulto* pro *SCto* dictum acceperint. Sed neutrum ſatis placet. Nec tamen video, quid bonae ſententiae ſit in *conſulto*. Melius intelligo, quod eſt in Reg. Q. *inconſulto*. Nam certe inconſultum & temerarium erat legionibus objicere catervas multitudinis urbanae.

Objeciſſent catervas] Ryck. *objeciſſent catenas*. GRAEV. . . .

Sudes & ſaxa] Tela tumultuaria, quae mihi quoque conjunxiſſe videtur Virg. in illis, Aen. 1, 154.
Jamque faces & ſaxa volant. . . .
Videtur, inquam, ſcripſiſſe, *Jamque ſudes*. nam quomodo illud alterum explicari poſſit, nondum video. Sic idem, Aen. 7, 506. ubi iterum tumultum depingit: -- *hic torre armatus obuſto, Stipitis hic gravidi nodis*, &c. Sic Statius Thebaid. 5, 352. -- *ſaxa ſudeſque*. Nunc in Virgilio nihil muto. Sic enim & Tac. 14, 45, 2. *conglobata multitudine*, ſaxa ac faces *minitante*. FREINSH. De ſudibus vid. III. 10. 25.

Jaculatus] Videtur hoc velle, Syllanos jaculis dejeciſſe ac deturbaſſe eos, qui loca ſuperiora tenebant, atque ita igne proximis aedibus injecto viam ſibi incendio feciſſe. Si hoc ſenſit, nimia brevitate tam obſcurus eſt, ut vix intelligi poſſit. Plutarch. ſcribit, Syllam juſſiſſe ignita tela tectis injici. Et forſitan hujuſmodi aliquid voluit ſcribere Florus. Virg. II. Aen. 276.
Vel Danaum Phrygios jaculatus puppibus ignes.
Scriptor Bell. Hiſp. c. XI. *Ignemque multum miſerunt, ſicut & omne genus, quibus ignis per jactus ſolitus eſt mitti*. Perizonius conjecerat *incendia*. Hoc mihi rectum videtur. Virgil. IX. Aen. 71. *Sociosque incendia poſcit ovantes*. Ibi Servius: *Incendia, pro materia, ex qua incendia ſequuntur*. Ovid. XIV. Metam. 539.

quaeque Gallos etiam Senonas evaſerat, quaſi
8 captivam victor inſedit. Tum ex conſulto Senatus adverſariis hoſtibus judicatis, in praeſentem Tribunum, alioſque diverſae factionis, jure ſae-

Irrita ſacrilega [*jactas incendia dextra,*
Turne.

Veget. IV. de Re milit. 18. *Ad majores balliſtas malleolos, vel falaricas cum incendio deſtinant.*

Quae Poenos quoque, Gallos etiam] Neſcio, an quibuſdam placere poſſit alter Palatinus, ita ſcribens, *quae Poenos, quaeque Gallos etiam Senones, evaſerat.* nos flagitium non eſſe putamus aliquid mutare. SALM. Pal. tert. *quae Poenos, quaeque Gallos etiam.* non abſurde. GRUT. *Quae Poenos quoque, Gallos etiam Senones*] *Quoque* valde friget, & non eſt a Flori manu. Probo Palatini ſecundi ſcripturam, *quae Poenos, quaeque Gallos etiam Senones evaſerat.* GRAEV. Probabant etiam Ryckius, Perizonius, & Tollius. & melius eſt.

Quaſi captivam victor inſedit] Lege ex Ryck. *Quaſi captivam victor incendit.* Nam Capitolium bello hoc civili Sullano incendio periiſſe, non tam juſſu Sullae, quam cuſtodum negligentia conſtat ex monumentis antiquis, quamvis ſunt qui Sullae culpam hujus incendii tribuerint. GRAEV. *Inſidere* etiam alibi prave ſcriptum eſt pro *incendere.* Ita ſupr. II. 12. 6. ubi in aliis libris recte eſt, *claſſem cremari, ne incenderetur*, Berol. Duisb. & v. e. *ne inſideretur.* Sed hic non tanta eſt apud me unius libri auctoritas, ut ex eo omnium aliorum & ſcriptorum & editorum lectionem mutandam putem, & Florum graviſſimi erroris adverſus hiſtoriam reum facere velim. Nam haec geſta ſunt A. V. IↃCLXXV. quum Marius, qui ſe in Capitolium receperat, cum magna caede ſuorum, ut auctor eſt Oroſius, inde expulſus fuiſſet: Capitolium autem incenſum eſt A. V. IↃCLXX. Scipione & Norbano Coss. Sylla modo a bello Mithridatico in Italiam reverſo, & Marianis Urbem adhuc tenentibus. Tacit. III. H. 72. App. I. Civ 400. Plut. in Syll. & Obſeq. cap. CXVIII. Et confirmatur aliorum librorum ſcriptura ex Auguſtino III. de C. D. 29. *Sylla vivo adhuc Mario ipſum Capitolium, quod a Gallis tutum fuit, ad decernendas caedes victor inſedit.* Nam Auguſtinum & illo & duobus ſuperioribus capitibus non pauca e Floro deſcripſiſſe, cuilibet legenti manifeſtum eſt. Et quid opus erat addi a Floro *tanquam captivam*, ſi incenſam volebat dicere? Neque enim omnia loca capta incenduntur, & multa incendi poſſunt, etiamſi nondum capta fuerint. Sententia Flori haec eſt, Sylla arcem Capitolii expugnavit, eamque, haud ſecus ac urbis hoſtilis arcem, victor occupavit, & inſedit. Virg. II. Aen. 615.

Jam ſummas arces Tritonia (reſpice) Pallas
Inſedit.

Flor. IV. 8. 2. *Jam & claſſe medium mare inſederat.* Liv. III. 16. *Non bellum, ſed vanam imaginem belli Capitolium inſediſſe.* Paulo ante Flor. Duisb. Ryck. Voſſ. I. 2. & o. e. uſque ad Vinetum *Senonas*, quod nulla ratione mutatum eſt. Vid. ad I. 16. I.

8. *Ex ſenatusconſulto*] Nazarii liber, *ex conſulto ſenatus*, poſterior Palat. *ex decreto ſenatus.* SALM. *Tum ex conſulto Senatus*] Sic tres Pall. niſi quod pr. *cum ex conſulto Senatus.* GRUT. Porro morem *hoſtes judicandi* multis exemplis illuſtrat Briſſonius, formularum lib. 2. pag. 290. FREINSH. Hic quoque, ut ſaepe alibi, diverſa ſcribunt Salmaſius & Gruterus. Et

quo-

ſaevitum eſt. Marium ſervilis fuga exemit, imo fortuna alteri bello reſervavit. Cornelio Cinna, 9
Cnaeo Octavio Conſulibus, male obrutum reſurrexit incendium, & quidem ab ipſorum diſcor-

conſulto Senatus etiam plerique alii s. & e. quos ſequutus ſum. Et ſic jam ante Freinshemius, Elzevirii in ed. minore, Anna Fabri, & Graevius. Horat. I. Epiſt. 16. 41.

Qui conſulta Patrum, qui leges, juraque ſervat.

Plin. III. H. N. 20. *Sed interdictum id vetere conſulto Patrum.* Sic *ſcitum plebis* Liv. X. 22. & XXXI. 50. *Senatusconſultum* quia longe frequentius eſt, non dubito, quin correctores putaverint hic quoque ita legendum eſſe.

In praeſentem Tribunum] Perizonius ſuſpicabatur *in reprehenſum*, ex Epit. Liv. LXXVII. *Quum in quadam villa lateret, indicio ſervi ſui retractus, & occiſus eſt.* Plut. in Syll. & Oroſ. V. 19. nihil aliud, quam a ſervo ſuo proditum, & ita interfectum ſcribunt. Idem Valer. M. VI. 5. 7. ſed addit in villa latentem. At Vellej. II. 19. in Laurentinis paludibus jugulatum. Nec quiſquam, quod ſciam, praeter Auctorem Epit. Liv. retractum tradit. Florus quidem, quum in praeſentem Sulpicium ſaevitum dicit, abit ab aliis. Sed hoc in illo non novum eſt. Et eum ſcripſiſſe *praeſentem*, etiam inde mihi perſuadeo, quod Marium fuga periculo liberatum dicit: nam id indicio eſt, eum putaſſe Sulpicium aliosque, antequam fugere poſſent, comprehenſos poenas dediſſe. Probabilius eſt, quod deinde vidi Perizonium in ſchedis conjeciſſe, *deprehenſum*, addito loco Appiani I. Civil. p. 387. καὶ ζητηθεὶς διέθεον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας, οἳ Σουλπίκιον μὲν συλλαβόντες ἔκτειναν. Mox *jure* in Flor. & Magl. adſcriptum fuerat, quum ante abfuiſſet. Perizonius malebat *quaſi jure ſaevitum eſt.* nimirum, quia ex SCto. Cicero pro Sext. XXII. Syllae arma *prope juſta* fuiſſe dicit. vid. ibi Manut.

Exemit] Idem, *eximit*, Flori character. SALM. Pal. pr. *eximit.* nec male. GRUT. *Immo* quidam ſcripti, & E. V. P. & J. Manutius & Cellarius putant rectius ita ſcribi, quam *imo.*

9. *De revocandis*] Vid. Vellej. II. 20. & ibi Interpretes.

Ad populum referretur] Ita o. s. & e. ſed contra uſum veterum, qui dicunt *referre ad Senatum*, *ferre ad populum.* In vulgatis libris Caeſaris I. Civ. 6. quidem legitur, *ut de eorum imperio ad populum referatur.* Sed hoc merito ſuſpectum fuit Manutio ad Cicer. I. Epiſt. Fam. I. cujus ſuſpicionem non vanam fuiſſe, deinde cognitum fuit e MSS. Ciacconii & Voſſii, in quibus eſt *feratur.* Quae e Coelii Epiſt. ad Ciceron. VIII. Fam. 8. & e Liv. XXI. 6. & XXIII. 31. adferunt Voſſ. & Davies. ad Caeſ. l. d. partim huc non ſufficiunt ad adſerendam huic generi loquendi antiquitatem. In eo, quod adferri poteſt e Cicer. III. Phil. 4. *Quae* (auſpicia) *hic Conſul augurque neglexit, neque ſolum legibus contra auſpicia ferendis, ſed etiam collega una referente*, nihil illi praeſidii eſt. Nam ibi Faernus, Muretus, Manutius, & Lambinus ex optimo & vetuſtiſſimo libro Vaticano praetulerunt *una ferente*; quos merito ſequutus eſt Cl. Graevius. Mecum ſentiunt Viri Clariſſ. Drakenb. ad Liv. XXIII. 31. & Oudend. ad Caeſ. l. d. Perizon. hic quoque malebat *ferretur.* Idemque novam periodum inchoandam cenſebat a verbis *Quum de revocandis*, & mox στιγμὴν τελείαν poſt *referretur* tollendam.

cordia, quum de revocandis, quos Senatus ho-
10 ſtes judicaverat, ad populum referretur. Cincta quidem gladiis concione, ſed vincentibus quibus pax & quies potior, profugus patria ſua Cinna confugit ad partes. Redit ab Africa Marius clade major. ſiquidem carcer, catenae, fuga, exſilium,
11 horrificaverant dignitatem. Itaque ad nomen tanti viri late concurritur: ſervitia (pro nefas!)
&

10. *Clade major*] Vide ſupra, 1, 16, 7. FREINSH.

Horrificaverant] Sic Pal. pr. & tert. & q. I. Pulcra autem eſt hujus verbi hoc loco notio: *horrificaverant dignitatem* eſt, quaſi dixiſſet, admirabiliorem fecerant Marium, & quodam quaſi ſacro horrore auxerant, reverentiamque conciliarant, quod, cum tot periculis appetitus eſſet, non potuerit extingui. *horror* enim ad res ſacras refertur, & venerationem. Virgil. Aen. 1, 169.

- - - - - *Horrentique atrum nemus*
imminet umbra.

Lucan. 3, 411.

Arboribus ſuus horror ineſt. . . . .

Vide Taubmannum ad iſtum ex Virgilio locum, & Berneccerum ad Suet. Aug. 6, 2. Diverſa ſunt ab his, quae apud Tacit. 1, 4, 8. & H. 1, 21, 4. de exilio efferatis leguntur. IDEM Gruterus e Pal. 1. (id eſt Naz.) & 3. profert *horrificaverant*, e Pal. 2. *honorificaverant*. Hoc quoque liber unus Vineti, Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. habent, ceteri s. & edd. *horrificaverant*. *Honorificare* ſe apud ſolum Lactantium inveniſſe ſcribit Vinetus. Borrich. quoque in Cogitat. de Ling. Lat. non alios habuit illius auctores; nec quisquam Interpretum id hoc loco probavit. Freinshemius recte percepit mentem Flori; ſed quod cum pulchre hoc verbo uſum putat, id mihi ſecus videtur, & omnino probo judicium Graevii in Praefatione. Ei Begerus ex inſtituto obloquitur; & ſe jurare paratum dicit, Graevium non intellexiſſe hunc locum. Florum enim non novam ſignificationem imponere voci *horrificare*; ſed in recepta ſubſiſtere, ac dicere, carcerem dignitatem Marii horrificaſſe, i. e. dignitatem, quae antea placidior fuerat, horridiorem feciſſe, & exaſperaſſe, ut horrorem incuteret. Ita enim & Silium III. 388. dicere *horrificare galeas ore & rictu ferarum*, & Catull. c. LXV. 271.

Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas.

Nihil adtinet reliqua deſcribere, quibus ex ipſo Floro demonſtrari putat, eam hic eſſe ſignificationem verbi *horrificare*. *Horrificare* eſt horrorem, ſive terrorem alicui incutere, vel terrorem addere, rem ante terribilem terribiliorem facere. Virgil. IV. Aen. 464.

Multaque praeterea vatum praedicta piorum
Terribili monitu horrificant.

Claudian. de B. G. 649:

Sed gravius mentes caeſorum oſtenta luporum
Horrificant.

Et Sil. l. d. Sed in Catullo Zephyrus dicitur *horrificare undas*, quum mare placidum primum vento agitari & moveri incipit, quod huc non pertinet. Quid jam eſt *horrificare dignitatem*? Non poteſt eſſe incutere terrorem dignitati: hoc enim ridiculum eſſet. Debet ergo eſſe dignitati terrorem addere, eamque terribiliorem facere, ut *horrificare galeas* apud Silium. At galeae jam ante terribiles erant,
ſed

& ergaſtula armantur: & facile invenit exercitum miſer Imperator. Itaque vi patriam repoſcens, 12
unde vi fuerat expulſus, poterat videri jure agere, niſi cauſam ſuam ſaevitia corrumperet. Sed quum diis hominibusque infeſtus rediret, ſtatim primo impetu cliens & alumna Urbis Oſtia nefanda ſtrage diripitur. Mox in urbem quadruplici ag- 13
mine intratur. Diviſere copias Cinna, Marius, Car-

earumque terror augebatur ore & rictibus ferarum impoſitis. Marii dignitas autem ante tranquilla & placida erat[1], ut ait Begerus. Utcumque ferrem, ſi Florus dixiſſet *carcer & catenae horrificaverant Marium*, i. e. terribiliorem fecerant; ſed *horrificare*, &, quae ſunt elegantiae Begerianae, *horridiorem facere*, & *exaſperare alicujus dignitatem* nemo facile dixerit, vel probaverit. Omnia, quae hic dicit Florus, *clade major*, *ad nomen tanti viri late concurritur*, & *facile invenit exercitum miſer Imperator*, ſatis refellunt Begerum, nec conveniunt illius quaeſitae & coactae interpretationi; ſed pertinent ad venerationem, quae Mario e tantis calamitatibus acceſſit. Rupertus quoque eadem ſententia hoc exponit, qua Freinshemius & Graevius: *venerationem ejus auxerant*, *horrorem & venerationem ejus auxerant*, *horrorem & venerationem quamdam incutiendo reputantibus tanti Viri mirabiles & miſerabiles caſus, quos tam conſtanter pertulerat*. Nam Virorum illuſtrium calamitates eos venerabiles faciunt, & iis conciliant ſtudia aliorum, ut Idem pluribus oſtendit. Huic, Freinshemioque, & Graevio, ubi de ſententia Scriptorum veterum, vel ſignificatione verborum quaeritur, vel injuratis plus crediderim, quam ſexcentis Begeris Jovem lapidem jurantibus.

11. *Servitia armantur*] Non incommode Val. Max. 8, 6, 2. FREINSH.

12. *Cauſſam ſuam*] *Cauſſam ſanam* legit Barthius, Adverſ. 18, 18. Utut ſit, animadvertendum eſt, bonam quoque comoediam indecenter agendo corrumpi: quod de Lutheri cauſſa dixiſſe fertur Eraſmus. Plautus, Bacchid. 2, 2, 36.

Etiam Epidicum, quam ego fabulam aeque ac me ipſum amo,
Nullam aeque invitus ſpecto, cum agit Pellio.

Tac. H. 1, 83, 4. *Saepe honeſtas rerum cauſſas, ni judicium adhibeas, pernicioſi exitus conſequuntur.* Adde 2 Pet. 1. 5, & 6. & ibi Oſiandrum. IDEM. Bene Ryck. *ni cauſſam ſuam ſaevitia corrupiſſet*. GRAEV. In Ryck. eſt *niſi*, & paullo ante *potuit*. *Corrupiſſet* etiam Voſſ. 3. Sed non muto *corrumperet*. Vid. III. 3. 13. & III. 23. 2. Barthium non ſane bene *ſuam* mutare in *ſanam*, recte cenſet Gronov. Diatrib. ad Stat. c. XLVIII. *Infeſtis*, quod malebat Vir doctus in Obſervationib. Crit. ad Valerii Max. quaedam loca, Tom. V. Obſervat. Miſc. p. 198. nulli libri habent. Nec praecedentia de veneratione Mario a calamitate addita, de concurſu ad eum, & alia, patiuntur ita legi. *Infeſtus* eſt inimicus, infenſus. Nam ſpirabat caedem eorum, a quibus pulſus fuerat, & quod Plutarchus ſcribit, calamitas animum ejus ita exaſperaverat, ut, quum nondum urbem ingreſſus eſſet, torvitate vultus & terribili adſpectu oſtenderet, ſe ſtatim Urbem caedibus impleturum. Haec ſignificatio vocis *infeſtus* apud omnes

Carbo, Sertorius. Hic poſtquam manus omnis Octavii depulſa Janiculo eſt, ſtatim ad principum caedem ſigno dato, aliquanto ſaevius, quam aut
14 in Punica, aut in Cimbrica urbe, ſaevitur. Octavii Conſulis caput pro Roſtris exponitur; Antonii Conſularis in Marii ipſius menſis. Caeſares a Fim-

obvia eſt, unde ſaepe junguntur *infeſtus* & *inimicus*; de quo monent Viri docti ad Liv. XXVIII. 29. & XXXV. 12. In Salluſt. Catil. XV. *Animus impurus, diis hominibusque infeſtus*, ex ſententia Cortii eſt infeſtatus: de quo nunc non quaero.

13. *Quadruplici agmine*] Κατὰ τέσσαρας ἅμα τὰς πύλας, inquit Dio apud Valeſ. Excerpt. p. 642. Quod ſequitur in Floro *diviſere* forte melius mutes in *diviſerant*. FREINSH.

Statim in principum caedem] *Ad principum caedem*, melius, ex omnibus, tam veteribus ſcriptis, quam excuſis. SALM. *In* nuſquam eſt ante Edd. Vineti & Stadii.

Ad principum caedem] Eleganter, & hiſtorica fide, Lucanus, 2, 99. FREINSH. Ryck. *principium*. Vid. ſupr. II. 5. 5. & Burm. ad Quintil. XI. Declam. 2. Mox Reg. F. Flor. Magl. & Fran. *in Punica*, ſine *aut*, & Flor. *ſaevitum*. Dio in Excerpt. Peireſc. ὥσπερ τινὰ ἀλλοτρίαν πόλιν ἀνδραποδιζόμενο.

14. *Octavii*] Vide Appian. pag. 393. d. Cujus necem praeceſſit prodigium, quod referunt Val. Max. 1, 6, 10. Obſequens, cap. 117. FREINSH.

Antonii] Vide Val. Max. 9, 2, 2. Appian. p. 394. b. Plut. Mar. cap. 74. Vellej. 2, 22, 4. Hunc Cicero, ut eloquentiſſimum, prudentiſſimum, ſapientiſſimumque virum, ubique commendat. ut, de Orat. 3, 3. Fuit autem avus triumviri, ſi credimus Plut. in vita Antonii, cap. 1. IDEM.

Menſis] Sic de Antonio triumviro Scheff. ſine epiſt. 83. IDEM.

Caeſar & Fimbria] Fimbrias fuiſſe Marianarum partium, ex hiſtoriis conſtat. quis hic igitur Fimbria a Marianis occiſus? incertante me, ut ita dicam, libri variantes. alter Palatinus, *caeſi a Fimbria*: alter vero, *caeſi a Fimebria*. ut paulo poſt, *trucidatur*, non *trucidantur*. an igitur legendum? *Caeſar a Fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidatur*. ita legam lubens, ſi modo aliquid mihi ex hiſtoria adluceret. SALM. Locus varie vexatus, cui tamen nemo melius (meo quidem animo) ſubvenit, quam Andreas Schottus, in obſerv. hiſtor. 3, 34. qui legendum cenſet; *Caeſares a Cinna*, aut *Caeſares fratres*: juvante etiam Cicerone, de Orat. 3, 3. & Tuſcul. quaeſt. 5, 19. Idem Auguſtinum, Civit. 3, 27. ita corrigit. FREINSH. Conjecerat Salmaſius: *Caeſar a Fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidatur*. Et ſic clare Ryck. niſi quod retineat *trucidantur*, unde liquet ſcribendum: *Caeſares a Fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidantur*. Nihil verius. id ſignificant etiam Palatini codd. in quibus pro *Caeſares a Fimbria* legitur *caeſi a Fimbria*. Lipſius quoque in iſta fuit ſententia, ſcribendum *Caeſares a Fimbria*. *Caeſares* ſcribendum eſſe vidit & Andr. Schottus. Ceterum *in penatibus domorum ſuarum trucidari*, quam bene, & quam Latine dicatur, viderint alii. *In penatium conſpectu aliquem necare, ante ſuos lares familiares alicui manus afferre*, ſcio ſcriptoribus ab idoneis dici. Sed *in penatibus occidi*, perinde eſt ac ſi dicerem *in Jove*, *in Junone* occidi, pro in coelo aut aëre. Itaque ſcribendum cenſeo *in*

pe-

Fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidantur: Craſſi, pater & filius, in mutuo alter alterius aſpectu. Baebium atque Numitorium per
medium forum unci traxere carnificum. Catulus 15
ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit. Meru- 16
la flamen Dialis, in Capitolio Jovis ipſius oculos

los

penetralibus domorum ſuarum. Horat. IV, 4. *Senſere, quid mens rite, quid indoles, Nutrita fauſtis ſub penetralibus Poſſet.* Idem II, 13. *Illum & parentis crediderim ſui Fregiſſe cervicem, & penetralia Sparſiſſe nocturno cruore Hoſpitis.* GRAEV. In Pal. I. *funebria* error ſcribae eſt pro *Fimbria. Caeſi a Fimbria* habent Pal. ſec. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. I. & v. e. *Caeſar & Fimbria* Naz. Toll. Voſſ. 2. 3. & aliae edd. vett. quod Vinetus in ſuis quoque videtur inveniſſe. *Cenſi a Fimbria* Ryck. Salmaſii conjecturam refellunt verba *in penatibus domorum ſuarum*, e quibus patet Florum de pluribus loquutum fuiſſe. Schotti poſteriorem conjecturam, quam jam ante eum, ni fallor, propoſuerat Glandorpius in Onomaſt. pag. 423. amplexus eſt Rupertus. Ego neutram probo. Nam *Fimbria*, quod hic jam olim lectum fuiſſe ex Auguſtino intelligi poteſt, non facile a ſcribis potuit mutari in *Cinna*, vel *fratres*. Cicero quidem ſcribit, Cinnam juſſiſſe praecidi capita Octavii, Craſſi, Antonii, & Caeſarum. Sed quod Cinna juſſit, Fimbria exſecutus eſt, quem miniſtrum & ſatellitem crudelitatis Cinnae fuiſſe, liquet ex Epit. Liv. LXXX. Quod autem quis per alium facit, id per ſe facere cenſetur, ut dicunt JCti. *Caeſares a Fimbria* etiam Iſ. & Dion. Voſſii, Ryckius, & Perizonius legebant, idque non dubitavi poſt Amſtelodamenſes in contextum recipere. Vulgatum *Caeſar & Fimbria* retineri non potuit, cum quia plerique ſcripti non habent &, tum quia ex hiſtoria conſtat Fimbrias Marianarum partium fuiſſe. Corradus ad Ciceron. Brut. XXIV. pag. 235. id tamen tuetur, quod ex illo loco Ciceronis putat intelligi alterum e Fimbriis inimicum Marianae factionis fuiſſe. Glandorpius in Onomaſt. eumdem facit Fimbriam Marianum, & eum, de quo ibi agit Cicero. Si diverſi fuerunt, duo eodem tempore C. Flavii Fimbriae fuerunt. Sed hic non eſt locus pluribus de ea re quaerendi. *Caeſi*, quod eſt in ſcriptis, ortum credo e compendio *Caeſ.* vel *Caeſi*. De phraſi *in penatibus domorum ſuarum* etiam adſentior Graevio. Sed Florus fortaſſis ſcripſit *in penatibus ſuis*, & *domorum* ortum eſt ab interpretatione in margine adpoſita, *domibus*, vel *domi ſuae*. Auguſtinus, *in domibus ſuis*.

Craſſi] De horum morte variant ſcriptores: Appianus, pag. 394. refert, filium, ne veniret in poteſtatem perſequentium, a patre occiſum. Ep. Liv. 80. filium ab equitibus Fimbriae interfectum, patrem ſua manu, quod poſtremum etiam Cicero, de Orat. 3, 3. recenſet; de filio nihil. FREINSH. Et in fragm. orat. pro M. Scauro.

Alter alterius] Haec ſaepe conjunguntur. Vid. Interpretes Petron. c. LXX. Sall. Catil. I. Juſt. XXXIII. 2. *Conſpectu* Reg. Q. *reſpectu* Voſſ. 3.

Unci traxere] In Tiberim: Juvenal. X. 66. *Sejanus ducitur unco.* Cicer. I. Phil. 2. *Uncus eſt impactus fugitivo illi.* ubi plura Abram. Add. P. Fab. II. Semeſtr. 9. & Savar. ad Sidon. I. Epiſt. 8.

15. *Catulus*] Qui cum non incolumitatem, ſed exilium, depre-

cae

los venarum cruore reſperſit. Ancharius, ipſo vidente Mario, confoſſus eſt, quia fatalem illam
17 ſcilicet manum non porrexerat ſalutanti. Haec tot

caretur, ſaeva illa Marii voce, *moriatur*, finire vitam coactus eſt. vide Cic. Tuſcul. quaeſt. 5, 19. & de Orat. 3, 3. *Concluſit* autem *ſe loco, nuper calce arenaque perpolito, illatoque igni, qui vim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul incluſo ſuo, mortem magis voto, quam arbitrio inimicorum, obiit.* Vellej. 2, 22, 5. Val. Max. 9, 12, 4. Appian. pag. 395. Similem huic vitae exitum ſortitus unus, quod ſciam, legitur Jovianus Imp. apud Marcellin. & Victorem, in Epitome. FREINSH. Non unum Jovianum, praeter Catulum, ſed plures alios prunae ſuffocarunt. Inſcriptio antiqua apud Gruterum IↃXIX. D. M. L. AEMILI. VICTORIS. QUI. PRIDIE. NATALEM. SUUM. VICESIMUM. ET. SECUNDUM. PRUNA. IN. PENSILI. POSITA. URGUENTE. FATO. SANUM. IPSE. NECAVIT. SE. L. AEMILIUS. VICTOR. PRINCIPALIS. ET. AELIA. VENERIA. FILIO. PIENTISSIMO. ET. SIBI.
Lucret. VI.

Carbonumque gravis vis, atque odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam praecepimus ante.

GRAEV. Add. Camerar. 1. Horar. ſubceſ. 27. Porcia uxor Bruti, cognita clade & nece mariti ad Philippos, ardentibus carbonibus hauſtis ſe interemit. Valer. Max. IV. 6. 5. Auguſtinus ſcribit Catulum *hauſto veneno* ſe manibus inimicorum ſubtraxiſſe. Non videtur ſatis intellexiſſe, quid hic eſſet *ignis hauſtu*.

16. *Merula*] *Inciſis venis, ſuperfuſoque altaribus ſanguine, quos ſaepe pro ſalute reip. flamen Dialis precatus erat, deos, eos in execrationem Cinnae, partiumque ejus tum precatus, optime de repub. meritum ſpiritum reddidit.* Vellej. 2, 22, 3. Val. Max. addit, factum hoc *in Jovis ſacrari*. καὶ οὐδὲν ἦν αὐτοῖς χωρίον, οὐχ ἱερὸν, οὔτ' ἀσφαλὲς, οὔτ' ἄσυλον, inquit Excerpt. Valeſ. 661. f. Porro in nece Merulae hoc etiam notat Appianus, pag. 395. antequam venas ſecaret, ſcripſiſſe in tabella, ſe depoſito apice id feciſſe, quod nefas eſſet flaminem apicatum mori. Notandum praeterea, *duobus & ſeptuaginta annis poſt hujus caedem neminem flaminem ſuffectum.* Tacit. 3, 58, 5. FREINSH.

*Anchariu*s] Accedentem Marius occidi juſſit, ſecundum Appian. pag. 394. Plut. Mario, cap. 72. addit, eam poſtea fuiſſe teſſeram Bardiaeorum (ſic vocat ſervos qui ad Marium transfugerant), ut quem ille non reſalutaret, interficerent. Huc traho Lucan. 2, 126.

Te quoque neglectum violatae Scaevola dextrae.

Ubi lege *violentae.* Hoc enim dederat Marius σύνθημα τοῖς στρατιώταις σφάττειν πάντας ἑξῆς, οἷς ἂν τῶν προσιόντων μὴ ὀρέξῃ τὴν χεῖρα, Dio in Excerpt. Valeſ. pag. 645. m. Hinc Seneca, de benef. 5, 16, 3. *trucidationis non tantum dedit ſignum, ſed ipſe ſignum fuit.* ut recte explicat Lipſius. Qui autem iſti Bardiaei ſint, non fruſtra dubitatur, cum ejus nominis ratio non appareat, nec ex Graecia peti poſſit, a Mario inditum; proinde mihi in mentem venit ſuſpicari, corrupte ſcriptam eam vocem Βαρδιαῖοι, & reponendum Μαριαῖοι, ex more plane Romano, quo ſervi liberi effecti praeferebant nomen ejus, cujus beneficio civitatem nacti fuerant. ſic Sylla X. M. habuit quos *Cornelios* appellavit, apud Appian. pag. 413. nec in ſervis tantum hoc

tot Senatus funera intra calendas & idus Januarii
menſis ſeptima illa Marii purpura dedit. Quid
futurum fuit, ſi annum Conſularis impleſſet? Sci- 18
pio-

obſervatum, ſed aliis peregrinis quibuſcunque. Hinc regnante Claudio multi deferebantur, qui Claudii nomine non uterentur. apud Dion. lib. 60. pag. 676. Exemplum ejus rei in Caeſ. de bell. Gall. 1, 47. Cicer. in Verrem: & aliis. IDEM. In Plutarcho Βαρδαίους legendum eſſe e Gloſſario Graec. Lat. docuerunt Scriver. ad Martial. IV. 4. Gronov. ad Liv. XXVII. 30. & hic Rupert. Locum Gloſſarii adnotarat etiam Dion. Voſſius.

Ipſo vidente] Pejor ergo fuit Nerone, qui *tamen ſubtraxit oculos, juſſitque ſcelera, non ſpectavit.* Tac. Agr. 45, 4. FREINSH.

17. *Intra calendas & idus*] Nam Marius deceſſit idibus, Ep. Liv. 80. Plut. tamen, cap. 80. ſeptimodecimo die defunctum ſcribit. Appian. pag. 396. primo conſulatus ſeptimi menſe. Vellej. 2, 23, 1. *initio ſeptimi conſulatus morbo oppreſſus deceſſit.* IDEM. Perizonius recte adſcripſerat, caedes illas factas fuiſſe antequam Marius ſeptimum conſulatum iniret. Florum in errorem induxit, quod Marius ſeptimum conſulatum non niſi a Kalendis uſque ad Idus Januarias geſſit. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *kalendas*, more vetuſto. *Inter Calendas* Voſſ. 3.

Septima illa purpura] Marius enim primus omnium ſepties Cos. fuit. auctores qui ſupra: & Plin. 11, 45. FREINSH. *Funera dare* etiam Virgil. VIII. Aen. 570.

. . . . . *Tot ferro ſaeva dediſſet*
Funera.

Quid futurum fuit] Vid. Freinshem. ad III. 22. 5. & Burm. ad Petron. XLIV.

Si annum Conſularis impleſſet] *Conſulatus*, in quibuſdam. *conſularis* non muto. SALM. Nondum video cur, quod in aliis extare dicitur, *conſulatus*, verior ſcriptura negetur. nam *conſulares* dictos, qui conſules eſſent, nuſpiam reperi, quod meminerim. FREINSH. Rectius omnino libri nonnulli: *Si annum conſulatus impleſſet*, quod merito probat Freinshemius. GRAEV. *Conſulatus* eſt in Pal. poſt. Rupertus retinet *Conſularis* cum Voſſio ad Vellej. II. 51. Non intelligo, quid hoc ſit, & malo ſequi eos, qui legunt *conſulatus*, quibus etiam accedit Clar. Burmannus ad Vellej. l. d. Neque tamen id ex uno libro cum Amſtelodamenſibus recipere volui. Poteſt etiam cum aliis legi *Conſul*: nam *Cos.* eſt *Conſul*, *Conſulatus*, & *Conſularis*. Vid. Schegk. ad Vellej. I. 15. Voſſ. ad eumdem II. 18. & 33. & ad poſteriorem locum etiam Heinſ.

18. *Scipione Norbanoque conſulibus*] Mirum eſt, in omnibus libris calamo ſcriptis legi, *Scipione, Norbano quinto conſulibus.* nec tamen otii mihi tantum ſupereſt, ut poſſim ſcripturam illam, recta ſit, an corrupta, perpendere. corruptam tamen eſſe pronuntio. SALM. *Norbano Quinto*] Sic edidi, volentibus Pall. o. & q. I. non eo ſenſu, quaſi quinquies cos. fuerit Norbanus (nec etiam hoc ita extuliſſet Florus, ſed *quintum*), ſed ut intelligatur, Norbano praenomen fuiſſe *Quinto.* nec obſtat, quod alii *Cajum* vocant. non enim ignota eſt ſcriptorum in nominibus propriis, praenominibus cumprimis, variatio. Porro nec iſta nominum μετάθεσις nova eſt, ſed paſſim nota, multis etiam notata, inter cognomina quidem, & agnomina; ſed memini me hujus etiam exempla legere. Ut, apud Horat. Carm. 2, 40, 2. *Hirpine Quincti.* & de arte poëtica:

. . . . *Nec ſcit quantum Caſcellius*
Aulus.

FREINSH. *Scipione Norbanoque*] Fir-

pione & Norbano Quinto Conſulibus, tertius ille
turbo civilis inſaniae toto furore detonuit. quippe
quum hinc octo legiones, inde quingentae cohor-
tes ſtarent in armis, inde ab Aſia cum victore
19 exercitu Sulla properaret. Et ſane quum tam
ferus in Sullanos Marius fuiſſet: quanta ſaevitia
opus

Firmat hanc lectionem Ryck. GRAEV. Sic etiam Voſſ. 1. 2. quod in ſuis quoque videtur inveniſſe Vinetus, & ex editis Junt. Ald. ac deinde Camert. & recentiores. Salmaſius e Naz. & Pall. ſcripſerat *Scipione Norbano Quinto*, Gruterus ex iiſdem *Scipione & Norbano Quinto*. Et ita Duisb. & v. e. e Toll. ac Regg. nihil ad Edit. Graevii, quae ita habet, adnotatum erat. *Scipione Norbano Quinto* Fran. Voſſ. 3. (ſed hic *Urbano* pro *Norbano*,) Edd. Ber. Sab. & Parv. Sunt, quibus confirmari poſſit ſententia Freinshemii. Nam & praenomina ſaepe poſtponi nominibus certum eſt. vid. Gronov. ad Liv. III. 1. & XXIX. 2. & Heinſ. ad Vellej. I. 14. & *que* etiam alibi perperam ſcriptum eſſe pro *Quintus* obſervatum eſt ad Vellej. I. 14. & II. 9. Sed tamen ſcriptura illa *Scipione Norbano Quinto Coss.* magis nititur auctoritate paucorum librorum vett. quam conſuetudine Latine loquentium. Nomina duorum Conſulum ſaepe ponuntur ſine copula, v. g. *Q. Fabio*, *P. Decio Coss.* vel, *Fabio Maximo*, *Decio Mure Coss.* Verum non facile exemplum huic ſimile inventum iri arbitror. Et quemadmodum ſcribae pro *Quintus* interdum poſuerunt *que*, ita eadem ratione pro *que* potuerunt ſcribere *Quintus*, eo quod utrumque ſola litera *Q* notabatur. Melior mihi videtur ſcriptura Ryck. & Editionum, quae habent *Scipione Norbanoque*, etiam ob eam cauſam, quod Norbano in Faſtis, Appiano, aliiſque praenomen eſt *Cajo*; etſi id alioqui, ſi hic nulla varietas ſcripturae eſſet, leve foret. Et in quibusdam libris mihi eo ſuſpectum eſt, quod, quum *q*, quod erat *que*, pro *Quinto* acceptum fuiſſet, ſcribae offenſi τῷ ἀσυνδέτῳ orationis potuerint putare *id* interponendum eſſe. Graevius ſcribit operas ingratiis ſuis edidiſſe *Scipione & Norbano Quinto*: nam probabat ſcripturam Cod. Ryck. quam deinde expreſſerunt Amſtelodamenſes. Ea mihi quoque, *ut* dixi, non diſplicet; ſed malui ſequi libros, qui habent *Scipione & Norbano Quinto*, addita copula, quae in priore Edit. omiſſa fuerat.

Hinc octo legiones, inde quingentae cohortes] Certum eſt, hoc loco de Marianarum partium copiis agi. nam Sylla cum ſuis *in* Aſia erat, ut ſequitur. Apparet igitur, illud *inde* nullius eſſe pretii: quin legimus, *atque quingentae cohortes.* Plut. etiam Mario, cap. 51. aſſerit, quadringentas & quinquaginta cohortes habuiſſe. Porro, cum legiones & cohortes opponuntur, ut hoc loco, illae ad cives Romanos, hae ſocios & auxiliares, referuntur: ſic apud Sueton. Veſpaſ. 4, 13. *additis ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem.* Sic apud Tacitum ſaepe. FREINSH. Graevius & Amſtelodamenſes ediderunt, *octo legiones & quingentae c. s. i. armis, inde ab Aſia.* Hoc utique planius eſt ad intelligendum, & *inde* loco priore manere non poteſt. Sed non putavi mihi licere mutare lectionem librorum, tam ſcriptorum, quam editorum, quantumvis corruptam.

Et inde ab Aſia] *Et inde*, hae duae voces abſunt a veteribus libris.

opus erat, ut Sulla de Mario vindicaretur? Primum apud Capuam ſub amne Vulturno ſigna concurrunt: & ſtatim Norbani fuſus exercitus: ſtatim omnes Scipionis copiae, oſtentata ſpe pacis, oppreſſae. Tum Marius juvenis, & Carbo 20 Conſules, quaſi deſperata victoria, ne inulti perirent

bris. an ſint tollendae, neſcio. SALM. *Et* abeſt a Nazar. Ryck. Flor. Magl. Fran. Voſſ. Regg. & o. e. excepta prima, e qua, & duobus Pall. cum quibus conveniunt Berol. & Duisb. id huc induxit Gruterus. *Inde* non erat in Pal. pr. *Victore* abeſt a Ryck. & Voſſ. 3.

19. *Apud Capuam*] Vellej. II. 25. *circa Capuam*. Oroſ. V. 20. & Eutrop. V. 5. *in Campania*. At Appian. I. Civil. p. 401. Norbanum a Sylla *apud Canuſium* victum ſcribit, quod vel ipſius, vel ſcribarum erratum eſt. Vellejus de hac pugna ita: *Poſt victoriam, qua deſcendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sylla*. Hoc non intelligo, nec ſcio, quid ſit *concurrere cum aliquo victoria*, aut quis ita loquatur. Suſpicor excidiſſe aliquam vocem, quae convenire poſſit cum *concurrerat*, fort. *pugnae*, aut aliam. *Victoria pugnae* poteſt dici, ut apud Cicer. III. de Offic. II. *poſt victoriam ejus belli*. Epit. Liv. X. *Victoriam ejus pugnae populo Rom. dedit*. Wopkenſius in Adverſar. in Vellejum Vol. VIII. Obſervat. Miſcell. p. 37. & Vol. IX. p. 253. conatur defendere vulgatam ſcripturam Velleji. Burmannus contra in Animadverſionibus ad Adverſaria Wopkenſii Vol. VIII. p. 371. earumdem Obſervationum negat eam defendi poſſe. Non interpono me illi controverſiae, ſed non credo ullius probati ſcriptoris auctoritate oſtendi poſſe recte dici *concurrere* cum hoſte *victoria*. *Volturno* Duisb.

Et ibi ſtatim] Auctoribus libris illud *ibi* jubemus exulare. SALM. Eſt in ſolo Reg. F.

20. *Marius juvenis*] C. Marius, ſupradicti C. Marii, ſepties Coſ. filius, Livio, Diodoro, Paterculo, Plutarcho, Auctore de Vir. illuſtr. hoc Annaeo, Eutropio, Auguſtino, omnibus, puto, auctoribus, praeter Appianum, qui, pag. 402. f. eum dicit filium fratris, illius ſepties coſ. Marii: Ita fratris filium hic fortaſſis adoptaverat. Juvenem autem Marium, coſ. per vim creatum ante XX. aetatis annum, legimus in Ep. Liv. 86. anno aetatis XXV. in Viris illuſtribus: XXVI. apud Vellej. 2, 26, I. XXVII. apud Appianum. VINET. Marium hunc, qui cum Carbone A. V. IDCLXXI. Conſul fuit, naturalem, non adoptivum, Marii ſepties Conſulis Filium fuiſſe, & Appianum, alioſque, qui Marii Senioris fratris Filium hoc anno cum Carbone Conſulem fuiſſe prodiderunt, errare oſtendit Perizon. Animadv. Hiſtor. c. III. p. 98.

Ne inulti perirent] Ante haec verba, habet vetus liber, *antu eſſum*: fallor, aut legendum, *anteceſſum*. corruptus alter Palatinus, *in acceſſum*, qui tamen veſtigia oſtendit verae lectionis. Eleganter igitur hunc locum reſtituimus: *Tum Marius juvenis, & Carbo Conſules, quaſi deſperata victoria, ne inulti perirent, in anteceſſum ſanguine ſenatus ſibi parentabant. in anteceſſum*, loquutio familiaris huic Annaeo, de qua etiam alibi meminimus dixiſſe. Nazar. legit, *ſanguinem ſenatus ſibi parentabant*. ſic alibi in eodem, *ſanguinem litare*. SALM. *In anteceſſum ſanguine*] Sic omnibus literarum apicibus Pal. tert. nec diſcrepat pr. niſi quod is, *in antiteſſum*: nam ſecundus male, *in*

irent, in anteceſſum ſanguine Senatus ſibi paren-
tabant: obſeſſaque curia, ſic de Senatu, quaſi de
21 carcere, qui jugularentur, educti. Quid fune-
rum in foro, in circo, in patentibus templis?
Nam Quinctus Mucius Scaevola Pontifex, Veſta-
les amplexus aras, tantum non eodem igne ſepe-
li-

anteceſſum. hactenus abfuit illud edit. noſtris. porro iidem tres MSS. habent *ſanguinem* pro *ſanguine*. GRUTERUS. Hanc autem vocum bigam primus reſtituit Lipſius, ad Senec. epiſt. 7. in fin. Reſpicit huc Livius, 9, 14, 12. *ne deſperata venia hoſtes caecos in ſupplicia eorum* (equitum Roman.) *ageret*, *perdere prius*, *quam perire*, *optantes*. Adde Silium, 5, 208. Hujus tamen ſceleris invidiam uni Damaſippo impingere videtur Vellej. 2, 26, 3. & Val. Max. 9, 2. & fortaſſe Salluſt. Cat. 51, 28. Appian. pag. 403. Marium Bruto, praetori urbano, hoc per litteras imperaſſe ſcribit. *praerepta interim ultione*, ut loquitur Tacitus, 14, 33, 6. FREINSH. Praetorem hunc ab aliis omnibus *Damaſippum*, ab Appiano ſolo *Brutum* vocari Sigonius in Faſt. ad A. V. IↃCLXXI. Fabric. ad Oroſ. V. 20. aliique monuerunt. Pighius ad hunc annum *L. Junium Brutum Damaſippum* vocat. Videtur putaſſe Appianum ita cum ceteris in concordiam poſſe redigi. Non inſolens eſt uni homini duo cognomina tribui, & *Damaſippus* cognomen fuit gentis Juniae, ſi Scholiaſtae Cruquiano Horatii ad II. Sat. 3. I. credimus. Sed Manut. ad Cicer. IX. Epiſt. Fam. 21. Corrad. ad Cicer. XII. ad Attic. 29. & Glandorpius Liciniae gentis cognomen fuiſſe dicunt, & Manutius Appiano in hac re fidem non habendam pronunciat. Habent auctorem ſententiae ſuae Caeſarem II. B. C. ult. Lipſius *in anteceſſum* reſtituit e libro ſcripto, cui Voſſ. I. & 3. accedunt, quae verba etiam in Flor. & Magl. fuiſſe puto. nam Tollius ea in ſolo Berol. deſiderari adnotaverat. Regg. quoque, cum quibus Ed. Graevii collata erat, ea videntur habuiſſe. A Ryck. Duisb. & Fran. itidem aberant, nec inveni in ullo edito ante Freinshemium, qui merito in contextum admiſit. Eſt rurſum infr. IV. 12. 24. & ſaepe apud Senecam. Vid. Lipſ. l. d. & ad IV. de Benef. 32. Turneb. XII. Adv. 9. & Salmaſ. de Mod. Uſur. c. XIV. p. 629. Salmaſius hic adnotarat in Naz. ambiguam eſſe ſcripturam *antueſſum*, vel *anticeſſum*. Sed Gruterus nihil haeſitans *anticeſſum* legit; ut infr. l. d. *Sanguinem* etiam Duisb. Fran. & v. e. ſed in Fran. puncta poſtremae literae ſubſcripta eam delendam eſſe indicabant.

Obſeſſaque curia] Sic ſub Domitiano memorat Tacit. Agr. 45, 1. *obſeſſam curiam*, *& clauſum armis ſenatum*. FREINSH.

Educti] Immo in ipſa curia confoſſi, ſi credimus Appiano. IDEM. Mox *templa patentia* non puto eſſe magna ſpatioſa, ut Viro docto & amico viſum fuit, ſed ab aedituis & cuſtodibus aperta, ut in ea confugerent, qui ſe illorum religione tutos fore ſperabant; ut Scaevola in templum Veſtae, & Merula in templum Jovis, n. 16. Nam templa non omni tempore patebant. Vid. Liv. XXX. 17. & 40. Lucian. Amor. p. 883. Ed. Amſt.

21. *Namque Quinctus Mucius*] Idem Nazarii liber, *nam cum Mucius Scaevola*. legendum, *nam Quint. Mucius Scaevola*. SALM. *Nam Q. Mucius Scaevola*] Sic & Pal. ſec. nam tert. abeſt *Mucius*, forſan non male. at pr. maluit *nam cum Mucius Scaevola*. vulgatum haſte-

litur. Lamponius atque Teleſinus, Samnitum 22
duces, atrocius Pyrrho & Annibale Campa-
niam Etruriamque populantur: &, ſub ſpecie
partium, ſe vindicant. Apud Sacriportum Col- 23
linamque portam debellatae omnes hoſtium co-
piae. Ibi Marius, hic Teleſinus oppreſſi. Nec
idem

hactenus, *namque Q. Muc. Sc.* ſono auribus inamoeniore. GRUT. Voſſ. 2. & 3. ut Naz. Ryck. & Voſſ. 1. *Nam Mucius Scaevola.* Duisb. Regg. Toll. Fran. & v. e. *nam Quintus Mucius Scaevola.* Acidal. quoque ad Vell. II. 9. quia hic in Florent. Edit. erat, *nam cum Mucius*, emendat *nam Q. Mucius.* Deſignat, opinor, Juntinam, in qua, nec non B. S. & P. ita legitur. *Pontifex* κατ' ἐξοχὴν pro Pontifice Max. vid. 1. 13. 9.

Veſtales amplexus aras] Cicero, de Orat. 3, 3. & de nat. Deorum, temperantiae prudentiaeque ſpecimen, ante ſimulacrum deae Veſtae trucidatum, quod ſuo etiam ſanguine reſperſerit, eoque aeternum illum ignem (quod addit Auguſtinus) virginum curae commiſſum, prope exſtinxerit. VINETUS. Diodorus ait, per interfectores non ſtetiſſe, quominus ignis iſte, perpetua religione ab initio ſervatus, exſtingueretur iſto ſanguine, apud Valeſ. in Excerpt. pag. 411. f. FREINSH. — Mox Fran. pro *tantum non* perperam *cum non*, errore orto e nota *tm̄*. Vid. ſupr. II. 6. 46. & Freinshem. in *Ind.*

22. *Lamponius atque Teleſinus*] De his ſupra, 3, 18, 8. FREINSH.

Pyrrho, & Annibale] Eadem comparatio ſupra, 3, 18, 11. IDEM.

Se vindicant] Alii libri, *ſe vindicabant.* SALM. Dum praetexunt partes Marianas, ſe ipſi ulciſcuntur. Non tam ut Marianas partes, quas ſecuti erant, tuerentur, quam ut ſuum animum explerent; & odium privatum effunderent in illos, quibus erant offenſi; non ſtudio tum partium, ſed ſub illarum praetextu latrocinabantur, & ſe vindicabant. Haec loci hujus eſt ſententia. GRAEV. *Vindicabant* Pal. poſt. Flor. & Magl.

23. *Apud Sacriportum*] Pal. pr. *Nec apud Sacrip.* ſec. *ſed apud Sacrip.* tert. adhaeret publicatis. media lectio non mala eſt. GRUT. Porro Vellejus, 2, 26, 1. & Lucanus, & Auctor de Vir. illuſtr. & Oroſius, ita appellant locum hunc. Appianus, utraque voce integra, ἱερὸν λιμένα, id eſt, *Sacrum portum.* VINET.

Teleſinus] Memorabili inprimis pugna, quam prae ceteris eleganter deſcribit Vellej. 2, 27. FREINSH.

Nec idem tamen caedium] Salluſt. etiam, de Rep. 1, 25. memorat; *Domitium, Carbonem, Brutum, alios item, non armato, neque in praelio belli jure, ſed poſtea ſupplices per ſummum ſcelus interfectos: plebem Romanam in villa publica pecoris modo conſciſſam.* Confer omnino Tacitum principio hiſtoriae quartae. IDEM. Contra Claudian. IV. Conſ. Honor. 114.

. . . . . *Paci non intulit iram.*
Poſt acies odiis idem, qui terminus armis.

Qui belli finis] Nazarianus, & reliqui, *qui bello finis fuit.* lege, *nec idem caedi, qui bello, finis fuit.* SALM. O. s. & vett. edd. *bello*, pro quo Camers, ac deinde alii ediderunt *belli.* *Finis caedium* recte dicitur: ſed quia non temere eſt, quod omnes libri habent *bello*, hic quoque tertium caſum requiri arbitror. Malim tamen *caedibus*, quam *caedi*, quia Florus mox multas narrat.

Animadverſumque] Apud Tacit. 12, 17, 2. *trucidare deditos, ſae-*

idem tamen caedium, qui belli finis fuit. Stricti enim & in pace gladii: animadverſumque in eos
24 qui ſe ſponte dediderant. Minus eſt, quod apud Sacriportum, & apud Collinam portam, ſeptuaginta amplius millia Sulla concidit. bellum erat. Quatuor millia deditorum inermium civium in
25 villa publica interfici juſſit. Iſti tot in pace, non plu-

vum videbatur. Objicitur hoc Galbae: *cum in oculis urbis decumari deditos juberet.* Tac. H. 1, 37, 3. Adde Dionis Excerpta Valeſ. FREINSH. Ryck. *animadverſum*, ſine copula. Berol. Duisb. & v. e. *cum animadverſumque.* Deinde Ryck. *apud portam Collinam.* Flor. Berol. Duisb. Regg. Fran. & vett. edd. excepta Ber. *apud Collinam*, omiſſa voce *portam.* Hoc probat Wopkens. l. d. p. 67. Potuiſſe omitti a Floro, quia ante *Esquilinam & Collinam portam* nominaverat, concedit Burmannus ibid. p. 393.

24. *Quatuor millia*] Suatim agunt hiſtorici, cum in nominando aut numerando diſcrepant. nil igitur mirum, hoc quoque loco exempli ſui tenaces fuiſſe. Conſentiunt autem ſoli omnium cum noſtro Dionyſius, 5, 87. & Strabo. Oroſ. minuit numerum, III. M. fuiſſe dicens. reliqui augent; & VI. M. quidem habet Plut. Sylla, cap. 60. VII. M. Seneca, de clement. 1, 12, 3. Firmicus, lib. 1. cap. 3. Auguſtinus. VIII. M. Epit. Liv. 88. & Appian. pag. 407. IX. M. Auctor de Vir. illuſtr. Alii per legiones componunt, & Panegyriſtes quidem unam numerat: duas Seneca, de benef. 1, 6, 4. IV. autem Val. Max. 9, 2, 1. numero immane aucto. FREINSH. Add. Lipſ. ad Senec. 1. de Clem. 12.

In villa publica] Livius, Ep. 88. Valerius, 9, 2, 1. Panegyricus Conſtantino dictus, cap. 21. Auguſtinus, [Sex. Ampelius], omnes in villa publica. Quid Plutarchus? Sylla, cap. 60. *ἐν ἱπποδρόμῳ*, quod reddunt, *in Circo maximo*, male; cum ille abjunctus ſit. intelligitque *Circum Flaminium.* Lucanus dicit *in Ovili*, ſive *in ſeptis*: 2, 197.

.... *Et miſerae maculavit Ovilia Romae.*

Alibi, 7, 306.

Septorumque nefas, & clauſi praelia campi.

Haec Lipſius, ad Senec. de clem. 1, 12, 4. in Strabone, lib. 5. pag. 172. eſt *εἰς τὴν δημοσίαν ἔπαυλιν.* quod vertunt, *in Ovile.* FREINSH. Verba Strabonis ſine vitio verti poterant *in villam publicam*, in qua etiam Aur. Vict. c. LXXV. & Valer. M. IX. 2. occiſos ſcribunt. Dio in Excerpt. Peireſc. p. 657. *εἰς τὴν ἀγορὰν τὴν δημόσιον* convocatos fuiſſe a Sylla, quaſi nomina illorum relaturus eſſet in catalogum militum. Hoc ibi Valeſius itidem vertit *in villam publicam*: in ea enim delectum haberi ſolitum oſtendit. Lucanum libertate poëtica *Ovilia* pro villa publica dixiſſe ob vicinitatem locorum putat Vignolius in Diſſert. de Columm. Anton. Pii c. 11. ubi & alia adverſus Donatum & Nardinum de ſitu villae publicae & Septorum diſputat. Eos, qui ibi interfecti ſunt, etiam Senec. 1. de Clem. 12. & Firmicus *cives Rom.* vocant. Sed erant maximam partem Samnites e Lamponii & Teleſini exercitu, qui, poſtquam reliqui Itali ab armis diſceſſerant, pertinaciſſime in iis perſeveraverant. Appian. 1. Civ. p. 407. & Strabo v. p. 249.

25. *Iſti tot in pace; non plures ſunt*]

plures ſunt? quis autem illos poteſt computare, quos in Urbe paſſim, quiſquis voluit, occidit? donec admonente Furfidio, *Vivere aliquos debere, ut eſſent, quibus imperarent*; propoſita eſt ingens illa tabula: & ex ipſo Equeſtris ordinis flore ac Senatus, duo millia electi, qui mori juberentur. novi generis edictum. Piget poſt haec 26
re-

ſunt] Lege cum interrogationis nota: *Iſti tot in pace, non plures ſunt?* SALM. *Non plures ſunt*] Aperte pugnat haec lectio cum mente Flori: malim, *num plures ſunt?* quibus egregie reſpondent ſequentia. FREINSH. Et hic peccarunt operae, omiſſa interrogationis nota, quam non ſolum Salmaſius adjiciendam cenſuit, ſed & appoſuit Ryckianus. *Non* hic eſt *nonne*, quam vim hanc particulam in interrogationibus habere quis ignorat? L. Luccejus in epiſtola ad Cic. in lib. IV. ad fam. 14. *Tu ſolus aperta non videbis, qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere?* GRAEV. Freinshemii conjecturam refellit Gronov. IV. Obſerv. 11. Idem cenſet retineri poſſe *non plures ſunt*? Sed potius putat tollendum eſſe *non*, ut Florus ſine figura dicat, multo crudelius fuiſſe in pace quatuor millia deditorum interficere, quam ferventibus praeliis ſeptuaginta M. concidere. Sed o. s. & e. habent *non*, quod cum interrogatione recte poteſt accipi pro *an non?* Terent. Andr. IV. 4. 13. *Deliras, non tute dixti eſſe inter eos inimicitias?* Muretus quoque ad Ciceron. III. Catil. 10. his notam interrogationis adpoſuit. *Iſti* non eſt in Voſſ. 3.

Quiſquis voluit] Adde Dionis Excerpta Valeſiana, p. 658. FREINSH.

Furfidio] Hic eſt, *C. Furfidius*, *ſ.* pro *f.* quarta nominis litera Oroſio meo. *Afidius*, in Sylla Plutarchi cap. 62. Alii autem hoc Syllae tradiderunt dictum a *Cajo* quodam *Metello*; alii a quodam *Q. Catulo*. VINETUS. Apud Salluſt. H. 1, 2, 15. legitur *Fufidius*. FREINSH. Ryck. & Ed. P. *Furſidio*. Berol. Duisb. & v. e. *Furſivio*. Mihi nec *Furſidii*, nec *Furfidii* noti ſunt. *Fufidius* eſt in Inſcriptionibus, & ita hoc nomen in emendatioribus Edd. Ciceronis nunc legitur omnibus locis, quibus olim *Fuſidius*, ut & in Horat. Sat. 1. 2. 12. Itaque & in Salluſtio, & hic eodem modo legendum ſuſpicor.

Ingens illa tabula] Non potuit non eſſe magna, quae duum millium Romanor. nomina contineret. Eundem autem numerum habet Auguſtinus. Appian. civ. 1. pag. 409. XL. ſenatores, & MDC. equites. Val. Max. de eodem: *IV. M. & DCC. dirae proſcriptionis edicto jugulatos, in tabulas publicas retulit.* Vellej. 2, 28, 3. *Primus ille, & utinam ultimus, exemplum proſcriptionis invenit.* VINETUS. Nec minor fuit illa triumviralis, quae Ciceronem rapuit; de qua infra, 4, 6, 3. FREINSH.

Ac ſenatus] *Ac ſenatu*, non male iidem libri. SALM. *Senatu* etiam Ryck. Reg. F. Magl. Fran. Voſſ. & Edd. B. S. & P. Ferri poteſt *Senatus*. Plin. Panegyr. XXIII. *Circumfuſo nunc Senatu, nunc Equeſtris ordinis flore.*

26. *Praetoris, atque Venuleji*] Vitioſa admodum, neſcio, an plus aliquid debeam dicere, in ſcriptis omnibus exarata lectio, *praetorios aeque Venulejos*, non temere eſt. nam omnes conſpirant. forte, *ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani praetoris, atque Venuleji et.* ut dicat, ludibrio habitum os Ve-
nu-

referre, ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani Praetoris, atque Venuleji: Baebium ſine ferro, ritu ferarum, inter manus laniatum: Marium, ducis ipſius fratrem, apud Catuli ſepulcrum,

nuleji. ſed hoc *ἀνεξέρευτον*. itaque alia omnia putamus. SALM. Ryck. *Pretorios at Venulejos*. lege: *Pletorios ac Venulejos*, quod & Lipſio in mentem venit. GRAEV. Etiam Flor. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. *Pretorios atque Venulejos*. Ryck. *precorios at venulejos*. Magl. *Pretoris atque Venulejos*. Non dubito, quin verum ſit *Plaetorios atque Venulejos*. *Plaetorium* occiſum refert Valer. M. IX. 2. I. Is *P. Laetorius* eſt Oroſio V. 21. *Plaetorius* & *Laetorius* etiam in Cicerone & Livio interdum confunduntur. Sed in Oroſio rectius videtur *Plaetorius*, quomodo in quibusdam libris fuiſſe teſtatur Fabricius. Venulejum Oroſius Triumvirum vocat. Plura de his Vinetus.

Inter manus laniatum] Vide ſupra, 3, 19, 12. FREINSH. Lexicographi exponunt, diſcerptum fuiſſe, dum inimici manu injecta eum perdere, amici contra eripere conantur. Sic quoque accipiunt ea, quae leguntur ſupr. III. 19. 12. *inter rixantium manus praeda lacerata eſt*. Non recte. Quae praecedunt, *ſine ferro*, & *ritu ferarum*, oſtendunt haec ad inimicos tantum pertinere. Nec ẽrat tum id tempus, quo amici proſcriptorum ita palam ſuis opem ferre auderent. *Inter manus* eſt manibus. Virg. IX. Aen. 502.

Corripiunt, interque manus ſub
tecta reponunt.

Liv. III. 13. *Cecidiſſe ſemianimem: inter manus domum ablatum*. Add. Juſtin. XV. 3. Phaedr. V. Fab. 7. & Senec. de Brev. vit. XII. *Laniatum* eſt in Reg. Q. & Ald. *laceratum* in Voſſ. 3. & edd. B. S. & P. Sed Nazar. & alii omnes ſcripti cum e. V. & J. *lancinatum*: quamquam in Ryck. ẽrrore ſcribentis eſt *lantiantium*. Puto *lancinatum* in poſſeſſionem reſtituendum eſſe. Sed in Sall. Catil. XIV. *lancinaverat*, quod Palmerius ex uno libro ſubſtituebat pro *laceraverat*, recte repudiatum eſt. Ramos in Errorib. Tribon. Lib. IV. princ. pro *inter manus* ex aliis codd. jubet legi *immaniter*. Non ſcio, qui ſint hi codices.

Marium, ducis ipſius fratrem] *M. Marius Gratidianus fuit*, ut patet ex Cicer, de petit. conſul. cap. 3. Seneca, de ira, 3, 18. Cujus autem Marii, ſeniorisne, an juvenis, frater fuerit, ambigitur. puto fuiſſe junioris fratrem, tam ex verbis auctoris, quam aliis argumentis. potuit autem hoc modo factus eſſe frater ipſius, ut quidem Marii ſepties cos. frater ſuſtulerit Marium juvenem, deinde Gratidium illum, de quo jam ſermo eſt, in adoptionem acceperit, ſuum autem filium fratri adoptandum dederit. quod poſtremum utique vel inde ſatis apparet, quod omnibus praeter Appianum auctoribus Marius junior, celebris iſtius Marii filius vocetur; ille, fratris ejus filius: quod hac ratione utrumque verum ſit. Porro, ne quis moveatur eo, quod iſte Marii majoris frater habuerit naturales liberos, eoque non putet quendam alienae familiae adoptaturum fuiſſe, novum id Romano more non eſſe diſcat ex l. 17. §. 3. de adopt. & illuſtri exemplo Claudii, qui Britannico ex ſe genito fratrem Neronem adoptione junxit. Tacitus, Suetonius, Dio, alii. FREINSH. Quantopere laborent ingenia doctorum hominum in hoc loco, vide apud Perizonium Animadverſ. Hiſt. cap. 3. qui & erudite ibi multis docet ducem hunc Marium, cujus frater fuerit Marius Gratidianus, fuiſſe Marium juniorem, VII. Con-

ſu-

erum, oculis, manibus, cruribuſque defoſſis,
ſervatum aliquamdiu, ut per ſingula membra mo-
reretur. Poſitis ſingulorum hominum fere poe- 27
nis, municipia Italiae ſplendidiſſima, ſub haſta ve-
nie-

ſulis filium. Patrem enim tunc aliquot annis ante jam deceſſiſſe, ejuſque Florum ab illo loco in hoc capite, ubi *Marium juvenem* primo nominarit, nullam amplius mentionem facere. Sed inſpice illam Viri eximii diſſertationem, ubi hoc multis diſcutit, & nodos, quos alii implicarunt, ſcienter expedit. GRAEV. Valde probabiliter diſputat Perizonius, Marium hunc Gratidianum a Floro *fratrem* Marii junioris dici, pro fratre patrueli, ut ſaepe apud alios. Quod autem addit, nullum alium illis temporibus in aliis Auctoribus reperiri Marium, praeter hos tres, Marium patrem, Marium filium, & Marium Gratidianum, id refellitur e Plutarcho, qui in Sertorio M. Marium Senatorem ad Sertorium in Hiſpaniam fugiſſe ſcribit. Add. eumdem in Lucullo.

Apud Catuli ſepulcrum] Vide infra, 4, 6, 6. FREINSH. Add. ſupr. III. 20. 9. Juſtin. XI. 2. Caſaub. ad Sueton. Aug. XV. & Kirchmann. de Funerib. III. 4.

Oculis, manibus, cruribuſque defoſſis] Hiatus & defectus, quem ſanaturum ſe promiſerat Lipſius, ad Senecam, de ira, 3, 18, 1. Viveres autem Lipſi, & ſanares! Nam lectio, quam Pighius in Annalibus adfert, neſcio quomodo Florum non reſipit. eſt autem iſta: *effoſſis oculis, manibus cruribuſque deſectis.* Malim pro *defoſſis* legere *perfoſſis.* Hanc autem crudelitatem paſſim memorant & deteſtantur. Inprimis Lucanus, 2, 174. cui perſimilis eſt illa, quam in Hannonem civem ſuum exercuerunt Carthaginenſes. nam ita Juſtinus, 21, 4, 7. *virgis caeſus, effoſſis oculis, & manibus cruribuſque fractis, velut a ſingulis membris poenae exigerentur, occiditur.* FREINSH. In his verbis multi haeſerunt. Magnus etiam Lipſius, qui legendum putat: *Oculis effoſſis, manibus, cruribuſque deſectis;* ſic Pighius quoque conjecit. Sed omnes codices ſtant pro vulgata, quorum conſenſus non eſt temere repudiandus. Frequenter enim duabus pluribuſque vocibus veteres addunt unum verbum, quod ultimae tantum reſpondet, omiſſis aliis, quae praecedentibus conveniunt. Cic. X. ad Att. 3. *Horum ego ſummorum Imperatorum non modo res geſtas non antepono meis: ſed ne fortunam ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati videmur.* *Conflictati* non poteſt jungi cum florentiſſima fortuna, ſed florentiſſima uti fortuna dicimus. Terent. And. III. 5.

Namque hocce tempus praecavere
mihi me, Non te ulciſci ſinit.

Praecavere mihi me jubet ſcilicet. Inferius noſter lib. IV, 12, 37. *His oculos, aliis manus amputabant.* Effodiuntur oculi, non amputantur. Exempla in promptu ſunt alia, & a Viris doctis pridem non pauca ſunt congeſta. Sic & hic locus explicandus, ac ſi ſcriptum eſſet oculis erutis, manibus deſectis, & cruribus defoſſis. GRAEV. Sic quoque Gronov. ad Senec. III. de Ira 3. ubi docet ſupplicii genus homines dimidiatos in terram defodere, & ſic interficere. Et Burm. ad Vellej. II. 52. qui tamen mavult *effoſſis*, ut id, quod ad oculos proprie pertinet, etiam ad alia extendatur. Veteres ſaepe utuntur hac brevitate ſermonis. Ulpian. *l.* 21. §. 1. *D. de Aedil. Ed. aut juſſu ejus furtum, ſive damnum cui datum ſit.* Catull. Carm. LXIV. 102.

Aut mortem oppeteret Theſeus,
aut praemia laudis.

Vid. ibi Paſſerat. Perizon. ad Sanct.

nierunt, Spoletium, Interamnium, Praeneſte, Flo-

Min. IV. 8. 5. & quae ſupr. ad II. 17. 12. dicta ſunt. Add. Clar. Burmann. ad Vell. II. 128. & ad Quintil. VI. 1. De Marii ſupplicio Epit. Liv. LXXXVIII. Oroſ. V. 21. Val. Max. IX. 2. & alii.

Ut per ſingula membra moreretur] Ad eandem ſaevitiam ſpectat gloriatio Vejani Nigri, *ſeſquiplaga interfectum a ſe* Subrium Flavium, apud Tac. 15, 67, 5. & Caligulae praeceptum: *Ita feri, ut mori ſe ſentiat*, Suet. cap. 30. item *lenta* illa *ſupplicia*, in Plin. Panegyr. 34, 4. FREINSH. Senec. l. d. *Et quaſi toties occideret, quoties vulnerabat, paullatim & per ſingulos artus laceravit.* Quintil. Decl. VII. *Excogitant artes detinere ſupplicia, & de pereuntibus magis ſaevitia fruitur dolore ſuſpenſo.*

27. *Poſitis ſingulorum hominum poenis*] Et hoc mirum eſt loquendi genus *ponere poenas* pro deſiſtere a puniendo. Sed nemo Latinae linguae peritus, & in veterum ſcriptorum lectione non hoſpes, hoc loquendi genus probarit. Suſpicor Florum ſcripſiſſe: *Deſitis ſingulorum hominum poenis.* Deſinere poenam, ut deſinere artem apud Ciceronem pro Milone: *Cum jam natu grandis artem athleticam deſiiſſet.* deſinere diſciplinam apud Gell. XV, 17. *Omnium tum diſciplina Athenienſium tibiis canendi deſita eſt.* Non nego *ponere* ſaepe accipi pro deponere, ut ponere bella, querelas, iram, ſpem, metum, invidiam: Sed *ponere* & *deponere poenam*, pro deſinere punire, contra legem recte loquentium ponitur. N. Heinſius conjiciebat *poſtpoſitis*, aut *poſthabitis ſingulorum hominum poenis*. GRAEV. Appian. I. Civ. p. 410. *ὡς δ' ἐξέλιπε τὰ καθ' ἕνα ἀνδρῶν ἐγκλήματα, ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῄει, καὶ ἐκόλαζε καὶ τάσδε.* Sed mirum eſſe loquendi genus, *ponere poenas*, pro ceſſare a poenis, recte cenſet Clariſſ. Graevius. Quia tamen haec eſt conſtans omnium librorum ſcriptura, dubito nonnihil an Florus, qui & alibi non raro ſatis inſolenter loquitur, putaverit recte dici *ponere poenas*, pro finem facere poenis: quemadmodum qui *iram*, *metum*, *bellum ponere* dicuntur, iis finem faciunt.

Municipia Italiae ſplendidiſſima, ſub haſta venierunt] Tanquam hoſtilia, & bello capta; nam etiam urbes, ut cetera bello capta, vendebantur. Hujus generis eſt, quod Plinius, 4, 20. f. ſcribit; *Aemilium Paullum uno die LXXII. Macedoniae urbes direptas vendidiſſe.* Sic Veſpaſiani totam Judaeam vendiderunt, auctoribus Joſepho, de bell. Jud. 7, 27. & Zonara, ſub finem tomi primi. FREINSH. Caeſ. II. B. G. 33. *Sectionem ejus oppidi univerſam Caeſar vendidit.*

Spoletium] Ryck. male *Spoletum*. Pal. I. quidam Vineti, Reg. Q. Flor. Duisb. Fran. & o. e. uſque ad Vinetum, *Spoletum*. Hoc rejicit Cellar. II. Geogr. Ant. 9. auctoribus Liv. XXII. 9. & Vell. I. 14. Graecis Σπολήτιον eſſe hic adnotavit Vinetus. Latine an ſemper *Spoletium* dicendum ſit, mihi nondum liquet. Eſt ita ſine controverſia in Vellejo. Sed apud alios libri variant. In Liv. Epit. XX. Sigonius pro *Spoletium* e lib. vet. reſcripſit *Spoletum*: quod & ibi in alio ſcripto inveni. Idemque XXII. 9. edidit *Spoletum*; quod utroque loco in ſua Edit. retinuit Gronovius. In Sueton. Veſpaſ. 1. MSS. itidem varie exhibent *Spoletium* & *Spoletum*. Sed *Spoletum* agnoſcit Priſcian. II. p. 597. ap. Sigon. ad Liv. XXVII. 10. idque eſt in Obſeq. c. CXXII. unde genitivus *Spoleti* apud Liv. XXIV. 10. & Sueton. Gramm. XXI. Nec valde firma eſt ratio Cellarii, quia incolae apud Ciceronem, Plinium, alioſque *Spoletini* dicuntur, *Spoletium* ſcribendum eſſe, non *Spoletum*; eo quod a *Spoletium* fiat *Spoletinus*. Nam hoc ex eo non magis conſequitur,

quam,

Florentia. Nam Sulmonem, vetus oppidum, 28
ſo-

quam, quia dicitur *Agrigentinus*, *Surrentinus*, & *Tarentinus*, nomina urbium, a quibus haec fiunt, eſſe *Agrigentium*, *Surrentium*, & *Tarentium*. Priſcian. l. d. a *Spoletum* facit *Spoletanus*, ut a *Toletum* *Toletanus*, & alia hujuſmodi: cujus auctoritate Sigon. in Liv. XXVII. 10. pro *Spoletini* repoſuit *Spoletani*, quum ita in lib. vet. ſcriptum reperiſſet. Hoc ibi quoque admiſit Gronovius; ſed nondum alibi inveni. Add. huc, quae ad Liv. Epit. XX. & XXVII. 10. 8. adnotata ſunt.

Interamnium] Quidam libri Vineti *Interamnum*, quidam *Interamna*. *Interamna* Umbriae urbs eſt ap. Strabon. & alios. In Praetutianis quoque *Interamniam* ponit Ptolemaeus, & *Interamnam* Via Latina Liv. X. 36. quae Straboni V. p. 236. eſt Ἰντεράμνιον. Ad quam harum pertineat, quod hic ſcribit Florus, non poſſum dicere.

Florentia] Editi *Fluentia*, ſed illud eſt in o. Pall. item MSS. Vineti, & quibuſdam impreſſis. eſt autem hodieque nobilis illa *Florentia* Tuſciae caput: de qua vide Paullum Merulam, Coſmogr. 2, 4, 21. FREINSH.. *Florentia* etiam in aliis s. & vett. edd. *Fluentia* eſt ab Aldo. Schegkius ad Vell. II. 28. videtur exiſtimaſſe legendum *Faventia*. *Praeneſte* non erat in Berol. Duisb. & v. e. Sed in Praeneſtinos quoque graviſſime animadverſum ſcribunt Appian. & Plutarch.

28. *Nam Sulmonem vetus oppidum*] Qui totam hanc periodum leget, ſeriem ejus male connexam, hiulcam, & ἀσύστατον nullo negotio deprehendet; cui ſi ordinem ſuum, καὶ σύστασιν reddere voles, ita debebis ſcribere: *nam Sulmone (vetus oppidum ſocium atque amicum) facinus indignum! nondum expugnato, ut obſides jure belli & mox morte damnati duci jubentur.* partim ingenio, partim ex veteris ſcripturae veſtigiis hanc lectionem eruimus. *Sulmone* ſane exaratum reperi in optimis membranis, & omnino ita erat excudendum. SALM. Senſus eſt, deletum oppidum, non obſides necatos; ut videatur Florus comparaſſe Sulmonem hanc cum obſidibus, qui, ſi fidem fallant eorum cives, occidi ſolent. ut videatur propior conjectura, ſi legamus; *jam Sulmonem, vet. opp. ſoc. atque amicum, (facinus indignum!) nondum expugnatum, ut obſides, rebellium odio, morti* (hoc enim aeque bonum quam *morte*, immo melius) *damnati duci jubentur: ſic*, &c. FREINSH. Obſides annon ſancti erant, quos laedere & violare piaculum erat, niſi, qui dederat obſides, fidem fregiſſet, & ſcelere ſe obligaſſet? Sane cum Juppiter apud Ovid. I. Metam. in conſeſſu Deorum exaggerat feritatem Lycaonis, commemorat quoque illius in obſides immanitatem. *miſſi de gente Moloſſa Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit.* Itaque credo incomparabili doctori meo Joanni Frederico Gronovio, cenſenti reſcribendum eſſe: *ut hoſtes jure belli, & modo morte damnati duci jubentur.* Hoſtes jure belli interficiuntur impune. GRAEV. Voſſ. 1. & 3. *Sulmonem*. Ryck. *Sulmonen*. ceteri o. s. E. v. & J. *Sulmone*. Haec non poſſunt conſiſtere *Sulmone*, & *expugnatum*, niſi ex conjectura Salmaſii legatur *expugnato*. Sed hoc neque ſcripti, neque editi ulli habent. Nec video quae ſit ſententia in verbis & *modo*. Auguſtin. III. de C. D. 28. *Una vero, velut unus reus occidi juberetur, ſic tota juſſa eſt civitas trucidari.* Ex his emendationi, aut explicationi Flori ſubſidium peti poſſe ſcripſerat G. Voſſius. Quaerant acutiores. Ego non invenio, & adſentior Annae, huic loco conjecturis ſanitatem reſtitui non poſſe. Perizonius, quod antea non videram, ad Sanct. Minerv. II. 5. 5. oſtendit, accuſativum ſaepe ita poni, ut ſupplendum ſit

ſocium atque amicum (facinus indignum!) nondum expugnatum, ut obſides jure belli, & modo mor-

quod attinet ad, & id ſupplementum hic quoque adhibendum putat, ut integra oratio ſit, *quod ad Sulmonem attinet:* quamquam vel ſine illo vulgatam lectionem per appoſitionem exponi poſſe cenſet: quo etiam inclinare videtur, ſi recte mentem illius percipio, Wopkenſius I. Lection. Tullian. 5. Ita ſtructurae quidem, quam laborare putabat Salmaſius, ſuccurritur; ſed ſenſus eorum, quae mox ſequuntur, mihi nihilo, quam ante, apertior eſt. *Obſides*, ſi ita ſcripſit Florus, non alii intelligi poſſunt, quam quos dicit Freinshemius: nam hos interdum ob culpam eorum, a quibus dati erant, occiſos fuiſſe e Liv. II. 16. & aliis apud Grot. de J. B. ac P. III. 4. 14. conſtat; quod haud dubie jure belli licere credebant; quum alii inviolabiles haberentur. Sed neſcio quomodo Floro in hac comparatione inſtituenda potiſſimum in mentem venerit obſidum, quos interfici licebat, cujus rei admodum rara ſunt exempla in Romanorum, & aliarum paullo cultiorum gentium, hiſtoria. Nec video, quid hic verba & *modo* velint: nam in iis mihi *modo* nihil bonae ſententiae habere videtur. Wopkenſius ſententiam totius loci ita explicuit: quemadmodum obſides jure belli & modo morte damnati duci jubebantur a Sylla, ſic quoque Sulmo civitas damnata ab eodem jubebatur deleri. *Jure belli*, hoc eſt, quaſi hoc illi jus belli permitteret. *Et modo morte damnati*, h. e., nulla quaeſtione, nullo criminis examine adhibito, ſed caeco impetu damnati. Hanc interpretationem cur accipere non poſſim, haec obſtant, primum, quod non poteſt oſtendi obſides, quos dicit Florus, a Sylla damnatos & duci juſſos; nam quod hic *jubentur* per enallagen temporis dictum vult, pro *jubebantur*, non facile, ni valde fallor, cuiquam perſuadebit: deinde, quod Sylla Sulmonem, quam, ut cetera municipia, quae Florus memorat, Marianarum partium fuiſſe credi debet, non quaſi jus belli hoc ei permitteret, ſed vere ac plane permittente illo jure damnavit, ac deleri juſſit, haud ſecus atque obſides quidam eodem jure damnari atque occidi poterant: denique, quod teſtimoniis veterum Scriptorum confirmandum fuiſſe videtur, *modo* ea ſignificatione, quam Vir doctus hic illi tribuit, dici. Mihi ſe adhuc maxime probat conjectura Gronovii & Graevii. Nam hoſtes captos, & qui ſe ſine exceptione dediderant, jure belli licuiſſe occidi, & ſaepiſſime occiſos fuiſſe, non neceſſe eſt multis probari. Sed quid ſit *modo*, non poſſum, ut dixi, intelligere. Si ex ſententia Wopkenſii pro ſine ulla forma judicii; & proceſſus, ut loquuntur Pragmatici, accipi poſſet, nihil hic obſcuri eſſet *hoſtes* pro *obſides* legentibus. Verum quia nondum alibi *modo* hac ſignificatione uſurpatum inveni, neque aliam, quae huic loco conveniat, ſcio, non poſſum deſinere hanc vocem ſuſpectam habere. *O facinus* Pal. poſt. Reg. F. Duisb. & v. e. *Morti damnati* Edd. B. S. & P. Lucret. VI. 1230. *Morti damnatus ut eſſet*. Declam. in Catilin. c. XX. *In Hannone ſuo morti condemnando*. Contra *morte damnare* Senec. Ep. LXXI. & Declam. in Cicer. & *capite condemnare* Suet. Tib. LXI. & Claud. XXXIX. *Duci* pro ad ſupplicium duci frequens eſt. Vid. Freinsh. *Ind.* Herald. I. Adverſ. II. & Salmaſ. de Mod. Uſur. c. XVII. p. 764.

Sic damnatam civitatem juſſit Sylla deleri] V. e. *ſed damnatam*: ego iſtam periodum habuerim pro ſpuria.

morte damnati duci jubentur: ſic damnatam civitatem juſſit Sulla deleri.

ria. GRUTERUS. Videtur tamen neceſſaria, & ad hoc factum reſpicere Plin. 3, 5. ubi *Sulmonem* hanc inter deletas Latii urbes recenſet. Diverſa ab hac eſt *Sulmo* Naſonis patria. FREINSH.

CAP. XXII.

Bellum Sertorianum

Bellum Sertorianum quid aliud, quam Sullanae proſcriptionis hereditas fuit? hoſtile potius, an civile dixerim, neſcio: quippe quod Luſitani Celtiberique Romano gesserint duce. Exul & profugus feralis illius tabulae, vir ſummae qui- 1 2

Quae hoc capite ſcribit Florus, lege apud Appian. de bell. civ. 1. pag. 418. Ep. Liv. 90. & ſeqq. Plura Plut. in vita Sertorii: Valer. Max. 1, 2, 4. 7, 3, 6. Auctor de Vir. illuſtr. cap. 63, & 67. Eutrop. in princ. ſexti. Hic Sertorius cervam candidam inſignis formae per Luſitaniam ducebat, & ab ea, quae agenda aut vitanda eſſent, moneri ſe aſſeverabat, ut barbari ad omnia, tanquam divinitus imperata, obedirent. Frontin. 1, 11, 13. 1, 5, 1. 1, 10, 1. 2, 1, 3. 4, 7, 6. Oroſ. 5, 22. CAMERS. Poſterius hoc recenſent etiam Plin. 8, 32. Plut. Sertor. cap. 16. Val. Max. 1, 2, 4. A-gell. 15, 22. FREINSH.

1. *Hoſtile potius, an civile*] *Civile* bellum, quod inter ſe gerunt cives, & ejuſdem loci incolae: *hoſtile*, quod hoſtes, id eſt, peregrini, & diverſarum civitatum regionumque homines. Ita enim *hoſtes* ſunt dicti prius, qui poſtea peregrini, auctore Cicer. off. 1, 12. & Varrone, quarto de lingua Latina. Quod autem *hoſtile* hoc loco appellatur, idem etiam externum bellum dicetur in fine hujus capitis: & infra, 4, 2. 4. VINET. Ryck. *Hoſtile potius quam civile dixere neſcio.* Sed alii melius. GRAEV. Male quoque Reg. Q. Duisb. & v. e. *an ſervile.*

2. *Profugus tabulae*] i. e. fugiens illam tabulam & proſcriptionem. de eo qui ſponte fugit, ut Petron. LV. de ciconia, *exul hiemis*, & Valer. Max. II. 7. 12. *tanquam patriae fugitivos.* Sed plerumque his adponitur genitivus rei, quam inviti exſilio & fuga amittunt. Ovid. IX. Met. 409. *Exul men-*

quidem, ſed calamitoſae virtutis, malis ſuis maria terraſque permiſcuit: & jam Africae, jam Balearibus inſulis, fortunam expertus, miſſusque in Oceanum, Fortunatas inſulas penetra-
3 vit: tandem Hiſpaniam armavit. Viro cum viris

mentiſque domuſque. Quintil. Decl. CCLX. *Exulem eſſe domus ſuae, larium ſuorum*. Tacit. 15. A. 1. *regni profugus*. Add. ſupr. III. 1. 32.

Et jam Africae, jam Balearibus inſulis] Scribere malim, *etiam Africae, etiam Balearibus inſulis, fortunam expertus*. & verum prorſus cenſeo. SALM. Accedo ſententiae Salmaſii, veram lectionem cenſentis, *etiam Africae, etiam Balearibus*. FREINSH. J. F. Gronovius & N. Heinſius conjecerunt: *Et jam in Africa*. GRAEV. Reg. F. *etiam jam Africae jam Balearibus*. Edd. B. S. P. & A. *etiam Africae, jam Balearibus*. Vineti, Camert. & Plant. *& in Africa, jam & Balearibus*. Perizonius putabat *Africae* poſſe eſſe in Africa. Vid. ad I. 18. 8. Ryck. *Boaliaribus*, pro *Baliaribus*. Graeci quoque interdum Βαλιαρεῖς, & Latini *Baliares*. Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. III. 365. & Oudend. ad Lucan. I. 229.

Miſſuſque in Oceanum, Fortunatas inſulas penetravit] Falſa manifeſto ſcriptura. a quo enim miſſus, jam ſui juris, & imperator ipſe? Praeterea non penetravit inſulas Fortunatas, ſed meditatus eſt tantum id conſilium, non exequutus. teſtor Salluſt. Incert. 9, 22. ab Acrone citatum, qui tradit, Sertorium victum voluiſſe fugere ad inſulas Fortunatas. Teſtor Plut. Sertor. cap. 13. qui idem voluiſſe tantum ſcribit, efficere non potuiſſe. Quid ergo? ſcribendum, *niſuſque in Oceanum Fortunataſque inſulas penetrare*. eo magis, quod illud *Fortunataſque* etiam extet in vet. noſtra editione. Fortunatae hodie putantur *Iſole di Canaria*, Franc. Lopez di Gomara nell' Hiſt. Gener. delle Indie, cap. 223. FREINSH. Ryck. *Miſſuſque in Oceanum fortunataſque inſulas penetravit*. Freinshemius legere malebat: *niſuſque in Oceanum fortunataſque inſulas penetrare*. Lipſius: *victuſque in Oceanum fortunataſque inſulas penetravit*. quod placet. Nam in Oceanum victus profugit, quamvis autem non penetravit in inſulas fortunatas, conſilium tamen ejus fuit eo ſe recipiendi. Florus ſane in rebus his prodendis aut ſibi, aut aliorum parum certis narrationibus nimis nonnunquam indulſit, ut plurimis docuerunt exemplis eruditi Viri. GRAEV. *Niſus* Freinshemii laudat Waſſ. ad Sall. Fragm. VI. 27. Magis id probarem, ſi, quemadmodum a Pal. poſt. ſic etiam ab aliis abeſſet *penetravit*: nam id omnino obſtat conjecturae Freinshemii, niſi mutetur in *penetrare*, quod invitis libris non tutum arbitror. Perizonius praeferebat *victuſque*, ſed ipſe conjiciebat *fuſuſque*. *Fortunataſque* etiam Reg. F. Berol. Duisb. Fran. & Edd. vett. praeter Ald. *Penetravit*, ſi non errat Florus, poteſt accipi ſine effectu, pro penetraturus fuit, penetrare voluit. Suet. Caeſ. LII. *Cum Cleopatra eadem nave thalamego paene Aethiopia tenus Aegyptum penetravit, niſi exercitus ſequi recuſaſſet*. Vid. ad I. 18. 12.

3. *Viro cum viris*] Sic v. e. & MSS. aliquot Vineti, omneſque Pall. aliae edd. praeponunt, *ubi viro*, &c. GRUTERUS. Vulgatiſſimum autem eſt illud, ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. *Simile ſimili gaudere*: & exempla dictaque in hoc genus trita. FREINSH. Pal. ſec. in exemplari Salmaſii, Ed. B. & J. *vir cum viris*.

ris facile convenit. Nec alias magis apparuit Hiſpani militis vigor, quam Romano duce. Quamquam ille non contentus Hiſpania, ad Mi- 4
thridatem quoque Ponticoſque reſpexit, regemque claſſe juvit. Et quid futurum fuit? ſatis tanto 5
ho-

ris. quidam Vineti *ut viro cum viris.* Ed. S. & P. *ut cum viris.* Ald. & aliae recentiores, *ubi cum viris.* Haec omnia orta ſunt e corrupto *vir* pro *viro*, e quo deinde alii fecerunt *ut*, & e conlatione exemplarium *ut viro*, & *ubi viro*.

Hiſpani militis vigor] Etiam ſupra, 2, 17, 13. dictum eſt, Hiſpanos non tam animis viribuſque, quam ducibus defectos, nihil egregium auſos. FREINSH.

Romano duce] Non minus in duce, quam exercitu, reponendum, ſupra, 2, 18. 11. monuimus. IDEM.

4. *Ad Mithridatem quoque reſpexit*] Cum Mithridate enim foedus junxit: cujus capita in Plutar. Sertor. cap. 40. & Lucullo. IDEM.

Regemque claſſe juvit] Exorbitavit in hoc etiam loco Florus, Mithridatem enim non claſſe juvit Sertorius, ſed contraria plane conditione foedus fuit initum inter Sertorium & Mithridatem, nimirum ut ille Regi e ſuis ducem & milites, & contra Rex Sertorio mitteret claſſem 43. navium & pecuniam, teſte Plutarcho, ut obſervavit Cl. & amiciſſimus Perizonius Animadverſionum Hiſtoricarum cap. 2. idque firmat auctoritate Ciceronis in orat. pro leg. Manil. ubi ait: *ab eodem imperatore* (L. Lucullo) *claſſem magnam & ornatam, quae ducibus Sertorianis ad Italiam ſtudio inflammato raperetur* (ex regno Mithridatis) *ſuperatam eſſe atque depreſſam.* Quin Mithridates claſſe inſtructiſſimus erat, antequam ad Sertorium legatos ſuos mitteret, ut patet ex eadem oratione c. 4. *Mithridates omne tempus non ad oblivionem veteris belli, ſed ad comparationem novi contulit, qui poſteaquam maximas aedificaſſet ornaſſetque claſſes, exercitus permagnos comparaſſet &c. uſque in Hiſpaniam legatos Ecbatanis miſit ad eos duces, quibuſcum tum bellum gerebamus:* hoc eſt ad Sertorium, qui in ſequentibus nominatur, ut recte laudatus amicus noſter. GRAEV.

5. *Et quid futurum fuit*] Veteres libri ita diſtinguunt: *& quid futurum fuit ſatis tanto hoſti?* ſed male. alii, *& quid futurum fuit ſatis?* etiam male. SALM. Mihi videntur excidiſſe quaedam hoc loco: quomodocunque enim componas reliquias iſtas, parum ſani ſenſus elicias. putem, Florum hoc voluiſſe dicere, quibuſvis verbis id fecerit; *& quid futurum fuit, ſi tanti duces conjungerentur?* Mithridates nempe, & Sertorius. ſic ſupra, 2, 8, 7. *Et quod illud fuiſſet periculum, ſi ſe conſiliis ejus rex tradidiſſet?* FREINSH. Diſſentit a Freinshemio Rupertus, & ita haec interpretatur. Quum Sertorius foedus cum Mithridate feciſſet, eique claſſem auxilio miſiſſet, *quid futurum fuit*, i. e. quid non imminebat populo Romano? Si Florus ea ſcripſiſſet, quae pro paraphraſi ponit Rupertus, non multo melior eſſet ſenſus, quam nunc eſt. Freinshemii ſuſpicionem confirmat uſus Linguae Latinae. Nam formula *quid futurum eſt*, vel *fuit?* ita fere ponitur, ut aliquid addatur, quod integram ſententiam expleat, & abſolvat. Phaedr. 1. Fab. 6.

Quidnam futurum eſt, ſi crearit liberos?

Vid. ad III. 21. 17. Add. Liv. II. 1. & 32. III. 64. & XXVII. 44.

Nec

hoſti uno Imperatore reſiſtere res Romana non potuit. additus Metello Cnaeus Pompejus. Hi copias viri diu & ancipiti ſemper acie attrivere: nec tamen prius bello, quam ſuorum ſcelere &
6 inſidiis, extinctus eſt. Copias ejus prope tota Hiſpania perſequuti, diu & ancipiti ſemper acie domaverunt. Prima per legatos certamina habita, quum hinc Domitius & Thorius; inde Hercu-

cu-

Nec tamen prius] Ejicerem quae praeceſſerunt; *hi copias viri diu & ancipiti ſemper acie attrivere.* nam eadem mox ſequuntur convenientiori ſede. FREINSH. Mihi magis probatur ſententia Graevii.

6. *Ancipiti ſemper acie dimicaverunt*] Libri, *domaverunt*, aut *domuerunt*. melius. vide periodum: *copias ejus prope tota Hiſpania. perſequuti, diu & ancipiti ſemper acie domaverunt.* SALM. *Domaverunt*] Eſt a Pal. pr. nec divertunt alii duo, quam quod ii *domuerunt.* editi prius, *dimicaverunt.* GRUTERUS. In noſtra etiam eſt *domaverunt.* FREINSH. Ryck. Ed. Junt. & recentiores *dimicaverunt.* Reg. Q. Fran. Voſſ. 3. *domuerunt.* ceteri *domaverunt.* Ald. *domitaverunt.* Hoc a correctore eſſe videtur, qui e duabus lectionibus *domaverunt*, & *dimicaverunt*, unam concinnare voluerit, quae ex utraque aliquid haberet.

Diu & ancipiti ſemper acie domuerunt] Haec verba delenda eſſe dudum ſubodoratus ſum. Quis enim ſibi perſuadeat in tanta brevitate Florum bis & quidem ineptiſſime ſententiam eandem poſuiſſe, iiſdem verbis conceptam. Nam quod praecedit: *Hi copias viri. diu & ancipiti ſemper acie attrivere*, quid aliud ſignificat, quam quod paucis verbis interpoſitis ſequitur: *Copias ejus prope tota Hiſpania perſecuti diu & ancipiti ſemper acie domuerunt.* Vidit hoc etiam Anna Tanaquilli Fabri filia elegantiſſima. Fontem erroris videor deprehendiſſe. Haec verba *prope tota Hiſpania perſecuti* ſuo loco fuerunt deturbata; dein margini adſcripta, ut & interpretatio τ͂ *attrivere*, quod magiſter quidam expoſuit per *domuerunt*, hoc enim plures libri pro *dimicaverunt* oſtentant. Haec cum ab imperito & ſupino librario poſtea in contextum eſſent poſita, ſed non ſuo loco, alius, ut ſententiam quandam efficerent, allevit ex praecedente periodo: *copias ejus diu & ancipiti ſemper acie*, perquam abſurde. Manum autem Flori hanc eſſe facile mihi, credo, adſtipulabuntur emunctae naris homines: *Hi copias viri prope tota Hiſpania perſecuti diu & ancipiti ſemper acie attrivere: nec tamen prius bello, quam ſuorum ſcelere & inſidiis extinctus eſt. Prima per legatos certamina habita.* GRAEV.

Quum hinc Domitius, & cohortes inde Herculeji pr̄oluderent] Florum per indicem tantum legerant, qui hanc lectionem nobis ſuppoſuerunt: qui cum neſcio quas Hirtulei cohortes apud Frontinum legiſſent; ſatis habuerunt ſtatim illas huc introducere. jure, an injuria, id facerent, facile ſecuri. *Etherius*, in omnibus veteribus habetur. legendum & *Thorius*: diſtinguendum, *quum hinc Domitius & Thorius, inde Herculei proluderent.* Domitius & Thorius (ſive is ſit Thoranius Plutarcho, Metelli legatus) *hinc*, nempe ex partibus Sertorii, *Hirtulei*, ſive *Herculei.* duos fuiſſe Herculejos fratres in partibus Sertorii omnibus notiſſimum eſt. Plutar-

chus

culeji proluderent: mox his apud Segoviam; 7
illis apud Anam flumen oppreſſis, ipſi duces
cominus invicem experti, apud Lauronem, atque Sucronem, aequavere clades. Tum illis ad 8
populationem agrorum, his ad urbium excidia converſis, miſera inter Romanos duces Hiſpania diſcordiae poenas dabat: donec oppreſſo dome- 9
ſtica fraude Sertorio, victo deditoque Perperna, ipſae

chus Domitium & Luſium vocat, non Thorium, Δομίτιον δὲ, inquit, καὶ Λούσιον ἀνθύπατον ὄντα τῆς ἐντὸς Ἰβηρίας διὰ τοῦ ταμίου καταγωνισάμενος. Sed hic Thorius, Domitio junctus, ſine dubio is eſt, qui, ut ſupra diximus, Plutarcho Thoranius, quem devicit Sertorius. verba Plutarchi, Κατὰ κράτος καὶ Θωράνιον ἄλλον ἡγεμόνα τῶν ἀπὸ Μετέλλου πεμφθέντων μετὰ δυνάμεως ἀνεῖλεν. Sed ut haec incerta eſſe poſſent: ita de veritate lectionis, quam exhibuimus, nullus dubitare poſſum. SALM. Secutus ſum editionem Stadii, & Salmaſii judicium, volentibus veteribus omnibus: in quibus, *& borius*, aut, *Etborius*. *Thoranius* eſt Plut. Sertorio cap. 12. ut idem Salmaſius notat. *Thorius* aliquis eſt apud Hirtium de B. Alex. cap. 57. Porro Pal. pr. habet *Hirtuleji;* quomodo editur in fragm. Salluſt. Hiſt. 2, 2, 9. FREINSH. *Etborius* Pall. & Fran. *& borius* Nazar. & ceteri ſcripti, & edd. vett. praeter Ald. a qua ortum videtur *cohortes*, quod etiam Vinetus, quamquam in ſuis invenerat *etborius*, ſequutus eſt. Recte reſtitutum eſt *& Thorius*, & ita in ſuo Floro MS. legi teſtatur Fabric. ad Oroſ. v. 23. Neſcio quid ſit, quod ſcribit Keuchen. ad Frontin. 1. 5. 8. Salmaſium implicare lectionem ſcriptam apud Frontinum. Ipſe ſe implicat, non Frontinum Salmaſius. Alterum nomen in Naz. & nonnullis Vineti erat *Hirtulei*. in Duisb. Fran. & v. e. *Hirtulei*. Pall. Ryck. quidam Vineti & ceteri *Herculei* & *Herculeii*. Hos crebro memorant veteres. Epit. Liv. XC. Frontin. 1. 5. 8. 11. 1. 2. & 11. 7. 5. Oroſ. v. 23. & Eutrop. VI. 1. Sed nomen ubique variat. Credo rectum eſſe *Hirtulejus*, e quo, ut ignotiore, ſcribae facilius facere potuerunt *Herculejus*, quam ex hoc *Hirtulejus*. Add. Vinet. ad Eutrop. Carrion. ad fragm. Salluſt. & Fabric. ad Oroſ. *Proluderent* in Ryck: perperam erat *pluderent*. Camers, Stad. & Vinet. *praeluderent*. Non eſt, cur mutetur *proluderent*, quod alii ſcripti & vett. edd. habent. *Proluſiſſe* autem dicit Legatos, quod praelia illorum quaſi praeparatio legitimi certaminis inter ipſos Imperatores erant. Vid. ad IV. 2. 2.

7. *Segoviam*] De hac urbe locisque aliis Hiſpanis, quae hic memorantur, conſulendus omnino Ludovicus Nonius. FREINSH. Hirtulejum a Metello ad Italicam urbem Baeticae victum ſcribit Oroſius. De rebus ad Lauronem & Sucronem geſtis Idem, Plutarch. & Appian.

8. *Miſera*] Senſus eſt: *miſera Hiſpania dabat poenas diſcordiae inter Romanos.* Solet autem ita fieri: nec egemus exemplis. FREINSH.

9. *Oppreſſo domeſtica fraude Sertorio*] In convivio illo, quod deſcripſit Salluſt. H. 3, 5, 22. IDEM. *Per domeſticos percuſſores* ſupr. 11. 17. 17. A Perperna & aliis quibuſdam ex invidia & ambitione occiſum, ſed Perpernam, qui neque virtute, neque conſilio Sertorio par erat,

ipſae quoque in Romanam fidem venere urbes; Oſca, Termes, Tutia, Valentia, Auxima, & in fame nihil non experta Calaguris. Sic recepta in

erat, poſt necem illius imperio ſuſcepto, mox a Pompejo victum & interfectum tradit Plut. Locum Strabonis, qui III. p. 61. Sertorium morbo interiiſſe ſcribit, adplaudentibus Doctis emendavit Putean. ad Vell. II. 30. *Perpenna* hic quoque male quidam libri. Vid. ad II. 20. 6.

Terme, Tutia] Lege *Termes*, ex libris. Ptolomaeo, Τέρμης. SALM. *Oſca, Termes, Tutia*] Sic fere Pall. nempe, *Termeſtudia*, aut *Oſcater Meſtudia*. editi antea, *Terme*. GRUTERUS. Noſtra vetus, *Oſtater, Meſtudia*. FREINSH. Ryck. etiam *Termes*, ut legendum ex ſuis praecepit Salmaſius, & quondam monuerat Lipſius. Nec non Gerhardus G. F. Voſſius: qui & *Uxama* ſcribi juſſit. Ut & *in fame nihil non experta*, non *infame* ut omnes editi. GRAEV. Naz. *Oſca termeſtudii*. Ryck. *oſta tremeſtudia*. Duisb. & v. e. *Oſca Termeſtudia*. Sic quoque Voſſ. 1. 2. ſed *Terneſtudia*. Voſſ. 3. *Oſca Trimeſtudia*. E Toll. & Regg. nihil adnotatum erat. Fran. & ceterae edd. vett. ut exemplar Freinshemii. *Auxuma* libri Vineti, Pal. pr. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *Uxama* eſt Oroſio & aliis apud Cellar. II. Geogr. 1. quo modo hic quoque legendum eſſe recte cenſent Voſſ. & Heinſ. ad Vell. II. 30.

In fame] Ita Vineti MSS. quidam: editi enim omnes, & *infame*, unica dictione; quomodo fere Pall. quod neque omnino ideo damnaverim. GRUTERUS. Prior lectio ſtabilitur ſimili loco infra, 4, 5, 3. & eo, quod de fame Calaguritana Val. Max. 7. 6. 3. ext. recenſet; Eos *uxores natoſque ad uſum nefariae dapis vertere, & reliquias ſalire non dubitaſſe*. quod idem firmat Salluſtius, H. 3, 1, 10. nam de his ipſis loquitur; eo deveniſſe, ut uxoribus liberiſque mactatis, eorumque *parte conſumpta, reliqua cadaverum ad diuturnitatem uſus ſallerent*. Vide quo ſcelerum homines adigat neceſſitas. Adde quae notamus ſupra, 2, 18, 14. & Berneccerum ad Sueton. Auguſto, 14, 1. FREINSH. Ryck. Fran. & edd. vett. excepta Sab. *in fame*. *Infame* exponi poteſt ex Oroſ. qui v. 23. Calagurim ad *infames eſcas* compulſam ſcribit. Sed recte tuetur Freinshem. *in fame*; nam de ea ſola Florus loquitur, quum alioqui homines multa infamia non una ratione poſſint experiri. Porro Ryck. Pal. poſt. Duisb. Berol. Fran. Voſſ. 1. 2. Ed. v. B. S. & Hervagiana Camertis *Calagurris*, quemadmodum ſcribi volebat Voſſ. ad Vell. l. d. Graeci uno *r* ſcribunt, idque in Latinis etiam probat Cellarius, praeter ſcripturam Graecorum etiam una nixus Inſcriptione Latina. Sed ſcripti editique Latini ubique variant, & in optimis Edd. nunc fere eſt *Calagurris*, ut in Liv. XXXIX. 21. Caeſ. 1. B. C. 60. Suet. Aug. XLIX. Auſon. de Profeſſorib. 1. & Epiſt. XXV. Valer. M. VII. 6. & Prudent. π. στϕ. IV. 31. In Liv. Epit. XCIII. eſt, *ab obſidione oppidi Calagurii depulſos*. Hoc non poteſt eſſe, niſi a recto *Calagurium*, ut hic Vinetus. Sed in ſcripto, quem contuli, erat *oppidi Calaguris*.

10. *Ut triumpharent*] Nam ex civilibus bellis non triumphatur: *quia ut neceſſariae iſtae, ita lugubres ſemper exiſtimatae, victoriae ſunt: utpote non externo, ſed domeſtico, partae cruore*. Val. Max. 2, 8, 7. Adde Paneg. Vet. 12, 6. Hinc Lucanus, princ. operis:

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Hoc eſt, civilia. Sic Caeſar de civibus non triumphavit. quo reſpe-

xit

in pacem Hiſpania. Victores duces externum id magis, quam civile, bellum videri voluerunt, ut triumpharent.

xit noſter infra, 4, 2, 89. *Pharſalia, & Thapſos, & Munda, nuſquam. & quanto majora erant de quibus non triumphabat?* Rationem reddit Appian. de bell. civ. lib. 2. pag. 491. nec ipſi honeſtum futurum fuiſſe, & civibus luctuoſum & infauſtiſſimum. nam ob externas victorias talia fieri ſolita: *domeſtica mala triſtitia operienda*, ut ait Tacit. 3, 18, 3. Caeſar tamen Auguſtus triumphavit ex Actiaca victoria, Ep. Liv. 133. Niſi forte & ille externum bellum videri voluit iſtud. FREINSH. In Florent. Duisb. & v. e. non eſt diſtinctio ante *victores*. Alterum magis videtur convenire ſtilo Flori.

Cap. XXIII.

Bellum civile ſub Lepido.

Marco Lepido, Quincto Catulo Conſulibus, civile bellum pene citius oppreſſum eſt, quam inciperet: ſed quantum, lateque fax illius mo- 1

Scribunt haec Ep. Liv. 90. Plutarchus, Pompejo, cap. 25. Appian. de bellis civ. lib. 1. pag. 416. Val. Max. 2, 3. Lepidus Cos. fuit anno urbis DCLXXVI. Euſeb. lib. temp. dicit, Olympiade CLVII. hoſtem publice judicatum. CAMERS.

1. *Sed quantum lateque*] Quid ſibi velint hae quiſquiliae, non exputo. Iſtud contendere auſim, ſequentia Florum abſque exclamatione, narrative, ut loquuntur, concepiſſe, hoc modo; *Fax illius motus ab ipſo Syllae rogo exarſit.* Idem luſus ſupra, 3, 18, 4. *eadem fax, quae Druſum cremavit, ſocios in arma & oppugnationem urbis accendit.* Ovid. Faſt. 2,

Conde tuas, Hymenaee, faces, & ab ignibus atris
Aufer; habent alias moeſta ſepulcra faces.

Ceterum, quod de poſitione verborum diximus, multis auctoris locis poſſemus adſtruere. ſic enim ſolet ille primo proponere, quale bellum narraturus ſit: mox cauſſam ejus ſubjicere, eo quem dixi modo: demum ipſam hiſtoriam exequi. Sic ſupra, 2, 8, 5. 2, 14, 2. 2, 15, 3. 2, 16, 2. 3, 5, 1. 3, 14, 1. &c. FREINSH. Inepte: *quantum lateque fax exarſit.* Recte Nic. Heinſius: *quantum quamque late fax illius motus ab ipſo Sullae rogo exarſit.* GRAEV. Iſ. Voſſius conjecerat, *quam longe lateque.* An-

2 motus ab ipſo Sullae rogo exarſit! Cupidus namque rerum novarum per inſolentiam Lepidus acta tanti viri reſcindere parabat. nec immerito, ſi
3 tamen poſſet, ſine magna clade Reipublicae. Nam quum jure belli Sulla dictator proſcripſiſſet inimicos; qui ſupererant, revocante Lepido, quid aliud

Anna haec abjicienda putat. Perizon. ad Sanct. Min. I. 18. *quantum lateque* exponit, *quantum*, *& quam late*. Sed vellem oſtendiſſet etiam alios ſic loqui. Voſſ. 3. *ſed quam lateque*. Magl. *Sed quantum late*. unde ſuſpicari quis poſſet, *ſed quam late*. Nam *quam* e compendio ſcribendi facile degenerare poteſt in *quantum*. Recte, & ex conſuetudine Flori, ut bene animadvertit Freinshemius, haberet locus, ſi haec ejicere liceret. Sed ſequendi ſunt libri.

Ab ipſo Syllae rogo] Vere. nam crematus hic primus omnium Corneliorum, cum majores ejus terra conderentur. Advertit Stadius, ex Cicer. de leg. 2, 22. ubi cauſſam ejus rei dicit fuiſſe, quod Sylla Marii reliquias diſſipari juſſerat (quod etiam Val. Max. 9, 2, 1. refert) eoque talionem metuebat. Inſignis eſt ſententia apud Saxonem, ut eſt iſte auctor ultra ſeculum ſuum, Hiſt. Dan. lib. 5. pag. 79. *Par eſt, ut alieni corruptor cineris, nullo funeris obſequio donetur; ſortemque proprio referat corpore, quam in alieno perpetrarit*. In hac Hiſt. apud Ampelium, pro *metu Siciliae*, leg. *metu Syllae*. FREINSH.

3. *Quid aliud quam*] Sic II. 2. 25. Liv. VI. 41. *Quid igitur aliud quam tollit ex civitate auſpicia, qui...? quam admonendi eſſetis, ut morem traditum a patribus ſervaretis?* Et XXXI. 13. *Quid aliud quam publicatam pro beneficio, tamquam ob noxam, ſuam pecuniam fore?* Et *nihil aliud quam*. Ovid. I. Tr. 2. 37.

At pia nil aliud quam me dolet exule conjux.

Liv. XXIX. 36. *Nihil aliud ab ſuis quam aggravari ſocios*. XXVII. 18. *Per aſpreta primo, nihil aliud quam via impediti iere*. Et XLV. 22. *Qui nihil aliud quam quieverunt hoc bello*. Flor. infr. IV. 2. 80. Vid. Gronov. ad Liv. XXXI. 24. Perizon. ad Sanct. Min. IV. 5. 11. & Burm. ad Petron. LXXXVI. Aliter tamen Liv. XXXIV. 2. *Quid enim nunc aliud per vias & compita faciunt, quam quod aliae rogationes Tribunorum pl. ſuadent, aliae legem abrogandam cenſent?* Hic, ſi morem loquendi Livii, & acerrimum illud J. Fr. Gronovii judicium de ſimili loco Livii XXVI. 2. ſequimur, ſuſpecta poſſunt videri verba *faciunt*, & *quod*. Sed de his nihil pronuncio: quod ſatis certum eſſe puto, haec quoque recte dici poſſe. Vid. Clar. Drakenb. ad Liv. IV. 26. 12. *Ad bellum revocabantur*. Pal. 2. & Voſſ. 3.

Quamvis male capta, jure tamen] Apparet igitur, non idem jus eſſe, & juſtum. Jus enim poſitivum, ut appellant, a jubendo dictum, lex eſt, arbitrio imperantis lata. quapropter evenit, ut tales plerumque leges ſint, quales earum auctores. Egregia eſt in hanc rem diſputatio Alcibiadis, & Periclis, apud Xenophontem, memorabilium lib. I. pag. 718. quam attente legiſſe & conſideraſſe, operae pretium fuerit. Ideo, ſecundum Cicer. de leg. I, 15. *ſtultiſſimum eſt, exiſtimare omnia juſta eſſe, quae ſcita ſint in populorum inſtitutis & legibus*. Quare pulcre in l. 183. de R. J. dictum eſt: *Etſi nihil facile mutandum eſt ex ſolennibus: tamen ubi aequitas evidens poſcit,*

aliud quam ad bellum vocabantur? quumque damnatorum civium bona addicente Sulla, quamvis male capta, jure tamen, repetitio eorum procul dubio labefactabat compoſitam civitatem. Ex- 4
pediebat ergo quaſi aegrae ſauciaeque Reipublicae requieſcere quomodocunque, ne vulnera cura-

ſcit, ſubveniendum eſt. Hinc intelligitur, quid in animo habuerit Tacit. 3, 27, 2. cum XII. tabulas *finem aequi juris* diceret. Affine eſt huic, quod in l. pen. de juſt. & jur. ſcribitur, *praetorem jus dicere, etiam cum inique decernit.* FREINSH. Salluſt. II. de Rep. ord. Syllae *omnia in victoria lege belli licuerunt.* Itaque dicebat, *ſe praedam ſuam vendere.* Cic. II. Off. 8. & III. Verr. 35. Add. Schulting. ad Senec. Controv. I. Sed non ſatis intelligo hunc locum: quandoquidem non poſſum videre, quomodo cohaereat haec oratio, *quum bona civium ... male capta ... repetitio eorum ...* Si addidiſſet Florus *eſſent*, vel *fuiſſent*, aliqua foret in his ſententia, nec tamen, ut mihi videtur, valde bona. Tollius putabat deeſſe *veniiſſent*, & adſcripſerat locum Flori IV. 12. 52. & Salluſt. I. Hiſtor. in Orat. Lepidi. Habuit, opinor, ante oculos verba Lepidi: *bona civium miſerorum, quaſi Cimbricam praedam, venum, aut dono data.* Refert haec *quamvis male capta, jure tamen*, cum aliis ad Syllam. Sed valde dubito, an ea potius pertineant ad illos, qui bona proſcriptorum emerant. Nam de Sylla ſufficiebat, quod dixerat, eum jure belli proſcripſiſſe inimicos & bona eorum addixiſſe. Itaque puto potius excidiſſe, *poſſiderentur*, *tenerentur*, vel aliud verbum illi ſententiae conveniens. Etiam ſuſpectum eſt *capta.* Sive enim de Sylla, ſive de ſectoribus haec accipias, ſatis inſolens erit genus loquendi *capere bona civium.* Mallem ſcriptum fuiſſet *parta. Male parta*, pro improba, non bona, nec laudabili ratione parta: ut in illo Plauti Poen. IV. 2. 22. *Male partum male diſperit*; & in dicto Naevii, quod Cicero II. Phil. 27. ad auctiones haſtae transfert: *Male parta male dilabuntur.* Improbum autem fuiſſe habitum e ſpoliis civium proſcriptorum opes comparare, oſtendit Cicero, qui II. Phil. 26. VI. Parad. 2. & alibi ſaepe invehitur in eos, qui ad haſtam Syllae & Caeſaris acceſſerant, & II. Offic. 8. perditos vocat. Sed tamen, quamquam hoc genus quaeſtus improbum erat, Florus dicit bona illa *jure parta* fuiſſe, eodem ſcilicet, quo a Sylla vendita erant. Sic Lepidus apud Sall. l. d. *Atque illa*, inquit, *quae tum formidine mercatus ſum, pretio ſoluto, jure, dominis tamen reſtituo. Addicere* porro verbum eſt auctionum & venditionum tam publicarum, quam privatarum. Sueton. Caeſ. L. *Ampliſſima praedia ex auctionibus haſtae ei nummo addixit.* Et Aug. XXIV. & Calig. XXXVIII. Cicer. pro Caecin. V. & VI. *Quum eſſet haec auctio hereditaria conſtituta ... adeſt ad tabulam, licetur Aebutius ... fundus addicitur Aebutio.* Petron. XIV. *Vel minoris pallium addicere placuit.* Voſſ. 2. *repetitio eorum fieret procul d.*

Labefactabat] Cic. II. Offic. 22. *Labefactant fundamenta Reipubl.* & I. Catil. I. *Ti. Gracchum mediocriter labefactantem ſtatum Reip.* Hoc etiam *concutere*, & *convellere Remp.* & *ſtatum Reip.* dicitur. Vid. Heinſ. ad Vell. II. 2. *Compoſitus* pro pacato, tranquillo. Ovid. III. Art. 259. *Mare compoſitum.* Cic. pro Marcell. IX. *In hoc elaborandum*

5 ratione ipſa reſcinderentur. Ergo quum turbidis concionibus, velut claſſico, civitatem terruiſſet, profectus in Etruriam, arma inde &
6 exercitum Urbi admoverat. Sed jam Milvium pontem collemque Janiculum Lutatius Catulus, Cnaeusque Pompejus, Sullanae dominationis du-

dum eſt ut Rempubl. conſtituas, eaque tu in primis compoſita ſumma tranquillitate & otio perfruare. Add. Freinsh. *Ind.* Liv. xxv. 40. & Sueton. Calig. 1.

4. *Ne vulnera curatione ipſa reſcinderentur*] Elegans tranſlatio, & frequens ſcriptoribus. Ad eum ſenſum Seneca, in princ. conſol. ad Helviam: *in morbis nihil eſt perniciosius, quam immatura medicina.* & de benef. 5, 16. *Ingratus L. Sylla, qui patriam durioribus remediis, quam pericula erant, ſanavit.* Tacit. 3, 28, 1. *Cn. Pompejus gravior remediis, quam delicta erant.* & 12, 54, 3. *Felix intempeſtivis remediis delicta accendebat.* Contra Cic. *Appii vulnera non refricando,* ſaluti provinciae ſuae conſulebat, ad Attic. 5, 15. His talibus accidit ſaepe, quod de malis oratoribus eſt apud Cicer. de orat. 2, 75. ut *quae ſanare non poſſunt, exulcerent.* FREINSH. Notum eſt hoc Ovidii:

Curando fieri quaedam majora videmus
Vulnera: quae melius non tetigiſſe fuit.

Rempublicam aegram & *aegrotare* ſaepe Cicero aliique dicunt. Vid. Abram. ad Cicer. pro Milon. xxv. *Reſcindere vulnera* quoque tranſlata ſignificatione frequens eſt. Heinſ. ad Ovid. III. Tr. II. 63. & Graev. ad Cicer. ad Attic. III. 15.

5. *Turbidis concionibus*] Extat una concionum ejus apud Salluſt. Hiſtor. primo. FREINSH.

6. *Sed Milvium pontem*] Nazarianus, *Mulvium*. *Milvius* vulgo vocatur. *Milvius*, & *Molvius*, in vetuſtis libris non raro ſcriptum reperitur. Apud Ammianum etiam *Mulvium* quodam loco legimus. Graeci quoque μύλβιον. Faſti Siculi, qui nuper a ſummo Viro Joſepho Scaligero editi ſunt, μυλυβιον ſcriptum habent, pro μύλβιον. καὶ Φανερῶται πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμης Μαξέντιος πνιγεὶς εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, εἰς τὴν γέφυραν μυλυβίαν βασιλεύσας ἔτη ς. pluribus de hac ſcriptura dicemus alibi. SALM. Pal. ſec. & Flor. perperam *ſublicium*. Fran. ambigue *Mulvium*, vel *Mulmum*. *Mulvium* in optimis exemplaribus aliorum Scriptorum legi tradunt Docti. Vid. Gruter. & Rupert. ad Sall. Catil. XLV. Schott. ad Aurel. Vict. LXXII. Gruter. & Salmaſ. ad Trebell. Poll. Gallien. Cap. XVIII. Heinſ. ad Claudian. VI. Conſ. Honor. 544. & ad Prudent. I. contr. Symm. 483. & Victor. ad Cicer. XIII. ad Attic. 33. qui ſe etiam in Taciti Vett. Codd. eamdem ſcripturam inveniſſe teſtatur. Nardinus tamen Rom. Vet. VIII. 3. primum ab Aemilio Scauro conditore *Aemilium*, deinde corrupte *Milvium* dictum putat.

Signiferi] Vid. *Indic.* Cicer. pro Mur. XXV. *Qui eſſet futurus dux & ſignifer calamitoſorum.* Id. pro Planc. XXX. & Suet. Ner. XXVI.

7. *Etruriam*] Ita Pall. tres. ita v. e. [etiam noſtra] aliae, *in Etruriam.* GRUTERUS. Ad Hiſtoriam pulcre Rutil. Itin. lib. I. verſ. 295.

Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardoam, Lepido praecipitante, fugam.
Litore namque Coſae cognatos depulit hoſtes

Vir-

duces atque ſigniferi, alio exercitu inſederant. A quibus primo ſtatim impetu retro pulſus, ho- 7
ſtiſque a Senatu judicatus, incruenta fuga Etruriam, inde Sardiniam receſſit: ibique morbo & poenitentia interiit. Victores, quod non temere alias in civilibus bellis, pace contenti fuerunt.

Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis. FREINSH. Ryck. & edd. *incruenta fuga in Etruriam.* Cur deleverint Palatini & eos ſecuti Gruterus & Freinſhemius particulam *in*, viderint. cauſſa eſt nulla. imo lex loquendi eam poſcit. Non ignoro quidem nonnunquam regionum nomina quadam ellipſi poni ad exemplum urbium. ſed hic nihil loci eſt iſti ellipſi. Caput hoc in elegantibus Flori eſt numerandum. GRAEV. In Magl. *in* adſcriptum erat. a ceteris ſcriptis abeſt: nec ex olim editis ullus habet praeter Aldinum, a quo Camers & alii acceperunt. Gruterus, & deinde ſequentes rurſus excluſerunt, quod non placuit Amſtelodamenſibus. Non video, cur hic non aeque poſſit locum habere ellipſis praepoſitionis, atque apud alios quamplurimos, etiam ipſum Florum II. 2. 15. & III. 10. 16. Vid. Sanct. Minerv. IV. 6. & ibi Perizon.

Morbo & poenitentia] Plinius firmat, 7, 53. ubi malim; *quem eventi anxietate didicimus mortuum.* quamvis nec eorum judicium damnem, qui legunt; *quem divortii anxietate diximus mortuum.* Plut. Pompejo, cap. 26. *morbo correptus expiravit, fractus animo, non ob res perditas (ut autumant) ſed quum eſſet nactus epiſtolium, ex quo ſtuprum uxoris comperit.* Periit igitur incruenta morte, quamvis diverſum videatur velle Sueton. Caeſ. 5, 2. ubi, *poſt necem conſulis* (Lepidi). Sed advertendum, necis vocabulum etiam pro morte non violenta ſumi, ſicut ad Juſtin. 42, 1, 1. notavit Berneccerus. FREINSH. Pro *poenitentia* Ryck. & Voſſ. 3. *peſtilentia.* Naz. *poenitentia peſtilentia.* Fran. *penuria.*

Quod non temere alias in civilibus bellis] Sic v. e. & noviſſimae aliquot, item MSS. Vineti. antea inepte legebatur: *quod non temere aliis in civilibus*, &c. GRUT. *Temere alias* eſt in o. s.

Pace contenti fuerunt] Alias enim dominatio, vel ſaltem vindicta, peti ſolet. FREINSH.

LIBER QUARTUS.

Cap. I.

Bellum Catilinarium.

1 CATILINAM luxuria primum, tum hinc conflata egeſtas rei familiaris, ſimul occaſio, quod in extremis finibus mundi arma Roma-

Bellum Catilinarium ſcribunt fere omnes. Ep. Liv. 102. & 103. Item Salluſtius; Appian. de bel. civ. lib. 2. pag. 428. Plutarch. in vitis Syllae, Ciceronis, Caeſaris. Val. Max. 5, 8, 5. & 5, 1. 5, 11. Auguſt. de civit. 1, 5. 2, 23. Oroſ. 6, 6. Extant quatuor Ciceronis invectivarum in L. Catilinam libri, quibus rem totam ſimul, & eleganter, complexus eſt. Meminit Euſeb. lib. temp. & Plin. 7, 28. Juvenalis, ſat. 10. Geſtum eſt autem bellum hoc anno DCXXCIX. ab U. C. auctore Eutropio, 6, 4. Sed videtur legendum, DCXCIX. Depravatus eſt numerus annorum apud Oroſium, DCCXCIX. pro DCXCIX. Plinius, 9, 33. dicit, Ciceronem fuiſſe Coſ. anno U. C. DCC. in cujus conſulatu haec geſta ſunt. CAMERS. Pighius in Annal. Ciceronis conſulatum refert ad Ann. Urb. Cond. DCXC. FREINSH.

1. *Catilinam*] Continuat iſta cum praecedentibus v. e. item Pal. tert. recte neque enim hinc commode liber novus auſpicandus. GRUT. Hoc caput Ryck. & multi alii libri rejiciunt in praecedentem librum, & merito. GRAEV. Continuat etiam eum praecedentibus liber Duisb.

Luxuria primum, tum hinc conflata egeſtas] Plautus in pr. Trinummi fabulae, facit *luxuriam inopiae matrem.* Hinc Claudianus, in Ruffin. 1, 35.

Et luxus populator opum, cui ſemper adhaerens
Infelix humili greſſu comitatur egeſtas.

CAMERS. Adde ſupra, 3, 12, 8. & 3, 12, 12. & omnino Salluſtium, hujus Catilinariae libro, loco non uno, ſed nominatim 18, 3. item Heraldum, ad Martialem, 3, 10, 3. FREINSH. *Egeſtas rei familiaris* etiam Suet. Vit. VII. *Inopia rei familiaris* Sall. Cat. V. *Penuria rei familiaris* Declam. in Salluſt.

Simul occaſio] Vide ſupra, 2, 5, 4. & 3, 6, 1. Idem dicit Salluſt. Cat. 16, 6. *in Italia nullus exercitus: Cn. Pompejus in extremis terris bellum gerebat.* Et hic eſt morbus magnorum imperiorum, ut late diffuſa non ubique aequaliter regi poſſint. vide quae notamus infra, 4, 12, 29. FREINSH.

2. *Conſules trucidare*] Ryck. *conſule trucidare.* leg. *conſulem trucidare.* Solum enim Ciceronem e medio tollere decrerat Catilina. Antonius dicebatur clam ejus conſiliis favere. GRAEV. Obſervarat Perizonius eodem modo ſcriptum eſſe in Epit. Liv. CII. Catilina *conjuravit de caede Conſulum & Senatus.* Videntur rem augere more oratorio: quemadmodum Cicero in Catilinariis ſaepe dicit, Catilinam totum Senatum neci deſtinaſſe. Catilina quidem etiam ante biennium decreverat Cottam & Torqua-

mana peregrinabantur, in nefaria conſilia opprimendae patriae ſuae compulere. Senatum confo- 2
dere, Conſules trucidare, diſtringere incendiis Urbem, diripere aerarium, totam denique Rempublicam funditus tollere, & quidquid nec Annibal videretur optaſſe, quibus (ô nefas!) ſociis aggreſſus eſt? Ipſe patricius. ſed hoc minus eſt: 3
Curii, Porcii, Sullae, Cethegi, Autronii, Varganteji, atque Longini, quae familiae? quae Sena-

quatum Coſs. interficere, de qua conjuratione agit Sall. Catil. xvi. ſed Florus hic ea exſequitur, quae in conſulatum Ciceronis inciderunt.

3. *Quae omnia*] Me judice, omnibus libris adſtipulantibus, iſtae duae voces expungendae, & ita locus concipiendus: *Senatum confodere, Conſules trucidare, diſtringere incendiis urbem, diripere aerarium, totam denique remp. funditus tollere, & quidquid nec Hannibal videretur optaſſe, quibus (ô nefas!) ſociis aggreſſus eſt?* non habent enim illa, quo referantur, ſi duas illas, quas ſuſtulimus, λέξεις ſuo loco manere ſinas. SALM. *Videretur optaſſe, quibus (ô nefas!) ſociis*] Sic v. e. ſic Pall. o. & proxime his ſeqq. edd. *quibus id nefas ſociis.* nam Vineti: *videtur optaſſe. Quae omnia quibus (ô nefas!) ſociis.* ſatis licenter, ſi praeter libros. GRUTERUS. Praeter iſtos autem ſocios quos numerat Florus, *erant complures paullo occultius conſilii hujus participes nobiles; quos magis dominationis ſpes hortabatur, quam inopia, aut alia neceſſitudo.* Salluſt. Cat. 17. 6. ut nominatim *M. Craſſus* eodem loco. item *Caeſar.* Plutarchus Caeſare, cap. 11. FREINSH. Nuſquam ante Vinetum inveni *quae omnia.* Ea addita ſunt ab illis, qui putabant, *Senatum confodere*, & quae ſequuntur, conjungenda eſſe cum ſuperioribus, & periodum cum verbo *optaſſe* finiri.

3. *Antonii*] *Antronii*, eorundem omnium librorum conſenſus facit, ut magis probem. Antronios habuiſſe illam conjurationem, omnibus eruditis notum eſt. ſed & cum Antonios eam habuiſſe nemini dubium ſit, fortaſſe legendum, *Antonii, Antronii, Varganteji*, &c. SALM. *Autronii*] Sic clare Pal. pr. ac ſec. [& q. MSS. Vineti] non ut in hunc diem vulgati, *Antonii.* GRUTERUS. Vide de hoc Cicer. pro Sylla. FREINSH. Amſtelodamenſes hic in adnotatione Salmaſii *Antronii* & *Antronios* mutarunt in *Autronii* & *Autronios*, credo, quod videbant Gruterum ſcribere in Pall. eſſe *Autronii.* Sed mihi certum eſt, Gruterum ſcripſiſſe *Antronii:* nam ita e Naz. & Pal. poſt. adnotaverat Salmaſius, & e quibuſdam ſuis Vinetus. Et ſic quoque Regg. Toll. Voſſ. 1. 3. & Fran. Ryckianus *Andronii.* Pal. pr. *Antoneji.* Duisb. & o. e. *Antonii.* Voſſ. 2. *Autronii.* Verum nomen eſſe *Autronius* dudum e Faſtis, Nummis, & MSS. oſtenderunt alii ad h. l. ad Sall. Cat. xvii. Cicer. pro Syll. 1. & Sueton. Caeſ. ix.

Tunc maxime] N. *Tunc cum maxime*, ἀρχαϊκῶς. *cum maxime* autem eſt ὅτι μάλιστα. Gloſſae, *cum maxime*, αὐτόθεν. SALM. *Cum maxime*] Saepius autem occurrunt exem-

natus inſignia? Lentulus quoque cum maxime Praetor; hos omnes immaniſſimi facinoris ſatellites habuit. Additum eſt pignus conjurationis ſanguis humanus: quem circumlatum pateris bi-
3 bere: ſummum nefas, niſi amplius eſſet, propter quod

exempla hujus depravationis, quae ſollicite collegit Zinzerlingius promulſide critic. juven. FREINSH. Etiam Ryck. & Berol. *tunc cum maxime*. Voſſ. 3. *tum cum maxime*. Duisb. e. v. & J. *tum maxime*. Pall. Voſſ. 1. 2. & ceterae edd. *tunc maxime*. Fran. *tn maxime*. Primus Freinshemius, opinor, edidit *cum maxime*, & poſt eum Anna, Graevius, & Amſtelodamenſes. Id retinui, quod Tollius, qui varietatem ſcripturae e libro Berol. adpoſuerat, ita in Flor. & Magl. & in Regg., qui eos contulerat, videbatur inveniſſe. Sed *tunc*, vel *tum cum maxime* vix poteſt eſſe a cerebro ſcribarum. Sic crebro Livius Lib. XXXIII. c. 9. *Tum cum maxime adveniente phalangis parte*. Id. XL. 13. & XLIII. 7. Add. Freinsh. *Ind.* & ſupr. II. 16. 3. De gente Sergia, e qua Catilina fuit, Rupert. ad Sall. Cat. v. de reliquis Ibid. ad c. XVII.

4. *Sanguis humanus*] Recenſet hoc Salluſt. Cat. cap. 22. ita, ut propior videatur non credenti. De more hoc ſanguine ſanciendi foedera & amicitias, vide omnino Lipſium, in Tacit. 12, 47, 3. ad cujus exempla adde Plut. Poplicola, cap. 6. de Brutis, Aquiliis, & Vitelliis: *omnibus viſum eſt, hominis jugulati ſanguine libato, & viſceribus tactis, magnum & dirum jusjurandum concipere*. & Saxonem Grammat. Hiſtor. Dan. lib. 1. pag. 11. *Spoliatum nutrice Hadingum grandaevus forte quidam, altero orbus oculo, ſolitarium miſeratus, Liſero cuidam piratae, ſolenni pactionis jure conciliat. Siquidem icturi foedus veteres, veſtigia ſua mutui ſanguini aſperſione perfundere conſueverant, amicitiarum pignus alterni crucris commercio firmaturi*. Solin. cap. 25. de Scythis: *Hauſtu mutui ſanguinis foedus ſanciunt, non ſuo tantum more, ſed Medorum quoque uſitata diſciplina*. FREINSH. Alii hoc de Catilinae ſociis pro certo tradiderunt. Vid. Rupert. & al. ad Sall. l. d. De more foedera ſanguine ſanciendi multa Schott. III. Obſ. 10. & Elmenh. ad Minuc. Fel. c. XXX. *Circumferre* proprium eſt in hac re, de qua Florus agit, verbum. Sic Sall. l. d. Liv. XXVI. 13. Curt. VII. 4. Petron. cap. L. Add. Heinſ. ibid. LXVII. ad cujus emendationem in Petronio ſtabiliendam facit, quod hic in Florent. quoque legitur *circulatum*. Graeci eodem modo περιφέρειν dicunt.

Propter quod biberunt] Nihil mutamus. libri quidam, *biberetur*. non etiam male. SALM. Ita duo Pall. Scelus, propter quod bibebant ſanguinem humanum, erat everſio Reip.

5. *Ciceronem*] Pro Ciceronis geſtis lege quae ſcribit Plinius, 7, 30. Ob id factum Cicero *Pater Patriae* a Catone Uticenſi primum appellatus eſt. Plin. ibid. Plut. Cicer. cap. 31. Juvenal. 8, 244. Lucan. 7, 62. CAMERS.

Antonium] Hic tamen parum ad opprimendum Catilinam contuliſſe legitur. immo pactione provinciae vix perſuaſum a Cicerone, ut cum Rep. ſentiret; nec ipſum adeo pugnaſſe in hoſtes, ſed bellum id per Petrejum, legatum ſuum, confeciſſe. Haec ex Cicerone paſſim, & Salluſtio. FREINSH.

Alter induſtria] Pertinet huc quod

quod biberunt. Actum erat de pulcherrimo im- 5
perio, niſi illa conjuratio in Ciceronem & Antonium Conſules incidiſſet; quorum alter induſtria rem patefecit, alter manu oppreſſit. Tanti ſce- 6
leris indicium per Fulviam emerſit, viliſſimum ſcor-

quod ipſe Cicero dixit, Off. 1, 22. *Parvi ſunt foris arma, niſi ſit conſilium domi.* qua de re videndus late Lipſius, Polit. 3, 3. & 5, 2. IDEM.

6. *Sed in patriciis innocens*] Conſultius mihi, puto, fuiſſet, hunc locum tacite praeterire, quam ad ſcopulum offendere, quem nemo adhuc ſine periculo praetervectus eſt. priores editiones, *parricidii innocens.* ὁ μακαρίτης Lipſius (11. Elect. 19.) *patriciis innocens* in veteribus libris legerat; ex quo ipſe divinarat, *patriciis innocentius.* In Nazariano omnium optimo correctum eſt, *ſed patricius innocens.* legebam aliquando, *patriciis innoteſcens.* Viliſſimum, inquit, ſcortum Fulvia, ſed quam patricii frequentarent: ita ut ex ea conſuetudine, quam cum illa patricii & nobiles habebant, etiam de conjuratione, quam illi moliebantur, audiverit & indicaverit. an aliud aliquid lateat, neſcio. mihi ſane non placet, *patriciis innocentius*, & quidquid aliis placuit comminiſci. SALM. *Parricidii innocens*] Lectionem, quae inter omnes ſenſum & explicationem commodiſſimam habebat, jamque pluribus editionibus inſerta erat, amplexus ſum. Nam ex diverſa ſcriptura, ut amat fieri, diverſae etiam conjecturae natae ſunt. alii enim, *patriciis innocentius:* alii, *quae patriciis innocens:* alii, *patricius innocius* legunt. quibus omnibus una haec ratio facile obſtiterit, quod ipſa Fulvia *nobilis fuerit.* Salluſt. Cat. 23, 3. *Erat ei cum Fulvia, muliere nobili, ſtupri vetus conſuetudo.* Ea autem, quam ponimus, lectio ita commode poteſt explicari; ut Fulvia quidem vile ſcortum & infamis vitae fuerit, innocens tamen parricidii. *Parricidium* enim vocari ſenatus caedem conſulumque, immo ipſius patriae ſubverſionem, quae omnia peracturus erat Catilina, multis auctorum locis adſtrui poſſit: quorum pauca in indicem transſcripſimus. Neſcio quid ſibi velit noſtra vetus, *patricii nominis.* quae utique non contemnenda eſt lectio; valeret enim, ſcortum quidem vulgare fuiſſe, ſed gente patriciam. priori tamen adquieſcimus. FREINSH. *Parricidii innocens*] Ryck. *parricidiis innocens.* Al. *patriciis innocens.* Nihil moveo. Nazar. qui prae ſe fert *ſed patricius innocens*, N. Heinſio perſuaſit Florum dediſſe: *ſed prae patriciis ſuis innocens*, hoc ſenſu, viliſſimum quidem ſcortum fuiſſe Fulviam, ſed multo viliores & ſceleratiores fuiſſe patricios, quibus ſe proſtituebat. Sin hoc diſpliceat, malebat ſcribi, propius inſiſtendo veſtigiis veterrimi codicis: *ſed patricii auſi innocens.* *Patricium nefas* vocat hanc conjurationem Severus in carmine apud Senecam patrem de morte Ciceronis. GRAEV. Pall. Reg. F. Flor. Edd. B. S. & J. *ſed patriciis innocens*, & ſic Reg. Q. & Magl. niſi quod in iis eſt *ignocens.* Berol. Duisb. & v. e. *ſed in patriciis innocens.* Fran. *ſed patricius ignoſcens.* Voſſ. 1. 2. ut Naz. ſed pr. *innoces.* Voſſ. 3. *ſed patricidiis innocens.* *Patricii nominis* etiam in Ed. P. & in Badiana ap. G. Voſſium ad h. l. Apud Aldum primum invenio *parricidii innocens.* Et ſic deinde alii uſque ad Gruterum, qui e v. e. maluit *in patriciis innocens.* Freinshemius revocavit lectionem Editionis Ald. eumque po-

7 ſcortum, ſed parricidii innocens. Tum Conſul habito ſenatu, in praeſentem parricidam in praeſentem reum, Cicero peroravit: ſed non amplius profectum, quam ut hoſtis evaderet, ſeque palam profeſſo *incendium ſuum reſtincturum ruina* mi-

poſtea omnes, quos vidi, ſequuti ſunt. Gruterus tamen conjiciebat *prae patriciis innocens.* Iſ. Voſſius ſcripſerat *patricii ſanguinis*, addito loco Perſii I. Sat. 75. *Vos, o patricius ſanguis.* Sed gens Fulvia non erat patricia. Tollius putabat conjecturam Lipſii confirmari poſſe e verbis Cicer. II. Catil. 12. *Gladiatores meliore animo ſunt, quam pars patriciorum:* quae mihi eam non multum videntur juvare. Perizonius exemplari ſuo adſcripſerat lectionem Ald. & locum Flori II. 6. 8. Eadem etiam videtur placuiſſe Schultingio ad Senec. Controv. XXVII. in fin. & rurſus probatur Graevio ad Cicer. X. ad Attic. 10. Unde minus dubitavi eam poſt Freinshemium, Graevium, aliosque recipere: quum & commodum ſenſum habeat, & non multum a ſcriptura Cod. Ryck. & Voſſ. 3. recedat. Neque tamen id feciſſem, ſi libri ſcripti inter ſe conſentirent. Gerh. Voſſius hic quoque obſervarat, *Fulviam* a Sarisberienſi VI. 25. vocari *Juliam.* Hoc deſcripſit Sarisberienſis e *l.* 8. *D. ad Leg. Jul. Majeſtat.* ubi vulgo perperam editur, *conjurationem denique Sergii Catilinae Julia mulier detexit, & Marcum Tullium Conſulem judicium* (Sarisber. *in judicium*) *ejus inſtruxit.* Colerum erroris arguentem Papinianum, qui *d. l.* 8. ſcribat Fulviam Ciceroni Conſuli detexiſſe conjurationem Catilinae, nodum in ſcirpo quaerere, & ipſum falli, oſtendit Waſſ. ad Salluſt. Catil. XXIV.

7. *Tum Conſul*] Corrupta ſunt & haec, ut nemo non videt. vetus noſtra editio: *Conſul habito ſenatu in praeſentem parricidium reum Cicero peroravit.* ſcripſerim: *habito ſenatu in praeſentem parricidam Cicero peroravit.* Nam quae ſuperſunt, non videntur auctoris. De re paſſim Cicero. FREINSH. *Cicero* videtur hic ex gloſſa irrepſiſſe, aut ſaltem alieno loco poni, ſicut ante irrepſerat *in praeſentem parricidam*, quod merito delevit Freinshemius. GRAEV. E Regg. hic nihil adnotatum erat ad Ed. Graevii, in qua non leguntur verba *in praeſentem parricidam*, negligentia, ut puto, conferentis. Neque enim credo in iis aliter legi, quam in ceteris o. s. & e. v. nec non Vinet. Plant. & Grut. in quibus eſt *in praeſentem parricidam in praeſentem reum.* Nec quidquam varietatis hic inveni, praeterquam in Ryck. *& in praeſentem reum*, & in Voſſ. 3. *& praeſentem.* Edd. B. S. P. A. & Hervagiana Camertis *in praeſentem parricidam reum.* Apertum eſt alterum horum eſſe a gloſſa, & *Cicero* quoque merito ſuſpectum eſt, de quo tamen vid. Wopkenſ. Adverſar. in Minuc. Fel. Obſervat. Miſcell. Vol. X. p. 22. Heinſius & Perizonius itidem deleverant *in praeſentem parricidam.* Sed non intelligo, cur haec magis debeant deleri, quam *in praeſentem reum*, quae tollenda judicarunt, qui Ed. Juntinam curaverunt; in ea enim eſt *in praeſentem parricidam*, omiſſis ceteris. Freinshemius, Graevius, & alii contra ſolum ediderunt *in praeſentem reum.* Mihi religio fuit conjecturas admittere, & malui eos ſequi, qui ſcripturam librorum veterum, quamquam corruptam, exhibendam putaverunt. *Cicero* etiam Perizonio ejiciendum videbatur.

minaretur. Et ille quidem ad praeparatum a 8
Manlio in Etruria exercitum proficiſcitur, ſigna illaturus Urbi. Lentulus deſtinatum familiae ſuae Sibyllinis verſibus regnum ſibi vaticinans, ad praeſtitutum a Catilina diem urbe tota viros, faces,

tur. Aldus hoc ſua auctoritate, credo, conjunxerat cum *Conſul: tum Conſul Cicero.*

Seque, palam profeſſo,] Sic omnino diſtinguent, qui ſenſum ſalvum velint: nam illud *ſeque* refertur ad *reſtincturum: profeſſo* ponitur adverbialiter, quod uſitatiſſimum eſt auctoribus. multa ejus generis exempla in indice Taciti notavimus: aliqua etiam in Juſtiniano, voce *Cognito*, &c. FREINSH. Anna doctiſſima recte hunc locum depravatum eſſe obſervavit. Verum non *profeſſo*, ſed *palam* delendum cenſeo, legendumque: *ſeque ex profeſſo incendium ſuum reſtincturum ruina minaretur.* Sueton. Veſpaſ. *Fratrem inſidiari ſibi non deſinentem, ſed poene ex profeſſo ſollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, nec ſeponere, ac ne minore quidem bonore babere ſuſtinuit. poene ex profeſſo* eſt poene palam. Sic *profeſſus Graeciae Dux* apud Juſtin. eſt qui palam ducatum Graeciae ſuſcepit. *Profeſſa mortis via* apud Phaedrum. *Palam* eſt τοῦ *ex profeſſo* interpretatio, quae ex margine irrepſit. Malebat tamen N. Heinſius: *ſeque palam & e profeſſo.* J. F. Gronovius conjiciebat, *ſeque palam profeſſus incendium ſuum reſtincturum minaretur.* palam profeſſus eſt ſe reſtincturum, palam dixit. GRAEV. Etiam Voſſii, Dionyſ. ad h. l. & Ger. ad Vellej. II. 35. legunt *palam profeſſus*, quod hic ita exponit, Catilinam eo ipſo ſe hoſtem profeſſum palam, quod hoc in Senatu minabatur. Et hoc probat Rupertus: nec quidquam magnopere video, cur improbari debeat, quum & confirmetur a Reg. Q. in quo eſt *palam profeſſus.* Clar. Burmannus ad Petron. c. CXIII. adnotat Dauſquejum ad Q. Calabr. III. p. 180. *ſe profeſſo* habere pro ablativis abſolutis loco nominativorum poſitis. Poſſent, ſi opus eſſet, plura id genus proferri. Sed non puto verba Flori ita accipienda eſſe.

Incendium ſuum reſtincturum ruina] Eadem Salluſt. Cat. 31, 10. Cicero pro Muraena, cap. 25. Val. Max. 9, 11, 3. Reſpexit huc, ut opinor, Seneca Tragoedus, cum Medeam ſuam ita faceret loqui in cognomine fabula, verſ. 427.

. . . . . Sola eſt quies,
Mecum ruina cuncta ſi video obruta.

Sic apud Plut. Dione, cap. 55. *Dionyſius ruentem tyrannidem intendit in ruinis urbis funerare.* Pulcre Vellej. 2, 91, 4. *Quippe ita ſe mores habent, ut publica quiſque ruina malit occidere, quam ſua proteri, & idem paſſurus minus conſpici.* FREINSH. Voſſius ad Vell. l. d. haec videtur interpretari de incendio, quod Catilina Urbi parabat. Sed, ſi Valerium M. ſequimur, ſententia Catilinae haec erat, ſe conjurationis ſuae & belli, quod moliebatur, non facturum finem, niſi cum ruina & interitu vel totius Reipublicae, vel certe inimicorum ſuorum. Ita enim ſcribit Valerius: *Catilina in Senatu M. Cicerone incendium ab ipſo excitatum* (hoc Florus dicit *ſuum*) *dicente: ſentio, inquit, & quidem illud, ſi aqua non potero, ruina exſtinguam.* *Incendium* pro ſeditionibus, conjurationibus, & bellis, maliſque, quibus per ea involvitur Reſpubl. ob-

9 ces, tela, diſponit. Nec civili conſpiratione contentus, legatis Allobrogum, qui tum forte aderant, in arma ſollicitatis, iiſſet ultra Alpes furor, niſi altera proditione Vulturcii, Praetoris literae tenerentur. Statim Ciceronis imperio injecta eſt barbaris manus. Palam Praetor in Senatu con-
10 vincitur. De ſupplicio agentibus Caeſar parcen-

obvium eſt. Flor. III. 17. 2. *Tantum conflavit incendium.* Et Cicer. IV. Famil. 13. de conjuratione Catilinae: *Quibus nos olim adjutoribus illud incendium exſtinximus.* Florus porro in hac re narranda Salluſtium ſequitur, qui Catil. XXXI. auctor eſt, Catilinam hoc minatum, quum Cicero in Senatu luculenta oratione, quae eſt prima in Catilinam, in eum invectus fuiſſet. Sed Cicero ipſe pro Mur. XXV. refert, Catilinam, paucis ante diebus, quam ipſe in Senatu conjurationem illius patefaceret, Catoni judicium minitanti ac denunciantí dixiſſe: *ſi quod eſſet in ſuas fortunas incendium excitatum, id ſe non aqua, ſed ruina reſtincturum.* In quo etiam alia ſententia eſt; haec nimirum: ſi quis ſe judicio publico accuſare, eaque re periculum fortunis ſuis conflare vellet, ſe id cum interitu Reipubl. propulſare conaturum. Nam *incendium*, *flamma*, & *conflagrare* etiam de condemnatione judicii publici dicuntur. Vid. Gronov. Diatr. ad Stat. cap. XXXIII. Salluſtium nonnihil diſſentire a Cicerone monent Camerar. & Manut. ad Cicer. l. d. Doctiſſ. Waſſe, vel Salluſtium memoria lapſum, vel Catilinam bis idem dixiſſe, ſed hoc potius, quam illud, putat. Sane grave eſt Salluſtium erroris accuſare. Nec tamen ullum eſt certum argumentum Catilinam hoc rurſum dixiſſe, quo die Cicero in eum in Senatu invectus eſt. Ante illum diem hoc ab eo dictum certum eſt. Nam non poteſt fides derogari Ciceroni, qui omnibus his rebus non interfuit ſolum, ſed praefuit. Eſt autem in his, ut Camerarius adnotat, metaphora a magnis incendiis, quae, quum aqua exſtingui non poſſunt, aedium proximarum ruina opprimuntur. Paullo poſt Voſſ. 2. *ad paratum*. Berol. Duisb. & v. e. *Mallio*, ut multi MSS. Salluſtii & Ciceronis. Vid. Ciaccon. ad Sall. Catil. XXIX. & Popm. ibid. XXX. Lipſ. II. Var. Lection. 3. & Manut. ad Cicer. I. Catil. III.

8. *Sibi vaticinans*] Salluſt. Cat. 47, 4. dicebat, *ex libris Sibyllinis, regnum Romae tribus Corneliis portendi: Cinnam atque Syllam antea; ſe tertium eſſe, cui fatum foret urbis potiri.* Idem Cicero, in Catilin. 3, 4. Ceterum multos in praecipitium impulerunt ſimilia vaticiniorum interpretamenta: ut hoc loco tutiſſimum ſit illud: *memento diffidere.* Sic Judaeos apud Tacit. H. 5, 13, 4. decepit illud oraculum, *eo tempore Judaea profectos rerum potituros.* FREINSH. *Familiam* pro gente dicit Florus. Non enim tribus Lentulis, ſed tribus Corneliis regnum Romae vaticinata fuerat Sibylla. Sic Liv. VI. 40. *Claudia familia*, quam paullo ante dixerat *Claudiam gentem.* Corn. Nep. Attic. XVIII. *Junia familia.* Add. Lipſ. & Voſſ. ad Vell. II. 35. *Vaticinans* poteſt eſſe vaticinationem Sibyllae falſo ad ſe trahens, falſa & inani ſpe illius ſe paſcens, ut *ariolari* apud Terent. Adelph. II. I. 48. & *vaticinari*, pro errare, delirare, apud Ciceronem. Vid. Manut. ad Cicer. II. Ep. Fam.

cendum dignitati, Cato animadvertendum pro ſcelere cenſebat. Quam ſententiam ſequutis omnibus, in carcere parricidae ſtrangulantur. Quam- 11
vis parte conjurationis oppreſſa, tamen ab incepto Catilina non deſtitit: ſed infeſtis ab Etruria ſignis patriam petens, obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum ſit, exitus

Fam. 16. & pro Sext. x.

9. *Altera proditione*] Prius enim patriae proditor erat, conjurando cum hoſtibus ejus; mox ipſorum, cum quibus conjuraverat. An *altera proditio* dicitur, quia prior fuerat a Fulvia? FREINSH. Poſterius recte probant Ryckius & Perizonius. Ryck. *niſi & altera*. Libri Vineti & Fran. *Volturcii*, ut in Salluſtio. *Iiſſet* in Berol. Duisb. Fran. & vett. edd. eſt *iſſet*. in Ryck. male *in eſſet*. *Et* quod Voſſ. 3. & edd. quae primam proxime ſequutae ſunt, ante *iſſet* habent, non eſt in MSS. nec requiritur. Videtur tamen hic aliquid ſcabri eſſe: nam in ſequentibus nihil eſt, quo referri poſſit *contentus*. Si quis putet ſuppreſſum eſſe *fuit*, a voce *legatis* nova periodus inchoanda eſt Florus dicit *furor iſſet ultra Alpes*, ut Cicer. IV. Catil. 3. *malum tranſcendit Alpes*.

10. *Caeſar*] Ejus, & Catonis, contrariae orationes extant in Salluſtii Catilinaria, cap. LI, & LII. FREINSH.

11. *Quamvis*] Offendit me iſta oppoſitio, *quamvis*, & *tamen*, quorum alterutrum ſaepius intrudi ſolet auctoribus, cum uno poſito utrumque intelligatur. malim, *parte conjurationis oppreſſa, tamen*, &c. magis Floriane. IDEM. Alios quoque ita ponere *tamen*, quaſi in priore membro eſſet *quamvis*, vel *etſi*, docet Gronov. ad Liv. XXIII. 19. & XXXVII. 25. Sed quum hic omnes libri habeant *quamvis*, firmior ſuſpicio eſt *tamen* eſſe a correctoribus, eo quod id a Reg. F. & Magl. abeſt. Et ſic ſaepe apud optimos Scriptores. Cicer. I. Offic. 22. *Quamvis enim Themiſtocles jure laudetur, & ſit ejus nomen, quam Solonis, illuſtrius . . . non minus praeclarum hoc, quam illud, judicandum eſt.* Liv. XXVII. 39. *Etſi ea aeſtate tranſiturum in Italiam fratrem crediderat . . . . haudquaquam tam facilem maturumque tranſitum exſpectabat.* Ovid. I. Amor. 15. 14.

Quamvis ingenio non valet, arte valet.

In Liv. XXII. 20. & XXV. 35. hoc fulcrum itidem a ſciolis intruſum auctoribus MSS. ſuſtulit Gronovius.

Ab Etruria] Sic leg. apud L. Ampelium, ubi male: *in Appulia debellatus eſt*. FREINSH.

12. *Quem quis in pugnando*] Palatinus, *quiſque*: quodque etiam illae editiones retinebant, quae Vinetianam praeceſſerunt. *quis* tamen libri meliores agnoſcunt. SALM. Non aliter v. e. & MSS. Vineti. editi *quem quiſque in pugn.* quomodo quidem Pal. tert. ſed duo priores alterum tutantur. Ceterum tota iſthaec periodus, ut & pars ſequentis, vel adſuta eſt auctori noſtro ab aliquo ſcriba, aut auctor ipſe eam mutuo ſumpſit a Salluſtio. totidem ſane verbis conſpicitur in ejus Catil. cap. 61. quod miror nemini hactenus viſum notatumque. GRUTERUS. Ad hanc autem formam locutos plures notavit Berneccerus, ad Juſtin. 9, 3, 10.

12 tus docuit. nemo hoſtium bello ſuperfuit. Quem quis in pugnando ceperat locum, eum amiſſa anima corpore tegebat. Catilina longe a ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt; pulcherrima morte, ſi pro patria ſic concidiſſet.

10. quibus adde noſtrum ſupra, 1, 18, 17. Curt. 3, 11, 9. Guntherum Ligur. 9, 359. & antiquiſſimum omnium Plautum, Amphitr. 1, 1. Arrian. fin. lib. 11. FREINSH. *Quiſque* e ſcriptis ſolus Pal. tert. apud Grut. (in exemplari Salmaſii pr.) habet, nec in editis inveni ante Vinet. & Marneff. In Salluſtio tamen eſt, *quem quiſque vivus pugnando locum ceperat*. ubi *vivus* non injuria ſuſpectum eſt Clar. Waſſe; nec erat in vet. ſcripto, quem cum editis contuli. Eſt autem veroſimilius haec a Floro ipſo e Salluſtio deſcripta, quam a ſcribis adſuta eſſe. Alioqui enim verba illa *pulcherrima morte, ſi pro patria ſic concidiſſet*, quae a Floro eſſe neminem dubitaturum arbitror, cum ſuperioribus non optime cohaererent. Sed quod neminem praelio ſuperfuiſſe dicit, id parum credibile eſt. Salluſtius neque in praelio, neque in fuga quemquam civem ingenuum captum ſcribit. Hoc Florus non recte interpretatur, eos qui Catilinam ſequebantur, praelio illo omnes ad unum fuiſſe caeſos.

CAP.

Cap. II.

Bellum Caeſaris & Pompeji.

JAm pene toto orbe pacato, majus erat imperium Romanum, quam ut ullis externis viribus opprimi poſſet. Itaque invidens fortuna principi gentium Populo, ipſum illum in exitium ſuum armavit. Ac Mariana quidem Cinnanaque rabies intra Urbem proluſerat, quaſi experire- 1 2

Bellum Civile inter Caeſarem, & Pompejum, ſcribunt imprimis Caeſar ipſe, tribus libris. Epit. Liv. 109. & ſeqq. Plut. Caeſare, & Pompejo. Appian. de bel. civ. lib. 2. copioſe Auguſt. Civit. 3, 30. Auctor de Vir. illuſtr. cap. ult. Eutrop. 6. Oroſ. 6, 15. &c. Val. Max. 1, 5, 6. 1, 6, 12, & 13. 4, 5, 5, & 6. 4, 6, 4. 5, 1, 10. Agell. 15, 18. Lucanus: Plin. 7, 25, & 26. Camers.

1. *Pene toto orbe pacato*] Idem Petronius, Satyrico, ſed magis poëtice:

Orbem jam totum victor Romanus habebat.

Freinsh. Ryck. *jam pene orbe pacato.* Mox ex eodem recepi, *quam ut ullis externis viribus opprimi poſſet.* Nam ſic in omnibus libris extare Salmaſius auctor eſt. Cur pro eo ſuppoſuerint editores *extingui* equidem neſcio. Graev.

Externis viribus extingui poſſet] Libri omnes, *opprimi.* Salm. Sic Petilius, apud Tacit. H. 4, 74, 9. de ſui temporis imperio: *Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compages haec coaluit: quae convelli ſine exitio convellentium non poteſt.* Sed accidit hic, quod ſolet magnis imperiis: *Nulla* enim (verba ſunt Annib. apud Livium, 30, 44, 6.) *magna civitas diu quieſcere poteſt: ſi foris hoſtem non habet, domi invenit.* Sed talia late & eleganter proſequitur, in diſputatione de Monarchia Univerſali, ſupra citatus Marcus a Rechlingen. Freinsh. *Extingui* habent Voſſ. *opprimi* ceteri o. s. & v. e. Poſt eam omnes, quas vidi, habent *extingui*, uſque ad Graevium, qui recte revocavit *opprimi.* In Fran. non erat *Romanum.* & poteſt melius abeſſe, quam *toto.* A Voſſ. 2. abeſt *ullis.*

Invidens fortuna] Adde ſupra, 1, 13, 1. Freinsh.

2. *Intra urbem ſe praecluſerat*] Nihil verius eſt illa lectione, quam pridem excogitaverat Vir ſummus Gruterus noſter, *praeluſerat*: ita omnino ſcripſit Annaeus. *Cinnanaque rabies intra urbem praeluſerat, quaſi experiretur.* experiri, praeludere, tentare, verba ſunt, τῶν προγκειρῶν αὐλητικῶν aut κιθαρῳδικῶν a quibus metaphora ducta eſt. Carent libri veteres pronomine *ſe*: *praecluſerat* tamen retinent. pro quo, *praeluſerat*, verum eſt. Salm.

retur. Sullana tempeſtas latius, intra Italiam ta-
3 men, detonuerat. Caeſaris furor atque Pompeji
Urbem, Italiam, gentes, nationes, totum deni-
que, qua patebat, imperium, quodam quaſi
4 diluvio & inflammatione corripuit; adeo ut non
re-

Salm. *Praeluſerat*] Utitur hoc verbo noſter ſupra, 3, 22. 6. ubi tamen *proluderent*. ſed perinde eſt; eadem enim utriuſque verbi ſignificatio. Sic apud Virg. Aen. 12, 106. ex Georg. 3, 234. repetitum:

. . . ſparſa pugnam proludit arena.

Ubi Servius, *ad pugnam proludit*, praemeditatur. Rutil. Itiner. 1, 257.

Ut ſolet excuſſis pugnam praeludere glebis.

Cicero, Divin. in Q. Caecil. cap. 14. f. & de Orat. 2, 80. de exordiis: *Ejuſmodi illa proluſio debet eſſe, non ut Samnitum, qui vibrant haſtas ante pugnam, quibus in pugnando nihil utuntur; ſed ut ipſis ſententiis quibus proluſerunt, vel pugnare poſſint. Sin mecum in hac proluſione nihil fueris*, id eſt praemeditatione certaminis, *quem te in ipſa pugna cum acerrimo adverſario fore putemus?* Seneca, natural. quaeſt. 3, 28. ad inundationes transfert. De proluſionibus gladiatoriis quaedam annotat Lipſius, Saturn. 2, 19. quae ad pleniorem hujus loci intellectum faciunt. *Praeſudare* legitur apud Statium, princ. lib. vi. Porro cum hoc loco confer quod ſcripſit ſupra, 3, 21, 3. Freinsh. Nazar. Regg. Voſſ. 2. Edd. vett. excepta prima, *praecluſerat*, pro quo Voſſ. 3. *perculſerat*, ſine pronomine. Abeſt id etiam a Ryck. & Berol. quorum ille habet *pluſerat*, hic, *proluſerat*. Ceteri ſcripti & v. e. *ſe praecluſerat*, & Fran. corrupte inſuper *praeduxerat*. Retinui *proluſerat*, quod Graevius & poſt eum Amſtelodamenſes ediderant; cum quia ita videbatur in libro Berol. eſſe; tum quia in optimis quibusque codd. *proludere*, non *praeludere*, ſcribi teſtantur Gronov. ad Senec. Herc. Fur. v. 222. & Heinſ. ad Ovid. iii. de Art. am. 515. Et ſic libri Flori ſupr. iii. 22. 6. & in Cicer. Divinat. in Caecil. xiv. *proluſio*, non *praeluſio*. Eſt autem ſententia Flori, rabiem Marii & Cinnae, quae intra Urbem ſubſtiterat, fuiſſe quaſi praeparationem quamdam, & primum experimentum bellorum civilium, ut proluſiones gladiatorum legitimi certaminis. Menardus ad Cicer. *l. d.* itidem, ut hic Salmaſius, ſcribit translatum eſſe a Muſicis, qui auditoribus ante legitimum carmen pauca artis ſuae praeludia ingerunt. Sed tamen plerumque cum verbis *proludere* & *proluſio* mentio armorum & certaminis conjungitur. Unde non minus recte dici poteſt hoc genus loquendi a proluſionibus gladiatorum ſumtum eſſe. quamquam non intercedo, ſi quis cum Barthio ad Rutil. ab exercitationibus campeſtribus tironum apud Romanos eſſe malit. Fran. & v. e. non recte *Sillanaque rabies*.

3. *Et inflammatione*] Malim, *aut inflammat.*; nec enim iſta miſcentur. *Nam id quoque inprimis eſt cuſtodiendum, ut quo ex genere coeperis translationis, hoc quoque deſinas. Multi enim cum initium a tempeſtate ſumpſerunt, incendio aut rui-*

recte tantum *civile* dicatur, ac ne *ſociale* quidem, ſed nec *externum*: ſed potius *commune quoddam ex omnibus, & plus quam bellum.* Quippe ſi duces ejus inſpicias, totus Senatus in partibus. ſi exercitus, hinc undecim legiones, inde decem & octo,

ruina finiant. Quintil. 8, 6. pag. 130. k. FREINSH. Non bene duae contrariae tanquam amicae & ejuſdem generis res copulantur. Regio quam diluvium obruit, non inflammatione corripietur. Florum ſcripſiſſe puto, *quodam quaſi diluvio aut inflammatione corripuit.* Alludit ad veterum Philoſophorum ſententiam, quorum multi credebant certis ſeculorum periodis orbem iſtum aut undis obrui, aut incendio quodam univerſali exuri: dein poſt decurſum aliquot aevorum novos homines, novaque animalia e terra prorepere. Nota haec ſunt iis, qui Ariſtotelem triverunt, vetereſque alios Philoſophos. GRAEV. *Aut* etiam Ryckius & Perizonius legebant. nec ſine ratione. Scripti nihil variant, niſi quod in Reg. Q. pro *&* eſt *ac*. Mox Duisb. & v. e. *ac nec ſociale quidem*. perperam. Vid. II. 5. 13. Fran. quoque *nec*, ſed in eo non erat *ac*.

4. *Ex omnibus, & pluſquam bellum*] Palatinus vetus, *ex omnibus gentibus, & pluſquam civile bellum. gentibus* illud falſum eſt. *civile* poſſet locum habere, niſi ἐμφατικώτερον eſſet, *& pluſquam bellum.* SALM. Reſpexiſſe videtur auctor, cum haec ſcriberet, Lucanum princ. Pharſal. qui *pluſquam civilia bella* ſe canere dicit. Ex quo, an noſtro, deſumpſit hoc, belloque Artaxerxis & Cyri attribuit, Oroſius, 2, 18. & ex eo Adonis Chronic. ſub anno 4486. *Bellum civile, & pluſquam civile, apud Perſas geſtum.* FREINSH. Palatinus, notante Salmaſio, *commune ex omnibus gentibus*, quam lectionem immerito a Salmaſio damnari exiſtimat N. Heinſius, quia tot gentes huic bello interfuerint, quas & paullo poſt recenſeat ipſe Florus, ac longo ordine Lucanus in deſcriptione pugnae Pharſalicae. GRAEV.

Et plus quam bellum] Non hoc bellum fuit crudelius & ſaevius, quam alia bella civilia, ſed plures gentes implicavit, & in Europa, Aſia, & Africa fuit geſtum. Ideoque dubitat Florus quo nomine appellet, num civile, num ſociale, num externum, & addit commune quoddam fuiſſe ex omnibus bellis, & *plus quam civile.* Sic enim legendum cenſet Lipſius, ut haec hauſerit ex Lucano Florus, ut multa alia. Sed non recedendum a vulgata, quae ex libris bonis eſt depromta. *Ex omnibus* nimirum bellis, civilibus, ſocialibus, externis, ſed commune ex omnibus, non tam bellum vocandum, quam immanitas quaedam & vaſtitas orbis terrarum. GRAEV. *Gentium* habet ſolus Pal. pr. *civile* etiam Magl. ſed adſcriptum. Id etiam hic rejiciebant Perizon. & Gronov. IV. Obſerv. 5. qui oſtendit aliam eſſe ſententiam verborum Flori, aliam Lucani. Nec eſt, cur huc vel *gentibus*, vel *civile* inferciatur. Sententia verborum haec eſt: quum alia bella vel civilia, vel ſocialia, vel externa ſint, hoc commune quoddam & miſtum ex omnibus; & quum aliorum bellorum vaſtatio unius fere, vel paucarum gentium ac regionum finibus contineri ac circumſcribi ſoleat, hoc univerſalis quaedam vaſtitas fuit, & inflammationis aut diluvii inſtar omnes gentes terraſque

cto, flos omnis & robur Italici ſanguinis: ſi auxilia ſociorum; hinc Gallici Germanique delectus: inde Deiotarus, Ariobarzanes, Tarcondimotus, Cotys, omne Thraciae, Cappadociaeque, Ciliciae, Macedoniae, Graeciae, Aetoliae, totiuſque
6 robur Orientis: ſi moram belli; quatuor anni, & pro

que corripuit & adflixit.

5. *In partibus*] Supra III. 14. 4. *Tribuni in partibus.* Senatus tamen, qui paene totus Pompejum ſequebatur, videri volebat *non Magni partes, ſed Magnum in partibus eſſe.* ut e Lucano v. 14. Gronovius ad Stat. Diatr. c. XXXI. Sed vere Seneca Ep. CIV. apud Rupert. ad h. l. diſtinguit Caeſaris & Pompeji partes a partibus Reipublicae. Add. eumdem Ep. XCV. Anna & Tollius delent *ejus* poſt *duces.* Non deſiderarem, ſi abeſſet a ſcriptis. Celſus quoque id non videtur in ſuis exemplaribus habuiſſe. Nam pag. 154. haec verba ita deſcribit: *ſi belli duces inſpicias.* Sed *belli* de ſuo addidit, quod Florus omiſerat, quia paullo ante dixerat *bellum.*

Undecim legiones] *Cum Caeſar eſſet decem legionibus pugnaciſſimis ſubnixus.* Senec. ep. 104. 40. FREINSH. *Undecim* Celſus cum o. s. & e. Flori. Mox Voſſ. 1. *decem octo.*

Tarcondimotus] Libri veteres in hac parte corruptiſſimi, quorum nullum ſatis ſincerum vidi. pro *Cothius*, aut *Corinthus*, aut *Cointus* exhibent. & *omnes* aut *omnis Thraciae.* ut & paulo poſt, *Italiae*, non *Aetoliae.* mendoſiſſime. SALM. Lucanus, 9, 219.

Cum Tarchon motus linquendi ſigna Catonis
Suſtulit . . . .

Hic ubi primum ab indocto diviſus fuit *Tarchondimotus*, in *Tarchon*, & *dimotus*, ſciolus quiſpiam audaculus ex *dimotus*, quod putavit participium a dimoveor, primam ſyllabam, metri ſcilicet gratia, eraſit: atque ſic facta *Tarchon* & *motus* pro *Tarchondimotus*, aut *Tarcondimotus*, ſicut invenio ſcriptum apud Dionem, lib. 41, & 47, & 50, & 54. Hic autem ſi forte non ſit, qui *Tarcondarius* legitur in Caeſaris commentariis; eſt ſaltem *Tarcondementus*, in 14. Strabonis; *Tarcondemus* in Antonio Plutarchi; ſuperioris Ciliciae regulus, quem Cicero *fideliſſimum ſocium, amiciſſimumque pop. Rom.* appellat, in literis ad S. P. Q. R. ſcriptis: quae ſunt primae libri quinctidecimi. VINETUS. Strabo, lib. XII. habet, *Caſtorem Saocondarium, generum Deiotari.* & Caeſar, civ. 3, 4. *Tarcundarium Caſtorem.* FREINSH. Mire hic locus ſcribitur in Ryckiano: *Inde Dejotarus rex Gallatiae, Ariobarzanes Rex Cappadociaeque Ciliciae Tarebon: Dimotus Corinthus, omnis ratio Cappadociaeque Ciciliae, Macedoniae, Graeciae, Italiae, totuſque robur trientis.* Mendoſe quidem, ſed quia tantum abeunt ab aliorum librorum ſcriptura, libuit haec annotare. GRAEV. Vineti & plerique alii libri *Tarchon* (Pal. poſt. *Tarcon*) *Dimotus*, quaſi haec eſſent nomina duorum. *Cotus* in Naz. erat *Cointus*, in Pall. Vinet. & Celſo *Corinthus*, in Berol. Duisb. Flor. Voſſ. & v. e. *Cornitus.* In Naz. porro *omnes*, in Pall. Berol. Duisb. & v. e. *omnis*, in Celſo *omni.* In Ryck. eſt *Cicilia Tarchon; dimotus Corintos tracie Cappadocieque Cilicie Macedonie . . . . . totiusque.* In Voſſ.

Co-

pro clade rerum breve tempus: ſi locum & ſpatium ubi commiſſum eſt; intra Italiam: inde ſe in Galliam Hiſpaniamque deflexit, reverſumque ab Occaſu, totis viribus in Epiro Theſſaliaque conſedit: hinc in Aegyptum ſubito tranſiliit: inde reſpexit Aſiam: Africae incubuit: poſtremo in Hiſpa-

Corintbus. Franeq. ſcriptura quoque plane ſingularis eſt: *Thareon. Philimenes, Nicomedes. Orodes atraces attalus ariſtarcus. tigranes pharnax didimotus. chornitus oms tracie.* Scripſi *Tarcondimotus* ſublata adſpiratione. ut in Cicer. XV. Famil. I. & Dione, e quibus ita in Strabone XIV. p. 676. reſtituit Caſaubonus, & in Lucano poſt Vinetum Grotius. Erat autem Regulus Ciliciae; Cotys Thraciae. Hujus nomen in Graecis Scriptoribus ſemper eſt Κότυς, Κότυος, idemque genitivus eſt in nummis. Sed Latinos id terminatione ſuae linguae extuliſſe *Cotus* cenſent Lambin. & Gebhard. ad Corn. Nep. Iphicr. ult. & Timoth. I. ubi etiam in nonnullis MSS. & Edd. vett. eſt *Coti* & *Cotum*; & apud Cicer. in Piſon. XXXIV. *Cotho* & *Cotio*. Hic quoque olim ſcriptum fuiſſe *Cotus*, vel *Cothus*, indicio eſſe videtur, quod, etſi hoc nomen in omnibus libris corruptum eſt, tamen ubique *u* literam in ultima ſyllaba habet. Graevius hic edidit *Cothus*, ubi nihil ex Magl. adnotavit Tollius. Add. Davies. ad Caeſ. III. B. C. 36. Paullo ante Reg. Q. *Germanici*. Nihil muto. Supr. II. 6. *Hiſpana Carthago*, & *Poenus dux*. Deinde *omnis Thraciae* Pall. Ryck. Voſſ. I. 2. Berol. Duisb. Fran. & edd. vett. excepta Ald. Nazar. *dilectus*. Scio Viros Doctiſſimos praecipere ita ubique legendum eſſe, & Feſti ac librorum ſcriptorum auctoritatem advocare. Feſti teſtimonium apertum eſt. Sed in libris ſcriptis Flori fere ubique inveni *delectus*, nec dubito, quin haud minus ſaepe in aliis ſit *delectus*, quam *dilectus*. Si tamen omnino ſcribendum eſt *dilectus*, aut exterminanda ſunt e ſermone Latino *delectus* & *deligere*; aut docendum eſt, quando *dilectus* & *dilegere*, & quando *delectus* & *deligere* dicendum ſit.

Graeciae, Aetoliae] Ita primus reſtituo, ſuaſu v. e. aliae namque perperam, *Graeciae, Italiae*, quam lectionem retinent etiam Pall. tres. GRUT. *Aetoliae* etiam Duisb. Voſſ. I. 2. Toll. & Celſus.

6. *Quatuor anni*] Confer ſupra, 2, 15, 1. Porro, pro & *pro clade*, *hei pro clade* legit Valens Acidalius ad Vellejum, 2, 59, 5. FREINSH. Perilluſtris Vir, Nicolaus Heinſius, legendum monuit: *quatuor anni, ſed pro clade rerum breve tempus*. GRAEV. Perizon. Animadv. Hiſtor. c. X. p. 442. legendum ſuſpicatur *quatuor anni, pro clade r. b. t.* Nec tamen ſpernit conjecturam Heinſii, quam veram eſſe mihi perſuadeo. Nazar. & o. e. v. praeter primam, *quatuor annis &*. Hinc adparet *s* male avulſum fuiſſe a ſequenti voce *ſet*, quod ſaepe eſt in libris vett. pro *ſed*. Et ſic legendum eſſe etiam Salmaſius e ſcriptura Nazar. in exemplari ſuo conjecerat. Mox Perizonius l. d. pulchre, non improbante Burmanno ad Ovid. XII. Metam. 68. *ſi locum & ſpatium; commiſſum eſt intra Italiam. Si locum & ſpatium*, ſcil. inſpicias; *commiſſum*, i. e. initum eſt intra Italiam. Sic II. 15. 2. *Si quis trium temporum momenta conſideras; primo commiſſum eſt bellum.*

 Paul-

Hiſpaniam regyravit, & ibi aliquando defecit.
7 Sed non & odia partium finita cum bello. Non
enim prius quievere, quam in Urbe ipſa, medio
Senatu, eorum, qui victi erant, odia victoris ſeſe
8 caede ſatiarent. Cauſa tantae calamitatis eadem,
quae

Paullo poſt Nazar. *tranſiluit*, vel *tranſilivit*: nam Salmaſius ita ſcripſerat, ut diſtingui non poſſet. Ryck. Berol. Duisb. & edd. vett. *tranſilivit*. Pall. & Flor. *tranſivit*. Voſſ. 1. 2. *in Aegypton*.

Inde reſpexit Aſiam, inde Africae incubuit] Lege, *inde reſpexit Aſiam, Africae incubuit: poſtremo*, &c. SALM. Ryck. ut Salmaſius conjiciebat: *inde reſpexit Aſiam, Africae incubuit*. Sed Nicolaus Heinſius malebat *inde reſpexit Aſiam, dein Africae incubuit*. GRAEV. E Regg. hic nihil erat ad edit. Graevii, in qua eſt *inde Africae*. Et ſic Voſſ. 2. & 3. Ceteri s. fere & edd. vett. uſque ad Vinetum omittebant *inde* ante *Africae*. Non video quidem ullam ſatis juſtam cauſam, cur huic voci quoque non debeat praeponi aliqua particularum, quae ſuperioribus. Sed ſequendi fuerunt plerique libri vett.

In Hiſpaniam remigravit] Semper nobis aliquid exhibent, quod agamus, correctores, qui ſi ſanam haberent mentem, jam dudum ſtudia noſtra refrixiſſent. cur illi mutarunt, *regyravit*, in *remigravit*? ſequuti ſunt ſcilicet judicium ſuum: nos noſtrum ſequemur in reſtituenda voce, quam temere ejecerant: *regyravit* igitur reponimus. *regyrare* eſt ἀνακάμψαι. ſupra dixit, *deflectere*. *In Galliam Hiſpaniamque deflexit*. ἀνακάμψας. Gloſſae: *regirare*, ἀνακάμψαι. perperam vulgo legitur, *revitare*, cui non convenit expoſitio ἀνακάμψαι. quidam Codices corruptius, *regnavit*.) SALM. *Regyravit*] Lectionem hanc ante annos tredecim produximus e cubili editionis principis, non auſi etiam reſtituere dignitati publicae; quod neſciremus an & agnoſcerent ejus ingenuitatem membranae calamo depictae. at enim cum modo repererim in Pal. pr. ac tert. quidni reſtituatur in integrum, ipſique cedat hactenus vulgatum *remigravit*? quod ne quidem in Pal. ſec. in quo *regnavit*. GRUT. *Regiravit* etiam alii ſcripti, *regyravit* Naz. & Voſſ. 2. *remigravit* Voſſ. 3. Vid. Graev. ad III. 3. 2. Junt. *degiravit*, *d* pro *r*, ut ſaepe in aliis.

Defecit] Vid. *Indic.* Petron. c. LXXXVIII. *Nolito ergo mirari, ſi pictura deficit*. & CXI. *Quoties defecerat poſitum in monumento lumen renovabat*. Paullo poſt & ante *odia partium* abeſt a Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e. Iidem exceptis Regg. *cum bello finita*. Sic quoque Ryck. *finita cum bello ſunt* Reg. Q. *Quieverunt* Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

8. *Cauſſa tantae calamitatis*] Has cauſſas eleganter canit Lucanus, 1, 67.

Fert animus cauſſas tantarum expromere rerum, &c.

Unde has aſſignat Lucanus cauſſas: Fatum ipſum: nimiam Rom. potentiam: diſcordem concordiam Pompeji, Craſſi, & Caeſaris: Craſſi & Juliae mortem: ducum ipſorum ſuperbiam: & tandem publica Romae paſſim vitia. Lege Caeſarem, Appianum, Suetonium, Plutarchum.

Pulcris ſtare diu Parcarum lege negatur,

Ma-

quae omnium: nimia felicitas. Siquidem Quincto Metello, Lucio Afranio Conſulibus, quum Romana majeſtas toto orbe polleret, recentesque victorias, Ponticos & Armenios triumphos in Pompejanis theatris Roma cantaret; nimia Pompeji potentia apud otioſos, ut ſolet, cives mo-

Magna repente ruunt, ſumma cadunt ſubito.

Claudianus, epigr. 23. & Laberius: *Summum ad gradum*, inquit, *quum claritatis veneris, conſiſtes aegre, ne citius quam deſcendas, decidas*. Lucan. 1, 71.

- - - - *Summiſque negatum*
Stare diu.

CAMERS. *Cauſa tantae calamitatis*] Merito non probamus veterum excuſorum lectionem, *neceſſitatis*. Nazarianus hic liber legit, *cauſa tantae calamitatis, eademque omnium felicitas*. cujus auctoritas etſi apud me magna eſt, tantum tamen non poteſt me permovere, ut, *nimia*, expellam, quod maxime mihi retinendum videtur. SALM. Reg. Q. contrario vitio, *quae malorum omnium. neceſſitatis* etiam v. e. eademque & Berol. ac Duisb. *eadem omnium*.

Nimia felicitas] Adde ſupra, 3, 12, 7. Acute Ennius apud Cicer. de finibus bonorum, & malorum, 2, 13.

Nimium boni eſt, cui nihil eſt mali.

Seneca, de providentia, 4. 18. *Cum omnia, quae modum exceſſerunt, noceant, pericaloſiſſima felicitatis intemperantia eſt.* Adde Rittershuſ. in Ligurin. 27. pr. FREINSH.

Metello] A. V. IↃCXCIII. proximo ante conſulatum Caeſaris & Bibuli. Aſinium Pollionem quoque Hiſtoriam belli civilis a conſulatu Metelli orſum ſcribit Horat. II. Carm. 1. Non convenit ibi inter Interpretes, quem Metellum deſignet Poëta, quum collegam illius, ut hic Florus, non nominet. Sed adſentior Clar. Maſſono in Vita Horatii ad A. V. IↃCXCIV. Horatium loqui de Metello, qui cum Afranio Cos. fuit. Add. Manut. ad Cicer. VII. Famil. 3. *Metello & Lucio Af.* Berol. Duisb. & edd. vett. *Metello Afranio* Voſſ. 3.

In Pompejanis theatris] Pluralem pro ſingulari poſitum adnotat Rupertus. Ceterum dubito an Florus hic peccet in rationem temporum. Nam theatrum Pompeji nondum erat Metello & Afranio Coss. ac demum quinque annis poſt dedicatum fuit Pompejo II. & Craſſo II. Coss. ut conſtat e Plut. in Pomp. Dion. L. XXXIX. p. 107. Cicer. VII. ad Famil. 1. & in Piſon. XXVII. & ex Aſcon. in argum. Piſonianae. Ryck. & Pal. poſt. *Armenos*. Vid. ad III. 12. 4.

Movit invidiam] Invidia potentiae comes. Hermocrates Syracuſanus, apud Thucyd. 6, 13, 17. *Si quis partim invidia, partim metu aliquo noſtri tenetur: utrique enim ſunt obnoxii potentiores.* Salluſt. Cat. 6, 4. coaleſcente re Romana, *ſicuti pleraque mortalium habentur, invidia ex opulentia orta eſt.* FREINSH.

9. *Ob imminutum Cretae triumphum*] *Non injuſte querens: quippe ornamentum triumphi ejus, captivos duces, Pompejus ſubduxerat.* Vellej. 2, 40, 10. Dio, lib. 36. a princ. Maximum enim triumphorum decus erant imperatores hoſtium. ſu-

9 movit invidiam. Metellus ob imminutum Cretae triumphum, Cato adverſus potentes ſemper obliquus, detrectare Pompejum, actiſque ejus obſtrepere. Hinc dolor tranſverſum egit: & ad prae-

pra, 3, 10, 26. adeo ut ne feminae quidem ſpernerentur; ſicut Auguſtus ducturus fuit Cleopatram, ut infra, 4, 11, 10. dicemus: & Aurelianus Zenobiam duxit, apud Vopiſcum in vita, cap. 30. Huc reſpexit Livius 30, 45, 4. *Morte ſubtractus ſpectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriae, Syphax eſt.* IDEM.

Obliquus] i. e. iniquus, Freinsh. *Ind.* Sic *obliquus* pro infenſo, inimico ap. Stat. III. Theb. 377.

Reſpectentque truces obliquo lumine matres.

& IV. Theb. 606.

- - - Dirumque tuens obliqua nepotem.

Sed & *obliquus* idem eſt quod invidus. Horat. I. Ep. 14. 37. *Obliquus oculus*, & Ovid. II. Metam. 785. *Obliquum lumen Invidiae*. Vid. Cerd. ad Virg. XI. Aen. 337. & Burm. ad Petron. CXIII. Eſt & alia hujus vocis ſignificatio, quum *obliquum* dicitur, quod non aperte, ſed tecte & latenter, ac per figuras fit. Tacit. V. A. 2. & II. *oblique perſtringere*, & XIV. A. II. *obliqua inſectatio*. De hac Serv. ad Virg. l. d. Barth. & Gevart. ad Stat. I. Silv. 2. 27. Sed ea huc non pertinet. Florus *obliquum* videtur dixiſſe pro invido. Nam etiam *detrectare* & *obſtrepere*, quibus hic utitur, de invidis dicuntur. Liv. XXXVIII. 49. *Caeca invidia eſt, nec quidquam aliud ſcit, quam detrectare virtutes*. Phaedr. II. Fab. 9.

Si livor obtrectare curam voluerit.

Claudian. III. Conſ. Stilic. v. 36. quum Pompejum alioſque invidiae obnoxios fuiſſe dixiſſet, addit:

- - - - Nulli pars aemula deſuit unquam,
Quae gravis obſtreperet laudes, ſtimuliſque malignis
Facta ſequebatur, quamvis ingentia, livor.

Et Valer. M. VIII. 15. 8. *Quae in Cn. Pompejum & ampla & nova congeſta ſunt, hinc aſſenſione favoris, illinc fremitu invidiae literarum monumentis obſtrepuntur.* Sed hoc non convenit iis, quae de ingenio Catonis Plutarchus, Seneca, & alii ſcribunt: quo ſi eum fuiſſe putavit Florus, non potuit aliud dicere, quam Catonem ſemper iis infenſum fuiſſe, ſeque oppoſuiſſe, qui potentia ſua in libera Republ. inciviliter utebantur. Impediebant autem Metellus, Cato, & Lucullus, ne Pompeji acta in Aſia a Senatu confirmarentur. Sueton. Caeſ. XX. Vellej. II. 40. & Appian. II. Civil. pag. 432. Nazar. *oblicus*, quod facit ad confirmandam emendationem Lipſii in Tac. XIV. A. II. Ryck. Voſſ. 3. & edd. vett., excepta prima, *detractare*. Vid. I. 22. 2.

Hinc dolor] Sic trias Palatinorum noſtrorum. prius legebatur, *Hic dolor*. quantum interſit, expeditius quis ſentiat, quam etiam exprimat. GRUT. Veriſſime idem Heinſius me docuit ſcribendum eſſe: *Hunc dolor tranſverſum egit*. J. F. Gronovius tamen malebat: *Hic dolor tranſverſum egit*. Haec res ei dolori fuit & ad prava conſilia capienda perpulit. Mox & pro *vellet tamen auctiores opes* reponendum cenſebat N. Heinſius: *vellet* ta-

praeſidia dignitati paranda impulit. Forte tunc Craſſus genere, divitiis, dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Cajus Caeſar eloquentia, & ſpiritu, ecce jam & conſulatu allevabatur. Pom-

tamen auctos honores & opes, praefatus, Florum culpare in Craſſo, quod ſcum & dignitate & divitiis floreret, tamen adſpiraret ad majora. Non de ſolis opibus augendis Craſſum cogitaſſe ſequentia oſtendere: *Sic igitur Caeſare dignitatem comparare, Craſſo augere, Pompejo retinere cupientibus.* Dein ait ſibi non arridere *auctiores opes.* Florum potius *ampliores opes* aut *lautiores* fuiſſe dicturum, ſi hoc voluiſſet. GRAEV. *Hinc* etiam Ryck. Regg. Flor. Magl. & Fran. *hunc* Berol. Duisb. Voſſ. & v. e. Mallem *hic*, quod eſt in o. e. poſt primam uſque ad Freinshemium, ſi confirmarent MSS. Gruteri judicium improbat Gronov. ad Senec. Herc. Oet. 395. & utique aliquid inter *hinc dolor* & *hic dolor* intereſſe ſcribit: ſed antiquae elegantiae eſſe *hic dolor*, *hic pavor*, pro eo, quod vulgus diceret *hinc*, vel *ex hac cauſa dolor*, aut *pavor*. *Transverſi agi* dicuntur, qui adfectibus animi indulgentes a recta via rationis abducuntur, & ad prava conſilia capienda impelluntur. Cato ap. Gell. VII. 3. *Secundae res laetitia tranſverſum trudere ſolent a recte conſulendo atque intelligendo.* Sall. Jug. VI. *Opportunitas etiam mediocres viros ſpe praedae tranſverſos agit.* Add. Quintil. Declam. CCCXXXVIII. & Valer. M. VII. 8. 7. Victor. Var. Lect. XXIII. 12. & Burm. ad Petron. Fragm. p. 675. *Tranſverſum* Duisb.

10. *Auctiores opes*] *Altiores*, duo Palatini veteres. minus recte. SALM. Sic quoque Regg. Flor. Magl. Fran. Voſſ. 1. 2. & quidam Vineti. ceteri s. & o. e. *auctiores.* Haec etiam apud alios permutari oſtendunt Salmaſ. ad Solin. p. 872. & Vorſt. ad Valer. M. III. 2. 5. ext. Hic *auctiores* recte praefert Salmaſius, & ad Solin. l. d. & p. 934. ampliores, majores exponit. Nec quidquam eſt in hac phraſi, mea quidem ſententia, quo offendi aliquis poſſit. *Augere* aliquem *opibus*, & *auctus opibus* utique Latina ſunt, & *in lauta & bene aucta parte* eſſe dicit Terent. Heaut. IV. 5. 50. Cur ergo minus potuit dicere Florus *auctiores opes*, quam Liv. III. 68. *re, fortuna, auctior.* IV. 2. *auctiorem ampliotemque* majeſtatem, & XXV. 16. *quando res Romana in dies melior atque auctior fieret?* Heinſius adſcripſerat *opes* & *honores* conjungi a Plinio in Panegyr. *Non ſecuritatem, non opes oramus, non honores.* Conjungit etiam Tacit. I. A. 2. & haud dubie alii. Sed non ideo neceſſe eſt hic inſeri *honores.* Nam *opum* nomine continentur non ſolum divitiae, verum etiam honores, & in univerſum omnia, quibus quid poſſumus ac valemus. Vid. Manut. ad Cicer. II. Epiſt. Famil. 10. & Perizon. Animadv. Hiſt. c. VII. Craſſus igitur, etſi propter genus ac divitias, adde etiam dignitatem, quod jam ante Conſul fuerat, multum poterat in Republ. tamen ampliores *opes*, i. e. potentiam concupiſcebat. Nam quum quis in Republ. amplas magnaſque *opes* habere, vel adfectare dicitur, id idem eſt, ac magnam potentiam: ut quum Florus paullo poſt dicit Pompejo *Caeſaris opes* ſuſpectas fuiſſe. Neque hic opus eſt alio interprete, quam ipſo Floro, qui mox Craſſum *dignitatis* augendae, & omnes pariter *potentiae cupidos* fuiſſe ſcribit.

Et jam conſulatu allevabatur] Repono, *ecce jam & conſulatu allevabatur*, ex veteribus libris. SALM. Vide *Indicem*: extat etiam in vet.

11 Pompejus tamen ſuper utrumque eminebat. Sic
igitur Caeſare dignitatem comparare, Craſſo augere, Pompejo retinere cupientibus, omnibuſque pariter potentiae cupidis, de invadenda Re-
12 publica facile convenit. Ergo quum mutuis viribus in ſuum quiſque decus niteretur, Galliam Caeſar invadit, Craſſus Aſiam, Pompejus Hiſpaniam, tres maximos exercitus: & jam ſic orbis

noſtra editione. FREINSH. *Ecce jam & conſulatu* Naz. Pal. pr. Voſſ. 2. & Ryck. Nec abeunt Edd. B. & P. niſi quod ab his abeſt &. Flor. *etiam jam & conſulatu*. Fran. *etiam conſulatu*. Pal. poſt. Magl. Berol. Duisb. Voſſ. 3. Edd. v. J. & A. *& jam conſulatu*. Voſſ. 1. *& jam & conſulatu*. Retinui *ecce* cum Freinshemio, Graevio, & aliis: quamquam neque hic, neque ſupr. III. 18, 11. quidquam magnopere elegantiae in hac particula video. *Allevari* Freinshemio in *Ind.* eſt niti, fretum eſſe, ſublevari· Lexicographis, ſuperbire, ſe efferre. Florus, hoc vult', haec adjumento fuiſſe Caeſari, ut ſupra alios tolli, iiſque ſuperior fieri, & aliquid poſſe in Republ. inciperet. Propert. III. I. 9.

Quo me fama levat terra ſublimis.

Virg. III. Georg. 8.

- - - Tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
Tollere humo.

Pal. poſt. & Ald. *elevabatur*.

11. *Igitur Caeſare*] Vid. Boecler. ad Vell. II. 44. Perizonius conjecerat *Caeſari*. Sic quidem etiam Fran. ſed *Caeſare* ſatis defendi poteſt. Vid. infr. c. 12. n. 28. Et Perizonius ipſe ad h. l. in Schedis ſcripſerat, praecedentibus ablativis ſaepe ſubintelligi dativum, ut hoc cap. §. 55. *Ultionem tanti viri manibus quaerente fortuna cauſa non defuit*. Paullo poſt Voſſ. 2. *niterentur*.

12. *Hiſpaniam, tres maximos exercitus: & jam ſic*] Diſtinguo ac lego; *Hiſpaniam, tres maximi exercitus, & jam ſic*, &c. aſſentiente Berneccero. FREINSH. Ryck. *jam* non agnoſcit. Et ſane delendum eſt, ut ante conjectura ducta vidit Anna politiſſima. Verum verba quae praecedunt plus negotii faceſſunt. Quo enim pertinent, *tres maximos exercitus*? Unde pendent? Quis invaſit illos tres exercitus? Nec conjectura doctiſſimi Freinshemii legentis *tres maximi exercitus, & jam ſic*, nodum ſolvit. Excidit *ac* copula, quam abſorpſerat ultima ſyllaba praecedentis vocis. Scribo: *Galliam Caeſar invadit, Craſſus Aſiam, Pompejus Hiſpaniam, ac tres maximos exercitus, & ſic orbis imperium ſocietate trium principum occupatur*. ac tres maximos exercitus ſcilicet invadunt tres principes. Quod ſi ne ſic complanata tibi videbitur hujus loci aſperitas, non reclamabo. Nam nec meis auribus reſpondet. Videtur potius aut aliquid excidiſſe, ut *habuere tres maximos exercitus*, aut forte haec verba irrepſerunt ex margine, ex interpretatione magiſtri, qui oſtenderit fuiſſe tres maximos exercitus, quibus orbis imperium occuparint triumviri. Nicolaus Heinſius legebat: *Galliam Caeſar invadit, Craſſus Aſiam, Pompejus Hiſpaniam, jam tres maximos exercitus, & ſic orbis imperium ſocietate trium principum occupatur*. Exiſtimat enim ultimas tres litteras τὸ *Hiſpaniam* iterandas eſſe, & mox non ſuo inculcatas loco inde tollendas. GRAEV.

Jam

bis imperium ſocietate trium principum occupa-
tur. Decem annos traxit iſta dominatio. Exin- 13
de, quoniam mutuo metu tenebantur, Craſſi
morte apud Parthos, & morte Juliae Caeſaris
filiae, quae nupta Pompejo generi ſocerique
concordiam matrimonii foedere tenebat, ſtatim
aemulatio erupit. Jam Pompejo ſuſpectae Caeſa- 14
ris opes, & Caeſari Pompejana dignitas gravis.
Nec

Jam abeſt a ſolo Ryck. idque etiam Perizonius deleverat. In Freinshemii animadverſione ſuſpicor prava diſtinctione peccatum eſſe, eumque voluiſſe, *Hiſpaniam. tres maximi exercitus.* Hoc multo planius eſt eo, quod vulgatur, & Reg. Q. plane habet *maximi*. Heinſius quoque in exemplari ſuo non *maximos* ſcripſerat, ſed *maximi*, & *occupantur*. Scriptura & diſtinctio Edd. B. & P. *tres maximos exercitus etiam. Sic orbis imperium*, minime placet.

Traxit] i. e. duravit, Freinshem. in *Ind.* ut in Arnob. II. p. 94. *ducere.* Satis adparet hanc ſententiam eſſe. Sed deſidero auctoritatem aliorum, qui ſimiliter loquantur. *Tenere* hac ſignificatione ſaepe dicit Livius II. 3. *Per aliquot dies ea conſultatio tenuit.* XXIII. 44. *Imber continens per noctem totam uſque ad horam tertiam diei inſequentis tenuit.* Sic XXIV. 47. XXXIII. 22. & XXXVI. 43.

13. *Mutuo metu*] Thucydides, 3, 2, 12. *Tutiſſimas reddit ſocietates mutuus metus. quippe qui eam violare cupit, dum ambigit, an ſuperior eſſe poſſit, abſterretur.* Infra, 4, 10. 1. *Expertis invicem Parthis atque Romanis, cum Craſſus atque Pacorus utrinque virium mutuarum documenta feciſſent; pari rurſus reverentia integrata amicitia.* Eleganter Tacitus, principio Germaniae, ait, Germaniam a Sarmatis Dacisque *mutuo metu* ſeparari. Sed praecipue ubi tres in partes ſciſſa eſt potentia, durabilior pax eſt; dum etiam qui alterutro ſe potentiorem credit, tertii acceſſionem formidare cogitur. Sic Laurentius Medices inter Ferdinandum, & Ludovicum Sfortiam, principes ambitione ac potentia propemodum pares, fuit quaſi quoddam *ἀντίῤῥοπον, come un contrapeſo.* Guicciardinus, lib. I. hiſtoriar. FREINSH. *Tenebantur* accipio pro in ſocietate & concordia continebantur; ut mox de Julia. Liv. XXXIV. 27. *Metu & acerbitate poenarum tenebat animos.* Corn. Nep. *continere* dicit, Datam. X. *Ut non beneficiis mutuis, ſed odio communi, quod erga Regem ſuſceperant, contineri viderentur.* Add. Gronov. ad Liv. XXXV. 23.

Morte Juliae] Quae pudore quodam continebat eorum animos, ne ſocer & gener ſceleſtis armis colliderentur. Vellej. 2, 47, 3. *Male cohaerentis inter Cn. Pompejum & C. Caeſarem concordiae pignus, Julia uxor Magni deceſſit.* Adde Lucan. I, 111. & Val. Max. 4, 6, 4. Itaque Cicero, pro P. Sextio, cap. I. tanquam aliquid non vulgare cum cura recenſet; *Ademit Albino soceri nomen mors filiae, ſed caritatem illius neceſſitudinis & benevolentiam non ademit.* Porro Juliae huic comparari meretur Octavia, quae itidem inter fratrem & virum concordiae vinculum fuit, donec inducta Cleopatra repudiaretur Antonio. FREINSH. De morte Juliae etiam Senec. ad Marc. XIV. Matrimonium *domeſticum foedus* Livio I. I. & *privatum foedus* XXIX. 23. Vid. Serv. ad Virg. XII. Aen.

Nec hic ferebat parem, nec ille ſuperiorem. Nefas! ſic de principatu laborabant, tanquam duos
15 tanti imperii fortuna non caperet. Ergo Lentulo Marcelloque Conſulibus, rupta prima conjurationis fide, de ſucceſſione Caeſaris Senatus, id eſt Pompejus, agitabat: nec ille abnuebat, ſi ratio
16 ſui proximis comitiis haberetur. Conſulatus abſenti

658. & Barth. ad Stat. II. Theb. 229.

14. *Nec hic ferebat parem*] Lucanus, I, 125.

Nec quemquam jam ferre poteſt
Caeſarve priorem,
Pompejusve parem . . .

Queritur & ipſe Caeſar, belli civilis I, 4. *Pompejus neminem dignitate ſecum exaequari volebat.* Vellej. 2, 33, 4. *neque Pompejus, ut primum ad remp. aggreſſus eſt, quemquam animo parem tulit.* Idem, 2, 29, 5. *civis in toga, niſi cum vereretur, ne quem haberet parem, modeſtiſſimus.* & mox, *indignatus, cum omnes cives jure haberet pares, quemquam aequalem dignitate conſpicere.* Haec Acidalius, ad Vellej. 2, 33, 4. FREINSH. Add. Salluſt. I. de Republ. & Senec. l. d.

Nec ille ſuperiorem] Hunc animum ſuum ipſe Caeſar detexit, apud Plut. Apophth. cap. 43. nam *oppidulum in Alpibus tranſiens nullius nominis, amicis dubitantibus an ibi quoque tumultus & contentiones eſſent de principatu? mallem, inquit, hic primus eſſe, quam Romae ſecundus.* FREINSH. Senec. Ep. XCIV. de Caeſare: *Unum ante ſe ferre non potuit, quum Reſpublica ſupra ſe duos ferret.*

Nefas] O. *nefas.* N. & ſic ſaepe. SALM.

Tanta imperii fortuna] Legendum puto, *tanti imperii fortuna.* quod nemo non verius eſſe dixerit, quam illud, *tanta.* IDEM.

Tanti imperii fortuna] Sic ed. noſtra vetus. ut olim malebat Salmaſius. Ceterum totidem fere verbis ſententiam hanc expreſſit Lucanus, I, 110.

Quae mare, quae terras, quae totum poſſidet orbem,
Non cepit fortuna duos . . .

& Minucius Felix; *generi & ſoceri bella toto orbe diffuſa ſunt; & tam magni imperii duos fortuna non cepit.* Aliud apud Curtium, 6, 6, 16. *ut appareret, unum animum duorum non capere fortunam.* FREINSH. Salmaſius in exemplari ſuo adnotaverat *tanti;* ſed non addiderat notam libri ſcripti. Ita Ryck. Reg. Q. Duisb. Voſſ. I. 3. e. o. vett. &, ut puto, etiam libri Tollii; *Tanta* non erat in Edd. ante Hervagianam Camertis. Sed ſic deinde omnes uſque ad Freinshemium.

15. *Senatus, idemque Pompejus*] Scripturarum varietas, quam in veteribus deprehendimus, fecit ut verum conjectaremus. Palatinus, *Senatus idem Pompejus.* alter, *Senatus & Pompejus.* legendum vero ajo, *Senatus, id eſt, Pompejus.* nihil pote elegantius. notiſſimum eſt, Pompejum ad arbitrium ſenatum duxiſſe, & ſenatum in partibus Pompeji fuiſſe. recte igitur, *Senatus, id eſt, Pompejus.* qui non capiet hujus lectionis argutiam & elegantiam, valde ruſticus fuerit καὶ ἄμουσος. quam crebro *id eſt* in *idem* corruptum occurrat in editis libris, nemo neſcit. SALM. *Senatus, id eſt, Pompejus*] Sic nullo apice minus Naz. exemplar. neque abit Pal. alter, niſi quod illud, *id eſt*, una expreſſerit litera *i.* punctis hinc inde cincta. nam tert. habet, *Senatus & Pompejus.* publicati prius; *ſenatus idemque Pompejus,* quod

ſenti, quem decem Tribuni, favente Pompejo,
nuper decreverant, tum, diſſimulante eodem, ne-
gabatur. *Veniret & peteret majorum more.* Ille 17
contra flagitare decreta: ac, *niſi in fide permane-
rent, non ſe remittere exercitum.* Ergo ut in ho-
ſtem decernitur. His Caeſar agitatus, ſtatuit
praemia armorum armis defendere. Prima civi- 18
lis

quod inficetum prae elegantia ſcripturae alterius. GRUTERUS. Vide omnino Caeſarem principio civilium. FREINSH. Flor. *Senatus Pompejus.* Videtur ſcriba, quum inter haec verba *i* ſcriptum inveniſſet, neque intelligeret, quid eſſet, id praeteriiſſe. Cum Nazar. conſentiunt Regg. Berol. Magl. Fran. & Voſſ. 2. a prima manu, e quo corrector fecerat *idem.* *Idem* Duisb. Voſſ. 1. & v. e. *Id'* Ryck. Hoc vitium etiam in aliis Scriptoribus notarunt Viri Docti. Vid. Lipſ. ad Valer. M. VI. 9. 8. Forner. III. Rer. quotid. 26. & Gronov. ad Liv. XXI. 10. Et eo pertinet, quod in Pandectis ſaepe perperam *idem eſt,* pro *id eſt* ſcribi obſervat Cujac. IX. Obſerv. 15. & XIII. 37.

16. *Abſenti*] Quod alias non licebat. & pauca ſunt exempla etiam in aliis magiſtratibus. In ſacerdotiis id licere diſputat Cic. in epiſt. ad Brutum, V. m. FREINSH. Vide Gruch. I. de Comit. 3. & Interpretes Sueton. Caeſ. XVIII. XXVI. & XXVIII.

Tribuni plebis] Nazarianus & duo Palatini, *decem tribus.* neſcio unde, in re adeo nota. nam tribunos decreviſſe Caeſari conſulatum abſenti quis ignorat? at de tribubus quid id erit? nihil certe: quod aperte vitioſum eſt. SALM. Lege Cicer. ad Atticum, 7, 3. & 8. 3. VINET. Malim praeterea abeſſet *plebis,* quod magnopere neceſſarium non eſt: & videntur hoc velle alii libri, qui tantummodo *tribus* habent. FREINSH. Ryck. ut alii *quem decem tribus.* Nimirum *plebis* delendum eſt, quod plerique libri non agnoſcunt, & monuit jam Freinshemius. Quin & in editione Stadii non habetur. J. Lipſius vero pro *quem* cenſebat reponendum *quod,* legendumque *quod decem tribuni favente Pompejo nuper decreverant.* GRAEV. Quia Tollius hic rurſum nihil adnotaverat, videtur in libris ſuis inveniſſe *Tribuni plebis,* quod eſt in Edit. Graevii & Voſſ. 3. In Voſſ. 2. *decem Trib.* Unde haud dubie orta eſt varietas ſcripturae. In aliis o. s. & v. Edd. *decem tribus.* Apud Vinetum primum invenio *decem tribuni plebis:* quod e conjectura, an e libris ſit, non ſcio. *Tribus* intelligi non poteſt & *plebis* in paucis legitur. Itaque recepi cum Amſtelodamenſibus *decem Tribuni.* Neque tamen ſatis adcurate ſcribit Florus, conſulatum Caeſari abſenti decretum fuiſſe. Nam ei plebiſcito non conſulatus, ſed petitio ſecundi conſulatus data, & ut abſentis ratio haberetur, decretum fuerat. Suet. XXVI. & XXVIII. Quid autem ſit *rationem alicujus in petendo habere,* dudum docuerunt Turneb. XXVII. Adverſ. 32. Briſſon. II. Formul. p. 135. & Graev. ad Cicer. VI. Ep. Fam. 6. ubi de hac & aliis cauſis belli inter Caeſarem & Pompejum agit Cicero. *Diſſim. Pompejo eodem* Voſſ. 2.

17. *Niſi in fide permanerent*] Scriptor Belli Alexandr. c. XXIV. *Manſurum in fide dimiſſum Regem credebat.* Vell. II. 77. *Manere in foedere.* Virgilius, Cicero, & alii *manere promiſſis, dictis, in conditione, in eo, quod convenit.* Vid. Gronov. ad Stat. VI. Theb. 631.

lis belli harena Italia fuit, cujus arces levibus
praeſidiis Pompejus inſederat: ſed omnia ſubi-
19 to Caeſaris impetu oppreſſa ſunt. Prima Arimi-
no ſigna cecinerunt. Tum pulſus Etruria Libo,
Umbria Thermus, Domitius Corſinio. Et pera-
ctum erat bellum ſine ſanguine, ſi Pompejum
20 Brunduſii opprimere potuiſſet: & ceperat: ſed ille
per

Remittere] Sic v. e. & MSS. aliquot Vineti. alii habebant, *dimiſſurum*. Pall. accedunt ſcripturae primae. GRUT. Nicol. Heinſius malebat, *dimittere exercitum*. Sic ſane Latini loquuntur, & Lipſio quoque placuit. GRAEV. *Remittere* habent etiam alii ſcripti. *Dimiſſurum* ab Aldo eſt. Qui mutarunt ſcripturam veterem, non cogitabant praeſens infinitivi ſaepe pro futuro poni. de quo Perizon. ad Sanct. Min. I. 14. 4.

11. *Sed omnia ſubito Caeſaris impetu oppreſſa ſunt*] Ryck. *Sed omnia ſubito impetu oppreſſa ſunt*. GRAEV.

19. *Prima Arimino ſigna cecinerunt*] Ratio & uſus recte loquentium poſtulat ut invitis licet omnibus libris ſcribatur: *Prima Arimini ſigna cecinerunt*. dein recte Ryck. *Tum pulſus, ab Etruria Libo*. IDEM. *Arimini* confirmari poteſt e Lucano, qui I. 237. Arimino capto

- - - - *Stridor*, inquit, *lituum*, *clangorque tubarum*
Non pia concinuit cum rauco claſſica cornu.

Sed videtur Florus voluiſſe dicere Arimino, quod ultra finem provinciae Caeſaris erat, occupato, quaſi ſignum belli ſublatum, atque inde a Caeſare copias ad occupandas urbes vicinas dimiſſas fuiſſe, ut ſcribit Caeſ. I. B. C. II. Hanc ſententiam Plutarch. in Caeſ. ita expreſſit: *Occupato Arimino, quum quaſi latae fores apertae eſſent bello in omnes terras & maria*. Sic retineri poteſt *Arimino*, eſtque eodem modo dictum, quo III. 18. 9. *Aſculo furor omnis erupit*. Vid. Clar. Arntzen. ad Aur. Vict. Epit. c. XXXVII. 1.

Tum pulſus] *Depulſus*, quidam. nihil movendum. mox, & *peractum erat ſine ſanguine*. nam vox *bellum* abeſt veteri Palatino. quod etiam malim. nam ita noſter loquitur. SALM. *Depulſus* eſt in Pal. poſt. & ab eodem abeſt *bellum*. Eam vocem etiam Perizonius incluſerat uncis, tamquam delendam. Et ſuſpicionem aliquam gloſſae praebere poteſt, quod in Regg. Magl. & Fran. mutato ordine verborum ſcribitur, *ſine ſanguine bellum*. Sic Reg. Q. ſupr. II. 16. 4. *Et uno praelio peractum erat*. ubi alii libri addunt *bellum*.

Umbria Thermus] Expreſſa haec ſunt ex Lucano, 2, 463. ubi etiam:

Juſque ſuum pulſo jam perdidit
Umbria Thermo.

Quem verſum corrigit Pighius, Annal. tom. III. pag. 441. f. *Inguvium pulſo*, &c. Sed tamen idem auctor, 8. 613. illa phraſi utitur;

Perdiderat jam jura ſui . . .

FREINSH. De Libone ibid. v. 462.

Peractum erat, &c. *& ceperat*] Hoc eſt, *peractum fuiſſet*, &, *cepiſſet*. frequens iſta temporum enallage. Sic apud Tacit. 1, 35, 8. *elatumque* (gladium) *deferebat in pectus, ni proximi prenſam dextram vi attinuiſſent*. & 3, 14, 7. *Populus effigies Piſonis traxerat in Gemonias, ni juſſu principis protectas ſervent*. & 13, 26, 2. *Nec deerant qui cenſerent, ſed Coss. relationem incipere*

per obſeſſi clauſtra portus nocturna fuga evaſit. Turpe dictu! modo princeps Patrum, pacis bellique moderator, per triumphatum a ſe mare lacera & pene inermi nave fugiebat. Nec Pompejus 21
ab Italia, quam Senatus ab Urbe, fugatur prior. quam pene vacuam metu Caeſar ingreſſus Conſulem ſe ipſe facit. Aerarium quoque ſanctum, quia

pere non auſi. Plin. Panegyr. cap. 8. *atque adeo temere fecerat Nerva, ſi adoptaſſet alium.* adde infra, 4, 3, 2. FREINSH. Jam olim conjeci legendum eſſe *opprimere potuiſſet, ut coeperat.* Gaudeo ſententiam meam firmari calculo Viri magni, Nicolai Heinſii, cui id ipſum quoque in mentem incidiſſe cognovi ex ejus litteris ad me datis. GRAEV. De hoc uſu imperfecti pro pluſquamperfecto eſt ſupr. III. 21. 12. Add. Clariſſ. Burm. ad Petron. XXVIII. Regg. & edd. omnes poſt primam uſque ad Gruterum, *ut coeperat*, ſed in edd. ita tranſpoſitis verbis, *opprimere, ut coeperat, potuiſſet.* Hoc mihi videtur ab iis factum, qui, quum non ferrent *&*, ac pro eo *ut* legendum putarent, quo id evidentius eſſet, *potuiſſet* loco moverunt. Nam ſi is fiat ordo verborum, *&* huic loco parum convenit. Perizonius hic ita adnotaverat. *Et coeperat* videtur recte dici. Sic ſequente *ſed* II. 16. 4. & ſequente *ſi* IV. 12. 22.

20. *Per obſeſſi clauſtra portus*] Vide Frontinum, 1, 5, 5. FREINSH. *Fauces portus* Caeſ. I. B. C. 25. & Liv. XXXVII. II. *Clauſtra portus* Idem ibid. c. XIV.

Per triumphatum a ſe mare] Loquitur de bello piratico. *Triumphata Corinthus*, Virg. VI. Aen. 837.

Signa triumphato quoties flexiſſet ab Iſtro,

Claudian. III. Conſ. Honor. 25. *Inermis* navis eſt, quae armamenta non habet. *Exarmatam* vocat Seneca, Controv. XVI. quam ibidem nec gubernaculo, nec remigio, nec velis, nec rudentibus inſtructam & omnia ejus inſtrumenta circumciſa eſſe dicit. *Armare navem* eſt armamentis inſtruere, *L.* 1. §. 9. *D. de Exercitor. act.* Vid. Briſſon. de V. S. Schott. & Schulting. ad Senec. l. d. & Graev. ad hoc cap. n. 76. Quod autem Florus dicit Pompejum *lacera & paene inermi nave* a Brunduſio fugiſſe, id totum declamatorium & falſum eſt. Nam Pompejus navibus, quibus Coſs. cum parte copiarum Dyrrachium trajecerant, ab his remiſſis, eos cum reliquis copiis ſequutus eſt. Caeſ. I. B. C. 27. Appian. II. Civ. p. 452. & Dio XLI. p. 159.

21. *Nec Pompejus,* &c.] Fuit cum conjicerem reſtaurandum: *Nec Pompeji ab Italia, quam Senatus ab Urbe, fuga turpior.* verum nulli hariolationem iſtam allevant codices ſcripti. GRUT. Probabat hanc conjecturam Tollius. Nec mihi contemnenda videtur. & faciunt pro ea quae ſcribit Dio XLI. p. 155—159.

Conſulem ſe ipſe facit] Immo poſtea hoc fecit, cum ex Hiſpania victor reverteretur. vide Appian. FREINSH. Eſt II. Civ. p. 457. Caeſar Maſſiliae, quum ex Hiſpania in Italiam reverteretur, ſe a Lepido Dictatorem dictum cognovit. Deinde Dictator comitia habens Cos. creatus eſt cum P. Servilio. Ita ipſe II. B. C. 21. & III. 1. *Se ipſe fecit* Flor. & Voſſ. 3.

Aerarium quoque ſanctum] In quo pecunia Gallici belli cauſſa ſervabatur, cum execrationibus publicis, eam motum non iri, niſi Gallicum bel-

quia tardius aperiebant Tribuni, juſſit effringi: cenſumque & patrimonium populi Romani ante
22 rapuit, quam imperium. Pulſo fugatoque Pompejo, maluit prius ordinare provincias, quam ipſum ſequi. Siciliam & Sardiniam, annonae
23 pignora, per legatos habet. Nihil hoſtile erat in Gallia: pacem ipſe fecerat. ſed ad Hiſpanienſes

bellum impenderet. [de quo Livius, 27, 10.] hoc Caeſar, fruſtra obſiſtente Metello trib. pl., effregit, pecuniamque abſtulit, cavillans, populum ea religione ſolutum, quia nihil eſſet quod amplius de Gallis metueretur, quos ipſe perdomuiſſet. Dio, lib. 41. pag. 181. Plut. Caeſ. cap. 53. & in apophth. cap. 43. Appian. civil. 2. pag. 453. Lucan. 3, 153. univerſum ab eo aerarium expilatum ſcribunt. Plin. 33, 3. eum primo introitu in Urbem XXVI. M. laterum aureorum, & in numerato pondo CCC. M. ex aerario protuliſſe ſcribit. illud, ſi lateres aurei librales fuerunt, quinquagies centena & octodecim millia florenorum: iſtud, quinquagies quater centena millia numeramus. Oroſius tamen, 6, 15. ſummam iſtam multo anguſtius contrahit. STADIUS. Vide etiam Rubenium, electorum 1, 24. & Dempſterum, ad Antiquitates Roſini, 7, 31. FREINSH. De aerario ſanctiore Manut. ad Cicer. VII. ad Attic. 15. Verba *quia tardius aperiebant Tribuni*, e Plut. App. & Dione exponi debent, qui ſcribunt Metellum Tribunum pl. prohibuiſſe aerarium aperiri. Nam alioqui cura aerarii ad Tribunos pl. non pertinebat.

Quia tardius] Omnes libri, *quod quia tardius*. puto, alterutrum verum eſſe, vel *quod tardius aperiebant*. vel *quia*. nam idem. SALM. Etiam plerique alii ſcripti, & o. e. v. habent *quod quia*. A Marneff. Plantin. ac deinde aliis abeſt *quod*. E Regg. quoque nihil erat ad Edit. Graevii, quam ſequutus ſum.

22. *Annonae pignora*] De Siciliae fertilitate ſupra, 3, 19. 3. De Sardinia vide Cluverium: & Juretum, ad Symmachum, epiſt. 9, 39. FREINSH. Celſus: *Siciliam ac Sardiniam, duo illa horrea Pop. Rom. per legatos adminiſtrare diſpoſuit*.

Per legatos habuit] Reſtituo, auctoribus libris, *habet*. utitur ſaepe praeſentibus Florus loco τῶν μελλόντων, aut praeteritorum. quod elegantiae eſt. exempla autem proferre, quae quivis poteſt in promptu habere, hunc auctorem legendo, facile mitto. SALM. *Habet*] Sic o. Pall. non *habuit*, ut antea vulgati. GRUT. *Habet*] Sic & Ryck. nec eſt ſollicitandum. *Habet* eſt tenet, regit. In cap. VIII. hujus libri: *Contractiſque infelicis belli reliquiis, cum inſuper ergaſtula armaſſet, Siciliam Sardiniamque habebat*. Tac. II. ann. cap. 70. *Feſtinare & urgere, ut provincias & legiones ſolus habeat*. Jupiter apud Ovid. I. Metam. ad Deos:

Cum mihi, qui fulmen, qui vos
habeoque regoque,
Struxerit inſidias.

Salluſt. *Animum rectorem humani generis habere cuncta, nec ipſum haberi*. GRAEV. Vid. *Ind.* & Graev. ad Heſiod. Scut. Herc. v. 105. Liv. XXIII. 15. *Nolam Marcellus habebat*. De Sicilia & Sardinia occupatis Caeſ. I. B. C. 30. 31. *Habet* etiam alii s. & v. e. *edit* Voſſ. 3.

23. *Portas claudere auſa*.] Ea propter *fide melior, quam conſilio prudentior*, vocatur Vellejo, 2, 50, 3. Hiſtoriam autem praeter eos, qui totum hoc bellum deſcripſere, pete

ex

ſes Pompeji exercitus tranſeunti per eam duci
portas claudere auſa Maſſilia eſt. Miſera dum
cupit pacem, belli metu in bellum incidit: ſed
quia tutis muris erat, vinci eam ſibi juſſit abſenti.
Graecula civitas, non pro mollitie nominis, & 24
vallum rumpere, & incendere machinas auſa,
& congredi navibus: ſed Brutus, cui manda- 25
tum

ex Strabone, lib. 4. pag. 225. Sidonio *P* carm. 23, 16. Cic. Philipp. 8, 16. FREINSH.

Tutis muris] Tollius corrigebat *tuta*. Ita ſaepe loquuntur boni ſcriptores. Liv. XXIV. 46. *Quae pars* (urbis) *tutiſſima moenibus erat*. Ovid. II. ex Pont. I. 51. oppida

- - - - Nec muri mole, nec armis,

Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.

Virg. VIII. Aen. 603. *Tuta tenebant Caſtra locis*. Nec tamen rejiciendum eſt *tuti muri*. Nam *tutum* etiam dicitur, quod tuetur, & tutum aliquem praeſtat. Virg. IV. Aen. 87. *Propugnacula bello Tuta parant*. II. Aen. 632. *Tegmina tuta cavant capitum*. & X. 805. *Tuta latet arce viator*. ubi Serv. *tuta, quae tuetur*. Sic *tutum aequor*, cui quis tuto ſe committere poteſt. Virg. I. Aen. 164. & alii ap. Gronov. II. Obſerv. II. & Heinſ. ad Valer. Flacc. I. 306.

24. *Non pro mollitie nominis*] Nam Graeci lingua, quam viribus, promptiores habebantur. vide Livium, 8, 23, 9. Ovidius Faſt. 3. 102.

Graecia facundum, ſed male forte genus.

Tac. H. 2, 80, 6. *Mucianus Graeca facundia decorus*. FREINSH. *Pro mollitie nominis* eſt, pro fama & opinione, qua vel in univerſum omnes Graeci, vel ea tempeſtate etiam Maſſilienſes, imbelles & parum fortes habebantur. Nam Maſſilienſes tum quoque degeneraſſe a priſtina virtute oſtendit Boſius in Cicer. ad Attic. X. Ep. 12. *Graeculo*, per contemtum, ut ſupr. II. 7. Nazar. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v. *mollitia*. Sic in Varr. I. de Re ruſt. 41. libri vett. Politiani & Victorii *propter foemineam mollitiam*, quod in pleriſque vulgatis eſt *mollitiem*.

Et vallum caedere] *Vallum rumpere*, Flos librorum ſcriptorum Nazarianus habet. utrumque ſane dicitur, & *vallum caedere*, & *rumpere*. nec in unius gratiam alterum ejiciendum cenſeo. SALM. *Rumpere*] Sic Pall. tres, & editio noſtra vetus. aliae, *caedere*: ſed prior lectio praeplacet Grutero. FREINSH. Ryck. Regg. Duisb. Fran. & o. e. v. praeter B. & S. in quibus eſt *cepere*, habent *rumpere*: quod etiam in Toll. fuiſſe arbitror. *Caedere*, *rumpere*, & *ſcindere vallum* recte dicuntur. Vid. Gronov. ad Tacit. I. A. 50. Sed nulla ratio eſt, cur hic non debeat praeferri *rumpere*. Valde aliena eſt conjectura Pontani in Append. Itinerar. Galliae Narbon. quia Florus dicit, *Maſſiliam non pro mollitie nominis auſam vallum caedere*, eum videri indicare Maſſiliam derivandam a Graeco *μάσσειν*, pinſere, farinamque ſubigere & caedere; vel a *μαζᾶν* & *ὑπερμαζᾶν*, in mazis & hujuſmodi cupediis conficiendis & fruendis luxuriari.

26. *Et cruentum, in Hiſpania bellum*] Vetus editio, *incruentum*; quod cognovimus indicio Clariſſimi Jani Gruteri. & hoc confirmant quidem ſcripti Codices. quod tamen verum non poteſt eſſe, niſi *incruentum* idem ſit, quod valde cruentum, ut *incanum*, *incurvum*, & ſimilia. SALM. V. e. & *incruen-*

tum erat bellum, victos terra marique perdomuit. Mox dedentibus ſeſe ablata omnia, praeter, quam potiorem omnibus habebant, libertatem.
26 Anceps, variumque, & cruentum in Hiſpania bellum cum legatis Cnaei Pompeji, Petrejo & Afranio: quos Ilerdae caſtra habentes, apud Sicorim amnem obſidere & ab oppido intercludere

cruentum. cui adſentiunt Pal. ſec. ac tert. ſed non pr. GRUTERUS. Forte rectum eſt *ſed incruentum;* ut dicat, anceps quidem fuiſſe bellum & varium, modo obſeſſore Caeſare, modo ipſo quaſi obſeſſo (ut pergit dicere) ſed non ſtetiſſe multo ſanguine, cum nulla inſignis ibi clades illata vel accepta ſit, verum deditione bellum finitum fuerit. FREINSH. Ryck. ut alii *& incruentum in Hiſpania bellum.* unde Lipſius conjiciebat: *ſe* (pro *ſed*) *incruentum in Hiſpania bellum.* At Hiſtoriae fides repugnat. Vide Caeſar. I. de bello civili c. 46. & ſequ. Itaque nihil muto, quamvis & Freinshemius *ſed incruentum* defendat. GRAEV. Lege *ſed incruentum.* Nam vix pugnatum fuit. Vid. Liv. Epit. cx. & Caeſ. I. B. C. 72. *Caeſar in eam ſpem venerat, ſe ſine pugna & ſine vulnere ſuorum rem conficere poſſe; quod re frumentaria adverſarios intercluſiſſet.* Anceps illa varietas conſtitit in fame & periculis aquae, quibus maxime premebatur primum Caeſar, I. B. C. 48. PERIZON. Gerh. Voſſius quoque legebat *incruentum.* Et ſic Regg. Flor. Berol. Duisb. Voſſ. I. 2. & Fran. Nec dubito, quin haec vera ſcriptura ſit. Ita enim narrant omnes Hiſtorici. Nec magnam vim habet, quod in contrarium adfertur e Caeſ. I. B. C. 47. Neque enim id juſtum praelium fuit, nec cruentum certamen dici poteſt, in quo ab una parte plures LXX. ab altera CC. ceciderunt. Reg. Q. *in Hiſpania certamen.* *Sicorin* Voſſ. 2. & Fran.

27. *Obundatione verni fluminis*] Melius, *abundatione*, ex Nazarii Codice. *abundare* flumina dicuntur, cum ſupra ripas exeunt & campos inundant. Virgilius (I. Georg. 115.)

--- *Incertis cum menſibus amnis*
abundans.

Recte igitur heic, *abundatione fluminis.* non hinc longe legimus: *ſed ubi pax flumini rediit, populationibus & pugnae campos aperuit.* perperam vulgo excuſum *pugna.* SALM. Pal. pr. *abundatione*, tert. *obundatio.* ſec. *abundatio.* an fuit? *abundatione;* ut *ab* & *ob* mutuas heic quoque ſibi praeſtiterint vices? idem MS. pr. nos legere voluit *ab undatione.* GRUTERUS. Conſentit poſtremae lectioni etiam editio noſtra. FREINSH. In Reg. F. Voſſ. 2. & Toll. *obundatione.* Fran. *inundatio.* Voſſ. I. *obundatio.* Reg. Q. *ob undationem.* Ryck. *inundatione.* Duisb. Voſſ. 3. Ed. V. & P. *abundatione.* ceterae edd. vett. *ab undatione.* Praetuli *abundatione*, idque etiam probabat Iſ. Voſſius. Liv. xxx. 38. *Ita abundavit Tiberis, ut ludi Apollinares, Circo inundato, extra portam Collinam parati ſint.* Ulpian. *l.* 9. §. I. *D. de Damn. inf. Trebatius refert, quum Tiberis abundaſſet, & res multas multorum in aliena aedificia detuliſſet.* Et *abundatio* ap. Plin. III. H. N. 16. *ex Philiſtinae foſſae abundatione.* *Obundare* adfertur in Lexicis e Stat. I. Achill. 102. Sed ibi quoque meliores Edd. habent, *Lateque Deae Sperchios abundat Obvius.* Nec quiſquam de varietate ſcripturae monuit. Add. Non. in *abundare.* *Verni* non erat in Pal. poſt. Tollius emendarat *verna.*

Re-

dere aggreditur. Interim abundatione verni flu- 27
minis commeatibus prohibetur. Sic fame caſtra tentata ſunt:. obſeſſorque ipſe quaſi obſidebatur.
Sed ubi pax fluminis rediit, populationibus & 28
pugnae campos aperuit: iterum ferox inſtat: & cedentes ad Celtiberiam conſequutus, aggere & vallo, ac per haec ſiti ad deditionem compulit. Sic

Rectum, ſed *ποιητικώτερον* eſt *verni*. Vid. Heinſ. ad Sil. Ital. VIII. 428.

Prohibetur] Sic legendum jam pridem ex ingenio videram; & jam invenio ſcriptum in veteri editione qua utor: ideo religioni fuit, auctori ſuum non reſtituere. Modus loquendi, quamquam firmatione non eget, ejus tamen exempla adſcribamus, ne quid videamur mutare ſine gravi cauſſa. Polyb. I. 18. *Hanno caſtris hoſtium commeatum, ac quicquid ad neceſſarios uſus requiritur, adimit: unde evenit, ut Romani pariter & obſiderent, & reapſe obſiderentur.* Dio, lib. 49. pag. 466. *Antonius, quum videretur alios in obſidione habere, ea patiebatur quae obſeſſis uſuvenire ſolent.* & lib. 56. pag. 644. *ita ut Tiberius, quum eos in obſidione habere videretur, ipſe obſeſſi mala tulerit.* Capitolinus, in Maximinis, cap. 23. *deficiebant commeatus*, &c. *effectum denique eſt, ut obſeſſi anguſtias obſidens ipſe pateretur.* Herbutus, H.Polon. 4, 5. *Angebatur ancipiti malo Caeſar, obſeſſo, quam obſidenti, ſimilior.* Adde Dionem, lib. XL. pag. 152. E. Diod. apud Valeſ. lib. XXIV. Polyb. 1, 48. Liv. 22, 37, 4. FREINSH. E Regg. & Toll. hic rurſus nihil erat. Vix dubito tamen, quin in his quoque fuerit *prohibet*, ut in aliis o. s. & editis, quos vidi. *Prohibet* non poteſt locum habere, niſi quis putet legendum *abundatio*, quo ducunt libri, in quibus eſt *obundatio*. Sed ſic quoque aliquid deeſt ſententiae, & addendum erit *eum* poſt *interim*. Itaque rectius puto, quod eſt in v. ed. Freinshemii. *tur* in fine vocum ſaepe nota quadam ſcribitur, unde error oriri potuit. Perizonius tamen probabat *abundatio* & *prohibet*. Sed hoc durius eſt, niſi, ut dixi, addatur *eum*, quod propter adfinitatem literarum in fine *interim* etiam excidere potuit. *Caſtra fame tentata ſunt*, ſic dicit, ut Salluſt. Jug. XC. *frumenti inopia tentabatur.*

28. *Populationibus & pugnae campos aperuit*] Sic argute Nazarianus, non ut vulgo editi, & *pugna aperuit.* GRUTER. Notaveram olim, ſic forte conſtituendum locum; *Populationibuſque & pugnae:* aut; *ubi pax flumini reddita, populationibus & pugnae*, &c. nam iſtud aſyndeton Salluſtianum minus uſitatum Floro. FREINSH. Lipſius conjiciebat: *Sed ubi pax flumini rediit, pabulationibus & pugnae campos aperuit.* N. Heinſio videbatur *rediit* eſſe a mala manu, & Florum ſcripſiſſe: *Ubi pax fluminis populationibus & pugnae campos aperuit*, quod valde blanditur, ut & Lipſii *pabulationibus*. Mox idem Lipſius malebat: *cedentes in Celtiberiam conſecutus.* quod non probo. *Ad Celtiberiam* eſt non longe a finibus Celtiberiae. GRAEV. Salmaſius e Nazar. ſcripſerat & *populationibus & pugnae.* Oratio vel ante, vel poſt *populationibus* omnino deſiderat copulam, praeter eam, quae eſt ante *pugnae*. Nam *rediit*, quod in o. s. & e. eſt, cum Heinſio rejicere non auſim. Qui *pugna* ſcripſerunt pro *pugnae*, non recte putarunt *aperuit* de Caeſare dici, quod referendum erat ad *pax fluminis*

29 Sic citerior Hiſpania recepta eſt; Nec ulterior
moram fecit: quid enim una poſt quinque legiones? Itaque ultro cedente Varrone, Gades,
fretum, Oceanus, omnia felicitatem Caeſaris
30 ſequebantur. Aliquid tamen adverſus abſentem du-

minis. Retinui cum Graevio *pugnae* e Nazar. Regg. Magl. Berol. & Voſſ. 3. Recte quoque Lipſium conjeciſſe puto *pabulationibus*. Et recepiſſem in contextum illius conjecturam, ſi vel uno MS. confirmaretur. *Redit* Regg. Fran. & pleraeque Edd. Vett. Et ita Salmaſius in libro ſuo ſcripſerat. Eſt autem & hoc poëticum *pax fluminis rediit*, pro flumen ceſſante abundatione in alveum rediit, & Caeſari infeſtum eſſe deſiit. Vid. hic Rupertum. Ovid. IX. Metam. 94.

- - - *Neque enim, dum flumina pacem*
Et placidos habeant lapſus, motaeque reſidant,
Opperiuntur, aquae.

29. *Quid enim una poſt quinque legiones*] Nam dementiae potius, quam virtutis, ſit, ei reſiſtere velle, cui fortiores ceſſerint. vide ſupra, 1, 19, 2. hinc intelligas illud ſupra, 2, 6, 33. *Tota inſula in una urbe ſuperata eſt.* & elegans iſtud Livii, 1, 25, 12. *victusque fratrum ante ſe ſtrage.* Adde, 4, 7, 14. Legiones autem duas habuerat Varro, & cohortes alarias 30. Caeſ. de bel. civ. 2, 18. ſed altera legionum defecit. Ibid. cap. 20. FREINSH.

Omnia felicitatem Caeſaris ſequebantur] Curtius, 4, 1, 35. *Eadem illic quoque fortuna partium.* Juſtinus, 22, 7, 3. *Domi foriſque eadem fortuna Carthaginenſium.* Epit. Liv. XXCVII. *eadem ubique fortuna partium*, & Ep. 104, 8. FREINSH. *Sequi* dicuntur res, quae ſine magno labore ac moleſtia obveniunt, & voluntati noſtrae ſe adcommodant, Barth. LII. Adverſ. 16. Sall. Catil. XII. Divitias *gloria, imperium, potentia ſequebatur.* Liv. IX. 40. *Omnia illa victoriam ſequi.* Plura Barth. l. d. & Waſſ. ad Salluſt. Catil. LVII.

30. *Auſa fortuna eſt*] Hauſit haec, ſicut alia multa hoc capite, Florus ex Lucano, 4, 402.

Non eadem belli totum fortuna per orbem
Conſtitit: in partes aliquid ſed Caeſaris auſa eſt.

Suetonius, Caeſare, 36, 1. *Omnibus civilibus bellis nullam cladem, niſi per legatos ſuos, paſſus eſt.* FREINSH.

Quaſi de induſtria proſpera ejus adverſis radiarentur] Belle mihi videtur locum conſtituiſſe Anna belliſſima, quae ſic juſſit interpungi & legi: *Aliquid tamen adverſus abſentem ducem auſa fortuna eſt circa Illyricum & Africam, quaſi de induſtria, ut proſpera ejus adverſis radiarentur.* Semper Caeſari favens fortuna ejus abſentis legatis plagam aliquam levem impoſuit, quaſi ſtudio & dedita opera, ut ejus felicitas hac quaſi calamitate & offenſa illuſtraretur. GRAEV. Hoc etiam Perizonio placebat, & melius eſt eo, quod editur. *Radiare* frequenter eſt radios emittere, ſplendere. Lucret. IV. 214. *ſidera radiantia.* Virg. VIII. Aen. 23. *radiantis imagine Lunae.* Propert. IV. 1, 27. *miles radiabat in armis.* Deinde *radiare* eſt radiis immiſſis illuſtrare, ut in his, quae ad Propert. 1. 15. 7. adnotat Broekhuſius e Catalect. Pith. *ſol radiat ſororem*, e Lucan. VII. 214.

Miles ut adverſo Phoebi radiatus ab ictu,

& aliis. Sic *proſpera Caeſaris adverſis radiata* dicit Florus, pro magis inluſtrata & magis conſpicui fuiſſe;

ducem auſa fortuna eſt circa Illyricum & Africam, quaſi de induſtria proſpera ejus adverſis radiarentur. Quippe quum fauces Adriatici maris juſſi occupare Dolabella & Antonius, ille Illyrico, hic Curictico litore caſtra poſuiſſent; jam ma- 31

fuiſſe, quum adverſis quibusdam miſcerentur ac diſtinguerentur. Hoc Graevius in Praefat. audax & μετέωρον eſſe judicat, & ſaniores pro *radiarentur*, *illuſtrarentur* dicturos putat. Sed non patitur notari Florum perpetuus illius inſulſitatis & ineptiarum patronus Begerus. Ait Graevium non recordatum Ovidii, qui IV. ex Pont. I. 103. eadem conſtructione dicat:

Scuta, ſed & galeae gemmis radientur & auro;

ac docet, in his metaphoram eſſe a radiis, qui non continuo, ſed diſtincto ſplendore & alternantes coruſcent. Haec omnia ſunt μάλη πάρφυλα. Graevius non reprehendit hanc conſtructionem, nec negat Florum tranſlata ſignificatione uſum eſſe verbo *radiare*: ſed damnat metaphoram illam, tamquam audacem, tumidamque & inflatam. Et recte quidem. Etenim, ſi *ſol* dicitur *radiare lunam*, *terram*, *militem*, vel *gemmae & aurum radiare ſcuta & galeas*, pro *radiis inluſtrare*, an ob id ubique pro *inluſtrare* licebit dici *radiare*? & an omnia, quae *inluſtrantur*, recte dicemus *radiari*? Id quidem conſequens eſt iis, quae Begerus diſputat; cujus ratio ſi valet, pro eo, quod Florus III. 5. 15. ſcribit, *Cyzicum Aſiaticae plagae litora inluſtrat*, ſine vitio dici poteſt *Cyzicum Aſiaticae plagae litora radiat*, & pro eo quod Cicero I. Ep. Fam. 6. *illuſtrabit tuam amplitudinem hominum injuria*; itidem rectum eſt *radiabit tuam amplitudinem hominum injuria*: & infinita alia his ſimilia: quae per me probent licet, qui hanc phraſin Flori volunt defendere, atque inſuper dicant, eam pulchre *a Begero eſſe radiatam*. Ego illam ne Celſo quidem, ſcriptori longe recentiori, placuiſſe arbitror, ut qui ſententiam hujus verbi, quod apud Florum legerat, maluerit exprimere, quam illud ipſum ponere. Ita enim ſcribit: *Aliquid tamen adverſus abeuntem* (leg. abſentem) *ut Flori verbo utar*, *auſa eſt* fortuna; *forte ut immixtis adverſitatibus proſperitates ejus efficeret cariores*. (leg. clariores.) Ceterum Regg. pro *radiarentur* habent *radiarent*. Hoc ferri poteſt, ſi addito *ut* legas, *ut proſpera ejus adverſis radiarent*, i. e. ſplenderent. Celſus videtur legiſſe *radiaret*.

31. *Hic Corcyraeo litore*] Hic poſſimus producere variantium lectionum agmen, quibus omiſſis veram proferemus; quae eſt, *Curictico*, vel *Curictio*. Quam cum etiam viſus ſit agnoviſſe ex ſuis libris Vinetus, tanquam ignotam praeteriit ſatis imprudenter, cum falſiſſima ſit ea, quae vulgata eſt. Quidam *Curetico*, alii *Cretico*, omnes mendoſe. *Curicticum litus*, aut *Curictium*, a *Curicta*, quae in faucibus Adriae maris ſita eſt. Ptolemaeo, Κύρικτα. Ab ea igitur *Curicticum litus* hoc loco reponendum eſt, & *Corcyraeum* ablegandum. SALM. *Curictico* Expreſſi quod erat in Nazar. utique cum ſic quoque eſſet a ſecunda manu in tertio, qui prius expreſſerat *Curictio*, quod & in MSS. Vineti, ſed duplici *rr*: Pal. ſec. retinet *Currictico*: editiones anteriores oggeſſerant nobis *Corcyreo*; quibus tamen nec ſuffragantur antiquitus cuſi. GRUTERUS. Vidit hoc etiam Rubenius, in electis, I, 22. Κυρικτικῇ legitur apud Strabon. lib.

maria late tenente: Pompejo, repente legatus ejus Octavius Libo ingentibus copiis claſſicorum
32 circumvenit utrumque. Deditionem fames extorſit Antonio. Miſſae quoque a Baſilo in auxilium ejus rates, quales inopia navium fecerat, nova Pompejanorum arte Cilicum, actis ſub mare
33 funibus, captae quaſi per indaginem. Duas tamen

VII. pag. 218. FREINSH. *Curictico litore*] Sic optime Salmaſius emendavit, adſtipulante Ryckiano, in quo clare *Curictico litore*. Vidit etiam Lipſius. GRAEV. *Curictico*, vel (nam ambigue ſcriptum erat) *Carictico* Voſſ. 1. & 2. Duisb. & v. e. *erictico*. Fran. *curritico*. Dion. Voſſius tamen ad Caeſ. III. B. C. 10. adverſus Rubenium diſputat e Lucano IV. 404. & Caeſ. l. d. qui Antonium ad *Corcyram* deditionem feciſſe dicunt. Putat autem deſignari ab his Corcyram in ſinu Illyrico, quae Nigra cognomine dicitur. Dio Lib. XLI. p. 171. inſulam parvam fuiſſe ſcribit, ſed nomen non memorat. Paullo ante Naz. & Reg. F. *Adriani*. Voſſ. *Hadriani*. Vid. I. 18. 3. & II. 5. 1.

Repente legatus ejus] Ita Pall. ita v. e. ſine voce *caſtra*, & *utrumque* pro *utrimque*, ut antea vulgabatur. GRUT. Conſentiunt cum Pall. etiam alii ſcripti. Vett. quaedam edd. habent *repente caſtra legatus ejus*.

Et Libo] Sequor editionem Stadii, jubente hiſtoria, al. *Octavius Libo*. male. FREINSH. MSS. omnes *Octavius Libo*, & non aliter Florum ſcripſiſſe verborum contextus oſtendit. Nam in eo eſt *legatus ejus circumvenit utrumque*, ſi ſcripſiſſet *Octavius & Libo*, ſcribendum quoque fuiſſet *legati circumvenerunt utrumque*. Eſt igitur Flori error, qui ex duobus unum hominem conflavit. Non audiendi hic ſunt Stadius & Freinshemius. GRAEV. Recte Graevius. nam & nuſquam eſt ante Stadium. Add. Torrent. ad Sueton. Caeſ. XXXVI. Alter horum erat M. Octavius, alter L. Scribonius Libo. Dio l. d. Caeſ. III. B. C. 5.

32. *A Baſilo*] Nazarianus, *a Blaſio*, corrupte. reliqui, *Baſilio*: aut *Baſylio*. *Baſilus* aliis dicitur, rectius. SALM. Mire nomen iſtud expreſſum Pall.] nam pr. *Ablaſio*, ſec. *ab Aſylio*, tert. *ab Baſilio*. GRUTERUS. Oroſio 6, 25. *Baſillus* vocatur. Sed ſcribendum *Baſilus*, media brevi, ex Lucano. FREINSH. Ryck. & pleraeque vett. edd. *a Baſilio*. Voſſ. 2. & Duisb. *a Blaſio*, & hic in marg. *Baſilio*. Fran. & Celſus *ab aſilo*. Voſſ. 3. *ab Axilio*. a Voſſ. 1. duae hae voces abſunt. E Regg. & Toll. nihil adnotatum erat ad Ed. Graevii, in qua eſt *a Baſilo*, ut in Ald. Vinetus in omnibus exemplaribus tam Graecis, quam Latinis *Baſillus* eſſe ſcribit. Graecos geminare liquidam etiam Fabricius ad Oroſ. VI. 18. obſervat. Sed de Latinis id non in univerſum verum eſt, & Langius aliique ad Cicer. III. Offic. 18. e Lucano, exemplaribus Ciceronis, & aliorum praeferunt *Baſilus*: Erat autem hoc cognomen Minuciorum. Vid. Caeſ. VI. B. G. 29. & VII. 90. In Edit. Graevii vitio, opinor, operarum erat *in auxilium ei*, quod perperam ſequuti ſunt Amſtelodamenſes.

Pompejanorum arte Cilicum, actis ſub mare funibus] Niſi me terreret Lucani, 4, 449. auctoritas, unde multa depromere Florum praediximus, reſcriberem utique; *Pompejanorum arte circumactis ſub mari funibus*. ſed enim Lucanus.

men aeſtus explicuit. una, quae Opiterginos ferebat, in vadis haeſit, memorandumque poſteris exitum dedit. Quippe vix mille juvenum manus, circumfuſi undique exercitus per totum diem tela ſuſtinuit. & quum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditionem veniret, hortante Tribuno Vultejo, mutuis ictibus in ſe concucurrit. In Africa 34 quo-

At Pompejanus fraudes innectere Ponto
Antiqua parat arte Cilix . . .
Sed adhuc ſuboffendor; malimque *jactis funibus*. nam *agere funes*, hoc quidem ſignificatu, illectum mihi. Ceterum ad hoc forte exemplum poſtea Brutus, quum Xanthum obſediſſet, & aliqui fluvium, urbem praelabentem, ſub aqua tranantes evaderent, *retibus excepit, tranſverſo alveo in altum demiſſis, quorum in ſummo tintinnabula appenſa illico irretitum nuntiabant*. Plutarchus, Bruto, c. 45. FREINSH. Optime Freinshemius: *jactis ſub mare funibus*. ſic olim quoque Lipſius conjecerat. GRAEV. *Actis* habent o. s. & e. Sed Nazar. Pal. poſt. Flor. Magl. & Fran. *ſub mari*, quod etiam in quatuor MSS. Leid. legi teſtatur Clar. Oudendorp. ad Lucan. IV. 466.

33. *Exitum*] An, *exemplum?* mox deleto *tamen*, inepte ab aliquo intruſum, qui ſine ea voce fieri putabat orationem ἀσυγκόλλητον. FREINSH. Ryck. *memorandumque potis exm. dedit*. Unde ſcribendum exiſtimo: *memorandumque poſteris exemplum dedit*. quod & Freinshemio ſuccurriſſe video. Ex ſequentibus verſibus *exitum* hic irrepſit. GRAEV. *Exitum dare* alia ſignificatione Latinis dicitur. Juſt. XIV. 4. *Talesque vobis exitus dent* (dii) *quales vos ducibus veſtris dediſtis*. Nec puto *dare* hic poſſe accipi pro *facere*, ut ſaepe in aliis, ut ſit *exitum fecit*, pro habuit, quomodo Suet. Ner. 46. & alii loquuntur. *Exemplum* in hac re narranda etiam Lucanus dicit IV. 496.

. . . *Noſtris magnum & memorabile fatis*
Exemplum, fortuna, paras.

Et ibid. 575.

. . . *Poſt haec exempla virorum.*

Juvenal. X. 49.

Et magna exempla daturos.

Mox, quum *per totum diem* dicit, rem more ſuo auget. Nam Lucanus IV. 472.

Pugna fuit non longa quidem e nam condidit atra
Nox lucem.

Cum exitum virtus non haberet] Nic. Heinſius conjiciebat: *cum exitum virtus non daret*. Superius lib. I. cap. 18. *Exitum, quem daturā virtus fuit, caſus dedit*. GRAEV. Nihil mutandum videtur. Cicer. V. Phil. 16. *Fugam quaerebamus omnes, quae ipſa exitum non habebat*.

In ſe concurrit] Legendum, *concucurrit*, ἀρχαϊκῶς, ex vetuſtiſſimo Nazariano. Cato contra Piſonem: *video hac tempeſtate concucurriſſe omnes adverſarios*. ſic *excucurrit*, Caeſari: *praecucurri*, Comico: & alia. vide Priſcianum, lib. 10. SALM. Vide etiam *Indicem*, ſi lubet. FREINSH. Ryck. *concurrunt*. Edd. Junt. & Cam. *concurrunt*. Heinſius in libro ſuo correxerat, *venirent*, & *concurrere*. Non ineleganter, & *venirent* etiam o. e. v. habent, excepta prima. ſed ſuſpicor *concurrunt* depravatum fuiſſe e *concucurrit*: quod etſi in aliis ſcriptis non inveni, tamen, quia ex auctoritate Cod. Naz. Graevius & alii ante eum

jam

quoque par & virtus, & calamitas Curionis fuit:
qui ad recipiendam provinciam miſſus, pulſo fu-
gatoque Varo jam ſuperbus, ſubitum Jubae regis
adventum, equitatumque Maurorum ſuſtinere
non potuit. Patebat victo fuga: ſed pudor ſuaſit,
ut amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſe-
35 queretur. Sed jam debitum par fortuna flagitante,
ſedem bello Pompejus Epiron elegerat. nec Cae-
36 ſar moratur. quippe ordinatis a tergo omnibus,
quam-

jam receperant, retinendum putavi. Add. infr. IV. 12. 23. Sigon. ad Liv. I. 12. & XXV. 11. & Gronov. ad Liv. XXII. 4. Tamen ſcriptura fere ubique variat, & Servius ad Virg. XI. Aen. 189. ſcribit, verba, quae in perfectis primam ſyllabam geminant, quum compoſita fuerint, geminari non poſſe, exceptis tantum duobus, *do* & *ſto*. Sed eum falli oſtendit locus Plauti Stich. II. 2. 66.

.... *Sed ego huc citus*
Praecucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.

Nam ibi ratio metri poſtulat *praecucurri*, quum ſit verſus trochaicus tetrameter catalecticus. Vid. Voſſ. de Analog. III. 19.

34. *Varo*] Fran. Edd. Ald. & Cam. male *Varrone*. emendavit Sigon. ad Liv. Epit. CX. Pal. pr. Ed. Beroald. & Sab. *ad recipiendum provinciam*. vid. ſupr. I. 9. 4.

Patebat victo fuga, &c.] Caeſar, de bell. Civ. 2, 42. *Curio nunquam, amiſſo exercitu, quem a Caeſare fidei ſuae commiſſum acceperit, ſe in ejus conſpectum reverſurum, confirmat; atque ita praelians interficitur.* Euſebius, numero MDCCCCXLIV. *Curio in Afrika pudore amiſſi exercitus maluit mori, quam evadere.* Adde Comment. Curt. 7, 2, 38. Salluſt. in Jug. 67, 8. Turpilio exprobrare videtur, quod ſuis militibus interfectis, ſibi ſoli conſuluerit. FREINSH.

35. *Sed jam debitum par fortuna flagitante,*] Lego, *ſed jam debitum pari fortuna flagitante.* & paulo poſt: *nec Caeſar moratur.* ita libri. SALM. *Jam debitum par fortuna flagitante, ſedem*] Sic omnes quoque noſtri MSS. niſi quod Pal. pr. a correctrice manu, *debitam pari fortuna flagitante ſedem.* Scias, non percepiſſe elegantiam vulgati, cujus metaphora petita ab athletis aut gladiatoribus: itaque neque eis accedendum, qui aliter heic legunt, nulla addita tamen ratione. GRUTERUS. Sic apud Papinium, Thebaïd. II, 125.

Nunc par infandum....

Seneca de provid. 2, 12. *Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compoſitus.* Lucan. 6, 3. ſimiliter ut Florus, de Pomp. & Caeſare:

Parque ſuum videre dei ....

FREINSH. Salmaſius e Nazar. adnotaverat *debita pari fortuna.* Ald. *debitum pari fortuna.* ceteri o. s. & e. *debitum par.* nec intelligo quae ſit ſententia in *pari*. Par recte exponunt Gruterus & Freinshemius, quod pluribus confirmari non opus eſt. Sed *debitum par* puto dici fato huic certamini deſtinatum, & ad id reſervatum. nam *deberi* & *debita* ſaepe dicuntur, quae fato conſtituta & deſtinata ſunt. Valer. Fl. V. 277.

Debitus Aeaeis dux Theſſalus appulit oris.

Virg. III. Aen. 184.

Nunc repeto haec generi portendere debita noſtro.

Et

quamvis hiems media prohiberet, tempeſtate ad
bellum navigavit: poſitisque ad Oricum caſtris, 37
quum pars exercitus ob inopiam navium cum
Antonio relicta, Brunduſii moram faceret, adeo
impatiens erat, ut ad arceſſendos eos ardente
ventis mari, nocte concubia, ſpeculatorio navi-
gio, ſolus ire tentaverit. Exſtat ad trepidum tan-
to diſcrimine gubernatorum vox ipſius; *Quid
times? Caeſarem vehis.* Contractis in unum 38
un-

Et viii. 374.

Dum bello Argolici vaſtabant Pergama Reges

Debita.

ubi Serv. *fataliter exitio deſtinata.* Vid. Barth. ad Stat. i. Theb. 80. & iv. 84. Add. Gronov. iv. Obſ. 12. & Burmann. ad Quintilian. ix. Declam. 5.

Moratur] Sic Palat. trias, & edd. vett. Freinsh. Regg. Voſſ. & Ald. *moratus.*

36. *Ordinatis a tergo omnibus*] Vide Comment. Curt. 3, 1, 19. Freinsh.

Quamvis hiems media prohiberet tempeſtate, ad bellum navigavit] Locum iſtum corrumpit prava diſtinctio, quam tollit Ryckianus liber, ex quo ſic reſcribo: *quamvis hiems media prohiberet, tempeſtate ad bellum navigavit.* tempeſtate navigavit, eſt, tempeſtate exiſtente, ardente ventis mari, ut mox dicit, in media hieme, cum nemo clauſo mari ſolet navigare, navigavit tamen Caeſar. In media hieme, tempeſtate praeterea exiſtente. Graev. Haec etiam in Ed. v. & J. ita diſtinguuntur. Perizonius primum in exemplari ſuo ſcripſerat: malim, *quamvis hieme media prohiberet tempeſtas:* deinde, *tempeſtate*, i. e. *quum eſſet tempeſtas.* Hoc melius. Vid. eumd. ad Sanct. Minerv. iv. 4. 28.

37. *Brunduſii*] O. s. & v. e. *Brunduſio*, & *Brundiſio.* Ryck. etiam paullo ante *Oricon.* & Naz. & Voſſ. 1. mox *mare*, ut interdum vetuſtiores. & Voſſ. 3. n. 39. Vid. Stat. & Paſſerat. ad Catull. Carm. iv. & Voſſ. ii. de Analog. ii. De ſpeculatoriis navigiis Scheffer. ii. de Milit. Nav. 2. & Ciaccon. ad Caeſ. iv. B. G. 26. Mox *arceſſendos* Flor. Regg. Voſſ. (ſed hi omiſſo *ad*) & Edd. B. S. P. & J. ceteri s. & e. *accerſendos*, & *accerſiendos.*

Exſtat ad trepidum] Nazarianus liber, *exſtat trepidum:* & ſupra ἀπὸ παλαιᾶς χειρὸς, *excitat trepidum.* male. Palatinus autem vetus amplius legit, *ad gubernatorem Amiclatem.* ita, niſi fallor, etiam Lucano vocatur, & aliis. ſed *Amiclas, Amiclantis.* igitur, *Amiclantem*, non *Amiclatem*, legendum eſſet. Salm. *Amiclatem* erat in utroque Pal. & Magl. Heinſius putabat eſſe gloſſam e Lucano v. 520. & *Amyclan* debuiſſe dici. Vid. ad ii. 12. 5. Add. Salmaſ. ad i. 1. 3. Iſ. Voſſius hic e lib. vet. ſcripſerat, *tene, Caeſarem vehis.* i. e. tene curſum, progredere.

38. *Contractis in unum undique copiis*] Ita veterem editionem praeferre, Vir Clariſſ. ſcribit. ſcripti vero, *contractis in unum undique omnibus copiis:* quod non erat, meo quidem judicio, movendum. Salm.

Undique copiis] Ita Pal. ſec. ac tert. item v. e. aliae amplius; *undique omnibus copiis*, quomodo ſolus Nazarianus. Grut. Ryckian. adſtipulatur Nazarian. & edd. vett. in quibus: *contractis in unum om-*

undique omnibus copiis, poſitiſque cominus caſtris, diverſa erant ducum conſilia. Caeſar pro natura ferox, & conficiendae rei cupidus, oſten-
39 tare aciem, provocare, laceſſere; nunc obſidione caſtrorum, quae ſedecim millium vallo obduxerat; (ſed quid his obeſſet obſidio, qui patente mari

nibus undique copiis, quod cur rejiciatur non video. GRAEV. *Omnibus* addunt etiam Reg. F. Voſſ. 1. & Edd. S. P. J. A. Sed in Ryck. mutato ſitu verborum eſt *omnibus undique*. & in Voſſ. 1. *undique copiis omnibus in unum*. Unde ſuſpicio oriri poteſt, *omnibus* primo in margine ſcriptum, ac deinde ab ab aliis ante, ab aliis poſt *undique* poſitum fuiſſe. *In unum* plerumque κατ' ἔλλειψιν apud Latinos, pro *in unum locum*. Vid. Gronov. ad Liv. XXVIII. 3.

Ferox] Idem epitheton Caeſari addit Claudian. de B. Gild. 49.

Poſtquam jura ferox in ſe communia Caeſar
Tranſtulit.

i. e. ut ibi Barth. armis acerrimus, omnia ponens in conflictibus. Et ſic alii ſaepe. Liv. XXVII. 25. de Marcello & Criſpino: *ambo Coss. ingenio feroces, prope quotidie milites in aciem excire.* Et XXXVIII. 13. *Feroces ad bellandum viri.* Add. Freinshem. *Ind.* Flor. & Curt. & Annam ad h. l.

Laceſſere, nunc obſidione caſtrorum] Ryck. *Provocare, nunc laceſſere obſidione caſtrorum.* GRAEV. *Laceſſere* non erat in Reg. F. & Magl. ſed in hoc adſcriptum. *Nunc laceſſere* etiam Voſſ. 3.

39. *Quae ſedecim millium vallo obduxerat*] Et hoc eſt a Pall. & vet. ed. aliae quippe, *quae erant ſedecim mil. val. obducta.* GRUT. Ceterum de hujus valli mirando opere vide Lipſium, in Militia Romana, 5, 13. FREINSH. Scripturam, quam merito rejicit Grutetus, primum in Ald. inveni. inde in Edd. Cam. Vin. & Stad. recepta eſt. *Obducere castra vallo* hypallages ſpeciem habet, pro *obducere caſtris vallum.* Mox *copias* dicit pro annona, commeatu, & omnibus, quae ad victum pertinent. Caeſ. III. B. C. 47. *omnium rerum copiam* & *commeatum* vocat. Juſtin. V. 8. *Obſidione circumdatos fame urgent. Sciebant enim neque ex advectis copiis multum ſupereſſe; &, ne novae advehi poſſent, providerunt.* Et XXXVIII. 10. *Quum gravari ſe copiarum praebitione & injuriis militum civitates viderent.* Vid. Bern. ad Juſt. XIII. 6. & Freinsh. *Ind.* Juſtin.

40. *Expugnatione*] Scribo, *oppugnatione.* mox enim ſequitur, *inexpugnabilem.* Idem mendum in quibuſdam codicibus fuit ſupra, 3, 18, 4. *Inexpugnabilem* autem fuiſſe, etiam Lucan. 6, 18. arguit appellans

... *tutam vel ſolis turribus urbem.*

FREINSH. Quae expugnatio poteſt irrita eſſe aut dici? Lege cum J. F. Gronovio: *oppugnatione Dyrrachii irrita.* GRAEV. Sic quoque Ryckius & Perizonius. Celſus pag. 147. *Nunc aciem explicando, nunc hoſtes ad praelium irritando, nunc Dyrrachium oppugnando.* Contra *oppugnatio* & *oppugnare*, pro *expugnatio* & *expugnare* in Epit. Liv. XLVIII. & XLIX. ex ſententia Gronovii. Haec ſaepe permutantur. Vid. III. 18. 4. & Clar. Drakenb. ad Liv. XXI. 57. E Voſſ. 1. & 2. adnotatum erat *expugnatione;* in quo errorem eſſe puto: nam ita eſt in Edit. cum qua collati erant MSS. Voſſiani.

In

mari omnibus copiis abundarent?) nunc expug- 40
natione Dyrrachii irrita; (quippe, quam vel
ſitus inexpugnabilem faceret) ad hoc aſſiduis in
eruptionem hoſtium praeliis; (quo tempore egre-
gia virtus Scaevae centurionis emicuit, cujus in
ſcuto centum atque viginti tela ſedere) jam vero 41
di-

In eruptionem hoſtium praeliis] Sine dubio melius legeris, *ad hoc aſſiduis in eruptione hoſtium praeliis*. SALM. *In eruptionem*] Sic & Pal. ſec. ac tert. ſed enim primus, *in eruptione*. GRUTERUS. Prius praemalim. nam *in eruptionem hoſtium pugnare*, idem eſt, ac ſi dicas, *in erumpentes hoſtes pugnare*. FREINSH. Lipſius perinde ut Salmaſius: *in eruptione hoſtium*. Sic omnino legendum. GRAEV. *In eruptione* etiam Flor. *Ad haec* Berol. Flor. & Voſſ. 3. Eadem varietas aliis locis eſt. Vid. II. 8.

Egregia virtus Scaevae centurionis emicuit] Ryckianus: *enituit*. hoc non ex cerebro librarii manavit, ſed potius illud tritius *emicuit*, quod obſidet editiones. Cic. pro Muraena: *Quo quidem in bello virtus enituit egregia M. Catonis*. Exempla quantumvis multa facile congeras. GRAEV. Cum Ryck. conſentit Flor. & probabat hanc ſcripturam Tollius. Certum eſt veteres ita ſaepiſſime loqui. Vid. Waſſ. ad Salluſt. Cat. LVII. Nec tamen alterum ſine exemplo eſt. Juſtin. II. 9. *Inter ceteros tamen Themiſtoclis adoleſcentis gloria emicuit*. Curt. VII. 6. *In queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuiſſe credebat*. Horat. II. Ep. I. 73.

Inter quae verbum emicuit ſi forte decorum.

Centum atque quadraginta] Ita vetera habent excuſa, quibus non obſequimur, hoc quidem in loco. quantum eſt manu exaratorum librorum, *centum atque viginti* retinent. etſi varient auctores, hanc tamen habent numerum Valerius, Suetonius, Appianus, aliique. In Caeſare, *centum & triginta*, & propius abeſt. pro *in ſcuto*, legimus *in ſcutum ſedere*, auctoritate optimi libri. SALM. Freinshemius animadverſionem hanc Salmaſii ſub nomine illius ſuis inſeruerat, ac ſimul adſcripſerat loca Valer. M. III. 2. 23. Appian. II. B. C. p. 465. Sueton. Caeſ. LXVIII. 7. & Caeſ. III. B. C. 53. Barthius ad Stat. II. Theb. 606. reprehendit Interpretes Flori, qui ad *Scaevam* trahant, quod Appian. de *Minucio* ſcribit. Nam hunc aperte diſtinguere *Scaevam centurionem* a *Minucio praefecto caſtelli*, & hujus, non Scaevae, ſcutum CXX. foraminibus perforatum dicere. Appianum ab aliis diſſentire etiam Pigh. ad Valer. M. III. 2. 6. viderat; ſed putabat eum mendoſe referre de duobus, quae, praeter eos, quos dixi, etiam Lucan. VI. 144. uni Scaevae adſcribit, idque fortaſſis ortum eſſe ex errore nominis, quod alii hunc *Minucium*, alii *Caſſium Scaevam* vocaverint. Hoc quoque rejicit Barthius, & Appianum alios auctores ſequutum exiſtimat. Eſto. Sed non dubium eſt, quin omnes erraverint, qui aliter de his rebus, quam ipſe Caeſar, prodiderunt; cujus narrationem confirmant quotquot ſuperſunt alii Scriptores veteres, qui hanc rem memorarunt. Idem Barthius, quia in Caeſ. l. d. vulgo editur in Scaevae ſcuto inventa fuiſſe foramina CCXXX. ſic ubique in aliis Scriptoribus reponendum cenſet. Nam non ſufficere unum MS. Ciacconii ad mutandum numerum, quem habeant alii ſcripti edi-

direptione urbium ſociarum, quum Oricum & Gomphos, & alia caſtella Theſſaliae vaſtaret.
42 Pompejus adverſus haec nectere moras, tergiverſari, ſimul ut hoſtem intercluſum undique inopia commeatuum tereret, utque ardentiſſimi ducis

ditique Caeſaris. Sed non viderat Barthius Codd. MSS. Caeſaris Palat. & Bongarſ. in quibus, itidem ut in Ciacconiano, cxx. legi adnotavit Dion. Voſſius. Nec eſt ullum ſatis firmum argumentum, quo demonſtrari poſſit, ſolos illos libros Caeſaris, qui habent CCXXX. verum & incorruptum hunc numerum ſervaſſe, de quo & alia ejuſdem Scriptoris, & Suetonii, Valerii M., Flori, & Appiani exemplaria omnia, quantum quidem mihi adhuc conſtat, & Celſus C. detrahunt. In minore numero libri Flori variant. nam Berol. Duisb. & v. e. habent *centum atque quadraginta*. *In ſcutum* eſt in ſolo Nazar. *ſedere* pro haerere etiam ap. Ovid. xv. Met. 161.

- - - - - - - Cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridae.

Et Virgil. x. Aen. 785. Add. Gronov. LI. Obſ. 3. & Heinſ. ad Ovid. III. Tr. 9. 18.

41. *Et alia caſtella Theſſaliae vaſtaret*] *Vaſtarent*, Nazarianus. SALM. Nazar. *vaſtarent*. Ryck. *vaſtarentur*. hoc ſi probes, legendum *Oricum*, *&* *Gomphi*, *&* *alia caſtella Theſſaliae vaſtarentur*. GRAEV. *Vaſtarent* etiam Voſſ. 3. & o. e. v. praeter primam. De Orico vaſtato non modo nihil eſt in Caeſare, ſed & contrarium ex eo colligitur. Nam III. B. C. 78. ſcribit, ſe in Theſſaliam diſcedentem ibi aegros cum praeſidio reliquiſſe.

42.] *Tereret*] Ita malui cum edit. Stadii, quam Vineti, aliorumque, *terreret;* licet ſic quoque Pall. eres. GRUTERUS. Atque ſic etiam legendum conjeceram, priuſquam Stadianam, aut hanc Gruterianam editionem viderem. nam *terere*, eſt ſenſim & progreſſu temporis imminuere. *terrere*, ſubito metu avertere. facit huc ſimillimus locus ſupra, 2, 6, 28. *maceravit Annibalem, ut qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur*. Ex diverſo 3, 5, 25. *Campaniam noſtram ſubito adventu terrere voluit*. & 3, 8, 3. *praenavigantes ſubinde inopinato impetu terruere*. Quod etiam cauſſae eſt, cur apud Tacit. 1, 1, 5. malim legi: *temporibus Auguſti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliſcente adulatione deterrerentur*. non *detererentur*. contra quam doctiſſimis Viris viſum eſt. Nam ingenia non deterebantur, ſed manebant eadem: quantumvis gliſcente adulatione: deterrebantur autem a ſcribendo, & dicendis temporibus. FREINSH. Ryck. Voſſ. 1. 2. *tereret*. Flor. *teneret*. ceteri s. & o. e. *terreret*. Omnino verum eſt *tereret*, ut ſupr. III. 22. 5. & ap. alios ſaepe *adterere*. Liv. VI. 8. *Ne tamquam Vejos oppugnantes in opere longinquo ſeſe tererent*. Juſtin. IX. 1. *Ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus tereretur*. Sed ibi rectius videtur *teneretur*, quod ex Ed. Junt. reſtituit Celeb. Graevius. *Simul* ſequente copula idem valet, quod *&*. Vid. Gronov. ad Liv. XXVI. 43.

Utque ardentiſſimi ducis conſeneſceret impetus] Prudens conſilium & ſaepius uſitatum. Vide ſupra, 2, 6, 28. FREINSH. *Seneſceret* Voſſ. 2.

43. *Milites otium*] Malim *miles*, ut ſaepius ſolet noſter, & alii. Ceterum ſaepius occurrunt hujus generis exempla. ſufficiat indicaſſe

unum

cis conſeneſceret impetus. Nec diutius profuit 45
duci ſalutare conſilium. Miles otium , ſocii moram , principes ambitum ducis increpabant. Sic praecipitantibus fatis , praelio ſumpta eſt Theſſalia : & Philippicis campis Urbis , imperii , ge-
ne-

unum Appiani locum huic plane geminum: eſt autem de bel. civ. lib. 4. pag. 661. Adde Diod. 21, 9. FREINSH. Ryck. *miles ocium*, ut recte conjecerat Freinshemius. Mox idem codex : *praelio Theſſalia ſumpta eſt*. GRAEV. *Miles* etiam Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. Edd. V. & J. Et *Theſſalia ſumpta eſt* Regg. Flor. Magl. & Fran.

Ambitum ducis] Qua de cauſſa Domitius Aenobarbus *Agamemnonem* eum appellavit , & *regem regum*, Plut. Pomp. cap. 111. *quod & ille propter bellum imperitaſſet regibus*. Appian. de bel. civ. lib. 2. p. 470. Adde Arrianum , 1, 4, 20. Haec obtrectatio clariſſimorum quorumque imperatorum proventus ſufflaminavit : ut Metelli , apud Sallust. Jug. 64, 13. & Vellej. 2, 11, 3. & Luculli , apud Dion. princ. lib. 35. Interdum tamen ea ſuſpicio non vana eſt ; ſicut Annibal amicis ſaepius dixiſſe fertur ; ideo ſe bellum trahere , ne debellatis Rom. ipſe imperio privaretur. apud Appian. pag. 336. in fine. Pertinet ad illuſtrandum hunc locum Bruti dictum apud Appian. de bel. civ. lib. 4. pag. 661. *Videor ut Pompejus Magnus bellum geſturus, non tam imperator , quam imperata faciens*. Nam tot nobiles, qui apud ipſum erant, *ſocios magis imperii , quam miniſtros agebant*. quod de Muciano refert Tacit. H. 2, 83, 1. Utrum autem moveri debuerit his objectionibus Pompejus, diſputat Plutarchus in vita , cap. 137. FREINSH. Caeſ. III. B. C. 82. *Unius eſſe negotium diei , ſed illum delectari imperio , & conſulares praetorioſque ſervorum habere numero* dicebant. Add. Liv. XXII. 25. & 34. & Waſſ. ad Sall. Jug. LXVIII.

Praecipitantibus] Freinshemius in *Ind*. dupliciter exponit. Secundo ſenſu etiam Perizonius accepit : nam ad Sanct. IV. 3. 13. putat ſupplendum eſſe *ſe*.

Urbis , imperii , generis humani] Elegantius multo fuerit , ſi ita legas ; *urbis , imperii , id eſt , gen. hum*. nulla litera mutata. nam illud , *id eſt*, alias etiam unica litera. *i*. punctis utrinque circundata ſcribitur ; exemplum ſupra hoc capite verſ. 15. & *imper I* pro *imperii*, notiſſima librariorum conſuetudine. fuerit igitur ſcriptum *imper I. i. generis humani*. Ei lectioni plane ſimilis in Sueton. Caligul. 13, 1. *Pop. Rom. vel , ut ita dicam , hominum genus*. adde ſupra , praef. 2. FREINSH. Perizonius ad verba *Philippicis campis* adnotaverat. Infr. n. 64. & 66. *Pharſalia*. Fuit in Theſſalia urbs Phthiotidis Philippi, haud adeo procul a Pharſalo. Vid. Holſten. ad Stephan. Θήβη. Scribit ibi Holſtenius, Thebas has, ſive Philippos, non longe a Pharſalo abfuiſſe , in cujus ſubjectis campis nobile hoc praelium contigerit, colligi e Strab. IX. 431. Videntur igitur exiſtimaſſe Holſtenius & Perizonius idem praelium poſſe dici ad Philippos & Pharſalum factum, propter vicinitatem harum urbium. Sed hoc non ita apertum eſt , ut omni difficultate careat. Ad Pharſalum pugnatum fuiſſe conſtat inter omnes. Etiam certum eſt e Stephano in Φίλιπποι , & Polyb. V. 100. Thebas mutato nomine Philippos dictas fuiſſe. Sed non liquet e Strabonis libris vulgatis de intervallo inter Thebas & Pharſa-

44 neris humani fata commiſſa ſunt. Numquam ullo loco tantum virium populi Romani, tantum di-

lum, &, ſi libros ſcriptos Strabonis ſequimur, quorum lectio ibi in margine poſita, &, mea quidem ſententia, non improbanda eſt, Pharſalus a Thebis CC. ſtadiis abfuit. Nam in iis eſt, Alon C. ſtadiis diſtare a Thebis, & in medio Pharſali & Thebarum ſitam eſſe. Sed hoc quidquid eſt, videntur tamen veteres hoc praelium ſine diſcrimine vel *in Philippicis*, vel *in Pharſalicis campis* factum dixiſſe. Nam vix alia cauſa erroris illius eſſe potuit, quo multi eorum, & in his etiam Florus infr. c. 3. n. 3. & c. 7. n. 6. Brutum & Caſſium, qui ad Philippos Macedoniae victi ſunt, eodem loco, quo Pompejum, victos tradiderunt.

44. *Tantum virium populus Romanus*] Legendum, *populi Romani. nunquam uno loco tantum virium populi Romani, tantum dignitatis, fortuna vidit.* ita clarum eſt, ut putidum ſit multis probare. mirum tamen, hactenus fugiſſe tot homines doctos. ſic leves mendae, ut exiguae maculae, plerumque properantium oculos fallunt. SALM. *Populi Romani*] Sic omnibus literis Pal. pr. ac tert. nam ſec. expreſſit duabus literis *P. R.* antea legebatur *populus Romanus*. GRUT. Sic & Ryck. niſi quod ut Nazar. pro *ullo* ſcribat etiam *uno*, quod reponendum. Ceterum hunc locum ex Palatino codice ſic primus recte correxit Gruterus Salmaſio poſtea probante. Omiſſam tamen puto eſſe copulam. Non enim *ἀσύνδετον* iſtud eſt ad genium Flori. Totum itaque locum ſic eſſe ſcribendum cenſeo: *Nunquam uno loco tantum virium populi Romani, & tantum dignitatis fortuna vidit.* Fortuna, inquit, nunquam in uno loco vidit tantas vires populi Romani, & tantam dignitatem, hoc eſt tantos exercitus civium Romanorum, & tot viros magna dignitate praeditos. Quod verum eſt. *Vires* ſunt exercitus. cap. ſequente: *Sparſae magis quam oppreſſae vires erant*, hoc eſt exercitus Pompejani. Et cap. 12. hujus libri: *Difficilius eſt provincias obtinere, quam facere. Viribus parantur, jure retinentur.* Juſtin. XI. 9. *Nec inventas illis toto orbe pares vires.* ubi vide quae notavi. GRAEV. *Populi Romani* habent etiam Toll. Fran. Voſſ. 2. & o. e. v. *Populus Romanus* Regg. & Voſſ. 1. 3. Error ortus eſt e notis: nam & Duisb. *Po. Ro.* *Uno* puto magis e conjectura Salmaſii eſſe, quam e Nazar. Nam Salmaſius id ex eo in ſuo exemplari non adnotarat, & Gruterus e Naz. deſcripſit *ullo*. Nec intelligo, quid ſit, quod Broekhuſ. ad Propert. III. 7. 8. ſcribit, Gruterum hic recte ſuſtuliſſe *ullo*, de quo apud Gruterum nihil invenio. Amſtelodamenſes receperunt *uno*: quod quidem alteri praefero, neque tamen propter conſenſum librorum vulgatam lectionem, quae non omnino intolerabilis eſt, mutandam duxi.

Hinc & illinc] Optimus liber, *hinc belli, illinc.* facile eſt videre legendum, *hinc vel illinc*, quod poſtea reperi in altero veteri Palatino. SALM. *Hinc vel illinc*] Eſt a Pal. ſec. nam pr. *hinc belli illinc*; tert. *hinc illic*; vulg. *hinc & illic.* GRUT. *Trecenta amplius millia hinc vel illinc*] *Vel*, eſt ex ingenio Salmaſii. MSS. & edd. *hinc & illinc.* Sed Ryckian. *trecenta amplius millia bellatorum hinc illinc praeter auxilia regum & ſenatus.* Non longe abit Nazar. *trecenta amplius millia hinc belli illinc.* Probo Ryckiani libri ſcripturam. Hae ſunt illae vires Populi Romani, ſequuntur auxiliares copiae. Sed male poſt *vidit τελείᾳ στιγμῇ* locatur. Totum locum ſic refingo ſe-

dignitatis fortuna vidit. Trecenta amplius millia hinc illinc, praeter auxilia regum, & Sena-

ſecutus fidem codicis Ryckiani: *Nunquam uno loco tantum virium Populi Romani, tantum dignitatis fortuna vidit, trecenta amplius millia bellatorum hinc illinc, praeter auxilia Regum & ſociorum.* *Sociorum* debetur ſollertiae Annae illius eruditae. Nam *ſenatus*, quod omnes prae ſe ferunt libri, hic non poſſe ferri vel tyrones viderint. *Hinc illinc* ſaepe ἀσυνδέτως ponitur. Terent. Adelph. IV, 5.

. . . . *An ſedere oportuit*
Domi virginem tam grandem, dum cognatus hinc
Illinc veniret.

Sic recte Donatus, qui notavit proverbium eſſe *hinc illinc*; editiones peſſimae *huc illinc*. Lucret. lib. V de Centauris:

Hinc illinc parvis ut non ſic eſſe potis ſit.

GRAEV. *Vel* Salmaſius e Pal. poſter. profert, & eſt in Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & V. e. Probo tamen cum Graevio *hinc illinc*, quod etiam in Flor. eſt. Celſus quoque p. 154. particulam omiſit; ſed pro *hinc illinc* habet *hic illic*. Voſſ. 1. 2. *hinc belli illinc*, ut Naz. Nec tamen rejecerim *bellatorum*, quum id etiam habeat Celſus, qui hunc locum Flori prope ad verbum deſcripſit. Pro eo in Ed. Junt. eſt *armatorum*. Edd. vett. diſtinctionem maximam habent ante *trecenta*, excepta Ed. P. in qua eſt media. Pro *trecenta* Voſſius ad Caeſ. III. B. C. 81. ſuſpicatur legendum *centena*. nam alioqui Florum vaniſſimum jactatorem habendum. Sed recte Davies. ad eum loc. ob illam ipſam cauſam, quod jactator eſt, nihil mirum eſſe eum adripuiſſe numerum, qui maximus proditus ſit. Nam Appian. II. B. C. 471. referre, fuiſſe, qui ſcripſerint, hinc inde CCCC. M. pugnâſſe. *Trecenta* e Floro etiam Celſus habet.

Praeter auxilia regum & Senatus] Sic omnes editi, quos ego quidem vidi, nam qui MSS. poſſident, nullum ſcripturae diſſenſum indicant. Nemo tamen non videre poteſt, *Senatus* hac in oratione nullas eſſe partes, quod indicandum videbatur, ut quatenus nos minus proficeremus, ſaltem alius mederetur. conjeceram tamen, *regum & nationum*, nempe liberarum, quae regibus non ſuberant. Conjungit eadem Salluſt. de Rep. I. 31. *Romanos defeſſos & exſangues, regi aut nationi praedae futuros.* FREINSH. Davies. ad Caeſ. l. d. conjicit *regum & dynaſtum*, i. e. dynaſtarum: & *reges* ac *dynaſtas* etiam a Caeſ. III. B. C. 3. & Script. B. Alex. LXV. conjungi oſtendit. Conjunguntur etiam a Sueton. Tiber. XXVI. Corn. Nep. Ageſ. VII. Cicer. XI. Phil. 12. & aliis. Vid. Waſſ. ad Sall. Catil. XX. Sed non minus ſaepe conjunguntur *reges* & *nationes*. Ita Cic. II. Off. 8. & pro Dom. XXXIII. Salluſt. IV. Hiſtor. in Epiſt. Mithridatis, & Flor. II. 7. 5. Gronov. ad Stat. c. XXXII. putat Florum *auxilia Senatus* dixiſſe, quia numquam in unis caſtris tot numero Senatores fuerint, & quod multi eorum magnum comitatum ſecum traxerint. Verum *auxilia* non ita dici poſſunt de Senatu, ut de regibus. nam *auxilia regum* ſunt eorum copiae auxiliares, quo ſenſu vocem *auxilia* de Senatu non facile uſquam inventum iri credo. Itaque ſi ea aeque ad poſterius vocabulum pertinere debet, atque ad *regum*, probabile eſt pro *Senatus* aliquid ſcriptum fuiſſe, cui vox *auxilia* eadem ſignificatione convenire poſſet, qua praecedenti *regum*. Neque tamen *Senatus* hinc ejiciendum,

45 natus. Numquam imminentis ruinae manifeſtiora prodigia; fuga victimarum, examina in ſignis, interdiu tenebrae. Dux ipſe & nocturna

dum, ſed alio, quam Gronovius volebat, referendum puto, nimirum ad praecedens *dignitatis*. Etenim quum Florus paullo ante dicat, numquam uno loco *tantum virium* populi R. ac *tantum dignitatis* fuiſſe, & mox, quantae fuerint eae *vires*, exponat verbis *trecenta hinc illinc millia*, omnino credibile videtur, eum deinde etiam aliud addidiſſe, quo declarat, quod de *dignitate* dixerat. Hoc autem quid aliud eſſe potuit, quam *Senatus*, cujus maxima erat *dignitas*, & qui prope totus hinc illinc erat? Perizonio quoque non placebat hic aliquid mutari: nam ad *Senatus* adſcripſerat, ſcil. *fuit*. Unde intelligi poteſt ex illius ſententia plenam orationem hanc eſſe: *CCC. amplius millia hinc illinc fuerunt, praeter auxilia regum; & Senatus* hinc illinc fuit. Praeterea ſcripſerat *Senatus* referendum eſſe ad praecedens *dignitatis;* quod ſero vidi. Si Graevii diſtinctionem ſequimur, legendum eſt *& Senatum*. Et ita quidem planior eſt ſententia, nec oratio ſupplementis eget. Sed o. s. & e. atque etiam Celſus habent *& Senatus*.

45. *Ruinae*] Vid. Barth. ad hoc Statii III. Theb. 43.

Signa dabat magnae longe manifeſta ruinae.

Fuga victimarum] Nam & haec inter prodigia habita. Vide Tacit. 15, 7, 4. Papinium, Thebaid. 11, 228. Silium, 5, 62. & alibi:

Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exſiliit vinclis . . .

Vide Berneccerum, ad Sueton. Caeſ. 59, 2. Videbantur enim irati dii & hoſtiam aſpernantes. Sicut e contra argumentum erat inſigniter propitiorum, ſi ſemet obtuliſſet victima: quod factum in obſidione Cyzicena. Plut. Lucullo, cap. 20. Freinsh. Add. Briſſon. I. Form. p. 14.

Examina in ſignis, interdiu] Ita etiam v. e. & tres Pall. neque aliter ediderat Vinetus: quomodo poſtea ex MS. ſuo legendum oſtendit Lipſius dict. cap. 19. lib. 2. Electorum. antea vulgati, *examina, inſignes interdum tenebrae.* Gruterus. Ceterum hoc ſaepius prodigii loco annotatum eſt. ut ſupra, 2, 6, 14. exempla alia plurima collegit Berneggerus in obſerv. miſcellis. *Sedere tamen in caſtris Druſi imperatoris* (& quidem copioſiſſimo examine, vide Obſequentem cap. 131.) *cum proſperrime pugnatum apud Arbalonem eſt, haud quaquam perpetua aruſpicum conjectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſemper.* Plinius 11, 17. Exiſtimabant autem veteres per hoc *diſcrimen magnum portendi, conjectura videlicet tali, quod hae volucres poſt compoſitas ſedes, opesque congeſtas fumo pelluntur & turbulento ſonitu cymbalorum.* Ammianus 18, 6. Freinsh. Vitioſa illa ſcriptura, quam merito expulerunt Viri docti, erat in ſolo Reg. Q. Reg. F. quoque *inſignes i. t.* ſed omiſſa voce *examina*.

Interdiu tenebrae] Hoc etiam ſaepius annotatum inter prodigia, ut apud Livium, 37, 4, 4. *coelo ſereno interdiu obſcurata lux eſt.* & 38, 36, 4. & Obſequentem ſaepius. ſicut contra, *nocte interluxiſſe, & inter noctem lux orta.* reſcribendum putem, *internoctu luxiſſe, & internoctu lux orta; internoctu,* inuſitatius paullo vocabulum tranſpoſitum & mutatum eſt ab imperitis. profiteor tamen, nuſpiam me vocem iſtam reperiſſe, ſed analogia tam evidens eſt, res autem tam neceſſaria, ut non dubitem, quin

na imagine theatri ſui audiens plauſum in modum planctus circumſonare : & mane cum pullo (nefas !) apud principia conſpectus. Num- 46
quam

quin eloquenda fuerit Romanis, & quidem hoc modo. FREINSH. Haec refellit Gronov. ad Liv. XXIX. 14.

Circumſonare & . . . apud principia conſpectus eſt] Legimus, *conſpectus*; atque *eſt* delemus: totum locum ita conſtituimus : *numquam imminentis ruinae manifeſtiora prodigia, fuga victimarum, examina in ſignis, interdiu tenebrae, dux ipſe & nocturna imagine theatri ſui audiens plauſum in modum planctus circumſonantem, & mane cum pullo nefas ! apud principia conſpectus.* locum integrum adſcribere voluimus, ut appareret, quomodo legendum eum & diſtinguendum putem. quin recte nunc ita ſit, ut poſuimus, dubitaverit nemo. illa omnia erant prodigia, quae ordine enumerat, fugientes victimas, apum examina in ſignis, tenebras medio die, ducem ipſum audientem planctus in theatro ſuo, & mane in pullo apud principia conſpectum. Hac igitur dictione locus hic opus habebat. SALM. Pall. tres *circumſonat.* poterat tota vox abeſſe, ut & mox diſtinctiuncula *eſt.* GRUTERUS. Somnium hoc Pompejanum refert. etiam Plut. Caeſ. cap. 61. & Obſequens; ſed nonnihil corruptus, cap. 124. *Ipſe Pompejus pridie pugnae die viſus in theatro ſuo ingenti plauſu excipi.* ubi putem ſcribendum, *pridie pugnae ſibi viſus*, nempe per ſomnum : ſic Sueton. Caeſ. 81. 8. *ipſe ſibi viſus eſt per quietem*, &c. FREINSH. *Circumſonare* Flor. Reg. F. & omnes olim ediri poſt edit. primam. ceteri o. s. & v. e. *circumſonat.* Voſſ. 3. *circumſact.* *Imago* pro ſomnio ap. Ovid. Ep. Herus 193. & I. ex Pont. 2. 49. Horat. III. Carm. 27. 40. Sueton. Calig. L. & alios. Vid. Barth. ad Stat. II. Theb. 95. & 349.

Cum pullo (nefas!) &c.] Omen praecipue infauſtum, & ferale, præſertim apud Rom. qui pullis non utebantur, niſi in luctu vel reatu. Idem obtigit M. Craſſo, bello Parthico, referente Appiano, pag. 142. Quapropter, cum Antonius, allocuturus milites, quo miſerabilior eſſet, pullam veſtem peteret : amici id non conceſſerunt. eodem Appiani libro, pag. 164. FREINSH. Ed. Vineti *cum pullo amiculo*, ſed invitis libris, quorum nonnulli *cum pulla*, ſcilicet veſte. Sed *pullo* retinendum. Liv. XLV. 7. *Pullo amictus cum filio Perſeus ingreſſus eſt caſtra.* Sic legendum. Valer. Max. I, 6. *Pullum ei traditum eſt paludamentum, cum in praelium exeuntibus album, aut purpureum dari ſolet.* Haec loca Nicolao Heinſio feres accepta. GRAEV. *Amiculo* non eſt in ſcriptis, ſed dudum ante Vinetum fuerat in omnibus Edd. Vett. excepta prima. Id quidem haud dubie eſt ab interpretatione Magiſtri; quamquam recte ita ſuppletur. Nam Latini nomina veſtimentorum forma adjectiva efferre ſolent. Vid. Salmaſ. ad Vopiſc. Carin. XX. *Pulla*, quod Graevius in quibuſdam libris eſſe dicit, nuſquam inveni.

Conſpectus] Sic reſcripſimus, monente Salmaſio, & Grutero etiam poſtea probante: prius erat, *conſpectus eſt.* male. FREINSH. Qui contulerat Codd. Regg. cum ed. Graevii, quae non habet *eſt*, hic quoque nihil monuerat. Nec dubito tamen, quin in iis, ut in aliis o. s. & e. ante Freinshemium, fuerit *conſpectus eſt.* Sed quia oratio reſpuit *eſt*, exiſtimavi me tuto ſequi poſſe Freinshemium, & alios, qui poſt illum hunc Scriptorem ediderunt.

46. *Nunquam acrior neque alacrior exercitus Caeſaris fuit*] Ex-

pun-

quam acrior neque alacrior exercitus Caeſaris fuit. Inde claſſica prius, inde tela. Annotatum quoque committentis aciem Craſtini pilum: qui mox adacto in os gladio, ſic inter cadavera repertus, libidinem ac rabiem, qua pugnaverat, ipſa novitate vulneris praeferebat. Sed nec mi-
47 nus admirabilior illius exitus belli. Quippe quum Pom-

pungendum alterutrum cenſet N. Heinſius *acrior* aut *alacrior* cum *neque*. GRAEV. Heinſius in exemplari ſuo deleverat verba *acrior neque*. Tollius contra *neque alacrior* pro gloſſa habebat. Si alterutrum tollendum ſit, potius adſentiar Heinſio. Nam veteres de militibus cupiditate pugnandi incenſis ſaepe dicunt *alacritatem*. Vid. Caeſ. I. B. G. 41. & 46. III. B. G. 24. & Juſtin. II. 9. Sed ἐπέχω. Nam multa συνωνύμως dicuntur, & *acer* & *alacer* non raro etiam ab aliis conjungi oſtendit Savaro ad Sidon. VII. Epiſt. 6. *Acrior alacriorve* Voſſ. I.

Pilum] Sic, Aeneid. 12, 40. annotatus eſt

- - - *Tolumnius augur,*
Primus in adverſos telum qui torſerat hoſtes.

Non autem video, quid in hoc ſit dignum hoc verborum apparatu, & hoc loco, ubi prodigia vel omina recenſentur. Convenientius enim omnino fuerit legi, *dictum*; hoc enim pro omine annotarunt Plutarch. Pompejo, cap. 117. Appian. pag. 479. & ipſe Caeſar, de bel. Civ. 3, 91. cujus verba, quod & ea Craſtini fuiſſe videntur, adſcribam: *Faciam hodie, imperator, ut, aut vivo mihi, aut mortuo gratias agas.* Nam hoc vel praecipue pertinet ad alacritatem, quam modo Caeſaris militibus tribuerat auctor. FREINSH. Satis obſcure loquitur Florus. Nec tamen quidquam mutandum putem. Nam videtur idem voluiſſe dicere, quod alii prodiderunt; quum inſtructa acie alium utrimque ſilentium ac torpor eſſet, reputantium ſe adverſus cives & neceſſarios ſuos pugnaturos, Craſtinum primum omnium cum paucis in hoſtes procurriſſe, piloque emiſſo initium praelii feciſſe, atque ita totas acies ad manus veniſſe. Vid. Dion. XLII. 180. Appian. II. B. C. 476. & Celſ. pag. 154. *Adnotatum* autem pilum Craſtini dicit, tamquam omen quoddam, quod, ut e Lucan. VII. 473. colligitur, is, in quem pilum contorſit, eo interfectus eſt.

Inter cadavera repertus] Alter Palatinus, *inter cadavera repens.* quod etſi contentioſus aliquis poſſet defendere, nos, uno verbo, non probamus. SALM.

47. *Minus admirabilior*] Fran. *minus ammirabilis*. Hoc eſt a correctore, qui putabat non recte conjungi duos comparativos. Celſ. VI. de Medic. 6. 29. *Quantoque minor generi huic impetus, tanto finis minus expeditior eſt.* Script. B. Afr. LIV. *Magis ſtudioſiores.* Plura hujuſmodi Sanct. Minerv. IV. 9. & ibi Perizon. Gatak. de Stilo N. J. XXV. Waſſ. ad Sall. Jug. XCVII. & Freinsh. in *Ind.*

Equitum copia] *Equitatuum*, quidam veteres: quod ſequatur qui volet; nos vulgatam intactam relinquimus. SALM. *Equitatuum* erat in Pal. pr. Hoc quidem Latine dici poteſt. Vid. III. II. 8. Sed bene Salmaſius.

48. *Fuſus a cornu*] Lipſius emendat: *effuſus a cornu.* probant ſequentia: *tantum in effuſos equites fecere impetum.* GRAEV. Ryckius e veſtigiis Cod. ſui, in quo eſt *fuſſus*, malebat *miſſus*. Et ſic etiam Pe-

Pompejus adeo equitum copia abundaret, ut facile circumventurus ſibi Caeſarem videretur, circumventus ipſe eſt. Nam quum diu aequo Marte 48
contenderent, juſſuque Pompeji fuſus a cornu erupiſſet equitatus, repente hinc ſigno dato, Germanorum cohortes tantum in effuſos equites fecere impetum, ut illi eſſe pedites, hi venire in equis

Perizonius. Sed Lipſii conjecturam confirmat Celſus, qui hic quoque Florum deſcripſit. *Quum aliquamdiu*, inquit, *aequis viribus hinc inde dimicaretur, Pompejus* (fort. & *Pompejus*, vel *Pompejusque*) *multitudine fiſus ad circumveniendum Caeſarem equitatum effunderet.* Doctiſſ. Reitzius de Ambig. in *fuſus*, putat vulgatum defendi poſſe, ſi pro copioſo longe lateque ſe extendente accipias, ut quum *flumen* & *mare* dicitur *fuſum*. Naz. Voſſ. & o. e. v. excepta prima, *contenderet*.

Germanorum cohortes] Magnus ille Lipſius, Milit. Rom. 4, 8. miratur Florum *Germanorum cohortes* dicere, quas Caeſar, de bel. Civ. 3, 89. oſtendat ex ipſis legionibus detractas. Quod mihi quidem ſecus videtur; nam Caeſar ibi *ex tertia acie ſenas* (ita recte Lipſius, alii *ſingulas*) *cohortes detraxit.* tertiam autem aciem videtur dicere, cujus tertio loco mentionem fecerat, nempe cohortium, apud quas Domitius curabat. in quibus Germanos meruiſſe, nemo dubitat. Si vero cum eodem Lipſio, & Plutarcho, Caeſ. cap. 64. item Pomp. cap. 115. legere velis, *extrema acie*, idem ſenſus provenerit: aciem enim abſolute vocat cohortes illas, ut paullo ante etiam fecerat; nam legiones in cornibus conſtituerat; extrema igitur acie, hoc eſt, ab averſa, inquam, parte, ne videlicet a Pompejanis animadverti poſſet, eique nodo cuneus aliquis quaeri. Haec igitur tota Caeſaris acies fuerit; Dextrum cornu ipſe cum ſua decima legione tenuit; ut aperte Plutarchus; nam quod in Caeſaris Commentariis dextro cornu P. Sulla praeficitur, vereor ut ipſius voluntate factum ſit, cum utique mox ſubjiciat, *ſe contra Pompejum conſtitiſſe*; at Pompejus in cornu ſuo ſiniſtro, ipſo Caeſare teſte: reſtat igitur, ut in dextro Caeſar fuerit. Siniſtrum cornu tenuit Antonius. Media acies ex cohortibus conſtitit XXXX. numero, ut quidem ſenſus poſcit, quamvis LXXX. ſcribatur: additur enim, effeciſſe XXII. *millia*. ut cohortes fuerint quingenariae circiter; quod apparet etiam ex Pompeji copiis, ſupra apud eundem Caeſarem, quarum CX. dicuntur effeciſſe XLV. *millia*; aut, ſicut in aliis exemplaribus eſt, LV. *millia*. Ex hac igitur tertia ſua acie, hoc eſt, media, Caeſar detraxit ſex cohortes, numero tria millia militum, qui certe cur Germani non eſſe potuerint, non video. Nam cohortes in tota iſta, etiam Pompejanae aciei, deſcriptione, pro auxiliariis, non legionariis, accipio. quod latius hoc loco deduci, inſtituti ratio non patitur. Ceterum Dio etiam, lib. 41. pag. 204. ait fuiſſe *pedites, qui inter equitatum praeliari conſueverant*: quod certe alienum a Romanis militibus, Germanis tribuit Tacitus, Germ. 6, 6. *mixti praeliantur* (equites peditesque); *congruente ad equeſtrem pugnam velocitate peditum*. Item Marcellin. 16, 26. exemplum habet. Adde Caeſarem ipſum, de bel. Civ. 1, 84. 3, 52. Liv. 44, 26, 3. De Romania

49 equis viderentur. Hanc ſtragem fugientis equitatus levis armaturae ruina comitata eſt. Tunc terrore latius dato, turbantibus invicem copiis, reliqua ſtrages quaſi una manu facta eſt. Nec ulla res magis exitio fuit, quam ipſa exercitus ma-
50 gnitudo. Multus in eo praelio Caeſar fuit, medius-

nis tamen ſimilia legas apud Liv. 26, 4, 4. Caeſ. de bel. Civ. 3, 84. & de bel. Gal. 1, 48. 8, 36. Freinsh.

Illi eſſe pedites] Refert *illi* ad propius, *hi* ad remotius. Sic Ovid. Epiſt. Penel. 40. & II. Am. 4. 46. Virg. VIII. Aen. 466. Catull. Carm. CI. Priap. c. XXI. Liv. XXIV. 29. Juſtin. XXII. 3. Add. Bud. in Commentar. Ling. Gr. & Gronov. III. Obſ. 16.

49. *Una manu*] Id eſt. facillime facta eſt, ſine labore, ad quam inferendam non opus erat viribus. Rupert. Recte. vid. III. 5. 9. Sed locus Senecae de Catone cap. II. de Conſtant. *Cadentem Rempubl. quantum una manu retrahi poterat, retinuit*, in quo eadem ſignificatione *una manu* dici putat Rupertus, hinc alienus eſt. Nam ibi *una manus* eſt unus homo, unius hominis vires. Magis huc pertinet, quod eſt in Terent. *uno digitulo*, Eun. II. 2. 53. *Qui mihi nunc digitulo fores aperis*; & *digito* in illo, quod ap. Sueton. Aug. LXVIII. in Auguſti contumeliam acceptum eſt, *Viden' ut cinaedus orbem digito temperet?* Contra *utraque manu*, pro ſummis viribus. vid. Paſſerat. ad Propert. III. 3.

50. *Multus*] Idem fere atque infr. n. 82. *Per totum agmen, oculis, manibus, clamore volitavit.* Nam hoc dicit, Caeſarem, quacumque parte praeſentia ejus deſiderabatur, praeſto fuiſſe, aciemque inſtruendo, hortando, ac pugnando, & ducis & militis officio functum fuiſſe. *Multi* in aliqua re eſſe dicuntur, qui adſidui in ea, interdum etiam, qui nimii ſunt. Vid. *Ind.* & Gronov. ad Liv. XXV. 18.

Mediusque inter Imp. & militem] Sic Catilina *ſtrenui militis & boni Imp. officia ſimul exſequebatur.* Salluſt. Cat. 60, 3. & Veſpaſianus, apud Tac. H. 2, 5, 1. Freinsh.

Miles, faciem feri] Auctores veteres hujus praecepti rationem fingunt eam; in exercitu Pompejano fuiſſe juvenes formoſos, quibus praecipuae vultus cura, & deformationis metus. Sed eos quidem eleganter refellit Rutgerſius, var. lect. I, 4. quem vide. Nec tamen ejus ſententiae accedimus, qua putat, eo factum id eſſe, ut noti vultus turbarentur, neve quis ſuis, ſi agnoviſſet, parceret, eoque pugnandi ardor ſeneſceret; nam illud nihilo ſecius accidere poterat, cum priuſquam ſe mutuo caederent, in conſpectu eſſent; &, ſi maxime deformata facies eſſet, ex ipſis armorum inſignibus, notoque vocis ſono noſci invicem potuiſſent; ſicut autem *potuerunt*, Dione quidem referente, multos interfectoribus ſuis mandata ad ſuos referenda dediſſe. Reſtat igitur, ut credamus, hanc pugnandi formam, quibuslibet in praeliis efficacem eſſe, cum hoc modo, dum vitantur vulnera, facies avertatur, eoque metus creſcat, & adverſariis repercutiendi facultas adimatur. quo pertinet, oculorum eſſe praecipuam homini curam, quos ideo natura quoque diligentiſſime muniverit. Aliud etiam Caeſaris propoſitum arguere videtur Lucanus, 7, 318.

- - - Nec caedere quiſquam
Hoſtis terga velit - - -

Quaſi

diuſque inter Imperàtorem & militem. Voces quoque obequitantis exceptae, altera cruenta, ſed docta, & ad victoriam efficax, *Miles faciem feri:* altera ad jactationem compoſita: *Parce civibus:* quum ipſe ſequeretur. Felicem ut- 51
cumque in malis Pompejum, ſi eadem ipſum, quae

Quaſi diceret, in obſiſtentes tantum pugnandum: quae res valde uſitata eſt in ſubitis urbium invaſionibus, ubi ſolitum proclamari, neminem caedendum niſi armatum. Ideo Tacitus, G. 43, 11. *primi in omnibus praeliis oculi vincuntur*. Nec primus Caeſar hoc advertit, ſed jam ante *Romani non caeſim feriendo, ſed punctim ſubinde rectis gladiis utendo, qui mucronibus valent, crebro repetitis ictibus pectora & facies hoſtium caedebant*. Auctor Polybius, 2, 33. Etiam Germanici praeceptum eſt, apud Tacit. ann. 2. *mucronibus ora quaererent*. FREINSH. Rupert. ad h. l. & Freinshem. ad Curt. IV. 4. 14. interpretantur e Lucano. Sed hoc non optime convenit ſententiae Flori, eam vocem *doctam* dicentis, i. e. ut Ryckius exponebat, ex intima rei militaris artisque diſciplina petitam, & quae non niſi a peritiſſimo Duce proficiſci potuerit. Jam vero ut non alii caederentur, quam qui repugnabant, non valde doctum praeceptum erat: quippe quod vel mediocriter peritis rei militaris Ducibus facile in mentem venire poſſit, & ſaepe venerit, ut eſt ap. Freinsh. l. d. Boeclerus in Diſſert. ad h. l. videtur exiſtimaſſe, eam fuiſſe hujus praecepti rationem, quam hic primo loco ponit Freinshemius: nam ſcribit, hanc vocem ex diſciplina & more pugnandi interpretandam eſſe; ſicut Germanicus ap. Tacit. II. A. 14. ſuos hortatur, *denſarent ictus, ora mucronibus quaererent*. Sed fortaſſis & haec & illa, quam Plutarch. & Appian. adferunt, fuit hujus vocis ratio: neque enim puto omnino vanam, aut fictam eſſe eam, quam hi prodiderunt. Etenim Freinshemius aliique hoc ita ex his referunt, quaſi Caeſar ſuis hoc adverſus totam aciem Pompejanam praecepiſſet, quod hi & Frontin. IV. 7, 32. adverſus ſolos equites Pompeji praeceptum dicunt. In his autem credibile eſt, ut alias, ita tum quoque fuiſſe nobiliſſimos & praecipuos quoſque, & e Romanis, & e regum ac dynaſtarum auxiliis; qui quum vulneribus ac praeliis non valde adſueti eſſent, formaque & aetate florerent, ut ſcribit Plutarchus, non tam abſurdum eſt exiſtimare, iis hac forma pugnandi metum deformitatis injectum fuiſſe.

Parce civibus] Recenſet hoc factum etiam Polyaenus, lib. 8, 23, 29. &, ut opinor, haec verba: nam quod ibi *φείδεσθαι τῶν πολεμίων* legitur, neſcio quomodo tolerari poſſit: cum ea vox nihil habeat, quod perſuadere militem ad parcendum poſſit; at vero efficax eſt vox *civium*. Puto autem igitur ibi reſcribendum *φείδεσθε τῶν πολιτῶν*, ut haec ipſa verba exprimantur. ſequentia autem, *quum ipſe ſequeretur*, valent *inſequeretur*, *perſequeretur*. hoc ſenſu ſupra, I, 10. 8. FREINSH. Sueton. Caeſ. LXXV. hoc inter exempla moderationis & clementiae Caeſaris refert. Appianus autem ſcribit, eum, quod vereretur, ne Pompejani ordines inſtaurarent, praeconibus dimiſſis juſſiſſe parci civibus, & ſola auxilia caedi: in quo nulla jactatio eſt.

51. *Dignitatis*] In Pall. o. &

quae exercitum ejus, fortuna traxiſſet! Superſtes dignitatis ſuae vixit, ut cum majore dedecore per Theſſalica Tempe equo fugeret: ut una navicula Lesbon applicaretur: pulſus Syedris in deſerto Ciliciae ſcopulo, fugam in Parthos, Africam,

ed. noſtra vetus. Sic Tacit. A. 3, 5. *pauci, &, ut ita dixerim, non modo aliorum, ſed etiam noſtri, ſuperſtites ſumus.* Argentarius, apud Senecam, Suaſ. VII. *Non ille te vivere vult, ſed ingenii tui facere ſuperſtitem.* FREINSH. Sic & Liv. XL. 8. Cicer. I. ad Q. Fr. 3. Tacit. I. A. 61. & Suet. Tiber. LXII. Salmaſius hic e Pall. nihil adnotaverat; Gruterus *dignitatis*: ſed in Edd. ſuis retinuit *dignitati*, quod etiam Reg. F. Magl. & Ald. habent, ceteri s. & e. *dignitatis.* Parum intereſt. Sed credo *s* potius excidiſſe a fine hujus vocis, quod eadem litera eſt prima ſequentis, quam ei ex hac adglutinatam.

Ut cum majore] In Ryck. in initio horum verborum non legitur *ut.* Videtur *ut* excidiſſe, & poſtea bis perperam fuiſſe inculcatum. Scribendum enim: *Superſtes dignitatis ſuae vixit, ut, cum majore decore per Theſſalica Tempe equo fugeret, una navicula Lesbon applicaretur.* Lipſius malebat: *ut cum majore decore per Theſſalica Tempe equo fugeret uno, & una navicula.* GRAEV. *Ut* poſt *vixit* etiam ab Edd. B. S. & P. abeſt. hoc ultima ſyllaba vocis praecedentis videtur abſorpſiſſe. Deinde libri nonnihil variant. Flor. & *una*, ut volebat Lipſius. ceteri, etiam Vineti, *ut una*, & Reg. Q. & Fran. praeterea *applicaret.* In Edd. B. S. P. & A. deſiderantur omnia inter *fugeret* & *pulſus.* Si *ut* retinetur ante *una*, ut in pleriſque s. & Edd. V. & J. nulla eſt ratio, cur non etiam poni debeat ante *pulſus*, ubi & Heinſius id adſcripſerat; aut, ſi ibi locum habere non poteſt, cur ante *una* relinquatur. Sed fortaſſis ſcripſit Florus *applicaret: ut*, & ex eo deinde factum eſt *applicaretur*: quamquam etiam conjici poteſt *applicaretur pulſus: ut Syedris.* Amſtelodamenſes hunc locum ediderunt ex ſententia Graevii. Mihi non viſum fuit diſcedendum a libris ſcriptis, vetuſtiſſimisque, & Gruteri ac Freinshemii Editionibus.

Ut una navicula] Palatinus alter, *cum una navicula.* ſed nihil neceſſe illud *cum* addere, quod facile poteſt abeſſe. Plutarchus, de eadem re, *ἐπὶ νεὼς μιᾶς καὶ ἀλλοτρίας.* SALM.

Pulſus Hedris in deſerto Ciliciae ſcopulo] Hic ſcopulus fuit omnium eruditorum, qui ad Annaeum emendandum acceſſerunt. Quis enim non conatus eſt aliquid elicere ex hac veteri ſcriptura, pro qua neſcio quae monſtra vetuſtiores critici nobis obtruſerant? & tamen nemo hactenus fecit quod voluit. Videant vero quid nos profecerimus. Libri, quos nobis videre licuit, habent, *Hedris.* Sic & Vinetiani. Emendandum contendo: *pulſus Syedris deſerto Ciliciae ſcopulo*: levi mutatione. Primum *ſ* mutuati ſumus ex fine praecedentis vocis. Deinde aſpirationem mutavimus in *y*, quae in illam temere degeneraverat. *Syedris* igitur vera lectio. *Syedra* Ptolemaeus inter *παραλίας* Ciliciae recenſet, Stephanus noſter *πόλιν Ἰσαυρίας* vocat. Iſauria autem & Trachea Cilicia ſaepius confunduntur. Lucanus, de eadem fuga Pompeji loquens, lib. VIII.

Ad profugum collecta ducem parviſque Synedris.

Multos vidimus ſcriptos codices, in quibus eam lectionem reperimus. Correctores, brutum genus,

ctam, vel Aegyptum agitaret: ut denique in Pe- 52
luſio litore, imperio viliſſimi regis, conſiliis ſpadonum, &, ne quid malis deſit, Septimii deſertoris ſui gladio trucidatus, ſub oculis uxoris ſuae liberorumque moreretur. Quis non pera- 53
ctum

Celendris repoſuerunt, pro *Synedris*. Aptiſſime vero. Quorum ſtuporem quibus verbis poſſum ſatis caſtigare? *Celendris*, *Celendridos*, vel *Celenderis*, ut apud alios legitur, urbs Ciliciae, ſed minime παραλίας. At illi, κίλενδρα, κελένδρων, dici putaverunt, cum ſit κελενδερίς. Quid multis argutamur? In Lucano legendum, *Syedris*. Ita una eademque manu inſignem maculam ſuſtulimus ex duobus optimis auctoribus. IDEM. *Hedris*] Revocandam putavi lectionem primae editionis, confirmatam & noſtris, & MSS. Vineti. etſi non me expedio illo *Hedris*. quod & in Pal. pr. ac tert. nam ſec. *Hestdris*. pro eo cupiebat Vinetus, *Synedris*. Salmaſius noſter, littera minus, *Syedris*. neuter male. GRUTER. Salmaſii lectionem veram puto, quam & ipſe firmat latius in Solinum pag. 771. c. Porro etiam pro iſtis *applicaretur pulſus*, reſcribo, *applicaret; pulſus*, niſi quod illud *pulſus* in ſuperiorem potius lineam rejiciendum videtur. *applicare* dictum pro *appellere*, ſicut apud Juſtinum 2, 4, 21. & 2, 12, 2. ceterum dictio *ut* repetenda eſt, ut apparet ex toto contextu. FREINSH. Inſignem hujus perditiſſimi loci emendationem debemus ingenio maximi Salmaſii, quam ſtabilit Ryckianus codex in quo ſcribitur: *Pulſus Synedris*, uti apud Lucanum lib. VIII. quoque ſcribi in MSS.

Ad profugum collecta ducem parvisque Synedris,

idem Salmaſius notavit. in antiquis edd. Flori legitur *pulſus Hedris*, in aliis *pulſus Lariſſa*. Mox ex optimo codice reſtituit Salmaſius *in Peluſio littore*. Vide quam nec hic longe ab illo recedar Ryck. in quo ſcribitur *in pulſo littore*. GRAEV. *Syedris* in Magl. fuiſſe credi poteſt Tollio, quoniam is e Flor. & Berol. adnotarat *Hedris*, quod etiam in Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. eſt. Voſſ. 3. *Edris*. E Regg. nihil ad Ed. Graevii, quae habet *Syedris*, adnotatum erat. Emendationem Salmaſii auctoritate nummorum vett. in quibus eſt ΣΥΕΔΡΕΩΝ confirmat Holſten. ad Steph. in Σύεδρα: quo minus dubitavi cum Graevio & Amſtelodam. recipere *Syedris*. In Strab. XIV. 669. eſt Σύεδρα, pro quo Salmaſ. ad Solin. p. 542. itidem ſcribit Σύεδρα. A vett. edd., quas dixi habere *fugeret pulſus*, etiam abeſt nomen loci poſt *pulſus*, excepta B. quae habet *pulſus Hearis*. Idem eſt in Junt. Recentiores quaedam pro *Hedris* exhibent *Lariſſa*, & cum edd. B. & I. diſtinctionem mediam ante *pulſus* ponunt, quae in aliis vett. poſt hanc vocem eſt: quod praefero. Nam Pompejus nec Lariſſa, nec Syedris pulſus eſt. Vid. Lucan. VII. 712. ſeqq. & VIII. 455. *Pulſus* ergo hic accipio pro victus, fugatus, ut in eo, quod Pompejus Syedris de ſe dicit apud Lucan. VIII. 271. *me pulſum*.

52. *Peluſiaco litore*] *Peluſio littore*, in optimo libro. *Peluſium litus*, Πηλουσία ἀκτή. nam πηλούσιος, & πηλουσιακὸς, ſunt ἐθνικά. SALM. *Peluſio*] Eſt a tribus Pall. prius publicati, *Peluſiaco*; quod eodem redit: niſi videretur redonanda ſcriptori cuique ſcriptura ſua germana. GRUTERUS. Sic etiam habebant MSS. Vineti, & q. editiones. FREINSH. *Peluſiaco* nuſquam

ctum eſſe cum Pompejo crederet bellum? atqui acrius multo atque vehementius Theſſalici incen-
54 dii cineres recaluere. Et in Aegypto quidem ad-
55 verſus Caeſarem ſine partibus bellum. Quippe quum Ptolemaeus, rex Alexandriae, ſummum civilis belli ſcelus peregiſſet, foeduſque amicitiae cum Caeſare, medio Pompeji capite ſanxiſſet; ultionem tanti viri Manibus quaerente fortuna,
56 cauſa non defuit. Cleopatra regis ſoror, affuſa Caeſaris genibus, partem regni repoſcebat. Ade-

rat

quam eſt ante Ald. *Aegypton* Voſſ. I. 2.

Spadonum] Qui potentes eo in regno plerunque. tangit Seneca de benefic. 5, 16. fine capitis. Idque ex moribus Perſarum, de quibus Curtius, 3, 3, 14. *ſpadonumque grex, haud ſane illis gentibus vilis.* FREINSH.

Septimii] Hic eſt *L. Septimius* apud Caeſarem, de bel. Civ. 3, 104. & Dionem, lib. 42. VINETUS. Adde Cic. fam. 8, 8, 12. FREINSH. Paullo poſt Reg. Q. *peractum eſſe in Pompejo.*

53. *Incendii cineres*] Eodem ſimili de incendio utitur ſupra, 3, 5, 14. FREINSH. Add. II. 15. 15. & III. 21. 9. Salmaſius e ſuis adnotarat *atquin*, & *recaluerunt.* Sic etiam libri Vineti, & plerique alii, cum v. e.

54. *Sine partibus*] Partes enim proprie dicuntur, unius reip., in factiones ſciſſae, cives; exteri, hoſtes: quemadmodum antiqui vocabant peregrinos omnes, auctore Feſto. FREINSH.

55. *Summum civilis belli ſcelus*] Pompeji necem. IDEM. *Medius* ſaepe pro eo, qui intervenit, & conciliat. Vid. Juret. ad Symmach. IV. Ep. 51. Schulting. ad Senec. I. Controv. Gronov. Obſerv. Eccleſ. XIII. & quos laudat Drakenb. ad Sil. Italic. XVI. 222.

Tanti viri] Ita v. e. reliquae hactenus, *Clariſſimi Viri*; prorſus praeter ſcripturam Pall. in quibus & viſitur altera. GRUT. Nazar. Ryck. Voſſ. & Edd. vett. excepta prima, *clariſſimi.* credo gloſſam eſſe. Mox Voſſ. 2. Edd. S. P. & J. male *effuſa.* Vid. Heinſ. ad Valer. Fl. I. 762. & ad Sil. Ital. VI. 572. *Regni poſcebat* Voſſ. 2.

56. *Aderat puellae forma*] In qua quantum patrocinii ſit, expreſſit Petronius his verbis; *Jam Giton mirabili forma exarmaverat nautas, coeperatque etiam ſine voce ſaevientes rogare.* Adde Tac. 12, 51, 6. FREINSH. P. Syrus ap. Rupertum: *Formoſa facies muta commendatio eſt.* Lucan. X. 105. de Cleopatra:

Vultus adeſt precibus, facieſque inceſta perorat.

De tranſlata ſignificatione verbi *adeſſe* Freinsh. in *Ind.* Cur autem Caeſar putaverit cognitionem cauſae inter Regem & Cleopatram ad ſe pertinere, ipſe exponit III. B. C. 107.

Injuriam; odium] Videtur excidiſſe particula *tum*, ſive *jam*, aut quae ſimilis. dicit enim, Cleopatrae patrocinio fuiſſe formam, injuriam, tum odium regis. Ad injuriam quod attinet, eam miſerationem, & inde favorem, conciliare, notat etiam noſter, infra, 4, 4, 4. *Auguſtum aetate & injuria favorabilem.* Sic apud Tacit. 3, 75, 5. *Labeoni commendatio ex injuria.* Adde Vellejum, 2, 34, 2. FREINSH.

Acri

rat puellae forma, & quae duplicaretur ex illo,
quod talis paſſa videbatur injuriam: odium ipſius 57
regis, qui Pompeji caedem partium fato, non
Caeſari dederat; haud dubie idem in ipſum auſu-
rus, ſi expediſſet. Quam ubi Caeſar reſtitui 58
juſſit in regnum, ſtatim ab eiſdem percuſſoribus
Pompeji obſeſſus in regia, quamvis exigua manu,
ingentis exercitus molem mira virtute ſuſtinuit.
Ac primum aedificiorum proximorum, atque na- 59
valium incendio, infeſtorum hoſtium tela ſubmo-
vit,

Ἀσύνδετον hoc loco vix ferri poteſt. Perizonius varias conjecturas adſcripſerat: primum, pro & *quae* fort. legendum *ſed quae*, vel delendum &: deinde, & forte loco motum, & ante *odium* ponendum eſſe; idque ſibi veriſimilius videri. Ego locum ita nondum ſanatum puto, quod non intelligo quid ſit, *forma duplicatur injuria.* Nec verba, *quae duplicaretur*, referenda videntur ad praecedens *forma*, ſed ad ſequens *injuriam*, hac ſententia: agebat cauſam Cleopatrae illius forma; agebat etiam injuria, quae eo ipſo gravior videbatur, quod talis paſſa erat injuriam: quaſi ſcil. minus gravis ſit injuria, quae deformi infertur, quam quae formoſae. Sed ſic quoque oratio ſalebroſa eſt, & nominativus *injuria* dure ſuppletur. Ed. Sab. *paſſa videbatur injuria.* G. Voſſius ad verba, *quae duplicaretur* adnotaverat, ſcil. cauſa: quod nihilo magis placet. *Talis* eſt tam pulchra, tam inſigni forma, ut ſaepe de iis, qui aliqua re excellunt, & clari ſunt. Vid. Burm. ad Petron. LXI.

57. *Partium fato dederat*] Qui non amicitia erga Caeſarem ductus Pompejum occiderat, ſed quia Pompejus ejuſque partes infelices fuerant. Sic *dare* Tacit. I. A. 10. *Caſſii & Brutorum exitus paternis inimicitiis datos.* Vell. II. 7. *Viſa ultio privato odio magis, quam publicae vindictae data.* Celſus hanc ſententiam ita expreſſit: *Simul illud intelligens* Caeſar, *caede illa non ſibi Regem gratificari voluiſſe, ſed fortunae, in ſe idem, ſi ſors tuliſſet, auſurum.* Et Lucan. IX. 1081. in oratione Caeſaris ad miniſtros Regis, caput ſibi Pompeji offerentes:

- - - - Nec fallere vos me
Credito victorem: nobis quoque tale paratum
Litoris hoſpitium: ne ſic mea colla gerantur
Theſſaliae fortuna facit.

Non video autem, cur Florus dicat *ſi expediſſet*, pro ſi potuiſſet, vel, ſi fors ita tuliſſet, ut Caeſar victus ad ipſum confugiſſet: nam etiam magis expediebat Regi Caeſarem interficere, quam Pompejum.

58. *Obſeſſus in regia*] Caſum hunc, totumque iſtud bellum, luculenter deſcripſit Caeſar, fine bellorum civilium: & Hirtius, ſive quis alius auctor eſt belli Alexandrini. FREINSH.

59. *Incendio*] Quo conflagravit inſtructiſſima Lagidarum bibliotheca. Sed huc neceſſitas adegerat: alias haud dubie peperciſſet, ſicut *Demetrius rex propter Jalyſum, Protegenis ne cremaret tabulas, cum ab ea parte ſola poſſet Rhodum capere, non incendit: parcentemque picturae fugit occaſio victoriae.* Plinius, 35, 10. IDEM.

In peninſulam Pharon] Al. *in inſulam Pharon.* GRAEV. Hoc nuſ-

vit, mox in peninſulam Pharon ſubitus evaſit: in-
de depulſus in maria mira felicitate ad proximam
claſſem enatavit, relicto quidem in fluctibus pa-
ludamento, ſeu fato, ſeu conſilio: ut illud in-
60 gruentibus hoſtium telis ſaxiſque peteretur. Tan-
dem receptus a claſſicis ſuis, undique ſimul ho-
ſtes adortus, de imbelli ac perfida gente juſta
generi Manibus dedit. Quippe & Theodotus ma-
giſter auctorque totius belli, & ne virilia quidem
portenta, Pothinus atque Ganymedes, diverſa per
ma-

quam inveni. Nazar. libri Vinet. Ryck. Fran. Voſſ. 1. 2. & Ed. B. *in pene inſulam*. Duisb. & v. ed. *in peni inſulam*. Pal. pr. *impune inſulam*. Junt. *in pone inſulam*. Voſſ. 3. *pene in inſulam*. Probum eſt *in paene inſulam*. Vid. ſupr. III. 6. 11.

Inde depulſus in maria] Palatinus alter, *delapſus in maria*. non tam recte. SALM. Alter Pal. *delapſus*, nihilo deterius. FREINSH. Ego cum Salmaſio ſentio. Fran. *inde pulſus*.

Relicto] Sic quoque Dio & Appianus. Contra Sueton. Caeſ. LXIV. ſcribit paludamentum mordicus traxiſſe, ne ſpolio potiretur hoſtis. Vid. ibi Torrent.

60. *Tandem*] Tres Pall. volunt legamus *Tum*. GRUTERUS. In v. noſtra eſt, *Tamen*. FREINSH. *Tum* etiam Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. Ed. V. & J. *tunc* Fran. *tamen* Edd. B. S. P. & A. in Ed. Vinet. & Plant. eſt *tandem*. Haec ſaepe confunduntur e compendio ſcripturae. Pal. pr. pro *claſſicis* habet *claſſibus*.

Debellata perfida gente] Reſtitue veterem lectionem: *de imbelli ac perfida gente juſta generi manibus dedit*. Excuſam, quam vulgo vetuſtiorem, ſed falſo, crediderunt, recentes tantum, & deterioris notae, codices exhibebant. In optimo libro legitur: *dein belli ac perfida gente*, manifeſtis verae lectionis veſtigiis. SALM. *Debellata perfida gente*] Admiſi lectionem v. e. nec non membranarum Vineti, publicabatur paſſim, *de imbelli & perfida gente*; non male, niſi obſtarent MSS. etiam Pall. quorum etſi duo tuentur prius, primus tamen, qui & melior, adhaeret lectioni ſecundae. ita ſequatur quiſque, quod libet. GRUT. *De imbelli ac perfida gente*] Sic Ryckian. ut & ex Nazariani veſtigiis legendum vere cenſuit Salmaſius, cujus ſententia non fuit repudianda. Quin & Vinetus ex ſuis libris olim ſic edidit. Male ex deterioribus codicibus pro his ſubſtituit Gruterus: *debellata perfida gente*. GRAEV. Vinetus quidem ita edidit e vett. edd. quae, praeter primam, omnes id habent; ſed ſcribit in libris ſuis alteram lectionem fuiſſe, cum quibus conſentiunt Reg. Q. Toll. Duisb. Voſſ. 1. 2. & Fran.

Juſta] In Flor. & Voſſ. 3. addita erat gloſſa, *de imbelli ac p. g. juſta generi manibus piacula dedit*.

Theodotus magiſter] *Magiſtrum* vocat quem Plutarchus ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνειλημμένον. SALM. Ptolemaei pueri praeceptor, Appian. de bel. civ. lib. 2. pag. 480. fuit autem Samius, arte rhetor. Idem & Plut. Pomp. cap. 127. Hunc poſtea Brutus cruci affixit. Idem, ibid. cap. 133. & in Bruto, cap. 48. ſive Caſſius, volente Appiano, pag. 484.

mare & terras fuga & morte conſumpti. Regis
ipſius corpus obrutum limo repertum eſt in aureae
loricae honore. In Aſia quoque novus rerum mo- 61
tus a Ponto, plane quaſi de induſtria captante
fortuna hunc Mithridatico regno exitum, ut a
Pompejo pater, a Caeſare filius vinceretur. Rex 62
Pharnaces magis diſcordiae noſtrae fiducia, quam
virtutis ſuae, infeſto in Cappadociam agmine
ruebat: ſed hunc Caeſar aggreſſus, uno, &, ut 63
ſic dixerim, non toto praelio, obtrivit; more
ful-

484. De notione verbi *magiſter*, in *Indice*. FREINSH.

Ne virilia quidem portenta] *Ambigui mares* vocantur eunuchi Claudiano, in Eutrop. I. 462. IDEM. Vid. Quintil. V. Inſtit. orat. 12. Ryck. Duisb. Fran. & pleraeque edd. vett. *Photinus*. Eſt obvius error in libris Latinis. Vid. Clar. Oudendorp. ad Lucan. VIII. 483. & alia de eo ad X. 517.

Diverſa per mare & terras fuga & morte] Eſt a vet. ed. nam vulg. *diverſi per mare transfugio & morte;* &c. Lipſius, dicto cap. emendabat e libro calamo deſcripto, *diviſa per mare & terras fuga*, &c. bene. *diverſa* tamen reſtabat quoque in MSS. Vineti, nec non in o. Pall. GRUT. Et in aliis ſcriptis, ac Ed. V. B. S. & J. *Transfugio* eſt in quibuſdam Edd. vett. ſed V. & J. *terras fuga*.

Regis] *Civili bello Pontino periiſſe* ait L. Ampel. Patet leg. *Pompejano*. FREINSH.

In aureae loricae honore] Capitolinus, in Maximino juniore, cap. 3. *uſus eſt aurea lorica, exemplo Ptolemaeorum*. VINET. Freinshem. in *Ind. honorem* recte exponit decus, ornamentum. Ita non raro Poëtae. Vid. Torrent. ad Horat. Epod. XI. 9. & Interpretes Virgil. in II. Georg. 404.

61. *In Aſia*] Hanc hiſtoriam ſcribunt Sueton. Caeſ. cap. 35. Plut. Caeſ. cap. 73. Late commentarius de bello Alexandrino. Eutrop. lib. 6. cap. ult. Epit. Liv. 113. Meminit Plinius, 25, 4. & 33, 12. Appian. de bel. civ. lib. 2. pag. 484. Frontinus, 2, 2, 3. docet quo aſtu a Caeſare victus ſit. CAMERS. Liv. XXIV. 35. *Urbes, quae in motu rerum ad Carthaginienſes defecerant.*

Quaſi de induſtria, &c.] Similis obſervatio in Juſtino, 11, 15, 2. FREINSH.

62. *Magis diſcordiae noſtrae fiducia*] Hoc vult Suetonius, Caeſ. 35. 5. cum inducit Pharnacem, *occaſione temporum bellantem*. Vide ſupra, 3, 5, 4. Sic legendum in Hirtio, de Bello Africano, c. XXXIV. Vide Tac. 4, 24, 1. & Germ. 37, 9. IDEM.

63. *Uno, &, ut ſic dixerim, non toto praelio*] Simile ſupra, 2, 7, 11. *uno, ac ne hoc quidem juſto praelio*. IDEM. Verba *non toto praelio* ita accipi poſſent, tantum partem exercitus Caeſaris pugnaſſe; niſi Scriptor B. Alex. LXXIV. proderet, utrumque cornu & mediam aciem Caeſaris pugnaſſe. Anna ea refert ad brevitatem pugnae, ut quae tantum quatuor horas duraverit. Hoc ſumſit e Suet. Caeſ. XXXV. *Pharnacem intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conſpectum venerat, horis, una profligavit acie.* Sed horum verborum ſententia non eſt praelium quatuor horas duraſſe. Flo-

fulminis, quod uno eodemque momento venit,
percuſſit, abſceſſit. Nec vana de ſe praedicatio
eſt Caeſaris, *ante victum hoſtem eſſe, quam vi-*
64 *ſum.* Sic cum exteris. At in Africa cum civibus
multo atrocius, quam in Pharſalia. Huc reliquias
partium naufragarum quidam furoris aeſtus ex-
pulerat, nec reliquias diceres, ſed integrum bel-
65 lum. Sparſae magis, quam oppreſſae vires erant.
Au-

rum tamen celeritatem victoriae voluiſſe indicare verbis *non toto praelio*, liquet ex iis quae addit de fulmine. Et celerem victoriam fuiſſe intelligi poteſt e Dione & Appiano.

More fulminis] Eadem comparatio de Alexandro apud Himerium Sophiſtam, de reducendo Aeſchine: *Hoſtes confecit inſtar fulminis & tonitrus, quod ſaepe, antequam expectetur, praecedit.* & de Juliano, apud Marcellin. 17, 17. *ſubito cunctos aggreſſus, tamquam fulminis turbo perculſit.* FREINSH. In ſequentibus elegantem ἐπιτροχασμὸν eſſe, quo eadem verborum celeritate res percurritur, qua geſta eſt, adnotat Rupertus: apud quem vid. plura hujuſmodi, nec non ap. Barth. ad Claudian. de B. Gild. 12. & Voſſ. v. Inſtit. Orat. 2. 1. & 8. 5.

Ante victum hoſtem eſſe, quam viſum] Suetonius, Caeſ. 37, 4. ita rem narrat: *Pontico triumpho inter pompae fercula trium verborum praetulit titulum, VENI, VIDI, VICI, non acta belli ſignificantem, ſicut ceteris, ſed celeriter confecti notam.* Plut. in vita, cap. 73. ad Amintium quendam amicum tria iſta verba ſcripſiſſe. Appianus de bell. civil. lib. 2. pag. 485. ſimplicius; in urbem eum ſcripſiſſe. Vide & Dionem, lib. 42. pag. 234. Suetonio tamen magis crediderim. Errat Vir Doctus ad Vellejum, dum ſcribit; *Seneca pater imitatione Tuſci haec tria protuliſſe ſignificat.* cum ibi (locus eſt Suaſor. 1. 2. in fin.) Tuſcum irrideat Seneca, quod accommodet Xerxi, quae *multos poſt* (Xerxem nempe, non Tuſcum) *annos Divus Julius victo Pharnace dixerit.* Nam Tuſcus ille diu poſt Caeſarem vixit. Scaurus enim, quem majeſtatis reum feciſſe ibi dicitur, extinctus eſt anno U. C. DCCLXXXVII. circiter LXXX. annis a morte Caeſaris. Imitatur hoc Sidonius, Carm. 5, 366. de ſuo Principe:

- - - - *Maximus iſſe eſt,*
Non pugnaſſe, labor; terimus cur
tempora verbis?
Pervenit & vincit. . . .

Et fortaſſis ipſe Florus, ſupra, 2. 7, 11. *Introiſſe victoria fuit.* Pertinet huc (potius quam ad fulgorem oculorum, de quo alias exponitur) illud militum Rom. apud Tacitum, 3, 45, 3. *viderent modo adverſos, & aſpicerentur: id ſatis ad victoriam.* Simile huic exemplum eſt ſupra, 2, 2, 6. FREINSH. Celſus refert verba Caeſaris, *veni, vidi, vici.* Deinde addit: *alii dicunt, dixiſſe eum: veni, & ante hoſtem, quam viderem, vici.* Haec deſcripſit e Floro, qui ſolus ita prodidit.

64. *In Africa*] Bellum in Africa contra cives a Caeſare geſtum ſcribunt Hirtius, ſingulari commentario, Liv. epit. 113, & 114. Plut. Caeſ. cap. 74. &c. & Caton. min. cap. 82. &c. Copioſe Appianus, lib. 2. de bell. civil. CAMERS.

Multo atrocius quam in Pharſalia] Ryck. *multo acrius quam in Pharſalia.* GRAEV.

Reliquias] Quemadmodum reliquias

Auxerat ſacramentum ipſa clades Imperatoris: nec degenerabat ducum ſucceſſio. Quippe ſatis ample ſonabant in Pompejani nominis locum Cato & Scipio. Acceſſit copiis Mauritaniae rex Juba, videlicet ut latius vinceret Caeſar. Nihil 66 ergo inter Pharſaliam, & Thapſon, niſi quod amplior, eoque acrior Caeſarianorum impetus fuit, indignantium poſt Pompejum creviſſe bellum.

quiae naufragiorum aeſtu maris in litora expelluntur, ſic impetus furoris ejecerat & expulerat reliquias partium victarum in Africam. Metaphora a naufragiis, quorum reliquiae fluctibus *expelli* dicuntur. Gajus *l. 5. D. de Incend. ruin. naufr. Jacentem rem ex naufragio, quae fluctibus expulſa ſit.* Cicer. pro Sext. 111. translate: *Fluctibus Reip. expulſum, in alienis terris jacentem. Furorem* tribui his, qui bella civilia excitant, iiſque inter ſe committuntur, eſt ſupr. 111. 12. 7. *Aeſtus* quoque de vehementi impetu & adfectu animi ſaepe dicitur, ut *aeſtus curarum*, & *irarum* in Virgil. aliiſque. Sed tamen aliquanto tumidior videtur haec metaphora.

65. *Sparſae magis, quam oppreſſae, vires erant*] Haec itidem ex Lucano, 8, 273.

- - - - *ſparſit potius Pharſalia noſtras,*
Quam ſubvertit, opes . .

Ideoque duci ſollicite curandum, ut victis ſemel hoſtibus acriter inſtet, nec vires eorum denuo coaleſcere patiatur. Sic Caeſar, harum artium prudentiſſimus, apud App. de bell. civil. lib. 2. pag. 475. *diſcurrendo per exercitum ſupplex orabat, ne gravarentur tantum laboris inſuper impendere, dum caſtra Pompeji capiant: docens, ſi patiantur denuo coire hoſtiles copias, unius tantum diei fore victoriam.* Et hoc eſt *ſcire victoria uti;* quod ignoratum aut neglectum Annibali, Carthaginem perdidit. FREINSH.

Auxerat] Anna: *Clades Pompeji effecerat, ut ſe arctius ſacramento obſtringerent, ad bellum contra Caeſarem gerendum.* Melius Ryckius; *obſirmatiores eos fecerat ad bellum.* Nam hoc dicit Florus, eos clade & nece Pompeji ita exacerbatos fuiſſe, ut ad eam vindicandam majore ira ac pertinacia bellum gererent, quaſi per eam religioſiore quodammodo ſacramento adſtricti eſſent. Nam *ſacramentum* hic translata ſignificatione dicitur. Vid. 111. 10. 2.

Mauritaniae] Salmaſius in exemplari ſuo adnotarat *Mauretaniae;* ſed ſine indicio libri, in quo ita ſcriptum invenerat. Ea ſcriptura eſt in Inſcriptionibus & Nummis vett. & quibuſdam libris Pomponii Melae 1. 5. quam & vetuſtiorem eſſe altera cenſet Pierius ad Virgil. IV. Aen. 206. Add. Ryck. ad Tacit. I. H. 11. Editiones vett. quae primam proxime ſequutae ſunt, *Mauritanius* & *Mauritanus*: ut *Rex Aegyptius, Cyprius, Pergamenus*, apud alios.

66. *Amplior eoque acrior*] Hoc eſſet major, eoque major, pulcherrimo loquendi modo, & proxime ad auctoris genium: ſi tamen, ut hoc etiam addam, aliquis Latinorum *amplum impetum* dixit, aut dicere potuit. Dubium mihi non eſt, quin poſt illud *amplior* aliquid exciderit, cujus ſenſum certe reponere promptum ſit: eſt autem hic; *amplior hic hoſtium exercitus; eoque acrior*, &c. nam hoc clamant ſequentia: *poſt Pompejum creviſſe bellum.* Aliter iſta comparatio inter Pharſaliam & Thapſon non conſtaret

lum. Denique, quod alias numquam ante imperium ducis, ſua ſponte ſigna cecinerunt.
67 Strages a Juba coepit. Ejus elephanti bellorum rudes, & nuper a ſilva, conſternati ſubito clangore. ſtatim & exercitus in fugam, & duces fortius, quam

ſtat. FREINSH. Ryck. *niſi quod amplior ea acriorque Caeſarianorum impetus fuit.* inepte alii *eoque acrior*, quod eſt ideoque *acrior.* Si res mei eſſet arbitrii *amplior* delerem. Quid enim eſt amplus impetus? quis ſic loquitur? aut forte legendum: *niſi quod ardentior eo, acriorque Caeſarianorum impetus fuit.* eo ſcilicet impetu, quo apud Pharſalum fuerunt uſi. Superius de Pharſalica pugna: *Nunquam acrior neque alacrior Caeſaris exercitus fuit.* GRAEV. Mihi probabilis videtur ſententia Freinshemii, quam etiam Anna ſequitur. Amſtelodamenſes expreſſerunt ſcripturam Cod. Ryckiani. Sed ea difficultatem non tollit. Iſ. Voſſius pro *impetus* e MS. in quo, ut dicit, eſt *impos*, legit *impes.* Non probo. Vid. ad II. 4. 1. & IV. 12. 54. Paullo poſt Berol. Duisb. & v. e. *indignantibus.* Ita ſaepe Juſtinus. Vid. quae ibi adnotantur ad II. 3. 16.

Sua ſponte ſigna cecinerunt] *Dubitante Caeſare, atque militum ſtudio cupiditatique reſiſtente, ſibique eruptione pugnari non placere clamitante, & etiam atque etiam aciem ſuſtentante, ſubito dextro cornu, injuſſu Caeſaris, tubicen a militibus coactus canere coepit.* Ita Hirtius, de bel. Afric. cap. 82. FREINSH. *Ducis* non eſt in Berol. Duisb. & v. e.

67. *Strages a Juba coepit*] Rectius Ryck. *Strages in Juba coepit.* Mox egregie Nicolaus Heinſius, *ejus elephanti bellorum rudes, & nuperi a ſilva.* Male omnes libri: *ejus elephanti bellorum rudes, & nuper a ſilva.* non longe poſt idem malebat: *ſtatim & exercitus in fugam agi.* Vidit & Lipſius hiulcam eſſe orationem, qui legendum cenſebat: *ſtatim exercitus in fugam datus:* & in verbis *conſternati ſubito clangore*, quae praecedunt, aliquid quoque deſiderari. hinc reſcribebat: *conſternati ſubito clangore tubarum.* Sed N. Heinſius conjiciebat: *Conſternari ſubito clangore, ſtatim exercitus in fugam agi.* In Ryckiano habetur: *ſtatim & in fugam exercitus.* dein probo Salmaſii correctionem: *nec duces fortius, quam ut fugerent.* GRAEV. Puto retineri poſſe *nuper a ſilva*, pro nuper adhuc ſilveſtres, ut *Turnus ab Aricia* pro Aricinus, & alia hujusmodi apud Clar. Burm. ad Petron. XXXVIII. Vel per ellipſin, qui nuper a ſilva venerant, & manſuefacti erant. Nec neceſſarium videtur ſupplementum τῶ *agi* poſt verba *in fugam.* Nam non inuſitata eſt Floro iſta brevitas ſermonis. Vid. ad III. 6, 12. Perizonius adſcripſerat e Terent. Eun. V. 2. 5. *Ego me in pedes.* Sic Petron. XXXVIII. *ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio.*

Et duces fortius, quam ut fugerent] Manifeſto ponenda negatio, & legendum: *nec duces fortius, quam ut fugerent.* Quod ex ſequentibus ita liquido patet, ut valde mirum putem, tam multos hunc locum legiſſe, nec aliter intellexiſſe. Neminem tamen culpo, ſed quid ſentiam, dico. SALM. *Et duces fortius, quam ut effugerent*] Ita quidem Naz. & Pal. ſec. nec non ed. noſtra vetus. & poſſit explicari, fugiſſe quidem, ſed non ut cuperent effugere, verum ut ſuo arbitratu morerentur. res tamen ipſa, praecedentiumque & ſequentium verborum ſenſus

quam ut fugerent, non inconſpicua tamen mor-
te omnium. Jam Scipio nave fugiebat: ſed aſſe- 68
quutis eum hoſtibus, gladium per viſcera exegit:
&, *ubi eſſet*, quodam requirente; reſpondit hoc
ipſum, *Bene ſe habet Imperator.* Juba, quum 69
ſe

movet, ut amplectar Salmaſii correctionem, qui pro vulgata lectione, & *duces fortius quam ut fugerent*, reponit, *nec duces fortius, quam ut fugerent.* nam hoc dicit Florus, & exercitum fugiſſe, & vero duces ipſos; hos autem fugae foeditatem emendaſſe decoro exitu: quorſum enim alias illa particula *tamen; non inconſpicua tamen morte omnium?* illa particula *nec* in & corrupta legitur etiam in Arnobii ſcriptis, lib. 3. pag. 133. *Et audetis adſcribere cauſſam nobis offenſionis deorum: cum, ſi judicatio fiat, certiſſima in vobis reperiatur haec eſſe, & in contumelia, quam opinamini, ſtare.* Senſus enim inibi vult; *nec in contumelia,* &c. FREINSH. *Effugerent* etiam Ryck. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. & o. e. v. *Nec duces* Perizonius & Anna quoque probabant. Et ita citat Periz. ad Sanct. Minerv. IV. 5. 11. ubi multa exempla ellipſeos in hoc genere loquendi congeſſit. *Et* corruptum eſſe viderunt omnes: nec tamen quiſquam ante Amſtelodamenſes in contextum recepit *nec.*

68. *Jam Scipio nave fugiebat*] Lego *Nam*, ut cohaereat praecedentibus, & reliquis etiam, Jubae, Petrejo, Catoni, poſſit applicari. reſpondet enim praecedenti propoſitioni; *non inconſpicua tamen morte omnium.* cujus partes hic exſequitur. FREINSH. *Nam* etiam Perizonius praeferebat. Videtur retineri poſſe *jam.* Vid. Prooem. Lib. 1. n. 2. Verba *adſequutis eum hoſtibus* indicant Florum exiſtimaſſe, claſſem Caeſaris Scipionem fugientem perſequutam fuiſſe. Sed Scriptor B. Afr. XCVI. Seneca, & Valer. M. tradunt, eum in Hiſpaniam fugientem vento adverſo in Africam relatum ibi in claſſem hoſtium incidiſſe. *Eum* abeſt a Nazar. Voſſ. & Edd. vett. excepta prima.

Bene ſe habet Imperator] De hujus Scipionis interitu, praeter alios, lege Val. Max. 3, 2, 13. & Senec. Epiſt. 24. copioſe. Appian. de bel. civ. lib. 2. pag. 490. & 491. CAMERS. Senecae patris locum, quia vulgo corruptus eſt, adſcribam: eſt autem Suaſ. 6. *Scipio, cum gladium ponere juſſus eſſet; dicitur abdidiſſe in ſe:* (optimam correctionem, neſcio unde, depromit Aurelianus, ad Tacit. pag. 473. m. 1.) *quaerentibus, qui in navem tranſierant, militibus imperatorem; imperator, inquit, bene ſe habet.* Tollamus eadem opera leve mendum, ex auctore non gravi, nec inutili tamen. Chronicon Adonis, ſub anno 4784. *Scipio, qui* (ſic ſcribo, vulgo male *in*) *navim, qua ad Hiſpanias fugeret, conſcendens, vento coactus in Africam redierat; ſemet ipſum jugulavit.* Verum autem eſt ſcribendum in eo chronico; *Scipio in navi, qua ad Hiſpanias fugere contendens, vento coactus, in Africam redierat, ſemet ipſe jugulavit.* Nam ſic Oroſius, 6, 16. unde iſta ad verbum exſcripta. FREINSH. Tollius legit, *ubi eſſet Imperator?* & mox, *bene habet.* Malim utroque loco legere *Imperator*, ut in Seneca, & Valer. M. *Se*, quod eſt apud eoſdem, & in omnibus libris Flori, cur tolli debeat, non video.

69. *In regiam*] Rubenius, elect. 1, 10. corrigit, *in regnum.* optime; nam bellum in provincia geſtum erat. Illud tamen retinet etiam

ſe recepiſſet in regiam, magnifice epulatus eſt poſtero die cum Petrejo fugae comite, ſuperque menſas & pocula interficiendum ſe ei praebuit. Ille & regi ſuffecit & ſibi: quum interim ſemeſa in medio cibi, & parentalia fercula regio ſimul Romanoque ſanguine madebant. Cato non interfuit bello: poſitiſque apud Bagradam caſtris,

Uti-

etiam L. Ampelius. FREINSH. Rubenii conjecturam confirmant, quae leguntur in Scriptore B. Afr. XCI. & XCIV. Jubam Zama & aliis urbibus regni ſui excluſum; & in Dione XLIII. 217. eum a nemine receptum fuiſſe. Sed tamen videtur deſignari debuiſſe certus aliquis locus, in quo haec geſta fuerint. Et potuit Florus hic quoque, ut ſaepe alibi, a narratione aliorum abire; vel e *villa*, in quam eum ſe cum Petrejo paucisque equitibus contuliſſe ſcribit Scriptor B. Afr. *regiam* facere, quod id aliquanto τραγικώτερον erat.

Magnifice epulatus] Diximus ſupra, 2, 18, 12. FREINSH.

Super menſas & pocula] Veteres, *ſuperque menſas & pocula*. SALM. Ryck. *magnifice epulatus eſt. Poſtero die.* Idem cum aliis veteribus: *ſuperque menſas & pocula*. Non fruſtra haec copula in omnibus codicibus vetuſtioribus hic reperitur. Nimirum totus locus ſic diſtinguendus & ſcribendus eſt: *Juba cum ſe recepiſſet in regiam, magnifice epulatus eſt poſtero die cum Petrejo fugae comite, ſuperque menſas & pocula interficiendum ſe ei praebuit.* Vides illud *ſuperque*, quod in omnibus libris antiquis conſpicitur, requirere in praecedentibus *eſt*, quod in plerisque intercidit, & pravam interpunctionem nebulas huic loco offudiſſe. GRAEV. *Eſt* etiam habet Pal. pr. *ſuperque*, excepto Voſſ. 3. o. s. & edd. vett. Recte Graevius. Amſtelodamenſes etiam receperant *eſt*, & *ſuperque*; ſed corruperant ſententiam diſtinctione maxima poſita ante *poſtero*. *Se* quod iidem ediderunt pro *ſeſe* eſt in Ryck. Flor. Magl. Duisb. Fran. & o. e. v.

Ille & regi ſuffecit & ſibi] Conſentit Livii Epit. 114. *Petrejus Jubam ſeque interemit.* Aliter Dio, lib. 43. pag. 245. Appianus, de bel. civ. lib. 2. pag. 490. quorum conſenſum cum Seneca, de provid. 2, 15. qui *alterum alterius manu caeſum ait*, notavit ibi Lipſius. Hirtius, de bel. Afric. cap. 94. *firmior imbecilliorem Juba Petrejum* (ſive potius, ut Rubenius, elect. 1, 10. corrigit; *Jubam Petrejus*) *facile ferro conſumſit. deinde ipſe cum conaretur gladio transjicere pectus, nec poſſet, precibus a ſervo ſuo impetravit, ut ſe interficeret, idque obtinuit.* Oroſius, 6, 16. & modo citatum Chronicon Adonis; *Juba percuſſori jugulum pretio dato praebuit: Petrejus eodem gladio ſe perfodit.* quem idem Rubenius egregie emendat, *jugulum Petrejo praebuit.* Quae eadem verba ſunt etiam in Hiſt. Miſc. 6, 39. FREINSH. Add. Davieſ. ad Script. B. Afr. XCIV. Perizon. hic adnotaverat loca Plinii e Paneg. LXXVII. *Quis adeo expetitis honoribus aut deſervit, aut ſufficit?* & LXXX. *Fungeris enim ſufficisque mandanti.* Saepe veteres ita utuntur hoc verbo. Suet. Tib. XXV. *Quando univerſae Reipubl. ſufficere nemo ſolus poſſet.* Tacit. XIV. A. 55. *Tibi valida aetas, rebusque & fructui rerum ſufficiens.* Ryck. Voſſ. 1. 2. *ſufficit.*

70. *Bagradam*] Ryck. Pal. pr. & quidam olim impreſſi *Bragadam*. Vid. II. 2, 20.

Mori

Uticam, velut altera Africae clauſtra, ſervabat. Sed accepta partium clade, nihil cunctatus, ut ſapiente dignum erat, mortem etiam laetus accivit. Nam poſtquam filium comitesque ab am- 71
plexu dimiſit, in nocte lecto ad lucernam Platonis libro, qui immortalitatem animae docet, paululum quievit: tum circa primam vigiliam ſtricto gla-

Mortem etiam laetus accivit] De interitu Catonis, praeter ſupra dictos, lege Gellium, 15, 18. Lactant. 3, 18. Plura Auguſtin. 1, 23. Civit. Val. Max. 3, 2, 14. Cicero de offic. 1, 31. & Tuſc. quaeſt. 1, 30. & alibi ſaepe. Catonem egregie extollit Lucanus, 9, 601. Horat. 2, 1, 24. Liv. lib. 114. Plura Hirtius, de bello Afric. cap. 88. CAMERS. Adde Appian. de bell. civ. lib. 2. pag. 490. & 491. & Plut. in vita, cap. 89. &c. Saepiſſime meminit ejus facti cum eximiis elogiis Seneca. Extant & quaedam epigrammata non ineruditа, in catalectis veterum poëtarum Scaligeriis. FREINSH. Mela III. 7. de Indis quibuſdam: *Non exſpectant mortem; ſed ingerendo ſemet ignibus laeti & cum gloria arceſſunt.*

71. *In nocte lecto ad lucernam Platonis libro*] Nicolaus Heinſius: *In noctem lecto ad lucernam Platonis libro.* Mox Ryck. *qui immortalitatem animae docuit quievit.* Editi, *paullulum quievit.* GRAEV. *Noctem* etiam Perizonius praeferebat. Hoc non male convenit cum hiſtoria. nam Plutarchus ſcribit, Catonem poſt coenam & compotationem cubiculum ingreſſum bis Phaedonem Platonis perlegiſſe. Itaque neceſſe fuit produci lectionem in multam noctem. Alioqui non inuſitatum eſt nominibus temporis in ablativo poſitis praepoſitionem *in* addi. Vid. ſupr. I. I. 15. & Sanct. Minerv. IV. 6. Et ſic quoque Florum puto dicere *in nocte*, pro nocte; quia paullo poſt ſcribit Catonem ſe circa *primam vigiliam* percuſſiſſe. *Ab amplexu dimittere* etiam Suetonius dicit Oth. X. & *e complexu* Cicer. I. ad Q. Fr. 3. Elegantiam loquutionis *ad lucernam* oſtendit Clar. Burmann. ad Petron. CIII.

Primam vigiliam] Plutarchus definit tempus, quo aviculae jam cantillare incipiebant. Id eſt primum diluculum, vel quarta vigilia; certe propius quartae vigiliae, quam primae. Dio XLIII. 218. *media nocte* dicit. Sed ne haec quidem *prima vigilia* eſt. Vid. Lipſ. V. de Milit. Rom. 9. *Semel iterumque* videtur dicere pro aliquoties, numero non definito, ut plerumque ſumitur. Dio, Plutarch. & Appian. tantum unam plagam memorant.

72. *Violare fomentis*] *Tam mali exempli eſſe occidere dominum, quam prohibere* (h. e. utrumque mali exempli eſſe) ait Stoïcus quidam apud Senec. epiſt. 77. Alia in hanc ſententiam apud Senec. patrem, epit. controverſ. 3, 9. cujus principio ſcribendum: *ecce herus* (non *heres*) *jubet, quod tu vetas.* Lex Cornelia vetat miſceri venenum, id juſſit herus: legis autem major poteſtas, quam hominis. Ad Flori locum vide Gruterum, in notis ad Sueton. Domit. cap. 14. FREINSH. Quid hic *formenta* ſint, exponit Freinshem. in *Ind.* Tacit. I. A. 65. *Non tentoria manipulis, non fomenta ſauciis.* Et 69. *Militibusque, ut quis inops aut ſaucius, veſtem, & fomenta dilargita eſt.* Sic *fovere vulnus* Virg. XII. Aen. 420. Add. Heinſ. ad Ovid. I. ex Pont. 3. 88. & IV. 11. 20. Catonem

gladio revelatum manu pectus ſemel iterumque
72 percuſſit. Auſi poſt hoc virum medici violare
fomentis. Ille paſſus, dum abſcederent, reſcidit
plagas: ſequutaque vis ſanguinis moribundas
73 manus in ipſo vulnere reliquit. Quaſi non eſ-
ſet uſquam dimicatum, ſic arma rurſus & par-
tes. quantoque Africa ſupra Theſſaliam, tanto
74 Africam ſuperabat Hiſpania. Plurimum quan-
tum favoris partibus dabat fraternitas ducum, &
pro

nem autem *violatum* fomentis dicit; quaſi ea re injuria illi inlata, & libertas ejus violata fuiſſet, qui quam maxime liber, & ſui juris eſſe volebat. Florent. *tentare fomentis.*

Sequutaque vis] Si obſequerentur MSS. maluiſſem, *ſequutaque vi.* GRUTERUS. Porro haec ipſa graphice depingit Seneca, de provident. 2. 16. *gladium ſacro pectori infigit, viſcera ſpargit, & illam ſanctiſſimam animam, indignamque quae ferro contaminaretur, manu educit.* FREINSH. Heinſius quoque in exemplari ſuo ſcripſerat *vi*, adpoſito nomine Gruteri. Et ſic Cod. Fran. quod praeferendum videtur vulgato. *Vis* pro magna vis. Liv. XXVI. 21. *Argenti aerisque fabrefacti vis.* Cicer. Somn. Scip. III. *Quem ubi vidi, equidem vim lacrymarum profudi.* Sic in Epit. Liv. XLVII. & in quibusdam MSS. Liv. XXXI. 22.

73. *Hiſpania*] Bellum hoc ſcribunt Plutarch. Caeſ. cap. 79. Appian. de bell. civ. lib. 2. Late Hirtius, ſingulari commentario. Val. Max. 7, 6, 5. CAMERS. Naz. Pal. poſt. Ryck. Voſſ. 1. & o. e. v. praeter primam, *ſupra Theſſaliam fuit.* Reg. Q. *Africa ſuperat Theſſaliam.* Vid. *Ind.* in *ſupra.* Perizonio ſuſpectum erat *ſupra.* Nec inelegantior eſt, eo ſublato, oratio. Sed fort. melius eſt *Africa ſuperarat*, quod eidem in mentem venerat, & aliquantulum confirmatur a Reg. Q. Ryck. & Junt. paullo ante *quaſi non eſſet uſquam prius dimicatum.*

74. *Plurimumque favoris*] Priuſquam vidiſſem ſcriptos codices, particulam *que* tollebam, quae nihil facere videbatur. Sed illi aliter me expedierunt, in quibus legitur: *plurimum quantum favoris partibus dabat fraternitas ducum.* Omnino recte. Hellenismus, *plurimum quantum*, πλεῖϛον ὅσον. Sic *nimium quantum*, *mirum quantum*, *immane quantum* & ſimilia apud alios uſurpata. In altero Palatino, *plurimum quidem* legitur: ſed ſtandum putamus illis, quae nobis ἀσυμπλάκτα videntur. SALM. *Plurimum quantum* etiam Magl. Berol. Fran. Voſſ. Regg. & o. e. v. excepta prima, quae cum Duisb. proxime ad verum *plurimumq; tan.* Flor. Ryck. & Pal. pr. *plurimum quidem.* Hoc genus loquendi illuſtrarunt, & apud alios Scriptores quoque depravatum reſtituerunt multi, quos in Theſauro Fabri nominat Buchnerus. Add. Gronovios ad Gell. 1. 8. Lambin. & Torrent. ad Horat. 1. Carm. 27. 6.

Et pro uno] Fragmentum, quod Hiſt. Caeſaris ſubjicitur: *ſic pro uno duos ſubſtituerat fortuna Pompejos.* FREINSH. Fragmentum hoc Jungermannus ſubjecit Scriptori Bell. Hiſpan. eſtque particula decerpta ex eo, quem Celſum vocant.

75. *In ipſo oſtio Oceani*] Apud *Crantiam*, ut legitur in hiſtoria Dionis, lib. 43. pag. 259. ſive potius

pro uno duos ſtare Pompejos. Itaque nuſquam atrocius, nec tam ancipiti Marte concurſum eſt. Primum in ipſo oſtio Oceani Varus Didiusque 75
legati conflixere: ſed acrius fuit cum ipſo mari, quam inter ſe navibus bellum: ſiquidem, velut furorem civium caſtigaret Oceanus, utramque claſſem naufragio cecidit. Quinam ille horror, 76
quum eodem tempore fluctus, procellae, viri, naves, armamenta confligerent? adde ſitus ipſius for-

tius *Cartejam*, ut emendat Nonius, in Hiſpania, cap. II. ex Hirtio (de B. H. cap. XXXII.) Sic etiam puto leg. in Nicolao, apud Valeſ. pag. 482. Eadem autem verba, quae hic apud Florum, fortaſſis hinc deſumpta, leguntur in fragmento, quod Caeſaris hiſtoriae ſubjicitur. FREINSH.

Furorem civium] Puto legendum, *furorem civicum*. SALM. *Civicum*] Eſt a Pal. prim. ac ſec. GRUT. Sic etiam habet noſtra vet. editio. FREINSH. *Civicum* etiam Magl. Regg. Voſſ. I. 3. & Edd. B. & P. probantque Heinſ. & Perizon. ad h. l. & Gronov. ad Liv. I. 40. Nec video, cur Amſtelodamenſes hic receſſerint ab Edd. Freinshemii & Graevii.

Caſtigaret Oceanus] Eadem ſupra, 3, 10, 17. FREINSH.

Utramque claſſem naufragio cecidit] Ryck. *Utrumque claſſe naufragio cecidit.* forte: *utrumque claſſis naufragio cecidit.* Utrumque nimirum legatum Caeſaris & Pompeji: ſed malim, ſi per libros liceret, *utraque claſſis naufragio intercidit.* hoc eſt periit, ut in illo verſu apud Ciceronem: *Pereant amici, dum una inimici intercidant.* Nam *caedere claſſem naufragio* inſolens eſt & a caſtigate loquentium uſu remotum. *Caſtigare claſſem naufragio*, ut ſuperius locutus eſt, recte & eleganter, ſed, *caedere claſſem naufragio* quis ferat? Si cui tamen magis arridet vulgata, eamque locutionem putat Flori aetati & ingenio, acumina ſaepe frigida captanti, aut potius ejus cacozeliae adſcribendam, non multum refragabor. GRAEV. Perizonius hic ſcripſerat, duram loquutionem eſſe, & Ryckius cacozeliam vix ferendam. Etiam tota periodus ſequens mihi videtur picta eſſe de ampulla declamatoria.

76. *Fluctus, procellae, armamenta, confligerent*] Noſter codex, *procellae, viri, naves, ſcementa confligerent.* optime. ſic tamen ut, *elementa*, reſtituam, pro ſpurca ea *ſcementorum* voce. Lipſius, Elector. 2, 19. Similia noſtro, quae adnectuntur libro Hirtii, de bello Africo. FREINSH. Non poſſum aſſentiri magno Lipſio reſcribenti: *viri, naves, elementa confligerent*, cum in ſuo libro inveniſſet *ſcementa*. Ryck. *armamenta* cum optimis quibusque. Nec vox magis propria potuit a Floro hic adhiberi. Sic enim dicuntur, vela, remi, rudentes, & omne inſtrumentum nauticum, quod propter tempeſtatem non minus negotii faceſſebat, quam procellae, & hoſtes. Sueton. Octav. *Tempeſtate in trajectu bis conflictatus*, &c. *utrobique parte liburnicarum demerſa: ſimulque ejus, in qua vehebatur, fuſis armamentis, & gubernaculo diffracto.* Liv. XXXVIII. *Tradito & naves longas armamentaque earum.* Hinc *exarmata navis* apud Senecam praefat. lib. III. Controv. eſt, in qua nulla ſunt armamenta: navis ſine velis, remis, ancoris: *Cum* di-

formidinem, vergentia in unum, hinc Hiſpaniae, inde Mauritaniae litora; mare & inteſtinum & externum; imminentesque Herculis ſpeculas, quum omnia undique ſimul praelio & tempeſtate ſaevirent.
77 Mox circa obſidiones urbium utrimque diſcurſum eſt: quae miſerae inter hos atque illos duces ſocietatis Romanae poenas dabant.
78 Omnium poſtrema certaminum Munda. Hic

dixiſſet Albutius in illo, qui fratrem parricidii damnatum exarmata nave dimiſit, impoſuit fratrem in culeum ligneum. GRAEV. Anna ſequitur Lipſium, quum τὸ *armamenta*, inquit, nil aliud foret, quam τὸ *naves*. Valde fallitur. Vid. ſupr. n. 20. *Viri* abeſt a Ryck. Voſſ. 3. & Ed. B. *viri*, *naves* a S. P. J. & A.

Vergentia in unum hinc Hiſpaniae] Ryck. rotundius: *Vergentia hinc in unum Hiſpaniae.* GRAEV. Sic etiam Magl. Praefero alterum.

77. *Quae miſerae*, &c.] Videntur haec inſita ab alio; extant, 3, 22, 8. quo refer ea quae ſcribit ad ſenatum Pompejus, apud Salluſt. Hiſt. 3, 2, 11. *Hiſpaniam citeriorem, quae non ab hoſtibus tenetur, nos, aut Sertorius, ad internecionem vaſtavimus.* FREINSH.

78. *Omnium poſtrema certaminum Munda*] *Numidia* in quibuſdam libris veteri manu correctum eſt. SALM. De hac civitate, & bello ibi a Caeſare geſto, multa Strabo, lib. 3. p. 97. Meminit Lucanus 1, 40.

Ultima funeſta concurrant praelia Munda.

Silius, 3, 400.

Et Munda Emathios Italis paritura labores.

CAMERS. Lipſius emendat: *Omnium poſtremum certamen Mundae.* Sic ſane Livius ſcripſiſſet, aut Caeſar. Verum nunc vereor ne haec, quae circumfertur, Flori ſit ſcriptura, cujus memoriae obverſatus fuit ſui Lucani locus de hoc praelio:

Ultima funeſta concurrant praelia Munda.

Vides ſententiam eandem eſſe, ſed longe diſcrepare verba utriuſque ſcriptoris. Sed hoc Flori eſt ingenium, ut enim paullo ante: *Nihil inter Pharſaliam & Thapſon*, hoc eſt inter Pharſalicum praelium, & id quod ad Thapſon fuit commiſſum, ſic hic omnium certaminum poſtremum fuit Munda, hoc eſt Mundenſe. Mox idem Vir magnus malebat: *ſed anceps diu, & triſte praelium.* Verum non video cur librorum ſcriptura repudianda ſit. GRAEV. Veroſimile mihi videtur, phraſin, quam merito notat Graevius, a Floro profectam eſſe. Sed *anceps diu & triſte praelium* non deterius puto eſſe vulgato. Et ita Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. c. *Anceps & diu & triſte praelium* Ryck.

Deliberare fortuna] Sic apud Liv. 21, 44, 10. *fortuna dubitat.* FREINSH. Celſus addit: *Et quid aliud reor, niſi an amicum ſuum uſque in finem rara & ſibi prorſus inſolita fide comitaretur; an eum extremo jam calle dejereret, ad alium tranſitura?* Anna credit verba *neſcio quid* ab alio addita. Mihi ſecus videtur. Eſt enim notiſſima formula apud veteres, quum vel dicere non volunt, quod ſentiunt; vel quum non plane iis conſtat, aut eloqui non poſſunt, quale aliquid ſit. Catull. c. VI.

Neſcio quid febriculoſi ſcorti diligis.

Tibull. 1. 7. 37.

Ne-

Hic non pro cetera felicitate, ſed anceps, & diu triſte praelium: ut plane videretur neſcio quid deliberare fortuna. Sane & ipſe ante aciem moe- 79
ſtior non ex more Caeſar, ſive reſpectu fragilitatis humanae, ſive nimiam proſperorum ſuſpectam habens continuationem: vel eadem timens, poſtquam idem eſſe coeperat, quod Pompejus.
Sed in ipſo praelio, quod nemo unquam memi- 80
ne-

Neſcio quid furtivus amor parat.

Propert. II. 25. 36.

Neſcio quid majus naſcitur Iliade.

Suet. Veſp. XIII. *Oblatrantem etiam neſcio quid.* Petron. XXV. *Quum dixiſſet neſcio quid.*

79. *Reſpectu fragilitatis humanae*]. *Reſpectus* in Nazariano, quem optimum voco. in altero Palat. *reſpectum*. parum correcte. ſequitur in eodem Palatino. *nimiam proſperorum ſuſpectam habens conjurationem*. pro quo excuſi, *continuationem*, quod etſi verum eſſe non affirmarim, non ineleganter tamen dictum putem. quaſi proſpera ita ἀθρόως ad Caeſarem confluentia quodammodo conjuraſſe viderentur. ſed nihil mutandum putamus, cum proba ſit edita ſcriptura, & in plurimis reperiatur libris. SALM. *Reſpectu*, eſt conſideratione, cogitatione. Vid. Interpretes Phaedri ad IV. Fab. 5. Notat ibi Scioppius religioſulos quoſdam, qui hac voce uti dubitent. Deſignat fortaſſis Hadrianum Cardin. qui putat, non valde Latine dici, *Feci amicitiae, juſtitiae reſpectu*. *Fragilitatis humanae* crebra eſt apud veteres mentio. Cicer. V. Tuſc. I. *Humani generis imbecillitatem fragilitatemque extimeſcere*. Plin. Paneg. XXVII. *Nemo jam parens filio, niſi fragilitatis humanae vices horret*. Add. Juſt. XVII. 2. Curt. IV. 14. Plin. IV. Epiſt. 24.

Poſtquam idem eſſe coeperat] Hoc eſt, poſtquam ad idem imperii gloriaeque culmen aſcenderat. & ſane timendi cauſſam habuit; *Maximae enim cuique fortunae minime credendum eſt*, ait Annibal, apud Livium, 30, 30, 19. Sic *Camillus precatus, ut, ſi cui deorum nimia felicitas populi Romani videretur, ejus invidia ſuo aliquo incommodo ſatiaretur*. Val. Max. 1, 5, 2. Sic Aemilius Paullus, poſt enumeratas res proſperrime geſtas, ſubjungit: *Mihi quoque ipſi nimia jam fortuna mea videri, eoque ſuſpecta eſſe*, &c. idem Liv. 41, 45, 6. Sic Alexander *illam ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſpere geſſerat, verebatur*. Curtius, 3, 8, 20. quomodo & ejus pater, rebus ex voto fluentibus, dicitur veneratus fortunam, ut quam minimo incommodo felicitatem iſtam lueret. Igitur non abſurde Carthaginenſium legati Romanos *per timendam felicibus Nemeſin* deprecantur; apud Appianum in Punicis. Non abſurde ad idem referas Senecam, in Troadibus, verſu 242.

Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles & deos natos mori.

Confer quae notavit Bernèccerus ad Juſtinum, 12, 8, 15. *ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget*. Adde ſupra, 3, 12, 7. & 4, 2, 8. FREINSH. Hannibal ad Scipionem ap. Liv. XXX. 30. *Quod ego fui ad Traſimenum, ad Cannas, id tu hodie es.* Saepe ita utuntur pronominibus neutris. Liv. XXXVIII. 17. *Hi jam degeneres ſunt, miſti, & Gallograeci, quod appellantur.* Juſtin. XVIII. 3. *Servi, quod ipſi*

nerat, quum diu pari Marte acies nihil aliud quam occiderent, in medio ardore pugnantium ſubito ingens inter utroſque ſilentium, quaſi con-
81 veniſſet. hic omnium ſenſus erat. Noviſſime illud inu-

non erant, liberos procreant. Ovid. Remed. am. 83.

--- *Teneras mora percoquis uvas,*
Et validas ſegetes, quod fuit herba, facis.

Virgil. III. Aen. 173. *Nec ſopor illud erat.* Quintil. Declam. IV. *Non fuit illud pugna, non acies.* Flor. I. 12. 11. *Hoc tunc Vejentes fuere.* Ovid. Epiſt. Phyll. 56.

Debuit hoc meriti ſumma fuiſſe tui.

Et Ep. Briſeid. 8.

---- *Quamvis hoc quoque culpa tua eſt.*

Vid. Gronov. ad Senec. Conſol. ad Marciam c. XIX. Heinſ. ad Ovid. III. Tr. II. 25. & IV. I. 99. Vorſt. ad Juſtin. XLIII. 2. & Schulting. ad Senec. Controv. IX. Paullo ante pro *vel*, quod tertio loco ponit, poſtquam bis dixerat *ſive*, vetuſtiores potius dicerent *ſive*. Obſervat tamen Stewechius Virgilium XII. Aen. 686. *aut* ponere poſt *ſive*, & Paulum *l.* 24. §. 4. *D. Locat.* eidem particulae *vel* ſubjicere.

80. *Hic omnium ſenſus erat*] Putida gloſſa, vicem explicatiunculae ſuſtinens ad verbum *conveniſſet.* FREINHS. Ryck. & *hic omnium ſenſus erat.* Freinshemius cenſet haec verba gloſſema eſſe praecedentis *conveniſſet.* Verum hic aliter ſentio. Florus iis ſignificat, hoc ſilentio omnes ſenſum ſuum, ſive quid ſentiant, teſtatum feciſſe, ſe nimirum velle ut bellis civilibus modus tandem & finis imponatur. Eſt & hoc ex acuminibus Flori, & illius temporis. GRAEV. Si Florus hoc ſignificare voluit, debuit apertius ſententiam ſuam exprimere, & vel ante vel poſt haec verba aliquid ponere, unde hoc liquidius cognoſci poſſet: ut Curt. VI. 6. *Totisque caſtris unus omnium ſenſus ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quam bello quaeſitum eſſe.* Fran. & *hoc omnium ſenſus erat.*

81. *Nefas*] In aliis editionibus male concluditur parentheſi. referendum enim eſt ad illud *inuſitatum*, cumque eo conſtruendum; ſic ſupra, num. 55. caedem Pompeji *ſummum civilis belli ſcelus* appellat: &, 3, 1, 5. Jugurthae conſilium, *incohoatum nefas.* quomodo Tacitus, 1, 18, 12. *occiſus dictator Caeſar, aliis peſſimum, aliis pulcerrimum facinus videbatur.* & Seneca Natural. quaeſt. 6, 23. de rebus Alexandri; *nihil tam magnum erit, quam ſcelus Calliſthenes.* Hic loquendi modus paullo ignotior librariis, foede corrupit Livium, 36, 25, 4. de Damocrito; *ob eam ferociam majus victoribus gaudium traditum fuit.* apparet legendum, *traditus*; & de ipſo Damocrito capiendum. Adde ſupra, 1, 18, 22. Curt. 7, 5, 56. *Spitamenes eum* (Beſſum) *tenebat collo inſerta catena, tam Barbaris, quam Macedonibus, gratum ſpectaculum.* FREINSH. Heinſius & Perizonius quoque deleverant notas parentheſeos. Nec ſunt in Edd. V. & P. Vid. ſupr. III. 19. 7. & Perizon. ad Sanct. IV. 5. 11.

Poſt quatuordecim annos probata veteranorum manus] Vere Nicolaus Heinſius corrigit: *Per quatuordecim annos probata veteranorum manus.* GRAEV.

Gradum retro dedit] Quidam, *gradum retro fecit.* non male gradum facere, ut, pedem facere, *una omnes fecere pedem.* SALM. *Gradum retro dedit*] Erat autem id indicium timoris. Curt. 3, 8, 7. *eum qui recedat, fugere credi.* FREINSH. Fecit eſt in Pal. pr. *Gradum retro* de-

inuſitatum Caeſaris oculis (nefas) poſt quatuordecim annos probata veteranorum manus gradum retro dedit. Quod etſi nondum fugerat, apparebat tamen, pudore magis, quam virtute re-

dedit non minus rectum eſt, quam apud Virg. III. Aen. 686. *certum eſt dare lintea retro*, & Horat. I. Carm. 34. 3. *retrorſum vela dare.* Add. Freinsh. in *Ind.* IV. *dare. Retro gradum dedit.* Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

Quod etſi nondum fugerat] Lipſius: *quae etſi nondum fugerat.* Nic. Heinſius: *quos, etſi nondum fugerat.* Vulgatam poſſis tueri. Nam *quod* ſaepe παρέλκει Liv. XXVII. 7. ex emendatione Gronovii: *quod mihi minus ſimile veri viſum eſt, annum integrum Scipionem nihil gerundo in Hiſpania conſumſiſſe.* Vide quae ad illum locum notavit Vir ſummus. paullo ante pro *inuſitatum Caeſaris oculis* ſcribendum videtur: *inviſitatum Caeſaris oculis.* Nam hoc vocabulum in plurimis locis in *inuſitatum* refinxerunt imperiti librarii, quia uſu illis temporibus minus tritum fuit, ut dudum oſtenderunt Salmaſius, Lipſius, Gronovius, aliique Viri Doctiſſimi. GRAEV. Heinſius conjiciebat *fugerant.* Pall. Flor. Magl. Fran. Voſſ. 2. 3. *quod ſi. Quod etſi* ſic dici poteſt, ut *quod quum, quod niſi, quod ut, quod utinam*; in quibus alii *quod* abundare, alii pro *ſed* poni putant. Vid. Periz. ad Sanct. IV. 5. 9. *Inviſitatus* ſaepe ſubſtituunt docti pro *inuſitatus.* Lipſ. II. Epiſt. quaeſt. 26. Salmaſ. ſupr. I. 18. 6. Gronov. ad Liv. IV. 33. & XXVII. 39. Graev. ad Juſtin. XVIII. I. & Sueton. Aug. XLIII. & Ryck. ad Tacit. II. H. 50. Hoc quibuſdam locis plane neceſſarium videtur: de nonnullis dubitari poteſt. Celſus hic, *Caeſareis oculis inſolitum dedecus.*

Pudore magis, quam virtute, reſiſtere] Neſcio an elegantius optimus liber: *Apparebat tamen, magis pudorem reſiſtere, quam virtutem.* Paulo ſupra, *quod etſi nondum fugerat.* alter Palatinus, *quod ſi nondum fugerat.* nec prorſus male. SALM. Videtur vividior verborum imago, quae in tribb. Pall. *pudorem magis quam virtutem reſiſtere.* GRUTERUS. De re adde Vellej. 2, 55, 7. Ad ſimiles eventus reſpicit Plinius, 36, 15. *Pudor Romani nominis proprius, qui ſaepe res perditas ſervavit in praeliis.* FREINSH. *Pudorem & virtutem* etiam Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Edd. V. & B. *Virtutem* tantum Voſſ. 2. 3. Ita excerpta Burmanni. Sed Oudendorpr ad Lucan. VII. 310. in quatuor Leidenſibus legi *pudorem & virtutem* teſtatur. Nec tamen improbanda eſt ſcriptura aliorum librorum. Liv. XXX. 18: *Legio duodecima magna ex parte caeſa pudore magis, quam viribus tenebat locum.*

82. *Ablegato equo*] Marcellin. 16, 29. *relictis equis ſecum oportere verſari regales*, &c. Vide Virdung. in Agric. Taciti, 35, 6. pag. 194. FREINSH. Sueton. Caeſ. LX. in re ſimili *dimittere*, & Caeſ. I. B. G. 25. ac Salluſt. Catil. LIX. *removere* equos dicunt. *Ablegari* plerumque dicuntur homines. Sed ut Florus, ita etiam Varro I. de Re ruſt. 47. *Et pecus a prato ablegandum, & omne jumentum, ac etiam homines.*

Primam in aciem procurrit] *Procucurrit*, diximus ſupra: ſic *concucurrit*: & vide quae ad illum locum notamus. SALM. *Procucurrit* eſt a conjectura Salmaſii, nec ullius libri auctoritate confirmatur.

Prenſare] Freinshemius in *Ind.* *comprehendere, ut maneant.* Exiſtimavit fugientes manu injecta & vi adhibita retentos fuiſſe, ut apud Valer. M. III. 2. 19. cujus locum adponit: *faucibus comprehenſum in contrariam partem detraxit.* (retra-

82 reſiſtere. Itaque ablegato equo, ſimilis furenti, primam in aciem procurrit. Ibi prenſare fugientes, confirmare; per totum denique agmen oculis,
83 manibus, clamore volitare. Dicitur in illa perturbatione & de extremis agitaſſe ſecum, & ita manifeſto vultu fuiſſe, quaſi occupare manu mortem vellet; niſi cohortes hoſtium quinque per tranſ-

xit Perizon. ad Valer. Max. Vid. ſupr. III. 19. 7.) de qua re etiam Sueton. Caeſ. LXII. Plutarch. in Caeſ. qui in Africa factum prodit. Hoc Liv. II. 10. dicit *reprehenſans ſingulos, obſiſtens*, & *reprehendere manu* XXXIV. 14. *Ut quoſdam Conſul manu ipſe reprehenderit, & in hoſtem verterit*. Et ſic accepit hoc loco Celſus, qui Flori ſententiam ita expreſſit: *Increpans, obſecrans, atque exhortans; nec tantum voce, vel oculis, ſed manu & pectore fugam ſiſtens, & fugere incipientes in praelium vi retorquens*. Idem ſentit Rupertus. Perizonius tamen putabat *prenſare* hic ita dici, ut de candidatis, in quorum prenſatione blanditiae ſunt, non vis. Ita Florus dicat, Caeſarem hortando & orando perſuadere conatum militibus ſuis, ne fugerent. Hoc verius puto, & ita accipiendum *prenſare* etiam ſuadet, quod addit *confirmare*. Senec. de Tranq. an. c. III. *Qui juventutem exhortatur, qui in tanta bonorum praeceptorum inopia virtute inſtruit animos, qui ad pecuniam luxuriamque curſu ruentes prenſat ac retrahit, &, ſi nihil aliud, certe moratur*. Voſſ. 3. *prehenſare*. Paullo poſt *agmen* non erat in Regg. Voſſ. 1. & Fran. Ad ea, quae ſequuntur, Ryckius adſcripſerat locum Tacit. II. A. 17. *Arminius manu, voce, vulnere ſuſtentabat pugnam*.

83. *De extremis agitaſſe ſecum*] *Cogitaſſe* alter Palatinus. excuſam praeterimus. SALM. Ryck. *in illa perturbatione & cede extremis agitaſſe*. forte: *in illa perturbatione & caede de extremis agitaſſe*. Caede nimirum ſui exercitus. Eſt enim caedis initium gradum retro dare. GRAEV. *Cogitaſſe* etiam libri Vineti, Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. v. e. & Celſus. Haec non raro permutantur. Vid. Viros doctos ad Juſtin. XIX. 2. 6. & ad Liv. XXV. 36. 5. Nec tamen *cogitaſſe* hic praeferam vulgato. Tacit. IV. H. 59. *Digreſſum Voculam & de ſupremis agitantem*. *Cede* in Ryck. videtur eſſe interpretatio τοῦ *extremis*. Nam *extrema* pro morte frequens eſt. Virg. 1. Aen. 219. Tacit. II. H. 47. Ultima ſyllaba in *cede* abſumſit praepoſitionem *de*.

Et ita manifeſto vultu fuiſſe, quaſi occupare manu mortem vellet] Ryck. *& manifeſto vultu fuiſſe quaſi occupare manu mortem velet*. Sed altius vulnus hic latere puto. Nemo credo intelligit quid Latine ſignificet *manifeſto vultu eſſe*. Voluit Florus ſigna manifeſta in ejus vultu fuiſſe voluntatis conſciſcendae ſibi necis. Sed ex his verbis, quae in omnibus libris habentur, hunc ſenſum quis colligat? Videtur autem Florus ſcripſiſſe: *& manifeſte vultu praetuliſſe quaſi occupare manu mortem voluiſſet*. Vell. Paterc. II. 118. *Ardorem animi vultu oculiſque praeferens*. Vide quae de hac voce notavit N. Heinſius ad Vell. II. 16. Exciderat *prae*; *fuiſſe* frequenter MSS. pro *tuliſſe* ſuppoſuerunt, & vice verſa. Poſſit etiam *manifeſto* retineri pro *manifeſte*. Cic. *cum manifeſto venenum deprehendiſſet*. ſtatim Ryckian. *quas Labienus periclitantibus caſtris praeſidio miſerat*. GRAEV. Non facile aliquid mutem. Florus potuit ex-

tranſverſam aciem actae, quas Labienus pericli-
tantibus caſtris ſubſidio miſerat, fugae ſpeciem
praebuiſſent. Hoc aut ipſe credidit, aut dux 84
callidus arripuit in occaſionem: & quaſi in fu-
gientem invectus, ſimul & ſuorum erexit animos,
& hoſtis perculit. Nam hi, dum ſe putant vin-
cere, fortius ſequi: Pompejani, dum fugere cre-
dunt

ſtimaſſe non minus recte dici *ita manifeſto vultu fuiſſe*, quam *ita modeſto, ſevero, truci vultu fuiſſe*. Celſus: *& eo vultu fuiſſe, quod* (leg. e Floro *quaſi*) *mortem ſibi conſciſcere cogitaret*. Quid ſit *occupare* exponit Freinshem. in *Ind*. Curt. v. 6. *Multi hoſtium manus voluntaria morte occupaverunt*. *Manu* abeſt a Fran. *Occupare mortem manu* mutato ſitu verborum Ryck. Regg. Duisb. & v. e. Mox o. s. praeter Pal. pr. & Flor. & o. e. praeter Ald. *niſi quod cohortes*. *Quod* hic non poteſt locum habere, & fortaſſis ortum eſt e permutatione li terarum *q* & *c*, *quohortes*, *cohortes*. Deinde *praeſidio* etiam Nazar. & edd. vett. excepta prima.

Fugae ſpeciem] Adde Aelian. tact. 33, 4. Polyb. 1, 76. Appian. in Libycis, in praelio Annibalis cum Scipione: Diodor. 18, 7. FREINSH.

84. *Arripuit*] Pall. tres (ut & noſtra ed. v.) *attribuit*, quod annoto, non quia probem, ſed ut oſtendam, non ſtatim mordicus invadendum, quicquid reperitur apud veteres. nimirum & vulgatae plurium annorum lectioni etiam ſua habenda fides, immo reverentia. GRUT. *Arripuit in occaſionem*] Adde Tac. 1. 28, 6. Terent. Adelphis, 4, 7, 23. In hunc modum ſe habent omnia exempla quae refert Frontin. Strateg. 2, 7. Pertinet eo monitum Onoſandri, in Strategico, cap. 23. ubi demonſtrat, *utile eſſe in ipſo conflictu imperatorem fauſta & laeta militibus inclamare, etſi ea falſa ſunt*. Adde ſupra, 3, 3, 8. & Xenophont. pag. 341. E. Simillimum in Livio 2, 64, 7. *Romani, quia paucitas damno ſentiendo propior erat, gradum retuliſſent, ut ſalubri mendacio conſul, fugere hoſtes ab altero cornu clamitans, concitaſſet aciem. impetu facto, dum ſe putant vincere, vicere*. Nam (verba ſunt ejuſdem auctoris, 34, 12, 3.) *Saepe vana pro veris, maxime in bello, valuere: & credens ſe aliquid auxilii habere, perinde atque haberet, ipſa fiducia & ſperando atque audendo ſervatus eſt*. Virgilius, Aeneid. 5, 231.

Hos ſucceſſus alit; poſſunt, quia poſſe videntur.

Adde Curt. 9, 9, 13. FREINSH. *Adripuit in occaſionem* eſt, tamquam occaſionem, ſive, ut eſſet occaſio ſuos confirmandi ſalutari mendacio; noto uſu praepoſitionis *in*. *Rapere*, & *adripere occaſionem* ſaepe dici oſtendit Gronov. ad Juſtin. XXXVIII. 5. *Attribuit* etiam Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & o. e. v. *tribuit* Voſſ. 1. *ut tribuit* Voſſ. 2. Hoc ex eo natum arbitror, quod, quum vetuſta ratione ſcriptum fuiſſet *adripuit*, ſcriba alio dictante ita excepit, quaſi pronunciatum fuiſſet *attribuit*: cujus generis errata non infrequentia ſunt in ſcriptis veterum. Vid. Cleric. Art. Crit. Part. III. Sect. 1. Paullo ante in o. e. ante Vinetum erat, *hoc aut & ipſe credidit*. Graevius poſt Vinetum, ac deinde Amſtelodamenſes ſuſtulerunt &. Nec video, cur id hic eſſe debeat: & potui omittere auctoribus Flor. Magl. & Fran. quibus accedit Voſſ. 2. Mox o. s. praeter Flor. *quaſi fugientem invectus*. Et ſic o. e. ante Vinetum. Recte dicitur *invehi portum, urbem, Capito-*

85 dunt ſuos, fugere coeperunt. Quanta fuerit
hoſtium caedes, ira, rabiesque victoribus, ſic
aeſtimari poteſt. Hoc a praelio profugi, quum
ſe Mundam recepiſſent, & Caeſar obſideri ſtatim
victos imperaſſet, congeſtis cadaveribus agger
effectus eſt; quae pilis jaculiſque confixa, inter
86 ſe tenebantur. foedum etiam inter barbaros! Sed
videlicet victoriam deſperantibus Pompeji liberis,
Cnaeum praelio profugum, crure ſaucio, deſerta
&

ctum. *Invehi hoſtem* ſi apud probatos ſcriptores invenitur, hic quoque ex auctoritate librorum tolli poteſt praepoſitio.

Et hoſtes perculit] *Et hoſtis perculit*, legimus, nempe hoſtis animos. Hoc modo, & *quaſi in fugientes invectus*, & *ſuorum erexit animos*, & *hoſtis perculit.* quod planum eſt. ſcripti libri cum veteri editione, quam contulit clariſſimus Vir J. Gruterus, *hoſtis* habent: & id ſequimur. SALM. *Et hoſtis*] Sic omnino Pall. tres, firmantque ita veterrimam editionem. nam recentiores, & *hoſtes perculit*. GRUT. *Hoſtes* Ryck. Voſſ. 2. 3. & aliae v. edd. *hoſtis* al. ſcr.

Dum ſe putant vincere] *Audacia creſcit ſucceſſu*, Marcellin. 19, 16. f. Virg. Aen. 5, 220.

At laetus Mneſtheus, ſucceſſuque acrior ipſo.

FREINSH.

85. *Mundae recepiſſent*] *Mundam recepiſſent*. ita lege. SALM. *Mundam*] Non aliter Pal. tert. nam pr. ac ſec. (ut & MSS. Vineti) *Munda*. editi *Mundae*. GRUT. Ryck. & ex editis Junt. *Mundam*. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *Munda*. Voſſ. 3. *in unda*. Paullo ante Duisb. v. e. & Ald. *ſic exiſtimari poteſt*. Perizonius conjecerat, *hinc aeſtimari poteſt, quod a praelio prof.* Tollius quoque, *quod a praelio* non male. Vid. III. 2. 6.

Ex congeſtis cadaveribus] Illud *ex*, expungendum. *congeſtis cadaveribus agger effectus eſt*. ex Nazariano. SALM. *Ex congeſtis*] Sic ſec. ac tert. verum pr. non agnoſcit illud *ex*. neque admodum requiritur. GRUTERUS. De re vide Hirt. de bello Hiſpan. cap. XXXII. in pr. FREINSH. Delendum eſt *ex*, quod in Ryck. non invenitur. Praecepit hoc olim Salmaſius auctoritatem ſecutus Nazariani codicis. In Ryck. praeterea pro *effectus eſt*, ſcribitur *confectus eſt*. idem ante *obſidere imperaſſet*. GRAEV. Eſt in eo, *ſtatim victos obſidere imperaſſet*. *Ex* etiam abeſt a Voſſ. 3. & ab Edd. S. P. J. & A. *Agger factus eſt* Flor.

86. *Cnaeum*] De quo vide judicium C. Caſſii, ad Cicer. epiſt. famil. 15, 19. FREINSH.

Cenonius apud Lauronem] *Ceſonius*, in omnibus libris; etiam Κεσώννιος, ut jam alii monuere. de quo nos alias viderimus. SALM. *Ceſonius*] Sic praeter Pall. o. itemque MSS. Vineti, etiam I. q. quemadmodum & Oroſius. apud Dionem lib. 43. pag. 265. eſt *Ceſennius Lento*. & apud Cicer. Philipp. XII. circa fin. ubi *annum caput* de hoc Pompejo interpretor. FREINSH. *Cenonius* eſt ab Aldo. *Ceſonius* in ſcript. & al. edd. Salmaſius e Naz. & Pall. adnotarat *Caeſonius* per diphthongum. Fabricius ad Oroſ. VI. 16. dubitat an e Dione legendum ſit *Ceſonnius*. Saepe confunduntur *Caeſonius*, *Caeſennius* & *Ceſennius*. Vid. Interpretes Tacit. ad XIV. A. 29. XV. 6. & 71.

Adeo non deſperaverat] Lego [illegible]

& avia petentem, Ceſonius apud Lauronem op-
pidum conſequutus, pugnantem (adeo nondum
deſperabat) interfecit. Sextum fortuna in Celti- 87
beriam interim abſcondit; aliiſque poſt Caeſarem
bellis reſervavit. Caeſar in patriam victor inve- 88
hitur. Primum de Gallia triumphum tranſmiſe-
rat Rhenus, & Rhodanus, & ex auro captivus
Oceanus: altera laurus Aegyptia. tunc in ferculis
Nilus, Arſinoë, & ad ſimulacrum ignium ar-
dens

adeo nondum deſperabat. ſic enim omnes libri. iidem, *interficit*, non *interfecit*. SALM. *Nondum deſperabat*] ita omnes Pall. GRUT. non ut editi *deſperaverat*. FREINSH. *Nondum deſperaverat* Voſſ. *nondum deſperabat* alii s. *pugnantem, nondum deſperantem* edd. vett. poſt primam. *Interficit* Ryck. & Edd. B. S. & P.

87. *Aliiſque poſt Caeſarem bellis*] Quae referuntur infra, 4, 8. FREINSH.

In Celtiberiam interim abſcondit] J. Lipſius conjiciebat: *In Celtiberiam iterum abſcondit*. GRAEV. Sic eſt in Flor. Non liquet, cur hoc praeferendum ſit vulgato.

88. *Triumphum tranſmiſerat*] Mihi his verbis non recte videtur exprimi ſententiã, quae haec eſt: primus triumphus fuit de Gallia, in cujus ferculis praelata ſunt ſimulacra Rheni, Rhodani, & Oceani. Veniebat in mentem: *Primus de Gallia triumphus. tranſmiſſi* - - - - Ita inter ſe congruent, *primus triumphus, altera laurus, tertius currus.* Sed libri vett. non juvant conjecturam; nec ſcio *tranſmitti*, itidem ut *transferri*, de rebus, quae in triumpho praeferuntur, dici. *Oceanus ex auro*, eſt imago Oceani aurea. Cicer. IV. Verr. 27. *non pauca etiam pocula ex auro.* Argentea ſimulacra oppidorum in triumpho memorat Ovid. II. ex Pont. I. 37. Vid. Barth. ad Claudian. III. de laud. Stil. 22. & 23. Triumphos Caeſaris etiam Suet. Caeſ. XXXVII. & Vellej. II. 56. poſt confecta omnia bella externa & civilia referunt. Sed quatuor illos, quos hic memorat Florus, poſt victoriam Africanam actos eſſe, quintum Hiſpanienſem autem anno poſt, conſtat e Dione XLIII. p. 223. & 234. Appian. II. Civil. 491. & Plut. in Caeſ. Sed Appianus Hiſpanienſem omittit, & contra Plutarchus Gallicum.

Alterum laurus Aegyptia] Omnino legendum: *Altera laurus Aegyptia*. Laurus enim non poteſt dici tranſmittere triumphum. Nam ita potius ſcribendum fuiſſet. *primum de Gallia triumphum tranſmiſerat Rhenus & Rhodanus, & ex auro captivus Oceanus; alterum Aegyptus.* Sed nihil verius, quam ita corrigendum, ut diximus: *Altera laurus Aegyptia.* Quod idem eſt ac alter triumphus Aegyptius, aut ex Aegypto. Qui poterunt excuſare abſurdum editae lectionis, illis noſtram damnare per nos liceat. SALM. Sic reſtitui auctoritate membranarum Divi Nazarii (quibus conſentit noſtra vetus editio.) nam reliqui duo Pall. *alterum laur. Aeg.* ut & vulgati. GRUTER. *Altera* etiam Magl. Voſſ. I. & edd. vett. poſt primam: nam haec cum ceteris *alterum.*

Tunc in ferculis Nilus, Arſinoë] Nic. Heinſio placebat legendum eſſe: *Juncti in ferculis Nilus, Arſinoë.* dein Ryck. *ad ſimulacrum ignis ardens Pharus.* GRAEV. Anna Fabri putat deſignari Arſinoën urbem

89 dens Pharus. Tertius de Pharnace currus, & Ponto. Quartus Jubam & Mauros, & bis ſuba-
ctam

Aegypti, quae etiam Cleopatris dicta fuit. Sed cur hanc longe ab Alexandria, ubi totum hoc bellum geſtum eſt, ad ſinum Arabicum ſitam, & fortaſſis ne nomine quidem Romanis notam, potius in triumpho ferre voluiſſet Caeſar, quam Alexandriam, Peluſium, aut aliam aliquam celebrem Aegypti urbem? Perizonius hic ita adnotarat: *hujus nominis urbs in Aegypto ad Nilum; ſed crediderim in triumpho oſtenſam Arſinöen, Cleopatrae ſororem, quae pugnavit etiam contra Caeſarem.* Non dubito quin erraverit Florus. Nam non Arſinoës imago in ferculis praelata, verum ipſa cum aliis captivis in triumpho ducta fuit, teſte Dione XLIII. 223.

Ad ſimulacrum ignium] Anna legit *ad ſimulacrum ignium coeleſtium ardens Pharus.* Nam Florum *ignibus coeleſtibus* Pharon comparare dicit, non *ignibus*. Et ridiculum fore dicere quippiam ardere *ad ſimulacrum ignium*, niſi itidem *ad ſimulacrum aquae* ardere poſſe diceretur. Hoc acumen non capio. Florus nihil aliud dicit, quam praelatam fuiſſe effigiem, quae referret Pharon Aegyptiam ardentem, ſive ignibus conlucentem. At illa non coeleſtibus, ſed humanis ignibus lucebat. Itaque nec ſimulacrum illius *ad ſimilitudinem ignium coeleſtium* arſiſſe dici poteſt. De Pharo Aegyptia hoc rectius dicas, ut Stat. III. Silv. 5, 100.

Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagae tollit Pharus aemula Lunae.

Sic Flor. I. 2. quo loco Anna fruſtra putat conjecturam ſuam confirmari, ignem Veſtae *ad ſimulacrum coeleſtium ſiderum* arſiſſe ſcribit; quod de ſimulacro illius ignis non recte dixiſſet. Nec probo conjecturam Barthii ad Claudian. III. de laud. Stil. 23. ſuſpicantis in Floro ante *Pharus* excidiſſe voculam *gemmis*, aut *auro*: quaſi Florus velit gemmis aut auro ardentem Pharon in triumpho perductam. Nam etſi hoc pro certo ſciremus, de quo nihil conſtat, quum & alia ratione ſpecies ignis ardentis exhiberi poſſit, tamen non neceſſarium fuiſſet, id a Floro exprimi.

89. *Tertius de Pharnace currus*] *Triumphus, laurus, currus*, pro eodem, quae elegantiſſime variavit elegantiſſimus hic ſcriptor. Quare male in quibuſdam ſcriptis libris legitur: *Tertius de Pharnacis curru.* Quam ſcripturam ſi in ſuis offendiſſent, neſcio qui, homines, ſine dubio aliquid commenti eſſent de curru Pharnacis, quo nobis perſuaderent, verum illud eſſe quod in libris vetuſtis reperiſſent. SALM. *De Pharnacis curru* ſolus Pal. pr. Sed pro *currus* Nazar. Regg. Voſſ. 1. & 2. *curſus*, Duisb. Fran. & v. e. *rurſus*. utrumque male. Scriba Cod. Ryck. a *Pharus* tranſierat ad *Pharſalia*. *Currum* pro triumpho etiam Cicer. XV. Epiſt. Fam. 6. & Plinius dicunt. Vid. *Ind.*

Et bis ſubactam oſtendebat] Uterque Palatinus: *hic bis ſubactam* quae lectio non poteſt locum habere, niſi legas, *quartus de Juba & Mauris, & hic bis ſubactam oſtendebat Hiſpaniam.* quod nobis diu placuit; nunc aliud videtur. SALM.

Bis ſubactam Hiſpaniam.] Nempe prius legatis Pompeji, jam liberis devictis. Eam expeditionem in Luſitaniam, quam poſt praeturam urbanam ſuſcepit, cum ea totam Hiſpaniam non pacaverit, ſed partem tantum, huc non retulerim. FREINSH. Reg. Q. Flor. Magl. Voſſ. 1. 2. & Fran. *& hic ſubactam*. Voſſ. 3. *bis ſubactam*. Mihi recte ſentire videtur. Salmaſius, ſi retineatur *hic*, mutandum
eſſe

ctam oſtendebat Hiſpaniam. Pharſalia, & Thapſos, & Munda nuſquam. Et quanto majora erant, de

eſſe verba *Jubam & Mauros*. *Bis ſubactam* a Caeſare Hiſpaniam accipio cum Stadio, primum, quum ex Praetura Hiſpaniam ulteriorem obtinuit, e qua reverſum triumphum petere voluiſſe, ſcribunt Suet. Caeſ. xviii. & alii: deinde, victis Pompeji legatis in Hiſpania initio belli civilis. Nec poteſt ex ſententia Flori ſecunda victoria Hiſpanica exponi de victis Pompeji liberis. Nam ipſe mox, etſi parum vere, dicit *Mundam nuſquam fuiſſe*, i. e. Caeſarem de bello civili cum filiis Pompeji, quod praelio ad Mundam finitum eſt, non triumphaſſe. Sed quod Florus ſcribit, quartum triumphum de Juba & Mauris, ac ſimul de Hiſpania fuiſſe, id nemo praeter eum, quod quidem ſciam, prodidit. Dio, Plutarchus, Vellejus, & Suetonius conſentiunt Caeſarem de Hiſpania quintum triumphum egiſſe.

Pharſalia, & Thapſus, & Munda nuſquam] Rationem vide ſupra, 3, 22, 10. Freinsh. Fuerunt tamen tranſlatae picturae cladium ad Pharſalum, & Thapſon, & virorum clarorum, qui his bellis interierant, Scipionis, Catonis, & Petreji, una excepta Pompeji M. imagine, ut Appian. ii. Civil. 491. Caeſarem non triumphaſſe de civibus ad Pharſalum, & in Africa victis, etiam alii tradunt; ſed eum de Pompeji liberis ad Mundam victis quintum triumphum egiſſe, diſertis verbis teſtantur Dio xliii. 234. & Plutarch. in Caeſ. Etiam Sueton. Caeſ. xxxvii. & Vell. ii. 56. ſcribunt quintum triumphum Caeſaris fuiſſe Hiſpanienſem. Non addunt quidem, utrum is de Pompeji filiis, an aliis in Hiſpania victis fuerit. Sed non dubium eſt, quin hoc e Dione & Plutarcho de victoria ad Mundam ſit exponendum. Nam ſi de ulteriore Hiſpania, vel Legatis Pompeji triumphare voluiſſet, quae cauſa erat, cur de his non eodem tempore, quo de Gallia, Aegypto, Ponto, & Africa triumpharet, ſed triumphum Hiſpanienſem in annum ſequentem, & poſt victos Pompeji liberos differret? In Celſi teſtimonio, qui quintum triumphum Caeſaris de Hiſpania quidem, ſed non de Munda, fuiſſe ſcribit, nihil ponderis eſt; quum id auctoritate Dionis & Plutarchi, illo vetuſtiorum & fide digniorum, ſatis refellatur. Appianus Hiſpanienſem triumphum Caeſaris non memorat; in quo non immerito negligentiae accuſari poteſt.

Quanto majora erant] Nempe non barbaris artium belli rudibus, aut mollibus Aſiaticis, devictis; ſed ipſis civibus, ipſis Romanis. Quae victoria per ſe ſatis magna, ſplendorem auxit etiam eo, quod non oſtentabatur: quomodo apud Tacitum, 3, 76, 5. in funere Juniae *praefulgebant Caſſius, atque Brutus, eo ipſo, quod effigies eorum non viſebantur*. Eodem redit Catonis dictum, apud Marcellinum, 14, 15. *qui interrogatus, quamobrem inter multos nobiles ſtatuam non haberet? Malo, inquit, ambigere bonos, quamobrem id non meruerim; quam, quod eſt gravius, cur impetraverim, muſſitare*. quod & apud Plut. eſt, in vita cap. 37. & haec eſt *commendatio ex injuria*, ut loquitur Tacitus, 3, 75, 5. vel ut noſter infra, 4, 4, 4. *injuria favorabilem* eſſe. Freinsh. Non male judicat Rupertus, omitti potuiſſe, quae in hac adnotatione de iis dicuntur, quos injuria favorabiles facit. Flor. *.triumphabatur.* Mox a libris Vineti, Regg. Voſſ. 1. & Fran. aberant verba *bic aliquando finis armis fuit. reliqua.* a Berol. Duisb. & v. e. tantum *reliqua.*

90. *Penſatumque*] *Penſare* eſt aequare, paria facere. Vid. *Ind.*

de quibus non trimphabat? Hic aliquando finis armis fuit. Reliqua pax incruenta: penſatumque; clementia bellum. Nemo caeſus imperio prae-

& Gronov. IV. Obſ. 13. Liv. XXVII. 40. *Adhuc adverſa ſecundis penſando rem ad id tempus extractam eſſe.* Id. XXXVII. 1. *Veteribus benefactis nova penſantes maleficia.* Donat. in Virg. I. Aen. 237. *Compenſatio dicitur, veluti ſi in altera lance damno poſito, in altera commodum par, aut majus, ponatur.*

Nemo caeſus imperio, praeter] Immo, *ne hos quidem voluntate ipſius interemptos putant.* Sueton. in vita, 75, 7. FREINSH. Scribe, ut monuit idem Vir & amicus ſummus Nic. Heinſius: *nemo caeſus ejus imperio.* Manifeſta ratio eſt. ſtatim ſequitur: *ſatis ignoverat ſemel.* Satis ignoſcere non ſatis Latinum eſt. Exiſtimabat itaque Heinſius huic incommodo inventum eſſe remedium, ſi legamus: *Satis ſi ignoverat ſemel.* Satis ſcilicet erat. GRAEV. Fateor me non intelligere, quae ratio ſermonis Latini prohibeat dici *ſatis ignoverat ſemel.* Potuiſſet dicere *ſatis erat ſemel ignoviſſe*, ut Virg. VI. Aen. 487. *Nec vidiſſe ſemel ſatis eſt*, & IX. 140. *Sed periiſſe ſemel ſatis eſt.* Nec tamen liquet ideo improbandum eſſe *ſatis ignovi ſemel*, aut *ſatis vidi ſemel.* Ceterum cum Floro conſentiunt etiam Cicer. pro Ligar. VI. pro Dejot. XII. & Vell. II. 52. qui in victoria Caeſaris neminem, niſi armatum, occidiſſe produnt. Voſſ. 1. *imperio Caeſaris p. A.*

Satis ignoverat ſemel] Idem dicit Nicolaus Damaſcenus, niſi quod multos tum interfectos innuit: Καῖσαρ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, σφόδρα ὀλίγοις τῶν ὑποπεσόντων αἰχμαλώτων συγγνοὺς, διὰ τὸ τοῖς προτέροις αὐτοὺς μὴ σεσωφρονίσθαι πολέμοις. apud Valeſium, pag. 478. m. FREINSH. Sic quoque Dio XLII. 183. XLIII. 219. & XLIV. 246. Vid. Abram. ad Cicer. pro Ligar. VI. Afranium & Syllam juſſu Caeſaris caeſos fuiſſe, quod Graevius in ſequenti adnotatione ſcribit, in Appiano non invenio. Nec quidquam de ea re e Scriptore B. Afric. colligi poteſt, qui auctor eſt, eos in Africa a Sittio Duce Caeſaris captos, & paucis poſt diebus, diſſenſione in exercitu orta, interfectos fuiſſe. Dio tamen XLIII. 219. a Sittio captos, & a Caeſare indicta cauſa tamquam captivos occiſos tradit. Voſſ. 3. *ſatis ignoverat apud Ilerdam ſemel.*

Didicerat generum timere] Vetus editio: *generoſum timere.* Quod nobis cum primo ridiculum viſum eſſet, ſecure ad alia pergebamus. Verum, cum eamdem lectionem in optimo libro extare compeiiſſem, coepi ſerio cogitare, quidnam aliud latere poſſet. & ſane reperi quod latebat. Nam legendum: *didicerat generos timere.* Generos autem Caeſaris vocat, Pompejum primo generum ipſius Caeſaris, deinde Pompeji ipſius generum Fauſtum Syllam, qui duxerat filiam generi Caeſaris, & quaſi, ut ita dicam, erat progener Caeſaris. Neptim enim Caeſaris uxorem habebat, filiam Pompeji, ideo vocat generos Pompejum & Fauſtum Syllam. Pompejo filia Caeſaris nupſerat, Fauſto Syllae neptis ejuſdem Caeſaris, utrique igitur generi dicuntur Caeſaris, quamvis de Sylla minus proprie, qui potius, ut jam dixi, progener eſt. Hic locus eruditiſſimos viros acriter torſit, nec ſe expedire quiti ſunt. Male Vinetus generum Pompeji Fauſtum Syllam hic exponit. quod quomodo conveniat, nullus video. Veram igitur lectionem reſtituimus; & recte, ut puto, expoſuimus. SALM. *Generos*] Agnoſco dictionem Flori, quam conſervarunt Naz. aliaeque edd. vett.

praeter Afranium. ſatis ignoverat ſemel. & Fauſtum Sullam. didicerat generos timere. filiamque Pompeji cum patruelibus ex Sulla. hic poſteris ca-

vett. quamvis admiſta altera quoque lectione: habent enim, *generoſum*. ſed haud dubie *generos* ſcripſit, ut tam Pompejum, quam Sullam, hoc vocabulo comprehenderet: Pompejum quidem, ut vere & proprie generum; Sullam, ut progenerum (vide Sueton. Caeſ. XXVII.) quem tamen & ipſum ſimplici voce generi denotamus. *nurus enim, & generi appellatione, & ſoceri, & ſocrus, & ulteriores, quibus pro praepoſitio ſolet accedere, continentur.* l. 3. §. 2. de poſtul. adde l. 136. de V. S. FREINSH. *Didicerat generos timere, filiamque Pompeji cum patruelibus ex Sulla: hic poſteris cavebatur*] Fauſtus Sulla duxerat Pompeji M. filiam. Itaque gener erat Sulla, ut Pompejus Magnus fuerat gener Caeſaris. Hinc Florus dixit, *generos timuiſſe Caeſarem.* Fallitur vero Florus, cum caeſos ſcribit a Caeſare Sullae liberos cum Pompeji filia; vivos cepit, & incolumes praeſtitit, quamvis Afranium & liberorum horum parentem juſſerit interfici, ut vere docet Scriptor belli Africani c. 95. & Appianus. Sed cum filiae Pompeji patrueles ex Sulla tribuuntur, ferri non poteſt. Nulla fuit Pompeji filia, quae habuerit, aut habere potuerit patrueles ex Sulla. Itaque Praeſtantiſſimus Perizonius in polita diſſertatione de hoc & alio loco Flori, cui haec debes, cenſet ſcribendum eſſe: *filiamque Pompeji cum parvulis ex Sulla.* Cum duobus enim filiolis Pompejam Sullae uxorem dimiſſam eſſe ſcribit Appianus. Veteres vero *parvulos* dixerunt pro infantibus & puerulis. Plin. Paneg. *Te parvuli noſcere, oſtentare juvenes, mirari ſenes.* Auctor de cauſſis corruptae eloquentiae, c. 29. *Quando etiam ipſi parentes nec probitati, nec modeſtiae parvulos adſuefaciunt.* Juſtin. 32, 2. & 43, 2. multis refellit opinionem Ruperti, qui *patrueles* pro *conſobrinis* hic accipi poſſe putat. GRAEV. *Generoſum* etiam Ryck. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. & A. Hoc e conjunctione duarum diverſarum lectionum *generos* & *generum*, natum eſſe, non male cenſet Freinshemius: nam eum morem librariorum fuiſſe ſupra aliquoties adnotatum eſt. *Generos* autem habent Regg. & Voſſ. 2. *Generum* Pall. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & V. E. Heinſius conjecerat *generos jam. Patrueles ex Sylla* qui ſint intelligi non poteſt. Ryck. *cum prudibo ex illa.* Reg. Q. *cum patruelibus ex illa.* Voſſ. 2. *cum patruelibus illis Sylla.* Sed hoc nihil prodeſt ad demonſtrandos illos *patrueles*. Salmaſius infr. ad c. 5. ſcribit Florum erraſſe. Vix dubito, quin vera ſit emendatio Perizonii, quam multum juvat, quod Salmaſius e Naz. deſcripſit *patruelis*: nam hoc per errorem librarii ſcriptum fuiſſe pro *parvolis*, non vana ſuſpicio eſt. In iis, quae hic diſputat Salmaſius, animadverſione dignum eſt, quod Fauſti uxorem *neptem Caeſaris* vocat. Perizonius hic adſcripſerat, eum errare. Reſpexit, opinor, ad haec verba Salmaſii, qui, qua ratione hoc dixerit, non perſpicio. Nam quum Julia, filia Caeſaris, Pompejo prolem non reliquerit, neceſſe eſt Fauſti uxorem Pompeji ex alia conjuge filiam fuiſſe. Ea autem *neptis Caeſaris* dici non poteſt. Fauſtum Syllam credo in matrimonio habuiſſe filiam Pompeji e Mucia. Nam ex ea Pompejum tres liberos habuiſſe ſcribit Sueton. Caeſ. L. Non memorantur autem plures liberi Pompeji, quam Cnaeus, Sextus, & filia Pompeja. Et haec fortaſſis eadem eſt, quam Fauſto deſtinatam Caeſarem ſibi a Pom-

91 cavebatur. Itaque non ingratis civibus omnes unum in principem congeſti honores: circa templa

Pompejo uxorem petiiſſe narrat Sueton. Caeſ. XXVII.

Filiamque Pompeji cum patruelibus] In Floro noſtro, aut verbum, *conſervavit*, in contextu praetermiſſum eſt, aut [quod verius eſt] diverſus abit Hirtio [de bell. Afric. cap. 95.] nam ibi *Pompejae cum Fauſti liberis Caeſar incolumitatem ſuaque omnia conceſſit.* STAD. Poſterius verum eſt. Indicio ſunt, quae ſequuntur, *hic poſteris cavebatur*, i. e. Caeſar horum nece proſpexit & conſuluit poſteris, eorumque ſecuritati; ne, ſi ſtirps Syllae ſuperſtes eſſet, ea deinde bella renovaret. Sed certum eſt Florum in ea re falli.

91. *Congeſti honores*] Lege Dionem, lib. XLIV. FREINSH. Nazar. *uſum in principem.* Hoc valde notandum eſſe ſcripſerat in exemplari ſuo Salmaſius, & ita ſupra duobus locis in eodem Cod. eſſe *deſuo*, pro *denuo*. Alter horum locorum eſt III. 18. 13. ſed non video, quid hic aliud obſervari poſſit, quam *n* & *s* interdum in illo libro permutari.

Circa templa imagines] Neſcio quid haec ſibi velint, niſi forte quod Suetonius, in vita, 76, 3. *ſimulacra juxta deos.* ſed inſolentior eſt pro hoc ſignificatu oratio. ſuſpicor locum corruptum: & de poſterioribus quidem verbis non dubito, quin recto caſu concepta fuerint; *templa, imagines:* illud *circa* turbat, ita tamen ut appareat loqui de honore qui in circo ei exhibitus, cujuſque meminit dicto loco Suetonius. FREINSH. In mendo cubare hunc locum animadvertit Freinshemius & vere. Nam Virorum clarorum imagines circa templa collocare fuit olim uſitatum. vide Plinii Paneg. c. 52. ubi id vocat *praetexi templorum poſtibus.* Sanitatem autem ei reddi poſſe arbitratur N. Heinſius ſi ſcribas: *In circo tenſa, imagines in theatro, diſtincta radiis corona.* Primo omnium Julio Caeſari tenſa in Circenſibus a ſenatu decreta. Vide Sueton. in Julio cap. 76. theatrum non poteſt intelligi, niſi de Pompeji theatro, quod tunc Romae unicum, ubi & imagines Virorum illuſtrium, de quibus Tacitus non uno loco. Malim: *in circo templa, imagines;* ut per templa intelligat tenſas, in quibus ſtatua circumferebatur Caeſaris, ſicut in actis Apoſtolicis cap. 19. ναοὺς ἀργυρέους Ἀρτέμιδος. argentea templa Minervae, ſunt, ut recte animadvertit Iſ. Caſaub. aediculae argenteae, in quibus ponebantur ſigilla Minervae, quas vendebant, qui dicebantur ναοποιοὶ Ariſtoteli I. Rhetor. Qui illi fuerint docet Graecus Anonymus Scholiaſtes in illum locum: ναοποιοὶ λέγονται, ὅστινες ποιοῦσι ναοὺς, ἤτοι ὡς εἰκονοστάσια μικρὰ ξύλινα, καὶ πωλοῦσι ταῦτα. *templorum factores dicuntur, qui aediculas ligneas faciunt, quas vendunt.* potuiſſet addere argenteas, ut ex Luca patet. Hinc vides errare, qui ναοὺς putant apud eum fuiſſe nummos. In Floro vero cum dixit *in circo templa, imagines;* per *templa*, ut dicebam, intelligit *thenſas*, per *imagines* vero *fercula*, quae in perticis circumferebantur. Nam haec illi decreta eſſe Suetonius eſt auctor. GRAEV. Non intelligo quid ſit *imagines circa templa.* Probabilis eſt emendatio *in circo tenſa*, ut mox *in theatro, in curia, in caelo.* Nam *templa*, quod Graevio placet, pro *tenſis* dici nuſquam inveni. Quae a Valer. M. I. I. 16. & Lactant. II. 16. adferri poſſunt incerta ſunt. Pro eo enim, quod ibi in utroque Scriptore vulgatur, *in templo Jovis*, ſcripti quidam habent *in tenſa*, quod non dubito alteri praeferre. Vid. Cuper. Harpocr. p. 134. Heinſius diſtinctionem & explicationem verborum ſequentium, *in*

thea-

pla imagines; in theatro diſtincta radiis corona; ſuggeſtus in curia; faſtigium in domo; menſis in

theatro imagines, confirmarat e Tacit. III. A. 72. decretam a Senatu *effigiem Sejano*, *quae apud theatrum Pompeji locaretur*: ubi Lipſius laudat locum Senecae ad Marc. XXII. e quo adparet, hunc honorem immodicum & nimium quibusdam fuiſſe viſum. eoque etiam referendum puto, quod Dio LVII. 617. ſcribit, Tiberium *Sejani vivi ſtatuam aeneam in theatro poſuiſſe*. Atque haec quidem probabiliter de hoc loco Heinſius; & videtur omnino vitium eſſe in voce *circa*. Si quis tamen conſideret verba Suetonii, *templa*, *aras*, *ſimulacra juxta Deos*, dubitare poſſit, an Florus ſcripſerit, *arae*, *templa*, *imagines*. In minuto charactere, quo fortaſſis omnes, qui nunc ſuperſunt, Flori Codices ſcripti ſunt, ex *a* facile potuit fieri *ci*, & mox e *cirae*, in quo nullus ſenſus erat, *circa*. *Imagines* autem, quia eas cum templis conjungit Florus, intelligi poſſunt ſtatuae in templis Deorum poſitae: nam has quoque Caeſari decretas fuiſſe refert Dio XLIV. 242. quae Suetonio ſunt *ſimulacra juxta Deos*. Nec facile mutandam eſſe diſtinctionem ſequentium, *in theatro diſtincta radiis corona*, ſuadent haec verba Dionis XLIV. 243. *Etiam in theatro ſellam ejus auream coronamque gemmis & auro inſignem, quales ſunt Deorum, inferri, & Circenſibus tenſam induci decreverunt.* Si quis docere poterit *circa templa* idem eſſe, quod *in templis*, vel, ut Suetonius dicit, *juxta Deos*, nihil mutandum erit. Sed veroſimile eſt Florum non tantum *ſtatuarum* Caeſari decretarum, verum etiam *templorum*, vel *tenſarum*, quae praeterea alii memorant, mentionem feciſſe. Ryckius adnotarat, Gronovium legere, *in circo thenſa*, *in templis imagines*.

Diſtincta radiis corona] *Effigie numinum*, ut appellat Tacit. I, 10, 12. ea enim ita pingebantur, ſicut & noſtrates Sancti. ſplendorem enim, quem emittere credebantur, exemplo Jani apud Ovid. Faſt. I, 94. per radios iſtos ſignificant, quales jacere ſolet Solis jubar, aut ſtellarum fulgor. Martialis epigr. I, 71.

. . . . *Radiata coleſſi*
Moles . . . .

Papinius, Theb. I, 27.

. . . . *Licet ignipedum frenator equorum*
Ipſe tuis alte radiantem crinibus arcum
Imprimat. . . . .

Qui Poëta ſimul reſpicit omen Auguſto oblatum, idque artificioſe ſuo principi accommodat. de Auguſto vide Vellejum, 2, 59, 7. Plinius, Panegyr. cap. 52. hoc ſenſu *radiatum caput* profert. Lucanus, 7, 458.

Fulminibus manes, radiisque ornabit & aſtris.

Ubi Farnabium conſule. Plura vide apud Schegkium, in egregiis illis notis ad Vellej. 2, 59, 7. FREINSH. Coronam radiatam habuiſſe duodecim radios ex aurea lamina emicantes, hic ſcribit, & quaedam adverſus Freinshemium diſputat Rupertus, quae non eſt hujus loci excutere. Eam primum divinitatis & conſecrationis Principum notam fuiſſe, intelligi poteſt e Sueton. Aug. XCIV. & multis nummis Principum, quorum capitibus radiata corona cinctis additus eſt titulus *Divi*. Nec quemquam Principem vivum ante Neronem corona radiata in nummis uſum adfirmant harum rerum periti. Itaque erraſſe Florum, qui Caeſari vivo inter alios honores *coronam radiatam* decretam dicat. Suetonius quidem & Appianus eam non memorat. Sed Dio l. d. ſcribens Caeſari decretam fuiſſe coronam διάλιθον καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, idem videtur dicere.

in coelo; ad hoc Pater ipſe patriae, perpetuusque Dictator: noviſſime, dubium an ipſo volente, oblata pro Roſtris ab Antonio Conſule regni inſignia.

re, quod Florus. nam diis *coronae radiatae* tribuuntur.

Suggeſtus in curia] Cippus modicae altitudinis, in quo ſtatueretur ſella aurea, ut vere putat Caſaubonus, ad Suetonium, hoc loco. Nam de columna Dionis, cujus ibidem mentio, vix arbitrarer, huc trahi poſſe: quamvis & ipſe non videam quid illa fieri debeat. Apud Dionyſ. tamen 3, 1. eſt columna cum inſcriptione, quae virtutem ejus ad poſteros teſtaretur, quae non quidem regi dicata, ſed tamen regum tempore, ut appareat, ipſis quoque hunc honorem haberi ſolitum. Poſſet igitur fortaſſis ita ſe res habere, ut quemadmodum leges aliaque ad memoriam columnis inſculpebantur, ita clarorum etiam virorum res geſtae, & praeconia. FREINSH. *Suggeſtus in curia* non poteſt aliter exponi, quam ſella ſublimior Conſulum ſellis. Sed de ea nihil eſt apud alios. Sueton. *Suggeſtum in orcheſtra, ſedem auream in curia & pro tribunali* decretam dicit. Quid ſit *ſuggeſtus in orcheſtra* docet Caſaub. ad Sueton. Ner. XII. Sellam auream in curia etiam Dio memorat XLIV. 248. & ſellam auream pro roſtris ac tribunali Appian. II. Civil. 494. Plut. in Caeſ. & Cicer. II. Phil. 34. De utraque poſſunt accipi verba Dionis XLIV. 243. δίφρος τέ οἱ ἐπίχρυσος, καὶ στήλη, ἥ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐκέχρηντο, ἐδόθη. ubi pro στήλη, quod torquebat Caſaubonum & Freinshemium, Alb. Rubenium optime emendaſſe στολὴ adnotat Graev. ad Suet. Caeſ. LXXVII.

Faſtigium in domo] Faſtigium quale hoc loco intelligatur, nempe ipſius faſtigii ornamentum, &, ut ita dicam, profaſtigium, eruditiſſime explicat Salmaſius, ad Capitolinum, fine Peſcennii. Plutarchus ἀκρωτήριον vocat in vita, cap. 91. Meminit ejus Julius Obſequens, cap. 126. *Calpurnia uxor ſomniavit, faſtigium domus, quod ficus erat adjectum, ruiſſe.* Scribe, *quod SCto erat adjectum.* nam ita expreſſe legitur apud Plutarchum, dicto loco. FREINSH. De *faſtigio* add. quae ſcribunt Interpretes Ciceronis ad II. Phil. 43.

Menſis in coelo] *Julius*, qui ante *Quinctilis.* Hoc exemplo Auguſtus menſi nomen dedit; & plures alii, Nero, Commodus, &c. quae tamen appellationes cum auctoribus ſuis extincta. Vide Cenſorin. *de die natali*, cap. XXII. in fine. FREINSH. *In coelo* dicit, quia Sol in coelo duodecim ſigna Zodiaci percurrens totidem menſes efficit. Virg. I. Georg. 231.

> . . . *Certis dimenſum partibus orbem*
> *Per duodena regit mundi Sol aureus aſtra.*

Suetonius & alii veteres ſimplicius dicunt, eum recepiſſe adpellationem menſis de ſuo nomine, neque hoc de *coelo* adpingunt.

Pater patriae] Qui honos Ciceroni primum obtigit. Plutarch. *in vita*, cap. 31. Juvenalis, 8, 244. FREINSH. Caeſarem vivum *Patrem patriae* dictum fuiſſe ſcribunt Sueton. l. d. Dio XLIV. 244. Appian. II. Civ. 494. & Epit. Liv. CXVI. Contra Fulv. Urſinus in nummis gentis Juliae e Cicer. XII. Epiſt. Fam. 3. & XIII. Phil. 12. conſtare putat, hunc honorem mortuo demum Caeſari ab Antonio tributum fuiſſe. Refellunt eum Caſaub. ad Sueton. Caeſ. LXXXV. & Spanhem. Diſſertat. XII. de Uſu Numiſ. p. 445. apud quem, & Noriſ. Cenotaph. Piſan. Diſſertat. II. c. 8. plura legi poſſunt de hoc titulo. Quod *Dictator perpetuus* creatus eſt Caeſar, in eo multa con-

nia. Quae omnia, velut inſulae, in deſtinatam mor- 92
ti victimam congerebantur. Quippe clementiam principis vicit invidia, gravisque erat liberis ipſa be-

contra Leges facta obſervat Caſaub. ad Suet. Caeſ. LXXVI. Sed quod inter ea primo loco ponit, fuiſſe contra plebiſcitum vetus, quo cavebatur, ne quis uno anno duos magiſtratus gereret, id haud ſcio an hinc alienum ſit. Nam plebiſcitum hoc ad magiſtratus ordinarios pertinuiſſe ex eo intelligi poteſt, quod, qui magiſtratum ordinarium gerebat, eodem anno etiam extraordinarium capere non prohibebatur. Sic Sp. Largius Dictator dictus eſt, quum Conſul eſſet, Dionyſ. Halic. v. 72. & Q. Publilius Philo ap. Liv. VIII. 12. nec non L. Papirius Craſſus, Praetor, Liv. ibid. Magiſtros Equitum quoque creatos, qui in alio Magiſtratu erant, ſaepe memorat Idem. Vid. IV. 31. & 57. & XXVII. 33. Et L. Scribonium Tribunum pl. Triumvirum menſarium factum XXIII. 21. *Ad haec* Regg. Flor. Voſſ. 3.

Dubium an ipſo volente] Vide Vellej. 2, 56. Dion. lib. 44. pag. 245. FREINSH. *Inſigne regium* Vell. ll. d. *diadema* dicunt Suet. Caeſ. LXXIX. Cicer. II. Phil. 34. Quint. IX. Inſt. Or. 3. & Graeci. *Pro roſtris* etiam Sueton. & Vellejus. Cicero *in roſtris.* Sic *pro tribunali*, *pro concione*, pro *in.* Vid. Feſt. in *Pro*, & Gronov. IV. Obſ. 1. Appian. in hac hiſtoria, περὶ τῶν ἐμβόλων, Plutarch. ἐπὶ τῶν ἐμβόλων, & Dio, ἐπὶ τοῦ βήματος. Vid. Manut. ad Cicer. pro Sext. Voſſ. 1. non habet *an ipſo volente.*

92. *Velut inſulae, in deſtinatam morti victimam*] Quae huc pertinent, habes in notis Bernecceri ad Sueton. Aug. 12, 1. e. FREINSH. De inſulis victimarum Interpretes Virgilii in III. Georg. 486.

Principis] Adpellatio *Principis* pro eo, qui ſummam habet omnium rerum poteſtatem, ſub Auguſto demum invaluit, quem omnia *diſcordiis civilibus feſſa nomine Principis ſub imperium accepiſſe* ſcribit Tacit. I. A. I. Itaque hic *Princeps* accipi debet, ut ſaepe apud alios, qui *Principes civitatum* vocant, quorum praecipua in Republ. dignitas & auctoritas eſt. Supr. II. 8. 5. *Princeps Aetoliae Thoas,* Hoc cap. n. 12. *Societate trium principum.* Cic. IX. Ep. ad Famil. 17. de Caeſare: *Non modo me, qui conſiliis non interſum, ſed ne ipſum quidem Principem ſcire, quid futurum ſit.*

Gravis erat liberis ipſa beneficiorum potentia] Latius deducit hoc Seneca, de benef. 2, 18. &c. Mitius autem hoc expreſſit auctor, licet idem vellet, quod Curtius, 6, 6, 11. Alexander *gratiam liberalitate denisque recuperare tentabat. ſed, ut opinor, liberis pretium ſervitutis ingratum eſt.* & Aelianus, var. hiſt. 12, 62. *Homini libero non eſt, meo judicio, digna merces, quae cum injuria tanta comparetur.* Sic antiquior Pop. Romanus, *nullius acrior cuſtos quam libertatis, fuit; nullaque in pretium ejus potuit largitione corrumpi.* ſupra, 1, 26, 6. FREINSH. Florus hoc dicit, grave fuiſſe pleriſque, quod unus in Republ. paullo ante libera tantum poſſet, ut ab eo ſolo omnia beneficia peti, eique accepta referri deberent. Praecipua adverſus eum conſpirandi cauſa, ſi non omnibus, certe quibuſdam, & ante omnes M. Bruto, fuit deſiderium recuperandae priſtinae libertatis, & liberandae ab ejus dominatione Reipublicae, quam ille plane oppreſſerat; ita ut ſine ullo reſpectu Legum omnia ex lubidine ſua moderaretur, & jam haud dubie regnum adfectaret. Ob quas cauſas Suetonius non veretur pronunciare

eum

93 beneficiorum potentia. Nec diutius dilatio donata eſt : ſed Brutus & Caſſius, aliique patricii,
94 conſenſerunt in caedem principis. Quanta vis fati ! manaverat late conjuratio : libellus etiam Caeſari datus eodem die. nec perlitare centum vi-

cti-

eum *jure caeſum :* qua in ſententia etiam alii fuerunt non pauci. Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

93. *Aliique patricii*] Ita & v. e. Lipſius, dict. cap. XIX. emendat, *aliique patrum* : quod plerique conjurati e plebejis. & vero *patres* habet Pal. ſec. GRUTERUS. Sed quo minus Lipſium hoc loco ſequar, ejus ipſius ratio facit : nec enim omnes conjurati e patribus. putabam legendum, *parricidae*. quomodo appellantur etiam infra, 4, 7, 1. & Suetonio, in vita, & Val. Max. 1. 7, 2. & alibi. FREINSH. Recte Palat. ſecundus *aliique patres*, quod merito probarunt Lipſius & Rupertus, quamvis hic mallet : *aliique patrum*. Plerique enim erant ſenatores. Inde paullo poſt ait : *Ibi in curuli ſedentem eum ſenatus invaſit*, quod & Rupertus obſervavit. GRAEV.] *Patres* etiam Reg. Q. Magl. Voſſ. 1. & Fran. Et hoc rectius eſt, quam *patricii*. nam conſtat pleroſque conjuratorum non patricios, ſed multos ex iis Senatores fuiſſe. M. Brutum a L. Junio Bruto, qui Reges expulit, genus duxiſſe ſcribunt Plutarchus in Brut. & Cicer. 1. Phil. 6. Sed hoc non ita apertum eſt, ut de eo dubitari non poſſit. Paullo ante *non diutius* eſt, non valde, non admodum diu. ſupr. n. 43. *Nec diutius profuit Duci ſalutare conſilium*. Cicer. Lael. XXVII. *Diutius enim jam in hoc deſiderio eſſe non poſſum*. Vel idem, quod *diu*. comparativus pro poſitivo ; ut *dexterior*, *ſiniſterior*, pro *dexter*, *ſiniſter*. *Conſenſere* Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e.

94. *Quanta vis fati!*] Nempe *quae fato manent, quamvis ſignificata, non vitantur*. Vide late Lipſium, Polit. 1, 4. ad quem locum ſimilia multa Berneccerus. Adde Tac. H. 1, 18, 2. H. 2, 82, 8. *nil arduum fatis*. Vellej. 2, 57, 4. *ineluctabilis fatorum vis*. FREINSH.

Manaverat] Freinshemius in *Ind. emanaverat*, i. e. vulgata erat, & multis innotuerat ; ut quum *manare* & *emanare fama*, vel *rumor* dicitur. Et hoc voluiſſe Florum eo videtur indicari, quod mox addit de libello indice conjurationis. Poteſt tamen etiam haec ſententia eſſe ; multi conſcii & participes erant conjurationis ; multi in ſocietatem illius venerant. Cicer. XII. Fam. 1. *Manabat enim illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi & otio diffiderem urbano*. Et IV. Catil. 3. *Latius opinione diſſeminatum eſt hoc malum. Manavit non ſolum per Italiam, verum etiam tranſcendit Alpes, & obſcure ſerpens multas jam provincias occupavit*. Liv. XXVII. 14. *Latiusque fuga manaſſet*.

Libellus etiam Caeſari datus eodem die] Aliter diſtinguimus, &, niſi vehementer fallimur, rectius, hoc modo : *Libellus etiam Caeſari datus, eodem die nec perlitare centum victimis potuerat*. Quae vera eſt interpunctio. SALM. Pal. pr. diſtinguit *datus. eodem die nec perlit.* quomodo etiam fere tertius, & forte melius eſt. GRUT. Non perſpicio cur haec diſtinctio melior ſit, qua mihi etiam oratio aliquanto aſperior fieri videtur. Heinſius ad Vellej. II. 57. putat haec nimis circumciſa eſſe ; debuiſſe enim addi

quid

ctimis potuerat. venit in curiam tamen, expeditionem Parthicam meditans. ibi in curuli ſeden- 95
tem eum Senatus invaſit: tribusque & viginti vulneribus ad terram datus eſt. Sic ille, qui terrarum orbem civili ſanguine impleverat, tandem ipſe ſanguine ſuo curiam implevit.

quid libellus iſte complecteretur. Itaque conjicit: *libellus etiam ea de re datus eodem die.*

Centum victimis] Sueton. Caeſ. LXXXI. *pluribus hoſtiis caeſis quum litare non poſſet.* Plut. Caeſ. πολλὰ θύσαντες οἱ μάντεις ἔφασαν αὐτῷ δυσιερεῖν. Nec alii numerum definiunt. Sed Florus *centum* videtur dicere pro magno numero, ut *trecenta*, & *ſexcenta*. De more alias victimas mactandi, ſi primis non litarent, quoad exta laeta adparerent, Briſſon. I. Form. 28. & Interpr. Sueton. Caeſ. LXXXI. & Aug. XCVI.

95. *Tribusque*] V. e. *Tribus & viginti.* Heinſius in exemplari ſuo, & ad Vell. I. 8. *tribusque & viginti vulneribus ad terram datum.* Putat enim *que* ſaepe ita eleganter poni pro etiam: ut ſupr. III. 2. 4. & hic n. 69. Non video quidquam vitii in vulgata. *Ad terram dare*, pro proſternere, etiam Lucret. V. 1320. & Sueton. Aug. XCVI. dicunt.

Sanguine ſuo curiam implevit] Adeo vere Juvenalis, 10, 112.

> *Ad generum Cereris ſine caede & ſanguine pauci*
> *Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.*

FREINSH.

CAP. III.

Caeſar Auguſtus.

POpulus Romanus, Caeſare & Pompejo trucida- 1

Caput iſtud tertium, quaſi prooemium eſt ad Caeſaris Auguſti res geſtas: cujus ſi quis in unum

> *Tantarum ſperet cumulos advolvere rerum,*
> *Promptius imponet glaciali Pelion Oſſae.*

Geſta autem Octavii Auguſti ſcribunt Livius, a lib. 116. ad finem uſque operis; Appian. de bel. Civ. lib. 2, 3, 4, & 5. Suetonius, in vita; Plut. Caeſare, Cicerone, Antonio, Bruto. Plura compendioſe, more ſuo Plinius, 7, 45. Solin. cap. 3. Gell. 10, 24. & 15, 7. Macrob. Saturn. 2, 4. Val. Max. 1, 7, 1. & 7, 6, 6. Lactant. 2, 8. Sex.

cidatis, rediiſſe in ſtatum priſtinae libertatis vi-
2 debatur : & redierat, niſi aut Pompejus liberos, aut Caeſar heredem reliquiſſet : vel, quod utroque pernicioſius fuit, ſi non collega quondam, mox aemulus Caeſarianae potentiae, fax & turbo
3 ſequentis ſeculi, ſuperfuiſſet Antonius. Quippe dum Sextus paterna repetit, trepidatum toto mari.

Aurelius: Sextus Ruffus: Servius, ad Aen. 6, 791. Eutrop. lib. 7. Oroſ. lib. 6. Quae de eo ſcribunt Virgilius, Ovidius, Horatius, ac poëtae ceteri, ſuis locis adducentur. CAMERS. Exponit, ut prudentem Hiſtoricum decet, cauſas conclamatae libertatis publicae. Quibus probe conſideratis, ſimul patent errata Caſſii, Bruti, aliorumque conjuratorum, qui crediderunt, occiſo Caeſare ſimul profligatam eſſe tyrannidem. Atqui, ait Noſter, non unus Caeſar erat, qui petebat jugulum libertatis, ſed multi. RUPERT. apud quem infr. c. 7. vid. plura huc pertinentia. Add. Senec. II. de Benef. 20. Titulus hujus capitis in Ryck. & Reg. F. eſt, *Bella civilia ſub Caeſare Auguſto.* in Reg. Q. *Praefatio in geſta poſt Julium Caeſarem.* Mox in contextu multi ſcripti & v. e. *rediſſe*, ut fere plerumque, non *rediiſſe*. *Redierat* pro *rediiſſet*. Vid. ad IV. 2. 20.

2. *Liberos*] Supererat tum unus tantum Pompeji M. filius Sextus, quem mox nominat. Sic de uno filio *liberos* dicunt Cicer. I. Phil. I. Vellej. II. 58. & Senec. III. de Ira 15. add. Gell. II. 13. & de una filia Cicer. de Provinc. conſ. XIV. Sulpic. ad Cicer. IV. Famil. 5. & Terent. Hec. II. I. 15. Et *nati* de uno filio ap. Virg. X. Aen. 532. Vid. ibi Serv. & Cerd. item Manut. & Abram. ad Cicer. In ſequentibus quaedam varie ſcribuntur. Voſſ. 3. *ei non collega.* Naz. *Caeſariae potentiae.* Flor. *ſupervixiſſet Anton.*

Antonius] Hujus elogia praeclara & multa lege apud Cicer. in Philippicis. FREINSH. Antonium una cum Caeſare non interfectum, quod faciendum cenſuerant ceteri conjurati, ſed prohibuerat Brutus, ſaepe dolet Cicero. Vid. X. Epiſt. Fam. 28. XII. 4. XV. ad Attic. 4. & ad Brut. XV. *Turbo* tranſlate pro perturbatore, ut *procella* & *tempeſtas*. Cicer. pro Sext. XI. *Duo turbines Reipublicae.* ubi plura Abramus.

3. *Sextus*] Antonius, ut artibus ſuis Senatum magis deciperet, etſi populum ſeditioſe in percuſſores Caeſaris irritaverat, ad Senatum tamen retulit de Sexto Pompejo, Magni omnibus deſiderati filio, qui tum a Caeſarianis in Baetica oppugnabatur, utque pro paternis bonis in aerarium relatis darentur ei de publico ſeſtertium bis millies: ad haec decerneretur ei, ſicut prius patri, maris imperium, claſſiſque daretur ad uſus neceſſarios. Patres mirabundi probaverunt omnia; atque ita Sextus in Siciliam SCto evocatus eſt, ex qua poſtea Caeſari Auguſto difficillimum bellum movit. Appianus, Dio, alii. STAD. Sextus non multo poſt SCtum de reddendis ei bonis paternis, quum nondum ex Hiſpania in Italiam veniſſet, Lege Pedia inter percuſſores Caeſaris damnatus, ac deinde a Triumviris proſcriptus, Siciliam occuparat, & ex ea mare & oram Italiae infeſtam faciebat. Itaque non tam haec inter praecipuas cauſas bellorum, quae deinde geſta ſunt, fuit, quod Sextus bona paterna repetebat, quam quod Bruti & Caſſii partium erat, quae fun-

ri. dum Octavius mortem patris ulciſcitur, ite-
rum fuit movenda Theſſalia. dum Antonius 4
varius ingenio, aut ſucceſſorem Caeſaris indigna-
tur Octavium, aut amore Cleopatrae deſciſcit in
regem. nam aliter ſalvus eſſe non potuit, niſi
confugiſſet ad ſervitutem. Gratulandum tamen 5
in tanta perturbatione eſt, quod potiſſimum ad
Octa-

3

funditus deleri, niſi illo oppreſſo, non poterant. Vid. Appian. III. Civil. p. 528. IV. Civ. p. 637. & Dion. XLV. p. 274. XLVI. p. 322. & XLVIII. p. 366.

Iterum fuit movenda Theſſalia] Vide infra, 4, 7, 6. FREINSH. Et IV. 2. 43. Reg. Q. *Octavianus.* Hoc quidem rectius eſt, quam *Octavius*: nam quo tempore mortem patris ulciſcebatur, jam nomen illius adſumſerat, & *Octavianus* erat, non *Octavius*. Sed tamen credo hoc ab alia manu eſſe: nam paullo poſt hoc cap. bis, & cap. ſeq. rurſus dicitur *Octavius Caeſar*.

4. *Ingenio, aut ſucceſſorem*, &c.] Expungebam olim particulam *aut* utroque loco, eamque emendationem Berneccero probaveram. Et ſane videtur ita ſcripſiſſe Florus. Prius enim cauſſas enumeravit, quapropter libertatem non recuperaverit populus, Pompejum, Caeſarem, Antonium: nunc ordine proſequitur quid ſinguli motuum excitaverint, quidve in quietem & remp. peccaverint. Et ſane frequenter particulas hujusmodi inſerciunt librarii; quod & factum opinor l. I. C. de tironib. lib. 12. ubi ſcripſerim; *aut veteranus cenſibus obnoxius.* quae enim alias cauſſa veteranos arcendi militia? Sed in Floro reſtat alius mihi ſcrupulus, quem mox ſequenti nota exponam. FREINSH.

Deſciſcit in regem] Elegantiſſime, & plane ex animo veterum Romanorum, quibus adeo exoſum erat nomen regis in ſuis civibus, ut haec praecipua Caeſareanae necis cauſſa memoretur. Sic Scipio, cum ab Hiſpanis *rex* appellaretur, reſpondit; *regium nomen alibi magnum, Romae intolerandum eſſe.* Liv. 27, 21, 4. IDEM.

Salvus eſſe non potuit, niſi confugiſſet ad ſervitutem] Similia prope verba, in re diverſa, Senecae, de benefic. 5, 16. *Eo redegit pop. Rom. ut ſalvus eſſe non poſſet, niſi beneficio ſervitutis.* Quamquam, ut quod res eſt fatear, non putem iſta poſſe dici de Antonio. quomodo enim confugit ad ſervitutem, ſi rex factus eſt? omnino cenſeo attinere haec verba pop. Rom. & poſt illud, *regem*, excidiſſe quaedam huc pertinentia. quod ſi foret, ut propemodum ſuſpicor, rejecta correctione mea legendum & ſupplendum eſſet in hunc ſenſum; *Dum Antonius, varius ingenio, aut ſucceſſorem Caeſaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae deſciſcit in regem: (deſerenda fuit populo libertas) nam aliter ſalvus*, &c. Nunc videre videor quid acciderit. iſtud *nam* coaluit ex *p. rom.* i. e. *Populus Romanus aliter ſalvus*, &c. IDEM.

Deſciſcit in regem. Nam aliter ſalvus eſſe non potuit] Hiulcam orationem eſſe & ſenſum pendere vidit Freinshemius, qui putat aliquid excidiſſe, quod ſic ſit ſupplendum: *Deſciſcit in Regem; populus Romanus aliter ſalvus eſſe non potuit, niſi confugiſſet ad ſervitutem.* Sed tantum abeſt ut aliquid ſit inculcandum, ut potius *nam*, quod ex prava diſtinctione natum & interpoſitum eſt a pravo correctore, ſit delendum, & ſic interpungen-

Octavium Caeſarem Auguſtum ſumma rerum rediit: qui ſapientia ſua atque ſolertia perculſum undique & perturbatum ordinavit imperii corpus.
6 Quod ita haud dubie nunquam coire & conſentire potuiſſet, niſi unius praeſidis nutu, quaſi anima

dum: *Dum Antonius varius ingenio, aut ſucceſſorem Caeſaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae deſciſcit in regem, aliter ſalvus eſſe non potuit, niſi confugiſſet ad ſervitutem.* Populus Romanus ἀπὸ κοινοῦ eſt repetendum, ex praecedente nimirum periodo. Qui utramque periodum accuratius inſpexerit, cognoſcet nihil eſſe verius. Prima enim vox *quippe* oſtendit & hanc periodum loqui de populo Romano, & velle Florum liquidius docere, cur populus ille Romanus occiſo Caeſare non redierit in priſtinae libertatis ſtatum. Dein niſi ſic diſtinguas ultima periodi verba plane ſuſpenſa ſunt. Non ſequitur enim quid factum ſit, dum Antonius deſciſcit in regem, ut in praecedentibus. Nam *dum Sextus paterna repetit*, toto mari trepidatur; *dum Octavius patrem ulciſcitur*, fuit iterum movenda Theſſalia. *Dum Antonius deſciſcit in regem.* Vides non finiri ſententiam. Commode vero finietur, ſi meam ſecutus fueris ſententiam, quam & Lipſio & Gronovio placuiſſe gaudeo. Cum vero dixit movendam fuiſſe Theſſaliam, errat. non Theſſalia, ſed Macedonia fuit movenda. Nam Philippi hi fuerunt Philippi Macedonici, apud quos Brutus & Caſſius caeſus, ut jam alii viderunt. GRAEV. Anna quoque legit *P. Rom. aliter*. Nam putat excidiſſe literam *P.* & librarios deinde e *Rom* feciſſe *nam*. Rupertus & Boeclerus itidem probant conjecturam Freinſhemii. Mihi magis placet ſententia Graevii. *Nam* delendum eſſe etiam Salmaſius in libro ſuo ſcripſerat: idemque videbatur Ryckio & Perizonio. Nec poteſt intelligi locus, niſi eo ſublato, quod fecerunt Amſtelodamenſes.

5. *Gratulandum tamen in tanta perturbatione eſt*] Cur non additur cui ſit gratulandum? lege: *Gratulandum tamen ei in tanta perturbatione eſt;* ei, ſcilicet populo Romano. GRAEV. Hoc non neceſſarium arbitror. Suet. Tib. LX. *Gratulanti autem inter poenam, quod non & locuſtam, quam praegrandem ceperat, obtuliſſet, locuſta quoque lacerari os imperavit.* Et Calig. VI. *Expergefactus e ſomno Tiberius eſt gratulantium vocibus.* Curt. VI. 9. *Se quidem gratulari, quod in numerum Deorum receptus eſſem.* Juſtin. XXXV. 1. *Datum ſibi honeſtum belli titulum gratulatus.* Quid proprie ſit *gratulari* docent Gronov. II. Obſ. 19. & Perizon. ad Sanct. Minerv. I. 1. qui etiam loca Suetonii hic adſcripſerat. Add. Withof. Specim. Gunther. p. 138.

Auguſtum] Haec vox aperte παρέλκει. FREINSH. Hoc tamen ferri poteſt. Nam ſaepe etiam alii, quum referunt, quae Octaviano ante hoc cognomen ſuſceptum evenerunt, vel ab eo geſta ſunt, illum per prolepſin *Auguſtum* vocant. Vid. Suet. Caeſ. LXXXVIII. & Aug. XCIV. Et ſic forſitan defendi poteſt, quod in Epit. Liv. XLVIII. & XLIX. Scipio Aemilianus, quo tempore adhuc tribunus militum erat, *Africanus* vocatur: quamquam id utroque loco delendum cenſet Gronovius. Sed infr. c. 12. 64. puto recte ſentire Freinſhemium, ibi non bene conjungi *Caeſar Auguſtus*. Hic Florus magis in eo reprehendi poteſt, quod conjunxit nomina *Octavium Caeſarem*. Vid. ad n. 3. & Perizon. ad Aelian. VII. p. 477. Mox Regg. & Fran. *percuſſum*. Vulgata recte ſe

ma & mente regeretur. Marco Antonio, Pu- 7
blio Dolabella Conſulibus, imperium Romanum jam ad Caeſares transferente fortuna, varius & multiplex civitatis motus fuit. quodque in annua 8
coeli converſione fieri ſolet, ut mota ſidera tonent,

ſe habet. Tacit. II. A. 39. *Mancipii unius audacia, ni mature ſubventum foret, diſcordiis armiſque civilibus Rempublicam perculiſſet.* Vid. ſupr. III. 16. 3. Iidem, Ryck. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *ac perturbatum.* Flor. & Magl. *atque perturbatum.*

6. *Unius praeſidis nutu, quaſi anima & mente, regeretur*] Eadem prope verba Taciti, I, 12, 4. *Unum eſſe reip. corpus, atque unius animo regendum.* Seneca, de clement. I, 3, 9. *Immenſa multitudo unius* (malim *uni*) *animae circumdata, illius ſpiritu regitur.* & mox *mens imperii* dicitur imperator, aut rex. Rem quod attinet, ait Tacitus, I, 9, 10. *non aliud diſcordantis patriae remedium fuiſſe, quam ut ab uno regeretur.* & iterum, H. I, I, 2. *omnem poteſtatem ad unum conferri, pacis interfuit.* & Annal. I. 6. *non aliter rationem imperandi conſtare, quam ſi uni reddatur.* Monarchiam porro, cum pleriſque politicis, aliis nierump. formis praefert Lipſius politic. 2, 2. FREINSH. *Praeſes* eſt tutor, defenſor. Liv. VI. 16. *Manlius praeſes Jovis ceterorumque Deorum, qui Capitolium incolunt.* XXVIII. 42. *Scipio praeſes patriae atque univerſae Italiae.* & XXIII. 48. *praeſides provinciarum exercitus.* Add. Gronov. ad Senec. Med. v. 248. Pro *regeretur* Reg. Q. *ageretur.* Salluſt. Jug. II. *Animus rector humani generis agit atque habet cuncta.* Suet. Tib. LXIX. *Perſuaſionis plenus cuncta fato agi.* Senec. Oedip. 980. *Fatis agimur. cedite fatis.* pro quo Juvenal. IX. 32. *Fata regunt homines.* Sed non eſt cur hoc praeferatur vulgato.

8. *Mota ſidera*] Conſule Salmaſium, in Solinum, pag. 426. A. I, FREINSH. Salmaſius ſcribit, mota ſidera eſſe orientia & cadentia: nam ſiderum ortu & occaſu tempeſtates excitari. Idem ſentiunt Schulting. ad Senec. I. Suaſor. & Boecler. in Diſſert. ad h. l. Eoque reſpicit Florus ſupr. II. 8. 8. & III. 21. 3. Addit Salmaſius *mota ſidera* tamen etiam poſſe intelligi de τροπαῖς, quibus quadripartita conſtat anni diſtinctio: nam has quoque non raro habere ſignificatus tempeſtatum. Mihi veroſimile videtur, Florum potiſſimum ſenſiſſe de ſolſtitio ac bruma, quibus, populariter loquendo, fiunt converſiones Solis, quas Graeci precipue τροπὰς vocant. Idque etiam indicari puto voce *annua*, quae magis ad Solem, quam ad alia ſidera videtur pertinere. Cic. II. de N. D. 19. *Circuitus Solis orbium* CCCLXV. *converſionem conficiunt annuam.* Et Somn. Scip. VII. *Homines populariter annum tantummodo ſolis, id eſt, unius aſtri, reditu metiuntur.* Et ſic fortaſſis accipiendum eſt, quod Idem I. de Orator. 42. *coeli converſionem ab ortu & obitu, motuque ſiderum* diſtinguit. *Sidera* hic pro Sole poni etiam Freinshem. in *Ind.* exiſtimat. Non rarum eſt *ſidus* num. ſingul. pro Sole dici. vid. Burmann. ad Petron. c. CXIX. Sed Florus potuit *ſidera* dicere, ut Ovid. XIV. Metam. 172. *Sidera ſolis.* *Flexus* etiam magis de converſionibus Solis, quam de ortu & obitu aliorum ſiderum dici arbitror. Lucret. v. 614.

- - - - - - - - *Sol*
Quo pacto aeſtivis e partibus Aegocerotis
Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens

nent, ac ſuos flexus tempeſtate ſignificent; ſic cum Romanae dominationis, id eſt, humani generis, converſione penitus intremuit, omnique genere diſcriminum, civilibus, terreſtribus, ac navalibus bellis, omne imperii corpus agitatum eſt.

Canceris ut vertat metas ſe ad ſolſtitiales.

Cicer. II. de N. D. 19. *Inflectens autem Sol curſus tum ad Septentriones; tum ad Meridiem, aeſtates & biemes efficit.* Reg. Q. Flor. Berol. Duisb. & v. e. *ſuo flexu tempeſtates.* Sed Duisb. male *fluxu*, & v. e. *tempeſtas.* Reg. F. *ſuo flexu tempeſtate.*

Sic in Romanae dominationis] Haud paulo melius, *ſic cum Romanae dominationis converſione penitus intremuit:* &c. *in* tamen penitus non damno. optimus liber, *cum.* SALM. *Cum Romanae*] Sic Nazar. probante Salmaſio, itemque vet. ed. noſtra. aliàe *in Romanae.* FREINSH. Sic etiam plerique s. & v. e. *Cum Romanae* Regg. Voſſ. 3. & aliae edd. vett. Freinshemius, Anna, Graevius, & Amſtelodamenſes receperunt *cum.* Non video cur *in* hic ferri non poſſit.

Id eſt, bumani generis] Vana opinio, ex ignorantia Geographiae nata, deinde pudendis adulationibus alita, Romanorum, ſub imperatoribus praecipue, ſpiritus adeo inflaverat, ut crederent ſe totius orbis dominos, cum ſane modicam ejus partem obtinerent. De his dici poſſet illud Senecae, epiſt. 91, 40. *Alexander diſcere Geometriam infelix coeperat, ſciturus quam puſilla terra eſſet, ex qua minimum occupaverat.* Ex his igitur ſomniis profectae voces iſtae, quibus praeter poëtas, quos, elegantiſſime ſimul & veriſſime, *libertatis veſpillones* appellat Heinſius in laude Aſini, etiam hiſtorici abuſi. noſter ſupra, Praefat. 2. *qui res Rom. legunt, generis bumani facta diſcunt.* *Totius orbis ſervitium* Tacit. H. 5, 25, 1. *orbis terrarum famulatus* Idem Agr. 31, 5. Quin & ipſi imperatores, non dicam Juſtinianum alioſque ejus ſimiles, ſed & moderatus ille Antoninus, in l. ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος. ad L. Rhod. de jactu. Adde his quae notat Marcilius, ad Sueton. Titum, 6, 2. FREINSH.

Penitus intremuit] Huc pertinent, quae leguntur apud Gronov. III. Obſerv. 13.

Cap. IV.

Bellum Mutinenſe.

1 Prima civilium motuum cauſa teſtamentum Cae-

Bellum Mutinenſe ſcribunt Livius, lib. 117, 118, 119. Appian. de bel. civ. lib. 3. pag. 588. Plut. Antonio, cap. 22. Frontin. 1, 7, 5. 3, 13

Caeſaris fuit, cujus ſecundus heres Antonius, praelatum ſibi Octavium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi juvenis ſuſceperat bellum. Quippe quum intra decem & octo annos 2 te-

3, 13, 7, & 8. 3, 14, 3, & 4. Cicero, in Philippicis: Sueton. Auguſto, 2, 10, &c. Meminit Ovid. Metamorph. 15, 823. Idem Ovid. Faſt. 4, 623. canit M. Antonium victum ab Octavio, bello Mutinenſi, 18. Cal. Majas:

Luce ſecutura tutos pete, navita, portus;
Ventus ab occaſu grandine mixtus erit.
Sic licet & fuerit, tamen hac Mutinenſia Caeſar
Grandine militia contudit arma ſua. CAMERS.

1. *Teſtamentum Caeſaris*] Recitatum ad populum, poſtulante L. Piſone, ſocero Julii, fruſtra contranitente ſenatu. Vide Appian. de bel. civ. lib. 3. pag. 513.

Secundus heres Antonius] Quod hic de herede M. Antonio dictum legiſſe ſe alibi negat Camers, id nos legere meminimus apud Dionem, lib. 44. pag. 292. Dicitur autem ſecundus heres, *qui heredi inſtituto ſubſtituitur:* ut definit Severinus, in ſecundo commentariorum, quae ſcripſit ad Topica Ciceronis. VINET.

Contra adoptionem] Adoptaverat eum Julius Caeſar teſtamento. Sueton. Caeſar. LXXXIII. Hujus adoptionis frequens eſt mentio in ſcriptoribus vetuſtis. Vid. Cicer. III. Offic. 18. & VII. ad Attic. 8. Sueton. Aug. CI. & Galb. XVII. Tacit. III. A. 30. Senec. de Brevit. vit. XV. & quos nominat Cujac. VII. Obſerv. 6.

Juvenis] Decreverat ſenatus, ne quis Auguſtum *puerum* diceret, ne majeſtas tanti imperii deminueretur. Auctor Servius, ad Virg. Eclog. 1, 44. Virgilius ſaepe Octavium *juvenem* nominat, ut dicto loco,

Hic illum vidi juvenem . . .

Et Georg. 1, 500.

Hunc ſaltem everſo juvenem ſuccurrere ſeclo
Ne prohibete . . . . .

Lege Cicer. Philipp. 4. & 5. CAMERS. Et praecipue notam Caſauboni, & Bernecceri, ad Sueton. Auguſto, 12. 1. *Pueros* tamen vocat Auguſti nepotes Propertius, 4, 6. & Ovidius. FREINSH. *Contra adoptionem bellum ſuſceperat*, eſt omni conatu, & quaſi hoſtili odio adoptioni adverſabatur, eamque impedire, & ne ullus ex ea fructus ad Octavium perveniret, efficere nitebatur. Salmaſius ad Trebell. Poll. Gallien. VII. ſcribit, *bellum cum aliquo gerere*, pro odiſſe & vexare aliquem, eſſe ἀκυρολογίαν Trebellii Pollionis. Non perſuadet mihi. Cicer. Lael. XXI. *Nihil eſt turpius, quam cum eo bellum gerere, quicum familiariter vixeris.* 11. Phil. 1. *Ut nemo his annis viginti Reip. fuerit hoſtis, qui non bellum eodem tempore mihi quoque indixerit.* Et ſaepe alibi Idem *bellum gerere adverſus aliquem*, vel *alicui indicere*, ponit pro hoſtili animo adverſus aliquem eſſe. Cur autem Antonius impedire & extrahere cuperet adoptionem Octavii, exponunt Dio XLV. 271. XLVI. 321. & Appian. III. Civ. 534. & 586.

2. *Intra decem & octo annos*] Parum ad calculum. Vellejus Paterc. 2, 61, 1. *Caeſar XIX. annum ingreſſus.* ubi vides adulationem hominis: ambitioſe enim uſus eſt voce *ingreſſus*. Melius Auguſtus, (in monumento Ancyrano) *natus:* nam anno qui praeceſſit caedem Julii, nono Kal. Octob. ingreſſus annum XIX. erat, ac jam totum ferme confecerat, quando contra Antonium pro optimatibus bellum primum ſuſcepit. Atque haec Octavii aetas in

tenerum, obnoxium, & opportunum injuriae juvenem videret, ipſe plenae ex commilitio Caeſa-

in equeſtri ſtatua fuerat notata, quam ei ſenatus in roſtris poſuerat, teſte eodem Vellejo. Haec Caſaubonus, nota ſecunda ad monumentum Ancyranum. Ceterum, quam opportuna turbis & factionibus ſit aetas principum, multis exemplis demonſtrat Gruterus, ad Livium, I, 3, 6. FREINSH. Adi Interpretes Velleji l. d.

Tenerum & obnoxium, & opportunum injuriae] Non haec interpolanda ſunt cum Viris doctiſſimis, qui malebant *temere hunc obnoxium & opportunum injuriae videret*, inducti hac ratione, quod quia paullo ante vocetur *acerrimus juvenis*, non poſſit hic *tener* dici. Praeterea *teneros pueros* plerumque in malam accipi partem, pro mollibus, impudicis, ut Orpheus apud Ovid. XI. Metam.

Ille etiam Thracum populis fuit auctor amorem
In teneros transferre mares.

Sed *teneri* dicuntur etiam qui ſunt tenerioris aetatis, ut apud Sueton. Aug. 64. *Cajum & Lucium adoptavit domi per aſſem & libram emtos a patre Agrippa: teneroſque adhuc ad curam reip. admovit.* Et quia quae tenera ſunt facile poſſunt laedi, hinc *tener* eſt injuriae opportunus. Cic. VI. ad Att. 2. *quid tandem iſti mali in tam tenera provincia feciſſent?* Cyprum vocat teneram provinciam, quae non munita, ſed injuriis erat opportuna. Hinc & *tener*, & *obnoxius* ſaepe junguntur. Senec. Conſol. ad Marciam 21. *Labuntur humana & fluunt, neque pars vitae noſtrae tam obnoxia aut tenera eſt, quam quae maxime placet.* Si quid hic mutandum eſſet invitis libris, delerem *opportunum injuriae*. Nam quid eſt *obnoxius*, niſi opportunus & expoſitus injuriae? ut ſuperius lib. III, 20. *Nam & ipſi per fortunam in omnia obnoxii:* ubi vide quae notavi. Senec. Nat. Quaeſt. III, 27. *quam diligenti nutrimento obnoxium corpus adoleſcit.* hoc eſt mille caſibus, & injuriis expoſitum, & opportunum, quod eandem ob rationem ep. 66. vocat *obnoxium animi domicilium*, ipſeque quid ſit explicat, nimirum, quod injuriam pati poteſt: *Quicquid in me poteſt injuriam pati, hoc eſt, in obnoxio hoc domicilio animus liber habitat.* Saepiuſcule hac utitur voce Seneca & pervenuſte, ut ad eum oſtendit, cui plurimum debet, *ὁ μακαρείτης* Gronovius. In loco tamen Flori nihil novo. GRAEV. Nec tutum eſt contra o. s. & e. *Opportunus injuriae* eſt apud Liv. XXVIII. 19. & alios. Vid. Gronov. ad Liv. XXV. 30. & ad Senec. de Brev. vit. XVII. *Facilis injuriae* dicit Quintil. I. Declam. Toll. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & edd. vett. praeter Ald. *tenerum & obnoxium.*

Se plenae ex commilitio Caeſaris dignitatis] Si quis locus in toto hoc ſcriptore, quem librariorum & correctorum gens varie vexaverit, finxerit & refinxerit ad arbitrium, hic unus unice ab illo hominum genere diſtortus & divexatus. Poſtea recentiores *διορθωταὶ* ad illud vetuſtiorum exemplum multa ſibi licere voluerunt. Stomachum moverem lectoribus, ſi multitudinem variarum lectionum adponerem. Lectionem tantum, quam rectiorem eſſe cenſeo, quamque ex optimi libri veſtigiis collegi, ponam. Sic igitur legimus: *Quippe cum intra decem & octo annos tenerum & obnoxium, opportunum injuriae juvenem videret, ipſe, plenae ex commilitio Caeſaris dignitatis, lacerare furtis hereditatem, ipſum inſectari probris, cunctis artibus cooptationem Juliae gentis inhibere non deſinere, denique palam arma moliri.* Quantum alii ab hac ſcriptura receſſerunt, tantum a veritate abeſſe ſe paſſi

ſaris dignitatis, lacerare furtis hereditatem, ipſum inſectari probris, cunctis artibus adoptionem

paſſi ſunt. pro *conoptationem*, vel *cum adoptationem*, fecimus *cooptationem*. Reliqua ex optimo illo libro D. Nazarii facile divinavimus. SALM. *Videret; ipſe plenae ex commilitio Caeſaris dignitatis*, &c.] Expreſſi bona fide ſcripturam Nazarianam, quae proxima vero, immo vera omnino, ſi modo abjiciatur litera finalis ab illo *deſineret*: nec multum divertunt ab hac lectione Pall. reliqui, aut Vineti codices, niſi quod extet in iis, *ſe plene ex commilitio Caeſ. dign.* item, *cum adoptionem Juliae gentis*. Sic, inquam, uterque Pal. niſi quod in tertio videamus adhuc reſtare *ipſe plene*. vulgatam lectionem proferre piget; cum omnibus pateat, & ineptiſſima ſit prae hac noſtra. GRUTER. Cujus judicium omnino ſecuti ſumus in hac editione: eo magis, quod & olim nobis in mentem venerat, ita reſcribendum. Infinitum enim pro imperfecto ponit indicativi. quod frequentiſſimum Salluſtio, Tacito &c. nec officit, quod mox verbi caſum mutat, *palam arma moliri. Et parato, &c. obſidebat.* nam ita plane Tacitus, 1, 16, 5. *Is imperitos animos impellere paullatim, & deterrimum quemque congregare. poſtremo velut concionabundus interrogabat*, &c. FREINSH. *Cunctis artibus cooptationem Juliae gentis inhibere non deſineret: denique ad opprimendum juvenem palam arma moliri, & jam parato exercitu in Ciſalpina Gallia reſiſtentem motibus ſuis Decimum Brutum obſidebat*] In hoc loco eſt aliquid ὕπουλον & ſuppuratum ulcus. Aut legendum eſt *denique ad opprimendum juvenem palam arma* moliebatur, *& jam* &c. *obſidebat.* Aut *arma moliri* & *obſidere:* Verum altius latet hoc malum. In praecedentibus verbis videntur ex imperiti hominis additione irrepſiſſe haec verba *cum non deſineret*. Quae ubi ſuſtuleris, omnia erunt planiſſima: *Cum videret ſe plenae ex commilitio Caeſaris dignitatis, & furtis hereditatem lacerare, ipſum inſectari probris, & cunctis artibus adoptationem Juliae gentis inhibere, denique ad opprimendum juvenem palam arma moliri, & jam parato exercitu in Ciſalpina Gallia reſiſtentem motibus ſuis Decimum Brutum obſidere.* Sane in antiquioribus editionibus legitur *obſidere*, in aliis *obſideret*. Nimirum qui neſciebant apud Latinos hiſtoricos ſibi familiari ellipſi infinitum poni pro finito modo, haec inſulſa inculcarunt *cum non deſineret*. In Camertis exemplaribus graſſati ſunt atrocius ſemipagani. In iis enim ſcriptum reperiebatur, *& furtis hereditatem laceraret*, ſed haec jam Vinetus vidit & emendavit. Denique ſi *obſidebat* omnino tuentur meliores libri, ponenda τελεία στιγμὴ poſt *arma moliri* cum τῷ πάνυ Salmaſio. Per commilitium autem Caeſaris non tam conſulatus intelligitur, quam quod diu fuerat legatus Caeſaris, & propter rei militaris peritiam in magna apud Caeſarem & exercitum dignitate. vide Plutarchum in vita Antonii. GRAEV. Salmaſius hic aliquanto minus abit a libris vett. quorum ſcripturam proponendam duxi, ſi forte acuti homines ex ea aliquid excogitare poſſint ad hunc locum melius conſtituendum. etſi vix credo meliora, quam Salmaſio in mentem venerunt, inveniri poſſe. *Ipſe plenae*, quod Freinshemius, Graevius, & Amſtelodamenſes ediderunt, eſt etiam in Ryck. Flor. & Edd. B. P. & J. *ipſa plane* in Voſſ. 3. *ipſe plane* in Ed. Sab. In ceteris s. & e. *ſe plene*, id eſt, *plenae*, niſi quod in Voſſ. 1. *plane* eſt, quod etiam habebat MS. Ernſtii ab eo ad Cornel. Nep. Attic. VIII. citatus. Copula & poſt *dignitatis* abeſt ab o. s. etiam Vineti, & edd. praeterquam Ald. Ordo verborum *furtis heredi-*

3 nem Juliae gentis inhibere non deſineret: denique
ad opprimendum juvenem palam arma moliri:
& jam parato exercitu in Ciſalpina Gallia reſi-
ſtentem motibus ſuis Decimum Brutum obſide-
4 bat: Octavius Caeſar, aetate & injuria favorabi-
lis,

tatem lacerare eſt in Voſſ. Ernſt. & Ald. iſque Amſtelodamenſibus revocandus viſus fuit. Vineti & ceteri o. s. & e. ita ea ordinant, ut in animadverſione ſua collocat Salmaſius. Sed pro *lacerare* Nazar. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. & J. habebant *laceraret*, Ryck. & Pal. poſt. *lacerate*, *t* pro *r* levi errore. Pro *furtis* libri Vineti Pal. poſt. & Regg. *furiis*. *Et*, quod plerique e. & o. e. v. habent ante *cunctis*, Grutero teſte, non erat in Naz. & Pall., nec videtur fuiſſe in Regg. *Cum* poſt *artibus* eſt in o. s. etiam Ernſt., exceptis Naz. Pall. & Ryck. In v. e. eodem loco ponitur, in ceteris mutato ordine poſt *inhibere:* unde ab aliquo intruſum eſſe colligi poteſt. Deinde Naz. & edd. vett., praeter primam, *cooptationem*. Pal. poſt. Ryck. & Regg. *adoptationem*. *Non deſineret* eſt in o. s. cum quibus conſentit Ernſt., & e. In tanta varietate ſcripturae veteris ſequutus ſum Freinshemium & Graevium, qui locum plane ex ſententia Salmaſii ediderunt, niſi quod *deſineret* non mutarunt. Sed pro *cooptationem*, quod in illorum Edd. eſt, cum Amſtelodamenſibus recepi *adoptionem:* non ſolum quia ita erat in libris Vineti, Toll. Duisb. Fran. Voſſ. Ernſt. & v. e. ſed etiam quod non facile oſtendi poſſe credo ab aliis probatis Scriptoribus *cooptationem* pro adoptione dici. *Adoptatio* defendit Borrichius e Gell. v. 19. & Plin. Paneg. v. Sed nec Plinii exemplaria inter ſe conſentiunt, & in Gellio eodem capite modo *adoptatio*, modo *adoptio* ſcribitur: quod ſuſpicionem quamdam mendi adfert. Vid. Cellar. Cur. poſter. & Jac. Gronov. ad Gell. l. d. Iſ. Voſſius hic ſcripſerat *coadoptionem:* utrum e MS. an e conjectura, non addiderat. Sed ſi e MS. eſt, non poteſt aliud eſſe, quam conjunctio duarum lectionum. Verba *cum non deſineret*, tollenda eſſe etiam Gronovius cenſet 11. Obſ. 14. probante ad hunc locum Perizonio. Quin *cum* ejiciendum ſit ex auctoritate Nazar. & Ryck. ne dubito quidem; idque etiam alibi e non intellecto hoc genere loquendi ſaepe inculcatum, & orationem infinitam in finitam mutatam eſſe oſtendit Gronov. ad Liv. VI. 27. Sed quum omnes libri habeant duo illa *non deſineret*, mihi omnino verior videtur emendatio Salmaſii, Gruteri, & Iſ. Voſſii, pro *deſineret deſinere* legentium. *Obſidere*, & *obſideret* in nullo ſcripto, aut edito inveni. Nec ulla cauſa eſt, cur hic *obſidere* reponatur pro *obſidebat*. Nam pluribus infinitivis pro imperfectis poſitis, deinde ſubjici imperfectum, conſtat ex iis, quae hic obſervat Freinshemius, & quae ad Sanct. IV. 5, 3. Perizonius. Et minus deſiderabitur emendatio, ſi poſt *moliri* & *obſidebat* στιγμὴ τελεία ponatur, ut in v. e. Quae in fine adnotationis Graevianae ſcribuntur, ad Annam pertinent.

Lacerare furtis hereditatem] Hereditatem enim Caeſaris expilavit: ut Dio, lib. 44. in fine; & Appianus, de bel. civ. lib. 3. pag. 536. & alii, memoriae prodiderunt. inter quos Vellejus Paterc. 2, 60, 5. ſcribit, ſeſtertium ſepties millies depoſitum a Caeſare ad aedem Opis, ab Antonio fuiſſe occupatum. VINET. Add. quae adnotantur ad Vell. & Cicer. 1. Phil. 7. & v. Phil. 4. *Lacerare hereditatem*, ut Sall. Catil. XIV. *Quicumque bona patria*

lis, & nominis majeſtate, quod ſibi induerat, revocatis ad arma veteranis, privatus (quis crederet?) Conſulem aggreditur: obſidio Mutinae liberat Brutum. Antonium exuit caſtris. Tum quidem etiam manu pulcher apparuit: nam cruentus & ſau-

ria laceraverat. Terent. Hec. I. 1. *Quin ſpolies, mutiles, laceres, quemque nacta ſis.* Liv. XXVI. 35. *Plebem Romanam perdendam lacerandamque ſibi Conſules ſumſiſſe.*

3. *Ad opprimendum juvenem*] Idem optimus liber: *ad depremendum*, pro *deprimendum*. Sed *opprimendum* non muto. SALM. Naz. *depremendum*, quomodo & I. q. nempe *deprimendum*. melius, ut puto. FREINSH. Ryck. *diprimendum*. Edd. vett. excepta prima, *deprimendum*, quod probat etiam Gronov. ad Liv. XXX. 36. *Depremo*, ut *intellego*, *doleum*, & alia. Gloſſ. *adpremo*, *compremo*, *oppremo*.

4. *Aetate*] Juvenilis aetas in tantum favorabilis eſt, ut etiam in delictis mitius puniendis ejus habeatur ratio. Vide Berneccerum, ad Suetonium, Auguſto, 5, 2. l. FREINSH.

Injuria favorabilis] Supra, 4, 2, 56. IDEM.

Induerat] Vid. ad I. 11. 9. Plin. II. H. N. 28. *Auguſto Caeſare in prima juventa Urbem intrante ad nomen ingens capeſſendum.*

Revocatis, &c.] Haec omnia Tacitus, I, 10. 2. *Concitos per largitiones veteranos, paratum ab adoleſcente privato exercitum, corruptas conſulis legiones.* Quae poſtrema verba interpretare de legione Martia, & quarta, quae ab Antonio conſule ſigna ad Auguſtum tranſtulere. Videatur Appianus, de bel. civ. lib. 3. pag. 556. non de exercitu Decimi Bruti, ut exponebat magnus ille Lipſius. FREINSH.

Conſulem] Verum quidem hoc; Conſulem aggreſſus eſt: ſed poſt conſulatum vicit. IDEM.

Obſidione Mutinae] *Obſidio* in eodem libro: *obſidium* ſaepe apud hunc noſtrum. SALM. *Obſidio*] Sic Naz. & noſtra vetus editio. obſidii hujus tempore memorabilia ſtratagemata uſurpata, nempe literis columbarum opera tranſmittendis (quod ſuperiori ſeculo in obſidio Harlemenſi & Leidano relatum memoratur): aut per natatores milites laminis plumbeis inciſas, aut immittendis copiis & commeatibus, recenſent Plinius, 10, 37. & Frontinus, 3, 13, 7. & 3, 14, 3. FREINSH. *Obſidio* etiam Flor. Magl. Regg. Voſſ. 2. & Edd. B. S. & P. vid. *Indic.*

5. *Manu pulcher*] Perizonius adſcripſerat πολύχειρ: quod etymon vocis *pulcher* eiie putat Jul. Caeſ. Scaliger: ut idem ſit, quod fortis, quemadmodum Servius exponit in Virgil. VII. Aen. 656. *Satus Hercule pulchro Pulcher Aventinus.* Vid. Voſſ. Etymol. & Becmann. Origin. Ling. Lat. Ita *Caeſar manu pulcher apparuit*, idem erit, ac *manu fortis*, id eſt, ipſe ſtrenue ac fortiter pugnando etiam militis partibus functus eſt, ſeque omnibus & aquilam portando, & vulnere accepto conſpicuum fecit. Nam ut Senec. de Provident. c. IV. *idem licet fecerint, qui integri revertuntur ex acie, magis ſpectatur, qui ſaucius redit.* Tollius pro gloſſa habebat *apparuit*, cui non adſentior.

Aquilam ſuis humeris referebat] Vide Caſaubonum, ad Suetonium, Auguſto, 10, 9. FREINSH.

A moriente ſignifero traditam] Simile exemplum apud Caeſarem, de bel. Civ. 3, 64. Ad quorum imitationem hodierni quoque vexillarii, cum ad ſupremum ventum eſt, nec aliter defendi poteſt vexillum, eo involuti moriuntur. Sic in pugna

ſaucius aquilam, a moriente ſignifero traditam, ſuis humeris in caſtra referebat.

gna ad Atellam *repertus eſt Germanus ſignifer amputata dextra manu, & laeva foedo vulnere diſciſſa, vexillum mordicus retinens, ita ut in veſtigio invictae virtutis expiraſſe videretur.* Jovius, hiſtor. lib. 4. IDEM. *Aquiliferum* magis proprie dicit Suetonius. Nam ut *ſigna* multis locis, quorum nonnulla vid. in Lipſ. IV. de Mil. Rom. 5. diſtinguuntur ab *aquilis*; ita alii *aquiliferi*, alii *ſigniferi*. Tacit. 1. A. 48. *Eas literas Caecina aquiliferis ſigniferiſque occulte recitat.* Sed rurſus infr. c. 12. *ſignifer* pro aquilifero. Et Seneca Phoeniſſ. v. 389. apud Lipſ. l. d. *Aera jam bellum cient, Aquilaque pugnam ſignifer mota vocat.* Nam generali nomine *ſignorum* etiam *aquilae* comprehendi poſſunt.

CAP. V.

Bellum Peruſinum.

1 Alterum bellum concitavit agrorum diviſio, quos Caeſar veteranis in caſtris pretium mi-

li-

Hoc bellum ſcribunt Livius, lib. 126. [Dio, lib. 48.] Sueton. Aug. cap. 14, & 15. Latius Appian. de bel. civ. lib. 5. pag. 689. Eutrop. 7, 1. Oroſ. 6, 16. Plin. 7, 45. Solin. cap. 3. Bellum Peruſinum, & cetera ab Auguſto geſta bella, explicat Propert. 2, 1. & Lucanus, 1, 41. Lege quae de Auguſto ſcribit Virg. Aen. 6, 791. Ex verbis Propertii & Lucani patet, ſcriptores non ſemper ſervare in ſcribendo eundem ordinem, quo res geſtae ſunt. Quare non mirum eſt, in vetuſtis Flori exemplaribus poſt Mutinenſe bellum, Peruſinum bellum immediate ſequi, niſi hoc poëticae tribuas licentiae. Ovid. in fine Metamorph. enumerans bella ab Auguſto geſta, Peruſinum praetermiſit. CAMERS. Camertis autem, Stadii, aliorumque aliquot editiones, caput iſtud ſubjecere capiti, cujus finis, *ſcelere alieno uterentur*. at ordo quem ſervamus, remanet in editione primaria, expreſſitque optimus Vinetus, & propugnant Palatini. GRUT. In Ald. quoque hoc caput rejicitur poſt bellum Philippenſe. Hoc congruit cum ratione temporis, quo geſtum eſt. Sed o. s. & ceterae Edd. hoc loco habent.

1. *Veteranis in caſtris*] Suſpicatur Nicolaus Heinſius, *in*, a ſciolo inſertum importune, delendum eſſe. Caſtra enim veterana accipi a Floro pro veterano milite. Lucan. *caſtra fremunt confuſa*. Poëticum hoc quidem eſt, ſed poëticarum locutionum plenus eſt Florus. Lipſius non ſolum τὸ *in* ſed & *caſtris* cenſet eſſe νόθον. Sed Heinſii ſententiam amplector, ne nimis ab anti-

litiae perſolvebat. Semper alias Antonii peſſimum z in-

antiquis codicibus, recedamus. Illam caſtrorum ſignificationem, quam Vir illuſtris oſtendit, ſi repudiemus hic loci, nihil verius opinione Lipſii. Nam nulla in caſtris praemia veteranis ſunt data, ſed in conventu triumvirorum ad Confluentem coloniae iis ſunt decretae. GRAEV. Deinde autem Bruto & Caſſio victis agri iis in Italia dati ſunt. Dio XLVIII. princ. & Appian. III. Civ. 590. & V. 672. *In caſtris* etiam delenda cenſebat Gerh. Voſſius & videbatur probaſſe ejus ſententiam Iſaacus. *Pretium* pro praemio obvium eſt. Vid. *Ind.* Paulus *l.* II. *pr. D. de Evictione. has poſſeſſiones . . . . partim veteranis in praemia adſignatas.*

2. *Semper alias Lucii Antonii peſſimum ingenium*] Laudo conatum eruditiſſimorum Virorum, qui *piiſſimum* hic repoſuerant. nos tamen non culpam librarii, ſed hallucinationem ipſius auctoris animadvertimus. nam optimus liber *Lucii* non habet. in quo ita legitur: *ſemper alias Antonii peſſimum ingenium, Fulvia gladio cincta virilis militiae, uxor agitabat.* vox *uxor* aperte indicat, Florum de Marco Antonio & ſcripſiſſe & cogitaſſe, cujus ingenium, alias ſemper turbulentum, etiam uxor Fulvia magis magiſque inflammabat. De Lucio Antonio omnes tamen hiſtoriae, ne quis hoc me putet ignoraſſe: ſed, ut dixi παρόραμα eſt ipſius Flori, aut μνημονικὸν ἁμάρτημα. ſic ſupra falſus eſt, dum vocat patrueles Syllae Felicis Fauſti Syllae liberos. ſic etiam ſupra in Heraclea Campaniae & Siri fluvio: quas hallucinationes facile excuſamus, alia quaedam leviora in hoc ipſo ſcriptore deprehenderamus, quae noluimus adnotare. ſi quis eſt, qui non ita facile aſſentiri poſſit, is me doceat quid rectius de hoc loco ſit aeſtimandum; ego ipſi facile aſſentiar. Hoc breve caput diligenter legat, & examinet, non aliud, credo, ſentiet, quam quod ſcripſimus. SALM. *Semper alias Antonii peſſimum ingenium*] Sic o. Pall. accedit ed. noſtra vetus. nam ea, *aliter Ant.* Aſſentior autem omnino Salmaſio, qui παρόραμα ipſius auctoris hic agnoſcit, quod equidem clare ſatis arguunt iſta verba *uxor agitabat.* quae quidem in editione modo laudata ſine nomine *Fulvia* leguntur, quod ipſum ſuſpicionem mihi movet, & illud vocabulum altrinſecus acceſſiſſe. Praeterea ſequentia *iterum in arma ierat*, nempe poſt bellum Mutinenſe: &, *jam non privatis, ſed totius ſenatus ſuffragiis judicatum hoſtem:* item ſequenti capite, *Antonium ultiones de iis qui ſe hoſtem judicaſſent:* omnia, inquam, haec convincunt, Floro ſermonem eſſe de M. Antonio, non fratre ejus Lucio. quamvis hiſtoriae omnes fide dignae poſteriori huic id tribuant. Grutero tamen placebat Florum ſenſiſſe de Lucio; movebaturque quod M. Antonius non modo non peſſimo, ſed ne malo quidem ingenio fuerit, Plutarcho teſte, itemque imperatore Claudio. Sed poſterius teſtimonium, ut domeſticum rejicimus, quamvis nec id quidem obſtet quod magnus appellatur ibi, nam hoc non negat malum etiam fuiſſe, quomodo Val. Max. 5, 6, 2. ext. dicit Annibalem in dubio poſuiſſe, *major ne an pejor vir haberi deberet.* Plutarchum quod attinet, teſtatur ille quidem ingenio fuiſſe natura ſua haud malo, ſed opportuno corruptionibus, quod & noſter voluiſſe videri poſſit, dum *varium ingenio* appellat tertio capite. Sed ingenium ejus peſſimum fuiſſe nemo melius exponat Cicerone: quamvis nec ei per omnia credendum eſſe cenſeam, cum interdum *accuſatorie* magis quam *Latine* (ſic enim ipſe in Verrem 4, 1, 4. diſtinguit) loquitur. FREINSH. Salmaſius *Lucii* a ſolo Naz. abeſſe adnotarat, Gruterus ab omnibus Pall. Cum iis, praeter Reg. F. & Voſſ. 2. qui

ingenium Fulvia, gladio cincta virilis militiae,
uxor agitabat. Ergo depulſos agris colonos inci-
3 tando, iterum in arma ierat. Hic vero jam non
privatis, ſed totius Senatus ſuffragiis judicatum
hoſtem Caeſar aggreſſus, intra Peruſiae muros re-
degit, compulitque ad extrema deditionis turpi &
nihil non experta fame.

2. qui praenomen habent, conſentiunt ceteri s. & o. e.

Peſſimum] Sic omnino legendum eſſe ex mente auctoris ſatis conſtat, non *piiſſimum*, ut volebat vir eruditiſſimus. Hic enim eſt Antonius, teſtimonio Velleji, 2, 74, 2. *vitiorum fratris conſors, ſed virtutum, quae interdum in illo erant, expers.* Cui adſtipulantur omnes alii. nemini enim laudatur praeter Appianum, & quidem ſuis ipſius verbis. FREINSH. Gruterus ad Vellej. l. d. notat Virum doctum, qui hic pro *peſſimum* reponi voluerit *piiſſimum.* Deſignat Caſaubonum, qui ad Suet. Aug. XIV. ita legendum putabat, quia Lucius Antonius ob eximiam pietatem in fratrem ſibi cognomen *Pietas* adſcivit. De hoc cognomine Antonii vid. Spanhem. Diſſert. X. de Praeſt. & Uſu Numiſm. p. 75. Sed Caſaubonus non recte de L. Antonio accepit, quae hic Florus tradit. Locus Appiani, ad quem Freinshem. reſpicit eſt v. Civil. p. 688. & alius ibid. p. 702. Tamen Appianus antea pag. 682. eadem ex ſua perſona de Lucio ſcribit.

Gladio cincta virilis militiae uxor] Dudum hic locus ſuſpectus fuit eruditis hominibus. Nam *gladius virilis militiae*, aut, ut alii volunt, *virilis militiae uxor* ſunt nihili. Lipſius emendabat: *Fulvia gladio cincta militiae, virilis uxor agitabat.* Sed haec non ſunt editis meliora. Ingenioſior fuit Anna, Tanaquilli filia, quae ſcribit: *virilis audaciae uxor.* idque firmat exemplo Salluſtii de Sempronia ſcribentis: *Quae multa ſaepe virilis audaciae facinora commiſerat.* Mox Nic. Heinſius *iterum in arma ire* aut *ruere* malebat, pro *iterum in arma ierat.* GRAEV. Anna ita diſtinguit: *Fulvia gladio cincta, virilis audaciae uxor, agitabat.* Conjectura *virilis audaciae* confirmari poteſt aliquot locis aliorum Scriptorum apud Waſſ. ad Salluſt. Catil. XXVI. Crediderim tamen haec in ordine grammatico ita jungenda eſſe, *Fulvia uxor cincta gladio virilis militiae*, i. e. cincta gladio in morem virorum militarium. Eſt quidem ineptum genus loquendi *gladius virilis militiae.* Sed in Floro multa ſunt non meliora. De re vid. Dion. XLVIII. 363. *Ierat* cur ſuſpectum ſit, non video. *Ire in arma* Tacit. I. A. 55. *ad arma* Suet. Aug. XV. Vell. II. 48. Liv. XLII. 2. & 21. *ad ſaga ire* Cicer. XIV. Phil. I.

Uxor agitabat] Viri docti addendum putant, *uxor Antonii agit.* at ego potius adhuc deleverim vocem *uxor*; tanquam ſatis conſtaret, Fulviam eſſe M. Antonii, dum dicit *cinctam virilis militiae gladio*, velitque mutaſſe ſexum cum Viro. GRUT.

Depulſos agris colonos] Qui coacti erant cedere veteranis, quibus agri iſti diſtributi erant. Hinc ſemper materia & vires res novas cupientibus; & exempla ſuggerunt illorum temporum Hiſtoriae. FREINSH. *Privatus*, quod ex e. v. adnotat Gruterus, etiam in Berol. Magl. & Voſſ. 3. eſt. in Pal. 2. *primatus.*

3. *Fame*] Vide Bernecerum, ad Sueton. Aug. 14, I. c. FREINSH. Hinc *Peruſina fames* proverbii ſpecie ap. Lucan. I. 41. & Auſon. XXII. Epiſt. 42. De ea Appian. V. Civ. 691. *Extrema deditionis agitantem* ſupr. II. 17. 17. *in fame nihil non experta Calagurris* III. 22. 9.

CAP.

CAP. VI.

Triumviratus.

Quum ſolus etiam gravis paci, gravis Reipublicae eſſet Antonius, quaſi ignis incendio Lepidus acceſſit. Quid contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi foederis ſocietatem? 1

Exponunt hoc capite contenta Livius, lib. 119. & 120. Plut. Antonio, cap. 24. Bruto, cap. 39. Cicerone, cap. 67. Appianus de bell. civ. lib. 3, & 4. Sueton. Aug. cap. 12, 13, & 27. Eutrop. 7, 1. Oroſ. 6, 16. Meminerunt Plinius, 7, 45. & Solinus, cap. 3. CAMERS.

1. *Gravis paci*] Martial. ſpect. 4.

Turba gravis paci placidaeque inimica quieti.

Ignis incendio] Qui eum ſatis ſua ſponte ad perturbandam Rempubl. pronum etiam magis incitaret. Proverbium Graecum eſt, *μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ*, de quo Eraſmus. Ovid. 1. Art. Am. 244.

Et Venus in vinis ignis in igne fuit.

Vid. ibi Heinſ.

Neceſſe fuit venire in cruentiſſimi foederis ſocietatem] Uterque Palatinus, *ut cruentiſſimi viri foederis*. *ut* pro *in*. ſic infra in ſcriptis *totus ut monſtrum illud deſciverat*, pro *in monſtrum illud*. in iiſdem libris, *quod neceſſe fuit*, non *quid*. male prorſus. SALM. *Quid contra duos ex. nec. fuit*, &c.] Non intelligo quid ſit contra duos exercitus venire in ſocietatem foederis. legebam aliquando, *contracto exercitu*, ut voluerit Florus, Lepidum novo exercitu contracto veniſſe in ſocietatem Antonii & Caeſaris. Rutil. in Itin. 1: 301. de Lepido:

Qui libertatem Mutinenſi Marte receptam
Obruit auxiliis, urbe pavente, novis.

Sed jam damno; non tamen ut ſciam quid in ejus locum reponendum ſit, niſi forte *quid* in *cui* reformandum: ut ſenſus ſit, duobus ex diverſa parte exercitibus ſtantibus, neceſſe fuiſſe Lepido, utpote debiliori, venire in ſocietatem. quo ſenſu Vellejus, 2, 66, 1. *repugnante Caeſare, ſed fruſtra, adverſus duos*. aut legendum *contrarios exercitus*, ut indignetur, eos, qui nuper hoſtes erant, aliter non potuiſſe ſocietatem inire, quam in perniciem civium. Jam puto pro *Quid* legendum eſſe *Caeſari*. Nimis hoc violentum videtur? at violentius eſt Caeſaris nomen extrudi, quod equidem in principio capitis hujus fuiſſe poſitum ſequentia clamant. Si igitur reponendum fuit: hic certe locus unus erat, ubi bene reponeretur. FREINSH. Locus contaminatiſſimus, & in quo purgando laborarunt omnes, qui Floro caſtigando manus admoverunt. Nolo illorum, qui in manibus omnium verſantur, ſuſpiciones enarrare. J. Lipſius in ſcholis, quas olim Lugduni Batavicae habuit, hunc ſcriptorem exponens, putabat verba quaedam excidiſſe, & ſic poſſe redintegrari, ſi legatur; *Quid contra duos exercitus? neceſſe fuit venire in cruentiſſimo duci in cruentiſſimi foederis ſocietatem*. Sed excedit medicina modum. N. Heinſius monuit, quia nonnulli MSS. pro *quid* prae ſe ferant *quod*, &, *ut cruentiſſimi viri*

2 tem? Diverſa omnium vota. Incendit Lepidum divitiarum cupido, quarum ſpes ex turbatione Rei-

viri foederis, ſcribendum eſſe: *Quo contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi viro foederis neceſſitatem.* *Quo* hoc eſt *quare*, *quapropter* neceſſe fuit Auguſto venire in cruentiſſimi foederis neceſſitatem, quod ſolus binis exercitibus in unum conjunctis non poſſet reſiſtere, eoque modo factum ejus excuſat. *quo* ut *eo*, quod paſſim apud Hiſtoricos occurrit. *Viro* eleganter additum ut apud Maronem Eclog. VI. de Cornelio Gallo:

Utque viro Phoebi chorus aſſurrexerit omnis.

τὸ *Viro* uſitatum Maroni, Naſonique cum loquuntur de Auguſto. Haec Vir excellentiſſimus in litteris ad me datis de hoc loco. quae proxime ſane accedunt ad veterum codicum ſcripturam. Ryck. *Quia contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi viri foederis neceſſitatem.* Sed parum in hoc codice hic eſt ſubſidii. Nunquam potui in animum inducere omiſſum eſſe illius nomen, cui contra duos in neceſſitatem foederis veniendum erat, hoc eſt tertii triumviri. Quis enim hiſtoriae illius temporis ignarus hoc divinando poſſet aſſequi? Antonium & Lepidum nominavit. Cur praeterit Caeſarem Octavium, in principio capitis, cum non longe poſt ſingulorum nomina repetat? Cenſeo Florum reliquiſſe: *Quid contra duos exercitus Caeſar? neceſſe fuit venire in cruentiſſimi foederis ſocietatem.* *Neceſſe* praecedentem voculam *Caeſar* abſorpſit. Alluſit forte ad tritum vulgo dictum, Ne Hercules adverſus duos. Diſtinctio haec, ut vidimus, Lipſio quoque probatur, & politiſſimae Tanaquilli Fabri filiae. GRAEV. Salmaſius in exemplari ſuo e ſolo Pal. pr. adnotaverat *quod*, & *ne cruentiſſimi.* *Ut* nuſquam alibi inveni, *Viri* etiam Ryck. Reg. F. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Sed Fran. *in cruentiſſimi viri ſceleris ſocietatem.* Gerh. Voſſius hic legebat: *Quis contra duos exercitus?* putabatque Florum reſpicere ad proverbium, *Ne Hercules quidem contra duos.* Sed ad Vell. II. 66. *Quid? contra duos e. n. f.* . . . . Iſ. Voſſius: *Equidem contra duos.* Rupertus: *Quid unus contra duos exercitus? Itaque neceſſe fuit.* Tollius ad Auſon. Idyll. XII. in Grammaticomaſt. *Quid Caeſar contra duos? neceſſe fuit.* *Viri* excludunt omnes, praeter Heinſium & Iſ. Voſſium, qui ex eo fecerat *IIIV.* id eſt, *triumviratus*, & legebat *in cruentiſſimi triumviratus foederis ſocietatem.* Mihi e tot conjecturis maxime placet Graeviana, utpote quam minimum a ſcriptura vetuſta recedens. Sed quum magna pars MSSorum habeat *viri*, id non temere ejiciendum, & ſub eo aliquid latere arbitror; ſive id, quod conjiciebat Iſ. Voſſius, ſive aliud quid; in quo eruendo ſe exercebunt acutiores. Interim edidi locum ut in Nazar. & aliis quibuſdam MSS. omnibuſque Edd. dempta prima, in qua *viri* additur, legebatur; a quibus primi diſceſſerunt Amſtelodamenſes, qui haec ita diſtinxerunt; *Quid? contra duos exercitus: neceſſe fuit.*

2. *Diverſa omnium vota incendia*] Lege, *vota incendio.* hoc eſt, *omnes diverſis votis ad illud incendium reip. ferebantur.* vel *incendii.* optimus liber *incendio* retinet poſſet etiam legi, *diverſa omnium vota, incendia,* ſed priorem conjecturam magis probamus. SALM. Pall. tres habent, *vota incendia.* quod ſi admittimus, illud *incendia* erit a gloſſa, legendumque uno ſpiritu: *Quid contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi foederis ſocietatem diverſa omnium vota?* GRUTERUS. Mihi placet minima mu-

Reipublicae: Antonium ultionis de his, qui ſe hoſtem judicaſſent: Caeſarem inultus pater, & Ma-

mutatione locum ita reſtitui: *Diverſa omnium vota. Incendit Lepidum &c.* Similem autem ſenſum aliter extulit Tacitus H. 2, 7, 4. *Ita boni maliquè, cauſſis diverſis, ſtudio pari, bellum omnes cupiebant.* FREINSH. Ryck. *diverſa omnium vota incendia. Lepidum divitiarum cupido.* J. Lipſius: *diverſa omnium vota, ac incendia,* aut: *diverſa omnium vota ac ingenia.* Sed nihil verius eſt emendatione doctiſſimi Freinshemii: *diverſa omnium vota. Incendit Lepidum divitiarum cupido.* quod & N. Heinſio in mentem venerat. GRAEV. Regg. & Ald. *voto,* ceteri s. & e. *vota* excepta Ed. P. in qua eſt *nota. Incendia* etiam fere omnes alii s. & o. e. Nec dubito, quin ita & in Regg. fuerit, quamquam coulator ad Edit. Graev. quae *incendit* habet, nihil adnotarat. *Cupido* Naz. Ryck. Voſſ. 3. & Ald. reliqui o. s. & e. *cupidum.* Rupertus putat, vel ſublato *incendia* legendum eſſe, *diverſa omnium vota,* vel *diverſa omnium nota ingenia.* Prius etiam Tollio placet ad Auſon. l. d. Tanaquillo Fabro, atque Annae, qui ſuſpicantur, eam vocem e ſuperioribus *ignis incendio* huc tranſlatam. Iſ. Voſſius hic ſcripſerat, quia omnes libri habeant *cupidum,* locum omnino ita legendum ac diſtinguendum eſſe: *Diverſa omnium vota. Incendia Lepidum divitiarum cupidum. Antonium. . . . . Vota* legendum eſſe extra dubitationem eſt, quum nullus liber ſcriptus, & ex olim editis unus tantum habeat *nota,* quod corruptum eſt e *vota:* quemadmodum & alibi haec inter ſe permutari liquet ex iis, quae ſcribunt Interpretes Vell. ad II. 35. Heinſ. ad Ovid. Epiſt. Did. v. 4. & Drakenb. ad Sil. Ital. VI. 434. Et ſic ſupr. I. II. 7. pro *votis* in Ryck. erat *notis.* Itaque nec probari poteſt conjectura Ruperti *nota ingenia.* nec *incendia* contra omnes libros ejici licet. In Iſ. Voſſii emendatione quae ſit ſententia, nec ipſe expoſuerat, nec ego intelligo. Sed & in eo fallitur, quod ſcribit in omnibus libris eſſe *cupidum.* Perizonius dubitaſſe videbatur Lipſii, an Freinshemii, conjecturam probatet: nam utramque in exemplari ſuo ſcripſerat. Ryckius praeferebat Freinshemianam, cui & ego palmam tribuendam arbitror. Eam Graevius & Amſtelodamenſes in contextum admiſerunt. Hoc mihi in priore Edit. non faciendum, &, quia videbam doctos non idem ſentire de voce *incendia,* potius corruptam veterum librorum ſcripturam *vota incendia. Lepidum* exhibendam putabam. Nunc, poſtquam ita in Voſſ. 3. legi intellexi, eam recipere non dubitavi. Tractarunt hoc ulcus poſt priorem Editionem noſtram duo Viri Clariſſ., Clericus Biblioth. Antiq. & Hod. Tom. XVIII. Part. 2. Sect. 6. & Heumannus Poecil. I. 3. 5. Ille totum locum ita conſtituendum cenſet: *Quid contra duos exercitus? neceſſe fuit - - - ſocietatem. Diverſa omnium nata incendia. Lepidum - - - agitabant.* Hic, *Quis contra duos? Caeſari igitur neceſſe fuit in cruentiſſimi venire foederis ſocietatem. Diverſa omnium vota. Lepidum - - - agitabant.* Longum eſt haec ſingulatim excutere. Verbo dicam, mihi nihil a Viris Doctiſſ. videri proponi, quo ad mutandam ſententiam adduci poſſim. Quae in conjectura Clerici ſit ſententia verborum *nata incendia,* plane non adſequor. Heumannianam ideo non poſſum probare, quod puto, non licere vocem *incendia* invitis o. s. & e. ejici.

Ex turbatione reip.] Vide Tac. 5. 3, 5. & H. 1, 21, 1. FREINSH.

Antonium ultiones] Lege ſine mora ex Ryckiano: *Antonium ultionis*

Manibus ejus graves Caſſius & Brutus agitabant.
3 In hoc velut foedus pax inter tres duces componitur. Apud Confluentes inter Peruſiam & Bononiam jungunt manus, & exercitus conſalutant. Nullo bono more Triumviratus invaditur: oppreſ-

ſcilicet cupido. Vulgatam reſpuit Latina lingua. Sic tamen & J. Lipſius & Nic. Heinſius conjecerant ſcribendum eſſe, valde ἀσπίχων, cum alii caſtigatores hunc ſcopulum intactum praeteriiſſent. GRAEV. *Ultionis* etiam Reg. F. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 2. 3. & v. e. *Ultio* Reg. Q. & Flor.

Manibus ejus graves] Credebantur enim occiſorum Manes ultione placari, quod tangit Juſtinus, 16, 2, 17. Hinc intelligendum illud Virgilii, Aen. 10, 519.

- - - *Inferias quos immola*[illegible] *umbris.*

Ita *Sorani manibus ſatisfactum*, accuſatore ejus damnato, ſcribit Tac. H. 4, 40, 4. ſic, *non aliter poſſe placari commilitonum manes*, &c. Tac. 1, 45, 5. Vide Apocalypſ. 6, 12, &c. Obſervabant autem imprimis, ut ſi fieri poſſet, ad tumulos ipſos occiſorum mactarentur; quod videlicet nullum gratiorem umbris liquorem ſpargi poſſe crederent, quam inimicorum ſanguinem. Sic Pyrrhus Polyxenam fere *paterni vertice in buſti*. Seneca, in Troadibus, verſu 1151. Sic L. Caeſar jugulatus ad buſtum Vari, Val. Max. 9, 2, 2. & Marius praetor ad buſtum Catuli, ſupra, 3, 21, 26. Sic Ariſtomenes, Meſſeniorum fortiſſimus, ſibi necem intulit ad filiae, quam prius occiderat, tumulum; Pauſanias, in Meſſen. pag. 241. Alludit hunc morem Seneca, de beneficiis, 5, 16, 2. *Niſi Allobrogum in illam* (patriam) *cohortes immiſerit* (Catilina), *& trans Alpes accitus hoſtis vetera & ingenita odia ſatiaverit, ac diu debitas inferias Gallicis buſtis duces Romani perſolverint.* Pertinet eo caput Galbae, quod a liberto Patrobii, qui punitus a Galba fuerat, ad tumulum Patrobii projectum eſt. Sueton. Galba, 20, 5. & Tacit. H. 1, 49, 2. Adde quae notamus ſupra, 2, 5, 5. Item, 3, 18, 14. & Stat. Theb. 5, 614. FREINSH. Add. Caſaub. ad Suet. Aug. XV. Gruter. ad eumd. Galb. XX. & Schulting. ad Senec. Controv. XVII. Adnotat locum Flori Gronov. ad haec Senec. Octav. 598.

Manet inter umbras impiae caedis mihi
Semper memoria, manibus noſtris gravis
Adhuc inultis.

3. *In hoc velut foedus*] Non ſcio an & alii ſic loquantur, nec ſatis intelligo, quae ſit vis particulae *velut*. *In has leges, conditiones, pax componitur*, vel *convenit*, uſitata ſunt.

Apud Confluentes inter Peruſiam & Bononiam] Hallucinatur hic Florus. Confluentes hi, plus quam nonaginta millia paſſuum abſunt Peruſia, quod & Gerh. Voſſius animadvertit ad Vell. II, 65. Rectius Appianus & Dio inter Bononiam & Mutinam. Sed pro *Peruſiam* legendum *Petruſiam*, docuit Vir clar. Caeſar Malvaſia in Marmora Felſinea. Nam Petruſa, vulgo *la Pietroſa*, ruſticis *Zola Predoſa*, Lavini fluminis ponti eſt contermina, ubi fuit Triumvirorum ſtatio. Vide Dionem lib. 46. ubi narrat illos congreſſos eſſe ad colloquium in quadam inſula ejus fluvii, qui praeterfluit Bononiam. GRAEV. *Inter Mutinam & Bononiam* Edd. B. S. P. & J. quod emendatoribus debetur. Appianum parum adcurate ſcripſiſſe Triumviros circa Mutinam in inſula Lavinii congreſſos, quum Lavinius propior

preſſaque armis Republica, redit Sullana proſcriptio: cujus atrocitas nihil in ſe minus habet, quam numerum centum quadraginta ſenatorum. Exitus foedi, truces, miſerabiles, toto terrarum 4 orbe fugientium. Pro quibus quis pro dignitate rei

pior ſit Bononiae, quam Mutinae, & alii eos in inſula Rheni prope Bononiam conveniſſe ſcribant, diſputat Cellar. II. Geogr. Ant. 9. Sed hoc aliter expedire conatur Leander in Deſcript. Italiae, ubi de Bononia agit. Mutinam a Dione in hac hiſtoria memorari non invenio. nam nihil aliud L. XLVI. ſcribit, quam quod in fine hujus adnotationis refert Graevius. *Petruſia*, quam pro *Peruſia* ſubſtituit Malvaſia d. lib. Sect. IV. c. 2. an eo tempore hoc nomine nota fuerit, quaerendum cenſeo.

Exercitus conſalutant] Videtur hic aliquid excidiſſe. Nam *conſalutant* non addito qui conſalutentur non memini legere. Puto Florum reliquiſſe: *exercitus conſalutant inter ſe*. Cic. 2. de Orat. *Qui cum inter ſe, ut ipſorum uſus ferebat, amiciſſime conſalutaſſent*. Mox N. Heinſius: *Lepidus L. Paullum fratrem proſcripſerit*, deleto *ſuum*, quod ſupervacuum ſit, & in praecedente verſu legatur. Paullo poſt malebat Lipſius; *proponere roſtris jam viſitatum erat*. hoc eſt jam ante viderant, tempore nimirum Sullae. dein idem *videret*, *concurreret*, pro *videretur*, *concurreretur*. Sed non opus mutatione. GRAEV. Jam olim Bapt. Egnatius Racemat. c. IV. pro *conſultant*, quod in quibuſdam s. & e. illius aetatis invenerat, & eſt in Magl. & Edd. B. S. & P. legebat *ſe conſalutant*. Non male ſcripſiſſet Florus *inter ſe conſalutant*. Sed quum abſolute dicatur *ſaluto*, nulla videtur eſſe ratio, cur non eodem modo *conſaluto* dici poſſit. Salluſt. Catil. XXVIII. *Conſtituere ea nocte, ſicut ſalutatum, ad Ciceronem introire*. Martial. II. 18.

Mane ſalutatum venio; tu diceris iſſe
Ante ſalutatum.

Tacit. II. H. 42. in *Ind.* Freinsh. *Omiſſo pugnae ardore Othoniani ultro ſalutavere*. Idem II. H. 25. & Phaedr. III. 7. *Invicem ſalutare* dicunt.

Nullo more] Scripti omnes, *nullo bono more*. & ita reſtituendum. SALM. *Nullo bono more*] Sic Pall. tres & MSS. Vineti, quomodo & editio noſtra vetus; quo minus dubitavi lectionem hanc recipere, licet minus placeat quibuſdam Viris doctis. Salmaſius tamen ita reſtituendum cenſet. Videtur autem alluſum ad exemplum Caeſaris patris, Pompeji & Craſſi, de quibus ſupra, 4, 2. 12. Ita Servius, Aen. 8. 635.

- - - raptas ſine more Sabinas

interpretatur, *ſine ullo exemplo, aut ullo bono more*. FREINSH. *Nullo bono more* etiam alii s. & o. e. v. Vid. Serv. ad Virg. V. Aen. 694. & VII. 377. P. Fab. II. Semeſtr. 18. Stewech. ad Veget. III. 4. & Barth. ad Stat. I. Theb. 238.

Oppreſſaque, &c.] Vide Dionem, 46, 5, 21. & ſeqq. FREINSH.

Centum quadraginta ſenatorum] Immo, ſi Appiano, de bel. civ. lib. 4. pag. 592. credimus, CCC. fuere. IDEM.

4. *Quis pro dignitate rei ingemiſcat*] Ita v. e.: ceterae omnes; *quis pro indignitate rei non ingemiſcat*. utrumque habet quo ſe probet: ſed melior tamen prima; utpote firmata ab tribus Palatinis. GRUTER. Sic Salvianus, lib. VII. *Exceſſi pauliſper coeptum ſermonis ordinem, rei indignitate compulſus*. Idem dicit Vellejus, 2, 67, 1. *Hujus totius temporis fortunam ne deflere*

rei ingemiſcat, quum Antonius Lucium Caeſarem avunculum ſuum, Lepidus Lucium Paulum ſuum fratrem proſcripſerit? Romae capita caeſorum proponere in Roſtris jam uſitatum erat: verum ſic quoque civitas lacrymas tenere non potuit, quum reciſum Ciceronis caput in illis ſuis Ro-

ſlere quidem quiſquam ſatis digne potuit; adeo nemo exprimere verbis poteſt. Scilicet, *dum atrociora viſuntur, reliqua non aeque gravia in levi habentur.* Tac. H. 2, 21, 4. IDEM. Eadem ſententia eſt in hoc Virgilii 11. Aen. 362. *Quis poſſit lacrimis aequare labores?* Cum Pall. conſentiunt etiam alii ſcripti. Altera lectio eſt in Edd. P. J. & A. quam ſe etiam in duobus manu exaratis inveniſſe teſtatur Egnatius l. d. Corrupta ſcriptura, *fugientium pro indignitate rei immiſcetur Caeſarem*, quam ibid. explodit, eſt in Ed. B. & S. Ryck. hic prave *ingemiſcatur*. Naz. *ingemeſcat*.

Avunculum ſuum, &c.] *In dotem invitamentumque ſceleris*, ut eleganter loquitur Vellej. 2, 67, 3. ubi pro *vel in dotem*, malim, *velut in dotem*. Et alias ita ſolet fieri, ut principum diſcordiae, miniſtrorum & amicorum exitio pientur. Cujus rei illuſtre exemplum in Homerica Junone, Iliad. 4, verſ. 50. &c. quae Trojae ruinam non dubitat emere a conjuge cariſſimarum urbium excidiis. Sic etiam Antonius (apud Plut. in vita) flagellato Caeſaris liberto, ſatis illi facere voluit. Sed ad Florum impenſe pertinet Cornelii Hiſpani figura, apud Senec. Suaſor. VI. *Tota tabula tuae morti praeluditur. alter fratrem proſcribi, alter avunculum, patitur. quid habes ſpei? ut Cicero periret, tot parricidia facta ſunt.* FREINSH. De Paullo fratre Lepidi vid. Perizon. Animadv. Hiſt. C. III. *Lucium* non eſt in Ryck. *Suum* abeſſe poſſet, ſi paterentur libri. Tamen ſuſpectum eſt. Nam Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. mutato ordine *fratrem ſuum*. Porro Ryck. Berol. Duisb. & v. e. non male *proſcripſerint*: quo accedit, quod eſt in Flor. & Fran. *praeſcripſerunt*. *Ponere* quoque, non *proponere*, Flor. & Pal. poſt.

5. *Jam uſitatum erat*] Lucan. 7, 315.

Et caput hoc poſitum roſtris, &c. Vide ſupra, 3, 21, 14. FREINSH. Conjecturam Lipſii *viſitatum*, pro *uſitatum*, non credo multos probaturos. Sed ſi Florus ſcripſiſſet *non inuſitatum* haud dubie dudum plerique concurriſſent ad emendandum *non inviſitatum*. Vid. IV. 2. 81.

Ciceronis caput] De hujus interitu praeter ſupra dictos lege Val. Max. 1, 4, 5. 5, 3, 4. [Juvenal. Sat. 10, 118.] Auguſt. Civit. 3, 30. CAMERS. Cetera apud Fabricium Marcoduranum, fideliſſimum Ciceronis vitae ſcriptorem, leges, & in Sebaſtiani Corradi Quaeſtura. STADIUS. Extat & elegans fragmentum ea de re Cornelii Severi, apud Scaligerum, in catalectis veterum Poëtarum, pag. 51. Item Livii & aliorum Hiſtoricorum, apud Senecam Suaſoria VII. FREINSH. *Suis* Ryckius exponit, e quibus ille toties ad populum divine fuerat concionatus. Tenebat enim Cicero Roſtra, quaſi regnum quoddam ſuum, & ita in his dominabatur, ut eloquentia ſua ſaepe populum vel invitum ad ſuam voluntatem pertraheret. Nec minus dicendo valebat in judiciis. Unde Quintil. X. Inſtit. Orat. 1. eum ab hominibus ſuae aetatis *regnare in judiciis* dictum, & ipſe IX. Famil. 18. ſe bellis civilibus *regnum forenſe* amiſiſſe ſcribit. Lipſii conjecturam *videret*, & *concurreret*, pro parte confirmant Berol. Duisb. & v. e. in qui-

Roſtris videretur: nec aliter ad videndum eum, quam ſolebat ad audiendum, concurreretur. Haec ſcelera in Antonii Lepidique tabulis. Cae- 6 ſar percuſſoribus patris contentus fuit. Haec quoque, niſi multa fuiſſet [6], etiam juſta caedes haberetur.

quibus eſt *concurreret*. Deinde Nazar. Pall. Ryck. Reg. Q. Duisb. Fran. & v. e. *His quoque*; qui videtur error librariorum eſſe. Praeterea a Pal. poſt. Ryck. & Magl. abeſt *etiam*. Caeſarem primo reſtitiſſe collegis, ne qua proſcriptio fieret, ſed inceptam utroque acerbius exercuiſſe, ſcribit Sueton. Aug. XXVII.

6. *Niſi multa fuiſſet*] Nam etiamſi juſta puniendi cauſſa ſit, praeſtat ignoſcere, cum magna delinquentium copia eſt, aut paucorum ſaltem ſupplicio contentum eſſe, quam acrioribus remediis, ac ipſa mala ſunt, civitatem labefactare. Seneca, de ira, 2, 10. *In ſingulos ſeveritas imperatoris diſtringitur: at neceſſaria venia eſt, ubi totus deſeruit* (Lipſius mallet *deliquit*) *exercitus*. Vide Gruterum, ad Tacit. diſcurſu toto XIX. Ovid. de Ponto, 1, 9, 19.

Nec prius abſceſſit, merita quam caede nocentum
Se nimis ulciſcens extitit ipſe nocens.

Adde Cic. pro l. Manil. cap. 7. Tac. H. 1, 84, 6. *Paucorum culpa fuit, duorum poena erit.* Joſeph. de bel. Jud. 6. 5. *Placatus eſt Caeſar utilitate ſimul & precibus; namque unius hominis animadverſionem uſque ad factum promovendam putabat: multitudinis vero ad veniam.* Acciderat enim ibi, ut Joſephus ait, ὅλην στρατιὰν λειποτακτεῖν. Lucan. 5, 260.

. . . . *Quidquid multis peccatur, inultum eſt.*

Tamen, in Nepotis Eumene, *qui deſeruerant*, (multi videlicet) *exercitu ſuffragia ferente, capitis abſentes damnantur.* Carolus M. Saxonum 4500. una die dicitur affeciſſe ſupplicio. Kemnethus III. Scotiae rex, fures 500. ſuſpendio punivit, Chronicle of Scotland, pag. 52. Videatur Grotius, de jure B. & Pacis, pag. 111. FREINSH. Voſſ. 3. *niſi invita fuiſſet*. Sic in Phaedro prol. Lib. III. v. 22. *laude invita* pro *laude multa* legi putabat Gudius.

CAP. VII.

Bellum Caſſii, & Bruti.

Brutus & Caſſius ſic Caeſarem, quaſi Tarqui- 1 nium

Bellum Caſſii, & Bruti ſcribunt Livius, lib. 121, 122, 123, 124. Plut. Antonio, cap. 27. & Bruto, cap. 54. Appian. de bel. civ. lib. 4. Val. Max. 1, 5, 7, & 8. [1, 8. 3, 1.] 3, 2. 4, 6, 5. 5, 1, 11. 6,

 2.

nium regem, depuliſſe regno videbantur: ſed libertatem, quam maxime reſtitutam voluerunt, 2 illo ipſo parricidio perdidere. Igitur, caede perfecta, quum veteranos Caeſaris, nec immerito, ti-

2, 5. [6, 4. 4.] 6, 8, 21. 9, 9. Eutrop. 7, 1. Suet. Aug. cap. 13. Oroſ. 6, 16. Front. 4, 2, 1. Lege quae ſcribit Lucanus, 2, 234. CAMERS.

1. *Brutus & Caſſius ſic Caeſarem quaſi Tarquinium regem depuliſſe regno videbantur*] Pulchre vidit Nic. Heinſius ſuperfluum eſſe *regem*, & expungendum. non longe poſt idem cenſet Florum dediſſe: *ſed libertatem, quam maxime reſtitutam voluerunt, illo ipſo parricidio prodiderunt.* Sic ſane cultiores ſcriptores malunt loqui, quam quod circumfertur, *perdiderunt.* Sic equus *prodit* rectorem cum dat praecipitem in pugna. Sed nec deſunt exempla, quibus vulgata ſcriptura defendi poſſit. GRAEV. Etiam juſtius ſibi Caeſarem, quam Tarquinium, regno dejeciſſe videbantur Brutus & Caſſius. Nam Tarquinius jure Rex creatus fuerat; Caeſar regnum per vim occuparat: ut ipſi dicunt ap. Appian. 11. Civ. 505. Scripti nihil mutant, niſi quod multi cum e. v. habent *perdiderunt.* Veterani, quos memorat Florus, tum forte frequentes Romam venerant, ut Caeſarem in expeditionem Parthicam profecturum honoris cauſa proſequerentur. Appian. 11. Civ. 503.

2. *Confugerunt*] Nazar. *confugerant.* infra, *in provincias ab illo ipſo, quem occiderant, Caeſare datas, Syriam, & Macedoniam, conceſſerant*, pro *conceſſerunt.* SALM. *Confugerant* etiam Pall. Ryck. Flor. Magl. & edd. vett. excepta prima: eoque tendit *confecerant* in Regg. & Fran. pro quo in Reg. F. a ſecunda manu erat *confugerant.* *Conceſſerant* quoque Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & [illegible] c. Porro Naz. Ryck. Edd. B. & P. *ſtatim curia*, ablata praepoſitione. Regg. & Fran. *ſtatim curiam in Cap.* Voſſ. 1. 2. *ſtatim curiam in C. confecerunt.* Ultimam literam e ſequente *in* ortam ſuſpicor.

Sed ducem non habebant] Livius, 33, 15, 1. *ad rebellandum, neque vires, neque ducem, habebant*, & 26, 22, 14. *magis eis auctor ad ſeditionem, quam animus, deerat.* Quomodo intelligendus Sueton. Auguſto, 15, 3. *ut occulti adverſarii, & quos metus magis, quam voluntas, contineret, facultate ducis* (nam verba *L. Antonii* a gloſſa ſunt) *praebita, detegerentur.* Supra, 2, 17, 13. *Tota certaminum moles cum Luſitanis fuit, & Numantinis: nec immerito; quippe ſolis gentium Hiſpaniae duces contigerunt.* Ducibus igitur repertis moventur quicumque *non benevolentia continentur, reſumpturi arma, ubi metus abſceſſerit*; ut eſt apud Tacit. H. 4, 76, 11. FREINSH. In hoc loco tricatur Vir χαριέστατος, &, mihi, dum fata ſinebant, amiciſſimus. Non ſunt Caſſius & Brutus, quibus ad ultionem animus non deerat, ſed veterani Caeſariani, qui in urbem confluxerant, ultionem ſpirantes Caeſaris, ſed tum nondum ducem habebant, non longe poſt nacti ſunt Octavianum Caeſarem. GRAEV. Notat Tanaq. Fabrum.

3. *Diſplicuit ultio cum conſulis abolitione decreta*] Ego quidem haec non intelligo. ſuſpicabar aliquando legendum *cum nominis abolitione*; ut nempe more Romano nomina quoque interfectorum Caeſaris abolerentur, quod *faſtis radere* Tacitus, 3, 17, 7. & *publicitus eradere*, Capitolinus, in Gordianis, cap. 9. Item paulo alio ſenſu *aibo ſe-*

na-

timerent, ſtatim e Curia in Capitolium confugerant. Nec illis ad ultionem deerat animus, ſed ducem non habebant. Igitur quum appareret, 3
quae ſtrages Reipublicae immineret, diſplicuit ul-

natorio eradere; Tac. 6, 42, 6. dixere. Sed ad praeſens propius abſum ab ea ſententia, ut putem *ἀμνηστίας*, Ciceronis ſuaſu decretae, mentionem hic fieri, legendumque: *diſplicuit ultio, Ciceronis conſilio abolitione decreta.* potuit enim nomen illud, utpote notiſſimum, paucis tantum characteribus notatum fuiſſe, & librarios imperitiores deinceps in errorem induxiſſe. Dio, lib. 44. refert orationem illam Ciceronis. Stadii editio praefert, *conſenſu conſulis.* bene. FREINSH. Ex his verbis nullam ſententiam elicias. Quid enim ſibi velint nemo intelligit, ut pridem Freinshemius animadvertit. Non libet aliorum emendationes hic recoquere. Ex vetuſtis membranis nihil opis expectes. Forte ſic locus conſtituetur bene, ſi ſcripſeris: *Diſplicuit ultio Senatuſconſulto abolitione decreta diſcordiae.* τὸ *diſcordiae* vitio librariorum ſomnolentorum propter affinitatem litterarum praecedentis vocis *decreta*, videtur intercidiſſe. Quis enim, ſi alii hiſtorici intercidiſſent, intelligeret, cujus rei abolitio eſſet decreta, niſi addatur. *Abolitio* enim ſimpliciter pro *ἀμνηστίᾳ* nemo dixerit, aut intellexerit. *Senatuſconſulto* debetur ingenio litteratiſſimae foeminarum, Annae Fabri. Non tantum caedis, ſed omnis injuriae ac diſcordiae abolitio decernebatur. Cic. Philipp. *Omnem memoriam diſcordiarum oblivione ſempiterna delendam cenſui.* Si *conſenſu conſulis*, quod in Stadii extat editione, veteris codicis auctoritate ſtabiliretur, non rejicerem, ſed legerem, *diſplicuit ultio, conſenſu conſulis abolitio decreta diſcordiae.* Conſul eſt Antonius, qui Ciceroni *ἀμνηστίαν* ſuadenti aſſenſus eſt metu Lepidi, & ut ea SConſulto ſanciretur operam navavit. vide Dionis lib. XLIV. GRAEV. Libri ſcripti nihil abeunt a vulgatis, praeterquam Regg. & Magl. a quibus abeſt *cum*, & Voſſ. 1. qui habet *cum Conſulibus.* Rupertus probat *conſenſu Conſulis.* Tollius Fortuit. XIX. emendat *Senatusconſulto oblivione decreta.* Sed non facile quiſquam ſibi perſuadebit *abolitione* a ſcribis potuiſſe ſubſtitui pro *oblivione*. *Diſcordiae* addi non neceſſarium videtur: quum facile quilibet non plane imperitus hiſtoriae horum temporum, quam tum nemo ignorabat, intelligere poſſit, cujus rei abolitio deſignetur. Eodem modo, quo Florus etiam Aurel. Victor de Caeſarib. XXXV. *Ad Graeciae morem decreta abolitione.* Et JCti ſub Tit. *D. ad SCtum Turpill.* & alibi ſaepe ſimpliciter *abolitionem* dicunt, nec addunt, cujus rei abolitionem ſignificent; quod id cuique per ſe patet. Nec Torrentius, ut puto, probaſſet hic interponi *diſcordiae*, ut qui in Suet. Tib. IV. *Cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus*, ſuſpectam habeat vocem *facti*, tamquam adulterinam. Ryckius in ora libri ſui ſcripſerat Gronovium legere *cura Conſulis;* ſeque id non improbare. Vix credo hic quidquam corruptum eſſe, quam verba *cum Conſulis.* De iis novas conjecturas adferre non poſſum: ſed veroſimile exiſtimo Florum illius tam celebris SCti mentionem aliquam feciſſe. Idem Heinſio viſum fuiſſe, intelligi poteſt ex illius conjectura, *tum Senatusconſultis abolitiones decretae.* Perizonius conjecerat *diſplicuit ultio tum Conſuli, abolitione decreta:* ut Florus dicat, Conſuli An-

4 ultio cum Conſulis abolitione decreta. Ne tamen publici doloris oculos ferrent, in provincias ab illo ipſo, quem occiderant, Caeſare datas, Sy-

Antonio tum diſplicuiſſe ultionem, quia poſtea nil niſi ultionem cogitabat, ac loquebatur.

4. *Ne tamen publici doloris oculos ferrent*] Praerupta haec & depravata. Modo locutus eſt de Antonio. Nunc ad Caſſium & Brutum tranſit nulla eorum mentione facta, ut de quibus agat in hac periodo hiſtoriae illorum temporum ignarus non poſſit videre, peritus difficulter divinare. Nullus dubito quin hic non pauca verba deſcriptorum vitio perierint. Dein qui ſunt *publici doloris oculi?* *Dolores oculorum* nemo paulo humanior ignorat. Sed *oculi doloris* Latinis quid ſint fateor me ignorare. Nec enim ſic dici poſſunt homines dolentes, ſvultuque ac fronte dolorem prae ſe ferentes. Sententia loci haec eſt. Caſſius & Brutus, quamvis decreta eſſet injuriarum abolitio & oblivio, non poterant tamen ferre luctum illum Romani populi morte Caeſaris dolentis, & percuſſores ejus deteſtantis, itaque in provincias ſibi a Caeſare datas profecti ſunt. De populi dolore & indignatione Dio lib. XLIV. & Sueton. in Julio. Provincias Caeſarem dediſſe Bruto & Caſſio non ſolum ex aliis, ſed & ex Ciceronis conſtat epiſtolis. Verba quomodo conſtituenda ſint certo non liquet. Cogitabam: *ne tamen publici doloris vis oculos ureret.* ut ſuperius lib. 2. *urebat nobilem populum ablatum mare.* Horat. *Urit me Glycerae nitor.* Mallem, niſi longius recederet a libris, *ne tamen publicum dolcrem horum oculi ferrent. Horum* nimirum Caſſii & Bruti. Cic. lib. IX. ad fam. ep. 2. *Denique, leviſſime qui ſuſpicaretur, & qui fortaſſe me noviſſet optime, putaret me idcirco diſcedere, quod quoſdam homines oculi mei ferre non poſſent.* Aliud eſt in eadem epiſtola: *Tibi autem idem conſilii do, quod mihimet ipſi, ut vitemus oculos hominum, ſi linguas non poſſumus.* Nic. Heinſius tamen de hoc ioco ad me his verbis ſcripſit: legebam olim: *ne tamen publici doloris aculeos ferrent.* pungebat, inquit, dolor publicus Brutum Caſſiumque, quod ſe ſcirent auctores & cauſſam eſſe hujus doloris. Plautus Trinummo: *Jam dudum meum ille pectus pungit aculeus, quid illi negotii fuerit ante meas aedes.* Cic. *maledicti & contumeliarum aculeos* dixit ad Q. Fratrem: *Fuerunt nonnulli aculei in C. Caeſarem, contumeliarum in Gellium, expoſtulationes cum abſente Pompejo.* & ſic ille paſſim; vide Gronovium ad Livii lib. XXIII. cap. 42. Sed poſtea praetulit vulgatum, putatque dictum ut apud Naſonem *oculos non feret ille tuos.* Verum ſi libere mihi de hoc loco ſententiam ferre licet, omnino exiſtimo eum mutilum eſſe, & quaſdam voces, ſi non verſus intercidiſſe. Nam ultima praecedentis periodi verba, ut circumferuntur, nullius ſunt ſenſus, & haec ſcabra ſunt & cum prioribus non cohaerent. GRAEV. Tollius l. d. ſcribit, *dolorem publicum*, tamquam rem animatam, pro ipſo populo poni, & non minus recte *oculos publici doloris*, quam *oculos adflictae civitatis* dici. Nihil video obſtare, quo minus *publicus dolor*, pro populo dolente, vel hominibus publice dolorem ſignificantibus, accipi poſſit. Quintil. Decl. XIX. 3. *Omnium maledictis ſucclamatus, omnium denotatione damnatus eſt, donec & ipſe conſenſum circa ſe publici doloris agnoſceret. Inde rarus in publico, & tanquam patris occurſus, tanquam civitatis ora vitaret.* Et *publici oculi* apud eumd. Decl. X. 9. *Nihil queritur miſera, niſi par*

Syriam & Macedoniam, conceſſerant. Sic vindicta Caeſaris dilata potius, quam oppreſſa eſt. Igi- 5
tur ordinata magis ut poterat, quam ut debebat, in

orbitati, niſi patre dignum, quod publicos conſumat oculos. Pro *ferrent* idem Tollius legit *ferirent*, idque confirmat locis quibuſdam Lucretii, in quibus eſt *ferire oculos.* Nec tamen negat defendi poſſe *ferre*, ut *ferre oculos* ſit, conjectum iſtum oculorum ſuſtinere ac pati, quo tamquam Patris patriae interfectores ac parricidae deſignabantur: quemadmodum Curt. IX. 7. Dioxippum *conjectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur, non potuiſſe ferre* dicit. Haec eſt vera ſententia hujus loci, qui emendatione non eget. Et ſic accepit Freinsh. in *Ind.* Flori & Curtii. *Conjectos in ſe oculos ferre, ac perpeti* dicit Plin. Paneg. LXIII. &, *omnium deſignari oculis* Senec. III. Benef. 17. Quod hic Florus uſitato ſibi tumore, id Cicero ſimplicius expreſſit I. Catil. 7. *Si me meis civibus injuria ſuſpectum tam graviter atque offenſum viderem, carere me adſpectu civium, quam infeſtis oculis conſpici mallem.* Perizonius hic primum probarat *ferirent*, i. e., ne oculis populi jam dolentis ob necem Caeſaris etiam praeterea alium dolorem facerent: quemadmodum *ferire oculos* dicunt Cic. XV. Ep. fam. 16. & Sil. Ital. III. 694. *verberare oculos* Valer. M. VII. 6. 2. & *perſtringere* Id. IX. I. 5. & Cic. de Senect. XII. Deinde addiderat poſſe retineri *ferrent*, hoc ſenſu, nec cogerentur videre dolentes vultus civium, & ſe execrantes truci viſu: & praeter locum Curtii IX. 7. adſcripſerat Plin. Paneg. LXIII. Etiam Senec. Octav. v. 572. *Vix ſuſtinere poſſet hos thalamos dolor Videre populi.*

Oppreſſa eſt] *Opprimi* ſaepe dicuntur, quae ita impediuntur, ut exitum ſortiri non poſſint, quae plane irrita fiunt, & exſtinguuntur. Liv. XXIII. 22. *Ita ejus rei oppreſſa mentio eſt.* Id. XXVI. 6. *Eam celeriter cognitam fraudem, oppreſſamque magna caede hoſtium.* Juſtin. XII. 13. *Inſidiae fuerunt, quorum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit.* Tranſlatum a rebus, quae terra aliave re injecta ita obruuntur, ut emergere non poſſint. Cicer. II. de Divin. 23. *Quonam modo potuit terra oppreſſus vivere?* Tacit. VI. A. 50. *Opprimi ſenem injectu multae veſtis jubet.*

5. *In triumviros Rep.*] *Reſpublica*, meliores libri. ita igitur diſtingue; *igitur ordinata, magis ut poterat, quam ut debebat, Reſpublica. relicto ad urbis praeſidium Lepido, Caeſar cum Antonio,* &c. SALM. Ryck. *Igitur ordinata magis ut poterat, quam ut decebat inter triumviros reſpublica.* Sed quia in Nazar. aliiſque melioribus libris non habetur *in triumviros*, cauſſae nihil eſt ut haec verba non pro ſpuriis ducantur, & *reſpublica* ex iiſdem cum Salmaſio recipiatur. GRAEV. *In Triumviros* neque a Nazar. neque a Pall. aberat. Nam Salmaſius nihil aliud adnotarat, quam in Nazar. eſſe *Reſpublica.* Nec Gruterus hic ullam varietatem ſcripturae e Naz. & Pall. dedit. Sunt ea verba etiam in aliis s. & o. e. v. Nec credo defuiſſe in Regg. etſi qui eos contulerat cum Ed. Graevii, in qua & Amſtelod. non leguntur, nihil monuerat. *Ut* ante *debebat* non eſt in Reg. Q. & poterat abeſſe. *Decebat* habet etiam Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. A. I. Anna putat non Latine dici *ordinata in Triumviros Republica*, ac legit *per Triumviros.* Ego praefero ſcripturam Cod. Ryck. *inter Triumviros. Reſpublica* non niſi in Nazar. Ryck. Magl. (ſed in hoc *re* in contextu, *res* adſcriptum erat) & Ed. B. eſt. in aliis ſcriptis & ed. *Republica*; praeterquam in V. e. in qua *rei-*

in Triumviros Republica, relicto ad Urbis praeſidium Lepido, Caeſar cum Antonio in Caſſium
6 Brutumque ſuccingitur. Illi comparatis ingentibus copiis, eandem illam, quae fatalis Cnaeo Pom-

publice, e compendio ſcilicet *R. p.* ut in Ryck. *res. p. Reſpublica* receperunt Amſtelodamenſes. Mihi retinendum videtur *Republica.* nam ita melius fluit oratio, quam ſi a verbo *relicto* nova periodus inchoetur.

Relicto ad, &c.] Vide Dionem, 46, 8, 40. FREINSH. De verbo *ſuccingi* Idem in *Ind.*

6. *Ingentibus copiis*] Quippe *qui jam decem & ſeptem legionum potentes erant;* Vellej. 2, 65, 2. immo *biennio non integro collegerunt pluſquam viginti legiones, & equitum circiter viginti millia.* Plutarchus. FREINSH.

Eandem illam, &c.] Virgilius, Georg. 2, 490.

Romanas acies iterum videre Philippi.

Ovidius, Metamorph. 15, 824.

Emathiique iterum madeſient caede Philippi.

Petronius, in carmine de bello ſcivili, verſu 110.

. . . . *Gemino jam ſtrictos Marte Philippos.*

Sed hos erroris arceſſit Lipſius, ad Vellejum, 2, 70, 1. IDEM. Vid. ſupr. IV. 2. 43. Voſſ. ad Vell. l. d. & Heinſ. ad Petron. CXXI.

Arenam inſederant] Ryck. *eadem illa, quae fatalis Cn. Pompejo fuit, arena inſederant.* Poſſunt ferri. Virg.

Qui nunc lenti conſedimus arvis.

Sed nihil muto. Nam & *inſidendi* verbum paſſim Livium, Salluſtium, aliosque Hiſtoricos, ac poëtas, atque in his Silium, jungere cum caſu quarto Nic. Heinſius oſtendit. Sil. XII. v. 486.

. . . . *Arduus ipſe*
Tifata inſedit propior.

Sic enim ſcripti, vel *inſidit*, ut Colonienſis. & ſic etiam ex vetuſtis editionibus pro *inſederant.* Freinshemius hic loci notat *inſiderant.* Veteres enim *inſidere* potius dixiſſe quam *inſedere*, copioſe ad Maronem eſt oſtenſurus Heinſius. Vulgati apud Silium *Tifata invadit.* Idem Silius lib. V. vs. 3. e Colonienſi:

Silvarum anfractus caecis inſiderat armis.

Sic & ipſe Florus *inſidere arcem* III, 21. *collem* III. 23. *mare* IV. 8. GRAEV. Suſpicor operas typographicas erraſſe in exprimenda ſcriptura Cod. Ryck. e quo adnotaram *eadem illaque — berenam inſiderant.* *Inſiderant* hic etiam Ed. P. & ſupr. II. 6. 47. Naz. & Regg. *ager, quem Annibal caſtris inſiderat.* Haec ſaepe permutantur. vid. Clar. Drakenb. ad Sil. Ital. v. 3.

Sed nec tum imminentia cladis deſtinatae] Miror fuiſſe quemquam qui haec legerit, quique vitium non viderit hujus lectionis, quod adeo manifeſtum eſt, ut pene in oculos incurrat. legimus, *ſed nec imminentis cladis deſtinata ſigna latuere.* ſic ſupra, *nunquam imminentis ruinae manifeſtiora prodigia.* clades autem imminebat, non ſigna cladis praeſaga & pronuntia, quae praeſentia erant, & jam apparebant. Nemo igitur negaverit, quin locus hic recte ſit a nobis reſtitutus. SALM.

Imminentia cladis deſtinatae ſigna] Ita Pall. tres, ſed emendatum e veſtigio in Naz. *imminentis cladis deſtinata ſigna.* quod & bonum eſt. ita tamen ut vix alteri cedat, locutioni figuratae. GRUT. Ryck. *ſed nec tum imminentia cladis deſtinata ſigna latuere.* Bene Salmaſius, & olim Lipſius: *Sed nec tum imminentis cladis deſtinata ſigna latuera.* forte melius: *imminenti cladi deſtinata ſigna.* Imminens clades, quae illi exercitui impendebat. deſtinata ſigna, nimirum a fatis. Sic mox *excederet caſtris, quibus capi*

inſi-

Pompejo fuit, harenam inſederant. Sed nec tum imminentia cladis deſtinatae ſigna latuere. Nam & aſſuetae cadaverum pabulo volucres 7
caſtra, quaſi jam ſua, circumvolabant: & in aciem pro-

imminebat. Graev. In Ryck. eſt *imminentia e cladis*, & *latuerunt.* Poſterius etiam in Regg. Toll. Fran & v. e. Et Florus, & alii ſcriptores ſaepiſſime dicunt *clades imminet*, & *ſigna cladis imminentis.* Supr. II. 6. 14. *Imminentem temerario duci cladem praedixerant inſidentia ſignis examina.* IV. II. *In comparationem cladis, quae in poſterum diem imminebat.* Tacit. I. H. 86. *Prodigium & omen imminentium cladium. Imminere & imminentia ſigna* fortaſſis nuſquam legitur. Sed non minus inſolens eſt *deſtinata ſigna.* Non enim ſigna deſtinantur, ſed ea, quae ſignis praenunciantur. Itaque non male exiſtimat Anna, vitium emendatione Salmaſii non tolli, ſed in aliam vocem transferri. Cuperus ad Petron. cxix. *imminentia ſigna* exponit, quae imminentia ſignificant. Ita *imminentia ſigna deſtinatae cladis* erunt ſigna, quae imminentem deſtinatam cladem ſignificant: quod quam eleganter dicatur, alii judicent. Ego neminem ita loquutum arbitror. Nam ex iis, quae ibi adfert Cuperus, hoc non liquet. Perizonio videbatur delendum eſſe *imminentia.* Eadem eſt ſententia Annae, quae *imminentis* pro gloſſa τῶ *deſtinatae* habet. Et hoc mihi probabilius videtur aliorum conjecturis. Certe alterutrum tollendum exiſtimo. nam ſive legas *imminentis cladis deſtinata ſigna*, ſive *imminentia cladis deſtinatae ſigna*, ſemper laborabit ſententia. Sed edidi, quod erat in aliis ſcriptis & o. e.

7. *Nam & aſſuetae* &c.] Vultures praecipue. de quorum natura vide Plinium. Sunt & exempla ſimilia in Livio. Vide Ael. Hiſt. An. 2, 46. 2. Meminit hujus prodigii Obſequens cap. 129. quem eo loco medici egentem, qua poſſum, levabo. Editur; *Latinis in Albano monte cum ſacrificaretur, ex humo, a pollice Jovis cruor manavit.. Per Caſſium & Brutum in provinciis direptionibus ſociorum bella geſta. Notatum eſt prodigii loco fuiſſe, quod S. Titius praetor propter diſſenſiones collegae magiſtratum abrogavit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat neminem, qui magiſtratum collegae abſtulerat, annum vixiſſe. Abrogaverunt autem hi: L. Junius Brutus conſul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octavio Caecinnae: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Caſſio, pugnam adverſus Caeſarem & Antonium molientibus. In caſtris Caſſii examen apum conſedit. Locus haruſpicum juſſu interclusus, interius ducto vallo. Vulturum, & aliarum alitum, quibus ſtrages cadaverum pabulo eſt, ingens vis exercitum advolavit.* Qui locus & ſcriptura & diſtinctione diverſis partibus foedatus, ita forte reſtitui queat; *Latinis in Albano monte cum ſacrificaretur, ex humero ac pollice Jovis* (ita Dio lib. 47. pag. 400.) *cruor manavit. Per Caſſium & Brutum in provinciis direptionibus ſociorum bella geſta. Notatum eſt prodigii loco fuiſſe, quod P. Titius praetor propter diſſenſiones, collegae magiſtratum abrogavit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat neminem, qui magiſtratum collegae abſtulerat, annum vixiſſe. Abrogaverunt autem hi: L. Junius Brutus cos. Tarquinio Collatino* (ſupra 1, 9, 3.) *Tib. Gracchus, M. Octavio* (ſupra 3, 14, 5.) *Corn. Cinna, L. Cornelio Merulae.* (Appianus de bel. civ. lib. 1. pag. 392. quamvis & apud Dionem lib. 46. pag.

prodeuntibus obvius Aethiops nimis aperte ferale
8 ſignum fuit. Ipſique Bruto per noctem, quum illato lumine ex more aliqua ſecum agitaret, atra quaedam imago ſe obtulit: &, *quae eſſet*, interrogata; *Tuus*, inquit, *malus genius*. Hoc dixit,
9 & ſub oculis mirantis evanuit. Pari in meliora prae-

pag. 368. *Μάρυλλος* eſt pro *Μεσσάλας*) & *Flavio*. (Dio ibid.). *Bruto & Caſſio pugnam adverſus Caeſarem molientibus, in caſtris Caſſii examen apum conſedit* &c. FREINSH. De Aethiopis occurſu non recte narrat Florus. nam hoc omen poſt necem Caſſii factum eſt exercitui Bruti. Sed errat in eo, quod tantum unum praelium commiſſum putat. v. n. 14. *Fatale ſignum* Pal. 1.

8. *Hoc dixit, & ſub oculis mirantis*] Lego, *tuus, inquit, malus genius. Hoc, & ſub oculis mirantis evanuit. dixit* abeſt optimo libro, & recte: nam *inquit* & *dixit* tam propinqua non bene ſonant. elegantius igitur hoc ſecundum, *dixit*, ſubintelligitur. SALM. *Hoc dixit*] Nazariano non adeſt, *dixit*: recte. GRUTERUS. *Hoc dicto* Voſſ. 3.

9. *Pari in meliora praeſagio in Caeſaris caſtris*] Ryck. *Dari in meliora praeſagio in Caeſaris caſtris*. Quid hic ſibi vult *par praeſagium*, cum potius diſpar praeſagium eſſet? Nec video quam Latine dicatur *promittere pari praeſagio in melius* vel *meliora*. Forte: *At meliore praeſagio in Caeſaris caſtris omnia aves victimaeque promiſerant*. natum eſt *in* & *ri* in *dari* ex repetitione litterae *in* ſequentis vocis. & pro *at* ſcriptum fuit *ad* & dein inverſis litteris *da*. Acutiores ſi quid probabilius poſſit extricari cogitent. Nic. Heinſius poſt has notas litteris mandatas ſcribit, ſibi legendum videri. *Diſpari & in meliora praeſagio*, ut ſubintelligatur *converſo*, ut alibi: *In Ciliciam Pompejus, Caeſar in Oceanum, exercitus in fugam*, ſcilicet convertitur; aut ſi hoc durius ſit, legendum, *diſpari meliora praeſagio*, nimirum meliora promittebant. GRAEV. Vulgatae ſcripturae hic ſenſus eſſe poteſt: aeque aperto praeſagio in caſtris Caeſaris aves & victimae omnia promittebant, ſed in melius: ut *pari* referatur ad ſigna & praeſagia ſola, non ad praeſagia cladis. Ita etiam Perizonius hoc accipiebat; nam adſcripſerat, referri ad evidentiam & praeſentiam praeſagii, nec quidquam mutandum eſſe. Et ſic 1. 13. 14. de Gallis dici *pari clamore*, quum ante trepidaſſent, & *pari vecordia*, quum ante venerati eſſent. Non poſſum equidem aliorum auctoritate tueri phraſin Flori, *in melius*, vel *in meliora aliquid promittere*, ſive *portendere*. Nec tamen ideo ſtatim damnandam puto, tamquam non Latinam, quum *convertere, mutare, referre in melius* dicant optimi ſcriptores. Sueton. Caeſ. LIX *Verſo ad melius omine*. Celſ. 11. de Medic. 2. *Aliter ſe corpus habere, atque conſuevit; neque in pejus tantum, ſed etiam in melius*. Add. Virgil. 1. Aen. 281. x. 632. & xI. 425. & Claudian. IV. Conſ. Honor. 119. Reg. Q. *parum meliora*. Hinc, ſi conjecturis non neceſſariis, ut ſaepe alii, indulgere vellem, dicerem me ſuſpicari, propter affinitatem literarum in fine praecedentis vocis excidiſſe *aut*, pro *haut*, ut ſaepe in vett. lib. v. III. 20. 3. & Florum ſcripſiſſe, *haud parum meliore praeſagio*. Sed *parum* ſine dubio perperam coaluit e *pari in*.

Praeſentius] Vid. *Ind*. Recte quoque Schulting. ad Senec. Controv. 1. quod magis demonſtraret Deos praeſentes, ſive propitios

Ae-

praeſagio in Caeſaris caſtris omnia aves victimaeque promiſerant : ſed nihil illo praeſentius , quod Caeſaris medicus ſomnio admonitus eſt , *ut Caeſar caſtris excederet , quibus capi imminebat* : ut factum eſt. Acie namque commiſſa , quum pari ardore aliquamdiu dimicatum foret , & quamvis du- 19

Auguſto eſſe. *Praeſentes Dii* qui dicantur , nemo ignorat. Vid. tamen Interpretes Horat. in I. Carm. 35. 2. Virgil. in I. Ecl. 42. & ante omnes Spanhemium illum Diſſert. VII. de Praeſtant. & Uſ. Numiſ. p. 425.

Medicus Caeſaris] Vide Plut. Ant. cap. 28. Appian. de bel. civ. lib. 4. pag. 653. Vellej. 2, 70, 4. Val. Max. I, 7, I. Lactant. 2, 8. citatos Bernecce1o , ad Suetonium, Auguſto, 13, I. d. FREINSH. *Monere*, *admonere* , & *admonitus* eſſe propria verba de oraculis , ominibus, & ſomniis , oſtendunt Gronov. Diatr. in Stat. c. XXVI. & Broekhuſ. ad Tibull. III. 4. II.

10. *Et quamvis duces non eſſent praeſentes*] Copula non extat in Ryckiano. dein pro *quorum alterum*, idem *cum hinc alterum*. praeterea verba mox ſequentia *primum adeo anceps fuit & par utrimque diſcrimen , ut exitus praelii docuit* , ſunt turbata , & loco , in quo a Floro fuerant poſita , exciderunt. Non enim exitus praelii docuit par utrimque diſcrimen , & primum praelium anceps fuiſſe , ſed id docuit , ſtetiſſe abſentibus ducibus fortunam & ultoris , & qui vindicabatur, hoc eſt Octavii & Julii, pro partibus. Totus locus ſic eſt refingendus , ſi ſuam illi conſtare velis integritatem. *Acie namque commiſſa, cum pari ardore aliquandiu dimicatum foret , quamvis duces non eſſent praeſentes , cum hunc corporis aegritudo , illum metus & ignavia ſubduxiſſent , ſtabat tamen pro partibus invicta fortuna & ultoris, & qui vindicabatur , ut exitus praelii docuit. Primum adeo anceps fuit, & par utrimque diſcrimen. Capta ſunt hinc Caeſaris caſtra , inde Caſſii.* Spero hanc emendationem me probaturum eruditis , qui συνέχειαν iſtius loci recte perpenderint. Nihil immutavi invitis libris , niſi quod pro *ſtaret*, ſcripſerim *ſtabat* , ſententia flagitante. Quia perperam copulam intruſerant interpolatores , quam fide Ryckiani expunxi , crediderunt id verbum pendere a praecedente *cum* , indeque in *ſtaret* verterunt. *Primum adeo anceps* , ſi relinquitur in hoc , in quo in libris extat, loco , nullum eſt ſubſtantivum ad quod accommodetur. Si reponas in ſuum , quem oſtendi, ordinem , pendebit a praecedenti voce *praelii*. GRAEV. Emendatio Graevii multo planiorem reddit orationem , quae alioqui valde impedita eſt. *Cum alterum* etiam Regg. Magl. Berol. Duisb. Fran. & o. e. v. & Junt. quoque , ut Ryck. *cum hinc alterum.* Voſſ. 3. *hinc alterum. Cum*, non *quorum* , quod e *quum* ortum ſuſpicor , requiri oſtendit ſequens ſubjunctivus *ſubduxiſſet ;* & ſic recte legi in e. v. hic adnotarat Perizonius : quem adhuc malo ſequi , quam Doctiſſ. Wopkenſ. Adverſar. in Minuc. Fel. Obſervat. Miſc. Vol. X. p. 29. ſcribentem non opus eſſe *quorum* in *quum* mutari , quia etiam alii ſcriptores ſaepe ſubjunctivum pro indicativo ponant. Non muto *quorum* in *quum* , ſed ſcripturae vulgatae praefero eam , quae plurimorum MSStorum , & o. e. v. auctoritate nititur , & puto , quod haud dubie Perizonio quoque viſum fuit, uſitatius eſſe , *quum* , quam *quorum alterum --- ſubduxiſſet.* Sed *hunc* pro *alterum* contra omnes alios

duces non eſſent praeſentes, quorum alterum corporis aegritudo, illum metus & ignavia ſubduxiſſent, ſtaret tamen pro partibus invicta fortuna & ultoris, & qui vindicabatur, primum adeo anceps fuit, & par utrimque diſcrimen, ut exitus praelii docuit. Capta ſunt hinc Caeſaris
11 caſtra, inde Caſſii. Sed quanto efficacior eſt for-

alios libros reponi non neceſſarium videtur. Deinde Ryck. *alterum metus*. Uſitatius quidem eſt, ut *alter* bis ponatur; rarius, ut praecedente *alter*, ſequatur *ille*. Tamen ita Cicero XIII. Phil. 5. *In altero pudor, in illis libidines.* Catull. c. LVIII. *Urbana altera, & illa Formiana.* Et Liv. XXXV. 40. ubi plura Gronov. *Aegritudinem* veteres tantum de animo dicunt, recentiores etiam de corpore. vid. Angel. Decembr. III. Polit. liter. 26. & Cellar. Cur. poſter. Colum ell. VII. 5. *Agnis vel febricitantibus, vel aegritudine alia adfectis.*

Illum metus & ignavia ſubduxiſſent] Plut. Antonio, cap. 28. *Sunt qui ſcripſerunt, non interfuiſſe praelio Antonium, ſed poſt pugnam, conſectantibus jam hoſtes ſuis, ſuperveniſſe.* Adde eumdem, Bruto, cap. 61. FREINSH.

Staret tamen, &c.] De auſpiciis imperatorum etiam abſentium, quantumque in eo momenti ſit, vide Gruterum, diſcurſu primo in Tacitum. Adde diſceptationem elegantem, eadem ratione finitam, apud Val. Max. 2, 8, 2. IDEM. *Starent* Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e.

Et ultoris, & qui vindicabantur] Emendo, *ſtaret tamen pro partibus invicta fortuna & ultoris, & qui vindicabatur.* leve mendum, ſed non nullius momenti. ſtabat pro partibus, inquit, fortuna ultoris, hoc eſt, Octavii, qui necem patris ultum ibat, & qui vindicabatur, id eſt, & ejus fortuna qui vindicabatur, Julii nempe Caeſaris; ſubintelligendum autem *ejus*: ſic loquitur noſter ſupra, *ſuorum animos erexit & hoſtis perculit.* ſubaudi *animos*. SALM. *Vindicabatur* Naz. Ryck. Magl. Berol. Duisb. & o. e. v. alii s. *vindicabantur*.

Ut exitus praelii docuit] Haec ſuſpecta erant Ryckio. Tollius deletis verbis *exitus praelii docuit*, legebat, *ut capta ſint hinc Caeſaris caſtra.* Sed habent ea omnes libri, & quidem eodem loco. Ante *primum* tamen etiam in e. V. & J. erat diſtinctio maxima, quam ibi ponebat Graevius. *Adeo* hic abſolute poni, ut in Gell. VI. 16. *pleni adeo ſunt libri*, adnotarat Perizonius. Vid. ad 1. 18. 25.

11. *Quod moriens*, &c.] Dio, extremo lib. 47. recitaſſe Brutum Herculis quoddam dictum refert, tali ſenſu verborum: *O infelix virtus! itane cum nihil quam nomen eſſes, ego te tanquam rem aliquam exercui, cum tu fortunae ſervieris.* hoc & Alciatus, in Emblematis, ita expreſſit:

Jamjam ſtricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore ſonos;
Infelix virtus, & ſolis provida verbis,
Fortunam in rebus cur ſequeris dominam? STADIUS.

Et hic forte ſit verſus, quem Bruto pronuntiatum excidiſſe ſibi ait Volumnius, apud Plut. Bruto, cap. 74. forſan ex Eurip. Reſpexit huc, opinor, Horat. Epiſt. 1, 17, 41.

..... *Aut virtus nomen inane eſt.*

FREINSH.

fortuna, quam virtus! & quam verum eſt, quod moriens efflavit, *non in re, ſed in verbo tantum, eſſe virtutem!* Victoriam illi praelio error dedit.
Caſſius, inclinato cornu ſuorum, quum, captis 12
Caeſaris caſtris, rapido impetu recipientes ſe equites videret, fugere arbitratus, evadit in tumulum: inde pulvere & ſtrepitu, etiam nocte 13
vici-

FREINSH. E Dione intelligi poteſt ſententiam horum verborum eſſe, virtutem revera nihil niſi inane nomen eſſe, ſi non adſit fortuna. *Re* & *verbo*, item *re* & *ſpecie* ſaepe opponuntur: quorum illud ipſam veritatem rei, haec opinionem, vel ſimulationem denotant. Liv. VII. 30. *Pugnavimus verbo pro Sidicinis, re pro nobis.* Et XXXV. 46. *Liberandae* Graeciae *re, non verbis & ſimulatione, quod feciſſent Romani.* Cicer. II. Phil. 5. *Qui conſulatus verbo meus, re veſter fuit.* Liv. IV. 4. *Quid enim in re aliud eſt, ſi plebejam patricius duxerit?* Vid. Gron. ad Liv. X. 8. Poſt *efflavit* Tollius addebat *Brutus*. Vellem eſſet in libris vet.

Sed in verbo] *Sed & in verbo*, vetus liber. mendoſe. SALM. Ita cum Nazar. Reg. F. Berol. Duisb. v. e. & Ald. Forte e vetuſta ſcriptura *ſet*, pro *ſed*. Hinc deinde monſtrum lectionis enatum in Reg. Q. Fran. Voſſ. 1. 2. *non reſidet in verbo.* incredibilem in modum hic corruptae ſunt pleraeq. edd. vett. Ber. Sab. Parv. *verum eſt, ubi oriens afflavit non reſidet in verbo tantum* &c. Junt. v. *eſt ubi oriens afflavit non reſedit turbo. Victoriam.*

12. *Caſſius inclinato cornu ſuorum*] Melius Ryck. *Caſſius inclinato cornu ſuo.* ſtatim idem: *& captis caſtris rapido impetu recipientes ſe videre equites.* ſcribe: *& captis caſtris rapido impetu recipientes ſi videris equites.* alii libri tam editi quam exarati manu: *cum captis caſtris rapido impetu recipientes ſe videret equites.* quod tamen non damno. dein idem codex cum Nazar. *tardius enunciaret*: & paullo poſt *uni ex proximis*. GRAEV. *Cum* ante *captis* non eſt in Ryck. ſed pro eo legitur *&*, *ſi* pro *ſe*. Recte *ſuo*. *rum* videtur eſſe e ſequenti *cum*. Reliqua ſatis ſana ſunt. In animadverſione Graevii *ſi videris* puto deberi typographis, pro *ſe videns*.

Fugere arbitratus] Haec male referri ſcripſerat Perizonius. Florus confundit & perturbat hiſtoriam. Caſſius pulſo cornu ſuo ſe in tumulum quemdam receperat, ignarus quae eſſet fortuna Bruti. Inde conſpicatus equites a Bruto vel ad victoriam ſuam nunciandam, vel ad Caſſium quaerendum miſſos, eos hoſtium equites eſſe, nec fugere, ſed ad ſe perſequendum venire exiſtimavit. Plut. App. Dio.

Evadit in tumulum] Quidam, *evaſit.* ſed noſter frequentius utitur praeſentibus. SALM. *Evaſit* Pal. poſt. Flor. & Magl.

13. *Etiam nocte vicina*] Puto, *& jam nocte vicina. inde pulvere & ſtrepitu, & jam nocte vicina, eximentibus. geſtae rei ſenſum.* SALM. Probat Ryckius. Et ſic Magl. & Fran. Retineri poteſt *etiam*, pro atque etiam, praeterea. Sueton. Calig. XVII. *Epulum Senatui equeſtrique ordini dedit, etiam conjugibus ac liberis utrorumque.* Mox Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e. *rei geſtae*: quod praefero. *In id miſſus*, eſt propter id, ejus ipſius rei, nempe ſpeculandi, cauſa miſſus. Vell. II. 27. *A diſpoſitis in id ipſum interemtus eſt.* Sic *ad id* Liv. XXI. 55. *Velites ad id ipſum locati.* Et XXVI. 40. *Romanos ad*

id

vicina, eximentibus geſtae rei ſenſum, quum ſpeculator quoque in id miſſus, tardius renuntiaret; tranſactum de partibus ratus, uni de proximis
14 auferendum praebuit caput. Brutus quum in Caſſio etiam ſuum animum perdidiſſet, ne quid ex

id ipſum miſſos in urbem receperunt. *In hoc* Senec. Hippol. 1213. *In hoc redimus?* Vid. ibi Gronov. & Interp. Phaedri ad prolog. L. V. *In quid* Senec. III. de Benef. 15. *In quid iſti viri ornati adhibiti ſunt? in quid imprimunt ſigna?* Et IV. de Benef. XIII. *Mundus in quid vices ſuas abſolvit? in quid ſol diem extendit, & contrahit?*

Tardius renuntiaret] Nihil mutandum. Nazarii liber, *enuntiaret.* SALM. Et Ryck. *Tranſactum* ſic quoque Curt. IV. 10. *ſi de me jam tranſactum eſt.* Sed frequentius eſt *actum.* *Ex proximis* habet ſolus Ryck. *de prox.* alii o. s. etiam Naz. & v. e.

14. *Quum in Caſſio etiam ſuum animum perdidiſſet*] Vide Not. ad 4, 2, 29. Sic apud Frontin. 3, 8, 2. *qui obſidebantur, dum in parte jam ſe ſuperatos exiſtimant, defecere.* FREINSH. Sententia eſt, quum eo quod Caſſius deſperaverat, ipſe quoque animum deſpondiſſet. Sic propemodum utitur praepoſitione *in* etiam ſupr. II. 6. 33. & III. 1. 5. Sed Florus hic merito reprehendi poteſt, quod haec tamquam eodem tempore geſta narrat: quum ſatis conſtet Brutum poſt Caſſii necem interjectis aliquot diebus ſecundo praelio cum Caeſare & Antonio contendiſſe, eoque victum demum interiiſſe.

Ne quid ex conſtituti fide reſignaret] i. e. ne quid violaret eorum, quae inter eos convenerant, & in quae ſibi fidem dederant. *Conſtitutum* eſt pactum, id, de quo inter aliquos convenit. Vid. Gron. I. Obſ. I. *Reſignare*, ſigna detrahere, & tranſlate irritum facere, vitiare. Cicer. pro Arch. V. *Quum Gabinii, quamdiu incolumis fuit, levitas, poſt damnationem calamitas, omnem tabularum fidem reſignaſſet.* Nam ſignis detractis fides & auctoritas tabularum & inſtrumentorum labefactatur, & perit. Ita hoc exponitur in Theſ. Fabri. Add. Paſſerat. ad Cicer. l. d. Colloquium Bruti & Caſſii ſuper hac re ante primum praelium memorat Plutarch.

Ita enim par ſupereſſe bello convenerat] Quid ſibi velit hic *par*, non video. quidam ſuſtulerant, quos etiam ſequutus eſſem, ſi illo ſublato aliquid ſequi melius ſenſiſſem. optimus Nazarii liber, *perſupereſſe bello.* quid ſit neſcio; conjicio tamen legendum, *ita enim praeſupereſſe bello convenerunt.* convenerat inter Caſſium & Brutum, ut, ſi adverſam praelii fortunam experirentur, manus ſibi inferrent, potius quam bello ſupereſſent. *praeſupereſſe bello*, elegans & Latinum loquendi genus quod tamen, non obſervatum, fecit, ut hic locus corrumperetur. SALM. *Par ſupereſſe bello convenerat*] Fortaſſis etiam legi poſſit (*ita enim ſuper iſto bello convenerat*) Curt. 8, 14. 2. *Abiſarem belli ſocium (& ita convenerat) adventare credebat.* Cl. Boeclerus, tam ob amicitiam carus nobis, quam ſuſpiciendus per eruditionem, conjecerat *pariter* pro *par* legendum, *pariter ſupereſſe bello.* Ne videlicet altero defuncto, alter vita vellet frui. Vide omnino Plut. Bruto, cap. 58. FREINSH. Ryck. *ita enim ſupereſſe convenerat*, ut & nonnulli alii libri. Nic. Heinſius vulneri huic medicas quoque manus admovet, & Florum ſcripſiſſe ſciſcit: *ita enim, impares ne ſupereſſent bello, convenerat.* & hoc quidem ex fide hiſtoriae, quae viden-

ex conſtituti fide reſignaret (ita enim par ſupereſſe bello convenerat) ipſe quoque uni comitum ſuorum confodiendum praebuit latus. Quis ſapientiſſimos viros non miretur ad ultimum non ſuis manibus uſos? niſi ſi hoc quoque ex perſuaſione

denda ſit apud Plutarchum in Bruto. *impares* ut lib. III. cap. X. *Ipſo Oceano tranquillo magis, quaſi ſe imparem fateretur.* & III. 17. *Cum interim imparem Druſum, aegrumque rerum temere motarum mors abſtulit.* Convenerat Brutum inter Caſſiumque, ſi praelio ſuccumberent, ſibi manus inferre, aut ſaltem non ſupereſſe bello. Mutatio autem hic non eſt magna, ſi veſtigia corruptionis inſpiciantur. *Im τῶ enim* eſt iterandum, ſic habebimus *impar*, deinde mutuandum *es* e ſubſequenti *ſupereſſe*; ita fiet *impares*, ſed & *ne* excidit, quod paullo ante habuimus. GRAEV. *Par* abeſt a Pall. aliisque o. s. & e. v. *Praeſupereſſe bello* inauditum eſſe loquendi genus putat Anna; cui placet *pariter enim*. nam *pariter* a ſomniculoſis librariis in *ita par* divulſum putat. Ita quidem melior fit ſententia; ſed nulla cauſa eſt, cur ejiciatur *ita*. If. Voſſius hic ſcripſerat Salmaſium ineptias ſuas pro elegantiis velle obtrudere, & legebat: *ita enim, par ſi periſſet bello, convenerat.* nam *par* idem eſſe, quod compar, alteruter, collega. Sed haec quoque elegantia teſtimoniis veterum confirmanda fuerat. Rupertus emendat, *uti neuter ſupereſſet bello convenerat*. Hoc nimis recedit a libris ſcriptis. Perizonius videbatur probaſſe *pariter*. Mihi locus conjecturis non poſſe ſanari videtur. In conjectura Salmaſii puto operas e duabus vocibus unam feciſſe, & Salmaſium voluiſſe *prae ſupereſſe*.

Praebuit latus] Nazarii liber, *confodiendum praebuit latus.* τὸ *confodiendum* non omnino παρέλκον. ſupra, de Caſſio, *uni de proximis auferendum praebuit caput.* ſic, *confodiendum praebuit*: & verum eſſe puto. SALM. *Confodiendum praebuit latus*] Sic o. Pall. & impreſſi plerique. Paulo ante, *auferendum praebuit caput.* FREINSH. *Confodiendum* abeſt a ſola e. v. *ſuorum* a Fran. pro quo in Magl. fuerat *ſociorum*; ſed deletum. In referenda morte nonnihil variant Scriptores.

15. *Ad ultimum non ſuis manibus uſos*] Lipſius malebat: *ad ultima non ſuis manibus uſos*. Mox bene Gruterus delevit negantem particulam, firmante Ryckiano: *Niſi hoc quoque ex perſuaſione defuit.* GRAEV. Freinshemius in *Ind.* *ad ultimum* exponit poſtremo. Hoc ita ſaepe ſumitur. ſed hic nullum ſenſum habet. Itaque etiam ibidem probabilius ſuſpicatur *ultimum* hoc loco poni pro morte. Puto veram eſſe conjecturam Lipſii. *Ultima* pro morte Virg. II. Aen. 446. *quando ultima cernunt.* ut *extrema* ſupr. IV. 2. 83.

Niſi ſi hoc quoque ex perſuaſione defuit] Sic prorſus v. e. ut velit hoc defuiſſe ipſis ex ſectae Stoïcae diſciplina, non quod non, auderent. vulgati; *niſi hoc quoque ex perſuaſione non defuit.* quomodo quidem Pal. tert. ſed non prim. ac ſec. GRUTERUS. *Non defuit* eſt in o. e. poſt primam. *Si* poſt *niſi* nuſquam deeſt, niſi in Ryck. Voſſ. 2. 3. & Edd. B. & P. nec eſt cur tollatur. Liv. VI. 26. *Niſi ſi quando a vobis, proque vobis arma accepimus.* Colum. I. 7. *Niſi ſi maxima vel negligentia ſervi, vel rapacitas intervenit.* Flor. III. 17. Multa congeſſit Heinſ. ad Ovid. Ep. Phaedr. v. III. Tollius legit, *ex perſuaſione fuit.* Recepta

ſione defuit, ne violarent manus, ſed in abolitione ſanctiſſimarum piiſſimarumque animarum judicio ſuo, ſcelere alieno, uterentur.

lectio non mutanda videtur, cujus hanc ſententiam eſſe puto: niſi forte, etſi exiſtimabant, cuilibet licere mori, quum non eſſet cur vellet vivere, in eo ab opinione aliorum Stoicorum diſſenſerunt, quod putarunt non conſciſcendam eſſe ſuis manibus necem, ſed alieno miniſterio ad eam rem utendum. Gruterus & Anna interpretantur, eos non voluiſſe ſuis manibus uti, ex diſciplina & perſuaſione ſectae Stoicae, quae ſibi manus inferre prohibeat. Sed hoc diſciplina Stoica non prohibebat. Vid. Lipſ. Manud. ad Stoic. Philoſoph. III. 22. & Menag. ad Laërt. VII. 130. Sed non ſcio, quam recte Florus utrique eamdem perſuaſionem tribuat. Nam Brutus Stoicae, Caſſius Epicureae ſectae addictus erat: Epicurum autem hoc non valde probaſſe intelligi poteſt e Laërt. X. 125. & ſeqq. Quamquam Lucretius, & ipſe Epicureus, III. 951. minime reprehendit eos, qui ipſi ſibi finem vitae faciunt. *Perſuaſionem* de opinionibus & ſententiis Philoſophorum etiam Quintilian. dicit XII. Inſt. Orat. 2. *Qui velut ſacramento rogati, vel etiam ſuperſtitione conſtricti, nefas ducunt a ſuſcepta ſemel perſuaſione diſcedere.* Nam eſt in univerſum conſtans de aliqua re vel unius, vel plurium opinio. Idem V. 11. *Vulgo dicta, & recepta perſuaſione populari.* Et ibid. *Earum perſuaſio nationum, quae fletibus natos, laetitia defunctos perſequuntur.* Add. Tac. Germ. XLV. Sueton. Tib. LXIX. & Vall. V. Elegant. 30.

In abolitione] In morte ſibi conſciſcenda, ad manus ſibi inferendas, & animas e corpore expellendas. Hoc ſatis turgidum eſt. Valer. Fl. III. 448. alia ſententia:

- - - - - - - *Ite peremti,*
Ac memores abolete animas: ſint otia vobis,
Ac Stygiae jam ſedis amor.

Piiſſimarumque animarum] Optimus Codex, *pietatiſſimarum*, pro *pientatiſſimarum*; nec aliter ex ſuis libris optimus Vinetus. SALM. Alii *pientiſſimarumque*; ſed prius habet V. e. & nonnullae aliae, item duo Pall. quippe Nazar. *pietatiſſimarumque*. GRUTER. Utrumque *pientiſſimus* & *piiſſimus* recte dici, ex inſcriptionibus vetuſtis oſtendit Vinetus hoc loco. FREINSH. *Pientiſſimarum* eſt in aliis vett. edd. In ſcriptis id non inveni. Ciceronis aetate & *piiſſimus*, & *pientiſſimus* nova erant. Vid. Cellar. Cur. poſter. Voſſ. 1. *pietatiſſimam*. Voſſ. 2. *pietatiſſimam*.

Judicio ſuo] Quum ex diſciplina Stoicorum judicabant, ſe juſtam habere cauſam excedendi e vita: quorum ſententiam etiam JCti Romani receperunt. Vid. Ampliſſ. Bynkersh. IV. Obſerv. Jur. Rom. 4.

Scelere alieno] Sic Darius, apud Curtium, 5, 12, 11. *Forſitan mireris, quod vitam non finiam: alieno ſcelere, quam meo mori malo.* A qua ſententia non longe diſtat quod de Carthaginienſibus eſt ſupra, 2, 15, 9. *Patriam ſuam malebant hoſtium manibus, quam ſuis, everti.* FREINSH. Rurſus Curt. III. 5. *Satius eſt alieno me mori ſcelere, quam metu meo.* Sed *ſcelus* hic ita accipi non poteſt, & videtur potius eſſe triſte ac deteſtabile miniſterium aliorum: quod quamquam imperatum, tamen ſcelus videri poterat iis, quibus imperabatur. Vid. Freinsh. ad IV. 2. 72.

CAP.

Cap. VIII.

Bellum cum Sexto Pompejo.

Sublatis percuſſoribus Caeſaris, ſupererat Pom- 1
peji domus. Alter juvenum in Hiſpania occiderat, alter fuga evaſerat: contractiſque infelicis belli reliquiis, quum inſuper ergaſtula armaſſet, Siciliam Sardiniamque habebat. Jam & 2
claſſe medium mare inſederat, o quam diverſus a patre! ille Cilicas extinxerat: hic ſecum piratas

Quae hoc capite continentur, ſcribunt Livius, 127, 128, 129. Sueton. Auguſto, capite 16. Copioſius Appianus, de bel. civ. lib. 5. pag. 741. Eutrop. 7, 1. Oroſ. 6, 16. Plin. 7, 45. Solin. cap. 3. Lege carmina, quae cap. 5. adſcripſimus. Hoc bellum canit eleganter Horatius, ode nona Epod. CAMERS.

1. *Alter juvenum*] Cn. Pompejus. de quo ſupra, 4, 2, 86. FREINSH.

2. *Quam diverſus a patre*] Videntur & haec mutuo ſumpta a Lucano: Ille enim, 6, 422.

Polluit aequoreos Siculus pirata triumphos. IDEM.

Hic ſecum piratas navales agitabat] Multa diverſitas & variantia in libris, quam non abs re fuerit proponere. Divi Nazarii liber, *Hic ſe pirata navalis agitare.* unus Palatinus, *Hic cum piratas navales agitaret.* alter, *Hic cum ſe piratas navales agitaret.* cenſeo legendum: *Hic ſecum piratas navales agitarat;* nam *agitaret*, quod tamen ſine ulla varietate omnes libri retinent, non hic probo; niſi forte legendum *agitare: hic ſecum piratas navales agitare.* *t* enim litera facile potuit hujus verbi fini adhaerere ex initio ſequentis vocis *tanta.* Hunc loquendi modum huic noſtro novum non eſſe, nos alibi, puto, oſtendimus. qui ſunt autem *navales piratae?* an ſunt aliqui *terreſtres piratae?* Navales piratas vocat claſſem Sexti Pompeji. Cum enim vulgo piratae myoparonibus tantum aut lenunculis mare infeſtent: illi navibus & triremibus, ut in magna claſſe, infeſtum reddebant. Hi ſunt igitur, quos vocat *navales piratas.* SALM. Eſt & hic locus inter conclamatos. Lipſius conjiciebat, *hic ſemipirata navales pugnas agitabat.* quod indignum tanto Viro. Nic. Heinſius exiſtimat perperam omiſſam a librariis eſſe vocem *praedas*, quae ſi reponatur, omnia eſſe expedita. *Hicce pirata praedas navalis* (pro *navales* antiquo more) *agitare.* Eſſe autem Salluſtianum *praedas agitare*, pro quo alii *praedas agere* dicant. Reſpexiſſe Florum ad illa Lucani, qui eodem modo de hoc ipſo Sexto:

Polluit aequoreos Siculus pirata triumphos,

ut ſuperius jam notavimus. Sed cum ſequentia conſidero non unam hic vocem, ſed plures verſus intercidiſſe perſuaſum habeo, quod & Gronovius ὁ μακαρίτης ſentiebat. Copiarum navalium magnitudinem deſcripſerat. Verba ſequentia oſtendunt. *Tanta mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppreſſus eſt.* Haec cum praecedentibus non co-

3 tas navales agitabat. Tanta mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppreſſus eſt: magnique famam ducis ad inferos ſecum tuliſſet, ſi nihil tentaſſet ulterius: niſi quod magnae indolis ſignum
4 eſt, *ſperare ſemper*. Perditis enim rebus profugit, Aſiamque velis petit; venturus ibi in manus ho-

haerent. Graev. Non minor eſt in aliis libris diverſitas ſcripturae. Ryck. *hic ſe Dirata navalibꝰ agitaret*. Flor. Berol. *Hic cum ſecum piratas navales agitaret*. Reg. F. *hic cum p. n. agitaret*. Reg. Q. *hic cum piratas navales agitarat*. Magl. *hic cum ſe piratas navales agitaret*. Et ſic Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. Sed omnes omiſſo *ſe*. Voſſ. 2. *hic ſecum piratas navales agitaret*. Voſſ. 3. *hic pirata navalis agitaret*. Rupertus ſcribit, ſe cum Voſſio ad Vell. II. 73. e Nazar. legere *hic ſecum piratas navales agitare*. lapſus eſt Rupertus una cum Voſſio: nam hic legit *hicce piratas navales agitare*: Voſſius autem in eo, quod dicit in Nazar. eſſe *hiſce pirata navalis agitare*. Tan. Faber putat Florum ſcripſiſſe *hic ſecum archipiratas agitabat*, quumque interpretationis cauſa adſcriptum fuiſſet *latrones navales*, haec deinde confuſa eſſe. Tollius conjiciebat *hic & cum piratis navalia ſociabat*. In his omnibus nihil invenio, quod mihi ſatisfaciat. Freinshemius hic nihil aliud, quam Salmaſii interpretationem verborum *piratas navales* deſcripſerat, nullo addito judicio. Eam Voſſius ad Vellejum plane probat. Heinſius contra ſupr. ad III. 6. 7. rejicit. Ego ideo non magis *piratas navales* dici poſſe puto, quam, ſi a *myoparo* eſſet *myoparonicus*, *piratas myoparonicos*; aut *biremales*, vel *triremales*, ſi a *biremis* & *triremis* quoque haec adjectiva eſſent. Nec Floro tam id propoſitum eſt, ut navibus piratarum naves Pompeji filii comparet, & opponat. Heinſii conjecturae nonnihil roboris accedit e Vell. l. d. de Pompejo juniore: *Latrociniis ac praedationibus infeſtato mari, & quem eum non depuderet, vindicatum armis ac ductu patris ſui mare infeſtare piraticis ſceleribus*. Sed *hicce* pro *hic* neſcio quomodo ingratum eſt, nec credo uſquam alibi, quum *ille* & *hic* opponuntur, pro *hic* dici *hicce*. Fabri emendatio ejuſdem generis eſt, cujus & multae aliae illius, id eſt, audaciſſime. Tollii conjecturam ex parte confirmat Ryck. cod. in quo eſt *navalibꝰ*, quod diligentius conſiderandum; ſed *ſociabat* pro *agitaret*, vel *agitarat*, longius recedit a ſcriptura vett. librorum. Vere conclamatus eſt hic locus. Itaque ſequor praeceptum principis Medicorum, qui a deſperatis manus abſtineri volebat. Sed quum in nullius MS. lectione ſit tolerabilis ſententia, interim retinui vulgatam, quam etiam aliae edd. vett. habent, hoc diſcrimine, quod in P. & A. eſt *agitarat*, in B. S. & J. *agitaret*. In animadverſione Salmaſii pro vitioſe e Nazar. editum *agitare*. Nam Salmaſius in exemplari ſuo et eo ſcripſerat *agitaret*, & ipſe hic dicit ita in o. l. ſine ulla varietate eſſe. nec aliter hic Gruterus.

3. *Tanta mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppreſſus eſt*] Ingratiis genii Latinae linguae *penitus opprimi*, pro *funditus deleri* dicitur: ſcripſiſſe Florum exiſtimo: *Tanta mole belli petitus in Siculo freto juvenis oppreſſus eſt*. *petitus* eſt infeſtatus. Graev. Non magnopere diſplicet ſententia Virorum Doctiſſ. hic aliquid intercidiſſe, quod & Anna putat. Videndum tamen puto, an verba, *tanta mole belli*

hoſtium, & catenas, &, quod miſerrimum eſt fortibus viris, ad hoſtium arbitrium ſub percuſſore moriturus. Non alia poſt Xerxem miſerabi- 5
lior fuga. Quippe modo trecentarum quinquaginta navium dominus, cum ſex ſeptemve fugiebat, extincto praetoriae navis lumine, anulis in ma-

belli, poſſint referri ad ea, quae ante memoravit Florus, nempe ad *reliquias belli*, *ergaſtula*, & *claſſem*. Tollius legebat *tandem tota mole belli*. Reg. Q. *tamen mole b. Petitus*, quod conjicit Graevius, eſt in Nazar. Si haec ſcriptura recta eſt, multa hinc exciderint oportet de adparatu non Pompeji, ſed Caeſaris adverſus Pompejum. Sed non moveo, quod eſt in omnibus aliis libris; nec negare velim minus Latine poſſe dici *penitus opprimere hoſtem*, quam *penitus perdere*; quod eſt ap. Cicer. I. de Finib. 15. *Plerique autem ſe ipſos penitus perdiderunt*. Nam non placet, quod fortaſſis alicui in mentem venire poſſit, *penitus* cum verbis *in Siculo freto* conjungendum eſſe, & notare intimum receſſum, ut ſaepe apud optimos Scriptores. *Juvenem* vocari Pompejum jam quadragenarium ſcribit in *Ind*. Freinshemius. Plura hujuſmodi obſervat Bernec. ad Juſtin. XLII. 2.

Magnae indolis ſignum eſt, ſperare ſemper] Hoc voluit Plotius Firmus, praefectus praetorio ſub Othone, apud Tacit. H. 2, 46, 7. *fortes & ſtrenuos, etiam contra fortunam, inſiſtere ſpei*. FREINSH.

4. *Aſiamque velis petit*] Lipſius. *petiit. Tandem &c*. GRAEV. *Petiit* Berol. Duisb. Fran. & v. e. in quibus omnibus, nec non in Reg. Q. & Voſſ. I. etiam deeſt *velis*, quod in Reg. F. a ſecunda manu additum erat. Quid ſibi velit apud Graevium *Tandem &c*, non adſequor.

Quod miſerrimum eſt fortibus viris, &c.] Vere miſerrimum, cui foeditati ut ſe ſubducant homines, mortem ſibi ipſis inferunt, ſi ullo modo poſſunt; aut adeo confodiuntur ſtrenue pugnantes; quemadmodum exemplorum non contemnenda copia oſtendi ad Tacit. 4, 25, 7. Vocat hoc ipſum, *ſibi conſulere*, Juſtinus, extremo libro quarto. GRUTER. Confer exitum Annibalis, apud Cornel. Nepot. item judicium Senecae epiſt. 70, 12. de Druſo Libone. Sed haec non poſſunt efficere ut αὐτοχειρίαν probemus Chriſtianis. FREINSH. *Eſt* non erat in Regg. Magl. & Fran.

Sub percuſſore moriturus] *Sub percuſſoribus*, uterque Palatinus. SALM. Ryck. cum Pall. *ſub percuſſoribus*. GRAEV. Et alii ſcripti cum e. v. ſolus Voſſ. 3. *ſub percuſſore*, quod etiam in Naz. fuit, & habent aliae o. e. v.

5. *Non alia poſt Xerxem*] Niſi forte Pompeji patris. FREINSH.

Extincto praetoriae navis lumine] Nazarii liber, *praetorio navis lumine*. SALM. Juſſit autem Pompejus lumen ſuae navis extingui, ut ne noctu, quo fugeret, id indicaret. Dio, lib. 48. pag. 449. In praetoria Scipionis nave, inſigne nocturnum trium luminum eſt, apud Livium, 29, 25, 9. VINETUS. Eſt autem lumen iſtud, *ignis quo naves praetoriae reliquis praelucere ſolent*, nempe ut eundem curſum teneant. Dio, citato loco. FREINSH. Vid. Scheffer. III. de Milit. Nav. I. Vineti libri partim *praetoriae navis lumine*, partim *praetorio lumine*. Poſterius habent Reg. Q. Fran. Voſſ. I. & 2. Fort. *exſtincto praetoriae lumine*, ut *navis* ſit ſupplementum: quemadmodum *praetorium* dicitur per ellipſin τὸ *tabernaculum*. Ryck. *praetoriae navalis ſ.*

mare abjectis, pavens atque reſpectans, & tamen non timens ne periret.

Anulis] Rupertus interpretatur compedes remigum, quas abjici juſſerit Pompejus vel majoris ſtrepitus vitandi cauſa, vel ut libertate remigibus data, eos ſibi fideliores redderet. *Anulos* autem pro compedibus dici oſtendit e Martial. III. 29. & XI. 38. aliisque; quod etiam ante eum obſervaverat Beroaldus ad Apul. Lib. IX. ac deinde Kirchmann. de Anul. c. 1. Anna anulos digitorum a Pompejo abjectos putat, ne ex iis agnoſceretur. Hoc mihi non minus probabile videtur. Quaerit quidem Rupertus: *Cur non potius paludamentum imperatorium*, ut alii, de quibus Freinshem. ad Curt. III. II. II. & ad Flor. I. 18. 7. & Caſaub. ad Sueton. Aug. X.? Sed hoc ita poteſt accipi, Pompejum, abjectis reliquis inſignibus, ad extremum etiam anulos, quos, qui alia omnia amiſerant, ultimos ſervabant, ut e Juvenal. XI. 42. & Martial. II. 57. & VIII. 5. conſtat, abjeciſſe, ne ex iis adgnoſceretur; quod nonnullis accidiſſe narrat Kirchmann. c. XXV. Et ſic de hoc loco ſenſiſſe Perizonium, ex eo intellexi, quod hic adſcripſerat locum Suetor. Caeſ. XXXIII: *Anuli* quidem recte dicuntur orbes, ſive circuli catenarum, & inde ipſae compedes. Sed in locis illis, quae pro hac ſignificatione adfert Rupertus, aliquid additur, unde intelligi poſſit deſignari compedes: quod hic divinare difficile eſt.

Et tamen non timens ne periret] Hic probo interpretationem Ruperti, *adhuc ſpem ſalutis in Antonio habens.* nam ab eo ſe ſervatum iri ſperabat. Igitur metuebat extrema ab hoſtibus perſequentibus, & tamen ſperabat meliora, quod magnae indolis ſignum fuiſſe dicit Florus. *Ne periret* non ſunt in Voſſ. 3.

CAP. IX.

Bellum Parthicum duce Ventidio.

1 Quamvis in Caſſio & Bruto partes ſuſtuliſſet; in Pompejo totum partium nomen aboleſſet: non-

Hoc bellum ſcribunt Livius, lib. 127. & 128. Late Plut. Antonio, cap. 44. Appianus, in eo libro, qui Parthicus inſcribitur, copioſe. Juſtin. 42, 4, 7. Eutropius, 7, 2. Oroſius, 6, 16. Multa Gellius, 15, 4. & Val. Max. 6, 9. Frontin. 1, 1, 6. & 2, 2, 5. docet, quo aſtu Parthos ſuperavit Ventidius. hic primus Romanorum Parthos ſuperavit. Auctor Euſeb. in temporibus. CAMERS. Adcurate tempora hujus belli digeſſit Noris. Cenotaph. Piſan. Diſſert. II. c. 6.

nondum tamen ad pacis ſtabilitatem profecerat
Caeſar, quum ſcopulus, & nodus, & mora pu-
blicae ſecuritatis ſupereſſet Antonius. Nec ille 2
defuit vitiis, quin periret, imo omnia expertus
ambitu & luxuria, primum hoſtes, deinde cives,
tandem etiam terrore ſui ſeculum liberavit. Par- 3
thi clade Craſſiana altius animos erexerant: civi-
leſque populi Romani diſcordias laeti accepe-
rant:

1. *Ad ſtabilitatem*] Vid. *Indic.* Liv. XXXI. 34. *Philippus aliquid ad caritatem ſuorum ratus profecturum ſe.* Epit. Liv. CII. *Mithridates, quum veneno ſumto parum profeciſſet ad mortem.* Caeſ. VII. B. G. 66. *Ad reliqui temporis pacem atque otium parum profici.*

Scopulus, & nodus, & mora] De his Freinshem. in *Ind.* De primo etiam Braſſican. ad Petron. CXXIII. & de aliis Salm. ad Solin. pag. 766. Barth. ad Stat. I. Theb. 142. & Gronov. ad Senec. V. de Benef. 12. & Herc. Fur. 1215. Liv. XXIII. 9. *Quum reſtituendae Romanis Capuae mora atque impedimentum es.* Jocaſta ap. Senec. Phoeniſſ. 457.

- - - Media ſe opponit parens.
Proinde bellum tollite, aut belli moram.

2. *Nec ille defuit vitiis*] Alter Palatinus, *nec unus defuit.* perperam. SALM. Idem vitium eſt in Ryck. *Vitiis defuit*, mutato ordine Regg. Magl. Duisb. Fran. & v. e. Sententia eſt, Antonium vitiis ſuis adjuviſſe interitum ſuum; non ceſſaſſe id agere, ut ſibi vitiis ſuis exitium maturaret. Florus ipſe verbis ſequentibus exponit.

Primum hoſtes, deinde] Talis modus loquendi eſt apud Tacitum, I, 47, 4. *primo prudentes, dein vulgum, diutiſſime provincias, ſefellit.* FREINSH.

Terrore ſui ſeculum] Sic editio Stadii, ſenſu commodiſſimo; cetera enim *terrae ſeculum.* IDEM.

Terrore] Hoc ex Stadii editione recepit Freinshemius. Alii *terrae ſeculum liberavit.* ſed Ryck. *tandem & totum terre ſeculum liberavit.* lege: *tandem & totum terrore ſeculum liberavit.* GRAEV. In Ryck. eſt *tandem ē̄m*, i. e. *etiam*, *totum t're.* *Terre* etiam Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 2. & v. e. *Tre* Voſſ. 1. & 3. Nec dubito quin in aliis quoque libris ita ſcriptum fuerit, e quo ii, qui primi hunc Scriptorem ediderunt, fecerunt *terrae*, ultimam literam pro diphthongo, ut plerumque, poſitam exiſtimantes. Iſ. Voſſius ad Catull. p. 175. adripit hanc ſcripturam ad obtrudendam inauditam vocem *terres*, pro *terror.* Ac rurſus Append. ad Melam non longe a princip. inculcat veteres dixiſſe *terres* pro *terror.* de quo quid ſentiam, dixi ſupr. ad III. 2. 1. Hic omnino credo *terre* eſſe e compendio ſcribendi pro *terrore.* Nam in MSS. ſaepe eſt *t'ror*, *t'rorem*, *t'ro'e*, pro *terror*, *terrorem*, *terrore.* Et Tollium in Flor. & Magl. inveniſſe *terrore* mihi ex eo liquet, quod e Berol. adnotarat *terre*, ac mox in eodem & Magl. deſiderari *ſui*: quae indicio ſunt eum in hoc loco conferendo minime negligentem fuiſſe. *Sui* recepi poſt Freinshemium & alios, cum ſenſu poſtulante, tum quia id erat in Flor. etſi in omnibus aliis tam ſcriptis, quam olim editis, deſideratur. Nec rejecerim *totum*, quod Ryck. habet.

 3. *Ut*

rant: itaque ut prima adfulſit occaſio, non dubitaverunt & erumpere, ultro quidem invitante
4 Labieno. qui miſſus a Caſſio, Brutoque (quis furor ſcelerum!) ſollicitaverat hoſtes in auxilium: & illi Pacoro duce, regio juvene, diſſipant Antonia-
5 na praeſidia. Saxa legatus, ne veniret in poteſtatem,

3. *Ut prima effulſit occaſio*] Veteres, *affluxit*. nimirum legendum eſt, *affulſit*. SALM. *Ut prima adfulſit occaſio, non dubitaverunt & erumpere*] Sic Pal. prim. nam ſec. *fluxit*. tert. *affluxit*. ceterum concorditer ſervant illud &, quod hactenus defuit editis libris, qui iidem *effulſit*. GRUTERUS. Noſtra v. e. habet *adſulſit*. FREINSH. *Affluxit* etiam Ryck. Reg. F. & Magl. *effulſit* Voſſ. 2. 3. *affuit* Reg. Q. Ceteri s. & o. e. ad Gruterum uſque *affulſit*: ſed Berol. Duisb. Fran. & v. e. *primum*. Unde ortum ſit *effulſit*, quod Gruterus edidit, & in hactenus editis eſſe dicit, non ſcio. Pro eo Heinſius quoque in libro ſuo ſcripſerat *adfulſit*. Sic *ſpes*, *fortuna adfulget* crebro apud Livium. Et in Vell. 2. 1. plerique docti legunt, *unde major ſpes adfulſiſſet potentiae*, pro eo, quod in lib. vet. erat *adfuiſſet*. Clar. Burmann. tamen ad Quintil. Decl. IX. 7. hic mavult *offulſit*: ſed ad Valer. Flacc. VI. 27. videtur praeferre *effulſit*. *Et* aberat a Ryck. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & o. e.

Invitante Labieno] Lege Dionem, lib. 48. pag. 424. Meminit Appianus, de bel. Parth. pag. 155. Epit. Liv. 127. & Vellej. 2, 78, 2. FREINSH. Erat hic Labieni illius, quem IV. 2. 83. memorat, filius. Dio XLVIII. 371. & Appian. V. Civ. 709. Pater ceciderat praelio ad Mundam. Id. II. Civ. 493. Scriptor Bell. Hiſp. XXXI. & Vell. II. 55. Itaque recte Urſinus in Nummis Gentis Atiae notat eos, qui Parthos a patre ad bellum concitatos putarunt. De filio etiam Strab. XIV. 660.

4. *Quis furor ſcelerum*] *Qui furor ſcelerum*. SALM. Alii, *qui furor ſcelerum*, ſine exclamatione, quam affectat Florus. ita ſupra, 1, 7, 7, (*quae ſuperbia!*) 2, 6, 30 (*ô pudor!*): infra, 4, 12, 34. (*ô ſecuritas!*) & alias paſſim. FREINSH. *Qui* Nazar. Voſſ. 2. & Edd. B. S. P. & A. *Qui* ſaepe pro *quis* ſive relativo, ſive interrogativo, poni dudum obſervatum eſt.

Diſſipant Antoniana praeſidia] N. *diſputant*, vitioſe pro *diſſupant*. ἀρχαϊκῶς. SALM. Nazar. *diſputant Antoniana praeſidia*. Sed excidit ſyllaba, quam integram ſervavit Ryckianus, in quo recte ſcribitur: *diſpulerant Antoniana praeſidia*. GRAEV. *Diſputant* Reg. F. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. *diſpulerant* Pall. Ryck. & Flor. Adſentior Salmaſio. Feſtus: *ſupat ſignificat jacit. unde diſſipat, disjicit*. *Diſpulerant* credo ab iis factum eſſe, qui videbant corruptum eſſe *diſputant*. *Diſſipare hoſtes* uſitatum eſt. Flor. III. 5. 11. *Omnes copias diſſipavit*: quo loco Graevius improbat *diſpellere praeſidia*. Infr. IV. 11. 6. *Naves hoſtium ad arbitrium diſſipavere*. Ger. Voſſius pro *diſpulerant*, legebat *diſtulerant*. *Regius juvenis* eſt Regis filius: quamquam alioqui hac adpellatione etiam contineri poſſunt alii, qui regii generis ſunt. Liv. I. 57. *regii juvenes*, Juſt. II. 4. *Duo regii juvenes, Ilinos & Scolopitus*.

5. *Caſca legatus*] Vineti libri *xaxa*: ſed optimus, Nazarianus, *Saxa*. & ita Livio *Decidius Saxa* vocatur. quod verum. nam & alia omnia corrupta. Ξίξας Dioni, ut alii jam annotarunt. ſic ξίξαθον Graeci pro σίξαθον ſaepe corrumpunt.

tem, a gladio ſuo impetravit. Denique ablata Syria, emanabat latius malum, hoſtibus ſub auxilii ſpecie ſibi vincentibus, niſi Ventidius, & hic legatus Antonii, incredibili felicitate & Labieni copias, ipſumque Pacorum, & omnem Parthicum equitatum, toto inter Orontem & Euphratem ſinu

punt. vera igitur lectio, *Saxa.* SALM. *Saxa*] Sic Pal. pr. ac tert. quomodo & editio Stadiana. Ita vocatur Appiano, pr. Parthici, & Syriaci, pag. 120. Epitomae Livianae 127. *Decidius Saxa.* Vellejus nomen non exprimit: praeterea interfectum non ſua manu, ſed hoſtili, tradit. cui & Dio, lib. 48. pag. 425. adſentit. FREINSH. His auctoribus Florum erroris arguit Voſſ. ad Vell. *Xaxa* etiam Reg. F. & Voſſ. 1. *Saga* Ryck. ceteri s. & v. e. *Saxa.* *Saxa* quoque ap. Cicer. XI. Phil. 5. & *Decidius Saxa* XIII. Phil. 13. *L. Decidius Saxa* Caeſ. 1. B. C. 66. ubi vid. Ciaccon. Pigh. ad A. V. IↃCCIX. & Noris. Cenot. Piſ. Diſſ. II. c. 16. §. 5.

A gladio] Juſtin. IV. 5. *Demoſthenes amiſſo exercitu a captivitate gladio & voluntaria morte ſe vindicat.* In Voſſ. 1. & 2. deeſt *ſuo.* Pro *denique* Pal. ſec. Reg. F. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *deinde.*

Hoſtibus ſub auxilii ſpecie, ſibi vincentibus] Belle iſtud ſit. ſic & ſupra habuimus, 3, 21, 22. *ſub ſpecie partium ſe vindicant.* nec abludit illud Thucydidis, 3, 12, 12. *Et per ſeptem dies, quos Eurymedon, cum ſexaginta navibus profectus, manſerat, Corcyraei eos interfecerunt, quos inimicos eſſe ducebant: crimini quidem illis dantes, quod popularem ſtatum everterent, ſed nonnulli etiam ob inimicitias privatas, alii etiam propter pecunias, quae ipſis debebantur, a debitoribus, qui eas acceperant, interfecti fuerunt.* GRUTER. Thucydidaeo exemplo ſimilia evenerunt inter proſcriptiones Romanas, ſub Sylla & Triumviris. Adde Tacit. H. 14, 14, 8. FREINSH. *Emanabat* pro *emanaſſet.* Vid. IV. 2. 19.

Ventidius] Lege Gellium, 15, 4. Val. Max. 6, 6, 9. Hic primus Romanorum Parthos ſuperavit. Auctor Euſebius, in temporibus. Adde Appianum, Parthico, cap. 157. *Hic ſolus ad hanc diem de Parthis triumphavit, vir obſcuri generis, ad tantam amplitudinem provectus per amicitiam Antonii.* CAMERS. Retulit hunc Plinius, 7, 43. inter exempla variantis fortunae, *quae triumphare P. Ventidium de Parthis voluit quidem ſolum; ſed eundem in triumpho Aſculano Cn. Pompeji Strabonis duxit puerum: quamquam Maſſurius auctor eſt, bis in triumpho ductum: Cicero, mulionem caſtrenſem ſuffarraneum fuiſſe: plurimi, juventam inopem in caliga militari toleraſſe.* Vide & Vellejum, 2, 65, 5. & parodiam illam, ex Catulli Phaſelo, *Sabinus ille,* &c. quae eſt in appendice Virgiliana, cum eruditiſſimis magni illius Scaligeri notis. Victoriam hanc Parthicam tangit & Tacitus, Germ. 37, 7. *infra Ventidium dejectus Oriens.* Meminit & Juſtinus, 42, 4, 6. Horatius, Od. 3, 6. Plut. Antonio, cap 44. Joſephus, antiq. Jud. 14, 24. FREINSH.

Toto inter Orontem & Euphratem ſinu] Hoc ſincerum eſt. libri tamen variant, *equitatum inter Orontem & Euphratem ſitu.* alii. *ſinum.* Mendoſe omnia. SALM. Ryck. *Equitatum inter Orontem & Euphratem Atum late cecidiſſet.* Nihil muto. Eſt enim hoc loquendi genus Floro familiare. Sic ſuperius II, 16. *Critolai manum Metellus Conſul per patentes Elidis campos toto cecidit Alpheo.* & ſic alibi quoque. GRAEV. *Toto* etiam a

6 ſinu late cecidiſſet. Viginti amplius millium fuit. nec ſine conſilio ducis: qui ſimulato metu adeo paſſus eſt hoſtem caſtris ſuccedere, donec, abſumto jactus ſpatio, adimeret uſum ſagittarum. Rex

Pall. Regg. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & e. v. aberat. *totum* Voſſ. 3. *Sinum* Pal. poſt. Voſſ. 1. 2. Reg. Q. & Fran. *Sinus* hic nihil aliud eſſe poteſt, quam terra intercepta inter duos fluvios: ut Freinsh. in *Ind.* Nec tamen hoc adhuc apud alios inveni.

6. *Viginti amplius millium*] Obſcurus eſt nimia brevitate. Nam dubitari poteſt *equitatum*, an *cladem* deſignet. Tan. Faber putat, ſententiam ita debuiſſe concipi: *Viginti amplius millium ea clades fuit.*

Abſumpto jactus ſpatio] Adde Herod. lib. 3. in Μαγοφονίᾳ. Arrian. pag. 37. c. Caeſar. de bel. Gall. 1. 52. Indicem Juſtini, voce *Concurrere*. FREINSH. Parthis, qui magnis, & validis arcubus, & ſagittis longiſſimis utebantur, ut Plut. in Craſſ. opus erat ſpatio longiore ad expediendos arcus, & ſagittas emittendas; intra quod ſi ſucceſſiſſet hoſtis, arcus iis inutiles reddebantur. Frontin. II. 2. 5. ſcribit, Ventidium Parthos ad 10. paſſus accedere paſſum; atque ita excurſione facta iis ſe adeo admoviſſe, *ut ſagittas, quibus ex longinquo uſus eſt, cominus applicitus eluderet.* Tacit. 2. A. 96. *Quum Parthus diſtraheret turmas, ſpatium ictibus quaereret.* Vid. ibi Gronov. & III. Obſ. 5. Sic de tormentis, quorum itidem e longinquo uſus eſt, Caeſ. II. B. C. 16. Quum viderent *tormentorum uſum, quibus ipſi magna ſperaviſſent, ſpatio propinquitatis interire.*

7. *Rex*] i. e. filius Regis. nam & filii Regum *Reges*, & filiae *Reginae* vocantur. Pacorus *Rex* Juſt. XLII. 10. & Epit. Liv. CXXVII. *Aſcanius* Virg. IX. Aen. 223. Maſiniſſae filius *Regulus* Liv. XLV. 15. Ilia *Regina* Virg. I. Aen. 274. Ariadne VI. Aen. 28. & Medea *Colchorum Regina* Ovid. Epiſt. Med. 1. Vid. Serv. & al. ad Virg. loc. dict. ac rurſus Serv. ad IX. Ecl. 106. & Germ. ad I. Aen. 654.

Circumlato ejus per urbes &c. *capite* &c.] Variis de cauſſis amputata virorum inſignium capita circumlata, aut alio miſſa fuere: praeſertim autem in fidem victoriae, & terrorem hoſtium. Exempla ſunt quam plurima, ut in capite *Aladeli, quia juſſu Selymi, ut omnibus ludibrio foret, per totam Aſiam circumlatum: ac mox quoque in teſtimonium partae victoriae Venetias ad ſenatum foeda oſtentatione tranſmiſſum eſt.* Jovius Hiſt. lib. 17. pag. 780. *M. Antonii* oratoris, quod in Marii menſis expoſitum ſupra 3, 21, 14. *Aſdrubalis*, quod ante Annibalis caſtra projectum. Livius 27, 53, 11. *Eranae*, qui Iſaacium Angelum imperio pellere molitus erat, per forum Conſtantinopolitanum traductum. Nicetas de rebus Iſaacii lib. 1. pag. 192. *Decimi Bruti*, quod ad Antonium miſſum eſt. Appianus fine tertii civilium. *Caeſetii Ruffi*, quod ad Antonium triumvirum delatum eſt. Val. Max. 9, 5, 4. *Ciceronis*, quod in roſtris expoſitum ſupra 4, 6, 5. *Clodii Albini*, quod Severus exciſum pilo circumtulit, Romamque miſit, literis ad ſenatum datis, quibus inſultabat, quod Albinum tantopere dilexiſſent. Capitolinus Albino cap. 9. *Conſtantini* ultimi Graecorum imperatoris, quod *Machometbis juſſu abſciſſum, per urbem & tota caſtra eſt ad ludibrium geſtatum.* Sabellicus Ennead. 10. lib. 6. princ. *Craſſi*, quod ad regem Parthorum *reportatum*. ſupra 3, 11. 11. *Cunimundi, de quo poculum fecit* Alboinus. Paul. Diaconus de geſt. Langob. 2, 28. *Curionis*, quod

ſer

Rex fortiſſime dimicans cecidit. Mox circumla- 7
to ejus per urbes, quae deſciverant, capite, Sy-
ria ſine bello recepta. Sic Craſſianam cladem Pa-
cori caede penſavimus.

reſectum ad Jubam perlatum. App. civ. 2. pag. 456. *Cyri*, quod in *utrem humano ſanguine repletum conjici* Tamyris *juſſit.* Juſtin. 1, 8, 13. *Damaſippi*, quod cum *reliquorum ejus ſociorum capitibus Praeneſte miſſum patibulo ſuffixit Sylla.* Dio in Excerptis apud Valeſium, pag. 657. m. *Euryali*, quod *arrectis in haſtis praefixere* Rutuli. Virgilius Aen. 9, 465. *Galbae*, quod *perlixas caloneſque ſuffixum laceratumque, ante Patrobii tumulum poſtera demum die repertum.* Tacitus H. 1, 49, 2. *Goliathi*, quod *David attulit in Jeruſalem.* Reg. 1, 17, 54. *C. Gracchi*, quod ad coſ. relatum *percuſſoribus auro penſatum eſt.* ſupra 3, 15, 6. *Induciomari*, quod ad Caeſarem relatum. ſupra 3, 10, 8. *Labieni*, quod ad Caeſarem relatum. Appianus 2. civilium pag. 493. *C. Marii junioris*, quod *ad ſe relatum Sylla* pro roſtris poſuit. Idem 1. civilium p. 408. *Marci Marii*, quod *Praeneſte miſſum.* Idem ibidem. & Hiſt. Miſcella 5, 18. *Nicanoris*, quod Judaei *ſuſpenderunt contra Jeruſalem.* Maccab. 2, 7, 47. *Nicephori*, quod Bulgarorum rex *Crumus conto praefixit, omnibuſque demonſtravit.* Cedrenus pag. 396. *Niſi*, quod *arrectis in haſtis praefixerunt* Rutuli. Virgilius Aen. 9, 465. *Octavii coſ.* quod *pro roſtris expoſitum.* ſupra 3, 21, 24. *Orebi* principis Madianitae, quod *portatum ad Gedeonem.* Judic. 7, 25. *Oloſernis*, quod Judaei *ſuſpenderunt ſuper muros* Bethuliae. Judith. 14, 7. *Philiſti*, quod a Syracuſanis demptum. Plutarchus Dione cap. 45. *Pompeji Magni*, quod *a Ptolemaeo Caeſari miſſum.* Dio lib. 42. pag. 212. *Cn. Pompeji filii*, quod Caeſari *allatum, & populo datum eſt in conſpectum.* Hirtius de bello Hiſpan. cap. 39. *Poſthumii*, quod in uſum vaſis vertere Boji. Livius 23, 24, 15. *Proſcriptorum*, Sulla, deinde Triumviris, jubentibus. *Romanorum* in Macedonia, quae Thraces Perſeo militantes haſtis affixa in caſtra retulerunt. Livius 42, 60, 2. *Saulis*, quod *miſerunt in terram Philiſtinorum per circuitum.* Regum 1, 31, 9. *Servilii*, quod *veruto ſuffixum allatum Annibali.* Silius 17, 312. *Stoſlai* Moſcorum ducis, *ex quo Cures Pacinacorum princeps poculum fieri curavit.* H. Henninges in Geneal. Moſcorum. *Vari*, quod ad Caeſarem relatum. Appianus civilium 2. pag. 439. *Zebi*, quod *portatum ad Gedeonem.* Judic. 7, 25. Sic apud Virg. Aen. 12, 511.

Turnus equo dejectum Amycum, fratremque Diorem
Congreſſus pedes, hunc venientem, cuſpide longa,
Hunc mucrone ferit, curruque abſciſſa duorum
Suſpendit capita, & rorantia ſanguine portat.

Similis mos Scytharum apud Herod. 4, 64. Gallorum apud Strabon. lib. 4. pag. 136. De Thracibus eſt ſupra 3, 4, 2. FREINSH.

Pacori caede penſavimus] Alter Palatinus, *piavimus.* vulgatam praefero, ut quam meliores alii libri retineant. SALM. Naz. *Pagoriae depenſavimus.* Voſſ. 1. *Pajorie depenſavimus.* Fran. *Pagorie diſpenſavimus.* apertum eſt unde ortum ſit vitium.

Penſavimus] Eoque magis, ſi, quod ſcribit Eutropius lib. 7. interfectus eſt *eo ipſo die, quo olim Orodes, Perſarum rex, per ducem Surenam Craſſum occiderat.* FREINSH.

CAP.

CAP. X.

Bellum Parthicum cum Antonio.

a Expertis invicem Parthis atque Romanis, quum Craſſus atque Pacorus utrimque virium mutuarum documenta feciſſent, pari rurſus reverentia integrata amicitia, & quidem ab ipſo foe-

Auctores hiſtoriae ſunt, Epit. Liv. 130. Plutarchus, Antonio, cap. 49. &c. Appianus, Parthico. Juſtinus, 42, 5, 3. Eutropius, 7, 1. Oroſius, 6, 16. Frontinus, 2, 3, 15. 2, 13, 7. CAMERS.

1. *Virium mutuarum documenta feciſſent*] Alii dicerent *virium mutuarum documenta dediſſent*. forte ſic Florus ſcripſit. GRAEV. Ovid. 1. Met. 415.

Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

Liv. XXV. 18. XXXII. 7. & omnes alii; non *facere*. Quid ſi tamen minori mutatione legamus *fuiſſent*? Cicer. pro Rabir. Poſt. X. *P. Rutilius, qui documentum fuit hominibus noſtris virtutis, antiquitatis, prudentiae*. Curt. V. 8. *Quam verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum*. Liv. IX. 46. *Niſi documentum ſit adverſus ſuperbiam nobilitatis plebejae libertatis*. Et XXI. 19. Vid. Gronov. IV. Obſ. 1.

Pari rurſus reverentia] Supra, 4, 2, 20. FREINSH. Recte Rupertus, *ut neuter populus in ſuperiori conditione cauſaque poneretur*. Sed perperam addit: *quod in foedere fiebat, cui haec verba erant adſcripta: Majeſtatem P. R comiter conſervanto*. Nam foedus quo amicitia *pari reverentia* integratur, eſt foedus aequum. Sed in quo haec formula additur, in eo inferior eſt is, qui hoc promittit. Cicer. pro Balb. XVI. & Proculus *l.* 7. §. 1. *D. de capt. & poſtlim. rev.* Vid. Briſſon. IV. Form. p. 361. & ſeqq. P. Fab. 1. Semeſtr. 7. & Salmaſ. ad Jus Att. & Rom. c. XXVI. Quaerendum autem eſt, quo auctore Florus dicat ab ipſo Antonio rurſus foedus cum Parthis factum eſſe: de quo nihil apud alios invenio. Dio XLIX. 416. & Plutarch. Anton. ſcribunt, eum Parthis pacem obtuliſſe, ſi ſigna Romana, & captivos clade Craſſi captos redderent: ſed hanc tantum ſimulationem fuiſſe, ut eos ſpe pacis deciperet, & imparatos opprimeret.

Integrata] Eſt a v. e.: aliae; *integra*. quomodo tamen nullus Palatinorum. GRUTER. *Integra* nuſquam eſt, niſi in Plantin. Stadii. *Ab ipſo Antonio foedus* Pal. 2. Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. & v. e.

2. *Sed immenſa vanitas hominis*] *Vanitas hominis* poteſt eſſe vanus homo; abſtractum pro concreto, ut dicunt. Sed ſuſpicor Florum hic quoque more ſuo exclamatione uſum, & haec ita concipienda eſſe: *Sed (immenſa vanitas hominis!) dum...*

Titulorum] Tituli adſcribebantur ſtatuis. Vide Ovid. epiſt. 2, 68. Sic Livius alicubi ex ejuſmodi titulo de rebus nonnullorum diſputat. Adde Marcellin. 242, 2. edit. Lindenbrog. Pulcre contra vanitatem titulorum Il Paſtor Fido, act. 4. Choro,

Quel ſuon faſtoſo & vano!
Quel inutil ſoggetto
Di luſinghe, di titoli, ed inganno

Ch'ho-

foedus Antonio cum rege percuſſum. Sed im- 2
menſa vanitas hominis, dum titulorum cupidine Araxem & Euphratem ſub imaginibus ſuis legi concupiſcit: neque cauſa, nec conſilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, quaſi hoc quoque ex arte ducis eſſet, obrepere, relicta repente Syria in Parthos impetum facit. Gens 3
praeter armorum fiduciam callida, ſimulat trepidationem, & in campos fugam. Hic ſtatim quaſi vi-

Ch'honor dal volgo inſano
Indegnamente e detto.
FREINSH.

Legi] Ita Pall. ita v. e. & ſequentes. Vineti, *labi.* quod & ad oram Camertis. utrumque habeo quomodo defendam, arrideretque magis *labi*, ſi ſtabiliret id aliquis manuſcriptorum. GRUT. Vinetus edidit *labi*; ſed de ſcriptura librorum ſuorum nihil monuit. Et credo eum non tam illos, quam vetuſtas quaſdam Editiones ſequutum: nam in Beroald. & Sab. eſt *labi.* In ſ. σ. & al. edd. *legi*, quod cur minus placuerit Grutero, quam *labi*, non intelligo.

Belli indictione] Quidam, *condictione*: alii, *conditione.* quae ſcripturae ſunt Palatinorum Codicum. ſed *indictione* verum eſt. quae eſt N. lectio. SALM. *Indictione*] Sic v. e. ſeqq. omnes *condicione*, quod & in Pal. ſec. ac tert. ſed non etiam primo. GRUT. Salmaſius e Pal. pr. adnotarat *condictione.* e poſter. *conditione. Condictione* etiam Ryck. Flor. Magl. & Fran. *conditione* Voſſ. 1. 2. Paullo ante iidem Duisb. Voſſ. e. V. & P. *neque conſilio.* Sed Fran. male *nec imaginaria quidem.*

Quaſi hoc quoque ex arte ducis praeriperet] Nec correctorum audaciam, nec vitium lectionis, quam illi ſubſtituerant, hoc loco carpam. dicam tantum, ex veteribus reponendum eſſe: *Quaſi hoc quoque ex arte ducis eſſet, obrepere, relicta repente Syria in Parthos impetum facit.* Deus bone! quanta diverſitate, καὶ τῆς λέξεως καὶ τῆς διανοίας. Haec illi omnes perverterant. de ſinceritate ſcripturae, quam reſtituimus, nihil dicam, ne injuriam faciam judicio eruditi lectoris. SALM. *Quaſi hoc quoque ex arte ducis eſſet, obrepere*] Elegans haec lectio debetur Pal. pr. ac tert. antea impreſſi, *quaſi hoc quoque arte ducis praeriperet.* quomodo & Pal. ſec. ſed tamen abſque illis *arte ducis.* GRUT. *Ex arte ducis praeciperet* Reg. F. Berol. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *prorumperet* Reg. Q. In Reg. F. tamen a ſecunda manu *eſſet obrepere.* Et ſic Flor. Voſſ. 1. 2. & aliae o. e. Ryck. quoque *obrepere*, ſed omiſſo *eſſet.* Aperta eſt ſententia lectionis, quam probant Salmaſ. & Gruterus: Quaſi hoc quoque eſſet inter artes imperatorias, hoſtes fiducia pacis incautos fallere, & imparatos inopinanteſque opprimere. *Obrepere*, *inrepere* & *ſubrepere* ſaepe habent ſignificationem clandeſtinae ac fraudulentae molitionis. Vid. Bud. *ad l.* 29. *D. de Leg. Cornel. de Falſ. Si quis obrepſerit Praeſidi provinciae.* Barth. ad Claudian. 1. in Eutrop. 146. ad Rutil. Itiner. 1. 305. & Schel. ad Hygin. de Caſtramet. in fin.

3. *Quae gens, praeter armorum fiduciam*] Omnes, *gens praeter armorum fiduciam*, omiſſo, *quae*: & poteſt abeſſe. SALM. *Gens*] Sic o. Pall. & I. quidam. nam vetuſtiſſimus; *Quae gens*, minus bene. FREINSH.

victor ſequebatur: quum ſubito, nec magna hoſtium manus, ex improviſo, & jam in feſſos via ſub veſpere, velut nimbus, erupit: &, miſſis
4 undique ſagittis, duas legiones operuerunt. Nihil acciderat in comparationem cladis, quae in poſterum diem imminebat, niſi interveniſſet deûm miſeratio. Unus ex clade Craſſiana Parthico habitu caſtris adequitat, & ſalute Latine da-

FREINSH. Sola v. e. hic depravata eſt.

Simulat trepidationem, & in campos fugam] Proprio quodam gentis hujus inſtituto. Vide Gebhardum, ad illa Propertii, 2, 8, 54.

Parthorum aſtutae tela remiſſa fugae.

(qui inibi doctiſſime explicatur; ſenſus tamen comptior etiam redderetur mutatis diphthongis in primam literam:

Parthorum aſtuta tela remiſſa fuga.)

& Berneccerum, ad illa Juſtini, 41, 2, 7. *Saepe etiam fugam ſimulant, ut incautiores adverſum vulnera inſequentes habeant.* Hinc Virgilius, Georg. 3, 30. dixit:

Fidentemque fuga Parthum, verſiſque ſagittis.

Sidonius Carm. 7, 85.

Vel cum diffugiunt, fugiendos tum mage Perſas.

FREINSH. *In campos* dicit, quia equitatus & arcus, quibus maxime pugnabant, inutiles erant in locis montanis. Vid. III. II. 7. & Plutarch. in Craſſ. & Anton.

Cum ſubito nec magna hoſtium manus] Quomodo non magna hoſtium manus tanquam nimbus potuit erumpere, & duas legiones operire telis? lege: *cum ſubitanea & magna hoſtium manus.* Hoc & Lipſio ſuccurriſſe poſtea deprehendi, cum olim ſic emendandum eſſe dixerit. Dein Lipſius malebat: *cum fidem eo ipſo feciſſet.* Eſt hoc ſane Latinius. GRAEV. Probarat hanc conjecturam Ryckius; & ſpeciem habet. Vulgata tamen defendi poteſt. Nam etſi fortaſſis haec manus per ſe ſatis magna fuit; tamen Florus eam *non magnam* potuit dicere in comparatione *totius exercitus* Parthici, & *omnium copiarum*, cum quibus Rex ipſe mox adfuturus erat, ut paullo poſt dicit. Et ita videbatur Perizonio. *Hoſtium* abeſt a Voſſ. 1. 2. & Fran. *Et jam* in Ryck. Regg. Duisb. & edd. vett. excepta Ald. erat *etiam*; quae varietas obvia eſt. Pro *& miſſis* Heinſius conjecerat *ita miſſis*. *Manus erupit, & operuerunt* dictum eſt, ut in Sall. Catil. XXIII. *Pleraque nobilitas invidia aeſtuabat, & quaſi pollui conſulatum credebant.* Add. ſupr. III. 5. 18. Mox Berol. *in comparatione*; quod & ipſum defendi poteſt. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. ridicule *in comparationem gladii, qui in poſterum.* Deinde Fran. *diei miſeratio.* Reg. Q. Voſſ. 1. & 2. *dei miſ.* Vana religio ſcribarum Chriſtianorum.

4. *Unus ex clade Craſſiana*] Idem Vellejus, 2, 82, 4. *Captivi cujuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide ſervatus: qui clade Craſſiani exercitus captus, cum fortunam, non animum mutaſſet, acceſſit nocte ad ſtationem Romanam, praedixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diverſo ſilveſtrique pervaderent.* Plutarchus tamen, Antonio, cap. 55. & exſcriptor ejus, qui Appiani nomine circumfertur, (cum Appianus Plutarchi coaetaneus, ne, ſi voluiſſet, qui-

data, quum fidem ipſo feciſſet, quid immineret, edocuit; *jam adſuturum cum omnibus copiis re-* 5
gem: irent retro, peterentque montes: ſic quoque hoſtem fortaſſe non defore. atque ita ſequuta eſt minor vis hoſtium, quam imminebat. Adfuit 6
tamen: deletaeque reliquae copiae forent, niſi urgentibus telis in modum grandinis, quadam forte quaſi docti, procubuiſſent in genua milites; &,

quidem furta tam inſignia potuiſſet impune facere;) *Mardum* quendam videntur hujus conſilii auctorem laudare. ſed videntur. omnino enim reſcribendum, pro *ἀνὴρ τοῦ γένους Μάρδος, ἀνὴρ τοῦ γένους Μαρσός.* quod & ſequentia firmant: *morum Parthicorum ex diutino uſu peritus.* nam haec ipſa ſunt indicio, loqui Plut. de captivo Craſſiano, qui inter Parthos conſederit. qua de re Horatius, Carm. 3, 5.

Mileſne Craſſi conjuge barbara
Turpis maritus vixit, & hoſtium
(Pro curia, inverſique mores!)
Conſenuit ſocerorum in armis,
Sub rege Medo, Marſus, & Appulus.

Nam Parthi ſervis etiam utuntur in bellis ſuis. *Denique* (verba Juſtini, 41, 2, 6.) *Antonio bellum Parthis inferenti, cum L. M. equitum occurrerent, ſoli CCCC. liberi fuere.* In eiſdem excerptis Plutarchi, quae ſub Appiani nomine legi praediximus, mendum inſigne eſt, in hac ipſa hiſtoria, quod eadem opera tollemus. editur: *τὰς δὲ μηχανὰς ἑλόντες οἱ βάρβαροι διέφθειραν παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ Πολέμων ἦν ὁ βασιλεύς.* *machinis in poteſtatem ſuam redactis, barbari multos interfecerunt, & in his Polemonem regem.* Sed Polemon captus tantum eſt, non occiſus, hoc praelio; quod & Dio ſcribit, lib. 49. ſupplendum igitur ex Plut. Ant. 51. *τὰς δὲ μηχανὰς ἑλόντες οἱ βάρβαροι διέφθειραν. ἀλον δὲ παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ Πολέμων ἦν ὁ βασιλεύς.* FREINSH. Si Plutarcho fides habenda eſt, Florus ea, quae de clade in poſterum diem imminente, & de conſilio retro eundi dato ſcribit, ad arbitrium ſuum finxit.

Quum fidem ipſo feciſſet] Ryck. Pal. poſt. Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e. *ipſe.* *Eo ipſo* etiam legi volebant Heinſius, Ryckius, & Anna, quae latinitatem hoc poſtulare ſcribit. Liv. tamen v. 43. *Et ex agris per ipſos dies raptum omne frumentum Vejos erat;* ubi plura hujuſmodi e Livio, Cicerone, Curtio, & hunc locum Flori adfert J. Fr. Gronovius, & ad Liv. XXI. 55. Jac. Gronovius, quem & vid. ad XXVI. 40. Sed ille dubitat, an haec corrupta ſint. Certe uſitatius dixiſſet Florus *eo ipſo.*

5. *Peterentque montes*] Leonis Tactica, cap. 20, 189. FREINSH.

Atque ita ſequuta eſt vis minor hoſtium] *Atque ita facta eſt*, in altero Palatino. SALM. Et in Reg. Q. Magl. Berol. Duisb. Voſſ. 1. 2. & v. e.

6. *Quadam forte docti*] *Quadam forte quaſi docti.* ita repono, de librorum auctoritate. SALM. *Quadam forte*] Sic recte Ryck. & alii libri meliores. *Quadam forte* eſt quodam caſu. Suet. Tib. XI. *Forte quadam in diſponendo die.* Sic enim ibi legendum oſtendi. GRAEV. *Forte* habent Naz. Pal. poſt. Ryck. quidam Vineti, Toll. Voſſ. 2. & Edd. B. P. & J. ceteri s. & e. *ſorte.* *Quaſi docti* Naz. Pall. libri Vi-

&, elatis ſuper capita ſcutis, caeſorum ſpeciem
7 praebuiſſent. Tum Parthus arcus inhibuit. Deinde Romani quum ſe rurſus extuliſſent, adeo res miraculo fuit, ut unus ex Barbaris miſerit vocem: *Ite & bene valete Romani: merito vos victores fama gentium loquitur, qui Parthorum tela fugiſtis.*

Vineti, Reg. F. Flor. Magl. Voſſ. 3. & o. e. demta prima. a qua, ut & aliis ſcriptis abeſt *quaſi. ſi docti* Reg. Q. *Fors* & *ſors* ubique permutantur. Vid. Clar. Drakenb. ad Sil. Ital. XV. 105. Hic rectum eſt *forte*. Liv. I. 4. *Forte quadam divinitus*. Et III. 64. *Forte quadam utili ad tempus.* Virg. I. Aen. 381.

Forte ſua Libycis tempeſtas adpulit oris.

Sed non intelligo, cur Florus dicat, Romanos *forte quadam quaſi doctos* teſtudinem feciſſe; cujus adverſus tela faciendae ratio & Romanis & Barbaris dudum cognita fuerat. Vid. Liv. XXVIII. 2. & Lipſ. I. Poliorc. 5. Paullo ante Nazar. *urguentibus*, & II. 2. 21. Idem & Pall. *urguebat*. Vid. quos laudat Drakenb. ad Sil. VI. 265.

Procubuiſſent in genua] Teſtudine facta, quam latius deſcribit Dio, lib. 49. pag. 468. Meminit & Frontinus, 2, 3, 15. Vide Stewechii notas ad Vegetium, 2, 16. FREINSH.

Inhibuit] *Inhibere tela*. Liv. XXX. 10. & Virg. XII. Aen. 693.

7. *Romani quum*] Alio ordine Toll. Duisb. Fran. & v. e. *rurſus quum ſe Romani.* & Ryck. *cum ſe rurſus Romani. Mittere* & *emittere vocem* utrumque recte dicitur. Liv. XXX. 12. *Si captivae vocem ſupplicem mittere licet*. XXXV. 32. *Qui vocem liberam mittere adverſus Regis legatum auderent*. Et XL. 9. Curt. IV. 6. Phaedr. IV. 10. ubi vid. Clar. Burm. Sic *mittere* & *emittere tela*. Voſſ. ad Caeſ. I. B. G. 25.

Vos victores fama gentium loquitur] Imo ſcribendum, *vos victores gentium fama loquitur*. quam ſaepe *victorem gentium* Populum vocat Romanum hic auctor. SALM. *Fama gentium*] Haud alio poſitu Pal. prim. ac tert. at ſecundus; *victores gentium fama loquitur*. GRUT. Sic etiam Magl. & ita ediderat Graevius. *Famam loqui*, pro commemorare, celebrare, etiam alii dicunt. Vell. II. 93. *Ut fama loquitur*. Vid. Stat. ad hoc Catulli c. LXIX. 42. *Et facite haec charta loquatur anus.*

Qui Parthorum tela fertis] Libri veteres, *fudiſtis*. Lego, *fugiſtis. qui Parthorum tela fugiſtis*. vulgatam lectionem, *fertis*, merito ferre non poſſum. SALM. *Fugiſtis*] Sic omnino Nazarianus ac Pal. tert. [& editio noſtra vetus] nam ſec. *fudiſtis*. inepte vulgo, *fertis*. GRUT. Ryck. *qui Parthorum tela fugitis*. Unde vitio librariorum in aliis membranis *fudiſtis*, ſeu *fuditis*. Hinc correctores formarunt *fertis*. GRAEV. *Fugiſtis* etiam Flor. Magl. Reg. Q. Voſſ. 3. & o. e. praeter primam, in qua, & in ceteris ſcriptis eſt vitioſum illud *fertis*. In Reg. F. tamen a ſecunda manu erat *fugitis*.

8. *Quam ab hoſtibus clades*] Sequutus ſum MSS. Vineti, quibus adſtipulatur Pal. ſec. & eſt hic Flori genius. alii libri *excepta*, aut *accepta*, inſerunt, male. FREINSH. *Excepta clades* Nazar. Ryck. Berol. Duisb. Voſſ. & o. e. *accepta* Pal. pr. *recepta* Flor. Adſentior Freinshemio. Cum altero Pal. conſentiunt Magl. Regg. & Fran. *Excepta* ante Freinshemium excluſerant Edd. Plant. Stadii, & Elzevir. minor, ac deinde Graevius.

Infeſta primum ſiti regio] Alter Palatinus, *infeſta primum ſui regio*

ſtis. Non minor ex aqua poſtea, quam ab hoſtibus clades. Infeſta primum ſiti regio. tum quibuſdam ſalinacidis fluvius infeſtior. noviſſime, quia jam ab invalidis & avide hauriebantur, noxiae etiam dulces fuere. 8
Mox & ardores per Armeniam, & nives per Cappadociam, & utriuſ- 9
que

quibuſdam Salmacidis fluvius infeſtior noviſſime, qui jam ab invalidis & avide hauriebatur. pro *tum quibuſdam*, optimus liber, *cum quibuſdam.* totum locum ita conceptum velim: *infeſta primum ſiti regio, quum quibuſdam Salmacidis fluvius infeſtior noviſſime, qui jam ab invalidis & avide hauriebatur, quum etiam dulces noxiae fierent.* Sed, ne quid diſſimulem, non poſſum damnare, *noviſſimeque jam*, & verius puto eſſe. *tum quibuſdam*, etiam non mutem in *cum quibuſdam.* aliter tamen omnes libri. SALM.

Salmacidis fluvius, &c.] Retinui lectionem uſitatam, falſam tamen. nullum enim fluvium hoc nomine reperias; nam Ortelius, qui in theſaurum Geographicum eum retulit, hujus loci ſcriptura falſus eſt. Magis etiam illi, qui a fonte Salmacis hoc deductum putant. nam apparet, de ſalſis aquis ſimulque acidis loqui auctorem, unde olim conjeceram pro *Salmacidis fluvius* legendum, *ſalſis ac acidis fluviis.* Jam autem omnino veram eſſe puto Salmaſii correctionem, qui hoc loco, aliorumque Auctorum, quibus id vocis reperitur, legit *ſalinacidas*, voce ex ſale & acido compoſita. Vide ipſum in Solinum, pag. 115. Diſtinctionem autem & ſenſum totius loci quod attinet, ita ſcriptum velim; *Infeſta primum ſiti regio, tum quibuſdam ſalinacidis fluviis infeſtior: noviſſime, quum jam ab invalidis & avide hauriebantur, noxiae etiam dulces fuere.* FREINSH. *Tum quibuſdam Salmacidis fluvius infeſtior*] Sic & Ryck. Sed legendum cum Salmaſio *quibuſdam ſalinacidis fluvius infeſtior.* Salinacidis ſcilicet aquis, quae ſalſae erant & acidae. Salinacida Latinis dicuntur quae Graecis dicuntur ὀξαλυκαὶ, ὀξαλμυροί. legitur haec vox & apud Plinium, tam Veronenſem, quam Valerianum, nec non Gariopontum aliosque. de ea vide Viros Magnos, Salmaſium in Exercitationibus Plinianis, & Reineſium, III. Variarum Lectionum c. 4. GRAEV.

9. *Cum noxiae etiam dulcis fieret*] Hic etiam correctores graſſati ſunt. Nam & triviales litterionum canones dictitant dicendum fuiſſe; *cum noxiae etiam dulces fierent.* Ryck. *cum maxime quoque dulces fere.* Sed totus locus ex illius codicis veſtigiis ſic eſt reſcribendus: *noviſſime, quia ab invalidis & avide hauriebantur, noxiae quoque dulces fuere.* & ſic fere Freinshemius. GRAEV. Salmaſ. ad Solin. p. 81. locum ita legit ac diſtinguit: *Infeſta primum ſiti regio, tum quibuſdam ſalinacidis: fluvius infeſtior noviſſime, qui jam ab invalidis & avide hauriebatur.* Gronov. ad Senec. III. Nat. Quaeſt. 2. *Infeſta primum ſiti regio: tum quibuſdam ſalinacidis fluvius infeſtior: noviſſime quae jam ab invalidis & avide hauriebantur, noxiae etiam dulces fuere.* Et ſic edidit Graevius, niſi quod pro *quae jam*, ſcripſit *quia*, ſublato *jam* ex auctoritate Cod. Ryck. Praefero diſtinctionem Gronovii: nam *noviſſime* melius retinetur in principio tertii membri; ut fere ubique, quum in pluribus rebus enumerandis his aliiſque particulis ordinis utuntur Scriptores Latini. Ceterum quum hic mira, & quanta nuſquam alibi, ſit varietas ſcripturae, mihi viſum fuit eam

que coeli ſubita mutatio pro peſtilentia fuit. Sic vix tertia parte de ſedecim legionibus reliqua, quum argentum ejus paſſim dolabris concideretur: & ſubinde inter moras mortem a gladiatore

ſuo

omnem propopere, ut Viri docti & acuti conſiderent, an locus melius, quam adhuc factum fuit, conſtitui poſſit. Naz. Ryck. & edd. vett. excepta prima, *regio cum quibuſdam*, ceteri s. & v. e. *reg. tum q.* Deinde Reg. F. Toll. & Voſſ. 1. *Salinacidis*, Reg. Q. *Salmaſſidis*, Fran. *Salmadicis*, Voſſ. 3. *Salmatides*, ceteri s. & o. e. *Salmacidis*, & Magl. *Salmacidis fluviis*. Tum Naz. *noviſſimeque etiam ab inv.* Pal. 1. libri Vineti, Voſſ. 2. 3. *noviſſimeque jam ab inv.* Ryck. *noviſſime quia ab inv.* Pal. 2. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *noviſſime qui jam ab inv.* Regg. *noviſſimeque qui ab inv.* Sabell. *noviſſimeque cum id ab inv.* aliae vett. edd. *noviſſimeque cum jam ab inv.* Poſtea Regg. *hauriebantur*, alii o. s. & e. *hauriebatur*. Hinc Naz. & o. e. v. praeter primam, *noxiae etiam*, Pall. Toll. Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 2. 3. & v. e. *cum noxiae etiam*, Ryck. *cum max etiam*, Voſſ. 1. *cum noxiae dulc.* Denique Naz. *dulces fiere*, Ryck. *dulces fere*, Pall. Magl. Fran. Voſſ. 2. & v. e. *dulcis fieret*, Regg. *dulces fieret*, Flor. Berol. & Voſſ. 3. *dulces fierent*, Duisb. & Voſſ. 1. *dulcis fierent*, al. edd. vett. *dulces fuere*, quas ſequutae ſunt Marneſſiana & Plantin. Vinetus, Gruterus, & Freinshem. ex quibuſdam MSS. & ed. prima revocarunt *cum noxiae etiam dulcis fieret*. In tanta diſcrepantia lectionis ſcriptae & editae totum locum ex Ed. Graevii exprimendum putavi; a qua jam ante in hoc ſolo diſceſſerant Amſtelodamenſes, quod ante verba *ab invalidis* reſtituerant *jam*. Tum ante *quibuſdam* eſt in pleriſque ſcriptis, & uſus ſermonis Latini jubet dici *primum*, *tum* (non *cum*) *noviſſime*. *Salinacidis* habent aliquot MSS., & apertum eſt ex eo facillima mutatione literarum *in* in *m* factum fuiſſe *Salmacidis*. In voce *fluvius* nonnihil haereo: nam quod fluvius *quibuſdam* ſalinacidis aquis infeſtus fuiſſe dicitur, id non aliter accipi poteſt, quam eumdem fluvium partim ſalinacidas, partim dulces, vel uno loco ſalinacidas, alio dulces aquas habuiſſe. Sed quum hoc parum credibile ſit, non difficulter mihi perſuaderet Tollius vocem *fluvius* a gloſſa eſſe, quod in exemplari ſuo ſcripſerat, ſi ea vel in uno, ſive ſcripto, ſive edito libro deſideraretur. Neque enim omnino improbabile eſſet, quum e *ſalinacidis* factum fuiſſet *ſalmacidis*, magiſtrum, qui Ovid. IV. Metam. 285. & XV. 319. legerat, in margine ſcripſiſſe *fluvius*, pro fons. Verum, quum omnes libri hanc vocem habeant, puto verum eſſe *fluviis*, quod in Magl. eſt, & Freinshemius conjecerat; in qua ſcriptura vox *infeſtior* refertur ad *regio*, aeque ac praecedens *infeſta*. Nec multum obſtat, quod Plutarchus tantum unum fluvium memorat: nam alii fortaſſis plures fuiſſe tradiderunt, vel Florus rem in majus, ut ſolet, auxit. Ad *noviſſime quia*, quod in ſolo Ryck. eſt, proxime accedit *noviſſime qui* in multis s. & v. e. ſed *jam* ante *ab invalidis* retinendum ſuadent plerique ſcripti & vett. Edd. Nec plane otioſum eſt. Nam Florus hoc dicit, poſtquam a ſalinacidis ad dulces aquas pervenerant, has ideo iis noxias fuiſſe, quod fatigatione itineris, penuria commeatuum, & potu ſalinacidarum jam invalidi avidius eas bibebant. *Hauriebatur* forſitan accipi poteſt, quaſi abſolute poſitum, ut *bibitur*, *ambulatur*. Sed nihil cauſae eſt, cur e Regg. & conjectura Grono-

vii

ſuo efflagitaſſet egregius imperator, tandem perfugit in Syriam. ibi incredibili quadam mentis vecordia ferocior aliquanto factus eſt: quaſi viciſſet, qui evaſerat.

vii non praeferendum ſit *hauriebantur*. *Cum* ante *noxiae* videtur ortum eſſe e *fieret* & *fierent*, quae locum habere, niſi eo inſerto, non poterant. Verum plane turbat ſenſum, & abeſt a Naz. & pleriſque edd. vett. *Dulces* ſcribi poſtulat, ac ſimul *fieret* reſpuit praecedens *noxiae*. *Fierent* quomodo huc conveniat, non intelligo: nam quemadmodum in praecedentibus membris ſupplendum eſt *fuit*, ita hic requiritur *fuere*. Et eo ducunt *fiere* in Naz. & *fere* in Ryck. Si hoc non placet, pro eo e veſtigiis ſcriptae lectionis legi poteſt *fieri*, oratione infinita, pro finita, ut ſaepe in Floro & aliis.

Ardores] Sall. Jug. XVIII. *Gaetuli ſub ſole magis, haud procul ab ardoribus*. Paullo poſt *ſubita* deeſt in Reg. F. Duisb. Fran. & v. e.

10. *Vix tertia parte de ſedecim legionibus reliqua*] Nimis exaggerare videtur cladem Antonii. nam Plut. Ant. cap. 66. & exſcriptor ejus, *viginti millia peditum, & quatuor equitum*, Vellejus, 2, 82. *haud minus partem quartam militum, calonum, ſervitiique, deſideratam eſſe* ſcribunt. Idem XIII. tantum legiones Antonio tribuit. Pro noſtro tamen auctore ſtat Juſtinus, 42, 5, 3. *Huic* (Phrahati) *Antonius bellum cum XVI. validiſſimis legionibus intulit*. quin & Plutarchus Antonio peditum Romanorum LX. M. fuiſſe dicit, qui numerus eo ſeculo XVI. circiter legiones expleverit. Vide Lipſium, de militia Romana, 2, 5. ut forſan in Vellejo reponendum ſit ita XVI. pro XIII. FREINSH. Probant hanc emendationem Voſſius & Boeclerus ad Vellejum. Sed Florus non valde exaggerare videtur cladem Antonii. Nam Plutarchus addit, eum deinde ex Armenia adulta jam hieme properantem inſuper octo M. hominum amiſiſſe.

Argentum ejus paſſim] Sic MSS. quamquam hoc non ſolum de argento Antonii factum, ſed quicquid auri, argenti, pretioſi, fuit in toto ejus exercitu, id omne ab ipſis ejus militibus direptum eſt, & conciſum; ipſique interfecti plerique qui haberent: ut Plut. Ant. cap. 64. & Appianus narrant. VINETUS. In quibuſdam impreſſis omittitur vocula, *ejus*. FREINSH. Omittitur in Edd. B. S. & A. Sed Florus non bene digerit tempora. Nam factum eſt in conſternatione per noctem in exercitu orta, quum a noxiis illis ſalinacidis caſtra moviſſent. Plutarch. in Anton. De dolabris Lipſ. I. Poliorcet. ult.

A gladiatore ſuo] Multi rebus ſuis extremis mortem a ſervis flagitarunt; ut Albinus, apud Capitolin. cap. IX. Caſſius, & Brutus, ſupra, ubi vide. FREINSH. Hic rem nonnihil exaggerat. Vid. Plut. Anton. *Flagitaſſet* Naz. Pal. I. Ryck. Flor. & o. e. v.

Profugit in [Syriam]] *Perfugit in Syriam*: in melioribus & vetuſtioribus libris. SALM. *Perfugit in Syriam. ibi*] Eſt a Pal. pr. ac tert. Vulgati enim meliores *profugit in Syriam. ibique*. quae enclitica ne quidem in ſec. alii editi; *profugit in Syriam, ubi*. GRUT. *Profugit* Ryck. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 2. 3. & o. e. *Ibique* Duisb. Voſſ. & v. e. *ubi* Ryck. & ceterae edd. *ibi* Regg. Toll. & Fran. ſed non eſt in editis ante Stadian. Plantini, unde recepit Freinſhemius, ac deinde Graevius & Amſtelodamenſes.

Qui evaſerat] Vell. II. 82. *Fugam ſuam, quia vivus exierat, victoriam vocabat*. *Victorem* etiam vocat Virgil. VIII. Aen. 686. ubi vid. Serv. & Cerd.

CAP. XI.

Bellum cum Antonio & Cleopatra.

1 FUror Antonii, quatenus ambitu non interiret, luxu & & libidine extinctus eſt. Quippe poſt Parthos

Quae hic ſcribuntur, habentur a Livio, 130. & tribus ſequentibus. Late Plutarch. Antonio: Suetonius, Auguſto, cap. 17, & 18. Eutrop. 7, 2. Oroſius, 6, 17. Val. Max. 3, 8, 81. Auguſt. Civit. 3, 30. Lactantius, 2, 8. Lege quae ſcribit Plinius, 9, 35. 21, 3. 33, 3. Macrob. Saturn. 2, 13. CAMERS. Adde Vellej. 2, 84. & Dion. lib. 50. in fin. FREINSH.

1. *Per ambitum*] Ita v. e. & Pal. pr. quibus concordat & noſtra. pro *interiret*, melius fortaſſe legeretur *interierat*. pendent haec omnia ex dictis ſupra, 4, 9, 2. IDEM. Ryck. *Furor Antonii quum ambitu Antonii non interiret.* Sane videtur hanc vocem poſtulare *interiret*. Hinc & Acidalius ad Vell. 11, 68. notavit *interibat* legendum eſſe. GRAEV. In Ryck. eſt *furor Antonii qi* (i. e. *quaſi*) *ambitu non interiret*. Berol. Duisb. & o. e. *quatenus per ambitum*. Acidal. ad Vell. non *interibat*, ſed *interierat* legit, & melius, mea ſententia, quam *interiret*, quod in o. s. & e. eſt. Idem omnino legi vult *quatinus*, quemadmodum etiam h. l. in Duisb. & Ald. eſt. Vid. ad 1. 5. 3.

Quaſi bene geſtis rebus] Terent. Adelph. v. 1. *In ipſa turba, atque in peccato maximo potaſti, ſcelus, quaſi re bene geſta.* Juſtin. VIII. 3. & XXX. 1.

2. *Ab ebrio imperatore*] Scribit Plinius, 14, 22. M. Antonium hominem ebrium fuiſſe *edito etiam volumine de ſua ebrietate patrocinari ſibi auſum*. CAMERS. Ebrioſitas illa celeberrime ei exprobratur a Cicerone. Vide que Savaro notavit ad illa Sidonii, Car. 7, 9.

. . . . profugisque bibax Antonius armis.

Pulcerrime Seneca epiſt. 83. circa fin. *M. Antonium, magnum virum & ingenii nobilis, quae alia res perdidit, & in externos mores ac vitia non Romana trajecit, quam ebrietas, nec minor vino* (malim vitiis ac) *Cleopatrae amor?* FREINSH. Add. Heinſ. ad Vell. 11. 87.

Romanum imperium petit] Ovid. Metamorph. 15, 826.

Romanique ducis conjunx Aegyptia, taedae
Non bene fiſa cadet; fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.

Item Faſt. 1, 710. Idem ſcribit Horatius Carm. 1, 37. Propert. 3, Elatius, 4, 6. Meminit Juvenalis, ſatyra 2, 107. Plura Virg. Aen. 8, 675. CAMERS. Deſumpſiſſe autem videtur Florus ex illo Propertii, 3, 9, a Rubenio, Electorum 2, 4. correcto:

Conjugii obſcoeni pretium Romana popoſcit
Moenia, & addictos in ſua jura patres.

FREINSH. Correxerat jam ante Paſſerat. ad Propert. l. d. ubi vid. Broekhuſ. qui & ibi, & ad Tibull. 1. 10. 33. oſtendit *pretium* ſaepe dici pro mercede ſtupri. De imperio Rom. Cleopatrae ab Antonio promiſſo, quod ſcribunt Florus & alii, fabulam eſſe, ex Antonii teſtamento natam, putabat Ryckius

e

Parthos quum exoſus arma in otio ageret, captus amore Cleopatrae, quaſi bene geſtis rebus, in regio ſe ſinu reficiebat. Haec mulier Aegyptia, ab 2
ebrio imperatore, pretium libidinum Romanum imperium petit. Et promiſit Antonius: quaſi facilior eſſet Partho Romanus. Igitur domina- 3
tionem parare, nec tacite: ſed patriae, nominis, togae, faſcium oblitus, totus in monſtrum illud ut

e Dione L. 421. *Facilis*, pro eo, qui facile vinci poteſt, qui facilem de ſe victoriam dat, videndum eſt, an & alii dicant. Duisb. *felicior*. vid. II. 6. 39.

3. *Nominis, togae, faſcium, Oblitus*] Reſpexit ad illud Horatii: *Ancilumque, nominis, & togae, oblitus*. SALM. Talis Gabinianorum militum deſcriptio apud Caeſarem: *qui jam in conſuetudinem Alexandrinae vitae atque licentiae venerant, & nomen diſciplinamque populi Rom. dedidicerant*; de Bel. Civ. 3, 110. FREINSH.

Totus in monſtrum iſtud] Omnes libri, *totus ut monſtrum illud*. legendum, *totus in monſtrum illud*. ut pro *in* ſupra notavimus. ſic *peti tus* pro *penitus*. *utus* & *uſus* pro *unus*. SALM. *Totus in monſtrum illud*] Sic o. Pall. & editio noſtra vetus; niſi quod etiam pro *in* ſervant *ut*. FREINSH. *Ut monſtrum illud* etiam Ryck. Regg. Voſſ. Duisb. & vett. edd. praeter Ald.

Ut mente, ita animo quoque & cultu] Non video, cur hoc loco debeat animus & mens opponi. potius legendum fuerit *amictu* ut ſequentia volunt: *purpurea veſtis ingentibus obſtricta gemmis*. ad cultum refero iſta alia: *Aureum in manu baculum*, &c. Vult igitur, eum mentem ſuam, qua patriae caritatem, mores, diſciplinam, pridem exuerat, etiam externis indiciis, amictu nempe cultuque, teſtatum. FREINSH. *Mentem* & *animum* ſaepe pro eodem dici vix negari poteſt. Servius ad Virgil. VI. Aen. II.

> . . . *Magnam cui mentem animumque*
> *Delius inſpirat*,

ita ſcribit: *Periſſologia eſt: nam ſecundum Lucretium idem eſt mens & animus*. Reſpexit, credo, ad haec Lucretii III. 95.

> *Primum animum dico, mentem quem ſaepe vocamus,*
> *In quo conſilium vitae regimenque locatum eſt.*

Cicero quoque multis locis eadem tribuit *animo* & *menti*, & IV. Acad. 39. e Xenocrate *animum* definit *mentem nullo corpore*. Conjunguntur etiam ſaepe *mens* & *animus*. Cicer. pro Arch. VI. *Animum & mentem meam ipſa cogitatione hominum excellentium conformabam*. Caeſ. VI. B. G. 5. *Hac parte Galliae pacata, totus & mente & animo in bellum Trevirorum & Ambiorigis inſiſtit*. Gell. XI. 18. *Furtum ſine ulla quoque attrectatione fieri poſſe, ſola mente atque animo, ut furtum fiat, annitente*. Catull. Carm. LXV. v. 69.

> . . . *Toto ex te pectore, Theſeu,*
> *Toto animo, tota pendebat perdita mente.*

Caeſ. I. B. C. 21. Stat. II. Silv. I. 103. Claudian. II. in Rufin. 115. Et ſic ſaepe alii. In his interdum poteſt eſſe ſynonymia ex ſententia Servii. Vid. Boecler. Chreſtom. Terent. in *animus*. Sed Florum, ſi in ſcriptura vulgata nihil eſt vitii, *mentem* diſtinxiſſe ab *animo* oſtendunt ipſa verba, *ut men-*

ut mente, ita animo quoque & cultu deſciverat. Aureum in manu baculum; ad latus acinaces; purpurea veſtis ingentibus obſtricta gemmis; dia-
4 dema aderat, ut regina rex ipſe frueretur. Ad primam novorum motuum famam Caeſar a Brunduſio trajecerat, ut venienti bello occurreret: po-

ſi-

mente, ita animo quoque. Quod autem inter ea diſcrimen fecerit, mihi non ſatis liquet. Philoſophi, & , ut puto, etiam alii *mentem* vocant principem animi partem, in qua ratio, conſilium, & judicium ineſt; *animum* illam, in qua adfectus & adpetitus. Vid. Cicer. v. de Finib. 13. I. Tuſc. 33. & I. Offic. 28. Liv. XXXVII. 45. *Animos, qui noſtrae mentis ſunt, eoſdem in omni fortuna geſſimus, gerimusque*: i. e. adfectus, qui rationi parent. nam mens, i. e. ratio, praeeſt, adpetitus obtemperat, ut ſcribit Cicero de Offic. l. d. Sic *mentem animi* ſaepe dicunt Plautus, Lucretius, & alii: de quo Interpretes Catulli ad C. LXVI. 4. & Lambin. ad Horat. I. Ep. 14. 8. Quapropter ſi Florus ipſe hoc loco *mentem* ab *animo* diſtinxit, non video, quae alia in verbis illius poſſit eſſe ſententia, quam Antonium, quum rebus ſuis ita conſultum eſſe judicaſſet, ut e cive Rom. Rex fieret, etiam ipſo cultu animum regni cupidum oſtendiſſe. Sed ne hoc quidem ſatis placet: nam ita Florus aliter fuerit uſus voce *mente*, quam Cicero & alii, qui *mentem* rectam rationem & conſilium dicunt: at hoc judicium Antonii pravum erat, & corruptum. Conjectura Freinshemii Broekhuſio ad Propert. I. 13. 39. placuit; eamque etiam quodammodo confirmant verba Claudiani II. in Rufin. 81.

. . . . *Mentemque palam teſtatur amictu.*

Sed quum omnia, quae deinde memorat Florus, una voce *cultus* ſatis comprehendi poſſint, non adparet ratio, cur *amictum* & *cultum* conjungere voluerit. Perizonius in ſchedis ita ſcripſerat: ſuſpectum non ſine cauſa τὸ *animo*, legendum fort. *mimo*. Simulabat quoque ſe & agebat Regem, inſignia regni praeferens, ut ſolent hiſtriones & mimi, & ornabat ſe cultu regio. *Cultus regius* erat purpurea veſtis; *mimus*, aureum in manu baculum & diadema. Sic ſupr. II. 14. 3. pro *regium nomen animo quoque regio inolevit*, Graevius rectiſſime legit *mimo*; nam ſequitur paullo poſt *imaginarius & ſcenicus Rex*. Nec enim vel ille, vel Antonius erant Reges, ſed pro Regibus ſe gerebant. Hanc conjecturam laudat Eruditiſſ. Cannegieterus noſter ad Avian. v. 9. Ego ideo non poſſum probare, quod non video cur *mimus* debeat reſtringi ad aureum baculum & diadema, nec produci poſſit ad purpuream veſtem, in qua non minus erat mimus regius, quam in aureo baculo ac diademate; quemadmodum, quum in ſcena Reges aguntur, in his omnibus eſt mimus regius. Si Florus ſcripſiſſet *mimo*, credo eum non additurum fuiſſe *& cultu*. Voſſ. 3. *monſtrum iſtud mente jam animo q & cultuque.*

Baculum] *Baculum ſilveſtre*, & *agreſte* apud Ovidium. Vid. Heinſ. ad II. Metam. 681.

Ad latus acinace] N. *Acinacis. Aureum in manu baculum. ad latus acinaces.* ita legendum. SALM. Duisb. Voſſ. 3. & v. e. vitioſe ac *in acie*, quod Salmaſ. in Naz. una voce *acinacie* ſcribi adnotarat. A Ryck. haec vox aberat.

Obſtricta gemmis] Alter Palatinus, *obſtructa*. *obſtricta* retinemus. SALM.

ſitisque in Epiro caſtris, Leucadem inſulam, montemque Leucaten, & Ambracii ſinus cornua, infeſta claſſe ſuccinxerat. Nobis quadringentae amplius naves, ducentae non minus hoſtium: ſed numerum magnitudo penſabat. Quippe a ſenis in novenos remorum ordinibus: ad hoc turri-

SALM. Eae gemmae in fibulis, ut interpretatur Salmaſius, ad Spartianum, Hadriano, cap. 10. Sive fortaſſis in ipſa purpura, ut hodieque moris eſt; quamvis verbum *obſtricta*, priorem potius interpretationem admittat. FREINSH.

Aderat] Iſta vox omnino diſplicet, nihil tamen expedio, niſi forte legendum ſit, *diadema*, *adoratio*. quae a Perſis in Alexandrum, ejusque ſucceſſores, propagata eſt. & hoc verbum praecipue conveniret cultui, cujus modo facta mentio. IDEM. Mihi non magis placet *aderat*, quam Freinshemio. Nec tamen melius puto *adoratio*: nam exiſtimo Florum non tam de veneratione Regum, quam de habitu & inſignibus regiis agere, de quibus etiam ipſe Freinsh. paullo ante interpretabatur vocem *cultu*. *Aderat* abeſſe poterat. & forſitan factum eſt e voce praecedente. *Frui* in re amorum dicuntur, qui potiuntur eo, quod amant. Terent. Ph. I. 3. 13. Donat. ad Terent. Eun. IV. 7. 46. Paſſerat. ad Propert. II. 9. 24. & Barth. ad Claud. I. in Eutrop. 366.

4. *Ad primam*] Fallitur, ſi verum eſt, quod ſcribit Plut. in Anton. Caeſarem, quum jam in Graeciam veniſſet Antonius, adhuc a plerisque ad bellum neceſſariis imparatum, & magnitudine ac celeritate adparatus Antonii non mediocriter perturbatum fuiſſe. Pal. poſt. perperam *venientibus bello*. Perſ. III. 64. *venienti occurrite morbo*.

Leucadem inſulam] Veteres, *Leucadam*. *Leucada* pro Leucas. ut Perſida pro Perſis, Elida ſupra pro Elis; *Patentes Elidae campos*; Chalcida pro Chalcis. Feſtus, *Chalcidicum genus aedificii ab urbe Chalcida dictum*. ſic Tritonidae, pro Tritonis Tritonidis, apud eumdem, ſic Leucada Leucadae, pro Leucas Leucadis. SALM. *Leucadem*] Hic *d* id *t* mutabat vetus codex. Eſt *Leucas*, nomen declinatum ut Pallas, inſula Epiri. Eſt ejuſdem inſulae urbs *Leucas*, & *Leucas* quoque ejuſdem loci promuntorium: ſi nihil mendi ſit apud Ptolemaeum geographum. *Leucata* vero, & *Leucates*, idem illud *Leucadis* inſulae promuntorium, mons, & petra: cujus genitivus caſus eſt, Aeneïdos 3, 374.

Mox & Leucatae nimboſa cacumina montis.

ac accuſativus, Aeneïdos 8, 677.

Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus.

At ablativus apud Livium, 26, 26, 1. *ſuperato Leucate promontorio*. & in Auſonii Cupidine cruci affixo:

Et de nimboſo ſaltum Leucate minatur.

Cujus obliqui ultimam vocalem quia corripit poëta, videntur antiqui *Leucates* declinaſſe, non ſolum ut Anchiſes, verum etiam ut vates. Hinc factum, ut haeſitaverim, *Leucaten* ne, an *Leucatem* hoc loco reponerem: quem caſum accuſandi, librarius antiquus compendio ultimae literae ſic contraxerat, *Leucatē*. VINETUS. Apud Juvenalem, 8, 241. ita ſcribitur:

. . . . . *Quantum non Leucade, quantum*
Theſſaliae campis Octavius abſtulit udo
Caedibus aſſiduis gladio . . . .

Plinius ita diſtinguit haec loca: E-

ribus, atque tabulatis allevatae, caſtellorum & urbium ſpecie, non ſine gemitu maris, & labore ventorum ferebantur. quae quidem ipſa moles
6 exitio fuit. Caeſaris naves a triremibus in ſenos, non

greſſos ſinu Ambracio in Ionium, excepit Leucadium litus, promontorium Leucates. Dein ſinus, ac Leucadia ipſa peninſula; 4, 1, 4. *Leucadis* autem mentio eſt in Indicis Arriani, 7,7. FREINSH. Etiam Strabo & Ovidius inſulam *Leucadem* vocant, quae Livio, Plinio, Melae, & aliis eſt *Leucadia*, cujus urbs *Leucas*, promuntorium *Leucates* & *Leucata*. Vid. Salmaſ. ad Solin. p. 503. & Cellar. II. Geogr. 13. In Regg. priore loco erat *Leucatem*, ut in libris Vineti. Sed in Naz. Ryck. Toll. Duisb. Voſſ. 2. 3. Fran. Pal. 1. & ab emendatione 2. Edd. V. & B. *Leucadam*. Voſſ. 1. *Laucadam*. Poſteriore Ryck. Edd. V. P. & J. *Leucatem*, Fran. *Laucaten*, Voſſ. 3. *Leucantem*. *Leucadam* rejicit Graevius ſupr. ad II. 16. 3. Sunt tamen & alia hujusmodi, ut *Croton* & *Crotona* apud Juſtin. XX. 4. *Salamis* & *Salamina* Serv. ad Virg. III. Aen. 8. & VIII. 159. Nec infrequens eſt gemina declinatio in adpellativis, ut *caſſis caſſida*, *crater cratera*, & alia multa ap. Reineſ. III. Var. Lect. II. De iis quae hic ſcribit Salmaſius, vid. Heinſ. ad II. 12. 5. *Cornua* de extremitatibus promuntoriorum etiam Liv. XXXVII, II. *Promuntoria, quae cornibus objectis ab alto portum faciunt.*

5. *Amplius*] Ob ſequentia, *ſed numerum magnitudo penſabat*, haud immerito dubites trajecta temere eſſe adverbia, *amplius*, & *minus*; ſcribendumque: *Nobis quadringentae non minus naves: ducentae non amplius hoſtium.* FREINSH. Plutarchus ſcribit Antonium habuiſſe naves pugnae idoneas non pauciores 10. Caeſarem CCL. & Dio L. 430. claſſem Caeſaris & numero & magnitudine navium multo inferiorem fuiſſe Antonianam.

A ſenis in novenos] Imo a trinis in denos ut Plutarchus, Ant. cap. 83. auctor eſt: aut a quaternis ad denos, ut Dio, princ. lib. 51. videtur innuere: vel ut Strabo, lib. 7. pag. 325. ab uno ad denos. Porro mirabilis certe earum navium moles exſtitit; cum ordines illi ſive gradus in altitudinem computentur, ut contra Baïfium oſtendit Scaliger, ad numerum Euſebianum MCCXXX. Immanis autem illa *navis, quam Ptolemaeus Philopator fabricatus eſt, quadraginta ordinum*, 280. *cubitorum longitudine; altitudine autem, uſque ad ſummitatem puppis, duodequinquaginta: nautis extra remiges quadringentis inſtructam; remigum quatuor millibus. adhaec milites armatos capiebat in foris & tabulato paullo minus tria millia.* Plutarchus Demetrio, cap. 59. & Athenaeus, 5, 8. Poſſet autem iſta claſſis Antonianae deſcriptio, non etiam abſurde, indui Hiſpanae illi, quae in ſpem occupandae Angliae comparata fuit, ſeculi ſuperioris anno 88. FREINSH. Salmaſ. ad Jus Attic. & Rom. c. XXXVIII. p. 689. ſcribit, quod ad uſum maris & belli attinet, vix majores, quam novem ordinum naves conſtructas & notas fuiſſe veteribus.

Turribus] De quibus vide Meurſium, in Lycophron. Caſſandram, pag. 341. f. Plin. 32, 1, 2. Salluſt. Incert. 5, 27. FREINSH. Et Scheffer. II. de Mil. Nav. 5.

Tabulatis allevatae] Ryck. *elevatae*. dein: *adhaec ignibus jactis*. GRAEV.

Non ſine gemitu maris, & labore ventorum] *Gemitum maris*, & *mare gemere* ètiam alii dicunt. Virgil. III. Aen. 555.

Et

non amplius, 'ordines creverant. itaque habiles in omnia, quae uſus poſcebat; ad impetus, & recurſus, flexusque capiendos, illas graveis, & ad omnia praepeditas, ſingulas plures adortae, miſſili-

Et gemitum ingentem pelagi, pulſataque ſaxa
Audimus longe, fractasque ad litora voces.

Juſtin. IV. I. *Nunc hic fremitum ferventis aeſtus, nunc illic gemitum in voraginem deſidentis exaudias.* Petron. c. LXXXIX.

Qualis ſilenti nocte remorum ſonus
Longe refertur, quum premunt claſſes mare,
Pulſumque marmor abiete impoſita gemit.

Stat. III. Theb. 594. *Tyrrheni gemitus ſalis.* Sed & *gemere*, maxime apud poëtas, dicuntur, quae vel ab onere impoſito, vel a vehementi pulſu atque agitatione gravem ſonum ſtrepitumque edunt. Virg. XI. Aen. 138.

Nec plauſtris ceſſant vectare gementibus ornos.

III. Georg. 133.

Quum graviter tunſis gemit area frugibus.

IV. Georg. 173.

. . . . *Gemit impoſitis incudibus Aetna.*

Horat. I. C. 14. 5.

Et malus celeri ſaucius Africo
Antennaeque gemant.

Plin. IX. Ep. 26. *Quum ſtridunt funes, curvatur arbor, gubernacula gemunt.* Vid. Cerd. ad Virg. VI. Aen. 413. VIII. 451. IX. 709. & XI. 138. Neque tamen ex his efficitur, Graevium in Praefatione perperam damnaſſe ea, quae hic ſcribit Florus, tamquam non ſolum praeter modum tumida & κακόζηλα, verum etiam inſana & naturae repugnantia. Begerus quidem putat, in his nullam eſſe κακοζηλίαν, & Florum *metaphora ab animatis deſumta, quae ſub ingenti pondere gemunt, & in difficilibus laborant,* recte *ventis laborem* & *mari gemitum* adſcribere. Nam ſic & Plinium *gubernacula gemunt*, & alios ſimilia, quorum pleraque ſupra poſita ſunt, dixiſſe. Sed neque in plerisque eorum, quae adſert, *gemere* dicitur tranſlatione ab iis, qui ſub onere laborantes gemunt, ſumta; & in omnibus, excepto uno e Virg. Aen. V. 806. *gemerentque repleti amnes*, quod huc non pertinet, *gemere* ponitur ea, qua dixi, ſignificatione. In Flori verbis autem haec ſententia eſt, nimiam molem navium Antonii *mari gemitum expreſſiſſe, & ventis laborem adtuliſſe;* quod ipſum tam κακόζηλον, & putidum ac ſtolidum eſt, ut ſano homini vix in mentem venire poſſit. Nec veteres ita accipiunt *gemitum maris*, ſed pro ſonitu & fremitu undarum ac fluctuum, ut ex iis, quae adlata ſunt, patet: quam figuram bene inluſtrat Barth. ad Stat. l. d. ſcribens egregie a Statio dictum *gemitus ſalis: nam maris ſonitum magnum, longum, ac profundum nulli rei aptius, quam gemitui comparari* poſſe. Reprehendunt hunc locum Flori etiam Buchner. de Commut. rat. dic. I. 2. p. 28. & I. 11. 196. & Broekhuſ. ad Propert. IV. 6. 19. quorum illi hoc *nimis adfectatum, & putide laſciviens;* huic *vix in declamatore alioque ferendum* videtur.

Ipſa moles exitio fuit] Vide ſupra, 2, 2, 34. Sic, 4, 2, 49. Pompejo *nulla res magis exitio fuit, quam ipſa exercitus magnitudo.* A talibus navibus, quae propter molem inhabiles ſunt, bellam comparationem mutuatur Curtius, in Perſarum oratione ad Alexandrum, 4, 11, 8. *Videsne ut navigia quae modum excedant, regi nequeant?* Prudenter Appuleji Apologia: *Omnibus ad vitae munia utendis, quid-*

libus ſimul, tum roſtris, ad haec ignibus jactis, ad
7 arbitrium diſſipavere. Nec ulla re magis hoſtilium copiarum apparuit magnitudo, quam poſt victoriam. Quippe immenſa claſſis, naufragio belli facto, toto mari ferebatur: Arabumque, & Sá-

quid aptam moderationem ſupergreditur, oneri potius, quam uſui, exuberat. FREINSH.

6. *Creverant*] Adſurgebant, adtollebantur. Vid. *Ind.* Curt. VIII. 11. *Petra modicis ac mollibus clivis in ſublime faſtigium creſcit.* Lucan. III. 534. apud Salm. l. d.

Ordine contentae gemino creviſſe liburnae.

Berol. Duisb. & o. e. *nec amplius.* *Nec* pro non, ut interdum etiam alii.

Plures adortae] Optimus liber ſcribit, *adoratae.* ſupra correctum, *adornatae.* de hac voce alibi diximus. SALM. Scriptor Bell. Afr. XXI. *Quas ſingulas ſcaphae adverſariorum complures adortae.* Paullo ante Berol. Duisb. & v. e. *flexusque faciendos.* Rectum eſt *capiendos.* Vid. Gronov. ad Liv. XXII. 5.

Cum roſtris] Scribo, *tum roſtris.* & ita diſtinguo: *ſingulas plures adortae, miſſilibus ſimul, tum roſtris, ad hoc ignibus actis, ad arbitrium diſſipavere.* SALM. Fran. & v. e. ac nonnullae e recentioribus *miſſilibus cum roſtris*, quod etiam Amſtelodamenſibus placere potuit. Naves Antonii ictibus roſtrorum a Caeſarianis laceratas fuiſſe falſum eſt, ſi Plutarchum & Dionem auctores ſequimur. *Ad haec* edidit Graevius e Ryck. ſic quoque Flor. Berol. & Regg.

7. *Naufragio belli facto*] Vid. I. 13. 19. II. 2. 36. Berol. Duisb. & v. e. male *fracta.*

Toto mari ferebatur] Nazarii liber, cum utroque Palatino, *ferebat* praeferunt. rectum puto. ſic etiam diſtinguendum: *Quippe immenſa claſſis, naufragio belli facto, toto mari ferebat Arabum, Sabaeorumque & mille aliarum gentium Aſiae ſpolia: purpuram aurumque in ripam aſſidue mota ventis maris revomebant.* nihil diſtinctius hac diſtinctione, cujus nobis auctor fuit vetus ſcriptura. SALM. Pal. pr. *ferebat Arabumque;* neque aliter ſec. niſi quod deſtituatur illo *que.* fieret facile *ferebat Arabumque & Sabaeorum, & mille aliarum gentium ſpolia.* Sed res eodem redit. ſcripturaque prior remanſit in Pal. tertio. GRUTERUS. Quin ulterius opinor, eam ex Pal. pr. ſententiam non quadrare, ſed Florum velle ſpolia iſta non claſſe, ſed illa jam diſſipata, incenſa, merſa, mari fuiſſe lata, idque ea fluctibus jactata velut evomuiſſe. Nam de claſſe non poſſet dici, ferre eam ſpolia claſſicorum ſuorum; ſed ea ſunt ſpolia, quibus alios ſpoliavimus, ut hoc loco mare fecerat. Arabes autem, & Sabaei, erant in claſſe Antoniana. Virgilius, Aen. 8, 706.

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabaei.

FREINSH. Ryck. *toto mari ferebat Arabumque & Sabaeorum & mille aliarum gentium Aſiae ſpolia. Purpuram, aurumque.* vidit & Salmaſ. Nam & Naz. & Pal. hanc lectionem oſtendunt. Circumferebant toto mari in praelio fractae naves Antonii res pretioſas, quas ex Arabia & Sabaeis Aegypto vicinis ſecum Antonii milites portarant. Mallem tamen pro *ferebant* ſcribere *ſpargebant*, ſi libri ſuffragarentur. GRAEV. Pal. 2. qui Grutero eſt tertius, in exemplari Salmaſii habebat *ferebatur.* Et ſic Toll. Duisb. Voſſ. & o. e. v. *ferebat* Regg. & Fran. Graevius, quum in omnibus Edd. ante eum fuiſſet *ferebatur*, edidit *ferebat*, & poſt

cum

Sabaeorum, & mille aliarum gentium Aſiae ſpolia, purpuram aurumque in ripam aſſidue mota
ventis maria revomebant. Prima dux fugae re- 8
gina, cum aurea puppe, veloque purpureo, ſe in altum dedit. Mox ſequutus Antonius: ſed in-

eum Amſtelodamenſes: ſed hi diſtinctione maxima poſt *ferebat* poſita ſententiam plane corruperant. Suſpicor varietatem ſcripturae ortam eſſe e duabus prioribus literis ſequentis vocis *arabum*, ac probo cum Freinshemio & Perizonio *ferebatur*. *Claſſis toto mari ferebatur*, i. e. diſperſa erat, quum aliae naves integrae, aliarum, quae laceratae erant, partes huc illuc ferrentur. Vid. II. 2. 31. & 36. Vell. II. 79. *longe majorem partem claſſis adorta adverſa vis Africi laceravit ac diſtulit*. *Ripas* hic pro litoribus poni adnotant Freinsh. in *Ind.* & Graev. ſupr. ad II. 2. 31. Sic Horat. 3. C. 27. 23.

Aequoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.

Contra *litus* pro ripa. Vid. Serv. & Cerd. ad Virg. III. Aen. 390. Serv. ad VII. 798. & Fr. Florid. Sabin. 1. Subciſ. Lection. 10.

8. *Dux fugae regina*] Virg. I. Aen. 364. *Dux foemina facti*. Sic *auctor*, *ſponſor*, & alia. Juſtin. VII. 1. Capras *coeptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores*. Vid. *Ind.* Scaliger. ad Feſt. v. *auctor*, & Perizon. ad Sanct. 1. 7.

Cum aurea puppe] Appianus, in praefatione, inter opes Aegyptias fuiſſe dicit *thalamegos auratis puppibus roſtriſque, quas ad oſtentationem in bello ipſi reges conſcendebant, DCCC*. Hoc vult Virgilius, Aen. 8, 677. his verbis:

. . . *auroque effulgere fluctus.*

Et Sidonius, Carm. 5, 466: iſtis:

. . . *fulvis onerata carinas.*

FREINSH.

Veloque purpureo ſe in altum dedit] *Se* delendum putamus. nobis enim omnino παρέλκειν videtur. *in altum dare*, quid ſit, & quam recte dicatur, doctos non docebo. locus igitur hic ita debet legi: *prima dux fugae regina, cum aurea puppe, veloque purpureo, in altum dedit*. meliores etiam libri illud *ſe* non agnoſcunt. SALM. *Se in altum dedit*] Ryck. *ſe in altum tulit*. non male. Terent. *huc te fer*. & ſimilia alia. *Dare in altum*, quod Salmaſius vult non legitur apud ſcriptores antiquos, ſi recte memini: *Dare vela in altum* ſaepe. GRAEV. *Se* aberat a Naz. & Voſſ. 3. Nec Jordanem id agnoſcere hic e Grutero ſcripſerat Freinshemius ad notam Salmaſii. Eſt tamen in edito Jordane Vulcanii & ipſius Gruteri. Nec uſquam alibi deſideratur. Graevius & Amſtelodamenſes id e contextu, neſcio ob quam cauſam, ſuſtulerant. Cic. IV. Verr. 43. *Dare ſe in fugam*, & XIV. Ep. Fam. 12. *Dare ſe in viam*.

Inſtare veſtigiis Caeſar] Caeſar victis hoſtibus miſit partem claſſis ad Antonium perſequendum, quae re infecta rediit. Ipſe in Graeciam Aſiamque profectus eſt, ac deinde Samum in hiberna ſe contulit. Sed revocatus ſeditione militum media hieme in Italiam trajecit, ac Brundiſii XXVII. dies moratus rurſus in Aſiam navigavit. Suet. Aug. XVII. Dio LI. 445. ſeqq. Anna Florum hoc ex Horatii verbis 1. C. 37. 16. *ab Italia volantem remis adurgens* ſumſiſſe, ſed utrumque falli ſcribit. Sequitur patrem, adverſus quem Horatium recte defendit Maſſonus in vita Horatii, ad annum Poëtae XXXV. & XXXVI. Addit Anna Florum etiam in eo falſum

9 inſtare veſtigiis Caeſar. Itaque nec praeparata in Oceanum fuga, nec munita praeſidiis utraque Aegypti cornua, Paraetonium atque Peluſium profuere. prope manu tenebantur. Prior ferrum occupavit Antonius. Regina ad pedes Caeſaris pro-

ſum eſſe, quod Antonium in fuga mortuum, quum jam caperetur, Cleopatram vero a Caeſare captam antequam in Aegyptum perveniret, putaverit. Sed in hoc quoque ab Horatio l. d. deceptum fuiſſe. Valde acutum cernit, quae in Floro & Horatio videat, quorum apud eos nec vola, nec veſtigium eſt. Nec magis intelligo, cur dicat falſum eſſe, quod de Paraetonio ac Peluſio ſcribit Florus, *prope manu tenebantur*. Nam utramque urbem nullo negotio captam fuiſſe conſtat e Dione LI. 448. & ſeq. & Plutarch. in Anton.

9. *Nec aperta in Oceanum fuga*] Nazarii liber, *praeparata in Oceanum fuga:* & quaedam editiones ita legebant, & nobis magis placet, quam *aperta*. SALM. *Praeparata*] Sic Pal. prim. & Jordanes, item editio Camertis, aliaeque. Pall. reliqui, ſicut & Vineti MSS. *parata*. Debent autem primo caſu haec intelligi, referrique ad ſequens illud *profuere*; loquitur enim de machinatione Cleopatrae, quam exponit Plutarchus, Anton. cap. 89. Vetus editio Gruteri habebat, *aperta*. FREINSH. In Pal. pr. erat *neque parata*, in poſt. *nec aperta*. Cum Nazar. conſentiunt Ryck. & edd. vett. praeter primam. Cum Pal. pr. Regg. Flor. Magl. Voſſ. & Fran. Cum poſter. Duisb. Berol. & v. e.

Cornua] Barth. ad Claudian. Conſul. Mall. Theod. 128. putat munitiones has a Floro *cornua* vocari vel a ſitu & ſpecie, vel quia eſſent anguli ac ſpatia prominentia. Poſterius recte. Nam *cornua* dicuntur omnia extrema & prominentia. Liv. XXXV. 18. *In duobus velut cornibus Graeciae, Nabin a Peloponneſo concitaturum omnia, a Macedonia Philippum.* Solin. c. VIII. de Italia: *Ubi longius proceſſit, in cornua duo ſcinditur, quorum alterum Jonium ſpectat aequor, alterum Siculum.* Sic κέρας apud Graecos. Salmaſ. ad Solin. p. 116. Berol. Duisb. & v. e. *utraque Nili cornua.*

Tentavit oculos] Vid. Freinshem. in *Ind.* Mox diſtinctionem maximam poſui ante *fruſtra*, auctore Gronovio ad Liv. XLII. 64. ubi *fruſtra, nequidquam, falſo*, ſaepe ita poni oſtendit. Add. Brant. ad Caeſ. VIII. B. G. 3.

Infra pudicitiam principis fuit] Fortean melius, *principi fuit*. alter Palatinus, *Caeſari fuit*. SALM. Pal. ſec. *intra pud. Caeſaris fuit*. tert. *int. pud. principi fuit*. an forte fuit? *intra pudicitiam fuit*, omiſſa voce intermedia. GRUTERUS. Ut *intra gloriam*, ſupra I, 3, 5. FREINSH. Voſſ. pr. *inter*, tert. *infra*, alii o. s. & e. etiam recentiores, *intra* habent, nec in ullo edito inveni *infra* ante Elzevirios! quod tamen jam ante erat in Sarisber. III. 10. cujus locum obſervaverat Tollius. Pro *Principis* etiam Reg. F. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & v. e. *Caeſaris*. Eſt gloſſa, ut non immerito videbatur Tollio, quae locum verae ſcripturae occupavit. *Pudicitiam* Caeſaris Florus dicit pro caſtitate & continentia a re Venerea. Sed apud veteres *pudicus* & *impudicus*, *pudicitia* & *impudicitia* ſignificationem patiendi habent. Et cum hi mares *pudicos* eſſe, vel *pudicitiam ſervare* dicunt, ſignificant eos non excipere corpore ſuo libidinem aliorum, ſive non eſſe cinaedos; quum *impudicos* vocant, eos muliebria pati.

Liv.

provoluta tentavit oculos ducis. fruſtra. Nam pulchritudo intra pudicitiam principis fuit. Nec illa de vita, quae offerebatur, ſed de parte regni laborabat. Quod ubi deſperavit a principe, ſervarique ſe triumpho vidit, incautiorem nacta cuſto-

Libido autem & *libidinoſus* quum de maribus dicuntur, eorum ſunt, qui agunt. Ita Cicero, Livius, Salluſtius, & alii. Vid. Lambin. ad Horat. 1. Epiſt. 16. 36. & Torrent. ad Sueton. Aug. xxxiv. Sic Sueton. quum Caeſ. xlix. dixiſſet: *Pudicitiae ejus famam nihil praeter Nicomedis contubernium laeſit*; mox cap. ſeq. de *libidine* illius agit. Et ſimiliter Aug. lxviii. & lxix. Itaque non ſine ratione Scioppius Infam. Fam. pag. 85. reprehendit Stradam, quod is ſcripſerat *Granvellanum provinciam rexiſſe minore pudicitiae cura, quam ſenem decebat*. i. e. ut veteres loquuntur, in ea muliebria paſſum fuiſſe. Nec Borrichius pro Strad. xvii. recte percepit mentem Scioppii, quaſi putaverit *impudicitiam* tantum virorum eſſe, non foeminarum. Tamen *pudicitiam* eadem ſignificatione, qua Florus Caeſari, Annibali tribuit Juſtin. xxxii. *Pudicitiam eum tantam inter tot captivas habuiſſe, ut in Africa natum quivis negaret*. Et Valer. Max. *impudicitiam* viri pro libidine dicit vi. 7. 1. *Africani prioris uxor tantae fuit comitatis & patientiae, ut, quum ſciret viro ſuo ancillulam ex ſuis gratam eſſe, diſſimulaverit, ne domitorem orbis Africani impudicitiae reum ageret*. Quamquam ibi Lipſius ex *impatientiae*, quod eſt in quibuſdam MSS. faciebat *impotentiae*.

10. *Servarique ſe triumpho vidit*] Recte vidit: Caeſar enim omnibus modis id contendebat: eaque re ſollicite cuſtodiri juſſerat, ne ſibi manus inferret. quin etiam cum illa cuſtodes fefelliſſet, *Pſyllos admovit, qui venenum ac virus exſugerent*. Suetonius, Auguſto, 17, 10. Pſyllis enim hoc tribuunt auctores. Strabo, lib. 17. p. 560. Tzetzes Chil. 4. verſ. 438. Antigonus, mirabil. narrat. 19. Arnobius lib. 1. pag. 83. & quos notavit Berneccerus ad Suetonii locum. In eadem hiſtoria Varronem inſigniter corruptum emendo. locus eſt ex libro primo rerum humanarum, citatus a Priſciano, lib. 10. *Ut habent farii, qui vocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa Pſylli, quorum ophigeniſtum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe, ſi admoveant, ut pungat colubra, cum pupugerit, ſi de genere ſit vivere: ſi non ſit mori*. Scribo, *Ut habent Parii, qui vocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa Pſylli: quorum ὀφιογενεῖς, cum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe, ſic admoveant, ut pungat, colubram: cum pupugerit, ſi de genere ſit, vivere; ſi non ſit, mori*. Parii ex inſula *Paro*, quomodo apud Plinium, 28, 3. eſt in Turnebiano codice; pro quo alii male retinent *Cypro*. Sed hi etiam *Pharii* ſcribuntur apud aliquos, ut *Phalantus*, & *Palantus*, *Zophyrus*, & *Zopyrus* (vide Bongarſii & Berneceri notam, ad Juſtin. 1, 10, 15.) unde alii male *farii*. Strabo non ab inſula *Pharo*, ſed ab urbe Troadis *Phario*, deducit iſtos *Pharies τὺς ὀφιογενεῖς*, lib. xiii. pag. 405, 1. Vide etiam Zonaram, tom. 1. pag. 161. p. ex quo firmatur emendatio Varronis. Freinsh.

In Mauſoleum ſe recepit. ubi maximos] Reponenda ſcriptura Nazarii Codicis, *In Mauſoleum ſe recipit. ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus*. Salm. *Recipit. ibi*] Sic Pal. pr. ac ſec.: vulgati *recipit. ubi*. ſed illud *ubi* reſpuit item v. e. & Pal. tertius. Gruter. Noſtra vetus editio conſentit Palatinis prioribus.

ſtodiam, in Mauſoleum ſe (ſepulcra regum ſic
II vocant) recipit. ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus, in differto odoribus ſolio, juxta ſuum

ribus. FREINSH. Salmaſius e Pal. poſt. ſcripſerat, *maximos indi ut ſolebat inducta cultus. Recipit ibi* habent etiam ceteri s. & e. Flor. & Voſſ. tamen *recepit*. & Ald. *recepit ubi*.

Sepulcra regum ſic vocant] Scilicet hoc ignorabatur Flori aevo; aut ita ſolent hiſtorici verbis ſuis interpretationes addere? FREINSH. Jord. *In mauſoleum ſe regum recepit*. Ut in Sueton. Veſp. XXIII. *Mauſoleum Caeſarum*.

II. *Maximos, ut ſolebat, induta cultus*] Haec etiam verba, *ut ſolebat*, ſuppoſiticia cenſeo, inſerta ab aliquo, qui de ſolenni Cleopatrae faſtu inaudiverat. Sed ejicienda ſunt, ut auctor ſibi conſtet, qui morem potius moriturorum, quam Cleopatrae exprimere voluit. Antiquitus enim ſolatium quoddam mortis habebatur, in pretioſiſſimis veſtibus mori, & ita quaſi ad tumulum componi; quem morem Dominus etiam noſter non damnaſſe videtur. unctus enim a muliere, diſcipulis indignantibus, inquit; *praevenit ungere corpus meum in ſepulturam*. Apud Aelianum, 3, 24. *Xenophonti curae fuit, ut haberet arma pulcra & expolita. Ajebat enim, ſi viciſſet hoſtes, elegantiſſimo quoque ſe ornatu dignum eſſe: & ſi vitam amitteret in praelio, cum quodam decore appariturum in armatura ſplendida. Nam haec eſſe ſtrenuo & forti viro ornamenta ſepulcralia, quae revera ipſum ornent.* Adde ſupra, 1, 13, 10. Sic etiam Croeſo in pyram impoſito congeſtae ſunt veſtes pretioſae, &c. Nicolaus Damaſc. in Excerpt. Valeſ. pag. 458. m. Sed profana exempla plura collegerunt Viri Clariſſimi, Kirchmannus, de funeribus Romanorum, 1, 10. Valens Acidalius, ad Curtium, 5, 9. & Berneccerus ad Juſtinum, 14, 6, 9. e. FREINSH. Eadem παρενθήκη ſuſpecta eſt III. 3. 19. *Inducta cultus* Ryck. Voſſ. 1. 2.

Differto odoribus ſolio] More exterorum regum. Tacitus, 16, 6, 3. de Poppaea Neronis; *Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos: ſed regum externorum conſuetudine differtum odoribus conditur.* Sic Alexandro mortuo, Aegypti Chaldaeique *purgavere corpus, repletumque eſt odoribus aureum ſolium*, (ſic enim diſtinguendum vel ex Flori loco conſtat) & *capiti adjecta fortunae ejus inſignia. Solium* ponitur his locis pro loculo, ubi mortui conduntur. ſicut & apud Plinium, 35, 12, 13. in antiquioribus quidem libris, & Curtium, 10, 1, 32. FREINSH. Add. Torrent. ad Suet. Ner. L. Salmaſ. ad Solin. p. 848.

Quaſi ſomno ſoluta] Scripti omnes, *ſic morte quaſi ſoluta eſt*. & prorſus ita legendum exiſtimo. SALM. Sic etiam plerique alii s. & e. A Voſſ. & v. e. abſunt verba *ſic morte*, & *eſt*. Sed & in Duisb. deſiderantur illa *ſic morte*. Graev. addiderat *ſic* & *eſt*, quae non legebantur in Edd. recentioribus, quarum aliae omiſerant *ſic morte* & *eſt*, aliae tantum *eſt*. Amſtelodamenſes deinde rurſus detraxerunt *eſt*. *Solvi* pro mori dicunt multi. Infr. c. 12. 42. Petron. CXI. *Quid proderit hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris?* Adi Serv. & alios in Virg. IV. Georg. 226. & Donat. ad IV. Aen. 703. Paſſerat. ad Prop. II. 9. 39. & IV. 6. 35. Barth. ad Claud. I. Epigr. 101. & ad Rutil. I. 139. Similiter Graecis λύειν & λύσις de morte. Vid. German. ad Virg. IV. Aen. 695. & XII. 951. *Solvi ſomno* alibi dicuntur, qui expergiſcuntur. Cic. Somn. Scip. IX. *Ego ſomno ſolutus ſum*. Sed recte hunc locum exponit Schulting. ad Senec. I.

Con-

ſuum ſe collocavit Antonium: admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic morte, quaſi ſomno, ſoluta eſt.

Controv. languit, defecitque, quum moreretur, quaſi laberetur in ſomnum. Nam *ſolvi ſomno* etiam dicuntur, qui ſomno opprimuntur. Liv. v. 45. *Nuda corpora & ſoluta ſomno trucidantur*. Virg. IV. Aen. 529. *Neque umquam ſolvitur in ſomnos*.

CAP. XII.

Bella adverſus gentes exteras.

Hic finis armorum civilium. reliqua adverſus exteras gentes: quae, diſtricto circa mala ſua imperio, diverſis orbis oris emicabant. 1
Nova quippe pax: necdum aſſuetae frenis ſervitutis tumidae gentium inflataeque cervices ab impoſito nu- 2

Quae hoc ultimo capite ſcribit Florus, habentur compendioſe a Suetonio, Aug. 20. & 21. Livio, lib. 132. & ſeqq. Eutrop. 7, 2. & ſeqq. Oroſ. 6, 17. ac deinceps. Quas gentes Auguſtus devicit, enumerat Virgilius in fine octavae Aeneïdis. Item Ovidius, Metam. 15, 129. Lege quae ſcribit ſecundo Triſtium. Horat. Carm. 4, 14, & 15. Appianus, in eo libro, qui Illyricus inſcribitur, circa medium, enumerat gentes, quas Auguſtus ſubegit. Lege Sextum Ruffum. CAMERS.

1. *Diſtricto circa mala ſua imperio*] Vide ſupra, 3, 5, 4. FREINSH.

2. *Nova quippe pax*, &c.] *Crudum adhuc ſervitium* appellat Tacitus, 1, 8, 11. Conſimilis eſt huic Alexandri ſententia, apud Curtium, 6, 3, 6. *In novo, & (ſi verum fateri volumus) precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntibus barbaris, tempore opus eſt, dum mitioribus ingeniis imbuantur* (al. *imbuuntur*; & mox, *permulcet*), *& efferatos mollior conſuetudo permulceat*, quaeque ibi ſequuntur alia. Tiberius *populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere*; Tac. H. 1, 54, 4. *Illyriorum nationes, ingenio feroces, & ſervitutis inſuetae, impoſitum nuper jugum excutere tentabant*; Supplem. Curt. 1, 5. 18. Adde Tac. H. 4. 17, 8. & Piccart. Obſerv. Polit. decad. VIII. cap. 11. Hinc explices illa Suetonii, Veſpaſ. 7, 4. *Auctoritas quaedam & majeſtas, velut inopinato & adhuc novo principi deerat*. Item illud Tacit. Agric. 13, 1. Britanni *domiti ut pareant, nondum ut ſerviant*. Sic noſter, infra, num. 30. IDEM.

Tumidae] Metaphoram eſſe a jumen-

3 nuper jugo reſiliebant. Ad Septentrionem converſa ferme plaga ferocius agebat: Norici, Illyrii, Pannonii, Dalmatae, Myſi, Thraces & Da-
4 ci, Sarmatae atque Germani. Noricis animos dabant Alpes atque nives, quo bellum non poſſet aſcen-

mentis, quae primum domantur, quorum colla ex inſolentia ab impoſito jugo tument & inflantur, adnotabant Ryck. & Perizon. Paullo poſt Ryck. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. & mox n. 6. iidem, exceptis Voſſ. cum Regg. *Illyrici*. Vid. ſupr. II. 5. 1. Pro *Myſi* in vett. quibuſdam eſſe *Moeſii* hic ſcripſerat Salmaſius. *Moeſi* Magl. *Myſi vel Moeſi* Voſſ. 1. *Moeſi* Oroſ. VI. 21. & ejus exſcriptor Freculph. 1. 7. 16. v. infr. n. 13. *Dalmatae* hic & n. 10. in Naz. erant *Delmatae*. Ita ſaepe in Nummis, Inſcriptionibus, & MSS. Vid. Cellar. II. Geogr. 8. Graev. ad Suet. Aug. XX. & Claud. XIII. & Gorium ad Inſcript. Donianas VI. 33. Nazar. praeterea *Sarmates*.

3. *Ad Septentrionem converſa plaga ferocius ferme agebat; Norici, Illyrii, Pannonii*] NIC. HEINSIUS: *Ad Septentrionem converſa piaga ferocius fere agebant Norici, Illyrii, Pannonii*. pro in plaga ad Septentionem converſa ferocius agebant illi populi. GRAEV.

4. *Noricis animos dabant Alpes*] Scriptum in optimo Codice, *Noricis animos Alpes dabant & in nives bellum non poſſet aſcendere*. ſcribendum conjicio: *ac ſi in nives bellum non poſſet aſcendere*. particulae &, *ac*, invicem crebro mutantur. SALM. Ceteri ſcripti nihil murant, niſi quod in Ryck. Toll. Duisb. Fran. & v. e. eſt & *nives*.

Quo bellum non poſſet adſcendere] Noricos autem quod attinet, cogitandum illis fuit, *nihil tam alte naturam conſtituiſſe, quo virtus non poſſet eniti*. ſicut Alexander ait apud Curtium, 7, 11. 10. FREINSH.

Omnes illius cardinis populos] Expeditionis hujus meminerunt Vellejus, 2, 95. Strabo, fine libri quarti. Horat. Carm. 4, 4, & 14. IDEM.

Brennos, Senones] Pal. tert. *Brennos, Sennos*. ſec. *Berenos, Scennos*. Pr. *Brennos, Scennos*. GRUTERUS. Eandem in prioris populi nomine diverſitatem notavit Caſaub. in Suet. Tib. 9, 6. FREINSH. *Brennos, Sennones*] *Brennus* nobilis eſt; ſed *Brenni* nulli ſunt in orbe terrarum. legendum *Breuni*. Hi ſunt in Vindelico, Horatio, Straboni, Plinio commemorati; *Senones* fruſtra quoque in Germania aut apud Vindelicos quaeras. legendum: *Sennones*, quos tamen Tiberium ſubegiſſe narrat Vell. Paterc. II, 106. Vide de his Cluverium III. de Germania antiqua c. 24. H. Valeſius tamen, Vir ſummus, ad Dionis Coccejani excerpta, malit legere *Cennos*, quia Gruterus in MSS. Palatinis invenit *Seonnes*, & quia Jornandes, qui Florum compilarit, ſcripſerit *Cennos*, id retinendum putat. Verum ego nullus dubito *Seonnes* corruptum eſſe, ex *Semnones*, ut oſtendi, tranſpoſitis litteris, & *m* mutato in *n*, ut ſaepe factum. GRAEV. Libri Vineti *Brennones* & *Breunos*. Ryck. *Brenos*. Voſſ. 1. 2. *Breunos*. Fran. *Brenuos*. ceteri s. & e. o. *Brennos*. *Breunos* & hic, & in Horatio IV. C. 14. 11. legunt plerique. Vid. Cellar. II. Geogr. Ant. 7. Interpretes Horatii l. d. & hic Rupertum. *Scennos* etiam Regg. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *Senones*, *Scenos* & *Scennos* libri Vineti. *Senones* Ryck. & Toll. *Senos* Flor. & Voſſ. 3. *Seonnes* in animadverſione Graevii ſunt a typographis. Hos *Cennos* ab Jordane vocata

aſcendere: ſed omnes illius cardinis populos,
Brennos, Senones atque Vindelicos per privi-
gnum ſuum Claudium Druſum perpacavit. Quae 5
fuerit callidarum gentium feritas, facile vel mu-
lieres oſtendere; quae, deficientibus telis, infantes
ipſos

cari ſcribit quidem Valeſius l. d. p. 110. Sed ita fortaſſis eſt in MSS. vel aliis Edd. Jordanis. Nam Vulcanius & Gruterus ediderunt *Senones*. *Semnones* hic etiam legebant Gerh. ac Dionyſ. Voſſii, & Puteanus ad Vellej. Si hoc rectum eſt, Florus erravit, qui hos inter Noricos & Alpinas gentes ponat. Nam Semnonum ſedes ad Albim fuiſſe dicit Vellejus. Et Tacitus eos inter Suevos numerat II. A. 45. & Germ. XXXIX. ubi vid. Lipſ. & Cellar. II. Geogr. 5. Rupertus legit *Vennones*. Hos inter Alpinas gentes fuiſſe oſtendit Idem Cellar. II. 7. Tollius ex Horat. l. d. conjiciebat *Genaunos*. Sed ibi quoque valde variat ſcriptura; nec facile quidquam certi de his ſtatui poſſe arbitror, nominibus harum gentium, quae tum quoque ſatis obſcurae fuerunt, dudum una cum ipſis abolitis. Mox *Claudium* abeſt a Regg. Voſſ. 1. 2. Fran. Voſſ. 1. *perpacavit ſed Caeſar Auguſtus*. Qui codd. Regg. cum Edit. Graevii contulerat, ſcripſerat adde *Caeſar Auguſtus*, ex conjectura, puto.

5. *Quae fuerit callidarum gentium feritas*] Vocem illam *callidarum* non immerito ſuſpectam habemus. nihil enim minus convenit barbaris & feris gentibus, quam calliditas; &, ſi maxime conveniret, quorſum ejus calliditatis mentio, hoc quidem loco, cum nihil ſequatur aut callide aut doloſe ab illis factum, ſed merae feritatis & barbariae facinus? Suſpicionem noſtram auxit optimus liber, in quo reperi, *albidarum gentium*. hoc quid ſit, equidem neſcio. forte ſcribendum ſit, *Albicarum gentium*. *Alpicus* autem, & *Ciſalpicus*, & *Tranſalpicus*, in notis Tironis, & Senecae, legitur. *c* & *t* ſaepe invicem mutant: rurſus *t* & *d*. qui melius aliquid habebit, in medium illud proferat, ut optime tam de ſe, quam de nobis, mereatur. SALM. Salmaſius multis diſputat has gentes barbaras fuiſſe & incultas, non callidas. Naz. & Ryck. *albidarum gentium*. Hinc Nic. Heinſ. *validarum gentium*. Sic infra hoc capite, *duae validiſſimae gentes Cantabri, & Aſtures*. & ſaepius alias. hoc & Lipſio placebat. Salmaſius *Alpicarum gentium* reſcribendum cenſet. Quae vox non ſolum in notis Tyronis reperitur, ſed & in elegantiſſima inſcriptione antiqua in Allobrogibus inventa, quam mecum communicavit amicus.

SYLVANE. SACRA. SEMILCUSE. FRAXINO.
ET. HUJUS. ALTI. SUMME. CUSTOS. HORTULI.
TIBI. HASCE. GRATES. DEDICAMUS. MUSICAS.
QUOD. NOS. PER. ARVA. PERQUE. MONTES. ALPICOS.
TUIQUE. LUCI. SUAVEOLENTIS. HOSPITES.
DUM. JUS. GUBERNO. REMQUE. FUNGOR. CAESARUM.
TUO. FAVORE. PROPERANTI. SOSPITAS.
TU. ME. MEOSQUE. REDUCES. ROMAM. SISTITO.
DAQUE. ITALA. RURA. TE. COLAMUS. PRAESIDE.
EGO. JAM. DICABO. MILLE. MAGNAS. ARBORES.
T. POMPONII. VICTORIS.
PROC. AUGUSTO. T.

In verſu ſeptimo neſcio deſcriptoris, an marmorarii culpa ſcriptum ſit, *tuo favore properanti*, pro *tuo favore proſperanti*. GRAEV.

ipſos afflictos humo in ora militum adverſa miſe-
6 runt. Illyrii quoque ſub Alpibus agunt, imasque valles earum, & quaedam quaſi clauſtra, cuſtodiunt

Alpicus etiam in Corn. Nep. Hannib. III. eſſe hic ſcripſerat Salmaſius. Jordanes habet *Alpinarum*. Tollius vel *Alpicarum* vel *rabidarum* legendum putabat. Freinshemius ad verba Salmaſii, *quam calliditas*, adnotaverat. Vid. tamen Vell. II. 118. 1. & noſtrum ſupr. III. 4. 3. & III. 9. 7.

Mulieres] Immane hoc factum, non Alpinis feminis, ſed Cheruſcis, Suevis, Sicambris, tribuit Oroſius, 6, 21. FREINSH. *Facile* non habet Voſſ. I.

Adflictos humo] N. *Adflictos humano*. ad oram libri eadem manu emendatum, *adflictos inhumane*. poſſet & legi, *afflictos ſua manu*. ſed nihil neceſſe eſt: nam *humo* rectum eſt. SALM. Nic. Heinſius: *adflictos humi* dicerent melioris aevi ſcriptores. Nazarian. *adflictos humano*. Puto *adflictos humi* (*immane!*) *in ora militum adverſa miſerunt*. & ſane pro genio Flori. GRAEV. Jornand. *afflictos humi*. Oroſ. & Freculph. *colliſos humi*. *Adfligere humo* damnat etiam Torrent. ad Horat. II. Sat. 2. 79. Tuentur contra ibid. Lambinus e Valer. M. IX. 2. 4. & Bentlejus ex Auctore Octaviae v. 685. & ex h. l. Flori. iidemque in Horatio ediderunt, *Atque adfligit humo divinae particulam aurae*. *Humo* hic quoque legit Gronov. IV. Obſ. 8. & probaſſe videtur Broekhuſ. ad Propert. III. II. 53. ubi & inluſtrat phraſin *in ora*.

6. *Ad quaedam quaſi clauſtra*] Inepta lectio, & falſa. ſcribo: *imasque valles earum, ac quaedam quaſi clauſtra cuſtodiunt, abruptis torrentibus impliciti*. imae valles Alpium ſunt quaſi pro clauſtris illis barbaris gentibus, propter loci naturam. Nos bene emendaſſe teſtes erunt optimae membranae, quae habent, & *quaedam quaſi clauſtra*. SALM. *Ad quaedam quaſi clauſtra*] Sic & Pal. ſec. nam tert. *ad quaedam clauſtra*, ſine illo *quaſi*. at prim. & *quaedam*, cui ultimo ſuus item ſenſus, niſi ſint potius; *ut quaedam*, aut & *quidem*. GRUT. Ryck. & Pal. prim. & *quaedam quaſi clauſtra cuſtodiunt*. Pal. tert. *ad quaedam clauſtra cuſtodiunt*. Scribendum videtur: *imasque valles earum, quaedam quaſi clauſtra, cuſtodiunt*. GRAEV. Freinshemius ad adnotationem Gruteri addiderat etiam in ſua ed. vet. eſſe & *quaedam*. *Ad quaedam quaſi* Reg. F. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. *ac quaedam quaſi* Toll. & *quaedam quaſi* ceterae edd. etiam Camertis & Stadii. Reg. Q. *valles earum quaedam quaſi*, ut conjecerat Graevius. Vinetus edidit *ad quaedam*; fortaſſis quod ita invenerat in libris ſuis. Et ita poſt eum Gruterus & Freinshemius: in quo nullus ſenſus eſt. Itaque Anna, Graevius, & Amſtelodamenſes receperunt conjecturam Salmaſii. Non video cur recedendum ſit a ſcriptis & edd. quae habent &: quod credibile eſt eos, qui olim hunc ſcriptorem ediderunt, in MSS. ſuis inveniſſe. Nam facilius iis fuiſſet ex *ad* facere *ac*, quam &. Mox Reg. Q. *abruptis quibuſdam torrentibus*. & Naz. Ryck. Voſſ. 3. & edd. vett. excepta prima, *implicati*.

Fierique pontes imperavit] *Fierique pontem & aquis imperavit*, Palatinus uterque, quibus conſentit priſca editio, quam in conſilium adhibuit nunquam ſatis laudatus Vir Janus Gruterus. de qua ſcriptura nihil aliud dicere poſſumus, quam quod vix mereatur adlini chartis, cum manifeſtum vitium oſtendat, illi vero ſeſe ſimul & veritatem torquebunt, qui aliquid ex ea boni eruere periculum facient. SALM.

diunt, abruptis torrentibus impliciti. in hos expeditionem ipſe ſumpſit, fierique pontes imperavit. Hic ſe & aquis & hoſte turbantibus, cunctan- 7

SALM. *Fierique pontes imperavit*] Ita MSS. Vineti & Pal. pr. at enim vett. edd. attexunt; *fierique pontes & aquis imperavit.* quod & in Pal. ſec. nam tert. *pontem & aquis imperavit.* GRUTERUS. Ceterum diſſenſum hac de re auctorum, & quomodo conciliari poſſint, diſce a Caſaubono, & Berneccero, in Sueton. Auguſto, 20, 2. FREINSH. MSS. *fierique pontem & aquis imperavit.* an, *fierique pontem e cratibus imperavit.* de tali ponte videndus inter alios Lucanus lib. v. v. 111. E cratibus enim naves quandoque texebantur. Haec Viri Illuſtris Nic. Heinſii de hoc loco eſt ſententia. GRAEV. Regg. Voſſ. & Fran. quoque *pontes imperavit*, ut Naz. & libri Vineti. Ryck. *potentem imperavit*, pro *pontem*. Toll. Duisb. & v. e. *pontes & aquis imperavit.* Iſ. Voſſius conjecerat *pontes e tabulis.* Jordanes, *pontem, unde aquam tranſiret, fieri imperavit.* Sed is hoc, ut ſaepe, de ſuo potuit addidiſſe interpretandi cauſa, quum ex eo, quod Florus mox aquarum mentionem facit, exiſtimaſſet de ponte in fluvio facto agi. Si verba *& aquis* tollenda ſunt, difficile eſt divinare, unde ea huc venerint. Sed ſuſpicio adferri poteſt, ſcribam, quum ea poſuiſſet poſt *pontes*, omiſſis iis, quae in medio ſunt, mox animadverſo errore maluiſſe illa non ſuo loco ſcripta relinquere, quam litura Codicem ſuum deformare, ac deinde errorem illum per alia exemplaria propagatum fuiſſe: cujuſmodi nonnulla peccata ſcribarum etiam in Pandecte Florentino deprehendiſſe puto Brenkmannum noſtrum. Eodemque pertinet quod paullo poſt n. 14. in Cod. Ryck. eſt: *Unus ducum ante aciem imolato equo concepere votum poſtulate ſilentio.* Nam & is verba *immolato equo concepere votum*, quae ſunt in ſequentibus, ibi reliquerat. Sed hujus facilior lapſus fuit propter verba *ante aciem.* Quomodo autem Florus conciliari poſſit cum aliis, qui hoc non de pontibus in fluvio factis, ſed de obſidionalibus, per quos e turribus in muros Urbis obſeſſae tranſibatur, tradiderunt, non docent Caſaub. & Bernecc. ad Sueton. ſed Florum haec aliter atque illos narrare dicunt. Mihi veroſimile videtur, Florum, quod apud alios de pontibus legerat, perperam accepiſſe de pontibus, quos Caeſar fluvio imponi juſſerit. Mox in verbis *hic ſe & aquis & hoſte turbantibus*, non adſequor vim pronominis *ſe*; & vellem abeſſet, ſi paterentur libri. Petron. XVI. *Cujus vos ante ſacram cryptam turbaſtis.* Nam etſi quis *ſe* pro relativo *eum*, nempe Caeſarem, poſitum putet, tamen non valde bona erit ſententia. Jordanes: *Dumque aquis & hoſtibus ad adſcenſum milites turbarentur.* Si pro *ſe* ſcriptum eſſet *ſuos*, nihil in his obſcuritatis foret.

7. *Quum Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet*] Nemo hunc auctorem terere potuit, quin multa etiam calcaverit veſtigia correctorum temeritatis, ut hoc loco quam temere ſunt verſati. nihil aliud tamen effecerunt, quam ut hiſtoriam corrumperent. Tres jam pontes ruperant Illyrici; quartum, quem fieri imperaverat Auguſtus, non ſucciderunt, ſed ipſe ſponte ſua corruit, & cum eo Auguſtus, & qui eum ſequebantur. de illo quarto ponte nunc ſermo eſt. vaniſſima igitur lectio, *Illyricus;* qui quomodo potuit pontem multitudine ſuccidere? Corruit ſane ille pons multitudine eorum hominum, qui cum Auguſto erant, cum par eſſe non potuiſſet tantae multitudini ſuſtinen-

ſtanti ad adſcenſum militi ſcutum de manu rapuit: & in via primus, tunc agmine ſequuto, quum Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet, ſaucius ma-

nendae. libri veteres, *lubricus* legunt, non *Illyricus*. Igitur legendum, *quum lubricus pons multitudine ſuccidiſſet*. *ſuccidere*, non a *caedo*, ſed a *cado*. nihil certius. SALM. *Quum Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet*] Lectionem hanc quidem firmat Pal. ſec. ſed enim diſerte tert. *cum lubricus multitudine pons ſuccidiſſet*, quae ſcriptura melior videtur, ſed videtur tantum; forſan non eſt. Nam primum neſcio, an *lubricus pons* dici queat, qui eſt infirmior & ruinae proximus; deinde illud *pons* non extat in Nazariano noſtro, ſed aliud quid: habet enim, *cum lubricus multitudine puti ſuccediſſet*, ſtatimque emendatum, *multitudine ſputi ſuccidiſſet*. Jordanes oſtentat: *cum ſubruptus multitudine pons ſuccidiſſet*, quod *ſubruptus*, facile mutetur in *ſubrutus*, ſententia perſpicua, & forſan auctoris genuina. GRUT. Haec nullius eſſe ſententiae & adverſari hiſtoriae dudum notavit Salmaſius, qui ex codice Nazar. legit *cum lubricus pons multitudine ſuccidiſſet*. Sed cur *lubricus?* Verior eſt ſcriptura Jornandis probata quoque Grutero & Lipſio: *cum ſubruptus multitudine pons ſuccidiſſet*. Mox Ryck. etiam *ſpecioſiore ſanguine*, ubi non male Salmaſ. *ſpecioſior e ſanguine*. Dein idem Ryck. tuetur *tribus fluviis*. Verius tamen alii *duobus fluviis*. ut pluribus oſtendit Salmaſius. GRAEV. Florent. quoque *lubricus multitudine pons*. Voſſ. 3. *primus fuit in agmine & ſequuto quum lubricus multitudine ponte*. In ceteris s. & e. o. eſt vulgatum. Sed Ryck. *Illyricis*. Neque *Illyricus*, neque *pontem* ferri poſſunt: nam de ponte, qui gravatus multitudine hominum corruit, agi certum eſt. Salmaſius emendationem ſuam rurſus proponit ad Solin. p. 18. Sed merito quaeri poteſt cum Graevio *cur lubricus*? Nam ut jam fingamus lubricum factum fuiſſe multitudine calcantium, ut per pluvias ac nives ſolet: tamen lubricum illud non potuit eſſe cauſa ruinae ipſius pontis. *Subrutus* poſt Gruterum probarat etiam Perizonius. Sed vix puto *ſubrutum pontem* dici qui multitudine ſuperſtantium gravatus concidit. Melius videtur cum Lipſio & Graevio *ſubruptus* e Jordane: etſi non aliam habeo hujus verbi auctoritatem, quam quae adfertur ex Arnob. II. p. 82. cui tamen ibi quoque nonnulli controverſiam movent. *Succidere* a *cado* frequentiſſimum eſt. Vid. Barth. ad Stat. VII. Theb. 397.

Specioſior & ſanguine] Membranae & vetuſtae & recentes: *ſpecioſiore ſanguine*. ſcripſerim ego: *ſpecioſior e ſanguine*, *& ipſo periculo auguſtior*. SALM. Pal. pr. *ſpecioſior e ſanguine*. neque aliter fere duo reliqui, nempe *ſpecioſiore ſanguine*. GRUT. Sic etiam Regg. Duisb. Voſſ. & o. e. Sed Fran. Toll. & Jord. *ſpecioſior ſanguine*. Praeterea Ryck. Duisb. Voſſ. & v. e. *ſauciis*.

8. *Duobus ſaltibus, ac tribus fluviis*] *Tres fluvios* οἱ καλοὶ διορθωταὶ pro duobus, quae eorum eſt benignitas & liberalitas, reponere non dubitarunt. in omnibus ſcriptis ita habetur, *duobus ſaltibus, ac fluviis Dravo Savoque, vallantur*. his duobus fluviis contenti non fuerunt. tertium addiderunt, ſed quem? qui ſolus illis duobus major eſt. Iſtrum ſcilicet. ſequitur incontinenti, *in hos domandos Vibium miſit. caeſi ſunt in utriſque fluminibus*. ſi tres fluvios ſcripſerat prius Annaeus, an Latine nunc loquatur, cum ſcribit, *in utriſque fluminibus*, equidem neſcio; ipſi illi homines viderint, per quos ita loquitur

manibus ac cruribus, ſpecioſior ſanguine, & ipſo periculo auguſtior, terga hoſtium percecidit. Pannonii duobus ſaltibus, ac tribus fluviis, Dra- 8
vo,

tur Florus. nos nihil veremur priſcam lectionem aſſerere, & ineptorum commenta nihili facere. SALM. *Duobus ſaltibus, ac tribus fluviis, Dravo, Savo, Hiſtroque vallabantur*] Illud *Hiſtro* non agnoſcitur a Pal. pr. aut ſec. habet tamen uterque, *ac tribus fluviis Dravo Savoque.* eſt in tert. *ac tribus fluviis Dranoyo Sonocbiſtio valantur.* & vero *vallantur* extat item in Pal. pr. ac forte reſcribendum, *Pannonii duobus ſaltibus ac fluviis, Dravo, Savoque vallantur.* habet Jornandes: *Pannonii vero duobus acribus fluviis Dravo Savoque vallantur.* GRUT. Certe de duobus tantum fluminibus locutum eſſe Florum ea quoque ratione Salmaſius evincit, quod mox ſequitur *in utriſque fluminibus*, quae vox pluribus quam duobus applicari non poteſt. FREINSH. *Hiſtro* non invenitur in optimis codicibus Nazarian. duobus Palatinis, & antiquiſſima editione, nec in Jornande. nec τὸ *tribus* eſt apud Jornandem. Praeterea omnibus ignoti ſunt illi duo ſaltus, quibus vallata dicitur eſſe Pannonia. Unde celeberrimus Perizonius in perdocta diatriba de hoc loco, cenſet Florum ſcripſiſſe: *Pannonii duobus ſatis acribus fluviis Dravo Savoque vallantur.* Hanc veram Flori manum ait ſe deprehendiſſe apud Iſidorum, qui Florum & Salluſtium diligenter legerit, & ad verbum exſcripſerit nonnunquam: In hac ſane Pannoniae deſcriptione manifeſte ſecutus ſit Florum, cum lib. XIV. 4. ajat: *Pannonia regio fortis & ſolida, duobus ſatis acribus fluviis Dravo Savoque vallata.* Jornandem quoque addit, qui pene integrum Florum deſcripſerit, hic loci in MSS. teſte Grutero, prae ſe ferre: *duobus acribus fluviis Dravo Savoque.* Eſſe autem acres fluvios, vehementes, rapidos. Horat. lib. I. Sat. *Aufidus acer.* Curtius V. I. *Qui retentus acrius, quam ſi libero curſu mearet, illiditur.* alia Vir Doctiſſimus ibi congeſſit hujus notionis exempla. GRAEV. *Tribus* non abeſt a Naz. & Pall. ut ſcribit Salmaſius, neque ab ullo alio s. vel e. *Hiſtroque* eſt in Berol. & Fran. pro quo Ryck. *Chiſtioque*, Flor. *Chriſtio.* Regg. Magl. Duisb. Voſſ. & v. e. eam vocem non habent. Iſ. Voſſius pro *ac tribus* ſcripſerat *acribus*, e Grutero, credo, & conjecturam adpoſuerat *duobus ſaltibus ſacris, fluviis Dravo Savoque.* Sed Perizonius emendationem ſuam tot argumentis vallavit, ut difficile ſit eam convellere.

In hos domandos Vibium miſit] *Vinnium, Mumium, Vimuum*, tot modis corruptum reperitur illius ducis nomen. infra etiam *Ubio* legitur, & *Jubio*, & *Vibio*, ad quae perpendenda nobis otii nunc non eſt ſatis. SALM. Pal. pr. *Vinnium.* ſec. *Vimuum.* tert. *Mumium.* Sed paulo poſt expreſſit pr. *Vbio*, ſec. *Jubio.* nec aliter tert. ut aeſtimare poſſemus lectionem primam ſinceram. nam etſi Jornandes ſervet *Duennium*, idem tamen mox diſerte expreſſit *Vibio.* GRUTERUS. Videatur autem eſſe, qui Dioni, ſub fin. lib. 49. *Fuſius Geminus.* ſed veriorem omnino puto Pighii conjecturam, qui *Tiberium* reſcribendum ait. idque nomen corrupiſſe librarios, VIB. pro TIB. ſcribendo. Vide ipſum, in Annalibus, ab U. C. anno DCCLII. FREINSH. Lipſius mallet: *Fuſium miſit* de quo Dio lib. XLIX. Ryck. *Virinium miſit.* Corrupte. Nihil certius emendatione Pighii, reſcribentis *Tiberium.* GRAEV. Ryck. *Verinium.* Magl. Voſſ. 3. *Vibium*, & n. II. ſolus Voſſ. 2. *Vinnio*, alii o. s. & e. *Vibio.* ceteri *Vinium*,

vo, Savo, Hiſtroque vallabantur. populati proximos, intra ripas ſe recipiebant. in hos domandos Vibium miſit. caeſi ſunt in utriſque fluminibus.
9 Arma victorum non ex more belli cremata; ſed capta ſunt; & in profluentes data: ut ceteris,
10 qui reſiſtebant, victoria ſic nuntiaretur. Dalmatae plerumque ſub ſilvis agunt: inde in latrocinia

Vinnium, *Junium*, *Urbium*. *Tiberium* legi etiam Perizonio placebat. Voſſius tamen ex eo, quod Vell. II. 116. ſcribit Vibium Poſtumum ab Auguſto Dalmatiae praepoſitum, putat hic non recte emendari *Tiberium*. Sed aliud eſt bellum Dalmaticum, de quo Vellejus, & Florus mox n. 12. aliud Pannonicum. Nec cauſa erat, cur Florus ſilere vellet gloriam Tiberii e bello Pannonico ceteris Scriptoribus tantopere praedicatam. Ita recte ad h. l. Rupertus. *In fluminibus* caeſos dicit, ut II. 16. 3. III. 4. 5.

9. *Non ex more belli cremata*] Moris hujus exempla notavimus ſupra, 2, 4, 5. Appianus, in Punico, de Africano minore: *Scuta, machinas, & naves inutiles, Marti Minervaeque ſacratas, accinctus cremavit, more patrio*. FREINSH.

Sed capta ſunt & in profluentem data] Inepte *capta* dicuntur, cum praeceſſerit *non cremata* fuiſſe. Qui cremari poterant non capta? lege *ſed jacta, & in profluentem data*. GRAEV. Sed *jacta*, & *in profluentes data* eadem videntur eſſe. Perizonius pro *capta* conjiciebat *fracta*. Flor. *capta ſunt in profluentes data*. Salmaſius & circulo circumſcripſerat, ut alibi, quae ei tollenda videbantur.

11. *Marcius*] C. Marcius Figulus, qui conſul fuit Anno U. C. DXCVII. collega L. Cornelio Lentulo Lupo. Hic igitur primo pulſus a Dalmatis, poſtea nec opinantes aggreſſus vicit, urbemque Delminium, injecto ex catapultis igne, magna ex parte concremavit. Haec fere Pighius, in Annalibus, ex Livii Epit. 47. Appiano in Illyricis; Zonara; & Obſequente, cap. 75. qui tamen mendoſus eſt, ut puto. legitur; *Dalmatae Scordis ſuperati*. forte ſcribendum, *Dalmatae, & Scordiſci*. hi enim populi vicini. Vel etiam *Dalmatae a Scordiſcis*; horum enim opera viciſſe Romanos & Dio ſcripſit. FREINSH. Idem in *Ind.* exponit *detruncare*. Paullo ante *ſub ſilvis agebant* Ryck. Flor. Voſſ.

Aſinius Pollio] Conſul cum Cn. Domitio fuit Anno U. C. DCCXIII. & de Parthinis triumphaſſe legitur Anno DCCXIV. Parthini ſunt Illyrii populi ſupra Apolloniam & Dyrrachium, in Epiro. Aſinium de Dalmatis triumphaſſe Horatius teſtatur, cum ita cecinit Carm. I, lib. 2.

Et conſulenti Pollio curiae,
Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Porphyrion ibidem, eum Salona Dalmatiae urbe maritima capta triumphaſſe: & Servius, in expoſitione Pollionis Vergiliani ſcribit, Aſinium Pollionem ductorem Germanici exercitus, cum, poſt captas Salonas Dalmatiae urbem, primo meruiſſet lauream, poſtea conſulatum adeptus eſſet, eodem anno ſuſcepiſſe filium, quem a capta civitate *Saloninum* vocavit. STAD.

Hic ſecundus orator] Neſcio quid ſibi velint iſta verba; niſi fortaſſe *ſecundum*, a Cicerone, *Oratorem* faciunt; aut, ut equidem legendum crediderim, *facundum oratorem*. certe bonus orator fuit, ut Se-

nia promptiſſimi. Hos jam quidem Marcius incenſa urbe Delminio quaſi detruncaverat: poſtea Aſinius Pollio gregibus, armis, agris, multaverat (hic ſecundus orator) ſed Auguſtus perdomandos Vibio mandat: qui efferum genus fodere terras coëgit, aurumque venis repurgare: quod alioquin gens omnium cupidiſſima, ſtudioſa diligentia 11 12

Seneca, de tranqu. animi, 16, 11. Plin. 7, 30, 6. dialogus etiam de oratoribus, cap. 17. & alibi, teſtatur. ſed quomodocunque ſcribas, dixerim, gloſſam eſſe ſtudioſi cujuſdam, qui ſua cauſſa, ut noſſet hominem, hoc in margine notaverit. Apud Euſeb. *Pollio orator & conſularis, qui de Dalmatiis triumpharat.* FREINSH. Haec etiam Vineto, Iſ. Voſſio, Annae, & Tollio ſuſpecta erant. Non magis, quam hi, intelligo, quae ſit in illis ſententia, aut elegantia. Et debuiſſent ſaltem poni poſt *Pollio.*

12. *Quod alioqui gens omnium cupidiſſima*] Sic quidem fateor, omnes libri. Mihi tamen ſuſpectus eſt hic locus, partim quia nuſquam legitur, Dalmatas auri cupidos fuiſſe, aut magis cupidos quam alios populos; dein, quia *cupidus* ſine ſuo caſu nunquam poſitum me legere memini, niſi apud Poëtas, quibus *cupidus vir, ſponſus, puella* dicitur, & tandem quod totius loci ſententia ſit perabſurda, quod & eximius ille Freinshemius vidit & annotavit. Omnes vero hi ſcrupuli e medio tollentur, ſi levi immutatione ſcripſeris pro *cupidiſſima, ſtupidiſſima.* Hoc, inquit, aurum gens in omnibus aliis negotiis ſtupidiſſima, tanta diligentia ac ſtudio quaerit, tota in metallis ſuis quaſi defoſſa, ut videatur id ſibi quaerere, & ſuis uſibus eruere, ac repurgare, cum tamen omnis hic labor in gratiam & uſum Romanorum perferatur. GRAEV. Fortaſſis alibi non legitur Dalmatas cupidiores auri fuiſſe, quam alias gentes. Sed puto Florum hyperbole uti, & in his tolerabilem hunc ſenſum eſſe, Dalmatas aliqui alieni adpetentes, &, ut paullo ante dixerat, in latrocinia promtiſſimos, tamen tanta diligentia effodere aurum, quaſi id ſibi, non Romanis, eruerent. *Cupidus* hac ſignificatione ſine caſu ſuo non poni, non uſque adeo certum eſt. Nam Ach. Statius in hoc Catulli LXV. 389.

Juſtitiamque omnes cupida de mente fugarunt,

cupidam mentem interpretatur avaram. Et Salmaſ. ad Treb. Poll. Tyrannos c. XXX. *cupidus* abſolute poſitum Latinis fere idem eſſe, quod avarus & ſordide parcus, & ſic quoque *cupiditatem* abſolute dici ſcribit, auctoribus Sueton. Veſpaſ. XVI. & XIX. & Lamprid. Alex. Sev. LIX. Add. ſupr. III. II. 2.

Studioſa diligentia anquirit] *Adquirit*, Nazarii libro. aliis, *acquirit.* SALM. *Anquirit* Voſſ. 2. & 3. Hoc primum in Vineti Ed. invenio, idque deinde Plantin. & alii omnes receperunt. *Adquirit* etiam Reg. F. ceteri o. s. & e. *acquirit.* Sed id huic loco parum convenit. *Anquirere* pro *inquirere* dicunt optimi quique Scriptores. Vid. Interpretes ad Cicer. I. Offic. 3. & ad Lael. XXI. & XXIII. Giſan. in Ind. Lucret. Gebhard. III. Crepund. 3. & Delr. ad Senec. Hippolyt. 1279.

Ut illud in uſus ſuos ſervare videatur] Non video ſenſum iſtorum, nec veſtigium adeo ſermonis Floriani. FREINSH. Rupertus pro *ſervare* conjiciebat *eruere.* Et

tia anquirit: ut illud in uſus ſuos ſervare videatur.
13 Myſi quam feri, quam truces fuerint, quam ipſorum etiam barbari barbarorum, horribile dictu
14 eſt. Unus ducum, ante aciem poſtulato ſilentio, *Qui vos*, inquit, *eſtis*? Reſponſum invicem: *Romani gentium domini.* Et illi, *Ita*, inquiunt, *fiet*, *ſi nos viceritis.* Accepit omen Marcus Craſ-

hoc Perizonius in ora libri ſui ſcripſerat, addito loco e Panegyr. Latini Pacati c. XXVIII.

13. *Myſi*] Libri o. s. & e. hic *Myſi*, *Miſi*, & *Miſſi*. Quia tamen ſupr. n. 3. in quibuſdam libris eſt *Moeſi*, & *Moeſii*, hic quoque *Moeſi* ſcriptum fuiſſe credo. Nam loquitur de *Moeſis* Europae, non *Myſis* Aſiae gente. Tamen haec nomina ſaepe confundi, & Europae regionem etiam *Myſiam* dici non ſolum in libris vett. verum etiam in Inſcriptionibus, oſtendit Cellar. II. Geogr. Ant. 8. Add. Perizon. Anim. Hiſtor. c. X. p. 438. Sed verum nomen Europaeae eſt *Moeſia*. *Barbari barbarorum*, ut ſupr. III. 6. 35. *Urbs urbium.*

14. *Ita, inquiunt, ſi nos viceritis*] *Ita, inquiunt, fiet, ſi nos viceritis*, jubentibus libris, ſcribendum. SALM. Simile quid eſt apud Livium, 35, 14, 6. in colloquio Scipionis & Annib. *Quidnam tu diceres*, *inquit ille*, *ſi me viciſſes?* &c. FREINSH. *Et illi, ita, inquiunt*] Atqui unus tantum erat, qui ante aciem Romanos adloquebatur. Crediderim itaque Lipſio, qui olim in praelectionibus ſuis Leidae habitis monuit legendum eſſe: *Et ille, ita, inquit, ſi nos viceritis.* Ni malueris totum exercitum oblocutum eſſe Romanorum reſponſo ſuperbo. GRAEV. *Ille* & *inquit* in Freculpho eſſe hic adnotarat Geth. Voſſius. Et ſic ante Freculphum Jordanes. In Reg. Q. non ſunt verba *& illi*. Nihil tentandum puto. Non inuſitata eſt haec enallage numeri, uno nomine multorum loquente. vid. Gronov. IV. Obſerv. 20. *Fiet* eſt in Naz. Pal. pr. Ryck. & Flor. ſed abeſt a Pal. poſt. Magl. Berol. Duisb. Fran. Voſſ. & v. e. Elliptica forma loquendi non minus in reſpondendo videtur poſſe locum habere, quam quum interrogantes dicunt *ita?* & *itane?*

Accepit omen] Formula ſolennis in bono omine, *accipio omen.* Vid. Briſſon. I. Form. 91. & Freinshem. *Ind.* Ejus rei hanc rationem reddit Turneb. V. Adverſ. 7. quod, ut auguria ultro oblata in poteſtate eorum erant, quibus offerebantur, eaque agnoſcere, vel non agnoſcere licebat; ita etiam omina; quae ſi non agnita eſſent, nullam vim habere putabantur. Idem de oſtentis ſcribit Plin. XXVIII. H. N. 2. horum vires in poteſtate eorum eſſe, quibus oſtenderentur, & prout quaeque accepta eſſent, ita valere. Itaque horum ſignificationem ſaepe verſo ad melius omine eludebant; quod de Jul. Caeſare ſcribit Sueton. Caeſ. LIX. Add. Caſaub. ad Theophr. Charact. XVII.

M. Craſſus] M. Licinius Craſſus cos. fuit cum Caeſare tert. anno U. C. DCCXXIX. ipſum de Threcis & Getis triumphaſſe Capitolini triumphi teſtantur, qui in Macedoniam miſſus Myſos bis devicit, itidem Baſtarnas Scythas, qui Myſiam invaſerant, ac regem eorum Deldonem interfecit, cetera Dio, lib. 51. pag. 527. Myſii ſuperiores cis & ultra Danubium habitabant: inferiores, Macedoniae a meridie, Danubio a Septentrione, &

Craſſus. Illi ſtatim ante aciem immolato equo 15
concepere votum, *ut caeſorum extis ducum &
litarent, & veſcerentur.* Deos audiſſe credide-
rim: nec tubam ſuſtinere potuerunt. Non mini- 16
mum terroris incuſſit barbaris Domitius centurio, ſatis barbarae, efficacis tamen apud pares homines ſtoliditatis, qui, foculum gerens ſuper caſſidem,

& Dacis, finitimi erant. STAD.

15. *Statim ante aciem*] Non ergo Romanus tantum hic mos, ſed aliis quoque gentibus communis. Sic Lacedaemonii reges Muſis immolarunt ante praelium. auctor Plutarchus, Lycurgo, cap. 59. FREINSH.

Equo] Victimas equinas pluribus gentibus in uſu fuiſſe, dudum notarunt Lipſius, aliique, ad Tacitum, 6, 37, 2. *Equum immolatum eſſe Cyro*, ſcribit Arrian. 6, 5, 16. *Cyrus* autem cum Perſice *Solem* notet, Solique equum immolari ſuetum Juſtin. 1, 10, 5. ſcribat, diſpiciendum, num aliquis error inter Cyrum *Solem* & *Regem* ſit. Vide etiam Feſtum, in *October equus*. IDEM. Add. Bernecc. ad Juſtin. 1. 10. De Luſitanis idem eſt in Epit. Liv. XLIX. *Concipere votum* eſt, verbis certa formula comprehenſis pronunciare. Liv. XLI. 21. *Q. Marcio Philippo verba praeeunte populus in foro votum concepit.* Nam *concipere* eſt comprehendere. Unde *conceptis verbis jurare*. Vid. Bud. ad *l.* 34. *D. de Jurejur.* Turneb. III. Adverſ. 10. & Briſſon. 1. de Form. 102. & VIII. 712.

16. *Non minimum terroris*] Non male Ryck. *Nec minimum terroris.* Melius cohaerebit ſic praecedentibus. Mox idem codex: *Conidius* aeque ut Lipſian. & Pall. GRAEV.

Domitius centurio] *Chonidius*, aut *Conidius*, habent noſtri libri. nam vulgatum *Domitius* corruptum ex Domidius, vel Donidius, illo etiam corrupto pro Chonidius. de illo vero Chonidio quaerant otioſi eruditi. SALM. Naz. Pal. 2. Voſſ. 1. 2. *Chonidius.* Libri Vineti *Donidius* & *Domidius*. Poſterius etiam Fran. *Canidius* Berol. Duisb. & v. e. *Conidius* Pal. 1. Voſſ. 3. *Comitius* Flor. *Domitius* Regg. J. Fr. Gronovius ad Gell. 1. 19. e veſtigiis Nazar. putat legendum *Cn. Ovidius*.

Apud pares] In Ed. Graevii *paris*. Ita Flor. & Berol. Ceteri ſcripti & o. e. ante Graevium *pares*. *Paris* in quibuſdam MSS. eſt pro *pares*, vel *pareis*, ut *omnis*, *omnes*, & *omneis*. *Apud pares homines* eſt, apud homines ejuſdem ſtoliditatis.

Foculum gerens ſuper caſſidem] Sic Homerus Diomedis galeam vocat πῦρ ἀφιεῖσαν. quod imitatus videtur Virg. VII. Aeneid. ubi de Turni galea. *Chonodomarii vertici flammeus foculus aptabatur*; Marcellin. 16, 27. Gruterus putat, hoc non adeo inuſitatum fuiſſe priſcis ſeculis, ut a Floro barbarae ſtoliditati adſcribendum fuerit. Vide ipſum, ad Livium, 26, 51, 3. Utcunque ſe res habeat, firmatur certe dictum iſtud Parmenionis, apud Curt. 4, 13, 5. *vanis & inanibus militem magis, quam juſtis formidinis cauſſis, moveri.* qua de cauſſa Hunni etiam faciem & comam ad formidinem formabant, ut Marcellinus, initio lib. 31. aliique memorant. Sic etiam hodierni Huſſari dicuntur alas tergo capitique aptaſſe viſi, ad incutiendum hoſtibus terrorem. Vide Gruteri diſcurſum ad Tacitum tertium decimum. FREINSH. Quae ex Home-

dem, ſuſcitatam motu corporis flammam velut
17 ardenti capite fundebat. Ante hos Thracum maxime populus deſciverat. Ille barbarus & ſignis

rò & Virgil. VII. Aen. 785. adferuntur, huc non pertinent. Poëtae ſaepe ita loquuntur. Homer. princ. Il. ε. & alibi. Virg. VIII. Aen. 620. de galea Aeneae a Vulcano fabrefacta:

Terribilem criſtis galeam, flammasque vomentem.

quae de ſplendore galearum accipienda ſunt. Vid. Interpretes ad Virgil. x. Aen. 270. & Euſtath. ad Homer. l. d. Parvus Scholiaſtes ibidem: *αὐτὸ δὲ τοῦτο τὴν τῶν ὅπλων στιλπνότητα δηλοῖ.*

17. *Ante hos, Thracum*] Plurima loca nos valide in tantulo ſcripto exercuerunt, ſed nullus aeque nos male habuit; nihil enim illo exercitio profecimus, & deſudavimus plus ſatis. corruptiſſimum eſſe non dubito judicare: quomodo autem ſit reſtituendus, docere non poſſum. optimus liber ita concipit, majuſculis litteris. *Ante* ASSE REGUM *maxime dicitur deſciverant, ille barbarus.* ſub iſta balbutie latent nomina aliquot populorum Thraciae, quos aliquando fortaſſe e latebris eruam, nunc non poſſum, his excluſus anguſtiis. pro *antea ſe regum*, facerem *antea Threcum.* ſ pro *t.* quod ſolenne erat in illis optimis membranis, *g* pro *c*, *vatiginans* pro *vaticinans*, & multa hujuſmodi, *Maxi, Maedi, citur. Maedi* populus Thraciae. reliqua divinare nequeo. SALM. Pal. ſec. ac tert. *Apud hos maxime Thracum*, quomodo & e. v. Verum pr. habet literis capitalibus ANTE ASSE REGUM MAXIME DICITUR DESCIVERANT ILLE *Barbarus & ſignis &c.* ex quibus me non expedio. GRUT. Hunc locum corruptiſſimum eſſe viderunt omnes, ſed qui reſtitui poſſit nondum potuerunt pervidere. Pall. Lipſ. Ryck. *Apud hos Thracum maxime populus deſciverat.* Lipſium notat Nanſius hinc finxiſſe: *Sub hos*, hoc eſt poſt hos. Sed hoc non eſt Lipſianum. Salmaſius ſcribit in Nazar. *Ante ASSE REGUM maxime deſciverat. ille barbarus*, praefatus aliquot populorum Thraciae nomina ſub iſta latere balbutie, quae excluſus anguſtiis temporis nunc non poſſit e latebris eruere. Vide tamen an mihi Apollo fuerit propitius & bona mens in vera lectione hujus loci e veſtigiis veterum codicum reſtituenda. Non multorum Thraciae populorum nomina, ſed unius tantum populi nomen intercidiſſe oſtendit *populus deſciverat.* Si de omnibus Thraciae populis locutus eſſet, dixiſſet *Thraces*, ut paullo poſt, *Daci*, ante *Dalmatae*, aut Thracum populi. Certum utique eſt latere populi Thracici, qui tum deſciverat, nomen. Legendum itaque cenſeo: *Beſſi Thracum maximus populus deſciverat.* Dio Caſſius lib. LIV. ubi de hoc bello agit, & narravit Vologaeſum Thracem Beſſum ſacerdotem Bacchi hujus belli auctorem eſſe, ſubjicit non longe poſt: *Αὐτὸς Πείσων ἐκ Παμφυλίας, ἧς ἦρχε, προσετάχθη σφίσι. καὶ προαναχωρησάντων οἴκαδε τῶν Βησσῶν, ἐπειδὴ ἐπυνθάνοντο αὐτὸν προσιόντα, ἔς τε τὴν γῆν αὐτῶν ἀφίκετο, καὶ ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον, ἀντεπεκράτησε, καὶ ἐκείνην τε καὶ τῶν προσχώρων τῶν συνεπαναστάντων σφίσιν ἐπόρθησε. Contra hos L. Piſo, qui tum Pamphyliae praeerat, bellum gerere juſſus eſt. Cujus adventu praecognito cum receſſiſſent Beſſi, ipſe in eorum regionem exercitu adducto, primo praelium ſiniſtrum fecit, deinde recuperata victoria Beſſorum & circumjacentes agros eorum, qui defectionis ſocii fuerant, vaſtavit.* Corruptionis vulgatorum librorum hanc

gnis militaribus, & diſciplina, armis etiam Romanis, aſſueverat: ſed a Piſone perdomiti, in ipſa captivitate rabiem oſtendere. quippe, quum ca-

haec videtur origo. Ex praecedente vocula *fundebat* ultima ſyllaba a ſcriba fuit geminata, & vocabulum gentis Thracicae ignotum deſcriptoribus coepit quoque vitiari, ex *fundebat at beſſi* natum eſt *fundebat. a te ſe* & *a te aſſe*, quod cum nullius eſſet ſententiae, natum eſt illud vulgatum *fundebat ante hos*, & in aliis, *fundebat apud hos*. Pro *maxime* jam in aliis editionibus *maximus* legitur rectius, quod & Anna Tanaquilli Filia probat. Quam prodigioſe vitiata ſint nomina gentium, montium, oppidorum, non ignorant ii qui veteres codices inſpexerunt. Sic paullo poſt in Ryck. & aliis MSS. legitur: *inde ceteros percurrit etiam factos*, pro *inde Tencteros percucurrit & Cattos*. GRAEV. Huic conjecturae valde obſtat, quod Dio tum plures Thraciae populos defeciſſe dicit. Et Vell. II. 98. *Atrox in Thracia bellum ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accenſis. Apud hos* etiam Ryck. Toll. Voſſ. 3. & Duisb. deinde *maxime ſtragum populos* Duisb. *maxime Thracum* Flor. *populos* etiam v. e. *deſciverant* Naz. & Flor. *Maximus* eſt in Edd. poſt primam. Iſ. Voſſius hic ſcripſerat, *Anteas & Threcum. Anteas, ſeu Ateas, crebrum apud Thraces nomen.* Perizonius, forte ſimpliciter legendum *antea Thracum.* Jordanes: *Thraces antea ſaepe, tunc tamen Rometalca regnante ſibi a Romanis deſciſcunt.*

Ille barbarus & ſignis militaribus, &c.] Ceterae quoque gentes cum cernerent, praecipuas Romanorum vires in ordine diſciplinaque militari conſiſtere, inſtitutum eorum imitatae ſunt. Exemplum eſt *Syphacis*, apud Livium, 24, 48. Sic *Germani*, apud Tacit. 2, 45, 3. *Tacfarinas*, apud eundem, 2, 52, 4. *Dejotarus*, apud Cic. ad Attic. 6. 1. & Philip. 11, 13. item apud Hirtium, Bel. Alex. cap. XXXII. *Scythicae gentes*, in Hiſt. miſcella, 12, 19. *Tigranes, & Mithridates*, in Olymp. deſcriptione, ſubjuncta Euſebio Scalig. pag. 340. p 1. FREINSH. *Aſſuerat* Magl. Fran.

A Piſone perdomiti] Meminerunt Dio, lib. 54. pag. 624. & Vellej. 2, 98. Item Zonaras, tom. II. pag. 165. FREINSH.

18. *Cotiſonis*] Et Daciae regem facit hunc Horatius, in carm. octavo libri tertii. ſed ſi quis cognoverit, quae de Dacis, Getis, Myſis, ſcripſerunt Strabo, Plinius, Dio libro extremo quinquageſimo ſecundo, non dubitabit, ut arbitror, quin hic Cotiſo Dacorum, Cotiſo ſit Getarum rex, cui Octavianum Auguſtum filiam ſuam Juliam deſpondiſſe primum, & ejus filiam ſibi quoque invicem in matrimonium petiiſſe, dicit Marcus Antonius, apud Suet. Aug. 63, 5. VINETUS. Forte promiſcue uſurpata fuerint antiquis haec nomina. *Daci* enim *quoque ſoboles Getarum ſunt*, inquit Juſtinus, 32, 3, 16. FREINSH. Pal. pr. *Contiſonis*. Duisb. *Conſciſonis*. Fran. *Conſoſonis*. v. e. *Conſciſionis*. Perizonio melius videbatur eſſe, *Daci montibus inhaerentes Cotiſonis r. i.*

Danubius junxerat ripas] Nazarii Schedae, *vinxerat ripas*. ſed *junxerat* verum eſt. alii, *vinxerat ripa;* & pro *decurrere*, *diſcurrere*. mox & *viciniam populari*, non *vicina*, ut vulgo. SALM. Editio princeps, ut & aliae aliquot *diſcurrere;* quomodo & Pal. ſec. qui praeterea *vinxerat*. quod ultimum quoque in pr. ac tert. GRUT. Malebat Lipſius *diſcurrere*, quomodo & in Nazarian ſcribi notavit Salmaſius. Sed cum in montibus Dacos haerere paullo ante dixerit Florus, aliorum codicum lectio non eſt remo-

catenas morſibus tentarent, feritatem ſuam ipſi
18 puniebant. Daci montibus inhaerent. Cotiſonis
regis imperio, quoties concretus gelu Danubius
junxerat ripas, decurrere ſolebant, & vicina po-
19 pulari. Viſum eſt Caeſari Auguſto gentem aditu
difficillimam ſubmovere. Miſſo igitur Lentulo,
ultra ulteriorem repulit ripam: citra praeſidia con-
ſtituit. Sic tunc Dacia non victa, ſed ſummota,
at-

movenda, *decurrere* enim eſt ex montibus deſcendere & planas terras infeſtare. GRAEV. *Vinxerat* etiam Voſſ. 1. 2. *Vinxi, junxi*, & alia horum verborum tempora ſaepe permutari obſervarunt multi ap. Drakenb. ad Sil. Italic. VIII. 487. Add. Heinſ. ad Ovid. XIV. Metam. 666. IV. Faſt. 224. & 681. & III. Triſt. 10. 25. Forner. II. Rer. quotid. 9. Scalig. ad Varr. I. de Re ruſt. 59. Vorſt. ad Valer. M. II. 9. 6. & Waſſ. ad Salluſt. Catil. LVIII. & Jug. IX. Hic verum eſt *junxerat*, quod habent alii ſcripti, & v. e. Ovidius quidem III. Tr. 10. 25. de frigore:

Quid loquar, ut vincti concreſcant
frigore rivi?

Et alii apud Clar. Cannegiet. ad Avian. XXIX. 2. Sed hic melius dicas, *junxerat*, quam *vinxerat*: nam ripae glacie junguntur, quaſi ponte. Plin. Paneg. XII. apud Rupertum: *Quum Danubius ripas gelu jungit. Diſcurrere* Salmaſius non adnotavit e Nazar. Eſt ita in Pal. poſt. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. ſed perperam. Scriptor Bell. Alex. c. XLII. *Caſtella complura locis editis poſita, quorum opportunitas caſtellanos impellebat ad decurſiones faciendas.* Virg. II. Georg. 497.

Nec conjurato deſcendens Dacus ab
Hiſtro.

Viciniam Nazar. Pall. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *Vicinam* Regg. Retineo *vicina*, quod eſt in al. s. & e.

19. *Auguſto*] Videtur abundare. quemadmodum mox, verſ. 64. FREINSH. Vid. ad IV. 3. 5. *Aditu difficillimo* Magl. Berol. Duisb. Fran. & v. e.

Ultra ulteriorem ripam] Eximius amicorum meorum Robertus Robertinus, malebat *in ulteriorem*, nam ſequitur, *citra praeſidia conſtituit.* Videatur tamen Florus more ſuo victoriam Romanorum extendere, & non ultra flumen tantum ſubmotos dicere Dacos, ſed ex ſua quoque ripa pulſos. FREINSH. Suet. Aug. XXI. *Germanos ultra Albim fluvium ſubmovit. Dilatam* Daciam dicit, ad tempora Trajani ſcil. Vid. Rupert.

20. *Patentibus campis inequitant*] Sarmatarum gens equeſtris hodieque, pugnis pedeſtribus non perinde idonea. Tacitus, H. I, 79, 5. *Mirum dictu, ut ſit omnis Sarmatarum virtus velut extra ipſos: nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum; ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit.* FREINSH. Horat. II. Carm. 9. 23. de Gelonis, gente Sarmatica, ab Auguſto victis: *Intraque praeſcriptum Gelonos Exiguis equitare campis.*

Nihil praeter nives raraſque ſilvas] *Rarae ſilvae* non niſi duplici ſignificatione accipi poſſunt. primum, pro infrequentibus & non multis: deinde, pro iis, quae raras habent arbores, quibus opponuntur *artae* & *denſae*. Tacit. Agric. XXXVII. *Ni Agricola, ſicubi artiora erant, partem equitum dimiſſis equis, ſimul rariores ſilvas equitem perſultare juſſiſſet.* Sic Sue-

tona

atque dilata eſt. Sarmatae patentibus campis 20
inequitant. & hos per eundem Lentulum prohibere Danubio ſatis fuit. Nihil praeter nives, raraſque ſilvas habent. Tanta barbaries eſt, ut pacem non intelligant. Germaniam quoque utinam 21
vincere tanti non putaſſet! magis turpiter amiſſa eſt, quam glorioſe acquiſita: ſed quatenus ſcie- 22
bat patrem ſuum Caeſarem, bis trajecto ponte Rhe-

ton. Aug. LXXIX. *raros dentes* dicit, pro non conjunctis, ſive inter quos pluſculum intervalli & vacui ſpatii eſt, & Ovid. VIII. Metam. 567. *raros canos.* Sed mihi neutra ſignificatio huic loco videtur convenire. Nam puto Florum his verbis inclementiam coeli, aſperitatemque locorum, &, quae cum his conjuncta eſt, paupertatem Sarmatarum voluiſſe indicare. Haec autem ſine adjecto illo *raras* intelligi poterant, nec quidquam ad ea demonſtranda raritas ſilvarum, ſive hoc, ſive illo modo vocem *raras* interpreteris, facit. Itaque praefero, quod habet Jordanes, *praeter nives, pruinaſque, & ſilvas. Nives* & *pruinae* ſaepe conjunguntur. Vid. Cicer. pro Sext. cap. V. XI. Catil. 10. & Liv. V. 2. & 6. Et hoc bene convenire in Sarmatiam, regionem Borealem, vel e Poëtis intelligi poteſt, qui *pruinis* epitheta ab his regionibus adponere ſolent, ut *Scythicae, Geticae, Riphaeae,* & alia hujuſmodi. Quod autem Florus hic *ſilvas* Sarmatarum memorat, id non contrarium eſt ei, quod modo dixit, eos *patentibus campis inequitare.* Nam etſi Sarmatia multis locis campeſtris eſt, tamen aliis quoque crebras magnaſque ſilvas habet.

21. *Germaniam*] Bella in Germania, auſpiciis Auguſti, a Druſo geſta ſcribit Livius libb. quatuor ultimis ab U. C. Strabo, lib. 7. in pr. Eutrop. & Oroſ. ubi ſupra: Val. Max. 4, 3, 3. & 5, 5, 3. CAMERA.

Utinam vincere tanti non putaſſet] Meminiſſe debuerat, quod eſt apud Thucydidem, 6, 2, 15. *Stultum eſſe aggredi, quos etiamſi vincas, retinere non poſſis.* Et apud Salluſt. in Jug. XXXI. *majus dedecus eſſe, parta amittere, quam omnino non paraviſſe.* FREINSH. Adparet eſſe orationem ellipticam: *utinam non putaſſet tanti eſſe vincere Germaniam, quanti eſſe putavit.* in qua haec ſententia eſt: optandum fuiſſe, ut ſatis habuiſſet Auguſtus Germanos quoque, quemadmodum Dacos & Sarmatas, potius coërcere ac reprimere, quam vincere ac ſubigere: nec putaſſet labores graviſſimorum bellorum, quae ad eam vincendam ſuſcepta ſunt, compenſari poſſe gloria, quae ex ea ſubacta ad ſe reditura erat. Nam haec eſt vis formulae *tanti non eſt:* de qua vid. Gronov. III. Obſerv. 17.

22. *Caeſarem bis trajecto ponte Rheno quaeſiſſe bellum*] Ryck. *Caeſarem bis tranſuetum pontem Renum quaeſiſſe bellum.* forte Florus ſcripſit *Caeſarem bis tranſvectum ponte Rhenum quaeſiſſe bellum*, hoc eſt *Caeſarem* bis per pontem trans Rhenum quaeſiſſe bellum. Sic apud Claud. *Tranſvebitur Tuſcos.* Sed exſpectandus aliorum bonorum librorum conſenſus. GRAEV. Recepta ſcriptura eſt in Flor. & Reg. Q. At Nazar. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. *bis tranſvectum pontem Rheno.* ceteri s. & v. e. *bis tranſvecto ponte Rheno;* ſed Pal. pr. *tranſacto* pro *tranſvecto.* Salmaſius in exemplari ſuo ſcripſerat, legendum eſſe *bis tranſvectum* pon-

Rheno, quaeſiſſe bellum, in illius honorem concupiit facere provinciam: & factum erat, ſi barbari tam vitia noſtra, quam imperia ferre potuiſſent.
23 Miſſus in eam provinciam Druſus, primos domuit Uſipetes: inde Tenctheros percucurrit, & Cattos. Nam Marcomanorum ſpoliis inſignibus quendam edi-

ponte Rhenum.. Hoc eum deinde repudiaſſe adparet: fort. quod dubitabat, an, quemadmodum *navibus flumen*, vel *mare tranſvebi*, ſic etiam *flumen ponte tranſvebi* dicerent Latini. De quo mihi quoque non conſtat. Mox Perizonius conjiciebat, *quaeſiſſe iſtic bellum*.

In illius honorem] Scilicet, *ne obtrectare parentis gloriae videretur*, quam etiam cauſſam fuiſſe Neroni, ne ex Britannia deduceret exercitum, refert Suetonius in vita, 18, 1. Reprehenſionem ea re incurrit Hadrianus, dimiſſis quae Trajanus vicerat. Vide Spartianum. FREINSH.

Et factum erat] Recte Gronovius: *& facta erat* ſcilicet provincia. GRAEV. Perizonius ſupplebat *id negotium*.

Quam imperia, ferre potuiſſent] Aliter conceptum ſcriptumque in veteribus D. Nazarii membranis, longe melius, ſi quid judicii habeo, hunc in modum, *ſi barbari vitia noſtra, quam imperia, facere maluiſſent*. vetus editio *maluiſſent* etiam retinet. *Facere imperia*, *facere juſſa*, Latinum eſſe omnes facile mihi concedent. *vitia facere* etiam eleganter, hoc eſt, vitia imitari, & vitiis ſimilibus inquinari. Haec qui non intellexerunt, facile ad ea mutanda impulſi ſunt, quae minime capiebant. SALM. *Tam vitia noſtra, quam imperia ferre potuiſſent*] Sic omnino Nazarianum exemplar, ſic Pal. tert. nam ſec. *ſi barbari tam vitia noſtra quam imperia facere maluiſſent*; quod vel caeco pateat, eſſe ſtolidum interpretamentum ſententiae prioris; meliuſque v. e. *ferre maluiſſent*. Sed nihil mutandum. nam idem dicit, quod Tacitus, Agr. 13, 1. *Ipſi Britanni delectum ac tributa, & injuncta imperii munera impigre obeunt, ſi injuriae abſint. has aegre tolerant*. quod ibi *injuriae*, hoc heic *vitia*; mea quidem opinione. GRUTERUS. Qui idem hoc dictum multis aliis egregie illuſtrat, in diſcurſibus ad Tacitum capite 51. Sic Friſii *pacem exuere, noſtra magis avaritia*, ait Tacitus, *quam obſequii impatientes*, Tac. 4, 72, 1. FREINSH. Salmaſius in exemplari ſuo eamdem ſcripturam e Nazar. & Pall. adnotaverat, quam ex iiſdem Gruterus. Itaque alias res agebat, quum hic tamquam e Nazar. ſcribebat, quod in Pal. poſt. qui Grutero ſecundus eſt, legebatur. *Ferre maluiſſent* etiam Regg. Magl. Duisb. Berol. & Fran. Hoc ferri poſſet, ſi abeſſet *tam*.

23. *Druſus*] De hoc Ovidius, ſecundo Triſtium. Virg. in fine octavae Aeneïdis. Horatius, Carm. 4, 4. Scribunt Porphyrio, & Acron, Horatium, quartum carminum librum, contra inſtitutum feciſſe in laudem Druſi Neronis, privigni Auguſti, filii Neronis. Druſi mortem longo ſimul & eleganti carmine deplorat Ovidius, ad Liviam matrem ſcribens. CAMERS. Druſi geſta praecipua habes apud Dionem, lib. LIV. in A. U. C. DCCXLII. FREINSH. *Primo domuit* Berol. & N. e.

Inde Tenctheros percurrit] *Percucurrit* in veteribus. vide quae ſupra notavimus. SALM. Cujus fidem hic ſequimur. FREINSH. Vid. ſupr. IV. 2. 33. *Percucurrit* hic cum Naz. etiam Flor. & Berol.

Pro

editum tumulum in tropaei modum excoluit. In- 24
de validiſſimas nationes, Cheruſcos, Suevosque,
& Sicambros pariter aggreſſus eſt: qui, viginti
centurionibus incrematis, hoc velut ſacramento
ſumpſerant bellum, adeo certa victoriae ſpe, ut
praedam in anteceſſum pactione diviſerint. Che- 25
ruſci

Pro *Tenctheros* Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & o. e. v. habebant *ceteros*; & pro *Cattos* Naz. Ryck. Voſſ. 1. 2. cum nonnullis Edd. Vet. *Tactos*; Duisb. & v. e. *factos*, Fran. *cactos*, Voſſ. 3. *datos*.

Nam Marcomanorum ſpoliis] Dio, pr. lib. 55. *Druſus ad Albim usque perrexit. hunc cum fruſtra conatus eſſet tranſire, trophaeis conſtitutis receſſit.* Igitur Marcomani tum temporis ad Albim coluerint. quod & ex Tacito colligas, Germ. cap. 42. FREINSH. *Nam* quid hoc loco faciat non exputo. Nihil enim praeceſſit, cujus hic ratio redditur. Scribendum *jam*, qua vocula ſolent uti in connexionibus, ut ſuperius, & pluribus ad Juſtinum oſtendi. *Jam* frequenter in *nam* degeneravit. Dein non concoquo *inſignia ſpolia*, nec qui Latine ſcit feret hanc locutionem. Scripſit Florus: *Jam Marcomannorum ſpoliis inſignem quendam editum tumulum in tropaei modum excoluit*, ut ſuperius 11, 17. *inſignia trabeis & faſcibus noſtris, quae ceperat, in montibus ſuis tropaea fixit*. Juſt. VI. 8. *nec poſtea virtutibus, ſed cladibus inſignes fuere*. GRAEV. Neutra harum emendationum placebat Perizonio; qui *nam* etiam mox n. 26. eadem ſignificatione poni, & ſpolia inſignia maxime ad tropaea legi ſolita, ſcripſerat. De illo vid. etiam ſupr. ad prooem. Lib. 1. n. 2. De his eumd. Perizon. Animadv. c. VII. p. 239. *Inſignem* etiam ideo non neceſſarium videtur, quia id ſatis ex eo intelligi poteſt, quod *editum* dicit.

Editum tumulum] Vide notata ſupra, 2, 17, 16. FREINSH. Tacit. 11. A. 18. *Miles in loco praelii Tiberium Imperatorem ſalutavit, ſtruxitque aggerem, & in modum tropaeorum arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, impoſuit.* Paullo poſt Salmaſius pro *Si* in *Sicambros* ſcripſerat *Sy*, ſed ſine indicio libri. Heinſius ad Ovid. 1. Amor. 14. 49. & ad Claudian. IV. Conſul. Honor. 446. veram hujus nominis ſcripturam cenſet eſſe *Sygambri*; Lipſius 1. Ant. Lect. 6. *Sugambri*; Alting. in Notit. Germ. Infer. *Sigambri*. Nam derivat a *Sigo* fluvio. Add. Ryck. ad Tacit. 11. A. 26. & Cellar. Geogr. Ant.

24. *Viginti centurionibus incrematis*] Ita capiendus Tacitus, de iiſdem gentibus, 1, 61, 6. *lucis propinquis barbarae arae, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactaverant.* Simile eſt exemplum Tarquinienſium, apud Livium, 7, 15, 10. FREINSH. *Bellum ſumere* uſitatum veteribus genus loquendi. Sall. Jug. XX. *Prius tamen omnia pati decrevit, quam bellum ſumere.* Et ibid. LXXXIII. *Omne bellum ſumi facile, ceterum aegerrume deſinere.* Add. Liv. XXXVI. 2. & XXXVII. 10. Burm. ad Petron. LXXXIX. & Waſſ. Indic. Sic *ſumere praelium*, de quo Caſaub. ad Sueton. Caeſ. LX.

Adeo certa victoriae ſpe] Quae tamen multos fefellit. vide ſupra, 3, 7, 3. FREINSH.

In anteceſſum] Ut *antiſtare*, pro *anteſtare*, dixerunt veteres, ita *anticeſſum* ſemper exaratum reperimus in optimis & vetuſtiſſimis D. Nazarii membranis. ſic & *anticeſſor* ἀρχαϊκῶς pro *anteceſſor*. unde & apud

ruſci equos, Suevi aurum & argentum, Sicambri captivos elegerant: ſed omnia retrorſum. Victor namque Druſus equos, pecora, torques eorum,
26 ipſosque praeda diviſit, & vendidit. Praeterea in tutelam provinciarum praeſidia atque cuſtodias ubique diſpoſuit, per Moſam flumen, per Albim, per

apud Heſychium *ἀντικένσους*, pro eodem. *pertiſus*, pro *perteſus*, aliud eſt, ut loquebatur Scipio ille Africanus. idem ille *rederguiſſe* per *e* literam enuntiabat, teſte Pompejo, non *redarguiſſe*. perperam in illo loco Viri Doctiſſimi *redarguiſſe* legunt, cum potius ſit ſcribendum *rederguiſſe*, ut jam diximus. ſed de his pluribus alias diſputabimus. Hoc eodem loco *diviſerint* malim ex veteri libro: *adeo certa ſpe victoriae, ut praedam in anticeſſum pactione diviſerint*. SALM. *Anticeſſum* etiam Pal. poſt. Duisb. Fran. Voſſ. 1. & v. e. *anticenſum* Ryck. *Diviſerint*, non *dividerent*, Naz. Pall. Flor. & vett. edd. excepta prima. Quod mox *retrorſum*, ſupr. II. 4. 5. eſt *aliorſum*. In Voſſ. 1. & 2. deeſt *pactione*.

25. *Ipſoſque praeda diviſit*] Num quis eſt, qui nos docere poſſit, quid ſit *praeda dividere & vendere*? Nugae. Ante multos annos docui legendum eſſe *praedam diviſit*. quod etiam Lipſius & Nic. Heinſius viderunt. Hic ſi mavis, inquit, ſcribi poſſit *poſtea vin praedam*. Sed ego praefero *ipſos praedam diviſit*. ut apud Juſtin. *redemtionis pretium arma popoſcit*. Hac ἐπεξηγήσει quid eſt apud Florum frequentius? GRAEV. Perizonius putabat etiam legi poſſe *praedae*, vel *in praeda*.

26. *Per Albim*] Haec, aliaque, de Germanicis rebus, copioſe explicat Cluverius. Albis porro terminus erat imperii, aut potius nominis Romani. eum enim id temporis non tranſcenderant. Strabo, lib. 7. pag. 203. niſi forte, ut ſtatim retrocederent, quod videtur innuère Tacitus, 4, 44, 5. Ceterum retinendis provinciis firmiſſima vincula ſunt fluvii: quorum commoda tangit & noſter ſupra, 3, 11, 7. *Jam primum, qui ſolus & ſubvehere commeatus, & munire poterat, a tergo relictus Euphrates*. FREINSH. Ryck. *Albium*. Sic & aliorum ſcriptorum libri veteres. GRAEV. In Ryck. ſi recte vidi, eſt *Alabium*. In Duisb. & v. e. *Albium*. Salmaſius quoque ita adnotarat, ſed non deſignato libro. Fran. *Alpium*, & *Viſurgiam*.

Per Rheni quidem ripam] Haec igitur origo urbium oppidorumque, quae hodieque in Gallica ejus ripa viſuntur, crebra & praeclara. De quibus multa ſcitu digna jucundaque modo laudatus Cluverius. Cur autem tantum caſtrorum numerum ibi poſuerit Druſus, rationem haurias ex illis Taciti, 4, 5, 2. *praecipuum robur Rhenum juxta, commune in Germanos Galloſque ſubſidium, octo legiones erant*. FREINSH. Ryck. *nam in reni quidem ripa*. Sic etiam Flor. Sed hic pro *nam* habet *&*. In Magl. & vett. edd. excepta prima, nec *nam*, nec *&* eſt. *Dirigere fines* & *limites agrorum* ſaepe dicunt rei agrariae Scriptores. Sed pro *dirigere caſtella* Livius aliique ejus aetatis potius dixiſſent *munire* & *ſtruere*.

27. *Bononiam & Geſoriacum*] *Bonnam & Geſogiacum*, in libris ſcriptis. ſed quodam capite noſtrorum miſcellaneorum multa ad hunc locum ſcripſimus, quae hic non repetam. SALM. *Bonnam & Geſoniam cum*] In magna librorum & hominum doctorum de his locis pugna, tutiſſimum videbatur reſcribere,

per Viſurgim. Nam per Rheni quidem ripam quinquaginta amplius caſtella direxit. Bonnam & Geſoniam cum pontibus junxit, claſſibusque firmavit. Inviſum atque inacceſſum in id tempus 27 Hercynium ſaltum patefecit. Ea denique in Germania pax erat, ut mutati homines, alia terra, coe-

bere, quod pluribus MSS. firmaretur. Ceterum accedo plane ſententiae Cluverii, quum de Germania antiqua, 2, 13, & 17. prodit, *Bonnam*, & *Magontiacum*, legendum hic eſſe. ad dubium enim, quod ex phraſi, *ponte jungere*, Vinetus movet, dixerim, ſeparatim haec eſſe intelligenda, Bonnam ponte junxit, & Magontiacum ponte junxit, h. e. pontem & hic aedificavit, & ibi. Sicut *committere*, ſupra, 1, 4, 2. uni *Tiberino* tribuitur. Apud Scalig. in Notit. Galliae, voce *Itius*, legitur *Geſſoriacus*, & *Bononia*. FREINSH. *Bonnam & Geſoriacum cum pontibus junxit*] Hanc ſcripturam quamvis contaminatam retinet quoque cum multis aliis Ryck. Sed nullus dubito quin recte viderit Cluverius ille eruditus legendum eſſe *Moguntiacum*. Geſſoriacum, Icius portus, qui poſtea Bononia dicta, in ultimorum Morinorum littoribus ſunt, & longe a Rheno remota. GRAEV. Nazar. *Bonam & Geſogiam cum p. j.* a quo in hoc abibant Pall. quod *Geſoniam* habebant. Ita in exemplari ſuo ſcripſerat Salmaſius; hic in Naz. *Geſogiacum* eſſe dicit; Gruterus *Geſoriacum*. In Ryck. non eſt *Geſoriacum*, ſed *Geſoniam cum*. Et ſic plerique alii ſcripti cum ed. V. & A. *Geneſiam* Voſſ. 2. & aliae edd. vett. *Geroniam* Voſſ. 1. *Geſſoniam* Voſſ. 3. *Bonam* habent Naz. Pall. Ryck. Duisb. Fran. Voſſ. & pleraeque edd. vett. Et hoc, & *Bonnam* in ſuis invenit Vinetus. Quid in iis pro *Geſoniam cum* fuerit, non dicit. Sed primus, quod quidem ſciam, edidit *Geſoriacum*, quod ab eo accepit Gruterus, & revocarunt Amſtelodamenſes, quum Freinshemius & Graevius edidiſſent *Geſoniam cum*. *Geldubam cum* quod eſt in Ed. Plant. Stadii, nuſquam alibi inveni. Ex omnibus, quae huc adferuntur, conjecturis, veroſimillima mihi videtur Hadr. Valeſii, Cellario 11. Geogr. Ant. 3. probata, *Bonnam & Noveſiam*, vel *Noveſium, pontibus junxit*. Sed non recte contra Freinshemium diſputat Cellarius, non Latinum eſſe *urbes cum pontibus jungere*, pro aedificare pontes apud urbes. Nam Freinshemius non putat relinquendam eſſe praepoſitionem *cum*, ſed ſequitur conjecturam Cluverii *Bonnam & Moguntiacum pontibus junxit*; quod eodem modo dicitur atque id, quod ſubſtituit Valeſius. Et eadem illa, quibus conjecturam Valeſii ſupplet Cellarius, Bonnam & Noveſium *Transrhenanae terrae pontibus junxit*, etiam ad Cluverianam ſupplendam adhiberi poſſunt.

27. *Invium atque inacceſſum*] *Inviſum atque inacceſſum*. ut legendum jam pridem obſervarunt Eruditiſſimi Viri. SALM. *Inviſum*] Non dubitavi admittere ſcripturam veteris noſtrae editionis, cum eam roborarent MSS. Vineti [habet ita noſtra quoque vetus]: *inviſum* enim etiam id, quod nunquam antea vidimus. vulgabatur prius, *invium*. quomodo nec ullus Palatinorum. GRUT. *Inviſum* etiam ceteri s. & edd. vett. demta Ald. Sed Ryck. *ad id tempus*. Berol. Duisb. & v. e. *per idem tempus*. A Magl. & Fran. abeſt *id*, a Voſſ. 3. *in*.

Alia terra] Tacitus, H. 1, 45, 2. At

coelum ipſum mitius molliuſque ſolito videretur.
28 Denique non per adulationem, ſed ex meritis, defuncto ibi fortiſſimo juvene, ipſi, quod nunquam alias, Senatus cognomen ex provincia dedit.
29 Sed difficilius eſt provincias obtinere, quam face-

1. *Alium crederes ſenatum, alium populum*. FREINSH.

28: *Non per adulationem*] Nondum enim invaluerat iſte morbus, ut qui gentem aliquam non bello modo, ſed ne praelio quidem viceerat, protinus eam indueret nomini. ſicut poſteriores principes, ex gentium non dico victarum, ſed ne viſarum quidem vocabulis, *Parthici, Germanici, Gothici*, &c. audivere: quod ipſum etiam Aureliano fortiſſimo imperatori indignum viſum eſt. propterea *quum illum Carpicum ſenatus abſentem vocaſſet* (quamvis Carpos viciſſet), *mandaſſe illico fertur; Supereſt, P. C. ut me etiam Carpiſculum vocetis.* Non abſtineo manum, quin Valerii Maximi verba, 2, 8, 5. adſcribam; *Probentur nunc cujuslibet gloriae cupidi, qui ex deſertis montibus, myoparonumque piraticis roſtris, laudis inopes, laureae ramulos feſtinabunda manu decerpſerunt.* IDEM.

Defuncto ibi fortiſſimo juvene, ipſi, quod nunquam alias, Senatus cognomen ex provincia dedit] Cogitaram olim *ipſi* delendum eſſe, & ſcribendum *defuncto juveni*. ſed poſtea meliora doctus a Viro Doctiſſimo & mihi, dum ſupererat, amiciſſimo, Franciſco Vavaſſore, cujus ego judicium ac nitorem ſemper ſum admiratus, ut emendatae dictionis Latinae candore & ſubtilitate neminem noſtrae memoriae illi praeferam, ſententiam mutavi. Is enim in libello poſtumo de vi & uſu quorundam verborum, docuit non nunquam abſoluto ablativo caſus alios jungi, exemplo Ciceronis pro Sextio: *Conſules ſtatim, me perculſo, ad meum ſanguinem hauriendum, & ſpirante etiam republica, ad ejus ſpolia detrahenda advolarunt.* GRAEV. Eſt ibi c. XXIV. Non volo nunc quaerere, an hic locus ſatis valeat ad tuendum genus loquendi, quo Florus utitur; ſed puto alia aptiora ad id defendendum inveniri potuiſſe. Cur Graevio ſcriptura vulgata primum vitioſa viſa fuerit, cauſam hanc fuiſſe arbitror, quod Latini non ſolent uti ablativis abſolutis participiorum, quum verbum ſequens alium caſum exigit. Sed non deſunt exempla in contrarium, e quibus liquet Florum ſine reprehenſione ita potuiſſe loqui, atque etiam tuto pronomen *ipſi*, quo tamen nonnihil mollitur, quod hic durius eſſe videtur, omittere. Liv. I. 8. *Quod ex duodecim populis communiter creato Rege, ſingulos ſinguli populi lictores dederint.* Idem XXIV. 9. *Praeſenti Fabio, atque ipſo comitia habente, conſulatus continuatus.* XXVII. 5. *Mutine, & ſi quorum aliorum merita erga Pop. Rom. erant, in Senatum introductis, honores omnibus habiti.* XXIX. 29. *Militante eo pro Carthaginienſibus in Hiſpania, pater ejus moritur:* etsi ibi Gronov. mavult *militanti* pro. & 34. *Carthaginienſes ala equitum amiſſa, alio equitatu per novum delectum comparato, Hannonem praeficiunt.* XXXII. 38. *Paucis principum tumultum inter primum elapſis, eorum abſentium direptae fortunae.* Sueton. Tiber. XXXI. *Iterum cenſente, ut Trebianis legatam in opus novi theatri pecuniam ad munitionem viae transferri concederetur, obtinere non potuit.* Juſtin. XI. 7. *Iterato quaerentibus de perſona Regis, jubentur eum Regem obſervare.* Vid. quae adnotantur ad Juſtin. II. 3. VIII. 5. Nec tamen contemnenda eſt conjectura Perizonii pro *ipſi* legen-

cere: viribus parantur, jure retinentur. Igitur 30
breve id gaudium. Quippe Germani victi magis,
quam domiti erant: moresque noſtros magis,
quam arma ſub imperatore Druſo ſuſpiciebant:
poſtquam vero ille defunctus, Vari Quinctilii 31
li-

gentis *ipſe*; ut hoc Druſo, tamquam extraordinarium aliquid, contigiſſe dicat Florus, quod *ipſe Senatus* ei hoc cognomen decrevit. Nam Senatus cognomina e gentibus victis dare non ſolebat; ſed vel victores ipſi ea ſibi pro arbitrio adſciſcebant, vel conſenſu vulgi, aut ab adulatoribus impoſita accipiebant. Vid. ſupr. III. 6. 5. & Liv. XXX. 45. Et *ipſe* erat in Pal. poſt. & eſt in Voſſ. I. idque etiam a prima manu habuerat Magl. ſed deinde mutatum fuerat in *ipſi*.

Quod nunquam alias, ſenatus] Ita v. e. nam ſeqq. *quod nunquam alteri*. Vinetus utrumque admiſit, *quod nunquam alias alteri, ſenatus*. inepte. & alioqui ſtant a prima ſcriptura Pall. tres. GRUTER. Illa verba, *quod nunquam alias*, interpretor de cognomine Germanici. FREINSH. *Alias* o. s. & v. e. ſed Pal. poſt. *ipſe quidem non alias Senatus*.

Cognomen ex provincia dedit] Ovidius, Faſt. 1, 597.

Et mortem, & nomen Druſo Germania fecit.

Non autem ipſi tantum, ſed ſimul etiam filiis datum eſt. Dio princ. libri 55. Quemadmodum *Britannici* nomen, & Claudio Imp., & ejus filio, apud eundem Dion. lib. LX. FREINSH.

29. *Difficilius eſt provincias obtinere, quam facere*] Eadem ſententia ſupra, 2, 17, 8. Vide Camerarium in ſubciſivis, 1, 2. & 2, 50. Gruterum diſcurſuum ad Tacitum, 8, & 25. Grotium, de jure belli & pacis, 3, 15. Notum eſt illud Ovidii:

Non minor eſt virtus, &c.

IDEM. Ryck. Berol. Duisb. & v. e. *retinere*. Non eſt cur recedatur a vulgata. *Jure* eſt clementia imperii, ſive, ut Cicer. XV. Famil. 1. 3. 4. *manſuetudine, aequitate & continentia*. Contraria ſunt *acerbitas & injuria imperii*. Ibid. ep. 1.

30. *Victi magis, quam domiti*] Fabianus, apud Senecam, Suaſ. 1. *Memento, Alexander, matrem in orbe victo adhuc magis, quam pacato, relinquis*. Curt. 6, 3, 19. *eodem praelio domitas eſſe* (gentes), *quo victae ſunt*. FREINSH.

Suſpiciebant] Quidam impreſſi, *ſuſceperant*. Naz. codex [& q. I.] *ſuſcipiebant*: ut putem omnino legendum, *ſuſpiciebant*, velitque reveritos magis mores bonos Romanorum, quam vires & arma. non negaverim quidem alteri ſcripturae ſuum eſſe ſenſum: ſed interim non intelligo, quid ſit *ſuſcipere arma*; vixque etiam quid, *ſuſcipere mores*. GRUTERUS. Ejus judicium, quod meam etiam conjecturam (ſic enim ante viſas illius notas ſcribendum putaveram) firmat, ſecutus ſum. ita ſupra, 1, 26, 5. *Verum in his ipſis ſeditionibus principem pop. non immerito ſuſpexeris*. Sic etiam puto legend. in Ovid. amor. 3, 8, 1. Auguſtin. in inſcriptione epiſt. LX. & aliis. FREINSH. *Suſcipiebant* etiam Ryck. Flor. Voſſ. 3. & pleraeque Edd. Ceteri s. & v. e. *ſuſceperant*. Nihil certius eſt emendatione Gruteri, quam poſt Freinshemium merito in contextum receperunt Anna, Graevius, & Amſtelodamenſes. Et haec facile permutantur. Sic in Cornel. Nep. Dion. 1. vulgo editur *ſuſceperunt*, pro *ſuſpexerunt*.

 31. Sal

libidinem ac ſuperbiam haud ſecus, quam ſaevitiam, odiſſe coeperunt. Auſus ille agere conventum: & in caſtris ſe direxerat, quaſi violentiam

31. *Superbiam*] Supra, I, 7, 4. *ſuperbia crudelitate gravior eſt bonis.* Pacatus, panegyrico cap. 20. *majores noſtros ita pertaeſum eſt arrogantiae, ut graviorem ſemper putaverint ſervitute contemptum, ejuſque impatientia ſint coacti poſt bellatores Tullos, Numaſque ſacrificos, & Romulos conditores, regnum uſque ad nomen odiſſe. Denique ipſum illum Tarquinium execratione poſtrema, hoc damnaverunt maledicto; & hominem libidine praecipitem, avaritia caecum, immanem crudelitate, furore vecordem, vocaverunt Superbum, & putaverunt ſufficere convicium.* Servius, ad Aeneïd. II, 15. *Apud majores ſuperbia ingens facinus fuit, adeo ut Tarquinius pro multis ſceleribus Superbi nomen acceperit.* nec iſtud Senecae, de clement. I, 10, 4. quamvis ad principes magis, ad ſolos principes pertinet; *contumeliae acerbiores ſolent eſſe, quam injuriae.* Ex qua ſententia ſimul intelligere poſſis, quod differant contumelia & injuria. nam JCti confundunt, & pro iiſdem habent l. I. de injur. *ſpecialiter autem injuria dicitur contumelia.* Sed Seneca accurate diſtinguit, ut & de conſtant. ſap. 2, 4. *Tutus eſt ſapiens, nec ulla affici aut injuria, aut contumelia, poteſt.* Differentiam porro horum explicat idem de conſtant. ſap. ut contumelia ſit eorum, *quae non laedunt, ſed offendunt.* quod per exempla quoque explicat in fine dicti libelli. Vide plura in *Indice.* Contumeliae vocabulum Germanice reddimus *Schimpff*; injuriae proprium non invenimus. FREINSH. Ad ſuperbiam illius pertinet, quod ſcribit Vell. II. 117. eum exiſtimaſſe Germanos eſſe homines, *qui nihil praeter vocem membraque haberent hominum. Libidinem* Anna interpretatur avaritiam. Videtur ita poſſe ſumi: nam *libido* in univerſum *continentiae* opponitur. Vid. Cicer. IV. Verr. 52. II. Catil. II. & pro leg. Manil. 13. 14. 23. Et Vell. l. d. Varum *non fuiſſe contemtorem pecuniae* dicit. Rupertus de libidine Venerea accipit. Haec eſt nota & uſitata hujus vocis ſignificatio. Sed fortaſſis nemo veterum de hac libidine Vari quidquam prodidit. Dio LVI. 582. ſcribit, Germanos ante moderato imperio a Rom. habitos, & paullatim non ſentientes ab iis ad mores ſuos adductos fuiſſe: ſed Varum eos ſubito transformare, & tamquam bello domitis ac ſervientibus imperare, & pecunias imponere coepiſſe. *Ille defunctus eſt* Ryck. Flor. Magl. Fran.

Haud ſecus quam ſaevitiam] Nemo ſaevitiam objecit *Varo.* Quin ſic deſcribitur a Vellejo Paterculo ejus ingenium, ut quam longiſſime ab hoc crimine videatur eſſe remotum. *Varus Quinctilius*, inquit, *illuſtri magis quam nobili familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis caſtrorum, quam bellicae adſuetus militiae.* Itaque legendum cenſeo, *libidinem ac ſuperbiam haud ſecus quam ſegnitiam.* Et ſane ſequentia hoc comprobant. Nam ſecuritatem ejus & ſegnitiem redarguit, & clarius Vellejus eodem loco: *ſimulantes fictas litium*, &c. *in ſummam ſocordiam produxere Quinctilium, uſque eo, ut ſe praetorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniae finibus exercitui praeeſſe crederet.* GRAEV. *Segnitiem* Vari etiam Vellejus memorat II. 118. *Arminius ſegnitie ducis in occaſionem ſceleris uſus eſt.* Nec tamen quidquam mutandum arbitror. Nam Florus loquitur de rebus, quae Germanis, hominibus ſervituti minime adſuetis, intolerabiles erant, & quarum indignitatem non feren

tiam barbarorum & lictoris virgis, & praeconis voce poſſet inhibere: at illi, qui jam pridem ru- 32
bigine obſitos enſes, inerteſque moererent equos, ut

ferentes ad arma ierunt. Inter has autem non poteſt dici fuiſſe *ſegnities* Vari, quae rebellionem molientibus optanda potius, quam odio habenda erat. Itaque etiam ea, ut Vellejus auctor eſt, tamquam conſiliis ſuis opportuniſſima, uſi ſunt. Ryck. *ſcevitiam.* Oroſ. VI. 21. *mira ſuperbia atque avaritia in ſubjectos agens.* *Saevitiam* quidem nemo objecit Varo; ſed eo referri poſſunt, quae paullo ante e Dione adnotata ſunt, & quod paullo poſt dicit Florus, *ſaeviora armis jura.* ubi Voſſ. 2. perperam habet *ſegniora.*

Auſus ille] Sigonius III. de Ant. Jur. Prov. 13. putat Florum ideo dicere *auſus*, quod Germania nondum in provinciae formam redacta erat, & Proconſules non conſueſſent hoſtibus jus dicere, niſi poſtquam pacati, & in provinciae formam redacti erant. Eum ſequitur Stadius, ſed refellit non levibus rationibus Gruchius in Reſponſ. ad poſter. Sigonii diſputation. §. 16. Et tamen Idem perperam Flaminino in Macedonia hibernanti tribuit, quod Liv. XXXIV. 48. eidem Elatiae, quae Phocidis erat, in hibernis agenti. Florus verbo *auſus* notat, opinor, ſecuritatem Vari, qui, quod Vellejus dicit, inter Germanos nondum pacatos egerit, *velut inter viros pacis dulcedine gaudentes*, & *ſe Praetorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germanorum finibus exercitui praeeſſe* crediderit. Unde & mox Florus *fiduciam* & *ſecuritatem* illius notat. De conventibus in Provinciis vid. Sigon. II. de Ant. Jure Provinc. 5.

Et in caſtris jus dicebat] Sic editio Stadiana, quomodo haec verba citantur etiam Sigonio, de antiquo jure provinciarum, 3, 13. alii habent; *& in caſtris*, (aut *in caſtos*) *ſe direxerat*, nullo ſenſu. FREINSH.

In caſtris jus dicebat eſt e conjectura vel Stadii, vel cujuſcumque alterius, quam poſt Freinshemium omnes receperunt, tamquam certiſſimam. Sed eam neque ſcriptus ullus, neque antiquitus editus liber adjuvat. Nazar. *in caſtos ita ſe direxerat.* ceteri o. s. & e. *in caſtris ſe direxerat*, niſi quod in Ryck. Fran. & Ald. eſt *dixerat*. Ger. Voſſius hic, non improbante Iſaaco, conjecerat *in caſtris ſedem erexerat*, i. e. ſellam curulem, quae erat jus dicentis. Nec tamen rejiciebat ſcripturam vulgatam, ſed eadem ſententia exponebat, qua ad Vell. II. 118. ita direxerat actiones ſuas, quaſi violentiſſimi hoſtes jure poſſent mulceri. Haec interpretatio placet Ruperto & Ryckio, quorum hic illius confirmandae cauſa adſcripſerat verba Quintiliani X. Inſtit. Orat. I. in fin. *Ad ea ſe quiſque effingenda dirigebat, quae poterat.* Non valde probo illorum ſententiam. Primum, quia *dirigere ſe* pro actiones ſuas inſtituere eſt inſolens genus loquendi. Nec locus Quintiliani eos multum juvat: in eo enim non abſolute dicitur *dirigere ſe*, ſed *dirigere ſe ad aliquid*, i. e. ſibi aliquid proponere, & in eo operam ponere, & elaborare. Et ſic rurſus Idem loquitur XII. Inſt. Orat. 3. *Qui quum ſe ad id, quod eſt optimum natura, direxerit.* Deinde, quod etiamſi *ſe dirigere* ea ſignificatione diceretur, qua illi volunt, tamen addendum fuiſſet *ita*, ac dicendum *in caſtris ita ſe direxerat:* quam particulam etiam Cod. Naz. habet. Tolerabilis eſt conjectura *In caſtris jus dicebat.* Nec tamen eam in contextum admittendam putavi: quum neque ullius libri veteris auctoritate nitatur, & ab aliis doctis improbetur, atque inſuper aliquid ſcabri in oratione relinquat. Nam, ut recte animad-

ut primum togas, & ſaeviora armis jura viderunt,
33 duce Arminio arma corripiunt: quum interim tanta erat Varo pacis fiducia, ut ne praedicta quidem, & prodita per Segeſtem unum princi-
34 pum conjuratione commoveretur. Itaque impro-

animadvertit Anna, non bene procedit oratio, niſi pro *dicebat* legatur *dicere*.

Et lictoris virgis] Forte *lictoriis virgis*. certe & illud abundat, quod aliae editiones in priorem locum rejecerunt; *& barbarorum lictoris*. FREINSH. Salmaſius & circumſcripſerat virgulis, ut ſaepe alias voces, quas in libris ſuis non invenerat. Et tuto omitti poteſt, quum neque in ullis ſcriptis, praeterquam in Voſſ. 1. & 2. neque in Edd. V. S. & J. legatur.

32. *Rubigine oblitos*] *Obſitos*, in altero Palatino. SALM. Nic. Heinſius ſcribi jubet ex Palatino: *rubigine obſitos enſes*. Sic enim loquuntur Latini. Mox idem ex Nazarian. in quo habetur: *inerteſque ererent equos* legendum vidit: *inerteſque quererent equos*. *que* ſcilicet iterandum erat. GRAEV. *Obſitos* etiam Flor. & Magl. quod praeferendum videtur. & ſic edidit Graevius. Nam *obſita* ſunt, quae ipſa ex ſeſe ſitum ac ſordes contraxerunt. *oblita* autem magis, quae ab aliquo tincta, aut peruncta ſunt. Vell. II. 126. *Sepultae ac ſitu obſitae civitati*. Liv. XXIX. 16. *Obſiti ſquallore & ſordibus*. Prudentius tamen Periſteph. Hymn. in Laurent. 379. *Os oblitum noctis ſitu*.

Inerteſque moererent equos] Optimus liber, *inerteſque ererent equos*. nihil melius poſſum, quam *moererent*. quod ex prima editione repoſuit Vir Doctiſſimus J. Gruterus, cum in aliis editionibus eſſet, *cernerent*. SALM. Non aliter erat in v. e. niſi quod illa *mererent*. ceterae edd. perperam hactenus protulerunt *cernerent*. medium reſtat quoque in Pal. ſec. ac tert. nam pr. *ererent*. GRUT. Vetus editio mea *cemerent*. eſſet *gemerent*. FREINSH. Graevius & Amſtelodamenſes ediderunt *quererent*. Non ſcio, quid ſit *quero*. Nam Heinſius haud dubie *quererent* voluit accipi pro *quaererent*, vocali pro diphthongo poſita, ut ſolet in MSS. Tollius & Magl. & Berol. ſcripſerat *maererent*, ſed credo in his quoque fuiſſe *mererent*, pro *moererent*, ut in Duisb. & v. e. In Regg. erat *merente*, neglecta geminatione ſyllabae *re*, & ultima litera a capite vocis ſequentis adſumta. nam Fran. *merent*. Ryck. & Flor. *haberent*. Voſſ. 2. *cernerent*. e 1. & 3. nihil adnotatum erat ad Ed. Flori, quae habebat *moererent*. *Cemerent* etiam Ed. P. pro *cernerent*, quod eſt in aliis vett. Edd. Non video cur *moererent* retineri non poſſit.

Togas] Has enim ſumebant in juriſdictione, ſaltem advocati, cauſſidici, & id genus. ut notat Lipſius ad illa verba Plinii, in paneg. cap. 65. *hoſtilemque terrorem, non armorum magis, quam togarum, oſtentatione compeſcere*. Hinc tam ſollicitus eſt Quintilianus in oratore ſuo toga decore amiciendo, Inſtitut. orat. 11, 3. Hinc Apulejo fine lib. 10. appellantur *togati vulturii*. *vulturii*, quod litibus immineant, ut aves illae cadaveribus: *togati*, ab uſu togae. Veſtem autem hanc valde exoſam fuiſſe Germanis, clamant haec Arminii in Segeſtum: *hominem Germanos nunquam ſatis excuſaturos, quod inter Albim & Rhenum virgas, & ſecures, & togam, viderint*; apud Tacit. 1, 59, 5. FREINSH. De uſu togarum in caſtris add. quae ſcribunt Manut. III. Quaeſit. per Epiſt. 1. & Schel. Diſſert. VII. ad Polyb. Florum vere dicere *ſaeviora armis jura*

providum, & nihil tale metuentem improviſo adorti, quum ille, (ô ſecuritas) ad tribunal citaret, undique invadunt, caſtra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus perditas res eo- 35
dem, quo Cannenſem diem Paulus, & fato eſt &

jura cognoſci poteſt e Verrinis Ciceronis, e Liv. XXXI. 29. XLIII. 2. & Juſtin. XXXVIII. 2.

Arminio] V. e. & MSS. Vineti *Armenio*. quod cur non revocamus? ſic ſane etiam Pall. tres. GRUT. Etiam Magl. Duisb. Fran. & Voſſ. 2. Straboni quoque Lib. VII. Ἀρμένιος. Sed aliis Graecis Latiniſque *Arminius*.

33. *Unum principum, conjuratione*] Ita v. e. nam MSS. Vineti, *unum principem, ducum conjuratione*. vulgg. *unum ducum conjuratione*. omnes male. nam & prima lectio viſitur in omnibus Palatinis. GRUT. Ex MSS. legerim: *virum principem, ducum conjuratione*. plures enim duces conjuraverant. Dio, lib. 56 pag. 668. *Erant inter eos qui conſpiraverant, duceſque inſidiarum, & belli, quod tum conſtabatur, praecipui, Arminius, & Segimerus*. hiſtoriam petes ex Tacito, 1, 58. Vellejo, 2, 118. Strabone, lib. 7. aliis. FREINSH. Solus Fran. *unum principem*. ceteri s. & v. e. ſervant vulgatum. Sed pro *commoveretur* habent *moveretur*, quod in Pal. pr. erat. Duisb. *moneretur*. Naz. Pal. 2. & Voſſ. 3. *commoveretur*.

34. *Quum ille (ô ſecuritas!) ad tribunal*] V. e. *quum ille ad ſecures & ad tribunal*, non inepta quoque lectio, & prae qua alteram fere habuerim inferiorem, ſi ſic quoque foret in MSS. ſed non. Palatini certe alterum propugnant. GRUT. Porro non putem, Florum alios annales ſequi, quam reliquos auctores. quod enim non omnes circumſtantias minutim perſequitur, more ſuo, & lege compendii, facit. FREINSH. Duisb. quoque ut v. e. *Citare*, verbum judiciorum, eſt voce praeconis evocare. Vid. Briſſon. v. Form. 470. Rittershuſ. & alios ad Phaedr. 1. Fab. 17. & IV. 17. Mox Reg. Q. *undique caſtra invadunt, tres l. o.* ceteri vulgatum tuentur: ſed Fran. pro *rapiunt* habet *intercipiunt*. *Rapere caſtra* & *urbes* Florus & alii ſaepe dicunt. Vid. ſupr. II. 17. 6. Deinde Flor. *opprimunt*. Hoc non deterius habeo vulgato. Duae poſtremae literae accedere potuerunt e voce ſequente.

35. *Eodem, quo Cannenſem diem Paullus*, &c.] Id eſt, ſequutus eſt exemplum Paulli, ac ſupereſſe noluit, exercitu occiſione occiſo. inepte alii ex iſto Flori loco eruere volunt diem cladis Varianae; uti egregie oſtendit cariſſimus animo meo Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum, cap. 23. GRUTERUS. Ita ſupra, 4, 2, 34. Curioni *pudor ſuaſit, ut amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſequeretur*. FREINSH. Reg. Q. *eodem die, quo Cannenſem cladem Paulus*. Hoc fortaſſis ortum eſt ab opinione illorum, quos hic notat Gruterus, & quod, qui pro *diem* poſuit *cladem*, ſciebat *diem* interdum dici pro *clade*: de quo Caſaub. ad Suet. l. d. & Freinsh. in *Ind.* V. e. *& fato & animo eſt ſecutus*.

36. *Intolerantius*] Ita Naz. & q. I. & alludit Pal. tert. in quo *intoleratius*, alii praeferunt *intolerabilius*. mutarunt, qui illud alterum hoc ſenſu dici non putabant. ſed ita Tacitus, 3, 45, 5. *Intolerantior ſervitus iterum victis*. ſupra quoque 1, 7, 9. Salmaſius in vett. ſuis invenit *horrentius*. Sic e contra reperias, quae vim agendi retinent, in terminatione patiendi, ſicut *impetrabilis orator*, apud Plautum, Moſtell. 5, 2, 40. *impetrabilis effi-*

36 & animo ſequutus. Nihil illa caede per paludes, perque ſilvas cruentius, nihil inſultatione barbarorum intolerantius, praecipue tamen in cauſa-
37 rum patronos. Aliis oculos, aliis manus amputabant: unius os ſutum, receiſa prius lingua, quam in manu tenens barbarus, *Tandem*, inquit,
38 *vipera, ſibilare deſiſte.* Ipſius quoque Conſulis cor-

caeia, apud Ammianum, 14, 26. *penetrabile telum*; apud Virgilium, Aen. 10, 581, &c. FREINSH. Participia activa in *ns* utramque ſignificationem habere docet Periz. ad Sanct. I. 14. Eorum ut formam, ita etiam naturam ſequitur *intolerans*; etſi non eſt verbum *intolero*. Tacit. XI. A. 10. *Subjectis intolerantior*. Caeſ. VII. B. G. 51. *Intolerantius Gallos ſequentes legio decima tardavit*. Vid. J. F. Gronov. ad Tacit. ll. dd. & Jac. Gronov. Epiſt. II. poſt Livii Tom. II. *Intolerabilius* tamen hic habent pleri que MSS. & Edd. v. & j. *intolerantius* Voſſ. 3. Regg. & Edd. B. S. P. & A. Sic in fine hujus cap. *reverentior*, quod ſupr. II. 12. 11. activa ſignificatione dixit Florus.

37. *Oculos*] Non poteſt conjungi cum *amputabant*. Vid. ad III. 21. 25.

Unius os ſutum] Optime Nicolaus Heinſius μακαρῶν μέγα κλέος in notis ad Ovidium legendum cenſuit: *uni os obſutum*. *Uni* ſane quaedam editiones oſtendunt, *obſuere* vero verbum rarius ſaepiusque corruptum multis ſcriptoribus Vir ſummus reſtituit. *Obſuere* enim eſt os acu & filo conſtringere, & connectere. GRAEV. Agit de hoc loco Heinſ. ad Ovid. II. Faſt. 578. Sed non vidi ullam Editionem, in qua ſit *uni*.

Reciſa prius lingua] Simile facinus, niſi quod indignius, in Ciceronem admiſit Fulvia; *ejus enim caput arreptum, inſultans amarulentis verbis, & conſpuens, genibus ſuis impoſuit, orique ejus aperto, linguam extractam, acubus (quales ſecum comendi capitis cauſſa mulieres ferunt) compunxit, additis crebris ac turpibus opprobriis*. Dio, lib. 47. pag. 378. FREINSH. Catull. C. CIX. in Cominium, odioſum rabulam, ut putat Lipſ. III. Var. Lect. 5.

Lingua exſecta avido ſit data vulturio,
Effoſſos oculos voret atro gutture corvus,
Inteſtina canes, cetera membra lupi.

Pro *in manu tenens* uſitatius eſt *manu tenens*. *In* potuit fieri e praecedente, vel ſequente litera vocis praecedentis. Tamen etiam Cicer. XII. Phil. 4. *Quorum epiſtolas in manu teneo*. Et Suet. Claud. XV. *Graphium & libellos, quos tenebat in manu*. Haec quidem ob proximam literam *in* etiam ſuſpecta eſſe poſſent, niſi Cicero pluribus locis ita loqueretur. Vid. I. Tuſcul. cap. XXIX. Orator. cap. XXXVIII. & pro Coel. cap. XXVII. Sic Liv. XLV 12. & Juſtin. XXXIV. 3. *Virga, quam in manu gerebat*. Liv. XL. 37. *laurea in manu tenentes*.

Tandem vipera ſibilare deſiſte] At jam deſierat. Credo Florum ſcripſiſſe *tandem vipera ſibilare deſiſti*, pro deſiviſti. GRAEV. *Linguae ferinae* i. e. viperinae, virus huic generi ab Apulejo tribui obſervat Rupertus, qui plura rabularum forenſium elogia ex aliis congeſſit.

38. *Conſulis*] *Proconſulis* ſcribere debuerat. FREINSH. Florus etiam alibi *Conſules* dicit pro Proconſuli-

corpus, quod militum pietas humi abdiderat, effoſſum. Signa & aquilas duas adhuc barbari poſſident: tertiam ſignifer prius, quam in manus hoſtium veniret, evulſit, merſamque intra baltei ſui latebras gerens, in cruenta palude ſic latuit.
Hac clade factum, ut imperium, quod in litore 39
Oceani non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret.

ſulibus, vel aliis Magiſtratibus. Vid. 11. 2. 27. & 11. 14. 5. Hic, ſi adcuratiſſime voluiſſet loqui, potius dixiſſet *Legati Conſularis.* Nam Germania non erat provincia populi.

Duas adhuc barbari poſſident] Ex hoc loco videtur haurire ſententiam ſuam Cuſpinianus, qui ita de hac re ſcribit: *Tres legiones obtruncatae, ſigna & Aquilae duae a Germanis captae, quas hodie poſſidemus. Non enim biceps eſt Aquila, ut imperitum vulgus credit; ſed duae ſimul, quarum altera alteram expaſſis alis obtegit. Tertiam ſignifer legionis tertiae abſtulit, paludeque demerſit, ne in hoſtium manus veniret. Alioqui tres haberemus aquilas in inſignibus imperii. Nec unquam hae redditae ſunt imperatoribus Romanis, quod Parthi fecerunt, ſed ſemper in hunc uſque diem ſervatae.* Et haec quidem ſpecioſa dictu Cuſpinianus. Ceterum haud paullo melioris eſſe fidei cenſeam Tacitum & Dionem hiſtoricos, qui ambas iſtas aquilas a Romanis recuperatas ſcribunt. ille quidem in annalibus, 1, 60, 5. alteram a Stertinio repertam; hic in hiſtoria 60. pag. 770. Gabinium *aquilam, quae ſola a clade Variana ſupererat, recuperaſſe* tradunt. FREINSH. Lipſius ad Tac. 11. A. 25. ſuſpicatur Florum haec deſcripſiſſe e Scriptore aliquo rerum Romanarum, qui ante receptas illas duas aquilas ſcripſerat, ac fortaſſis e Livio. Add. Ryck. ad Tac. l. d.

Evulſit] Vir Doctus malit, *avulſit:* poſſit & fieri *revulſit;* ſed non opus eſſe putem mutatione. intelligitur enim aquila acumine quodam infixa fuiſſe haſtae, qua portaretur. Similis autem huic ſive hiſtoria, ſive, quod magis credam, efficta ad hoc exemplum fabula, eſt apud Silium, 6, 34.

- - - - *Vicini de ſtrage cadaveris haſta*
Erigitur, ſoloque ingens conamine, late
Stagnantem caede, & facilem diſcedere, terram
Enſe fodit, clauſamque aquilae infelicis adorans
Effigiem, palmis languentibus aequat arenas.

FREINSH. *Avulſit* eſt conjectura Barthii XXXIV. Adverſ. 13. In Naz. erat *evolſis,* & ſupra correctum *evulſum. Evolſis* puto ſcriptum fuiſſe pro *evolſit.* Lipſ. de Mil. Rom. 5. ex h. l. bene conficit corpora aquilarum non admodum magna fuiſſe.

39. *Hac clade factum, ut imperium, quod in littore Oceani non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret*] Ubi ergo ſteterat imperium, ſi non ſtabat in Oceani littore? Num extendebatur ultra hujus Oceani Septentrionalis littora? Dele negandi particulam, perperam ab inepto homine intruſam. Florus exaravit: *Imperium quod in littore Oceani ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret.* Prolati erant fines imperii ad Albin & littora Oceani, ſed caeſis legionibus Quintilii Vari, retracti ſunt ad ripas Rheni. Ripas Rheni opponit littori Oceani. GRAEV. Perizonius putabat Florum reſpicere ad Britannicam expeditionem Caeſaris, de qua ſupr. 111.

40 ret. Haec ad Septentrionem. Sub Meridiano tumultuatum magis, quam bellatum eſt. Muſulanios atque Gaetulos, accolas Syrtium, Coſſo duce, compeſcuit: unde illi *Gaetulici* nomen.
41 Latius victoria patet. Marmaridas atque Garaman-

10. Et hoc magnificentius eſt, & Panegyriſtae magis convenit. *Factum eſt ut* Voſſ. 3. & v. e. *Non ſteterat* o. s. & e.

In ripa Rheni fluminis ſtaret] Conſilio Auguſti, quod eſt apud Tacitum, 1, 11. in fine. Etiam poſterioribus ſecu'is. Seneca, praefat. naturalium quaeſtionum; *Rhenus Germaniae modum faciat*, quamvis interim ſaepe tranſcenſus ſit Romanis. FREINSH.

40. *Sub Meridiano*] Solus Florus & Oroſius, 6, 21. quantum memoriae nunc occurrit, hos ſub meridiano tumultus inter Auguſti geſta enumerant. Sueton. in vita, cap. 21. dicit, Auguſtum *alias item nationes male quietas ad obſequium redegiſſe*. CAMERS. Vell. II. 126. *Quidquid meridiano, aut Septentrione finitur*. Freinsh. in *Ind.* ſupplet *circulo*. Poteſt etiam intelligi *cardine*, ut in princip. hujus cap. *omnes illius cardinis populos*. Alibi deeſt *Sol*. Colum. I. 6. *Ambulationes meridiano aequinoctiali ſubjectae ſint*. Alibi *dies*. Vid. Burm. ad Vell. l. d. Tollius hic fruſtra corrigebat *ſub meridiem*.

Muſulanios] Libri veteres *Muſulamos*, *Muſulanos*, *Miſulanos*, & *Muſilianos*, nulli *Muſulanios*. In Tacito II. A. 52. editur *Muſulani*, & IV. A. 24. *Muſulami*. Vid. hic Vinet. *Gaetulos* cur adcolas Syrtium dicat, non intelligo. Nam Syrtes ſunt ad litus Africae, quod mari mediterraneo adluitur, a quibus longe remoti ſunt Gaetuli verſus meridiem & occaſum. Sed dubito an hoc ſumpſerit e Virg. v. Aen. 51.

- - - - *Gaetulis agerem ſi Syrtibus exſul*.

Sed ibi *Gaetulae Syrtes* ſunt Africanae. Adſcripſerat hic neſcio quis ad Edit. Graevii diſtinctionem ponendam eſſe poſt *Gaetulis*, quia Gaetuli non ſunt accolae Syrtium. Ita non ſatis defenditur Florus, niſi inſuper copula ante *accolas* addatur.

Coſſo duce] Cn. Cornelium Lentulum Coſſum, cum L. Calpurnio cos. fuiſſe anno DCCLII. in Annalibus coss. ſcribitur, & poſtea Gaetulicum eſſe appellatum, nimirum a devictis Gaetulis. Tacitus etiam, 4, 44, 1. eundem triumphalia de Gaetulis inſignia accepiſſe teſtatur. de hujus belli cauſſa, & re geſta, altum apud alios ſilentium eſt: ut etiam bellorum in Africa tempore Auguſti geſtorum: quae tamen poſt M. Lepidum a Caeſare exercitu & poteſtate exutum, cujus provincia in triumviratu fuerat, nunquam quieviſſe videtur. Statilius enim Taurus a Caeſare in Africam miſſus, de ea triumphavit anno DCCXIX. Iterum L. Autronius procos. anno DCCXXIV. tertium triumphum duxit ex Africa L. Sempronius Atratinus, anno DCCXXX. Quartus L. Cornelius Balbus de Garamantibus Africae populis triumphavit anno DCCXXXIV. STADIUS. Leguntur tamen horum quaedam apud Dionem. FREINSH.

41. *Curinio*] Ita v. e. & Pal. ſec. cum MSS. Vineti. at habet *Quirino* Jordanes, ut & Pal. tert. nam pr. *Quirinio*: vulgg. *Turnio*. & vero videtur idem iſte cum illo *P. Quirinio*, cujus ſaepius meminit Tacitus, 3, 22, 3. 1, 48, 1. GRUTER.

Al-

mantas Curinio ſubigendos dedit. Potuit & ille redire *Marmaricus*, ſed modeſtior in aeſtimanda victoria fuit. Ad Orientem plus negotii cum 42 Armeniis: huc alterum ex Caeſaribus nepotibus ſuis miſit. Ambo fato breves: ſed alter inglorius.

Alter etiam ex Lipſii codicibus *Curinio*, alter *Quirino*, refert. Putem autem, *Curinio*, & *Quirinio*, tantum ſcriptione differre, non etiam enuntiatu, cujus rei praeter alia, quae adduci poſſent, plurima, fidem faciunt *Quirites* a *Curibus* deducti. FREINSH. Flor. & Freculph. *Quirino*. Ryck. Regg. Magl. Berol. Duisb. Voſſ. 1. 2. & Fran. *Curinio*. Voſſ. 3. *Cirino*. Probabile eſt *C* in principio hujus nominis ſcriptum eſſe pro *Qu*, ut in multis aliis. Nam *Curinios* eo tempore in Hiſtoria Rom. ab aliis memorari non ſcio. Nec tamen *Quirinius*, verum *Quirinus* ſcribendum adſentior Perizonio in Diſſert. de Auguſt. Orbis Terrar. Deſcript. in fin. & Ryck. ad Tacit. 11. A. 30.

Potuit & ille, &c.] Facit hic locus, ut omnino putem, ſupra, 2, 17, 10. in cauſa Metelli, verba illa, *majori gloria pepercit*, applicanda eſſe cognomini. *majori gloria pepercit*. h. e. ampliorem laudem meruit, dum abſtineret ab iſto cognomine, quod virtute merebatur. Non diſſimile eſt iſtud Plinii, 7, 26. de Pompejo. *Excitatis in Pyrenaeo trophaeis, oppida DCCCLXXVI. ab Alpibus ad fines Hiſpaniae ulterioris in ditionem redacta, victoriae ſuae adſcripſit, & majore animo Sertorium tacuit.* Ab hac modeſtia ſocerum ſuum laudat Tacitus, Agr. 18, 10. *Nec Agricola proſperitate rerum in vanitatem uſus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos continuiſſe: ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt. ſed ipſa diſſimulatione famae famam auxit, aeſtimantibus quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet.* FREINSH. Paullo poſt Duisb. Voſſ. 3. & v. e. *cum Armenis*. Vid. 111. 12. 4.

42. *Fato breves*] Apertum eſt Florum hoc velle, utrique fato brevem vitam fuiſſe: quod Tacit. 1. A. 3. de his dicit, eos *mors fato propera abſtulit*. Sed aliquanto inſolentius eſt *brevis*, pro eo, cui brevis vita fuit; neque id facile in ullo melioris notae Scriptore, niſi forte poëta aliquo, inventum iri credo. Suſpicabar *fato brevis aevi*. Horat. 11. Serm. 6. 97.

Vive memor, quam ſis aevi brevis.

Idem 11. Epiſt. 1. 144.

- - - - *Genium memorem brevis aevi.*

Et IV. Carm. 13. 22. *Cynarae breves annos fata dederunt*. Sall. Jug. 1. *Natura humana imbecilla, atque aevi brevis*. Plin. Paneg. LXXVIII. & Liv. XXVI. 11. & XXVIII. 35. Contra Stat. IV. Silv. 4. 56.

At tu ſi longi ſpatium dabit Atropos aevi.

Sed Florus fortaſſis putavit homines quoque recte *breves* poſſe dici, quemadmodum poëtae *flores breves* dicunt. *Breve lilium* Horat. 1. C. 36. 16. & *Nimium breves flores roſae* 11. C. 3. 13.

Maſſiliae quippe Lucius morbo] Vetera excuſa, *Maſſiziae*. nec aliter optimae ſchedae, alter Palatinus, *maxime;* corruptiſſime. ſequitur poſt paullo, *in Syria Gajus*, ſcriptis omnibus libris conſentientibus. Vellejus, aliique multi, in Lycia obiiſſe volunt, Limyris urbe. Vellejus, lib. 11. *in urbe Lyciae, Limyra nominant, morbo obiit*. perperam putat Vir ſummus, Limyra Stephano eſſe Lamyra. Lamyra & Li-

43 rius. Maſſiliae quippe Lucius morbo ſolvitur: in Syria Cajus ex vulnere, quum Armeniam ad Parthos ſe ſubtrahentem recipit. Armenios, victo rege Tigrane, in hoc unum ſervitutis genus Pompejus

Limyra duae ſunt urbes Lyciae diverſae: utramque Stephanus recenſet. Λίμυρα, inquit, πόλις Λυκίας ἀπὸ Λιμύρου ποταμοῦ. SALM. *Maſſinie* etiam Duisb. & v. e. *Maſſune* Fran.

In Syria] Clare & diſtincte Vellejus, II, 102, 5. in Lycia obiiſſe Cajum vult, urbe quoque expreſſa [*in urbe Lyciae, Limyram nominant, morbo obiit*]: & *Limyrum* quidem fluvium, *Limyram* urbem, in Lycia Ptolemaeus collocat: quae in Stephano *Lamyra* ſcripta. In eadem cum Vellejo ſententia Suetonius [Aug. 65, 3.]: *Cajum, & Lucium, in duodeviginti menſium ſpatio amiſit ambos; Cajo in Lycia, Lucio Maſſiliae defunctis.* Etiam Joh. Zonaras, qui a Dione, ut ſolet (nam ipſe Dio hac parte mutilus) hauſit: *ipſe Cajus in Lyciam oneraria nave provectus eſt', ubi & obiit.* Hoc iſti cenſent, probi, fidi, & talium curioſi ſcriptores. Tamen ecce qui diſſentiunt (miramur, in fato illuſtris juvenis), & in Syria obiiſſe volunt. Grande autem, ne neſcias, inter Lyciam & Syriam intervallum, & Pamphylia ac Cilicia totae interjectae. Seneca pater, qui ipſe illius aevi: *Cum, mortuo in Syria C. Caeſare, codicillo queſtus eſſet Auguſtus.* Florus pariter: *Maſſiliae Lucius morbo ſolvitur: in Syria* (ita omnes ſcripti libri) *Cajus ex vulnere.* Etiam Feſtus Rufus: *Cajus vulneratus, reverſus in Syriam obiit.* Quid dicemus? inclinabam ad priores: ſed revocat Bellonii, Viri fidi & induſtrii, ut mihi videtur, obſervatio. qui narrat libro 2. *Urbem Hamam eſſe, Arabibus Hamzam, Latinis olim Emeſam vel Emiſſam, juxta quam ſepulcrum ſit δίστεγον, in modum quadrangulae Pyramidis faſtigiatum, valido caemento extructum: in quo C. Caeſaris epitaphium Graecis characteribus inſcriptum legatur.* Si ita eſt (& utinam expreſſiſſet ipſum ſcriptum!) quis ambiget, quin ad hunc C. Caeſarem pertinuerit? atque ita firma probaque ſit altera ſententia: quia Emeſa illa citra controverſiam Syriae in Phoenice urbs eſt. Haec Lipſius ad Vellejum, 2, 102, 5. Lectio porro iſta *Syriae* tam in Pall. o. quam Vineti MSS. & e. v. reperitur. Ceterum *paedagogum miniſtroſque Caji, per occaſionem valetudinis mortisque ejus, ſuperbe avareque in provincia graſſatos* eſſe diſcimus ex Suet. Aug. cap. LXVII. FREINSH. *In Syria* habent etiam alii o. s. Et ſic edidit Gruterus e Pall. quum ante vulgo ederetur *Lycia*; quod videtur eſſe ab interpolatoribus, qui Florum cum Vellejo & aliis in concordiam redigere voluerunt. Nulla eſt ratio, cur non credendum ſit Vellejo, teſti oculato, & aliis, qui poſt eum idem prodiderunt. Senecam & Florum nihil moror, nec dubito quin erraverint, ſi ſcripſerunt *in Syria*.. Vid. Noriſ. Cenot. Piſan. Diſſert. II. c. 18. Et eo inclinat, quod ad Senecam attinet, Lipſ. ad Tacit. I. A. 3. Nam ibi in Floro lectionem, quae tum vulgata erat, ſequitur. Nec debuiſſe eum ab illa ſententia revocari a Bellonio II. Obſ. 97. recte oſtendit Voſſ. ad Vell. l. d. *Voluere* hic & n. 44. Duisb.

43. *Armenios*, &c.] Supra, 3, 5, 27. Victor, in Caeſaribus, cap. ult. *Conſtantius genti Sarmatarum, magno decore, confidens apud eos regem dedit; quod Cn. Pompejum in Tigrane reſtituiſſe* (lege *inſtituiſſe*) vixgin

pejus aſſueverat, ut rectores a nobis acciperent. Intermiſſum ergo jus per hunc recuperatum, non incruento, nec multo tamen certamine. Quippe 44 Domnes, quem rex Artaxatis praefecerat, ſimulata

que paucos majorum feciſſe, comperimus. Freinsh.

In hoc unum ſervitutis genus Pompejus adſueverat] *Genus* ignorat Ryck. Graev. In Ryck. eſt *ſervitutis C H Pompejus.* *Genus* corruptum fuerat in *Gneus*, ut in Voſſ. 1. & 2. pro quo liber ille fere ubique habet *CH.* Fran. quoque *ſervitutis G. Pompejus*, & vitioſius idem *victoria de Tigrane.* *Adſueſcere* pro *adſuefacere* dici, dudum docuit Priſcian. Lib. viii. e Lucan. v. 776. *Adde, quod adſueſcis fatis.* Sic *conſueſco, deſueſco, inſueſco.* Vid. Sanct. Minerv. iii. 3. & Non. in *deſuevi.*

Non incruento, nec inulto tamen certamine] Scribendum cenſuit Lipſius: *nec multo tamen certamine.* Graev. Sic Ryck. & Voſſ. 1. 2. & ita laudat Noris, l. d. *Per hunc* deſunt in Voſſ. 1. 2. & Fran.

44. *Domnes*] Hic & *Dones*, & *Donnes*, alibi appellatur, apud Paterculum, 2, 102, 3. *Adduus.* apud Zonaram, *Addon.* Vinet. Vid. Noris ibid. *Donnes* Voſſ. 1. quemadmodum etiam Salmaſius in libro ſuo ſcripſerat.

Artaxatis] Ita *Artaxatis* hic antiqui codices: alii, *Ariaratis*, *Artaxates*, *Arſaces.* *Artaxata* tamen *haec* neutrum nomen & plurale, oppidum Armeniae; quod ſupra, 3, 5, 27. caput ejus gentis dictum eſt, τὰ Ἀρτάγηρα, id eſt, *Artagera*, apud Zonaram, & Velleium, eſſe videntur. Vinet. *Artagerae*, non *Artaxatis*, debuiſſe ſcribere Florum oſtendunt Voſſ. ad Vell. ii. 102. & Noris. ibid. apud quem & alia vid. huc pertinentia.

Intentum libello] Sic *Vitalianum*, praefectum praetorio Maximini, quidam *porrectis epiſtolis, contemplantem ſigna diligentius, prolatis pugionibus confodiunt.* apud Herodianum, 7, 14. Sic *Parmenio* interficitur, apud Curtium, 7, 2. *Domitianus*, apud Suetonium, in vita, cap. 17. *Caſſius Longinus*, apud Hirtium, de Bel. Alex. cap. li. Freinsh.

Stricto ferro cruentat] Mira conſpiratio Codicum veterum, qui ſcriptum omnes habent, *Stricto farre creatus*, aut *ſtricto ferre.* *Sarris* vel *ſerris* fuerit fortaſſe gladii genus, de quo tamen nobis non conſtat. ſi *ſtricta ſerra* legerimus, erunt merae nugae. alter Palatinus, *ſtricto indete creatus.* probamus autem, *cruentat vulnere in tempus.* Salm. *Stricto ferro cruentat vulnere in timpore*] Ita repoſui ex aequo & bono. Vineti MSS. *ſtrictus ferre creatus ex vulnere in tempore*, ex quo ipſe fecit, *ſtrictus, ſed recreatus ex vulnere in tempus.* vet. ed. *ſtricto ſarre cruentus ex vulnere in timpore.* Quod hic publicavi, debetur fere editioni Stadianae, niſi quod illa *in tempus.* nam Camers, *ſtricto ferro cruentus ex vulnere in tempus.* Pal. ſec. ac tert. conſentiunt in *ſtricto inde recreatus ex vulnere in tempore.* at enim pr. *ſtrictos arrecreatus ex vulnere in tempus*; emendatumque eadem manu *ſtrictus ac recreatus.* Grut. *Strictus ac recreatus ex vulnere in tempus*] Ita vetus ed. mea, quemadmodum & in Nazariano correctum eſſe Gruterus teſtatur. niſi potius legendum ſit, *at recreatus*, quod ad Vineti ſententiam accederet. Freinsh. *Strictus ac recreatus ex vulnere in tempus*] Monſtrum lectionis praefert Nazarian. *ſtricto farre creatus*, aut *ſtricto ſerre.* Nec re-

ta proditione, adortus virum intentum libello, quem, ut theſaurorum rationes continentem, ipſe porrexerat, ſtrictus ac recreatus ex vulnere in
45 tempus. Ceterum barbarus undique infeſto exercitu oppreſſus, gladio, & pyra, in quam ſe percuſſus immiſit, ſuperſtiti etiamnum Caeſari ſatis-
46 fecit. Sub Occaſu pacata fere omnis Hiſpania, niſi quam Pyrenaei deſinentis ſcopulis inhaerentem

recedunt longe codices alii, qui omnes *ſtricto* aut *ſtrictes*. Haec cum expendiſſet Nic. Heinſius, ſic huic loco medicinam faciendam eſſe cenſet: *ſtricto Caeſar recreatur e vulnere in tempus*. Iſtius emendationis has ſubjecit rationes Vir eruditiſſimus: *In tempus* pro ad tempus, ut ſolet Florus. Sic lib. I. cap. 6. *quaſi in tempus*, ut e codicum veſtigiis Salmaſius. alibi *in Caeſarem* pro ad Caeſarem. *Stricto vulnere*, ut apud Livium XXII, 51. *aſſurgentes quidam ex ſtrage, quos ſtricta matutino frigore excitaverant vulnera*. Eleganter etiam *recreari e vulnere* dictum. Idem Livius XXIX. 18. *Recreatus deinde legatus ex vulneribus tribunos militum in vincula conjectos trucidando occidit*. Valer. Maxim. IX. 11. *quem poſtquam ex vulnere recreatum conſpexit, accuſare ad populum inſtituit*. GRAEV. Voſſ. 1. *ſtricto ſarre creatus in tempore*. Duisb. & Berol. ut v. e., niſi quod ille *in tempore*, hic *in tempus* habet. Flor. *ſtricto inde ac recr. ex vuln. in tempus*. Et ſic Magl. verum omiſſis duabus poſtremis vocibus. Ryck. *ſtricto ferro cruentus ex vuln. in tempus*; cum quo conſentit Voſſ. 2. praeterquam quod *cruentat*, & *in tempore* habet. Voſſ. 3. *ferro cruentus ex vulnere interemtus*. Reg. F. ita, ut hic editum eſt, a quo in his abit Reg. Q., quod in eo *ſed* pro *ac*, & *tempore* eſt. A Fran. abſunt omnia inter *porrexerat*, & *ceterum*. In Plantiniana primum invenio *ſtricto ferro cruentat vulnere in tempus*: quod deinde Gruterus ſequutus eſt, hoc excepto, quod *tempus* mutavit in *timpore*, ex v. e., in qua ita legitur. In ſcriptura, quam e Regg. & pleriſque vett. edd. poſt Freinshemium & Graevium retinui, *ſtrictus* non poteſt aliud eſſe, quam vulneratus. quemadmodum etiam Freinsh. exponit in *Ind.* Quamquam alioqui *ſtringere* eſt leviter vulnerare, vid. Virg. IX. Aen. 577. & X. 478. Hoc vulnus autem nequaquam leve fuit, ut e quo non multo poſt obierit Caeſar. Sed hoc melius ferri poteſt, quam quod in ea omnia abrupta ſunt, ſine nexu & conſequutione orationis. Eodem incommodo laborat conjectura Heinſii, atque inſuper non ſatis apertum eſt, quid in ea ſit *ſtrictum vulnus*. Nam quod Livius dicit *vulnera ſtricta matutino frigore*, pro adſtricta, id non video, quomodo ad hunc locum exponendum adhiberi poſſit, in quo nulla mentio frigoris eſt. Quibus otium eſt diligentius conſiderandi varietatem ſcripturae veteris, forſitan ex ea remedium aliquod ſanando vulneri, quod huic loco inflictum eſt, invenient. Ego interim ſentio cum Perizonio, qui poſt alia atque alia margini adlita, tandem ſcripſerat, ſe propter conſtructionem praeferre *ſtricto ferro cruentat vulnere in tempore*. *Tempus* pro parte capitis ſingulari numero dici contra Chariſium oſtendit Muret. ad Catull. C. LXII. & adnotatum eſt in Theſ. Fabri. Sed quod ibi additur veteres etiam ſcripſiſſe *timpora*, non alia

tem citerior alluebat Oceanus. Hic duae validiſſimae gentes, Cantabri & Aſtures immunes imperii agitabant. Cantabrorum & pejor, & 47
altior, & magis pertinax in rebellando animus fuit; qui non contenti libertatem ſuam defendere, proximis etiam imperitare tentabant, Vaccaeosque, & Curgonios, & Autrigonas crebris incurſionibus fatigabant. In hos igitur, quia vehe- 48
men-

alia auctoritate quam v. e. Flori, quae Grutero pro oraculo fuit, niti ſcio.

45. *Superſtiti etiam non Caeſari*] Lego, *ſuperſtiti etiamnum Caeſari ſatisfecit*, hoc eſt, *adhuc ſuperſtiti*. SALM. Ita Nazar. Flor. & Magl. *etiamnum Caeſari*. Fran. *etiam nunc Caeſ.* Ryck. Berol. Duisb. & v. e. *etiam Caeſari non*. Libri Vineti, Pall. Voſſ. Regg. *etiam non Caeſari*, aliae edd. vett. *etiam Caeſari*. Sequutus ſum Freinshem. & Graev. e Nazar., etſi frequentius *etiam nunc*, & *etiam tum* dici invenio. In Plauti Menaechm. III. I. 15. omnes Edd., quas vidi, habent *etiamnum*. In Varr. I. de Re ruſt. 37. Liv. XXV. 38. Cicer. X. Epiſt. Famil. 10. & VIII. ad Attic. in Epiſtola Pompeji variat ſcriptura. Cortius ad Salluſt. Catil. II. & Jug. XXXI. videtur velle ſemper ſcribendum eſſe & *jam nunc*. Non intelligo rationem: atque etiam minus, cur Marcilius ad Sueton. Veſpaſ. V. *etiamnum* hic pro *plane* poni dicat. Vinetus hic ita adnotat: *Illud* etiamnon, *quod fuit in antiquis exemplaribus, id magiſtri noſtri* etiamnum *dicere praecipiebant*. *Satisfecit*, eſt poenas dedit. Martial. XII. 14.

Saepe ſatisfecit praedae venator, & acri
Decidit excuſſus, nec rediturus equo.

Ita Ryckius. Add. Freinsh. *Ind.*

46. *Hiſpania*] Geſta ab Auguſto in Hiſpania, ſcribit Livius, lib. 135. Juſtin. 44, 5. Sueton. in vita, capp. 20, & 21. Eutrop. 7, 2. Oroſ. 6, 20. Lege Horat. Carm. [3, 14.] 4, 5, 14, & 15. CAMERS. *Pacata fere o. H.*] Ita Flor. Berol. Duisb. & v. e., e qua id recepit Grut. & poſt eum Freinsh. & Graev. Ceteri s. varie, *pacata erat o. H. pacata erat fere o. H. pacata fere erat o. H.* & *pacata fere omnis erat Hiſp.* Paullo poſt *citerior* non erat in Berol. Duisb. & v. e. Ryckius putabat Florum *Oceanum citeriorem* dicere ab ipſa Hiſpania, quam in citeriorem & ulteriorem dividebat Iberus. Sed Aſtures longius ultra Iberum ſiti ſunt, quam ut dici poſſint Oceano, quem ab Hiſpania citeriore citeriorem dictum exiſtimat, adlui. Perizonius ſcripſerat *Oceanum citeriorem* a Floro dici reſpectu Hiſpaniae citerioris, propiorem Romanis, quam Oceanum apud Luſitaniam, i. e. Occidentalem. Ita totum illum Oceanum, quem Cantabricum vocant, uſque ad promuntorium Artabrum, Florus *citeriorem* adpellaverit. Anna hic ſcribit *Oceanum citeriorem* eſſe Gallicum, ſed qui & *interior* dici poſſet. Hoc quid ſit, non capio.

Duae validiſſimae gentes] De his late Plinius, 3, 3. & Strabo lib. 3. CAMERS.

47. *Et pejor*] Sic editio mea vetus. quemadmodum olim conjeceram, vide quae dicta ſunt ſupra. 4, 5, 2. FREINSH. *Prior* v. e. *pejor* aliae poſt illam, uſque ad Camertem, qui revocavit *prior*. E ſcriptis ſolus Berol. habet *pejor*, quod

ex

colorum ferax. Itaque exerceri ſolum juſſit. Sic Aſtures & latentes in profundo opes ſuas atque divitias, dum aliis quaerunt, noſſe coeperunt.
61 Omnibus ad Occaſum & Meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque dumtaxat intra Rhe-

tur exerceri ſolum juſſit. GRAEV. Etiam Ryckius, Perizonius, & Tollius ejiciebant *ſe*; nec ſine ratione. Vid. quae ſcripſit Graevius ſupr. III. 19. 12. Heinſius hic adnotaverat etiam ap. Liv. IX. 2. & XXVII. 15. in eodem genere loquendi intruſum eſſe *ſe*; atque inſuper alium locum Livii XXXVII. 25. adſcripſerat, quem, ut opinor, eodem vitio laborare exiſtimabat. Add. Gronov. ad Liv. XXXVI. 14. *Se* hic nulla ratione retineri poteſt. Si tamen quis putabit non temere eſſe, quod id in omnibus libris legitur, nihil ex eo, quod huic loco conveniat, fieri poteſt, quam *ſc.* id eſt, *ſcilicet*.

Aurifera] Vide Nonium, in Hiſpania, cap. 43. de *minio* Plin. 33, 7. *de chryſocolla* Plin. 35, 6, 30. FREINSH. Pro *chryſocollae* Voſſ. 2. *croceo colore.* Voſſ. 3. *ceruſo colore.* pro *itaque* etiam Berol. Duisb. & v. e. habent *igitur.* *Exerceri ſolum* Ryckius bene interpretabatur, effodi ad colligenda metalla, addito loco Livii XLV. 29. *Placere metalla auri atque argenti non exerceri: ferri & aeris permitti.* Nam *exerceri* dicuntur ea, quae otioſa, atque inde ſterilia, ac ſine fructu eſſe non patimur. Virg. 1. Georg. 99.

Exercetque frequens tellurem . . .

Et XI. Aen. 318.

. . . . . *Et vomere duros*
Exercent colles.

Juſtin. II. 2. *Neque enim agrum exercent* Scythae. Et XLIII. 3. *Phocaeenſes ſtudioſius mare, quam terras exercuere; piſcando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris vitam tolerantes.* Catull. C. LXII. in fin.

. . . . *Bene*
Conjuges bene vivite, &
Munere adſiduo valentem
Exercete juventam.

Vid. ibi Statium. Gronov. cap. 1. Obſervat. in Script. Eccleſ. & Virum Celeberr. Ger. Noodt. 1. Obſerv. 10. & 1. de Uſufr. 7.

Aſtures & latentes] Hinc Poëtae deinde Aſtures ſaepe *auri foſſores* & *ſcrutatores* vocant. Vid. Heinſ. ad Claudian. Conſ. Prob. & Olybr. v. 49. Vetus liber Iſ. Voſſii *ut lactantes*: unde ille faciebat *latitantes. ut lactantes* eſt in Voſſ. 1. *e lactantes* in Voſſ. 2. *Ut*, non *&*, etiam Ryck. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & edd. vett. praeter Ald. in qua eſt *Aſtures latentes.* Non male. nam non adparet, quae ſit vis aut elegantia particulae *&*, hoc loco poſitae. Perizonius eam retraxerat ante *Aſtures*, & legebat, *ſic & Aſtures.* Non addiderat, quomodo hoc intelligi vellet; ſed puto eum reſpexiſſe ad illa, quae Florus ſupr. hoc cap. n. 12. de Dalmatis ſcribit. Fortaſſis *&* ab *es* in fine vocis praecedentis ortum, ac deinde in quibuſdam MSS. in *ut* depravatum eſt.

61. *Intra Taurum & Euphratem*] Eorundem correctorum haec ſunt χρηστήρια, ſed quantum judico, plane ἄχρηστα. vetus ſcriptura, *intra Etyrum & Ephratem.* legendum, *inter* (vel *intra*) *Cyrum & Euphratem.* mos hiſtoricis, nobiliſſimis fluviis aut nobiliſſimis montibus definire provinciarum ſeu regionum terminos, non monte & fluvio, niſi ubi non eſt altera parte nobile aliquod flumen. *Cyrus* orientis fluvius celebris. magna autem & lata illa regio quae intra *Cyrum & Euphratem* jacet: ἰδὼ τοῖς Καῤῥηνοῖς παρεμβαλόμενοι, μέσον

'Eſt

Rhenum atque Danubium, item ad Orientem intra Cyrum & Euphratem; illi quoque reliqui, qui immunes imperii erant, ſentiebant tamen magnitudinem, & victorem gentium Populum Romanum reverebantur. Nam & Scythae mi- 62

ſere

'Ευφράτου ϗ Κύρου ποταμοῦ. ſic ſupra dixit de iis quae ad Septentrionem, *intra Rhenum & Danubium*. Atque haec hactenus, quae in politiſſimum, elegantiſſimum, acutiſſimum hunc ſcriptorem notanda habuimus: ſi non omnia, quae aut mendoſa aut obſcura erant, ſuſtulimus & expoſuimus, non nihil certe praeſtitimus, nonnulla etiam alienae ambitioni aut diligentiae reliqua fecimus, & quis me reprehendat, quod ſibi quaedam, ex quibus ingenii aut diligentiae laudem poſſit adipiſci reliquerim? ſcio ſane plures eſſe hoc ingratiſſimo & invidentiſſimo ſeculo, & bonis omnibus literis earumque cultoribus infenſiſſimo, qui labores alienos carpere, quam qui ſuos in medium protrudere in animum inducant. puerilia multa in his notis reperiri non negem, ſed quibus aetas pene puerilis patrocinium facile parabit, aut veniam ſaltem ab aequitate & humanitate lectorum non minus facile impetrabit. Haec te volebam lector. Vale. SALM. V. e. *intra Tigrum*. Pal. pr. & tert. *intra Ecyrum*, ſec. *intra Scirum*. GRUTER. Ex veſtigiis harum lectionum *Cyrum* legit, eamque lectionem confirmat ad Solinum pag. 621. A. 2. Salmaſius. Ceterum hoc ex loco intelligas verba Taciti, 1, 9, 5. ubi ab Auguſto *amnibus longinquis clauſum imperium* legimus. FREINSH. Intra Taurum dudum ante Auguſtum omnia fuerunt pacata. Igitur Lipſius conjiciebat: *intra Euxinum & Euphratem*, ſed verius Salmaſius *intra Cyrum & Euphratem*. Totidem litteris ſic in Ryckiano ſcriptum legitur. GRAEV. Toll. *intra Etirum*. Voſſ. 1. 2. *intra Etirum*. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. I. *intra Eurum*. Ald. *intra Nilum*. Regg. videntur habuiſſe *intra Taurum*: nam ita ſine nota libri ad *Cyrum* in Ed. Graevii ſcriptum erat. In Ryck. eſt *intra & Cyrum*. *Intra Taurum* in editis nuſquam inveni ante Edit. Baſil. Camertis, quam deinde ſequutae ſunt omnes quas vidi, uſque ad Graevium, qui primus edidit *intra Cyrum*. Sic quoque e libro vet. legebat Ger. Voſſius: idemque poſt Graevium in contextum receperunt Amſtelodamenſes.

Sentiebant tamen magnitudinem] Jam tum Cicero: *Nulla gens eſt, quae non aut ita ſubacta ſit, ut vix extet; aut ita domita, ut quieſcat; aut ita pacata, ut victoria noſtra imperioque laetetur.* FREINSH. Ryckius *ſentiebant* expoſuerat agnoſcebant, intelligebant. Recte. Liv. XLIV. 44. *Tunc demum recepto ſoſpite filio victoriae tantae gaudium Conſul ſenſit.* Phaedr. II. Fab. epilog.

Et arte fictas animus ſentit fabulas.

Sic Flor. I. 18. 28. elephantis tribuit *ſenſum captivitatis*. Ubi vid. Freinsh. Add. Scheffer. ad Phaedr. Paullo poſt plerique ſcripti perperam *victoriam gentium Populi Romani*, e male intellectis notis *P. R.* vel *Po. Ro.* quae hic ſunt in quibuſdam ſcriptis. Tollius delebat *Romanum*, tamquam e gloſſa. Sic Florus alibi, & quos in *Ind.* nominat Freinshemius. Nec tamen inde confici poteſt adjectum *Romanum* hic neceſſario tollendum eſſe.

62. *Nam & Scythae*, &c.] Vide Sueton. Auguſto, cap. 21. Livium lib. 139. Eutropium & Oroſium,

 ubi

ſere legatos, & Sarmatae, amicitiam petentes. Seres etiam, habitantesque ſub ipſo ſole Indi, cum gemmis, & margaritis, elephantes quoque inter munera trahentes, nihil magis, quam longinquitatem viae imputabant, quam quadriennio imple-

ubi ſupra. Hos legatos apud Tarraconem citerioris Hiſpaniae urbem Auguſtum Caeſarem inveniſſe ſcribit Oroſius. Lege ipſum in fine ſexti; quoniam hanc ceteris copioſius narrat hiſtoriam. CAMERS. Vide finem libelli de progenie Auguſti. Ad hunc locum pertinet etiam quod Strabo, lib. 4. pag. 138. recenſet: *Noſtra aetate regulorum quidam Britannicorum, legationibus & officiis amicitiam Auguſti Caeſaris conſecuti, donaria in Capitolio dedicarunt; familiaremque Romanis totam pene inſulam redegerunt.* Confer cum hoc loco Juſtinum, 12, 13. de Alexandro. FREINSH.

Seres]. Adde Marcellin. 22, 10. f. quo loco *Serindos* putem eſſe Seres hos ipſos. De Indorum legatione ſcribit etiam Nicolaus Damaſc. cujus fragmentum habes apud Valeſium, pag. 506. IDEM. Add. Broekhuſ. ad Propert. III. 3. 5. & de duplici legatione Indorum ad Auguſtum Caſaub. ad Suet. Aug. XXI. *Elephantos* Flor. Berol. Duisb. & Voſſ. I. Stewechius ad Veget. III. de Re milit. 24. rejicit, quod ibi in quibusdam *MSS.* erat, *elephantes*, auctore Chariſio, qui in Grammat. veter. Putſchii p. 102. jubet dici *elephantus*. Sed alii Grammatici nullum diſcrimen faciunt inter *elephas* & *elephantus*. Vid. Indic. Grammat. Putſchii. Et *elephas* eſt in Varr. VI. de Ling. Lat. p. 72. & Lucan. VI. 208. & IX. 732. *elephantes* in Plin. VI. H. N. 19.

Longinquitatem viae] Diſtantiam a Gaditano freto, quo legati ad Auguſtum venerunt, ad Orientem, Indos, Scythas, atque Seres, ponit Plinius, 6, 33. *Ab ortu ad occaſum, hoc eſt, ab ipſius Indiae extremitate uſque ad Herculis columnas, Gadibus ſacratas, octuagies quinquies centena ſeptuaginta octo millia ſunt.* lege Martianum Capellam, 6, 5, 6, & 7. CAMERS. *Nihil magis imputabant* eſt, ut hic Ryckius, nulla re magis dicebant ſe oſtendere poſſe venerationem ſuam erga Auguſtum, quam quod tantum iter ipſius cauſa ſuſcepiſſent. Nam *imputare* Scriptoribus recentioribus eſt, velle aliquid pro beneficio haberi, & poſtulare ſibi eo nomine gratiam deberi. Vid. *Ind.* Caſaub. ad Sueton. Tib. LIII. & Scheff. ad Phaedr. I. 22.

Impleverant] Vid. *Ind.* & quae ſupr. ad II. 12. 12. adnotata ſunt. Sed vix credibile eſt totum quadriennium impenſum fuiſſe huic viae: aut certe legati iter fecerint non celeri pede, quod de aliis dicit Phaedr. IV. Fab. 17. In his quae ſequuntur, & *tamen ipſe hominum color*, Anna, ſcribit vocem *tamen* ridiculum ſenſum efficere, ac delendam eſſe. Paruit ei Graevius; ſed magis, ut puto, adductus auctoritate cod. Ryck. a quo abeſt *tamen*, quod etiam Amſtelodamenſes excluſerunt. Sed eſt illud in omnibus aliis tam ſcriptis, quam editis. Nec video in eo ridiculum illum ſenſum quem Anna. Nam Florus hoc vult: etſi longitudinem viae Romanis imputabant, eaque ſe jactabant, & fortaſſis etiam nonnihil eam exaggerabant, tamen vel ipſe color hominum oſtendebat, eos ab alio coelo venire, & jactationem illam non totam ex vano eſſe.

Venire coelo] Ita v. e. aliae, *ſole*. Pal. tert. *ab illo venire coelo* [poſſit fieri, *ab ipſo*]: faciunt tamen

impleverant: & tamen ipſe hominum color ab
alio venire coelo fatebatur. Parthi quoque, quaſi 63
victoriae poeniteret, rapta clade Craſſiana ultro
ſigna retulere. Sic ubique cuncta, atque continua 64
totius generis humani aut pax fuit, aut pactio.
Au-

men duo reliqui pro ſcriptura primo poſita loco. GRUT. Ryck. & Fran. *ab illo v. c.* Facile tolerari poſſet *ſole*, quod aliae edd. vett. exhibent, ſi niteretur auctoritate MSS. Lat. Pacat. Paneg. Theodoſ. XXXIX. *Ab ultimo Orientis ſinu raptus exercitus, in alio orbe, & ſub alio paene dixerim ſole poſitus.* *Fateri* eſt declarare, ſignificare, ut ſupr. II. 6. 39. Senec. Herc. Eur. 477. *Teuthrantis hoc fatetur everſi domus.* Juvenal. X. 172.

. . . . *Mors ſola fatetur*
Quantula ſint hominum corpuſcula.

Vid. Salmaſ. ad Capitol. Pertin. 1. & Schulting. ad Senec. Controv. XI.

63. *Parthi*] Tacitus, 2, 1, 4. *Phrahates, quanquam depuliſſet exercitus ducesque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verterat.* intelligit, inter alia, quoque remiſſa ſigna. de quibus Juſtinus, 42, 5, 11. Strabo eorum temporum aequalis, lib. 16. pag. 515. *Phraates tantum Caeſaris Auguſti amicitiae ſtuduit, ut etiam illi trophaea remitteret, quae Parthi de Romanis erexerant.* Ne quis autem aliud loqui Strabonem exiſtimet, trophaea capiat Romanorum ſpoliis, ipſis etiam aquilis, exornata. facit huc ſupra, 2, 17, 16. Viriatus *inſignia trabeis & faſcibus noſtris, quae ceperat, in montibus ſuis trophaea fixit.* Quo enim majoris dignationis ſpolia trophaeis adduntur, eo quoque ipſa ornatiora ſunt & magnificentiora. Phrahatem autem hoc non Auguſti reverentia, ut noſter, aliique volunt; ſed ut filium reciperet, ex pacto feciſſe indicat Dio, fine libri 53. Tacitus, ubi ſupra, non metu Romanorum, ſed ſuis diffiſum, omnia Auguſto officia exhibuiſſe. Ceterum iſta ſigna Craſſiana repetere ſua expeditione ſtuduerat Antonius, ſed infelici conatu. Vid. Appian. in Parthicis. FREINSH. Add. Interpret. Virgil. in VII. Aen. 606. Verba, *quaſi victoriae poeniteret*, declamatoriam προσθήκην eſſe recte judicat Boeclerus ad Vellej. II. 91.

Rapta clade Craſſiana ſigna] Nic. Heinſius legit: *Capta clade Craſſiana ſigna.* GRAEV. Ryck. Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. & v. e. mutato ordine *ſigna ultro retulere.*

64. *Cuncta*] Forte, *certa.* ut ſupra, 59. ſic Vellejus, 2, 38, 4. *Sardinia certum recepit imperii jugum.* FREINSH. *Cuncta pax* quid ſibi velit nec ego ſcio, nec alius quiſquam Latine doctus intellexerit. Non id fugit aciem ingenii magni Lipſii, qui reſcribi volebat: *juncta atque continua pax.* Non nego *junctos ac continuos agros* legi in veterum ſcriptis: ſed quid ſit *juncta pax*, neque intelligo, ac quid ſit *cuncta pax.* Florus videtur uſus eſſe recondito vocabulo quod correctores interpolarunt, ut fit. Puto autem eum ſcripſiſſe, quod & Gronovium doctorem noſtrum audio obſervaſſe, *una atque continua pax.* *Una pax* eſt, quae per omnes gentes & terras eodem tempore eſt diffuſa; ut e contrario ſuperius lib. II. 17. *unum bellum: Poſt illa duo clariſſima urbium incendia late atque paſſim, neque per vices, ſed ſimul pariter & quaſi unum undique bellum fuit.* Statio *una mors* de peſtilentia: *populis mors una venit*, quae multos eodem tempore tollit e medio.

Haec

digna curru ſenatui viſa eſt, ſed jam Caeſar tan-
54 tus erat, ut poſſet triumphos contemnere. Aſtures per idem tempus ingenti agmine a montibus ſuis deſcenderant: nec temere ſumptus, ut barbaris, impes: ſed poſitis caſtris apud Aſturam flumen, trifariam diviſo agmine, tria ſimul Ro-
55 manorum caſtra aggredi parabant. Fuiſſet & anceps, & cruentum, & utinam mutua clade certa-

in o. s. & e. Nec mutandum videtur.

54. *Nec temere ſumptus, ut barbaris, impetus*] Reſtituo antiquam ſcripturam, &, poſt longum tandem exilium, in ſuas ſedes revoco. *nec temere ſumptus, ut barbaris, impes.* quam multis modis diſcruciaverant imperiti ſcribae. Nazarii liber, & alter Palatinus hac parte ſinceri. in altero, *nec temere ſumpta ut barbaris ſpes*: quae lectio orta eſt ex illo *impes* depravato. ne putes antiquiorem vocem eſſe, quam ut a Floro uſurpari debuerit, quem ſcimus hoc affectaſſe; quod nemo non poteſt ſcire, qui noſtras notas legerit. SALM. *Impes* etiam Magl. Berol. Voſſ. 1. 2. Duisb. & v. e. *ſumpta ſpes* unus Pal. & liber Lipſii 11. Elect. 19. *ſumptus ſpes* Flor. *impares* antiquiſſimus Vineti, Ryck. Voſſ. 3. uterque Reg. vel ſaltem alter, nam nota libri non erat adſcripta, & edd. B. & A. *impare* Sab. & Parv. *inſpexit* Fran. *impetus* Junt. Ablativus *impete* non raro apud Poëtas occurrit. Sed & genitivus *impetis* eſt in Lucret. VI. 326. Vid. Barth. ad Stat. VII. Theb. 585. Haec Priſcian. VI. 702. recte deducit a a nominativo *impes*, quem etiam ex Onomaſt. vet. obſervat Voſſ. 1. de Analog. 47. ſed exoleviſſe ſcribit II. de Anal. 18. Et recte: neque enim quiſquam vel veterem, vel recentiorem ullum ſcriptorem nominare potuit, qui eo uſus fuerit. Itaque, etſi nunc ſequutus ſum libros ſcriptos & Graevium, tamen vix mihi poſſum perſuadere Florum tam antiquarium fuiſſe, ut vocem dudum obſoletam in uſum revocare voluerit, ac potius credo *impes* per errorem Librariorum ſcriptum eſſe pro *impetus*: quamquam etiam quidam feſtinantes conſulto τὸ *impetus* in pauciores literas contrahere potuerunt. Sed hoc quidquid eſt, nequaquam adſentior Iſ. Voſſio, etiam aliis locis Flori vulgatam, & omnium librorum conſenſu firmatam ſcripturam mutanti, & pro *impetus* *impes* ſubſtituenti. Vid. ad II. 4. 1. Lipſius putabat rectum eſſe *ſpes*: ſed verba, *ut barbaris*, non patiuntur ita legi. Nam Flori ſententia eſt, quum barbari omnia impetu faciant, hos conſilio & ratione fuiſſe uſos. Mox Naz. Pall. liber Lipſii, Voſſ. 2. 3. edd. S. J. & Plant. *ſed poſitis*, ceteri s. & vett. edd. & *poſitis*. Videtur ſcriptum fuiſſe *ſet*, cujus primam literam quum abſorpſiſſet ultima vocis praecedentis, factum fuit &.

Ut barbaris] Hoc eſt, ut ſolent barbari, qui, ut eſt ſupra, 3, 3, 5. *impetum pro virtute habent*. Similis locutio apud Livium, 27, 19, 10. *Indibilis pro utroque locutus: haudquaquam, ut barbarus, ſtolide incauteque; ſed potius cum verecunda gravitate.* FREINSH.

Aſturam] Unde nomen populo. Iſidorus, Etymol. 9, 2. IDEM. *Aſturam* Edd. Ald. Cam. Vin. Plant. ac deinde omnes: antiquiores, & ſcripti omnes, etiam Vineti, *Scuram*, *Scurram*, & *Scuriam*. Deinde pro *parant*, quod erat in Naz. & pleriſque vetuſtis, Graeviique & Amſtel. Edd. recepi

pa-

tamen, tunc tam fortibus, tam ſubito, tam cum conſilio venientibus, niſi Trigaecini prodidiſſent. a quibus ſpraemonitus Cariſius, cum exercitu ad- 56
veniens oppreſſit conſilia. ſic quoque tamen non incruento certamine. Reliquias fuſi exercitus va- 57
lidiſſima civitas Lancia excepit: ubi adeo certatum eſt, ut quum in captam urbem faces poſcerentur, aegre dux impetrarit veniam, *ut victoriae Romana-*

parabant, cum oratione poſtulante, tum auctoribus ceteris ſcriptis, & v. e.

55. *Fuiſſet & anceps, & cruentum, & utinam*] *Et* primo loco poſitum abeſt a Ryck. Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. Voſſ. Edd. V. B. & P. Non neceſſarium, & fortaſſis ex ultima ſyllaba vocis praecedentis ortum eſt. *Utinam* miror quomodo tam patienter ferre potuerint tot Editores Flori: quum nemo non videat in eo ſententiam plane abſurdam eſſe. Ryck. pro eo habet *ut*, in quo nihil ad emendationem auxilii eſt. Non dubito, quin verum ſit *ultimum*, quod ex Edit. Plant. etiam aliae nonnullae in contextum receperunt. Et hoc non ſine ratione probabat Anna. Paullo poſt Naz. *tunc tamen fortibus*. Pal. pr. & Flor. *tunc cum tam fortibus*. Recentiores quaedam edd. mutata diſtinctione *certamen tunc, tam f.* Satis adparet hic quoque aliquid corruptum eſſe. Gronovius ad Senec. Octav. 5. legit *tot tam fortibus*. Perizonius *cum tam fortibus*, quod eſt in Ald. Utrumque praefero conjecturae Heinſii. *Trigaecini* in libris ſcriptis erant *Drigaecini*, *Drigecini*, *Drecini* & *Dridecini*. Hi nulli ab aliis memorantur in Hiſpania. *Brigaecinos* Ptolemaei eſſe putat Vinetus.

56. *Cariſius*] De hoc vide Dionem, lib. 53. pag. 514. & 54. p. 523. FREINSH.

Cum exercitu adveniens, oppreſſit conſilia] Nazarii membranae, *cum exercitu advenit, oppreſſi ſed conſilia.* forte, *cum exercitu advenit, oppreſſitque conſilia.* SALM.

57. *Ubi adeo certatum eſt*] Placet lectio veteris meae; *ubi loci adeo c. e.* quam juvat Naz. niſi quod ille verbo locupletior; *ubi cum loci*, &c. FREINSH. Ita Naz. teſte Grutero. Salmaſius ex eo nihil ad edit. Gruteri, in qua eſt communis lectio, adnotaverat. Eam habet etiam v. e. & ceteri ſcripti, praeter Flor. in quo eſt *ubi tum loco*. aliae edd. vett. *ubi loci*. mox Naz. Duisb. Voſſ. 3. & o. e. v. *validiſſimi*. Voſſ. 1. edd. V. & B. *Lancea*. deinde pro *certatum* Ryck. Regg. Toll. Duisb. Fran. Voſſ. 1. 2. & v. e. *pugnatum*.

Aegre dux impetravit veniam] *Impetraverat*. ſcribendum *impetraverit. at, quum in captam urbem faces poſcerentur, aegre dux impetraverit veniam.* facile patet, ita legendum eſſe. SALM. *Impetravit*] Cum hoc Flori loco confer Foliet. Hiſt. Gen. pag. 290. f. Pertinet huc Naſicae ſententia de Carthagine non delenda: οὐκ ἐκ τῆς ἄλλων ἀσθενείας δεῖν θεωρεῖσθαι τὴν τῆς Ῥώμης ἰσχὺν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τῶν μεγάλων μείζονα, Diodor. in Excerpt. Valeſ. pag. 382. Timoleon, apud Corn. Nepotem: *eam praeclaram victoriam ducebat, in qua plus eſſet clementiae, quam crudelitatis.* Conſultationem de Thebis delendis habes in ſupplem. Curt. 1, 14, 4. de Capua, in Liv. 26, 16, 7. FREINSH. Omnino ſcribendum: *aegre dux impetravit veniam*, ut recte vidit Nic. Heinſius. Si vulgatam retines, di-

manae ſtans potius eſſet, quam inceſa, monumen-
58 *tum.* Hic finis Auguſto bellicorum certaminum
59 fuit: idem rebellandi finis Hiſpaniae. Certa mox
fides, & aeterna pax; cum ipſorum ingenio in
pacis partes promtiore: tum conſilio Caeſaris,
qui

dicam tibi ſcribet Priſcianus. GRAEV. *Impetraverit* Pal. ſec. Ryck. Fran. Junt. In Flor. non erat *veniam*. Ad ea quae Freinsh. ſcribit add. hic Rupert. & Liv. XXXVII. 6.

59. *Certa mox fides*] Vellejus, 2, 90, 4. Hiſpanias *tam diffuſas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Caeſar Auguſtus: ut quae maximis bellis nunquam vacaverant, eae ſub C. Antiſtio, ac deinde P. Silio legato, ceterisque poſtea, etiam latrociniis vacarent.* FREINSH. *Certa fides* eſt firma, perpetua. Acidal. ad Vell. II. 38. *Certus* eſt non dubius, non ambiguus. Vell. II. 23. *Adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit.* Ovid. IV. Faſt. 609. *Certa fides facti.* Claudian. Bell. Gild. 499. *Certa fides coeli.* Vid. Gronov. Diatr. Stat. XLVII. & in Omiſſ. Paullo ante Magl. pro *idem* habebat *id eſt*, & Fran. *i.* conſueto in his errore librariorum, ut IV. 2. 15.

In pacis partes promtiore] Legit Lipſius *in pacis partes proniore.* Nic. Heinſio magis placebat: *in pacis artes promtiore.* GRAEV. *Et cum conſilio Caeſ.* Ryck. Duisb. Voſſ. 2. 3. & o. e. V. *cum conſilio C.* Fran. & Voſſ. 1.

60. *Ingentis eſſe conſilii illud obſervari coepit*] Hoc loco non Florus, ſed correctores loquuntur, qui ſtatim, quae non intelligunt, mutant. vetus lectio habet, *ingentis eſſe conſilium illud obſervari caput conſilio.* quam diverſa ab editis? praeterea non *ingentis*, ſed *bigentis*, ſcriptum in optimis Nazariani membranis. quid voluerit Florus, video; verba ipſa Flori an exhibere poſſim, neſcio. & videamus an ita debeat legi: *certa mox fides, cum ipſorum ingenio in pacis partes promtiore, tum conſilio Caeſaris, qui, fiduciam montium timens in quos ſe reciperent, caſtra ſua, ſed quae in plano erant, habitare juſſit, vim gentis eſſe conſilium illud obſervari: caput conſilio natura regionis circa & omnis aurifera*, &c. Caeſar hoc conſilium excogitaverat, ut in plana deduceret monticolam illam gentem, & montium, in quos ſe recipiebant, fidentem praeſidio. ut hoc perſuaderet facilius, ipſius gentis bono & commodo hoc cedere conſilium propter naturam regionis (quod conſilio caput fuit) auriferam atque aliorum metallorum feracem. neſcio an ipſiſſima verba Flori auctoris poſuerim, ſcio, me ſententiam recte concepiſſe, atque optimam adhibuiſſe diſtinctionem. qui meliorem & veriorem lectionem divinaverit, & magis ad mentem ſcriptoris facientem, is erit mihi magnus Apollo. SALM. Nazar. *in gentis eſſe conſilium illud obſervari caput conſilio.* Quid ex his Salmaſius conficiat in ejus notis poteſt legi. Sed hominibus eruditis non probavit hanc emendationem. Lipſius ſic reſcribi hunc locum praecepit in acroaterio Lugdunenſi: *Ingentis arbitratus eſſe conſilii illud, obſerari caput conſilii.* hoc eſt, ut puto, celare rationem conſilii. Sed nec haec poſſunt placere, nimis ab hoc loco aliena, ne dicam de illa locutione inuſitata *obſerare conſilium.* N. Heinſius animum etiam appulit ad hunc locum ſanandum, qui vetuſtiſſimi libri ductum ſecutus, exiſtimat Flori hanc eſſe manum: *Ibi ingentis uſus eſſe conſilium illud obſervari. Caput conſilio na-*

tu-

qui fiduciam montium timens, in quos ſe recipiebant, caſtra ſua; ſed quae in plano erant, habitare & incolere juſſit. Ingentis eſſe conſilii illud obſervari coepit. Natura regionis circa ſe omnis aurifera, miniique & chryſocollae, & aliorum co-

tura regionis circa omnis aurifera. *Ingentis uſus* eſt ingentis utilitatis. *Ingens conſilium* ſibi haud lectum ait in Latinis ſcriptoribus, quod ſciat. Sed vulgatam non rejicio lectionem, quam alii codices aſſerunt. Apud Ciceronem eſt *magnum conſilium*. In epiſt. ad Att. VI. *Quid aetati ſit credendum, magni conſilii eſt.* Idem in iiſdem epiſtolis: *Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris conſilii ſit.* Alibi ſic etiam loquitur. Cur repudiem *ingentis conſilii?* Florus ſcripſit, ut eſt acuminum affectator. *Ingentis eſſe conſilii conſilium illud obſervari coepit.* Iſtud conſilium Auguſti, quod verbis praecedentibus expoſuit, cum ex montanis terris juſſit Aſtures in planos campos migrare, ne fiducia montium rebellarent, obſervabatur eſſe prudentiſſimum. Hoc conſilio enim in officio & obſequio retentus eſt contumax populus. Luſit Florus in voce *conſilium*, quod modo accepit pro ratione agendi, quam excogitarat Auguſtus, ut in fide manerent ſubacti, modo pro prudentia, ita ut *conſilium magni* ſeu *ingentis conſilii* ei ſit conſilium plenum prudentiae, conſilium ſapientiſſimum. *Obſervari coepit*, eſt obſervatum tum eſt. Sed nihil hic novi conſilii, quod ante ignorarit reſpublica. Idem conſilium ſecutus erat ante Pompejus in piratis coërcendis & perdomandis, quod ipſe Florus praedicavit III, 6. *Nec fidelior in poſterum reperta gens ulla eſt. Idque proſpectum ſingulari conſilio ducis, qui maritimum genus a conſpectu longe removit maris, & mediterraneis agris quaſi obligavit.* GRAEV. Cum Naz. & Pall. etiam alii ſcripti & v. e. paucis exceptis, quae aliter ſcribuntur, conſentiunt. Nam in Ryck. Reg. Q. & Flor. priore loco eſt *conſilii*, & in utroque Reg *capit*, quod & primo in Fran. ſcriptum, ſed deinde in *cepit* mutatum fuerat. Voſſ. pr. *capitis conſilio.* ſec. & tert. *caepit conſilio.* Edd. B. S. & P. *ingentis eſſe conſilium illud obſervari caput*, a quibus in hoc uno diſcedunt Junt. & Ald. quod *conſilii* habent. Vulgatam lectionem primum in Baſil. Camertis invenio, eamque deinde Vinetus, Gruterus, & alii omnes ſequuti ſunt. Iſ. Voſſius hic ſcripſerat locum recte legi in libris vett. & *ingentis eſſe* expoſuerat ingentis momenti, magni eſſe. Sed non credo oſtendi poſſe ſcriptores Latinos ſic dixiſſe *ingentis eſt*, ut *magni*, *pluris*, *maximi eſt*. Tollius in exemplari ſuo conjecerat, *in rem gentis eſſe conſilium illud obſervari coepit*. Sed Fortuit. XXXIX. legit *ingentis & illud conſilii. Natura* . . . reliqua ab Interpretibus eſſe putat. Haec eſt expedita quidem, ſed ſimul ſatis audax ratio emendandi, quam non facile quemquam alium probaturum arbitror. Graevii ſententia, etiam Perizonio placuiſſe videbatur, qui in ora libri ſui ſcripſerat *conſilii conſilium illud*: cui & ego interim, dum alii meliora invenient, adquieſco.

Natura regionis circa ſe omnis aurifera] *Se* intruſum eſſe a barbaris ante multos annos vidi & docui. Latini enim dicunt *regio circa omnis aurifera*. Liv. I, 4. *Lupam ſitientem ex montibus, qui circa ſunt, ad puerilem vagitum curſum flexiſſe.* Hoc Heinſius etiam vidit, & ſupra de hac locutione non nihil notavi. Mox Ryckianus: *igi-*

colorum ferax. Itaque exerçeri ſolum juſſit. Sic Aſtures & latentes in profundo opes ſuas atque divitias, dum aliis quaerunt, noſſe coeperunt.
61 Omnibus ad Occaſum & Meridiem pacatis gentibus, ad Septentrionem quoque dumtaxat intra Rhe-

tur exerceri ſolum juſſit. GRAEV. Etiam Ryckius, Perizonius, & Tollius ejiciebant *ſe*; nec ſine ratione. Vid. quae ſcripſit Graevius ſupr. III. 19. 12. Heinſius hic adnotaverat etiam ap. Liv. IX. 2. & XXVII. 15. in eodem genere loquendi intruſum eſſe *ſe*; atque inſuper alium locum Livii XXXVII. 25. adſcripſerat, quem, ut opinor, eodem vitio laborare exiſtimabat. Add. Gronov. ad Liv. XXXVI. 14. *Se* hic nulla ratione retineri poteſt. Si tamen quis putabit non temere eſſe, quod id in omnibus libris legitur, nihil ex eo, quod huic loco conveniat, fieri poteſt, quam *ſc.* id eſt, *ſcilicet*.

Aurifera] Vide Nonium, in Hiſpania, cap. 43. de *minio* Plin. 33, 7. *de chryſocolla* Plin. 35, 6, 30. FREINSH. Pro *chryſocollae* Voſſ. 2. *croceo colore.* Voſſ. 3. *ceruſo colore.* pro *itaque* etiam Berol. Duisb. & v. e. habent *igitur.* *Exerceri ſolum* Ryckius bene interpretabatur, effodi ad colligenda metalla, addito loco Livii XLV. 29. Placere *metalla auri atque argenti non exerceri: ferri & aeris permitti.* Nam *exerceri* dicuntur ea, quae otioſa, atque inde ſterilia, ac ſine fructu eſſe non patimur. Virg. 1. Georg. 99.

-Exercetque frequens tellurem . . .

Et XI. Aen. 318.

. . . . . Et vomere duros
Exercent colles.

Juſtin. II. 2. *Neque enim agrum exercent* Scythae. Et XLIII. 3. *Phocaeenſes ſtudioſius mare, quam terras exercuere; piſcando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris vitam tolerantes.* Catull. C. LXII. in fin.

. A . . . . Boni
Conjuges bene vivite, &
Munere adſiduo valentem
Exercete juventam.

Vid. ibi Statium. Gronov. cap. 1. Obſervat. in Script. Eccleſ. & Virum Celeberr. Ger. Noodt. 1. Obſerv. 10. & 1. de Uſufr. 7.

Aſtures & latentes] Hinc Poëtae deinde Aſtures ſaepe *auri foſſores* & *ſcrutatores* vocant. Vid. Heinſ. ad Claudian. Conſ. Prob. & Olybr. v. 49. Vetus liber Iſ. Voſſii *ut lectantes*: unde ille faciebat *latitantes. ut lactantes* eſt in Voſſ. 1. *e-lactantes* in Voſſ. 2. *Ut*, non *&*, etiam Ryck. Berol. Duisb. Voſſ. 3. & edd. vett. praeter Ald. in qua eſt *Aſtures latentes.* Non male. nam non adparet, quae ſit vis aut elegantia particulae *&*, hoc loco poſitae. Perizonius eam retraxerat ante *Aſtures*, & legebat, *ſic & Aſtures.* Non addiderat, quomodo hoc intelligi vellet; ſed puto eum reſpexiſſe ad illa, quae Florus ſupr. hoc cap. n. 12. de Dalmatis ſcribit. Fortaſſis *&* ab *es* in fine vocis praecedentis ortum, ac deinde in quibuſdam MSS. in *ut* depravatum eſt.

61. *Intra Taurum & Euphratem*] Eorundem correctorum haec ſunt χρηστήρια, ſed quantum judicio, plane ἄχρηστα. vetus ſcriptura, *intra Etyrum & Ephratem.* legendum, *inter* (vel *intra*) *Cyrum & Euphratem.* mos hiſtoricis, nobiliſſimis fluviis aut nobiliſſimis montibus definire provinciarum ſeu regionum terminos, non monte & fluvio, niſi ubi non eſt altera parte nobile aliquod flumen. *Cyrus* orientis fluvius celebris. magna autem & lata illa regio quae intra *Cyrum & Euphratem* jacet: ἐν τοῖς Καῤῥηνοῖς [illegible], μέσυ 'Εν

Rhenum atque Danubium, item ad Orientem
intra Cyrum & Euphratem; illi quoque reliqui,
qui immunes imperii erant, ſentiebant tamen
magnitudinem, & victorem gentium Populum
Romanum reverebantur. Nam & Scythae mi- 62
ſere

'Ευφράτου καὶ Κύρου ποταμοῦ. ſic ſupra dixit de iis quae ad Septentrionem, *intra Rhenum & Danubium*. Atque haec hactenus, quae in politiſſimum, elegantiſſimum, acutiſſimum hunc ſcriptorem notanda habuimus: ſi non omnia, quae aut mendoſa aut obſcura erant, ſuſtulimus & expoſuimus, non nihil certe praeſtitimus, nonnulla etiam alienae ambitioni aut diligentiae reliqua fecimus, & quis me reprehendat, quod ſibi quaedam, ex quibus ingenii aut diligentiae laudem poſſit adipiſci reliquerim? ſcio ſane plures eſſe hoc ingratiſſimo & invidentiſſimo ſeculo, & bonis omnibus literis earumque cultoribus infenſiſſimo, qui labores alienos carpere, quam qui ſuos in medium protrudere in animum inducant. puerilia multa in his notis reperiri non negem, ſed quibus aetas pene puerilis patrocinium facile parabit, aut veniam ſaltem ab aequitate & humanitate lectorum non minus facile impetrabit. Haec te volebam lector. Vale. SALM. V. e. *intra Tigrum*. Pal. pr. & tert. *intra Ecyrum*, ſec. *intra Scirum*. GRUTER. Ex veſtigiis harum lectionum *Cyrum* legit, eamque lectionem confirmat ad Solinum pag. 621. A. 2. Salmaſius. Ceterum hoc ex loco intelligas verba Taciti, 1, 9, 5. ubi ab Auguſto *omnibus longinquis clauſum imperium* legimus. FREINSH. Intra Taurum dudum ante Auguſtum omnia fuerunt pacata. Igitur Lipſius conjiciebat: *intra Euxinum & Euphratem*, ſed verius Salmaſius *intra Cyrum & Euphratem*. Totidem litteris ſic in Ryckiano ſcriptum legitur. GRAEV. Toll. *intra Ecirum*. Voſſ. 1. 2. *intra Etirum*. Duisb. Fran. Voſſ. 3. & Edd. B. S. P. I. *intra Eurum*. Ald. *intra Nilum*. Regg. videntur habuiſſe *intra Taurum*: nam ita ſine nota libri ad *Cyrum* in Ed. Graevii ſcriptum erat. In Ryck. eſt *intra & Cyrum*. *Intra Taurum* in editis nuſquam inveni ante Edit. Baſil. Camertis, quam deinde ſequutae ſunt omnes quas vidi, uſque ad Graevium, qui primus edidit *intra Cyrum*. Sic quoque e libro vet. legebat Ger. Voſſius: idemque poſt Graevium in contextum receperunt Amſtelodamenſes.

Sentiebant tamen magnitudinem] Jam tum Cicero: *Nulla gens eſt, quae non aut ita ſubacta ſit, ut vix extet; aut ita domita, ut quieſcat; aut ita pacata, ut victoria noſtra imperioque laetetur.* FREINSH. Ryckius *ſentiebant* expoſuerat agnoſcebant, intelligebant. Recte. Liv. XLIV. 44. *Tunc demum recepto ſoſpite filio victoriae tantae gaudium Conſul ſenſit.* Phaedr. II. Fab. epilog.

Et arte fictas animus ſentit fabulas.

Sic Flor. I. 18. 28. elephantis tribuit *ſenſum captivitatis*. Ubi vid. Freinsh. Add. Scheffer. ad Phaedr. Paullo poſt plerique ſcripti perperam *victoriam gentium Populi Romani*, e male intellectis notis *P. R.* vel *Po. Ro.* quae hic ſunt in quibuſdam ſcriptis. Tollius delebat *Romanum*, tamquam e gloſſa. Sic Florus alibi, & quos in *Ind.* nominat Freinshemius. Nec tamen inde confici poteſt adjectum *Romanum* hic neceſſario tollendum eſſe.

62. *Nam & Scythae*, &c.] Vide Sueton. Auguſto, cap. 21. Livium lib. 139. Eutropium & Oroſium, ubi

ſere legatos, & Sarmatae, amicitiam petentes. Seres etiam, habitantesque ſub ipſo ſole Indi, cum gemmis, & margaritis, elephantes quoque inter munera trahentes, nihil magis, quam longinquitatem viae imputabant, quam quadriennio imple-

ubi ſupra. Hos legatos apud Tarraconem citerioris Hiſpaniae urbem Auguſtum Caeſarem inveniſſe ſcribit Oroſius. Lege ipſum in fine ſexti; quoniam hanc ceteris copioſius narrat hiſtoriam. CAMERS. Vide finem libelli de progenie Auguſti. Ad hunc locum pertinet etiam quod Strabo, lib. 4. pag. 138. recenſet: *Noſtra aetate regulorum quidam Britannicorum, legationibus & officiis amicitiam Auguſti Caeſaris conſecuti, donaria in Capitolio dedicarunt; familiaremque Romanis totam pene inſulam redegerunt.* Confer cum hoc loco Juſtinum, 12, 13. de Alexandro. FREINSH.

Seres] Adde Marcellin. 22, 10. f. quo loco *Serindos* putem eſſe Seres hos ipſos. De Indorum legatione ſcribit etiam Nicolaus Damaſc. cujus fragmentum habes apud Valeſium, pag. 506. IDEM. Add. Broekhuſ. ad Propert. III. 3. 5. & de duplici legatione Indorum ad Auguſtum Caſaub. ad Suet. Aug. XXI. *Elephantos* Flor. Berol. Duisb. & Voſſ. 1. Stewechius ad Veget. III. de Re milit. 24. rejicit, quod ibi in quibuſdam MSS. erat, *elephantes*, auctore Chariſio, qui in Grammat. veter. Putſchii p. 102. jubet dici *elephantus*. Sed alii Grammatici nullum diſcrimen faciunt inter *elephas* & *elephantus*. Vid. Indic. Grammat. Putſchii. Et *elephas* eſt in Varr. VI. de Ling. Lat. p. 72. & Lucan. VI. 208. & IX. 732. *elephantes* in Plin. VI. H. N. 19.

Longinquitatem viae] Diſtantiam a Gaditano freto, quo legati ad Auguſtum venerant, ad Orientem, Indos, Scythas, atque Seres, ponit Plinius, 6, 33. *Ab ortu ad occaſum, hoc eſt, ab ipſius Indiae extremitate uſque ad Herculis columnas, Gadibus ſacratas, octuagies quinquies centena ſeptuaginta octo millia ſunt.* lege Martianum Capellam, 6, 5, 6, & 7. CAMERS. *Nihil magis imputabant* eſt, ut hic Ryckius, nulla re magis dicebant ſe oſtendere poſſe venerationem ſuam erga Auguſtum, quam quod tantum iter ipſius cauſa ſuſcepiſſent. Nam *imputare* Scriptoribus recentioribus eſt, velle aliquid pro beneficio haberi, & poſtulare ſibi eo nomine gratiam deberi. Vid. *Ind.* Caſaub. ad Sueton. Tib. LIII. & Scheff. ad Phaedr. I. 22.

Impleverant] Vid. *Ind.* & quae ſupr. ad II. 12. 12. adnotata ſunt. Sed vix credibile eſt totum quadriennium impenſum fuiſſe huic viae: aut certe legati iter fecerint non celeri pede, quod de aliis dicit Phaedr. IV. Fab. 17. In his quae ſequuntur, & *tamen ipſe hominum color*, Anna, ſcribit vocem *tamen* ridiculum ſenſum efficere, ac delendam eſſe. Paruit ei Graevius; ſed magis, ut puto, adductus auctoritate cod. Ryck. a quo abeſt *tamen*, quod etiam Amſtelodamenſes excluſerunt. Sed eſt illud in omnibus aliis tam ſcriptis, quam editis. Nec video in eo ridiculum illum ſenſum quem Anna. Nam Florus hoc vult: etſi longitudinem viae Romanis imputabant, eaque ſe jactabant, & fortaſſis etiam nonnihil eam exaggerabant, tamen vel ipſe color hominum oſtendebat, eos ab alio coelo venire, & jactationem illam non totam ex vano eſſe.

Venire coelo] Ita v. e. aliae, *ſole*. Pal. tert. *ab illo venire coelo* [poſſit fieri, *ab ipſo*]: faciunt tamen

impleverant: & tamen ipſe hominum color ab alio venire coelo fatebatur. Parthi quoque, quaſi 63
victoriae poeniteret, rapta clade Craſſiana ultro ſigna retulere. Sic ubique cuncta atque continua 64
totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. Au-

men duo reliqui pro ſcriptura primo poſita loco. Grut. Ryck. & Fran. *ab illo v. c.* Facile tolerari poſſet *ſole*, quod aliae edd. vett. exhibent, ſi niteretur auctoritate MSS. Lat. Pacat. Paneg. Theodoſ. xxxix. *Ab ultimo Orientis ſinu raptus exercitus, in alio orbe, & ſub alio paene dixerim ſole poſitus. Fateri* eſt declarare, ſignificare, ut ſupr. II. 6. 39. Senec. Herc. Fur. 477. *Teuthrantis hoc fatetur everſi domus.* Juvenal. x. 172.

. . . . . *Mors ſola fatetur*
Quantula ſint hominum corpuſcula.

Vid. Salmaſ. ad Capitol. Pertin. 1, & Schulting. ad Senec. Controv. xi.

63. *Parthi*] Tacitus, 2, 1, 4. *Phrahates, quanquam depuliſſet exercitus ducesque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verterat.* intelligit, inter alia, quoque remiſſa ſigna. de quibus Juſtinus, 42, 5, 11. Strabo eorum temporum aequalis, lib. 16. pag. 515. *Phraates tantum Caeſaris Auguſti amicitiae ſtuduit, ut etiam illi trophaea remitteret, quae Parthi de Romanis erexerant.* Ne quis autem aliud loqui Strabonem exiſtimet, trophaea capiat Romanorum ſpoliis, ipſis etiam aquilis, exornata. facit huc ſupra, 2, 17, 16. Viriatus *inſignia trabeis & faſcibus noſtris, quae ceperat, in montibus ſuis trophaea fixit.* Quo enim majoris dignationis ſpolia trophaeis adduntur, eo quoque ipſa ornatiora ſunt & magnificentiora. Phrahatem autem hoc non Auguſti reverentia, ut noſter, aliique volunt; ſed ut filium reciperet, ex pacto feciſſe indicat Dio, fine libri 53. Tacitus, ubi ſupra, non metu Romanorum, ſed ſuis diffiſum, omnia Auguſto officia exhibuiſſe. Ceterum iſta ſigna Craſſiana repetere ſua expeditione ſtuduerat Antonius, ſed infelici conatu. Vid. Appian. in Parthicis. Freinsh. Add. Interpret. Virgil. in vii. Aen. 606. Verba, *quaſi victoriae poeniteret*, declamatoriam προσθήκην eſſe recte judicat Boeclerus ad Vellej. II. 91.

Rapta clade Craſſiana ſigna]. Nic. Heinſius legit: *Capta clade Craſſiana ſigna.* Graev. Ryck. Regg. Flor. Magl. Duisb. Fran. & v. c. mutato ordine *ſigna ultro retulere.*

64. *Cuncta*] Forte, *certa.* ut ſupra, 59. ſic Vellejus, 2, 38, 4. *Sardinia certum recepit imperii jugum.* Freinsh. *Cuncta pax* quid ſibi velit nec ego ſcio, nec alius quiſquam Latine doctus intellexerit. Non id fugit aciem ingenii magni Lipſii, qui reſcribi volebat: *juncta atque continua pax.* Non nego *junctos ac continuos agros* legi in veterum ſcriptis: ſed quid ſit *juncta pax*, aeque intelligo, ac quid ſit *cuncta pax.* Florus videtur uſus eſſe recondito vocabulo quod correctores interpolarunt, ut fit. Puto autem eum ſcripſiſſe, quod & Gronovium doctorem noſtrum audio obſervaſſe, *una atque continua pax. Una pax* eſt, quae per omnes gentes & terras eodem tempore eſt diffuſa; ut e contrario ſuperius lib. II. 17. *unum bellum: Poſt illa duo clariſſima urbium incendia late atque paſſim, neque per vices, ſed ſimul pariter & quaſi unum undique bellum fuit.* Statio *una mors* de peſtilentia: *populis mors una venit*, quae multos eodem tempore tollit e medio.

Haec

Auſusque tandem Caeſar Auguſtus, ſeptingenteſimo ab Urbe condita anno, Janum Geminum cludere, bis ante ſe cluſum; ſub Numa rege, & victa primum Carthagine. Hinc converſus ad

pa-

Haec exquiſitior hujus vocis notio, magiſtris ignota & deſcriptoribus cauſſa fuit vitii, quo hic locus contaminabatur. Graev. Gronovius ad Plaut. Moſtellar. v. 2. 46. ſcribit, ſe, ſi quid mutandum eſſet, malle *una*. Sed vulgatum defendi verbis Plauti l. d. *fac iſtam cunctam gratiam*, i.e. cunctis, vel univerſis, qui peccaſſent. Ita ex illius ſententia *cuncta pax* eſt idem, quod Graevio *una pax*. Iſ. Voſſius quoque putabat haec perperam mutari a Viris Doctis, quum *cunctus*, auctore Feſto, idem ſit quod *conjunctus*. Nec plane neceſſaria videtur mutatio. *Pactionem* Freinshem. in *Ind.* interpretatur inducias. Videtur ea vox referenda ad illos, quos immunes imperii tamen populum victorem gentium reveritos fuiſſe, dixit Florus: *pax* autem, quod hic etiam Perizonius e n. 2. & 59. hujus cap. ſcripſerat, ad gentes domitas, quas *pacari* & *pacatas* dicunt Scriptores Romani. Nec tamen intelligo, quare de illis potiſſimum *pactionem*, de his autem *pacem* voluerit dicere: Nam & illae tum pacem cum Romanis habuerunt, & hae haud dubie pactionibus quibuſdam in fidem Romanorum venerant. Nam vix eſt, ut ulla pax ſit ſine pactionibus. Unde *pactiones pacis* non raro conjunguntur ab aliis. Vid. Cicer. XIII. Phil. 1. Corn. Nep. Dion. v. Sed voluit forſitan elegantiam captare ex illo ſive παραγγελίας, ſive παρεγχύτου *pax*, *pactio*.

Auguſtus] Neſcio quid abſoni hoc loco ſonet vox iſta; nec enim tum Auguſtus; Caeſar. anticipatio permitteretur quidem alibi; non autem hic, ubi continua ſerie Caeſaris geſta deducens, id ipſum tandem adjicit, appellatum eſſe *Auguſtum*. Freinsh. Probabat hic ſententiam Freinshemii Perizonius. Nec ſine cauſa. Alia eſt ratio in eo, quod ſupr. IV. 3. 5. & hoc cap. n. 19. reprehendit Freinshem.

Septingenteſimo ab U. C. anno] Ita hic reperitur in hiſtoriae principio propoſitus annorum numerus, a Romulo in Caeſarem Auguſtum. Hic autem homo non ſolum tempora, & rerum geſtarum ordinem, crebro perturbat; verum etiam ſic ubi annos numerat, eorum ſubtilem computationem non facit, quemadmodum ab initio monuimus. Qui ſubtilius ergo computant, annum Urbis DCC. numerant, quum erant coss. Domitius Ahenobarbus, & Appius Claudius, vivente adhuc C. Julio Caeſare, anno nono aetatis Caeſaris Octaviani Auguſti; ſiquidem verum, quod Vellejus, 2, 36, 1. Suetonius, & alii auctores ſunt, natum eum fuiſſe M. Cicerone & C. Antonio coss. Vinet. Verba *ab Urbe condita* deſunt in Voſſ. 1.

Janum Geminum cludere] Vide omnino commentatores ad Suetonium, Auguſto, cap. 22. Item ſupra, 2, 3, 1. Freinsh. Livius, Vellejus, Plutarchus & Florus ita loquuntur, quaſi Auguſtus tantum ſemel Janum clauſerit. At Suetonius, Dio, & Oroſius ter ab Auguſto clauſum fuiſſe produnt. Et hoc verum eſt. Quomodo autem Viri docti putent Scriptores veteres, qui in hac re diſſentire videntur, in concordiam redigi poſſe, exponit Clariſſ. Maſſonus in Jano Chriſto naſc. reſer. Sect. II. cap. 2. apud quem etiam Sect. III. c. 6. alia huc pertinentia leguntur.

Mas

pacem, pronum in omnia mala, & in luxuriam fluens ſeculum gravibus ſeverisque legibus multis coërcuit. Ob haec tot facta ingentia *Dictator* 66
perpetuus, & *Pater patriae*, dictus. Tractatum etiam

Mox libri Vineti, Regg. Voſſ. & Fran. *bis ante recluſum*. Vitioſe *r.* pro *s.* nam ſic, quod hic adnotat Vinetus, *recludere* eſſet claudere, non aperire. Servius quidem in Virg. III. Aen. 92. ſcribit *recludere* etiam eſſe denuo cludere. Si non fallitur, quaerendum eſt, qui ita loquuti fuerint. *Recludere* pro *claudere*, *includere*; dixiſſe Juſtinum I. 9. 16. & Palladium IV. de Re ruſt. 10. 33. (adde Juſtin. XXVI. 1. 7.) obſervat Doctiſſ. Reitzius in Lib. de Ambiguis. Nec tamen ideo etiam poſſe dici *recludere templum*, pro claudere, recte putat. Nam *recludere* in Juſtino & Palladio eſt includere, concludere in aliquo loco: quae ſignificatio quum hinc aliena ſit, *recluſum* hic locum habere non poteſt.

65. *In luxuriam fluens*] *Fluere* ſaepe dicuntur, quae in deterius mutantur ac labuntur. Virg. II. Aen. 169.

> *Ex illo fluere ac retro ſublapſa referri*
> *Spes Danaum.*

Vid. Gronov. ad Liv. XXVII. 17. Vel *in luxuriam fluens ſaeculum* dictum eſt, pro *fluens*, ſive *diffluens luxuria*, quae uſitata ſunt & obvia in ſcriptoribus Latinis. Liv. VII. 29. *Campani fluentes luxu*. Vell. I. 6. *Sardanapalum mollitiis fluentem*. Terent. Heaut. V. 1. 73. *Animum illius, qui nunc luxuria ac laſcivia diffluit.* [illegible] alii apud Rupert. ad Vell. l. d. & Barth. ad Claudian. IV. Conſ. Honor. 218. qui & *ſolvi luxu* & *luxuria* dici oſtendit ad eumd. Conſ. Prob. & Olybr. 247. Nec dubito, quin pro eo, quod in antiquis Edd. Columellae XII. 1. legitur: *Nunc vero, cum pleraeque ſic luxu & inertia defluant, ut ne lanifici quidem curam ſuſcipere dignentur*, ſcribendum ſit *diffluant*: maxime poſtquam e Clariſſ. Drakenborchio intellexi, ita eſſe in vetuſtiſſimo cod. Pariſienſi S. Germani. Et fortaſſis emendatum eſt in Edd. Columellae, quae poſt Stephanianam prodierunt. Voſſ. 3. *in luxum fl.*

Legibus multis] De quibus, exacte Dio. meminit & Tacitus, 3, 55, 4. FREINSH. Multae quoque harum Legum Auguſti memorantur in libris Juris Civilis ſub titulo *Legum Juliarum*. In Inſcriptione ap. Gruter. CXLIX. 4. de Auguſto: ORBE. MARI. ET. TERRA. PACATO. TEMPLO. JANI. CLVSO. ET. RP. PO. ROM. OPTIM. LEGIB. SANCTISS. INSTIT. REFOR. Cicer. pro Marcell. VIII. ad Jul. Caeſarem: *Conſtituenda judicia, revocanda fides, comprimendae libidines, propaganda ſoboles: omnia, quae dilapſa defluxerunt, ſeveris legibus vincienda ſunt.*

66. *Dictator perpetuus*] Auguſtum dictatoris nomen nunquam tuliſſe, in annalibus veterum teſtatiſſimum eſt: vel ut invidiam nominis devitaret; vel quia dictatoria poteſtas Antonia lege abrogata erat. Dictaturam namque, quam pertinaciter ei pop. R. anno DCCXXXI. offerebat, tam conſtanter repulit, ut, cum populus eam magna vi etiam offerret, ipſe genu nixus, dejecta ab humero toga, nudo pectore deprecatus ſit. Vellejus Paterculus, Suetonius, Dio Faſti Capitolini, alii. nam ipſe longe majorem poteſtatem exercebat ſub Imperatoris praenomine,

etiam in Senatu, an, quia condidiſſet imperium, *Romulus* vocaretur: ſed ſanctius & reverentius

Vi-

& tribuniciae poteſtatis titulo, quem, dictatura perpetua abdicata, ex a. d. V. Kal. Jul. accepit; ſapienterque invidiam nominis exoſi & tyrannici declinavit. STAD. Boeclerus ad Vell. II. 89. videtur Florum velle defendere. Nam ſcribit forte exiſtimandum eſſe eum obſcure potius, & de oblato tantum dictatorio nomine loqui, quam in re tam non prorſus errare. Auguſtum enim ab offerentibus dictaturam quidem dictum, ſed honorem deprecatum fuiſſe. Sed non patitur hanc interpretationem id, quod mox addit Florus, & *Pater patriae*. Nam ſi hic *dictus* cum effectu accipitur, ut debet, nulla ratio eſt, cur non etiam in altero ita ſit accipiendum. Paullo ſpecioſius, nec optime tamen, defendi poſſet Florus, ſi proba eſſet ſcriptura librorum Vineti, Ryck. Reg. Q. Magl. Duisb. Fran. & vett. edd. a quibus omnibus, praeterquam ab Ald. abeſt *dictus*.

Pater patriae] Qua de cauſſa ſic appellaverint principes, ſupra, 1, 1, 15. ex Seneca notavimus. Sic poëtis Jupiter eſt

- - - divum pater, atque hominum Rex,

quod hoſce ſeveriori continent imperio, mitius praeſit illis. Eleganter igitur Ovidius, Triſtium, 2, 38. ad Auguſtum:

Jure igitur genitorque deum, rectorque vocatur:
Jure capax mundus nil Jove majus habet:
Tu quoque cum patriae rector dicare, paterque:
Utere more dei nomen habentis idem.

Et mox, verſu 181.

Parce, pater patriae: nec nominis immemor hujus
Olim placandi ſpem mihi tolle tui.

Item, Faſtorum 2, 127. Ad hanc appellationem, ejusque explicationem, pertinet locus Livii, 4, 60, 1. ubi plebs beneficio Senatus delinita, laetabunda jactat, *Patres vere appellatos*. FREINSH. De anno ac die, quo hoc cognomen ei datum eſt, legi debent, quae diſputant Spanhem. Diſſ. XII. de Uſu & praeſt. numiſm. p. 446. Noris. Cenotaph. Piſ. Diſſert. II. c. 8. & Perizon. c. VII. Animadv.

Romulus] Sic Camillus, apud Livium, 5, 49, 8. *Romulus, ac parens patriae conditorque alter urbis, haud vanis laudibus appellatur*. Vide omnino Berneccerum, ad Suetonium, Auguſto, 7, 4. ubi omnia iſta reperies. etiam cur, & quando, nomen illud *Auguſti* invenerit. *Condere* vero *imperium* non uno ſenſu accipi, potes intelligere ex iis quae notantur ſupra, 1, 1, 1. FREINSH. *Romulum* vocandum quidam cenſebant, quaſi & ipſum conditorem Urbis, Sueton. Aug. VII. Et ipſe hoc nomine adpellari cupiebat; ſed ſuſpicionem regni adfectati eo metuens praetulit nomen *Auguſti*. Dio LIII. 507. Hoc autem prius accepit, quam nomen *Patris patriae*. Vid. Caſaub. ad Sueton. & Noris. l. d. In iis, quae de nominibus Octaviano delatis in Servio ad Virgil. III. Georg. 26. & I. Aen. 296. quaſi e Suetonio deſcripta leguntur, nihil ſani eſt. Et vix credi poteſt ea a Servio profecta eſſe. *Condidiſſet* Perizonius bene interpretabatur, conſtituiſſet, quale tunc erat; nempe ampliſſimum.

Conſecraretur] Sic Tacitus, fine Annal. XV. ſcribit, *Cerialem Anicium, conſulem deſignatum, pro ſen-*

ten-

viſum eſt nomen *Auguſti*, ut ſcilicet jam tum, dum colit terras, ipſo nomine & titulo conſecraretur.

tentia dixiſſe, ut templum divo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale faſtigium egreſſo, & venerationem hominum merito. FREINSH. *Jam dum colit* Voſſ. 1. Florus recte expreſſit vim nominis Auguſti. Vid. Sueton. Aug. VII. ibique Interpretes, & Spanhem. l. d. p. 371. Sententia eorum, qui *Auguſtum* ab *augendo imperio* dictum putarunt, dudum ab eruditis exploſa eſt. Religioſus librarius Reg. Q. poſt *conſecraretur* ſcripſerat *Amen*.

CO-

COLUMNA ROSTRATA A CIACCONIO SUPPLETA, EXPLICATA.

Literis rotundis ſive Italicis expreſſa explicationis gratia adjecta ſunt.

CAjus Duilius Marci filius Conſul adverſus Carthaginienſes in Sicilia
rem gerens, Egeſtanos *ſocios atque* cognatos populi Romani artiſſima
obſidione exemit. Legiones *enim* omnes Carthaginienſium *qui Egeſtam obſidebant*, *&* *Amilcar*
maximus *eorum* magiſtratus *feſtinandi ſtudio* elephantis relictis novem, caſtris effugerunt. Macellam *deinde* munitam *validamque* urbem
pugnando cepit. Atque in eodem magiſtratu proſpere
rem navibus mari Conſul primus geſſit: remiges
claſſeſque navales primus ornavit atque paravit diebus ſexaginta.
& cum his navibus, claſſes Punicas omnes, paratas *ornataſque*
ſummas copias Carthaginienſium, praeſente *Annibale* maximo
dictatore illorum, in alto mari pugnando ſuperavit;
triginta naves cum ſociis, *hoc eſt cum ipſis hominibus*, cepit, & ſeptiremem praetoriam,
quinqueremes *praeterea* ac triremes naves XX. depreſſit.
Aurum captum in praeda nummi III. M. DCC.
Argentum captum in praeda nummi C. M.
Aes grave captum vicies ſemel centena millia pondo
atque in triumpho navali praedam *omnem in aerarium* Popul. Rom. intulit.
captivos *etiam* Carthaginienſes ingenuos, *hoc eſt*, *nobiles aliquot*, ante currum duxit:
primuſque Conſul, de Siculis, & claſſe Carthaginienſium
triumphavit. Earum rerum ergo S. P. Q. R. ei hancce columnam poſuit.
vel
triumphavit. Earum rerum ergo Marti donum dedit atque dicavit.

Cla-

Inſcriptio Columnae Roſtratae e Ciacconio, cum brevibus Ejuſdem ſupplementis.

C. BILIOS. M. F. COS. ADVORSOM. CARTACINIENSEIS. EN. *SICELIAD. REM. CERENS. ECEST*ANO*S. COCNATOS.* *POPLI. ROMANI. ARTISVMAD. OBSEDEONE*D. *E*XEMET. LECION*EIS. CARTACINIENSEIS. OMNEIS.* *M*AXIMOSQUE. MACISTR*A*TOS. L*VCAES.* *BOVEBOS. RELICTEIS. NO*VEM. CASTREIS. EXFOCIONT. MACEL*AM. MOENITAM. VRBEM.* *P*VCNANDOD. CEPET. ENQVE. EODEM. MAC*ESTRATOD. PROSPERE. R*EM. NAVEBOS. MARID. CONSOL. PRIMOS. C*ESET.* *RESMECOSQVE. C*LASESQVE NAVALES. PRIMOS. ORNAVET. PA*RAVETQUE. DIEBOS. LX.* *C*VMQVE. EIS. NAVEBVS. CLASEIS. POENICAS. OM*NIS. PARATASQVE. S*VMAS. COPIAS. CARTACINIENSIS. PRAESENTE*D.* *MAXAMOD. D*ICTATORED. O*LOR*OM. IN. ALTOD. M*A*RID. PVC*NANDOD. VICET. XXX*QVE. NA*VEIS. CEPE*T. CVM. SOCIEIS. SEPTE*M.* *RESMOMQVE. DVCIS. QVINRESM*OSQVE. TRIRESMOSQVE. NAVEIS. X*X. DEPRESET.* *AVRO*M. CAPTOM. NVMEI ••• DCC. *ARCEN*TOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI ccclɔɔɔ c *CRAVE.* CAPTOM. AES ccclɔɔɔ *PONDOD.* *TRIOMP*OQVE. NAVALED. PRAEDAD. POPLOM. *ROMANOM. DONAVET. CAPTIVOS.* CARTACINI*ENSEIS. INCE*NVOS. D*VXET. ANTE.* *CVROM. PRIMOSQVE. CONSOL. DE. SICELE*EIS. *CLASEQVE.* CART*ACINIENSEOM. TRIOMPAVET. EAROM. REROM. ERCO.* *S. P. Q. R. EI. HANCE. COLVMNAM. P.*

Clariſſimus Graevius Inſcriptionem Columnae Roſtratae deſcripſit e Pighio in Annalib. ad A. V. CCCCXCIII. *qui, mox ut inventum erat marmor, reliquos in eo characteres uti exſtabant, Roma Bruxellam ad ſe miſſos ſcribit. Exhibuerunt eam etiam Gruterus Inſcript.* CCCCIV. I. *ibidemque Lipſius, Donatus* II. *de Urb. Rom.* 7. *& Ciacconius; ſed omnes aliter atque aliter. Neque tamen apud ullum eorum in primo verſu ſunt literae ſingulares, notae nominum propriorum, quae apud Pighium. De quo quid dicam non habeo: niſi vel eos, qui plura in marmore illo ſcripta fuiſſe prodiderunt, quam Ciacconius, parum recte vidiſſe, vel literas nonnullas deinde ita exoleviſſe, ut viſum effugerent. Nam mihi omnino veri ſimile videtur, Ciacconium, qui non multo poſt effoſſum marmor Romam venit, & in ea urbe per aliquot annos vixit, ac diem obiit, Inſcriptionem, quam ex profeſſo Commentario inluſtravit, & ſaepe, & adcuratiſſime inſpexiſſe; nec quidquam eorum, quae tum in ea legebantur, detraxiſſe, aut addidiſſe. Quapropter exiſtimavi eam ita ut in Graevii Theſauro Antiquitatum Romanarum ante Commentarium Ciacconii edita eſt, una cum ejuſdem ſupplementis charactere, quem currentem vocant, impreſſis hic proponendam.*

EX-

EXCERPTIONES
CHRONOLOGICAE
AD
L. A. FLORUM.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICAE AD FLORUM;

Ita concinnatae, ut prior cifra librum, altera caput, tertia verſum, tibi oſtendat.

Anni ante natum Chriſtum.	*Italiae cultores primi Aborigines ſuere, quorum rex Saturnus: poſt hunc tertio loco Faunus, ſub quo*	Anni ante Urbem Conditam.	
1230	*Evander in Italiam venit,* 1. 1. 9.	480	*Gedeon Iſraelis judex moritur.*
1221		471	*AEetas Ponticis gentibus imperat.* 3. 5. 1.
1181		431	*Troja capta.*
1179	*Aeneas in Italiam venit,* 1. 1. 9. *Lavinium conditur,* 1. 1. 4.	429	*Agamemnon occiditur.* *Jeptha, Ebzan, Elon, Abdon, Iſraëlem judicant.*
1149	*Alba condita,* 1. 1. 4.	399	
882		132	*Dido Carthaginem condit,* 2. 15. 17.
793	*Amulius Numitorem regno pellit.* 1. 1. 4.	43	
776	*Romulus naſcitur,* 1. 1. 1.	26	*Uſias rex Judae.* *Zacharias, Sallum, Menahem, reges Iſraëlis.*
752	*Amulium deturbat,* 1. 1. 5.	2	*Ezechias rex naſcitur.* *Micha Propheta.*
750	*Roma condita,* 1. 1. 7. *cujus ita primus rex ROMULUS regnat per annos XXXVII.*	Anni ab Urbe condita.	
747	*Raptus Sabinarum,* 1. 1. 10.	3	
746	*Spolia opima prima,* 1. 1, 11.	4	
743	*Sabini, ex hoſtibus, Romae cives fiunt,* 1. 1. 14.	7	*Pekah, rex Iſraëlis, incurrit in Judaeam.* *Hieroſolyma obſidetur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
721	*Romulus Vejentes vincit*, 1. 1. 11.	29	*Salmanaſſar expugnat Samariam.*
713	*Romulus moritur*, 1. 1. 16.	37	
712	*NUMA POMPILIUS, ſecundus rex Romanorum, pacifice regnat per annos XLIII.* 1. 2.	38	*Nahum Propheta. Ezechias, Manaſſes, reges Judae.*
669	*TULLUS HOSTILIUS, tertius rex Romanorum, regnat per annos XXXII.* 1. 3. 1.	81	
664	*Pugna Tergeminorum*, 1. 3. 3.	86	
662	*Alba diruta*, 1. 3. 9.	88	
644		106	*Tarentus conditur*, 1. 18. 2.
637	*ANCUS MARCIUS, quartus rex Romanorum, regnat per annos XXIV.* 1. 4.	113	*Ammon rex Judae.*
624	*Oſtia condita.* 1. 4. 2.	126	*Joſias rex Judae.*
613	*TARQUINIUS PRISCUS, quintus rex Romanorum, regnat per annos XXXVIII.* 1. 5.	137	*Joſias moritur, ſuccedunt filii. Nebucadnezar Hieroſolymam venit.*
599	*Tuſci vincuntur*, 1. 5. 5.	151	*Daniel interpretatur Nebucadnezaris ſomnium. Jeremias vaticinatur.*
588		162	*Galli in Italiam veniunt*, 1. 13. 5.
575	*SERVIUS TULLIUS, ſextus rex Romanorum, regnat per annos XLIV.* 1. 6.	175	*Ezechiel vaticinatur.*
563	*Cenſus inſtituitur*, 1. 6. 3.	187	*Jechonias olim rex Judae carcere liberatur.*
531	*TARQUINIUS SUPERBUS, rex Romanorum ultimus, regnat per annos XXV.* 1. 7. 1.	219	*Cyrus Judaeos reſtituit.*
524	*Sueſſa Pometia capitur*, 1. 7. 5.	226	*Templum reficitur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
519		231	*Septem Perſae regnum Magis eripiunt*, 3. 5. 1.
515	*Gabii urbs capitur*, 1. 7. 7.	235	*Darius rex Perſarum.* *Haggaeus & Zacharias vaticinantur.*
514	*Capitolium conditum*, 1. 7. 8.		
506	*Imperium regibus abrogatur, quum duraſſet annos CCXLIV.* 1. 7. 11.	236	*Babylon opera Zopyri capitur.*
		244	
	Conſulatus origo, 1. 9. 1.		*Bellum Ionicum geritur.*
	Brutus filios ſecuri percutit, 1. 9. 5.		
	Porſena Romam obſidet, 1. 10. 1.		
	Horatius, Mucius, Cloelia, clarent, 1. 10. 3.		
	Brutus & Aruns Tarquinius mutuis vulneribus cadunt, 1. 10. 8.		*Pythagoras moritur.*
493	*Poſthumius dictator Latinos vincit.* 1. 11. 2.	257	
491	*Plebs ſecedit in ſacrum montem*, 1. 23. 1.	259	
490	*Corioli capiuntur, unde Coriolanus*, 1. 11. 9.	260	
489		261	*Darius exercitum mittit contra Athenienſes*, 2. 8. 2.
488	*Coriolanus exulat*, 1. 22. 3.	262	
482	*Spurius Caſſius interficitur ob affectatum regnum*, 1. 26. 4.	268	
481		269	*Xerxes montem Athon perfodit*, 2. 8. 2.
476	*Fabii privatum bellum cum Vejentibus gerunt*, 1. 12. 1.	274	
470	*Volerone duce fracti Coſ. faſces*, 1. 22. 2.	280	
468	*Appii exercitus non vult vincere*, 1. 22. 2.	282	*Artaxerxes rex Perſarum.* *Eſras Hieroſolymam venit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
448	*Decemviri creantur*, 1. 24. 1.	302	
446	*Decemviratus tollitur*, 1. 24. 3.	304	*Nehemias Hieroſolymam venit.*
			Herodotus hiſtoriam ſcribit.
425	*Spolia opima ſecunda*, 1. 12. 9.	325	*Thucydides hiſtoriam ſcribit.*
410	*P. Poſthumius Albus trib. mil. conſulari poteſtate, lapidatur a militibus*, 1. 22. 2.	340	*Bellum Siculum cum Athenienſibus.*
			Dionyſius major, Siciliae tyrannus.
401	*Veji obſeſſi*, 1. 12. 8.	349	
	Stipendia incipiunt, ibidem.		
399	*Hiematur ſub pellibus*, ibidem.	351	*Artaxerxes Mnemon, rex Perſarum.*
392	*Faliſci Camillo ſe dedunt*, 1. 12. 3.	358	
	Fidenae conflagrant, ibidem.		
391	*Veji capti*, 1. 12. 9.	359	*Plato philoſophatur.*
386	*Camillus exulat*, 1. 22. 4.	364	
385	*Roma CAPTA*, 1. 13. 14.	365	*Pax tota Graecia.*
384	*Camillus finitimos vincit*, 1. 13. 19.	366	*Xenophon hiſtoriam ſcribit.*
379	*M. Manlius de ſaxo Tarpejo dejicitur*, 1. 26. 8.	371	*Ariſtoteles naſcitur.*
		388	
362	*C. Licinius Stolo ſenatui conſortium conſulatus extorquet*, 1. 26. 4.	395	
			Philippus M., rex Macedoniae.
355	*Galli vincuntur ad Anienem*, 1. 13. 20. *inde Torquatus.*	407	*Templum Dianae Epheſi conflagrat, dum Alexander naſcitur.*
343	*Galli vincuntur in agro Pontino*, ibid. *inde Corvini.*		
			Dionyſius Corinthi.
337	*Campani concedunt in ditionem Romanorum*, 1. 16. 2.	413	
	Unde natum bellum Samniticum, quod duravit annis circiter L.		

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
334	*Manlius filium contra imperium pugnantem occidit*, 1. 14. 2.	416	*Alexander M. rex Macedoniae.*
332	*Roſtra nomen accipiunt ex ſpoliis Antiatibus*, 1. 11. 10.	418	
			Darius Perſarum rex interficitur. *Hieroſolyma capitur a Ptolemaeo.* *Agathocles Siciliae tyrannus.*
317	*Clades Caudina*, 1. 16. 9.	433	*Theophraſtus philoſophatur.*
316	*Papirius Samnitibus jugum reponit*, 1. 16. 12.	434	
307		443	*Lyſimachia condita*, 2. 8. 7.
305	*Saltus Ciminius penetratus*, 1. 17. 4.	445	*Demetrius Poliorcetes*, *rex Aſiae.*
303	*Decius Mus ſe devovet*, 1. 17. 7.	457	
			Demetrius Poliorcetes rex Macedoniae.
288	*Curius Sabinos vincit*, 1. 15. 2. *Hoc anno bello Samnitico finis impoſitus, cum duraſſet annis L*, 1. 16. 8.	462	*Pyrrhus, rex Macedoniae.*
284	*Plebs ſecedit in Janiculum*, 1. 25. 1.	466	
			Ptolemaeus Philadelphus, rex Aegypti.
281	*Dolabella Gallos vincit*, 1. 13. 21.	469	*Regnum Tuſcorum finitum.*
279	*Bellum Tarentinum*, 1. 18.	471	
278	*Pyrrhus Tarentinis auxilio venit*, 1. 18. 6.	472	*Ptolemaeus Ceraunus, rex Macedoniae.*
	Pugnat cum Romanis ad Heracleam, 1. 18. 7.		
276	*Iterum ad Aſculum*, 1. 18. 9.	474	*Galli in Aſiam veniunt, unde Gallograecia*, 2. 11. 3.
273	*Poſtremo in Aruſinis campis*, 1. 18. 11. *Fabricius cenſor Rufinum notat*, 1. 18. 22.	477	*Aratus Phaenomena ſcribit.* *Sacra Biblia tranſlata per LXX. interpretes.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
266	*Picentes vincuntur*, 1. 19. 2.	484	
264	*Sallentini vincuntur*, 1. 20. 1.	486	
263	*Volſinienſium ſervi puniuntur*, 1. 21. 3. *Hoc modo Italia facta Romanorum*; 2. 1. 2.	487	
262	*Romani in Siciliam navigant*, 2. 2. 5. *Unde natum bellum Punicum primum, quod duravit annis circiter XXIV.*	488	*Antigonus rex Macedoniae, Gallos vincit. Nicomedia conditur. Zeno Stoicus moritur.*
258	*C. Duillius Nepos Coſ. Poenos navali praelio ſuperat*, 2. 2. 7. *Cn. Cornelius Scipio Aſina cos. capitur a Poenis*, 2. 2. 11.	492	*Antiochus Theos, rex Syriae.*
257	*L. Cornelius Scipio Coſ. in Sardinia & Corſica Poenos vincit*, 2. 2. 15.	493	*Ptolemaeus Philadelphus cum Antiocho bellum gerit.*
256	*A. Atilius Calatinus cos. in Sicilia Poenos vincit*, 2. 2. 12.	494	
254	*M. Atilius Regulus cos. bellum in Africam transfert*, 2. 2. 17.	496	
253	*Xanthippus Regulum vincit*, 2. 2. 23.	497	*Antigonus Athenas capit.*
248	*L. Caecilius Metellus procos. Poenos caedit*, 2. 2. 27. *Regulus pacem cum Poenis diſſuadet*, 2. 2. 24.	502	*Aratus Sicyonius, dux Achaeorum.*
247	*P. Claudius Pulcher Cos. claſſem amittit*, 2. 2. 29.	503	*Ptolemaeus Evergetes, rex Aegypti.*
243	*M. Fabius Buteo Cos. Poenos caedit*. 2. 2. 30.	507	
239	*C. Lutatius Catulus Cos. primo bello Punico finem imponit*, 2. 2. 33. *Duravit autem annis XXIV.*	511	*Attalus Pergamenus regnum conſtituit.* *Arſaces Parthorum regnum conſtituit.*
235	*Q. Fulvius Flaccus Cos. Ligures vincit*, 2. 3. 5.	515	

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
235		515	*Annibal patri jurat ad aram ſe hoſtem pop. Rom. futurum*, 2. 6. 2.
233	*Janus clauſus*, 2. 3. 1.	517	
232	*Ligures Romanis bellum faciunt*, 2. 3. 2.	518	
228	*Teutana legationem Rom. violat*, 2. 5. 3.	522	
227	*Illyrii vincuntur*, 2. 5. 4.	523	*Demetrius, rex Macedoniae, Philippi pater, moritur.*
226		524	
225	*Saguntus foedere Romanorum & Poenorum in libertatem excipitur*, 2. 6. 4.	525	*Carthago Hiſpana conditur, de qua*, 2. 6. 39.
223	*L. Aemilius Pappus cos. Gallos vincit*, 2. 4. 3.	527	*Seleucus & Antiochus fratres, Syriae reges, moriuntur.*
221	*C. Flaminius Nepos cos. Gallos vincit*, 2. 4. 4.	529	*Antigonus Tutor, Macedoniae rex, Spartam occupat.*
220	*M. Claudius Marcellus cos. de Viridomaro Gallo opima refert*, 2. 4. 5.	530	*Philippus rex Macedoniae penultimus.*
217	*Saguntus deleta*, 2. 6. 6.	53	*Philippus cum Aetolis bellum gerit. Antiochus cum Ptolemaeo.*
	Romani legatione Carthaginem miſſa, dedi poſtulant Annibalem, 2. 6. 7.		*Philippus Peloponneſum occupat.*
216	*Annibal Alpes tranſit*, 2. 6. 9. *unde bellum Punicum ſecundum, quod duravit annis circiter XVI.*	534	*Attalus cum Gallis contra Achaeum pugnat.*
			Carthaginienſium claſſis ad recuperandam Siciliam miſſa vincitur.
	Cn. Scipio in Hiſpaniam mittitur, 2. 6. 36. 2. 17. 6.		*Hiero, rex Syracuſanus, Romanos juvat.*
	P. Cornelius Scipio poſt Africanus, praetextatus adhuc, patrem ſervat, 2. 6. 10.		

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
215	*Annibal Sempronium vincit.* 2. 6. 12.	535	*Cn. Scipio in Hiſpania claſſem Carthaginienſium capit. & Mandonium Hiſpaniae regulum vincit.*
	Et C. Flaminium Nepotem cos. II. 2. 6. 13.		
	P. Scipio procos. in Hiſpaniam venit, 2. 6. 36. 2. 17. 6.		*Antiochus vincitur a Ptolemaeo.*
	Q. Fabius Maximus dictator Annibalem cunctando macerat, 2. 6. 27.		*Philippus urbes aliquot Paeonum occupat, & cum Illyriis bellum gerit.*
214	*Clades Cannenſis*, 2. 6. 15.	536	*Antiochus Achaeum bello perſequitur.*
	Annibal Capuam occupat, 2. 6. 21.		*Aſdrubal in Hiſpania Carpeſios vincit.*
	Ad Nolam vincitur a Marcello, 2. 6. 29.		*Pruſias, rex Bithyniae Gallos caedit.*
213	*Iterum.*	537	*Antiochus Achaeum Sardibus obſidet.*
	Sardi vincuntur a T. Manlio, ut alii, ſive, ut noſter, a Graccho, 2. 6. 35.		*Hiero, rex Siciliae, moritur.*
	Philippus legatos de ſocietate mittit ad Annibalem, 2. 7. 4.		*Hieronymus, rex Siciliae, cum Carthaginienſibus foedus init.*
	Scipiones Aſdrubalem vincunt, 2. 17. 7.		
212	*Tib. Sempronius Gracchus procos. Poenos in Lucania caedit*, 2. 6. 30.	538	*Hieronymus. rex Siciliae, interficitur. Saguntus reſtituitur.*
	Marcellus Annibalem ad Nolam tertio vincit, 2. 6. 29.		*Philippus Aratum veneno tollit.*
	Marcellus in Siciliam mittitur, 2. 6. 33.		*Achaeus occiditur ab Antiocho.*
210	*Syracuſae captae*, 2. 6. 33.	540	*Annibal Tarentum occupat. Centenium & Fulvium vincit.*
	Scipiones caeſi, 2. 6. 36.		
209	*Annibal cum exercitu Romam contendit*, 2. 6. 42.	541	*Antiochus Ptolemaei praefectos ex Syria pellit.*

Ca-

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
	Capua recipitur. Ibidem.		*Valerius Laevinus contra Philippum res gerit* 2. 7. 6.
	P. Cornelius Scipio, mox Africanus, cum proconſulari imperio in Hiſpaniam mittitur, 2. 6. 37.		
208	*Aerario deficiente privati opes ſuas reip. conferunt,* 2. 6. 24.	542	*Laevinus cos. Siciliam provinciam facit.*
			Scipio Carthaginem novam una die expugnat, 2. 6. 39. 2. 17. 7.
207	*Fabius Tarentum recipit.* 2. 6. 42.	543	*Philippus cum Romanis varia fortuna bellum gerit.*
206	*Attalus cum Romanis contra Philippum bellum gerit,* 2. 2. 8.	544	*Marcellus cos. inſidiis Annibalis interficitur.*
			Philopoemen Machanidam Lacedaemoniorum tyrannum occidit.
205	*Aſdrubal occiditur,* 2. 6. 49.	545	*Scipio Hannonem Poenorum ducem capit.*
202	*Scipio in Africam trajicit,* 2. 6. 55.	548	*Ptolemaeus Epiphanes rex Aegypti.* *Scipio Syphacis caſtra incendit.*
200	*Annibal Italia decedit,* 2. 6. 56. *Vincitur a Scipione,* 2. 6. 61. *& ita finitur bellum Punicum ſecundum, poſtquam duraverat annis circiter XVI.*	550	*Vermina Syphacis filius vincitur.* *Carthaginienſes pacem petunt, & impetrant a Scipione.*
199	*Scipio vocatur Africanus,* 2. 6. 11, & 37.	551	*Philippus navali praelio vincitur ab Attalo & Rhodiis,* 2. 7. 8.
	Athenienſes a Romanis auxilium petunt adverſus Philippum, 2. 7. 4.		
198	*Philippus in ſepulcra & templa Athenienſium ſaevit.* Ibidem.	552	*Plautus poëta moritur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
196	*T. Quinctius Flaminius cos. Aoum penetrat*, 2. 7. 10.	554	*Cato praetor fortitur provinciam Sardiniam, a Ennio ibidem Graecis lit- ris inſtituitur.*
195	*Philippus vincitur ad Cynocephalas*, 2. 7. 11.	555	*Attalus rex Pergamen moritur. Succedit Eume- nes.*
194	*Quinctius Boeotos compeſcit*, 2. 7. 12.	556	*Antiochus Lyſimachiam inſtaurat.*
193	*M. Porcius Cato Celtiberos vincit*, 2. 17. 9.	557	*Annibal ad Antiochum venit*. 2. 8. 5.
	Quinctius Nabin vincit, 2. 7. 12.		*Graecorum libertas in N- meis proclamatur*, 2. 7. 14.
190	*Antiochus in Graeciam trajicit*, 2. 8. 8.	560	*Philopoemen cum Nabide bellum gerit.*
189	*Man. Acilius Glabrio cos. Antiochum pellit*, 2. 8. 12.	561	*P. Cornelius Scipio Na- ca cos. Bojos vincit.*
188	*Aemilius Regillus praetor claſſem Antiochi vincit*, 2. 8. 12.	562	*Antiochus vincitur a Sc- pione*, 2. 8. 14.
187	*M Fulvius Nobilior cos. Ambraciam obſidet*, 2. 9. 2.	563	*Cn. Manlius Vulſo cos. Gallograecos vincit*, 2. .
			Bononia colonia de- cta.
185	*Cn. Manlio negatur triumphus*, 2. 11. 2.	565	*Africanus accuſatur Ro- mae.*
			Antiochus occiditur. Suc- cedit Seleucus.
179	*Perſeus cum Philippo patre in Haemum montem aſcendit*, 2, 12. 4.	571	*Fulvius Flaccus praet Celtiberos vincit.*
178	*A. Poſthumius Albinus cos. Ligures exarmat*, 2. 3. 5.	572	*Ptolemaeus Epiphanes mo- ritur. Succedit Ptolemaeu Philometor.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
177	*Tib. Sempronius Gracchus Celtiberos vincit*, 2. 17. 9.	573	*Philippus, rex Macedoniae, moritur. Succedit Perſes.*
176	*M. Manlius Vulſo cos. caſtris exuitur ab Hiſtris*, 2. 10. 2.	574	*Veſtae ignis extinctus.*
175	*C. Claudius Pulcer cos. rem gerit contra Hiſtros*, 2. 10. 4.	575	*Gracchus Sardos vincit. Seleucus moritur. Succedit Antiochus Epiphanes.*
168	*Africani filius Africanum minorem adoptat*, 2. 15. 12.	582	*Salondicus, belli Hiſpanici concitor, opprimitur*, 2. 17. 13. *Antiochus Aegypto inhiat.*
167	*Q. Marcius Philippus cos. II. Macedoniam irrumpit*, 2. 12. 5.	583	*Ennius poëta moritur. Antiochus Alexandriam obſidet.*
166	*Anicius praetor Gentium vincit*, 2. 13. *L. Aemilius Paullus cos. II. Perſen vincit*, 2. 12. 7.	584	*Popilius legatus ad Antiochum. Antiochus Hieroſolymam occupat. Polybius in Italiam venit.*
164	*L. Aemilius, Perſen in triumpho ducit*, 2. 12. 12.	586	*Judas Maccabaeus legem defendit.*
			Antiochus moritur. Succedit Antiochus, ejus filius, tutore Lyſia.
157	*M. Fulvius Nobilior procos. Ligures domat*, 2. 3. 5.	593	*Terentius poëta moritur. Judas Maccabaeus interficitur. Succedit Jonathas.*
154	*C. Marcius Figulus cos. II. Dalmatas vincit*, 4. 12. 11.	596	*Jonathas & Simeon Amaraeos per inſidias caedunt. Jonathas pacem facit cum Bacchide.*
150	*Carthaginienſes exercitum contra foedus comparant*, 2. 15. 3.	600	*Demetrius occiditur. Succedit victor Alexander. Andriſcus Pſeudophilippus captus Romam deducitur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
149	*L. Licinius Lucullus cos. in Hiſpania res gerit*, 2. 17. 11.	601	*P. Cornelius Scipio Aemilianus ſingulari certamine hoſtem ſuperat*, 2. 17. 11.
147	*Bellum Punicum tertium incipit*, 2. 15. *Carthago obſidetur*, 2. 15. 11.	603	*Andriſcus, cuſtodia elapſus occupat Macedoniam.* *Cato Cenſorius moritur.*
146	*Q. Caecilius Metellus Andriſcum vincit*, 2. 14. 5.	604	*Pruſias, Bithyniae rex, a filio Nicomede interficitur.* *Maſiniſſa moritur.*
145	*Scipio contra ll. cos. factus, obſidionem Carthaginis urget*, 2. 15. 12.	605	*Critolaus legatos Romanorum violat*, 2. 16. 2.
144	*Mellus Achaeos vincit*, 2. 16. 3.	606	*Metellus appellatur Macedonicus*, 2. 17. 10.
	Triumphat de Andriſco, 2. 14. 5.		*Viriatus in Luſitania duces Romanos caedit*, 2. 17. 15. *Alexander, Syriae rex, interficitur. Succedit ei Demetrius.*
	Carthago diruitur, 2. 15. 16.		
	Corinthus diruitur, 2. 16. 5.		*Ptolemaeus Philometor moritur ex vulnere. Succedit Ptolemaeus Phyſcon.*
143	*Q. Fabius Maximus Aemilianus cos. contra Viriatum mittitur*, 2. 17. 17.	607	*Jonathas Demetrio auxilium mittit contra Antiochenos.* *Tryphon Demetrium pellit.* *Jonathas occiditur. Succedit Simon. Simon cum Demetrio foedus init.*
141	*Q. Caecilius Metellus Macedonicus res in Hiſpania gerit*, 2. 17. 10.	609	*Simon arcem Sionis capit.*
139	*Q. Pompejus Rufus cos. turpe foedus cum Numantinis icit*, 2. 18. 4.	611	*Tryphon, Antiocho pupillo necato, Syriae regnum invadit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
138	*Viriatus a ſuis interficitur*, 2. 17. 17.	612	*Antiochus Sedetes ejecto Tryphone Syriam occupat.*
136	*Dec. Junius Brutus cos. in Hiſpania res gerit*, 2. 17. 12.	614	*Tryphon interficitur.*
135	*C. Hoſtilius Mancinus cos. turpe foedus cum Numantinis icit*, 2. 18. 6.	615	*Joannes Hyrcanus, Simonis filius, Cendebeum vincit.* *Brutus Gallaecos vincit.* 2. 17. 12.
133	*Eunus ſervile bellum concitat*, 3. 19. 4. *Hypſaeus praetor a ſervis vincitur*, 3. 19. 7.	617	*Simon, Ethnarches Judaeorum, occiditur.* *Antiochus Hieroſolymam obſidet.*
132	*P. Cornelius Scipio Africanus, cos. II. contra Numantinos mittitur*, 2. 18. 8.	618	*C. Fulvius Flaccus cos. contra ſervos in Siciliam mittitur.*
131	*Tib. Sempronius Gracchus ll. ſeditioſas promulgat*, 3. 14.	619	*L. Calpurnius Piſo Frugi ſervos vincit.*
130	*Numantia diruitur*, 2. 18. 14. *M. Perperna praetor ovans de ſervis Urbem ingreditur*, 3. 19. 8.	620	*P. Cornelius Scipio Africanus triumphat de Numantinis*, 2. 18. 17.
129	*Ariſtonicus Aſiam occupat*, 2. 20. 4. *P. Licinius Craſſus Mucianus cos. ab Ariſtonico capitur*, 2. 20. 5.	621	*Cenſus actus Romae, cenſa civium Romanorum* 313823. *praeter pupillos & viduas.*
	M. Perperna cos. Ariſtonicum vincit capitque, 2. 20. 6.	—	*Antiohus Sedetes occiditur.*
127	*Man. Aquilius cos. reliquias Aſiatici belli conficit*, 2. 20. 7.	623	*Ptolemaeus ſorori filium, quem ex ea ſuſtulerat, membratim conciſum mittit.* *Alexander Zebina Syriae regnum invadit.*
123	*Maſſilienſes queruntur de Salyis*, 3. 2. 3. *M. Fulvius Flaccus cos. contra Salyos proficiſcitur*, 2. 3. 5.	627	*Antiochus Gryphus regnum Syriae vindicat.*
		—	*Alexander Zebina interficitur.* *Polybius moritur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
121	*C. Gracchus ſeditioſas leges fert*, 3. 15.	629	*Aquae Sextiae, quarum mentio*, 3. 3, 7. *conditae.*
	Q. Caecilius Metellus cos. adverſus Baleares mittitur, 3. 8.		*Carthago colonia inducta.*
119	*Cn. Domitius Ahenobarbus procos. Allobroges vicit*, 3. 2. 4.	631	*C. Gracchus interficitur*, 3. 15. 5.
118	*Q. Fabius Maximus Aemilianus procos. Bituitum vincit*, 3. 2. 5.	632	*Antiochus Cyzicenus fratri de regno controverſiam movet.*
			Ptolemaeus Phyſcon moritur.
113	*Jugurtha fratribus inſidias ſtruit*, 3. 1. 3.	637	*M. Aemilius Scaurus cos. Ligures vincit.*
112	*C. Porcius Cato cos. vincitur a Scordiſcis*, 3. 4. 4.	638	*Antiochus Cyzicenus a fratre Grypo vincitur.*
111	*Didius Thraces vincit*, 4. 4. 5.	639	*Cimbri vagantur*, 3. 3. 1.
110	*Jugurtha fratrem Adherbalem necat*, 3. 1. 5.	640	*Antiochus Cyzicenus exercitu reparato Grypum vincit.*
	M. Livius Druſus cos. Scordiſcos vincit, 3. 4. 5.		
109	*L. Calpurnius Beſtia cos. contra Jugurtham mittitur*, 3. 1. 7.	641	*Magna pars Urbis conflagrat, una cum aede Magnae Matris.*
108	*Jugurtha Romam venit*, 3. 1. 8.	642	*M. Minucius cos. in Thracia res gerit*; 3. 4. 5.
	A. *Poſthumii* Albini *exercitus corrumpitur a Jugurtha*, 3. 1. 9.		*Samaria exſcinditur a Joanne Hyrcano.*
107	*Q. Caecilius Metellus cos. contra Jugurtham proficiſcitur*, 3. 1. 10.	643	*M. Junius Silanus cos. vincitur a Cimbris*, 3. 3. 4.
106	*Metellus Thalam capit*, 3. 1. 11.	644	

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
105	*C. Marius cos. Capſam capit*, 3. 1. 14. *Jugurtham & Bocchum reges vincit*, 3. 1. 15.	645	*Metellus triumphat ex Numidia, & appellatur Numidicus.* *L. Caſſius Longinus cos. vincitur & occiditur a Cimbris.* *Pompejus Magnus naſcitur.*
103	*Bocchus Jugurtham Syllae tradit*, 3. 1. 17. *Marius Jugurtham in triumpho ducit*, 3. 1. 17.	647	*Cn. Mallius cos. & Q. Servilius Caepio procos. vincuntur a Cimbris*, 3. 3. 4. *Joannes Hyrcanus pontifex moritur. Succedit Ariſtobulus, qui pontificatum in regnum commutat.*
102	*C. Marius, cos. II. adverſus Cimbros movet*, 3. 3. 5.	648	*Ariſtobulus Judaeorum rex moritur. Succedit Alexander.*
101	*Lucius Licinius Lucullus caſtris exuitur a ſervis*, 3. 19. 11.	649	*C. Lucilius, Satyrarum ſcriptor, moritur.*
100	*C. Marius, cos. IV. Teutonos caedit*, 3. 3. 7.	650	*Archia poëta Romam venit.*
99	*Man. Aquilius cos. cum ſervis debellat*, 3. 19. 11. *C. Marius, cos. V. Cimbros caedit*, 3. 3. 14.	651	
98	*C. Marius, cos. VI. Saturninum fovet*, 3. 16. 2. *Metellus Numidicus exulat*, 3. 16. 2.	652	*Saturninus occiditur*, 3. 16. 7. *C. Julius Caeſar naſcitur.* *Ptolemaeus Lathurus a matre regno pellitur.* *Alexandrum Judaeum vincit.*
92	*P. Rutilius damnatur repetundarum*, 3. 17. 3.	658	*Antiochus, Cyziceni filius, Seleucum regno Syriae exuit.* *Antiochus, Seleuci frater, occiditur.*
90	*M. Livius Druſus ll. fert.* 3. 17.	660	*Alexander, rex Judaeorum, VI. M. ſuorum occidit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
89	Interficitur, 3. 17. 9.	661	Alexander, rex Judaeorum, L. M. eorumdem occidit.
88	Bellum Sociale exoritur, 3. 18.	662	Alexander, rex Aegypti, matrem occidit.
	P. Rutilius Lupus cos. vincitur ab Italis, 3. 18. 12.		Alexander, rex Judaeorum, Phariſaeorum ſeditionibus premitur.
87	L. Sylla vincit Samnites, 3. 18. 14.	663	Demetrius Eucaerus capitur a Parthis.
86	Bellum civile Marianum oritur, 3. 21.	664	Cives Romani in Asia juſſu Mithridatis occiduntur, 3. 5. 7.
85	L. Cornelius Cinna cos. Urbe pellitur, 3. 21. 9.	665	C. Marius, cos. VII, moritur, 3. 21. 17.
	Marius & ſocii Urbem occupant, 3. 21. 13.		Cicero Moloni Rhodio rhetori dat operam.
84	Sylla Mithridaticos vincit, 3. 5. 11.	666	Athenae captae. 3. 5. 10.
			C. Salluſtius Criſpus, Hiſtoriae Romanae princeps naſcitur.
81	Sylla redit in Italiam contra Marianos, 3. 5. 11: 3. 21. 18.	669	Templum Delphicum incenditur a Thracibus.
			Capitolium conflagrat.
80	C. Marius, Marii filius, cos. opprimitur, 3. 21. 23.	670	L. Licinius Murena bellum Mithridaticum renovat.
	Pontius Teleſinus opprimitur, ibidem.		Sylla Tribunorum poteſtatem minuit.
			Ptolemaeus Lathurus moritur. Succedit Ptolemaeus Auletes.
77	Ap. Claudius Pulcher cos. in Thracia res gerit, 3. 4. 6.	673	Cicero Athenas navigat, Antiocho philoſopho operam daturus.
	P. Servilius Vatia cos. Iſauros vincit, 3. 6. 4.		Sylla ſponte dictaturam deponit.
76	M. Aemilius Lepidus cos. civile bellum movet, 3. 23.	674	Alexander, rex Judaeorum, moritur. Succedit uxor Alexandra.

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
75	*Cn. Pompejus contra Sertorium mittitur*, 3. 22. 5.	675	*Cicero e Graecia Romam redit.*
74	*C. Scribonius Curio cos. in Thracia res gerit*, 3. 4. 6.	676	*Capitolium reſtituitur.*
			Cicero Quaeſturam petit. *Nicomedes, Bithyniae rex, moritur, herede relicto pop. Romano.*
72	*M. Antonius vincitur a Cretenſibus*, 3. 7. 3.	678	*Sertorius cum Mithridate foedus init*, 3. 22. 4.
71	*C. Licinius Lucullus Mithridatem vincit ad Cyzicum*, 3. 5. 16.	679	*Arioviſtus, Germanorum rex, in Galliam tranſit.*
	Spartacus cum gladiatoribus bellum pop. Romano facit, 3. 20.		*Pompejus proſpere res gerit contra Sertorium*, 3. 22.
70	*Cn. Cornelius Lentulus Clodianus cos. vincitur a Spartaco*, 3. 20. 10.	680	*Lucullus Mithridatem in Pontum fugat.*
69	*Sertorius interficitur a ſuis*, 3. 22. 9. *C. Caſſius Varus procos. vincitur a Spartaco*, 3. 20. 10.	681	*Mithridates in Armeniam fugit.* *Virgilius naſcitur.* *Alexandra Judaeorum regina moritur. filius ejus minor Ariſtobulus fratre dejecto ſuccedit.*
66	*Q. Caecilius Metellus in Cretam mittitur*, 3. 7. 4.	684	*Lucullus Niſibin capit.*
			Triarius Mithridatem vincit.
65	*Pompejo bellum Piraticum decernitur*, 3. 6. 7.	685	*Mithridates Triarium ingenti clade afficit.*
			Cicero praeturam petit.
64	*Pompejus contra Mithridatem proficiſcitur*, 3. 5. 21. *M. Terentius Varro triumphat de Thracibus*, 3. 4. 6.	686	*Pompejus Mithridatem nocturno praelio vincit*, 3. 5. 23. *Lucullus ob magnificentiam & luxuriam Xerxes togatus appellatur.*

Clariſſimus Graevius Inſcriptionem Columnae Roſtratae deſcripſit e Pighio in Annalib. ad A. V. CCCCXCIII. *qui, mox ut inventum erat marmor, reliquos in eo characteres uti exſtabant, Roma Bruxellam ad ſe miſſos ſcribit. Exhibuerunt eam etiam Gruterus Inſcript.* CCCCIV. I. *ibidemque Lipſius, Donatus* II. *de Urb. Rom.* 7. *& Ciacconius; ſed omnes aliter atque aliter. Neque tamen apud ullum eorum in primo verſu ſunt literae ſingulares, notae nominum propriorum, quae apud Pighium. De quo quid dicam non habeo: niſi vel eos, qui plura in marmore illo ſcripta fuiſſe prodiderunt, quam Ciacconius, parum recte vidiſſe, vel literas nonnullas deinde ita exoleviſſe, ut viſum effugerent. Nam mihi omnino veroſimile videtur, Ciacconium, qui non multo poſt effoſſum marmor Romam venit, & in ea urbe per aliquot annos vixit, ac diem obiit, Inſcriptionem, quam ex profeſſo Commentario inluſtravit, & ſaepe, & adcuratiſſime inſpexiſſe; nec quidquam eorum, quae tum in ea legebantur, detraxiſſe, aut addidiſſe. Quapropter exiſtimavi eam ita ut in Graevii Theſauro Antiquitatum Romanarum ante Commentarium Ciacconii edita eſt, una cum ejuſdem ſupplementis charactere, quem currentem vocant, impreſſis hic proponendam.*

EX-

EXCERPTIONES
CHRONOLOGICAE
AD
L. A. FLORUM.

EXCERPTIONES CHRONOLOGICAE AD FLORUM;

Ita concinnatae, ut prior cifra librum, altera caput, tertia verſum, tibi oſtendat.

Anni ante natum Chriſtum.	*Italiae cultores primi Aborigines ſuere, quorum rex Saturnus: poſt hunc tertio loco Faunus, ſub quo*	Anni ante Urbem Conditam.	
1230	*Evander in Italiam venit*, 1. 1. 9.	480	*Gedeon Iſraelis judex moritur.*
1221		471	*AEetas Ponticis gentibus imperat.* 3. 5. 1.
1181		431	*Troja capta.*
1179	*Aeneas in Italiam venit*, 1. 1. 9.	429	*Agamemnon occiditur.*
	Lavinium conditur, 1. 1. 4.		*Jeptha, Ebzan, Elon, Abdon, Iſraëlem judicant.*
1149	*Alba condita*, 1. 1. 4.	399	
882		132	*Dido Carthaginem condit*, 2. 15. 17.
793	*Amulius Numitorem regno pellit.* 1. 1. 4.	43	
776	*Romulus naſcitur*, 1. 1. 1.	26	*Uſias rex Judae.* *Zacharias, Sallum, Menahem, reges Iſraëlis.*
752	*Amulium deturbat*, 1. 1. 5.	2	*Ezechias rex naſcitur.* *Micha Propheta.*
		Anni ab Urbe condita.	
750	*Roma condita*, 1. 1. 7. *cujus ita primus rex ROMULUS regnat per annos XXXVII.*		
747	*Raptus Sabinarum*, 1. 1. 10.	3	
746	*Spolia opima prima*, 1. 1. 11.	4	
743	*Sabini, ex hoſtibus, Romae cives fiunt*, 1. 1. 14.	7	*Pekah, rex Iſraëlis, incurrit in Judaeam.* *Hieroſolyma obſidetur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
721	Romulus Vejentes vincit, 1. 1. 11.	29	Salmanaſſar expugnat Samariam.
713	Romulus moritur, 1. 1. 16.	37	
712	*NUMA POMPILIUS*, ſecundus rex Romanorum, pacifice regnat per annos XLIII. 1. 2.	38	Nahum Propheta. Ezechias, Manaſſes, reges Judae.
669	*TULLUS HOSTILIUS*, tertius rex Romanorum, regnat per annos XXXII. 1. 3. 1.	81	
664	Pugna Tergeminorum, 1. 3. 3.	86	
662	Alba diruta, 1. 3. 9.	88	
		106	Tarentus conditur, 1. 18. 2.
644			
637	*ANCUS MARCIUS*, quartus rex Romanorum, regnat per annos XXIV. 1. 4.	113	Ammon rex Judae.
624	Oſtia condita. 1. 4. 2.	126	
613	*TARQUINIUS PRISCUS*, quintus rex Romanorum, regnat per annos XXXVIII. 1. 5.	137	Joſias rex Judae. Joſias moritur, ſuccedunt filii. Nebucadnezar Hieroſolymam venit.
599	Tuſci vincuntur, 1. 5. 5.	151	Daniel interpretatur Nebucadnezaris ſomnium. Jeremias vaticinatur.
588		162	Galli in Italiam veniunt, 1. 13. 5.
575	*SERVIUS TULLIUS*, ſextus rex Romanorum, regnat per annos XLIV. 1. 6.	175	Ezechiel vaticinatur.
563	Cenſus inſtituitur, 1. 6. 3.	187	Jechonias olim rex Judae carcere liberatur.
531	*TARQUINIUS SUPERBUS*, rex Romanorum ultimus, regnat per annos XXV. 1. 7. 1.	219	Cyrus Judaeos reſtituit.
524	Sueſſa Pometia capitur, 1. 7. 5.	226	Templum reficitur.

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
519		231	*Septem Perſae regnum Magis eripiunt*, 3. 5. 1.
515	*Gabii urbs capitur*, 1. 7. 7.		
514	*Capitolium conditum*, 1. 7. 8.	235	*Darius rex Perſarum.* *Haggaeus & Zacharias vaticinantur.*
506	*Imperium regibus abrogatur, quum duraſſet annos* CCXLIV. 1. 7. 11.	236	*Babylon opera Zopyri capitur.*
		244	
	Conſulatus origo, 1. 9. 1.		*Bellum Ionicum geritur.*
	Brutus filios ſecuri percutit, 1. 9. 5.		
	Porſena Romam obſidet, 1. 10. 1.		
	Horatius, Mucius, Cloelia, clarent, 1. 10. 3.		
	Brutus & Aruns Tarquinius mutuis vulneribus cadunt, 1. 10. 8.		*Pythagoras moritur.*
493	*Poſthumius dictator Latinos vincit.* 1. 11. 2.	257	
491	*Plebs ſecedit in ſacrum montem*, 1. 23. 1.	259	
490	*Corioli capiuntur, unde Coriolanus*, 1. 11. 9.	260	
489		261	*Darius exercitum mittit contra Athenienſes*, 2. 8. 2.
488	*Coriolanus exulat*, 1. 22. 3.	262	
482	*Spurius Caſſius interficitur ob affectatum regnum*, 1. 26. 4.	268	
481		269	*Xerxes montem Athon perfodit*, 2. 8. 2.
476	*Fabii privatum bellum cum Vejentibus gerunt*, 1. 12. 1.	274	
470	*Volerone duce fracti Coſ. faſces*, 1. 22. 2.	280	
468	*Appii exercitus non vult vincere*, 1. 22. 2.	282	*Artaxerxes rex Perſarum.* *Eſras Hieroſolymam venit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
448	*Decemviri creantur*, 24. 1.	302	
446	*Decemviratus tollitur*, 1. 24. 3.	304	*Nehemias Hieroſolymam venit.*
			Herodotus hiſtoriam ſcribit.
425	*Spolia opima ſecunda*, 1. 12. 9.	325	*Thucydides hiſtoriam ſcribit.*
410	*P. Poſthumius Albus trib. mil. conſulari poteſtate, lapidatur a militibus*, 1. 22. 2.	340	*Bellum Siculum cum Athenienſibus.*
			Dionyſius major, Siciliae tyrannus.
401	*Veji obſeſſi*, 1. 12. 8. *Stipendia incipiunt*, ibidem.	349	
399	*Hiematur ſub pellibus*, ibidem.	351	*Artaxerxes Mnemon, rex Perſarum.*
392	*Faliſci Camillo ſe dedunt*, 1. 12. 3. *Fidenae conflagrant*, ibidem.	358	
391	*Veji capti*, 1. 12. 9.	359	*Plato philoſophatur.*
386	*Camillus exulat*, 1. 22. 4.	364	
385	*Roma CAPTA*, 1. 13. 14.	365	*Pax tota Graecia.*
384	*Camillus finitimos vincit*, 1. 13. 19.	366	*Xenophon hiſtoriam ſcribit.*
379	*M. Manlius de ſaxo Tarpejo dejicitur*, 1. 26. 8.	371	*Ariſtoteles naſcitur.*
		388	
362	*C. Licinius Stolo ſenatui conſortium conſulatus extorquet*, 1. 26. 4.	395	*Philippus M., rex Macedoniae.*
355	*Galli vincuntur ad Anienem*, 1. 13. 20. *inde Torquatus.*	407	*Templum Dianae Epheſi conflagrat, dum Alexander naſcitur.*
343	*Galli vincuntur in agro Pontino*, ibid. *inde Corvini.*		*Dionyſius Corinthi.*
337	*Campani concedunt in ditionem Romanorum*, 1. 15. 2. *Unde natum bellum Samniticum, quod duravit annis circiter L.*	413	

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
334	*Manlius filium contra imperium pugnantem occidit*, 1. 14. 2.	416	*Alexander M. rex Macedoniae.*
332	*Roſtra nomen accipiunt ex ſpoliis Antiatibus*, 1. 11. 10.	418	
			Darius Perſarum rex interficitur.
			Hieroſolyma capitur a Ptolemaeo.
			Agathocles Siciliae tyrannus.
317	*Clades Caudina*, 1. 16. 9.	433	*Theophraſtus philoſophatur.*
316	*Papirius Samnitibus jugum reponit*, 1. 16. 12.	434	
307		443	*Lyſimachia condita*, 2. 8. 7.
305	*Saltus Ciminius penetratus*, 1. 17. 4.	445	*Demetrius Poliorcetes, rex Aſiae.*
303	*Decius Mus ſe devovet*, 1. 17. 7.	457	
			Demetrius Poliorcetes rex Macedoniae.
288	*Curius Sabinos vincit*, 1. 15. 2. *Hoc anno bello Samnitico finis impoſitus, cum duraſſet annis L*, 1. 16. 8.	462	
			Pyrrhus, rex Macedoniae.
284	*Plebs ſecedit in Janiculum*, 1. 25. 1.	466	
			Ptolemaeus Philadelphus, rex Aegypti.
281	*Dolabella Gallos vincit*, 1. 13. 21.	469	*Regnum Tuſcorum finitum.*
279	*Bellum Tarentinum*, 1. 18.	471	
278	*Pyrrhus Tarentinis auxilio venit*, 1. 18. 6.	472	*Ptolemaeus Ceraunus, rex Macedoniae.*
	Pugnat cum Romanis ad Heracleam, 1. 18. 7.		
276	*Iterum ad Aſculum*, 1. 18. 9.	474	*Galli in Aſiam veniunt, unde Gallograecia*, 2. 11. 3.
273	*Poſtremo in Aruſinis campis*, 1. 18. 11.	477	*Aratus Phaenomena ſcribit.*
	Fabricius cenſor Rufinum notat, 1. 18. 22.		*Sacra Biblia tranſlata per LXX. interpretes.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
266	*Picentes vincuntur*, 1. 19. 2.	484	
264	*Sallentini vincuntur*, 1. 20. 1.	486	
263	*Volſinienſium ſervi puniuntur*, 1. 21. 3. *Hoc modo Italia facta Romanorum*; 2. 1. 2.	487	
262	*Romani in Siciliam navigant*, 2. 2. 5. *Unde natum bellum Punicum primum, quod duravit annis circiter XXIV.*	488	*Antigonus rex Macedoniae, Gallos vincit. Nicomedia conditur. Zeno Stoicus moritur.*
258	*C. Duillius Nepos Coſ. Poenos navali praelio ſuperat*, 2. 2. 7. *Cn. Cornelius Scipio Aſina cos. capitur a Poenis*, 2. 2. 11.	492	*Antiochus Theos, rex Syriae.*
257	*L. Cornelius Scipio Coſ. in Sardinia & Corſica Poenos vincit*, 2. 2. 15.	493	*Ptolemaeus Philadelphus cum Antiocho bellum gerit.*
256	*A. Atilius Calatinus cos. in Sicilia Poenos vincit*, 2. 2. 12.	494	
254	*M. Atilius Regulus cos. bellum in Africam transfert*, 2. 2. 17.	496	
253	*Xanthippus Regulum vincit*, 2. 2. 23.	497	*Antigonus Athenas capit.*
248	*L. Caecilius Metellus procos. Poenos caedit*, 2. 2. 27. *Regulus pacem cum Poenis diſſuadet*, 2. 2. 24.	502	*Aratus Sicyonius, dux Achaeorum.*
247	*P. Claudius Pulcher Cos. claſſem amittit*, 2. 2. 29.	503	*Ptolemaeus Evergetes, rex Aegypti.*
243	*M. Fabius Buteo Cos. Poenos caedit.* 2. 2. 30.	507	
239	*C. Lutatius Catulus Cos. primo bello Punico finem imponit*, 2. 2. 33. *Duravit autem annis XXIV.*	511	*Attalus Pergamenum regnum conſtituit.* *Arſaces Parthorum regnum conſtituit.*
235	*Q. Fulvius Flaccus Cos. Ligures vincit*, 2. 3. 5.	515	

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
235		515	*Annibal patri jurat ad aram ſe hoſtem pop. Rom. ſuturum*, 2. 6. 2.
233	*Janus clauſus*, 2. 3. 1.	517	
232	*Ligures Romanis bellum ſaciunt*, 2. 3. 2.	518	
228	*Teutana legationem Rom. violat*, 2. 5. 3.	522	
227	*Illyrii vincuntur*, 2. 5. 4.	523	*Demetrius, rex Macedoniae, Philippi pater, moritur.*
226		524	
225	*Saguntus foedere Romanorum & Poenorum in libertatem excipitur*, 2. 6. 4.	525	*Carthago Hiſpana conditur, de qua*, 2. 6. 39.
223	*L. Aemilius Pappus cos. Gallos vincit*, 2. 4. 3.	527	*Seleucus & Antiochus fratres, Syriae reges, moriuntur.*
221	*C. Flaminius Nepos cos. Gallos vincit*, 2. 4. 4.	529	*Antigonus Tutor, Macedoniae rex, Spartam occupat.*
220	*M. Claudius Marcellus cos. de Viridomaro Gallo opima refert*, 2. 4. 5.	530	*Philippus rex Macedoniae penultimus.*
217	*Saguntus deleta*, 2. 6. 6.	53	*Philippus cum Aetolis bellum gerit. Antiochus cum Ptolemaeo.*
	Romani legatione Carthaginem miſſa, dedi poſtulant Annibalem, 2. 6. 7.		*Philippus Peloponneſum occupat.*
216	*Annibal Alpes tranſit*, 2. 6. 9. *unde bellum Punicum ſecundum, quod duravit annis circiter XVI.*	534	*Attalus cum Gallis contra Achaeum pugnat.*
			Carthaginienſium claſſis ad recuperandam Siciliam miſſa vincitur.
	Cn. Scipio in Hiſpaniam mittitur, 2. 6. 36. 2. 17. 6.		*Hiero, rex Syracuſanus, Romanos juvat.*
	P. Cornelius Scipio poſt Africanus, praetextatus adhuc, patrem ſervat, 2. 6. 10.		

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
215	*Annibal Sempronium vincit.* 2. 6. 12. *Et C. Flaminium Nepotem cos. II.* 2. 6. 13.	535	*Cn. Scipio in Hiſpania claſſem Carthaginienſium capit. & Mandonium Hiſpaniae regulum vincit.*
	P. Scipio procos. in Hiſpaniam venit, 2. 6. 36. 2. 17. 6. *Q. Fabius Maximus dictator Annibalem cunctando macerat,* 2. 6. 27.		*Antiochus vincitur a Ptolemaeo. Philippus urbes aliquas Paeonum occupat, & cum Illyriis bellum gerit.*
214	*Clades Cannenſis,* 2. 6. 15.	536	*Antiochus Achaeum bello perſequitur.*
	Annibal Capuam occupat, 2. 6. 21.		*Aſdrubal in Hiſpania Carpeſios vincit.*
	Ad Nolam vincitur a Marcello, 2. 6. 29.		*Pruſias, rex Bithyniae Gallos caedit.*
213	*Iterum. Sardi vincuntur a T. Manlio, ut alii, ſive, ut noſter, a Graccho,* 2. 6. 35.	537	*Antiochus Achaeum Sardibus obſidet. Hiero, rex Siciliae, moritur.*
	Philippus legatos de ſocietate mittit ad Annibalem, 2. 7. 4. *Scipiones Aſdrubalem vincunt,* 2. 17. 7.		*Hieronymus, rex Siciliae, cum Carthaginienſibus foedus init.*
212	*Tib. Sempronius Gracchus procos. Poenos in Lucania caedit,* 2. 6. 30.	538	*Hieronymus, rex Siciliae, interficitur. Saguntus reſtituitur.*
	Marcellus Annibalem ad Nolam tertio vincit, 2. 6. 29.		*Philippus Aratum veneno tollit. Achaeus occiditur ab Antiocho.*
	Marcellus in Siciliam mittitur, 2. 6. 33.		
210	*Syracuſae captae,* 2. 6. 33. *Scipiones caeſi,* 2. 6. 36.	540	*Annibal Tarentum occupat. Centenium & Fulvium vincit.*
209	*Annibal cum exercitu Romam contendit,* 2. 6. 42.	541	*Antiochus Ptolemaei praefectos ex Syria pellit.*

Ca-

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
	Capua recipitur. Ibidem.		*Valerius Laevinus contra Philippum res gerit* 2. 7. 6.
	P. Cornelius Scipio, mox Africanus, cum proconſulari imperio in Hiſpaniam mittitur, 2. 6. 37.		
208	*Aerario deficiente privati opes ſuas reip. conferunt,* 2. 6. 24.	542	*Laevinus cos. Siciliam provinciam facit.*
			Scipio Carthaginem novam una die expugnat, 2. 6. 39. 2. 17. 7.
207	*Fabius Tarentum recipit.* 2. 6. 42.	543	*Philippus cum Romanis varia fortuna bellum gerit.*
206	*Attalus cum Romanis contra Philippum bellum gerit,* 2. 2. 8.	544	*Marcellus cos. inſidiis Annibalis interficitur.*
			Philopoemen Machanidam Lacedaemoniorum tyrannum occidit.
205	*Aſdrubal occiditur,* 2. 6. 49.	545	*Scipio Hannonem Poenorum ducem capit.*
202	*Scipio in Africam trajicit,* 2. 6. 55.	548	*Ptolemaeus Epiphanes rex Aegypti.* *Scipio Syphacis caſtra incendit.*
200	*Annibal Italia decedit,* 2. 6. 56. *Vincitur a Scipione,* 2. 6. 61. *& ita finitur bellum Punicum ſecundum, poſtquam duraverat annis circiter XVI.*	550	*Vermina Syphacis filius vincitur.* *Carthaginienſes pacem petunt, & impetrant a Scipione.*
199	*Scipio vocatur Africanus,* 2. 6. 11, & 37.	551	*Philippus navali praelio vincitur ab Attalo & Rhodiis,* 2. 7. 8.
	Athenienſes a Romanis auxilium petunt adverſus Philippum, 2. 7. 4.		
198	*Philippus in ſepulcra & templa Athenienſium ſaevit.* ibidem.	552	*Plautus poeta moritur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
196	*T. Quinctius Flaminius cos. Aoum penetrat*, 2. 7. 10.	554	*Cato praetor ſortitus provinciam Sardiniam, ab Ennio ibidem Graecis litteris inſtituitur.*
195	*Philippus vincitur ad Cynocephalas*, 2. 7. 11.	555	*Attalus rex Pergamenus moritur. Succedit Eumenes.*
194	*Quinctius Boeotos compeſcit*, 2. 7. 12.	556	*Antiochus Lyſimachiam inſtaurat.*
193	*M. Porcius Cato Celtiberos vincit*, 2. 17. 9.	557	*Annibal ad Antiochum venit*. 2. 8. 5.
	Quinctius Nabin vincit, 2. 7. 12.		*Graecorum libertas in Nemeis proclamatur*, 2. 7. 14.
190	*Antiochus in Graeciam trajicit*, 2. 8. 8.	560	*Philopoemen cum Nabide bellum gerit.*
189	*Man. Acilius Glabrio cos. Antiochum pellit*, 2. 8. 12.	561	*P. Cornelius Scipio Naſica cos. Bojos vincit.*
188	*Aemilius Regillus praetor claſſem Antiochi vincit*, 2. 8. 12.	562	*Antiochus vincitur a Scipione*, 2. 8. 14.
187	*M. Fulvius Nobilior cos. Ambraciam obſidet*, 2. 9. 2.	563	*Cn. Manlius Vulſo cos. Gallograecos vincit*, 2. 11.
			Bononia colonia deducta.
185	*Cn. Manlio negatur triumphus*, 2. 11. 2.	565	*Africanus accuſatur Romae.*
			Antiochus occiditur. Succedit Seleucus.
179	*Perſeus cum Philippo patre in Haemum montem aſcendit*, 2. 12. 4.	571	*Fulvius Flaccus praetor Celtiberos vincit.*
178	*A. Poſthumius Albinus cos. Ligures exarmat*, 2. 8. 5.	572	*Ptolemaeus Epiphanes moritur. Succedit Ptolemaeus Philometer.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
177	*Tib. Sempronius Gracchus Celtiberos vincit*, 2. 17. 9.	573	*Philippus, rex Macedoniae, moritur. Succedit Perſes.*
176	*M. Manlius Vulſo cos. caſtris exuitur ab Hiſtris*, 2. 10. 2.	574	*Veſtae ignis extinctus.*
175	*C. Claudius Pulcer cos. rem gerit contra Hiſtros*, 2. 10. 4.	575	*Gracchus Sardos vincit. Seleucus moritur. Succedit Antiochus Epiphanes.*
168	*Africani filius Africanum minorem adoptat*, 2. 15. 12.	582	*Salondicus, belli Hiſpanici concitor, opprimitur*, 2. 17. 13. *Antiochus Aegypto inhiat.*
167	*Q. Marcius Philippus cos. II. Macedoniam irrumpit*, 2. 12. 5.	583	*Ennius poëta moritur. Antiochus Alexandriam obſidet.*
166	*Anicius praetor Gentium vincit*, 2. 13. *L. Aemilius Paullus cos. II. Perſen vincit*, 2. 12. 7.	584	*Popilius legatus ad Antiochum. Antiochus Hieroſolymam occupat. Polybius in Italiam venit.*
164	*L. Aemilius, Perſen in triumpho ducit*, 2. 12. 12.	586	*Judas Maccabaeus legem defendit.*
			Antiochus moritur. Succedit Antiochus, ejus filius, tutore Lyſia.
157	*M. Fulvius Nobilior procos. Ligures domat*, 2. 3. 5.	593	*Terentius poëta moritur. Judas Maccabaeus interficitur. Succedit Jonathas.*
154	*C. Marcius Figulus cos. II. Dalmatas vincit*, 4. 12. 11.	596	*Jonathas & Simeon Amaraeos per inſidias caedunt. Jonathas pacem facit cum Bacchide.*
150	*Carthaginienſes exercitum contra foedus comparant*, 2. 15. 3.	600	*Demetrius occiditur. Succedit victor Alexander. Andriſcus Pſeudophilippus captus Romam deducitur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
149	*L. Licinius Lucullus cos. in Hiſpania res gerit*, 2. 17. 11.	601	*P. Cornelius Scipio Aemilianus ſingulari certamine hoſtem ſuperat*, 2. 17. 11.
147	*Bellum Punicum tertium incipit*, 2. 15. *Carthago obſidetur*, 2. 15. 11.	603	*Andriſcus, cuſtodiam elapſus occupat Macedoniam.* *Cato Cenſorius moritur.*
146	*Q. Caecilius Metellus Andriſcum vincit*, 2. 14. 5.	604	*Pruſias, Bithyniae rex, a filio Nicomede interficitur.* *Maſiniſſa moritur.*
145	*Scipio contra ll. cos. factus, obſidionem Carthaginis urget*, 2. 15. 12.	605	*Critolaus legatos Romanorum violat*, 2. 16. 2.
144	*Mellus Achaeos vincit*, 2. 16. 3. *Triumphat de Andriſco*, 2. 14. 5. *Carthago diruitur*, 2. 15. 16. *Corinthus diruitur*, 2. 16. 5.	606	*Metellus appellatur Macedonicus*, 2. 17. 10. *Viriatus in Luſitania duces Romanos caedit*, 2. 17. 15. *Alexander, Syriae rex, interficitur. Succedit ei Demetrius.* *Ptolemaeus Philometor moritur ex vulnere. Succedit Ptolemaeus Phyſcon.*
143	*Q. Fabius Maximus Aemilianus cos. contra Viriatum mittitur*, 2. 17. 17.	607	*Jonathas Demetrio auxilium mittit contra Antiochenos.* *Tryphon Demetrium pellit.* *Jonathas occiditur. Succedit Simon. Simon cum Demetrio foedus init.*
141	*Q. Caecilius Metellus Macedonicus res in Hiſpania gerit*, 2. 17. 10.	609	*Simon arcem Sionis capit.*
139	*Q. Pompejus Rufus cos. turpe foedus cum Numantinis icit*, 2. 18. 4.	611	*Tryphon, Antiocho pupillo necato, Syriae regnum invadit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
138	*Viriatus a ſuis interficitur*, 2. 17. 17.	612	*Antiochus Sedetes ejecto Tryphone Syriam occupat.*
136	*Dec. Junius Brutus cos. in Hiſpania res gerit*, 2. 17. 12.	614	*Tryphon interficitur.*
135	*C. Hoſtilius Mancinus cos. turpe foedus cum Numantinis icit*, 2. 18. 6.	615	*Joannes Hyrcanus, Simonis filius, Cendebeum vincit.* *Brutus Gallaecos vincit.* 2. 17. 12.
133	*Eunus ſervile bellum concitat*, 3. 19. 4. *Hypſaeus praetor a ſervis vincitur*, 3. 19. 7.	617	*Simon, Ethnarches Judaeorum, occiditur.* *Antiochus Hieroſolymam obſidet.*
132	*P. Cornelius Scipio Africanus, cos. II. contra Numantinos mittitur*, 2. 18. 8.	618	*C. Fulvius Flaccus cos. contra ſervos in Siciliam mittitur.*
131	*Tib. Sempronius Gracchus II. ſeditioſas promulgat*, 3. 14.	619	*L. Calpurnius Piſo Frugi ſervos vincit.*
130	*Numantia diruitur*, 2. 18. 14. *M. Perperna praetor ovans de ſervis Urbem ingreditur*, 3. 19. 8.	620	*P. Cornelius Scipio Africanus triumphat de Numantinis*, 2. 18. 17.
129	*Ariſtonicus Aſiam occupat*, 2. 20. 4. *P. Licinius Craſſus Mucianus cos. ab Ariſtonico capitur*, 2. 20. 5.	621	*Cenſus actus Romae, cenſa civium Romanorum* 313823. *praeter pupillos & viduas.*
	M. Perperna cos. Ariſtonicum vincit capitque, 2. 20. 6.	—	*Antiobus Sedetes occiditur.*
127	*Man. Aquilius cos. reliquias Aſiatici belli conficit*, 2. 20. 7.	623	*Ptolemaeus ſorori filium, quem ex ea ſuſtulerat, membratim conciſum mittit.* *Alexander Zebina Syria regnum invadit.*
123	*Maſſilienſes queruntur de Salyis*, 3. 2. 3. *M. Fulvius Flaccus cos. contra Salyos proficiſcitur*, 2. 3. 5.	627	*Antiochus Gryphus regnum Syriae vindicat.*
		—	*Alexander Zebina interficitur.* *Polybius moritur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
121	*C. Gracchus ſeditioſas leges fert*, 3. 15. *Q. Caecilius Metellus cos. adverſus Baleares mittitur*, 3. 8.	629	*Aquae Sextiae, quarum mentio*, 3. 3, 7. *conditae. Carthago colonia deducta.*
119	*Cn. Domitius* Ahenobar*bus procos. Allobroges vicit*, 3. 2. 4.	631	*C. Gracchus interficitur*, 3. 15. 5.
118	*Q. Fabius Maximus Aemilianus procos. Bituitum vincit*, 3. 2. 5.	632	*Antiochus Cyzicenus fratri de regno controverſiam movet. Ptolemaeus Phyſcon moritur.*
113	*Jugurtha fratribus inſidias ſtruit*, 3. 1. 3.	637	*M. Aemilius Scaurus cos. Ligures vincit.*
112	*C. Porcius Cato cos. vincitur a Scordiſcis*, 3. 4. 4.	638	*Antiochus Cyzicenus a fratre Grypo vincitur.*
111	*Didius Thraces vincit*, 4. 4. 5.	639	*Cimbri vagantur*, 3. 3. 1.
110	*Jugurtha fratrem Adherbalem necat*, 3. 1. 5. *M. Livius Druſus cos. Scordiſcos vincit*, 3. 4. 5.	640	*Antiochus Cyzicenus exercitu reparato Grypum vicit.*
109	*L. Calpurnius Beſtia cos. contra Jugurtham mittitur*, 3. 1. 7.	641	*Magna pars Urbis conflagrat, una cum aede Magnae Matris.*
108	*Jugurtha Romam venit*, 3. 1. 8. A. *Poſthumii* Albini *exercitus corrumpitur a Jugurtha*, 3. 1. 9.	642	*M. Minucius cos. in Thracia res gerit*; 3. 4. 5. *Samaria exſcinditur a Joanne Hyrcano.*
107	*Q. Caecilius Metellus cos. contra Jugurtham proficiſcitur*, 3. 1. 10.	643	*M. Junius Silanus cos. vincitur a Cimbris*, 3. 3. 4.
106	*Metellus Thalam capit*, 3. 1. 11.	644	

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
105	*C. Marius cos. Capſam capit*, 3. 1. 14. *Jugurtham & Bocchum reges vincit*, 3. 1. 15.	645	*Metellus triumphat ex Numidia, & appellatur Numidicus.*
			L. Caſſius Longinus cos. vincitur & occiditur a Cimbris. *Pompejus Magnus naſcitur.*
103	*Bocchus Jugurtham Syllae tradit*, 3. 1. 17.	647	*Cn. Mallius cos. & Q. Servilius Caepio procos. vincuntur a Cimbris*, 3. 3. 4.
	Marius Jugurtham in triumpho ducit, 3. 1. 17.		*Joannes Hyrcanus pontifex moritur. Succedit Ariſtobulus, qui pontificatum in regnum commutat.*
102	*C. Marius, cos. II. adverſus Cimbros movet*, 3. 3. 5.	648	*Ariſtobulus Judaeorum rex moritur. Succedit Alexander.*
101	*Lucius Licinius Lucullus caſtris exuitur a ſervis*, 3. 19. 11.	649	*C. Lucilius, Satyrarum ſcriptor, moritur.*
100	*C. Marius, cos. IV. Teutonos caedit*, 3. 3. 7.	650	*Archia poëta Romam venit.*
99	*Man. Aquilius cos. cum ſervis debellat*, 3. 19. 11.	651	
	C. Marius, cos. V. Cimbros caedit, 3. 3. 14.		
98	*C. Marius, cos. VI. Saturninum fovet*, 3. 16. 2.	652	*Saturninus occiditur*, 3. 16. 7.
			C. Julius Caeſar naſcitur. *Ptolemaeus Lathurus a matre regno pellitur.*
	Metellus Numidicus exulat, 3. 16. 2.		*Alexandrum Judaeum vincit.*
92	*P. Rutilius damnatur repetundarum*, 3. 17. 3.	658	*Antiochus, Cyziceni filius, Seleucum regno Syriae exuit.* *Antiochus, Seleuci frater, occiditur.*
90	*M. Livius Druſus II. fert.* 3. 17.	660	*Alexander, rex Judaeorum, VI. M. eorundem occidit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
89	*Interſicitur*, 3. 17. 9.	661	*Alexander, rex Judaeorum, L. M. eorumdem occidit.*
88	*Bellum Sociale exoritur*, 3. 18.	662	*Alexander, rex Aegypti, matrem occidit.*
	P. Rutilius Lupus cos. vincitur ab Italis, 3. 18. 12.		*Alexander, rex Judaeorum, Phariſaeorum ſeditionibus premitur.*
87	*L. Sylla vincit Samnites*, 3. 18. 14.	663	*Demetrius Eucaerus capitur a Parthis.*
86	*Bellum civile Marianum oritur*, 3. 21.	664	*Cives Romani in Aſia juſſu Mithridatis occiduntur*, 3. 5. 7.
85	*L. Cornelius Cinna cos. Urbe pellitur*, 3. 21. 9.	665	*C. Marius, cos. VII, moritur*, 3. 21. 17.
	Marius & ſocii Urbem occupant, 3. 21. 13.		*Cicero Moloni Rhodio rhetori dat operam.*
84	*Sylla Mithridaticos vincit*, 3. 5. 11.	666	*Athenae captae.* 3. 5. 10.
			C. Salluſtius Criſpus, Hiſtoriae Romanae princeps naſcitur.
81	*Sylla redit in Italiam contra Marianos*, 3. 5. 11: 3. 21. 18.	669	*Templum Delphicum incenditur a Thracibus.*
			Capitolium conflagrat.
80	*C. Marius, Marii filius, cos. opprimitur*, 3. 21. 23.	670	*L. Licinius Murena bellum Mithridaticum renovat.*
	Pontius Teleſinus opprimitur, ibidem.		*Sylla Tribunorum poteſtatem minuit.*
			Ptolemaeus Lathurus moritur. Succedit Ptolemaeus Auletes.
77	*Ap. Claudius Pulcer cos. in Thracia res gerit*, 3. 4. 6.	673	*Cicero Athenas navigat, Antiocho philoſopho operam daturus.*
	P. Servilius Vatia cos. Iſauros vincit, 3. 6. 4.		*Sylla ſponte dictaturam deponit.*
76	*M. Aemilius Lepidus cos. civile bellum movet*, 3. 23.	674	*Alexander, rex Judaeorum, moritur. Succedit uxor Alexandra.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
75	*Cn. Pompejus contra Sertorium mittitur*, 3. 22. 5.	675	*Cicero e Graecia Romam redit.*
74	*C. Scribonius Curio cos. in Thracia res gerit*, 3. 4. 6.	676	*Capitolium reſtituitur.*
			Cicero Quaeſturam petit. *Nicomedes, Bithyniae rex, moritur, herede relicto pop. Romano.*
72	*M. Antonius vincitur a Cretenſibus*, 3. 7. 3.	678	*Sertorius cum Mithridate foedus init*, 3. 22. 4.
71	*C. Licinius Lucullus Mithridatem vincit ad Cyzicum*, 3. 5. 16.	679	*Arioviſtus, Germanorum rex, in Galliam tranſit.*
	Spartacus cum gladiatoribus bellum pop. Romano facit, 3. 20.		*Pompejus proſpere res gerit contra Sertorium*, 3. 22.
70	*Cn. Cornelius Lentulus Clodianus cos. vincitur a Spartaco*, 3. 20. 10.	680	*Lucullus Mithridatem in Pontum fugat.*
69	*Sertorius interficitur a ſuis*, 3. 22. 9. *C. Caſſius Varus procos. vincitur a Spartaco*, 3. 20. 10.	681	*Mithridates in Armeniam fugit.* *Virgilius naſcitur.* *Alexandra Judaeorum regina moritur. filius ejus minor Ariſtobulus fratre dejecto ſuccedit.*
66	*Q. Caecilius Metellus in Cretam mittitur*, 3. 7. 4.	684	*Lucullus Niſibin capit.*
			Triarius Mithridatem vincit.
65	*Pompejo bellum Piraticum decernitur*, 3. 6. 7.	685	*Mithridates Triarium ingenti clade afficit.*
			Cicero praeturam petit.
64	*Pompejus contra Mithridatem proficiſcitur*, 3. 5. 21. *M. Terentius Varro triumphat de Thracibus*, 3. 4. 6.	686	*Pompejus Mithridatem nocturno praelio vincit*, 3. 5. 23. *Lucullus ob magnificentiam & luxuriam Xerxes togatus appellatur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
63	*Pompejus in Iberos, Albanos, &c. movet*, 3. 5. 28.	687	*Hyrcanus Ariſtobulum fratrem obſidet Hieroſolymis.*
62	*Proficiſcitur in Syriam*, 3. 5. 29.	688	*Cicero conſulatum petit.*
61	*Pompejus Hieroſolymitanum templum intrat*, 3. 5. 30. *Catilinae conjuratio diſcutitur*, 4. 1.	689	*Mithridates moritur*, 3. 5. 26. *Auguſtus Caeſar naſcitur.* *Julius Caeſar fit Pontifex Maximus.* *Lucullus triumphat.*
60	*Metellus Creticus appellatur*, 3. 7. 6.	690	*P. Clodius uxorem Caeſaris violat.* *Helvetii de invadenda Gallia deliberant*, 3. 10. 2.
57	*Julia, Caeſaris filia, Pompejo nubit*, 4. 2. 13.	693	*Meſſala Corvinus orator naſcitur.* *Titus Livius naſcitur.*
56	*Caeſar Helvetios & Arioviſtum vincit*, 3. 10. 2, & 11.	694	*Cicero exulat.* *Clodius Pompejum inſidiis petit.*
55	*Item Belgas*, 3. 10, 4.	695	*Cicero redit.*
54	*Et Venetos*, 3. 10. 5.	696	*Orationem habet pro Sextio, &c.*
53	*Rhenum tranſit*, 3. 10. 14. *In Britanniam trajicit*, 3. 10. 16.	697	*Gabinius Ptolemaeum regno pulſum reſtituit.* *Alexander, Ariſtobuli filius, Judaeam ſubigere tentat fruſtra.*
52	*M. Craſſus in Parthos movet*, 3. 11. 3. *Caeſar iterum in Britanniam trajicit*, 3. 10. 18.	698	*Gabinius Nabathaeos vincit.* *Romam reverſus accuſatur, primum a Cicerone, mox defenditur, damnatur tamen.*
51	*M. Craſſus interficitur*, 3. 11. 9. *Julia Pompeji conjux moritur*, 4. 2. 13.	699	*Caſſius ſuperſtites cladis Craſſianae in Syria colligit*, 3. 11. 11. *Labienus, Caeſaris legatus, Treviros vincit.*

Ca-

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
	Caeſar ponte facto Rhenum penetrat, 3. 10. 15.		
			Cicero creatur Augur.
			Clodius occiditur a Milone.
50	*Caeſar media hieme in Galliam redit*, 3. 10. 22.	700	*Lucretius poëta per furorem manus ſibi infert.*
	Caeſari conceditur abſenti petere conſulatum, 4. 2. 16.		*Cicero libros ſcribit de finibus.*
49	*Caeſar conſulatum more majorum petere jubetur*, ibidem.	701	*Cicero in provinciam Ciliciam proficiſcitur.*
			Cenſa civium capita 320000.
47	*Caeſar Brundiſii Pompejum obſidet*, 4. 2. 19.	703	*Scribonius Curio Siciliam occupat pro Caeſare*, 4. 2. 22. *Occiditur in Africa*, 4. 2. 34.
46	*Caeſar Pompejum vincit*, 4. 2. 48.	704	*M. Caelius & Milo occiduntur.*
45	*Et Aegyptios*, 4. 2. 60.	705	*Cicero Caeſari obviam progreditur.*
44	*Item Jubam regem & Scipionem*, 4. 2. 65. *Caeſar triumphat*, 4. 2. 88. *Creatur dictator perpetuus*, 4. 2. 91.	706	*Cicero orationes habet ad Caeſarem pro M. Marcello, & Q. Ligario.* *Herodes Galilaeae praeficitur ab Antipatro patre.*
43	*Caeſar ad Mundam Pompeji liberos vincit*, 4. 2. 78.	707	*C. Caninius in paucas horas cos. fit.*
42	*Interficitur*, 4. 2. 95.	708	*Octavius Romam venit.*
	Amneſtia decernitur, 4. 7. 3.		*Sex. Pompejus bona paterna repetit*, 4. 3. 3.
41	*Brutus & Caſſius in provincias ſuas abeunt*, 4. 7. 4.	709	*C. Trebonius, unus ex percuſſoribus Caeſaris, a Dolabella interficitur.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
	Caeſar Octavianus Antonium ab obſidione Mutinae repellit, 4. 4. 5.		*Caſſius Judaeam ſpoliat.*
			Ovidius naſcitur. *Antipater, Herodis pater, interficitur.*
	Triumviratus Caeſaris, Antonii, & Lepidi, 4. 6. *Cicero occiditur*, 4. 6. 5.		
40	*Caſſius & Brutus pereunt*, 4. 7. 13, & 14.	710	*Sextus Pompejus Siciliam occupat*, 4. 8. 1.
39	*L. Antonius cos. obſidetur ab Auguſto Peruſia*, 4. 5. 4.	711	*Pacorus Hieroſolymam occupat.* *Antigonus patruo Hyrcano auriculas praecidit, ut receptum haberet ad pontificatum.*
36	*Ventidius Pacorum occidit*, 4. 9. 6. *Bellum cum Sex. Pompejo exoritur*, 4. 8.	714	*Aſinius Pollio Dalmatas vincit*, 4. 12. 11. *Auguſtus Liviam ducit.* *Herodes Hieroſolymam capit.* *M. Vipſanius Agrippa Gallos vincit.*
34	*Pompejus Sicilia pellitur*, 4. 8. 4. *Antonius rem male gerit in Parthis*, 4. 10. 3.	716	*Lepidus triumvir ab Auguſto omni potentia exuitur.* *Hyrcanus, qui hactenus apud Parthos commoratus erat, ad Herodem venit.*
33	*Sex. Pompejus occiditur*, 4. 8. 5.	717	*Pannonii vincuntur*, 4. 12. 8.
32	*Octavius vulneratur in Illyriis*. 4. 12. 7.	718	*Antonius Artavaſdem, Armeniae regem, dolo irretitum capit.* *Salluſtius moritur.*
30	*Bellum civile inter Caeſarem & Antonium*, 4. 11.	720	*Herodes cum Arabibus bellum gerit.* *Atticus, amicus Ciceronis, moritur.*
29	*Pugna Actiaca*, 4. 11. 6.	721	*Agrippa Begudem, Mauritaniae regem, occidit.*

Anni ante N. C.		Anni ab U. C.	
28	*Antonius & Cleopatra ſe perimunt, 4. 11. 9, & 11.*	722	*Catullus poëta moritur.*
			Aegyptus provincia facta, per Equites Rom. adminiſtratur.
27	*M. Craſſus Myſos vincit, 4. 12. 14.*	723	*Auguſtus triumphat.*
			Senatum purgat.
25	*Octavius appellatur Auguſtus 4. 12. 66.*	725	*Herodes Mariamnem, conjugem ſuam, occidit.*
24	*Auguſtus Cantabros bello petit, 4. 12. 48.*	726	*Cornelius Gallus poëta, praeſes Aegypti, mortem ſibi conſciſcit.*
	His poſt quinquennium perdomitis, tota denique pacatur Hiſpania, cum in ea dimicatum eſſet Romanis per annos CC. circiter, 2. 17. 5.		*Herodes Alexandram ſocrum interficit.*
23	*C. Antiſtius Cantabros vincit, 4. 12. 51.* *Templum Jani clauditur, 4. 12. 64.*	727	*Terentius Varro Salaſſos vincit.* *M. Vinicius Germanos ſuperat.*
20	*Cantabri ſemet ipſos perimunt, 4. 12. 50.*	730	*Pantheon ab Agrippa aedificatur.* *Virgilius moritur.*
17	*Indorum legatio ad Auguſtum venit, 4. 12. 62.* *Parthi ſigna reddunt, 4. 12. 63.*	733	*Herodes templum inſtaurat.* *Auguſtus Cajum & Lucium nepotes adoptat.* *Horatius carmen ſeculare ſcribit.*
13	*Druſus Rhaetos vincit, 4. 12. 4.*	737	*Cyzicenis libertas redditur.* *Druſus Friſios ſubigit.*
9	*L. Piſo Thracas vincit, 4. 12. 17.*	741	*Druſus, Rheno & Lupia tranſmiſſis, ad Viſurgim uſque procedit.*
8	*Druſus Cattos & Sicambros ſuperat, 4. 12. 24.*	742	*Claudius imperator naſcitur.* *Tiberius Juliam, Auguſti filiam, uxorem ducit.*
7	*Druſus mortuus Germanici cognomine honeſtatur, 4. 12. 24.*	743	*Tiberius Dalmatas & Pannonias ſubigit.*

Anni poſt N. C.		Anni ab U. C.	
			Herodes filios ſuos interficit.
		750	*JESUS CHRISTUS naſcitur. Herodes moritur.*
2	*C. Julius Caeſar coſ. vulneratur in Armenia*, 4. 12. 44.	752	*Tiberius ex ſeceſſu Rhodienſi Romam redit.*
3	*Lucius Caeſar moritur*, 4. 12. 42. *C. Cornelius Lentulus Coſſus Gaetulos vincit*, 4. 12. 40.	753	*Aſconius Paedianus floret. Athenodorus philoſophus Stoicus floret.*
			Tiberius in Germania res gerit.
10	*Quinctilius Varus occiditur a Germanis*, 4. 12. 31.	760	*Pannonii rebellant ducibus Batonibus.*

Atque haec Chronologica ex accuratiſſimis temporum & annalium ſcriptoribus adjecimus, ut eſſent unde quae prius, quaeve poſterius eorum, quae ab hoc auctore memorantur, geſta ſint, citra laborem cognoſceres. Addidimus autem ex alienis quoque hiſtoriis, ſacris praecipue, notiſſima quaeque, ut ad aliquod inſtar ſynchroniſmi memoria certius confirmaretur. Ea quidem quae eodem tempore evenerunt, ſtatim e numerorum ſuorum regione, alia inter id ſpatium, quo geſta ſunt, annorum numero non accurate ſignato. Tempora autem ipſa, ad annos ante natum Salvatorem, item ab Urbe condita retulimus: qui tamen aliquot fere menſibus diſcrepant, quin & ipſe conditae Urbis annus controvertitur. Sed haec non utique magnum, in hoc propoſito, quo rerum apices non exquirimus, impedimentum adferent. Sicut nec iſtud, quod aera Chriſtiana non plane reſpondet receptae conſuetudini.

I N D E X
IN FLORUM,

In quo

Primus numerus librum, ſecundus caput cujuſque libri, tertius tmematia, ſeu ſectiunculas, aut verſiculos capitum denotat.

A.

A Brunduſio trajicit Caeſar, 4, 11, 4.
A Corfinio Roma petitur, 3, 18, 7. *Sic, opinor, legendum in Cicerone, Philipp.* 5, 8. *Infeſta patriae ſigna* a Brunduſio *inferebat.* a dextris, a laevis, 3, 2, 2. a tergo, 3, 11, 7. 4, 2, 36. a Ponto, 4, 2, 61. a Punico littore tanquam ſpecula procurrit Clypea, 2, 2, 19. a praelio profugus, 4, 2, 85. elephanti nuperi a ſilva, 4, 2, 67.
Ab Aenea decimusquartus Amulius, 1, 1, 4. ab aratro dictator, 1, 11, 12. ab arboribus pendere, 3, 3, 17. ab Etruria, 1, 12, 1. ab Etr. Roma petitur, 4, 1, 10.
Abdere humi, *pro ſepelire*, 4, 12, 31.
Abhorrere moribus, *pro a moribus*, 1, 7, 3.
Ablatus e conſpectu Romulus, 1, 1, 16.
Ablegare equum, 4, 2, 82.
Abnuere, *pro recuſare*, 3, 16, 2.
Abolere, *pro delere, extinguere*, 4, 9, 1.
Abolitio, *pro ἀμνηστίας, oblivione actorum*, 4, 7, 3. *Sic apud Suet. Tib.* 4, 3. *Eſt & tit. C. de abolitionibus.* abolitio animarum, *pro morte quaeſita*, 4, 7, 15.
Abrogare, *proprie eſt per rogationem, h. e. legem ad populum latam, adimere. ſic* abrogati faſces Collarino, 1, 9, 3. abrogatum imperium regibus, 1, 7, 10.
ABRUMPIT aciem intentionis rerum diverſitas, *Praefat.* 3. interventu fluminis ignis abrumpitur, 2, 2, 1.
Abrupta, *pro praecipitibus*, 2, 12, 4. abrupti torrentes, 4, 12, 6.
Abſcidere, *de aquis dictum terras dirimentibus*, 2, 2, 2. 2, 8, 9.
Abſcondere. fortuna Pompejum abſcondit, 4, 2, 87.
Abſens victus Perſes, 2, 12, 9. Abſenti negatur conſulatus, 4, 2, 24.
Abundare divitiis, 3, 9, 2. equitum copia, 4, 2, 47.
ABUNDANTIA ſervorum pernicioſa, 3, 12, 10.
Accendere facem certaminum, *hoc eſt, cauſam praebere ſeditionibus*, 3, 14, 1. fax quae Druſum cremavit, ſocios in arma accendit, 3, 18, 4.
Acceſſio, *pro additamento, auctario, quod accedit principi cauſſae. Sic* acceſſio belli, 2, 9, 4. cladis, 3, 1, 16. provinciae, 3, 6, 7. *Ita Plinius*, 29, 1, 17. *ne videatur* acceſſio *alterius.* Seneca, *parvae ruinae ingentis acceſſio fui.* Conſol. ad Helviam.
Acceſſus, *h. e. aditus, tranſitus*, 1, 17, 4. *alibi vocat* Clauſtra.
Accius, *Vide* Attius.
Accipere, *pro interpretari, intelligere*, 2, 18, 4. accipere, *pro ſuſcipere, non reſpuere*, 1, 2, 3. accipere regnum, *pro conſequi*, 1, 5, 1 omen, *h. e. in omen, loco ominis*, 4, 12, 14. *Sic apud Ciceronem, divin.* 1, 46. *Aemilius; Accipio omen, mea filia. Tacitus, H.* 1, 62, 6. *Ut haud dubium magnae & proſperae rei omen accipe-*

re-

retur. *Adde Tac.* 2, 13, 4. *Liv.* 1, 7. 12.
Accire mortem, 4, 2, 70.
Accuſatorie loqui, *h. e. omnia ad invidiam rei coacervare, etiam falſa*, 4, 5, 2.
Acerbiſſimum, *quod maximum dolorem inurit*, 3, 10, 15.
Acerrimus juvenis, 4, 4, 1.
Acerrima calliditas, 2, 17, 15. *Sic* Acerrima *mens divi Auguſti, apud Tacitum, H.* 2, 76, 6. *h. e. acutiſſima, ſollertiſſima.*
Acervatim, 1, 17, 1.
Achaïa, 1, 18, 3. 3, 6, 3. liberata, 2, 7, 15.
Achaïcum bellum, 2, 16, 3.
Acies, *pro praelio*, 3, 22, 5. Acies prima, *pro parte aciei, quae proxime hoſtem eſt*, 4, 2, 82. Aciem committere, *h. e. confligere*, 4, 7, 10. dirigere, *pro inſtruere, ordinare*, 3, 16, 5.
Acies intentionis, *Praefat.* 3.
Acilius Glabrio cos. 2, 8, 10.
Acinaces, 4, 11, 3.
Acrior, *h. e. vehementior*, 2, 2, 26.
Acrius, *pro vehementius, majore vi & impetu*, 1, 11, 3. 1, 13, 19.
Actum eſt de illo, *h. e. periit. Gallice, C'en eſt fait*, 1, 18, 8. 2, 6, 50. 3, 3, 4. 3, 5, 5. 4, 1, 5. nihil actum eſt, *h. e. nihil profectum eſt*, 2, 6, 49.
Acta Pompeji, 4, 2, 9, Syllae reſcindere, 3, 23, 2.
ACUIT virtutem ratio, 1, 8, 4.
Ad arma, *Itali* a l'arme: *unde Gallorum vox* alarme, 2, 15, 14. Ad famam rei, *h. e. cum nunciaretur ea res*, 3, 9, 4. Ad id tempus, *pro eouſque*, 3, 10, 22. Ad id temporis, 2, 17, 8. Ad mare, *pro juxta mare*, 1, 16, 6. Ad ſimilitudinem, *h. e. ad exemplum, exemplo, more*, 1, 2, 3. Ad tempus, 1, 6, 2. *Sic Marcellinus*, 14, 10. Ad ultimum; *pro poſtremo*, 4, 7, 15. *Niſi forte* ultimum *pro morte ponatur hoc loco.* Ad ambitum uſque armari, 1, 16, 7. Ad iniqua pondera gladium addere, 1, 13, 17. Ad virtutem dolum addere, 1, 3, 4. 3, 3, 15. Ad ſonum virgae expaveſcere, 1, 26, 3.
Adaequare famam alicujus, 2, 2, 14. urbem flammis, 3, 10, 23.
Addere dignitatem, *non tam eſt augere, quam facere*, 1, 8, 5. *Ita Salluſtius, Cat.* 22, 14. *de Catone: huic ſeveritas* dignitatem addiderat. Addere licentiae ſcelus, 2, 5, 2. Virtuti dolum, 1, 3, 4. 3, 3, 15.
Addicere, *verbum praetoriae juriſdictionis, pro adjudicare*, 3, 23, 3. *Videtur haec conjunxiſſe Livius*, 6, 14, 10. *Ne quem veſtrum, Quirites, donec quicquam in re mea ſupererit*, adjudicatum (*ſic velim, non, ut editur*, judicatum) addictumve *duci patiar.* Pro vulgari tamen lectione eſt Plautus in Nonio: ubi ſic legi velim: JUDICATUM, *adjudicatum atque addictum.*
Adeo terribilius, 2, 6, 1.
Adequitare caſtris, 4, 10, 4.
Adeſſe, *pro urgere, inſtare*, 3, 5, 6. *Hoc ſenſu Seneca, epiſt.* 53, 9. *Domina eſt*, adeſt *& jubet.* Adeſſe precibus alicujus, *h. e. patrocinari, ſive, ut in l.* 6. §. 1. *de poſtul. exponitur, advocationem praeſtare. vel, ut apud Senec. de brev. vitae, cap.* 2. *advocare.* 2, 9, 3. Aderat puellae forma, *h. e. patrocinabatur ei, cauſſam illius agebat*, 4, 2, 56. *Nam* adeſſe *dicebantur cauſſarum patroni, ut in l.* 19. §. 1. *de donat. & apud Tacitum*, 3, 11, 2. *Piſoni, patronus petenti, M. Lepidus, & L. Piſo, & Livenejus Regulus*, adfuere. Sic adeſſe dolori, *Seneca, conſol. ad Helv. cap.* 2. Ovid. de arte 3, 531. . . . . *jus qui profitebitur, adſit.* . Vide Livinejum, ad Paneg. Plin. cap. 78. pag. 301.
Adgubernare, 2, 8, 1. iter, *h. e. regere*, 3, 5, 16.
Adherbal Bomilcaris, 2, 6, 19.
Adherbal Numida, 3, 1, 4.
Adhoc, *pro inſuper*, 2, 8, 17. 3, 9. 2. 3, 10, 25. 4, 2, 91.
Adhuc, *pro inſuper*, 1, 13, 17.
Adigere gladium, 4, 2, 46. Adig. ſacramento, *h. e. adſtringere, obſtringere*, 3, 1, 13. *Valet autem hoc loco, militem facere.*
Adire hereditatem, *h. e. pro herede ſe gerere, ut explicatur in Novel.* 1. *cap.* 1. §. 4. *verſ. in omnibus*, 2, 20, 3.

Ad-

INDEX.

Admirabilior, 4, 2, 47. Admirabilius, 3, 3, 21.
Admittere hoſtes, *h. e. aditum praebere*, 1, 1, 13.
Admodum, *h. e. omnino, non amplius. ſicut apud Juſtinum*, 17, 2, 4. *poſt menſes* admodum *ſeptem.* & 24, 1, 6. *congregati* admodum *quingenti. Sic in noſtro*, 2. 6, 10. praetextatus admodum filius, *h. e. non amplius adhuc quam praetextatus; impubes etiamnum. intendit enim rem haec particula, & admirationem auget.*
Admovere arma, 3, 23, 3. ſigna commilitonum, *h. e, adducere*, 1, 24, 3. ubera, *propraebere*, 1, 1, 3.
Adoleſcentia populi Romani. *Praefat.* 6. 1, 22, 1.
Adoptare in locum liberorum, 1, 9, 5. ſervi in bona libertatis noſtrae adoptantur, *h. e. per manumiſſionem, quaſi adoptionem, libertatem conſequuntur*, 3, 20, 1.
Adoptati nomen familiae ſuae retinent, 2, 20, 5.
Adoptio Auguſti, 4, 4, 1.
Adorata urbs, 2, 4, 46. *Non liquent mihi Gruteri rationes, quas una cum Suſpicionibus hauddum editis aliena manus abſtulit. Putem autem*, Adorare urbem *explicari poſſe, non in conſpectum ejus modo, ſed ita prope accedere, ut & colloqui cum civibus poſſit.* an ſic *adoratur penna?* Lucan. 4, 478. Statius, Theb. 6, 664. ---- *adorato redit illa ingloria diſco. Apud Apulejum Metamorph.* 2, & 3., adorare populum, *eſt verba ad populum facere.*
Adorta urbs, *quam quis adortus eſt*, 2, 4, 46.
Adortus, *h. e. aggreſſus*, 1, 3, 4. 3, 1, 13. 4, 2, 60. 4, 12, 44.
Adprobare ſe, *h. e. probum ſe oſtendere*, 1, 18, 16. *ſic* Adprobare cauſſam belli, 2, 11, 2. Latro apud Senecam, controv. 5, 32. in Diviſ. *Mores tuos patri debes approbare*: Tacitus, 1, 75, 6. *probare cauſſam ſenatui juſſit.*
Adremigare, 2, 8, 12. litori, 1, 18, 4. portibus, 3, 7, 3.
Adrianum mare, 2, 5, 1.
Adriaticum mare, 3, 4, 1. 3, 6, 9. 4, 2, 31.
Adverſari, voluntati alicujus, 1, 22, 3.
Adulteratae reliquiae, 2, 11, 3. Adulteratum *dicitur, quicquid aliena ſpecie in deterius mixtum eſt. Sic* adulterata moneta, nummi, rationes, &c. apud JCtos.
Aedes, *pro templo*, 1, 7, 8.
Aedificator, *qui libenter aedificat*, 1, 8, 4.
Aedui, 3, 2, 4.
Aeëtas Ponticus, 3, 5, 1.
Aegates inſulae, 2, 2, 32.
Aegeum mare, 2, 16, 1. 3, 6, 9.
Aeger rerum temere motarum, 3, 17, 9. *Sic* Aeger conſilii, *Salluſt. H.* 4, 3, 17. Aegra animi, *Livius*, 1, 58, 6. *Hujus generis exempla compluria notat Rhenanus in locutionibus Taciti.* AEGRAE reip. requieſcere quomodocunque expedit, 3, 23, 4.
Aegimurus, 2, 2, 30.
Aegritudo corporis, *pro morbo*, 4, 7, 10. *Utitur hac phraſi Curtius*, 3, 5, 10.
Aegyptius triumphus Caeſaris, 4, 2, 88. Aegyptium mare, 3, 6, 9.
Aegyptus, 4, 2, 6. Aegypti cornua, 4, 11, 9. fugam in Aegyptum agitat Pompejus, 4, 2, 51. in Aegypto bellum cum Caeſare, 4, 2, 53.
Aemilius Inſubres vincit, 2, 4, 3.
Aemilius Paullus cos. 2, 12, 17. *Vide etiam* Paullus.
Aemilius Regillus, 2, 8, 12.
Aemulus Caeſarianae potentiae Antonius, 4, 3, 2. Aemula Romae Alba, 1, 3, 9. AEMULARUM metu ablato luxuriantur urbes, 2, 15, 5.
Aemulatio imperii inter Latinos & Romanos, 1, 11, 1. 1, 14, 1.
AEMULATIO inter patres, 3, 17, 4. AEMULATIO metu remoto erumpit, 4, 2, 13.
Aeneas, 1, 1, 4. in Italiam venit, 1, 1, 9.
Aequi, 1, 11, 11.
Aequitatis ſpecies in ſeditionibus tribuniciis, 3, 13, 2.
Aequo Marte contendere, *ut nemo ſit ſuperior*, 4, 2, 48.
Aequum & bonum, 1, 22, 5. 3, 14, 3.
Aerarium, 3, 9, 5. reip. nervus, 3, 13, 4. ſanctum, 4, 2, 21.

Aes Corinthium, 2, 16, 6.
Aeſapus, *fl.* 3, 5, 17.
Aeſtimare victoriam modeſte, 4, 12, 41.
Aeſtivae deliciae, *pro loco in quem aeſtate ſecedimus*, 1, 11, 7. *Huc referenda illa Curtii*, 5, 8, 1. *Urbem hanc nunc tenent Parthi; eaque* aeſtiva agentibus *ſedes eſt. quod ipſum* Aeſtivare *dicitur Suetonio*, *Galb.* 4, 8. & *Veſp.* 24, 1.
Aeſtus Oceani, 3, 10, 5. *Sic per translationem* Aeſtus fortunae, 2, 7, 1. furoris, 4, 2, 64.
Aetas juvenilis favorabilis, 4, 4, 4. Aetas populi Romani prima, *Praefat.* 5. 1, 8, 1. ſecunda, *Praefat.* 6. 1, 22, 1. tertia, *Praefat.* 7. 2, 1, 1. 2, 19, 2. 3, 12, 1. Aetatis diſcrimina in tabulis, 1, 6, 3. Aetate poſſidere, *h. e. longo tempore*, 3, 13, 5.
Aethiops in aciem prodeuntibus obvius ferale ſignum, 4, 7, 7.
Aetnaeus ignis, 1, 16, 5.
Aetoli, 2, 9. in partibus Pompeji, 4, 2, 5.
Aetolia, 2, 8, 5.
Affectare Siciliam, 2, 2, 3.
Affectator imperii populus, 2, 7, 2.
Afficere pudendis foederibus, 2, 18, 2.
Affectus, *pro liberis & uxoribus*, 1, 13, 12.
Afflat urbem terror regius, *h. e. tam prope eſt, ut quaſi ſpiritu contingere poſſit*, 3, 5, 9. *Ad hunc modum videtur dictum illud Virgilii, Georg.* 1. 250. *Noſque ubi primus equis Oriens* afflavit *anhelis.* & *Aeneid.* 5, 739. *Et me ſaevus equis Oriens* afflavit *anhelis. Sic* fulmine afflari *dicuntur, qui non prorſus feriuntur, ſed ejus fervore & halitu perſtringuntur, apud eundem, Aen.* 2, 649. *Plin. paneg. cap.* 90. *Spartian. Adriano, cap.* 14. Ovid. Pont. 3, 6, 17. Sic apud Statium, Theb. 10, 323. *Afflatuſque fugit curru majore Bootes.* Ariſtides Orat. XIII. pag. 214. κρίτοι μεσῦντας μὲν ἦν ἔτι τῆς πορείας προσέβαλλεν ὥσπερ πνεῦμα ἀπὸ θαλάττης. ubi bene interpres uſus verbo *afflavit.* Val. Flaccus ---- *virque virum galeis afflavit adactis.* Barth. adverſ. 1091.
Affligere humo, *pro illidere*, 4, 12, 5.
Afflictus *pro perdito, proſtrato. ſic* Afflicti mores, 3, 12, 7. Afflictae res, 2, 6, 31.
Affluunt copiae, 3, 20, 6.
Afranius dux Italus, 3, 18, 6.
L. Afranius cos. 4, 2, 8. Pompeji legatus, 4, 2, 26. occiditur, 4, 2, 90.
Africa Romanis cedit, 2, 6, 61. nomini induitur, 1, 11, 9. Africae captivitas, 2, 6, 8. in Africam fugam agitat Pompejus, 4, 2, 51. in Africam navigatur a Tarento, 1, 18, 3. Africa contenti debuerant eſſe Romani, 3, 12, 6. in Africa bellum civile geritur, 4, 2, 6, 30, & 64.
Africanus ille magnus, 2, 15, 12. *vide* Scipio.
Africum mare 2, 2, 30.
Agamemnon cur vocatus Pompejus, 4, 2, 43.
Ager quem Annibal caſtris inſederat, Romae venditus, 2, 6, 47. Agrorum diviſio bellum concitat, 4, 5, 1. Agris dividendis creati triumviri, 3, 14, 6. Agros a tribunis flagitat populus, 3, 17, 8. Agris multati hoſtes, 4, 12, 11.
Agere, *pro degere, verſari, habitare*, 1, 2, 1. 2, 5, 1. 4, 12, 10. *ſic* Agere extorrem, 3, 13, 2. immunem, 1, 23, 2. *pro adminiſtrare. ſic* Agere ducem, 2, 8, 9. poteſtatem, 1, 7, 2. regnum, 1, 6, 2. *ita non ſemel Tacitus, ut in Indice ejus notamus*, & *Livius*, 1, 32, 3. Agere, *pro abigere, exigere, deturbare*, 2, 11, 5. *pro celebrare, ſic* Agere cenſum, 1, 8, 6. conventum, 4, 2, 46. *Sic Juſtinus*, 12, 13, 3. *Cicero* forum agere *dixit, ad Atticum*, 5, 16. *forum indicere Virgilius, Aen.* 5, 758. *ubi & explicat, jura dare.* delectum, 3, 10. 22. triumphum, 2, 2, 9. Agere, *pro pellere*, 3, 4, 5. *pro impellere. ſic* Agere tranſverſum, 4, 2, 9. *pro repellere.* 3, 4, 5. Agere equos. 1, 7, 3. naves remis, 2, 2, 35. Agere *pro efficere*, 1, 13, 18. Agere gratias, *Ibidem.* funes ſub mari, 4, 2, 32.

Agger

INDEX.

Agger effectus ex congeſtis cadaveribus, 4, 2, 85. Aggere cinctae civitates obſeſſae, 4, 2, 28.
Agitare, *pro habitare*, 4, 12, 46. *pro cogitare*, 1, 5, 4. *pro impellere, inſtigare*, 1, 16, 7. 2. 12, 2. 3, 1, 3. 4, 5, 2. 4, 6, 2. *ſic* agitatus injuriis populus, 1, 8, 7. *pro quo tamen forte rectius* fatigatus *legeres. Juſtinus tamen*, 14, 4, 12. *hoc ferme modo* ſeditionibus agitare *dicit*. Agitatum ſideribus bellum, 3, 21, 3. *pro deliberare, ſic* Agitare extrema deditionis, 2, 17, 17. fugam, 4, 2, 51. imperium, 2, 2, 3. moenia, 1, 1, 5. ſecum aliqua, 4, 7, 8. ſecum de extremis, 4, 2, 85. *pro movere, concutere*, 4, 3, 8. *pro agere, ſic* Agitare otia, luxus, 2, 8, 8.
Agmen, *pro exercitu*, 3, 5, 29. 3, 21, 6. 4, 2, 62.
Agrariae leges. *vide* Leges.
Agricola triumphalis, 1, 11, 14.
Agriculturae neglectae cauſſa, 1, 22, 3.
Agrigentum, 2, 2, 12.
Agrippa, 4, 12, 51.
Alba. 1, 1, 4.
Albanus, *pro Albani*, 1, 3, 6. *Vide* Singularis pro plurali.
Albanus mons, 3, 18, 8.
Albani, *Aſiae pop.* 3, 5, 21, & 28.
L. Albinius, 1, 13, 12.
Albinovanus, 3. 21, 7.
Albinus, A. Poſthumius, 3, 1, 9.
Alexander Macedo, 2, 7, 2.
Alexandria, 4, 2, 55.
Alexia, *urbs*. 3, 10, 23.
Algidum, *urbs*, 1, 11, 6.
ALIA minari, alia irrepere, 2, 12, 7.
Alienum bellum, *quod non a nobis geritur*, 3, 6, 2.
Aliquando, *pro tandem*, 4, 2, 11.
Aliquo, *h. e. aliqua in re, aliquatenus, Florus ſaepe*. Salmaſ. Pall. Tertull. 222. ni forte ſic ſit in MSS. quos ille viderit.
Alii ex aliis reges prodeunt, 3, 5, 22. *vult dicere, quibuſdam debellatis, nihilo ſegnius alios arma moviſſe*. Alia terra, mutati homines, *quaedam quaſi proverbialis locutio, de mutatione morum*, 4, 12, 27. ſic apud Liv. 25, 1. 5. *tanta regio, & ea magna ex parte externa, civitatem inceſſit, ut aut homines, aut dii repente alii viderentur facti*. Aliud ex alio captare, 3, 17, 2.
Allevari, *pro niti, fretum eſſe, ſublevari*, 4, 2, 10.
Allia, *fl.* 1, 13. 7.
Allobroges, 3, 2, 4. in arma ſollicitantur a Catilinianis, 4, 1, 9.
Alluere *dicitur Oceanus aut fluvius terras pone jacentes*, 4, 12, 46.
Alpes, 1, 13, 5. 1, 26, 9. clauſtra Italiae, 3, 3, 6. hieme creſcunt, 3, 10, 22. tranſcenduntur ab Annibale, 2, 6, 9. a Romanis, 3, 2, 3. Alpes Noricae, 3, 3, 18. 4, 12, 4.
Alpheus, *fl.* 2, 16, 3.
Alpinorum corporum vitia. 2, 4, 2.
Altera patria, 2, 6, 42. Roma, 3, 5, 15.
Altus animus, *pro magno, &, ut Salluſtio, Cat. cap. 5. dicitur, vaſto*, 4, 12, 47. Altum, *ſubaudi mare*, 3, 8, 4. 4, 11, 8. *Sic apud Virgil. Aen.* 1, 7. *& terris jactatus, & alto*. Altum *autem* mare *eſt medium, cum longius a terra receditur: ibi enim aquae conglobantur, & in convexi ſpeciem tumeſcunt. vide Plinium*, 2, 65.
Alumna urbis oſtia, *h. e. quae alit urbem, nempe commeatibus ex aliis regionibus eo convectis: quod tangit*, 1, 4, 3. *ſupra*: 3. 21, 12. Alumnus *enim non is modo dicitur, qui alitur, ſed & qui alit. ut* eloquentia alumna licentiae *vocatur apud Auctorem de cauſſis corruptae eloquentiae, cap.* 40. *& alios, quos citat Becmanus in Originibus Linguae Latinae. contrario ſenſu* alumnus urbis *eſt apud Tacitum*, 12, 11, 3.
Ambiorix Gallus, 3, 10, 7.
Ambitus, *pro ambitione*, 4, 9, 2. 4, 11, 1. Ambitus ducum in retinendis imperiis, 4, 2, 43. Ambitus honorum, *cum magiſtratus illicitis mediis, ut pecunia, aliiſque lenociniis, ambiuntur*, 3, 12, 11. *hoc ſenſu*, Ambitus rei, 3, 17, 5. uſque ad Ambitum armati Samnites, *h. e. ambitioſe, ut non uſum magis armorum reſpicerent, quam ornamenta*, 1, 16. 7. *quo fere ſenſu* ambitioſas copias *dixit Ammianus*,

nus, 24, 19. *ita magnas, ut ad oſtentationem potius, quam uſum, comparatae fuiſſe videantur.*

Ambracia, 2, 9, 2.

Ambracius ſinus, 4, 11, 4.

Amicitia *pro foedere*, 4, 10, 1.

Amicti vitibus montes, 1, 16, 5. *Sic alii terram* veſtitam *vitibus, gramine*, &c. *dicunt. vide Taubmannum ad Virg. Georg.* 2, 38. Corippus, lib. IV.
. . . . *& amictae vitibus ulmi.*

AMISSA quaſi rapta repetimus, 3, 5, 13.

AMOENITATE Aſiatica mollita Gallorum feritas, 2, 11, 5.

Amor immaturus, *h. e. intempeſtivus*, 1, 3, 5.

Amplius, *h. e. majus. ſic* Amplius bellum, 2, 7, 3. nefas, 4, 1, 4.

Ample ſonare, *amplum & magnum nomen habere*, 4, 2, 65. Amplius, *h. e. plus, magis. ſic* Amplius audere quam congredi, 1, 14, 1. Amplius ſuſpicari aliquem quam ſit, 1, 18, 8. nihil Amplius quam, *h. e. tantum. Sic Sueton. Claud. cap.* 16. *Galba, cap.* 19. *Tito, cap.* 9. *Tacitus*, 13, 40, 6.

Amplexus amicorum, 4, 2, 71.

Amputare ſarcinas, *h. e. adimere*, 2, 18, 10. *Idem fecit Alexander, apud Curtium*, 6, 6, 14.

Amulius, 1, 1, 4.

An. dubium an. *vide* D.

Ana, *fl.* 3, 22, 7.

Anceps acies, 3, 22, 5. bellum, 4, 2, 26. contentio, 1, 3, 4. praelium, 4, 2, 78.

Ancharius, 3, 21, 16.

Ancilia, 1, 2, 3.

Ancus Marcius, 1, 4.

Andriſcus, 2, 14, 3.

Anguis Lernaeus, 1, 18, 19. Angues, obtrito capite, poſtremum cauda minantur, 3, 5, 24.

Angulus Bruttius, 3, 20, 13. Italiae ultimus, 2, 6, 51.

Anicius praetor, 2, 13.

ANIMA imperii imperator, 4, 3, 6. Animae immortalitas, 4, 2, 71. Anima amiſſa corpore locum tegere, 4, 1, 12.

Animadvertere, *pro punire*, 4, 1, 10. in aliquem, 3, 21, 23.

Animalia quaedam aquam & terram incolunt, 3, 6, 6.

Animoſior cladibus Samnitium gens, 1, 16, 7.

Animus Mithridatis malis auctus, 3, 5, 20. Animo praeſagire aliquid, *h. e. mente praevidere*, 1, 4, 2. Animi ferarum Inſubribus, 2, 4, 1. Animi mobiles facinore obligantur, 1, 9, 1. Animus, *pro prudentia, recto conſilio*, 2, 17, 3. *Sic* Mens *eſt apud Livium*, 26, 11, 4. *pro fiducia, audacia.* ANIMUM noſtrum in ſociis perdimus. 4, 2, 29. 4, 7, 14. Animi, *pro ſpiritu, ſuperbia: ſic* tantum animorum, 3, 16, 1. Animos tollere, *utrumque ſignificat, & audaciam alteri facere, ut* 1, 3, 7. *apud Virg. Aen.* 9, 127. & 10, 278. *& ipſum capere, ut*, 1, 11, 1. & *apud Livium*, 1, 32, 3. *quod*, 4, 9, 3. Animos erigere *dixit.* & 3, 5, 3. Animis ingentibus efferri.

Annales, 1, 10, 3. 1, 12, 11.

Annibal, 2, 6. vincitur ab Aemilio, 2, 8, 12. a Scipione. 2, 6, 61. foedus cum Philippo percutit, 2, 7, 4. Romanis hoſtem toto orbe quaerit, 2, 8, 5. cum iis XVII. annis bellavit, 3, 5, 2. minus vaſtavit Italiam, quam ſocii, 3, 18, 11. 3, 21, 21. non videtur optaſſe quod Catilina, 4, 1, 1.

Anniti, *valde niti. nam ad particula ſignificationem verbi auget, ut videre eſt ex illis Senecae, ep.* 71, 7. *Si virtutem adamaveris, amare enim parum eſt. ſic* Annitente regina, 1, 6, 2. Annixus ex ſummo ſtudio, 1, 9, 4. omni modo, 1, 18, 15.

Anniverſarii Romanorum hoſtes Vejentes, 1, 12, 1. *h. e. qui ſingulis annis, velut ſtato tempore, eos laceſſerent. Sic apud Livium*, 4, 45, 4. *Aequorum jam velut* anniverſariis armis *aſſueverat civitas.*

Annius, 3, 16, 1.

Anno Poenus, 2, 17, 6.

Annonae pignora, 4, 2, 22.

Anni bellorum Annibalis, Pyrrhi, Mithridatis, 3, 5, 2.

Annus a Numa in menſes deſcriptus, 1, 2, 2. Anni ſancti, pii, aurei, 3, 12, 2. per Annos ducentos in Hiſpania dimicatum, 2, 17, 5. Annis L. cum Samniti-

bus

bus bellatum, 1, 16, 8. Annis cc. Africa, Europa, &c. a Roman. ſubactae, 2, 1, 2.
Annua coeli converſio, 4, 3, 8.
Anquirere, *pro inquirere*, 4, 12, 12. *etiam extra judicium.*
Anſer Capitolium ſervat, 1, 13, 15.
Ante ducis imperium ſigna canunt, *h. e. priuſquam dux id imperaret*, 4, 2, 66. Ante finitum bellum, quam geri nuntiaretur, 2, 13, 2. Ante in media Gallia fuit Caeſar, quam ab ultima timeretur, 3, 10, 22. Ante victus hoſtis, quam viſus, 4, 2, 63.
Antecellere, *praevalere, plus poſſe*, 1, 13, 12.
in Anteceſſum praedam dividere, 4, 12, 24. ſibi parentare, 3, 21, 20. *h. e. ante juſtum tempus.*
Antiochus *Magnus*, 2, 8.
Antiſtius, 4, 12, 51.
Antium, *urbs*, 1, 11, 10.
Antonius Pompeji legatus, 3, 7, 6.
C. Antonius cos. cum Cicerone, 4, 1, 5.
C. Antonius triumviri frater, 4, 2, 31.
L. Antonius triumviri frater, 4, 5, 2.
M. Antonius triumviri avus, 3, 21, 14.
M. Antonius triumviri pater, 3, 7, 2.
M. Antonius, 4, 2, 37. cos. 4, 3, 7. inſignia regni offert Caeſari, 4, 2, 91. fax & turbo ſeculi, 4, 3, 2. gravis reip. 4, 6, 1. avunculum proſcribit, 4, 6, 4. ſcopulus ſecuritatis publicae, 4, 9, 1. bello Mutinenſi vincitur, 4, 4. proficiſcitur contra Caſſium & Brutum, 4, 7, 5. vincitur a Parthis, 4, 10. ab Auguſto, 4, 11, ſemet interficit, 4, 11, 9. Antonii metus & ignavia, 4, 7, 10. ingenium peſſimum, 4, 5, 2.
Anuli, 1, 5, 6. ſenatorum, 2, 6, 24. Anulorum modii Carthaginem miſſi, 2, 6, 18. Anulos in mare abjicit Sex. Pompejus, 4, 8, 5.
Apenninus *mons*, 3, 20, 10.
Aperire, *h. e. viam facere. ſic* Aperire Europam, 3, 5, 8. Italiam, 2, 6, 4. *ita Curtius*, 7, 1, 3. *primus* Aſiam aperuerat *regi*, & 5, 3, 22. mari quoque novum iter aperuerat. Aperire iter ad victoriam, 1, 14, 4. qua maris noſtri limen aperitur, *h. e. ubi incipit mare*, 3, 6, 9. *ſic* aperta Oceani *dicit Tacitus*, 2, 23, 5. *pro medio mari.*
Apes in ſignis, malum omen, 2, 6, 14. 4, 2, 45.
Apollo Cumanus, 2, 8, 3. Pythius, 1, 12, 10.
Apparatus conviviorum magnificus, 3, 12, 12.
Appiani nomine falſa (forte ſcripta circumferuntur, 4, 10, 4.
Appius. *vide* Claudius.
Applicare, *pro appellere*, 4, 2, 51.
Approbare; *vide*. Adprobare.
Appropinquare, 1, 13, 8.
Appulejana ſeditio, 3, 16, 1. ejus origo, 3, 12, 8.
Appulejus Saturninus, 3, 16, 1.
Apulo Hiſter, 2, 10, 3.
Apuli, 1, 18, 1.
Aqua & igni interdicere, 3, 16, 2, *Aequivalet hodiernae poenae Banni.*
Aquae Sextiae, 3, 3, 7.
Aquila, *ſignum Romanae legionis*, ſervata a ſignifero intra baltei latebras, 4, 12, 38. Aquilam in caſtra refert Auguſtus, 4. 4, 5. Aquilae prodire nolentes, *h. e. non cedentes, cum revellerentur humo*, 2, 6, 14. Aquilae Romanae captae a Parthis, 3, 11. remittuntur. 4, 12, 63. quae penes Germanos, 4. 12, 38.
Aquilius reliquias Aſiatici belli conficit, 2, 20, 7.
Manius Aquilius ſervos vincit, 3, 19, 11.
Aquitani, 3, 10, 6.
ad Aram juratum, 2, 6, 2. *Vide Berneccerum ad Juſtinum*, 24, 2, 8. Aras amplecti inter necem, 3, 21, 21. *Hoc autem factum, ſeu praeſidii cauſſa, ut ad aras, tanquam aſylum, confugerent, quemadmodum Joabus, Reg.* 3, 2, 28. & *Priamus apud Pauſan. pag.* 129. &c. *ſeu ut exſecrarentur homicidas, & quaſi a praeſentibus diis ultionem peterent: vide Vellejum*, 2, 22, 3.
Arabes, 3, 5, 29. in claſſe Cleopatrae, 4, 11, 7.
ab Aratro dictator. 1, 11, 12.
Araxis, *fl.* 4, 10, 2.

Arbiter inter reges Judaeos Pompejus, 3, 5, 30. regum & gentium Pop. Romanus, 3, 18, 7.
ad ARBITRIUM hoſtium mori, fortibus viris miſerrimum, 4, 8, 4.
Arbores taxeae, 4, 12, 50.
Arcades, 1, 1, 9.
Arcanum gentis Judaïcae, 3, 5, 30. *Claudianus de bel. Get. verſ.* 103. *arcanum tanti deprendere regni. Iiſdem & verbis, & ſenſu.*
Arceſſere, *pro vocare*, 3, 15, 2.
Archelaus, 3, 5, 8.
Archimedes, 2, 6, 33.
Arctae res, 2, 6. 31. *Livio aliquoties* acciſae res *ſunt. Sic Juvenali*, 3, 165. *dicitur*, Res anguſta *domi*.
Arcus Perſici, 2, 8, 17.
Ardentes oculi, 1, 16, 12. ardentibus focis manum injicit Scaevola, 1, 10, 5. Ardentiſſimus dux, *h. e. animoſus, omnia audens*, 4, 2, 42. *Sic* quid Romulo ardentius? 1, 8, 2.
Ardere cupiditate *auri*, *h. e. vehementiſſime cupere*, 3, 11, 11. *Sic Virgil. Aen.* 11, 782. *ſpoliorum ardebat amore.* Ardet mare ventis, *h. e. turbatur, exagitatur*, 4, 2, 37. novis motibus Aſia, 3, 5, 22.
Ardor pugnantium, 4, 2, 80. Ardores *pro aeſtibus*, 4, 10, 9.
Arena. *vide* Harena.
Arethuſae fons, 2, 6, 34.
Argentariae tabernae, 2, 6, 48. *Vide titulum ff. de edendo.*
Argentea arma Samnitum, 1, 16, 7. haſta Salondici, 2, 17, 14. Argenteum carpentum Bituiti. 3, 2, 5.
Argentum Antonii dolabris conciſum, 4, 10, 10. Argentum in uſum armorum pro ferro conflatum, 2, 15, 10. Argenti 10. pondo pro luxuria habita, 1, 18, 22. Argento fulgentes elephanti, 2, 8, 16.
Argumentum (*h. e. ſignum*) pacis, clauſus Janus, 2, 3, 1.
Aricinum, *nemus*, 1, 11, 8.
Ariminum, *urbs*, 4, 2, 19.
Ariobarzanes Cappadox, 3, 5, 12. in partibus Pompeji, 4. 2, 5.
Arioviſtus Germanus, 3, 10, 11.
Arioviſtus Inſuber, 2, 4, 4.
Ariſtobulus Judaeus, 3, 5, 30.
Ariſtonicus Pergamenus, 2, 20. 4.
Arma adempta victis. *Vide* Ferrum victis ablatum. Arma argentea & aurea in uſu, & quare, 1, 16, 7. *Adde Curtium*, 8, 8, 16. *ubi Alexander: An me luxuriae indulgentem putatis* arma veſtra auro argentoque adornaſſe? *aſſuetis nihil vilius hac materia videri volui. Polyaenus*, 8, 22, 20. *Caeſar militibus praecepit, ut arma haberent aere argentoque ornata; maxime quidem ornamenti cauſſa: ſed ideo etiam, ut milites res pretioſas acrius defendendas ac propugnandas exiſtimarent.* Arma cremata a dominis, 2, 18, 17. a victoribus, 4, 12, 9. data in profluentes. *ibidem. Confer Appianum civil.* 1. *pag.* 376. detracta templis, 2, 6, 23. diſcoloria 3, 2, 5. promiſſa Vulcano, 2. 4. 5. Romana peregrinantur. 4. 1, 1. Rom. ſacroſancta violantur ab Aquilio, 2, 20, 7. rubiginem ac ſitum ſentiunt, 2, 3, 2. Armorum manubiae, 2, 18, 6. ARMORUM praemia armis defendere, 4, 2, 17. Arma circumferre, *Praefat.* 2. toto orbe, 3, 12. 1. corripere, *pro ſumere*, 1, 9, 6. 1, 10, 1. 4, 12, 32. deponere, 2, 18, 4. Armis aſſueſcere, 4, 12, 17. incitatiſſimum tempus. *Praefat.* 6. injuriam vindicare, 1, 22, 3. multare victos, 4, 12, 11. ARMIS petere, quod negatum precibus, 3. 3, 3. urgere, 1, 10, 2.
Arma, *pro bellis*, 3, 12, 9. 3, 21, 3. 4, 2, 73.
Armamenta *navium*, 4, 2, 76. *Vide Berneccerum, ad Suetonium, Aug.* 17, 7.
Armare, *pro inſtruere*, *ſic* cupido dominandi Caeſ. & Pomp. furialibus in exitium reip. facibus armavit, 3, 12, 13. *pro in arma concitare*, *ſic* fortuna pop. Romanum, 4, 2, 1. Sex. Pompejus ergaſtula, 4, 8, 1. Sertorius Hiſpaniam armavit, 3, 23, 3.
Armatura levis, *pro leviter armatis*, 4, 2, 49.
Armenia, 3, 11, 10. aeſtuoſa, 4, 10, 9. recipitur a C. Caeſare, 4, 12, 42.

Armenia utraque, *h. e. major & minor*, 3, 5, 21.
Armenii, 3, 12, 4. triumphi, 4, 2, 8.
Arminius Germanus, 4, 12, 32.
Aracillum, *urbs*, 4, 12, 49.
Arripere in occaſionem, 4, 2, 84.
Ars bellandi, 1, 3, 2. Cilicum, 4, 2, 32. ducis, 4, 10, 2. Artem facere, h. e. nomen & auctoritatem artis indere, 3, 12, 10. *Sic Plinius*, 20, 17. *oniſum appetentiam ciborum praeſtat: quando id quoque inter artificia deliciae fecere, ex quo labor deſiit cibos poſcere.* Artes, *pro inſtitutis, moribus*, 1, 5, 1. *pro genere & modo vivendi*, 1, 6, 3. *pro fraudibus, inventis callidis*, 4, 4, 2. ARTIBUS ſuis hoſtem aggredi, 3, 1, 10.
Arſia, *fl.* 2, 5, 1.
Artabazes Ponticus, 3, 5, 1.
Artaxata, 4, 12, 44. caput Armeniae 3, 5, 27.
Arthoces Iberus, 3, 5, 28.
Artus humani diſſidentes, 1, 23, 2.
Arverni, 3, 2, 4. 3, 10, 20.
Aruns Tarquinius, 1, 10, 8.
Aruſini campi, 1, 18, 11.
Arx, *pro Capitolio*, 1, 26, 8. 3, 16, 6.
Arx Capitolii, 3, 21, 7. Capitolini montis, 1, 13, 13. Praeneſtina, 1, 18, 14. Arx, *pro munimento, praeſidio, ſic* Arx Ciliciae Iſaurus, 3, 6, 5. Arx & ſpecula Africae Clypea, 2, 2, 19. *Sic apud Liv. de Aetolis*, 34, 24, 2. *Si in media Peloponneſo arcem ſibi fecerint. ſic* arx ſpei, *apud eundem*, 7, 34, 3.
Arces tres Syracuſis, 2, 6, 34.
As, *terminatio Antiquorum in accuſativis tertiae declinationis, ut Samnitas, Acarnanas, &c.* 1, 16, 1.
Aſcendit bellum montes, 4, 12, 4, & 49.
Aſculum, 3, 18, 9. evertitur, 3, 18, 14.
Aſdrubal Carthaginienſium dux ultimus, 2, 15, 16.
Aſdrubal frater Annibalis, 2, 6, 49. vincitur a Scipionibus, 2, 17, 6.
Aſia. 3, 5. 6. a Pompejo perdomita, 3, 5, 31. 3, 10, 1. provincia Craſſi, 4, 2, 12.
Aſiatica amoenitas, 2, 11, 4. hereditas Attali regis, 3, 12, 3. Romanos corrumpit, 3, 12, 7. Aſiaticum mare, 3, 6, 10.
Aſinius Pollio, 4, 12, 11.
Aſſerere, *pro defendere, vindicare, liberare. ſic* Aſſerti a Latinis Tarquinii, 1, 11, 1. a Manlio urbs, 1, 13, 19. ab Appulejo leges Gracchanae, 3, 16, 1. atque Livio Druſo, 3, 17, 1. a Licinio Craſſo pudor Romanus, 3, 20, 12. *ſic* aſſerere ſocios, 2, 18, 6. imperium, 3, 5, 19. Senatum, 3, 17, 4. *Sic* aſſertores *dicuntur Suet. Caeſ. cap.* 80. *liberatores populi, vindices libertatis.*
Aſſueſcere, *pro aſſueſacere*, 4, 12, 43. Sueſcere *hoc modo uſurpat Tacitus*, 2, 52, 4.
Aſſuetus, *cum ablativo*, 1, 1, 7. 4, 12, 17. *ſic* Aſſuetus immoderata licentia militari. *Juſtinus*, 31, 1, 8.
Aſtringere obſidibus, 4, 12, 52.
Aſtrudes palus, 2, 12, 5.
Aſtura, *fl.* 4, 12, 54.
Aſtures, 4, 12, 46. vincuntur a Cariſio, 4, 12, 54.
Aſſumere in decus gentis, *pro adſciſcere in nomen gentis, adoptare*, 2, 15, 12. in decus *enim* gentis, *hic interpretor, non*, ut eſſet decus gentis, *ſed* ut frueretur decore, honore, gloria hujus familiae.
Aſſurgere in ultionem, *h. e. capeſſere ultionem, accingi ultioni*, 3, 1, 10. *alibi dicit* Conſurgere, *cujus contrarium eſt* ſedere, *h. e. otioſum eſſe, quieſcere, apud Senec. in Troad. verſ.* 214. *Varronem, de re ruſtica*, 1, 2. *Liv.* 2, 12, 1. *Juven.* 10, 93. *Senec. de otio ſap.* 31, 4.
Aſylum Romuli, 1, 1, 9.
Atra imago Bruto ſe offert, 4, 7, 8.
Ateſis, *fl.* 3, 3, 12.
Athenae, 3, 5, 8.
Athenio, 3, 19, 9.
Atquin, *pro atqui*, 4, 2, 58.
Attalus Pergamenus, 2, 7, 8.
Attalus prioris nepos, 2, 20, 2. 3, 12, 3. Attali hereditas. *Vide* H.
Atterere hoſtem, *ſenſim debilitare, & conſumere*, 3, 22, 5. *Sic* Att. Patrimonium *eſt in Suet. Aug.* 40, 2. Atteri operibus, 2, 18, 10.
Attici, 2, 9, 3.
M. Attilius Regulus, 2, 2, 17.
Attius Navius, 1, 5, 2.

I N D E X.

Attonitus, 2, 12, 13. *Explicat vim hujus verbi Seneca, Nat. quaeſt.* 2, 27. *quo (tonitru) edito concidunt homines & exanimantur: quidam vero vivi ſtupent, & in totum ſibi excidunt, quos vocamus* attonitos; *quorum mentes ſonus ille coeleſtis loco pepulit.* Ovidius de Ponto, 1, 7, 12.

Nam fuit attonito mens mihi nulla diu.

Attrectare terminos alienos, 3, 5, 3.

Avaricum *urbs*, 3, 10, 23.

Avaritia Romana, 3, 5, 18. Rom. equitum, 3, 12, 9.

Auctiores opes, 4, 2, 10.

Auctor belli, *pro ſuaſore*, 4, 2, 60. 1, 9, 1. *pro cauſſa: ſic* Auctor cladis, 2, 6, 7. *pro eo qui aliquid dicit, narrat*, 1. 16, 12.

Auctoritas Menenii, 1, 23, 1. Senatus, 1, 1, 15. *minus eſt, quam poteſtas.* Curtius, 6, 8, 25. *Nihil poteſtas regum valebat, niſi prius valuiſſet auctoritas, h. e. perſuadere prius debebant populo, juſte puniri reum; tum exercere poteſtatem ſuam. Non abſimiliter Sulpicius Severus, lib.* 2. *hiſtoriae ſacrae:* poteſtate *regis uſuri, ubi* auctoritate *ſua parum* valuiſſent. *Sic Cicero, offic.* 3, 27. *Cujus cum* valuiſſet auctoritas.

Aucupari favorem, *pro captare, quomodo &* venari *dicimus*, 3, 13, 1.

Audentior, 1, 8, 2.

Audere eruptiones, 3, 10, 25. *Ita ſaepiſſime Tacitus.* Audet aliquid fortuna contra Caeſarem, 4, 2, 30.

Aventinus, *mons*, 1, 1, 6. 1, 24, 3. 3, 15, 5.

Aves ſanguine aſſuetae, *h. e. vultures*, 1, 1, 7.

Aves victoriam promittunt, 4, 7, 9.

Auferre caput, *pro demere, abſcindere*, 4, 7, 13. fugam, *pro impedire, obſtruere*, 3, 10. 3. in diverſum, *h. e. aliud perſuadere, alio impellere*, 2, 6, 20. Auferre, *pro eximere, ſubducere. ſic* matura mors Druſum, 3, 17, 9. virtus Horatium abſtulit, 1, 3, 5. *h. e. eripuit, poena parricidii liberavit.*

Aufidus, *fl.* 2, 6, 18.

Auguratus ſacer Romanis, 1, 5, 4. *Val. Max.* 3, 2, 1. *Apud antiquos non ſolum publice, ſed & privatim, nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto.*

Augurio experiri aliquid, *h. e. eadem re aves conſulere*, 1, 5, 3. Augur ſummus, *h. e. praeſtantiſſimus augur*, 1, 5, 2. victor, *pro eo, qui melius auſpicium nactus eſt.* 1, 1, 7.

Augures, 1, 2, 2.

Auguſtus, *praefat.* 1, & 7. 3, 12, 1. mortem patris [*adoptivi, nempe Caeſaris*] ulciſcitur, 4, 3, 3. Hiſpaniam perdomat, 2, 17, 5. ordinat imperii corpus, 4, 3, 5. vincit Antonium ad Mutinam, 4, 4, 4. ad Peruſiam, 4, 5, 3. ad Actium, 4, 11. Cantabros, 1, 12, 48. contra Caſſium & Brutum proficiſcitur, 4, 7, 5. triumphum contemnit, 4, 12, 53 Janum claudit, 4, 12, 64. Auguſti caſtra capta, 4, 7, 10. nomen quid ſignificet, 4, 12, 66. *Auſonius in gratiarum actione: Gratianus virtute victor: Auguſtus* ſanctitate, *&c. Graecis eſt* σεβαςὸς, *h. e. ſanctus, & numinis inſtar colendus.* Pauſanias in Laconicis. Αὔγυςος κατὰ γλῶτταν δύναται τὴν Ἑλλήνων Σεβαςός.

AUGUSTIOR periculo imperator, 4, 12, 7. Auguſtiore forma viſus Romulus, 1, 1, 18.

Aureus currus triumphantium, 1, 5, 6. lectulus, 3, 5, 28. torques, 1, 13, 20. Aurei anni, 2, 19, 2. 3, 12, 2. Aurea effigies Oceani in triumpho Caeſaris, 4, 2, 88. lorica Ptolemaei, 4, 2, 60. puppis Cleopatrae, 4, 11, 8. Aureum jaculum, 4, 11, 3. coelum, 3, 5, 10. mare, 3, 6, 3. trophaeum, 2, 4, 4. Aurea arma, 1, 16, 7. tentoria, 2, 8, 9.

Aurifera regio, 4, 12, 60.

Aurigonae, 4, 12, 47.

Aurum in uſum armorum conflatum, 2, 15, 10. avaris in os infuſum, 3, 11, 11. in ſignis Parthorum, 3, 11, 8. Aurum privatum in medium collatum, 2, 6, 24. AURUM quam ferrum fortius, 3, 1, 7. Aurum Parthicum, 3, 11, 2. Aurum ex praeda eligunt Suevi, 4, 12, 24. Aurum venis repurgare, 4, 12, 12. Auro fulgentes elephanti, 2, 8, 16. penſatum caput Gracchi, 3, 15, 6.

Au-

Auſpicari (*pro incboare*), tranſmarinos triumphos, 1, 18, 1. urbem, 1, 1, 6. *vide Indicem Juſtinianum.*
Auſpicium, *pro omine*, 2, 2, 7.
Auſpicia contemnit Claudius, non impune, 2, 2, 29.
Autronii, 4, 1, 3.
Auxilia, *pro propriis viribus*, 2, 8, 15. *Sic & Juſtinus. & Caeſ. de B. Civ.* 3, 106. Auxilii quondam praeſtiti memoria, delinquentibus ignoſcitur, 2, 9, 3. in auxilium mittere, 1, 3, 6.
Auxima, *urbs*, 3, 22, 9.

B.

Baculum, 4, 11, 3. & Baculus, *pro ſceptro, geſtamine regio*, 3, 19, 10.
M. Baebius Tamphilus Ligures vincit, 2, 3, 5.
M. Baebius, *Appiano* [illegible], uncis trahitur, 3, 21, 15.
Baebius ritu ferarum inter manus laceratus, 3, 21, 26.
Bagrada, *fl.* 4, 2, 70. *alibi eſt* Bragada.
Bajae, *urbs*, 1, 16, 4. 2, 6, 22.
Baleares *unde dicti*, 3, 8. *in notis.* Bal. inſulae, 3, 21, 2. vincuntur, 3, 8.
Balearicus *Metelli cognomen a victis Balear.* 3, 8, 1.
Balearicum bellum, 3, T. fretum, 3. 6, 9.
Balſami ſilvae. 3, 5. 29.
in Baltei latebris aquilam abſcondit ſignifer, 4, 12, 38.
Baltea non ſolvere votum, 2, 4, 3.
Barbaries Sarmatarum, 4, 12, 20.
Barbari barbarorum Myſi, 4, 12, 13. Barb. jure non agunt, 1, 13, 6. Barbaris ſolita temeritas, 4, 12, 54. Barbari Romani, 1, 2, 4. Barbari *dicebantur Graecis omnes aliae gentes, etiam moribus legibuſque cultiſſimae. Vide Strabonem ſine lib.* 1. *& med. lib.* 14. *Cato apud Plinium*, 29. 1. *Nos quoque Graeci* Barbaros *dictitant.*
Baſilus, 4, 2, 32.
Belgae, 3, 10, 4.
Belgica, *urbs*, 4, 12, 49.
Bellatrix Hiſpania, 2, 6, 38.
Bellica nomina, *h. e. bello quaeſita*, 3, 8, 1.
Bellua, *pro elephante*, 1, 18, 10. *Vide Ind. Curt.*
Bellum Latinum, Gallicum, & *ſimilia*, *vide ſuis quaeque locis.* Bellum hereditarium: *quod a vivente conflatum, poſt mortem ejus, velut hereditate relictum, geritur*, 3, 17, 2. hoſtile, *quod opponitur*, civili, 3, 22, 1. navale, 1, 11, 10. 3, 10, 5. privatum, *quod privatis copiis geritur*, 1, 12, 1. pluſquam Bellum, 4, 2, 4. Bellum ante finitum, quam geri nuntiaretur, 2, 13, 2. Bellum aſcendit montes, 4, 12, 4, & 49. creſcit, 4, 2, 66. navigat, 2, 2, 17. *Sic Cicero pro l. Manilia, cap.* 12. *quam celeriter Cn. Pompejo duce* belli impetus navigavit? *Salvianus, lib.* 6. *pag.* 196. *navigare per fluctus bella coeperunt.* ſerpit in proximos, 2, 9, 4. Belli ars, 1, 3, 2. contagium, 1, 9, 8. 1, 15, 1. 2, 13, 1. 2, 18, 5. fons, 3, 6; 12. impetus, 3, 5, 6. incendia, 2, 17, 2. 3, 5, 13. ruina, 2, 11, 1. 2, 12, 1. ſpectaculum, 1, 11, 4. 1, 18, 8. ſubita, 1, 1, 15. turbo, *vide* T. Belli metu in bellum incidere, 4, 2, 23. Bello venienti occurrere, 4, 11, 4. Bellum committere, profligare, conficere, *quid differant*, 2, 15, 2. in compendium mittere, 1, 3, 3. patrare, *h. e. conficere*, 2, 15, 1. Bello quaſi tempeſtate praecluſum mare, 3, 6, 1. Bello promptus, 1, 5, 5. Bello quidam boni, paci mali, 3, 5, 9. Bella externa, & motus domeſticos, ſeparatim perſequitur Florus 3, 12, 14. Bellum, *pro praelio*, 4, 2, 47. 1, 18, 8.
Belli cauſſae. *vide* C.
Beneficiorum quoque potentia gravis liberis, 4, 2, 92.
Beſtiarum morientium morſus quam maxime mortiferi, 2, 15, 13.
Bibere in oſſibus capitum, 3, 4, 2.
Biceps civitas, 3, 17, 3.
Bithynia, 3, 5, 6. recipitur a Nicomede, 3, 5, 12.
Bithynicus, 3, 5, 3.
Bituitus *Gallus*, 3, 2, 5.
Bituriges, 3, 10, 20.
Bocchus *Maurus*, 3, 1, 15.
Boeotia, 3, 5, 11.
Bojorix *Cimber*, 3, 3, 18. *Hoc nomen* re-

reperitur etiam apud Livium, 34, 45, 4. *de regulo Bojo.*
Bomilcaris Adherbal, *ſubaudi filius*, 2, 6, 19. *Graeciſmi hujus, etiam noſtratibus uſitati, compluria apud Latinos exempla.*
BONIS gravior crudelitate ſuperbia, 1, 7, 4. Bona fide, *h. e. omnino, exacte*, 2, 1, 1. *ita* bona fide quieſcunt arma, 2, 3, 1. *male explicat Alb. Gentilis de arm. Rom.* 2, 11. *ſic noſter utitur vocabulo* fideliter, 3, 5, 14. *Ita Seneca, epiſt.* 85. *Nunquam* bona fide *manſueſcunt vitia.* Bona regia diripiunt Romani, 1, 9, 1. Bonorum meorum heres eſto; *formula inſtitutionis.* 2, 20, 2.
Bonna, 4, 12, 26.
Bononia, 4, 6, 3.
ad Boves redire, *h. e. agriculturam*, 1, 11, 14.
Boſphorus, 3, 5, 25.
Bovillae, 1, 11, 6.
Bragada, *fl.* 2, 2, 20. *alibi eſt* Bagrada.
Brennus, 2, 11, 3.
Brenni, *pop.* 4. 12, 4.
Britannia, 3, 10. 2. ante Romanos aliis gentibus cognita, 3, 10, 1.
Britanni, 3, 12, 4. vincuntur a Caeſare, 3, 10, 16. *&c.*
Britomarus Inſuber, 3, 4, 3.
Brundiſium, 4, 2, 37. Sallentinorum caput, 1, 20, 1. obſidetur a Caeſare, 4, 2, 19. a Brundiſio trajectus in Graeciam, 4, 11, 4.
Bruttius, *h. e. Bruttii. Vide* Singularis pro plurali. Bruttius angulus, 3, 20, 13.
Brutus *Decimus Junius* Hiſpanos vincit, 2, 17, 12.
Brutus *Decimus Junius* obſidetur ab Antonio, 4, 4, 3.
Brutus *Decimus Junius* Maſſiliam capit, 4, 2, 5.
Brutus *L. Junius* cos. *Praefat.* 6. 1, 9, 1. liberos punit, 1, 9, 5. occumbit, 1, 10, 8. Bruti nomen unde, 1, 9, 1.
Brutus *M. Junius* Caeſarem interficit, 4, 2, 93. Bruti mors, 4, 7, 14.
Bullae ſenatorum, 2, 6, 24. bullae puerorum, *ſunt apud Plinium*, 33, 1, 4.
Byrſa arx Carthaginis. 2, 15, 11.

C.

ex Cadaveribus agger effectus, 3, 2, 85. pons factus, 2, 6, 18. viſtitatum in fame, 2, 18, 14.
Cadere aliorſum, *h. e. aliam exitum nanciſci*, 2, 4, 5.
CAEDES etiam juſta, non debet eſſe multa, 4, 6, 6.
Caelum quaſi ardere viſum ex ſplendore galearum, 3, 3, 15. Caeli annua converſio, 4, 3, 8. Caelum ipſum aſcendere gloria, 2, 19, 3. *Sic Daphnis Virgilianus* uſque ad ſidera notus, *Ecl.* 5, 43. Caelo miſſa haſta, 2, 17, 14. a Caelo venientes hoſtes, 2, 12, 4. menſis in Caelo, 4, 2, 91. Caelum, *pro temperie, aëre. ſic* Caelum atrox, 3, 2, 2. molle, 1, 16, 4. 4, 12, 27. CAELI ſolique clementia robur elanguet, 3, 3, 13. Caeli ſubita mutatio pro peſtilentia, 4, 10, 9. ab alio venire Caelo, 4, 12, 62.
Caelum aureum, 3, 5, 30.
Caeleſtes minae, *h. e. prodigia in caelo viſa*, 2, 8, 3.
Caeninenſes, 1, 1, 11.
Caepio *Q. Servilius* vincitur a Cimbris, 3, 3, 4.
Caepio *Q. Servilius* vincitur a ſociis, 3, 18, 12.
Caepio Pompeji legatus, 3, 6, 10.
Caerimoniae Deorum, 1, 2, 2. Syriae deae, 3, 19, 4.
Caeſar *C. Julius*, 3, 12, 13. vincit Britannos. 3, 10, 16. Gallos, 3, 10, 2. & 20. Germanos, 3, 10, 10. Pompejum, 4, 2, 47. Aegyptios, 4, 2, 60. Pharnacem, 4, 2, 63. Scipionem & Jubam, 4, 2, 67. Pompeji filium, 4, 2, 78. Rhenum bis trajecit, 3, 10, 15. 4, 12, 22. triumphat, 4, 2, 88. occiditur, 4, 2, 95. quaſi Tarquinius regno depulſus, 4, 7, 1. Caeſaris animus & eloquentia, 4, 2, 10. ſententia de Catilinae ſociis, 4, 1, 10. cum Pompejo & Craſſo triumviratus, 4, 2, 10. vox ad gubernatorem, 4, 2, 37. ad milites, 4, 2, 50.
Caeſar Octavianus. *Vide* Auguſtus.
C. & L. Caeſares fratres occiduntur, 3, 21, 14.

C. & L.

INDEX.

C. & L. Caeſares Auguſti nepotes, 4, 12, 42.

Caeſar *L. Julius* cos. 3, 18, 4. vincitur a ſociis, 3, 18, 12.

L. Caeſar avunculus Antonii proſcribitur, 4, 6, 4.

ad Caeſares imperium Romanum transfert fortuna, 4, 3, 7.

Cajeta, *portus*, 1, 16, 4.

Calabria, 1, 18, 2.

Calaguris, *urbs*, 3, 22, 9.

CALAMITAS augetur ludibrio, 3, 20, 2. in experimentum illata divinitus, 1, 13, 3. CALAMITATIBUS magnitudo virtutis approbatur, 1, 13, 8. 2, 2, 22.

Calatinus *A. Attilius*, dictator, 2, 2, 12. *A.* Calatia, *quae hodie* Galazzo, Sueyro in verſione Velleji.

Calendis Januariis conſulatus initus, 3, 21, 17.

Calidonius ſaltus, 1, 17, 3. Calidoniae ſilvae, 3, 10, 18.

Calliditas Thracum, 3, 4, 3.

Callidus *pro prudente*, *ſollerte*, 1, 3, 7. 4, 2, 84. *Sic apud Salluſt. de Rep.* 2, 1. *Neque de futuro quiſquam ſatis* callidus, *ſatiſque prudens ſit.* & ibid. num. 61. *magis malus*, *quam* callidus, *ingenio.* & *num.* 72. *patres conſilio valere decet: populo ſupervacanea eſt* calliditas. Callidum genus Aquitani, 3, 10, 6. Callidiſſimus rex Jugurtha, 3, 1, 2.

Calones ab exercitu remoti, 2, 18, 10.

Calor militum in praeliando, 3, 10, 13.

Calpurnius Beſtia cos. 3, 1, 7.

Calpurnius Flamma, 2, 2, 13. *ejus hiſtoriam ita ſcribi velim*: occupavit: adeoque moratus hoſtem, dum exercitus omnis evaderet, pulcerrimo exitu, *&c.*

Camerinenſes, 2, 2, 13.

Camillus *M. Furius*, 1, 22, 4. Gallos caedit, 1, 13, 17. ejus factum egregium, 1, 12, 5.

Campania, 1, 16, 3. occupatur ab Annibale, 2, 6, 21, & 29. contra Urbem conſurgit, 3, 18, 5. vaſtatur a gladiatoribus, 3, 19, 5. a Lamponio & Teleſino, 3, 21, 22.

Campani, 1, 16, 2.

Campus Martius, 1, 9, 1. Raudius, 3, 3, 14. Campi Aruſini, 1, 18, 11. Philippici, 4, 2, 43.

Cannae, 2, 6, 15. Annibalis, Capua, 2, 6, 21.

Cannenſis dies, 4, 12, 35.

Canere dicuntur poëtae, 2, 19, 2. praecones, 2, 7, 14. Clamare *vocat Plautus*, *prol. Poenuli.* ſigna; *forte quia tubae & litui*, *quibus canitur claſſicum*, *ad ſigna erant. Vide Lipſium de M. R.* 4, 3. *ſic* cecinerunt ſigna, 3, 18, 10. 4, 2, 66. *ita finit epigramma Auguſti*, *quod ſolum ſupereſt;* ſigna canant. *Virg. Aen.* 10, 310. Signa canunt . . . . . *Livius*, 7, 40, 9. *Iſthinc*, ſigna canent.

Cantabri, 4, 12, 46.

Cantabria, 4, 12, 48.

Cantus modulatiſſimus, 2, 7, 15.

Canulejus C. Trib. pl. 1, 25.

Capere, *pro occupare. ſic* Capere caſtra, 1, 11, 12. claſſem. 1, 11, 10. locum, 4, 1, 12. oppidum, 1, 11, 9. *pro comprehendendae continendaeque rei ſufficere. ita* non Capere fidem alicujus rei, *vix poſſe credere*, 1, 9, 3. *quomodo Livius*, 9, 9, 15. Somnio laetiore quam quod mentes eorum capere poſſent. *Apulejus*, *lib.* 11. *animo meo tam repentinum*, *tamque magnum*, *non* capiente gaudium. *Marcellinus*, 17, 2. *vix* indignationem capientibus *animis.* quaſi fortuna tanti imperii non caperet duos, 4, 2, 14. *h. e. quaſi non ſufficeret duobus.* Capere impetus, recurſus, *pro facere*, *peragere*, 4, 11, 6. Ceperat, *pro* cepiſſet, 4, 2, 20.

Capitolium ſedes Jovis, 1, 13, 3. 3, 21, 16. perfugium ſeditioſorum, *ut* Appuleji, 3, 16, 5. Gracchorum, 3, 14, 7. 3, 15, 4. Marianorum, 3, 21, 7. percuſſorum Caeſaris, 4, 7, 2. ſervorum, 3, 19, 2. dictum a capite Toli, 1, 7, 8. *Sic apud Strabonem*, *lib.* 8. *pag.* 260. *locus eſt ab Euryſthei capite*, Εὐρυσθέως κεφαλή.

Cappadocia, 3, 5, 12. acquiſita, 3, 12, 4. in partibus Pompeji, 4, 2, 5. Cappadociae nives, 4, 10, 9.

Capreae palus, 1, 1, 16. Capra, & Caprea idem, 1, 1, 16.

Capſa, *urbs*, 3, 1, 14.

Captare, *per illecebras aliaſve artes aliquid venari, ſeu petere*, 4, 2, 61. Captare aliud ex alio, 3, 17, 2.

Captivitas Africae, 2, 6, 8. Captivitatis ſenſus elephantis, 1, 18, 28.

Captivus Oceanus, 4, 2, 18. Captivi ſine pretio reſtituti, 1, 18, 15. Sic *aſtutus ille Annibal ſocios Rom. captos dimiſit, ut ſibi civitates ſuas populoſque conciliarent. quod & poſtea in Hiſpania imitatus eſt Scipio, & Nicomede victo Mithridates.* Captivos ex praeda eligunt Sicambri, 4, 12, 24.

Captus ponte, quaſi jugo, Rhenus, 3, 10, 15.

Caput Antonii in Marii menſis expoſitum, 3, 21, 14. Aſdrubalis, ante Annibalis caſtra projectum; 2, 6, 53. Ciceronis, in roſtris poſitum, 4, 6, 5. Craſſi, ad regem Parthorum relatum, 3, 11, 11. C. Gracchi, percuſſoribus auro penſatum, 3, 15, 6. humanum in fundamentis Capitolii inventum, 1, 7, 18. Pacori, circumlatum, 4, 9, 7. Exempla ſimilia vide apud Elmacin. pag. 256, 262, & paſſim. Appian. pag. 101, 105. Hiſt. Arab. Toletani, cap. XVIII. cap. XXXV. Joſeph. 13, 8. Pauſan. pag. 128. 50. Item de capite *Maxentii* in Zoſimo, lib. II. *Avidii Caſſii*, apud Vulcat. Gallic. cap. VIII. Caput auferendum praebet Caſſius, 4, 7, 13. *fortaſſis ne in agnitum cadaver contumelioſius conſuleretur: qua mente Antonius etiam Rhamnum libertum juramento adegit, ut ad primum juſſum ſuum caput ſibi adimeret. Apud Appian. in Parth. pag.* 167. *Adde Othonis exemplum, apud Tacit. H.* 2, 49, 8. Caput manu tangens, ſpeciem diadema poſcentis praebet, 3, 14, 7. circa Caput Servii flamma viſa. 1, 6, 2. Capite velato Manibus ſe devovet Decius, 1, 14, 2. Capite obtrito cauda minantur angues, 3, 5, 24. Capita hoſtium ad imperatorem relata aut alias circumlata, 4, 9, 7. proſcriptorum pro roſtris expoſita, 3, 21, 14. 4, 6, 5. in Capitum oſſibus bibere, 3, 4, 2. De inimiciſſimorum capitibus hoc faciunt Scythae; ut quiſque illud quod eſt infra ſupercilia reciſum, prorſus excutiat: & crudo tantum bovis corio, ſi pauper ſit; ſin dives, non modo exterius inducat bovino corio, verum etiam interius inauret, & ſic uterque pro poculo utatur. *Herodotus*, 4, 65. *Sic capite Nicephori potitus, os cranii nudatum, argento Crumus incluſit, juſſitque principes Bulgarorum ex eo bibere. Cedrenus, pag.* 396. *exemplum Stoſlai, quod &* 4, 9, 7. *poſuimus, paullo aliter recenſet Camerarius ſubciſiv.* 2, 50.

Caput, *pro eo quod eminet, principem locum tenet. ſic inter urbes eſt metropolis, ut* Caput Achajae Corinthus, 2, 16, 1. Armeniae Artaxata, 3, 5, 27. Campaniae Capua, 1, 16, 6. Latii Alba, 1, 1, 4. Numidiae Zama, Thala, &c. 3, 1, 11. Picentium Aſculum, 1, 19, 2. Siciliae Syracuſae, 2, 2, 23. terrarum Roma, 1, 7, 8. *Idem eſt dicere* Caput gentis, *ut* 2, 13, 2. Caput belli, *pro loco unde bellum incepit, & inſtauratur*, 1, 18, 1. 2, 2, 21. 3, 10, 23. *Plurima hoc genus exempla occurrunt paſſim apud auctores.* Caput, *pro vita. ſic* devotum Manibus Caput Decii, 1, 17, 7. Capita papaverum, *pro illorum calycibus, quod formam capitis & ſitu & rotunditate referant*, 1, 7, 7. *quamvis & aliis in rebus Caput pro extremitate rei ponatur. ut* Capita arborum, *Caeſar de bell. civ.* 2, 9. capita tignorum, *Seneca Troad.* Caput vitis, *Columella*, 3, 10. molis, *Curtius*, 4, 2, 23. Capita loramentorum, *Juſtinus*, 11, 7, 16.

Capite cenſi, 3, 1, 13. *Hi quod infimae ſortis eſſent*, Capite cenſos *ex eo vocat homines Arnobius, lib.* 2. *pag.* 80. *quod nempe ad divinam naturam, ut ordines primos, collati, nihil omnino valeant, & viliſſimi ſint.*

Capua, *urbs*, 1, 16, 6. 3, 20. 3. 3, 21, 19. Annibalis Cannae, 2, 6, 21. recipitur a Romanis, 2, 6, 42. Capuae opes, 2, 18, 1.

Carala, *urbs*, 2, 2, 16, *quae &* Caralis, 2, 6, 35.

Carbo, Lucanos vincit, 3, 18, 13.

Carbo, *Cn. Papirius*, Marianarum

par-

partium dux, 3, 21, 13. cos. 3, 21, 20. occiditur, 3, 21, 26.
Carceris ſupplicium, 2, 2, 25. in Carcere ſtrangulati Catilinae ſocii, 4, 1, 10.
Cardo, *Juſtinus*, 42, 3, 2. plagam coeli *vocat*, 4, 12, 4.
Cariſius, 4, 12, 55.
Carnutes, 3, 10, 20.
Carnis uſus ignotus Cimbris, 3, 3, 13. Carne ſemicruda veſcuntur Numantini, 2, 18, 12.
Carpentum Bituiti argenteum, 3, 2, 5. Carpento vecta Tullia, 1, 7, 3. Carpenta Britannorum, 3, 10, 17. Cimbrorum, 3, 3, 16. Gallorum, 1, 18, 26.
Carrae, *urbs*, 1, 11, 8. 3, 11, 8.
Cartago, munimentum ex plauſtris, 3, 3, 16.
Carſeoli, *urbs*, 3, 18, 11.
Carthaginienſis, 2, 2, 13.
Carthago, 1, 16, 6. obſidetur a Regulo, 2, 2, 21. a Scipione, 2, 6, 56. deletur, 2, 15. a regina condita, 2, 15, 17. Carthaginis excidium, 3, 12, 3. incendia, 2, 15, 18. opes, 2, 18, 1.
Caſa paſtoria, 1, 1, 3. Caſa paſtorum in veteri Roma, 1, 13, 18.
Caſpii *pop.* 3, 5, 21.
Caſſius *L.* legatus contra Mithridatem, 3, 5, 3.
C. Caſſius vincitur a Spartaco, 3, 20, 10.
Caſſius *C.* Caeſarem interficit, 4, 2, 93. Caſſii caſtra capta, 4, 7, 10. mors, 4, 7, 13. Caſſius & Brutus Parthos in auxilium ſollicitant, 4, 9, 3.
Caſtella XVIII. a Caeſare extructa in obſidione Gergoviae, 3, 10, 25. L. a Druſo ad fluvios Germaniae, 4, 12, 26. Caſtellorum ſpecie naves, 4, 11, 5.
Caſtigat furorem civium Oceanus, 4, 2, 75. *Sic Livius*, 39, 25, 11. *equum tenacem frenis aſperioribus caſtigare.*
Caſtigata naufragio claſſis, 3, 10, 17.
Caſtores viſi, 1, 11, 4. 2, 12, 16. 3, 3, 20.
Caſtra capta, ultimum belli dedecus, 3, 19, 7. Caſtra hoſtium combuſta, 2, 6, 56. direpta, 3, 10, 8. Caſtris aliquem exuere, 2, 7, 9. 3, 3, 4.
Caſtrenſis claſſis, 2, 2, 35.
Caſus dat exitum, quem datura virtus fuit, 1, 18, 11. quodam caſu, quaſi induſtria, 2, 8, 1.
Catenas plures, quam arma, in navibus portat Antonius, 3, 7, 2. Catenas alicui dare, *pro in catenas aliquem dare*, 3, 5, 30. Catenas morſu tentant Gallograeci, 2, 11, 6. Thraces, 4, 12, 17. Catenis religare, 3, 19, 8. in Catenis ducere, 2, 18, 17.
Catenati cultores agrorum, *h. e. ſervi ergaſtularii*, 3, 19, 3.
Catilina, 3, 12, 12. interficitur, 4, 1, 12.
Catilinarium bellum, 4, 1.
Cato Cenſorius Celtiberos vincit, 2, 17, 9. excidium Carthaginis urget, 2, 15, 4.
Cato *C. Porcius* vincitur a Thracibus, 3, 4, 4.
Cato vincit Etruſcos, 3, 18, 13.
Cato *Uticenſis*, 4, 1, 10. adverſus potentes ſemper obliquus, 4, 2, 9. Pompejanarum partium dux, 4, 2, 65. mortem ſibi conſciſcit, 4, 2, 70.
Catti, 4, 12, 23.
Catulus *Q. Lutatius* ignis hauſtu moritur, 3, 21, 15.
Catuli luporum, 1, 1, 3. *Sic in eadem hiſtoria Juſtinus*, 43, 2, 5.
Caucaſus, *mons*, 3, 4, 6. 3, 5, 28.
Caudex cognomen Claudiorum, 2, 2, 5.
Caudinae furculae, 1, 16, 9. Caudinum foedus, 2, 18, 7.
Cavelani reges, 3, 10, 18.
Cauſſa belli Achaici, 2, 16, 2. Allobrogici, 3, 2, 2. Aegyptii, 4, 2, 55. Aetolici, 2, 9, 1. Armenii, 3, 5, 21. 4, 12, 42. Aſiatici, 2, 20, 4. Balearici, 3, 8, 2. Britannici, 3, 10, 16, & 19. Caeninenſis, 1, 1, 11. Cantabrici, 4, 12, 47. Catilinarii, 4, 1, 1. Cimbrici, 3, 3, 1. Civilis Mariani, 3, 21, 6. Aemiliani, 3, 23, 1. Caeſariani, 4, 2, 8. Mutinenſis, 4, 4, 1. Peruſini, 4, 5, 1. cum Sex. Pompejo, 4, 3, 1. Actiaci, 4, 3, 4. 4, 11, 2. Cretici, 3, 7, 1. Cypricae expeditionis, 3, 9, 1.

Dacici, 4, 12, 18. Etruſci, 1, 17, 1. cum Exteris gentibus, 4, 12, 2. Gallici, 1, 13, 6. Gallograei, 2, 11, 1. Germanici, 3, 10, 10. & 14. 4, 12, 22. & 31. Gladiatorii, 3, 20, 3. Helvetii, 3, 10, 2. Hiſpani, 2, 17, 5. Hiſtrici, 2, 10, 1. Illyrici, 2, 5, 2. 2, 13, 1. Inſubrici, 2, 3, 2. Jugurthini, 3, 1, 6, & 9. Latini, 1, 11, 1. 1, 14, 1. Liguſtici, 2, 3, 2. Macedonici primi, 2, 7, 4. ſecundi, 2, 12, 1. tertii, 2, 14, 3. Maſſilienſis, 4, 2, 23. Mithridatici, 3, 5, 3. Numantini, 2, 18, 3. Parthici cum Craſſo, 3, 11, 2. cum Antonio, 4, 10, 2. cum Ventidio, 4, 9, 3. Pergameni, 3, 20, 4. Picentis, 1, 19, 1. Piratici, 3, 6, 1. Pontici cum Mithridate, 3, 5, 3. cum Pharnace, 4, 2, 61. belli cum Porſena, 1, 10, 1. Punici primi, 2. 2, 3. ſecundi, 2, 6, 2. tertii, 2, 15, 3. Sabini, 1, 1, 11. 1, 15, 1. Samnitici, 1, 16, 1. Sertoriani, 3, 22, 1. Servilis, 3, 19, 3. Socialis, 3, 18, 3. Syriatici, 2, 8, 5. Tarentini, 1, 18, 5. Thracici, 3, 4, 1. 4, 12, 17. Vejentis, 1, 1, 11. Umbri, 1, 17, 1. Volſinienſis, 1, 21, 1. Cauſſae bellorum plerumque occultae, 1, 11, 1. Cauſſas motuum quaerere, 2, 6, 4. Cauſſis ultro ſe ſuggerentibus imperium procedit, 2, 8, 1.

Cauſſae, *forenſe vocabulum, pro actionibus, litibus*, 4, 12, 37.

Cedere, *pro obvenire alicui. Sic* Carthago ceſſit, 2, 2, 25. Syracuſae ceſſerunt, 2, 6, 33. *Ita Tacit. pr. Ann. Antonii arma in Auguſtum* ceſſere. Cedere *pro ſuccedere, ſic* res ceſſit, 2, 17, 13. fortuna ceſſit, 3, 1, 2. *pro vinci. ſic* PARS regni Antiocho data, eo libentius, quod tam facile ceſſerat, 2, 8, 18.

Celeritas in duce quantivis pretii, 3, 6, 15.

Celia, cereviſiae genus, 2, 18, 12.

Celtiberia, 4, 2, 28. 4, 2, 87.

Celtiberi, 2, 17, 13. vincuntur a Catone, 2, 17, 9. militant Sertorio, 3, 22, 1.

Celtici, 2, 17, 12.

Cenſoria gravitas, 1, 18, 22.

Cenſorinus *L. Marcius* cos. 2, 15, 7.

Cenſus apud Rom. origo, 1, 6, 3. Utilitas, 1, 8, 6. Cenſus pop. Rom. *pro bonis, reditibus*, 4, 2, 21. *ſic elegantiſſime Plinius*, 36, 15. *Cui* *nihil* in cenſu habuit *praeter diſcordiam principum. Ovidius*, --- *dat* cenſus *honores*.

Centuriae, 1, 5, 2. Centuriarum in deligendis magiſtratibus ſapientia, 2, 6, 26.

Centurionis Domitii ſtoliditas, 4, 12, 16. Centuriones viginti incremati, 4, 12, 24.

Cephalenia, *inſ.* 2, 9, 4.

Ceraunii montes, 2, 9, 4.

Cereris Liberique certamen Campania, 1, 16, 3.

Certamen ſingulare Manlii cum Gallo, 1, 13, 20. Valerii, *ibidem.* Scipionis, 2, 17, 11.

Certa fides, 4, 12, 59.

Cervices gentium tumidae inflataeque reſiliunt a jugo, 4, 12, 2.

Ceſonius, 4, 2, 86.

Ceſſare a laude, 1, 10, 7. ab imitatione, 1, 11, 13.

Ceterum, *pro ſed*, 2, 18, 18. 3, 5, 3. Sic Tacito, 1, 44, 6, &c.

Cethegi, 4, 1, 3.

Chaeronea, 3, 5, 11.

Chaonum montes, 2, 7, 10.

Cheruſci, 4, 12, 24.

Chryſocolla, 4, 12, 60.

Cibaria a tribunis flagitat populus, 3, 12, 7.

Cibum, niſi prius funda percuſſum, non accipit puer Balearis, 3, 8, 5.

Cicero cos. Catilinae conjurationem patefacit, 4, 1, 5. Ciceronis caput in roſtris expoſitum, 4, 6, 5.

Cilicia, 3, 11. 10. acquiſita, 3, 12, 4. in partibus Pompeji, 4, 2, 5.

Cilix ſervus bellum concitat, 3, 19, 9. Cilices piratae, 3, 6, 1. extincti a Pompejo, 4, 8, 2. Cilices Pompejani, actis ſub mari funibus, ratem hoſtilem capiunt, 4, 2, 32.

Cimbri, 3, 3, 1. caeduntur a Mario, 3, 3, 14. Cimbrorum uxores, & earum ferocia, 3, 3, 16.

Ciminius ſaltus, 1, 17, 3.

de Cineribus obrutis ſubita flamma, 2, 15, 15.

Cingula equorum 2, 18, 14.

Cin-

innana rabies, 4, 2, 2.
irca obſidiones urbium diſcurſum, 4, 2, 77. Circa unum montem VI. menſibus pendent Galli, 1, 13, 15.
ircumagere legiones, *pro reducere*, 3, 21, 6. *alibi* convertere ſigna *appellat*.
ircumacta fortuna, *pro verſa, mutata*, 2, 2, 22.
ircumferre arma. *Praefat.* 2. 3, 12, 1. *Tacitus*, 1, 56, 9. huc illuc ferre arma; & 13, 37, 2. circumferre bellum *dicit: noſter* Circumferre ſigna, 3, 5, 29. *ita* terrorem nominis, 2, 2, 21. *quomodo iterum Tacitus*, 2, 51, 4. Circumferre ſanguinem, 4, 1, 4.
Circumfundere, *pro circumdare, circumcingere. ita* Circumfuſi equitatus, 3, 11, 8. exercitus, 4, 2, 33. Circumfuſa roſtra, 3, 6, 13. *ſic apud Livium*, 2, 65, 4. circumfuſi ducibus equites. & *apud Tacit.* 3, 5, 3. circumfuſae lecto imagines. *Nihil igitur mutandum erat Loccenio in illis Curtii*, 4, 13, 6. tantam multitudinem circumfundi paucioribus poſſe: *ubi & ſequentia hanc lectionem poſtulant. Utitur idem auctor hoc ſignificatu*, 3, 9, 12. *Sic apud Juſtinum*, 4, 4, 5. circumdatae munitiones. *quod pluribus exemplis firmat Berneccerus in omiſſis ad eum locum.*
Cirta, *urbs*, 3, 1, 15. *Auguſtin. ep.* CXXX.
Ciſalpinus, 4, 4, 3.
Citare ad tribunal, 4, 12, 34.
Citerior Hiſpania, *h. e. propior nobis*, 4, 2, 29. Oceanus, 4, 12, 46.
CITO, quam vere, triumphare malle, non expedit, 3, 5, 11.
Citra ſpem, 3, 1, 2.
Civicus furor, 4, 2, 72. Civica rabies, 3, 21, 5. *pro bellis civilibus. ita Horatius, od.* 3, 24. & rabiem *tollere* civicam.
Civilis conſpiratio, *h. e. cum civibus inita*, 4, 1, 9. inſania, *pro bello civ.* 3, 21, 18. Civile tantum bellum non recte dicitur Caeſ. & Pompeji, 4, 2, 4. CIVILES diſcordias hoſtes laeti accipiunt, 4, 9, 3. ex Civilibus bellis non triumphatum, 3, 22, 10. in CIVILIBUS bellis non temere pace contenti victores, 3, 23, 7.
CIVES urbem faciunt, non aedificia, 1, 1, 9. *Adde orationem Pompeji apud Appianum, civil.* 2. *pag.* 459. *Alcaeo primitus tribuit dictum hoc Ariſtides, tom.* 3. *orat.* 2. Civium favori velificari, 1, 9, 5.
Civitas, *pro jure civitatis*, 3, 12, 9. Civitatis jus poſcunt Latini, 1, 14, 1. Socii, 3, 18, 3. Civitatem beneficio alicujus nacti nomen ejus accipiebant; 3, 21, 16. *Talis M. Claudius; apud Liv.* 3, 44, 6.
Clades foeda, 2, 2, 23. idonea, *h. e. non modica*, 1, 12, 1. illuſtris, *pro nota, memorabilis*, 1, 16, 9. Clades rerum, 4, 2, 6. Clades domus, *pro exitio familiae*, 1, 9, 5. Clade major Marius, 3, 21, 10. *ita* Cladibus animoſior Samnitum gens, 1, 16, 7. Cladium atrocitas, 2, 6, 1.
Clamor in pecudum morem ſublatus, 3, 8, 6.
Clangor anſeris, 1, 13, 15. Clangore, (*ſc. tubarum*) conſternati, elephanti, 4, 2, 67.
Clariſſimi principes exulatione multati, 1, 22, 3.
Claſſicum, *ſignum ineundae pugnae datum*, 3, 23, 5. 4, 2. 46.
Claſſici, *ſubaudi milites, qui in navibus merent, ſocii navales alias*, 4, 2, 60.
Claſſis Caeſaris, naufragio caſtigata, 3, 10, 17. Carthaginienſium incenſa, 2, 15, 7. Claſſis cremata, ne incenderetur, 2, 12, 6. triumphans, 2, 7, 6. ſex roſtratarum, 1, 11, 10. gravis & Martia, 3, 6, 4. celeriter comparatae, 2, 2, 7. Claſſes Druſi ad Bonnam & Geſoniam, 4, 12, 26.
Appius Claudius Caecus, 1, 18, 20.
Appius Claudius militibus ſuis inviſus, 1, 22, 2.
Appius Claudius decemvir, 1, 24, 2.
Appius *Claudius Caudex* cos. primus in Siciliam cum claſſe trajicit, 2, 2, 5.
Appius *aliis* P. Claudius cos. vincitur a Poenis, 2, 2, 29.
Appius Claudius *Pulcer* cos. *Praef.* 6. Capuam obſidet, 2, 6, 43.

I N D E X.

Appius *Claudius* Pulcer Hiſtros vincit, 2, 10, 2.
Appius *Claudius* Thraces vincit, 3, 4, 6.
Claudius Druſus *Nero*, *privignus Auguſti*, 4, 12, 4. Germanos vincit, 4, 12, 23. moritur, 4, 12, 28. ex provincia cognomen accipit *Germanici. ibidem.*
Claudius Nero C. debellat Aſdrubalem, 2, 6, 50.
Claudius Unimanus praetor vincitur a Viriato, 2, 17, 16.
Clauſtra, *pro anguſtiis, per quas in regionem aliquam iter eſt: Sic* Clauſtra Africae, 4, 2, 70. Alpium, 4, 12, 6. Italiae, 3, 3, 6. Macedoniae, 2, 7, 10. portus, 4, 2, 20.
Clementia Caeſaris, 4, 2, 90. eam vincit invidia, 4, 2, 92. Clementia ſoli, coeli, *pro miti temperie*, 3, 3, 13.
Cleopatra Aegyptia, 4, 2, 56. amica Antonii, 4, 3, 4. vincitur & perit, 4, 11.
Cliens Urbis Oſtia, 3, 21, 12.
Clientela, *pro tutela*, 3, 1, 3. *Sic explicat Livius*, 25, 29, 5.
Clipeis obruta virgo, 1, 1, 12. Clipei ex viminibus, 3, 20, 6.
P. Clodius, trib. pl. 3, 9, 3.
Clodius Glaber vincitur a Spartaco, 3, 20, 4.
Cloelia, 1, 10, 7.
Cludere pro *Claudere*, 4, 12, 64. 3, 20, 13.
Cluſium, *urbs*, 1, 13, 6.
Clypea, *urbs*, 2, 2, 19.
Cnoſſus, *urbs*, 3, 7, 4.
Coclites, 1, 10, 4.
Coelum: *Vide* Caelum.
Coenum dividere, 3, 17, 6.
Cogitare Orientem, Xerxem, Darium, *h. e. haec omnia in animo habere & perpendere, quid virium habeant, habuerintve*, 2, 8, 2.
Cognomen ex moribus, 1, 7, 1. ex provincia, 4, 12, 28. Cognomen praepoſitum, 2, 2, 11. Cognomentorum origo apud Romanos, 1, 15, 2. *Large videtur falli Appianus in praef. dum ait: Nomen olim cuique Romano unum erat, ut ceteris omnibus: poſt acceſſit alterum:* nec ita dudum etiam tertium coeptum eſt addi quibuſdam, quo magis agnoſcerentur, ex aliqua nota corporis, aut virtute animi. *Nam, ut notum eſt, fere ab ipſis Urbis initiis, certe ſub regibus, mos iſte jam obtinuit.*
Cognoſcere ſe ipſum, 2, 17, 4.
Cohaerenter, *pro continue*, 2, 17, 5.
Colchi, 3, 5, 25. vincuntur a Pompejo. 3, 5, 28.
Collatinus cos. *Praefat.* 6. urbe dimittitur, 1, 9, 3.
Collegium tribunicium, 3, 14, 5.
Collina porta, 3, 21, 6, & 23.
Collis Janiculus, 3, 23, 6.
Collocare, 4, 11, 11. *De induſtria utitur funebri hoc verbo: de quo vide Kirchman. de funer. Rom.* 1, 12.
Colloquium Scipionis & Annibalis, 2, 6, 59. Colloquia ſimulata, 1, 2, 11. 3, 11, 9.
Colonia Oſtia, 1, 4, 2. Colonia extendere Urbem, 1, 8, 4.
Colores, *pro ipſis pigmentis, quibus colores inducuntur*, 4, 12, 60. *Sic* Odores *infra*.
Columnae Herculis, 2, 6, 38.
Comae Syriae deae, 3, 19, 4. Comis laceris pugnantibus interveniunt feminae, 1, 1, 14.
Combuſti praefecti navium, 3, 5, 3.
Cominus venire, *h. e. audere congredi*, 2, 6, 29.
Comitia conſularia, 3, 16, 3.
Comitiales dies, 3, 10, 21.
Commeatus & opes totius mundi Oſtia recepti, 1, 4, 3. *Ob commeatus hos* Oſtia alumna Urbis *dicitur auctori. ſicuti Ciceroni pro L. Manilia, cap.* 12. *numeratur inter* eos portus, quibus vitam & ſpiritum ducerent Romani.
Commentum, *pro ſtrategemate*, 1, 11, 2. *Ita ſaepe Juſtinus.*
Commercium, *pro pacto, foedere*, 3, 5, 19. Commercia foedus generis humani, 3, 6, 1.
Commilitans Luna, 3, 5, 23.
Commilitium, 4, 4, 2. *Ita Juſtinus*, 5, 10, 3. & 11, 5, 3. *Marcellin. pag.* 396, 11. *edit. Lindenbrog. L. Ampelius, ubi de Maſiniſſa. Vide Savaronem ad concionem Sidonii.*
Commilito Romanorum Eumenes, 2, 20, 2. Commilitones dii, 1, 11, 4.

Com-

Comminiſci, *pro invenire, excogitare*, 2, 6, 27.
Comminuere hoſtem, *pro frangere, & debilitare*, 1, 3, 3. 2, 6, 28.
Commiſſa *eſt* acies, *h. e. praeliatum eſt*, 2, 18, 11. Commiſſa acie, *h. e. coepto praelio*, 4, 7, 10.
Committere aciem, *pro initium pugnandi facere*, 4, 2, 46. *ita* Committere bellum, *pro incipere*, 2, 15, 1. *Sic Livius*, 3, 28, 1. *& eodem ſenſu* Committere ludos *Idem*, 2, 37, 2. *& Virg. Aen.* 5, 113. *Sic* commiſſa proſcriptio, *&* finita, *opponuntur apud Vellej.* 2, 64, 4. Committere bellum, *non de initio modo, ſed tota ejus duratione, dictum*, 4, 2, 6. Committere, *pro conjungere. unde* Commiſſura. *Sic* Committere ponte Tiberinum, 1, 4, 2.
in Commune, *h. e. in unum*, 2, 16, 7.
Communitus armis, *h. e. probe inſtructus*, 3, 19, 11.
Comparatio belli cum Contagione, 1, 9, 18. 1, 15, 1. belli Syriatici & Perſici, 2, 8, 13. Caeſaris cum fulmine, 4, 2, 63. cum Tarquinio, 4, 7, 1. Civitatis cum domo privata, 1, 6, 3. Fabii cum Jove, 1, 17, 5. Imperii creſcentis cum adulto, 1, 11, 8. 1, 17, 3. Paulli & Varronis, 2, 6, 17. Populi R. cum homine, *Praefat.* 4. cum igne, 2, 2, 1. Pyrrhi cum Hercule, 1, 18, 19. *Plures vide in locis notatis ad vocem* Quaſi. in Comparationem, *h. e. ſi comparetur*, au prix *dicunt Galli*, 4, 10, 4.
Compedes, 3, 19, 8.
in Compendium miſſum bellum, 1, 3, 3.
Compendia, *pro brevioribus viis*, 3, 3, 7. *Plin. ſin. Paneg. Quae ad honores* Compendia *paterent.*
Competitor, 3, 16, 1, & 4. Competitor imperii, *pro aemulo*, 3, 1, 8.
Complorare, *verbum funebre apte hoc loco uſurpatum*, 2, 15, 8. *Videtur autem* Comploratio *iſta ſecuta, cum* Conclamatio *jam fidem feciſſet, actum eſſe.* Livius, 25, 26, 12. *Ut non modo lacrymis ju*ſtoque Comploratu *proſequerentur mortuos; ſed ne efferrent quidem. Iterum*, 5, 39, 6. Comploratis *omnibus pariter, vivis mortuiſque.* Cicero pro domo, cap. 37. *nondum* morte Complorata, *petere arbitria funeris. Et hac caerimonia, cum de morte alicujus innotuiſſet, dicebatur* palam fieri. *Livius*, 1, 41, 11. *Tum demum palam factum ex* Comploratione *in regia orta. Ad quem locum Gruteri notam conſule. Aliae tamen Livii editiones poaeferunt*, Tum demum palam facta, &c. *Unde ſuſpicabar, ita concipiendum locum iſtum:* Tum demum palam facta, ex comploratione in regia, morte, Servius, &c. *Nullibi certe* palam fieri *reperias abſolute poſitum, ſed adjectum ubique rei verbive caſum. Sic apud Sueton. Tib.* 22. 1. Exceſſum Auguſti palam fecit. *Sed & aliis de rebus uſurpatur* palam facere. *Probus de fuga Annibalis ex patria:* Hac re palam facta. *Porro* Comploratio*nis vox ab hac ſignificatione transfertur etiam ad eos, qui imminens exitium velut in anteceſſum deplorant, ut hoc loco, & apud Juſtinum*, 11, 9, 13. Conſpectis armatis invicem ſe amplexae, velut ſtatim moriturae, complorationem ediderunt. *Pertinet huc Liv.* 4, 40, 3. & 41, 11, 5. *Item Seneca, ad Polyb.* 3, 3, 3.
Compoſita civitas, *h. e. tranquilla, & quieta*, 3, 23, 3.
Computare, *rationem ſubducere, colligere*, 3, 21, 25.
Conciliare favorem plebis, 3, 12, 10.
Concio, *pro multitudine, quae concionantem audit*, 3, 21, 10. *pro ſermone, ita* Conciones turbidae, 3, 23, 4. Concionem habere, 1, 1, 16.
Concipere mente, 1, 5, 3. votum, 4, 12, 15.
Concitare, *pro excitare*, 4, 5, 1.
Concretus gelu Danubius jungit ripas, 4, 12, 18.
Concubia nox, 4, 2, 37.
Concurrere, 3, 21, 19. *De hac voce dictum in Indice Juſtiniano. Cui adde Caeſ. de bel. Gall.* 1, 52. *& Silium*, 4, 29. Concucurrit, 4, 2, 33. *ſic* adcucurrit, *Tacitus, H.* 3, 22, 6. *& Apulejus, Metam.* 1. decucurrit. *Caeſar, de bel. Gal.* 2, 19.

19. & 21. excucurriſſet, *Suetonius Galba*, 18, 6. praecucurriſti, *Plautus*, *Menaechm*. 5, 8, 8. Procucurriſſent, *Livius*, 25, 11, 3. & 40, 30, 5. *Caeſar*. *de bell. civ*. 3, 93.

Concutere ſe, *pro commoveri*, *tumultuari*, 3, 1, 2. urbem, 2, 15, 12.

Condere, *pro perpolire*, *in talem ſplendorem producere*, *ut pro novo haberi poſſit*, 1, 3, 1. *ſic* Auguſtus condidit imperium, 4, 12, 66. *Vide & Juſtinianum Indicem*.

Conditor artis militaris Tullus, 1, 3, 1. imperii Romulus, 1, 1, 1, 1. Conditores Tarenti Lacedaemones, 1, 18, 2. & 6.

Conferre, *pro comparare*, *contendere*, *Praefat*. 1. 1, 18, 24. *pro congregare*, *unire*, 2, 17, 3. Conferre ad admirationem, *h. e. addere ad adm. Praefat*. 3.

Confertiſſima tela, *denſiſſima*, 1, 14, 4.

Conficere bellum, *pro patrare*, *finire*, 2, 15, hoſtem, *pro debellare*, 3, 5, 23. *ſic* 3, 12, 6. ſacrum, *pro ſacrificare*, 1, 13, 16. *pro interficere*, 3, 1, 8. *ſic* Conficere ſe veneno, 3, 7. 5.

Confinium maris & fluminis, *pro confluente*, *oſtio*, 1, 4, 2.

Confirmare fugientes, hortari, 4, 2, 82.

Confiſcatio ſocii ac vivi regis, 3, 9, 3. *Sic Sueton. Calig. cap*. 41. confiſcare equites, *h. e. bona eorum in fiſcum redigere*.

Conflare, *habet vim conficiendi*, *excitandi*. *Sic dicit*, Conflare diſcordiam, 1, 24, 1. egeſtatem, 4, 1, 1. exercitum, 3, 19, 10. fulmen, 2, 6, 9. incendium, 3, 17, 2. ſeditionem, 1, 24, 1.

Confluentes, 4, 6, 3.

Congerere pila. *h. e. confertim jacere*, *conjicere*, 1. 18, 10.

Congregare corpus unum ex variis elementis, 1, 1, 9.

Conjuratio Galliarum maxima, 3, 10, 20. Conjuratio, *pro factione*, 4, 2. 15.

Conſalutant exercitus, 4, 6, 3. *Adde Tacitum*, *H*. 2, 42, 3. *Livium*, 7, 42, 5.

Conſanguinea civitas, 1, 3, 9. Conſanguinitas impetrat auxilia, 1, 18, 6. 3, 1, 15.

Conſcientia amiſſae fortunae, *pro memoria*, 2, 12, 10.

Conſecrare, *ſacram ſancire*, *ſacroſanctum facere*. *ſic* Remus Urbem ſanguine ſuo conſecrat, *h. e. ſanctam facit*, *& inviolabilem*. 1, 1, 8. *Sic Marcianus*, *l*. 8. *de divis. rer. definit*. Sanctum eſt, quod ab injuria hominum defenſum atque munitum eſt. Conſecrare *autem duplicem vim habet*: *ficut &* ſacroſanctum facere. *nam & is*, *qui ob delictum aliamve cauſſam diis devovetur*, ſacroſanctus *dicitur*. *Vide Livium*, 3, 55, 6. *Sic igitur* Conſecrare ſe Manibus *dicitur* ſenatus, 1, 13, 9. & Decius, 1, 17, 7. *quod de patre ejus devovere dixerat*, 1, 14, 3. *Ita Plinius paneg. cap*. 64. caput ſuum deorum irae conſecrare. *Sic* Marti Conſecratus ager regius, 1, 9, 1. *Quomodo* equos conſecrare, *Sueton. Caeſ. cap*. 81.

Conſecratio Romuli, 1, 1, 17. *h. e.* ἀποθέωσις.

Conſeneſcere, *h. e. evaneſcere*, *deficere tempore*. *ita* Conſeneſcit imperium, *Praefat*. 8. impetus, 3, 3, 5. 4, 2, 42. *Poſuit hoc verbum Livius*, 9, 19, 6. *de* exercitu: & 25, 12, 3.

Conſerere manum, *pro confligere*, 2, 18, 14.

Conſilium Auguſti ſuper Hiſpanis, 4, 12, 59. Pompeji ſuper piratis, 3, 6, 14. Conſilium Reip. penes ſenes, 1, 1, 15. CONSILIUM a ſenioribus petitum, 2, 6, 26. in CONS. vertendus error, 3, 3, 8. Conſiliis alicujus ſe tradere, *eſt ſinere ſe regi conſiliis ejus*, 2, 8, 6. Conſilia Caeſaris & Pompeji diverſa, 4, 2, 38. CONSILIIS quoque dimicatum, 1, 18, 14. CONS. ſuis vincendus hoſtis, 2, 6, 26. Conſilium *autem dictum putem* a Conſo, *quem arcanorum conſiliorum praeſidem vocat Dionyſius*, 2, 31. *quemadmodum &* Conſentes deos *vocatos putem*, *quod* (*ut eſt apud Auguſtinum*, *Civit*. 4, 23.) *in conſilium Jovis adhibeantur*.

Conſortium honorum, 1, 26, 4.

Conſpiratio *in bonam partem*, *pro con-*

conſenſu, conjunctione, 3, 16, 5. Sic etiam Juſtinus. Conſpiratio civilis, h. e. conjuratio inter cives tantum inita, 4, 1, 9.
Conſtat, h. e. certum eſt, 2, 6, 60. 2, 18, 2.
Conſternari equi, 1, 7, 3. 1, 18, 8. elephanti, 4, 2, 67.
Conſtitutum, pro pacto, 4, 7, 14. ad conſtitutum, pro ad ſcopum, 2, 6, 16.
Conſulum origo & etymologia, 1, 9, 2. Conſulem ſe ipſe facit Caeſar, 4, 2, 21. Conſules ſociorum ad ſimilitudinem Romanorum, 3, 18, 6.
Conſulatus Calendis Januariis initus. 3, 21, 17. negatus abſenti, 4, 2, 24.
Conſulere aliquem, pro conſilium petere, 1, 16, 10. pro interrogare, 1, 7, 7. Conſulere alicui, h. e. adeſſe ei ope, conſilio, 1, 9, 2. Sic apud Tacit. 11, 36, 2. Conſulere in aliquem ſaeve, pro ſtatuere, 3, 7, 5. ita Juſtinus, 42, 5, 4. crudeliter conſulere, Liv. 45, 8, 6. IN ſecundis rebus nil in quemquam ſuperbe ac violenter conſulere decet. Conſulere, pro quaerere, etiam per jocum, aut ſuperbiam, 3, 3, 6. ſic apud Tacitum, 1, 10, 10. Conſulti per ludibrium pontifices.
Conſumere, ſenſim abſumere, & atterere, 3, 5, 2. 3, 19, 8.
Conſummare Italiam, h. e. integram ſub ſe redigere, 1, 18, 1. Conſummare enim eſt totam ſummam colligere.
Conſurgere, pro bellum capeſſere, 2, 12, 3. 2, 17, 3. Affini ſignificatu dicunt Alzarſe Hiſpani. Conſurgere contra aliquem, 3, 18, 5. 3, 20, 12. Vide etiam Aſſurgere.
Contagio, morbus ſerpens, a contingendo transfertur deinde ad alias quoque res, ut Contagio bellorum, 1, 9, 8. 2, 13, 1. 2, 17, 8. 2, 18, 4. eodem modo.
Contagium belli, 1, 15, 1. deditionis, 3, 14, 2.
Contemptus urbis incenſae, 1, 14, 1.
CONTEMPTUS hoſtis gravior, 2, 14, 2.
Contendere, pro certare. Praefat. 2. Sic Contentio pro certamine, pugna, 1, 3, 4.
Contis pugnatum, 3, 3, 16.
Continua pax, h. e. continuata per totum orbem, nuſquam interrupta, 4, 12, 64.
Contrahere, pro adunare, 3, 10, 20, & 22. 4, 2, 38.
Contrebia, urbs, 2, 17, 10.
ſine Controverſia victoria, h. e. (verba ſunt Agellii, 5, 6.) impulvere, ut dici ſolet, incruentaque, 1, 18, 13.
Contumacia numinum, 1, 7, 8.
Contumelia & injuria differunt, 4, 12, 30. Sic Juſtin. 12, 12, 6. Suppliciis ſuis potius ſaturet ſe, quam contumeliis, apud Liv. 8. 23. 5. contumeliam injuriamque ſe depulſuros eſſe dicunt Samnites, Liv. 1, 40, 4, & 5. Ferro eam arcere contumeliam ſtatuunt. Sed & injuriae dolor in Tarquinium ipſum magis quam in Servium eos ſtimulabat. Auguſtin. in Confeſſ. 3, 8. ubi libido eſt nocendi, ſive per contumeliam, ſive per injuriam. Liv. 26, 29, 7. quanto major injuria, imo contumelia eſt. Confer Tacit. 14, 31, 1, & 3.
Convenire, pro complacere ex pacto, 4, 2, 80. 4, 7, 14. unde pacta conventa dicimus. Quaſi ita conveniſſet inter Poenos & Mac. 2, 14, 1.
Conventum agere. Vide A.
Converſio Rom. dominationis, 4, 3, 8. Ad eum locum confer Tacit. H. 1, 16, 8.
Converſi a Cluſio Galli, 1, 13, 7, ad externa auxilia Poeni, 2, 2, 23. in ſpectaculum belli elephanti, 1, 18, 8. Converſa ad Septentrionem plaga, 4, 12, 3. in Orientem acies, 3, 3, 15. Converſa clade, h. e. mutata belli fortuna, 3, 5, 17.
Convertere mentes hominum in ſe, 2, 17, 14. ſe in aliquem, 3, 1, 4. 3, 3, 11. Converti ad arma, 2, 18, 4. populationes, 3, 22, 8. in rabiem, furorem, 2, 18, 15. in ſe, 2, 19, 4.
Conviviorum magnificus apparatus, 3, 12, 12.
Convolvere, 2, 11, 1. Vide Involvere, & Trahere.
Cooptatio, pro adoptione, 4, 4, 2.
Coortus, 2, 6, 45.
Cora, urbs, 3, 20, 5.

Corfinium, *urbs*, 3, 18, 7. 4, 2, 19.
Corinthium aes, 2, 16, 6.
Corinthus everſa, 2, 16. Corinthi excidium, 3, 12, 3. opes, 2, 18, 1.
Coriolanus, 1, 11, 9. *ubi tamen haec vox videtur expungenda. Vide* Marcius.
Corioli, *urbs*, 1, 11, 9.
Cornelius Aſina cos. 2, 2, 6, & 11. Corn. Cinna cos. 3, 21, 9. L. Corn. Scipio Corſicam & Sardiniam invadit, 2, 2, 15. *alios Sciplones quaere in S.*
Corniculum, *urbs*, 1, 11, 6.
Cornu, *pro parte aciei*, 4, 2, 48.
Cornua, *pro extremitatibus. ita* Cornua ſinus, 4, 11, 4. *Sic* utrumque portus cornu. *Caeſar apud Cicer. ad Atticum*, 9, 17. Aegypti, 4, 11, 9. *quae* Clauſtra Aegypti *vocant Tacitus H.* 2, 82, 7. & *Sueton. Veſp.* 7, 1. *Ita* Cornu tribunalis, *Tacit.* 1, 75. *Vide Serv. ad Virg. Aen.* 5, 832. *Liv.* 25, 3, 12. Cornua comitii, *Plinius*, 34, 6, 6.
Corona radiis diſtincta, 4, 2, 91. ſub Corona vendere, 4, 12, 52. Corona enim qua induebantur, ſignum erat captivorum venalium, *inquit Pontan. progymn.* 4, 24. *Vide Agellium.*
Corpora pluſquam humana Inſubribus, 2, 4, 1. Corpora magna ferro magis patent, 3, 10, 13. Corporum temperies a ſolo natali, 2, 4, 2. Corpus, *pro cadavere*, 4, 2, 60. effoſſum, 4, 12, 38. *Sic* corpus mortuum & exſangue, 3, 11, 11. *pro qualibet collectione, quolibet toto. ſic* Corpus imperii, 4, 3, 5, & 8. Romani corpus fecere ex membris, 3, 18, 1. Romulus ex variis quaſi elementis congregavit corpus unum, 1, 1, 9. in ſuum Corpus redit conſanguinea civitas, 1, 3, 9. *ſic Juſtinus*, 5, 10, 10. 7, 1, 12. 34, 1, 3, & 5. *Sic Livius*, 6, 34, 4. *Frontinus*, 4, 2, 8. *Juſtinus*, 14, 2, 11. & Corpus patrimonii, l. 9. §. 5. *de jur. & fact. ignor.* & Corpus juris Romani, *Liv.* 3, 34, 5.
Corripere arma, *h. e. capere. Vide* A. imperium, 4, 2, 3. proxima quaeque, 1, 9. 8. Corripi morte, 3, 17. 2.
Corſica occupatur a Romanis, 2, 2, 15.
Corvinus, an Corvus, Valeriorum cognomen, 1, 13, 20.
Corrumpere maria, *infeſta & invia facere*, 3, 8, 2.
Cos Romanae virtutis Alpinae gentes, 2, 3, 5. *Sic Ephori Spartani inimicam urbem vocaverunt ἀκόνην τῶν νέων, Plut. apophth. Lacon. anonym. cap.* 4.
Coſſus *A. Cornelius*, magiſter equitum, 1, 11, 3.
Coſſus *Cn. Cornelius Lentulus*, Gaetulicus, 4, 12, 40.
Cothus *Thrax*, 4, 2, 5.
Cotidiani hoſtes, 1, 11, 1. 2, 3, 3.
Cotiſo *Dacus*, 4, 12, 18.
Cotta *L. Aurunculejus*, legatus Caeſaris, 3, 10, 8.
Craſſiana clades Pacori caede penſata, 4, 9, 7. Craſſiana clade capta ſigna remittuntur, 4, 12, 63. capti milites Parthis militant, 4, 10, 4.
Craſſus *M. Licinius* triumvir, 4, 2, 10. vincitur a Parthis, 3, 11. interficitur, 3. 11, 9. 4. 2, 13.
M. Craſſus Myſos vincit, 4, 12, 14.
Craſſi pater & filius trucidantur, 3, 21, 14.
Cremati mortui, 1, 18, 15.
Cremera, *fl.* 1, 12, 2. Cremerae clades cum Alliana comparata, 1, 13, 7. 3, 18, 11.
Creſcere *dicitur* bellum, 4, 2, 66. cauſſa belli, 2, 7, 4. naves in ſenos ordines creverant, *h. e. exstructae erant*, 4, 11, 6. hieme creverant Alpes, *altiores factae erant denſa nive & glacie*, 3, 10, 22.
Creta, 3, 6, 3.
Creticus, cognomen Metelli, 3, 7, 6. 3, 8, 1. Creticum bellum, 3, 7.
Crines matronarum in tormentorum vincula collati, 2, 15, 10. Crinibus ſuis pendent Cimbrae, 3, 3, 17.
Critolaus *Achaeus*, 2, 16, 2.
Crixus *gladiator*, 3, 20, 2.
Crudelitas Thracum, 3, 4, 2. Crudelitas ſuperbia tolerabilior, 1, 7, 4. 4, 12, 31.
Cruentus, *pro ſanguine ſuo infecto*, 1, 7, 3. Cruenta pugna, *quae multo ſanguine conſtat*, 3, 10, 4. Cruentus,

pro

pro crudeli, 1, 7, 6. Cruenta caedibus flumina. *Vide* F.
Crux ſervile ſupplicium, 3, 19, 8.
Cultores catenati, 3, 19, 3.
Cultus, *pro habitu*, 1, 13, 10. *pro reverentia quadam*, & *veneratione*, 4, 11, 3. *ſicut* cultus deorum, 1, 2, 2.
Cum fide, *h. e. ſumma fide*, *fideliter*, 2, 18, 16. *ita Livius*, 26, 20. 1. *ſociosque* cum fide *tutati*, & 31, 4, 4. cum ſumma fide & gratia. *Sic Salluſtium* cum cura *dixiſſe*, *obſervat Seneca*, *benef.* 4, 1. *quod tamen & apud alios auctores*, *ut Liv.* 39, 2. 3. cum intentiore cura. Cum *omiſſum ubi videbatur requiri*: aderat ingentibus copiis, 1, 10, 1.
Cum maxime. *Vide* Maxime.
Cumae, *urbs*, 1, 16, 6.
Cunctanter, 3, 5, 6.
Cunctator, Fabii cognomen, 2, 6, 27.
Cuniculi, 1, 12, 9.
Cupiditas *pro avaritia*, 3, 11, 2. Cupiditate alicujus rei exardere, 2, 2, 2. flagrare, 3, 5, 3. incendi, 1, 8, 7. Cupiditate regni fratres interficit Jugurtha, 3, 1, 3.
Cupido divitiarum Lepidum in factioſa conſilia impellit, 4, 6, 2. honorum ſeditiones excitat, 1, 26, 1. principatus unde orta, & quid effecerit, 3, 12, 13.
CURATIONE ipſa vulnera quandoque reſcinduntur, 3, 23, 4.
Cures, *urbs*, 1, 2, 1.
Curgonii, *pop.* 4, 12, 47.
Curiarum apud Rom. origo, 1, 6, 3. in Curia ſuggeſtus Caeſaris, 4, 2, 91. in Curia occiſus Caeſar, 4, 2, 95. 4, 7, 2.
Curicticum litus, 4, 2, 31.
Curinius, 4, 12, 41.
Curio C. *Scribonius*, 3, 4, 6.
Curio C. *Scribonius*, dux Caeſarianus, 4, 2, 34.
Curius Dentatus *Manius* Sabinos vincit, 1, 15, 2. & Pyrrhum, 1, 18, 9. ejus medicum proditorem remittit, 1, 18, 21. fictilia ſua praefert auro, 1, 18, 22.
Curii. 4, 1, 3.
Currus triumphalis, 1, 5, 6. Currus, *pro triumpho*, 4, 2, 89. 4, 12, 53. *Ex hac notione Plinium*, 33, 3. *optime reſtituit Salmaſius ille ad Solinum*, *pag.* 383. inter duos Currus diſcerpti, 1, 3, 8. *Ita punita Brunichildis regina Galliae. Adonis Chronicum*, *ſub anno Chriſti* 583.
Curulis, *ſubaudi*, *ſella*, 1, 5, 6. 4, 2, 95. Curules ſellae, 1, 13, 10.
Cuſtodia *pro cuſtodibus*, 4, 11, 10. Cuſtodiam elabitur Cloelia, 1, 10, 7. Cuſtodiae, *pro ſtationibus*, *Gall. ſentinelle*, 1, 13, 16. *praeſidiis*, *caſtellis*, 4, 12, 26.
Cuſtodiunt imas valles Alpium Illyrici, 4, 11, 6.
Cuſtos imperii flamma Veſtalis, 1, 2, 3. *putabant enim hanc eſſe inter fata imperii.* libertatis pop. Romanus, 1. 26, 6. Cuſtodem ſuum excaecat Craſſus, 2, 20, 5.
Cyclades inſulae, 3, 5, 8.
Cydonea, *urbs*, 3, 7, 4.
Cynocephalae, tumuli, 2, 7, 11.
Cypriae opes aerarium latius replent quam ullus triumphus, 3, 9, 5.
Cypros Romanorum facta, 3, 9.
Cyrenae, *urbs*, 3, 6, 3.
Cyzicum, *urbs*, 3, 5, 15.

D.

D & T invicem mutantur, 1, 11, 11.
Dacia, 3, 4, 6.
Daci, 4, 12, 3. vincuntur, 4, 12, 19.
Dalmatae, 4, 12, 3. vincuntur, 4, 12, 12.
Dalmatia, 3, 4, 1.
Damaſcus, *urbs*, 3, 5, 29.
Damnatus faſtis dies, *h. e. relatus inter atros & nefaſtos*, 1, 13, 7.
Danubius, *fl.* 3, 4, 5. 4, 12, 18. imperii terminus, 4, 12, 61.
Dare animos, 4, 12, 4. audaciam, 3, 6, 2. catenas, 3, 5, 30. exitum, 4, 2, 32. *niſi forte* exemplum *legendum*. exitum ad victoriam, 1, 18, 11. favorem, 4, 2, 74. finem, 1, 16, 12. fugam, *pro facere*, 1, 18, 8. funera, 3, 21, 17. gradum retro, 4, 2, 81. *Sic Statius Thebaid.* 8, 688. ------ retroque datum Thebana regebant Arma ducem ---. juſta Manibus, 4, 2, 60.

2, 60. pacem, 2, 7, 12. 2, 8, 18. poenas, 1, 21, 3. 3, 7, 3. 3, 22, 8. 4, 2, 77. ſalutem, *pro ſalutare*, 4, 10, 4. ſpem, 3, 5, 4. ſtatum, 3, 5, 12. ſtragem, 1, 18, 8. terrorem, 4, 2, 49. tributa, 2, 6, 2. Dare fato partium, *h. e. facere propter fatum partium*, 4, 2, 57. Dare, *pro conjicere. ſic* Dare in profluentes, 4, 12, 9. in vincula, 3, 10, 18. *quomodo* dare in opus publicum, *l.* 4. §. 1. *de incend. ruina, naufr. & alibi.* Dare in altum, *pro dare vela in altum*, 4, 11, 8.

Darius, 2, 8, 2.

De cineribus, *pro ex cin.* 2. 15, 15. de gladiatore munerator, *h. e. ex glad. cum prius gladiator fuiſſet*, 3, 20, 9. *ſic* De ſervitute Romani, 2, 6, 31. *Varro*, de ſilveſtribus *ſativa redigens deus.* de Italia Africam faciunt hoſtes, 2, 6, 32. de flumine bibere, 3, 3, 9. de manu ſcutum rapere, 4, 12, 7. de ſanguine renaſci, 1, 18, 19. de Gallia triumphus, 4, 2, 88. de finibus, *h. e. pro fin. propter fines*, 1, 11, 5. de integro, *ſicut de novo, aut contracte denuo*, 3, 5, 14.

Debitores a Manlio liberati, 1, 26, 8.

Deceates, *pop.* 2, 3, 5.

Decemviratus, 1, 24.

Decennis obſidio Vejorum, 1, 12, 8.

Decimae praedae Apollini miſſae, 1, 12, 10.

Decimus praenomen, 2, 17, 12.

Decius Mus cos. ſe diis Manibus devovet, 1, 14, 3. Item ejus filius, 1, 17, 7.

Decoquere, *neutraliter, Praefat.* 8. *Ad hunc modum Livius*, 40, 37, 4. ſuſpicio inſinuaverat animis. *Plinius*, 36, 15. ad infinitum auxere numerum. *Symmachus, epiſt.* 7, 75. munus inchoat. *Ambroſius, lib.* 2. *contra Symmachum:* mundi primaeva mutarunt.

Decretum fatorum, 2, 6, 37.

Decus, *pro re per ſe decora. ſic* decus gentis, 2, 15, 12. libertatis, pudicitiae, 1, 9, 1. *pro ornamento rei, cui acceſſit. ſic* Decus Graeciae Athenae, 3, 5, 8. Hiſpaniae Numantia, 2, 18, 1. victoriae Gallicanae Vercingetorix, 3, 10, 20. Decora quibus imperi dignitas eminet, 1, 5, 6. Decus & ornamenta ſeculi ſui Marius & Sylla, 3, 21, 2. Decus, *pro gloria*, 3, 5, 21.

Decurrere, *de Dacis Danubium tranſeuntibus*, 4, 12, 18. *videtur expreſſum ex illo Virgilii, Georg.* 2, 497. *Aut conjurato* deſcendens *Dacus ab Iſtro. Ad quem locum male Servius* conjurationem Barbarorum *comminiſcitur. Cum accipiendum eſſet de quadam quaſi colluſione Danubii cum Dacis. Sicut apud Claudianum* conjurati venti *dicuntur. Statius, Theb.* 1, 20. Et conjurato dejectos vertice Dacos. *Quod tamen aliter longe exponit Gevartius, ibidem.*

Deditio Campanorum, 1, 16, 2. Mancini, 2, 18, 7. 3, 14, 2. Poſthumii & Veturii, 1, 16, 12. Deditiones ejuſmodi non acceptae, 1, 16, 12. Deditionis extrema, 2, 17, 27. Deditio, *pro tabulis aut nuntio deditionis. ſic* Deditionem ſuam ad Pompejum mittunt Cretes, 3, 7, 5.

Dediti interfecti, 3, 21, 24.

Deducere montibus, 4, 12, 52.

Deeſſe, *pro non adeſſe, non juvare*, 3, 11, 6. 4, 9, 2. *pro abeſſe, non eſſe*; hoc deerat unum malis, 3, 21, 1. Ne quid mali deeſſet. *Vide* Ne. ſaevitum, donec deeſſent qui occiderentur, 3, 21, 5.

Defectio Solis, 1, 1, 17.

Deficit bellum, *pro deſinit, finit*, 4, 2, 6. Deficiunt quidam, 2, 2, 17, *h. e. linquuntur animo, ſive, ut Varro, lib.* 4. *de vita P. R. loquitur, metu debilitantur.*

Defixus admiratione, 2, 6, 59. *Quod in vehementi admiratione ſtupor quidam oriatur, quo in unum quem locum defiguntur oculi.* Sic Defixus ob metum. *Tacitus*, 1, 68, 3. Extremo metu corpora defixere in his veſtigiis. *Idem Agr.* 4, 4.

Deformata majeſtas, *polluta, inquinata*, 2, 2, 25.

Degredi ab arce, 3, 16, 6. *Nam particula* de *in compoſitionibus fere denotat motum ad inferiorem locum.*

Dehinc. *Praefat.* 7. 2, 8, 17. *ſicut* Deinde.

De.

Dejotarus *Gallograecus*, 4, 2, 5.
Delibare, *leviter deguſtare*, 2, 6, 40.
Delos, *inſ.* 3, 5, 8.
Delectus Gallici, Germanici, *pro ipſis militibus, ex iis delectibus.* 4, 2, 5. Delectum agere, *h. e. deligere milites antiquo more*, 3. 10, 22. Delectus puerorum, virginum, 2, 8, 9.
Deliciae aeſtivae, *h. e. locus*, *ubi per aeſtatem delectamur*, 1, 11, 7. Deliciae Tarentinae, 1, 18, 27.
Delminium, *urbs*, 4, 12, 11.
Denique, *eleganter uſurpatum*, 1, 16, 3. *ſic apud Caeſ. de bell. Gall.* 2, 33. & *Hirtium, de bel. Alex. cap.* XXXV.
Deploratus, *pro deſperato*, *ſic* deplorato exitu, 2, 18, 15. deploratis rebus, 2, 15, 16.
Deprehendere aliquem, *pro capere, prehendere*, 3, 19, 12. Deprehendere experimento, 2, 4, 1. *Sic Quintilianus, Inſtit. Orat.* 1, 12. *Mirum ſit forſitan, ſed* experimentis deprehendas. Deprehendere *pro incauto & nec opinanti imminere, & eum opprimere; Gallice ſurprendre;* 2, 12, 7. 2, 17, 12. *Hoc ſenſu Livius*, 38, 21, 8. *Tacitus*, 3, 53, 2. & *Agr.* 34, 4. *Plinius, epiſt.* 3, 12. *Seneca rhetor, lib.* 3. *controv. a princ. Seneca, epiſt.* 43. *Curtius*, 5, 3, 22. *Hinc* Deprehenſus, 2, 12, 7. *quomodo putem legendum etiam* 3, 6, 12. Putares non ab illis Catonem, ſed illos a Catone deprehenſos, *Plinius epiſt. lib. III. ad C. Attil. Severum.*
Deſaevire, *pro ſaevire, ſaevitiam ſuam exercere*, 2, 6, 12.
Deſcendere gladiis in jugulos, 3, 10, 3. *Liv. lib.* 2. *de Tarquinio caeſo*: Ferrum non alte deſcendiſſe in corpus.
Deſciſcere in regem, *h. e. regem fieri ex imperatore Romano*, 4, 3, 4. in monſtrum, 4, 11, 3. *uſurpatur autem ita verbum hoc, cum aliquis in pejus mutatur, ut degenerare.*
Deſcitum eſt, 3, 5, 6.
Deſcribere annum in menſes, *pro definire, partiri*, 1, 2, 2.
Deſertor Pompeji, *pro deſertore ex exercitu Pompeji*, 4, 2, 52.
Deſinens Pyrenaeus, *h. e. extremus finis Pyrenaei*, 4, 12, 46.
Deſperare armis, 1, 18, 14. victoriam, 4, 2, 86. *ſic* deſper. oppido, *Cic. in Piſon. cap.* XXXIV. cum Deſperatis non pugnandum, 2, 18, 13.
Deſtinata mors, *h. e. praeconcepta & propoſita*, 2, 18, 12.
Deſtituit regem ſuum pop. Romanus, 1, 9, 1. *h. e. ei parere non vult amplius.*
Deſub Alpibus, 2, 3, 2. *h. e. ex eo loco, qui eſt ſub Alpibus, ſicut* Dehinc & Deſuper, 3, 2. 6. 3, 3, 16. *ſic Tacitus*, 2, 16, 4. *Vide Taubman. ad Virgil. Aen.* 7, 289. & *omnino Salmaſium ad Capitolini Macrinum cap.* 11.
Detergere remos, 2, 2, 8. *ita Livius*, 28, 30, 10. 36, 44, 6. 37, 24, 1. 37, 30, 9. & detergere pinnas, 38, 5, 3. *ſic Curtius*, 9, 9, 16. abſtergerique invicem remi. *Apud Diodorum*, 11, 18. *in fine* eſt; τοὺς ταρσοὺς παρασύρειν. *ubi interpretes bene;* remorum alas detergere. *Caeſar, de Bel. Civ.* 1. 58. remos (tranſcurrentes) detergere. *Adde Hiſt. de Bel. Alexand. cap.* XV.
Detonare. *ſic* detonat tempeſtas Syllana intra Italiam, 4, 2, 2. turbo civilis inſaniae, 3, 21, 18. turbo primi impetus, 2, 6, 10. Detonare in ſubjectos hoſtes, 1, 17. 9.
Detrahere arma, 2, 6, 23. praeſidia, 2, 2, 12. torquem, 1, 13, 20. aliquem in carcerem, 1, 24, 3.
Detrectare, *pro recuſare*, 1, 22, 2. *Sic legendum putem apud Livium*, 3, 49, 2. detrectare aliquem, *pro vituperare; ita aliquoties Tacitus. Salluſtius, Jug.* 53, 8. *Adverſae res etiam bonos* detrectant, *h. e. adverſa etiam fortium exiſtimationem imminuunt.*
Detruncare populum; *appoſite poſuit hoc auctor de Dalmatis, quibus Delminium, eorum caput, ereptum erat*, 4, 12, 11. *Sic apud Paul. Diac. lib. XVI*, detruncatus Oreſtes. *Hieronymus, in Prophetam Abacuc, cap. III.* cum Tyrannus detruncatur, imagines quoque ejus deponuntur & ſtatuae.
Devovere aliquem, 1, 13, 9. hoſtilibus diris, 3, 11, 3. ſe Manibus, 1, 14, 3. 1, 17, 7. *Idem multis poſt ſeculis fecit Claudius Imp. apud Victorem, de Caeſaribus, cap.* 34. *Vide Dreſſerum in Millen. IV. pag.* 450.

INDEX.

Deus, Dea. *vide* Dii.
a Dextris, 3, 2, 2.
Diadema, 4, 11, 3.
Diaeus *Achaeus*, 2, 16, 5.
Dictator ab aratro, 1, 11, 12. perpetuus, Caeſar, 4, 2, 91. Auguſtus, 4. 12, 66.
Dictu difficile, 2, 6, 52. horribile, 1, 16, 12. 2, 6, 12. 4, 12, 13. incredibile, 2, 1, 2. parva res, 2, 6, 47. turpe, 4, 2, 20. turpis contumelia, 1, 18, 5.
Didius *M.* Thraces vincit, 3, 4, 5.
Didius Caeſaris legatus, 4, 2, 75.
Dies Allienſis pugnae faſtis damnatus, 1, 13, 8. Dies ſtati ſacrificiorum, 1, 13, 16. frigidus & nivalis, 2, 6, 12. nebuloſus, ventoſus, 3, 3, 15. Die, *pro diei*, 2, 2, 10. Diem pugnae ab hoſte petere, 3, 3, 14. Dies feſti, comitiales, 3, 10, 21. Dies *pro clade, aut pugna decretoria, Gallis Journée*, 4, 12, 35. *Ita Cicero, pro Sextio, cap.* 36. Cinnano atque Octaviano die. *Non abit illud Taciti. Agr.* 34, 5. imponite quinquaginta annis magnum diem. Non fuit major ſub imperio Romano dies, &c. 2, 6, 58. *Sic* dies ille Sullanus, *Cic. ad Attic.* 10, 6. *Vetus Poëta, in catalectis Scaligeri, pag.* 233. Quis fuit ille dies, *Quo Marium vidit ſupra Carthago jacentem? Quo loco legerim* juxta. *Vide Vellej.* 2, 19, 6. *unde verſum hunc expreſſum putes.*
Differre. *Vide* Dilatus.
Differtus, *pro referto, repleto*, 4, 11, 11. *Vide Coelium Rhodiginum*, 6 *Var. lect.* 9, 10.
Difficilis aditu gens, *quae difficulter adiri poteſt*, 4, 12, 19.
Dignitas, *pro exiſtimatione, reputatione. Cicero, de invent.* 2, 55. *ita definit:* Dignitas eſt alicujus honeſta, & cultu, & honore, & verecundiâ, digna auctoritas. *ſic* DIGNITATIS ſuae ſuperſtitem vivere, miſerum eſt, 4, 2, 51. integra DIGNITATE paranda victoria, 1, 12, 6. *pro honoribus. Ita* DIGNITATE paranda praeſidia, 4, 2, 9. Dignitatis diſcrimina in tabulis, 1, 6, 3. DIGNITAT[...] reorum parcendum, 4, 1, 10. *pro in-ſignibus honorum*, 1, 13, 10. [...] Dignitas equeſtris, *pro annulis*, [...] 6, 18. & in dignitate ſua mori volunt Romani ſenes, 1, 13, 10. *pro reverentia, majeſtate: ſic* dignitas imperii, 1, 5, 6. pop. Romani, 1, 8, 5. Dignitas, *pro decore, ſic* Dignitas matrimoniorum, 1, 25, 1. [...]talium, 1, 26, 5. triumphi, 3, 19, [...]
Digerere in claſſes, *pro diſtinguere, dividere, deſcribere*, 1, 6, 4.
Dii Manes, 1, 14, 3. 1, 17, 7. Dii urbium, 3, 18, 14. Dii a Carthagine averſi, 2, 6, 20. Annibali reſiſtunt, 2, 6, 44. Deorum cultus ex inſtituto Numae, 1, 2, [...] Deorum inſtinctu Romani contra Reges conſurgunt, 1, 9, 1. Deum miſeratio Antonii legiones ſervat, 4, 10, 4. Diis commilitonibus quaſi ſtipendium redditum, 1, 11, 4. Diis hominibuſque adverſa cupiditas Craſſi, 3, 11, 2. Diis hominibuſque infeſtus Marius, 3, 21, 11. Deis ceteris cedentibus, Juventas & Terminus reſtant, 1, 7, 7. de Diis queri, 2, 6, 14. Dea Egeria, 1, 2, 4. Syria, 3, 19, 4. Deo quodam aſſidue incitante, 2, 3, [...]
Dilatio donata, 4, 2, 93.
Dilatus hoſtis, *h. e. repreſſus, ſubmotus*, 3, 21, 6. 4, 12, 19. Dilata potius quam oppreſſa vindicta Caeſaris, 4, 7, 4. *ita Juſtinus.*
Diligentiâ minimae domus maxima civitas continetur, 1, 6, 3.
quodam quaſi Diluvio correpta imperium, 4, 2, 3.
Dimicare, *pro bellum gerere*, 1, 1[...] 8. 2, 7, 2. 2, 17, 5. *pro praelium facere*, 1, 11, 2.
Dimittere, *pro emittere, de porta dictum*, 1, 12, 3. Dimittere arma, *pro relinquere.* 1, 10, 4. Dimittere vela, *huc illuc mittere*, 1, 18, 3. Dimittere urbe, *paullo mitius, quam pellere, exigere*, 1, 9, 3. *Sic fere* uxorem repudio dimittere. *Juſtinus*, 11, 11, 5. *Quomodo ſaepe Suetonius.*
Diocmitae, 3, 19, 7.
Dirae, *pro execrationibus, imprecationibus*, 2, 6, 8. 3, 11, 3. *Eumenes, apud Juſtinum*, 14, 4, 13. has vobis di[...]

ras atque inferias dico.
Dirigere aciem, *pro inſtruere*, 2, 6, 58. 3, 16, 5. *pro diſponere*, 4, 12, 26. *Sic fere Arnobius, lib.* 1. *ſtatim poſt princ. per diverſas artium diſciplinarumque rationes ingenia* dirigunt.
Direptio Vejorum, 1, 12, 10. regiorum bonorum, 1, 9, 1.
Diruere ipſas ruinas urbium, *eſt saepius diruere, donec vix veſtigium reſtet*, 1, 16, 8.
Diſcere, *pro intelligere*, 2, 10, 3.
Diſcerptus a ſenatu Romulus, 1, 1, 17.
Diſcingere, *cinctu ſolvere, baltea adimere*, 2, 4, 3. *hinc intelligas quid ſit* accinctus, diſcinctus: *inprimis illud Taciti, H.* 2, 88, 3. *Incurioſos milites vernacula urbanitate quidam ſpoliavere, abſciſſis furtim balteis*, an accincti forent, rogitantes.
Diſciplina militaris, 1, 3, 2. CONTINETUR metu hoſtis, 3, 12, 2. FEROCIAM temperat, 2, 12, 3. ejus neceſſitas, 1, 14, 2. in Diſciplinam quomodo redacti milites a Scipione, 2, 18, 10. Diſciplina Romana aſſueti Thraces, 4, 12, 17.
Diſcolor veſtis Samnitum, 1, 16, 7.
Diſcolores vittae Fidenatium, 1, 12, 7. Diſcoloria arma Bituiti, 3, 2, 5.
DISCORDIAE Romanae poenas dat Hiſpania, 3, 22, 8. DISCORDIAE magis Romanae fiducia, quam virtutis ſuae, bellum movet Pharnaces, 4, 2, 62. DISCORDIAS civiles laeti accipiunt hoſtes, 4, 9, 3.
Diſcrimina patrimoniorum, dignitatis, aetatis in tabulis, 1, 6, 3.
Diſcuſſum nefas, *h. e. oppreſſum & impeditum.* 3, 18, 9. Diſcuſſi hoſtes, 3, 18, 13. *Ita fere* audacia periculum diſcutere, rem diſcutere, *eſt apud Livium*, 2, 52, 6. 39, 10, 8. *&* 42, 12, 4. diſcutere conſilia, *Juſtinus.* bellum ſepultum atque diſcuſſum. *Vellej.*, 2, 75, 1.
Diſpellere, *pro pellere, expellere, diſſipare*, 3, 5. 11.
Diſponere inſidias, 3, 10, 8.
Diſſipare praeſidia, *pro diſpellere*, 4, 9, 4.
Diſtincta radiis corona, 4, 2, 91.
Diſtrahere hoſtem, 1, 3, 4. pop. Romanus per diverſa terrarum Diſtrahitur, 3, 6, 1. Fuſetius inter duos currus Diſtrahitur, *h. e. diſcerpitur, dilaceratur*, 1, 3, 8.
Diſtributus curiis atque collegiis, *pro in curias, per curias*, 1, 6, 3.
Diſtringere, *pro ſtringere*, 2, 2, 17. *ſic Tacitus*, 12, 51, 4. diſtringit acinacem. *Caeſar, de bell. Gall.* 1, 25. diſtrictis gladiis. *Ita* diſtricte *pro ſtricte, in l.* 15. *de recept. arb.* Diſtringere, *pro diſtrahere, diſtinere.* 2, 13, 1. *Sic* urbem incendiis diſtringere, 4, 1, 2. *Plinius, paneg. cap. penult.* Non te diſtringimus votis, *h. e. pluribus & diverſis votis animum tuum diſtrahimus. hinc* Diſtricti, 3, 5, 5. Diſtrictum circa mala ſua imperium, 4, 12, 1. *ſic* diſtrictio *in l.* 16. §. *arbiter. de recept. arb. in quo & illa verba*, cum poteſt proferre, *ex incuria librariorum, aut marginali nota, putem irrepſiſſe, nihil enim clarius hac ſententia:* quod ſi poteſt, quare non cogat eum, quod ſine ulla diſtrictione ejus interdum futurum eſt? *ubi & illud* interdum *pro interim acceperim.*
DIU non latent ſcelera, 3, 1, 6. Diu & ancipiti ſemper acie cum Sertorio dimicatum. 3, 22, 6. Diu triſte praelium, 4, 2, 78.
DIVERSITAS rerum aciem intentionis abrumpit, *Praefat.* 3. DIVERSITATES pro gentium locorumque natura, 3, 10, 6.
Diverſus a patre Pompejus, 4, 8, 2. Diverſa fuga & morte conſumpti, 4, 2, 60. Diverſa gentium terrarumque, *h. e. diverſae gentes, terraeque*, 3, 5, 27. 2, 6, 41. 3, 6, 1. 3, 19, 2. *Sic* profunda camporum, praerupta collium, ardua montium: *Juſtinus*, 41, 1, 11. opportuna locorum, *Tacitus*, 4, 24, 2. opaca locorum, *Virg. Aen.* 2, 725. opaca viarum, *idem, Aen.* 6, 633. avia itinerum, *Vellejus*, 2, 75, 4. edita montium, *Curtius*, 6, 6, 25. Diverſa, *pro contrariis*, 2, 2, 24. *Sic* diverſum iter, *apud Senecam, epiſt.* 83. *poſt princ.*

print. Diverſiſſima pars, *quam longiſſime ab altera ſemota*, 2, 6, 51.

Dividere coelum, coenum, 3, 17, 6. Dividendis agris creati triumviri, 3, 14, 5. *Ita* conſtituendae reip., rei gerendae, *quibus apud auctorum libros ſaepius additam invenias vocem* cauſſa, *dubium an ab ipſis*.

Divinus apparatus, *pro maxime admirabili*, 3, 6, 7. *quo nomine honeſtarunt omnia, quae communem humanitatis infirmitatem videbantur excedere: ut & voce* coeleſtis.

Diviſio agrorum, belli cauſſa, 4, 5, 1.

Diviſa toto orbe Britannia, 3, 10, 2.

DIVITIAE ambitionem pariunt, 3, 12, 11. AFFLIGUNT populi mores, 3, 12, 7. Veteres, 3, 9, 2. *Tacito*, 14, 31, 1. *eſt* longa opulentia. Divitiarum cauſſa bella gerunt Romani. 3, 9, 3. CUPIDO turbat remp. 4, 6, 2.

'*Διωσμεῖτας*, 3, 19, 7.

Docere ſervire, 2, 17, 8. *Sic Claudianus de Bel. Get. verſ.* 140. Poenum Marcellus vinci docuit ——.

Docti, *pro monitis, juſſis*, 4, 10, 8. *ſic* docta conſilia, docta dicta, docti doli, *frequenter apud Comicos*.

Documentum, *pro exemplo*, 2, 2, 11. Documenta cladis, pro *argumentis, ſignis*, 2, 6, 18.

Dolabella *P. Cornelius*, Gallos Senones vincit, 1, 13, 21.

Dolabella *P. Cornelius*, Treviros vincit, 3, 10, 7. vincitur a Pompejanis, 4, 2, 31.

P. Cornel. Dolabella cos. 4, 3, 7.

Dolabris argentum Antonii conciditur, 4, 10, 10.

Dolia connexa virgultis ad trajiciendum fretum. 3, 20, 13.

DOLUS additus virtuti, 1, 3, 4. 3, 3, 15. DOLO geminatus terror, 1. 10, 5. partum regnum, 1, 6, 2. Doli ſubterranei, *pro cuniculis*, 1, 12, 9.

Domeſticus *frequenter pro civili ponitur. quod cives unius civitatis, quaſi ejuſdem domus incolae ſint. ſic* Domeſtico ſcelere oppreſſus Druſus, 3, 18, 14. Domeſticos motus ab externis bellis ſeparat Florus, 3, 12, 13. *aliquando pro familiari. ſic* Domeſtica fraude oppreſſus Sertorius, 3, 22, 9. Domeſtici percuſſores, 2, 17, 17. *aliquando pro vicino. ſic* Domeſtici quaſi hoſtes, 2, 3, 3.

Dominans in Italia Annibal, 2, 7, 4. Dominandi cupido unde, 3, 12, 13.

Dominatio, *pro imperio. ſic* Dominatio Romana, id eſt, humani generis, 4, 3, 8. *pro tyrannide. ſic* Dominatio Syllana, 3, 23, 6. *Ita Salluſt. Cat.* 6, 10. regium imperium in ſuperbiam dominationemque convertit. *Sic* Domini *pro tyrannis apud Juſtin.* 5, 12, 2. & 22, 3, 3. DOMINATIO importuna populum cupiditate libertatis incendit, 1, 8, 7. Dominationis regiae ſuſpecti morte multantur, 1, 26, 7. Dominatio, *pro dominis*, 1, 10, 1. 1, 24, 3. *ita* Dimicatio *pro dimicantibus, eſt apud Plinium*, 8, 11. Amicitiae & Familiaritates, *pro amicis & familiaribus, apud Suetonium, Tib. cap.* 51. Matrimonia, *pro uxoribus, habet Juſtinus & Tacitus*, 2, 13, 5. Conſilium *pro conſiliariis Cicero, in Verrem*, 2, 30. *Sueton. Tib. cap.* 18. *Frontinus*, 1, 8, 8. *Sic &* Conſentium deorum *accipio pro conſilio Conſentium iſtorum. vetus inſcriptio apud Gruterum, pag.* 3. *num.* 1. CONSENTIO. DEORUM.

Domini gentium Romani, 4, 12, 14.

Domitius Aenobarbus *Cn.* Allobroges vincit, 3, 2, 6.

Domitius legatus Metelli, an Pompeji, 3, 22, 6.

Domitius *L. Aenobarbus* a Caeſare Corfinio pellitur, 4, 2, 19.

Domitius centurio, 4, 12, 16.

Domnes *Armenius*, 4, 12, 44.

Domus & tecta in uſum claſſis reſciſſa, 2, 15, 10. Domus minimae diligentia maxima civitas continetur, 1, 6, 3. Domus, *pro familia*, 3, 8, 1. 4, 8, 1.

Donare ſacris, famae, 3, 5, 10. *Sic Juſtin.* 38, 6, 6. 38, 9, 9. *Suet. Aug.* 5, 2. *Liv. Epit.* 122.

Donare regna conſuetus pop. Romanus, 3, 9, 3. Donata dilatio, *pro data*, 4, 2, 93.

Dos,

Dos, 1, 1, 14.
Dravus, *fl.* 4, 12, 8.
Drepanae, *urbs*, 2, 2, 12.
Druſiana ſeditio, 3, 17.
Druſus *M. Livius* Thraces vincit, 3, 4, 5.
Druſus *M. Livius* Trib. pl. 3, 17. dominandi cupidus, 3, 18, 3.
Druſus Auguſti privignus. *Vide* Claudius Druſus.
non Dubitat fama de origine Romuli, 1, 1, 2. *alii dicerent*, *Conſtans fama eſt*. non dubitant cuncti, caput inventum imperii ſedem promittere, 1, 7, 8. non Dubitat verberare filium Tarquinius, *h. e. non veretur*, 1, 7, 6.
Dubii tumuli, *pro periculoſis*, *non exploratis*, 2, 12, 5.
Dubium clipeos an armillas, 1, 1, 12. *Cum duo contraria, quorum uno propoſito, alterum non poteſt ignorari, eloqui volumus: hac phraſi ita utimur, ut alterutrum tantum exprimamus. ſic* occiſus Remus, Dubium an juſſu fratris, 1, 1, 8. oblata Caeſari regni inſignia, Dubium an ipſo volente, 4, 2, 91. *Sic apud Tacitum*, 1, 5, 5. extincto, Dubium an quaeſita morte, & 5, 1, 3. Caeſar Liviam aufert marito, incertum an invitam. *Sic* matre humili, incertum an ingenua, *Sueton. Oth.* 1, 2. incertum ſponte, an evocatus. *Suet. Veſp.* 1, 2. incertum an offenſus, *Tacit.* 6, 50, 7. incertum an metu, *Tac. H.* 1, 75, 3. conſcios non edidit, incertum an occultans, *Tac.* 11. 21, 1. & 15, 64, 2. incertum an ignatae. *ut ita clare ſatis appareat, non aliter ſcripſiſſe auctorem noſtrum*, 2, 14, 3. *quam;* Dubium an ſervus. *Idem obveniſſe Suetonio vereor*, *Aug.* 28, 2. *ſcripſerat forte:* in retinenda *rep.* perſeveraverit. Dubium an voluntate; *qui minus percipiebant ſenſum, de ſuo largiebantur:* Dubium eventu meliore, an voluntate. *Sic in epiſt. Alex. ab Ariſtot. cujus interpres Cornelius Nepos creditur:* Scorpiones ad caſtra innumeri confluxere. tumultu acciti noſtro, an ſiti, incertum erat. *Scribe*, incertum, *delecto*, erat. *Certe plus opinor in bonos auctores peccatum eſſe a ſciolis iſtis addendo & intercalando, quam expungendo. Cujus rei multa hinc inde notavi exempla. Sic apud Agellium* 10, 15. *verba Varronis referuntur:* quod Jovi immolata hoſtia albato fieri oporteat. *vix dubito fuiſſe:* quod Jovi hoſtia albata fieri oporteat. *Sic ex Livii contextu*, 3, 48, 9. *particula* eo, 43, 7, 7. *vocula* ſe, 43, 11, 10. *forte iſta quoque:* patres acceperunt. *certe duae voces* qui & referebant *eliminandae ſunt. Sic in* §. 3. *Inſt de adopt. inſititia vox eſt* pater. & *in* §. 6. eo *alienum*.
Ducatum ſceleri praebere, *h. e. ducem eſſe ſceleri*, 3, 21, 2.
Ducere ſanguinem, *ſicut trahere originem*, 3, 18, 1. Duci jubere, 3, 21, 27. *nempe ad ſupplicium, ſolennis formula. Seneca, epiſt.* 4. At ſi forte in manus hoſtium incideris, victor te duci jubebit. *Vide eundem, de ira*, 1, 16, 20, 22, & 24. *item*, 2, 33, 3. & *alibi*.
Duillius *C.* cos. 2, 2, 7, & 10.
Duntaxat, *pro ſaltem*, 4, 12, 61.
Duodeviginti, 2, 6, 1.
Durius, *fl.* 2, 18, 2.
Ducis artes, 4, 10, 2. DUCIS inopia intercidunt conſilia, 4, 7, 2. DUCI ſaepe cum ſuo milite, quam hoſte, acrius praeliandum, 2, 18, 9. ſub bono DUCE magis apparet boni militis vigor, 3, 22, 3. Ducum bonorum effectus, 2, 17, 13. Ducum maximi, Scipio, & Annibal, 2, 6, 58. Duces, *pro auctoribus, conditoribus*, 1, 9, 1. *ſic* Duces factionis, 3, 16, 6. *pro principibus, primariis. ſic* Dux legationis, 2, 6, 7. quod aliis eſt *caput*, aut *princeps*. Vide Liv. 34, 56, 6. 42, 6, 4. Sall. Jug. cap. XVI. Dux *in feminino genere*, Dux fugae regina, 4, 11, 8. *Sic apud Cicer. de nat. deorum*, 2, 41. dux nocturna. *apud Livium* Cloelia dux agminis virginum, *lib. II. apud Ovid. in epiſt. Paridis, verſu* 114. ſponſor dea. *apud Juſtinum*, auctor urbs, & capra. *Sic lege apud Senecam, Medea, verſu* 979.
. . . Ut ipſam ſceleris auctorem
horridi Capiamus . . .

INDEX.

Dyrrachium, *urbs*, 4, 2, 40.

E.

Eburones, *pop.* 3, 10, 7.
Ebur curule, 1, 5, 5.
Ecce jam, 4, 2, 10. *Videtur aequivalere Gallico Voire. Sic apud Auctorem dialogi de oratoribus*, 4, 3. circa Medeam, ecce nunc circa Thyeſtem. *Sic apud Plautum eſt* eccere, *Menaechm.* 2, 3, 50. & *Trinummo*, 2, 2, 115.
Edicta crudeliſſima, Mithridatis, 3, 5, 7. Syllae, 3, 21, 25.
Efferre ſe, *pro ſurgere, ſe erigere.* Efferre ſe altius & incivilius, 1, 26, 8. *Tacito*, 1, 12, 6. *eſt* pluſquam civilia agitare.
Efferus, *admodum ferus*, 4, 12, 12. Effera gens, 4, 12, 48.
Efficax ad concordiam, 1, 23, 2. ad victoriam, 4, 2, 50. EFFICAX apud pares ſtoliditas, 4, 12, 16. EFFICACIOR fortuna, quam virtus, 4, 7, 11.
Effectus eſt agger, *pro confectus eſt, extructus eſt*, 4, 2, 85.
Efflagitare mortem ab aliquo, 4, 10, 10.
Efflare, quod moriens efflavit, 4, 7, 11. *Videtur ſingulariter uſus hoc verbo auctor, quaſi voluiſſet dicere, ſimul cum anima vocem hanc exſpiraſſe Brutum. Ferme ut ille apud Papinium*, Theb. 5, 578. Implorantem animam dominis aſſibilat aris.
EGESTAS ex opulentia, 3, 12, 12.
Elanguet robur, *h. e. languendo evaneſcit*, 3, 3, 11.
Elapſa cuſtodiam, 1, 10, 7. *Sic Tacitus*, 1, 61, 7. pugnam & vincula elapſi. *Sueton. MS. Torrentii, Auguſto*, 14, 4. qui oppidum eruperant.
Elata montibus ſuis Roma, 3, 3, 21.
Elegantia Tarquinii, 1, 5, 1. *De hoc vocabulo diſputat Agellius.*
ex Elementis variis unum corpus, 1, 1, 9.
Elephanti, 1, 18, 6. dubium auxilii genus, 1, 18, 13. auro, purpura, argento ornati, 2, 8, 16. gentibus Tranſalpinis maximus terror, 3, 2, 5. ſubito clangore conſternati, 4, 2, 67. ab India Auguſto oblati, 4, 12, 62. Elephanti & militis pugna, 1, 18, 9. Elephantorum captorum ingens numerus, 2, 2, 28.
Elidere infantes, *pro enecare*, 3, 3, 17.
Elis, *urbs*, 2, 16, 3.
Eloquentia allevatur Caeſar, 4, 2, 10. *Lege Dialogum de Oratoribus.*
Emanabat, *pro emanaſſet*, 4, 9, 5. *Sic alibi* erat *pro fuiſſet*, redierat, *pro rediiſſet.*
Emere exercitum, *h. e. pecunia corrumpere*, 3, 1, 9. Emere pacem, 3, 1, 7.
Emergit indicium ſceleris, 4, 1, 6.
Emerſus per invios tumulos, 3, 10, 22.
Emicare, *ſubito exoriri, cum impetu excurrere*, 1, 18, 4. *pro effulgere, excellere*, 4, 2, 40.
Eminari, 2, 12, 7.
Eminentiſſimus mons, *pro altiſſimo*, 4, 12, 49. Eminentes aedes, *h. e. excelſo loco poſitae*, 1, 9, 4. Eminentia papaverum capita decutit Tarquinius, 1, 7, 6. *Simili allegoria Apollonius apud Philoſtratum, lib.* 5. *ad Veſpaſianum*: Eminentiores ſpicas non amputato: injuſta enim eſt in hoc Ariſtotelis ratio.
Enata quaſi claſſis, *de inexpectata, & quae, unde tam ſubito prodiret, ignorabatur*, 2, 15, 4.
Enimvero, *pro ſed*, 2, 7, 10.
Enna, *urbs*, 3, 19, 8.
Eo inſolentiae, 1, 24, 3. neceſſitatum, 2, 18, 12. veſaniae, 3, 16, 3.
Epheſii, 2, 8, 13.
Epirus, 1, 18, 3. ſedes belli civilis, 4, 2, 6, & 35. in Epiro caſtra Auguſti, 4, 11, 4.
Epiſtolae notare nomen, *ſubſcribere nomen epiſtolae*, 2, 12, 10.
Epulis explentur morituri, 2, 18, 12. 4, 2, 69. 4, 12, 50.
Equeſtris dignitas. *Vide* D. ordo, 3, 13, 3. Equeſtris praelii more. *Vide* Naves equi marini.
Eques, *pro equitibus*, 2, 6, 13. *Vide* Singularis pro plurali. Equites frenos exuunt, ut acrius incurrant, 1, 11, 3. judicia penes Equites, 3, 12, 9. 3, 13, 4. 3, 17, 3.

Equi-

Equitare flumen, 3, 4, 5. per flumen, 3, 4, 5.
Equitatus Maurorum, 4, 2, 34. Parthicus, 4, 9, 5.
Equitatus *plurali numero*, 3, 11, 8.
Equum ablegat Caeſar, 4, 2, 82. Equi immolati, 4, 12, 15. triumphantium albi, 1, 5, 6. *Sic intelligo Plautum, Aſin.* 2, 2, 13. *legoque;* quadrigas albas, *certe ante triumphi mentionem fecit; & perſtat in eadem allegoria a re bellica petita:* Herum in obſidione linquet, &c. *Minus igitur recte Godelevaeus Livium,* 5, 28, 1. *explicat, quaſi vitio datum fuerit Camillo, quod albis equis vectus ſit in triumpho. nam mens eſt Livio, non detrectare triumphum ejus, ſed comparare gloriam eam, quam in Faliſcis tanta fide & juſtitia pepererat, cum triumpho, quem alibi fortibus factis. Nihil igitur aliud eſt,* quam cum triumphantem albi per urbem vexerant equi; *ac ſi dixiſſet,* quam cum triumphavit. *Sic enim circumloquuntur triumphum & alii, Poëtae inprimis. Ovidius, de arte,* 1, 213. *Statius, Thebaïd.* 12, 542. *Vide Servium ad Virg. Aen.* 4, 543. *Pro Godelevaei tamen expoſitione diſerte faciunt Auct. de Vir. Illuſtrib. & Dio, lib.* LII. *pag.* 541. *Ut ita videatur in Camillo tamquam nova res invidiam; in ceteris, tamquam illuſtri jam exemplo introducta, veniam habuiſſe.* Equos ex praeda eligunt Cheruſci, 4, 12, 25. Equos inertes moerent Germani, 4, 12, 32. Equos quaternos ſenosque tranſilire, 3, 3, 10.
Ergaſtula, 3, 19, 3. e ferro Ergaſtulorum recocto gladii fabricati, 3, 20, 6. Ergaſtulis effractis exercitum comparat Athenio, 3, 19, 9. Eunus, 3, 19, 6. Sex. Pompejus, 4, 8, 1. Ergaſtula, *pro ſervis ergaſtulariis,* ibidem.
Erigere, *pro animare. Sic* Erigere ad jus priſtinum libertatis, 3, 10, 21. ad ſpem, 3, 18, 3. animos ſuorum, 4, 2, 84. Erigere ad ſe, ad plebem, *ſibi, plebi, faventes reddere,* 3, 17, 6. Erigere libertatem in dominos, 1, 21, 2. *alibi,* 2, 16, 2. *reddit,* libertate ab aliquo data adverſus ipſum uti. *Eadem forma apud Senec. de benef.* 5, 15, 6. Accepti ab illa (patria) exercitus, in illam convertuntur.
Error victoriam dat, 4, 7, 11. ERROR vertendus in conſilium, 3, 3, 8.
Erubeſcendi anni, 3, 12, 3. Erubeſcenda cauſſa belli, 2, 14, 13. *Sic* erubeſcenda ſentina. *Val. Max.* 2, 7, 1.
Eruditrix, 2, 6, 38.
Erumpit furor, 3, 18, 9. hoſtis, 3, 2, 2. nefas, 3, 1, 6. turbo belli, 3, 5, 5.
Eruptio hoſtium, *pro erumpentibus hoſtibus,* 4, 2, 40. Eruptiones audere, 3, 10, 25.
Eruptus, 3, 10, 22. N. *Sic in Aetna, carmine Cornelii Severi, verſu primo legerim;* eruptique cavis fornacibus ignes. *nam praeterquam quod vox ipſa proba eſt & opportuna, colliſio illa decus addit verſui, & rem quaſi ob oculos ponit. Sic Petronius in carmine de bello civili, verſu* 282. voces erumpere. *Geſta Dei per Francos, pag.* 66. *verſ.* 38. Tempus quo tellus abſconditos latices erumpit. & *pag.* 79, 23. Infernus ruptus eſt, & populus iſte eruptus eſt. *Caeſ. de bel. civ.* 2, 14. portis ſe foras erumpunt.
Erythraea, *urbs,* 3, 7, 4.
Eryx, *urbs,* 2, 2, 12.
Eſquilina porta, 3, 21, 6.
Eſſe exitio, 2, 2, 34. 4, 2, 49. trabeis, *h. e. amictum trabeis,* 1, 13, 10. manifeſto vultu, *pro aperte prae ſe ferre,* 4, 2, 87. miraculo, 4, 10, 7. praeda, 1, 1, 10. praedae, 1, 1, 10. ſtrictis enſibus, 1, 16, 12. *h. e. habere ſtrictos enſes.* Sic eſſe gradibus grandibus, celeri curriculo fui; *Plautus, Epidico,* 1, 1, 11. & *Sticho,* 2, 2, 13. *Quo tamen loco ſuboritur ſuſpicio* fui *poſitum pro* ivi: *ſicut hodieque ſolent Hiſpani, qui multa veteris Latini ſermonis veſtigia conſervare videntur.* Eſſe tutis muris, 4, 2, 23. *Huc pertinent exempla quae refert Agellius,* 5, 8. *in quibus* eſſe *licet non exprimatur, hoc tamen ſenſu intelligitur.* Eſſe *cum duobus utrinque dativis.* Satius fuiſſet populo Romano Eſſe contento, 3, 12, 6. Erat, *pro fuiſſet,* 4, 2, 19. *Sic Virg. Aen.* 4, 603. anceps belli fuo-

fuerat fortuna. *Curtius*, 5, 11, 9. egregiam conſervati regis gloriam tulerat. *Sic* penetrarat, in *Ammiano Lindenbrogii*, *pag.* 211, 7. *& alia ſimilia*, *pag.* 153, 32. *& pag.* 342, 33. *Item in Livio*, 34, 29, 8.

Etruria, 4, 2, 19. contra Urbem conſurgit, 3, 18, 5. vaſtatur a Lamponio & Teleſino, 3, 21, 22. ex Etruria admotus Urbi exercitus, Lepidi, 3, 23, 5. Catilinae, 4, 1, 11.

Etruſci vincuntur a Romanis, 1, 17. 3, 18, 13. mixti Romanis, 3, 18, 1.

Evander *Arcas*, 1, 1, 9.

Evaneſcit exercitus fuga, latrociniis, 3, 3, 18.

Evaſiſſe, & viciſſe, longe diverſa, 4, 10, 10.

Euboea, *inſ.* 2, 7, 12. occupatur a Mithridate, 3, 5, 8. recipitur a Sylla, 3, 5, 11. ejus deſcriptio, 2, 8, 9.

Eoburiates, *pop.* 2, 3, 5.

Everſio Fidenarum, *pro excidio*, 1, 12, 7. Everſionibus urbium currens ſeculum, 2, 16, 1.

Eumenes *Pergamenus*, 2, 20, 2.

Eunus *Syrus*, 3, 19, 4.

Euphrates, *fl.* 1, 11, 8. 3, 5, 22. 3, 11, 3, & 7. imperii terminus, 4, 12, 61.

Euripus, *fretum*, 2, 8, 9.

Europa, 3, 10, 1. facta Romanorum, 2, 8, 7.

Eurus, *ventus*, 2, 6, 16.

Ex aqua clades, 4, 10, 8. Ex foedere, *pro juxta foedus*, *juxta foederis leges*, 1, 3, 6. *Sic* Ex meritis, 4, 12, 28. Ex more, 4, 8, 79. 4, 7, 8. 4, 12, 9. Ex moribus, 1, 7, 1. Ex malis Africae nomen habet Scipio, 2, 6, 11. Ex perpetuo imperio annuum placet, *h. e. pro perp.* 1, 9, 2. Ex populo cognomen, *h. e. quod populus impoſuit*, 2, 6, 27. Ex vulnere mori, 4, 12, 42. Ex ſummo ſtudio anniti, *pro ſummo ſtud. ann.* 1, 9, 4. *Graecanica eſt phraſis*, ἐκ πολλῆς σπουδῆς, *Salmaſius. Sic Juſtini MSS.* 6, 3, 2. ex magna cura ordinat ſuos. *Apulejus in Apologia*, ſtudiis literarum ex ſummis viribus deditus. *& Metamorph. lib.* 7. ex ſummo ſtudio fugiens immanem urſam. *Iterum:* negotium iſtud mihi ex ſummis viribus conflavit. *Plaut. Merc.* 1, 2, 1. Ex ſummis opibus viribuſque.

Examina *ſcilicet apium*, 2, 6, 14. 4, 2, 45. *Nam alias transfertur ad quamlibet multitudinem. Sic apud Arnobium*, *princ. operis;* examina moerorum mortalium. *& lib.* 2. *pag.* 58. malorum examina. *Livium*, examina avium. *Adde Juſtinum*, 25, 2, 8. *Delectatur hoc genere Hieron. in epiſtolis*, *ut* 2, 8. cunctaque Orientis examina, 8, 14. examina Monachorum, 2, 16. ex. conturnicum, 3, 5. examina pauperum ac debilium, 3, 8. pſalmorum linguis diverſis examina concrepabant, 3, 13.

Exarmare, *pro mitigare*, *placare*, 1, 22, 3. *Petronius:* Giton mirabili forma exarmaverat nautas.

Excaecare aliquem, 2, 20, 5.

Excandeſcere in ultionem, 2, 18, 8.

ſine Exceptione victoria, *h. e. ſine conditione*, 2, 18, 12.

Excidium, 1, 17, 1.

Excipere aliquem pilo, 2, 17, 14. *ſic Curt.* 9, 8, 21. temerarium regem excipi poſſe. *Vide Suet. Aug.* 16, 7. Horat. 3. od. 12. Hirt. de bel. Afr. cap. XXIV. communi foedere in libertatem excepta Saguntus, *h. e. libera relicta partium conſenſu*, 2, 6, 4. Excipit Numam Hoſtilius, *h. e. ſequitur*, *ſuccedit ei*, 1, 3, 1.

Excubare. juventus ad ſubita belli excubat, 1, 1, 15. *Apulejus de habitud. doct. Plat.* excubitorum loco militet juventus pro utilitate cunctorum.

Excutere, *pro expellere*. *Sic* ab obſidione, 2, 6, 29. oppidis, regionibus, 2, 6, 42. Excutere jugum, *pro abjicere. exuere*, 2, 14, 2.

Exequiae, 3, 20, 9.

Exercere jus victoris, *h. e. uti jure vict.* 3, 7, 6. *Sic* exercere victoriam. *Salluſtius*, *Jug.* 16, 3. *& Livius.* exercita poteſtas, *Tacitus*, 4, 6, 4.

Exercita juventus, 1, 3, 2. *Sic* exercitum corpus, *Salluſt. Jug.* 71. 1. exercitus militia, *Tacitus*, 3, 20, 2.

EXERCITUS tanti eſt, quanti Imperator, 2, 18, 11. Exercitus magnitudo pernicioſa, 4, 2, 49. Exercitus

tus Craſſi miſerabili ſtrage deletus, 3, 11, 18. Poſthumii imperatorem lapidat, 1, 22, 2. Exercitus patricius, *h. e. conſtans ex patriciis*, 1, 12, 2. Exercitus gladiatorii, 3, 12, 10.

Exigere, *pro agere, adigere*, 4, 2, 68. ſupplicium, *pro ſumere*, 3, 19, 12.

Eximere, *pro eripere, ſervare*, 3, 21, 8. *Sic titulus ff. Ne quis eum, qui in jus vocatus eſt*, vi eximat. Eximere ſe ludibrio hoſtium, 3, 21, 15. Eximere ſenſum geſtae rei, *pro impedire, adimere*, 4, 7, 13.

Exinde certamen, 1, 1, 14. 1, 14, 6.

Exiſtimare, *pro aeſtimare*, 3, 2, 6.

in Exitium ſui concitare aliquem, 2, 20, 5. in Exitium ſui merces eſt reſp. 3, 13, 4. Exitio eſſe. *Vide* Eſſe.

Exoſus arma, 4, 11, 1.

Expaveſcere aliquid, *pro metuere*, 3, 4, 6. *pro conſternari, metu ſubito corripi*, 1, 26, 3.

Expellere ſpiritum, *pro ſe interficere*, 3, 5, 26.

Experimentum, 1, 13, 3. Experimento deprehendere. *Vide* D.

Experiri fortunam, 3, 22, 2. imperium, 2, 17, 3. *h. e. tentare an poſſis potiri rerum*. omnia, 3, 5, 24. augurio, 1, 5. 3. Experiri, *pro praeludere, tentare vires*, 4, 2, 2. cominus invicem Experti duces, 3, 22, 7. Expertis invicem Parthis & Romanis, 4, 10, 1.

Expiare, *verbum ſacerdotale ad alia tranſlatum, ut* Expiare cladem, 1, 12, 3. flagitium, 2, 18, 7.

Explicare, *pro expedire, extricare*, 1, 17, 5. 4, 2, 33.

Exponere hoſti exercitum, *h. e. praebere opportunum hoſti*, 3, 11, 7.

Exprobrare victoriam hoſtibus domitis, 3, 2, 6. *nempe trophaea erigendo. ſic apud Tacitum*, 15, 16, 4. non eam ſpeciem inſignium & armorum praetulit, ut diverſitatem exprobraret. *Seneca, Conſol. ad Helviam*, 16, 5. Nunquam te foecunditatis tuae, quaſi exprobraret aetatem, puduit.

Expugnati Poeni toto mari, 2, 2, 16. *h. e. victi. Sic Juſtinus*, 3, 5, 1. Meſſenii per inſidias expugnantur. & 3, 4, 11. expugnatis veteribus incolis. *Curtius*, 6, 6, 25. ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant. *Epit. Liv.* 62. Q. Marcius cos. Stoenos gentem Alpinam expugnavit. Ipſos imperii mores in Scauro Expugnat Jugurtha, 3, 1, 5.

Extis caeſorum litare & veſci, 4, 12, 15.

Externum bellum, *alias* hoſtile *dicit*, 4, 2, 4. mare. *Vide* M.

Extorquere, *eſt aliquamdiu retinenti per vim eripere. Sic* Extorquere conſortium honorum, 1, 26, 4. deditionem, 4, 2, 32. *h. e. adigere aliquem, ut deditionem faciat*. incubantem hoſtem, *pro expellere, extrahere*, 2, 6, 57.

Extincta parum fideliter incendia, majori flamma reviviſcunt, 3, 5, 14.

Extorris agris & focis, 3, 13, 2.

Extremi fines, 4, 1, 1. Extrema Galliae, 3, 3, 1. Italiae, 3, 20, 12. Extrema, *pro nece*, 4, 2, 83. *pro ultima neceſſitate*, 4, 12, 50. Extrema deditionis, 2, 17, 17. 4, 5, 3.

Exuere caſtris aliquem, *h. e. caſtra ejus occupare*, 2, 7, 9. 3, 3, 4. 4, 4, 4. urbibus, 3, 1, 12.

Exul feralis tabulae, 3, 22, 2.

Exulatio *pro exilio*, 1, 22, 3.

F.

Fabia gens privatum bellum gerit cum Vejentibus, 1, 12, 1.

Fabius cos. vincitur a Gallis, 1, 13, 7.

Fabius legatus ad Carthaginienſes, 2, 6, 7.

Fabius *C.* Pontifex per medios hoſtes it, reditque, 1, 13, 16.

Fabius Ambuſtus *M.* 1, 26, 2.

M. Fabius Buteo Poenos vincit, 2, 2, 30. *Hunc primum ita cognominatum putem ex Plinio*, 10, 8.

Fabius Gurges *Q.* Volſinorum ſervos vincit, 1, 21, 3.

Fabius Maximus *Q. Rutilianus* Umbros vincit, 1, 17, 5.

Fabius *Maximus Q. Verrucoſus Ovicula* Cunctator, 2, 6, 27.

Fa-

Fabius *Maximus Q. Aemilianus* coſ. Viriatum vincit, 2, 17, 17. Allobroges, 3, 2, 6.
Fabii Samnitum domitores, 1, 18, 6.
Fabula de membris diſſidentibus, 1, 23, 2.
Fabuloſae altitudinis nives, 2, 6, 9. Fabuloſa monſtra freti Siculi, 2, 2, 5.
Facere artem. *Vide* A. *Sic* facere cibum. quicquid neceſſitas cibum fecerat. Seneca, de ira, 3, 20, 4. *Suidas, in* Ἄβαρις. πεῖν ἢ βορὰν ποιεῖσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων ἦθος. audaciam, 2, 2, 17. bellum, *pro concitare, movere*, 3, 7, 1. Conjurationem, *pro inire*, 3, 10, 7. conſulem, 3, 16, 7. *Sic facere regem, deum, Curtius*, 8, 5, 18. documenta, *pro dare, docere*, 4, 10, 1. eruptionem, *pro erumpere*, 3, 20, 14. exercitum, *pro comparare*, 3, 19, 6. *Sic Vellejus*, 2, 109, 4. famem, 3, 12, 8. fidem, *h. e. efficere ut credatur*, 1, 1, 18. 3, 16, 6. fiduciam, *h. e. addere animum*, 3, 5, 16. finem, *pro deſinere*, 3, 18, 14. impetum, *pro dare impetum, irruere*, 3, 1, 11. 3, 17, 5. 4, 10, 2. latrocinia magis quam bella, *pro exercere*, 2, 3, 4. lucum aſylum, *pro ex luco aſylum*, 1, 1, 9. moram, *pro morari*, 4, 2, 29, & 57. pacem, 1, 1, 14. 4, 2, 23. pontem, 3, 10, 15, populum, 1, 1, 9. pretium foederis regem, *h. e. foedus tradito rege velut emere*, 3, 1, 16. provinciam, *h. e. regionem aliquam perdomare, ut recipiat jugum*, 2, 17, 8. 4, 12, 29. *Livius paſſim* conficere. Romanos de ſervitute, 2, 6, 30. *Sic Juvenalis*, 6, 185. *de Tuſca Graecula facta eſt. Vide etiam* De ſervitute. Facere, *pro reficere*, 1, 3, 1.
Facilis, *pro eo qui facile poteſt vinci*, 4, 11, 2. FACILE cedenti pars regni data, 2, 8, 18.
Factio, *pro partibus*, 3, 21, 8.
Facta pop. Romani. *Praefat*. 2. Galatica, 2, 11, 6.
Factus Creticus Metellus, 3, 8, 1.
Faeſulae, *urbs*, 1, 11, 8.
Falernus, *mons*, 1, 16, 5. Falernus *adjective poſitum. ſic* Falerni ſaltus, 2, 6, 28.
Faliſci, 1, 12, 5.
Fallacia inſidiarum, 1, 16, 7. *ſic Juſtinus*, 29, 1, 5. *crimen facinoris.*
Fama loquitur, *h. e. fama fert, fama eſt*, 4, 10, 7. non dubitat, *h. e. conſtans fama eſt*, 1, 1, 2. Famae celeritas arte adjuta, 3, 3, 20. Famam Leonidae adaequat Calpurnius, 2, 2, 14. Fama quam re majora bella, 2, 7, 2. 2, 8, 2.
FAMES ex luxu, 3, 12, 8. FAMES expugnat invictiſſima, 1, 10, 2. deditionem extorquet, 4, 2, 32. Fames Athenienſis, 3, 5, 10. Calaguritana, 3, 22, 9. Numantina, 2, 18, 13. Romana, 1, 10, 2. 1, 13, 16. Saguntina, 2, 6, 6. turpis. *Vide* T. Fame quaſi peſtilentia abſumpti ſervi, 3, 19, 8. Fame premi, urgeri. *Vide* P. U.
Familia, *pro domo, genere*, 3, 15, 4. 3, 16, 1. *pro ſervis*, 3, 12, 10. 3, 19, 9.
Fanaticus, 3, 19, 10. furor, 3, 19, 4.
Fas collegii, 3, 14, 5. deum, 2, 20, 7.
Faſces unde Romanis, 1, 5, 6. Faſces coſ. fracti, 1, 22, 2. praetorii relati ad Spartacum, 3, 20, 7. Faſces ſubmittere, 1, 9, 4. Faſces, *pro poteſtate, cujus ſunt inſignia. ſic* Faſces abrogati, 1, 9, 3. retenti, 1, 24, 2.
Faſtis damnati dies, *h. e. inter atros relati*, 1, 13, 7.
Faſtigium in domo Caeſaris, 4, 2, 91.
Fatalis manus, *quae fata vitaſque hominum in poteſtate habet*, 3, 21, 16. Fatale, *quod exitio alicujus deſtinatum eſt. ſic* Fatalis arena Pompejo, & Bruto Caſſioque, 4, 7, 6. Fatale Capitolium Gracchis, 3, 15, 4. nomen Scipionum Africae, 2, 15, 12. *Sic* fatalis locus *extat apud Juſtinum.*
Fatigare ſaevitiam, 1, 7, 4. crebris incurſionibus hoſtem, 4, 12, 47.
Fatum, *poteſtas illa, quae res humanas inevitabili ſorte diſpoſuit. ſic dicitur* Fati vis, 4, 2, 94. Fatorum decretum, 2, 6, 37. induſtria, 1, 8, 1. Fatis praecipitantibus, 4, 2, 43. Fatum, *pro fortuna illa, quae fati decreto deſtinata eſt. Sic* Fatum inſularum, 3, 9, 1. partium, 4, 2, 57. urbis imperaturae, 2, 2, 20. Fata gen-

generis humani, 4, 2, 43. patrum, 3, 17, 3. populorum, 1, 3, 3. rerum, 2, 16, 4. Fatorum praeſagia, 2, 6, 48. & 53. Fata, *pro morte*, 3, 9, 4.

Fauces offocandas invicem praebent Gallograeci, 2, 11, 6. Faucibus apprehendit conſulem viator, 3, 17, 8. Fauces, *pro anguſtiis. ſic* Fauces Iſthmi, 2, 16, 5. Italiae, 2, 3, 2. 2, 6, 51. maris, 1, 18, 3. 4, 2, 31. montis, 3, 20, 7. Propontidis, 3, 6, 10. Urbis, 1, 10, 2. *quamvis & ibi poſſit accipi*, ipſis Urbis faucibus incubare, *ſicut dicitur imminere cervicibus. ad Fauces portus* Caeſ. de bel. civ. 3, 24.

Favor ex aetate, 4, 4, 4. ex injuria, 4, 2, 56. 4, 4, 4. Favori civium velificari, 1, 9, 5. Favorem populi aucupari, 3, 13, 1. ad Favorem plebis conciliandum effuſa largitio, 3, 12, 10.

Fautores hoſtium bello perſequi, 3, 7, 1.

Fax. Faces injectae tectis Urbis, 1, 13, 14. vibratae in turres elephantorum, 1, 18, 6. Facibus armati Fidenates, 1, 12, 7. Fax juventae, *pro ardore juvenili*, 1, 1, 5. *Vide Barthium, Adverſar.* 7, 19, & 47, 10. Fax, *pro cauſſa & & initio motus, ſicut pro ipſo motu incendium ponitur. ſic* Fax certaminum, 3, 14, 1. motus, 3, 23, 1. Fax eadem quae Druſum cremavit, ſocios in arma accendit, 3, 18, 4. *Hoc loco fax & propria ſignificatione, & tranſlata ſumitur: ſicut & fere*, 3, 23, 1. *ita Catilina* ex rogo filii maritalem facem accendit, Val. Max. 9, 1, 9. Faces *Furiis tribuuntur, quod illae turbarum incentrices crederentur, hinc* Facibus Furialibus in exitium reip. armati Caeſar & Pompeius, 3, 12, 13. Fax ſeculi, *pro magno turbone*, 4, 3, 2. Faces belli, *pro auctoribus*, 2, 9, 1. *Sic Vellejus*, 2, 25, 3. Sertorium, proh quanti mox belli facem. *Plin. ep.* Rufo ſucceſſit Theophanes, unus ex legatis, princeps fax accuſationis & origo. *Latro in Catil.* 6, 3. *de L. Sidicino*, ea fax incendii rurſum benignitate deorum immort. ſummaque virtute conſulum extincta eſt. *Alludit Tacit. H.* 2, 86, 7. acerrimam bello facem praetulit.

Felicitas nimia furores civiles peperit, 3, 12, 7. 4, 2, 7. Felicitas, Syllae, 3, 5, 2. Pompeji, 3, 6, 15. Felicitatem Caeſaris omnia ſequuntur, 4, 2, 26.

Feliciter, *vox uſitata laetis acclamationibus*, 3, 3, 20. *Vide Gruter. Suſpic.* 6, 10.

Feminae Germanorum pugnaces, 3, 3, 16. Feminae inter obſides, 1, 10, 7.

Ferae in aciem productae, 1, 18, 13. Ferarum ritu debellati Cantabri, 4, 12, 48. a Feris nutriti, 1, 1, 3. *Adde Aelianum, Hiſt. An.* 11, 21, 7. *item*, 12, 42. & 13, 1. *Tum Pauſan. lib.* VIII. *pag.* 533, 10. de Telepho. & *lib.* II. *pag.* 133. de Aeſculapio, & *lib.* X. *pag.* 637, 40. de Phylacide & Philandro.

Feralis habitus, *h. e. funeſtus, exitialis*, 1, 12, 7. tabula, 3, 22, 2. Ferale ſignum, 4, 7, 7.

Fercula triumphi, 4. 2, 88. *h. e. ſimulacra victarum urbium, fluviorum, montium, &c. quae ferebantur in triumpho. Sic Suetonius, Caeſ. cap.* 37. Ferre *de triumpho ſemper fere dicitur apud veteres.*

Feretrius Jupiter, 1, 1, 11. 1, 12, 9. 2, 4, 5.

Ferire foedera, 1, 10, 3.

Feritas ex paſtoribus, 1, 22, 1. Feritas Gallorum Aſiatica amoenitate mollita, 2, 11, 4.

Ferocia, pro fortitudine, 2, 12, 3. *Sic Livius*, 35, 49, 1. *Ovid. in Ponto*, 2, 9, 45. Sed quam Marte ferox ——.

Ferox *pro indomito, fero*, pop. Romanus, 1, 2, 4. deorum metu mitigatur, 1, 8, 3. ferox natura gens Senonum, 1, 13, 4. Ferocia dicta, *pro fortibus*, 3, 10, 21. *Sic* ferociter, *pro fortiter, Livius*, 3, 47, 2.

Ferociſſimae gentes Hiſpaniae, 2, 17, 8.

Ferre, *pro pati*, 4, 12, 22. parem, ſuperiorem, 4, 2, 14. *pro ſuſtinere, ſic* Romani ferunt tela Parthorum, 4, 10, 7. Ferre leges, *pro rogare, promulgare*, 3, 17, 8. vallum. *vide* V. Ferri, *pro proficiſci*, 3, 3, 6. pulvis Fertur in oculos,

9, 3, 15.
Ferrei anni, 2, 19, 3. Ferreae manus, 2, 2, 9.
Ferrum victis ablatum, 2, 3, 5. Ferro ergaſtulorum recocto fabricati gladii, 3, 20, 6. Ferrum *pro gladio, cultro, pugione, &c.* 1, 3, 5. 1, 7, 10. 3, 5, 26. 3, 11, 9. *pro armis*, 1, 12, 7.
Fervet obſidio, *h. e. ſtrenue procedit, urgetur*, 2, 15, 11. de damnatione ferventer loqui coeptum eſt, *Coelius in Cic. ep. fam.* 8, 8, 4.
Ferus, *pro ſaevo, atroce*, 3, 21, 19. Feri homines, *pro agreſtibus, ſilveſtribus*, 3, 8, 2.
Feſſus, *h. e. fractus & fatigatus*, 3, 1, 13. Feſſi fame Saguntini, 2, 6, 6. *Claudian. de B. Get. verſ.* 129. Et quamvis gemina feſſum jam clade fugarit. *Oratio C. Cottae in ſ. apud Salluſt. Incert.* 3, 12. cum omnes provinciae, regna, maria, terraeque, aſpera aut feſſa bellis ſint.
Feſtinat ad relictum opus Quinctius, 1, 11, 15.
Feſtinatio Romanorum in reparando exercitu, 1, 18, 19.
Feſtum Latinarum, 3, 18, 8.
Feſulae, *urbs*, 3, 18, 11.
Fictilia, 1, 18, 22. *Vide Tibullum*, 1, 1, 38.
Fidenae, *urbs*, 1, 12, 4. & 7.
Fides annalium, 1, 12, 11. Camilli, 1, 12, 5. publica, 3, 1, 8. ut Fides ei eſſet, *h. e. ut ei crederetur*, 1, 7, 6. Fides pacis ac belli Janus, *h. e. ſignum, quod indicat pacemne habeant, an bellum, Romani*, 1, 2, 3. Fidei magnum, ſed triſte, monumentum, 2, 6, 8. Fidem numinum! *bone Deus!* 1, 11, 15. 3, 3, 7. Fidem capere. *Vide C.* facere, 1, 1, 18. 3, 16, 6. 4, 10, 4. rumpere, 4, 2, 15. ſolvere, 1, 1, 12. ſuperare, 1, 18, 24. in Fidem venire, 3, 22, 9. Fide bona, *h. e. probe, exacte, perfecte. Sic Ovidius, Ponti*, 3, 7, 24. vera fide periiſſe. *Plinius*, 3, 3, 3. inaurato fortunae ſimulacro fideliſſime. *Vide etiam* Bona fide. FIDE ſalva paranda victoria, 1, 12, 6. ex Fide conſtituti aliquid reſignare, 4, 7, 14. in Fide manere, 1, 21, 1. manere *ſubauditur*, 1, 3, 6. in Fide permanere, 4, 2, 17.
FIDUCIA in virtute, 2, 2, 4. ad ſpeciem Fiduciae panes ab arce jaculantur Romani, 1, 13, 16. Pharnaces magis diſcordiae Romanae Fiducia, quam ſuae virtutis, bellum movet, 4, 2, 62.
Fieri Celtibericus, 2, 17, 10. *Vide etiam* Factus.
Figere trophaea, *pro erigere*, 2, 17, 16. 3, 2, 6.
Filium ſuum interficit Caſſius, 1, 26, 7. Manlius, 1, 14, 2. Filiam Virginius, 1, 24, 3.
Fimbria, 3, 21, 14.
Finire, *pro tollere, delere. ſic* Finita Carthago, 2, 15, 1. *Hoc ſenſu Ovidius. Sunt aliquid manes, letum non omnia* finit. PARTIUM odia non finita cum bello, 4, 2, 7.
Finis datus caedibus, 1, 16, 12. impoſitus bello, 2, 2, 33. Fines, *pro ditione, territorio. ſic* Fines alicujus territare, 2, 15, 3. Finibus migrare, 2, 15, 8. de Finibus pugnare, 1, 11, 5. pro Finibus arma corripere, 1, 9, 6. Fines mundi extremi, 4, 1, 1.
Fiſtulae in Capitolio, *quibus aqua deducitur*, 3, 16, 6.
Flaccus *Q. Fulvius* cos. 2, 6, 43.
Flagitans ultionem miles, 1, 16, 12. *Suſpicor fuiſſe*; Flagrans ultione miles. Flagitare decreta, 4, 2, 17.
Flagitium *impoſiti jugi*, 1, 16, 11. non minore Flagitio ſocii rebellant, quam cives, 3, 18, 2.
Flagrare cupiditate, 3, 5, 3. ignominia, pudore, 2, 18, 7. ultione. *Vide* Flagitans.
Flamen Dialis, 3, 21, 16. Flamines, 1, 2, 2. 1, 13, 11.
Flaminius *C.* vincitur ab Annibale, 2, 6, 13.
Flaminius *T. Quinctius* Philippum vincit, 2, 7, 10.
Flamma circa caput viſa, 1, 6, 1. *Adde exemplum Salvidieni, apud Dionem, lib.* 48. *pag.* 430. & *Laviniae, apud Virgilium*, 7, 73. Flamma ſubita de cineribus obrutis, 2, 15, 15. Veſtalis, 1, 2, 3. Flammam inter verba fundere, 3, 19, 5. fundere, velut ardenti ca-

pi-

pite, 4, 12, 16.
Flexus ſiderum, *pro revolutionibus*, 4, 3, 8.
Florentia, *urbs*, 3, 21, 27.
Flori hiſtorici aetas, *Praefat.* 8. nomen varie lectum, *princ. notarum.*
Flores in bene meritos profuſi, 2, 7, 14. Floribus bis vernat Campania, 1, 16, 3. Flos, *pro excellentiſſimo in quoque genere. ſic* Flos juventae, *Praefat.* 4. ordinis equeſtris, 3, 21, 25. ſanguinis Italici, 4, 2, 5. ſenatus 3, 21, 25. virtutis, 1, 22, 1. *ſic* Floſculus Juventiorum, *apud Catullum*, *carmine* 24.
Fluens in luxuriam ſeculum, 4, 12, 65.
Flumen inducere foſſae, 3, 10, 25. manibus & clipeis retinere, 3, 3, 12. per Flumen glacie perfidum equitare, 3, 4, 5. Fluminis abundatio, 4, 2, 27.
Flumen oblivionis, 2, 17, 12.
Fluvii: Aeſapus. Albis. Allia. Alpheus. Ana. Anienis. Aous. Araxes. Arſia. Aſtura. Ateſis. Bagrada. Cremera. Danubius. Dravus. Durius. Euphrates. Granicus. Hebrus. Hiſter. Iberus. Iſara. Liris. Macra. Maeander. Moſa. Moſula. Nar. Nilus. Oblivionis. Orontes. Padus. Rhenus. Rhodanus. Savus. Sicoris. Tagus. Tanaïs. Tiberinus, *ſeu* Tiberis. Ticinus. Titius. Trebia. Varus. Vindelicus. Viſurgis. Vulturnus. *Quaere ſuis quemque locis.* Fluvii caedibus cruentati, 2, 6, 18. 3, 3, 9. 3, 5, 17. Fluvii cruore mixti. *Marcellin.* 16, 32. f. 17, 30. f. *Plut. Aemil. c.* XXXVI. *Diodor.* 2, 26. *Herodian.* 3, 13. *Philoſtrat. pag.* 663. C. *ſic Nilus in Caracalla Suidae. Geſta DEI per Francos, pag.* 72, 58. & 50, 49. *Paulus Diac. lib.* XV. *ubi de* Attilae praelio. *Lucan.* 8, 34. Emathia jam clade rubens exibat in aequor. *Hieron. Ep.* 2, 22. quantae fluviorum aquae humano cruore mutatae ſunt. *Chronicon Reginonis*: Per idem tempus bellum inter Clotharium & Theodericum oritur ſuper fluvium Aroadi, tantaque caedes de utroque populo facta eſt, ut ipſe alveus de cadaveribus repletus magis cruorem, quam aquam fundere videretur.
Foedare victoriam parricidio, 1, 3, 5. mortem ludibriis, 3, 4, 2.
Foedus Albini cum Jugurtha, 3, 1, 9. Antonii cum Parthis, 4, 10, 1. Caudinum, 1, 16, 12. 2, 18, 7. Mancinianum, 2, 18, 6. 3, 14, 2. Philippi cum Annibale, 2, 7, 4. Syllae cum Mithridate, 3, 5, 12. Romanorum cum Boccho, 3, 1, 16. cum Campanis, 1, 16, 2. cum Parthis, 3, 5, 31. 3, 11, 4. cum Poenis, 2, 6, 5. 2, 15, 3. cum Porſena, 1, 10, 2. cum Samnitibus, 1, 16, 2. Foederis ſponſores, 3, 14, 2. ex Foedere. *Vide* E. Foederum religio ſumma Romanis, 2, 6, 5. FOED. ultores dii, 3, 11, 6. Foedus rumpere, 2, 6, 4. Foedera ferire, 1, 10, 2. percutere, 3, 11, 4. 4, 10, 1. Foedus humani generis, commercia, 3, 6, 1. Foedus amicitiae, 1, 10, 2. 4, 2, 55. matrimonii, 4, 2, 13.
Foedi exitus proſcriptorum, *h. e. miſerabiles, atroces, ſaevi*, 4, 6, 4. Foeda clades, *magna ſimul & turpis*, 2, 2, 23. fuga, *turpis & effuſa*, 1, 1, 13. *ſic* Livius, 30, 6, 5. *Salluſt. Jug.* 4, 3, 1. ſtrages, 3, 5, 18.
Foculus ſuper caſſidem, 4, 12, 16.
Foeneratorum impotentia, 1, 23, 1.
Fomenta, 4, 2, 72. *medicamenta vulnerum dolorem mitigantia utuntur eo ſenſu Livius & Tacitus.*
Fons Arethuſae, 2, 6, 34. *Vide* Torrens Vergelli. Fontes veneno miſcere, 2. 20, 7. Fons & origo belli, 3, 6, 12.
Forma patrocinatur Cleopatrae, 4, 2, 56. *Adde Juſtinum*, 12, 7, 9. *Tacitum*, 12, 51, 6. de Forma *vide Diog. Laërt. in vita Ariſtotelis, ubi dicta ejus recenſentur.* Forma auguſtiore viſus Romulus, 1, 1, 18. Forma praelii 2, 2, 8.
Formiae, *urbs*, 1, 16, 6.
Formidatum militibus flumen, *h. e. quod formidant milites*, 2. 17, 12.
Formidoloſius, *pro terribilius*, 2, 8, 2. *ſic* Formidoloſus hoſtis, *apud Salluſt. Cat.* 7, 6. Formidoloſa po-

potentia, *ibidem*, 19, 2.
Fortiſſimi fideliſſimique ſocii, 1, 18, 6. *Saepius ita conjunctim haec reperias apud ſcriptores. ut apud Catonem, in Agellio*, 3, 7. *ſic* firma ac fidelia ſubſidia, *Livius*, 31, 9, 3. Fortis fidelisque opera, *Liv.* 28, 9, 13. 40, 46, 4. ſatis conſtat ſervos (*Ciceronis periclitantis*) fortiter fideliterque paratos fuiſſe ad dimicandum, *Livius apud Senecam, Suaſor. VII. ubi de morte Ciceronis. Hirtius de B. Alex. cap. XLIII.* Salonam cives Romani fortiſſimi fideliſſimique incolebant.
Fortius, *ſubaudi, egit, aut egerunt*. 2, 15, 17. 4, 2, 67.
Fortitudo pop. Romani qua re maxime oſtenſa, 1, 18, 16,
FORTUNA & virtus ad conſtituendum pop. Rom. contendunt, *Praefat.* 2. quaſi de induſtria aliqua agit, 2, 8, 1. 4, 2, 61. videtur deliberare neſcio quid, 4, 2, 78. Marium alteri bello reſervat, 3, 21, 8. Sex. Pompejum aliis poſt Caeſarem bellis reſervat, 4, 2, 87. Romanum imperium ad Caeſares transfert, 4, 3, 7. *Sic Seneca, epiſt.* 51, 13. efficacior quam virtus, 4, 7, 11. audet aliquid adverſus abſentem Caeſarem, 4, 2. 30. invidet pop. Romano, 4, 2, 1. *Lege Petronii carmen de bello civili.* Fortuna Caeſarum invicta, 4, 7, 10. pop. Romani ſemper in malis major, 3, 18, 13. imperatoris etiam abſentis militat pro partibus, 4, 7, 10. Fortuna ſua Pompejo titulos quaerit, 3, 5, 21. Fortunae, aeſtus, torrens, 2, 7, 1. amiſſa conſcientiam retinere, 2, 12, 10. Fortunae multi plus debent, quam virtuti. *Praefat.* 2. Fortunam expectare, 1, 3, 6. FORTUNAM, cui tantum licet, revereri, 2, 12, 11. Fortuna hoc ei ſin malis indulgente, 2, 4, 5.
Fortunatae inſulae, 3, 22, 2.
Foſſa circumdata obſeſſis, 2, 18, 13, 3, 10, 25. 4, 12, 50.
Fractus, *pro debilitato, feſſo*, 2, 17, 17.
Fracti cos. faſces, 1, 22, 2.
Fragilitas humana, 4, 2, 79.
Frangere, *pro vincendo debilitare*. 2, 17, 9. 3, 5, 13. qui virtute Frangi non poteſt, mora comminuendus, 2, 6, 28. *Claudianus de bello Getico, verſu* 149. --- fregitque furentem Cunctando ---.
Fratres interficit Jugurtha, 3, 1, 3.
Fraternitas, 4, 2, 74.
FRAUDULENTISSIMUS regum fraude in inſidias deductus, 3, 1, 17.
Fraus Punica, 2, 6, 13, & 36. 2, 17, 6. per Fraudem aliquem aggredi, 2, 17, 17. Fraude domeſtica oppreſſus Sertorius, 3, 22, 9. Fraude montium graſſantur Samnites, 1, 16, 7. FRAUDE praecipuus rex fraude capitur, 3, 1, 2.
Fregellae, *urbs*, 1, 11, 8. 1, 18, 24.
Frentani, *pop.* 1, 18, 7.
Frena ſervitutis, 4, 12, 2.
Fretum adoleſcentiae, 1, 26, 9. Fretum, *abſolute de freto Siculo*, 2, 2, 1, & 5. Balearicum, Gaditanum, 3, 6, 9. Siculum, 4, 8, 3. ejus trajectio fruſtra tentata, 3, 20, 13.
Fretus opibus & regio nomine, 2, 8, 6. religione, 2, 12, 9.
Frugum parens Athenae, 3, 5, 10. Frugum ſemina mutato ſolo degenerant, 2, 11, 4.
Frui cantu, 2, 7, 15. Frui, & uti differunt, 2, 6, 21. *Vide Vallam, eleg.* 5, 5. & *Lipſium, ad Senecam, de vita beata, cap.* 10. *Auguſtin. de Civ.* 11, 25.
Frumentariae leges, 3, 13, 1.
ex Frumento potio, 2, 18, 12.
Fruſtari, *pro comminui, in fruſta redigi*, 2, 2, 32.
Fruſtrari, 2, 2, 32. Fruſtrato ictu tenetur Scaevola, 1, 10, 5.
Fuga foeda, 1, 1, 13. ſimulata, 1, 3, 4. 3, 1, 10. 4, 10, 3. Fuga Marii, 3, 21, 8. Pompeji, 4, 2, 20, & 51. Scipionis, 4, 2, 68. Fuga Rom. voluntaria, 3, 1, 9. Fuga ſtragesque, 1, 18, 8. *Haec ſaepius juncta reperias, ut apud Livium*, 26, 4, 8. 30, 6, 5. Fugam auferre, 3, 10, 3. *Vide* A. Fugam Craſſi occupant Parthi, 3, 11, 9. *Vide* O. Fugam ſiſtere 1, 1, 13. in Fugam nutare, 3, 10, 4. Fuga, *pro exilio*, 3, 16, 3. *Sic Tacitus & Juſtinus. Hinc Ovidio, Triſt.* 2, 193. *fugare, eſt in exilium mittere.*

Fu-

Fugare, *pro in fugam conjicere*, 1, 1, 11.
Fugere non vult Curio cum poſſet, 4, 2, 34. Fugiendo pecuniam ſpargere, 3, 5, 18.
Fugitivarii, 3, 19, 7.
Fugitivus finium ſuorum, regnique, 3, 1, 12. *Sic Seneca: controv.* 6, 2. Accuſator civium me fecit exulem, filius etiam meorum. *Quomodo* ſoli & cœli ſui profugi, *Cyprian.* 177. Profugus feralis tabulae. *infra.*
Fulmen Annibalis, *pro clade qua attrivit Romanos*, 2, 6, 13. *ſic fere*, fulmen Romanis deſtinatum, Saguntino igne conflatur, 2, 6, 9. Fulminis inſtar Pharnacem obtrivit Caeſar, 4, 2, 63. Dionyſium fortuna velut fulmen aliquod otio ac tranquillitati injecit, *Val. Max.* 1. 7, 6. *ext.*
Fulvius *Q. Flaccus* Ligures vincit, 2, 3, 5.
Q. Fulvius *Flaccus* cos. *Praefat.* 6. 2, 6, 43.
Cn. Fulvius Centimalus Liburnos vincit, 2, 5, 4.
Fulvius Nobilior *M.* Aetolos vincit, 2, 9, 2.
Fulvia ſcortum conjurationem Catilinariam patefacit, 4, 1, 6.
Fulvia uxor Antonii, 4, 5, 2.
Funalia, 2, 2, 10.
Fundae Balearium, 3, 8, 5.
Funditus, 3, 3, 11. 4, 1, 2.
Fungi opere, 1, 23, 2.
Funibus ſub mari actis captae rates, 4, 2, 32.
Furit Antonius Octavium ſibi praelatum. *h. e. ſupra modum excandeſcit; Galli exprimunt, il enrage*, 4, 4, 1. Furenti ſimilis in primam aciem procurrit Caeſar, 4, 2, 82.
Furfidius, 3, 21, 25.
Furialem in modum amicti Fidenates, 1, 12, 2. Furialibus in exitium Reip. facibus armati Caeſar & Pompeius, 3, 12, 13.
Furioſi latrones, *pro perditiſſimis*, 3, 6, 2.
Furnius, 4, 12, 51.
Furor Antonii. 4, 11, 1. Caeſaris & Pompeji, 4, 2, 3. Catilinae, 4, 1, 9. civium, 4, 2, 75. fanaticus, 3, 19, 4. Numantinorum, 2, 18, 15. Samnitum, 1, 16, 7. ſociorum, 3, 18, 9. Furoris aeſtus, 4, 2, 64. turbo civilis inſaniae toto Furore detonat, 3, 21, 18. Furore regio traditos faſces retinent decemviri, 1, 24, 2. Furores civiles, *pro bellis civilibus*, 3, 12, 7.
Furtis lacerare hereditatem, 4, 4, 2.
Fuſus a cornu equitatus, *h. e. effuſus, emiſſus*, 4, 2, 48.

G.

Gabinius *A.* Marſos vincit, 3, 18, 13.
Gades, 2, 17, 7. occupantur a Caeſare, 4, 2, 29.
Gaditanum fretum, 3, 6, 9. 4, 2, 29.
Gaetuli, *pop*, 4, 12, 41.
Gaetulicus, Coſſi cognomen, 4, 12, 40.
Galatica facta, 2, 11, 6.
Gallaecia, 2, 17, 5.
Gallia acquiſita, 3, 12, 4. Caeſaris provincia, 4, 2, 12. in Galliam deflectit bellum civile, 4, 2, 6. Gallia Ciſalpina, 4, 4, 3. Galliae, 3, 10, 20. domitae, 3, 10.
Gallicus ſinus, 3, 7, 8. triumphus Caeſaris, 4, 2, 88. Gallica bella duce Caeſare, 3, 10.
Gallograecia, 2, 11.
Galli immaniſſimi gentium, 3, 10, 2. non feroces tantum, ſed & callidi, 3, 10, 7. triumphi de Gallis, 1, 18, 26. Galli Senones, 1, 13, 1. &c.
Ganymedes, 4, 2, 60.
Garamantae, *pop.* 4, 12, 41.
Gaudium libertatis novae, 1, 9, 5. primi maritimi triumphi, 2, 2, 10. victoriae ex Tranſalpinis gentibus, 3, 2, 6.
Gaurani ſaltus, 2, 6, 28.
Gaurus mons, 1, 16, 5.
Gellius, legatus Pompeji, 3, 6, 8.
Geminus Janus, 1, 2, 3. Gemini Romulus & Remus, 1, 1, 6.
Gemitus maris, 4, 11, 5. Statius, Thebaïd. 3. 594. *Quantus Tyrrheni gemitus ſalis ----*
Gemmae ab Indis Auguſto oblatae, 4, 12, 62. gemmis obſtricta veſtis, 4, 11, 3.
Generi appellatione etiam progenez comprehenditur, 4, 2, 90.

Genius malus, 4, 7, 8. velut Genios venerantur Galli ſenes Romanos, 1, 13, 14.

Gens bellicoſiſſima Helvetii, 3, 10, 3. Gentes auxilia petunt a Romanis, 2, 7, 5, Gentium potitur Roma, 1, 1, 18. Gentium princeps populus, Romani, 4, 2, 2. victor populus, 3, 9. 3. 3, 13, 2. ſic apud Senec. de benef. 5, 15. *ille victor pacatorque gentium populus*. Gens, *pro familia*, 1, 12, 1. 4, 4, 2.

Genuina feritas, *h. e. ingenita*, 2, 11, 4.

Genus hominum quaſi ſecundum ſervi, 3, 20, 1. Generis humani facta diſcunt, qui res P. Romani legunt, *Praefat.* 2. Gen. hum. foedus tollunt piratae, 3, 6, 1. dominatio Romana, id eſt, generis humani, 4, 3, 8. *Vide etiam* Humanum. Genus, *pro gente*, 2, 3, 4. 3, 10, 14.

Genitus Marte, 1, 1, 1.

Gerere bellum, 1, 16, 2. multum operum, *Praefat.* 1. ſe matrem, *h. e. facere officium matris*, 1, 1, 3. *Apud Sulpicium Severum, Hiſt. ſacrae lib.* 2. *eſt*, gerebant ſe Catholicos, *eodem verborum poſitu, ſenſu diſpari*.

Gergovia, *urbs*. 3, 10, 24.

Germani immaniſſimi gentium, 3, 10, 2. vincuntur a Caeſare, 3, 10, 10. &c. in partibus Caeſaris, 4, 2, 5. Pompejanos equites pellunt, 4, 2, 48. vincuntur a Druſo, 4, 12, 23. Quinctilium Varum occidunt. 4, 12, 31.

Geſonia, *urbs*, 4, 12, 26.

Geſoriacum, *urbs*, 1, 11, 8. 4, 12, 26.

Getulia. 3, 1, 12.

Glacie perfidum flumen, 3, 4, 5.

Gladiatores bellum concitant, 3, 12, 3.

Gladiatorio more concurrunt Romani, 3, 21, 1. Gladiatorii exercitus unde, 3, 12, 10. Gladiatorium munus, 3, 3, 21.

Gladium ad iniqua pondera addunt Galli, 1, 13, 17. Gladio, quam ſecuri percuti, honeſtius, 3, 5, 3. Gladii Romanorum, 2, 7, 9. gladiis cincta concio, 3, 21, 10. Fulvia, 4, 5, 2.

Glaucias, 3, 16, 4.

pro Gloria arma corripit *pop. Romanus*, 1, 9, 6. gloriari, 1, 13, 21.

Gomphi, *urbs*, 4, 2, 41.

Gracchanae leges, 3, 16, 1. ſeditiones unde, 3, 12, 8.

Gracchus *Tib. Sempronius* Sardiniam recipit, 2, 6, 35. *Vide etiam* Sempronius.

Gracchus *Tib. Sempronius* Celtiberos vincit, 2, 17. 9.

C. Gracchus ſuppoſititius, 3, 16, 1.

Tib. Gracchi ſeditio, 3, 14. C. Gracchi ſeditio, 3, 15.

Gradum retro dare, *pro retro cedere*, 4, 2, 81.

Graecia in partibus Pompeji, 4, 2, 5. Graeciae vetus ſtatus redditur, 2, 7, 13.

Graecum ingenium Italicis artibus mixtum, 1, 5, 1.

Graecula civitas, 4, 2, 24. Graeculum ferrum, 2, 7, 9. *per contemtum ita diminuerunt vocem Graeci. ſic* Graeculus *eſt apud Cicer. in Piſonem, cap.* 29. *Macrobium*, 2, 4. *Plinium, paneg. cap.* 13. *Juvenal.* 6, 185. *Ita milites irati Julianum appellarunt* Graeculum, *Marcellin.* 17, 14. *Adde Barthium, Adverſ.* 11, 19. Sic γραικύλος in Orat. Caleni apud Dion. 45, 2, 29.

Graſſari, *pro turbare, turbas dare*, 2, 7, 12. 3, 6, 2. Graſſari caedibus, ſuperbia, 1, 7, 4. fraude montium, 1, 16, 7.

Gravidarum partus extorti, 3, 4, 2.

Gravis claſſis apparatu belli, 3, 5, 18. commeatibus, exercitu, propugnaculis, 2, 2, 34. triumpho, 2, 2, 21. Gravis urbs armis theſauroque, 3, 1, 11.

Gravitas cenſoria, 1, 18, 22.

Grex, *de elephantis dictum*, 2, 2, 28. Greges equorum, 3. 20, 7. Sic grex miniſtrorum, *Hieronym. epiſt.* 3, 5.

Gubernacula urbis invadere, 1, 6, 1.

H.

H in F mutatum, 1, 12, 5.

Habere certamina, *pro confligere*, 3, 22, 6. concionem, *h. e. verba facere ad populum*, 1, 1, 16. deprecationem, *pro deprecari*. 2, 18, 3. in quaeſtu, *h. e. rem*

inq

inde favere, 3, 12, 9. in vinculis, *h. e. detinere captivum*, 2, 2, 21. 2, 20, 6. indulgenter, *pro tractare*, 1, 18, 15. pacem, 1, 19, 1. *ſic habere bellum*, *ſeditionem*, *Prologus Trogi*, 38. pro virtute, 3, 3, 5. *hoc ſenſu Seneca, de benef.* 1, 13, 3. *cui pro virtute fuit felix temeritas.* provinciam, *pro poſſidere, retinere*, 4, 2, 22. 4, 8, 1. *Ita Salluſt. Cat.* 6, 1. & *Rep.* 2, 64. *Tacit.* 1, 1, 1. 4, 5, 3. *Curt.* 8, 8, 12. rationem alicujus in comitiis, *h. e. ut liceat ei profiteri, & honores petere*, 4, 2, 15. Se bene, *h. e. eſſe incolumem & ſalvum*, 4, 2, 68. Senatum, *valet conveniſſe ſenatores, & conſultare de republica*, 4, 1, 7. ſilvas, *pro habitare*, 4, 12, 20. ſuſpectum, *pro diffidere, ſuſpectare*, 4, 2, 79.
Habes, *in verbis Vercingetorigis*, 3, 10, 26. *videtur ſingulari quadam ſignificatione poſitum, quomodo & alias* Habendi *verbo peculiariter uſi ſunt: ut in ludis gladiatoriis. qua de re Lipſius, Saturn.* 2, 21, & *in funeribus. Ita fortaſſis hoc loco deditionis formula eſt.*
Habitus Fidenatium feralis, 1, 12, 7. ex Habitu dignitas addita, 1, 8, 5.
Hadriaticum mare, 1, 15, 2. 1, 18, 3.
Haedui, *pop.* 3, 10, 10.
Haemus mons, 2, 12, 4.
Haeret in vadis pugna, 3, 10, 5.
Harena gladiatorum, 3, 20, 4. 3, 21, 1. civilis belli, *pro loco ubi committitur*. 4, 2, 18. 4, 7, 6.
Harpagines, 2, 2, 9.
Haſta Salondici argentea, 2, 17, 14. Haſtae ſubjicere, 2, 6, 47. *Vide Bernecceram ad Suet. Aug.* 24, 3. ſub Haſta venire, 3, 21, 27.
Haurire, *de fluvio dictum, pro abſorbere*, 3, 11, 3.
Hebrus, *fl.* 3, 4, 5.
Hedri, *urbs*, 4, 2, 51.
Helvetii, 3, 10, 2.
Heraclea, *urbs*, 1, 18, 7.
Herculaneum, *urbs*, 1, 16, 6.
Herculeji legati Sertorii, 3, 22, 6.
Herculeus, & Herculaneus, idem, 1, 16, 6.
Herculis ſidus, 1, 16, 19. columnae, 2, 6, 38. ſpeculas *vocat*, 4, 2, 76. Herculi, *pro ab Hercule* condita, Capſa, 3, 1, 14.
Hercynius ſaltus, 1, 11, 8. 1, 17, 9. 4, 12, 27. Hercyniae ſilvae, 3, 10, 14.
Herdonius Sabinus. 3, 19, 2.
Hereditarium bellum, 3, 17, 2. *Vide* B. jus, 2, 8, 7. 3, 13, 5.
Hereditas Attali, 3, 12, 3. Romanos corrumpit, 3, 12, 7. in alimenta promittitur plebi, 3, 15, 2. Hereditas Sullanae proſcriptionis bellum Sertorianum, 3, 22, 1. Hereditatem adire, 2, 20, 3. *Vide* A. lacerare furtis, 4, 4, 2. Hereditates regiae, 2, 20, 1.
Heres ſecundus, *h. e. ſubſtitutus*, 4, 4, 1.
Herennius *Samnis*, 1, 16, 10.
Hibernare, 4, 12, 51.
Hiberna ſtipendio taxata, 1, 12, 8.
Hic. Hos, Hos, *pro alios, alios*, 4, 12, 52.
Hiemare ſub pellibus, 1, 12, 8.
Hiempſal *Numida*, 3, 1, 4.
Hiems altius levat Alpes, *nimirum mole nivium, quae per hiemem frequentes, in immenſam altitudinem excreſcunt*, 3, 3, 11. *Sic* Hieme creſcunt Alpes, 3, 10, 22. *ita Petronius, de bel. civ. verſ.* 146. *hunc (locum in Alpibus) nive dura Claudit hiems canoque ad ſidera vertice tollit.* Hieme navigat Caeſar, 4, 2, 36. per Hiemem collatae roſae, 2, 8, 10.
Hiero *Syracuſanus*, 2, 2, 6.
Hieroſolyma, 3, 5, 30.
Hinc templum, 1, 1, 14.
Hircanus *Judaeus*, 3, 5, 30.
Hiſpania citerior, ulterior, 4, 2, 29. Hiſpania Sertorio militat, 3, 22, 2. perdomita, 4, 12, 58. Hiſpaniae bella, 2, 17, 3, &c. laus, 2, 6, 38. Hiſpaniae & Mauritaniae litora in unum vergentia, 4, 2, 76. in Hiſpania bellum civile, 4, 2, 6, & 73. cum Poenis, 2, 6, 3, & 36. de Hiſpania triumphus Caeſaris, 4, 2, 89.
Hiſpanienſis, 4, 2, 23. *qui non quidam Hiſpanus eſt, ſed moratur in Hiſpania. Vide Lipſium ad Vellej.* 2, 51, 4.
Hiſtoriam per ſpecies quam tempora conſcribere, 2, 19, 5.
Hiſter. *fl.* 4, 12, 8.

Hiſtri, *pop.* 2, 10, 1.
Hiſtria, 1, 18, 3.
Hominis & imperii comparatio, *Praefat.* 4. *ſic* l. 76. *de judic. homo cum populo comparatur.* Homines mutati, 4, 11, 27. Hominum ingratiſſimi Athenienſes, 3, 5, 10. quaſi ſecundum Hominum genus, ſervi, 3, 20, 1.
Honerare, *ſic forte reponendum in Lucano dixi*, 4, 2, 91. *eſt autem verbum aliis quoque ſcriptoribus uſurpatum: Vide Acidalium, ad Vellej.* 2, 124, 5. *Etiam in Var. Lect. Curt.* 7, 2, 17. *& Juſtini*, 5, 4, 13. Honerare, *pro* onerare, *reperias. Sic poſſis legere apud Petron. in carmine de bel. civ. verſ.* 156. *Ejuſdem notionis eſt* Honuſtus. *de quo Servius, ad Virg. Aen.* 1, 293. *quo uſum eſſe crederem Apulejum, de Mundo, non longe a principio, ubi vulgo:* Coelum, quod quidem divinis corporibus onuſtum videmus.
Honorem ſuo arbitrio ſibi ſumere, 2, 2, 10. in Honorem mortuorum parcitur Athenienſibus, 3, 5, 10. in Hon. patris Germaniam provinciam facere vult Auguſtus, 4, 12, 22. in Hon. virtutis regnum datur Tullo, 1, 3, 1. Ptolemaei corpus repertum in aureae loricae Honore, 4, 2, 60. *h. e. decore, ornamento.*
Honores in Caeſarem congeſti, 4, 2, 91. Honorum, *h. e. magiſtratuum*, cupido ſeditionem concitat, 1, 26, 1.
Horatius, 1, 10, 4.
Horatiorum cum Curiatiis certamen, 1, 3, 3.
Horrendum, *pro ſtupendo*, 1, 7, 11. *ita etiam*
Horribilis fiducia, 2, 6, 31. Horribile dictu, 1, 16, 12. 2, 6, 12. 3, 5, 16. 4, 12, 13.
Horrificare, 3, 21, 10.
Horror, *pro veneratione cum metu juncta, quae ex religione incutitur*, 2, 17, 12. 3, 21, 10. 4, 2, 76.
Hoſpitale mare, *h. e. placidum & portuoſum*, 1, 16, 4.
Hoſpitium Urbis maritimum Oſtia, 1, 4, 3.
Hoſtiae humanae, 1, 16, 7.
Hoſticus, *pro hoſtili*, 2, 2, 18. 3, 10, 17.
Hoſtiles dirae, 3, 11, 3. Hoſtile bellum, 3, 22, 1.
Hoſtilius Mancinus *C.* 2, 18, 5.
Hoſtilius Tullus, Rom. Rex. 1, 3.
HOSTIS per inſidias ſublatus, videtur aliter vinci non potuiſſe, 2, 17, 17. Hoſtem Romanis toto orbe quaerit Annibal, 2, 8, 5. Hoſtem vincere non vult exercitus, cum poſſet, 1, 22, 2. Hoſtes judicantur, Antonius, 4, 5, 8. Lepidus, 3, 23, 7. Mariani, 3, 21, 8. ad HOSTIUM arbitrium mori forti viris miſerrimum, 4, 8, 4. in Hoſtium numerum referri, 2, 16. Hoſtibus ſuis immortui Romani, 1, 18, 17. Hoſtibus etiam recipiendis augenda reſpublica, 1, 1, 14.
Humani cibi, 3, 5, 10. *pro eſu humanae carnis. ſic* Humanae hoſtiae, 1, 16, 7. Humana fragilitas, 4, 2, 79. Humanum caput a fundamentis Capitolii repertum, 1, 7, 8. generis Humani fata diſcunt, qui res pop. Romani legunt, *Praefat.* 2. generis Humani foedus rumpunt piratae, 3, 6, 1. dominationis Romanae, id eſt, Humani generis, 4, 3, 8. imperii, id eſt, generis Humani, 4, 2, 43.
Hypſaeus *L.* praetor, 3, 19, 7.

J.

JAcere, *de regione dictum, h. e. ſitam eſſe*, 3, 5, 1.
Jactare laboribus & periculis; *Praefat.* 2.
Jaculari, *pro jacere, mittere*, pennes, 1, 13, 16. ſe in tela hoſtium. 1, 14, 4. ſignum in hoſtes, 1, 1, 2.
Janiculus mons, 1, 25. 3. 21, 13. 3, 23, 6. occupatur a Porſena, 1, 10, 2.
Janus Geminus, 1, 2, 3. Jani porta clauſa, 2, 3, 1. 4, 12, 64.
Iberi, *pop.* 3, 5, 21.
Ictum foedus, 3, 5, 12.
Id eſt, 2, 6, 49. 2, 7, 11. 3, 3, 6. 4, 2, 15. 4, 2, 43.
IDEM timendum iiſdem, 4, 2, 79.
Idonea clades, *h. e. ſatis magna*, 1, 12, 2.
Ignis accedit incendio, *proverbium*, 4, 6,

4, 6, 1. Ignis Aetnaeus, 1, 16, 5. Ignis, claritudinis omen, 1, 6, 1. Ignis hauſtu perit Catulus, 3, 21, 16. Pontifex, Veſtales amplexus aras, tantum non eodem igne ſepelitur, 3, 21, 21. Igne, ferro, manibus, exaequata Urbs, 1, 13, 14. Igni & aqua interdicere, 3, 16, 2. Ignes in naves jacti, 4, 11, 6. Ignium mors, 2, 15, 18. Ignibus & oleo foti milites, 2, 6, 12. Ignibus ſeptae latebrae, 2, 3, 5.

Ignoſcere, 2, 9, 3. 4, 2, 92.

Ilerda, *urbs*, 4, 2, 26.

Ille *egregium ſignificat & clarum. ſic* magnus Ille Africanus, 2, 15, 12. Cato Ille Cenſorius, 2, 17, 9. pater Ille Gracchorum, *ibidem.* Metellus Ille, 2, 17, 10. Scipio Ille poſterior, 2, 17, 11. *Sic Veget.* 2, 3. Cato Ille major. *Aliorum auctorum exempla non indiligenter collegit Robertus Stephanus in Dictionario.*

Illuſtrat Aſiaticae plagae litora Cyzicum, 3, 5, 15.

Illyres, & Illyri, 2, 13, 1.

Illyricum, 1, 18, 3. in Illyrico victi Caeſariani, 4, 2, 30.

Illyrii aſſidui Romanorum hoſtes, 2, 3, 3. vincuntur, 2, 5. 2, 13. 4, 12, 6.

Ima Alpium juga, *h. e. comparata cum aliis, non ita excelſa*, 2, 3, 4.

Imaginarius rex, *h. e. non juſtus & legitimus*, 2, 14, 4. *ſic* imaginarii faſces, *apud Livium*, 3, 41, 1. Imaginaria belli indictio, *pro qualicumque, non ſolenni*, 4, 10, 2. Imaginarium jus, *pro quocunque praetextu*, 3, 11, 5. *Adde Formulas Vet. pag.* 377. *Sic* Imaginaria fides, *Sidon. epiſt.* 4, 12. *f.*

Imago pop. Romani, *Praefat.* 3. Imago potius urbis quam urbs, aedificia ſine civibus, 1, 1, 9. Imago *pro ſpectro*, 4, 7, 8. Imago nocturna, *pro ſomnio*, 4, 2, 45. *hinc* imaginari, *pro ſomniare, apud auctores.* Imagines Caeſaris circa templa, 4, 2, 91. ſub Imaginibus ſuis Araxem legi concupiſcit Antonius, 4, 10, 2.

Imbutus ad excidia urbium, 2, 18, 8.

Imitator Aetnaei ignis Veſuvius, 1, 16, 5.

Immane dictu, *h. e. mirum & incredibile*, 1, 10, 6. Sic Marcellin. 15, 21. *Immane quo quantoque gaudio.* Immania corpora ferro magis patent, 3, 10, 12. Immaniſſimi gentium Galli & Germani, 3, 10, 2. Immaniſſimum facinus, 4, 1, 3.

Immanitas gentium, 3, 2, 4. montium, 2, 6, 33.

Immaturus, *pro intempeſtive*, 1, 3, 5.

Imber corrumpit arcus, 2, 8, 17.

Imminuere, *pro minuere*, 4, 2, 9.

Immittere percuſſores, 1, 7, 2. 3, 1, 8. cos, in Numidiam immittitur, *h. e. mandatur ei, ut in Num. impetum faciat*, 3, 1, 7.

Immolare, 3, 18, 8. *Ut victima mactatus*, Liv. 42, 29, 2.

Immortui hoſtibus Romani, 1, 18, 17.

Impar, *h. e. non ſufficiens captis*, 3, 17, 9. Impar, *pro debiliore. ſic* Oceanus imparem ſe fatetur, 3, 10, 19.

Impatiens jugi, 2, 17, 8. pacis, 2, 8, 5. ſoli, 3, 6, 6. Impatientia Caeſaris, 4, 2, 37.

IMPERATOR quanti eſt, tanti exercitus, 2, 18, 11. Imperatoris clades ſacramentum auget, 4, 2, 65. Imp. etiam abſentis fortuna, pro partibus militat, 4, 7, 10. inter Imperatorem & militem medius Caeſar, *h. e. utriuſque munere fungens*, 4, 2, 50.

Imperium Romanum, niſi ſub uno principe, haud ita potuiſſe coïre, 4, 3, 6. circa mala ſua diſtrictum, 4, 12, 1. Imperii curſus incurſione Gallica ſuppreſſus, 1, 13, 1. cum IMP. magnitudine creſcunt vitia, 2, 19, 1. Imp. ſecreta pignora, 1, 2, 5. Imp. dignitas ornamentis Tarquinii eminet, 1, 5, 6. Imp. ſedes, capite in fundamentis Capitolii reperto, promiſſa, 1, 7, 8. Imp. patrimonium, vectigalia, 3, 13, 4. Imp. ſenectus quaſi reddita juventute revireſcit, *Praefat.* 8. *ita Symmachus, epiſt.* 10, 22. f. *Feciſtis ut urbs cana luxuriet in primam reducta laetitiam, & ver illud quondam vigentis aetatis.* Caſſiod. 1, 25. f. *Ut antiqui principes nobis merito debeant ſuas laudes, quorum fabricis dedimus*

longiſſimam juventutem: ut priſtina novitate reluceant, quae jam fuerant vetuſtoſa ſenectute fuſcata. Imp. terminus Rhenus, 4, 12, 39. Imp. aemulatione infeſti Latini, 1, 14, 1. Imperia pleraque vi & injuria conſtituta, 1, 2, 4. magna ſuis viribus ruunt, 4, 2, 1. Imperium, *pro poteſtate. ſic* Imp. regibus abrogatum, 1, 7, 11. *pro juſſu*, 1, 1, 2. 1, 14, 2. 1, 26, 7. 3, 19, 4. 4, 1, 9. 4, 2, 52, 66, & 90. *ſic* in IMPERIO plus eſt, quam in victoria, 1, 14, 2.

Impes, 4, 12, 54.

Impetrare. Saxa a gladio ſuo impetravit, ne veniret in poteſtatem hoſtium, 4, 9, 4.

Impetus barbaris pro virtute, 3, 3, 5. *Vide* Habere. Impetus primus Gallorum, major quam virorum, 2, 4, 1. Impetum facere, 3, 17, 5.

Impiger fluminum, h. e. inter flumina, 3, 2, 4. *Sic dicimus, eximius virorum*, &c.

Impigre, *pro fortiter*, 3, 3, 8.

Impingere, *pro impellere contra aliquem. ſic* egeſtas Catilinam impegit patriae, 3, 12, 12.

Impiae pugnae, *de civilibus*, 2, 19, 6. *Ita Claud. in Ruffinum*, 2, 63. Impia certamina *vocat a cive contra remp. quae parentis inſtar eſt. Qua de cauſſa* Impii *etiam dicuntur, qui inſidiantur principi. ut apud Curtium ſaepius in cauſſa Philotae. Vide etiam Lipſii notam* 270. *ad paneg. Plinii.*

Implere viam, *pro finire, abſolvere*, 4, 12, 62.

Impliciti dumis ſilveſtribus, 2, 3, 4. torrentibus abruptis, 4, 12, 6. *h. e. circumdati, cincti, quomodo fere* Impediendi *verbo utitur Ovidius, epiſt.* 14. *verſ.* 30. *Flore novo madidas impediente comas.*

Imponere ſtatum reip. 1, 1, 15. Ordinare remp. *vocat alibi: Juſtinus*, Formare. Imponere, *pro praeponere, praeficere*, 3, 6, 8. *ita crebro Tacitus.*

Importunitas, 1, 7, 9.

Importuna dominatio, 1, 8, 7.

Impotentia, *pro potentia immoderate exercita. ſic* impotentia foeneratorum, 1, 23, 1. Poenorum, 2, 2, 3.

Imprecationes morientium, 2, 6, 8.

Improba claſſis, *pro audaci, nimis avida, nimis alta ſpirante*, 3, 15, 17. *ſic* improba ſpes *eſt apud Juſtinum*, 22, 7, 4. *Vide Bernecc. ad eundem*, 29, 2, 2. *Ita Seneca*, epiſt. 12, 6. *Nemo tam ſenex eſt, ut* improbe *unum diem ſperet. Hoc ſenſu Plinius*, 2, 26. *Rem auſus etiam Deo* improbam, *annumerare poſteris ſtellas.*

Imputare, *proprium verbum, neque aliud ea vi reperies, judicio Lipſii ad Tacit.* H. 3, 86, 7. *utitur hoc Sueton. Tib.* 53, 6. & *Ner.* 36, 5. *Plinius*, 8, 17, 2. *Gratiam referre, nihil invicem* imputare, *ratum eſt*, 29, 1, 11. *Q. Stertinius*, imputavit *principibus, quod HS. annuis quingenis contentus eſſet. Seneca, epiſt.* 104, 8.

In *cum quarto caſu junctum interdum ſignificat contra: ut* In aliquem expeditionem ſumere, 4, 12, 6. In captam urbem faces poſcere, 4, 12, 57. In aliquem percuſſores immittere, 1, 7, 2. In hoſtes converti, 1, 7, 4. In finitimos reſurgere, 1, 13, 19. In dominos erigere libertatem, 1, 21, 2. In ſe ipſum converti, 2, 19, 4. *Interdum uſque. ſic* In Caeſarem. *Praefat.* 1. In ſeculum noſtrum, *Praefat.* 8. In id tempus, 1, 17, 1. 2, 20, 7. 4, 12, 27. *Interdum per. ſic* In menſes deſcriptus annus, 1, 2, 2. In claſſes diſtributus populus, 1, 6, 3. *Interdum propter. ſic* In honorem mortuorum, 3, 5, 10. In honorem virtutis, 1, 3, 1. In experimentum, 1, 5, 3. 1, 13, 3. In ultionem, 1, 11, 1. In auxilium, 1, 3, 6. In id, 4, 7, 13. *Interdum intra. ſic* In corpus ſuum redire, 1, 3, 9. In carcerem detrahi, 1, 24, 3. In anteceſſum. *Vide* A. In compendium miſſum bellum, *h. e. paucis utrinque demandatum*, 1, 3, 3. In cenſum relatus pop. Romanus, 1, 6, 3. In poteſtatem redigere, 1, 15, 3. In plana deducere, 2, 3, 5. deſcendere, 3, 5, 28. ſubmittere aedes, 1, 9, 4. In morem pecudum, *pro more pec.* 3, 8, 6. In fugam nutare, 3, 10, 4. *Interdum ubi motum ſignat, omiſſi quoque verbi vicem explet. ſic* In Ciliciam Pompejus, *ſubaudi convertitur*, 3, 6, 12. Caeſar in eun-

eundem rurſus Oceanum, 3, 10, 28. excitus in fugam, *ſubaudi*, *ſe conjicit*, 4, 2, 64. In *cum ſexto caſu junctum variae ſignificationis eſt*, *ut ex exemplis melius cognoſcitur.* In manu tenere, *eſt*, *manu comprehenſum tenere*, 4, 12, 37. In equis & in armis excubare, *pro cum equis & armis*, *armatum & equitem*, 1, 1, 15. In tabulis relata civium diſcrimina, *h. e. redacta in tabulas*, & *in iis jam extantia*, 1, 6, 3. In equis venire, *h. e. inſidentes equis*, 4, 2, 18. *ſic* In equis candidis conſpecti Caſtor & Pollux, 1, 11, 4. In ſua dignitate mori, *h. e. excultum inſignibus honorum*, 1, 13, 10. In ipſa morte ita vivit, *h. e. inter mortem*, *dum moriantur*, 1, 18, 17. In oſſibus capitum bibere, *pro ex oſſibus*, 3, 4, 2. Ita Seneca, Agamemn. verſ. 878. *Merumque in auro veteris Aſſaraci trahunt.* In partibus *ſcilicet eſſe*, *favere partium alterutri*, 3, 5, 23. 3, 14, 4. 4, 2, 5. In tempore, *h. e. opportune*, 3, 3, 13. In curulibus ſellis ſe ponere, 1, 13, 10. In *omiſſum & intellectum. ſic* comitiis, *pro in comitiis*, 3, 16, 1. *Ita legendum putem apud Lampridium*, *Heliogab. cap.* 25. mimicis adulteriis: *loquitur autem ibi non de poenis ſolum adulterorum*, *ſed ipſa libidine.* Talis locutio eſt: *gladiatorio munere praeſedit.* Suet. Claud. 2, 7.

Inacceſſus aditus, *quo non poteſt accedi*, 3, 1, 15. ſaltus, 4, 12, 27.

Inauguratio Capitolii, 1, 7, 7.

Incaleſcere, 3, 15, 1.

Incendere, *pro animare*, *ſtimulare*, 3, 5, 13. cupiditate libertatis incenditur populus, 1, 8, 7.

Incendium Romae, 1, 13, 17. Incendio proximorum aedificiorum hoſtem ſubmovere, 4, 2, 59. Incendia Carthaginis, 2, 18, 8. Incendiis Urbem diſtringere, 4, 1, 2. Incendium *metaphorice ſumptum*, *pro bello aut clade. ſic* INCENDIUM male obrutum reſurgit, 3, 21, 9. Incendii Theſſalici cineres, recaleſcunt, 4, 2, 53. Incendio *Antoniano* quaſi ignis acceſſit Lepidus, 4, 6, 1. Incendium ſuum ruina reſtinguere, 4, 1, 7. quaſi ex obruto Incendio ſubita de cineribus flamma, 2, 15, 15. INCENDIA parum fideliter extincta majore flamma reviviſcunt, 3, 5, 14.

Incenſis moenibus, quaſi ſacramento ne redirent, bellum movent Helvetii, 3, 10, 2. *Sic*, *puto*, *legendum in carmine Petronii*, *de bel. civ. verſ.* 283. *Sumite nunc gentes* incenſis moenibus (*editiones* mentibus) *arma. Nam mox idem quaſi repetit: Sumite*, & *in medias immittite lampadas urbes.*

Incertum. *Vide* Dubium.

Incitatiſſimum viris armiſque tempus, *Praef.* 6. *h. e. promptiſſimum*, *fortiſſimum. Sic* incitatiſſimus furor *eſt apud Marcellinum*, 31, 4. *pro maximo. Nam* incitare *interdum augere eſt*, *ut apud Tacitum*, 4, 25, 1.

Incivilius ſe efferre, *h. e. ſupra aequalitatem civium*, 1, 26, 8. *Tacito*, 1, 12, 6. *eſt* pluſquam civilia agitare. *Vide Bernecc. ad Sueton. Caeſ.* 75, 10.

Inclinare ad hoſtem, 1, 3, 7.

Inclinatum cornu, 4, 7, 12. *in fugam nutans*, *ut alibi loquitur.* Inclinata acies *ſaepe apud hiſtoricos.*

Inclita Numae religio, *h. e. celebris & magni aeſtimata*, 1, 2, 1. Incliti armis Romani, 3, 1, 2. *deſcendit haec vox a verbo* Cluo. Inclito portu urbs, 1, 20, 1. *Ita Salluſtius*, *H.* 4, 2, 27. regnum Perſidis inclitis divitiis.

Inconditus, *pro agreſti*, *rudi*, *impolito. ſic* Incondita moribus gens, 1, 13, 4. Inconditi clipei, 3, 20, 6. hoſtes, *pro inordinatis*, *confuſis & palantibus*, 1, 17, 5. Inconditae rates, 3, 8, 3.

Inconſpicuus, *h. e. inglorius*, *ignobilis*, 4, 2, 67.

Incremare, *pro concremare*, 4, 12, 24.

Increpare, *eſt hoſtibus illudere*, *dicteria in eos jacere*, 3, 3, 6. Increpare ambitum, moram, otium, 4, 2, 43. Increpare victis ſuperbe, 1, 13, 17. *Non nimis placet ea lectio*, *cum* Increpare *vix inveniatur tertio caſui junctum. legendum forte:* gladio, inſuper vae victis increparent: *ſaltem addita particula* in, & *una voce in duas diſparata: nam* b & v *frequenter invicem mutant:* & *x diphthongus cum*

eum e *vocali in antiquis libris ſolenniter confunditur.* Increpare *etiam ad facta tranſlatum. ſic* vallum Urbis Remus increpat ſaltu, 1, 1, 8.
Incubare, *pro pertinaciter inhaerere, incumbere. ſic* Italiae Incubat Annibal, 2, 6, 57. Urbis faucibus Porſena, 1, 10, 2. praedae Hiſtri, 2, 10, 2.
Incumbere, *pro ſummo ſtudio urgere. ſic* Appulejus rogandis legibus incumbit, 3, 16, 2. Incumbere, *de bello quaſi mole aliqua dictum*, 4, 2, 6.
Incurrere in hoſtem, 1, 9, 7. 3, 4, 1.
Incurſio Gallorum, 1, 13, 1. Incurſiones, 3, 10, 10. Incurſionibus crebris fatigare, 4, 12, 47.
Incutere pavorem, *pro facere pav. terrere*, 3, 10, 14.
Indago, *proprie venatorium rete; per tranſlationem de iis quoque dicitur, qui undique opprimuntur & cinguntur. ſic* quaſi per Indaginem captae rates, 4, 2, 48. Cantabri ritu ferarum, quaſi indagine debellati, 4, 12, 48. quicquid piratarum fuit, quadam Indagine incluſum & oppreſſum, 3, 16, 11. *Sic Plin. paneg. cap.* 34. *Mille* poenarum indagine incluſi *delatores.*
Indicere bellum, 2, 8, 8.
Indictio belli, 4, 10, 2.
Indigena potio, 2, 18, 12.
Indignum facinus, 2, 16, 1. imperio mulieris perire, Indignius, 2, 5, 3.
Indita ſaxeo monti urbs, *h. e. impoſita, inaedificata*, 3, 1, 14.
Indoles Servii eximia, 1, 6, 1. INDOLIS magnae ſignum, ſperare ſemper, 4, 8, 3.
Induciomarus *Trevir*, 3, 10, 7.
Inducere nomini capta oppida, *h. e. nomen eorum addere ſuo*, 1, 11, 9.
Indulgenter habere, *pro leniter tractare*, 1, 18, 15.
Indulgere aliquid alicui, 2, 14, 1. Ind. ſpectaculis, 3, 12, 10.
Indi, 3, 5, 31. legatos ad Auguſtum mittunt, 4, 12, 62.
Induſtria Ciceronis, 4, 1, 5. fatorum, 1, 8, 1. fortunae, 2, 8, 1. 4, 2, 61. Tarquinii, 1, 5, 1. INDUSTRIA viribus temperatur, 2, 12, 3.
Induſtrie, 1, 6, 3.
Inequitare campis, 4, 12, 20.
INERTIA Caeſarum imperium conſeneſcit, *Praefat.* 8.
Ineſcare, *eſca objecta illicere*, 3, 5, 13.
Inexpiabile bellum, *h. e. implacabile*, 4, 4, 1. *Ita Livius*, 33, 33, 3. *& Juſtinus*, 38, 6, 6.
Inexplebilis honorum fames, 3, 21, 6.
Infantes ſuos necant Cimbrae, 3, 3, 17. in ora Romanorum mittunt Alpinae, 4, 12, 5.
Infantia pop. Romani, *Praefat.* 5. 1, 8, 1.
ad Inferos ſecum ferre, 4, 8, 3. *Phraſis Sacrae quoque ſcripturae uſitata, ut Geneſeos capite* 42. *in fin.* ab Inferis emergere, *dicebantur qui ex deſperatis rebus eluctati erant, quaſi a mortuis redirent*, 2, 6, 23. *Vide Deſid. Heraldum, ad iſta Arnobii, lib.* 2. Et ab Orci faucibus, *quemadmodum dicitur*, vindicari.
Inferiae, 2, 6, 8. 2, 18, 12.
Inferre cladem, 1, 13, 3. lumen, 4, 7, 8. *Sic Ovid. Faſt.* 2, 352. --- illatis ignibus *acta patent.* ſigna, 1, 22, 3. 2, 17, 6. ſtuprum, 1, 7, 10.
Inficiari, *pro negare*, 1, 22, 2.
Infidum glacie flumen, 3, 4, 5. *Eadem metaphora Tacitus*, 1, 61, 2. fallaces campos *dixit.*
Infinitivus pro imperfecto indicativi, 4, 4, 2. 4, 11, 3, & 8. *Quintilian. declam.* 3. *pag.* 8. *f. Sic in Suet. Ner.* 40. *f. lege:* praecipere conatus rem ſilentio obliterare. *Eſt haec enallage modorum apta narrationibus ὑποτυπωτικαῖς. qualis illa apud Salluſt. Jug.* 100. Cos. omnia providere, apud omnes adeſſe, laudare, increpare merentes, &c.
Influere, *de populo dictum, ſignificat cum copia venire*, 1, 1, 9. *ſic* Influentia negotia. *Plin. paneg. c.* 81.
Infractus *pro fracto*, 2, 2, 25. *Sic Livius*, 40, 40, 6. *Virg. Aen.* 12, 1. & infractior, *Sulpicius Severus, Hiſt. ſacrae lib.* 2. *pag.* 166.
Inſulae victimarum, 4, 2, 92.
Infundere urbi agmen militum, *pro immittere*, 3, 21, 6.
Ingauni, *pop.* 2, 3, 5.

Ingenium Aſturum in pacis partes promptius, 4, 12, 59. Graecum Italicis artibus mixtum, 1, 5, 1. Romuli aſperius, 1, 1, 17. ingenio varii Rom. reges, 1, 8, 1. ingenia formantur ſitu locorum, 3, 2, 2. 3, 4, 4. ingenium loci, *pro natura loci*, 2, 6, 16. 2, 17, 3. *Sic Plinius*, 17, 2, 15. *Papinius*, *Silvarum* 2, 278. *Salluſt. H.* 3, 5, 3. *Ita* ingenium pavoris. *Claudianus*, *in Eutrop.* 2. 470. *Livius alicubi de Cenſura: ut* imperium ſuo vehemens, *manſueto permitteretur* ingenio. *Adde Plinium*, 10, 58. *Rutilius Itiner. verſ.* 328. Sive loci ingenio, ſeu domini genio.
Ingratiſſimi hominum, 3, 5, 10.
Ingruentes hoſtes, 4, 2, 59.
Inhaerere montibus, 4, 12, 18. ſcopulis, 4, 12, 46.
Inhiare auro, theſauris, 3, 11, 2, & 5.
Inhibere adoptionem, *pro impedire*, 4, 4, 2. arcus, *pro remittere*, 4, 10, 6.
Inhonorata ſocietas, 2, 8, 5.
Inicit, *pro injicit*, 1, 10, 5. *Ita Silius*, 18, 570. *Sic* abicit, *Juven.* 15, 1. adicit, *Martial.* 4, 54. 10, 82. *Vetus epitaphium: Centenas* adicit *numero creſcente coronas.* deicit, *Aſinius Gallus*, *apud Sueton. de claris Grammat. cap.* 12. ſubicit, *Lucanus*, 7, 774. *Ovidius de Ponto*, 2, 3, 37 Turpe putas abici, quia ſit miſerandus, amicum.
Injicere manum, 3, 14, 5.
Inimicus nobilitati, 3, 16, 1.
Iniquus nobilitati, 3, 16, 1.
Inter Initia Urbis, 3, 19, 2.
Injuria favorem conciliat, 4, 2, 56. 4, 4, 4. Injuriae opportunus juvenis, 4, 4, 2. INJURIIS agitatus populus cupiditate libertatis incenditur, 1, 8, 7. Injuriae & contumeliae *differentia*, 4, 12, 30.
Inmodum *pro admodum*, 3, 1, 13.
Innoxia paſtoriae ſectae integritas, 3, 12, 2.
Inſani montes, 2, 6, 35.
Inſectari aliquem probris, 4, 4, 2.
Inſidere arcem, 3, 21, 7. 4, 2, 18. collem, 3, 23, 6. harenam, 4, 7, 6. mare, 4, 8, 1.
Inſidiarum fallacia. *Vide* F. Inſidiis mandare ſcelus, 3, 1, 4. Inſidias diſponere, 3, 10, 8. per Inſidias quem aggredi 1, 10, 5. 2, 17, 17. INSIDIIS ſublatus hoſtis videtur aliter vinci non potuiſſe, 2, 17, 17.
Inſignia magiſtratuum ab Etruſcis, 1, 3, 5, 6. per Tarquinium, 1, 8, 5. regia regni. *Vide* R. Inſignia imperatoria projecta, 1, 18, 7. *Exemplum ſimile*, *ſimulque trajectiuncula*, *occurrit in Hiſt. Miſcella*, 6, 8. *ubi legendum:* Mithridates vix DC. equitibus comitatus aufugit, diademate & tiara, ne agnoſceretur, abjectis. Caſtra ejus direpta, &c. *Hinc intelligitur illud in libris Maccbabaeorum.* 2, 8. Nicanor, depoſita veſte gloriae, per mediterranea fugiens. Inſignia ſenatus, *pro ornamentis*, *hominibus qui ſenatum decorant*, 4, 1, 3. *ſic* inſignia virtutis, 2, 2, 22. *quae alibi* monſtra virtutis *vocat.*
Inſignia, *ſubaudi facta*, 3, 10, 4. Inſignia trabeis & faſcibus trophaea, 2, 17, 16. inſignibus Marcomanorum ſpoliis trophaeum, 4, 12, 23.
Inſimul, *pro junctim*, *ſimul. Praefat.* 3. 2, 20, 1. *Ita Statius*, *Silv.* 1, 6, 36. *Et gentes alis* inſimul *togatas. Collectio Chron. ex Anonymo*, *qui ſub Alexandro Severo vixit; fine lib.* 1. *Fiunt* inſimul *anni CCCXLVI.* Ut autem inſimul omnes conſpexit, *Geſta DEI per Francos*, *pag.* 63. *verſ.* 27. *Adde Paul. Diac. lib. XV. in morte Attilae. Apulejus*, 1. *Florid. hoc ſenſu utitur voce* Cunctim.
Inſolentia Fabiae, 1, 26, 3. Gallorum, 1, 13, 17. Lepidi, 3, 23, 2.
Inſtar navalis belli, *h. e. ſpecies*, *ſimilitudo*, 3, 5, 18.
Inſtare, *pro adeſſe*, *incumbere*, *urgere*, *imminere*, 3, 5, 7. Inſtare veſtigiis, 4, 11, 8.
Inſtinctus deorum, 1, 9, 1.
Inſubres aſſidui Rom. hoſtes, 2, 3, 3. vincuntur, 2, 4.
Inſulae Fortunatae, 3, 22, 2. Inſularum fatum, 3, 9, 1.
Inſultare, 1, 18, 4. Inſultatum reliquiis C. Gracchi, 3, 15, 6.
Inſultatio Germanorum inter caedem Varianam, 4, 12, 36.

Inſurgere totis viribus, 3, 18, 13. *ſic* Conſurgere.

Intacti Umbri, *h. e. bello nondum laceſſiti*, 1, 17, 2. Intactae viae, *per quas nemo iter fecit*, 3, 10, 22. *Sic* Intactum fretum *eſt apud Claudian. belli Getici principio. In eodem tamen carmine verſ.* 180. *non* intactum nubibus Olympum *legerim, ſed* intectum.

Integer & recens, 3, 1, 13. *Idem quod intactus: ſic* Integra provincia, 2, 17, 7. *Caeſar, de bel. civ.* 2, 5. ſuos cohortatus, quos integros ſuperaviſſent, ut victos contemnerent.

Integrata amicitia, 4, 10, 1.

Integritas paſtoriae ſectae, 3, 12, 2. virginitatis, 2, 6, 40.

Intelligit vires ſuas Hiſpania jam victa, 2, 17, 4. *Idem verbum in ſimili ſententia Plauti: Tum denique homines noſtra* intelligimus *bona, cum quae in poteſtate habuimus, ea amiſimus.* Intelligere pacem, 4, 12, 20.

Inter duos currus diſtractus Fufetius, 1, 3, 8. Inter manus laceratus Athenio, 3, 19, 12. Baebius, 3, 21, 26. Inter mortem Tarquinii ſubſtitutus Servius, *h. e. dum moritur*, 1, 6, 2. Inter *etiam poſtponitur, ut* Gretam inter, 3, 6, 3. Rhodanum inter, 3, 10, 2.

Interamnium, *urbs*, 3, 21, 27.

Intercidit bello Oceanus aeſtibus ſubductus, 3, 10, 5. *h. e. impedit pugnam, & vetat. quo ſenſu & Tribuni pl. dicebantur* intercedere.

Interceptus cos. *h. e. captus*, 2, 2, 11. *ſic* Interceptus exercitus, 3, 4, 4. Interceptae naves, 3, 7, 3. Intercipi *etiam dicitur, quod alii deſtinatum, ab alio excipitur. ſic* Intercepta tempeſtate victoria, 2, 2, 32. Interceptum a Jove votum Marti nuncupatum, 2, 4, 4.

Intercidere, *pro perire, intercipi*, 2, 2, 31.

Intercludere hoſtem commeatibus, 3, 19, 11. 4, 2, 42.

Interdicere igni & aqua, 3, 18, 2.

Interdiu tenebrae, 4, 2, 45.

Interfluens Urbi Tiberinus, 1, 4, 2.

Interim, *pro interdum*, 1, 26, 6. *Sic apud Senecam, de ira*, 1, 16. Interim *optimum miſericordiae genus eſt, occidere. & Conſol. ad Helviam*, 16, 11, & 12. *Item Senecam Tragoedum, in Hercule Oetaeo, verſu* 481. *Plinium, epiſt.* 10. 17. *Quintil. Inſtit. Orat.* 10, 1. *p. & Declam.* 9. §. 30. *Apulejum, lib.* 1. *pag.* 119. *Senec. pr. Epitom.* 4. *Controverſ. & alterum Senecam, de benef. lib.* 1. *in fine. Corrigendus eſt Seneca, Controverſ. IX.* quae inter jocum ipſis dominis veniunt. *lege.* quae interim cum ipſis dom. veneunt.

Intermoenia, 1, 4, 8. *Ad eam formam compoſita ſunt*, intercolumnia, *apud Cicer. in Verrem*, 1, 19. interfemineum, *apud Apulej. in Apologia.* internodia *apud Virg. in Ciri, circa finem.* interſcapulium, *apud Apulej. princ. Floridorum.*

Internicio, *univerſalis clades*, 2, 17, 16. 2, 18, 6.

Internoctu, 4, 2, 45.

Intervenire. *pro intercedere. ſic* Intervenit pro ſociis pop. Rom. 1, 13, 6. Interveniunt raptae pugnantibus, 1, 1, 14. Interveniente flumine ignis abrumpitur, 2, 2, 1. Interveniente quaſi natura ad mare ſubſiſtunt Thraces, 3, 4, 2.

Inteſtinum mare, *pro mediterraneo*, 4, 2, 76. *Graeci* τὴν ἔσω θάλασσαν *appellant, Agellius*, 10, 7.

Intolerantius, *pro intolerabilius*, 4, 12, 36. *Hoc ſenſu uſus eſt Owenus, acutus epigrammatum ſcriptor: Conjugio eſſe jugum non* intolerantius *ullum.*

Intra gloriam facinus Horatii, *h. e. minus gloria*, 1, 3, 5. Intra pudicitiam Auguſti, pulcritudo Cleopatrae, 4, 11, 9. *Sic Quintil.* 11, 3, 6. *Scripta Hortenſii* intra famam *ſunt, h. e. minora fama. Utitur eleganter Thuanus ubi de Tartaris Praecopienſibus dicit, eos cibo & potu uti,* non modice tantum, ſed intra modum. *Utitur & Lipſius, de M. R.* 3, 4. gladii certe breviculi, & valde intra pili modum. *qui tamen in eadem voce Senecam, de benef.* 6, 32, 1. *corrigit. Sed rectius, ſi quid video, exponit Berneccerus,* intra pudicitiae maledictum, *cum nondum adhuc publice*

ve-

male audiret. quod etiam velle videtur Gruterus, ſuſpicion. 8, 10. *Si: intra pubertatem mori*, eſt nondum puberem mori, Cajo Inſt. 2, 4, 3. Horat. ad Piſones: *Intra ſpem veniae cautus ---*. Intra ripam, *h. e. in citeriore ripa*, 3, 10, 14. *Sic Ovidius, Triſt.* 2, 127. *voce* Citra *utitur*.

Intremiſcere, 4, 3, 8.

Introiſſe victoria fuit, 2, 7, 11.

Invadere hoſtem, *pro aggredi*, 1, 16, 7. 4, 2, 95. Urbem, 1, 13, 14. 3, 20, 11. maria, 3, 6, 1. Invadere *ſignificat, aliquid vi aut fraude occupare. ſic* Invadere gubernacula Urbis, 1, 6, 1. regnum, 1, 8, 1. regnum & bellum, 2, 14, 3. rempublicam, 4, 2, 11.

Invehi in fugientem, *pro perſequi fug.* 4, 2, 84.

Invenire quoſdam, quam vincere, major labor, 2, 3, 4. Invenire, *pro offendere*, 3, 10, 7.

Invictus armis pop. Romanus, 3, 1, 2. Invicta Caeſarum fortuna, 4, 7, 10. Cimbrorum rabies, 3, 3, 5. Numantia, 2, 18, 2. Invicti a veris regibus Romani, ab imaginario ſuperantur, 2, 14, 4.

Invidia deûm, 1, 13, 1. *Sic Curtius,* 6, 2, 19. *&* 10, 5, 10. fortunae, 4, 2, 1. Invidia vicit clementiam Caeſaris, 4, 2, 92. Invidia ex potentia, 4, 2, 8. Invidia, *pro odio & mala exiſtimatione*; διαβολή, Dionyſ. in Excerpt. Valeſ. pag. 533. Cic. ep. fam. 8, 8, 4. *ita* ſub exteri regis invidia graſſantur Cilices, 3, 6, 2. *h. e. regis nomen praetendunt, eique invidiam concitant. Sic Tutores* regis ſub aliena invidia regnaſſe, *eſt apud Livium*, 24, 25, 2. *Invidia regnate mea ---*. Lucan. lib. VII. v. 269. *Diocletianus* ſeveritatem ſuam aliena invidia voluit explere. *Hiſt. Miſcella*, 10, 44. *Sic Arnob. lib.* 1. *Ut inter Aſſyrios & Bactrianos, &c. dimicaretur*, invidia noſtra haec fuit? Invidiam extenuare, 3, 18, 1.

Inviſus, *pro nunquam viſo*, 4, 12, 27.

Invitat occaſio, 3, 5, 4.

Invius exitus, 3, 20, 4. ſaltus, 1, 17, 3. Invii tumuli, 3, 10, 22.

Inultum cadere, more pecudum, 3, 3, 18. *ſic in Salluſt. Catilin.* 58, 11. *Cavete, ne inulti animam amittatis, neu capti potius*, ſicuti pecora, *trucidemini. Joſephus*, 13, 24. *vertit*, ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκημάτων κόπτεσθαι. non Inultum occumbere ſolatio morientibus, 3, 3, 18, 3, 21, 20.

Inundatio ſanguinis, 1, 13, 17.

Involvere, *pro corripere, complecti, trahere. ſic* bellum Tarentinum totam fere Italiam una ruina involvit, 1, 18, 1. Mithridates totum Orientem ſua ruina involvit, 3, 5, 21.

Inuſitata maxime terrent, 1, 18, 6. *Hoc vult Parmenio apud Curtium*, 4, 13, 5. *Vanis & inanibus militem magis, quam juſtis formidinis cauſſis moveri. Vide Plut. Mario, cap.* 23. *Juſtinum*, 11, 9, 7. *Caeſ. Civ.* 2, 4.

Ionium mare, 2, 7, 1. 2, 15, 1.

Ipſe *ferè emphaticum eſt, ut in his:* Ipſe ille, 4, 2, 1. *ſic Cicero ad Atticum*, 2, 1. *me* illum ipſum *vindicem aeris alieni. Sic emendandum putabam in Juſtino*, 5, 4, 14. Ipſos illos *deos gratulantes tulere obviam, quorum exſecrationibus erat devotus.* Item in Seneca, ad Marciam cap. III. *ipſis illis* (*non illam*) *hoſtibus cum veneratione & pace mutua proſequentibus.* Sic Tacit. 1, 43, 5. *iiſdem iſtis cum militibus.* Apulej. Apolog. *eandem illam filiae ſuae machinam Rufinus admovet.* Ipſo adventus hoſtici nuntio fugatur Antiochus, 2, 8, 10. Ipſo Punici maris nomine quidam deficiunt, 2, 2, 17. *quo loco etiam* Punico *legitur. utrumque defendi poteſt prius eſt, ut illud Sidonii, epiſt.* 8, 12. Quamlibet ſola hiemalium menſium nomina tremas. *poſterius, ut illud Ovidii, epiſt.* 13, 53. Ilion & Tenedos, Simoïſque, & Xanthus, & Ida, Nomina ſunt ipſo pene timenda ſono. Sic *Nazarius Paneg. cap. XVIII.* Quid memorem Bructeros? quid Cheruſcos, Vangionas, Alamanos, Tubantes? Bellicum ſtrepunt nomina, & immanitas barbariae in ipſis vocabulis adhibet horrorem. *Sic noſter Flor.* 3, 10, 18. nomine ad terrorem compoſito. *Hieron. tomo IX. pag.* 174. A: portenta magis quam nomi-

nomina. Ipſorum etiam barbari barbarorum Myſi, 4, 12, 13. Ipſa beneficiorum potentia gravis liberis, 4, 2, 92. Ipſa clades imperatoris ſacramentum auget, 4, 2, 65. in Ipſa morte, ita vivit, 1, 18, 17.
Ita vivit in ipſa morte, 1, 18, 17. Idem expreſſit *Silius, fine libri quinti*: Fronte minae durant, & ſtant in vultibus irae. *Sic de Catilina Salluſtius:* ferociam animi quam habuerat vivus, in vultu retinens. Irae *pluraliter*, 2, 15, 8.
Ire in arma, 4, 5, 2. in ſudorem, *pro reſolvi*, 2, 4, 2. furor iſſet ultra Alpes, 4, 1, 9.
Irrigari, *pro vegetari ſanguine digeſto*, 1, 23, 2.
Iſara, *fl.* 3, 2, 4.
Iſauricus, cognomen Servilii, 3, 6, 5.
Iſaurus, *urbs*, 3, 6, 5.
Ita, *Jurandi formulis inſervit*, 1, 1, 18.
Italia ſubacta, 1, 26, 9. contra Urbem conſurgit, 3, 18, 5. Italiae vaſtatio, 2, 6, 8. Italia ſua contenti debuerant eſſe Romani, 3, 12, 6.
Italorum rebellium duces, 3, 18, 6. *quibus adde* Duillium *apud Frontinum*, 1, 5, 17. Guttam Capuanum, *apud Appianum, civ.* 1. *p.* 405. Statium, *apud eundem, civ.* 4. *p.* 603.
Iter aperire ad victoriam, 1, 14, 3. in Italiam, 2, 6, 4. adgubernare pedibus, 3, 5, 16. ſtellis ſequi, 3, 5, 28.
Itum eſt, 1, 9, 8.
Juba *Maurus*, 4, 2, 34. Pompejanarum partium, 4, 2, 65. interficiendum ſe praebet, 4, 2, 69. de Juba triumphus Caeſaris, 4, 2, 89.
Jubere leges, *h. e. ratas habere, facere*, 3, 17, 8. tributa, *pro imperare*, 2, 6, 2.
Judaei, 3, 5, 30.
Judiciariae leges, 3, 12, 9.
Judicio ſuo, ſcelere alieno uti, 4, 7, 15.
Judicia ad equites tranſlata, 3, 13, 4. in quaeſtu habita, 3, 12, 9.
in Jugulo hoſtes, 2, 6, 32.
Jugum, *pro culmine montis*, Maleum, 2, 9, 4. Pyrenaeum, 2, 17, 6. Juga Alpium ima, 4, 3, 4. *Vide* Ima. Juga Tridentina, 3, 3, 11.
Jugum, 1, 11, 13. ſub jugum mittere, 1, 11, 13. 1, 16, 11, & 12. quaſi Jugo, ſic ponte captus Rhenus, 3, 10, 15. Jugum, *pro ſervitute. ſic* Jugi impatientes populi recens domiti, 2, 17, 8. 4, 12, 2. *Sic apud Tacitum, H.* 4, 17, 8. *Servirent Syria Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens; multos adhuc in Gallia vivere, ante tributa genitus.* Jugum excutere, 8, 14, 2.
Jugurthinum bellum, 3, 1.
C. Julius Caeſar. *Vide* Caeſar.
Julius Caeſar *Sextus* cos. 3, 18, 8. vincitur a ſociis, 3, 18, 12.
Julius Proculus, 1, 1, 18.
Julia Pompeji conjunx, 4, 2, 13.
Julia gens, 4, 4, 2.
Julus Albam condit, 1, 1, 4. *Idem diceret Arnobius, lib.* 2. *ſi per correctores liceret. Verba ſunt editionum:* Cujus ſocer Latinus fuit? Aeneae: genitoris Latinus cujus? Albani oppidi conditoris. *Cui dubium eſſe poteſt, quin ſcripſerit auctor:* Genitor is cujus? *ad quod* is *imperiti notarunt* Latinus, *quaſi de eo loqueretur, non de Aenea: quae gloſſa ſolenni librariorum more deinceps in contextum recepta eſt: & quod aliis videretur ſenſus turbatior, duae voces conjunctae.*
Jungere ponte Urbem. *ſic* Bonna & Geſonia pontibus junctae, 4, 12, 26. mole, bello regionem, 2, 2, 2. Boſphoron, 3, 5, 25. *ſic* ponte committere *dicit*, 1, 4, 2. flumen *gelu concretum* jungit ripas, 4, 12, 18. Jungere manus, *integratae amicitiae ſignum*, 4, 6, 3.
Jupiter quaſi praeſens in Capitolio, 1, 13, 13. 3, 21, 16. intercipit votum Gallorum, 2, 4, 4. Feretrius, 1, 1, 11. 1, 12, 9. 2, 4, 5. Stator, 1, 1, 14.
Jurare in verba, 3, 16, 2.
Jus apud barbaros nullum, 1, 13, 6. JURIS quod ipſe compoſueris, oblviſci non decet, 1, 24, 2. Jure agere, *h. e. jure gentium queri de illatis injuriis*, 2, 5, 3. JURE retinentur provinciae, 4, 12, 19. Jure ſaevitum, 3, 21, 8. *niſi forſan ex more Flori addenda vox*, quaſi jure, *ut* 3, 14, 7. *aut intelligendum de jure non juſto, de*

quae, 3, 23, 3. Jure ſuo remp. peculantur equites, *h. e. conceſſa legibus poteſtate abutuntur ad peculatum*, 3, 17, 3. Jus belli, 3, 5, 13. 3, 19, 6. 3, 23, 3. civitatis, 1, 14, 1. 3, 18, 3. hereditarium, 2, 8, 7. *quo loco malim legere:* hereditario jure poſſidebat. *ſicut infra*, 3, 13, 5. *nec enim poſcere Lyſimachiam opus habebat, quam jam obtinebat, & inſtaurabat, ut teſtatur Livius*, 33, 24, 9. *Ita forſan emendandus Apulejus Apolog.* neminem noſtrum pauperem eſſe, qui ſupervacanea nolit, poſſidet (*pro* poſcit) neceſſaria. Jus imaginarium, 3, 11, 5. provocationis, 1, 9, 4. ſanguinis, 3, 1, 15. teſtamenti, 2, 20, 3. tribuniciae poteſtatis, 3, 14, 5. Victoriae, 2, 7, 4. 3, 7, 6. Jura armis saeviora, 4, 12, 32. humana atque divina, 3, 5, 7.

Jusjurandum non remeandi niſi capta urbe, & *ſimilia*, 1, 12, 8. 1, 16, 7. 2, 4, 3. *Tale etiam Labieni apud Caeſ. civ.* 3, 87. & *Caeſarianorum apud Appian. civ. lib.* 2. *pag.* 467.

Juſta, *pro inferiis*, 4, 2, 60.

JUSTITIA gubernanda imperia, 1, 2, 4.

Juſtus exercitus, 3, 20, 6, & 7. Juſtum praelium, 2, 7, 11. *Hoc ſenſu* juſta arma *apud Tacit.* 14, 32, 4. *quae* militaria *ſunt Salluſt. Cat.* 56, 3. *apud eundem Tacitum etiam reperitur* juſtus exercitus, H. 4, 21, 2. *id eſt, plenus. Sic noſter*, 3, 20, 7.

Juturnae lacus, 2, 12, 16.

Juvenis appellatur Auguſtus intra viceſimum annum, 4, 4, 1. Juvenis, *pro homine quadraginta annorum*, 4, 8, 4. JUVENES opportuni injuriae, 4, 4, 2.

Juventius praetor vincitur a Pſeudophilippo, 2, 14, 4.

Juventa imperii, *Praef.* 7. Juventae prima fax, 1, 1, 5. *pro primo impetu fervoris juvenilis.* Juventa *aetas eſt*, 1, 7, 7. *Vide centuriam epiſt. philolog. editam Francofurti, anno* 1614. *epiſt.* 36. *quae eſt Hermanni Buſchii.*

Juventas, *pro dea juventae*, 1, 7, 7. *pro aetate*, 2, 1, 1. Dio, pag. 611. C.

Juventus, *pro juvenibus*, diviſa per tribus, 1, 1, 15. mirum in modum exercita, 1, 3, 2. Capitolium defendit, 1, 13, 13.

K.

Κραιπάλη, 2, 10, 3.

L.

LAbienus *T.* 4, 2, 83.

Labienus, *ſuperioris filius*, 4, 9, 3.

Labor ventorum, 4, 11, 5.

Laborare, *pro periclitari*, 1, 12, 11.

Lacedaemon, *urbs*, 2, 2, 23. compeſcitur, 2, 7, 12.

Lacedaemonii Tarenti conditores, 1, 18, 2, & 6.

Lacerare ſemet bellis civilibus, 2, 19, 4. Lacerare furtis hereditatem, 4, 4, 2.

Lacertos movere, *pro convaleſcere*, *Praefat.* 8.

Lacerae comae, 1, 1, 14.

Laceſſentibus cauſis, 2, 17, 5. finitimis, 1, 9, 6.

Lacones trecenti, 2, 8, 11. *Admonent hi loci apud Senecam, Suaſor.* 2. *ibi victor Statorius*: Trecenti, ſed viri, ſed armati, ſed Lacones, ſed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis. *lege* trecentos. & *hoc eſt, quod decentiſſimi generis ſtultam ſententiam vocat Seneca. Pluribus exponerem τὸ γνήσιον hujus lectionis, ſi modus inſtituti caperet.*

Lacus Maeotis, 3, 4, 6. Regilli, 1, 11, 2. Vadimonis, 1, 13, 21.

a Laevis, 3, 2, 2.

Laevinus *M. Valerius* cos. 2, 6, 25. Philippum vincit, 2, 7, 6.

Lamponius *Samnis*, 3, 21, 22.

Lanceae Cimbrorum, 3, 3, 16.

Lancia, *urbs*, 4, 12, 56.

Lapidare, *lapidibus obruere*, 1, 22, 2.

Lapidatio, *conjectio lapidum*, 3, 8, 6.

Lapis, *pro milliari*, 2, 6, 56.

Largitio bellorum gladiatoriorum cauſſa, 3, 12, 10. Largitio Druſi, 3, 17, 6. Largitione ſuſpectus Maelius, 1, 26, 7. nulla Largitione in pretium libertatis corrumpi, 1, 26, 6. Largitio *igitur tum ad alias quoque liberalitates pertinet: tum in ſpecie ad editiones gladiatorii muneris, aliorumque ſpectaculorum. Quamvis Agretius diſtinguat*, Largi-

gi-

gitatem *humanitatis eſſe*; Largitionem *ambitionis*.
Lars Tolumnius, rex Vejentium, 1, 12, 9. *Vide Val. Max. lib.* x.
Laſthenes *Cretenſis*, 3, 7, 6.
Late circumfert arma pop. Romanus, *Praefat.* 2. Late per Etruriam infeſta ſigna volitant, 1, 17, 2. Late fuſus exercitus, 2, 16, 5. Late fundis civium Romanorum tenetur Sicilia, 3, 19, 3. Late concurritur ad nomen Marii, 3, 21, 11. Late Parthos caedit Ventidius, 4, 9, 5. Late domantur Liburni, 2, 5, 4. Latius naufragia ſua trahunt Galli, 1, 13, 19. Latius aerarium replent opes Cypriae, quam ullus triumphus, 3, 9, 5. Latius ut vinceret Caeſar, Pompejanis acceſſit Juba, 4, 2, 65. *Horatius*, *Od.* 3, 17. Late tyrannus, *Salluſt. Jug.* 5, 5. *Syphacis* Imperium *in Africa* late valuit.
Latebrae ignibus ſeptae, 2, 3, 5.
Latifundia, 3, 19, 3.
Latinarum feſtum, 3, 18, 8.
Latini vincuntur, 1, 14. mixti Romanis, 3, 18, 1. 1, 1, 9.
Latium, 1, 1, 4. 1, 7, 4. 1, 11, 1. contra Urbem conſurgit, 3, 18, 5.
Latio promiſſa civitas, 3, 12, 9.
Latrones, *pro piratis*, 3, 6, 2. *ſic* Latrocinium maris *pro piratica eſt apud Juſtinum*, 43, 3, 5. *Strabo*, *lib.* 14. *habet* λῃστεία κὴ κατὰ γῆν, κὴ κατὰ θάλατταν. *Ita*
Latrocinari *eſt piraticam facere*, 3, 6, 3.
Latrocinia magis quam bella, 2, 3, 4. ad latrocinia magis, quam aperto habiles Marti, *Marcellinus*, 15, 23. *Sic apud Salluſt. Jug.* 97, 6. *pugna* latrocinio magis, quam praelio *ſimilis. Liv.* 35, 7, 6. latronum magis, quam hoſtium *excurſiones.* &, 33, 15, 2. proximum bello quod erat, in latrocinium verſi. *Vide Gentil. de jur. belli*, 1, 2. Latrones & hoſtes *in libris juris ſaepiſſime opponuntur. Vide Lexicon Briſſonii*, *voce* latrones.
Latrociniis evaneſcere, 3, 3, 18.
Latus imperii nudum, 3, 5, 4. *Metaphora a gladiatoribus deſumta, quos, ut ait Seneca, de ira*, 1, 11, 2. ars tuetur, ira denudat.
Laureati victoriae nuntii, 3, 3, 20.
Lauro, *urbs*, 3, 22, 7. apud Lauronem caeſus Cn. Pompejus, Magni filius, 4, 2, 86.
Laurus in praetoria nata, 2, 7, 7.
Laurus, *pro triumpho*, 4, 2, 88. 4, 12, 53.
Lectulus aureus, 3, 5, 28.
Legatio, *pro officio legati*, *ſive locum tenentis*, 2, 8, 14. *pro officio legati*, *ſive nuntii*, 2, 2, 23. *pro legatis ipſis.* Legatio Allobrogum ſollicitatur a Catilinariis, 4, 1, 9. Apuleji ad Senatum, 3, 16, 6. Caeſaris ad Arioviſtum, 3, 10, 11. Cimbrorum ad Romanos, 3, 3, 2. Cimbrarum ad Marium, 3, 3, 17. Indorum ad Auguſtum, 4, 12, 62. Orodis ad Craſſum, 3, 11, 4. Pyrrhi ad Romanos, 1, 18, 20. Romanorum ad Achaeos violatur, 2, 16, 2. ad Illyrios violatur, 2, 5, 3. ad Jugurtham corrumpitur, 3, 1, 6. ad Tarentinos violatur, 1, 18, 5. Sarmatarum, Scytharum, Serum ad Auguſtum, 4, 12, 62. Legationis dux, *h. e. princeps*, 2, 6, 7.
Legati, *pro vicariis imperatorum*; *Gall. Lieutenants*, 3, 6, 8. 3, 10, 7. 3, 22, 6. 4, 2, 26, & 31. 4, 9, 4, & 5. 4, 12, 51.
Legiones tres a Germanis caeſae, 4, 12, 34. undecim a Parthis, 3, 11, 2.
Lentulus *Marcellinus* legatus Pompeji, 3, 6, 9.
Lentulus praetor vincitur a ſervis, 3, 19, 7.
Lentulus *Cn. Cornelius Clodianus* vincitur a Spartaco, 3, 20, 10.
Lentulus *P. Cornelius Sura* praetor. conjurat cum Catilina, 4, 1, 8.
Lentulus *L. Cornelius Crus* cos. 4, 2, 15.
Lentulus Dacos vincit & Sarmatas, 4, 12, 19, & 20.
Lentulus Gaetulicus. *Vide* Coſſus.
Lentuli *Batiati* ludus gladiatorius, 3, 20, 3.
Leonidas, 2, 2, 14.
Lepidus *M. Aemilius* bellum civile concitat, 3, 23.
- - - - - - - - - - - - triumvir, 4, 6. fratrem proſcribit, 4, 6, 4. ad Urbis praeſidium relinquitur, 4, 7, 5.
Leucas inſula, 4, 11, 4.
Leucates mons, 4, 11, 4.

Levis armatura, 4, 2, 49. Levia praeſidia, 4, 2, 18.
Lex Sulpicia, 3, 21, 6. Leges agrariae, 3, 3, 3. 3, 13, 1. Auguſti, 4, 12, 65. frumentariae, 3, 13, 1. Gracchanae, 3, 16, 1. 3, 17, 1, & 6. judiciariae, 3, 12, 9. Leges Rom. a Graecia allatae, 1, 24, 1. Leges citant nefas, *h. e. facinus examinatur legibus*, 1, 3, 5. Leges ferre, jubere, 3, 17, 8. ferre, *pertinet ad magiſtratus;* jubere, *ad populum.* Leges pacis, *pro conditionibus pacis*, 2, 6, 59.
Levare *pro extollere, altiorem facere. ſic* hiems altius Levat Alpes, 3, 3, 11. *Vide etiam* H.
Libanus mons, 3, 5, 29.
Libellus rationes theſaurorum continens. 4, 12, 44.
Liberi Cererisque certamen Campania, 1, 16, 4.
Liberis gravis eſt ipſa beneficiorum potentia, 4, 2, 92.
Liberaliter educari, 1, 6, 1.
Libertas omnibus potior, 4, 2, 25. Libertatis cupiditate incenditur populus injuriis agitatus, 1, 8, 7. Lib. gaudium, 1, 9, 3. 2, 7, 14. in Lib. pretium nulla largitione corrumpi, 1, 26, 6. Lib. vindices imperio ornati, 1, 9, 1. Lib. acerrimus cuſtos pop. Romanus, 1, 26, 6. Libertatem, quam maxime reſtitutam voluerunt, perdiderunt Brutus & Caſſius, 4, 7, 1. Lib. a dominis datam, in ipſos erigere, 1, 21, 2. in Lib. excipi, 2, 6, 4. ad Lib. vindicandam accingi, 1, 9, 1. Libertate, a Romanis data, adverſus ipſos utitur Critolaus, 2, 16, 2. pro Lib. pugnantium cruentior pugna, 3, 10, 4. pro Lib. arma corripere, 1, 9, 6. 1, 10, 1. 1, 11, 5.
Libido non minus exoſa, quam ſaevitia, 4, 12, 31. Libido Sexti Tarquinii, regibus imperium abrogat, 1, 7, 9. Appii Claudii decemviris poteſtatem, 1, 24. Libido pugnandi, *pro ardore*, 4, 2, 46. libidines, *pro congreſſibus Venereis*, 4, 11, 2. *Sic Propertius*, 2, 16, 1. *Rumpat ut* aſſiduis *membra* libidinibus.
Libo *L. Scribonius*, 4, 2, 19. Pompeji legatus, 4, 2, 31.
Liburnae, *navium genus*, 3, 9, 5.
Liburni, *pop.* 2, 5.
Libycum mare, 3, 6, 9.
Licentiae ſcelus addere, 2, 5, 2.
Licinius Craſſus *M.* Spartacum vincit, 3, 20, 12. *Vide etiam* Craſſus.
Lictoris virgae, 4, 12, 31.
Lictoriae virgae ſonus, 1, 26, 3.
Ligures, aſſidui Rom. hoſtes, 2, 3, 3. Liguſticus ſinus, 3, 6, 9.
Lilybaeum, *urbs*, 2, 2, 14.
Limen maris, *pro oſtio, ingreſſu primo*, 3, 6, 9.
Lingua cauſſidici vipera appellata 4, 12, 37.
Liris, *fl.* 1, 18, 7.
Liris, *urbs*, 1, 18, 24.
Litare ſanguinem, 3, 4, 2. extis, 4, 12, 17. Litare Manibus occiſorum, 2, 5, 4. 3, 18, 14.
Livius Druſus *M.* trib. pl. 3, 17.
Livius Salinator M. debellat Aſdrubalem, 2, 6, 50.
Locus ſceleris & poenae idem, 2, 2, 29, *Adde Val. Max.* 1, 1, 19. & *Dionem, lib.* 51. *pag.* 513. Loci fiducia reſiſtere, 2, 8, 11. Loci ingenium obſervare, 2, 6, 16. Locum in praelio captum, amiſſa anima, corpore tegere, 4, 1, 12. *Totidem verbis Salluſtius.* Loco movere urbem, 2, 15, 6. Locorum ſitus ingenia format. *Vide* I. Locis tuti populi, 2, 3, 4.
Longe illis nauticae artes, *h. e. artes nauticae nihil profuerunt illis*, 2, 2, 8. *ſic explicat ipſe Florus*, 2, 6, 34. Longe illi triplex murus, &c. niſi quod hactenus profuere. *Sic Virg. Aen.* 12, 52. Longe illi dea mater erit --- *Ovid. Metamorph.* 8, 435, ne longe tibi captus amore Auctor --- *Hieron. fine apologiae ad Damnionem*: Procul Epicurus, longe Ariſtippus. *Hinc corrigendum putem Caeſ. de bel. Gall.* 1, 36. *ubi vulgo*: longe ab his fraternum pop. Romani nomen abfuturum; *putem, inquam, ſcribendum*: longe iis fr. p. R. n. futurum. *Vide Lipſii notam*, 480. *ad paneg. Plinii.* & *Livinej. in paneg. vet. pag.* 289. *f. Item Ovid. Epiſt.* 17, 53. *Sic Papin. Theb.* 3, 666. --- procul

haec tibi mollis infula, terrificique aberit dementia Phoebi.

Longini *familia patricia*, 4, 1, 3.

Loqui *dicitur* fama, 4, 10, 7.

Lorica, *pro opere*, circumdati obſeſſi, 2, 18, 13. 3, 10, 25. *Quid proprie ſit, vide apud Vegetium*, 3, 28. & *Lipſ. Poliorc.* 2, 2.

Lucania, 2, 6, 30. conſurgit contra Romanos. 3, 18, 6.

Lucani, 1, 18, 1. vincuntur a Carbone, 3, 18, 13.

ad Lucernam legere, 4, 2, 71.

Lucretia, 1, 7, 10. 1, 24, 2.

Lucrinus portus, 1, 16, 4.

Luctatur pop. Rom. cum finitimis, *Praefat.* 5. domi, 2, 1, 2. Luctari *vocat, bella ut non magna, ita difficilia gerere, viribus nondum confirmatis.*

Lucullus *L. Licinius* Turdulos vincit, 2, 17, 11.

Lucullus *M. Licinius* Thraces vincit, 3, 4, 6.

- - - - - *L. Licinius* Mithridatem vincit, 3, 5, 2, & 17.

- - - - - - - - - - - vincitur a ſervis, 3, 19, 11.

Lucus aſylum factus. 1, 1, 9. in Lucis conventus Gallorum, 3, 10, 21.

LUDIBRIUM calamitatem auget, 3, 20, 2. Ludibrio hoſtium ſe eximere, 3, 21, 14. Ludibrio eſſe, 3, 11, 10, & 11. haberi, 3, 21, 26. Ludibriis foedare mortem, 3, 4, 2.

Ludibundus, 2, 10, 2.

Ludimagiſtri Faliſci perfidia, 1, 12, 5.

Ludii, 3, 20, 3.

Ludus gladiatorius, 3, 20, 3.

Ludi, *pro ſpectaculis*, Aſculanorum, 3, 18, 9. equeſtres, 1, 1, 10. Nemeae, 2, 7, 14. Tarentinorum, 1, 18, 4.

Lumen praetoriae navis, 4, 8, 5.

Luna commilitans, 3, 5, 22. Luna quarta, 1, 18, 19.

Lupa, Romuli nutrix, 1, 1, 3.

Luſitani, 2, 17, 12. Viriato militant, 2, 17, 15. Sertorio. 3, 22, 1.

Luſtrata quaſi incendio Gallico Urbs, 1, 13, 18.

Lutatius Catulus *C.* cum Poenis debellat, 2, 2, 33. *alii ſcribunt* Luctatius, *ſed illud rectum eſſe claret ex verſ. Silii.* 13, 730. Aequoreis victor cum claſſe Lutatius armis.

Q. Lutatius Catulus Lepidum compeſcit, 3, 23, 6. *Vide etiam C.*

Luxuria, *pro luxu*, 1, 18, 22. LUXURIA ſua debellatus Antiochus, 2, 8, 10.

LUXUS famem facit, 3, 12, 8. Luxu extinctus furor Antonii, 4, 11, 1.

Luxus *pluraliter*, 2, 8, 8.

Lyſimachia, *urbs*, 2, 8, 7.

M.

MAcedo, *pro Macedones. Vide* Sing. pro Plur. affectator imperii populus, 2, 7, 2. Macedones. 1, 18, 27. Macedonum tributarii Thraces, 3, 4, 1.

Macedonia, 1, 18, 6. debellatur, 2, 7. *iterum*, 2, 12. *tertium*, 2, 14. in partibus Pompeji, 4, 2, 5. provincia Bruti, 4, 7, 4.

Macerare hoſtem, *attenuare & vexare*, 2, 6, 28.

Machinas incendere, 4, 2, 24.

Macra, *fl.* 2, 3, 4.

Macte, 2, 18, 16.

Maeander, *fl.* 2, 8, 15.

Maelius *Sp.* regnum affectat, 1, 26, 7. *apud Plut. Bruto, cap.* 2. *corrupte eſt* Μάλλιος Σπόριος.

Maeotis lacus, 3, 4, 6.

Magaba mons, 2, 11, 5. *Totum locum ita reſtituo*: quamvis ſub adventum hoſtis, relictis ſedibus, in altiſſimos ſe montes recepiſſent. Toliſtobogii Olympum, Tectoſagi Magaba inſederant. utrinque fundis ſagittiſque acti, &c.

Magiſter regis, 4, 2, 60. *h. e. qui eum inſtituit quacunque in re.* Plaut. Bacchid. 3, 3, 42. *Virg. Aen.* 5, 669. ---- nec exanimes poſſunt retinere magiſtri. *Statio, ſilv.* 5. 193. Moderator *eſt*; ---- indomitus Phoenix moderator alumni. *Maſtorem vocat Ptolem. Hephaeſt. apud Photium, Biblioth.* Cod. 190.

Magiſtratu ſe abdicare, 3. 14, 5. Magiſtratuum cauſſa exorta ſeditio, 1, 26, 1.

Magnanimitas ducum Romanorum, 1, 18, 16.

Mag-

Magnificus apparatus conviviorum, 3, 12, 11.
MAGNITUDO apparatus exitioſa, 2, 2, 35. 2, 8, 17. 4, 2, 49. 4, 11, 5. cladium, 3. 19, 4. elephantorum, 1, 18, 3. navium Antonianarum, 4, 11, 5. Pompeji, 3, 5, 2. praedae Vejentis, 1, 12, 10. Romana, *Praefat.* 1, & 3. eo Magnitudinis crevit pop. Rom., ut ſuis viribus conficeretur, 3, 12, 6. Magnitudo ſerpentis Libyci, 2, 2, 20. Tarenti, 1, 18, 2. MAGNITUDO virtutis calamitatibus approbatur, 2, 2, 22. Magnitudo *igitur vel proprie ſumitur, vel tranſlate, pro potentia & praecellentia.*
Magna fortuna pop. Romani, & ſemper in malis major, 3, 18, 13. MAGNAE indolis ſignum ſperare ſemper, 4, 8, 3. Magnum fidei monumentum Saguntus, 2, 6, 5. MAGNA nomina, ut non in uſum, ita ad ſpeciem imperii, acquiſiſſe, decorum, 3, 12, 4.
Majeſtas Caeſariani nominis, 4, 4, 4. populi, 1, 9, 4. Reguli, 2, 2, 25. Romana, 4, 2, 8. Senatus, 1, 5, 2. 3, 17, 3. majeſtas capta, *in Perſeo* 2, 12, 11.
Majorum cauſſa parcere delinquentibus, 3, 5, 10. Majoribus noſtris ablata, non ſunt noſtra, 1, 2, 4. *Vide diſputationem Jephtae adverſus regem Ammon., Judicum c.* 11. Majus fuit imperium Rom. quam ut ullis externis viribus extingui poſſet, 4, 2, 1.
Male, *pro nequicquam, fruſtra*, 3, 5, 26. *pro obiter, vix, non ſatis. ſic* MALE obrutum incendium majore flamma reviviſcit, 3, 21, 9. *Ita* ---- male viva caro, *Ovidius*, *Met.* 15, 380. & *Faſt.* 3, 102. male forte genus. male focillata ſocietas, *Suet. Aug.* 17, 1. & 21, 2. nationes male quietae. *Statius*, *Theb.* 11, 552. Qua male jam plumis imus tegit inguina thorax.
Maleus ſinus, 3, 6, 3. Maleum jugum, 2, 9, 4.
Malus genius Bruti, 4, 7, 8. MALIS augetur animus fortis, 3, 5, 20. Malis ſuis maria terraſque permiſcuit Sertorius, 3, 22, 2. in MALIS ſemper major pop. Romani fortuna, 3, 18, 13. in ipſis Malis beatiſſima Numantia, 2, 18, 16. in ipſis Malis utcunque felix, 4, 2, 50. hoc ei in Malis ſuis indulgente fortuna, 2, 14, 15.
Mamilius Tuſculanus, 1, 11, 1.
Manare, *emanare*, 4, 2, 94.
Mancinianal deditio, 3, 14, 2.
Mancinus. *Vide* Hoſtilius Mancinus.
Mandare, *pro jubere, & delegare*, 4, 12, 12. Mandare expeditionem, & ſumere, *ut differant*, 4, 12, 48. Mandare ſibi inferias, 2, 6, 8. *verbum teſtamentarium, quo de late Briſſonius in Lexico.* Mandare aliquid ad uxores, *jubere aliquid renuntiari*, 3, 3, 6. *ita intelligo Tacit. H.* 4, 51, 3. *ſic Vopiſcus Aureliano, cap.* 30. Mandare ſcelus inſidiis, *h. e. per inſidias exequi*, 3, 1, 4. *ſic Juſtinus*, 5, 2, 5. *Anonymus, de rebus bellicis, pag.* 87. Vindictam ſuam malis artibus commendavit. Ultionem. *Vide U.*
Mandata morientium, 1, 9, 1. Hujus generis ſunt mandata de funere, *apud Sueton. Aug. cap. ult.* ſuprema, *apud Senec. Medea, verſu* 451. *Vide Tacit. Agric.* 45, 8. *Silium*, 15, 791. *Ovid. Faſt.* 5. 654.
Manifeſta victoria, *pro haud dubie obventura*, 2, 7, 7. *Sicut e contra apud Ovid. Metam.* 15. 577. ---- *Tyrrhenae gentis haruſpex Magna quidem rerum molimina vidit in extis*, Non manifeſta *tamen.* Manifeſto vultu eſſe, *h. e. vultu aperte prae ſe ferre*, 4, 2, 83.
Manibus ſe conſecrat Senatus, 1, 13, 9. ſe devovent Decii, 1, 14, 3. 1, 17, 7. Manibus Caeſaris graves Caſſius & Brutus, 4, 6, 2. exercituum Rom. Aſculi everſione litatur, 3, 18, 14. legatorum Rom. principum Illyriorum caede litatur, 2, 5, 4. Pompeji vindictam quaerit fortuna, 4, 2, 55. Saguntinorum parentatur, 2, 6, 8.
Manilius *Manius* cos. Carthaginem oppugnat, 2, 15, 7.
Manilius praetor vincitur a ſervis, 3, 19, 7.
Manilius *T. Capitolinus* Capitolium defendit. 1, 13, 13. ab arce Tarpeia

 peia

pilia dejicitur, 1, 26, 8.
Manlius *Cn.* vincitur a Cimbris, 3, 4.
Manlius Torquatus *T.* 1, 13, 20. filium occidit, 1, 14, 2.
Cn. Manlius vincitur ab Hiſtris, 2, 10, 2.
Manlius *Cn. Vulſo* Gallograecos vincit, 2, 11, 2.
Manlius Catilinae ſocius, 4, 1, 8.
Mannius trib. mil. 2, 2, 17. Mannii *alias dicuntur indecori vultus perſonae, quibus pueri terrentur; vetus Scholiaſtes ad Perſ. 6. 56. ita forte cepit Auguſtus in nequiſſimo illo ſuo epigrammate.*
Manubiae armorum, 2, 18, 6. captarum urbium, 1, 7, 8.
Manus dextra Craſſo amputata, 3, 11, 11. Manus porrecta ſalutantibus, 3, 21, 16. Manum injicere, 3, 14, 5. 4, 1, 9. Manu ſua aliquem occidere, 1, 10, 8. quadam quaſi Manu repellere hoſtem, 3, 5, 9. quaſi una Manu facta ſtrages, 4, 2, 49. conſerere, *pro confligere*, 2, 18, 3. Manu reſtituere praelium, *h. e. pugnando*, 3, 10, 4. *ſic* Manu pulcer apparuit Auguſtus, 4, 4, 5. Manus amputatae cauſſarum patronis, 4, 12, 37. Manus abſcindere, 3, 4, 7. Manus quaſi amputantur ademtis armis, 2, 18, 4. Manus jungere, *amicitiae ſignum*, 4, 6, 8. inter Manus lacerata praeda, 3, 19, 12. inter Manus laniatus Baebius, 3, 21, 26. Manibus amnem retinere, 3, 3, 12. Manibus ſuis ad necem non uſi Caſſius & Brutus, 4, 7, 15. Manibus & ſuis, & ipſorum, Saguntum evertit Annibal, 2, 6, 4. Manus, *pro copiis, exercitu, globo*, 1, 12, 1. 3, 3, 19. 3, 10, 11. 3, 14, 4, & 6. 3, 15, 4, & 5. 3, 21, 13. 4, 2, 33, & 58. 4, 10, 3. Manus, *pro vi, bello, armis. ſic* Manu capta matrimonia, 1, 1, 10. Latini Tarquinios Manu reducunt, 1, 11, 1. Antonius conjurationem Catilinae Manu opprimit, 4, 1, 5. *Sic Tacitus Germ.* 36, 2. ubi manu agitur. *Salluſt. Jug.* 31, 13. non manu, neque vi. Manus, *pro poteſtate. ſic* in Manus alicujus incidere, 2, 8, 4. venire, 4, 12, 38. *Ita princ. Inſt. de libert.* quamdiu quis in ſervitute eſt, manui & poteſtati ſuppoſitus eſt. *Hinc* Manumiſſio *dicta.* omnia manu a regibus gubernabantur, l. 2. de O. J. *ſic apud Livium*, 34, 7, 8. minus filiae, uxores, ſorores etiam quibuſdam in manu erunt. Manus ferreae, *machinae a comprehendendo (quod manuum officium eſt) dictae*, 2, 2, 9. *Lucan.* 3, 635. *Hieron. epiſt.* 3, 3.
Marcellinus, Pompeji legatus, 3, 6, 9. *Videtur autem hic jungendus Lentulo, & unum ex iis faciendum corpus.* Marcellinus *enim* Lentulorum *cognomen eſt. & Appianus, de bel. Mithrid. pag.* 236. *Africam Lentulo* Marcellino *tributam affirmat. an legendum videtur in noſtro?* Lentulus Marcellinus Libycum & Aegyptium, &c.
Cl. Marcellus *M.* opima reportat, 2, 4, 5. cos. 2, 6, 25. Annibalem vincit, 2, 6, 29. Siciliam recipit, 2, 6, 33.
Marcellus *C. Claudius* cos. 4, 2, 15.
Marcellus diminutum a Marco, 1, 3, 8. *Plutarchus tamen, in vita Marcelli, a Marte derivat.*
C. Marcius Coriolanus, 1, 11, 9. patriam oppugnat, 1, 22, 3.
Marcius Philippus *Q.* cos. bellum cum Perſe gerit, 2, 12, 4.
- - - - Philippus *L.* cos. bello ſociali, 3, 18, 8. *Vide etiam* P.
- - - - *C. Figulus* Dalmatas vincit, 4, 12, 11.
Marcomani, *pop.* 4, 12, 23.
Mare Adrianum. Aegaeum. Africum. Hadriaticum. Jonium. *Vide ſuis quodque locis.* Mare externum, *pro Oceano Atlantico*, 4, 2, 76. *Plut. Caeſ. cap.* 17. *eſt.* ἡ ἔξω θάλασσα. *Vide etiam* Inteſtinum mare. Mare hoſpitale, *pro placido & portuoſo*, 1, 16, 4. velis opertum, 2, 8 2. Maris otia, portus, 1, 16, 4. gemitus, 4, 11, 5. Mare praecludunt piratae, 3, 6, 1. Maria revomunt ſpolia, 4, 11, 7. Maria piratica rabie corrumpunt Baleares, 3, 8, 2. Maria prius Oceani, quam arma Romana, montes ſuos aſcenſura credunt Hiſpani. *proverbialis locutio*, 4, 12, 49.

Margaritae Indicae, 4, 12, 62.
Mariana rabies, 4, 2, 2. tempeſtas unde, 3, 12, 11.
Maritimus triumphus, *pro navali*, 2, 2, 9. Maritimum quaſi Urbis hoſpitium Oſtia, *h. e. quod mari venientia reciperet*, 1, 4, 3. Maritima, *ſubaudi* loca, 4, 12, 51.
Marius C. 3, 5, 4. Jugurtham vincit, 3, 1, 13. Cimbros, 3, 3, 14. nobilitati ſemper inimicus, 3, 16, 1. decus ſeculi ſui, 3, 21, 2. multos claros viros occidit, 3, 21, 13.
Marius juvenis coſ. 3, 21, 20.
Marius ejus frater, 3, 21, 26.
Marmaricus, *qui Marmaridas vicit*, 4, 12, 41.
Marmaridae, *pop.* 4, 12, 41.
Marmoreus portus Syracuſis, 2, 6, 34. Marmorea arx, turres, moenia, portus Cyzici, 3, 5, 15.
Mars, pater Romuli, 1, 1, 1. *Vide diverſas ſententias in libello de origine pop. Romani, cap.* 19. contendere Marte aequo, *h. e. neutro inclinante victoria*, 4, 2, 48. *ſic* ancipiti, 4, 2, 47. pari, 4, 2, 80.
Marſi, *pop.* 3, 18, 6. Vincuntur a Gabinio, 3, 18, 13.
Martius populus, *h. e. Romanus. propter Romulum Martis filium*, 3, 3, 2.
Maſiniſſa *Numida*, 2, 15, 3. avus Jugurthae, 3, 1, 3.
Maſſicus mons, 1, 16, 5.
Maſſilia, *urbs*, 3, 2, 3. capitur a Caeſareanis, 4, 2, 25. Maſſiliae moritur L. Caeſar, 4, 12, 42.
Maſſiva *Numida*, 3, 1, 8.
Mater Servii ſerva, 1, 6, 1. Mater Italiae Roma, 3, 18, 5. urbium Cydonea, 3, 7, 4. *Sic Graecis eſt* metropolis, *caput provinciae. Solin. cap. XXXVIII, de Cilicia:* matrem urbium habet Tarſum. *Adde Marcellin.* 17, 13. *tales urbes etiam* matrices *appellat Ulp. l. 4. §. 5. de off. procoſ.* matres provinciae, *Impp. l. unic. C. de Metrop. Beryto, lib.* 11. *Ad eum modum dicuntur &* Metrocomiae, *tit. Cod. Ne liceat habitare Metroc.*
Matrimonia *pro uxoribus*, 1, 1, 10. *Sic apud Juſtinum:* MATRIMONII foedus generi ſoceriquè concordiam tenet, 4, 2, 13. Matrimoniorum cauſſa exorta ſeditio, 1, 25.
Matrona, 1, 7, 11. Matronae Carthaginienſes comas in tormentorum vincula conferunt, 2, 15, 10.
Matura mors, *pro opportuna*, 3, 17, 9. victoria, *pro celeri*, 2, 20, 7.
Maturitas, *pro conſtanti aetate*, *Praef.* 7.
Mauritania, 4, 2, 65. Mauritaniae & Hiſpaniae litora in unum vergentia, 4, 2, 76.
Mauri, *pop.* 3, 1, 12. Maurorum equitatus, 4, 2, 34. rex, Juba, 4, 2, 65. de Mauris triumphus Caeſaris, 4, 2, 89.
Mauſoleum, 4, 11, 10. *Ita dictum fuit ſepulcrum Mauſoli, de quo Plinius*, 36. 5. *quae appellatio poſtea ad alia quoque regia ſepulcra tranſiit, ut apud Sueton. Veſp.* 23, 9. *eſt* Mauſoleum Caeſarum. *Vide Pauſan. lib. VIII. pag.* 482, 20. *Ad eam formam vitam* Αὐγουστεῖον *eſt, in Eclogis Dionis per Fulvium Urſinum editis, pag.* 419. *Unde haud dubia redditur Bernecceri lectio in Sueton. Aug.* 18, 1. Num & Ptolemaeeum inſpicere vellet.
Maxima civitas minimae domus diligentia contenta, 1, 6, 3.
Maxime, cum maxime, tum maxime, 2, 16, 3. *ubi citatus homo doctus multis exemplis oſtendit, vocem* cummaxime *uſurpari auctoribus, pro tum temporis, ad praeſens. Adde Livinej. in Paneg. Mamertini, cap.* 22. *quod equidem non inficias eo, hoc tantum putem, non perinde omnia, quae ſecus in auctoribus ſcripta occurrunt, reformari poſſe: cum etiam*, tum maxime *non abſurde dici, ratio & exempla demonſtrent: quorum afferemus, in quibus nulla tam facilis occaſio corruptionis fuit, h. e. ubi conjunguntur particulae iſtae*, tum cummaxime. *ſic Livius*, 40, 32, 1. Caſtra amiſſa eſſe, & tum cummaxime ardere, *Curt.* 5, 7, 2. Hoſte & aemulo regni reparante tum cummaxime bellum. *ubi etiam ſignificatio abit, &* cummaxime *valet, quam maxime, ſummis* vi-

viribus. *Poteſt igitur defendi Flori lectio*: ordinanti tum maxime Macedoniam. *quid enim illud maxime impediat, quo minus idem ſit ſenſus, qui apud Tacit.* 5, 10, 6. Is Macedoniae tum intentus, Achaiam quoque curabat. *Etiam apud Livium.* 30, 33, 13. Quum maxime haec imperator, &c. ageret. *non poſſunt niſi noſtra ex ſententia intelligi.*

Medicamina impura, *pro venenis*, 2, 20, 7. *Sic Graecis interdum* Φάρμακον *accipitur.*

Medicus Auguſti, 4, 7, 9. Pyrrhi, 1, 18, 21.

Meditari expeditionem, 4, 2, 94.

Medius inter Latium & Tuſcos pop. Romanus, 1, 9, 7. Medius, *pro ambiguo, quo inclinet dubitante*, 1, 3, 6. in media Gallia fuit Caeſar ante, quam ab ultima timeretur, 3, 10, 22. Media concione, 1, 9, 5. Medium tempus ſementis, 1, 11, 13. per Medias hoſtium cuſtodias, 1, 13, 16. per Media hoſtium tela, *ibidem. ſive, ut Virg. Aen.* 10, 729. denſos hoſtes.

Medullus mons, 4, 12, 50.

Megara *Numantinus*, 2, 18, 4.

per Membra ſingula mori, 3, 21, 6.

C. Memmius candidatus, in ipſis comitiis interficitur, 3, 16, 4.

Menenius Agrippa, 1, 23.

Mens imperii imperator, 4, 3, 6. Mens mala, 2, 6, 20. *hoc ſenſu Virg. Eclog.* 1, 16. *& Aen.* 2, 55. ſi mens non laeva fuiſſet, *h. e. ſi ſibi conſtitiſſet; ſi non fuiſſet abrepta in deteriora conſilia.* Mente concipere, *pro cogitare*, 1, 5, 3.

In Menſis expoſita capita, 3, 21, 14. *ſic apud Valerium Maxim.* 9, 5, 4.

Menſis *Julius* ex nomine Caeſaris appellatus, 4, 2, 91.

MERCES in exitium ſuum miſera reſp. 3, 13, 4. *Sic Quintil. declam.* 6. Civis Romanus merces fio. *Similiter Cremutius Cordus, apud Senec. Suaſor. VII. ubi de nece Ciceron.* brevi ante princeps Senatus Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris ſui.

Meridianus *circulus*, *pro plaga ad Meridiem verſa*, 4, 12, 40.

Merula *L. Cornelius* flamen Dialis, 3, 21, 16.

Merſa vitiis, quaſi ſentina, reſp. 3, 12, 7.

Meſſana, *urbs*, 2, 2, 3.

Metapontus, *urbs*, 3, 20, 5.

Metellus *L. Caecilius* coſ. Poenos vincit, 2, 2, 27.

- - - - - *Q. Caecilius Macedonicus*, 3, 8, 1. coſ. Pſeudophilippum vincit, 2, 14, 5. Achaeos, 2, 16, 3. Hiſpanos, 2, 17, 10.

- - - - - *L. Caecilius Numidicus* Jugurtham vincit, 3, 1, 10. exulat, 3, 16, 3. 3, 17, 3.

- - - - - *Pius*, *Numidici F.* cum Sertorio bellum gerit, 3, 22, 5.

- - - - - Pompeji legatus, 3, 6, 10.

- - - - - *Q. Caecilius Creticus*. 3, 7, 4. inimicus Pompeji, 4, 2, 9.

- - - - trib. pl. Craſſum diris devovet, 3, 11, 3.

Q. Metellus *Caecilius* coſ. 4, 2, 8.

Metellus derivatum a Meto, 1, 3, 8. *Aliter tamen Feſto.*

Metus & ignavia Antonii, 4, 7, 10. METUS hoſtium diſciplinam continet, 3, 12, 2. Metus ſimulatus, 4, 9, 6. 4, 10, 3. METU belli in bellum incidere, 4, 2, 23. METU mutuo teneri, 4, 2, 13. Metu vacua Urbs, 4, 2, 21. Metus *pluraliter*, 2, 6, 43.

Micipſa *Numida*. 3, 1, 3.

Miles, *pro militibus*, *Vide* Sing. pro plur. Miles parce civibus, *vox Caeſaris*, 4, 2, 50. Miles in diſciplinam redactus a Scipione, 2, 18, 11. Milites flumen Oblivionis formidant, 2, 17, 12. ocium increpant, 4, 2, 43.

Militaris diſciplina, 1, 3, 1.

Milvius pons, 3, 23, 6.

Minium, 4, 12, 60.

M. Minucius *Augurinus* cos. 1, 11, 12.

C. Minucius elephanti proboſcidem abſcindit, 1, 18, 9.

Minucius *M. Ruffus* Thraces vincit, 3, 4, 5.

Minucius trib. pl. 3, 15, 4.

Minae coeleſtes, *pro prodigiis a coelo*, 2, 8, 3.

Minus deſinere, *pro deſinere tantum*, 3, 17, 9. *Vide* Negationes duae. Minus eſt, *parum eſt*, 3, 21, 24. 4, 1, 3. Minus admirabilior, 4, 2, 47. *hac pleonaſmi forma* magis gratius, *Juſtinus*, 12, 11, 2. Magis ſuſpenſiore animo, *Hirt. de B. Af. cap. XLVIII.* ferocius magis quam conſultius, *Ammian. Lindenbrog. pag.* 207, 7. Magis clarior, *idem*, 3, 2, 7. & *l. fin. de jure dom, impetr.* avarius magis quam juſtius, *Sex. Ruffus, ubi de Cypri poſſeſſione. Cujuſmodi exempla plurima collegit Vechnerus, Hellenolexias lib.* 1.

Mirabilis exitu contentio, 1, 3, 4.

Mirum in modum, *pro valde, optime*, 1, 1, 2. Mira dictu res, 1, 1, 14. Mira viſa Faliſcis fides Camilli, 1, 12, 5. Mirae magnitudinis ſerpens, 2, 2, 20. Mirum dictu, 2, 1, 2.

Mirmillo, 3, 20, 12. *De hoc gladiatorum genere exacte Lipſius, Saturnalium* 2, 10.

Miſcere ingenium Graecum Italicis artibus, *h. e. probe temperare*, 1, 5, 1. *ſic Tacit. Agr.* 4, 4. Maſſiliam *vocat* locum Graeca comitate & provinciali parſimonia miſtum, ac bene compoſitum.

Miſenus portus, 1, 16, 4.

Miſer Annibal, 2, 8, 6. imperator Marius, 3, 21, 11. Miſera Hiſpania inter Rom. duces diſcordiae poenas dat, 3, 22, 8. Miſerae civitates inter hos & illos duces ſocietatis Rom. poenas dant, 4, 2, 77.

Miſerabilis ſtrages, 3, 11, 8. Miſerabile funus, 3, 18, 12.

ſine Miſſione pugnare, 1, 11, 5. 3, 20, 14. *Ita Seneca, de ira*, 1, 16, 14. C. Caeſar ad pugnam vocavit Jovem, & quidem ſine miſſione. *Ubi recte Muretus.*

Mithridates *Ponticus*, 3, 5, 1. 3, 21, 6. claſſe juvatur a Sertorio, 3, 22, 4.

Mithridaticum, bellum, 3, 5.

Mitigare, *pro mollire, effeminare*, 3, 3, 13.

Mittere, *pro jacere, ingerere*, 1, 17, 6. 4, 12, 5. *pro demittere*, 2, 6, 9. *pro dimittere*, 1, 16, 10. Mittere decimas, 1, 12, 10. in auxilium, 1, 3, 6. Poenis Xanthippum mittit Lacedaemon, 2, 2, 23. Mittere bellum in compendium, *h. e. demandare paucioribus*, 1, 3, 3. Mittere deditionem ſuam ad aliquem, *h. e. legatos de deditione*, 3, 7, 5. hoſtes ſub jugum, 1, 11, 13. 1, 16, 11. vocem, *pro emittere, eloqui*, 4, 10, 7.

Modeſtia Curinii, 4, 12, 41.

Modii anulorum, 2, 6, 18.

Modulatiſſimus cantus, 2, 7, 15.

Modus, *pro forma, effigie rei. ſic* ſerpentum in Modum diſcolores, vitae, 1, 12, 7. mirum in Modum 1, 3, 2.

Moenia incendere, *h. e. urbes*, 3, 10, 2. *Vide etiam* I.

Moenius *C.* Antiates vincit, 1, 11, 10.

Moles belli, 2, 6, 49. 2, 8, 3. tota belli, 3, 10, 24. tota certaminum, 2, 17, 13. ingentis exercitus, 4, 2, 58. regni, 3, 5, 14. Mole tota, *h. e. omnibus viribus*, 2, 6, 55. Moles *proprie videtur accipi pro ingenti opere ex terra, ſaxo vel materia extructo. ſic* Mole jungere regionem, 2, 2, 2. *Quomodo & apud Curtium*, 4, 2, 16. *&c. in ſimili coepto Alexandri ſemper* moles *dicitur. Sic Hirt. de B. Afr. cap. XXVI.* moles jacere in mare.

Moliri arma, 4, 4, 3. aedem, *pro incipere aediſicare, fundamenta jacere*, 1, 7, 7.

Mollis regio, *pro miti, temperata*, 3, 3, 13. *ſic* Molle coelum, 1, 16, 4. 4, 12, 27.

Momenta trium temporum, *quaſi diceres puncta*, 2, 15, 2.

Monarchia praeferenda aliis rerump. formis, 4, 3, 6.

Monumentum fidei Saguntus, 2, 6, 4. victoriae pulcrius, ſtans urbs, quam incenſa, 4, 12, 57.

Mons. Montes; Albanus. Alpes. Aventinus. Capitolinus. Caucaſus. Ceraunii. Chaonum. Falernus. Gaurus. Haemus. Janiculus. Inſani. Leucates. Libanus. Magaba. Maſſicus. Medullus. Olympus. Pyrenaei. Quirinalis. Rhodope. Sacer. Sipylus. Taurus. Veſuvius. Vinnius. *Quaere ſuis quoſque locis.* Mons ſaxeus, 3, 1, 15. Montes amicti vitibus, 1, 16, 5. invii perfoſſi, 2, 8, 2. Montium fiducia rebellatur, 4, 12, 59. Montibus deducti hoſtes, 4, 12, 52.

Monſtrum, *pro oſtento, vitiine*, 1, 7, 8.
Monſtra virtutum, 1, 10, 8. *h. e. tam rarae virtutis ſpecimina, ut pro monſtris haberi queant. ſic* miraculum audaciae *dicit Livius, de Coclitis facto loquens*, 2, 10, 5.
Mora bellorum ſociis gravis, 4, 2, 43. Mora ſecuritatis publicae, *h. e. per quem ſtat, ne reducatur*, 4, 9, 1. Mora non eſt, 3, 8, 1. *h. e. ſtatim.*
Mora, *h. e. diuturnitate*, corrumpitur poteſtas, 1, 9, 2. Mora comminuere hoſtem, *h. e. cunctando, bellum trahendo*, 2, 6, 28. Mora ignium, *h. e. duratio incendii*, 2, 15, 18. Moras nectere, *pro cunctari, morari*, 4, 2, 42. *Vide Savaronem, ad Sidon. epiſt.* 9, 13.
Mori juſſi, 3, 21, 25. Mori per ſingula membra, 3, 21, 26. Moriuntur etiam oppida, 1, 12, 11. *Mors etiam ſaxis marmoribuſque venit. Salluſt. Jug.* 2, 3. *& de Rep.* 1, 310
Moribundus, 1, 23, 2. Moribundae manus, 4, 2, 72. *ſic forte* moribundi dentes, *apud Curt.* 9, 1, 33.
Morientium imprecationes, 2, 6, 8. *Sic Amytis moriens Cambyſen exſecratur; nec fruſtra. ex Cteſiae Perſicis, cap.* 11. mandata, 1, 9, 1. *Vide etiam* Mandata. Morientium beſtiarum morſus quam maxime mortiferi, 2, 15, 13.
Morini *pop.* 3, 10, 6. Morinus portus, 3, 10, 16.
Morituri epulis expleti, 2, 18, 12. pretioſiſſimis veſtibus induti, 4, 11, 11. Morituris non permiſſa pugna, 2, 18, 13.
Mors Cimbrarum ſpecioſa, 3, 3, 17. Pompejanorum non inconſpicua, 4, 2, 67. digna viris, *h. e. quae ſtrenue pugnantibus obvenit*, 3, 20, 14. *eadem appellatur* pulcerrima, 4, 1, 13. voluntaria ſuppliciorum metu, 3, 19, 11. **Mortem** laetum accire, dignum ſapiente, 4, 2, 70. ultra Mortem patere, *de vulneribus dictum, h. e. altius latiuſque adacta eſſe, quam requireretur ad inferendam mortem*, 2, 7, 9. in ipſa quoque Morte lacerari, 3, 16, 6. Mortes regum occultatae, 1, 6, 2. *Adde exemplum Herodis apud Joſephum*, 13, 10. *& Joannis, regis Congi, apud Oſorium, lib.* 3. *pag.* 79.
Morſus morientium beſtiarum quam maxime mortiferi, 2, 15, 13.
Mortiferi morſus, 2, 5, 13.
in Mortuorum honorem parcere delinquentibus, 3, 5, 10.
Mos, *pro conſuetudine. ſic* More belli cremantur arma captiva, 4, 12, 9. *pro exemplo. Vide Servium, ad Aen.* 7, 377. *ſic* nullo bono more, 4, 6, 4. *pro inſtitutis, etiam legibus. ſic* More majorum conſulatum petere, 4, 2, 16. More *etiam valet, inſtar. ut* More anguium, 3, 5, 24. *h. e. ut ſolent angues. ſic* More fluminis, 4, 2, 63. gladiatorio, 3, 21, 1. ignium, 2, 2, 1. pecudum, 1, 11, 13. & in morem pecudum, 3, 8, 6. Mores, *pro inſtitutis bonis ſive malis. ſic* **Mores** ſeculi opibus atque divitiis affliguntur, 3, 12, 7. ipſi imperii Mores in Scauro expugnantur, 3, 1, 5. *quod dictum eſt, ſicut illud Petronii, carmine de bel. civ. verſu* 48. Non homo victus erat; ſed in uno victa poteſtas, Romanumque decus ——. *pro indole, ingenio, & factis inde profectis. ſic* **Moribus** ſuis domiti ferociſſimi hoſtium, 3, 4, 7. ex Moribus cognomen datum Tarquinio. 1, 7, 1.
Moſa, *fl.* 4, 12, 26.
Moſula, *fl.* 3, 10, 14.
Motus Rom. domeſtici, 3, 12, 14.
Movere *dicitur, qui cum exercitu proficiſcitur, quod caſtra moveat*, 2, 8, 8. Movere *etiam de tempeſtate dicitur. ſic* in Hiſpania ſe movit Punici belli tempeſtas, *h. e. coepit in Hiſp.* 2, 6, 9. repetitione Lyſimachiae, veluti ſidere, mota Aſiatici belli tempeſtas, 2, 8, 8. Movere agris, *pro pellere*, 3, 14, 6. urbem loco, *pro transferre in alium locum*, 2, 15, 6. Movere res, *pro turbare*, 3, 17, 9. *ſic* Movetur Theſſalia, 4, 3, 3.
Mucii *C. Cordi Scaevolae* virtus, 1, 10, 5.
Q. Mucius Scaevola pontifex, 3, 21, 21.
Mulieris imperio perire, indignum, 2, 5, 3. Mulierum Cimbrarum feritas, 3, 3, 17. item Alpinarum, 4, 12, 5.
Mulctare aliquem exulatione, 1, 21, 3. morte, 1, 26, 7. cupiditas

Craſſi ſtrage exercitus multata, 3, 11, 2.
Multus, *pro aſſiduo, diligente*, 4, 2, — 50. *Ita Ovid. Triſt.* 4, 10, 128.— in toto plurimus orbe legor. *Salluſt. Jug.* 96, 3. ad vigilias multus eſſe. & 84, 1. tum vero multus atque ferox inſtare. *Cicero offic.* 2, 18. multus in laudanda magnificentia. *Nazar. in paneg. Conſtant. cap.* 26. ſaeviſſimo hoſti multus inſtares. *Vide Douſae praecid. in Arbit.* 3, 1. MULTAM eſſe caedem non decet, etiamſi juſta ſit, 4, 6, 6.
Mulucha, *urbs*, 3, 1, 14.
Mummius *L.* Achaeos vincit, 2, 16, 4.
Munda, *urbs*, 4, 2, 87. obſidetur, 4, 2, 85. non oſtenditur in triumpho Caeſaris, 4, 2, 89.
Munerator, qui munera edit, 3, 20, 9. *Auguſtus, apud Quintilian.* 8, 3, 22. Munerarium *primus dixit. quo vocabulo deinde uſus Seneca, controv. IV. prooemio epit.*
Municipalia prodigia, 3, 18, 6. *Vide* P.
Municipia Italiae ſplendidiſſima ſub haſta vendita, 3, 21, 27.
Munitiones novae urbis ſanguine Remi conſecratae, 1, 1, 8.
Munus gladiatorium, *pro ſpectaculo*, 3, 3, 21.
Murmur freti, 2, 8, 9.
Murus triplex Carthagine, 2, 15, 11. Syracuſis, 2, 6, 30. nullus Numantiae, 2, 18, 2.
Muſulanii, *pop.* 4, 12, 40.
Mutina, *urbs*, 3, 20, 10. obſidetur, 4, 4, 4.
Mutinenſe bellum, 4, 4.
MUTUO metu tenentur potentes, 4, 2, 13. vulnere ſuper hoſtem exſpirare, 1, 10, 8. MUTUIS viribus in ſuum quiſque decus nititur, 4, 2, 12.
Myndus, *urbs*, 2, 20, 4.
Myoparones, *navigia piratica*, 3, 6, 4.
Myſi, *pop.* 4, 12, 3. vincuntur a Craſſo, 4, 12, 14.

N.

Nabis *Lacedaemonius*, 2, 7, 12.
Nar, *fl.* 1, 15, 2.
Naſcens Italia, *h. e. incipiens*, 2, 6, 51.
Natalis ſoli amor, 1, 1, 5.
NATURA gentium locorumque diverſa, 3, 10, 6.
Navalia, *Ital. arſenale*, 4, 2, 59.
Navale bellum, 1, 11, 10. 3, 10, 5.
Navigare *dicitur* bellum, 2, 2, 17. *Vide* B. *ſic* ordo victoriarum, 2, 8, 1.
Navigium ſpeculatorium, 4, 2, 37.
Naves Antonianae, 4, 11, 5. Venetorum, 3, 10, 5. Navium inopia rates factae, 4, 2, 32. Naves equi marini, 2, 2, 35. *In pugna ad Actium* erant Caeſariani equitibus ſimiles, modo irruentibus, modo ſe recipientibus, eo quod appellere ſubinde, ac retro abducere naves ipſi ſuas tantum poterant, *ſcribit Dio, fine libri* 50. *hoc autem eſt*, ad ſimilitudinem equeſtris pugnae, *ut noſter loquitur: nempe* ſumptis tergis & redditis, *ut Salluſtius Incert.* 5, 24. *aut* frontis & tergi vice, *ut Tacitus*, 6, 35, 3. *Sic veterum Impp. decretis equites exercebantur*, ut ad equeſtrem meditationem interdum ſequerentur, interdum cederent. *Vegetius*. 1, 27. *Apud Livium*, 31, 35, 3. Credidere regii genus pugnae, cui aſſueverant, fore; ut equites invicem inſequentes fugientesque nunc telis uterentur, nunc terga darent. *Ex quibus intelligas, quid ſibi velit idem auctor*, 22, 42, 1. *cum pugnatum ad Cannas ſcribit* minime equeſtris praelii more.
Naufragium Romanorum, 2, 2, 31. improbam claſſem naufragio caſtigat Oceanus, 3, 10, 17. Naufragio claſſes caedit Oceanus, 4, 2, 75. Naufragium belli, *pro clade*, 4, 11, 7. *ſic* Naufragia ſua latius trahere, 1, 13, 19. *ita*
Naufragae partes, *victae*, 4, 2, 64.
Nauticus populus Rhodii, 2, 7, 8. *Hodie in Batavos competeret.*
Ne quid deſit, 4, 2, 52. *Ita Plin.* 36, 15. *ubi de domo Neronis.* malis, 3, 19, 6. turpitudini, 2, 19, 5. *Sic Vellejus*, 2, 26, 2. Ne quid uſquam malis publicis deeſſet. *Ita Juſtinus.*
Neapolis, *urbs*, 1, 16, 6.
Nebuloſus dies, 3, 3, 15.
Nec magnus, 4, 10, 3. Nec opinatus, 3, 5, 25.

INDEX.

NECESSITAS virtutem auget, 3, 3, 8.

Nectere moras, 4, 2, 42. *Vide etiam* M.

Nefas, *pro ſcelere, facinore. ſic* Nefas corruptae legationis, 3, 1, 6. Horatii legibus citatum, 1, 3, 6. inchoatum perficitur, 3, 1, 5. *Interdum cum exclamatione interjicitur orationi. ut* cum ſociis (nefas!) dimicatum eſt, 3, 19, 1. *quod putabant etiam, factum*, 4, 2, 81. *minus recte.*

Negationes duae non ſemper affirmant. *ſic* 3, 17, 9. minus deſierunt, *pro deſierunt tantum, cujus rei exempla conquiſivit Nonius in* Duae negationes. *quomodo etiam putem defendi poſſe vulgatam olim lectionem Ovidii, de arte*, 1, 1, 3. Quod ſi nulla tibi non ſit legiſſe voluptas.

Negatus triumphus, *non autem pernegatus*, 2, 11, 2.

Nemeae ludi, 2, 17, 14.

Nemus Aricinum, 1, 11, 8. Nemora odorata, 3, 5, 29.

Neoptolemus Archelai praefectus, 3, 5, 8.

Tib. Nero, Pompeji legatus, 3, 6, 9.

Nertobriges, *pop.* 2, 17, 10.

Nervus reip. aerarium, 3, 13, 4. *Haec ipſa verba a noſtro mutuatur Barclajus, Arg. lib.* 4. *in verbis Poliarchi ad Hyanisben.*

Neſcio quid, 4, 2, 78. *forma locutionis uſitatiſſima.*

Neutra paſſive uſurpata. *Praef.* 8. *Vide etiam* Decoquere.

Nex, *pro morte nec violenta*, 3, 23, 7.

Nicephorum, *urbs. Scribendum* Nicephorium, 3, 11, 4.

Nicomedes Bithynicus, 3, 5, 3. Bithyniam recipit, 3, 5, 12.

Nihil aliud quam, *pro tantum*, 4, 2, 80. Nihil non. *h. e. omnia*, 3, 22, 9. Nihil tale metuens, 4, 12, 34.

Nilus, *fl.* 4, 2, 88.

Nimium quantum, *apud Florum. Salmaſius in hiſt. Aug. pag.* 54. *col.* 2. D.

Nimbus lapidum & ſaxorum, *h. e. denſe conjecta ſaxa inſtar imbris*, 3, 8, 4. *ſic* velut nimbus erumpunt Parthi, 4, 10, 3. Nimborum in modum tela fuſa, 3, 11, 6. *Hoc locutionis genere Scriptura ſacra utitur. Sic apud Virg. Aen.* 12, 284. Tempeſtas telorum, ac ferreus ingruit imber. *Vide etiam* Procella.

Nimius, *pro intolerabili*, 3, 15, 3. *Sic Horatius*, 2, 11, 6. nimium mero, *& apud Vellejum*, 2, 31. *Catulus Pompejum* nimium liberae civitati *dixit.* NIMIA felicitas cladis cauſſa, 3, 12, 7. NIMIA potentia movet invidiam, 4, 2, 8. NIMIA proſperorum continuatio ſuſpecta, 4, 2, 79. NIMIAE opes cupidinem dominandi pariunt, 3, 12, 13.

Niſi, *pro non niſi*, 1, 12, 8.

Nivalis dies, 2, 6, 12.

NOBILIUM ſcelera gravius ferimus, 3, 21, 2.

NOBILITAS ſua populos ad rebellandum incitat, 2, 12, 2. Nobilitas, *pro nobilibus*, 3, 13, 4. 3, 16, 3. 3, 17, 5.

Nocturna dimicatio, 3, 5, 23. imago, *pro ſomnio*, 4, 2, 45. *Vide etiam* I.

Nodus publicae ſecuritatis, *h. e. qui eam impedit, quaſi nodus obnexus*, 4, 9, 1. Nodum *autem &* moram, *conjungit imitatione, ut opinor, Virgilii, qui* pugnae nodumque moramque, *Aen.* 10, 428. *dixit. unde & Prudentius, in Hamartigenia, verſu* 275.

Nola, *urbs*, 2, 6, 29. occupatur a Spartaco, 3, 20, 5.

Nomen Vercingetorigis quaſi ad terrorem compoſitum, 3, 10, 20. Nomini inducere captum oppidum, 1, 11, 9. *Vide etiam* I. Nomine mutato imperium a regibus tranſlatum ad coſs. 1, 9, 1. Nomino ipſo Punici maris deficiunt quidam, 2, 2, 17. *Vide etiam* P. Nomine unum bellum Tarentinum, victoria multiplex, 1, 18, 1. Nomen, *pro fama, opinione*, 3, 10, 19. *ita* bellum Macedonicum Nomine amplius, quam ſpectatione gentis fuit, 2, 7, 3. *Sic Juſtinus* Nomen, *pro gloria*, 3, 5, 21. Nomine cladis, *h. e. ob cladem*, 1, 13, 18. *Ita* Nom. virtutis, 2, 18, 1. NOMINA magna acquiſiiſſe, in ſpeciem imperii decorum, 3, 12, 4. in Nominibus etiam momenti multum ad favorem, 3, 19, 6. *Illuſtre exemplum in Regilliano Trebellii Pollionis. Aliud de duabus ſororibus Blanca & Vraca, apud Joannem Huartum, in ingenioſiſſimo ingeniorum examine.*

Nec-

Norbanus *Q.* coſ. 3, 21, 18.
Norici, *pop.* 4, 2, 3, & 4.
Norici Alpium tumuli, 3, 3, 18.
Noſcere, *pro noſſe*, 1, 8, 6. 3, 7, 1. *ſic* cognoſcere, *apud Sidon. epiſt.* 9, 6. *ubi vulgo legitur*; Viguit pro dilectiſſimo noſtro (quid loquar nomen, perſonam? Tu recognoſces cuncta) apud Chriſtum, & *Editio Baſil.* Vig. p. d. noſtro quidem loquor, nomen, perſona. Tu recognoſces cincta apud Chr. &c. *Scripſerim*; Vig. p. d. noſtro (quid enim loquar nomen perſonae? tu recognoſcis cuncta) apud Chr. &c.
Notare nomen epiſtolae, 2, 12, 10. *Vide etiam* E.
Novacula cotem ſecat Tarquinius, 1, 5, 4.
Noviſſime, *pro ad extremum*, 1, 10, 2. 1, 13, 17. 2, 18, 2, & 14. 3, 19, 8. 4, 2, 81, & 91. 4, 10, 8. *Agellius*, 10, 21. *ſcribit*, *Ciceronem hoc verbo noluiſſe uti*: ſed falſum eum animadvertit magnus ille *Cujacius*, 3. *obſervat*. 36. *Item Beroaldus ad Suet. Caeſ.* 83, 3.
Noviſſima conjuratio Galliarum, *h. e. ultima*, 3, 10, 20.
NOVITAS rei terret, 2, 2, 4.
Novitas vulneris, *h. e. inſolentia, vulneris forma non uſitata*, 4, 2, 46. *ſic* Novi generis edictum, 3, 21, 26. Nova caedes, *alia praeter eam, quam jam commiſerat*, 3, 16, 6.
Nox concubia, 4, 2, 37. *a concubando, quod omnia animalia tum cubent & dormiant. Ennius*, Qua Galli furtim noctu ſumma arcis adorti Concubia.
Nuceria, *urbs*, 3, 18, 11. occupatur a Spartaco, 3, 20, 5.
Nudo pede ſacra comitantur Veſtales, 1, 13, 12. Nudum imperii latus, *h. e. indefenſum*, 3, 5, 4. *Vide etiam* L.
Nullius, *pro nullius rei*, 1, 26, 6. *ita* Nullo magis exprimi poteſt, 3, 10, 13. *Sic Horatius, in arte, verſu* 329. praeter laudem nullius avaris. *Sic etiam* ullius *voce uſus Livius*, 2, 59, 3. Nemo ullius niſi fugae memor. *obſervaverat iſta & Vinetus. Sic* Nullis obſtantibus, *Lucan.* 3, 364. Nullius incommodo, *Victor de Caeſar. cap.* III. *Marcellin.* 17, 12. *Sen. de benef.* 2, 25, 1. Nullo magis Caeſ. Auguſtum demeruit.
Numa Pompilius, rex Romanorum, 1, 2. Janum Geminum cludit, 4, 12, 64.
Numantia, *urbs*, 1, 11, 9. 2, 17, 1. everſa, 2, 18. Numantiae excidium, 3, 12, 3.
Numantini, 2, 17, 13.
Numero rotundo uſi auctores, *Praef.* 1, & 5. 1, 12, 2. *Sic Plinius*, 36, 15. Nongentorumque annorum dociles ſcrutari vias. & *hoc quidem in collectione ſeu recapitulatione quadam. ſecus enim ubi certum aliquod factum ſuo tempori reddere volunt.*
Numinum contumacia, *de diis, Jovi non cedentibus*, 1, 7, 8.
Numida, *h. e. Jugurtha*, 3, 1, 15.
Numidae, *pop.* 2, 15, 3.
Numidia ſubacta, 3, 1.
Numitor, 1, 1, 4.
Numitorius uncis trahitur, 3, 21, 15.
Nuncius cladis vix relatus, 3, 11, 10. *Cicero pro L. Manil. cap.* 9. Tanta clades, ut eam non ex praelio nuncius, ſed ex fama rumor afferret. *Livius*, 4, 10, 4. Vix nunciis caedis relictis: & 27, 51, 8. Superſint aliqui nuncii, & hoſtium cladis, & noſtrae virtutis. *Juſtinus*, 1, 8, 12. Ne nuncius quidem tantae cladis ſuperfuit. *Adde Zwingeri theatrum*, *pag.* 512. f. 1. *Paneg. Maximian.* 5. f. Nuncii victoriae Caſtores, 3, 3, 20. Nunciorum artificioſa celeritas, 3, 3, 20.
Nuncupare vota in Capitolio, 1, 11, 7.
Nuper, pro aliquam multis annis, 4, 12, 2. *Ita Plinius*, 35, 50. fuit & nuper, *h. e. ante annos plus minus decem. Nam de Neronis temporibus loquitur, cum ipſe ſub Veſpaſianis ſcriberet. ſic Livius*, 4, 15, 4. *Seneca, de benef.* 4, 30, 2. Cinnam nuper quae res ad conſulatum recepit? nuper, *h. e. ante annos circiter L. Cinna quippe coſ. fuit anno U. C. DCCLVII. Seneca, de benef. ſub Nerone ſcripſiſſe putatur. Ita* modo *de CX. annis dixit Cicero, Offic.* 2, 21. & *de aliquot ſeculis Arnobius, lib.* 1. *pag.* 7.

Livius, 9, 17, 6. ſicut magnum modo Pompejum. *at certe ſcripſit haec Livius annis utique aliquot poſt pugnam Actiacam, ut ex ipſo*, 1, 19, 3. *apparet: ſed ab ea pugna retro ad Pompeji bellum colliguntur anni XVIII. Vide etiam Berneccerum ad Juſtin.* 38, 6, 6. *Scias autem haec ita non reperiri nude poſita, ſed ſemper in comparatione vetuſtiorum: quomodo & ea quae reipſa magna ſunt, cum majoribus collata parva dicimus.*

Nutare in fugam, *h. e. inclinare in fugam*, 3, 10, 4.

Nutriti a feris, 1, 1, 3. *Vide etiam* Ferae.,

O.

Obducere caſtra hoſtilia vallo, 4, 2, 39.

Obequitare, 4, 2, 50.

Obligare quaſi mediterraneis agris, 3, 6, 14. *Hoc vocabulo videtur uſus, ut Plautus, Menaechm.* 1. 1. vinciendi *verbo. Nam Pompejus piratis agros dederat, quibus tolerare vitam poſſent.*

Obliquus adverſus potentes, *h. e. iniquus potentibus*, 4, 2, 9.

Oblitus rubigine enſis, 4, 2, 32.

Oblivionis flumen, 2, 17, 12.

Obnoxius, 4, 4, 2. *ita Livius*, 42, 46, 3. *Ovid. Am.* 2, 2, 17. *Vide Agellium*, 7, 17. *Plaut. Bacch.* 5, 2.

Oborta tempeſtas, 1, 1, 17. *h. e. forte exorta. hanc enim vim quandoque in compoſitionibus habet* ob *particula. ſic apud Livium*, 23, 19, 10. obnata ripis ſalicta.

OBREPERE non eſt ex arte ducis, 4, 10, 2.

Obrogare, *pro intercedere rogationi*, 3, 15, 4. 3, 17, 8.

Obruere amnem ingeſta ſilva, 3, 3, 12. incendium, 3, 21, 9.

Obſcoena contumelia, *pro turpi & pudenda*, 1, 15, 5.

Obſcuritas generis, 3, 1, 13. ad altiora nitenti obſtaculo, 1, 6, 1.

Obſervare portam, 3, 6, 10. *Hoc ſenſu* ſervare *eſt*, 4, 2, 70. *& apud Livium*, 23, 19, 10.

Obſides dati Porſenae a Rom. 1, 10, 7. feminae, 1, 10, 7. duci jubentur, 3, 21, 27. Obſidibus adſtringere, 4, 12, 52.

Obſeſſor ipſe obſidetur, 4, 2, 27.

Obſidere, *pro occupare, inſidere*, 2, 17, 4.

ab Obſidione excutere hoſtem, 2, 6, 29.

Obſidium, *pro obſidione*, 2, 2, 21. 2, 6, 5, & 36. 2, 16, 4. 4, 12, 50. *utuntur hoc vocabulo Tacit.* 3, 38, 2. & *Agell.* 15, 21. *ubi male utatur in editione Colonienſi, Agellium hoc nove dixiſſe. Ad eam formam eſt* collusium, *pro colluſione, in l.* 8. *§.* 1. *Mandati.*

Obſidius, Frentanae turmae praefectus, 1, 18, 7. *Eſt autem nomen hoc quale* Auxilius, *in quem ludit Auſonius, Epigr.* 128. *ſic* Adjutorius *eſt in vet. inſcript. apud Gruter.* 3, 7. Alimentus, *apud Liv.* 21, 38, 3. Sarmentus, *apud Quintilian.* 6, 3, 48.

Obſtrepere actis alicujus, *h. e. ea ſuggillare, eorumque reſciſſionem ſuadere*, 4, 2, 9.

Obſtricta gemmis veſtis, 4, 11, 3.

Obterere. Uno praelio Pharnacem Obtrivit Caeſar, 4, 2, 63.

Obtorta gula, 4, 17, 8. obtorto collo in jus trahi, *Hieron. Epiſt.* 2, 9.

Obundatio fluminis, 4, 2, 27.

OCCASIO invitat ad facinora, 3, 5, 4. 4, 1, 1. Occaſione rei bene gerendae invitatus, *Epit. Liv.* 8, 9. in Occaſionem arripere aliquid, 4, 2, 84.

Occidere, *antepenultima brevi, h. e. cadere, perire*, 4, 8, 1.

Occupare, *pro praevenire, praecipere. ſic* Occupare fugam alicujus ferro, *eſt caedere priusquam fugiat*, 3, 11, 9. Occupare manu mortem, 4, 2, 83. *h. e. praecipere, priusquam inferatur ab inimicis. Hoc ſenſu* Occupare ferrum, 4, 11, 9. Occupare *enim eſt priorem aliquid facere, ut explicat Cato apud Agell.* 7, 3. Id nos priores facere occupabimus. *Sic Plin. paneg. cap.* 10. Occupavit, primusque fecit, quod omnes facturi erant. *Ita Curtius*, 8, 6, 7. Cum aprum telo occupaſſet, quem rex ferire deſtinaverat. *Statius Thebaid.* 10, 666. I precor, accelera, ne proximus occupet Aemon. Occupare, *pro ſubito ſupervenire alicui*,

quo-

quomodo deprehendere dicimus. 3, 10, 22. *Adde Juſtini Indicem, Curt.* 3, 1, 19.
Occurrere venienti bello, 4, 11, 4.
Oceanus omnia cingens, 1, 13, 5. furorem civium caſtigat, 4, 2, 75. claſſes naufragio caedit, *ibidem:* & 3, 10, 17. Oceani effigies aurea in triumpho Caeſaris, 4, 2, 88. maria, 4, 12, 49. ora, 2, 17, 7. 3, 6, 8. oſtium, 4, 2, 75. cum Oceano major, quam cum navibus, rixa, 3, 10, 5.
Ocriculum, *urbs*, 3, 18, 11.
Cn. Octavius trib. pl. 3, 14, 5.
Cn. Octavius cos. 3, 21, 9.
Octavius. *M.* Pompeji legatus, 4, 2, 31.
Octavius Caeſar. *Vide* Auguſtus.
Oculi cauſſarum patronis eruti, 4, 12, 37. Oculi militum ardentes, 1, 16, 12. *Sic apud Homerum, Iliad.* 15, 607. *Hectori* fulgebant oculi torvis ſub ſuperciliis. Oculos Numantinorum Romani non ferunt, 2, 18, 5. Oculos Caeſaris tentat Cleopatrâ, 4, 11, 9. *h. e. tentavit utrum & Caeſarem in amorem ſui perlicere poſſet, ut alios:* tentavit *igitur* oculos; *quod nempe* ---- ſint in amore duces. *hinc illud Alexandri apud Plut. in vita, cap.* 36. Magni dolores oculorum Perſides. Oculos publici doloris ferre (*Curtius*, 9, 7, 25. conjectum oculorum *vocat, Ital. occhiate*) 4, 7, 6. Oculi Jovis cruore reſperſi, 3, 21, 16. *vult dicere, Merulam velut in conſpectu Jovis cecidiſſe.*
ODIA partium non finiuntur cum bello, 4, 2, 7.
Odores, *pro odoramentis*, 4, 11, 11. *Sic Columella*, 12, 20. *Tac.* 3, 2, 2. *ſic* Colores *ſupra;* & Sopores, *pro ſoporiferis, apud Senec. de benef.* 5, 13, 5.
Oenomaus gladiator, 3, 20, 3.
Officinae armorum, 2, 15, 10.
Officia, *pro opificiis, & aliis artibus*, 1, 6, 3.
Offocare fauces, 2, 11, 6. *h. e. ſtrangulare.*
Olbia, *urbs*, 2, 2, 16. *Vide Val. Max.* 5, 1, 2.
Oleo ſe fovere, 2, 6, 12. *hoc enim conferre putabant ad robur corporis. hinc* recreans membra olei liquor *eſt apud Plinium*, 12, 1, 4. & *apud Plut. Alex. cap.* 101. *vates reſpondent:* ad labores, a deo datum hominibus oleum, lenimentum. *Hinc ille creber uſus in gymnaſiis; &c.*
Olympos, *urbs*, 3, 6, 5.
Olympus, *mons*, 2, 11, 5.
Omen everſionis, 1, 12, 7. victoriae, 2, 6, 39. Omen accipere. *Vide* A. Omina ex ſimilitudine rerum interpretationem capiunt, 1, 7, 8.
Ominoſae voces vitatae, 3, 11, 3.
Omnis, *pro toto*, 3, 18, 5. *Sic* cuncta moenia, *Salluſt. Jug.* 57, 2. *Contra* totus, *pro omni reperitur, ut apud Apulej. lib.* 10. Toti nunc judices ſententias ſuas pretio nundinantur.
Operis nudatus portus, 2, 15, 11. *Hoc ego non ſatis capio. forte* operae *pro operibus ponuntur: forte vitium in ſcriptura eſt, & legendum* operibus, *ſicut apud Caeſ. de bell. Gall.* 2, 6. Muruſque defenſoribus nudatus eſt. *forte* nudare operis *dicitur, ſicut* liberare culpae *apud Livium.*
Operae pretium, *Praefat.* 3.
Opertus catenis, 3, 1, 17.
Opes Albae Romam tranſlatae, 1, 3, 9. totius mundi Oſtia receptae, 1, 4, 3. privatae in medium collatae, 2, 6, 24. Opibus ſuis fretus Antiochus Annibalis conſilia deſpicit, 2, 8, 6. OPIBUS aggredi invictum armis, 3, 1, 2. Opes, *pro potentia*, 2, 18, 1. 4, 2, 14. *Ita Juſtinus.*
Opimius *L.* cos. 3, 15, 5.
Opima ſpolia. prima, 1, 1, 11. ſecunda, 1, 12, 9. tertia, 2, 4, 5. Opima, *pro ſpoliis egregiis aliis, laxiore ſignificatu*, 2, 17, 11. *Dicuntur autem fere* Opima, *non addita voce ſpoliorum, intellecta tamen; ita Seneca, Herc. Fur. verſ.* 48. Opima victi regis ad ſuperos refert.
Opitergini. *pop.* 4, 2, 33.
Oportere. quod ſub gladiatore duce Oportuit, 3, 20, 14. *Plautus, Rud.* 2, 2, 7. *exprimit*, ut aequum eſt.
Opportunus injuriae, 4, 4, 2. *Ita de Adherbale Salluſt. Jug.* 9, 3.
Opprimere conſilia, 4, 12, 55. *Juſti-*

ſtine eſt diſcentare.

OPULENTIA parit egeſtatem, 3, 12, 12.

Opulentiſſimus, *pro ditiſſimo*, 1, 21, 1. *ſic* Opulentiſſima praeda, 2, 2, 2. urbs, 2, 16, 7. Opulentiſſimae gentes, 1, 18, 25.

Opus, *pro artificio, ſtructura quaecunque. ſic* Opus Juli Alba. 1, 1, 4. Lacedaemoniorum Tarentus, 1, 18, 2. *pro labore quocunque; ut officiis membrorum*, 1, 23, 2. *laboribus militaribus, ad uſum militiae pertinentibus*; *ſic* Operibus attriti ignavi milites, 2, 18, 10. *labore ruſtico*, 1, 11, 13. Opera *pro rebus geſtis. ſic* Opera gerere, *pro res gerere, Praefat.* 1. *Ita Vellej.* 2, 106, 1. Quanti voluminis opera geſſimus? *Hoc ſenſu* divina opera Caeſaris *reperias apud Val. Max.* 9, 2, 4. *& eundem*, 3, 2, 24. C. Caeſar non contentus opera ſua Oceani claudere litoribus.

Oracula, 4, 1, 8.

Orbis imperium ſocietate trium principum occupatur, 4, 2, 12. Orbis poſſeſſor pop. Romanus, 3, 13, 2. Orbis terrarum viribus fultus pop. Rom. 2, 18, 16. 4. 3, 8. *Intelligenda autem haec de* Orbe Romano; *ut diſtinguit l.* 17. *de ſtatu hom. & Marcellinus*, 19, 3. *ſ.* 26, 10. *p.* 26, 12. *m. minus igitur vere Dionyſ.* 1, 3, 4. Orbis alter Britannia, 3, 10, 16. Orbe toto diviſa Britannia, 3, 10, 2. Orbis imperium, paribus votis ac viribus Romanus & Poenus agitant, 2, 2, 3. *Polybius*, 1, 64. Obſervari poteſt, ambas haſce reſp. pares animis inter ſe fuiſſe: tum audacia in ſuſcipiendis conſiliis, tum magnanimitate; maxime autem de principatu contentione obſtinata.

Orchomenos, *urbs*, 3, 5, 11.

Ordinare imperium, *conſtituere remp.* 4, 3, 5. provinciam, *formare, ſtatum ei aliquem imponere*, 2, 16, 3. 4, 2, 22. *Curtius*, 7, 3, 5. gentem Euergetarum ordinavit. remp. 1, 1, 16. 1, 6, 3. 4, 7, 5. *ſic* Ordinatis omnibus, 4, 2, 36. Ordinare ſub ſignis, *h. e. componere per ſigna*, 3, 19, 9.

Orgiagontis uxor, 2, 11, 7.

Oricum, *urbs*, 4, 2, 37. vaſtatur, 4, 2, 41.

Oriens, 2, 8, 2. ſuetus regibus, 2, 20, 4. Orientis totius robur in partibus Pompeji, 4, 2, 5.

Oriundus, *qui originem habet*, 1, 5, 1.

Ornamenta Tarquinii pop. Romano dignitatem addiderunt, 1, 8, 5.

Orodes, *Albanus*, 3, 5, 28.

Orodes, *Colchus*, 3, 5, 28.

Orontes *fl.* 4, 9, 5.

Os cauſſidici ſutum, 4, 12, 37. ſub ipſo Ore Urbis, *h. e. in conſpectu*, 2, 15, 7. *Ita Salluſt. Incert.* 4, 10. Quo cupidius in ore ducis ſeſe quiſque bonum & ſtrenuum oſtentantes. *Item Jug.* 31, 12. incedunt per ora veſtra magnifici. *Ita Juſtinus.* in Ora mittere, *h. e. in faciem*, 4, 12, 5. in Ora avarorum, aurum; crudelium, ſanguis infuſus, &c. 3, 11, 11. Ora Oceani, *pro oſtiis*, 2, 17, 7. & Ponti, 3, 6, 8. *Sic Tacitus*, 2, 6, 8.

Oſca, *urbs*, 3, 22, 9.

in Oſſibus capitum bibere, 3, 4, 2.

Oſtentare, 3, 5, 7. *Hoc verbo fortaſſis uſus Tacitus*, 1, 16, 1. Oſtentata ſpe pacis, 3, 21, 9.

Oſtia, *urbs*, 1, 4, 2. diripitur, 3, 21, 12.

Oſtium Oceani, 4, 2, 75. Tiberinum, 3, 9, 5.

apud OTIOSOS facilis invidia, 4, 2, 8.

Otia maris, portus, 1, 16, 4.

Ovatio pedeſter triumphus, 3, 19, 8. *Symmachus tamen, epiſt.* 10, 22. *eque vectos ſcribit Ovantes: ſicut & Servius, ad Aen.* 4, 543.

Oxybii, *pop.* 2, 3, 5.

P.

P & Ph. ſaepius mutant invicem, 4, 11, 10.

Pacare, *pro ſubigere, domare, Praefat.* 7. 4, 2, 1. 4, 12, 61. *Hoc ſenſu* Pacare ſilvas, *Horat. epiſt.* 1, 2, 45.

Pacorus, *Parthus*, 4, 9, 4. interficitur, 4, 9, 6.

Pactio, *pro pacto convento*, 4, 12, 24. *pro induciis*, 4, 12, 64.

Pa-

Padus, *fl.* 1, 13, 5. 2, 6, 10.
Paeninſula, 4, 2, 59.
Palantes, *h. e. diſperſi*, 1, 17, 5.
Palatinus mons, 1, 1, 6.
Pales Paſtoria, 1, 20, 2.
Palladium, 1, 2, 3.
Palmatae tunicae, 1, 5, 6.
Paludamentum Caeſaris in fluctibus relictum, 4, 2, 59. Paludamentorum apud Rom. origo, 1, 5, 6.
Palus Capreae, 1, 1, 16. in Paludes diffugiunt Germani, 3, 10, 14.
Paluſtria virgulta, 2, 6, 13.
Pamphylium mare, 3, 6, 11.
Panares, *Cretenſis*, 3, 7, 6.
Panis uſus ignotus Cimbris, 3, 3, 18. Panes in ſumma fame in hoſtes conjecti, 1, 13, 16. *Adde Caeſar. de bel. civ.* 3, 48.
Pannonii, *pop.* 4, 12, 3. vincuntur a Vibio, *vel potius* Tiberio, 4, 12, 8.
Panormus, *urbs*, 2, 2, 12, & 27.
Papaverum eminentia capita decuſſa, 1, 7, 6. *Vide etiam* Eminentiſſimus.
Papirius *L. Curſor* Samnites vincit, 1, 16, 12.
Papirii Samnitium domitores, 1, 16, 8.
Paraetonium, *urbs*, 4, 11, 9.
Par debitum poſcit fortuna, 4, 2, 35. *deducta locutio a gladiatoribus, qui ita comparabantur. Vide Ind. Juſt. in eo verbo. ſic Lucan.* 7, 695. --- par, quod ſemper habemus Libertas & Caeſar ---. *Ita* Par calamitatis, 2, 2, 23. Par omnibus pop. Romanus, 1, 17, 1. Par orbi terrarum. 2, 1, 1. *ſic* Alexandro par Manlius Torquatus, *Liv.* 9, 17, 11. *Vide etiam Juſtinum.* Par *pro aequali. ſic* Parem non fert Pompejus, 4, 2, 14. inter PARES crebra aemulatio, 3, 17, 4. Pari clamore & impetu, *ac ante trepidatione*, 1, 13, 14. Pari vecordia, *ac ante veneratione. ibid.* Pari tumultu atque terrore, *ac ante frater*, 3, 15, 2. pari temeritate, *ſicut aſtutia*, 2, 17, 14. Pari *cum Numa* ingenio Ancus, 1, 4, 1. Pari robore comminuti Albani Romanique, 1, 3, 3. *Confer Salluſt. Jug.* 79, 4. Pari audacia & venit Romam, & competitorem imperii conficit Jugurtha, 3, 1, 8.
Parce civibus, *vox Caeſaris*, 4, 2, 50. Parce ferro, *vox Annibalis*, 2, 6, 17. PARCENTIS major gloria, 2, 17, 10. 4, 12, 57.
Parens Romae Alba, 1, 3, 9. Parens frugum Athenae, *h. e. inventrix*, 3, 5, 10. Parens Italicorum quorundam Roma, 3, 18, 5. *Hoc loco* Parens, *ſi recte capio, valet propinquam, conſanguineam.* Roma *dicitur* Italiae mater & parens, Mater *ad Colonias pertinet:* Parens *ad reliquas urbes, nationeſque. Hoc ſenſu* parentes *bodieque pro conſanguineis efferunt Galli, Hiſpani, Itali: quod & Latinum eſſe oſtendit exemplum Curtii*, 6, 10, 30. *Apuleji, pr. lib.* 2. Quin, inquit, etiam ipſe parentem tuam accedis & ſalutas: *& lib.* 3. Rogat te, ait, tua parens Byrrhaena. *Petron.* cruciarii unius parentes. *Adde Hotomani verba feudalia: Liv.* 34, 32, 10.
Parentalia fercula, 3, 2, 69.
Parentare Manibus alicujus, *h. e. juſta exſolvere*, 2, 6, 8. ſibi in antecesſum, 3, 21, 20.
Parricidae, *qui adverſus patriam conjurant*, 4, 1, 10.
Parricidiale bellum, *pro civili, quia contra patriam communem parentem; etiam quia inter ipſam belli moram multa parricidia perpetrantur*, 3, 21, 1.
Parricidium Bruti, 1, 9, 5. Horatii, 1, 3, 5. publicum Saguntinorum, 2, 6, 8. *Diverſo ſenſu* publicum parricidium *appellat Val. Max.* 1, 8, 8. *Caeſaris necem, quod ille publicus parens fuerit.* Parricidium, *pro caede principis*, 4, 7, 1. *Sic apud Curt.* 5, 12, 4. *Senecam, de clem.* 1, 9, 13. *& Juſtinum.*
Partes, *pro factione, altero diſſentientis civitatis membro*, 4, 2, 57, 64, 70, 73. & 74. 4, 7, 10. 4, 9, 1. *Inde ad alia quoque translatum. ſic* in Partibus, *h. e. ab altera partium*, Luna, 3, 5, 23. Tribuni, 3, 14, 4. ſenatus, 4, 2, 5. in pacis Partes promptus, 4, 12, 59.
Parthicus equitatus, 4, 9, 5. Parthicam expeditionem meditatur Caeſar, 4, 2, 94.

Parthi,

Parthi. 3, 5, 31. Craſſum vincunt, 3, 11. vincuntur a Ventidio. 4, 9. vincunt Antonium, 4, 11. Auguſto ſigna Craſſiana remittunt, 4, 12, 63.
Parthi, *pro regione Parthorum*, 4, 2, 51. *ſic Juſtinus.*
Partus gravidarum extorti, 3, 4, 2. *Hic* partus *ponuntur pro embryonibus.*
Paſſiva uſurpata ut deponentia, 2, 17, 11. *ſic Cicero pro Milone, cap.* 13. punitus es innocentes. *Charite apud Apulej. lib.* 7. punita ſum funeſtum nuptiarum mearum praedonem. *Vide Quintilianum.* 9, 3.
Paſtor nutritius Romuli, 1, 1, 3. quaſi Paſtor greges in ſtabula, ſic Helvetios in ſedes ſuas deducit Caeſar, 3, 10. 3. Paſtores varii in novam Urbem confluunt, 1, 1, 9. Paſtorum caſas abſcondit Urbis incendium, 1, 13, 18. ex Paſtoribus feritas, 1, 22, 1.
Paſtorius populus *Romani*, 2, 2, 4. Paſtorio habitu ſpeculari itinera, 1, 17, 4. Paſtoria Pales, 1, 20, 2. Paſtoriae ſectae innoxia integritas ſine flagitio priores Urbis annos exigit, 3, 12, 2.
Patere *dicitur* aetas *h. e. habere tot annos, per tot annos extendi*, *Praefat.* 6. *ita* patet tempus, *Senec. conſol. ad Marc. cap.* 24. imperium, *h. e. extenditur, porrigitur*, 4, 2, 3. *ſic Juſtinus*, *Suet. Tib.* 16, 4. *& ſic* pateſcere *apud Tacit. H.* 2, 81, 4. corpora majora magis Patent ferro, *h. e. opportuna ſunt*, 3, 10, 11. Vulnera Patent ultra mortem. *Vide* M.
Pater Romulus, *h. e. conditor populi*, 2, 4, 5 Pater patriae Caeſar, 4, 2, 91. Auguſtus, 4, 12, 66. Super cruentum Patrem carpento vecta Tullia, 1, 7, 3. Patres patriae, 1, 1, 15. Patres Senatus appellatio unde, *ibidem*. *Adde Salluſt. Cat.* 5, 10. *& Dion. lib.* 53. *pag.* 583. Patres qui liberos occiderunt, 1, 26, 7. *Vide etiam* Filius.
Patratum bellum, *h. e. finitum*, 2, 15, 1. *De hoc verbo Quintilian.* 8, 3, 31.
Patria altera, *urbs caritate proxima poſt veram patriam*, 2, 6, 42. *Virg.* 11, 24. Quae ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo. *Adde Tacit.* 4, 43, 5. Patriam hoſtium manibus everti malunt Carthaginenſes, quam ſuis, 2, 15, 9. qui Patriam ſuam ſeque ipſi perdiderint, 2, 6, 4. 2, 15, 18. 2, 18, 15.
Patrii ſoli deſiderium, 1, 1, 5. 2, 6, 35. Patria poteſtas, 1, 26, 7.
Patricius exercitus, *h. e. conſtans ex patriciis*, 1, 12, 2. ſanguis, 1, 26, 2. vir, 1, 11, 12.
Patrimonium imperii, *pro reditibus & pecuniis publicis*, 3, 13, 4. *ſic* Patrimonium pop. Romani, 4, 2, 21. *Diverſum eſt* pecunia populi, *in l.* 6. *de contr. empt. ita* Patrimonium reip. *in l.* 9. §. 5. *de jur. & fact. ign.* Patrimoniorum diſcrimina in tabulis, 1, 6, 3.
Patroni cauſſarum, 4, 12, 37.
L. Paullus *Aemilius* proſcribitur a fratre Lepido, 4, 6, 4.
Paullus *L. Aemilius* cos. ad Cannas, 2, 6, 17. comparatur cum Varo, 4, 12, 35,
Paullus *L. Aemilius* cos. 2, 12, 7. Macedonicus, 2, 15, 12.
Pax & pactio differunt, *poſterius intellige de induciis*, 4, 12, 66. PAX nova infida, 4, 12, 2. Pacis ac belli fides Janus, 1, 2, 3. Pacem agere, 2, 20, 1. dare, 2, 7, 12. 2, 8, 18. emere, 3, 1, 7. habere, 1, 19, 1. Pacem non intelligunt Sarmatae, 4, 12, 20. Pace & bello promptus, 1, 5, 5. Pax fluminis, *pro quiete, cum dejiis exundare, & in ſuum alveum rediit*, 4, 2, 28.
Pecudum in morem clamorem tollere, 3, 8, 6. more ſub jugum mittere, 1, 11, 13. Pecudum more inultum cadere. *Vide* I.
Peculari remp. *h. e. intercipere pecuniam publicam*, 3, 17, 3.
Pecunia merſa ne periret, 2, 12, 6. ſparſa in fuga, 3, 5, 18. Pecunia Senatus in ſententiam Jugurthae pertractus, 3, 1, 4.
ſub Pellibus hyematum, 1, 12, 8. *Tacitus*, 13, 35, 4. hyems acta ſub pellibus. *Hieron. Epiſt.* 2, 6. *Vulcat. Avidio Caſſio, cap. VI. Dio apud Valeſ pag.* 650. Retentuſque omnis exercitus ſub pellibus, quamvis hyeme ſaeva. *Livius,*

vius, 23. Ubi primum ſub pellibus haberi coepti ſunt. Pelles *igitur ponuntur pro tentoriis ex pellibus confectis. Hinc apud Val. Max.* 2, 7, 15. *inter poenas militares recenſetur*, ne quis tentorium ex pellibus haberet. *Vide Lipſ. de M. R.* 5, 5.
Peluſium, *urbs*, 4, 11, 9.
Peluſium litus, 4, 2, 52.
in Penatibus domorum ſuarum, 3, 21, 14.
Pendere. ſex menſibus Galli circa unum montem pependerunt, *h. e. haeſerunt, morati ſunt*, 1, 13, 15. *Sic Virg. Aen.* 6, 151. Noſtroque in limine pendes.
Penes ſenes conſilium reip. 1, 1, 15.
Penetrare Caucaſum, Rhodopen, *h. e. iter per illos montes facere*, 3, 4, 5.
Penſare, *paria facere; ſic* Antonianarum navium magnitudo numerum Caeſarianarum Penſavit. 4, 11, 5. Craſſianam cladem Pacori caede Penſavimus, 4, 9, 7. *Quomodo Nero apud Silium*, 15, 806. Cannas penſavimus, inquit. Caput Gracchi percuſſoribus auro Penſatum, 3, 15, 6. *h. e. tantum auri datum iis, quantum penderet caput.*
Per *aliquando tranſitum ſignificat; ut* Per flumen, 1, 10, 7. medias hoſtium cuſtodias, 1, 13, 16. *aliquando ponitur pro inter; ſic* Per noctem, 4, 7, 8. *aliquando arguit rationem, quomodo quid geſtum ſit; & quarto caſui jungitur, explicaturque per ſextum abſolutum. ut* Per adulationem, 4, 12, 28. fraudem, 2, 17, 17. defectionem, 3, 5, 26. inſidias, 1, 10, 5. Per ſacrificia, cohortes, manipulos, deſcribere, *valet; in ſacr. coh. man.* 1, 2, 3. *ſic* Per tribus dividere, 1, 1, 15. Per alios atque alios duces, *h. e. aliorum atque aliorum ducum opera*, 1, 12, 3.
Peractum bellum, 4, 2, 19, & 53. *h. e. confectum.* urbis excidium, *h. e. abſolutum, perpetratum*, 1, 12, 9. *ſic Sueton. Claud. cap.* 11. marmoreum arcum peregit. *Juſtinus*, 32, 3, 3. peregiſſetque ultionem.
Peragrare, *proprie de terreſtri itinere dictum, ad marinum etiam transfertur. ſic* Peragrare mare, 2, 7, 6. litus, 2, 17, 12. *ſic Sueton. Cal.* 37, 3.
Percaedere, *pro ad internecionem caedere*, 3, 20, 10. 2, 12, 7. *ſic* Perdelere *eſt apud Veget.* 3, 10.
Percellere admiratione, 1, 10, 2. dolo, 1, 10, 8. animos hoſtis, 4, 2, 84. exercitum, 2, 18, 2. Percellere *igitur valet attonare, attonitum reddere.*
Percenſere, *h. e. ad finem uſque recenſere. Praefat.* 4.
Percucurrit, 4, 12, 22. *Suet. Ner. cap.* 3. percucurrit ampliſſimos honores. *Vide etiam* Concurrere.
Perculſum imperii corpus, *h. e. convulſum, concuſſum*, 4, 3, 5.
Percuſſores Pompeji, 4, 2, 58. domeſtici, 2, 17, 17. Percuſſoribus C. Gracchi caput auro penſatum, 3, 15, 6. Percuſſores immittere, 1, 7, 2. *Vide Ind. Juſtin.*
Percutere foedus, 3, 11, 4. 4, 10, 1.
Perditi homines, *pro deſperatis*, 2, 15, 15. latrones, 3, 6, 2.
Perdomare, *h. e. omnino domare*, 4, 12, 12. *ita*
Perdomitus, 4, 12, 17.
Peregrinantur arma Romana, *h. e. in longe diſſitis regionibus abſunt*, 4, 1, 1.
Peregrinus ad regnum Romanum admiſſus, 1, 5, 1. *Sic Athenienſes ſaepius peregrinis ducibus uſos, meminit, opinor, Aelianus in Variis. Facit Liv.* 4, 3, 11. *Vopiſc. Aureliano, cap. III. Rutilius pr. Itinerarii. Plut. Demoſth. princ. Tacitus*, 11, 24. *Apulej. in apolog.* Non enim ubi prognatus, ſed uti moratus quiſque ſit, ſpectandum: nec qua regione, ſed qua ratione vitam vivere inierit, conſiderandum. *Auſon. de Severo Imp. Lamprid. Alex. cap.* 65. *Leviter emendo Claudianum in ſimili ſententia. locus eſt de laud. Stilic.* 2. 122. lectos ex omnibus oris Evehis, & nunquam meriti cunabula quaeris; Sed qualis, non ſatus. *prius legebatur;* Et qualis, *vitioſo ſenſu. Legem Lycurgi, qua peregrinos civitate arcet, eleganter exponit Agis apud Plut. in vita.*

Cn. Pompejus vincitur a Caeſare, 4, 2, 78. interficitur, 4, 2, 86. *minor* Sex. Pompejus, 4, 2, 87. paterna repetit, 4, 3, 3. ejus bellum & interitus, 4, 8.

Pompilius Viriatum per inſidias tollit, 2, 17, 17.

Pomptinus ager, 1, 13, 20.

Ponere caſtra, *h. e. caſtrametari*, 2, 8, 15. 3, 5, 28. 3, 11, 4. 4, 2. 31, 37, 38, & 70. 4, 11, 4. poenas, *pro abolere, deſinere*, 3, 21, 27. tentoria, *pro figere, erigere*, 2, 8. 9. Urbem, *pro condere*, 2, 8, 7, *quo loco malim legere:* poſitam majoribus, *quam* a majoribus. *ſic apud Tacitum*, 6, 41, 3. urbes Macedonibus ſitae. *ſicut & eundem ſcripſiſſe cenſeam*, 3, 38, 7. Philippopolim Macedoni Philippo ſitam. *ita noſter*, 3, 1, 14. urbem Herculi conditam. Ponere *pro condere dixere praeter noſtrum Tacitus, Vellejus, Virgilius, Varro apud Nonium voce* lavit. *Hinc* poſitor *pro conditore, Ovid. Metamorph.* 9. 453. -- -- in Aſide terra Moenia conſtituis poſitoris habentia nomen.

Pons de cadaveribus, 2, 6, 18. Milvius, 3, 23, 6. navibus factus, 3, 5, 22. Rheni, 3, 10, 15. Rhodani, 3, 10, 3. ſublicius, 1, 10, 4. Ponte committitur Tiberinus, 1, 4, 2. jungitur urbs, 1, 8, 4. 4, 12, 26. jungi mare non poteſt, 2, 2, 2. Ponte quaſi jugo captus Rhenus, 3, 10, 15. Ponte reciſo Tiberim tranſnatat Cocles, 1, 10, 4.

Ponticae gentes, 3, 5, 1. Ponticum mare, 3, 5, 1, & 18. 3. 6, 10. Pontici triumphi, Pompeji, 4, 2, 8. Caeſaris, 4, 2, 89.

Pontifex ſenes Romanos devovet, 1, 13, 9. Pontifices a Numa inſtituti, 1, 2, 2,

Pontius *Samnis*, 1, 16, 10.

Pontus, *regio*, 3, 6, 8.

Popedius, 3, 18, 6. dux & auctor belli ſocialis, 3, 18, 10.

Poplicola *ſcribendum*, *non* Publicola, 1, 9, 4.

Populari. Ignis populatus incendio ſilvas, 2, 2, 1.

Popularis, *addictus & favens plebi*, 3, 14, 2. *ſic* facta popularia, *apud Liv.* 6, 14, 2. *His enim locis* [illegible]*lus pro plebe accipitur: quemadmodum & apud Martialem*, [illegible] 8, 15, & 50. *Suetonium* [illegible], *cum alioquin differant. Vide* § *Inq. de J. N. G. & C.*

Populus affectator quondam imperii, Macedones. 2, 7, 2. [illegible] victor, orbisque poſſeſſor, [illegible]mani, 3, 13, 2. 3, 9, 3. 4. [illegible] 61. Victor omnium gentium populus, *Arellius Fuſcus*, *apud* [illegible] *nec. controv. lib. II. controv.* [illegible] Martius, Rom. 3, 3, 2. [illegible], Rhodii, 3, 7, 8. Princeps, R[illegible] *Praef.* 3. 1, 8, 5. 1, 26, 5. [illegible] 32. Albani, 1, 3, 2. Princeps gentium, Rom. 3, 19, 1. 4, 2, 1. [illegible]gum & gentium arbiter, 3, [illegible], 7. rudis & paſtorius, Rom. [illegible]

Populus Romanus, *Vide* Romani

Populus virorum, 1, 1, 10. *h. e.* [illegible]*ſtans tantum ex viris. ſicut Amazones, ſi quae fuerunt*, [illegible]*re* populum feminarum. *Nec igitur videtur pertinere hoc exemplum ad illa, in quibus pro* [illegible] *ponitur* populus. *ſicut apud Corn. Nepotem de bel. Troj.* lib. 6. [illegible] *Niobe.* ---- quem peperit populum, flevit. *Senec. Nat. quaeſt.* 6, 32. communes populis [illegible]tibus rogi. *aliosque quos* [illegible]*runt ita locatos viri docti.* [illegible] *etiam lingua Germanica* [illegible]. *Vide Lipſ. ad Senecam, de* [illegible] *lib. VI. not. CCXXX.*

Porcius Cato, legatus Pompeji, [illegible], 6, 10.

Porcius Cato *M. Uticenſis* Cyprias [illegible]pes Romam vehit, 3, 9, 5. *Vide etiam* Cato.

Porcii Catilinae ſocii, 4, 1, 3.

Porſena *Tuſcus*, 1, 10.

Porta Collina, 3, 21, 6, & 22. Eſquilina, 3, 21, 6. Scelerata, 1, 12, 2. Portis pene apertis Carthago capta, 2, 2, 18.

Portenta, *pro hominibus prodigioſe ſceleratis*, 4, 2, 60. *Vide* Peſtis.

Portus foſſitius Carthagine, 2, 15, 14. inclitus Brundiſii, 1, 20, 1. marmoreus Cyzici, 3, 5, 15. Syracuſis, 2, 6, 34. Morinus, 3, 10, 16. Pyraeei, 3, 5, 10. *Vide* Torrens Vergelli. Tarentinus, 1, 18,

181, 2, 4. Portus nobiles Campaniae, 1, 16, 4. Portuum utilitas, 1, 18, 2. *Eam oſtendit & Cenſorini cos. oratio apud Appianum in Punicis.*

Poſſe. Magis ut Poterat, quam ut debebat, 4, 7, 5.

Poſt Annibalem quod timeretur, fuit in Jugurtha, 3, 1, 2. Poſt Carthaginem bellum in Africa, 3, 1, 1. *Emphatice iſta proferantur, quaſi diceret, neminem potuiſſe ſuſpicari, hoſtem aliquem metuendum eſſe, victo Annibale; & quidem in Africa, Carthagine deleta, qui hoſtium maxime erant formidoloſi & potentes: cum alias ſoleat fieri, ut validiſſimis domitis, reliqui ſponte in poteſtatem veniant: quomodo:* Poſt Carthaginem neminem vinci pudet, 2, 7, 1. Poſt Tarentum nemo Italorum bellum audet, 1, 19, 1. quid enim una Poſt quinque legiones? 4, 2, 29. *itaque cum* Poſt Macedonas Thraces rebellant, 3, 4, 1. *mirabundus addit:* ſi diis placet!

A. Poſthumius Albinus. *Vide* Albinus. Poſthumius *autem ſcribendum non* Poſtumius. *eſt enim a* poſthumo, *non a* poſtumo *ſive* poſtimo. *Sic apud Plinium*, 14, 12, 2. Numae regis poſthumia lex eſt: vino rogum ne reſpergito. Ubi *notare libuit* poſthumia *ſcribendum non per majuſculam* Poſthumia, *ne gentile videatur: deinde* poſthumium *dici, quod ad humatum pertinet, ita enim illam legem capio* poſthumiam *ab argumento, ſicut alias ſunt leges ſumptuariae, annales, veſtiariae*, &c.

Poſthumius *A. Regillenſis* dictator Latinos vincit, 1, 11, 2.

Poſthumius *Sp.* cos. Samnitibus deditur, 1, 16, 12.

Poſthumius M. *Regillenſis trib. mil. conſ. pot.* ab exercitu lapidatur, 1, 22, 2.

Poſthumius *A. Albinus cos.* Ligures vincit, 2, 3, 5.

Poſtilla, 2, 2, 14. *Sic reponunt in verſu Plautino Menaechm.* 2, 2, 67. *Douſa pater in Arbitrum*, 2, 14. *& Gulielmius. Et uſurpat Plautus in eadem fabula*, 4, 3, 11. *&* 5, 9, 18.

Poſtremo, *ſicut* Denique, 3, 18, 5.

POTENTIA nimia movet invidiam, 4, 2, 4. FACILIUS creſcit quam incipit, 2, 1, 2. POTENTIA quoque beneficiorum gravis liberis, 4, 2, 92. POTENTIAE cupidis facile convenit de invadenda rep. 4, 2, 11.

Pothinus *Spado*, 4, 2, 60.

Potio ex frumento, 2, 18, 12.

POTESTAS ſolitudine vel mora corrumpitur, 1, 9, 2. Poteſtas Tribunicia ſeditionum omnium cauſſa, 3, 13, 1. Poteſtatem agere, 1, 7, 2. in Poteſtatem redigere, 1, 15, 3.

Potiri, *cum genitivo jungitur; ut* Potiri gentium, 1, 1, 18. *cum ablativo, ut* Potiri capite, 3, 1, 4. caſtris, 3, 1, 9. *Vide etiam Ind. Juſtinianum.*

Prae poculis neſcire ubi ſis, 2, 10, 2. *impedientibus poculis.* Prae tanta victoria leve damnum, *h. e. comparatum cum tanta victoria*, 2, 2, 11.

Praebere ducatum ſceleri, *h. e. praeſtare ſe ducem*, 3, 21, 2. ſpeciem conſecrationis, *pro facere*, 1, 1, 17. fauces offocandas, *h. e. offerre*, 2, 11, 6. *Hoc ſignificatu Ovidius, Met.* 12, 111. Et ſe praebentem valuit diſtringere Cygnum. *Seneca, de provid.* 4, 24. Praebendi fortunae ſumus. *Liv.* 9, 17, 6. Cyrum longa vita vertenti praebuit fortunae.

Praecinere *dicuntur tibiae praecedentes*, 2, 2, 10. *tubae, ad quarum ſonum modumque aliquid fit*, 2, 16, 6.

Praecipitantibus fatis, 4, 2, 43. *h. e. vel urgentibus, & agendi ſignificatu ſumitur; velut* praecipitare mentem, *apud Virg. Aen.* 2, 316. *vel potius in exitum tendentibus. ſicut apud eundem, Aen.* 2, 8. nox humida coelo Praecipitat, ſuadentque cadentia ſidera ſomnos. *falluntur enim, qui de principio noctis exponunt. non enim idem ſenſus eſt, qui in illis apud eundem, Aen.* 2, 250. & ruit Oceano nox: *Caeſar de bel. civ.* 3, 25. hiems praecipitaverat, *hoc ſenſu Salluſtius*: praecipiti in veſperam die. *Curtius*, 6, 5, 3. praecipiti ſenectute. *Marcellin.* 19, 18. autumno praecipiti. &

Cn. Pompejus vincitur a Caeſare, 4, 2, 78. interficitur, 4, 2, 86. *minor* Sex. Pompejus, 4, 2, 87. paterna repetit, 4, 3, 3. ejus bellum & interitus, 4, 8.

Pompilius Viriatum per inſidias tollit, 2, 17, 17.

Pomptinus ager, 1, 13, 20.

Ponere caſtra, *h. e. caſtrametari*, 2, 8, 15. 3, 5, 28. 3, 11, 4. 4, 2. 31, 37, 38, & 70. 4, 11, 4. poenas, *pro abolere, deſinere*, 3, 21, 27. tentoria, *pro figere, erigere*, 2, 8. 9. Urbem, *pro condere*, 2, 8, 7, *quo loco malim legere:* poſitam majoribus, *quam* a majoribus. *ſic apud Tacitum*, 6, 41, 3. urbes Macedonibus ſitae. *ſicut & eundem ſcripſiſſe cenſeam*, 3, 38, 7. Philippopolim Macedoni Philippo ſitam. *ita noſter*, 3, 1, 14. urbem Herculi conditam. Ponere *pro condere dixere praeter noſtrum Tacitus, Vellejus, Virgilius, Varro apud Nonium voce* lavit. *Hinc* poſitor *pro conditore, Ovid. Metamorph.* 9. 453. -- -- in Aſide terra Moenia conſtituis poſitoris habentia nomen.

Pons de cadaveribus, 2, 6, 18. Milvius, 3, 23, 6. navibus factus, 3, 5, 22. Rheni, 3, 10, 15. Rhodani, 3, 10, 3. ſublicius, 1, 10, 4. Ponte committitur Tiberinus, 1, 4, 2. jungitur urbs, 1, 8, 4. 4, 12, 26. jungi mare non poteſt, 2, 2, 2. Ponte quaſi jugo captus Rhenus, 3, 10, 15. Ponte reciſo Tiberim tranſnatat Cocles, 1, 10, 4.

Ponticae gentes, 3, 5, 1. Ponticum mare, 3, 5, 1, & 18. 3. 6, 10. Pontici triumphi, Pompeji, 4, 2, 8. Caeſaris, 4, 2, 89.

Pontifex ſenes Romanos devovet, 1, 13, 9. Pontifices a Numa inſtituti, 1, 2, 2,

Pontius *Samnis*, 1, 16, 10.

Pontus, *regio*, 3, 6, 8.

Popedius, 3, 18, 6. dux & auctor belli ſocialis, 3, 18, 10.

Poplicola *ſcribendum*, *non* Publicola, 1, 9, 4.

Populari. Ignis populatus incendio ſilvas, 2, 2, 1.

Popularis, *addictus & favens plebi*, 3, 14, 2. *ſic* facta popularia, *apud* *Liv.* 6, 14, 2. *His enim locis* po[illegible] *lus pro plebe accipitur: quemadmodum & apud Martialem*, [illegible] 8, 15, & 50. *Suetonium* [illegible] *cum alioquin differant. Vide* [illegible] *In*[illegible]. *de J. N. G. & C.*

Populus affectator quondam im[illegible]rii, Macedones. 2, 7, 2. gen[illegible] victor, orbisque poſſeſſor, R[illegible]mani, 3, 13, 2. 3, 9, 3. 4. [illegible] 61. Victor omnium gentium [illegible]pulus, *Arellius Fuſcus*, *apu*[illegible] *nec. controv. lib. II. contro*[illegible]. Martius, Rom. 3, 3, 2. na[illegible], Rhodii, 3, 7, 8. Princeps, R[illegible] *Praef*. 3. 1, 8, 5. 1, 26, 5. [illegible] 32. Albani, 1, 3, 2. Princeps g[illegible]tium, Rom. 3, 19, 1. 4, 2, 1. R[illegible]gum & gentium arbiter, 3, [illegible], 7. rudis & paſtorius, Rom. [illegible]

Populus Romanus, *Vide* Roma[illegible]

Populus virorum, 1, 1, 10. *i. e.* [illegible] *ſtans tantum ex viris. ſicut Amazones, ſi quae fuerunt*, [illegible] *re* populum feminarum. *Nec* [illegible] *tur videtur pertinere hoc exem*[illegible] *ad illa, in quibus pro* [illegible] *ponitur* populus. *ſicut apud Corn. Nepotem de bel. Troj.* lib. 6. [illegible] *Niobe.* ---- quem peperit popu[illegible]lum, flevit. *Senec. Nat.* [illegible] 6, 32. communes populis [illegible]tibus rogi. *aliosque quos* [illegible] *runt ita locutos viri docti.* [illegible] *etiam lingua Germanica* [illegible] *Vide Lipſ. ad Senecam, de* [illegible] *lib. VI. not. CCXXX.*

Porcius Cato, legatus Pompeji, [illegible] 6, 10.

Porcius Cato *M. Uticenſis* Cypriis [illegible]pes Romam vehit, 3, 9, 5. *Vide etiam* Cato.

Porcii Catilinae ſocii, 4, 1, 3.

Porſena *Tuſcus*, 1, 10.

Porta Collina, 3, 21, 6, & 22. Eſquilina. 3, 21, 6. Scelerata, 1, 12, 2. Portis pene apertis Carthago capta, 2, 2, 18.

Portenta, *pro hominibus prodigioſe ſceleratis*, 4, 2, 60. *Vide* Pet[illegible].

Portus foſſitius Carthagine, 2, 15, 14. inclitus Brundiſii, 1, 20, 1. marmoreus Cyzici, 3, 5, 15. Syracuſis, 2, 6, 34. Morinus, 3, 10, 16. Pyraeei, 3, 5, 10. *Vide* Torrens Vergelli. Tarentinus, 1,

18,

1 83, 2, 4. Portus nobiles Campaniae, 1, 16, 4. Portuum utilitas; 1, 18, 2. *Eam oſtendit & Cenſorini coſ. oratio apud Appianum in Punicis.*

Poſſe. Magis ut Poterat, quam ut debebat, 4, 7, 5.

Poſt Annibalem quod timeretur, fuit in Jugurtha, 3, 1, 2. Poſt Carthaginem bellum in Africa, 3, 1, 1. *Emphatice iſta proferantur, quaſi diceret, neminem potuiſſe ſuſpicari, hoſtem aliquem metuendum eſſe, victo Annibale; & quidem in Africa, Carthagine deleta, qui beſtium maxime erant formidoloſi & potentes: cum alias ſoleat fieri, ut validiſſimis domitis, reliqui ſponte in poteſtatem veniant: quomodo:* Poſt Carthaginem neminem vinci pudet, 2, 7, 1. Poſt Tarentum nemo Italorum bellum audet, 1, 19, 1. quid enim una Poſt quinque legiones? 4, 2, 29. *itaque cum* Poſt Macedonas Thraces rebellant, 3, 4, 1. *mirabundus addit:* ſi diis placet!

A. Poſthumius Albinus. *Vide* Albinus. Poſthumius *autem ſcribendum non* Poſtumius. *eſt enim a* poſthumo, *non a* poſtumo *ſive* poſtimo. *Sic apud Plinium*, 14, 12, 2. Numae regis poſthumia lex eſt: vino rogum ne reſpergito. Ubi *notare libuit* poſthumia *ſcribendum non per majuſculam* Poſthumia, *ne gentile videatur: deinde* poſthumium *dici, quod ad humatum pertinet: ita enim illam legem capio* poſthumiam *ab argumento, ſicut alias ſunt leges ſumptuariae, annales, veſtiariae*, &c.

Poſthumius *A. Regillenſis* dictator Latinos vincit, 1, 11, 2.

Poſthumius *Sp.* cos. Samnitibus deditur, 1, 16, 12.

Poſthumius M. *Regillenſis trib. mil. conſ. pot.* ab exercitu lapidatur, 1, 22, 2.

Poſthumius *A. Albinus coſ.* Ligures vincit, 2, 3, 5.

Poſtilla, 2, 2, 14. *Sic reponunt in verſu Plautino Menaechm.* 2, 2, 67. *Douſa pater in Arbitrum*, 2, 14. *& Gulielmius. Et uſurpat Plautus in eadem fabula*, 4, 3, 11. & 5, 9, 18.

Poſtremo, *ſicut* Denique, 3, 18, 3.

POTENTIA nimia movet invidiam, 4, 2, 8. FACILIUS creſcit quam incipit, 2, 1, 2. POTENTIA quoque beneficiorum gravis liberis, 4, 2, 92. POTENTIAE cupidis facile convenit de invadenda rep. 4, 2, 11.

Pothinus *Spado*, 4, 2, 60.

Potio ex frumento, 2, 18, 12.

POTESTAS ſolitudine vel mora corrumpitur, 1, 9, 2. Poteſtas Tribunicia ſeditionum omnium cauſſa, 3, 13, 1. Poteſtatem agere, 1, 7, 2. in Poteſtatem redigere, 1, 15, 3.

Potiri, *cum genitivo jungitur; ut* Potiri gentium, 1, 1, 18. *cum ablativo, ut* Potiri capite, 3, 1, 4. caſtris, 3, 1, 9. *Vide etiam Ind. Juſtinianum.*

Prae poculis neſcire ubi ſis, 2, 10, 2. *impedientibus poculis.* Prae tanta victoria leve damnum, *h. e. comparatum cum tanta victoria*, 2, 2, 11.

Praebere ducatum ſceleri, *h. e. praeſtare ſe ducem*, 3, 21, 2. ſpeciem conſecrationis, *pro facere*, 1, 1, 17. fauces offocandas, *h. e. offerre*, 2, 11, 6. *Hoc ſignificatu Ovidius, Met.* 12, 111. Et ſe praebentem valuit diſtringere Cygnum. *Seneca, de provid.* 4, 24. Praebendi fortunae ſumus. *Liv.* 9, 17, 6. Cyrum longa vita vertenti praebuit fortunae.

Praecinere *dicuntur tibiae praecedentes*, 2, 2, 10. *tubae, ad quarum ſonum modumque aliquid fit*, 2, 16, 6.

Praecipitantibus fatis, 4, 2, 43. *h. e. vel urgentibus, & agendi ſignificatu ſumitur; velut* praecipitare mentem, *apud Virg. Aen.* 2, 316. *vel potius in exitum tendentibus. ſicut apud eundem, Aen.* 2, 8. nox humida coelo Praecipitat, ſuadentque cadentia ſidera ſomnos. *falluntur enim, qui de principio noctis exponunt. non enim idem ſenſus eſt, qui in illis apud eundem, Aen.* 2, 250. & ruit Oceano nox: *Caeſar de bel. civ.* 3, 25. hiems praecipitaverat, *hoc ſenſu Salluſtius*: praecipiti in veſperam die. *Curtius*, 6, 5, 3. praecipiti ſenectute. *Marcellin.* 19, 18. autumno praecipiti.

. & 24, 19. vigilia ſecunda praecipiti, *dixerunt. Ovid. Triſt.* 1, 3, 47. Jamque morae ſpatium nox praecipitata negabat.

Praecipere. *pro antecapere, praeoccupare. ſic* fata, mortem, veneno, 3, 9, 4. 4, 12, 50. *Hujuſmodi exempla multa collegit B. Rhenanus in theſauro locut. Taciti, pag.* 17. *& ſeq.*

Praecludere maria, *h. e. intuta reddere*, 3, 6, 1.

Praeco, 2, 7, 15. in judiciis, 4, 12, 31.

Praedae cupiditate clades accepta, 2, 10, 2. *Eleganter Homerus, Il.* 15, 346. *Hectorem facit imperantem ſociis:* In naves ruerent, & omitterent ſpolia. Praedae negatae cauſſa lapidatus imperator, 1, 22, 2. praedam in anteceſſum dividere, 4, 12, 24.

Praedicere, *pro praeſagire, praeſignificare*, 2, 6, 14.

Praedicta conjuratio, *h. e. prodita, indicata*, 4, 12, 33.

Praefecti, *pro legatis*, 3, 6, 8. 3, 7, 6.

Praefecti navium, *Graecis trierarchae*, 2, 5, 3.

Praeferre, *vox triumphalis*, 2, 7, 7. *Vide* Fercula. Praeferre *pro prae ſe ferre, manifeſte oſtendere*, 4, 2, 46.

Praeludere, 4, 2, 2.

PRAEMIA armorum armis defendenda, 4, 2, 17.

Praenavigare, *pro praeternavigare*, 3, 8, 3.

Praeneſte, *urbs*, 1, 11, 7. ſub haſta venditur, 3, 21, 27.

Praeneſtina arx, 1, 18, 24.

Praepeditus, *pro impedito*, 2, 8, 17. 4, 11, 6.

Praeſagire aliquid animo, *h. e. providere animo*, 1, 4, 3.

Praeſagia fatorum, 2. 6, 48, & 53.

Praeſens, *pro eo quod non differtur*, 1, 26, 7. Praeſentius, *h. e. quod certius demonſtraret faventes deos*, 4, 7, 9.

Praeſidere regno, *h. e. regem eſſe*, 2, 7, 2.

Praeſidia, *Gall. garniſon. ita* Praeſidia levia, 4, 2, 18. Praeſidia detrahere, *h. e. removere, expellere*, 2, 2, 12. diſſipare, *fere idem*. 4, 9, 4. in tutelam provinciarum diſponere, 4, 12, 26. Praeſidia, *pro qualicunque auxilio, ſubſidio. ſic* PRAESIDIA dignitati paranda, 4, 2, 9.

Praeſidis unius nutu, quaſi anima, regitur imperium, 4, 3, 6.

Praeſto eſſe, *h. e. imperata prompte facere*, 3, 5. 29.

Praeter ſpem omnium revireſcit imperium. *Praefat.* 8. Praeter ſpem omnium rex fraude praecipuus, fraude capitur, 3, 1, 2.

Praetexta, 1, 5, 6.

Praetextatus filius Scipionis, 2, 6, 10. Praetextati ſenes, 1, 13, 14. *Deſcendunt haec a verbo* praetexere, *quod veſtes illae purpura* praeterexerentur. *Eleganter uſus eſt hoc verbo Virgilius Ciri, verſu* 319. An neſcis qua lege patris de vertice ſummo Edita candentes praetexat purpura canos?

Praetoria, *ſcilicet navis, Gall. l'amiral. ut Graeci ναυαρχίδα dicunt*, 2, 7, 7. Praetoriae navis lumen, 4, 8, 5.

Precibus negata armis petere, 3, 3, 3.

Premere terga cedentis, *h. e. inſtare cedenti*, 2. 6, 30. Premi fame, 2, 18, 13.

Prenſare fugientes, *pro comprehendere ut maneant*, 4, 2, 82. *Vide Val. Max.* 3, 2, 19. *Eſt autem hoc oraantis maxime, Tac.* 2, 31, 2.

Pretium, *pro quacunque re, qua aliud quid comparatur & quaſi emitur. ita* Pretium proditionis, 1, 1, 12. victoriae, 1, 17, 7. 1, 20, 2. Pretium foederis Jugurtham facit Bocchus, 3, 1, 16. in Pretium foederis arma deponere juſſi Numantini, 2, 18, 4. in Pretium libertatis nulla largitione corrumpitur pop. Romanus, 1, 26, 5.

Prima acies, *quae proxime hoſtem eſt*, 4, 2, 82.

Princeps populus. *Vide* Populus. Principes, *pro primoribus cujuſque civitatis*, 3, 17, 3. *ſic* Princeps Aetoliae Thoas, 2, 8, 5. Princeps nobilitatis, 3, 17, 5. *ſic* principes Senatus & juventutis, *dicti. Quae nomina honorem & praecellentiam, non autem poteſtatem, arguebant. Poſtea ab Auguſti tempore, qui remp. nomine* Principis *ſub imperium accepit, nomen* principis *dominum ſignificare coepit. ſic* PRINCIPUM diſcordiae, miniſtroru m exitio piantur, 4, 6, 4. *Inde*

Prin-

Principatus, *pro dominatione*, 3, 12, 13.

Principia, 3, 10, 12. 4, 2, 45. *Erant autem loca caſtrorum, in quibus tribuni mil. jus dicebant, aliaque militaris juriſdictionis exercebant. ut in quaeſtorio quaeſtor, imperator in praetorio. Hinc Apulejus, de Mundo, ſub fin. libri.* & (ut *expungo*) ſcitis ejus (*legis, de qua loquitur*) magiſtratus tribunalia, principia milites frequentant (*ita velim, non* frequentabunt). *ſic* Principia numerorum, §. 4. *de Juſtiniano Codice ad Mennam. Vide latius de his Sigonium, de ant. jur. provinc.* 2, 6. *Donatum ad Sueton. Othon. cap.* 6. *Stewech. ad Veget.* 1, 20.

Privatus conſulem aggreditur, 4, 4, 4. Privatum bellum, *h. e. quod privati gerunt, tanquam non concernens remp.* 1, 12, 1. Privatis opibus ſubventum reip. 2, 6, 24.

Prius, *pro potiori*, 1, 16, 2.

Pro *varias ſignificationes habet. aliquando enim denotat ante, vel in, ut* pro Roſtris, 3, 21, 14. 4, 2, 91. *quod idem* in Roſtris *dicit*, 4, 6, 5. *aliquando ſecundum, juxta. ut* Caeſar Pro natura ferox, 4, 2, 38. Pro rei atrocitate, 2, 15, 8. Pro ſcelere animadvertendum, 4, 1, 10. non Pro cetera felicitate, 4, 2, 78. *aliquando loco. ut* Romulus accipi ſe jubet Pro numine, 1, 1, 18. Pro dote, 1, 1, 14. *ſaepius ad defenſionem, cauſſa, propter, de. ut* pugnare Pro finibus, gloria, imperio, libertate, ſociis, 1, 9, 6. 1, 10, 1. 1, 11, 5. 1, 13, 6. 1, 16, 1. Pro ultione alicujus, *h. e. ad vindicandum eum*, 2, 2, 26 Pro victoria, *h. e. ad conſequendam victoriam, ibidem.*

Proboſcis elephanto abſciſſa, 1, 18, 9. *Plinius*, 8, 7. Promuſcidem eorum facillime amputari, Pyrrhi praeliorum experimentis patuit. *Ita ex Graecorum* proboſcide, promoſcis, & promuſcis, *in plerisque Latinis exemplaribus. Dicta autem* προβοσκὶς, *vel Nonio Marcello teſte, quod ante depaſcat, compoſito nomine ex* πρὸ & βόσκεσθαι. *Elephanti naſus eſt, quo & pro manu utitur: unde* manum *etiam appellant: ſicut Oroſius, eandem referens hiſtoriam. De* proboſcide *plura Ariſtoteles, ſecundo de partibus animalium. Iſta Vinetus.*

Probris aliquem inſectari, 4, 4, 2.

Procella belli, 2, 6, 12. *Ita* procella equeſtris, *apud Livium*, 29, 2, 8. & 30, 18, 4. *item Tacitum, H.* 3, 52, 4. *ſic* procellae tribuniciae, *apud eundem Livium*, 2, 1, 4. *Eadem eſt metaphora quam notavimus ſupra in voce* Nimbus. *Adde Polyb. apud Valeſ. pag.* 182,

Proceritas Teutobocchi, 3, 3, 10.

Procurrere, *pro prominere, ſicut excurrere. ita* Clypea Procurrit a Punico litore, 2, 2, 19.

Prodigia, *pro rebus inſolitis, quibus aliquid portendi creditur*, 4, 2, 45. Prodigio ſimile. *Vide* S. Prodigia, *pro hominibus, prodigioſe, h. e. ultra modum mortalitatis affectis. ita* Prodigia Romana, *pro Romanis incredibilis fortitudinis*, 1, 10, 3. Prodigia municipalia. *pro municipibus ſumme ſceleratis*, 3, 18, 6. *Vide ſupra* Peſtis. *Quo pertinet etiam uſus vocabuli Lues. Claudianus, in Ruffin.* 1, 24. quo tanta lues eruperit ortu. *Seneca, Medea, verſu* 184. Abolere propere peſſimam ferro luem.

Praelium juſtum. *Vide* J. Praelium nec ſpectare poteſt Antiochus, 2, 8, 12. Praelio, uno, &, ut ſic dixerim, non toto, 4, 2, 63. Praeliis frequentibus comminui, 1, 3, 3. *Vide Salluſt. Jug.* 79, 4.

Proficere ad ſtabilitatem pacis, *h. e. aſſequi quod conferat ad ſtabilem pacem*, 4, 9, 1. ad profligandam provinciam, 2, 6, 40.

Profligatum, *pro affecto, & pene confecto. ſic* Profligatum bellum, 2, 15, 2. urbis excidium, 2, 15, 12. Profligata provincia, 2, 6, 40. *quo tamen ſenſu recte dici negat Agellius*, 15, 5. *quem oppugnat Lipſius ad Tacitum*, H. 2, 4, 5. & *certe ita reperitur uſurpatum aliis etiam non vulgaris notae auctoribus. Frontinus*, 2, 3, 2. victoriam profligavit. *ibidem, exemplo* 20. Quo genere, cum profligari nihil videret. *Seneca, de beneſ.* 7, 13, 2.

Haec quoque quae venit, quaeſtio, profligata eſt in prioribus: itaque breviter perſtringetur. *Ita aliquoties Tacitus. Porro eandem diſtinctionem harum phraſium*, bellum committere, profligare, conficere, *qua noſter*, 2, 15, 2. *utitur, reperias apud Livium*, 21, 40. *in fine capitis.*

Profluens, *pro fluvio praeterlabente*, 1, 1, 2. *ſic* Profluentes, 4, 12, 9. *ut dubium mihi ſit an forte ita ſcripſerit Livius*, 1, 45, 9. infimi valle profluit Tiberis. *ubi vulgo legitur* praefluit, *eodem quidem ſenſu.*

Profugus feralis tabulae, 3, 22, 2. *ita ſupra* fugitivum regni *dixit.* Profugus praelio, 3, 19, 7. 4, 2, 86. a praelio, 4, 2, 85.

Proludere, *idem quod praeludere*, 3, 22, 6. *Seneca, Medea, verſu* 907. ---- proluſit dolor Per iſta noſter.

Promittere, *pro portendere, ſicut ſupra* polliceri. *ſic* aves & victimae victoriam promittunt, 4, 7, 9. caput in Capitolii fundamentis repertum, caput terrarum, 1, 7, 8. flamma circa caput Servii, clarum fore, 1, 6, 2. Promittere templum diis, *h. e. vovere*, 1, 11, 4.

Propagare bellum hereditarium in poſteros, *h. e. tranſmittere*, 3, 17, 2.

Propitius Oceanus, *h. e. favens, bene affectus*, 3, 10, 19.

Propontis *ſinus maris*, 3, 6, 10.

Propugnacula claſſis, 4, 2, 34. *h. e. turres; ſic Horat. Epod.* 1, 1 Ibis Liburnis, inter alta navium, Amice, propugnacula.

Propugnare urbem, *pro defendere*, 3, 10, 23.

Prorogare imperium, 3, 14, 6. *Vide Grucch. ad poſter. Sigon. diſput. num. XLIV.*

Prorſus, ut, 1, 11, 15. *ſic ſupra* Plane quaſi.

Proſcriptionis Syllanae tabula. 3, 21, 25. jure belli propoſita, 3, 23, 3. ejus effectus, 3, 22, 1. Proſcriptio triumviralis, 4, 6, 3.

PROSPERORUM nimia continuatio ſuſpecta, 4, 2, 79.

Provincia pop. Romani extrema, media facta, 3, 5, 31. Provinciam facere, 2, 17, 8. 4, 12, 22. *Vide etiam* F. PROVINCIAM retinere, plus eſt, quam facere, 2, 17, 8. 4, 12, 29. ex Provincia cognomen, 4, 12, 28. Provinciae antiquiſſimorum Romanorum quales, 1, 11, 6. PROVINCIAE quaedam, ut non in uſum, ita ad ſpeciem imperii acquiſitae, 3, 12, 4.

Provolvi ad pedes, 4, 11, 9. Provolvuntur Cimbri in Italiam ruina, *h. e. ſponte a ſummis jugis ruunt, & ſe demittunt, urſorum more*, 3, 3, 11.

Provocare, *ſubaudi, ad pugnam, laceſſere*, 1, 3, 2.

Provocatio, *h. e. appellatio*, a coſſ. 1, 9, 4. Provocatus eſt, *pro provocavit*, 2, 17, 11.

Pſeudophilippus, 2, 14, 3.

Ptolemaeus, rex Aegypti, 4, 2, 55. Pompejum trucidari jubet, 4, 2, 52. perit, 4, 2, 60.

Ptolemaeus, rex Cypri, 3, 9, 2.

Publice. Hiſpania non tuetur libertatem ſuam publice, 2, 17, 3. *h. e. conjunctis viribus: gentes enim Hiſpanas reſpectu totius corporis pro privatis habet: ſicut habenda ſunt imperia regnaque in magna illa* rep. generis humani, *ut Senecae dicitur. Itaque ridicule facere videntur, qui ſcita gentium, ex jure aliquo civili aut firmare nituntur, aut infringere, cum jus civile in tali cauſa non obtineat niſi locum privati teſtimonii.*

Publica fides, 3, 1 8. Publicum parricidium. *Vide* Parricidium.

Pudenda foedera, 2, 18, 2.

Pudet. De Vertulis & Bovillis, pudet! ſed triumphavimus, 1, 11, 6. *Haec igitur vox in oratione ſuſpendit vocem ſenſumve turpem, aut ominoſum. ita* Pulſi fugatique, pudet dicere, hoſtes, 3, 20, 12. *Livius*, 7, 40, 8. in vos, horreo dicere, hoſtes. *Ovidius Metam.* 9, 530. *in nefariis Byblidis literis magno artificio in tertium uſque verſum nomen ejus protelat.* Hanc tibi mittit amans, pudet, ah pudet, edere nomen, &c. & *in eadem fabula (verſu* 569. ---- Feras fidiſſime noſtro, Dixit & adjecit longo poſt tempore, fratri) *eodem tendit.*

Pudor Curioni ſuadet, ut amiſſum exer-

exercicitum morte ſequatur, 4, 2, 34. *Junge exemplum Centenii apud Livium*, 25, 19, 14. & *Aſdrubalis Liv. lib. XXVII.* Pudor Romanus, 3, 1, 10. 3, 20, 12. ô pudor, 2, 6, 30. Pudore magis quam virtute reſiſtere, 4, 2, 81.

Puellas captivas reſtituit Scipio, 2, 6, 40.

Puer non dicendus Auguſtus, 4. 4, 1. *Non tamen ignominioſa eſt haec appellatio, ſi vera ſit, & non injuriae cauſſa proferatur, h. e. ut ſimul exprobrentur pueriles ineptiae, quae rebus agendis obſtant. Ita Propert.* 4, 6, 82. Auguſtus Differat in pueros iſta trophaea ſuos. *Ovidius, de arte*, 1, 182. *de Caeſare, ut opinor:* Bellaque non puero tractat agenda puer. *Quid Horatius? qui carm.* 4, 4, 28. *Druſum & Tiberium pueros vocat, jam multarum gentium victores, & adoleſcentes* 30. *circiter annorum. ille enim.* Auguſti paternus In pueros animus Nerones. *ſed puto Poëtam pueri nomine uti pro filio, Graecorum more: ſicut puer Veneris apud Virg. & alios.* Pueros captivos reſtituit Scipio, 2, 6, 40.

Pugna Auguſti cum Antonio, 4, 4, 4. navalis, 4, 11, 6. cum Caſſio & Bruto, 4, 7, 10. cum Sex. Pompejo, 4, 8, 3. cum Illyriis, 4, 12, 7. Caeſaris cum Aegyptiis, 4, 2, 60. cum Pharnace, 4, 2, 63. cum Pompejo, 4, 2, 43. cum Pompejo juvene, 4, 2, 78. cum Scipione & Juba, 4, 2, 66. Caeſarianorum cum Pompejanis, navalis, 4, 2, 75. Curionis cum Juba, 4, 2, 34. Romanorum cum Achaeis, 2, 16, 3, & 5. cum Annibale, 2, 6, 10. 12, 13, 15, & 60. cum Antiocho, 2, 8, 15. cum ipſius praefectis, navalis, 2, 8, 12. cum Ariſtonico, 2, 20, 5. cum Aſturibus, 4, 12, 54. cum Balearibus, navalis, 3, 8, 4. cum Belgis, 3, 10, 4. cum Britannis, 3, 10, 17. cum Cheruſcis, Suevis & Sicambris, 4, 12, 24. cum Cimbris, 3, 3, 14. cum eorum mulieribus, 3, 3, 16. cum Germanis, 3, 10, 13. 4, 12, 34. cum Latinis, 1, 11, 2. cum Mithridate, 3, 5, 11, 17, & 23. cum Myſis, 4, 12, 13. cum Numantinis, 2, 18, 11. cum Parthis, 3, 11, 8. 4, 9, 5. 4, 10, 3, & 6, cum Picentibus, 1, 19, 2. cum Poenis, navalis, 2, 2, 8, & 33. cum Pyrrho, 1, 18, 7, 9, & 11. cum Sabinis, 1, 1, 13. cum Sallentinis, 1, 20, 2. cum Samnitibus, 1, 16, 12. cum Sertorio, 3, 22, 7. Syllae cum Marianis, 3, 21, 19. Pugna proſpera exitii cauſſa, 2, 10, 2. *Plutarchus Craſſo, cap.* 21. Haec victoria, quod nimios ſpiritus feciſſet fugitivis, perdidit Spartacum.

Pugnare cum morituris non oportet, 2, 18, 13. Pugnare ex neceſſitate, quod deprehenſus ſis, 3, 6, 12.

Pulcerrimus exitus, *pro laetiſſimo, feliciſſimo*, 2, 2, 14. Pulcerrima terrarum Campania, 1, 16, 3.

Pulcritudini victae urbis parcitur, 2, 6, 34.

Pullus *elephanti*, 1, 18, 12. Pulli *gallinarum* auſpiciorum cauſſa, 2, 2, 19.

Pullum, *ſcilicet amiculum*, 4, 2, 45.

Punica fraus, 2, 6, 13, & 36. 2, 17, 6. perfidia, 2, 2, 11. *Hinc Val. Max.* 9, 6, 1. *ext. Carthaginem* ipſum fontem perfidiae *vocat.* Punicum bellum primum, 2, 2. ſecundum, 2, 6. tertium, 2, 15. Punici belli tempeſtas, 2, 6, 9. Punici maris nomine deficiunt quidam, 2, 2, 17. Sic Sidon. ep. 8, 12. *quamlibet ſola hyemalium menſium nomina tremas.*

Puppis, *pro navi*, 3, 7, 7. 4, 11, 8.

Purpura, *pro conſulatu. quod veſtes conſulares purpura praetextae*, 3, 21, 17. Purpura fulgentes elephanti, 2, 8, 16.

Purpuratus, *ita vocantur amicorum regiorum principes*, 1, 10, 5. *Hac voce ſaepiſſime pro ſatrapis utitur Curtius.*

Purpurea veſtis regibus, 3, 19, 10. 4, 11, 3. Purpureum velum in navi Cleopatrae, 4, 11, 8.

Putare, *Praefat.* 1. Caeſariani dum ſe vincere Putant, vicere, 4, 2, 84.

Puteoli, *urbs*, 1, 16, 6.

Pyra, *rogus*, 4, 12, 45.

Pyrenaeus, *mons*, 2, 17, 3. 4, 12, 46. Pyrenaeum jugum, 2, 17, 6.

Pyrenaei montes, 2, 6, 38.

Pyrrhus *Epirotes*, ejuſque bellum cum Romanis, 1, 18. per quatuor annos, 3, 5, 1. minus vaſtavit Italiam, quam ipſi Itali, 3, 18, 11. 2, 21, 21. Pyrrhi regia, 2, 9, 2.

Q.

Qua *adverbialiter poſitum plerumque valet ubi.* Qua longiſſima Italia, 2, 6, 52. *Particulam hanc ſaepiuſcule mutatam a librariis viſus ſum animadvertere. ut apud Curtium*, 3, 11, 12. & qua (*erat* quae) cuique patebat ad fugam via, erumpunt. *ſic Marcellin.* 18, 20. & *ipſe Curtius*, 5, 13, 25. *Iterum Marcellin. edit. Lindenbrog. pag.* 494, 10, & *ſorte* 499, 29.

Quaerit Romanis hoſtes Annibal, 2, 8, 4. *Expreſſum ex Livio*, 34, 19, 4. Quaerendi hoſtes, ut vincantur, 3, 8, 6. *Sic Claudian. de laudib. Stilic.* 3, 149. Vincendos alio quaeſivit in orbe Britannos.

Qualis erat, 3, 10, 22. *Ita Tibullus*, 1, 3. Qualis eris.

Quantum, immane quantum, plurimum quantum, 4, 2, 74.

QUANTI eſt imperator, tanti exercitus, 2, 18, 11.

Quaſi. *cum ut plurimum vocem hanc elegantibus ſententiis & comparationibus addat auctor, viſum eſt pleraque ea loca hic annotare. igitur* Quaſi in brevi tabella totam pop. Romani imaginem amplecti, *Praefat.* 3. quaſi hominem conſiderare pop. Romanum, *Praefat.* 3. Quaſi ad quendam juventae florem pervenit pop. Romanus, *ibidem.* Quaſi quaedam robuſta maturitas imperii, *Praefat.* 7. Quaſi reddita juventute revireſcit imperium, *Praef.* 8. ex variis Quaſi elementis congregat corpus unum Romulus, 1, 1, 9. Quaſi monitu deae, 1, 2, 4. ſubſtitutus in locum regis Quaſi ad tempus, 1, 6, 2. Quaſi infantia pop. Romani, 1, 8, 1. quodam Quaſi inſtinctu deorum concitatus, 1, 9, 1. Quaſi contagione quadam per ſingulos itum, 1, 9, 8. plane Quaſi adulterum ad inferos uſque ſequerentur, 1, 10, 8. Quaſi in regis ultionem, 1, 11, 1. plane Quaſi ſtipendium commilitionibus diis, 1, 11, 4. Quaſi praeſentem Jovem, 1, 13, 13. Quaſi in terrigenas e coelo ac nubibus tela mitterentur, 1, 17, 6. Quaſi vindicaret, exiluit, 1, 18, 12. decem pondo argenti, Quaſi luxuriam damnavit, 1, 13, 22. Quaſi quotidie triumpharet, 2, 2, 10. in claſſe Quaſi tota Carthago, 2, 3, 34. quodam Quaſi aeſtu & torrente fortunae, 2, 7, 1. quodam caſu, Quaſi induſtria, ſic adgubernante fortuna, 2, 8, 1. epulis Quaſi interiis impleti, 2, 18, 12. Quaſi templa & arae poſſent defendere, quem nec montes ſui, nec arma potuiſſent, 2, 12, 9. de Andriſco, Quaſi vero rege, triumphatum, 2, 14, 5. Quaſi enata ſubito claſſis erumpit, 2, 15, 14. Quaſi ſubita de cineribus flamma, 2, 15, 15. Quaſi ſaeculum illud everſionibus urbium curreret, 2, 16, 1. Quaſi hic Romanis orbis non ſufficeret, 3, 10, 16. Quaſi ſubſidio inſederat Alpium tumulos, 3, 3, 18. Oceanus Quaſi imparem ſe fatetur, 3, 10, 19. nomine Quaſi terrore compoſito Vercingetorix, 3, 10, 20. merſa vitiis ſuis, Quaſi ſentina, reſp. 3, 12, 7. Quaſi jure oppreſſus, 3, 14, 7. Quaſi ſecundum hominum genus ſervi, 3, 20, 1. Spartacus Quaſi imperator occiſus, 3, 20, 14. Quaſi non eſſet uſquam dimicatum, ſic arma rurſus & partes, 4, 2, 73. rates captae Quaſi per indaginem, 4, 2, 32. Quaſi viciſſet, qui evaſerat, 4, 10, 10 Quaſi bene geſtis rebus, 4, 11, 1. Quaſi facilior eſſet Partho Romanus, 4, 11, 2. morte quaſi ſomno ſoluta, 4, 11, 11. efferam gentem, ritu ferarum, Quaſi indagine, debellabat, 4, 12, 48.

Quatere haſtam, 2, 17, 14. urbem machinis, 2, 9, 2. Quatere omnia navibus, equis viriſque, 2, 7, 8. *Plinius*, 2, 27. Quum rex Philippus Graeciam quateret.

Quatenus *pro quoniam*, *ſive* Quatinus, 1, 5, 2. *idem enim eſſe vocabulum puto, & ſcriptione tantum, non etiam ſono, nec origine, aut ſignificatione, differre. Accidit e-*

nim

nim huic voti, ut E litera ſonum illum nanciſcatur, quem nec E literae, nec I, plene adſcripſeris, qualia notat & Lipſius de lingua Lat. cap. 7. *Vide tamen Acidal. ad Vellej.* 2, 68, 4. *Vinetum, ad auctorem noſtrum,* 2, 8, 2. & *Caſaub. ad Suetonium, Claud.* 26, 7. *Ovid. Triſt.* 5, 6. Quatenus & non eſt in caro conjuge felix.

Querela, 1, 18, 5. *eſt expoſtulatio de injuria, utque ea luatur, petitio. Sic.* Queri, 2, 6, 5. Querelae *dicuntur etiam, cum ſocii, aut ſubditi, ab aliis infeſtari ſe nuntiant, contraque eos auxilium orant,* 3, 2, 4. *ita dicitur* Queri de aliquo, 3, 10, 14. de incurſionibus hoſtium, 3, 2, 3. 3, 10, 17. Queri de diis, 2, 6, 14. de fortuna, 3, 11, 2. *h. e. conqueri de iniquitate deorum aut fortunae.*

Quiddam indomitum, 1, 22, 2. Quiddam ſimile nivibus, 2, 4, 2.

Quinctilius Varus *P.* 4, 12, 31.

L. Quinctius *Cincinnatus* dictator, 1, 11, 12. 1, 26, 7.

Quirinalis, *mons,* 1, 13, 16.

Quirinus, 1, 1, 18. *Julianus, princ. de Caeſaribus:* Quirinus, quo quidem nomine ille nobis, ſi quidem deum reſponſis paremus, appellandus eſt.

Quis, aut unde, 1, 18, 4. *Videtur haec formula uſitata fuiſſe in contemtu, & faſtidio, cum etiam notos per ſuperbiam ſe non noſcere ſimularent. Alias etiam ignotos ita compellare ſolebant;* Quis genus? unde domo? *Virg. Aen.* 8, 114. *Vide Savaronem ad Sidonium, epiſt.* 1, 11.

Quomodocunque, 3, 23, 4.

R.

Rabies Mariana Cinnanaque, 4, 2, 2. Numantinorum, 2, 18, 15. piratica, 3, 8, 2. pugnandi, 4, 2, 46. Samnitium, 1, 16, 7. Thracum, 4, 12, 17. victorum, 4, 2, 85. *Vide etiam* Furor.

Radiare, *radiis diſtinguere.* quaſi de induſtria proſpera adverſis Radiarentur, 4, 2, 30.

Radiis diſtincta corona, 4, 2, 91.

Radices Alpium, 2, 5, 1. 3, 5, 7. Veſuvii, 3, 20, 4.

Rapere, *ſemper celeritatem notat, & violentiam. de flumine dictum, pro haurire,* 3, 11, 3. Rapere, *pro occupare, corripere. Sic* Rapere caſtra ſubito impetu, 3, 20, 4. improviſo adorti caſtra Rapiunt, 4, 12, 34. primus impetus belli Bithyniam Rapuit, 3, 5, 6. Rapta impetu Hiſpania, 2, 17, 6. *ita Curtius,* 4, 14, 1. Syriam Aegyptumque praetereuntibus raptas. Raptos *tamen dicit* Vejentes, 1, 12, 4. *qui decenni obſidio vix ſubacti ſunt.* Rapere regnum, *h. e. vi invadere, nondum debitum,* 1, 7, 1. *Sic* cenſum, imperium, patrimonium, 4, 2, 21. *pro eripere. ſic* Rapta jure belli repetere, 3, 5, 13. Rapere ſcutum de manu, 4, 12, 7. quo quemque Rapuit fuga, *h. e. quo quiſque ſe fuga proripuit,* 3, 11, 10.

Rates Balearium, 3, 8, 3. Rates ex cratibus, 3, 20, 13. rates inopia navium factae, 4, 2, 32.

Ratio reip. *h. e. conditio, utilitas, quam hodieque Ital. la ragion' di ſtato appellant,* 1, 8, 1. Rationes theſaurorum continens libellus, 4, 12, 44. *ſic apud Livium,* 38, 55, 9. *eſt* liber rationis.

Raudius Campus, 3, 3, 14.

Ravenna, *urbs,* 3, 10, 22.

Recens & integer, 3, 1, 13.

Receptator hoſtium Rhenus, 3, 10, 9.

Recipere, *pro accipere, capere. ſic* totius orbis opes Oſtia recipit, 1, 4, 3. *pro admittere, ſuſcipere. ſic* receptus Gabiis Tarquinius, 1, 7, 7. Recipere ſe *plerumque cedentium eſt, & locum munitiorem quaerentium, Gall. ſe retirer. ſic* Aquitani in ſpeluncas ſe Recipiunt, 3, 10, 6. C. Gracchus in Aventinum ſe Recipit, 3, 15, 5. *interdum* Recipere ſe *dicuntur, qui etiam non ſugiendi gratia iter faciant; ut* 4, 7, 12. Recipere, *pro occupare, capere, de iis, quae nunquam in poteſtate fuerunt. ſic* Cypros Recepta ſine bello, 3, 9, 1. Hiſpania Recepta, 4, 2, 29. *Ita Livius,* 44, 32, 1. Anicius Scodra recepta. *Caeſ. civ.* 1, 16. Recepto Aſculo. *Similem ſignificationem ver-*

borum redire, reddere, &c. obſervat Salmaſius ille ad Spart. Adrian. cap. 2. ſic infra Redigere. Recipere ſpiritum, 2, 3, 1. *deſumtum a luctatoribus, aliiſque, qui vehementer exerciti, difficulter reſpirant, & ita ad recipiendum ſpiritum interquieſcere coguntur.*

Reciprocantes aquae, *h. e. per aeſtum huc illuc jactatae*, 2, 8, 9.

Reciſo ponte, 1, 10, 4. *Edit. Boxhorn. habet* reſciſſo.

Recoquere ferrum, *h. e. iterum immittere igni, & ad alios uſus formare*, 3, 20, 6.

Redigere, *pro ſubigere nondum poſſeſſa, ut videatur ex eorum cenſu eſſe verbum hoc, de quibus modo in Recipere diximus. ſic* pop. Romanus totam Italiam ſub ſe Redigit, 1, 9, 8. Redigere in deditionem, 3, 10, 25. in ditionem, 1, 18, 23. in poteſtatem, 1, 15, 3. Redigere intra urbes, *h. e. compellere*, 3, 7, 4. intra muros, 4, 5, 3. eo Redegit populum, *h. e. eo deduxit pop.* 1, 2, 4. Redigere conſecrationem ſuam in pretium victoriae, *h. e. conſecrat. ſuam pretium victoriae facere*, 1, 17, 7.

Redimita frons regium in morem, *h. e. diademate revincta*, 3, 19, 10.

Redire rurſus. *Vide* Rurſus. in perniciem, *h. e. verti in pern. fieri perniciosum*, 3, 13, 4. Redierat, *pro* rediiſſet, 4, 3, 2. *Vide etiam* Erat.

Referre ad populum, 3, 21, 9. *h. e. legem ferre ad populum* Referre populum in cenſum, diſcrimina officiorum, &c. in tabulas, 1, 6, 3.

REGERE ſe ipſum non poteſt arbiter regum & gentium populus, 3, 18, 7.

Regionum nomina conſtructa ut urbium, 2, 2, 15. 3, 10, 16.

Regilli lacus, 1, 11, 2.

Regius furor *appellatur auctori, dominandi cupido in decemviris, qui regiam poteſtatem, etiam nudo nomine odioſiſſimam, captabant*, 1, 24, 1. *Hinc ubi quid inſolentius gerebatur, aut ubi quis alterius potentiam ad invidiam vocabat*, regnandi & dominandi *verbo utebantur. Sic in noſtro* Regnum judiciorum, 3, 13, 3. & Regnare judiciariis legibus, 3, 12, 9. *dicuntur equites immani illa poteſtate ſubnixi. Apud Livium*, 6, 40, 6. *Claudius tribunos pl. exagitans:* Tantum licentiae novem annis, quibus regnant, ſumpſiſſe, *& violentus ille Coriolanus apud eundem ſcriptorem*, 2, 34, 10. Tarquinium regem qui non tulerim, Sicinium feram? *atque ita aliis locis plurimis. Salluſt. Hiſt.* 1, 1, 12. ſervili imperio patres plebem exercere, de vita atque tergo regio more conſulere. Regium in morem redimita frons, *h. e. diademate revincta*, 3, 19, 10. Regio nomine fretus Antiochus Annibalis conſilia negligit, 2, 8, 6. Regia inſignia ſumit ſervus, 3, 19, 6.

Regnare judiciariis legibus, 3, 12, 9. *Sic* Regnum judiciale *dixit Cicero ad Attic.* 1. 1. *Vide* Regius. Regnum in honorem virtutis ultro delatum, 1, 3, 1. dolo partum induſtrie agitur, 1, 6, 2. a Tarquinio ultro petitum, 1, 5, 1. Regni cupiditate fratres interfecti, 3, 1, 3. Regni inſignia oblata Caeſari, 4, 2, 91. Regno praeſidere, *h. e. regem eſſe*, 2, 7, 2. Regnum invadere, *pro condere, inchoare*, 1, 8, 2. rapere mavult Tarquinius, quam expectare, 1, 7, 2. Regna teſtamentis relicta, 2, 20, 2. Regna donare conſuetus pop. Romanus, 3, 9, 3. Regna, *pro regibus*, 3, 10, 1. *Vide etiam* Dominatio.

Regyrare, *h. e. revolvi, quaſi in orbem redire*, 4, 2, 6.

Religare *pro ligare, alligare*, 1, 7, 8. 3, 7, 3. 3, 19, 8.

Religio, *h. e. ſanctitas*, Numae inclita, 1, 2, 1. foederum ſumma Romanis, 2, 6, 5. publica privatis affectibus antecellere debet, 1, 13, 12. Religionis auxilio incolumis, 1, 13, 16. RELIGIONE & juſtitia gubernanda imperia, 1, 2, 4.

Religioſus, *qui religiones ſancte colit. ita* quid Numa Religioſius? 1, 8, 3. *alii* Religioſum *eſſe in culpa ponunt, ut* ſuperſtitioſum. *vide verſus apud Agell.* 4, 9. Religentem

rem eſſe oportet, Religioſum, nefas. Religioſiſſimum, *h. e. quod maxima religione colitur, ſanctiſſimum*, 1, 13, 11.
Reliquiae Aſiae rebelles, *h. e. reliqui Aſiaticorum rebellium*, 3, 5, 17. Gallorum, 1, 13, 21. latronum, 3, 19, 8. naufragarum partium, 4, 2, 64. Reliquiae Vejorum nullae, *h. e. veſtigia*, 1, 12, 11.
Reliqua, *pro reliquiis*, 3, 10, 1. Reliqua corporis, *Victor de Caeſar. cap. XX. f.*
Remeare, *pro recedere*, 1, 12, 8.
Remittere exercitum, *pro dimittere, non detinere*, 4, 2, 17.
Remunerari, 3, 5, 28. *h. e. viciſſim dona dare.*
Remus, 1, 1, 6. occiditur, 1, 1, 8.
Remorum ordines, 4, 11, 5.
Renus, *fl. Vide* Rhenus.
Repercuſſus, *nempe ſolis, pro reflexione*, 3, 3, 15.
Reprimere amnem, *h. e. coërcere, & contrahere*, 1, 1, 3.
Repurgare aurum venis, 4, 12, 12.
Requirere, *pro quaerere, inveſtigare. ſic* Samnium in ipſa Samnio requiritur, 1, 16, 8. *pro interrogare*, 4, 2, 68.
Res mira dictu, 1, 7, 7. Res poſcit, 1, 8, 3. Res unius aetatis, populus virorum, 1, 1, 10. in Re eſſe, *h. e. revera eſſe, exiſtere*, 4, 7, 11. Res motae, 3, 17, 9. Rerum novarum cupidus, *h. e. turbarum*, 3, 23, 2. Quatuor anni belli, pro clade Rerum breve tempus, 4, 2, 6. Rebus ſuis diffidere, 3, 1, 16. Rebus arctis, afflictis, 2, 6, 31. deploratis, 2, 15, 16. perditis, 4, 8, 4. Res *pro rep. ſic* Res Romana, 3, 22, 5. Vejentium, 1, 12, 8. *Ita ſaepiſſime auctores.*
Res familiaris, *pro ſubſtantia, bonis cujuſque*, 4, 1, 1.
Res publica etiam hoſtibus recipiendis augenda, 1, 1, 14. cum Rei publicae clade nihil movendum, 3, 23, 2. Rei publicae aegrae ſauciaeque expedit quieſcere, 3, 23, 4. de Re publica invadenda facile convenit potentiae cupidis, 4, 2, 11.
Reſcindere acta, *h. e. abrogare*. 3, 23, 2. domus, tecta, *pro demoliri*, 2, 15, 10. pontem, 3, 10, 3. plagam, *h. e. rurſus aperire jam coaleſcentem*, 4, 2, 72. *hoc ſenſu* Vulnera interdum ipſa curatione reſcinduntur, 3, 23, 4.
Reſiduum nihil eſt crudelitatis, 3, 4, 2.
Reſignare, *pro reſcindere*, 4, 7, 14. *Cic. pro Archia.*
Reſilire ab impoſito jugo, 4, 12, 2. in aquas, 3, 6, 6.
Reſpirare, 2, 6, 23. Reſpirat inſula, 3, 19, 9. *Vide* Recipere ſpiritum.
Reſponſum ſuperbum Craſſi, 3, 11, 5. Tarquinii, 1, 7, 7.
Reſtare, *pro manere.* Reſtitere Juventas & Terminus, 1, 7, 7. *pro ſupereſſe*, 3, 10, 1, & 2.
Reſurgere in aliquem, *h. e. rurſus inſurgere*, 1, 13, 19.
Retinere amnem manibus & clypeis, 3, 3, 12.
Retro dare gradum, *h. e. loco pelli, retro cedere*, 4, 2, 81.
Revellere, *pro avellere. ſic* Revulſa aquila, 4, 12, 38. Revulſa Italiae Sicilia, 2, 2, 2.
Reverens *tam de eo dicitur, qui mereatur reverentiam, quam qui exhibet. ut* Reverentius viſum eſt nomen Auguſti, 4, 12, 66. & Reverentior captae majeſtatis nemo fuit, 2, 12, 11.
Reverentia par inter Parthos & Romanos, 4, 10, 1.
Revereri oportet fortunam, cui tantum licet, 2, 12, 11.
Revireſcit imperium. *Praefat.* 8. *Vide* I.
Reviviſcit imperium, 2, 6, 27. Reviviſcunt incendia, 3, 5, 14.
Revomere. Hiſtri cum ſanguine & ſpiritu male partam revomuere victoriam, 2, 10, 3. *Dictum de ebriis interemptis, ad inſtar illius Virgiliani, Aen.* 9, 349. Purpuream vomit ille animam, & cum ſanguine miſta Vina refert moriens. Maria revomunt ſpolia, *h. e. hauſta reciprocant, & rejiciunt ad litora*, 4, 11, 7.
Reus ambitur, 3, 17, 5. in praeſentem Reum peroratum, 4, 1, 7.
Rex appellatur Appulejus, 3, 16, 4.
Rex hoſtium captus maximum victoriae decus, 3, 2, 5. 3, 3, 10. 3, 10,

30, 26. & *ibi Nota*. Rex viliſſimus Ptolemaeus, 4, 2, 52. Regem ſe vocat ſupplex Perſes, 2, 12, 10. in Regem deſciſcit Antonius, 4, 3, 4. 4, 11, 3. Reges auxilia petunt a Romanis, 2, 7, 5. Regibus parere conſuetae urbes, 2, 20, 4. 3, 5, 6.

Rhea Silvia, 1, 1, 1.

Rhenus, *fl.* 3, 10, 2. tranſitur a Caeſare, 3, 10, 14. ponte jungitur, 3, 10, 15. imperii terminus, 4, 12, 39, & 61. bis trajectus a Caeſare 4, 12, 22. Rheni effigies in triumpho Caeſaris, 4, 2, 88. per Rheni ripam L. amplius caſtella a Druſo directa, 4, 12, 26.

Rhodanus, *fl.* 3, 2, 4. Helvetiorum terminus, 3, 10, 2. Rhodani effigies in triumpho Caeſaris, 4, 2, 88.

Rhodii nauticus populus, 2, 7, 8. Antiochi claſſem vincunt, 2, 8, 11. pro Aetolis deprecantur, 2, 9, 3. Rhodiorum claſſes, 3, 6, 8.

Rhodope, *mons*, 3, 4, 6.

Rhodus, *inſ.* 3, 5, 8.

Rictus oris, 3, 11, 11.

Rixa, *pro pugna*, 3, 10, 5.

Ripa, *pro litore*, 4, 11, 7. *cum alias* ripae *dicantur eſſe fluminum*, litora *maris. Hinc* §. 4. *Inſt. de rer. div.* Riparum quoque uſus publicus eſt, ſicut ipſius fluminis. & §. 5. Litorum quoque uſus publicus eſt, ſicut & ipſius maris.

Robur pop. Romani, 2, 1, 1. Robur elanguet clementia ſoli coelique, 3, 3, 13. Robur Hiſpaniae Celtiberi, *h. e. fortiſſimi Hiſpanorum*, 2, 17, 9. *ſic* Robur Italici ſanguinis, 4, 2, 5. Orientis, *ibidem*. ſociorum, 3, 18, 6. Robora gentium, 3, 5, 22. *ita ſaepe Tacitus & alii.*

Robuſtus populus, 2, 1, 2. Robuſta imperii maturitas, *Praefat.* 7. Robuſtiſſima oppida, *pro munitiſſimis*, 1, 12, 3.

Rogare leges, 3, 16, 2. *h. e. ferre ad populum. rogandus enim erat populus utrum vellet eam legem, & juberet. hinc*

Rogatio, *pro lege*, 3, 14, 4. 3, 17, 8.

Rogus, *ſtrues lignorum ad cremanda corpora*, 3, 20, 9. 3, 23, 1.

Roma mater ac parens Italiae, 3, 18, 5. victrix Aſiae Europaeque, 3, 11, 7. *Similes ejus titulos largiter congeſſit Merula, Coſmogr. part.* 2. *lib.* 2. *poſt enumeratas Urbis regiones. ubi vide.* Roma conditur, 1, 1, 7. obſidetur a Porſena, 1, 10, 2. occupatur a Gallis, 1, 13, 14. a Sylla, 3, 21, 6. a Mario, 3, 21, 13. a Caeſare, 4, 2, 21. civitas hominum ac deorum domicilio deſtinata, 1, 13, 18. inter tres maximas urbes, 1, 16, 6. templo comparatur, 1, 18, 20. Romam convertitur Annibal, 2, 6, 42. de Roma invadenda deliberat Spartacus, 3, 20, 11.

Romanus, *pro Romani. Vide* Singul. pro Plurali. Rom. populus comparatur homini, *Praefat.* 4. princeps populus. *Vide* P. Romani barbari, 1, 2, 4. gentium domini, 4, 12, 14. 4, 3, 8. Etruſcos, Latinos, Sabinos ſibi miſcuerunt, 3, 18, 1. Romanorum fortitudo, 1, 18, 18. Romanis ſacer auguratus, 1, 5, 4. a Romanis gentes regesque praeſidia petunt, 2, 7, 5.

Romana avaritia, 3, 5, 18. 3, 9, 2. dominatio, 4, 3, 8. Romanum imperium. *Vide* I.

Romulus, 1, 1. Romulus pater, 2, 4, 5. Romulum vocari voluerunt Auguſtum, quod condidiſſet imperium, 4, 12, 66. *ſic opinor noſtrum*, 2, 17, 15. *Viriatum dicere* Hiſpaniae Romulum.

Roſae per hiemem collatae, 2, 8, 9.

Roſtra, 1, 11, 20. Roſtris collegam depellit Gracchus, 3, 14, 5. pro Roſtris expoſita capita proſcriptorum, 3, 21, 14. 4, 6, 15. pro Roſtris oblata Caeſari regni inſignia, 4, 2, 91.

Rubiginem ſentiunt arma, 2, 8, 2.

Rudes bellorum elephanti, 4, 2, 67.

Ruere in praelium, 2, 18, 12. Ruens ulterius hoſtis, 3, 5, 9.

Rufinus *P. Cornelius* notatur a Cenſore, 1, 18, 22.

Ruina provoluti in Italiam Cimbri, 3, 3, 11. Ruina belli *dicitur quod vicina plerumque ſecum trahat, ut accidere ſolet in ruinis aedificiorum*, 2, 11, 1. 2, 12, 1. bellum Tarentinum Regem Pyrrhum, totamque fere Ita-

Italiam una Ruina involvit, 1, 18, 1. Mithridates totum pene Orientem & Occidentem ſua Ruina involvit, 3, 5, 21. Ruina incendium ſuum reſtinguere vult Catilina, 4, 1. 7. *Claudian. in Ruffin.* 2, 17. Quid reſtat, niſi cuncta novo confundere luctu, Inſontesque meae populos miſcere ruinae? *forte, ſecutus Lucanum*, 7, 654. ---- trahere omnia ſecum Merſa juvat, gentesque ſuae miſcere ruinae.

Rumpere fidem, 4, 2, 16. foedus, 1, 16, 7. 2, 6, 4. 3, 6, 1. vallum, *pro caedere*, 4, 2, 24.

Ruptor foederis punitus, 1, 3, 8.

Rurſus redire, 1, 3, 9. 1, 11, 14. *Suffecerat* redire, *ſed gaudent interdum hoc pleonaſmo ſcriptores. ſic* rurſus repetere *eſt apud Sueton. Caeſ. c. 2. ubi Caſaubonus: & 17,* 1. recidit rurſus in diſcrimen aliud. *Claudian.* in Ruffin. 1, 357. ---- revocataque ſecula rurſus. rurſum recipere, *apud Juſtin.* 5, 4, 12. & 42, 2, 12. *Ita* rurſum denuo *conjungit Plautus, Prologo Caſinae, verſu* 33. & *extremis Menaechmis.* Venibit uxor quoque etiam. *quod & in l.* 1. §. 1. *de juſt. & jur.* verum etiam praemiorum quoque. *Sic Livius*, 41. 24, 17. Legati deinde poſtea miſſi. *Ita Prol. Juſtini*, 27. Antiochus inſidiantem ſibi effugit Artamenem; dein poſtea cuſtodes Tryphonis.

Rutilius *P. Rufus* damnatur, 3. 17, 3.

Rutilius *P. Lupus* vincitur a ſociis, 3, 18, 12.

S.

SAbaei, *pop.* 4, 11, 7.

Sabini, *pop.* 1, 1, 12. Romam demigrant, 1, 1, 14. vincuntur a Romanis, 1, 15. Romanis mixti, 3, 18, 1. triumphi de Sabinis, 1, 18, 26.

Sacer, mons, 1, 23, 1. *Alius ſacer mons eſt apud Antigonum, hiſt. mirabil.* 144. (Athos, *ut opinor, qui etiamnum incolis* ἅγιον ὄρος, *teſte Bellonio, Obſerv.* 1, 35.) *alius item apud Philoſtratum in Apollonio. Alius etiam apud Stradonem, lib. VII.* παρὰ δὲ τοῖς Γέταις ὁ ἱερεὺς ὀνομάζετο θεὸς, καὶ τὸ ὄρος ὑπελήφθη ἱερὸν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως.

Sacerdos, *pro Veſtali*, 1, 1, 2. *ita* Sacerdotium petunt Cimbrae, 3, 3, 17. *Oroſius aliter hoc profert*, 5, 16. ſi inviolata caſtitate, virginibus ſacris ac diis ſerviendum eſſet. *hoc enim modo non ſacerdotium tantum, ſed & libertatem illis adimit, qua re moveor, ut credam auctoris, aut librarii, incuriane dicam, an inſcitia, vocem* virginibus *additam, qua remota conſtaret idem cum noſtro ſenſus.*

Sacramentum militiae, 2, 6, 23. 4, 2, 65. *Eleganter hoc verbum transfert auctor ad quamcunque neceſſitatem, qua quis ad bellum gerendum adigitur. ſic de* incenſis urbibus Helvetiorum, 3, 10, 2. *de* trucidatis legatis a ſociis, 3, 18, 9. *de* crematis centurionibus a Germanis, 4, 12, 24. *ita Seneca, de brev. vitae*, 5, 6. Juvenes adulterio, velut ſacramento, adacti.

Sacriportus, *locus*, 3, 21, 23.

Sacroſanctum caput tribuni pl. 3, 15, 16. Sacroſancta arma Romana, *h. e. pura, impolluta*, 2, 20, 7.

Sacrum ſolemne gentis, *pro ſacrificio*, 1, 13, 16. *Notandum autem talia ſacra non potuiſſe rite fieri, niſi propriis & ſuis locis. nec enim alia cauſſa fuit Fabio tantum adeundi diſcrimen. Livius*, 5, 52, 2. Sacrificiis ſolemnibus non dies magis ſtati, quam loca ſunt, in quibus fiant. *Cenſorinus apud Appian. in Punicis ad Carthaginienſes:* Manebunt immota ſepulcra, & licebit ea parentandi cauſſa inviſere; ſacris etiam operari, quotieſcunque libuerit eo accedere. *Immo tanta religione colebantur, ut etiam milites excuſarent, ſi praedicta die non adfuiſſent. Cincius Alimentus, apud Agell.* 16, 4. Sacrificium anniverſarium (*inter legitimas abſentiae cauſſas eſt*) quod recte fieri non poſſet, niſi ipſus eo die ibi ſit. *Exemplum ejus rei eſt in Livio*, 43, 11, 1. ex Sexto Digitio trib. mil. qui ſacrificii cauſſa Romam venerat, ſunt audita. Sacrorum apud Rom. origo, 1, 2, 1. Sacra, *pro caeremoniis, religionibus, rebus ipſis conſe-*

eratis, ut deorum imaginibus, &c. 1, 13, 12. *Sic Virg. Aen.* 2, 717. Tu, genitor, cape ſacra manu, patrioſque penates.
Saeculum everſionibus urbium currens, 2, 16, 1. fluens in luxuriam & ad omnia mala pronum, 4, 12, 65. SAECULI mores divitiis afflicti, 3, 12, 7.
Saevire in urbes, 2, 6, 35. templa, aras, ſepulcra, 2, 7, 4. *h. e. illa diruere.* Saeviunt omnia praelio, tempeſtate, 4, 2, 76. Saevius Saevitum, 3, 21, 13.
Saevitia Mithridatis, 3, 5, 7. Tarquinii, 1, 7, 4. Thracum, 3, 4, 2. SAEVITIA bonam quoque cauſſam corrumpit, 3, 21, 12.
Sageſama, *urbs.* 4, 12, 48.
Sagittarum uſus ademptus Parthis conſilio Ventidii, 4, 9, 6.
Saguntus, *urbs.* 2, 6, 3.
Salamina, *inſ.* 2, 8, 13.
Salii, 1, 2, 2.
Salinacidus, 4, 10, 8.
Salire ſuper ſcuta, *h. e. inſilire in ſcuta*, 3, 10, 13.
Salentini, *pop.* 1, 20.
Salmacidis, *fl.* 4, 10, 8.
Salondicus *Hiſpanus*, 2, 17, 13.
Saltus *a ſaliendo.* Saltu vallum increpat Remus, 1, 1, 8.
Saltus, *pro ſilva, nemore. ita* Saltus Calidonius, 1, 17, 3. Camerinenſium, 2, 2, 13. Caudius, 1, 16, 10. Ciminius, 1, 17, 3. Hercynius, 1, 11, 8. 1, 17, 3. 4, 12, 27. Saltus Falerni, Gaurani, 2, 6, 28. in Saltus diffugiunt Germani, 3, 10, 14. Saltibus graſſantur Samnites, 1, 16, 7.
Salutare regem, virum ſuum cupit Tullia, 1, 7, 3. Salutantibus manus porrecta, 3, 21, 16.
Salyi, *pop.* vincuntur a Romanis, 2, 3, 5. 3, 2, 3.
Samnites, *pop.* 1, 16. vincuntur a Sylla, 3, 18, 13. Samnitium deſcriptio, 1, 16, 7. triumphi, 24. de Samnitibus, 1, 16, 8. quales, 1, 18, 26. Samnium hodie in ipſa Samnio requiritur, 1, 16, 8. cum reliquis Italis conſpirat contra Romanos, 3, 18, 6.
Samos, *inſ. & urbs*, 2, 20, 4.
Samothrace, *inſ.* 2, 12, 9.
Sancire foedus, 4, 2, 55.
SANCTITAS, *h. e. integritas, abſtinentia*, ducis maxime proficit ad profligandam provinciam, 2, 6, 40. *Hoc ſenſu apud Tacit.* 13, 45, 9. *Otho* integre ſanéteque egit. *Ita*
Sanctus Vir, Camillus, 1, 12, 6.
Sanctum aerarium, 4, 2, 21. Sanctius foedus, *pro arctiore*, 1, 16, 2. Sanctius & reverentius viſum, 4, 12, 66. *Conjungit iſta & Tacitus, Germ.* 34, 7. Sanctiſſimae animae Bruti & Caſſii, 4, 7, 15.
Sanguis humanus pignus conjurationis, 4, 1, 4. *Multa ad hanc rem Jo. Guilielmus Stuckius, convivalium lib.* 1. *fol.* 105. Sanguinis Gallici inundatione incendia urbis deleta, 1, 13, 17. Sanguinis ſui ſemita iter ad victoriam aperit Decius, 1, 14, 3. Sanguinem humanum litant Thraces, 3, 4, 2. SANGUINE ſuo curiam impleverat, 4, 2, 95. Sanguine ſpecioſiores duces, 4, 12, 7. Sanguis, *pro genere*, 1, 26, 2. *ſic* unum Sanguinem ducere, *ejuſdem originis eſſe*, 3, 18, 1. Sanguinis jus, *pro jure affinitatis*, 3, 1, 15. Sanguine nihil ſcripſiſſe, 2, 2, 14.
SAPIENTE dignum eſt, laetum accire mortem, 4, 2, 70.
Sapientia ſeniorum, 1, 16, 10.
Sarcinae ſuperfluae ab exercitu remotae, 2, 18, 10.
Sardinia pignus annonae, 4, 2, 22. occupatur a Romanis, 2, 2, 15. a Caeſare, 4, 2, 22. a Sex. Pompejo, 4, 8, 1. in Sardinia bellum, 2, 6, 32, & 35. in Sardinia mortuus Lepidus, 3, 23, 7. Sardegna *vocatur Leandro: Hiſpanis* Cerdenna. *Sic Sueyro in verſione Velle j.*
Sarmatae, *pop.* 3, 4, 6. vincuntur a Lentulo, 4, 12, 20. amicitiam Auguſti ambiunt, 4, 12, 62.
Satelles, 3, 16, 4. 4, 1, 3. *Per irriſum ita vocantur plerumque alienae potentiae miniſtri. Juſtinianus ita vocavit miniſtros ſuos in condendo jure*, §. 1. *Conſt. de confirmat. Dig.*
Satis inſolenter, 1, 26, 3. Satis ſuperque idonea clades, 1, 12, 2.
Satisfacere, 4, 12, 45. *Civiliter ſumptum*,

ptum, valet excuſare errorem, deprecari culpam, &c. *ut omnis illa ſatisfactio in verbis videatur conſiſtere: noſter autem de poena hoc accepit, ſicut Juſtinus*, 15, 3, 9.
Satius, *pro melius*, 3, 12, 6.
Satricum, *urbs*, 1, 11, 6.
Savus, *fl.* 4, 12, 8.
Saxa *Decidius*, legatus Antonii, 4, 9, 4.
Scaurus *M. Aemilius*, 3, 1, 5. ambitus poſtulatur, 3, 17, 5. *immo repetundarum. Vide Pighium, ad A. U. DCLXII.*
Scaeva *M. Caeſius*, centurio Caeſaris, 4, 2, 40.
Scelerata porta, 1, 12, 2. *Ita* ſcelerata caſtra *apud Sueton. Claud.* 1, 7.
Scelus Catilinae, 4, 1, 6. Scelus per amorem, 2, 18, 14. Scelus ſummum civilis belli, caedes Pompeji, 4, 2, 55. Scelere domeſtico oppreſſus Druſus, 3, 18, 4. Scelere alieno, judicio ſuo uti, 4, 7, 15. SCELERA non latent diu, 3, 1, 6. SCELERA plebejorum quam nobilium, malorum quam bonorum, aequiore animo feruntur, 3, 21, 2. Scelera in tabulis Antonii, *h. e. proſcriptio virorum illuſtrium*, 4, 6, 6. *Ita Seneca, Nat. quaeſt.* 6, 23, *de rebus Alexandri*: Nihil tam magnum erit, quam ſcelus Calliſthenes; *nempe occiſus.* Scelerum furor, 4, 9, 3.
Scenicus rex, 2, 14, 4. *h. e. non verus, ſed quales ſolent introduci in dramatibus. Vide Bourdelotium ad illa Satyrici*: Grex agit in ſcena mimum: Pater ille vocatur; Filius hic; nomen Divitis ille tenet. *ad illa verba*; nomen Divitis. *Alio ſenſu* Scenicus *appellatur Nero apud Tacitum*, 15, 59, 3. ſcenis gauderet, & ipſe fabulas cantaret.
Scilicet, *per ironiam dictum*, 3, 21, 16.
Scipio *P. Cornelius, Africani pater*, 2, 6, 10. occiditur, 2, 6, 36. 2, 17, 6.
Scipio *Cn. Cornelius Africani patruus*, 2, 6, 36. 2, 17, 6.
Scipio *P. Cornelius Africanus* patrem ſervat, 2, 6, 10. Hiſpaniam recipit, 2, 6, 38. 2, 17, 7. Africam invadit, 2, 6, 55. legatus fratris, 2, 8, 14. primus nomine victae gentis nobilitatus, 1, 11, 9. *Idem dicit Silius, fine operis.*
Scipio *L. Cornelius, Africani frater*, Antiochum vincit, 2, 8, 14.
Scipio *P. Cornelius Aemilianus* hoſtem ex provocatione vincit, 2, 17, 11. Carthaginem evertit, 2, 15, 12. & Numantiam, 2, 18, 8.
Scipio Naſica *P. Cornelius* Carthaginis excidium diſſuadet, 2, 15, 4. Tib. Gracchum interficit, 3, 14, 7.
Scipio *L. Cornelius* cos. *anno U. C. DCLXX.* 3, 21, 18.
Scipio *Q. Caecilius Metellus* Pompejanarum partium dux, 4, 2, 65. mortem ſibi conſciſcit, 4, 2, 68.
Scipionum nomen Africae fatale, 2, 15, 12.
Scopulus ſecuritatis publicae, *h. e. ad quem alliſa naufragium faceret, ſicut navigia in veris ſcopulis*, 4, 9, 1. *Ita Piſonem & Gabinium* voragines & ſcopulos reip. *vocat Cicero in Piſon. cap.* 18. *ſicut &* ſcopulum patrimonii, & Voraginem bonorum, *de Orat.* 3, 40. ſcopulum libidinis, *de Orat.* 2, 37. *Sic Petronius in carm. de bel. civ. verſu* 240. *Pompejum vocat* piratarum ſcopulum: & *apud Val. Max.* 3, 7, 9. Caſſii tribunal ſcopulus reorum dicebatur. *Alludit vetus poëta apud Scalig. in catalectis, pag.* 190. *ſ.* Maximus hic ſcopulus, non tamen unus, erat.
Scordiſci; *pop.* 3, 4, 3.
Scorta ab exercitu remota, 2, 18, 10.
Scribae, 2, 6, 25.
Scutum è fugientis manu rapit Caeſar, 3, 10, 4. in Scuto Scaevae 120. tela, 4, 2, 40. Scutis ſuper capita elatis regi, 3, 10, 13. 4, 10, 6. Scutum imperii Fabius, 2, 6, 27.
Scythae, *pop.* 4, 12, 62.
Scythicus Septentrio, 3, 5, 28.
Secreta imperii pignora, Ancilia atque Palladium, 1, 2, 3. *nam illa maxime abſcondebantur, nec tractabantur niſi rare, & ab hominibus ei rei ſacris.*
Secta paſtoria, 3, 12, 2. *h. e. modus & ratio vivendi. ſic* temporum ſuorum ſectam *aliquoties dicunt Impp.*

Sector, *qui bona haſtae ſubjecta ſimul emit*, 2, 6, 48. *Vide Barth. adverſ.* 5, 4. *Plinius inde femininum deducit*, 36, 15. *m.* Metella proſcriptionum ſectrix.
Secundus, *pro favente*, 3, 15, 3. Secundum hominum genus, 3, 20, 1. *Cicero Offic. III.* Quaſi ſecunda quaedam honeſta eſſe dicunt. *Tertullian. pag.* 195, 1. *edit. Rigalt.* femina genus ſecundi honoris.
Securi, quam gladio, percuti, atrocius, 3, 5, 3. Securi percuſſi liberi Bruti imperio patris, 1, 9, 5. Securi diſtricta, 2, 2, 17. Secures in principum colla ſtrictae, 2, 5, 4.
Securi magis, quam tuti, *Not. ad* 1, 13, 16. *Adde Senec. epiſt. LXXIX. Solin. cap. I.*
Sedere, *pro placere, fixum obſtinatumque eſſe. ſic* Sedet bellum, 2, 15, 4. conſilium fugae, 2, 18, 14. *Sic Sidonius, carm.* 7, 337. *Marcellinus*, 14, 2. 18, 2. 19, 15. 28, 29. Quicquid Caeſaris implacabilitati ſediſſet. *l.* 7. *in fin. qui ſatiſd. cog.* ſi judici ſederit. *Adde l.* 3. *C. de Coſſ. lib. XII.* Sedet ſententia, 2, 15, 9. *Claudian. de Bel. Gild.* 415. Ut viſum eſt atque ſedit. *Arnobius, lib. IV. pag.* 173. *f.* Sedere, *de telis dictum pro incidere, pervenire. ſic* in Scuto Scaevae 120. tela Sedere, 4, 2, 40.
Sedes belli, *pro loco ubi geritur*, 4, 2, 35. imperii Roma, 1, 7, 9. *ſic apud Herodian. Severo Imp. appellatur Roma ἡ βασίλειος ἑστία* Sedes novas quaerere. 3, 3, 1. 3, 10, 2. Sedibus ſuis mota urbs, 3, 3, 21. *ſic Curtius*, 3, 2, 12. totius Orientis excita ſedibus ſuis moles.
Seditiones, 1, 23. 1, 24. 1, 25. 1, 26. Gracchanae, 3, 14. 3, 15. Apulejana, 3, 16. Druſi, 3, 17. Seditionum omnium cauſſa tribunicia poteſtas, 3, 13, 1.
Seditioſitas, 3, 13. *in lemmate capitis.*
Segeſtes *Germanus*, 4, 12, 33.
nec Segnius quam minati fuerant, 3, 3, 6.
Segovia, *urbs*, 3, 22, 7.
Segulenſes, *pop.* 2, 18, 3.
Seleucia, *urbs*, 3, 11, 5.
Sellae curules, 1, 5, 6. 1, 13, 10.
SEMEL in perpetuum vinci, non eſt ex dignitate, 2, 12, 2. SEMEL ignoviſſe, ſatis, 4, 2, 90.
Sementis tempus, 1, 11, 13.
Semeſus, 4, 2, 69.
Semigraecus, 1, 18, 6. *Ita* Semigaetulus, & Seminumida, *apud Apulej. in Apologia.*
Seminarium exercitus Punici Hiſpania, 2, 6, 38. *Ita Curtius*, 8, 5, 6. Haec cohors velut ſeminarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit. Seminarium triumphorum Macedonia, *Cic. in Piſon. c. XL.*
Semirutus, 2, 15, 13. *Ita Livius*, 5, 49, 4. in Semirutae ſolo Urbis. & 10, 4, 4. tecta ſemiruta. & 31, 24, 2. ſemirutae ac fumantis ſociae urbis. & 31, 26, 7. inter anguſtias ſemiruti muri. *item*, 32, 17, 7. ſtrage ſemiruti muri. *ſic Tacitus aliquoties: & Salluſtius, Incert.* 6, 24. etiam cum ſemiruta moenia, *Lucan.* 1, 24. At nunc ſemirutis pendent quod moenia tectis. *Apulej. princ. Florid.* ſemiruta moenium. *D. Hieron. princ. epiſt. ad Laetam:* delubra ſemiruta. *Rutilius, Itin.* 1. *verſu* 228. Index ſemiruti porta vetuſta loci. *ſic Apulej. lib. II. Florider. pag.* 312. *edit. Vulcanii. Liv.* 36, 24, 2. *Quae exempla eo citavi, quod aliis noſter hoc verbo novo uſus videretur.*
Semita ſanguinis ſui iter ad victoriam aperire, 1, 14, 3.
Sempronius *P. Sophus* Picentes vincit, 1, 19, 2.
Sempronius *Tib. Longus* vincitur ab Annibale, 2, 6, 12.
Sempronius Gracchus *Tib.* Annibalem ſequitur, 2, 6, 30. *Vide etiam* Gracchus.
Senatores CXL. proſcripti, 4, 6, 3.
Senatus origo & etymologia, 1, 1, 15. ſapientia, 1, 18, 16. Senatum in ſententiam ſuam pecunia pertrahit Jugurtha, 3, 1, 4. in verba ſua jurare cogit Apulejus, 3, 16, 2. de Senatu, legatorum Pyrrhi judicium, 1, 18, 20. Senatus fugatur ab Urbe, 4, 2, 21. Senatus, *pro curia.* de Senatu, quaſi de carcere, qui jugularentur, educti, 3, 21, 20.

Senatus ſociorum ad ſimilitudinem Romani, 3, 18, 6.
Senior, *pro ſene*, 1, 16, 10. Seniorum ſapientia, 1, 16, 10. a Senioribus conſilium petitum, 2, 6, 26.
Senones Alpini populi, 4, 12, 4.
Senones Galli, 1, 13, 1. &c. eorum veſtigia nulla, 1, 13, 19.
Senſus, *pro intellectu*, 1, 18, 28. *contra* intellectus *pro* ſenſu, *apud Plinium*, 9, 45.
Sententia, *pro partibus*. traxit in ſententiam ſuam Senatum, 3, 1, 4.
Sentina. vitiis ſuis, quaſi Sentina, merſa reſp. 3, 12, 7.
Sepire, *pro cingere*. Septae ignibus latebrae, 2, 3, 5.
Septimius *L.* Pompejum interficit, 4, 2, 52.
Septentrione nihil infeſtius, 3, 2, 2. 4, 12, 3. Septentrio Scythicus, 3, 5, 28.
ad Sepulcra caeſorum mactati inimici, 3, 21, 26. 4, 6, 2. in Sepulcra ſaevire eſt contra jus belli, 2, 7, 4.
Sequani, *pop.* 3, 10, 20.
Sequi, *pro ſuccedere*, 1, 18, 1. *pro perſequi*, 1, 10, 8. 4, 2, 50.
Seres, *pop.* 4, 12, 62.
Serica tentoria, 2, 8, 9.
Serpentes ad venas admovet Cleopatra, 4, 11, 11.
Serpit bellum, 2, 2, 15. 2, 9, 4.
Sertorianum bellum, 3, 22.
Sertorius, 3, 5, 4. dux Marianus, 3, 21, 13. domeſtica fraude opprimitur, 3, 22, 9.
Servare, 4, 2, 70. *Vide* Obſervare. *Sic Virg. Aen.* 2, 567. ---- limina Veſtae Servantem ---- *Plaut. Moſtell.* 2, 2, 20. Natus nemo in aedibus ſervat. *Vide Gruteri Suſpic.* 5, 1.
Servilis inſcriptio dignitatem triumphi violat, 3, 19, 8. *h. e. ſi ita inſcribatur:* Triumphus de Servis. Servilia bella, 3, 19. eorum cauſſa, 3, 12, 10. Servilia opera, *h. e. ſervis digna*, 2, 18, 10.
Serviliter in terga ſaevire, 1, 23, 1. *Vide Bernec. in Juſtin.* 1, 5, 2.
Servilius Ahala *C.* mag. equ. 1, 26, 7.
P. Servilius *Vatia* Iſauricus, 3, 6, 4.
Servilius praetor vincitur a ſervis, 3, 19, 11.
Servilius Caepio *Q.* 3, 17, 4. *Vide etiam* Caepio.
Servitia militant, 2, 6, 23. auxilium pudendum, 2, 6, 30. *Primum qui memoratur ſervos armaſſe, crediderim fuiſſe Miltiadem bello Perſico. Pauſanias in Achaicis:* Diaeus, quod Miltiades ante pugnam Marathoniam fecerat, imitatus, vocatis ad pileum ſervis, &c.
ad Servitutem confugere ſalutis cauſſa, 4, 3, 4. Servitute multata Macedonia, 2, 14, 5.
Servius rex Rom. 1, 6. utilis pop. Romano, 1, 8, 6.
Servi quaſi ſecundum hominum genus, 3, 20, 1. Servi rebelles in ſervos infeſtius ſaeviunt, quaſi transfugas, *nempe quod communem cauſſam proderent*, 3, 19, 10. Servi Volſinienſium dominos opprimunt, 1, 21, 2. *Ita Mamaluchi in Aegypto.* Serva mater Servii. 1, 6, 1.
Si credere fas eſt, 3, 3, 19. *Conſtat mihi ſcripſiſſe Florum:* ſic credere fas eſt, Si diis placet. 3, 4, 1. *Sic Quintilianus*, 8, 3, 31. dicta ſancte & antique, ridentur a nobis, ſi diis placet, *Liv.* 44, 22, 6.
Sibi, *pro ei, aut illi*, 3, 12, 5. *Sic in querela Mali eleganti epigrammate, quod non merebatur obſcoenis inſeri:* Nec venti, pluviaeque, ſiccitaſve, Quod de ſe quererer, malum dederunt. Sibi, *h. e. in ſuam utilitatem. ita* bellum Samniticum pop. Romanus Sibi geſſit, 1, 16, 2. Parthi ſub auxilii ſpecie Sibi vincunt, 4, 9, 5. ſub ſpecie partium Se vindicant Samnitium duces, 3, 21, 22. *Sic intelligendus Seneca, de benef.* 1, 13, 3. Hercules nihil ſibi vicit. *Lucan.* 10, 13. --- Magnumque periſſe Non ſibi ----. & 10, 81. dum, non ſibi, vincere mavult. *Juſtinus*, 2, 8, 6. quaſi ſibi, non patriae viciſſet. *Curtius*, 6, 11, 29. non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum. *Cicero, Philipp.* 1, 29. num ſibi ſoli vicit? *Apud Senecam autem, de benef.* 6, 31, 12. *liceat mihi diſſentire a magno interprete;*

Ppp qui

qui verba illa, qui non dicebat ſibi, *hoc in quo ſumus modo expoſuit. Sed videntur nimirum aliud ſibi velle: & in ipſum Demaratum torqueri ſuſpicionem movent illa:* Dignus erat praemio, antequam peteret. *quod dictum eſt, ſicut apud Tacit.* H. 1, 49, 9. omnium conſenſu capax imperii, niſi imperaſſet. *ideoque interpretarer, Demaratum verum dixiſſe Xerxi, ejus potentiam non eſſe tantam ut vinci non poſſet: non autem dixiſſe ſibi, ſe tam ſtultum eſſe, ut praemium hoc extremae vanitatis peteret. Ut autem verbo* ſibi *utuntur, ſic etiam dicunt* mihi, tibi, nobis, illi, &c. *Ita Lucan.* 5, 35, 7. Jam certe mihi bella geram, *ita argutatur in hoc ſenſu Plautus Menaechm.* 4, 2, 82. *ubi Taubman. Seneca Medea, verſu* 276 —— illi Pelia, non nobis jacet. & *mox* Toties nocens ſum facta, ſed nunquam mihi.

Sibilare *ſerpentum proprium ad cauſſidicos tranſlatum*, 4. 12, 37.

Sibyllini verſus, 4, 1, 8. Sibyllini libri. *Vopiſc. in Aureliano, cap. XVIII.*

Sic *optantis.* 1, 1, 18. Sic, quaſi, *frequenter junguntur; ut*, 3, 6, 1, & 10. 3, 10, 15. 3, 21, 20. 4, 7, 1. & Sic, *uſurpari ſolet cum intervenit actui quoddam impedimentum, non tamen ad eum tollendum ſufficiens, ita* 2, 2, 32. *eodem ſenſu.* Sic quoque, 3, 11, 14. 4, 10, 5. *Ita Statius*, 12, 258. *Livius*, 45, 38, 11. *Martialis epig.* 1, 16. *Seneca, Troadib. verſu* 1118.

Sicambri, *pop.* 4, 12, 24.

Sicilia, *inſ.* 1, 18, 3. occupatur a Romanis, 2, 2. a Sex. Pompejo, 4, 8, 1. multo cruentius vaſtata ſervili, quam Punico bello, 3, 19, 2. frugum ferax, 3, 19, 3. in Sicilia bellum, 2, 6, 32. Sicilia contenti debuerant eſſe Romani, 3, 12, 6.

Sicoris, *fl.* 4, 2, 26.

Siculum fretum, 4, 8, 3. mare, 3, 6, 8.

Sidus Herculis. 1, 18, 19. Sidera, *pro uno Sole videtur poſitum*, 4, 3, 8. *ſic apud Marcellinum*, 18, 17. & 22, 35. *Vide Bernecc. ad Juſtin.* 13, 7, 10. *ſicut in iis, ubi* velut ſideribus mota belli tempeſtas, 2, 8, 8. & quaſi Sideribus agitatum bellum, 3, 21, 3. *dicitur, quod ut Sol tempeſtates, ita illae cauſſae bella conciverint. ita Claudianus, in Eutrop.* 2, 424. *pro tempeſtate poſuit* Sidus, *cauſſam nempe pro effectis:* Fertur in abruptum caſu, non ſidere, puppis.

Signifer, *pro aquilifero*, aquilam Auguſto tradit moriens, 4. 4, 5. aquilam intra baltei ſui latebras abſcondit, 4, 12, 38. Signifer *dicitur etiam qui praecipuè factionem aliquam juvat; quomodo* & Anteſignani *dicuntur: ita* Signiferi & duces Syllanae dominationis, 3, 23, 6.

Signum, *pro omine*, 4, 7, 7. *pro argumento*, 4, 8, 3. Signum dare, 3, 21, 13. *ſolebat autem militibus pugnam inituris* ſignum dari, *quando concurrerent. de quo Lipſ. M. Rom.* 4, 12. Signa militaria Parthorum, 3, 11, 8. Signa in hoſtes jaculari, 1, 11, 2. *ad notam pertinet Seneca, epiſt.* 95. Primum militiae vinculum eſt, religio, & ſignorum amor, & deſerendi nefas. Signa Craſſi haurit Euphrates, 3, 11, 3. Signa canunt. *Vide* C. ſub Signis ordinare, 3, 19, 9. *Vide etiam* O. Signa *pro copiis ſaepe ponuntur aut ipſa acie. ſic* infeſta quatuor agminum ſigna per Etruriam volitant, 1, 17, 2. Signa circumferre, *eſt exercitum circumducere*, 3, 5, 29. inferre, *exercitum admovere*, 1, 22, 3. 4, 1, 8. 2, 17, 6. *ita* Signa convertere, 2, 6, 51. 2, 17, 12. Signis Pompejanis omnis fere Aſia tenetur, 3, 5, 31. collatis Signis dimicare, *eſt juſta acie, juſto praelio*, 2, 6, 52, & 58. Signa, *pro ſtatuis, imaginibus*, Corinthia, 2, 16, 6. *Sic Ovid. Am.* 3. *Eleg.* 6. —— inutile ſignum. Salluſt. Catil. 11, 3. Signa mirari.

Silanus *M. Junius* vincitur a Cimbris, 3, 3, 2.

Silentium ſubitum inter medium praelium, 4, 2, 80.

Sillaces, praefectus regis Parthorum, 3, 11, 8.

Silvae Calidoniae, 3, 10, 18. Hercyniae, 3, 10, 14. *Vide etiam* Saltus. turis & balſami, 3, 5, 29. *Ita Solinus, cap.* 35. balſami ſilvam *appellat*, & lucos. *quod poſterius inepte dictum arguit magnus interpres. poſſit tamen videri, ubi* ſilvae *vox conveniat, non male etiam* lucum *dici.* in Silvas dilapſi Morini, 3, 10, 6.

Silveſtres homines, 3, 8, 2. *Vide etiam* Feri.

Similis exitus belli Punici, initio, 2, 6, 8. Similior victo populus, qui vicit, *ibidem.* Simile prodigio, 3, 4, 4. *Ita* ſimile portenti. *Cicero, Philipp.* 2, 27. monſtri ſimile; *Val. Max.* 9, 11, 1. SIMILE quiddam cum nivibus ſuis habent Alpina corpora, 2, 4, 2: *Sic pr. Inſt. de publ. jud.*

Simulacrum, *pro exemplo*, *ſimilitudine*, 1, 2, 3. 4, 2, 88.

Simulatus furor fanaticus, 3, 19, 4. metus, 4, 9, 6. 4, 10, 3. Simulata fuga, 1, 3, 4. proditio, 4, 12, 44. ſtultitia, 1, 9, 1. Simulatum colloquium, 2, 2, 11. transfugium, 1, 7, 5. 3, 11, 7. Simulati ludi equeſtres, 1, 1, 10.

Sine miſſione pugnare, *Vide* M.

Singularis *pro plurali ſaepiſſime ponitur, Vide Quintilian.* 9, 3. *Sic in noſtro*, Barbarus, 3, 10, 13. Bruttius, Apulus, Lucanus, 1, 18, 26. eques, 2, 6, 13. 3, 17, 4. Germanus, 3, 10, 14. Macedo, 2, 14, 2. miles, 1, 12, 8. 2, 18, 11. 4, 2, 43. 4, 2, 50. Romanus, 2, 13, 1. 3, 3, 9. Tarentinus, 2, 6, 42.

Singulare certamen Manlii, 1, 13, 20. Scipionis, 2, 17, 11.

Sinus *receſſum & cavitatem ſignificat, ita* Sinus vallis, 1, 17, 7. Sinus ultimus Italiae, *pro angulo*, 2, 6, 46. in Sinu bellum & pacem porto, 2, 6, 7. *Hinc* Sinus *Geographis dicitur, ubi mare terris utrinque abſcedentibus, quaſi in gremium admittitur. ita* Sinus Ambracius, 4, 11, 4. Gallicus, Liguſticus, 3, 6, 8. Maleus, 3, 6, 3. *Sic è contrario terra fluminibus intercepta, ut* Sinus inter Euphratem & Orontem, 4, 9, 5.

Sipylus mons, 2, 8, 15.

Siti ad deditionem compulſi, 4, 2, 28.

Situm ſentiunt arma, 3, 2, 3. *h. e. ſquallorem ex ſitu contractum. ita Virg. Aen.* 6. 462. loca ſenta ſitu.

Socialis claſſis, 3, 6, 8. Sociale bellum, 3, 18. ejus cauſſa, 3, 12, 9. 3, 17, 9. Sociale non poteſt dici bellum Caeſaris & Pompeii, 4, 2, 4.

Sociare opes, 1, 1, 14. ſibi aliquem foedere, 2, 7, 4.

SOCIETATIS inter hos & illos duces poenas dant miſerae civitates, 3, 22, 8. 4, 2, 77. Societate trium principum orbis imperium occupatur, 4, 2, 12.

Socius rex confiſcatus, 3, 9, 3.

Socii fortiſſimi fideliſſimique, 3, 18, 6. Socii Pompeji moram increpant, 4, 2, 43. Socios hoſtium perſequi, 1, 19, 1. in SOCIIS etiam noſtrum animum perdimus, 4, 2, 29. 4, 7, 14. pro Sociis intervenit pop. Rom. 1, 13, 6.

Sol in maria cadens, 2, 17, 12. Solis defectio, 1, 1, 17. a Sole venire, 2, 6, 12. ſub ipſo Sole habitare, 4, 12, 62. Soles Campaniae, 2, 6, 22. *h. e. calor, quo gaudebant Afri. Sic Ovid. epiſt.* 5, 111. ariſta quae levis aſſiduis Solibus uſta riget.

Solatium eſt poſſe transferre in alium culpam cladis, 3, 11, 2.

Sollertia Tullii, 1, 6, 3.

in Solido decernere. *q. terreſtri praelio*, 2, 2, 9.

Solitudo Romae, 1, 13, 14. Solitudinem Urbi minatur plebs, 1, 22, 5. SOLITUDINE, *h. e. ubi unus imperat*, corrumpitur poteſtas, 1, 9, 2. *Contra Aſinius Gallus, apud Tacitum*, 1, 12, 4. Unum eſſe reip. corpus, atque unius animo regendum. *Et incommoda communis imperii ex Scipionis, quoque verbis patent, relatis a Val. Max.* 6, 4, 2. ſe ex majeſtate reip. omnia geſturum, ſi ſibi cives vel dediſſent collegam, vel non dediſſent. *Plut. Sylla cap.* 33. Hoſtes, nec alias ducibus, quod plures habeant, parentes.

Solium, *pro loculo, ubi conduntur mor-*

tui, 4, 11, 11.
Sollemne ſacrum, 1, 13, 16. *quod certis temporibus fit, ut explicat Feſtus. Sic Veget.* 4, 40. diem ſolemnem *vocat, quem paullo ante* ſtatutum *dixerat*.
Sollicitare urbes, nationes, *eſt in ſuas partes velle pertrahere*, 2, 20, 4. 3, 5, 21. Sollicitare in auxilium, 4, 9, 3. in colloquium. 3, 11, 9. Marius provinciam Syllae decretam Sulpicia lege Sollicitat, *h. e. hoc agit, ut ſibi decernatur*, 3, 21, 16.
Solum. SOLI coelique clementia robur elanguet, 3, 3, 13. Solo exaequare urbem, 1, 13, 14. SOLO mutato frugum ſemina degenerant, 3, 11, 4.
Solvere fidem, *h. e. praeſtare quod promiſeris*, 1, 1, 12. *Livius*, 3, 19, 1. ut P. Valerii fidem exſolverent. Solvere, *de navibus dicitur iter auſpicantibus*, 3, 13, 16. Solvi morte, *h. e. in mortem ſolvi, mori*, 4, 11, 11. *ita* ſomno. *Ibidem Ovid. Am.* 2. *Eleg.* 10. Solvi, *pro mori, abſolute dixit.*
Somnium medici de Auguſto, 4, 7, 9.
Sonare ample, 4, 2, 65. *Vide etiam* A.
Sora, *urbs*, 1, 11, 6.
Soranus praetor occiditur, 3, 21, 26.
Sortis ultimae vir, *h. e. infimae conditionis*, 2, 14, 3.
Spadones Aegyptii, 4, 2, 52.
Sparſae magis quam oppreſſae vires, 4, 2, 65.
Spartacium bellum, 3, 20.
Spartacus, 3, 20, 2. de invadenda Roma deliberat, 3, 20, 11.
Species belli, *pro forma praelii*, 1, 17, 6. Speciem caeſorum praebent Romani teſtudine tecti, 4, 10, 6. Speciem viventium praebent roſtra Rom. navium, 2, 2, 35. ad Speciem fiduciae panes a Capitolio jaculantur Romani, 1, 13, 16. *in quibuſdam Impreſſis eſt*, ad ſpem fiduciae, *errore ex compendio ſcripturae orto*: ad ſpem, *h. e.* ad ſpeciem. *ſic apud Livium*, 28, 24, 9. Forma tamen Rom. caſtrorum conſtabat una ex ſpe, *vetuſtiores edd.* conſtabat ea una ſpe. *quis dubitet, ſcriptum fuiſſe* ſpe; *legendum* ſpecie? magna nomina, ut non in uſum, ita ad Speciem imperii acquiſiiſſe, decorum, 3, 12, 4. Species, *pro praetextu, obtentu. ita* Specie juvandi ſocios, mare ingreditur pop. Romanus, 2, 2, 4. ſub Specie partium ſe vindicant Samnitium duces, 3, 21, 22. ſub Specie falſa bella movere, 1, 11, 1. 2, 2, 4.
Specioſa mors, *pro pulcra, conſpicua*, 3, 3, 16. Specioſiora vitia, *h. e. quae majorem ſpeciem habent*, 3, 12, 11.
Spectaculum, *ſc. ludorum*, 1, 1, 10. Spectaculo quaſi expoſita urbs, 2, 16, 1. *Laudat pulcritudinem Corinthi.* Spectaculis indulgent Romani, 3, 12, 10. Spectaculum belli, 1, 18, 8. praelii, 1, 11, 4.
Spectatio gentis, 2, 7, 3.
Specula Africae Clypea, 2, 2, 19. veluti ultima Septentrionis Specula, 3, 5, 5. Speculae Herculis, *pro* columnis, 4, 2, 76.
Speculari, *pro explorare*, 1, 17, 4.
Speculator, 4, 7, 13.
Speculatorium navigium, 4, 2, 37.
in Speluncis incluſi Aquitani, 3, 10, 6.
SPERARE ſemper, indolis magnae ſignum, 4, 8, 3. Sperare (*ἀλγεῖν*, *ut Virgil.* ſperare dolorem,) 3, 1, 1.
Spirare altius, 2, 2, 27. quiddam indomitum, 1, 22, 1.
Spiritus, *pro magno animo*, 2, 6, 31. 3, 10, 20. 4, 2, 10. Spiritum expellere, *h. e. vitam*, 3, 5, 26. recipere, 2, 3, 1. *Vide etiam* R.
Spoletium, *urbs*, 3, 21, 27.
Spolia *nautica* in ſuggeſtu fori ſuffixa, 1, 11, 10. roſtra *intelligit; ea enim hac appellatione fere veniunt. Vide Bernecc. ad. Sueton. Aug.* 18, 3. *Adde Liv.* 10, 2, 14. Spolia opima. *Vide* O. Spolia praeferre, 2, 7, 7. ſuffigere, 1, 11, 10.
Sponſor foederis, 3, 14, 2. *de foederibus per Sponſionem late Livius*, 9, 9.
Stare, *pro adeſſe*. pro uno duos Stare Pompejos, 4, 2, 74. Stat pro partibus fortuna, *h. e. militat*, 4, 7, 10. imperium Stat in ripa Rheni, 4, 12, 39. *h. e. ſubſiſtit, ultra non progreditur. ſic Quintilianus, declam.* 3. Gens majorem terrarum partem vi-

victoriis pervagata, tantum in Mario ſtetit. Stans urbs, *pro ſalva, non diruta*, 4, 12, 57.
Statim capta Carthago, *nempe eodem die quo obſeſſa*, 2, 17, 7. Statim ac ſine mora, 2, 2, 6. 2, 3, 2. Statim & e veſtigio, 2, 8, 12.
Stator Jupiter, 1, 1, 14.
Status Aſiae a Sylla datus, 3, 5, 12. Graeciae antiquus redditus, 2, 7, 13. reip. a Romulo impoſitus, 1, 1, 15. mutatus, 1, 9, 3.
Status ſacrificii dies, *h. e. ſolennis*, 1, 13, 16. *Pro hoc vocabulo ſaepius reperias* ſtatutus, *neſcio an probe.*
Stellis iter ſequi, 3, 5, 28. *Curtius*, 7, 4, 28. Qui tranſeunt campos (*in Bactrianis*), navigantium modo noctu ſidera obſervant, ad quorum curſum iter dirigunt.
Stipendiarius Thrax, 3, 20, 8. *h. e. auctoratus gladiator.* Stipendiaria provincia, *quae ſtipendium pendit*, 2, 17, 7.
Stipendiorum origo, 1, 12, 8. *Ulpianus vocis hujus etymon recte deducit*, *l.* 17. *de V.* S. Stipendium a ſtipe appellatum eſt, quod per ſtipes, id eſt, modica aera, colligatur, *quamvis eo loco non de ſtipendio militari, ſed provinciarum, loquatur. ſed & ipſum militare, quod alteri poſtea nomen dedit, ita confectum. Vide Livium*, 2, 60. *Eſt igitur* Stipendium *a pendenda ſtipe; quod tum pecunia non numerabatur, ſed appendebatur. Vide Plinium*, 33, 3. Stipendii loco terra petita, 3, 3, 2. templa promittit Poſthumius, quaſi Stipendium diis commilitonibus, 1, 11, 4.
Stoliditas barbarica, 3, 3, 12. Domitii centurionis, 4, 12, 17.
Stolo *C. Licinius*, trib. pl 1, 26, 4.
Strabo Pompejus. *Vide* P.
Strangulati in carcere Catilinae ſocii, 4, 1, 10. *Hoc ſupplicio fere duces hoſtium triumphatos afficiebant.*
Strategema Annibalis, 2, 6, 12, 13, & 16. Caeſaris, 3, 10, 3. 4, 2, 84. Claudii Neronis, 2, 6, 52. Coſſi, 1, 11, 3. Duillii, 2, 2, 9. Horatii, 1, 3, 4. Manlii, 1, 13, 16. Marcii Philippi, 2, 12, 7. Marii, 3, 3, 8, & 15. Parthorum, 3, 11, 7. 4, 10, 3. Poſthumii, 1, 11, 2. Spartaci, 3, 20, 4, 6, & 13. Tarquinii, 1, 7, 6. Tulli Hoſtilii, 1, 3, 7. Ventidii, 4, 9, 6.
Stringere bellum, 3, 21, 1. *ubi tamen melius totidem literis legas* ferrum; *hoc enim* ſtringendi *verbo melius convenit; aut* telum; *quam vocem etiam in Liviana epitome in* bellum *tranſiſſe, notavi*, 3, 16, 7. Stringere gladium, 3, 21, 25. Stringere, *pro vulnerare*, 4, 12, 44.
Studere nomini, provinciae, 3, 10, 19. revocandis regibus. 1, 9, 5.
Studium, *pro favore*, 3, 13, 1.
Stultitia ſimulata, 1, 9, 1.
Stupens occaſione, 1, 16, 10.
Stuprum Lucretiae regifugii cauſſa, 1, 7, 11. Virginiae deſtinatum, decemviratus ſublati cauſſa, 1, 24, 3. Stuprum ſuum egregie ulciſcitur Orgiagontis uxor, 2, 11, 7.
Sub ſilvis, *pro in ſilvis, aut propter ſilvas*, 4, 12, 10.
Subducere. Antonium metus ſubducit a praelio, 4, 7, 10. aeſtibus Subducitur Oceanus, 3, 10, 5. *Habet igitur ſignificationem paullatim & prope ſine ſenſu rei ſubtrahendi. Vellejus*, 2, 72, 6. quos praeſenti periculo fortuna ſubduxerat.
Subigere, *pro domare. ita* pop. Romanus Subigit Italiam, *Praefat.* 6. 1, 26, 9. Samnites, 1, 16, 8. continuis caedibus aliquem Subigere, 2, 18, 5.
Subire, 1, 13, 15. *habet ſignificationem appropinquandi, interdum etiam ſcandendi, quam & in hodierno idiomate Hiſpano retinet.*
Subitus evadit, *pro ſubito ev.* 4, 2, 59. Subita belli, 1, 1, 11. *ita Liv.* 25, 15, 19.
Submittere aedes, *h. e. in plana transferre*, 1, 9, 4. faſces populo, *h e. imperium & poteſtatem conſularem ſubjicere populo, ibid.* Submiſſis cervicibus, *h. e. inclinatis*, 1, 18, 28.
Submovere hoſtes, *pro repellere*, 1, 10, 4. 3, 10, 7. 4, 2, 59. 4, 12, 19. Submovere mari, *pro pellere mari*, 3, 6, 5.
Subrogare, *h. e. ſubſtituere per rogationem*, 3, 16, 1.

Subſtituere alicui, 1, 9, 4. in locum alicuius, 1, 6, 2.
Subterranei doli, *pro cuniculis*, 1, 12, 9.
Subtrahere ſe, *pro ſubducere ſe. ſic* Armenia ad Parthos ſe ſubtrahit, 4, 12, 42.
Suburbana pop. Romani provincia Sicilia, *h. e. quae proxima eſt omnium provinciarum, & propemodum in conſpectu Urbis*, 2, 2, 15. 3, 19, 3. Suburbanum Tibur *ob magnitudinem Urbis eo uſque pretentae*, 1, 11, 7.
Succedere caſtris, *prope accedere ad caſtra. eodem ſignificatu eſt, quo verbum* Subire, 4, 9, 6.
Succeſſio provincias obtinentium, 4, 2, 65.
Succingi in aliquem, h. e. expeditionem in aliquem ſumere, 4, 7, 5. *Deducto loquendi uſu a militibus, quorum erat* cingi. cornua ſinus Ambracii claſſe Succincta, *h. e. inſeſſa & munita*, 4, 11, 4.
Succlamare, *pro acclamare*, 2, 6, 7.
Sucro, *urbs*, 3, 22, 7.
Sudibus circumdata urbs hoſtilis, 3, 10, 25. Sudibus pugnant Romani, *ibidem. &* 3, 21, 7.
Sudor ſimulacrorum, 2, 8, 3. *Dio hoc loco citatus: & Plut. Coriol. cap. 57, diſputant, hoc naturalibus ex cauſis quandoque poſſe fieri.*
Suevi, *pop.* 4, 12, 24.
Suffigere ſpolia, 1, 11, 10.
Suggerunt ſe cauſſae, *h. e. ultro ſe offerunt*, 2, 8, 1.
Suggeſtus fori, 1, 11, 10. *locus editus ubi concionabantur, dictus a ſuggerendo, h. e. aggerendo.* Suggeſtus Caeſaris in curia, 4, 2, 91.
Sulmo, *urbs.* 3, 21, 28.
Sumere bellum, *pro ſuſcipere*, 4, 12, 24. expeditionem, & mandare, oppoſita, 4, 12, 6, & 48. *nam* mandare expeditionem, *eſt committere ducibus*; ſumere, *per ſe id agere, & ipſum proficiſci.* Sumere impetum, 4, 12, 54. Sumpta praelio Theſſalia, *h. e. electa*, 4, 2, 43.
Summa rerum, *h. e. ſummum arbitrium*, 4, 3, 5.
Summovere. *Vide* Submovere.
Summus *pro excellentiſſimo in quaque re. ita* Summus aſtu, audacia, 2, 17, 13. augurio, 1, 5, 2. *Sic Plinius*, 35, 12, 9. in omnibus his ſummus. *Apulej. lib. 5. in fine:* manduconem ſummum. Summa fames, *pro extrema, maxima*; 1, 13, 16. religio foederum, 2, 6, 5. virtus, 3, 22, 2. Summum nefas, 4, 1, 4. Summa rupes, *pro apice rupis*, 1, 13, 15.
Sumptuoſa largitio, *quae nimios ſumptus requirit*, 3, 12, 12.
Super, *pro in.* Super caſſidem foculus, 4, 12, 16. Super ſcuta ſalire, 3, 10, 13. Super menſas & pocula, 4, 2, 69. *Curtius*, 7, 4, 7. debellaturus ſuper menſa Alexandrum.
Superata in una urbe Sicilia, 2, 6, 33.
Superbia Arioviſti, 3, 10, 11. Tarquinii tolerata, 1, 7, 10. SUPERBIA crudelitate gravior bonis, 1, 7, 4. NON minus exoſa, quam ſaevitia, 4, 12, 31.
Superbus, Tarquinii cognomen, 1, 7, 1.
Supergredi, *pro ſuperare*, 3, 21, 5.
Superior, *pro victore*, 1, 10, 2.
Supervacuum, 2, 2, 37.
Supervivere expeditioni ſuae, 2, 2, 14.
Suppetere, *pro adeſſe*, 3, 20, 13.
Supplices, *de iis, qui auxilium orant*, 2, 7, 5.
Supplicium de filio ſumit pater Caſſii, 1, 26, 7. SUPPLICIO nihil deformata majeſtas Reguli, 2, 2, 25. Supplicia quondam hoſtium, artem faciunt Romani, 3, 12, 10. Suppliciorum metu voluntaria mors, 3, 19, 11.
Supprimere vectigalia, *pro intercipere*, 3, 13, 4.
Supra. Africa Supra Theſſaliam, 4, 2, 73. *h. e. ſuperavit Theſſaliam, ea quidem re, de qua loquitur, nempe apparatu & crudelitate belli.*
Suprema pugna, *h. e. ultima, noviſſima*, 1, 18, 21.
Surenas, praefectus regis Parthorum, 3, 11, 8.
Suſcipere bellum, 4, 4, 1.
Suſpenſus utre, *h. e. incumbens utri & ſuper eum haerens*, 3, 5, 16.
Suſpicere arma, mores, *pro revereri*, 4, 12, 30. populum, 1, 26, 5.

Sum

Suus *eleganter ponitur, pro nativo, proprio, aut eo quod quis affectu ſuum fecit. ut* Sua fortuna, Sua natura, *h. e. quam quis in poteſtate habet*, 3, 5, 21. *Not. Ovid. Epiſt.* 12, 83. Sed mihi tam faciles unde deosque meos? *leg.* meosque deos. Sua magnitudine praepedita Antiochi acies, 2, 8, 17. Sua obſidio Gallos fatigat, 1, 13, 17. Suo ebore fulgentes elephanti, 2, 8, 16. SUIS moribus domiti Thraces, 3, 4, 7. hoſtem SUIS artibus aggredi, 3, 1, 10. adverſus hoſtem SUIS viribus uti, 2, 6, 41. SUIS viribus confectus pop. Romanus, 3, 12, 6. caſtra quaſi jam Sua circumvolant vultures, 4, 7, 7. *Hoc fere modo Vellej.* 2, 75, 3. fugiens mox futuri *ſui Caeſaris arma.* adverſus hoſtem callidum SUIS conſiliis pugnandum, 2, 6, 26. *Livius*, 22, 16, 4. Nec Annibalem fefellit, ſuis ſe artibus peti. *Plautus, Amphitr.* 1, 1, 113. hunc telo ſuo ſibi, malitia, a foribus pellere.

Sylla *L. Cornelius*, 3, 5, 4. Jugurtha potitur, 3, 1, 17. Mithridatem vincit, 3, 5, 2, *&* 9. Samnites, 3, 18, 13. foedus cum Parthis ferit, 3, 11, 4. multos interficit, 3, 21, 24. decus ſeculi ſui, 3, 21, 2.

Sylla Fauſtus, 4, 2, 90.

Syllae in conjuratione Catilinae, 4, 1, 3.

Syllana proſcriptio, 3, 21, 25. 4, 6, 3. tempeſtas, 4, 2, 2.

Syphax *Numida*, 2, 6, 56.

Syracuſae, *urbs*, 2, 6, 33.

Syria, 3, 11, 10. debellata, 2, 8. provincia Caſſii, 4, 7, 4. occupatur a Parthis, 4, 9, 5. recipitur a Ventidio, 4, 9, 7. prima corrupit Romanos, 3, 12, 7. Syriae laus 2, 8, 4.

Syriaticus, *pro Syriacus*, 2, 9, 1. *& ita ſcribendum fuerat*, 2, 11, 1, *&* 2. 12, 1.

Syria dea, 3, 19, 4.

Syrus quidam ſervus bellum concitat, 3, 19, 4.

Syrtes, *Africae loca vadoſa & arenoſa, eaque exitioſa navigantibus*, 2, 2, 31.

Syrtium accolae domiti, 4, 12, 40.

T.

T & D invicem mutant, 1, 18, 11.

Tabernae argentariae, 2, 6, 48.

Tabula proſcriptionis Syllanae, 3, 21. 25. feralis, 3, 22, 2. Tabulae duodecim, 1, 24, 1. in Tabulas referre quae, 1, 6, 3. *Coel. ad Cic. in ep. fam.* 8, 8, 8. Tabulae, *pro picturis*, Corinthiae, 2, 16, 6.

Tabulata navium, 4, 11, 5.

Tagus, *fl.* 2, 17, 15.

Tanquam viri occidi volunt Numantini, 2, 18, 13.

Tantum non, *h. e. propemodum, parum abeſt*, 2, 6, 46. 3, 21, 21. *Sic Suetonius ſaepe, item Vellejus, & ad eum Acidalius. Seneca de beneſ.* 5, 16, 4. ut qui civem Romanum occidiſſet, impunitatem, & pecuniam (*forte repetendum* &) tantum non civicam acciperet. *Adde Portum, in Xenoph. pag.* 135. *An ſic leg. apud Cic. ad Q. frat.* 1, 1, 3, 6. *ubi vulgo*, tantum jam ad nimiam levitatem?

TANTI eſt exercitus, quanti imperator, 2, 18, 11. Scilicet in vulgus manant exempla regentum; Utque ducum lituos, ſic mores caſtra ſequuntur, *Claudian. de laud. Stilic.* 1, 168.

Tarchondimotus, 4, 2, 5.

Tarentinus, *pro Tarentinis. Vide* Singul. pro plurali. Tarentinum bellum, 1, 18. Tarentinae deliciae, 1, 18, 28.

Tarentus Lacedaemoniorum opus, 1, 18, 2. occupatur ab Annibale 2, 6, 21. recipitur a Romanis, 2, 6, 42.

Tarquinius Priſcus rex Romanus, 1, 5. quid profuerit populo, 1, 8, 5.

Tarquinius Superbus, rex Romanus, *prioris nepos* (*Vide diſputationem Laurentii Vallae, praefixam notis in Livium*), 1, 7. quid profuerit populo, 1, 8, 7.

Tarraco, *urbs*, 4, 12, 51.

Tatius, *Sabinus*, 1, 1, 14.

Taurus, *mons*, 4, 12, 61.

Taxata dignitas equeſtris menſura, *h. e. aeſtimata*, 2, 6, 18. Taxata ſtipendio hiberna, 1, 12, 8. *Utitur hoc verbo*

verbo Juſtinus. Seneca conſol. ad Marciam, 19, 2. Tanti quodque malum eſt, quanti illud taxavimus. *Plinius*, 35, 11. Talentum Atticum XVI. M. taxat Varro.

Tegumenta pecudum, *pro coriis*, 3, 20, 6.

Teleſinus, 3, 18, 6. opprimitur, 3, 21, 23.

Tellus dea, 1, 19, 2.

Temere, *pro facile*, 1, 13, 7. 1, 18, 26. 2, 18, 3. *Utitur hoc modo Sueton. Aug.* 16, 6. & *Tito*, 6, 6. *Quintilian.* 1, 3. Ingeniorum praecox genus non temere pervenit ad frugem. *Eodem modo voce* ῥᾳδίως *utitur Herodianus*, 6, 3, & 13.

Temeritas barbaris ſolita, 4, 12, 54. felix, 3, 10, 22. Salondici, 2, 17, 14.

Tempe, *locus Theſſaliae*, 4, 2, 51.

Tempeſtas claſſem Mithridatis lacerat, 3, 5, 18. oboritur inter necem Romuli, 1, 1, 17. Tempeſtate interceptus triumphus, 2, 2, 31. Tempeſtate flexus ſuos ſignificant ſidera, 4, 3, 8. Tempeſtas belli Aſiatici, 2, 8, 8. Punici, 2, 6, 9. *Sic Livius*, 31, 10, 7. *D. Hieron. ad Gerontiam de Monogam. in fine*: Hannibal de Hiſpaniae finibus orta tempeſtas. Tempeſtas Mariana & Syllana, 3, 12, 11. 4, 2, 2.

Templum Jovis Statoris, 1, 1, 13. Templum Tarquinio erectum de manubiis *Capitolium*, 1, 7, 7. Templo comparata Roma, 1, 18, 20. Templa vota inter diſcrimen pugnae, 1, 1, 13. 1, 11, 4. 1, 10, 2. 1, 20, 2. TEMPLA non poſſunt defendere, quem arma non potuerunt, 2, 12, 9. circa Templa imagines Caeſaris, 4, 2, 91. Templis detracta arma, 2, 6, 23. patriis modo fixa revellunt Arma deis, *Statius, Thebaid.* 12, 709. *κεκόσμηται δὲ τοῖς ὅπλοις τὰ Θηβαίων ἱερὰ, Ariſtides, orat. V. tom. II. pag.* 95. *Sic Argivae mulieres arma templis detraxerunt adventante Cleomene. Plut. in apophth. Lacon. cap.* 73. *Nam in templis ſuſpendi dedicarique ſolebant ab hoſtibus capta.*

Tenere *variae ſignificationis verbum eſt*. Tenere concordiam, *valet continere, cuſtodire*, 4, 2, 13. lacrymas, 4, 6, 5. *ut* tenere ora, *apud Virg. Aen.* 2, 1. & riſum, *apud Horat. de arte verſu* 5. militem in caſtris, 3, 3, 5. regnum, *pro habere, poſſidere*, 1, 7, 2.

Tentum, 2, 12, 11. *utitur hac voce unus, quod ſciam, antiquorum Horatius; Epodon* 12, 12.

Tenue fretum, *pro anguſto*, 2, 8, 9.

Tenus *valet uſque ad*, & *ultimo caſui jungitur*. Colchis tenus, 3, 5, 25. Dacia tenus, 3, 4, 6. Hadriatico tenus mari, 1, 15, 2.

Tergeminorum fratrum pugna, 1, 3, 4.

a Tergo ordinatis omnibus, 4, 2, 36.

in Terga ſerviliter ſaevire, 1, 23, 1. *Salluſt. Hiſt.* 1, 1, 12. de vita ac tergo regio more conſulere. *Servile enim ſupplicium hoc erat. unde nihil crebrius apud Comicos hujuſmodi dictis*: omnem in tergo theſaurum gerit. Virgis dorſum depoliet meum, &c.

Terme, *urbs Hiſp. Forte rectius* Termes, *ut alii edunt*; *hinc enim deducti videntur* Termeſtini, *Tacit.* 4, 45, 1.

Terminus deus non poteſt exaugurari, 1, 7, 7.

Terrae recondere, *ſicut humi*, 1, 13, 11. Terrarum ſitus qui pingunt, *eos Florus in hoc opere imitatur, Praefat.* 3. *Ad ejus forte imitationem, alia, nec minus eleganti, comparatione opuſculum ſuum orditur Sex. Ruffus*: Morem ſecutus calculatorum, qui ingentes ſummas aere breviori exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar.

Terrae motus inter praelium, 1, 19, 2. 2, 6, 14.

Terreſter, 2, 2, 5. *ita* Silveſter, *Plinius*, 14, 16, 23.

Terrigenae, *ſic appellati Gigantes, quos Poëtae fabulantur terra editos*, 1, 17, 6.

Territare fines alicujus, 2, 15, 3.

Terror adventus hoſtici, 2, 2, 18. elephantorum, 1, 18, 9. 3, 2, 5. Germanorum, 3, 10, 12. Mithridatis, 3, 5, 9. Terrori eſſe, 1, 11,

4

6. 1, 17, 3. Terrorem geminare dolo, 1, 10, 5. Nominis ſui circumferre, 2, 2, 21. ad Terrorem movendum facibus armati Fidenates, 1, 12, 7. ipſo nomine ac Terrore Punici maris quidam deficiunt, 2, 2, 17. nomine quaſi Terrore compoſito Vercingetorix, 3, 10, 20.
Teſtamentum Attali, 2, 20, 2. Caeſaris, 4, 4, 1. Teſtamenta paſſim in principiis ſcripta, 3, 10, 12.
Teſtudo militaris, 3, 10, 13. 4, 10, 6.
Teutana Liburnorum regina, 2, 5, 2.
Thala, *urbs*, 3, 1, 11.
Thapſos, *urbs*, 4, 2, 66. non oſtenſa in triumpho Caeſaris, 4, 2, 89. *Plutarcho Caeſ. cap.* 76. *eſt* Θάψακος *corrupte, ut puto.*
Theatrum Pompeji, 4, 2, 8, & 45. Tarentinum, 1, 18, 3. in Theatro diſtincta radiis corona Caeſaris, 4, 2, 91.
Thebae, *urbs*, 2, 7, 12.
Theodotus magiſter Ptolemaei, 4, 2, 60.
Thermopylae, 2, 8, 11.
Thermus *Q. Minucius propraetor*, 4, 2, 19. *apud Caeſ. civ.* 1, 12. *mendoſe forſan*, praetor *ſcribitur*.
Theſaurorum rationes, 4, 12, 44.
Theſſalia, 1, 18, 6. infeſtatur a Thracibus, 3, 4, 1. vaſtatur, 4, 2, 41. in Theſſalia bellum civile, 4, 2, 6, & 43. iterum, 4, 3, 3.
Theſſali, *pop.* 1, 18, 27.
Theutobocchus, *Germanus*, 3, 3, 10.
Theutoni, *pop.* 3, 3, 1. vincuntur a Mario, 3, 3, 7.
Thoas Aetoliae princeps, 2, 8, 5.
Thorius, 3, 22, 6.
Thracia acquiſita, 3, 12, 4. in partibus Pompeji, 4, 2, 5.
Thracium litus, 2, 8, 7.
Thrax gladiator, 3, 20, 8. Thraces, *pop.* 3, 4, 1. vincuntur a Romanis, 3, 4. a Piſone, 4, 12, 17.
Thurii, *urbs*, 3, 20, 5.
Tiberinus, *fl.* 1, 1, 3. ponte committitur, 1, 4, 2. aliquandó terminus imperii, 1, 9, 7. 1, 11. 8.
Tiberinum oſtium, 3, 9, 5.
Tiberius Caeſar. *Vide* Vibius.
Tiberius Gracchus. *Vide* G.
Tibiae praecinunt Duillio, 2, 2, 10.
Tibur, *urbs*, 1, 11, 7.
Ticinus, *fl.* 2, 6, 10.
Tigurini, *pop.* 3, 3, 1, & 18.
Tigranes, *Armenus*, 3, 5, 27. victus a Pompejo, 4, 12, 43.
Titius, *fl.* 2, 5, 1.
Titulo unum bellum, multiplex victoria, 1, 18, 1. Titulo ipſo conſecratur Auguſtus, 4, 12, 66. Tituli, 3, 5, 21. Titulorum cupido in Antonio, 4, 10, 2. *Val. Max.* 8, 6, 5. *de Servilio*: Majorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adjecit.
Titurius Sabinus, legatus Caeſaris, 3, 10, 8.
Togae pictae, 1, 5, 6. Togae in judiciis, 4, 12, 32.
Tollere animos. *Vide A. Livius*, 35, 1, 2. Nec dubium eſt, quin omnis Hiſpania ſublatura animos fuerit: & 37, 48, 2. Ob haec Aetolos ſuſtuliſſe animos. *Seneca de benef.* 3, 28, 7. Neque enim ulli magis abjiciunt animos, quam qui improbe tollunt. *Hoc modo Spartianus Adriano, cap.* 5. ad rebellionem animos efferebant. Tollere clamorem, *pro clamare*, 3, 8, 6. urbes, *pro delere*, 3, 10, 23.
Toloſtobogi, *pop.* 2, 11, 5.
Torquatus Pompeji legatus, 3, 6, 9. Torquatorum cognomen unde, 1, 13, 20.
Torques Gallorum, 1, 13, 20. 2, 4, 4.
Torrens fortunae, 2, 7, 1. *Arnobius, lib.* 1. Ut modo Romani, velut aliquod flumen torrens, cunctas ſubmergerent atque obruerent nationes.
Torrens Vergelli, 2, 6, 18. *Sic* fons Arethuſae, 2, 6, 34. *ita* oppidum Peruſiae, *Epit. Liv.* 126.
Trabeae, 1, 5, 6. in Trabeis ſunt ſenes Romani devoti, 1, 13, 10. inſignia captis Rom. Trabeis trophaea figit Viriatus, 2, 17, 16.
Tractus, *pro regione*, 1, 15, 2. 3, 3, 13.
Tradere ſe conſiliis alicujus, *h. e. permittere*, 2, 8, 6. *Sic* dare, *Ovid. Ep.* 16, 161. Da modo te. *Terent. Adelph.* 5, 3, 52. Da te hodie mihi. *ubi nota Georgii Fabricii.*

Trahere *habet ſignificationem involvendi, in ſocietatem aut partes traducendi. ita* Macedonici belli contagio Traxit Illyrios, 2, 13, 1. eadem fortuna Trahit ducem & exercitum, 4, 2, 51. Trahere in vires ſuas, 2, 12, 3. *Ita ſaepius Tacitus,* Trahere tot annos, *h. e. durare annos,* 4, 2, 13. *Sic* ducere *eſt apud Arnobium, lib.* 2. Roma annos ducit quinquaginta & mille. Trahere naufragia, *h. e. circumferre,* cladem, 1, 13, 19.
Trajanus, *Praefat.* 8.
Transfugae ſimulati. *Graecis* ψευδαυτόμολοι, 1, 7, 5. 2, 6, 16. 3, 11, 7.
Tranſgredi flumen, 3, 10, 14. *Sic Sueton. Caeſ. cap.* 35. *de maritimo itinere*: in Macedoniam tranſgreſſus. *& paullo poſt*: ab Alexandria in Syriam tranſit. *Hunc loquendi modum contra Aſinii Pollionis ſententiam defendit Agellius,* 10, 26.
Tranſactum de partibus, *h. e. actum,* 4, 7, 13.
Tranſilire amnem, 3, 3, 12. quaternos ſenosque equos, 3, 3, 10. per Thraciam, *&c. h. e. raptim tranſgredi,* 3, 5, 25.
Tranſmarina aetas pop. Romani, 2, 19, 2. origo Tarquinii, 1, 5, 1. Tranſmarini, 1, 1, 9. triumphi, 1, 18, 1.
Tranſverſum agere, *h. e. alio impellere,* 4, 2, 10. *Retulit inter proverbia Eraſmus,* 2, 8, 91. *Sic* tranſverſum auferre *eſt apud Plin.* 28, 1.
Traſimenus lacus, 2, 6, 13.
Trebia, *fl.* 2, 6, 12.
Trepidantia carpenta, 3, 10, 17. *h. e. cum cura & metu feſtinantia. ita* non eſt trepidandum *dixit Seneca, beneſ.* 6, 43, 4.
Trepidare, 1, 10, 6. Trepidatum eſt, 2, 2, 11.
TREPIDATIO *pro victoria,* 3, 10, 17.
Treviri, *pop.* 3, 10, 7.
Tribunicia poteſtas ſeditionum cauſſa, 3, 13, 1. Tribuniciae ſeditiones, 3, 19, 2.
Tribunorum pl. origo, 1, 23. immanis potentia, 3, 17, 8. Tribuni pl. ſacroſancti, 3, 15, 6. Tribunus pl. Craſſum diris devovet, 3, 11, 3. a Tribunis agros & cibaria flagitat populus, 3, 12, 8.
Tribus inſtitutae a Romulo, 1, 1, 15. homo ſine Tribu, 3, 16, 1. *Sumptum ex Homero, Iliad.* 9, 63. Tribus, *pro plebe,* 2, 6, 25.
Tributarius, *qui tributum pendit,* 3, 4, 1.
Tridentina juga, 3, 3, 11.
Trifariam, *pro tripartito,* 4, 12, 54.
Trigaecini, *pop.* 4, 12, 55.
Tripertitus, 3, 3, 6.
Triſte praelium, *pro periculoſo,* 4, 2, 78.
Triumphalis agricola, 1, 11, 14. *ita* triumphalis arator, *apud Plin.* 18, 3. Triumphalis ornatus, 1, 5, 6.
Triumphans claſſis, 2, 7, 6. Triumphat de fortuna Regulus, 2, 2, 25. Triumphatum de parvis oppidis, 1, 11, 6. non Triumphatum ex civilibus bellis, 3, 22, 10.
Triumphatum mare, 4, 2, 20.
Triumphus, 1, 5, 6. Allobrogicus, 3, 2, 5. Jugurthinus, 3, 1, 17. Macedonicus, 2, 12, 12. maritimus primus, 2, 2, 9. Numantinus, 2, 18, 17. de Verulis & Bovillis, 1, 11, 6. Triumphi dignitatem ſervili inſcriptione violare veretur Perperna, 3, 19, 8. Triumphi maximum decus captus imperator hoſtium, 3, 2, 5. Triumphi Caeſaris, 4, 2, 88. viginti quatuor de Samnitibus, 1, 16, 8. Triumphos contemnit Auguſtus, 4, 12, 53. Triumphus, *pro re de qua triumphatur,* 2, 8, 17. 2, 15, 18. *pro ſpoliis in triumpho ferendis,* 2, 2, 21, 31, & 32. Triumphi, *pro victoriis,* 4, 2, 8.
Triumviratus, 4, 6.
Triumviri conſtituendae reip. 4, 2, 12. 4, 7, 5. dividundis agris, 3, 14, 6.
Trophaeum (*aut rectius Tropaeum*) Flaminii ex torquibus Gallorum, 2, 4, 4. Trophaea Domitii & Fabii, 3, 2, 6. Druſi, 4, 12, 23. Throphaea locis eminentibus ſita, 2, 17, 16. *Sic apud Dionem, lib.* 56. *pag.* 667. Auguſto & Tiberio inter alios honores duo fornices (ἀψῖδες) decreti, quibus trophaea inſiſterent. Trophaea erigere inuſitatum Romanis ante Domitium, 3, 2, 6. ſuper Trophaea ipſa eminet Theutobocchus, 3, 3, 10. Trophaea *hic intellige de ſpo-*

ſpoliis, quae praeferebantur triumphantibus.
Tubam non ſuſtinere, 4, 12, 16. *Alludit iſtud Virgilii, Aeneid.* 11, 424. - - - Cur ante tubam tremor occupat artus? Tuba praecinente deleta Corinthus, 2, 16, 6.
quia TUERI Saturninum non poteſt Marius; adverſus illi redditur, 3, 16, 5.
Tullus Hoſtilius. *Vide* H.
Tumultus magis quam bellum, 3, 19, 2. 3, 21, 3. 4, 12, 40. Tumultus magis quam praelium fuit. *Curtius*, 6, 5, 12.
Tumulus, *pro edito colle*, 4, 7, 12. Tumuli, 3, 3, 6. Alpium, 3, 3, 18. Cynocephalae, 2, 7, 11. montium, 3, 10, 22.
Tunicae palmatae, 1, 5, 6.
Turbantibus invicem copiis, 4, 2, 49.
Turbo belli, 3, 5, 5. civilis inſaniae, 3, 21, 18. fluminis, 3, 11, 3. primi impetus, 2, 6, 10. ſeculi, 4, 3, 2.
Turduli, *pop.* 2, 17, 11.
Turpis fames, 4, 5, 3. *Quintilian.* 8, 6. illud quoque & poëtis & oratoribus frequens, quo eum, qui efficit, ex eo quod efficitur oſtendimus, *&c. Sic Virg. Aen.* 6, 276. - - - turpis egeſtas. *Sic* obſcoenam famem *dixit idem poëta. Aen.* 5, 367.
Turpitudo foederis Caudini, 1, 16, 12.
Turres elephantorum, 1, 18, 10. navium, 4, 11, 5.
Turis ſilvae, 3, 5, 29.
Tuſci paſtores Romam confluunt, 1, 1, 9. Tuſcum mare, 3, 6, 8.
Tutia, *urbs*, 3, 22, 9.
Tuti locis, 2, 3, 4. *Sic* gentes locis tutiſſimas *Rhaetos & Vindelicos appellat Vellej.* 2, 95, 2.
Tyranni bonis infenſi, 1, 7, 3. *Tacitus, Agr. cap.* 3. Multi fortuitis caſibus, promptiſſimus quiſque ſaevitia principis, interciderunt.

V.

Vaccaei, *pop.* 2, 17, 11. infeſtantur a Cantabris, 4, 12, 47.
Vadere, *de amne dictum, pro labi, fluere*, 2, 7, 10.
Vadimonis lacus, 1, 13, 21.
in Vadis haeret pugna, 3, 10, 5. *propter vada naves non poſſunt congredi.*
Vaecordia mentis, 4, 10, 10. Vaecordiae poenas dare, 3, 7, 3.
Valentia, *urbs*, 3, 22, 9.
Valere, *pro poſſe*, 3, 5, 24.
L. Valerius Corvinus, 1, 13, 20.
Valerius Publicola, quomodo primus coſ. 1, 9, 4. *Plinius.* 36, 15. Publicola, qui primus coſ. fuit cum *L.* Bruto. *Rutilius, Itin. verſu* 271. Hic eſt qui primo ſeriem de conſule ducit, Uſque ad Poplicolas ſi redeamus avos.
Valida oppida, 1, 7, 5. Validiſſimae gentes, 4, 12, 46. nationes, 4, 12, 24.
Vallare, *pro munire, protegere. ita* anguibus arenisque vallata Capſa, 3, 1, 14. armis ferroque Macedonia, 2, 12, 4. elephantis acies, 2, 8, 16. mari Pyrenaeoque Hiſpania, 2, 17, 3. *Ducta vox a vallo, quo muniri ſolent caſtra. Alludit vox Scipionis, in Ep. Liv.* 57, 2. Cum gladio te vallare ſcieris, vallum ferre deſinito. *Cic. pro Archia; Pontus, &c.*
Vallum Urbis, 1, 1, 8. Vallum ferre, 2, 18, 10. rumpere, 4, 2, 24. Vallo circumdata urbs hoſtilis, 3, 10, 25. Vallo XVI. millium obducta caſtra Pompeji, 4, 2, 39. *Haec ratio includendi hoſtes dicebatur* circumvallare.
Vanitas Antonii, 4, 10, 2.
Varguntejі Catilinae ſocii, 4, 1, 3.
Varius ingenio, 4, 3, 4. *h. e. inconſtans. alias* Varius *valet vafrum, doloſum, ut in l.* 1. *D. de dolo malo.* Varii ingenio reges Romani, 1, 8, 1. *h. e. differentes, alius bellator, alius ſacricola, &c.* Vario eventu capta oppida, *h. e. diſpari*, 1, 12, 3. Varium bellum, *pro ancipiti*, 4, 12, 26.
Varro *C. Terentius*, cos. 2, 6, 17.
Varro cedit Hiſpania, 4, 2, 29. *Vinetus hoc loco* Varum *reponit pro* Varrone. *male. vide Caeſarem.*
Varus, *fl.* 2, 3, 4. 3, 2, 4.
Varus *P. Actius*, 4, 2, 34. confligit cum Didio, 4, 2, 75.
Varus *prioris filius*, Germaniae procos. 4, 12, 31.

Vaſtare. Minucius Thraces toto Vaſtavit Hebro, *h. e. in utraque ejus ripa*, 3, 4, 5. *Sic apud Senec. epiſt.* 113. Alexander Perſas, & Hyrcanos, & Indos, & quicquid gentium in Oceanum extendit Oriens, vaſtabat, fugabatque.
Vaſtatio Italiae bello Punico, 2, 6, 8. ſociali, 3, 18, 11. Siciliae bello ſervili, 3, 19, 2. Theſſaliae bello civili, 4, 2, 4.
Vaſtitas camporum, *h. e. immenſa planities*, 3, 11, 7.
Vates, 1, 7, 9.
Ubera admovere, 1, 1, 3.
Vectigalia, id eſt, imperii patrimonium. 3, 13, 4. in quaeſtu habita, 3, 12, 9.
Vejentes vincuntur a Romulo, 1, 1, 11. Fabios caedunt, 1, 12, 2. delentur, 1, 12, 10.
Velato capite diis Manibus conſecrat ſe Decius, 1, 14, 3.
Velificare, *h. e. vela facere, navigare*, 3, 7, 3.
Velificari favori civium, *h. e. aucupari favorem civ.* 1, 9, 5. *Apud Cicer. Ep. fam.* 8, 10. ne velificatus alicui dicaris.
Velini fontes, 1, 15, 2.
Velocitas Marii, 3, 3, 7. Pompeji, 3, 6, 15. Quinctii, 1, 11, 14.
Velox genus Ligures, 2, 3, 4.
Velum purpureum in navi Cleopatrae, 4, 11, 8. Velis opertum mare, 2, 8, 2.
Venas exſolvit Merula, 3, 21, 16. *Hoc genere mortis, ut leviſſimo, multi extincti leguntur.*
Venalis Urbs, 3, 1, 18. *Petronius in carm. de bel. civ. verſu* 41. Venalis populus, venalis curia patrum.
Veneno ſe conficiunt Cantabri, 4, 12, 50. Cretes, 3, 7, 5. Numantini, 2, 18, 15. Ptolemaeus rex Cypri, 3, 9, 4. Veneno mori non poteſt Mithridates, 3, 5, 26. Veneno mixti fontes, 2, 20, 7. *Idem fecerunt Afri contra Curionem, apud Appian. civ. lib. 2. pag.* 455. *& Lucan.* 4, 360.
Venerari *deos*, 1, 11, 4.
Veneti, *pop.* 3, 10, 5.
Venetia, 3, 3, 13.
VENIENTI bello occurrendum, 4, 11, 4.
Venire in catenas, 4, 8, 4. in deditionem, 4, 2, 33, in equis, 4, 2, 48. in fidem, 3, 22, 9. in manus hoſtium, 2, 2, 23. 3, 19, 12. 4, 8, 4. 4, 12, 38. in poteſtatem, 4, 9, 4.
Ventidius Parthos vincit, 4, 9, 5.
Ventoſus dies, 3, 3, 15.
Ventis remiſque, 2, 2, 18. Ventorum labor, 4, 11, 5.
Venulejus, 3, 21, 26.
Veneri ſacra Cypros, 3, 9, 2.
in VERBO tantum virtus, 4, 7, 11. *Verba neutra paſſive uſurpata, Praefat.* 8. in Verba jurare, 3, 16, 2.
Vercingetorix Gallus, 3, 10, 20.
Vergelli torrens. *Vide* T.
Vergere in unum, *h. e. prope concurrere.* 4, 2, 76.
Vernat bis floribus Campania, 1, 16, 3.
Verulae, *urbs*, 1, 11, 6.
Si Verum volumus, 3, 18, 1. ſi Vera volumus noſcere, 3, 7, 1. *ſic Cajus in l.* 63. *in fin. de cond. & demonſtr.* ſi Verum amamus. *Curtius*, 3, 2, 11. Verum & tu forſan audire nolis, *&c. Sic Matth.* 11, 14.
Veſtae focus, 1, 2, 3. ſacerdotium, 1, 13, 12.
Veſtales arae, 3, 21, 21. virgines, 1, 2, 3. 1, 13, 12.
Veſtigia Senonum Flori aevo nulla, 1, 13, 19. incendii Romani Gallici ſanguinis inundatione deleta, 1, 13, 17. Vejentium nulla, 1, 12, 11. Veſtigiis inſtare, 4, 11, 8. deductum a curſoribus in ſtadio, quo in genere Homerus, Iliad. 23, 764. Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι. *Gallorum elegans in hunc ſenſum vox eſt*, Talonner.
Veſuvius mons, 1, 16, 5. 3, 20, 4.
Veterani, 4, 2, 81. revocantur ad militiam, 4, 4, 4. Veteranis in pretium militiae agri dati, 4, 5, 1.
Veto, *vox tribunorum intercedentium*, 3, 14, 5.
Veturius cos. Samnitibus deditur, 1, 16, 12.
Veturia Coriolani mater, 1, 22, 3.
Veteres divitiae, 3, 9, 2. *Hac forma* Ἀρχαιόπλουτος *apud Graecos dicitur, &* Παλαιόπλουτος *apud Aelian. Hiſt. Anim.* 11, 20. *Tacitus*,
14.

14, 21, 1. *vocat longam* opulentiam: *ad quam formam corrigendum puto Arnobium, lib.* 2. *pag.* 119. Ac tamen ne cauſſam tam longa (*legebatur* longam) prodere diſſimulatione videamur. *Hactenus enim diſtulerat veri argumenti robur promere. Apud Caeſar. de B. C.* 2, 35. Egeſaretus, veteris homo potentiae.
Vexat caſtra Romana ſerpens, 2, 2, 20. *hoc verbo crebro utitur Juſtinus.*
Vexilla Parthorum, 3, 11, 8.
Viator *qui trib. pl. apparet, ut lictor conſuli*, 3, 17, 8.
Vibius, 4, 12, 8. Dalmatas perdomat, 4, 12, 12. *utrobique legendum* Tiberius, *ut vere docuit Pighius.*
Vibrare faces, 1, 18, 10. Vibrantia vexilla, *h. e. nitentia, micantia*, 3, 11, 8.
Vices, *pro intervallis*, 2, 17, 2.
Victima novae Urbis prima Remus, 1, 1, 8. Victimae ſecuri percuſſae, 2, 5, 3. victoriam promittunt, 4, 7, 9. Victimarum fuga, 4, 2, 45. infulae, 4, 2, 92. Victimis centum non perlitat Caeſar, 4, 2, 94.
Victor gentium. *Vide* G.
Victrix Aſiae Europaeque Roma, 3, 18, 7.
Victoria parricidio foedata, 1, 3, 5. *Sic Tacitus*, 4, 19, 6. fraude violata, 2, 17, 17. ſanguine Decii empta, 1, 14, 3. magna de Poenis, 2, 2, 37. matura, ſed infamis, 2, 20, 7. SALVA fide, & integra dignitate paranda, 1, 12, 6. Victoria nova, non pugnare, 2, 6, 27. vera, & ſine exceptione, 2, 18, 12. Victoria ex caſu, 1, 18, 11. *Virg. Aen.* 5, 201. Attulit ipſe viris optatum caſus honorem. ex errore, 4, 7, 11. Victoriae monumentum pulcrius, ſtans urbs, quam incenſa, 4, 12, 57. pretium, conſecratio Decii, 1, 17, 7. auſpicium, comparatae claſſis velocitas, 2, 2, 7. jus, 2, 7, 4. maximum decus, captus rex hoſtium, 3, 10, 25. Victoriam paciſcitur a diis Poſthumius, 1, 11, 4. Victoriam ſuam hoſtibus victis non exprobrant Romani, 3, 2, 6. Victoria multiplex bellum, 1, 18, 1. Victoria uti, 2, 6, 19. Victoriis totum terrarum orbem peragrat pop. Romanus, 2, 1, 2. Victoria, *pro manubiis ea victoria partis. ita* Victoria tempeſtate intercipitur, 2, 2, 32.
Victus Hiero priuſquam hoſtem vidiſſet, 2, 2, 6. Victus hoſtis antequam viſus, 4, 2, 64. Victus magis quam domitus, 4, 12, 30. Victus & vinctus, 3, 1, 18. *eadem haec conjuncta apud alios notavit Savaro, ad Sidonium, carm.* 2, 450. Victo ſimilior populus, qui vicit, 2, 6, 1. Victis ſolamen in ſplendore victorum, 2, 8, 4. *Eodem redit iſtud Livii, Praefat.* 4. Si in tanta ſcriptorum turba mea fama in obſcuro ſit nobilitate ac magnitudine eorum qui nomini officient meo me conſoler. *ubi dubitare poſſis an potius* lumini *legendum ſit.*
Videntibus procul quaſi marina piſtrix evaſerat, 3, 5, 16. *h. e. qui procul ſpectabant, iis apparebat quaſi piſtrix.*
Vigilia prima, 4, 2, 71. tertia, 3, 10, 16. *de* Vigiliis *vide Lipſ. de M. R.* 5. 9. *pag.* 275.
Vilis morti gens, 2, 6, 35. Viliſſimus rex, 4, 2, 52.
Viminei clipei, 3, 20, 6. viminea vincula, 3, 20, 4.
Vincere hoſtem non vult exercitus, cum poſſet, 1, 22, 2.
in Vincula dare, 3, 10, 18. in Vinculis habere, 2, 2, 22.
Vindelici, *pop.* 4, 12, 4.
Vindelicus, *fl.* 3, 2, 4.
Vindex Capitolii Manlius, 1, 26, 8. Vindices libertatis imperio ornati, 1, 9, 1.
Vindicare *uno loco duplici ſignificatu poſitum*, 1, 9, 1. & 1, 26, 5. Vindicandum libertatis & pudicitiae decus. libertatem *enim* vindicare, *eſt uſurpare ſibi, aſſerere ſe in libertatem:* pudicitiam, *eſt ulciſci, poenas ob eam laeſam ſumere.* Vindicare injuriam, 1, 22, 3. ſe a captivitate, 4, 12, 50. ſupplices de hoſte, 1, 22, 4. Vindicari volebant ſervi, 3, 20, 3.
Vinnius mons, 4, 12, 49.
Vini dulcedine mitigati Cimbri, 3, 3, 13.
Violatur victoria ſubornatis percuſſoribus, 2, 17, 17. triumphi dignitas

jus inſcriptione ſervili, 3, 19, 8. Violantur veneficio arma Romana, 2, 20, 7. medici Catonem violant fomentis, 4, 2, 72. Violare manus propria caede nolunt Brutus & Caſſius, 4, 7, 15. *Apulejus in adlocutis Hermetis, in principio:* Ne tantae rei religioſiſſimus ſermo multorum interventu praeſentiaque violetur.
Vipera ſibilare deſiſte, 4, 12, 37.
Vir *plerumque ſignificationem habet fortitudinis. ita* VIRO cum viris facile convenit, 3, 22, 3. Viris toleranda imperari ſibi volunt Numantini, 2, 18, 12. Iidem orant Scipionem, ut ſe tanquam Viros occideret, 2, 18, 13. digna Viris mors, *quae pugnando evenit*, 3, 20, 14. Vir, *pro marito*, 1, 7, 3. Viri, *de gladiatoribus dictum*, 3, 20, 3. *ſic de Andriſco*, 2, 14, 4. *qui & ipſe dubii ſtatus erat.* Vir *ſaepius uſurpatur, tanquam loco pronominis. ut* tantum animorum Viro Marius dabat, 3, 16, 1. adortus Virum, 4, 12, 44. auſi Virum violare fomentis, 4, 2, 72. *ſic* Virgo. Vir *de ſexu.* Vir unus Numantinus non fuit, qui in triumpho duceretur, 2, 18, 17. VIRIS fortibus miſerrimum mori ad arbitrium hoſtium, 4, 8, 4.
Virgae lictoriae, 1, 26, 3. 4, 12, 31. Virgis liberos ſuos caedit Brutus, 1, 9, 5.
Virginitatis integritas, 2, 6, 40.
Virginius filiam interficit, 1, 24, 3.
Virgines Veſtales. *Vide* Veſtales. Virginum raptus, 1, 1, 10. Virginum Romanorum virtus, 1, 10, 7. Virgo *ut pronomen uſurpatum*, 1, 3, 5. *ſic* Vir.
Virgulta paluſtria, 2, 6, 13.
Viriatus *Luſitanus*, 2, 17, 15.
Viridomarus *Inſuber*, 2, 4, 5.
ne Virilia quidem portenta, *pro eunuchis*, 4, 2, 60.
VIRTUS abſque fortuna parum proficit, *Praefat.* 2. Virtus & fortuna ad conſtituendum pop. Romanum contendunt, *Praefat.* 2. *Similia fere concipit Plut. Demoſthene, cap.* 4. ſi in certamen natura & fortuna velut artifices deſcenderint, haud expeditum ſit, haec negotiis, an moribus illa magis eos adaequaverit, dijudicare. Virtus acuitur ratione, 1, 8, 4. aufert parricidam, *liberat a poena*, 1, 3, 5. calamitatibus approbatur, 1, 13, 8. 2, 2, 22. neceſſitate augetur, 3, 3, 8. minus efficax quam fortuna, 4, 7, 11. non in re, ſed in verbo tantum, *ibidem.* Virtus Calpurnii, 2, 2, 13. Numantinorum, 2, 18, 1. Quinctii, 1, 11, 12. Virginum Romanarum, 1, 10, 7. VIRTUTIS nihil intereſt, equis an navibus, terra an mari dimicetur, 2, 2, 4. Virtutis ſummae, ſed calamitoſae, Sertorius, 3, 22, 2. in Virtutis honorem regnum Tullo datum, 1, 3, 1. Virtutis experimenta, 1, 13, 2. flos, 1, 22, 1. monſtra, 1, 10, 8. Virtutis ſuae ferrum Alpinis gentibus quaſi cote acuit Romanus, 2, 3, 3. Virtuti dolum addere, 1, 3, 4. 3, 3, 15. in Virtute fiducia, 2, 2, 4. pro Virtute barbari habent impetum, 3, 3, 5.
Vis Romana, *h. e. arma Rom.* 3, 10, 14. *Sic apud Tacitum.* Vis *pro multitudine* hominum, 1, 1, 9. 3, 17, 7. hoſtium, 4, 10, 5. imbrium, 2, 6, 45. ſanguinis, 4, 2, 72. *Ita* vis magna gladiorum, *Liv.* 1, 51, 3. hominum, *Liv.* 2, 5, 3. 2, 34, 8. Volſcorum, *Liv.* 2, 35, 1. Vis belli, *pro tota mole*, 2, 6, 9. calamitatis, 1, 13, 3. Vi partum imperium, 1, 2, 4. VI repoſcens vi erepta, jure videtur agere, 3, 21, 12. VIRES induſtriam temperant, 2, 12, 3. ſparſae magis, quam oppreſſae, 4, 2, 65. VIRIBUS ſuis confectus pop. Romanus, 3, 12, 6.
Viſcera Italiae, 2, 6, 41. ſenatus, 3, 21, 4.
Viſurgis, *fl.* 4, 12, 16.
Vitigineus, 3, 20, 4.
VITIA creſcunt cum magnitudine imperii, 2, 19, 1. Romanorum ſpem dant Mithridati, 3, 5, 4. VITIA quam imperia Romanorum minus ferunt Germani. 4, 12, 22. VITIIS, quaſi ſentina, merſa reſp. 3, 12, 7. Vitia ſpecioſiora, 3, 12, 11.
Vittae diſcolores, ſerpentum in modum,

dum, 1, 12, 7.
Vivere hoſtium aliqui debent, ut ſint quibus imperemus, 3, 21, 25.
Vivus in manus hoſtium venit Regulus, 2, 2, 23. & pene Craſſus, 3, 11, 9. Vivum ſociumque regem confiſcat pop. Romanus, 3, 9, 3.
Ulciſci, *pro punire*, 1, 1, 12. 1, 3, 5.
Ultimum *ſumitur pro extremo, ſummo, periculoſiſſimo: ſic* Ultimus dies, 2, 6, 19. ultima ſpecula ſeptentrionis, 3, 5, 5. ultima rabies, 2, 18, 15. ultimae ſortis vir, 2, 14, 3. *Vellejus*, 1, 11, 1. *de hoc ipſo:* ſe Philippum, regiaeque ſtirpis ferebat, cum eſſet ultimae. Ultimum belli dedecus, 3, 19, 7. ultimum vulnus, 2, 6, 15. *h. e. quod plane jugulat, poſt quod alteri non eſt locus.* Ultima, *pro periculoſiſſimis*, 1, 13, 12. ultimi metus, 2, 6, 43. ultimae dirae, 2, 6, 8. ad ultimum, *h. e. poſtremo*, 4, 7, 15. *ſed ſuſpicor eo loco poſitum* ultimum *pro morte, ſicut alibi* Extrema.
Ultio ad aram jurata, 2, 6, 2. mandata a moriente, 1, 9, 1. *ita apud Silium*, 2, 422. Ipſa pyram ſuper ingentem ſtans ſaucia Dido, Mandabat Tyriis ultricia bella futuris. a populo, 2, 9, 2. 2, 16, 3. 3, 1, 9. ultio de rege, 3, 10, 9. in Ultionem aſſurgere, 3, 1, 10. excandeſcere, 2, 18, 8. pro ultione, quam pro victoria, infeſtius pugnatum, 2, 2, 26.
Ultra mortem patentia vulnera, 2, 7, 9. ultra putet aetatem pop. Romani, qui magnitudinem conſiderat, *Praefat.* 1.
Ultro *valet ſponte, non laceſſitum aut monitum. ſic* ultro Numam in regem petunt Romani, 1, 2, 1. regnum datur Tullo, 1, 3, 1. regnum petit Tarquinius, 1, 5, 1. pueros Faliſcorum remittit Camillus, 1, 12, 5. ſocios hoſtium perſequuntur Romani, 1, 19, 1. victoriae pretium ſibi poſcit Pales, 1, 20, 2. navigat in Italiam Poenorum claſſis, 2, 2, 30. dona mittit Albanus, 3, 5, 28. *patet igitur ita legendum quoque*, 3, 10, 14. & *in gemino loco Velleji*, 2, 120, 2. ultro Rhenum cum exercitu tranſgreditur. *hoc enim eſt, quod praemiſerat de magnitudine Tiberii.*
Umbri *pop.* vincuntur a Romanis, 1, 17. cum reliquis Italis contra Romanos conſpirant, 3, 18, 6.
Umbria, 4, 2, 19.
Uncis carnificum tracti, 3, 21, 15.
Unus ducum, 4, 12, 14. principum, 4, 12, 33. e plebe, 1, 13, 12. Unus vir Numantinus non fuit, qui in triumpho duceretur, 2, 18, 17. UNIUS praeſidis nutu, quaſi anima, & mente, regitur imperium, 4, 3, 6. una ex obſidibus, 1, 10, 7. una quaſi manu facta ſtrages, 4, 2, 49. in una urbe tota inſula ſuperata, 2, 6, 33. in unum contrahere copias, 4, 2, 38. *Juſtinus aliquoties* adunare *dicit.* in unum vergere, 4, 2, 76. uno praelio obtritus Pharnaces, 4, 2, 63.
Vociferationes, 2, 7, 14.
Volero *Publilius* ſeditionem concitat, 1, 22, 2.
Volitare *ſignificat diſcurſare, ita* volitant per Etruriam infeſta ſigna, 1, 17, 2. per Campaniam Apuliamque hoſtes, 2, 6, 32. trepidantia carpenta, 3, 10, 17. per diverſa gentium Pompejus, 3, 5, 27. per totum agmen oculis, manibus, clamore Caeſar, 4, 2, 82. *ſic Livius*, 4, 19, 2. Volitantem tota acie. *Tacitus*, 2, 21, 4. Tota volitantem acie. Volitat in primam aciem Caeſar, *h. e. celeriter adcurrit*, 3, 10, 4.
Volſci, *pop.* cotidiani Romanorum hoſtes, 1, 11, 11. triumphi de Volſcis, 1, 18, 26.
Volſini, *pop.* 1, 21.
Volucribus quoque invia, 2, 12. 5.
Volvere urbem, *h. e. tentare oppugnando*, 3, 1, 11.
Voluntaria deditio coſſ. 1, 16, 12. fuga Romanorum, 3, 1, 9. legatio Africani, 2, 8, 14. mors, metu ſuppliciorum, 3, 19, 11.
Votum Inſubrium, 2, 4, 3, 4, & 5. Myſorum, 4, 12, 15. Romuli, 1, 1, 13. Sempronii, 1, 19, 2. Vota in Capitolio nuncupata, 1, 11, 7.
Vox Adherbalis de Annibale, 2, 6, 19. Annibalis ad milites, 2, 6, 17. Viſo fra-

ſtratris capite, 2, 6, 53. Arioviſti ad legatos Caeſaris, 3, 10, 11. Bruti morientis, 4, 7, 11. Caeſaris ad gubernatorem navis, 4, 2, 37. ad milites, 4, 2, 50. de Pharnace, 4, 2, 63. Catilinae in ſenatu, 4, 1, 7. Craſſi ad legatos Parthorum, 3, 11, 5. Druſi de largitione ſua, 3, 17, 6. Furfidii ad Syllam, 3, 21, 25. Genii ad Brutum, 4, 7, 8. Germani cujuſdam linguam cauſſidici tenentis, 4, 12, 37. Jugurthae de Romis, 4, 12, 37. Jugurthae de Roma, 3, 1, 18. Marii ad exercitum, 3, 3, 8. Myſi ducis ad Romanos, 4, 12, 14. Parthi cujuſdam ad Romanos, 4, 10, 7. Pyrrhi de Romanis, 1, 18, 18. Scipionis morientis, 4, 2, 68. Vercingetorigis ad Caeſarem, 3, 10, 26. vox audita in ſomnis, 4, 7, 9. Vocem mittere, *pro loqui*, 4, 10, 7.

Vox una duobus ſenſibus ſerviens, 1, 1, 12. *Vide etiam* Fax, & Vindicare. Voces duae in unam coalitae, 2, 17, 16. *ſic emendo Livium*, 24, 3, 6. Ac miracula aliqua affingunt, ut (*fuerat* affinguntur) plerumque tam inſignibus locis. *ſic apud Gruterum in Inſcriptionibus, pag. DXII. eſt* MERCASSITUR *pro* MERCASSIT. UT.

Urbs, *pro Roma*, 1, 13, 21. Urbs urbium, *h. e. metropolis*, 2, 6, 35. in una urbe, quaſi binis caſtris diſſidetur, 3, 17, 5. in una urbe tota inſula ſuperata, 2, 6, 33. urbes tres maximae, 1, 16, 6. Aſiaticae regibus parere conſuetae, 2, 20, 4. Celtiberorum CL. everſae, 2, 17, 9. URBES miſerae ſocietatis inter hos & illos duces poenas dant, 4, 2, 77. urbium caput, *pro metropoli*, 1, 16, 6. ad urbium excidia converſi duces, 3, 22, 8. circa urbium obſidiones diſcurſum, 4, 2, 77.

Urere, *h. e. eſſe dolori*, 2, 6, 2. *Sic Ammianus, pag.* 191, 25. 241, 29. 489, 33. *Edit. Lindenbr.*

Urgere armis, fame, 1, 10, 2. obſidio, 2, 2, 21. Urget fames, 2, 18, 14.

Uſipetes, *pop.* 4, 12, 23.

Uſque ad ambitum, 1, 16, 7. uſque Caeſarem, *Praefat.* 1. uſque *poſtpoſitum*, fretum uſque, 2, 2, 1. in Sarmatas uſque, 3, 4, 6.

Uſus, *pro commodo*. ut non in uſum, ſic ad ſpeciem imperii quaedam provinciae acquiſitae, 3, 13, 4. *pro conſuetudine, aut exemplo ſaltem:* uſu incognita clades, 2, 2, 23. *quae nunquam* venit uſu. *Cic. fam.* 3, 8, 21.

Ut barbaris, *h. e. ut ſolent barbari*, 4, 12, 54. *ſic* ut in magno populo, 1, 26, 6. ut in tali diſcrimine, *h. e. reſpectu talis diſcriminis*, 3, 17, 9. *ita Livius*, 20, 5, 1. ſatis, ut in trepida re, impavidus. *Videatur Portus, in Xenoph. pag.* 118. ut ita dixerim, 1, 11, 11. ut ſic dixerim, 2, 6, 27. 3, 21, 3. 4, 2, 63. *Cicero, de Orat.* 3, 41. Atque etiam ſi vereare, ne paullo durior tranſlatio eſſe videatur, mollienda eſt; praepoſito ſaepe verbo: ut, ſi olim M. Catone mortuo, pupillum ſenatum quis relictum diceret, paullo durius; ſin, ut ita dicam, pupillum, aliquanto mitius eſt. *Talia igitur paſſim advertas. Apulejus, pr. Florid.* in ipſo, ut ita dixerim, ſolo (*an* ſolio) aetheris. *Tacitus, Agr.* 3, 5. ut ita dixerim, non modo aliorum, ſed etiam noſtri ſuperſtites ſumus, *Cajus in l.* 1. *de O. J.* in foro cauſſas dicentibus, nefas, ut ita dixerim, videtur eſſe, nulla praefatione facta, judici rem exponere. Ut non, ita, 3, 12, 4.

Uti & frui *differunt. Vide* F. Uti, *pro nanciſci.* non alias tam incruenta victoria Uſi ſumus, 3, 6, 14.

Utre ſuſpenſus nuncius Luculli ad Cyzicenos, 3, 5, 16.

Uterque. Utraeque, *pro utraque*, 3, 5, 21. utraque, *pro utrumque*, 3, 6, 8. utriſque, *pro utroque*, 4, 12, 9. *Ita Livius*, 23, 21, 4. Reſponſum utriſque, non eſſe unde mitterentur: *Juſtinus*, 41, 2, 3. Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, & (*vel ex*) utriſque mixtus.

Vulcano promiſſa arma hoſtium, 2, 4, 5.

Vulnera ultra mortem patentia, 2, 7, 9. vulnera in pectore, 1, 18, 17. VULNERA quandoque curatione ipſa reſcinduntur, 3, 23, 4.

4. Vulnus *tranſlate ponitur pro quavis clade. ſic* Vulnus ultimum imperii, 2, 6, 15. grave Vulnus accipit pop. Romanus, 3, 11, 5. Vulnera reip. *de bellis civilibus*, 3, 5, 5. *Juſtinus*, 2, 11, 19. Xerxes duobus vulneribus terreſtri praelio acceptis, experiri maris fortunam ſtatuit. *ubi ineptiſſime interpres Hiſpanus* : recibio dos llagas.
Vultejus trib. mil. 4, 2, 33.
Vulturcius *T.* Catilinae ſocios prodit, 4, 1, 9.
Vultures in auguriis, 1, 1, 6.
Uxores Cimbrorum, 3, 3, 16.

X.

XAnthippus militiae peritiſſimus, 2, 2, 13. *Polybius*, 1, 32. *vocat* Λακεδαιμόνιον ἄνδρα τῆς Λακωνικῆς ἀγωγῆς μετεσχηκότα, καὶ τριβὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔχοντα σύμμετρον. *Magnus interpres* : Lacedaemonium virum, diſciplina Laconica imbutum, & qui rei militaris uſum mediocrem haberet. *ac certe magnum bellorum habuit uſum, ut conſentiunt hiſtoriae : nec aliter Polybius. nam* σύμμετρος *quidem mediocrem non ſonat. Dubitantem de loco docet* *BERNECCERUS vir optimus ſimul doctiſſimusque, cujus amicitiae, colloquiis, conſiliis, exemplo, bibliothecae, tum alia multa magnaque beneficia, quae per haec tempora vel a conjunctiſſimis improbe ſperentur, tum imprimis quantulumcunque in his ſtudiis profeci, ex aſſe debeo. Is, inquam, me docet, illud* σύμμετρον *referri ad* ἀγωγὴν *iſtam Laconicam, de qua modo praeceſſerat, ut vertendum ſit* : diſciplina Laconica imbutum aequalique rei militaris uſu praeditum. *nimirum & inſignem* ἐμπειρίαν *viro tribuit, &* τριβὴν *haud deteriorem. Ita* ἐμπειρίας *apud Plut. Cic. cap. V. & apud Diod.* 20, 79. τινὸς καὶ χρήματα κεκτημένος καὶ δύναμιν σύμμετρον, *quae & ipſa per* mediocriter & mediocre *minus recte converſa ſunt.*
Xerxes, 2, 9, 2. comparatur Antiocho, 2, 8, 13. Xerxis miſerabilis fuga, 2, 8, 5.

Z.

ZAcynthos, *inſ.* 2, 9, 4.
Zama, 3, 1, 11.
Zeugma, tranſitus Euphratis, 3, 11, 3.

FINIS.

I N D E X
RERUM ET VERBORUM,
QUAE IN ANIMADVERSIONIBUS EXPLICANTUR, VEL INLUSTRANTUR.

A.

A & U confuſa 40. 51. 436.
Ablativi abſoluti participiorum 502.
Ablegare 707.
Abolitio 743.
Abrogare, obrogare 72. 562. perm. ibid.
Abrogare legem. ibid,
Abſcidere, abſcindere; abſciſus, abſciſſus, abciſus 169. 211. 409. 465.
Abundatio, obundatio fluminis 670.
Accedere, acceſſio 435.
Accendones 296.
Accipere omen 792.
Acer & alacer 686.
Acerbi tumuli 367.
Acerrimus ſol 283.
Achaja 341.
Acilius Atilius permut. 347.
Actius, Atius, Attius 50.
Aculeus 744.
Ad arma 389. ad tempus 456.
Addicere 641.
Adeo 183. 750.
Adeſſe alicui 310.
Adfectus 112.
Adficere caſibus, cladibus, foedere, vulnere 408.
Adflare 471.
Adfligere humi & humo 786.
Adfluxit, adfuit, adfulſit confuſa 766.
Adhibere aliquem, deos 18.
Adicere, pro *adjicere* 79.
Adligare 363.
Admodum puer, praetextatus 276.
Admonere 20. de ſomniis, & ominibus 749.
Adoleſcens, puer, juvenis de eodem 276.
Adoptatio 730.
Adoptio in teſtamento ibid.
Adorationis ritus 321.
Adpoſitio in genitivo 287.
Adprobare 176.
Adquaerere 59. 543.
Adrepere 371.
Adria, Adriacum, Adriarum mare 160. 260. 674.
Adſiſtere 310.
Adſpernari 20.
Adſpicere hoſtem 409.
Adſueſco, pro *adſuefacio* 813.
Adſuetus cum ablat. 19.
Adtractare, adtrectare, 468.
Adverſus, averſus permut. 367.
Adverſi montes ibid.
Aedes, ſedes permut. 64.
Aeetas, Aetas, Atheas 467.
Aeger cum genitivo 577.
Aegritudo. 750.
Aepulo, Apulo 355.
Aequare, & exaequare, pro *ſolo aequare* 113.
Aequum & bonum 196.
Aerarium ſanctum 667.
Aes Corinthium 403.
Aeſapus, Aeſepus 479.
Aeſtus fervens, furens, ruens 215.
Aeſtus translate 697.
Aetatem, aetate 556.
Aetna, Enna conf. 594.
Agere, pro *regere* 725. pro *degere*, *verſari* 554. agere bellum, pacem 56. 421. regnum 56. ream 574.
Agere fundis, ſagittis 362.
Agitare injuriis 68.
Agitare pro *cogitare* 708.
Agmen aquae 14.
Ahala, Ala 206.
Ahenobarbus 441.
Alacer, alacritas 686.
Alba quamdiu ſteterit 39.
Albinius, Albinus 111.
Alia ablativus 371. non Alias, ſed Alias magis 176. 502.
Aliqua, ablat. 347.
Aliqui, pro aliquis 178.
Aliquo, pro *aliqua re* 523.

non Aliter quam, quam ſi, & quaſi 246.
Aliud ex alio 482.
quid Aliud quam, *nihil* Aliud quam 640.
Allia, Alia 107.
Alpicus 785.
Alter, ſequente ille 750.
Alte, altius de ſuperbis 237.
Altior, auctior permut. 661.
Altus animus 816.
Ambitus, ambitio, ambitioſus 141.
Ambracia 352.
Amici, & amicti vitibus montes 137.
An geminatum 291.
Anacephalaeoſis 66.
Anci Marcii pater 45.
Angulus Bruttius 325.
Animus, mimus conf. 381. 774.
Animus & mens 773.
Anquirere 791.
Ante ſe omnium primus 482.
in Anteceſſum, *in* anticeſſum 624. 799.
Antiquare 72.
Antiſtare 799.
Anuli, pro *compedibus* 758.
Anulorum aureorum donatio 52.
Aous 337.
Apolo, pro Apollo 355.
Apulejus, Appulejus 547.
Apulo. vid. *Aepulo.*
Aquilius, Aquillius 425.
Ara, arena, arx permut. 603.
Arae & foci 553.
ad Aram confugere 603.
Arces, de montibus 183.
Ardens, ardere 67.
Argentum, pro *argento facto* 181.
Ariſtoteli falſo adſcribitur Liber *de admirandis* 497.
Arma, pro *ſcuto* 78. 170.
Arma hoſtium diis vota 258. cremata ibid. 790. in templis ſuſpenſa 790. 296.
Armamenta navium 703.
Armenius, Armenus 545.
Armillae 25.
Armis, equis, viris 9. 164.
Artus, non arctus 307.
Arverni 439.
Aruſini campi 171.
Arx 16. 603.
As, terminatio accuſat. plur. tert. declin. 130.
Aſculum 168.
Aſtures, auri foſſores 824.
Athenae urbs ſacra 474.
Atqui 550.
Auctiores opes 661.
Audaciam facere 231.
Audere 152.
Averſus. vid. *adverſus.*
Averſi Dii 292. tumuli, montes 367.
Auferre aliquem 292.
Auguſtus non dictus ab *augendo imperio* 831.
Auſpicari 17.
Auſpicium, pro *auſpicio victoriae* 216.
Auſpicia ex acuminibus 279.
Aquilius, Aquillius 425.
Aut, haud, haut conf. 10. 601.
Autem 522.
Autrigones 816.
Avunculus pro avunculo magno 16.
Auxuma, Uxama 638.

B.

B in M. mutatum 169.
B & V. conf. 105. 367. 817.
Bacchari 105.
Bagrada 233. 700.
Balearicus. Vid. *Metellus.*
Baleares, Baleari 378.
Barbari 36.
Baſilus, Baſillus 674.
Bellua, pro *elephanto* 169. 223.
Bella juſta, pia, impia 420. hoſtilia 633.
Bellum adverſus aliquem ſuſcipere, gerere 727.
ad Bellum multa tranſlata a tempeſtatibus 273.
Bimaris 398.
Bituitus 440.
Bojorix 455.
Bona, Bonna 801.
Bona fide 208.
Boni 61.
Bos Lucas, Lucans 164. 186.
Boſporus 485.
Brenni, Breuni 784.
Brevis, pro eo, *cui brevis vita eſt.* 811.
Brittius, Bruttius 609.
Brundiſium 187.
Bullae 297.
Byrſa. 392.

C.

C & G. confuſ. 14. 151. 237. 401. 428.
C. & Q. conf. 92. 660. 811.
Cadit flumen 337. ſol. 415. umbra 483.
Caepio, Scipio permut. 501.
Caerimonia 33.
Caeſonius, Caeſennius. 710.
Calaguris, Calagurris 638.
Caledonius, Calidonius 152.
Campania, Capua unde dicta 139.
Canunt ſigna 329.
Canna, Cannae 282. 295.
Capere rapere; captus raptus conf. 22. 266.
Capere, captare tempus occaſionem 469.
Capitolium 65.
Capra, caprea 30.
Capua unde dicta 139.
Caput magiſtratuum 124. conſilii 822.
Caput jactare 591.
Carrago 454.
Caſtor, pro *Caſtore & Polluce* 86.
Caſtra veterana 732.
Caſum dat, adfert, edit fortuna 342.
Cedere, pro *vinci* 125. 329.
Cedit res 416.
Celendris 691.
Celtici 414.
Cenſus, pro *tabulis cenſualibus* 56.
Centumalus 262.
Centuriae equitum Roman. 47.
Cephalenia, Cephallenia 353.
Certus, certa fides 822.
Ceſſit, geſſit conf. Vid. C. & G.
Chiaſmus 71.
Cilices 496.
Cimbri 442.
Ciminius, Ciminus, Geminius 151.
Circa 79. 174. 598. 716. 823.
Circa aliquem capiendum contendere, circa aliquam rem occupari 598.
Circumferre 646.
Citare 807.
Citerior Oceanus 815.
Citra 336. pro *praeter* 427.
Claſſis de una navi. claſſes, pro *naves*. claſſes, pro *claſſe* 161.
Claudere, cludere 609.
Claudiopolis 496.
Cnoſſus, Cnoſus; Gnoſſus, Gnoſus 506.
Cocles 77.
Coelum, pro *laqueari* 490.
Cognomina praepoſita nominibus gentiliciis 223.
Cognomen Creticum, pro *Cretici* 508.
Colere, incolere 497.
Collegia 57.
Colones 296.
Comas jactare 591.
Cominus ire, venire, tendere 302.
Comminuere 596.
Committere, permittere permut. 40.
Compoſitus 641.
Comprimere 326.
Conciliabula 530.
Concilialis ibid.
Concipere votum 793.
Concurrere, procurrere, de pugnantibus 452.
Concurrere, procurrere ad arma 270.
Concucurri 675.
Concutere 393. 427.
Condere 38. 830.
Conficere 429.
Confiſcare homines 514.
Confutare 20.
Conicere, pro *conjicere* 79.
Conquaerere 59.
Conſalutare 739.
Conſeneſcere 10. 194.
Conſilium magnum, ingens 822.
Conſpiratio 568.
Conſtituere, conſtitutum 285. 752.
Conſules 71. quo die inierint Magiſtratum ibid.
Conſul, pro *Proconſ. Propraetore, Praetore, aliove Magiſtratu* 237. 319. 332. 339. 382. 389. 391. 401. 808.
Coſ. pro *Conſul, conſularis, conſulatus* 621.
Conſulere 445.
Conſultum Senatus 615.
Conſummare 159.
Contemnere 15.
Continens 213.
Continere 58. 458. 544.
ſine Controverſia 174.
Cooptatio 730.
Copiae 678.
Coquere ferrum 607.
Cora, Coſſa, Sora conf. 606.
Corcyra, Curicta 673.

Co-

Corioli, Coriolus 90.
Cornua 776. 780.
Corona radiata 717.
Corvus, cognomen 121.
Corvus avis ſacra 120.
Cotidianus, quotidianus 92.
Cotus, Cotys 657.
Craſſus Mucianus 424.
Creare, creatrix 55.
Creſcere 778.
Creticus, cogn. Antonii 506.
Crux, pro *omni ſupplicio* 236.
Cujusquemodi 461.
Cum, Quintus permut. 624.
Cum maxime. Vid. *Maxime*.
Cuncta pax 827.
Cunctari, Cunctator, cunctatio 301.
Cupidus, cupiditas 536. 791.
Curgonii, Curmogi 816.
Curiae 57.
Curiatius, Curatius 39.
Curicta 738.
Curinius. vid. *Quirinius*.
Curulis 113.
Cydonia 506.
Cynoſcephalae 338.
Cyrus fluv. 825.

D.

D & R permut. 193, 595.
Dalmatae, Delmatae 784.
Damaſippus 624.
Damnare morti, & morte 632.
Dare diem 451.
Dare aliquem, & aliquid alicui 474. 693.
Dare catenas, in catenas, catenis 491.
Dare exitum, exemplum 675. fugam, ſtragem 167. retro gradum 707. ſe in altum 779.
Dativus. Vid. *Genitivi*.
De manubiis 62.
Debitus 676.
Decoquere 11.
Decuriae 57.
Decurrere, diſcurrere 796.
Deditio, ditio conf. 181.
Deficere 231.
Defigere, defixus 328.
Degredi, digredi conf. 569.
Deliciae 184. 513.
Delectus, dilectus conf. 656.
Demum, denique permut. 85.
Denique 134.
Deprehendere 598.
Depremere, deprimere 731.
Deſcribere 34.
Deſperare cum dat. & abl. 174.
Deſtinata ſigna 746
Deſtringere, diſtringere perm. 231.
Deſub 245.
Detergere remos 218.
Detractare 193. 502.
Detrahi, retrahi conf. 595.
Devii tumuli 369.
Dictator an fuerit Auguſtus 829.
Dies, pro *rebus die aliquo geſtis* 328.
Die, pro *diei* 221.
Diffluere, defluere permut. 829.
Diffluere luxu *ibid.*
Dii, Dii boni, Dii magni 327.
Dii hominesque, omnes Dii hominesque 318.
Dii non inducendi in hiſtoriam 85.
ſi Dis placet 458.
Digredi. Vid. *Degredi*.
Dilectus. Vid. *delectus*.
Diligens, diligentia 58.
Dimittere, mittere perm. 146. 160.
Dirigere ſe 805.
Diſcutere 584. 588.
Diſquaerere 60.
Ditio. vid. *Deditio*.
Diverſus, pro contrarius 235.
non Diutius 720.
Documentum dare, eſſe 764.
Doleum 609.
Donare aliquem alicui 474.
Dorſo, cognom. Fabiorum 115.
Drepanum, & plural. Drapana 224.
Dubii tumuli 369.
Dubito an 545.
Dubium an 380.
Ducator 224.
Ducatus, ducatum praebere 611.
Duilius, Duillius 216.
Dum cum indicat. & ſubj. 540.
Dum, quum permut. 549.
Duodeviginti 263.
Durus 249.

E.

E pro I. 731.
Edulius mons 818.
Elephas, elephantus 826.
Elidere 454.
Elis & Elida 368. 401. 775.
Ellipſis nominum *bellum* 666. *filius*, *filia* 290. *populus* 133. *uxor* 290. pronominis 25.
— verborum, *ire*, *proficiſci*, *velle*

le, vel ſimilium 77. 173. 446. 502. 571. 634.
Ellipſis variorum aliorum 42. 335. 502. 595. 698.
—— verbi unius, vel plurium 415. 575. 629. 808.
—— adverbiorum, *modo*, *ſolum*, *tantum* 232. *quamvis*, *tamen* 308. 651. *ut* 28. 32.
—— praepoſitionis ante accuſativos regionum, vel inſularum 526. 643.
—— conjunctionis copulat. 9. 164. 230.
Emenſus, emerſus conf. 533.
Emergere per *ibid.*
Emetiri per *ibid.*
Emicare 679.
Eminari 371.
Emittere vocem, tela 768.
Enna, Henna, Aetna conf. 594.
Eodem, eo demum conf. 431.
Epexegeſis 25. 800.
Equi albi triumphantium 53.
Equis, viris, armis 9. 164.
Equitare flumen, campos 463.
Equitatus plural. 541.
Equitum Rom. centuriae 47.
Eripere reum 41.
Error capitis de ebrio 356.
Erumpere cum accuſ. 602.
Erythraea 506.
Eryx, & Erycus 224. 368.
Eſſe. vid. *Sum.*
Eſſet, iſſet permut. 527. 651.
Et etiam 581.
Et hinc, exhinc conf. 164. item, Et inde, exinde 106, 107. Et jam, etiam 751. 766.
Etiam geminatum 290.
Etiam, pro *praeterea* 751.
Etiamnum 815.
Evocare, evocatio 574.
Euxinus Pontus 135.
Exaequare. vid. *aequare.*
Exagitare 68.
Exarmare 194.
Exarmata navis 667. 703.
Excidere, exſcindere permut. 243.
Excipere, exceptio, *ſine* Exceptione 412.
Excitus ſomno 114.
Excubare 30.
Excutere 304.
Exercere, exerere libertatem 189.
Exercere ſolum, agrum 824.
Exercitatus, exercitus 38.
Expelli fluctibus 697.
Experiri 653.
Explicare 155.
Expugnare homines 230.
Expugnatio, oppugnatio conf. 678.
Exquaerere 60.
Exſpectare, ſpectare; exſpectatio, ſpectatio conf. 330.
Exſul cum genit. 432. 633.
Exſulatio 193.
Extrema 708.

F.

F pro H. 96.
Fabii trecenti 95.
Facere populum, exercitum, corpus 21. 591.
Facile princeps 557.
Facilitas, felicitas; facilius, felicius permut. 315. 351.
Facta, fata; factus, pactus conf. 3. 128.
Faliſci 96.
Fames Calaguritana 638. Peruſina 734.
Familia, pro *gente* 650.
Famoſus 508.
Fanaticus 591.
Fas & jus 425. 559.
Fateri 827.
Fatigare 61.
Faucibus incubare, premere, tenere 76.
Fax 16. 352.
Feliciter 457.
Ferire, ferre oculos 745.
Ferox 678.
Ferre ad populum, non referre 615.
Ferre legem 576.
Ferre, & praeferre ſpolia 333.
Ferrum virtutis acuere 246.
Fervere, de aeſtu maris 216.
—— & fervor, de adoleſcentia 207.
—— & fervor capitis, de ebriis 356.
Fidenas, non Fidenate 94.
Fides, pro eo, *quod fidem facit* 36.
Fides & clientela 428.
Fidem alicui facere 569.
Fide bona 208. 476.
Filii, pro *nepotibus* 509.
Finiri 384.
Flaminium Quirinale an in gente Fabia 115.
Flaminius, Flamininus conf. 336.
Flexus ſiderum 725.
Fluere, 829. luxu, luxuria, *ibid.*
Fluvii pro *terris vicinis* 182. 465.

Fog-

Foederum varia genera 133.
Foedus generis humani 493.
Foedus matrimonii 663.
Foeneratores 197.
Fomenta, fovere 701.
Fors, ſors conf. 768.
Forte quadam *ibid.*
Fortuna Populi Rom. 587.
Fraus locorum 142.
Frentani 166.
Fretum adoleſcentiae 191. 206.
Fretum pro *freto Siculo* 207.
Frigus a φρίσσω 280.
Frui 775
Fruſtari, fruſtatim 240.
Fruſtra 780.
Fruſtror, fruſtratus paſſive 79.
haec Fuerunt 102.
Fuſetius, Fuſſetius 43.
Fuſidius, Buſidius, Furſidius 627.
Fuga, fugere 321. 480.
Fugitivarii 593.
Fugitivus regni 432.
Fumo necare 461.
Fundere, fugare, fuſus, fugatus 462.
Funebria 27.
Furcae, furculae Caudinae 146.
Furere, & furor de pugnantibus 28. 148. de aeſtu maris 215. de turbarum civilium concitoribus 546. de vatibus 591.

G.

G & C. permut. vid. *C.*
Gaetulia, Getulia 432.
Galeae flammam fundentes 794.
Gallia, Galli, Galatae de multis regionibus ſeptemtrionalibus 442.
Gemere, gemitus maris 746.
Genitivi & dativi promiſcue poſiti 323.
Genius 113.
Gens, & populus, diverſa 312.
Genus, pro *gente* 249.
Genus. aliquo genere 347. omni genere 105.
Gerundia in dum 73.
Geſonia, Geſoriacum, Gerſoriacum 89. 801.
Gladio ferire 261.
Gnoſus. vid. *Cnoſſus.*
Graccus, Graccanus 409.
Graecae artes 47.
Graeculus 335.
Gratilaus 492.
Gratulari 724.
Gravidare 13.
Gravis 38.
Gremium 271.

H.

Habere, pro *tenere*, *gerere* 609.
Habere exitum 675.
Habet 535.
Haeret pugna 518.
Haſta auctionum 322.
Haſtatus, & primus haſtatus 169.
Haud ſcio an 546.
Herculaneum 139. 165.
Herculejus, Hirculejus, Hirtulejus 637.
Herculis ſidus 177.
Herodes, Orodes conf. 487. 539.
Hibernacula 99.
Hibernum, hibernare 134.
Hic, adverbium 10.
Hic, hinc permut. 103.
Hic ad remotius relatum, ille ad propius 205. 688.
Hiemare 134.
Hieroſolyma ſingul. & plur. 488.
Hinc illinc 683.
Hiſpanus, pro *Hiſpanicus* 316.
Hiſtri, Iſtri 354.
Honor 695. honoribus uſi 109.
Horribile dictu 277. 477.
Horror, horrificare 616.
Horror in febri 280.
Horror ſoli *ibid.*
Horrent comae, ſeges *ibid.*
Hoſpes, hoſpitium, hoſpitalis 135.
Hoſtes, hoſtile bellum 633.
Humi & humo adfligere 786.

I.

Jacere tela 156.
Jactari 356.
Jaculari ſe in hoſtem 126.
Jaculari incendia 613.
Jam, nam conf. 4. 364. 436. 699. 789.
Jam primum 109.
Janus quoties ab Auguſto clauſus 828.
Idem, idem eſt, id eſt conf. 664. 822.
Idoneus 95.
Illa, ablat. 369.
Ille. Vid. *Hic.*
Illyres, Illyri, Illyrii 259. 378. 784.

Imago 20. 685.
Imaginarius 382. 539.
Imminentia ſigna 746.
Immunis 521.
Imperfectum ſubjunctivi, pro pluſquamperf. 450. 617.
Imperioſus, cognom. 125.
Imperium 330.
Imperium de Tribunis pl. 560.
Impes, pro *impetus* 254. 820.
Impingere 550.
Implere partes 381. diem 375. viam 826.
Importunus 68.
Improbus 527.
Impudicus, impudicitia 780.
Imputare 826.
Imus, invius, unus conf. 248. 605.
In pro uſque in, uſque ad 2.
In comparationem, & in comparatione 384. 766.
In hoc, in id, in quid 751. in honorem, & in honore 607. in honorem, in gratiam 37. in pretium 203. in ſacramentum liberati ſervi 296. in vincula tormentorum conlati crines 389.
In tempus 56. 813.
In triumviros ordinata Reſp. 745.
In noctem, & in nocte 701.
In melius promittere 748.
In armis & equis 30.
In manu tenere 808.
In fluminibus caeſi hoſtes 790.
In nomine maris deficere 231.
In Caſſio perdit animum Brutus 752. in Scauro corrupti mores Romani 428. in una urbe ſuperata inſula 307.
Incendium 649.
Inceſſere 72.
Incitatiſſimum tempus 9.
Increpare 19. 117.
Incubare, incubator 328.
Incubare, incumbere permut. *ibid.*
Indago 502.
Index, judex permut. 70.
Indidem 817.
Indigena 413.
Inducere nomen 90.
Inermis navis 667.
Infinita oratio, pro finita 90. 729.
Ingenium loci 283.
Ingentis eſt 823.
Ingerere ſpem 387.
Inicere, pro *injicere* 79. 113.
Inimicus, iniquus conf. 565.
Injuſta onera 410.
Inmodum 433. 476. 527.
Inniti aratro 93.
Inopinans 326.
Inrepere 371. 765.
Inſani montes 311.
Inſemel 6. 421.
Inſequi 82.
Inſidere 614. 746.
Inſidi, perfect. 746.
Inſignia 234.
Inſignia in fuga abjecta 165. 758.
Inſimul 6. 421.
Inter 316. inter manus 628.
Interamna 631.
Intercipere 257. 462.
Interfluere 46.
Interim, pro *interdum* 203.
Internecio, internicio 403. 410.
---- & interemtio confuſa *ibid.*
Internoctu 684.
Intolerans pro *intolerabilis* 807.
Intra 41. 780.
Intra ſe dimicare 444.
Invadere bellum, pugnam 380.
Invehi aliquem 709.
Inviſitatus, inuſitatus permut. 164. 707.
Involvi ruina 357.
Ipſe, pro *is ipſe* 767.
Ipſe ſe 583.
Ire, de fluviis 338.
Ire in ſudorem 256.
Iſtri. vid. *Hiſtri.*
Iſthmia 340.
Italia, & tota Italia 159. 207.
Italicae artes 47.
Jubere tributa 266.
Judex. Vid. *Index.*
Jugum. ſub jugo mittere 93.
Jungere ponte 801.
Junxi, vinxi; junctus, vinctus conf. 198. 796.
Jurare in verba 567. in ultionem 266.
Jure agere 260.
Jure, more permut. 155.
Jure meo, tuo, ſuo *ibid.*
Juſta bella 420.
Juvenis.. vid. *Adoleſcens.*
Juvenis regius 760.
Juventa, juventas, Juventus 10. 64. 208.

L

INDEX.

L.

Laborare 102.
Lacedaemona, Lacedaemonia 339.
Lacerare 730.
Laetorius, Plaetorius conf. 628.
Laevinus 165.
Lancinare 628.
Lapidare 192.
Lapides & ſaxa 511.
Lar, nom. propr. 101.
Largitio 550.
Late implere, poſſidere, tenere 515.
Latifundia 590.
Latium 61.
Laxari 256.
Leucas & Leucada 368. 776.
Leucas, Leucates, Leucadia 776.
Lex, pro eo, *quod lege fit* 41. 571.
Liberalis, liberaliter 55.
Liberare locum 63.
Liberi, de uno 65. 722. de nepotibus 509.
Libido 781. 804.
Liburnae 324. 515.
Ligurius, Liguſcus, Liguſticus, Liguſtinus, Liguſtus 244.
Limen maris mediterranei 500.
Lipara, Liparae 221.
Liris fluv. 165. *urbs* 182.
Litare 262. 459. 588.
Litus pro *ripa* 779.
Longe eſſe 218. 310.
Loquitur fama 768.
Luceria, Nuceria 606.
in Lucis habita concilia populorum 531.
Ludificari hoſtem 239.
Ludius 601.
Lugubria 27.
ad Lumina 223.
Lutatius 242.

M.

Macte 416.
Maenius 91.
Magis cum comparativo 686.
Magiſtratus ordinarius & extraordinarius ſimul geri poterant 719.
Magnifice 147.
Magnus. v. *Scipio.*
Majeſtatem P. R. comiter conſervanto, formula foederis 764.
Malacia maris 133.
Mamilius, Manilius, Mallius confuſa 83.
Manare 720.
Mandare 428. 445.
Manlius, Mallius, Manilius conf. 354. 445. 650.
Manubiae armorum 409.
Manus, pro *vi* 22.
Manu, i. e. *pugnando*, *ibid.* 518.
una Manu, utraque manu 472. 688.
Manuum amputatio 465.
Marcius nom. propr. 49. 584.
Mare clauſum, apertum 493.
Mare noſtrum 500.
Mare Oceanum. Maria Oceani, 817.
Mare, ablativ. 677.
Marius Gratidianus 628.
Marius Junior 623.
Maſaniſſa, Maſiniſſa, Maſſiniſſa 386.
Maſſilia 669.
Matres urbium 44.
Matrimonia, pro *uxoribus* 22.
Maturitas 10.
Mauretania 697.
Maxime. cum maxime, tum maxime, tum cum maxime, 399. 646.
Medius 692.
Mens & animus 773. Mens animi. *ibid.*
Mens bona, mala 292.
Meridianus 810.
in Metaphoris non tranſeundum ad aliud genus 282. 655.
Metellus Creticus, Dalmaticus 509.
Metus, Metius, Mettus, Metellus, 42.
Militaris aetas apud Romanos 276.
Milites faciebant opus caſtrorum 410.
decem Millia homines 602.
Milvius, Molvius, Mulvius pons 642.
Mimus. Vid. *animus.*
Minus cum comparativo 686.
ſine Miſſione pugnare 609.
Mithridates 467.
Mittere, pro *dimittere* 146. 160. add. *dimittere.*
Modo, de magno intervallo. 88.
non Modo pro *non modo non* 603.
Moenia 45.
Moeſi; Myſi 784. 792.
Moles, de elephantis 173. 324.
Moles jacere 212.
Momentum 385.

Monſtrum 81.
ſine More, nullo bono more 739.
Moſella, Moſella 524.
Movere, ſine caſu, 106. 273.
Mox, de longo tempore 589. pro *deinde* 521.
Mox, noxa confuſ. *ibid.*
Mulctare ſervitute 383.
Multus in praelio 688.
Muri ſancti 20.
Myoparones 496.
Myſi, Moeſi v. *Moeſi.*

N.

Nam, jam conf. v. *Jam.*
Nati, de uno 722.
Natus ad 105.
ad Naves multa translata ab equis & curribus 243.
Naufragae naves 518.
Naufragium 118.
Ne, pro *ne quidem* 570.
Ne quidem, nec quidem permut. 260. 655.
Nec, pro *ne quidem* 238. 348.
Nefas 41. 419. 706.
Negationes duae pro una 577.
Nemea 340.
Nertobriga 411.
Neſcio an 545.
Neſcio quid 704.
Nex 643.
Nicephorium 538.
Nimius 561.
Niſi, non niſi, nec niſi. 100.
Niſi quod 194.
Niſi ſi 753.
Nitor. niſus, nixus 73. 175.
Nola 303.
Nomen eſt illi Cunctatori 301.
Nomina gentilicia praenominibus praepoſita 223.
ſine Nomine homo 566.
Non? pro *an non*? 627.
Noſcere, noſſe 68. 505.
Nota, vota conf. 736.
Noxa 521. add. *Mox.*
Nudare 390.
Nudum latus 469.
Nullo, pro *nulla re* 523.
Numeri notis ſcripti 264.
Nuper, de longo tempore 88.
Nutare 518.

O.

Objurgare 19.
Obliquus 660.
Oblitus, obſitus rubigine 806.
Obnoxius 599. 728.
Obrepere 765.
Obrogare, abrogare conf. 562. 576.
Obrogare legi, de lege. *ibid.*
Obſerare 501.
Obſervare *ibid.*
Obſidere 234. 405.
Obſides foeminae 81.
Obſidium, obſidio 234.
Obſitus. vid. *Oblitus.*
Obſtrepere 419.
Obſuere 808.
Obtorquere collum, gulam 576.
Obverſus cum accuſ. 285.
Obvius, obviam 559.
Occupare 533.
Oceanus, pro *mari Mediterr.* 492.
Ocriculum 61.
Octavius Caeſar, & Octavius Caeſar Auguſtus non recte conjunguntur 724.
Octodecim 264.
Oculi publici doloris 745.
Officia 57.
Offocare 363.
Olbia 228.
Omen accipere 792.
Omne, pro *omnia* 402. 407.
Omnis, & totus 453.
Opera gerere 2.
Opera pro *munitionibus* 391.
Operae, pro *operariis* 390.
Opes 661.
Opima ſpolia 412. Coſſi 101. Marcelli 258.
Opinatus 334.
Opprimere 745.
Orbis Romanus 526.
Ornare, pro *armare* 141.
Ornamenta gladiatorum *ibid.*
Ornatus, ornatiſſimus 66.
Os terminatio propriorum Graecorum ſec. decl. 159. 397. 423. 512.
Oſtendere, oſtentare 469.
Oſtia urbs, ſingul. & plur. 493.
Otia maris 136.
Ovatio 595.
Ovilia 625.

INDEX.

P.

Paćtio, pax 827.
— Paćtus, faćtus conf. 128.
Paene inſula 501. 694.
Palatium 18.
Paludamentum 52.
Par 676. 753.
Par calamitati 235.
Par cum illo 255.
Parare, parare victoriam 98.
Parcere pro abſtinere 410, 811.
Parricidalis 610.
Partes 692.
Parva dictu res 321.
Parvuli 715.
Patruus, pro patruo magno. 16.
Paſſiva pro *activis* 412.
Paſtorius habitus 153.
Pater patriae 718. 830.
Patres 36. 553.
Patrare bellum 384.
Patere, de tempore 9. 264.
—— pro *opportunum*, *expoſitum eſſe* 525.
Paullus 286.
Penates domorum 618.
Pendere 114.
Penetrare 464.
Penitus opprimere 756.
Penſare 349. 713.
Peragrare 209. navibus mare 332.
Percipere, praecipere, praeripere permut. 515. 819.
Perculſus, percuſſus perm. 567. 724.
Percurrere per 172.
Perinde 104. 438.
Peritus 429.
Permittere. vid. *Committere*.
Perperna 424. 594.
Perſuaſio 754.
Pertinet ad me 345.
Phalerae 52.
Philippici campi 681.
Pia bella 420.
Picens, Picenus; Picentes, Picentini 186.
Pientiſſimus, piiſſimus 754.
Pignora imperii 35.
Piratae navales 755.
Piſtris, piſtrix, priſtis 478.
Placere ſibi 349.
Plaetorius. vid. *Laetorius*.
Plebs, plebes, & plebis 201.
Plotius 499.
Pluſquamperf. indicativi pro ſubjunct. 666.
Poblicola, Poplicola, Publicola 72.
Pompaedius 581.
Popillius 404.
Ponere, pro *deſinere* 630.
Pontifex, pro *Pontif. Max.* 110. 625.
Porſena, Porſenna 76.
Portae, pro *una porta* 24.
Portus maris 394.
Poſtumius, Poſtumus 84.
Pothinus 695.
Potior. potirer & poterer 32.
Praecipere. vid. *Percipere*.
Praeda, praedari 238.
Praeferre ſpolia 332.
Praeludere 637. 653.
—— proludere confuſ. *ibid.*
Praenavigare 510.
Praeneſte ſeceſſus aeſtivus 88.
Praenomina nominibus poſtpoſita 622.
Praenotare 372.
Praeſens mors, poena 430. 559. praeſagium 748. metus 559.
Praeſens infinitivi pro futuro 100. 666.
Praeſes 725. provinciae 402.
Praeſto eſſe 487.
Praeſupereſſe 752.
Praeter, pro *praeterquam* 297.
Praetor, pro *Praet. Urb.* 456. *pro Procos.* 423.
Prenſare 708.
Pretium 158. 188.
—— libidinis 772.
Primum, non ſequente deinde, vel poſtea 413.
Princeps 719.
Principia caſtrorum 522.
Principium, pro *Principum* 162. 618.
Prior, prius 132.
Priſcus Tarquinius 46.
Priſtis. vid. *Piſtris*.
Pro roſtris 719.
Probare, adprobare 176. 360.
Proboſcis, promoſcis, promuſcis 169.
Procurrit terra 232.
Prodere, perdere 742.
Prodire, non Prodeuntes aquilae 279.
Profeſſo 649.
Profligare 385.
Profugere, perfugere permut. 771.

Pro-

Projectus, porrectus conf. 402.
Projicere *ibid.*
Prolepſis 54. 197. 724.
Proludere. vid. *Praeludere.*
Promulgare legem 576.
Promuntorium 242. 501.
Pronomina neutr. gen. diverſi generis & numeri nominibus adpoſita 705.
Provocatio 73.
Provocatus, active 412.
Proxime, de longiore ſpatio 88.
Ptolemaeus, Ptolomaeus 514.
Pubes, pubeſcens 275.
Publicola v. *Poblicola.*
Pudicus, pudicitia 780.
Pudor 431.
Pulcher manu 731.
Pullum 685.

Q.

Q. & C. confuſa. vid. *C.*
Qua ablat. 819.
Quaerere 145.
Qualis erat 532.
Quam, poſt nomina temporis 217.
Quam ſequente ita, vel ſic 393.
Quam ſi, quam quaſi 246.
Quantum, ſequente ita 406. plurimum Quantum 702.
Quaſi 246. pro *fere* 184.
Quatenus, quatinus 50. 772.
Que, pro *etiam* 721.
Queri, querela 173.
Queri de Diis 278.
Qui, pro *quis* 177. 760.
Quid? quid autem? 298. 549.
Quid aliud quam? 640.
Quid futurum eſt? 635.
Quintus. vid. *Que*, & *Quum*,
Quirinus 31.
Quirinus, Quirinius, Curinius perm. 811.
Quis de duobus 81.
Quis, & unde? 162.
Quiſque 581.
Quod. ſentio quod 198.
Quod etſi, quod niſi 707.
Quotidianus 92.

R.

R & D. confuſa. vid. *D.*
Radiare 672.
Rapere, capere; raptus, captus conf. v. *Capere.*
Rarae ſilvae 797.
Ratio 67.
Raudius campus 451.
Re & verbo, re & ſpecie oppoſita 751.
Recedere, receſſus 501.
Recidere pontem 78. 517.
Recludere 829.
Reddere 504. votum 85.
Reducere, deducere permut. 517.
Reges & Reginae, pro *filiis & filiabus Regum* 762.
Regna, pro *Regibus* 76.
Regnum, regnare 548. 554.
Regyrare 443. 657.
Reicere 79.
Remonia, Remonium, Remoria 18.
Renuere aliquid 491.
Repi, pro *repſi* 372.
Reponere 148.
Reportare 542. victoriam *ibid.*
Repoſcere 392.
Requaerere 60.
Requirere 145.
Reſcindere pontem 78. 517. vulnus 642.
Reſignare 752.
Reſpectus 705.
Reſpicere 307.
Retinere 422.
Retractare 193.
Retrahere, detrahere permut. 595.
Revireſcere 12.
Rhea Silvia, mater Remuli 12.
Ripa, pro *litore* 779.
Roſae per hiemem 346.
Ruere, de aeſtu maris 216.
Ruina 449. ruina involvere 357.
Ruma, rumen, rumis 13. 15.
Ruſſus redire 45.

S.

Sacer mons 197.
Saevire, de pugnantibus 28.
Salinacidus 769.
Salui, Salvii, Salluvii, Salyi 249. 438.
Samnites gladiatores 140.
Sanctus, ſancte, ſanctitas 316.
Satis ſemel 714.
Satisfacere 815.
Saucius 433.
Saxa, nom. propr. 760.
Saxa & lapides 511.
Scelus, ſceleratus 96. 754.

Sci-

Scipio. vid. *Caepio.*
Scipio Africanus prior an *Magni* cognomen habuerit 422.
Scodra 378.
Scorta 411.
Scribae 79.
Scribere, pro *pingere* 227.
Secundus 285. 599.
Secundum genus hominum 599.
Securi percutere 261.
Sed, pro *ſed etiam* 462.
Sedet bellum, ſententia 386.
Sedere, pro *haerere* 680.
Sedes. Vid. *Aedes.*
Seditioſitas 551.
Segeda, Segida 408.
Segiſama 816.
Semel in perpetuum 364.
Semirutus 393.
Semita ſanguinis 127.
Semnones 784.
Seneſcere, ſenium. Vid. *Conſeneſcere.*
Senſus, ſentire 185. 438. 825.
Sequi 219. pro *proficiſci* 361.
Sericus 541.
Servilius, Servius permut. 585.
Servorum multitudo 548. conditio deterior in agris, quam in urbe. 590.
Set, pro *ſed* 75. 354. 657.
Sevinctio 198.
Sexus abſolute, pro *muliebri* 80.
Si geminatum 290.
Si pro *an* 445. pro *etſi* 419.
Sic, in precando 32.
Sic quoque 238.
Sicambri, Sigambri, Sugambri 799.
Sicut erat 531.
Sidus, & ſidera de ſole 725.
Sideribus motum bellum 346. 612.
Signa, pro *exercitu.* 541.
Signa canunt 329.
Signifer, pro *aquilifero* 732.
Similis cum illo 255.
Simul pariter 404.
Sinus vallium, montium 158. ultimus Italiae 321. togae 271. pro *gremio ibid.* pro *terris circa ſinum* 182. pro *terra inter duos fluvios* 762.
Situatus 407.
Sive, ſequente aut, & vel 706.
Socii Latini nominis 61.
Solatia, pro *ſubſidiis.* 334.
Soles 294. 295.
Solvere fidem 26.
Solvi, pro *mori* 782.
Solvi ſomno *ibid.*
Sora. vid. *Cora.*
Specie & re. Vid. *Re.*
Spectare, ſpectatus, ſpectatio 33[illegible]. add. *Exſpectare.*
Spectaculum belli 166.
ad Spectaculum converti *ibid.*
Specula 232. 398. 470.
Spes, ſperare 427.
Spes, ſpecies conf. 114.
Spirare, ſpiritus, 237.
Spoletium, Spoletum: Spoletinus, Spoletanus 630.
Spolia hoſtium in templis ſuſpenſa 296. humeris circumlata 41.
Sponſio 147.
Stat imperium 809.
Statim, de longiore tempore 599.
Status, ſtatutus permut. 116.
Stipendiarius 607.
Stringere 814.
Sub ore, ſub oculis 388. ſub adventu hoſtis 361.
Sub pro *in* 171.
cum Sub compoſita 42.
Subditus 566.
Subjicere, pro *haſtae ſubjicere* 322.
Subinde 356.
Subita belli 29.
Submittere faſces, arma 73.
Subruere 472.
Subruptus 788.
Succumbere 457.
Sufferius, v. *Fuferius.*
Sufficere 700.
Sui, ſuus 424. 504.
Sum. eſſe praedae & praeda 22. quodam miraculo 363. manifeſto vultu 708. eſt ingentis 823.
Sumere bellum 799.
Super, ſupra permut. 69.
Superbus, ſuperbia 59.
Suppliciorum varia genera 461. 462. 465. 529.
Supprimere 555.
Suſcipere, ſuſpicere conf. 803.
Syedra 690.
Syllepſis 75. 77. 111. 455. 520. 58[illegible]. 766.
Synonymia 6. 364. 405. 580. 618. 686. 773.
Syriaticus 351. 364.

T.

T.

Tamen, tandem, tantum, tum confuſa 114. 121. 485. 694.
Tamen, pro *tantum* 485.
Tametſi, ſequente tamen 5.
Tanti non eſt 797.
Tantum non 322. 625.
Tarquinius Superbus cur ita dictus 59. Priſci filius, an nepos *ibid.*
a Tempeſtatibus multa transferuntur ad bella 273.
Templum, de Roma 178.
Templum caſtrorum 374.
Templum, pro *tenſa* 716.
Tempus, pro *hominibus* 9. 418.
ad Tempus, *in* tempus 56.
Tenda, tenta; tendere, tentum 373.
Tener 728.
Tenere 663.
Tentare morſu 363.
Terere 690.
Tergeminus 39.
Terra, mari 230.
Terres, pro *terror* 437. 759.
Terreſter 214.
Teſtamenta militum 522.
Teuta 259.
Teutobocus, Teutobodus 448.
Timpora pro tempora 814.
Toga palmata 54.
Togae in caſtris 806.
Tormentum 461.
Totus, tutus permut. 154.
Tota victoria 172.
non Totum praelium 695.
Totus, omnis permut. 453.
Trabea non ſemper pro certo genere veſtis 110. 403.
Trahere ad ſe 575.
Trahere, pro *durare* 663
Trahit contagio 378.
Transvehi flumen ponte 797.
Tranſverſum agere 661.
Traſimenus 277.
Trepidare, trepidatio 527.
Treviri, Treveri 519.
Tribus, pro *centuriis Equitum* 28. 48. pro *plebe*, & *infima parte plebis* 297.
ſine Tribu homo 566.
Trigaecini 821.
Trigeminus 39.
in Triumpho albi equi 52.
in Triumphis an ſemper praelata fercula 222.
Tropaea 441.
ad Tubam deletae urbes 402.
Tum maxime 400.
Tunica picta 54.
Turbo 538.
Tuſcia 51.
Tutus. vid. *Totus.*
Tutum iter, tuta via 154.
Tuti muri 669.
Tutus locis. 248.

U.

U & A. confuſa Vid. *A.* V & B. conf. Vid. *B.*
Vadimonis lacus 421.
Vadere, de fluviis 338.
Vae victis 116.
Vallum, vallus 411.
Vallum rumpere 669.
Vaticinari 650.
Velificari 74.
Velle 432.
Vellica 817.
Veluti 490.
Venientia tela 512.
Venit hereditas 421.
Ventis, remiſque 232.
Verbo & re, oppoſita 751.
Vernum, vernare 133.
Vertere, pro *verti* 447.
ſi Verum volumus 505. 578.
Veſevus, Veſuvius 138.
Veſuvii incendia *ibid.*
Veſtes ſplendidiſſimas induebant morituri 110. 782.
Vibius 790.
Vibro, vibrans 541.
Videtur, cum infinit. & accuſ. 320.
Vilis morti, vilis ſibi 313.
Vinxi, junxi, vinctus, junctus permut. v. *Vinxi.*
Vindex, vindicare duplici ſignificatione eodem loco 69. 203.
Vindius, Vinnius, mons 817.
ſi Vir es, *ſi* Viri eſtis 448.
Vires, pro *exercitibus* 683.
Viriathus 401.
Viris, armis, equis 9. 164.
Vis, pro *magna vis* 702.
in Viſceribus haerere 317.
Viſitatus, inviſitatus 740.
Vitigineus, vitineus 604.
Ullus, unus permut. 682.

Ultimus 379.
Ultima, pro *morte* 753.
Ultra 3. 336.
Una pax 827.
Volitare. 562.
Volones 296.
Volſci, Vulſci 92. 184.
Volſinii, Vulſinii 188.
Vota, nota permut. 737.
Urbs Roma, urbs Romana 122.
Urbs urbium 313.
Urere 265.
Urere, urgere conf. *ibid.*
Urguere 768.
Uſi honoribus 109.
Ut geminatum 291. pro quomodo 7.
Utcunque 589.
Uti pro veluti 490.
Utrique, an de tribus dicatur 245.
Vulturnus ventus 284.
Uxama 638.

X.

Xanthippus 235.

INDEX SCRIPTORUM VETERUM,

Qui in Animadverſionibus & Indice Freinshemii emendantur, vel explicantur.

A.

Acron 64.
Acta Apoſtolorum 716.
Adonis Chronicon. 455. 699.
Aelianus 15. 377.
Ammianus Marcell. 148.
Ampelius. Vid. adnotata ad Ampelium.
Appianus 115. 392. 409. 424. 487. 499. 583. 606. 623. 624. 713. 738. 766.
Apulejus 256. 465. Ind. *cognomen. honorare. jus. principia. ut.*
Ariſtoteles de Admir. 497.
Arnobius 169. 699. Ind. *Julus. veteres.*
Arrianus 486.
Auctor Belli Afric. 223. 700.
— Belli Alexandr. 695.
— Dialogi de cauſ. corr. eloquent. 549.
Auguſtinus 803.
Avienus 405. 505.
Aurelius Victor 404. 612. 812.

B.

Beda 472.

C.

Caeſar 258. 310. 444. 510. 615. 679. 687. Ind. *longe. Thermus.*
Catalecta Poëtarum Scaligeri 604. Ind. *dies.*
Catullus 149. 281. 291. 348. 629.
Celſus (Jul.) 673. 687. 709. 713.
Cicero 222. 232. 255. 570. 574. 577. 629. 710. Ind. *a. tantum non.*
Claudianus 74. 80. 428. Ind. *insatiabilis. peregrinus.*
Codex Juſtin. 453. 723.
Columella 285. 829.

Cato

Cornelius Nepos 223. Ind. *dubium*,
Cornel. Severus. Ind. *eruptus*.
Curtius 357. 395. Ind. *circumfundere*. *qua*.

D.

Dictys Cret. 339.
Dio 115. 432. 493. 702. 718. 747. Ind. *Φοινικίδα*.
Diodorus Sicul. 92. 404. 581. 582.
Dionyſius Halic. 47.

E.

Eutropius 347. 384.

F.

Faſti Siculi 92. 642.
Feſtus 36. 478. 800.
Frontinus 170. 224. 263. 371. 425. 636.

G.

Gellius 64. 181. 225. 285. 354. 730.
Ind. *dubium*.
Gloſſae vet. 601. 658.

H.

Heſychius 478.
Hiſtoria Miſcella Ind. *inſignia*.
Horatius 59. 137. 504. 779.

I.

Inſcriptiones Vet. 145. 171. 355. 523. Ind. *dominatio*. *vox una*.
Jordanes 88. 334.
Iſidorus 36. 48. 197.
Itinerarium Antonini 455.
Juſtinus 4. 273. 403. 485. 523. 569. 610. Ind. *circumfundere*. *ipſe*. *uterque*.
Juvenalis 367.

L.

Lactantius 34. 376. 716.
Lampridius Ind. *in*.
Livius 29. 40. 86. 98. 100. 122. 125. 132. 164. 228. 258. 312. 335. 356. 370. 402. 409. 441. 451. 455. 460. 496. 533. 547. 568. 570. 571. 585. 595. 640. 685. 706. 724. 824. Ind. *addicere*. *complorare*. *detrectare*. *dubium*. *equum*. *profluens*. *ſpecies*. *victus*. *vox una*.
Lucanus 196. 620. 656. 690. Ind. *honerare*.

M.

Martianus Capella 557.
Mela 466.

N.

Nicolaus Damaſcenus 703.
Nonius 28. 114. 433. Ind. *addicere*.

O.

Obſequens 333. 403. 570. 581. 583. 586. 685. 718. 747.
Oroſius 585. 700. Ind. *ſacerdotium*.
Otto Friſingenſis 265.
Ovidius 17. 43. 128. 367. 368. 412. 587. 803. Ind. *negationes*. *ſuus*.

P.

Pandectae 6. 59. 219. 221. 272. 290. 291. 320. 331. 405. 424. 521. 523. 648. Ind. *diſtingere*.
Paulus Diaconus 403.
Petronius 517. 612. Ind. *honerare*. *incenſis*.
Phaedrus 398.
Plautus Ind. *equus*. *eſſe*. *Pharnaces*.
Plinius Maj. 40. 180. 274. 340. 389. 439. 537. 643. 818. Ind. *Poſthumius*.
Plinius Jun. 324.
Plutarchus 78. 179. 278. 435. 449. 455. 581. 582. 620. Ind. *Macius*. *Thapſos*.
Polyaenus 629.
Polybius 274. 337. Ind. *Xantbippus*.
Priſcianus 97.
Propertius 54. 766.
Ptolemaeus 89.

Q.

Quintilianus 32. 277.

S.

Salluſtius 104. 109. 223. 255. 378. 403. 422. 435. 563. 565. 571. 607. 628. 650. 652.

M.

M. Seneca 55. 696. 699. 701. 812. Ind. *interim. Lacones.*
L. Seneca 45. 180. 574. 688. 725. Ind. *dux. intra. ipſe. ſibi. tantum non.*
Servius 35. 96. 239. 502. 830.
Sidonius 608. Ind. *noſcere.*
Silius Ital. 324.
Solinus 468. 668. Ind. *ſilvae.*
Statius 128. 211.
Stephanus 171. 250. 282. 493.
Strabo 337. 682.
Suetonius 31. 58. 222. 317. 321. 322. 335. 356. 400. 427. 563. 577. 595. 742. Ind. *dubium. infinitivus. mauſoleum.*
Symmachus 137.

T.

Tacitus 258. 400. 415. 444. 521. 680. 731. Ind. *oſtentare. ponere.*
Terentius 26. 400. 629.
Trebellius Pollio 601.

V.

Valerius Flaccus 211. 371.
Valerius Max. 119. 180. 398. 413. 549. 716. 781.
Varro 35. 114. 244. 781.
Vegetius 417.
Vellejus 118. 128. 408. 433. 623. 727. 740. 771. Ind. *ultro.*
Virgilius 42. 243. 427. 613. Ind. *praecipitantibus.*

Z.

Zonaras 224.
Zoſimus 445.

Compendia ſcripturae, quibus uſus ſum in deſignandis libris ſcriptis & editis Flori.

Naz. & N. Nazarianus.
Pall. duo Palatini.
Pal. pr. & P. 1. Palatinus primus.
Pal. poſt. & P. 2. Palatinus ſecundus.
Ryck. & R. Ryckianus.
Regg. duo Regii.
Reg. F. Regius in Fol.
Reg. Q. Regius in Quart.
Toll. tres ſequentes, quos contulit Tollius:
Flor. & Fl. Florentinus.
Magl. & M. Magliabecchianus.
Berol. & B. Berolinenſis.
Duisb. & D. Duisburgenſis.
Fran. & F. Franequeranus.
Voſſ. tres ex Bibliotheca Iſ. Voſſii:
Voſſ. 1. & Voſſ. pr.
Voſſ. 2. & Voſſ. ſec.
Voſſ. 3. & Voſſ. tert.
V. E. V. e. & vet. ed. Vetus; id eſt, prima omnium editio.
Ed. B. Editio Beroaldi.
Ed. S. & S. Editio Sabellici.
Ed. J. Editio Juntina.
Ed. P. Editio Parvi.
Ed. A. Editio Aldi.
o. s. & e. omnes ſcripti & hi ſex editi.
In notis Gruteri & Freinshemii;
I. impreſſi.
I. q. impreſſi quidam.

ERRATA IN CONTEXTU

Pag.	col.	vers.	Leg.
610.		8.	& in urbe media
674.		5.	circumvenit
703.		6.	furorem civicum

ERRATA IN NOTIS

Pag.	col.	vers.	Leg.
2.	1.	38.	74. & 2. 2.
70.	1.	15.	propius a fine.
78.	1.	14.	deinde relicta eſt.
105.	2.	24.	*cum omia media*
112.	2.	36.	*patientis paſſim*
191.	1.	4.	*acferbuit* pro *adferbuit*.
215.	2.	4.	intelligeret.
224.	2.	34.	*mericeli*
228.	1.	15.	*adaequavit*
240.	1.	fin.	*omnium in eo mari jac.*
261.	2.	37.	mulierum juſſa *pervicacia*
289.	2.	43.	*Macbarbalem*. *Maarabalem*
292.	1.	44.	*Agit praecipitem*
338.	1.	19.	del. quae ſunt inter χωρεῖν & *In mare evadere.*
356.	2.	44.	ſubſtituunt *ſub id*
365.	2.	23.	Strabo contendit
366.	2.	28.	Magl. *Aſtrudem*.
385.	2.	17.	ſed non omnes aeque juſtae.
393.	2.	20.	ſcripturam tuetur e Virgilio
401.	1.	fin.	non habet Reg. Q.
ibid.	2.	17.	victoriaque jam parata e manibus eripiatur ſucceſſoris n. s.
406.	1.	fin.	ita uſurpabatur.
408.	1.	1.	*affecit*, Ryck. *pudendiſque vulneribus affecit*. hoc eſt,
442.	1.	fin.	etiam Germania comprehendi poſſet.
453.	1.	fin.	in iiſdem erat
459.	1.	24.	ſcriptum fuerat ā
466.	1.	25.	ex Aſia in Europam tendentibus ad dextram eſſe.
ibid.		37.	ſi recta eſt ſcriptura
478.	1.	28.	Apud Suidam *κηλεῖν*
493.	1.	fin.	illi a Stephano
501.	1.	8.	*quaſi porta obſervavit*,
513.	2.	20.	Clodium noluerit redimere.
528.	2.	fin.	Lugotorigem illum regulum Catuel.
537.	2.	6.	Dioni lib. 39.
ibid.		39.	Obſequens cap. 124.
ibid.		44.	lib. 40. pag. 128.
538.	2.	10.	pag. 129.
545.	2.	21.	*Et Vejos brevior duri*
555.	2.	ult.	Et pro
559.	1.	23.	*obvia manus. Tota*
865.	2.	8.	*populi advocavit.*

Pag.	col.	vers.	Leg.
589.	2.	17.	*Herdonio duce Sabino.* ſed in Duisb. in ductum erat *Herdonio*, ſi q.
611.	2.	1.	ſatis certum eſt hoc Zenonis eſſe,
615.	2.	26.	partim huc non pertinent, partim non ſufficiunt.
617.	1.	24.	del. *horrorem & venerationem ejus au xerant.*
629.	2.	34.	ſupplicii genus fuiſſe, homines
636.	2.	fin.	*hinc*, nempe ex partibus Metelli, *inde* ex partibus Sertorii,
640.	2.	35.	*auſpicia, qui....* Idem XXII. 60. *Quid enim aliud, quam adm.*
654.	1.	8.	*ſparſa ad pugnam*
656.	2.	37.	dele Voſſ. & in fine pag. leg. in Voſſ. *Corinthus.*
670.	1.	fin.	non plures LXX.
684.	1.	11.	quo declararet
688.	2.	12.	praecipua vultus cura
690.	1.	24.	*cum majore dedecore*
695.	2.	18.	de Bello Alexandrino
715.	2.	1.	Multa alia loca congeſſit Perizonius, & multis refellit c. R.
ibid.		16.	Ryck. *cum prudib' ex illa*
717.	2.	44.	Itaque fortaſſe ſuſpicari quis poſſit erraſſe Florum
ibid.		48.	non memorant
719.	1.	39.	pro Sext. XV.
727.	1.	20.	poſt p. 513. add. FREINSH.
745.	1.	38.	ne cogerentur videre
751.	2.	4.	legitur &, & *ſi* pro *ſe*
752.	2.	5.	Ita hoc recte exponitur
754.	2.	7.	pro *pientiſſimarum*
756.	1.	fin.	naves Pompeji filii; quam facta patris factis filii compareт, e. o.
784.	2.	18.	legendum *Semnones*
791.	2.	3.	Dalmatas alioqui
808.	2.	22.	proximam literam m
812.	2.	39.	*Volnere* hic
816.	2.	28.	*apud Sageſanam*
821.	2.	fin.	*impetravit veniam*
825.	1.	29.	*intra Tigrim*
832.		19.	trigintaque naves

LUCIUS
AMPELIUS
EX BIBLIOTHECA
CL. SALMASII.

TYPOGRAPHUS;

BENIGNO LECTORI.

„ CUM in eo ſtrenue laboremus ſemper,
„ ut aut Editionem reliquis caſtiorem
„ adornemus, aut nova quaedam ad-
„ damus, quibus & exiſtimationi no-
„ ſtrae & Auctori recte conſulatur,
„ conſuetae in bonos Scriptores curae noſtrae ne
„ nunc quidem defuimus. Quo enim auctior &
„ ornatior fieret haec, quam nunc publicamus, Edi-
„ tio Flori, Lucium Ampelium adjecimus; Au-
„ ctorem, ob res, quas tractat, varias, vulgo-
„ que vix cognitas, non contemnendum: Eoque
„ magis commendandum, quod ex Bibliotheca No-
„ biliſſimi CL. SALMASII, Viri, dum viveret, In-
„ comparabilis, in lucem proferatur. Propter affi-
„ nitatem vero argumenti, quia multa de Romanis
„ attingit negotiis, & propter ſtili concinnitatem,
„ rerumque adeó plurimarum, quas aliunde non li-
„ ceat ſumere, novitatem, viſus eſt idoneus, qui
„ Floro comes adderetur, atque in ejus comitatu
„ lucem publicam uſurparet. Sed de hoc Auctore
„ judicium Clariſſimi Viri SALMASII, ita diſſeren-
„ tis, audiamus.

Quis ille fuerit, quo tempore vixerit, juxta me ſcire dicam cum ignariſſimis, ſi mihi eripias, eum eſſe quem ſuſpicor, cujus meminit Sidonius Apollinaris in Excuſatoria ad Felicem, his verſibus:

Sed ne tu mihi comparare tentes,
Quos multo minor ipſe plus adoro;
Paulinum, Ampeliumque, Symmachumque,
Meſſalam ingenii ſatis profundi.

Recenſet in ſequentibus plures, qui circa illam aetatem

fuere, viros ingenio, doctrina, & eloquentia celebres. Sed, cur ille Ampelius hic noſter non erit? Dices; Quae ratio nos cogit ita cogitare, praeter idem nomen? Certe alia etiam ſunt, quae hanc ſuſpicionem augeant. Eo aevo vixiſſe conſtat quo Caeſares Auguſti adhuc in Occidente imperitabant. Ita enim ipſe ſcribit eo capite, quo tangit quas commutationes ſtatus populi Romani habuerit: donec exortis bellis civilibus inter Caeſarem & Pompejum, & oppreſſa per vim libertate, ſub unius Caeſaris poteſtatem redacta ſunt omnia. Ex eo perpetua Caeſarum dictatura dominatur. *Doctum praeterea hominem fuiſſe, ac diſertum politumque, ut erat eorum temporum captus, nec indignum teſtimonio illo & elogio Sidonii, apparet ex ipſo hoc ejus, quod damus, ſcripto. Notavit porro Sirmondus ad eum Apollinaris de Ampelio locum, ſe olim a P. Pithoeo audiviſſe, L. Ampelii ad Marinum fragmenta quaedam prolixioris operis extare Divione in Bibliotheca S. Benigni, & praefationem etiam ſibi oſtendiſſe. Codex* * *Jureti, quo uſus ſum, neſcio an ex Bibliotheca S. Benigni Divionenſis fuerit; & poteſt fieri ut ita ſit, qui ſciam multos ex ea Bibliotheca libros aliquando utendos accepiſſe eundem clariſſimum Juretum. Exemplar tamen illud vetus non* ad Marinum, *ſed* ad Macrinum, *habuit inſcriptum, quod praefationis vicem huic Ampelii opuſculo praefixum eſt*, ἐπιςολίδιον: *An fragmentum ſit majoris operis, cujus haec Epitome videatur eſſe, ne id quidem poſſum affirmare. Veriſimilius tamen, ſi conjecturae locus ſit, arbitrarer, non aliud opus prolixius auctorem fuiſſe meditatum, cum id vulgavit. Mos quippe fuit eruditorum illius ſeculi, quo literae jam in barbariam ibant, ejuſmodi doctrinarum & hiſtoriarum ſectari & affectare compendia. Quibus tum vacabat evolvere integra Veterum ſcripta, ut pauci admodum numero erant qui id*

poſ-

* *Ex Jureti Bibliotheca ſe accepiſſe Ampelium ſcribit ad Solin. p. 610.*

poſſent, cum & ipſos pauciſſimos eſſe ſcirent, quos cura legendi & diſcendi tangeret, quæ fuſiſſime ab antiquis tractata fuerant, ipſi contrahebant, quia faſtidio ſui temporis, vel potius inertiæ, rem ſe gratam facere intelligebant. Lecturos quippe ſua non aliter habuiſſent. Ut autem præcipuus eſt finis eorum qui aliquid literis mandant quod victurum opinentur, famam apud populum, quo docti videantur, mereri, idque unum aucupantur; totum id pendere cum cernerent a guſtu & judicio lectorum, ſatis facere eis conabantur. Alia via id obtineri non poterat, quam ut ſcriberetur quod legere aliquis dignaretur. Nam pro captu legentium, ut fata libri habent, ita & librorum auctores. Hinc deſidia nata eſt ſcribentium ex ignavia ſtudentium. Imperitia deinde ex eodem fonte ebulliit. Qui docti eo tempore videri volebant, & qui id nomen ex merito habere etiam poterant, cum antiquos ſcriptores jacere viderent, ob grandiora operum volumina, quae reliquerant, remedium aliquod ex neceſſitate quaeſierunt, quo illos vulgo traderent noſcendos; ſeque eadem opera notos in vulgus darent. Nec uno modo omnes in eo negotio verſati ſunt, ut id quod captabant conſequerentur. Quidam ipſos auctores in epitomen redegerunt, ipſis auctorum verbis ſervatis, aut paulum immutatis. Alii breviaria quaedam proprio ſtilo confecerunt, ex variis ſcriptoribus excerpendo quod in rem videretur. Nonnulli quaſi centones conſarcinarunt ex pluribus ſcriptoribus qui rem eandem tractabant, alia ab his, alia ab illis ſumendo, ac corpus unum, hinc inde collectis alienis membris aut membrorum particulis, condiderunt. Ita Digeſta contexuit Tribonianus, ex plurimis Juriſconſultorum commentariis & ſcriptis. Alii per locos communes digeſſerunt quidquid praeclari in auctoribus occurrebat, & ſub certos ac generales titulos, quae ex variis defloraverant, congeſſerunt. Hoc modo univerſam Hiſtoriam Graecanicam concerpſit Conſtantinus Porphyrogeneta. Cujus la-

laboris beneficio aliquot fragmenta Polybii, ac Nicolai Damaſceni, & aliorum, nobis, tanquam ex incendio erepta, ſervata ſunt in duobus titulis, quos ab injuria temporum vindicavit eruditorum curioſitas, uno περὶ πρεσϐειῶν, altero περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. Quartum & eorum genus fuit, qui, ad privatum ſtudiorum uſum, inter legendum laudabilia loca ad oram notabant, quae ὡραῖα & χρήσιμα Graeci Critici appellant, eaque etiam interdum, ut firmius memoriae inhaererent, deſcribebant. Nec inſignes tantum ſententias plerique in adverſaria ſua referre ſoliti, ſed etiam, ut iidem Critici loquuntur, ὅλα τὰ κατάϐατα, ſi hiſtoriam aliquam egregiam continerent, aut luculentam alicujus loci, rei aut perſonae deſcriptionem. Quinimo, & conſueverant multi ſtudioſi, ſi quem auctorem legerent, retento lectionis ordine, quidquid ex eo judicarent excerpendum, in codicem ſuum regerere, & ſibi ſervare. Unde factum ut haec in bibliothecis privatorum reperta, ſaepe a librariis pro integris auctorum operibus deſcripta fuerint, ac ad poſteritatem, aliis ſubinde ea excipientibus ac deſcribentibus, propagata. Ita conſervatus eſt elegantium nequitiarum curioſis Petronius Arbiter. Quod enim ex ejus Satyrico habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui quae ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, adverſariis ſuis commendavit ac commiſit. Qui putant, a monachis ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis haec caſtratio foret, quae, reſectis a reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore, abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certe, quae deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his quae relicta ſunt. Immo iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερϐολὴν vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. Sed his excerptorum concinnatoribus facile ignoſcendum, ſi quid ea cauſa detrimenti paſſa eſt Reſp. literaria. Non enim hoc propoſitum videntur habuiſſe, ut excer-

pta,

pta, quae ad uſum ſuum exſcripſerant, poſteris legenda, loco auctorum ipſorum, ſubſtituerent. De reliquis, quibus apparet hanc animi mentem fuiſſe, ut pro auctoribus legerentur, quos compilaverant, videndum, an omnino hi extra culpam. Nonnemo certe eos accuſat, reosque peragit illius incuriae quae tot praeclaros nobis abſtulit ſcriptores. Ego vero Epitomatores, & omnes ejuſmodi Breviariorum compoſitores, & compilatores centonum, non adeo literis cenſeo nocuiſſe ut autumant nonnulli. Quod enim ita exiſtimant, eos in cauſa fuiſſe, cur ipſis auctoribus, quos abbreviarunt, & excerpſerunt, careamus, ego in alia ſum ſententia. Ea ſecordia fuit illorum temporum, quibus barbari literatum & Romanum orbem inundare coeperunt, ut, niſi extitiſſent qui nobis has tanquam ex naufragio tabulas ſervarunt, certum ſit, nihil prorſus ex illorum monumentis ad nos fuiſſe perventurum. Atqui praeſtat haec qualiacunque nos habere, quam nihil. Malo certe, quod ad me attinet, eos majore ſui parte eſſe deperditos, quam ſi toti funditus periiſſent. Qui reliquias ſanctorum corporum conſectantur, ac ſtudioſe religioſeque eas requirunt, ſatis habent ſi vel uno oſſiculo potiri queant. Beatiores certe ſe judicarent, ſi totum corpus aliunde nanciſci poſſent. Hoc cum non liceat, ſaltem eo, quod licet, contenti ſunt. Ita ergo nos affectos eſſe oportet erga illas veterum reliquias ſcriptorum, quae nobis remanſerunt, gratiamque illis habere, niſi maxime ingrati velimus eſſe, per quos eae hoc qualicunque modo ad nos ſalvae fuere tranſmiſſae. Hoc autem Ampelii Opus ex eorum genere eſt, quae a pleriſque tum ſolebant conſcribi & edi. Non Epitome eſt, non fragmentum longioris Operis, ſed veluti collectaneum rerum toto Orbe memorabilium, ex variis auctoribus brevitate ſumma, ſed qualem in omnibus ea tempora expetebant, compilatum. Memorialem eum ſe librum ſcripſiſſe in paucis illis verbis, quae vice praefatiuncu-

lae praefixit, profitetur. Quos libros Memoriales ea aetas vocaverit, non latet viros doctos qui verſati ſunt in monumentis illius aevi. Non diſſimili genio, etſi diſſimili argumento, ſcriptus Theodori Manlii liber de rerum natura, cauſisque naturalibus, de aſtris, & aliis ejuſmodi, qui adhuc in Bibliothecis extat, manu exaratus & pedeſtri ſermone compoſitus. Is eſt Theodorus Manlius, cujus conſulatum celebravit carmine Claudianus, ut & opus ipſum. Inde occaſionem arripuit vir quidam doctiſſimus, tranſcribere illud Manilio, ſive Manlius ſit, cujus hodie Aſtronomicon habemus, ut idem ſit Manlius ille Claudiano laudatus. Nos alibi pluribus pugnavimus rationibus, & quidem invictiſſimis, non poſſe ita eſſe, cum tot argumenta ſint, quibus probari queat, eum Manilium vixiſſe ſub Auguſto. Exemplar porro, unde Ampelium deſcripſi, ab imperito librario vitioſiſſime ſcriptum fuiſſe indicare hic debeo, ne, qui tam multas adhuc ſupereſſe in eo mendas animadvertit, nihil a nobis, quoad emendationem, praeſtitum eſſe arguere poſſit. Non pauciora in illo codice errata fuere, quam verba. Quae potuerunt ſine magno negotio & citra nimiam libertatem caſtigari, ea correximus omnia. Plurima tamen etiam reliquimus, quae facillimum erat reſtituere, & mutari tuto poterant; ſed intacta ideo praetermiſimus, quia tantum nobis licere noluimus, & non tanti viſa ſunt nonnulla eorum, ut ſcripturam veterem ſollicitandam putaremus. Fatendum eſt, & non pauca haberi, quae ſine ope melioris Codicis vix a quoquam poſſint emendari.

„ Huc uſque SALMASIUS. Accipe igitur, „ quiſquis es, LECTOR, hunc, quem tibi hic ſi- „ ſtimus, Auctorem, non elegantem minus, quam „ brevem: atque conatus noſtros, ad Reip. litera- „ riae bonum deſtinatos, adjuva; hoc, atque aliis „ è Typographia noſtra quotidie prodeuntibus, in „ omni Eruditionis genere, libris, in ſtudiorum „ tuorum commodum, utere, fruere VALE.

LUCIUS AMPELIUS
MACRINO SUO SAL.

VOlenti tibi omnia noſſe ſcripſi hunc Librum memorialem, ut noris, quid ſit mundus, quid elementa, quid orbis terrarum ferat, vel quid genus humanum peregerit.

Cap. I.
De Mundo.

MUndus, eſt univerſitas rerum, in quo omnia ſunt, & extra quem nihil, qui Graece dicitur κόσμος. Elementa mundi IV. Ignis, ex quo eſt coelum. Aqua, ex qua mare oceanum. Aër, ex quo venti, tempeſtates. Terra, quam propter formam ejus orbem terrarum appellamus. Coeli regiones ſunt quattuor: oriens, occidens, meridies, ſeptentrio. Coelum dividitur in circulos quinque: Arcticum & Antarcticum, qui ob nimiam vim frigoris inhabitabiles ſunt: Aequinoctialem, cui ſubjacet regio quae ca tacecaumene dicitur, neque incolitur, ob nimiam vim ardoris: Brumalem & Solſtitialem, ſub quibus habitatur: ſunt enim temperatiſſimi, per quos obliquus circulus vadit, cum XII. ſignis, in quibus Sol annuum conficit curſum.

Cap. II.
De duodecim ſignis.

SIgna ſunt in coelo duodecim. Aries beneficio Liberi, quod, is cum exercitum in Indiam per Libyam duceret per loca ſicca & arenoſa, cum aquae inopia eſſet, & exercitus ejus ſiti adfligeretur, aries eis aquam demonſtravit, & ob id a Libero Jovis Ammon eſt appellatus, eique fanum magnificum fecit, ad eum locum ubi aquam invenit. Quod abeſt ab Aegypto & Alexandria millia paſſuum [1] novem. Ob eam rem a Jove petiit, ut in ſidera reciperetur. Alii putant, eum eſſe, qui Hellen & Phryxum vexerit. Tau-

1. *Novem*] Hoc corruptum eſt: nam ſex dierum itinere a Mareoti palude abfuiſſe colligitur e Curtio. Freinsh. ad Curt. IV. 7. 15.

Taurus beneficio Jovis, quem Juppiter a Neptuno fratre per gratiam abduxit, qui ſenſum humanum figura Tauri continebat, iſque Jovis juſſu Europam Agenoris filiam; 2 Sidodonia alludens decepit, & eam Cretam deportavit. Ob eam rem Juppiter in ſideribus eum dignatus eſt immortali memoria. Gemini, qui Samothraces nominantur eſſe, quorum argumentum nefas eſt pronuntiare praeter eos, qui in his praeſto ſunt. Alii Caſtorem & Pollucem dicunt; quod hi principes mare tutum a praedonibus praeſtitiſſent. Sunt qui dicant Herculem & Theſeum, quod ſimilia athla ſint adepti. Cancer, Carcinus, receptus beneficio Junonis, quod ejus juſſu, cum Hercules miſſus eſſet ad Hydram Lernaeam, quam nos Excetram dicimus, interficiendam, Carcinus ingreſſus, Herculis pedes & crura lanians, incommodiorem faciebat eum, quam ipſa Excetra. Idque malum Hercules difficillimum habuit, Carcinumque Cancrum ob id factum Juno ſideribus eſt dignata. 3 Leo, Leon, qui educatus eſt Nemeae, Junonis conſilio ad Herculis interitum miſſus, in terra Argiva diu ſpelunca latitavit, quem Hercules dicitur interfeciſſe cum Molorcho hoſpite ſuo, cujus clavam ei tributam tum principio eſt adeptus; qua Leonem interfecit, ejuſque pellem poſtea pro tegumento habuit. Ob id factum Junoni odio eſſe coepit, Leonemque coeleſti dignitate 4 eſt honorata. Virgo, quam nos juſtitiam dicimus, fuit cum hominibus. Sed poſtquam homines malefacere coeperunt, Jovis eam inter ſigna poſuit. Sunt qui Erigonem Icarii filiam Athenienſem dicunt, cujus patri Liber vinum dedit, ut hominibus 5 ad ſuavitatem daret. Quibus dedit, ebriati ſunt, & lapidibus eum occiderunt. Canis, qui cum illo erat, vidit 6 hominem occiſum, & cum ululatu ad Erigonem rediit, quem ut moeſtum & ſingularem vidit, ſollicita proficiſcitur cum eo. Venere ad locum ubi Icarius jacebat. Vidit corpus patris. Magna lamentatione in Hymetto monte ſepelivit. Ipſa vero ſe ſuſpendit laqueo.

Ca-

2. *Sidonia*] *Sidoniam*. Heinſ.

3. *Leo, Leon*] *Leo Cleonaeus*. Idem. Sic Auctor Epiſtol. Paridis ad Oenon. v. 46. Lucan. IV. 612. Claudian. I. in Rufin. 287. & alii. Vid. Barth. ad Claudian, & Cellar. II. Geogr. Ant. 13.

4. *Eſt honorata*] Pro *honoravit*. Plura hujusmodi vid. ap. Salmaſ. ad Solin. p. 38. Add. quae ad Flor. II. 17. II. adnota ſunt.

5. *Ad ſuavitatem*] Videtur deſcriptum ex Hygino Fab. CXXX. Ubi fort. nihil mutandum eſt.

6. *Hominem*] *Dominum* Heinſ. Hygin. II. Poët. Aſtronom. 4. *Ululans, ut videretur obitum domini lachrimari*,

Canis ad pedes ejus diſcumbens diutius, & ſine alimentis deficiens, poſt aquam anhelans in puteum ſe projecit. Tum Liber a Jove petiit, quod ſuo imperio [7] deficerent, u tinter ſiderum curſus poneretur Virgo. Icarius autem Arcturus nominatus eſt, cujus ſtella cum exoritur, continuas tempeſtates facit. Canis, Canicula. Libra quam graeci Zygon appellant, virile nomen eſt adeptus. Is omni clementiae juſtitia Mochos dictus; qui primus dicitur librae pondus hominibus inveniſſe, quae utiliſſima mortalibus aeſtimantur, ideoque in numerum ſtellarum receptus eſt, & Libra eſt dictus. Scorpius, qui dicitur ad perniciem Orionis in inſula Chio in monte [8] Pelenaeo voluntate Dianae natus. Orion autem dum venatur, viſa Diana, ſtuprare eam voluit. Illa Scorpionem ſubjecit, qui eum vita privaret. Juppiter & Scorpionem & Orionem inter ſidera recepit. Sagittarius, Crotopi filius, nutricius Muſarum, quae Muſae ſemper dilexerunt eum, quod plauſu & luſu ſagittarum eas avocaret. Alii Chironem dicunt, quod juſtus & pius, doctus, hoſpitalis, fuerit. Ab eo Aeſculapius medicinam, Achilles citharam, & alia multa. Capricornus, cui nomen Pan. Quo tempore [10] Python ſpeluncas incolens in monte Tauri, Aegyptum profectus eſt ad bellum, Pan ſe in caprae figuram convertit. Igitur dii immortales, poſtquam Pythonem digna poena affecerunt, Pana aſtrorum memoria decoraverunt. Aquarius, qui putatur eſſe Ganymedes, dicitur Deucalion Theſſalus, qui maximo cataclyſmo cum uxore Pyrrha ſolus evaſit, & hic pietatis cauſa inter ſidera locatus eſt. Piſces, ideo piſces, quia bello Gigantum Venus perturbata in piſcem ſe transfiguravit. Nam dicitur & in Euphrate fluvio ovum piſcis in ora fluminis [11] columba adſediſſe dies plurimos, & excluſiſſe deam benignam & miſericordem hominibus ad bonam vitam. Utrique memoriae cauſa piſces inter ſidera locati.

CAP.

7. *Deficerent*] Forte *defecerant*. nempe, quod illis cauſa mortis extiterat.

8. *Pelenaeo*] *Pelinaeo*, vel *Pelinnaeo*. Salmaſ. ad Solin. p. 607. Bochart. Chanaan. 1. 9.

9. *Crotopi filius, nutricius.*] Leg. *Croton, Euphemes nutricis.* Muncker. ad Hygin. Fab. CCXXIV. Non credo eum voluiſſe tolli vocem *filius*, quae cur deleri debeat, nulla cauſa eſt.

10. *Python*] *Typhon*, & mox *Typhonem*, pro *Pythonem*. Heinſ. & Muncker. ad Hygin. Fab. CXCVI.

11. *Columba*] Adi Salmaſ. ad Solin. p. 199. & Hygin. Fab. CXCVII. ubi Munckerus non male pro *adſediſſe* emendat *inſediſſe*, e Scholiaſte Germanici.

CAP. III.

De Sideribus.

PRáeter duodecim ſigna, potentiſſima ſidera in coelo. Se- ptemtriones duo, major & minor, qui numquam m- guntur: ideoque navium curſus regunt, quorum alter C- noſura dicitur. Bootes, idem Arcturus. Orion, qui m- nitudine ſua dimidiam coeli obtinet partem. Pliades, qu- Latine Virgiliae dicuntur. Hyades, quae a nobis Suc- dicuntur, quarum ortus & occaſus a nautis & ab agric- obſervantur. Canicula, cujus vis praecipue Solſtitio e- Stellae potentiſſimae in coelo ſunt ſeptem, Saturnus, S- Luna, Mars, Mercurius, Juppiter, Venus, quae a Gr- cis planetae, a nobis erraticae dicuntur, quia ad arbitr- ſuum vagantur, & motu ſuo hominum fata moderantur. I- tem adverſo curſu contra coelum feruntur.

CAP. IV.

Quibus partibus ſedeant XII *ſigna duode- cim ventorum.*

ARies, in Africum. Taurus, in Circium. Gemini, i- Aquilonem. Cancer, in Septemtrionem. Leo, i- Thraſciam. Virgo, in Argeſten. Libra, in Zeph- Scorpius, in Africum. Sagittarius, in Auſtrum & A- cum. Capricornus, in Auſtrum. Aquarius, in Eurum & Notum. Piſces, in Eurum.

CAP. V.

De Ventis.

VEnti fiunt ex aëris motu & inclinatione. Sunt autem ge- nerales quatuor. Eurus, idem Apeliotes, idem Vu- turnus, ab oriente. Ab occidente, Zephyrus, idem Cor- idem Favonius. Aquilo, Boreas, Aparcias idem, a ſepte- trione. Notus, idem Libs & Auſter, & Africus, a me- die. Hi ſunt quatuor generales. ceteri ſpeciales adſcribu- tur. Ut Japyx Zephyro, qui ab Iapygio Apuliae promont- rio flat. Leuconotus Noto, cum ſerenior flat. Caurus Aqu- lo,

loni, cum vehementior Gallias perflat. Item Eteſiae, qui ſtatis diebus ſtant per aeſtatem.

CAP. VI.

De Orbe Terrarum.

ORbis terrarum, qui ſub coelo eſt, quattuor regionibus incolitur. Una pars ejus eſt, in qua nos habitamus. Altera huic contraria, quam qui incolunt, vocantur Antichthones. Quarum inferiores duae ex contrario harum ſitae, quas qui incolunt, vocantur Antipodes. Orbis terrarum, quem nos colimus, in tres partes dividitur, totidemque nomina. Aſia, quae eſt inter Tanain & Nilum. Libya, quae eſt inter Nilum & Gaditanum ſinum. Europa, quae eſt inter fretum & Tanain. In Aſia clariſſimae gentes: Indi, Seres, Perſae, Medi, Parthi, Arabes, Bithyni, Phryges, Cappadoces, Cilices, Syri, 1 Libyi. In Europa clariſſimae gentes, Scythae, Sarmatae, Germani, Daci, Moeſi, Thraces, Macedones, Dalmatae, Pannonii, Illyrici, Graeci, Itali, Galli, 2 Spani. In Libya gentes clariſſimae, Aethiopes, Mauri, Numidae, Poeni, Getuli, Garamantes, Naſamones, 3 Aegyptus. Clariſſimi montes in orbe terrarum; Caucaſus, in Scythia. 4 Emodus, in India. Libanus, in Syria. Olympus, in Macedonia. Hymettus, in Attica. Taygetes in Lacedaemonia, & Citheron 5 Eleon in Boeotia. Parnaſſus, Acroceraunia, in Epiro. Maenalus, in Arcadia. Apenninus, in Italia. Eryx, in Sicilia. Alpes inter Galliam & Italiam. Pyrenaeus inter Galliam & Spaniam. Atlas in Africa. Calpe in freto Oceani. Clariſſima flumina in orbe terrarum: Indus, Ganges, Hydaſpes in India. Araxes in Armenia. Thermodon & Phaſis in Colchide. Tanaïs in Scythia. Strimon & Hebrus in Thracia. Sperchios in Theſſalia. Hermus & Pa-

1. *Libyi*] Fort. *Lydi*, vel *Lydii*; aut *Lycii*.

2. *Spani*] Pro Hiſpani: ut *Spania*, pro Hiſpania. Vid. Caſaub. ad Spartian. Adrian. 1. Salmaſ. ad Capitol. Anton. Philoſ. 1. & Cerd. ad Virgil. IX. Aen. 582.

3. *Aegyptus*] Cur non *Aegyptii*? ut cetera omnia.

4. *Emodus*] *Hemodus* apud Melam III. 7. Qui hic *Taygetes*, aliis eſt *Taygetus*, & plural. *Taygeta*.

5. *Eleon*] Fort. *Helicon* Heinſ. Etiam & loco motum, & *Cithaeron & Helicon* legendum puto: ut mox, *Thermodon & Phaſis*, & alia. Excidit etiam nomen regionis, in qua Parnaſſus, quae *Phocis* eſt.

ctolus, 6 auriferi. Maeander & Cayſtrus, in Lydia. Cydnus, in Cilicia. Orontes, in Syria. Simois & Xanthus, in Phrygia. Eurotas, Lacedaemone. Alpheus, in Elide. Ladon, in Arcadia. Achelous & Inachus, in Epiro. Savus & Danubius, qui idem Iſter cognominatur, in Moeſia. Eridanus & Tiberinus, in Italia. Timavus, in Illyrico. Rhodanus in Gallia. Iberus & Betis, in Spania. Bagrada, in Numidia. Titron, in Getulia. Nilus, in Aegypto. Tigris & Euphrates, in Parthia. Rhenus, in Germania. Clariſſimae inſulae in mari noſtro undecim: Sicilia, Sardinia, Creta, Cypros, Euboea, Lesbos, Rhodos, duae Baleares, 7 Eubuſus, Corſica, Gades. In Oceano ad orientem, Taprobane. Ad occidentem Brittannia. Ad ſeptentrionem Thyle. Ad meridiem, Inſulae Fortunatae. Practer has in Aegaeo mari, Cyclades 8 duodecim: Delos, Gyaros, Myconos, Andros, Paros, Pharos, Tenedos, Cythnos, Melos, Naxos, Donuſa. Prater has Sporades innumerabiles; ceterum celeberrimae: Aegina, Salamina, Coos, Chios, Lemnos, Samothracia. In Ionio Echinades, Strophades, Ithaca, Cephalenia, Zacynthos. In Adriatico 9 Ciriteae circiter mille. In Siculo 10 Aeoliae VIII. In Gallico Stoechades tres. in Syrtibus Cercina, & Menynx, & 11 Girrha.

6. *Auriferi. Maeander*] Diſtinguo, *auriferi*, *Maeander*.

7. *Eubuſus*] *Ebuſus*. Perizon.

8. *Duodecim*] Deeſt una in enumeratione. Oudendorp. ad Obſeq. Cap. C. poſt *Myconos* ſupplet *Cimolos*. Et mox pro *Pharos*, *Tenedos*, legit *Olearos*; *Tenos*; vel *Syros*, *Tenos*. Add. Muncker. ad Hygin. Fab. CCLXXVI.

9. *Ciriteae*] *Crateae* legendum ſuſpicor, quas in Adriatico memorant Scylax pag. 17. & Plin. III. H. N. ult. Neque tamen has mille fuiſſe credibile eſt. Itaque fortaſſis ſcripſerat *Crateae*, *& circiter mille aliae*. Plin. l. d. *Illyrici ora mille amplius inſulis frequentatur*.

10. *Aeoliae*] Plinius, Mela, aliique *ſeptem*. Sed vid. Cellar. II. Geogr. Ant. 12.

11. *Girrha*] *Girba*, puto. quae apud Jul. Honorium & Aethicum *Girbe* eſt. Sed ſi de hac loquutus eſt, ex una Menynge duas fecit; niſi legas, *& Menynx, quae & Girba*; vel, *& Menynx. eadem Girba.* Nam *Menynx* deinde *Girba* dicta eſt. Vid. Ortel. Theſaur. Geogr. & Cellar.

CAP.

CAP. VII.

De marium ambitu.

MAre, quo cingimur, univerſum vocatur Oceanum. Hoc quatuor regionibus inrumpit in terras. A ſeptentrione, vocatur Caſpium. Ab oriente, Perſicum. A meridie, Arabicum, idem Rubrum & Erythraeum. Ad occaſum, Magnum mare, idem Atlanticum, quod commerciis totius generis humani [1] peragitur. Hoc intrat in fretum Gaditanum inter duos montes clariſſimos [2] Abinnam & Calpen, ob impoſitas Herculis columnas. Dein latiſſime ſimul & longiſſime fuſum medium terrarum orbem inundat, & nomina adquirit. Balearicum, quod Hiſpaniam adluit. Gallicum, quod Gallias tangit. Liguſticum, quod Liguribus infunditur. Tuſcum, Tyrrhenum, idem inferum, quod dextrum Italiae latus circuit: Hadriaticum, idem [3] ſupremum, quod ſiniſtrum Italiae latus circuit. Siculum, in quo Sicilia. Creticum, in quo inſula eſt Creta. Ionium & Aegeum, quae Achaiam, eamdem Peloponneſon, ſimul ambiunt; ut interveniente Iſthmo paene inſulam faciant. Myrtoum & Icarium, quae adhaerent Aegeo mari, illud a Myrtilo, hoc ab Icaro cognominata. Euxinum, Ponticum, quod ingenti ſinu Scythis infunditur. Helleſponticum fauce tranſmiſſum, inter duas celeberrimas urbes, [4] Seſton Aſiae, Abydon Europae. Tanaïticum, quo Aſia alluitur. Aegyptium ab Aegypto, Libycum a Libya cognominatur. Syrticum, a duabus Syrtibus, reciprocis aeſtibus retorquetur.

1. *Peragitur*] An *peragratur*?
2. *Abinnam*] Aliis *Abyla*. Vid. Salmaſ. ad Solin. p. 203.
3. *Supremum*] *Superum* vocant alii omnes.
4. *Seſton Aſiae*] Immo *Seſton Europae*, *Abydon Aſiae*.

CAP. VIII.

Miracula Mundi.

MIracula quae in terris ſunt. Ab Apollonia [1] Athamantia millia paſſus quinque, in monte Nymphaeo, ibi ignis

1. *Athamantia*] Hoc corruptum credo. Athamania vicina erat Aetoliae, & remotior ab Apollonia, quam ut haec in Athamania poni poſ-

ignis eſt, & de terra exit flamma. In ſilva Panis ſymphonia in oppidum auditur. Item ſub eo monte in campo lacus aquae pleni, 2 unde pix exit, & bitumen. Cum manibus ſupplodas, pix alte attollitur, & quaſi ab aqua bulleſcit. Ambraciae in Epiro in pariete ſunt picti Caſtor & Pollux & Helena, manu Autochthonis, & nemo invenire poteſt quis pinxerit. Arcis in Epiro, quod Ippaton appellatur: ibi pons magnus columnatus duplex, quem Medea aedificari imperaſſe fertur. Ibi picta ſunt gubernacula Argonautarum, quae coepta navis; ibi Jovis templum; 3 Hyphonis, unde eſt ad inferos deſcenſus ad tollendas ſortes. In quo loco dicunt, duo qui deſcenderunt, Jovem ipſum videre. Leucade mons; unde ſe Sappho dejecit propter virum: in ſummo monte fanum eſt Apollinis, ubi ſacra fiunt. Et, cum homo inde deſiluit, ſtatim excipitur lintribus. Sicyone in Achaia, in foro aedes Apollinis eſt. In ea ſunt poſita Agamemnonis clypeus & machaera, Ulyſſis chlamys & thoracium, Teucri ſagittae & arcus, Adraſti arca, quam 4 depoſuit, in qua quid ſit, ignoratur; ſed & olla aerea, in qua Pelias coctus dicitur. Item Palamedis cithara. Marti autem quoque corium remi Argonautarum, & gubernaculi brachia, cauculus quem Minerva ſortita eſt. De Oreſtae cervice una proci paraſiti palla pendet. quam ſi quis halitu

poſſit. Fortaſſis aliquid de Taulantiis ſcripſerat. Nam Apolloniam in Taulantiis, vel certe in Taulantiorum finibus, fuiſſe conſtat e Ptolemaeo, Strabone III. p. 326. & Ariſtotele π. θαυμασ. ἀκυσμ. Quamquam etiam de Amantibus dixiſſe potuit, quos Apolloniam accolere ſcribit Plin. III. H. N. 23.

2. *Unde pix exit*] Hoc pro miraculo memorant cum alii, tum Aelian. XIII. V. H. 16. Καὶ ἐν τοῖς πλησίον αὐτῆς χωρίοις ἀσφάλτυ ἐστὶν ὀρυκτὴ, καὶ πιμπλᾷ τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀνατέλλυσα τρόπον, ὃν καὶ αἱ πλεῖσαι πηγαὶ τῶν ὑδάτων. In hoc loco, quem corruptum eſſe apertum eſt, interpretando miror ſe torſiſſe Viros Eruditiſſimos, quum praeſertim ante oculos habuerint Ariſtotelem, e quo Aelianus haec prope ad verbum deſcripſit. Verba καὶ πιμπλᾷ ita ſupplent, καὶ πιμπλᾷ τὴν ὀρυκτὴν ἡ ἄσφαλτος, *& imple fodinam bitumen*. Atqui ὀρυκτὴ non eſt ſubſtantivum, ſed adjectivum verbale, ut dicunt Grammatici. Legendum eſt ex Ariſtotel. l. d. primum, ἄσφαλτός ἐστιν ὀρυκτὴ, & *bitumen foſſile*, quod etiam Palmer. I. Graec. Antiq. 27. 28. & Scheffer. in Ind. Aeliani viderunt. Deinde pro πιμπλᾷ ſubſtituendum eſt πίσσα, *pix*. Nam ita Ariſtoteles; ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ φασὶ γίγνεσθαι ἄσφαλτον ὀρυκτὴν, καὶ πίσσαν.

3. *Hyphonis*] Sub hoc latere nomen *Trophonii* ſuſpicatur Oudendorp. ad Obſeq. Cap. CX.

4. *Depoſuit*] Heinſius legebat; *quam Medea depoſuit*. Idemque, & Muncker. ad Hygin. Fab. CLXV. mox *Marſyae*, pro *Marti*. Deinde *Oſſa de Oreſtae cervice*. Perizonius: *calculus, quem Minerva ſortita eſt de Oreſta*.

litu afflaverit, tota pateſit. Penelopae tela. [5] ibi de terra oleum ſcaturit. Argis Inachiae Junonis templum magnifice ornatum, quod Aſylum vocant. Olympiae templum Jovis nobile; ubi athletae initiantur. Corintho balaenae coſta eſt magna ſecundum mare, quam homo compleċti non poteſt. Eodem in loco fanum eſt Veneris; in quo vas marmoreum Laidos. Boeotiae lacus ſacer; ubi Amphiaraus devoratus in eo lacu eſt. Urceus fictilis fractus pendet, teſta inter ſe compoſita, unde autem pendeat, non apparet, niſi a vento moveatur. Athenis Minervae aedes nobilis, cujus ad ſiniſtram Clypeus appoſitus, quem digito tangit. In quo Clypeo medio Daedali eſt imago, ita collocata, quam ſi quis imaginem e Clypeo velit tollere perit totum opus, ſolvitur enim ſignum. Ipſa autem dea habet haſtam de gramine. Ilio lapis quadratus, ubi Caſſandra fuit alligata, quem ſi ante tangas aut fricueris, lac demittit: ex altera autem parte ſimiliter ſi frices, [6] ac ſi ſanguinem remittit. Juxta autem mare, qui locus [7] Rhoete vocatur, ibi eſt Achillis & Patrocli vultus, & flumen Scamandras. Epheſo Dianae fanum nobiliſſimum, maximum, pulcerrimumque orbis terrarum. Introitu dextra ſiniſtra poſtes marmorei monolithi, longi cubitis XX, qua ſuper templum aſcenſu ſunt CXL. millia. Samo in templo Junonis ſcyphus factus ex hedera, cujus capita foras IV. arietina magna, cornibus mirae magnitudinis contortis. Pergamo ara marmorea magna, alta pedes XL. cum maximis ſculpturis. Continet autem gigantomachiam. Rhodo ſignum Dianae marmoreum pulcherrimum, quod ſtat ſub divo coelo, nec, cum pluit, aqua tangitur. Argyro eſt fanum Veneris ſuper mare. ibi eſt lucerna ſuper candelabrum poſita, lucens ad mare [8] ſub divo coelo, quam neque ventus aſpergit, nec pluvia extinguit. Sed & Herculis aedes antiqua; ibi [9] columna pendet cavea fer

5. *Ibi de terra*] *Ibidem de terra.* Heinſ.

6. *Ac ſi ſanguinem remittit*] *Eſt ac ſi ſanguinem remittat.* Periz.

7. *Rhoete*] *Rhoeteon.* Salmaſ. ad Solin. p. 610. Idemque *vultum* exponit imaginem ore vel pectore tenus in clypeo. Sed Heinſius & Peſizonius pro *vultus*, conjecerant *tumulus*, & hic *Scamandros*, pro *Scamandras.*

8. *Sub divo coelo*] Sic ante, *quod ſtat ſub divo.* Iſidorus XVI. 4. hanc fabulam memorans dicit, *lucernam ſub divo ſic ardentem.* Hinc Munckerus ad Lactant. Fab. XIV. 4. ſuſpicatur *coelo* hic gloſſema eſſe. Sed Caper in lib. de Orthograph. p. 2246. Grammatic. Putſchii veteres *ſub divo coelo* dixiſſe ſcribit. Pro *aſpergit* Munck. ibid. legit *diſpergit.*

9. *Ibi columna pendet*] Fort. *ibi e* vel *a columna pendet.* Muncker. l. d. *in columna.*

ferrea rotunda, in qua concluſa Sibylla dicitur. Ibi jacent oſſa balaenae, quaſi lapides quadrati. [10] Marmeſiae apud Sipilum columnae ſunt IV. inter has columnas eſt victoria ferrea, pendens ſine aliquo vinculo, in aëre ludens. Sed quotiens ventus aut pluvia fuerit, non movet. [11] Aedis Dianae Epheſo, quam conſtituit Amazon. Ibi & ſepulchrum Icari ſtertentis quaſi dormiat, mirae magnitudinis, ex orichalco & ferro. Rhodo Coloſſi ſignum Solis altum ſuper columna marmorea cum quadriga. Columna vero habet cubitos centum. Cypro ſignum Jovis Olympii aereum, facies ex auro, quem fecit Phidias in cubitis centum quinquaginta, & lata cubitis ſexaginta. [12] Domus illic Cyri regis aedificata lapidibus candidis, & nigellis, auro vinctis: ubi ſunt columnae diverſis coloribus, & innumerabiles lanceae ferreae, feneſtrae ex argento, & tegulae ex lapide praſino. Murus intus medio Babyloniae, quem Memnon aedificavit [13] lapide cocto, id eſt, calce & ſulfure, ferro intermixtus ut ſunt juncturae. Latitudo ejus cubitis XXX, altus cubitis CXXX, cingitur millia paſſuum XXX. Hunc cepit Semiramis, filius ejus perfecit. Pyramides in Aegypto, quas aedificavit. Agartus oppidum: ibi eſt Nilus fluvius aere factus, plexilis in cubitis CCC, cujus facies ſmaragdo limpido, brachia ex ebore magno, cujus aſpectu & beſtiae terrentur. Athenis ſignum Jovis Olympii, Alexandriae flumen Nilum maxime colunt.

10. *Marmeſiae*] *Magneſiae apud Sipylum.* Voſſ. ad Vellej. 1. 4.

11. *Aedis Dianae*] Hoc, & quae deinde uſque ad *Agartus* ſcribuntur, paene iiſdem verbis in Hygino Fab. CCXXII. & Vibii Sequeſtris Appendicula legi, obſervavit Clar. Heſſelius ad Vibium.

12. *Domus illic*] Immo in Ecbatanis. Hygin. Fab. CCXXIII. *Domus Cyri regis in Ecbatanis, quam fecit Memnon lapidibus variis & candidis, vinctis auro.*

13. *Lapide cocto*] Muncker. ad Hygin. l. d. mavult *latere cocto.* ſic Vibius. deinde Muncker. *ut ſint juncturae.* Fort. *ubi ſunt juncturae.* Vel *ut* pro ubi, ut ſaepe apud alios. Vid. Gifan. Ind. Lucret. Stat. ad Catull. C. x. & LXIII & Cerd. ad Virgil. v. Aen. 328.

CAP. IX.

Quot fuere Joves, vel alii in loco Dii Deaeque.

JOves fuere tres. Primus in Arcadia [1] Aetheris filius, cui etiam Aetherius cognomen fuit. Hic primum Solem procreavit. Secundus abinde in Arcadia, qui Saturnius cognominatur, qui ex Proſerpina Liberum patrem procreavit primum victorum. Tertius Cretae, Saturni & Opis filius, optimus maximusque eſt appellatus. Martes fuere duo. Primus ex [2] Enopoſte, ut eum Homerus ait, & noſter eſt Mars Leucarpis & aliter Marſenius. Secundus ex Jove & Junone. Soles fuere quinque. Primus Jovis filius. Secundus Hyperionis. Tertius [3] Nini filius, cui Aegyptus eſt conſecrata. Quartus qui & Rhodi natus eſt, cujus etiam [4] Zemintus eſt filius. Quintus [5] Colchi filius, ex quo Circe & Medea & Phaëthon nati ſunt. Volcani fuere quatuor. Primus [6] Crio & Joppe natus. Secundus [7] Nili filius. Tertius [8] Saturni & Junonis. Quartus in Sicilia [9] Miletis filius. Mercurii IV. Primus Coeli & Diei filius. Secundus Jovis & [10] Croniae filius, vel Proſerpinae. Tertius [11] Croni filius & Majae, qui eſt inventor lyrae. Quartus [12] Quilleni filius; qui Aegyptiis literas & nu-

1. *Aetheris filius*] Vid. Cicer. III. de N. D. 21, & ibi Davies.

2. *Enopoſte*] Hoc nomen in Homero legi non puto. Matrem ejus *Enyo* quidam tradiderunt apud Phurnut. de Nat. Deor. c. XXI. & Schol. parv. Homeri in Il. ε 333. De Marte *Leucarpi* & *Marſenio* quoque nihil apud alios inveni. *Leucaſpis* convenire Marti poſſet, qui *Chalcaſpis* eſt Pindaro, & *Marmeſſus* Lycophroni. Vid. Girald. Hiſtor. Deor. Syntagm. X.

3. *Nini*] Cicer. l. d. *Tertius Vulcano, Nili filio*, natus. Sic quoque Arnob. IV. p. 135.

4. *Zemintus*] Forte *Zmintheus* reſcribendum. Muncker. ad Hygin. Fab. CVI.

5. *Colchi filius*] Cicero: *Quintus, qui Colchis fertur Aeetam, & Circen procreaviſſe*. Arnob. *Quintus Scythici Regis, & verſipellis habetur Circae pater*.

6. *Crio*] Cicer. l. d. c. 22. *Coelo*.

7. *Nili filius*] Cicer. ibid. c. 23. *in Nilo natus*. Ita Gruterus cum Victorio. Sed rectius alii *Nilo natus*. Nam ſic ipſe Cicero paullo ante *Vulcano Nili filio*. Vid. Caſaub. & Menag. ad Diogen. Laërt. prooem.

8. *Saturni & Junonis*] Cicer. *Tertius ex tertio Jove, & Junone*.

9. *Miletis*] Idem: *Quartus Menalio natus, qui tenuit inſulas propter Siciliam*.

10. *Croniae*] Id. *Alter Valentis, & Phoronidis F.*

11. *Croni*] Id. & Arnob. *Jove tertio natus & Maja*.

12. *Quilleni*] *Quartus Nilo patre*. Id. & Arnob. *Cyllenii* hic legit Munckerus ad Fulgent. Mythol. I. 24. e Servio ad Virgil. IV. Aen. 577. & Schol. Statii ad III. Theb. 483.

 quam-

numerum dixit. Apollines quinque. Primus Vulcani & Minervae. Secundus ex Corybante. Tertius, Jovis filius ex Latona. Quartus, Sileni filius in Arcadia. [13] Quintus, Ammonis filius, in Libya natus. Dianae III. Prima, Jovis vel Croni filia ex Proſerpina, quae eſt Liberi ſoror. Secunda, Jovis & Latonae, Apollinis ſoror. Tertia, quae vocatur [14] Ops, de Glauco. [15] Aeſculapii tres. Primus, Apollo dictus, Vulcani filius. Secundus, Lai filius. Tertius, Ariſteti & Alcippei filius. Veneres IV. Prima, [16] Hacdeli & Diei filia. Secunda, quae ex ſpuma nata eſſe dicitur, & Aëris & Oceani filia. Tertia, quae Vulcano nupſit; quae cum Marte ſe miſcuit. unde Cupido natus eſſe dicitur. Quarta, [17] Cypri & Syriae filia, quam Adon habuit. Minervae quinque. Prima, Vulcani filia, unde Athenarum eſt civitas. Secunda, Nili filia, quam Aegyptii colunt. Tertia, Jovis filia, quae [18] in fecillis rebus ſe exercuit. Quarta, Solis filia, quadrigas junxit. Quinta, Pallantis & Titanidos filia. Haec patrem occidit, pro ſuae virginitatis obſervatione, qui ejus cupidus fuit. Unde & Pallas dicta eſt. Liberi quinque. Primus ex Jove & Proſerpina. Hic agricola, & inventor vini: cujus ſoror Ceres. Secundus Liber ex [19] Merone, & Flora, cujus no-

quamquam ibi, & ad Albricum cap. XXII. vulgatum quoque retineri poſſe putat.

13. *Quintus*] Sic & Clemens Alexandr. Protrept. p. 17. ex Ariſtotele. Vid. Bochart. Phal. I. 2. Cicero tantum quatuor numerat.

14. *Ops*] Cicer. *Tertiae pater Upis traditur, Glauce mater. Eam Graeci ſaepe Upim paterno nomine appellant.*

15. *Aeſculapii tres*] De duobus primis aliter Cicero. de tertio, *Arſippi & Arſinoae F.* Pro *Alcippei* Perizonius conjecerat *Alcippes.* Sed quaerendum eſt, an quisquam veterum Alcippen matrem Aeſculapii fuiſſe dicat. Alii eum Apolline & Arſinoë filia Leucippi, alii Apolline & Coronide filia Phlegyae natum prodiderunt. v. Apollodor. III. 10. 3. & Pauſan. II. 26. Gronovius ad Ciceron. l. d. hic in alterutro nomine errorem eſſe putat. Mihi in utroque videtur eſſe.

16. *Hacdeli*] *Coeli* Perizon. & Davies. ad Ciceronem, qui *Coelo & Die* natam dicit.

17. *Cypri & Syriae*] Cicer. *Quarta Syria, Tyroque concepta, quae Aſtarte vocatur, quam Adonidi nupſiſſe proditum eſt.*

18. *In fecillis rebus*] *In bellicis rebus.* Cicer. l. d. c. XXI. *Qui genuiſſe Minervam dicitur, quam principem & inventricem belli ferunt.* Arnob. IV. p. 137. *Quae uſum excogitavit armorum.* Clemens l. d. τὴν πολέμου εὑρέτιν. Sed Arnobius & Clemens hanc Saturni filiam faciunt. *In bellicis* hic jam ante emendarat Muncker. ad Albric. Cap. VIII. Et ſic deinde etiam Davieſ. ad Cicer. l. d. Paullo poſt Muncker. legit, *quae quadrigas j.* Et Davieſ. pro *Solis filia*, *Jovis filia.*

19. *Merone*] *Melone.* Muncker. ad Hygin. Fab. CLV. & ad Fulgent. II. Mythol. 15. i. e. Nilo, cujus filium eum facit Cicer. l. d. c. XXIII.

nomine fluvius eſt Granicus. Tertius de [20] Cabito, qui regnavit in Aſia. Quartus ex [21] Saturno & Semela, dicunt. Quintus [22] Niſi & Heſionae filius. Hercules ſex. Primus Jovis & Aetheris filius. Secundus Nili filius, quem principem colunt Aegyptii. [23] Tertium conditorem [24] loci ſui Hellenes dicunt. Quartus [25] Croni filius, & Cartheres, quem Carthaginienſes colunt, unde Carthago dicta eſt. Quintus [26] Joab filius, qui cum rege Medorum pugnavit. Sextus Jovis filius ex Alcemena, qui Atlanta docuit.

20. *Cabito*] *Caprio* Cicero l. d. c. 23. Gronovius non dubitat, quin & ibi & hic legendum ſit *Cabiro*. Sed vid. Davies.

21. *Saturno & Semela*] *Jove & Luna* Id.

22. *Niſi & Heſionae*] *Niſo natum & Thyone*. Id. e quo Munck. hic emendat *Thyonae*, probante Davieſio. de *Thyone* etiam Diodor. Sicul. III. p. 137.

23. *Tertium*] Cicero l. d. c. 16. *Tertius eſt ex Idaeis Digitis. Idaeos Dactylos* vocant Graeci, quorum unus, Hercules nomine, primus Olympiae ludos inſtituiſſe dicitur. Pauſan. I. Eliac. 7. & Diodor. V. 230.

24. *Loci ſui Hellenes*] Fort. *Ludi ſui Elei dicunt*. e Pauſan. l. d.

25. *Croni filius & Cartheres*] *Carthreres*. Perizon. Cicero: *Jovis & Aſteriae, Latonae ſororis, qui Tyri maxime colitur; cujus Carthaginem filiam ſerunt.*

26. *Joab*] Idem: *Quintus in India natus, qui Belus dicitur.*

CAP. X.

De Imperiis.

IMperia ab ineunte aevi memoria fuerunt ſeptem. Primi rerum potiti ſunt Aſſyrii, deinde Medi, poſtea Perſae, tum Lacedaemones, dein Athenienſes; poſt hos inde Macedones, ſic deinde Romani.

CAP. XI.

Reges Aſſyriorum.

NInus Rex; qui primus exercitu prope totam Aſiam ſub ſe redegit, & clariſſimam urbem nominis ſui condidit Ninon. Belus Rex, Jovis filius, cujus poſteri [1] primum Aſiae regnaverunt: per Aegyptum Libyae, per [2] Darium Euro-

1. *Primum*] *Per Ninum.* Nam Ninus Beli F. Perizon.

2. *Per Darium*] *Per Danaum.* Idem.

ropae. Semiramis, 3 Circetis nymphae filia, a columbis educta, uxor Nini regis. Cujus poſt mortem regnum Nini 4 ampliavit; armis Indiam quoque proſpera expeditione tentavit. Haec urbem pulcherrimam omnium, quae unquam fuerunt, Babylona conſtituit, ſupra flumen Euphraten. Sardanapalus, qui ob nimias delicias & luxuriam perdito regno, ne in poteſtatem hoſtium veniret, cum exoletis ſuis venenum bibit, & igni ſubjecto cum regia ſua conflagravit.

3. *Circetis*] *Dercetis*. Muncker. ad Hygin. Fab. CCXXV.

4. *Ampliavit*] Diſtingue: *ampliavit armis. Indiam*. Perizon.

CAP. XII.

Reges Medorum.

1 ARſaces, primus Rex, qui everſas Aſſyriorum opes luxuria Sardanapali 2 tranſtulit, eoſque juſtiſſime rexit. Aſtyages, vir fortis & juſtus, qui per inſidias victus a Cyro eſt, & diſſolutum eſt Mediae regnum.

1. *Arſaces*] *Arbaces*. Perizon.

2. *Tranſtulit*] *Tranſtulit in Medos*. Idem.

CAP. XIII.

Reges Perſarum.

Cyrus rex fortiſſimus, qui majore parte Aſiae ſubacta, Europam quoque inrupiſſet, ni a Tomyre Scytharum regina victus oppreſſuſque eſſet. Cambyſes, filius aeque Cyri; qui, cum LXX. millia hominum ſubegiſſet in Aegypto, & regem ejus Amaſin, 1 Aethiopiam profectus, magna parte militum per famem amiſſa, inritus rediit. Urbem tamen ibi condidit Meroën. Is quia Apin ſacrum bovem interfici juſſerat, ira deorum ex equo praeceps ſuper gladium ſuum ruit, extinctuſque eſt. Darius rex, unus ex ſeptem Perſis hinnitu equi regnum adſecutus, cum CCLXX. mil-

1. *Aethiopiam*] Ferri poteſt. Sed & negligi potuit in, quod erat in fine vocis praecedentis.

millibus Europam tranſivit. Victus ab Athenienſibus [2] ducenta millia apud Pſeudomarathona deceſſit. Xerxes, Darii filius, cum receſſiſſet pater ejus, aliquantis navibus armatis militibus in Europam tranſivit. [3] Contabulato Helleſponto, & forato Atho monte, nequidquam aliud egit, quam ut Athenas incideret mari. Victus a Lacedaemoniis & Athenienſibus, in Aſiam rediit, ibique ſuorum fraude interfectus eſt.

2. *Ducenta millia*] *Ducente Miltiade*. Perizon. De *Pſeudomarathone* nihil ſcio.

3. *Contabulato*] Puto tollendam eſſe diſtinctionem, quae eſt ante hanc vocem, & legendum *in Europam tranſivit, contabulato Helleſponto, & forato Atho monte*. Perizonius quoque, diſtinctione maxima poſt *monte* poſita, ſequentia ita conſtituerat: *Nec quidquam aliud egit, quam ut Athenas incenderet. Mari victus.*

Cap. XIV.

Duces & Reges Lacedaemoniorum.

EUryſtenes & Procles gemini, qui genus ab Heraclidis deducentes [1] primis, parte regna regnaverunt. Lycurgus legumlator, cui Lacedaemonii principes Graeciae per annos ſeptem [2] inviſi fuerunt. Theopompus & Polydorus Reges, qui Meſſenium bellum XX annis geſſerunt. Othryades vir bellator, qui Meſſenio bello, quo centeni, [3] id eſt, quinquageni, concertaverunt, & trophaeum ſuo ſanguine ſcripſit, [4] tertiuſque Meſſenio bello, ex oraculo Apollinis, dux ab Athenienſibus per ludibrium miſſus, [5] poenateas vota, militum animos concitavit, ut tam diuturnum praelium vi-

1. *Primis, parte regna regnaverunt*] *Primi Spartae regnaverunt*. Meurſius de regno Lacedaemon. c. II. & Perizon. *Euryſthenes* cum adſpiratione ſcribi neminem fugit. Sic mox *trophaeum*, & alia hujuſmodi contra rectam rationem ſcribendi, quae ab ipſo Auctore proficiſci potuerunt.

2. *Inviſi*] Fort. *inniſi*. Periz.

3. *Id eſt*] Videtur excidiſſe *utrimque*, ante *quinquageni*. Periz. *quo tercenteni, infeſto utrinque agmine concertaverunt* Waſſ.

4. *Tertiusque*]. *Tyrtaeusque*. Meurſ. Miſcell. Lacon. II. 2. Berneccer. ad Juſtin. III. 5. Heinſ. ad h. l. Waſſ. ad Salluſt. Jug. XII. & Bentlej. ad Horat. Art. poët. 402. *Tyrtaeus, qui* Perizon. Hoc praefero; nam hinc nova periodus inchoanda videtur.

5. *Poenateas vota*] *Poëmate ſuo ita* Meurſ. Heinſ. & Bentlej. ad Horat. Art. Poët. v. 402. Periz. *Poëmate noto*. Bern. *Pede altero claudo* Waſſ. Heinſius putabat etiam emendari poſſe *paeane ſuo*.

victoria conſummarent. Leonidas, dux Perſico bello, qui cum trecentis Lacedaemoniis apud Thermopylas totam vim Perſici belli morte ſua ac ſuorum obtinuit. Pauſanias, qui Perſico bello Mardonium praefectum Xerxis cum pedeſtribus copiis apud Aſopum Boeotiae flumen debellavit: mox proditionis a rege ſuſpectus 6 idem Mardonius, ideoque accuſatus, in aſylum Minervae confugit, & ibi fame confectus eſt. 7 Leander dux, qui dominantem toto mari claſſem Atticam 8 apud Aegeos primus oppreſſit, & victis Athenienſibus xxx tyrannos impoſuit. Xanthippus, vir Lacedaemoniorum fortiſſimus, qui bello Punico 9 primus Carthaginienſibus dux miſſus Regulum cepit. Ageſilaus, cujus inventum eſt, in hoſtili, quam in ſua terra, pugnare; ideoque in Aſiam miſſus, vaſtata ea, cum jam Regi immineret, revocatus Athenienſes apud 10 Crotonem vicit. Poſtea apud Corinthios flevit, quod decem millia Graecorum occiſa cognoviſſet, nec voluit Corinthum 11 delegare cum poſſet.

6. *Idem Mardonius*] Dele *Mardonius*: niſi erraverit ipſe Ampelius. Nam haec acciderunt Pauſaniae. Periz. Erraſſe Ampelium etiam Oudendorp. ad Obſequent. c. cx. putat. Mihi *Mardonius* non videtur ab Ampelio eſſe.

7. *Leander*] *Lyſander* Periz.

8. *Apud Aegeos primus*] *Apud Aegos pot.* Idem. Sed Latini fere ubique *Aegos flumen*, non *Aegos potamon* dicunt. *Apud Aegospotamos* Oudendorp. ad Frontin. II. I. 18.

9. *Primus*] Melius *primo*.

10. *Crotonem*] *Coroneam*. Xenoph. IV. Graec. 3. Corn. Nep. Ageſil. IV. & alii.

11. *Delegare*] *Delere*. Periz.

CAP. XV.

Clariſſimi Reges & Duces Athenienſium.

CEcrops rex, qui urbem condidit Athenas, & ex ſuo nomine Cecropidas appellavit cives. Idem fabuloſe, quia indigena fuit, ab inguinibus ſerpens fuiſſe narratur. Erichthonius rex, qui myſteria Eleuſinae conſtituit. Celeus cum 1 Euboleo ſacerdote, filiabus virginibus miniſtris, Treptolemo frugum praefecto; qui fame laborantem Graeciam circumlato frumento reſtituit. Pandion rex, qui filias ſuas Procnen & Philomelam Thraciae regibus tradidit, ut

1. *Cum Euboleo*] Fort. *Eumolpo*. Unde *Eumolpidae* apud Athenienſes. Vid. Meurſ. Eleuſin. c. 11.

ut barbaras ſibi gentes adfinitate ſociaret. Theſeus, Aegei filius, qui Minotaurum interfecit. Demophontes, ejus filius, qui cum Graecis Ilium expugnavit. Codrus rex, qui pro ſalute & victoria patriae, ſecundum oraculum Apollinis, bello Peloponneſio ſe devovit. Piſiſtratus, vir fortis & ſapiens, qui adverſus principes populari cauſa tyrannidem invaſit, eamque juſtiſſime adminiſtravit. Armodius & Ariſtogeiton, homines plebeji, qui Hippian & Hipparchum Piſiſtrati filios ſaeve dominantes facta conjuratione oppreſſerunt, ideoque ut conſervatoribus divini honores eis ſunt conſtituti. Miltiades dux, qui LXXX. millia militum Perſarum Darii regis, praefectis 2 Date & Tiſapherne, in ſaltu Marathonio ſuperavit. Ariſtides Dicaeos, qui hoc agnomen moribus eſt conſecutus, ob id ipſum exilio multatus eſt. Cimo dux, qui Perſico bello Xerxis copias, pedeſtres ſimul atque navales, in ipſa Aſia apud Eurymedonta flumen uno die vicit. Alcibiades dux, vir genere, copia, opibus, illuſtris; qui propter detruncatos nocte Mercurios reus factus ad Lacedaemonios confugit 3 Peloppõneſi bello, &, cum feciſſet eos ſuperiores, adflictorum civium miſertus, rediit in patriam, & dux creatus, iterum victores Athenienſes fecit. Thraſybulus, qui triginta Magiſtratus Lacedaemonios tyrannidis dominatione ſaevientes facta conjuratione adflixit, & libertatem Athenienſibus reddidit. Conon dux, qui omnes Lacedaemoniorum copias apud Cnidum inſulam cepit, & imperium maris Athenis reſtituit. Dion, qui octo onerariis navibus Dionyſium regem Siciliae centum roſtratas habentem, dum in Italiam abeſt, regno expulit, occupatis Syracuſis. Hiphicrates, rei militaris peritiſſimus, qui arma habiliore pondere & modo fecit. Phocion, qui 4 vir bonus cognominatus eſt, neque ulla pecunia a Philippo potuit ſollicitari ut ad eum diſcederet. Qui admonentibus amicis, ut liberis ſuis conſuleret, Si boni, inquit, erunt, hic agellus eis ſufficiet: ſi mali, nihil. Chabrias dux, qui gladiatoria arte pugnare militem docuit: Cypron & Naxon, & omnes

2. *Date & Tiſapherne*] *Dati & Artapherne*. Herodot. VI. 94. VII. 74. Cornel. Nep. Milt. IV. Suid. in Ἱππίας. Perperam Idem in διεξιφίσω, Δάτις καὶ Ἀρταφέρνης, e Schol. Ariſtoph. ad Equit. 778.

3. *Peloppõneſi*] *Peloponneſio*, vel *Peloponnenſi*.

4. *Vir*] Nihil opus erat hoc addito. Corn. Nep. Phoc. I. *Ex quo cognomine Bonus eſt appellatus.* Et Ariſtid. I. *Ut unus cognomine Juſtus ſit appellatus.*

omnes Aſiaticas inſulas Athenis adjunxit, & circa 5 Thion navali bello occidi maluit, quam abjectis armis enatare. Demetrius Phalereus, vir bonus exiſtimatus, ideoque ob inſignem juſtitiam ſtatuis ccc eſt honoratus, quas ei pro libertate poſuerunt in 6 facie publica.

5. *Thion*] *Chion*. Id. Chabr. 6. *Facie*] An *arce*? Perizonius.

Cap. XVI.

Reges Macedonum.

PHilippus, Amyntae filius, primus Macedonum obtinuit Thraciam, redegitque in ſuam poteſtatem: &, cum tranſire in Aſiam vellet, ſub ipſo belli apparatu in theatro a Pauſania eſt interfectus. Alexander Philippi & Olympiadis filius, ex urbe Pella Macedoniae cum XL millibus militum in Aſiam tranſiſſet, Darium regem Perſarum primum apud Granicum flumen, tum apud Iſſum Ciliciae, tertio apud Arbela, 1 tribus praeliis, triginta peditum legionum, equitum bis mille falcatorum curruum vicit. Mox regem Indorum, & omnes Aſiae gentes ſub poteſtate ſua redegit, & nobiliſſimas urbes Aſiae cepit, 2 Sarbactran, Suſa, Babyloniam, ubi etiam defunctus, dubium vinolentia, an veneno, cum tamen prius & Africam peragraſſet uſque ad Jovem Ammonem, & Oceanum primus omnium navigaſſet. Philippus, qui poſt Alexandrum Macedonem ſeptimo gradu Macedoniae regnavit, invictus in Graeciam cum ſaeve dominaretur, a Sulpicio conſule in Phocide victus eſt, mox a 3 Flaminio in Macedonia, Theſſalia apud Cynocephalas, ubi dato obſide filio Demetrio regni parte mulctatus eſt. Perſes 4 Philippus, Philippi filius, 5 cum maximis

1. *Tribus praeliis*] Freinshem. ad Curt. IV. 9. 4. *Apud Arbela, tertio praelio, trecenta peditum regiorum M. equitum C. M. bis mille f. c. v.* Nondum ita ſanatus eſt locus.

2. *Sarbactran*] Non inveni, qui hanc memoraverit. Fort. *Ecbatana*, vel *Zariaſpan*, quod alterum nomen urbis Bactrorum erat.

3. *Flaminio*] Sic & infra aliquoties, pro *Flaminino*. Et mox *Cynocephalas*, pro *Cynoſcephalas*.

4. *Philippus*] Hoc fortaſſis ſupervacuum, & a ſequenti *Philippi* ortum eſt. Sic cap. XLIV. *Perſen, Philippi filium*.

5. *Cum maximis copiis*] Caper. Exercit. II. c. 5. de Elephant. in Numm. *Cum cum maximis copiis*. Si quid mutandum eſſet, potius tollerem *cum* ante *impetum*.

imis copiis Macedoniis eſſet, & cum impetum in Graeciam feciſſet, [6] cum inanibus elephantorum ſimulacris a [7] Marco conſule apud Scyriam paludem victus, praecipitatis in mare theſauris, profugit; mox ab Aemilio Paulo tota Macedonia fugatus, Samothracam confugit in aſylum: unde, data fide cum ſe Paulo commiſiſſet, ante currum ejus in triumphum productus, mox libera cuſtodia in Albano conſenuit. Pſeudophilippus, vir plebejus & degener, cum ex ſimilitudine formae Philippi filium ſe perſuaſiſſet, & Macedonas in bellum excitaſſet, inter initia tumultus comprehenſus, ſub cuſtodia miſſus eſt Romam, ubi cum ex cuſtodia aufugiſſet, concitata rurſus Macedonia, Thraciam bello recepit. In arce regni paludatus jus dixit: mox [8] a Caeci filio Metello ingenti praelio victus, cum profugiſſet in Thraciam, a regibus deditus, & in triumphum deportatus.

6. *Cum inanibus*] Hoc quid ſit, Idem e Polyaeno IV. 20. & Diodor. Sic. XI. 74. exponit; quod etiam ante viderat Bochart. Hieroz. P. I. L. 2. C. 25.

7. *Marco*] *Marcio*. Cuper. ibid. & Freinsh. ad Flor. II. 12. 5. Pro *Scyriam* porro legendum eſt *Aſturidem*, vel *Aſturida*. Vid. ad Flor. l. d.

8. *A Caeci filio*] *A Caecilio*. Periz.

CAP. XVII.

Reges & Duces Romanorum.

ROmulus, qui urbem condidit. Numa Pompilius, qui ſacra conſtituit. Tullus Hoſtilius, qui Albam diruit. Ancus Martius, qui leges plurimas tulit, & Hoſtiam coloniam conſtituit. Servius Tullius, qui primum cenſum egit. Priſcus Tarquinius, qui inſignibus magiſtratus adornavit. Tarquinius Superbus, qui ob nimiam ſuperbiam regno pulſus eſt.

CAP. XVIII.

Clariſſimi Duces Romanorum.

BRutus, qui pro libertate publica liberos ſuos interfecit. Valerius Publicola, qui propter eandem libertatem adverſus Tarquinios bellum exercuit. Idem jus libertatis dando populum ampliavit. Manlius Torquatus, qui ad confir-

mandam caſtrorum diſciplinam filium ſuum interfecit. Quintius Cincinnatus, [1] idem Serranus, cui aranti dictatura delata eſt. Camillus, qui, Senonum gente deleta Gallorum, incenſam ab eis urbem reſtituit. Fabii duo: quorum alter una pugna Etruſcos, Samnitas, Umbros, Galloſque ſubegit, Libertinos e tribubus repurgavit; ideoque Maximus cognominatus: alter Fabius Hannibalem mora fregit, ex quo Cunctator eſt cognominatus. Papirius Curſor; hic Samnites, qui Romanos ſub jugum pugnando miſerant, victos ignominia pari adfecit, & a velocitate Curſor eſt appellatus. Curius, cum in foco rapas torreret, [2] offerentibus, Malo, inquit, in fictilibus meis & aurum habentibus imperare. Fabricius Luſcinus, qui Cornelium Rufinum conſularem virum ſenatu amovit, luxuriae & avaritiae damnatum, quod decem pondo argenti poſſideret. Claudius Marcellus, qui Annibalem primus in Campania praelio vicit, idemque docuit, in bello quomodo equites ſine fuga cederent. Scipiones duo, quorum alter prior, Africanus, qui Annibalem & in eo Africam debellavit; alter Scipio Numantinus, qui Carthaginem & Numantiam diruendo, in hac Africam, in illa Hiſpaniam fregit. [3] Quintus Nero, qui, Annibale in Apulia relicto, venientem ab Hiſpania Haſdrubalem excepit, copiaſque ejus uno die apud Metaurum flumen devicit, [4] qui ſeſe cum Annibali junxiſſet, dubitari non poteſt, paria eis praeſtaturum non fuiſſe. Paulus, qui cum Macedoniam viciſſet, & Graeciam liberaſſet, & opulentiſſimum triumphum reportaſſet, inter ipſos triumphi dies, amiſſis duobus liberis pro concione dixit, gratias ſe agere fortunae, quod in ſuam potius domum, quam in remp. ſaeviſſet. Duo Metelli: quorum alter Macedonicus, devictis Macedonibus; qui Contrebiam inexpugnabilem Hiſpaniae civitatem, juſſis teſtamenta ſcribere, & vetitis redire niſi viciſſent militibus, occupavit: alter Numidicus, victa Numidia; qui cum pernicioſas reip. leges ferret Apuleius tribunus plebis, to-

1. *Idem Serranus*] In eodem errore verſari Scholiaſten Perſii ad I. Sat. 73. obſervat Perizon. Animadv. Hiſtor. c. I. p. 22.

2. *Offerentibus*] Haec deſcripta videntur ex Aurel. Vict. c. XXXIII. de Vir. Illuſtr. e quo ſupplendum eſt, *legatis Samnitium aurum offerentibus, malo, inquit, haec in fictilibus meis eſſe.*

3. *Quintus*] Livio, & aliis *Cajus.*

4. *Qui ſeſe cum Annibali*] *Qui ſe ſe cum Annibale.* Perizon. & Freinsh. ad Flor. II. 6. 50. Idemque mox, *parem eis P. R. futurum non fuiſſe.*

totuſque ſenatus in eas juraſſet, maluit in exilium ire, quam jurare. Hujus filius, Pius cognominatus eſt, 5 quod patrem in exilium ſecutus eſt. Gajus Marius, qui in Africa Numidis, in Gallia Cimbris Teutonibuſque ſuperatis, a caliga pervenit uſque ſeptimum conſulatum. Sylla, qui bello civili victoria perpotitus, Romanum primus invaſit imperium, ſolusque depoſuit. Sertorius, qui proſcriptus a Sylla cum in exilium profugiſſet, quam breviſſimo tempore prope totam Hiſpaniam redegit in ſuam poteſtatem, & ubique adverſante fortuna inſuperabilis fuit. Lucullus, qui Aſiacae provinciae ſpoliis maximas opes eſt conſecutus, & aedificiorum, tabellarumque pictarum ſtudioſiſſimus fuit. Pompejus, qui Armenios ſub rege Tigrane, Ponticos ſub rege Mithridate, Cilicas toto mari dominantes, intra quadrageſimum diem vicit, & magnam partem Aſiae inter Oceanum, 6 Caſpium, Rubrumque victoriis ſuis triumphiſque peragravit. Gajus Caeſar, qui Gallias Germaniaſque ſubegit, & primus Romanorum navigavit Oceanum; in quo Brittanniam invenit, & vicit. Julius Caeſar Auguſtus, qui perpacatis omnibus provinciis exercitus toto orbe terrarum diſpoſuit, & Romanum imperium ordinavit. Poſt cujus conſecrationem perpetua Caeſarum dictatura dominatur.

5. *Quod patrem*] Perizonius his notam adpoſuerat, tamquam ſuſpectis. Et aliter ſcribunt Appian. II. Civ. 373. Aurel. Vict. c. LXIII. & Valer. M. V. 2. 7.

6. *Caſpium, Rubrumque*] E Floro III. 5. 31. e quo addi poteſt *mare*. Vid. etiam infra cap. XLVII.

CAP. XIX.

Romani, qui in Toga fuerunt illuſtres.

1 MAnius Agrippa, qui diffidentem populum ſenatui conligavit, atque conciliavit. Appius Caecus, qui pacem Pyrrhi diremit, ne populus, qui ſuis parere noluerat, ſub externis regibus regeretur. Tiberius Gracchus, qui Scipionem Aſiaticum quamvis inimicum haberet, non eſt paſſus a tribunis in carcerem duci, quod 2 diceret nefas, ibi eſſe Scipio

1. *Manius*] *Menenius*.

2. *Diceret*] Perizonio placebat *duceret*. Mihi nihil mutandum videtur. Vid. Liv. XXXVIII. 57. & 60.

pionem, ubi captivi illius adhuc alligati tenerentur. Hic eſt Gracchorum pater, qui in tribunatu, cum agrariis legibus ſeditiones excitarent, interfecti ſunt. Decimus Brutus 3 Calaecius, qui 4 Gracchum 5 generum agrariis legibus Reip. ſtatum turbantem cum Opimio conſule oppreſſit. M. Brutus, qui Pompeji partes ſecutus, mox a Caeſare reſtitutus, in mortem ejus conjuravit, quod affectare nomen regium videretur. 6 Lucius Druſus, qui agrariis legibus promulgatis, ſummum 7 pro eo favorem conſecutus, ne promiſſa perficeret, per inſidias a Philippo Conſ. domi ſuae interfectus eſt. Lutatius Catulus, qui Lepidum acta Syllae reſcindere volentem 8 admoto exercitu Italia fugavit, & ſolus omnium ſine ſanguine bellum civile confecit. Cato Cenſorius, qui totiens accuſatus eſt, quoad vixit, nocenteis accuſare non deſtitit. Hic eſt omnium rerum peritiſſimus, &, ut Salluſt. Criſpo videtur, Romani generis diſertiſſimus Cato. Cato Praetorius, qui bello civili partes Pompeji ſecutus mori maluit, quam ſuperſtes eſſe reip. ſervienti. Scaurus, qui vetuit filium in conſpectum ſuum venire, quia bello 9 Cyprico deſeruerat. Scipio 10 Naſica, quia non rite inauguratus Conſul videretur, conſulatu ſe abdicavit, & domitis Dalmatis oblatum a Senatu triumphum repudiavit, ſtatuaſque, quas ſibi quiſque in publico poſuerat, in cenſura ſua ſuſtulit. Cenſuit in Senatu tamen, Carthaginem non eſſe delendam: propterea 11 optimus judicatus. Cornelius Cethegus, qui fratrem

3. *Calaecius*] *Callaecius*, infr. c. XXVI. vel *Callaïcus*, ut recte cap. XXIII. v. Freinshem. ad Flor. II. 17. 12.

4. *Gracchum*] *C. Gracchum*. Heinſ. ad Vell. II. 2.

5. *Generum*] Sic rurſus c. XXVI. Sed errat. Ab Opimio occiſus eſt C. Gracchus. hujus autem uxorem fuiſſe Liciniam conſtat e Plutarcho; ad quam in l. 66. pr. D. Solut. matrim. pertinet diſputatio JCtorum de dote Liciniae. Bruti Callaïci filiam Ti. Graccho nuptam fuiſſe quidam tradiderunt apud Plutarch. ſed plerique App. Claudii.

6. *Lucius*] *Livius*.

7. *Pro eo*] Fort. *P. Ro.* vel, *P. Ro. pro eo.* i. e. Populi Romani.

8. *Admoto exercitu*] An *admoto urbi exercitu*? ut hoc ad Lepidum referatur, e Flor. III. 23. 5. Sed ſic rurſus infr. c. XXVII.

9. *Cyprico*] *Cimbrico*. Val. M. V. 8. 4.

10. *Naſica*] Ex Aurel. Vict. c. XLIV. Sed de triumpho repudiato falſum eſt. Vid. Pigh. ad. A. V. IↃXCI. IↃXCV. & IↃXCVIII.

11. *Optimus*] Confundit patrem cum filio, quemadmodum & Aurel. Victor, cujus errorem notavit Pighius. Nam plane certum eſt, patrem Naſicae, de quo ſuperiora illa refert Ampelius, optimum judicatum fuiſſe. Eumdem autem Carthaginem non delendam cenſuiſſe, etiam alii prodiderunt. Hoc propter rationem temporis parum probabile quidem videtur Ruperto III. 3. ad Pompon. de O. J. Sed ea non omnino repugnat. Nam po-

trem ſuum Cethegum, quod cum Catilina conjuraſſet, morte multandum cenſuit. Tullius Cicero, qui in conſulatu ſuo Catilinae conjurationem fortiſſime oppreſſit.

tuit ab A. V. ƆL. quo optimus judicatus eſt; quum nondum eſſet quaeſtorius; ut ſcribit Liv. XXIX. 14. vitam produxiſſe uſque ad A. V. IƆCIII. qui praeceſſit obſidionem Carthaginis: quemadmodum & ipſe Cato; contrariae ſententiae auctor, qui, quum A. V. IƆXLIX. quaeſturam geſſiſſet, deceſſit A. V. IƆCIV. Manilio & Cenſorino Coſſ. quo obſidio Carthaginis inchoata eſt. Itaque firmiora argumenta quaerenda fuerant Ruperto.

CAP. XX.

Qui pro ſalute ſe obtulerunt.

1 Horatius trigeminus; qui adverſus Curiatios Albanorum; qui de ſummo imperio dimicaverunt. Fabii, qui trecenti, cum omnes patriciae ſtirpis eſſent, bellum Vejens peculiariter ſibi depopoſcerunt. Mucius Cordus, qui ignibus manus impoſuit. Horatius Cocles, qui ponte reſciſſo Tiberis armatus tranſiit 2 navitans. Trecenti ſub Calpurnio Flamma contra Poenos; qui, in Sicilienſi ſaltu, 3 mortuo exercitu, populum Romanum liberaverunt; ut plane CCC Lacedaemoniorum apud Thermopylas gloriam adaequarent. Duo Decii; quorum alter Latino bello, alter Samnitico, diis manibus ſe devoverunt. 4 Fulvius Pontifex; qui, urbe a Gallis Senonibus incenſa, ſe aliosque ſenes diis manibus devovit. Regulus; qui tormenta Carthaginienſium maluit pati, quam ut inutilis pax cum eis fieret, aut ipſe jurisjurandi fidem falleret. Curtius; qui ſe in hiatum terrae immiſit, cum ex oraculo, quod optimum eſſet in urbe Romana, poſceretur. Spurius Poſtumius; qui a Pontio Teleſino, Samnitum duce, ſub jugum miſſus cum exercitu, auctor fuit rumpendi federis; ſeque hoſtibus cenſuit eſſe dedendum.

1. *Horatius trigeminus*] Sententia poſtulat legi. *Horatii Trigemini*, & mox tolli *qui* poſt *Albanorum*. In Inſcriptione etiam legendum, *Qui pro ſalute populi*, vel *Pop. Rom. ſ. o.*

2. *Navitans*] Hoc valde inſolens eſt, nec puto, quemadmodum *navita* & *nauta*; ſic etiam *navito* & *nato* dici.

3. *Mortuo*] Freinsh. ad Flor. II. 2, 13. legit *moritur*. Sed hoc parum prodeſt ad purgandum locum. Nam nihilominus nulla eſt ſententia in his, *exercitu Romanum liberaverunt*. Malim *mortui exercitum Populi Romani liberaverunt*. Vel, *morte ſua exercitum P. R. l.*

4. *Fulvius*] *Fabius*. Periz. Animadv. c. V. in fin.

dum. 5 Gajus Metellus pontifex, ardente templo Veſtae, Palladium extulit, & oculos amiſit.

5. *Gajus Metellus*] Aliis *Lucius*.

CAP. XXI.

Qui ſpolia opima retulerunt.

ROmulus de Acrone 1 Ceninenſium rege. Coſſius Cornelius de Larthe Tolumne Vejentium rege. Claudius Marcellus de Virodomaro rege Gallorum.

1. *Ceninenſium*] *Caeninenſium*. Et mox; *Coſſus*, & *Larte Tolumnio*.

CAP. XXII.

Qui provocati ab hoſtibus manu contenderunt.

MAllius Torquatus, qui Gallo torquem detraxit, eumque ſibi circumdedit. Valerius Corvinus; qui a Gallo provocatus cum pugnaret, corvus galeam ejus inſedit, & hoſtem perturbavit. Scipio Aemilianus cum eſſet legatus ab Lucullo imperatore apud Intercatiam Vaccaeorum urbem, provocatorem barbarum occidit. Lucius Opimius, ſub Lutatio Catulo Conſule, in ſaltu Tridentino provocatorem Cimbrum interfecit.

CAP. XXIII.

1 *Qui pro Romanis gentes ſuperaverunt.*

SCipio Africanus, Scipio Numantinus, Scipio Aſiaticus, Mummius Achaicus, Servilius Iſauricus, Brutus Callaïcus, Paulus Macedonicus, Metellus Creticus, Caeſar Germanicus, Caeſar Dacicus.

1. *Qui pro Romanis*] Lemma non eſt rectum. Fort. *Qui quod p. R. g. ſ. ex eo cognominati ſunt*. Perizon.

CAP. XXIV.

Quot illuſtres Scipiones qui magnis rebus geſtis cognominati ſunt.

SCipio magnus Africanus, qui vicit Annibalem. Scipio minor Numantinus, qui Numantiam, & Carthaginem diruit. Scipio Aſiaticus, qui de Antiocho triumphavit. Scipio Naſica, qui a Senatu vir optimus eſt judicatus. Scipio, qui occiſo Pompejo partes reſtituit, & victus ſe interfecit.

CAP. XXV.

Seceſſiones plebis.

SEceſſiones plebis [1] a partibus fuerunt quattuor. Prima ſeceſſio propter impotentiam foeneratorum, cum [2] in montem plebs armata ſeceſſit. Secunda propter impotentiam Decemvirum, cum interfecta filia ſua Virginius Appium & totam ejus factionem in Aventino monte circumvenit, effecitque ut abdicato magiſtratu accuſati, atque damnati, variis ſuppliciis punirentur. Tertia propter matrimonia plebei, ut ne patriciis nuberent, quam Canulejus concitavit in monte Janiculo. Quarta ſeceſſio in foro, propter magiſtratus, ut plebei Conſules fierent, quam [3] Sulpicius Stolo concitavit.

1. *A partibus*] *A Patribus*. Periz. & Heinſ.

2. *In montem*] Videtur excidiſſe *ſacrum*. Totum caput deſcriptum eſt e Flor. 1. 23. ſeqq. cum quo in nonnullis errat.

3. *Sulpicius Stolo*] Confundit duos generos Fabii, & unum e duobus facit. Freinsh. ad Flor. 1. 26. 2. & Periz. Animad. c. 1. p. 21.

CAP. XXVI.

Seditiones.

SEditiones in urbe quattuor. Prima ſeditio, Tiberii Gracchi; quem, de judiciariis & agrariis legibus ſtatum civitatis moventem, Scipio Naſica facta manu in Capitolio oppreſſit.

preſſit. Secunda ſeditio, [1] Gracchi fratris ejus; quem ob ſimiles largitiones novos motus excitantem Opimius Conſul, cum Decimo Bruto Callaecio ſocero ejus, convocatis ad pileum ſervis, in Aventino monte oppreſſit. Tertia ſeditio, Apuleji Saturnini Tr. Pl. & Glauciae Conſulis; quos, comitia in campo caedibus perturbantes, Marius in Capitolium perſecutus obſedit, & conficiendos fuſtibus ſaxiſque curavit. Quarta ſeditio, fuit Livii Druſi, & Quinti Caepionis, [2] cum ille Senatus equeſtrem ordinem adſideret. Praecipua tamen ad motus excitandos fuit cauſa, quod Druſus civitatem omnibus Italicis pollicebatur; ſed tum a Philippo Conſule in domo ſua interfectus.

1. *Gracchi*] Vid. ad Cap. XIX.

2. *Cum ille Senatus*] *Cum ille Senatum, hic equeſtrem ordinem adſereret.* Perizon. Adi Flor. III. 17. 4.

CAP. XXVII.

Qui adverſus patriam nefaria iniere conſilia.

Coriolanus, ob aſperiorem annonam in exilium actus, Volſcorum exercitu admoto patriam expugnare voluit, ſed Veturiae matris precibus victus, tum ab exercitu ſuo [1] confuſus eſt. [2] Marcus Melius, frumentaria largitione cum [3] videretur, juſſu Quintii Cincinnati dictatoris a Magiſtro equitum [4] in roſtris occiſus eſt. Spurius; cum Agrariis legibus factione dominationem pararet. Manlius Capitolinus, cum pecunia conturbatores liberaret, ſuſpectus regni affectati de Tarpeio Saxo praecipitatus eſt. Catilina cum in caedem Senatus, in incendium urbis, direptionem ae-

1. *Confuſus*] *Confoſſus*, puto. Liv. II. 40. *oppreſſus eſt.* Aurel. Vict. XIX. *occiſus eſt.*

2. *Marcus Melius*] *Spurius Maelius* Livio & aliis.

3. *Videretur*] *Uteretur* Freinsh. ad Flor. I. 26. 7. & Periz. *Niteretur.* Heinſ. Et Perizon. paullo poſt *factionem & dominationem.* Rupertus I. 5. ad Pompon. de O. J. totum locum ita conſtituit: *Spurius Melius, quum frumentaria largitione, agrariis legibus, factione dominationem parare videretur, juſſu Q. C. d. a M. e. i. r. o. eſt. Marcus Manlius*... Vel, *Sp. Melius. quum frumentaria largitione videretur, agrariis legibus, factione dominationem parare, juſſu Q. C. d. a M. e. i. r. o. eſt, Marcus Manlius*... Haec deſcripta ſunt e Flor. I. 26. 7. cujus omnia exemplaria MSS. quum ibi corrupta ſint, facile adparet, nec Ampelium hunc meliora habuiſſe, & fruſtra operam ſumi in hoc loco conjecturis ſanando.

4. *In roſtris*] Liv. IV. 14. & Flor. l. d. *in foro.* Rupertus per prolepſin dictum putat, pro in eo loco, ubi poſtea Roſtra fuerunt.

aerarii conjuraſſet, & in id facinus Allobrogas ſollicitaſſet, ab Cicerone in Senatu accuſatus, ab Antonio in 5 Apulia debellatus eſt.

5. *Apulia*] *Etruria* Freinsh. ad Flor. IV. I. II.

CAP. XXVIII.

Qui Reges vel Duces cum Romanis bella geſſerunt.

POpulus Romanus ſub Romulo pugnavit cum Sabinis, 1 prius propter virgines raptas. Sub Tullio cum Albanis. Pontius Teleſinus, dux Samnitum; qui ad Caudinas furculas Romanos ſub jugum miſit. Pyrrhus, Rex Epirotarum; qui pro Tarentinis bellum cum Romanis geſſit, vaſtataque Campania ad viceſimum 2 ad urbem pervenit, mox a Curio & Fabricio victus in patriam conceſſit, & cum Achaiam armis ſub ſe redegiſſet, Macedoniam quoque Antigono regi eripuiſſet, dum Argos expugnat, occiſus eſt. Omnium Graecorum ſapientiſſimus, & militaris diſciplinae peritiſſimus fuit. Annibal, qui novem annorum, patrem in Hiſpaniam ſecutus, minor annorum 3 quindecim imperator factus; triennio in Hiſpania vicit, & everſione Sagunti, rupto federe, per Pyrenaeum & Alpes in Italiam venit, Scipionem ad Ticinum, Tiberium 4 Claudium apud Trebiam, Flaminium apud Thraſymenum, Paulum & Varronem apud Cannas, Gracchum in Lucania, Marcellum 5 in Campania, ſuperavit.

1. *Prius*] Perizonius conjiciebat *primis*. *Tullo* non *Tullio*, ſcribendum nemo ignorat.
2. *Ad urbem*] *Ab urbe lapidem* Heinſ. v. Flor. I. 18. 24. & infra cap. XLV.
3. *Quindecim*] *Quinque & viginti*. Corn. Nep. Hannib. III.
4. *Claudium*] Erat is *Ti. Sempronius Longus*.
5. *In Campania*] Marcellus ſemel ab Hannibale in Apulia, non in Campania, victus, ac deinde in eadem per inſidias interfectus eſt. Liv. XXVII. 12. 25. & ſeqq.

CAP. XXIX.

Status Populi Romani quas commutationes habuerit.

POpulus Romanus primum ſub regibus fuit. Deinde, poſt ſuperbiam Tarquinii, & inlatum Lucretiae ſtuprum, expulſis regibus, tutelam ſui Conſulibus Tribuniſque commi-

miſit. Deinde tribunitiis ſeditionibus agitatus, abdicatis omnibus magiſtratibus, Decemviros, legum ferendarum & Reip. conſtituendae cauſa, paravit. Horum quoque dominationem & libidinem deteſtatus, rurſus ad Conſules rediit. Donec, exortis bellis civilibus inter Caeſarem & Pompejum, & oppreſſa per vim libertate, ſub unius Caeſaris poteſtatem redacta ſunt omnia. Ex eo perpetua Caeſarum 1 dictatura dominatur.

1. *Dictatura.*] Sic in fin. Cap. XVIII.

CAP. XXX.

Initium Regni Mithridatis.

CYrus, Rex Perſarum primus, imperium Medis ademit. Duos filios reliquit, Cambyſen & Smerden. Horum Cambyſes, 1 defuncto patre, quod major eſſet, Smerden in ſolio ſedentem, capite coelum pulſare per ſomnium videns; occidendum eum 2 curavit ipſe: & deinde, revertens ab Aethiopia, 3 rebus perfractis, cum in Aegyptum veniſſet, incolasque ejus loci laetantes advertiſſet: ratus, illos adverſis ſuis inſultare, Apin in femine vulneravit, eodemque ictu occidit. Interim Magus quidam Smerdes, 4 Patibiatae frater, abutens nomine 5 ex formae ſimilitudine, filium ſe Cyri profeſſus, regnum Perſicum invaſerat. Quod ubi Cambyſi nuntiatum eſt, regredi in patriam maturans, oblitus eſt gladium, quo Apin interfecerat, vaginae reddere. Quod cum conaretur efficere, femen ſuum vulneravit, & eam partem, qua Apin vulneraverat. Ex eodem vulnere in paucis diebus obiit. De cujus morte poſtquam certior nuntius ad Perſas venit, 6 Potanes Pedimam filiam ſuam, qua cum Smerdes conſuetudinem habebat, edocuit, ut, cum ille ſopitus eſſet, utrum aures

tectas

1. *Defuncto patre*] Hic excidiſſe *regnavit* ſuſpicabatur Perizonius. Et apertum eſt hujuſmodi aliquid deſiderari.

2. *Curavit ipſe: & deinde*] Idem legebat, *curavit. Ipſe deinde.* Vel, *Ipſe etiam deinde.*

3. *Rebus perfractis*] Fortaſſis putavit hic Scriptor, hoc aeque dici poſſe, ac *rebus fractis.* Suſpicor tamen ſcriptum fuiſſe *rebus infectis.* Nam initi fuerunt conatus Cambyſis adverſus Aethiopas. Herodot. III. 25.

4. *Patibiatae*] *Patizithae.* Id. III. 61. 63.

5. *Ex formae*] *Et formae.* Periz.

6. *Potanes Pedimam*] *Otanes Phaedymam.* Ex Herodot. III. 68.

ſectas comis haberet, periclitaretur. Sciebat enim, a Cyro Smerdi Mago ademtas aures. 7 Ille falſum eſſe Smerden confirmavit. Tunc ſeptem nobiliſſimi Perſae inter ſe conjuraverunt. Eorum nomina haec ſunt, 8 Potanes, Hydanes, Aſpatines, Saphernes, Megaboius, Gobies, Darius. Deinde, Mago Smerde interfecto, conſtituerunt, uti, 9 excepto poſthac Potane, ex illis regnaret cujus equus primus in loco, quem delegiſſent, hinniſſet. Tunc 10 Hiberes, agaſo Darii, equum domini ad locum praedictum duxit. illic alia equa ab ſuo initur. Tunc equus Darii magnum hinnitum dedit. Ita Darius regnum obtinuit: A quo 11 Artabanes originem ducit; quem conditorem regni Mithridatis fuiſſe, confirmat Salluſtius Criſpus.

7. *Ille*] *Illa*: nam loquitur de filia Otanis.

8. *Potanes*, *Hydanes*] Horum nomina in Herodot. l. d. c. 70. ſunt: *Otanes*, *Hydarnes*, *Aſpathines*, *Intaphernes*, *Megabyzus*, *Gobryas*, *Darius*.

9. *Excepto*] Ibid. c. 83.

10. *Hiberes*] *Oebares*. Ibid. c. 85.

11. *Artabanes*] vid. ad Flor. III. 5. 1.

Cap. XXXI.

Reges Parthorum.

SEleucus, Alexandri Macedonis amicus. Hujus poſt mortem 1 Abarrida, frater ejus, juſſus Babylonem obtinere, finitimos ſub ſe redegit, unde Nicator eſt appellatus, & tres validiſſimas urbes conſtituit, Abarridam, Seleuciam, Laodiciam. Arſaces forma & virtute praecipuus, cujus poſteri Arſacidae cognominati ſunt; qui pacem cum Sylla imperatore fecit. Orodes; qui fedus cum Cn. Pompejo percuſſit, Craſſum cum legionibus apud Carras funeſta clade delevit. 2 Pacorus; qui filium ſuum ejuſdem nominis miſit in Syriam, ut Romanas provincias popularetur; atque ipſe a Ventidio legato Julii Caeſaris occiſus eſt.

1. *Abarrida*, *frater ejus*] *Ab Arridaeo fratre ejus*. Perizon. Vellem tam bene emendare potuiſſet, quod mox dicitur de urbe *Abarrida*.

2. *Pacorus*, *qui filium*] *Pacorum filium*. Sed errare videtur ipſe auctor. Perizon. Hoc verius eſt. Nam verba *ejuſdem nominis* non admittunt conjecturam. Etiam perperam Ventidium facit legatum Julii Caeſaris, qui fuit Antonii.

CAP. XXXII.

Reges Cappadociae & Armeniae.

TIgranes, qui jam 1 ſcriptus eſt; qui 2 tertio Punico bello perdomuit ſub Mancino Conſ. & Scipione Aemiliano. Bellus, rex Armeniae; qui cum impetum in Graeciam feciſſet, & Pythii Apollinis templum incendiſſet, tempeſtate & frigore exercitum amiſit. Polycrates, rex Cappadociae: qui ſomniavit Solem & Lunam uri: qui a praefecto Darii regis occiſus eſt. 3 Epaminon, ejus filius, rex; qui Thebas Graecorum pugnando vicit. Periander Rex, qui Corinthi regnavit; omnia terra & mari Romanis ſubjugavit. Timoleon, qui Corinthi fratrem ſuum regnantem interfecit. Idem & Dionyſium Siciliae regem expulit, neque ipſe ab offerentibus regnum accepit, ſed arcem quoque demolitus eſt. Hic cum convitia mala audiret, ait, Tota vita mea id egi, ut omnes liberi eſſemus.

1. *Scriptus eſt*] Cap. XVIII.
2. *Tertio Punico bello*] In hoc capite omnia ſive ipſius Auctoris, ſive aliorum vitio, falſa, vel prodigioſe corrupta ſunt; exceptis his, quae de Timoleonte traduntur. De Tigrane rurſus Cap. XLVI. Freinshem. ad Flor. III. 5. 27. putat Ampelium ſequutum eſſe auctorem aliquem, apud quem corrupte ſcriptum fuerit Tigranem *tertio Punico bello* perdomitum, pro *tertio Pontico bello*. De *Bello* quae ſcribit, pertinent ad Brennum, Ducem Gallorum, quem templum Delphicum voluiſſe diripere, vel e Juſtino notum eſt. De ſomnio non Polycratis, ſed filiae illius, Vid. Herodot. III. 124.
3. *Epaminon*] Heinſius & Perizonius emendaverant *Epaminondas*. Ego neque hunc, neque illum puto filium fuiſſe Polycratis. Fortaſſis tamen de Epaminonda Thebano aliquid dixerat.

CAP. XXXIII.

Reges Aſiae & Pergami.

EUmenes 1 Carduenus Philippi Alexandri armiger belliccoſiſſimus, ſed parum proſpera fortuna uſus, adeo tamen terribilis, ut vivente eo nemo auſus ſit Rex appellari. Antiochus jam ſcriptus eſt. Eumenes alius, qui Romanos Ma-

1. *Carduenus*] *Cardianus*. Freinsh. ad Curt. X. 10. 1. In his, quae ſequuntur, videtur ſcribendum addita copula, *Philippi & Alexandri*.

Macedonico bello juvit cum milite ſuo. Attalus, qui pro Romanis ſaepe pugnavit. 2 Nam teſtamento ſuo populum Romanum heredem fecit.

2. *Nam teſtamento*] *Tandem teſtamento.* Sed errat. Perizon.

CAP. XXXIV.

Reges Ponti & Bithyniae.

PHarnaces, Rex Bithyniae, filius Mithridatis; qui bello civili, quod in Pharſalica geſtum eſt, milite patris ſui Syriam invaſit, & adventu Caeſaris, antequam in congreſſum ejus veniret, ipſo terrore nominis ſui victus refugit in Pontum. Pruſias Rex, amicus populi Romani; ad quem Annibal victo Antiocho confugit, &, cum a rege expoſceretur per legatos, veneno ſe liberavit. Nicomedes, ſocius & amicus populi Romani; in cujus amicitia prima aetate Caeſar fuit. Qui moriens teſtamento & ipſe Pop. Rom. heredem dimiſit.

CAP. XXXV.

Reges Alexandriae.

POſt mortem Alexandri Macedonis regnaverunt Alexandriae 1 Aegyptum octo Ptolomaei nomine, multi clariſſimi viri. Ptolomaeus Evergetes; qui Alexandrum apud 2 Ozydacras objecto clipeo protexit. 3 Ptolomaeus, filius Philadelphi, litteratiſſimus; qui plurimos libros Graecos ſcripſit. Ptolomaeus Soter; qui ingenti claſſe Rhodios vicit. Ptolomaeus 4 Tryphon; qui ſeditioſos in theatro ſagittis occidit, alios flammis dedit. Hujus filius 5 Cypris pro Ro-

1. *Aegyptum*] *Per Aegyptum.* Heinſ.

2. *Ozydacras*] *Oxydracas.* Vid. Freinsh. ad Curt. IX. 4. 26. Nam varie traditum eſt. Sed qui, praeter hunc, *Euergetae* cognomen Ptolemaeo Lagi tribuerint, non ſcio.

3. *Ptolomaeus, filius Philadelphi*] Si hiſtoriae rationem habere voluit, debuit ſcribere, *Ptolemaeus, ejus filius*, vel. *Ptolemaei filius*, vel denique, *Ptolemaeus, filius illius, Philadelphus.* Sed multis locis aberrat a veritate hiſtoriae.

4. *Tryphon*] Quae de hoc ſcribit, conveniunt in Ptolemaeum, qui aliis eſt *Phyſcon.* Vid. Valer. M. IX. 2. 5. ext.

5. *Cypris*] Fort. *Grypus.* Perizon. Sed nullus hoc cognomine inter Pto-

Romanis multa bella geſſit, adverſus Garamantas & Indos, Ptolomaeus, Pupillus dictus, qui Pompejum tutorem a Senatu accepit, donec pubeſceret, & poſtea civili bello 6 Pontino interfectus eſt.

Ptolemaeos memoratur. Tota periodus non niſi una litura emendari poteſt. Sequentia quoque partim falſa, partim corrupta ſunt.

6. *Pontino*] Heinſius & Perizonius conjiciebant *a Pothino*. Malim *Pompejano*: ne omnino videatur repugnare hiſtoriae. Haec conjectura debetur Freinshemio ad Flor. IV. 2. 60. quod antea non videram.

CAP. XXXVI.

Duces & Reges Carthaginienſium.

HAnno, & Mago, qui Punico bello Cornelium Conſ. 1 apud Liparas ceperunt. Hamilcar, qui 2 Boccor cognominatus eſt, primo Punico bello magnam partem Hiſpaniae ſub imperium Carthaginienſium redegit, relictis filiis quattuor, Aſdrubale, Annibale, Hamilcare, & Magone. Aſdrubal, frater Annibalis; qui ſecundo Punico bello, cum ingentibus copiis ab Hiſpania veniens, antequam ſe fratri conjungeret, a Claudio Nerone 3 expoliatus eſt.

1. *Liparas*] Sic etiam Florus II. 2. 9.

2. *Boccor*] *Barcas*. Perizon.

3. *Exſpoliatus*] Fort. *ſuperatus*, vel, *exſuperatus*.

CAP. XXXVII.

Reges Numidiae.

SYphax; quem Scipio Africanus victum in triumphum traxit, regnoque ejus impoſuit Maſiniſſam. Maſiniſſa Rex; qui Scipionem adverſus Carthaginem & Syphacem equitatu adjuvit. Ab eo, inter praemia commilitii, Numidiae regno donatus eſt. Jugurtha; 1 qui ſcriptus eſt.

1. *Qui ſcriptus eſt*] De bello Jugurthino eſt Cap. XVIII. Sed Jugurthae nomen non legitur in ſuperioribus.

CAP. XXXVIII.

Reges Mauritaniae.

JUba Rex; qui Curionem legatum Cæſaris oppreſſit: mox, occiſo Pompejo, Catonis & Scipionis partes firmare conatus, 1 cum ſe in regiam recepiſſet, poſt magnificam coenam interficiendum ſe dedit. Juba, rex, litteratiſſimus; qui Caeſaris Auguſti juſſu regnavit; & magnificentiſſimam urbem Caeſaream condidit.

1. *Cum ſe in regiam recepiſſet*] Vid. ad Flor. IV. 2. 69.

CAP. XXXIX.

Qui adverſus Pop. Rom. arma ſumſerunt.

Tatius, Rex Sabinorum; qui occupata arce Tarpeia in ipſo foro cum Romulo decertavit, & interventu Sabinarum pacem cum Romulo fixit. Mettius Suffetius, Rex Albanorum; qui, contra fedus, a Fidenatibus deſtitutus; & juſſu Tulli Hoſtilii deligatus ad currum, & in 1 adverſa actis equis, laceratus eſt. Porſenna, Rex Etruſcorum; qui Romanos ad Janiculum obſedit, propterque Tarquinios. Tiridates; qui Corbulone Conſulari viro victus & reſtitutus eſt.

1. *Adverſa*] *Averſa*, vel, *diverſa*. Perizon.

CAP. XL.

Bella civilia quot.

CIvilia bella quattuor mota ſunt in urbe a Romanis. Civile bellum primum Sulpitius Tribunus excitavit, 1 quod ſubſcriptam provinciam Mithridaticam Sylla in Marium transferre noluiſſet. Secundum bellum Lepidus contra Catulum, 2 ob metum Siciliae expoliatae. Tertium bel-

1. *Quod ſubſcriptam*] *Quod ſibi ereptam provinciam M. S. i. M. transferri noluiſſet.* Freinsh. ad Flor. III. 21. 6. Perizonius pro *noluiſſet* ſcripſerat *voluiſſet*, cetera intacta reliquerat. Ita legendum foret, *quod ereptam p. M. Syllae &. M. transferre voluiſſet.* Vid. infr. c. XLII.

2. *Ob metum Siciliae*] Freinsh. ad Flor. III. 23. 1. *metu Syllae*. Probabile eſt de Sylla egiſſe Auctorem. Sed quid faciemus verbo *exſpoliatae*?

bellum Caeſar & Pompejus. Belli ſpecies magis, quam cauſa fuit, negatus a Senatu Caeſari conſulatus. Ceterum utriuſque aemulatio & cupiditas imperii occupandi. Nam, cum ſecundum mores legemque majorum dimiſſo exercitu venire in urbem Caeſar deberet, & docere Senatum de rebus a ſe geſtis, atque ita triumphum conſequi; ſimulans, ſe gratiam timere Pompeji, negavit ſe miſſurum exercitum, niſi conſularibus comitiis ratio abſentis ſui 3 poſita fuiſſet. Quamobrem hoſtis a ſenatu judicatus, ſtatuit id bello vindicare. Ac ſic non conſulatum modo ac triumphum, ſed totum Populi Romani imperium redegit in ſuam poteſtatem. Quartum bellum Caeſar Auguſtus adverſus complures duces: contra Pompejum juvenem bona paterna repetentem: mox adverſus Caſſium & Brutum in ultionem interempti patris: deinceps adverſus Antonium & Cleopatram ultro bellum patriae inferenteis.

3. *Poſita*] *Propoſita.* Perizon. Nihil tentandum arbitror.

CAP. XLI.

Quot genera bellorum.

Bellorum genera ſunt 1 quatuor. Gentile; quod cum externis geritur; ut Romani cum Latinis, Athenienſes cum Lacedaemoniis. Servile; quod Romani adverſus fugitivos geſſerunt, & contra duces eorum, Spartacum, Crixum, & Oenomaum. Civile; quo inter ſe 2 certant; ſicut Marius & Sylla, Caeſar & Pompejus, Auguſtus & Antonius.

1. *Quatuor*] Et tamen tantum tria enumerat. Si Florum ſequi voluit, quem & cap. praecedenti, & deinde ſaepe ante oculos habuit, a *Servili* diſtinguere debuit *Gladiatorium.* Vid. Flor. III. 19. & 20.

2. *Certant, ſicut Marius*] Fort. *certant cives, ſicut Marius.*

CAP. XLII.

Ordo Belli Mariani.

INexplebilis 1 honoris Marii cupiditas, decretam Syllae Ponticam provinciam voluit eripere per rogationem Sulpicii

1. *Honoris*] *Honorum* Flor. III. 21. 6. quem hic deſcripſit. vid. ibi Freinshem.

cii tribuni plebis. Sylla indignatus continuo ad exercitum perrexit, & eum urbi admovit; & in patriam ingreſſus, Capitolium occupavit. Quo terrore victus Senatus, Mario totique factioni ejus interdixit. Profecto deinde in Aſiam Sylla, Marius 2 exul cum profugiſſet, ac primum Minturnis in palude latuiſſet, tum conjectus in carcerem evaſiſſet, interim Cinna & Octavius in urbe eſſent; ob hoc, occaſione data, Marius redit, & ſe cum Cinna adjunxit, victis Octavianis partibus. Septies conſul creatus ſaeviſſimis caedibus totam urbem funeſtavit. Sylla interim victo Mithridate in urbem reverſus, prope totam Italiam in armis invenit, ſub juvene Mario Marii filio: ſed omnes ejus copias partim in Etruria ad Sacriportum, partim ad Collinam portam proſtravit; & reliquias adverſariorum eorum, qui ſe dediderant, in villa publica trucidavit. Qui diffugerant, in tabula proſcripſit, jure permiſſo ut interficerentur.

2. *Exul*] Heinſius addiderat *Italia*.

CAP. XLIII.

Ordo Belli inter Caeſarem & Pompejum.

CAeſar, & Pompejus, & Craſſus, inita ſocietate, imperium Romanorum poſſidebant. Caeſar Gallicos, Craſſus Syriacos exercitus habebat. Pompejus, horum viribus fretus, in Senatu dominabatur. Poſt Craſſi mortem apud Parthos 1 Muſus Barbarus Aſculanus, Quintus Lutatius Catulus.

1. *Muſus*] Superiora e Flor. IV. 2. deſcripta ſunt: haec unde ſumta ſint non liquet. Sed mutila, & corrupta eſſe apertum eſt.

CAP. XLIV.

De Bello Macedonico.

POpulus Romanus cum Macedonibus bellum ter geſſit. Sub Flaminio Conſule regem eorum Philippum vicit. Sub Paulo Perſen Philippi filium. Sub Metello Macedonico Pſeudophilippum. Primi belli cauſa, quod de injuriis Macedonum Graeci querebantur. Secundi, quod foedus

cum

cum patre ſuo percuſſum ruperit Perſes. Tertii, quod falſo nomen regum Macedonum Pſeudophilippus invaſit.

CAP. XLV.

De variis Cladibus Populi Romani.

ETruſco bello; cum Porſenna rex Janiculum obſedit. Gallico bello; cum Galli Senones, exercitu apud Alliam deleto, urbe incenſa, Capitolium obſederunt. Tarentino bello; cum Pyrrhus ad viceſimum lapidem totam Campaniam populatus acceſſerat. Punico bello; cum Annibal Cannenſi exercitu fuſo ad tertium lapidem caſtra poſuit. Cymbrico bello; cum Cymbri 1 Tarentinas Alpes occupaverunt. Servili bello; cum Spartacus, Crixus, & Oenomaus gladiatores, populata prope Italia; 2 cum ad incendendam urbem pergerent, in Lucania a Craſſo, in Etruria a 3 Pompejo Conſule, opprimuntur.

1. *Tarentinas*] *Taurinas* Heinſ. *Tridentinas* Perizon. Ita ſupr. c. XXII. & Flor. III. 3. II.

2. *Cum ad incendendam*] *Una ad incendendam.* Heinſ.

3. *Pompejo Conſule*] Immo antequam Conſulatum geſſerat. Plutarch. Pomp. & Craſſ.

CAP. XLVI.

De tribus Punicis bellis.

POpulus Romanus 1 cum Carthaginienſibus dimicavit. Primum Punicum bellum navalibus copiis geſtum eſt. Cauſa motus praetendebatur duplex. Altera, quod Carthaginienſes Tarentinis adfuiſſent. Altera, quod Mamertini adverſus Poenos auxilium poſcerent. Caeterum, revera praemium fuit Siciliae & Sardiniae poſſeſſio, fertiliſſimarum inſularum. Appius Claudius bellum in Siculo freto commiſit; Manlius & Regulus in ipſa Africa profligaverunt; Duillius Conſul apud 2 Liparas inſulas; Lutatius Catulus apud Aegates, merſis hoſtium claſſibus, conſummaverunt. Se-

1. *Cum Carthaginienſibus*] *Ter cum Carthaginienſibus.*

2. *Liparas*] Sic etiam Florus II. 2, 9.

Secundum Punicum bellum longe omnium cruentiſſimum fuit. Cauſa, quod Annibal contra foedus Saguntum evertiſſet. Prima clades hujus belli apud 3 Liſternum, vulnerato Patre Scipione; quem Publius Scipio, nondum pubes, protexit ac liberavit. Secunda clades apud Trebiam, vulnerato 4 Flacco Conſule. Tertia apud Thraſymenum, vaſtato Flaminii exercitu. Quarta apud Cannas, deletis duobus exercitibus Pauli Conſulis morte, Terentii fuga Varronis. Poſtea vero quattuor duces Punici belli gloriam ſibi vindicant. Fabius ſive Cunctator; qui imminentem urbis excidio Annibalem mora fregit. Marcellus; qui primus Annibali apud Nolam reſtitit, & inclinatam ejus aciem 5 paene ictus cruciavit. Claudius Nero; qui venientem ab Hiſpania Aſdrubalem cum ingentibus copiis, priuſquam ſe Annibali jungeret, excepit, & ingenti praelio vicit. Tertium Punicum bellum majoris gloriae quam operis fuit. Nam, Manilio Conſule, inchoatum excidium Carthaginis Scipio Aemilianus conſummavit; una cum 6 Tigrane cum incenſa Carthagine totius Africae 7 urbes in perpetuum repreſſit, quod contra foederis pactionem Carthaginienſes reparaſſent claſſes, & arma finitimis intuliſſent.

3. *Liſternum*] *Ticinum* conjicit Freinsh. ad Flor. II. 6. 10. vid. ſupra cap. XXVIII.
4. *Flacco*] Ti. Sempronio Longo. Vid. ad c. XXVIII.
5. *Paene ictus*] *Penitus*. Heinſ. *Cruciavit* quoque corruptum eſſe arbitror. Fort. *trucidavit*, vel *proſtravit*, ut c. XLII.
6. *Tigrane*] Cap. XXXII.
7. *Urbes*] *Vires*. Heinſ.

CAP. XLVII.

Uſque Imperium Trajani qui victi ſunt & per quos, [1] CCIV.

PEr Flaminium Conſulem Macedonas vicit ſub rege 2 Perſe bellantes. Per Scipiones Africanos, Carthaginienſes. 3 Per Paulum Conſulem, Perſen in Syria vicit regem

1. *CCIV.*] Non intelligo, quo hoc pertineat.
2. *Perſe*] *Philippo*. Nam mox ſequitur Perſen a Paullo victum: quod & ſupr. c. XVI. & XLIV. & ibid. Philippum a Flaminino victum, ipſe dixerat. Pro *bellantes* Heinſio placebat *rebellantes*. Hoc probari poſſet, ſi hic recte ſcriptum eſſet *Perſe*.
3. *Per Paulum*] Freinsh. ad Flor. II. 8. 1. *Per Paulum Conſulem Perſen; in Syria vicit regem Antiochum*

gem Antiochum. Per Scipionem Aemilianum Celtiberos, & Numantiam. 4 Per eumdem Scipionem Luſitaniam, & & ducem Viriatum. Per Decimum Brutum 5 Galliam. Per Mummium Achaïcum, & Corinthum, & Achaeos. Per Fulvium Nobiliorem Aetholos & Ambraciam. Per Marium Numidas & Jugurtham. Per eumdem Cymbros & Teuthones. Per Sillam Ponticos & Mithridatem. Per Lucullum item eoſdem Ponticos & Mithridatem: 6 item Cilicas piratas, & Armenios cum rege Tigrane, & plurimas Aſiacas gentes. Sub hoc enim ad Indicum Oceanum, & Rubrum mare uſque pervenit. Per Cajum Caeſarem Gallias & Germanias. Britanniam ſub hoc duce non tantum vidit, ſed etiam navigavit Oceanum. Per Caeſarem Auguſtum Dalmatas, Pannonios, Illyricos, Aegyptios, Germanos, Cantabros, totumque orbem perpacavit, exceptis Indis, Parthis, Sarmatis, Scythis, Dacis, quod eos fortuna Trajani Principis triumphis reſervavit.

per Scipionem. Per Scipionem Aemilianum:.. Heinſius quoque diſtinctionem poſuerat poſt *Perſen*. Dubito an poſt *Perſen* ſcriptum fuerit *Per Scipionem*, idque propter adfinitatem vocis praecedentis exciderit. Nam ita toto capite nomina Ducum ponit in principio periodi.

4. *Per eumdem Scipionem*] Tribuit *Scipioni*, quod debebat *Caepioni*: nam Luſitani a Q. Servilio Caepione victi ſunt. Cauſa erroris fuit, quod ſcribae pro *Caepione* ſaepe poſuerunt notius nomen *Scipionis*. Perizon. Anim. Hiſtor. c. x.

5. *Galliam*] *Galliciam*. Heinſ. Vid. Flor. II 17. 12.

6. *Item Cilicas*] Freinsh. ad Flor. III. 5. 21. poſt *Mithridatem* excidiſſe quaedam putat, eaque hunc in modum ſupplet. *Per Pompejum item eoſdem Ponticos & Mithridatem, item Cilicas piratas*. Nomen *Pompeji* deſiderari ex ipſa re, & iis, quae ſupr. c. XVIII. ſcribuntur, manifeſtum eſt. Sed puto ſufficere, ſi, quae deſunt, ita ſuppleantur: *Per Pompejum eoſdem; item Cilicas piratas*. Heinſius *per Pompejum* poſuerat poſt *Tigrane*; quod mihi melius videtur legi in capite periodi. Idem pro *Aſiacas* legebat *Aſiaticas*. Ita ſane loquuntur probati Scriptores. Sed tamen ſic quoque ſupr. c. XVIII. Et fortaſſis putarunt quidam ſic poſſe dici, ut ab *Adria*, *Adriaticus* & *Adriacus*.

Cap. XLVIII.

De Comitiis.

Comitia dicuntur a comitatu & frequentia, quod Patres & Claſſes ad ſuffragia vocantur, creandorum magiſtratuum vel ſacerdotum cauſa. Comitiorum autem tri-

plex